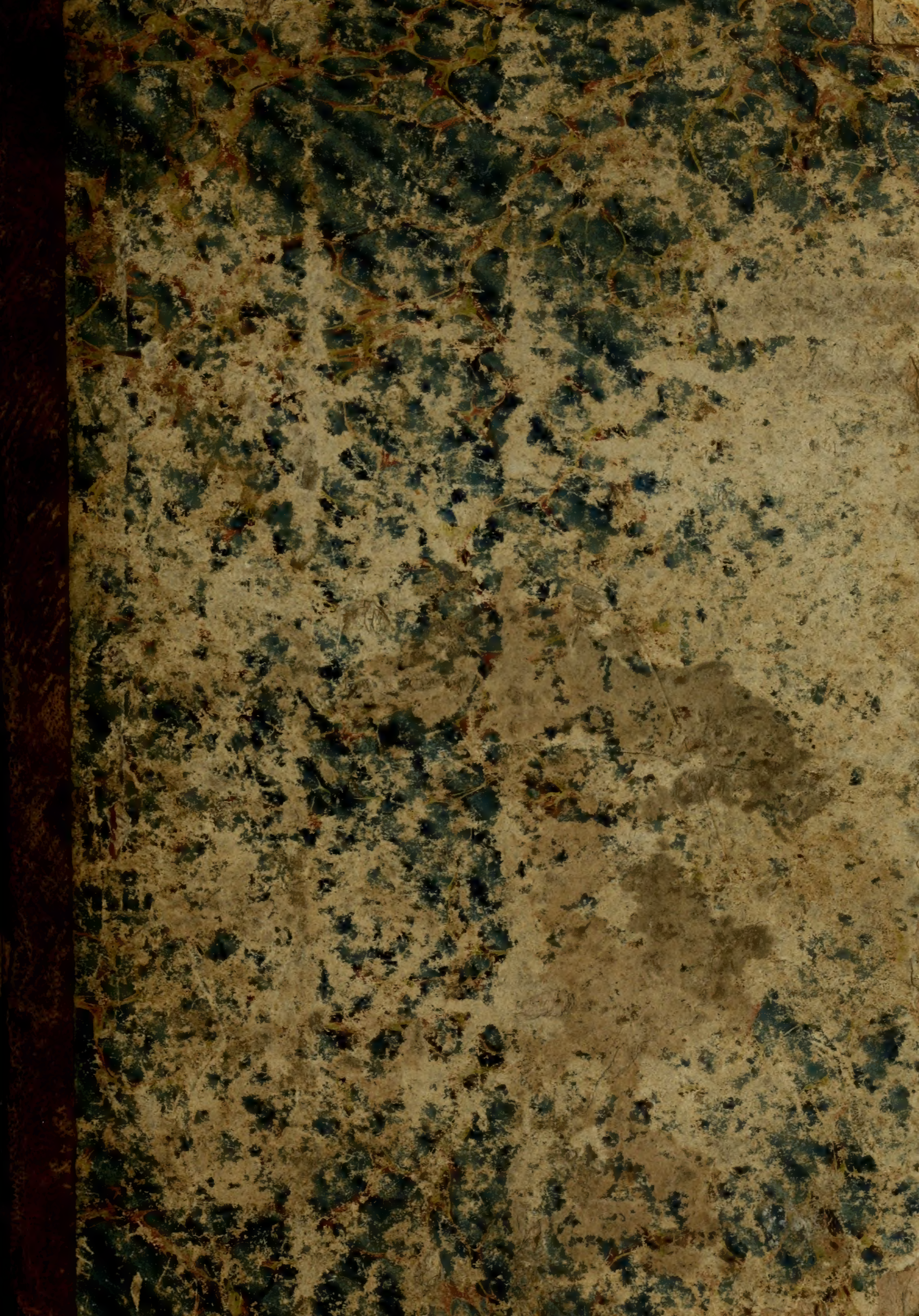

DUKE
UNIVERSITY
LIBRARY

Treasure Room

GIFT OF
Dr. W.H.Wannamaker

AEGIDII BOSSII PATRITII MEDIOL. IVRECONSVLTI CLARISSIMI, CAESAREI'QVE SENATORIS

Tractatus varij.

Qui omnem ferè Criminalem materiam excellenti doctrina complectuntur, & in quibus plurima ad fiscum, & ad Principis autoritatem, ac potestatem, necnon ad vectigalium conductiones, remissionesque pensionum pertinentia diligentissimè explicantur.

Opus vtilissimum, & ius dicentibus, ac causarum patronis maximè necessarium.

CVM ADDIT. D. QVINTILIANI MANDOSII Aduocati Romani.

VNÀ CVM INDICE RERVM, VERBORVM, & sententiarum memorabilium copiosissimo.

Quæ omnia recenti hac nostra editione diligentissimè expollita sunt, accuratissimeque elaborata.

CVM PRIVILEGIIS.

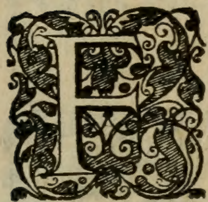

VENETIIS,
Apud Altobellum Salicatium. 1588.

F.B.

ANTONIVS PERENOTVS EPISCOPVS ATREBATENSIS, *FRANCISCO BOSSIO IVRECONS.* *S. P. D.*

TR.R. B745T

VIT mihi in patrem tuum fœlicis memoriæ, ea uoluntas, & animi affectio, ut res eius omnes, ſtatum, & fortunas deſiderarem, quàm fœliciſſime ſuccedere, ac optimo loco eſſe, tum virtutis, ac honoris eius cauſa, tum quia, quæ conſtans memoria ſupereſt, quod eum talem arbitrarer, qualis omnium exiſtimatione habebatur, uirum eruditiſſimum, & iuriſprudentiæ conſultiſſimum. Neque aliter de te exiſtimo, quia fortes naſcuntur ex fortibus, hæredem te tam uirtutum, ac laudis paternæ fore, quàm eruditionis, ac ſingularis ſtudij, vt reipublicæ, ac ſtatui veſtro, vtilitati ac bono futurus ſis: quod in partem eloquentes, & eruditionis indices litteræ tuæ teſtantur, tum expectatio multorum, paria paternis monumentis fore, quæ in eo ſtudij genere meditaris. Itaque quod mihi fuit beneuolentiæ erga patrem tuum, & eos qui veris virtutibus ſic commerentur, idem cupio à me expectes quantum ex occaſione, & æqua conditione potero, adiuturum me quæcunque ex tuo commodo eſſe arbitrabor. Quæ vero habes paterni ingenij monumenta, de quibus multorum relatu mihi conſtat eſſe talia, vt præter publicæ vtilitatis detrimentum non debeant celari, & ea, & ſi quid ſimile ipſe ſub manibus habes, me uolente, & hor-

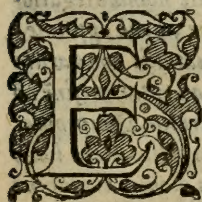
tante feceris, ſi in publicum emitti cures, quia & famam familiæ ueſtræ honeſto modo uendicabis, & publicæ utilitati profueris, & ingenij uires exerces, ut te plures ſciant dignum qui rebus gerendis admouearis, in quo & alijs rebus tuis, ſi quid te potero adiuuare, faciam ne fruſtra meam uidearis deſideraſſe, cui cupio ſalutem.

ILLV-

ILLVSTRISSIMO, ET REVERENDISS. S. R. E. CARDINALI ATREBATENSI.

GRANVELLANO, ANTONIO PERENOTO.

FRANCISCVS BOSSIVS IVRECONSVLTVS, AEGIDII FILIVS S. D.

STI *mea sponte nihil unquam antiquius habui post Aegidij parentis mei immaturum interitum, quàm ut librum summo, continentique multorum annorum labore, pluribusque vigilijs ab eo elucubratum in lucem ederem, tum ad communem omnium utilitatem, tũ ad eius nominis memoriam sempiternam, tuæ literæ tamen aliquot abhinc annis scriptę, quibus me ad hoc ipsum amantissimis, atq; honorificentißimis verbis hortatus es, currentem etiam atq; etiam incitarunt, nam uel tuam auctoritatem aspernari, cuius neminem unquam posset pęnitere, uel uoluntatem negligere, quam maximi semper faciendam duxi, nefas esse putassem. Itaque totus in eam curam, & cogitationem incumbebam, ut quam primùm liber exiret, cuius rei causa cum is a me diligẽtius legeretur, quòd scirem Aegidium aduersa prius valetudine, ac demum morte præuentum, operi minus adhuc perfecto, ultimam (vt aiunt) manum imponere non potuisse, animaduerti pluribus in locis uerba deesse, consulto omissa, & postmodum apponenda, easdemque sententias ijsdem ferme uerbis. non uno in loco repetitas, multaque librarij inscitia non corrupta solum, sed plane etiam deprauata. Postremo etiam uidi Aegidium ipsum, dum aduersus hominum ingenium, calliditatem, atque solertiam, infinitasque & inextricabiles Iureconsultorum sententias, ueritatem solum nudis, simplicibusque uerbis explicat, & defendit, leporem omnem sermonis, omniaque dicendi ornamenta penitus contempsiße: ita ut mirum uideri debeat, eum, qui iuris ciuilis intelligentia ad ueteres Iureconsultos quàm proxime uidebatur accedere, quique non modo responsa eorum sæpissime legerat, sed uel singula etiam uerba prope admodum tenebat, tam diuerso tamen, & illis ipsis minime probato dicendi genere usum fuisse. Quapropter putaui necessarium esse, mihique maxime, debitum studium, & diligentiam adhibere, ut liber opera mea paulo emendatior prodiret, cum præsertim certo scirem (si quis mortuis sensus est eorum quæ hic apud nos geruntur) parenti meo me gratissimum facturum, quem .n. semper ingrauescente morbo, dicere solitum meminissem. nulla se grauiore molestia effici, quàm quòd ante diem extractæ ętatis, supremo*

fato

fato properante, lucubrationes suas corrigere, perfecteq. absoluere nequiuisset. Sed cum opus aggressus essem, cępit me summum desiderium addendi aliqua, quæ ijs dem de rebus, post parentis mei obitũ copiose scriptis, mandata fuissent, nouasq; etiã quæstiones (sicubi locus posceret) breuiter disputandi, quæ cum Aegidij quæstionibus apta conuenirent; ut, inuenta ab auctore, quod vnum mihi præceteris cu ræ esse debuit, non labore clariora illustrioraq; redderentur. Itaque omisso priore instituto, ad hanc rem me contuleram: sed cum clientibus, publicisq; aduocationi bus non possem omnem prorsus operam, salua dignitate, negare, atq; adeo maiorem in dies præbere cogeret, meq; (vt sæpe accidit) quotidie aliud ex alio impediret, fiebat, ut incitatus festinansq; ad hoc unum animus meus uehementer tardaretur. Subsecuta sunt deinde tempora, quæ me totum ab hac cura, cogitationeque distraxerunt, nam Aedilis factus (vicarium prouisionum appellant) ex illius muneris assiduo, & quotidiano labore, atque ex susceptis patrię nomine legationibus, & ex domesticis negocijs quibus absente Heluetio fratre, penè opprimebar, orta est longa sanè horum studiorum intermissio, ita ut quamuis non parum temporis in hoc munere exequendo consumpsissem, res tamen ad optatum finẽ nõdum perducta longo etiam labore, multaq; diligẽtia egere uideretur. Quapropter decreui satius esse opus hoc in aliud tẽpus differre, nullaq; interposita mora librũ edere, ne multorum spem, & quidem doctissimorum uirorum, a quibus auidissime expectatur, diutius frustrarer, & ne uel tuarum litterarum oblitus, uel tibi parum obediens viderer, sed uno atq; eodem tempore diuturno aliorum desiderio, debitæ erga patrem pietati, tuisq; iustissimis mandatis satisfacerem. Adieci igitur pauca libro, quæ Aegidius addenda reliquerat, cum opus actius (quod sperabat) examinandum resumpsisset, mendaq; plura sustuli non auctoris illa magis, quam librarij, atq; omnem orationẽ minus profecto barbaram, & quæ minus etiã purgato stomacho molesta esset, reddere conatus sum: quæstiones uero, & collecta a probatissimis, ac recentioribus Iurisconsultis, opportuna sanè testimonia, quæ operi addere statueram, in aliud tempus reijciens, munus a me suspectũ accurate pro virib. absolui, (si tamen absoluere est, quod quis parum polite efficiat.) Sed quis ornate potest, aut eleganter his de rebus tractare? in quarum scriptionibus noua uerba, & omnino barbara, ita passim ab omnib. Iureconsultis recepta sunt, ut qui ueteribus, uereq; Latinis uocabulis pro illis uti uoluerit, longe fiat obscurior, & a nemine ferè intelligatur. Curandum autem uidetur, vt non tam proprijs nominibus in hac subtili diffusaq; iuris ciuilis scientia, quam notioribus interdum utamur, quod ex antiquis Iurecõsultis nonnullos aliquando fecisse scriptum legimus. Ego uero hoc ipso etiam ueniam magis promereor, quod longe difficilius fuisset, alienam rem contemptiore stylo scriptam, prorsus politam reddere, quã si hoc idẽ, ego nunc primum eleganter scribere aggressus essem: spero tamen quod a me præstitum fuit in præsentia (quidquid id est) nonnihil ornamenti paternis lucubrationibus allaturum, iudicatoresq; homines, meam hac in re si minus egregiam operam, at præclaram uoluntatem extitisse. Cum autem in manus hominum hæc parentis mei monumenta proditura essent, quibus nulla res mihi charior vnquam fuit, tu potissimum a me delectus es, ad quem iure, ac merito mittenda putarem. Nã

ego

ego semper tuam amplitudinẽ colui plurimum, & obseruaui, cum propter ingenij magnitudinem, excellentem doctrinam, admirabilem religionem, rerum usum incredibilem, cęterasq; innumerabiles, ac pręstantissimas uirtutes tuas, illamq; pręsertim humanitatem, in qua mirabiliter excellis, tum quod etiam me a tè amari, propensamq; voluntatem tuam erga me, multorum testimonio, atq; etiam tuis literis ad me non semel humanissime scriptis abunde cognoui: mirum est autem quantopere uirtutis splendor ad sese homines alliciat, quantumque etiam sua ui trahat, uel rapiat potius ad amandum amoris, uel exigua significatio. Pręterea sciebam auctorem, quo ad vixit, summa animi propensione, summoq; studio coluisse semper patrem tuum optimum, & clarissimum uirum, atque etiam te, qui id ætatis supra ætatem doctrina, atque omni prudentiæ genere præstabas, & simul mihi quasi legem quandam in te colendo tradidisse, quam ego studiosissime semper obseruassem, ita ut dubitari nullo modo possit, quin si Aegidium in præsentia consulere liceret, ex illius etiam uoluntnte, atque auctoritate liber ad te potissimum mitteretur, qui certe (ut confido) te legentem etiam delectabit, quod præter criminales controuersias, quarum omnium summum exacte complectitur, plurima in eo sunt, & ea quidem præclara, quæ ad fiscum, & ad principis auctoritatem potestatemq; pertinent, & si quid memoria dignum in hac Mediolanensi ditione a Ludouici Sfortię principis temporibus, usque ad extremum Aegidij exitum per rerum criminalium iudices, quęstores, & amplissimum Senatum pronunciatum unquam, decretum, aut sancitum fuit, id omne in hoc libro legi, & cognosci potest: multa etiam ad huius prouinciæ decretorum, & constitutionum interpretationẽ, declarationemq; in eo scripta reperiuntur, quæ omnia ab auctore, perlectis utriusque iuris scriptoribus diligentissime excusa, usu ipso deinde comprobata fuerunt, cum uiginti annos, atque etiam amplius, primum fisci patronus, ac deinde sonator munera publica obiuerit. Tu vero admirabili vtriusque iuris scientia pręditus es, & adhuc adolescens ob eximiam virtutem peneq; diuinam prudentiam a Carolo Quinto sapientissimo, atq; inuictissimo Imperatore conciliorum omnium particeps, imò vero princeps effectus plurimas orbis terræ partes, quas illius magnitudo complexa fuerat, quoad impetrauit, tuo concilio tuaque prudentia gubernasti. Porrò Philippus Caroli filius, & rex omnium maximus, te in eodem amplitudinis ac dignitatis munere constitutum mirificè semper dilexit, tibique omnia summa maxime detulit, & in tot sapientissimorum virorum consilijs, qui a rege dum in Belgis moraretur, delecti fuerant, tua præcipue virtus, atque opera plurimorum eminebat, nemo enim te vno fuit vnquam, vel ad intelligendum acutior, vel ad iudicandum sapientior, tua singularis est in audiendis hominibus facilitas, in conficiendis negotijs diligentia, & in rebus omnibus integritas, & fides, ita vt iure optimo, nihil præclarum, aut egregium sine tuo consilio, aut industria fieri posse videatur, quibus tuis virtutibus, & huic tantæ existimationi amplissimum sanè testimonium hoc tempore redditum est, cum prudentissimus, & sapientissimus princeps Pius Quartus Pontifex maximus, adductum te ab omni cura, atque honesto studiorum otio fruentem suo pręclaro in hominibus dirigendis iudi-

dis iudi-

dis iudicio, in celeberrimum cardinalium collegiū cooptauerit, quæ dignitatis acces-sio, non tam quidem tibi futura est ornamento, qui te iam diu omni honore superiorem ostendisti, quàm summæ vtilitati vniuersæ Christianæ reipublicæ, in qua longè lateque propaganda, diuinam vim ingenij, & virtutis tuæ aptius atque commodius exercere poteris. Sed quia certum mihi exploratumque est, te quamuis grauissimis occupationibus, & curis destinearis si quid tamen interdum ocij detur, id omne in humanioribus, sacrisque studijs, vel legum scriptoribus libentißime ponere, ex quibus summam animi voluptatem, maximeque fructuosam percipere soles, non est quod dubitem, quin librum hunc, quem tibi probari tuis literis iam pridem significasti hilari fronte gratoque animo accipias, & vt Aegidij patris mei optimi, & doctissimi viri opus, & ut munusculum a me tibi maxime ad dicto profectum, quod erit meæ perueteris erga tuam amplitudinem obseruantiæ certissimum apud omnes testimonium. Dum autem maiora (quod mihi est optatissimum) meo labore, meisq; officijs tibi præstare contendo, plurimum te oro, amplissime Perenote, atque obtestor, ut si quando mea opera, meumq; studium tibi vsui eße poterit, minima, maximaque mihi fidenter imperes, efficiam profecto, ut nec vllam diligentiam, nec maiorem erga te cultus, atque obseruantię voluntatem in me poßit desiderare, susceptamque de meo in te studio nunquam fallam opinionem tuam. Vale.

TABVLA

TABVLA TRACTATVVM, QVI IN HOC volumine continentur, in ordine alphabetico posita, quo facilius reperiri possint.

P

Q

R

S

T

V

FINIS.

INDEX RERVM, AC VERBORVM MEMORABILIVM,
Quæ in Tractatibus Illustris, & Clarissimi viri D. Aegidij Bossij continentur.

b 2 *actionem*

Accusator

Alimen-

ius

B

C

Collecta

Conde-

Confis-

D

E

Feudum

 cauendum

Fluminis

H

tur

Hostis

Indicium

Inquisitor

Iuramen-

Ius

P

Periuro

locum

Præscri-

Priuile-

Publi-

Q

Quælibet

per

Remissio

Remissio

Remissio

S

Statutum

T

Testes

Testes

FINIS.

AEGIDII BOSSII PATRITII MEDIOL. IVRECONSVLTI CLARISSIMI, CAESAREI'QVE SENATORIS.

Tractatus varij ad criminales causas, & ad fiscum, Principisque autoritatem ac potestatem, necnon ad vectigalium conductiones remissionesq; pensionum pertinentes.

Cum Additionibus D. Quintiliani Mandosij Aduocati Romani.

Titul. de Delicto.

SVMMAE.

1 *Delictum fuisse commissum in primis constare debet.*

2 *Visitatio fieri solet per curiam, & mittitur Notarius, qui mortuum videat, & vulnera describat.*

3 *Delictum dolo & scelere commissum in primis constare debet, antequam procedi possit.*

4 *Qualitas facti constare debet sicut factum.*

5 *Venenum, & per os datum & in corpore contractum mortem affert.*

6 *Veneni dati signa.*

7 *Medici indicio standum est, an ex veneno dato, an in corpore contracto quis sit mortuus.*

8 *Mortuus post ebibitam aquam uenenatam, quando dicatur ex illa decessisse.*

9 *Delictum dupliciter consideratur in datione veneni.*

10 *Mors quæ delictum sapit tribus ex causis consideratur.*

11 *Constare dicitur etiam per præsumptiuam probationem.*

12 *Probatio a communiter accidentibus est concludens, & legalis.*

13 *Probatio semiplena interdum plena dicitur, nedum ante torturam.*

14 *Delictum constare debet ante inquisitionem*

15 *Confessio delicti sola, non constito de delicto, nō sufficit ad condemnandum.*

16 *Confessio delicti sufficit ut procedi possit, quando de delicto constat saltem per indicium.*

17 *Gandinus maximæ autoritatis, & Princeps existimatur in criminalibus.*

18 *Delictum constare debet, vel per testes, uel per indicium, vel rei euidentiam.*

19 *Confessio delicti, quod signum non dimittit, sufficit ad pœnam ordinariam, ubi præcessit indicium delicti, & delinquentis.*

20 *Furtum per coniecturas probatur ubi agitur ciuiliter.*

21 *Querela damnum passi sufficit, vt procedatur in furto.*

22 *Furti criminaliter procedi non potest, ubi non appareat quòd furtum saltem in genere sit factum.*

23 *Iustius peccamus absoluendo, q̄ condemnando.*

24 *Iudex debet mittere collateralem ad uidenda uulnera.*

25 *Inspectio rei oēs alias probationes silere facit.*

26 *Substantia rei debet probari antequam de qualitate cognoscatur.*

27 *Copula carnalis in impubere non probatur præsumptiuè ex præambulis ad copulam, nec quia ipse uisus fuerit supra fœminam.*

28 *Impotens præsumitur minor xiiij. annis.*

29 Copula carnalis probatur per iuramentum uiri, qui alias viri potens sit, una cum cohabitatione.

30 Copula verò quomodo ostendatur, & quæ sint necessaria ad illam ostendendam.

31 Potentia in coitu quomodo probetur.

32 Exceptio de non substantia rei semper potest opponi.

33 Nomen occisi uel occisoris, dummodo constet de delicto, non est neceßarium ad formandam inquisitionem, & condemnationem.

34 Procedi non potest contra præstantes opẽ vel auxilium, nisi constet de delicto principalis.

35 Mandans non potest molestari nisi constet de delicto mandatarij.

36 Falsi puniri non potest procurans quòd Notarius falsum committat, nisi constet de falsitate Notarij. Et ibi etiam idem in producente falsos testes, quia prius debet constare de falsitate testium.

37 Falsi punitur qui fecit se alium fraudulenter.

38 Mandans, uel opem præstans puniri non potest, nisi constet expresse de delicto principalis per processum contra mandantem uel auxiliatorem agitatum.

39 Testis dictum non ualet contra mandantem nisi expresie deponat contra homicidam.

40 Inquisitus de auxilio uel mandato potest puniri ciuiliter dummodo constet de delicto, licet non constet de certa persona delinquentis.

41 Inquisitus de auxilio uel mandato ubi dispar est pœna non potest puniri criminaliter, nisi constet de persona delinquentis.

42 Inquisitio formari potest, & nomen occisoris apponi illi cui, iudex voluerit, quando duo interuenerant homicidio, & vnum vulnus tantum est illatum, & par est pœna occisoris, & auxiliatoris.

43 Inquisitio generalis contra plures de auxilio, & homicidio formata, licet non apparet homicida sustinetur.

44 Processus contra principalem factus, nõ nocet accessorie nisi ut ibi.

45 Processus potest fieri, & contra plures principales, & contra principalem, & accessorium simul.

46 Contumacia ex simul accusatis non facit quòd supersedeatur quò ad alios.

47 Procedi potest contra principalem, & acceßorium simul, licèt constare prius debeat de delicto principalis contra accessorium.

48 Mandans homicidium fieri punitur ad mortẽ ex Decretis Mediolani, etiam non constito de principali.

49 Confeßio mandantis sola non sufficit ad condemnationem, etiam ubi mandatum non secuto effectu puniatur.

50 Confessus mandatum ad homicidium non excusatur etiam quod mandatarius compareat, & neget mandantem aliquid mandaße vel dicat se motu proprio fecisse.

51 Procedi non potest contra auxiliatorem, si constaret de principali per contumaciam illius tantum, ut quia propter illam esset bannitus.

52 Absoluto principali non propterea mandans est absoluendus.

53 Delictum commissum esse constare debet ante capturam, ante inquisitionem, & ante accusationem.

NITIVM procedendi in criminibus puniendis tale est. Vt primum intelligatur, maleficium aliquod fuisse commissum, iudex debet præ oculis habere text. in l.1. §.item illud.ff. ad Syllania. qui sem-
1 per ad hoc allegatur, † ut prius constare debeat de delicto, ex quo text. sumitur ob-
2 seruatio, † quòd Curia mittit notarium vt
a mortuum uideat *a*, & vulnera describat,
b & sic curia hoc modo constito *b* sibi de delicto, potest ad ulteriora procedere. hunc text. sciunt omnes.

3 † Sed primo aduerte, quia dicit tex. quod debet constare illum interemptum scelere, & sic non sufficeret si constaret simpliciter esse interemptum: potuisset enim hoc fieri sine dolo, & scelere, ut de se pater, & habetur in l.proinde.la ij. in princip. & ibi glos.ff.ad l.Aquilia. & uidimus hoc manifeste, quo tempore ducentos viros, & vltra interfecit fulgur in uigilia sancti Petri, anno M. D. X X I I. Castro porte Iouis Mediolani vna cum duobus præfectis Arcium. debet igitur constare de qualitate mortis,
4 quia non dicitur † constare de facto, nisi etiam constet de qualitate facti. l. si per alium, §. docere, ff. ne quis eum qui, propterea dicebam quando in causa in qua maritus dedisset venenum vxori arguebatur, medici fecerant iudicium, iuxta capit. proposuisti. de probatio. & asseuerant eam mortuam esse ex dolore cordis, qui potuerat oriri ex diuersis causis, & etiam ex veneno, quod non poterat procedi, quia non constabat de delicto, nec eam scelere

interem-

interemptam, ad quod magis adducebar,
5 quia Medici † etiam non affirmabant, an ex veneno dato, an in corpore ex humorum malitia contracta decessisset, prout sæpe contingit, maximè in mulieribus ex retentione menstruorum, & consequenter probatio delicti erat plusquam debilis, imò si iudicassent, quòd ex materia venenata decessisset, non expresso an veneno intro ducto, vel intus genito accidisset, adhuc nihil fuisset, quia infinitis vicibus gignitur venenum in corporibus humanis, ex quo moriuntur homines absque eo quod biba tur venenum, & eo in casu etiam apparent signa quæ solent ostendere mortuos ex veneno dato, interroga medicos expertos atque ita comperies. Quapropter quando ca sus occurrit, quia in mortuo apparent ta-
6 lia signa † medici non possunt firmare iudicium suum, quòd decesserit ex veneno immisso, nisi aliqua alia extrinsecus appareret, puta, quādo post assumptionem pharmaci, vel cibi immediatè incidisset in maximam mutationem status sui denotantem veneficium, Tunc possunt iudicare fuisse venenum introductum, non per se ortum, ex quo venenum natum non tam repentè operatur, sicuti venenum datum, ex quo illa medicina, siue cibus ille non potuisset producere tale accidens, in his standum
7 † est Medicis, uti peritis in arte. d. c. proposuisti. & l. semel. C. de re milit. lib. 12. & notat Bart. in proposito in l. fin. ff. de sica. & in specie Alexan. in cons. 116. vol. 3. ubi addit quòd etiam si quis fateatur dedisse potionem uenenatam alicui qui deinde deces-
8 serit exprimatque naturam † potionis, & quantitatem, & Medici attestentur non potuisse istum ex huiusmodi veneno decedere: Tunc ipse uti erronee confessus, non poterit damnari. Et loquitur Alexan. in casu in quo conatus non sufficit nisi sequatur effectus, quia aliter male loqueretur, si etiam non ita Medici attestarentur, & confessio inquisiti esset, ꝙ dedisset venenum ei qui propterea decessisset, non posset fieri fundamentum super confessione, quo ad indicium quod faciat de morte ob venenum secuta. quia ad eam non spectat hoc modo iudicare, sed solum an uenenum dederit. Ita innuit Alex. ibi, & expresè Hippo. in l. 1. §. prę terea. colum. penul. vers. & inquantum. ff. de sicar. Casus tamen iste si contingeret esset admodum periculosus, & nollem quòd in eum amicus meus incideret. vbi uel non adesset iudicium Medicorum, uel si adesset diffiteretur, quin potuisset mori ex veneno bibito, & ubi ille incontinenti, uel paulo postea decessisset, iuxta ea quæ dicam infra de uulnerato, qui infra modicum temporis spacium moritur, quia regula est in iure, ꝙ præsumitur mortuus ex vulnere ut late infra in titul. de homicid. ad fin. ubi uide. nec Alexand. ibi supra uoluit aliter loqui si bene videas. Hippol. uero loquitur nimis lato ore. Et quia Medici qui interuenerunt magna cum difficultate uerè iudicāt; Tu quæres intelligere factum, pro ut se habuit, & non solum signa corporis, sed etiam an post assumptionem medicinæ, vel cibi secuta sint indicia, & uestigia ueneni, & qui bus ex rebus esset compositum medicamen tum, qualisque cibus ei datus fuerit: nam circunstantię perducunt nos ad cognitionem ueritatis cap. occidit. 23. quęst. vltima. & suppresso nomine personæ suspectæ, & ca sus, scisciteris ueritatem ab aliis medicis.
9 Et quia in hac materia delictum † potest considerari dupliciter, Vno modo quando requiritur, ut mors secuta fuerit, alio modo quando sufficit, quem dedisse venenum: ut occideret iuxta latè tradita per me infra in titul. de homicidio.

In primo casu præsumptiua semper est probatio delicti. patet, quia cum pendeat ex iudicio medicorum, qui concludenter non deponunt, sed de credulitate; ut not. indicto capitu. proposuisti: non potest dici vera probatio. Secundo casu, etiam veritas hæc prę sumptiua sufficit: quia etiam statur medicis. quia considerant medicinam datam: & vt supra, potest etiam haberi ipsa veritas à testibus, uerum cum sit difficile probatur: quia secretò solent hæc fieri, an eo casu sufficiant inditia, & presumptiones, pendet ex infra dicendis.

10 Et † ad declarationem prædictorum scias, quòd aut casus mortis, qui delictum sapit, oritur facto hominis, aut facto naturæ, uel fulminis, aut est dubium. Primo casu loquitur d. § item illum. Secundo casu, quia non habetur ratio eius quod ui diuina prouenit, & casu fortuito. l. fluminum. §. Seruius, ff. de damno in fecto.

Tertio quando est dubium, non potest procedi, quia debet constare, ut expresse dicit text. in dicto §. item illud. & facit lex, si quando. in uerbo, patefacta. C. unde ui.

quem ibi ad hoc ponderat Iaſ. & text. in l. prima.C.ubi cauſ.fiſca. & dicas hoc modo maleficia ſępenumero remanebunt impunita, quia noctis tempore poterit quis ponere incendium, uel hominem ſuffocare, & deinde dicere quod prouenerunt caſu fortuito, uel diuinitus, uel per infirimitatem. Ad hoc reſpondeo, quòd iudex debet eſſe cautus recurrendo ad coniecturas, ſi quę reperiri poſſunt, quia caſus obſcuri ſic demonſtrantur.l. non omnes.§. à barbaris, ff. de re militari.ſi autem non apparent coniecturæ, tunc, licet ea poſſint prouenire à caſu fortuito, tamen quia frequentius culpa hominis accidunt,l. ſi uendita,ff. de pericul. & commodo rei uenditę. accipienda eſt præſumptio, vt facto hominis prouenerint, quia ſenſus, & cogitationes noſtras accommodare debemus ad ea, quæ frequentius contingunt: ſic Bald. in conſilio 37. in principio. ac etiam per eundem in dicto §.item illud. Ex his vides quòd,
11 & ſi illud dicatur conſtare, quod uerificatur vera probatione, & non præſumptiua. iuxta gloſ. in clement. conſtitutionem. de electio. Alexan. in l. Lucius. poſt Bartol.ff. de condition. & demonſtratio.Felynum in rubrica extra,de probatio. colum.1. & 2.& Iaſon. in l.magiſtratibus. colum.2.ff. de iuriſdictione omnium iudicum. Tamen ſecundum ſubiectum materiam etiam ſufficit præſumptiua, quod patet in caſu noſtro ex præmiſſis, quamuis etiam illa probatio
12 quę fit per locum a communiter † accidentibus ſit concludens,& legalis,l.neque natales C.de probatio.cum ſimilibus: immo ſe-
13 miplena † probatio dicitur plena, ſecundum ſubiectam materiam.l.2. ubi Doctor. not. C.ad Carbonianum.

14 Secundo † aduerte, quia non ſolum debet cõſtare de delicto ante torturam, ſicut loquitur tex.in dicto §.itam illud.ad quod facit quod dicit Brunus in tractatu ſuo,de indic. & tort.charta.6. colu.2. uerſic. item nota quòd nunquam. ubi dicit, quod teſtis etiam torqueri non poteſt niſi conſtito de delicto,uerum etiam debet cõſtare de delicto, antequam formetur inquiſitio ſpecialis.Bartol.in l. fin. in 1. colum. & principio ſequen.ff.de quæſt. & in l.1.§.qui quæſtionē.ff. de quęſtio. & Brunus in tractatu ſuo, de indic.& tort.charta 7.colum.ult.& Ange.de Arim.ad Ang.in verbo fama publica. Et hoc per rei inſpectionem,uel per teſtes,

15 Sed † an rei confeſſio ſola,quod deliquit d ſufficiat ad damnandum? d dic ſi quis fateatur in genere feciſſe plura furta, uel homicidium, ſuper hac confeſſione non aliter conſtito de delictis fieri non poſſe fundamentum, propter incertitudinem omnimodam dictę confeſſionis. ita loquitur Bald.in Authen.ſed nouo iure.C.de furtis. & hic caſus nullam habet difficultatem apud doctor. & hæc opinio etiam eſt uera, dato quòd dicat confeſſus ſe interfectos proieciſſe in mare, & iuxta maris litus moraretur, & eſſet aliàs malæ conditionis. ita Ang. in l. certum,ff.de confeſſ. dum improbat illum D.Nicolaum prætorem Perusij,qui ad mortem damnauerat tres qui cõfeſſi fuerant ſe ſuffocaſſe nonnullos incognitos, & proieciſſe in flumen, iunctis dictis per eundem Angel. in l. 1. C. de confeſſ. ubi ſententiam præfati prætoris ſequitur prout refert, & ſequitur alia addendo Auguſt. de Arim.in gloſſ.& ueſtem cœleſtem,ad uerſi. Angel.quid ſi quis confiteatur ſe feciſſe plura furta,ſequitur etiam Alexand. in ſuo ſolenni conſi. in hac materia 19.uolum.7.colum.1.in fin.& ſeq.ubi ponderat, quòd Angel.in dicta l.certum.loquitur quando quis fatetur hominē incertum proieciſſe in flumen & eo caſu Angel. nullum faciat fundamētum ſuper ea confeſſione, ponderat etiā ita uelle Pau.de Caſt.in d. Auth.ut ibi per eum. Sed quid quando fatetur in ſpecie re-
e ſpectu e certi hominis vel furti, & aliter non conſtat de delicto,& uidetur eum teneri de homicidio,aut de furto, niſi uel ipſe, vel ſui probauerint in termino dato ad ſe defendendum ꝙ non fuit dictum commiſſum,per gl.in l.inde Neratius.§.fi.ff.ad leg. l.Aqu.& eum ita declarando,ſequitur Ang. in d.l.certum.& latè hanc opinionem tenet Alex.in d.conſil.19. quæ opinio mihi mirū in modum diſplicet.quia eo caſu quo cõfeſſio loquitur de certa re,aut perſona, iudex tunc a ſe ipſo iuxta l.& ſi non defendantur. ff.de pœ.debet mittere ad intelligēdum an delictum commiſſum fuerit,& eo non comperto,illum debet abſoluere, aliàs non condemnare. & ita ſeruatur, & hãc opinionem uult Bal.in l.cum probatio,ff.de proba.dum tenet ſufficere,ad hoc ut cõſtet de delicto, quod homo non reperiatur,& fama ſit eum fuiſſe occiſum, vult igitur ſolam cõfeſſionē non ſufficere.ad idē Bal.in additio. Specul. in titulo,de ſententiis in antepenul.colum. verſic.

verfic.Titius fuit confeffus,& in c.at fi clerici,in 8 col.de indicijs, & refert,& fequitur Iafo.in l.iufiurandum,quod ex conuentione.§ fi ff.de iureiur.& Alexandermet in conf.19.col.penul.dicit, ꝙ tutius eft tenere hanc opinion. facit.l.1.§. diuus Seuerus,ff. de quæftio. imo eft ibi lex in terminis non cauillando litteram,ad idem etiam vide Iafon.in l.error.columna 3.C.de iur. & fact. ignoran. & Doctores allegatos per Alexan.
16 in d.confil.19.in 1.colum. † Sed difficultas eft quando confeffio non eft nuda, fed erat indicium, vel fama, ꝙ delictum cõmiffum effet,& certè vr̃ quòd fufficiat confeffio ita veftita per dict.Gand.in tit.de præfumptio. col.2.verfic.Aliud etiam nota dignum. vbi vult in hac materia ꝙ ad hoc vt debeat, & poffit præfumi contra quẽꝗ commiferit delictum,debet cõftare iudici delictum fuiffe commiffum quomodocunq;, vel per teftes, vel indicium, uel euidentiam facti, & hoc exiftimat notatu dignum, & obliuioni non
17 tradendum,& cum †Gandinus fuerit maximæ autoritatis in criminalibus, adeo, ut dixerit Paul.de Caftr.in conf.196.in vlt. columna,relatus per Cępol.confil.32.col.fi. ꝙ cum Gandinus toto tempore vitæ fuæ diuerfis in ciuitatibus iudex maleficiorũ fuerit,temerarium eft recedere ab eius opinione,& dicat Fulg.conf.107.columna 2.ꝙ ab omnibus iudicibus maleficiorum Gandin. habetur Princeps in maleficiis,non videtur vlterius quærendũ, quinimò concludendũ,
18 ꝙ de delicto†debet cõftare plenè,fi ita fieri poffit,fcilicet per teftes,uel rei euidentiam, iuxta practicam oftenfam per Barto.in d.§. item illud.& quod dixi in primis verbis,uel faltem per indicium, pro eadem opinione habes Bald.in dict.l.cum probatio.& in additioone Speculator.in d.titulo,de fentent. columna 11.verficul. Titius fuit confeffus. fequitur Iafon.ubi fupra,& Afflict.in titulo de pace iurament.firm.§.iniuria.in 4. notorio in littera 33.& 34.& ita tenet,quidquid dicat Auguftinus de Arimin. ad glof. fama publica,ver.12.tu iudex.quod maxime procedit quando fimpliciter non eft fama de morte,fed ꝙ fuit occifus, fic loquitur Bald. in dicta l.cum probatio, & videmus etiam
19 hoc feruari tota die † in delictis maximè, in quibus figna non remanent ,& fic ceffat rei euidentia iuxta practicam Bald.in d.§. item illud. quia fi adeft indicium huiufmodi delicti,& confequenter ut plurimum delinquentis proceditur ad inquifitionem, & etiam ad torturam, & fi fequitur confeffio etiã damnatur pœna ordinaria confeffus,& exẽplum poteft poni in percutiente alium manu vacua,uel in fimplici infultu,uel etiã in adulterio,& in alijs damnabilibus coitibus,fi aliter diceremus delicta fæpe mane-
20 rent impunita,† & dum dico quod debent plenè conftare,vbi conftare poteft, aduerte quia in furto videtur quòd fufficiant coniecturę, fcilicet fractura oftij, fuga famuli, & fimilia. ita Barto. in l.fi quis ea argentarijs,§.prætor ait.ff.de edendo.& in l.fi quando.C.vnde vi. & hoc propter difficultatem probationis.vt ibi per Bart. & Doctores, & ita pari modo videtur dicendum in alijs delictis difficilis probationis, ut per Iafo.in dict.§.prætor ait.& alibi fæpe, fed res ita fe nõ habet,quia in criminalibus plane debet conftare de furto fecundum practicam Doctorum, de qua in dicta Authentica,fed nouo iure.Ange.in dict.glo.ueftem cœleftem. in dicto uerfi.& vbi fupra.& Bar.in dicto §. prætor ait.& in dicta l.fi quando. loquitur in ciuilibus, ut per Iaf.in l.fi.in fine.ff.de in litem iur.& in dicta l. fi quando.in fi. Pra-
21 ctica tamen eft in furto, ut fufficiat † querela damnum paffi, ut etiam atteftatur Brunus in tractatu de indicijs,& tortura, charta 6.columna tertia, prædicta tamen proce-
22 dunt quò ad puniendum ciuiliter. †Si verò criminaliter agatur,fecus eft ubi non appareat,quod delictũ faltẽ in genere commifsũ fit,iuxta text.& glo.in l.inde Neratius.§.finali,ff.ad legem Aquiliam, & Iaf.in dicta l.error, columna.3. & aduertendum eft, ꝙ quamuis Alex.in fola confeffione fpecialis delicti confuluerit confeffionem fufficere, tamen id fecit ut defenderet quendam doctorem,qui confilium dederat, quo talis cõfeffio fufficiebat ad condemnandum cõfeffum ad mortem, contra quod confiliũ plures Doctores confuluerant, affirmantes ꝙ imo ille doctor inciderat in pœnam, quod quifque iuris in alium ftatuerit, &c.& forte Alexan.fuit memor eius quod dixit Bal. in confilio 515.in fine,volumine quinto, ꝙ
23 † iuftius peccamus in abfoluendo, quàm in condemnando, nam ipfemet Alexandr. hoc oftendit, dum in penultima columna dicit, quòd tutius eft tenere aliam opinionem . Item aduertendum eft, quod fumma cum ratione etiam Gandinus dixit illud notandum, de quo fupra in titulo

de præsumption.ex hoc expresse uolens, ꝙ sufficiat præsumptio delicti, siue indiciū.

24 Tertiò † aduerte ad text. in dicto §.item illud.& practicam per eum text.sumptam ꝙ iudex debet mittere collateralem ad visenda, & describēda uulnera, quia non sufficeret ubi homo mortuus esset, ꝙ uulnus mortale describeretur, sed omnia describi debent, cū in eodem homine occiso, alius de occiso teneatur: alius de vulnere simplici, & alius de vna percussione, & alius de alia, vnde oēs percussiones, & omnia uulnera sigillatim cum qualitatibus suis descibenda sunt. probatur in l.si.ff.de sicarijs, & ita Angel.ibidem, ex qua descriptione etiā iudices deueniunt ad cognitionem, an testes uerū dixerint, quia aliquādo deponūt plura, quàm postea reperiantur ex rei inspe-

25 ctione, quæ omne † aliud genus probationis silere facit, ut per Ias.in l.fina.ff.de in litem iurando.

26 Quarto † aduerte ad dictum §.itē illud ꝙ non solum in materia delicti debet constare in primis de delicto ante inquisitionem torturam, & damnationem, immo in qualibet materia, ubi lex aliquid disponit respectu certę rei, quia prius debet con-

f stare *f* de illa re, l.diuus.ff.de test.mili.Ias. in dicta l.si quando.C.unde vi.super uerbo patefacta, glos.in capit.ad dissoluendum, in verbo, accusari. extra de desponsatione impuberis. Nam qui uult probare qualitatē, prius debet probare substantiam in qua illa qualitas fundatur, glos.in l.si arbiter.ff. de probationibus. Baldus in consi.463.in quarto uolum.& ex hac ratione infertur,

27 ꝙ qui uult † probare puerum annorum vndecim, vel duodecim, vel tredecim, minorem quatuordecim annis adulteriū cōmisisse cū muliere, debet prius ostendere ꝙ esset potens. Vnde Bartol.in l.prima, ff. de furt.dum vult præludia adulterij inferre ad adulterium, & illud probare, de quo in cap.tertio.de pręsumptio, & alibi, intelligitur constito prius, ꝙ esset potens, ubi,

28 vt dixi loquamur † in minore quatuordecim annis, quia in impubere pręsumitur impotentia.cap.2.de frigidis, & maleficiat. & Geminian. clarè in consi.24.colum.1.& de hoc est decisio. Hostien.in ca.contineba tur in uerbo firmauerit, de desponsa.impu. vbi uide. Nam text.ibi disponit vt creda-

29 tur uiro † cum iuramento, quòd cognouerit uxorem, vel sponsam iuncta tamen cohabitatione, idest, quod simul habitauerint, & ita per illum textum, & dictum c. 3.& cap.1.de frigid.& malefic.decidit Innocentius, in cap.1.ex parte. columna tertia.de restitutione spoliato. Sed Hostiensis illud intelligit vbi aliàs esset potens, & hoc probatur, ut potes uidere, sic etiam, si bene uides hoc decidunt Anto. de But.in capitulo præterea, de testibus, in fin.& Abbas ibidem. columna secunda, & alij, nam copula, quia non potest uideri, probatur per conueniens testimoniū dicto capitulo præterea, cuius exemplum est, si uideatur vir supra fœminam: dicunt tamen Doctores ibi, quod alias debet esse potens, quia si appareret esse alias impotens, illa cōiectura sine pręsumpta ꝓbatione nō sufficeret.

30 Sed esset opus ut probaretur † uere, ut quia rupisset claustra pudoris, & semē, emisisset, hęc enim esset vera probatio copulę, vt declarat Prępositus in d.capitulo continebatur, & omnes sciunt, & oporteret probare, quod tunc rupisset, adeo quod non sufficeret, si postea inuenirentur rupta ita declarat Gemi.in d.consi.col.3. & 4.atque ideo nunquam poterit impubes ostendere copulam, nisi prius probauerit, se esse

31 † potentem per eam probationem quam ostendit Abb.in capitu.de illis.el secundo de desponsat. impub. & Calcan. latissime consil.20.& dū supra conclusi, debere probari potentiam, ita ut eo casu quo non præsumitur in impubere non sufficeret dictū viri cum iuramento, iuxta dictum capitul. continebatur.hoc etiam clarè sentit Alex. consil.149.colum.3.uersic.possem.& colu. sequen.uol.5. ubi bene uide, & addo quod si mulier dicat se corruptam à uiro cum quo cohabitauerit; & ostēdat se fuisse corruptam tamen non creditur a uiro corrupta qui esset minor quatuordecim annis, nisi probata illius potentia, secus si maior esset, ità Paulus de Cast.in cons.277.uolumino primo, & Geminianus, in dicto, consil.non tamen pręsumetur a maiore corrupta, nisi appareat de corruptione tempore cohabitationis, secus si postquam diuertisset ab eo.ita Paul. de Castr.& Geminian. in dictis consi.

32 Et † adde supradictis, quod semper potest opponi de non substantia rei, ut per Felin. in capitulo cum Ioannes de fide instrumentorum, charta, 3.uersiculo declara primo in ultima columu. illius chartæ, &

ideo

ideo iudex ipse absque cõsilio principis etiã post sententiam quæ transiuit in rem iudicatam, ad eam potest apponere manum, constito, quod res ipsa non subsistat, id est, quod homo qui dicebatur mortuus uiuat uel nunquam fuerit in rerum natura. Fely. in capit. consanguinei. colum. ultim. de re iudicata.

Quinto, aduerte ad dictũ. §. item illud quod Bald. in addit. in l. tertia §. eiusdem, ff. de testibus, dicit quod fallit conclusio illius tex. in furto, falso, & adultero. Sed malè loquit̃ ut apparet ex præmissis, & de his fallentijs etiam dubitat Augustin. de Arimin. ubi supra. & Brun. in suo tractatu. chart. 7. columna ultima. Fateor, quod in adulterio, & aliis delictis, quæ non relinquunt signum exterius, esset difficile illa punire nisi permitteretur sufficere indicium delicti, & sicut dixi supra.

33 Sexto † aduerte, quod licet ignoretur nomen occisi dummodo constet de corpore, potest formari inquisitio, & deniq; condemnatio, & similiter si ignoratur nomen homicidæ, ut per Alex. in d. consi. 19. in septimo. & Ias. in d. l. iusiurandum. § fi. de iureiu. col.
g 8. & alibi sæpe & omnes sciunt. g

34 Septimo † & ultimo aduerte, quod ex prædictis, ut scilicet primo debeat constare de delicto, infero, ꝙ non potest procedi contra aliquem, eò quòd præstiterit opem uel auxilium ad aliquod maleficium, nisi in primis constet de maleficio principali, similiter nõ
35 potest procedi, ꝙ † quis mandauerit maleficium fieri, nisi prius de mandatario cõstet. iste est text. uulg. quem nescire esset maximum dedecus, in l. si is qui rem, la secunda. §. si tu Titiũ, ff. de furtis. & ita Bart. ibi nota. & ideo pars quæ fecit ut notatius in bona fide existens, cum fecerit falsum testamen-
36 tum † non posset puniri de falso quia de notario qui est principalis non constat, nec cõstare pōt ex quo falsarius nõ est, & ita Bar. in l. si quis obrepserit, colum. 2. uersic. 2. quæro, ff. de fal. in consilio 199 Imol. cõsil. 104. & Alexan. consilio 74. ad finem. in primo uolumine. & potest exemplum poni in casu q̃ nunc in facto euenit, cum quidam filius legitimatus mortuo patre, se supposuit in lecto loco patris iam mortui, & uocatis notario, & testibus quos decepit, qui ab eo notario ualuit fieri testam̃, & se ipsum hæredẽ instituit, nõ euadet tamen iste pœnam obreptionis falsi tm̃, hoc modo aliquid conse-
37 cutus, imo nec pœnam † falsi quia fraudulenter fecit se aliũ. l. falsi nominis, in prin. ubi glos. & Bar. ff. de fals. & per Soci. cons. 91. colũ. 3. & in l. eos. §. qui se pro milite, ff.
38 de falsis. Et † adde p̃dictæ conclusioni, q̃d prius debet cõstare de principali, quod nec sufficit, ut constet de principali p processũ solum factum contra ipsum principalẽ, sed oportet, ut constet per processum agitatum contra ipsum accessorium, ita Bar. ibi, adeo ut nec sufficeret sententia contra ipsum principalem, ut ibi Alex. & per Bart. in l. 1. §. fin. ff. de q. & Felyn. in capitu. sicut dignum, colum. 2. versicul. 2. limita. de homicid. & in capitulo quamuis, colum. antepenul. de re iudicata, & in l. sæpe. ff. de re iudic. & Ang. in glo. Sempronium mandatorum colum. 8. & cum Barto. in d. §. transit etiam Fel. in capitulo sicut tuis. in septimo notabili. de simon. & Angel. in glo. dicto maleficio semper astitit columna quarta, versiculo, quæro ad hoc.

Sed aduerte, quia dẽt constare expresse de principali, alias nõ posset puniri auxiliator, nec mãdans, adeo quòd nec depositio testis
39 valet qui deponit † contra mandantem nisi expresè deponat contra homicidam. Baldus consilio 259 uolu. 1. ad finem colu. 2. & sequen. & consi. 52. uolum. 1. & in l. 1. ff. de seruo corrupto, quæ conclusio est plena succo. ita etiam consuluit Alexand. cõsi. 34. columna tertia. in tertio uol. in cons. 15. primo uolum.

40 † Si igitur formaretur inquisitio de auxilio contra aliquem, uel de mandato, non posset, sed condemnatio, nisi etiam constaret de persona certa delinquentis. Quod tamen intellige quo ad criminaliter puniendum, non autem ciuiliter, quia scilicet est quod factum sit delictum ut supra dixi. Item satis est ut constet de delictio, licet non constet de persona certa, ubi datum est quod alius illud commisit, textus est in dicto paragrafo. si tu Titium. ibi cum furtum factum non sit, & ita Bartolus, & ibi Baldus supra maximè in eo cõsi. 52. ubi ita vult, licet prima facie aliter uideatur dicere, sed ubi non est clarum, quod ab alio commissum sit ut in casu quæstionis glos. in l. fi. ff. de sicarijs. quando nescitur quis dederit uulnus mortale, quod tamen datum est, hoc casu debet constare de persona principali, ut cognoscatur an puniri debeat de accessorio, an uero de principali, ita loquitur Alexand. ubi su-

pra & Anchar.consilio 216. nos Bartholomęus.in fin.super quo se fundat Felin. in capitulo significasti.el secundo.columna quar-
41 ta,de homicid. † & hoc nisi sit par pœna, qa potest inquiri unus de homicidio,alius de auxilio. ita notabiliter Angel.in d.l.fi.ff. de sicar. in fi.vbi refert de hoc fuisse magnã altercationem,sed si sit dispar pœna nõ potest inquisitio formari,loquitur tamen Angel.quo ad inquirendum tantum, si tamen comparerent,& negarent,omnes essent absoluendi, ut per Alexand.Anchar.& Felyn. ubi supra,& ideò male dicunt illi,qui ex dictis Doctorum concludentium quando est vulnus unicum, & duo vel plures duobus interuenerunt,quod omnes absoluuntur,asserentes ipsi quod inquisitio non potest formari ex quo laboramus sup incerto,& ignoratur etiam quis intulerit uulnus,uel uulnera,quia saltẽ potest formari inquisitio, & est in arbitrio iudicis apponere nomẽ homicidę,cui uult cum auxilio aliorum, quando
42 † est par pœna. ita Ange.in d.l.fi.præcisè,& loquitur quãdo unus ictus percussionis interuenit.& ita seruatur, sic declaro Doctores qui prima fronte uidebantur contrarij, facit quando par est pœna,l.quod si dubitetur,ff.de acq.hæred.

43 Adde † quod etiam sustinetur illa inquisitio, quæ ut plurimũ fit in tali casu.quando pauciora vulnera interuenerunt, quam essent insultantes,dũ dicitur,quod dicti quatuor inquisiti insultauerunt talem, ex quo insultu remansit vulneratus duobus uulneribus ex quibus mortuus est,dantes sibi inuicem consilium,auxilium,& fauorem,non obstante quod non appareat quis fuerit homicida,& quis fuerit auxiliator,& non obstante consilio Alexan.15.in 1.uolum.quod omnes sunt absoluendi a pœna corporali,ut apparet ex consilior.Ancha.216. qui tenet has difficultates militare quò ad sentẽtiam nõ autem quo ad processum,& ita loquuntur iura Alex.in d.cons.maximè,quia incertus libellus, qui potest declarari ex confessione,& testib.sustinetur,vide infra in materia homicidii,quę pono circa l.fi.ff.de sicar. & ibi omnia vide.

44 Et † quia dixi quod processus factus contra principalem non nocet accessorio, aduerte,quia aut loquitur in sententia, aut in confessione, vel testibus, vel alijs actis, de quibus uide Bartol. in l.denunciasse,§.fina. ff. de adulteri. in l. Lucius.ff.de infami. & in l.admonendi. column. 8. uersiculo quęro quid si dicta testium.ff.de iureiur. & alibi sæpe.maximè per Alexand.l.sæpe.ff.de re iudi.quę tamen difficultas oritur in processu facto quo ad unũ duntaxat, secus si quo ad utrunque uidelicet principalem, & auxiliatorem,mandantem, & mandatarium, ita Doct.ubi supra maxime per Bal.in l.1.§.fin. vers.3.not.ff.de eden.

45 Nec uideatur mirum, ꝙ processus † possit fieri quo ad mandantem & mãdatarium simul,quia de hoc habemus text.in l.minoribus,cum concordan.de quibus ibi per Ias. C.de his quibus vt indignis. & per Angel. in gloss. Andream auxiliatorem in princip. ubi dicit quòd non solum contra principalem,& auxiliatorem potest simul procedi, sed etiam contra mille principales,nec quia
46 † unus sit contumax debet supersederi h
h quo ad alios,ad quod ultimum allegat tex. & ibi Bartol. expresse in l.non idcirco.ff. de iudiciis.ubi uide Angel. & in l.prima, colu. secunda. C.si aduersus rem iudicatam.male tamen seruatur quando latrunculatores nolunt dare copiam indiciorum existentibus in carcere,donec absentes uenerint ad iudicium,uel damnati fuerint,ne ex processu,qui fit contra præsentem,alii absq; constitutione liberentur, quia tunc crumenam non implent,procurare tamen debet bonus iudex,ut alii etiam ueniant, antequam detenti dimittantur, ne alter alterum postea instruat,uidentur tamẽ posse hæc ut simul
47 contra utrunque possit † procedi, contra prædicta dum dixi,quod non potest procedi contra auxiliatorem, vel mandatarium,nisi prius constet de principali, sed dic conuenire simul ut non possit procedi contra auxiliatorem,vel accessorium,nisi cõstet de principali,& ꝙ tamẽ simul possit procedi, nam simul omnes accusantur, & accusari possunt, ut per Felyn. in capitul.2.columna secunda,de accusation. & habitis indiciis de vtroque formatur contra ambos inquisitio, & sic etiam contra auxiliatorem, sed tamen uerum est quod prius constat de principali, sed in processu facto contra auxiliatorẽ,unde non dico quod prius debeat constare de principali antequam possit procedi cõtra auxiliatorem.Sed dico quo ad hoc vt procedatur contra auxiliatorem, requiritur ut constet de principali.facit regula,accessorium,de regulis iuris. in 6. Ex his infero quod ubi solum mandatũ est punibile,

ita

ita vt nequaquam penderet a suo principa li, tunc aliud videretur dicendum quod immo posset puniri mandans non intellecto aliter de principali, unde cum secūdū
48 decretum æditum tempore Gallorum † mandans homicidium fieri puniatur ad mortem etiam non secuto effectu, uidetur quod cesset prędicta omnis materia: & etiā Baldus, in consilio quinquagesimo secundo, volumine primo, & præallegatum Decretum obseruatur, etiam hoc tempore, quia summa ratione uidetur factum iuxta nota. in l. decernimus, C. de sacro sanctis ecclesiis. & per Felynum, in capitulo translato, in princip. de constitut. & memor sum quod Curia prætoris Mediolani condemnauit quādam mulierem de mandato ex sola confessione eius, non aliter cōstito de principali, quando enim mandatum habetur pro perfecto actu, illud punitur ordinarie, capitulo pro humani. de homicidio. in sexto, & per Augustinum de Arimin. & Angel. in glossa. Sempronium mandatorem columna tertia, super secun
49 da quęstione, aduerte tamen, quia † confessio sola mandati nō sufficeret, sed de jeo aliquatenus etiam constate debet saltem per famam, & indicia, iuxta ea, quæ dixi supra, aduerte etiam, quia qñ de mandatore non constat, sed sumus in dubio, tunc loquuntur prędicta, & ita fuit in casu dictę mulieris, sed si veniat ille cui mandatum dedisse mulier asserebat, uel detineatur, & neget uerum esse quod mulier sibi aliquid mandauerit, an hoc casu elida-
50 datur † confessio mandantis, tanquam erronea appareat? dico non elidi iuditio meo, quia mandatum confitens, non allegat hoc iuxta l. si adulterium cum incestu §. idem Pollioni. ff. de adulterii. item non dicitur ex hoc cōstare contrarium nec plene, quia a loco criminis elisio hęc habetur, ut dicitur in l. quoniam liberi. maxime per Salicet. & per Bald. C. de testimon. eodem modo mandatarius non excusaret mandantem, si fateretur homicidium fecisse, & diceret motu proprio ab eo factum. Hipolyt. in l. p ima, §. diuus Antoninus. columna tertia ff. de quæstio. Sed quid si de principali constaret, quia tanquam contumax esset bānitus iuxta disputationem
51 statutorum an sufficeret ad hoc ut † posset procedi contra auxiliatorem, credo satis non esset, per reg. l. eius qui delatorem. in prin. & per id quod notat ibi Bar. ff. de iure fisc. & per ea quæ ponit Bald. in le 2. colum. finali. C. de edendo. & Bart. in l. cum filius, ff. de uerborum oblig. Fely. in capitulo cum Bertoldus. de re iud. & ad hoc uide Bald. in consil. 159. columm. fin. uolum. 1.

52 Pone † etiam quod de principali non solum non constet imo sit absolutus, & an propter hoc mandās sit absoluendus, & similiter si testis falsus esset absolutus, an pari modo instruens sit absoluendus, & dic non esse absoluendū quidquid innuere uideantur prædicta, ita Baldus in l. transige re colum. fi. in fi. C. de trans. quod est contra uulgares.

53 † Superest ut quęramus an constare debeat de delicto ante capturam, & dicendum est debere omnino per ea quę dicta sunt, ad hoc optimè Gand. in d. titul. de pręsum. columna tertia. ubi dicit, quòd nō constito de delicto, quidquid superædificatur, nullum est, quod etiam expresse vult Brun. in tract. suo columna antepe. in uer. sed idem Saly. iuncto uers. quod ego intelligo, pro qua opinione uidetur text. secundum expositionem Io. And. in capit. si clericos de sent. excom. in 6. & quia dixi quod ante inquisitionem debet constare de delicto, dic idem ante accusationem, ut dicam infra in materia torturæ in 11. & ultim. parte.

ADDITIONIS.

a Videat. Idem dicit Io. de Ami. de Venafr. consf. 31. nu. 7. ac Iul. Clar. Senten. lib. 5. §. fi. quęst. 4. col. 3. ibi. Et ita seruat consuetudo, & infra num. 14.

b Constito. Idem Hippo. de Marsi. in praxi crimin. §. constare. Distinguit, & declarat Iul. Clar. lib. 5. §. fi. quęst. 4. in princ. ibi intellige mō constet. Infra per hunc nu. 26. Intellige de delicto, cuius signa remanent puta in homicidio, secus si signa non remanent ut in adulterio. Infra num. 18. & seq. Io. Bap. de Plot. consi. 132. incipien. Io. Petrus. nu. 22 inter crimina. lib. 1.

c Antequam ut supra num. 2. multo minus condemnari poterit etiam stante confessione nisi constet de corpore delicti. Marsil. in praxi crimin. §. Postquam nu. 48. Ponzi. de Lamijs post num. 70. Grammat. consil. crimi. 16. post num. 5.

d Confessio

d Confessio.Iul. Clar.senten.lib.5.quæst.55. uersicul. Quando autem, ante medium, & post.
e Fatetur in specie. Vide supra recitata per me in versic.antequam.& per Iul. Clar.sen ten.lib.5.§.fina.quæstio.55.versicu. Quando autem dicatur constare. distinguentem vt ibi.
f Constare. Supra num.2.
g Sequitur Iul.Clae.senten.lib.5.§. fi. quæst. 31.uers.contra,& aduersus.
h Supersederi. Infra de senten.nu.85.

Titul. de Delinquente.

SVMMAE.

1 *Delinquens quæritur, ubi constiterit de delicto.*
2 *Signa ad cognoscendum homicidam furem uiolentiam committentem.*
3 *Inquisitio generalis quo ad delicta, & specialis quo ad personas & econtra.*
4 *Copia indiciorum super generali inquisitione assumptorum non est danda parri.*
5 *Testes super generali inquisitione recepti sunt repetendi.*
6 *Testes super generali inquisitione recepti possunt torqueri si vacillant.*

1
Via constito de delicto † perquiritur delinquens, quæro quomodo hoc fiat, dic, quod vbi intelligitur delictum cō missum esse, iudex inuesti-
2 gare debet, quis fuerit deliquens, † puta si loquamur in homicidio, debet quærere an
a haberet inimicum *a* .l.1.§. cum aliquis ff.
b de quæst.an litigaret, *b* uel aliter esset in contentione cum aliquo potente, & an eo. loco quo commissum, fuit homicidium, fuerit visus aliquis in ea via contra consue tum, maxime si fuisset visus cum gladio euaginato, vel sanguinolento, & cum facie palida, vel visus esset fugere post delictum, vel recipere homicidam, & an aliquis aliquando fuerit minatus occiso, & ut latius per te ipsum potes mente, seu cogitatione comprehendere, si loquimur in furto, an famulus fugerit domo, an in domo sit aliquis malæ conditionis, & aliquis pauper in ea domo domesticus uisus fuerit postea expendere pecuniam. maxime se uestiendo, uel aliquid de rebus subtractis, sit uisum apud aliquem, ut dicam in titu.de furtis in q.pen.ut si loquimur de uiolentia mulieris, an auditus sit clamor mulieris, iuxta no. per Bal.in l.1.§. potuisse, ff. ad Syll. & in l. metum.C.quod met.cau.& Ang.in l. 1.§. fin.ff.ad Syll.& an ex ea domo aliquis visus sit exire, uel in domo sit inuentus, & si loquimur in falso, an talis falsitas cedat com modo alicuius, & similiter dicendum est de omnibus alijs maleficijs, iste est modus inuestigandi maleficos, qui tamen relinquitur arbitrio iudicis.l.3.§.eiusdem, ff.de test. ita per Bar.ubi omnino uide colum.1.2.& 3.in l.fin.ff.de q.& Bot.in tract.suo, char. 90.col.3.& sequen.& uide omnino Affl.in tit.de pace iur.fir.in §.iniuria.in quarto no. ubi ponit infinita signa ad cognoscendum quis fuerit homicida, & inter cætera dicit quod sanguis fluens è uulnere hominis occisi in præsentia aspicientis corpus, & non fluens post eius recessum, magnum, & sufficiens est indicium ubi etiā de signis quibus cognoscitur fur, & uiolator puellæ, uide ēt Brun.in tract.suo, de ind.& tortu.& inuesti gando delictum, & delinquentes. appella-
3 tur † inquisitio generalis quo ad delicta, & personas, inuento autem delicto, appellatur inquisitio specialis quò ad delictum, & generalis quò ad personas, uerum habitis indicijs contra certam personam modo quo dixi supra, super illis assumptis in ea inquisitione generali formatur inquisitio specia-
4 lis contra delinquentes, sed † de talibus indicijs non est danda copia parti, iuxta c. qualiter.§.debet. de accu. & communiter Doc.in c.cum oporteat.de accu.& ibi attestatur Are.& dixi infra. in materia inquisi-
5 tionis † in uersic.tertio requiritur.ubi om-
6 nino uide, sunt † tamen repetendi tales testes, ut fit, & docet Bar.in d.l.fi.in ult.q. & possunt tales testes torqueri, si uacillatur secundum Bar.in d.l.fi.col.2.

ADDITIONES.

a Haberet inimicum. Inimicitia enim præsumptionem ac indicium facit quando ali quis offensus fuit, & nscitur a quo. Specu. in titu.de præsumptio.col.ult.in prin. uers. Et idem est si aliquis.& ibidem Io. And.in Addi.ad ipsum.Bar.in l.ult.col.penul. uers. possumus etiam ponere casum.ff.de q. Ange.in l.ult.col.2.uers. Quod in homicidio, & uulnere.ff.eo.Rom.in l.1.§. hoc rescri. in prin.

in prin.ff.ad Syllania.Gand.de præsump.& indit.indubi.in 1.Indic.in 16.Ang.in tract. Malefi.in uer. Fama publica.uers. Quod si reperiatur.

b Vel litigaret. Dic tu super re notabili, quo casu quis aduersarius dicitur, ac inimicus, fidem tamen,uel præsumptiue.l.eum quem temere.ff.de iud.l.D.fratres.ibi electionem aduersario deferunt.ff.de libe.cau.l.1.C.de æden.l. si aduersarius.C.de fid.instrum.c.1. & ibi D.meus Dec.in utraque Lect. ac Ripa nu.11.ac alij de iudici.

Titul. de Captura.

SVMMAE.

1 *Capi quis potest etiam præcedente indicio.*

2 *Indicium etiam leue sufficit ad inquirendum.*

3 *Capi quis potest præcedente qualiquali informatione contra eum.*

4 *Captus non præcedente informatione, relaxari debet sine impensa.*

5 *Captus non præcedente informatione, potest a quilibet priuato impune carcere eximi.*

6 *Captus indebitè ut supra si fugit non habetur pro confesso immo relaxatus sub fide non tenetur reuerti ad carceres.*

7 *Eximens è carcere captum, indebite non potest a iudice mulctari ob contemptũ iudicis.*

8 *Captus iniustè licèt postea confiteatur delictum sponte, non tamen poterit ex illa confessione condemnari.*

9 *Captus indebitè, non potest ob aliud delictum retineri.*

10 *Capi potest reus transmissa inquisitione, & pendente termino trium dierum in ea statutorum ad respondendum etiam non superueniente noua suspitione fugæ.*

11 *Capere reum an possit quilibet iudex, & an priuatus, & an sine causæ cognitione, remissiuè?*

12 *Familia non punitur si occidat eum, qui licite poterat capi, & non permittit se capi.*

13 *Homodeus dum viueret, in magistratibus exercendis omnes alios superauit.*

14 *Captus, an possit per familiam occidi remissiuè?*

15 *Eximens è manibus familiæ captum ob debitum tenetur ac si fideiussisset pro eo in omnibus, & etiam pœna tit. ne quis eum qui.*

16 *Eximens è manibus familiæ condemnatum ex delicto, uel confessum, punitur leg. Iul. maiest.*

17 *Eximens è manibus familiæ captum ob delictum, quomodo excusatur.*

18 *Impediens, uel turbans iurisdictionem, punitur uario modo ex dispositione iuris communis, & quomodo dispositione ordinum Mediolani.*

19 *Eximens è manibus familiæ dum ducitur ad carceres incidit in pœnam ordinis Mediolani de prohibita executione.*

20 *Fugiens è carceribus, in quibus iustè detinetur peccat.*

21 *Capi non potest delinquens, siue raptor, siue homicida in ecclesia, etiam si familia eum insequeretur antequam ecclesiam ingrederetur.*

22 *Captus extra ecclesiam si antequam ducatur, fugiat in ecclesiam non potest in ea capi.*

23 *Captus extra ecclesiam licet per ecclesiam ducatur, non propterea est relaxandus.*

24 *Episcopus debet tradere curiæ seculari delinquentem qui ad ecclesiam confugit, & potest ab illa extrahi, & recipere cautionem quod morte non punietur, sed pecuniaria pœna tantum.*

25 *Iudex non debet extrahere de ecclesia eum qui ad illam fugit, licet uelit punire pœna pecuniaria, sed ab episcopo accipere.*

26 *Debitor qui potest capi ex forma statutorum, securus est in ecclesia.*

27 *Clericus fugitiuus capi potest.*

28 *Fugiens ad ecclesiam, citari potest verbotenus.*

29 *Fugiens ad corpus Christi, an possit abstrahi?*

30 *Fugiens in damnum presbyteri quæ sit intra triginta passus prope ecclesiam quando, securus sit, & an possit a iudice extrahi.*

31 *Immunitas ecclesiarum non obseruatur in Italia.*

32 *Fugiens in ecclesiam non potest ab ea extrahi, etiam ob crimen læsæ maiestatis.*

33 *Saluus conduct. securum facit delinquentem, ut non possit capi.*

34 *Captus in alieno territorio statim debet relaxari, etiam si familia incœperit cum insequi in suo territorio.*

35 *Capi non potest clericus a laico.*

36 *Clericus qui potest uerberari a laico, potest etiam capi.*

37 *Capi potest clericus a laico de commissione superioris.*

38 *Capi potest clericus a laico quando timetur de fuga.*

39 *Capi non potest clericus a laico, & ligari, ut prohibea-*

prohibeatur delictum.

40 *Cognitio, an quis sit laicus, uel clericus spectat ad iudicem ecclesiasticum, uocato iudice laico.*

41 *Producens instrumentum clericatus, præsumitur ille esse, qui nominatur in instrumento.*

42 *Villa tenetur capere maleficum, alioquin tenetur pro damno dato in eius territorio.*

43 *Villa non tenetur ob furtum in eius territorio commissum, sicut nec ob rapinam.*

44 *Rapina, & furtum differunt.*

45 *Præsentans unum ex pluribus maleficis, an sit liberatus a pœna statuti?*

46 *Qualitas in statuto apposita debet ab eo probari qui statuti remedium intentat.*

47 *Iurans in forma statuti super damno dato debet esse omni exceptione maior.*

48 *Eligens agere contra delinquentis, ab delictũ in territorio commissum, potest postea agere cõtra communitatem, quæ ex statuto tenetur ob reliquum non exactum.*

49 *Qui consecutus est satisfactionem a non delinquente, an possit agere contra delinquentem?*

50 *Syndicus condemnari non potest absoluto delinquente.*

51 *Custodes an possint torqueri stante statuto, quòd uilla teneatur, pro delicto in territorio commisso?*

52 *Statuti beneficium, quòd uilla teneatur pro damno dato in territorio, non competit forensi.*

53 *Damnum passus in territorio suo stante statuto, quòd uilla teneatur pro damno dato &c. tenetur contribuere cum alijs eiusdem uillæ.*

54 *Statutum quod uilla teneatur pro damno dato, qualiter procedat, quando locus, in quo damnum datum est, æqualiter distat a duabus communitatibus.*

55 *Inquisitio qualiter formanda sit contra uillam stante statuto, quòd pro delicto commisso in territorio, &c.*

56 *Clausula, quòd procedatur extra ordinem quo modo intelligatur.*

57 *Capti in bello inter Christianos non efficiuntur serui capientium, sed soluunt taleas.*

58 *Talea de iure extorqueri non potest a captiuo quando bellum est iniustum.*

59 *Bellum in dubio præsumitur iniustum.*

60 *Bellum quando dicatur iustum, & quando iniustum.*

61 *Milites ex consuetudine non exigunt taleas a militibus captis, nisi sunt duces militum.*

62 *Talea non poßunt exigi a rusticis captis in villis proprijs subiectis hostibus, sed tantum a captis in itineribus per loca hostium.*

63 *Milites cruciantes captiuos, ut taleas exigant, tenentur de homicidio, & de cruciatu etiam non secuta morte.*

64 *Capturæ, & rapinæ non poßunt fieri a militibus in locis domino suo subditis.*

65 *Talea debet esse moderata, & sine crudelitate.*

66 *Miles crucians captiuum, ut taleam exigat, ubi licita est captura, tenetur de excessu.*

67 *Occisus a patrono, uel corrigente, præsumitur in dubio gratia correctionis occisus.*

68 *Gratia generali facta a duce Mediolani militibus, non comprehendit raptus, nec uiolentias.*

69 *Capta ciuitas non fit serua, & ciues retinent bona sua.*

70 *Captus, & sub fide reuertendi relaxatus, an teneatur reuerti?*

71 *Princeps bellum illicite inferens, tenetur de omni damno a militibus suis dato.*

72 *Milites in territorio Principis sui furantes, & delinquentes puniuntur ut latrones, & l. Iulia de vi publi. & priua. & per statuta Mediolani.*

73 *Rebellis captus a militibus principis in bello contra principem per eum suscepto fit seruus capientis, & ei talea debet solui.*

74 *Talea hodie successit loco seruitutis.*

75 *Milites qualiter faciant distributionem rerum captarum, & an communicent cum Duce belli?*

76 *Talea pro captura non debetur Duci, qui conuenisset cum Principe purgare prouinciam malis hominibus.*

77 *Princeps potest soluere taleam militi capienti rebellem, & cum recipere, & punire.*

78 *Hostis captus non potest ex interuallo interfici.*

79 *Captus hostis, uel rebellis non potest vendi vt seruus alterius fiat, uel ut maior talea ab eo exigatur.*

80 *Rebellis potest quandocunque interfici.*

81 *Talea non habet locum in rebelle capto quando proceditur contra eum secundum formam iustitiæ, & non efficitur seruus capientis.*

82 *Capi potest delinquens etiam ante formatam inquisitionem, habita quali quali informatione.*

83 *Captura an sit ex processu?*

84 *Capi an ita quis posit in ciuilibus, incipiendo a captura, sicut in criminalibus?*

85 *Capi nemo potest pro debito priuato, nisi prius facta excussione an sit soluendo.*

86 *Captura suspecti de fuga antequam concedatur,*

tur, multa necessario requiruntur.

87 *Captura an concedatur pro debito publico, uel fiscali?*

88 *Capi an possit debitor ad damna vel rei restitutionem pro crimine?*

89 *Captus, & punitus an sit relaxandus ante rei restitutionem.*

90 *Cedere bonis potest fisci debitor.*

91 *Captus pro causa criminali, potest pro causa ciuili retineri.*

92 *Captus indebitè non potest in carcere ab alio retineri.*

93 *Capiens aliquem, debet habere speciale mandatum ad capiendum.*

94 *Capienti bannitum interdum per statuta non nunquam per consuetudines, dantur præmia.*

Via constito de delicto quęritur delinquens, ut dixi, & inuentus sæpenumero capitur, aliqua dicā de ipsa captura, & ideo quæro quale indicium requiratur ad captu-
1 ram, & dic quòd ex † leui causa iudex po-
2 test detinere. patet, quia † leue indicium sufficit ad inquirendum, secundum Bald. in l. seruos. C. de testa. Alex. in l. repet. §. 1. ff. de quæst. in secunda apostilla. quæ incipit is qui. ibi tamen eius dictum. gloss. & Bart. in l. fin. C. de his quibus vt indig. Corn. consilio 58. in princ. Felyn. in cap. 2. tertia limi. de testi. quidquid dixerit Decius in consilio 180. & dicam latius in materia inquisitionis: si igitur leue indicium sufficit ad inquirendum, ergo magis leue sofficit ad capturam, qũæ consequentia omnibus patet. Vnde comperies quidem cautum, ut ante inquisitionem requiratur indicium, nõ autem ante capturam, & ideo Bald. in leg. & si certus. ff. ad Syll. dicit quod ad capturam non requiritur indicium. & in l. 2. C. de his
3 qui latro. † Requiritur tamen qualisqualis
a informatio, *a* & qualequale indicium secundum Salic. in l. nullus. C. de exhib. reo, & ita communiter decidunt Doctor. in ca. si clericos. de senten. excom. in 6. prout etiã refert Bald. in leg. quòd euitandi. ad fin. Codice de condic. ob turp. cau. & Alexan. in leg. neminem. Codice de custod. & exhib. reo. in apostilla, quæ incipit, permiserint, & Fely. in cap. cum non ab homine column. 2. de iudic. & in capit. accedens 2. §. quoniam frequenter. versic. tu nota. column. penul. in princip. ut lite non contest. & per Marian. Socin. in tractat. suo citato in 2. art. principali in 14. quæstione, & ibi dicit, quòd etiam debet ante capturam plene constare de delicto. sicut dixi supra in fine, titulò de delicto Conclusio igitur est hæc, quòd ex nihilo nihil fit, & sine indicio magno, vel paruo non potest ad capturam deueniri, nisi præcedat aliqua informatio circa delinquentem, & ita intellige Angel. Aretin. in uerbo, fama publica. colum. 2. vbi subdit infra scripta verba, aduertendum est quod oportet vt diffamatio, siue indicia pręcedant, sine inditiis vero, siue sine suspitionibus præcedentibus, & diffamatione in criminali non potest ad aliquem actum iudex procedere uel capturę, uel arrestationis, personæ, uel tormentorum, vel inquisitionis, ut per eum, & ita iudices boni obseruant, uidi tamen interdum capturam concedi sine aliqua informatione ad solam uoluntatem querelantis contra hominem non multæ conditionis & dignitatis, in delicto magno, & habita fide, a quærelante de soluendis impensis nisi in continenti dedisset debitas informationes, & hoc propter suspitionem fugę, quod non damno, de iure uero aliter est ut supra dixi.

4 Hinc † est quòd si quis capiatur, non præcedente dicta informatione, debet dimitti etiam sine impensa. Baldus in leg. si pacto quo pœnam, & ibi Iason. Codice de pact. bonus text. in l. fin. §. nullo tempore, ff. de lib. hom. exhib. Aret. in dicto uerbo, fama publica, charta 22. columm. 2. versic. 6. quæritur. Et adeo verum est eum esse dimittendum, & pristinæ libertati restituendum, ut
5 etiam quilibet † priuatus possit illum eximere. leg. 1. §. Offilius. cum duabus ll. sequent. ff. ne quis eum qui. Hinc dicimus, quòd licet fugiens è carcere habeatur pro confesso, & conuicto, iuxt. l. ad commentariensem. Codic. de custo. reo. & per Iason. in materia fugę, in l. admonendi, ff. de iureiurand. tamen secus est quando indebi-
6 te † detentus *b* erat. Bart. in l. vis eius. C. de
b probat. & Felyn. in cap. 1. column. 14. propè fin. de constit. imo si is fuisset dimissus, & promisisset reuerti non teneretur seruare fidem, nisi iurasset reuerti, ut per Abb. in cap. inter alia. in fin. de immut. eccles. nisi tamen immineret periculum mortis. vt ibi, & per Baueriam de virtu. iur. capit. 6. & ibi habes quando esset iuste positus in carceribns,

ceribus, & aufugeret, quod esset contra conscientiam, etiam si de pœna mortis ageretur, & latissimè quando iudex facit de facto. uide per Claud. in l. vt vim. ff. de iustit. & iure, iuncta glos. 1. ibi in tertia parte, &
7 Dec. ibidem. Et† aduertas, an licet eximens indebitè captum, non teneatur erga parté, possit tamen mulctari a iudice, cuius iurisdictio videtur contempta, in quo vide Iason. in l. 3. §. quod prætor. columna tertia, in principio. ff. ne quis eum qui. qui in effectu concludit, & communem esse ostendit, quod quia non delinquit, qui sic facit: ut est text. clarus in dicta l. 1. in fine. criminaliter etiam non tenetur, & quando quis non indebitè captus est, quæ pœna sit eximentis Iason. ibi. distinguit, & uult inter cætera, quòd & si non sit quis captus pro debito, nec sit reus criminis, tamen potest mulctari propter contemptum, verum loquitur vbi saltem rite erat detentus, & uide quæ dicam infra in quæstione, quando captus non aufugit, sed eximitur a familia. Et si uidebis Marian. & alios quos ibi allego, comperies eandem conclusionem fieri in illa quæstione in specie, sicut hic in genere quando quis est captus: quod si non rite captus est non punitur, comperies etiã alios tredecim modos, per quos eximẽs excusatur. & ubi non excusatur quomodo puniatur, & ex allegatis ibi, & ex dictis Iason. vbi supra habebis veritatem, & adeo ha-
8 betur consideratio capturæ iniustæ, ut † licet postea reus fateatur sponte delictum, tamen talis confessio non videatur sufficiens ad condemnandum, ita mirabiliter videtur dicere Petr. de Anchar. consil. 24. in Christi nomine visa inquisitione. quem refert, & sequitur Alexand. ad Bartol. in l. qui in aliena. §. Celsus. ff. de acquir. hęred. quę decisio videtur contra terminos iuris, per c. 1. & 2. de accusat. in 6. & not. per Barto. in l. si confessus, ff. de custod. & exhib. reor. nisi dicas ꝙ vitium capturæ est uitium citationis, quod magis inficere debet quàm vitiũ libelli, vel inquisitionis. Sed verius dic, ut dicam infra in materia confessionis ibi tractabo de reuocatione confessionis, & ibi habebis verum sensum Anchara. & Alexand. Sequitur quoque alius effectus ex captura
9 indebita. quia † non poterit pro alio delicto retineri. Bartol. in quęst. Lapus, Alexand. in l. Turpia column. 2. ff. de leg. 1. Bartol. & doctor. in l. sed eximendi. §. 1. ff. ne quis eũ, qui. Sequuntur etiam alij effectus, ut per Baldum in l. plerique. ff. de in ius uocand. & in materia vide Hippolyt. in l. 1. column. 6. & sequent. ff. de quęstion. Quæro, quando
10 †formata est inquisitio, & transmissa, ut veniat infra tres dies an pendente illo termino possit capi? Dubium facit regula. l. siue pars. C. de dilation. quod pendente dilatione officium iudicis conquiescit: & ideo Alexand. consilio 1. columna prima. in fin. volum. 3. dicit quòd pendente termino dato ad accipiendam copiam indiciorum, & faciendas defensiones, non potest torqueri per dictam regulam, & per id quod dicit Salycetus in l. prima, de exhib. reis. & in l. absentem. C. de accusation. dicens, quòd cauti iudices prouident ne rei fugiant: quia non citant eos, sed capiunt, ne pendente citatione verbali, rei fugiant, ad quod uidendum est consil. Signorell. 115. super statuto unius diei utilis ad respondendum inquisitioni, ubi consuluit, quòd omnis processus interim factus est nullus, & etiam confessio. Sed dic, quòd noua suspicione fugæ superueniente, quæ à principio non fuisset cessaret regula, dictæ leg. siue pars. vt in ea habetur, & latissimè per Natam in repetitione, clem. sæpe, de verborum significa. columna 49. & sequent. & idem etiam ea non superueniente, quia dilatio, quæ datur ad respondendum inquisitioni, non ideo datur, ut veniat infra tres dies, sed ut respondeat. Si igitur capitur, interim non fit actus contrarius, quia in carcere habebit illam dilationem, & facit dictum Bartoli in l. consentaneum. C. quomodo, & quando iudic. quòd in executiuis electio unius remedij non tollit aliud. Nec Signorel. repugnat hoc casu dicto consilio. &
c ita seruatur c. Quæro, an † quilibet iu-
11 dex possit capere? dic vt per Marianum in suo tractatu citato in quarto artic. princip. q. 2. colum. 2. Sed an priuatus capere possit, etiam Marian. ubi supra, ponit quæst. 2. colum. 1. & 2. ubi etiam habes, quòd quando ex pacto licitum est capere, & an eo casu iudex sine causæ cognitione possit licentiam concedere. ut per Felyn. in cap. quò ad consultationem, columna octaua, de re iudica.
12 Et quando † occiditur a familia, qui non permittit se capi, an teneatur homicida? vide tex. in l. 4. C. de his, qui ad eccles. confug. per quem Bar. ibi dicit non teneri. quæ opinio non caret contrarijs. Tamen ueritas est quòd

est quòd non punitur, non considerando materiam.l.vt vim ff.de iust.& iure, ut per Homod.in tract.syndic.charta 7. colum.3. in princip.ubi dicit, quòd non requiritur, quod adsit in hoc moderamen inculpatæ tutelæ,
d & quòd fuit ita consultum,& iudicatum. *d*
13 † cui Homodeo multum credo: quia,dum uiueret, in magistratibus optime exercendis omnes alios longè superauit, secundum Brun.in suo tractat.de indic.& tort. Quam opinionem tenet etiam Florian. in l. quemadmodum.§.magistratus, & in l.si seruus, ff.ad legem Aquil.& Imol. in l. ex consensu,§.fin.circa penult.colum. ff. de appell. &
14 † postquam est captus an possit occidi? uide Felyn.in c.cum iuramentum, de homicid.& in c.quæ in ecclesiarum,de constitut. colum. 2. ultra alia loca uulgaria. Quæro
15 etiam,quando † captus non occiditur, sed eximitur è manibus familiæ ab amicis, uel coniunctis, qua pœna puniatur eximens? Bald.in l.addictos.C.de episc.audien. circa fi.dicit quòd tenētur, ac si fideiussissent pro eo in omnibus. & ita late Cœpoll. consilio 14.columm.2.ubi uult, quòd etiam puniatur pœna tituli, ne quis eum, qui. & hoc in erepto pro debito. Sed pro maleficio uide Bart.in l.4.ff.ad legem Iul.maiestat. ubi di-
16 cit, quòd † si erat condemnatus, uel confessus,tenetur lege Iulia maiest.& ut à fundamentis intelligas, scito quòd ille, qui turbat, uel impedit iurisdictionem iudicis, punitur secundum Bartol.in l.unica.§. 1. in fin.ff.si quis ius dicen.non obtemp.& ibi de pœna huius,ubi Iaf.in §.pœnales. Institut. de act.colum.3.& in l.3.§.quod prętor.colum.3.ff.ne quis eum,qui.& uide etiam omnino Alexand.cons.36.colum.1.& 2.uolum. 2.& Felyn.in c.3.de offic.deleg. in penulti-
17 ma,& ultima columna, & † aliquando tenetur ad mortem,aliquando mulctatur, & aliquando aliter. Et si uis scire quomodo excusetur talis eximens. uide Marianum in tract.cit.in 34.art.principali,ubi ponit qua-
18 tuordecim excusationes.Et † habemus ordinem punientem eum qui impedit iurisdictionem pœna aureorum ducentorum:& vbi nō possit soluere,trium ictuum funis, in quo ordine cauetur quod credatur uni tali fide digno cum iuramento,iuxta quem ordi-
19 nem cadit quæstio. † Aliquis captus est & ducitur ad carceres,dum sic conducitur,
e se eximit *e* è manibus familiæ. an incidat in pœnam dicti ordinis? Nam quando tertius eximit, res est plana illum incidere. & ita loquuntur leges,& Doctor.ubi supra:& ita prima facie loquitur præfatus ordo in proęmio sui. atque ita non uidetur eum cōprehendere,qui seipsum eximat. In contrarium facit,quia quis fugiendo a familia nō solum impedit,sed resistit, secundum Bald. in l.fi.in fi.C.de exhib.reis.& per Docto. allegatos supra in uersi.& quando occiditur a familia. Item si quando est concessa executio realis in bonis contra me,qui eam impedio,punior secundum dictum ordinem, & ita obseruatur. Quare idem non debemus dicere quando est concessa executio personalis contra me, qui resisto ne capiar? uel captus eximo me etiam solum fugiendo. Additur aliquid,quia is ordo punit præstantes auxilium capto ad euadendum,ergo punit ipsum captum,tanquam principalem. l. si is,qui rem,§.si Titium. & ibi Bartol.ff.de fur.& Bartol.in l.si quis obrepserit.ff.de fal. quod fundamentum tamen non affirmo. Nec mirum sit, quod ordo iste contineat hunc casum,quia in multis mundi regionibus,adeo timetur iustitia, ut solus lictor cōducat homines cuiusuis ordinis,& qualitatis ad carceres solo signo baculi.Contra tamen facit, quòd omnibus licitum est redimere sanguinem suum l.1.ff.de his, qui sibi mor.conf.& ibi Alex. infert ad inquisitum, qui cum iuramento interrogatus,respondēs mendacium,non punitur de periurio. Nec
20 Bartol.in l.relegati.ff.de pęn.dicit iuste † positum in carceribus fugiendo, puniri in hoc sæculo,sed peccare. Item titul.de effractoribus carcerum, ponderat fracturam non simplicem fugam. Concludo tamen fugientem incidere in pęnam pręfati ordinis, tum ex prędictis, tum etiam quia uerba hunc sensum recipiunt,si illum uides. Non obstant proxime præcedentia, quia uerum non est, quòd fugiens simpliciter non puniatur,imo punitur, sed mitius.ita gloss.in l.succurritur.ff.ex qui.cau.ma.& Doct.maxime Ange.in l.1 ff.de effr.car.& ita fuit determinatum in Senatu,dum sederet Cremonæ.Est uerum,quòd in casu qui tunc occurrerat, fugiens etiam euaginauerat ensem, atque ita non solum in omittendo, non parendo,consistebat renitentia, sed etiam in faciendo,iuxta gloss.in l.si more.ff.sol. mat. unde cum subtilitate iuris concurrebat hoc aliud, quod peccatum aggrauabat, & secundum hanc ultimam considerationem, putarem

putarem non ex verbis, sed ex mente & æquitate hūc ordinem esse interpretandum.

21 Quæro, † an in ecclesia sit licitum capere delinquentem? dic non esse, ut in titu. C. de his, qui ad eccl. confug. & extra, de immun. eccl. & in c. inter alia. Bar. & doct. in l. plerique ff. de in ius voc. & late per Mar. Soc. in tract. cit. in 17. art. princ. ubi omnino uide: quia ponit infinitas quæstiones in materia, & licet, secundum ius ciuile, non habeat locum hæc conclusio in raptoribus uirginū; homicidis, & alijs casibus de quibus in §. neque. in Auth. de mand. prin. & in l. 2. vbi glos. & Doct. C. de his, qui ad eccl. confug. Attamen aliter est de iure canonico, per d. c. inter alia, & c. fin. eod. tit. vt per Doct. vbi

f supra: & in dicto c. inter alia. & ita seruatur *f* a iudicibus Deum timentibus quidquid dixerit practicus Papiensis in forma inquisitionis, in prima glos. vers. ex his potest non improbabiliter quæri. & sic, si vis videre in quibus casibus non procedat regula, recurras ad dicta capitula in iure canonico. Aliqui etiam dicunt non procedere regulam, quando ex proposito fit delictum, ut in ho-

g micidio, præcedente deliberatione, *g* per c. 1. de homic. in 6. Sed hoc communiter reprobatnr, vt per Doct. supra, & Marian. Soc. in dicto 17. art. princ. in 6. q. col. 1. & uide omnino Alex. in 7. volum. cons. 165. per totum. ubi ostendit prædicta omnia esse uera. Ali-

22 qui tamen dicunt, quòd † ubi familia insequitur eum, qui fugit, in ecclesiam, quòd tūc potest in ea capi, ut uidetur uelle Alex.

h consil. 14. colum. 10. uolum. 1. Sed ueritas *h* est, tunc etiam non posse, per Ias. & D. Alex. in d. l. plerique. Et facit, quòd attendi debet finis, & non principium, quando attendendo finem, magis fauetur defensioni, secundum Bar. in l. quod ait lex. §. quod ait lex. ff. de adulter. aliter tamen, ut dixi, tenet Alex. & ultra eum Hippol. post practicum Ferrarien. in quadam practica in uers. ulterius. & alibi sæpe. Vera opinio est illa, quam dixi, & uides Doctor. maxime Cin. qui allegatur in contrarium, ꝙ qui illud non dicit & ita uidi obseruari. Si tamen duceretur a familia reus per ecclesiam, cum alibi captus fuisset, aliud esset. Oldra. consil. 54. an fu-

23 giens. Sed † si antequam ducatur, captus fugiat in ecclesiam uidetur idem quod in capto, & in ecclesiam ducto: quia adhuc non dicebatur liber familia, insequente l. naturalem in princip. ff. de acquirend. rerum dominium. Sed credo idem esse, ac si nunquam fuisset captus. Nec obstat, l. naturalem. in princ. quia loquitur, quando animal captum erat, & ita captum, quòd in dominium capientis, transiuerat. Sed in casu nostro, antequam duceretur ad carceres, non intelligebatur ita perfecte captus, vt esset in tuto sub dominio, & potestate iustitiæ. Non mirum, si fugiendo factus erat liber, donec tamen durat captura, pro eo tempore non dicitur liber etiam si nondum esset in carcere. & ita probat Oldrad. in dicto

24 consilio. Et scias, † quòd in casibus, in quibus potest extrahi ab ecclesia, requiritur vt Episcopus illum extrahat, & curiæ seculari tradat, ut per Aret. in gl. in scalis sancti Petronij, Alexan. in l. si cui. §. si. ff. de accusa. & Mar. Socin. in c. postulasti. de foro compet en. in uersi. circa 16. quæst. ubi uide. Et no. quòd immunitas ecclesiæ, quam quis consequitur eò, quod in eam se confert, consistit in dispositione cap. inter alia. dum dicit, ꝙ non potest ab ecclesia extrahi, ut inde morte, uel alia pęna corporali afficiatur: uerum, secundum glo. & Doct. ibi, & Doct. ubi sup. potest puniri pœna pecuniaria. Et ideo ecclesia debet de hoc recipere cautionem a iudice seculari, & ita ei tradere, per tex. ibi, & alibi, ut ibi in glos. & per Doctores. Si tamē delictum esset graue, magis conueniret eum dimittere, & cōtra eum procedere ad suam pœnam, quam hoc modo punire, & ita hoc

25 mane factum est in Senatu. Non † tamen iudex, ex autoritate sua debet talem extrahere ab ecclesia, licet uelit tantum pœna pecuniaria punire, sed autoritate ecclesiæ, ut

26 uides. Hinc est, † quod etiā confugiens ad ecclesiam est securus, etiam si eius debitum publicum esset, ita communiter Docto. in d. l. plerique, & Marian. latissime in loco ubi supra, & ita tene: & loquor etiam in casu, in quo secundum statuta, vel aliter posset capi, & ita late Marian. in loco ubi supra, reprobato Oldr. in dicto consilio 54. qui aliter tenet, subdens, ꝙ opinio Oldr. est in practica multū rigida, & ideo ea non seruatur, nisi tamen esset suspectus de fuga, ut per Doct. maxime Alex. in d. l. plerique. Et ideo etiam clericus, qui ordinarie capi non pōt, s̄m glos. & Docto. in l. miles. ff. de re indi. si

27 † sit fugitiuus potest capi, ut per Abbatem in cap. cum non ab homine. de iudic. & ibi per alios maximos Docto. & Caccialup. in tract. de debit. suspect. de fuga. in uersicul.

Quinto

28 Quinto principaliter. colum.44.potest† tamen confugiens ad ecclesiam citati verbo te nus, ut per Bart.in dicta l.plerique,& Alex. ibidem columna secunda,& Marian. ubi su pra,quem omnino uide,& de materia rei fu gientis ad ecclesiã,ultra prędicta,uide Fely. in c.ex rescripto.circa fi.de iureiu.& ibi ha bes,ꝙ talis debet pasci ab ecclesia, & per Bald.1.uol.consi.400.col.1.& Paul. de Castro,cons.471.volum.secundo, & Aretin.in verbo, fama publica, in versiculo Quæro,
29 quęro. Et quid iuris sit, quo † ad eum,qui confugiat ad corpus Christi? vide Mar.vbi supra,& Abb.in c.sanè.extra, de celebratio.
30 missarum. Et quid si † confugiat in domũ presbyteri.Iacob.de Beluis.in suo tract. maleficiorũ. tenet non gaudere hac immunitate.Sed uide de hoc tex.in ca.sic antiquitus. & in c.quisquis.17.quæstio.1.& glos. in dicto c.sic antiquitus.& Archid. in dictis locis.Et conclusio est, ꝙ si sit intra triginta passus ab ecclesia,ꝙ gaudet, nisi in castello, d.cap.quisquis,& sic in terra cincta muro, &uallo,iuxta nota.per Bartol. in extrauag. qui sint rebelles in uerb.Lomb.immo Hostien.in summa sua.in tit.de immunitate ecclesia. in uerbo,inquantum. columna prima,& sequen.Idem dicit in ciuitate,& villa quod in castello,& idem Arch.vbi supr. licet aliter sentire videatur in generalitate suorum uerborum Alber.in titu.de his,qui ad eccles.confug.quia dicit,ꝙ tantum procedit in castello,& in castello nulla est difficultas,per tex.in dicto c.quisquis, vt etiã per Oldr.cons.55.& ita hodie in Senatu iudicatum fuit contra dominum Frãciscum Nigrum,qui propterea capite punietur, & uide etiam Host.ubi supra,columna 3. qui dicit loquendo de hac immunitate triginta passuum,quòd hodie in multis locis hęc immunitas usurpata est,& loquendo generaliter de immunitate ecclesiæ Practica Pa-
31 piens. vbi supra,dicit, † quòd in Italia non obseruatur. Ad obseruationem cuius consuetudinis adducit illud Euangelicum, Domus mea domus orationis vocabitur, &c. & forte Dominus Roch. in tractatu suo de consuetudine,ponit de hac consuetudine.
32 Quæritur etiam nunc in Senatu, † an pro
i crimine lęsæ maiest. *i* sit licitum quem extrahere ab ecclesia? & vr̃ licere,arg.l.ad bestias.ff.de pœnis.& l.si hominem.ff.mandadati.Tamen credo contrarium per text. in cap.inter alia,de immunita.ecclesia. vbi clarè apparet, quòd quantumcunque graua quis commiserit, tamen est secus, nisi in casibus de quibus ibi,& ita Doctor.nolunt extendere illos duos casus ad similes, nec maiores,ut ibi,& per Soc.& Host.vbi supra, & glo.in dict. c.iner alia,& inepte Hippol. qui potest videri,& allegari loco repertorij in l.j.C.de rap.vir.qui latè ponit hanc materiam, dicit enim ꝙ hæc immunitas non procedit,nisi in leuiorib. Et si casus aliquis excipiendus esset, omnino exciperetur casus.c.1.de homic.in 6.& magis casus in c. fœlicis.de pœn.in 6.& tamen non excipiuntur,& ita hodie per Senatũ conclusum fuit iuris esse. Dictum tñ fuit,quod forrè arduũ nimis uideretur hoc ius in practita.Quæri-
33 tur,† quis possit capi,non obstanre securitate iudicis, & consequenter an talis habens securitatem a iudice factã sit secutus. Cremonæ fiunt sæpenumero a prętoribus edoctis de maleficio,ut possint illi tutè venire ad veritatem propalandam. In ciuitate Mediolani recurritur ad Senatum pro ea obtinenda,uide Bart.in l.is qui reus.col. penult. ff.de publi. iudic.& in l.relegati.ff.de pœn. 15.ubi uult,ut ualeat ex prædicta causa, ita limitando d.l.relegati, quæ probat regulam esse in contrarium,ut sit ex reseruatis Principibus.uide Iason in l. conuentionum. col. 2.ff.de pactis. Felyn. in capitu. accedens.2. columna.2.ut lite non contestata. Marian. Socin.in tractatu citat.in 18.artic. princip. in 5.quæst.columna 4.& 5. Put. in tractatu suo.charta 37.uersic.saluus conductus. Ias. in l.1.colum.3.prope fi.ff.qui satis.cog.Ant. Sicul.in uerbo, saluus conductus. Nell.in 3. parte 2.temp.quæst.15.cum multis sequen. & ibi in quæstio. 19. Si non potest fieri gratia,an possit fieri securitas vsque ad centum annos,dicam infra de hac materia, in tit.de citatio.circa fin.versic.sed an iudex.& in ti. de remedijs ex sola clementia Principis cõ
34 tra sententiam.Et† an quis possit capi extra territorium.dic non posse.l.fin.ff.de iurisditione omnium iudicum, capitu.ex parte,de verb.sig.l.quid si fugitiuus,§. idem Celsus. vbi Bar.ff.de edili.edicto.Iason in dicta l. fi. & Felynus in capit. fin.columna 2. de foro competent. Et ideo captus in alio territorio
k debet statim dimitti, *k* secundum Bart. in d.§.idem Celsus.& Bal.not in l.requirendi, columna 2.uers.sed nunquid.C.de seruis fugiti.& alibi sępe.Quæ conclusio non habet dubium in citatione reali,sed in verbali,dicam

eam infra in materia citationis,& adeo verum est,ut extra territorium captus debeat dimitti, ut etiam hoc procedat, quando a principio inciperet eum insequi in territorio suo.Feli.in dicto c.fi.col.2.de foro competen. & Barba. consil.26. colum.2. dicens hanc esse communem.& Aret. in dicto cap. fi.col.2.vlterius tamen uide de hoc Ang. in verbo,fama publica,uersi.6.quęro in materia capturę.& per Ale.vol.2.consi.24. col.2. & 10.& sequen.& 3.vol.consi.77. col.fina. & Bald.primo volumine,consilio 154.

35 Quæro etiam,† an laicus possit capere clericum. Dic non posse, alias est excommunicatus,capit.3.in fine,in verbo,cœperit,de sentent.excom.& sentit gl.in c.cum non ab homine.de iudic.vbi Ioann.Andr.Ioann.de Lig.Bal.Abb.& Modern. quidquid ibi dicit Areti.& ideo Bald.ibi dicit,quod statuta disponentia vt villæ teneantur capere maleficum,non censentur arctare laicos,ut capi-

36 ant clericos.Limita primò,quando† esset licitum uerberare, quod quando sit uide in c. 3.ita Abba.& Ioan.And.in d.c. cum non ab homine.& per Ang.in uerbo, fama publica. q.9.ubi ponit alias fallentias.

37 Secundò limita,†ubi haberetur mãdatũ a superiore,cap.ut famę,de sentent.excom. & in c.si clericos eod.titu.in 6.& Angel.ubi supra,& sufficit mandatum generale, si tamen sit capiendi maleficos clericos deprehensos in delicto, alias si diceret, vt posset capere clericos diffamatos, non sufficeret, quia antequam capiat clericus, qui non est deprehensus in crimine, requiritur aliqua causæ cognitio,secundum glos.in clem. pastoralis.in uerbo,de more.de re iud.quę cõmissio cognitionis debet fieri laico.cap. secundo.cum ibi nota.de iudic.ita Areti.in d. capit. cum non ab homine.intellige tamen hanc limitationem respectu capturæ, non respectu verberum, quia etiã cũ licẽtia superioris non posset laicus uerberare clericũ. cap. uniuersitas. de senten. excommun.nisi clericus prohiberet se capi, uel etiam quãdo nõ pmitteret se duci. glo.est notabilis in dicto ca.si quis clericos.in uerbo, excedatur quæ gl.ampliat glo.in l.nullas.C.de Iudæis quæ dicit ut satelites possit scelestum pertinacem etiam occidere.

38 Tertio limita,† quando timetur de fuga, etiam si laici capientis nõ intersit, ita Abb. in dicto capit. cum non ab homine.& est communis secundum Areti.ibi.licet ipse te-

39 neat contrarium. Quarto limita, † quo ad prohibendum ne delictum cõmittatur tam contra personã,quàm cõtra res,etiam respectu alterius, quia posset hoc in casu prohibere delictum laicus etiam ligando clericũ, & capiendo,si aliter a maleficio submouere nõ posset.ita Abb.post Innoc.in d. capit.3.vbi dicit,quòd hęc est cõmunis sententia.Idem Lapus allegatione sua 126.factum super quo.Et faciunt quę ponit Barb. pulchrè,& latè in dicto c. quòd ad hoc ne delictum sequatur plura permittuntur,quę alias nõ permittentur.Fundamentum Abb. est, quod qui inijcit manum in clericum sine dolo, non est excõmunicatus,quę opinio est uera, ut notatur per Fratrẽ Angelũ de Cla.in summa sua.In contrariũ videtur glos.in dicto capit. siquis clericus.in uerbo, iniuria.&.tex.in dicto capit.uniuersitatis.iũ cto eo,quod ille non est in dolo,qui facit autoritate iudicis.l.non uidetur.§.qui iussu.ff. de regu.iuris. Item obstat text.in c.contingit.de sentent.excom.cogita.& de hac materia vide Alex.in l.si quis in seruitute.ff. de furt.& Iason in l.2.column 3. in princ.ff.de iurisdi. omniũ iudicum.& in l.uinum,colũ-

40 na 4.ff.si certum petatur.Et † ad quem spectet cognitio,an quis sit clericus,uel laicus. uide tex in ca.si iudex laicus. de senten. excõmunic.in 6.qui dicit,ꝙ spectat ad ecclesiasticũ,uocato tamẽ iudice sæculari. Vnde uidi literas Senatus, quòd uicarius iustitiæ simul cognoscat, cum uicario episcopi. Et licèt cognitio sit utriusq;,tamẽ potest instrumentum clericatus ostẽdi solo iudici laico, non ad hoc ut probet, sed ut remittat cau-

41 sam.Et†si instrumentũ loquit̃ de Titio, ille præsumitur, qui producit instrumentũ, ut per Cæpol.consil.11.colum.2. uersicu. dic tamen.& uersic.de secũdo.de quo tex.in d. ca.si iudex laicus.dicam infra in tit.de foro competẽ.Sequendo materiam capturæ,quęro,

42 †statuto cauetur, ut uilla teneatur pro damno dato in eius territorio,si malefactorem nõ ceperit,an hoc statutum indifferenter procedat, est materia quotidiana, quia hoc statutum habemus Mediolani, & ferè vbiq; uiget,uide Bart.in l.1.§.occisorẽ.ff.ad Syllanianum.qui limitat dictum statutum, quando propter maiorem uim non posset ascribi uillę negligentię, uel quando fieret maleficiũ clã,& furtiue, uel quando esset factũ iuxta confinia. Est.n.fundatum statutũ super neligentia.Si igitur cessat,uilla nõ debet

bet teneri, vt per Aretin.consil.57.colum.2. & per Hippol.in l.1.§.præterea.char.21.ver ficu.& ideo dicunt Doctores.ff.de quæstionibus. Vnde dubitatur an statutum aliter dicens valeat, vt per Bald.2.uolu.consi.174. Et superioribus diebus factum est decretũ in hac inclita vrbe Mediolani,ut tale statutum non procedat tempore belli, nec alio, vbi non potuit resisti de facto,& quia dixi, ꝙ quando delictum fit furtiuè nõ procedit
43 dictum statutum. Quæro † an procedat in furto,& videtur non procedere,quia statutom est exorbitans a iure communi, & furtum est damnũ impropriè,vt est glo.Institu. ad legem Aquiliam.in princ.iuncto d. Bar. in l.1.ff.de font.& ita tenet Alex.in l.3.ff.de damno infecto. & in effectu Ias.in l.si quando,columna penultim.C.unde vi.& latè,& apertè in l.si familia,columna secũda, versiculo secũdo,pondera.ff.de iurisditione omnium iudicum.& Hippoli.in l.de minore.§. tormenta, colum. secunda.ff.de quæstionibus. Alexand.consil.197.in 1. quod est repetitum consilio 20.in 5.Decret. consil.84. columnn.quarta, & ita tenet,quidquid dicat Cæpolla in consil.18. ubi arguit ad partes, & tandem aliam opinionem tenet, allegat Barto.in l.quod Nerua.columnn.4.ff.deposit. Verum Barto.non loquitur in statuto.Item in casu Bar.adest dictio vniuersalis, quæ nõ est in casu statuti.Sed pro Cępol.facit quia damnum est, tanquam genus comprehendens sub se omnes species,furtum,rapinam, atque alia,dicta l.tertia,ff.de damno infecto. Ideo licèt sit odiosum statutũ, tamen debet comprehendere omnia, quæ uerborum generalitas cõprehendit.l.cum lege.& ibi Areti.solus not.ff.de testamen.& ad dictam glo. Instit. ad legem Aquiliam.respõderi posset quòd non semper verbum, uidetur, improprietatis verbum est,vt per Ias. post Bart.in l.his,qui pro emptore:ff.de usucapio.non tamen placet hęc solutio propter naturam regularem verbi uidetur. Neque obstat etiam quod dixi de genere, quia, licet vnum sit genus, & aliud species, tamen lex habet ea tanquã diuersa,propter diuersitatem nominum,& tractatuũ,iuxta l.si idem.C. de codicillis,quia ponitur titulis de furtis separatus a titulo ad l.Aqui.& vi bon.rapto.Et licèt allegentur iura, in quibus dispositum in damno,etiam habet locum in furto, ut per Cæpollam in dicto consilio 18.tamen nihil est,quia ex hoc datur intelligi totũ contrarium, quòd imò ea lex, ut separata habet quia alioquin non esset necesse facere dictã extensionem, §.quibus, in prima constitutione Codici. Et quid in rapina,an statutũ prædictã in ea locum habeat. Dic ut proxime dixi in furto, & fundamenta in furto allegata multo magis procedunt,in hoc casu, uerum Mediolani habemus statutum clarum de rapina, quam Robariam vocat, quod an habeat locum in furto, dubito, &
44 videtur dicendum non habere,quia† rapina differt a furto,ut per Baldum post glo.in l.fi.te.C.de infam.& vide Baldus in Authẽ. sed nouo iure. colum.vlt.C.de ser.fug.& in l.siquis in tantam.colu.ult. uer. ista lex non est alibi.C.unde ui.& Bal.in l.trãsigere col. 5.uers.ponam quod statuto caueatur.C. de translactionibus.uide etiam tex. in l.quãdo. C.vnde ui,maxime iuncto eo,quod ibi dicunt Doctores præsertim Moderni, an illa lex loquens in rapina habeat locũ in furto, & pro opinione ut non habeat locum pondero,quòd statuta sunt fundata supra negligentia,& in rapina uidetur maior negligentia, quia fit palam, & furtum clam. Attamen ad hoc patet solutio, quia negligentis utroque casu militat, licet non tanta, ergo etiam dispositio l. 1.ff.de aleat Dec.consilio 5.colum.2.& consilio 48.colum.2. & alibi sæpe. Veritas tamen uidetur esse, ꝙ si statutum loquitur in furto, non habet locum in rapina,nec e contra,quia unum differt ab alio, & ita Bal.in locis supra allegatis,maximè quia est odiosum, & contra ius commune,quo casu nõ habet locum in aliis etiam habentibus maiorem rationem, secundum Bald.in d.l.transigete,colum.3. Adde tamẽ quod licèt dictum statutum non procedat, ubi non possit ascribi neligentia, ut per doctor.ubi sup.Cæpol.in d.consil. colum.5. & sequen.Barb.2.uol.consi.17.col.4. & seq. tñ debuit uilla denunciare iudici,ut per Alex.
45 in l.1.§.occisorem,ff.ad Syll.Et† quid si statutum dicat,prҿsentando maleficos liberetur,an liberetur præsentando unũ,uide Bal. 2.vol.consil.325.cons.307.ubi etiam quid si post capiatur maleficus,de quo ult. uide ẽt Bal.cons.302.in princ.Et aduerte,tu qui uis uti beneficio dicti statuti,in quo dicitur. Si sit damnum datũ in territorio aliquo quia prius debet facere,quod constet damnum esse datũ in illomet territorio Bald. in §.item illud.in l.1.ff.ad Sylla.Paul.de Castr.in l.pe-
46 nul.§.docere.ff.ne quis eũ,qui. Sunt † enim

 probandæ

probandæ qualitates statuti ab eo, qui eius beneficium intentatur, ut per Deci. consilio 55. columna 1. 2. & 3. & Corne. 1. volumin.
47 consil. 23. Et si † statutum dicat, Credatur quo ad damnum iuramento damnum passi, debet ille esse omni exceptione maior. Iason. in l. admonendi. charta 28. columna 2.
48 ff. de iureiurando. Item nota, † si prius agatur contra delinquentes, non propterea est præclusa via agendi uigore dicti statuti contra communitatem, iuxta l. quod in hæredem. §. eligere. ff. de tribut. quæ videtur in contrarium facere, ut per Bartol. in l. 1. §. unde quæritur. ff. de publi. & in l. semper. §. hoc interdicto. ff. quod vi, aut clam, & in l. 1. C. de condi. furt. in quibus locis etiam ponitur quando non sum consecutus totum ab uno, an residuum possim consequi ab altero, uel ab eodem alia actione, quæ plus contineat,
49 iuxta l. 1. ff. vi bonorum raptorũ. Et † quando consecutus sum a non delinquente, an nihilominus possim agere contra deliquentem. uide Angel. in l. quoties. §. 1. ff. soluto matrimon. & Bald. in l. licet gratis. §. possu-
50 mus. ff. nautæ, caupon. stabu. ubi an † absoluto delinquente, possit agi contra syndicum, qui non denunciat: & econtra, & an uno soluente, alij liberentur. Iason. in § pœnales. co-
51 lumn. quarta. Institut. de action. & † an custodes possint torqueri in casu dicti statuti. Cepolla tenet posse, in dicto consil. 16. col. 6. & Iaso. in l. si quando. columna antepenul
52 tima. C. unde ui. Et nota semper, † quòd tali statuto non possunt vti forenses, & non suppositi. ita Paul. de Cast. in l. omnes populi. ad finem. ff. de iustitia, & iure. Socin. consi. 131. columna 6. & sequen. & consil. 204. ad finem. & consil. 120. column. 5. quod multò magis procedit in hac ciuitate Mediolani, propter statutum, ut qui non est subditus Potestati Mediolani, non gaudeat priuilegio statutorum. Et ideo Heluetij, qui quotidie instant contra aliqua communia in dominio Mediolani, uigore dicti statuti male agunt. Attamen tempore Gallorum patiebatur Senatus tunc, ut Galli, & Heluetij vterentur dicto statuto, quod erat iniquum,
53 ut uides. Et ubi † damnum passus incola esset illius, an ipse teneatur contribuere? uide Barto. in l. ab omnibus. § a Titio, ff. de le-
54 gat. 1. Et † quid quando delictum est commissum in loco, ita vicino vni communitati, sicut alteri? vide Nellum in 2. parte, 2.
55 tempor. quęst. 65. & ibi habes † quando dicatur quis uicinus, & quando communitas dicatur magis propinqua. Et quid sit concludendum in inquisitione, quæ formatur contra villam, vide Bald. in l. 1. C. qui accusare non possunt. vers. super 2. puncto, & per Are. in glo. ad querelam, col. fin. Et si disponit
56 statutum, † ut procedatur extra ordinem, ut dicit hic Mediolani, vide ad intelligentiam dictæ clausulę Bald. in l. fi. C. de iure delibe. & clarius in c. in inuestituram. de noua forma fidel. & Barto. in extrauag. ad reprimendum in uerbo, sine figura. ad fin. & Natã in clem. sæpe, §. non sit tamen. de uerbo. sign. Et uide etiam circa dictum statutum Bald. in l. si plures. in 5. col. in uersic. fuit quæstio inter duas communitates. C. de condic. inser. vbi habes, quid si in uia communi duab. uillis est maleficium commissum? & Dec. consil. 64. in 3. col. & seq. Vide etiam ad dictum statutum Angel. in uersi. fama publica, vers.
57 quæro 12. Quæritur etiam † quid fieri debeat de captis in bello? in quo dic ꝙ efficiuntur serui capiẽtium, l. hostes, & ibi Bart. ff. de capt. quod non obseruatur inter Christianos, vt dicunt Bar. & alij vbi sup. & aliis
58 in locis sup. allegatis. † Verum talibus pecunia extorquetur, quam Doct. taleã vocant, l. nam, & seruus, ff. de negoc. gest. vbi Doctores, maxime Bal. & per Iaso. in l. conuentionum, ff. de pact. & per Anan. & Fely in cap. excommunicamus, §. catholici. de hęret. & quia quod talea dicitur, pendent, an bellum licite fiat, uel non, ut per Bal. in d. l. Salicet. in l. ab hostibus. ff. de c. maxime in ul. q. Bar. in d. l. hostes, licet tamen † in dubio præsuma
59 tur iniustum, ut per Aret. cons. 14. Esset vi-
60 dendum, an † & quando dicatur iustum? in quo per Doctores in l. ex hoc iure, ff. de iustit. & iure. per Innocen. & Doctores in cap. sicut de iureiuran. per Aret. in l. 1. in princip. colum. 1. & 2. ff. de acquir. poss. & in l. qui a latronib. ff. de testam. per Bal. cons. 439. & vol. 5. & Barb. cons. 138. in princip. male tamen seruatur hoc, quia imponitur talea, siue bellum sit iustum, siue iniustum, iuxta illud.

Nulla fides pietasque uiris, qui castra sequuntur.

Quod vltimum etiam dicit Anan. cons.
61 11. circa princip. † inter milites tamen video seruari, quo ad ipsos milites captiuos, quòd tantum spoliantur armis, equis, & pecunijs, dimissis vestibus sine extorsione taleæ, nisi sint duces militum, aut eorum vi-

ces

ces gerentes, vel figniferi: Quò verò ad eos, qui milites non sunt, vt in rusticis, & alijs, qui capiuntur quotidie per milites in terris hostium, vel in itineribus, in locis tamen hostibus subiectis, indifferenter se ta-
62 lea redimunt: licet † tamen de iure loquendo, hoc non possit fieri, vbi in uillis proprijs capiuntur: secus, si in itineribus: à quibus omnibus tamen armigeri solent, taleas ex-
63 torquere, † & quas soluere possunt, & etiam supra modum, inhumaniter, & crudeliter tractando eos, adeo, vt aliquando ex nimio cruciatu vitam finire cogãtur. Sed tales essent puniendi de homicidio, & de tali cruciatu, etiam homicidio non secuto. Hæc habes solenniter per Salyc. in dicta l. si ab hostibus, uersic. quæro in materia vsque ad versicul. sed quid dicemus. vbi clare dicit
64 quod in domibus proprijs, & terris proprijs non sunt licitæ capturæ, nec bonorum rapinæ: secus in itineribus per loca hostium: Ad hoc etiam uide notabiliter Ant. de But. in cap. olim. de restit. spol. columnn. 6. uersicul. sed est dubium. ubi amplius uidetur uelle,
65 † quod teneatur, qui hos domi, & in terris proprijs capiunt, etiam quòd prius iuissent castra hostium: talea deberet tamen esse moderata, & exigi, absque aliqua crudelitate. Et crederem, ꝙ si ex cruciatibus illatis sequeretur homicidium, ubi captura esset facta in uillis, quod talis miles esset puniendus pœna ordinaria homicidij. & ita sentit Salyc. Verum vbi captura fuisset licita, tũc arbitrarer quod duntaxat de excessu plectẽdus esset, per ea quæ ponit Decius in c. naturam. el primo. de app. in 1. columnn. & per Alexand. consil. 75. uolum. 5. incip. Viso
66 themate ubi loquitur in famulo, qui † fuerat occisus à domino suo, dum uellet eum corrigere, & uult, quod si gratia correctionis illum percutiendo occiderit, quod solum teneatur de excessu. Et dicit notabi-
67 liter, quod † in dubio præsumitur gratia correctionis illum percussisse. de quo etiam uide Bald. in l. sed & si. §. si magister. ff. ad leg. Aquil. unde similes, ueluti ludi magister, uel dominus alicuius famuli si nõ gratia taleæ, nec correctionis, ita percutiat, ut occidat, tenetur pœna ordinaria, uerum hoc à fisco, uel a parte querelante esset probãdum. Vn-
68 de sequitur quod † in dubio raptus mulierũ, qui quotidie fiunt ab his armigeris, siue in domibus, uel terris, siue extra puniuntur pœna ordinaria, & ita seruatur, & ideo in gratia generali facta per principem nostrum Ducem Franciscum secundum militibus, excipiuntur uiolentiæ, & raptus mu-
69 lierum. Ad quod ẽt facit, ꝙ † ciuitas capta non efficitur serua, & ciues retinent bona sua, ſm Bart. in l. diuus, ff. de iur. fis. Bald. in rub. de treu. & pa. & Laud. in tract. de prin. & in titul. de Bel. uersic. 21. & uide etiam,
70 quando captus † est dimissus, sub fide redeũdi, an teneatur reuerti? Bart. in d. l. conuentionum. & Parid. de Put. in tract. de re mili. cap. 24. col. ult. cum seq. Adde etiam ꝙ ille
71 princeps † uel alius, qui bellum illicite infert, tenetur de omni damno, quod datur per milites suos, & de omni homicidio, & uiolentia, quæ sequatur. l. quoniam multa facinora. C. ad l. Iul. de ui publ. Barto. in d. l. hostes, col. 1. Bald. in rub. quod metus causa, colum. 5. Doc. in ca. sicut dignum. maxime Innocen. de homic. per Felyn. in c. 1. de consti. colum. 13. & per Bart. in l. si quis ad se fundum. colum. 1. circa fin. C. ad leg. Iul. de ui publ. & per Innoc. in c. fin. quod met. cau. Ex quo vides quod raro animæ principum beatas sedes possunt ascendere. Et prædicta de puniendis militibus procedunt, vbi
72 † in terra hostium delinquunt, sed si delinquant in territorio principis cui subiacent, ut faciunt quotidie cohortes catamphractorum militum, sine aliqua distinctione, latrones sunt, & ut latrones de omnibus per eos commissis sunt puniendi, d. l. hostes. ff. de capt. & Salyc. in terminis, in d. l. si ab hostibus. uersic. fin. & prędictæ uiolentiæ etiam puniuntur l. Iulia. de ui pub. & priuat. & per statuta nostra. Iuxta prædicta quæro,
73 † Si duci Mediolani moueatur bellum à suis subditis, facto exercitu contra eum, & eius Dominium, Duce cum auctoritate Imperatoris, & eius exercitu se descendente, capiatur Præfectus dictorum rebellium in conflictu à militibus, qui præfectus sit subditus, & rebellis, & reponatur in arce Ducis Mediolani custodiendus, an milites possint dicere Duci, ad nos pertinet talea, erat noster captiuus, & ibi datus ut conseruares. An uero Dux ipse possit dicere, quia rebellis meus erat, nihil debetur uobis, sed ad me spectat eum punire propter rebellionem. Casus iste contigit anno superiore apud Florentiam in Philippo Strozza, & nonnullis aliis repositis sub potestate Ducis Florentiæ a militibus qui eos captiuos fecerant, & eorum aliqui fuerunt capite

obtruncati. milites autem petunt a Duce taleam, respondente ipso, ut supra, quæritur quid iuris? Dico quod cum bellum fuerit iustum ad defensionem patriæ, & cum autoritate Cæsaris, ex latere Ducis captiuus, tametsi esset rebelis, factus fuit seruus militis, Ita in effectu Ant. de But. in c. olim. el secũdo. uersic. ad quartum. extra, de restit. spol. ubi benè vide: quia sic loquitur in 1. c. quod declaratur per secundum. vnde in specie etiam Bar. in extrauag. ad reprimẽd. in verbo rebellando. dum quærit de pœna rebellis, dicit quòd Rebelles efficiuntur serui capientium. allegat casum legis. & ideo
74 † cum talea hodie successerit loco seruitutis, ut per Salicet. in l. si ab hostibus. in fin. C. de capit. & ubi supra, sequitur quòd talea pertinet militibus. Ad quod uide Angel. Aretin. in §. serui. institut. de iure perf. ultra dicta D. Anton. de Butr. uide Aretin. in l. qui a latronibus. de testam. ubi latissime, & doctè, more suo. Et Laudę, & alibi uidi seruari in captis rebellibus Ducis Mediolani, ꝙ milites nolebant illos tradere Duci, sed habita talea dimittebant, & ita eos factos seruos persoluta talea restituebant pristinę libertati, & cum has rationes adduxissem in Senatu in casu supra dicto, Senatus hanc opinio. secutus fuit. Verum si uis scire quomodo postea fiat distributio inter mili
75 tes, & † an cum Duce belli, res sit communicanda vide Soc. in l. 1. in prin. ff. de acquirẽ. poss. & alibi sæpe. Ad conclusionem supra factam, quam Senatus admisit, adde quòd non procedit, ubi aliter factum esset inter principem, & Ducem belli, iuxta l. conuentionem, ff. de pact. vel esset facta ordinatio in contrarium, & publicata iuxta l. legem conductionis. C. locati. uel ꝙ Imperator exercitus fuisset ille idẽ ad quem spectasset onus purgandi prouinciam malis hominibus, iuxta l. congruit, ff. de offici. præsid. & quæst. Bartol. in l. 3. §. vtrum. ff. ad Syl-
76 lan. in qua dicit, quòd prætor capiens bannitum non habet præmium statuti, quod habuisset priuatus, & hoc vltimum vidi ser-
m uari *m* sub Rege Christianissimo Gallorum, quando Manfredus Pallauicinus subditus Regis, & rebellis dum veniret contra ciuitatem Nouocomensem fuit captus a Barrab. qui præerat dictæ ciuitati Nouocomensi, quia iustitię fuit traditus, & sæuissima morte damnatus. Et ad id quando esset facta ordinatio de capiendis, & consi-

gnandis, vide Anto. de But. in d. cap. olim, el 2 in d. versic. in secundo membro. Non est tamen omittendum, ꝙ in his esset standum consuetudini, iuxta d. cons. Anna. 11. & Dec. consi. 691. qua cessante essent habendę prędictę cõsiderationes. & loquitur, vt dixi, Anna. etiam quòd bellum esset iniustum. Et an Princeps posset soluere taleam pro rebelle, & deinde eum punire iuxta, d. Bart. in d. verbo, rebellando. circa pœnas rebellium, & est quæstio in qua dubito. tamen puto ita di
77 ci posse, † quòd si licèt militi, vel capienti occidere rebellem etiam ex interuallo, ut dicam paulò infra. Sic licet eum tradere, necandum iustitiæ, & multo magis per regul. l. non est singulis, ff. de regul. iur. ita tamen quod Princeps soluat taleam, vbi ita ipsi militi videatur per supradicta, secus autẽ erit
78 in hoste non rebelle, quem non † licet occidere interuallo, §. serui. Instit. de iur. perso. iuncta l. 3 §. transfugas. ff. de sicarijs, & declarat Ang. Aret. in d. §. serui. an & quan-
79 do liceat hostem occidere. Non † tamen licet hostem, aut rebellem alteri concedere, ut eius seruus sit, & maior talea imponi possit, sed solum vt liberetur, tametsi possit repetere suum precium ab eo redempto. l. Senatus. §. fin. ff. de leg. 1. l. 2. §. liber captus, & l. fin. C. de capt. Dec. in dicto consil 691. & Bart. in l. hostes, in fin. ff. de capt. ibi dum dicit quod nec uendi possunt. & Angel. Areti. vbi supra, qui idem dicit. Et de hoste simpliciter non dubito, de rebelle forte est ma-
80 ius dubium. Ex † quo licet quod maius est, ut uides, & quod quandocunque liceat occidere rebellem, uide Bartolum in dicto verbo, rebellando, nec in hoc reperitur distinctio, quæ reperitur in hoste, iuxta dicta
81 per Angel. Aretin. ubi supra. Et † dum dixi, ꝙ rebellem licet occidere ex interuallo dubito, quia in hoc æquiparatur hosti. d. l. 3. §. fin. de sicar. & ibi etiam Barto. & Doctor. prę sertim Modern. volunt quod postquam est captus non potest occidi, loquendo in transfuga, & rebelle. Sed dic, quòd loquuntur quando est in manibus familiæ, & sic iustitiæ, non quando est in manibus priuati. & ita Alexand. in d. §. fina. post Bald. in l. libertas. ff. de statu homin. Aduertendum tamen est diligenter ad principalem quæstionem, an dicatur bellum, an vero secundum formam iustitiæ procedatur aduersus tales rebelles, quia hoc casu cessaret ius captiuitatis, & non efficeretur seruus capientis,

capientis, nec haberet locum talea, sed seruaretur ordinatio Principis, & sine ea esset tradendus iustitię, per not. a D. Anton. de Butr. in d.c. olim, in d. vers. ad quartum.

82 Quæritur etiam, quia dictum fuit † ꝙ iudex, habita qualiquali informatione, potest peruenire ad capturam, iuxta not. maximè per Salice. in l. nullus, C. de exhiben. reis. an statim possit, an vero prius formanda sit inquisitio? Et certè Doctor. quos supra ad hoc allegaui, volunt vt statim, alioquin non sufficeret qualisqualis informatio, & sic minus iudicium, quam inquisitione. At tamen Salicet. in l. fina. colum. vltima. C. de quæstio. dicit contrarium, quod imò est formanda inquisitio, cui cogitur postea respondere, uel per capturam, uel per citationem uerbalem, secundum naturam delicti. Et illam decisionem sequitur, & refert Dec. cōsil. 189. col. vlt. in fi. Sed Dec. certè non intelligit Sal. quia loquitur de inquisitione generali, quo ad personas, & speciali quo ad delicta, & reperio, ꝙ ita declarat Brun. in tracta. suo. de indic. & tort. in pen. char. colum. 3. vbi vide. Et ita practica obseruat *n*. An † captura appellatione proces-

n

83 sus cōprehendatur, vide Anch. & Cardin. in clem. 1. de exces. præla. & Fel. in cap. quoniam contra. in 4. colu. vers. ex quib. de pro-

84 bat. Quæro etiam sicut in criminabilibus incipi potest à captura, an hoc etiam in ciuilibus fieri possit: Regula est, ut pro debito priuato nemo capi possit, nisi prius fa-

85 cta excussione an sit soluendo: & † si reperiatur non soluendo, tunc possit ad capturā deueneri. gl. est trita in l. 4. § tutores, ff. de suspect. tut. Fel. larè in ca. quod ad cōsultationem colu. 7. uers. non deuenitur. de re iudi. & latius, & diligentius per Maria. Socin. in tract. citatio. in 20. artic. principali, in 24. quęst. & ibi dicit in debito, priuato, siue ciuili, quę est omnium opinio communis. Fel. etiam, ubi supra, post Alex. dicit ꝙ durum esset recedere ab opin. d. glos. Requiruntur tamen aliqua ad hoc, ut procedant dicta, quę ponit Marian. ibi, & inter alia sentētia etiam per Fely. ubi supra, & Bar. in l. cū eo.

86 ff. ad legem Iul. pecul. Et † an tot requiran-

o tur contra suspectum de fuga *o*, uide eun-

87 dem Marian. plene. Pro † debito uero publico, siue fiscali, incipitur a captura, d. l. cum eo. ubi Bartol. plene, & l. nemo carcerem. C. de exact. trig. lib. 10. & ibi Io. de Plat. addit hoc etiam procedere ante condemnationem, quando certus & clarus est debitor alias non. Vide ibi omnino, & quæ dicam infra. Quid in debitore pro crimine non

88 ad pœnam fisco applicandam, sed † ad damnum, uel ad rei restitutionem, siue pœnam parti applicandam? & profectò uidetur, ut simus in regula, de qua supra, fundata super gl. in d. §. tutores. quia sumus in priuato debito, cum debeatur priuato, etiam quod pro crimine debeatur, & licèt in criminali causa incipere possimus a captura, ut per omnes ubi supra, & sicut dixi supra. tamen hoc fit ad ueritatem criminis indagandam, & ad illud puniendum. Verum reo damnato extra carceres etiam ad damna, & interesse, & rei restitutionem, uel pœnam uersus partem, uidetur eum ad partis instantiam non posse capi: nisi seruatis dicta glos. & requisitis ad ea. Et ita intelligi possunt dicta Bar. in d. l. cum eo. & licet Paul. de Ca. consilio 39. inci. in causa capturæ. dicat pro debito ciuili, habente annexum crimen, quem posse capi, iux. c. 1. de depo. Ex quo uidetur multò magis hoc dicendum esse pro debito oriente ex puro crimine. Tamen intelligi potest, sicut proxime dixi, quoad declarandum debitum: quia etiam potest torqueri, ut in illo text. Verum illo declarato, quid aliud quærendum est quo ad satisfactionē, nisi an habeat modum satisfaciendi, & iuxta dicta supra simpliciter in debito priuato, & ad confirmationem addo, ꝙ etiam in debito pœnali erga fiscum iure non incipitur a captura. sed ab excussione bonorum, quicquid seruet consuetudo: ut per Plat. in d. l. nemo carcerem, column. 7. Fateor, si

89 † pro crimine caperetur & damnaretur ad pœnam, & etiam ad rei restitutionem, quod non deberet dimitti, etiam punitus, ante restitutionem, § oportet enim. Auth. ut iud. sine quoquo suff. Bal. consi. 397. volum. 2. & in l. quod euitandi. C. de condict. ob turp. caus. Verum si sine constitutione damnaretur, ut supra, hoc opus hic labor est. Reuera credo, si caperetur, & nō dimitteretur ante punitionē, quia ita mereret̄ qualitas criminis: iuxta dicenda infra de carcer. sub fideius. committit. ꝙ regula sit sine dubio, ut nō deberet dimitti nisi satisfacta parte. per tex. & decis. de quibus supra. Et idem credo, qn̄ fur in contummaciā damnaretur, imò multo magis, & hoc ad capiendum eum, & cogendum etiā ad rei restitutionē. Qui tamē casus fructu caret: quia quòd ad puniēdum

 potest

potest ad capturam deueniri. Sed quando inquisitus pro crimine uenit ad iudicium, & præstat fideiussionem,& admittitur:quia sic criminis qualitas requirit, tunc uidetur quòd damnatus pœna pecuniaria, etiam ad uersus fiscum,capi non possit, ut supra dixi, & multominus pro inter esse aduersus partem.Sed omnibus diligenter consideratis,ueritas hæc est, quod debitor ex causa criminali,etiam ad pœnam absolute potest capi. Ita uoluit Bar.in d.l. cum eo.maximè dũ 'dat cautionem,per quam quis pro debito priuato potest capi,faciendo eum mulctari ex duplici ratione : tum quia tenetur fisco,per d.l.cum eo.& l.nemo carcerem:Tum quia debitum est ex causa criminali, uide Bart.quia sic præcisè inuenies.Et ita tenent omnes sequentes hanc cautionem, relati per Iason.in leg.plerique,ff.de in ius uocan. & quod debitor ex causa criminali possit capi absolutè uolunt Docto.maximè Abb. & clarius Imol.in capitu. secundo,de pign. ibi uide Imol. column.fina. & ubi seipsum citat,non obstat quod dicit Plat.in dicta l. nemo carcerem, quia iura per eum allegata loquuntur, quando agitur de imponenda pœna corporali loco pecuniariæ, quod fieri non potest,nisi propter inopiam, & ideo, sequeretur damnum irreparabile, si non facta bonorum excussione, quis corporali pœna afficeretur. Quæ ratio cessat ubi solum tractatur de capiendo,& non puniendo. Et hanc rationem assignat ad illa iura in proposito Alexand. in l.a diuo Pio,§.in venditione,ff.de re iudidic.& Aret.in §.eum quoque.Institu.de actio.quæ commutatio quando possit fieri,& an fiat inuito actore,quando solum tractatur de interesse,vel de pęna acquirenda parti,vel fisco? vide plenè Imo. in capit. Odoardus, column. penul.& ulti. post Innocen.ibi,de solut.Quid iuris autem quò ad debitorem pro crimine,non ex causa criminali, quia causa sit intentata ciuiliter, uel quia sit solum actum ad interesse, uel etiam ad pœnam parti acquirendam, ut in furto:iuxta ea,quæ dicam infra,quomodo procedatur per actio.in delict. Et uidetur non posse detineri,quia Bar.& Doctor. in dicta l.cum eo.&ubi supra,semper habent rationem ad causam criminalem.Sed in causa in ꝓposito dicitur ciuilis,licet propter crimen,ergo, &c.Angel.etiam Aretin.in dicto §.eum quoque,column.prima,format quæstionem, an debitor pro causa ciuili possit capi,sentiens, quòd & si causa descendat a crimine,si tamen sit ciuilis, prout est quando agitur solum ad interesse,uel ad pœnam parti acquirendam,ꝙ non possit capi,nisi secundũ terminos gl.in dicta l.3.§.tutores,& ea qua concluduntur communiter circa eum,de quibus in locis ubi supra,& per Alexand.in §. in uenditione, in dicta l.a diuo Pio.Abb.tamen in dicto consilio secundo, non ita loquitur,sed concludit, quòd si agitur pro crimine,& sic siue criminaliter,siue etiam ciuiliter,reus non euitat carcerem, nisi cedat bonis ante sententiam,& prius, nisi facta excussione,an sit soluendo. Sed aduerte,quia & si agatur ciuiliter quando causa ciuilis habet annexum crimen,reus capitur, cap.1.de deposit.& multò magis quando descendit a crimine, & maximè etiam ita dicendum est,quando agitur ad pœnam acquirendam parti, quę in casu inopię potest non uerti in corporalem,iuxta pulchrè dicta per Imol.in dicto cap.2.col.fin. ne dũ fit discussio aufugiat, & pœnam corporalẽ

90 euitet.Scias tamen circa prædicta,† ꝙ debitor fisci habet remedium euitandi carcerem per cessionem. Bart.in dict.l.cum eo, & Doctor. in dicto capitul. secundo. & in §. eum quoque. Institu. de action. loquor de iure. communi; quia, ut plurimum seruatur contrarium, & plerunque etiam

91 obstant ordines. Scias etiam † captum pro causa criminali posse ad alterius implorationem ex causa ciuili retineri. Bart.in d.l.

92 cum eo.& Iason in dicta l.plerique. Et † si iniusta fuit captura,an possit ex alia causa retineri,uide Bart.in q.6 quæ incipit,Lapus, qui in effectu concludit non posse; declarando,ut per eum, & dixi supra nu.9. Quæro

93 etiam,an † quo ad aliquem capiendum,requiratur speciale mandatum? Dic requiri. l.neminem,C.de exhib.reis.Fallit,vt in gl. ibi,& per Socin.in consil.220.column.3.& consi.331.column.2.Areti.& Dec. in cap.1. de iudic. & Iason.in rubri.C.de eden.colu. prima, ut per Iason. in l.cum proponas, la prima,columna secunda,C.de pact. & Mar. Socin.in tracta.citatio.in sexto articu. principal. & in quarto articu. princip.versiculo secundo,column.secunda, & dicam infra in materia citationis,ubi cadit materia nuntij.

94 † Et postremo circa istam capturam possent poni multę quæstiones in materia bannitorum circa præmium,quod datur secundum statuta,uel cõsuetudine,capienti bannitum de qui-

de quibus, vide per Aret.in d. glo.fama publica.& per Nell.in tractatu bannitorum,in secunda parte 2.temporis,quæstio.decimaseptima,& alijs sequen.& per Alexan.consi. primo, in tertio uolumine,columnn.antepenultima & penultima.& Bal.in secundo uolumine,consi.64.& in primo consilio.394.& Cæpol.oonsi.7.col.secunda.Dec.consi.65.& in cap.at si clerici,in princ.col.6.in 6.notab. de iudic. & per Socin. conf.157. & infinita in materia capturę ponit Put.in tract.synd. char.2.colum.secunda,versic.captura. cum multis sequent.

ADDITIONES.

a Informatio.Idem voluit Iul. Clar. senten. lib.5.§.fin.uersi.sententiam col.2.

b Indebitè detentus male captus resistere potest ac aufugere impune.Cyn.in l.1.in fi. & Bald.in repet.nu.43.in 12.quæst.C. unde ui Hyppo.de Mars.in praxi crimi.§.diligenter num.52.& seq.& Ange.in l.1.ff.de effracto. Alexand.in l. sed si eximendi. §. si quis.ff. nequis eum qui.Et hanc communem theoricam dicunt Rolan.a Valle consi.7.nu.47. lib.1.Dida. Couaruu.lib.1.Resolutio cap.2. num.11. & sequitur Duenas Regu.393.4. limita.

c Ita seruatur.Idem Iul.Clar.q.31.§.ult.

d Et iudicatum. Et licet Amade. ibi uideatur restringere dummodo captura sit iusta melior uidetur opinio. Iul. Clari,ut indistinctè intelligatur, quia ad satellites non pertinet cognoscere an commissio iusta sit uel ne prout dicit quæst.29.post.prin.sente. lib.5.§.fi.

e Se eximet,supra in uer. Indebitè detentus. & per Clar.alle.quæst.29.uersi. Quęro etiã numquid.

f Seruatur.Clar.senten. lib. 5.§. fin. quęstio. 30. uers.Quæro numquid generaliter.post medium.

g Deliberatione. Hæc uidetur magis communis,& seruatur, quicquid sentiant Maria.Sozin.& Bos.hic.Iul.Clar. senten.lib.5. §.fi.quæst. 30. uersic.punctus est post medium.

h Veritas. Hęc adducitur pro veriori, & magis communi, Iul.Clar.vbi supra q.30.ver. pone familiæ.

i Læsę maiest.Iul.Clar.senten.lib.5.q.30.uersic.Quæro nunquid generaliter.

k Statim dimitti. Et ita practicatur.Anton. Gomez. Delict.cap.9.num.5.clar.sent.lib.5. q.29.vers.sed pone,quòd familia.

l Clericum.Stepha.Aufri.de potesta. secu. & ecclesia. num. 14. ac Clar.ubi supra quęst. 77.versi.sed hic quæro quid si clericus.

m Vidi seruari. Clar.sentent.lib.5.§.fi.colum. 29.vers. cæterum in multis.

n Practica obseruat.Idem Iul.Clar.vbi supra. quæstio.28.versicu.sciens autem.colum.3. ibi. Et post eum Boss.

o Suspectum de fuga. qui capi potest etiam die feriata, etiam in honorem Dei,etiam a Iudice incompetenti. Imò auctoritate propria.l. vltima.vbi gloss.2.ac Bartol.C.de ferijs. l.ait prætor.§.si debitorem.ff.de ijs,qui intra credi. Ancharan. consil.192.In auxilium Roman. quem communiter sequuntur in l.de pupillo.§.si quis riuos.ff. de noui operis nunciatio. latè Iaso. post alios in l.2. quicquid dixerit Aretin. ff.de iurisdiction. omnium iudic.canonistæ in capit. cum non ab homine. dę iudic. Ex quorum dictis colligitur,quòd in suspecto de fuga legales, & statuturũ dispositiones attendi nõ debeant. prout etiam per Caccialup. in tractatu de debitore fugiti.

Tit. de Carcere.

SVMMAE.

1 *Carcer mali est mansio,& morti æquiparatur.*

2 *Carcer inuentus est ad custodiam, non ad pœnam.*

3 *Cauearum consuetudo reprobatur.*

4 *Carceratus iustè fugiens è carceribus peccat mortaliter.*

5 *Carceratus iustè,qui fracto publico carcere fugit,punitur pœna capitis de iure communi.*

6 *Carceratus iustè conspirans aufugere,licèt habeatur pro confesso, & conuicto,non tamen puniri posset ad mortem de iure communi.*

7 *Commentariensis tenetur, si reperiatur carceratus mortuus,perinde ac si culpa eius mortuus esset.*

8 *Casus ubi solet contingere propter culpam sufficit casum probare.*

9 *Commentariensis negligentia quomodo probetur.*

10 *Commentariensis eadem pœna punitur,qua puniri debuisset carceratus.*

11 *Commentariensis,an teneatur de leui,& leuissima culpa.*

12 *Commen-*

12 *Commentariensis punitur eadem pœna, qua punitur carceratus, qui aufugit, si re uera fugiens delictum commisit.*
13 *Commentariensis mulctari, & puniri potest arbitrio iudicis ubi carceratus, qui fugit, rite captus fuit, sed non fuit culpæ reus.*
14 *Commentariensis non tenetur ubi carceratus non fuit ritè captus.*
15 *Commentariensis est loco depositarij.*
16 *Depositum prædoni non est reddendum constito de iure ueri domini.*
17 *Eximens aliquem ex carcere tenetur, & criminaliter, & ciuiliter.*
18 *Carceratio quando dicatur iniustè facta.*
19 *Ordo Ducis Mediolani circa turbationem iurisdictionis.*
20 *Ordo Ducis Mediolani, an alteret pœnam iuris communis?*
21 *Cmentariensium materia per quos tractetur.*
22 *Sequestratus per prætorem in domo amici, in quam vulneratus fecerat se deferri, an possit amicum hæredem instituere?*
23 *Carceratus non potest custodem; aut officialem hæredem instituere.*
24 *Carcerati iniustè obligatio uersus tertium, nihil ualet.*
25 *Metus, quando est proxima causa obligationis reddit contractum nullum.*
26 *Carcer priuatus quomodo exerceatur.*
27 *Carceris species quatuor.*
28 *Carceratus sub fideiussione non dicitur carceratus.*
29 *Bannitus sub fideiussione relaxatus, occidi non potest.*
30 *Carceratus dicitur, qui dimisit filium p obside.*

Via Capti in carcerem conii-
ciuntur, aliqua dicenda sunt
de carcere, & primo a leuio-
ribus inchoãdo dico vnum,
quod est sine dubio, quòd
1 † carcer est mala mansio, ad-
eo q morti ęquiparatur secundum Bald. in
capitu. 2. §. denique, in titu. quę fuit prima
2 cau. benef. amit. & † inuentus est ad custo
diam, & non ad pœnam l. incredibile, C. de
pœnis, quod etiam ostendit ordo tituli, quia
primo de custodia, & exhib. reorum. postea
de pœnis, licèt secus de iure canonico, Bart.
in leg. aut damnum. §. solent, ff. pœn. & late
Felyn. in capit. qualiter. el secundo, §. fina.
extra de accusat. rationem diuersitatis po-
nit Gem. in capit. quamuis, de pœn. in 6.
& Fulg. in consilio. 44. Quod ultimum non
procedit respectu laici, cui ecclesiasticus nõ
potest hanc pœnam iniungere, secundum
Oldr. cons. 88. & Rom. in singul. tu scis, q
de iure ciuili carcer. Item procedit in carce
3 re tali, quod † eo non obstante viuat, unde
consuetudo ferrearum cauearum, etiam re-
probatur, ut per Felyn. in d. ca. ad corrigen
dum, post alios. Hæc tantum uolui dicere
ad confusionem aliquorum malorum iudi-
cum, qui nihil minus curant, quàm ut in
carceribus existentes dimittantur, ut uel fœ
diti intra carceres uitam finiant, dum iudi
ces aliorum uoluntati subsequuntur, vel ses
si se componant, dum illi ad propriam utili
4 tatem respiciunt. Quęro, quæ pœna † impo
natur detruso in carceres aufugienti, pro-
pter fugam? Bart. dicit in l. relegati, ff. de pę
na. eum peccare mortaliter, ut etiam per Fe
lyn. in ca. dilecti. in 6. colum. de excep. & in
c. 1. column. 15. de const. & per Ias. in repet.
l. admonendi, ff. de iureiura. colum. 38. puni-
tur mitius tamen, quam si carcerem effregis
set. l. 1. ff. de effracto. & ibi Ang.
5 Sed † an habeatur pro confesso. & conui-
cto? dic haberi, le. in eos, ff. de custod. reor.
ubi Bart. & Ias. in d. repet. char. 17. columTn.
ult. vers. quid de incarceratis, & colum. seq.
quod procedit, ut per eum, ubi effracto car-
cere aufugisset: item vbi ex publico carcere,
secus si ex domo, uel ciuitate datis pro car-
cere, uel ex aliquo cubili non destinato pro
carcere. In contrarium facit quod imo
capite punitur, l. 1. ff. de effracto. leg. si quis
aliquam, §. milites, ff. de pœn. & l. milites,
§. eius qui, ff. de re milit. aliud est enim q
quis habetur pro confesso, & conuicto pro
delicto, cuius arguitur, & aliud quod pas-
sim, & indifferenter puniatur pœna capi-
tis, maximè quia leges loquuntur de capite
naturali. Inuenio Alberic. in d. l. eos. eleuan
tem difficultatem, & multas solutiones ac-
commodantem, tandem post longum stu-
dium, ut ipse dicit, est in opinione, ut d. lex,
in eos. quę uult, quòd talis habeatur pro
cõfesso, loquatur in carceratis cõspirantib.
de frangendo, & aufugiendo, re adhuc nõ
deducta ad effectum, sed patefacta, quia tũc
habentur pro confessis, & conuictis, uel in
arctiores carceres detruduntur. Sed lex. 1.
cum aliis loquitur, re ad effectum dedu-
cta, & credo quod uerum dicat. Est ta-
men semper intelligendum, ubi iustè in car
ceres detrusus esset, secundum Bart. in l. uis
eius, C. de probat. & Doct. in d. l. admonen-
di. &

di.& dicam infra in tit.de effract.carcer.vbi vide.Non
6 † tamen attentis statutis, quæ communiter vigent, vbique locorum, ut nullus puniatur corporali pœna, nisi lege municipali caueatur, quia tunc posset capite naturali plecti talis effractor. Eodem modo uidetur ut talis conspirator, qui habetur pro confesso, non possit puniri ex tali præsumptione ad mortem, per dictum Innoc. in cap.quia non est verisimile.extra, de presumpt.de quo dicam in titu.de conuictis.Et ad excludendum hanc pœnam, & præsumptionem, feci interdum capitulari, quod iudex talem male tractabat, adeo ut nisi aufugisset fame & frigore perijsset. Quæritur
7 † Aliquis mortuus est *a* in carcere, uel uul
a neratus an præsumptio sit contra custodē, ita ut si nō probet culpam abesse, sit presumptio ꝙ culpa sua sit mortuus, uel vulneratus? uide glo.in l.cum ita, §.species, ff.de l.2. quæ dicit ꝙ custos debet probare dolum abesse, alias contra eum præsumitur, & Bal. ibi dicit idem in campario. Sequitur Alex. consil.156.uolum.2.Corn.1. uolum. consil. 128.colum.1. 2. & consil. 136. Vbi enim
8 † casus non solet contingere, nisi propter culpam ut incendium, furtum, fuga carcerati, occisio, non sufficit probare amissionem, nisi etiam probetur quòd sine dolo, & culpa secuta fuerit. Istam conclusionem tradunt Bart.& Docto.in l.si quis ex argentarijs, §.1.ff.de edend.& Docto. in c.2.per deposit. Alexan.consil.45.colum.1.& plenius consi. 50.uolum.1.Corn.in d.consil.136 colum.2. & consil.112.eod.volum.& non sunt multi dies quòd casus iste euenit in facto, dum quidam, qui falsæ monetæ arguebatur, repertus est in carcere mortuus, suspensus laqueo. Nam, ut dixi, præsumptio est contra custodem, & est tex.expressus in l.fi.ff.de cust.& exhib.reor. qui loquitur de carcerato seipsum occidente, uel se præcipitante, sed tamen aliter fuit seruatum. quia fuit missus notarius, ad locum carceris ad examinandos eos omnes, a quibus ueritas percipi posset, vt cognosceretur an dolus uel culpa esset in custode, quod cum non inuenisset notarius, custos ulterius non fuit molestatus, quæ practica fuit contra ius. Et uide etiam Alex.in l.in eos, ff.de cust.& exhib.reor.& omnino Aret.in consil.38.colu.
9 1.vbi † ponit mirabilem modum probandi negligentiam commētariensis ubi ipse uellet probare diligentiam, & punitur custos eadem pœna qua puniri debuisset carceratus, l.ad commentariensem, C. de cu-
10 stod.& exhibend.reor. Quod † procedit vbi interuenit nimia negligentia, tunc enim punitur eadem pœna, etiam ultimi supplicij, vbi illi debuit imponi alia, pro modo culpæ. Ita est communis opinio gloss. & Docto.in d.l.ad commentariensem.& quod etiam ista nimia negligentia puniatur ultimo supplicio, est text.in l. milites.ff.de custod.reor.& ibi Bart.not.ꝙ idem est in custode arcis, secundum Bald.in dicta l. ad commentariensem.& Oldrad. in consi.92.& ponit Ias.in l.in actionibus colum.6.in princ. ff.de in litem iuran.& uide Alciat.in tract. de presump.reg.3.præsump.15.num.3.& 4.
11 Et † an etiam teneantur tales de leui, & leuissima culpa, declaratur in l.si ut certo, §.nunc uidendum.ff.commodati. per Bart. in l.quod Nerua.ff.deposit.& per Oldra.in d.consi.92.& in dubio præsumitur lata culpa l.in eos.& l.fi.ff.de custo. & exhib.reor.
12 Est † tamen aduertendum, an re uera fugiens commisisset delictum, ꝙ ei imputabatur, quia aliter non puniretur eadem pœna. d.l.ad commentariensem.ubi Bal. Nec sufficeret ꝙ fugiens haberetur pro confesso, & conuicto, per regul.l.eius, qui delatorem. in princ.de iure fisci.ubi Bar.& Bald.& per tex.in d.l ad commentariensem. & Alex.in l.non est facile, ff.de custod.reorum.
13 Et † quando esset ritè captus, attamen non esset culpæ reus, an custos esset puniendus, Doct.supra uolunt puniri debere.& potest mulctari, uel puniri extra ordinem arbitrio iudicis, per l.1.§.effractores. ff.de effra. Sed si non esset rite captus, non teneretur custos.Ita Aret.in gloss. qui iudex dictum Caium detineri, & carcerari iussit. ubi tamen allegat Bar.in l.vis eius.C.de prob.qui
14 † nihil facit, quia loquitur quo ad ipsum fugientem, est uerum quod allegat Angel. in l.quæ sub conditione, §.fin.ff. de condit. instit.qui hoc dicit, loquendo tamen quando captura erat penitus nulla. allegatur etiam pro hac opinio.consil.Alexand. bi.Sed loquitur ut facit Barto.in d.l.uis eius. C.de
15 probat.unde dubito. Et † ratio dubitationis est hęc, quia custos uidetur quidam depositarius, qui tenetur rem depositam restituere siue iuste, siue iniuste fuerit deposita.Et ita tenet Ancha.in consil.42. sed allegat tex.qui nihil facit. Melius facit text. vulg.in l.bona fide, ff.deposit.& custos carceris

ceris sit loco depositarij, dicunt & alibi Doct.& per Paul.de Cast.in consil.44.& Firmian.in verbo, custos. Teneo tamen quod non puniatur, quando iniuste captus erat, & moueor, communis est opin. in eximente, vt non possit puniri, ut per Ias.in l.1.§. quod prætor.colum.penult.ff. ne quis eum qui in ius voca. est vt eximat. ergo multo magis procedere debet in omittente, arg. glo.in l.si mora, ff.solut.matr.& dicta l. bo-
16 na fides. Facit † pro hac opinio. quia constito de iure veri domini, depositum non debet restitui prædoni, sed in dubio secus. Cum igitur postea custos dilucidauerit veritatem, quare debet teneri? & Anchar.etiã loquitur quando captura poterat saltem iustificari per fugæ suspicionem. & ita ald. consilio 157. & sequen. volum. 1. & idem quod dixi in criminali, dico in ciuili in de-
17 bitore. Nam † eximens tenetur criminaliter, & ciuiliter, vt declarat Alber.in rub. ff.ne quis eum, qui. nec potest eximens allegare quod ereptus non erat debitor, & hoc in odium sui, vbi saltem rite esset captus, uel capiendus. ita Ang.in l.sed eximendi, §. 1.in fi.ff.ne quis eum, qui.& Cœpol.cons.14. volum. 3. Sed si captura non erat rite facta non tenetur ad aliquam pœnam. Vide per
18 Ias.ubi supra, & † quando captus quis, iniuste dicatur, ponit Bal.in dictis consil.& Pau. de Castr.consil.39.& Rom.in consil.320.& consil.120. In prędicta tamen materia quando turbatur per aliquem iurisdictio, & im-
19 peditur, † habemus ordinem Ducis nostri disponentem, vt is puniatur uno modo, si simus in ciuili, & alio in criminali. de quo ordine supra late dixi in materia capturæ, & ideo si custos esset in dolo, & fugiens nõ esset culpæ reus, tamen rite captus, staretur illi, vbi de custode etiam loquitur. Sed si tantum esset in culpa, tunc dicendum esset,
20 ut supra dictum est. Et an † iste ordo immutet pœnam iuris communis? uide iterum Cœpol.in dicto consilio 14. & de eximente a carcere, uide Marian. Socin.in tractat.citatio.in 24 artic.principali 17.colum. & similiter ibidem ponit quatuordecim excusationes, quibus excusatur talis eximens à carcere, uel familia, ad quem omnino recurras, ut scias defendere amicum accusa-
21 tum de turbata iurisdictione. Reliqua † in materia custodum carcerum, uide per Doctor. supra allegatos, maxime per Aretin. in dicta gloss.fama publica.& ubi supra, & per Put.in tractat.syndic. charta uigesima, ubi facit quasi tractatum in hac materia, & per Firmian. in uerbo, & custos. & extant tractatus de carcere. Sed tamen non omit-
22 to quæstionem, quam † nunc habeo in facto. Quidam uulneratus fecit se deferri in domum amici, & quia ipse pariter ad mortem uulnerauerat alium, ad instantiam prætoris fuit sequestratus apud illum amicum in cuius domo erat. ita ut non exiret de domo, & cum promissione consignandi eum toties, &c. mox ad preces dicti amici fecit testamentum in quo hæredem eum instituit. Quæritur an ualeat testamentum? Est quæstio de pane quęrendo, & uidetur ualere, quia carcercatio erat iusta, & ideo ualere debet etiam ad commodum detinentis. Ita Bartolus in l.qui a latronibus, ff. de testam. & est communis opin. Doctorum ibi, & in l.qui in carcerem, ff.quod met.caus.& uide omnino Bal.& Imol.in d.l.qui a latronibus. In contrarium facit, quia testamentum cõpulsi non ualet, l.1.& 2.C.si quis alio.testa. prohib. Sed paria sunt quod fuerit compulsus, uel potuerit compelli. l. nouissime, ff. quod cum falso tutor.& non solum in priuata persona, prout nos loquimur, compulsio præsumitur, sed etiam in officiali. Bald. in d.l.nouissime. Et ideo, si detentus reperiatur confessus sine indicijs, & allegetur metus, confessio dicetur metu facta. Alex.cons. 52.colum.3.vol.2.in fin. & ad fundamentũ infrigendi testamenti eius, qui potuit compelli. iuxta d.l.nouissime. facit Bald. consil. 26.in 3.uol. In alio tamen casu hanc opin. omnino uoluit Bart.in d. l.qui a latronibus. quia dum facit differentiam an detentio esset iusta, loquitur de eo, qui fecit detineri, ut in creditore, & tenet quod ualeat promissio ei facta: postea in testamento sine distinctione uult quod nil ualeat, loquendo de eo qui detinet. Sic etiam intelligitur Bartol.in d.l.qui in carcerem, qui uidebatur aliter uelle, quod ita sentit clare Alexan. in consilio 27.in 5.uolum. qui loquitur quando detentio erat iusta, & facta cui promissio iudici detinenti, & dicit quod nihil ualet, quinimo etiam quòd officialis non detineat, contractus tamẽ nihil ualeat ab eo factus cum subdito suo. l.principalibus, & ibi Ias.ff.si cer. pet. quia prędsumitur impressione factus. l.si per impositionem. C.quod metus causa, ut ibi per Ias. Fateor quod ualet testamentum in quo institutus sit. l.nõ dubium. C.de test.

attamen

23 attamen † quo ad detentem, res reditur omnino clara, ut non ualeat respectu officialis, & minus respectu custodis. Et ita est intelligenda communis opinio, quæ nunquã uoluit loqui in hoc casu, & clarior res redderetur, si probaretur mala uita custodis, & quod non patiebatur amicos, & consanguineos testatoris eum uisere, & alioqui, & in eo testamento suos proquinquiores exclusisset sine causa, preferendo penitus extraneum, cum quo etiam fuisset leuis amicitia. Ex coniecturis, enim probatur metus, ut per Iason. in l. interpositas. C. de transac. & non est dubium, quod testator erat in carcere, l. uerum, ff. de uerborum signifi. Sed quid de alia quæstione, Aliquis
24 † detinetur iniustè sub custodia, puta latronis, & se obligauit uersus tertium per uim, quia ibi in actu obligationis apparet de uiolentia, an teneatur? Et videtur etiam tenere, quia, cum tertio ualet obligatio, maxime pro se liberando per l. metum. §. sed licet, ff. quod met. caus. Comen. clare consili. 68. uolu. 3.
25 Sed dic contrarium, quia † quando metus est *b* causa proxima obligationis, nihil ualeat. Bart. & Docto. in d. §. sed licet. & ibi gl. expressa. Aretinus in d. §. quadrupl. colum. 5. institut. de actio. & ita Pau. de Castro in l. interest. C. quod met. caus. & tex. in d. l. si cum exceptione. §. in hac, & in l. apud Celsum, § metus. ff. de doli exceptio. & ita Senatus iudicauit. Sicut igitur causa proxima metus hoc operatur, ita etiam participatio metus circa carcerem, non autem sola scientia fine causa proxima, & participatione, ut
26 in dictis iuribus. Quæro, quando † quis dicatur committere carcerem priuatum? in quo dic vt per Bartol. in l. capite quinto, ff. de adult. ubi sentit, quod aut captura fuit licita, & tunc retentio debuit esse saltim per uiginti horas, aut illicita, & tunc statim quod capitur, committitur priuatus carcer, & refert, & sequitur Dec. consi. 100. col. 3. ubi addit, quod licet non includatur, sed tãtum capiatur, tamen cõmittitur priuatus carcer, quod est notabile, & est de mẽte Bartol. in d. l. cap. 5. in qua tamen materia sunt statuta utique uere, prout Mediolani, quę attendenda sunt.
27 Quæro etiam † quotuplex sit species carceris, in quo dic, ut per Bald. in l. imperium in prima lectura, ff. de iurisdic. omnium iu. vbi distinguit quatuor species carceris, & per Iacob. in sua inuestitura super uerbis, cum mero, & mixto imperio, columna 1.
28 & seqnent. Et scias † quod qui dimissus est sub fideiussione non dicitur esse in carceribus, ita Ang. in l. qui in carcere, ff. quod me-
29 tus causa & ideo licet bannitus captus † nõ possit occidi, ut per Bar. in l. 3. §. trãsfugas, ff. de sicar. tamen poterit occidi si iam erat di-
30 missus fideiussori, quod nota. diceretur † tamen captus si dimisisset filium pro obside in carcere arg. l. isti quidem, ff. quod met. cau. sicut scribit Card. de Rege Cypri. con. 137. redẽptoris hominum qui est Rex. & Dec. consil. 119. colu. 4. & pulchrum exemplum amoris paterni ponit Hippol. in l. 2. in prin. col. 36. in fi. ff. de quæst. & nostra tempestate contingit, quod Franciscus Rex Francorũ, captus ab inuictissimo Carolo V. Imperat. fuit relaxatus dimissis filiis pro obsidibus.

ADDITIONES.

a Mortuus est. Cautela Ange. in l. ult. nu. 6. ff. de custo. reo. non subsistit, sed debet probari mors, eo modo, de quo per Iul. Clar. senten. lib. 5. §. fin. quęst. 46. uers. sed in hoc.

b Metus est. causa proxima metus, quæ ante omnia spectãda est. l. metum quem, quæ est. 9. & ibi glo. in uers. opere. ac Bart. & alii. ff. quod met. cau. l. si cum exceptione. §. In hac actione. ff. eo. uitiat contractum, & quencũque actum, prout probo cons. meo 44. Inci. eadem causa Hispalen. nu. 2. & seq.

Titul. de Carcerato fideiussionibus committendo, & quibus modis carceres euitari possint.

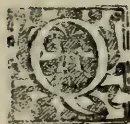
SVMMAE.

1 *Carceratus dimitti potest sub fideiussione, ubi non potest imponi pæna corporalis.*
2 *Capi licitè potest quis, etiam quod puniri non debeat corporaliter.*
3 *Paria sunt, uel quod quis in carcerem conijciatur, uel det fideiussores de stãdo in certo loco.*
4 *Carcerato nobili potest assignari palatium, uel ciuitas pro carcere.*
5 *Carceratus quando dato fideiussore sit dimittendus, remissiuè.*
6 *Carceratus cui imponẽda esset pæna exilij, uel deportationis, an dato fideiussore sit dimittẽdus?*
7 *Pœna exilij est capitalis, & corporalis.*
8 *Infamiæ pœna est corporalis.*

9 *Carce-*

9 Carceratus Mediolani, relaxatur, praestita fideiussione, nisi ingeratur poena sanguinis.
10 Clericus Carceratus quando praestita fideiussione sit relaxandus.
11 Depositio quid sit, & pro quibus criminibus fiat.
12 Crimen quod dicatur enorme de iure Canonico.
13 Poenae, quae imponatur de iure ciuili, & quae de iure canonico.
14 Ius canonicum in multis mitius punit, quam ius ciuile.
15 Carceratus qui non debet dimitti, datis fideiussoribus tamen potest dimitti, quando iudex uidet eum esse in casu absolutionis.
16 Procurator non admittitur ante capturam, vbi ingeritur poena sanguinis.
17 Notoria exceptio quando dicatur.
18 Statutum Mediolani, vt calumniatus de aliquo maleficio pro quo ingeratur poena sanguinis teneatur comparere personaliter, quomodo intelligatur.
19 Carcer euitatur quando suspectus delicti aliquis fuisset dimissus, ob idem delictum de quo arguitur.
20 Carcer euitatur, quando per statuta, uel decreta Mediolani non imponatur poena corporalis.
21 Carcer euitatur quando reus est in casu absolutionis.
22 Carcer uitatur, quando quis fuit semel absolutus, uel condemnatus de eodem delicto, de quo iterum molestatur.
23 Punitus in uno dominio, ob aliquod delictum minus quàm iin alio puniretur, an possit in alio puniri.
24 Cessio bonorum in criminalibus nihil releuat.
25 Pactum iuratum de non cedendo bonis, non valet, nec unquam approbatur per Senatum.
26 Cessionis beneficium non amittitur per negationem debiti a debitore.
27 Carcerati quomodo relaxentur, uel expediantur in festis Natalitijs, & Pascatis Mediolani.
28 Obligatus soluere, uel satisfacere, non liberatur perpraestationem fideiussionis.
29 Carcer euitatur honeste uiuendo.
30 Senator debet esse secretus, & si renunciauerit ea quae in Senatu agitata fuerit ante editionem punitur capite.
31 Consiliarij silentiarij dicuntur.
32 Francisci Belloni Senatoris Casalensis mort, ob euulgatam sententiam capitatem,
33 Angelus Aretinus quam male habitus fuerit in syndicatu.
34 Praeses camarae Parisiensis qua sententia condemnatus fuerit, ob demerita sua.
35 Fideiussor, qui promisit praesentare reum; liberatur, si legitimè, semel praesentauerit, licet postea fugiat, nisi dixerit, quod praesentabit toties quoties, &c. quia tunc per binam praesentationem liberatur.
36 Fideiussor quando dicatur legitimè, reum praesentasse, ut sit liberatus, & quando illegitime.
37 Iudex non liberatur praesentando collateralem, quando reus praesentatus aufugit.
38 Praesentare promittens indeterminate aliquem tenetur usque ad quatuor menses.
39 Praesentare promittens ad uoluntatem iudicis, si reus capiatur, & postea fugiat, liberatur, si ob idem delictum fuerit captus, secus si ob aliud.
40 Caltaldus exercuit ultra septuaginta officia, & ualde comendatur a Soccino & Signorol. de Homod.
41 Fideiussor, qui promisit sistere aliquem certa die si reus ille sit bannitus ea die, fideiussor est liberatus.
42 Fideiussor iudicio sisti liberatus, facta status mutatione in persona principalis, non ex eodem delicto.
43 Fideiussor liberatur secuto banno, & confiscatione etiam ex eadem causa in persona principalis.
44 Fideiussor condemnati non liberatur per casum in persona ipsius condemnati superueniente.
45 Fideiussor de sistendo in aliquo loco, & principalis, si contrauenîant quomodo excusentur.
46 Reus propter imminens periculum eundo ad dominum non dicitur fugisse.
47 Impeditus parere aliqua causa, quae praeter spem repête euenerit, nõ dicitur contrauenire.
48 Promissio etiam iurata de non contrauenien do, intelligitur, nisi superueniant iusta causa contraueniendi.
49 Carceratus iniuste potest impune fugere.
50 Fugisse dicitur, & qui semel fugit.
51 Fideiussor de soluenda condemnatione, non liberatur bannito principali, & postea mortuo.
52 Fideiussor de sistendo in criminalibus non potest suscipere defensionem rei, sed petere inducias ad eum sistendum.
53 Fideiussor de soluenda condemnatione, non tenetur ad poenam, si non soluatur certa die, nec ad poenam negationis.
54 Fideiussor intelligitur acceptus ad omnem causam quae ueniet ex natura rei.
55 Fideiussor pro uulnere non tenetur pro morte.

56 *Fideiussor pro vulnere, non tenetur pro prorogatione.*
57 *Fideiussor potest repetere a reo expensas litis.*
58 *Fideiussor pro famulo quod non fugiet, non tenetur domino pro pecunia quam asserit subtractam, famulo in contumaciam condemnato ex forma statutorum Mediolani.*
59 *Fideiussio de iudicio sisti, & de præsentando, differunt.*
60 *Fideiussor de præsentando, de iudicio sisti, & de iudicato soluendo conuenitur sine processu.*
61 *Fideiussor promittens aliquem certa die præsentare, non tenetur ad pœnam, nisi prius fuerit monitus.*
62 *Fideiussor monitus, vt præsentet reum, non liberatur, si reus admonitus a Commentariense aufugiat.*
63 *Nouatio si fiat inter debitorem, & creditorem fideiussor liberatur.*
64 *Fideiussio extinguitur morte fideiussoris.*
65 *Fideiussor de præsentando, interdum tenetur ad pœnam, interdum punitur officio iudicis interdum extraordinarie.*
66 *Fideiussor de præsentando potest moram purgare.*
67 *Fideiussor potest promittere se præsentaturum sub quacunque pœna.*
68 *Fideiussio non valet nisi præstatur officiali, vel notario.*
69 *Fideiussio ualet siue in ea sit expressa certa quantitas, siue non, quando principali veniebat imponenda pœna corporalis.*
70 *Iudex tenetur si fideiussor non reperiatur idoneus & soluendo.*
71 *Fideiussore semel approbata non est amplius cauendum.*
72 *Fideiussio necessaria est, etiam vbi imponitur pœna pecuniaria.*
73 *Cautio iuratoria interponitur ubi quis non potest præstare fideiussorem, & quid debeat iudex facere.*

Via detrusi in carceres petũt se committi fideiussoribus, vel aliter student euitare carceres. Quæro † quando
1 concedendum sit à iudice, ut committantur data fideiussione. In qua quæstio. uide Bartol. ff. de custod. & exhib. reor. in l. 1. vbi distinguit, an veniat pœna corporalis, seu venire possit, vel non. Et primo casu uult ut non sit cõcedendum, secundo casu admittit. Quæ conclusio etiam procedit in causa appellationis, ut per Ana. consil. 1. circa princ. Bald. 1. uolum. consilio 337. in fi. & Calde. in tit. de appel. consil. 3. Quinimmo uult Bartol. in d. l. 1. vt si sit confessus, & conuictus ille, cui est imponenda pœna corporalis, conijciatur in vincula, & compedibus, uel manicis ferreis constringatur, & idem procedat, si sit graue scelus.
2 Ex his tamen hoc sequitur, † quòd & si nõ veniat imponenda pœna corporalis, tamen licitè quis possit capi, quamuis postea fideiussoribus sit committendus de quo est tex. in c. si clericos. de senten. excom. in 6. & l. 1. & ibi Bartol. C. de custod. & exhib. reor. & uult Bart. in d. l. 1. ff. de custo. reor. hoc aliud
3 ut † paria sint, vel quòd in carcerem conijciatur aliquis, uel det fideiussores, qui promittant eum mansurum in certa domo, vel loco & non facturum fugam. Idem Bal. in l. nec non. in §. 1. ff. ex quibus caus. maior. & & Alber. in l. eadem. ad finem. C. eod. titul. Quod seruatur tota die quando petit se reponi in aliquo loco laxiori, & si adhuc daretur ciuitas pro carcere, esset satisfactum legi, vel statuto de carcere. Et ita sentit Barto. immo amplius dicit Angel. in l. qui in carcerem. ff. quod metus caus. & alibi sæpe,
4 † quòd vni nobili potest assignari ciuitas, uel domus ampla pro carcere, sic per Aug. de Arimi. in verbo, fama publica, char. 21. col. vltima. Cœpol. consil. 40. column. 10. & Ias. omnino in l. si pecunias. §. fina. columna fi. ff. de condict. ob causam. & in repetitio. l. admonendi. char. 18. columna 1. ff. de iureiur. & Fel. in capi. cum contingat, columna
5 tertia. de rescriptis. Et de materia, † an & quando reus sit committendus fideiussoribus, uide ultra prædicta per Felyn. in cap. fi. de accusatio. columnn. penul. & in capit. ex parte. el primo, columna 11. in princ. de rescript. & per Bald. consilio 264. duo famuli, uolum. 1. & quid si extaret consuetudo, q̃ immo admitteretur fideiussor in casu, aliàs non permisso, uide Cœpol. consi. 40. colum.
6 antepenult. Et † quando imponitur pœna exilij, banni, vel deportationis, an tunc sit fideiussoribus committendus, uide Bart. in l.
7 prima. ff. de public. iudic. ubi † an pœna exilij, sit pęna capitalis, & corporalis? & per Alex. consi. 116. volu. 2. & Fely. in cap. meminimus. de accusatio. & in cap. qualiter. el secundo. §. ad corrigendos. de accusatio. colu. 3. Sed licet pœna exilij sit capitalis, non tamen uidetur corporalis, quia non adimitur caput naturale, nisi dicas, q̃ immo hæc pęna affligit mirum in modum corpus, & hoc

hoc expertus sum ego multoties. Ex exilio .n. sequitur paupertas, & miseria, ex quibus homines adeo se excruciant, vt etiam facile incidant in mortem, quod licet allegatione non egeat, tu habes Bart. in l. si constante. in prin. col. 4. vers. 5. quæro. ff. solu. matri. qui dicit Bannito, & exuli necesse esse peregrinari, & quòd talis peregrinatio inducit hominem ad paupertatem, & demum ad mortem, & eadem ratione etiam pœna
8 † infamiæ est pœna corporalis, vt etiam uides in apostillis impressis ad Abba. in c. afferte. de præsumpt. & circa hanc quæstionem sunt uidenda notata in l. penul. §. ad crimé. ff. de publi. iud. de quibus latissime per Mar. Socin. ad hoc in ca. ueniens. de accusat. ubi omnino uide, est verum, ꝙ ista quæstio cessat in ciuita. Mediolani, vbi est statutum
9 quod incipit. † Si quis calumniatus, per qđ nemo detinetur, nisi ingeratur pęna sanguinis. unde in materia turbatæ possessionis, in qua secundum statutum nostrum imponitur pœna exilij, suspectus committitur fideiussoribus, & admittitur procurator. Et hęc
10 in laico. † In clerico autem an sit fideiussoribus committendus? uide tex. in d. c. si clericus. vbi distinguit inter crimen enorme, & aliud non enorme, & ibi uide Gemin. ponentem exempla, ex quibus poteris te instruere quid in reliquis. Et dicit Calder. consil. 21. in tit. de regula. ꝙ ubi habet locum depositio, ꝙ non relaxatur fideiussoribus, quod quando sit, ponit Abb. in ca. at si clerici. in
11 prin. columna 12. extra. de iud. Est † enim depositio quædam degradatio verbalis, c. qualiter. el secundo, & ibi Abb. col. 1. de accusatio. & ponit etiam Alex. pro quibus criminibus fiat depositio, consil. 174. in 2. volu. & vide etiam Deci. quando clericus sit committendo fideiussoribus, consil. 143. col. 1. &
12 2. vbi † quid quando uenit pęna detrusionis in monasterium, vel perpetui carceris. Et uide etiam pro declaratione dicti cap. si clericos. de crimine enormi. Abb. in cap. tuæ de pęnis. ubi dicit, quod dicitur delictum enorme, & de iure canonico, iuxta dictum cap. si clericos. ubi pro eo delicto de iure ciuili imponitur pœna mortis, & quòd ubi uenit mors de iure ciuili, de iure canonico venit pęna detrusionis in perpetuo carceres. Et
13 † quę pęnę imponantur iure ciuili, & quæ de iure canonico, uide Doctores, maxime Felin. in cap. qualiter. el secundo, §. ad corrigendos. de accusat. col. 34. & sequ. & hic in iure canonico circa clericos in hac materia duo sunt consideranda. Primum, an ingeratur pœna corporalis, non dico sanguinis, quia illo iure approbata non est. cap. sententiam sanguinis. ne clerici uel monachi, & ita tenet Dec. in dicto consilio 143. colum.
14 prima. Secundum, † an sit graue crimen uel non. & sic in hoc uidetur seuerius ius canonicum, quàm ciuile, quia ius ciuile tantum considerat, an sit tale crimen, pro quo ingeratur pęna corporalis, vel non, tamen uidemus in multis ius canonicum esse mitius, tum circa pœnas, ut dixi: tum etiam quia contra clericum non potest deueniri ad torturam etiam pręcedentibus indicijs, nisi infamia quoque præcedat, ut dicam infra in
15 materia torturæ. Aduerte † tamen quòd etiam eo casu, quo quis non debet committi fideiussoribus, attamen quando iudex uidet eum esse in casu absolutionis, potest eũ committere fideiussoribus. textus est, & ibi Bal. & Doctores in l. 2. C. de exhibend. reis. Alexand. consilio 170. volu. 2. Roman. singul. 504. accusatus. Angel. in tractatu suo maleficiorum, charta. 16. columm. 3. ad fin. & facit quòd qui est in casu absolutionis, habetur pro absoluto, ut per Caccialup. in l. admonendi. charta 88. columm. 3. ff. de iureiurand. & Alexand. in l. 1. ff. de custod. & exhiben. reor. ubi tamen semel aufugisset, priuatur hoc commodo, etiam si non ingeretur pœna sanguinis, ut per Aretin. in gloss. fama publica. per regu. qui semel malus. de qua per Felyn. in capit. cum in iure. uersic. quarto fallit. de offic. delegat. & alibi
16 sæpe. Sed † licet non admittitur fideiussor, an saltem admittatur procurator ante capturam. Dic non admitti, quia ingeritur pęna sanguinis, l. penul. §. ad crimen. ff. de public. iudic. & in dicto cap ueniens. de accusation. & per gloss. in l. reos. C. de accusatio. Fallit in exceptione dilatoria, quę nullo modo tangit crimen, puta tu non potes esse accusator. ita Bartol. in eo. §. ad crimen colu. antepenult. versicul. quæro procurator. & Imol. ibi dicit, colum. 18. omnes, cum Bart.
a tenere. *a* idem Abbas in dicto cap. ueniens colum. 4. ubi Marian. Socin. latissime, & per Salic. in d. l. reos. Secundo fallit ẽt in exceptione peremptoria, quæ tangit crimen, & quæ ẽt põt opponi ad processum, vt in exceptione rei iudicatę: & quia delictũ erat impunibile ex forma statuti, si opponatur talis exceptio ad processum, & etiam sit notoria.

ita

ita Bart. ibidem, quia et hoc casu iudex à se ipso debet absoluere reum. Et ita Imol. ibi. colum. 18. circa fin. & colum. sequen. & Salic. in d. l. reos. col. 15. uersiculo, quęro an procurator. & Nellus in tractatu bannitorum in secunda parte, secundi temporis. quæst. 14. ubi dicit ita communiter teneri, & ita esse communem dicit Aret. in dicto capit. ueniens colum. 5. vbi idem Abb. colum. 4. & Alexan. in leg. 2. C. ut nemo priuat. tit. col.

17 2. Sed † intellige talem exceptionem esse notoriam, quando nec in facto, nec in iure dubitatur, puta si apparet in facto de banno, & quòd est illud idem quod continet interemptum, & quando etiam non refricatur in dubium, an ualeat illud bannum. Cæterum ubi refricaretur in dubium in iure solùm, nō essemus in regula. Ita Salic. in d. l. reos. & Imol. in d. §. ad crimen. vers. 3. casu quando est exceptio mixta. Tamen Nellus vbi supra etiam, vult esse notorium, quando aliquæ demonstrationes conueniunt cum mortuo licet non omnes. Corn. etiam in consi. 122. vol. 4. col. 2. uers. urget, vult quòd satis dicatur notorium quando apparet scriptura autentica, iuxta l. fi. C. de edicto diui Adriani Tollen. quod tamen intelligo secundum Salicetum, & Imol. ubi supra. Item intelligo Nellum vbi saltem duæ demonstrationes sunt pro reo, iuxta notata in l. demonstratio falsa, ff. de conditio. & demonstra. & fiscus uel pars non opponunt iuxta ea, quæ dicūt

18 prefati Doctores: prædicta † tamen non videntur procedere stante statuto nostro, ut calumniatus de crimine debeat se constituere, ita ut non audiatur etiam allegando occisū fuisse bannitum. Nam hoc casu videtur ꝙ non audiatur reus etiam habens exceptionem notoriam, ut aliquid operetur. cap. si Papa. de priuileg. in 6. & in l. si quando, ff. de leg. 1. Sed tamen dic, quod est audiēdus procurator, uel instructor implorando officium iudicis pro innocentia rei notoria, & liquida. Ita Angel. in d. l. reos. C. de accusatio. & in l. quos prohibet, ff. de postul. & Bald. in dicto. §. ad crimen. & per Iason. in l. ubi pactum. C. de transactio. & hoc etiam si statutū tolleret defensionem, nedum exceptionem, ut per Aret. in dicto c. veniēs, colum. 8. vers. consequenter. ubi respondet ad obiectum, dicens, quòd hæc opinio est multùm communis. Sic etiā intelligit, hoc statutū Imol. ibi, in versic. quid autem si per formam statuti, & Anna. ibidem columna 2. & vide gl. & Abb. in capit. cum olim. de re iudi. Non. n. debet pati iudex, ut notoria exceptio deuoluatur in iudicium, cap. quoniam. de filijs presb. Ioan. And. in c. 1. de lite contest. in 6. & Abb. in cap. 1. columna secunda, de ord. cognit. & uide Maria. Socin. in dicto cap. ueniens. col. 47. Sunt tamen iudices multum difficiles in admittendis istis comparitionibus, & Senatus etiam solet repulsam dare supplicantibus in tali casu, nisi personaliter se constituant, quia posset esse ꝙ bannitus occisus esset toleratus, uel haberet gratiam, vel saluum conductum. & hoc profectò videtur esse intentionis præallegati statuti. & posset intelligi statutum, ubi iudex ipse citat reum, quòd tunc teneatur comparere personaliter. Verum si reus ipse præueniret ostendendo bannum, iudex forte non deberet eum detinere. Ita probat tex. in l. Seuerus. C. de excusat. tutor. & ibi Bal. & Bal. in l. obseruare. §. proficisci. in versic. iudex inquisiuit. de offici. proconsul. & legat. Quia est magna præsumptio pro eo qui sponte compareret, ubi tamen esset alia exceptio quàm supra dicta, scilicet quòd occisus bannitus esset, quę est notoria, & liquida, nō uideo quare non deberemus stare communi conclusioni, de qua supra dixi. Et sic habes declarationem ad dictūm statutum. Aliam habes per Bal. in l. omnes populi, in penult. colu. ff. de iusti. & iur. quod dum dicit calūniatus de crimine intelligatur de ritè, calumniato. alia est etiam declaratio, nisi opponatur exceptio incōpetentiæ iudicis. Ita Aret. in dicto c. veniens, col. 10. versiculo. 3 adde. Aduerte tamen, quia prædicta procedunt quò ad se constituēdum, sed quò ad vlterius procedendum locū non habent; quia cum hęc exceptio banni processum impediat secūdū Bar. in l. si seruus. C. he his, qui ad eccles. confugiunt. & Ias. in l. vbi pactum, C. de transact. & Docto. vbi supra. Vlterius non debet examinari, nec contra eum procedi: Verùm remanet in carceribus, donec sit discussa omnis exceptio circa bannum, uidelicet, an adsit bannum, & an iure teneat, vel posito ꝙ adsit, vtrum occisus haberet gratiam, vel securitatem, & an esset toleratus. & ita Bar. in d. §. ad crimen. col. penul. uersi. quęro quid si est dubium. ubi ita clarè sentit. & Doct. supra. At circa delictum non esset vlterius procedendum, unde posset reus examinari ubi esset expediens circa dictas exceptiones ad bannum, non circa crimen, cognita postea

veritate, quod bannum non obstet, esset examinandus circa delictum. Sic igitur non solum per fideiussorem euitantur carceres, sed etiam per procuratores, & instructores
19 modo, quo supra. Euitatur † etiam carcer, quando uocatus dicit, Fui pro delicto, cuius nunc arguor, aliàs dimissus, quia uidetur tacitè pronunciatum in sui fauorem, aliis non superuenientibus. Anan. consil.17. col.
20 3.& Alexan.consi.179 uolum.2. Est † etiam alia uia euadendi carceres in hac ciuitate, quia considerari potest, an per statutum, uel decretum imponatur pœna corporalis, quia si non imponitur, nulla uenit pœna corporalis, stante statuto ut nullus puniatur pęna corporali, nisi lege municipali caueatur. De quo statuto uide Alexand.cons.75.colum.j. n.3.uol.& Alex.cons.135.col.ult.& Bald.in
21 5.uolu.consilio 384. Alia † est etiam uia, quā supra dixi, videlicet, quando quis est in casu absolutionis, ubi etiam alias ingeratur pęna sanguinis, allegando.l.2.C. de exhib.reis.& Alex.ut supra dixi in reliquis circa materiā, §.ad crimen.uide Barbat.cons.72.uolu.1.& ibi quādo apparet de notoria iniquitate sententiæ.& vide Marian.in d.c.veniens.& dicam infra, in tit. an in criminal.iud.quis pos
22 sit pro absen.inter.ubi latissime. Alius † est modus euitandi carceres, quādo semel fuit absolutus, vel punitus, quia de eodem delicto sæpius quæri non debet, l.licet.§.fina.ff. naut.caup.stab.l.si cui, §.eisdem.& ibi Bartol.ff.de accusat.& in l. Senatus.col.penult. versic.extra glo.de accus.Feli late, vbi facit regulam, & fallentias in c.de his. de accus. Gandin.in tract.suo.in tit.vtrum ille, cōtra quem fuit per inquisitionem processum, possit de nouo accusari. Aret.in c.cum clamor. col.2.ad fi.de testib.& in cōs.58.col.vlt.versic.uenio nunc ad fin, & uers.seq.Rom.cōs. 463. Ang.cons.190.117.col.7.& seq.Paul. de Cast.cons.119.col 2.& seq. & Bald. vbi vide, in tertio volum.consi.292.79. versus fi-
23 nem.in quinto uolumine. Et † quid, quando in uno loco minus punitus est, quàm possit in alio puniri, dicam infra titul.de foro competen.& est materia Bar.in l.sepulchri, ff. de
24 sepulch.uiol. Alius est † modus, quando quis vult cedere bonis.l.1.C.qui bon.ced.poss. quod adeo verum est, ut si creditor nolit eum in carcerem poni, cesset remedium illud cessionis, ut per Bald.ibi.quod tamen non procedit in delictis, vel quasi, ut volunt Doctores in materia, maxime in §. fina. Instit. de action.ubi post Angel. Aretin. quem vide. Iason facit regulam, & fallentias. Nec
25 † valet pactum in contrarium etiam cum iuramento, quando uolens cedere, redigitur ad extremam miseriam, absque fraude sua, ut per Felin.in cap.ex rescripto.colum. tertia, de iureiurando, & per Alex. in l.alia, §.eleganter.ff. solu.matrimon. Et hanc opinionem, licet habeat contradicentes, ut in præfatis locis, tamen Senatus noster semper sequitur, nec unquam approbat talia pacta. Et uide in hac materia Soc.in fallentijs suis, si tamen eius sunt, in fallentia 46.
26 Nec † hoc beneficium cedendi tollitur negando primò debitum, l.penultim. ff.de cessione bonorum. Salicet. in l.1. C. qui bonis cede.pos.& Decius, reprobato Aretin.in d §.fin.de actio. in l.nemo ex his, qui negat ff.de regul. iuris. per illam l.& per Ias. in l. quod te.ff.si cer.pet.quæ opin.non solum uerior est, sed ét magis æqua, & ideo tenenda.
27 Alium † habent modum, qui sunt in carceribus ad carceres euitandos, si sunt in
b festis Pascalibus *b* detenti, quia ob reuerentiam dierum dimittuntur, nisi sunt detenti pro grauioribus delictis, l.3.C.de episco.audiens. An tamen omnino dimittātur, uel cum moderamine, ut reuertantur, uel ponantur in laxioribus carceribus, Doctor. uariant, ut per Bartol. & Alberic. maxime ibi. Sed de consuetudine loquendo, in omni casu, & delicto, si sunt confessi, uel conuicti de delicto, puniuntur, prout iuris est, si processus est imperfectus, & urgentia non sint indicia, nec magnitudo delicti repugnet, datur ciuitas pro carcere, vel dimittuntur sub fideiussore de reuertendo post festa, & si sunt in carceribus pro debito, mittuntur ad carceres laxiores, quos in hac ciuitate Mediolani uulgo appellamus Malæstallæ, ubi publica impensa aluntur, uel dimittuntur, data fideiussione, si illam habent, de soluendo, vel de reuertendo ad carceres. Quod vltimum fit tam ex dispositione statuti Mediolani, quàm ex consuetudine obseruata per Senatum. De iu-
28 re tamen, † qui tenetur soluere, non liberatur præstita satisdatione, imò nec qui tenetur satisfacere.l.1.& ibi Docto.ff.qui satisd. cog.& non solum in festis Paschalibus hæc Mediolani seruantur, sed etiam in Natalitijs. Alium modum habes aptiorem cęteris
29 ad euitādum carceres; † si honeste uolueris uiuere, ita ut nec verbo, nec facto, nec con-

silio,

filio, nec scriptura diuertas a recto itinere, iuxta l. aut facta, cum similibus, ff. de pœnis. & latè tradita per Bald. in l. data opera. C.
30 qui accusare non pos. Et si † tu Senator fueris, maxime tibi animaduertendum erit, vt memor potissimum iuramenti præstiti in admissione dignitatis, sis secretus, quia aliàs incides in maximum periculum. Nam gloss. in cap. de forma 22. quæst. 2. dicit, ꝙ capite punitur releuator secretorum, & ita dicit text. in l. siquis aliquot, §. 1. ff. de pœnis. Et licet tam gloss. quam textus loquatur de secreto, quod reuelatur hostibus, ut per Albertc. in d. §. 1. & ita etiam sit intelligendus Martin. Lauden. in tractatu, de principib. in titul. de consiliarijs. in cap. 2. Attamen magna pœna afficiendi videntur tales, etiam si ea tantum enuncient, quæ pertinent, ad iustitiam. Hoc ostendo, quia siquis aperiendo, vel recitando, vel resignando testamétum uiui incidit in pęnam legis Corneliæ. ff. de falsis. l. 1. §. is, qui. cum similibus. ff. de talsis. & idem si a causidico, vel aduocato ostendatur instrumentum litis aduersario, d. l. 1. §. is, qui depolit. & de vtroque in d. l. siquis aliquot. §. qui uiui. & §. seq. quantò magis hoc militare debet in gestis per Senatum, antequam sint auctoritate Senatus ędita? Ante enim ęditionem Senatus potest addere vel diminuere. Et ideo non conuenit publicare, nisi re perfecte terminata. Et si publicarētur uota singulorum maximè prolatorum in grauissimis causis, tunc maiori pœna dignus esset propter maximum periculum, in quod eum inijceret, qui sententiam duram dixisset. Et quia in futurum qui liberè loquebantur, quod est in ijs uiris præcipuum. c. fundamentum. de electione, in 6. traherentur non sua culpa, sed eorum
31 qui reuelassent. Et ideo † consiliarij appellantur etiam silentiarij, secundum glossam in rub. de silentiar. lib. 12. Ad quæ plurimum facit, quod de Papyrio prętextato apud Gellium lib. 1. cap. 23. scriptum reperitur. Nam is adhuc penè puer preces, & imperium matris sedulo interrogantis, quid in Senatu actum esset, callido figmento elusit, ne uel ipsi matri Senatus arcana panderet. Ex quo ei postea cognomentum, honoris gratia, Prętextato fuit inditum, ob loquendi tacendique ætate prætextata prudentiam, quæ si in illo fuit, & in alijs innumeris, quorum exempla apud varios auctores passim scripta reperiuntur, quàm indignum profecto esset, si in Senatore desideraretur, vnde non mirum, si Cæpolla in consil. 40. in 5. volu. consuluit, quod tales incidunt in falsum, dicens quòd ita fuit consultum in ciuitate
32 Patauina, & † nostra tempestate. D. Franciscus Bellonus Senator in ciuitate Casalis, qui reuelauerat quandam sententiam capitalem adhuc non publicatam, fuit capite, ob hoc solum obtruncatus, quam sententiā aduersus semetipsum prius ipse tulerat, cū enim fuisset interrogatus à Marchione, Qua pœna dignus esset, qui sentētiam capitalem reuelasset. Respondit eadem capitali pœna, ipsa Marchione subdente, Tu igitur hanc pœnam patieris. Et si alium magistratum geres, ita te habeas, vt tempore syndicatus nō verifices id quod dicit Bal. in rubr. de procur. in 11. colum. quòd tempus syndicatus est tempus digestionis, quia tunc digerit iudex id quod in officio deglutiuit, ac etiam ne incidas in periculum id, quod non solum omnino mali iudices, vt plurimum tandem incidūt, uerum etiam si qui sunt non omnino mali, vt refert Paris de Put. Angelo Are
33 tino euenisse, † qui post gestum collateralis officium, tempore syndicatus detentus fuit per annum, & nisi omnia collegia Italię con fuluissent in eius fauorem, capite truncabatur. Sic Put. in trac. suo syndicat. char. 6 ver. per syndicatores ad fin. illius Capituli. Nec è memoria tua vnquam excidat, quòd superiorib. annis totus Senatus residens in ciuitate Aquarum Sextarū ultra montes fuit ob eius factiones, diuisiones, & tyrannicas artes syndicatus, vnà cum aduocato fiscali, et plurib. alijs officialibus, & Senator vnus fuit mulctactus maxima summa pecuniarū, atq; etiam bannitus, & priuatus, vnà cū posteris sui omni officio, & dignitate. quod idē etiam aduocato fisci accidit. Alij vero Senatores omnes suspensi ad tempus, & mulctari fuerunt pęna pecuniaria, officia aliqua fuerunt etiam abolita, nedum officiales ipsi amoti, & denique nihil in eis Senatoribus, & officialibus syndicatus remansit præter infamiam. Non ita pridem etiam certissimo
34 nūtio allatum est, † ꝙ quidā Pręses vnius ex cameris Parisiensibus super criminalibus, & qui etiam antea sub Rege Christianissimo Mediolani senator fuerat, iā diu in ciuitate Parisiorum detentus ob crimina eius obiecta extorsionum, illicitarum pactionum, linguæ subdolæ, & uirulentę, ac etiam tyrannidis, quę potissimum consistit bonorū oppressione,

ſione, malorumque, & ſibi arridentium exaltatione, pœna hac dannatus fuit, ut ſcilicet, indutus veſte purpurea ad imaginem Virginis ſacratiſſimę, duceretur in loco publico vt errarorum plublice, Deo, Regią; ac iuſtitiæ veniam peteret, deinde perforata lingua, & abſciſſa manu dextera, laqueo ſuſpenderetur, & hæc atrox ſententia poſt menſes quindecim, quibus in teterrimo carcere permanſerat, quo ad furcarum pœnam executioni miſſa fuit. Et de exceſſib. conſiliariorũ uide Put. in trac. ſynd. char. 5. colum. 3. verſ. excedunt. Non poſſum etiam tacitus ſilentio prętcrire alium modum, per quem omnia mundi vincula diſſoluuntur, ne dũ oſtia carcerum aperiãtur, quo mali iudices, & ſcelerati viri ſæpenumero vti conſuerunt, dũ pecunijs, & largitionibus veritati nebulas offendunt, & ius dicentium oculi obtenebrantur, & ferrei etiam carcerũ poſtes reſcindũtur. Namque munera excęcant oculos ſapiẽtum, & mutant verba iuſtorum, vt habetur Deuter. 16. c. refert Ang. & Iaſ. in l. nõn dubium. C. de teſt. & de ui pecuniarum ponitur per Hippol. in l. j. § præterea, co. 6. ff. de q. per Fel. in c. ſuper eo col. 3. de teſtibus, & Io. de Sylua. in tract. ſuo ſolenni de beneficio, in 3 par. q. 7 Supradicta tamẽ locum non habent in bonis iudicibus, qui iuſto, & honeſto omnia metiuntur. Et quia pręcipuus modus, & magis ſubſtantialis euadendi carceres ille eſt, quando quis petit dimitti, pręſtita fideiuſſione, ideo operæpretium eſt aliqua dicere, quæ circa ipſos fideiuſſores, pręſertim in materia criminali, tota die occur-
35 runt. Et quæro primo, † fideiuſſor præſentat eum pro quo fideiuſſerat, qui poſtea aufugit, an amplius teneatur eum præſentare in qua q. vide Bald. in l. qui crimen, C. qui accuſare non poſſ. in x. quæſt. qui dicit, ꝙ liberatur, quia fecit quod debuit, arg. l. 1. C. loc. & in l. dominus horreorum, ff. eod. Culpa enim cuſtodis non debet nocere fideiuſſori, l. ad commentarienſem, de cuſt. & exhib. reor. Quod procedit, ſi ſimpliciter fideiuſſit præſentare, ſecus ſi dixit, Toties quoties. per not. per Bar. in l. ſi gẽma. ff. arb. furt. cęſ. & in l. 1. §. hoc reſcripto. ff. ad Syllan. in qua materia uide Alexan. in conſi. 360. incipien. breuiter in caſu. in 1. vol. Paul. de Caſt. & Iaſ. in l. duobus. §. 1. per gl. ibi in verbo, exhibuerit eum, ff. de iniur. & ibi quando promiſit præſentare toties quoties, quod adhuc bina pręſentatione liberatur, & ita Alexã. conſi. 145. quoniam abunde, in 2. vol. eſt materia, l. boues, §. hoc ſermone. ff. de verb. ſig. de qua per Fel. in cap. innouamus, de treuga, & pace. & in c. licèt, col. 2. ſeq. de teſti. Iaſ. in d. l. duobus, §. 1. & alibi. & vide etiã Nellum ad prædicta in prima parte ſecundi temporis, quæſt. 15. qui vult, quòd nõ liberetur per binam præſentationem. Sed Iaſon ubi ſupra, ad quem me remitto, ponit,
36 quæ opinio præualeat. Verum † ſi præſentet fideiuſſor minus cautè debitorem, qui exinde fugam arripiat, etiam in caſu, quo vnica præſentatione erat liberatus, non ſequitur liberatio, quia cum loquimur de actu, de legitimo intelligimus, l. 4. §. condemnatum, cum ſi. ff. de re iu. exemplum, Quando pręſentandus eſt intra carceres, & conſignatur collaterali ſoli, etiam abſq; famulis a quo aufugit, dum ducitur ad carceres, uel prętori etiam non habenti niſi collateralem, ſine familia, uel cum conſignat ipſi collaterali ſoli accepta à prætore tali præſentatione pro idonea, & ſufficienti, & fortè etiam eo pronunciante, liberatũ nõ eſſe fideiuſſorem, ut nuper contigit in prætore Vigleuani. Tamen in hoc ſecundo caſu dicet fideiuſſor, Si prætor non acceptaſſet, & me non liberaſſet, eum conſignaſſem intra carceres. Vnde bene conſiderando rem ipſam, ſolus iudex uidetur poſſe conueniri ad damna, tanquam per imprudentiam id egerit. iuxta quæſtio. Bar. ſi iudex per imprudentiam. ex conſil. Cor. 315. columη. fina. uolum. 3. ubi ſuccinctè quando iudex imprudenter iudicat, ad quid teneatur. Non autem teneri debet fideiuſſor, tanquam ipſe omne nõ fecerit, quod a ſe faciendum erat. Eſt uerum, quod ubi fideiuſſor fuiſſet in tanta mora, ut nec per præſentationem liberaretur, puta, quando poſt terminum, ac poſt aliam, uel alias interpellationes, iuxta dicta Iaſ. in l. & ſi poſt tres, colu. 4. uerſ. Ang. tenent, ff. qui ſat. cog. & quæ dicam infra. & ſic ſi poſt plures moras præſentaſſet etiam in carcere, eo caſu adhuc poſſet fideiuſſor conueniri, non obſtante ordinatione prætoris minus legitime factã, cognito de nullitate, uel iniquitãte dictæ ordinationis, condemnato tamen prætore in expenſis omnibus, quas feciſſet in tali cognitione creditor, iuxta not. per Cor. & Bartol. ubi ſup. & dicam inf. in materia ſynd. official. Nam prætor debuit non admittere talẽ pręſentationem, poſtquã effectus erat debitor, incidẽdo in pęnã poſt tot

moras, nisi creditor consensisset, & ideo si admisit, & minus iuridice, condamnatur pretor in expensis factis per creditorem, quas fecit in reuocatione illius liberationis.
37 Et † aduerte, quia pretor hoc casu non liberatur per exhibtionem collateralis, iuxta consi. Ro. 11. & consi. 14. quę allegantur ad Bar. per Ale. in l. 1. §. familiæ, ff. de publi. q. a prætor in hoc tenetur ex culpa sua. Rom. vero loquitur quando solum interuenit culpa
38 collateralis. Et † quid quando quis promisit simpliciter pręsentare aliquem sine termino, an semper teneatur? Dic, non semper, sed duntaxat infra quatuor menses teneri. l. si fideiussor. C. de fideiussor. vbi uide
39 omnino Bart. Et † quid quando ad uoluntatem iudicis promisit fideiussor sistere reũ qui captus fuit, postea aufugit, an teneatur adhuc fideiussor etiam sistere? Distinguitur, ꝙ aut fuit captus pro ea cã, & amplius non tenetur, aut pro alio delicto, & tenetur. ita Ioa. Andr. in addit ad Specul. in tit. de accusat. §. sequitur, uers. item quæro ecce. Subdit tamen, quod si fideiussor vadit ad iudicem, quando est captus, & protestatur, quod illum habet pro pręsentato, & ꝙ non uult teneri amplius ex sua promissione, ꝙ tutus est. Quę opinio Ioan. Andr. licèt habeat cõtradicentem, est vera, ut per Barba. in rubr. extra de fideiuss. colu. 1. 2. & Catal. in tract. syndic. in uers. 378. Qui Cataldus ille est,
40 † quem ultra septuaginta officia exercuisse scribit Soc. consi. 23. colum. 3. in fin. ubi eũ valde commendat, & Signor. cons. 85. colu. pen. circa princ. Quam opinionem etiam sequitur Angel. in l. 1. §. fi. ff. de cust. & exhib. reor. limitando tamen, ut ibi per eum, quando promissio esset toties quoties. Sed pone,
41 † fideiussor promisit inquisitum sistere certa die, uel soluere condemnationem, contingit, quod ante illum diem, qui accusabatur bãnitus fuit, propter illud maleficium, quia se non p̄sentauit, die uero elapsa, fideiussor conuenitur, quia eum nõ præsentauit. Quæritur an fideiussor habeat exceptionem, ꝙ non potuit, nec potest præsentare, quia bannitus postea fuit. Specu. in titul. de accu. §. sequitur, uersicu. item quęritur. concludit, quod non, quia non stat per iudicem, sed per inquisitum, & hoc, quando propter idem delictum, secus si propter aliud, quia tunc fideiussor non tenetur, leg. sed & si quis, in princip. ff. si quis cau. & in l. si decesserit, & in l. si uero. in princip. ff. qui satis. cog. & probant allegata iura quod siue impedimentum sit culpa rei siue non, semper fideiussor est excusatus, nisi in casu, de quo supra, quando propter idem delictũ est bannitus, & ultra Doctor. in d. l. sed & si quis. in princ. & vbi supra, qui ita communi
c ter c tenent. Idem Gand. in rubric. de aliquibus quęstionibus variis, col. 7. uers. item pone quæstionem, & in rubric. de multis quæstionibus depē. a statuto. col. 9. uersi. itē pone quæst. & in rubri. quid sit agendũ reo absente, col. fi. Facit l. sancimus. & ibi Ang. & Doctor. C. de pœ. Intelliguntur tñ Doctores supra, nisi fideiussor dedisset causam tali banno, etiam ex alia causa. Mutatio
42 † igitur status in persona principalis, non ex eodem delicto, liberat fideiussorem, unde etiam si principalis fiat clericus, liberatur fideiussor. Card. in clemen. 1. in 9. q. de censi. & Bal. in l. si filius, ff. de tutel. & rat. distrahen. & doctores in d. l. sed & si quis, in
43 princ. Si † tamen banniretur principalis, & confiscarentur eius bona, liberaretur fideiussor etiam banno secuto ex eadem causa, l. in fraudem, §. si princip. ff. de iure fisci. Bar. in l. capitis, ff. de fideius. & in d. l. si uerò, in princ. col. fin. ubi per Alex. ff. qui satis. cog. Corn. consi. 32. vol. 1. latè, & notat Bal. cõs.
44 435. vol. 5. Aduerte † tñ, quia si aliquis simpliciter fideiuberet post condemnationem, cum non uideatur fideiubere de pręsentando, sed de soluendo, tunc per casum superuenientem in personam condemnati, fideiussor non eximitur, d. l. si uerò, in princ. & Nellus in tract. banni, in 1. par. secundi tēpo
45 ris q. 14. ad fi. Et si vis scire † qñ tã principalis qui promisit se pręsentare, vel non aufugere, q̃ fideiussor excusetur cõtrafaciēdo, uide d. l. sed, & si quis. in princi. & per totum, maxime usque ad §. quęsitum, & l. 2. & per totum tit. ff. si quis cautio. ubi iura sunt clara de eo, qui promisit stare in iudicio, uel certo loco, & inde non discedere, ut contingit tota die in eo, cui datur ciuitas uel
46 domus suamet pro carcere. Et † eo casu propter aliquod imminens periculum in personam, discederet, eundo tamen ad dominum, siue principem suum pro auxilio impetrando, an caderet in pœnam? Dico quod ubi verba essent clara, staretur eis, aliter non videretur contrafecesse. Et hoc ex declaratione termini, quis sit fugitiuus, ut in l. quis sit fugitiuus in principio. maxime in uersiculo, idem probat, Iulia. ibi, &

ad dominum venisset, ff. de ædil. edicto, immo non solum qui fugit ad dominum, non dicitur fugere, sed etiam qui fugit ad amicum domini pro auxilio impetrando. l. bouē §. 1. ff. eodem titul. & Alber. c. in Diction. in uerbo, fugitiuus. uide etiam Bal. l. 1. colum- 4. versicul. & ideo si statutum punit illos, Codice. de seruis fugit. & in leg. 1. columna 3. circa principium, versic. sed quid si custos carceris. Codic. de edil. edicto. & facit gloss.
47 † quòd ille, qui ex aliqua causa, quæ præter spem repentè euenerit, non paret, contrauenire non dicitur, & non incurrit pœnam, in cap. nostrum ærarium, §. alias ea. demum. in uersicu. plus accipit. 25. distinct. & sequitur Felyn. in capit. 2. columna penultima, circa fin. de maior. & obedient. facit etiam, quod quælibet causa etiam iniusta excusat a contemptu, glo. in l. 1. §. fin. ff. si quis ius dic. nō obtemper. vbi Ias. & idem Iason in l. si quis id quod. colum. 7. in septimo, & octauo notabili, ff. de iurisdict. omnium iudic. & in l. qui iurasse. in princip. colum. 2. num. 2. ff. de iureiuran. & in l. uideamus, in princip. ff. de
48 in lit. iur. Facit, † quòd quælibet promissio, etiam iurata, intelligitur nisi superueniente iusta causa contraueniendi, l. fin. & ibi Ias. ff. qui satisd. cog. & Ias. in le. quod seruius, ff. de cond. ob caus. Et ubi esset iniustè detentus, potuisset impunè fugere, vt per Alexa. in l. sed si eximendi. §. item si quis. ff. ne quis eum qui. Nam etiam iniustè confinati possunt rumpere confinia, secundum Bald. in l. prima C. de monop. item potest licitè resisti iudici de facto procedēdi. l. prohibitū. & ibi Bar. C. de iure fisc. lib. 10. Sed tamen, ut dixi, est aduertendum ad formam uerborū, nisi essemus in casu iniustæ detentionis,
49 quia † tunc absolute esset excusatus, & semper est habendum præ oculis, quod prędicta videntur procedere, non loquor quando venit ad dominum, sed quando superuenit impedimentum, iuxta generalia proximè allegata. Si tractatur de non ueniendo, quia tunc admittuntur excusationes, si allegentur, infirmitas, carceratio, & similia. Et ita loquuntur leges, si quis cauti. Sed si agatur de faciendo, id est recedendo, & tunc absolutè recedens puniendus uidetur, pro quo facit glo. in l. diuus, ff. ad Syllania. quòd plus peccat faciendo, quam omittendo. Haberem tamen talem excusatum, ubi reuerteretur cessante impedimento, iuxta regulam quòd non dicitur uenisse, qui non stetit, §. pauonum. Instit. de rer. diuis. alias secus. Nec tamen admitterem quemlibet timorem, ubi allegaretur timor, sed recurrerem ad l. metum, ff. quod met. cau. Et consideran-
50 dum est, ꝙ unicus † actus fuge, sufficit ad hoc ut dicatur aufugisse. Dec. in l. si fugitiui, colu. 1. C. de seru. fug. Ex prædictis scies decidere multos casus, qui facile contingere possunt.

51 Quæro etiam, † si inquisitus dedit fideiussorem, de soluenda omni condemnatione, & postea bannitus condemnatur in mille, deinde ita bannitus moritur, an fideiussor liberetur? & videtur eum liberari, quia liberato principali, liberatur fideiussor. l. si fideiussor. in princ. ff. de fideius. & l. Modestinus. cum ibi not. ff. eod. Contrarium tenet Nell. ubi sup. in ul. part. q. 6. quia iste fideiussor tenetur ex sua obligatione. Et procedit etiam, ꝙ bannitus moriatur sine hærede, dicit tamen Alber. in trac. statu. q. 63. ꝙ cau-
d ti iudices, *d* antequam procedant ad dationem banni. faciunt requiri fideiussorem, ut sistat principalem, quod si non fecit, condēnant eum, iuxta l. si quis rerum criminis. ff.
52 de custod. reor. Sed † si fideiussor non potest inquisitum in iudicio exhibere, vult tamen eum defendere, an possit: uel, vult ad illum sistendum inducias habere? Quæ omnia uidētur concedi fideiussori in causa ciuili, ut in l. sancimus. C. de fideiuss. Vide Specul. in tit. de accus. §. 1. vers. porrò, sed contumax. ibi, sed quid si fideiussor. qui dicit, ꝙ quamuis primo casu nō sit audiēdus, secūdo casu auditur, est materia regulæ, defensiones. C. exceptio. quod exceptio conpetens principali, etiam competat fideiussori. Quæ regula, etiam habetur in le. omnes, ff. de excep. & in §. exceptiones autem. Instit. de replic. ubi oīno uide, & in l. si fideiussor creditori. ff. de fideius. de qua reg. per Alex. cons. 57. col. pen. uol. 1. non enim pōt obligari fideiussor duriori conditione. l. Græce. §. illūd ff. fideius. & man. Fori tamen declinatoria, quę non competit reo sęculari, competit clerico fideiusori. Mar. Soc. in c. 1. de fo. cōp. in 19. decl. ubi dici hanc esse communem opin. & Aret. consi. 3. colu. 1. 2. & per Rom. sing. nunquid fideiussor clerici. Tamen in quæstione proposita ueritas est secundum opinionem. Spec. qui in criminalibus loquitur, in quibus est necessaria præsentia personæ. Ita Alexan. & clarius Ias. in l. si eum. in princip. ff. si quis cau. Nam illa lex ponit

regulam

regulam in contrarium, secundum regulam supra traditam postea per Doct. ibi da
53 tur hęc limitatio. Et si fideiussor † promittat soluere condemnationem, an teneatur ad pœnam, in quam incidit, si non soluitur in certo termino? Dic non teneri, quo promissit pro pœna delicti, non pro pœna moræ postea commissæ. Et idem, si propter negationem, veniret maiori summa condemnandus, dummodo fideiussisset ante condẽnationem, quia fideiussor nõ intercessit pro pœna negationis. probatur in l. fi. ff. de fideiussor. & in l. 1. ubi Barto. & Doctores. ff. de in lit. iur. per Felyn. in c. cum ordinem. colu. 4. de rescrip. Et ideo scias concipere fideiussionem secundum Bart. & Doctores ibi: fi-
54 deiussor † enim sui natura dicitur acceptus ad omnem casum, qui uenit ex natura rei. l. si quis, pro eo. §. si nummos, ff. de fideius. Alexand. consilio 34. in 2. uolum. nisi uerba aliter uelint, secundum Doctores in d. l. 1. & ubi supra, & per Cepol. in caut. 127. quidã fideiussit. & Oldr. con. 102. & uide l. quæro in princip. & additio. ibi ad Barto. ff. locati. Et ut bene scias concipere uerba fideiussio
55 nis, not. quod † fideiussor pro uulnere non tenetur pro morte, ut per Ias. in d. l. 1. colu. ult. Item fideiussor liberatus lata absolutoria, nõ reincidit retractata sententia. Bar. &
56 Doctores in l. fin. ff. de pact. Item † fideiussor prætoris non tenetur pro tempore, quo magistratus prorogatur. Barto. in l. Lucius. §. Paulus. ff. de administ. tut. Et ita in similibus casibus, fideiussor pro tempore prorogato non tenetur. l. si cũ Hermes. C. loca. Dec. consil. 93. & per Fel. in c. de causis. colum. 2. de offi. de leg. Igitur apponenda sunt talia uerba, per quæ tam prędicta, quàm alia intelligantur sublata. vide tamen l. amissi. §. si deiussores. secundum lecturam glo. 2. ff. de fideiussorib. & quod dicit Roma. per illam legem in leg. fideiussor. §. fin. ff. qui satisdare cog. & in singularibus suis char. 16. in singulari, an fideiussor, quem. §. fideiussores in d. l. amissi. amplia per tex. in l. 2. ff. ex quibus
57 causis pig. tac. contrah. Scias tamen, † ꝙ licet fideiussor simpliciter conceptus, non teneatur ultra rem principalem, tamen ipse agit ad damna, & interesse. cap. peruenit. & cap. constitutus. de fideiussor. Bal. in l. constitutionibus. C. de usuris. Abb. cons. 60. quoniam satis. col. 1. & in dictis capitulis, & cõs. 82. conditor omnium. in fin. & Bart. in l. exceptione. in fin. ff. de fideius. & sicut ipse repetit impensas ita creditor suus, quas in litigio fecit. l. Lucius. §. Paulus respondit. ff.
58 de admin. tut. & ibi Bar. Quæro etiã, † quid si quis fideiubeat pro famulo, quod non delinquet, & famulus aufugiat, & dominus dicat, sibi subtractam fuisse pecuniam. & ideo propter fugam facit contra famulum formari inquisitionem, & quia non comparet, faciat eum condemnari in contumaciam, iuxta formam statuti, an fideiussor teneatur? Hæc quęstio deciditur per notata a Bart. in l. cum filius. in princip. ff. de uerb. oblig. Et conclusio est eum non teneri, nisi fideiussisset de soluenda omni cõdemnatione, ut ibi per Bart. & Ang. Aret. in gl. dictũ Sempronium in centum libris condemnatum. col. pen. & Bart. at. in c. 2. columm. 4. de constit. & Felyn. ibi columna. 1. & in ca. ius generale. col. 4. dist. 1. & in ca. quamuis. col. 6. de re iud. & omnino per Felyn. in c. cum Bertold. columm. 50. uers. limita secundo de reiudic. ubi pulchrè disputat hanc materiã, & dicit distinctionem Bart. esse communẽ de quo etiam uide Socin. consi. 183. colum.
59 penu. & fina. Et † quia feci mentionem sæpe de fideiussione sistendi in iudicio, scias ꝙ differt a fideiussione de se pręsentando: De prima loquitur titu. qui sat. cog. de secunda ti. in ius uoc. ut eant. ut per Iason. in l. 2. §. si quis his personis, col. 2. ad fi. ff. qui satisd. cogan. post Bart. in l. 1. in princip. ff. si quis in ius uoc. non ier. Et de fideiussione præsentandi, uide omnino Bald. in d. l. qui crimen. C. qui accusare non poss.
60 Scias etiam, ꝙ † contra talem fideiussorem de præsentando, uel desistendo in iudicio proceditur sine libello executiuè. Bar. in dicta l. si quis reum. in fin. ff. de custod. reor. & in l. 1. ff. de iud. sol. vers. quæro, an in fideiussore, & Ias. in d. l. 2. §. fin. in 1. col. ff. qui satisd. cogan. & sicut fideiussor de præsentando, ut dixi, conuenitur, sic fideiussor de iudicato soluendo conuenitur sine alio processu Bart. in d. l. 1. & Socin. in consi. 283. colum. penul. & sequen. Aret. l. duobus. §. exceptio ff. de iureiur. & Alex. cons. 155. col. 2. uol. 2. Vnde fideiussor non posset appellare a sententia, quę transiuisset in rem iudicatam: in fideiussore uero cõtractus, aliud est. l. a sententia. ff. de appellat ubi Bar. in 2. not. & Bar.
61 in dicta l. si quis reum. in fin. Et si quis † promittat certo tempore aliquem præsentare, an si non præsentet, incurrat in pęnam? Dic non incurrere, nisi præcessisset monitio. l. si

 penum.

penum,ff.quando die.leg.ced Bartol.in l.ita stipulatus,la grande,in 6. oppositione, ff. de verb.oblig.& late per Dec.consil.2.column. 2.Pau.de Castro in cons.148. videtur quòd
62 dictus Io.Petrus . Sed † an si reus monitus per iudicem aufugiat, ut sæpenumero fit a malis iudicib. & crebrius a satellitum ductoribus, an fideiussor cui superuenit hoc ius, facto iudicis, possit se ex eo tueri? Et superioribus diebus hæc quæstio contingit hoc modo. Quidam promiserat, quòd alter non aufugisset extra curiam, & domum commentariensis, qui deinde à commentariense certior factus, ꝙ prętor uolebat eum in arctiores carceres conijcere, aufugit: postea molestabatur promissor, an iure medio, uidetur quòd non, l.2.§. fin.ff.si quis caut. vbi est tex. quòd si facto iudicis impediatur, non tenetur. secus si facto priuati. Sed dic contrarium, quòd imò talis promissor tenetur ad pœnam, per illum textum: quia uti priuatus iudex eum monuit in primo exemplo: secus si uia iudiciaria impedimentum præstitisset, sic etiā in secundo exemplo: quia commentariensis eum monuit, non uti commentariensis, sed vti scelestus vir. Nec obstat, ꝙ ipse prętor volebat eum conijcere in arctiores carceres, & sic iure medio, quia nihil est, nec propterea erat impeditus facto iudicis sicut dicit dictus.§.fi.qui loquitur, quando esset vocatus ab alio iudice ad maius tribunal, imo ad hoc solum tēdebat fideiussio, ut quandocunq; eum vellet, posset habere, & ita consuluit Cæpol.cons.16. vbi vide: tenetur tamen ille qui monuit faciendo eum fugere, ut per Anch.cons.341. viso themate.in fi. Et quia supra dixi quòd
63 † fideiussor non tenetur pro tempore prorogato, imo liberatur. Scias, ꝙ quando mutatur adeò obligatio inter creditorē, & debitorem, sine scientia fideiussoris, ut inter eos fiat nouatio e iuxta l.nouatione.C. de fideiuss.& l.pacta conuenta.§. Paulus, ff.de contrahen.empt.& l.aliam, ff.de nouat. tūc liberatur fideiussor, ut in dictis legib. & per Bar.in l.Valerianus, ff.de prætor.stipul.& latè per Alex.in l.vbicunque, ff. de fideiuss. & in l.dies cautionis.in fi.princ.ff.de dam. infect.& in cons.72.habita.in 6.vol.colum.1. Imol.cons.12. uiso quodam.in fin.& Bald. cons.290. Gabriel.in 1.uolum. Non omitto
64 etiam in hac materia, † ꝙ quemadmodum maleficium morte extinguitur, ita fideiussio fideiussore mortuo glos.est sing.in §. fideiussor.instit.de fideiuss.& ibi Aretin.& in glos.pro quibus Antonius fideiussit. vbi vi
65 de. Nec omitto, † ꝙ fideiussor de præsentādo tenetur ad pęnā, si illam promisit, vbi nō præsentauerit, alias si non promiserit pœnā puniri potest officio iudicis.l.si.quis reū. ff.de exhib.reorū. & in l.2.ff. si quis cautio. Quæ punitio consistit in pœna pecuniaria, quia pro sola contumacia nūnquam imponitur pœna corporalis, vt notatur 4. quæst. in summa.& 33.q.1.in c.cum homo.& in l. 2.§.fi.ff.qui satisd.coga. Hoc tenet in simili Bald.in d.l.qui crimen.C. qui accusar. non possunt. in 5. q. Quæ opinio placet, si ante condemnationem non pręsentetur. sed si iā sit facta, uidetur quod interuenerit pro soluenda condemnatione secundum subiectā materiam. & hoc nisi consuetudo habeat aliam formam: quia secundum eam tunc uidebitur interuenisse dicta l.si quis, reum. & sentit Ioann.Andre. in addit.ad Specul. titul.de accusa.in §. sequitur.uersicu.porro si sit contumax. Et faciunt late dicta per Iasi in l.certi cōdictio.§.si nummos, ff.si certum pet. Et prędicta uera, si nullus dolus interuenit in exhibendo, quia dolo interueniente, poterit puniri extraordinariè, uidelicet per relegationem ad tempus, uel fustigationē, vel forte acrius, dicta l.si quis reum. Facit l. 2.C.ad Turpil. tenet Specul.in titu.de accusatio.& in dicto §.sequitur, versi. porro. & Gandin.in titu. quid sit agendum reo præsente.circa finem. & uide omnino Bald. in dicta l. qui crimen. in octaua quæstione. Nellus in tractatu bannit. in prima parte secundi temporis, quæstione 14. Scias ta-
66 men, quòd licèt quis † fuerit in mora præsentandi, potest tamen moram purgare.l. sancimus.C. de fideiussoribus, & in l. & si post tres.ff.si quis caut. Etiam si cum iuramento fideiussisset, argumen. 22. quæst.2. cap.beatus, & in cap.ex literis. de constitu. Et ita tenet Bald.in d.l.qui crimen.in 11.q. Vnde fiscus sit cautus, faciendo, ut renuncietur d.l.sancimus.& alijs beneficijs, quæ fideiussoribus competunt. Ita Bartol.in d. l.si quis reum.in pen.quæst. Non tamen admitteretur, ubi vltra interpellationem diei interuenisset alia mora, per aliam interpellationem, ut per Ias.in dicta l.& si post tres. colum.4.versic.Ange. tenens. & ibi apparet quòd hæc est communis opinio Doctorum. Et aduerte, quòd Barro.in d.l.si quis reum. circa renunciationem d.l.videtur requirere

expressam

expressam renunciationem, & procedit etiam dicta lex in criminalibus, secundum Bartol. in l. 1. ff. iudicatum solui. versiculo. quæro an in fideiussore. & & Imol. in l. penultima. §. ad crimen. in septima charta. ff. de public. iudic. & dicit Cin. in d. l. sancimus: quod ea lex continet vnum de mirabilibus mundi, quòd possit quis purgare moram infra sex mẽses, & continet unũ aliud notandum, quòd si casus superueniat in persona sistendi ante moram liberatur, ut etiã supra dixi latè post Doctor. in d. l. sed, & siquis in principio, ff. siquis caut. Si uerò superueniat post tempus, quo purgari poterat non liberatur. Et † an possit fideiussor
67 promittere de pręsentando sub quacunque pœna, & quantitate, puta sub pœna marcarum auri, vide Bald. in d. l. qui crimen. in 9. quęstio. & arguit nihil valere, quia est contra taxationem. l. eos. C. de modo mulctan. tenet tamen valere, & respõdet ad dictam l. eos. ut loquatur in pœna, quę imponitur a iudice. Quæstio uero nostra in pœna, quę imponitur a parte. Et bene aduerte ad dictã
68 l. siquis reũ, ꝙ † non ualet fideiussio, nisi fiat officiali, vel notario, l. eũ, pro quo quis, ff. de in ius vocand. per regulam, l. stipulatio ista. §. alteri, ff. de verborum obligat. quæ regula etiam procedit in fisco, ut ibi per Ias. Hoc dico, quia quilibet pro libito superioribus diebus capiebat maleficos: unde euenit, quòd quidam fuit captus a priuatis personis pro exploratore, quẽ tamen dimiserunt, data fideiussione. Et hoc allegabatur per doctissimum virum D. Simonẽ Bossium tunc mihi collegam in numero aduocationis fiscalis in toto Mediolani dominio.
69 Aduerte † etiam, quia quando venit pœna corporalis, in fideiussione est exprimenda certa quantitas, ne postea dicatur quòd non tenet fideiussio: quia in ea quantitate ualebit. Ita videtur velle Bartol. in dicta l. siquis reum. in versicul. quæro vtrum fideiussor. & in l. fin. columna. 2. ff. de prætor. stipulat. Sed dic, quod quando exprimitur quantitas, ualet in ea, ut per Cępol. consilio 26. & quando nihil dicitur, adhuc valet: ut ipsemet Bartol. vult in dicta l. si quis reum. uersi. contra hoc oppono. & ita gl. 23. quæst. 5. in cap. cum homo. & Bal. in l. si barsatorem latronem. C. de fideiuss. dum allegat dictam l. siquis reum. & Ange. in princip. ibi, reũ criminis. Et licet d. l. siquis reũ uideatur uelle, ꝙ debeat cõstare notatũ crimine reum esse, quia sit confessus, uel conuictus, uel condemnatus: tamen sufficit diffamatio. Ita Bald. & Doctores in dicta. l. si barsatorem. Et ad prædicta vide omnino Abb. in rub. extra. de fideiuss. Non est tamen prætereundum ad instructionem iudicum, qui tales fideiussores accipiunt, ꝙ
70 cauere debent, † ne minus idonei sint fideiussores, quia ipsi postea tenerentur in syndicato, imo non sunt multi dies, ꝙ non expectato syndicatu, vidi quendam magnum uirum cogi ad soluendam pœnam, quam promiserat fideiussor, *f* tanquam ipse fideiussor, non esset soluendo. Et ad hoc sunt iura vulgaria in l. 1. §. si magistratus. ff. de magistratib. conueniend. in §. sciendum. Instit. de satisdat. tutor. iuncta l. Imperatore, ff. de re iudic. Et ideo cautela est quam consuetudo seruat, ut etiam collaudator fideiussoris accipiatur. ut per Aretin. gl. pro quibus Antonius fideiussit. versiculo, nota etiam, quòd consuetudo est per Italiam. & per Catal. in tractatu syndicatus quæst. 261. & alibi sæpe, maxime per Put. in tractatu syndica. charta 38. de quo collaudatore est tex. in l. si ab arbitrio. in prin. & in l. præcedenti. & in l. si uero, §. qui pro rei qualitatę, ff. qui satisdare cogan. & textus in l. cum ostendemus, §. fi. ff. de fideiuss. tut. Et pręd.
71 fideiussore † semel approbato, non est amplius cauendum, & l. si is aquo, §. final. ff. ut in possess. leg. & per Hippoly. in l. siquis, ne quęst. colum. 8. de quęstionibus. & per Bar. in l. qui satisdare, ff de fideiuss. Aliud etiam est aduertendum per iudices, ut scilicet faciant quòd fideiussionis forma benè concipiatur. quod quemadmodum procedat satis patet ex prędictis, quia cognito, prout cognosci potest ex prædictis, an, & quando fideiussio non arctet, facile potest cognosci modus illam ita concipiendi, ut arctet, &
72 liget, & † an sit necessaria fideiussio, quãdo imponitur pœna pecuniaria; Dic esse, per l. 1. ff. de custodia reorum. Et omni in casu statuta prouident, & vbi non posset reus illã præstare, statetur iuratoriæ cautioni, § nec. n. & §. necessarium. in Authen. ut nulli iud. Ve-
73 rum † facias ad tui iudicis beneficium examinari testes super conditione, vtrum qui nõ reperiit fideiussores, ut per Aret. in glos. qui iudex dictum Caium detinet, & carcerari iussit. colum. 2. vbi vide. & per Aretin. in glos. prædicta, pro quibus Antonius iussit, colum. ultima.

ADDI-

ADDITIONES.

a Tenere. Et communem affirmat Benedi. de Plumbi. in alle. hic §. Ad crimen. nume. 52. ac Clar. sentent. lib. 5. §. fin. quæst. 32. uersi. Pariter etiam.

b Paschalibus. Marcus Dec. 109. numer. 1. ac Iul. Clar. senten. lib. 5. §. fin. quæst. 46. uersi. Solent etiam plerique:

c Communiter. Idem uoluit Alberi. in 4. par. statuto. quæst. 64. sequitur Clar. sentent. lib. 5. §. fin. quæstio. 46. uersicul. Quæro pone quod aliquis. pro hac & simili materia uide con. Horat. Calli. 163. specie facti. cum nonnullis subscriptionibus diuersorum subsequen. inter crimina. lib. 1. & per eundem Horat. cons. 163. ac consil. 167. eod. volum. ubi late discutit fideiussores liberari de repræsentando ipso reo mortuo, uel bannito.

d Idem Nell. de Bandi. in 2. par. 3. Temp. quęs. 6. Carauit. Ritu Magnæ Curæ 158. numer. 3. Iul. Clar. Sentent. lib. 5. §. fi. q. 46. versicul. Quæro pone. uersus fi.

e Fiat nouatio. Per nouationes & nouas formas primi contractus fideiussio ipso iure, uel ope exceptionis expirat, ac primi fideiussores liberantur. l. Si cum Hermes. C. loca. l. nouatione. ff. de nouatio. Fideiussor an remaneat obligatus termino prorogato uide D. meum Dec. consi. 93. num. 2. ubi testatur de communi.

f Fideiussor. Sequitur Iul. Clar. senten. lib. 5. §. fi. q. 46. uers. cæterum debet.

Titul. de Inquisitione.

SVMMAE.

1 *Inquisitus quando, omissa captura, formatur.*

2 *Inquisitionis multæ sunt species, sed præcipuè duæ, generalis, & specialis.*

3 *Testis quilibet est idoneus ad inquirendum.*

4 *Indicium duplex, aliud ad inquirendum, aliud quo ad condemnandum.*

5 *Testes qualescunque inueniuntur, sufficiunt ad inquisitionem generalem.*

6 *Inquisitio super fama potest formari etiam ex relatione testium non fide dignorum.*

7 *Homines magis proni sunt ad uituperandum quàm ad laudandum.*

8 *Inquisitio potest formari quolibet casu, tam de iure ciuili, quàm canonico, & de consuetudine, ubi procedit infamia, vel alia præsumptio.*

9 *Inquisitio formari non potest Mediolani ex mero officio, & sine partis instantia in furto*

10 *Capitaneus iustitiæ Mediolani habet arbitrium procedendi etiam non seruata dispositione statuti.*

11 *Inquisitio formari potest ex mero officio in furto per reum confesso.*

12 *Ciuiliter agi non potest ex mero officio, sed tantum ad partis petitionem.*

13 *Inquisitio propriè est illa, quæ ex mero officio iudicis formatur.*

14 *Nemo sine accusatore damnatur.*

15 *Inquisitio etiam ad querelam partis, non potest omni casu formari.*

16 *Differentiæ an inquisitio sit remedium ordinarium, uel extraordinarium.*

17 *Inquisitio est remedium extraordinarium.*

18 *Inquisitionis remedium cessat superueniente accusatore.*

19 *Iudex potest super accusatione tantum procedere, ubi plenior est quam inquisitio, & inquisitionem omittere.*

20 *Iudicium, per quod plenius consulitur fisco & reipublicæ, facit cessare aliud, per quod minus consulitur.*

21 *Inquisitio, quæ fit ex mæro officio, quomodo differat ab inquisitione, quæ fit ad instantiam partis.*

22 *Defensiones, nō potest denegare iudex, quamuis amplum habeat arbitrium.*

23 *Princeps, quamuis simpliciter mandet inquiri, tamen intelligitur indicijs præcedentibus.*

24 *Inquisitio, an ex mæro officio, an ad instantiam partis formetur, non est differentia, ut cognoscat iudex, an sua sit iurisdictio.*

25 *Inuestigator legitimus, & promotor, quis dicatur.*

26 *Inuestigator, qui querelauit debet citari.*

27 *Indicium aliud, quàm fama sufficit ad inquirendum.*

28 *Fama, quid sit, & quotuplex.*

29 *Fama mala, & quod quis sit malæ conditionis, sufficit ad torturam.*

30 *Fama sola non sufficit ad condemnationem, nisi constet de criminibus.*

31 *Statutum Mediolani de fure famoso quomodo intelligatur.*

32 *Latro famosus, quis dicatur.*

33 *Famosorum bona, quæ confiscarentur, si tales condemnarentur, non applicantur fisco ante secutam condemnationem, etiam quòd tales repente, ultimo supplicio afficiantur, nec ordo in contrarium factus esset rationabilis.*

34 Fama

34 *Fama bona operatur diminutionem indiciorum, & sic ut quis non torqueatur.*
35 *Fama bona in genere non tollit malam in specie sed elidit.*
36 *Fama bona tollit præsumptionem delicti.*
37 *Fama bona parit mirabiles effectus.*
38 *Fama sufficit ad inquirendum generaliter, licet non constet, quòd ab honestis hominibus prouenerit, non autem ad capturam.*
39 *Fama, quam constet habuisse ortum à maleuolis hominibus, non sufficit ad inquirendum.*
40 *Testis infamis, infamia iuris, sufficit ad inquirendum.*
41 *Quilibet testis est sufficiens ad inquirendum.*
42 *Testis corruptus, & periurus non sufficit ad inquirendum, sed ad inducendum in uiam inquisitionis formandæ.*
43 *Socius criminis facit saltem aliquam præsumptionem.*
44 *Socius criminis sufficit ad inquirendum, etiam in casibus non exceptis?*
45 *Periurus omni iure repellitur.*
46 *Periuro cum tortura, an credatur.*
47 *Vulneratus, & in mortis articulo constitutus, licet in facto proprio, facit indicium ad inquirendum.*
48 *Dictum vulnerati in articulo mortis constituti an sufficiat ad torturam?*
49 *Dictum uulnerati in articulo mortis, an habeat aliquod robur probationis?*
50 *Duo corrupti, & periuri, an faciant indicium ad inquirendum?*
51 *Socij criminis, uel alias inhabiles, quando faciunt indicium ad torturam.*
52 *Inimici capitalis dictum non facit indicium ad torturam.*
53 *Inimico in articulo mortis existenti non credetur.*
54 *Bannitus an sit idoneus testis ad inquirendum generaliter.*
55 *Statutum Mediolani, quod reijcit bannitos de maleficio a testimonio, an habeat locum quo ad inquirendum.*
56 *Banniri potest quis, etiam in carcere.*
57 *Testis, cui lex resistit, tamen satis est ad inquirendum generaliter.*
58 *Banniti dictum sufficit ad inquirendum, ubi ueritas aliter haberi non potest.*
59 *Testis prohibitus a limine depositionis, non facit qualequale indicium.*
60 *Carcerati dicto minus creditur.*
61 *Indicia leuia sufficiunt ad inquirendum.*
62 *Testis, qui propter ætatem non debet examinari, examinatus facit qualequale indicium.*
63 *Duorum impuberum dictum an sufficiat ad inquirendum?*
64 *Inquisitio formatur contra omnes de uulnere, & auxilio, quando unum tantum uulnus reperitur, & plures in rixa interuenerint.*
65 *Testis omni exceptione maior requiritur ad torturam. secus ad inquirendum, ad quod etiam fama sufficit.*
66 *Testis omni exceptione maior facit maius indicium, quàm fama.*
67 *Inquisitio formari debet per iudicem competentem.*
68 *Inquisitio formatur non citato offenso, ut compareat, & accuset, licet de iure aliter fieri deberet.*
69 *Offensus citatus ut accuset, an possit pænitere?*
70 *Capitula debent produci, & tam dicta testium quàm nomina publicari, antequam inquisitio formetur, uel antequam cogatur inquisitus respondere inquisitioni, si per eum apponatur. Et hoc quando ad instantiam partis proceditur, & etiam quando ex officio, dummodo parte citata procedatur.*
71 *Indiciorum assumptorum ad instructionem Curiæ, copia parti dari non debet.*
72 *Differentia non est, an ex officio, an parte instante, procedatur, & quomodo intelligatur.*
73 *Inquirendus moneri non debet.*
74 *Inquisitionis forma qualis esse debeat.*
75 *Inquisitio debet continere qualitatē delicti, & generalis est inepta.*
76 *Inquisitio debet habere qualitates, quæ inferant ad crimen.*
77 *Inquisitio inepta quid operetur, & quibus ex causis dicatur inepta.*
78 *Inquisitio continere debet personam certam delinquentis.*
79 *Inquisitio narrationem non autem conclusionem continens non est inepta.*
80 *Inquisitio concludens quòd procedatur contra talem culpabilem secundum formam iuris, & statutorum procedit.*
81 *Inquisitio est inepta, in qua unum delictum pro alio deducitur.*
82 *Inquiritur ineptè, quando unum delictum proponitur, & aliud probatur.*
83 *Inquiritur ineptè, quando allegatur delictum cum una qualitate, & probatur sine ea.*
84 *Inquiritur ineptè ratione finis, quando agitur remedio recuperandæ, contra non possidentem.*
85 *Inquiritur inepte ratione rei illicite.*
86 *Item iuris notorij.*

87 *Ineptitudo*

1
Voniam, † omissa uia capturæ, uel quia non expedit, ut quando delictum non est graue, uel quia non cadit verisimiliter suspicio fugæ, vel etiam quia reus capi non potest, iudices inqui-

inquirunt,ideo ponam materiam inquisitionis:non attingendo tamen omnia, quia ad id annus vix sufficeret,sed duntaxat utilia, & scitu digna:Materiam vero si quis perfectè uult intelligere, recurrat ad solennissimam repet.Mariani in ca.qualiter.el secundo.de accus. propter cuius amplitudinem Felyn.in d.c.in princ.dicit se non uelle tractare materiam inquisitionis,quia esset ma
2 gis inuoluere, quam declarare. Est † igitur sciendum,ꝙ multæ sunt species inquisitionis.Vna generalis, quæ in plures alias diuiditur,Alia est omnino specialis.Prima fit ad in veniendum.Secunda ad condemnādum, & puniendum,quando habitis indicijs delicti contra aliquem,de eo inquiritur ut declarat Bar. in l.2.§.de publico.ff.de adul.& per præfatum Marian.in ead. repe. in 1.art. in 1.quæ.ubi ponit nouem diuisiones inquisitionis. & per eundem in eadem repetit. in 2.art.prin c.vbi ponit diffinitionem dictarū omnium specierum.per Aret.in glo.hæc est quædam inquisitio. Gand.in titul.quomodo de maleficijs cognoscatur per inquisitionem.& Homod.in tract.synd.in 2. char. & alibi sæpe. Et quæ fit ad inueniendum, fit duntaxat ad curiæ instructionem,ut postea deueniatur ad aliam specialem,prout declarant præfati Doctores, & ideo ultra eos declaratur Bal.in l.seruos.C.de testib. dum
3 dicit, † ꝙ quilibet testis est idoneus ad in-
4 quirendum,&† quòd duplex est indicium. Aliud,quo se iudex dirigit in uiam facti inquirendo. Aliud, quo iudex se dirigit in viā iuris, torquendo, uel condemnando,ut ibi notabiliter per eum, quia ad id,quod est de facto uidetur sufficiens etiam testis de facto, & qui aliàs nihil ualet. Ita solenniter Bald.ibi, quem sic intellige secundum prædicta,quò ad se instruendum,& inquirendū de facto, non autem quò ad inquirendum, vt suspectus puniatur,quam declarationem ostendo per rationem.Nam etiam inimicus dirigit iudicem in viam intelligendi in specie, propter circunstantias per eum datas, non tamen immediatè dirigere iudicem ad inquirendum ut puniret,dicto c.qualiter.ubi fama debet esse orta a beneuolis, & non maleuolis. De quo tamen, an scilicet inimico capitali detur fides,quo ad inquirendum, dicam infra. Quę opinio etiam confirmatur ex dictis per eundem Marian. in dict 1.articul. column.3.uersi. aduerte. vbi dicit,quòd sunt multæ differentiæ inter generalem inquisitionem & specialem. Et in
5 secunda differentia dicit † quòd in prima generali recipiuntur testes,qui inueniūtur, in secunda solummodò idonei. Vnde superioribus diebus cum esset formata inquisitio de falsitate,super dicto cuiusdam banniti pro maleficio,dicebatur quòd nihil ualebat,stante statuto Mediolani disponente,ut banniti non admittantur ad aliquod testimonium. Sed respondebatur per dictum Bald.in dicta l.seruos. quæ responsio nihil obstabat, vt patet ex prædictis, nam testis iste prorsus appellari potest testis de facto, qui non debet admitti ad inquisitionem, quò ad puniendum,per dictummet Bald.in
6 l.seruos.si eum bene vides. Et † pro confirmatione scias quòd vbi iudex voluerit formare inquisitionem super fama,quo ad deueniendum ad inquisitionem specialem, & sic quęrere in genere,an talis esset diffamatus: hoc potest facere,ex relatione non fide dignorum,vt not.Doctores in c.cum in iuuentute,15.q.3. Archid.2.quæst.5.capit.omnibus. & Imo. in capit.cum in tua.de spon. Et ratio.est, quia ista inquisitio infamiæ est modici præiudicij, ad hoc ut postea super ipsa infamia possit inquiri specialiter,vt per Mar.in c.licet. de accu.Et ita intelligit idē Marian.in d. repet. in 9.artic.princ.in 25.q. dictum Bal.in lege 1.C.de sum.Trinit.& in repet.Admonet tamen iudicem,vt non ita incautè procedat etiam ad hanc inquisitio-
7 nem ex dicto inimicorum: quia † etiam talis inquisitio generalis super fama non procedit absque læsiones honoris,cum homines sint promptiores ad vituperandum, & detrahendum, quam ad laudandum. Et hoc idem in eo.artic.in 52.quæst.in 18.fallentia. Secundò non est omnino prætereū-
8 dum,quòd vetus est quæstio, † an omni ca-
a su possit formari inquisitio, *a* de qua per Bart.in d.l.2.§. si publico.ff. de adul. & in extrauag.ad reprimendum,in verbo,per inquisitionem. & in l.athletas,§.calumniator ff.de infam.In quibus locis Bart. redigit rē ad certas regulas, quæ etsi quasi faciant regulam affirmatiuam de iure ciuili: quia de iure canonico non est dubium; tamen sentiunt regulam esse in contrarium de iure ciuili.Sal. uerò in l.ea quidem.de accus. generaliter tenet,quòd inquisitio sit permissa quolibet casu de iure ciuili, sicut de iure canonico,vbi pręcedit infamia,vel alia præsumptio,quē sequit Ang. in gl.vbi sup.post

recitatas

recitatas alias opiniones, sic etiam Aret. tenet post longam disputationem in d.c.qualiter.colum. 14. confirmando pluribus iuribus, eandem tenet ibi Marian. qui tandem dicit, quòd opin. Salic. est satis æqua, & ideo tenenda, & maximè quia cum ipsa conuenit communis practica. Et communiter in Italia vigent statuta, quòd omni casu officiales possint inquirere. dicens etiam, quòd si rectè consideretur opinio hæc non multum discrepat ab opi. Ang. in l. si vacantia. C. de bon. vac. lib. 10. & licet articulus sit dubius, & in eo sint infinitæ opiniones, adeo vt Cuman. in consilio 135. dicat communem opi. esse de iure ciuili in contrarium, attamen sequor opi. Sal. quia Aret. ubi supra illam optimè defendit, &, vtcunque sit, Doctores, ubi supra, communiter dicunt ex consuetudine seruari, vt omni casu sit permissa, & Mediolani seruatur, ut omni casu formetur inqui-
9 sitio. Est verum, quòd † ex officio puro absq; partis instantia non omni casu potest formari. Et quia inter eos casus, quibus permittitur, non connumeratur furtum, dum quidam esset cófessus furtum, & inquisitus ad nullius instátiam, dicebam ex ea confessione non posse puniri, allegabam tex in l. si filius, ff. de interr. act. iuncto dicto statuto, & quem tex. allegat Firm. in uersiculo, in-
10 quisitus, & colum. 2. Verum, quia † inquisitio formata erat a capitaneo iustitiæ, respondebat fiscus, quod ipse habebat arbitrium procedendi, etiam non seruata dispositione dicti statuti. vnde circa dictum arbitrium allegatur Alexand. in l. quid ergo, §. pœna, ff. de infam. & in l. fi. ad finem principij, ff. de appellat. & Ias. in l. fin. sic. ff. de l. 1. Ad quam difficultatem tollendam impetratum fuit rescriptum, quòd ex quo non agebat de grauioribus delictis, procederet capitaneus seruatis statutis. Et ita nesciebat fiscus quò se uerteret: imperitè tamen, quia super dicta confessione poterat fieri fundamentum non obstante vitio inquisitionis c. 1. & 2. de accusa. in 6. & Barto. in leg. si confessus, ff. de custod. reor. ubi expresse Alexa.
11 extendit † dicta iura in confesso inquisitio vbi, non poterat inquiri, allegat. c. euidentia de accus. vbi satis benè probatur. Non obstat dicta l. Quia aliud est, quòd quis esset tutus exceptione præscriptionis, vel simili, prout loquitur dicta lex. aliud, quòd solum adesset statutum ad refrenandum iudicem, quòd omni in casu non possit inquiri. Et
12 † prædicta procedunt circa vindictam publicam & in criminalibus, in ciuilibus uero vbi tractatur de interesse priuato, non cadút istæ difficultates, quia prodita sunt remedia actionum, quibus ad postulationem partis agitur, non autem ex officio. l. 5. §. hoc autem iudicium, ff. de dam. infe. ut late per Marian. in 8. artic. princ. in 1. colum. & multis sequent. Et aduerte, quòd licet sit disputatio magna in dicto articulo, tamen disputatio uertitur, quando ex mæro officio, sine querela alicuius formatur inquisitio: ita uidetur loqui text. in d. cap. qualiter. el secon-
13 do. Et ita etiam Abb. ibi dicens, † quòd illa est propriè inquisitio, quando ad mærum iudicis officium formatur. Sic etiam uidentur glos. & Bart. in dicto §. si publico. & ubi supra, ac alij Doctores. Nam tota difficul-
14 tas est super regula, quòd † nemo sine accusatore damnatur. Verum si demus accusatorem, siue querelantem adesse qui hodie successit loco accusationis, res non habet difficultatem, quòd inquisitio est omni casu permissa. Vnde etiam in casu prędicti statuti, in quo non enumeratur furtum, proceditur per inquisitionem dummodò adsit querela partis. Quæ consideratio, tanto magis redditur vera, quia hodie non seruatur, *b* ut accusator se inscribat ad pęnam talionis, iux. l. si cui. in prin. ff. de accus. Quia in reliquis inquisitio facta ad instantiam alicuius, non differt ab accusatione: ut videbitur infra. Sed licet prædicta opinio sit colorata, tamen nõ
15 est vera. Et conclusio est, † quòd tamets ad querelam sit formata inquisitio, tamen sumus in illa dubitatione, an inquisitio omni casu sit permissa, patet, quia Doctores loquuntur iuxta dictum cap. qualiter. quod est sine dubio, & tamen loquitur potius quãdo ad querelam alicuius proceditur quàm si ex officio. patet etiam in d. §. licet. qui intelligitur secundum communiter Doctor. aliquo existente promotore, non quando ex officio, ut per Aretin. in c. cum oporteat. de accusat. colum. 7. versic. circa secundum. & dicam infra circa ordinem seruandum in inquisitione, ubi uide. Patet etiã, quia Doc. qui tantum laborant, an inquisitio sit permissa de iure ciuili ? nihil dicunt de hoc, imò expresse sentiunt contrarium.
16 Quæro successiuè † an remedium inquisitionis sit ordinarium remedium, vel extraordinarium, effectus, est quia si statutum loqueretur de remedio ordinario non compre-

prehenderet remedium inquisitionis si esset extraordinarium. Est alius effectus, quia per superuenientem accusatorem cessaret iudicium inquisitionis, si esset extraordinarium: quia ordinarium facit cessare extraordinarium, l. in causæ. la seconda, in prin. ff. de minor. & in l. in prouinciali. in princ. ff. de no. oper. nunc. in hoc artic. uide Bartol. in l. 2. §. si extraneus. ff. de adulte. vbi vult, quòd si extraordinarium, nisi extaret statutũ quòd omni casu esset permissa inquisitio: & ideo in hac ciuitate propter præallegatum statutum esset extraordinarium, quia uult, quòd solum in certis casibus possit procedi ex officio. Articulus est difficilis, & multi mul
17 ta tenent. Communis est opin. ꝙ † est remedium extraordinarium: etiam quòd loqueremur de iure canonico quo est simpliciter permissa, uel de iure ciuili existente statuto, quòd omni casu possit formari. Ita attesta-
c tur Dec. *c* ubi uide, ut paucis agam in rub. extra, de iudic. qui eam communem sequitur per rationes vrgẽtes. Nec Marian. Socin. qui aliter uidetur tenere in d. repet. in tertio arti. principal. discrepat ab hac opinio. quia si non est simpliciter iudicium ordinarium prout non est, secundùm eum: ergo non est propriè tale. l. hoc legatum, ff. de lega. 1. Ex hac conclusione communi infertur quòd
18 † cessare debet remedium inquisitionis, superueniente accusatore. Et ita, secundum prædicta, omnino videtur tenendum. Verum scias quod articulus est difficilis, & in eo Doct. se late extendunt maxime Aretin.
d & Marian. in dicto c. communis *d* est opinio illa, quam distinguendo, tenet Salicet. in l. ea quidem. C. de accus. ita attestatur Fely. in dicto cap. licet. in fina. & ibi eam tenet, eam etiam tenet Marian. ibi, & Angel. in gloss. prædicta, charta quarta. Nec considerauit Salycet. an remedium esset extraordinariũ, vel ordinarium, quia vnico verbo se expediuisset, sed considerauit an magis sit consultum fisco, & punitioni delicti, perseuerare in inquisitione, uel illa omissa sequi accusationis uiam, iuxta l. 2. §. fin. cum seq. ff. de adulte. in qua consideratione, Salyc. facit plures casus, quia aut superuenit accusator ante receptionem testium, aut post: si ante, aut potest imputari negligentia ei, & non cessat: quia se suspectum fecit, d. l. 2. in fin. Aut non potest imputari negligentia, & tunc si prosequitur suam, vel suorum iniuriam auditur, quia magis consulitur fisco, & Reipublicę. nisi tamen videretur iudici, quòd ad esset aliqua tergiuersatio. Si verò non prosequitur suam, uel suorum iniuriam, tunc vult Salyc. quòd non cessat inquisitio, quia lex magis confidit de iudice. Secundo casu, quando post receptos testes superueniat, tunc uult Salic. quòd cesset, si delictum est probatum, quia non fit præiudicium fisco, si non est probatum auditur accusator, ne delictum remaneat impunitum, tamen, secundùm eum posset adhuc iudex testes accusatoris examinare ex officio, iuxta c. cum clamor. de testi. cog. Et vt dixi, ista est communis. Aret. tamen in d. c. ante receptos testes, quando quis non prosequitur iniuriam suam, nec suorum, dicit in plerisq; locis, in d. c. quod communis est cum Bartol. quòd cesset inquisitio, & eã sequitur nõ est fundamento Bar. ꝙ remedium extraordinarium cesset propter odinarium, quia illud cõfundit, & benè, ut per eum: sed quia si superueniat secundus accusator post primum ante litem contesta. præfertur primo, si sit magis idoneus, l. si plures. & ibi Bart. ff. de accusat. ergo eodem modo cessare debet inquisitio, si post iudicem inquirentẽ superuenit accusator, qui cẽsetur magis idoneus, ex quo a principio fecisset cessare inquisitionem, sed dic ꝙ à principio ideo præualet accusator, quia absurdũ videtur nimis, ut parte existẽte, iudex & ipse utatur eius officio, quia hoc modo & iudicis, & partis uices sustinere videretur. veruntamen postquam nõ apparente aliquo accusatore, ipse iudex lege permittente, suscepit hoc officium, adhuc absurdum videtur, ꝙ propter superuenientiam accusationis institutæ ab extraneo, qui nõ fuit ita promptus sicut iudex cessare debeat inquisitionis iudicium iam in esse redactum. Facit reg. l. patre furioso, ff. de his, qui sunt sui, vel alien. iur. Videtur enim iudex ipse tum considerata diligentia eius tũ etiam persona extranei, qui nullũ interesse prætendere potest in iudicio, sicut potest iudex, iux. l. congruũ. ff. de offi. proconf. & leg. magis idoneus, & aptus. & consequenter est præferendus, sicut dixit Sal. Non tamen dicerem, quòd iudex inquirẽdo sustineat partes accusatoris, quia dicerem contra doctri. Bar. in d. l. 2. §. si publico, ff. de publ. iud. Nec aliud fundamentum A etin. ex l. per maiorem. ff. de iud. ꝙ iudicium maius facit cessare minus, vt ipse etiam dicit, alicuius est momenti, loquendo de iure ciuili, quo remedio inqui-

dio inquisitionis eadem pœna imponitur quæ per accusationem. Et ita passim, & indifferenter tene cum Salic.si tamen casus
19 mihi eueniret,vt dum † procederem super inquisitione formata ex officio superueniret accusator facerem examinari testes,quos ille subministraret vt dicit Sal.in sua distin.in alio casu,& ita plenius fisco, & parti comparenti esset succursum, & ad prædicta uide Bal.in addit. Spec.in titul. de senten. in 12. colum. qui dicit, quòd si iudex habet suspectam personam accusatoris,non debet supersedere in inquisitione,& si ex hoc fiscus patitur præiudicium, & practicam esse, ꝙ si plenior est accusatio super ea tantum proceditur, & pronuntiabitur non esse procedendum super inquisitione. Et ita remanet expeditum istud corrolarium. Ex præcedenti conclusione facta super articulo an remedium inquisitionis sit ordina-
c rium, vel extraordinarium c. Ex quibus dictis notes hanc conclusionem generalem
20 † ꝙ illud iudicium in criminalibus facit cessare aliud,quando per ipsum plenius succurritur fisco,& reipublicæ. Ad quam conclusionem omnino vide Salic. in dicta l. ea quidem.distinguentem,sicut dixi,plures casus,& in omnibus semper habet præ oculis hoc fundamentum per tex.in d.l.2.§.fi.cum l.seq.ff.de adul.ad comprobationem,vt dixi,optimè facit tex.in d.l.si plures. in verbo, vel alia iusta caus.& ibi Bar.in fi.ff.de accus. quòd secundus accusator, si sit magis idoneus, præfertur ante litem contestatam, imò post etiam prefertur, quando in secunda accusatione deducit qualitatem,propter quam reus maiori pena veniat condemnãdus.Ita Bartol.in l.Senatus.in penul. col.ff. de accus.allegat d.l.per minorem.& l. 1.C. qui accus.non poss.sequitur Aretin.in dicto cap. qualiter. in princip. columna 6. versic. & quia.& Angel.de Aret.in tractat.suo, in gloss.inchoata,& facta.in princ. Ad quæ etiam vide Salic.in l. si vxor. C. qui accusa. non poss.gloss.& Archid.in c.accusatoris.2. quæst.1.Abb.in capit.1.de constit. Innocen. in cap.olim,de accusat. & Archid.in capit. epiphaniam.6.quæstio. 1. Et ideo si duo iudices vt Capitaneus iustitiæ,& pretor in ciuitate Mediolani,de eodem homicidio procedant simul,ille præfertur, qui inquisiuit de maiori delicto, etiam quòd esset posterior, & sic præuentus,vt puta,quia inquisiuisset de homicidio animo de liberato facto, & primus de homicidio simpliciter, & ita practicatur.

21 Quæro † an re ipsa differat inquisitio, quæ fit ex puro,& mœro officio,ab inquisitione quæ fit aliquo quærelante, vel instigante? Doctor.ponunt multas differentias, vt per Marian.in dicta repetit. in 1. articulo principali,in 2.charta,est materia gloss.in eodem capit.vbi Abb.& alij.& ponit etiam Angel.in dicta gloss.hæc est quedam inquisitio.columna 6. & quatenus dicit Aretin. in dicta gloss.quòd quando ex puro officio fit, non requiritur, quòd precedant indicium, vel diffamatio.quæ opinio fuit Angel.in l.si uacantia.C.de bon.vacan. lib.10. & quòd non tenetur iudex eo casu dare copiam indiciorum, dic quòd pessimè loquitur: quia hoc modo esset in facultate mali iudicis homines uiuos suffocare, ut consuluit Barbat. consilio 47. uolum. 1. & Cæpol.consil.66. & Aret. ita tenet in d.ca. qualiter.char.4.colum. fin. in versiculo, & ideo malè dixit Ange. in c. cum oporteat, col.7.de accusat.vbi etiam an credatur iudici,quòd præcesserit fama, quando procedit ex mœro, & puro officio, & vtrobique respondet ad c. 1. de off. ord. super quo fit fundamentum pro parte contraria,& ita est
22 tenendum,quia etiam † quòd iudex haberet arbitrium amplum, non tamen posset denegare defensiones, vt per Barb. vbi supra,& Alexan.consi.65.colum.2. volum.1. Fulg.consi.69.super quæstione formata, & Bal.in d.c.1.de offic. ord. per illum text.in uerbo liberam, cum glo. Intellige tamen hec,vt dicam infra in versic.& quia uidisti.
23 ubi late declaro. Et idem † si Princeps mandet inquiri,quia adhuc intelligitur indicijs præcedentibus secundum Bal.in c.licet vndique.per glos.ibi de offi.de leg.Si tamen inquisitio esset formata super conscientia principis,sustineretur absque fama præcedente.Dec.consi.199.colum.12.uersi.non obstat.ubi uide, & consil.75.colum.1.& 2. & consil.170.colum.2.& consil.256. in fin. In quibus locis habes declarationem, quomodo hoc intelligatur,& etiam, quòd aliter debet constare de fama, quam per attestationem iudicis,ut etiam per Aret. in d.c.
24 cum oporteat.Et utrum sit † differentia,an procedatur ex officio puro,an ad instantiam alicuius,quò ad hoc, ut iudex cognoscat an sua sit iurisdictio, Vide Ias.in l.1.colum.5.in fin.uersi.quarto limita.ff. si quis in

ius

ius vocan.no.ier.vbi tenet, non esset differē
25 tiam. Sed operæprecium est videre, † quis dicatur legitimus instigator, siue promotor, & an inimicitia repellat istos, & qualis inimicitia. Et an ille, qui non pōt accusare, possit saltē promouere, & instigare: & an admittatur vniuersitas, & possit ad libitū iudicis remoueri. Et an per procuratorem, quis possit promouere. Et an talis instigator sit citandus, & habeat ius in processu? de quibus omnibus, & alijs in materia ista ponit Marian. vbi supra, in 6. principali artic. vbi circa hanc materiam facit 23 quæstiones, verum circa illud, ꝙ est magis substantiale, an habeat ius, & debeat citari, ultra eum uide Ange. Are. in gl. nec non ad querelam. char. 5. & Cataldum in tract. syn. char. 29. colu. vlt. Felyn. & Aret. post alios in cap. cum clamor, de testi. cog. Concludunt Docto. quòd
26 tenet locum partis, † si prius querelauit, & ad eius querelam iudex inquisiuit, & ideo citari debet & ita seruatur, secus si esset electus per iudicem, ut de inquisitione instaret. Vnde uolunt, quòd hoc secundo casu possit instigator examinari facere testes, post didicita testificata, quia in effectu iudex hoc facere dicitur. Sed primo casu non: quia hæc pars faceret. cap. fraternitatis. de testi. Arbitrarer tamen ꝙ omni casu prudenter faceret iudex, si instigatorem moneret. Quod etiam dicit Aret. in cap. olim. de accusat. & quia tex. in d. c. qualiter. requirit, ꝙ
27 † fama præcedat ante inquisitionem. Quæ-
d ro an sufficiat aliud indicium? *d* Et in hoc dic obseruari, ꝙ sufficit aliud indiciū. Quod etiam tenet Ang. in gl. fama publica, col. 1. & ibi, ad eum additur ratio, fortiora sunt indicia super ueritate, quàm ipsa diffamatio: quia per ea deuenitur ad torturam. Igitur multò fortius formari poterit inquisitio. Item non possunt esse inditia super veritate, quin contineatur diffamatio. Quam rationem, vltra ibi dicta ponit Imo. in cap. sicut, de simon. Bald. in l. cunctos populos, col. 5. C. de sum. Trin. & fide Cath. Alexan. in l. de minore, §. plurium, in penul. apostil. in fin. ff. de quæst. In contrarium facit tex. in cap. inquisitionis, §. 3. de accusat. ponderando taxatiuam solummodo. Sed Aretin. ibi respondet ad illum text. tenendo, quòd sufficiat aliud iudicium. Et eandem opin. latè defendit Are. post alios, in c. cum oporteat, de accus. vers. super tertio articulo, tamen semper dicitur in inquisitionibus, fama publica præcedente, vt euitetur hæc difficultas. quæ tamen non euitatur, quia non creditur iudici, capi. quoniam contra. de proba. Aret. & Doct. in d. c. cum oporteat. Esset autem operæprecium aliquid hoc loco ponere circa indicium famæ, quia siue sit necessarium, siue non, verum est, quòd sufficit ad inquirendum. Et in primis quærendum esset,
28 † Quid sit fama hominis? Quid infamia hominis? Et quid sit fama publica inter homines, & quomodo singulę istæ famæ probentur, & cuius effectus sint singulæ istæ famæ? Qua materia est vulgatissima, & traditur per Mar. in dicto c. qualiter, in 9. art. prin. Fel. & Aret. in cap. cum oporteat, de accusat. Felyn. in cap. veniens, el primo de testibus. Dec. in cap. 1. de appel. & Bar. & Hippol. ibi, in l. de minore, §. plurimum, ff. de quęstio. & ideo super ea nihil morabor, quia plene his in locis uidere poteris. Non omit-
29 to tamen, quòd † vbi quis est malę conditionis, ꝙ operatur hęc mala opinio de ipso, & si aliud inditium non sit sufficiens ad torturā, vt torqueatur. Hoc patet in l. dominus horreorum, cum ibi not. per Bar. & Alex. ff. locat. Hoc quoque patet ex dictis per Doct. communiter in l. fin. ff. de hęre. inst. quando res furtiua penes aliquem reperitur. Et per Salic. in l. fin. C. de quęst. col. 4. & ex no. per Dec. in l. fauorabiliores. ff. de regu. iur. quando est necesse dicere, quòd tres, uel quatuor fecerint maleficium, ꝙ torquētur, qui sunt malę conditionis, & per multa alia exempla, de quibus infra in materia torturæ.
e Imo sola fama *e* est sufficiens ad torturam. l. de minore. §. plurimum, ff. de quæst. ubi Bartol. no. reijciendo tamen te quo ad hoc ad locum suum torturę, imò quod maius est mala fama operatur, sępe condemnationem, vel ad triremes, uel in exilium, vel ad furcas. Ita uidi in Senatu nostro seruari, non tamen quādo est sola, quia esset contra determinationem Andr. de Iser. & aliorum in tit. de pac. tenen. in §. plublici latr. qui
30 decidunt, † ꝙ licet per testes sit probatum quem esse famosum latronem, si tamen in specie non constet de criminibus non damnatur, per l. absentem, ff. de pœn. Et hoc idem re ipsa uolunt Bartol. in. l. capitalium, §. famosos, ff. de pœn. si bene eum vides, & Alexand. in consil. 110. uolumin. 4. Sed hoc facit Senatus si reperiat hominē confessum uel conuictum de aliquo crimine, pro quo per summum ius ueniat impo-

nenda talis pœna, licet aliàs ex eo delicto eã non imposuisset, ut in simili dixi supra, quo ad torquendum. Vel etiam quando in specie grauissimorum delictorum arguebatur, quæ in tortura, propter magna indicia sibi illata, negauerat, cum tamen indicia ita vrgerent, ut omnino dicendum esset eum deliquisse. In hoc tamen casu non recordor, ꝙ aliquis fuerit morte damnatus, sed uel damnatus in exilium, uel ad triremes missus, ad tempus, iuxta leg. congruit, ff. de offic. præf. Nõ caret tamen hæc sententia authoritate, q̃a habes Parid. Put. in tract. syndi. in penultima charta in tertia columna, versic. quidam latro famosus. ita determinãtem. vult enim, quod ista famositas (ut ita dicam) simul cũ aliquib. aliis circunstantiis sufficiat, ut iudex talem condemnet, vel ad exiliũ, uel ad opus publicum per d. l. congruit, & ponit exemplum illarum circunstantiarum, ut quia homines in syluis, in quibus laborabat fama, quod aliquis committebat latrocinia, fuissent spoliati multi, & vulnerati. Et ex prædi

31 ctis habes quomodo intelligatur † statutum nostrum, disponẽs quod famosi latrones furcis suspendantur. Quia non sufficit probare famam, sed etiam debent crimina probari in specie. Et si uis scire quid tibi probandum sit, necessarium est intelligere quis dicatur famosus latro, in quo breuiter recurrere ad Bartol. in dicto §. famosos, & Alexand. vbi

32 supra, & † conclusio est, quod oportet probare plura latrocinia, & famam etiam, vt etiam per Iaso. in §. ex maleficiis, colum. 1. & 2. Instit. de actio. Aluaro. & alios in dicto §. publici latrones. in titul. de pace tenenda. & alibi sæpe, & facit ad prædicta text. in l. capitalium. §. fina. ff. de pœn. dum uult quòd magis puniantur serui quàm liberi, & magis infamati, quàm homines bonæ existimationis. Et ex prędictis etiam habes quòd si

33 fieret ordo, prout fortè fiet, quòd † vbi quis, ante condemnationem vltimo supplicio repentè afficitur, eius bona sint confiscata. vbi tamen esset in casu, in quo bona fisco applicari deberent, si condemnatio præcessisset, cum huiusmodi homines sint facinorosi, & multis suppliciis digni, ꝙ talis ordo non videretur magna cum ratione factus. Ex quo semper, vel ut plurimum, tales ex sola diffamatione punirentur, uel re oretenus exposita, vel etiam habita ex multis criminibus ei obiectis, quæ fama etiam bene probata, & citata parte non sufficeret: satis igitur, imò nimium est, eos morti tradere absque eo, quòd etiam bona eorum condemnatorum confiscentur. Et quia dixi de mala fama. Nunc e contra etiam dicendum est de

34 bona fama, † quę operatur diminutionem indiciorum ad torturam, ut qui aliàs erat torquendus, non torqueatur: secundum Bartol. in l. 1. §. penultim. de re milita. Bald. in l. fin. colum. fin. C. de proba. Alexand. con sil. 14. colum. 3. volum. 3. ver. ad defensionẽ rei, & Hippol. in d. §. plurimum. colum. penult. Oritur enim talis odor, ut tollatur, vel elidatur indicium, & non solùm per bonam famam, sed etiam per aliud indicium ad fauorem rei, ut per Iason. in l. 1. ad fin. C. com. de legat. Et aduerte, quia probare debes bonam famam in specie circa materiam, de

35 qua tractatur: quia † præsumptiones in genere bonæ famę, non tollunt malam famam in specie, ut dicit Alexand. consil. 77. in 1. uolum. & cons. 62. colum. 2. in fine, & sequent. volum. 3. Curt. consil. 55. columna ultima. Roma. consil. 167. Antonius accusatus. in fin. & consil. 451. Est uerum, quòd licèt non tollant, elidunt. & hoc non potest negari, & ita omnia concordãtur. Operatur

36 etiam aliud bona fama, † quia tollit pręsumptionem delicti, ut dicimus de notario, in quo præsumitur error, nisi aliàs sit malę opinionis, ut nota. Bald. in l. 2. C. de fals. & in l. quoties, §. sed si non in corporis. ff. de

37 hæred. instituen. Vnde vides † quòd est mirabilis hęc fama, quia id quod est, facit non esse, & id, quod non est, in esse producit: & consequenter facit de albo nigrum, & e contra. Et facit ad omnia prædicta, quòd fama coadiuuat alias probationes, l. 3. §. eiusdem, ff. de testi. & dict. c. veniens. cum glos. de testibus. Adde etiam verba Bald. in l. vnica. C. de confess. colum. 6. qui dicit, Caueat unusquisque ab infamia, &c. refert Cœpoll. cons. 40. column. 8. & vide omnino Barbat. consil. 47. colum. 15. volum. 1. vbi declarat quid sit, quòd vnum delictum aggrauat aliud, unde non sine ratione dicitur, Habeas bonum nomen: quia magis ualebit tibi, quàm mille thesauri. Ecclesi. 41. cap. & alibi, quòd pro habenda bona fama debent homines totis viribus laborare, l. facta, §. si sub conditione. ff. ad Trebellia. & Apostolus ad Corinth. cap. 1. Expedit mihi magis mori, q̃ ut gloriam meam quis euacuet. Et tantę efficaciæ est mala fama, ut nobilem degeneret, plebeium denigret, fratrem beneficio

priuet,

priuet, fidem minuat honores tollat. Sequitur etiam infamia hominem, sicut lepra leprosum, Quæ omnia patent, & probantur, ff. & C. de infam. Vnde Angel. in conf. 354. in quæstione prædicta. dicit, ꝙ ille qui perdit famam, habetur pro mortuo: non omitto etiam, & aliud magis speciale ad rem no
38 stram, quòd † ad hoc ut possit formari inquisitio super fama, talis fama debet habere ortum à personis honestis, & ut in d. cap. qualiter. & ita Gandin. in tract. suo, quomodo de maleficijs cognoscatur per inquisitionem, columna 2. Aret. in tract. suo in glo. hęc est quædam inquisitio, uersicu. quarto principaliter. & Dec. conf. 170. columnn. 2. conf. 175. colum. 2. & conf. 189. columnn. 12. Dubito tamen, quia quando fama sic orta est, facit etiam indicium ad torturam, secundum Bal. in cap. item si uasallus. in ult. col. de controuers. inuest. & Hyppo. in d. l. de minore, §. plurimum. colum. 6. quo fieret vt non minus indicium requireretur ad formādam inquisitionem, quàm ad torturam, contra omnes, & in specie Brun. in trac. suo in ult. par. colum. 2. nisi dicas, ꝙ eo casu, quo fama fecit indicium ad torturam, debet esse capitulatum, & probatum uel per notorium, uel per probationē super qualitate, quòd testes sint fide digni. Sed quò ad inquisitionē sufficere uidetur simplex probatio super fama absque probatione, ꝙ testes sint honesti & fide digni, iuxta l. merito autem adiectum est. ff. pro socio. Et hanc differentiam etiam in alio casu facimus. Nam si statutū disponeret, vt delictum probaretur fama, non sufficeret ꝙ testes dicerent, Audiui a maiori parte populi, uel ab his, & ab his, nisi etiam capitularetur, & probaretur qualitas hominum, vt per Dec. in dicto c. 1. de appel. sed certè absque eo ꝙ sit fama munita, iuxta d. ca. qualiter. & absque capitulatione qualitatis testium, & alijs, de quibus per Bart. in dicto. §. plurimū. Alexand. consilio 70. in colum. 1. volum. 3. & Aret. in cap. cum oporteat. colum. antepenul. & per Felyn. in dicto cap. veniens. el primo. col. antepen. uers. & aduerte. videtur quod sufficit ad inquirendum ut est decisio Ioan. And. in addit. ad Specul. in tit. de notorio crimine in §. fama. in addit. quæ incipit. hanc uocamus infamiam. Quam decisionem refert, & sequitur Aret. conf. 73. in fi. & probatur in l. 3. §. eiusdem quoq;, ff. de test. iunctis no. per Caccialup. in d. l. admonendi. in prima conclusione famæ. & satis videtur ex mente Bar. in d. §. plurimum. in uers. principaliter. dum allegat l. decurionū, & Alexand. ibi in apostil. quæ incipit, nota quod Dyn. in princ. & Caccialup. in ead. l. admonendi. in decima conclusione famæ, dicit quod est differentia inter ius canonicum, & ciuile. & ita uidetur uelle Gandin. in titu. quomodo de maleficiis cognoscatur per inquisitionem, colum. 3. versicul. & hæc sic de iure canonico, & in terminis est cons. Socin. 54. colum. penult. & ult. in 3. uolum. & ibi etiam loquitur Soc. quo ad torturā. Si
39 † tamen constaret, ꝙ à maleuolis fama orta esset, non produceret hunc effectum inquirendi. Gand. in ti. à quo, vel à quibus possit formari inquisitio. col. 1. 2. gloss. & Docto. in cap. cum in iuuentute. de præsumpt. & in c. licet ex qua cau. de test. Posset tamen forte producere effectum, quòd induceretur purgatio. Abb. in c. at si clerici. in princ. circa gl. 1. de iudic. & Rom. conf. 301. Et si dicas, quòd imò ius ciuile, & canonicum non differunt in hoc per cap. 1. 2. de oper. no. nunc. Respondeo quod imo hoc, quod nuda fama sufficiat, determinatur, in l. iustissimos. C. de offic. rect. prou. per quam l. ita determinat Ioann. Andr. & Aret. ubi supra. Pro qui-
40 bus facit quod † etiam testis infamis, infamia iuris, sufficit ad inquirendum. Bal. in l. 1. colum. 5. C. de summ. Trinit. & fide cathol. Brun. in tracta. suo char. 2. colum. 1. Alexan. in l. si maritus. in apostil. magna. circa fin. ff. de quæst. & Fel. in cap. sicut. in vlt. not. de testi. & Areti. ibi d. colum. 3. qui loquitur in casu solenni, quando testis dicit se corruptū fuisse a tali, qui testis est periurus, & infamis, & tamen facit indicium ad inquirendum, & respectu corruptionis facit etiam Doctrina Bal. supra excusa. in l. seruos. C. de
41 testibus. vbi dicit egregie, Quod † quilibet testis est sufficiens ad inquirendum. & dicta ibi per eum prosequitur Brun. in tract. suo charta 2. colum. 1. & seq. etiam Felyn. ubi omnino uide, in c. cum dilecti. colum. antepenul. pen. & fi. de accus. Sed dic quod infamis bene sufficit ad inquirendum, prout dicunt præfati Doctores, nisi tamen statutum resisteret prout resistit in ciuitate hac disponendo, ꝙ banniti non admittuntur ad
42 aliquod testimonium, ueruntamen † corruptus, & periurus non sufficiunt ad inquisitionem d. c. sic ut. ibi, aliquatenus nō est admittēdus. Et ad Felyn. & Are. respondeo, ꝙ

D 2 non

non dicunt, quòd sufficiat ad formandum inquisitionem, sed quòd sufficit in uiam inquisitionis formandæ, & sic quò ad inquisitionem generalem, prout supra aliquando declaraui dicta Bal.in d.l.seruos, & quòd in casu d.c.sicut, talis non sufficit ad inquirendum dicit Fulg.cons.173.colum.1.quem refert August.de Arim.ad Aug.in verbo, fama publica, col.4.in apost.quę incipit, particeps criminis. Et ita latè cōsuluit Dec.cons.179. col.5.7.& est famosum consilium in mate-
f ria, an credatur corupto *f* contra corrumpentem. & ibi dicit, quòd ista opin.est vera, & communiter approbata. Fundamentum
43 † est duplex, primum quòd est socius crimi-
g nis *g* quod non uidetur bonum, quia saltem facit qualemqualem præsumptionem, per glo.in cap.cum I.& A.canonici.extra, de sen ten.& re iudic.& ibi Felyn.columna tertia, versiculo, demum inquantum.& Felin. cap. cum delicti.extra, de accusat. Quæ tamen p̄sumptio tolleretur, sisteretq; oppositio cōtra personas talium testium ante examē, vt per Aret.in capi.ex parte, in 3.colum.de testi.vnde Alex.in l.reper.§.1. in gloss. is qui,
44 dicit, quod † socius criminis sufficit ad in-
h quirendum, etiā in casibus non exceptis *h* Et idem Brun.in tractatu suo, charta 3.col. 3.Angel.de Aret.in tract.suo, in prima charta, col.3.& ita tene, quidquid sentiat Ful. cons.173.colum.1.qui etiam loquitur in pluribus, & ita seruatur, quod maximè etiā locum haberet, si procederent sola facti veritate attenta, quia tunc quilibet posset interrogari, vt per Corn.cons.341.col.3.volu. 1.& idem quod Alex.& Bru.vbi supra tenet Ale.in cons.200.colum.1. volum.7.

Secundum fundamentum periurij videtur bonum per d.c.sicut nobis, ad quod facit decisio Bald. in dict.l.seruos. Repellitur
45 † enim periurus omni iure. glos.in l.Lucius, ff.de his, qui not.infam. Salic.in Auth. si dicatur, colum.penul.in fin.C. de testib.Bal. in l. si vteris instrumento, C. de fide instrumen. circa finem. Vide tamen Are.in cap. in nostra.de test.col.2.circa fin.& Fely. in c. testimonium, de testi. Et de periuro, quod ei non credatur, ponit Ale.consil.20.colu.2. volum.4.Felyn.in d.c.ex parte, colu.2.in 5. notab.Ale.in l.3.§.lege Iulia.ff. de testibus. Caret enim eo, quod est potissimum in teste, scilicet veritate, quæ in teste debet esse pura & simplex, cap.pura, & simplex.3.q.9. imò periuro non debet credi in alio iudicio, d.c.testimonium. Et, violata semel fide per periurium, semper remaneat suspicio periurij, c.quicunque sciens, 6. quæstio.1. & per Fel.in d.c.testimonium, col.6. versicul.tertia conclusio. Imò dubitat, an summus Pontifex possit dispensare, quod periuro credatur. De quo etiam per Fel.in cap.2.in penul.col. extra, de exceptio.& Orian. in c. quoniam contra, de proba.col.76.Et ita uidetur cum Fulgo.tenendum, & dicendū propter periurium.& text.in d.c.sicut.etiam se fundat su
46 per periurio. Videtur tamen † quod cum tortura credatur periuro; per doctr. Bart.in l. eos, ff.de fals.colum.2.& in l.si postulauerit, §.sed si negauerit, ff.de adulter. Sed responsio patet ex dictis Bar.in l.1.§. quæstioni.ff. de quæstionibus, quam refert, & sequitur Aret.in cons.62.col.1.& in c. cū in tua, in 5.col.de test.& Dec.in cons.189.Atq; ita remanet hęc conclusio solida. Quòd si testis deierando dicat, Fui corruptus à tali, non facit indicium ad inquirendum in specie. Nec obstat glo.in d.c.cum I. & A. quia loquitur in criminoso, & socio criminis non periuro. Seruatur tamen contrarium, quinimo iudices dubitant, quò ad torturam; maximè Capitaneus iustitiæ, qui habet amplū arbitrium, cuius vigore creditur testi alias inhabili etiam ad torturam, ut Put. in tract. suo, in vltim.char. in primo versicul. vbi allegat Gandin.& Alexand. consilio 65. col.pen.uersi. & ad præcedens dictum.uolu. 1.Ang.de Arimin.ad glo.nec non ad querelam, colu.6.incipit, infamis. & ponit Corn. consi.241.colum.3.volumin.1. & dicam infra in materia torturæ. Licèt autem pro hac obseruantia, & ad confirmationem opinio. Ioan. Andr. & Aret. quod mala fama sufficiant, non faciant d.Bal.in d.l. seruos, & Felyn. & Aret. in d.c. sicut nobis. Tamen
47 hoc aliud uidetur facere † quia existens in articulo mortis uulneratus, licet in facto proprio sit, tamen fecit indicium ad inquirendum. Brun. in tract. suo, char.3. colu.3. in princ. Socin. cons.54.col.pen. uolumi.3. Ang.in tract.suo, in glo.qui iudex ad probationem suę inquisitionis, colum.2.uersicul. vtrum tamen.& col.3.uers.ibi Augusti. de Arim. Item inquantum Ang. Ale.cons.14. columna 1.& 4.volumi.3. & disputant isti,
48 † an etiam ad torturam sufficiat vulnerati dictum in mortis articulo constituti, & probatur in l. siquis ingrauescente, §. siquis moriens, ff. ad Syllan. dum vult. quod non credatur,

credatur, & sic ad plenam fidem, iuxta nota.per Bar.in l. Lucius.ff. de conditio. & de mon.& per Felyn.in rubr. de proba. colu.1. & 2. Quo igitur ad inquirendum res uide-
49 tur plana. Vnde in fortioribus † si dicatur nō facit aliquod robur firmitatis, vel probatio nis: nō negatur quin faciat aliquod iudiciū, ut est text.in cap.2. in fi.de fide instrument. quem sic ibi declarat D. Anto.de Butr.col. 4.Ias.in l.admonendi,in repeti.char.21.col. 3 ff.de iureiurando, & uide ad prędicta tex. & gl.in l.2.C.de calum.Et quod dixi de cor rupto periuro, ut non faciat indiciū ad in-
50 quirendū,uidetur procedere etiam,† quòd essēt duo,ut per Dec.in dicto cons.qui tamē non allegat in terminis,nisi Fulgos.in consilio 173.Quæ opinio videtur ridicula,quòd duo non faciant indicium ad inquirendum. & Anchar. in consi.22.clarè sentit,quòd inquisitio tenuerit. & alii Docto. allegati per Dec.cum omissa nulllitate inquisitionis disputetur,an illis credatur quò ad alios effectus,accedat dictum Ang.in l.errore.in lect. Perusi.C.de testa.de duobus iudicibus, qui dicunt se fuisse coruptos. Nec obstat opinio Iaso.in l.iusiurandum,§.procurator.colu.9. ff.de iure iur.qui aliter vult in duobus testibus,quia loquitur quando concordant in præmeditato sermone.& sic etiam ipse hāc opi.sentit,& est opinio Are.& Felyn.in cap. sicut. de testi.post Innoc. qui omnino, quo ad inquisitionem specialem loqui possunt. Si loquamur in pluribus hęc opinio etiam patet per tex.in dicto cap. sicut. qui loquitur quo ad plenum pręiudicium retractatio nis sententię, non quo ad indicium, & per decisionem Bartol. in l. maritus,ff.de quęst. in casu in quo propter infamiam quis non debuit examinari: quia examinatus, facit qualequale indicium, quinimo in uno solo est maxima dubitatio, ut supra uidisti, præsertim si tortura interueniat, loquor autē
51 in duobus periuris † sed in sociis criminis simpliciter, uel aliis inhabilibus crederem quòd facerent indicium ad torturam, ubi tamen essemus in casu in quo potuissent interrogari iuxta dicta Salic. in l.fin.circa fin. C.de accusat.alias non, de iure. Et ita uoluit loqui Brun. si illum bene uides, & in tract. suo, char.2. volum.2.versiculo, & aduerte ad omnia supradicta, & in char.1. columna 2. circa fin. & dum allegat.Bart. in §.quęstionem. voluit allegare in §.idem Cornelio. Nescio tamen quid faceret practica,& vide quę dicam in hac materia inhabilium, etiam quò ad inquisitionem infra in materia torturæ.in 7.quæst.principali. circa penult. partem illius principalis quæstionis: recurre etiam ad materiam, l.3.§. 1.ibi vel alius numerus.ff.de testibus.& l.si quis ex argentarijs,§.1.ff.de edend. An numerus supplicat vitium,quid in inimico capitali? vide Bald.consil.138. uolumi.3. vbi
52 vult † quod sufficiat ad inquirendum, immo dubitat quò ad torturam. Bald. cons.41. in quinto uolum. qui consuluit, quod cum tortura facit indicium ad torturam,quę tortura purgat omnem suspitionem, & videtur in hac opinio. Alexand. consil.60. in 2. colum.in fine.& sequentibus. volum.3.Credo non esse verum,& in contrarium est consil.Alexand. qui fundamentis iuris nititur cōs. 128.colum.penul.vol.4.& patet alia ratione. Nam in criminibus exceptis admittuntur inhabiles,non tamen inimici.c.licet. cum seq.extra,de simo.& Fely.in c.cū oporteat.de accusat.& per Hippoly.in l.1.§.præterea,colum.1.ff.de quæst. & vide etiam ad hoc tex.in cap.fidei.de hęret.in 6.& Federi. in consi.152.circa fin. Sed isti aliàs inhabiles non admittuntur cum tortura,l.ob carmen famosum,§.si ea rei conditio,ff.de testib.per Alex.in l.in quæstionib.ff. ad legem Iul.maiestat.& cons.11.colum.2. volum.1. Igitur inimici etiam cum tortura sunt reiecti. & ad hoc est text. in d.c. qualiter. el ij. Nec defendas Bald.in d.consil.quòd loquatur per verbum, forte, quia periti ita loqui solent,l.1.ff.de iust.& iure.& ultra text.in d. §.qualiter.videtur casus in l.prima.§.præterea,ff. de quæstio. & in terminis ita reperio tenere Innoc.in cap.cum P. extra,de accus. vbi propriè loquitur de inimico cum tortura, qui dicit ad inquirendum non sufficere. & ideo,vt euitent aliqui mali iudices hanc difficultatem, non interrogant testes ad instructionem curiæ super generalibus, & pes-
53 simè,vt vides, faciunt.Adde etiam † quod inimico in articulo mortis nō creditur: vt per Hippolyt.in dicto §.præterea. de quo latè, infra in materia torturę in 7.quæstio. princi pali.in fine materię,socij criminis an faciāt indicium. Quæro etiam iuxta prædicta,
54 † an bannitus sit testis idoneus ad inquiren dum? Ille articulus videtur plenus. quia supra dixi,& verè,quòd condemnatus de maleficio,iuxta l.1.ff.de his qui notan. infa.est sufficiens: allegando Bald.in l.1.C.de sum.

Trinit.& fide cathol.in fi. Ergo multò magis condemnatus in contumaciam, qui non dicitur infamis secundum Bal.in l.1. char. 71.colum.2.in princ.C. de hæred. Instit. & Corn.consi.42.vol.1.& per Fely.latè in cap. cum Bertholdos,col.8.de sent.& iudi.Aret. in c.inquisitionis.in 3.colu.de accu.& Curt. in tract.positionum.in 6.breuiloquio. Nam talis condemnatus,non dicitur condemnatus ob delictum,sed contumaciam, secundum Bart.in l. ictus fustium ff.de infa. & in l. & ideo,ff.de euict.& vbi sup. & ita est tenendū.Sed vnum me facit dubitare in ciuita
55 te Mediolani,† quia statutū habemus ꝙ bānitus pro maleficio, non admittatur ad aliquod testimonium,quod statutū etiam procedit in criminalibus,licet positum sit in ciuilibus, vt per Are.cons.108.col.2.& ponderandum est verbum,aliquod,cuius vis esse uidetur,vt nullo modo admittatur in testem,vt per glo. in clem.1.de foro compet. Et licèt aliquando audiuerim cauillari verba dicti statuti,in quo dicitur,Propter maleficium.ita ut non comprehendat bannitum propter contumaciam,iuxta no. per Bartol. in l.omne delictū,ff.de re milit.& per Alex. & Modern.in l.1.§.fina.col.vlt.ff. siquis ius dicen. non obtem. & per Docto. vbi supra,
56 iuncta alia conclusione, † ꝙ etiam quis potest banniri in carcere, ut singulariter declarat Bald.in l.1.colu.3. versi.de forma autem tenenda, & etiam in 1.& seq. colum. C.de hæred. institu. & per Nell. in tractat. suo bannitorum.in prin. Attamen adaptando rem ipsam ad ea, quæ frequentius contingunt,Dicendum est, quòd intelligitur statutum de bannitis ob contumaciam. Et mens hæc statuentium habetur etiam per alia statuta, in quibus, dum volunt mentionem facere bannitorum in contumaciā, vocant eos bannitos de maleficio, vel propter maleficium. Et quòd sic loqui velint, patet in statuto in maleficijs in rubrica, qualiter requisitio in maleficijs sit facienda. Facit l. sed, & posteriores, ff. de legibus, & in l. qui filiabus.in princ.ff.de leg. 1. & quæ ponit Bartol. in l.prætor ait,§.si quis aduentu. versicul. eritque differentia, ff. vi bono.rapto. Non obstat quòd statutum dicit, Banniti de maleficio,ponderando dictionem,de,quæ designat causam proximam, & non remotam, quia hoc non procedit, si aliter videatur esse de mente statuentium Bartol. in l.1.§.item ait. uersic. ex naufragio.ff.de incend.rui.naufr. & alibi sæpe.Et hęc videtur esse mens statuentium. vt dixi,vnde vulgo in ciuitate hac dicimus. Hic bannitus fuit propter homicidium cōmissum contra talem: veruntamen licet prędictum statutum ita loquatur tamen ad inquirendum videtur vt sufficiat. Probo, Nā tex.in ca.sicut nobis.de testibus. resistit periuro,qui tamen sufficit ad inquirendum, secundum Felynum.& Aret. ibi.Sic etiam patet ex dictis Bald.in l.seruos,C. de testibus.
57 qui loquitur etiam ꝙ † lex resistat,ut patet in l.libellorum.per eum allegata, & tamen vult ꝙ sufficiat ad inquirendum ille talis, cui sit resistentia.Sic etiam patet ex nota. ꝑ Bal.in l.etiam,ff.de probat. Responde tamē ad hæc omnia, ut supra dixi, ut loquantur quo ad inquirendum generaliter. Et conclu
58 de ꝙ nec † bannitus sufficit ad inquirendū, nisi in casu,ubi aliter veritas haberi non posset.Probatur in cap.ueniens.el primo.de testibus,& c. de certo.eodem titulo. Probaturque in eo verbo,aliquod.quod supra pon
59 deraui.Sed melius ostenditur,† quia quando testis prohibetur a limine depositionis, non facit quale quale indicium.leg. libertorum.C.de testibus. Et ita Felyn. in capit. cum dilecti.de accusatio.penulti. columna. in secunda limitation.& etiam in 3. quando lex resistit examini.& certè loquitur quo ad inquirendum.quia nullus,qui non possit examinari, examinatus facit indicium plenum, quia requireretur, ut dixi,quod esset omni exceptione maior,l.maritus,ff.de quęstionibus. Si ergo facit illud est qualequale,& ita obtinui de facto. Et eo magis hæc opinio procedit, si redigatur ad casus qui communiter in practica eueniunt, quia
60 † aut bannitus est detentus, & tunc adhuc minus creditur,l.3.§. lege Iulia.ff. de testib. Si vero non est detentus, & comparuit sub saluo conductu,multo minus est credēdum, quia certo scit,se recessurum, unde nec hæc conclusio comprobat opinionem supradictam.Io.And.& Aret.ꝙ nuda fama sufficiat ad formandam inquisitionem.sed magis cōprobatur ex verbis Brun. in tracta. suo, in ultima parte,colum.2.vbi dicit, & aduerte
61 † quia ad formandam inquisitionem sufficiunt indicia leuia ut puta, diffamatio ta-
i lis delicti.& ita seruatur. *i* Et faciat etiam
62 † quod qui non debuit examinari propter ætatem, iuxta leg. inuiti. & leg. in testimonium, ff. de testibus, tamen examinatus

natus, facit qualequale inditium, cuius vis est, ut sufficiat ad inquirendum, secundum glos. & ibi Bart. in l. fi. C. de his, quib. ut indi. & glo. in d. l. in testimonium. Et ita Hippol. de Mars. in l. de minore. in princip. columna 8. & sequen. ff. de quęstio. Et hoc ubi tamen dictus minor sit proximus pubertati, ut per Brun. in tract. suo chart. 61. col. ulti. dicens, ita velle glo. in d. l. inuiti. Et ita tenet, quidquid dicat Angel. in tractatu suo, in verbo, comparent dicti inquisiti, & negauerunt totum, colum. 4. vers. quero, qui testes sint idonei. & uide ad prædicta de minore Alexan. cons. 175. column. 1. 2. volum. 2. & Brun. in tractatu suo, charta 2. colum. 1. & in apostillis ad Angel. ad dictam glos. comparent dicti inquisiti, & negauerunt totum. & per eundem Angel. in gloss. qui iudex statuit terminum ad opponendum contra processum,
63 columna 1. Et † quid in duobus impuberibus contestibus? Vide Alber. in dict. l. in testimonium, & Iason. in d. l. final. C. de his, quibus, ut indign. & in l. 1. columna. final. in lect. C. de summa Trinitat. & in l. 4. §. si tibi indicium dedero, column. antepenul. & ul-
64 tim. ff. de condict. ob turp. caus. Sed † quid quando plures in rixa sunt, & unum tantum inuenitur vulnus, uel duo, cum longe plures interuenerint, an possit contra omnes inquiri? Videtur ꝙ non possit, quia ignoratur quis intulerit vulnus, & ideo omnes veniunt absoluendi. ut habetur per Alexan. in cons. 15. uol. 1. & 14. col. 3. uolu. 3. & per Fely. in c. significasti de homici. Veritas est in contrarium quo ad formandam inquisitionem, quando par pœna imponi debet, tam pro homicidio, quàm pro auxilio. quia uulnus adscribitur illi de quo magis dubitatur, cum auxilio aliorum. Ita Ang. in l. fi. ff. de sicar. & pauci sciunt illam decisionem, licet in suo naturali loco, ut dixi supra in tit. de delicto. ubi uide circa finem. & po-
65 stremo, † si uis perfectè scire quo ad omnes innabiles, an examinati faciant indicium? uide Bartol. in l. maritus, ff. de quæstio. qui complectitur omnes casus, & aliquando uult, ꝙ non sequatur indicium, aliquando ꝙ qualequale. Vnde potes dicere, ꝙ loquitur quò ad inquirendum, ut etiam supra dixi, quia ubi testis non est omni exceptione maior nunquam sufficit ad torturam. d. l. maritus, & per Bart. in l. 1. §. ijdem Corn. ff. de q. dubitauit igitur Bart. de indicio ad inquirendum, & latè dicta Bartol. ibi prosequitur Felyn. in d. c. cum dilectus. col. antepen. & alius seq. Contra hoc tamen facit, quod ponit D. Anton. de Butr. in c. cum oporteat. de accus. qui dicit, ꝙ in crimine hæresis ad inquirendum sufficit sola suspicio, in alijs uero criminibus, est in arbitrio iudicis, qui habet considerare, an indicium sit tale quod sit ualidius fama, uel saltem simile famę, quem But. sequitur Aret. ibi. Sed dic ꝙ loquitur quando fama debet esse munita, sicut dicit text. in d. c. qualiter. quia eo casu etiam indicium debet esse tanti vigoris, vnde cum de iure ciuili nuda fama sufficiat, et qualequale indiciũ sufficere debet,
66 vel dic ꝙ quãdo unus est testis, qui sit omni exceptione maior, facit maius indicium, quàm fama. Patet, quia fama non facit indicium ad torquendum, ut dicam infra in materia torturæ testis: & ideo indicium erit æquale famæ, & tamen erit qualequale. Et hoc est quod dicimus ꝙ fortiora sunt indicia, per testes, quam per famam. Et quia uidistis ꝙ fama, uel aliud indicium præcedere debet: ideo generaliter esset uidendum, an alia sint necessaria. In quo vide Ang. Aret. in dicta glo. hæc est quædam inquisitio. in vers. Quarto principaliter quæro. & per Marian. in d. c. qualiter. in 9. art. prin. in 11. q. ubi de fama loquitur per 60. col. etiam in
67 q. 104. & duabus seq. Et † quia in primis dicitur, ꝙ iudex debet esse competens, & reus debet esse suppositus iurisdictioni eius, iuxta totum tit. C. si a non comparen. iud. fue. iudi. & l. 1. C. vbi de crimine agi oporteat. &c. si diligenti. de foro competen. Ideo esset expediens hic ponere materiam iurisdictionis solum tamen ad causas criminales pertinentem, ac materiam pręuentionis, etiam declarando decretum de maiore magistratu, ꝙ habemus in hoc dominio Mediolani, quo restringitur iurisditio feudatariorum: quam tamen materiam, quia prolixa est reseruabo post cętera requisita. Secundo igitur ad in-
68 quisitionem formandã requiritur, † ꝙ prius citentur personæ offensę, quibus præfiga-
k tur terminus k ad accusandum, gloss. est in capitu. presbyter si a plebe. 2. quæst. quinta Bald. in l. Senatus. C. qui accus. non poss. Angel. in d. l. si uacantia. Alexand. in l. 2. §. si publico, ff. de adul. & Marian. ubi supra, in q. 109. non tamen seruatur in partibus nostris, ut etiam dicunt Angel. in d. l. si uacantia. & Cataldus in tractat. syndic. char. secunda, columna vltima. uersiculo, ergo

tamen quod est malum, quia melius ueritas
69 elucescit. Et † an possit postea monitum pœnitere, vide Felyn. in cap. de his accusat. versiculo, limita secundò. & in ca. licet beato. columna fi. de accus. & August. de Arim. ad Angel. in dicta glossa. hæc est quædam inquisitio. charta 6. col. 1. vers. adde aliam limitationem.
70 Tertiò requiritur, † quòd ante inquisitionem formatam dentur capitula, & publicentur tam dicta testium, quàm nomina. dicto cap. qualiter, §. debet, & est rationi consentaneum, quia super his uenit disputandum cap. cum oporteat. & in cap. inquisitionis. in fin. & in d. c. qualiter. de accus. & consequentia ualet. Est disputandũ super tali processu ergo debet dari copia. ut Bar. in dicta leg. fin. in penul. quæstio. ff. de quæstio. & alibi sæpe. Et cum de hoc habeamus text. in dic. § debet. ut paret ibi in verbo, inquirendum non uidetur aliter dubitandum. Et dicit Aret. ibi, quod iste est communis sensus ad illam litteram. Et ita cum Perus. in ca. 1. & 2. de accus. in 6. Et intellige semper quando pars opponit, dicto c. 1. & 2. quia alias ualeret, vt ibi, & re ipsa etiam ita uolunt Bald. Paul. de Castr. & Alexan. in l. 2. C. de eden. Qui & si loquuntur post formatam inquisitionem, tamen loquuntur antequam reus cogatur respondere ei. Et ad hoc ut fundetur intentio iudicis, an sit procedendum super ea. & ita Gandi. in tit. quomodo de malefic. cognos. per inquisitionem. colu. 3. 4. & Pratic. Papien. in uersicul fama publica col. 2. Breuiter concludo in proposito nostro, ꝙ antequam formetur inquisitio procedat dictum. §. debet. & ea quæ supra dicta sunt, vbi tamen procedatur aliquo instigante, vel quærelante. Sed si ex officio puro, non procedunt prædicta, quia eo casu non est necesse ostendere indicia, nec diffamationem præcessisse, nec de diffamatione prius est inquirendum. Ita decidit Spec. in tit. de inquisitione. §. nunc tractemus. versicu. hoc etiam scias. per cap. 1. de offic. ordin. Verum, si inquisitus reclamaret in Senatu, vel coram Principe, ꝙ sine indicijs inquisitus esset, tunc deberet ostendi, ꝙ esset diffamatus ante formatam inquisitionem, vel aliter inditia contra ipsum militassent. Ita Spec. ibi, & alij Doct. relati per Alexan. quos sequitur cons. 120. colum. 1. volum. 7. Sic etiam Gand. ubi supra, & Host. in summa, & de inquisitione. in §. & qualiter proceditur. in versicu. quod si alias contra singularem personam inquisitio fiat, & iudex ex officio ꝓcedat. & in uersic. si autem præsens est is cõtra quem. sic etiam latè Aret. in capitu. cum oporteat. colum. 7. versicul. circa secundum, & in cap. qualiter. el secundo. col. 15. uersic. & ideo malè dixit Ang. est communis opinio secundum Aret. in d. cap. cum oporteat ubi supra. Et ita practicatur, *l* & si aliquo instigatore, & quærelante non detur copia indiciorum, hoc fit, quia in inquisitione dicitur, & etiam ex puro, & mero officio, ut sic effugiamus has difficultates. Et ideo
71 dixit Angel. in l. fin. C. de quæst. quòd † Curia non debet dare copiam indiciorum assumptorum ad eius instructionem. & sequitur Bru. in tract. suo, char. 1. colum. 3. & ideo etiam assumuntur sine citatione partis, vt late per Felyn. in cap. 5. de testi. colu. 3. versi. tertiò limita. Aret. ibidem colum. 2. Conclusio igitur est, quòd debet præcedere infamia, uel indicium, sed non tenetur dare copiam, tamen coram superiore, si non appareret de ea, infringeretur inquisitio. Et si dicis, Quomodo respondetur ad §. debet. & ad rationem allegatam, quod super actis est disputandum? Dic quod aut proceditur iudicialiter, id est, parte citata ante inquisitionem, & tunc procedunt prædicta, quæ non possunt euitari. & ita loquitur d. §. debet. Aut extraiudicialiter ad instructionem curię, ut solet fieri, & iuxta dicta Fel. & Aret. in d. ca. 2. & tunc cessant prędicta. & aperi oculos ne erres, quia non est con-
72 stituenda differentia an ex officio procedatur uel non per c. 1. de offici. ordin. quia nihil penitus facit, imo probat contrarium. Et ita declara omnia prędicta, ut quando ad instantiam partis proceditur, & citata parte ante inquisitionem procedat, §. debet. & idẽ ex officio iudicis, quando citata parte. uerum quia quando ex officio proceditur, iudex secundum consuetudinem, se informat a seipso sine partis citatione, ꝓpterea fit differentia an ex officio, an ad instantiam partis. Et ita in effectu declarat Aret. in d. ca. cum opporteat. ubi supra. Et hoc modo cum theorica concordat practica, concordatque quod dicit Ang. in d. l. fin. C. de q. & Brun. ubi supra, cũ omnibus prædictis. Et ex supradictis habes omnino declaratum illud, quod dicitur, ꝙ quando ex officio proceditur, non requiritur, quòd præcedat fama, nec indicium, nec quod detur copia indicio-

indiciorum, quando vero repetuntur testes, parte citata post litem contestatam, tunc de omnibus debet dari copia indiciorum, siue procedatur ex officio, siue non, quia tunc cessant prædicta fundamenta, & ita Cępol. vbi uide consilio. 66. & Barbat. conf. 17. volum. 1. Et ita seruatur: & ita intellige, quę supra dixi in quæstione, quæro an re ipsa dif
73 ferat. Quartò, videtur necessarium † quòd moneatur prius inquirendus, iuxta cap. nouit. de iudicijs. in quo, si practicam attendamus, hoc ridiculum esset: quia nemo vnquam caperetur, de iure autem secus est, ꝓ quo vide glos. magnam in dicto cap. qualiter. & ibi per Doctor. maxime per Marian. Soc. in dicto art. 9. quæstion. 54. Quinto re-
74 quiritur † quòd inquisitio habeat suam debitam formam, alias non tenet. d. cap. qualiter. & d. cap. inquisitionis. Facit. l. 1. ff. si mensor fals. mod. dixer. & in hac forma est quod pars citetur. Ita Ang. in dict. l. vacantia. in princ. & sequitur Aret. in d. glos. Et de citatione in criminalibus, faciam infra titulum specialem. Est etiam in hoc forma, ut ita concipiantur uerba inquisitionis. Vt si uolueris inquirere de furto comprehendant furtum: Ad intelligentiam cuius habes ante oculos diffinitionem furti, iuxta l. 1. §. furtum, ff. de furtis. est enim furtum contrectatio rei alienę inuito domino, fraudulenta, lucri faciendi gratia. Et ponit Roman. de modo concludendi in furto in inquisitione in consil. 144. & latius Socyn. in consilio 8. column. 1. & 2. vbi vide. Habeas etiam semper præ oculis Bartol. in l. 1. in princip. column. 2. ff. ad Turpil. quod aliqua delicta sunt nominata, & tunc eo ipso quod nominantur potest sequi condemnatio, vt in furto, homicidio: aliqua sunt innominata, ut talis abstulit talem rem, uel vulnerauit talé, & tunc opportet addere qualitates, ex quibus illa sint delicta, puta scienter, & dolose.
75 Veruntamen † non sufficit dicere, Commisit furtum, sed debet exprimi modus. Et eadem ratione non sufficit dicere, Commisit falsum, sed debet exprimi qualitas, & sic debet narrari in qua parte. Ita probatur in l. item exigere, ff. de dom. & in l. prætor dixit, in prin. ff. de iniur. & in le. libellorum, ff. de accus. & ita Ang. in l. 1. ff. de lib. & posthu. Bald. in l. ordinarij. column. 6. uersi. ité quæro nunquid ille. C de rei ued. & sequitur Alexandr. in cons. 71. column. 1. uolum. 3. Quod tamen intelligitur, parte opponente per l. fin. C. de anna. except. ut etiam per Alexand. ibi, & vltra Bald. in d. l. ordinarij. uide eundem in l. ædita. in 17. column. C. de eden. uers. circa secundum. Vnde dicebam aliquando in causa diuersarum falsitatum, quæ imputabantur notario in quodam processu, in quo addiderat, & diminuerat, & ita loquebatur inquisitio, ꝙ erat talis inquisitio inepta: quia non exprimebatur, in qua parte. Et ita obtinui, & ad prædicta vide Ang. in d. l. ædita. columna penultima, & Dec. ibidem, column. 3. qui allegat Bald. in l. prima, C. de confessis, columna. 9. uersicul. iuxta hoc quæro. Alexand. in alijs duobus cons. & seipsum in cons. 83. & tenet allegan
76 do ad hoc Doc. ꝙ, † etiam si pars non opponat non procedat in criminalibus inquisitio generalis, si etiam ex inquisitione appareret quòd ad defensam esset factum homicidium esset inepta, & non posset sequi condemnatio. Et eodem modo, si ex inquisitione apparet, quod furtum fuisset licitum, vel tale, quòd non posset procedi criminaliter, secundum Hippol. in singul. 72. Nam inquisitio dicitur istis casibus inepta, & eodem modo, si uelles formare inquisitionem contra aliquem, qui occidendum curasset Christianum propter pecunias, ita quòd esset in casu cap. prim. de homic. in sexto nō. sufficere dicere, ꝙ mandasset occidi hominem, uel talem, nisi adderetur factum fuisse pecunijs, ita quòd esset assassinamentum, & quòd ille erat Christianus, aliàs non posset sequi condemnatio, iuxta pœnam. dict. cap. 1. Ita Ioan. Andr. Gemin. & alij communiter in dict. cap. 1. Felyn. in c. auditis. de præscrip. colum. penult. Corn. 1. volu. cons. 202. ad fin. & consi. 249. colu. 2. 4. & Aret. con-
77 silio 164. col. 16. Scire autem † an inquisitio sit inepta prodest, quia nulla redditur inquisitio inepta, ita quod non potest sequi condemnatio, & sequitur absolutoria ab obseruatione iudicij, & de nouo inchoatur processus, dict. l. libellorum. §. ꝙ si libelli. cum glo. & dicta l. 1. ff. si mensor fals. modum dixer. l. cum Titia. & ibi Bar. declarans, quæ sententia sit diffinitiua, & quæ absolutoria ab obseruatione iudicij. ff. de accusa. & per Bart. in leg. Iulianus verum debitorem, colum. 1. ff. de condictio. inde. Reficit autem accusator, siue instigator expensas. glo. in l. properandum. §. & si quidem. in uerbo, iudicij. C. de iudicijs. & in §. illo. in uer. ubi in sua sententia. & glos. in d. l. cum Titia. ubi Bartol.

Bar.& ideo vltra prædicta loquendo generaliter ita, vt cum casus euenerit sub generalitate comprehendatur, Scias quod dicitur inepta inquisitio, ratione solennitatis omissæ, iuxta gloss. in c. 1. de libel. obl. & tex. in dicto cap. qualiter, & in dicta l. libellorũ, & idem si ex consuetudine esset apponenda aliqua solennitas, quæ omitteretur, secũdum gloss. in leg. de quibus. in uerbo, inueterata. ff. de legat. 1. l. dicitur inepta, quando causa esset inepta, & impertinens. glos. in l. 1. in princip. ff. de edendo. & in cap. 2. de libell. oblat. in glo. magna. Tertio ratione obscuritatis, siue qualitatis, vt dixi supra, ponẽdo exemplum inter alia, quando esset commissa falsitas in vno processu, & non exprimeretur in quo, & qua parte. per consilium Alex. 71. uolum. 3. & alia quæ supra allega-

78 ui. Quibus adde quòd † etiam inquisitio debet habere, & continere personam delinquentis certam, & saltem per duas demonstrationes. Ita Barto. in l. libellorum ad finem princp. ff. de accusat. Imo bonum est, ꝙ plures duobus ponantur, ut cesset dubitatio secuto banno, & capto bannito, an sit ille, iuxta notata per Bart. in l. diuus ff. de custo. & exhiben. reor. & in l. inter stipulantem, §. Stichum, ff. de verborum obliga. ut etiam per Marian. Socin. in d. c. qualiter. in 10. art. princip. in 2. quæstio. & Angel. in gloss. Caium Sempronij, de nobilibus de monte Oliueto, & non est necesse, quòd sciatur nomen, vt est gloss. in l. 1. §. illud autem, ff. ad Sylla. si tamen de corpore constet, vt ibi, quæ certitudo corporis potest etiam ex præsentia haberi, quando est in carceribus, vel quando est absens per signa corporis, vt latè per Angel. in §. quadrupl. Institut. de actio. & Hyppoly. in practica noua, col. 1. & Felyn. in capit. auditis, column. 18. de præscript. & dicam latius infra in materia bannitorum, in quæstione, An bannito capto statim possit caput amputari. Quartò,

79 ratione † conclusionis, licet adsit narratio ita D. Anton. de Butr. in d. cap. examinata. de iudicijs. per pulchram rationem, requiritur enim conclusio in libello. Bartol. in l. si pius. in decima columna, ff. de operis noui nuntia. Iason in §. 1. Institut. de actio. & Felyn. in c. 1. column. 1. & seq. de litis contest. & sufficit conclusio, siue narratio, D. Anton. de Butr. in d. cap. examinata. Nec etiam requiritur, quòd prius præcedat narratio, deinde conclusio. cap. per tuas. de cond. apposit. ubi D. Anton. & Card. Alex. in criminali tamen non requiritur conclusio, sed sufficit narratio. l. 1. §. 1. ff. ad Tur. vbi uide Bar. distinguentem inter delicta nominata, & innominata, & Bart. in d. leg. libellorũ. in princ. ad finem. & Iaf. in l. diuortio, colum. 9 ff. solu matrim. & omnino Alexand. in d.

80 l. libellorum. Cõsuetudo tamen † obseruat ut concludatur hoc modo in inquisitionibus. Super quibus *m* omnibus intendit procedere, & punire repertum culpabilem secundum formam iuris, & statutorum, vt attestatur Bart in d. l. 2. §. si publico, ff. de adult. colum. 4. Bart. omnino in l. uerum, ff. rerum amot. & Aret. in trac. suo, in glo. secundum formam iuris, & statutorum. Iason in leg. omnes populi. in 5. columη. ff. de iust. & iur. & Ange. ubi supra, in gloss. sequen. Homodæus in tractat. syndic. in charta secunda, column. fin. versicu. conclusio. Ang. in le. nec non ad querelam. char. 9. colum. 9. uers. & primo quæro. & Homodæus in eodem tractatu, char. 1. colum. vltim. uersic. l. super quibus omnibus, & singulis. ubi dcalarat hanc materiam, & ponit quid operetur dicta clausula. Vide etiam Marian. in d. cap. qualiter. in 11. artic. princip. quæstio. *63 67. 65 64.* vbi, & de dictis, & alijs quid operentur: unde, si inquisitio sit minus apta, an adaptetur per aliquam ex dictis clausulis, recurras ad prędicta loca. Quintò, dici-

81 tur † inepta inquisitio, quando exprimitur vnum delictum, pro alio, vt dixi supra, maxime in secunda ineptitudine, argum. text. in dicto capitul. examinata, secundum vnum intellectum, & secundum dict. leg. 1. ff. si mens. fals. mod. dixer. & quia delicta expediuntur officio iudicis, & non iure actionis, ut per Alexand. in l. 1. §. sublata, ff. ad Senatusconsultum Trebellianum, columna 2. in fine, & principio sequentis. & in dicta l. libellorum. versicul. ultimo nota, ideo dixi. Facit in argumentum capitul. examinata, secundum vnam lecturam, quia textus ibi loquitur in actione, uerum quando procederetur sola facti ueritate inspecta, aliud esset secundum Bartolum, in leg. Aemylius, ff. de minoribus, column. prima, Alexan. in l. si ita stipulatus, §. Chrys. col. 5. ff. de uerb. obli. Et pro prædicta ineptitudine, uide oĩo Alex. in l. habebat,. ff. de iustit.

82 ubi decidit per illum tex. ꝙ quando † unũ delictum deducitur in inquisitione, & aliud probatur, quod sequitur absolutoria ab obseruatione

obseruatione iudicij; & idem Alexan. cons. 128. in secunda columna, in 4. volumine, & cons. 121. columna tertia, volumine 3. & in dictis locis, idem quando allegatur delictum cum vna qualitate, & postea probatur sine ea, & loquitur Alexand. in dicto consi-
83 lio 121. etiam quòd † apponatur clausula, Peto ius iustitiamque mihi ministari, & vide latissimè de ista materia ad Felyn. & in apostilla impressa in capitulo examinata, & uide etiam Socin. circa declarationem supradictam, quando proceditur sola facti ueritate attenta, in consilio 146. columna 7. Sexto, di
84 citur † inquisitio inepta respectu finis, quia ago remedio recuperandę contra eum, qui non possidet dicto cap. examinata, secundum alium intellectum. Septimò, ratione
85 † rei illicita, gloss. est notab. in l. 1. ff. de offi. assessor. & ibi Doctores, maximè Iason. exempla accommodant. Octauò ratione iu
86 ris † notorij Abb. in dicto cap. examinata, column. penultim. vbi allegat cap. sacerdotibus, 11. quæstio. 1. & ibi uide omnino. Nono, ob uitium citationis, vt dixi supra post Ange. in dicta l. uacantia. Et aduerte, quia aut vitium est patens, & supplet iudex ipse, etiam nemine opponente, aut non est patens, & tum expectantur probationes de ineptitudine, ita notat Abba. in d. capi. examinata, columna penultima. Ex quibus om
87 nibus oritur alia conclusio, ꝙ † ineptitudo non iustificatur ex probationibus superuenientibus, de quo tamen vide Ias. in dicta l. columna penult. & sequenti. ff. de officio assessor. & in §. ex maleficijs, charta penulti.
88 Institut. de actionibus. † Et quando fertur sententia ab obseruatione iudicij, absoluēs, vel propter ineptitudinem iuxta iam dicta, vel quia perempta sit instantia, an idem accusator possit inchoare nouum iudicium, sicut in ciuili facit actor? vide Ias. in l. properandum. §. fi. C. de iud. post Bald. in l. abolitionem, C. de adulterijs. & ibidem per Salycetum, & Salyc. in leg. fi. C. ut infra certum tempus per Fely. in ca. de his, de accusationibus, & text. & ibi Bar. in dicta l. libellorū, §. fi. ff. de accusationibus. Et unus casus est clarus, quando ob defectum instantiæ, quia non potest, ex quo dicitur desistere, ut per
89 Ias. in d. §. fina. Et † an iudex ipse possit prosequi eandem instantiam, quando est impeditus accusator, vel quærelans? uide text. in d. §. fin. in d. l. libellorum, qui dicit posse infra triginta dies, sed tamen non loquitur in iudice, at in alio, in iudice autem vide materiam ibi, & in cap. quia. C. de iudic. & Anan. in cap. qui crimina. de collusione detegen. Imol. in lege inter accusatorem, de plub. iud. Practica seruat, quod possit, ut etiam dicit Ang. in gl. comparuerunt dicti inquisiti, & negauerunt totum, colum.
90 ultima. Sed † an locus *n* mensis, & annus *o*
n requirantur in inquisitione, sicut in accusa-
o tione, iuxta leg. libellorum. ff. de accusationibus. Dic requiri, secundum Bart. ibi, & in leg. 2. §. si publico, ff. de adult. & est communis opinio, ut per Doctores, maxime Felynum, & Aret. in dicto cap. qualiter. §. debet, & ubi non probantur, reus uenit absoluendus, sicut etiam probandæ sunt aliæ qualitates deductæ in accusatione, vel inquisitione
91 vt dicā paulo infra. Sed dubitatur † quid in
p crimine falsi, *p* Bal. dicit non requiri. in c. 5. quib. mod. feudum amittatur, ubi allegat glo. & rationem, sequitur August. de Arim. in verbo, de anno pręsenti. in prima additione. & Ang. in verbo, falsario. uersicu. & tene menti tu iudex. Idem August. in uerbo, hęc est quædam inquisitio. in 4. quæst. Contrarium tenet idem Bal. qui omnia turbat, consilio 54. in 3. volumine, cui credo. Non obstat fundamentum eiusdem in d. ca. 1. quod est, quia delictum secreto committitur, nam etiam adulterium est huiusmodi ut patet, & traditur in ca. præterea. de testibus, & in l. 2. § idem Labeo. ff. de aqua plu. arcenda. & tamen in eo requiritur expressio loci, & tēporis. d. l. libellorum. & ita ex hoc fundamēto Are. reprobat Bald. ubi supra. Nec etiam glossa per eū allegata id dicit, uide tñ Gand. in titu. qualiter fiat accus. columna. 2. uers. sed quæro, si quis. ubi limitat, & Bald. in l. præsbyteri. C. de episc. & cler. column. 36. in quibus locis, quis locus sit apponēdus, quan do testis accusatur de falso, & quando accu
q satur de falso notarius, & quia dies *q* nō est necessarius, dicta lege libellorum. quæro,
92 † an iudex teneatur illum exprimere, si dicat reus se uelle probare, quod tali die erat alibi? Hoc sæpe contingit, uide Bartol. in l. is, qui reus, ff. de publ. iud. dicentem ęquum esse, quod iudex illum exprimat, vel exprimi faciat, ꝙ si non uellet, adhuc Bar. legum magister docet quoniam pacto reus possit se defendere, siue confessus sit crimen, siue aliter probatum sit contra eum: sic Bal. in l. 1. C. de re iud. ubi dicit, quod hoc est in arbitrio iudicis. & ita Roman. & Doctores

in l.

in l.Pantonius.§.rei perduellionis,ff.de acqui.hæred.& Barto.vbi supra:sequitur Marian.Socin.in dicto cap.qualiter. dum quærit quare apponantur illa verba, de anno præsenti,& mense Maii.q.36. Sed latius vide Ias.in l.2.§.si quis Ephes.ff.de eo, quod certo loco.eādem opinionem tenentem, vbi dicit communem opinionem esse secundum Bar.ibi,& in d.l.is qui reus.à qua sententia non est recedendum,consulendo,nec iudicando secundum eum,sic etiam Felyn.& Are.tenent in c.ex tenore. de testibus. in 5.notab.Aret.& Felyn.in secundo notabili,& Signorol.cons.244.col.2.& ideo ita tene, quidquid dicat Imola in d.l.is, qui reus.& idem Signorol.in cōs.245.246.col.fi. Facit quòd in dubio iudicandum est pro reo.l.interpretatione,ff.de pœn.in quo art.etiam vide Angel.in glo.de anno præsenti. & ibi late ad eum. Et si videret iudex uerisimilem obliuionem,tunc cessaret hoc,quidquid simpliciter dicat Ang.in d.l.libellorum. Et iō Senatus noster in sequendo hanc communem cum ista declaratione,remittit petitionem hanc arbitrio iudicis, qui inter cętera etiam hoc debet considerare. Reliqua uide vbi supra, & per Sal. cum additione magna ad eum in d.l.pen.C.de accusationibus.Sed
93 si dies † apponatur in inquisitione, an sit necessarium,ꝙ probetur, quod ea die &c.? Dic esse necessarium,ut per Doctores supra allegatos,Ias.in l.qui aliena.§.fi.circa gloss. 2.ff.de acquirenda hær.Bal. in cons.48.uol. 3.in fin.& Corn.1.uolum.cons.217. colum. prima.Et quando locus, & tempus,de quibus in accusatione siue inquisitione, non probatur,an debeat reus absolui vide Aret. in l.Pantonius.§.rei perduellionis,ff.de acquiren. hæreditate.vbi facit regulam affirmatiuam, & illam postea limitat, vbi vide omnino,& Cla.in l.vt vim.ff.de iust.& iure, colum.31.vers.quinto, & ibi quid de alijs qualitatibus accusationis, uel inquisitionis non postea probatis, an reus sit absoluendus. Necessario etiam est quærendum,
94 quando † quis mandauit delictum committi,& committitur,an in inquisitione apponatur locus,& tempus mandati, an delicti consumat.i Vide Barto.in l. non solum, §.si mandato, uersiculo. quæro unde oritur obligatio.ff.de iniurij.ubi decidit,quòd apponi debet tempus, & locus delicti consumati. quia mandans tenetur propter mandatum,vt per eum, sequitur Angel.in gloss. Sempronium mandatorem. uersicu.septimo quæritur. Et hæc est ueritas. Fallit,quando mandatum per se recipit consummationem a cessante ratione,& ita Bald.in l. non ideo minus. C.de accus. iuxta cap.pro humani.de homic.in 6.& iuxta decretum nostrum factum tempore Regis, Quod solum mandatum punitur pœna vltimi supplicij, quod decretum seruatur, & hoc, ubi iudex intendit eum punire de solo mandato, secus si etiam intenderet eum punire de consummatione, quia tunc uidetur quod esset apponēda qualitas talis respectu utriusque, quia duo videntur delicta,l.si uulnerato seruo.ff.ad legem Aquiliam.Tamen in hoc est difficultas, quia unum solum delictum videtur facta consummatione,ad quorum terminorum declarationem vide Bar.in l.libellorum.in princ.vers.sed quæro aliquis insultauit,ff.de accusationibus.Salic.in l.penult. C.de accusat.& Aret.in dicta glossa de anno præsenti.in vers. Quarto quæro quid si insultus.in quibus locis habes similem quęstionem, Quando insultus fit in vno loco, & sequitur vulnus in alio, quis locus sit attendendus? Et deciditur,ꝙ attenditur locus vulneris,si ius commune inspiciamus, quia vulnus insultum confundit, & similiter si statutum inspiciamus, quando ius commune non confundit,secus si statutum aliter disponeret,puta,pro insultu imponeret pœnam decem, & si sequatur vulnus, pro uulnere imponeret pęnam aliorum decem vel viginti, ut ibi latius, per præfatos Doctores declarantes etiam quando sumus in diuersis territorijs, ultra quos adde latè Aret.in cap.fin.in 1.charta, de foro competenti.& Felyn.in c.primo, de pręscriptionibus colum.3.circa finem, & seq. & uide etiam Ang.in l.1.C.vbi de crimine agi opor. Ad effugiendum tamen difficultates,apponas locum,& tempus mandati, & consummati delicti,quod semper omni in casu uidetur necessarium, ad hoc, ut saltem ex mandato posset sequi pœna iuris, quæ est extraordinaria,ut habetur in d.l.non solum §.mandato.& ibi Imol.in leg. si ut proponis,ff.de fideiussoribus. Et verum est in solo mandato,sed vbi sequitur consummatio, adhuc non sumus extra prædictas difficul-
95 tates. Coram tamen summo † Pontifice non est necessaria hęc solennitas:Fely.in ca. 1.columna 2.circa fin.de lit.contest.& quid quando a parte non opponitur? Socin. cons.

conf.146.column.1.& sequen. vbi de alijs, & per eundem in consi.55.circa fina.& per
96 Gandi.quali.fin. accus. Et † licèt non esset ex statuto necessaria hæc solennitas, tamen requireretur probatio.Bart. cons.172.colu. fin.& Bald.in 3.volumn.consilio 353.circa medium, sed non solum probatio, uerum etiam confessio requirit locum tempus.Bartol.in cons.228. incip. Caterina. Et quid in
97 interdicto † turbatæ possessionis? Videtur non requiri, quia non infamat.l. neque, & ibi gl.ff.de vi,& ui armata.quę glossa sentit,ꝙ nec oriatur infamia facti quo casu uidetur, ꝙ nullo modo requiratur,l. prætor edixit.in principio.ff.de iniurijs, & ibi latè Barto. uide Felynum in cap.licèt causam. de probationibus.in duodecimo notabili.
98 Si † tamen ex statuto essent remissæ solennitates iuris positiui,non requireretur hæc solennitas,Alexan.cons.6. uolum.2.colu.3. & 5.uolum.cons.94.colum.6.Et ideo statutum nostrum,quod est huiusmodi,expresse disponit, ꝙ tantum apponantur locus, & tempus. Rom.tamen aliter tenet in consi.
99 191. Et † quid in remedio reintegrandæ? Vide Alex.in d.consilio,& Ias.in l.certi cō dictio.in princip. columnn.8. & sequen.ff.si
100 certū peta.Et † in inquisitione generali non requiritur,Bald. in cons.353.in quinto volumn. & eodem consilio 428.circa prin. vide etiam in hac materia Aretin.in cap.1. columnn. prima, de libelli oblatione, & per eum,& Fely. in dicto cap qualiter.el secun-
101 do,de accusationibus.Et quid † coram arbitro: ponit Bal.3.uol.cons. 116. & quando impugnatur testamētum usurarij,ponit idē
102 Bal.in cons.87.in 4. uol.Et † quando in inquisitione est deducta qualitas r loci, & tēporis,non sufficit ꝙ testis dicat tale maleficium esse commissum in genere, quia propter hoc non probaretur tempus, & locus inquisitionis,& sic diceretur aliud tempus, & non posset sequi condemnatio, sed debet dicere testis contenta in inquisitione esse uera,uel uidisse fieri maleficium loco, & tēpore,de quibus in inquisitione,ita Bart.significanter in l.prima.ff.de aleator.& in l.Labeo. ff.de supell.lega.ubi uult amplius,quòd licèt dicat contenta in capitulo esse vera,& si tamen postea interrogatus de ratione,dicat ꝙ uidit fieri maleficium,non addendo locum, & tempus,non sufficit. Sequitur Aretin.in l.sequi electione, §.1.ff.de legat. Angel. in glossa, qui iudex ad probationem suæ inquisitionis,per Felyn.in c.auditis. columna 17.de præscription.& capit. sedes col. 9. de rescriptis. Aretin.in cap.in præsentia col. 6. de probat.Soc.cons.89.columnn.4.& significanter Bald.in 2.vol.cons.314.& in 4.cons. 420.Felyn. vbi uide in ca. cum causam, de testibus.columnn.12. & Alex. cons.100.col. 5. circa finem,volum.1.Vides igitur ex præ
103 dictis,quòd † multi modi sunt impugnādi inquisitionem, & de alijs etiam ponit Salic.in l.ea quidem.C. de accusat.Sed pone,
104 † ꝙ in inquisitione reperiatur aliquod vitium,an possit eidem addi,uel diminui? est materia.l. ædita.C. de eden. & ponit latè Ang.in gl.qui dictus iudex addidit, uel detraxit.& Marian.in dicto c. qualiter. in 11. art.princ.in 73.q.& ibi, ꝙ potest fieri additio,uel diminutio usque ad litem contestatam,sicut in ciuilibus. In ciuitate tamē ista Mediolani cessat hæc difficultas propter
105 statutum,† ꝙ inquisitioni nil possit addi, vel diminui,quod statutum seruatur. Sed illud tū intellige,ubi tractatur de additione, vel diminutione. Verū,vbi sub ui uerborū cōpræhēderetur illa additio,cessaret, vt qn̄ ita est cōcepta,ꝙ etiā cōpræhēdit qualitatē quæ in spē nō exprimitᷓ in inquisitione,puta,si quis esset ex vulnere inquisitus cū clausula super dependentibus,& connexis,quia tunc posset sequi cōdemnatio super morte secuta,quæ aliàs fieri non posset,ut per Marian.Soc. in d.cap.qualiter in 11.art.princ.q. 63. Ang. Aret. in gl. emergentibus,& contingentibus,& in glossa. vna alia percussio-
106 ne,& vulnere.Item † licèt non possit fieri additio,vel diminutio, tamen potest denuo formari inquisitio ante nomen rei receptum inter reos,quia magis complectitur veritatem,l.fin. plures, ff. de accusat. & ibi Bar. & leg.2.§.fi.§.cum lege sequenti,ff.de adul.Et idem si primò formaretur sine animo deliberato,nisi statutū repugnaret, imò post nomen rei receptum inter eos. Idem quando ex qualitate grauior fit causa, ut in exemplo prædicto,quia nō debet fieri pręiudicium per minorem causam maior. leg. per minorem,ff.de iud.cum similibus. imò
107 post condemnationem † super inquisitione sine animo deliberato potest ad instantiam fisci,vel alterius prosequentis propriam iniuriā,vel suorū,alia formari inquisitio. imò ipsemet iudex ex mœro officio,& ad instantiam cuiusuis personę, ita solenniter Bar.in l.Senatus,ff.de accu.in vers.extra glo.& ibi comprobat

comprobat per efficaces rationes hanc opinionem, & respondet ad textum in dicta l. prætor edixit, §. 1. ff. de iniur. qui semper allegatur, q in accusationibus, quæ dantur ad vindictam, non inspicitur utrum maior pœna ex vna quàm ex alia sequi possit, sed sumpta vindicta ex una lege, alia lege non potest amplius reus puniri. Et ideo si inquisitus de vulnere sit pro eo punitus non poterit puniri ex morte, ut per Ang. in dictis gl. & Are. cons. 58. char. 3. uers. 2. principaliter. Ex quo cauere debēt iudices, ne inquirant, nisi secuta morte, iuxta dicta Bar. in l. damni infecti, §. Sabini, ff. de damno infec. & in dicta leg. Senatus. & per Cępol. in cons. 4. col. 1. in fina. & princ. sequen. nisi cum dicta clausula, vel etiam aliter, ut per Angel. & Doct. vbi supra. Nam Bart. respondet, & docet in quæstione sequenti, in vers. quęro qn. quomodo iudex debet se habere, quando pro prima fuit secuta executio, vel saltem condemnatio, & etiam quando secuta est absolutoria super prima, vide ibi Bart. & in l. denunciasse, §. quid tamen, ff. de adulter. & dicam infra in materia sententiæ.

108 Aduerte tamen ad prædicta, quia licet † inquisitus de vulnere non possit de morte damnari, nisi esset inquisitus de animo deliberato secundum Decretum, tamen cum clausula prædicta potest, vt dixi, sed intelligitur verum per Marian. Soc. si mors sequitur ex vulnere, non si sequitur ex malo regimine. Quæ consideratio uidetur dura, quia omnino dicitur dependens, licet non immediatè, per tex. in le. qui domum. ff. locati. tamen sum cum sententia Mariani, per l. qui occiderit. §. in hac. & §. si. ff. ad l. Aqui. Nec dicta l. qui domum, facit ad rem, quia licet congestio fecerit humorē, non tñ vulnus fecit mortem. Et satis hæc opinio patebit clare, si uidebis materiam connexorum, dependentium, de qua per Bart. in l. Aurel. §. idem quæsi. in fine. ff. de liber. lega. & Fel. in c. cum inter, column. 4. de re iudic. & habetur in ca. translato. de constit. Esset etiam

109 † discutiendum circa significationem singulorum uerborum contentorum in inquisitione, prout faciunt Marian. in d. c. Ang. in d. suo tract. & pleriq; alij. Tamē hoc potius esset transportare, & inuoluere, & ideo dicā tantummodo de paucis, quibus aliqua addere possum. Vnde primò quæro quare apponantur illa verba, Armatus vno ense, vel pugione? Et dic, vt demonstretur genus armorum ad ostendendum, an fuerit animus occidendi ſ vel non iuxta l. 1. l. lege, & l. diuus

110 §. diuus. ff. de sica. Nam † ex qualitate armorum denotatur iste animus, dic. l. 1. §. D. Adrianus, & c. significasti, de homici. in fin. Bart l. significanter, in d. §. 1. ad quem semper recurritur. Vnde si habens gladium in manu percutit cum fuste, aut pugno, videt non habuisse animum occidendi, adeo q licet sequatur mors, non tamen videtur, q pęna legis Corneliæ de sicarijs teneatur, per not. in l. omne delictum, §. si quis cōmilitonem. ff. de re mil. & quod tradit Bart. in d. §. 1. ita Marian. in q. 66. artic. 10. remittens tñ se ad dicta per eum, in c. de his, de accu. quē refert Felyn. in d. c. significasti, col. 4. uers. 2. limita. ubi plenè, & significanter tractant hanc materiam. cōsideratur etiam, ut ex dictis ibi apparet ad coniiciendum hunc animum, & instrumentum, & locus percussionis, & locus loci, puta, an iuxta cerebrum,

111 vel in facie. Nam † uidemus tota die, maximè in mulieribus nimia sua sæuitia prouocantibus amatores, vulnera in earum faciem illata animo deformandi, non autem occidendi. Fely. tamen loquitur, quando id fit cum instrumento non apto ad occidendum iuxta textum in capi. significasti, in fi. Verum ad duo est aduertēdum, primò quo modo vellet percûtere. pone enim q vellet percutêre iuxta cerebrum, & casu percutit faciem, tunc illud esset. Secundò ad-

112 uertendum est, q etiam † ex quantitate, & qualitate percussionis, etiam in facie cū ense facta posset perpendi, q non esset animus occidendi, Nam si testes dicerent, q ictum ad faciem intulit, & faciem percussit, & nihil fuit impedimento percutienti, quo minus posset iterare ictum, tamen vlterius progressus non est, imò dixit se nolle vlterius percutere, quia satisfecit voluntati suæ, certè non est animus occidendi iudicandus, maximè quando inimicitia non esset admodum atrox inter eos. Hoc colligo, & dictis Alber. in tracta. suo statutorum, q. 64. Eodem modo quando in alia parte corporis quis percuteret, non tamen in persona, nec in capite, sed in brachijs, vel tibijs & ictus non esset valde magnus, nec inimicitia attrox, iuncto, q potuisset iterare, si uoluisset, & noluit, non esset iudicandus animus occidendi, ubi tñ allegaretur animus debilitandi, in dubio. n. creditur, q fuerit animus occidendi ex qualitate instrī. Sed

in his

in his casibus adsunt præsumptiones, quæ tollunt illam iuxta l. diuus, ff. de in integr. restitut. Sic igitur iudex oculatus multum, & cautè aduertat ad factum, & facti qualitates. Alia circa animum occidendi latius dicam infra in materia homicidij

113 Secundo quæro, quare † in inquisitione apponātur illa uerba, Scienter & dolosè. Et dic, ꝙ ideo fit, quia sine dolo non posset imponi pœna corporalis, ut tradit Bar. in l. 1. §. 1. ff. si quis test. liber esse iuss. fuerit. ut per Marian. ubi supra, q. 47. & Ang. in glos. scienter dolosè. Non tamen sunt necessaria in his, quæ naturaliter illicita sunt, ut homicidio, furto, falso, & similibus, quia in istis præsumitur dolus, l. 1. C. de sicarijs, & Bartol. in l. dolum, ubi uide, C. de dolo. & ubi supra in d. §. 1. quinimo talia delicta non solum habent hanc præsumptionem, imò a dolo essentiam accipiunt, & sine eo existere non possunt. Bartol. in l. si is, qui. § fin. ff. de furt. & in d. l. 1. §. 1. ff. si quis testam. liber esse iussus fuer. & Areti. in cons. 30. colum. 2. Adeo ꝙ licet quęlibet causa excuset à dolo. l. igitur potest. ff. de libera. causa. tamen fallit in delictis, quia nō præsumitur, quòd iusta causa mouerit delinquentem, ut per Aret. dicto cons. columna 2. & Alexand. cons. 203. col.

114 penultima uolum. 1. Sunt † tamen multę pręsumptiones, quę faciunt cessare dolum in homicidio, ut est glos. in d. l. 1. C. de sica. & ibi Doctor. Cœpoll. cons. 33. columna. 3. & latius in consi. 31. ubi cumulat decem pręsumptiones, & inter alias ponit hanc. Quando quis sponte se constituit, quam pręsumptionem haberem pro legitima, vbi iudex, in cuius carcere se constituit, non diligeret pecunias, sed honorem suum, sed quis est, hic, & laudabimus eum? Sunt igitur optimè dicta uerba, Scienter, & dolosè, in ijs, quæ de sui natura non sunt illicita, ut receptare bannitum, frumenta uehere extra dominiū prohibentibus ordinibus huius dominij, & similia delicta cōmittere, quæ ciuilia sunt,

115 non autem naturalia. Tertiò quæro † quare apponatur illud uerbum, appensatè? Dic, quia est grauius delictum, quod committitur animo quieto, & deliberatè, quàm ex prouocatione, & in rixa. l. respiciendum, §. delinquunt. ff. de pœn. Et ideo committens homicidium deliberatè, facit se indignū gratia illius delicti, secundum laudabile institutum Principum nostro R. licèt tamen quandoque in his casibus maxima ex causa concernente conseruationem totius dominij, viderim huius ianuæ ferreas postes ape-

116 riri. Scias tamen, quòd † occidens in rixa hominē, punitur non minus grauiter quàm si id faciat deliberatè. l. fin. ff. de sica. & Bar. in 1. colum. 2. opp. & ita Aretin. in d. consil. 80. colum. 2. Nec tibi mirum uideatur, ꝙ in eandem pœnam uterque incidat, cum tamē unum delictum, sit altero grauius, quia hoc permittitur in infinitis casibus. ut in toto tit. ff. ad l. Cor. de sicar. Nam ibi etiam in eandem pœnam incidit, qui hominem ueneno interimit, sicuti ille, qui cum armis, & tamen est grauius delictum, ut ibi patet. Possem allegare multa alia capita, siue exempla, quæ consulto prætermitto. Fateor tamen

117 † ꝙ regulariter maior pœna maius delictum arguit, minor verò minus esse indicat. ca. non afferamus stateras. 24. quæst. 1. Bar. in l. leuia. in prin. ff. de accus. & per Dec. in ca. at si clerici. in princ. 6. not. de iudic. & cons. 65. & per Socin. cons. 157. Tamen eadem pęna non arguit ęqualitatem in delictis, sicut nec etiam semper maior pęna arguit maius delictum, vt notatur in capit. admonere. 33. quæst. 2. Et licèt iudex possit imponere eandem pœnam causa homicidij prouocati, quæ pro deliberato imponenda est, potest tamen etiam non imponere mutando illam, ut per Abb. in c. dilec. filij. de exc. & alibi, & refert Felyn. in eod. cap. colu. pen. in princip. ubi omnino uide. Sed non seruatur in dominio nostro, quia nec Princeps nec Senatus pateretur, ut pętores, & alij iudices maleficiorum mutarent talem pœnam, maximè si de homicidio agatur. Est tamen ad-

118 uertendum, an † hæc prouocatio ab offendente prouenerit, quia tunc sibi non prodesset, argum. l. quoniam multa facinora, C. ad legem Iul. de vi public. & dicam infra latè in materia homicidii, vnde in Senatu Regio tempore Gallorum, etiam ꝙ homicidium esset patratum in rixa, tamen si orta erat rixa ab homicida, vel non concedebatur gratia absque maxima difficultate, vel si concedebatur, imponebatur homicidæ aliqua pœna pecuniaria, uel exilii ad tempus, & ita vidi sępius tunc seruari, ꝙ etiam his tēporibus in hoc domino obseruatur sub inuictissimo Carolo Quinto Imperatore. Queritur,

119 etiam quare † apponantur illa verba, Mouendo se de loco ad locum fecit insultum? Et dic, ꝙ tunc est insultus, qñ quis se mouet

120 de loco ad locū, vnde † si mecū sis in itinere, uel

re, uel mensa, & te occido, vel vulnero, non dicor insultum facere, vt per Ang in gl. fecit insultum, & Marian. in q. 49. vbi supra. Vnde si duo non mouentes se de loco ad locum, incipiunt rixam, & se offendunt, non dicitur insultus, ut per Are. cons. 34. in penul. colu. in vers. nõ licuit. & nota semper decisio. Bal. in c. 1. §. similiter, col. 2. in prin. quibus modis feudum amittatur, vbi tenet, quod non dicitur insultus, quando non te possum offendere, & licet, quando sum in turri aduersum te, qui in alia repereris, dicar insultum facere contra turrim, non tamen dicor illud facere contra personam, ita ibi Bal. Vnde posset inferri ad arduam quõnem, nam scis

121 † ꝙ qui offendit personam Principis, vel assistentem lateri eius incidit in grauissimam pœnam, quæ etiam egreditur personam delinquentis, iuxta l. quisquis, C. ad legem Iuliam maiestat. per quam, nec legitima debetur filijs, & priuantur successione. Pone modo, ꝙ Princeps sit in ciuitate, quę obsessa sit ab hostibus, inter quos aliqui adsint ex subditis suis, an dicantur committere rebellionem in personam Principis? Et uidetur eos committere, quia obsident ciuitatem, in qua est persona Principis. Tñ decisio, de qua supra, contrarium probat, & maxime, quia lex quisquis. loquitur vbi proditorie quis aduersatur personæ Principis, si bene illam uides, in principio. Et ita glo. & Bar. in summario ibi, dicam infra titu. de crimine læsæ maiest. in uers. lex si. ff. eod. Hoc unum non prætereibo hoc in loco, ꝙ dum essem fiscalis post huiusmodi obsidionem, per hęc fundamenta auctor fui, ne infiniti ciues huius dominij qui erant cum Gallis, aduersus Principem nostrum obsessum, uel ut melius loquar, eorum filij, pœna dictæ l. quisquis. punirentur. Quare apponuntur illa uerba, contumeliosa, & iniuriosa? Dic vt

122 denotetur hæc species delicti. Nam † si singulariter multa delicta patrata sunt, ponenda ẽt sunt particulatim in inquisitione. Et eodẽ modo si simul patrata sunt etiam in inquisitione p nenda sunt cõiunctim prout cõmissa fuerint, qm̃ uel multiplicatur pœna, vel quæ sola est, aggrauatur. l. nunquam plura, ff. de priuatis delictis, & ibi Bartol. & Bal. in l. si familia, ff. de iurisd. omnium iud. Bal. 2. uol. cons. 351. Bart. cons. 108. & cons. 233. Feder. plene cons. 7. colu. penul. in fina. & sequent. & Bald. 2. uolum. cons. 259. & 4. uolum. cons. 387. & 5. cons. 247. & 348. Soc. cons. 33. uolum. 4. & Cœpolla cons. 77. post principium. & cons. 78. colum. fina. in quibus locis plura late circa materiam, dictæ legis, nunquam. quando scilicet dicantur plura delicta, vel vnum tantum & quando unica pœna imponatur, uel diuersa, & quæ dicantur verba iniuriosa, uide Barto. in l. item apud Labeonẽ. §. ait prætor, ff. de iniur. Angel. in glos. contumeliosa. & iniuriosa. & per Soccin. cons. 164. colu. 1. & 2. Et scias, quod

123 † pro qualibet minima iniuria potest agi actione iniuriarum, textus est in cap. cum te. de re iudic. Vnde alias condemnatus quidam fuit, qui dixerat mulieri, Tu me pari la pota da Modena. Si autem qui iniuriam profert dicat uerum, non uidetur eum posse puniri, l. eum qui nocentem. in princ. ff. de iniur. Tamen. Felyn. tenet contrarium in dicto cap. cum te. ad finem. & bene per tex. in le. iustissimos. C. de offi. rect. & etiam

124 Abb. in dicto cap. in fin. Veritas † igitur cõuitii non eximit quem ab hac actione, & in dubio præsumitur animo iniuriæ inferendæ quis conuitium dixisse, l. si non conuitij. C. de iniurijs. Fallit in iudicio, ita Abb. & Felyn. ubi supra. & Roma. cons. 96. colum. 2. & res iudicio pendet a futuro euentu, quia si constiterit uerum dixisse, cessat actio iniuriarum, aliàs, secus, ut in dictis locis. Sed

125 † quando extra iudicium, & tamen cum causa tex. est in l. item apud Labeonem, §. si quis Astrologus, ff. de iniur. & ibi glo. parua in uerbo, si quis. Vnde dixit text. in l. quisquis, C. de postulando, & ibi glo. in uer

126 bo, utilitas † ꝙ aduocatus potest obijcere cõuitia in alteram partem, quantum poscit

127 utilitas causæ. Propterea † possum etiam ire ad superiorem, & narrare, quod talis iudex tulit sententiam iniustam, ad hoc, ut eũ puniat. & moderetur sententiam, ita Roma. cons. 378. colu. 2. & ita quotidie uideo fieri in Senatu, & res de plano procedit, quando exprimitur causa, ut puniatur, uel retractetur sententia, sed si simpliciter narro superiori talem tulisse falsam sententiam, aliud videtur per dictam l. si non conuitij, tamen idem uidetur, etiam tunc dicendum, quia præsupponitur iuisse ad superiorem, vt castigetur iudex, vel ut retractetur sententia. Et de materia vide Alexand. & Doctores, in l. fina. ff. quod quisque iuris. Felyn. in capitu. de exceptione, in fine, & in capitul. dilecti, colum. 6. eod. titu. ubi ponit remedium

128 † euitandi actionem iniuriarum, ut reuocetur

cetur uerbū iniuriosum. Dicā de his latius
129 infra, in titu. de iniur. Et † quæ dicantur verba diffamatoria, & infamatoria, & an blasphemare sit verbum iniuriosum, & quæ differentia sit inter blasphemare, & maledicere, vide Bart. & Doct. in l. turpia, ff. de l. 1. & Doc. in d.c. cum te. de re iud. in l. item Labeonem, §. sed quod adijcitur, ff. de iniur. Et quid sit blasphemia, & qua pœna punitur blasphemia, uide ultra Ang. & Augu. de Arim. ad eum, Ang. ubi supra, D. Ant. Corf. in rubr. de iureiurando. in uers. 10. quæro. & Iaf. post Bar. in l. ait prætor, la prima, §. iurari, ff. de iureiur. Super hoc tamen habemus Decretum æditum superioribus annis sub duce nostro Francisco I I. vltra alia decreta aliquando ędita per alios principes. Et nemini
130 dubiū est † quod uituperose loqui de Deo Virgine Maria, & Sanctis est blasphemare, & maledictum proferre, quod dum refertur ad Deum, & diuinam maiestatem, simpliciter. dr̄ blasphemia, dū ad homines, aliquando maledictum, & aliquando blasphemia, ita Bartol. in l. item Labeonem. §. ait prætor, ff de iniur. per Bal. & Ang. in l. 1. C. si quis imp. maled. & ideo dicit Hostiensis in titulo de maled. § fi. col. 1. ꝙ dicitur blasphemus, qui vituperose loquitur de Deo sicut de vno scelesto: exépla patent, & aliqua recenserem, quæ etiam nunc malo in vsu sunt, sed obstupesco ea cogitās, nedum commemorare possum, & vidēdus est Iaf. in l. 3. §. iurari, col. 3. qui dicit, quòd propriè blasphemia est, quando aliquis in incontemptū Dei aliquid dicit, vel turpia & scelerata verba in Deum profert, exempla ponendo de quibus ibi. Sed si quis iurat per capillos Dei, ventrem, sanguinem, corpus & similia, an dicatur blasphemare: videtur ꝙ non, vbi iuret aliquid afferendo, secus si ita iuret detestando; vel vituperando, quia tunc punit̄ pœna blasphemiæ, de qua in c. 2. de maled. Iaso. in d. §. iurati; dicit simpliciter, ꝙ talis iurans propriè dicitur blasphemare. Bartol. etiam in Auth. ut non lux. contra nat. vult, ꝙ talis iurans per membra Dei dicatur blasphemus, & ideo infert ad statutum, & ponderat tex. ibi, & alium in cap. si quis per capillum. 22. quæstio prima, qui bene probant. Est verum quòd opinio Hostiensis potest defendi, quia distinguit, cogita. Ego sum simpliciter cum illa opinione, ꝙ sit blasphemia, etiam quòd afferat: quia eo modo dicitur iurare in contemptum fidei nostræ atque nulla habita ratione talis iuramenti, siue uerum, siue falsum dicat, dicitur blas-
131 phemare & † puniri debet pœna legis, quę est vltimi supplicij, iuxta d. tex. in Authen. vt non lux. contra nat. hoc colligo ex dicto Salic. in l. 2. C. de rebus cre. vbi omnino vide. Et ideo tale iuramentum per sacra prohibita simpliciter est damnatum. Barto. & Doctor. in dicto. §. iurati. Sed si iuretur per sacra licita, tunc distinguitur utrū uerum dicat, an ne, ut latius ibi per eum. Ex quibus, dum ordinarem decretum his diebus proximè præteritis iussu Senatus, super blasphemia, quamuis multi vellent, ꝙ facerem differentiā inter blasphemantes, & iurantes per membra, sentientes hoc iuramentum non esse blasphemiam, tamen cognoscens rem aliter se habere, simpliciter prohibui blasphemiā, & maledicta in Deū, Matrem, & Sanctos. Verum, quia aliquādo proferuntur adeo scelerate, ut etiam parietibus horrorem incurrerent, addidi, ꝙ vbi ex natura blaspemiæ grauior pœna adhibenda esset, quòd eo in casu sit in arbitrio iudicis arbitrari etiam usq; ad vltimum suppliciū, iuxta l. ad bestias, ff de pœn. & l. si hominē. cum si. ff. man. Reliqua vide per Iaf. in dicto §. iurati. vbi omnino, & per Ang. Aret. in gl. in uer. uerba iniuriosa, & cōtumeliosa. & ibi in apostillis. Aduerte tamen, quia Bar. in dicto. §. ait prætor. in l. item apud Labeonem. videtur, prędictam conclusionem, quòd omne maledictum in Deum, & Sanctos sit blasphemia, restringere ad maledictum imprecatiuum alicuius mali quò ad futurum: sed nihil est, quia loquitur de blasphemia in omnes, vt ibi. Nam vult, quòd etiam in homines blasphemetur, intelligendo eo in casu blasphemiam per imprecationem mali in futurum, ad differentiam maledicti, quod in homines est aliquid mali dicere, quò ad pręsens, vel præteritum. Communis tamen usus loquendi, non patitur quod in homi-
u nes *u* dicatur blasphemia: & si vis perfectè scire, quando dicatur blasphemia, vide Soc. conf. 102. maxime columna tertia, uersicul. quidquid autem. ubi concludit, ꝙ vbi Deo detrahitur ex his quæ sunt in eius diuinitate, uel ubi Deo attribuitur id, quod non est, siue id quod non conuenit, tunc dicitur blasphemia: allegat Thomam, Ambrosium, & alia. sit ideo si diceretur ad corpus Christi, vel Virginis, uel Sanctorum, non diceretur blasphemia, quia corpus, & sanguinē ha

buerunt. Non obstat text. in Authent. ut non lux. contra naturam, quia loquitur de Deo: fateor, quod si nominaretur membrum, quod etiam esset turpe nominare in homine, quòd forte aliud esset. Quia uerum est. quod turpiter de Deo, & Virgine dicitur, iuxta ea, quæ dixi supra, post Ias. in §. iurar. & quod sit turpiter loqui, & si habuerint talia membra, dicit explicitè Socin. in dicto consilio 102. colu. 4. in fine, & seq. qui etiam per uerbum, fortè, vult quod sit blasphemare, benè clare uult, quòd non sit blasphemare, quando etiam dicitur, ad corpus uel sanguinem Christi non Dei: quia talia membra non sunt impudica. Conclusio est igitur, quod non solum dicitur blasphemia, quando attribuitur ei addendo, vel minuendo, quod nō est, sed & quando habetur turpiter sermo de Deo, quia satis tribuitur ei quod non est, dum obscœna, & impudica uerba de eo
132 proferuntur. Et scias, quod † hoc delictum est mistum, in quo potest procedi tam per iudicem ecclesiasticum, quàm secularem, & punitio unius nō facit, quin alter, & ipse possit suam pœnam imponere. Casus est in d. c. 2. de male. vbi Abb. & Doct. nisi tamen inciperemus à pęna iuris ciuilis, quę est pęna mortis iuxta d. text. ut non lux. cont. nat. quia
133 mors omnia soluit. Et † quid sit periurium, & qua pęna puniatur periurus? vide Doct. vbi supra, & Soc. consi. 7. col. fin. D. Marc. Bauer. in tract. iuramenti. in 7. priuileg. & Ias. in l. si duo patroni. §. si quis iurauerit. ff. de iu. iur. & quia Card. in cle. 1. § 14. q. de spon. dicit, quod est crimen periurij maius homicidio, adulterio, & furto, quod idem confirmat Abb. in ca. sicut. de testi. & Baueria vbi supra, de hoc dubitans, quia est gl. in contrarium, de qua Card. non fuit memor. in c. ille, qui hominem. 22. q. 5. & 13. dist. c. 1. subdit hæc uerba, illud enim certissimū est, quod qui inducit aliū ad periuriū, maius peccatū cōmittit quàm homicida, vt probat casus in d. c. ille. & ibi glo. de quo etiam per Car. in d. cle. 1. §. fi. in 12. q. de pœna etiam periurij habemus statutū in hac ciuitate, quod magis seruatur, quàm decretum memoratū de blasphemante, quia minus curantur quæ ad Deum attinent, quàm quę ad homines. Nam quia blasphemia solum Deū offendit, nemo est qui quærat vlcisci hanc iniuriam, in periuro uero, quia pars læditur, ideo pro eo quod cuiusq; interest, instat. Et quia supra in uers. Et quia vidistis quod fama. reseruaui materiā iurisdictionis post omnē tractatum inquisitionis, quę ad eā maxime conuenit, ex quo principale exquisitum est, Quòd iudex sit competens, ideo de ea nunc aliqua subijciam.

ADDITIONES.

a Inquisitio. Pro affirmatiua Rapha. Cuman. cons. 136. uersus fi. Vitalis de malefic. rubri. de inquisitio. num. 6. Blanc. de iudi. nume. 5. Iul. Clar. sentent. lib. 5. §. fi. q. 3. colum. 5. ver. sed certè. & q. 5. ver. ad inquirendum.

b Non seruatur. Idem Ang. de malefic. in ver. Et ad querelam. num. 5. & ibi Aug. in Apost. ac Vitali de malefic. rubr. quid sit accusa. in ver. inscribere. nūm. 12. Gig. de crimin. lęsę Maiest q. 1. num. 6. Iul. Clar. sentent. lib. 5. §. fin. q. 82. ver. cęterum. hodie de consuetudi. Vide tamen quę subiicit idem Clar. uersic. scias, tamen quod de iure canonico. pro ibi dictis, & pro illa signatura in forma videri poterunt, quę scripsi super signa. grati. titul. de priuatio. uers. priuationes propter crimē.

c Attestatur Dec. Clar. lib. 5 sentent. §. fi. q. 3. vbi rationem adducit. col. 3. uers. etiā ratio.

d Communis. Iul. Clar. ubi supra col. 5. uers. & hanc autem. ad fi. ubi etiam de consuetudine hodierna.

c Ordinarium, uel extraordinarium. Accusationis, seu querelę iudicium, quod dicatur ordinarium, inquisitionis uerò, seu ex officio extraordinarium secundum iura præcipuè, adducitur Innoc. in c. cum oporteat. de accusatio. quem communiter sequuntur prout Dom. meus Dec. in rub. de iudic. in 1. lectu. post num. 76. & in 2. lectu. post num. 43. Alciat. in c. 1 num 14. de offi. ord. Sapia. in l. Imperium. nu. 29. ff. de iurisd. om. iud.

d Aliud indicium. Iul. Clar. lib. 5. sententiar. §. fina. quæstio. 6. versicu. vlterius scias. uersus finem.

e Sola fama. Quod procedere uidetur de consuetudine. Gandi. de malefic. titul. de quæst. num. 39. Hippol. de Marsi. consil. 72. num. 16. August. ad Ange. de malefic. in versic. Fama publica. post num. 41. Verior, & tenenda videtur opin. negatiua, quod fama non sufficiat ad torturam. Et præter Clar. & ab eo relatos senten. lib. 5. §. fin. q. 16. circa princip. qui hanc negatiuam tenent, adduco Paris. cons. 153. nu. 21. volu. 4. hanc veriorem, & æquiorem affirmantem.

f Corrupto. Post Ancha. Cur. iun. consi. 170. Habita. nume. 4. Roland. a Valle, consil. 16. num. 7.

num.7.lib.1.Iul.Clar.ſenten.lib.5.§.falſum poſt princip.

g Socius criminis. Cur.iun.affirmat communem ſocium criminis probationem non facere conſi.170.nume.4.videri poterit conſi. meum 75.ac 77.

h Non exceptis. Idem infra de inditijs,num. 182.Tu uide Deci.ſupra citatum conſ.189. num.9.Roland.conſi.16.num.7.lib.1.ac Iul. Clar.ſenten.lib.5.§.fin.quæſt.21.uerſ. ſi verò quæris an dictum ſocij.

i Seruatur. Vide Iul. Clarus ſentent.lib.5.§. fin.quæſt.20.verſi.Ad formandam.Salyce.in l.ea quidem.de accuſatio. generaliter tenet quòd inquiſitio ſit permiſſa quolibet caſu de iure ciuili,ſicut de iure canonico,vbi pręcedit infamia,vel alia præſumptio. Vide per hunc ſupra titul.de Inquiſitione poſt nu.8. verſic.Salyc.verò.

k Terminus. Infra de citatio.nu.41.ac Clar. ſenten.lib.5.§.fin.quæſt.3.volum.penul.ver. Et conſequenter.in fin. vbi quòd in practica non ſeruatur.

l Et ita practicatur. Contra uidetur Auguſt. Bero.in c.qualiter,& quando, nume. 36. de accuſa.Iul.Clar.ſentent.lib.5.§.fi.q.31.uerſ. fama publica.circa medium.

m Super quibus. Duennas regul.31.nume.3. Marcus Dec.668.num.3.Iul.Clar.ſen.lib.5. §.fi q.31.ver.ſuper quibus.

n Locus. Quòd immo loci expreſſio non requiratur tenuit Bal.in repet.l.ædita. nu.30. C.de edend.uerum illa opin.Bald. communiter reprobatur prout affirmant Card.Alexand.in c.de accuſat. col.33.2.q.8.& Clar. ſenten.lib.5.§.fin.quæſtio.31.in ver.Quid de anno.uerſ.Et licet Barr.

o Menſis,& annus.Quòd in inquiſitione,menſis,& annus exprimi debeat prout in accuſatione tenuerunt Card. Alexand.in allegato c.de accuſationibus.colum.33.2. quæſtio.8. Et hęc opin.vbique ſeruatur vt dicit Ange. in l.ea quidem.num.33.C.de accuſation. ac Clar.pręall.q.31.in uerſ. quòd de anno.

p In crimine falſi. Idem Gand.in tit. Qualiter fiat accuſati.colum.2. ac Ferran.Gariar. conſ.125.Quoniam.nu.3.inter crimin.li.1.

q Dies. Si petatur an exprimendus ſit Plot. inter conſ.crimin.diuerſ. conſ.109.poſt nu. 4.lib.1.Iul.Clar.alios referens ſenten. lib.5. §.fi.q.12.verſ.dixi etiam.

r Deducta qualitas.Generale eſt quòd factum quodlibet cũ qualitate deductũ, unà cũ illa qualitate probandum ſit, nec ſufficiat factũ ſine qualitate deducta probare. glo.in c.dudum.de electio. Alex. in l.diuus.ff.de re iudica.Anton. Corſet.ſingu.269.in ver.qualitas.ubi plura cumulat.Fely.in c.examinata. de iudic. Fallit in qualitate,quæ naturaliter ineſt.Barth.Caſſin.conſ.1.par.4.nu.29.

s Animus occidendi. Nam quę in animo conſiſtunt directò,ac clarè probari non poſſunt, ſed per exteriora,vel extrinſeca, ea per coniecturas.l.1.§.ult.& ibi gloſ.ff.ad Syll.uxori ſuæ.§.ult.& ibi gl.ult.ff.de lega.3.gl.in l.Fulcinius.in verſic.animus.ff.qui.ex cau.in poſſeſſio. eat.

t Homicidium deliberatè. Deliberatè,ac dolosè homicidiũ cõmiſſum fuit illud Cayn, in Abel.Geneſ.4.Herodis in Io. Baptiſtam. Marci 6.& infinita alia, quæ atrociter puniẽda veniunt.Deuteronom.19.Et adeo hęc ab aliis differunt, vt uoluerit. Bald.in l. data opera.colum.4.C.qui accu.& idem Bald.ac Saly.in l.2.C.de noxa.& pulchrè Alexand. conſi.140.videtur in caſũ.lib.2.& Do. meus Dec.conſi.9. Et pro tenui.num.2.ꝙ ſi ſtatuta imponant pęnam mortis pro homicidio, limitanda ſint,dummodo ex dolo,& propoſito illud commiſſum ſit. ſic & ſtatutum Bononiæ,ac Ferrariæ ſuper quo conſuluit Hippolyt.de Marſ. conſ.57. de non moleſtandis committentibus homicidia extra ciuitatẽ, ac comitatum, intelligi debeat de homicidiis deliberatis, ac pręmeditatis Bernard. Plot.conſ.133.incip.Hercules Gonzaga,numer.44.& toto conſilio. inter crimin.lib.1. vbi latè.

u Quòd in homines. Sequitur Iul.Clar.ſent. lib.5.in §.blaſphemia.colum.2.uerſic. ſcias etiam quòd licet Bar.

Titul. de Foro Competenti.

S V M M AE.

1 *Iudex competens dicitur quinque ex cauſis.*

2 *Iudex habens mærum, & mixtum Imperium poteſt cognoſcere de quolibet delicto inter ſubditos ſuos, niſi ſpecialiter datus ſit aliquis iudex ſuper aliqu o delicto.*

3 *Miles in quibus caſibus poßit declinare iuriſdictionem iudicis ordinarij, & ſubire iudiciũ magiſtri militum.*

4 *Præfectus caſtri portæ Iouis cognoſcit tantum ratione delictorum in caſtro a militib.commiſſorum.*

5 *Prætor quando poßit cognoſcere ſuper delicto a familia*

a familia, vel contra commisso.
6 Appellari non potest a sententia per prætorem lata contra unum ex familia sua.
7 Prætor alicuius loci fundatam habet iurisdictionem, quo ad omnes causas in illo loco.
8 Decreti de maiori magistratu Mediolani uerba.
9 Ciuitas quæ semper fuit caput, & nunquam habuit separationem ab aliquo loco, si infeudetur, non comprehenditur in decreto maioris magistratus.
10 Maior magistratus loci separati est ille, qui est iudex in ciuitate, a qua facta est separatio.
11 Feudatarij prætor non cognoscit contra comprehensos in decreto in sua iurisdictione delictum committentes.
12 Feudatarij prætor iudex est in causis onerum vsque ad certam summam contra compræhensos in decreto maioris magistratus.
13 Maior magistratus quando sit iudex inter ciuem & feudatarium.
14 Forensis non gaudet beneficio decreti maioris magistratus.
15 Feudatario subditi, siue conueniant subditum alteri feudatario siue delinquant in iurisdictione alterius feudatarij, cognitio spectat ad prætorem feudatarij.
16 Forensis si offendat forensem in terra feudatarij, cognitio spectat ad prætorem feudatarij.
17 Subditus decreto maioris magistratus potest prorogare iurisditionem prætoris feudatarij.
18 Feudatarij prætor potest ex officio punire subditum suum, qui offenderit ciuem, vel nobilem, secus parte instante.
19 Feudatarij subditus, si occidat sacerdotem, ad quem spectet cognitio, stante decreto maioris magistratus.
20 Maior magistratus cognoscit, quando controuersia est inter plures, quorum vnus est subditus decreto maioris magistratus, secus si non est subditus, ut sacerdos, quia tunc prætor feudatarij cognosceret.
21 Maior magistratus cognoscit, quando quis asserit se subditum maiori magistratui, & prætor feudatarij negat.
22 Massarius ciuis dicitur subditus maiori magistratui, quando maior pars bonorum à ciue est conducta.
23 Inquilinus ciuis in uilla subconductor, & negociorum gestor, non dicitur subditus maiori magistratui.
24 Ciuis ficte, videlicet quando simpliciter illi concessa est ciuilitas, & quando in omnibus, & per omnia est factus ciuis, & quando quo ad forum ciuis esset factus, comprehenditur in decreto maioris magistratus.
25 Ciuilitas concessa post ius feudatario quæsitum, præiudicat si ciuis effectus eat habitatum ciuitatem, secus si non eat.
26 Ciuis quis dicatur.
Incola quis dicatur.
Domicilium quis dicatur habere.
27 Origo propria, vel paterna, facit quem ciuem, non origo antiquorum.
28 Ciuilitas patris, quæ per originem contrahitur transit in filium, non ciuilitas ex domicilio patris quæsita.
29 Ciuilitas propriè dicitur, quæ per originem quæritur.
30 Domicilium inducit ciuilitatem, ut possit ibi quis conueniri.
31 Habitatio longa, vt decennij, facit quem vere ciuem.
32 Origo in comitatu de iure facit quem ciuem ciuitatis, licet per decretum aliud sit.
33 Ciues ciuitatis sunt, qui æstimum habeat in ciuitate non in comitatu.
34 Ciues forenses non comprehenduntur in decreto maioris magistratus.
35 Nobiles forenses dicuntur, qui æstimum habent in comitatu.
36 Nobilis licet pauper, qui in villa habites, & opera rusticana faciat, si non soluit onera cum communi comprehenditur in decreto maioris magistratus.
37 Originarius feudatarij, si incola fiat ciuitatis, subijcitur decreto maioris magistratus.
38 Feudatarius, qui habet regalia, & iura imperij potest cognoscere in causa, quam haberet cum subdito tuo.
39 Dux Mediolani iudex est in causis inter se, & feudatarium suum, quando disputaretur an in pœnam priuationis incidisset, non pares curiæ.
40 Priuilegium speciale, quo conferuntur omnia iura imperij, facit talem principem iudicem inter se & feudatarios suos, non generale.
41 Sententia contra subditum feudatarij, in fauorem maioris magistratus, etiam respectu subiectionis, lata, non præiudicat feudatario in petitorio, aut in possessorio, nisi feudatarius sciens pateretur exequi sententiam, quia tunc in possessorio præiudicaret.
42 Sententia inter duos dominos de subiectione vnius subditi lata, an præiudicet subiecto?
43 Decretum maioris magistratus comprehendit etiam vicecomites, & alios, qui priuilegia habent ab Imperatoribus, & non petunt confirmationem.

confirmationem.

44 Feudatarius fundatam habet intentionem contra incolam loci infeudati, etiã quod declinauerit iurisdictionẽ, sed tũc Senatus prouidet.

45 Feudatarius non cognoscit in causis appellationum a sententijs per prætorem suum latis.

46 Forensis ratione commissi delicti efficitur de foro prætoris illius loci, ubi cõmissum est, quo ad omnem effectum, & puniendi præsentem & citandi absentem, & petendi a iudice originis, uel domicilij, quod remittatur reus.

47 Forenses deliquentes in dominio Mediolani citantur a iudicibus, per edicta.

48 Iudex loci delicti potest petere a iudice originis, & domicilij, quod sibi reum remittat, siue ante sententiam, siue post, quo ad executionem, nisi iudex requisitus præuenisset in procedendo.

49 Decretum maioris magistratus potuit a Principe promulgari ad moderandam iurisdictionem feudatariorium ... legis generalis.

50 Iudex requisitus, ut reum remittat, debet prius cognoscere, an adsit aliqua suspicio delicti, ut quia coram iudice delicti fuerit contumax.

51 Iudex requisitus ut reum remittat, non debet remittere, si nihil sinistri in reo sibi appareat.

52 Remissio rei non potest peti a iudice, qui nullam iurisdictionem habet in reum.

53 Remissio peti non potest a iudice non habente iurisdictionem, etiam quando sunt in eodem dominio iurisdictiones, nec consuetudo in contrarium ualet.

54 Remissio de consuetudine fit a iudice habente iurisdictionem, quando sub eodem dominio sunt iurisdictiones.

55 Consuetudo, ut nõ fiat remissio, inducta dicitur quando sæpius petita est et semper denegata.

56 Consuetudo, quod remissio non fiat a iudice, qui habet iurisdictione in reum, non ualet, nisi in eo loco procederetur contra reum.

57 Remissio non habet locum in eodem dominio, quando in eo adest capitaneus iustitiæ, & super uno delicto tantum proceditur.

58 Remissio habet locum etiam in eadem ciuitate quando proceditur super diuersis delictis, ut a prætore ad capitaneum.

59 Locus qui attendatur, quando delictum principium habuit in uno, & finem in alio.

60 Delictum commissum in confinibus cognoscitur per iudices utriusque territorij.

61 Reus si neget tali loco commisisse delictum, an sit iudex, qui contra eum procedit.

62 Locus delicti quando attendatur, & quando non in pluribus quæstionibus.

63 Locus delicti tantum attenditur, & non originis vel domicilij, & an in eo delinquens possit puniri quando in loco non esset delictum si ibi commissum esset, ut contra bannitum, & contra hostem.

64 Delinquens in territorio ciuitatis fœderatæ loco originis contra hostem domini tali loci, non potest puniri ad requisitionem ciuitatis fœderatæ.

65 Assassinus, qui pecunia occidit vel occidi fecit Christianum, non potest puniri, nisi ubi sortitur forum vel ratione delicti, uel domicilij vel originis.

66 Assassinus non potest puniri a iudice competenti, nisi constet de delicto saltem probabilibus argumentis.

67 Assassinus potest ubique puniri, postquam constiterit de delicto, & declaratum fuerit per iudicem competentem constare.

68 Assassinus subsistentib. probabilibus argumentis, in contumaciam bannitus, etiam banno Pontificio, uel Cæsareo, non statutorum, non potest inpune offendi extra territorium Pontificis vel Cæsaris.

69 Territorium alienum præstat saluum conductum.

70 Vagabundus delinquens potest ubique conueniri.

71 Iudex cuius iurisdictio fuerit prorogata, potest punire delinquentem, licet aliàs non posset.

72 Conuersans in aliquo loco sæpius non potest propterea ibi conueniri, nisi decennalis fuerit conuersatio.

73 Forum ratione iriginis quis sortitur.

74 Forum ratione domicilij quis sortitur.

75 Forum communis patriæ Roma.

76 Princeps trahens ad se aliquam causam, nunquam potest dici iudex incompetens, sicut nec Senatus.

77 Princeps dicitur habere omnes dignitates.

78 Senatus Mediolani ex ordinibus suis non potest de omnibus causis cognoscere.

79 Iudex unius fori cõpetentis præueniens in procedendo alium, facit illum silere siue præueniens sit maior, siue minor, siue eiusdem dominij, siue alterius.

80 Iudex præueniens alium fraudulenter, non impedit processum alterius præuenti, sed uterque ualet.

81 Iudex præueniens alium iudicem, ita demum impedit illum, si obijciatur de præuentione,

alias utrlusq; processus, & sententia valet.

82 Præuentio non potest allegari ab inquisito in loco, ubi inquisitus est contumax.

83 Condemnatus in duobus locis potest cogi ad solutionem vtriusque pœnæ, nisi quando condemnatus in secundo loco, iam soluisset pœnam sententiæ primæ.

84 Solutio primæ pœnæ quando non impedit exactionem secundæ.

85 Gratia à Principe concessa pro delicto in suo territorio commisso, non liberat delinquentem à pœna in alio territorio imponenda.

86 Executio sententiæ a iudice vnius fori latæ potest peti à iudice alterius fori, siue sint eiusdē dominij, siue non: & quomodo.

87 Executor requisitus in causa ciuili tenetur exequi absque alia cognitione, si non potest in illa causa cognoscere, secus in criminali.

88 Executor requisitus debet citare partem, contra quam petitur executio, & cognoscere summatim circa merita, & monere iudicem patentem executionem.

89 Executor requisitus debet cognoscere circa nullitatis exceptionem, & se informare de his, quæ conueniunt executori.

90 Executor secularis potest cognoscere ex integro de delicto, quod pertinet etiam ad cognitionem suam.

91 Executor quibus casibus cognoscat, & quid si deneget executionem.

92 Delegatus an possit implorare brachium alterius iudicis pro executione suæ sententiæ.

93 Executor requisitus si non uult exequi, uel iudex, qui tulit sententiam, si non uult scribere pro executione, quid fieri oporteat.

94 Executio sententiarum si petitur ex vrbe Roma Senatus prius considerat, an latæ fuerint in contumaciam citati, an vero fuerint intimatæ, & non sit appellatum.

95 Solutio condemnationis primæ, etiam quod sit minor, quam secunda, facit quòd postea sileat secunda.

96 Præuentio potest à iudice primo allegari contra secundum, & à primo accusatore, vt impediat iudicem postea inquirentem, sed primo casu non prodest propter consuetudinem Italiæ, ut non fiat remissio, secundo non prodest, nisi reus compareat in primo iudicio.

97 Captura in secundo iudicio præualet præuentioni factæ per primum iudicium.

98 Præuentio primi iudicis præualet, quando reus coram secundo iudice se constituit, maxime quando reus id facit, ut acrius iudicium effugiat.

99 Citatio verbalis, an præponderet capturæ, & quid in eodem dominio, vel diuersis, & quid Mediolani seruetur, & quid quando malitia interuenit.

100 Sententia absolutoria lata in loco delicti parit exceptionem in loco domicilij.

101 Sententia absolutoria lata in secundo iudicio præuento an pariat exceptionem in primo.

102 Præuentus iudex præferatur primo, quando procedit cum qualitate fortiore.

103 Præuenisse Mediolani dicitur, qui primo inquisiuit.

104 Præuentio cessat quando quis eadem hora conuenitur, vel inquiritur sub duobus iudicib. & quid deberent tunc facere iudices, quid debeat etiam facere reus.

105 Citatio legitima, & durante instantia facta sola sufficit ad præuentionem.

106 Præuentionis materia à quibus tractatur.

107 Præuentio an inducatur, si reus intentat. l. diffamari §.

108 Præuentionis effectus, ne continentia causa diuidatur.

109 Mandans, & mandatarius homicidij, an coram eodem iudice sint conueniendi?

110 Mandans, & mandatarius, non dicuntur teneri ex facto eodem, maxime stante decreto Mediolani.

111 Dignior persona trahit ad se minus dignam in iudicijs.

112 Bar. in l. præcipimus, §. eodem obseruando. C. de appellat. quomodo sit intelligendus.

113 L. nulli. C. de iud. quomodo sit intelligenda.

114 Continentia causæ non debet diuidi etiam in criminali.

115 Sententiæ diuersæ ex eodem facto ne oriantur vitandum est.

116 Plures obligati ex causa mutui ad centū danda, non debent necessario coram eodem iudice conueniri.

117 Connexitatis, & dependentiæ ratione, qui non est iudex, efficitur iudex.

118 Magistratus ordinarius Mediolani est iudex, etiam inter priuatos, ubi causis habuit dependentiam à fisco, & etiam super oneribus ordinarijs inter priuatos.

119 Connexæ causæ quæ dicantur.

120 Iudex præparantis est iudex præparati.

121 Principalis causæ iudex est etiam iudex incidentis.

122 Criminalis causa præiudicat ciuili, & ideo concursus earum impeditur.

123 Ciuilis causa ad instantiam fisci intentata, nō impedit quo minus postea ad instātiā partis inten-

tis intentetur criminalis, & econtra.

124 Ciuilis causa cessat, quando agitur criminaliter de falso contra testes in ea productos.

125 Reconuentio facit, vt coram eodem indice omnia tractentur.

126 Iudex laicus non potest contra clericos iudicare.

127 Imperator quando coronatus Canonicus sancti Petri.

128 Clericus habitu, & tonsura non incedens, priuatur priuilegio fori absque monitione.

129 Priuilegium cap. si quis suadente, facilius perditur, quam priuilegium fori.

130 Consuetudo, quod non incedent in habitu clericali gaudeat priuilegio clericali valet.

131 Iudex laicus potest cognoscere contra clericum incorrigibilem.

132 Incorrigibilis dicitur omnis delinquens, qui non vult agere pœnitentiam etiam quod non sit depositus, & alijs modis etiam.

133 Incorrigibilis à iudice ecclesiastico captus nõ est tradendus curiæ seculari.

134 Incorrigibilis re ipsa, qui se quotidie ingeris in rebus enormib. & tamen in habitu incedit non potest degradari & curiæ seculari tradi.

135 Incorrigibilis clericus non degradatur, nisi in certis casibus.

136 Incorrigibilis clericus etiam, quod occidisse Papam, si velit corrigi, non debet degradari, & curiæ seculari tradi, sed debet detrudi in carceram.

137 Clericus non traditur curiæ seculari, etiam ꝙ coniurasset contra principem suum secularem nisi sit incorrigibilis.

138 Incorrigibilis quomodo depræhendatur quis esse.

139 Incorrigibilis non incedens in habitu, etiam non monitus, si diu se immiscet in rebus enormibus, perdit priuilegium fori.

140 Limitationes septem cap. cum non ab homine, de iudic.

141 Assassinus dicitur, qui uel accepta pecunia occidit hominem, uel mandat occidi.

142 Assassimus absque eo ꝙ sit incorrigibilis, & absq; degradatione, efficitur curiæ secularis.

143 Clericus non potest cõueniri sub iudice laico, ubi ampliationes, & limitationes remissiue.

144 Clerico qui post delictum professionem fecit prodest clericatus.

145 Clericatus priuilegium non prodest ei, qui post delictum fecit se clericum.

146 Laicus in causa indiuidua cum clerico conueniri debet coram iudice ecclesiastico.

147 Laicus cum clerico inquisitus de aliquo crimine etiã vbi pœna sanguinis ingeretur debet iudicari à iudice ecclesiastico, & si non plene punitus fuerit ab ecclesiastico, poterit a laico iudice puniri.

148 Adiuncti ratione quando aliquid fiat quod aliter non fieret.

149 Laicus iudex potest clericum conuenire ratione tributi.

150 Laicus priuatus potest quandoque clericum capere.

151 Cognitio an quis sit laicus, vel clericus, spectet ad iudicem ecclesiasticum uocato tamen seculari.

152 Clericus incedens in habitu, uel quem clericũ esse fama erat, statim est remittendus ad ecclesiasticum iudicem.

153 Clericus a iudice seculari captus si fateatur se non incedere in habitu clericali, an tamen debeat remitti ecclesiastico.

154 Clericus sit remittendus ad iudicẽ an ecclesiasticum, quando tantummodo est quæstio, an incederet in habitu, & non de claricatu.

155 Iudex ecclesiasticus quando concurrit cum seculari in cognitione, solus cognoscit, licet aliàs ambo concurrentes iudices oognoscant.

156 Clericus potest ostendere instrumentum clericatus iudici laico ut eum instruat, etiam ꝙ cognitio articuli an quis sit clericus agitetur coram ecclesiastico.

157 Priuilegium à sede Apostolica Regi Francisco concessum, ꝙ clericus qui per quatuor menses ante delictum non incessisset in habitu, non gauderet priuilegio clericatus.

158 Materia potestatis, quam habet iudex seculari in ecclesiasticas personas, e contrà, & per quos tractetur.

159 Iudex ecclesiasticus extra terras Pontificis habet omnem potestatem in delictis ecclesiasticis, secus in mixtis.

160 Hæreticus a vicario Episcopi, & inquisitore declaratur hæreticus, et priuatur priuilegio clericatus, à iudice uero laico condemnatur ad mortem. Quod etiam potest facere ecclesiasticus sicut, & ad perpetuos carceres quãuis arctos.

161 Cauearum consuetudo, in quas ponentur clerici, maxime tempore frigido reprobatur à iure canonico.

162 Iudex laicus an teneatur stare processui per inquisitorem facto.

163 Verba, quibus utuntur inquisitores in tradendo degradatos curiæ seculari.

164 Papa in terris imperij habet iurisdictionem habitu & potest subditum Imperatoris in

N primis est sciendum, in genere, quòd † ad cognoscendū an iudex sit cōpetens, quinq; sunt consideranda, primo persona, ut in iudice ordinario, an sit iudex rei, uel causæ, & in delegato an delegans habuerit facultatē delegandi. l. 2. C. si a nō compe. iu. fuer. iu. & in l. 1. C. qui pro sua iura. Secundo causa ut si ad unam causam est delegatus, non cognoscit de alia. l. si de possessione C. si a non competenti iudic. fuer. iudic. nisi incidenter l. quoties, C. de iudic. Tertio considerari debet res, quia in una re delegatus, ut in fundo non potest in fructibus iudicare, de quo tamen in l. 2. §. fi. ubi Bar. Bal. & Ange. ff. de iudic. Quarto considerari debet tempus, quia elapso suo tpe, non potest ultra iudicare, l. eum, §. iudicare, ff. de iur. omnium iudic. ubi uide Doc. Quinto, & ultim. debet con siderari locus, iuxta l. fin. ff. de iu. omn. iud. quando extra territorium iudicat. iuxta l. pen. ff. de iu. & iur. qn̄ extra locum maiorum: posset tamen ex causa in qualibet parte sui territorij iudicare, l. si locus. & ibi gl. & Doctores, ff. de iudi. & hęc per Ang. Aret. in §. si quis in aliquo. Instit. de exceptionibus. Sed magis condescendendo ad speciē præsertim in materia nostra criminali, & fiscali, dico † ꝙ iudex habens mærum, & mixtum imperium in aliquo loco, potest cognoscere de omni delicto inter subditos suos, nisi in genere illo causarū, in quoad aliquid specialiter est electus iudex, ut in ciuitate hac Mediolani in materia monetarum in crimine læsæ maiestatis, in causis pertinentibus ad restituendum exules occasione fœderis initi inter ducem nostrum & Cæsarem, & alios: & hoc, quando ex forma concessionis iudex ordinarius est priuatus iurisdictione in illo genere. Cæterum si non est priuatus, talis iurisdictio dicitur alteri data addendo eam superiori, & sic uterque erit iudex. text. est in l. fi. in uersic. ita tamen. C. de iurisd. om. iu. in d. l. 1. C. de offi. præfe. vrbanorum. & ibi Bar. ad litteram, alibi sæpe, est communis opinio, secundum Aret. in l. qđ rerum, §. si quis post, column. 3. de l. 1. Deci. in capitulo, cum M. de constitution. in ulti. columna, & per eundem in consilio tertio, columna prima, & sequent. & ibi uide. Videndæ

dendæ igitur sunt concessiones, quia si priuant ordinarios, non possunt per eos tractari, aliter possunt, & ideo locus erit præuentioni, nec est in facultate rei dicere, Volo, ut me couuenias magis sub illo. l. 3. §. 1. ff. de eo, quod certo loco. nisi tamen plures iudices essent dari fauore eius, Authen. habita. Codice, ne filij pro pat. & per Doct. vbi supra, & Iason in dicto. § primo. Sed
3 † an miles a habeat priuilegium, ut pro de
a licto, suo possit dicere, Nolo conueniri, nisi sub magist. milit. Et dicit habere in criminibus militaribus, ut quando vendit arma, non in communibus, ut furto, homicidio, & similibus, ita gloss. sic declarans tex. illum in l. magisteriæ. C. de iurisdict. om. iud. in qua materia uide omnino Salic. ibi latius distinguentem, & in effectu concludentem, quòd in delicto militari, & alio non magno, sed mediocri, ut quando infert uim sine armis, cognitio, & correctio est magistri militum, in alio uero communi, & non magno facit regulam, quòd cognitio, & correctio spectat iudici ordinario. Et hoc sine dubio, quando extra locum militiæ committitur. Cęterum si in eo loco, & locus ille non sit subiectus ordinario, co gnoscit ipse, cuius exemplum potest poni
4 † in castro portæ Iouis. Et ita seruatur, quòd ra tione delictorum commissorum ibi a militi bus, cognoscit præfectus arcis, & alius non se intromittit: sed in alijs extra castrum cõ missis cognoscit prætor, uel capitaneus iustitiæ, nisi esset crimen militare. Et ideo ego vidi litteras Regis Ludouici impressas, in quibus expresse prohibebantur cognitiones causarum præfectis arcium, & uide ad prædicta totum titul. C. de offic. præf. mllit. Et
5 † quid in familia prætoris, an ipse pręror co gnoscat, quando ex ea delinquunt aliqui, vel contra eos deliquitur? Dic eum cognoscere, quando in officio fit delictum: secus si extra officium, nisi crimen esset notorium, ut per Bart. in l. si quis, §. si quos, ff. de pœnis, & in l. Senatus, column. 2. de offic. præsid. & per Are. in gl. est quædam inquisitio. colu. vlt. & ibi ad eum. & per Ias. in leg. qui iurisdictioni. maxime in 8. fall. ff. de iurif. omn. iudic. Et ubi cognoscit, & punit, non potest
6 appellari, † quia contra suum non præsumi tur quòd ferat iniquam sententiam. l. nulli. C. quor. appell. non recip. Aretin. ubi supra, & per Homod. in tractat. synd. char. 15. col.
7 vltim. ubi uide. Et † licet, ut dixi, quando

quis est prætor in aliquo loco, habeat fundatam intentionem quo ad omnes causas; quod argumentum ita facit Ancha. in consilio. 163. incipien. de uiribus, & efficacia. & facit tex. in l. 1. §. cum urbem ff. de offic. pręf. urb. c. cum episcopus. de offic. ordin. in 6. & quod notat Bart. in l. si quando. C. de bonis
8 vacant. libro decimo, Tamen † nos Mediolani habemus decretum, quod appellamus decretum de maiore magistratu, quo caue tur, ut feudatarij, & eorum officiales, & alij Pretores terrarum separatarum electi per ipsas terras nullam habeant iurisdictionem in ciues, & incolas ciuitatum, & aliarum terrarum huius dominij, nec in eorum massarios, fictabiles, & colonos, etiam quòd in terris feudatariorum commorentur, nisi ratione contractus ibi sortiantur forum, & hoc, tametsi ex officio procedere uellent, & imponit decretum pœnam contrafacienti ducatorum mille, & priuationis priuilegiorum suorum, & ideo si massarius ciuis, vel alij, qui habitarent in terra infeudata, committerent delictum, non posset ipse feudatarius, nec eius officialis cognoscere de tali delicto, & loquitur decretum tam in causa ciuili, quàm crimin. & vult, vt iudex talium sit ille, qui est iudex in ea ciuitate, a qua locus infeudatus separatus
9 est. Et † ideo si infeudaretur aliqua ciuitas huius dominij, quę semper fuit caput, & nunquam habuit separationem, ut aliquando contigit in ciuitate Terdonæ, quæ fuit infeudata ab illustrissimo duce Maximiliano tempore, quo erat Dux prouincię Medio lanensis, Illustrissimo Duci Francisco fratri suo postea Duci nostro, non essemus in casu decreti. quia esset casus omissus, qui relinqueretur in terminis iuris, vulgata, l. commodissime, ff. de lib. & post. Et hoc fundamẽ tum superioribus diebus fiebat pro terra Biandratæ contra ciuitatem Nouariæ, quæ dicebat, quòd ea terra Biandratæ erat sub decreto maioris magistratus, & cum bene non ostenderetur separatio de ea terra Biandratę a ciuitate Nouariæ, imo allegaretur, quòd terra Biandratæ erat ciuitas, & quòd nun quam dependit ab alia terra; videbatur iudicandum vt non esset in casu decreti, attamen aliter fuit conclusum magis ex mente decreti, & quia eadem ratio subesset, quàm aliter, iuxta illam glos. vulgatam in l. unica. C. de raptu virginum. & in l. tale pactu. § fi. ff. de pactis. Ista tamen quęstio fuit sub

lata

lata per nouas constitutiones contra feuda tarios quo ad terram Biandratæ & alia oppida existentia in comitatu, vel agro ciuitatis, non quo ad ciuitates, quę essent infeu-
10 datę, vel infeudarentur, † quia in illis hoc decretum non militat quo ad ciues, & incolas ciuitatum, alioquin concessio esset inutilis. Et dixi supra, non sine ratione, quòd iudex est ille, qui habitat in ciuitate, a qua est facta separatio, quia, si ciuis, & patronus massarij habitaret in alia ciuitate, non esset iudex Prætor eius ciuitatis, sed illius, vt dixi, a qua est facta separatio. De quo aliquando vidi in Senatu dubitari. Sed conclusum est, vt supra dixi, & ita obseruatur, &
11 vult ipsum decretum. Nec ob hoc, quòd Decretum excipiat quando ratione contractus ciuis, vel massarius fortitur forum, infertur ut idem sit, quando ratione delicti, iuxta c. licet, de foro compet. & c. Romana, §. contrahentes, de for. compet. in 6. Quia imò infertur contrarium per regulam, l. nã quod liquide. ff. de penu lega. & ita sine aliqua dubitatione seruatur. Quod etiam fuit clarius expressum in nouis constitutionibus, obseruatur etiam, quidquid velit decre
12 tum in genere loquendo, ꝙ † in causis onerum vsque ad certam summam cognoscit prætor feudatarij, quia videtur nimis durũ, ut in talibus casibus, qui indies occurrunt, & pro re minima eatur ad ciuitatem. Et hoc etiam fuit expressum in nouis ordinibus. Sic etiam iudex secularis cognoscit cõtra ecclesiasticam personam occasione tributorum, secundum gl. in c. princeps. 23. q. 5. in c. conuenior, eadem causa, & distinctio
13 ne. Sed † quid si nobilis vel rusticus non ciuis, nec incola ciuitatis, sed alterius oppidi, agat contra feudatariũ, vel eius subditũ, an debebit agere corã officiali feudatarij? Dic non debere, ita per dictum decretum in versiculo, volentes, ꝙ vbicunque. Disponit. n. ꝙ iudex competens sit Prętor ciuitatis, uel loci principalis, a quibus locus infeudatus, separatus est. Quod generaliter intelligendo, esset absurdum nimis, quia hoc modo, si ego Mediolanensis essem feudatarius in agro Nouariensi, posset quilibet Nouariensis me Mediolanensem conuenire, in ciuitate Nouarię, contra regulam, Quod actor sequitur forum rei, iuribus vulgaribus, vnde est intelligendum decretum quando ageretur ex causis prouenientibus ex ipso feudo, puta, quia ex causa onerum, quæ soluetur feudatario, vti domino terræ infeudatæ, vel si confiscatis bonis per feudatarium, creditor damnati ageret contra feudatarium ad liquidationem crediti sui. Et idem econtra, qñ ipse feudatarius ageret, ut feudatarius, quia non esset iudex ille, qui alias competens iudex esset, sed Prætor Nouarię, loquitur enim decretum generaliter de causis inter eos. Et hęc interpretatio etiam conijci potest, ex præcedentibus uerbis decreti continuando eandem materiam. Et ita superioribus diebus duo magni Doctores intelligebant, quorum alter est Senator sedẽs alter errans per præturas. Et hæc declaratio conuenit, quo ad feudatarium, sed quo ad subditum generaliter est dicendum, quod maior magistratus est iudex, vbi inter eum, & alium non suæ iurisdictionis est quæstio etiam fortè quod esset non subditus dominio Ducis, loquitur enim decretum generaliter, & ideo uidetur generaliter debere intelligi, iuribus vulgaribus.

14 Conclusio est igitur, ꝙ † ciuis, & massarius, & quilibet subditus iurisdictioni Principis non debet trahi coram officiali feudatarij, nisi ratione contractus. Item est conclusio, quod hoc idem est in forense extra dominium, quia, & si in uersicul. sancimus, dum dicit, quòd tales non possunt trahi, loquatur de subditis illustrissimi Principis, tamen in uersicul. uolentes, videtur, ut dixi, loqui generaliter. Sic etiam procemium decreti, ꝙ est fundatum super iniustitia, quam patiebãtur vicini feudatariorum, & alij, & uerum est, quòd ita seruabatur. Attamen a certis diebus citra, Senatus nõ vult hunc casum forensis extra dominium comprehendi in casu decreti, quia decretum nõ uidetur editum ad fauores non subitorum dominio. Nam de is, quæ foris sint, nihil ad nos, capitul. gaudemus, extra de diuor. Item lecto Decreto in Senatu ad hunc finem, fuit uox omnium, quòd loqueretur de subditis Principis, unde super supplicatione hominum Bulgari subditorum nostræ familię Bossiorum, qui petebant non debere trahi a Versellensibus sub Prætore Nouariæ, Vigore huius decreti fuit rescriptum secundum eorum petitionem, addito tamen per modum prouisionis, & ita si omnino non subditus Dominio, velit conuenire subiditum feudatum, debebit eum conuenire coram Prætore feudatarij. Et hæc opinio ostenditur esse uera ex declaratione

ratione Biancæ Mariæ facta ad decretum hoc, ex qua patet, ꝙ voluit fauere subditis suis, & non alienis. Et ita teneo, quia Princeps minus præsumitur derogare voluisse iuri feudatariorum, quàm fieri possit, l. 2. §. merito, ff. ne quid in loco publico, & notatur in l. 1. ff. de manda. princ. & hoc quoq; dilucidatum est in ordinibus nouis ad fauorem feudatariorum, & in ciuilibus, & in cri
15 minalibus. Sed † quid si subditus unius feudatarij dñi nostri uelit subditum alterius feudatarij, conuenire, an debeat coram eius Prętore conuenire? Videtur debere ex eadem determinatione, quia, dr̃, Talis actor non subditus dominio. hęc qō indigeret alia declaratione Senatus, & esset determinandum, quod maior magistratus esset iudex, quia non dr̃, Talis omnino non subditus primo domino. & ideo pōt committere crimen rebellionis contra eum, iuxta clementi. pastoralis. de re iud. & quę dicam infra rub. de crimine læsę maiestatis. Et quod etiam dicatur subditus quò ad multa. apparet in cons. 2. Curt. Iun. & hodie dum contigisset casus inter incolam loci Solerij, & alium Cornienti locorum infeudatorum, Senatus sensit maiorem magistratum esse iudicem, tamen uoluit, quod eum remitteret Prætori Cornienti, attento ꝙ agebatur de damno dato per quasdam bestias, ut quidem minimo, sicut etiam obseruatur in causis onerum, ut supra dixi in alio casu postea, qui euenit inter subditum D. Hieronymi Ritij, & Todeschinos Papienses, senatus idem uoluit, idem sentiendo. Postea vero insurgentibus omnibus feudatarijs, & cō querentibus de hoc, & alijs, Senatus stabiliuit in causis in futurum occurrentibus, qđ tales causę remiterentur ad Prętores feudatariorum, & ita seruatur. Adde, quod ex post, dum circa compilationem Decretorũ de hoc iterum esset dubitatum in Senatu, & dicerent multi Senatores hanc obseruantiam esse in causis ciuilibus, quando subditus feudatarij, conuenit subditum alterius feudatarij, sed non recordari de hac obseruantia in criminalibus, quando subditus unius delinquit in terra alterius, eiusque uideretur, ꝙ maior magistratus iudex esset, tũ ex dispositione Decreti, de maiore magistratu, tum ex ui alterius Decreti Ducis Ioan. Galeaz. disponentis, ut confiscatio sit ducis. qñ delictum committitur extra iurisditionem feudatarij facta illatione, ꝙ eodem modo dicendum esset circa cognitionem causæ: tandē Senatus ordinauit, ꝙ ex quo in his casibus cognitio fieri non pōt, si iure loqui uolumus, nisi per iudices feudatariorũ, & maxime si delictũ cōmitteretur extra dominum, pariter ēt cōfiscatio sit ipsorũ feudatariorũ, & consequenter ꝙ neque simus in casu decreti de maiore magistratu, nec procedat Decretum Io. Galeaz. Inueni postea ꝙ quò ad cognitionem, Decretum met Ducis Ioan. Galeaz. hoc clare præsupponit, s. ꝙ possit cognoscere iudex feudatarij, & ita in ordinibus nouis fuit stabilitum. Est ve
16 rum sine dubio, quod † vbi quæstio esset inter duos forenses alterius dñi, puta, quia alter offendisset alterum in terra feudatarij, ꝙ tunc omnino cessaret Decretum, tā in vers. sancimus, quàm in vers. volentes. Sed quando saltem unus esset ex dominio, militaret Decretum, ēt ratione delicti sicut in ciue, quia ēt illa verba, Nisi ratione contractus, posita quò ad ciuem, quæ habent interpretationem exclusiuam, quò ad alios forenses, ꝭm practicam, ēt sunt repetita in d. uers. uolentes, & nunc habeo hunc casum in facto. Et prædicta vult decretum, etiam si ageretur pro bonis sitis in iurisditione feudatariorum, ut ibi latius in eo. Et pondera, ꝙ decretum vult, ut non possint trahi ciues incolę, & eorum massarij, vt supra: ergo, si vellent, clare pręsupponit, ꝙ iudex esset officialis feudatarij, iuxta ea quæ ponit Bart. in l. 1. C. de agr. & censi. lib. 11. & non solum innuitur hoc, imo clare deciditur circa fin.
17 & ita obseruatur. In criminali tamen, si † illum adirent, & iurisdictionem eius prorogarent, non desineret maior magistratus procedere uia inquisitionis, Are. in c. ii diligenti, col. 2. de for. comp. & in c. quod clericis, col. 2. eo. tit. nisi dicas hoc non esse verum, quia ille iudex feudatarij, eius iudex est, ex permissione decreti. Et decisio procedit, qñ prorogatē iurisdictio iudicis nō sui, & quia dixi, ꝙ etiam ex officio iudex feudatarij nō pōt punire ciuem incolam, massarium, &
18 ut supra. Quæro, an † saltem suum subditum possit punire, qñ deliquit cōtra ciuem, uel nobilem, uel alium alterius iurisdictionis? Dic non posse, parte instante, quia, ut dixi, non pōt esse iudex inter eum, & alium ciuem, &, ut supra, uel alterius iurisdictionis, sed ex officio parte non instante pōt, quia decretum hoc non negat, unde standum est concessioni sibi factæ, c. porro, de priu. Sed

si pars

si pars instaret corā maiore magistratu, tunc cessaret iudicium feudatarij, quia uerum est dicere, ꝙ sumus in casu decreti, pro qua opin. facit tex. in l. si plures, & ibi Bar. in l. fi. ff. de accusat. Nam cum decretum, ut dixi non loquatur, succedit ꝙ feudatarius iure communi habet intētionē fundatam, videlicet, ꝙ nullus ordinarius, nec etiam supremus princeps potest eum impedire in exercitio iurisditionis sibi commissę. And. Iser. in procem. consti. Regni. Bald. in l. 1. q. 43. ff. de rer. diuis. & D. Iacob. de sancto Georgio in tract. feud. in verbo, vicarius. & consequenter, nec magistratus ciuitatis, de qua facta fuit separatio, quin ualuit separatio. Bald. in cap. 1. de nat. feu. & ideo amisit in d. loco omne ius superioris. Alex. cons. 1. vol. 5. Et si ille, ad quem spectat, sit subiectus, & non inest, sed inest inferior in gradu, qui sit subiectus maiori magistratui, Dic idem; quia eo ad quem spectat non instante eius prosequendi spectat alteri inferiori. glos. & Sal. in l. vxor. C. qui accus. non pos. Est tamen difficile sustinere hanc opi. in practica ex mala interpretatione habentiū in hoc autoritatem. Pone, ꝙ occidatur sacerdos à subdito feudatarij, si habitabat sacerdos in terra

19 feudatarij. † res est clara ꝙ cognitio eius est, & si feudatarius est ordinarius in spiritualibus vt est episcopus Papiæ, qui habet dominium temporale iure feudi in plerisq; locis, non solum ratione personæ delinquentis sibi subiectę habet cognitionem, sed ēt ratione sacrilegii. iuxta not. in c. cum sit generale. de foro comper. Sed si habitabat in ciuitate, uolumus dicere secundum vulgares, ꝙ sumus in casu decreti, quando offenditur ciuis, uel incola nemini dubium est, ꝙ sumus etiam hoc casu, quia esto, ꝙ non esset ciuis, est tamen incola: sed etiam dicamus quod hoc nihil ad rem faciat, sed tantum sit considerandum, an ex officio, vel parte instāte procedatur, ut dictū est, & tūc si parte instante quæ inhabitet ciuitatē, procedit decretum, nisi pręuentioni locus esset, vbi feudatarius, ut dixi, esset ordinarius in spiritualibus. iuxta l. siquis postea, ff. de iudic. & c. proposuisti. de foro compe. Aduertēdo tamen, an in utroque loco esset contumax inquisitus, iuxta, ea, quæ dicam in ma-

20 teria pręuentionis, infra, hoc e. ti. Pone † ēt ꝙ plures ex subditus feudatarij delinquāt inter quos etiam sit unus comprehensus in d. decreto, An ratione comprehensi feudatarius prohibeatur cognoscere ? seruatur eum prohiberi per ea quæ dicit Fely. in c. 1. de præscr. & Ias. in l. imperium, ff. de iurisd. om. iud. quādo multi inter quos est clericus committunt delictum, ꝙ iudex est ecclesiasticus ratione maioris dignitatis. Conclusū tamen est in Senatu in compilatione Decretorum firmādum esse, ꝙ licèt ita seruari debeat, nihilominus confiscatio bonorum subiectorū feudatario, sit ipsius feudatarii. Nam seruabatur, ꝙ confiscatio erat eius cuius erat cognitio contra tamen decretum ducis Io. Galeaz, vt supra proximè dixi, quod deinde fuit stabilitum. Adde tamen ꝙ obseruantia procedit in casu sicut dixi, quādo ille qui habet priuilegium trahendi alios, esset subiectus maiori magistratui. Cęterū si esset aliquis inter subiectos feudatarii, qui esset subiectus decreto, puta sacerdos, de quo maior magistratus cognoscere non potest. cap. si diligenti. de foro compet. cum vulgar. eo casu nō læderetur iurisdictio feudatarii, sic stabiliuit Senatus anno 1541. 23. Februarii, super supplicatione lecta per d. Crassum. Et si

21 emergeret † difficultas, an talis esset ciuis, vel incola, vel massarius, & ut supra ad finē prædictū, quia feudatarius negaret has qualitates, affirmante illas pętore ciuitatis, cognitor huius articuli esset maior magistratus, sic interpretandum dictum decretum, sic etiam tempore regis Francisci sancitum est in senatu, & bene, non ex regula ꝙ iudex debeat cognoscere, an sua sit iurisdictio, iuxta l. ex quacunq; ff. siquis in ius uoca. nō ier. quia hoc modo etiam iudex feudatarii posset cognoscere, sed quia vbi duo sub eodem Principe iudices concurrunt, & cōtendunt circa iurisdictionem, maior eorū iudex est. ita Inn. & D. Ant. in d. c. cęterūm, col. 4. de iud. Fel. in c. pastoralis, col. 2. vers. limitatur. de rescri. & in c. super litteris, de rescri. char. 3. versicu. 3. facit. & ita absolutè seruatur. Et dū dixi quod massarii ciuium non possunt trahi, & c. intellige de his massariis, qui ma-

22 iorem partem terrarum conduxerunt a ciuib. vt uoluit Alex. conf. 108. in 4 parte, & de hoc extat Decretum, & in nouis ordinib. stabilitum fuit, an decretum dum loqui-

23 tur de colonis, etiam comprehendat † inquilinum, qui solum domum habet ciuis conductam in ea villa? Credo non comprehendere, quia iste non est proprie colonus, secundum Alexand. & alios in l. iure pignoris, ff. de acq. pos. & maximè, hoc verum

est

est, quia decretum sic declarat, dicẽdo super possessionibus ciuium commorantibus: & ideo si quis haberet domum ciuis solũ con ductam in uilla, non diceretur eius colonus quamuis illã haberet ratione possessionis, quę esset ipsius coloni, & licet hoc casu diceretur colonus, ut per Alex. ubi supra, tamen non diceretur colonus ciuis, & sic non esset in casu decreti, atque ita fuit ordinatum, ut supra. Aduerte etiam, quod decretum dum loquitur de fictuabilibus & colonis ciuium, intelligiẽ de his qui commorantur in domibus ipsorum ciuium, & ideo secus esset, si in propriis domibus habitarent, & eorum subconductores prędia colerent, atque ita sancitum fuit in Senatu ad fauorem filij D. Vicecomitis: intellige ẽt decretum, ut procedat non solum in colonis & fictuabilibus, sed ẽt in famulis, & in his quos vulgo factores appellamus ciuium, & incolentium, ut supra: si tamen cum eis habitent, & eodem pane, vinoque vescantur: secus est tamen in negociorum gestoribus subditis feudatario, & negotia gerentibus in eo loco in quo antea etiam habitabant. aliàs facile esset eludere iurisdictionem feudatarij. Postremo scias, quòd decretum loquitur de colonis, & fictuabilibus aliorũ ciuium non autem ipsorum feudatariorum, & ita Senatus ordinauit in quadã causa Cremonensi, referente summi iudicij, maximæque. integritatis uiro D. Petro Paulo Arrigono Senatore meritissimo. & dum loqui-
24 tur † de ciue, an, etiam comprehendatur ciuis ficte ? uĩ non comprehendi, ꝙ uerba proprie intelligi debent. l. mercis appellatione, cũm similibus. ff. de uerb. sign. unde aliud
b est esse ciuem, *b* &c. ut per Bart. in l. si maritus. §. 1. ff. de adul. est materia tradita in l. si is, qui pro emptore, ff. de usu. per Barto. & Docto. in l. si adoptiuum. §. patronum, ff. de in ius uocan. per Alexan. & alios in l. Ruffinus. C. de testam. milit. Concludendo uĩ, ꝙ res pendeat a forma ciuilitatis, quia ubi sit simpliciter factus ciuis, immo etiam quando in omnibus, & quo ad omnia esset factus ciuis, uel etiam quo ad quædam, in quibus comprehẽderetur, ꝙ esset ciuis quo ad locum, eo casu esset comprehensus, aliter non: ita elicio ex doctoribus relatis ubi supra, & ita uidi obseruari tempore Gallorum in Senatu, & uidi priuilegia, in quibus quis efficitur de foro, & iurisdictione ciuitatis expresse, de quibus ẽt facit mentionẽ Dec. conf. 283. col. 6. vers. 3. & ibi ꝙ ciuis simpliciter dĩ de foro illius ciuitatis, alleg. Maria. qui non ita indistinctè dicit, sed quando est receptus in ciuitate ad munera subeũda, ad quæ Alex. conf. 157. col. 3. vol. 2. & eodem uol. conf. 102. circa 4. col. cõf. 55. col. 5. Pau. de Cast. conf. 307. uol. 2. Bar. in l. 1. ff. ad municip. & Alex. in rub. ff. sol. matrim. col. 3. in his locis dicitur, ciuem, eo ipso ꝙ est receptus, teneri ad onera, etiam si ignoraret illa, & se esse subditum, & quis proprie dicatur ciuis, & municeps, & c. uide ẽt Fel. in c. quoniam. de offic. ordina. ubi etiam ꝙ in dubio quis præsumitur ciuis. Videtur tamen con-
25 siderandum, † ꝙ si dicta ciuilitas fuit concessa post ius feudatario acquisitum, non debeat derogare iuribus ipsius feudatarij ꝑ regulam. l. nec auus. C. de eman. lib. præsertim cum habeamus decretum disponens, ꝙ Princeps non intelligatur derogare iuri tertij, nisi expresse adsit clausula, non obstante iure tertij acquisito, de quo decreto facit mentionem Alex. conf. 37. vol. 1. col. 2. uersi. & ita etiam ubi sentit, quòd non sufficeret clausula æquipollens, & hanc considerationem, an ciuilitas sit impetrata ante, vel post habuit Paul. de Castr. in dicto §. patronum. Solutio tamen patet, quia postquam effectus est ciuis, natura ciuilitatis est, ut non conueniatur nisi a prætore suę ciuitatis, sicut dicimus in laico facto clerico, quia ex natura rei præiudicatur iurisdictioni ordinariæ. iuxta notata in l. 1. ff. de pœnis. & ꝑ Ias. post Alex. in d. l. si Ruffinus. in prima limitatione. Remouet enim Princeps obstaculum, iuxta ea quæ ponit Cur. Iu. in consi. 1. in tract. feud. col. 10. vers. 4. sic ẽt licet talis ciuilitas non diminuat, nec pręiudicet, sed tantum augeat, per regulã, l. ꝙ fauore. C. de legibus. tñ diminuit in his quæ de sui natura veniunt, ut qđ postea factus ciuis ad uectigalia teneatur, & collectas, non aũt diminuit, ut tollatur priuilegium, quod sibi vti forensi competebat, vt si erat ordo, ꝙ tantum forensis posset eligi ad Prætu͂rã, & ista est distinctio per quã tollũtur difficultates, ut per Alex. in d. l. si Ruffinus, & sic etiã patet respõsio ad dictam regulam, l. nec auus. Non quiescit tamen animus propter inconuenientens qđ sequereẽ, quia hoc modo oẽs, vt se subtraherent a iurisdictione feudatarij facerent se creari ciues a ciuitate sua, quæ nemini hoc negaret, vt maxime tales ad onera secum tenerentur, ut a Principe, qui etiam

etiam in hoc, vt eos traheret sub ditione sua esset facillimus, Senatus noster in hac difficultate adhibet temperamētū, vt si talis vadit habitatum in ciuitatem, vult vt sit cōprehensus. aliter non, tanquam in fraudem factum, & ita fecit ad supplicationē Tolentinorum dominorum! Querquenti agri Alessandrini, aliquibus illius loci ciuibus creatis a ciuitate Alexandriæ, & qui tamen non iuerant habitatū Alexandriam. Adde, quod si quis esset factus ciuis post statutum cessaret difficultas per no. a Bal. in l. fi. ff. de senator. & alibi sępe, & ad declarationem decreti
26 † quis dicat ciuis, & quis incola. vide text. in l. ciues. C. de incol. li. 10. ubi textus dicit, ꝙ origo facit ciuem, & domicilium facit incolā, unde si uis, uidere quis dicatur habere domicilium, uide Alex. in l. lex Corn. §. si tamen in fundum, ff. de iniur. Abb. in ca. fin. de paroch. Fel. in cap. dilectus, 2. colu. 3. & seq. de rescrip. nec ex sola habitatione, vt aliqui vulgares dicunt, quis pręsumitur habere domicilium, nisi cum diuturnitate decem annorum, ut per Docto. vbi supra, & quis dicatur ciuis vide ultra Docto. vbi supra, Fel. in cap. quoniam, colu. 1. de offi. ordi. & Soc. conf. 129. col. 2. & seq. per Alex. in 2. volum. conf. 155. col. 3. & eodem uolum. conf. 176. col. 2. & 5 uolu. conf. 16. col. 4. & Aret. conf. 77. col. 1. & quia tex. in d. l. ciues. vult, ꝙ ori
27 go c † faciat quem ciuem, intellige de origi
c ne propria, vel paterna, l. assumptio. §. filius & ibi no. ff. ad municip. alioquin si attendedere deberemus originem antiquorū, oporteret nos quærere agrum Damascenum, vbi natus fuit Adam, ut ibi in glossa, & per Alexand. consil. 16. column. uolumin. 5. Et hoc quod origo patris, transeat in filium,
28 ita † vt sit ciuis ciuitatis patris procedit, in ciuilitate, quæ origine acquiritur, non in ciuilitate domicilij, quia illa patris non transit in filium, d. l. assumptio, §. 1. & l. libertus. §. patres, §. ad municip. & Alexand. in dicto consi. colum. 4. versi. talis proprie. Ciui
29 litas † autem proprie est illa quæ acquiritur origine secundum gloss. in l. 1. in fi. ff. de tuto. & curato. datis. ab his. Bald. in Auth. & omnino. C. ne uxor pro marito. uers. sed hic dubitatur. & Aret. in conf. 77. colum. 1.
30 licet etiam † domicilium d inducat ciuili-
d tatem, quo ad hoc, vt talis possit ibi conueniri, sic intelligitur. gl. in c. statutum. §. cum uero in uers. eiusdem ciuitatis. de rescript. in 6. & per Alexan. in d. conf. col. 4. loquor in eo qui simpliciter dicitur habere domiciliū
31 in eo uero qui habitauit † longa habitatione, & sic decennio, an dicatur ciuis uere? vide Soc. in conf. 129. col. 2. & 4. & Caccial. in l. cunctos populos. cart. 20. column. 2. C. de sum. Trinitat. & fide cat. ubi omnino. Et Soc. consi. 288. col. 5. uers. nam cum sumus. Et ne erres facias, ꝙ non solum origo in ci
32 uitate facit quem ciuem, † sed ēt in comitatu, quia adhuc dicitur ciuis. Bartol. in l. 1. col. 2. ff. ad municip. & ideo secundum hoc feudatarius nullam habet iurisditionem in uilla sua, sed dic quòd decretum clare loquitur de ciuibus ciuitatum, non autem de ciuibus comitatensibus, alioquin in feudatario nihil daret, & tamen dat iurisdictionem in homines terrę infeudatę: uerum decretum subtrahit à feudatario iurisdictionem in ciues, & incolas ciuitatum, etiam ꝙ dicti ciues habitarent in ipsis uillis, & comitatiui ciues dicuntur ciues, sed comitatiui non ciuitatis. Barto. in d. l. 1. & Marian.
33 Soc. consil. 288. col. 5. Aduertendum † tamen est, ut tantum sint ciues ciuitatis qui habeant æstimum in ea ciuitate, ut declarat aliud decretum, licet habitent foris, ut in eo
34 decreto. Et ideo † ciues forenses qui æstimum habent ubi habitant, quos vulgo appellamus ciues forenses, non essent comprehensi in decreto de maiore Magistratu, qđ in practica non posset sustineri, & repugnat nouis ordinibus. nec non & iuri, quia ciuis proprie est ille, qui etiam non sustinet onera ad differentiam municipis, ut declarat Alexand. in rub. ff. solu. matr. columna. 3. licet tamē onera sint ex natura ciuilitatis, & ciuilitati annexa. Bald. in l. ꝙ fauore. C. de legi in 2. oppos. in fin. Mar. Soc. in consil. 288. col. 5. uers. confirmatur, quia comitati ui. Et ideo ciuis factus in consequentiam tenetur ad onera etiam incognita. Alex. conf. 103. 4. col. in. 2. uolu. consil. 155. colum. 5. & 2. uolu. conf. 157. col. 3. uide tamen quæ dicam infra titu. de Principe. ad fin. quia dixi supra, quòd ciuilitas origine transit in filium. Adde quòd idem est in ciuilitate, quæ fit electione, idest, per ciuitatem, uel Principem, si tamen filius consentiat ciuilitati, vel ratificet Dec. consil. 661. colum. 2. fit tamen ratificatio per non contraditionem, Paul. de Castr. l. 1. C. de patri. qui fil. distrax. & ciuilitas origine quæsita, non potest mutari, pacto, vel renunciatione, l. assumptio. in princip. ff. ad municip. tamen priuilegio potest

test mutari. Bartol.ibi.& alibi,ut per Maria. Socin.consil.288.col.4.& 5. mutatur etiam quando mulier nubit uiro alterius originis, & propriè, ut per Pla.in l.origine.C.de mu. & incol.lib.10.& in l.cum quædam puella.
35 ff.de iurisd.om.iud.Et qui dicantur † nobiles forenses,uide in allegato decreto, vbi dicit, quòd hi sunt qui habent æstimum in co
36 mitatu. Et † decretum loquitur de ciue, quæro quid de nobili non ciue, sed incola villæ feudatarij,& dic quod de iure non est comprehensus, tamen ex stilo nobiles sunt in possessione decreti, & non solum propriè nobiles, sed etiam illi qui in ea uilla appellantur nobiles,& faciunt corpus separatum a communi,soluendo onera inter ipsos nobiles dato quod faciant opera rusticana, loquor quòd sunt in possessione decreti, non autem quod sunt in casu decreti, & ita superioribus diebus,me referente,iudicauit Senatus,in causa,quæ vertebatur inter D. Seroni, & fiscum Cæsareum absq; præiudicio partium in petitorio. Et dicebat Senatus, dato,quod sint facti pauperes,& exercentes opera rusticana, ex quo tamen separatim ab alijs soluunt onera, & appellantur nobiles, debent haberi ut nobiles,ex qua ratione sequitur, ꝙ si soluunt cum communi, quod, & si ipsi se faciant nobiles,& uideantur tales tñ re uera non sunt, sed rustici sicut alij,licet propter aliquod peculiolum acquisitum uideantur nobiles, & sic non debent esse cõprehensi in decreto, sicut econtra in casu præcedenti deciso, & hanc mentem habet Senatus, & seruatum fuit contra subditum meum Vallis Bodiæ, & res fuit dilucidata in nouis ordinibus.Et quia dixi quod etiam ciuilitas acquisita post priuilegium concessum feudatario, nocet feudatario, dic idem
37 in incola,si † originarius terrę feudatæ recederet,& veniret habitatum in ciuitate, hoc enim generaliter loquendo de incola ciuitatis dicit decretum, & ita seruatur. Nec obstat, ꝙ Dominus potest vendicare suum subditum.Et ꝙ suus homo non potest recedere inuito Domino iuxta ea,quæ dicit Iacob.de S. Georg. in tract. de Roydis, siue operis char. 8. colum.1. quia loquitur in eo qui promisit homagium,non in subdito simpliciter,& qui iurasset fidelitatem,quia intelligitur quãdiu erit subditus suus,sed aliud esset si obligaret hominem, ꝙ semper esset suus homo. Alioquin sequeretur quòd ciuis non posset conducere massarium in ea terra, & si conduceret, ꝙ nõ esset in casu decreti de maiore magistratu,ꝙ esset absurdũ.Præterea videmus quotidie subiectos Ducis ire habitatum in terram feudatarij, & contra, igitur hæc disputatio est inanis, & ita semper habitum fuit pro absoluto, & in Senatu pridie ita fuit sancitum contra D. Hieronymum Carbonarium ciuem Terdonensem pro suo originario terræ Carbonariæ, qui fecerat se incolam ciuitatis Terdonæ.Et quod subditus vnius pro suo libito possit se facere subditum alterius,ponit Abb.in cap. proposuisti,colum.1.de foro compet. Pone, quòd sit quęstio inter feudatarium,& suum
38 subditum,an ipsemet feudatarius † vel eius officialis sit iudex? videtur non esse;nõ quia decretum hoc disponat, sed per regulam l. vnicæ. C.ne quis in caus.prop.& l.qui iurisditioni,ff.de iurisdic.om.iud.ponit. Bald. in l.unica.C.si quis pręd.potest. Quinimo decretum uidetur velle contrarium,dum uult in d.vers.volentes, quòd ubi est controuersia inter ipsum feudatarium, & alios nõ suppositos sibi,ꝙ ipse iudex esse non possit, inferendo aliter quando cum subditis suis est controuersia. Pro qua illatione facit, quia nõ recognoscens superiorẽ respectu nõ subditorũ suorũ nõ est iudex,ſm Host.& Ioan. And.& Abb in c.nouit, de iudic.Doc.in l.ꝗ iurisdictio.& in l.& est receptum.ff.de iuris. om.iud. Sed respectu suorũ subditorum iudex potest esse.l.& hoc Tiberius.& ibi Bart. ff.de hær.inst.traditur in c.per venerabilem. qui fil.sint legiti.& in l.proximè,ff. de his, quę in test. del.Cõcludendo arbitror,quòd hoc pendeat ex inspectione priuilegiorum feudatarij, an sint talia uerba per quæ princeps transtulerit hanc potestatem. Et ideo dicimus,quòd vasallus,qui habet regalia,& iura imperij,est iudex etiam in casu rebellionis contra eum commissæ,ut notabiliter cõsuluit Alexand.in consi.13.colũmn.1.uolum. 6.allegat Gul.de Cuneo in l.cum debitoris. C.de iud.& alia, & idem Corn.volum.4.in consilio 96.& de consuetudine hoc faciunt feudatarij nostri, quæ consuetudo ualet ut quis sit iudex in causa propria,c.1.in fin.de pœnis,in 6.Est uerum,quòd ubi subditus videret se opprimi,posset recurrere ad superiorem,qui prouidere deberet,c. ex transmissa. de foro comp.& c.ex tenore. eo.tit.cap. ad apostolicæ,de re iudic.in 6. facit text.in c.irrefragabili.de offic.ord.& c. ceterum.de iudic.& in c.1.in fin.in tit.de milite,& uasallo qui

lo qui cont.est.& dicam in materia rebellionis latius.est etiam uerum, quod absolutè Senatus noster si subditus nolit a domino trahi coram suo iudice, prouidet, & non patitur quòd in causa propria ius dicat. Consuetudo igitur feudatariorum habet locum quando nemo conqueritur. Est etiam cautum in nouis ordinibus, ꝙ feudatarius non possit ius dicere in causa propria, nisi in casibus à iure expressis. Et si princeps noster
39 † uellet præsupponere, quòd feudatarius incidisset in pœnam priuationis feudi, de qua supra, an ipse esset iudex? Dic quod de iure communi non esset, ut notabiliter per Bald. in c. 1. an apud iud. uel cur. dom. Fel. in c. cęterum. in 8. fall. de iud. quia pares curię essent iudices, vel ordinarius ipsis suspectis, ut per Doct. ubi supra, sed in dominio nostro deciditur hæc quæstio per Senatum, ex erectione Senatus, & etiam ex consuetudine unde Bald. in c. 1. §. præterea, si de feud. fuer. de prohib. feud. alien. per Feder. colum. 2. in princ. dixit id, quòd proximè dixi, subdendo nisi fortè iuri communi per speciale priuilegium, uel consuetudinem esset derogatum. Sequitur Cur. in tract. feud. in ultima parte & Dec. post alios in cap. cęterum de iud. col. 6. in fin. & Iacob. de S. Georgio in gloss. & dicti uasalli pro dictis rebus, col. 2. in princ. ibi, & hoc dictum sępius allegaui dicens hanc eandem consuetudinem esse in consilio Taurinensi. & ideo si euenerit casus, non solum ex consuetudine posset dux noster se defendere contra Cæsarem, & pares curiæ, sed etiam, ex priuilegio, quia ex forma priuilegij omnia iura imperij sunt translata in eum. sicque etiam quòd possit in causa propria cognoscere etiam in rebus feudalibus, prout potest ipse Cæsar, ut dicā infra, in ultima quæst. in hac materia iurisdictionis. Aduerte tamen, quia Bal. in d. c. præ
40 terea. dicit, nisi per † speciale priuilegium, sentiens ꝙ per generale non ueniant talia, & hoc priuilegium ligaret etiam non subditum duci, qui esset subditus Cæsari, si priuilegium ab eo Cęsare confectum esset sed circunscripto priuilegio ubi innitamur autoritati consuetudinis in dominio, uel decreti forensis, non comprehenderetur per not. in l. cunctos populos. C. de sum. Trin. & fide Cath. qui haberet iudices pares curię, & non eum, quia si in non recognoscētem, quò ad non subditum sunt iudices ipsi, & non dominus, ut per Abb. in c. nouit, super gloss. in uerbo, iudicare. & Fely. ibidem, multo magis dicendum uidetur in recognoscente. Quærocirca hoc decretum, an si li-
41 tigatur coram maiore magistratu † contra subditum feudatario, qui opponat ꝙ non est subditus maiori magistratui, sed feudatario, & tandem feratur, sententia contra eū, an talis sententia præiudicet ipsi feudatario quò ad subiectionem sui hominis? & dic nullum afferre præiudicium in petitorio, nec in possessorio, etiam ꝙ principaliter super subiectione ageretur, nisi ipse feudatarius esset sciens, & pateretur exequi sententiam, quia tunc præiudicaret in possessorio. ita Abb. in c. cum super. de re iud. iuxta illum tex. & late Alexan. in l. sæpe, ff. de re iu. column. 29 & ibi etiam quærit Alexand quid quando litigatur respectu subiectionis
42 † inter duos dominos, an fiat præiudicium subdito pro quo litigatur per sententiam secutam. Sed quid in his, qui habent priuilegia, non à Ducibus, sed Imperatoribus, & qui aliter non accipiunt confirmationes dictorum priuilegiorum, vt Vicecomites, An tales sint subiecti decreto prædicto? uiden-
43 tur esse liberi ab eo, quia decretum † uidetur loqui, quando ipse Princeps concessit, ut apparet in uers. sancimus. dum loquitur de communitate, arguendo, quod idem uoluit repetere in uer. siue persona singularis. & expressius hoc in proœmio apparet ibi, per nos, siue illustrissimos olim progenitores nostros confessis. iuxta not. in l. fi. ff. de hære. inst. & in capit. quoniam, de probat. Vbi autem princeps esset in quasi possessione exercendi dictum decretum, illi esset standum, donec res esset decisa, iuxta not. in c. querelam, de elect. De iure superioris non est dubitandum quin sit in principe etiam respectu locorum donatorum per Imperatores, quia in Imperatore erat, secundum Ang. in l. 1. §. mandata, ff. de offic. eius. & postea ex inuestituris fuit translata in Duces. sed an sint in casu huius decreti, hæc est difficultas? Et per nouas constitutiones hic casus factus est clarus, ut sint comprehensi, sed an
44 † feudatarius contra suum incolam habeat fundatam intentionem? Dic habere, & ita seruari, & ideo nisi ostendat, quod sit ciuis, uel ut supra, coram eo prętore feudatarij recte, & impune procedatur. Est verum, ꝙ si talis declinās iurisdictionem, recurrit ad Senatum, cōmittitur articulus maiori magistratui. Et ita fuit in Senatu ordinatum inter

Gatticum

Gatticum,& Mannos,contra quod dum ego opposuissem, ꝙ eo ipso,ꝙ incola feudatarij declinat iurisdictionem,coram prætore feudatarij,articulus debet committi maiori magistratui. Fuit mihi responsum per Senatum,ꝙ si ita fieret,actum esset de iurisdictione feudatariorum,& benè.Non omitto
45 etiam,quod cessante dicto decreto † feudatarius cognosceret de omnibus causis, prout etiam supra ponderaui,vers. quæro an saltē, non autem dominus suus,verum cognosceret de primis tantum, non de secundis, de quibus secundis, cognoscit dominus secūdū Bald.in l.2.q.14.ff de rer.diuis. Ioan. Fab.in §.fina.Inst.de Attil.tut.& per Curt.Iun. in cons.2.col.1.2.& dicam infra titu. de principe.Et vide de secundis causis,& sic de causis appellationum, ꝙ non cognoscat feudatarius. Et an & quando princeps possit præiudicare iurisdictioni feudatariorum,quę dicam infra in tit.de principe.vers.princeps cognoscit. Et non solum prætor ciuitatis, vel oppidi habet iurisd. in subditos suos, sed e-
46 tiam † in forenses quando in territorio suo delinquunt,l.1.C.vbi de cri.agi.opor. & c.fi. de for.comp. cum similibus. Non ꝙ propterea efficiantur subditi,sed de foro illius loci, ut per Alex. in l.cū quædam puella, col.3.ff. de iur.om.iud.atq; hoc,ut illius fori sint ꝓcedit,quò ad omnem effectū, & distinguēdi personas,& bona,si in loco delicti reperit delinquens.& eodem modo si non reperitur facta citatione per litteras subsidiales si iudex ubi scribit paret,sin minus procedit tātum iudex delicti,quo ad effectum bonorū, sicut ēt procedere potest ad effectū bonorū tantum præuia citatione facta per ipsū. ita tandem Marian.in c. postulasti, char.2.col. pen.extra,de foro comp.vers. quæro quò ad secundū.verum de modo citandi in hoc casu dicam infra in materia citationis sub rub. de citationibus.Intelligo tamē, ut procedas ꝙ de foro dictum est, si ibi reperitur delinquēs,nisi ageretur ratione turbatæ possessionis propter uim,iuxta l.vnicā,C. vbi de possess.agi opor.quia aliter ille tex. nobis nihil prodesset propter.l.fin.vbi in rem act.seque. & l.ad primam, quæ præced.C. ubi de crimi.agi opor.de quo tamen uide quæ dicam infra in materia citationis,ad quę te reijcio. uerum in hac ciuitate, & toto dominio sēper per edicta tales citantur à iudicibus præ-
47 tendentibus † nescire ubi sint & hoc quò ad omnē effectū,quæ practica ēt habetur ex or-

dine decretorum,& non solum potest requiri iudex,ut citet,sed etiam, ut remittat reū. tex.est in d.§.siquis non comprehensorum, & licèt multi multa dicant circa istam remissionem in delictis,ut per Marian. in d.c. postulasti.uers. quo ad tertium. & Fel. post alios in d.c.fi.de foro competen. Tamen hęc
48 est conclusio,quòd potest † iudex loci delie licti requirere iudicem domicilij,vel originis,ut capiat eum,ad hoc, ut eum sibi remittat per dictum tex.& multos alios allegatos per Maria.vbi supra,& ita Bart.in leg. prima.C.vbi de crim.agi opor.& in l.si cui, §.fin.ff.de accus.& cogitur iudex,cui scribitur, hoc facere,& ubi nolit, superior cogit, ita Doctor.communiter, & non solum hæc remissio debet fieri à principio, quando iudex delicti præoccupando petit,sed & post latam sententiam, vt fiat executio per iudicem loci delicti.ita Alexan. in l.à diuo Pio. §.sententiam,columna quarta.uersiculo, & sic erit conclusio,ff. de re iudica.ubi tamen concludit,quòd si præuenisset iudex loci domicilij,ꝙ tunc non impediretur quin posset expedire processum, & deuenire ad sententiam,verum executionem faceret iudex de-
49 licti per hanc remissionem. Vltimò † circa hoc mirandum decretum de maiore magistratu nota, ꝙ princeps potuit illud condere per eum moderando iurisdictionem suorum feudatariorum uia legis generalis, ita Bruu. in consil.1.colu.10.versi.considerari. & vers. seq.& consil.11.colu.8. & facient quæ dicā infra in tit.de principe,in versic.princeps,an possit via legis generalis. Potest enim princeps in re concessa etiam per contractū uia legis seruitutem imponere.Bal. in l.fin.ff. de senat.& per Dec.in cap.quę in ecclesiarum. de constit.char.3. Sed succedit non inutilis
50 dubitatio,an iudex † cui scribitur possit dicere,Volo cognoscere an is verè reus sit, & tunc remittam, aliter non.breuiter Bar.in l.fin.§.1.ff.de publ. tenet eum esse mœrum executorem.& propterea simpliciter teneri remittere.Bartol.vero in l.1.C.vbi de crim. agi opor.dicit idem, sed quod tamen debet cognoscere,an fuerit contumax coram iudice delicti.allegat, §. si quis vero compre-hensorum. qui hoc non dicit.Aret.in d.cap. fin.de foro compet. tenet sequendo Bald.in d. l.1.C. vbi de crim. agi opor. quòd debet summariè cognoscere de delicto, quia vbi non præcederet suspicio criminis, saltem non deberet eum capere,& remittere,& ita

potes intelligere Bart. in d. l. 1. qui si fuit cõtumax quo ad iudicem delicti, satis orta est suspicio ipsius delicti contra eum. & ita intelligo Ang. in l. 1. C. ubi accus. sta. & glos. in clemen. pastoralis. de re iud. & Fely. in dict. cap. fin. concludentem quòd requisitus absque cognitione non debet sequi appetitus iniustos requirentium, & ita etiam latè tenet Marian. vbi supra, columna antepenultima, versiculo, quid autem debeat facere iudex remittens. Quæ conclusio est notoria, quando inter principes fiunt conuentiones, vt delinquentes remittantur ad locum deli
51 cti ab uno dominio ad aliud, quia † si iudex vnius principis sit requisitus dēt summariè cognoscere, &c. & vbi nihil sinistri sibi appareat contra requisitum non debet remittere, & ita late tenuit Cępo. in cõs. 58. col. 5. & seq. vbi late de remissione in delictis. Non tamen credas, quòd a quolibet iudice possit
52 peti † remissio, sed tantum ab eo qui habet
f iurisdictionem *f* in eum reum, vt est iudex domicilij, secus si nullam haberet. Pone. n. ꝙ delinquens in hac ciuitate, qui esset huius ciuitatis fugeret Mantuam, certe a iudice illius loci non posset peti remissio, quia ille iudex non posset eum capere. ita Aret. & Felyn. in cap. fina. & Marian. in d. ca. postulasti. versi. nota tamen ex opinione Cald. & est communis, quidquid teneat Bald. cuius. dictum sustineri tamen posset, si intelligamus de diuersis iurisdictionibus, quarum omniũ vnus, & idem princeps esset, aliàs delictum remaneret impunitum. Si enim Mediolanen
53 sis † qui Mediolani deliquerit fugiat Papiam, certe ibi esset capiẽdus ad litteras subsidiales prætoris Mediolani, & remittendus & ita intelligo d. §. si quis non comprehensorum. Et vbi nollet prætor hoc facere iudex petens posset hoc in effectu impetrare ex autoritate principis, uel Senatus. Et adeo hæc opinio videtur uera, ut etiam consuetudo in contrarium non ualeret, quia esset irrationabilis contra c. fin. de consuet. loquor in hoc vltimo casu, quando sub eodem principe. In quo casu sentio', ꝙ de iure fieri debet remissio, quia si aliter sentiremus ineptum esset dicere, ꝙ consuetudo non valeret ita concludit Soc. in d. ca. postulasti, uers. vlt. & Cępol. cons. 59. col. 3. & loquuntur omnino in hoc casu, nõ autem in diuersis dominijs, quia de iure non fit remissio, nisi in eo loco in quo quis potest castigari, & consequenter ineptum est tractare vtrum valeat consuetudo, vt dixi, & clarius etiam declarat Cępol. in d. cons. col. 3. & se. Tamen Soc. & Cæpol. loquuntur iuxta opin. Calde. Quod etiam a loco in quo iudex non habet iurisdictionem in delinquentem fiat remissio, ut eo in casu non ualeat consuetudo in contrarium. communis tamen contra se habet, ꝙ imo ex tali loco etiam sub eodem principe non fiat remissio, quia Aret. Fel. & alij cõmuniter hoc tenent in d. c. fi. & in d. c. postulasti. si tñ, vt dixi, ex autoritate superioris. Conclusio igitẽ est hęc, de iure, loquendo, ꝙ a loco, siue diuersi dominij, siue non, in quo iudex in delinquentem non habet iurisdictionem, non fit remissio secundum communẽ, quidquid velit Calder. qui uult, ꝙ imò fiat si simus in eodem dominio, adeo ꝙ consuetudo in contrarium nihil valeat, sed a loco ubi habet iurisdictionem, quę sit iudicis domicilij, uel
54 aliter sit ipsa † remissio, sed de cõsuetudine non seruatur: Dicunt tñ Docto. ꝙ seruatur hęc consuetudo in eodem dominio, vt per Fel. in dict. capit. fin. versicu. dicunt tamen. Et si uis scire an, & quando inducta dicitur
55 † consuetudo, ut non fiat remissio, vide Marian. vbi supra, in d. cap. postulasti. vers. & aduerte. qui dicit, quod si sępius fuit petita, & denegata inducitur consuetudo, aliter per non usum non inducitur, ut ubi notatur per
56 eum. Aduerte tamen, quia non ualet † cõsuetudo, ut a loco domicilij, vel ab alio, ubi iudex in illum habet iurisditionem, non fiat remissio, nisi in eo loco postea procedatur, & fiat iustitia. ita D. Roch. Cur. in c. fi. de consuet. colum. 15. vbi vide. Item aduerte, quia in eodem dominio non uidetur necessaria
57 † remissio, etiam a loco ubi iudex nõ habet iurisdictionem, quia omnes principes habẽt capitaneum iustitiæ, qui in omni loco domi
58 nij habet iurisdictionem. Et † hęc procedũt qñ quis vnicum delictum commisit, quod si diuersa ab eo patrata fuerint, & unus iudex puta, prętor Mędiolani super uno procedat & capitaneus super alio, tunc finito per unũ processu, fit remissio ad alium, ut ipse etiam
g finiat suum, & ita quotidie seruatur, *g* & de hoc est tex. in l. si cui. §. fi. ff. de accusat. & ibi Bart. in vers. vlt. dicens, ꝙ capitaneus potest facere, ut reus detentus apud prætorem pro alio delicto sibi remittatur. Et tunc ipse prętor expedito suo processu reum remittet ad capitaneum. Sic igitur absoluta materia remissionis in delictis perseuerando in materia fori, rõne delicti, occurrunt plures dubitationes

tationes. Res clarissima est, quando delictũ commissum est in uno loco,& hoc in dubiũ non refricatur,sed pone quòd habuit principium in uno loco , & finem in alio loco,
59 † quis eorum attendatur , exemplum, quis mandauit in loco , ut fieret res mandata in alio territorio, uel mandatur in loco, & sequitur in alio,& demum ratificatur in alio, uel quis existens in uno territorio dicit conuitium vni, qui est in alio territorio,uel furatur hic , & rem furtiuam alio defert. De qua materia discutiendo singula exempla nunc enarrata ponit Maria.in d.c. proposuisti.de for.comp.ad quem te reijcio,ne in uanum conteras tempus,cui adde Ang.in glo. existens Florentię,& ibi in apostil. Pone etiam, quòd est dubium, in quo loco † deli-
60 ctum commissum fuerit,puta,quia commissum in confinibus , qui cognoscet,vnus, ne an alter vide Maria.vbi supra.versicul.circa 7.quæst.vbi multa dicit.Tandem quod com
h muniter seruatur,ut uterq; *h* procedant,nè faciant sibi præiudicium in territorio, ut ẽt
61 dixi supra . Eodem modo † si reus negat commisisse in tali loco , in quo iudex contra eum procedit ratione delicti, an erit iudex ille de hac qualitate , uide ibi Marian. versic.circa 12.quęst.& duabus sequen. In
62 † eo loco etiam ponit plerasq; alias quæstiones,maximè vtrum laicus linquens in ecclesia possit ab ecclesiastico puniri.Et an monachus extra monasterium delinquens possit ab ordinario puniri an verò solus abbas puniat. Et quid in clerico dicente falsum coram laico,an àb eo possit puniri, & similiter si testis forensis dixerit testimonium corã nõ suo iudice. Et quid quando post delictũ quis mutauit statutum,puta,quia factus est clericus,uel religiosus,an attendatur forum acquisitum,an præcedens,est locus plenus. Et quid si ego Mediolanensis occido Florentiæ bannitum Florẽtinum,an ibi potero puniri. Dic,non posse,quia delictum in eo loco erat impunitum,& an Mediolani ? Dic idẽ,quia uerum est dicere ꝙ nullum delictum commissum est,Ita Nel.in trac.bannit.2.temp.q.
63 56.Dic † tamen quòd si Mediolani occiderem bannitum Florentinum ibi possem puniri,quia ibi nõ erat bannitus.Et si ego Mediolanensis Florentiæ occido bãnitum Mediolanensem, an potero Mediolani puniri . Dic ibi,non posse,secus autem Florẽtiæ,ita Nel. in ea parte.q.57.& bene.ita,Ias.in l.fin.ff.de iurisd.om.iu.col.pen.uer.16.& Marian.in c. qualiter,el secundo.in §.art.principa.in 11. q.extra,de accusa.ac etiam in c.præposuisti. uer.circa.25.q.Et ita eod.modo hostis ducis Mediolani posset deprædari a Mediolanensi extra territorium,nec propterea posset puniri Mediolani,licet posset puniri extra territorium,quia ibi delictum commisit. Est tex. in l.3.§.fi.ff.de sica.per quẽ sic intelligo alia iura,quæ simpliciter dicunt, quòd capta ab hostibus licitè capta sunt,vt l.naturalem,§. fi.&.l.trãsfugam,ff.de acq.re.do.& l.2.C.de commer.& merc.vt intelligantur,etiam, ꝙ extra territorium res capitur, loquendo tamen quò ad punitionem in territorio, in quo nõ fuisset delictum.Et ideo Soc.quamuis in l.1.in princ.col.2.ff. de acqui. poss. in terminis latè concludat,ꝙ talis hosti auferens extra territorium teneatur ad restitutionem, & ꝙ delinquat, tamen ita debet intelligi, scilicet, quò ad territorium in quo aufert. Est verùm , ꝙ forte stante statuto permittente bannitum offendi , non consequeretur ille præmiũ , sicut etiã voluit Nel. in 2.parte secundi temporis.q.29.sed,ut di-
64 xi,euitaret pœnam . Et † quid quando ciuitas , aut eius territoriũ,in qua,uel quo fit talis deprædatio,esset fœderata , an ad eius ciuitatis requisitionem deprædãs esset puniendus? Bal.dicit eum puniri debere in l.executorem. col.8.C.de exec.rei iud.Credo contrarium,in casu nostro,quando Mediolanensis cõtra hostem ducis fecisset impetum in alio territorio,quia quo ad ciuitatem Mediolani nullum est delictum, & cum tractetur de eo conueniendo in ea , attenditur ille locus,non locus delicti. secundum Nell.in d. q.57.& alios eum sequentes, vbi supra . Et ita, prout supra dixi,hodie Senatus omnino exploratum habuit,nisi tamen obstare repe-
65 rirentur capitula fœderum.Quæro † etiam vltra Mari.quid in assassino,qui propter pecunias occidit Christianũ, uel occidi faciat, iuxta.c.1.de homic. in 6. An poterit puniri non solùm in loco delicti, sed etiam in quolibet alio loco ? & uidetur posse per d.c. vbi ponuntur uerba in hoc casu, per quæ etiam a quolibet priuato posset impunè offendi ubique locorum. & ita declarat Ang. cons. 14.Nos Carolus , sed tamen aliter est dicendum,nisi ratione domicilij,vel delicti,aut aliter,iuxta dictum text. in l.1.C. vbi de cri. agi opor.Non obstat text. in d.c.1.quia non habet locum ille text. antequam constet de assassinamento,vt ibi habetur,immò ẽt uolunt,

sunt, quod requiratur declaratoria iuxta c. cum secundum. de hær. in 6. ita consuluit notabiliter Alex. in cōs. 166. col. 7. ubi uide. & ideo per prædicta malè allegabat excellens Doct. D. Bernardinus Bustus, nostri uenerandi collegij Mediolani. tex. in l. fi. C. quan. lic. vnicuiq; sine. iudi. uind. ad quod publici latrones ubiq; poterāt puniri, dicendo illum tex. probare, quod etiam extra omne forum, vbique poterant puniri, quia intelligo illum tex. secundum prædicta. Adde ad id quod dixi, quod de assassinamento debet constare apud iudicem, cui aliàs subest, & hoc decidunt omnes in d. cap. 1. de homic. in 6. uide imprimis ibi Gem. §. fi. colum. 4. uers. pœnes quem debet cōstare, deinde uide alios, & ita expressè in-
66 uenies. Secundo † adde, quod propter periculū iudex, cui pertinet cognitio, potest super cognitione huiusmodi nefandi sceleris examinare testes lite non contest. & parte non citata. sic Gemin. ubi supra, & alij dicentes, quod propter hoc text. ubi contentus est probabilibus argumentis in probatione huius delicti: uolunt tamen, quòd omni alio respectu testes debeant esse inhabiles considerando tamen qualitatem personæ suspectæ, & ideo si solum adesset mandatarius, qui deponeret contra mandantem, non diceretur constare de assassinamento, ut etiam consuluit Alexan. ubi supra, colum. fin.
67 Tertiò adde, † quod postquam constat de assassinamento, & super eo esset declaratum saltem hoc modo, declaro probatū esse delictum, ut uolunt communiter Doct. in d. c. 1. tunc etiam extra forum, & in qualibet orbis parte potest impunè offendi, loquor de iure non secundum malas consuetudines, & opiniones aliquorum principum, quibus uideretur maximum eorum dedecus esse, nisi in dominio suo etiam tales redderentur securi, sic intelligitur hæc materia. sed hic esset attingenda quæstio, utrum quādo quis
68 vti † assassinus ex aliquib. indicijs, quæ aliàs per se non præstarent argumenta probabilia, iuxta d. c. esset bannitus, iuxta morem nostrum, qui ferè ubique viget, & secundum statuta, quòd contumax habeatur pro confesso, & conuicto, an in alio loco non subiecto posset occidi & puniri. Est pulchra quæstio, in præsentia occurrit hæc consideratio, quod ubi innitamur banno, & diffidationi Pontifi. de qua in d. c. 1. quę fit ipso iure constito de delicto, & delinquente, etiam ex probabilibus argumentis, & secuta declaratoria, quòd probatum est assassinamentum, ut habetur per Doct. in d. colum. 1. vbi est uidendum. Eo in casu per totam Christianā rempub. iste potest impunè offendi tanquam per totum suum imperium, quia ipse est vicarius Christi, cuius est terra. clemē. 1. de iud. Bartol. in extrauag. ad reprimen. qui sint rebelles. in ver. per edictum. columm. 2. & per not. in c. nouit. de iud. Sic etiam si esset bannitus banno Imperiali a Cæsare, uel ab eo diffidatus, quia per totum imperium suum posset impunè offendi, ut per Bald. in l. 1. C. de hæredibus instit. & Ang. consi. 14. ubi est uidendum. sic intelligitur, §. transfugas. dū dicit, ubicunque, sed ubi innitamur banno facto secundum statutum ciuitatis, tunc sumus extra hos terminos. Et eo casu recurrendum est ad d. Bald. in d. l. 1. colu. 2. C. de hæred. inst. & Doct. in l. fi. ff. de iurisd. omn. iud. Aduertendum tamē est, quòd & si esse-
69 mus extra territorium † Pontificis, si ita dici posset, uel Imperatoris, tamen quò ad loca Imperatoris, & Pontificis offendēs securus esset, non in illis locis alienis, quia aliena territoria prętant saluumconductum, & securitatem, arg. l. præsenti. & le. denunciamus. C. de his, qui ad eccle. confug. Ita Ang. in quæst. inci. renouata guerra. & Soc. in l. 1. in princ. in 2. col. ff. de acqu. poss. & Bald. in l. 1. C. de summ. Trin. col. 7. uers. sed hic quęritur, & ita intelligitur. §. transfugas. in uersic. ubicunque, ut dixi, & dicam etiam infra, in tit. de homic. circa materiam d. c. 1. Quid in uagabundo, an ubique possit conueniri, & puniri? Dic posse. d. l. 1. secundum glo. &
70 Doct. ibi. Et † dicitur uagabundus, quando per mundum uagatur, secundum Alexā. in d. consi. 116. colum. 2. uolum. 2. & dicit Marian. quod hęc est communis conclusio in cap. quòd incipit, licet, de foro comp. in uersicul. igitur quęro, ubi latè in ea quæst. & seq. de uagabundo. & Cœpol. in consi. 59. colum. pen. & fi. Quid in iudice, cuius iurisdi-
71 ctio prorogatur, † an ille possit punire, licèt aliàs non esset iudex? Dic posse. d. l. 1. & ibi not. in l. 1. ff. de iudi. Alexan. in d. consil. 156. & latissimè per infinitas quęstiones per Marian. in cap. significasti. de foro competenti. & vide infra, in fi. huius materiæ iurisditio-
72 nis. Quid † in iudice loci, ubi multum conuersatur delinquens, an ex hac conseruatione poterit ibi puniri? videtur etiam posse, l. fina. & ibi Bart. not. C. ubi de crim. agi opor. Communiter tamen tenetur, quòd

talis conuersatio debuit continuasse per decem annos, vt per Alex. vbi supra. Aret. in c. quod clericus. de foro compet. & Alex. in 6. vol. consi. 216. Ange. consi. 27. quicquid teneat Marian. in c. licèt, de foro competen. in versic. 1. per assiduam conuersationem. vbi
73 omnino uide. Aliud † forū habet ratione originis. l. incola. ff. ad municip. si tamen ibi inuenitur. ita Bart. in l. assumptio. §. 1. col. 21. ff. ad municip. Abb. in cap. 1. ad fin. de foro compet. Pau. de Cast. in l. fin. C. ubi in rem actio. Et communis. i opi. secundum Alex. l. cum quædam puella. colum. 2. ff. de iurisd. omn. iud. & Dec. in ca. 1. de iudi. char. 8. vers. 3. prædicta conclusio. col. fi. licet Marian. in rubri. extra, de foro compet. faciat differentiam inter originem suam, & paternam in 72. foro. ubi uide. Credó tamen, quod de-
74 uiet a communi. Et † de foro ratione domicilij, vide Marian. in c. licèt. de foro compet.
75 ubi etiam est text. de foro † communis patriæ, scilicet, ciuitatis Romæ: ex quo tex. po
76 tes generaliter concludere, ꝙ† quando princeps trahit ad se causam, nunquam dicitur trahi a iudice incompetente. Et idem, si Senatus hoc faciat, qui eandem potestatem habet. l. non ambigitur. ff. de leg. Et ideo di-
77 cimus, quòd † in principe sint omnes dignitates, & ab eo descendunt, sicut riuuli a fonte, secundum Bald. in l. de quibus. ff. de legi. ipse igitur est prætor, est capitaneus, & quilibet officialis in suo dominio. Non mirum igitur, si non potest dici, quòd in eo sit incompetentia. Et ad hoc pulchrè Afflict. in §. iudices. colu. 1. de pace iur. firm. ubi uide.
78 Est verū, quòd in † Senatu nostro hoc dici non potest, quia ex ordine eius quædam causæ singulares possunt per Senatum cognosci, & non omnes nisi quatenus delegentur rei a principe, sed si uis videre causas omnes, ex quibus quis sortitur forum in omni materia, tam ciuili, quàm criminali, vide Marian. Soc. in rub. de foro compet. vbi enumerat 119. causas, quibus iudex dicitur cō-
79 petens. Restat, † ut uideamus in hac matteria, quando plures iudices possunt procedere, puta, in ciuitate Mediolani prætor, & capitaneus, vel in eadem ciuitate, uterque rat one domicilij, vel alibi alius ratione delicti, siue in eodem dominio siue in alio, an si unus præueniat, faciat silere alium, vel alios ita ut nullus aliquid possit se immiscere? Dic eum facere, & ꝙ hoc operatur præuentio. l. si quis postea. ff. de iud. & c. proposuisti. de foro comp. vbi Marian. & Doct. & procedit dato, ꝙ alter iudex sit minor, quia non tenetur remittere alteri maiori
80 † processum suum, nec personam detentam. Bald. in l. Senatus, colum. final. C. de accus. hāc regulam intellige nisi sit fraus, quia reus in loco fauorabiliore supposuisset accusatorem ad inchoandum ibi iudicium, ut per Felyn. in ca. cum M. Ferrariensis. de constit. char. 3. col. 3. ubi omninò uide. Et quæ fraus fuit seruata his diebus a quibusdam nobilibus dominij Mediolanensis in homicidio
81 commisso in terris Venetorum. Item † intellige vbi apponat̄ de p̄uentione, aliàs ualet processus utriusque, ita latè Fely. ubi locus ordinarius in dicto cap. cum M. Ferrariensis in ea chart. in 3. & 4. col. de constitut. & ideo etiam ualet sententia lata ab utroque, nisi vna sit contraria alteri, ut per Dec. in d. ca. cum M. Ferrariensis ad fin. Istam tamen prę-
82 uentionem † non posset allegare inquisitus si est contumax in eo loco in quo est facta præuentio. ita Fely. ubi supra, & in cap. cum sit. col. 2. de appella. & in c. ex tenore. de rescrip. col. 7. ubi ponit regulam secundum l. vbi ceptum, ff. de iud. & facit fallentia, quę habetur in l. si pluribus, ff. de leg. 1. & est in l. cum quædam puella, ff. de iurisd. omn. iudic. & hęc fuit opinio Bar. in diuersis locis vt patet ex dictis horum doctorum quos proximè allegaui, & ideo ualebit sententia, etiam hoc casu in utroq; loco lata. ita not. Bar. in l. sepulchri. uersic. circa secundū, ff. de sepul. uiola. nisi ante secundam sententiam iam soluisset condemnationem primę per l. euidenter, ff. de excep. rei iud. Subdit notabilibus Bar. ibi, in ultim. vers. quòd si pas-
83 sus est † se cōdemnari in duobus locis poterit cogi soluere condemnationem in utroq; loco, & ita Angel. in glos. hæc est quædam inquisitio. uers. quæro Aret. & ibi August. de Arim. & uide late etiam Albęr. in dicta l. 1. C. ubi de crimine agi opor. Si ergo non soluit condemnationem primæ, quæ fuit lata per contumaciam nō poterit resistere, quin in loco domicilij, iterum possit requiri, & damnari, sed si soluit secus, & ita etiam Bal. in l. & si sęuerior. colu. 4. C. de his, qui notan. infam. & hoc etiam quòd minor pœna imposita esset in prima sententia, ut per Albe. in d. l. sepulchri. & latè Aret. consi. 58. col. 5. uersic. uenio igitur nunc ad secundum. cum multis sequent. usque ad fi. colu. ubi ibidem dicit in absolutoria, & sequit̄ Nel. in tract.

banni in 1.parte 1.temporis,q.3.col.2. Hãc conclusionem, quòd si satisfecit pro prima
84 † condemnatione non possit damnari etiam in cotumaciam secundo loco intellige nisi prima pœna fuisset pęna extraordinaria delicti,& non ordinaria,vel pœna spiritualis im posita a iudice ecclesiastico; vel etiam esset pęna ordinaria, sed minor in eo loco quàm in alio, quia in alio potest suppleri. ita Aret. cons.præalleg.& per Fely. in cap.de his. in 11.limit.de accus.quod ultimum intelligo, ubi minor illa pęna esset absurda, & reprobata a lege,vt quando pro homicidio esset imposita pęna pecuniaria, sic loquitur Aret. secus quando conueniret dato ꝙ minor es-
85 set,& ita loquitur Alber. Sed † quid si esset imposita pęna ordinaria homicidij tamen princeps remisisset? Videtur ꝙ sit satisfactum, ut dicimus quando fatetur recipisse pœnam pecuniariam, & ita eum liberaret, dato ꝙ verè nihil recipisset, quia satisfactũ est,nisi calumniosè id fieret ad elidẽdam pęnam alterius territorij:sed dic,quod nihilo minus potest dãnari in alio territorio: quia & si sit satisfactum quò ad principem illum qui concessit gratiam,tamen non est satisfactum quò ad alium principem: quod non procedit, si esset punitus in uno loco, quia ubique punitus est.Pone enim,quòd in ciuitate Venetiarum quis fustigetur,nonne etiã vere dicetur in alio territorio, quòd est fustigatus? Vel pone, quòd alicui in aliquo territorio sint abscissæ aures, nonne in alio territorio etiam est sine auribus?Et pro certo nimis absonum esset,ꝙ gratia vnius principis extenderet uigorem suum extra territorium, iuxta l.fin.ff. de iur.omn.iud. & ita Oldr.consilio.73.Et quia autoritas principalis in conclusione,ꝙ bannitus a iudice delicti potest etiam damnari a iudice domicilij,est Iacobi de Belu.vide eum relatum per Alber.in suis stat.quæst.81.in 2.parte, & in
86 l.1.C.ubi de crimi.agi oport. Sed † an iudex domicilij possit exequi dictam sententiam iudicis delicti? Vide Bar. in l. a diuo Pio.§.sententiam Romæ,ff.de re iudi.Imol. in l.penul.in prin.colum.1.ff. de pub.iud.& Alex.in d.§. sententiam Romæ. conclusio est,quod in diuersis dominijs non possit sine requisitione alterius, in eodem dominio possit gratia publicæ vindictæ,poterit tamẽ, ut dictũ est, in diuerso dñio fieri alia inquisitio,& nouus processus,& ita oẽs,& ideo redigendo rem ad practicam,dic ꝙ iudex domicilij,cui datur exequendum bannum alterius iudicis,si uidet,ꝙ non meretur executionem illam, non debet condemnationem exequi.etiam requirente eo,qui sententiam protulit, vt nota.in cap.1.de offic.ordin. Sed si meretur,& sumus in eodem dominio,potest exequi etiam sine requisitione, ut est cõ
k munis k in dicto §.sententiam Romæ, secus si sumus in diuerso, quo in casu potest tamen iudex procurare opera offensi,vt dentur sibi litterę subsidiales: & ubi etiam illas ualeat habere,potest,ut dixi, iterum inquirere,& damnare,nec est necesse,ꝙ ad hoc faciẽdum iudex ipse domicilij habeat a principe suo litteras admittentes eum ad nouas defensiones, quia illa sententia non præstat aliquod impedimentum, & vtcunque sit, hæc concessio impetranda esset a superiore eius,qui sententiam protulisset: nam solus in eam sententiam habet autoritatem.quod satis constat ex dictis Bart.in d.§. sententiã Romę.versicu. quæro quid si.Dixi, quando iudex requirit alium pro executione sententiæ,& feci conclusionem,quod tenetur exequi.Sed quæro,an sine alia cognitione procedat, & sic siue bene lata sit, siue male? In quo dic,ꝙ Abbas disputat in cap.1.de offic.
87 ordin. quæstionem prædictam.An † ille,cui scribitur pro executione sententiæ, debeat exequi alio non quæsito:& concludit debere,quando non potest cognoscere, ut quando delictum est mere ecclesiasticum, si tamen sciret iniustam esse sententiam,non tenetur exequi,saltem in criminali,ut per eũ. Sed si potest cognoscere,uult quòd sibi fiat fides de processu,ut cognoscatur an iustè lata fuerit, & ita qñ iudex ecclesiasticus profert sententiam in re non spectante sæculari,& requirit sæcularẽ: secularis non debet insistere, sed videat processum, & intelligere si bene lata fuit. Imola uero concludit ibi, ꝙ in causa ciuili executor etiam quod possit cognoscere, debet exequi,& aliud nõ quęrere, nec audire, in criminali uerò distinguit, ut Abbas, ꝙ tenetur, si non potest cognoscere,aliàs non. Et ideo in causa brachij sęcularis transmisi nuper ad Senatum, in quo requiritur executio trium sententiarum latarũ Romę,& in causa ciuili Senatus aliud non potest facere, quàm exequi
88 † etiam ꝙ esset causa,in qua haberet cognitionẽ,secus si esset criminalis.Est tñ verum, quod nõ denegat Senatui illa cognitio,quę regulariter datur executori,iuxta not.in d.

l.1.

l. 1. C. de iur. & fact. ignor. & ut supra. & ita Imola not. in d. c. 1. in ver. allega. col. penult. & col. antepenultima, versicu. sed benè posser se informare. Et quidquid sit, saltem est citanda pars per requisitum, ut intelligat, an aliqua exceptio, quę posset impedire, vel moderari executionem, ei competat, imò amplius Paulus de Castro consil. 317. in fine, uult ꝙ non solum possit circa executionem, sed etiam circa merita sententię, & sic circa nullitatem cognoscere, & monere summum pontificem, non autem iudicare iuxta cap de cætero, de re iudi. ubi vide Felyn. in columm. prima, & secunda. Quod uidetur deuiare a dictis Doctoribus, in d. c. 1. qui, vt supra dictum est, cōcludunt in terminis, quando iudex implorat brachium alterius. Et vide ad prædicta etiam Felyn. in cap. cum sit generale, columna 6. uersiculo limita quinto, de foro competenri, & omnino Doctores in d. l. a diuo Pio. §. sententiam, ff. de re iudica. Vnde cum citatio possit fieri saltem, quo ad effectum de quo supra non debuit Pontifex irasci contra Senatum nostrum eo quod a præfato Senatu petita executione brachij sæcularis implorati a iudicibus ecclesiasticis, Senatus ipse iusserit citari partem, & adeo iratus fuit, ꝙ tanquam sibi denegata fuerit iustitia, concesserit repræsalias contra marcatores Mediolanenses. & licèt facta fuerit ingens instantia, & per ipsos mercatores, & per legatum Cęsaris, & ostensum claré Pontifici, quod non denegabatur institit, immo fiebat iustitia, & quòd Senatus volebat exequi, sed prius intelligere, ut supra, attamen perseuerauit in repræsaliis, imò minatur velle alias iterare pro pleniori satisfactione summæ contentæ in sententiis, de quibus in illo brachio seculari, quæ res est miranda.

89 Aduerte † tamen circa prædicta adhuc aliqua: primo, quòd Imola in conclusione sua loquitur, quando iudex ecclesiasticus inuocat brachium sæculare. Item loquitur col. fin. sicut Paul. de Castr. in d. consi. etiam quò ad exceptionem nullitatis, & vult, quòd possit admitti. & colu. penul. loquitur sicut Paul. de Castr. dum vult, quòd possit se instruere de his, quæ conueniunt executori, iuxta etiam cap. de cętero. de re iudi-
90 cata. Et hoc plus addendum est, quòd † iudex sæcularis de delicto, quod pertinet etiā ad cognitionem suam, potest cognoscere ex integro. ita Ias. post alios in leg. magistratibus. col. fi. ff. de iurisd. om. iud. Magis tamē considerate uidetur loqui Decius ibi, qui vult, ꝙ propter præoccupationem in cognoscendo, & decidendo primi iudicis, iudex cui committitur executio, non habeat aliud quęrere, quàm exequi. Tamen obstat tex. in §. si uerò crimen. in Authen. de sanctissimis episco. super quo se fundant communiter Doctores relati per Ias. ubi supra, & si uides materiam maximè Docto. in d. l. magistratibus. vnus est casus clarus, quando cognitio delicti est tantum in solo ecclesiastico, quia tunc aliud non est quærendum, sed exequendum. Alius est casus clarus, quā-
91 do † non plenè fuit punitus in primo iudicio, & secundus potest cognoscere, quia potest secundus ex integro cognoscere, ut per Dec. in dict. l. magistratibus, in fin. & quia ex prędictis uides esse difficultatem, An
l quando imploratur brachium sæculare *l* a iudice ecclesiastico, ut sęcularis exequatur
m suam sententiam, *m* tunc sit adhibenda aliqua causę cognitio ante executionem? In hoc articulo tametsi satis clarus sit ex prædictis, loquendo in ciuilibus, tamen uide ēt Co. consi. 140. col. 1. ubi primò concludit, quod tenetur exequi summatim officio iudicis, & sine alio ordinario processu, ꝙ cōprehendit citationem, siue intimationē, vel munitionem partis. Secundò, ꝙ etiam debet admittere nullitatē, quę possit ostendi alio non probato, uel quæ non exigit altiorem indaginem, & ita in effectu Paul. de Cast. in dicto consi. 317. in fin. & ut supra. Tertio, ꝙ si non exequitur, quòd possint concedi repræsaliæ, petitio tamen prius, quod fiat iustitia iuxtà naturam repræsaliarum, Scias
92 † etiam, quod ordinarius passim potest implorare brachium alterius iudicis, sed dispu tatur quid, in delegato. Et idem cōcluditur. verum est seruanda forma tradita in delega
n tione, *n* ad quam est aduertendum, ut notatur per Paul. de Cast. consi. 41. colu. 3. & seq. ubi uide. & Felyn. latè in c. significasti. de officio delegati. & Docto. in d. l. a diuo Pio. §. sentētiam Romę. & de materia vide etiam Bald. 5. vol. consil. 156. colum. 2. ubi ponit aliqua requisita, ad hoc ut iudex, cui scribitur, teneatur exequi, vide etiam Aug. in leg. dies, §. si intra, ff. de damno infec. Et quando
93 † iudex, qui tulit sententiam, non vult scribere, ut fiat executio, iuxta dictum §. sententiam Romæ. ibi, si iussum fuerit, vel ille, cui scribitur, non vult parere, an

poßit cogi? vide Bar.& Doctor.in d.§.sententiam Romæ.Bal.3.volu.consil.98. & per eundem eodem volu.cons.121. circa fin. Et
94 † scias etiam, quod quando præsentarentur aliquę sententię ab urbe Roma Senatui, & earum executio petitur, Senatus considerat, an sententia sit lata ex mera contumacia, citato lapide,& tunc non exequitur, sicut non exequitur Romę talem sententiā Rota, nisi quatenus illa intimata personaliter non appelletur, an uero sit lata parte comparente, & tunc si est vnica, à qua non sit appellatū, vel tres conformes, adhuc intimat illam uel illas parti, ut se instruat circa nullitatem, ut supra, uel circa modum exequendi, ut supra, ac deinde exequitur, uel partes Senatus essent, ubi reperiret nullitatem, quę impediret executionem, non iudicare, sed referre iudici ecclesiastico, iuxta dicta supra, maximè per Co.in dicto consilio, quod uide, qui in hoc etiam se conformat cum prædictis. Et circa sententias criminales uide quomodo concludam infra, in vltimo vers. in tit. de sētentijs. Et ad rem redeundo, & ad id, quod dixi, quòd solutio condemnationis, etiā quę
95 † sit minor, quàm contineat secunda, facit, quòd postea obstet res iudicata, uide etiam Angel. in glos. iudex commisit, quòd Caius, versicul. quæro, an ex citatione. Marian. in cap. postulasti, de foro competenti, chart.3.colum.3. versicu. & aduerte. & per Aretin. in dicto cap. de his. intelligendo tamen secundùm notata per Bartol.in l.Senatus, ff.de accusationibus. & Marian. ubi supra. Sed licet pars contumax non poßit opponere de præuentione, an poßit hoc iudex facere pro confirmatione iurisdictionis suæ,
96 quia † iudicibus concessum est suam iurisdictionem tueri.l.1. ff. siquis ius dicenti non obtemperauit. & siquis turbatur in iurisdictione sua, habet interdictum vti posfidetis, secundum Bartol.in l. vlt. ff. uti posfidetis. Dic, quod si sumus in casu remisfionis rei, iuxta d.§.siquis uero comprehensorum. in Auth.ut nulli iudi. hoc casu, ex quo primus impeditur, potest instare,& facere, quod secundus abstineat, aliter non. Et sic cum ex consuetudine, ut dictum est, nō fiat remissio præueniens non faciet silere secundum, & ita Bart. in d.l.sepulchri. uersic.2. & Ange. in dicta glo. iudex commisit, quòd Caius. & eodem modo dicit in accusatore, qui etsi accusando præuenerit coram iudice delicti, tamen nō potest impedire iudicē postea inquirentem in loco domicilij. Dicit tamen Barto.in d. l.sepulchri. versic. fateor tamen, quod si reus in primo iudicio compareret, & contumaciam suam purgaret, posset ipse reus impedire secundum, allegando præuentionem, & nè ex eodem delicto in duobus locis quęratur, per l.penultimam, §.fi. ff.nautæ caupon.stabul.& dictam l.Senatus. de accusation. Sed pone, quòd compareat
97 † in iudicio secundo, & præuento, vel ibi caperetur, quid esset? Dic, quòd si caperetur, diceretur ibi præuenisse, quia captura pręponderat citationi uerbali, ut per Alex. in d.l.sepulchri.& Ange.in dicta glos.iudex commisit, quòd Caius. Et ideo non solum non cessaret primum, si opponeretur, quòd si non caperetur, sed si se constitueret coram
98 secundo iudice † præuentio primi, qui hoc non obstante posset procedere. Ita Bar.in d. l.sepulchri, uers.2.& in d.uers. fateor tamen. Nam uult Bartol. quod cessante remissione iudex loci delicti non posfit molestare iudicem, ubi reus degit, quòd ad eum fiat remisfio, sed procedet, & ita factum est superioribus annis in quodam, qui habebat domicilium in ciuitate Laudæ dominij ducis Mediolani, & qui erat delatus homicidij in terra Cremę dominij Venetorum, quia prætor Cremæ præuenerat inquirendo, & ipse constituerat se in ciuitate Laudæ, non enim propter hoc prætor Cremę requisitus uoluit unquam desistere, imo condemnauit eum, quod tanto magis fuit iuridicum, quia ipsemet, ut effugeret acrius iudicium, hanc uiā elegeret per ea, quæ ponit Bald. post Angel. in l.si plurimum, ff.de leg.1.& Fely. in dicto c.cum M.Ferrariensis. ubi supra, char.3.colum.3.& seq. Facit, quod dicit Calderinus in c.1.de raptoribus. Quando iudex uidet, quod remissio rei petitur eo fine, ut non puniatur delictum, quod tunc non debet fieri. Adde quod ueritas horum satis pendet à dictis Ange.in d.glo.iudex commisit, quod Caius. vtrum, scilicet uerum sit, quòd
99 † captura præponderet citationi uerbali,& ideo vide Marian. Socin. in d.c.proposuisti. colum.7.uersic.8.quæro. qui uult tandem, quod in eodē dominio citatio uerbalis præponderet. Et ideo si contendant ipsi iudices in eadem ciuitate, quis debeat procedere, præualet præuentio ex citatione uerbali, ita dicit Marian. quod non seruatur in hac ciuitate Mediolani. Sed si sumus in diuersis dominijs, & unus pręueniat, puta iudex

ta iudex delicti, & postea capiatur a iudice domicilij, ut in casu, de quo supra diximus, tunc si malitia hoc præcesserit, non attendi tur, & ualet processus primi, sed si nulla appareat calumnia, tunc reuera attenditur secundus processus, non primus, qui aliquan do est nullus ipso iure, aliquādo est reuocan dus, & hoc propter impedimentum carce ris, quo fit, ut non possit comparere, iuxta l. quæsitum. cum ibi notatis. ff. de re iudic. Et not. semper, ꝙ quemadmodum condemnatio in loco delicti parit executionem rei iu. in loco originis, si fuit executa ante secundā
100 sententiam, ut dixi, † ita absolutoria lata in loco delicti parit exceptionem in loco do micilij, ita notabiliter per Aret. in d. consil. 58. versic. 2. principaliter. Non sic, si ferretur
101 † absolutoria in secundo iudicio præuēto, per prædicta. In quo ultimo dubito, ubi nul la fraus possit cogitari in reo, pp quā magis ibi cōparuerit, q̄ in loco delicti: quia cessan te remissione pōt iudex secundus procedere: & ideo absolutoria ita habuit vigorē, sicut e contra. Est verum, ꝙ in dubio vr̄ fraus stāte præuentione, & stante hoc, quod in loco delicti magis ueritas elucescit. Cogita.

Sequendo materiam præuentionis primò
102 dic, † ꝙ si quis præueniat, tamen si secūdus procedit pro eodem delicto cūm qualitate
o fortiori, o præfertur secundus, l. 2. §. fi. cum l. sequenti. ff. de adulte. Et ideo seruatur, ꝙ si inquirat primus de uulnere simplici præfertur secundus, qui inquirit de animo deliberato: & ita latè dixi supra in uersicu. quæro successiuè.

103 Secundo † dic, ꝙ & si sola inquisitio non sit sufficiens ad præuentionem, secundum Bal. in l. 1. col 8. C. de confes. & per Doct. supra. Tamen habemus decretum disponens quòd inquisitio facit præuentionem. In quo decreto etiam habetur, quod descriptio bonorum sufficit.

104 Tertio dic, † ꝙ si eadem hora coram duobus est inchoatum iudicium, ꝙ tunc cessat fundamentum præuentionis, sed reus debet recurrere ad superiorem, quando sub eodem principe sunt iudices, & instare ne ex eodem delicto vexarē in duobus locis, & ꝙ causa remittatur ad vnum tantum, quam petitionem exaudiet princeps, & in dubio esset remittenda ad eū, per quem magis iustitiæ locus aperiri uideatur. Hoc etiam debet facere alter iudex, nisi uelit malignè se gerere. & ita intellige Felyn. in d. cap. cum M. Ferrariensis. in 3. char. colum. vlt. & Bald. per eum allegatum in l. nulli. in fin. C. de iud. Sed si nollet, quia obstinate uterq; diceret, Remittat alter, & essemus in diuersis dominijs, tūc forte esset hæc q. dirimenda. ita Marian. in dicto c. proposuisti. de foro competenti. colū. 8. uel ambo simul possent cognoscere, secun dū Abb. in c. si in 1. gl. in vlt. parte. uers. nunc quæro de quibusdam. de for. compete. Et in simili casu vide Fel. in c. pastoralis. versic. limita primo. de rescr.

105 Quartò dic, ꝙ sola † citatio facit ad præuētionem, d c. proposuisti. c. quantum. de offic. deleg. & d. l. si quis postea. ff. de iud. quæ regula procedit in citatione legitima, aliàs non. Roman. cons. 412. pro habenda. & per Abb. in d. c. proposuisti. in notabilibus. Item procedit, si durat instantia, in qua citatio emen data fuit, aliàs secus, secundùm Angel. in d. l. si quis postea, quàm. Are. in l. si plurib. ff. de
106 leg. 1. & Rom. in singul. 146. De qua † materia præuentionis vide per Ias. & Lancelot. Dec. in d. l. si pluribus. & per Vir. l. in tractatu clausularum, in 8. char. colum. 2. & pluribus sequen. & omnino per Marian. Soc. in d. c. proposuisti. a principio usq; ad finem, per
107 tredecim colum. Et sciendum est, † quod in terminis. l. diffamari. si reus agere incipiat coram vno, actor postea, qui ante habeat electionem eligendi alium, cogitur coram eo persistere, si reus petijt declarari se non teneri. Socin. cons. 41. colum. 2. & 3. Marian. in c. proposuisti. de foro compet. col. 9. vers. 12. & consi. 38. colum 6. versic. 3. & ante etiam incipiendo, colum. 4. imò idem in simplicibus terminis. d. l. diffamari. ita Roman. cons. 412. D. Ioan. Bapt. de sancto Seuerino in l. nulli. C. de iudic. & Felyn. in c. cum sit. col. 4. ver. optime. de foro compet. & ita intellige quæ
108 dicit cons. 94. uolum. 1. Vides igitur † præuentionem operari, ut eatur ad eundem iudicem, quod etiam operatur ratio, ne coram duobus quis ex eodem delicto uexetur, cessante præuentionis materia, ut vidistis. Sed aliud est, ꝙ hoc idem operatur, quando. s.
p causæ sunt connexæ. p d. l. nulli. C. de iud. quæ semper allegatur, ꝙ continentia causæ diuidi non debet, & ibi uide glos. 2. & Iaso. declarantem. Inter alia exempla hoc datur, quando quis fecit committi homicidium, quia non potest coram vno vti homicida accusari, & coram alio uti auxiliator, secundum Bald. in cap. 1. column. ulti. de controuer. inuest. & Ias. in dicta l. nulli. colu. 2. & per

& per Alex.ad d.l.1. ff. de quibus rebus ad
109 eundem iudicem eatur. Sed † quid in mandante, & mandatario, an sint conueniendi coram eodem iudice? Dic non esse secundum Bald.in l.non ideo minus.ad fin.C.de accus.sequitur Alex.in d.l.1.& Ang.in glo. Sempronium mandatorem.quæst. 20. colu. pen. est terribilis decisio propter connexitatem, tamen ita dicit Bal.subdens, sic fuisse iudicatum, & respondet ad fundamentum connexitatis. Negari tamẽ nullo modo posse vr, quin sint connexa, quia mandans tenetur de homicidio propter mandatum, & mandatarius pariter de homicidio, & sic ambo ex eodem facto tenentur, ut declarat Bar.in l.non solum, §.si mandata, ff.de iniur. Et opinio Bart.est communis. & ꝙ sit idem
110 factum † tenet Bar.aperte in l.sed si vnius, §.fi.in fi.ff.de iniur.& clarius in l.hoc accusare, §.lege, ff.de accus. Hinc est quòd stante statuto, ꝙ de eodem delicto Prętor, & Capitaneus non possint simul cognoscere, alter hoc casu tenebitur remittere alteri, ita Nel. in tract.banni q.7.in 2.parte primi temp. Et ibi dicit, ꝙ est idem delictum, vnde non solum ex connexitate, sed etiam quia idem sit, uidetur ꝙ fieri debeat remissio. de quibus dictis per Nellum vide latè Marian. Soc. in eod.cap.proposuisti, col.7.vers. 9. quæro. de foro compet. contrarium aliàs fuit determinatum in Senatu, ꝙ licet sit idem factum, tamen diuersæ oriuntur obligationes, nec una accedit alteri, ut declarat Bar.in d.l.sed si unius, §.fi.in illa quęs. An sit idem delictum, nec propter hoc quòd vnus veniat accessoriè ad alium in eodem delicto, attẽto quod oriuntur diuersæ obligationes, sententia ad unius fauorem alteri prodest, nec econtra. & ita Bal.in terminis ubi supra in dicta l. non ideo minus.ad fi.& in effectu idem Bal.in c. 1.vlt.colum.de contr.feud.ap.pa.termi. quę opinio tanto magis procedit cum habeamus decretum ut solum mandatum sufficiat ad puniendum de homicidio etiam nõ secuto homicidio. Et decisionem Bal.vbi supra etiam sequitur Ang.in d.gloss. & Ias.in d.l.nulli.col.2.& dicit Augustinus de Arim. ad Ang.in d.gloss.ꝙ non habet dubium illa decisio Bal.in d.l.non ideo minus.in fine.& ideo si Mediolanensis in hac ciuitate mandaret fieri homicidium Papiæ, de mandato contra mandantem cognosceretur Mediolani.& de mandatario, qui fecit homicidiũ cognosceretur in ciuitate Papiæ, & eod. modo si Mediolanensis mandaret fieri homicidium in terra feudatarij, quia feudatarius cognosceret de mandatario in terra sua, loquor de iure, circũscripto decreto nostro de maiore magistratu, & dux in sua iurisdictione, sed contra per uulgatam decisionem Antonij de Prato relatam per Felin. in cap. 1.de præscript.& Marian.Socin.in cap.2.de mu.peti.vers.8.fallit, & per Ias. & Dec.in l. si emancipati, C.de colla. bonorum, quòd quando plures inter quos est unus clericus inquiruntur, si clericus petit se remitti ad iudicem ecclesiasticum, hoc idem possunt facere cæteri, ne sequantur diuersæ senten-
111 tiæ, & † ideo omnes remittendi sunt ad ecclesiasticum, quia dignior. Dux igitur solus in casu nostro cognoscit uti dignior, sed dic ꝙ hæc decisio loquitur respectu eiusdem causæ, & eiusdem delicti, sed hic sunt duo, stante decreto, de quo supra. nisi replices ꝙ imo est vnicum, quando sequitur homicidium, etiam stante dicto decreto. Et ita declarant Doct.ut dixi supra, in materia delicti. Vel dic ꝙ loquitur decisio, quando sumus in eodem territorio, quia ecclesia dicitur esse de territorio Ducis, secundum Bal. in l.plerique, ff.de in ius voc. & ideo clerici non dicuntur forenses, sed quasi subditi, vt dicã infra in materia rebellionis in illo articulo, an clericus possit committere crimen lęsę maiest.in principem secularem. Nos verò loquimur in diuersis territorijs, & in feudo, stante priuilegio feudi in amplissima forma, quò ad primas, & ulteriores causas, quo priuilegio ita stante, tales feudatarij sunt in ditione sua sicut Imperator in suo Imperio, prout dicimus de Duce nostro, ut latè ponam in dicta materia criminis rebellionis. Vel dic ꝙ in decisione per Fel. relata ex duplici causa erat eundum ad eundemmet iudicem. Primò ratione continentię causæ, iux.d.l.nulli.postea ẽt ratione absurdi euitãdi, ne sequerentur diuersę sententiæ. Primarò quo ad continentiam, consistit in hoc, quia agitur ex eodem delicto, & ita dicit d. l.nulli.quę loquitur in fortioribus terminis, etiam ꝙ ad eandem rem ageretur duobus remedijs diuersis, puta interdicto, & rei vendicatione, quod est mirabile, & hoc est, qđ
112 videtur uelle dicere Bar.† in l.præcipimus, §.eodem obseruando, C.de appel.dum dicit ꝙ quis ratione adiuncti consequiẽ in indiuiduis id, qđ aliàs non consequeretur, ponẽdo exemplum in causa, quam ego haberẽ cõtra

duos

duos obligatos ex eadē causa, quia non possum, vnū coram uno, & aliū corā alio iudice conuenire, sed utrunq; debeo conuenire coram eodē, & digniore, ut ibi per eum. Nam Bar. uidetur uelle, ꝙ causa semper dicatur indiuidua, qñ ago rōne eiusdē obligationis ex eadē causa, per regulam d.l.nulli, & ideo unus est iudex, uerum loquendo extra causam, puta, quia tractaretur de soluendo tributo ex feudo indiuiso inter duos, quorum alter esset exemptus, tunc alter non exemptus solueret, quia non sumus in indiuiduis, & diuisum potest solui, secundum Spec. in tit. de cler. coniug. col. pen. uers. quid si clericus habens bona. & Deci. in l. si emancipasti, C. de colla. col. 4. atq; ita procedit lex, nulli. quan-
113 do † ago contra plures. Item si plures consortes eiusdem litis uelint agere contra unū, potest reus opponere, ꝙ debet conueniri coram eodem, quando uellent illi agere coram diuersis. ita Imo. in c. cum M. de const. alleg. tit. ff. de quib. reb. ad eundem iudic. eatur. & d.l. nulli, & sequitur Fel. ibidē, & ideo si plures haberemus rem cōmunē, & turbaremur in possessione, deberemus agere de turbata possessione omnes coram eodem reo, id ap-
114 ponente. Et † aduerte, quis eādem substantiam, quam habet. l. nulli. in ciuili, tradit Imperator in criminali, q in l. qui de crimine. C. de accusa. quam legem uide. intellige tamen hanc rationem cōtinentię militare durāte prima causa, sed illa finita destinguitur, an remanserit suspectus iudex vel non, ut ꝑ Doct. in d.l. nulli. & Aret. cons. 29. col. 17. & se. item intellige etiam in duob. diuersi fori, ita gl. in d.l. nulli, & Bart. in summario in d. l. 1. ff. de quibus rebus ad eundem iud. eatur. Ias. in d.l. nulli, qui respondet ad tex. in c. fi. de iud. de quo uide Are. in d. cons. 29. & seq. & cons. 82. col. 24. & sequ. Secunda ratio de
115 qua supra † absurdi euitandi, consistit in hoc quia absonū nimis uidetur, ꝙ super eadem re diuersę sententiæ sequantur, & ita gl. in d.l. 1. ff. de quibus rebus ad eundē iud. eatur, quæ dicit, ꝙ ex duplici causa itur ad eundem iudicem. Primò, ratione continentiæ, quam rationem supra declaraui. Secundo committendo secundam, ratione absurdi euitandi, & illam rationē vbique sequuntur Doct. Hinc est, quod si delictum sit cōmissum inter duos confines, uterq; iudex debet conuenire in procedendo, ne sequātur diuersæ sententiæ, ut nota. in l. iureperitos. §. cum oriundus. ff. de excus. tut. Imol. in cons. 136.

col. pen. in prin. & per Mar. in c. proposuisti. de fo. compe. Et aduerte, quia non est necesse, ꝙ sentētia quò ad vnū præiudicet alteri, vel præiudicare possit, iuxta l. fundi. & l. fundum, ff. de exc. & not. ibi latè per Barr. & oēs in l. ædita. C. de eden. sed satis est ꝙ possint ferri diuersæ sententiæ, super eodem facto, & ita etiā explicat Ias. in d.l. nulli. col. 2. Ad rem nunc veniēdo, hę duæ rationes cessant in quæstione nostra. Primò, cessat ratio continentiæ causæ, quia nō agitur ex eodem facto, sed ex diuersis. Nam mandatarius tenetur de homicidio propter homicidium, & mandans de homicidio ꝑꝑ mandatum, & sic in controuersia uenit principaliter ipsum mandatum. & vbi non adsit, non tenetur, cū igitur obligationes sint diuersæ naturæ, licet posset dici idem factum, ut supra dixi, post Bart. in l. hos accusare, §. lege. ff. de acc. non mirum si non militat fundamentum continentię eiusdem causæ. Et ex his etiam apparet, ꝙ nō militat absurdū, quod possint diuersæ sequi sentētię, quia tunc militaret qñ obligationes essent eiusdē naturę, & nō diuersæ, adeo ꝙ eadem defensio competeret ambobus. & hęc sunt, quę re ipsa uoluit dicere Bal. in d.l. non ideo minus, in fi. Ex prędictis sequitur hæc conclusio, ꝙ si duo se
116 obligant † uersus me ad dandum decē occasione mutui, uel insolidum, uel pro uirili, necesse est, ut ambos conueniam coram vno, & eodem iudice, & si vnus est ecclesiasticus, coram ecclesiastico iudice. Tamen hæc conclusio non uidetur ex mente Doct. quia siue loquamur in terminis d.l. nulli. siue tit. ff. de quibus rebus ad eundem iud. eatur. nunquam reperies hoc exemplū datū ꝑ doctor. sed tantum quando agitur contra unum diuersis remediis ratione eiusdem rei per d.l. nulli. quando agitur ad diuersas res, sed causæ, de quibus agitur, comprehenduntur sub una generali actione, ut contra negociorum gestorem uel tutorem, per d.l. nulli, & gl. ibi. Vel si agatur contra plures ex eadem causa, & ipsi sint socii, uel indiuisi, ita loquitur tit. de quibus rebus ad eundem iud. eatur. & de clar. Ias. in d.l. nulli. in illis tribus modis, quibus causę dicuntur continentes, uel si plures agunt, qui sunt socij eiusdem litis, quia habent rem communem, iuxta id quod dixit Imola in d.c. cū M. Et ideo quando duo sūt mihi obligati, ex eadem causa, quę pro uirili siue insolidum, quia materia est diuidua uidetur quod ēt sit diuidua quo ad illos cōueniendos

ueniendos separatim. Et quid sit materia diuidua, est casus.l.in executione, §.1.ff.de verb.obli.& in l.2.in prin.ff.de eod.& ibi gl. quia,& si duo promittant insolidum, tamen solutio partis affert tantam utilitatem in parte, quantam affert totum in toto, ut in dictis iuribus,& per Bart.in l.4. §. Cato.ff. de verb.obl.in 2.opposit.unde Felyn. in d.c.1. de præscrip.post cumulum infinitorum, quę quis consequitur ratione adiuncti, quę alias non consequeretur, loquendo etiam in causis, subdit, dicens, ꝙ procedunt prædicta omnia in indiuiduis. & ita oẽs semper habent in ore etiam loquendo in causis: ꝙ aut causa est diuidua aut indiuidua,&c. & iõ Bart. in d.§.eadem obseruando. cum ratione dicit in illa causa, ex qua coram laico ambo conuenirentur,& sic loquitur in materia indiuidua, sicut locutus erat ante, & certissimè, vt dixi, hęc videtur mens Doctorum, quod patet exemplis recitatis ad dictam l. nulli. & ad titulum prædictum, de quibus rebus ad eundem iudicatur. Sed unum est, quod turbat me, quia in decisione Antonij de Prato ueteri, quando plures, inter quos est ecclesiasticus, conueniuntur de homicidio, communis opinio est, quòd omnes
r conueniuntur coram uno. r Et hoc summa ratione, ne continentia causę diuidatur, & ne sequantur diuersæ sententiæ. Sed cur diuersum, quando plures maximè insolidum se obligant uersis.. me ex eadem causa, uide quæ dicam infra, An & quando laicus possit conueniri à iudice ecclesiastico.
117 Adde ad prædictam † materiam, quòd ratione connexitatis, & dependentiæ, ille qui non est iudex, ẽt efficitur iudex, secundum Innocen.in cap.cum.M.de constitu.in fine,& alios ibi.Felyn. in cap. super litteris de rescriptis.in uersic.an sua sit iurisdictio. colu.1.& Soc.in cons.244.col.2.Et ideo licet procurator Cæsaris non sit iudex inter priuatos, sed duntaxat inter fiscum & priuatum.l.2.C.si aduer.fiscum,& l.1.C. de iuris. omnium iudicum. nisi tamen partes prorogent, vt ibi:tamen quando causa habuit dependentiam a fisco,& camera, etiam procurator Cæsaris est iudex.Bart.in l.cum rerũ. secundum primam lecturam, C. de sent. & interloc.omn.iu.Paul.de Cast.in l.fi.C.si ad uer.fisc.& per Soc.ubi supra, quem uide.Et nunc super hoc disputatur inter Senatum,
118 & magistratum † ordinarium, qui magistratus uellet esse iudex inter priuatos, vbi de oneribus ordinarijs agitur, puta, taxis equorum & alijs, & credo ꝙ de iure, & de consuetudine foueat iustitiam, & ex mente erectionis Senatus, quatenus uult a sententia magistratus inter priuatos vt appellet ad senatum.Et ita uidemus, tam eum magistratum, quam iudicem vectigalium, referendarios & commissarios taxarum quotidie Mediolani.& per ciuitates cognoscere tales causas inter priuatos. Et ideo ex eo fundamento connexitatis concedebat semper Senatus litteras, ꝙ ubi causa Senatori commissa esset connexa, vel depẽdens, ẽt cognosceretur per eundem, quod non fit hoc tempo-
119 re. Et quæ dicantur † causę connexę in proposito, declarat Imola in consil.193.col. pen.per Bar.in l.Aurelius,§. idem quæsit.in fin.ff.de liber.leg. Felyn.in cap.translato.de constitutionibus,& Moder.in l.1.§.diuus, lo vltimo, ff.de quęstionibus.Sic ẽt ratione prę-
120 parantis iudicij † quis est iudex præparati.l.ordinarij.C.de rei uendic.per Iasonem, in l.quoties, C.de iudi.adeo quod iudicium pręparans ecclesiasticum, vt quia de iuramẽto,& eius habilitatione tractetur, trahit ad se coram ecclesiastico iudicium pręparatũ laicale, etiam feudale, ut per Felyn.in c.cum sit, de foro compet.colu.5.6.vbi vide. Et est communis in dicta l.quoties,& in rubrica, extra de iudic.ubi uide omnino Dec.col.secunda, tertia.Et ideo cautela est, ut conuentus super habilitatione iuramenti, remittat iuramentum, quia tunc coram laico cognoscitur præparatum, ut ibi per Dec. ut breui-
121 bus agã, † is qui est iudex in causa principali, est iudex in casu incidenti.Ità textus in d.l.quoties.& ibi Iason late.Vnde si quis accusatur de raptu uirginis, coram capitaneo, & ipse ad sui excusationem opponat matrimonium inter eos contractum fuisse, quod tollit pœnam raptus, c.fin.de rap. & c. cum causa.eodem tit.per Barb.cons.71.vol. 2. & dicam infra in materia raptus, videtur ꝙ ipse capitaneus possit cognoscere de eo, d.l. quoties,& ita est tenendum, ubi tantum de matrimonio facto tractetur.Sed si etiam vtrum matrimonium teneat, aliud est, quia d.l.quoties.nõ procedit, vbi incidit quęstio spũalis, vt ibi per Ias. late, Bar.in l.in omni. ubi uide, C.de sacros.eccl.& Ias.in d.l. quoties uerum, quia causa matrimonij est præiudicialis, quoniam vbi adsit legitimum matrimoniũ, & cessat raptus, prius de eo corã iudice ecclesiastico est cognoscendum, &

super

superſedendum in materia raptus, vt per Doct.maxime Alex.in l.Titia.ff.ſol.mat. Eſt tamen aduertendum,an uideatur manifeſta calumnia ex parte opponentis tale matrimonium ex qualitate perſonæ eius, & ex indicijs contra eum, quia tunc nullo modo eſſet ſuperſedendum, ut per Alex.in d.l.Titia. & Fely.in c.cum ſit generale.de foro comp. vbi ponit ſex declarationes,in quibus ſecularis cognoſcit de cauſa eccleſiaſtica,& ponit etiam hanc.Et ſuper hoc fundamento ſuperioribus diebus, Tempeſta Caſtellioneus nõ obſtante inhibitione vicarij Archiepiſcopi fuit condemnatus.In quo articulo etiam vide Bal.in d.l.quoties,& Ang.Aret.in gl.che hai adulterato.Eodem modo ex hac l.quoties,infertur,quòd iudex maleficiorum,qui non cognoſcit de cauſa ciuili, leg.ſolemus. §.latrunculator,ff. de iud. poteſt tamen cognoſcere incidenter,condemnando principaliter furem ad pœnam, & conſequenter ad reſtitutionem rerum.l.interdum.ff. qui furẽ & ibi Bar.ff.de fur.& per Iaſ.in l.1.col.fin.ff. de off.eius,& Fely.in c.cum oporteat, col.penult. de accuſ.& in c.poſtulaſti.de Iudæis.& per Soc.conſ.62. circa fin. Non ſic quando principaliter intentaretur ciuilis, quia tunc latrunculator non poſſet,d.§.latrunculator. imò nec alius iudex ciuilium cauſarum.Cõ

122 curſus enim † cauſæ ciuilis, & cauſæ criminalis impeditur,quia una eſt alteri præiudicialis,ut notabiliter declaret Barr.in l.2.§. hoc ædicto,ff. vi bonorum rap. colum.3.& princip.ſeq. Verum una intentata,vel ciuili vel criminali ſuperſedetur ſuper altera,l.1. C.quando.act.ciuil.præiud.crim.& per Bar. ubi ſupra.Et ideo aut ſequitur condemnatoria,& tunc ſuper alia non eſt procedendum, aut abſolutoria,& tunc uel quia non probatur,uel quia nullum crimen, ut latius poſtea per Bar.in d.§ hoc ædicto.col.3. & ſeq.

123 Si tamen intentaretur ciuilis † prius ad inſtantiam fiſci, poſſet illa pendente intentari criminalis, aliàs ſępenumero delicta remanent impunita, & ceſſat hoc caſu ratio, ꝙ ſententia lata in una,&c. quia non præiudicaret fiſco,non citato,l.nam ita diuus,ff. de re iu.& ita ſeruatur quotidie:ſic etiam ſi iudex ipſe ex officio inſtat criminaliter,poteſt pars ſimul inſtare ciuiliter,& rõ utriuſque dicti eſt,quia ſunt diuerſę partes,& d.l. 1.procedit in una ſola,& ita Bald. in l.1.C. de appel.col.4.ubi uide,& Ang.in gl.necnõ ad querelam. char.17.col.2.Et ſi intentaret actio merè ciuilis,& emergat criminalis,puta,quia arguantur teſtes productiui in cau-

124 ſa † ciuili de falſitate, eſt ſuperſedendum in cauſa ciuili. quia una,ut uides,eſt præiudicialis alteri. ita Alex.in d.§. hoc ædicto. in prima apoſtilla. & Barb. latè poſt Salicet. in conſil.43.column.7. volumn.1. Sic etiam

125 † ratione reconuentionis itur ad eundem iudicem,l.cum Papinianus, cum Auth. ibi poſita,C.de ſent.& inter loc.om.iud.Et ideo etiam eccleſiaſticus ex hac cauſa coram laico poterit trahi,ſecundum opinionem Bartol.in Authen. & eſt communis opinio, ut per Abb.& alios in cap.at ſi cleri.de iudic.in princi.& probatur in ca.1.de mut.petit. vbi Marian.latiſſimè. Et ſi uis perfectiſſimè ſcire ex quibus cauſis iudex cognoſcat, uide Marian.Soc.in rubric.de for.compet. ubi ponit centum & decemnouem cauſas, ex quibus quis dicitur iudex competens,quas poſtea proſequitur in textibus. Sequendo materiam iuriſdictionis,de qua agimus, quęro

126 an,& quando iudex † laicus poſſit contra clericos iudicare? In quo articulo dic,quod laicis non eſt licitum iudicare contra clericos.c.cum nõ ab homine. de iud.quod procedit etiam in rege,ut ibi in textu. Idem ſi ſit Imperator,ca.ſacerdotibus.11. quæſt.1. licet conſecretur,cap.uenerabilem.de elect. quia conſecratio illa non tribuit aliquem ordinẽ ſm gl.in cap. Valentinianus.63.diſt.& Abb.in dict.cap.venerabilem. in octauo notabili.dicit tamen Card.in d.c.uenerabilem

127 quòd Imperator † quãdo coronatur,creatur canonicus eccleſiæ ſancti Petri. Tertio procedit etiam,ꝙ crimen ſit acerbiſſimum. textus eſt in dicto cap.cum non ab homine. Quarto etiam ꝙ crimen ſit notorium,ut ubi in textu iuncta gloſſa. Item etiam quod eſſet clericus primæ tonſuræ, ut in dicto cap. cum non ab homine. Procedit etiam dicta concluſio in his qui non ſunt profeſſi,dummodo ſint Deo dicati ſ ut ibi per Abb. in ſecundo notab. Eodem modo in famulis epiſcopi.cap. fin.de offic. Arch.ita communiter allegatur,& eſt opinio communis, ut dicit Abb.in cap.2.de foro competen.procedit etiam ſi clericus eſſet uerè depoſitus. Abb.in d.c.cum non ab homine.in 5. not.Item procedit,dato ꝙ eſſet dubium, an aliquis eſſet clericus, quia non incederet in habitu, & tonſura,textus eſt ſingularis in cap. ſi iudex laicus, de ſentent.excom. in 6. Item proce-

128 dit in clerico coniugato incedente † tamen

men in habitu,& tonsura,c.vnico, de cler. coniug.in 6.Sed vbi non incedat in habitu & tõsura,nulla ante monitio requiritur ad hoc ut sit priuatus priuilegio fori, d. c. vnico.& ibi ita Doctor.maxime Perusius, uer. in cæteris.in 1.colu.nisi tractaretur an hoc priuilegium amisisset,etiam quòd incessisset in habitu,& tonsura, quia se immiscuisset in secularibus negotiationibus iuxta c.fi.de uita,& honest.cl.quia hoc casu monitiones, de quibus in d.c.essent necessariæ.Ita Imo. in d.cap.vnico.Alex.in cons.8.uol.1.col. fi. Et uide etiam Cœp.cons.11.Soc. 13. & ibi
129 circa fi.dicitur,ꝙ facilius perditur† priuilegiũ canonis,si quis suadetur diabolo, quã
130 fori,quod nota,& valeret † consuetudo,ꝙ talis clericus etiam non incedens gauderet priuilegio clericali.Fulg.cons.124.procedit etiam dicta conclusio,licet consuetudo longissima esset in contrarium,c. clerici, iuncta gl.extra,de iud.Procedit etiam , licet summus Pontifex faceret priuilegium principi seculari,ut posset cognoscere, ut per Fel.in c.2.de maior.& obedien.Item procedit etiã in ciuilibus.c.2.de iud. Proceditque etiam dato ꝙ iudex ecclesiasticus esset negligens. cap.qualiter. extra,de iud.ubi glos. & Abb. secus est econtra,ut ibi glo. & Abbas declarant.Hanc conclusionem sic ampliatam, li-
131 mita primo,quando† clericus esset incorrigibilis,hoc casu sęcularis potest eum castigare,textus in d.c.cum non ab homine. Sed difficultas est scire,quis dicatur incorrigibilis?in quo dic,ꝙ aut quæris non de eo,qui propterea sit exclusus priuilegio clericali, sed simpliciter quis dicatur incorrigibilis.
132 Et dicendum † est, ꝙ omnis delinquens, qui non uult agere pœnitentiam etiam ꝙ non sit depositus,est incorrigibilis,nec hoc potest negari,ut patet ex vi vocabuli, & est text. in d.c.cum non ab homine . qui eum, appellat incorrigibilem , quia adhuc est ex foro ecclesiæ.Est verum ꝙ loquitur postquã est depositus,tamen idem est,licet non esset depositus,quando eum non pœniteret propter uim uocabuli.Aut quæritur de eo, qui effectus sit fori sæcularis : & dicendum est , quòd aut loquimur in clerico , qui non incedit , & dicitur incorrigibilis , si pręcessit trina monitio.c.contingit.2.de sent.excom. aut in eo,qui incedit,& dicitur incorrigibilis,si sit seruata forma dicti cap.ꝙ primo sit depositus,secundo excommunicatus, tertio anathematizatus & adhuc sit in cõtumacia sua perseuerans.Qua forma seruata absque alia declaratione facti efficitur fori secularis.ita Panormita.in d.c.cum non ab homine.colum.antepenult.& Doctores communiter, quidquid dixerit ibi Cardinalis . Sed
133 pone quod † iudex ecclesiasticus talem capiat,an eum tradet curiæ seculari : Dic qđ non tradet.ita probat text.in d.c. cũ non ab hoĩe. qui loquit̃ eo in casu,quo ecclesiastico nullum amplius superest remedium . sed si eum caperet,hoc remedium haberet, ꝙ posset eum condemnare ad perpetuum carcerem,iuxta c.ut famæ, de sentent. excom. & alijs pœnis,quas habet ius canonicum ultra pęnas.d.c.de quibus per Abbatem in eo. ca. col.9.uersiculo,explicita.Et ista est re ipsa opinio Abb. in dicto uersiculo, & columna sequenti.& aliorum communiter.Sic igitur quantum ad hoc, iudex sæcularis clericum castigare possit: habes unum casum in non incedente in habitu,& tonsura, quando præcessit trina monitio,quod etiam habes per Alex.in cõs.61.in c.quia sępissimè.in 1.vol.& potest dici talis incorrigibilis, & ea ratione priuatus priuilegio fori. Alium casum hẽs in incedẽte,qñ seruata fuit forma. d.c.cum nõ ab homine, quam raro uidebis in vsu.Alium casum habes quando clericus
134 incedẽs in habitu, re ipsa † est incorrigibilis,sine dictis monitionibus, & absque forma d.c.quia quotidie ingerit se in rebus enormibus.Et casus iste est multum frequẽs, & nunc de facto habetur in presbytero Ambrosio Rosato detento in carcere vicarij Archiepiscopi nostri,quem dicunt infinita mala commisisse,& longo tempore in eis perseuerasse.Et superioribus diebus interrogatus super eius casu, an posset degradari, & curiæ seculari tradi,vel aliter sine degradatione esset priuatus priuilegio fori. Respondi, ꝙ ex hoc , quod fuisset incorrigibilis ex perseuerantia, & item ratione criminum , ꝙ tamen non erat propterea priuatus priuilegio fori,ex quo incedebat in habitu , & tonsura. Ista fuit opinio Abb.& communi-
t ter Doctor. in cap. perpendimus.de sentent. excommunic.& aliorum communiter in d.ca.cum non ab homine . vbi vide Dec. col.pen. Fateor,quòd potuisset dictus egregius sacerdos incidisse in tale delictum, ꝙ esset dignus degradatione actuali , post quam immediatè degradatus traditur curiæ sæculari,iuxta c.2.de pœnis,in 6.Et pro declara-
135 tione scias,ꝙ non † omnis clericus etiam

incorri-

incorrigibilis degradatur, imò nullo casu degradatur nisi in certis criminibus, de quibus per Abb. in c. at si clerici. in prin. col. 14. vers. ad tertium. de iud. uidelicet in crimine heresis, in crimine falsi in scripturis pontificialibus, & in crimine calumniæ, & contumatiæ erga suum episcopum, & in certis alijs delictis qualificatis, de quibus ibi latè per Abb. in quibus tamen casibus nota unã
136 communem conclusionem, ꝙ † si talis clericus velit se corrigere, adhuc non debet degradari, etiam ꝙ occidisset summum Põtificem, quia in tali casu debet detrudi in perpetuum carcerem, vel in monasterium, iuxta cap. nouimus, §. fi. de ver. sig. & c. tuæ, de pœnis. Ista est communis conclusio in d. c. at si clerici. & probatur ineuitabiliter in d. c. cum non ab homine. ponderando uerbum, quibuscunque criminibus, probaturque etiam in c. fœlicis. de pœnis, in 6. ubi occidens Cardinalem non debet mori, sed ita viuere, vt vita sit ei mors. & ita intelige. tex. in c. sunt quædam. 23. q. 5. uidelicet si sit incorrigibilis: &, ut dixi si est delictum multum atrox, detruditur in carcerem, iuxta d. c. nouimus. Sed si non est ita atrox, detruditur in monasterium, d. c. tuç. Quid si cleri-
137 cus † coniurasset contra suum principem sęcularem, an sit tradendus curiæ sęculari, & ipsi principi, ut eum dilaniet? Abb. in d. c. at si clerici, ad fi. prin. tenet tradendum esse, etiam ꝙ non esset incorrigibilis. Com-
u muniter tenetur contrarium, *u* ut ibi per Barb. quia non est verum, quòd sit crimen lęsę maiestatis, ex quo principi non est subditus. de quo in specie dicam infra, sub rubr. de crimine lęsæ maiestatis. Sed certe licet esset crimen lęsæ maiestatis, puta, quia fecisset coniurationem contra episcopum suum, adhuc idem est dicendum, quòd requireretur, ut esset incorrigibilis, quod probatur in c. de Liguribus, 23. q. 2. vbi loquitur de quibusdam episcopis, qui uerticem erigebant contra summum Pontificem, qui tamen nõ degradantur, si velint se corrigere, & hoc est, quod uidemus obseruari ab inquisitoribus hæreticę prauitatis, quia si habent aliquem eo crimine conuictum, non morti tradunt, ubi uelit se corrigere. c. pe. de hære. sed ei imponunt aliquam pœnam, ut ibi, & in c. ut commissi. de hær. in 6. quod etiam seruant in iam condemnato, ut tenet Abb. in c. excommunicauimus. de hęr. col. 2. & in casu, quo esset confessus coniurationem contra episcopum suum, ad deprehenden-
138 dum etiam eum, ꝙ esset † incorrigibilis, vide notabiliter Felyn. in c. Rodulphus. in uers. sed declara. in 1. limit. de rescr. dicens, ꝙ si modos suos tenebis memoriæ, ꝙ honoraberis. Vides igitur, ꝙ multi ignari loquuntur de degradatione, & nesciunt, quid dicant. Si tamen clericus non incederet in habitu, & tonsura, etiam ꝙ non fuisset ter mo
139 nitus, tamen si diu † perseuerasset in committendis rebus enormibus, esset priuatus priuilegio fori. Ista est communis conclusio in d. c. perpendimus. est text. secundum unũ intellectum, in c. ex parte, de priuileg. & in c. perpendimus, secundum glo. & communiter Docto. ibi, & maxime Ioan. And. qui ad hoc inducit tex. in c. vnico, de uita & honest. cler. in 6. ubi clerici ganeones, & scurrę illã artem per annum exercentes perdunt omne beneficium clericale, & ideo a maiori debent illud perdere, quando diu se immiscent in huiusmodi rebus enormibus, & scelestis operibus. Et dicit Stephanus Aufrerij in tract. quem facit de potestate sęculari supra ecclesiasticas personas, repetendo clemen. 1. de off. ord. in prima regula, in ult. col. ver. Decimonono fallit, ꝙ hæc opinio, licet aliqui contrarium tenuerint, tanquam magis communis obseruatur, & ꝙ fuit obseruata contra personam cuiusdam principis regni Franciæ accusati de crimine læsæ ma
x iestatis. *x* Reuertendo ad fallentias regulæ supra positę, q̃ fuit, ꝙ laicus non iudicat
140 contra clericum. Secũdo, illam limita † ex prędictis in clerico actu ipso degradato, d. c. 2. de pœnis, in 6. Tertio, limita, ut ex prædictis patet, in clericis ioculatoribus, histrionibus siue scurris, d. c. vnico, de uita, & honest. cleric. in 6. Quarto, in clerico non incedente, quando fuisset ter monitus, ut per Alex. in d. cons. 61. in 1. vol. per c. contingit, 2. de senten. excom. Quinto, in clericis non incedentibus, qui in rebus enormibus se immiscuissent. Sexto, in alijs quibuscunque, qui commisissent horrenda delicta digna degradatione, declarando, ut supra. Septimo, non procedit in clerico assassino, c. 1. de homicid. in 6. qui text. loquitur etiam in mandante assassinamentum. Et hæc limitatio septima etiam procedit absq; alia degradatione, per tex. ibi, & ita Gemin. in indiuiduo, in eo. c. ad fi. & Perus. ibidem, col. 3. Verum est aduertendum, ne erretur in termi-
141 nis, ꝙ † ille est assassinus, qui mandauit data pe-

ta pecunia, vel facta promissione fieri homicidium, & similiter de mandatario, qui tale sucepit mandatum, sic in illo tex. & per Doc. ibidem, & alibi sæpe, maxime per Bar. in l. non solum, §. si mandato, ff. de iniur. & alibi sæpe per Doc. non autem ille est assassinus, qui ut spoliet quem pecunijs, illum in domo, vel in via occidit, vt pleriq; uulgares dicunt, quod apparet ex diffinitione quã ponit Saly. in l. non ideo minus, ad fin. C. de accus. & dicam infra, sub rubr. de mand. ad homic. & c. vers. 7. est sciendum. Et vt intelligas Gem. & Perus. vbi supra, scias, ꝙ in qualificatis delictis, ut in eo, qui occideret sacerdotem, & vt per Abb. in cap. at si clerici, in pri. ver. & circam istam materiam, col. antepe. Communis est conclusio, sicut dixi,
y ꝙ requiritur, ut sit incorrigibilis y quo dato, tunc immediate absque alia degradatione actuali traditur curiæ sęculari, ita probat tex. in d. cap. cum non ab homine, & in specie ponderat Dec. in d. cap. cum non ab ho-
142 mine. col. pen. In assassino † vero est speciale, ut eo ipso, ꝙ illud committit, absque eo ꝙ sit incorrigibilis, & absq; alio medio, & sic etiam absq; depositione, non dico, tradetur, vt dicit tex. in d. c. cum non ab homine, sed efficitur curiæ sęcularis, ita ut non solum sine degradatione possit puniri a sęculari, sed etiã a quolibet priuato: & ita est ex mente Doctorum, in d. ca. at si clerici, in art. de delictis qualificatis, an in eis habeat locũ capit. cum non ab homine. & in specie Dec. in eo. art. in d. c. cum non ab homine. colum. pen. uersic. septimo facit tex. ubi uide. Octauo, quando summus Pontifex delegaret, iuxta gloss. in c. 2. de iud. Hæc respectu sententiæ, an iudex sęcularis possit iudicare contra clericum, sed quid respectu processus, an
143 iudex sęcularis possit procedere cõtra clericum, & in quo casu? vide tex. in c. 1. de foro compet. qui dicit, ꝙ clericus debet conueniri coram iudice suo, siue conueniatur à clerico, siue a laico, quia actor sequitur forum rei, quam regulam Marian. Socin. ibi ampliat vigintiquinque ampliationibus, & limitat trigintaduabus limitationibus, & sic ponit totidem casus, in quibus laicus potest conuenire clericum, & ibi omnino ui-
144 de, & in vigesima limitatione ponit, † quãdo effectus est clericus post delictũ, in quo remissiue loquitur, sed latè de hoc ponit idẽ in c. proposuisti, char. 4. uers. assumo nũc. vbi per tres col. & tandẽ distinguit, ꝙ aut q̃s fecit processionẽ, aut non fecit se promoueri, nec professionem fecit, sed sine ordine, & professione conuersus est ad aliquam regulã. Primo casu subdistinguit, ut per eũ, & re uera prodest dictus clericatus, etiam in fraudẽ secutus quò ad districtione personæ, nõ quo ad bona, ut ibi per eum. Secundo casu
145 † priuilegium superueniens non prodest, vt per eum, vltra quem uide Ias. in l. cum quędam puella, col. 3. ff. de iur. om. iud. Fel. in c. ecclesia sanctæ Mariæ, col. 43. de const. vers. 15. quæro. & in c. fi. col. 16. versi. & facerent, eo. ti. Cœp. cautel 9. Alex. in l. fi. col. 1. ff. si ex nox. cau. aga. Imol. cons. 118. & sequ. latè D. Ant. in c. 1. de obli. ad rat. Abb. cons. 85. col. fi. Fed. cons. 97. col. fi. Cœp. cons. 11. col. 4. & seq. Alex. in 3. vol. cons. 89. colum. penult. Anch. cons. 189 col. penult. Cœpol. cons. 40. column. 10. vbi limitat. & cons. 68. Alex. in l. nemo potest, de lega. 1. in glo. magna. Oldr. cons. 4. & cons. 23. Paul. de Castr. in l. addictos, colum. 1. in fin. C. de epis. aud. Barb. cons. 32. col. 7. vol. 2. Moder. in l. statu liber. colum. 2. & duabus sequ. ff. de quæstio. Oldr. in cons. 17. col. 9. & 14. & consilio 83. colu. 1. in ampliat. Marian. in d. cap. 1. uult,
146 † ꝙ in causa indiuidua non tantum solus clericus conueniendus sit, coram ecclesiastico, sed etiam laicus habens talem causam cum eo, per id quod uoluit Bart. post Dyn. in l. iurisperitos, in §. 1. ff. de excus. tut. Sic etiam Bar. in l. præcipimus, §. eodem obseruando, C. de appe. & ideo quando inter plures laicos, qui inquirantur, vnus ad sit clericus, omnes ratione clerici possunt petere se remitti ad iudicem ecclesiasticum, & fuit dictum Ant. de Prato veteri, in l. 1. in fi. ff. quæ sent. sine appel. rescind. quod referunt, & sequuntur Doct. ubi supra, late dixi in materia, quando ad eundem iud. eatur. Verum quando esset delictum, pro quo ingereretur
147 pęna sanguinis, de qua † ecclesia non põtse intromittere, c. sententiam sanguinis, ne cleri. vel monac. Durum nimis uidetur dicere, ꝙ laici in hoc casu euitent pęnam debitam ratione prędicta. & ideo Marian. in c. 2. extra de mut. pet. versi. octauo fallit. uult, quod hoc casu ecclesiasticus post cognitionem habitam debet tales remittere iudici laico debita pęna puniendos. Aliter tamen uult Barth. Socin. eius filius, in l. cum Senatus, in fin. ff. de rebus dubijs. qui dicit, ꝙ in
z practica vidit obtineri z dictũ Ant. de Prato veteri, quod ait notandum esse, vt amico

consula-

consulatur: quia iudices ecclesiastici mitiores pœnas imponunt. Hæc controuersia inter patrem, & filium non multum mihi referre videtur, per ea, quæ ponit Fel. in c. 1. de præscr. col. 4. dum dicit in hoc casu, quod iudex secularis postea minus bene punitū poterit punire, etiam pęna sanguinis, iuxta no. in c. de his, de accusatio. In quo tamen vltimo vide Marian. in d. c. proposuisti, char. 3. col. 2. versi. arbitror tamen. de foro competen. & eūdem in capit. postulasti, colum. antepen. vers. & aduerte, eo. ti. post Bar. in l. Senatus, ff. de accusatio. & quod tenet pręfatus Doctor de Prato ueteri, & sequitur Ias. in l. Imperium, col. 3. ff. de iuris. om. iud. & Soci. in cons. 12. char. penulti. colu. 2. Et licèt superius in articulo, An mandans, & mandatarius debeant coram iudice conueniri dubitauerim; attamen sequor alios, & in pluribus obligatis, res est sine difficultate. quod est distinguēdum, an causa sit diuidua an indiuidua, vt supra dixi, & deduxi. quod etiam apertè volunt Marian. in d. c. 1. in dicta decimaquinta declaratione. Bartholo. filius in dicto cons. 12. & alii supra relati. Sed in pluribus inquisitis de eodem delicto, sicuti Doctores aliter non distinguunt, an causa sit indiuidua, uel diuidua, ita nec ego, quia sentiunt ipsi, quòd semper causa dicatur indiuidua, & hoc ratione eiusdem delicti, & eiusdem facti, quod assumptum ultra eos probatur in l. qui de crimine, C. de accusationibus, in quo textu dicitur, quòd etsi sint plura delicta ex vnico facto, quòd tamen idem iudex est. Quantò igitur magis hoc dicendum est, quando unicum factum est, & vnicum delictum? Si tamen uelles
148 uidere † quidquid ferè dici potest circa prædictam materiam ultra Bar. in d. l. iurisperitos, & in dicta l. pręcipimus. & Doct. vbi supra, uide Cœpol. caut. 66. Felyn. in rub. extra de appellat. Barbat. in l. 1. §. si stipulanti, ff. de uerborum obligatio. circa finem, & in l. 2. in principio. ff. eodem titul. column. 8. & sequenti, & 11. & in capitul. cum aliquibus, de rescript. in 6. & Alexand. in l. nulli, de iudic. Mathesil. notabili, 144. Alexand. in 2. uolum. consil. 181. circa principio. & in 4. volum. cons. 120. colum. 5. in fine. Barto. in l. final. in 2. colum. ff. de colleg. illicit. Aretin. consil. 29. colum. penult. in fin. & sequenti. vbi uide per Na. in repe. c. quāuis, de pęn. in 14. quæst. 3. quæst. principalis. Fely. in rub. de appellat. col. 6. circa finem. in rub. de offic. de leg col. 1. Abb. omnino consil. 33. colu. fin. 2. vol. Bart. in l. de iure. circa fin. ff. de municip. Barb. in 2. volumin. cons. 36. colu. 9. 10. & uol. cons. 122. col. 4. 5. Philip. in rubr. extra, eod. in. 8. col. Barb. cons. 1. colu. 6. in fi. & seq. uol. 2. Felyn. in tract. quan. lit. Apost. noc. patr. in 4. col. in 6. ampliatione. vbi vide, & Nicellum in concor. 204. ubi latè, & Ias. in l. si emancipati. C. de. collation. Commemorat etiam Marian. in d. c. 1. de foro comp. vnam limitationem, quę est 27. in ordine, quę
149 sæpenumero contingit, ꝙ † laicus potest cōuenire clericum ratione tributi, secundū gl. in c. princeps. 23. q. 5. & in c. conuenior. ea dem causa quæstio. 8. in reliquis vide per eum. Vidisti igitur, quando iudex laicus possit iudicare contra clericum, & quando illum possit conuenire. Non esset etiam ab-
150 sonum videre, An & quando † laico etiam priuato licitum sit capere clericum. In quo vide Ange. in verbo, fama publica. in 9. quæstio. qui concludit, quòd potest in duobus casibus, quando reperitur in flagranti crimine, & quando adest licentia ordinarij, ut per eum: & idem, quādo aufugeret, & quando fas esset eum uerberare. Vide per Ias. in l. 2. colum. 5. de iurisdict. omn. iud. & in l. vinum. colum. 4. ff. si certum petatur. per Abb. Felyn. Aret. & Dec. in c. cum non ab homine. de iudicijs, regulariter igitur non licet, aliàs laicus est excommunicatus. c. 3. in fi. in verbo, cœperit. de senten. excommun. & sentit glos. in d. c. cum non ab homine. Et ista est communis conclusio, quidquid ibi dicat Aret. & de hoc latè supra diximus in titulo de captura, attingendo etiam singulas limi-
151 tationes, ibi vide: Et † cui spectet cogni-
a tio, an quis sit clericus, *a* vel laicus, vide text. in c. si iudex laicus. de senten. excommunicatio. in 6. qui dicit, quòd spectat ecclesiastico, uocato tamen iudice seculari. Quarè si is, de quo quæritur, qui per iudicem sæcularem detentus sit, communiter clericus ha
152 bebatur, † & de hoc fama erat, statim absq; alia cognitione remitti debet, ut in text. ibi, sed si notorium similiter sit, ꝙ incedebat in habitu laicali, & laicus existimabatur, non debet remitti, donec sit cognitum per ecclesiasticum, sed ita demum est remittendus, quando ante detentionem, clericus existimabatur. Hæc, & alia in d. textu, de qua materia, vide Bar. & Bal. in l. si qua per calumniā C. de episcop. & clericis. Corn. 1. vol. consil. 37. col. 3. Cępol. in consi. 11. col. 2. & sequen.

Gemin.in c.1.§.fin.in vltima col. de cleric. coniug.& in d.c.si iudex laicus. maximè in
153 fine capituli.Et quid sit captus iudici sęculari fateatur, q nōn incedebat in habitu, an tamen debeat remitti ecclesiastico? Vide Fed.de Sen.consi.335.& Gem.in d.cap.1.de
154 cler.con.Et † quid quando tantum est. q. respectu facti videlicet,an incederet, nō autem respectu clericatus, uide Alex.in l. Titia.col.4.ff.sol.matrim. Parpal. remissiuè tamen in l.placet.charta.3.col.2.C. de sacrosanct.eccl.Gemin.in d.c.1.de cler.coniug.§. fi.Cæpol.in d. consi.11. colu. 2. & Socin. in consi.122.colum.3.in prin. & Gemin.in d.c.
155 si iudex laicus.in fin.cap.Et† ad tex. in d. c.si iudex laicus adde dum dicit,q ecclesiasticus cognoscit uocato sęculari,quòd licèt aliàs quando duo iudices contendunt cuius sit iurisdictio ambo concurrant,vt in c.cum contingat.& in c.pastoralis, in princip.de rescrip.Tamen fallit quando sęcularis,& ecclesiasticus contendunt, quia ecclesiasticus vt dignior solus cognoscit,vt per Ias.in l.2.col.
156 5.circa fin.ff.si quis in ius.uoc.non ier.†Adde etiam,quòd licèt coram ecclesiastico fieri debeat cognitio articuli præmissi, tamen clericus potest instrumentū clericatus ostendere sæculari,ut eum instruat.Ita Cæpol. in d.consil.11.colum. 2.& ibi etiam notabiliter,quod si illę clericus dicat se eum esse,qui in instrumēto nominatur, quòd ei creditur.
157 Vbi † tamen priuilegium Regi Francisco a sede Apostolica concedens,vt qui ante delictum per quatuor menses, nō incessisset in habitu & tōsura nō gauderet priuilegio clericatus,seruatis tamen nonnullis solennitatibus de quibus in eo,quæ nunquam serua-
158 tæ fuerunt. Et†hęc sufficiant in hac materia ecclesiastico,sed si vis videre alia, vide in dicto tract.Stehp.Aufrerij,quem fecit repetendo clem.1.de offic.ord. ubi latissimè de potestate iudicis sæcularis in ecclesiasticas personas,& de potestate iudicis ecclesiastici in laicas,& per Marian.in suo mirabili tract. de foro comp.a prin.usque ad fi. Et interim
159 quò ad†potestatē ecclesiastici in laicos extra terram Pontificis,dic q habet omnē potestatē,imo solus in delictis ecclesiasticis,secus in mixtis,quia tunc cognitio est vtriusq; & locus est præuētionis,ut not.in c.cū sit generale.de foro comp.vbi vide Abb. & Doct.
160 Et ideo†in crimine hæresis merè ecclesiastico,sæcularis iudex nullo modo potest se intromittere,c.ut inquisitionis,§. prohibemus.de hæret.in 6.Sed ad requisitionē episcopi & inquisitoris iudex laicus eum punit ad mortē pœna ignis, postquam ipse iudex ecclesiasticus eum cōdemnauit ut hęreticū. ita Abb.in c.ad abolendam.col.penul.vers.in glo.in verbo,laicus.de hęret.Non condemnat tamen inquisitor cum vicario ad mortē, sed declarat hæreticum esse,exuiq; ipsorum priuilegio clericali,ita sentit Abb.ubi supra; est enim sentētia sanguinis,quam ecclesiasticus imponere non potest.c.sententiam sanguinis.ne cler. vel monachi. adeo q etiam pœna perpetui carceris, quando carcer est nimium arctus reprobatur a iure canonico. Et similiter quando victus ita parcè tribuitur, ut uita sustētari non possit.Ex qua eadē ratione etiam reprobatur consuetudo conij
161 ciendi præsbyteros in caueas † ferreas maximè tempore frigido absque tecto, vt p Fel.in c.qualiter,el secondo,§. ad corrigendos,col.3.de accusat.Dubito tamen quo ad supra dicta,quia Abb.in d.c.ad abolēdā, vers. sed quæro circa prędicta . concludit tam de iure canonico,quàm ciuili pœnam hæretici esse pœnam ignis, vnde si illa imponatur per ecclesiasticum,non sequitur,vt sit irregularis,per regulam l.Gracchus.C. de adulterijs.Reperio Ana.in d.c.ad abolendam. col.2.in fi.mouentem difficultatem,& dicētem,q dum ius canonicum imponit pęnam ignis in hoc casu, loquitur de igne æterno, & ideo tenenda est pręcedens opinio,quam clare vult Archidia.23.quæst.8.in glo.summę & Spec. in tit. de iudice deleg.§. iusta. vers.porro in fi.& Marian.in c.ad audientiā, de homic.uers.57. & ita obseruat cōsuetudo,ad prędictam opinionem uide Fely.in dicto c.ad abolendam.in fi.& Bart.in l.magistratibus,ff.de iuris.omn.iud.& in l.diuus.
162 ff.de cust.reor. Et † ibi quando inquisitor tradit reum condemnatum curiæ sæculari,
b an iudex laicus teneatur stare illi processui, b
163 & sententiæ.Et† quibus verbis utātur isti inquisitores & episcopi, cū tradāt degradatos curiæ seculari ? vide Abb.in c.nouimus. col.2.in fi.de verb.signifi.uer.uide nè incurras irregularitatem.Item dicit, q summus
164 †Pōtifex in terris Imperij(quod pēdet secundū cōmunē opinionem ab ecclesia) habet iurisditionem si nō actu,habitu saltē,secundum cōmunem,ut per Fely.in c. nouit. post alios de iudici.super gl.in ver.iurisditionem nostrā.Et ideo propter hāc iurisditionē posset summus Pōtifex, vel eius delegatus

citare

citare sine litteris subsidialibus in terris Im perij subditum Imperatoris, ut per Barto. in extrauag. ad reprimendam. in uerbo per ædi ctum. & Aret. cons. 158. col. 2. uers. primus.
165 Et † ita Imperator pariter in terris suis infeudatis ꝓpter ius superioritatis, ꝙ retinet. Aret. in dicto cons. & probatur in clemen.
166 past. de re iud. Papa tamen † habet iurisdictionem actu, in non recognoscentem superiorem, ut per Doctor. in cap. nouit. præterquam contra Cæsarem, ut ibi. per Fel. Dec. notabiliter ibi, & latius in l. si duobus. colu. 2. de appellat. tenet, ꝙ siue sit Cæsar, siue a-
167 lius nō recognoscēs superiorem, quod † Papa solum est iudex in casu notoriæ iustitiæ, uel in causis arduis, similiter ratione iuramenti Papa, & eius iudices ecclesiastici habent iurisdictionem contra laicos etiam in causis feudalibus. d. c. nouit. & Felyn. in d. c. cum sit generale, col. 5. & seq. de foro com-
168 petent. Et † uide omnino, quæ sit iurisdictio Papę, per Cardinalem in cap. ne Romani. in §. irritum. in 5. quæstione, de electio.
169 Habet etiam potestatem Papa † extra imperium suum, quòd actu exercet in omnibus spiritualib. quia in his ōes sunt ipsius iurisdictionis, d. c. nou. de iud. & in d. c. de pręsentia. de dot. post diuor. restit. & ca. causam quærit. qui fil. sint legit. Et ideo pōt iurisdictionem exercere in quemlibet, etiam non subditum suum, vbique, quo ad hoc, ut sit habilis ad ea spiritualia. c. per uenerabilem. in prin. qui fil. sit legitimi.

Quæro an si incideret quæstio inter Cæsarem, & aliquem eius uassallum super feu-
170 do, an iudex esset ipse † Cæsar uel pares curię, vel Papa, videtur ꝙ pares, ca. 1. §. præterea si inter. de prohi. feud. alien. per Feder. & omnes ibi, & in c. cęterum. de iud. & dicit Bal. in d. §. pręterea si inter. ꝙ etiam procedit hęc conclusio quando dominus non recognosceret superiorem, tamen credo cōtrarium, ꝙ imo Cæsar sit iudex, quia iura sunt Imperatoris, dicentia, ꝙ iudices sunt pares, sed in generali sermone non uenit ꝑsona loquentis qui est ipse Cæsar, §. fin. de prohib. feud. alien. per Feder. & ibi gl. Item Doc. qui dicunt, ꝙ pares curiæ sunt iudices allegant rationem, quia nemo in causa propria debet esse iudex, quę ratio cessat in Cęsare, & Papa, qui sunt iudices in causa propria, vt not. in c. cum uenissent de iudic. vbi fit regula cum fallentijs per Felyn. & Docto. & reperio ꝙ Prępositus Mediolanensis format quæstionem, & ita tenet in tit. apud quem, vel quos contro. feud. col. 2. & allegat text. in fortioribus terminis loquentem in Rege Francorum non recognoscente superiorem in c. nouit. de iud. Facit tamen differentiam inter Cæsarem, Papam, aliosq; supremos principes, prout est Rex Gallorum, & inter alios inferiores non recognoscentes superiorem de facto, & ita intelligendus videtur Curt. in tract. feud. in ultima parte in ult. q. & Aluarot. in d. ti. apud quē uel quos contro. feud. termin. deb. & Bald. in d. §. præterea, & ideo Aret. in d. c. nouit. in 5. notab. uult respectu recognoscentis, quod cognoscat dominus. allega. c. 1. de. l. Con. in princ. Fel. tamen ibi uult quod sint pares curię in glo. in verb. iudicare. ibi limita hanc conclusionem secundum Bal. in §. præterea. ita etiā in effectu Fel. in c. cū uenissent. de iud. dum allegat Bal. in d. §. præterea. Ego persisto in mea opi. ꝙ imo Cęsar sit iudex. per text. in d. c. nouit. qui non potest cauillari, & qui fortius, ut dixi, loquitur, & ita Aluarot. ꝙ pōt Cęsar, si uult, quādo est pręsens, aliàs quod sunt pares curię, c. 1. apud quem uel quos, column. 2. uersicu. quoniam, vbi vide. Sed in alijs inferioribus non recognoscenti-
171 bus, † videtur quod sint pares, secundum opinionem Prępositi, & ut dixi sic tenent plures, in non recognoscente, ꝙ iudices sint pares, sed ad hoc ultimum obstat tex. in d. c. nouit. qui loquitur in rege Francorum, & uult ꝙ cognitio sit regis. Cur igitur diuersum inter eum, & alium inferiorem, qui non recognoscat superiorem? & ideo Aret. in 5. notab. indistinctè tenet, ꝙ talis est iudex, & non pares curię. In Cęsare clarum est, quia non uenit, ut dixi, persona loquentis, sed in his alijs, hoc opus, hic labor est ꝓdictum c. nouit. Non obstat gl. in uerbo, ipsum. in d. ca. quæ dicit, ꝙ tex. loquitur quando est quęstio inter duos vasallos, quia destruit tex. Veritas, diligenter considerando, vr̄ esse, ꝙ si est quæstio inter uasallum qui sit subditus, & dominum non recognoscentem superiorē, quod dominus est iudex. sed si non est subditus, cognoscit Papa. ita Abb. in d. c. nouit. in uerbo iudicare, & dum super hac qōne, in casu arduo esset dubitatum, dicebat excellētissimus Doctor D. Franc. Sfrōdatus, senator dignissimus, & tunc collega meus qui postea à Paulo III. Pontifice maximo in cardinaliū collegiū merito cooptatus est, ꝑdicta posse redigi ad cōcordiā, sm

hanc vltimam distinctionem, & reuera videtur ꝙ Abb. ét loquatur in feudo, quia sic dicit, iuxta text. loquentem in feudo. Tamé
172 † non benè diceret, si loqueretur in feudo quo ad non subditos, quia tunc pares curiæ sunt iudices, vt etiam explicitè Felyn. ibi, in verbo iudicare, inhærendo Bald. & sequacibus vbi supra, nisi sint suspecti, ut per eos, sed quò ad subditos benè dicit, vt nõ recognoscens cognoscat, & hoc per nota. in d. c. cum uenissent. de iud. unde dum generaliter dicunt Doct. communiter, ꝙ quando est quæst. inter dominum, & uasalium, quòd pares sunt iudices, intellige, ut non procedat
173 respectu subditi. Et † aduerte, quod si non ageretur de feudo principaliter, sed in cõsequentiam, puta, quia præsupponeretur per Cæsarem aliqua rebellio, tũc sine dubio per prædicta Cęsar esset iudex, imo quilibet feudatarius minor esset iudex, ut consuluit in terminis Alex. in cons. 13. col. 2. uol. 6. alleg. Gul. de Cun. in l. cum debitoris. C. de iud. & alia, ut per eum, & ita uidemus in Duce nostro seruari quotidie quò ad rebellionem cõtra eum commissam. Ad prędicta vide ét Andr. de Isern. in d. §. præterea si inter duos. de prohi. feu. alie. per Feder. in antepen. col. uer. sed nunquid Cæsar puniat iniurias imperij. Et dum dixi, ꝙ respectu subditi dominus est iudex, loquendo in nõ recognoscente superiorem. Dic, ꝙ non solum in non re-
174 cognoscente superiorẽ, imò † in recognoscente ex consuetudine cõmuniter illius patrię, uel ex decreto, prout nos hic Mediolani habemus, dominus est iudex ét respectu rei feudalis, ita seruatur in hoc dominio Mediolani: sic ét cauetur ex erectione Senatus, & dixi supra, in materia decreti, de maiore magistratu. circa fi. allegando Bal. in d. c. 1. §. prętereá. de prohi. feu. alie. per Feder. Iacob. de S. Georgio in gl. & dicti uasalli pro dictis rebus, col. 2. in prin. qui dicit hanc consuetudinẽ esse in cons. Taurinensi, & ita ét per doct. maximè Dec. in c. quia G. extra, de iudic.
175 Quęro postremò quãdo duo † principes cõtendunt de omnimoda iurisdictione ciuitatis, vel castri, quis erit iudex? & dic, ꝙ simul ambo cognoscent, uel eorum iudices, c. pastoralis. & c. dum cõtingat, de rescrip. & Bar. latè distinguens in l. de iure. in fin. ff. ad municip. & seruatur sicut dixi, quia eliguntur iudices per utrunq;, qui simul cognoscũt: si verò esset cõtrouersia rõne alicuius delicti cõmissi, ꝙ ad locũ seruatur, ꝙ ambo separatim cognoscant, ut per Marian. in c. postulasti. col. 3. ver. circa. 7. de foro comp. & alibi
176 sępe. Et an sententia † lata ab vno principe, circa iurisditionem loci, de quo est controuersia, prædiudicet alteri scienti & non appellanti saltem in possessorio, vidè Alex. in l. sæpe, ff. de re iud. in col. 39. & 3. sequentibus, & ibi ꝙ præiudicat in possessorio, & non in petitorio. In materia igitur contrcuersiæ feu-
177 di regula est, ꝙ pares † curiæ sunt iudices, & hãc regul. ponit Curt. in tract. suo car. fi. col. 1. quam ampliat quatuor modis, & limitat Felyn. & Dec. in d. c. cæterum. de iud. & hoc qñ constat de feudo, sed super eo est cõtrouersia, sed si negetur, vel ex parte domini, uel uasalli, tunc pares cognoscũt de hac qualitate summatim, & cognita qualitate feudi procedunt in causa, sic Are. in d. c. cæterum, sed malè dicit, quia ordinarius cognoscit de hac qualitate, ita doctè Iacob. de S. Gerg. in glo. & dicti vasalli. col. 9. ver. sed iuxta prædicta quæro, vbi omnino vide, & ita sentit Curt. in d. tracta. car. fi. col. 1. ver. 3. limit. & Dec. in d. c. cæterum, vers. in glo. 1. Et ad ea quæ dixi, ꝙ tñ Cęsar est iudex, & ꝙ in Cæsare regula dicta non procedit, Addo ꝙ nihilominus de honestate hoc non venit, vt etiam animaduertit Dec. in d. c. cęterũ. car. 3. col. 1. ad fi. Et ideo est concludendum omnibus cõsideratis, ꝙ sunt pares curię, nisi in casu de quo supra: vel nisi uasallus esset subiectus per prędicta. Et si vis scire aliquẽ appellare, qñ appellaretur à paribus, uide Docto. in d. c. cæterum, maximè Fel. & Dec. & Iac. ubi sup. & non ignores tex. in hoc de parib. in c. 1. §. sancimus. quo tpe miles vbi dicit, ꝙ appellatur ad Cęsarẽ, & ibi vide Aluarot. & ita remanet expedita hęc materia cõpetentiæ, & incompetentiæ iudicis in materia criminali, & concernente honorẽ principis, q̃ materia est vtilissima, quia nemo põt cõueniri coram non suo iudice, & sñia lata
178 à iudice pœnitus † non cõpetenti est ipso iure nulla. c. si non à cõpet. per totũ. hoc ti. siue sit ordinarius, l. fi. C. de excep. siue deleg. d. l. 2. & 3. C. si a non cõp. iud. fue. iud. adeo vt etiam post sententiam possit qñcunq; opponi exceptio incompetentię, & nunquam talis sententia dicatur transire in rem iudicatam, etiam ꝙ essent tres sententiæ conformes, ut latè, & notabiliter per Ang. Aret. in §. appellantur. Insti. de excep. col. 10. & seq. nisi tñ esset prorogata iurisditio iux. l. 1. ff. de iudi. & leg. si conuenerit, ff. de iurisdi. omn. iudi.

iudi. vnde conuentus imprimis ante litem contest. opponere debet declinatoriam, d. l. si conuenerit, & ibi no. & per Are. vbi sup. col. 12. & sequ. Aduerte tamen, quia si formata inquisitione, reus inquisitus, sit examinatus sine alia contradictione, & etiam con
179 fessus fuerit, per hoc non dicitur † prorogata iurisdictio. ita Angel. consilio. 27. quia compulsus illud videtur facere, vt per Inno. in c. ad petitione. extra de accusa. & Cœpo.
180 cons. 59. ad fin. Eodem † modo si datur bannum in contumaciam contra aliqué per nõ suum iudicem, nõ prorogatur iurisdictio secundum Bal. in l. qui ex consensu. C. de episco. audien versic. deinde nota. & Alex. in l. ex quacunq;. col. 4. ff. si quis in ius vocan. nõ ier. Et si in causa criminali quis prorogat iu
181 risditionem non sui iudicis. Tamen † iudex compeтens potest per inquisitionem procedere. Aret. in c. quod clericis. colu. 2. de foro compet. Vltimò in hac materia inquisitionis quò ad competẽtiam iudicis nolo omit-
182 tere articulum, an † iudex originis, vel domicilij possit inquirere pro delicto commisso extra territorium? vide Hipp. in l. si. ff. de iurisd. omn. iud. in chart. 6. col. 2. 3. qui tenet non posse, communis est in contrarium, ut attestatur Angel. de Arim. in gl. hæc est quędam inquisitio. circa fin. & quidquid sit, usus approbauit, ꝙ possit, tum ex auiditate iudicum, quia ad lucrum properant, tum etiam nè delicta remaneant impunita. Per ac cusatioñé. n. res est clara, ꝙ potest ex regula generali, ꝙ quis sortitur forum, etiam rõne domicilij, licèt in eo nõ deliquerit. l. 1. C. vbi de crim. agi opor. cũ alijs allegatis per Alex. cons. 166. vol. 7. Itẽ res est clara, quando posset procedi de iure cõmuni per inquisitioné, iuxta tradita per Bart. in l. 2. § si in publico. col. 2. ff. de adul. & supradicta in uers. 2. non est omnino prætereũdum, & hoc in ijsdem terminis, prout dixi, quò ad accusationem. & ita Ang. in q. quam facit de hoc articulo, & quæstione quæ incipit, disputatio Bononiẽsis. dicens hunc casum esse sine dubio. & hoc per text. in l. si quis in hoc genus, C. de sacrosanct. eccl. quod procedit, quidquid calumniosè dixerit Odofred. in hac quæstione, de qua per Bar. in l. cunctos populos, C. de summa Trini. in char. pen. col. 3. ver. item quæro, quid si in statuto. ubi latius Bart. tractat hanc q. in genere, loquor tamẽ habito respectu ad magis communem Doctorum opinionem, quia aliqui sequuntur Odofr. Solum superest difficultas, quando statuto permittitur inquisitio, an etiam possit fieri in loco originis, uel domicilij, & ut in q. formata, & dubium facit text. in cap. 2. §. 1. de const. in 6. Tamen cõmunis est etiam illa quam dixi, & ultra Bar. vbi supra. & Cã. per eum relatos sic tenet Ange. in d. q. & in l. si vacantia, C. de bon. uacan. lib. 10. & Sal. in l. ea quidem. C. de accus. col. 16. & Abb. in cons. 24. & postremò hanc firmat Mar. Soc. in c. qualiter, el secõdo, in 5. art. princ. in 14. q. de accusa. vbi per 7. col. disputat, & tandẽ se firmat in hac parte. Limitando tamen, quando, si cõmissum esset delictũ, impunibile esset, in quo non dubito, per ea, quæ ponit Nel. in tract. Banni. in 2. parte, secundi temporis. q. 56. Vsus etiam hanc opi. approbat, c & ideo non est insistendum vlterius.

A D D I T I O N E S.

a Miles. Quis sit iudex competens militum in delictis? Dico ꝙ de consuetudine capita nei sunt iudices, de qua consuetudine generali attestatur Nicol. Boe. de custo. clauium, num. 29. ac Clar. senten. lib. 5. §. fin. q. 25. uersic. Quæro modo quis sit iudex. de quo etiã idem Clar. q. 38. versic. quæro etiam pone.

b Aliud est esse ciuẽ. L. in iure, & ibi D. meus Dec. num. 2. in 1. limita. ff. de reg. iur. Ludou. Roman. consil. 82. Quo ad primum. num. 2. Bald. in 1. con. ff. in fi. prin. vbi in priuilegio ciuis vult quod dicatur, Habeatur, & sit. Sequitur Anton. Corsett. in suis singul. in ver. Habeatur.

c Vel origo. Proprię, vel paternæ originis ratione quis forum sortitur. l. 1. C. de munici. & origi. iun. glos. ult. & l. origine. iun. gl. eod. titu. specie in titu. de competen. iud. additio. uer. 42. Bald. super rub. in fi. & in l. vlt. C. si a non competen. iudi. citatus. text. in c. ex parte. de foro compet. Bart. in l. si cui. §. ult. ff. de accusat. per text. in l. 1. C. vbi de crimin. agi oport. Et in criminalibus causis dicit Bald. in sua marga. in uer. iudex, colum. 5 ꝙ iudex originis potest procedere contra suum subditum in delicto alibi cõmisso, & citat Bart. in l. sepulchri. ff. de sepulch. viola. & glos. singul. in l. relegatorum. §. interdicere. ff. de interdic. & relega. Et Alciat. in c. 1. super glo. in uer. iudicare. in prin. de offic. ordina. dicit communem esse opinio, quòd si quis non puniatur loco delicti, poterit puniri in loco originis.

d Domicilium. Quod dicitur vbi quis habet maiorem partem bonorum suorum, & ubi emit, vendit, contrahit, ac assiduè conuersatur, non autem ubi quis beneficium habet. glos. in c. cum dilecti. de rescrip. Et domicilij forus generalior est omnibus alijs. Cardina. Butr. Abb. in c. cum contingat. de foro competen. qui concludunt, quòd iudex domicilij cognoscere potest de delictis etiam alibi commissis.

e Iudex loci delicti. Iudices originis, vel domicilij quòd iuxta communem opin. remittere teneantur ad iudicē loci delicti, uoluerunt Cœpoll. consi. crimin. 59. uers. primum est. Sapia in l. hæres absens. num. 10. ff. de iudic. Marian. Soc. in c. postulasti. post num. 14. vers. si uerò iudex. de fo. compe. latè Iul. Clarus, qui alios refert, sentent. lib. 5. §. fi. q. 38. vers. est autem tantæ potentiæ locus delicti commissi.

f Habet iurisdictionem. Iul. Clar. dicit aliter seruari sent. lib. 5. §. fi. q. 38. ver. sed quod iudex. & uers. sequen.

g Seruatur. Limita quando ambo iudices sub eodem præside prouinciæ sunt. Iul. Clar. ubi supra q. 38. uers. hęc autem omnia.

h Vt uterq;. Sequitur Iul. Clar. præallegata quæstio. 38. versic. Præterea quæro. in fi.

i Et communis. Distinguendum est, an in delictis, an in causis ciuilibus, iuxta apostil. Ale. ad Bar. in l. assumptio. §. filius. ff. ad municip. pro quibus per hunc infra in tit. de citatio. num. 30. & per Iul. Cla. sent. lib. 5. §. fi. q. 39. vers. diximus. ac ver. seq.

k Est communis. Iul. Clar. sent. li. 1. §. fi. q. 96. uer. item quæro nunquid iudex.

l Brachium seculari. sic à iure canonico nuncupatur. Put. in c. cum ab homine, in fin. de iudi. in c. 1. & ibi Doct. de offic. ordi. in c. 2. in fi. de cleri. excom. min. in c. 1. & in c. qm̄ in plerisque. de offi. ord. in c. princeps. 23. q. 5. iura ciuilia vocant brachium, seu auxiliū militare, & alijs similibus modis. prout in tex. in l. qui restituere iussus. ff. de rei vendi. in l. si quis missus. ff. ne uis fi. ei. in l. 2. ibi, ut per militarem manum, & parum post, militare auxilium postulauerit, & ibidem in aliis locis. in l. si in aliquem. ff. de offi. procon.

m Suam sententiam. Delegatus ordinarius punire potest si suam sententiam executioni demandare recuset, ut in alleg. hic c. significasti, de offic. deleg. & voluit Calcan. consil. 68. numero 9.

n Forma tradita in delegatione. Quæ esse solet cum ijs duabus clausulis, uidelicet, contradictores, & inobedientes quoscunque au ctoritate nostra compescentes. iux. text. in c. 1. de maled. ibi à temeritate sua compescas. in c. pro illorum, ubi glo. in uer. contradictores. de præbend. de qua clausula loquuntur Ruin. consi. 27. num. 10. uolum. 5. & Cagnol. in l. factum suum. §. Non uidetur. ff. de reg. iur. ac Doctor. in c. 1. de offic. delegat. altera clausula apponi solet, uidelicet, Cum inuocatione bracchij secularis, seu militaris, de qua in locis supra citatis.

o Qualitate fortiori. Qualitas fortior, ac captura operantur pręuentionem, ut concludit Iul. Clar. senten. lib. 5. § fi. q. 59. in fin. & de captura loquitur hic supra nu. 97. ac 99.

p Connexę. Ratione connexitatis quis ad causam uenire potest, nec causæ connexæ diuidendæ sunt l. 1. & 2. ff. qui. reb. ad eun. iudic. ea. Innoc. in c. ueniens. 1. desponsa. uers. nam hic illam, quæ dicitur superinducta, ut est proponere coram ipso iudice delegato, uel coram ordinario, licet aliàs non sit eius ordinarius, uel delegatus. Sequitur Abb. in c. ueniens. 2. num. 8. & ibid. Fel. nu. 16. de testib.

q In criminali. Et id quod dicimus in ciuili, quòd causarum continentię non sint diuidendę, & pro eisdem causis ciuilibus ad eundem iudicem eundum sit. Ac quòd præueniens solus cognoscat, ad l. uni. ff. de officio consul. l. ubi cœptū. ff. de iud. l. nulli. C. eo. l. cognitio. & l. sequ. & ibi glos. in uer. ad eundem. ff. de lib. cau. adde tex. citari non solitū in l. 1. §. ult. C. de asser. tollen. in l. penu. ff. de ui, & ui arma. in c. 1. de seque. poss. in c. 2. de rescr. lib. 6. Idem dicimus in criminalibus, ut per Aegid. hic. Hinc dicimus si plures simul delictum committunt, puta plures Mæuium interfecerunt, ab eodem iudice omnes condemnandi sunt. Ias. in l. nulli. nu. 3. C. de iudi. Fely. in c. ex litteris. in 3. not. de constit. Soci. Iun. consi. 1. lib. 2. Amplio conclusionē præmissam, causarum continentias diuidendas non esse, procedere tam coram iudicib. ordinarijs, quàm delegatis, & hanc opi. magis receptam puto, quam etiam tenuerunt Bald. Paul. Castr. & Ias. in allegat. l. nulli. C. de iudi. Io. Monac. in c. dispendia. de rescr. li. 6. Abb. in c. vlt. num. 13. eo. tit. ubi ponderat eandem esse rationem in delegatis, licet Afflict. post alios quos refert D. meus Dec. consil. 354. nume. 7. dicat veriorem esse opinio. præmissam, procedere in delegatis tantum. videatur Decis. Neapol. Afflict. 354. in causa reuoca-

reuocationis.nu.5.& 13.

r Coram vno. Socin.in l.cum Senatus. in fi. ff.de reb.dub.per hunc infra. nu.147. Clar. sent.lib.5.§.fi.q.36.uersi.euenit plerunque.

s Deo dicati. Familiares clericorum laici,an gaudeant priuilegio fori clericorum? Calc. in facti contingentia pro affirmatiua conclusit cons.11.post num.3.vbi hanc opin. dicit esse secundum omnes. In contrarium esse communem opinionem affirmat Capit. dec.12.num.2.in fi.Fallit in familiaribus episcoporum,quippe,qui priuilegio clericorum gaudent etiam meri laici.per text. in c.ult. de offi.archid.Et hanc pro communi tenēt, ac sequuntur Capit.ubi supra,& Clar.sente. lib.5.§ fin.quæst.35. uers.quæro nunquid familiares.in fin.

t Communiter. Sequitur Iul.clar.sent.li.5.§. fi.q.36.uers.cęterum si clericus incidat.

u Contrarium.Iul.Clar.sent.lib.5.d.q.36.ver. quęro nũquid clericus.uersus fi.& uer.scias etiam quòd clericus.in fi.

x Lęsę maiestatis. Idem uoluerunt Cassen.de consuetu.Burgun.fol.50.num.55.ubi quòd hanc opinion. uidit communiter obseruari. Gui. de Benedict. in 2.parte.in repetit. cap. Raynutius.num.149.& seq.Didac.pract.q. 32.post num.2.uer.tertio hic erit. Iul.Clar. sent.lib.5.pręal.q.36.uer.quęro modo quid si clericus post med.

y Incorrigibilis.Contrariam opin.magis communem affirmat Guid.de Bened.post tertiã par.repet.c.Raynut.post num.49. ac Didac. resolutio.lib.2.c.20.post nu.7.Quicquid aũt Doct.teneant,in praxi seruatur quòd clericus propter homicidium proditorium, uel aliud grauissimum delictum degradatus curiæ seculari tradatur,non expectata incorrigibilitate.ut per D.meum Dec.in c.at si clerici.col.ult.de iudi.Clar.ubi supra q.36.uer sicu.pariter etim.

z Vidit obtineri. Supra hoc titu.num.116. ac Iul.Clar.senten.lib.5.§.fi.q.36.uersic.erunt plerunque.

a An quis sit clericus. Quòd ad ecclesiasticũ spectet de iure,& ꝙ hęc sit communis sententia testantur Ripa in c.decernimus. post num.4. de iudic.ac Iul.clar.sentent.lib.5.§. fin.quęst.36.uers.regulariter autem.& hanc etiam in Hispanis seruari dixit Didacc. in q.practi.33.num.1.

b Stare illi processui.Pro negatiua cõiter concludere videntur legistæ,ꝙ in crimine ecclesiastico,etiam in hæresi,iudex laicus, qñ sibi traditur puniendus malefactor,possit videre processũ condemnationis,ut post Guliel.de Cun.uoluerunt Alberi.de Rosat.Bart.Bald. Fulg.& Paul.Cast.in alle.hic l. magistratib. ff.de iurisd.omn.iud.Idem Bart.in l.diuus.& in l.non dubium.ff.de custo.reo.& in l.unic. in fi.princ.ff.si quis ius dicen.non obtempe. Contrariam opin.tenuerunt canonistæ, quę hodie seruatur, non solum in crimi. hęresis, & sic excepto,sed in omni alio crimine ecclesiastico de quo laicus cognoscere nõ potest. vt per Ias.vtrunq; Dec.& Mod.in d.l.magistratib.per Ancha.& alios in c.at si cleric.de iudi.& in repert. Inquisito.in uer.executio. & per Arnal.Alber.de agno. asser. catho.q. 25.num.44.& seq.& qñ Episcop.uel Inquisitor hęreticũ ad iudicem secularem remittit,hic tenetur illius actis stare, quia hæc remissio fit a superiore ad inferiorem unde inferior solum exequi habet,& non cognoscere de crimine.

c Apponebat. Et hanc de consuetu.obseruari, & esse cõmunem inquiunt Cagnol. in l.ult. nu.153.ff.de iurisd.om.iud.Io.de Ana. in c. qualiter, & qñ §.ad corrigẽdos.post nu.30. de accusatio. Marc.Dec.989.quæritur super casu.nu.6.Sylua.cons.103.Iul.Clar.sen.li.5. §.fi.q.39.uer. sed quęro nunquid. post med.

Titul. de Accusatione.

SVMMAE.

1 *Nemo ex regula sine accusatione damnatur.*

2 *Accusator non tenetur hodie se inscribere, nec constituere, & qualis fiat scriptura.*

3 *Notificationes sine nomine deferentis non debent a iudicibus accipi.*

3 *Accusator hodie non fideiubet pro expensis, licèt iure communi, & statutorum,id caueatur, nisi sit non suppositus.*

5 *Forensis prosequens suam,uel suorum iniuriam potest accusare.*

6 *Querela quæ hodie proponitur,non habetur pro accusatione, sed inquisitio.*

7 *Accusatio querelæ hodie prorsus cessat.*

8 *Querelare, vel accusare non potest quis, nisi in criminibus publicis, & vbi uenit applicanda pœna fisco.*

9 *Accusare, seu querelare potest etiam is,cuius non interest,vbi ex officio procedi potest.*

10 *Publica iudicia non cognoscuntur ex qualitate pœnæ,nec ex eo,quod per statuta sit variata pœna,iccirco desinit esse publicum iudicium.*

 11 *Ciuilis*

11 *Ciuilis causa non potest simul cum criminali principaliter intentari.*

12 *Criminalis causa institui non potest instante fisco, ubi parte instante non poßet, consuetudine Mediolani, licèt aliter sit de iure.*

13 *Querela per quam uerisimilius ueritas delicti potest deprehendi, præfertur.*

14 *Iudex ex officio pōt processum prosequi, quando accusator desistit ab accusatione, vel impeditur, vel alia ratione, etiam in priuatis delictis.*

15 *Desistere ab accusatione, quando liceat.*

16 *Abolitionis publicæ legalis, & priuatæ materia ubi tractetur.*

17 *Accusator proponens falsam accusationem, uel querelam, punitur pœna qua calumniator, hoc est simili supplicio.*

18 *Accusator manere debet in carceribus cum accusato, ubi statim accusaretur per accusatum de falsa accusatione, & extaret indicium.*

19 *Accusator calumniosus quando de uera calumnia, & non præsumpta agitur, condemnatur, sed consuetudine non seruatur.*

20 *Accusatus calumniosè potest actione iniuriarum agere contra accusantem.*

21 *Iudex calumniosè inquirens punitur extra ordinem, ob uerā calūniam, non ob præsumptā.*

22 *Calumniator quis dicatur.*

23 *Præuaricator quis dicatur.*

24 *Calumniari dicitur qui scienter crimen falsum proponit, & solet interrogari querelans, an uelit uti querela, ut cognoscatur, an calumnietur.*

25 *Interrogatus an uelit uti querela, tenetur omnino respondere, etiam, quod scriptura sit ab alio confecta.*

26 *Accusans calumniatorem satis habet fundatam intentionem, quando calumniator accusauit pro facto in se commißo.*

27 *Calumniator condemnatur, & ad pœnam, & ad expensas.*

28 *Calumniator quomodo a calumnia excusetur, & non ab expensis.*

29 *Calumniose querelans non excusatur ob indicium, aut famam, licèt iudex ratione officij excusetur.*

30 *Querelandi, uel accusandi iuri præscribitur uiginti annis, sed per decēniū pœna miniutur.*

31 *Confiscatio bonorum tollitur quinquennio, licet aliud sit stante decreto Mediolani*

32 *Inquirendi iuri præscribitur uiginti annis.*

33 *Inquisitio, & accusatio quo ad pœnam corporalem cessat mortuo accusato, siue ante sententiam, siue post, licet aliter quandoque factū sit contra insignes latrones.*

34 *Pœna pecuniaria, ut confiscationis bonorum transit cōtra hæredem, nisi secuta condemnatione ante mortem delinquentis, etiam quod prius lis contestata fuisset, etiam stante decreto Mediolani.*

35 *Pœna publicationis bonorum imposita bannito in contumaciam non transit contra hæredē.*

36 *Pœna transit contra hæredes lite contestata in priuatis delictis, quādo ciuiliter agebatur.*

37 *Hæres delinquentis mortui lite iam contestata tenetur insolidum, secus si mortuus sit lite nondum contestata, quia tunc tenetur ad id quod ad eum peruenit.*

38 *Accusator qui non præcedentibus indicijs accusabat, constituebatur in carcere.*

39 *Accusator carere debet suspicione non minus, quam testis, aliàs repellitur.*

Vpra diximus de modo procedendi per inquisitionem, de quo uti magis cōsueto in primis locuti sumus. Nunc uidēdum est de alijs, & primo de accusatione. Est enim accusare, aliquem reū criminis in libello deferre, l. libellorum, ibi, deferre, ff. de accusat. secundum omnes, &
1 de iure loquendo, hæc est regula † ꝙ nemo sine accusatione damnatur, iuxta illud Domini, Si nemo te accusat mulier, nec ego te condemno. Verum per statuta, & consuetudines, quasi ubique est prouisum, ꝙ etiam sine ea inquirendo possit procedi, ut supra latè dixi in materia ipsa inquisitionis. col. 2. in qōne, an omni casu possit formari inquisitio. Et inter cætera requisita ad accusationem erat necesse, ut accusator se inscriberet ad pœnam talionis. leg. 3. C. qui accusa. non poss. & in l. si cui. princ. ff. de accus. & ideo tenebatur etiam se constituere sicut accusatus
2 l. fi. C. de accus. Sed hodie † cessat ex conconsuetudine hęc pęna talionis, & amplius non fiūt libelli accusatorij, requiritur tñ ali
a qua scriptura a quæ cōtineat nomen accusatoris, accusati, crimē, locum criminis, ꝙ tēpus, iuxta l. libellorum. in prin. allegatum, & ita ex consuetudine seruatur, ſm Gap. in tit. qualiter fiat accusatio. col. 2. & alios in locis infra allegandis. Ideo male faciunt iudices, & notarij, qui interdum accipiunt scripturas, in quibus deferuntur rei pro aliquib.
3 criminib. † quas notificationes appellanᵗ, sine nomine notificantis, ex quo sequunt̄ mille vexationes, quia calūnia cōperta, calūniator

tor non pōt in expēsis damnari, quod est im pium, iuxta not. p Bar. in l. 1. ad fi. ff. ad Turp. & per Fely. in c. accedens. colu. 4. de accus. & per Hippol. in l. patre, vel marito. colu. 3. & pluribus sequentibus. ff. de q. in quibus locis late de materia condemnandi victum in expensis in criminalibus. Et ideo Senatus noster p decretū superioribus dieb. ordinauit non posse procedi per tales notificationes sine nomine, & calumniosè querelantes esse condemnandos in expensis, & ita obseruat. Non tamen accusator, tenetur fideiubere
4 † pro expensis iuxta tex. in Auth. generaliter, C. de episc. & cler. & l. 3. C. qui accusar. non pos. & dispositionē statuti nostri in criminalibus, quod est primum in ordine, quia sicut ius cōe recessit ab aula, vt per Docto. ubi supra, & gl. insti. de satisd. in §. sed hodie in 1. gl. sic etiam statutum. Est verum, ꝙ ex quo in ciuilibus statutis habemus aliud disponens, ut non suppositus qui velit agere teneatur fideiubere, ꝙ saltem in suo casu uidetur procedere, s. respectu non suppositi, iuxta cons. Are. 108. quod statutum licet correctorium in ciuilibus, procedit etiam in criminalibus. Tamen his diebus præteritis dū euenisset casus in Hieronymo Morelino incola locorum, quæ Heluetijs subiacent, qui prosequebatur causam criminalem contra quendam Commensem in ciuitate nostra Mediolani, Senatus extendit dictam consuetudinem, etiam ad hunc casum. Est uerum, ꝙ alia ratione non habebat locum statutū quia loquitur de non supposito contra suppositum, sed tunc agebat nō suppositus contra non suppositum. Et si dicas, Tu vis igitur, ꝙ forensis possit accusare, hoc non est verum per glos. in l. is, qui reus, ff. de pub. iu. & Ang. in rub. ff. de pub. iud. Sed respondeo,
5 ꝙ si † forensis uti unus de populo accusat procedit hæc dubitatio, quia sua non interest in patria aliena, sed in prosequente suā vel suorum iniuriam, nulla est dubitatio, quin possit ut per Barr. in d. l. is qui reus. & Doct. ibi, & in l. in prouinciali, §. h. ff. de no. oper. nuntia. quinimò etiam quilibet alius potest, secundum communiter Doc. Et quia dixi, ꝙ hodie amplius non fiunt libelli accusatorij, sed querela defertur in quadam scriptura cum modo, sicut dixi. Scias, ꝙ sicut non omnis potest accusare, iuxta dicta Gād. fol. 1. col. 2, & seq. & per Aret. in gl. necnon ad querelam, col. 6. & seq. ita non omnis poterit sic querelare, aut querelari, quia & si re

cesserint vsu aliqua requisita in accusatione vt inscriptio ad pęnam talionis, & præstatio fideiussionis, cętera tamen remanserunt, per regulam l. præcipimus. in fin. C. de appella.
b Vsus *b* † tamen non admittit tales quere-
6 las pro accusationibus, quia hoc modo non esset necessaria alia inquisitio, quæ tñ quotidie formatur super talibus quærelis, & ita querela habetur pro querela, & non pro accusatione, quòd sit uerum, nunquā uidi disputari super ineptitudine querelæ, nisi circa nomen accusatoris expresum, ut supra dixi. Vbi uero esset accusatio quęrela, & pro accusatione haberetur, non posset formari inquisitio, quia unum scilicet ordinarium tolleret aliud extraordinarium, ut supra dixi, in materia inquisitionis, & ita Cępol. cōs. 65. col. 2. benè uidi disputari, & video super inquisitione, an aliquis ex requisitis in accusatione, iuxta l. libellorum. in princ. ff. de accus. deficiat, ex quo apparet, ꝙ successit inquisitio ipsa loco accusationis, non querela, & ita Bar. & Doct. in d. l. libellorum. Nec
7 mirum ꝙ penitus cesset † accusatio, quia defecit ex consuetudine id vnde eueniebat, ut sine accusatore nemo damnaretur, s. pœna talionis secundum Bart. in l. athleta, §. calumniator, ff. de calum. & sunt contrariæ opin. Gand. & Ang. ubi supra, quæ est, ꝙ licèt hodie non fiant libęlli accusatorij, tamen illa scriptura in reliquis remanet accusatio, uerum, quia ratio. Bar. in d. §. calumniator. paritur difficultatem, propterea ab eis non rece
8 do. Non tamen † omnis potest querelare siue accusare, etiam ubi aliàs persona est apta, sed in criminibus publicis tantum, & in priuatis ubi uenit applicanda pœna fisco, aliàs tantum auditur is cuius interest, ut per Bar. in rub. ff. de pigno. act. & per Are. in d. gl. nec
9 non ad querelam. Verum † est aduertendū, ꝙ etiam in priuatis, ubi potest ex dispositione iuris, uel statutorum procedi ex officio, semper omnis admittitur, etiam ꝙ sua non intersit, secundum Card. in c. exceptionem in 6. q. extra, de except. & Felyn. in c. dilecti. col. 2. extra, de maior. & obe. ubi uide circa materiam popularium actionum. u de etiā Rom. cons. 142. & Bal. 5. uolu. cons. 191. ubi
10 pulcher casus. Est etiam † sciendum, ꝙ non est inspicienda qualitas pœnæ, ut cognoscamus crimen publicum a priuato, sed uideri debet l. 1. ff. de publ. iud. & instit. eodem. in princ. in quibus locis enumerantur publica delicta, nec propterea quòd sit uariata pœna iu-

na iuris communis a statuto in publico delicto, amittitur nomen publici delicti, sed per statutum illud est priuatum, ꝙ ab eo delictum factum est, ut latè, & notabiliter per Bart.d.l.1.col.pen. ubi uide omnino. & Ias. in l.2.in fi.C.qui test.face.non poss.declarando ex his egregiè dictum Bald.in d.l.2.in fi. vbi dicit, ꝙ statuta sunt leges priuatorum delictorum. His sic enucleatis. Quæro de aliquibus, & primò, an quis possit simul princi
11 paliter intentare † causam ciuilem, & criminalem? & dic non posse, sed prima est præiudicialis ad aliam donec durat prima intentata, l.1.C.quan.act.ciuil.præiu.crim. Gād. in tit.qualiter fiat accusatio, col.3.& Bar.in l.2.§.hoc edicto.col.3.ff.vi bon.rapt.& dixi supra tit.præcedenti. Secundò quæro, an fi
12 scus possit † causam criminalem instituere quam quilibet non posset, ut in priuatis delictis regulariter. & videtur eum posse per regulam prædicti. §. ꝙ illicite. iuncto hoc, quod ipse princeps uidetur læsus in quo cōsistit publica utilitas, iuxta notata in l.1.ff. solu.matrim. Vnde hoc modo non est uerū dicere, ꝙ sit fiscus vti quilibet, sed ex his qui suam iniuriam prosequuntur. Et hoc sine dubio procederet ubi essemus in casu in quo esset licita inquisitio ex consuetudine, vel ex forma statuti per notata a Felyn. ubi supra, in c.dilecti.colu.2. de maior.& obed. Sed etiam ꝙ nō simus in eo casu adhuc idē dico ratione prędicta, accusando non ut inquirendo procedatur, quia nec frater occisi haberet hanc facultatem in casu in quo inquisitio esset illicita. In ciuitate igitur nostra Mediol. in qua ex consuetudine omni casu est licita inquisitio, quamuis ex forma statuti sine instantia partis, ex puro officio licita sit tantūmodo in aliquibus casibus, fiscus posset instare omni casu etiam in priuatis delictis, vt procederetur, & sic etiā in furto, quod est priuatū delictum, imò etiā sine fisco posset iudex ex mæro officio hoc facere per regulam d.§. ꝙ illicitè, nisi repugnaret statutū. ita Bar.in l.inter oēs.§.rect.col.1. ff.de fur.& sequitur Alex.cons.24.vol.2.col. 4.& Fley.in c.nulli.col.2.vers. item inquantum.de accus.& in c.1.col.2. de pręsump.& licèt ius ita uelit, tn̄ prędictum statutum interpræta tū fuit, ut ubi non posset ꝓcedi, nisi parte offensa instante, nec etiam possit procedi instante fisco.& vide ad hoc, infra in ti. de fur.vers.pax.vbi declaro quæ hic dicunt, nec aliter intelligeres. Tertiò quæro † qn̄ re
13 periuntur duę querelę a diuersis coram duobus iudicibus de eodem delicto, puta capitaneo & prętore, quę præferatur. & dic, ꝙ illa præferetur, per quam veritas facilius, & uerisimilius poterit erui. l.si plures.& ibi Bart. in fi.ff.de accusat.& dixi latè supra, in materia inquisitionis, in art. an inquisitionis iudiciū sit ordinariū, vel extraordinariū, vbi oīno uide. Quartò quæro, qn̄ ad querelā alicuius proceditur, qui postea ante expeditionē citatus non cōparet, an eundem processum
14 possit † ex officio prosequi c iudex? & dic
c eū posse. ita Bar.in l.inter accusatorem.ad fi. ff.de publ.iud. & ita seruatur ꝭm Ang.in gl. comparuerunt dicti inquisiti, & negaūerūt totū, col.fi.& non solū in criminibus, ubi ex puro officio potest procedi hoc seruatur, sed in furto, vbi ꝭm statuta requiritur instantia partis, & instante fisco multò fortius est procedendum per regulam d.l.licitatio, §. ꝙ illicitè.& ita pro absoluto habet Barb. cons. 62.vol.2. vbi est littera 23. nisi ꝭm eum repelleret ipse accusator a procedendo ulterius, propter calumniam accusatoris, iuxta d.l.2.cū materia, C. de abol. & si mihi contingeret ꝙ accusator non compareret, statuerem ei terminum ad prosequendum suā accusationem, quo elapso ego prose quererer iam inceptam, idem si accusator moreretur, vel aliter esset impeditus, iuxta l.libellorū. §.ff.de accus.& idem omni alio casu quo appareret accusatorem destitisse, & hęc etiam sunt iuridica, ut per Aret.ubi omnino uide in c.licèt in beato.extra, de accus.in antepe. col.& vsque ad fi. vide etiam hanc materiā per Anan.in c.crim.de collu.deteg.per Aret. & Fely.in c.quia Gul.extra, de iud. Et quan
15 do liceat † desistere, uide Bart.in l.quæsitū, ff.ad Turpil. Aret.ubi supra, col.fi. Alex.in l. ædita, colu.3.C. de eden.& in rubr.C.de in ius uoc.& in eis locis plenè inuenies mate-
16 riam † abolitionis publicæ legalis, & priuatæ. Quintò quęro, an ille qui falsam accusationem instituit, uel falsam quærelam tenea
17 tur pœna † falsi? Hęc est notabilis quęstio Bart.in leg.si quis obrepserit, colum.1.ff.de fals. vult teneri, dicens, quòd si agatur de falso, sequitur condemnatio falsi per illam l. sed si agatur ad calumniam, sequitur pœna calumniatoris, quæ est similis supplicij, iuxta l.fin.cum sim.C.de accus. Bald. tenet contrarium, ꝙ imo non potest agi de falso, sed l.Remia, quę imponit pęnam calumniatori.& ita expresse l.1.in princ.ff.ad Turpil. quæ

quæ pęna, ut dixi, est similis supplicij, & sic si pœna est determinata accusato, similis imponitur accusatori, si non est determinata, est arbitraria, vt declarat gl. necnon ad querelam, colu. 12. versi. quæro quis produxit. & Alex. cōs. 11. uol. 1. vbi vide omnino, sed opi. nota. Bal. sequitur Fel. in c. nonnuli. §. 1. col. 4. extra, de rescr. vbi respondet ad d. l. si quis obrepserit. quę est fundamentum Bar. tene cum Bal. & ita tenet Augu. de Arim. ad Ange. ubi supra, & fundamentum est in d. l. 1. in prin. ad Turpil. cui non potest responderi. Et quia facti sunt tituli separati falsitatum, & calumniarum, & quia etiam aliter sequeretur, ꝙ quamuis pœna esset minima, quò ad accusatum, tamen quò ad accusatorem, esset maxima, quod uidetur inhonestū, & hæc sunt fundamenta Bal. vbi supra. Alexand. etiam in d. cons. 11. potest euitari, quia mulier ibi nòn solum fecerat officium accusatoris, sed etiam vti testis fuerit examinata cum iuramento, quo casu etiam secundum Bal. ubi supra, talis punitur pœna falsi, ut etiam declarat notabiliter Bald. in l. & si legibus. C. si contra ius, vel vtil. public. ubi omnino vide circa d. l. si quis obrepserit. quia distinguit, ꝙ aut quis obrepserit impetrando, aut litigādo, aut accusando, aut per eū mendaciter negando, aut probando, aut deierando, & tunc distinguit inter testem, & partes, sunt uerba aurea, quæ possent decidere infinitas quæstiones, & hanc opi. Bal. quam sequor tenet Gandi. in ti. de fals. colu. 6. uersi. pone quęstionem, quæ etiam de facto mihi contigit Bononiæ, vbi format quæstionem in terminis, & dicit, ꝙ quinq; assessores, inter quos vnus ipse erat, fuerunt dubij de hoc articulo, & ꝙ consuluerunt deliberato consil. talem accusatorem non posse de falso puniri, subdens, ꝙ hæc est veritas, & quòd vidit vbilibet legum Doctores ita obseruare, subdens, D. Lambertum dixisse, ꝙ tamen non effugiebat pęnam calumniatoris. De hoc articulo vide etiam Put. in tract. syndi. chart. vlt. col. vlt. & ibi potius sequitur hāc opinionem, quàm aliter, dum allegat iura punientia calumniatorem simili supplicio, verum quia hæc pœna similis supplicij cessat ex consuetudine, remanet pœna non determinata à iure, & ex obseruantia imponitur pœna pecuniaria, forte arbitrium iudicis esset acrius, qn̄ quis ita facere consueuisset. Et ex his intelligas Bar. in l. fi. C. de acc.
18 qui dicit, ꝙ licet consuetudo uelit, vt † accusator, cum accusato remaneat in carceribus, tn̄ si accusatus statim accusaret accusatorem de calumnia, & falsa accusatione, eo casu ēt accusator deberet remanere in carceribus, quod tamen intelligo, vbi adesset indicium calumnię, sicut in cęteris criminibus, & prędicta quando ostenditur per pro-
19 bationes illam querelam falsam † esse, quia tunc etiam procedunt in casibus, in quibus abest in dubio calumnia, iuxta not. in d. §. calumniator, in glo. cæterum si nihil esset probatum, ꝙ sic agatur de præsumpta ca-
d lumnia, tunc procedit conclusio cōmunis d quæ est, ꝙ qui non probat, præsumitur calūniatori: cum suis limitationibus, de quibus in d. glo. in §. calumniator. Abb. & Fel. in c. 2. de calumnia. & in hoc habemus statutum in hac ciuitate, de eo qui aliquem accusat, & non probat, quod non punitur, sed non seruatur. & dum dixi, ꝙ vbi cōstat clare de calumnia, & de falsa accusatione, etiam ubi aliàs cessat præsumpta, ꝙ tunc sequit̄ pœna: hoc patet ex conclusione Bart. in l. in Senatus, §. eos, ff. ad Turpil. quæ est, ꝙ vbi cessat in dubio calumnia, non cessat euidens. ut ēt per Aret. in cons. 80. col. 4. Iudex tamen nō debet statim condemnare non probantem, sed statuere terminum ei ad se defendendum, quia posset allegare aliquam excusationem, ita gl. & Doc. ubi supra, & Sal. notabiliter in l. mater. C. de calumnia. Sed quēadmodum non obseruatur statutum, ita ēt nunquam vidi seruari ius commune, quando accusator in probatione deficit, nisi quo ad condemnationem impensarum; sed dices, quod ideo non uidi seruari, quia raro contingit quod quis non excusetur ab hac præsumpta calumnia: fama. n. & quodlibet indicium excusant, ut per Docto. ubi supra.
20 Est uerum, quod accusatus † posset sibi iniuriam illatam per actionem iniuriarum vindicare. Alex. in d. cons. 11. ubi uide, ꝙ remedium est tutius, quia ēt in causis in quibus quis esset excusatus a calumnia, non esset excusatus ab actione iniuriarum, vt per Socin. omnino uidendum, in cons. 118. col. pen.
21 & vlt. Et quid in † iudice inquirente calumniose, ita ꝙ appareret de uera calumnia, non dico præsumpta, quia necessitas officij eum excusat, habes Are. in c. qualiter. el ij. col. 12. de accusa. qui dicit, ꝙ punitur extra ordinem. licet. n. sit excusatus à pręsumpta, pp officium ut dixi, non tamē a uera, a qua nemo est excusatus, l. 2. C. qui accu. nō poss.

& per

& per Bar.in l.in Senatus,§.eos,ff. ad Turp. & Are.in conf.80.colum.4.Aduerte tamen,
22 quia non solum dicitur calumniator, † qui aliquem de falso crimine accusauit,sed etiã alijs modis,ut habes in toto tit. de calumnia.ff.& C.Nam qui dat pecuniã, uel aliud alicui,ut desistat à negotio calumnioso, facit calumniatorem accipientem, & qui dat aliquid alicui, vt faciat negotium calumniosum,etiam calumniator est,l.1. ff de calumnia.& hæc aliquando fuerunt obseruata cõtra magnum causidicum huius ciuitatis.
23 malo suo fato.De præuaricatore†habes tex. in d.l.1.in princ.ff.ad Turp. & totum tit.ff. de præuaricato.& quo tempore fuerunt seruati dicti termini contra illum causidicum, termini præuaricationis ei etiam nocuerũt. Aduerte ẽt,pro condimento dictæ materiæ,ꝙ tex.in d.l.1.ff. ad Turpil. dicit quòd
24 † calumniari est falsa crimina intendere.& ibi gl.& Doc.addunt scienter. Si igitur uis quærelantem de falso quærelare,siue de calumnia,ut rectius loquar,Dic in querela, ꝙ scienter accusauit te contra ueritatem, & ita probes, & habebis quod intendes, & si non potes probare scientiã, sed tñ calũniã
e in se,interroges e eum, si vult vti illa querela,& si rñder, uelle,dr̃ scienter produxisse illam querelam falsam,ita est statutũ in hac ciuitate,ꝙ etiam est de iure,quia interrogatus habet hoc expressum,quòd querela est falsa,& si respondet velle vti,quòd eum arguet de falso.secundum Barto.in d.l.diuus. non mirum igitur si constat de scientia per hanc viam, & hic modus interrogandi obseruatur, & est approbatus à iure, ut per Aret.in cap.præsentium.de testibus. & quia statutũ nostrum loquitur forte de scriptura falsa,& tali falsitate quę mereatur pœnã falsi,idõ si remediũ iuris non iuuaret(prout dixi iuuare)esset hæc obseruantia inanis,non etiam allego ad puniendum talem,aliud statutũ puniens scienter falsam scripturam eodem fundamento, quia nos non sumus in his terminis, sed in materia scripturę calumniosę,& ideo punitur,vt dixi extraordina
25 rie,& pecuniaria pœna. Nec† tu interrogatus poteris euitare rñsionem,dicendo,ꝙ sit facta scriptura per alium,& hoc virtute alterius statuti in ciuilib.uolentis, ꝙ quando scriptura est facta per aliũ non tenetur quis rñdere,quia non refert, an sit facta à te, uel nomine tuo per aliũ, aliter ẽt instrumento meo publico,i. facto ad instantiã mei ipsius non teneretur rñdere,quod est absurdũ, & diebus superioribus in Senatu fuit coactus mercator rñdere,si uolebat uti libro rõnis confecto à suo institore non obstante prædicto rigore. Aduerte tamen, quia prædicta procedunt qñ querela continet rem alienã,
26 sed si continet factum†propriũ quærelãtis, puta,ꝙ ipse fuit insultatus, & falsum demõstraretur,satis est fundata intentio querelãtis de calumnia ex ipsa querela, ita in effectu declarat Bar.si eum bene uides in d.l.diuus,& Fel.in d.c.pręsentium.in uer. secũda conclusio.Cætera dicam in materia falsi, di
27 xi supra, ꝙ in hac materia † calumniatorũ non uidi ius cõe seruari,nisi quo ad condẽnationem expensarum, & ne erres scias, ꝙ pęna calumniatoris est proprie pęna,condẽnatio uero expensarum est interesse respectu rei familiaris non pœna,& ideo calumniator patitur utranq; condẽnationẽ, sicut facit quilibet uictus qui damnatur in principali,etiam in expensis.l.fin.C. de fruc.& lit. expen.& c.1.de crim.fals.Quis tamen excusabitur a calumnia,iuxta nota.per Fel. in d.
28 c.2.de calumnia.&†tamen non erit excusatus ab expensis, ut notabiliter dicit Abb. in cons 78.col.pe.circa fin.& seq. In his enim expensis nõ sufficit color querelantis ad eũ excusandum,sed ubi succumbat,etiam propter legitimas defensiones, uel penuriam probationũ,uel alia causa tenebitur, ut per Catal.in suo tract.synd.char.3.colu.3.uers. adde ꝙ quando iudex,nisi tamen esset tam magnus color, ut præberet iustam causam litigandi,sicut in ciuilibus,iuxta l.properandum,§.sin autem.C.de iudi.& ita in effectu res redigitur ad pares terminos, & idem in instigatore. Bar.in l.in Senatus,§. ad eos, ff. ad Turp.& per Ang.Aret.in uer.& ad quęrelam.ubi omnis materia, & pœnę calumniatoris,& condemnationis expensarum,ui de etiam ad hæc Bald.in l.eum quem temere,ff.de iud.& ibidem Alber. & Angel. in l. qui crimen.C.qui accus.non poss.Et in hac materia uide Hippol. in l patre, uel marito ff.de quęst.Sic igitur licet indicium, siue fama excuset iudicem à calumnia,ratione officij,iuxta l.congruit,ff.de offic. præsid. non
29 tamen excusat† querelantem,quo ad interesse,uel promotorem,& ideo Catal. ubi supra,non immerito dixit,ꝙ semper is ad cuius instigationem,siue querelã formata fuit inquisitio, damnatur in expensis, ubi non probatur postea inquisitio, & dicit Abb. in d.consil.

d.conf. ꝙ querelans, & si excusetur ex fama, vel aliter a calumnia, non tamen ab expensis excusabitur, ex quo perseuerauit in procedendo, cum debuerit prius considerare, & peritiores consulere, an per illud factũ probaretur accusatio instituenda, ꝙ cum non fecerit, deprehenditur in temeritate, quę sola ad hoc sufficit. c. calumnia. de penul. & ibi no. & in c. finem. de dolo. & contum. & ibi latius. & no. per eum, quæ verba non solum uolunt, ꝙ etiam si quærelans indicium habuerit, nihilominus condemnetur in expensis, verum etiam si talibus testibus nitatur, qui alias videantur sufficere, cum tñ re uera non sufficiant. Quod est mirabile, adeo, ut cum difficultate posset sustineri, & ex prædictis uides, ꝙ Ias. in d. l. & si legibus. non bene penetrauit materiam. Sextò quęro, quãto
30 † tempore præscribatur iuri querelandi, vel accusandi, videtur ꝙ decennio. leg. qui diuturno. ff. de pœna. Sed dic, quod requiruntur anni viginti. l. querelam. C. de fal. & ad l. qui diuturno. dic, ꝙ decennio minuitur pęna, sed non tollitur nisi in uiginti annis, ut dixi, & ita declarat D. Roch. Curt. extollẽs ad hoc. d. l. qui diuturno. in tract. conf. col. 3. & seq Fallit tamen d. l. querelam. in aliquibus casibus. & ideo lex dicit ferè, ut ibi in glo. & per Doc. Fallit, etiam secundum ius canonicum, quo iure crimina non tolluntur præscriptione, ut per Dec. in c. licet causam, de probat. char. 4. colu. 3. vers. postremo. ubi uide. & per Doc. in c. uenerabilis, de excep.
31 Et licèt quò ad bona † confiscanda præscriptio inducatur quinquennio, l. in cognitione, ff. ad Sylan. & per Ang. in glò. & eius bona publicantur, & Alexan. in d. l. querelam. tamen stante decreto, ꝙ a die commissi delicti censeantur bona publicata, & unita, aliud est, per notata ab Alex. in d. l. querelam. & dicam infra in materia confiscationis bono-
32 rum. & non solum tollitur † ius accusandi
f dictis uiginti annis, sed etiam inquirendi *f* secundum communem opin. reprobata glo. in d. l. querelam. & ita etiam Anch. in consi. 190. Septimò quęro, an accusatio cesset mor-
33 tuo † accusato, siue inquisitio, mortuo inquisito. Dic quò ad pęnam in corpus, cessare, etiam ꝙ esset damnatus, & bannitus & sic non posset suspendi cadauer banniti
g mortui *g* ita Aret. in §. non autem omnes col. 1. uers. in eadem ibi quid in publicis. Insti. de perpet. & temp. act. iura tamen per eũ allegata, nihil faciunt, quia loquuntur, uel ante sententiam, vel post pendente appellatione, melius facit tex. qui generaliter loquitur in l. defuncto, in princ. & ibi glos. ff. de pub. iud. dicens super extinctione pęnę ex morte, & intelligitur de pęna corporali, & ideo ibi Imo. & Doc. inueniuntur contra iudices aliter facientes, & licèt Imol. [illegible]
h aliqua iura in contrarium, tñ hæc est [illegible] *h* vt per Ias. in l. 2. col. 2. & 2. C. qui testa. face. poss. & ita tene, quicquid innuat Ang. Aret. referendo Ang. in gl. qui iudex uidens quod inquisiti non comparent. char. 4. col. 1. maxime, quia ipse Ang. nõ sic loquitur, sed præcisè, secundum hanc opin. vidi tamen interdũ
i seruari contrariũ contra insignes latrones *i* maximè tempore Lotrechij, qui regis Gallorum vices gerebat, & aduerte, quia Doct. ineptè loquerentur in mortuo non damnato, quia si viuus nondum damnatus, non põt affici supplicio, l. si confessus, ff. de cust. & exhib. reor. minus qñ mortuus est, de qua materia vide etiam per Dec. in l. pupillum, §. hæredes, & ibi habes longam apostillam, ff.
34 de reg. iur. Quò verò ad pęnam † pecuniariam, puta, confiscationis bonorum. Dic, ꝙ non transit hæc pęna in hæredem, etiam lite cont. sed tantum post condemnationem. text. est in l. ex iudiciorum. in princ. ff. de accusat. vbi vide Bar. & Imo. & adeo procedit hæc opinio, ut etiam stante decreto nostro, ꝙ a die commissi criminis bona ipso iure publicata intelligantur, adhuc requirat declaratio ante mortem, videbatur contrariũ per ea, quæ dicit Dec. in d. §. in hæredes, in 2. limitatione, sed veritas est, vt dixi, & ita latè ostendam in materia criminis læsæ maiestatis, & in materia confiscationis bonorũ
35 & ita seruatur. Et an † hæc pœna publicationis bonorum iam imposita bannito, qui in contumaciam bannitus est, transeat lite non contestata, videtur non transire, ex quo lex requirit litem conte. & condemnationẽ in d. l. ex iudiciorum. uide Aret. in l. qui a latronibus, §. 1. col. 5. ff. de test. ubi distinguit plures casus, & hęc in publicis iudicijs, in priuatis uerò uide text. in d. l. ex iudiciorũ
36 in fi. prin. & † l. vnica. C. ne ex del. defun. & in §. non omnes. Institu. de perp. & tempor. actio. & in d. l. pupillum. §. in hæredes. Doct. in d. l. unica. ne ex delict. defunct. maximè Salic. Angel. omnino in d. §. non omnes. & Dec. in d. §. in hæredes, Ang. Aret. in glo. qui iudex. videns, quod inquisiti non comparent. char. 4. & conclusio est, ꝙ transeunt in hęredes

hæredes lite contestata, si ciuiliter agebatur, ut etiam lite non contestata, quatenus aliquid peruenit in hæredem. Et quia lite contestata dicitur in dictis iuribus, quod hęredes tenentur insolidum, intellige secundum
37 Sal.in d.l.unica.i.quod unusquisq; tenetur† pro portione hæreditatis, ad differentiam secundi casus, quando lite non contestata decessit, quia eo casu non tenetur hęres, nec hæredes insolidum pro re solida, sed quatenus ex illa re aliquid peruenit in hæredem, vel hęredes: intellige etiam clarè hanc materiã quando apparet, quòd in defunctum omnis res peruenit, tunc lite contest. tenetur hęres ad omnem rem, sed si non apparet de omni re, sed de aliqua, & sic sumus in casu, in quo ipse tenetur pro parte sua tantum iuxta nota. per Inno. in c. sicut dignum. de homicid. & Alex. in consil. 103. col. 2. uol. 1. Tunc etiã hæres tenetur pro parte illa, & nihilo plus per regulam. l. 2. §. ex his. ff. de uerb. oblig. & in l. hæred. ff. de regul. iur. etiam quod non appareat aliquid peruenisse in hæredem, vbi vero nescitur, quòd aliquid peruenerit in defunctum, aut in hæredem, ad nihilum tenetur hęres, nisi lite contestata, quę omnia descendunt a dicta cõclusione. Vltimo in hac materia accusationis non omitto, quòd eo ipso, quod quis accusabatur secundum termi-
38 nos iuris absque alijs indicijs† accusator se constituebat, & remanebat in carcere, nisi esset delictum, propter quod uenisset dimittendus fideiussori, & rationem qua fundatur hæc conclusio ponam infra, in materia torturæ, in vndecima, & ultima part. ubi omnino uide in princ. & ibi etiam quod debet constare de delicto ad admissionẽ accusationis.
39 Et quòd non minus † accusator debet carere suspicione, quàm testis, ita ut inimici, & alij suspecti repellantur, propter quod sequitur dicta carceratio, immo tortura accusatoris quandoque, ut ibi dicam ad propositum illius materię.

ADDITIONES.

a Scriptura. Quæ hodie datur loco libelli pro ijs videatur Carauit. super Ret. 20. magnæ Curiæ. num. 4. & super Ret. 212. nu. 6. ac Iul. Clar. lib. 5. §. fina. q. 10. uers. scias autem. ante medium.
b Vsus. Declarat Iul. Clar. præall. q. 10. col. 2. ibi, dum tamen ipse Boss.
c Prosequi. Iul. Clar. lib. 5. §. fi. q. 51. uersi. sed quid si accusator.
d Communis. Idem Anan. in c. 2. num. 19. de calumnia. ac Abb. post num. 5. & Mar. Soci. nu. 7. Iul. Clar. sent. lib. 5. §. fi. q. 62. ver. Dixi supra quòd accusator.
e Interroges. Iul. Clar. sentent. lib. 5. §. falsum, vers. utens falso. & §. ultim. uers. sed si accusator. ad fin.
f Inquirendi. Iul. Clar. sent. lib. 5. §. fin. q. 51. uers. & hæc quidem.
g Mortui. Idem infra de execut. senten. num. 18. & Clar. ubi supra ver. sed hic incidenter
h Hæc est communis. Idem Cur. iun. in l. imperium. num. 35. ff. de iurisd. omn. iud. Igne. in l. 1. §. si sibi manus. post num. 46. & 54. ff. ad Syllani. Iul. Clar. ubi supra. versi. sed hic incidenter.
i Insignes latrones. Idem infra sub titul. de execu. sen. nu. 18. & Iul. Clar. vbi supra. q. 51. versicul. sed hæc incidenter. ibi, Ita etiam quandoque.

Titul. de Denunciatione.

SVMMAE.

1 *Denunciationis modus in criminibus ordinarius est, sicut alij.*
2 *Processus super denunciatione duobus modis fit, & quomodo differant.*
3 *Officialis dictum missi ad inquirendum, & cognoscendum, non solum facit indicium, sed etiam sufficit ad condemnationem, quando talis officialis uidit delictum committi.*
4 *Nuntio creditur circa officium suum.*
5 *Iudex potest maleficium punire si dũ pro tribunali sedet, videt eum committere delictum.*
6 *Probatio, vel alius ordo iudiciarius, non requiritur, ubi aliquid factum est præsente iudice, & tot alijs, qui sufficiant ad notorium facti.*
7 *Iudex qui colaphis est instinctus in præsentia populi non potest recusari, ut suspectus, si procedat ad puniendum delinquentem.*
8 *Iudex potest procedere iuris ordine non seruato, quando colaphus fuit incussus uni ex officialibus suis notoriè, licèt teneatur ad sententiam citare.*
9 *Notorium probari debet ordine seruato.*
10 *Deprehensus in flagranti crimine ab officialibus, quando posset absque sententia puniri.*
11 *Iudex sæcularis, quando possit non credere processui per inquisitionem cõtra accusatum de hæresi facto, & iterum cognoscere.*
12 *Satelliti dicenti prohibitam fuisse executionem credi*

credi non debet, nec eius dictum recipi, nisi ad instructionem, ut possit cognosci ueritas.
13 *Satellitibus quando sit credendum.*
14 *Denunciator non tenetur se subscribere denunciæ, nec eam uerificare, licet testes in ea describantur qui examinari debeant.*
15 *Denunciator dolosè falsum denuntians punitur pœna falsi.*
16 *Querelans quare non puniatur de falso, secus autem denuncians.*
17 *Denuncians in fraudem si nominet testes sibi datos à delinquēte punitur de præuaricatione.*
18 *Notificatio quæ.*
19 *Notificatio sine nomine notificationis admittitur de iure quando ex officio proceditur.*
20 *Notificantes secretò, non expresso nomine puniendi sunt.*

Osito quomodo ꝓcedatur via inquisitionis, & accusationis, quia etiā ꝓceditur uia denū-
1 ciationis, iō de† ea, aliqua breuiter dicā. Et ꝙ iste sit modus
2 ordinarius *a* procedendi sicut sunt alij, patet in cap. licet Heli. extra. de simon. & in extrauag. ad reprimendum, quomodo in læsæ maiest. cri. procedatur, & in text. claro in l. ea quidem. C. de accusatio. vbi latissime Salyce. & in l. diuus, ff. de cust. & exh. reor. facit tex. in cap. fina. extra de calumniatoribus. ubi est text. ꝙ ita absoluitur denunciatus sicut accusatus, & tex. in l. ab accusatione, §. nunciatores, ff. ad Turpil. & ita dicunt omnes Docto. distinguentes tamen plures species denunciationum, ut per Salic. ubi supra. Bar. in extrauag. vbi supra, in uerbo, denunciationem. & Gand. in suo opere ac alios omnes criminalia pertractātes. Et primo est
2 † sciendum, ꝙ interdum proceditur super denunciatione, ut etiam fit super accusatione, uel inquisitione, aliquando propter denunciationem uia inquisitionis, uel ex indicio solum quod oritur ex dicto denunciatoris, uel ex alio: primo casu loquitur hęc materia, quia sic intelligitur, dum dicitur quòd etiam proceditur uia denunciationis, sicut per alios modos. Secundo casu, non tamen etiam largo modo, dicitur procedi uia denunciationis, & iste secundus modus est il-
b le, qui quotidie est in usu, *b* quia ad denūciam consulum, uillarum, & eorum quos antianos appellamus ciuitatibus deputatorum ad denunciandum maleficia, proceditur uia inquisitionis. Istos terminos declarat Bar. in d. l. diuus. verf. vlterius quæro, & sunt ex mente omnium scribentium, maxime Saly. in dicta l. ea quidem. in 13. quæst. & Ange. de malefic. in dicto uersiculo. in 3. q. & sequitur etiam effectus iuris ex his terminis, quòd primo casu quando proceditur super denunciatione, denunciator habetur loco accusatoris. & ideo non potest esse testis. cap. 14. q. 3. & cap. forus, §. in omni. de uerb. significa. Secundo casu habetur loco testis, ut d. cap. licet Heli. & ita Bart. in d. l. diuus. uers. item quæro vtrum. & ideo interdum sufficit ad inquirendum, interdum etiam plus operatur, loquor hoc secundo casu, vt per Bar. in d. l. diuus. versic. 3. quæro, quis sit effectus denunciationis. & in l. 1. §. cura. ff. de offic. præf. vrb. Alex. cons. 1. uol. 3. col. 1. uers. accedit. & per Cœpol. notabiliter in cons. 40. colum. 6. & omnino Bal. in cap. in omni. colu. 2. de testi. vbi dicit, quod est iste denunciator bonus testis si vidit sicut alius, & uti testis doponit. Cæterum si tantum refert exercens officium suum, propter officium susceptum, sufficit, ad inquirendum.
c Et hæc est opinio communis *c* doctorum,
* ꝙ ultimum est sublatum per decretum in hoc dominio Mediolani, ubi tamen ingeratur pęna sanguinis aliter, etiam sufficit ad inquirendum: & aduerte, quia loquor etiam in delictis grauibus, vt scilicet credatur secundum terminos proxime dictos, nedū in leuibus, ita loquitur Bart. in d. l. diuus, in vers. 3. quæro. & clarius in d. l. 1. §. cura, ff. de offic. prę f. vrb. & Ale. in d. cons. 1. & Felyn. ubi breuiter ponit hanc materiam in c. sicut olim, col. 1. extra, de accu. & idem Bar. in d. l. diuus, in ver. item quęro utrum. ca. fi. Aduerte etiam, quia prędicta procedunt quando quis tantum tenetur denunciare.
3 Cęterum si etiam eius† officium consisteret in inquirendo & cognoscendo, puta, quando capitaneus, pręmittit aliquem suū officialem cum familia, vt cursiter per ciuitatem uel uias publicas, & districtum ciuitatis causa inquirendi maleficios, & qui officialis uidet, uel inuenit aliquem gladio ferientem, aut committentem aliud maleficium, tunc, & eo casu resultat indicium ad prædictos effectus, imo potest ipse officialis prætor vel capitaneus illum condēnare, nulla alia super eo excessu probatione adinuenta, quoniam tale factū dr̄ iudici notorium, & de eo excessu nō dicitur sibi constare, vti priuato, sed uti iudici, & satis dicitur constare cri-

stare crimen, ꝙ oculis subijcitur iudicis, modo iudicatio inquirentis, cum oculorum, inspectio, pro quadam probationis specie habeatur, l.2. & 4. C. fi. reg. Nec obstat, ꝙ his officialibus non sit credendum, l. diuus. ff. de cust. & exhib. reor. & no. in d.l. ea quidē, per gl. & Doc. C. de accus. quia hoc procedit, ubi munus officialis solum consisteret in denunciando, non ubi etiam se extenderet ad inquirendum, & cognoscendum. ita notabiliter Gand. in ti. quomodo de malefi. cogno. sc. per denunc. uer. sed quæro, quę decisio est terribilis, quia per eam est dicēdū, ꝙ capitaneus uel prætor qui iter faciens, ut inueniat maleficos, uidet aliquem malefacere, ex eo solum poterit eum damnare, & similiter si eius officiales missi ad finem inueniendi maleficos, & referendi talem inueniat, atq; ita referant, eodē modo poterit eum capitaneus, uel prætor condemnare,
4 quia † creditur nuncio circa officium suū, iuxta c. cum parati, de appel. & cuilibet alteri circa officium suum, iuxta gl. in l. siquis decurio. C. de fals. Bar. in l. si librarius, col. 2. ff. de reg. iu. & Ale. cons. 90. col. 2. uol. 2. Sed quò ad primū, qñ ipse capitaneus uel prętor uidet, res uidetur de plano procedere, quia exercet officium suum, in eo actu, atque ita sibi uti iudici constat, non uti priuato, & iō gl. principalis in hac materia in c. Deus omnipotens, §. qñ aūt. 2. q. 2. Concludit, ꝙ si iudex pro tribunali sedens, uidet, ut supra, ex
5 hoc solo † potest maleficium punire. quam gl. dicit Alber. de Rosa. esse singularem, in l. illicitas. §. ueritas, ff. de offic. pręsid. & plene de d. gl. Ant. de But. in c. uestra, in vlt. char. de cohab. cler. & mul. & Cors. in singu. suo quod incipit, si delictum est commissum, sed parū refert, ꝙ quis sedeat, vel cursitet, uel stet, dummodo sit in actu iustitiam & officium suum exercendi, & hanc opin. melius explicat ipsemet Gan. in tit. qūo de maleficio. cogn. qñ crimen notorium est. vers. in qualibet aūt spē notorij, dicendo, ꝙ eo casu, qñ aliquid fit præsente iudice, & tot alijs q̃
6 sufficiant ad notorium † facti, ꝙ nulla pro-
d batio requiritur d nec alius ordo iudicia-
7 rius, imo non posset etiam ipse prætor † recusari suspectus, ut ibi, ēt ꝙ colaphus sibi fuisset inflictus, ut per Ias. in l. qui iurisd. col. 1. ff. de iur. om. iud. si tñ id factum fuisset in prę sentia populi, & sic notorium esset delictum, ꝙ multo magis esset dicēdum, qñ colaphus non sibi, sed uni, ex eius famulis no-
8 torie incussus fuisset, quia ēt ipse † esset iudex, ex quo solum est imponenda pęna, ut p Bar. in l. Senatus, ff. de off. pręsi. & in l. si quis forte, § si quos, ff. de pœn. Vult tamen Gandi. ubi supra, ꝙ requiratur citatio ad sententiam audiendam, ut per eum. Quo uero ad secundum quando in pręsentia iudicis non fit, seu officialium, qui ibi sunt ut officium exerceant: tunc, & si non requiratur probatio facti, i. ꝙ ille occiderit talem, tamen requiritur probatio, quod notorie eum occiderit, & sic requiritur probatio notorij, non facti, & hoc absq; alio ordine iudiciario, ut ibi per Gandin. in dicto titulo, quando de malefic. cogn. quan. est notor. qui etiam docet, quomodo testes probent notorium. Sed dices tu, Nonne est iniquum, ut ex his probationibus horum officialium, qui forte sunt inimici sui debeat dānari? Respondeo,
9 ꝙ † prius fit processus super hoc notorio, & fit ordine seruato, antequam constet esse notorium, ita Are. ubi uide in cons. antep. col. 7. Et consequenter citatur reus ad uidendū iurare tales testes, contra quos, & eorū dicta pōt opponere sicut in quolibet alio iudicio, & iō tollitur dicta dubitatio, uerum adhuc ad sententiam debet citari, quia multæ excusationes possunt competere ſm cōes opiniones, ut per Are. in d. cons. antepen. col. 9. uers. circa primum, tametsi dici possit, quod
10 per officiales sit † repertus & captus in flagranti crimine, & consequenter ꝙ pœna ēt sine sententia iniungi possit, iuxta glo. cōmu
e niter e approbatā in l. ictus fustiū, ff. de infa. & no. in repertorio. Hippo. in l. unica. C. de rapt. virg. ch. 7. col. 3. ubi de effectibus, ꝙ q̃s sit repertus in flagrāti crimine. Ego aūt adhuc uellem ei dare defensionē, quia sit fur esset, posset excusare factum necessitate famis, uel quia aliter non poterat habere satisfactionem crediti sui, si homicida quod occisus erat bannitus, uel rebellis, uel alia rōne, nisi tñ qualitas rei, uel uerba reperti excluderent prorsus oēm defensionem. Et pariter ēt hanc practicam obseruarē in primo casu, qñ ipsemet uiderē ēt in forma iudicij, & iō ēt eo in casu requiritur citatio, ſm Gand. ubi supra, nisi ut dixi, qualitas rei, & uerba capti excluderent omnem defensionem, tunc. n. quia certum est nullam competere defensionē, imponerē ei pœnā absq; alia citatione, si esset absens, per sentētiam, etsi esset præsens per executionē. Et ita intelligo d. gl. & not. per Are. in d. cons. antep.

in d.

in d.col.9.uerſ.circa primum.& Felyn.in c. eccleſia ſanctæ Mariæ. col.12. uerſ.3. limita extra,de conſt.vbi vide in hac materia regulam,& fallentias. Tutius tamen eſt in ſecundo caſu, quando tantum probatio habetur ab officialibus, tenere opinionem Gand. in leuibus delictis tantum, non in grauibus. Et ita apertè videtur tenere Bar.in d.l.diuus in verſ.3.& Sal.in d.l.ea quidem. in 10.q.& cõiter alij. Et.opin.Gand.poſſet ſuſtineri,qñ capitaneus miſiſſet uicarium cum familia,& non ſolum vicarius, ſed etiam omnes uidiſſent,nè ingrediamur difficultatem, quando
11 inquiſitor tradit hæreticum† damnatum de hæreſi puniendum iudici ſeculari,in qua B. tenet,ꝙ ſæcularis poteſt non credere,& omnia denuo cognoſcere. Et licèt Bart.malè dicat in hoc exemplo hæreſis,ut per Abb.in.1. in pe.col.de off.ord.& Iaſ.in l.magiſtratibus, ff.de iuriſ.om.iud.Tamen bene dicit in delictis mixtis,ut per Abb.vbi ſupra,&.ideo ſoli iudici non crederetur. Dicam tamen latius de crimine notorio infra in ſuo loco ibi
12 me reſeruo.Quæro iuxta prædicta† an credatur ſatellibus, quando referunt ꝙ aliquis prohibuit eis executionem? Dic non credi. per l.fi.ff.de teſtib.& l.fi.in uerſ.ergo ſi caſu, ff.de cuſt.& exhib.reo.ubi uidetur caſus,q̄a dicebat officialis cuſtos carcerati,Caſu fortuito deceſſit carceratus. Et diſponit ibi Iureconſultus,ex hoc nõ præſumitur, imò culpa præſumitur in eo, ꝙ debet hoc probare alijs probationibus. & ita illum text. allegat Bar.in l.ſiquis ex argentarijs,§. an vero hæred.ff.de ædendo. Vnde idem in caſu noſtro.dicuntur enim teſtes in facto proprio ad eorum exonerationem deponere, & cõſequenter repelluntur,iuxtà no.per D.An. de But.& ibi.Abb.col.4. in c. inſuper. extra de teſtib. Quoties .n. teſti põt aſcribi laus, uel uituperium in re illa in qua deponit,ſemper repellitur,ut ibi.Et res apud me nullam habet difficultatem, licèt quotidie uexentur multi pauperes ex ſolis dictis ſatellitum.& ideo decretum prohibens executiones, non facit aliquod fundamẽtum ſuper dicto iſtorum,ſed nuncij tantùm,& alterius teſtis fide digni.Si igitur eſſem iudex ſolum reciperem dicta horum ad inſtructionem,ut deueniri poſſet in cognitionem ueritatis, non ut ipſi aliquid probarent.iuxta no.per Bal.in in l.ſeruos.C.de teſtib.ſicut etiam examinãtur inimici, & omnes alij inhabiles ad dictum finem,iuxta d.Bald.ibi. Et hanc opin. clarè ſentiunt eſſe ueram Doc.in hac materia denunciatoris.in d.l.diuus.& in d.l.ea q.dem.& ubi ſupra,dum etiam diſputant, an faciant indicium ad inquirendum, qñ referunt exercentes officiũ ſuum : quia firmiter tenent,ꝙ nullum indicium faciant, ſi extra officiũ referunt,& multo minus,qñ in facto proprio teſtimonium perhibent, vt eſt ca-
13 ſus noſter,extra† vero hunc caſum, an credatur ſattellibus? Vide Bal.& Sal.in l.ẽt.C. de teſt.& Ang.in l.ſecũdum,ff.de vſu. adeſt decretum,ꝙ talibus non credatur, & Senatus ſeruat à certo tempore circa, ut duo aut plures ſolum ad inquirendum ſufficiant,vel
14 ad capturam.Quærunt ẽt Doctores† an denuntiator teneatur ſe ſubſcribere,& inſtare de ſua denuncia,ac illam probare,ſicuti dicimus in accuſatore, & quidquid ſit de iure,
f uſus f eſt,ut non teneatur,ſed tm̃ ſcribũt nomina teſtium, vel ſcribi faciunt in ſchedula denunciationis.& ideo ſequitur ꝙ ſi nõ pro
15 bant,nõ puniuntur de calumnia, ſi t̃n̄ cõſtaret,ꝙ dolosè falſum denunciaſſent,punirentur etiam pœna falſi,l.lege Cornel.§ qui delatorem. ubi Bartol.nota.ff.de falſi. & Salycet. in dict.l.ea, quidem . in fine.12.quæſt. & per Angel.in dict.gloſ.vbi ſupra,uerſicu. quæro ſyndicus accepta pecunia. Non enim excuſatur ab euidenti calumnia,licèt excuſentur a præſumpta.l.ab accuſatore, §. nunciatores. & ibi Bartol.& in l.Senatus .§.eos, ff.ad Turpil.Bartol.in l.athletas.in fine,ff.de falſ. uel uide, & in l.cum quidam, §.quod dicitur,ff.de.acquir.hæred.& aliquando arbitrio iudicis puniuntur, aliquando ẽt pœna falſi qualitate calumniæ,& doli,ut per Salic.ubi ſupra.Mirum tamen videtur, ꝙ talis
16 † denunciator puniatur de falſo, qñquidẽ querelans non punitur de falſo, ſecundum veram opi.Bal.in l.vbicunq; ,C.de fug. Sed dic,ꝙ querelans tm̃ aſſerit, & nihil probat, iſte vero etiam probat,& ſaltẽ facit indiciũ ad inquirendum,ut ſupra dixi.Et ideo aliud eſſe ſi procederent ſuper denunciatione tm̃, omiſſa uia inquiſitionis,poſſent tamẽ interdum excuſari tales ſyndici,iuxta d.per Bal. & Paul.de Caſt.in l.2.C.de erro.cal. Eſt e-
17 tiam aduertendum,an iſti † denunciatores nominauerint teſtes,uti datos à delinquente in fraudem, & ad fidem eum defendendi,quia tunc punirentur de præuaricatione ſecũdũ Bar.in l. athletas.§.calũniator,ff. de his,q̄ not.inf.& ꝑ Put.in trac.ſynd.char.77. verſic.ſyndicus,& ſæpe vidi vti ſimilibus ex

ceptionibus medio alterius personæ, quàm denunciatoris siue sindici, per quam personã
18 ad officium schedula deferebatur, quæ† notificatio appellatur, in qua tacito nomine notificantis denunciabatur crimen, & scribebãtur nomina testium subornatorũ. Et ideo his diebus præteritis, Senatus ordinauit tales notificationes, non esse accipiendas, nec super illis esse procedendum, tum propter prędictam rationem, tum etiam, ut sciatur quis ueniat condemnãdus expensis, detecta
19 calumnia. De iure† tamen posset admitti talis notificatio sine nomine, procedendo ex mero officio, ut per Bart. in d. extrauag. quomodo proced. in crimin. lęsæ maiest. in verbo, nuntiatorem, in prin. tamen optima ratione senatus, ut dixi contrarium decreuit,
20 quia etiam† displicet legi, ꝙ aliquis secretò afferat iudici schedulam diffamatorum, & lex quia sibi displicet, statuit ꝙ non inquirat iudex de delictis super ea schedula, tex. est in c. inquisitionis, §. tertię. de accus. glos. ibi dicit, ꝙ imo tales sunt puniendi, quia magis delinquunt, quàm qui substantiam, & prædia aliorum diripiunt. Reliqua in hac materia uide in locis supra allegatis.

ADDITIONES.

a Ordinarius. Videatur Iul. Clar. sent. lib. 5. §. fi. q. 7. post princ.

b In vsu. Vide Iul. Clar. ead. q. 7. col. 1. in fi. ibi. & ita etiam quotidie.

c Opin. communis. Intellige, vt per eundem Iul. Clar. in dicta quæst. 7. uersic. Habes igitur. in princip.

d Probatio requiritur. Notorium quod est probari non debet. glo. in l. ciues. C. de app. & in cle. appellanti. eod. tit. Bartol. in l. 1. C. qui, & ad uer. quos. & uer. emptorem. ff. de actio. empti. Alex. consi. 67. uolu. 7. Felyn. in c. 2. num. 9. ut lit. non conte. Ias. in l. si uero. §. qui pro rei quantitate, colum. ult. ff. qui satisd. cogant. Soc. iun. consi. 34. num. 14. lib. 1. uerum licet notorium probandum non sit, allegandum tamen, & proponendum uenit. glo. in alleg. clem. appellanti. in uer. iudicis, de appel. Abb. in c. ut debitus. colum. 1. eo. ti. quicquid dixerit glo. communiter reprobata in c. 2. ut lit. non contest. Et ꝙ allegandũ sit voluerunt Fely. in c. afferte. nu. 8. ubi limitat, non procedere in ijs, quæ sunt notoria ex actis. de præsump. Ias. in l. si unus. §. pactus ne peteret. num. 25. ff. de pact. Curt. iun. consil. 65. colum. penul. lib. 1.

e Communiter. Aliter se habet obseruantia inquit Iul. Clar. senten. lib. 5. §. fi. q. 8. uersic. quæro an, & quando.

f Vsus est. Idem dicit Iul. Clar. senten. lib. 5. §. fi. q. 7. versicul. vlterius quęro. ibi, & idem in effectu.

Tit. Quomodo procedatur per exceptiones.

SVMMÆ.

1 *Procedendi via per exceptionem.*

2 *Testis, & instrumentum, contra quod tantummodo opponitur, quod est falsum, & id probatur, fidem nõ facit, sed tamen non punitur de falso, nec testis, nec producens instrumentũ, aut illud conficiens.*

3 *Testis criminaliter potest puniri, ubi excipiens de falsitate non solum excepit, sed etiam petit illum de falso puniri.*

4 *Confessio falsitatis super exceptione per reum in ciuili iudicio proposita, nocet confesso in iudicio criminali.*

5 *Conuictus si quis fuerit de falsitate per probationes super ea factas in iudicio ciuili, non poterat pòstea super dictis probationibus fieri fundamentum in iudicio criminali.*

6 *Probationes de falsitate in causa ciuili factæ faciunt indicium ad torturam in causa criminali.*

7 *Confessio, vel probatio delicti, quod causam contingit super exceptione ad tollendum fidem testis interposita in causa ciuili, sufficit ad condemnationem in causa criminali.*

8 *Confeßio delicti, quod causam contingit super exceptione ad tollendam fidem testis interposita in causa ciuili, non sufficit ad condemnationem in causa criminali, quando in ciuili actum fuit tantum ciuiliter.*

9 *Falsi crimen etiam in causa ciuili deductum potest in eodem criminaliter puniri.*

10 *Ioannes, & Martinus glossatores fuerunt ex familia Boßiorum.*

11 *Confeßus incidenter delictum, in una instãtia potest in eadẽ à principe criminaliter puniri.*

12 *Probationes in criminalibus quod requirãtur exactiores, est inuentum de iure positiuo.*

13 *Confeßio inquisiti an prosit tertio, qui non erat in iudicio?*

15 *Confessus incidenter contra se, an posit in alio iudicio puniri?*

16 *Ciuilis*

15 *Ciuilis causa differtur, quando uia exceptionis testes de falso accusantur, uel etiam contra eos de falso excipitur, nisi calumniosè id fiat.*

16 *Sententiæ & testibus, qui de falso arguuntur interim standū est, donec de falsitate sit plenè cognitum.*

17 *Causa criminalis quibus uijs differatur.*

18 *Calumnia quomodo cognoscatur, & quomodo tollatur.*

19 *Absolutoria lata in causa ciuili, in qua fuit oppositum de falsitate, & petitum, quòd procederetur criminaliter, & cognitum fuit, operatur principaliter, ut in alio iudicio non possit agi criminaliter, secus si tantummodo exceptum fuisset ad finem repellendi.*

20 *Absolutoria lata ad unum finem, non obstat in eo casu ad alium.*

1 ALia est † uia procedendi, s. per exceptionē. Exemplum, Examinatur testis contra me, ego, vt repellerem, eum dico esse falsum, illud probo, uel ipsemet hoc fatetur, an talis
2 † testis præter id, quod sit repellendus, etiam possit puniri de falso? Similiter potest quæri in instrumento, quod contra me producitur, illud ēt dico esse falsum, ut auferam fidem ab eo, an si falsitatem ostendo, uel testibus, uel instrumentis. uel confessione, possit ille utens eo, uel qui confecit puniri de fal-
a so? Et regula est, vt non puniatur, *a* quia satis est, si agitur ad finem repellendi testem, ꝙ sequatur ille finis, & idem de instrumento, quia attenditur agendi, vel excipiendi, ad quem finem tendat, de hoc est text. in ca. 1. de excep. & gl. notabilis in c. hoc quippe. 3. q. 6. Facit l. si quis nec causam. & l. non omnis. ff. si cert. petat. & hoc casu non punitur ex ordine, nec extra ordinem. secundum magis communiter Doctor. in d. c. 1. ut ibi per Fely. in uersicul. 59. & Dec. in ultimo nota-
3 bili. Sed si ego excipiens etiā † peto illum testem vel partem criminaliter puniri, uel iudex inquirat de eo delicto, ubi inquirere possit, res nullam habet difficultatem, ꝙ potest puniri criminaliter. ita tex. in d. c. 1. quia cessat ratio prædicta, ex quo ad id agitur. Sed
4 difficultas est † an confessio, vel plena probatio super exceptione criminaliter agēdo noceat in hoc iudicio inquisitionis, uel accusationis? Videtur non nocere, per ea quæ dicit Bart. in l. 2. §. si publico. uersi. uenio ad secundam, ff. de adul. qui loquitur in exceptione probata, ut patet in principio quęstionis, & tandem concludit, quòd iudex non posset pnnire in illo iudicio ciuili, sicut dictum est. Verum iudex, secundum eum, vigore dictę exceptionis posset inquirere, & punire ex nouo processu, & subdit, ꝙ ita obseruatur Bart. uero in l. si confessus. in fi. ff. de confess. aliter dicit, imò magis explicite, quia loquitur in confessione, quod non facit in d. §. si publico. & tenet, ꝙ super tali confefessione incidenter facta in eo iudicio, nullum possit fieri fundamentum, sed in alio processu, ut nos loquimur, uult clare, ꝙ possit. Et ita Bald. in l. fina. C. de condictio. ob turpem causam. & Aret. in cap. at si clerici. ad finem principij, extra. de iud. & ita notat Abbas in c. secundo, extra de confes. col. 3. vers. uenio ad secū. vbi uide omnino, & Felyn. in d. cap. primo, colum. 4. extra, de excep. ibi solutio, & sibi silentium imponitur ex noua instantia. & Fel. ibidem, colum. 3. ver. sic limita Bar. & in ea.
b colum. inferius. Vide tamen Aret. *b* in cap. causam quæ, extra de testib. col. 4. uers. 4. adde, ubi late disputat articulum, An & quando confessio criminis ad unum finem facta in iudicio noceat in alio criminali ad puniēdum criminaliter, & dicit communem esse, sicut dixi, ꝙ nocet plene. Sed limitat, ut procedat quando principaliter agitur ad delictum, licet ciuiliter. secus si incidenter per uiam exceptionis, ut in casu nostro, ad quē locum ipse Aret. se reijcit, dubitans in cap. qualiter. el secundo. in 2. ch. colum. 3. uers. sed quæritur. de accus. qui tamē in uno casu supponit rem esse sine dubio, ut ibi per eum. Non recedas a communi opinione, ꝙ etiam omnino nocet in iudicio criminali, quando est facta super exceptione. Et ipsemet Aret. in cap. causam, attestatur hanc esse commu-
5 nem. Sed † ubi aliquis non confessus fuerit, sed conuictus alijs probationibus, res est sine difficultate, ꝙ non potest fieri fundamentum in alio iudicio criminali, ut late Bart. in l. 2. §. hoc edicto. uers. quæro utrū probationes, ff. vi bono. rap. & Dec. ut paucis agam in d. c. at si clerici. in prin. extra de iud. char. 6.
6 col. 1. vers. 2. conclusio. Faciunt † tamen probationes illæ præsumptionem, imò indiciū ad torturam, ut per eum. Cui opinioni addo pro confirmatione, ꝙ. s. plene probant in alia instantia in iudicio ciuili. igitur in iudicio criminali faciunt indicium ad torturā ut sępius dixi, per dictum Bart. in l. fi. ff. de in litem iur. Est tñ casus, in quo delictum

7 probatum, vel † quod confessus quis fuerit super exceptione facta ad finem tantum repellendi, uel tollendi fidem, sufficit ad condemnandũ criminaliter in illa instãtia, quando crimen, de quo agitur cõtingit causam, puta in exẽplo quod posui in principio ad intelligendam materiã, si testis dicit falsum in causa cõtra me, & ego excipio, quòd est falsus, & si produxisti falsũ instrumentũ contra me, & ego excipio, quòd est falsum, uel si uxor asserat, quòd fecit adulterium marito volente, his casibus iudex poterit hos omnes criminaliter punire, secus si essent aliæ personæ extra causam. ita notabiliter gl. fi. in dicto cap. 1. de. excep. quia ratione contingentiæ videtur principaliter deductum, & sic cessat ratio tex. d. cap. 1. & sequũtur alij Doctores ibi, ut per Fel. in 6. cõclusione. Et procedit hæc conclusio, siue constet per cõfessionem, siue per aliàs probationes, ut per Fel. in d. conclusione, & in uers. 7. cõclusio, & quidem ordinare potest puniri.

8 Quę tamen conclusio † non procedit, si agebatur ciuiliter in causa principali. & hoc ratione efficaci, ut ibi per Fel. uer. limita tamẽ primò conclusionem allegat. Abb. in cap. 2. col. 3. in fine. de confessis. Et hoc modo tollitur aliud obiectũ, quòd potuisset fieri, quia in iudicio ciuili non requiruntur ita exactę probationes, quæ ratio facit, ut postea etiam in alio iudicio criminale non noceant. & miror, quod Fel. non allegauerit hanc rationem, & magis miror, quod non allegauit etiam Saly. ita expresse dicentem, & loquentem in l. vbi. C. de fals. col. pen. uers. ulterius quęro. ibi, aut crimen est probatum in causa, & iudicio criminali. &c. Sed ubi crimen, quod excipitur, non contingit causam, tunc muta quę prius supra dicta fuerunt. Sed vnum est, quo non parum dubito, quod Bart. in d. §. si publico.

9 & omnes in d. cap. ponunt † exempla falsitatum, & tamen in falso non est distinguendũ, an crimen contingat causam, imò semper est dicendum quod ubi incideret quęstio falsi, quòd iudex potest in eadem instantia punire, ita dicit Archid. in cap. memoriam. 19. distinct. Anchar. in consi. 172. circa primum. consi. 2. circa finem. & Ana. in rub. extra de crimine falsi. Moderni post Alexand. in consil. in rubr. ff. ad legem Corn. de falsis. Ex qua conclusione aliud elicitur, quòd in falsitatibus est ineptum dicere id, quòd proximè dixi, quòd quando crimen contingit causam, tunc si agitur criminaliter in causa principali sequitur in eadem instantia punitio, non si ciuiliter. Sed dic, quod dictum Archidiaconi fundatur in dict. l. ubi, quæ nihil probat, imò contrarium, quod imò fuit per modum inquisitionis crimen falsi deductum, ut ibi per glo. & Sal. in 1. col. & ideo glo. in d. §. si publico, & ubiq; dicit, quòd est speciale in crimine falsi, vt possit per inquisitionẽ procedi. Sed quando iudex inquirit, res est sine difficultate, sicut quando accusatio fit, vt supra dixi, & Accur. in d. l. ubi. qui tenet, quod ibi principaliter fuit actum criminaliter,

10 in hoc sequitur opinionem † Ioannis glossatoris, qui fuit Cremonensis, & ex familia mea Bossiorum, ut attestatur Caccial. in tracta. de modo studendi. qui hoc idem asserit de Martino glossatore. Ad unum tamen aduerte, dum Abb. in c. 2. de confess. in plurib.

11 locis dicit, quod in eadem † instantia propter confessionem incidenter factam, vel probationes, quis potest puniri a principe, qui nõ ligatur illa regula, quod ad eum finem actum non esset, vt etiam dicit Bart. in l. Aemilius: ff. de minoribus. Alex. in l. vinum. ff. si cert. petatur, in vltima colum. & Doctores in dicto cap. 1. de exceptio. quia Senatui, qui eandem potestatem habet, quã princeps. l. quoquominus, ff. de mun. & l. non ambigitur. ff. de legibus. eodem modo, non esset habenda de hac subtilitate ratio. Tamen Decius, qui oculos lynceos habet in d. capit. at si clerici, in char. 6. colum. 1. vers. sed tamen. ultra dictum, quod ad id non fuit actum, considerat potentiorem rationem in contrarium, scili-

12 cet quod probationes † criminalibus debent esse efficaciores, & propterea non faciunt fidẽ in causa criminali. Quæ ratio non videtur militare, quia quod requirantur exactiores probationes, hoc est iuris positiui, l. sciant cuncti, C. de probat. De iure vero diuino, in ore duorum, vel trium stat omne verbum. c. in omni negotio, de testib. & sic princeps uidetur esse solutus hac ratione, sed tutius est tenere, quod princeps non debeat apponere manum, quando ad id actum non fuit, & non constat per confessionem, sed tantum per probationes, tum per l. digna vox. ff. de leg. tum quia ius diuinum sine dubio debet recipere interpretationem, l. sciant cuncti. per regulam, quod vbi est maius periculum, ibi cautius est agendum, quæ est de omni iure,

13 vt de se patet. Et † quia dixi plura de confessione incidẽti, an in eo iudicio, vel in alio saltem faciat fidem, posset etiam quæri, an confessio inquisiti respectu tertij, qui non fuit in

fuit in iudicio, prosit ei tertio, puta, quando latro fatetur, quòd furto abstulit Petro pallium, qui non est in iudicio, de quo uide Alex. in l.2. col. fin. C. de æden. & Aret. in di-
14 cto c. causam quę. col. 6. Et an † si fateor incidenter contra me ipsum, puta, quia dicam, corrupi talem iudicem, & sim reiectus vti falsus, querelans an possim puniri ego in alio iudicio? vide Alex. vbi supra. & Are. omnino in c. qualiter. el secondo, col. 8. vers. reperitur tamen vnus casus, extra, de accusat. Iuxta prædicta etiam quæri potest, an quando excipitur de falsitate testium, vel instrumenti,
15 & petitur de falso ꝓcedi, an † differatur causa principalis? In hoc vide Ale. in l. prętor, §. hoc edicto, in 1. Apostill. ad Bart. ff. vi bonor. rapt. qui dicit, quod differtur, & Felyn. in cap. j de exception. col. 3. qui dicit, quod non differtur. Sed aduerte, quia si soli testes accusantur, & non producens illos, uidetur ꝙ non differatur, quia etiam quod testes punirentur de falso, non nocerent parti producenti, l. Lucius, & ibi Bart. not. ff. de his qui no. infam. atque ita hoc non debet illum impedire, quia ex separatis nō fit illatio. l. Papinianus exuli, ff. de min. & ita Felyn. loquitur dicēs, ꝙ non differtur, qn̄ duntaxat accusantur testes, sed etiam accusetur producēs tūc cessat fundamentum, d. l. Lucius. & vna est præiudicialis alteri, & consequenter differt̄ causa principalis propter incidentem, ita loquitur Alex. & ita latè Alber. in quæstio. sta tutorū, q. 73. & Augus. de Arimin. & Ang. in gl. inchoata. ad fin. vbi latè, magis tamen placet fundamentum Salicet. in l. si docueris, C. de fals. qui adhęrendo opinioni Doct. Bononien. tenet ꝙ etiam quando solum accusantur testes, ꝙ differtur, quia negari non potest, quin fides tollatur, vel diminuatur, iuxta. l. sciant cuncti. C. de probat. & sic vnum facit ad aliud, & hęc in accusante, in excipiente verò contra testes, secundum quęstionem propositam, nisi calumniosè opponatur, differtur secundum Salyc. Albe. & Doctor. ubi supra, etiam existente statuto, quod causa debeat terminari certo tempore, in quo non possit expediri utraque, & per eos, & sic differtur quando etiam accusatur, qui querelam, uel accusationē detulit, vel quando excipitur solum contra testes, & quòd exceptio falsitatis impediat, nisi calumniosè opponatur, ponit latè Felyn. in cap. de cætero. de re iud. col. 3. & Barb. consi. 43. uolum. 1. colu. 7. & sequentibus. Adde tamen quod
16 si † sententia sit obtenta virtute falsi instrumenti, vel testium falsorum, tamen ei statur, donec sit cognitum, c. accepimus, extra de fide instrum. & Felyn. ibi in summario, & col. 3. ubi allegat Bal. Item adde, ꝙ non solū
17 † differtur causa criminalis, & sententia in ea lata per has accusationes; sed multis aliis vijs, vt per Fely. in c. quærenti. de offi. deleg.
18 colu. 2. & sequen. Adde quoque † ꝙ calumnia tollitur modis, de quibus per Ias. in l. 4. §. condemnatum. col. 4. ff. de re iudica. & modum cognoscendi calumniam ponit glos. & ibi Docto. in d. l. 2. C. de fals. vbi vide, & vide etiam ad prædicta Gand. in tit. de fals. colu. 3. vers. pone quòd aliquis. Et prædicta, an. s.
19 † quis possit de crimine puniri, procedunt in eo, contra quem objicitur crimen, & conuincitur, uel testibus, uel cōfessione. Et propterea si sequeretur contrarium, quia absolueretur, esset notabilis quæstio, an non obstante tali absolutione posset criminaliter agi principaliter contra eum, an uerò ita imponatur finis liti, sicut si in iudicio accusationis, vel inquisitionis fuisset absolutus? pone exemplum in quæstione, quæ his diebus in facto accidit, ardua valde, Philippus de la Laude uir diues, & nobilis petebat nonnulla bona à Comite Octauiano uigore fideicommissi, & ad probandum illa bona fuisse in fideicommisso cōprehensa, produxit multos testes, contra quos opposuit Comes Octauianus dicēs, quòd erant falsi. & conatus est per plures alios ostendere falsitatem, tandem Philippus actor obtinuit sentētiā in sui fauorem, quæ in effectu transiuit in rem iudicatam, quia per aliam fuit confirmata. Videns Comes, ꝙ aliter sibi non erat amplius succursum ciuiliter, impetrauit lr̄as mādantes mihi delegato, ut procederē criminaliter cōtra Philippū, facta narratione, ꝙ produxerat falsos testes, & ꝙ illis sciēter vsus fuerat, & ultra primū procesū, & examen testium vtrinq;, ipse Comes ēt produxit nouiter infinita instr̄a, quibus nitebatur ostendere dictā falsitatem, & re multum ac diu trutinata tandem ad meam relationem res per Senatū fuit decisa, & Philippus, qui fuerat per me inquisitus, fuit absolutus, nōn eo fundamēto ꝙ amplius agi criminaliter non posset, sed alijs fundamentis tollentibus falsitatem. Tamen per ea quæ vidi tunc in quæstione proposita, dico rem esse clarā, quòd amplius criminaliter agi non potest, qn̄ excipiens in iudicio ciuili dicit contra actorem, ꝙ produ-

xit instrumentum falsum, vel testes falsos, & potuit etiam procedi criminaliter, quo casu criminaliter] cognoscitur de falsitate, l.fi. C.de fide instru.l.prima.C.si ex fals.instrum. & l.qui agnitis, ff.de excep. quia non potest dici, ꝙ ad alium finem postea agatur, & ꝙ non sit cognitum criminaliter: sed si tantū opponit de falsitate, non ad finem puniendi criminaliter, sed tantum repellendi, aliud dicendum est, vt dictis legibus. ita Gandin.in titul. quomodo cognosc. de mater. per except. versicul. sed pone quòd tu. vsque ad fin. & ita Bartol. in dicta l. 1. C. si ex fals. in-
20 strum. Et† communis est opinio quòd quādo excipitur ad vnum finem, absolutoria in eo casu nō obstat ad alium finem. Bartol. in l. qui Romæ, §. duo fratres, ff. de verbor. obli. columna. 3. uersiculo quinto oppo. Aretin. in §. item si in iudico, colum. antepenult. Institut. de exceptio. Dec. consil. 96. column. 1. Socin. consil. 274. column. penult. vbi] dicit hanc esse communem. Et licet hęc opinio sit dubia, quandò super facto est absolutoriè pronunciatum, per doctrinam Bartol. in dicta l. 2. §. 1. ff. vi bonorum raptorum. quæ est communiter approbata, secundum Socin. in dicta l. qui agnitis, column. 1. quia etiam ibi ciuiliter actum fuit primo ad vnum finem, secundò ad alium, licèt primo principaliter: & quia Bald. & Salyc. in dicta l. 1. C. si ex fals. instrum. ita uideantur uelle se reiicientes ad l. 1. C. quādo ciuil. ac. crim. præiud. ubi postea non faciunt differentiam, an principaliter, uel excipiendo, quando super facto lata est absolutoria. Attamen hoc uerum est, quod ex deductis solum in primo iudicio non potest amplius agi, etiā quando excipiendo primò actum fuit, sed bene ex alijs. ita Bald. Sal. & Paul. de Castro in dicta l. fin. C. de fide instrumen. aliter res nunquam haberet finem, d. l. fina. in fine. Fiscus tamen ipse omni casu posset, quia dicitur tertius, cui non debet nocere sententia, per tit. res inter alios acta, & c. secundum Bartol. in dicta l. 2. §. 1. ff. ui bonorum raptor. & Doctores in dict. l. 1. C. quando ciuil. act. præiudic. crim. His ultimis rationibus: & quia aderant alia, quàm deducta in primo processu: & quia res agebatur fisco instante, formata fuit inquisitio contra eum Philippum, qui ut dixi fuit absolutus, quia mul-
a ta postmodū *a* demonstrata fuerunt, per quæ falsitatis fundamenta non concludebant.

ADDITIONES.

a Puniatur. Iuli. Clar. sententia. lib. 5. §. final. quęstio. 19. uers. unum tamen. ibi. neque potest iudex.

b Aret. Aliud sensit Iul. Clar. ubi supra. q. 54. uers. sed quid si exhibeatur.

Titul. quomodo procedatur in crimine notorio.

SVMMAE.

1 *Notorio crimine existente, procedetur non seruato iuris ordine.*

2 *Probations notorij non requiruntur, quando proceditur super crimine notorio præsente iudice, & populo.*

3 *Iudex ex officio debet summariè indicia assumere, & in scriptis redigere, vbi proceditur super crimine notorio, & hoc vt cautius procedat.*

4 *Notorio crimine existente, tamen debet reus citari secundum magis communem opinionem, nisi ipse fateretur se nullam excusationem habere.*

5 *Nullum crimen est tam notorium, quin possit habere excusationes, aut circunstantias excusantes.*

6 *Notorium regulariter est excusabile.*

7 *Notorium delictum, & iudice pro tribunali sedente factum, non indiget aliqua probatione, etiam vbi aliàs requireretur probatio.*

8 *Notorium debet probari quando delictum commissum est præsentibus omnibus vicinis, uel maiori parte, & de die, & absente iudice, & reus negat, adeo, vt nec iudici asserenti esse notorium crederetur.*

9 *Notorium debet probari, ubi reus est absens, & contumax, etiam stante statuto ꝙ contumax habeatur pro conuicto, & confesso.*

10 *Practica procedendi, ubi crimen est notorium.*

11 *Condemnatio sequi non potest in crimine notorio, nisi ad id agatur, ut delictum puniatur.*

12 *Copia indiciorum dari nō debet reo, qui negat delictum, quod est notorium, quando est admodum ridiculum, quod id neget, secus si non ita ridiculum esset.*

13 *Notorium si probatur ex auditu, non potest sequi condemnatio.*

14 *Sententia declaratoria requiritur, vbi opponitur, quod non potest procedi per iudicem ordine iuris non seruato, tanquam super notorio, & postea procedi potest.*

15 *Senten-*

15 *Sententia diffinitiua, & probatio delicti, requiritur ultra probationem notorij.*

16 *Donatarius, cui non secuta adhuc sententia princeps concessit bona eius, qui publicè moratur cum hostibus, & sic cuius crimen est notorium, securus est donec habet modum probandi notorium, etiam post mortem delinquentis.*

17 *Principi attestanti tale crimen per delinquentem commissum fuisse notoriũ, non creditur.*

18 *Bona delinquentis apprehenduntur absque declaratione in crimine notorio.*

19 *Sententia, et notorium, an semper æquiparatur.*

20 *Post mortem delinquentis, proceditur in crimine notorio.*

21 *Post mortem damnari quis potest, si confessus fuisset delictum, uel de eo conuictus, tamen Mediolani non seruatur.*

Vinto modo proceditur uia notorij, non ꝙ is sit modus procedendi, sicuti per accusationem, denunciationem, & inquisitionem proceditur: sed
1 quia † notorio delicto præcedente proceditur sine ordine iuris. Exemplum est duplex. Primo quando iudex ipse videt homicidiũ vel aliud delictum fieri in platea coram hominibus die claro. Secundò quando iudex non videt, tamẽ fit notoriè, ut dixi. Primum exemplum est magis clarum, quia cessat ordo iuris, adeo ut non requiratur accusator, nec denunciator, nec litis contestatio, nec libellus datur, nec iuramentum calumniȩ, vel
2 de veritate dicenda, nec † etiam aliquæ pro
a bationes notorij *a* requiruntur, imò tunc ordinem non seruare, est seruare suum ordinem. ita Gand. in titu. quomodo de malefic. cog. quan. cri. no. est col. 2. uer. in qualibet autem specie notorij. & late Salyc. ubi omnino uideas in l. ea quidem. C. de accusa. ubi optimè declarat materiam, versicul. secundum dubium. iuncto eo quod dicit in uers. iuxta secundum passum. latè concludens, ꝙ non requiritur probatio delicti, addens, ꝙ ta
3 men cautela bona est, ut ex officio † iudex assumat indicia, quæ in scriptis redigantur, ne incidat in linguas mordaces: cui adde ẽt, ne damnum aut dedecus patiar in syndicatu, si ob mortem, uel aliquod odium perueniens non posset iustificare notoriũ. Et ad hoc vide oĩno eundẽ Saly. in d. l. ea quidem. in fi. vbi dicit, Caueat saltim iudex, nè delictũ afferat esse notoriũ, cũ non sit; quia multa dñtur notoria, quȩ non sunt. c. consuluit. de appel. quȩ postea veniunt examinanda coram superiore, vt in simili dr̃. ff. de oper. nou. nunc. l. de pupillo, §. si quis riuos, ver. toties. & dat consilium, ꝙ maior pars uicinorũ examinetur, & allegat Innoc. dicentem, ꝙ notorio non demonstrato post sententiam, omnia agitata tanquam super notorio nulla sunt. vnde iudex ipse posset caput pro capite interdum soluere. Nec Aret. in consi. suo famoso 165. col. 5. uersi. 2. principaliter. qui latè concludit, ꝙ debet ipsi iudici probari notorium, per l. hæc autem. §. 1. ff. ex quib. caus. in pos. eat. discrepat, quia quæstio sua est, qñ procedit uti super notorio, vel ante factam notorij probationem, vel iudice ignorante, ꝙ esset notorium, & ideo potes allegare Aret. pro hac opinione. non etiam discrepat Are. ibi col. 3. in fi. quia loquitur simpliciter, qñ corã populo factum est delictũ, uel coram ipso iudice. Sed hic non est casus noster. quia loquimur copulatiuè, quando coram iudice, & populo. Veruntamen quam-
4 uis † non requiratur probatio notorij, tamẽ iudex nõ debet iudicare ita ex abrupto, absque citatione, & defensione Fateor enim, ꝙ de delicto per eum commisso constat, eo modo quo dictum est: sed non constat, an licitè vel illicitè. Pone enim ꝙ reperiretur occisum tunc bannitum fuisse iuxta formam statutorum communiter, & decretorum nostrorum. Pone etiam, ꝙ esset rebellis, qui occisus est, iuxta dictum Bar. in vers. rebellando. in extrauag. ad reprim. colu. 2. per l. 3. §. transfugat. ff. de sicar. nonne ueniret homicida absoluendus? Et ideo aut ipse captus confessus est, ꝙ nullam habet excusationem, vel nullam excusationem adducit iuxta tex. in c. de manifest. 2. q. 1. & in c. 4. de traslat. præla. & tunc nulla interposita mora damnatur & ita sentit Aret. clarè in d. cons. col. 9. uersi. ad secundum. & Doctores omnes in materia. aut aufugit, & tunc uenit citandus. Hæc enim simul esse possunt, crimen factum fuisse per eum, tamen excusabile. ita late, & notabiliter declarat Sayl. in d. l. ea quidem. vers. 1. an citatio. & dicit Inno. quem refert, & sequitur Butrig. in c. vestra. de cohab. cle.
5 & mul. ꝙ † nullum delictũ põt esse tam notorium, quin habere possit excusationes, siue circũstantias occultas excusantes eum. &
6 dicit Abb. in eodem c. in fi. ꝙ † regulariter notoriũ est excusabile, & bene dicit, quia ẽt

aliqua non possunt habere excusationem, vt blasphemia, adulterium, & similia, ut not. declarat Aret. in dict. consi. colum. 9. vers. venio ad secundum. Est & alius casus, qñ esset presens, & negaret, ꝙ illicitè fecisset delictum, adducẽdo colorem aliquem ad id demonstrandum. Nam tunc minus dubio dicendum est, ꝙ non venit simpliciter damnãdus, nisi eo monito, & dato termino ad se defendendum. Et licet in hoc articulo, An
b requiratur citatio *b* in notorio crimine ante sententiam, sint infinitæ opiniones, tamen hæc est cõmunior apud Modernos, æquior & probabilior secundum Aret. in d. cons. colum. 9. Dec. in effectu, vbi uide in ca. cum sit Rom. col. fin. de appella. & Maria. in tract. citat. in 7. art. princip. in 1. quæst. vers. 4. fallit, Et sic uides, ꝙ quando delinquentes fatẽtur nullam excusationem habere, vel nullam adduci, tunc nulla defensio est ei danda. & ita intellige dicta Bar. & Imol. in l. custoditas, §. 1. ff. de publ. iud. & Salyc. in l. 1. C. de cust. reor. in verbo, & hanc practicam seruat totus mundus postquam apparet ex facto notorio, & ore rei, ꝙ nulla tergiuersatione crimen potest cœlari, aut excusari, & ita in effectu Bald. in l. a procedente, in fin. C. de dilat. & per Angel. Are. in gl. qui iudex statuit terminum ad eorum defensionem faciendã & Angel. Arim. ibi idem. Dixi igitur, quòd
7 † quando iudici, & populo est notorium delictum, & nullæ requiruntur probationes: ꝙ hoc multo magis procedit, ubi iudex tunc sederet pro tribunali, imò eo casu probatio cessat vbi aliàs requireretur, ut per Saly. in d. l. ea quidem ver. 3. dubium est ad quod ét vide in fortioribus terminis Gand. in titul. quomodo de malef. cognos. per denun. versiculo, sed quæro nunquid. ubi format quæstionem in officiali electo ad inueniendos maleficos, qui notificat delictum, quod dicit vidisse, & tenet Gand. quòd creditur ei quia exercens officium suum vidit, & notificauit, credo tamen quòd loquatur in leuibus, iuxta nota, per Bar. in l. diuus. in princ. ff. de custo. & exhib. reor. & dixi supra titul. præcedenti. Secundum exemplum, quando ipse iudex non vidit factum in vicinia, præsentibus omnibus illius viciniȩ, vel maiori
8 parte, & de die, † non habet prædictam difficultatem, respectu probationis notorij, quia omnino debet probari iudici, uerum in reliquis cessat ordo iuris, vt in præcedenti alio casu. ita in effectu Gand. ubi supra, dicens, quòd debet examinari reus, & si negat sine alia litis contestatione cum iuramento calumniæ, vel de veritate dicenda, etiam recipitur probatio, quæ probatio in reliquis tamen est recipienda, seruato ordine iuris, secundum Salic. in d. l. ea quidem, versicul. ad quintum, & aliòs Doctores ibi. & Alex. & Ias. in l. si uero, §. qui pro rei qualitate. vbi est materia, & ibi vide, ff. qui satisd. cog. & Alexan. cons. 117. volumn. 4. & alibi in hac materia, & ita in effectu colliges ex dictis Aret. in dicto consil. 165. colum. 6. uersicu. 2. obijcitur, ꝙ D. Antonius. ubi latè ostendit, ꝙ notorium in hoc casu debet probari iudici, adeo, ꝙ etiam ei non crederetur, ꝙ esset notorium, procedendo ex puro, & mæro officio, & seruato iuris ordine quo ad citationem partis, uerum in reliquis, nec ante nec post requiritur ordo iuris, & ideo etiam potest procedi per inquisitionem, vbi alias non posset procedi ita Gand. in dicto titul. uers. si uero sit notorium. & Angel. Are. in glo. ét per modum notorij. Sed pone, ꝙ non possit
9 examinari, quia sit absens, † an etiam requiratur probatio notorij, tanquam si esset præsens, & negaret, vide egregiè per Aret. in dicto consil. colum. 5. in fin. & princ. seq. ubi tenet requiri etiam loquendo in summo Pontifice, dicens ꝙ illa sententia fuit nulla, in qua processit tanquam super notorio nõ cõstito prius, de dicto notorio, ꝙ contumax habeatur pro confessio, & conuicto, prout est quasi ubique, nisi dicas, ꝙ plus non debet operari ficta confessio quàm uera, sed uera simpliciter non operatur nisi circa substantiã delicti, non circa qualitatem, secũdum Bar. in l si sic. la secunda, §. 1. de leg. 1. Prædictio
10 † igitur in prædictis, erit hæc, quòd formabitur inquisitio assumptis indicijs super notorio, etiam ex puro, & mero officio omni casu & non citata parte, ut sit, sed si compareat postea, & neget inquisitus, fient deinde repetitiones, & examina testium citata parte, si uero compareat, adhuc fient ante condemnationem, nec aliter uti super notorio poterit firmari sententia, nisi, ut dixi, statutum quòd contumax habeatur pro confesso etiam diceret, cum omnibus qualitatibus adiectis imputationi. Ratio autem cur formatur habitis indicijs, non citata parte, illa est, nè reus fugiat. Sed secundũ statuta, quæ ubique ferè uigent, & obseruationem etiam parum admodum prodest, ꝙ possit hoc in notorio formari inquisitio, quia de omni delicto

licto formatur, nisi secundum statutum Mediolani, per quod etiam ex puro officio non
11 potest formari certis casibus. Aduerte † tamen circa prædicta, quod siue loquamur in hoc exemplo, quando tantum alijs est, notorium, & non iudici, siue in primo, quando omnibus liquet, ordo iuris quasi prorsus cesset vt supra declaraui, requiritur tamen, ꝙ ad id agatur, ut puniatur delictum notoriũ uel per uiam accusationis, quæ necessaria non est, ut dixi, uel per uiam inquisitionis: & ita sentiunt omnes, nec aliter pôt sequi condemnatio. c. 1. de excep. cum similibus. Notorium tamen postea probatum tolleret omnem ineptitudinem processus, sicuti confessio, iuxta c. 1. 2. de accus. in 6. Sed an sit ne-
12 cesse, ꝙ † detur copia indiciorum, sicut in cęteris? Ang. Are. in gl. prædicta, ét per modũ notorij tenet non esse necessarium. Res pẽdet ab eius examine & processu: quia si negat delictũ qđ adeo patet, ut sit ridiculũ, ꝙ negauerit, tunc dari non debet. Si uero nõ est ita ridiculum, puta, quando res niteretur tantum aliquibus testibus, non autem uniuerso populo uel uicinia, tunc danda est. Sic igitur patet, ꝙ qñ iudex uidet, tunc nulla interposita mora reus damnatur, si nullam excusationem adducit, uel fatetur nullam habere. Et idem est dicendum, quando non
13 uidet, sed est † ei probatum: quod absque dubio procedit, qñ non solum est probatũ delictum, sed ét notorium. Si autem tãtum notoriũ esset probatũ, uidelicet, ꝙ totus populus uel maior pars uidit, & ꝙ fuit de die clara, ex auditu tamen, tunc non posset sequi condemnatio, ut late per Salyc. in d. l. ea quidem. in 6. q. & 9. patet ét, ꝙ ubi procedit
14 super notorio, ꝙ † proceditur non seruato ordine iuris. Pone igitur, ꝙ opponatur non sic posse procedi; ad impediendum processũ, Quid fiendum? Dic quod iudex debet sup hoc prius pronunciare, vt in 8. q. per Salyc. & successiue procedere sine ordine: iuxta prędicta uide omnino Sal. in d. l. ea quidem. C. de accu. ubi per decẽ qõnes examinat materiam, & dum uult ꝙ requiratur declara-
15 toria † uide ad id Dec. in c. peruenit. ad fi. de app. & dum ét uult in noua qõne, ꝙ requiratur ultra probationem notorij, etiam probatio ipsius delicti, & sententia diffinitiua, licet non solenniter, uide omnino Iser. in c. 1. quod incipit, Sancimus ut nemo. in §. San
16 cimus. quo temp. mil. ubi ꝙ quando † crimẽ est notorium, puta quando uasallus uel subditus moratur publice cũ hostibus, uel in castro contra suum principem, si princeps absque sententia, bona concedit alteri, semper erit securus donatarius, donec habet modũ probandi tale crimen notoriè fuisse patratum, & sic ẽt post mortem delinquentis, di-
17 cendo ꝙ tunc † non crederetur principi attestãti tale crimen, ex quo agitur de pręiudicio, & commodo suo, licet aliàs crederetur sibi soli magis, quàm uni notorio. Et sequitur Mod. Lau. in suo tract. feudali. uersi. & dicti uasalli pro rebus feudalibus. col. antep. uersicu. insuper quęro nunquid dominus.
18 & † quod in tali notorio crimine bona apprehendantur etiam absque declaratione, iuxta cap. cum secũdum. de hær. in 6. tenet Abb. in c. ad nostram. el secundo. col. penul. uers. sed quæro utrum indifferenter. de iure iur. in c. cum olim. post glo. ibi col. antepen. uers. nota singulariter hanc glo. de re iud. & in c. cum sit Romana. col. fi. de appel. & in c. cũ nõ ab homine. & ibi Fel. col. 6. uer. limita primo. de iud. & idem in c. Rodulphus. col. 25. uers. limita primo prædicta de rescript. Si igitur apprehenduntur etiam absque declaratoria ratione notorij, quod uim habet ipsius sñiæ, iuxta gl. in l. ictus fustiũ, ff. de his qui no. infam. & regulam, ꝙ sententia, & notorium æquiparantur, iuxta c. 5. de coniur. cler. & l. emptorem. in prin. ff. de act. empt. ergo inepta est ponderatio proxime facta, ꝙ ét post mortem possunt apprehendi bona, & probari notorium. si tamen uelles gene-
19 raliter intelligere, an uerum sit ꝙ † notoriũ, & sententia æquiparentur, uide Ias. ubi supra in d. l. si uero, §. qui pro rei qualitate, ff. qui satisd. cog. Are. cons. antep. col. 6. Bald. in d. l. ictus fustium, in l. 1. col. 1. ff. de cor. fur. & Ang. l. libertus, §. 1. de stat. libe. Item ad id,
20 ꝙ dixi supra, quod in crimine notorio † post mortem proceditur, uide gl. 24. q. 2. ca. 5. & in c. neque. 88. d. Moderni in l. qui falsum, §. 1. colum. 2. ff. de fal. Item adde, quod rõne
21 † confessionis, & probationum quæ ipsum conuincant, post mortem, quis pôt damnari. Bal. in l. unica. col. 2. C. ne ex delic. defuncti. de uno dicam infra tit. de pœn. sed Mediolani hoc non seruatur. [a]

ADDITIONES.

a Probationes notorij. In notorijs, an requiratur probatio delicti, an ipsius notorij, post Alber. & Saly. in l. ea quidem. C. de accu. ※ Afflict.

flict. super 2. par. constit. Regni. rub. 10. post nu. 30. optime declarat, ac distinguit Clar. lib. 5. q. 9. ver. item quaero nunquid cano.

b An requiratur citatio. Iul. Clar. sent. lib. 5. §. fin. praelleg. quaestio 9. versicu. quaero nunquid in notorijs requiratur citatio. Quod etiam uoluit. idem Aegid. supra de denunciatio. post num. 9.

Tit. Quomodo procedatur per actionem in delictis.

SVMMAE.

1 *Ex quolibet delicto tam priuato, quam publico potest agi criminaliter, & ciuiliter.*

2 *Pœna aliquando est ordinaria, aliquando extra ordinaria vbi criminaliter agitur.*

3 *Priuata delicta quae dicātur, & quae publica.*

4 *In priuatis delictis regulariter accusatio non competit nisi ei cuius interest.*

5 *Crimen potest dici publicum tripliciter.*

6 *Materia priuatorum, & publicorum delictorū per quem tractetur.*

7 *Ciuiliter agi potest pro publico crimine ad prosequendum ius suum, & competit actio.*

8 *Ex priuatis delictis oriuntur actiones, quae denominātur ex maleficijs, ex publicis vero oritur actio in factum.*

9 *Actiones priuatorum delictorum regulariter cōcernunt interesse partis, publicorum autem uindictam.*

10 *Priuata delicta, pro quibus agitur publico iudicio.*

11 *Rapina crimen est publicum.*

12 *Actione agitur ad ius suum prosequendum, & etiam ad pœnam parti applicandam.*

13 *Actio ex delictis introducta facit quòd ciuiliter agatur, accusatio quòd criminaliter.*

14 *Actionis iure agitur non solum ad proprium interesse, sed etiam ad remotionem officij.*

15 *Vbi agitur ciuiliter, agitur iure actionis: vbi criminaliter, agitur officio iudicis.*

16 *Mixta causa dicitur, vbi agitur ciuiliter causa alicuius criminis.*

17 *Actio differt ab accusatione, quia prima triginta annis tollitur, secunda viginti.*

18 *Pœna debilitatur, vbi cessatum fuerit per decennium.*

19 *Banni effectus non potest tolli spatio triginta annorum.*

20 *Ciuiliter agi potest contra delinquētem, etiam quod criminaliter desierit posse agi.*

21 *Praescriptio non tollit crimen de iu. canonico.*

22 *Praescriptio in criminibus incipit a die sententiae non à die commißi criminis.*

23 *Fauorabilius est reo, quòd constet eum non deliquisse, quàm quod crimen praescriptione sit sublatum.*

24 *Iuramentum falsum punitur statuto Mediolani, modò detur querela de eo infra mēsem, quod statutum quomodo intelligatur, & an tempus sit continuum, an utile, & an sit terminanda causa infra mensem?*

25 *Mensis an intelligatur de triginta diebus, an vero de trigintauno.*

26 *Dies termini quomodo computetur in termino*

27 *Mensis utilis quomodo intelligatur.*

28 *Annus quos diebus constituatur, & quando incipiat.*

29 *Annus incaeptus, an habeatur pro completo?*

30 *Actio ciuilis transit ad haeredes, crim. non regulariter.*

31 *Ciuile iudicium non infamat, criminale quando infamet.*

32 *Infamia facti quid operatur.*

33 *Ciuile iudicium in quibus differat a criminali.*

34 *Ciuile iudicium difficilius tollitur, quam criminale.*

35 *Ciuile iudicium, & criminale regulariter a pari procedunt.*

36 *Salarium aduocati in causa criminali est maius quàm in causa ciuili.*

37 *Ciuiliter agere pro crimine quis interdum cogitur.*

38 *Homicida & si non sit in dolo, sed in culpa, puniri debet pro modo culpae.*

39 *Lata culpa non punitur, ubi lex dolum requirit expresse, vel tacite.*

40 *Inquisitio non est formanda, quod dolose maleficium sit commissum, vbi culpa tantum interuenit, & male agunt iudices, & notarij, qui aliter faciunt.*

41 *Ciuiliter agi potest pro crimine, ut quando fit gratia generalis à principe post bellum finitum, quòd non possit agi criminaliter contra eos, qui milites fuerunt, secus si dicatur quòd remittitur criminalitas.*

42 *Remissio facta à principe ob pacis fauorem militibus praeiudicat pauperibus subditis, quibus factae fuerunt extorsiones, sed non subditis secus, & quomodo loquantur Doctores in tali conclusione.*

43 *Princeps secularis non habet potestatem in clericos etiam primae tonsurae.*

44 *Dispositio principis tollit ius priuatorum, quando verba sunt clara, non generalia tantum.*

45 *Verba*

45 *Verba principis impropriari debent, nec contineant iniquitatem.*
46 *Capitula pacis considerandum est quo tempore sunt facta, cum de eorum interpretatione agitur.*
47 *Ciuilis actio quando faciat cessare criminalem remissiue.*
48 *Acta in causa ciuili quando faciant fidem in criminali.*
49 *Actio ciuilis competit non solum ad consequendum ius suum, sed etiam ad uindictam interdum.*
50 *Effectus quod possit agi ciuiliter ad uindictã.*
51 *Qui potest criminaliter, & ciuiliter agere, si suspitiones tantummodo de crimine habeat, cautius se gerat ciuiliter agendo.*
52 *Criminalis causa ciuiliter intentata non est proprie criminalis.*
53 *Effectus actionis ciuilis, & criminalis accusationis.*
54 *Accusatio tollitur ipso iure, si statutum dicat, ꝙ sub crimine non recipiatur accusatio.*

Equitur sextus modus agendi in delictis uia actionis ad suum interesse, uel ad pœnam, quæ sibi applicatur. Pro intelligentia cuius materiæ
1 scias † quòd ex quolibet delicto, tam publico, quam ẽt priuato põt agi criminaliter, & ciuiliter. tex. est in l. fin. ff. de priu. delic. qui procedit in priuatis delictis, iux. tit. sub quo situatus est: sed l. falsi nomine. ff. de fal. loquitur in crimine falsi, & sic publico. & l. fi. ff. de furt. locum habet in furto, qđ est delictũ priuatũ, & l. fi. ff. de iniu. §. liberũ. Inst. de leg. Aqui. l. si quis ad se fundũ. C. ad leg. Iul. de vi pub. l. 2. §. 1. ff. vi bo. rapt.
2 loquiť in rapina, † quæ est publicũ delictũ, ut declarat Ang. Aret. in uer. vestẽ. in princ. in suo trac. & §. in summa. Inst. de iniur. & paulo infra dicã. Et ubi agiť criminaliter, aliquando pœna est ordinaria, quę uenit applicando fisco. d. l. fi. ff. de priu. del. d. §. in summa. & d. l. fi. ff. de furt. Aliquando ẽt extraordinaria, ut in incendiario, iuxta l. fi. in fi. ff. de incen. rui. nauf. & ẽt qñ põt agi iudicio publico, ut in d. §. liberum. vbi etiã agi põt pro seruo occiso lege Corn. de sicar. & in d. §. 1. in l. 2. ff. vi bo. rap. & d. l. si quis ad se fun
3 dum. Et † priuata delicta sicut furti, iniuriarum, abigeatus, & similiũ, sunt ea de quibus in lib. 47. Digest. a tit. de priuat. delic. in quo incipit 47. liber. vsq; ad ti. de pub. iud. & pñt dici priuata omnia ea, quæ non enumeranť inter publ. iux. l. 1. ff. de pub. iud. & hæc quare dicãtur priuata, ponit egregie Mar. Soc. in rep. c. veniens. de accus. char. 2. col. 3. uer. primo agitur. & ibi ꝙ non ualet consequentia, competit publica accusatio, ergo deli-
4 ctum est publicum. itẽ ibi, quod † regulariter in priuatis non competit accusatio, nisi ei, cuius interest, nisi tamen ueniret pęna pecuniaria applicanda fisco. Et postremo dicit
5 quod † tripliciter crimen põt dici publicũ largissime, large, & stricte, & ponit etiam Ang. Inst. de pub. iud. in prin. col. pen. & fi. &
6 uide † etiam materiam delictorum publicorum, & priuatorum, per Ang. Are. in uers.
7 necnon ad querelam. Sed † an quando ciuiliter agitur pro crimine publico competat actio? Videtur non competere. Inst. de publ. iud. in prin. vbi text. expresse videtur factus ad hoc, sed intelligo, quando criminaliter agitur: sed si ciuiliter ad ius suum, nõ uideo quare non competat actio quæ est ius prosequendi ius suum, &c. Inst. de act. in princ. & est text. in d. l. falsi nomine, ff. de fals. & ad hoc glo. de pub. iud. in prin. dum allegat rationem, quare publica iudicia dicantur in stitui per accusationẽ, dicens ꝙ iõ est, quia agitur ad uindictam, non aũt ut prosequatur quis ius suum: uult ergo, ꝙ si agatur ut prosequatur ius suum, ꝙ competat actio:
8 fateor, † ꝙ ex priuatis delictis resultãt actiones ex ipsis maleficijs, q̃ denominantur ab eis, vt actio furti, vi bo. rapt. & aliæ, ut in §. ex maleficijs. Inst. de acti. ex publicis datur actio in factũ. d. l. falsi noĩe. & in l. hodie, §. j. ubi glo. expressa, ff. de fals. uel actio iniur. vel legis Aquil. uel vi bon. rap. descendentes ex delictis publicis, ut patet in l. prætor edixit §. 1. ubi est videndũ, ff. de iniur. & patet in ti. suis de iniur. ad leg. Aquil. & vi bo. rap. iũctis tit. ad leg. Corn. de sic. & de ui publ. & priu. Nec in hoc est dubitandũ. vide Bar. in l. infamẽ, col. ver. quæro dř hic, ff. de pub. iu.
9 Est verum, ꝙ † regulariter actiones publicorũ iudiciorũ concernũt nõ solũ interesse priuatorum, uerũ etiã pœnã, ut ibi notabiliter declarat Imol. Et secundum prædicta, rapi-
10 na † est inter priuata iudicia, quia numeratur in d. libro 47. & tamen punitur publico iudicio a lege Iul. de ui pub. & priu. & similiter occisio serui, uel etiam liberi est inter priuata quia pariter connumerantur in tit. ad leg. Aquil. lib. 37. & tñ etiam punitur publico iudicio, ut dixi supra. Veritas est; ꝙ rapina

11 † rapina est crimen publicum, ut dixi paterte ex dictis Ang.in uer.uestem cœlestem. in prin.& hoc quando is,qui uadit ut uim inferat, inuenit aliquem in domo, aliàs non transit hæc rapina in uim publicam.ita Bar. post gl.in d.l.infamem,& ita Imo.Ang.& alij communiter ibidem.& pro dilucidatione uide quæ dicam infra.in tit.de rapina, in ult.uersic.& in l.infamem.ff.de pub.iud. Et
12 †licet per actionem agatur ciuiliter ad ius suum persequendum.Inst.de act.in princ.tñ etiam agitur ad pœnam consequendam, ut in actione furti,ui bo.rap.& similium,ut dicto §.ex maleficijs.cum §.sequen.in quibus iuribus constat, ꝙ pœna applicatur parti, Imo.ubi supra. Et ideo ubi lex introducit
13 †actionem ex delictis,uult quod agatur ciuiliter, & consequenter quod pœna parti applicetur:ubi uero accusationem quod criminaliter.ita Bart.in l. agraria.ff.de ter.mo. Are.in c.cum in tua.in 1.no.extra de test.& per eundem Bar.in l.prætor ait.ad fi.prin. ff. de sepulchr.uiol.& non solum iure actionis
14 † agitur ad proprium interesse, uerum etiã ad remotionem officij,tex.est in c.per tuas. extra.de simon.ubi Abb.no.In quo tñ ultimo uide Dec.in rub.ex de iud.in col.ultim.
15 Intellige tamen†ubi ciuiliter proceditur,ꝙ tunc agitur iure actio.secus si criminaliter, quia tunc agitur officio iudicis modis præ-
16 dictis.Inst.de pub.iud.in prin. Addo†ꝙ vbi agitur ciuiliter causa criminis, tunc causa dr̃ mixta.Are.in c.testimonium,2.no.de te-
17 sti.Et differunt hæc,vtrum†iudicium sit ciuile,uel crim.primo,quia actio durat 30.annis.accusatio vero 20. tantum. ut not. in l. querela.C.de fals.imo amplius gl.ibi uoluit, ꝙ etiam officium inquirendi duret 30. an-
a nis,sed reprobatur, *a* quia succedit loco accusationis,ut ibi per Doc.& maxime Ang.
18 debilitatur † tamen pœna minori tempore ,s.decennio,l.qui diuturnio, ff. de pœn. per Pa.de Cast.cõs.195.ad fi.per Bar. in extrau. quoniam nuper.in uerb.crescit.& per Roc. Cur.in tract.consuet.fol.5.col.3.circa fi. Ve
20 rum†secuto banno ẽt 30.annis non tollitur effectus bann.Nell.in tract.bannit.in 2.parte.2.temp.q.63.& si amplius non potest agi criminaliter,iuxta d.l.querela.an tamen ciuiliter possit agi,saltem usque ad decem annos,quibus amplius durat actio ciuilis? Vide Alex.con.162.uol.5.in casu,quo quis poterat accusari criminaliter quia disputat an saltem ciuiliter possit agi: & iudicio meo res admodum clara vr̃,ut agi possit, quando tractatur de agendo contra eandem personam,& delinquentem, quia nihil uideo obstare. Sed ubi quis uelit experiri ciuiliter contra unum ad priuationem bonorũ, in casu,in quo prius criminaliter erat agendum contra delinquentes, iuxta le.primã, C.ubi causa fis.tunc insurgit dubitatio per l.in cognitione,cum ibi not.ff.ad Syll. Tamen adhuc ueritas est,ꝙ potest.d.l.1,in fin. & per Alex.in d.cons.qui ita loquitur,& respondet ad d.l.in cognitione. De iure uero
21 canonico † crimina non tolluntur præscriptione.gl.in c.admonere.38.q.2.in uer. pœnitentia. quod quomodo intelligatur ponit Dec.in c.licet causam.char.45.in uer.postre
22 mo not. est.de prob.Et addo ꝙ†hęc præscriptio 20.ann.de qua in d.l.querela. incipit a die commissi criminis.uide ẽt.infra in ti. de iniur.circa act.iniu.quanto tpe,& quõ tollatur.Et fallentias ad d.l.querela.ponit Mars. in l.qui falsam,§.1.ff.de fals. Item addo, ꝙ
23 si præscriptione † est sublatum crimen minus proderit reo,quàm si constaret eum nõ deliquisse,quia primo casu,si tñ proceditur, põt iudex eũ non cõparenté condénare,secus si constat eum non deliquisse,ita Bar.in l.absentem,ff.de pœn.uer.4.circa hoc. & dicam infra in materia bannitorum. Adde ẽt
24 † ꝙ habemus statutum Mediolani sub tit. de sacramento falso,uel non uero,quo punitur falsum iurãs. & statuit,ut infra mẽsem, & non ultra,possit procedi de falso tam ciuiliter q̃ criminaliter:& ut ẽt ex officio nõ possit ultra mensem procedi. Et uerba propria statuti sunt hæc.Et ꝙ sacramentum dici non possit falsum,seu non uerum,nec aliter contra eũ quouis modo procedi, nec puniri possit ciuiliter,nec criminaliter, nec ex officio,nisi dicatur infra mensem unũ cõtinuũ a die sacri præstiti. Circa qđ primo est quærẽdũ,an tps mẽsis currat a die maleficij cõmissi,an uero a die sciæ maleficij.Et breuiter est dicẽdũ,cũ expsse uelit,ut ultra mẽsem nõ possit dici falsum iurm, ꝙ currat a die cõmissi delicti,ẽt occulti.De hoc est decisio Sal.in l.fi.C.de dolo. in fi.quo fundamento cessante idem dicendum est: quia statutum clare uult, ut tempus mensis sit continuum,& consequenter currat ignorãti,& absenti. d l.fi.Secundo est quærendũ, an etiam sit necesse terminare causam infra illud tempus? Et uidetur esse necessarium: quia statutum non solum uult, ut non possit pro-

sit procedi,uerum etiam ut puniri nō possit nisi infra mensem: quod planum esset,si uere solum diceret, nisi infra mensem,sed eius verba sunt hæc,nisi dicat infra mensem. Per quę apparet, ꝙ sentit contrarium:vult.n.vt dummodo dicatur falsum infra mensem, ꝙ possit etiam elapso mense puniri.Et hæc est clara mens eius,atque ita seruatur. Et si simpliciter diceret, ut ultra mensem non possit cognosci, lis est terminanda intra mensem. ita Sal.in d.l.fi.quod patet ad sensum: quia aliter dicere, esset expresse dicere cōtra statutum. Tertiò quærò, an hoc statutum etiā habeat locum in sacramento falso, ꝙ communiter per contradicentes cridis cameræ Imperialjs quę fiunt pro liquidatione bonorum confiscatorum. De sacramento falso, quod in cridis bonorum vendendorum, res non habet difficultatem,quia statutum clarè etiam hoc in casu loquitur, sed de sacramento falso, quod fit in contradictionibus ad cridas cameræ videtūr dicendum contrarium], quia unius inclusio alterius est conclusio,l.cum prætor,ff.de iudic. & maximè, quia dum exprimit hunc casum dicit,& ēt in contradictionibus,&c.sentiens, ꝙ de eo casu dubitat valde, & inferens ꝙ cū multò magis esset dubitandum de aliis contradictionibus,ꝑpterea uoluit aliquid de eis decernere. Quæ ponderatio facit, ut quamuis superius in titulo de iudicjs,statutum dixerit, & prędicta non habent locum in causis dominiorum Magistrorum ordinariorum,& extraordinariorum,atque ita nō expresserit: quo casu non videatur, ut mens fuerit loqui etiam de alijs contradictionibus,tamen dicendum sit ut noluerit loqui, nisi de contradictionibus ad cridas bonorum vendendorum,& hęc est mera veritas,quia per decretum circa liquidationem bonorum cōfiscatorū clare prouisum est, ut scilicet falso iurans in dictis contradictionibus,ipso iure,& facto incurrat pęnā quadrupli,& qn̄cunque maiestratus cognoscere possit, uel alius iudex ab eo delegatus. Et quia statutū dicit, nisi dicatur infra mensem unum
25 continuum,Quęro,† an de diebus tringinta vel trigintauno intelligitur? Dic ꝙ si statutū loquatur prout facit,simpliciter de termino mensis,tūc mensis habes dies 30.tm̄, sed si diceret a die publicationis infra mensem si præsentetur pax, sit liberatus ad homicidio per eum commisso,prout dicebat edictum gratiosum superioribus diebus æditū, ob pacem secutam inter Cęsarem,& regem Galliæ. Tunc mensis etiam esset triginta unius diei,sicut mensis in quo datur terminus,habet triginta unum diem. ita Gemin. in c.q̄ sit,de elect.in 6.qui ita intelligit glo. ibi uerbo,mense,& ita intellige Bar. in l. cū bisextus,ff.de uerb.sign. Sic etiam declarat Dec.in reg.ubi lex.de regul.iur.& qn̄ simili-
26 liter datur dilatio mensis,dies termini † cō
b putatur in termino, *b* sed si dicatur a die publicationis,vel a pręsenti die infra mensem, tūc secus est. Alex.cons.42.uol.3.col.2. Alb. in 1.char.diction.sui, in littera A.ubi uide. & uide Alex in l.1.col.3.ff.si quis caut. Fel. in c.1.de prescrip. col.3.uersus fi. plene Bal. 1.uol.cons.457.col.3.vol. 3. cons.461. Ang. no.in l.a caligato.C. de nup. & in hoc Dec. vbi supra se inuoluit, quia in casu Bar.in d. l.cum bisextus.& in casu dict. gl. in c.quam sit.vult ut computetur in termino, & nihilominus tenet,ꝙ loquantur,non qn̄ simpliciter datur dilatio, sed qn̄ dr̄ a die publicationis,& similium.Est tamen semper notandum uerbum Decij in eo loco in fi.dū vult, & si simpliciter data dilatione mēsis intelligatur de diebus triginta, tamen in fauoralibus extenditur quo ad mediū diē. ita intelligendo,tex.regulæ ibi, quia ex hoc sequitur ꝙ si in gratioso ædicto,de quo supra,simpliciter esset dictum,modò pręsentetur pax infra mensem,intellige postquam sumus in fauorabilibus de medio die,ultra mensem. Et hic intellectus mihi magis placet,quàm ille Bart.ad dictam regulam,in d.l. cū bisextus. in fi. & ita etiam Alciat.in d.l. cū bisextus, & de hac materia ultra Dec. uide Gemi.in c.statutū,col.3. de præbend.in 6.& omnino Alber.in dictionario suo, in uerbo, menses.
27 & Signorol.cons.38. Et qn̄ † statutum assignaret unum mensem utilem,uide Alexan. cons.114.vol.6.col.penul.& fi. & Dec. in d.
28 regula.Et de anno † quot diebus cōstituatur & quando est bisextilis, vide Alber.in uerbo, annus, & quando incipiat, Alex. & Ias. in l.de diuisione,ff.solu.mat.& quot mensibus esset antea, nuncque etiam constitutus sit annus,& quot diebus,& hoc idem etiam de mense uide Alciat. in dicta l.cum bisex-
29 tus. Et an † inceptus annus habeatur pro compleo uide Arch. & Perus.in ca.si annum in princ.de iudic.in 6.Bartol. & alios in l.si cui legetur.in princ. de leg.1. Bartol. Imol. & Paul.de Castr.in l.qui filium,§. Sabinus, ff.ad Treb.& ibi etiam Rainer.de Forli.omnino

nino.Crrn.1.vol.conſ.213. Sed redeundo ad differentias,quæ ſunt inter iudicium ciuile & crimin.Differunt ẽt,quia ciuile tran
30 ſit † ad hæredes,ut hęres teneaẽ ex delicto defuncti,uel de eo ꝙ ad ipſum peruenit,uel ſi lite conteſtata mortuus fuerit, ſecus au-
e tem eſt in iudicio criminali, *e* quia in eo non tenetur hæres,niſi lata ſententia contra defunctum,ut Bartol.in l.1.ff.de priu.del.& Bar.in l.1.C.ne ex delic.defun.loquor in iudicio criminali publici criminis,non priuati: quia in eo lite conteſtata.etiam hęres tenetur.uide Dec.in hac mateeia ut paucis agam in l.pupillum,§.in hæredes.de regu.iu. & Firmian.in tract.de gab.in 4.lib.col.pen. & fi.& Dec.in reg.toties,ff.de reg.iur.Et eſt
31 alia differentia,†quia iudicium ciuile, non uidetur diffamare,l.ceſſat.ff.de act.& oblig. ſecus vero criminale,ut probare uidetur tex.in l.1.ff.de inf.dum loquitur de actione furti,iuncta glo. ibi, quæ dicit aliud eſſe in condictione furtiua,& alia glo. ibidem,quæ dicit, ꝙ in actione l. Aquilię non ſequitur infamia, ueritas tamen eſt ꝙ ad hunc effectum non eſt conſiderandum,an agatur ciuiliter, uel criminaliter, ut oſtendunt dicta Bar.in l.prætor edixit.in prin.ff.de iniu. Sed an delictum ipſum infamet,uel non, uide l. infam.& ibi Bart.no.ff.de pub.iud.oritur tñ ſemper infamia facti.glo.in d.l.ceſſat.immo ex ſola accuſatione oritur. cap. omnipotens
32 de accuſ.& cuius effectus ſit hęc † infamia facti,habes per Are.in l.qui a latronibus,§. 1.colum.1.& ſeq. ff. de teſta. & ad prædicta uide Iaſ.in l.certi cond.in prin.col.8.ff.ſi certum pet.& Ang.Aret.in §.ex quibuſdam.in 3.colum.Inſt.de pœn.teme.litigan.& Doct. in l.1.C.de ſum.Ttin.& fid.catho. Et ultra
33 prædictas differentias inter † iudicium ciuile,& criminale,uide gl.nota.Inſt.de pub. iudi.in princ. ubi ponit in quibus differant, & conueniant.& Bar.in l.abſentem,ff.de pę. iuxta tex. ibi dicentem, ꝙ in criminalibus proceditur, inſtar ciuilium iudiciorum, & ibi omnino uide Alex.in Apoſt. quę incipit eſt differentia.& Alex.in l.cum mulier.col. 2.ff.ſolu.ma.& no.omnino,ex his quę dixi
34 ſup.circa d.l.querela.ꝙ facilius tollit † iudicium criminale,q̃ ciuile, & etiam ſi lex dicat non dari actionẽ in criminali,intelligitur ipſo iure,in ciuili ope exceptionis.Item per pactũ tollitur ipſo iure criminalis actio, non ciuilis,ut per Bar.Alex. & Iaſ.in l.1.§. ſublata,ff.ad Trebellia.& facit optime lex,ſi
35 diutino,ff.de pœnis.Nota etiam,ꝙ † regulariter à pari procedunt per d.l.abſentem.ſecundum Docto.ubi ſupra,maxime Alex. in d.l.cum mulier.& Iaſ.in d.§.quod adeo.uerum eſt,ꝙ lex noua, uel ſtatutum etiam correctoriũ loquens in uno iudicio,trahitur ad aliud.ita egregie Bar.in l.inter accuſatorẽ, col.2.uerſ.quæro utrũ iſta dilatio,ff.de pub. iudic.& ſequitur Are.conſ.109. quod milies tibi honorem afferet in trahendis ſtatutis ciuilibus,ad criminalia,& circa citationes an differunt,dicam infra in materia cita
36 tionis. Differũt etiam,†in ſalario aduocati qui in cauſa criminali poteſt habere ſalarium ultra centum aureos, in ciuili nõ.Are. in l.ſi.qui.in fin.ff.de poſt.

Adde,ꝙ non ſolum offenſus poteſt agere
37 † ciuiliter pro crimine,imo interdum, ſi agere uelit cogitur id facere, ut in quolibet crimine,ſublato dolo,& lata culpa,quia pro leui & leuiſſima non pot procedi niſi ad reſarciendum damnum ciuiliter. l. in l.Aquil. ff.ad l.Aqui.& in l.qui ædes,ff.de incen.rui. naufr.cuius contrarium tamen tenet Bar.in l.reſpiciendum,§.delinquunt,ff.de pęn.Tamen ueritas eſt, ꝙ ciuiliter tantum agitur niſi in ſubſidium, quando non pòt reſarciri damnum,ut per Abb.in c.2.de conſt. & Fel. ibidem poſt alios, & ita intelligẽdum eſt ꝙ
38 dicitur,Homicidam,† & ſi non ſit in dolo, ſed in culpa,tamen puniendum eſſe pro modo culpæ,ut late tradit Dec.in conſ.9. quia procedit ſm cõem opinionem. & in lata culpa tantum,pro qua ſolummodo criminaliter puniendus eſt,& non pro leui,& leuiſſima,niſi in ſubſidiũ, ut dixi, ſed nec pro lata ſemper etiam punitur, quando ſtatutum, uel lex requiritur dolum. & eſſet delictum aliàs iure naturali non punibile,ex quo omnino delictum ceſſat ſublata qualitate doli. ꝙ ut dixi,nõ eſt delictum,niſi ex diſpoſitione illius ſtatuti,uel legis.ita Cyn.& alij cõmuniter,maxime Salic.in l.Senatus, C. de his, qui ſibi in teſta. aſcrib. Bald. Alber.& communiter Doct.in l. ſi quis id quod. ſuper uerſ.doli,ff.de iuriſd.om. iudicum.ſed ſi eſſet naturale,tunc ẽt ceſſante dolo requiſito à lege,uel ſtatuto,tamen ſequitur pœna, pro modo culpæ, ita in locis,ubi ſupra. & ita intellige Doctoces in dicto c.2.de conſt. dum dicunt maxime Fel.col.3.verſ.fallit pri
39 mo.& ꝙ † vbi lex requirit dolũ expreſſe, vel tacite,tunc non punitur lata culpa.Nã procedit,quo ad pœnam quæ ſequitur ex delicto com-

cto commisso dolose, non quo ad aliud delictum, quod culpa sequitur, & absolute. ita sentiunt omnes dicentes illud vulgatum, quòd lata culpa non æquiparatur dolo in homicidio, & alijs delictis, de quibus in dicto ca. 2. & in l. actionibus, ff. de in lit. iuran. & alibi sæpe. Aduertendum tamen
40 est, ꝙ † quando fiunt homicidia, vel alia delicta naturalia, & iudex inuestigat quis fuerit delinquens, & ex indicijs non apparet de dolo, sed de culpa, tunc non est formanda inquisitio, ꝙ dolosè maleficiũ commissum fuerit, sed prout euenit, quia aliter indebite uexarentur inquisiti, propter carceres: nam ex natura inquisitionis ingereretur pœna sanguinis, iuxta l. 1. ff. & C. de custod. reor. & pateretur etiam fiscus, quia sequeretur absolutio facta probatione, ꝙ delictum culpa commissum fuisset, iuxta latè dicta supra in materia inquisitionis. in versicul. Quinto requiritur, ꝙ habeat suam formam. Aliter tamen faciunt iudices & notarij auari, qui simpliciter non solum in homicidijs culpa secutis formant inquisitionem de homicidio, sed etiam in homicidijs factis secundum indicia ad defensionem. Agitur etiam
41 † ciuiliter pro crimine, quando adesset statutum, vel generalis gratia, quę superioribus annis facta est, post bellum finitum, ut pro delictis factis a militibus nostris tempore belli non possit procedi criminaliter. si tamen in gratia solum diceretur, ut remitteretur criminalitas, intelligeretur respectu sententiæ non processus, & ita sequi possent quęstiones, & in carcerem detrusiones, hoc est dictum uulgatum, Parid. de Put. in trac. syndic. char. 64. Cautè igitur agant, qui has remissiones componunt, si clare secundum intentionem principis loquamur, & nos Mediolani habemus decretum, ꝙ qñ delictum habet originem à contractu, non possit procedi criminaliter, ꝙ seruatur, & mille malefici in anno liberantur in dñio Mediolani.
42 Sed pone ꝙ † tollatur per principem, tã ciuilis, q̃ criminalis actio, fauore pacis secutę inter ipsum, & hostem suum, an talis remissio sit seruanda in præiudiciũ pauperum personarum, à quibus fuerunt factæ extorsiones, & vr̃ seruanda, ut late còcludit Ias. in l. venia, col. fin. C. de in ius vo. & in l. conuentionum. ff. de pac. & in l. Gallus, §. & q d si tm̃. ff. de lib. & posthum. in 1. & 2. lectur. Felyn. in c. quæ in ecclesiarum. de constitu. col. 18. & ibi quod etiam locum habet quo ad conscientiam, loquuntur tamen Doct. quò ad subditos, non quo ad non subditos, & sic clerici non essent cõprehensi, quamuis ipsi dicantur non penitus forenses, iuxta consil. Paul. de Cast. 300. & no. per Felyn. in dicto c. quę in ecclesiarum, in quęst. 8. nam clerici non includuntur in dispositione generali, in eorum præiudicium. c. a nobis, el primo, de sent. excomm. Ioan. Ant. in c. fi. de imm. eccl. in 6. & Fely. in dicto c. Itẽ loquuntur Doc. in casu in quo expresse princeps tollit ius priuatorum, secus si uerba non sunt clara, uideantur decisiones, quia ita deciditur: loquuntur quoq; quando pax fuit necessaria, & procedere uidentur de bello contra uniuersum statum, uel maiorem partem eius, ita in terminis Afflict. in c. 1. de c. qui cu. vẽ. §. fi. char. 116. col. in uers. & inquantum. nisi tamen probabile dubium ad perturbationẽ totius ex illa parte remaneret status, & ad præmissa ẽt vide Rosel. in tract. de concilijs char. 25. col. 1. & 2. Adde dum dixi, ꝙ Doctor. loquũtur quo ad subditos, & ita quod clerici non includuntur, quod hoc est, quia
43 deficit potestas † principis sæcularis in eos etiam primę tonsuræ, & in eorum bona, cap. si iudex de sentent. excommun. in 6. capit. at si clerici. in princip. cum ibi not. de iudic. cap. ecclesia sanctæ Mariæ. de constitu. in ca. 2. de foro competent. 11. quæstio. 1. cap. 1. 2. ubi ꝙ nec valet consuetudo in contrarium, & transfertur clericus in sortem domini, & fit res sacra. 12. quæstione prima, cap. cum portio & c. quanquam. de const. in 6. Et Pharao quanquam Tyrannus iussit priuilegia sacerdotum seruari. Genes. 17. cap. Et quod etiam hoc fit in clericis primæ tonsuræ habes, cap. nullus, de foro compet. & c. cùm cõtingat. de ætat. & quali, & c. cum non ab homine. de iudi. & in dubio etiam clerici non uidentur inclusi, decisio est Spec. in tit. de rescrip. præsent. §. ratione autem causæ, uersic. quid si quis nominauit in rescripto maxi-
44 mum laicum. Item dum dixi, † quod intelliguntur Doctor. quando uerba clare tollũt ius tertij: non autem quando sunt generalia. ad hoc adde gl. in l. fi. in fi. ff. de constitut. princip. & in terminis etiam quod fieret remissio ratione damnorũ. Mar. de Laude in tit. de confœd. & pac. in cap. 2. post Bald. per eum allegatum: quia adhunc intelliguntur non in damnum singularium personarum, & Ias. in l. Gallus, §. & quid si tantum. in 1. lectu. de liber. & posthum. uide etiam Barb. consil.

conſ.23.col.12.vol.1.imo uerba debēt im-
45 propriari,† ne uideatur conceſſio continere iniquitatem,gl.3.in c.paratus,24.q.1.& uideatur Bald.in conſ.277.pridie enim, col.2. uol.3.Et prædictis adde,ꝙ ubi in aliquo caſu dicendum eſſet,ꝙ omnino comprehenderentur clerici, id debuiſſet fieri autoritate ſummi Pontificis,ut no.per Abb.& in alios in c.nonnulli.de immun.eccl.Bal.conſ.296.
6 uol.3. Et aduertendum eſt, † ſemper circa interpretationem capitulorum pacis,an ſint facta durante bello,quia ubi amplificata poſtea eſſent, de illis non eſſet curandum ad præiudicium tertij,licet clare ius ipſius tollerent,ex quo quãtum ad amplificationem non ſubeſt neceſſitas belli,iuxta ea quæ dixi ſupra. Hic etiam quęrendum eſſet, an
47 † ciuile iudicium faciat ceſſare criminale uel econtra? In quo dic, ut ponam infra in ti.de pluribus uiolentijs.poſt tit.de rapinis.
48 & ibi etiam habebis † an acta,probationes, & ſententia in uno iudicio faciant fidem,& præiudicium in alio?Et eſt materia tex.quē uide in l.2.§.1.ff.vi bo.rap.ubi Bar.ampliſſime. Addo etiam pro declaratione materiæ
49 huius rub.ꝙ† & ſi regulariter per actionem agatur ad ius ſuum conſequendum, & ad rem familiarem,uti ſupra dixi, maxime in princip.titul.in primis uerbis, tamen datur aliquando ad uindictam, ut in actione iniuriarũ quando non ago ad conſecutionem damni dati,in tali re, ſed ad æſtimationem contumelię;dicendo,potius uoluiſſem,amittere ſummam ſcutorum mille, quam tale conuitium pati.ita declarat Bar.in l. prætor edixit.§.1.ff.de iniu.ſecus eſt autem in actione furti,ui bo.rap.& l.A qui.quia agitur tantum ad conſecutionem damni,ut per eũ ibi,quem uide,& ſequitur notabilis effectus
50 ex his † ꝙ qñ agitur ad uindictam, & ſi agatur actione iniuriarum ciuiliter, tamen ſententia facit præiudicium in alio iudicio publico.Et ita limitatur l.1.C.quando ciui. act.præiud.crimin.& l.2.§.1.ff.ui bo.rapt.ſic Bar.ibi in d.§.1.in l.2.& in d.§.1. in l. prætor edixit,& ideo qui lege.Cornel.pōt agere,ſi uelit ita ad uindictam agere,debet impediri a iudice,non ſic in alio iudicio publico,ita Bar.ibi.& no.Ang.in d.l.prætor,§.1. & Cœpol. quem omnino uide caut.56.&
51 no.hoc eſſe utile ualde,quod ubi† tu qui potes agere criminaliter & ciuiliter de crimine,uides ſolum poſſe habere ſuſpiciones cõtra delinquentē,iuxta l.iubemus. C.de proba.& no.ibi,& quæ latiſſime dicam in titu. de falſ.An, & quando ſuſpicio falſi habeatur pro ueritate, & quæ ponuntur per Bart. & Doctor.in l.ſi quis ex argentaris,§.prętor ait,ff.de æden.quod in his,quæ ſunt difficilis probationis,&c.debet eligere uiam agendi ciuiliter,& non criminaliter,quia criminaliter ſaltem cum tortura, omnis ſuſpicio euaneſcit. Fateor quidem ꝙ tamen poterit agi ciuiliter, iuxta not.in l.1.C. quando ciui. act.& not.per Bart.in l.2.§. prætor ait,ff. ui bo.rapt.uerum ſuſpicio hęc erit ſublata,iuxta not.per Bar.in l.2.§.prætor ait,ff.ui bon. rapt.quod ultimum pendet a regula, an qñ non nocet ſententia, etiam non noceant acta,iuxta no.per Bartol.in l.2.ff. iudic.ſolui.
52 Nota ēt† ꝙ cauſa criminalis ciuiliter intentata, non eſt proprie criminalis,& ideo delegatus in cauſa criminali, non cognoſcit hanc cauſam. Fel.in ca.meminimos.colum.
53 3.in fi.& princ.ſeq.de accuſ.Et† quis ſit effectus actionis ciuilis,& accuſationis criminalis,ultra prędicta uide Innoc.in c. qualiter,& quando,§.ad corrigendum,& ibi Felyn.late,col.1.2. de accuſat. Et ſcias in hac materia huius rubricæ,quod ſi ſtatutum di-
54 cat,† ut ſuper tali crimine non recipiatur accuſatio,ipſo iure tollitur accuſatio. Pa.de Ca.in l.2.in prin.ſt.ad Trebel.

ADDITIONES.

a Sed reprobatur.Illam gl.cõmuniter reprobari affirmant Iaſ.in l.2.poſt nu.8.ff.de iu.om. iud.Balb. de præſcript.in 4.q.4.q.prin.nu.3. ac Iul.Clar.ſenten.lib.5.§ fin.q.51.uerſ. Et hæc quidem.

b Dies termini,An,& quando cõputat̃ in termino tracto in 18.q.Regu.cancel. de Infir. Videatur ēt Soc. Reg.114.in uerſ.Dies termini.ac per Duenna.Regu.196. & ſeq. ſub eiſdem uerbis.

c In iudicio criminali. Et hoc de iure ciuili: pœnæ.n.delictorum non tranſeunt ad hæredes.l.1.ff.de priua.deli. Iuxta cõem uero canoniſtarum hæres pro delicto defuncti etiã ſi nihil ad eum perueniat,uſque ad uires hęreditarias tenetur. & hanc communem dicit Anan.in c.in literis.poſt num.3.de rapto uerſ.In gl.hæredis.ac Abb.in c.ult.poſt nu. 6.de ſepult.Are.ſuper rub.de acq.hęr.ff.col. 2.Rui.conſ.20.nu.1.uol.4.Ant.Gomez.in.c. 1.Delicto.nu.85.Iul.Clar.ſent. lib. 5.q.51. uerſ.Vlterius quæro nunquid.

Crimina-

d Criminales, & econtra. Regula est quod prius cognoscatur de criminali, quàm de ciuili.l.vlt.C.de ord.cogn.& ibi Salv.cir.pr. vers. contra hanc solutionē, dicit esse cōem opin.secundum lect.Azzo.est text.in l.1.C. qui accusare non poss. & in l.per minorem. C.de iudic.

Titul. de Decreto Mediolani, ut non procedatur criminaliter, quando res habet originem à contractu.

SVMMAE.

1 *Ratio decreti Mediolani, ut non procedatur criminaliter, quando res habet originem a contractu.*

2 *Tractatus præcedens, vel contractus subsequēs excusat a iudicio criminali.*

3 *Depositum contractans non punitur furti.*

4 *Decretum Mediolani, quòd non procedatur criminaliter, &c. habet locum quando res habet originem a testamento, uel licentia iudicis.*

5 *Casus qui sapiunt naturam contractus, licèt nō dicantur contractus.*

6 *Allegans rem habere originem a contractu non tenetur se constituere, sed dimittitur præstita fideiussione de reuertendo intra certum tēpus vbi non probasset.*

7 *Allegans rem habere originem a contractu, non auditur, nisi personaliter compareat & præstet fideiussionem.*

8 *Decretum Mediolani ut non procedatur criminaliter, &c. quare non habeat locum quando contractus dolosè esset initus.*

9 *Decretum ut non procedatur criminaliter, &c. habet locum, non solùm quando contractus allegaretur, sed etiam dominium, uel possessio.*

10 *Decretum, ut nō procedatur criminaliter, &c. excusat quem a pœna per decretu imposita cōtra facientem unionem gentium armatarū, vbi licitè sit facta unio, secus si illicitè.*

11 *Vnionem gentium faciens qua pœna iure communi puniatur, & quid sit unio.*

12 *Decretum ut non procedatur criminaliter, &c. non habet locum ubi quis excederet contractum, maximè quando strepitus armorum interuenit.*

13 *Decretum ut non procedatur criminaliter, &c. non habet locum ubi uis interuenisset, siue exclusiua, siue compulsiua, siue ablatiua.*

14 *Decretum supradictum, quare locum habeat, quando res habet originem a contractu, sed sit contractum, non autem quando res ab alio aufertur.*

15 *Decretum secundum habet locum, etiam quando clam quis aufert rē alienā, & quando nō.*

16 *Decretum supradictum procedit ubi dolus non interuenit in ipso contractu, licet postea interuenerit.*

17 *Decretum supradictum non allegatur, vbi raptus interuenit, sed tantum furtum, aut rapina.*

18 *Decretum supradictum non habet locum, vbi contractus sit inualidus.*

19 *Quælibet causa siue iusta siue iniusta excusat a dolo, & quomodo procedat talis regula diffusissimè.*

20 *Ignorantia iuris in iure naturali, vel gentium, vel ciuili fūdato in ratione naturali, vel indubitato, & notorio non toleratur.*

21 *Ignorare ius est lata culpa.*

22 *Ignorantia iuris quando est sine culpa euitatur omnis pœna.*

23 *Contractus palam factus tantum excusationē affert, vt quis mitius puniatur.*

24 *Contractus etiam reprobatur, vbi in delictis de iure gētium excusat error: in delictis iure ciuili, non indubitato prohibitis, sufficit leuior præsumptio.*

25 *Minor, Miles, & similes, quando excusentur errore iuris in delictis.*

26 *Minor sine curatore confessus delictum, an possit in integrum restitui?*

27 *Minor quatuordecim annis Mediolani, non punitur corporaliter per statutum, sed an præsumatur dolosè fecisse non disponit.*

28 *Iudex maleficiorum facta declaratione, quod res habeat originem a contractu, cogitur remittere causam ad iudicem causarum ciuilium, secundum usum Mediolani.*

29 *Condictio furtiua dicitur nasci ex maleficio, licet ex ea tantum ciuiliter agatur.*

30 *Iudex maleficiorum principaliter potest cognòscere ciuiliter in condictione furtiua.*

31 *Iudex maleficiorum non potest cognoscere de restitutione rei subtractæ incidenter, nisi de crimine cognoscatur principaliter, & quomodo intelligatur.*

32 *Capitaneus iustitiæ Mediolani, est iudex causarum criminalium solum.*

33 *Iudex maleficiorum potest ad fisci instantiam procedere criminaliter, ubi pars non potest, uel non uult agere nisi ciuiliter.*

VIT conditum decretum, vt non procedatur criminaliter, quando res habet origi-
1 nem a cõtractu, quia † cum aliquid aufertur in executione alicuius contractus, non videtur fieri furandi animo, uel rapinam committendi, vel si incidatur nemus non videtur id fieri animo turbandi, sed iure suo utendi, iuxta tex. in §.1. Instit. ut bonor. rapt. & in l. qui iniuria. in prin. ff. de furt. & in l. furti. §. recte. & l. 1. in fi. & l. uerum, ff. eo. & per Aret. in gl. veste cœlestem. col. 7. & 8. Sed tamen quia tales inquirebantur de furto, rapina, & possessione turbata, ideo factũ est hoc decretum, nè ultra debitum rationis (ut in eo dicitur) criminaliter puniantur. Pone exẽplum, in eo qui emit uestem a Titio, cuius putat esse, uel nemus ab eo, quem existimat dominum, & possessorem, & in illud ingrediatur, & ligna incidit, iuxta tex. in l. siquis uxori, §. sed, & si rem. & ibi gl. ff. de fur. & iura supra allegata. & alia infinita exempla longe
2 fortiora, etiam infra patebunt. Et † non solũ contractus excusat, imò in iure reperitur, ꝙ etiam solus tractatus excusat a raptu mulieris, cap. cum causa. de rapt. ubi Abb. notabiliter, immo non solum contractus praecedens excusat, sed etiam interdum in iure cõtractus sequens, ut matrimonium, iuxta cap. 1. & 2. extra, de adulter. Cœpol. consilio 57. & Barb. consilio 71. uolum. 2. de quibus in specie dicam infra in materia raptus. Et quia immediatè ex ipso contractu saepe delictum non oritur, ut contingit in exemplis datis: sed ex negocio, quod habet originem a contractu, ideo decretũ dicit, quod non possit procedi criminaliter pro causa, quae sumitur ex negocio quòd habet originem a contractu. Ex quibus uerbis ob-
3 seruatur † quod etiam contrectans depositum non punitur de furto, iuxta l. inficiando, ff. de fur. & not. per Ias. in l. rem quae nobis, colum. 2. ff. de acquir. poss. & Alexand. in l. 3. §. si rem, ff. de acquir. pos. licèt non uidetur excusandus ex praecedenti deposito, quia id quod fit, est contra naturam ipsius depositi, quod non est in exemplis datis, sed tamen ita seruatur ex hoc colore ꝙ satis, fit ut occasione aliqua res ipsa descendat a contractu, id est, quod si non fuisset talis contractus, non secutum esset delictum, ut dicimus in emptione, quae per occasionem descendit ex permutatione, iuxtà l. 1. ff. de contrahen. empt. & not. per Bal. in l. certum col. 3. C. vnde cogn. quae occasio secũdũ logicum appellatur causa, sine qua non. Et quia delicta etiam interdum nõ ex contractibus oriuntur, sed ex his, quae sapiunt eandem naturam, ut est testamentum, uel licentia iudi-
4 cis: Ideo decretum dicit, † Et negocio, ꝙ habet originem a contractu, & sapit naturam contractus, & expònitur copula, Et, ut alternatiuã significet: quia sumus in dispositione legali, iuxta doctrinam Bar. in l. 1. col. 2. ff. de iust. & iu. & ita seruatur. Nec ẽt lex habuit pro absurdo testaméta ponere inter cõtractus, in l. eandem rem. in princ. ibi sed & ceteris contractib. ut emptione locatione testamento, & reliqua, ff. de duobus reis. & de licentia, uel sententia iudicis, habes in l. 3. §. idem scribit, ff. de pecul. & in l. 2. per glos. §. fin. ff. de praetor. stipul. & per Bald. in l. unica, col. 2. C. si plures una sent. & Mediolani habemus statutum in specie, quòd quãdo quid fit in executione praecepti iudicis, ꝙ nõ pos-
5 sit procedi criminaliter. Sunt etiam † plura alia, quae appellatione contractus non ueniunt, sed sapiunt naturam contractus, de quibus per glos. & Doctor. in §. omnium. in uerbo, & alijs. Insti. de actio. & in l. 1. ff. de actio.
6 & oblig. Verùm, † quia dum is, qui arguebatur, uellet haec opponere, ei obijciebatur, vt deberet se constituere, quia haec exceptio tendit principaliter ad exclusionem criminis, iuxta dicta Bartol. in l. penult. §. ad crimen. versiculo, procurator. & versic. quaero quid si ista exceptio, ff. de publ. iudic. & per Marian. in cap. ueniens. versiculo, secundo principaliter quaero, colum. 8. incip. ab illo versic. extra, de accusat. Ideo per alıud decretum declaratum est, quòd tales dimittantur, praestita fideiussione de reuertendo certo tempore, vbi suam exceptionem nõ probãt, & hoc optima ratione, ut ex eo uideri licèt. A principio tamen dum qui arguitur, uult se excusare, debet comparere personaliter, uerum dimittitur, ut dixi. Et ita etiam fit in
7 quolibet delicto, † ubi poena sanguinis non ingeritur: quia suspectus personaliter debet comparere, & dare fideiussorem, aliter retinetur. Ita volunt statuta nostra, & quasi vbique, quidquid velit ius commune secũdum quod vbi venit poena pecuniaria tantum sufficit procurator secundum cõmunẽ, in §. ad crimen, vt dicit Ias. in l. 2. C. de procur. & ꝙ tales allegantes se esse in casu decreti, debent ipsimet in ius ire, innuit ipsum decretum,

decretum, & vsus ita se habent, nec aliter pōt dici stante alio statuto, ꝙ calumniatus de crimine, ubi ingeritur pęna sanguinis, debet se constituere, nec auditur ēt allegando exceptionem, qua probata illud non esset delictum, contra ꝙ statutū non obstat decretū tametsi dicat, ꝙ sit dimittendus fideiussore
8 re præstito, quia † propterea non dicit quin debeat personaliter comparere, & in eodem secundo decreto, quod primo fuit additum, etiam cauetur, ut non procedat decretum primum, ubi contractus dolosè initus fuisset, quæ limitatio fuit necessaria, quia sub clypeo decreti, qui delinquere intendebant, faciebant, ut aliquis contractus appareret, & ita euitabant omnem pœnam, & hoc etiā est de iure, ut si aliquid prodesse debeat, illud tamen non prosit si affectatè, & dolosè factum fuerit per l.1.in fin.ff. de abig.& per D.Alexand.in leg.non exigimus, §. illud, ff. si quis caut.& alibi sæpe. Est tamen aduertē
9 dum † quo ad practicam ipsius decreti, ꝙ a si opponeres contractum, succederet dispositio decreti, si verò tantum allegares dominium, uel possessionē, aliud esset, & tunc præcisè esset recurrendum ad dispositionem iuris communis, scilicet ad l.2.in fi.ff.de abig. ibi ad examinationem ciuilem remittendus est, qui §.ad examinationem ciuilem remittit eos, qui cum super re mobili contenderent, illam uiolenter acceperint, sed loquitur tex.constito de hac qualitate, ꝙ esset controuersiæ super proprietate rei, & quòd qui rapuit ductus fuerit illa ratione, quod ea res esset sua, atque ita hæc fieri deberent in carcere, uide tamen Bald. in cap. querelam de electio. dicendum, ꝙ ubi tractatur de possessorio, tractetur de quasi cōtractu, quod multò fortius uidetur dicendum in dominio, quia non videtur posse haberi sine contractu, uel alio titulo puta præscriptionis, & usucapionis, uel quia res habita fuerit pro derelicta, iuxra notata in l.cum res.C.quando alien.res pign.da. sit. & per Barto.in leg. rem alienam.colum.3.ff. de pign.actio.& de eo sæpe uidi Senatum concedere, ut decretum prædictum, etiam locum habeat, his casibus, quando super possessione, vel dominio adest controuersia. Et per allegatum decre
10 tum, † etiam sæpe, audio aduocatos volentes excusare quem ab unione gentium armatarum, quia adsunt multa decreta, tales uniones grauiter punientia, dicentes, ipsa res habuit originem a contractu, & quidquid factum est, factū est ut rem nr̄am cōsequeremur, uel a nobis possessam. In quo breuiter dic, ꝙ qn̄ talis unio fit licitè, nullam pœnam illi merentur, ut in casu in l.3.§. cum igitur, ff.de ui, & ui armata. in uerbo.in cōtinenti, ibi, sed quid si in uillis, & notabiliter per Bal.in l.fi.C.si a non domi.manumis. & ita Bald.super dictis unionum decretis. cons.319.in 2.uolum.& locum habet decretum, per pręd icta. Sed si ad finem illicitum, ut quando propria autoritate quis rem aliquam capere uellet, tunc non excusetur a pœna decretorum, propter ipsorum pręgnātia uerba, quod maxime est dicendum, quia decretum de unionibus primum, est posterius decreto, de quo loquimur, iuxta no.in l. 3.§.filius, ff.de li.& posth.& quomodo unio
11 nes iure communi puniantur. uide Alexan. cons.111.col.ult. uol.1. & quæ requirantur ad hoc, ut sit unio, uide per eūdē cons.ult.in 2.uol. Et prædicta procedunt præsupposito
12 † ꝙ cōtractus sit ualidus, uel ꝙ is, qui arguitur, credat iuste facere, & iuste exequi. Sed pone, ꝙ cognoscat se excedere, quanquam cōtractus ualidus procedat? dic, ꝙ tunc nō esset iustum, vt excusaretur, aliàs sequerentur absurda, & incōueniētia, l.meminerint, C.unde vi, l.penul.& fin.ff.ad leg.Iul.de ui priua. Exemplum potest poni in eo, qui etiā partem socij occupat, uel furatur scienter, iuxta l.rei communis.& l.merito, ff. pro socio. & l.cons.Alex.127.colu.penul.& fi. vol. 3.& cons.103.column.4. versicul. & primò non obstat.volum.1. Exemplum est etiam in emptore qui rem occupat antequam tradat, uel eam subtrahit domino inuito, uel ignorante, iuxta l.si quod ex stipulatione, ff.de acquir.poss.& l.eum qui §.1.qui incipit, adeo, ff.de furt.& in creditore qui furatur, ut sibi satisfaciet, nā & furtum non faciat, iuxta cons. Alex.126.uol.1. col.§. quod est inter consil. Cępol.nume.26.tamen criminaliter venit puniendus, dict.l.fi.ff. de ui priua. quia aliter res esset mali exempli, ꝙ tanto magis procedit quando strepitu armorum fit executio, iuxta dicta per Placen.in commentario suo super hoc decreto in septima limitatione, & ad hoc uide quæ dicam infra, in tit.de pluribus specieb.uiolentiæ, in materia uiolentiæ expulsiuæ, ver. postremo. Hodie in Senatu, dum super hoc decreto esset disputatum, dictum fuit in casibus, de quibus supra, quando quis excedendo deliquit exequendo propria autoritate, ꝙ relinqueren-

tur casus hi decidendi Senatui, vbi occurre
13 rent,&ꝙ † tamẽ nullo casu procederet hoc decretum, ubi interuenisset uiolentia, non faciendo differentiam inter violentiam expulsiuam, compulsiuam, & ablatiuam, & habitum, & fuit pro absoluto, ꝙ adhuc in materia interdicti uti possidetis non procederet hoc decretũ interueniente ui, iuxta terminos quos infra ponam in materia dictarũ violentiarum. Poteſt.n. quis turbare etiam sine ui, & procedet hoc decretũ, sed cum ui non procedet. Et ratio huius declarationis, ꝙ decretum non procedat interueniente vi, eſt propter ruinas, quę oriuntur ui interueniente. Quia dato quod faciam prætendens uelle tueri rem meam, uel a me possessam. Tamen cum interuenit uis imminet periculum ruinæ, quæ fuit consideratio, l. meminerint. C. vnde ui l. pen. & fi. C. ad legem Iul. de ui publ. & quòd uim absolutè lex abhorreat. uide quæ dicam infra, in materia dicta-
14 rum violentiarum. Et † si dicas quare igĩ excusatur contractans rem depositam, sicut supra dixi, cum is non contractet uigore cõtractus, imo penitus contra ipsum, ut dictũ eſt. Respondeo, ꝙ hoc quidem obſeruatur in eo, qui commodato equum accepisset, & longius iuisset, vel in creditore, qui pignus contractasset, iuxta totum tit. Insti. de obli. quę ex delict. nasc. maxime in §. Furtum autem, & ff. de furt. maxime in l. qui iumenta, & in hospite, qui hippoperam, uel quid aliud eius custodiæ commissum resignasset, iuxta not. in l. in actionibus, ff. de in litem iuran. & in l. si quando. C. unde vi. quia his casibus, seruamus decretum, ut non procedatur criminaliter. Et ratio diuersitatis inter hos casus, atque alios illa eſt, quia quando quis occupat rem existentem apud alium propria auctoritate, magis peccat ꝓpter maius scandalum, quod verisimiliter oriri poteſt, quam si contractet rem iam apud se ex syncero contractu existentem, cessante ratione scandali. Hinc eſt, ꝙ etiam primus casus quando exceditur in re apud alium existente, non ita de iure poteſt excusari sicuti secundus, ut eſt gl. notabilis, in §. placuit. in uerbo, permissurum. Institu. de obl. quæ ex delict. nascun. & per Bart. in l. inter omnes, §. rectè, ff. de fur. & per Aret. in dicta glos. veſtem cęleſtem, colum. 7. uers. quid si commodo. Eſt verum, ꝙ utroque casu militat ratio scandali, licèt in primo maior militet; & ideo attento, ꝙ omni casu res habet originem a contractu, uideretur, ꝙ ciuiliter esset procedẽdum, iuxta regulam, l. 1. ff. de aleato & leg. in fraudem. in fi. ff. de teſta. milit. & per Doctor. in consil. 5. colum. 2. & consil. 48. colum. 2. tamen ut dixi, ita obſeruatur. Aduer-
15 tendum † tamen eſt, ꝙ etiam quando propria autoritate quis occupat, uel capit rem, si clã factũ eſt, & non cũ armis, ut in ancilla q̃ clam causa crediti sui rem accipit, & in alijs casibus, de quibus supra, Senatus facilè tales liberat a criminali iudicio, non obſtantibus consiliis, de quibus supra, & malo exemplo, & ita fecit pridie, & profectò secundum mẽtem decreti, quia uerum eſt quòd res habet originem a contractu: ad excludendum tamen hanc bonam pręsumptionẽ, aduerte an prius negauerit reus, poſtea confessus fuerit, quia tunc capitur siniſtra præsumptio, vt in eo consilio. & per Parid. in tract. suo, chart. 82. col. 1. & maximè quando perseuerasset multum in negatione, iuxtà nota. per Bald. in l. ubicunque, colum. pen. C. de ser. fug. & tex. in leg. idem Iul. §. proinde, & sequen. ff. ad Maced. & quod ibi dicit Paul. de Caſtr. & cons. Rom. 99. column. 1. eſt etiam aduertendum an multum clandeſtine iſte talis cœperit, iuxta consiliũ Cæpol. 40. uer-
16 sicul. nec excusari poteſt. Adde etiam † prædictis, quod utuntur obſeruatione supradicta, quòd contractans rem apud se exiſtentem medio cõtractus, sit in casu decreti, dñt ꝙ ideo hoc procedit, quia non consideratur dolus expoſt. secus an interuenerit in ipso contractu, sicut dicit additio facta ad dictũ decretum, & bene dicunt, quia decretum non solum, quando quis putat benefacere, eſt sine dolo, sed loquitur etiam quando putat malefacere, & eſt in dolo, & scit ꝙ excedit, uult enim quòd pro hoc delicto non possit etiam procedi criminaliter, & ideo decretum (ut aliqui dicunt) non imitatur ius commune, iuxta regulam leg. igitur, §. 1. ff. de liber. causa. imò contrarium illi eſt quia uult, quòd etiam si adsit delictum, nõ tamen possit procedi criminaliter, ubi habet orignem a contractu, nisi contractus fuisset
17 dolo initus, ut dixi. Et † scias ꝙ nunquam allegatum fuit decretum in materia raptus, sed duntaxat in delictis, de quibus supra, furti, scilicet, rapinę, possessionis turbatę.
18 sed † si procedet contractus inualidus, tunc eſt maior difficultas, an decretum habeat locum. Et credo uerè ꝙ non habeat, quia decretum intelligitur de contractu ualido,

lido, l.4.§.condemnatum, ff.de re iu.cũ uulgaribus. Veruntamẽ ubi lex admittit talem contractum ad excusandum, sine dubio etiã decretũ illo casu loquitur, quia in ea parte, & quò adhuc effectum, ualidus dr̃ contractus. videndum est igitur in quo casu talis contractus excuset. Dicunt oẽs, qui ad pau-
19 ca respiciunt, † quòd quælibet causa siue iusta, *a* siue iniusta excusat, per l.igitur, §.1.de liberali causa.& infinita per illum text.congeruntur per Doct.in pluribus locis, maxime in l.3.§ fi.post gl.ibi ff.si quis ius dic.nõ obtemp.& per Papa.in repet.l.si quis maior in 6.q.post notabilia, C.de trans. & Moder. in l.patre, uel marito, col.4. & seq ff.de q.& Ias.in d.l.si qs maior.in 1.col.& in l. qui iuratse.in prin.ff.de iureiu. tamen pro declaratione assumo mihi tex.l. si adulterium cum incestu, §.5.qui incipit, stuprum.cum multis vers.seq.usque ad §.Imperatores, ff.de adul. & ibi habes, ꝙ mulier contrahendo matrimonium errans in iure, ut præsumitur, ẽt cõtra ius gentium excusatur, ut qñ contrahit cum cõsanguineo, ut declarat ibi Bar.col.3. vers.oppono de l.qui contra.post Azo.& magis si contra ius ciuile, puta quando mulier adoptiua nuberet, uel sub tutela.ita intellige uers.incestum.& uers.fratres.& ver.antecedentem.nam si sola.& ibi glo.in verbo, nostri. uersi. uero quia, qui uidetur oppositum dicere, loquitur quando mulier, uolens, & sciens contrahere uoluit.ita gl.ibi, in uerbo, admiserit, quæ dum dicit nolens, uoluit dicere volens, & ita Barto.ibi expressè.colu.2. vers.oppono, & vr̃. Masculus uerò contrahendo matrimonium adhuc excusatur allegando errorem, & signa euidentia erroris, puta, ꝙ matrimonium palam contractum fuit, & eum pœnituit, ut primum rem intellexit, si tñ probet ipsum errorem, ita uersic. idem imperatores, & ibi Bartol.col.ult.uers. ult.dicẽs, ꝙ probatur error iuris ex his qualitatibus, ꝙ palam fecit, ꝙ statim cum fuit sibi dictum dimisit, vbi verò hæc non ostenderet, sed tantum errorem allegaret, mitius tamen puniretur, hoc habetur in versicul. nonnunquam, tamen in minore etiam idem dicitur ibi sicut in muliere, & ita Bartol ibi nota.maxime in dict.uers. vlt.Conclusio est igitur in maribus, & maioribus, ꝙ etiam admittitur talis error datis signis, de quibus supra.uel similibus, etiam, ꝙ essemus in delictis iurisgentium, ut homicidio, furto, incestu, & similibus, & multò magis in delictis, de iure ciuili tantum, & idem est quando etiam ius ciuile esset indubitatum & notorium, sicut est ius naturale, & gentium, & ita declarat Bar.in l.inter omnes.§.rectè.ff. de furt.uersicu. quæro circa uoluntatem iuris.ibi enim loquitur in furto omni iure prohibito; etiam iure naturali, & diuino.& tamen apparet, ꝙ errauit excusatur. Et hoc est, quod voluit dicere Areti.consi.80.colu. 2.dicendo ꝙ causa etiam iniusta excusat, si per euidentes coniecturas ostendatur, quòd induxerit delinquentem. Sic etiam Alexan. in consilio 103.uolu.1.col.pen.uers.& dato, fateor ꝙ nõ sufficit ostendere causam reprobatam, iuxta not.per Angel.& Imol in l.ex consensu §.fi ff.de appell.& Alexand. in d. consi. 103.sed per ostensionem coniecturarũ quod ex illa fuerit motus excusator. Dicamus igitur, ꝙ regula, ꝙ quælibet causa excusat, procedit, quando est reprobata à iure ciuili, non notorio, & indubitato, uel in delictis, quæ sui natura non sunt prohibita, sed in delictis natura eorum reprobatis, vel a iure ciuili indubitato, & reprobato requiritur ostensio, ut supra, & ad hoc facit doctr. Bar. in l dolum, C.de dolo. sic etiam supra dixi, ꝙ sufficit allegatio cõtractus ualidi ad præsumendum, ꝙ gratia illius fecerit, solo contractu allegato, & ostenso, & profecto. Alex. qui vult, in d.cons. 103.ubi supra, ꝙ etiam debet probari, ꝙ delinquens motus fuerit ex causa, quam allegat. loquitur in his delictis, s.reprobatis, & loquuntur prædicta in his, qui committunt incestum sub colore matrimonij, sed si sine colore cessaret omnis dubitatio, quia etiam minores, & mulieres punirentur, ut in tex.ibi, & in l. qui contra, C. de incest.nup.& ita Bar.in d.l.si adulterium, colum.3. versicul.& ideo pro declaratione. in primo membro, & ideo in adulterio non cadit aliqua excusatio. text. est in dict.l. si adulterium, in verbo nam mulieres.loquor tamen quando fit sine matrimonio, l.pen.ff. de adulter.& idem in stupro, & incestu, loquuntur prædicta in eo, qui in iure errauit, sed si in facto, & sine colore aliquo saltem contractus inualidi, quia rem haberet cum nupta, quam credat solutam, & sic de similibus, tunc propter hoc non desinit esse adulterium, si est nupta, & stuprum, si sit virgo vel vidua. Bartol. vbi supra, in versi.& ideo pro limitatione.vbi clarè & cõsideratè Bar. in l.diuus, la prima, ff.de sica.uersi 2.quæro. vbi latè qñ quis plus deliquit in personam,

quàm cogitaret, an attendatur ueritas, aut opinio. in contrarium videtur tex. in c. in lectum 34. quæst. 1. & 2. vbi est casus, quod iuramento suo talis probat ignorantiam, & excusatur. & glo. ibi dicit, quod tunc non est illud delictum, quod vult veritas rei, sed dic, ut dixi, & ad tex. facilis est responsio. Item quę dicta sunt supra de muliere, & minore, quod excusantur, procedunt, nisi matrimonium clam contractũ fuisset, ut colligitur ex prædictis, & posuit Rom. cons. 506. & ibi etiam quid in milite, vnde si casus contingat, quod allegetur nullitas contractus, considerabis dispositionem iuris, & ad illam excusationem adiuuandam adduces decretum, quod tibi ad hoc proderit, quia saltem poteris comparere per procuratorem eo modo, quo supra declarauit, & profecto quanto magis cõsidero, tanto magis videtur ille text. in § 1. in l. si adulterium. ponere gladium ad radi-
20 cem in hac materia. Nam † iuris ignorantia in iure naturali, uel gentium, non toleratur. l. 2. C. de in ius uoc. nec in iure ciuili fundato super ratione naturali, secundum Bal. in leges sacratissimæ. C. de legibus. & Cor. vbi vide in d. l. 2. Nec in iure ciuili indubitato & notorio. iuxta no. per Ang. & Imo. in d. l. ex consensu, §. 1. tamen possunt esse tã apertæ coniecturæ ad inducendam bonam fidẽ, quod penitus excusatur, & nulla prorsus culpa tali potest adscribi, ita decidit, d. §. 1. ut dixi.
21 Vnde † licèt ignorare ius, sit lata culpa, l. latę, ff. de verbo. sign. & l. imperitiæ, ff. de reg. iur. cum similibus, & lata culpa puniatur in delictis natura sui prohibitis, vt supra dixi pro culpa, & sic de leui, & leuissima iuxta per me supra dicta. Tñ potest apparere tãta
22 excusatio, quod † cessabit oĩs culpa propter errorem iuris, & sic euitabitur oĩs pœna. Ita est tex. in d. §. 1. & ad hoc quando ignorantia est sine culpa, quod euitetur omnis pęna cõcludit Abb. in d. c. 2. & facit tex. in cap. 2. de const. in 6. & gl. in l. 1. ff. de recep. in verb. latrone, & adsunt plura consilia, ex quibus apparet, quod ex probabili ignorantia quis prorsus excusatur, quæ allegat Dec. in d. c. 2. col. 3. ver. in gl. fi. & ubi non sit tanta excusatio,
23 sed tamen præcessit contractus † qui allegatur ad sui excusationem factus palã, adhuc, ut dixi, mitius punitur. Cessat enim dolus ex præsumptione, quod palam factum fuerit, & bona fide, & consequenter tantum restat lata, quæ facit ut lex dicat talẽ mitius puniri, & ad hoc est etiam tex. & ibi gl. & Bar. in l. pen. ff. eodem, de adult. Mulieres verò, & minores, ut dixi omnino excusantur, quando palam contraxerunt, ex sola ostensione contractus allegando errorem, sed sine colore
24 prorsus damnantur, ut dixi. Et ideo † si cõtractus etiam reprobatus in delictis de iure gentium excusat tales in delictis iure ciuili prohibitis, non dico indubitato & notorio, sufficit leuior pręsumptio. Et ita intellige, Ange. in l. plagij, C. ad leg. Iul. de plagiarijs quem alleg. Alex. in d. consilio 103. col. 1. & d. per eundẽ Alex. in eo consilio inferius, ubi
25 omnino uide, An † & quando minor, miles, & similes excusentur errore iuris in delictis. Et procedunt prædicta quando per te-
26 stes apparet, quod commisit delictum, sed † si solum per confessionem, utrum excusetur via restitutionis in integrum, vel nullitatis, si sine curatore illam fecit ? iuxta l. clarum, C. de autor. tut. uide Ias. in l. nam & postea, § si minor. ff. de iureiur. col. 2. & Mod. in l. 1. §. fi. char. pen. col. 1. 2. ff. de q. & in l. de minore. in prin. colum. pen. ff. de q. & Pari. de Put. char. 86. in col. 1. vers. ult. in quib. locis generaliter etiam de ipsis minorib. an excusantur, et infra dicam sub titul. de confesss.
27 Et scias, † quod Mediolani habemus statutum, quod minor quatuordecim annis non punitur corporaliter: ex quo statuto si excedit illam ætatem habetur maior. Et ita seruatur, & hoc modo tale statutũ ponderat. Socin. cons. 154. col. 4. videtur ergo cessare difficultas prædicta, an sit minor, vel maior, ubi excedat ætatem prędictam.

Aduerte tamen, quod ad effectum, ut minor non puniatur corporaliter habetur minor secundùm dictum statutũ, præsupposito ẽt quod deliquerit, uerum quo ad pręsumendũ, quod dolosè non fecerit, sed potius ductus ex aliqua causa, in hoc statutum non prouidet, & ideo tunc esset seruandũ ius cõe, et hoc puto uerus, nec discrepat Soc. ubi supra, quini-
28 mo in his terminis loquitur. Vltimo † circa allegatum decretum, quando res habeat originem a contractu, ut non procedatur criminaliter. Notes, quod & si facta hac declaratione iudex maleficiorum remittit causam iudici causarũ ciuilium, secundum consuetudinẽ, tamen ubi re uera maleficium fuit factum, ut in casu l. si socius, ff. de furt. & depositi contractati, & similium, prout declaraui supra, non uidetur, quod sit remittenda, imò retinenda, quia decretum non uult, quod non sit maleficiũ, sed quod eo casu non possit pro-

sit procedi criminaliter. Si ergo est iudex maleficiorum, poterit etiam cognoscere ciuiliter de hoc maleficio. Et vt gustes hanc
29 meam considerationem sciast ꝙ condictio furtiua secũdùm quam tantum agitur ciuiliter pro furto, dicitur tãtum nasci ex maleficio, non ex variis figuris causarum, secundum diuersas glo. ita latè per Ias. §. omnia Instit. de actio. super gl. in verbo, aliis. col. 3. incipien. à glo. hinc est, & ibi est in terminis
30 decisio, †quòd iudex maleficiorum potest principaliter cognoscere ciuiliter, quia illa actio descendit à delicto & maleficio. ita Bald. in l. si pro fure. §. condic. ff. de condic. furti. quem refert Catal. in tract. synd. char. 31. col. 2. August. de Arim. ad Ang. in glo. 3. tract. sui maleficiorum, nisi tamen secundum eum, statutum aliter uellet, uel ultra eum commissio ipsius iudicis, iuribus vulgaribus, hinc etiam est ꝙ si declaretur non posse procedi de aliquo maleficio, non poterit procedi criminaliter, nec ciuiliter, secundum Bal. ibidem. Nec obstat Bar. in leg. interdum, §. qui furem, ff. de fur. qui dicit,
31 † ꝙ iudex maleficiorum non potest cognoscere de restitutione rei furto subtractæ nisi incidenter, cognoscendo de crimine princi-
b paliter. Et est communis *b* opinio etiam si fiat via inquisitionis, ut cõstat ex dictis. Fel. in c. cum oporteat colu. pen. & vlt. de accusa. & per Aret. in c. qualiter, §. ad corrigendum. de accusat. quia loquuntur Bartol. & Doct. quando principaliter tam ciuilis, quã criminalis intentaretur, non quando sola ciuilis. Vsus tamen ut dixi, aliter se habet, & fortè malè, & inconsideratè. Et senatus noster adeo sequitur hunc usum, vt ẽt cum dif
32 ficultate maxima concedat, ut† capitaneus iustitiæ Mediolani, qui solùm est iudex causarum criminalium, possit cognoscere ciuiliter, sicut ipse declaraui inhærendo dicto decreto, non obstante etiam, ꝙ iam ipse sit instructus, & euitentur infinitæ impensæ. Et ex his tantò magis apparet me cum ratione posuisse hunc alium modum procedendi ciuiliter: quia, ut uides, & de maleficio agitur, & coram iudice maleficiorum. & certè prędicta non solùm iuridica uidentur, sed etiam secundum intentionem decreti, in quo etiam loquendo de capitaneo iustitiæ, & alijs iudicibus maleficiorum, dicitur ꝙ ipsi eo casu quo allegatur rem habere originem à contractu, non possint procedere criminaliter, sentientes clarè, quòd ciuiliter possunt agere. Et ita facto fine declarationi decreti, apparet an Placenti. qui super eo tractatu composuit illud benè gustauerit.
33 rit. Non omitto † tamen quòd si pars agit tantum ciuiliter, quia aliter agere non uelit: uel quia non possit, ut in sacerdote, iuxta cap. sententiam sanguinis. ne clerici uel monach. quod ad fisci instantiam iudex potest criminaliter procedere, nè delicta remaneant impunita. Vnus igitur, & idem principaliter non potest, ut dixi, criminaliter & ciuiliter agere, sed diuersi possunt etiam in eodem facto. Et ita latè dixi supra in materia iurisdictionis, circa l. quoties. C. de iud. & l. 1. C. quãdo ciuil. actio. prȩiud. crim. imò una intentata ab uno ab eodem supersederetur in alia ut ibi.

ADDITIONES.

a Iusta l. Seruum quis. §. ait prætor. ff. de acqu. hæred. Roma. cons. 224. Ista scriptura. nu. 4. Hyppol. de Mars. in l. de unoquoq;. nu. 93. ff. de re iud. plenè And. Tiraq. in tract. de pœnis. causa 43. Iul. Clar. senten. lib. 5. § fin. vers. generaliter scias.

b Communis. Idem Iul. Clar. sent. lib. 5. §. fi. q. 2. col. 2. vers. Et hæc quidem. in fi.

Tit. Quomodo procedatur per præcepta.

SVMMAE.

1 *Modus procedendi per præcepta pœnalia est inuentus à malis indicibus, & conceditur à Senatu, ubi magnitudo criminis exposcit, & aliqua suspicio præcedit contra eos qui maleficij arguuntur.*

2 *In criminalibus de iure ad instar ciuilium proceditur.*

3 *Modus procedendi per præcepta pœnalia est à iure prohibitus.*

4 *Præcepta pœnalia à iure videntur approbata post formatam inquisitionem, uel secutam accusationẽ, stante statuto ꝙ contumax habeatur pro conuicto, & confeßo.*

5 *Præcepta pœnalia concedi debent cum causa iusta in genere expressa, non tamen generalissima.*

6 *Præceptum pœnale potest fieri in causa ciuili, in qua tamen possit interuenire tortura.*

7 *Præceptum pœnale ante inquisitionem, vel ac-*

cusationem non ualeat, etiam quòd factum sit, quia iudex uelit reum interrogare.

8 *Præceptum potest fieri reo a iudice, vt compareat sub comminatione pœnæ pecuniariæ.*

9 *Causa legitima in præcepto est ut citatus compareat, quia iudex uult illum examinare.*

10 *Præceptum non debet fieri alicui, ut compareat etiam ut examinaret, nisi præcedat suspicio.*

11 *Mulctari potest, qui præcepto, ut compareret personaliter non paruit, & interdum magis utilis est fisco mulcta quàm pœna, tamen caueant iudices quid agant.*

12 *Præceptum ut quis compareat pro nonnullis concernentibus interesse cameræ, licèt sit admodum generale, tamē sufficit, ut quis mulctetur, nisi compareat, uel se excuset per procuratorem.*

13 *Præcepta sub pœna conuicti, & confessi, etiam stante magnitudine sceleris sunt absurda.*

14 *Præcepto pœnali transmisso si reus compareat, procedendum est uia ordinaria.*

Ixi supra, & declaraui ordinē procedendi, & sex uias iuridicas quibus procedi potest. a Verū quia Mediolani *a* interdum proceditur per pręcepta sub pœna confessi, & conuicti criminis, ideo cogor ēt de his uerba facere. Fuit autem modus hic inuentus
1 † primo a quibusdam malis iudicibus, ut quamuis non posset inquisitio formari, quia indicia non præcederent, tamen ne uia deesset comparandi pecunias, postea visum est non absurdum aliqn̄ pro magnitudine causarum eum modum tolerare, iuxta l. ad bestias, ff. de pœn. cum similibus. & ita ex con-
b cessione tn̄ Senatus, in magnis *b* criminibus seruatur, ubi tamen adsit aliqua suspicio contra eos qui maleficij arguuntur. De
2 iure sine dubio non posset procedi, † quia in criminalibus instar ciuilium proceditur, l. absentem, ff. de pœn. & datur libellus in criminalibus, leg. libellorum, ff. de accus. sicut in ciuilibus, leg. ędita. C. de æden. glo. nota-
3 bilis Inst. de pub. iud. in princ. Et † a talibus præceptis, & comminationibus prohibitum est incipere. dictis legibus, & toto tit. C. cōmina. uel epist. l. 1. C. de execu. rei iud. per glo. Bar. & Doctor. in l. de pupillo, §. meminisse, ff. de operis noui nuncia. Quæ eo minus iuridica sunt, quia continent pęnam omissionis totius causæ, quod reprobatum est cōiter per Doctor. post glo. in l. unica. in gl. fi. ff. si quis ius dicen. non obtemp. continentq; ēt pęnam corporalem, imo uitę amissionē. quę pœna est reprobata contra absentes, l. diuus, ff de pœn. & l. absentem. eodem titulo. Quod tamen uidetur cessare stantibus statutis, quæ ubique reperiuntur, ꝙ contumax habeatur pro confesso, & conuicto, ut per Alexand. post Ioan. And. per eum allegatum in dicta lege unica. super dicta glos. fin. & Bald. in rubr. C. comminatio. uel episto. uersicul. quæro etiam una cum Bu-
4 trigario. Vnde uidetur † quod talia pręcepta stantibus dictis statutis sint permissa quando iam est formata inquisitio vel secuta accusatio: quia tunc cessat fundamentum ꝙ a libello accusatorio sit incipiendum, & ꝙ talis pęna reprobata sit, quia pęna in hoc casu, est approbata a statuto, vt per Bald. & Alexan. ubi sup. & ita intelligendi uidentur Docto. dum dicunt, ꝙ iudex potest præcipere reo ꝙ compareat personaliter, ex causa iusta, puta homicidij, quia vt ipsi asserunt, valent talia pręcepta, & tenetur reus comparere personaliter, vt per Doct. in l. fi. C. de procur. & in l. filiusfamilias, §. diui. ff. de leg. 1. & per Gand. in tit. de citationibus. in fi. Et
5 sufficit causa in genere, sicut dixi: nō autem requiritur, ꝙ dicatur in specie causa homicidij commissi in personam Titij: non tamē sufficeret generalissima, puta pro nonnullis concernentibus interesse cameræ. vt per A-
6 lexan. in dicto §. diui. col. fi. imo etiam † hoc pręceptum valet in ciuilibus cum causa: vbi tamen causa esset talis, ut posset in ea interuenire tortura, iuxta cap. 1. extra, depos. ita Doctor. in d. l. fi. per illam legem. & alias, & per Marian. in tractatum citationis. in uigesimo art. in 15. q. & in c. veniens, el secondo, de accusa. & ibidem per Are. col. 12. versi. &
7 inde est, & † sic videtur ꝙ tale præceptum possit iustificari post inquisitionem, vel accusationem: ante verò, etiam quòd iudex assereret factum, vt reum interrogaret non videtur procedere: tum quia de consuetudine cessat hæc interrogatio ante inquisitionem respectu absentis, quidquid velit ius commune, vt etiam per Are. in gloss. hæc est quædam inquisitio, vers. 4. principaliter, col. 2. Tum etiam quia talis pęna comminata cessat, nisi formata inquisitione, reus sit con-
8 tumax, & hoc clarum esse videtur † si in præceptis comminata sit dicta pœna confessi, & conuicti criminis. sed si absq; ea iudex pciperet ꝙ cōpareret psonaliter pro ve-

ritate

ritate habenda sub pœna pecuniaria, etiam ante omnem processum, videtur ꝙ de iure procedere possint, sed tamen ideo solita non sunt, quia rei eò tunc fugerent, ut per Doct. in l. consentaneum. C. quomodo, & quando iud. & dixi sup. in materia capturæ. Si tamē iudices velint hoc facere, leges non videtur vetare. ꝙ ostendo, quia possunt illi capi, & ideo etiam debent ita posse citari, & quia omnino iustificantur per d. l. fi. cum ibi not. C. de procurat. vt etiam in causa ciuili possit iudex cogere partem, ut compareat personaliter. Et ideo etiam ibi, & vbi supra, con
9 ceditur, ꝙ ualeant talia præcepta, † ut quis compareat personaliter, cum causa tamen, ut dictum est, fieri debent, & causa legitima videtur quando fit, vt ille examinetur iux. l. de minore, §. tormenta, ff. de q. & facit lex, vbicunque, ff. de interrogat. actio. Nulla
10 † tamen suspicione præcedente arbitrarer iudicem pessimè facere: tum quia probationes non sunt sumendæ è domo rei, ut dicam infra in materia examinis reorum. Tunc etiam quia ad aliquem actum iudex deuenire non potest, nisi præcedente indicio, vel suspicione impellente, secundum Ang. in glo. fama publica. in princ. Et ideo ex prædictis tu iudex videris instructus, quonam pacto te gerere debeas, quando non subsunt indicia ad formandam inquisitionem: sed tamē præcedunt suspiciones, & capi reus non potest, quòd si postea comparet facto examine & indicio resultante ad formandam inquisitionem, procedendum est, via ipsius inquisi-
11 tionis. Si † autem non comparet, poteris eū mulctare, & aliquando hæc multa posset esse vtilior fisco, quàm pœna confiscationis bonorum, quæ resultaret ex alia comminatione confessi, & conuicti criminis, ubi reus feuda possideret, & nulla bona allodialia. quia feudum non transit in confiscatione, sed ad filios, vel agnatos regulariter loquendo, ut per Bar. & Alexand. post alios in leg. si finita, §. si de uectigalibus, ff. de damno infecto. Curt. in tractat. feud. in quinta parte. Condemnatio verum pecuniaria exigitur in fructibus ipsorum feudorum. ut no. in d. §. si de vectigalibus. Non deueniat tamen iudex ad talia præcepta propter hunc finē, quia esset minister diaboli, sed causa veritatis eruendę, ad hoc, ut maleficium non remaneat impunitum. Non omitto etiam
12 † quòd quamuis præceptum non esset iustificatum, quia solum diceret pro nonnullis concernentibus interesse cameræ: attamen posset mulctari, si non compareret, saltem per procuratorem ad se excusandum, uel si non appellaret, vt per Gand. in ti. quid sit agendum reo absente, & contumace. & Marian. in dicto articu. 20. colum. 3. uersicu. ego arbitror. Concludo tamen in omnibus prędictis dubitationibus, quod hęc pręcepta sub pœna pecuniaria, & sub pœna confessi, & conuicti criminis, ante accusationem, & inquisitionem sunt prohibita, quia datus est certus modus procedendi etiam in criminalibus atrocissimis, in quo modus iste non reperitur. Et hoc patet in text. in extrauaganti, ad reprimendum. ex his, quæ dicit Barto. ibi, in uerbo, accusatio-
13 nem. & per omnes Docto. tractantes † quot uijs procedatur in criminibus, post vero accusationem, uel inquisitionem de iure communi licita sunt præcepta pecuniaria ex causa. De iure autem statutario, & attenta consuetudiue quòd contumax habeatur pro confesso, & conuicto, non sunt licita, sed si sunt contumaces condemnantur iuxta formam statutorum, & consuetudinis. ita Barto. in l. pen. versi. circa istam lecturam, ff. de quæst. inoleuit tamen abusus maximus in hoc dominio, quòd non solum ex post conceduntur hæc præcepta, uerumetiam ante, imo etiam hoc mane fuit ordinatum, quòd licet quidam fuerit damnatus pęna capitis uocatus per talia præcepta, & in casu in quo solum pęna capitis imponebatur, tamen post condemnationem uocaretur sub pœna pecunaria, quod tantum magis uisum est mihi absurdum, quia ille confessus fuerat crimen per procuratorem. nec omitto quòd, & si Senatus concedat iudici, ut procedat per præcepta non existentibus indicijs ad procedendum secundum modos de quibus supra. Tamen in reliquis non est recedendum a iure, & sic est procedendum ad pęnam confessi, & conuicti criminis, nō pecuniariam, iuxta formā statutorum, & generalis consuetudinis.

ADDITIONES.

a Mediolani. Vt in nouissimis constitutio. in tit. de accus. §. omnibus.

b In magnis. Iul. Clar. sentent. lib. 5. §. fi. q. 31. uers. Item quæro nunquid possit iudex.

Titul. de Mulctis.

SVMMAE.

1 *Pœnæ, & mulctæ differentia.*
2 *Appellatio a mulcta admittitur, ubi a comminatione fuerit appellatum.*
3 *Appellari potest a comminatione, quando iudex modum excesßisset.*
4 *Appellari potest etiam a pœna, quando arbitrer modum excessisset.*
5 *Appellatio a mulcta, licèt Mediolani concedatur, tamen ad Senatum recurritur, qui quotidie mulctas indebitè irrogatas infringit.*
6 *Mulcta ex contemptu irrogatur, sed transmittitur secūda citatio ad allegandū quare &c. nisi a principio dixisset citatus se nolle uenire.*
7 *Citatio prima sufficit quo ad misßionem in possessionem, hoc est pœnam intrinsecam, vbi citatus sit contumax.*
8 *Citatio prima sufficit, ubi iudex in ea comminatus eßet mulctam, licèt ex obseruatione semper fiat noua citatio.*
9 *L. eos. C. de modo mult. non seruatur hodie.*
10 *Mulcta non debet eße maior precio causæ, nisi in magna causa, & enormi, & delicto inconsueto.*
11 *Andreas de Isernia occisus fuit a quodam barone Gallo, contra quem tulerat sententiā.*
12 *Mulcta potest excedere modum in causa criminali.*
13 *Mulcta insolita dicitur iniusta.*
14 *Mulcta potest a iudice remitti ex causa paupertatis, licèt Mediolani de consuetudine sua propter ordines litteræ impetrentur a Senatu quod ponatur inter miserabiles, facta fide de miserabilitate.*
15 *Mulctam imponere poßit omnis iudex?*
16 *Materia mulctarum quib. in locis tractetur.*
17 *Modi cogendi inobedientē, ut pareat præcepto.*

Voniam vero ex cōminatione pręceptorum reo contumace iudex deuenit ad mulctam, ut proximè dixi. ideo de ea aliquid dicendum est succin-
1 ctè tamen. Et † primo scias esse differentiam inter pœnam, & mulctam, l. aliud, §. 1. ff. de uer. sig. & l. si qua pœna. eod. & inter cęteras est hoc, ꝙ a mulcta etiam appellatur, a pęna nō, d. l. si qua pęna. quod intellige, nisi mulcta ex uera contumatia processisset, secundū Doc. communiter in l. sancimus. C. de iu. per reg. l. properandum, §. cum autem eremodicium. C. de iud. & secundum decreta nostra Mediolani, uel melius secundum consuetudinem, per quam in hoc dominio Mediolani a mulcta non potest appellari. Admitti-
2 tur tamē † appellatio a mulcta, eo casu, quo a comminatione mulctæ fuit appellatum, tanquam mulcta processerit indebitè, & nulliter pendente appellatione a comminatione, iuxta totum tit. nil no. appell. pen. &c. non solum. de appel. in 6. Et de iure etiam a comminatione mulctę appellatur. cap. cum cessante. de appel. & ibi latè Docto. maxime Peruf. ꝙ procedit de iure canonico, & etiā de iure ciuili, ubi non posset appellari a mulcta, vt in dominio nostro, ut dixi, quia parit præiudiciū irreparabile per ipsum grauamen, si expectetur, secundum Bald. in l. si qs prouocatione. C. de appell. & ibi Sal. & late, & notabiliter Bald. in rub. C. commin. uel epist. col. 2. ubi etiam dicit, ꝙ non est necesse ut iudex inhibeat ꝑꝑ periculum quod est in
3 mora, & alia † ratione posset appellare a cōminatione, qn̄ iudex modum excessisset, iuxta l. ab executione, C. quor. appel. non recip. & ad cognoscendum, uide tex. in leg. eos C. de mo. mulct. & quę dicam infra in versi.
4 scias etiam tertio. imò † etiam potest appellari a pęna, ratione excessus in arbitrando, iuxta not. per Bar. in d. l. si qua pœna. in uer. vlt. & Fel. in c. pastoralis, col. 8. de exceptio, ꝙ in c. superbis, colu. 5. & seq. de accus. Ve-
5 runtamen † licèt in dominio nostro non appelletur a mulcta, recurritur tn̄ ad Senatum iuxta auth. quæ supplicatio. C. de prec. Imp. offe. & ex autoritate attributa Senatui in eadem erectione. & ideo quotidie infringuntur mulctę indebite factę, & eo in casu licèt ex eadem erectione disponatur ut ipsi iudices mulctam soluant, tamē male est in usu. Tempore uero ducis Ludouici, qn̄ mulcta erat indicta, & ad camerā trāsmissa, amplius Senatus se non intromittebat, nec etiam apponebat manum ad cōcedendas litteras magistratui extraordinario circa reuisionem, & ideo oportebat recurrere ad ipsummet
6 ducem. Secundo scias, † quòd licet ex contemptu sequatur mulcta, ut dictis legibus, tamen ex sola citatione, ubi non compareт, hæc non prouenit, sed requiritur alia citatio ad allegandum, quare, & c. l. 2. & ibi Bar.
a & communiter *a* Doct. ff. si quis in ius uoc. non ier. & Doctor. in capit. 1. de iudic. quod non procedit, quando citatus dixit, Nolo uenire, & sic in notorio contumace, inxta cap. uene-

uenerabilibus,§.secus. de sent. excom. in 6. ita Abb.in d.c.1.col.9.& est cõis opinio in eo.c.ubi uide Doc.maxime Are.in uer. prima conclusio,licet Bar.in l.unica.ad fi.prin. uideatur tenere, ꝙ etiam hoc casu requirat noua citatio. Sic ẽt ponderat, & uř tenere Dec.& D.And.Po.ibidem, tamen nihil est, quia Barr.locutus est ad differentiam alieni iudicis,præsupponens coram eodem iudice interuenisse interuenienda. Et si dicas, Potui habere tamen excusationem: respondeo ut per Aret.ibid.in d.uers.prima conclusio. Et secundum prædicta intellige Ias. in d.l. unica,§.fi.col.antepe.post Ang.cons.8.dum dicit, ꝙ ad hoc ut quis possit mulctari[a], requiritur uera contumacia, qui intelligitur uel qñ primo citatus dixit, Nolo uenire,uel non uenit ẽt ad secundam citationem, iuxta d.l.2.si quis in ius uoc.nõ ier.quia utroq; casu uerus contumax habetur saltem quo ad hunc effectum mulctę.Item procedit cõ
7 clusio supradicta,† vt non sufficiat unica citatio,quò ad pœnam extrinsecam, sicut est mulcta:secus quo ad intrinseccam:quia sufficit unica citatio: puta, quò ad missionem in possessionem,uel sententiam ferendã,ſm Bar.in l.desertorem,ff.de re mil.Abb. & cõ muniter alios in eo.c.1.Item non procedit
8 conclusio supradicta,ubi † iudex esset comminatus mulctam,quia tunc unica sufficit, sed tantum procedit,vbi simpliciter esset citatus ad se defendendum,ſm Bar.in l.impuberibus,ff.de susp.tut. & Alex. in d. l.unica ad fi.pri.uideo tamen semper seruari, ꝙ etsi adsit comminatio mulctæ, tamen fit alia citatio.Si tñ citatio contineret,ꝙ aliquid daretur,uel fieret,non dico ꝙ ueniret,tunc sine noua citatione non posset mulctari, ſm Alexan.ibid.Sed,ut dixi,etiam ꝙ contineat tm̃ ut ueniat:& adsit comminatio,ex obseruatione fit noua citatio.Tertiò,scias etiam, ꝙ habemus legem singu.quæ declarat usq; ad quam summam possint iudices mulctare,l.eos.C.de mo.mul.quæ tamen procedit, quando iudex nullam pœnam expressit in præcepto.Ita declarat Ias.post alios in d.l. unica.in 2.no.non seruatur tamen de consue
9 tudine † d.l.eos.ut per Alex.consil.35.incip. uiso.in 2.col.in 2.uol. contra tamen prædictam limitationem,potest teneri, per d. l. si qua pęna,in fin.& per regul. cum quid uno modo est prohibitum.de regul.iur.in 6.Ad-
10 uerte tamen,† quia iudex non debet impo
b nere mulctã maiorem *b* precio causæ. Dictum est singulare Salyc.in l. 2. C. de spor. quod dictum redditur periculosum,ex quo pro contumacia alicuius potest imponi pœna confiscationis bonorum,ut dicunt Bal.& plerique alij in c.2.de test.cog. Quod tamẽ intelligunt And.de Iser.& Matth.de Affl. in tit.quæ sint reg.in uers. condẽnatorum. in 4.col.in vsi.feu.ex magna cã,& enormi, & delicto consueto,prout contingit ſm di-
11 ctum Affl.in morte ipsius † And.de Iser.qui fuit occisus gladio a barone quodam Gallo, dum reuerteretur a loco,in quo sententiam contra Gallum pronunciauerat. Item ad-
12 uerte,† quia in causa criminali potest iudex excedere modum.Martin.Laud.in tit.de fisco.conclusione 103 allegat cons.Old.Habemus ẽt decretum nos Mediolanenses comitis Vir.concedens iudicibus potestatẽ mulctandi etiam ultra terminos,& fines iuris.
13 Aduerte ẽt,† quia si est insolita,dicitur iniusta,& non sustinetur ſm Angel.in l.fi.C. de can.lar.lib.10.& Ias.in d.l.unica,§.1.ubi ponit requisita ad ualiditatem mulctæ.Quar-
14 to scias † ꝙ de iure ex causa paupertatis,etiã sine fisco,iudex potest apponere manum ad
c illam remittendã. *c* Bar.in l.illicitas,§ fi.ff. de off.præsid.Alexan.in l.imperium. col.7.ff. de iur.om.iu.& Are.in gl. qui iudex uidens ꝙ inquisiti non comparent.col.5. circa fin. Tñ stantibus ordinibus nostris,siue consuetudine,ut dixi,non posset. Concedit tamen Senatus litteras super hoc quotidie ad instantiam horum,qui dicũt se pauperes,imo miserabiles,ut fide facta de miseria, ponant inter miserabiles,præsupponens extare ordinem ꝙ eo in casu mulcta remittatur. etiam
15 esset uidendum,an † omnis iudex mulcta reposit? In quo uide Ias.in l. vnica, ff. si quis ius di.non obtem,in pri.col. pen. qui ponit
16 regulam,& fallentias.Reliqua † uide in d.c. 1.de iud.& in d.l.2 ff. si quis in ius voc. ier. & per Host. qui facit in summa sua titulũ pręcipuum de mulcta.& per Doct.maxime D.Matth.de afflict.in titu.quæ sint regalia in uersic. mulctarum. ubi late. *d* Vltimo
17 scias,quòd mulcta † est vnum remedium,ut inobediens careat d.l.vnica. Aliud, uero est detrusio in carcerem,& aliud,si pręcipiatur sub bãno aliquo,& denegetur ei iurisdictio, & aliud,si diruatur sibi domus,item mittatur aduersarius in possessionem. Hæc per Alber.in l.cum eo.ff.ad legem Iuliam de ui public.

ADDI-

ADDITIONES.

a Communiter. Idem Rolan.conſ.47.nu.6.li. 2.Nicel.ſuper Concord. gloſ.ca.325. & Iul. Clar.ſentent.lib.5.§.fin. quæſtio.44. veruntamen ſcias.

b Mulctam maiorem. Quod iudex non poſſit mulctare in tota cauſa, vel totius cauſæ ualore, aliàs illa dicatur nulla, & iniqua, facit tex.in l.1.§.ult.ubi gloſ.in uer.quod intereſt.ibi, Et datur non in intereſſe, ſcilicet totius cauſę ff.ſi quis ius dicen.non obtē. & conſ.3.Bene.Plot.nu.7.infra citando.

c Remittendam. Vel in totum, vel minuendam iuxta tex.in l.eos.in fi.C.de modo mulcta.& iuxta comm.opin.prout per Mench'a cā contrcuer.Illuſt.c.24.nu.15. ac Clar.ſen. lib.5.§.fi.q.95.uerſ.hęc autem omnia.

d Vbi late. Et latè in conſ.3.Bened.de Plot. Doct.antiquus,cuius conſilio ſubſcribit Bal. & illud conſ.Bened.incip.Illuſtriſs.eſt poſitum inter con. crimin. diuerſo.tomo 2.ubi tractantur modi annullandi mulctam.

Tit. de Citationibus.

SVMMAE.

1 *Citatio trina requiritur in criminalibus, prout in ciuilibus, uel una pro omnibus, & ubi tractetur materia citationum criminalium.*

2 *Citatio trina requiritur etiam ad annotationē bonorum.*

3 *Citatio una, quod ſufficit pro omnibus, vbi tres requiruntur.*

4 *Citatio prima quæ fit in criminalibus, fit ad componendum mœſtos pœnatos, & habet triginta dies ſicut etiam aliæ duæ.*

5 *Annotatione facta quid fiat.*

6 *Bannum hodie ſuccesſit loco annotationis.*

7 *Peremptorium banniendi tranſmitti debet ante bannum.*

8 *Peremptorium adeo neceſſarium eſt, ut ſi delinquens ſit in carcere, ſententia ante eius faciem legatur.*

9 *Citationes debent fieri mandato iudicis.*

10 *Citatio non debet fieri niſi ad inſtantiam partis.*

11 *Capi poteſt ſine iudice, qui reperitur in flagrāti crimine.*

12 *Capi non poteſt quis à nuncio prætoris, niſi oſtendat licentiam in ſcriptis.*

13 *Citationes ſi malè fiunt, corruit totus proceſſus.*

14 *Citationes an poſſint per principem tolli.*

15 *Citatio ualida requiritur ad hoc ut inquiſitus poſſit poni in banno.*

16 *Citari debet reus ubi degit, & perquiri ubi requiratur, aliàs ſufficit ad domum citatio.*

17 *Citatio ubi debeat quò ad bannū fieri remisſiue.*

18 *Citari non poteſt reus in domicilio in quo erat tempore commiſſi delicti, ſi poſt delictum mutauit, de iure ciuili, Mediolani tamen poteſt, propter ſtatutum.*

19 *Citatio tranſmiſſa ad locum primi domicilij, in quo reus deliquit, ualet ſi ibi reperitur aliàs non.*

20 *Citare poteſt iudex domicilij reum, non ſolum in domicilio præſentem, ſed etiam exiſtentē in alia iuriſdictione.*

21 *Citatio in loco delicti ualet ſi ibi reperitur, & ad omnē ſpeciem condēnationis proceditur, ſi uerò nō reperitur, non ualet citatio extra territorium facta per nuncium citantis, quo ad bona exiſtentia extra territorium, ſed per literas ſubſidiales ualet quò ad omnem ſpeciē condemnationis.*

22 *Citatio in loco delicti quomodo fiat Mediolani.*

23 *Citare poteſt iudex extra territorium delinquentem per ſe ipſum, vbi iudex requiſitus per literas noluit parere literis.*

24 *Citare poteſt Papa uel eius legatus in terris Imperij, & Cæſar in locis infeudatarij, & unus iudex in iuriſdictione alterius iudicis quando ſub eodem principe ſunt abſq; literis ſubſidialibus, licèt hoc ultimū nō ſeruetur.*

25 *Citare poteſt præſes duarum prouinciarū exiſtens in una exiſtentē in alia diſtincta.*

26 *Citare poteſt præſes unius prouinciæ non alius officialis, exiſtentem in alia prouincia alterius præſidis, quæ tamen ſit ſubdita eidem principi, licèt ſint diſtinctæ prouinciæ, & dominia, abſque litteris ſubſidialibus.*

27 *Citatio extra territerium tranſmiſſa non ualet etiam ſi iudex alterius territorij conſentiat, ſed requiritur conſenſus citati.*

28 *Citatus nulliter ſi compareat, & reſpondeat inquiſitoni poteſt condemnari.*

29 *Citationem uerbalem licèt interdum iudex extra territoriū facere poſſit: realem tamen uel perſonalē nunquam pōt. ſi tamen cœpiſſet, & pcederet, ac damnaret, ualeret ſententia.*

30 *Citari, & conueniri in foro originis poteſt quis ſi ibi reperiatur aliter non. Et differentia inter originem paternam, & propriam.*

31 *Subditus originarius non eſt propriè ſubditus, nec poteſt in loco originis inuitus conueniri, niſi ibi reperiatur.*

31 *Conuerſa-*

32 *Conuersatio diutina in aliquo loco an afficiat ut quis possit tibi conueniri, sicut in loco domicilij.*

33 *Forū quis sortitur, ubi res sita est, etiam quod ibi non reperietur, ubi de uiolentia in re & turbata possessione agitur. Et quo ad missionem in possessionem, non quo ad diffinitionem in re, & districtionem personalem.*

34 *Vagabundus ubique citatur.*

35 *Bannitus ex vno delicto non potest conueniri ex alio delicto, pro quo nō est bannitus in loco a quo bannitus est nisi dato saluocōductu.*

36 *Bannitus qui citatur in loco a quo bānitus est dato sibi saluocōductu, debet illum publicari facere in loco, in quo citatur, nè fortè offenderetur.*

37 *Qui non tenetur comparere, non tenetur etiam uenire sub saluoconductu, & quomodo intelligatur.*

38 *Bannitus in uno loco non potest in eodem loco banniri.*

39 *Saluusconductus non potest concedi per iudicem iam bannito, sed accusato, uel aliter reo criminaliter delato bene potest.*

40 *Sententia absque citatione fieri non potest contra extorrem ac rebellem ciuitatis, in qua ferenda est sententia, ut dicatur illi præiudicare, sed statutum in eius præiudicium fieri potest.*

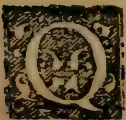
41 *Citari de consuetudine non solet offensus, ut ueniat ad accusandū ante formatā inquisitionē.*

42 *Capi an possit quis pendente termino citationis transmissæ ad respondendum inquisitioni, remissiuè.*

43 *Citari debet accusator, & syndicus fiscalis ad singulos actus in criminalibus, sicut in ciuilibus citatur reus.*

44 *Materia citationum in criminalibus ubi, et per quos tractetur,*

45 *Citandus est offensus ad contradicendum, quidquid vult, antequam iudex reum absoluat, aliàs absolutoria non præiudicat offenso.*

Via quomodocunque de maleficijs cognoscantur, debet reus citari, operæprecium est uidere de citationibus faciendis. Et dic, † ꝙ sicut in ciuilibus pars citatur, ita in criminalibus, lege absenté, ff. de pœnis, & l. inter accusatorem, & ibi omnino est uidendus Bart. ff. de pub. iud. & in l. si accusatoribus. C. de accus. & in leg. qui crimen. C. qui accus. non pos. & per Marian. in tract. citatio. in 20. artic. 25. q. & per gloss. Inst. de pub. iud. in princ. Et ideo sicut in ciuilib. requiruntur tres citationes, vel una pro omnibus a scilicet. l. ad peremptorium. cum similibus, ff. de iud. Ita in criminalibus, ut per Gand. in titu. de citat. & Marian. ubi supra, & Ang. in d. l. ad peremptorium, ubi col. 2. dicit, quòd etiam † ad annotationem bonorum requiritur hęc trina citatio. Et ita Salic. & alij in l. 1. C. de req. reis. & Bald. in c. 1. de milit. vasal. qui cont. est. Ad alios † uero actus sufficit una, ut declarat Alex. in l. de vno, ff. 1. de re iud. Et vbi requiruntur tres, sufficit vna pro omnibus, ut per Fely. in cap. consuluit. de offic. del. col. 5. & Alex. in l. contumacia, ff. de re iud. Et scias, ꝙ † prima citatio, quę fit in criminalibus, habet triginta dies ad componendum mestos penates. Ita Marian. in dict. q. uers. & scias. vbi uide. quia declarat, qui sint isti mæsti penates. & Salyc. in l. 2. C. de exhib. reis. pariter, etiam aliæ duæ habent singulæ triginta dies, ut dicit Salyc. in l. absentem, C. de accus. uersic. quęro qualiter accusatus sit requirendus. Saly. & alij in l. 1. C. de req. reis. uide quæ dicam infra in tit. de sent. col. 1. 2. si uis benè intelligere quę hic dixi. Et † facta annot. bonorum. iuxta totum tit. ff. & C. de requir. reis. dic quòd requiritur eius notificatio, qua facta, habet reus annum ad recuperandum bona, & ultra non auditur, l. 1. ff. eo. ubi quòd hæc notificatio fit per ędicta, & per litteras subsidiales, & ꝙ a die dictæ notificationis incipit ille annus currere, non autem a die annotationis. Et aduerte, ꝙ tam Bart. in d. l. 1. in fi. quàm alij in l. 1. C. eo. uolunt, † ꝙ loco huius annotationis hodie successerit bannum, ideo prædicta circa eius materiam erunt satis utilia. Et † de citatione peremptorij ante bannū, uide Ang. in gl. qui iudex commisit præconi, ꝙ banniat. ubi dicit, ꝙ & si de inde requiratur tñ de consuetudine nō fit. quod totum dicit ꝓcedere ex ui statutorum, & benè loquitur. Sed tñ à pauco tempore citra sub capitaneo iustitiæ Mediolani eo autore transmittūtur peremptoria banniendis ante bannum, quod laudo, quando post lapsum terminum octo dierum interuenit magnum tempus ante condemnationem. Addit ibi Aug. de Arim. adeo uerum esse, ꝙ † requiritur citatio per emptoria ante sententiam criminalem, ut si reus sit in carcere sententia ferri debeat ante eius faciem, & ꝙ ita seruat totus mundus. Allegat Ang. & Bald. ut per eum. Et ꝙ ante

ante bannum requiratur peremptorium, patet, quia summus Pōtifex, & Imperator possunt contra absentes procedere, etiam non obstante l. absente, ff. de pœn. & tamen requiritur citatio, uulgat. cap. pastoralis. & uide omnino Marian. Soc. in hoc articulo de cita. peremptoria ante sententiam criminalem, & quid seruetur in practica in c. qualiter, & quando. el secundo. 11. artic. princ. in 97. q. ver. sed quęro circa prædicta.
9 Et † citationes
b quę fiunt, debent fieri mandato iudicis b tam verbales, quàm reales, l. neminem, C. de exhib. reis. ubi Bart. notat. & rationem vide per Iason rubri. C. de æden. colu. 1. ad idem tex. in c. j. de iud. vbi late per Are. & alios, & an prę sumatur facta commissio. Eodem mō
10 nulla citatio debet fieri † sine partis instantia, vt generaliter in quolibet actu uult glo. in l. sancimus. in ver. contumaciam, Cod. ad Treb. & in specie de citatione peremptoria Bar. in l. si finita, §. Iul. col. 2. & ibi Alex. ff.
11 de dam. inf. Quando † tamen quis reperitur in fragranti crimine, potest capi sine iudice, secundum gl. in d. l. neminem. quam vide, quia ponit alios casus. Sed vide qūo intelligatur Marian. in trac. de citat. uer. 2. colu. 2. in 4. princ. art. Alius est casus, secundum gl. ibi debitore fugiente, de quo etiam per Marian. ibidem, & ad d. l. neminem. & ad prædicta, & quòd prę sumatur in dubio etiam quo ad instantiam partis, uide Marian. in d. trac.
12 in 6. art. princ. Adde prædictis, ꝙ † nuncius prætoris non potest aliquem capere, nisi ostendat licentiam in scriptis. Ias. in l. cū proponas. la prima. col. 2. C. de pactis. ubi uide etiam quid de missione in possessionem.
13 Sed † necessarium est scire, in quo loco fieri possint hæ citationes, & in hoc consistit tota vis materię, quia si male fiunt, totus processus corruit, ex quo sunt de ordine iudicij. c. 1. de causa posse. & propriet. & hoc etiam si sit processus principis. clem. pastoralis. de re iud. Bal. post gl. in l. fi. C. de legibus Marian. in tract. citatio. in 20. art. in 25. q. & per Soc. in cons. 264. colum. antepe. maxime ubi considerat plures casus in hac materia. Et facit ad confirmationem, ꝙ minus est credendum principi circa suppletionem processus in crimine rebellionis, quàm in aliis delictis, ut probat tex. loquendo de citatione Imperatoris in d. clem. pastoralis, colum. ult. verś. nec prædicta, & ibi Doct. & per Ancharan. in cons. 27. colum. fin. Et videnda sunt
14 circa id, † an princeps possit tollere citatio
c nes, c & defensiones, quæ scribuntur per Cur. in cons. 46. ad finem primæ par. in 2. p. in̄ fiua, & in specie ad propositum, ꝙ citatio sit necessaria, ne ꝓcessus corruat. Scias Bal. dicere in l. 1. in fi. ff. si quis ius dicen. non ob
15 temp. ꝙ † ad hoc vt inquisitus possit poni in bāno, reqritur, ut fuerit legitime citatus, non obstante etiam, ꝙ statutum uel decretum diceret, ꝙ contra banna non possit opponi de iniquitate, & nullitate, per no. in d. cle. pastor. de re iud. Ita Marian. post Nel. in c. qualiter, el secundo. in 11. art. q. 74. uersic. quo ad ſm membrum. Ang. cons. 259. Aret. cons. 165. Oldr. cons 53. & Rom. in consil. 477. Et fundamentum est, quia princeps nō potest tollere citationē, & minus in grauioribus quàm in leuiorib. vt dictū est. Et quo
16 ad q. propositam vbi † debeant fieri citationes. Scias, ꝙ text. in d. l. . . ff. de req. reis. clare sentit, ꝙ ultra citationem per ædicta, etiā per litteras fieri debeat, ubi degit reus. Et sic vr̄, ꝙ non sufficiat citare eum ad domum, nisi hoc etiam fiat ubi reperitur, & sic perquiratur, & sibi detur. Ita Gand. in tit. de citationibus. ultra quem, ita vr̄ dicendum, q a citatio debet fieri ad personam, & non ad domum, ut omnino sciat citādus, ꝙ citatur; & ubi non inuenitur, debet perquiri procurator, & neutro inuēto, tunc sufficit ad domum. Ita gl. in c. causam. de dol. & contum. & probatur in l. 1. ff. de liber. agnoscend. & ita Bar. in l. 1. §. ait prętor. ff. de dam. infect. Tn̄ ꝙ sufficere videatur citatio ad domum, vr̄ tex. in d. §. ait prætor, & in criminalibus ita Bar. & Imo. in d. l. inter accusatorē, ff. de publ. iudi. & Angel. in gl. iudex commisit, ꝙ Caius prædictus, & alij inquisiti citarentur, col. 6. Nolo vlterius disputare hanc quæstio
17 nem, † quia practica est, & statutum, ut sufficiat ad domum. Et ita etiam Gand. & Marian. ubi supra. Si tamen in iure volueris te pœnitus explere uide Doct. in eodem. §. ait prętor. & Marian. in tract. citationum. in 17. art. in 2. q. uersic. circa septimam speciem, & omnino Salic. in l. absentem. C. de accusat. col. 2. qui optime rem considerauit. Vnde distinguit, & ſm eius considerationem etiā de iure loquendo, quia ipse loquitur in annotatione. Idem posset inferri arguendo ad bannum, ut sufficiat, quò ad primum bannum, non quo ad secundum: & multa in alia materia citationis, quo ad bannū, uide per Marian. in d. c. qualiter. art. 11. in d. vers. quo ad tertiū membrū. ubi per plures colūnas,

nas, loquendo tamen ferè semper post Nellum in tractatu bannitorũ. Et prædicta, ubi
18 non † mutauit domicilium: Si uero mutauit, & iuit in aliam ciuitatem, uel dominiũ habitatum, an attendatur primum uel secundum domicilium? Vide tex. in l. 2. C. de iurisd. om. iu. qui clarè uult, ut ita possit conueniri in primo domicilio mutato, sicuti in secundo, si tpe primi contraxerat, uel delinquerat. Et ita Bar. ib., & consequenter ēt q alibi deliquisset, uel contraxisset, de qua l. 2. uide Alex. in l. cum quædam puella, col. 1. & 2. ff. de iurisd. om. iud. Are. in cons. 236. colu. 2. & 3. & in c. proposuisti. de foro compet. & ultimo Marian. Soc. in c. fi. eodem, de foro cōpet. uersic. decimo principaliter quæro quis sit effectus mutationis domicilij. Vbi tandē concludit post Are. Bart. non dicere ueritatem, & uerum non esse q pro delictis uel cōtractibus extra domicilium commisis, qđ postea mutatum est, possit ibi conueniri, nisi fuisset præuentus saltem citatione, per d. c. proposuisti. & in d. l. cum quædam puella.
19 Sed si in loco primi † deliquisset, tunc essemus in foro delicti absque aliquo speciali, quia, si ibi inueniretur, posset conueniri, & aliter non, ut optime Marianus in dicto uersic. in principio quęstionis. Hęc tamen quęstio sopitur per statutum in criminalibus, ubi dicitur, requiratur, ubi domiciliũ habet, uel habere consueuit. Et ad prędicta adde,
20 † quod quando quis sortitur forum, ratione domicilij, quod iudex potest nō solum eum citare pręsentem in eo loco domicilij personaliter uel ad domum sicut supra conclusi, sed ēt absentem in alia iurisdictione per nũcium suum. Ita Bar. in extrauaganti, ad reprimen. in verbo, per ædicta. ibi, sed certe primum membrum, & omnino Marian. in d. c. fin. versicu. tertius effectus est. & Aret. consi.
21 136. column. 2. Et uolunt Doctores, quòd hanc citationem possit facere quo ad omnem speciem condemnationis. Sed quando sortitur forum ratione delicti, tunc iudex, si inuenit delinquentem in loco, & eum citat postea procedit aduersus eum quo ad omnem speciem condemnationis personæ, & bonorum: si non inuenit eum, non potest citare per nuncium suum extra territorium quo ad bona quæ ibi habet, sed per litteras subsidiales ualet citatio, quo ad omne effectus, bonorum, & personæ. Ita Marian. in c. postulasti, char. 2. col. 3. & uers. quo ad 5. de foro comp. ubi omnino uide, & est textus clarus in clem. pastoralis, uers. nos quoque de re. iu. & ita pro absoluto habet. Are. cōs. 58. uers. 2. respondetur. Est uerum q hæc in
22 practica non seruātur, quia † statuta prouidenti c. mmisso delicto quomodo fiant citationes, & nostrum disponit, q fiant in loco delicti, & in certis locis publ. per ædicta. Et uide ad practicā textum, in c. Rom. §. contrahentes. de foro comp. ubi textus uult, q quo ad bona rñ, forum rōne contractus operatur, ubi citatio fit autoritate iudicis fori, & per nuncium suum, aperte sentiens q ubi per litteras subsidiales citatio fieret, q procederet quo ad omnem effectũ. De quo per Marian. in c. delicti. de foro compet. & Moder. in eodem, §. contrahentes, & in l. hę
23 res absens, §. 1. ff. de iud. Et † si iudex, cui scribitur, nolit parere tunc quo ad omnem effectum potest citare per semetipsũm. Ita Bar. in d. uerbo, per ædicta. in uers. sed quid si iudex nolit citare. & Are. in d. cons. 58. uer. amplius. in quo tñ uide Mar. in d. c. postulasti. in uerbo, quo ad secundum. Est alius casus,
24 † in quo extra territorium quis citatur per iudicem directum sine litteris subsidialibus. Qñ summus Pontifex, uel eius legatus uult aliquem citare in terris imperij, quia directe pōt mittere nuncium suum. Ita Bart. in l. 1. §. 1. ad fi. ff. de requir. reis. & clarius in d. uers. per ędicta. Are. in d. cons. 58. col. 1. uers. 1. Et ratio est, quia habet iurisdictionem, saltem habitu, in terris imperij. Et propterea in dominio nostro Mediolani subdito uni dño tm̃, pōt unus officialis, directè citare in iurisdictione alterius officialis eiusdem domini, secundum Doct. ubi supra. Quod ultimum tamen non seruatur. Sic ēt quemadmodum summus Pontifex, uel eius delegatus pōt citare directè in terris imperij, rōne allegata, ita econtra Cæsar, uel eius delegatus citare pōt directè, non solum in territorio sibi immediatè supposito, sed ēt mediatè puta, in loco infeudato, ut Mantuę, Regij, Montisferrati, & in infinitis alijs locis: quia in eis non caret omnino iurisdictione. Et ita probat tex. in d. cle. pastoralis. de re iud. Vbi summus Pontifex infringit citationem Imperatoris, quia facta fuit in loco infeudato ab ecclesia. Et hoc non fuisset, ubi locus esset infeudatus ab ipso Cæsare. Et ita Are. cōsil. 58. col. 2. uers. 1. Nisi tamen obstaret amplitudo priuilegij, iuxta c. porro, de priuileg. Credo tamen contrarium, re diligentius cōsiderata: quia dominus directi non potest quo-

quoquomodo se impedire in iurisdictione utilis, ubi nec ét habitu, habet iurisdictioné, iuxtà consil. Cur. iun. secundum. Nec obstat clemen. pastoralis. quia loquitur in fortiorib.
25 terminis, & nõ decidit id, quod dixi, & ideo D. Gonzaghæ non patiũtur tales citationes fieri à delegatis. Cęsaris. Est alius casus, † qui ex prædictis redditur sine dubitatione, qñ quis esset præses duarum prouinciarum distinctarum, quia pót exercere iurisdictioné existens in una, etiam in alia, non solum in citando, sed in quolibet alio actu. Ias. in l. fi. co
d lum. 2. ff. de iurisdi. omn. iudic. *d* Alius est
26 casus, quando, & † si dominia sint distincta, & separata, tñ sunt eiusdem principis, ut est status Mediolani, & regnum Neapolis: quia præses unius prouinciæ potest in alia citare, absq; eo, ꝙ pręsidem illius requirat. Ita Bar. in extraua. ubi supra, & in d. l. 1. §. 1. & Aret. ubi supra. Et pondera, ꝙ decisio loquitur de ipsis præsidibus, non de alijs officialibus ciuitatis alterius prouinciæ, quod tamen non
27 seruaretur. Et adde prædictis † vbi citatio extra territorium non ualet, ꝙ etiam iudice consentiente non tenet, nisi etiam cõsentiat citatus, ut per Marian. in tract. citat. 18.
28 art. q. 2. Item adde, † ꝙ ubi tamen compareat, qui citari non potuit, & inquisitioni respondeat potest damnari, ut per Aretin. in consil. 58. col. 3. & Ang. de Arim. ad 4. char.
29 Ang. maleficiorum. Adde quoque, ꝙ † illud est dubio, quod citationem realem, & personalem iudex non potest facere extra territorium, licet possit verbalem interdum facere. Et ita non potest capere personam, §. si quis uero comprehensorum. in Auth. ut omnes obed. iud. nec bona apprehendere. cap. Romana. §. contrahentes. in fi. de foro compet. in 6. & Socin. notabiliter in consil. 167. col. 6. ubi uide Marian. & Doc. ubi supra. Tamẽ ubi caperet, & procederet, & damnaret, ualet sententia, ut per Alex. in l. fin. circa fi. ff. de iurisdictio. omn. iudicum. Quid verò,
30 † quando quis sortitur forum ratione origi
e nis. *e* Dic ꝙ citatur, & conuenitur, si reperitur in eo loco, aliter non secundum Bart. in l. assumptio. §. 1. ff. ad munic. & est communis opin. secundum Alex. in l. cum quædam puella. col. 2. de iurisd. om. iud. & Dec. in c. 1. de iud. uersic. pręditta conclusio. col. fin. illius chartæ. Marian. tamen (quamuis Barto. ubi supra, non faciat differentiam inter originem propriam, & paternam) distinguit unam ab alia in hoc casu, in rub. de foro comp. cha. 1. col. 1. uer. 82. causa originis. Et vult ꝙ pręditta conclusio procedat solũ, in origine paterna. Quę opinio eo maximè procedere posset, quando oriundus animũ suum ostendisset patiendo se conueniri in omnibus suis causis in loco suæ originis, nulla nunquam declinatoria opposita. Verum in origine paterna, in qua sine dubio quis potest conueniri, si reperitur, est magis dubium, an dicta patientia, & consuetudo non reclamãdi sibi prodesse deberet. Et uidetur prodesse, quia forũ consuetudine quæritur, ut est text. & ibi glo. in c. cum contingat. de foro comp. & ibi Maria. col. 1. uers. primus. Tamen contrarium videtur, tam in possessorio, quàm in petitorio, quia possessorio, vel quasi una causa operatur prorogationé quo ad aliam. Et aliter dicere, uidetur absonum iuxtà latè tradita in c. significasti, in materia prorogationis iurisdictionis, de for. cõp. & in l. 1. in prin. ff. de iud. & late not. in illo articulo, an possessio iurisdictionis, quò ad vnum actum inferat quò ad alios actus possessoris, in l. 3. in pri n. ff. de acq. pos. maxime per Ias. in 2. lect. ubi facit regulam. & fallentias, & consequenter in petitorio sequitur idem, quia tm̃ præscriptum, quantum possessum. c. auditis. & ibi Doct. extra, de resc. & in l. 1. §. si quis hoc interdicto, ff. de itin. actuq; pri. & ita patet responsum ad contrarium. Nec re-
31 quiritur, † ꝙ subditus originarius, qui non est subditus proprie iuxta gl. in cle. 1. in uerbo, subditos. de fo. comp. posit inuitus conueniri in loco originis, nisi ibi reperiatur.
32 Nisi diceres, † ꝙ ex dicta patiẽtia, & magna conuersatione in litigando in eo loco originis, & cõuen iẽdo, nedum agendo, sequatur talis conuersatio. Et trãsitus fiat ad aliũ articulũ. An rõne conuersationis quis possit cõueniri, sicut in loco domicilij, ét ꝙ reperiat. & si diutina conuersatio hunc effectũ operat, ét ubi conuersatio sit extra rem contrahendo, & alios actus iudiciales exercendo ẜm cõem opin. ut per Arc. in c. qđ clericis. in 12. col. de foro comp. & Marian. in d. c. fin. de foro compet. quis dubitare possit, quinimo fortius hoc esset dicendum in oriundo ibique orto, qui non solum x. annis, sed per omnia tpa eius uitę, & parentũ suorum semper in eo loco originis cõuersatus esset, maxime in ea specie iudicii suscipiendi. Et ita tenendo resoluta sunt si bene consideres, in opposi tum adducta circa materiã prorogationis, & possessionis unius actus iurisdictionalis.

Reliqua

Reliqua uide per Iason.& Doct. an quando quis possit citari extra territorium in leg. fi. ff. de iurisdic.omn.iud. Et uide Socin. consil. 107.col.6.uers.fi.& uide etiam centum, & decem nouem causas, quibus quis forũ sortitur & potest cõueniri, per Marian. in rubric.
33 de foro compet. Et † quia etiam ratione rei sitæ quis potest conueniri. leg. fin. C. ubi in rem act. & Marian. latè in cap.3. de foro com. quod adaptatur etiam ad materiam criminalem, quando agitur de turbata possessione, uel de ui spoliatiua, iuxta l.unica.C.ubi de pos. agi opor. Ideo ad declarationem huius legis, & sic propositi nostri, adde ꝙ secundum terminos illius legis, & communis intellectus, non agitur, nisi interueniat uis, & consequenter non omni casu quo agitur ut possideretis, sed tantum, ut dixi, ubi interuenit uis in ipsa re, uel etiam extra rem, ad ipsam tamen rem, secundum exemplum gl. ibi in d.l.unica. Adde etiam, ꝙ uidetur intelligi illa l. unica, licèt Doctores non declarẽt, etiam quod reus in loco non reperitur, iuxtà dictum Paul. de Castr. in d.l.fi. qui vult, ꝙ quando agitur in rem, ꝙ ratione rei sortitur forum, si tamẽ ibi reperiatur, quia aliter ille textus uideretur superfluus, cũ etiam rõne delicti in loco uiolentiæ sortiebatur forum. l.1.C.ubi de crim. agi opo. & etiam ratione rei, d.l.fi. Quæ etiã procedit in possessorio, ut per Marian. in d c.3. Vbi tamen dictũ Paul. de Cast. non esset verum, superflua redderet hæc dubitatio, quia nõ solum in possessorio, sed etiam in petitorio, secũdum d.l.fi.C.vbi in rem actio. reus posset conueniri, etiã ꝙ nõ reperitur. Et ad hoc uidetur textus in terminis in ca. Romana, §. contrahentes. de foro comp. in 6. qui clarè vult, ꝙ quo ad effectũ bonorum quis possit citari, ratione rei suæ, etiam ꝙ non reperiatur, per quem textum ita reperio tenere Marian. in d.c.3. in fin. in uers. 14. conclusio. Nec aliter dicit in c. delicti. 12.q. extra eodem. ubi se reijcit, & ibi distinguit, quod quò ad solam missionem in possessionem, forum rei, & contractus prodest, etiam quod non reperiatur, non quò ad diffinitionem etiam super re solùm, & sine dubio quò ad districtionẽ personalem. Propter hæc igitur dicendum est, ꝙ ubi ageretur quò ad puniendum personam de turbata possessione, & uiolentia, perfectò non posset conueniri, nisi ibi reperitur, & cum hac opinione transeo, nec Paul. de Cast. contrarius est huic opinioni, si eum uides.

34 Quæro de uagabundo, † an vbique possit citari, & conueniri? quod contingit sępe in debitoribus cessantibus factis. Et dic posse, c.fi. de foro compet. vt ibi per Marian. char. 41. col.3. uers. quæro. & ideo solent a principibus impetrare saluosconductus, aliter non essent tuti. Non omitto etiam, ꝙ maxima
35 est dubitatio, an † bannitus in loco, a quo bãnitus est, possit citari ratione alterius delicti, de quo non sit bannitus? Et dubium facit, quia quis non tenetur comparere ad locum non tutum, & sibi inimicum, & ubi potest licite offendi clem. pastoralis, § Porro quoque ciuitas. de re iud. cap. accedens. 2. vt lite non contest. in contrarium facit, ꝙ culpa sua bannitus est. l. fideiussor, § nec illa, ff. qui satisd. cogan. & in l. & qui dati, ff ex quibus cau. maior. uide, ut breuibus agam, Mar. in tract. citat. in 1. art. princ. in 26 q. & in 17. art. princ. in 11. q. & in 18. art. princip. in 5. quęst. Et in effectu mihi placet opinio, quòd ubi non potest per procuratorem comparere, non teneatur, quia esset impium aliter dicere, non obstante culpa, de qua supra, quę ad hoc ordinata non fuit. leg. si uehen-
f da, §. idem iuris, ff. ad legem Rhod. de iactu *f* Et ideo conceditur sibi saluusconductus, ut possit tuto uenire secundum Ioan. Andr. quem allegat. & ita sæpe uideo fieri, concessos
36 † tamen saluoconductu a principe uel Senatu. Verũtamen talis bannitus debet esse cautus, ut illum publicari faciat, & poni in loco, in quo apparet bannitus, ne sub eo bã-
37 no offenderetur. Et si dicis, † ꝙ si non tenetur comparere, non tenetur etiam uenire
g sub saluoconductu *g* secundum communem in eo. cap. accedens. & per Marian. ubi supra. Respondeo, ꝙ loquitur illa communis ratione loci non tuti, propter inimicitias quia non cessat timor, sed hoc casu cessat omnino, cessante statuto ꝙ possit offendi, & adhibita diligentia, quam dixi. Et hanc opinionem clare sentit Bar. in l. is qui reus. col. penul. & fi. ff. de publ. iud. Idem clare sentit Fel. in c. cum R. canonicus de offi. deleg. col. 2. & Felyn. d. cap. accedens. colum. 5. uers. 9. conclusio. dum dicit, ꝙ quantum ad practicam faciendi tutum bannitum uidendus est Ioan. Andr. vt supra, & se refert ad Marian. Socin ubi supra & in cap. cum pro causa, de sent. excomm. Et ex his etiam liquet,
38 † an bannitus a loco, in eodem possit etiam banniri? de quo per Nellum in tracta. sue bannit. in prima parte primi temporis, in

uersic.3.quæro.& Alber.in ultima parte statutorum, quæst.26.& Bart. in l. de pupillo, §.si pluribus.colum.2.ff. de oper. noui nun. & ibi Alexan. in apostillis.& Felyn. in cap. ita quorundam, col. fin. uers. & ex istis. de Iudæis. Cæpol. cons. 39. col.1. uers. circa primum.iuncta col.3.uers.nec etiam obstat. Doctores in d. §. si pluribus. Et ubi etiam oriretur dubitatio, Senatus non pateretur quod tale bannum secundo loco datum sine
39 saluo conductu posset sustineri. Sed † an
h iudex *h* possit concedere talem saluumcõductum? præsupposui non posse, & ita uidetur l.relegati, ff.de pœnis.& l. ad bestias, §.ex prouincia, ff.eo.Bart.ponit in d.l.is qui reus, Marian. in d. q.5.in 18. art. & Ias.in l. conuentionum, ff de pact. & in apost. ad Ange. in uersic. fama publica. super illa q. quintò quæro si committens. & Ale. in d.l.conuentionum, & in cons. 77.in 2.uol. Alber. ubi supra quæst.39.Felyn.c.accedens.2.uol.2.ut lite non contest.Breuiter puto, loquendo in bannito, & sic iam damnato, quod iudex nullo modo possit apponere manum, sed princeps ipse.At in accusato, uel aliter reo criminis delato, credo posse pro ueritate habenda, ubi non potest interuenire procurator.Et ita notabiliter declarat Sal.in l. indulgentia.C.de sent.pass.qui magis cautè locutus est quàm Bar.in d.l.is qui reus. qui simpliciter tenuit etiam ponendo quæstionem in bãnito, q possit dari à iudice. Et ideo quotidie audio in senatu à capitaneo iustitiæ peti tales saluos conductus pro bannitis, nec ego aliter facerem, si essem iudex. Dixi su-
40 pra in tit.de captura.Quæro etiam, † an cõtra extorrem siue exulem, ut doctores uocant, & rebellem ciuitatis possit ferri sentẽtia absque citatione? Et uidetur ferri posse, tanquam sit talis extra protectionem legis, iuxta not. per Cin. in l.1.C. de nat. lib. & Bald.in tit.de pa.Con.uersic.hoc quod nos, col.2. In contrarium faciunt, quæ superius dixi de bannito, an possit citari ad locũ ubi bannitus fuit ad finem, ut iterum possit banniri. Vbi præsupponitur clarè, & ita tenui, q si non põt citari, non tenet condemnatio. vide Marian.in tractatu citationum, in artic.7.prin.in 34.casu. Vbi in terminis quæstionis allegat Bald.& Rom. quod sine citatione ualet sententia. Est uerum, quòd dicit se habere illas decisiones pro satis dubijs, perquisiui Bald. & non inueni locum, ubi debuit hoc dixisse, uidelicet in c.1. de his qui feud. dare poss. nec etiam uidere potui repetitionem Ro.in l. 1. C. de hæred. instituen. quem etiam allegat ad hoc in uersic. unum tamen scias.col.22.arbitror tamen, si id dicunt, quòd pessimè dicant, per ea quæ ponit Bald.in d.tit.de pace Const. in uersic. sententiæ quoque.ubi clarè dicit, q aut possunt comparere per procuratorem, & tunc citatio eos arctat: aut non possunt comparere, & tunc secus. Et quod si banniti sunt omnibus bonis eis ademptis, iudicia non tenent: quia nudi exularunt, l.tutelas.§. si libertate, ff.de c.dimin.& l.si constante, §.fina. ff.sol.ma.Ex quibus verbis clarè habes, q requiritur citatio, quæ etiã non semper sufficit, & latè hæc præsupponuntur per Alex. & doct.relatos per eũ in l. recusare, §. siquis alio, ff.ad Trebell. & per eundem in l.creditor, ff.de sol. Et ad cõfirmationem uideatur Bart. in l. omnes populi. in 2. q. princ. ff.de Iust.& iure. dum tractat, an contra expulsos è ciuitate, ipsis non uocatis, possint fieri statuta. Vbi concludit fieri posse quando iustè expulsi sunt, & facti rebelles, quia in eis non remanet aliquod ius condendi statuta, nec aliud ius ciuitatis, & sic nihil ad eos, quare vocari debeant. Facit l.de unoquoque, ff. de iudic.ubi igitur de eorum interesse tractaretur, sentit contrarium, etiam quò ad condendam legem: ergo fortius quò ad actum singularem, qui esset exercendus aduersus eos. Et secundum dicta ibi per Bar.possunt defendi autoritates, supra allegatæ per Marian. Non omitto etiam in hac materia cita
41 tionis, † q ante inquisitionem iudex debet
i citare offensum, & ad dare terminũ *i* ad accusandum.gl.in c.presbyter si à plebe.2. quæstio.5.& dixi supra in materia inquisitionis. in secundo requisito ad inquisitionem formandam. ubi tamen dixi q non seruatur.
42 Et an pendente † termino citationis transmissæ ad respondendum inquisitioni, quis possit capi: Vide supra in materia capturę,
43 ubi dixi.Et sicut † citatur reus ad singulos actus in ciuilibus, ut dixi supra in prin.nisi iudex monuisset eum, ut singulis diebus, & horis, &c.ut per Ang.in gl.qui iudex commisit preconi, quòd banniatur. Fel. in cap. 2.de testi.col.antepen.uersi. tertio fallit, & Alex.in l.qui ante calendas, ff. de uerb.olig. ita accusator siue querelę delator. & idem de syndicis fiscalibus uide per Ang.in l.si uacantia.C. de bon. uac.lib. 10.Ang. Aret. in glos.& ibi caput à spatulis separetur, col.1.

uers.

uerſ.quid autem ſi crimen.& ibi in additionibus, & per Hippol.in l.unius,§. cognitu-
44 rum,ff.de quæſt.& † hanc materiam citationis poſuit Ang. in gl. qui iudex commiſit, ꝙ citarentur. & in gloſ. qui iudex facit ſibi dari licentiam poſſe procedi. & in gloſ.ſeq. qui iudex monuit eos ſingulis diebus, & in dicta gloſ.qui iudex commiſit, id eſt præconi,ꝙ banniat. ubi tamen non habes prædi-
45 cta.Et ſcias,† quòd iudex antequam reum
k abſoluat,debet citare offenſum k ad opponendum, quidquid uelit: aliàs non præiudicat talis abſolutoria offenſo, quin iterum accuſare poſſit,& tenetur iudex in ſyndicatu. Angel.in d.l.ſi vacantia.quẽ refert poſt Put. Hippol.in l.unius,§.cogiturũ,ff.de q.col.10.

ADDITIONES.

a Vna pro omnibus.Tam in ciuitatibus,quam in criminalibus, ubi tres citationes pro peremptorio requiruntur,unica citatio peremptoria ſufficit pro illis tribus,quicquid in cõtrarium dixerit Cyn.in l.1.in 4.q.C.de requi.reis.cuius opinio communiter reprobatur,& contra Cyn. eſt communis obſeruantia,ut affirmant Fel.in c.conſuluit. poſt nu. 13.in 4.fallent.de offic.deleg.Guil. de Ben. in 2.parte pet.cap.Raynucius.num.152. Afflict.deciſ.289.Sereniſ.num. 7. ac Iul.Clar. ſent.lib.5.§.fin.q.31.uerſ. quæro modo nunquid . Hinc inoleuit ſtilus, quòd in citationibus dicatur, peremptoriè citari mandamus. prout etiam ſentit infra idem Aegid. in titu.de ſenten.num.4.

b De mandato iudicis. Decretum,ſeu mandatum iudicis in citatione de iure requiritur. l.2.& l.conſentaneum.& utrobique Bart.& Bald.C.quomodo,& quando iud.Io.Andr. Butr.& alij in c.quoniam contra.ſuper glo. in uer.citationes.de probat.Bald.in l.magis puto.§.ne paſſim.ff.de bon.eor.Saly.in l.abſentem.colum.5.C.de accuſat. Marian.Soc. de citatio.art.11.Marſ.in l.de vnoquoque . num.15.ff.de re iudi.Cur.iun.in l.more.nu. 77.& in l.cum quædam.nu.15.ff.de iuriſd. om.iud.Iacob.de S.Georg.in l.ſi feriatis.nu. 7.verſi.primus actus.ff.de ferijs. & Et quid ſi nuncius citet non præambula iudicis cõmiſſione.Bartol.in l.vlt. C. de requi.reis.plenius per Afflict.in conſt. edictorum.nu.5.& Fel.in c.per tuas.de ſimo.in Regno Neapol. ita ſeruabatur coram me, dum eſſem generalis Auditor Ducatus Traiecti,ac comitatus Fundorum. Romæ commiſſio huiuſmodi ſupponitur,ſeu fingitur,abſque eo,quòd iudex decernat, vel committat citationem faciendam.

c Princeps poſſit tollere citationes. De hoc latè ſcripſi in c.quoniam contra.num.78.de probatio. præter ibi ſcripta,ꝙ in criminalibus princeps abſq; citatione procedere, ac condemnare non poſſit etiam ſubditum,eſt tex.in cle.paſtoralis.& ibi omnes.de re iud. Et hanc communem affirmant Soci.conſil. 164.nu.16.lib.2.ac conſil.87.poſt nu.19.& conſil.120.poſt num.10.lib.3.Anto.Corſet. in ſuo repert.ad Abb. in ver. princeps. Iul. Clar.ſent.lib.5.§.fi.q.31.poſt princ. ac verſ. Adde quòd hæc omnia.

d De iuriſd.om.iud. Et ibi idem Hippoly.de Marſi.num.34.Matt.dec.401.in fin.ac Iul. Clar.ſent.lib.5.§.fi.q.præall.31.uerſic.poſſet forſan dubitari.

e Originis. Vide ſupra de foro comp. nu.73. ubi addo in uer.communis.

f Saluuſconductus.Idem voluit Blan.in praxi crimin.num.102.fol.23.& Iul.Clar.ſent. lib.5.§.fi.q.31.

g Sub ſaluoconductu. Sequitur Iul.Clar.ſenten.lib.5.§.fi.q.34. uerſicu. allegatur etiam in fine.

h An iudex.Iudex,ſeu prætor regulariter ſaluumconductum concedere non poteſt. Sequitur Iul.Clar.ſent.lib.5.§.fi.q.32. verſi.tu ſcis quòd bannitus.verſus fi.

i Dare terminum. Supra de inquiſitio.nu.68. ac Clar.ſent.lib.5.§. fin.q.3.verſic.& conſequenter. An autem is,contra quem inquiſitio formatur citari debeat?pro negatiua concludunt, quòd nec etiam inquiſitus citandus ſit ad videndum iurare teſtes. Hoſt. in c.qualiter, & quando.2. §.debet.de accuſat. & ibidem Ioan.And.col.7.Anton. de Butr. in c.2.de teſtib.Soci.reg.406.in 3.fall. & ita vidi ſeruari in praxi,quòd teſtes ſuper inquiſitione recipiuntur abſq; rei ſcitu. Contrarium uerius eſt,ut per Bart.in l.ult. in fin.ff. de quæſtio.Bald.col.2.& Saly.in l. iubemus. C.de probatio.Roma.ſing.372.Abb.in alle. c.2.colum.3.de teſtib.Fel.in alle.c.qualiter, & quando.de accuſ.Hippol.de Marſ.in l. de vnoquoq;.colum.3.in 11. lim.Soc.conſ.12. col.2.lib.1. Nec obſt.ꝙ ſtilus ſit recipiendi teſtes abſque citatione, quia illi ſunt informatiui,& niſi reus poſtea eos pro legitimè examinatis habeat, repetendi erunt parte citata.

k Debet citari offensus. In sententia ferenda videntur concordare Doct. quia citandi sunt offensus, accusator, reus, & fiscus. nisi data sit licentia iudici procedendi, ac sententiādi nullo citato reo; per statuta, seu particulares constitutiones certa forma dari solet, videatur Bartol. in l. is qui reus. num. 4. ff. de publ. iudi. Bar. in l. si accusatoribus. nu. 4. C. de accusat. Maria. Soc. in c. qualiter, & quando. post num. 235. in 90. q. de accu. Iul. Clar. sent. lib. 5. §. fi. q. 31. uers. vlterius quæro nunquid in causa criminali citandus sit fiscus, & accusator; ac q. 45. uers. facta autem repetitione.

Titul. de Examinibus reorum.

SVMMAE.

1 *Captus reus tenetur respondere interrogationi ad habendam ueritatem facti, & eius confessioni statur.*

2 *Interrogari potest reus de circunstantijs etiam remotis, & impertinentibus.*

3 *Iudex potest fingere se velle facere quod non uult, ut uideat quem actum faciat examinandus, & an trepidet, sed debet aduertere, nè ex fictione illa magnum præiudicium oriatur.*

4 *Ioanni Capistrano ordinis minoris quid euenerit, dum esset aduocatus fiscalis Neapolis.*

5 *Interrogationes, quas faciūt iudices reis captis, sunt à iure approbatæ.*

6 *Examinari non potest reus, sicut nec capi, nec inquiri, nisi præcedentibus, saltem aliquibus suspitionibus.*

7 *Citatio uerbalis, ut quis personaliter cōpareat, non est in usu, ne refugiat, tamen ualet, quando esset iustificata pro ueritate indaganda.*

8 *Citatio uerbalis, ut quis personaliter compareat non ualeat nisi præcederet iudicium uel saltem suspicio.*

9 *Probationis initium non est sumendum e domo rei, sed bene id quod probationes coadiuuat.*

10 *Reus interrogatus cum iuramento, si falsum respondet, nō de falso punitur quo ad forū fori: licet quo ad Deum non euitet periurium.*

11 *Testis occultans ueritatem an cadat in falsum punibile?*

12 *Interrogatio fieri debet reus a iudice sup delicto in genere, non in specie, nè instruatur reus.*

13 *Interrogatio a notorio facta testatori, nunquid uelit instituere talem, non infirmat testamētum, nisi testator esset ualde turbatus per infirmitatem, uel esset stultissimus.*

14 *Dolor in torto maior, quàm sit abscisio utriusque manus.*

15 *Iudex non debet inducere reum ad confitendum spe pollicitationum, uel minis tormentorum.*

16 *Iudex, qui induxit reum ad confitendum sub promissione gratiæ, non tenetur seruare promissum in foro contentioso.*

17 *Confessio a reo extorta per iudicem minis, uel pollicitationibus ualet, nec potest reuocari, si minæ illæ, uel pollicitatio facta sit ut diceret ueritatem, secus si in specie, ut ita dicat, uel tale quid confiteatur.*

18 *Iudex quando debeat esse benignus, & ostendere signa humanitatis erga reum, ut eruat ueritatem.*

19 *Indagatio diligens facta à iudice ad cognoscendum ueritatem eū excusat, sed facta ut reus confiteatur uerum, uel falsum, condemnat eū ad pœnam capitis.*

20 *Dolus bonus, qui toleratur et in exploratore.*

21 *Interrogari potest testis a iudice, an sciat uel credat, quando examinatur, secus quando iam examinatus.*

QVIA rei citati, puta, ad respōdendum inquisitioni, iuxta not. per Bart. in l. inter accusatorem. uer. declaratione, ff. de publi. iudi. & Felyn. in cap. licet in beato. in quarto notabili. de accusat. & Mariap. in tracta. citat. 20. art. prin. in 6. q. sępe comparent, & interdum capiuntur etiam non citati, & tunc examinantur, ut omnes sciunt, & habetur per Aretin. in suo tract. in glossa, hæc est quædam inquisit. colum. 3. uersicul. & subdit. post Ang. in l. uacantia. C. de bon. uacan. lib. 10. Ideo aliqua subijciam circa dicta
1 examina. Et primo uidetur, † quòd non teneantur respondere, nè allegent suam turpitudinem, l. transactione. C. de transactio, & l. iusiurandum, §. procurator, ff. de iureiurand. Sed dic procedere hoc contrariū quo ad commodum eorum, qui interrogātur, nō quò ad incommodum, & præiudicium, ut per Bar. in dicto §. procurator. & ideo uidemus, si rei confitentur interrogati, ꝙ statur eorum confessioni. l. is cum, quo, ff. de cōfess. & l. si cōfessus, ff. de cust. reo. & Bart. vbi supra. & ita cessat contrarium. Sed aliud uidetur obstare, quòd probationes non sunt sumendæ è domo rei, l. nimis graue. C. de test.

cest.& in l.de minore,§.tormenta.ff.de quæstio.Sed dic,quòd imò ad veritatem eruendam sunt perquam necessaria examina reorum,ut docet tex.in l.de minore,§.plurimū.
2 & ibi Bar.in 2.nota.dicens,† ꝙ iudex potest interrogare pro ueritate inuestiganda de circunstantijs quibuscunque,& remotis, & impertinentibus. Allegat gl.ponétem, ꝙ quando quis est suspectus potest interrogari etiā de impertinentibus.in l.testium.in uersi.præsto.C.de testi.ad quod facit dictum Bald.in l.fin.in fin.C.de testibus,ꝙ iudex debet conari capere in verbis suspectos:vt no.& latè de insidiosis interrogationibus tradit Alex. in cons.91.col.pen.& vlt.volu.4.Addit Bar.
3 ubi supra † ꝙ potest iudex fingere se velle facere ꝙ non uult, ut uideat quem actum facit examinandus,& qualiter se gerat, cap.afferte.extra,de præsumpt.& ꝙ debet aduertere an trepidet, & inconstanter respondeat, quia trepidatio, & inconstantia indicat aliquid iudici.& omnia debēt redigi facere in scriptis:quia secundum eum,etiam sine alijs indicijs, ex his, quę coram iudice locutus est trepide uariando,& pauendo, possunt sumi indicia ad torturam. Et de his etiam per Ang.Are.in suo tracta.char.23.col.vlt.uersi. 9 quæro.& dicam loco suo. Debet tamen aduertere iudex,ne ex illa fictione magnum præiudicium sequatur.Nam sępe contingit, ꝙ incutitur tantus timor,ut ex eo sequatur
4 mors,ut † contigit in fratre Ioanne Capistrano,ordinis minoris,magno fisci patrono in ciuitate Neapolis antè ingressum religionis,qui voluit fingere, quòd non solum patri, sed etiam filio uenirct caput amputandum,cum tamen filius innocens esset,& ita ambos condemnauit.Verum abscisso à ceruicibus capite patri,tantus timor inuasit filium,ut illicò decesserit, quod adeo graue conscientiæ Capistrani visum est. ut statim officio renūciauerit,& factus sit ordinis sancti Francisci.& deinde summus vir euaserit, adeo ut in vniuerso illo ordine beatus inscribatur. Hæc refert Paris de Put.in tract. suo in pen.char.in ul.col.uer.sequitur modo not. q.& chart. 82.colu. fi. uers.& aduerte.Non tenetur tñ hoc casu iudex de toto, sed de excessu, ut per Hippol.in d.§.plurimum, & patet ex not.per Dec. in c.ad nostram, in 1. not.de appellat.per Alex. in consi.75.incip.
5 uiso themate.in 3.vol. Et† ꝙ hę interrogationes sint a iure approbatæ, habes in toto tit. ff.& C.de q.& in tex.no.in l.diuus,ff.de custo.& exhi.reor.vers.sed & caput. & ibi glo. in vers.de socijs. Non obstat, §. tormenta, quia loquitur in seruis,& liberis, qui nō possunt dicere testimonium contra dnm,& parentes,l.seruos.& l.parentes. C. de testibus. sic ēt de alijs in l.Iulia,ff.de testi. iuxta not. per Bart.in l.maritus,ff.de quæst.Quæ ratio cessat,cū reus examinatur,cuius vox,sermo, & vultus plurimū momenti affert ad veritatem inueniendam.d.§.plurimum. & minus obstat,l.nimis graue.si illam vides.Veruntamen aduerte,vt benè gustes solutionem pręsentis difficultatis,† quod impossibile vide- 6
tur,ut indicium sumatur ab ipso reo,ꝙ ipse reus examinari possit sine alijs indicijs prorsus,vel præsumptionibus: vel vt melius loquar suspicionibus: quia si debet capi,requiritur ꝙ aliquid præcedat,vt dixi in materia capturæ,si debet inquiri similiter, & multò magis. Nec ego unquem vidi aliquem citari,vt examinaretur, sine aliquibus indiciis, vel suspicionibus. nec fit,nec fieri dēt, quia nimis magna daretur materia malis iudicibus vexādi homines,& pecunias extorquendi. Veruntamen † habitis aliquib.coniecturis redactis in scriptis, sicut permittitur ci- 7
tatio per capturam: quare etiam non permittetur per citationem verbalem,quę iustificetur pro veritate indaganda talis delicti? tñ non fit,quia fugerent rei,sed si fieret,valeret iuxta l.fi.C.de proc.& supra dicta in vltimo modo procedendi per præcepta sub pœna confessi. Non tamen admitterē hanc rationem,ita vt esset uia sic procedendi: quia,ut dixi in illo vltimo modo,hic modus non inuenitur: sed ad finē vt reperiretur via pro-
8 cedendi per modos licitos. Pone enim † ꝙ nesciam me benè explicare,quomodo sit formanda inquisitio,nonne potero enim citare, vt examinetur? certè potero iuxtà d.l.fi.Et hæc est quæstio,an quis possit citari, vt personaliter compareat?& conclusi in loco,ubi supra,posse citari cum causa: tñ debet esse suspicio præcedens, sicut dicitur de captura. Et ad hoc facit, quia si permittitur citatio personalis: quare non debet admitti verbalis? Sed ideo non fit,vt dixi,ne fugiant. & qnod dr per Bar. ꝙ sola trepidatio sine alio indicio sufficit, procedit in indicio ad torturā:tñ debet aliquid pcedere, aliter pceptum nunꝗ posset esse iustificatum. Et ideo Ias.& Alex.in d.l.fi.dum dicunt valere dicta præcepta,ꝙ quis personaliter compareat cū cā, ita vt non possit comparere per procurato-

rem, loquuntur, vbi adsunt indicia: & non, vt aliqui putant, quando sunt sufficientia ad torturam, sed quando causa est talis in qua ad mittitur tortura, nec magis loquũtur post inquisitionem quàm ante: ideo si ante, etiam interrogantur, prout interrogari debent, iuxta not. per Aret. ubi supra, post Angel. in d. l. si vacantia. Cur igitur ante non admittuntur præcedentibus indicijs, ut aliquibus suspicionibus? Fateor quòd est insolitum, nè rei fugiant, ut dixi. nec etiam decretum Senatus hoc permittit ab eo cõditum sub hoc duce, tamen fieri posset, & interdum etiam Senatus permittit, Et ad prædicta etiam considera, quòd tex. in dicto §. tormenta: non dicit id, ad quod allegatur: sed ꝙ nõ est sumẽ

9 dum † initium probationis ex domo rei, ideo probat ꝙ benè potest sumi, quò ad probationem coadiuuandam. Et ita lex fi. in fi. & ibi gloss. & Docto. maximè Bal. C. de æden. Et pro hac opinione etiam non est spernendus Angel. in uersiculo, fama publica. in princ. dicens, quòd ad aliquem actum iudex non potest deuenire, nisi præcedẽtibus indicijs, inuenio ꝙ articulum hunc latè disputat Aret. in ca. qualiter, el secondo, §. debet colu. 3. & 4. extra de accus. ubi uide. Et quia iudex, qui interrogat, non recipit responsionem sine iuramento de respõdenda veritate, ut per Bar. in l. inter omnes, §. recte dictum est. in fin. ff. de fur. & per Ang. in gloss. comparuerunt dicti inquisiti, & negarunt totum. & Hippol. in l. penult. colum. penult. ff. de q. Ideo scias,

10 † quòd si responderet falsum, non puniretur de falso, secundum Alexand. in l. 1. ff. de bono. eo qui sibi mor. consc. pro qua opinione uide glo. in cap. ne quis arbitretur. 22. q. 1. & Iason in l. 2. C. si cont. ius uel utilit. public. Qui dicit, quod tacens veritatem punitur vt falsarius, post Doctores in ea lege, & Bart. not. in l. ea quæ commendandi. ff. de contrahen. emptio. Verum limitat, ut procedat in teste, non in parte, per d. gl. ne quis arbitretur. Et pondera, quòd Iason loquitur magis generaliter, quàm faciat Alexand. videlicet in omni materia etiam ciuili, & in qua non tractetur de redemptione sanguinis, & famæ, prout loquitur Alex. Tu tamen intellige quę dicit etiam secundum terminos decisionis Alex. qui fundatè loquitur. Sed contra Alexan. etiam videtur obitare Bald. in l. & si legibus. C. si con. ius vel uti. pub. qui latè distinguit in articulo, Vtrum reus propter mendacium puniatur, an cum iuramento dicat vel non? & vbi sine iuramento dicit, vult licitum esse mandacium, ut redimatur fama, & sanguis, iuxta dict. l. 1. ff. de bon. cor. qui sibi mor. consci. Tene tamen cum Alex. etiam quòd sit mendax periurus, quò ad forum fori, secus in foro poli: quia non euitat periurium quò ad Deum, ut latè per Abb. in c. 1. colum. 2. de test. cog. & ibidem per Fel. columna 2. versiculo, & in quantum

11 D. Abb. An † tamen etiam in teste, uerum occultante, cadat falsum saltem punibile, secundum statuta punientia testem de falso testimonio, sicut si diceret falsum? Dicã infra loco suo sub titul. de falsis. Prosequendo

12 materiam examinum scias, tu iudex † ꝙ interrogatio debet fieri in genere, si maleficiũ ipsum commisit, non in specie, alias si in species interrogares, & de modo, & causa, esset potius suggerere, & instruere, ut ita diceret ad euitandum tormenta, quam aliter: nisi indicia essent ita magna, ut pro certo sciret iudex illum commisisse maleficium. Et illa cõfessio hoc modo facta, in actu torturę, uel præcedentibus minis de torquendo, diceretur exortata per suggestionem, & instructionem iudicis, ut per Bar. in l. 1. §. qui q. ff. de q. & Hippol. ibi per Salic. in l. fina. in fin. C. de Accusat. Ang. in uers. fama publica, col. ul. & Brun. in tract. suo, charta 3. colum. 3. uersic. qualis autem sit modus. & latius chart. 10. columna 2. uersi. uideamus. & qui scribunt post Barto. in d. §. qui post quęst. dant pul-

13 chrum simile de interrogatione, † quam facit notarius infirmo testatori, dicens, Si vult instituere Sempronium, quia non bene interrogat, sed in genere dicere debet, Quem vult instituere, & permittere, ut testator illũ nominet. Et hoc est, quod dicit lex, ꝙ palã a testatore ore proprio nuncupandi sunt. hæredes, l. hæredes palam. in princ. ubi glo. & Bart. C. de testam. Communis tamen conclusio est, valere testamentum etiam ad responsionem notarij in specie interrogantis, quando respondet affirmatiuè & consequenter simile illorum non uidetur bonum, & probat coõtrariũ, ut per Ias. in d. l. iubemus. Socin. conf. 92. in 3. uol. in 3. char. colu. 1. & sequen. & eodem uolum. conf. 28. col. penul. & in 2. uolum. conf. 23. col. 4. & 5. Et ita esset tenendum etiam stante statuto nostro, ꝙ ore proprio nominari debet hæres, quia illud staturum in reliquis operatur, ut illud vides. Et ita fuit iudicatum per D. Gregorium Panigarolam sub collegio nostro.

Limitant tamen Doct.ubi supra,quando testator esse turbatus ualde, propter infirmitatem,quia eo casu uideretur potius responderé interrogationi speciali per suggestionem, quàm aliter.quod nō esset,ubi cessaret prędicta qualitas,nisi testator esset stultissimus. Et ideo in prędicto casu,quando esset turbatus, simile illorum esset optimū ad casum nostrum,quando in tortura quis interrogaretur in specie . Quia dolor in eo torto est
14 † maior,quam sit utriusq; manus abscissio, §.fin.in Auth.ut nul.iud.Excusaretur tamē forte notarius à falso , ut dicam in mate-
15 ria falsitatis.Scias etiam ꝙ † iudex,dum interrogat debet multum pręcauere, ne inducat reum ad confitendum propter aliquam
a pollicitationem, *a* uel torturam comminatam.Et idem dico de testibus,per ea quæ dicit Barto.in leg.1.in princip.ff. de sic. & per l.1.ff. in princip.ff. de falsi.arguendo de parte ad iudicem . Fateor tamen , quòd debet adhibere subtilem indagationem in ueritate habenda, etiam fingendo id , quod non uult facere , ut declarat Bartol. in l. minore.§.plurimum,ff.de quęst.& supra dixi.Sed promittere est nimis absurdum, imo disputant Doctores, an si iudex dicat, Fatearis,
16 †promitto tibi facere gratiam,vel ita agere, vt tibi fiat , an teneatur seruare q̄ promisit, & an possit reus super ea confessione sic extorta damnari ? Et circa primam quæstio.vi de Imo. in l.is qui reus.col.pe.ff.de pub.iud. dicentem , ꝙ iudex non tenetur seruare talem promissionem,in foro contentioso,quia est contra ius publicum. Ad idem Fely.post Imol.in cap.accedens, 2.colum. ut lite non contest.& Pręposit. in c.nos in quenquam , 2.q.1.Et magna est dubitatio , quid in conscientia? quia Imol.per uerbum,fortè,tenet seruandam esse,in d.l.is, qui reus.Felyn.uerò arguit in oppositum , adducendo dolum, quo aliquando usus est summus Pontifex in ueritate inuestiganda,qui fuit licitus, ut ibi per eum . ac etiam de illo dolo vide Iaso.in l.si mora.col.1.ff.solut.matri.& l.is, qui pro emptore.chart.15.ad fin.& seq.ff.de vsucap. & Put.de synd.char.penult.in vltimo versiculo. Tamen dicit Felyn. ubi supra , ꝙ hic casus indiget multiloquio , ergo sine dubio in foro contentioso remanet res absoluta, quòd non tenetur iudex seruare . Et ponit Alciat.in tractatu præsumpt. regula tertia ,
17 pręsumpt.27.numero quarto. Circa secun-
m dam difficultatem† an teneat confessio? *m*

videtur in consequentiam dicendum,quòd valeat , & consequentiam facit Decius in l. ea est natura , ff.de regulus iur. ubi attingit utranque quæstionem, licèt sentiat in utraque, ꝙ iudex tenetur seruare,& quòd confessio nihil ualet in effectu. Tamen cōtrarium, & imò re ipsa non noceat confessio,quia possit reuocari , ultra Decium tenet Imol.consilio 109.& Hippol.in l.1.§.quæstio.de quęstionibus . & vide fundamenta huius partis per Signorol.consil. 102. & 103. & idem tenet Iacob. de Beluiso in tractatu malefic. in rubrica de quæstion. & ideo quidam ad Dec. in ea regula,tenet,ꝙ si promissio nihil ualeat:tamē confessio possit retractari ut per eum . & verè Imola in dicta lege, nihil loquitur de confessione , sed tantum de promissione . Sic etiam Felyn.in dicto cap.accedens . Econtra uerò Imola in alio consilio, loquitur tantum in cōfessione, & ita vna decisio alteri contradicere non uidetur. At tamē contradicunt,secundum communem sensum doctorum, secundum quem etiam dic,quòd Imola benè loquitur in utroque loco. Nam in dicto consil. loquitur quando constat omnino extortam fuisse dolo, & dictum sibi fuisse,vt confiteretur, quia fieret sibi gratia, & ꝙ aliter non erat modus liberandi eum . Et ideo non est mirum , ꝙ non valeat illa confessio reuocata . Sed in d.l.is, qui reus,simpliciter loquitur quando iudex dixit ei,Vt si diceret veritatem, nullum malum pateretur,& sic non fuit dictum, vt diceret ita esse, sicut in priori casu,sed ꝙ narraret veritatem. Et hoc nihil mali continet etiam ꝙ ei persuasisset, ꝙ nihil mali pateretur si diceret veritatem.Quia ad nihil aliud verba tendebant,nisi vt verum diceret.Sed vbi dicatur ei,quòd ita dicat,& ꝙ ęst necesse eum ita dicere, vt euadat , & ita eruatur confessio,est sine dubio extorta dolo, & potius debet dici falsitas,quàm veritas, maximè quando non aderant indicia . Et ita ēt intellige quæ latè,& notabiliter dicit Put. in tracta.suo,char 82.col.vlt.vers. & aduertendum,vbi dicit,ꝙ iudex debet esse subtilis indagator, l.minore,§.1.ff.de q. interro-
18 gando de circunstantijs etiam remotis† fingendo velle id quod non vult,& dando bona,& melliflua verba , & faciendo eum mederi, & alia signa humnitatis ostendendo. Item fingendo,si sit mulier,se eam deperire, & demōstrando ei signa amoris,per quæ electuaria dicit,ꝙ multoties rei confitentur de

plano magis, quam per torturam. Et subdit, quod etiam promissio, ꝙ liberabitur non ualet, quia est contra publicam utilitatem. Itē nec iuramentum, ut per eum, qui fundatè loquitur. Sed, ut dixi, intelligi debet quando verba iudicis erant, ꝙ diceret ueritatem. Sed si erant, ut diceret aliquid præcisè, aliter ꝙ non posset euadere, est extorquere, & ita etiam probat tex. in d. l. §. qui quęstionē, ff. de q. qui textus etiam duntaxat loquitur ubi in specie interrogatus est, ideo plus est si addantur illa uerba, Et si ita non dicas nō poteris euadere, uel ęquippollentia. Vide ēt Put. in eo. tract. char. 92. colum. 2. uers. sequitur. & quæ dicit ibi etiam sic intellige, & dicam infra fortè latius, in materia torturę in 11. q. principali. circa fin. Vide etiam Dec. in l. unica, C. de senten. quę pro eo quod in-
19 teresst, in 7. notabili. Et aduerte † quia si iudex, hanc indagationem facit animo inueniendi ueritatem excusatus est. Sed si animo ut confiteatur uerum uel falsum, tūc puniri debet pœna capitis per dict. Bal. in l. 1. col. 5. C. ne ex delicto defunc. Et prædicta notabilia sunt in materia doli liciti, de quo est text. principalis, in l. 1. §. non fuit, & ibi gl. ff.
20 de dolo. Et memor sum † ꝙ quidam explorator Christianissimi regis, miserat litteras inuictissimo Cæsari, quibus petebat saluū conductum, quo posset eidem multa propalare, & repertis dictis litteris ab officialibus regis fuit captus ab eis, & ipse se excusabat, dicendo quod petierat saluum conductum, ut ea uia, & bono dolo haberet aditum ad Cęsarem, & eius secreta intelligeret, & intellecta regi referret. Quę excusatio ea ratione fuit admissa a Lotrechio uices regis gerenti, qui dicebat, Contentus sum hunc libe rari, quia conuenit, ut bonus explorator sit
21 proditor vtriusque. Vltimo adde † quod iudex bene potest interrogare testem, an sciat vel credat, quando eum examinat, secus quā do iam examinatus fuit, quia esset captiosum, ut per Aret. & Mod post Ioan. Andr. in cap. inquisitionis, §. qui sciuisti, de accus.

ADDITIONES.

a Pollicitationem. Communis est opin. ꝙ iudex polliceri possit impunitatē ad ueritatē eruendam, vt testatur Apostil. ad Dec in l. ea est natura. num. 7 ff de reg. iur. sequitur Placa lib. 1. Delicto cap. 37. nu. 2. consilium Aegidij hic ꝙ a tali pollicitatione abstinendum sit, ac Iulij Clar. post Par. de Put. sent. lib. 5. §. fi. q. 55. uers. circa primum, equitati, ac rationi consonum est, qui tamen aliter faceret damnandus non esset, qui leg. uel frequentior Doctor. sententia permittente id faceret præter id, quòd scelestorum malitia tanta est, ut facile sit eis uel auro, uel minis, vel alijs malis artibus delicta etiam aperta occultare. Et pro præmissis, & ꝙ magna sit ars, ac fælicitas, a nolente ueritatem extorquere, ostendunt verba Quintil. lib. 5. An in eo (inquit) qui uerum inuitus dicturus est prima fęlicitas interrogantis est extorquere quasi uoluerit &c.

b An teneat confessio. Affirmatiua uidetur magis communis, negatiua uero ęquior, prę sertim si is qui impunitatē promittit sit dn̄s absolutus, vel princeps, seu aliter promittēdi, ac promissa implendi potestatem habēs, prout colligit ex ijs quæ voluerunt Alcia. in l. natura. in fi. ff. de uer. sign. ac Apost. ad Dec. in l. ea est natura. nu. 7. ff. de reg. iur. ac Iul. Clar. senten. lib. 5. §. fi. q. 55 uersi. circa secundum. Et per hunc infra, de confess. per tortur. post num. 9.

Titul. de responsionibus a reo faciendis.

SVMMAE.

1 *Instrui potest responsurus ad ueritatem exprimendam.*

2 *Responsurus qualificatè interrogationi sibi factæ, debet prius negare, & postea respondere quod si id fecit, cū tali qualitate fecit, uel cōfiteri qualificatè, & addere, non aliter, nec alio modo. Et an iudex teneatur admittere talem confessionem?*

3 *Examinatus semel siue reus, siue testis, si iterum examinatur, quid dicere debeat, ut euitet uarietatem.*

4 *Testis uel reus debent affirmare, uel negare id, de quo uerisimiliter recordantur, non autem dicere se non recordari, aliàs reus potest torqueri, testis de falso puniri.*

5 *Obliuio uerisimiliter cadit ratione diei, non mēsis uel anni, & in quibus alijs cadat.*

6 *Testis deponens primo, scire, postea nescire id, de quo uerisimiliter poterat habere memoriā, quia fuit præsens, puniri potest de falso.*

7 *Testis deponens aliquid factum a decem annis citra, debet apponere copulam. Et si uero du-*

bitas

bitat an sit tantum tempus, debet apponere particulam, Vel circa.

8 *Testis uolens deponere, quod omnes interuenerunt, debet apponere uniuersalem, omnes, non autem indefinitè loqui.*

9 *Reus innocens debet audacter respondere, non autem timidè.*

10 *Responsurus quod aliquis scit, debet deponere non solum quòd præsens fuit, sed quod aures attentas habebat ad id, secus si deponat de scientia propria, quia sufficit, ut dicat, quod erat præsens.*

11 *Notarius scribens actum, talibus præsentibus, non incidit in falsum si illi dicāt nihil scire, secus in secundis notarijs qui subscripserint se testamento ex forma statuti Mediolani, si dicerent, nil scire.*

12 *Testis interrogatus non debet respondere nimis animosè, sed animo quieto, nec etiam nimis cito, vel nimis tardè.*

13 *Respondens primo scire, postea nescire, uel primo quod credit, postea quod non credit, an incidat in falsum?*

14 *Testi, vel reo deponenti iterum idem in effectu per diuersa uerba magis creditur.*

15 *Respōdens uidisse de nocte, debet respondere uidisse addita ratione, ut quia Luna lucebat, & clariorem rationem addere, quando de qualitate hominis responderet.*

16 *Mitius agitur cum confesso, quàm conuicto, imò interdum confessus præmio afficitur.*

17 *Respondens reus non debet respondere, an sit culpabilis, uel ne, sed tantum super facto.*

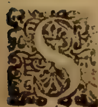
18 *Aduocatus salua conscientia, nō potest instruere reum ad tacendum ueritatem, etiam ubi ingeritur pœna sanguinis, nedum in alijs causis.*

19 *Aduocatus tenetur persuadere clienti, ut restituat quod indebitè tenet, sine scandolo tamen ut opera confessoris.*

20 *Aduocati in quibus dignè officium suū exercent, & in quibus indignè.*

21 *Aduocatus, potest per subterfugia decipere alium aduocatum, quando aduersarius fouet iniustam causam.*

22 *Aduocatus non potest clientem instruere in falsis probationibus, aut falso iuramento etiam quod aduersarius foueat iustam causam.*

Vpra dictum est de modo interrogandi, nunc quæro quis sit modus in respondendo? quod a me sit, non vt instruam ad dicendū

1 † mendacium, sed ad veritatem exprimendam, quod est omnino permissum, secundum Bald. in l.3.§.1. in 2.lect.ff.de testibus. Fely. in capitu. præterea, columna ultim. de testibus cog. & in cap.licet causam, char.5.col. fin. in fin. de prob. Orta. in c. quoniam contra de probat. in uerbo, testium, col.3. in prin. & Bal. in l.fi. col. pen. C. si ex fals. inst. Et non tātum permissum, imò elaborandum est, ut nulla arte uerborum offuscetur, & opprimamatur, l.2 C. de eden. & ca. indicantem, 30. q.5. cum similibus Et facit, quod dicta testium sunt adiuuanda, ut habetur in ca. cum tu de testibus. Faciuntque infinita, quæ dicuntur ad fauorem ueritatis, iuxta l.fi. in fin. ff. de prob. congesta per Calcan. cons. 1. colum. 1. & Dec. in ca. quoniam contra, col.2. de probat.

2 Dico igitur, † quod tu, qui uis cautè respondere, ubi uelis fateri uerum, sed qualificatè, quare uera sit qualificatum, non debes simpliciter fateri cum qualitate, quia hoc modo sciaderetur confessio, & qualitas non tibi prodesset, sed debes primo negare, postea dicere. Et si id feci, feci hoc, & illo modo, quia tūnc euitas d. Bar. in l. Aurelius, § idem quæsijt. ff. de lib. legat. Et hanc practicam ostendit Ang. in gl. comparuerunt inquisiti, & partim negant, & partim cōfitentur, col. 1.2. & dicam infra in materia confessionis. Vel etiam potes in primis confiteri, addendo circa qualitatem, Nec aliter, nec alio modo confiteor, secundum glos. & Bal. explicitè, in d.l. si quidem, & Jas. in §. item. si quis. column.4. Institut. de actio. An tamen teneatur admittere iudex tales responsiones, maximè stante statuto, quod simpliciter sit respondendum inquisitioni, uide in leg. prima, in princ. ff. de vulg. & pupill. maxime per Aret. & Soc. & in l.1.§. si quis simpliciter, ff. de verb. oblig. maxime per Alexan. & dicam infra in materia confessionis. Item

3 † vbi fuit reus, vel testis semel examinatus & iterū examinetur super eadē re, quia memoria est labilis, faciat ut sibi legatur dictū suum, antequam respondeat, & utcunque se res habeat, debet apponere hæc uerba. Quod deponit, prout nunc sibi uidetur, & si apparuerit aliter dixisse in primo examine, ex nunc corrigi hoc secundum dictum, & redigit ad primum, cum eo tempore melius recordaretur. sm. Bart. in l. eos. uers. quæro pro declaratione. ff. de fal. & Alexa. in cons. 56. colu.2. uol.2. sic euitat uarietatem. Item ubi uerisimiliter recordantur rei, uel testes,

non

4 non debent dicere, ut multi faciunt, † quòd non recordantur, sed simpliciter debent dicere affirmatiuè, vel negatiue id, de quo recordantur, quia qui dicit non recordari, & verisimiliter recordatur, si sit reus, & mendacium dixerit, torquetur, si testis punitur de falso. Bald. in l. presbyteri, C. de episc. & cler. Doct. & maximè Ias. in l. præscriptione C. si contra ius, uel util. publ. Bald. in l. uerba, C. de adult. & Barbat. in rub. de fide instrũ. col. 13. Bal. in l. ea quę. in fi. in 3. col. C. quomodo, & quando iudex, & in l. si præsid.
5 ad fi. C. de dona. ante nup. Et † ideo esset videndum, quæ sint ea, in quibus uerisimiliter
a cadit obliuio? a ad quod in primis uide Bal. in l. præsbyteri. ubi dicit, quòd: pręcisè diei facilis est obliuio, & Barba. in consi. 39. char. 76. colum. 2. in fina. & princip. sequen. uolu. 1. ubi aliter dicit, quo ad mensem, & annum, & ut ibi, & in genere quando cadat obliuio, uide gl. & Doc. in l. 1. C. de ser. fug. & in l. si res obligata, ff. de leg. 1. Et ideo qui
6 deposuit † primo nescire, postea scire, id ꝙ verisimiliter habeat in memoria, quia erat factum pręteritum, cui erat pręsens, puniri poterit de falso. Ita Aret. in suo vulgato cõ
7 sil. 71. colum. 2. Item † si testis, uel reus uult deponere, ꝙ decem annis citra quid factum est, debet dicere ab annis decem, & citra, cũ copula. Et vt per Bart. in l. Celsus. columna. penul. & fina. ff. de usucap. Eodem modo ubi quis dubitat, an sit tantum tempus, plus, aut minus, addat tempori dictionem, uel circa, quia excusabitur a falso. Raph. Comẽ.
8 cons. 91. ubi uide. Testis etiam † si uult deponere, quòd omnes interuenerunt nõ sufficit, ꝙ indefinitè loquatur, ꝙ interuenerunt, nisi dicat, Omnes, vt habetur, maximè per Ias. in l. non hoc. C. vnde legit. & in cap. in præsentia. de probat. Reus etiam, ubi est inno-
9 cens, † audacter respondere debet, non autẽ modo quo uideatur timere, ne incidat in suspicionem per text. & ibi Bart. in l. de minore, §. plurimum. millies allegatum. Item qñ
10 † quis interrogatur, an aliter aliquid sciat, si intendit dicere eum scire, non sufficit, si narret, ꝙ erat præsens, vel ꝙ scit, quia præsens erat, sed debet expresse dicere, ꝙ illud audiuit, uel intellexit, quia præstabat aures attentas, vel dicat aliud signum apertum, per quod inferatur eum illud scire, Nam ex hoc ꝙ quis sit præsens, non sequitur, ergo intellexit. Bart. in l. 1. ff. de auctorit. tutor, §. fina. & hoc nisi ille, qui loquitur vellet deponere de intelligẽtia propria, quia sufficit, ꝙ dicat se præsentem fuisse, ut per Bart. ibi, & Ias. ut paucis agam, in leg. 1. §. uoluntate, ff.
11 de sol. matr. Et ideo † licèt notarius dicat, actum pręsentibus talibus, & illi asserant nihil scire, non incidet in falsum notarius. Tamen uide ibi Ias. qui allegat hoc in casu decisionem in oppositum: benè notarius ipse, qui attestatus esset de præsentia, non posset se excusare quin intellexisset. Quod facit ad . . . notarios. qui testamentis, iuxta statutum nostrum se subscribunt in eis, & attestantur, ꝙ fuerunt pręsentes. nam est idem ac si dixissent, & intelligentes, & sic non possunt postea aliter dicere. Et uide etiã ad hęc Alex. cons. 34. colu. 3. uol. 3. Oria. in cap. quoniam contra. de probatio. in 6. columna. post vers. iuxta pręmissa. in sequenti quæstione. Dec. cons. 100. col. 4. uers. 13. & Alex. consil. 70. colum. 7. & consi. 73. uol. 2. Et quia dixi, ꝙ reus innocens non debet loqui timide, sed audacter, nè incidat in suspicionem, Ad-
12 de, ꝙ † testis non debet etiam nimium, animosè loqui, sed animo quieto. Et ita ut non ostendat affectionem deponendi, prout facit, aliter redditur suspectus. Socin. consil. 129. col. 4. circa fi. & in 3. uol. consil. 28. col. 3. & Dec. in d. cons. 100. char. penul. col. 2. ad fi. & ibi col. 5. versic. 2. iste testis dicit, ꝙ in repetitione sine timore debet dicere adiungendo aliquid dicto suo, & adde ꝙ, nec debet respondere nimis cito, nec nimis tardè, aliter efficitur suspectus. Felyn. in cap. cum causam. col. 12. in fi. de testi. Alex. in l. 1. in fi.
13 penultimæ apostil. ff. de fal. Et † an ille qui prius dixit scire, uel nescire, possit postea respondere, ꝙ credit, vel non credit, & an incurrat in falsum? Vide Aret. consi. 44. col. fi. Alex. cons. 44. col. 3. uol. 2. & Fel. in c. proposuisti. col. 4. & seq. de probatio. Item reus, vel
14 testis † quando iam examinatus fuit, uel deposuit, non timeat idem in effectu respondere, etiam per diuersa uerba, imò magis ei creditur cum id facit. arg. l. 3. § 1. ff. de test. & est text. in l. qui sententiam. C. de pœn. Soc. cons. 254. col. 1. versi. capio primum. Ias. in l. 2. de secun. tab. uersi. 2. est doctrina Bal.
15 Item caueat reus, uel † testis si interrogetur an quid uiderit noctis tempore, ne temerè respõdeat, Vidisse, nulla addita ratione, quia noctu non uidemus, nisi Luna luceat, uel lumen accensum sit, unde efficeretur suspectus, gl. in l. si cum exceptione. & ibi Bald. & Doc. in §. in hac, ff. quod met. cau. in l. si nõ

minorem

minorem.C.de transact.& in l.si non specia li.C.de test.Imo etiam quando Luna lucet, non tamen est ita clarum sicuti de die. Qđ patet,& est gl.inst.de leg.in §.nostra autem constitutio.in verbo lucubratione. Habet enim Luna radios lugubres, Sol uero claros, vt ibi in d.gl. Et ideo quando tractaretur an viderit, etiam quòd Luna luceret, qualitatem alicuius hominis,an esset pallidus uel rubeus, & an haberet caligas unius vel alterius coloris, quod fit maxime quando non fuit cognitus homo, ut per hæc signa deueniatur in eius cognitionem, si diceret,vidisse,quia Luna lucebat, esset ualde
16 suspectus. Item melius est† ꝙ reus spôte fateatur delictum,quando videt quòd omnino probabitur,quam expectare se conuinci, quia mitius agitur cum confesso,quam con uicto,secundum Abb. & Mod.in capitu. at si clerici.de iud. & interdum afficitur præmio,vt in d.l.inquisiuis.in fi.C.ad l.Iul.maiest.& in capit.non dicatis.12.q.2. & l.non omnes,§.fi.ff.de re mil.& per Bart.in l.1.§. cum quis latrones,ff. de quæst.intelligo tamen quando confessus sponte venit ad iudicium.Ita loquitur tex.in d.cap.at si clerici.in princ.& glo.in cap.de hoc.de simon.& ita loquũtur Doctor.Sed adhuc tamen hoc esset habendum in maxima consideratione, quando nulla penitus fuissent indicia aduer sus eum.iuxta no.per Are.in ca. cum dilect.
17 col.pen.vlt.de accusat.Scias etiam † non oportere reum in sua responsione dicere an sit culpabilis,vel non, quia hoc pertinet ad iudicem, sed debet respondere super facto an fecerit,vel non,vt no.Bar.in l.1.§. accus. in fi.per illum tex.ff.ad Turp.& Alex. cons.
18 116.col.1.in fi.vol.3.Ex iuxta pdicta†quæro,an quando ingeritur pęna sanguinis, pos sit aduocatus,vel causidicus instruere reum ad tacendã ueritatem, salua conscientia? & uĩ posse per no.per Bart.in l.1.ff.de bo. eor. qui sibi mor. consciuer. Tamen aliter tenẽt Docto.in c.1.de test.cog. ut ibi per Abb.& ita sanctus Thomas in secunda secundæ quæst.69.art.1. & per eundem in eadem q. art.2.& ideo Bartol in l. relegati,ff. de pen. in vers.ult.nota, dicit Theologos affirmare quòd etiam damnatus ad mortem fugiens peccat. Et si peccatum est in eo qui uitam propriam tuetur,quis dubitaret de aduocato,& causidico,qui,vt lucrentur quid minimũ, & non alia ratione instruunt ad mentiendum? Et uide etiam vltra Doct. in d. c. 1.Alber.in dict.suc,in uerbo, mendacium, & glo.13.d.in summa.Et non solum quo ad Deum,sed etiam quò ad mundum in omni materia, vbi aduocatus videt clientem suũ fouere iniusta causam,non debet eum doce
19 re,ut ueritatem taceat: imò debet ei consilium dare vt restituat, quod indebite tenet sine scandalo tamen, sed opera alicuius con fessoris,aliter tenetur ipse,ut est glo.in c.1.
20 de confe.in 6.Et si uis bene videre†in quibus aduocati digne officium suum exer-
b ceant, *b* & in quibus indigne,vide Put.in suo tract.synd.de excessibus aduocatorum. char.5.col.vlt.vers.aduocati. Vltimo tamẽ
21 in col.2.dicit,†ꝙ potest aduocatus per subterfugia decipere alium aduocatum. Et dicit sic fecisse Moysem 23.quæst.3.cap. Dominus noster.Quod verum est,secundum illam glo. quando aduersarius fouet causam iniustam,vt etiam gloss.in cap.cupientes,in princi. in verbo. malignantium. de elect.in 6.& ponit Iason.in l.cum proponas.2.C.de pact. & in l. si rem inspiciendam dedero,ff. de pręscrip. verb. Non tamen licet, etiam
22 † quòd aduersarius foueat iniustam causam, instruere quo ad falsas probationes,vel iuramentum falsum,vt per Ias.vbi supra, & Doct.in d.c.1.de testibus cog.

ADDITIONES.

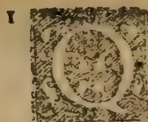
a Cadit obliuio. Oldr.cons.183.col.12.uersic. & si aliqui. ac Aimo consi.28.nu.4.post annum obliuionem induci affirmant, pro qua argui potest ex tex.in l si arbiter.versic.põt enim hoc memoria nõ teneri intra annũ.ff. de prob.intest. obliuionem pręsumi, seu ad mitti dixit Ale.cons.61. col.3.lib.2 sequitur Gram.cons.crim.41.in causa nobilis.ac 47. in causa honora.nu.13.& 15.etiam de facto proprio,in quo etiam facto proprio propter multitudinem negociorum maiori tp̃s spacio obliuio admittĩ,vt voluit Paris.cõs.11. nu.132.lib 1.alibi ad inducendam obliuionẽ maius temporis spacium requiritur, ut per Doct.in l.peregre. in princ.ff.de acq.pos.per Dyn.in c.pręsumitur.de regul.iur. lib.6 per Bartol.in l.non fatetur.col.3 ff.de confess.& per Bero.cons.189.in cau.magistri.nu.8.li.3.
b Exerceant. Quorum officium honorabile, laudabile,ac priuilegiatum est. ad tex.l.laudabile.in princ.C.de aduoc.diuer.iudi.& in l.sancimus.C.de aduoca.diuers.iudicio. per Io.Franc.Rip.in l.centurio.ante nu.18.vers. præterea etiam aduocati.ff.de uulg.

Tit. de Confessis.

SVMMAE.

1 Interrogatis quae contingant.
2 Confessio sponte in iudicio facta, & non reuocata, sufficit ad condemnandum, absque alia ratificatione.
3 Confesso datur dilatio ad se defendendum.
4 Confessioni non semper est adhibenda fides.
5 Confessio debet esse cum perseuerantia.
6 Confesso dari debet dilatio ad se defendendum, ita demum si petat.
7 Iudex potest etiam, nemine petente, reum defendere, ante confessionem tamen.
8 Confessio notorium inducit.
9 Confessus, etiam si non petierit dilationem, non tamen statim morti tradendus est a iudice: sed interposito aliquo interuallo, vt cognoscatur perseuerantia.
10 Conuicto iudex omnino dare debet dilationem ad se defendendum, etiam non petenti.
11 Confesso ex quadam leuitate, & maximè non praecedentibus indicijs, iudex dare debet dilationem etiam si non petatur.
12 Defensio reis debet regulariter quaeri a iudice & suppleri etiam in facto, & non solum ante publicationem processus, sed etiam post, & post conclusionem in causa.
13 Confessio etiam uerisimilis requirit perseuerantiam, & dilationem dari a iudice.
14 Confessis sponte ex consuetudine, quae ubique est, dari debet defensio, Mediolani uero ex statuto.
15 Defensio a iudice quaeri debet, etiam parte non petente, ubi tractaretur de seruanda, uel non seruanda aliqua solemnitate.
16 Copia indiciorum ante quaestiones dari non debet parte non patente.
17 Condemnari quando quis possit, non data defensione.
18 Condemnatio quando quis possit sequi, non data defensione petita.
19 Confessio spontanea sine ratificatione, tunc ad condemnationem sufficit, quando de delicto constat.
20 Confessio spontanea qualificata non sufficit ad condemnandum quem ad mortem.
21 Praesumptiones etiam uehementes non sufficiunt ad condemnationem mortis.
22 Confessus se occidisse, sed defendendo, uel occidisse non animo occidendi, idem uidetur dicere.
23 Confessus furtum, sed addens se accepisse, quia crederet dominum permissurum, an habeatur pro negante?
24 Confessio qualificata, ea qualitate, quae tendit ad uariationem, seu diminutionem delicti, qualiter noceat.
25 Respondens se non occidisse aliquem, & quòd si fecit, fecit ad sui defensionem, habetur pro merè negante.
26 Confessus cum qualitate addita clausula, non aliter, nec alio modo, nisi acceptetur qualitas habetur pro negante.
27 Confessus qualificatè ad eruendum ueritatem potest torqueri.
28 Tortura purgantur non solum indicia, sed etiam uerae probationes.
29 Torqueri potest quis cum protestatione, quòd propter hoc non fiat praeiudicium uiolentis praesumptionibus
30 Confessis responsio dicentis, se fecisse homicidiũ ad sui defensionem, admittitur etiam stante statuto, quòd simpliciter respondeat.
31 Confessio simpliciter potest ex interuallo se excusare, & dicere ꝙ fecit ad sui defensionem, nisi ueniat contra iuramentum suum.
32 Iuramento suo quando quis dicatur contrauenire.
33 Periurus repellitur a se defendendo, & quomodo intelligatur.
34 Confessus licet possit se excusare ex interuallo, non tamen potest ea excusatione, quae perimat confessionem.
35 Confessus quando non potest se excusare, potest errorem suum corrigere.
36 Confessio negantis fecisse homicidium, sed incontinenti dicentis. Si tamen feci, id feci ad meam defensionem, admittitur distinctè.
37 Reus qui primo negauit, vbi uidet se conuinci potest dicere fecisse ad sui defensionem, & admittitur talis responsio.
38 Condemnari non potest quis non formata inquisitione, uel accusatione, etiam si crimen sit notorium.
39 Capitaneus iustitiae Mediolani quotidie liberat, aut condemnat, non formata inquisitione, uel porrecta accusatione, facta tamen relatione in Senatu, ante absolutionem, processus.
40 Confessio tollit omnem ineptitudinem processus, & quomodo procedat.
41 Confessio principaliter facta sufficit ad condemnationem, secus si incidenter.
42 Confessus incidèneer punitur quando confessio tangit crimen, qđ principaliter est deductũ.
43 Confessio debet continere locum, & tempus, sicut inquisitio, & accusatio.

44 *Testis debet de loco, & tempore deponere de quo in accusatione, vel inquisitione, aliàs nõ probat.*
45 *Confessio extraiudicialis sufficit ad torturam, etiam si non contineat locum, & tempus.*
46 *Confeßio non verisimilis quid ualeat.*
47 *Confessio coram iudice incompetente facta, uel non in forma iudicij, uel die feriata non valet.*
48 *Captura non valet a iudice incompetente facta.*
49 *Confessio clerici coram iudice ecclesiastico incompetenti non valet ad condemnandum.*
50 *Confessio facta coram iudice competente respectu personæ, sed incompetente respectu materiæ, non ualet.*
51 *Confessio clerici primæ tonsuræ tantum non valet, coram iudice sæculari, etiam si clericus fateretur se laicum.*
52 *Confessio coram incompetente iudice facta, ualet, ubi iurisdictio est prorogabilis.*
53 *Captura per incompetentem iudicem facta ualet, si reus erat suspectus fuga.*
54 *Confeßio coram incompetente iudice facta sufficit ad torturam*
55 *Confeßio coram incompetente iudice facta, & extraiudicialis reuocari non potest, nisi facta plena probatione erroris.*
56 *Confeßio coram iudice incompetente facta non est nulla, sed saltem ualet, ut extraiudicialis.*
57 *Confeßio extraiudicialis sufficit ad torturam.*
58 *Confessus in tormentis, si reuocet, iterum tortura repetitur, & cogitur perseuerare.*
59 *Confeßionis, quæ faceret plenum præiudicium si reuocetur, deberet plenè probari error.*
60 *Confeßio facit plenum præiudicium, nisi probetur factum fuisse per errorem.*
61 *Error quomodo probetur.*
62 *Confeßionis reuocatio, si calumniosè fiat, non prodest.*
63 *Confeßio si incontinenti reuocetur, non requiritur erroris probatio.*
64 *Error necessariò allegandus est, ubi confeßio reuocatur.*
65 *Error confeßionis necessario probandus est.*
66 *Confeßionem reuocans, errore probato, non potest uti uarius torqueri.*
67 *Confeßio facta à minore potest reuocari, etiam non probato errore.*
68 *Minor propter ætatem mitius non punitur, sed an tamen habetur ratio ætatis.*
69 *Minor quatuordecim annis non potest corporaliter puniri, ex forma statuti Mediolani, abinde supra relinquitur dispositioni iuris communis.*
70 *Confeßio non attenditur, si post eam constet per testes de innocentia rei,*
71 *Error confeßionis si non allegetur a reo, iudex tamen si constat illi de innocentia, debet eũ absoluere etiam post sententiam, quæ in iudicatum transiuerit.*
72 *Allegatio erroris in ficta confeßione, non est necessaria, sed sufficit probatio erroris.*
73 *Confessio etiam reuocatur quando metu tormentorum facta est.*
74 *Confessus non præcedentibus indicijs, si afferat propter torturam confessum, & non appareat de tortura, præsumetur sponte confessus, nisi qualitas iudicis repugnaret.*
75 *Tortura probatur etiam per coniecturas.*
76 *Confesсio remanet elisa, ubi non præcedentibus indicijs capturæ facta esset: & torquendus esset reus potius, quàm damnandus.*
77 *Vita mala iudicis in alijs etiam præsumptionem maiorem inducit in casu, quo quem iniustè cœpit.*
78 *Metus allegatio admittitur in reo confesso in tormentis, si dicat quod confessus est, quia sciebat, quod si ita non fecisset, iterum fuisset tortus.*
79 *Confessus sine tormentis contra quem erant indicia ad torturam, utrum poßit reuocare confessionem, uel non, est in arbitrio iudicis.*
80 *Quæstio iuris non debet esse in arbitrio iudicis sed quæstio facti.*
81 *Confesсio simplex, an non tantum ad principale, sed etiam ad qualitates referatur.*
82 *Confesсio est melior probatio alijs probationib.*
83 *Inspectio rei est probatio non minor cõfeßione.*
84 *Confesсionis materia remissiuè.*
85 *Confesсio præsumptiuè resultans magis ad torquendum, quàm ad damnandum sufficit.*

1
Via † interrogati respondendo interdum confitentur, interdum negantes conuincuntur, & interdum indi[illegible] gravantur, & pp tormenta c[illegible]nfitentur. Ideo dicam primò de confessis uerè, secundo de conuictio, tertiò, de indicij, & tortura. & quia nihil horum aliquando euenit, ut qñ negant, & non conuincuntur, imò suam innocentiam ostendunt, ideo p[illegible]nam etiam modum, quo rei innocentes potuerunt se defendere, subijciendo rubricam de defensionib. reorum, & succesſiue usque ad finem persequar separatim materiã. Ca-
2 pio igitur caput cõfessionis. Et primo † quæro an confessio spõte facta in iudicio absq; alia ratificatione sit sufficiẽs ad cõdẽnandũ? & vi-

& videtur esse, l. qui sententiam, C. de pœn. cum si. & ita sentiunt Doct. in l. 2. C. de cust. reo. maximè Bald. in l. si quis in hoc genus. C. de epis. & cle. sed Hippo. in sing. suo. 329. post Comen. consil. 138. dicit contrarium pro ueritate habenda. Aduerte ad dicta Sal. in dicta l. 2. qui latè disputat articulum, & in effectu concludit, quod non requiritur alia confessio, nec alia expressa ratificatio, sed sufficit perseuerantia, imo vult quod sit necessaria non improbando, nec reuocando confessionem, & propterea totum mundum
a seruare, a vt tali confesso nō detur illico sup
3 plicium, † sed dilatio ad se defendendum: quia multę defensiones, etiam confesso, cōpetere possunt, ut patet in l. 1. §. si quis ultro ff. de quæst. in seruo, qui confessus fuerat, ut tandem se eximeret a sæuitia domini, & patet ex dictis per Aret. in cap. cum dilecti, in penultima, & ultima col. extra de accusa. & fundamentum Sal. est in dicto. §. si quis
4 vltro, dum † dicit non semper confessioni esse fidem adhibendam. Nonnunquam enim, aut metu, aut aliqua alia de causa contra se confitentur. & dum dicit, perseuerante falsa demonstratione damnasti. in eis ver
5 bis vult tex. ꝙ † confessio debuit perseuerare, & durare. Et ita etiam latè Put. in tractat. syn. in char. 93. colum. 1. uersi. nunc uidendum est de confessione. Ita etiam tenet in effectu Brun. in tractat. torturæ, char. 11. 12. & clarè probatur in l. 3. §. si ad diem, ff. de re mil. & in l. vnius facinori, §. cogniturū, ff. de quęstio. & per omnes Doct. dicentes, ꝙ debet dari defensio ante condemnationem ut Gand. in tit. de defensio. a reo faci. col. ultima, Cœpol. cons. 33. col. ult. in fi. Hippol. in d. l. unius, §. cogniturū. per Put. in eodem tractat. char. 25. colum. ult. uersi. quæro an pote
6 stas, & alibi sæpe. Sed difficultas est † an dicatur perseuerare eo ipso quod non petit dilationem sibi dari, an etiam requiratur, ut detur, & nihil fecerit, & an dari debeat, licèt non petita? Bald. in l. nouerint, Cod. ut infra cert. tem. crim. quæst. tenet, debere peti. & refert, & sequitur Ang. in trac. suo, in glo. qui iudex statuit terminum, ad eorum defensiones; & pro hac parte est optimus text. in dicto. §. cogniturū, in uerbo, postulante reo. Contrarium tenet Hippol. in dicto §. cogniturū, vbi dicit, ꝙ etiam iudex debet dare defensionem, nemine petente, & amplius tenet Put. ubi supra charta 25. ꝙ si hoc omittit, tenetur in sindicatu. Facit l. & si non defendantur, ff. de pęn. Breuiter cōcludo in hac quæstione, ꝙ iudex post confessionem, tenetur dare licentiam, sed parte petente. Sic Gand. ubi supra, si illum bene uides. sic Bald. in d. l. nouerint, & Angel. ubi supra. sic Cœpol. in dicto consilio 33. colum.
7 ultima. Et licèt iudex † possit, etiam nemine petente, defendere, ut Bar. in l. & si non defendantur, ff. de pœnis, & in l. 4. §. hoc autem iudicium, ff. de damn. infe. & in dict. le. 1. §. si quis ultro. & in quæstione incipie. iudex maleficiorum, columna penultima, & ult. Homod. in cons. 244. column. 6. & fin. quidquid dicat cons. 46. column. 3. & seq. per Aret. in cap. constitutus, el secondo. in 4. notab. de testibus. gl. fin. & ibi Bart. column. 2. in 2. lectu. in uersiculo gloss. inducit hanc legem, C. de eden. & alibi sæpe. Ac etiam debeat nemine etiam petente hoc facere, d. l. & si non defendantur, quæ est ineuitabilis, Bart. in l. fin. ff. de feriis. column. 3. uers. rein tro gl. & cons. 100. incip. a domino C. 1. col. 3. in prin. & Aret. omnino cons. 247. col. 3. uer. illud aūtem est indubitatum. Cępo. cautela. 108. incip. quod dimittatur in criminalibus, & cautela 332. incip. quod in causa criminali. & Bar. cōs. 107. uisis omnibus statutis. col. 1. & in l. pen. §. ad crimen, ff. de publ. iud. col. 3. uers. sed primo quæro. & alibi sæpe. Attamen hæc intelligo ut procedant donec reus sit confessus. Nam post confessionem tanquā notoriè de maleficio constet, uidetur absurdum dilationem dari reo nō petente. Quòd
8 aūt † notoriū inducatur, est tex. in c. fi. de cohabi. cleric. & mulier. & in l. generaliter, C. de non numera. pec. Alex. cons. 19. in 3. colu. uol. 7. & per Bal. in l. a præcedente, C. de dila. qui amplius uult ac ratione, ꝙ cōfessio notorium inducat, & reo etiā postulante, denegari debere, quod tamen iudico absurdissimum. & tunc qn̄ non petitur, inducitur quędam perseuerantia quæ omnino requiritur antequam damnetur, iuxtà dicta Salyc. in d.
9 l. 2. Est uerum † ꝙ iudex in hoc debet esse circunspectus, ut eo etiam casu non statim faciat reum mori, sed dato aliquo interuallo, & præbita ei facultate, uel eius defensoribus, ut possint eius innocentiam allegare, & petere, si quid uoluerint, aliter uerè nō diceretur, ꝙ nō esset petita dilatio, & cōsequēter, ꝙ esset perseueratū. Et hęc ubi cōfessus
10 est reus. † Cæterum si tantummodo esset conuictus, tunc sine dubio, arbitrarer pessime facere iudicem, qui non daret reo dilationem

tionem ad se defendendum, quia si tanta disputatio sit in confesso, clarissimum redditur in conuicto, vt teneatur, etiam parte nõ petente. b & consequentia sine allegatione patet. Non obstat, §. cogniturum. & ꝙ dicit Gand. vbi supra, in ti. de defun. in fi. quia non negant quin etiam debeat ex officio dare. & hæc videtur mens communiter do-
11 ctorum. Vbi tamen † iudex videret reum fuisse confessum leuiter crimen, & maxime sine indicijs, vel aliter suspicaretur aduersus confessionem illam, male faceret si non daret dilationem, etiam reo non petente, & eo casu tũc iudicarem eũ teneri in syndicatu. Et ita defenditur Put. vbi supra char. 25. & alij in d. §. cogniturum. ita ſm prædicta intellige Bar. in l. 1. §. diuus Seuerus, ff. de q. dum vult vt in sponte confesso non requiratur perseuerantia, quia intelligitur de expressa. & vt supra declaraui. Et ita ex prædi-
12 ctis habes † ꝙ regulariter iudex ex officio põt, & debet quærere defensionem reorum, & hoc sine dubio, qñ videt reum indefensum. iuxta l. acta, §. fi. ff. de re iu. quia est tex. ad hoc qui cauillari non põt in d. l. & si non defendantur. quę pręcisè in hoc casu loquitur. & eodẽ modo qñ defenditur, & habet causidicos, & aduocatos, & tñ iudex cognoscit, quod illi aliqua in re desunt, & quod aliquid est faciendum ad veritatem eruẽdã, poterit, & debebit hoc facere ẽt per examẽ testium, sic supplendo ẽt in facto aduocatis iuxta l. 1. C. vt quę desunt aduoca. iud. supp. vt per Bar. in plerisque locis vbi supra. Homod. in d. cons. 244. & col. 6. & alios supra allegatos. ꝙ ẽt probatur in præcedenti conclusione, arguendo de toto ad partem, l. si de tota, ff. de rei vend. & non solum potest, & debet ante publicationem, sed ẽt post, & post ẽt conclusionem in causa, ut per Barto. in d. §. si quis vltro. & Aret. in d. consi. 247. col. 3. vbi vide, & vbi supra. Si tamen sit
13 confessus, † & confessio sit verisimilis, tunc requiritur perseuerantia, quæ fit per dilationem si petatur. vel etiam si non petatur per tantum interuallum, quòd reus vel eius agentes potuerint illam petere, aliter si non esset verisimilis confessio, male faceret iudex si non daret a seipso dilationem, vt dixi.
14 Est verum † si adesset consuetudo dandi defensionem ẽt confessis spontè, licet non petentibus, ꝙ eo casu aliter esset: sicut ẽt si adesset statutũ, prout, & consuetudinem, & statutum habemus in hac ciuitate, & eo casu non esset necesse illam petere, vt vnicuique patet, & explicat Ang. Are. in d. gl. vbi supra post Bal. in d. l. nouerint. C. vt intra cer. tẽp. Et ꝙ adsit hæc consuetudo vbiq; vltra Sal. ẽt Ang. Are. vbi supra idem attestatur. Et
15 prædicta † ꝙ iudex põt, & debet omni in casu, præterquám in confesso, cuius tamen confessio non esset eo modo, quo dictum est supra, quærere defensionem, etiam parte non petente, & supplere etiam in facto in ijs, quę desunt aduocatis, non procedunt, vbi tractaretur de seruanda vel non seruanda aliqua solennitate, cuius obseruatio ẽt de-
16 fensionem concerneret, † vt in danda copia iudiciorum ante quæstiones, iuxta not. in l. custodias. ff. de pub. iud. & per Bar. in l. fin. in pen. q. ff. de q. & alibi sæpe. Sed tñ non vr̃ dãda sine partis petitione. ita Put. in trac. syn. char. 88. col. 2. vers. cum iudex. Et late hanc conclusionem habes ex tex. in c. qualiter, & qñ. el ij. in §. debet, iunctis notatis ibi per Are. colum. 2. vers. sed dubitatur. & ita clare uult Abb. in c. cum in contemplatione. ver. nunquid. de reg. iu. & Gand. ita clare sentit in ti. de q. & torm. col. 5. vers. sed quid erit de quæstione de facto quæ quotidie occurrit. & Ang. in verbo fama publica. ch. 3. ver. Item aduertas. & Docto. communiter in c. grauis, de depos. & vbiq;, & dicam ẽt infra, in materia torturæ. Et circa prædicta ẽt es-
17 sent videndi casus † in quibus sine defensione quis damnari põt, vt qñ renunciatum est defensioni, vel repertus est in fragranti crimine. Quos vide vltra Ang. Are. vbi supra, ꝑ Ias. ff. de pact. in l. quod in suum hæredem. & qñ est notorium delictum, ꝙ eo casu tũc denegari possit, uide Claud. in l. ut uim. co-
18 lum. . . ff. de iust. & iure. Et † an, & quando possit sequi condemnatio, etiam non data defensione petita, vide Fel. in c. cum dilecti. de accusat. col. 3. & seq. Nat. in repetit. cle. sæpe. in §. non sic. col. 6. de uerbo. signific. & Hipp. in d. vnius. §. cogniturum. col. 12. ff. de q. & dicam infra in materia defensionis. Prę-
19 dictam conclusionem, † ꝙ sola confessio sponte facta in iudicio sufficiat sine ratificatione expressa, intelligo, vbi tamen constet de delicto ſm Bal. in auth. sed nouo iure, C. de fur. Angel. in l. 1. C. de confes. & ut latissimè dixi supra, sub prima rubrica, de delicto. Secundo intellige, vbi sit simplex, & pura, secus si qualificata, quia dixerit, Occidi, sed feci ad mei defensionem, quia tunc, & scindatur, & possit acceptari in parte, & in par-

in parte non propter præsumptionem iuris
contra confitentem resultantem, iuxta d. l. 1.
C. de sic. & l. si non conuitij. C. de iniu. ſm
d. Bar. in l. Aurelius, §. idem quæsijt, ff. de li-
c ber. leg. Quod dictum est communiter e ap
probatũ ſm Ias. in l. vt vim. col. 3. ff. de iust.
& iu. Alex. in l. 1. §. si quis simpliciter. col. 2.
ff. de verb. obli. & in l. non solum, §. sciendũ,
ff. de ope. no. nunc. & per eundem, & alios in
20 mille locis, ét † ꝙ confessio esset facta sub v-
na oratione, s. Interfeci, me defendendo. At-
tamen non possit imponi pœna mortis natu
d ralis, secundum Abb. d in c. auditis, extra,
de præscrip. & communiter Docto. & hæc
sciunt omnes. Tamen contra hoc dictum
Abb. insurgit Soci. uehementissime in l. nõ
vtique, ff de exce. ex eo principaliter, ꝙ de-
lictum ipsum probatur confessione, & licet
postea resultet præsumptio iuris, quæ tollat
qualitatem, allegatum tñ nihil est, quare ad
mortem non debeat ille damnari, per d. l. 1.
C. de sicar. & in effectu in eandem opin. eo-
dem fundamento inclinat Felyn. in d. c. au-
ditis. Quod tamen fundamentum nihil re-
leuat, quia confessio est cum qualitate, cu-
ius natura est ut in totum acceptetur. Verũ
præsumptio d. l. 1. facit ꝙ habeatur pro con-
fessione simplici, quæ tamen non est in rei
veritate, & consequenter uerè per confessio
nem nitidam non probatur delictum, sed
per confessionem, quæ præsumitur simplex,
& non est, atq; ita sumus non in d. l. 2. C. de
sicar. sed in d. Innoc. in cap. quia uerisimile.
21 de præsump. † ꝙ nemo ex præsumptionibus
etiam uehementibus damnatur ad morté.
Et ita inuenio respondere Claudia. in repe-
tit. l. vt vim, ff. de iust. & iu. col. 27. & seq. vbi
vide, & in dictis locis, & alibi sæpe apparet
hoc dictum esse commune. Et non facio dif
22 ferentiam an † reus dicat, Occidi, sed defen-
dendo: an dicat, Occidi, non animo occiden
di, vt patet ad sensum, quia semper militat
præsumptio iuris contra eum. Et hæc duo
exempla à pari uult procedere Bar. in l. eũ
qui. in princ. col. 2. vers. 2. ff. de iureiuran. Et
ideo nescio quid dicat Ang. cons. 27. vers. de
tertio dico. ubi mirabiliter dicit, quòd si
confessio tendit ad omnem impunitatem,
vt in primo exemplo, quòd confessus dam-
nari debet secus si tendat ad mutationem
puta, si dicat quod non animo occidendi id
fecit: sed culpa, propter ludum orta rixa.
23 Sed pone † ꝙ reus qui arguitur furti fatea-
tur accepisse, credens tamen dominum per-
missurũ, an hoc casu procedat dictum Bar.
in d. §. idem quæsijt. & Abbas vbi supra, di-
cit procedere: imò multo magis procedit,
vt colligitur ex dictis Soc. in d. l. non vtiq;
in fine. Et ita tene. licet idem Soc. l. 1. col. 5.
ff. de vulg. & pup. velit ꝙ habeatur pro ne-
gante talis confessus, per ea q̃ dicit. Bar. in l.
inter oés, §. recte, ff. de furt. Verũ dum Soc.
in d. l. 1. col. 5. ponit aliud exemplum in quo
tali modo confessus habetur pro negante,
benè dicit, videlicet qñ fatetur ꝙ extra ter-
ritorium uel dominium portauit frumenta,
sed sine licentia, quia non sumus in ijs, quæ
sui natura sint prohibita, iuxta declaratio-
nem Bar. in l. dolum, C. de dol. & ita habes
vnam declarationem ad dictũ Abb. & Barr.
in c. auditis. & in §. idem quæsijt. Aliam, &
24 secundam declarationem habes † qñ quali-
tas adiecta confessioni non tendit ad omni-
modam impunitaté, vt fit qñ dicit se fecisse
defendẽdo, sed tendit ad variationé, siue di-
minutionem delicti, per cons. allegatũ, quã-
uis, vt dixi, nesciam qua ratione illud dicat.
Tertio declara dictum Abba. vbi sola adest
confessio contra confessum: ita loquitur ip-
se Abb. & qui sequuntur illud, quod perpe-
tuo tene menti. Et ideo, si cõtra confessum,
ét adesset testis solus, nõ procederet. & cer
tè Abb. dum loquitur ꝙ qñ constat aliter, q̃
per confessionem, non intelligit de plena
probatione, quia dictum suum ineptum red
deretur. Quia si sola probatione in totum
damnatur. l. qui sententiam. C. de pœ. Ergo
multò magis cũ prædicta confessione, sed
loquitur qñ adest ét indicium de ipso homi
25 micidio. Quartam declarationem † habes
qñ reus incipit à confessione, sicut exemplũ
datum est, secus si incipit à negatione, Non
occidi, sed si feci id defendendo feci. Tunc
enim rñsio talis habetur pro mera negatiua.
Ita gl. Bal. & Doct. in l. si quidem. C. de ex-
cep. per Ang. in gl. comparent inquisiti, &
partem negant. col. 2. Ias. in l. vt vim. col. 3.
ff. de iust. & iu. in §. si quis post. §. actiones.
immediatè, Instit. de act. & Hyppol. in l. D.
Antonius, ff. de q. & per Ias. in eod. §. item
26 si quis. Quintam habes declarationem † ut
ét ꝙ reus incipiat à confessione, tamen ha-
beatur pro negante, nisi acceptetur prout
prolata est qñ reus addidit clausulã, Quod
non aliter, nec alio modo confitetur: allegat
Bald. post glo. in d. l. si quidem. Hæc enim
clausula habet uim remotionis sensus ab a-
ctu. ut ibi per Bald. Anan. consilio 77. circa
medium.

medium. Soc. consilio 251. col. 5. versic. postremò, & Dec. consil. 61. Sextò, & ultimò
27 aduerte † ꝙ & si possit reus damnari ex tali præsumptione uehementi, resultante ex hac confessione qualificata. tamen etiam iudex
e potest eum torquere *e* pro ueritate habẽda. Ita Bal. in l. 1. C. de confes. col. 11. Claud. in d. l. vt vim. colum. 33. versicu. 6. & ultimo, & Orian. in c. quoniam contra. in uerbo, con-
28 fessione. de probat. Et quia, † vt plurimum, perseuerant torti, & tunc purgant non solum indicia, sed etiam veras probationes, l. ædictum diui August. ff. de quæst. & ibi Alber. Ideo, non uideo hanc practicam serua-
29 ri. Nec obstat † quod possit fieri hęc tortura cum potestatione, ꝙ propter hoc non fiat præiudicium violentis præsumptionib. existentibus contra eum: iuxta consil. Cœpol. 32. colum. antepenul. Quia hæc protestatio operatur ubi interrogatio fit super alia materia, quàm super ea, de qua conuictus est, sicut protestatio dicit, & dicere debet, aliter nihil esset, ut per Cœpol. ubi supra. Esset enim protestatio contraria facto, quæ nihil valet, ut notatur in l. non solùm, §. morte, ff. de ope. no. nuncia. & in capit. cum M. de
30 constitut. Et ex prædictis apparet † si quis confitetur se fecisse homicidium, sed ad sui defensionem, ꝙ hęc responsio admittitur. quæ conclusio procedit non solum de iure cõmuni, sed etiam stante statuto, ꝙ inquisitioni, & accusationi est simpliciter respondendum. Et hanc conclusionem esse ueram ostendit Aret. in l. 1. in princip. ff. de vulg. & pup. subst. est materia quæ ibi ponit. & in l. 1. §. siquis simpliciter, ff. de verbor. obl. Secũda
31 est conclusio in hac materia cõfessionis † ꝙ qñ reus fatet simpliciter, potest postea ex interuallo confessionem excusare, & dicere, ꝙ fecit ad defensionem suam, nisi tamen ueniret contra iuramentum pręstitum, per c. cum dilecti. de accusat. & ibi Felyn. colum. 1. uers. per istũ tex. & Ias. in d. l. vt vim, col. 3. vers. 4. circa prædicta. Alex. in cons. 1. viso process. in vlt. colum. 3. vol. Vbi tamen dicit se non affirmare, nec ponere pro constanti. Ias. tamẽ in d. l. vt vim. tenet contrarium per dictum Bar. in d. §. idem quæsiit. Sed errat: nam ibi qualitas adiecta non prodest, quia non probatur, sed in casu dicti ca. cum dilecti. & doctorum ibi, præsupponitur quòd audiri debeat, probando suam excusationem. Et ita respondet etiam Claud. quem non videram, alia adducens in d. l. vt vim. colum. 19. vbi omnino vide. Vnde habes ex prædictis,
32 † ꝙ vbi veniret contra suum iuramentum non audiret, puta, si iurasset dicere plenam, & meram veritatem, nam quia verum est dicere, quod totam, & plenam veritatem nõ dixit, veniret contra suum iuramentum: & ideo non audiretur. Ita probat tex. in d. cap. cum dilecti. & ita expressè Aret. ibidem col. 3. uersicu. retento autem intellectu, & idem si iurasset se commisisse factum illicitũ, quia adhuc veniret contra iuramentum, vt ibi ꝑ
33 eum. Et si mireris, † ꝙ propter periuriũ quis repellatur a se defendendo contra c. dilecti. circa medium. de exceptionibus. vbi reus etiam periurus se defendere potest, quod et procedit in quolibet criminis suspecto. gl. in c. de his. & in c. 1. de accusatio. tantò magis cum etiam actor periurus agere possit, dummodo non sit periurus in illa causa, ut per Modernos in l. si quis maior. C. de transactionibus. & per Felyn. in d. cap. cum dilecti. Respondeo vt per Are. in dicto c. cum dilecti, colum. 3. uers. 10. nota. Et aduerte ad
34 duo, primò, † quia etsi ex interuallo possit se excusare, ea excusatione, quæ simul esse possit cum confessione: ita tamen quòd non veniat contra iuramentum: non tamen potest se excusare, ea excusatione, quæ perimat, & eneruet confessionem, nulla in hoc habita consideratione iuramenti. tex. est in dicto c. cum dilecti. clarus sicut sol. Et ita dicũt om-
f nes. *f* Secundò aduerte, † quia licèt quis nõ
35 possit se excusare, tamen potest corrigere errorem suum, c. fin. de confessis, & l. error. C. de iuris, & facti ignoran. Et hæc diuersa sunt, ut notabiliter declarat Aret. in d. cap. cum dilecti. in 11. notabili. & sine his duabus considerationibus potuisset interdum
36 decipi. Tertia est conclusio † quòd quando reus negat, & incontinẽti dicit, si tamen feci id, feci ad mei defensionem, admittitur hæc responsio, prout etiam dixi supra affirmando quod habetur pro mera nega-
g tiua. *g* Et ita Bar. in l. cum de indebito. in prin. ff. de probat. Ias. in l. 1. colum. vlt. C. de furt. & licèt Gandin. distinguat in tit. de defẽsio. a reo facien. in fi. sicut supra dictum est in pręcedenti conclusione, per d. c. cum dilecti. Tamen communis est opinio in contrarium. Ita Socin. in l. nemo prohibetur, ff. de excep. & Dec. in l. nemo ex his. de reg. iuris.
37 Quarta, & ult. est conclusio † si reus primò negat, quòd adhuc ubi uidet se conuinci, potest dicere, ꝙ ad defensionem suam fe-

cit. Ita Fel. ubi vide, in c. pastoralis. colum. 5. de except. & ad hoc faciunt multa allegata per Ias. in l. quod te. col. 13. & seq. ff. si cer. pe ta. quia ex hoc ꝙ quis neget, & cõuincatur de mendacio, non propterea prohibetur uti alio remedio legis, quæ conclusio probatur in l. nemo ex his. de regul. iur. & in l. 3. §. di uus tamen, ff. de sepul. uiol. Gandi. tamen nõ vult hoc procedere, vbi excusatio esset contra iuramentum, in loco, ubi supra, & sequitur Bal. in Auth. contra qui propriam. C. de non num. pec. & Fel. in effectu in d. c. pastoralis. col. 5. Tu tene simpliciter, ꝙ auditur ꝑ dictam conclusionem l. nemo ex his, & §. di uus, & ex dictis Fel. qui etiam ita tenet in d. c. cum dilecti, colu. 5. de accusa. & ibi post Bal. respõdet ad dictum c. cum dilecti, super quo propter iuramentum se fundat Gandi. Quam responsionem etiam applica ad proximam præcedentem conclusionem, ex qua responsione habes, quòd iuramentum, non impedit nisi in confesso, qui uellet postea ex interuallo uenire contra ipsum iuramentũ, cum ex ea confessione iam quęsitum ius esset aduersario. Et ita loquitur dictum c. cũ
38 dilecti. Dixi requiri, † ꝙ confessio sit perseuerata. Secundo, quòd sit simplex, & nõ qualificata. Tertiò, requiritur, ꝙ prius sit formata inquisitio uel facta accusatio: quia si ad nihil agitur in nihilo potest damnari. Bal. post Inn. in l. 1. C. de confessis. col. 8. uers. quæro nunquid. Cœpolla consi. 40. col fin. Paul. de Cast. in antiquis cons. 129. Quod adeo uerum est, ut etiam in notorio crimine, hoc idem requiratur ex fundamento supradicto: quia si ad nihil agitur, &c. & ita dixi supra in rub. quomodo procedatur in crimine no-
39 torio † apud capitaneum iustitiæ. tamen rei quotide absoluuntur, & condemnantur, sine inquisitione, nec tamen ipse errat, sicut nec errant cęteri qui ita aliiquãdo faciunt. quia referunt ante absolutionem processus in Senatu, & deinde auctoritate Senatus liberãt, vel condemnãt. Adde etiam, quòd hoc tertium requisitum procedit, dato, quod accusatio, vel inquisitio esset formata inepté:
40 † quia confessio tollit omnem ineptitudinem processus, secundum Bar. in l. si confessus, ff. de custo. & exhi. reo. post Inno. ibi per eum allegatum. Quod dictum reperit nouem declarationes ut per Dec. in c. ac si cle rici. in 1. 2. col. extra de iudiciis. & Fel. ponit 12. in c. qualiter, & qñ, el secondo, §. debet de accusationibus Hippol. in l. 1. §. D. Ant. ff. de q. non cogitur tamen iudex damnare, sed potest, vt per Dec. ibidem col. 4. post Angel. consi. 178. quod est notandum, ubi habetur
41 iudex fauorabilis. Quartò requiritur, † ꝙ confessio sit principaliter facta, secus si incidenter. Bar. in d. l. si confessus. Quod requisitum habet duas limitationes: secundum Dec. in d. c. at si clerici. 2. col. vers. sed ista limitatio. Primò, vt non procedat in crimine falsi. Secundò ut non procedat in alio iudicio, quæ secunda locum habet etiam ꝙ in iudicio summario facta fuisset, vt per Fely. in c. 1. de excep. Fel. & Aret. in cap. causam, quæ de testi. & Aret. in d. cap. at si clerici. ad finem. & uult omnino Felyn. in d. c. 1. vbi in hoc casu, quando quis excipiendo, vel aliàs incidenter fatetur, facit octo considerationes, & nota omnino sextam, dum dicit, ꝙ
42 etiam incidenter † confessus in eodem iudicio, punitur, quando illa confesio tangit crimen, quod principaliter objicitur. Exemplũ est in eo, qui iudicem vexat, propterea ꝙ pecunia sententiam tulerit, & confitetur eum corrupisse, nam punitur ipse quòd corruperit, ex quo tangit crimen quod principaliter objicitur, & hoc est propter connexitatem iuxta dictũ c. 1. de exceptionibus. & not. per Bart. in l. 2. §. si publico. ff. de adulte. vbi etiã habes idem esse, quando incidenter constaret de crimine per probationem, nedum per confessionem, ut per eundemmet Fely. in d. c. 1. colum. 7. vbi tamen fuisset reprobata, & inde iudex fuisset absolutus super ea confessione, non posset fieri fundamentum, Bal. in Auth. nouo iure. in fi. C. de pœn. iud. qui male iudi. Fely. in d. c. 1. & Aret. in d. c. qualiter, el secondo. de accusatio. colum. 8. uers. reperitur tamen vnus casus. & Alexand. in l. magistratibus, ff. de iurisdictio. omnium iudic. colum. 2. & in l. 2. colum. pen. C. de edendo.
43 Quintò debet † confessio continere locum, & tps ubi fit inquisitio & accusatio, Barto. consilio 228. Catherina. imò etiam quòd ex forma statuti non requirerentur hæ qualitates in inquisitione, tamen requirerentur in probatiõnibus, secundum eundem Barto. in consil. 172. col. fi. uersicu. 7. ideo Bald. consil.
44 352. colum. 2. in fine, volum. 5. dicit † quòd testis, qui non deponit de loco, & mense nõ probat, & quod in quæstionibus requiritur hæc probatio. & dicit Bart. in l. 1. ff. de aleato. in princip. quòd licet testes deponant de delicto, tamen si non deponunt de eodem loco, & tempore, & prout in accusatione, & inquisi-

& inquisitione,non concludunt, sic Roma. consilio 167. Antonius accusatus. & est bonus tex. in capit. cum dilectus. de accusatio. quem ibi pro singulari notat Aret. in 2. no-
45 tabili,& forte eadem ratione etiam † confessio extraiudicialis, quę est sufficiens regulariter ad torturam, vt dicam paulò infra, non esset sufficiens, si non contineret locum, & tempus. Et ita sentit Brun. in tractat. suo, in 3. charta in 3. colum. quod ultimum non puto quod posset obtineri, quia nemo vnquàm ex tali confessione torqueretur. Quis enim ille est qui dum extraiudicialiter fatetur delictum, narret rem ipsam a principio ad finem? verum magis posset procedere iudicialiter, quia ubi interrogatus nescit locũ & tempus, uidetur confessio talis non verisimilis ex qua non deberet posse dãnari, iuxta l.fi.C.de probatio. Et de confessione non
46 † verisimili ponit Dec. in d.c.at si clerici. in princ. colum. 4. uersiculo postremò. Roman. cons. 390 & habetur per Hippo. in l.1. in princip.ff. de q. columna 14.15. & alibi sæpe, & dicam infra in materia confessionis, quæ ob metum pręcedentem reuocatur. Sexto re-
47 quiritur, † ꝙ confessio sit facta coram iudi-
h ce competente, *h* aliàs non ualet dicto capit. at si clerici. in princip. Et ita etiam non ualeret si die feria coram aliàs competente fieret. Abb. in c. fi. col. 3. de restitut. spoliat. & in d.c. at si clerici. in 2. notabili. Et similiter non ualeret si fieret coram solo notario maleficij, uel coram iudice, & non in forma iudicij, ut per Ias. in l. magistratibus, col. 2. ff. de iurisdic. om. iud. & procedit hoc requisitum etiam in alijs actis, ut non ualeãt facta, iudice incompetente, ut per Abb. in eo. c. at si clerici. imò multo minus ualent, ut patet
48 ad sensum, † & ideo etiam captura non ualeret, quinimò faciens quem ita detineri punitur, & amitti creditum suum. Bal. in c. causam matrimonij. in fi. ff. de offic. deleg. & probatur in l. in criminali. C. de iurisdic. omniũ iudicum. & in c. si diligenti. de foro competenti. & supradicta procedũt dato etiam ꝙ confessio esset decies repetita. Ita Bald. not. in d.c. at si clerici, in princip. nec alij tangũt,
49 & etiam † si fieret per clericum coram ecclesiastico incompetente. Ita Barbat. in eo. c. at si clerici. per rationem illius textus, quæ est generalis, quod multum extollit Abb. ibi, in 3. notabili. & Are. in summario, Amplia-
50 tur † etiam si confessio fieret corã iudice cõpetente respectu personæ, sed incompetente respectu materię, ut in laico confitente usuras coram iudice laico, nam respectu materiæ non potest puniri. Hæc est decisio Ioã. Andr. in cap. post miserationem. col. 3. de vsur. Allegat tamen in contrarium Bal. & eũ. Baldum sequuntur Felyn. & Aret. in c. cum sit generale. de foro compe. in 3. col. Amplia-
51 tur etiam † si confessio facta esset per clericum primæ tonsuræ coram sæculari. Abb. in c. cum non ab homine. in fi. de iudi. ac etiã habet locũ, si simul clericus fateretur se laicum. Lanfran. in c. quoniam contra. in verbo, cõfessiones. col. 4. de probatio. Limitatur
52 tamen hoc, quòd † confessio coram incompetente nihil ualeat, ut non procedat quando iurisdictio erat prorogabilis. Ang. in l. 1. princip. C. de cõfes. sequitur Dec. in dicto c. at si clerici, & idem Alexand. in d. l. magistratibus, colum. 3. Bal. tamen contrarium dicit in l. criminis. in fin. C. de accus. nõ poss. quẽ refert Fel. in dicto c. at si clerici. in colum. 2. Sed ad illud, item in contrarium uidetur facere Doctr. Bart. in l. non uidetur, ff. de iud. uide Dec. in d. cap. at si clerici, colum. 3. uersiculo 2. dictum Innoc. Limitatur etiam
53 † quando caperetur ab incompetente aliquis suspectus de fuga. Et hæc est communis, licèt articulus sit disputabilis, ut per Ias. in l. 2. de iurisdict. omnium iudic. & per Curt. in tract. sequestrorum, in 27. quæst. sed loquitur in debitore, non in reo criminis, aliàs confunderetur regula, & omnis iurisdictio, quia rei criminis, ut plurimum sunt suspecti de fuga, ut, habetur in l. consentaneum. C. quomodo, & quando iudex, & dixi supra. in materia capturæ. Ad-
54 uerte tamen † quia, quamuis confessio facta coram iudice incompetente nõ valeat, tamen hoc procedit quò ad condemnandum, non autem quò ad torturam, ad quam sufficit, ut per Ias. in d. l. magistratibus. &
55 † Modernos in d. ca. at si clerici. Potest tamen secundum Ias. in d. l. talis confitens reuocare confessionem suam, etiam nõ demostrato errore, cum sit cõfessio nudi facti, iuxta, l. errori. C. de iur. & facti igno allegat. Bal. in l. 1. in pen. col. C. de cõfess. & ampliat hãc decisionem in confessione extraiudiciali, & ad hoc plurimum admonet aduocatos, & sequitur Fel. in eo. c. at si clerici. in princ. col. 6. in fi. & ibi ẽt vr̃ sequi Barb. col. 5. ubi dicit, ꝙ si cõfessio clerici est facta corã iudice sæculari, est nulla ipso iure, & ꝑpterea nõ indiget reuocatione, & ideo ita videret̃ tenen

dum. Veritas tamen est in oppositum, quia fundamentum Bald. & sequentium est, quod talis confessio sit funditus nulla, prout videtur dicere tex. in d. c. at si clerici. quod fundamentum est falsum, & communis opinio
56 † est quòd etiam confessio clerici facta corã sæculari, saltem valeat vt extraiudicialis. Et ita dicit esse communem. in eo. c. Aretin. col. 5. & seq. & Dec. ibidem, col. 11. in versic. alia opinio principalis, ubi arguit ad partes, & tandem ita concludit, dicendo, quòd est communis, unde sequitur, quòd non est nulla ipso iure, & consequenter ꝙ simplex reuocatio siue probatio, saltem per torturam non debet sufficere. Et ita tenet hac ratione Aret. ibidem dicens, quòd opin. Bal. in d. l. 1. est falsa. Allegat etiam contra Bal. eundem Bald. in d. l. magistratibus: vbi uide, quia allegat Innocentium etiam ita tenentem contra ipsum in d. l. 1. & ita Dec. ex eodem fundamento. & in dicto cap. colum. 11. in fi. dicens, ꝙ Bald. loquitur in malo fundamento, igitur Ias. malè dicit in confessione iudiciali coram incompetente, & pessimè in extraiudiciali, in qua res non habet difficultatem. Et certè esset ridiculum aliter dicere, si rem benè gustes, & uide omnino Aret. in d. cap. qui ambulando per hanc lucem considerat casum in quo esset funditus nulla, ut quãdo deductus fuisset inuitus in iudicium talis confitens, & quando sponte comparuit, & confessus fuit, & primo casu uult ꝙ sufficiat simplex reuocatio, secundo non. Vide igitur ibi omnino, & eundem in consi. 26. col. fi. & Fel. in cap. olim. de rescri. col. 2. & seq. ubi de confessione extraiudiciali. Et ut rem a fun-
57 damentis percipias, scire debes † ꝙ cõfessio extraiudicialis sufficit ad torturam, glo. in l. ictus fustium, ff. de his, qui nota. infa. & in l. 5. & ibi Bart. ff. de adult. Fel. & alij in d. c. at si clerici. & in d. c. olim. & ideo licet reuocetur confessio facta coram incompetente, remanet indicium ad torturam. ad quod facit dictũ licèt uulgatum Bal. in l. in bonę fidei. col. 1. versi. item quæro de confessione, C. de
58 re. cre. Vbi uult † ꝙ si quis fateatur in tormẽtis, seruatis seruandis, quo casu adhuc nõ sufficit ad damnandum, nisi secuta ratificatione. iux. no. in l. 2. C. de custo. & exhib. reo. & in l. qui in aliena. §. Celsus, ff. de acq. hęred. si non ratificat, imò reuocet: Tamen quia
59 † remanet indicium ad torturam, iterũ tortura repetitur, & cogitur ille perseuerare: unde si confessio faceret plenũ præiudiciũ, & reuocaretur, deberet probari plenè per testes error, & fatuus esset iudex, qui eum torqueret. & ponit etiam in specie Put. in tract. synd. cap. 93. col. 1. in fin. & seq. in ver. incip. nunc videndum de confessione a se ipso spõte facta. Et ideo, ubi esset casus in quo cõfessio facta in tortura ualeret sine ratificatiõne, reuocatio nihil operaretur, ubi nõ probaretur plenè error, aliter q̃ per torturã, & ponit Hippol. etiam in l. rep. col. 8. vers. stante, ff. de quæst. ultra quem uide Bal. in l. fin. col. 1. C. de proba. sed latius in l. 2. C. de cust. & exh. reo, & Bru. in trac. torturæ chat. 11. col. 2. & 12. col. fin. & seq. Conclusio est igitur,
60 ꝙ facta † reuocatione, si remanet indicium ad torturam, cogitur perseuerare, si remanet probatio plena, siue vt melius loquar, confessio clara, & inuiolata, requiritur etiã plena probatio erroris per testes. Vnde habes septimum requisitum ad confessionem, quod tunc facit plenum præiudicium, ad damnandum, quando non fuit reuocata. Cęterum si confessus diceret se illam fecisse errore, audiretur, errore probato, secundũ glo. in c. Romana, §. sin autem. de appell. in 6. & latè Aret. in c. cum dilecti. de accus. col. pe. & in colum. fi. in fi. dicit, quod hæc est communis [k] opin. Et difficultatem faciebat ille text. in c. cum dilecti. qui dicit, ꝙ confessio non potest perimi, sed declarari, & interpretari: tamen solutio patet, quia non dicitur periurus, si errauit. ut ibi per Are. & latè hanc conclusionem, quòd confessio possit reuocari allegando errorem, in primis anteq̃ cñdo, uide per Are. in gl. comparent dicti in quisiti. Felyn. in c. cum uenerabilis. col. 2. de except. & in cap. allegato, cum dilecti. col. 6. in 11. notabil. Alexand. consil. 24. colum. 1. uol. 1. & eod. uol. consil. 90. quod est repetitum. 3. uolum. consi. 119. & consil. 112. eod. uolum. colum. 3. in princip. & alibi in eo. cõsil. & ibi etiam quomodo possit reuocari. & consil. 102. in prin. aliquid in cons. 47. col. 7. vers. 2. respondeo. in eod. uolum. Homod. in
61 consi. 115. 150. & cons. 164. & ibi † quomodo probatur error: de quo etiam per Aretin. cons. 112. colum. fin. & uide omnino Areti. consil. 148. In his et de uidebis confessione deliberata sæpius repetita, iurata, & acceptata per partem, & in causa etiam appellationis, & quòd omnino possunt reuocari, &
62 demonstrari innocentia rei, quando † tamẽ constaret, quòd calumniosè quis reuocaret: secus esset, ut per Angel. in d. gloss. comparent

63 parent dicti inquisiti.nec † tamen requirere tur probatio erroris, si incontinenti fieret reuocatio,ut per Ias.in l.error,C.de iuris,& facti ignor.colum.2.Vbi etiam ponit,quan-
64 do dicatur incontinenti. Est† etiam necessarium allegare errorem.Cæterum si simpliciter reuocaret confessus,non esset audiẽdus text.in d.cap.cum dilecti.& ibi omnes,maximè Aret. colum. penul. post Salic.in l.2.C.
65 de cust. & exhi.reo. Item est † necessarium errorem probare.Ita omnes uolunt,adeo, ꝙ non sufficeret tortura, quia nulla ex parte eliditur confessio,iuxta no.per Bal.in d.l.fi. & in l. in bonæ fidei.C.de reb.cred.& in d.
66 l.fi.C.de probat.& quæ dixi supra, † nec uti varius debet torqueri, iuxta not.per Bartol. in l.unius.§.1.ff.de q.quia Bart.& Doct.ibi, & alibi loquuntur existente semiplena probatione,non plena,& ita Put.char.92.colu. 1.uersicul.quæ sunt uera.Aliquando tamen
67 † sufficit absque probatione, ut in minore confessio, nam si nulliter,quia sine curatore fassus fuerit,iuxta l.clarum.C.de aut.tut. res est clara. si ualide, ut quando cum curatore,tunc sufficit restitutio in integrum, nõ demonstrato errore, quidquid esset in ciuilibus.Iason in l.nam & postea,§.si minor,col. 2 ff.de iureiur.& in dict.l.error.Non obstat d.Bar.in l. auxilium,ff. de minor. iuxta tex. ibi,quia Bart.& tex.loquuntur in eo, qui cõfessus est se esse adultum,quia tunc non restituitur. nos uero loquimur in minore confitente se deliquisse,quia restituitur,etiam nõ probato errore. Hoc tamen procedit quò ad restituendum minorem aduersus confessionem per eum factam,circa delictum.Sed quid circa alia? uide tex.in d.l.auxilium, in
68 principio.Secus† quo ad ipsum delictũ minoris,q.a minor puniatur mitius uel prorsus excusetur,uide tex.in l.1.C.si aduersus delict.in l.si ex causa.§. nunc uidendum,ff. de minoribus,qui textus volunt ei non subueniri,tamen quomodo intelligantur, & an, & quando habeatur ratio ætatis, vide Alex. cons. 103.uol.1. colu.6. & sequenti, de illo Comite qui erat minor, & qui ideo uolebat se excusare,& dicam infra,in tit.de pœn. & dixi etiam supra in rubrica, de decreto. ut non procedatur criminaliter, qñ res habet originem a contractu. Aduerte tamen,
69 † quia statutum nostrum vult, ut minor quatuordecim annis non possit pœna corporali puniri, ex quo statuto uidetur ꝙ ille,qui excedit quatuordecim annos,habeatur pro maiore.ut etiam ponderat Soc.cons. 157.colu.4.& ita cessare uidentur quæcunque dicta sunt ad iuuandum minorem, ubi pubertatem excessisset,& reuera quò ad processum,utrum restituatur, uel non, & an sit nulla confessio non dato curatore, l & de aliis actis,ita obseruari uideo quotidie,cõtra d.l.clarũ.C.de aut.tut. & contra dicta Doc. ut aduersus confessionem non demonstrato errore minor restituatur Consideratio tamẽ habetur quò ad pęnam mitigandum,nec allegatum statutum facit ut minor sit maior & ꝙ non mitigetur pęna,sed tantum operatur in casu suo, ꝙ minor 14.annis,ubi aliâs potuisset puniri corporaliter,de iure tamen nõ possit puniri,stante eo statuto:abinde uero supra res relinquitur in terminis iuris,& consequenter minor punitur mitius, sicuti iure cautum reperitur. Et dum supra dixi, ꝙ est etiam necessarium allegare errorem,
70 Aduerte, †quia fateor, ꝙ quis non auditur simpliciter dicendo post confessionem, Nõ est uerum,ꝙ confessus fui:Tamen,si per testes constaret de innocentia,magis attenderetur veritas,quã confessio & absolueretur. Ita Doc.in c. ex tenore. maxime Aret. in 5. not.extra de test.Nemo est dominus mẽbrorum suorum l.liber homo,ff. ad l. Aquil. & ita Bart.in l.absentem,ff. de penu l.uers.4. circa hoc,& in uers.prætrea.Cœpo. cons.41.& cons.64.col.3.Aret.in c.de his in 2.col.in 2. & 3.limit.de accus.& per Ias. in l.2 §.fi.C. de iuran.cal.& est ex mente Bar.& Doct.in l.1.§.creditum,ff.si cert.pet.dum tractant an possit fieri concordia inter partem, & testẽ. & in l.scire debemus.in prin.ff.de uerb.obl. & ita intellige & declara dictum Bar.in l.si adulterium cum incestu. § idem Pollioni,
71 ff.de adult. ꝙ † error debet allegari, ut nõ procedat,ubi tractatur de uita hominis.Vel dic,ꝙ debet allegari sicut etiam Doctor.asserunt post Aret.in d.c.cum dilect.col. pen. ubi sequũtur in criminalibus,si reus ipse uoluerit se defendere, sed si noluerit, iudex tñ debet eum absoluere, constito de eius innocentia.Et procedunt hęc in effectu,etiã post latam sententiam, quæ transiuisset in rem iudicatam, l.1.§.si quis ultro,ff. de quæstio.
72 vbi uide Bar.& Hippol.In ficta tamen † cõfessione omnino uidetur cessare hęc allegatio erroris, & satis est probare contrarium.Ioan. And.in additio.ad Spec.in titul. de positionibus,§.nemo.uers. veruntamen. & dicam infra in materia bannitorum.Post

73 set † etiam confessus allegare pro reuocatione confessionis aliam causam, quàm causam erroris. puta metus, dicendo, Et si scriptum est, quòd sponte confessus fuerim, veritas est, ꝙ fuit metu extorta propter torturam, vel minas torquendi, & ideo reuoco confessionem factam. Vel dicendo, Confessus sum: quia timebam torqueri. & in primo exemplo, quod concernit torturam illatam, & quod differat à secundo, quod concernit torturã inferendã, vide Alex. conf. 52. vol. 3. col. 2. ubi post Anch. in cõs. 33. decidit
74 † ꝙ si ille, qui contra se in criminali confessus est, nullis præcedentibus indicijs asserat propter torturam confessum: quamuis de tortura nihil appareat. Si tamen constet con fessum tũc fuisse detẽtum, talis confessio est efficax ad torturã, uti non verisimilis. & ita Bal. conf. 479. vol. 5. Cõtrarium vero, ꝙ imo presumatur spõtanea, sicut loquitur scriptura, tenet Bal. in l. 1. C. de cõfess. char. 88. col. 1. Credit enim magis notario, & iudici, quã parti solum, ut per Alex. cõs. 65. col. 1. 2. vol. 2. & Felyn. in ad audiẽtiam, col. 2. de præscr. & alibi sepe. Et si aliter diceremus, confessio, quæ præualet omnibus alijs probationibus, l. generaliter. C. de nõ num. pec. & c. per tuas. extra, de probat. dicã in fine huius rubricæ, esset inferior ceteris. vide Brun. latè tangentem articulum præcisè in tract. suo, char. 11. col. fin. versiculo 3. casu, quando dubitatur. Vbi tandem concludit secundum hanc vltimam opinionem, ꝙ præsumitur spontanea, nisi aliter posset conijci ex natura iudicis, qui cõsueuisset torquere ẽt sine indicijs, iuxta d. Bar. in l. de pupillo, §. siquis ipsi præ-
75 tori. ff. de oper. no. nunc. Probatur† enim tortura cõiecturis. Alex. vol. 3. conf. 98. col. pen. Et ita teneo, ꝙ nisi qualitas iudicis repugnet, præsumatur spontanea, & super ea possit fieri fundamentum ad plenum præiudiciũ. Est verum, ꝙ si etiam nullum adfuisset indiciũ ad capiendum, nec aliqua præsumptio, iuxta
76 latè d. supra in materia capture, † ꝙ fortè posset oriri contra iudicem talis suspitio, vt confessio videretur elisa: ita ꝙ tunc potius esset ex tali confessione torquendus, quàm damnandus. Et ita intelligit Anch. & Alexand. in l. qui in aliena, §. Celsus. in apostilla ad Bart. ff. de acq. hær. Est uerum etiam, ꝙ vbi non allegaretur metus, dato ꝙ esset vitium in capiendo, tamẽ cõfessio illud omne tolleret, capit. 1. 2. de cõfess. in 6. & Alex. in l. si cõfessus, ff. de cust. & exhi. reo. sed metu allegato, & apparente primo actu iniusto sa-
77 tis potest oriri suspicio, † quòd etiam confessionẽ iudex extorserit: & si mala vita iudicijs in alijs inducit præsumptionẽ metus ut dicit Brun. multò magis mala vita in eũmet, quem indebitè, & iniustè cæpit. Et hæc quò ad primum exemplum de confesso, qui reuocat ob metum, quem dicit illatum, quò uerò ad allegantem metum inferendum, vide, ut paucis me explicem, Are. in d. c. cũ dile
78 cti, col. pen. & ult. Vbi dicit, † ꝙ talis allegatio admitti debet in reo confesso in tormentis, precedentibus indicijs, & qui etiam ratificauit, sed dicas, ꝙ ratificabit, quia sciebat, si ita non fecisset ꝙ iterũ fuisset tortus, iuxtà not. per Bar. in l. unius, §. cogniturũ, ff. de q. dicens ꝙ est nouum dictũ, & quod habet magnam æquitatem, & experimento didicit
79 ita esse. In uerò† confesso sine tormentis, qui uult reuocare confessionem, dicit esse in arbitrio iudicis eum admittere ubi erant indicia ad torquendum contra eum, quæ reus ipse non ignorabat. & ad utrũq; dictũ allegat tex. in d. § si quis ultrò, in fortioribus terminis. in quibus admissa fuit in seruo reuocatio confessionis propter metum extrinsecũ, & non inferendũ à iudice, quia timebat redire in manus domini admodũ seueri. Vult tamen in hoc secũdo casu Aret. sicut in primo ꝙ debeat probari rem aliter se habere quàm dicat confessio. Sed difficultas est, an sufficit tortura, an verò, teneat probare plenè per testes? Et certè uidetur sufficere tortura. Primò quia fundamentũ, ut dixi, utriusque dicti est super d. §. siquis ultro. & ibi ueritas fuit habita per torturam: quia cognita seueritate domini fuit tortus super eo, an motus fuerit propter illam sæuitiam. Secundò, quia si oritur, ut optimè deducitur per Are. probabilis suspitio metus, ergo, confessio remanet elisa, & debilitata, & consequẽter nõ sufficit nisi ad torturã. l. fi. C. de prob. & per no. a Bal. in l. fi. & in l. in bone fi. C. de re. cre. & in d. l. fin. C. de prob. Est uerũ, ꝙ in hoc secundo casu Are. nõ imponit iudici necessitatem: sed dicit esse illi arbitrarium, ut admittat reuocationem, uel non admittat: cui dicto, si auderem, contradicerem, quia ratio uidetur efficax, & iuridica per eum
80 alleg. quare teneatur. Et ideo iuris † quæstio nõ debet esse in eius arbitr. sed facti l. 1. §. calũniatorib. in fi. ff. Turp. & ita intelligit. l. 1. in princi. ff. de iu. om. iu. Accedat tex. in §. rñ sa prudentum. Insti. de iure nat. gen. & ciui. & c. erit

& c.erit autem lex.4.dist.ꝙ iudex non debet egredi terminos iuris, & maximè in defendendo. Si tamen re uera bene res consideretur, non militat tam magna ratio metus inferendi in hoc secundo casu, sicut in primo. Item destrueretur clarior modus omnibus alijs in puniendis delictis, s. spontanea confessio, quæ minus noceret reo confesso præcedentibus indicijs, & sic magis verisimilia dicenti, quàm illi, qui confiteretur absque indicijs etiam si minus verisimilia diceret. Non mirum igitur, si Aret. dixit, quòd est in arbitrio iudicis admittere. Nec ego unquã vidi ita arbitrari, nec reum confessumdefendi nouis his artibus. Possent tamen aliquæ coniecturæ innocentiæ militare pro eo, quæ fortè me inducerent ad eum audiendũ, sed absq; illis nescio an exaudirẽ. Et aduerte, q̃a etiam videtur his ambabus conclusionibus repugnare text. in d.c.cùm dilecti.qui non admittit extinctionem confessionis, sed tantum modificationem. Et quo ad allegatum errorem dic vt supra dixi, sed quo ad hunc finem infringentem confessionem per metũ aliud videtur esse: cogita. Reliqua in materia confessionis uide per Ang. in gl.comparent dicti inquisiti, & confitentur totum.&
81 ibi, † an confessio simplex referatur non solum ad principale, sed etiam ad qualitates, & de confitente principale simpliciter, an uideatur fateri qualitates, uide ultra Ang. Cla. in l.uim.ff.de iustit.& iure.col.32.& ibi, an talis qui non fatetur qualitates, possit ex eodem processu damnati. Et de minoribus cõfitentibus, Ang.in gl.seq.comparent inquisiti, & partem negant, & partem confitentur. & gl.qui iudex statuit terminum ad eorum defensionem fac.& in gl.seq. comparent dicti inquisiti, & in termino defen. Non omitto ad instructionem terminorum, à quorũ
82 intellectu omnia pendent, ꝙ † confessio est
m melior probatio *m* alijs probationibus, & adeo, ut admittatur ubi alias nõ possent admitti testes, nec instrumenta, ut plenè per Ias.in l.cũ te transegisse, col.1.2. C. de transactio.& in l.si duo dat §.idẽ Iul.col.3 .de iureiur.Orian.in c.quoniam cõtra. in vers.confessiones, de prob.& Ias.in l.properãdum.in princip. colu.fin.uers.3.limita, C.de iudi.& Aret.in c.cum P.Manc.in 6.col.extra, de accus.Dec.in c.at si clerici.in prin.in 1.not.de
83 iudi. Non † superat tñ eam, quę fit per rei
n inspectionem, *n* iuxta latè no. per Ias.in l. fi.ff.de in lit.iur.& per Bar.in l.absentẽ.col. pen.& fi.ff.de pœn. Et quia uides ꝙ cõfessio ita debet esse lucida, vt debet esse potens ad condemnandum, sicut probationes, iuxta l. sciant cuncti.C.de proba. Ideo ad confirma
84 tionem † videnda sunt, quæ ponit Clau. in d.l.ut uim, ff.de iusti.& iu.circa d.Bart.in l. non solum.§.sed ut probati.ff.de oper. noui nun.& col.25.cum octo seq.maxime col.32.
85 & seq. Et ubi † præsumptiuè resultaret confessio pura in eo, qui interrogatus de plurib. delictis aliqua negaret, tacendo, quo ad reliqua, & consequenter tacitè confitendo omissa, iuxta d.Bal.in l.siue possidetis.col.pen.C. de prob. quod sequitur Fel.in c.nonne, col.1. de præsump.arbitrarer uiam tutiorem esse, ut propter eam confessionem potius torqueretur, quàm damnaretur per prędicta, & vbi esset damnãdus, quia fieret super præsumptione uiolenta, esset recurrendum ad ca. afferte mihi gladium.de præsumpt.& d. Innoc.in c.quia uerisimile.eodem tit.& dicta Abb.in d.c.afferte.col.2.& ad ea, quæ dicam infra, in tit.seq.de Conuictis.

ADDITIONES.

a Seruare. Ange.de malefic.in ver. Qui iudex dictis inquisitis.Maria.Socin.in c. qualiter, & quando, & post num.232.de accusa.Ant. Gomez.delicto.cap.12.post num.3.Iul.Cla. sentent.lib.5.§.fi.quęst.49.vers.est igitur. ac quæst.65.vbi post Sal.& alios ꝙ totus mundus hanc praxim sequatur, ꝙ confesso, & sponte, etiam nõ petenti dilationẽ ad se defendendum, dari debeat, & hęc est æquior & tutior opinio.

b Non petente. Idem infra de senten.nu.1.ac Iul.Clar.sent.lib.5.§.fi.præall.q.49.vers. est igitur certa.

c Communiter.Idem Tho.Ferrat.caut.5.col. 1.& seq.Boer. decis.164.post nu.10.Bero.in c.at si clerici.num.75.& seq.de iudi.Alciat. in l.1.§.si quis simpliciter.nu.76.ff. de ver. obl. Iul.Clar.sent. lib.5.§.fi.q.55. vers.posset quoque reus.

d Abb. Videlicet nu.32.Grammat. consi.69. in fin.dicit semper fuisse in practica obseruatum. Idem Grammat.voto 2.ac Iul.Cla. d.q.55.uers.fortè posset.

e Torquere. Boer.decis.164 post numer.11.& post num.14, Iul.Clar.prææalleg.q.55.d.uers. fortè posset. post med.

f Dicunt omnes. Iul.Clar.vbi supra q.55.vers. sed poni.post medium.

g Negatiua. Vide Grammat.super Constitut. Regn.fol.13.num.9.quem tamen reprehendit Iul.Clar.in præallegat.quæst.55.versicu. cautius igitur.

h Coram iudice competente. Aliàs non ualet ut confessio iudicialis,sed bene,ut extraiudicialis,iuxta communem opin.ut per Aret.conf.26.versus finem,per Alexand. in l. seruus.num.3.ff.de iureiuran.per Capi.deci. Neapo.179.post num.5.ac per Iul. Clar.præalleg.quæst.55.uersi. Præterea etiam. & per hunc hoc ipso titu.num.56.

i Coram seculari. Et sic coram iudice incompetenti ualebit uti confessio extraiudicialis, prout supra hoc titu.nu.47.vbi addo in uer. coram iudice competente.

k Est communis. Infra titul. de defensio. reo. num.4.Iul. Clar. sentent. lib.5.§.fina. dicta quęstio. 35. versic. sed pone,quòd reus.

l Non dato curatore. Infra titul.si aduer.rem iudic. post num. 22. Iul. Clar. senten.lib.5. §.fina.quęstio.50 uersiculo 1,post medium. ibi,& dicit Boss.

m Melior probatio. Quòd confessio sit optima probatio, & per eam ueritas probetur, est text.in l.publia. in fin.ff.deposi.in l.generaliter.C.de reb.credi.in c. Lotharius.30.q.2. in cap.per tuas.de probatio. uoluit Bald. in l.Deo nobis.colum.2.in 5.nota.C. de episc. & cleric.& quòd confessio sit melior,& maior probatio alijs dixit idem Bal.conf.292. proponitur.colu.2.lib.2.ac conf.354. tenent colum.1.lib.3.Abb.consil.ultim.lib.2.Idem Abb.super rub.de probatio.uersus fin. uersi. Ego clarius dico.cum quo omnes transeũt. Paul.conf.115.nu.12.lib.1.

n Per inspectionem. Iuxta illud Horatij segnius intrant animos demissa per aures, Quã quæ sunt oculis commissa fidelibus. Et hæc probatio per inspectionem oculorum est adeo priuilegiata,ut nunquam ei derogatum censeatur. Bal.in l.contra negantem.ad fin. C.ad leg.Aquil.& in l.1.C.si aduers. liber.et.Cur.Sen.conf.69.num. 6. & latè tracto in 5.q.18.Regu.Cancel. & de negatiua per inspectionem probanda,tracto in c.quoniam. nu.18.in 6. modo.de probatio.

Titul. de Conuictis.

SVMMAE.

1 *Natura abhorret illud,quod vitam adimit.*

2 *Delictum probatur per confessionem, vel conuictionem.*

3 *Conuictus solum per testes condemnari potest.*

4 *Conuictus licet neget, & perseuerat in negatione,tamen sine alia tortura, & confessione cõdemnari potest.*

5 *Conuictio est illa quæ fit per testes,uel instrumenta,vel indubitata indicia,uel per argumenta,uel per notorium.*

6 *Conuictus & confessus ita differunt,ut statutũ in vno non habeat locum in alio.*

7 *Confessus prorsus sponte mitius punitur, quàm conuictus.*

8 *Confessio non dicitur propriè probatio.*

9 *Probationes in criminalibus debent esse luce meridiana clariores.*

10 *Probationes debent esse luce clariores,etiam in causa ciuili excedente decem libras auri. Et ubi agitur de pœna applicanda parti, & etiã quibusdam alijs casibus.*

11 *Probationes debent esse luce clariores, tam respectu personarum,quàm dicti,& interrogationis, quæ fieri debet testibus in criminalibus.*

12 *Testes in criminalibus diligentius interrogandi sunt,quàm in ciuilibus.*

13 *Probationes in criminalibus debent esse ita certæ,ut non possit illud dissuaderi.*

14 *Testes in ciuilibus non requiruntur omni exceptione maiores.*

15 *Iuramentum in supplementum probationis nõ defertur in criminalibus.*

16 *Testes plures duobus non integri non sufficiũt ad condemnandum in criminalibus.*

17 *Testes in ciuilibus, & in criminalibus omnes sunt idonei, præter eos quos leges repellunt.*

18 *Testis,persona, & dictum consideranda sunt.*

19 *Acta,& probationes in causa ciuili fidem non faciunt in criminali, nisi ita clarè probatum esset in ciuili, ut nihil possit opponi.*

20 *Testes duo non integri, sed qui tamen admitti possint, non probarent plenè in ciuilibus.*

21 *Numerus testium, aut integritas non supplet vitiũ alterius testis in criminalibus, & hoc quo ad plenè probandum, secus quo ad torquendum.*

22 *Testes in criminalibus debent de facto deponere, nec sufficit quod deponant de circunstantijs,vel indicijs remotis.*

23 *Probationes duæ semiplenæ etiam ad eundem finem tendentes non coniunguntur in criminalibus, nisi adessent alia multum propinqua adminicula.*

24 *Probatio præsumpta non autem uera, dicitur, quæ ex teste integro,fama publica,& pluribus adminiculis resultat.*

25 Testes

25 *Testes super circunstantijs admodum propinquis deponentes plenam faciunt probationẽ.*
26 *Testes super præsumptionibus, & indicijs rem indubitatam facientibus deponentes, sufficiunt ad condemnationem.*
27 *Indicium potest esse, ita indubitatum, ut sufficiat ad condemnationem.*
28 *Indiciorum indubitatorum plurima exempla per quos, & ubi ponantur.*
29 *Indicium indubitatum sufficiens ad sententiam capitalissimum dicitur, quando lex præsumit in causa criminali, & super præsumptio. disponit.*
30 *Præsumptio oriens iudici ex qualitate rei, & personarum, & reddens rem claram, sufficit ad condemnationem.*
31 *Confessio facta legitimè per tormenta iuncta facti uerisimilitudine, licet non adsit perseuerantia, sufficit ad sententiam.*
32 *Confessio extraiudicialis cum alijs uerisimilitudinibus sufficit ad sententiam.*
33 *Confessus legitimè per tormenta præcedente confessione extraiudiciali, potest condemnari.*
34 *Condemnari non debet quis pœna corporali, nisi quando lex præsumit, & indicat.*
35 *Præsumptiones, siue indubitata indicia sufficiunt ad condemnationem pecuniariam tantum.*
36 *Pœna pecuniaria, & corporalis quando est leuis, non differunt.*
37 *Præsumptiones adeo efficaces, vt ponant veritatem ante oculos, vel efficaces iunctæ cum semiplena probatione directa, sufficiunt ad condemnationem.*
38 *Iudex debet modicè, & raro condemnare etiam pecuniaria pœna, ubi ex præsumptionibus proceditur.*
39 *Fama præsumptionem uiolentiam diminuit.*
40 *Pœna ordinaria delicti non imponitur ex præsumptionibus.*
41 *Pœna corporalis non potest imponi ex præsumptionibus.*
42 *Pœna arbitraria minuitur, ubi probatio est præsumpta, & augetur, ubi est uera pœna, pœna uero a lege determinata firma remanet, etiam si probatio sit uera.*
43 *Præsumptiones qualescunque non possunt facere, ut quis sit capite puniendus, uel corporali pœna afficiendus.*
44 *Præsumptionum species, ubi optimè per Felinum tractentur.*
45 *Indicia nunquam sunt adeo indubitata, quin quandam solicitam dubitationem recipiant.*
46 *Præsumptiones ad condemnationem pœnæ ordinariæ, non sufficiunt etiam in delictis, quæ occultè fiunt.*
47 *Probatio præsumpta admittitur in occultis criminibus.*
48 *Præsumptio uehemens non sufficit in occultis criminibus.*
49 *Præsumptio quo casu sufficiat ad fustigationẽ.*
50 *Præsumptio uiolenta sufficit ad condemnationem ubi ciuiliter agitur pro crimine.*
51 *Præsumptio sufficit ad condemnationem in furto.*
52 *Præsumptio uiolenta requiritur etiam ubi agatur ciuiliter in occultis.*
53 *Testis integer, & fama non sufficiunt ad sententiam, ubi pro crimine agitur ciuiliter, licet sit secus in materia mere ciuili.*
54 *Suspicio nunquam facit sequi condemnationẽ.*
55 *Argumenta probabilia sufficiũt, ut quis conuinci possit in crimine multum atroci.*
56 *Lex, sciant cuncti, C. de probat. non habet locum, vbi præsumit dolum.*
57 *Pœna mitior imponitur, quando factum per præsumptionem solam probatur, quàm quando factum clarè probatur, sed præsumptio solum est super animo.*
58 *Pœna mitigatur, ubi coniecturæ faciunt dolum non esse ita euidentem, casu quo lex dolum præsumit.*
59 *Testium dicta facilius debilitantur in criminalibus, quàm in ciuilibus.*
60 *Probatio rei dubia in delictis confundit probationem actoris.*
61 *Reus homicidij probans quod qui occisus est, eum fuerat aggressus absoluitur, licet probatio non sit concludens.*
62 *Probatio actoris plena, & directo contraria probationi rei semiplenæ, confundit rei probationem. secus si se inuicem admittant, quia confunditur actoris probatio nisi præsumptio contra reum militaret.*
63 *Conuictio criminis quando probetur per instrumenta.*
64 *Homicidium non potest probari per instrumentum.*
65 *Hæresis crimen, & læsæ maiestatis, nunquid argumentis probetur.*

1 Via capti, siue comparentes, vt plurimum negant, † ex quo natura abhorret illud, quod uitam adimit, ut plene per Anchara. consilio 23. & Barbat. consil. 70. columna secunda. in fine, &

ne, & seq.uol.4. Ideo postquam vidimus de confessis, operæpreciom est uidere de conui
2 ctis. Probatur † enim delictum per confessionem, vel conuictionem, ut succinctè dicit, & prosequitur Dec. in d.cap. at si clerici.in
3 prin.in 1.no extra, de iud. Et solat conuictio
a per testes sufficit ad damnandum, *a* ut in iuribus, & auctoritatibus per eum allegatis p l.qui sententiam, C.de pœ.& c.ad nostram. ubi Fel.no.col:1.de proba.& ita practicatur.
4 Et ibi Fel.dicit. † q si est conuictus, dato, q neget, & perseueret in negatione, tamen sine alia tortura, & confessione damnari potest. Quod no.contra opinionem uulgi. Et primo
5 dic † q conuictio est illa, quæ fit testibus uel instrumentis, adeo q etiam contra summum Pontificem probatur crimen per duos testes. Ita concludit Dec.in d.1.no. Adde q etiã p indicia indubitata fit conuictio, vt in l.sciant cuncti, C. de probat.& per argumenta, ut ibi precise notat Bald.in 1.no.dicens, Nota quatuor modos probandi maleficium per testes, per instrumenta, per indubitata indicia, & per argumenta, quod quantum non dicitur in illo tex. tamen constabit ex infra dicendis. Adde alium modum per uiã notorij, ut late dixi supra sub rub.qũo proc.
6 in crimi.no. Secundo dic † q est differentia inter confessum, & cõuictum, & talis, ut statutum in uno non habeat locũ in alio. Dec. in d.1.no.Cępol.caut.81.& patet ex his.quę scribit Ias.in l. quod te.ff. si cer.peta.col.11. & in l.eum, qui.ff. de iureiur. & ideo etiam mitius agitur cum confesso, quàm conuicto, per gl.in fi.C.de comp.per l.quisquis.C. ad l.Iul.maiest.&c.dicatis.12.q.2.quidquid uelit cousuetudo, de qua in l. si debitori, ff. de
7 iudic. Et † q mitius agatur cum confesso, quàm conuicto, patet ex dictis per Iaso. in locis ubi supra. Videtur tamen intelligendum qñ prorsus sponte, & non metu probationem, quis confessus fuerit, aliter, si metu
8 probationũ, habetur pro conuicto. Ita Ab. in c.de hoc.de simo. quidquid dicat idem Ab.in c.at si clerici. Facit regula l.fideicom. §.si rem.ff.de lega.3.de qua per Dec.in c.cũ M.Ferrariensis:de consti. colum. antepe. & præced. Et q sit differentia inter cõfessum,
9 & conuictum, patet, † quia etiam confessio non dicitur proprie probatio, & non cadit in statuto faciente mentionem de probationibus, ut per Ias.in d.l cum te.colum.1.C. de transact.& Felyn.post alios in rubric.ex-
b tra, de probatio. *b* Tertiò dic, id, qđ omnes sciunt, & dicunt, † q probationes in criminalibus debent esse luce meridiana clariores. allegatur l.sciant cuncti.C. de prob.quæ dum loquitur de conuictione testium, addit idoneorum, dum uerò de conuictione instrumentorum, addit apertissimorum. & dum loquitur de conuictione indiciorum, addit indubitatorum, ac etiam luce meridiana clariorum. Quę lex est canonizata 2.q.vltim. cap.sciant cuncti. Facit l.qui sententiam.C. de pœn.&c.Epiphanium.5.quęst.6. & quod notatur in c. ueniens.extra, de testib.& rõ est, quia ubi maius est periculum ibi cautius est agendum, l.1.§. sed, & si quis, ff.ad Carbonianum.& nõ solum tractatur de magno periculo, ubi de vita hominis agitur.l. addictos.Cod. de epis. aud. sed etiam ubi agitur de minima pœna corporali, quia censet maior qualibet, causa ciuili.l.in seruorum. in fi.ff.de pę. Et procedat regula d.l.sciãt cũ
10 cti. etiam † in causa ciuili excedente, ẽt 10. libras auri. Anchar.cons.63.col 3.& sequen. & in causa ciuili ardua, secundum Doct. in d.l.sciant cuncti.& Ias.in l.1.col.pen.C. de sum.Trin & fide Cath.ac etiam procedit, ubi agitur ad commissionem pœnę applicandæ parti. Alex.in 2.vol.cons.33.circa prin.de quo uide Imo.cons.137.circa princ.& eund. consi.134.col.fin. Item procedit, siue agatur per accusationem, uti loquitur præcise, siue per inquisitionem, Anan.cons.59. colu.1. in fin.& ex his procedit etiam sine dubio non solum si agatur de magna causa criminali, sed etiam de minima. Et aduerte ad id quod Doct.dicunt per d.l.sciant cuncti, q proba-
11 tiones † debent esse luce meridiana clariores, quia non tantum rationem habent ad conditionem personarum, ut debeant esse idoneæ, sicut dicit dicta lex, & consequenter omni exceptione maiores, secundum Doctores in d.l.maxime Sal. col.pen. & Bald.l. ibi, colu.2.Bart.in l.maritus.& in l.1.§.idem Cornelio, ff.de q. Alex.consi.11. colum.1.vol. 1.consi.70.col.3.& consi.73.columm.3. ambobus.in uolum.1. Bald.in 3.uolu., cons.337. & alibi sæpe, uerum etiam ad dicta, & ideo requiritur, ut facto se dicant interfuisse, ut dicit Alberic.colum. 1.in ea lege, & non ambulent per coniecturas, quæ tamen sufficiunt, ubi ciuiliter agitur, iuxta d.Bartol.in l.prætor ait, §.prætor ait, & ibi Ias. col.3.ff. de ędendo, & per Hipp.in tit.de. quęstionibus, char.45.col.1. & in l.si quando.C.unde ui.& in l. uidemus.de in lit.iur.& quòd sint

interrogati

interrogati de causa scientiæ, licet non ita sit in ciuilibus, l. solam, C. de test. ita Salyc. not. in ea. l. col. pen. Alexan. conf. 15. colu. 4.
12 in 1. vol. & dicit Salyc. vbi supra,† ꝙ in criminalibus subtilior debet fieri indagatio veritatis? & maiori cum subtilitate testes sunt interrogandi, vide ibi omnino, & etiam Bal. ibidem, col. 2. vers. sed dubitetur. ubi dicit, ꝙ Saly. de solertia in examinandis testibus, & subdit ꝙ requiruntur indicia grauiora, & maturiora in criminalibus quàm ciuili-
13 bus. Concludendo tandem ꝙ †probationes debent esse ita certæ, ut non possit illud probabiliter dissuaderi, allegat d. l. qui senté tiam. C. de pœn. & ita hi duo patres Bald. & Saly. deducunt in ea l. sciant cuncti. quemadmodum probatio in criminali excedit probationem in ciuili. Aduerte tamen, dum
14 clarè sentiunt ꝙ in ciuili† non requiruntur testes omni exceptione maiores, sicut in criminali, adducétes exemplum fratris, qui admittitur pro fratre in ciuili, & non in criminali, quod hoc idem explicitè dicit Pau. de Ca. in ea l. & Barb. in c. at si clerici, in prin. de iud. & ita uidetur glo. in d. cap. in uerbo legitima probatione. quæ loquitur in criminali. Sicque ista videtur ueritas: tamen ꝙ imò etiam in ciuili requirantur testes idonei, & consequenter omni exceptione maiores, probat tex. in c. 1. de testibus. & leg. idonei, ff. de testibus. iuncta glo. in §. item verborum. Inst. de inut. stipul. in verbo, idoneos. Reperio Dec. late ponentem hoc contrariũ in d. cap. at si clerici. & tandem concludentem uerum esse, quòd in ciuili requiruntur testes omni exceptione maiores, & ultra prędicta allegantem tex. in cap. licet uniuersis. extra, de test. & ibi Abb. in terminis. Tamen si non sunt, supplentur eorum uitia per iura
15 mentum: †secus in criminalibus, in quibus non defertur iuramentum in supplementũ probationis, ut tradunt Bar. & Doctores in l. admonendi, ff. de iureiur. Item secundum eum, duo testes sine ratione sufficiunt in ciuilibus, non in criminalibus, dicens in his duobus esse differentiam inter probationẽ ciuilem, & criminalem: veruntamen ꝙ ẽt in ciuilibus debent testes esse omni exceptione maiores, ad hoc ut plenam probationem faciant. Non quiescit tamen animus, quin sit uera opini. Paul. de Castr. Barba. & aliorum, quia in ciuilibus, quando testes deponunt non uerisimilia, requiritur ut sint omni exceptione maiores. Spec. in ti. de proba. §. si. cir. si. per Fel. in c. quia verisimile. de præsump. & ratio est, quia fit depositio contra non uerisimile, & ideo debet probari euidẽtissimis probationibus, l. si extraneus, ff. de cond. ob cau. ubi uide Alex. post alios. & iõ in ciuilibus non videtur uerum, quòd regulariter testes debeant esse omni exceptione maiores: sic ẽt cũ unius integritas suppleat vitiũ alterius in ciuilibus, & in criminalibus
16 ẽt †plures duobus non integri non sufficiant ad condemnandum, sed tñ ad torquendũ, vt per Ias. in l. prætor ait, §. cogentur, ff. de edend. sequitur necessario, ꝙ in ciuilibus nõ requiritur, ut sint omni exceptiones maiores, sicut in criminalibus. Quid tenendum? dic breuiter, ꝙ omnes bene loqui uidentur: & veritatem huius articuli paucis vr̃ ponere textus in leg. . in prin. ff. de testibus, qui dicit, quod in ciuilibus, & in criminalibus omnes sunt idonei, prętor eos, quos leges
17 repellunt. Si igitur lex non repellit† testem in ciuili, vr̃ posse appellari idoneus, & omni exceptione maior, quia nulla macula legalis eum repellit, & si repellit eum in causa criminali, in ea non erit omni exceptione maior. Et hęc videtur fallacia Doctorum, qui considerant maculam habita ratione ad causam criminalem, dicentes, quod ex quo admittitur talis in causa ciuili, quòd non requiritur, sit sit omni exceptione maior in causa ciuili. Sed errare videntur, quia ad ipsam causam nulla est macula, probatur hoc meum assumptum ex alio, quia in causa matrimoniali contra matrimonium requirit̃, quod testis sit omni exceptione maior. c. 1. de consang. & affi. & tamen fœmina quæ regulariter non admittitur, c. forus, de uerb. sign. potest esse omni exceptione maior, in eo casu, c. super eodem, colum. 2. de testi. & reperio, ꝙ hanc meam considerationem habuit præcisè Soc. in consil. 54. in 4. volumin. colum. 4. & allegat Bald. & Salyc. in dicta l. sciant cuncti, & Bal. in l. 1. colum. 6. de summa Trin. & fide catho. & licet hæc sint colorata, non tamen me in hanc sententiam deduxerunt, quia fateor, ꝙ vbi non repelluntur, & nulla macula legalis adest, ꝙ tunc sunt omni exceptione maiores, & consequenter, ꝙ possunt esse in causa ciuili omni exceptione maiores, & in causa criminali secus. Sed difficultas est intelligere, an & inhabiles in causa ciuili sufficiant, uel requiratur, ꝙ sint omni exceptione maiores, ut
18 probetur plene. Concludo esse † considerandam

randam personam testis, & dictum: quo ad dictum satis diximus, ꝙ magis debet esse plenum, quàm in ciuili, & depositio debet esse super facto ipso, ac ēt maior indagatio
19 fieri debuit, quàm in causa ciuili, & † ideo acta, & probationes in causa ciuili non faciunt plenam probationem in causa criminali, ſm Bar. in l. 2. §. hoc edicto. uers. quæro vtrum, ff. de vi bo. rap. quia clariores probationes in criminalibus requiruntur, ut ibi, & per Doctores in dicto c. at si clerici, in prin. maximè Decium, col. 18. versi. secunda conclusio, nisi tamen ita clarè probarent testes in causa ciuili, ut nihil posset opponi, secundum Bal. & Salyc. in d. l. fi. colum. 2. 3. & in hoc nulla est differētia inter Doct. Quo ad
20 personam † sine dubio, duo testes ambo non integri, qui tamen admitti possint, non plenè probarent in ciuilibus, ut est exemplum in duobus testibus infamibus infamia facti qui, & si admittantur in ciuilibus, secundū Doct. in d. l. 1. C. de summa Tri. & fide Catho tamen diminuitur de fide eorum, & etiam in duobus fratribus, qui & si admittantur, secundum Salyc. & Bal. in dicta l. sciant cuncti, & alibi sæpe, tamen diminuitur eorū fides, ut habetur in l. parentes. C. de test. Sed tamen si non perfectè probarent, saltem cū
21 integritate alterius id facerent, & † ita integritas vnius cum alio non omnino integro, sufficeret, & etiam numerus suppleret in pluribus non omnino integris, quod nō ita est in criminalibus, quia numerus non integrorum non sufficeret, nec perfectio unius suppleret imperfectionem alterius, ut per Ias. ubi supra in d. l. prætor ait, §. cogentur, col. 3. ff. de ædem. loquor quo ad plenè probandum, quia aliud quo ad torquendum, ut ibi & per Bald. consi. 337. volum. 3. vbi vide. Et ideo quatenus uerum est, ꝙ duo non omnino integri non probant plenè, sequitur necessario, ut regula, quæ habet, ꝙ in ore duorum uel trium stet omne verbum, non procedat, nisi ipsi duo sint idonei. Quò uerò ad id ꝙ admittantur ēt non omnino integri, & supplentur vel per iuramentū, ut dicit Dec. uel per integritatem alterius, uel numerū, verū est dicere, uelis nolis, ꝙ ad plenam probationem in ciuilibus non requiritur ut testes sint omni exceptione maiores, nec in mille aliis aliter posses dicere: atque ita in effectu uera est opinio Pau. de Cast. & Barb. in ciuilibus non requiri, ꝙ sint omni exceptione maiores. & magis communis sensus Doctorum ita se habet. Nec tamen uerum est id ꝙ dixit Socin. in d. cons. 54. colum. 4. uolum. 3. ꝙ ubi adsit casus singularis, vt mulier admittatur, ꝙ eo casu sit omni exceptione maior, ut patet ex notatis per Alexan. in consi. 11. colum. 1. in princi. uol. j. ubi dixit notanter, quòd licèt in crimine lęsæ maiestatis aliàs inhabiles admittantur, non propterea sunt omni exceptione maiores, quia diminui adhuc de fide, ut ibi notatur per eum, nisi adesset lex uel statutum, quod daret omnimodam fidē illi. Nec Docto. allegati per Soc. scilicet Bal. & Salycet. in dicta lege, sciant cuncti. & a Bl. in d. l. 1. columna 6. C. de summa Trinit. illud dicunt, & fortè etiam consilium illud Soc. potius est allegatio, quàm consilium, prout in eo uolumine infinitę allegationes pro cōsilijs positę sunt.
22 Aduerte tamen † dum dixi, ꝙ testes debent deponere de facto ipso, ita ꝙ non sufficerēt si deponerent de circunstantijs, uel alijs indicijs remotis, quia in contrarium uidetur tex. in l. 1. §. idem Cornelio, ff. de quæstio. & quod ibi arr. dicit per illum textum, quòd testis integer cum fama publica probat. Si igitur testes de fama supplent testem integrum, ergo admittuntur testes ad plenam probationem, etiam de re ipsa non deponentes. Sequitur Felyn. in cap. causam. de prob. colum. antep. versiculo 2. casu. Contrarium tamen uerum est eius quod dixit Bartol. ubi supra de teste integro cum fama publica in criminalibus, licèt in ciuilibus ex illis sequatur probatio plena, ut latè ostendit D. Ias. in repet. l. admonendi, in 24. char. ff. de iu
23 reiurando. Et fundamentum est, quia † etiā duæ semiplenæ probationes diuersi generis, & ad eundē finem tendentes non coniungūtur in criminalibus, ut ibi, nisi etiam adessēt alia adminicula. Ita Bal. in l. siquis ex argentarijs. in §. 1. ff. de eden. ubi omnino uide. Sic etiam Bar. si illum benè uides in dicto §. idē Cornelio. & Ias. in d. l. admonendi. char. 25. col. ul. iuncta colu. seq. Abb. in c. præterea. in fi. de testibus. gl. in l. 2. in princip. ff. de excus. tutor. Roma. cons. 7. & 54. in fin. & Brun. in tract. de tortura. in 4. char. in 3. colum. Hanc conclusionem etiam probat text. in d. §. idē Corn. & ita etiam explicitè tenet Aret. qui diligentius in hac materia loquitur quàm alius, suo more, in cap. 3. loco. nu. 4. uers. sed tamen. de probat. qui vltra d. §. idē Corn. dicit bene facere tex. in l. quęro, §. fi. ff. de ędil. edi. Tot enim hoc casu concurrunt, ut possi

mus

mus dicere non esse in casu indiciorum indubitatorum, de quib. proximè loquar, ponendo tamen, ꝙ adminicula debeant esse multum propinqua ipsi delicto, adeo ut omnibus iunctis indubitatum resultet indiciũ. Et reperio, ꝙ ita tenet Alex.in cons.24.co. penul.incip.animaduersis.ubi uide, quia hoc modo, & secundum prædictam opinionem voluit loqui. & ita etiam loqui uoluit Dec. in c.cum causam.col.fin. uersi.2. limitatur, extra, de pro. Nec hoc casu tametsi adsit testis integer, & fama publica, atque aliud adminiculum, siue alia duo adminicula, uel plura, potest dici, ꝙ probatio, quæ resultat
24 vera sit, imò † presumpta dici debet. Ita Bal. in c.1.§.cum autem in ult.col.in pen.quæst. de controuers.inuest.& in rubr.C.de prob.& Ias.in d.l.admonendi, char.24.col.vlt.uers. item in tota ista materia. quod dico ratione penæ imponendæ, quia non erit corporalis,
25 ut infra dicam. Conclusio † est igitur, ꝙ ét testes super circunstantijs admittuntur ad plenam probationem, modo tamen quo supra dictum est. Veruntamen ipsi testes, ut Doct.uolunt maximè Salyc. in d.l.sciant.de
c bent esse omni exceptione maiores, c imò
26 amplius etiam † quod non adesset testis de re ipsa, sed omnes loquerentur super præsumptionibus, & indicijs, tamen fieri possit, ut facerent plenum indicium, ubi ita deponerent, ut redderent rem indubitatam: quia etiam ex indubitatis indicijs, & luce meridiana clarioribus quis damnari posset. d.l.
27 sciant cuncti.C.de prob.Et † aliquando potest esse unum indicium ita indubitatum, ut solum sufficiat, ut declarat Aret.in dicto c.tertio loco.col.4.& ponunt omnes incipiẽdo ab Abb.in eo.cap.& in d.l.sciant cuncti, maximè Bal.& Sal.Imo.in l.fi.ff.de hær.inst. & Fely.in ca.afferte. de presum. maximè in uers.4.limita.& solennius, quàm alius, Gan. in tit.de præsump.& indic.indubitat.Et dan
28 tur de his indicijs † indubitatis multa exẽpla per Doctores, ubi supra, circa quæ omnino uide Fely.in d.c.afferte.col.4.uersicul.& pro intellectu.Brun.in tractatu suo de indicijs, & tortura, char. 4.col.3.& pluribus sequentibus, & Aret.in d.c.3.loco.col.4.& se-
29 quenti.Et pro intelligentia scias, † ꝙ interdum lex presumit in causa criminali, & super presumptio.disponit, & tunc res nõ hẽt dubium, quòd dr̃ talis presumptio uiolentissima, & quæ facit indiciũ indubitatum, propter quod deuenitur ad sententiam etiam capitalissimam, l.ei qui.C.de adult. & ratio est, quia legi ex tali præsumptione res patet, & ideo etiam debet patere iudici, ut declarat Bal.in d.l.fin.col.1.& ita omnes. Ali-
30 quando † tamen lex onus iudici dimittit, vt præsumat ex qualitate rei, & personarum plus vel minus iuxta gradus præsumptionũ de quibus late per Abb.in c.literis.extra, de præsu.& tunc loquitur materia nostra, quòd quando apud iudicem adest talis præsumptio, vt rem uideat apertam, & indubitatã potest deuenire ad condemnationem, iuxta d.l.sciant cuncti. His sit præmissis, pone aliud exemplum ultra posita per Felyn. ubi supra, in eo, qui legitimè per tormenta con-
31 fessus est, † quia confessio illa sine perseuerantia, iuncta facti uerisimilitudine, uidetur sufficere ad sententiam, secundum Bal.in d. l.sciant cuncti, col.1.in princ.& Bru.de ind. & tort.char.5.colum.1.sed hoc exemplum reprobat Sal.ibi optimo fundamento, ut per
32 eum, unde pone aliud in eo, † qui extraiudicialiter confessus fuit cum alijs uerisimilitudinibus, ut ostendit Fel.in ca.olim.vers.octa
33 uò limita, & uer.9 limita de rescrip.& † idẽ in eo, qui legitime confessus est in tormentis præcedente confessione extraiudiciali, ut est gl.in l.c.5.ff.de adulter. & Iason.in l. magistratibus.colu.2.ff. de iurisd.omn.iud.& per Doct.in d.c.at si clerici.in princ.de iud. Sed hoc etiam patitur responsiones Sal.datas ad exemplum confessionis extorte, iuncta facti veri similitudine. In nullo tamen ex supra-
34 dictis exemplis, & per alios relatis, iudex debet condẽnare pena corporali, nisi in casu qñ lex ita presumit, & iudicat, ut per Gãdi. in loco ubi supra ad fin. Cepol.cons.32.colum.fin.& ibi habes, quòd nefas esse recedere ab opinio.Gandin. & latè Hippol.ut cito me expediam, in l.reper.colum.7. de quæst. in uerbo, sed contrarium. & ita seruatur in practica.Sed aduerte, quia Felyn.in cap.afferte.vers. quarto limita.de præsumpt. expresse ur̃ uelle per hec indubitata indicia iudicem posse condemnare pœna ordinaria, & sic secundum terminos d.l.sciant cuncti. & indiciorum indubitatorum.quod est contra prædicta. Veritas tamen est, quam dixi, & communis opinio, ut apparet ex dictis Hippol. & Cæpol. in cons. ubi supra, & in consi. 6.columnn.2.& alibi, & Brun.in tract.
35 suo de indic.& tort.ubi supra.Et † quòd ex præsumptionibus, siue iudicijs indubitatis, quis possit tantum pecuniaria pena damnari, dicit

ri, dicit Bolog. post consil. Anan. 59. & Alciat. in tract. præsump. in 2 regula, in 9. præ-
36 sumpt. ubi uult, ꝙ † dict. leg. fin. non procedat in pœna corporali, sed pecuniaria, & est
d communis sensus *d* Doct. Nec tamen videtur esse differentia inter pœnam pecuniariam, & corporalem, quando hæc est leuis, utpote fustigationis. Ita Aret. in cap. 3. loco de prob. columm. 4. vers. quædam. Sed loquitur text. per eum allegatus, quando lex præsumit saltem in genere, & ita Brun. in d. tra. char. 5. col. 1. uers. sed tu potes, Nos loqui-
37 mur in præsumptionibus hominis, † in quibus etiam si sint violentissimæ adhuc ꝑcedit dictum Gand. nisi tamen essent adeo efficaces, ut ponerent veritatem ante oculos iudicis. Dec. in dict. capit. 3. loco. ad fin. Aret. ibi vers. aliquando agitur, concludit, quòd si agitur de imponenda pœna corporali, etiam graui vel confiscatione bonorum, siue maioris partis, adhuc potest sequi condemnatio in duobus casibus, Primo qñ cum prȩsumptionibus concurrit semiplena probatio directa, Secundo quando præsumptiones ponũt veritatem ante oculos, & ibi clare vult, ꝙ opinio in contrarium sit regulariter uera, & communis, sed eam ita declarat. & hoc ēt est, quod in effectu uoluit Fely. in d. ca. afferte, uer. 4. limita. & licet hæc opinio ponat dictum Gand. ubi supra, in magno discrimine, tamen reuiuiscit cum alio temperamento, quod subijcitur per Doc. ex doctrina Innoc. in cap. quia uerisimile. de præsum.
38 ubi dicit hȩc uerba, † ubi ex præsumptionibus proceditur, multum debet iudex temperare sententiam, & maximè nè condemnet, nisi raro, & modicè ad pœnam, uel pecuniarũ, uel corporalem, quod dicit colligi ex sententia Salomonis in d. c. afferte. ut per eum, quem omnino uide, & loquitur in uiolẽtis
39 præsumptionibus, subdens, † quod tandem fama diminuit talem præsumptionem, & al-
40 legatur Innoc. ad duo. Primum, † quod ex præsumptionibus nemo debet puniri pȩna ordinaria delicti, sic Hipp. ubi supra. & Bar. in d. l. fin. colum. 3. vers. hæc est sententia. & Aret. in dicto cap. 3. loco colum. 4. uers. dixit tamen Nicol. de Matar. & Abb. in dicto ca. afferte colum. 3. vbi vide, secundum quòd
41 † nemo ex præsumptionibus debet corporali pœna puniri, sed in pecunia. Primum dictum decidit quæstionem, quæ nunc est in facto in quodam, qui ex maximis præsumptionibus conuincitur de sacramento falso, cuius pœna est dupli ultra rei æstimationem. Nam ẜm hoc dictum mitior pœna est imponenda. Circa secundum dictum, ꝙ nemo ex præsumptionibus debet corporaliter puniri, dic quod Innoce. potius videtur dicere contrarium, dũ vult ut iudex debeat temperare sententiam, non solum in pecuniaria pœna, sed etiam corporali. In se tñ est vera conclusio, quam uult Gand. ubi supra,
42 & alij communiter. Et scias † quod si pœna est arbitraria, & probatio est prȩsumpta, minuitur pœna, si uera, augetur, sed si est taxata a lege, vel a statuto, etiam si sit uera probatio, statur legi. B. in d. l. fin. col. 3. vers. & adde & Bru. ubi supra, & aperi oculos, quia, & si Felyn. ubi supra, limitatione 3. uideatur. uelle, quod possit imponi pœna ordinaria super indubitatis indicijs, etiam ex præsumptione hominis, tamen postea in fi. se temperat in effectu, secundum Innocen. in d. c. & ita dic audacter, quod Aret. & Dec. in dict. c. 3. loco. loquuntur contra communem opinionẽ. Et omnibus trutinatis, tandem est conclu-
43 dendum, † ꝙ nullæ præsumptiones facere possunt, ut quis sit capite puniendus, uel af-
e ficiendus pœna corporali, *e* quinimo quod etiam pecuniaria pœna est moderanda per prȩdicta, nisi ut supra. Et dum Innoc. pro opinione sua ponderat sententiam Salomonis in d. capitu. afferte. dic, ꝙ etiam ibi actũ erat criminaliter secundum Abb. ibi, & tamen sententia fuit ciuilis, ꝙ est mirabile, sed ideo factum fuit eo casu, quia sententijs regum non consideratur modus agendi, nec solennitas iudiciaria, ut dicam sub tit. de princ. Vel dic, quod uerior est intellectus Ant. de Butrio, quod ibi erat actum ciuiliter. Ad ꝑdictã uide Alex. cons. 15. uolu. 1. columm. 3. Vide etiam pro declaratione terminorum Fely. in ca. 5. quia uerisimile, de præsumptionibus. colum. 1. uers. ulti. ubi declarat omnẽ
44 speciem præsumptionis, dicens † quod concludit illa quæ est iuris, & de iure, & iuris ẽt & quæ est hominis, multiplicata tamen, addens quod quando non infert necessario id de quo quæritur, non probat. Item dum dixi, quod pȩna ordinaria non imponitur, ubi ex prȩsumptionibus, &c. nota quæ dicit Gand. in tit. ubi supra, in fi. nisi sit ꝑsumptio
45 iuris, & de iure, & indicium † siue indicia non adeo indubitata sunt, q̃n quandã sollicitã dubitationẽ recipiant, quæ uerba declarãt, ut omnino sit standũ in conclusione, ꝙ sit diminuendum ẽ pœna etiam pecuniaria.

Quæ

Quæ tamen conclusio non videtur habere locum in pœna arbitraria. Ita declarat Innocent. Bal. in d.l.fi.colu.penul.& ibi,& ad de quod licet. vbi omnino vide,& Br. in loco vbi supra, char. 5. col. 1. in fi. ver. ibi aut in pœnis arbitrarijs. Sed est error, quia quò ad imaginationem firma remanet absolutè cõclusio, etiam in pœna ordinaria, ut nunquã imponatur, sed quò ad augendum eam non potest procedere, nisi in arbitraria pœna, qñ adest vera probatio negatiuè loquẽdo, quia iudex debet remanere contentus determinatione legis. Sic uoluit loqui Bald.& Brun. insipidè locutus est, quem tamen semper uide in eo loco. Sic satis intelligis regulam, ꝙ
46 nemo † ex præsumptionibus damnatur, quæ sumitur in l. absentem, ff. de pę. in princ. Et ultra prędicta procedit etiã in criminibus, quæ occultè fiunt; & ideo secundum ueritatem super præsumptionibus in crimine falsi non fertur sententia, ut per Dec. in cõs. 189. colum. 1.& in ca. porrecta. de confirm. vti. vel inuti. Non obstat ꝙ dicit Abb. in c. præterea, in fi. de test.& Rom. cons. 7. videli
47 cet, † ꝙ in criminibus occultis admittitur probatio præsumpta, quia in terminis in quibus loquuntur, uidelicet in teste integro cum alijs adminiculis in quolibet crimine, sequitur plena probatio, ut dixi supra uers. aduerte tñ post Bar. in l. 1. §. item Cornelio. ff. de fals.& Bal. in l. si quis ex argentarijs, §. 1. ff. de æden.& Are. in c. 3. loco, colu. 4. uers.
48 sed tamen. de prob. vbi enim est † solum probatio uehemens, non sufficit etiam in occultis, ut apparet ex dictis per Dec. vbi supra. Non obst. etiam dicta regula, absentem, l. 3. ff. de offic. pręfec. vig. vbi imponitur pęna
49 † fustigationis ex sola præsumptione, quia ideo illud admittitur, quia lex ita uult, ut per Brun. de indic. char. 5. col. 1. ad fi.& hæc locum habent, quando agitur criminaliter.
50 Si vero ciuiliter † pro crimine, tunc sine dubio, ex uiolenta præsumptione sequitur sententia, ut per Dec. in crimine falsi, ubi supra, & in furto per Bar. in l. si quis ex argen. §. 1.
51 ff. de æden. quod probatur † per fracturam hostij,& fugam famuli, ut etiam per Hypp. in l. de minore, §. plurimum, columñ. 14. ff. de quęst.& Ias. in dicto §. 1. columna 3. Nec tamen Dec.& Barto. loquuntur in præsumptione uiolenta,& ideo non immeritò pos-
52 set dici, quòd † in his occultis, vbi agitur ciuiliter, præsumptio possit esse leuior; quod tamen non puto uerum, per no. per Abba. in d.c. afferre, vbi est casus, maximè secundum D. Ant. de But. qui intelligit, quod ibi ageretur ciuiliter,& tñ tex. requirit violentam præsumptionem,& loquitur in crimine oc-
53 culto,& ideo generaliter † etiã uoluit Anan. in d. cons. 69. quod vbi agitur pro crimine ciuiliter, non sufficiant testis integer,& fama, prout sufficiunt in materia mere ciuili. Sequitur Ias. in d.l. admonendi, ch. 23. col. 1.& dicit, ꝙ hoc dictum Ana. nunquam est tradendum obliuioni. Ex dictis constat, quomodo conuincatur reus per probationem rectam, s. per testes de re ipsa loquentes,& quomodo conuincatur per indicia,& præsumptiones. De suspitione non loquor, quia
54 † illa nunquam facit, ut sequatur condemnatio, secundum Bal. in d.l. ei qui.& Fely. in d.c. afferte, vers. 2. limita. Adde id, quod dicebat Bal. prout supra retuli in d.l. sciant cũ
55 cti, † ꝙ etiam per argumenta quis conuincitur in crimine multum atroci, ut est text. in c. pro humani. de hom. in 6. qui text. loquitur de assassinamento. Ita Are. in dicto c. 3. loco,& Aug. de Arim. ad dictam glos. fama publica,& Perus. in eo. tex. hoc no. vbi vide,& Dom. ibidem col. penul. post antiquos.& Dec. latè in cons. 189. colu. 2.& 3. vbi vide. Tamen quia tex. dicit, argumentis probabilibus, intelligi vr̃ secundum d.l. sciant cuncti, ut per Fel. in d.c. afferre, in 3. limitatione ad fi.& seq. quod non credo uerum ex atrocitate delicti,& uerbis claris tex. ac cõmuni opinione Doctorum sicut uides. Non omitto tamen ad terminorum,& eorum, quę di-
56 cto sunt, declarationem, † quod dicit gl. in d.l. sciant cuncti. dum uult, ut illa lex fallat omni casu, quo lex pręsumit dolum,& consequenter in casu, l. 1. C. de sicar.& notatorum per Bar. in l. dolum, C. de dolo.& põt poni exẽplum in eo, qui transigit super delicto, qui fateri præsumitur, iuxta notata in l. transigere, C. de transact.& declarat Abb. in c. accedens, el secundo, de accusa.& Dec. in dicto ca. 3. loco. Sed tamen hæc ideo procedunt, quia constat de facto ipso,& tractatur tantum de animo solo, sed pręsens materia versatur, quando factum est dubium,& eius probatio in sola pręsumptione consistit,& vide Clau. in l. ut uim, ff. de iustit.& iure, columna 28. in eo articu. quando quis fatetur occidisse, sed ad sui defensionem,
57 † in quo dicitur eum mitius puniri, quam si præsumptè constat, iuxta dictum Abba. in cap. auditis, de præscri. Non dicit Clau.& bene,

bene, prout etiam retuli supra titul. præcedenti circa confessionem qualificatam, ꝙ licèt ius præsumat contra confitentem, & ita videatur esse puniendus pœna ordinaria. iuxta dicta l. 1. C. de sicar. tamen mitius punitur, quia de facto ipso non constat per cõfessionem puram, sed conditionalem, quam conditionem lex reiicit præsumendo illã puram esse, secus si factum ipsum esset clarũ per puram confessionem, uel per testes, & tantum lex præsumeret super animo. Hinc etiam est ꝙ Aretin. consuluit in consil. 80. col. pen. vers. confirmatur etiam, ꝙ eo casu
58 quo lex † præsumit dolum, si adsunt coniecturæ, quæ faciant illum non esse euidentẽ dolum, pœna mitigatur. Et an in criminalibus, vbi agitur ciuiliter, possit quis ex præsumptionibus damnari? Vide quæ dicã infra in ti. de partu supposito, maximè ad finẽ, & dicam etiam in ti. de falsis, post principiũ. & quia dixi supra, ꝙ testes debent esse clari & deponere directe super ipso delicto, vel p
59 indicia indubitata. Aduertendum est, † ꝙ ẽt facilius offenduntur, & deliberantur per eorum dicta, quàm in ciuilibus. Hoc ostendo primo, quia ita dicit Saly. in d. l. sciant cuncti. col. penul. Item apparet ex dictis Bart. in l. non solum, §. sed ut probari, ff. de ope. no. nunciat. vbi Barto. concludit, ꝙ facilius in criminalibus reus confundit probationem accusatoris, quàm in ciuilibus. Et ideo licèt velis, ꝙ exceptio ex parte rei ita debeat concludenter probari, sicut actio ex parte actoris, de quo est gl. in cle. fi. in uerbo, priuatum de rescr. & prosequitur Alex. ibi in eo, §. quẽ legit sub. §. sciendum in primis uerbis. tamẽ hanc conclusionem Barto. non vult procedere in delictis, quia etsi probatio rei dubia sit, tamen vult per l. merito. cum similibus,
60 ff. pro soc. ꝙ † confundat in effectu probationem actoris, dat duo exempla. Primum, ꝙ si accusatur Titius, ꝙ vulnerauerit Sempronium de mense Maij, & ita probetur: Titius uerò opponat, ꝙ potuit illum impunè percutere, quia erat bannitus, & producat bannum latum medio mense Maij, propter quam probationem dubium redditur an talis percussio fuerit delictum, uel quid illicitum, aut non. Et concludit Bartol. ꝙ eo casu hæc exceptio ita dubiè probata est sufficiẽs pro uictoria rei accusati, quia cum res efficiatur dubia, debet interpretari, ut non sit delictum, per d. l. merito. & alia ut per eum. Secundum exemplum ponit de uiro nobili, qui non poterat ingredi palatium, nisi tẽpore consilij generalis. Nam si accusatur, & ꝓbatur, ꝙ de mense Maij ingressus fuerit palatium, & ex aduerso ipse probet, ꝙ eo mẽse Maij sit factum consilium generale, quia datur casus quo licitè potuit eo mense ingredi res dubia redditur, & delictum non præsumitur. Sic igitur licitè reus his duobus casibus non bene concludit, ut patet, rem tamẽ reddit dubiam, atque ita quia probationes non sunt luce meridiana clariores, absoluitur. Et hæc opinio Bart. est communis, ut patet ibi. & per Ang. de Arim. ad glos. in uer
f bo, de anno præsenti. f vbi latissimè. & Felyn. in cap. auditis. de præscr. & alibi sæpe per eum, & per Claud. in d. l. ut uim. col. 25. ubi late faciendo regulam secundum Bart. & ponendo sex fallentias, & per Doctores maxime Dec. in ca. in præsentia. extra de prob. versic. 12. nota, & dicit Alexand. in dict. §. sciendum, quòd totus mundus sequitur opinionem Bartol. est uerum quòd patitur maximam difficultatem, attamen quia etiã illam Doctores soluũt in locis ubi supra, & maxime Dec. in d. capit. ideo ulterius non
61 insistam. Hinc etiam, quòd † quamuis homicidium sit plene probatum contra Titiũ, qui fecisse tñ ad sui defensionem alleget, & ꝓbet, ꝙ qui occisus est, ipsum fuerat aggressus, absoluitur ex hac probatione, licet non concludenti. Conclusio enim illa est, quando post aggressionem incontinenti probatur offensio. Ita Alexandr. in dict. §. sciendum circa fin. & latissime Claud. in d. l. ut uim colum. 25. versicu. contra istam communem conclusionem. Sed quid iuris est, quando probatum est, quòd Titius commisit homicidium, & Titius per unicum testem probauit, quod ad sui defensionem illud fecit, uel quòd vulneratus ex malo regimine decessit.
62 Præmissa † enim loquuntur, quando reus plene probauit, licet non concludenter, hic quando concludenter, sed semiplene, de hoc in terminis uide Anch. consi. 285. col. fi. ubi ponit exemplum testis, qui solus deposuit, ꝙ ex malo regimine decessit uulneratus, & dicit reum esse absoluendum. Est uerum, ꝙ secundum eum etiam militabat præsumptio, ꝙ res ita esset ex longo tempore, quo superuixerat. Item ponit aliud exemplũ testis, qui deposuit cõcludenter de necessaria defensione: & dicit, ꝙ salua consciẽtia iudex nõ posset reum damnare, per l. absentem. ff. de pœnis. Veritas est hoc casu secundum id

quod

quod concludit Bartol.in l.admonendi.ff.de iureiuran.quam ibi vnà cum his, qui eum sequuntur, refert Iaf.char.24.colu.ulti. quod vbi probationes sunt directo contrariæ, plena probatio actoris confundit minus plenã ipsius rei, secus si se inuicem admittant. Et ideo ubi reus diceret, Non occidi, & ita probaret debilius,nihil faceret. Sed si dicat, Occidi,sed id feci me defendendo, vel vulneraui, sed ipse decessit ex malo regimine, tunc unus testis integer redderet rem accusatoris, vel iudicis inquirentis ita dubiam, quod absolueretur. Fateor, ꝙ ubi militaret aliqua præsumptio contra ipsum reum, & pro accusatore,aliud esset,per ea, quæ dicit Fel.in dicto c.auditis,dum limitat dicta Bartol.in d.§.sed ut probari, & est prima limitatio,& sequitur Claud.ubi supra, colu.29. & res patet ad sensum absque allegatione, quia reus qui habet nisi vnum testem, habet præsumptionem legis contra se, dicta lege prima,C.de sicar.Tertio, habet etiam extrinsecam præsumptionem, etiam con-
63 tra se, & ita ego loquor. Restat † ut ponamus de conuictione per instrumenta,iuxta dictam leg. sciant cuncti, in qua materia,vide ibi Doctores,maxime Salicet.ex dictis cuius habes vnum exemplum clarum, quãdo facere instrumentum esset delictum, quia per inspectionem ipsius instrumenti constaret de delicto. Habes etiam aliud, quando plures fecissent coniurationem,siue conspirationem aduersus principem, de qua instrumentum confectum esset inter
64 eos, verum † vbi quis vellet probare homicidium, uel furtum per instrumenta, non. posset,quia testibus probanda sunt talia, l. 3.§. quod diuus,ff.de testib.ut latè per eum Non insisto in hac materia, quia Felyn. latè posuit in cap. cum in ecclesijs,de maiorita. & obedient.vide etiam Roman.consil. 149. & Feder.consi.23.Et quia dixi supra,quãdo quis conuincitur argumentis in crimine as-
65 sassinamenti,quæro † quid in crimine hæresis, & in crimine læsæ maiestatis, sed de his vide infra in titulo de hæret. & in tit.de crimine læsæ maiestatis.ubi latè ponam, & concludam.

ADDITIONES.

a Brun.de indi.& tortu.quæst.5.2.par. nu.26. Augu.Bero.in alleg.c.ac si clerici. Iul. Clar. sent.lib.5 §.fi.q.66.in princ.& Vmber.in iudicia.Inquisit.in ver. conuictus per testes, seu per instrumentum.

b De probatio. Idem uoluit Roman. in l.admonendi.fol antepe.versf.quoad secundum. ff.de iureiuran.An autem confessio propriè dicatur probatio latè ad partes discutio super rubr.de probatio.post alios.num.12.cum alijs sequen.

c Omni exceptione maiores.Idem uoluit Iul. Clar.sent.lib.5.§.fi.q.66.versf.debet autem. & dum omnes dicunt, quòd vnus testis facit indicium ad torturam, intelligendũ est, dummodo ille sit integer,ac omni exceptione maior, aliàs unus testis nunquam faciet indicium ad torturam, prout concludunt Bartol.in l.maritus.nume.1.ff. de quæstion. Marsil.consi.101.num.37.Ioan.de Amic.de Vena.conf.37.num 6.

d Communis sensus. Anto.de Cun.de quæst. in 2.memb.post num.44.referens Bald.contra vero Aegid.Bellame.Dec.689.versic.ad undecimum dico. pro ijs contrarijs opinio. uide omnino Iul. Clar. sentent. lib.5. q.20. colum.ultima.

e Pœna corporali. An ex præsumptionibus violentis, vel indicijs indubitatis quis pœna etiam pœcuniaria in causa criminali puniri possit, variæ fuerunt opin. quas refert, ac diuersas obseruantias Iul. Clar. sentent. lib.5.§.fi.q.20.versf.scias tamen quòd in hoc articulo. Vide etiam eundem quæst.21.ver. si aliquis visus sit exire ex aliqua domo cũ gladio sanguinolento &c. Concludit, iuxta praxim.in illo casu vbi quæritur, an ille de homicidio damnari debet esse iudici arbitrarium.

f De anno præsenti. Post num.6. Paris.in c.in præsentia.num.31.& seq.de probation. Iul. Clar.senten.lib.5.§.fin. quæstio.56.versicu. & in hoc. in fine.

Tit.de Indicijs, & consideratio-nibus ante torturam.

SVMMAE.

1 *Torqueri non debet aliquis, nisi præcedentibus indicijs.*

2 *Indicium dicitur signum siue demõstratiuum adminiculum delicti, vel alterius rei, de quo uel de qua quæritur.*

3 *Indicium interdum ad capturam, ad inquisitionem, ad torturam, nonnunquam ad condemnationem sufficit.*

4 Indicium & argumentum pro eodem accipiuntur.
5 Indicium probatur per vnum testem de maleficio deponentem, & per duos deponentes de circunstantijs.
6 Testis solus de ipso maleficio deponens non facit semiplenā probationem sed indiciū tantū.
7 Torturæ sufficit minus quā semiplena probatio.
8 Indicium minus est quàm præsumptio.
9 Præsumptio an sit maior semiplena probatione.
10 Testis debet eße omni exceptione maior, vt in criminalibus faciat indicium.
11 Testes infames licet in crimine læsæ maiestatis admittātur, tamē nō dicuntur oī exceptione maiores, nec vnus sufficeret ad torturam.
12 Testis non maior omni exceptione sufficit ad torturam ubi datum est arbitrium iudici tam in condemnando quam in procedendo.
13 Iudex qui potest sola facti veritate inspecta procedere, & condemnare, potest admittere non solum probationes, sed etiam uerisimilitudines.
14 Testis non omni exceptione maior sufficit ad torturā vbi alijs adminiculis coadiuuatur.
15 Testis circa circunstantias, & remota maleficij deponens non requiritur vt sit omni exceptione maior.
16 Testes oī exceptione maiores faciunt indicium ad torturam, nisi alia coniectura repugnet.
17 Indicia ad torturam sufficientia debent esse uerisimilia & concludenter probare.
18 Indiciū remotū probari debet per duos testes, etiam quo ad formandam inquisitionem.
19 Testis solus super indicio remoto non facit qualequale indicium.
20 Duo testes quorum unus de vno remoto indicio deponit, alter de alio, non coniuguntur ad faciendum perfectum indicium.
21 Duo testes de auditu a diuersis non coniunguntur ad faciendum indicium.
22 Signa ēt leuia licet sufficiant ad probandum quē hæreticum, tamen plene probari debent.
23 Testes multum notabiles licet singulares inclinare debent iudicem non solum ad torturā, sed etiam ad condemnationem.
24 Iudex habens uehementem opinionem, quod aliquis sit reus ex multis circunstantijs, etiam extra processum potest eum terrere.
25 Terror qui a iudice reo incutitur licet sit quædā tortura, tamē non habetur pro tortura.
26 Iudex qui tenetur in syndicatu si ita torqueat reum ut moriatur, non tenetur si moreretur propter terrorem sibi iniectum.
27 Terror, qui potest a iudice reo incuti, est quo ad uultum, non si ligetur reus, & eleuetur.
28 Testis unus dignior sufficit ad probandum quem eße mendacem.
29 Indicium ad torturam est si reus reperitur mendax.
30 Indicium an sit tale ut sufficiat ad torturam vel an plura requirantur relinquitur iudicis arbitrio.
31 Testibus etiam singularibus potest fidem dare iudex ex aliqua causa.
32 Tortura debet adhiberi a iudice ex causa.
33 A tormentis inchoandum est.
34 Indicium probabile, & verisimile est, quando vnus testis omni exceptione maior de re ipsa deposuit.
35 Clericus torqueri non pōt stāte dicto unius testis, licet omni exceptione maioris, & de maleficio deponentis nisi præcedente infamia.
36 Mendacium rei est probabile, & verisimile ac sufficiens indicium ad torturam.
37 Mendacium rei probatur per vnum testem omni exceptione maiorem, & reo digniorem deponentem super eo quod facit reum immediate delinquentem.
38 Indicium probabile ad torturam est quando reus trepidat, balbutit, vel variat.
39 Varians reus potest torqueri, sed non puniri de falso.
40 Variatio rei sola sufficit ad torturam.
41 Trepidatio, & pallor vultus sunt multum arbitraria iudici ex qualitate personarum.
42 Trepidatio rei quid sit.
43 Indicium probabile, & verisimile est quando reus extraiudicialiter confeßus est, uel coram iudice incompetente.
44 Indicium sufficiens ad torturam est, quando quis minatus est, se commißurum aliquod delictū, quod postea fuerit perpetratū, arbitrio tamē iudicis cōsiderata qualitate psonæ.
45 Indicium ad torturam non resultat contra testem ex eo, quod antequam testimonium diceret, minatus sit se dicturum falsum contra aliquem, nisi sibi darentur tales pecuniæ.
46 Minarum materia vbi tractetur per Aret.
47 Inimicitia sola non est indicium sufficiens ad torturā, sed coadiuuat alia debilia indicia.
48 Inimicitia non est indicium generale ad omnia delicta, sed tantum ad ea, quæ fiunt ad alterius iniuriam.
49 Fuga ante accusationem, vel inquisitionem delicti, uel comminationem prædictorum est indicium sufficiens ad torturam.
50 Torqueri poßunt omnes, qui sunt in domo in qua reperitur aliquis interfectus quādo sūt

malæ

malæ famæ omnes, aliàs illi soli qui male audiunt, & hoc quando nõ adesset aliud indiciũ.
51 Indicium sufficiens ad torturam est quando cadauer reperitur multum prope domum alicuius, qui erat aptus ad committendum homicidium, & aliquid aliud adiungitur tali indicio, item si quis consueuißet frequenter ire per uiam in qua reperitur cadauer.
52 Indicium ad torturam in furto est quando aliquis est uicinus, & habet notam domũ eius, cui subtracta est res, & est malæ famæ.
53 Fuga famuli recedentis sine licentia domini facit indicium ad torturam in causa furti criminalis.
54 Fuga famuli sine licentia domini plene probat furtum in causa.
55 Indicium ad torturam in furto est, quando solum res furtiua reperitur penes aliquem malæ uocis in furtis, & qui interrogatus a quo habuerit, dicat nescire, uel nõ recordari, cum uerisimiliter possit: secus si eßet bonæ famæ & diceret quod non cognoscit datorem, etiam quod non esset talis qui soleret talia emere.
56 Vtens falso instrumento præsumitur illud fieri fecisse, nisi doceat quis illud fieri fecerit.
57 Vtens falso instrumento, punitur etiam si extet statutum ut nullus corporaliter puniatur nisi lege municipali caueatur, dummodo adsit aliud statutum disponens ut qui fecerit, uel fieri fecerit falsum instrumẽtũ puniatur.
58 Vtens falso instrumento punitur, si tempore productionis, & usus erat falsum, nisi doceat à quo illud instrumentum habuerit, quia tunc excusatur.
59 Monetam falsam expendens non excusatur ab usu, secus autem a fabricatione.
60 Familiaris alicuius committens delictum, quod concernit utilitatem eius cui est familiaris, præsumitur illius mandato commisiße.
61 Præsumitur ille conscius furti, apud quem res furtiua reperitur, si solitus est emere res furtiuas, & clam emerit, & tenetur restituere sine precio rem etiamsi non sit alia mala opinio.
62 Iudæus accipiens pignori rem quam verisimiliter scit eße alienam, tenetur restituere illã sine precio etiam stante decreto, ut possit, mutuare super rebus alienis.
63 Indicium ad torturam est quãdo instrumẽtũ reperitur penes aliquem cuius solius commodum respicit, licet doctores uelint idem eße quando omnino non reperitur instrumentũ, ut præsumatur non reperiri causa illius cuius commodo cedit.
64 Indicium ad torturam non oritur contra eum qui solus esset successurus ei qui reperitur mortuus nisi alia concurrerent.
65 Fama multum vehemens contra aliquem in specie super delicto commißo, & quæ procedat ab honestis personis, est indicium sufficiens ad torturam, idem si sit infamia in genere iuncta cum mala fama in specie, licet non procedat ita ab honestis.
66 Socius criminis iuncta infamia contra reũ sufficit.
67 Vicinus domui in qua commißum est furtum si male audiat torquetur.
68 Fama mala interdum sufficit ad condemnãdũ.
69 Testium numerus supplet circunstãtias, quæ requiruntur ad probandam famam.
70 Fama mala, & opinio nõ oritur ex eo quod schedulæ infamatoriæ clam sint datæ iudici, vel principi.
71 Indicium vt sufficiat ad torturam debet eße propinquum.
72 Indicium in dubio iudicandum est, ut non sufficiat ad torturam, nisi magnitudo delicti faceret recedere à regula.
73 Indicia ad cognoscendum homicidam.
74 Indiciorum copia est danda reo ante torturam & etiam terminus ad ea impugnanda.
75 Indiciorum copia danda est reo etiam si timor eßet subornationis, & male audiret, & ex officio procederetur.
76 Indiciorum copia nõ est dãda ei qui sit adeo insignis maleficijs, ut res redacta sit ad notoriũ.
77 Indiciorum copia datur etiam illi qui arguere tur maximi delicti, ut in crimine læsæ maiestatis.
78 Defensio naturalis nõ tollitur, nec tolli potest.
79 Indiciorum copia peti debet.
80 Indiciorum copia denegari potest, ut apparet manifesta calumnia, & petitionem fieri causa differendi.
81 Indiciorum copia quæ sunt contra testes, non datur parti.
82 Indiciorum copia danda est accusatori, quando datur etiam reo, non aliter.
83 Indicia quomodo elidantur ne sufficiant ad torturam remissiuè, & quod hoc sit per bonam famam in specie, ubi mala fama erat ex aduersa etiam in specie.
84 Indicium eliditur quando reus dicit se non fuisse vulneratum ab inquisito.
85 Excusatio non ualet facta post sententiam cuius robur adhuc duraret.
86 Indicia eliduntur quando reus habet ad sui fauorem alia indicia.

87 Testis omni exceptione maior, non sufficit ad torturam, vbi alia repugnent sicut testis pro reo facit, vt perfecta probatio accusatoris nō sufficiat ad condemnationem.

88 Indicium furti eliditur quando passus furtum dicit factum esse ipso volente.

89 Indicium debilitatur, seu purgatur reus quando accusator qui producit testes dicit se nolle illis vti. s. quo ad præiudiciū partis, nō fisci,

90 Indicium eliditur per præsumptionem, vel indicium contrarium.

91 Indicia quomodo el dantur, vel omnino destruantur, vbi tractatur.

92 Torqueri potest reus in causa criminali non in leui, sed in grauiore delicto.

93 Leuia delicta quæ dicantur.

94 Statutum Mediolani ponit casus in quibus reus torqueri potest, & extra illos prohibet torturam.

95 Torqueri non potest reus homo liber in causa ciuili secus autem seruus.

96 Torqueri qui possint, vbi tractetur.

97 Torqueri potest reus in causa ciuili quæ habet annexum delictum, vt in causa vsurarum.

98 Torqueri non potest quis vbi de delicto actum est ciuiliter.

99 Torqueri possunt serui vbi de delicto actum est ciuiliter.

100 Causa merè ciuilis non dicitur, sed mixta quādo de delicto ciuiliter agitur.

101 Torqueri potest reus etiam quando delictum per gratiam est sublatum, sed agitur ad interesse partis.

102 Torqueri ex regula quilibet potest.

103 Torqueri possunt clerici, & presbyteri præcedente fama, dummodo per funem, & fidiculas non torqueantur, licèt Mediolani seruetur vt torqueantur sicut cæteri præcedentibus tamen legitimis indicijs.

104 Torqueri non potest miles creatus secundum antiquam solemnitatem.

105 Milites creati, secundum solemnitatem huius temporis quos equites vulgo appellamus non gaudent priuilegijs concessis militibus antiquis propter simplicitatem, sed concessis propter dignitatē, & ideo torqueri non possunt.

106 Milites, & equites nostri temporis capi non possunt personaliter.

107 Militia simplex est dignitas in genere.

108 Milites, qui stipendia merent, & exercent militiam gaudent priuilegijs multis, sed tamen possunt torqueri.

109 Pœnæ ignominiosæ imponi non possunt militibus aut decurionibus.

110 Torqueri non potest aliquis in dignitate existens.

111 Doctor, & aduocatus torqueri non possunt, & consuetudo in contrarium non valet.

112 Torqueri potest decurio de consuetudine.

113 Miles vel consiliarius torqueri non possunt in eo territorio in quo creati sunt milites, vel consiliarij, secus in alio territorio.

114 Doctor vbique est doctor, & nullibi potest torqueri.

115 Torqueri possunt personæ aliàs priuilegiatæ in crimine læsæ maiestatis, falsi, priuati carceris.

116 Doctor, etiam si in officio præturæ, vel alio delinquat, non tamen potest torqueri.

117 Excessus Consiliariorum, Senatorum, & aliorum, vbi per Pari. Put ponantur.

118 Torqueri non possunt de iure etiam pronepotes decurionum.

119 Decretum Mediolani, vt officiales possint puniri in syndicatu decem ictibus funis ex quo loco in iure sumptum sit.

120 Concessio facta in tortura seruatis seruandis ab his qui torqueri non possunt nihil valet:

121 Torqueri licèt non possint decrepiti, & minores, & aliæ priuilegiatæ personæ, possunt tamen terreri.

122 Ligari non possunt cum minis torquendi eos & minus eleuari qui non possunt torqueri vel rōne personæ, vel rōne indiciorū debiliū.

123 Decrepiti, & impuberes quo terrore terreri possint.

124 Terror incuti potest reo vbi nulla essent indicia, & sic etiam vbi minus sufficientia.

125 Tortura q̄ leuis, inconsueta & immoderata.

126 Torqueri ut quis possit necesse est, ut p̄cedat formatio inquisitionis, litis cōtestatio, repetitio testiū parte citata, & publicatio p̄cessus.

127 Inqsitio sæpenumero Mediolani nō formatur.

128 Testes parte nō citata examinati sufficiūt ad torturā, vbi hoc consuetudine seruaretur.

129 Torqueri non pōt quis ubi extant probationes, sed solū ubi ueritas aliter haberi nō pōt.

130 Torquentes conuictum vel confessum, si sint cauti iudices, scribi faciant protestationem non torquendi eum super his, de quibus conuictus sit, sed solum super alijs delictis, nec illum interrogant super illis, ita probatis.

131 Torquens conuictum iudex potest protestari se deuenire ad torturam, ut reus confiteatur ne postea possit appellari.

132 Torqueri regulariter non potest quis non præcedentibus indicijs.

133 Torqueri pōt inquisitus in banno positus propter

pter contumaciam si velit comparere in termino permisso ad purgandam contumaciam maximè Mediolani.

134 *Contumacia facit indicium sicut fuga.*

135 *Contumax debet allegare aliquod impedimentum ad excusandum contumaciam suam, & qualibet causa excusat.*

136 *Torqueri an possit quis sine indiciis in criminibus quae secreto fiunt, vel atrocissimis, & nullum casum esse in quo nõ requiratur indicium.*

137 *Interrogari potest de aliis delictis de quibus non praecedunt indicia, tortus legitimè super principali delicto, & confessus, etiam si alia sint dissimilia dummodo malè audiat: idem si non constaret de delicto principali, & hoc de consuetudine, & ad finem indagandi veritatem non condemnandi.*

138 *Interrogari non potest super aliis delictis, qui de principali tortus, confessus est, quando cõfessus esset dellictum supra triennium patratum et post illud uitam laudabilem duxisset.*

139 *Confessus delictum de quo principaliter non agebatur, an possit in eodẽ iudicio damnari.*

140 *Confessus delictum de quo fuit interrogatus non uidetur ex eo posse damnari & talis confessio praesumitur suspecta.*

141 *Iudex etiam in materia arbitraria non põt aliquem torquere ex uehementi, & infallibili conscientia sine indiciis, licèt secus esset si haberet arbitrium procedendi, secundum conscientiam, vel haberet aliquod indicium in scriptis, quamuis de se non esset sufficiens.*

142 *Princeps potest ex uehementi, & infallibili conscientia sua sine indiciis reum torquere.*

143 *Interrogari potest reus de cõplicibus, siue in tortura siue extra in delictis, quae committũtur principaliter ad utilitatem commitentis, secus si in odiũ tantũ alterius cõmitterentur.*

144 *Interrogari potest de mandante mandatarius conuictus de homicidio, & poni ad torturam secundum Bartolum.*

145 *Interrogari potest mandatarius de mandante, & quando mandatarius est seruus, uel liber non uilis, sed delictum est tale quod sine sociis regulariter nõ committitur, uel si ob communẽ salutem sit radicitus extirpandũ.*

146 *Interrogari potest reus de sociis si est persona libera, & uilis, & delictum possit a solo committi, quando non apparet causa quare id delictum commiserit.*

147 *Testis falsus an possit interrogari de mandãte uel instigatore.*

148 *Interrogatus in genere de sociis, si negat scire & praesumptio sit quod sciat, potest torqueri, ubi uero in specie de aliquo interrogetur nõ valet nisi contra eum esse praesumptio.*

149 *Socius criminis confessus de socio non facit indicium ad torturam, nisi ei iungatur alia praesumptio uel indicium.*

150 *Testes inhabiles ad testificandum qui tamen aliqua ratione admittuntur non sunt per se sufficientes ad torturam.*

151 *Socius criminis, & quilibet alius crimine notatus non admittitur in testem, nisi cum tortura, secus si esset aliud uitium ut familiaritatis, & paupertatis.*

152 *Torqueri non debent crimine notati in testes nisi praecedat praesumptio, uel indicium.*

153 *Exceptiones, quae fiunt contra testem, licet aliàs reseruentur post examen, tamen secus est quando testis examinatur cum tortura.*

154 *Mandatarius facit indicium ad torturam cõtra mandantem cum aliquo indicio, uel praesumptione, post susceptum mandatum: ante uero indistincte.*

155 *Mãdatum ad homicidium est ex delictis, quae secretò fiunt.*

156 *Testis falsus qui dicit se fuisse solicitatum ad dicendum testimonium facit indicium ad torturam contra instigantem secundum cõmunem practicam, quidquid sit de iure.*

157 *Testi corrupto creditur contra corrumpentẽ.*

158 *Periurium tollit omnem fidem in teste.*

159 *Duo testes asserentes se fuisse sollicitatos torquentur, licèt sint singulares.*

160 *Stupratus cum tortura facit indicium ad torturam contra stuprantem siue sit aetatis completae, siue non, licèt sit aliud respectu condemnationis.*

161 *Testes aliàs inhabiles admittuntur ubi ueritas aliter haberi non potest, & ex natura negocii alii interuenire non potuerunt.*

162 *Praesumptiones, & coniecturae sufficiunt in his quae sunt difficilis probationis,*

163 *Testes aliàs inhabiles non admittuntur ubi ex natura negocii alii testes potuerunt interuenire licèt casu non interuenerint.*

164 *Testi de domo creditur in his quae fiunt in domo nisi esset domus magni uiri in quam plurimi eunt, & redeunt, & id de quo ageretur factum esset de die.*

165 *Testis domesticus, & consanguineus in subsidium facit indicium ad torturam.*

166 *Testis domesticus cum alio indicio, uel praesumptione facit indicium ad torturam non aliter.*

167 *Testes duo domestici faciũt indiciũ ad torturã.*

168 *Testes idonei sunt quò ad ea, quæ capitulo gesta sunt qui in capitulo interuenere, sed tamen non sunt idonei ad probandum illam qualitatem quod alij non interuenerint.*
169 *Testes inhabiles admittuntur, ubi veritas aliter haberi non potest, quando consentit ille, in cuius præiudicium delictum est commissum.*
170 *Testes inhabiles non admittuntur generaliter vbicunq; delictum est difficilis probationis, & tamē potuerunt interuenire testes tā habiles, quàm inhabiles, sed ubi non potuerunt interuenire nisi inhabiles, vt exemplis doctorum.*
171 *Testis socius criminis, vel alias inhabilis nō admittitur ad torquendum, & ad damnandū in eis quæ noctu commissa sunt, licet sint difficilis probationis, licet secus in ciuilibus.*
172 *Testis qui dicit aliquid fieri cum nox esset, naturaliter reprobatur nisi diceret, quod lumē erat accensum.*
173 *Testis omni exceptione maior deponēs directe de maleficio facit indicium ad torturam.*
174 *Torquere facilius debet iudex in delictis nocturnis.*
175 *Nocturna delicta sunt difficilis probationis.*
176 *Testis inhabilis aliquid operatur.*
177 *Testis inhabilis admittitur ad probandū verum ubi ageretur ciuiliter, idem si criminaliter, & ageretur de probando furto in pomo, quò casu tamen vnus talis non sufficeret ad torturam nec duo ad condemnationem.*
178 *Falsitas vbi detegitur dicitur potius reuelata quàm patefacta.*
179 *Falsi crimen ubi inquiritur magna subtilitas est adhibenda.*
180 *Testis inhabilis non admittitur, in crimine falsi.*
181 *Testis omni exceptione maior licèt requiratur ad torquendum, & damnandum in aliquo crimine, non tamen reijcitur omnis inhabilis in eo crimine.*
182 *Socius criminis facit indicium ad inquirēdū.*
183 *Socius criminis quis dicatur, & materia socij criminis vbi remissiuè.*
184 *Testis laborans eodem crimine quo ille pro quo dicturus est testimonium repellitur.*
185 *Socius criminis in quo articulo mortis licèt possit interrogari, tamen facit solum quale quale indicium.*
176 *Mortis articulus non est in multa consideratione, & dictum morientis facit uilem præsumptionem.*
187 *Damnatus an sit captus uel non, nulla est differentia quo ad fidem adhibendam.*
188 *Inimico testi nec in articulo mortis est fides adhibenda, & quare.*
189 *Testi inhabili quando in articulo mortis est fides adhibenda.*
190 *Testis repellitur quia in uinculis detineatur.*
191 *Testis dictum in articulo mortis sub patibulo reuocatum nihil ualet Mediolani seruata statuti forma, aliàs reuocatio nil operatur.*
192 *Perseuerantia testis in dicto etiam in morte non operatur ut plus sit credendum, quàm uelint leges.*
193 *Socius itineris si reuocauit ad animum iniuriam non est testis idoneus aliàs secus.*
194 *Testis, qui examinari non debuit an examinatus faciat qualequale indicium.*
195 *Testes qui alias non essent admißi admittuntur in his delictis, quæ sui natura probari non poßunt, nisi per certum genus hominum.*
196 *Socius criminis admittitur ad deponendum testimonium in crimine læsæ maiestatis, & aliter inhabilis, præterquam inimicus.*
197 *Testis etiam de re ipsa ut sufficiat ad torturam debet esse omni exceptione maior.*
198 *Indicia sufficientia debent præcedere in crimine læsæ maiestatis, & sufficeret testis inhabilis cum alia præsumptione ad torturā.*
199 *Principi minus credendum est circa uitia processus in crimine læsæ maiestatis quàm in alijs delictis non ita atrocibus.*
200 *Tortura animositas decerni debet in delicta secretis, ut coniurationibus, falsitatibus, &c. quā in alijs, & si indiciū in illis deficeret aliqua ex parte nō esset iudex ita reprēhēdendus.*
201 *Mandator homicidij puniri potest etiam ex probabilibus argumentis, & ad torturam in tali delicto deueniri non solum ex indicijs sed etiam ex suspitionibus uerisimilibus nedum ex præsumptionibus.*
202 *Torturæ materia ubi latissime per Afflictum ponatur.*
203 *Torturæ ut subijciatur an quis posit conuentionem facere.*

QVia rei quando negant, & non sunt confessi, nec conuicti, interdum tamē indicijs grauātur, ex quibus deuenitur ad tormenta. Ideo expedit aliqua dicere in materia tor-
1 turæ, † & incipiendo ab indicijs, quæ torturam præcedere debent, l. 1. in princip. & ibi Bartol. no. ff. de quæstio. & l. fina. ubi Bartol. latè, eodem titul. & per Hippol. in l. quæstionis. vltim. colum. ff. de quęst. Primò quæ-
2 ro† quid sit indicium? in quo vide Ang. Are. in glo.

in glos. in verbo, fama, colu. 3. & additiones ibi, & Gand. in tit. de presump. & indic. in-dubitatis, colum. 1. & Brun. qui latius ponit in suo solemni tractatu in hac materia, col. 1. & Fel. in cap. quanto, col. 1. ad fin. de præsum. ex quorum omnium dictis habes, quod dicitur signum, siue demonstratiuum adminiculum delicti, vel alterius rei, de quo, vel de qua queritur, & est adminiculum siue pars probationis, quam lex interdum appellat indicium, interdum argumentum, interdum suspitionem, interdum & probationem, ut
3 per Brun. ubi supra. Et adde † quod interdum parum indicat, & tamen sufficit ad captu-
a ram, *a* quia quælibet informatio sufficit, vt dixi in materia capturæ, interdum et plus indicat, & sufficit ad inquirendum, ut supra dixi in materia inquisitionis, aliquando etiā multo magis, adeo quod sufficit ad torturam, ut pariter dixi in materia inquisitionis, & aliqñ etiam tantum indicat quod plenè indicat, & sequi potest condemnatio, l. sciant cūcti, C. de prob. vt proximè dixi, ad q̄ omnia uide Bar. in l. admonendi, in q. quando dicatur plenè probatum. ff. de iureiur. dum dicit, quod ad perfectam probationem deuenitur per indicia, siue argumenta leuia postea per for-
4 tiora, & vt ibi per eum, ex cuius dictis habes † quod indicium, & argumentum pro eodē accipiuntur, & quod aliquando plus indicant, aliquando minus, & quod sint gradus
5 probationis. Secundo quæro quomodo probetur indicium, & dic † probari per unum testem, si deponit immediatè de ipso delicto, sed si deponit de circunstantiis, & sic de iudicio remoto requiruntur duo. Bar. in l. fi.
6 col. fi. ff. de q. † tñ non facit vnicus testis qui de ipso maleficio deponat semiplenam probationem, sed tantum indicium, ita glo. in l. cum probat. Brun. ubi supra, col. 2. Ias. in repet. l. admonendi. colum. 1. char. 20. vers. 10. & Alex. consi. 89. col. 1. & 2. volu. 3. Atq; ita
7 † ad torturam sufficit minus, quàm semiplena probatio, ut ibi, & per Bald. 2. uol. consil. 256. in fi. & no. in consi. 77. volum. 3. & consil. seq. & consil. 364. colum. 2. circa fi. & per Alexand. in l. 2. §. 1. in 2. colum. ff. si ex noxa. caus. aga. & ita teneo, quidquid dicat parum consideratè Decius (ignoscat mihi) in cap.
8 tertio loco, ad fi. de proba. Et † an indicium sit minus, quàm presumptio? vide Dec. ubi
9 supra. Et an præsumptio sit maior semiplena probatione? vide omnino gl. 1. in l. fi. ff. de probat. & Sal. in l. non epistolis. C. de proba.

10 Et sequendo propositum de teste † qui non facit semiplenam probationem in criminalibus, sed solum indicium. Dic quod tamen requiritur, ut sit omni exceptione maior, Bar. in l. maritus, ff. de quæ. & alibi sæpe, & dicit Bal. in consil. 259. in 1. vol. quod talis testis, debet esse inuulnerabilis, & refert Caccial. in repet. l. admonendi, chart. 64. columna 4. uersicu. 6. & ponit etiam Bald. consilio 41. in fine. in 5. & consil. 337. in 3. & notabilius Ale. consi. 11. circa princ. volum. 1. & consi. 178. colum. 2. uol. 2. & 2. uolum. consi. 41. co
11 lum. pen. quod adeo verum est, † ut licet in crimine lese maiesta. specialiter sit inductū, ut infames, & mulieres admittantur, ut per Bartn. in l. in quæstionibus. ff. ad legem Iul. maiesta. tamen non sunt omni exceptione maiores, ut patet, in cap. per tuas, de simo. & sic unus solus ex eis non sufficeret, ita sentiunt Doctores clarè, maximè Ang. in l. si quis alicui. C. ad legem Iul. maiesta. & ita probat ibi glos. si eam bene uides, & hoc cōsulendo tenet Alex. in d. cons. 11. in primo dubio, quòd tamen quomodo intelligatur dicam infra, in versi. 6. in hac materia indiciorum, & torturæ. ubi tractabitur an sufficiat debilius indicium magis in uno casu quàm in alio ad hunc effectum torturæ.
12 Secundo intellige † ut requiratur, quòd sit
b omni exceptione maior, *b* quando iudex debet iudicare secundum meros terminos iuris, secus si datum ei sit arbitrium in procedendo. Alexan. cons. 65. col. 2. uolum. 1. & Dec. in c. tertio loco, col. fi. de probat. & per August. de Arim. ad Ang. in verb. fama. dum loquitur Ang. de indiciis, & tortura. Aduertendum tamen est ad intelligentiam huius fallentiæ, quod non sufficeret iudicem habere arbitrium in procedendo tātum, quia etiam arbitrium debet esse in ferēdo sententia, ex quo probatio non est de processu, sed de decisoriis, ut per Fel. in c. quod clericis. in fi. de fo. comp. & Are. in c. dilecti. de iudi. col. pen. ubi ita infert in terminis nostris post Barto. & Bald. per eum allegatos, sic igitur ad hoc ut arbitrium efficax sit datū necesse est, ut dicatur tam in procedendo, quàm in condemnando, & ita Barto. in l. si in lege. in princip. ff. locati. Nec unum horum aliud contineret, vt per Socin. in cons. 195. colu. 2. Ias. in l. 1. §. & post operis. col. 1. ff. de ope. no.
13 nunc. Et † quod dictū est de iudice habente arbitrium, multo magis locum habet in iudice qui possit procedere sola facti veritate

attēta, quia eo casu probōnes minus concludentes, & etiam verisimilitudines sufficiūt ut per Dec. in dicto c. delicti. & Aretin. cōsi. 84. & ideo coram principe, & Senatu caueat reus à talibus indicijs, & testibus, quæ ēt secundum meros terminos iuris non sufficerent ad torturam per notata à Decio consil. 11. colum. fin. Tertiò fallit prædicta conclu-
14 sio † ubi testis non omnino integer coaiuduuaretur alio adminiculo per notata à Bal. & Modernis in l. si quis ex argentarijs, §. j. ff. de eden. & ibi Ias. colum. 5. Roman. consi. 451. Alexand. consi. 5. & 41. in 2. uolum. & consil. 40. & Angel. cons. 3. Quarto, intellige vt procedat in teste deponēte circa ipsum malefi-
15 cium, † secus si deponeret circa circunstantias, & remota, quia tunc non requiritur ut sit omni exceptione maior, ut per Brun. cha. 1. columna 2. circa fi. vbi vide Bald. in dicto consil. 337. in tertio. Soc. consi. 54. colum. 4. uersic. præterea. & 2. uolum. 3. post Barto. ut per eum. sed tamen uidetur dicendum totū oppositum, qua uidemus quòd ad probandū crimen læsæ maiestatis etiam inhabiles sufficiunt, dummodo non sint inimici capitales, & tamen ad probanda adminicula debēt esse integri, secundum Bart. in dicta l. in quęstionibus, ff. ad legem Iul. maiest. ex quo etiā infertur, ut licèt ad probandam defensionē non sufficiant testes minus integri, ut dicam infra sub titu. de defensionibus reorum, & defensio. impugn. post Iaso. in l. ut uim, col. 2. ff. de instit. & iure. Tamē hoc procedit qñ probatur defensio immediata, secus si esset mediata, puta si probaretur absentia à loco delicti, patebit solutio infra in titu. de fauo-
16 ribus defensionem. Quinto dic, † quod testis omni exceptione maior facit indiciū ad torturam, nisi alia coniectura repugnet, secūdū Bal. in leg. 2. C. quorum appel. non recip. & Io. And. in c. cum in cōtemplatione. de regu. iur. in 6. in nouella, & magna coniectura est in contrarium, quando non est uerisimile id quod dicit, ut declarat Ang. in l. milites. per illam leg. C. de q. dando exemplum qñ furti argueretur magni nominis mercator, & ponit Brunus vbi supra colūna prima in princi. & in fin. & faciunt quę supra dixi de confessione non uerisimili, sub rubric. de cōfessis. unde dicit Bal. uolumine quinto. consf.
17 515. uersus finem † quod ad hoc ut indicia sint ad torturam sufficientia requiritur, ut sint uerisimilia & probabiliter concludāt. Et
18 quia supra dixi, † quòd ad probandum indicium remotum requiruntur duo testes, post Bartol. in leg. fin. in fin. ff. de quæstio. qui allegat uulgatam gloss. in leg. fin. C. famil. erciscun. Dic quòd hæc conclusio est uerissima, ut per Salyce. in leg. fin. in 3. quæst. C. de quæstionibus. Alexand. consilio 3. colum. 2. in fin. 1. colum. & alibi sæpe. Angel. Aret. in verbo, fama. ubi supra. Brun. etiam ubi supra. Iaso. in leg. admonendi. in repetit. char. 21. ff. de iureiuran. & Hippol. in l. 1. §. item Cornelio. & in leg. vnius §. testes, ff. de quæstio. & eam intellige ut procedat non solum quo ad probandum indicium valde propinquum quod sufficeret ad torturam, ut ui detur sentire Ias. ubi supra, sed etiam quò ad aliud multum remotum, iuxtà dicta Bart. in d. l. fi. ff. de quæst. uersi. sed quero utrum. & sic etiam si indicium sit ad formandā inquisitionem tantummodo sufficiens: ita uolunt Doct. si eos diligēter inspicias, & maximè Bal. in d. l. fi. in fi. fam. erciscun. dum allegat Innocen. & Bar. in d. l. fi. uers. quæro generaliter. iunctis proximè dictis per eum dum locutus est de indicijs multum remotis. Vn-
19 de infero † ꝙ unus testis super indicio remo
c to *c* nō facit qualequale indicium, quia omne indicium debet probari per duos testes, & ita infert Alex. consi. 179. colu. 2. uol. 2. unde
20 notabilius † infert, quò duo testes deponētes de duobus indicijs remotis non coniunguntur ad faciendum unum indicium perfectum, & ita latè per Hippol. in l. unius, §. te-
21 stes, ff. de quæstionibus. Et ideo † etiam duo testes de auditu singulares, quia audiuissent a diuersis personis non coniunguntur ad faciendum indicium. Alexand. consi. 82. col. 2. uolum. 1. uersiculo, præterea. Fulgos. consil. 182. colum. 2. contra tamen id quod dixi de duobus testibus singularibus deponentibus super diuersis indicijs remotis, tenet Alex. cons. 77. in fi. in 1. uolum. sed verius est, quod supra dixi, & omnino uide ad hoc Alexand. in dicto cons. 179. & facit quod dicit idem Alexan. consilio 68. colum. ult. uolum. 3. de duobus deponentibus, super duabus confessionibus singulariter qui non cōiunguntur. & idem Alexan. cōs. 10. uolum. 2. colum. 4. & facit quod dicit Innocen. in cap. sicut de
22 uerb. signifi. † ꝙ, & si leuia signa sufficiant ad pręsumendum quem hæreticum, tamen illa debent plenè probari, refert Bald. hoc & reputat notabile in l. fin. in fi. C. de uerb. signifi. uideretur distinguendum, prout distinguit Brunus, columna 2. quod si sumus in indi-

in indicijs multum propinquis resultet indi
cium ad torturam ex duobus singularibus
aliàs non. Sed hęc opinio est falsa si conside
res Doctores, vbi supra, & maximè si diligẽ-
ter uideas Bart. in d.l.fi.in fi.iunctis præce-
dentibus, ibi enim declarauit, quę essent in-
dicia propinqua, & quę remota, & tamen di
xit, ꝙ ea omnia exigunt duos testes conte-
stes, nec Bar. impugnant aliqui Docto. & ita
etiam Fel. in c.cum causam, colum.penul.de
testibus. Fateor, ꝙ quando essent testes mul
23 tum notabiles † ꝙ tunc inclinare deberent
iudices non solum ad torturam inferendã,
sed etiam ad condemnationem iuxta dictũ
Paul. de Castro in materia testium singula-
rium in l. Lucius, ff. de his, qui not. infam. &
no. per Modernos in ea materia in l. admo-
nendi, ff. de iureiur. loquor de iure, nescio ta-
men quid facerem in practica, qñ viderem
duos testes, non dico probatæ admodũ qua-
litatis, sed communes duntaxat qui depone
rent etiam singulariter de indiciis multum
propinquis, maximè, quia materia est mul-
tum arbitraria, ut inferius dicam. Non est ta
men dubitandum quin saltem posset reus
24 terreri, † quia iudices quando habent vehe
mentem opinionem, ꝙ aliquis sit reus ex
multis circunstantiis etiã extra processum,
licet in processu non habeant indicium om
nino sufficiens, tamen possunt terrere per d.
Bald. in l.2.C.quor. appell. non recipi. refert,
& sequitur Put. char. 93. colum. ult. uers. se-
quitur modo, & ponit Hippol. in l. de mino-
re. in princ. ff. de q. col. 3. & seq. & Bru. chat.
25 2. col. 2. circa princi. & licèt sit terror † hic
quędam tortura nõ tamen habetur pro tor-
tura, sicut dicimus de leui febre, ut per Doc.
ubi supra, uide plura de hoc in tractatu de
minimis char. 2. col. 3. & ideo licet iudex te-
neatur in syndicatu quando torquet immo
deratè reum, et moritur, uel torquet ubi tor
quere nõ potest, ut per Bar. & alios in l. quę-
stionis, ff. de quæstio. ubi uide Hippoly. pen.
26 & ult. colum. tamen † non teneretur si de-
cederet ex tali terrore, quia iudex potest ita
terrendo fingere quod velit torquere, & nõ
facit actum illicitum, ut per Bart. in l. de mi
nore, ff. de quæst. in §. plurimum. & supra di-
xi in materia examinum, sed difficultas est
videre qualis esse debeat hic terror, quia vbi
talis esset quod diceretur tortura, essemus
in regula, ꝙ à quæstionibus inchoandum
27 non est, Dic † ꝙ vincire, & eleuare non est
leuis tortura secundum Bart. in l.1.§. diuus
Seuerus, ff. q. & Bal. etiam in d.l.2. dum ra-
tionem hanc allegat, ꝙ iudex debet se osten
dere terribilem, loquitur de solo terrore uul
tus, dicam etiam aliquid infra, ubi in specie
ponam post materiam indiciorum de ipsa
28 tortura solum, id † tamen quod dictum est,
ut duo testes requirantur ad probandum in-
dicium remotum non videtur procedere
qtanıum ad hoc, vt quis inueniatur men-
dax, ꝙ ẽt Bart. connumerat inter indicia ad
29 torturam in l.fi. col. 2. ff. de quæst. quia † vni-
cus testis si sit dignior, uidetur sufficere per
dicta Bar. in l. vnius, §. testes, ff. de q. sed dic,
ut in proxima quæstione quę est 3. principa
lis, vbi ponam in specie de indicio menda-
30 cij. Tertio quæro † qũo iudex debeat cogno
scere an indicium sit tale, ut sufficiat ad
torturam, & an sufficiat vnum, vel requiran
tur plura? Docto. dicunt ꝙ hoc relinquitur
arbitrio iudicis per l.3. ver. tu magis scire de
bes, ff. de testibus. sunt enim probationes ar
bitrariæ, vt per Bar. in l. admonendi. ff. de iu-
reiur. in eo artic. qualiter iudex ad credulita
tem deducatur, ad ꝙ omnino est videndus
Paul. de Cast. in d.l. Lucius, ff. de his, qui no.
infam. vbi dicit, ac idem in d.l. admonendi,
31 † ꝙ etiam iudex potest fidem dare testibus
singularibus ex aliqua causa, & ponunt Mo-
derni in d.l. admonendi. Notes tamẽ sem-
per quòd ponit Bar. in d.l. Lucius. ubi dicit
hoc tamen consulo faciendum ex causa, ita
ꝙ appareat, ne post ea teneretur in syndica
tu. & ita Fel. in cap. cum venisset. col. 1. extra
de testibus, & Dec. in c. ex litteris. de proba.
col. 2. licet igitur res sit arbitraria, an quis sit
ponendus ad torturam, vt dicit etiam Bart.
in l.fi. col. 2. ff. de q. & Bald. consi. 95. circa me
dium. volum. 1. & consil. 259. col. 2. vol. 1. &
Cœpol. consi. 40. colum. 7. & ponunt Doct.
32 in l.fi.C. de quæst. Tamen † iudex illud de-
bet arbitrari ex causa, & sic neq; ex leui in-
dicio, quia arbitriũ habeat, debet torquere
reum, neque sorti remittere torturam, sed
arbitrium in hoc consistit ꝙ iudex non ha-
33 bet certam regulam, † quia lex solum dicit
quòd non est a tormentis inchoandum, ni-
si præcedant argumenta verisimilia, proba-
biliaque, vt l. milites, §. 1. cum similibus,
C. de probatio. Debet igitur considerare,
34 † an indicium sit uerisimile, probabile-
que prout est, quando indicium est de re ipsa
probatum per unum testem omni exceptio
ne maiorem intelligendo, ut supra dixi in
35 præcedenti articulo. Item † intelligendo
nisi

d nisi essemus in clerico d qui non posset torqueri ex dicto talis testis nisi infamia præcederet Doctores communiter in c.1. de deposit. Alex.in d.l.fi. de q. in uers. veniamus; Ias.in l.magistratibus, ff.de iurisd.om.iud.& Are.in c.3.loco.in fin.& est communis opinio reprobata opinione Abb.in d.c. 1. & uide notabiliter per Dec.in c.at si clerici.in 1.
36 de iud.in 4.limita. Aliud est†indicium probabile verisimileque,& sic ad torturam sufficiens quando reus reperitur mendax,l. vnius,§.testes.ff.de quæst.c. litteras. de præsumptio.Bar.in d.l.fi.colum.2.Felyn.in d.c. litteras.col.2. Anch conf.288.& Pu.in trac. suo syndic.char.82.col.1. vers. viso de iud. & ibi habes ꝙ aliud est quando unus testis deposuit pro mendace, vel aliud indicium ad eius fauorem militat. Nam vna præsumptio tollit aliam,l.diuus,ff.de in integ. resti. & dicam in articulo sequenti, quomodo elidi possint indicia,& tale mendacium debet esse circa pertinentia sicut dicimus de variatione,iuxta notata per Bar.in l.eos.colu. penultima, ff. de fals. & per Put. ubi supra, char.82.colum.2.Bar.tamen non dicit ꝙ faciat indicium ad torturam.in d.l. fin. sed illud sentit dum dicit facere maximam præsumptionem iunctis sequentibus, dum postea tangit,an unum indicium sufficiat, vel plura requirantur, vbi vult ꝙ sufficiat vnũ si sit urgens. Cum ergo uelit ut sit maxima præsumptio mendacium, sequitur expresse ꝙ vult etiam ut sufficiat ad torturam, & ita clarè intelligit,& tenet Roma.in consil. suo vulgatissimo ad hoc, quod est centesimum,& Brunus ubi supra,char.4. Alexan. verò in consilio 77.volumine primo.hoc nõ explicat,sed dicit quòd facit indicium, & similiter Anchar.in dicto consilio 288.Fely. vero intelligit Bart.quò ad indicium ad torturam in d.c.litteras, & ita vidi semper illud dictum interpretari, quidquid dubitet Put.ubi supra,& Roma.etiam sequitur Augustin.de Arim.in verbo, fama. super quæstione,an unum indicium sufficiat, uel plura requirantur, & ita etiam Barbat.consil. 43.columm.4.volumine 1.faciunt quæ scribit Alber.in dictionario suo,in uerbo, mendacium.& Firmian.in eodem verbo, & Socin.cons.15.col.5.Sed difficultas est quomo
37 do probetur tale mendacium, †an sufficiat vnus testis,vel requirantur duo, & videtur vnum sufficere si dignior sit,per dictũ Bart. in d.§.testes.in contrarium videtur gl. in l. fi.C.famil.ercisc.& quæ supra dixi in proximo præcedenti articulo,quomodo probetur indicium,& ad dictum Bar.potest responderi,ꝙ loquitur in teste, qui examinatus dicit nihil scire.& non interfuisse negocio, & iõ si unus dicat contrarium debet sufficere, quia deponit super falsitate contra eum negantem,& sic immediate de re ipsa, nam cõuincere illum eo casu de mendacio nihil aliud est,nisi conuincere de falsitate.Igitur vnus sufficit si sit omni exceptione maior, & altero dignior. Aliter data eorum paritate,utrunque dictum confunderetur,ut sentit clarè Bart.in d.§.testes, pro quo facit ꝙ Bart.ponit in l.de minore.§.plurimum, col. 6.versicu.quæro quid si probata,ff.de quæst. & quod dicit Aretin.consi.13.colum.10.& Alexan.consi.65.colum.3.volum.2. de vno teste qui alteri contradicit,quidquid videatur velle Are.in consi.71.colum.5.Conclusio igitur est hæc declarando Bar.sicut dixi, quod respectu rei vnius testis contra eum non sufficit nisi deponeret de eo quod immediatè faceret ipsum delinquentem. Et iõ si reus diceret, non transiui per illam plateam, vbi Titius fuit occisus, & testis contrarium deponeret, non probaretur mendacium. Aduerte tamen quia in contrarium, quòd imo vnus testis sufficiat ad mendacium ostendendum allegatur Alexand. consilio 77.colum.2.versicul.ad hoc obstat.volum.1.Sed dic, quod loquitur primò quando testis non tractat de commodo suo,sicut facit pars contra quam deponit,quæ ad sui exonerationem loquitur. Secundo,quando dicit testis id quod sibi factũ fuit. ibi enim deponebat quod Ser Andreas sibi dederat quandam notam, quo casu etiam fuit opinio quod tali testi esset credendum, vt per Ias.in l.admonendi,ff. de iureiur. in lectura charta antep.colum.3. & in l.1.C. de summa Trinitate,& fide Cath.in penul.col.quę opinio eo magis procederet quando persona testis esset probatæ qualitatis, iuxta dictum Pau.de Cast.in l.Lucius,ff.de his,qui no.inf. & in d.l. admonendi. qua qualitate cessante facilè esset sustinere contrariũ, contra opinionẽ Alex.ꝙ imò vnus nõ sufficiat, licet concurrant requisita de quibus supra, quia cõis opinio est,quod ẽt vni nõ credatꝛ, dato ꝙ deponat de eo quod ipse fecit,& nõ tractet de aliquo suo cõmodo,vt dicã infra post publicationem processus. Aliud iudi-
38 cium†probabile verisimileque est, & sic ad

torturam

torturam sufficiens; qñ quis trepidat balbutit, & uariat. quo casu iudex debet talem sermonem in actis scribi facere, quia sibi nõ crederetur. c. quoniam contra, de probat. & hoc erit sufficiens ad torturam etiam sine alijs indicijs. Bart. in d. §. plurimum. in 1. col. Ang. in uerbo, fama publica. char. 23. vers. 9. quæro. Put. chart. 82. colu. 1. 2. ubi tamen in vtranque partem allegat, tamen practica ita seruat ubi circa substantialia cadit uaria-
39 tio. Sed aduerte ad aliqua. Primò † quod pars uariãs, licet torqueatur, tamen non potest puniri de falso per decisionem Alexa. in l. 1. ff. de bon. eor. qui mort. sibi consciue. habetur in c. 1. de testibus cogen. & per Put. vbi supra, colum. 2. & dixi aliquando supra in
40 materia examinũ. Secundò aduerte, † quia Bart. in d. §. plurimum. loquitur copulatiuè; quod debeant interuenire trepidatio, & uariatio, & ita uidetur loqui tex. in d. §. plurimum. Ang. verò vbi supra, expressè uult ut sola uariatio sufficiat, & ita practicetur, qđ etiam vult Barto. in l. unius, §. reus. in fin. ff. de quæstionibus. & Put. charta 91. uers. fin. & column. seq. vsque ad finem, & satis hoc constat ex notatis in l. repet. ff. de q. dicam infra in 10. quæstione principali. ubi latè an uariatio sufficit ad torturam. & quomodo intelligatur, & quid differat á vacillatione,
41 & hoc quò ad variationem, † quò vero ad trepidationem, & pallorem uultus crederẽ hæc esse multum arbitraria, & considerandam esse qualitatẽ personarum, sunt enim aliqui ita timidi, ut quamprimum uideant se ante latrunculatorem, maximè qui sit solitus vti seueritate, prout faciebat Bussetus prę nimiõ timore immingant, iuxta illud iuuenalis Saty. 1.

Cuius ad effigiem non tantum meiere fas est. &c.

Et refert Paris vbi supra, talem uidisse: sunt ét aliqui ita de proprio honore, & eius conseruatione soliciti, ut cum primũ se uideant in carceribus, nihil aliud agitent, nisi quam labem sit ipsis ea incarceratio allatura, & quę futura sit hominũ opinio de eis ob suspitionẽ criminis pro quo detẽti sunt, atq; ita perditis fere sensibus delirant, & videntur semistulti, & tñ erunt innocentes, iudex igiť dẽt animaduertere qualis sit persona, & ita in effectu tenet Bal. in l. presbyteri. col. 2. in princ. C. episc. & cler. & Brun. char. 3. col. vl. Nec loquitur Bal. de uariatione, sed de mu-
42 tatione vultus, & trepidatione† quæ trepidatio nihil aliud est, quàm quando deponit dubitando, trepidando, uel sudando. Aliud
43 † indicium probabile uerisimileque est, qñ reus extraiudicialiter confessus est, vel corã iudice incompetente id de quo quæritur secundum Bal. Angelum, & Modernos in l. magistratibus, ff. de iurisd. omnium iudicum. & gloss. in l. capite quinto, ff. de adulterijs. vbi Bar. Ias. in d. l. magistratibus. ubi facit regulam, & fallentias. Put. omnino, char. 81. col. ultima Felyn. in cap. olim colu. 2. & sequ. de rescript. ubi declarat, & limitat, & eundem in c. at si clerici. in princip. colum. 4. & sequ. de iudic. ubi omnino vide Areti. & Dec. & Corn. primo volum. consilio 40. col. 7. & uide Angel. in gloss. necnon ad denunciam, versicul. quæro, an confessio facta, & ibi in apostillis. & talis confitens cogitur perseuerare per torturam sicut dixi, siue reuocet, siue non, ut supra latè posui in titu. de confessis. ubi etiam aliqua notanda dixi circa hoc. Aliud indicium uerisimile, probabile-
44 que est† quando quis minatus fuit uelle delictum illud committere, quod postea fuit perpetratum, si tamen minatus sit homo malæ conditionis, in eodem genere mali, & solitus mittere minas executioni, hęc est communis opinio Doctorum in l. metum. p gloss. ibi. C. quod met. causa. & in l. final. ff. de hęredibus institu. & per Ias. in l. si super C. de transactio. & omnes criminalistas in suis tractatibus. & fundamentum in effectu est super. l. vnica. C. si quis Imperatori maledixerit. ibi, ut ex personis hominum dicta pensemus, & uide omnino But. in chart. 82. columna 3. uersicul. & an sit quis, ubi ponit casum cuiusdam mulieris, quæ cũ esset ad fenestram, & uideret inimicum suum, dixit alta uoce, Faciam ut breui tibi crura incidantur, quod audiens quidam inimicus illius, contra quem prolatæ fuerunt minæ, cogitauit eum grauiter percutere, sub spe, ꝙ iã dicta mulier esset infamata, atq; ita cogitationẽ res ipsa comprobauit. Nam dicta mulier fuit capta, & torta, & confessa, & tandẽ morti tradita, licet esset innocens, & ideo in effectu ipse Puteus uult hoc esse arbitrarium iudici, dicens post Baldum per eum allegatum, quòd oculus iudicis præstat arbitrium ad torturam, quæ opinio non differt à communi, ẜm quam etiam iudex habet considerare qualitatem personæ, & ut supra dixi, & in hoc uersatur arbitrium eius. Et
45 ex his infero † quod si testis antequam testimonium

monium perhiberet minatus sit dicere falsum contra aliquem nisi sibi darentur non nullæ pecuniæ,& postea deposuerit, tamen ex hoc solo non est arbitrandum resultare contra testem indicium falsi sufficiens ad torturam.& ita Alexand.cons.79.colum.2. vers.prçterea.in 2.volum.vbi adducit vltra prædicta carmen illud.

Sæpe minus faciunt homines,&c.

Quem etiam adducunt alij supra allegati, Est tamen suspectus hic testis,& ei non crederetur,l.iubemus,C.de probationibus.cũ
46 vulgaribus, † & ad prædictam materiam minatum uide Aretinum in ca. tertio loco de probationibus,columnn.antepenul.Aliud
47 † indicium,probabile, verisimileque, & sic sufficiens ad torturam videtur esse inimicitia capitalis secundum Decium in consil. 189.columnn.9.Fely.in capitul.afferte,colu. vltim.de præsumptionibus. & ita in effectu Bru.char.2.colum.vlt.allegat Bart.in l.fina. ff.de quæstionibus.Specul.& Roman.vt per eum,Hoc tamen,nequaquam puto verum, vt hoc solum sufficiat ad torturam,& assumo mihi Bar.in dicta l.fin.vbi in versicu.veniamus.dicit se velle ponere indicia ad torturam,dando eam doctrinam quam potest: quod facit vsque ad vers. sed quçro, in quo ostendit quod superius uoluit præcise determinare omnia indicia per eum supra posita esse sufficientia ad torturam,sed quod tantum erant indicia siue signa maleficij,& iõ decidendo in eo vers.Sed quçro,suam principalem quçstionem consistentem in ostendendo quæ essent sufficientia ad torturam, dicit quòd indicium multùm propinquum sufficit ad torturam, sed remotum solũ non sufficit,nisi cum alio adiuncto, nec in indicio multùm propinquo ponit Bartolus inimicitiam capitalem,& si poneret leuiter loqueretur contra suum solitum, quis enim dubitat quin indicium inimicitiæ sit remotum?& eo maximè, quia potest quis habere centum inimicos, quos nemo sciet præter eum ipsum qui offendit, imò etiam ipse interdum decipitur,putans aliquem sibi esse amicum, & erit inimicus vt experientia docet. Dicant igitur multi Doctores quidquid velint de quibus supra, & alij vt per Puteum charta 90.colu.3.in fine.& Angel. in fin.C.de quæstionibus. Hçc est veritas, & ita etiam tenet Gand. quem sequitur Augu.de Arim.ad Angel.in verbo Fama. & ita practicatur, & si aliter diceremus, esset in facultate cuiusuis mali hominis, vt inimicus suus torqueretur,offendendo eius inimicos. Fateor quod multum operatur in coadiuuandis ẽt indicijs debilibus,sed vt sola operetur hoc non arbitror verum, imò si essem iudex,& tantum suspicio criminis cõtra aliquem oriretur propter nudam inimicitiam, non formarem inquisitionem contra eum,verum examinarem,si compareret, uel etiam eum detinerem ubi aliter haberi non posset. Ad quod ultimum etiam plurimum est aduertendum,nè aliquando sequetur infamia contra uirum aliàs bonæ fa-
48 mç.Et pro intelligentia aduerte,ꝙ † hoc indicium inimicitiæ non est generale in omnibus delictis.Non tñ procedit in his quæ fiunt in alterius iniuriam, ut sunt homicida, uulnera, & similia, non aũt in his quæ fiunt ad commodum facientis, ut rapina, furtũ,raptus,falsum,& similia,ita Bart. in l. rep.§.1.ff.de q.& in l.licitatio,ff.ꝙ illicitè,
49 ff.de pub.Aliud † indicium uerisimile probabileq; resultat contrà fugientem antequam accusetur de delicto uel inquiratur,& antequam comminentur sibi, hçc, uel alterum eorum.Hçc est cõis opinio ut per Ias. in re
e pet.l.admonendi, *e* ff.de iureiu.ch.17.col. 3.& seq.ubi ferè fecit tractatum de fuga, & quia ẽt alij ibi latissimè loquuntur de hoc
50 ulterius non me extendo. Aliud † indicium, ut supra,uidetur esse in homicidio qñ repeciuntur plures in eadem domo in qua inuenitur homo interfectus, ut licèt ignoretur quis occiderit, & propterea sint omnes absoluendi,iuxta notata per Bart.in l.fi. col.3. ff.de sicarijs Alex.cons.15.in 1.uol.cons.14. col.3.& cons.46.uol.4.& alibi sæpe per Doctores.Tamẽ possunt omnes torqueri ad ueritatem eruendam,ita Ang.post Docto.per eum allegatus in uerbo,fama publica.char. 20.col 3.uers.quid aũt si sint quinq;. sequitur Hyppol.in l.1.in prin.char.4.colu.ult.ff. de quæst.post Sal.in l.fi.C.de quçstionibus, colum. ult. & Iserniam qui etiam hoc sentit in c.1.§.publici latrones.ad finem.de pace tenenda. intellige tamen quando omnes sunt malç famç,aliàs ille solus qui malè audit torquebitur,ita Saly.in l fi.C.de q.& sequitur Dec.in l. fauorabiliores,ff.de reg.iur. loquor quando solùm militaret indicium quod ibi repeti essent, secus si alia,& à quo esset inchoandum,uide Augu.ad Angel. ubi supra: & Hyppol.in d.l.1.ubi supra. Aliud
51 † indicium, ut supra, etiam uidetur esse in homicidio,

homicidio, quando reperitur aliquis mortuus, iuxta domum alterius, Bart. in l. 2. ff. de via publ. Sed hoc intellige ut procedat tantum cum alio adiuncto, ne esset in facultate inimici, &c. & ut dixi supra circa indicium inimicitiæ, & ad hoc allego Bar. in d. l. fi. pōderando eius uerba. & deducendo sicut circa indicium inimicitiæ fecimus, & ita Ang. in eo uerbo fama. & ibi idem Aug. quem uide, quia allegat alia, & idem tenet, quando reperitur quod quis multum frequentauit uiā in qua repertus est homo mortuus, & bene propter doctr. Bart. in d. l. fin. quam sequūtur Abb. & communiter Doct. in ca. 3. loco de probatio. & ita intelligo Alex. in eadem l. fin. in gl. quæ incipit, l. cap. 5. Parum igitur caute locutus est Aret. in d. cap. 3. loco, qui simpliciter secutus est Bart. in d. l. 2. intelligo tamen hoc indicium ita declaratum, ut procedat quando reperitur multum contin guus domui, aliàs non ut declarat Put. char. 81. colum. 3. uers. si quis est inuentus. intelligo etiam quando aliàs reus aptus esset ad cōmittendum illud maleficiū, ut per Alex. consi. 5. colum. 4. uolum. 1. & de eo qui inuenitur in itinere iuxta locū delicti, uide Bal. & Modernos in cap. proposuisti. de appellationibus. & Fely. in c. præterea, de testibus.

52 Aliud † indicium probabile, uerisimileque uidetur in furto quando erat uicinus, & habebat notam domum, quia ibi conuersabatur l. dominus horreorum, ff. loc. Bart. ibi. & in d. l. fin. per Put. char. 90. column. 2. & seq. & char. 84. col. 2. & Roma. consil. 8. colu. 2. sed intellige quando esset malæ uitę, aliàs non, Bald. in d. l. dominus horreorum. Ias. in l. in actionibus, col. pen. ff. de in lit. iur. & in l. si quando. col. 8. circa finem C. unde ui. & Bartolusmet in d. l. fi. col. penul. requirit hęc duo, ut in domo cōuersetur, & sit malus, & vide omnino Brun. char. 2. col. 2. qui dicit,

53 ꝙ saltem omnes possunt terreri. Aliud † indicium, ut supra, in furto resultat contra famulum, sine licentia domini recedentem, ut per Brun. ubi supra, char. 2. colum. 1. circa finem. & credo eum uerè loqui, tum quia fuga sola sufficit in genere, in omni delicto secundum communem opinionem, ut dixi supra, tum quia præsumitur contra familiares maxime tales fugientes per id quod in proximo præcedenti indicio dixi, & facit quod Doctores dicunt de officiali fugiente ante syndicatum, ut per. Ias. in d. l. admonendi. in

54 materia fugæ. Imò amplius uidetur † quod hęc fuga famuli plenè probet furtum, adeo quod rem faciat manifestam. gl. in §. si uerò etiam quidam. in Authen. de exhib. reis. & clare uult hoc Bart. in l. si quis ex argentarijs. in §. 1. ff. de edendo, & in l. si quando. C. unde ui. loquitur tamen Bar. ubi ciuiliter agitur, ut etiam expresse Hipo. in l. de minore, §. plurimum, ff. de quæstio. char. 45. uersi. item pro prædictis. & super hac ratione est fundatum statutum nostrum Mediolani sub rubrica, qualiter domicellus, uel familiaris teneatur pro furtis, uel rebus subtractis, ubi statutum stat iuramento domini, famulo absque licentia recedēte, & sic esset probandū, & quod ille esset famulus l. diuus. ubi Bart. de testame. mili. & l. si quando ubi Ias. C. unde ui. & quod esset famulus tempore recessus, quia qualitas adiecta uerbo, &c. per regulam l. in delictis, §. si extraneus. ff. de noxal. & aduerte, quia si fuga sufficit in ciuili, ergo in criminali sine dubio facit indicium ad torturam, ita Bar. in l. fi. ff. de in lit. iur. Aliud

55 indicium, ut supra, in furto est, † quando reperitur res furto subtracta penes aliquem. Bart. in d. l. fi. in uers. sed quęro. circa finem. & hoc si etiam est homo malę uocis, in eodem mali genere, ut per Alex. in cons. 5. in 1. & Doctores maximè Bald. & Imola in l. fin. ff. de hæred. instit. nisi ostendat a quo habuit. Cęterum si ostendat hoc, eliditur indicium glos. in l. inciuilem, C. de furt. & Bart. in d. l. fin. & Angel. in uerbo, uestem cęlestem. in quęstione, quęro an eo ipso, & ut intelligas, in dict. l. in ciuilem. ponitur quæstio, quando non apparet de titu. & sic non docetur autor. ita proprie Bal. ibi format quęstionem, & in d. l. fina. & eo casu prȩsumitur furtum per illum factum alio autore non ostenso, si tamen sit malę famę, ut dictum est, nec solū sufficit, quòd non doceat autorem, ut uolebat Placentinus in eadem l. inciuilem. uerum etiam requiritur, quòd sit malę famę, sed si postea ostendat autorem tollitur suspicio, l. maiorem. C. de falsis. & l. ciuile, C. de furt. & Bart. in d. l. fi. & Doctores supra, & Brun. char. 2. col. 3. uer. item si post. unde in effectu paria sunt quo ad euitandam torturam, uel quod sit bonę famæ, licet non ostendit a quo habuerit, uel etiam sit male, & ostendat a quo. Nam quando est bonę famę, & interrogatur a quo habuerit, & dicit, quòd non cognoscit emptorem, nō incidit in suspicionem, quia tollitur per bonam famam, & ei creditur maxime cum

iuramento,

iuramento,& vide Anan.in capit. qui cum fure, colu.2.extra.de furt.versi. quæro ulterius, & omnino Sal.in d.l.fina.C. de quæst. ubi dicit debere attendi qualitatem personæ,ut si sit bonæ famæ, & emptor vestium attritarum postea pluris uendat, ut sunt hi quos ipse strazzarolos,nos vulgo paterios appellamus, qui ab ignoto consueuerunt emere,tunc licet dicat nescire venditorem,tamẽ non fit indicium aduersus eum,quia hoc casu ei creditur,& ita expresse sentit vt nõ sufficiat,ꝙ sit bonę famę,nisi etiam persona sit eius conditionis cui uerisimiliter sit credendum,ratione exercitij sui,ut in dictis propolis,siue paterijs dicimus.Doctores tamen supra videntur, quòd imò bona fama solum sufficiat ad excludendum indicium, licet non sit persona quæ soleat emere, ut postea vendat tales res.tamen puto ꝙ Saly.optimè loquatur,& possit opinio eius cum alijs concordari,quia aut ille pęnes quem est res,qui non est propola dicit, quod non cognoscit venditorem,& creditur sibi propter eius bonam famam,aut dicit quod non recordatur qui sit, & tunc non crederem, maximè si factum fuit recens,iuxta gl.& Doct.in l.1.C. de ser.fug.& cons.Aret.71. col.2.facit dictũ Bald.in l.præsbyteri.C.de epis.& cler. de eo qui dicit non recordari id quod verisimiliter memoria retinet, & ideo cum Salyc.tenet Put.in tract.synd.chart.81.col.3. vers.si quis est inuentus,nam in hoc casu ita declarato bona fama non est sufficiens ad tollenda hęc duo indicia,videlicet,quòd res reperiatur pœnes eum, & item ꝙ dicat non uerisimilia, forte tamen non oritur indicium ad torturam per ea quæ dicam infra in 4.q. proximè sequenti,quomodo elidantur indi-

56 cia.Alia tamen † pręsumptio,quantumcunque debilis,coadiuuaret ad torturam inferẽdam.Et hæc præsumptio quę oritur ex ea re reperta pęnes aliquem iuncta fama mala,aliquando etiam oritur absque mala fama, vt si sit instrumentum falsum, quo ille utatur,quia eo ipso,ꝙ vtitur instrumento falso, nisi doceat a quo habuerit, præsumptio est qd ipse illud fecerit, ut declarat notabiliter Anan.in d.cap.qui cum fure. columm.2.ubi uide omnino,& uide Sal & Bald.in d.l.maiorem,& Bald.dicit,nota ex hoc tex. quòd qui utitur falso instrumento, præsumitur ipsum fecisse fieri,nisi nominet qui fieri fecerit,de quo etiam per Abb. in cap.inter dilectos.in 5.not. de exces. pręlat. & Bald.in l. iubemus.§.sane,C.de sacrosanct. ecclesi. & Ang. in §.quia uerò. & in Authen. de non alienan.Abb.in cap.fin.de crimine falsi.circa medium. Alexand. in l.si quis obrepserit, ff.de fals.Anan.in c.ad falsariorum,col.4.de crim.falsi.Saly.in l.si falsos.ad fina.ubi uide. C.de falsis.Alex 1.uolu.consil.77. colum.2. quod est repetitum uolu.3.cons.62.& Dec. cons.175. colum.4.ubi uide. Et prædictam conclusionem per dict. leg. maiorem habui in facto in quodam Papiense, qui produ-

57 xerat instrumentum falsum † & dicebatur,ꝙ non erat puniendus pœna corporali, ex quo non aderat statutum puniens producentem falsum instrumentum, nec eo utentem,iuxta statutum, quod Papiæ,& alibi ut plurimum uiget,quod nullus puniatur corporaliter,nisi lege municipali caueatur. Dixi ego, quod ex quo utebatur instrumento falso,erat præsumptio, ꝙ illud fecisset, uel fieri curasset, qui casus comprehendebatur

58 in statuto Papiensi. Aduerte tamen, † quia debet constare, ꝙ qui arguitur, usus fuerit instrumento falso, & quod esset falsum tempore usus, & productionis.Ita loquitur d.l. maiorem,& Doctores supra. Et ideo si produceretur instrumentum,uel chirographũ, ꝙ reperiretur falsitatum,& non constaret,ꝙ esset ita falsificatum tempore productionis, non essemus in ea l.nec in terminis Doctorum, nec posset accusari de usu,abstinendo, l.si falsos.C.de fal.nec de confectione, ꝙ fecisset, uel fieri curasset, quia requiritur illa qualitas tempore usus,ut dictum est. Et si dicas, Nos habemus aliam regulam, quod quando reperitur aliquid malè factum,præsumitur ab eo factũ,de cuius commodo tractatur,l.2.§.si quis in suo. & ibi Alber.ff.ne quid in loco pub.Respõdeo, quod etiam ibi textus requirit usum,idest,ꝙ postea aliquis utatur illa re malè facta, ibi,eum enim uideri factũ habere,qui usum eius aquæ habeat. Et ad prædictam opinionem datur euidentia,quia potuit post productionẽ pars aduersans,uel alius inimicus, apponere manũ,ad falsificationem,& iõ in hoc essent examinãdi notarij,an tempore productionis,&c.

Item aduerte quia uidetur, quòd cum is qui arguitur,doceat a quo habuit, sit excusatus etiam ab usu,ut uidetur uoluisse Angel.in dicta l.maiorem.inferendo ad expendentem falsam monetam,ponderando textum,& glos.ibi.& ita Barbat. consil. 51.co-

59 lumn.4.& sequen.uolum.2.sed† uerum nõ dicit,

dicit, ut ponam infra in materia falsæ monetę, & ut per Bald. & Salicet. in dict. l. maiorē, quia non tenetur quidem de fabricatione, nec quia fieri fecerit, sed tamen non excusatur ab usu. Loquitur tamen Barb. audacter, sed reuera inaduertenter, & ex nimia animi affectione, quam habuit ad causam eius, pro
60 quo cōsuluit. Et facit, † ꝙ si familiaris meus aliquid committat deliquendo, quod concernat utilitatem meam, id dicitur fecisse mandato meo. Alexan. cons. 59. col. 2. uol. 2. de quo dicam infra in materia mandati ad occidendum quomodo præsumatur. Sed iuxta prędicta necessariò uidēdum est, An quā
61 do † reperitur res furtiua pęnes aliquem, q. ostendit a quo habuit, uel ēt nō ostendit, q. a dicit ignorare hominē iuxta dictā l. inciuilē & tamen aliàs est bonę famæ, an licèt non pręsumatur, ꝙ furto subtraxisset, saltem prę sumatur, quod sit conscius furti, id est quod scienter emerit, ita ut teneatur furti, hęc est materia d. l. inciuilem. & ibi glo. vult ita prę sumendum esse, si est solitus emere res furtiuas. Bart. ibi addit debere considerari precium, & an clam emerit, & ita Ang. in gl. fama publica. char. 42. columna ult. post Imol. in l. fin. de hæred. instituendi. vide Fulgos. cons. 175. col. 2. quidquid sit, ubi non concurrat alia sinistra opinio, saltem debet restitui res sine precio, d. l. inciuilem. quam legem limita uno modo notabiliter ut per Cœpol. caut. 8. & Firmian. in uerbo, emptor rei furtiuæ, de qua tñ limitatione uide quæ dicam
62 infra in tit. de furt. & hoc procedit † etiam in Iudæo accipiente re alienam pignori, quā uerisimiliter scit esse alienam, etiam stante decreto, quod possit mutuare super rebus alienis, quia talis Iudęus tenetur restituere pignus illud liberè sine precio. Ana. cons. 70. per Alex. in l. seruus cuiusdam, ff. de condict. indeb. post Bal. ibi. De quo decreto uide Cremens. singulari. 81. & Fel. in c. causam quæ col. 8. de testibus. & Iaso. in d. l. seruus cuisdam. Aliud indicium ut supra in materia fur
63 ti, est † quādo reperitur illa res penes te, quę ad te pertinet, & cedit tuo commodo, puta, si repitr instr̄m obligationis, in quo mihi obligatus es ad centum penes te. Nam ex hoc solo, si allego quod furto subtraxisti, resultat contra te indiciū, ita optimè probat textus in l. 2. §. ille autem nouissimus. C. de Latina liber. tollen. Bart. in d. l. fin. & uide textum, & ibi Alber. in dicta l. 2. §. si quis in suo ff. ne quid in loco publico, & vide Dec. in consil. 175. colu. 4. Et aduerte, quia si reperitur penes te tale instrumentum, res planè procedit, ut sit contra te furti præsumptio, nisi diceres, ꝙ ego sponte tibi dedissem, & ita loquitur textus in d. §. ille autem. Nam concurrit duplex indicium, primo quod reperitur penes te, secundò ꝙ cedit tuo commodo. Sed tamen Bart. in d. l. fi. & Doct. infinitis in locis allegantes eum loquuntur quā do non reperitur res, uel instrumētum, quia præsumptio est contra illum, ad cuius commodum cedit. & ita Clarius probat tex. in d. §. si quis in suo. & ibi vide Albericum. debet tamen continere solum commodum vnius. ita pręcisè loquuntur Bart. & Doctores, aliàs ratione incertitudinis suspitio cessaret, l. duo sunt Titij, ff. de testament. tutel. Et primum indicium, quando reperitur penes te instrumentum, uel alia res, de qua agitur, credo, ut dixi, esse sufficiens ad torturam, secundum non, quia est indicium magis remotū, si benè consideres, iuxtà ea quæ superius dixi, super indicio inimicitiæ. Et ex
64 his etiam, infero, ꝙ † si reperiatur mortuus aliquis, cui ego solus eram successurus, tamē contra me non oritur tanta præsumptio, quæ sufficiat ad torturam, nisi alijs concurrentibus, ut mala fama, uel inimicitia capitali. Aliud indicium, ut supra, & generale
65 quò ad omnia delicta, † est fama multum uehemens. Bart. cons. 101. ubi tamen habeat originem ab honestis personis, uel alijs ueri similitudinibus concurrentibus, ut per prędictos, & Aret. in d. c. cum oporteat. colum. antepenult. & in ca. præterea. in secundo notabili, de testibus, & Alexa. 5. uolum. cons. 150. colum. 6. & statur arbitrio iudicis, an sit vehemens, vt per Bar. & alios, ubi supra: loquor de fama in specie contra aliquem, qui commiserit delictum, non autem de mala opinione, quam de eo homines habent, quia illa solum coadiuuat aliud per se non sufficiens, Bar. in d. l. fi. uersic. sed quæro per Bal. consil. 77. in 3. uolum. in capit. 1. §. iniuria, column. 2. de pace iuramen. firman. & Gā. in titul. a quo, uel a quibus poss. fam. incip. column. 3. uers. sed pone quæstionem, imo etiam quod hæc mala opinio esset in eodem genere mali, adhuc non sufficeret, ut in dictis locis, & per Bartol. si illum bene uides, in d. l. fin. column. 2. Alexan. consil. 5. column. 2. volum. 1. cons. 92. column. 2. & 3. uolumin. consil. 14. circa tertiam columnam. Est uerum, quòd iuncta hęc infamia

cum

cum fama in specie, quę non sit fundata, ut supra, sufficeret ad torturam, per id quod dixi: & ita Gand. ubi supra, in ea quæstione, sed pone quęstionem, quæ sæpe occurrit. Sequitur Brun. char. 4 column. 1. vers. an fama:
66 Et facit ad hæc, quòd † socius criminis etiā in causis special bus non sufficit, sed iuncta hac infamia sufficeret, iuncto dicto Sal. in l. fi. C. de quæst. & quæ dicam infra de opposi. contra processum post publ. Et facit etiam quod dixi supra de pluribus repertis in domo, in qua factum fuit homicidium, quia q male audit torquetur, post Sal. in d. l. fina. & Dec. in l fauorabiliores, ff. de reg. iuris. Et pa
67 tet in vicino domus, † in qua commissum est furtum, vel in domestico ipsius domus; quia si male audiat, torquetur, ut dixi supra, iuxta notata in l. dominus horreorum, ff. loca.
68 Imo † amplius non solum quo ad torturam operatur hæc mala opinio, sed etiam quo ad condemnationem. quia facit, ut interdum Senatus mittat ad triremus eum quē aliàs non transmitteret, vel aliam pęnam imponat, ut dixi latè supra in materia inquisitionis, dum tractaui de indicio famæ ad inquirendum, & plura etiam ibi posui quo ad bonam, & malam famam. Aduerte tamen ad
69 duo circa prędicta, † primò q numerus testium suppleret tot qualitates, quæ requirūtur ad probandam famam, ut per Soc. in 3. volum. consi 54. colum. penult. & ult. Secun
70 dò q † mala opinio, & fama mala non oritur ex eo, q aliquæ schedulæ infamatoriæ clam sint datæ iudici, uel principi, vt est tex. in c. inquisitionis, §. tertiæ dubitationis. & ibi Doctores notāt, maximè Maria. de accusationibus. Et ideo parum est curandum in ciuitate Romæ de Pasquino. Posui hęc pauca indicia ad cognitionem aliorum, quę infinita sunt, ut scias bene arbitrari, An & quādo sufficiat ad torturam. Quam tn̄ cognitionem paucis ostendit Bartol. in ea l. fi. dicens.
71 † q indicium *f* ad hoc, ut sit sufficiens ad
f torturam, debet esse multum propinquum aliter, q requiruntur saltem duo, quem sequuntur communiter Doctores ibi, & in locis supra allegatis, & in c. 3. loco, de proba-
72 tionibus. In dubio † tamen potius esset iudicandum, vt indicium non esset sufficiens ad torturam, quàm aliter, per regulam l. si de interpretatione, ff. de pœnis. & ita Angel. in l. 2. in fine. C. de quæstionibus. nisi magnitudo delicti faceret nos recedere a regula, iuxtà dictum notabile Abb. in c. at si clerici. in ultimis uerbis principij, de iud. De quo vltimo uide infra, in 7. quæst. ubi quædam, an aliquo casu minus legitimum indicium
73 sufficiat ad torturam? vide † duo alia mirāda indicia ad cognoscendum homicidium, relata per me infra in tit. de homicidio, uide licet quando exit sanguis è uulnere occisi, uel è naribus, aut ore suffocati ad præsentiam homicidæ. vbi vide. Quartò quæro:
74 † an indiciorum copia sit indistincte danda reo ante torturam? Bart. dicit simpliciter debere dari, quia super indicijs est disputandum, in l. fin. penultima quæstione, ff. de quæstio. Sic Ang. in verbo, fama publica, columna 3. uersicu. item aduertas. Cępol. cons. 69. col. 2. in fine, & cons. 65. Alex. cons. 77. in primo, & cons. 4 in 2. uolum. & per Brun. in 6. q. princ. notatur in l. 2. C. de ædendo. & in c. qualiter, el secondo, §. debet. & in ca. cum oporteat. de accus. Et simul dandus est terminus ad illa purganda; ut per Abb. in ca. cū in contemplatione: de regul. iur. Et ita seruatur etiam quo ad capitaneum iustitiæ, licèt habeat arbitrium in procedendo, quod etiam iuris est, ut per Alex. latè in cons. 65. vol. 1. Barb. in cons. 47. col. 1. & Alex. in cons. 63. col. 2. volum. 1. Fulg. in cons. 69. super q. formata. & Put. chart. 82. vers. & an si quis, colum. 2. & per Hippol. in l. 1. char. 1. colum. vlt. in uers. modo, ff. de quæstio. proceditque
75 hoc etiam † q datur copia indiciorum, posito, q imminere possit periculum subornationis, sicut dicimus q imminet, quando admitteretur testis post dedicita testificata, iuxta cap. fraternitatis. extra, de testi. & ita explicat etiā Barb. in eo cons. char. 3. col. 3 uers. & si dicatur q tamen fortè non procederet, qn̄ iudex in suspitionē ueniret subornationis, ob qualitatem hominis, qui in eo loco esset uir potens opibus, & amicorum numero. Eo hanc considerationem habuit Alexan. in eo consi. 65. colum. 3. uersi. accedit. uolu. 1. q ego tamen non seruarem, & potius uellem errare dando copiam, quam denegando, qa per negationem posset sequi, ut innocēs occideretur, per legem, absentem, ff. de pęnis. Item sicut simpliciter subornatio non habetur in consideratione, ut dixi, ita nec hoc casu, ubi maior quodammodo ratio subornationis militaret, per regulam l. primæ, ff. de aleatorib. & ita quotidie uideo seruari, qđ copia indiciorum datur, & magnis, & paruis, & omni generi personarum. Nec etiam eo q ex officio procedatur, uel quis male audiat,

diat, ei copia denegatur, quidquid uoluerint aliqui, vt late apparet in apostillis ad Ang.in d.verbo, fama.ad uers. item aduertas.& ad gloss.in uerbo.mero officio. & per fundamenta iuris hæc declaraui in materia inquisitionis.versiculo, conclusio igitur, ꝙ debet præcedere infamia,declarando c.1.de officio ord.Et vltra ibi dicta adde Aret.in c. qualiter,el secundo,char.4.col.ult.de accusatio.vbi dicit, ꝙ Angel.in l.si vacante.super quo se fundat contrarium tenens, malè dicit, & ꝙ opinio communis est, ꝙ quando ex officio proceditur, debet præcedere fa-
g ma, g & dari copia eius. Sic etiam esset valde inconueniens, vt ex eo ꝙ quis malè audiret, ei denegaretur copia indiciorum, quia posset probare bonam famam. Et hæc omnia etiam latè dicit,& concludit Barba.
76 in d.cons. Fateor quòd quando † quis tam male audiret, vt posset dici insignis in maleficijs,eo casu omnia cessarent, vt per Hippol.in d.l.1 in prin.char.2.col.ult.uersi. primo quando ageretur. & Paris in suo tract. char.82.col.3.uers.& an si quis.& colu.seq. in uers.tamen magna curia. quod intelligo qñ adeo fama eum insignem fecit in maleficijs,ut res redacta esset ad notorium,aliter non esset neganda copia indiciorum, ut se defendere posset,dato aliquo dubio. Et idē dico, ēt ꝙ quis delatus esset maximi deli-
77 cti, † quia ei non debet denegari omnis defensio,donec sit cognitum, quidquid dicat Hyppol.in d.l.1.& uideatur dicere Paris in
78 d.ch.82.Defensio† enim naturalis,nec tollitur,nec tolli pōt,clem.pasto.de re iud.& ita Barb.vbi supra.Pro qua opinione uide tex. glos.& Docto.in l.si quis alicui,C. ad l.Iul. maiest.ubi lex loquitur de crimine læsę maiestatis,& gl. & Docto. ibi expendunt illud crimen in hac materia indiciorum, sicut cętera,ut etiam per Alexan.in cons.11.colum. 1.in princ.Patet etiam, quia licet in extrauaganti, ad reprimendam. detur ampla facultas procedendi in crimine lęsę maiestatis, tamen semper Barrol.ibi uult,ne denegetur defensio, & hoc in mille locis, & iō l.quisquis, C.ad l.Iul.maiestat. quę prohibet, ne qui pro reis tentent interuenire casu dictę legis, loquitur in iam damnato. In effectu ita Bart.in l.furti,§.ope.colum.2. ibi fallit in eo.ff.de furtis. & Sal.in l.unica, C.de raptu uirginum.col.5.in fi.& prin.seq. & dicam infra in ti.de crimine lęsę maiest. in specialibus eius criminis. Et in fortioribus terminis habes decisionem Bal.in consi. 95.uol.1.secundum impressionem Mediolani,quę loquitur in crimine hęresis, & sic multo magis procedet in crimine lęsę maiestatis, quod est contra hominem. Et hoc argumentum etiam facit Aretin.in l.Pantonius.§.rei perduellionis.col.1. ff. de acquir. hęred.nescio tamen quomodo bene seruaretur hæc opinio,quamuis sit iuris,imo omni die uideo in atrocissimis delictis prius de ueniri ad quęstiones,quam detur copia processus,& superiores nostri hoc permittunt, imò interdum pręcipiunt,ut ita fiat.Aduer
79 te tamen,† quia peti debet h copia hęc in-
h diciorum.Ita Pu.in tractatu synd.char.88. col.secunda,uersi.cum iudex.& probat tex. in d.cap.qualiter.el secundo,iunctis notatis ibi per Aret.colum.2.& est communis mēs Doctorum, ut supra explicaui,sub. rubr.de confess.ubi late circa l. & si non defendendantur,ff.de pœn. & ei respondeo tenendo hanc opinionem communem. & ita practicatur,& tene,quiquid dicat Barb.in d. cōs. 47.char.3.columna 3.uersi.pręterea. Aduer
80 te etiā,† quia ubi iudex uideret manifestam calumniam, & petitionem factam animo differendi,tunc eam posset denegare, ut puta,si allegaretur talis defensio, quę probata nihil releuaret, per ea quę notat Paul. de Leaz.in c.quamuis col.ul.de deposito. & iō D.Alex.in d.cons.65.uol.1.consuluit ꝙ copia indiciorum iure fuit negata cuidam Ser Petro causidico,& in iure perito, cui sępius lecta fuerant,& ostensa per iudicem,qui petebat,ut si uellet aliquid dicere, uel allegare ad sui defensionem, illud exprimeret, dicto Petro nunquam dicente qualem defensionem haberet, nec per quas probationes uellet se defendere,sed simpliciter,ꝙ illa indicia nō erant uera sed falsa,ut ibi per eum. Et tamen Alex.protestatur, ꝙ quidquid dicebat,erat ad excusandum iudicem a syndicatu, & ꝙ si res fuisset integra, non solum dedisset unam dilationem sed ēt plures, ad ea indicia purgāda: Et pari modo idem ego facerē,& potius,si reus Doctor esset, quam si alius. Nam Doctores in rebus proprijs minus sciunt, quam cæteri. Hęc procedunt quò ad indicia,quæ contra reum militant.
81 Sed si contra testes, † an eorum copia prius sit danda? Vide infra in decima quęstione principali, in fin.ubi distinguo,concludens tamen ꝙ si agatur de uarietate uel mēdacio testis,iudex ipse à seipso considerat non ali-

ter admissa disputatione aduocatorē super his,& consequenter non data copia indicio rum,iuxtà dicta Bart.in l.fin.circa fin.ff.de quæst.& certe cum ratione, quia differendo,& disputando ueritas magis occultaretus ex instructionibus ipsorum testium quæ
82 eo casu fierent.† Et quid iuris quò ad copiā indiciorum dandam accusatori, quando da tur reo? Dic ꝙ dari debet,ut dicam in undecima, & ultima parte in hac materia torturæ, ad finem,ubi uide. Sed quando non da tur reo,nunquam est danda actori,per regulam, non debet actori, ff.de regul.iuris,& l. petendæ.C.de temp.in integ.resti. per quod iuuat contra illos accusatores qui etiā non adueniente tompore,quo possit dari copia reo,ipsi eam petunt pro interesse fisci.Facit l.fauorabiliores,ff.de reg.iur.& c. ex literis. de probat. & ita seruatur. Quinto quæro,
83 † quomodo elidantur indicia, ita ut nō sufficiant ad torturam,quæ tamen per se erant sufficientia, in hoc uide Bart. in d.l. fin.ff.de quæst.in uersic.iste tamen,& latius Brun.in suo tract.char. 5. uers. circa quintam quæst. ad quem te reijcio,quia satis plenè in hoc loquitur. Adde tamen,dum dicit, ꝙ indicium eliditur per laudabilem famam. Alex.consil. 14.uol.3.col.3.uers.ad defensionem.& Hippol.in l.de minore,§.plurimum, in 21.colu. uers. item fama.ff. de quęst. & hoc si bona fama sit in specie, vbi mala fama. uel indicium erat etiam in specie,ut dicit Alex. cōs. 77.in prin.& cons.62.uol.2.in fin. & seq. in tertio.& alibi sępe,ut latè dixi supra in materia inquisitionis,in ver.econtra, quia dixi de mala fama, & vide ultra ibi d. Cœpol. cons.40.col.8.in princ.& Bar.cons.7.col.15. volum. 1.& dum dicit Brun. quod eliditur
84 † indicium,quando vulneratus dicit se non fuisse vulneratum ab inquisitio. Adde Fely. in c.1.circa finem, de præsumpt.Alex.consi. 24.vol.2.col.5.& per Iaso.in l.1. in princip. colum.2.ff de eo per quem fac.erit, ubi uide. Veritas tamen rei tolleret hanc excusationem,ut dicit Brun. ibi in fi. Ex hoc vlti-
85 mo sequitur,† ꝙ si essemus post latam sententiam,cuius robur duraret,iuxta d. Bald. in l.ita demū, C.de procuratoribus, & quæ dicam infra in tit.de bannitis, circa litteras ad nouas defensiones,excusatio nihil ualeret,& de iure etiam testis reuocatio in mortis articulo extraiudicialiter non habetur in consideratione post sententiam. Fel.in c. cum in tua,de test.& circa dicta morientiū vide Alciat.in tracta.præsumpt.reg. 3. præsump 4.maximè numero.7.& 8. Idem dum
86 vult Brunus, ꝙ † elidantur indicia,quando reus ad fauorem habet alia indicia. adde quæ supra dixi in tertia quæstione circa indicium mendacij,dum posui, ꝙ unus testis pro mendace illud tollit. Adde etiam quod supra dixi in secūda quæstione, in versiculo
87 quinto,dic ut ubi latè ꝙ † testis omni exceptione maior sufficit ad torturam, nisi alia coniectura repugnet,post Bal.in l.2. C.quor. appel. non recip. Et facit in fortioribus terminis, ꝙ etiam vnus testis pro reo contra perfectam probationē pro accusatore adeo illam destruit,ut non possit damnari, iuxta solemne consi. Anchara.285.& dicta Barto. in l.admonendi, columna antepenultima, uers.quęro quid si actio,ff.de iureiura.& dixi supra sub rubrica de conuictis, & ultra
88 Brunum,eliditus indicium furti, † quando passus furtum dicit, quòd se uolente factum est.Alexand.in dicto consil.14.in 2.colum.7.
89 Fit etiam debilitatio hęc, † imò potius purgatio eò ipso, ꝙ pars, quæ produxit testes, ad interrogata respondet nolle his uti,l.si aduersarius, C.de fide instrumentorum. quæ tamen lex sequitur quo ad præiudicium partis,non fisci,ut etiam in effectu sentit Bart. in quæstione,iudex maleficiorum, colum.3. in princip. & colum. fin. Faciunt dicta per Aretin. in cap.cum uenissent. de testibus. columna 4.versiculo,tertiò utrum. & Fel. ibidem etiam columna 3. & nota.per Iaso. in l.ait prætor, la prima.in princ.colum.fin. in princ.versic.secunda principalis, ff. de iu-
90 reiur.Adde etiam ad prædicta, ꝙ † indiciū eliditur per præsumptionem contrariam, vel aliud indicium. Iason.in l.1. ad fin. C. commun.de lega. & si in specie uelis scire,
91 † quomodo vnumquodque indicium elidatur,vide supra in 3. quæst.quę dixi circa indicia principalia, quia singulis ferè eorum accommodatur propria medicina, vel expresse, vel tacite, & hæc quò ad elidenda indicia, quò vero ad ea omnino tollenda, quod fit per demonstrationem innocentię, vide infra sub rubrica de defens.reorum,&c. Sextò quæro an sit semper deueniendum ad torturam, uidelicet in omni causa contra omnes personas, in qualibet parte iudicij, & siue adsint indicia tantùm,siue etiam crimen sit probatum. Et ad primum,an in omni causa? Dic ꝙ in causa criminali,non in leui delicto, sed in grauiore reus

re reus

92 re † reus torqueri potest.l. edictum, ff. de quæst.& ibi Bar.& communiter Doctores, & ita Brun.in suo tractat. post Papin. in sua practica.Gand.in titu.de quæstionibus,col. 2.versi.ex quibus.& Bald.consi.471.colum. 2.uolum.2.& Socin.consi. 219. colum. ult. & Ang.in l.fin.C.de quæst. vers.4. not. qui dicit, quod etiam in consuetudinem venit. & sequitur Curt. in l.1.C.de iuram. calum. in vlt.notab. licet aliter quo ad consuetudinem attestetur Alberi. in d.l.edictum. Et
93 † quæ dicantur leuia delicta, ponit.Bru.in d.tract.vltra quem vide Felyn.in capit.;cum illorum,colum.4. versi.in ea glo.de sent.excomm.Cœpol.consi.11.colu.9.& seq.in addit.ad Ang.Aretin.in tractatu suo,in princi. char.3.col.3.& per Aret.consi.116. circa fi. & alibi sepe. Prædictæ tamen difficultates
94 cessant propter statutum † nostrum, quod in specie ponit casus, in quibus potest deueniri ad quæstiones, excludendo alios, in quo etiam enumerantur campsores, & mercatores, qui decoxerunt, quod etiam iuris est,vt per Hippol.in l.diuus, ff. de quæstio.
95 vbi est materia. In causa vero † ciuili reus non torquetur,si sit liber homo, sed absoluitur actore plenè non probante, l. qui accusare,C. de eden. secundum tamen terminos,l. admonendi, ff. de iureiur. licet aliud sit in seruo, qui aliquando torquetur actore etiam plenè non probante, ut declarat Salic.in l.fi.C.de quæst.col.2.versic.3.quando, & est text. ꝙ in causa pecuniaria serui torquentur,in l. diuus.vbi vide Bart. decla-
96 rantem: loquor† quo ad torturam rei, non quo ad torturam testium: de ea enim dicam infra in 10.& vlt.quæst.de hac materia ponit Salic.in d.l. fi. versi.3.quando, Ang.in l.1.C.de quæstionibus.Albe. omnino videatur in rubrica, C. de quæstionibus, est materia Bartol. & aliorum in l. ex libero, ff.de
97 quæst. intelligetin causa merè ciuili, quod reus homo liber non torquetur, nisi in ea, quę habet annexum delictum,c.1.de depo-
98 sito.Hinc est, † ꝙ habet locum tortura in causa vsurarum. Soc. in d. consi.219.colum. vlt. reprobato Angelo, qui aliter tenuit, & videtur etiam,ꝙ vbi de delicto agitur ciuiliter,possit interuenire tortura. Et ita Ale. consi.77. col.pen. versicu. non obstat prędictis, vol.1. & loquitur in crimine falsi. Hãc opinionem etiam tenet Brun. in suo tract. char.6.col.1.allegat,l.sicut,C. de falsi.& decisionem Bald.ibi. Quàm opinionem fortius probat text. in l.damus, C. de falsis. & ideo facit esset hãc opinionē tenere in practica,maximè apud iudices rigidos:arbitror tamen,ꝙ vera non sit,quia videtur nimis absurdum,ut postquam pars elegit viam procedendi ciuiliter, possit petere reum torqueri,nec unquã vidi hanc opinionē practicari, verum centies vidi obseruari contrariũ,quæ res non caret autoritate.Nam ita tenet Bal. in cons.171.col.2.volu.2.& cons.7.vol.5.Et ad d l.sicut, & l.damus.respondeo,ꝙ loquũtur in casibus habilibus iuxta l.ut gradatim, ff.de muner.& honor.& sic in seruis,in quibus potest interuenire tortura,d.l.damus, & ita declarat glossella parua in d.l.sicut. Quæ declaratio etiam congruit,d.l.damus. Non obstat,d.c.1.de deposito,quia ibi agebatꝰ cõtra negãtem depositũ eo modo quo poterat agi,& sic ciuiliter,quia criminaliter agi non poterat,& ideo ex quo illa causa habet annexum delictum,conceditur tortura,secus est autē quãdo quis elegit vnam è duabus vijs, videlicet viam agendi ciuiliter, ubi poterat agere etiam criminaliter. Quæ opinio eo
99 magis tenenda est,quia† ex hoc non negatur facultas iudici, ex officio criminaliter inuestigandi veritatem, iuxta ea quæ dixi supra sub rubr. de accusa. ad fin. Si autē teneatur opinio Alexand.& Bald.in l.sicut. & Bruni, dic ꝙ leuior tamen fiet quæstio, vt declarat Bal. in d.l.sicut.& dicit d.l.damus.
100 Adde tamen,†ꝙ licet ciuiliter agatur,causa non est merè ciuilis, sed mixta, ut ponit Areti. in cap.testimonium.in 2.not. de testibus.Tamen etiam solutio patet ex dictis ibi per Areti. Et iuxta prædicta quæro quando
101 est † sublatum delictum per gratiam, an tamen si pars agat ad interesse suum iuxta glo.cum ibi nota.per Iason.in l.venia edicti, C.de in ius uocan.& Imol.in l.defuncto. in notabilibus,ff.de publi.iudi. possit reus torqueri. Paris de Put.posse dicit latè,char.84. vers.pone quòd aliquis commisit plura delicta, quia remanet nescio quid criminale, licèt impunitum, iuxta illud.c.2. de deposito, & ideo in gratia concipienda est aduertendum,vt non solum respiciat pœnam,sed ēt processum,prout dicunt gratiæ factæ superioribus diebus in fauorem militum,quia secundùm casuum qualitatem interdum nolunt, ut non possit miles puniri criminaliter, nec aduersus eum procedi criminaliter. Aliquando etiam uolunt, ut solùm sit remissa pęna, ueruntamen quòd processus

possit fieri criminalis ad veritatem eruendam pro interesse priuato. Et aduerte, quia etsi Paris loquatur, quando gratia superuenit post testes examinatos, & factum processum criminaliter, tamen idem esse censeo, quando gratia superuenit ante accusationẽ, quia ex quo nulla est via agendi, nisi ciuiliter, potest interuenire tortura propter annexum delictum, iuxta ea, quę dixi supra, ante hanc quęstionem. Item gratia loquitur de remissione pœnæ tantum, ergo remanet ius omne saluum parti in cæteris, atque ita quò ad processum. Circa secun-
102 dum,† an quælibet persona torqueri possit? Dic regulam esse, ꝙ possit, tamen multi excipiuntur, ut per Ang. in tract. suo in uerbo, fama, uersic. 6. quæro quæ personæ possint torqueri. & ibi latè in additionibus, & per Hippol. in l. edictum diui Augusti. ff. de quæst. & Brun. in suo tract. char. 6. col. vlt.
103 & sequen. Et dum plures dicunt,† ꝙ clericus in sacris constitutus nõ potest torqueri, sicut nec milites, qui torqueri non possunt l. milites. in princ. C. de quæst. quia, & ipse dicitur miles cœlestis militiæ. Dic ueritatẽ esse in contrarium, vt omnes clerici, etiam presbyteri possint torqueri, iuxta tex. in c. 1. de deposito, & in capi. si constiterit. de accusatio. est cõis opinio secundum Abb. in c. cum in contemplatione. de reg. iuris. & per Doctores in l. miles. in prin. ff. de re iud. & & in l. Centurio. ff. de vulgar. Est verum, ꝙ debet præcedere fama, & nõ sufficeret aliud indicium solum, vt est dictum Abb. antiqui in d. c. 1. sequitur Abb. in d. c. cum in contẽplatione. licet aliter dixerit in dicto ca. 1. sequitur etiam Ioan. And. in d. c. cum in contemplatione. & Aret. in c. 3. loco. ad fin. de prob. Nec eius remissio ad Io. And. obst. q a, ut dixi, Io. Andr. tenet hanc opin. Sic etiam Alex. in l. fi. ad vers. Bar. veniamus, ff. de q. idẽ dicit, & ita tenent communiter Doct. in d. cap. 1. Est verum ꝙ non ita torquendi sunt, sicut cęteri per funem, vel fidiculas, ut dicunt Abb. & Doct. in d. c. cum in contemplatione. & in d. c. 1. Tamen neque hoc, neque quod proxime de fama diximus, seruatur in
k hac ciuitate Mediolani,[k] quia legitimis indicijs pręcedentibus sicut cæteri torquẽtur, & respectu famulæ, vide Hippol. in singul. 55. qui Fel. allegat in uarijs locis. Et dum
104 dñt,† ꝙ milites non torqueantur per d. l. milites. scias, ꝙ lex illa & Doct. loquuntur de militibus antiquis, qui creabãtur cum maxima solẽnitate, de qua habes pulchram gl. in l. milites, ff. ex quibus cauſ. maiores. & ita omnes, sicut & alia multa priuilegia habent hi milites, circa contractus, & vltimas voluntates, ac iudicia, de quibus in l. licet, C. de pactis. in d. l. Centurio. & in l. 1. C. de iuris, & facti ignorant. & in toto titul. ff. & C. de test. mil. Sed an milites nostri temporis hoc idem priuilegium habeant, ut torqueri non possunt, est difficultas, attamen idem communiter cõcluditur, quinimo idẽ concluditur, etiam quo ad alia priuilegia, nisi data fuerint ratione ignorantiæ. Ita late Alex. in d. l. Centurio. in 1. column. & sequenti. & Iason in d. l. miles. in princip. ff. de re iudicata. Et aduerte, quia non loquitur quæstio de militibus nostri temporis qui se exercent in armis, & modò sub hoc, modò sub illo præfecto stipendia merent: quia, hi milites non sunt, quidquid velle videatur vsus communis loquendi. Non enim creantur solenniter milites secundum antiquam consuetudinem, de qua in dicta l. penul. nec secundum nouam obseruationem, iuxta quam ad imitationem antiquę creantur milites, de quibus loquitur quæstio, quos vulgo appellamus, equites, non sunt tamen hi, qui fulgeant illi equestri dignitate, de qua in tit. de equestri digni. C. lib. 12. sed fulgent militari dignitate. Et ideo Cęsar quando hos equites facit, dicit, Miles esto. Et ita etiam dum eis scribimus, appellamus eos milites. Sed difficultas quare videretur, ꝙ torqueri possent, eo proueniebat, quia armis
105 non se exercent. Attamen ita statuitur, prout supra conclusum est, quia aliqua priuilegia concessa fuerunt militibus antiquis propter simplicitatem, quæ a continuo armorum vsu procedebat. Et hęc priuilegia nolunt Doctores communiter, ut dentur his, de quibus loquitur, quia cessante causa priuilegij cessat priuilegium. l. scriniarios. C. de testa. mil. cum concor. de quibus ibi in gl. vltra Iaso. ibi in fin. Aliqua etiam priuilegia concessa fuerunt propter dignitatem, vt est hoc, ꝙ torqueri non possint. Et etiam dan-
106 tur his nostris militibus. Datur † & aliud eadem ratione, vt nec personaliter capi possint, ut per Ias. & Alexan. vbi supra. Et hanc considerationem, ꝙ omnia regi debeant à causa priuilegij, habuit Bal. in d. l. pen. & sequuntur, ut dixi, cõiter Doct. sic ergo milites etiam non creati, iuxta gl. in d. l. milites, sed secundum usum temporum nostrorum,

& non

& non dediti armis non torquentur. & ita Iaf.in l.1.colum.2. C. de iuris & fact.ignor. Et ita extende, l.milites, super qua iacet ba-
107 sis.C.de quæstion.& licet non sit † militia simplex dignitas, secundum glos. in d.l.1.C. de equestri dignita. lib.12.Bartol.in l.ex eo tempore.ff.de testam.mil.& Galia.in l.Centurio. allegata, numero 19. Tamen ita volunt Doctores, quia est dignitas in genere, ut dicit Pla.in d.l.1.C.de equest.dign.& habetur in l.1.C.de dignit.lib.12. Quo uero
108 ad eos,† qui stipendia merent,& sic in armis exercent, & quos communis usus (ut dixi) milites appellat, qui neque seruatis antiquis solemnitatibus, neque nouis, in militiam proficiscuntur, scias Alexand. in d.l. scriniarios, C.de testa. milit. tenere, ꝙ gaudent priuilegijs militum, quia satis est, quod effectu se armis exerceant. Socin.in dicta l. Centurio, col.2.dubitat,& dicit,ꝙ in castris omnino gaudere debent, extra uero idem etiam tandem tenet, quando militant ꝑ Cęsare, ecclesia, vel republica, quę superiorem non recognoscit. Credo absque dubio, ꝙ hoc priuilegium, ut non torqueantur, cesset, ex quo hi nulla sunt in dignitate, nec in specie, nec in genere. Et ideo quotidie uideo milites hos torqueri, imò nunquam uidi aliquem super hoc dubitare. Quò uero ad priuilegia, quæ dantur, quia militant, uide quę in d.l.Centurio.dixi,ꝙ militibus datur priuilegium, ut non torqueantur ratione digni-
109 tatis. Adde etiam, † quod eadem ratione non imponuntur pœnæ ignominiosę militibus, aut decurionibus, d.l. moris, §.iste. leg. decurionem,& l.decurionum.C. de pœ.iuncta l.milites.l.diuo Marco, l.decuriones. C. de quęst. unde cum decretum habeamus in hoc dominio, ut officiales cuiuslibet generis in syndicatu possint etiam affici decem ictibus funis: Ideo idem etiam debet censeri dispositum quo ad torturam pro inquirenda veritate, iuxta gl.in l.si quis seruo persuaserit, C.de fur.& quæ latè tradit Ias. etiam in pœnalibus, in §.ex maleficiis, char.3.col.
110 2.Institu.de act. Adde etiam, † quod hoc priuilegium procedit, quo ad quemlibet in dignitate existẽtem. lege, omnes iudices.C.
111 .de decur.lib. 10. Et propterea † Doctor. qui est in. dignitate, capi. quanto de magistris, ubi Abb.& alia in littera, numer.10 nõ torquetur,& ita omnes in d.l.Centurio.maximè Galia. numer.35. qui etiem loquuntur in aduocato,& ita Bart.in d.l.omnes iudices. Firmian.in uerf.tortura.Rom. singul. 271.milites,& Doctor.Brun.in tractatu suo. tort.char.7.colum.1.Ias.in l.miles, colum.2. ff.de re iud. Hoc tamen quo ad aduocatos quomodo intelligatur, ponit Pla.in l.libertorum.Codice.de dign.libr.12. ubi omnino vide: nec ualet consuetudo in contrarium,
m dicta l.omnes; ut est communis opinio m
112 in locis, de quibus supra: licèt † aliud sit, quo ad decuriones ciuitatum, quia adest cõsuetudo, ut torqueantur, & torqueri possunt, ut per Dom.Roch.in tractatu consuetud.fol.12.column.1.ubi uide. Et prędicta
113 locum habent, quando † delictum fieret in eo territorio, in quo q̃s esse miles creatus vel a consilijs, secus si delictum patratum esset in alio dominio: argmẽto, l.fi.ff. de iurisd. omnium iudic.& c.vt animarum.de constit. in 6.& eius quod dicit Bar.de notario creato ab una ciuitate, qui in alia non est in effectu notarius in l.cunctos populos. uersic.7. de summ.Trin. Ideo etiam hi possent in alio dominio personaliter pro debito detineri: & aliter dicere esset absurdum. Non ita proce-
114 dit in Doctore, † qui creatur autoritate Imperiali, quia per uniuersum imperium uires suas extenderet, iuxta nota.in d.l. cunctos populos,& in l.1.C. de hæred.institué.
115 non tamen † in omni delicto locum habet, ut prædictæ personæ,& similes priuilegiatæ torqueri non possint, quia in crimine læsæ maiestatis, in crimine falsi, in priuato carcere cessat priuilegium, ut per Brun.ubi
116 supra. Cui adde,ꝙ etiam † cessat priuilegiũ, ubi in officio delinquunt, quia tunc ẽt fustibus cedi possent, ut per Puc.in tractatu suo synd.char.5.col.3.uersic.excedunt consiliarij principum.in princ. Dubito tamen de hac limatione per dictum Bar.in l. limites. C.de quæstio. ubi loquitur de officiali tempore syndicatus, & sic quò ad delicta commissa in officio,& quia nimis fuissent ignari Doctores, maxime in materia syndicatuum, qui de hoc non fuissent memores, cũ præsertim ut plurimum si torquendi fiunt Doctores, hoc eueniat ex causa erroris commissi in officio. Non obstat dictum Put.quia loquitur quo ad pęnam. Pro dicta limitatione facit tamen tex.in ca.fi.de immu. ecclef.qui vult, ut delinquens in ecclesia sit indignus priuilegijs ecclesiæ,& regula,ꝙ frustra implorat auxilium legis, qui cõmittit in legẽ, ut in eo cap.& in l.auxilium, in fi.ff. de minori. Sed respondeo, ꝙ procederet con-

trarium, si is Doctor faceret contra officium Doctoris, vel aduocando, vel faciendo torqueri alium Doctorem. Et hæc solutio apparet ex declaratione regulæ præallegatæ, quam facit gl. in c. quia frustra. de vsuris. quã Abbas ibi sequitur, quamuis etiam dici possit, quòd sit materia brocardia, ut dicit Abb. in d. cap. quia frustra. Ego sentio cum Bart. in d. l. milites. Non obstat in primis dictum Put. quia id quod allegat. f. l. item apud Labeonem, §. idem ait. cum glo. ff. de iniur. & leg. qui explicandi. C. de accusatio. non dicunt hoc, nec ipse Put. hoc dicit, sed solum quòd qui promittunt præsidem uel principem laturum sententiam, fustibus ceduntur. Decretum etiam Mediolani, de quo supra, quod tamen solum procederet in hoc dominio, non loquitur de personis in dignitate existentibus, licet loquatur per verba ampla, iuxta regulam l. ut gradatim, ff. de muneribus, & honor. Percurrendo tamen omnia loca, inuenio decisionem in terminis, quòd ubi positi in dignitate delinquunt in officio, possunt torqueri. Pla. in d. l. omnes. C. de decurion. lib. 10. per leg. quilibet. C. eodem. & hoc omnes notant in d. l. quilibet. incipiendo à glo. quod intelligitur habito respectu ad dignitatẽ illius officij. Exẽplum, Pręses, vel senator, vel thesaurarius delinquit in suo officio præsidis, senatoris, uel thesaurarij, certè quia committit contra eam dignitatem, ex qua vult se tueri poterit torqueri. Sed vbi committeret vnum ex prędictis delictum in suo officio, & præter munus illud, haberet etiam aliam dignitatem, puta, quia esset eques, non propterea amitteret priuilegium militis, vel alterius dignitatis. Et ita voluit loqui Bartol. in dicta l. milites. dum eius fuit sententiæ, vt prætor in syndicatu non torqueretur, ex quo erat miles, atque ita considerata dignitate militię, & non administratione, quam habebat, secundum quam intelligentiam, quæ plana ostenditur, est decisio in terminis pro hac mea opinione. Facit optimè gl. in d. c. frustra. ꝙ siquis committit contra legem, non tamẽ est indignus alia lege, sed ea tantum contra quã committit. Ex his habes quod Doctor, etiam si in officio præturę delinquat, nõ tñ potest torqueri, quia non commit. contra legem Doctoratus. Nec dicas, quod quando creatur Doct. iurat seruare leges, & ideo quod facit contra officium doctoratus, quia intelligitur in his, quæ immediatè ad eum vti Doctorem pertinent, ut in legendo, vel aduocando, prout etiam superius exemplũ posui, aliàs regula, quòd Doctor non possit torqueri, nunquam haberet locum, & licèt viderim sub Christianissimo rege prætorem Nouocomi Neapolitanum torqueri, & fustigari: Tamen verum est, quod non
117 constabat de qualitate doctoratus. Et † si uis scire, quibus excedat consiliarius, siue senator, vide Pari. de Put. in suo tractatu syndic. de excessibus consiliariorũ. vbi etiã de excessib. aduocatorũ, militũ, principũ Cæsaris, Regũ & aliorũ: & dũ ponit in ti. de excessib. cõsiliariorũ, qñ propalat secreta, vide q̃ dixi, supra, tit. de carcere, ubi latè, qua pœna tales
118 puniantur. Adde † ꝙ hoc priuilegium non torquendi decuriones extenditur ad pronepotes, vt per Ioan. de Pla. in l. cum adoptiuum. C. de decur. lib. 10. Adde quoque,
119 † ꝙ decretum, de quo supra, ut officiales in syndicatu possint puniri etiam in decem ictibus funis, fuit sumptum ex tex. in Authen. vt iud. sine quoq; suffrag. in §. siquis autem. ubi tex. loquitur de iudicibus in dignitate constitutis: & vult si in eo officio aliquid iniustè egerint, quòd etiam in corpus plectantur, per quem tex. non minus est fundata limitatio, de qua supra per dictã l. quilibet. quàm per ipsam legem. Adde etiam,
120 † quòd confessio horum, qui torqueri non possunt, facta in tortura, etiam seruatis seruandis, nihil ualet, ut in repertorio Hippol. in leg. edictum diui Marci. ad fin. ff. de quæst. etiam quòd perseuerent in ea confessione. Sic Ioan. de Pla. in l. seuera. C. de dig. lib. 12. Aduerte tamen, quia
121 licèt † inter personas quę torqueri non possunt ponantur decrepiti, & minores, de quibus Doctores non disputant, nec uia iuris, nec consuetudinis, tamen hi terreri poterunt, l. 1. § impubes. & l. excipiuntur, ff. ad Syllan. & ideo Bartol. in l. 2. C. quor. appell. non recip. dicit, ꝙ licèt non omnes, nec omnino possunt torqueri, tamen terreri possunt. allegat §. talem uerò, in Auth. de mand. princ. Quæ decisio non solum probat, quòd minores, & decrepiti possunt terreri, uerum etiam omnis alia persona priuilegiata, de qua supra. Pro quo est decisio Ioan. de Pla. in leg. sententia. C. de dig. l. 12. probatq; quòd etiam eo casu quo indicium non est multum sufficiens, tamen suspectus terreri posset, ut est eo casu, quo iudices habent uehementem opinionem et

extra

extra processum, quòd aliquis sit reus. Et sequitur cum multis alijs Pu. in dicta char. 93.colu. ult. uersic.sequitur modo. & ponit etiam Brun.char.2. colu. vlti. & Hippol. in l.de minore, in prin. col.3.& seq.ff. de quæstionibus. Est materia in effectu Bart. in d. l.de minore, §. plurimum, ff. de quęst. ubi loquitur de fictione, quam iudex facere potest aduersus reum, vt veritatem eruat,

122 Non est † tamen dictis casibus, in quib. tortura interuenire non potest ratione personæ, vel tenuitatis indiciorum, quis uinciendus cum minis torquendi eum, nec eleuandus, quia hoc est torquere. Ita Bart.in l. 1.§.diuus Seuer.ff.de quę.& ita voluit loqui Bal. in d.l 2.quia dicit in dicti sui ratione, quod iudex debet se ostendere terribilem: & sic loquitur de solo terrore vultus, & verborum, intelligendo tamen, vt dicam infra in 8. quęst.princ.in 1.parte illius quæstionis, vbi quæram, quid sit quæstio, & quis dicatur

123 terror, & quis leuis terror. Et † an vltra impuberes etiam decrepiti, & existentes in dignitate possint terreri, & quo terrore? & ad ea te reijcio. Facit l.obseruãdum, ff.de of-

124 fic.præsid. qui tamen terror † etiam fieri posset, vbi nulla essent indicia, nedum, vbi essent minus sufficientia. Bart.in d.§.diuus, & vbi supra, & vide Alex.in d.§.diuus.& in repertorio Hyppol. in l.1.in princ. chart.3.

125 col.2. ff. de quęst. Et † de tortura leui, & leui terrore, & inconsueta tortura, & immoderata uide Bart. & dictum repertorium in l. quæstionis, ff. de quæstio. & Bald. consil. 77.uol.2.& dicam infra in 8.q.princ.in hac materia, vbi de ipsa tortura loquar circa pe-

126 nultimam partem quæstionis, † an in omni parte iudicij sit ad torturam deueniẽdũ? Dic, quod requiritur vt lis sit cõtestata, scilicet formata inquisitio, & ei responsio facta, & quod testes sint repetiti siue examinati post litis contestationem citata parte Bart.in l.si quis adulterium. in princ. de adul.& in l.1. in princ.ff.de quęst.requiritur etiam publicatio processus.Bart.in l.vnius, ff.de quæst. & per Brun. de his ubi supra char.1. colum.3. & Bar.in l.fin.in vlt.q.ff. de quæst. Hæc tamen

127 men malè obseruantur, imò † sæpenumero hic Mediolani non formantur inquisitiones. Non sufficeret ergo, de iure loquen-

128 do, vt † etiam testes essent examinati citata parte, sed requiritur ut hoc sit post litem contestatam, & publicatũ processum: id tñ, quod de citatione dictũ est, non procederet, vbi obseruatio esset in contrarium. Alexan. consi.65.colum.pen.in fi.uol.1.per Fel. in c. 2.de testibus, colu.4.uersic.tertio limita, & col.13.& Soc.consi.253.col.2. & Corn. ubi vide primo vol.consil.58.& ideo multo magis sustineretur practica torquendi non facta litis contestatione, & non publicato pro-

129 cessu. Circa vltimam partem, † an etiam existente probatione quis sit torquendus? Dic non esse torquendum, & quòd in subsidium tantum iudex torquere debeat, uidelicet, vbi aliter veritas haberi non possit, aliàs tenetur in syndicatu, l.edictũ diui Anto.& ibi Bar.ff.de quęs. & Hippol.in eo.tit. in l.1.char.1.col.2.est text.etiam in l.1.in fi. C.de iura.col. Sed vbi secus fiat, sequuntur duo inconuenientia ex ea tortura. Primum est, quod qui conuictus est, & qui vna vice puniri deberet, iuxta l.qui sententiã.C.de pęn. punitur bis.Secundum, quod hoc modo per indirectum reus liberatur, vt dicit Alb. in d.l.

130 edictum. Cauti † tamen iudices, quando conuictum vel confessum torquent, redigi faciunt in scriptis protestationem, qua dicunt nolle eum torquere super conuictis, & confessis, sed tantummodo interrogare super alijs delictis, iuxta ea quæ dicam in 7.q. prin.quę erit immediatè sequens.Et ad hęc, maximè circa dictam protestationem, vide Cœpol.consi.32.col.pe.& vlt. & tunc cauere debent iudices, ne eos interrogent super confessis, & probatis, dicant ipsi in tortura

131 quidquid velint. Possent † etiam iudices protestari, quod ad torturam deueniunt, ut confiteantur, ne postea possit appellari, & non ad alium finẽ.& ita Bal.in l.1.& 2.C. quorum appellat.non recip. & sequitur Cœpol. vbi supra.Hæc tñ cautela est periculosa, ut ẽt patet ex dictis per Hipp.in l.1. in prin.ff. de quęst.vers.4.quod Cur.in d.l.2.C.de iur.cal. in vltimo notabili. Septimo quæro, an sine indicijs interdum possit deueniri ad quæstionẽ, & an de alijs delictis reus in tortura possit interrogari, & an de complicibus, & qui sint casus, in quibus minus legitimis indicijs existentibus quis possit torqueri? Cir-

132 ca primum, † an sine indicijs id fieri possit, Dic non posse, l.j.in prin.ff.de quęst.& l. milites, §.oportet, C.eo. & in tex.in c.cũ in contemplatione, de reg.iur. Fallit secundũ Brun. in l.prius, ff.ad Syllan. ubi seruus torquetur super morte domini in domo occisi. Et super intellectu illius l.ipse Brun.multa effundit verba, nesciens quò se vertat, & ideo bre

uibus dic quo ad hoc de seruo, An & quando sine indicijs torqueatur, siue examinetur, vt reus, siue ut testis, vt erudite prosequitur Sal. in fi. col. 2. in prin. C. de quęst. vbi vide. Bal. & Sal. in d. l. milites, ubi uide. Fallit etiam secundum Brun. respectu inquisiti,
133 † qui fuit positus in banuo propter contumaciam, quia etsi velit comparere in termino permisso ad purgandam contumaciã, tamen poterit poni ad torturam, vt est dictũ Bal. in l. j. §. sequitur videre, iuxta fiu. C. de hære. insti. Qui casus tamen ad rem non fa-
134 ceret propter contumaciam, † quæ facit indicium, sicut dicitur de fuga, & sicut ipsemet Bald. ibi ostendit: sequitur Hippol. in l. pen. col. ult. ff. de quæst. Sed dum uolunt Hippol. & B-u. vt reus in banno existens comparere possit, ita demum, si permittatur a statuto, forte quia innuant, ꝙ Bald. loquatur petente termino ad purgandum bannum, ut possit torqueri comparens in termino. Aduerte, quia hæc illatio videtur inepta, quia si comparet in termino, nulla debet illius contumaciæ haberi ratio, l. 1. §. fi. ubi Bart. no. ff. de req. reis. Pau. de Cast. cõs. 33. in prin. per Fel. in c. ex litteris, de const. char. 50. incip. in princi. uolumi. col. 3. ver. & per istum tex. & per Dec. ibi char. 56. col. 1. Si uero cõparet post terminum ante secundum bannũ, & sic ante sententiam, tunc videtur quidem ꝙ posset torqueri eo maxime fundamento, quia etiam aliàs videretur, ꝙ potuisset condemnari propter fictam confessionem resultantem ex eius cõtumacia, super qua etiam declaratum fuit, dum deuentum est ad primum bannum, iuxta l. eius qui delatorem. & ibi Bar. ff. de iure fis. iuxta d. cons. Paul. de Cast. 33. & d. Bal. in l. ita demum, C. de proc. & l. 2. C. qui testa. fac. poss. ubi est text. & ibi late per Iaso. & dicam latè loco suo, infra de ficta confessione, & consequenter saltẽ poterit torqueri, dato ꝙ statutum permittat, uel obseruantia, ut iterum possit comparere. Atque ita dictum Bald. intelligitur secundum hunc ultimum casum, quando pręteritus esset in banno, & decursum omne tempus ad illud purgandum, quod maximè procederet stante obseruatione nostra, quòd semper quisque auditur ante sententiã absque eo ꝙ doceatur de innocentia. Nam tũc non est ineptum dicere, ꝙ possit torqueri, etiam non data alia infamia personæ. pro-
135 pterea † qui comparet post terminum debet esse cautus, ostendendo aliquod impedimentum, quo excusetur eius contumacia: nam quælibet causa excusat, iuxta glo. in l. vnica. in gl. fi. ff. si quis ius dic. non obtemp. & põt dicere, ꝙ fuit citatus ad locum non tutum, iuxta cle. pasto. de re iud. uel ꝙ iam multis annis ibi nõ habitauit, uel nõ fuit citatus, ut per Comment. consil. 146. Simon Elias, column. 2. & Bald. consil. 245. in 5. Et
136 † an in criminibus, q̃ secretò fiunt, vel delictis atrocissimis, ut in crimine læsæ maiest. possit quis torqueri sine indicijs uidebimus infra in fin. huius 7. q. Et an sint aliqui alij casus, in quibus sine indiciis, &c. uide p Brun. ubi supra. & Hippol. in l. 1. in prin. col. 2. & in l. unius. §. in ea causa, in princip. & in l. pen. in vlt. col. ff. de quæst. & per Augu. de Arim. ad Ang. in glo. Che hai tradita la patria. Et si percurras omnes casus, nullum inuenies, in quo nõ requirantur indicia. Quod etiam clarius patebit infra. Videtur tamen accipiendo secundam partem huius q. principalis, quæ est, an de alijs delictis quis possit interrogari, ꝙ vnus casus adsit, saltem ex consuetudine, quando quis torquetur præcedẽtibus indicijs respectu alicuius delicti,
137 quia poterit ẽt de alio delicto interrogari, cuius nulla adsint indicia, iuxta dictũ Ang. in uers. fama. in fi. Est pulchra quæstio de iure: nam ubi indicia procedant, interrogari quis non debet: & ideo talis confessio nihil valet. & ita Alex. cons. 52. col. 1. uersic. nec oportet aggredi, uol. 3. Seruat tamen cõ-
n suetudo, *n* ut interrogetur de alijs delictis, ut per Ang. vbi supra. & Gand. Cœpol. & Card. ibi in additionibus allegatos, quos etiã refert. & sequitur Dec. in c. 3. loco, in vlt. col. de prob. qui ita intelligi debet, scilicet secundum cõsuetudinem, licet inaduertendo simpliciter loquatur. Et aduerte quia procedit consuetudo, qñ tortus confessus est delictũ, pro quo principaliter ponebatur ad torturam. Et hic est communis sensus Doct. & ita intellige pręfatum Dec. qui etiã ad hoc non aduertit, & Put. in tract. suo synd. char. 86. colu. vlt. uersi. 1. sic vult tex. super quo se fundant in c. deflectat. de reg. iu. & in l. non omnes, §. a barbaris, ff. de re mil. sic ẽt vult regula, super qua fundatur, qui semel malus &c. de qua in l. Cassius. per Bar. in fi. ff. de senat. & Fel. in c. cum in iure. de off. dele. uers. 4. fallit. & in c. pręsentium. de testi. colu. 3.
138 ubi ẽt Aret. secũdũ quam regulam † ambulãdo cessaret pręd icta cõsuetudo in eo, qui confessus esset delictum patratũ supra trien

nium,

nium, qui postea duxisset laudabile uitam. quia ita limitatur d. reg. qui semel malus. vt per Fel. vbi supra, & Curt. in tract. de sequest. in 6.q.col.2. versi. circa prædicta tamé etiam Doct. loquuntur de alijs delictis dissimilibus, iuxtà d.cap. defleat. & ita seruatur apud capitaneum iustitiç, & alios in hoc dominio, vt de omni delicto etiam non conformi interrogetur, qñ habetur mala opinio de eo, vt etiam tandem concludit Brun. in suo tract. char.10. vltim. Est verum, quòd dicta consuetudo sine dubio magis procederet, vbi de delictis constaret, super quibus fit interrogatio, & quorum nulla adsunt indicia, vbi verò non constaret, adhuc tamen consuetudo ita obseruat, ut interrogetur in genere de alijs delictis, & est bona consuetudo, posteaquàm ille diffamatus est, legitimè in tormentis positus, non ad finem condẽnandi pro talibus delictis, sed potius ueritatem indagandi, si delictum est commissum. quod facile inuenitur. Et ita respondeo ad difficultatem Aug. de Arim. ad d.gl. fama. in
139 fi. An† tñ possit, qui ita confessus est delictum, de quo principaliter non agebatur, damnari in illo iudicio, ponit Put. chart. 86. col. vlt. post And. de Iser. & Ioan. Andr. Est materia l. si confessus. vbi Bart. & Alex. ff. de cust. & exhi. reo. & dixi latissimè suprà sub rubr. de confessis, & adhuc maior dubita-
140 tio orietur, si non interrogatus† confiteretur. Et ponit Put. cha. 89. colu. 1. qui tamen narrat euentum facti non iuris dispositionem, dicẽs ꝙ ille fuit laqueo suspensus, de quo dubito per no. in d.l. si confessus. & magis quia præsumitur talis confessio suspecta, per id quod dicit Sal. in fi. C. de accus. colum. pen. versi. sed tunc oppono. & Brun. vbi supra char. 3. col. 3. vers. qualis autem. Et ex prædictis iudices astuti, qui non possunt torquere, nisi super delictis, de quibus indicia præcedunt, & qui uellet torquere, etiam super alijs, de quibus non præcedent indicia, fingunt reos torquere super delictis indicatis, & adhuc interrogant super alijs, & ita dicit Bald. in l. & si per. ff. ad Syllanian. & quando iudicibus permittitur, dixi. Non omitto etiam ꝙ est dubium, an iudex ex ue-
141 hementi † & infallibili conscientia possit sine indicijs quem torquere, ut per Bald. in l. ampliorem C. de app. & Alexa. in l. fi. in 3. apostil. ff. de quæ. Est materia l. illicitas, §. veritas, ff. de offic. præs. quòd iudex debet procedere ex apparentibus actis, & non ex suo
142 capite, & sua conscientia. Quæ† tamen reg. fallit in principe, vt per Ias. qui latè ponit hanc materiam in §. si minus. in 4. & sequ. colu. de actio. & ita ipse princeps possit ex sua conscientia torquere reum: in iudice verò adhuc idem crederem, si ipse haberet arbitrium ita procedendi, & hoc eadem ratione. Vbi vero non esset ita latum arbitrium, etiam idem putarem, dato aliquo indicio in scriptis, quod per se non esset sufficiens, per id quod dicit Alexan. cons. 65. colum. 4. vol. 1. & Dec. in c. tertio loco in fi. de prob. cessante verò omni arbitrio: & si materia ex sui natura sit arbitraria: attamen arbitrari debet iudex ex alleg. & deductis quę probata fuerunt secundum magis communem, aliter daretur facultas iudici iracundo vel seuero insontes etiam sæpenumero plectendi. Neque vnquam vidi hanc libertatem tolerari in aliquo etiam capitaneo iustitiæ, quamuis haberetur optima de eo opinio. Sequendo capita huius q. princip. quæro an
143 reus † possit interrogari de complicibus, siue in tortura, siue extra. Est materia Bart. in l. repeti. §. 1. ff. de quæst. vbi vult vt possit in delictis, quæ committuntur principaliter propter commodum committentium, ut in falsa moneta, furtis & latrocinijs: secus in alijs, quæ principaliter committuntur in odium alterius, ut in homicidijs. Et secundũ Car. hoc vltimum fallit in casu l. prius. ff. ad Syll. quod nihil aliud est dicere, nisi quòd
144 † mandatarius, qui est conuictus de homicidio, potest absolute poni ad torturam, & interrogari de mandante. De quo vide Angel. in tract. suo in uers. Sempr. mand. colum. 2. qui hoc tantum admittit in assassino qui pecunijs occidit, & cum eo tenet Bal. in cons. 107. volum. 6. vbi vult, quòd non possit interrogari mandans de mandatario. Et hæc est reg. ꝙ socius criminis non dẽt interrogari de consocijs, l. fi. C. de accus. & habetur ibi: & in l. quoniam. C. de test. Dic in hoc art. esse gl. in d.l. fi. quæ ponit quinque fall. ad regulã propter immanitatem criminum & subdens norabile verbum, quod tñ in illis casibus non debet interrogari nisi aliqua pręcedat præsumptio. Quam gl. sequitur Gand. in tit. de q. colum. 4. Barb. ad Abb. in ca. 1. de confessis. Put. vbi supra, char. 86. colu. 3. Vita. in tit. quæ deb. præc. tort. Guido de Sus. in titul. de tort. Bartol. & Cyn. in d.l. fi. Ias. in l. 3. §. si tibi. ff. de cond. ob turp. cau. gl. & Arch. in c. Remus. 16. q. 3. & in c. si

quis

quis Papa 79.distin.gl.in cap. veniens,de test.Bald.consil.97. in 1.uolum.An.in uers.fama ubi Augel. de Arim. Fulgos. consi.73. col.1.& 2.& 107. & consi.136.Dec.in cons. 189.opinionem tamen Bartol.distinguentis ut supra,in d.§.1.tenent D.Ant. & Abb. in dicto,cap.1. de confess.Aret.consil.61.Alex. consil.89.colum.1. volum.3. & consilio 60. columnn.ult. uol.3. Alia est opinio Sal.in d.l. fi.qui improbando Bartol. dicit qualitatem
145 † personarum,& delictorum ponderãdam esse :quia aut persona inquisita est seruilis conditionis, & tunc interrogari potest demandatarijs,& socijs,nam tales personæ ut plurimum tanquam miraculosæ sine socij suasione, uel mandato consueuerunt magna delicta tentare: aut est liberæ conditionis,& non uilis:& idem in criminibus, quæ sine sociis regulariter non cõmittuntur,ut in latronibus uiarum,qui possunt interrogari ex hac ratione,& de socijs,& de receptatoribus,& falsificatoribus monetarum :quia in eo exercitio plures sunt necessarij, & in ijs qui contra principem moliuntur,quia talia non consueuerunt committi per unum solum:in criminibus uerò, quæ solent perpetrari sine socijs,adhuc idem, ubi sit delictũ, quod ob communem salutem omnium radicitus sit extirpandum, ut si contra magum vel hæreticum procedatur : & ubi hoc esset nemo est interrogandus de alijs.d.l.fin.& dicta l.reper.§.1. Quæ distinctio cum ratione maxima facta est,& ponit rationem ad omnes fallentias glos.in dicta l.fi. & iura Bart. in d.§.1. & confundit opinionem utriusque & eam tene, quia lumen porriget omnibus casibus,qui mille annis considerari possent, & eam sequitur Brun.char.3. & Alexand.in dict.§.1. & in cons.prçalleg.89.colum.3.&
o considerationes Salyc. seruantur o in effe-
146 ctu.Aduerte tamen,† quia licèt quis esset liber& delictum potuisset per solum committi:si tamen ille uilis esset,& causa nõ appareret quare id fecisset,adhuc posset interrogari,argumento eius quod dicitur de seruo;& ita voluit dicere Salyc. met in d.l.fin. in versi.aut persona accusata, ibi,liberæ conditionis, & non vilis. & ita quotidie video seruari, & hoc modo clarum est, an & quando mandatarius possit de mandante interrogari,quia nulla facta distinctione, an per assassinamentum,vel aliter quis occiderit,interrogandus est,secundum prædictam
147 opin. de & pariter, † an testis falsus possit interrogari demandante, & instigante ?Et scias,quòd ibi iudex talem interrogat de socijs, & negat scire, potest eum torquere super hoc si prçsumitur scientia in eo, aliter
148 non,& hoc † vbi interrogat sicuti interrogare debet in genere de socijs,iuxta not.supra sub rub.de exam.reor.Nam in specie de aliquo interrogare non debet, nisi sit præsumptio contra eum, tunc enim propter talem præsumptionem potest torquendo eum interrogare, aliter non. Ita declarat glo. in dict.l.fin.C.de ac.de qua supra.Sal.ibidem in versic.quæro nunc an cum tormentis. & ita dum in prin.quæst.dixi,an possit interrogari cum tortura vel sine,intelligas quomodo res procedat,& quando simpliciter possit interrogari, an etiam possit cum tortura.
149 Iuxta prçdicta sequitur uidere,† an socius qui etiam de socio fatetur, faciat indicium ad torturam ? Et breuiter dic non facere, nisi iungatur aliqua alia prçsumptio,vel indiciũ,tunc facit indicium ad torturam.ita declarat fundate Sal.in l.fi.C.de accus.col. vlt. quod dictum quotidie practicatur, & sequũtur Doctor illud,ut patet per Hipp.in l,1.in §.diuus Antonin.ff.de quæst. & in singulari illius 292. Cum enim nõ sit omni exceptione maior,vt patet,ineptũ esset dicere, quòd solus faceret tale indicium etiam in casibus
150 exceptis, & quòd † testes inhabiles ex eorũ natura, qui tamen aliqua ratione speciali admittuntur in testes, non sint omni exceptione maiores, & consequenter per se non sufficientes ad tormenta,habes solemne, & uulgatum cons.Alex.11.vol.1.est glo. in leg. etiam matris.ff. de proba. quam ad hoc alleg.Butrig.cons.24.colum.pen.in fi.& Bald. in l.parentes;col.2.C.de testib. & Alex. ubi vide cons.64.col.2. uersi. & etiam dicit,vol. 1.& ex his aliam claram conclusionem ha-
151 bes, † ꝙ nemo aliàs inhabilis, qui tamen aliquo casu speciali admittatur in testem per se potest facere indicium ad torturam, nisi cum aliqua alia prçsumptione, vel indicio,& quo ad socium criminis etiam aliud requiritur,s.tortura ipsius. Hoc ostendo per tex. in l. hoc carmen,§. si ea rei conditio,ff. de testibus,qui probat quòd vbi persona turpis admittitur in testem, admittitur cum tormentis, aliàs non: hoc idem, per glos. in leg.3.§.fi.in uerbo, palam, circa fin.ff.de testibus, per Ias.in l. 1.post alios.C. de sum. Trin. Alex.in cons.prædicto 11.in 1.vol. in primo dubio,& per Cæpol. cons.61.colu.2.

& Brun.

& Brun.vbi supra char.6.col. 1.& seq.vbi latè circa dicta Barto.in l.ex libero,ff.de q.vbi est in effectu præsens articulus an, & quã testis debeat torqueri, vt per Fulg. consil. 172.colu.1.vbi fortius dicit,quod etiam ad inquirendum in talibus testibus requiritur tortura,ut ẽt per Aug.de Arim.in uerbo, fama publica.super uersic.particeps criminis, quod non existimo uerum ex mente Doctorum,ubi supra,& ex his quæ latè dixi circa indicia ad inquirendum sub titul.de inquisitione,& quia tex.in d.§.si ea rei conditio. loquitur de qualibet turpi persona. Ideo dic non solum in socio criminis requiri torturam, sed etiam in quolibet alio crimine notorio,quod uolunt Doct.ubi supra, secus si in teste esset alius defectus,puta, quia domesticus esset,uel pauper, nam propter hoc testis non esset torquendus,ut per Alexan. in d.l.ex libero. uide infra omnino in 10. q. princip.col.1.uers.& primo. Verum, quia tortura parit præiudicium irreparabile, Ad-
152 uerte † nè torqueas tales criminibus notatos frustra, uidelicet quando non habes aliam præsumptionem,vel indicium, iuxta delictum.Sal.in d.l.fi.quia tunc nemini prodesset,& sibi noceret,& ideo dicimus quod
153 licet † oppositiones quæ fiunt contra testem reseruentur post examen, tamen hoc non procedit,ubi est examinandus cum tormentis,ne tortura fiat superflua,Bar. in l.1. §.si quis dicatur,ff.de q.& Brun. ubi supra, char.6.col.2.circa fi.& multi sunt qui in aduertenter seruant contrarium.

Ex prædictis etiam habes,ꝙ mãdatarius
154 † non est idoneus testis ad torturã post susceptum mandatum,& ita Bal.cons.429.incip.an mandatarius.in 3.uol. qui distinguit quod si non suscepit mandatum facit indicium ad torturam,secus si suscepit,& sequitur Hyppol.in eo.§.diuus Antonius,col. 3.
p & ita obseruat: p est uerũ,ꝙ ex quo sumus in ijs,quæ communiter fiunt secreto, uidetur testis idoneus,iuxta c.fi.de testibus cog. Are.cons.61.in fi.& Ias.in l. 1. in fin.C.de
155 sum.Trin.& † ꝙ sumus in ijs quæ secretò fiunt docet natura, stultum enim esset rẽ tã magni momenti palam agere,& mandatũ, quod in cubiculo dari potest,in platea committere,& licet etiam hoc possit in conspectu hominum fieri,attamen considerando, id quod frequentius contingere solet, delictum hoc est inter ea connumerãdum, quę fiunt absque pręsentia testium, & ita infra declarabo,& concludam,loquendo in genere, quæ sint ea delicta, quæ committantur secretò & verisimiliter sine aliquorum præsentia,iuxta d.cap.fin.de testibus cog. Nec obstat tex.in cap.1.de confes. quia loquitur in suggestione,quæ minus cautè fieri solet, quàm mandatum,tamen secundum ea quæ declaraui in præcedenti articulo in socio criminis,& alio crimine notato, dic quod etiam mandatarius non facit indicium ad torturam sine alio indicio, vel præsumptione,& pondero quòd etiam Bald. in eo consil.dicit, talem suscepto mandato non esse plenum testem,q. d. valere dictum eius, sicut cuiuslibet socij,qui potuit interrogari, tamen aliquid de eius fide diminuitur.Et vbi essemus in dispositione c.1. de homic.in 6.& sic in assassinamento, res non haberet difficultatem, quia est casus in quo potest interrogari.Dec.cons.189.col.6.versic. non obstat. sed posito quòd non simus in eo casu,tamen idem censeo nõ solùm,quia simus in ijs,quæ sint difficilis probationis, iuxta d.cap. fin. Sed quia est speciale vt mandatarius interrogetur de mandante. Dec. in eo consil. colum. 7. in eo uersicul. quæ limitatio quamuis nõ esset vera secundum distinctionem Salyc.in dicta l.fin. C. de accusat. quam supra tenui,reiecta opinione Barto.in leg.repetit.§. 1.ff. de quæst. Tamẽ raro euenit, vt non simus in hoc casu, si bene rem consideras,vel dic ꝙ & si distinctio Salyc. non amplectatur hunc casum, tamen non est inconueniens,vt limitetur per eũ quando scilicet per alios crimen probari non potest.Vnde dum Saly. dicit in sua distinctione, cessantibus autem istis quis non est interrogandus de conscientia alterius,dicendum est,nisi simus in ijs,&c.iuxta d.c.fi.conclusio ergo est, quòd facit indicium ad torturam mandatarius cum aliquo indicio, vel præsumptione. & id satis est ex mente Dec.in d.cons.189.colu.6.vers.2. etiam respondetur.dum allegat Salyc. in d.l.fi.C.de
156 accusa.infertur etiam ex prædictis† ꝙ testis falsus,qui dicit se fuisse solicitatum à tali,solus non facit indicium ad torturam.in quo articulo Ancha.etiam loquens in duobus testibus in consi.23.colu.1.in fi.& princip.sequ.tenet quòd non faciant indicium, quia non debuerunt examinari,iuxta materiam dict. l.fina.C. de accusat. & ideo examinati non faciunt indicium, fortius Fulgos.in consil.273.colum.1. etiam loquendo in duo-

in duobus dicit, quod nec faciunt indicium ad inquirendum, & fundamentum est super d.l.fina. quia non sumus in criminibus exceptis. Idem tradit Fulgos. in alijs duobus consilijs relatis per Dec. in suo consilio solemni in hoc articulo, de quo supra feci mentionem 189. colum. 5. versicul. similiter & in simili etiam allegat consilia Cęp Ana. & Alexand. vt per eum, ex quibus di cit hãc esse communem, & vltra fundamentum d.l. fina. etiam Fulgos. in d.consil. 273. adducit fundamentum periurij, ꝙ periurium eneruat omnem fidem in teste, quia caret eo quod est potissimum. capi. testimonium. de testibus, & per Abb. ibi, quod fundamentum periurij. etiam principaliter adducit Dec. in eo. consil. columnn. 7. versicul. 2. & 3. In contrarium, ꝙ imò tales testes sint idonei adeo ꝙ eis credatur ad plenam fidem, nedum ad indicium habes Felyn. post Bald. in cap. fin. de testibus cogen. Ias. in l. fina. in princ. in 1. colum. in fin. ff. de cond. ob turp. cau. & Fel. in c. licet causam. in 9. no. de proba. & Ias. in l. 1. col. 3. in fi. ff. de fe. & in effectu Alex. idem tenet in l. 1. in prin. ff. de fal. dum alleg. Bal. in feudis. & certè Fel. & Bal. in d.c.fi. quos alij sequuntur, id quod dicũt illa rõne dicunt, quia sumus in ijs quę sui natura, &c. iuxta d.c.fi. vt supradixi de mandatario, & ita teneo quod simus in ijs quæ sui natura alliter probari non possunt, per dictas decisiones quas non vidit Dec. vbi videre noluit, vt tueretur amicũ pro quo consuluit, & quod simus in illis casibus. Primò considero secundam opin. Sal. quam sequor, ꝙ vbi persona est uilis, quamuis non sit serua, & nullo modo possit considerari quòd à se ipsa machinata fuerit illud scelus, in cã ad se nullo modo spectante, pôt, & debet interrogari de mandatoribus, & instructoribus, & ita seruatur. Secundò, considero nos esse in casu, quo mandatarius interrogatur de mandante, vt per Dec. in dicto cons. col. 6. & Bar. in d.l. repet. §. 1. & licèt consideratis omnibus iuribus quæ ibi per Bar. ponuntur, & per gl. in d.l. fi. C. de accus. Sal. quem sequor supra in d.l.fi. distinguat, & non ponat hoc speciale, tamen secundùm Saly. etiã comprehenditur casus iste, dum dicit, ꝙ libera persona in criminibus quæ regulariter non committuntur sine socio, pôt interrogari, quia hic est noster casus, cum quis non dicat testimonium falsum in causa ad se nõ spectante, nisi ex solicitudine alterius, vt de se patet: & ideo cùm insurgat manifesta suspicio de hoc interrogari potest, & quotidie interrogatur. Secundò comprehenditur etiam dum Sal. dicit, ꝙ potest quis interrogari in casibus in quibus tractatur de communi hominum salute, vt est sine dubio crimen hoc falsorum testium, per quod vniuersus mundus destrueretur, nisi vindicarétur, vnde Dec. deficit in salutari suo, & ꝙ simus in his quæ sui natura sint secreta, uidetur dicere Bar. in l. qui ea mente. ff. de fur. Non obstat tex. in ca. sicut. in fin. quia fateor fieri posse, ut probetur corruptio per alios, tamẽ nihil est, quia sufficit, ꝙ uerisimiliter non possit per alios probari, ut supra dixi, de mãdato, & infra concludam specialiter attingendo quæ sint alia delicta, maximè, quia tractatur ibi de retractanda sententia, ut per Bar. in l. si quis in graui, §. si quis moriens. ubi uide, ff. ad Sylla. Est uerum, ꝙ obstat periurium, & ad hoc nullo modo scio respondere, quia nec responderi potest iudicio meo, nam de hoc est tex. in d. c. sicut. & Alciat. etiam in tract. prȩsumptionum. reg. 2. præsumpt. 10. num. 3. generaliter uult, ut socio nihil credatur ubi periurus sit. Non obstat tortura, quia ad hoc respondet fundate Dec. colu. 7. uer. non obstat quod secũdum. sed illud fundamentum Dec. & si iuridicũ sit communiter non admittitur á practicantibus. Ideo etiam communiter seruatur ꝙ attenta tortùra, vbi tamen adsit aliud adminiculum, deuenitur ad torturam, & profectò non dissentit Dec. ab hac opin. colu. 6. uers. 4. dum allegat Salyc. in d.l.fi. qui Dec. principaliter non disputabat an tales facerent indicium, sed an probarent. Dico igitur,
q ꝙ ita seruatur q licèt non sit de iure per tex. in dict. c. sicut. in fi. Nec obstat huic ultimo decisio Bal. & Fel. de qua supra in d. cap.
157 fin. quòd testi † corrupto credatur contra corrumpentem, atque ita ꝙ non consideretur falsitas in hoc casu, & sic nec periurium, quia nos loquimur in periurio, ibi in corrupto, nec ualet consequentia, est corruptus ergo falsus, ut notant communiter Doctores in cap. licèt causam. de probatio. ut ibi per Aretin. chart. 4. uersic. sed quæritur. & Felyn. chart. 5. uersicul. tertia conclusio, col.
158 3. Et † ꝙ periurium tollat omnem fidem patet in hac materia in d. cap. fin. ubi mandat summus Pontifex absolui illos qui ad malũ conspirauerant à iuramento, quam tñ non constringebat, ut ibi in gloss. & per Doctores

ctores tanta est autoritas iuramenti. Seruatur etiam inhærendo prædictæ opinioni,
159 † ut si duo, uel plures dicant se fuisse sollicitatos deueniatur ad torturam dato, quod essent singulares, quia deponunt de re ipsa, iuxta dicta supra in secunda quæstione principali in hac materia, ubi de duobus testib. singularibus latè dixi, an faciant indicium ad torturam. Est uerum, quod de iure non essent admittendi propter periurium, per dictum capitul. sicut, qui textus loquitur in plurali, & uult quòd aliquatenus non admittantur. Restat tamen ut subijciamus
160 † quid in crimine stupri in marem, an pas-
r sus r faciat indicium ad torturam contra agentem, & certè uidetur, quòd simus in fallentia, quòd socius possit interrogari in ijs quæ sui natura, &c. iuxta dictum cap. si. tum quia non committitur ad iniuriam alterius, iuxta opin. Bart. in l. repet. §. 1. ff. de quæst. tum propter immanitatem criminis iuxta gl. fin. C. de accus. de qua immanitate dicam infra tit. proprio, qui fiet de hoc detestabili crimine, tum quia non committitur sine socio, iuxta opinionem Salyc. quam teneo in d. l. fin. & ita quòd sit de his delictis dicit Brun. in tract. suo char. 4. col. fi. uers. itē adde quod licet in criminibus. ubi idem asserit de adulterio, & ideo sufficit ad torturam, ita tamen quod concurrat aliquod aliud indicium; ut præsumptio, & tortura ipsius testis, & eo magis hæc opinio esset seruanda, si is esset ætatis cópletæ, iuxta l. in testimonium, ff. de testibus. quo tamen non existente, idem censeo, quia illa lex, in testimonium, non procedit in his delictis quæ sui natura fiunt sine testibus, ut late per Ias. in l. 1. §. fit tibi indicium, col. fi. & alibi sæpe, ff. de condi. ob turp. cau. & maximè hæc opinio procedit, quia in delictis occultis facilius iudex deueniat ad torturam, licet respectu condemnationis hoc non consideretur, ut dicam infra ad finem huius 7. quęst. & dixi supra in materia conuictionis, & facit pro hac opinione cons. Anan. 1. de moniali, quæ dicit se stupratam a tali, & facit maximam præsumptionē contra eum, & idem in alia muliere. Pau. de Cast. cons. 116 in fi. & ita intellige Alex. qui aliter uidetur dicere consi. 157. in prin. uol. 4 ut loquatur quoad plenam fidem. Et licèt prædictę opiniones uideantur repugnare, quia concurrant in eodem duo defectus, scilicet ætatis, & identitatis criminis. Tamen attrocitas delicti, & natura eius quæ est, ut occulte committatur, facit ut sine dubio uideatur mihi ita dicendum, prout supra conclusi. Et quia in hac materia illa est
161 maxima conclusio † quòd qn̄ aliter ueritas non pōt haberi; tunc admittuntur aliàs inhabiles: ideo operæprecium est uidere quomodo hoc exemplo demonstretur, & intelligatur, quia legis uirtus non est uerba legū tenere, sed uim, atque potestatem earum habere, l. scire leges. ff. de legibus, & in primis uide Hippol. in l. diuus Pius. colu. 2. & seq. ff. de quęst. qui ponit exemplum post Doct. per eum allegatos in meretricibus, & leonibus, quo ad ea, quæ fiunt in prostribulo, in laico contra clericum, ubi non aderant clerici, in perito in arte, ubi non aderant alij periti, uide etiam textum principalem in hac materia in cap. ueniens, el secondo, in fi. de testibus, & ibi Fely. colum. 10. uersi. in gl. fi. primo, ubi notabiliter loquitur, & in casu quo testes essent reportaturi commodū, uel incommodum, tamen materia esset secreta sui natura, est notabilis articulus, & uide Put. in tract. synd. in quæstione, an Iudęus sit idoneus testis contra iudicem, qui uexatur de crimine, quod uulgus Baratariā uocat, & omnino Fely. in ca. tertio loco, col. 1. uers. in tex. ibi, fratres de probat. & in cap. de cætero. de testibus, & facit ad supradictā conclusionem, alia regula, quòd in ijs, quæ
162 sunt difficilis probationis † sufficiunt prę sumptiones, & coniecturę. Bar in l. si quando in fine, C. unde ui, & in leg. si quis ex argentarijs, §. ait prętor. ff. de edendo, & ibi Ias. & in l. in illa. in fin. ff. de uerborum obligat. & per eundem Iasonem in l. de pupillo, §. si quis ipsi prętori. super 8. quæst. Barto. ff. de operis noui nunciatione, recipit tamen hęc
163 regula restrictionem, † ut procedat quando alij ex natura negocij non potuerunt interuenire, secus si potuerunt, tamen casu nō interuenerunt, ita Fely. in d. cap. tertio loco. post But. & Imol. ibi: & ponit exemplum quando tractatur de probando, quod factū est in capitulo, & aliud exemplum ponitur in l. consensu, §. seruus, C. de repud. de illis qui in domo commorantur, per quos probatur adulterium commissum in domo, quoniam non facilè quę domi geruntur, &c. Sic etiam dicit Ias. in l. 1. in fine. C. de sum. Trinit. & in l. si, col. vlt. C. de his quib. ut indign. & alibi sępe per eum atque alios, & si bene cōsideras hęc exempla, & uerba Fely. 1. & aliorum, innuunt quòd ita demum inha-

inhabilis admittitur quando alius non potuit interuenire,& sic licèt de facto potuerit interuenire, tamen quia natura actus id non patitur, imò tantum illi de capitulo interueniunt, & interuenire solent, ideo illi de capitulo sunt idonei,& uide omnino glo. in d.ca. tertio loco,quæ dicit,ꝙ meritò admittuntur illi fratres,quia extranei ad capitula interuenire non solent, & sic licet fieri posset, vt de facto aliqui interuenirent, ut nonnunquam accidit,ꝙ socius ducit alium, tñ quia hoc non est ex natura actus,propterea sunt idonei ipsi de capitulo,hoc expressè probatur in d.c.veniens. el secondo.in fi. de testibus. ibi,quia quæ in capitulo geruntur non possunt de facili probari,nisi per canonicos,attenditur ergo natura rei,& quod regulare est,non autem quod fieri potest: & idem probat tex.& gl.in c.cum dilectus, in vers.& si tres.de elect.allegatur per Doctor. Cum igitur non sit necesse,ut nõ potuerint interuenire saltem de facto, non mirum si
164 in ijs, † quæ fiunt in domo creditur ipsis de domo,iuxta d.l. consensu, & ita Alexan. cons.64.colu.2.volu.1.Sed clarius Aret.vbi omnino uide in cons.61.in fi.& d.l.consensu. procedit etiam ubi tractetur de probanda re non occulta sui natura,quia vult rem satis censeri huius naturæ, quando fit in domo, quidquid uideatur innuere text.ibi. & Aret.consi.13.char.antep.colum. fin.ita probat tex.ibi,in sua ratione ibi, quoniam non facilè.& Bar.si bene eum videas,in d.l.si qñ in fi.& idem Aret.cons.61.col.1. & tex.in d. c.veniens.in fi.Fely.in c.quoties.in 2.notab. & Aret.ibi in 3.de testibus.& Aret.in ca.cũ nuncius.colum.2.in fi.de testibus, & Areti. in c.in litteris.colu.3. & seq. de testibus,& ibidem Fely.col.3.& Bal.omnino in d.l.consensu.non allego Soc.cons.17.vbi late circa l. cõsensu,quia huic casui non seruit.Si tamen esset domus magni viri forte aliud esset,ꝓpterea, ꝙ tunc cessaret ratio, ubi tamen de eo quod interdiu factũ esset quæreretur, nã in eas domos omnes pro libito vadunt, & redeunt, vt videmus in hac ciuitate fieri in domo eorum,qui exercent suprema officia, & procedere videtur hæc conclusio d.l.con
165 sensu. etiam † quod adsit alia macula in teste pręter eam quòd sit de domo. videlicet consanguinitas, vel alia. ita Bald.qui de fratre loquitur in l.parentes, columnn.2.C. de testibus,& Salyc.ibidem, & Fely.in cap. cum oporteat.col.3. de accusat.uersic. adde etiam. Tamen Bar.vult contrarium,quò ad damnandum,loquendo criminaliter,& ciuiliter in l.quoties.C. de naufrag. & breuiter in hoc uide Abb.in cap.litteras.col. penult. de præsump.ubi dicit,ꝙ in subsidium frater pro fratre sufficit ad torturam, & licet Are. in l.qui testamento,§.quæcunque,col.3. circa fi.ff.de testam.uideatur velle contrarium & Abb.impugnare, tamen & ipse non negat, quin faciat indicium quando aliter ueritas, &c. & ꝙ domesticus, quomodolibet non sit integer testes in criminalibus, ponit Are.in c.in litteris.de testibus, & in c.de cætero.eod.tit.& in c.cum nuncius,colu.2.eodem titul.& licèt Feli. videatur tenere contrarium in d.capi.in litteris.colu.pen.vers.2. Aduerte.tamen loquitur quò ad defendendum sicut loquuntur allegata per eum, & in ijs quæ sunt difficilis probationis in criminalibus,testes domestici, uel aliàs minus idonei admittuntur,sed tamen non sunt omni exceptione maiores,& sic non erunt sufficientes duo ad sententiam,iuxta l.sciant cũcti,C.de prob.nec vnus ad torturã,& omissis dictis Aret.sic allegatis,sufficiat ibi cons. Alex.11.hic allegatum, & magis 64. quod ponit gladium ad radicem,& idem etiam in casu quo aliter ueritas haberi non possit, ꝙ non sit integer testis habetur optimè,ut millies dixi per Alex.d.consil.11.col. 1.uol.1.& dicto cons.64.col.2.uersic.& etiam dicit.eodem uolum. & est gl.in l.etiam matris,ff.de
166 prob.Et ideo conclusio est hæc † ꝙ faciũt indicium non per se ad torturam, quia non sunt integri testes,sed cum aliquo alio indicio,vel pręsumptione,iuxta dicta Sal.in d.l. fi.col.fi.C.de accus.& quæ supra dixi,uersicul.& ex his.in quæst.an socius criminis fa-
167 ciat indicium ad torturam.Duo † tamen facerent indicium ad torturam,quia in ciuili facerent fidem, ut Doct. supra clarè sentiunt, & hanc consequentiam facit Bart. in l.in actionib.in fin,ff.de in litem iuran.Aret. in cap.de cætero.col.2.in fin.extra de testi. & ibidem Fely.& ꝙ in ciuilibus faciant fidem,demonstratur etiam, quia in ciuilibus præsumptiones habentur pro plenis probationibus,l.licet Impeator,& ibi Ias.ff.d.leg. 1.& supra dixi. Sic igitur uides quomodo procedat hæc regula, quòd testes admittantur ubi aliter veritas haberi non possit, & quam fidem faciant eo casu inhabiles,nõ solum si ita sint propter crimen aliquod, sed
168 etiam si ex alia causa.Aduerte tamen † ꝙ licet

licet verũ esset, ut si alij testes casu nõ interuenissent, tunc illis crederetur, qui interuenerunt, tamen hęc qualitas esset probanda, nec sufficeret quòd testes, qui interuenerũt dicerent alios non interuenisse, quia nõ creditur eis in qualitatibus quæ faciant eos idoneos. ita notat Alex. in d. cons. 64 volum. 1. colum. ult. ad fin. Procedit etiam illa regula
169 † ꝙ vbi aliter ueritas haberi non potest, inhabilesque, & crimine notari admittuntur secundum id quod declarat Felyn. ubi omnino vide in d. cap. fin. de testibus. cog. circa med. videlicet quando consentit ille in cuius præiudicium erat cõspiratum, vel aliud delictum commissum, quod perpetuò nota:
170 Non tamen credas † ꝙ simus in hac materia, vbicunq; agatur, de probando delicto quod est difficilis probationis, ut est furtum falsum, & similia, quia Doctores hoc volũt, licèt velint, ut ratione difficultatis adhuc aliqua concedantur, ut paulo infra dicam in specie in furto, & falso, & in his delictis quę noctu committuntur, & ꝙ nolint, & nõ possunt ita dicere, apparet & iuribus. & exẽplis allegatis, & positis, ex quibus patet qđ solum hæc materia procedit ubi tractatur de probando eo ꝙ fuit factum in capitulo ubi alij non poterant interuenire, & in domo, ubi communiter commorantur illi de domo, uti & in prostibulo ubi communiter non habitant nisi meretrices, & lænones, & in loco ubi non est nisi unus peritus, & in loco ubi non habitant nisi laici, atque ita si committatur aliud delictum clandestinũ sui natura, vel noctis tempore, licet eius difficilis sit probatio, tamen poterunt natura loci interuenire ita habiles sicut inhabiles, & ideo fortè nõ malè dixit Dec. in cõs. 289. ꝙ coruptio testis, & solicitatio nõ sit ex eis, quidquid tamen sentiunt Fely. & Doctores in. d. c. fi. de testibus cog. sicut supra retuli, ego tamen permaneo in mea sententia contra Decium, ut credatur tali, & si sit socius alijs rationib. ibi allegatis, vide igitur supra quæ dixi in articulo, an credatur corrupto contra corrumpentem, & ibi accommoda quæ hic considero. Ex his habes declarata
171 infinita. Non † possum etiam tacere aliam quæstionem, an quando delictum committitur de nocte, simus in ea regula, uidetur nos esse per gloss. ordin. in l. si cum exceptione, §. in hac, ff. quod metus causa, quæ dicit, ꝙ ea quæ fiunt noctis tempore probabiliter ignorantur, & illam gl. ponderant ibi Doc. & ubique, & uide Bald. in cons. 77. in 3. vol. qui dicit ꝙ ea quę fiunt de nocte sunt difficilis probationis, & idem Alexand. cons. 24. volum. 2. column. 3. versi. 2. pręsuppono, qui ideo dicit quòd admittuntur tunc probationes per indicia, & coniecturas, & dicit Bru. char. 13 colum. 1. uersic. tertio nota, quòd in maleficiis de nocte commissis non requiri-
172 tur arguta probatio, & ibidem etiam † ꝙ in nocturnis maleficijs tortura facilius adhibetur, & ob hoc dicunt Doctor. ꝙ naturaliter reprobantur testes qui dicunt uidisse, cũ esset de nocte, nisi dicerent, ꝙ lumen erat accensum, vel Luna lucebat clarè, ita Old. Bald. & Angel. in d. §. in hac. per glo. ibi. Ias. latè in l. si non speciali, colu. fi. C. de testam. Cum igitur sit difficile videre de nocte, & vt plurimum res ignoretur, videtur, ꝙ minores probationes sufficiant, & simus in regula supra tradita. Ad quod facit quod etiã respectu eorum, quę fiunt in domo sumus in regula, ut supra dixi, in præcedenti quæstione, & si dicis si testes reprobãtur, tanquã non potuerint uidere, quomodo dici potest quod testi aliàs inhabili credatur, cum nec credatur habili qui non potuit uidere? Dic quòd ubi luna non lucebat, nec aderat lumen, & testes dicant se uidisse, reprobandi erunt naturaliter, & eo in casu nullam penitus fidem faciunt. ut per Ias. in d. l. si nõ speciali, colum. fi. & in l. non minorem. ad fi. C. de transact. & melius quàm alibi per Fel. in cap. sicut. col. 3. uersi. 2. extra, de re iud. & ibi ostendit quomodo testes deponentes de eo quod viderunt de nocte probent omnino uide, nisi dicerent se cognouisse uocem quam notam habebant, ut per eos, & in hoc casu dicit Socin. in consil. 54. in 3. uolum. colum.
173 1. & 2. ꝙ † unus testis omni exceptione maior facit indicium ad torturam, quia est testis directè de maleficio, ut per eum, & idem Ias. in dictis locis loquendo per illud uerbũ forte, in d. l. si non speciali. simpliciter tamen in d. l. si non minorem, & loquendo in plurali in ambobus locis, sed parcant mihi, quia negari non potest quin talibus aliqualiter fides diminuatur, ut etiam dicit Fel. in d. c. sicut. allegando Ang. ergo requiritur alia coniectura, iuxta ea quæ supra dixi, per dicta Sal. maximè in l. fin. C. de accus. circa fin. & eodem modo dico de testibus, qui deposuerunt de uisu cum luna luceret, qui non uidentur omnino integri, & inuulnerabiles sicut dicit Fel. ubi supra. habet enim luna radios

dios

dios lugubres & sol claros. Instit. de lega. in prin. in verbo, lucubratione. & ita Bal. in ca. 1. § porrò, quæ fuit prima causa benef. amit. & Cor. in d. l. si non speciali. colum. 2. vers. & adde. Fateor ꝙ concludunt in ciuilibus, & vbi ciuiliter agatur, non ad torquẽdum, & damnandum, vt per pręfatos, maxime Fely. post Alex. per eum allegatum, & hoc vbi aliàs sint idonei testes Cæterum si essent socij criminis vel aliter inhabiles, non iō plus admitterentur, quia delictum esset de nocte factum, quàm si de die tanquam essemus in d. c. fi. de testibus cog. Nec hoc reperio, bene
174 inuenio † ꝙ facilior debet esse iudex in torquendo si delicta sint nocturna, ∫ vt per Bru. vbi supra, & dicam infra in vltima parte huius sub. quæ erit immediate sequen. & ita deduxi, & demonstraui in quæstione proxime præcedenti, ꝙ in delictis nocturnis,
175 † & si sint difficilis probationis tamen nō admittuntur inhabiles, iuxta d. cap. fin. de testibus cog. est verum ꝙ aliquid amplius facerent, quia concedendum est, ꝙ etiam in-
176 habiles operentur aliquid. † vt inf. dicam circa dicta Bar. in l. maritus, ff. de q. post Felyn. in c. cum I. & A. de re iu. col. 3. versic. do
177 mum. Quæro † an furtum sit de his, in quibus testis aliàs inhabilis admittatur? Dic & si vbi ciuiliter agitur admittantur præsumptiones, quia est difficilis probationis furtũ, non tamen admitti vbi agitur criminaliter, ut per Bar. col. & Moder. in l. si qui ex argentarij, §. prætor ait, ff. de eden. & in l si quando. in fi. C. unde ui. & hanc opinio. ꝙ non simus in regula c. fi. uult clare Are. consil. 61. maxime in fi. nisi ageretur de probando furto facto in domo ubi uerisimiliter non posset haberi scientia præterquàm a domesticis, uel nisi procederetur ciuiliter, non tamẽ credas etiam si ageretur de probando furto in domo, ꝙ domestici, & cæteri aliàs inhabiles ita admitterentur, ut unus eorum tanquam omni exceptione maior esset ad torturam sufficiens, & duo ad condemnationem, ut patet ex cons. Alex. 64. col. 2. uersic. & etiam dicit. uolum. 1. & consil. 11. colum. 2. uol. 1. & dixi supra in articulo quando dicatur latere delictum ꝙ alij non debuerint interuenire præter domesticos, & similes, & satis patet ex dictis Doctorũ maximè Bal. & Sal. in l. sciant cuncti. C. de proba. Quid
178 aũt in falso? Dic ꝙ † ubi detegitur falsitas dr̄ potius reuelata, quàm patefacta, l. si ex
179 falsis. C. de transa. & ibi Bal. no. Hinc † est ꝙ eo crimine ad ueritatem indagãdam maxima subtilitas est adhibenda. l. fi. vbi al. no. C. de fideiuss. & ideo uidetur esse ex illis delictis, & ꝙ simus in regula dicti cap. fin. & satis hanc opinio. uult B. un. in tract. suo,
180 charta 12. col. 1. uers. 3. nota. Tamen † non reperio hoc iure cautum, quamuis iudex debeat esse pronior in hoc crimine ad torturam, sicut dicit Brun. ubi supra, quinimò in hoc crimine late habes quod solùm ad capiendum sufficiunt præsumptiones, & suspitiones, non quò ad reliqua, quia requirũtur testes omni exceptione maiores, & concludentes, ut per Dec. cons. 189. columm. 1. 2. & in cap. porrecta, col. 1. 2 de confirm. vtil. uel inutil. sufficiuntq; etiam præsumptionis in ciuilibus ubi agitur ciuiliter pro eo crimine, ut ibi, & hæc magis patebunt si perleges Doctores, in l. fi. C. de proba. & quæ supra dixi, An & quando requiratur testem esse omni exceptione maiorem ad torturam. & Bal. 2. uol. consil. 166. & uol. 5. cons. 79. & Barba. consil. 43. uolum. 1. Est uerum quòd socius criminis admitteretur ex doctrina Bar. in d. § 1. in l. reper. & satis apertè demõstrabitur hæc opinio mea infra in tit. de falsis. in materia maxime c. cum Ioan. de fide instr. & l. 1. §. si quis neget, ff. quemadmodũ testa. aper. sed magis patet ex prædictis præsertim in articulo de delictis nocturnis sicut dixi proxime in furto, & ne decipiaris
181 scias † quòd licet requirantur in aliquo crimine testes omni exceptione maiores ad torquendum, & damnandum, non tamen propterea uerum est dicere, quòd in eo crimine reijciatur omnis inhabilis, ut patet ex cons. Alex. 11. uol. 1. & sæpius dixi, & pro
182 concesso habui. Vidistis supra, † quòd socius criminis in casibus exceptis admittit in testem, & quid operetur, Nunc quæro, an quando non admittitur, aliquid tamen faciat, an uero eius dictum in nulla prorsus sit consideratione, dixi supra in materia, an credatur testi corrupto contra corrumpentem, ubi allegaui cons. Fulgos. & Dec. ꝙ nec facit indicium ad inquirendum. Credo socium criminis facere indicium ad inqui-
t rendum in causis non exceptis. t & ita Ang. & Rom. i. l. & si per. ff. de Syll. & ibi Roma. dicit hanc esse opinionem communem, & ita etiam per Aug. de Arim. ubi alia allegat ad Ang. in gl. mag. super uers. quæro an particeps criminis. & hoc satis sentit Ias. in l. 1. §. si tibi indiciũ. col. 2. ff. de cond. ob tur. ca.

qui

qui dicit non facere indicium ad torturam pro cõfesso, habens clarè ꝙ saltem faciat ad inquirendum, & ꝙ non careat omni fide, tam ipse, quàm etiam quilibet alius inhabilis, ad confusionẽ fundamenti Fulgo. & Dec. in cons. 189. qui se fundant super hoc, vide Fel. omnino in c. cum I. & A. col. 3. vers. demum. extra, de re iud. & ita seruatur, ꝙ sup dicto talium formantur inquisitiones, & ita etiam iare hanc opinio. defendi supra in materia inquisitionis in artic. an corrupto credatur contra corrumpentem ad inquisitionem: ubi omnino uide, & ibi multa dixi, quę
183 hic non refero, & e contra. Reliqua † in materia socij criminis vide per Salicet. & alios in l. quoniam liberi. C. de testi. vbi est materia, & ibi omnino vide, maximè quis
184 dicatur socius criminis. Et adde † ꝙ quò ad repellendum a testimonio idem dicimus in eo qui laborat eodem vitio quo laborat is pro quo est dicturus testimonium. Fely. in c. personas. circa princip. extra, de testibus. vide etiam in materia in apostill. ad Angel. in verbo, fama. circa quæst. an particeps criminis sit idoneus testis, & per Hipp. in l. 2. §. diuus Antoninus, ff. de quæst. & in l. de minore, §. tormenta, col. pen. ff. eo. ti. Non omitto etiam ꝙ glo. in l. qui vltimo, ff. de pœn. dicit
185 † ꝙ socius criminis & si non sit in aliquo ex casibus exceptis, quando tamen est in articulo mortis, & perseuerat, tunc est in casu in quo potest interrogari. ita gloss. fina. ibi. Bar. tamen d. l. repe. § 1. non uult ibi esse hac ratione aliquod speciale, & Salyc. in l. fi. col. penul. etiam reprobat, & dicit opin. glo. esse falsam, uide etiã Bar. in l. maritus, ff. de q. & Bald. in l. seruos, C. de testibus. qui uolunt
u ut faciat qualequale indicium, *u* & sic nolunt ut addit aliquod speciale, quia quilibet infamis hoc operatur. ut per Fel. in d. c. cum I. & A. col. 3. de re iud. & per Barto. in d. l. si maritus. & dixi supra in materia inquisitio-
186 nis de damnato infam. & † ꝙ hic articulus mortis non sit in multa consideratione, uide tex. in l. si quis in graui, §. si quis moriẽs, ff. ad Syllania. & quę ibi dicuntur. & glo. in l. 2. C. de calumniat. ubi dicit ꝙ facit dictũ
187 morientis uilem præsumptionem. Est † igitur absurdum constituere differentiam inter damnatum non captum, & captum, & certè illa disputatio de qua in l.. C. de sum. Trin. & fide cath. an non credatur infam. rarò haberet effectum, ubi fieret hæc differentia, quia semper uel ut plurimum tales sunt capti, nam si banniti sint, iudices debent eos retinere, nisi ueniant obtenta securitate & ideo dixit Bald. in ti. de pac. Const. in uer
188 bo, uasalli uestri. in fine. ꝙ nec testi † inimico in articulo mortis creditũr, quod est mirabile, cum in eo actu sit presumendum, ut non sit immemor animæ. Et ad horum confirmationem dico, ꝙ imo minus vr̃ credendum illi, qui dixit in articulo mortis, q̈ alteri, per tex. in l. hac consultissima. §. cum humana fragilitas, C. qui testa. fac. poss. ubi Imperator dicit eo in actu memoriã, & intellectum languescere, & ideo dixit gl. in c. 1. in ti. Episc. uel Abb. in usibus feud. quod existens in articulo mortis efficitur mutus, & alibi qui in extremis laborat, non omnino dr̃ uiuus, nec mortuus, in l. qui duos. ff. de manumiss. testamen. cum igitur in eo debeat esse memoria & scientia. l. quidam tabularum, ff. de furtis, non mirum si ei non creditur, uel saltem si plus ei non est creden
189 dum. An † & quando tamen ei credatur, non loquor de damnato, sed de inhabili qñ est constitutus in articulo mortis, uide Bal. in d. §. cum humana fragilitas. & Barb. in c. quoniam. ut lite non contestata, col. 3. & ad-
190 de † ꝙ eo quia detineatur quis repellitur a testimonio, vt l. 3. §. legem Iul. ff. de testibus. Dixi igitur testimonium constituti in articulo mortis non habere aliquod spe-
191 ciale, sed pone † ꝙ ferat testimonium in carcere ante condemnationem, uel post, & dum est in articulo mortis reuocet sub patibulo? Dic primæ depositioni secundum statutum nostrum in criminalibus, uel illius sensum nullam esse habendam rationem, vbi reuocatio seruata forma illius statuti cũ notario, & iussu iudicis facta fuerit, & sic iudicialiter, sed si reuocet extra iudicialiter, nihil est, vt per Fel. in c. cum in tua. de testibus, versicul. tertia conclusio. & Ias. in l. iusiurandum, quod ex conuentione, § procurator, colum. 8. versic. tertiò principaliter limita, ff. de iureiu. ubi uide. & memor sum ꝙ quidam inhumanus cognomento Mombrier præfectus lorariorum capitanei iustitiæ, non patiebatur, ut damnati quando ducebantur àd supplicium, uel in ipso actu, reuocarent eorum dicta, nec patiebatur ut aliquis eos alloqueretur, & ideo postea dum fieret quærimonia de hoc, ũidi sanciri, ut in carceribus post confessionem erratorum factam sacerdoti, & posteaquã reo mors notificata fuerat, interrogaretur an perseueraret

192 in sua confessione, nec putes † si sequatur perseuerantia tunc magis esse credendũ quã velint leges, sed ideo fit vt magis quiescat animus, & maximè stante dubitatione quę oritur ex d.glos.in l. qui vltimo.quæ in hoc habet effectum vel vt melius loquar habuit, quia dedit fortè materiam statuto præallegato, & practicæ mittendi notarium cum damnato ad videndum si perseuerat. Quid in socio itineris? dic si reuocauit ad animum iniuriam, quæ sibi etiam facta uidetur, non esse idoneum, aliàs esse, ita Bald. & Salic. in d.l.quoniam liberi.in fi. & ita intellige Cæpol.cons 32. col.3 qui simpliciter dicit non esse idoneum. Esset hic etiam quærẽdum de materia l. maritus, ff. de quæst. ubi Bart. late
193 de testibus inhabilibus qui † non debuerũt examinari, an examinati faciant indicium saltem qualequale, in qua vide Fely. vt dixi qui facit regulam, & fallentias in d.c. cum I. & A.col.3. & in c. cum electi. de accus. & de infami.in specie, vide in l.1.C.de sũ.Tri. & fide Cath.per Bal. & alios. Fel. in c. si sint. col.2.de testi. & ibi Aret.col.3. Cœp.consil. 66. col. 2. in fi.& dixi latè supra in materia inquisitionis. & Bar. in d. l. maritus.vult ꝙ postea examinatus faciat qualequale indicium, & consequenter indicium ad inquirendum, vt supra dixi in materia inquisitionis. De domestico Bart. vult eum qui non debuit examinari propter reuerentiam nullum indicium facere, de quo vide Felyn. in cap.de cætero de testibus, colu.2. & in cap. in litteris.de testibus.circa fin.versic. secundo nota.Cuma.cons.68.col.2.de minore vide etiam in materia inquisitionis. & omnino vltra Bart. d.l. maritus.qui nult ut faciat qualequale indicium, Bal. in l. seruos, C.de testibus, Bart. in d.l.de minore.in princip.ff. de quæst. gl. in l. 3.§.lex Iulia.ff.de testibus. & in l. testimonium, ff. de testibus, Brun. char.6.col.fi.in tractatu suo, & per Hippo.in d. l.de minore.in princip.& est in char.39. col.3.in fi.& ibi vult dictum impuberis sufficere ad inquirẽdum, vide etiam Are. in gl. comparent dicti inquisiti, & negarunt totum, col.2. & ibi in apostil. De muliere quę etiam facit qualequale indicium, secundum Bart.d. l.maritus. vide Imol.in l. qui testamento, §. mulier, circa fin.ff. de testa. Alex. cons.11.col.2.& 4. & cons. 64. & 65.in pri. volum.1.& Soci. cons. 54. volum.3. De inimico vide vltra Bar.ubi supra, quæ dixi supra in materia inquisitionis, & Fel.in dicto cap.cum I. & A.col.4.de re iudi. Et quid in eo qui uti periurus repellitur, an si examinetur faciat indicium? vide Felyn.in cap.sicut, col. 2.de testibus, in vlt.notab. & Aret. ibidem, col.3.& dixi pariter supra in materia inquisitionis, & dum Bartol.in d.l. maritus. ponit de eo qui fuit examinatus parte non citata adde Felyn. in cap. causam, quæ. de testibus, colum. 4. circa fin. vbi limitat Bartol. in cap.2.de testibus, & vide omnino Flor.ad Bar.in d.l. maritus, & in l.3.in fine. princ.& in §.lege Iul.ff.de testibus, & adde testes examinatos post didicita testificata facere indicium. Felyn. in cap. fraternitatis, col.7.de testibus.in princ. & vide ad prædicta etiam Alexan.in 4. vol. cons. 125. Put. char.88.colum.2.& 3. & Brun.in suo tract. suo late, & alibi sæpe. Circa vltimam partem qui sint casus in quibus minus legitimis indicijs existentibus quis possit torque
195 ri, † Dic verum esse in his delictis quæ sui natura non possunt probari, nisi per certum genus hominum, iuxta ea quæ dixi supra, tunc admitti in testes eos, qui aliàs non essent admissi, vt illi de capitulo, & de domo, & similes, & ita deuenitur ad torturam cum minus legitimis indicijs, hoc respectu in his casibus, declarando tamen, vt supra declaraui, iuncta aliqua alia pręsumptione, iuxta dicta Salice. in l. fin. circa fin. C.de accusat.& similiter in crimine lęsę ma
196 iestatis † in quo admittuntur testes, & socij criminis, vt per Bal.in l. quoniam liberi. C. de testibus. & Mar. Lauden.in tit.de crimine læsę maiestatis. in tract. de princi. & aliter inhabiles præter inimicos, cap. per tuas. de simon.Bar. in l. quæstionibus, ff. ad leg. Iul.maiest.& Felyn.in dicto cap.per tuas. in 5. notab. hæc ratione potest dici quod cum
197 minus legitimis iudicijs, &c. Est tamẽ † verum unum testem etiam de re ipsa deponentem ad hoc, vt sufficiat ad torturam, debere esse omni exceptione maiorẽ, vt per Alexand.in dicto consi.11.volum.1. & dixi supra sæpius etiam alias autoritates allegando; & probatur in gl.in l.si quis alicui.C.ad legem Iul. maiest. & ita ibi Docto. maxime Angel. quem omnino vide, quia in hoc apertissimè loquitur. Et aduerte, quia non dico id quod plerique asserunt, quod debeant præcedere indicia in hoc crimine, vt per Hippolyt. in d.l.de minore. in princip. Sed
198 dico † debere esse sufficientia sicut in cęteris, vt apparet ex dicto cõs.Alex.& in glo.&

Doct.

Docto.in d.l.si quis alicui. patet etiam, quia in extrauag.ad reprimen.sunt remissæ multæ solennitates in hoc crimine, non tamen sunt remissæ, quę concernunt defensionem vt centies repetit Bar.ibi, & licèt requiratur vt testis sit omni exceptione maior, tamen vnus inhabilis cum alia præsumptione, quæ suppleret illam inhabilitatem, sufficeret, licet aliàs secus, & ita in effectu res redigitur ad id quod satis est, & facit quod magis in hoc crimine lęsę maiestatis sunt dandæ de-
199 fensiones quàm in alio, † & minus est credendum principi circa suppletionem defectuum processus quàm in aliis delictis, non ita atrocibus.ita probat text.in clem. pastoralis, de re iud.colum.fi.versic. nec prædicta suppletio, & ibi Doctor. communiter notant.vt etiam per Anchar.consilio 277. co-
200 lum.final.est tamen uerum † quod vbi sumus in delictis secretis: x vt coniurationib. falsitatibus, & similibus, tunc iudex potest arbitrari esse deueniendum ad torturam, quàm in aliis. ita Brun. in tractatu suo, chart.12.colum.1.versicu.3.nota.post Bald. ubi vide in l.2 C.de episcop.aud. Alexan.in l.fi.ff.de q.in glo.quæ incipit, adde quod dixit Bart.circa fin.& conf.62.colum.3.uol.3. & Curt.consi.15.col.7.& loquuntur in crimine falsi Alex.& Curt.ponitque Alex.eadem exempla, quæ ponit Bald. in d.l.3. quo ad delicta occulta, & quæ sint vidistis supra in genere, & in specie quo ad aliqua, & cum hæc materia sit multum arbitraria, quia certa lex non datur, poterit, vt dixi, iudex arbitrari magis audacter in his casibus deueniendo ad tormenta quàm in aliis atque ita si in his, ut ita dicam, deficeret indicium aliqua ex parte iudex propterea non esset reprehendendus. Ita ego declaro hanc materiam. Nolo tamen omittere vnum casum
201 † in quo propter crudelitaté criminis lex etiam ad condemnandum contenta est, non solum confessione, siue conuictione per testes de re ipsa, & omni exceptione maiores, sed etiam probabilibus argumentis, vt in mandatoribus homicidiorum propter lucrum, iuxta cap.pro humani.de homicid.in 6.ita est tex.ibi, qui claré loquitur, quem, & si Fel.in c.afferte, de præsumpti. in 3.limita. intelligat iuxta terminos iuris, in aliis delictis, iuxta l.sciant cuncti.C.de probat. Tamen communis opinio videtur hæc, quam tenet Aret.in c.3.loco. da probatio. Aug.de Arim.in uerbo, fama publica. Perus. & Gemin.in d.c.pro humani.& Dec.in conf.189. colum. 2. & 3.vbi vide, & ita Bal.in l. sciant
202 cuncti. allegat. Et † ideo multò fortius ad tormenta deueniendum est etiam quòd indicia non essent ita nitida solum ex suspitionibus, nedum præsumptionibus, quando tamen sunt verisimiles, & dixi supra in materia conuictionis circa d.l.sciant cuncti. Non omitto etiam quod Afflictus latissimè ponit materiam torturæ in tit. de pace iuram. firmi.§.iniuria punitur.in 4.notabi.& ibi de
203 infinitis indiciis ad torturam, & † anquis possit conuenire vt subijciatur torturæ, vide Dec.l.nemo uidetur fraudare. de regul. iur.& ita remanet hæc septima pars benè, vt arbitror, dotata.

ADDITIONES.

a Ad capturam. Inditia leuia sufficiunt ad capturam. voluerunt Salyce.in l.nullus.C.de exhib.reo. Ange.de malefi.in uer. iudex cōmisit, q Caius.num.4. Fel. in c.cum non ab homine.colum.2. de iudi. & ita communiter practicatur, ut dixerit hic supra titul. de captu.num.3.ac Iul.Clar.q.28. uer. scias autem.col.2.& quæst.26.col.1.ver. leuia sufficiunt ad capturam.

b Omni exceptione maior. Et sic talis contra quem nulla possit opponi exceptio iuxta communem opin. prout per Ludo. Romau. consi.451.num.4.& per Rui.consi.147. post nu.3.uol.5.Plot.in repet.l.si quando.C.unde ui.nu.879. Hipp.de Marsf.cōs.101.nu.37.Io. de Amic.de Venaf.conf.37.nu. 6. Iul.Clar. q.21.vers.unus testis. circa med.

c Super inditio remoto. Inditium remotum solum non est sufficiens ad torturā, ut quia Mæuius sit malę famę, si aliud addatur sufficiens erit. Aliter dicimus in inditio propinquo, ut quia res ablata sit penes Mæuiū inuenta. Hoc enim inditium solum sufficiēs erit ad torturam. ut uoluit Bar.in l. maritus C.ad leg.Iul.maiest.Hippol.de Marsf.consil. 130.num.42.Grammat.conf.crimin.14.Roland.a Valle conf.49.nume.29. & seq. lib.1. Iul. Clar. quæstio.21. sentent. lib.5.§.fina. uersiculo ultimo.

d In clerico. Iul.Clar. sent.lib.5.§.fin. quæst. 64.uersicul. sed an clerici.& infra de tortur. testium.numero sexto. ubi addo in versicu. pręsbyter.

e In l.admonendi. Et ibi Curt. iun.nume.49. & sequ. affirmat magis communem fugam

non esse sufficiens indicium ad torturam, quod intelligendum est iuxta dist. Iul. Clari sentent. lib. 5. § fin. q. 21 ver. fuga delinquentis. saluatur hæc opin. Boss. per dictam dist. Clari, videatur etiam Ioa. Bapt. Plot. in l. si quando. num. 883. C. unde ui. & cons. eiusdē 132. nu. 26. inter crimi. lib. 1.

f Quod indicium. Idem Natta cons. 42. nu. 6. Blanc. hoc titu. de indi. nu. 50. Io. de Ami. de Venaf. cons. 127. num. 26. Iul. Clar. sentent. lib. 5. §. fina. quęstio. 64. uersicul. sed quæro quot inditia.

g Fama. Seu diffamatio. Grat. cons. 57. nu. 11. lib. 2. ac Iul. Clar. sentent. lib. 5. §. fi. quęst. 6. vers. idem etiam.

h Peti debet. Pari. consil. 2. num. 155. lib. 3 Iul. Clar. ubi supra. quęstio. 49. versic. Et hæc. & vers. sed nunquid tenetur.

i Presbiteri. Infra per hunc titu. de tortura testium. num. 6. vbi addo in ver. presbit.

k Mediolani. Idem Iul. Clar. sentent. lib. 5. §. fin. quæstio. 64. versicul. Sed an clerici post medium.

l Quod militis. Idem Ghirland. de quæstio. & tortu. in 6. q. princip. num. 3. ac Iul. Clar. sentent. lib. 5. §. fin. Versi. Quæro etiam nunquid milites.

m Communis opinio. Idem voluit Duennas Reg. 190. in 4. Amplia. Iul. Clar. senten. lib. 5. §. fi. q. 64. ver. quęro an Doctores, vbi alios in contrarium adducit, tenentes hanc opi. in fauorem Doctorum non seruari. Ego putarem Doctoribus fauendum esse, pręterquam in quibusdam delictis enormibus.

n Consuetudo. Anto. de Canar. de quæstio. in 4. membro. num. 28. Iul. Clar. sent. lib. 5. §. fi. q. 24. vers. successiuè quæro nunquid.

o Seruantur. Hanc disti. & opin. Saly. cōem dicit Ant. Gomez. in c. 12. delicto. post nu. 16. videatur Clar. qui etiam pro alia opin. alios citat sentent. lib. 5. §. fi. q. 21. vers. dictum socij. circa medium.

p Et ita obseruatur. Vide Iul. Clar. sent. lib. 5. § fi. q. 20. uer. & ex hac.

q Vide Iul. Clar. sent. lib. 5. §. falsi. col. 2. versi. quinimò dicit Boss.

r An passus. Infra in titu. de stupro detesta. in masculum. nu. 7. vbi adde in ver. passus, & adduco distinctionē, an de uoluntate passi, an nō.

s Sunt nocturna. Bal. in l. 3. C. de episco. audi. Alexand. consil. 87. in causa accusationis, num. 5. lib. 1.

t Non exceptis. Idem supra titu. de inquisit. num. 44. ubi addo.

u Quale quale indicium. Moriens mentiri non præsumitur, nec etiam salutis æternæ immemor. c. sancimus. 2. q. 7. c. litteras. ubi glos. de præsumpt. & l. ult. C. ad leg. Iul. repetun. vnde quo ad faciendum inditium credi debet in articulo mortis constituto, non autem quo ad plenam probationem. Hippoly. de Mars. in prax. crimi. §. diligenter. nu. 121. uers. & primo.

x In delictis secretis. Hæc est communis regula vt dicit igneus in l. 1. §. serui appellatione. num. 75. ff. ad ad Syllan. ac Iul. Clar. sen. lib. 5. §. fi. q. 64. vers. & ideo.

Titul. de Tortura.

SVMMAE.

1 *Torturæ materia, & modi, ubi, & per quos tractentur.*

2 *Tortus dicitur ubi adest tormentum, & dolor corporis.*

3 *Confessio metu tormentorum facta, licèt esset inualida, tamen confessus non diceretur proprie tortus.*

4 *Confeßus metu tormentorum dicitur, quando quis est ligatus ad torturam cum minis torquendi eum, uel ēt si non esset ligatus, tamē esset ante tormenta, & minæ inferrētur torquendi, secus si esset extra locum tormentorum in loco ubi fiunt solum examina, etiam quod minæ torquendi essent illatæ.*

5 *Terror leuis quando dicatur inferri.*

6 *Terrendi reum mandatum habens potest eum eleuare.*

7 *Terror leuis dicitur quando quis conductus in locum tormentorum sine minis confessus est.*

8 *Confessus metu tormentorum non dicitur, qui conductus solū ad locum tormentorū confessus est, licet iudex non soleret ad illum locū conducere, nisi eos quos torquere uellet.*

9 *Consuetudo examinandi, reos in loco tormentorū conducere, nisi eos quos torquerē ualet.*

10 *Terror consistit in verberibus ferula illatis, & qui non possunt torqueri, possunt tamen illa interdum cædi.*

11 *Quæstio nō est quodlibet tormentū cū dolore.*

12 *Tortura grauior est, quàm utriusque manus abscißio.*

13 *Igne sæpe torquentur rei.*

14 *Tormentum proprie dicitur magnus dolor corporis, & magna afflictio.*

15 *Tortura leuis non dicitur tortura.*

16 *Tortura quæ leuis, grauis, & grauissima.*

17 *Tortus*

17 *Tortus leuiter potest repeti.*

18 *Confeßus metu asperioris torturæ, licet nõ posſit tortus, nisi leuiter, tamen dicitur metu tormentorum confessus.*

19 *Torqueri qui non poßunt, tamen verbis, & vultu terreri possunt.*

20 *Senes decrepiti, & milites, qui torqueri nõ possunt, nec etiam ferula cædi possunt.*

21 *Clerici ferula cædi possunt, & ita torquentur.*

22 *Confeßio metu tormentorũ extorta dicitur quãdo quis in loco torturæ spoliatus fuit sine uinculis, & minis.*

23 *Confeßio an metu tormentorum facta dicatur non potest certa doctrina dari propter varietatem personarum, quarũ aliquæ debilis animi sint, aliæ non.*

24 *Confeßus si dicet se metu tormentorum confessum, & tamen non appareat de errore illato, an præsumatur pro eo remißiuè.*

25 *Confessio quando dicatur metu tormẽtorum facta, per quos tractetur remißiue.*

26 *Inchoari sicut non potest à tormentis, ita nec ab eo actu per quem quis tortus dicatur.*

27 *Tortura debet fieri moderate.*

28 *Torquens indebite, & de facto sine indicijs, vel illis purgatis, præsumitur dolose torsisse, & si sequatur mors ex tortura punitur pœna homicidij.*

29 *Torquens præcedentibus indicijs, sed non sufficiẽtibus, vel excedens modũ per ignorantiam punitur pro modo culpæ, & in dubio culpa præsumitur, nisi dolus appareat.*

30 *Torquens ut debuit ita ut nec culpa, nec dolus interuenerit non punitur aliqua pœna licet mors sequatur.*

31 *Tortura indebite illata ex qua non sequitur mors, irroget iudici pœnam extraordinariã.*

32 *Torquens omnino de facto animo tortum occidendi punitur pœna capitis.*

33 *Torquens indebite ita vt debilitatio ex tortura sequatur, tenetur ad damna, & interesse ultra alias pœnas.*

34 *Tortura quando adhibetur a iudice, ut priuato, & quando iurisdictio se ad id non extendit, licet iudex torqueat ut iudex, quomodo puniatur.*

35 *Iudex indebite torquens quomodo puniatur.*

36 *Iudex quàm circũspectus esse debeat in torquẽdo, ut potius minus faciat quàm plus.*

37 *Tortura quomodo probetur.*

38 *Tortura quomodo præsumatur.*

39 *Tortus quando in tormentis videtur dormire, quæ uia sit adhibenda ut fateatur.*

40 *Torquens reum, non debet uti instrumẽto insolito ad torquendum.*

41 *Incantationes, quæ fieri dicuntur tortis, ut fateantur, uel ut taceant.*

42 *Tortura repeti non debet contra reum, nisi quando non fuit, ut par erat tortus, uel noua indicia superuenerunt, & quomodo intelligatur.*

43 *Tortura repeti potest quando confessus reuocauit confessionem dum ducitur ad acta.*

44 *Torqueri non solet ultra trinam uocem.*

45 *Torqueri non debent nisi duo, uel tres testes, quando plures sunt, qui præsumuntur tacere ueritatem.*

46 *Tortura refrænanda est.*

47 *Tortura repeti non potest ex succedentibus nouis indiciis, quando uariatur a præcedenti dicto etiam circa idem.*

48 *Tortura repeti potest etiam si iudex dimiserit tortum sine protestatione, sed satis est ex actis apparere, quod non fuerit, uti debebat tortus.*

49 *Confessionem reuocans, allegando errorem, admittitur probato errore.*

50 *Confeßus asserens se metu tormentorum confesſũ, an audiatur sine alia tortura, quia ita p̃sumatur ex defectu indiciorum, vel aliter.*

CTAVO sequitur videre de ipsa tortura postquam vidimus necessaria præambula ad eam, & in primis vide Bru. in tract. suo, char. 5. col.
1 3. & multis seq. † vbi quærit quid sit quæstio, & quid contineatur appellatione quæstionis, & plura alia ad torturam pertinentia, ad quæ etiam vide Ang. in glos. fama publi. versi. nunc veniamus ad torturam. & Gand. in tit. de quęst. & torm. & Hippol. in tract. de quęstionibus, & vide in loco ordinario non solum de ipsa tortura, sed etiam de præcedentibus torturam, & sequentibus, Doctores; maximè Ioan. And. & Abb. in c. cum in contemplatione, extra, de verbo. significa. vbi paucis ponitur materia, ordine suo. Non omitto autem, quod in toto titul. ff. de quęstio. non inuenitur
2 lex quæ dicat, quid sit quæstio, *a* siue quis dicatur tortus, nec in C. eodem titulo, pręter l. decuriones, vbi tamen nihil dicitur, nisi de ipsis instrumentis torquendi, & ratio est, quia etiam lippis, & tonsoribus patent hæc magis tamen illis qui suo malo fato ex
2 periuntur: † requiritur enim tormentum, &

dolor corporis, vt uides, ꝙ ad alium finem explicat Iureconsultus in l.item, apud Labeonem, in §.quæstionem, ff.de in iur.& l.1. in §.quęstione, ff.ad Syllan.& ubi utrunque non adsit non dicitur propriè tortus, quod nota ad statutum nostrum, quo cauetur, ut in certis casibus tantum quis possit torqueri, ꝙ vtrunque adesse dicitur cum quis in carcerem detruditur cum negatione alimentorum, d.§.quæstione.ubi Alber. & Ang. & Gand. in tit.de tormen. column.6. & alij in multis locis. Attamen Bar.in d.§. diuus, in hoc utitur verbo, uidetur, quod denotat fictionem, l.mercis appellatione, de uerb.sign. sed cautius est locutus Gand. & ita probat text.in d.§.quæst.in uerbo, continebitur, & etiam apparet ex eo, quod interuenit instrumentum carceris cum negatione cibi, & potus, quod non solum est torquere iuxta le. quæst.modum, de quęstio.sed etiam necare iuxta l.vel necare, de liber. agno. ex his hés
3 † quod & si quis fateatur formidine tormentorum, non dicitur propriè tortus. Fateor quod in effectu, quo ad inualiditatem confessionis potest dici confessio expressa metu tormentorum, & ideo Bart. in l.1.§. diuus, ff.de quæst, quando interuenit tortura, & adhibita sunt tormenta, vult ut tunc dica-
4 tur factum in tormentis. Quando † vero interuenit terror, quærit si bene uides, an dicatur facta confessio metu tormentorum? & tenet dici in uincto ad torturam, cum minis torquendi eum, & si bene uides etiam vult hoc idem procedere quamuis non esset uinctus, sed tantum positus ante tormenta cũ minis torquendi. & idem Gand. in titul. de quæst.& torm.colu.6.vers. dictum est supra ibi, sed quod dixi uerius puto. vult igit̃ Bar. quod quando non est uinctus ante tormenta nec etiam ibi positus, sed extra locum tormentorum, puta alibi ubi fieri solent examina, ꝙ tunc nec esset tortus, nec videretur
5 dixisse metu tormentorum † sed fuisset leuis terror non habendus in consideratione de quo loquitur d.§ quæstione, & ita etiam Gand.ubi supra, & pondera, quod dico illũ esse leuem terrorem, vt scias te bene gerere, quando habes in mandatis, ut leuem terro-
6 rem incutias, sed si committeretur † ut terreres absque uerbo leuiter, vel leui, etiam potes uincere, & minari, non autem eleuare, nisi scires, quod sensus committentis esset, ut etiam eleuaretur, prout est sensus semper in talibus mandatis Senatus. eleuare enim

est torquere, quia ponitur in tormentis cũ dolore corporis. Item aduerte, dum dixi
7 † quòd leuis error est, quando extra locum torturæ fiunt minæ torquendi, quia ex prædictis habes, ꝙ ubi etiam essemus, in loco torturæ, tamen sine minis, diceretur leuis terror.& ita expressè Angel.in d.§.quęstio.
8 Sed † pone, ꝙ iudex habeat locum in quo facit examina, & locum separatum vbi adsint tormenta, & non soleat quempiam conducere ad locum tormentorum, nisi ēt velit torquere eũ, an quod fatetur in loco exami. dicatur factum metu tormentorum, uide in terminis Cęp.cõs.40.col.pen. uers.sed plus dici posset.sentientem non dici, tñ dubitari potest, stante dicta consuetudine, iuncta regula, ꝙ plus est facere, quàm pronunciare, l.si tamen.§.ei, ff.de edil.edic. Ego tamen teneo opin. Cœpol. quia reus ignorat dictam consuetudinem, & si scit, nec tamẽ terretur verbis, uidetur potius, ꝙ sit leuis terror, quã aliter, ubi tamen iudex terrere voluit, quia
9 ēt potuisset iudex hoc incautè facere, † & an ualeat illa consuetudo examinandi reos in loco tormentorum quando non sunt in casu torturæ, uide ibi Cœpol.tenentem valere, char.2. colum, 1.versi.circa septimum, & colum. seq.& ita intelligis, quę dixi supra ad hoc de terrore circa finem 6.quęst. Non
10 credas † tamen terrorem solum consistere in verbis, quia interdum etiam consistit in uerberibus ferula illatis, l.1.§. impubes, ff.ad Syl.vbi est text.clarus. & ideo illi qui non possunt torqueri, teneri tamen possunt hoc modo, ut dixi in d.6.quęst. principali,
11 vbi uide. Et † ideo nec quodlibet tormentum cum dolore corporis dicitur quęstio.
12 Hinc est † quod grauior est tortura quam utriusque manus abscissio, §. fin. in Auth. vt nulli iud. & pati torturam est supremas angustias substinere, ut uidemus, & audimus, de his tormentis loquitur totus tit.de q.Sic etiam loquuntur Doct.quod maximè patet dum congerunt instrumenta, & modos torquendi, quia nihil horum est leue,
13 imò crudelissimum, † & ideo etiã igne sępe rei torquentur, de quo tormento per glo. in l.ædictum, ff.de quęst. ibi igne defaticati, quę dicunt, ipsa ueritas uidetur esse, & vide per Ioan.Andr.in nouella, in cap.cum in contemplatione, extra de regul.iur. ubi di-
14 cit † tormentum propriè dici magnum dolorem corporis, & magnam afflictionem, & sequitur Catal.in tractat.suo synd.char 31. col.

col.3.verſ.& aduerte,& Bal.in l. 2.C.quor.
15 appel.non recip.col.1. & ideo † vult vt leuis tortura non dicatur tortura, ſicut etiam leuis febricula nō dicitur febris: quia,ut dixi,tormentum parit magnum dolorem corporis, ſiue magnam afflictionem.& ſequitur Catal. vbi ſupra,& alibi ſæpe Doc.& ex his declaro id, quod primò dixi, torturam eſſe quando adeſt tormentum, & dolor corpo-
16 ris,& † ideo dicimus,quod datur leuis tortura,grauis,& grauiſſima. Bald.in conſil.77. vol.3. attamen leuis tortura nō habetur, vt
17 vides,pro tortura, † & ideo poteſt repeti leuiter tortus,vt dicam infra, iuxta dicta Bar. in l. vnius, §. reus, ff. de quæſtio. Si tamen
18 † quis fateretur metu aſperioris torturę, & ſi in eo caſu adhuc non poſſet dici tortus,niſi leuiter: tamen cōfeſſio diceretur facta metu tormentorum per prædicta. Et quia dixi ſupra in 6. quæſt. principali,ꝙ perſonę quę
19 non poſſunt torqueri, ut milites, † decrepiti,& impuberes, poſſunt tamē terreri poſt Bal.in l.2.C.quor.appel.non recip.& de terrore qui fit per uerba,& vultum,nō dubito.
20 Quęro modo, † an ſicut impuberes poſſunt ferula cædi,hoc idem etiam procedat in his alijs,maximè in militibus,de impubere tex. loquitur in l.1.§.impubes. quam ſupra allegaui, & ille text.videtur illud determinare in pueris etiam ex quadā obſeruātia, & ideo aliud videtur in maioribus, maximè in eis qui propter dignitatem torqueri non poſſunt. Nec obſtat Bald.in d.l.2.quo.app.non recip. colu. 2. quia loquitur de terrore vultus, & verborum duntaxat, quod patet ex eius ratione, quam ponit, quod omni caſu iudex dum examinat debet ſe oſtendere terribilem reis,quem Bal.ita ſentientem ſequitur Catal. vbi ſupra & alij allegati per me in d.6.q.prin.ſupra,& ibi dicta ſic intellige. Et ideo Doctores dum loquuntur de iis impuberibus, qui non poſſunt torqueri, addunt ꝙ tamen terreri poſſunt, dum uero loquuntur de alijs, maximè, qui propter dignitatem non poſſunt torqueri, non ponunt hanc declarationem, & ratio militans in pueris,quare ferula terreantur,quæ eſt,quoniam illam metuunt propter ſenſum non perfectum, ceſſat in alijs maioribus, maxi-
21 mè ſenibus. Verum inuenio † ꝙ clerici ita torquentur.vt per Abb.Ioan.And.in d. c.cū in contemplatione.de reg. iur. & dixi ſupra non ſemel.Sic igitur intelligis quando propriè dicatur quęſtio,vel tormentum, quando dicatur leuis terror, & quando ſit terror ſimpliciter, qui etiam conſiſtit in verberibus, & quando quis dicatur tortus impropriè,& confeſſus metu tormentorum: omiſi tamen vnum caſum qui ſupradictis maxi-
22 mè † conuenit,quando in loco torturę ſpoliatur quis ſine vinculis, & minis, & in hoc vide Bar. in l. nouiſſimi, ff. quod cum falſ. tut. dicentem ꝙ confeſſio quæ ab eo fit,dicitur extorta metu tormentorum, & ita credo, quia ſi quando non eſt vinctus in loco torturæ cum minis,dicitur fateri metu torturæ,multò fortius vbi ſpoliatus eſt in eo loco,per dictam regulam : quòd plus eſt facere, quàm pronunciare, quam ſupra allegaui, & hic caſus eſt multò fortior illo ad quem allegaui dictam regulam,& in quo tenui oppoſitum,quia hic ad actum ſpoliationis deuentum eſt qui eſt proximus torturę, ibi non.& Bart. ibi ſequitur Ang. in verbo, fama publica. in materia torturę. in verſiculo poſtquam. & vltra prædicta hæc opinio comprobatur, quia ratio Bart. in dicto. §.diuus. quod ſufficit terror,non minus militat hoc caſu quādo reus eſt ante pedes torturæ,& iam eſt ſpoliatus, ſicut in alijs caſibus.Bar.in d.§.primo.& credo,quòd qui aliter dicet non rectè ſentiet, & facit ꝙ idem operatur probabilis ſuſpitio tormentorum ꝙ ipſa illatio per dictam l.nouiſſime.vbi ita notat. Din.& ſequitur poſt alios Alex.conſ.
23 100.col.3.vol.3.Non poteſt † tamen in hac materia dari certa doctrina, quia fieri pōt, vt qui conducitur ad locum torturæ ſit ita debilis animi,vt omnino dicēdum ſit, ꝙ cōfeſſio quæ in eo actu fit dicatur facta metu torturæ. Et aduerte, quia prędicta proce-
24 dunt † quando apparet de terrore, ſed ſi non apparet,& reus alleget ꝙ metu torturę inferendæ dixit,vel quòd fuit illata,& propter eam confeſſus fuit, tunc ingredimur aliam materiam quam latè ſupra poſui in titulo de confeſſis, poſt Aret.in ca.dilecti,col. pen. de accuſationibus. An, quando non erant indicia contra aliquem præſumatur pro eo, ſi hoc alleget vide ibi. Reliqua in hac
25 materia, † quando, ſcilicet confeſſio dicatur facta metu tormentorum, ſiue in tormentis, vide in dicto §.diuus.maxime per Alex. & Angel.in dicto verbo, fama.in eo uerſic. poſtquam. & ibidem etiam per Auguſt. de Arim.qui allegat multa conſilia in materia, vide etiā Puteum in tract.ſuo ſyndic.charta penul.in vltimo uerſ.& Commen.in con-

 ſilio.157.

filio 157. columna.2. uers.fin.vbi quomodo, & quando confessio carcerati sibi præiudicet, vel censeatur facta,ut euitet carceres, vel tormenta.Et per Soc. consi.263. ubi qñ fit confessio statim post ipsa tormenta, & quando confessio fit ex interuallo post tormenta,ante tamen quàm recesserit tortus e carceribus, vide Bar.& Alexan. ibi in l. penulti.ff.de quęstionibus.& dicam infra in q. 6.quę erit sequens.Ex prędictis igitur scias
26 † sicut non est incipiendum a tormentis, l. 1.in prin.ff.de quęstionibus. ita nec ab eo actu, per quem dicitur quis tortus,vel habetur pro torto,vt etiam latè per Hippolyt.in d.l.1.in princip.in 10.columna. quod quan-
27 do sit dixi,& † quia tortura debet fieri moderatè,l.questionis modum,& l.de minore, §.tortura,ff.de quęstionibus. Ideo quæro,
28 † quæ pœna sit iudicis, qui indebitè torquet ? & dic, aut sequi mortem, aut non: primo casu punitur pœna l. Corneliæ. de sicariis,& sic homicidii, si omnino indebitè, & de facto sine indicijs uel cum indicijs purgatis torsit.l.1.in prin.& §.1. & l.lege Cornel.in prin.ff.de sicarijs.intelligendo tamen si dolosè fecit,ut in dictis iuribus, & pręsumitur dolus,ubi omnino ad eam deuenit de facto,l.1.C.de sicarijs,& notatur in l.dolū, C.de dol.quia facit, ut quilibet priuatus,recipiat ergo quod fecit,l.3.C. de episc. aud. Si uero non omnino indebitè, & de facto, torsit, quia quædam indicia præcedebant,
29 licet non sufficientia,uel si erant † sufficientia interuenit excessus per ignorantiam, & tunc pro modo culpæ punitur, dicta l. lege Cornelia, §.primo, & l.1.§. sed si clauam.ff. eo.tit.de sicarijs, & culpa in dubio præsumitur, ut per Salicetum, & alios communiter in l.Gracchus,C.de adulte. Vbi tamen appareret de dolo, teneretur pariter de homicidio,l.1.C. de emendat.seruor. & l. pri-
a ma, C. de emendat.propinq. & per Salicetum in dicta l. Gracchus. & alibi communiter.Et si nec dolus, nec culpa interuenit,
30 quia † fecit iudex quidquid debuit, talis mors non habetur in consideratione,secun-
b dum Bar.ab omnibus *b* approbatum in l. quæstionis modum,ff. de quæstio. & in dubio,ita præsumitur,ut per Ang.in uerbo.sa. pub.q.8.& ibi per Augu. de Arim.Secundo
31 casu † quando mors non sequitur ex indebita tortura,tñ de facto torsit,tunc Doctor. multum uariant. Aliqui tenent simili supplicio esse afficiendum, uidelicet, ut & ipse debeat torqueri. Aliqui pœna capitis, & aliqui extraordinariè pro motu, & arbitrio iudicis. Dic ueritatem esse, vt non debeat pariter torqueri. Ita latè Dec. in l.1. in princ.ff.quod quis.iuris. Sed an puniatur pęna capitis,uel non,uide in reper. Hippol. in leg. quæstionis modum,ff.de quęstio.qui
c dicit esse communem, *c* ut puniatur pęna capitis, credo ut imò ueniat puniendus pęna extraordinaria, quia ita expressè tenent Bal.in rubr.C.de pœna iud.qui malè iud.& Sal.in l.si C.eodem titu.Iason & Alex.in d. l.1.ff.quod quisque iuris.in princ. Et hanc opinionem sentiunt Doctores in pręcedenti articulo,dum formant quęstionem quando moritur. Et plus facit,ꝙ pœna leg. Corneliæ non irrogatur nisi ei, qui dedit causam morti, uel habuit animum occidendi,ut ꝑ totum illum titulum,qui etiam loquitur in his,qui sunt in magistratu,dicta l.1.in princ. & dicta l.lege Cornelia,in prin. Non obstat l.decuriones.C.de quęstionibus, quia loquitur in eo, qui ratione qualitatis suę non poterat torqueri. Et est casus specialis, quidquid ibi uelit Bal.Fateor, ut dixi,si cōstaret
32 ꝙ animo † occidendi illum torsit,quòd tūc teneretur pœna capitis. Qui casus posset contingere ex aliqua inimicitia interceden te cum iudice,uel corruptione eius, & magnitudine torturæ.Loquor,ut uides,ubi omnino de facto fit tortura,sed si prædedentib. indicijs non legitimis,uel cum excessu, ubi ēt præcedant legitima, tunc si mors sequatur, arbitrariè punitur,sicut supra conclūsū est,& si non sequatur, pro modo culpę, mitius tamen ex quo mors non est secuta. Et hic est casus qui frequentius cæteris contin
33 git, & † si sequitur debilitatio, ultra aliàs pœnas tenetur iudex ad omnia damna,expensas, & interesse,ut de se patet,& per Bru. in suo tractu,char.9.colum.2. vers. sed pone.Reliqua uide ibi char.8.col.2.& sequen
34 tibus,& char.12.col.4.ubi ēt † qñ iudex torquet,ut priuatus, & qñ ut iudex, tñ non se extendit iurisdictio ad hoc,iuxta notat.in l. imperium,ff. de iurisd. omnium iudi. & qñ torquet,ut sedetur tumultus populi,& quid in illis militibus,uel potius latronibus, qui torquent pauperes personas ad extorquendum pecunias ? Vide Sal.in l.si quis ab hostibus,in fi.C.de capt.& post lim. reuers. & dixi supra in materia capturæ. Vide etiam
35 ad prædicta † de iudice indebitè torquēte, Homod.in trac. suo synd.char.7.col.1.uers. quod

quod autem. Felyn.in c.qualiter,§.ad corri-
gendum, col.4.de accuſ. & in c.cum non ab
homine,col.fi.de iud.Ang.in verbo,fama.q.
7.& 8.& ibi in apoſtillis.Ange. in l.Iulia.ff.
ad leg.Iul.de vi pub.& Catal.in trac.ſyn.q.
36 54. Per ſupradicta † tamen iudex multum
conſideratè deueniet ad quęſtiones,haben-
do ea ſemper præ oculis. Nec etiam obliui-
ſcaris verborum Auguſt.de ciuitate Dei,li.
19.c.6. ſub rubr.de errore humanorum iu-
diciorum, cum ueritas latet , qui inter cæ-
tera dicit, Cum quęritur utrum reus ſit no
cens,cruciatur & innocens,& luit pro incer
to ſceleſtiſſimas pœnas,non quia id commi
ſiſſe detegitur, ſed quia nõ commiſiſſe neſci
tur, ac per hoc ignorantia iudicis, id eſt ne
ſcientia facti,eſt calamitas innocentis . Sed
quod intolerabilius eſt, magiſque plangen-
dum,rigandumque, ſi fieri poſſet, fontibus
lacrymarum, cum propterea iudex torquet
accuſatum , nè occidat neſciens innocen-
tem, fit per ignorantiæ, & neſcientię miſe-
riam,vt & tortum,& innocentem occidat ,
quem,nè innocẽtem occideret, torſerat.Sed
ſecundum eum ibi circa finem,hæc non fa-
37 cit iudex † voluntate nocendi,ſed neceſſita
te neſciendi,ac etiam neceſſitate iudicandi ,
unde ſi iudex piè ſapit,clamat ad Deum.De
neceſſitatibus meis erue me. Tutius igitur
eſt minus,quàm plus facere.Succeſſiuè quæ
38 rendum eſſet,† quomodo probetur tortura
& quomodo pręſumatur. Et circa primum
vide Hippo.in l.1.§.diuus Seuerus,col. 1.&
in l. de minore,§. plurimũ.col. 14.de q.Ale.
in conſi.98.colu.pen. vo.2.Put.in tracta ſyn-
di. charta 80. columna 2. Catald.in tracta-
tu ſyndic.char. 15.columna prima Homod.
in ſuo tractatu ſynd.char.12.colum.ſequen
ti , & ſequentibus . & alios in locis,de qui-
bus ſupra, maximè Brun. Circa ſecundum
vide eundem Brun.in eo.tractatu,cha.9.col.
2.in fin.& princip.ſequentis. Alexand.3.vol.
conſil.52.col.fina.& per Felyn.& Aret.in c.
cum dilecti.de accuſat. & dixi ſupra in ma-
teria confeſſionis.Bart.l.de pupillo,§. ſi quis
ipſi prętori. colum.3.ff. de oper. noui nunc.
Put.in tract.ubi ſupra, char.85.colum.3. &
omnino Iaſ. in l. interpoſitas.C. de tranſac.
39 Quæro etiam† quando rei videntur dormi
re in tormentis,quæ uia ſit adhibenda,vt fa
teantur? Et in primis eſt conſiderandum an
adſit aliquis defectus è latere interrogatoris
quia non fuerit facta omnis diligens inquiſi
tio circa interrogatoria , iuxta ea , quæ po-
nit Put.in ſuo tract.char.82. char.fin. verſi.
& aduertendum . Deinde ſunt conſideran-
da omnia inſtrumenta ad torquendum , ut
eo vtatur iudex, quod magis videtur aptũ,
de quibus per Hippol. ſanè egregium torto
rem,in d.l.1.in princi.ff.de quæſt. Aduertat
40 tamen,nè unquam † utatur inſtrumento in
ſolito:quia ſi ſequeretur mors,faceret iudex
litem ſuam , iuxta not. per Bal.in l.1.C. de
emend.ſeruor.& Ange.in l.nemo carcerem.
C.de exact. tri.in libro 10. Salic. & alios in
dicta l. Gracchus.C.de adulter. Item ſunt
videnda dicta.Put.in ſuo tractatu ſyndicat.
char.84.col.3.in verbo, tortura grauior. &
char.ſeq.in uerſ.de repetitione, col.1.& ecõ
tra,ibi etiam ponit modos , quibus obdure
ſcant corda reorũ,nè fateantur,ibi vide.Ta-
41 ceo † mille incantationes, quas uſu multo
rum didici circa utrũque,tam ut fateantur,
quàm ut taceant,quia prohibitę ſunt.Sunt
etiã uidenda dicta Brun. in char.10.colum.
fi.in uerſic. ſextò principaliter quæro. dum
loquitur de uariatione inſtrumentorum. Vl
timò quęrendum eſt de repetitione tortu-
42 ræ,† an, & quando poſſit tortus iterum re-
d peti *d* in tortura:qui articulus eſt tritus &
in eo ſemper recurritur ad Bart. in l. unius
§.ius,ff de quæſt. Salic. & Doctores in l.2.
C.de cuſtod. & exhib. reor. Angel. Aret.in
verbo, fama. ubi latiſſimè per eum, & in a-
poſtillis , & ad repertorium Hippolyt. in l.
repet.ff.de quæſtion.Summa hęc,eſt tam ſe-
cundum iuris diſpoſitionem , quàm ſecun-
dum practicam, quòd non eſt licita repeti-
tio in tortura,niſi quando non fuit uti debe
bat,tortus,vel noua indicia ſuperuenerunt:
& id, quod non fuit uti debebat tortus,duo
bus modis poteſt contingere,vel conſidera-
ta magnitudine indiciorum,ſuper quib.fuit
tortus: vel etiam quando erant ęqualia, ta-
men iudex uidens , ꝙ non timebat tortu-
ram,illum dimiſit animo eum repetendi,&
cum tali proteſtatione. Quod uerò dictum
eſt,quando noua indicia ſuperuenerunt,pro
cedit in nouis indicijs differentibus a pri-
mis ſpecie,& ſubſtantia, non ſi eadem coad
inuarentur teſtibus, limitando tamen ut in-
fra proximè. Et hæc ſunt ſecundũ ea, quę
dicunt magis communiter Doct.ubi ſupra,
ſolum uidetur dubitari ꝑ autoritatem Sal.
in d.l 2.ad fin.& Alexan. conſil.5.uolum.1.
43 Quando † tortus confeſſus reuocat confeſ-
ſionem , dum ducitur ad acta pro ratifica-
tione, iuxta ea quæ dicam in ſequenti, &
nona

nona quęstione princip. An alijs indicijs possit repeti tortura? Communis tamen opinio etiam hoc casu est, ut repeti possit, prout dicit Bar. in l. unius, §. reus. in fi. ff. de quæst. ut ibi per Doctor. per fundamentum Bald. in l. in bonę fidei, col. 3. C. de reb. cred. per Alexan. in d. §. reus. & in l. 1. §. diuus. in apostill. ac in omnem casum per fundamentum uariationis, quod sufficit ad torturā, ut declarat Put. in tract. synd. char. 91. colu. fin. versicul. uiso de repetitione, & ita pra-
e cticatur ubiq; absq; ulla hæsitatione. *e* Imò perseuerando in tortura, ut prius dixerat, & perseuerando etiam in sua uariatione extra torturam, uideo repeti tormenta sæpius: dicunt lartūculatores, ꝙ toties possunt tor-
44 quere, quoties uariant. Nunquam † tamen uidi torqueri ultra trinam uicem, nisi a carnificibus. Quod etiam satis defenditur ex cumulatis in repertorio Hippol. in d. l. repe. Et facit quod dicam in decima quæstio. cir-
45 ca torturam testiū, † quando multi, & multi testes, qui præsumuntur scire ueritatem, iuxta l. unius, §. testes, ff. de quęst. & not. per Bald. in l. presbyteri. C. de episcop. & cleri. illam tacent. Nam eo casu non omnes torquentur, sed duo vel tres, quia tortura est refręnanda. Bald. in l. data opera. C. qui accusar. non possunt, & in leg. quoties. C. de
46 naufrag. li. 10. Ex † qua opinione etiam potest limitari, id quod supra dixi. succcedentibus notis indicijs, ita demum posse repeti torturam, si differunt a primis specie, uel substantia, ut non habeat locum quando uariatur a præcedenti dicto, etiam circa idē,
47 & hoc, † tanquam hoc indicium uariationis, quod ex ore proprio procedit, sit cęte-
48 ris potentius. Non omitto tamen, † ꝙ & iudices dum uolunt reum repetere, eum dimittunt cum pro testatione, ut supra, tamen ēt sine ea repetere possunt in casibus, de quibus supra. Quia ex Doctoribus supra allegatis non apparet talem protestationē esse necessariam, sed satis est, imò etiam magis ut ex actis appareat non fuisse, uti dicebat, tor-
49 tum. Non etiam † omitto, nè erres in terminis, ubi reuocans allegaret errorem, tunc nullam esse difficultatem, quin audiretur de monstrato errore, quia nec repelleretur contra spontaneam confessionem, si ita allegaret. Et nos non loquimur hoc casu, sed ubi quis dicit, Quidquid dixi, fuit per metum
50 tormentorum. Et an etiam aliquando † audiatur sine alia tortura, quando illud dicit, & quasi ita præsumatur ex defectu indiciorum, vel aliter? Vide Aret. in c. cum dilecti. de accusationibus, colu. pen. & fina. ubi etiam Felyn. & dixi supra latè in materia confessionis spontaneæ, & per Alex. in l. qui in aliena, §. Celsus, ff. de acq. hæred. ad Bart. ac in lectu. Et facit tex. in l. 1. §. si quis vltro. ff. de quæstio. imò est principalior textus in materia.

ADDITIONES.

a Quid sit quæstio. Quæ a quęro deriuatur, & tortura a torqueo, & est inquisitio ueritatis per tormenta, & corporis dolorem probationibus sufficiētib. deficientibus: neq; enim a quęstionibus incipiēdum est. l. 1. ff. de quęstio. regulariter enim ad torturam deueniri non debet nisi in subsidium, quando aliæ ꝓbationes haberi non possūt iuxta communem Doct. sententiam, ac cōsuetudinem in concussum Ang. in l. ult. post numer. 4. C. de quæstio. Boet. Dec. 163 nu. 1. Clar. senten. lib. 5. quæst. 64. vers. Debet etiam.

b Ab omnibus. Anto. Gomez. Delicto. ca. 13. post num. 6. vers. si vero Iudex. ac Iul. Clar. sente. lib. 5. §. fi. quęst. 64. vers Iudex autem debet. in fin.

c Esse communem. And. Barba. cons. 47. lib. 1. Gramat. consil. 15. in fin. Iul. Clar. Senten. lib. 5. §. fi. quæst. prealleg. 64. cir. princ.

d Repeti. Ant. Gomez. delicto. c. 13 num. 26. Iul. Clar. ubi supra, vers. Vltimo uidendum est col. 3.

e Hęsitatione. Idem Blan. de Indicijs. nu. 219. Videtur Iul. Clar. declarantem senten. lib. 5. §. fi. uers. Vlterius quæro quid si reus. q. 21.

Tit. de Confessis per torturam, ac de effectu torturę.

SVMMAE.

1 *Confessio metu tormentorum facta, vbi legitima indicia præcedebant cum perseuerantia sufficit ad sententiam condemnatoriam.*

2 *Confessio in tortura præcedente confessione extraiudiciali, sufficit absque alia perseuerantia, licèt dicat non uidisse seruari in practica.*

3 *Confessio in tortura, uel cum perseuerantia uel cum alio adminiculo sufficit ad ueritatem.*

4 *Probationes duæ semiplenæ eiusdem generis coniunguntur in criminalibus.*

5 *Index*

5 *Iudex puniens confessum in tortura absque alia perseuerantia videtur excusandus in syndicatu.*

6 *Confessio in tormentis non præcedentibus indicijs emanans nihil valet, licèt in ea reus perseuerauerit, & iudex haberet arbitrium, & superuenissent indicia.*

7 *Perseuerantia, quæ requiritur in confessione rei, requiritur etiam in dicto testis.*

8 *Confessio sine tortura sine dolo iudicis extorta, si ind. præcedebant non nihil valet, etiam si mille perseuerantiæ interuenißent.*

9 *Promissio liberationis, seu impunitatis facta reo a principe, uel a iudice, habita licentia à principe, si fateretur delictum, omnino est seruanda.*

10 *Contractus cum principe facti sunt omnes bonæ fidei.*

11 *Promissio impunitatis facta reo a iudice, si confiteretur delictum non valet.*

12 *Confessio rei est valida siue iudex prius illi dixerit, vt narret varietatem, quia nihil mali sibi eueniet, siue dixerit quòd liberabitur, si ultra non processit dolosè agendo.*

13 *Confessus præcedente promissione impunitatis per iudicem facta si postea reuocet confessionem, & dicat se confeßum propter promissionem illam iudicis, potest torqueri, sed moderatè.*

14 *Perseuerantia in confessione præcedente promissione impunitatis à iudice facta debet esse sine repetitione eiusdem promissionis, imo admonito confesso, quòd nulla sit habita ratio talis promissionis ad hoc vt valeat.*

15 *Confessus non præcedentibus indicijs, sed præcedente promissione impunitatis a iudice facta, si reuocauerit confessionem mitius torqueri debet.*

16 *Confessio præcedente promissione impunitatis facta per iudicem qui instat vt fateatur, quia non sit alius modus euadendi, dicitur extorta dolo malo.*

17 *Confessio per torturã extorta præcedentibus legitimis indicijs si reuocetur, et tortura sequitur si non præcedebant indicia, & reuocetur, nulla est: vbi verò perseueretur non præcedentibus indicijs nihil operatur: præcedentibus sufficit ad plenam fidem nisi appareret confessum perseuerasse sub spe promissionis impunitatis.*

18 *Confessio sub promissione impunitatis emanãs in qua perseueretur, si apparet quòd sub spe illius promissionis non sequatur perseuerantia, ualet.*

19 *Impunitas non conceditur a lege ei qui reuelet socios, vel latrones regulariter.*

20 *Promissio indemnitatis a parte facta reo si reuelet socios, & rem explicet, quomodo se habuerit, tenet quò ad interesse partis.*

21 *Confessio dolo, & artibus, iudicis extorta, secuta postea reuocatione, potens est ad torturã sicut confessio tormentis extorta, & postea & reuocata.*

22 *Confessio quando non est omnino nitida, & clara, sequitur potius tortura, quàm aliter.*

23 *Contumax licet ex forma statuti Mediolani habeatur pro conuicto, & confesso, si tamen deueniat ad manus iudicis, & res ex qualitate indiciorum non sit omnino clara, non damnatur sed torquetur.*

24 *Ducis Ludouici dictum, Si reus est damnatus propter contumaciam, non morietur.*

25 *Confessio debet esse inuulnerabilis, sicut debet eße inuulnerabile indicium, quòd sufficiat ad torturam.*

26 *Torturæ effectus est, quòd per eam purgantur indicia.*

27 *Tortura fidem addit testi crimine notato, & etiam inimico capitali ad inquisitionem formandam.*

28 *Deferens reum etiam cum indicijs non consequitur præmium à statuto præfixum probanti maleficium si reus fateatur propter torturam.*

Onò, quia vidimus de ipsa tortura, quæ fit ut habeatur veritas per confessionẽ, post quam non potest reus conuinci, ideo operæpretium est uidere de ipsa confessione, quæ in tormentis fit, quemadmodum etiam supra uisum fuit de confessione sponte facta in titulo speciali. Et quoniam materia nota est, & tractata per Doct. ad saturitatem, ideo paucis me expedio, & in primis uide Bart. in l. 1. §. diuus Seuerus, ff. de quęst. ubi ponit de hac
1 confessione† facta in tormentis, siue metu tormentorum, in effectu, accommodando exempla ad eas, & concludendo, ꝙ cum perseuerantia postea talis confessio sufficiat ad sententiam, & aliter non, & loquitur ubi tamen ante torturam pręcedebant indicia legitima, & ibi in fine. Et conclusionem hanc latissimè exornat, & approbat Ias. post alios in l. qui in aliena. §. Celsus. colu. 5. ff. de acq. hęred. ubi uide. Et quando dicatur confessio facta per tormenta, uel metu tormentorum,

rum,uide in quęstione pręcedenti a principio ad finem. ut scias an absq; perseuerantia
2 sufficiat ad sententiam,† quando ēt pręcedente confessione extraiudiciali a quis in tortura fatetur, non uidetur, ꝙ tunc requiratur alia perseuerātia. Put. char. 81. col. fi. vers. quia communiter. & est gl. in l. capite quinto ff. de adult. quam ad hoc allegat, & sequitur Ias. in l. magistratibus col. 2. ff. de iuris. om. iu. & sequitur Fel. in c. olim. de rescr. in uersiculo, octauò fallit. post Tind. in suo dialogo, ad quam opinionem omnino est videndus Bald. in l. fi. col. 1. C. de probationi-
3 bus qui † concludit confessionem in tortura, uel cum perseuerantia, uel cum alio adminiculo ad ueritatem sufficere. Et facit
4 etiā ad hanc opinionem, † ꝙ duę semiplenę probationes eiusdem generis coniungūtur in criminalibus ad plenam fidem, licèt secus sit, quando sunt diuersi generis, quidquid sit in ciuilibus, ut notatur in l. admonendi, ff. de iureiurando. ex quibus iudex,
5 qui absque † alia perseuerantia talem confessum puniret, uideretur omnino excusandus in syndicatu, arbitrarer tamen eum male facturum, quia agitur de uita hominis, quo casu requiruntur probationes luce meridiana clariores, l. sciant cuncti, C. de probationibus. & negari non potest, quin aliquid dubij apud iudicem prudentem remaneat. Nā prima est extraiudicialis, quæ potest esse facta gloriosè, alia in tortura, quę potuit fieri ob metum torturę, item vna est spontanea, alia in tortura, & consequenter probatio dicitur pręsumpta, & magis diuersi generis, quàm eiusdem, & ideo nunquam opi
6 niones has uidi seruari in practica. Si † uero indicia non pręcedebant, quòd sine eis saltem legitimis fuit tortus, tunc nullum fieri debet fundamentum de ea confessione extorta in tormentis, licet perseuerata. Ita late Iason in dicto §. Celsus, per textum in l. pen. secundum unam lecturam, ut ibi not. Bar. ff. de quæst. & procedit hęc conclusio, quod iudex haberet arbitrium ēt dato, ꝙ postea superuenirent indicia. Ita Dec. ut paucis agam, in c. at si clerici. in princi. colu. 3. uers. 8, limitatus. de iudi. ubi uide. Amplia
7 autem † primam conclusionem, ꝙ requiratur perseuerantia, etiam quòd pręcedāt indicia, ut procedat non solum in reo, sed ēt in teste: quia testis, qui potest torqueri, iuxta l. ex libero, ff. de quęstio. & ibi Bart. totus debet perseuerare in dicto, aliter de eo non sit fundamentum. Bart. in d. l. penult. ff. de q. Soc. consil. 253. colum. 2. per Angel. in l. fin. column. 2. C. de quęst. & dicam in quęst. 10. principali, quæ sequitur, ubi de tortura te-
8 stium uerba faciam. Adde tamen † & valde notabiliter ambabus conclusionib. tam quādo præcedentibus indicijs sequitur confessio in tortura, quám etiam quando sine indicijs, ꝙ non solum procedunt in confessionibus in tortura extortis, sed etiam dolo iudicis, quia si pręcedebant indicia, requiritur perseuerantia: si non pręcedebant, centum perseuerantię nihil uidenť prodesse. Imol. si illum consideras, consil. 189. dat exemplum in casu, super quo consuluit, quando reus prius negauit: deinde confessus est, iudice sibi dicente, ut fateretur, quia promittebat liberationem: nec aliter erat modus, quo liberari posset. Et in idem reincidit Put. in suo tract. char. 92. uersicu. sequitur quæstio quotidiana. & Hyppol. in repertorio suo singul. 201. & in l. 1. §. quęstioni. in fi. ff. de quęstio. & quia materia hęc est admodū utilis, & male declarata, ideo dic duplicem esse quæstionem. Prima, an promissio liberationis quæ fit reo, si fatetur delictum, ualeat, &
9 sit seruanda. Secunda, † an saltem confessio nulla reddatur, an uero teneat? Circa primam dic, quādo princeps promittit reo impunitatem, si fatetur delictum, uel iudex ipse nomine principis, habita licentia ita promittendi à principe, talem promissionē esse
b seruandam, b & hoc per text. in epistola, inter claras, C. de sum. Trin. ubi inquit tex. nihil esse quod magis pręfulgeat in principe, quàm rècta fides. Hinc est, ꝙ princeps tenetur seruare fidem hosti, nec licet sibi allegare illud Virgilianum, Dolus an uirtus, & c. ut notatur in l. conuentionū, ff. de pact. & in l. 1. §. non fuit, ff. de dol. Facit tex. in c.
10 decet. de reg. iu. in 6. Facit etiam † quod omnes contractus facti cum principe habent naturam bonę fidei, quia in principe maximè debet exuberare bona fides. Bal. in ti. de pace Constan. in uerbo, supra uero. & Ias. in l. cum fundus. in 2. col. ff. si cert. pet. & ideo etiam pactum nudum coram principe hēt executionem paratam. Alexan. in l. iurisgentium, §. sed cum nuda prope. fin. ff. de pact. Item in ore principis firmior esse debet ueritas, quia est Deus, & lex animata in terris. Curt. consl. 66. col. 6. & ita semper uideo seruari. Non obstat, ꝙ iudex pōt fingere, ut ueritatem eruat. l. de minore, §. plurimū: &

ibi

ibi Bart. & Doct. ff. de q. quia aliud arbitror in principe cui non conueniunt fictiones, per prædicta, maximè quando non vtitur verbis generalibus tantum, sed promittit impunitatem. Non obstat exemplum, quod adducũt Doc. Alex. Pontificis tertij, cum quidam episcopus secretò confessus fuisset se episcopatum simoniacè adeptum fuisse, promisit illi veniam, & impunitatem, si factum publicè fateretur: quo secuto, eundem postea episcopatu priuauit. Quod exemplum refert Fel. in c. afferte. extra, de præsumpt. & in c. accedens, 2. ut lite non conte. & Dec. in l. ea est natura, ff. de reg. iu. & alibi sæpe, & est fundatum super gl. in c. dominus noster. 23 q. 2. & in c. cupientes. in prin. in verbo, malignantium. de electio. in 6. quia glos. illæ indigent multiloquio, vt dicit Felin. vbi supra. Propterea non merebatur eo casu fatuus ille episcopus, ut sibi promissio obseruaretur, quia cum videret iam principem scire, ex quo rem ei secretò dixerat, & tamen non acquiescere, se uelle ut illud publicè fateretur coram eo, & in concilio, non debuit nisi credere id fieri vt deciperetur, unde succedit regula, ꝙ volenti, & scienti non fit dolus, neque iniuria, iuncta regula. l. quod te. ff. si certum pet. quæ paria facit, quòd quis sciat, vel scire de-
11 beat. in iudice uerò † fateor promissionem non tenere, quia nec etiam potest promittere, licet sit publica persona, l. ius publicũ, ff. de pactis. vbi Iason in specie ampliat etiã in publica persona. Pertinet enim hæc impunitatis promissio ad solum principem, imò ad supremum, l. relegati, ff. de pœnis. & dicam infra sub rubrica de remed. ex sola clementia principis. Et ideo necessario est
12 annectenda secunda quæstio. † An confessio taliter expressa valeat, ad hoc, vt si reus non possit se tueri vigore promissionis, saltem possit se defendere vigore nullitatis dictæ confessionis? Et dic in hac quæstione regulariter talem confessionem debere existimari ualidam secundum Doctores magis communiter, & hoc sine dubio, quando iudex dixit, Narra ueritatem, quia tamen nihil mali eueniet tibi, iuxta dicta in d. §. plurimum, & Bart. ibi. Sed si etiam promittit, quòd liberabitur, adhoc magis communis est, valere, quando vltra dolose agendo non procedit, vide Dec. & apostill. ibi in d. l. ea est natura. & cognosces quod tenet confessio etiam in hoc vltimo casu, & ratio potissima est, quia iudex etiam ita potuit fingere ad veritatem eruẽdam, iuxta notata in d. §. plurimum. Et ideo hic cadere non deberet distinctio, de qua in sequenti casu, quando ulterius procedit iudex dolosè agendo, an perseueret postea vel non, quia habetur pro pura, & spontanea confessione, iuxta ea, quę dixi supra in titulo de confessis, in 1. q. Tutius tamen est, vt dicamus requiri perseuerantiam, & est ex mente Doctorum, & cum ratione, quia negari non potest, quin confessio hęc sit obumbrata, & non clara, sicut Sol, vt requiritur l. sciant cuncti, C. de probationibus. Hinc est, ꝙ etiam dubitatur, an sit necessaria perseuerantia in omnino pura, & spontanea confessione, vt dixi in dicta
13 prima quęstione. Et ideo si is, † qui præcedẽte impunitate promissione falsus est, reuocet postea confessionem, dicendo, Veritas aliter se habet, & confessus fui propter promissionem, deueniendum erit ad torturam, iuxta notata per Bal. in l. in bonæfidei, C. de rebus cred. & in l. fin. C. de prob. tortura tamẽ hæc deberet esse moderata, nõ dico minus, quàm sat est, sed non ita grauis, nec toties repetita, prout fuit his diebus pręteritis cõtra quendam notarium Biumensem, qui in tali casu existens, & reuocans, fuit trina vice varijs temporibus crudelissimè tortus, contra omnem humanitatem, & not. in l. repe. §. 1. ff. de q. & quæ dixi in proxima q. principali. Aduertẽdum tamen est summopere,
14 † quia dicta perseuerantia debet fieri cessante repetitione promissionis, & nulla eius habita ratione, & pòstquam reo significatũ erit, ꝙ non habebitur aliqua ratio dictę promissionis, aliter esset error nouissimus peior priore, & militãte eadem ratione in perseuerantia, quæ militabat in confessione principali, non posset super ea fieri fundamentum, sicut dicimus in confessione tormentis expressa. ut no. Bart. in l. 1. §. diuus Seuerus, ff. de q. & per Doctor. in d. §. Cel-
15 sus. Est etiam aduertendum, † ꝙ si talem cõfessionem non pręcessissent aliqua indicia adhuc res in fauorem reuocantis redderet̃ clarior, & tortura saltem deberet esse mitior, per ea quæ dixi supra sub dicta rub. de confessis. circa fi. vbi late posui, quando confessus absque indicijs reuocat sub fundamento metus illati, vel inferendi, quę in fortioribus terminis sunt adiumento reo. Si vero ulterius procedit iudex instando vt fa-
16 teatur, & quod † aliàs non est modus euadendi, tunc confessio extorta dolo dicitur,

& malo

& malo dolo, ut consuluit Imol. in d. consi.
109 & sine perseuerantia, quia sequatur reuocatio, super ea non potest fieri fundamentum, vt per prefatos Docto. quibus adde, quod nullum prorsus fieri potest fundamentū etiam ad torturam, quia robur solum oritur secuta ratificatione ex ea. Nam prima confessio fuit iniusta, iuxta fundamenta Imolæ in dicto consilio, & ideo non secuta ratificatione corruit omne fundamentum. Et super hoc
17 casu principali consuluit Imo. Hinc est, † quod in confessione extorta per torturam præcedentibus legitimis indicijs, quia oritur semiplena probatio, vt millies dixi supra, si sequatur reuocatio, sequitur etiam tortura ex indicijs præcedentibus, quod si legitima non præcedebant, corruit penitus dicta confessio, ut dixi. Sed ubi reus perseueret in confessione, ut supra, per iudicem extorta, tunc si non precedebant indicia, Imo. sentit, quòd nihil opereretur illa perseuerātia sicut in secunda conclusione, quam supra feci de confessione in tormentis extora: præcedentibus uero indicijs ligitimis sentit Imola, quod sufficiat ad plenā fidē. Et in hoc secundo casu quando præcedebant indicia, perseuerantia tollit oēm maculā, & sufficit talis confessio ad cōdēnādū. Aduertendo tamen semper ad modum, quo fuit interrogatus, ut sit talis, quod reus non possit dici inter spem, & metum, sicut dixi. Et ita Imol. clare sentit in d. conf. Cæterum si quo quomodo esset dubium, an sub spe promissionis ēt fecerit ratificationem, nullo mō vellem, ut illa sufficeret ad condemnandū, quia super confessione prima dolo extorta non potest fieri fundamentum, ut dixi, sicut potest fieri super extorta per quæstionē præcedentibus legitimis indicijs, toto titu. ff. & C. de quæst. & dixi supra. In primo vero casu, quando nulla præcedebant indicia, vr, quod Imola non bene sentiat, dum tenet, ut dixi, quod adhuc super ea non possit fieri fundam.
18 Nam † militat eadem ratio hoc casu, sicut in præcedenti, loquor semper, ut dixi, quando ex verbis interrogationis iudicis, & responsionis rei, non possumus probabiliter dubitare, quod perseueret sub spe promissionis, & timore. Neq; obstat æquiparatio, quam facit Imola de confessione per torturam extorta, ad hanc, de qua agimus, quia in confessione torturæ militat timor iniustitiæ, quando sine indicijs, & contra ius torsit. In hac uerò uolo, quod ex qualitate interrogationis, & responsionis cesset omnis timor. Sic ego declaro hanc materiam, in qua infiniti Doct. loquuntur, transeuntes tū in consideratē per uerba, & fundamēta gnalia. Et hæc adde ad ea quæ dixi supra istamet materia, in rub. de examinibus reorum, uersus fin. vbi ferè est similis aliis.
19 Et an lex † ipsa concedat impunitatem socio criminis, vel non socio, qui reuelet socios, vel latrones? Dicam infra in tit. de remed. ex sola clem. princ. &c. Et conclusio est non concedere, l. 1. §. cum quis latrones, ff. de quæst. Fallit in casu, l. non omnes, §. fi. ff. de re mili. ut per Bart. in d. §. cum quis la-
20 trones. Et prædictis potes inferre † nullum videri dubium, quin teneat promissio, quam pars facit uni ex furibus de conseruando eū indemnem, si reuelet socios, & quomodo res habuerit: loquor tamen quò ad interesse ipsius partis, quia respectu iuris publici ex prædictis resultat clara conclusio non ualere eius promissionem, hæc tamen pendent a notatis. l. transigere. C. de transact. & pariter
21 ex prædictis collige, † quod sicut confessio in tormentis secuta negatione est potens ad reiterandam torturam, ita etiam confessio extorta dolo, & artibus prædictis secuta negatione, & reuocatione: distinguendo tamen vt supra dixi, quod facit offuscatio confessionis,
22 quando † enim omnino non est nitida, & clara, per eam potius reus est torquendus, quàm aliter, & hoc patet ex his, quæ dixi supra in d. tit. de confessis, dum loquor de confessione qualificata, Occidi, sed feci ad mei defensionem, in vers. 6. & ultimo aduerte, ubi uolo, quòd talis ad mortem non possit damnari, sed torqueri, post Bal. in l. 1. C. de conf. colum. 11. & alios, ut ibi: & patet etiam ex his, quæ ibi dico in articulo, Quando cōfessus reuocat alia ratione, quàm erroris, puta, metus, & nulla penitus præcedebant indicia etiam ad capiendum. in uersic. est uerum. ubi teneo talem confessionem solum sufficere ad torturam, patetq; ex textu in l. 1. §. si quis ultro, ff. de quest. & ex his, quæ dicit Aret. in cap. cum dilecti. column. pen. de accus. & quæ dixi ubi supra circa fin. Ex quibus colliges, quòd ubi confessio aliquatenus offuscatur, siue eliditur, tunc eligitur tortura: paterque hæc conclusio ex his, quæ scribit Claud. in l. ut uim, ff. de iustit. & iure. circa dicta Bar. in l. non solum, §. sed ut probari, ff. de op. noui nunc. maximè, col. 32. & sequenti. Et hęc mirum in modum confirmā-
23 tur a practica † qua utimur in Senatu quò ad damnandum ex contumacia uigore statuti,

tuti, quòd contumax habeatur pro confesso, & conuicto, quia si talis deuenit ad manus iudicis, & ex qualitate indiciorum res omnino non sit clara, non damnatur, sed
c torquetur. c Quæ practica tamen non caret autoritate, quia eam tenet Ang. in tractatu suo in uerbo, Caium Sempronei. colu. 1. Et fundamentum est, quia est damnatus propter contumaciam, & non propter delictum, iuxta no. per Bar. in l. si ideo, in princ. ff. de euict. Et eandem opinionem tenet Marianus Socin. in cap. qualiter, el secondo. de accusationibus. in articulo 11. principali in 21. quæstione, vbi dicit opinionem hanc esse multùm æquam. & quòd aliter non obseruaret, nec obseruandum consuleret, quia agitur de magno præiudicio, licèt de iuris rigore possit aliter dici, & dicam infra in ti. quid admittant banniti, in illo articulo, an facta recognitione possit illico de eis suppli
24 cium sumi: & ita etiam obseruabatur tempore ducis Ludouici, qui semper dicebat, Non morietur, si est damnatus propter con tumaciã. Si igitur offuscatio hoc facit quò ad confessum vigore statuti, & damnatum, multò magis quo ad solum confessum, & in summa dicendum est, sicut diximus supra, in 2. principali q. in hac materia torturę de
25 indicio ad torturã, † ꝙ sicut illud debet esse inuulnerabile, ita confessio debet esse inuul nerabilis. allegauit Bal. in cons. 259. in 1. volum. Sequitur modò, vt de 2. parte rubricæ aliquid dicamus, scilicet de alijs effectibus torturæ. Nã confessio, quæ ex tortura prouenit, est principalis effectus, & ab hoc etiã deuenitur ad eam toto titulo. ff. & C. de q. Cuius loco si sequatur negatio, siue in nega
26 tione perseuerantia† sequitur alius effectus torturæ, quòd purgantur indicia, & non solum indicia, sed etiam ipsa probatio. l. edictum diui August. & ibi Alber. ff. de quæst. & dixi supra in 6. quæst. princip. ad finem. vbi loquor de protestatione, quam facere solent iudices, dum torquere uolunt existente plena probatione, fortè vt manifestent socios, & mandatores, iuxta latè dicta supra per me in 7. quæst. princip. in uersicu. sequendo materiã rubricæ. Et sic uide duos effectus torturæ. Alius est effectus quòd
27 † testi crimine notato propter torturam additur fides, l. ob carmen §. si ea rei conditio, ff. de testibus, & §. licet, in Authen. de testibus, Are. in l. qui testamento, §. quæ autem. colu. 2. ff. de testam. & ideo etiam inimico capitali cum tortura uidetur credendum ad formandam inquisitionem, ut dixi supra in materia inquisitionis, in uer. quæro quid de inimico capitali. ubi tamen reprobaui hanc opinionem. & dixi etiam supra in dicta 7. quæstio. princip. dum loquor de socio criminis, an faciat fidem, in versiculo, iuxta prædicta. vbi omnino vide. Et ideo testi vario creditur quo ad deposita in tortura. Bar. l. si postulauerit, §. sed & si negauerit, ff. de adult. Ang. in l. fin. colum. 1. & 2. C. de quæstio. & dicam in 10. quæst. quæ sequetur, vbi latè de hoc tractabo, quia frequens est quęstio, uidelicet, an magis in teste sit danda fides dicto in tortura, quàm
28 extra torturam. Et an pręmium † consequi debeat, qui alicuius nomen cum indicijs detulit, ex quibus ille positus ad torturam fassus est maleficium, stante statuto, ꝙ det præmium probanti illud maleficium? Dic consequi non debere: quia, & si secuta sit confessio, & probatio, tamen magis prouenit ex inquisitione iudicis, quàm partis. Ita Brun. in tractatu suo, char. 11. vers. nota 10. post Bald. per eum allegatum. Quod perpe tuò tene menti.

ADDITIONES.

a Confessione extraiudiciali. Supponitur hic ꝙ confessio extraiudicialis inditium faciat ad torturam, quod voluerunt de communi attestantes. Fel. in c. olim. num. 5. de rescr. D. meus Dec. in c. at si clerici, post nu. 17. de iudic. Ferrat. caut. 27. cir. prin. Blan. de ind. nu. 24. Iul. Clar. sent. lib. 5. §. fi. q. 21. ver. confessio extraiudicialis.

b Seruandam. Dec. & Cagnol. in l. ea est natura. post numerum 18. ff. de regul. iur. Iul. Clar. sententia. lib. 5. §. fin. quæstio. 55. versicul. circa secundum. & addidi supra titul. de exami. reor. in ver. pollicitatione. & in uer. an teneat confessio.

c Torquetur. Infra titu. de requi. reis post nu. 1. & per Iul. Clar. sent. lib. 5. §. fin. quęst. 96. uers. sed cum quid potest iudex.

Titul. de Tortura testium.

SVMMAE.

1 *Torqueri non debent testes, nisi prius præcedant indicia contra reum.*

2 *Torqueri non potest testis liber homo, etiam si vilis*

uilis sit, nisi uacillet, uel præsumatur scire id quod negat.

3 *Testis liber homo, sed crimine notatus, vel alias infamis infamia iuris, vel facti, admittitur in testem cum tormentis tamen.*

4 *Testis liber homo vacillans etiam si in dignitate, vel nobilitate, uel officio seculari esset positus torqueri potest.*

5 *Clericus torqueri potest sicut quilibet alius.*

6 *Presbyter testis, & varius, torqueri potest etiam si non præcedat fama.*

7 *Torqueri non possunt in dignitate existentes, siue uti rei, siue uti testes examinentur.*

8 *Torqueri quando non possit testis liber homo.*

9 *Testis vilis qui non citatus se ingerit ad dicendum testimonium, suspectus est, & torqueri potest.*

10 *Testis conuictus de mendacio ex dicto alterius dignioris licèt solius potest torqueri.*

11 *Torqueri possunt domestici negantes fuisse furtum, uel scire quis fecerit.*

12 *Vacillare testis dicitur non solum quando in iudicio modo unum, modo aliud dicit, sed ẽt quando in iudicio deuiat ab eo, quod extra iudicium, dixerat, & torqueri potest.*

13 *Testis uacillans non torquetur, nisi etiam dicat se facto interfuisse.*

14 *Torqueri non potest testis liber homo uacillans in causa ciuili.*

15 *Serui possunt torqueri tam in causa ciuili, quàm criminali, & quando tam contra dominum, quàm contra extraneum torqueri possint.*

16 *Testis uarius, cõtrarius, vacillans qui dicatur.*

17 *Testis uacillans non solum testimonium reddit nullum, sed etiam ipse punitur.*

18 *Testimonia quæ dicantur falsa, diuersa, aduersa uel contraria.*

19 *Testis varius uel contrarius potest torqueri.*

20 *Testis varij dictum vltimum in tormentis præualet.*

21 *Tortura repeti potest, quãdo quis dicit unum, postea repetitus dicit aliud, & repetitur tortura, toties quoties variat.*

22 *Variare quando dicatur quis.*

23 *Testis non dicitur uarius si incontinenti se corrigat, allegando iustam causam erroris, & ita iudici uideatur.*

24 *Testi debet iteratò legi dictum suum, postquam deposuerit, & per talem lectionem tollitur error.*

25 *Testis correctioni incontinenti factæ non statur, sed iudex debet modum correctionis attendere.*

26 *Testis incontinenti dicitur se corrigere quando nondum exiuit conspectum iudicis, & quando exiuit, sed nondum est partem allocutus, nisi aliud qualitas personæ suadeat.*

27 *Varius testis dicitur, quando uarietas est in facto principali, non si sit in accessorijs.*

28 *Testi uario in accessorijs diminuitur de fide.*

29 *Testi suspecto super impertinentibus interrogato, quod tunc licet, fides non totum tollitur si uariat.*

30 *Testis non suspectus interrogatus circa non essentialia, licet uariet, non tamen potest torqueri.*

31 *Testis falsitatem admittens in non substantialibus quomodo puniatur.*

32 *Varius non dicitur testis, quando in modico est contradictio.*

33 *Testis falsum deponens super pertinentibus ad causam punitur, aliàs non.*

34 *Testis semel examinatus, si iterum examinari uelit, quid agere debeat, ne in contrarietatem incidat.*

35 *Testis si hincinde sint contrarij, & pares, nemo punitur de falso.*

36 *Testes instrumentarij si contradicunt instrumento, & notario, punitur notarius de falso.*

37 *Testio varius si torqueatur, cui dicto sit standum, & si uariatum pluries per eum fuerit remissiue.*

38 *Copia indiciorum dari debet testi, ut disputetur, an sit torquendus, & quæstio sit, An seruus uel liber sit.*

39 *Indiciorum copia dari non debet testi, ubi dubium sit, an uarius, mendax, uel contrarius sit, an non.*

40 *Torqueri non potest crimine notatus, si refricetur in dubium, an torquendus sit, ubi qualitas criminis non tangit causam, ubi uero tangit, tunc absque disputatione est torquendus.*

41 *Testes torqueri non possunt, ubi plenè probãt, licet qualitates adsint, quæ aliàs illos torqueri facerent.*

42 *Testes non debent torqueri, ubi aliqua bonæ ratio naturalis eos excusat.*

43 *Torqueri quis non debet, ubi aliàs plenè constat de delicto.*

Ecimo est videndum de tortura testium: & licèt ordo vellet, ut uiso de tortura rei, modò poneremus de tortura actoris, attamen quia hic testium est magis utilis, & frequens,

frequens, ideo prius de ea videamus, & post eam. 11. & ultim. de tortura actoris dicetur, quam paucis expediam. Et primo ad sciendum † non esse deueniendum ad torturam testium, de qua infra, nisi prius præcedant indicia contra reum. Casus est in l. 1. in pri. ff. de quæst. & ibi Bar. expresse circa fi. not. & dicit tenendum esse menti, & sequitur Bun. in tracta. suo tort. char. 6. col. 3. uersic. dixit etiam Bart. quod multum nota contra ecclesiasticos iudices in terris ecclesiæ, qui etiam sine indiciis contra reos immediatè torquent testes. Est uerum, quod si pro testibus examinandi iam confessi essent aliquod delictum, tunc reperirentur casus quibus possent interrogari contra alios, de quibus casibus dixi supra in hac materia 7. q. princ. ver. sequendo capita huius quæst. princip. Secun
2 do est sciendum, liberum † hominem non torqueri, cum ut testis examinatur, nisi uacillet, uel præsumatur scire id quod negat, etiam quod persona sit vilis. Ita Bar. in l. ex libe
3 ro. ff. de q. Et circa regulam adde, † quod Bart. dum loquitur de deportato, & uult ut non torqueatur, sentit liberum hominem etiam crimine notatum non torqueri. Contrarium tamen probat tex. in l. ob carmen, §. si ea rei conditio, ff. de testibus, qui vult, ut persona crimine notata admittatur ad prohibendum testimonium, admitti solum debeat cum tortura. Quam conclusionem pro indubitata posui supra in 7. quæst. in princip. uersic. iuxta prædicta. tractando materiam socij criminis, an faciat interdum indicium. Pro concordia, Aret. in c. testimonium. col. 7. extra, de test. dicit, quod aliquæ personæ sunt viles, & inhonestæ ob qualitatem criminis, ut sunt pugnantes ad bestias, histriones, ioculatores, & similes, & eis sine tormentis non creditur. Et de his loquitur d. §. si ea rei conditio. Aliquæ verò sunt personæ, quæ quamuis sint turpes propter aliquod crimen sunt turpes ratione communis status, & eorum exercitij, & tunc ubi admittuntur, sine tortura admittuntur. & ita procedunt dicta Bar. in l. ex libero, & hanc suam opin. fundat iu l. diuus, §. fi. ff. de quæstio. vbi est casus clarus, deportatum, qui pro teste producitur, & qui est infamis infamia iuris, & facti non debere torqueri, iuncta d. l. ob carmen, §. si ea rei conditio, qui text. loquitur in arenario, & similibus. In contrarium tamen est glos. in l. 3. §. lege Iulia. in versic. palam, ff. de testi. quæ vult ut turpes non admittantur sine tormentis, & loquitur generaliter, sic etiam glos. in cap. per tuas. in uerbo, adminicula, extra, de simo. sic Alexand. in consil. 11. colum. 2. volu. 1. vers. quinimò. & Cœp. consil. 61. col. 2. versic. præterea. & apertius Alex. in d. l. ex libro, vbi omnino vide, quia expresse loquitur de infamibus, & iuris, & facti infamia, & de crimine notatis. & Fulg. cōs. 173. col. 1. qui loquitur in socio criminis, & hæc est communis opi. quod per te ipsum videre potes ex autoritatibus Doctorum allegatis hic, & super in 7. q. d. vers. & alijs per eos citatis. Et ideo quotidie video sub hoc fundamento poni ad torturā socios criminis, & infames, in casibus, in quibus ad testimonium admittuntur: concurrētibus tamen ijs, quę faciunt eos idoneos ad torturam, iuxta late supra tradita in d. 7. q. & quæ dicit tex. in capit. in fidei. de hęret. in 6. & tex. & glos. in d. c. per tuas. de simo. ne tortura ineptè inferretur, contra l. 1. C. de iura. cal. & l. 1. § si quis dicatur, ff. de q. vbi Bartol. Et ideo uide pro confirmatione Flo. in d. l. 3. §. lege Iulia. super d. glos. in verbo, palam, qui expresse vult infamem infamia facti constito tamen de facto admitti, sed cum tormentis: Sic etiam Doctores, dum uolunt infamem infamia iuris in subsidium admitti, dicunt cum tortura, ut per Ias. in l. 1. in prima lectura. C. de sum. Trin. colum. pen. & vide omnino Bartol. in d. l. 1. C. de summ. Trinit. colum. 5. qui clare tenet infamem infamia iuris nullo casu sine tormentis admitti, & ad hoc adducunt text. in dicto §. si ea rei conditio. qui conuenit, quia loquitur in infami infamia iuris. De infami autem infamia facti non vult ut passim torqueatur, sed ita demum, quando est ualde uilis, & ignotus. Et consequenter resultat clara conclusio, quòd non solum arenarij, & similes, qui ex illo exercitio sunt infames, torquentur, sed etiam alij infames propter condemnationem alicuius criminis, iuxta l. 1. ff. de infami. Sic etiam alij crimine notati infames infamia facti torquentur. Non obstat te. in l. diuus, §. fin. quia noluit ille text. aliud dicere, nisi hoc solum, quòd cum talis deportatus non amiserit libertatem, sed ciuitatem tātum, de eo uti de seruis non est quæstio habenda, quia superius in eadem l. locutus fuerat de quæstione habenda à seruis. In cęteris igitur, i. circunscripta dubitatione, an vti seruus in quæstionibus esset habendus lex relinquit

eum sub lege loquente de alijs infamibus. Facit regula l. qui testamento. in princ. ff. de testam. & tex. in ca. 1. in fi. de ætate. & quali. Et quod sit verum textum illum ita loqui, apparet, quia simul dubitat de statu liberis. Aduertendum tamen puto, quod sæpe, imò quasi semper, sumus extra has difficultates, quia prius negant, postea fatentur, uel aliter variant, quo casu postea sumus non in regula in qua laboramus, sed in fallentijs, de quibus modò dicemus. Regulam igitur sic declaratam, liberum hominem pro teste examinatum non torqueri, limita. Primò, per ea quæ dicta sunt, non procedere in eo, qui est crimine notatus, quod sine dubio procedit in infami ex natura delicti, procedit etiam in infami propter condemnationem, vt demonstraui, procedit etiam in infami de facto, &
a crimine notato *a* simpliciter, secundum magis communem opinionem, licet Bar. addat si tamen sit villis admodum, in d.l. 1. C. de sum. Trin. & fide cathol. Procedit etiam nō solum in teste, sed etiam in accusatore, vt dicam in duodecima, & vltima parte huius
4 tractatus. Secundò limita † vt non procedat ubi testis uacillaret, d.l. ex libero. in princ. Quæ limitatio procedit, etiam si sit positus in dignitate, vel nobilitate, vel alio officio sęculari. Ita Bart. in d.l. ex libero, qui dicit, quod pręsbyter etiam examinatus ut testis, & vacillans torqueri non potest, allegat l. pręsbyteri. C. de episco. & cler. ubi est casus. Et loquitur Bar. in pręsbytero non in clerico, de
5 quo clerico est tex. in d.l. qui † vult ita torqueri sicut quemlibet alium, & d.l. pręsbyteri. est canonizata. 6. q. vlt. in c. pręsbyteri. el
b primo. Non seruatur *b* tñ hæc lex in eo, quod prohibet præsbyteros vacillantes torqueri de iure canonico secundum gl. in eo c. & cō-
6 munis est contra Bart. quod † clericus etiā
c præsbyter *c* torqueri potest, vt dicit Abb. in ca. cum in contemplatione. de reg. iur. & loquitur Abb. non solum in præsbyteris, qui de seipsis interrogantur, sed etiam de ijs, qui vti testes contra alios examinantur, vt patet in uersi. 5. iunctis iis, que dicit in uersic. & ex prædictis, & vide Sal. in d.l. pręsbyteri. qui dicit priuilegium præsbyteri esse, vt non facile torqueatur, & ita loqui illam legem, sed si tamen contra eum militent magna indicia, potest torqueri. cap. 1. de depos. & hæc est optima concordia, quæ cōprobatur ex dicto Abb. in d.c. cum in contemplatione. dum vult tamen non torqueri, nisi fama præcedente, quod sequitur Alex. in l. fin. ff. de quæst. ad Bart. super verbo, veniamus. dicens etiam ita communiter teneri in d.c. 1. prout esse verum constat ex repertorio Hippo. in l. penult. col. fi. ff. de quęst. etiam quod adessent alia indicia. Et hæc adde ad ea, quæ dixi supra latè de hoc, & alijs in dignitate constitutis, in 6. q. princ. in vers. circa secundam. & adde Mari. Soc. in c. qualiter, el secō do, in 11. artic. q 95. & vide latè Put. in tractatu synd. char. 60. col. 1. ubi tandem dicit clericos, & præsbyteros in casibus a iure permissis torqueri secundum obseruantiam, addens se uidisse tales tortos pro ueneno dato consanguineis, & quia corpora sepulta exhumauerant, & vestibus, cum quibus fuerant sepulta, spoliauerant, ac annulis, ut per eum. Et nota omnino secundum prædicta, quod præsbiter uarius torquetur, ita demū si etiam præcedat fama contra eum, de quo dubito, quia quod dicitur de fama, accōmodatur, qñ in se ipsum torquetur suspectus alicuius criminis, & ita loquitur tex. in c. 1. de depos. & Doc. ibi, sed si examinatur testis, & sit uarius, nescio quæ fama in hoc casu debet præcedere. Arbitror tñ fuisse mentem Doctorum loqui generaliter, & sic etiam quod uti testis examinetur, ut patet in dicto Sal. ubi supra. Et dictum Abb. quod allegatur,
7 est generale, † quod non reperit clericos posset torqueri nisi sint infames. De positis ue-
d ro in dignitate *d* vide latè supra in d. 6. q. ubi plenè dixi, & per Modernos in leg. Cēturio ff. de vulg. & pup. & conclusio est ibi non posse torqueri, sed tamen Bar. in l. ex libero. supra allegata, uidetur declarare hanc conclusionem, ut non possint torqueri, quando examinantur uti rei, secus si uti testes, quia tunc vult ut nulla habita ratione ad dignitatem, si uacillant, nō autem ex alia causa, torqueantur, per l. nullum. C. de testib. & Bart. sequitur Brun. in suo tract. char. 76. colum. 2. Hippol. in suo repertorio in d.l. ex libero, reprobato tamen Bart. in officiali, qui non potest conueniri, ut per eum. Abb. nota. in c. cum in contemplatione; vult, si bene uides, quod non torqueantur etiam uti testes, in uersi. quinto, iuncto uersi. ex prædictis. maxime ibi, dum dicit, tantum dixi de liberis constitutis in militia, vel dignitate. Per quę uerba clarè, & aperte uult non torqueri tales, etiam uti testes, dato quod uarient. & idem aperte Ioan. And. & alij canonistæ. Nec obstat tex. allegatus per Bar. in l. nullum. C. de

testib.

testib. quia loquitur quò ad pęnā, a qua nulla dignitas cum excusare habet, & ita ald. Sal. & communiter Doctores illum tex. ibi intelligunt. Sal. in l. fi. col. 2. C. de q. tenet pręcise opinionē Bart. ut uacillans torqueatur, non obstante dignitate aliqua, non tamen alia ex causa, loquendo in teste etiam ꝗ cōuinceretur, de mendacio, sicut proprie loquitur Bart. & considerate admodum uidetur loqui. Albert. not. in rubr. C. eod. titul. de q. simpliciter vult, non torqueri, distinguendo postea in alijs non constitutis in dignitate an uacillent uel non, sicut faciunt Canonistæ d. cap. cum in contemplatione. Idem tenet Azo in summa de quæstio. in princip. Idem Gand. in titul. de quæst. & tort. in 1. colu. ubi vult, ut testis vacillans torqueatur : postea excipit intra cæteros positos in dignitate, & ideo dicat Bart. quidquid velit, & qui illum inaduertenter sequuntur, maxime Salic. in d. l. fi. Veritas, & communis opinio Doctorum est, nullo casu posse torqueri personas in dignitate existentes siue uti rei, siue uti testes examinentur. nisi in criminibus exceptis, &, vt dixi text. per Bar. allegatus in d. l. nullum. loquitur, quoad pęnam, & ideo in cæteris remanent leges illæsæ. Et hęc adde ad ea, quæ supra dixi in d. 6. q. in uersi. circa secundum. Et per hęc remanet infulsa dubitatio Hippol. in d. l. ex libero. qui conatur ostendere contra Bar. officialem torqueri non posse in casu uariationis, nam ꝑꝑ dignitatem suam indistincte torqueri non potest. Nunc postquam explicitum est, quid iuris sit quo ad crimine notatos, & constitutos in dignitate, uidendum
8 est etiam de alijs liberis hominibus, † an & quando, dum examinantur uti testes, sint torquendi, & Bar. in d. l. ex libero. concludit admitti sine tortura, non solum si sint diuites, & bonæ opinionis, sed etiam si sint homines uiles, licet uilib. non adhibeatur tanta fides. Excipit tamen tres casus, in quibus vult posse eos torqueri. Primus est, si uacillant ? Secundus si conuincantur de mendacio, & has duas fallentias ponit, quando personæ sunt diuites, & honestæ: addit tertiam, quando persona est uilis, videlicet, quando sponte accedit ad dicendum testimonium, ut notatur per eum, & cum Bar. clare tenet Marian. Soc. in capitul. qualiter, & quando, el secondo, in 11. artic. quęst. 95. de accusat. ubi uide. & Sal. in d. l. fi. C. de quæst. colum. 4. & alij communiter, vt supra. Et circa tertiam, vt ordine retrogrado procedamus.
9 dic quemlibet, † qui vltro se ingerit non citatus ad dicendum testimonium facere se suspectum, ut ponit Ias. in l. prætor ait, la prima, in 1. not. ff. de iureiur. ergo magis uilis persona, & ita hoc modo resultat indicium, quòd requiritur ēt ante torturam testis, iuxta dictum Bart. in l. 1. in princ. circa fi. ff. de
10 quæst. Circa uero secundam, quando † conuincitur de mendacio, exemplum est in eo, qui negat interfuisse facto, & conuincitur, per text. in l. unius. §. iudex. ff. de q. Nam præsumitur cum hoc suo mendacio uelle occultare ueritatem, & ita potest torqueri, & sufficit si conuincatur ab uno solo in hoc casu, si sit dignus. Ita Bar. in d. §. iudex. de quo mendacio (quod supra posui inter indicia ad torturam in 3. q. princ. col. 2.) ibi uide, quia distinxi circa modum probandi illud, an loquamur contra reum, an contra testem & cum ratione, ut ibi late. Et adde, quod sæpe contingit hæc limitatio in illis delictis, quę committuntur a uiris manu promptis, quia etiam quòd committantur in platea ad præsentiam populi, tamen cum maxima difficultate potest haberi ueritas, non audentibus hominibus veritatem deponere ob metū illorum. Et ideo iudex ubi uidet, & scit talem testem interfuisse, qui tamen negat aliquid uidisse, potest eum torquere, non posse tamen torquere omnes, qui interfuerūt, sed duos uel tres, secundum Alex. post Bal. in d. l. ex libero. Brun. & alios communiter,
11 ubi supra. Hinc est etiā, † ꝗ quando fit furtum, uel aliud maleficium in domo, quoniā qui in domo habitant, uerisimiliter fecerūt, uel saltem sciunt a quo factum fuerit, ipsis negantibus potest aduersus eos iudex deuenire ad tormenta, ut traditur in l. dominus horreorum. in princip. ff. loca ut ibi per Bal. & Bart. Put. in tract. suo, char. 84. & idē quo ad eos, qui domū frequentabant, Ale. in 1. uolum. consi. 51. col. 5. & uide ad hæc Iaso. in l. si quando, C. unde ui. columna. 8. circa finem, & intellige quemadmodum declarat Bald. in d. l. dominus herreorum, & in l. 1. C. loc. & Ias. in l. in actionibus, col.
12 penul. ff. de lit. iur. Circa primam †, quando testis uacillat, pone exemplum, non solum quando in iudicio uacillat, modo unum, modo aliud dicendo in eodem iudicio, sed etiam quando deuiat in iudicio ab eo, quod dixerat extra iudicium. Ita Alexand. in consil. 63. volumin. 1. ubi est uidendum, &

Cœp.conſ.61.col.1.& 2.non dico prout dicit Barto.ꝙ hoc caſu puniatur de falſo, in l.eos.ad fi.ff.de falſ.ſed poſſe vti vacillantem torqueri,nam reprobatur Bartol.in d.l.eos, quia talis non poteſt de falſo puniri, ut per Doct.c.cum in tua de teſt.Ale.conſ.154.col. pe.in 5.uol.& per Tind.vbi omnino uide in trac.de teſti.in 4.c.& per Dec.in c.per tuas, col.fin.extra, de prob. & aduertendum eſt,
13 † quia non uidetur ſufficere uacillatio niſi etiã teſtis fateatur interfuiſſe. Ita gl.in leg. vnius.§.teſtes,ff.de quæſt.Io.An.& Ab.in c. cum in contemplatione.de reg.iur.& Alex. in d.conſil.93.de quo dubitari poſſet, quia Bar.in d.l. ex libero.ſimpliciter dicit uacillantem torqueri,& item quando conuincitur de mendacio,in hoc ſecundo caſu intelligens text.in l.vnius,§.teſtes,ff. de q.per quẽ gl.ibi aſſerit id,quod dixi. Sic etiam intelligunt multi alij ſecuti Bar.ubi ſupra:propter quæ uerba de facili vnuſquiſque,ita credere poſſet, & opinari hanc eſſe opin.communem. Nihilominus arbitror ueriorem opinionem eſſe gl.in d.§.teſtes.ut non ſufficiat ſimplex uacillatio,niſi etiam dicat de facto interfuiſſe,moueor per text. in d.§. teſtes. qui factus eſt ad hoc,& quia Doct.communiter in d.c.cum in contemplatione, ita uolunt,ſic etiam Docto.relati per Alexand. in d.conſi.63.maximè Cyn.in l.fi.C.de quæſt. qui omnino uidendus eſt, & ipſemet Alex. in eo conſi.Moueor etiam, quia non reperio gl.in d.§.teſtes. eſſe ab aliquo reprobatam; ita vt nec Bart.ibi quidquam pungat eam, imò reperio Alber.ibi clarè dicentem, ꝙ dicta duo requiruntur, & reuera non uidetur ꝙ aliqua ex parte debeat haberi in conſideratione uacillatio, niſi ille interfuerit in facto,quia eo caſu poteſt exiſtimari, ꝙ ueritatem uelit occultare,non autem quando non interfuit,ut de ſe patet, & non ſine ratione ego dixi.Et dicunt Doct.quod ipſe hoc debeat teſtari,quia vbi alij hoc aſſerant, ipſo negante,tunc ſine dubio eſt torquendus ratione mendacij, ſecundum Bar. & communiter Doctores ſupra claros, dantes etiam hunc ſenſum ad d.§.teſtes,qui etſi non multum conueniat,tamen in ſe uerus eſt, ut maximè patet ex his, quæ dixi ſupra in 3. q. prin.in 2.colum.loquendo de indicio,quod reſultat ex mendacio,& alijs paulo ante dictis.Item aduertendum eſt prædicta procedere in cauſa criminali,† in cauſa uero ciui
14 li teſtes etiam uacillantes non torquentur. Ita probat tex.in l.diuus,in fin.ff.de q.iuncto pri.text.qui aliud vult quò ad ſeruos.& ita Barto.in d.l.diuus.Si tamen eſſent uiles, & uacillarent poſſent torqueri. Ita Cy.in l. fin.C.de quæſt.refert, & ſequitur Iaſ. in l. imperium.in 13.colu. verſ.ſed aduerte,ff.de iuriſd.omn.iu. & ita de liberis teſtibus dixi.
15 De † ſeruis verò, an, & quando poſſint torqueri tam contra extraneum, quàm dominum præſentem,vel præteritum,uide Abb. & alios in d.ca.cum in contemplatione.de reg.iu.& Saly.in l.fi.col.2.& in l.interrogari,C.de quęſt.Ang.in 1.C. de quæſt. & Alber.in eodem titu.in rubrica, & alibi ſæpe. nec fit differentia, an ſimus in criminalibus vel ciuilibus. d.l.diuus.in princ.quia genus eorum admodum ſordidum eſt, vt dicit Ang.in d.l.1.& Doctores ubi ſupra.Verùm quia, vt vides liberi uacillantes, in criminalibus,& in ciuilibus torquentur. Vbi tamen in ciuilibus ſint etiam uiles,operæprecium eſt aliqua dicere ad veram intelligentiam huius termini vacillationis, & an differat à uariatione, & contrarietate. In quo
16 breuiter dic differre,† quia teſtis dicitur uarius,cum nulla cauſa aſſignata dicit contrarium eius,quod primo dixerat.cap.dilectus extra,de temp.ordin.Contrarius uero eſt,cũ dicit duo,quæ ſimul eſſe non poſſunt, ſi primo dixerat contractum fuiſſe Romæ die tali celebratum, poſtea dicit ſe illo die fuiſſe Narbonæ.Sed uacillans dicitur,qui timendo,& dubitando uarie loquitur, leg. eos,ff. ff.de fal.& in l.2.cum ſimilibus.ff.de teſt. &
17 teſtimonium talis non ſolum non ualet, uerùm etiam ipſe punitur,l.nullum,C.de teſtibus.Hanc declarationem tradit Spe. in tit. de teſte,§.1.uerſ. item quod teſtes ſunt uarij.vt eſt ultra Spec.de vacillante gl.expreſſa in c.ſi teſtes,§.. in uerb.uacillant,4.quæſtio.3.quam allega. & ſequitur Alber. in d. leg.ex libero,& ultra Specul.etiam expreſſe ita declarat Innoc.in cap.præterea.in fi. de teſt.cog.qui dum loquitur de uacillante,& dicit illum eſſe, qui dubitando loquitur. Subdens etiam item,& qui uarie loquitur, voluit ſimul utrunque iungere, ſicut facit Specul.& ſequitur Specul. & Innocentium
18 Barto.in d.l.eos. & † quæ dicantur diuerſa teſtimonia,& quæ falſa, & quæ aduerſa, & contraria,ponit idem Bar.in d.l.eos. colum. pen.uide etiam in tract.Cald.ch.51.& omnino uide Tind.tract. ſuo ſolenni de uarietate teſtium.in 13.char.col.1.ubi ponit primo,quę

mo, quæ dicantur falsa testimonia, & quæ non, & hoc in cap. incip. transeamus. 2. in c. sequen. quod incipit, varia, ponit quę dicātur varia, aduersa, vel contraria. Ex quibus sequitur dum Bar. clarè vult in dict. l. ex libero, & Abb. & Doctores in d. cap. cum in contemplatione. de regul. iur. ut testis
19 † etiam uilis non torqueatur, si sit liber, nisi uacillet, hoc procedere in ipsa uacillatione; non autem quando simpliciter est contrarius, vel varius, & ideo etiam l. nullum. C. de testibus, quę vult testem posse torqueri, & puniri si falsitate non caret, intelligitur a Doctoribus. procedere in uacillante. vide ibi Cin. & alios, & quod solùm si vacillat testis sit torquendus, etiam sentit Alex. consi. 63. volum. 1. Nam in primis facit regulam, quod testis uacillans potest torqueri, postea ostendit eum, qui primò unum dixit extra iudiciū, postea contrarium in iudicio esse in casu vacillationis, & aliter non esset torquendus. Contrarium tamen, scilicet ut testes uarij. & contrarij sint torquendi, sentit. Bar. in d. l. eos, versic. & ideo pro declaratione. & in l. 1. §. quęstioni, ff. de quæstionib. & in l. si postulauerit. §. sed si negauerit, ff. de adulterijs.
20 imo nihil videtur magis † notum, quàm vt subijciatur tormentis testis varians, & qui sibi ipsi sit contrarius, & tunc statur ultimo dicto in tormentis, secundum Bar. in locis proximè allegatis, & Doctores in cap. cū in tua. extra, de testibus. maximè. Felyn. co-
21 lum. penult. & ideo † dicimus quando quis in tortura vnum asserit, postea repetitus dicit aliud, posse repeti torturam, imò toties quoties ita uariat, per dicta Bart. in l. vnius, §. reus. in fin. de quęstionibus. & melius, & magis ad rem in l. de minore, §. plurimum, colu. 1. ff. de quęstionibus. Angel. cons. 23. & per Angel. Aret. in gl. in verbo. fama in materia torturæ. in 9. quæstio. & Put. in tract. syndic. in char. 91. col. fin. uersicu. uiso de repetitione. ubi omnino uide ad confirmationem primæ opinionis, quod testis debeat torq. uacillās adduco tex. in d. l. ex libero. & quod aliter torqueri non possit, tenet Soc. in consi. 253. columm. 2. versicul. præterea. & Bald. in l. presbyteri, colum. 2. in princip. C. de epis. & cler. Bart. & Doctores in d. l. ex libero, & Abb. & Doctores in ca. cum in contemplatione. & de reg. iur. & puto esse ueritatem ipsam, ut requiratur uacillatio, quia lex, ex libero, & Doctores ibi, & in d. cap. cum in contemplatione, non possunt euitari. & Bar. etiam ita vult in dict. §. plurimum, si bene vides. Tamen Doctores quo ad hunc effectum torturæ habent pro uacillante omnē qui uariat, modò unum, modò contrarium dicendo, Hoc elicio ex dictis Bart. in d. l. eos in d. versicul. & in d. §. quęstioni. ac in d. §. sed, & si negauerit, & ex dictis Doctor. in dict. cap. cum in tua. & amplius hoc elicio ex dicto consil. Alex. 63. in prin. quia consuluit quem dici uacillantem ex eo solo quòd primò extra iudicium vnum dixit, postea in iudicio contrarium. qui tamen non dicitur vacillans secundum diffinitionem de qua supra, imò licèt etiam non diceretur uacillans, sed solum uarius, & contrarius, tamen deberet torqueri, *e* vt latè consuluit, in terminis Cæpol. consi. 61. columm. 1. & 2. vbi omnino est videndum, & ita practicatur & hęc non sunt considerata in repertorio Hippol. in fin. 303. qui etsi ita clare velit, tamen locutus est oculis clausis. Et ad decla-
22 rationem prędictorum scias † quòd testis non dicitur variare qui repetitus addit dicto suo, Dec. consil. 100. colu. 5. nec etiam ille qui primò dixit, quòd omnes, postea quod maior pars. Dec. ibidem, col. pen. circa prin. & quid de eo qui primò asserit unum uti certus, postea in alia depositione dicat, quòd non erat benè certus, nec habebat bonam memoriam, vide Fely. in c. si autem, col. 2. in prin. de rescrip. & Paul. de Cast. in leg. dolo. C. de dolo. & ibidem Alex. ac Alex. omnino in l. 2. colu. 3. ff. quo quisque iur. & econtra quando quis primò dixit nescire, postea scire. Vide Bar. & Alex. in l. qui bona, §. si quis stipulatus. ff. de dam. infec. & ibi in apostillis impressis, & quid in eo qui primò dixit scire, postea credere. Areti. consi. 44. col. fin. Felyn. & Aret. in ca. quoties. extra de testi. & Ias. in rubric. ff. de iureiur. & omnino uide Tind. in dic. trac. de varietate testium. in dictis versic. char. 13. ubi late quando dicantur falsa testimonia, varia, & aduersa, & quæ non, ac etiam char. 2 col. 3. vers. narrabam, vbi quærit quid quando proximè dicit, Credo, postea per uerbum ueritatis. & in uersic. seq. qui incipit, sequentem. ubi quid quando primò dixit, mihi uidetur, secundo per uerbum affirmatiuum, & uers. sequen. qui incipit post hęc, de teste qui primò dicit dubitādo, postea affirmando, & seq. de teste, qui primo dicit nescire, postea scire, ac seq. de eo quod dixit primò non recordor, & secunda uice, scio, vel recordor, & de alijs, ut ibi, est factus

tractatus ille ad hoc. & Doctor est solennis, vnde ad eum semper recurre in hac materia variationis testium. Non tamen est omit
23 tendum, † testem non dici varium si incontinenti se corrigat allegando iustam causam erroris, & correctionis, & ita iudici uideatur, vt per Bar. in d.l.eos.col.2. uersic. item oppono. & refert, & sequitur Aret. in c.per tuas.col.3.extra, de testi.vbi declarat procedere in variatione non in additione, & suppletione, contra hoc dictum Bartol. adduco eundem Bar. in l. quidquid adstringendæ, ff. de uerb oblig. circa fi. vers. fateor tamen. vbi uult simpliciter quòd in teste licita sit variatio antequam primum dictum habeatur pro perfecto. & ita Firm. in verbo, testium repetitio. versic. 9. & 10. vbi omnino vide, quod est antequam testis fuerit a iudice dimissus vt dicit præfatus Firmian. post Bal. per eum allegatum in l. lecta. ff. si certum petat. Et ad hoc posset allegari notabile dictum Bal. in l. fi. C. plus vale. quod agi. vbi per illum text.
24 dicit † quod postquam testes deposuerunt debet iterato eis legi eorum dictum, vt per lectionem depositio compleatur, & tollatur error, & sequitur Felyn. in c.per tuas, colum. penu. de testibus. quam practicam obseruari vidi a maximo Doctore D. Hieronymo Castellioneo, unde Bar. in d.l.eos. esset intelligendus post dimissionem, antequam cum parte esset locutus. Credo opinionem Bar. in d.l.eos. esse veram simpliciter, ꝙ, & dum examinatur, & post ante dimissionem non sit licita variatio, nisi iuxta modum per eum traditum in d.l.eos, & ideo Innocen. in
25 c.præterea. de testi.cog. dicit, † quòd quando testis incontinenti se corrigit, non statur correctioni simpliciter, sed debet iudex attendere modum correctionis, & refert, & sequitur Fel. ibi, col. fin. in princ. & sic loquitur, & in ipso actu, & post, antequam fuerit dimissus, & vide omnino Abb. in eo. c. præterea. in vlt. notab in versi dicit tamen multum notabiliter hic Innoc. ubi dicit post Innocen. iudicem debere diligenter attendere modum, & causam correctionis. c. cum dilecti. extra de accusatio & nisi cognoscat eum posse probabiliter se corrigere, incidit in suspitionem & vacillationem, ff. de testib. l. in testibus, & per d.c. cum dilecti. & cum hoc dicto conformi dicto Bart. in d.l.eos. etiam Abb. ibi, & Doctores volunt ut incontinen-
26 ti dicitur † quando nondum exiuit conspectum iudicis, & antequam allocutus fuerit partem: nisi aliud velit qualitas personæ, & nemini dubium est ꝙ etiam incontinenti dicitur, & imò multum magis dũ testis examinatur, atq; ita videtur præcisè loqui tex. in d.c. præterea. si illum bene vides, & omni casu quo dicitur incontinenti, volunt Doct. vt procedat dictum Innoc. & Bar. in d.l.eos. etiam latè sequitur Tind. in suo tractatu, de uarieta. testi. chart. 2. versic. alteram exceptionem, vbi prosequitur postea illud per. 3. colum. nec Firm. dicit contrarium, si benè vides, quamuis de eius autoritate, & dictis per modum repertorij parum esset curandum. Nec obstat practica Bald. in dicta lege fina. C. plus uale. quod agitur. quia conuenit cum declaratione Bar. in d.l.eos, & dicã etiam infra in rubric. de opposit. contra testes. Non obstat dictum Bar. in d.l. quidquid astringendæ, quia solum dicit ꝙ potest uariare in ipso actu, sed an etiam requiratur allegatio correctionis, nullum verbum, & ideo debet conuenire cum hoc alio dicto communiter approbato, & uide omnino Aret. in dicta lege, quidquid astringendæ, qui col.2. disputando an Bart. ibi benè loquatur inquit, communiter solet dici admitti correctionem quousque non transiuit tempus quo potuit loqui cum parte, & tunc sine dubio secundum communem sententiam debet allegari causa correctionis. aliàs vti varius est puniendus, l. eos. cum similibus, ff. da fals. & de prædictis, an & quando dicatur varius, & possit testis se corrigere, vide quæ dicam in materia falsi circa articulum, ꝙ falsitas debet concludere & esse inexcusabilis. & in rubrica de public. process., circa fin.
27 ubi latissime. Item † non est uarius, nisi quando est uarietas in facto principali, secus si sit in quibusdam accessorijs Bar. in dicta lege eos. uers. pro huiusmodi. Abb. post Innocen. in c. fraternitatis, de hær. Ias. in leg. 1. §. in apostillis nouis, ff. de oper. noui. nunciatio. & alibi sæpe, & non solum procedit in teste sibiipsi contrario, sicut loquitur Bartol. sed etiam in duobus sibi contrarijs. Dec. consil. 100. colum. 3. circa fin. & seq. Dimi-
28 nuitur † tamen testi de fide. Dec. consil. 105. col. 6. qui allegat. Bald. & Socy. & quando te
29 stis est suspectus † quo casu licet super impertinentibus eum interrogare, quinimò debet iudex eum inuoluere, si potest, ut per Dec. in c. licet causam, col. 5 uers. 8. nota. extra de prob. ut fides penitus tollatur. Alex. consil. 154. col. 1. in fin. uol. 5. & Socy. cõsil. 98. circa

98.circa fin.colum.1.loquitur tamen Bar.in d.l.eos.quò ad puniendum de falso, nō quo ad co quendum, imò tales interrogationes fiunt,& admittuntur in testibus suspectis, ut demum via torturæ veritas aperiatur,unde vbi non sumus in teste suspecto, sed ta-
30 men in eo † qui interrogatus circa non essentialia uariat, credo talem uariationem non sufficere ad torturam,quia Bart.in ead. l.eos.dicit non esse varium, & sic cessat indicium,sine quo torqueri non potest.Barto in l.1.ad finem principij, ff.de quæstion & dixi supra,& clarius,hoc vult Tind. in dicto suo trac.de varietate testium.char.13.ver.varia. col.3.in illa chart. vbi dicit talem varietaté minime nocere debere teni,uel facere testé varium, adeo quòd iura de testibus variis loquentia non habent locum hoc casu, &
31 vide omnino in hac materia testis † qui falsitatem admisit in non substantialibus. Ias. in l.2.col.6.C.de bono.poss.secund.tabu. & ibi etiam habes quomodo puniatur talis,& quando dicatur impertinens,& nihil facere ad causam, id quo falsitatem interserit, in quo ultimo concludit satis esse quòd aliquo modo faciat ad causam.pro quo est tex.in c. quoniam.& ibi Bal.not.& sequitur Fely. ibi col.1.extra,de testibus. & subdit Ias.in d.l.
32 2.adhuc† non dici uarium si in modico est contradictio.Videtur tamen si testis iurauit dicere veritatem super facto principali,& appendicibus, ꝙ tunc aliud sit, & dubium mouet Ias.ubi supra,qui etiam sentit,quòd semper testis ita iuret,& plus vltra non procedit,sed ad hoc,vide Bald.in rub.de contr. inuest.col.2.& in l.si ex falsis.col. fina.C. de transact.& Aret.in c.nostra. de testibus. col. 2.dicam in rub.de oppositionibus contra testes.In præsentia tamen mihi communis vi-
33 detur cum dict.Bar.in d.l. ꝙ † aut deponit falsum in his,quæ pertinent ad causam, aut non,vt supra retuli,& ultra Ias.in dict.locis etiam idem ponit Iaso. in l.si duo patroni.§. idem Iul.col.fi.ff.de iureiur.in vers. & circa prædicta.in l.1.in princ.col.10.ff.de offi. eius. & Fel.in d.c.fraternitatis.de hære. col.fi. In his locis apparebit hanc esse communem opinionem,& ita etiam obseruatur. Non tamen est omittenda cautio Bar.in d.l.eos per quam testis potest effugere hos inexplicabi-
34 les modos : nam cum iterum examinatur potest dicere,dico sicut aliàs deposui, & si iudex noluit admittere hanc responsionem, sed uelit,ut rem narret,potest dicere, Legatis mihi dictum meum,& tunc iudex debet legere,& subdit Bartol. quòd tamersi iudex sibi legat dictum suum,tamen ad abundantem cautelam debet testis dicere,quòd si apparet se prius aliter dixisse,ex nunc corrigit dictum suum secundum, & se refert ad primum, cum eo tempore melius recordaretur,& satis incontinenti dicitur,& cum causa se corrigere,iuxta dicta supra : facit,quòd quando me refero ad aliquam scripturam,si in referente aliquid reperitur, quod non sit in relato non attenditur, sed tantum consideratur relatum, & illud tantum dicitur dictum,ut per Decium latè cons.63, col.4. & in teste est consil.Alexand.56.col.2.volu.2. & alibi,ut in repertorio Hippol. in d.l.eos. & de teste uario vide Alciat.in tracta.præsumptionum.reg.2.præsumptio.29. & præsumptione 31.Erat etiam animus aliqua dicere ad declarationem ultimi dicti Bart. in dicta l.eos.dum uult, ut illa lex,eos. procedat in eodem teste,qui sibijpsi contradicit, non in diuersis testibus sibi inuicem contrariantibus,qui sunt redigendi ad concordiam, sentiens clarè testem sibi contrarium non redigi ad concordiam, sed puniri de falso, sed ne idem sæpius repetam te reijcio circa dictam materiam testium ad rubricá de qua supra sæpe mentionem feci,uide tamen in præsentia Alexand.& Iaso.in l.duo-
35 bus.§.fin ff.de iureiurand.qui dicunt,†quando testes hinc inde sunt contrarij neminem puniri de falso, & infert Iason, quod testes instrumentarij ubi contadicant notario,& instrumento, nec ipsi propter notarium,nec notarius propter testes potuerunt puniri de falso, qui tamen loquuntur vbi pares contra pares, aliàs in actu non reiterabili plures, & digniores uincunt, & victi remanent falsi, ita loquitur Bald. in dicto §.fin.& traditur in c.ex literis,de proba. & in c.licet causam, eodem titulo de probationibus, & expresse Aretin. in consilio 13.charta 3 columna 2. & ita intellige eundem Aretin. consil. 71. columna pen.dum audacter videtur uelle in duobus sibiinuicem contradicentibus,ut uterque puniatur de falso, & ita se habere communem opinionem loquendo in eodē actu, ita ut concordare non possint, quia uel noluit credere aliud quàm quod neutri credatur,& detur materia iudici intelligendi, an alter uel ambo dicant falsum,uel malè loquantur,&
36 dum Ias.etiam posuit exemplum † de testibus

bus instrumentarijs contra notarium, & de notario contra testes, somniauit, quia imò notarius punitur de falso, iuxta latè dicta in c.cum Ioannes.de fide instrumento. & in leg. 2. §. si quis neget, ff. quemadmodum testam.aperian. & in l. in exercendus .C.de fide instrum. De eodem teste an possit fieri concordia, ponit Felyn.in cap. cum tu.in prima conclusione.de testibus.& dicam de omnibus in dicto tit. de oppositionibus contra testes, & de exemplo somniato Ias. dicam in tit.de fals.& ibi amplectar falsi materiam non solum notariorum, sed etiam partis, & testium instrumentariorum, & aliorum quorumcunque. Hic etiam caderet mate-
37 ria † quando testis est varius, & torquetur, cui dicto sit standum, distinguendo tres casus, quia aut sumus in eodem iudicio, aut in diuersis, aut quis in iudicio dicit contrarium eius quod dixit extra iudicium, vt facit Bartol.in dicta l.eos, sed dicam in materia testium sub dicta rubrica, de oppositionibus contra testes, & ibi forte dicam quid quando uariauit quis sæpius, vt fecit notarius de Biumio in causa cuiusdam falsitatis, qui uno die dixit unum, alio die contrariũ, & sequenti rursus est ad primum dictum, & alio die affirmauit secundum, sic uariando etiam in alijs examinibus sequentibus, & cum tortura, an nulli dicto credatur, siue stetur, attentis tot variationibus, & uacillationibus, an verò illi stetur dicto, quod videtur coadiuuatũ aliqua verisimilitudine, iuxta consilium Soc.253.& quæ ponit Tind.in dicto suo tractatu de dicto magis verisimili. In pręsentia tamẽ vide in hac materia. Fel. in ca.cum in tua.de testibus, vbi facit regulam cum fallentijs.& Aret.in c. sicut nobis. de testibus. Dec.in consi.189.col.3.& Tind. in tract.suo, in 3.parte principali. char.12.& sequẽtibus, vbi reassumit dicta Bart.in l.eos. Vltimo quęro quando testis qui uti uacillãs vel varius, vel aliter suspectus torqueri de-
38 bet, vt dixi, † An si petat copiam indiciorum sibi sit decernenda ante, quàm torqueatur. Dic copiam indiciorum dari, vt disputetur super ea.l.custodias. vbi gl.& Doctores, ff. de public.iudic. & ideo si est quis torquendus, vbi sit seruus, & ubi, sit liber si non sit torquendus, iuxta l.ex libero. §. diuus, ff.de quęstionibus. prius hæc exceptio, an sit liber, uel seruus examinanda erit, dicta l. custodias. cum ibi notatis. & est tex. in d.l.si quis ne quæstio. & in l.1.§. si quis dicatur, ff.de quęstionibus. Aretin.in c.ex parte, col.
39 6.extra, de testibus. Sed † si est torquendus ex aliquo indicio, quod resultet ex dictis, quæ causam principalem tangant, iuxta dictum Bartol.in l.1.ad finem principij, ff de quęstionibus.quia sit mendax, iuxta l.unius, §.testes.ff. de quæstionibus, uel vacillans, iuxta l.ex libero, ff.de quęstion. siue varius, uel contrarius, iuxta late dicta supra, & tunc licet hoc sit discutiendum, tamen solum iudici hoc committitur absque aduocatis. ita declarat Bartol. in dict.l.unius, §.testes, vbi omnino est uidendum, & sequitur Brun. in tractatu suo, chart.6. column.3. & nemo quem viderim contradicit: non uideo tamen quomodo bene probetur intentio Bar. qui ad hoc allegat text. in dicto §. testes.l. l.is cui. eodem titulo.§. si uero ignoti. in Authent.de testibus, & l. nullum.C.de testibus, quæ leges, & aliæ ad idem, etsi dicant testem in suis casibus esse torquendum, non tamen illud dicunt ubi sit dubium super indicio absque disputatione, commisso solum negocio iudici, & ideo videtur, quòd simus hoc casu in teste, sicut in reo, & utrique sit danda copia indiciorum iuxta notata in l. unius, §.cogniturum, ff.de quęstion. & in dicta lege custodias, & quæ dicit Bartol.in l.fina.ad finem, ff de quæstionibus. Video tamen seruari opinionem Bartoli, quando testis est varius, uel testes sunt uarij, siue contrarij, & sic indicium oritur ex dicto suomet. Non tamen semper quando est mendax ex dicto, vel dictis aliorum, quia tunc si petitur, datur copia, ueruntamen placet indistinctè opinio Bartoli, quæ est, ut totum onus, an sit mendax, vel non, an sit uarius, vel non, siue uacillet, relinquatur iudici, nè detur materia differendi, & disputandi palam, & cum aduocatis, & causidicis instruendi testes, & veritati nebulas offundendi, & satis hoc etiam colligitur ex iuribus per Bartol. allegatis, si illa diligenti oculo uides, & ex mille delictis nocumentum, vbi admitteretur hæc disputatio, ꝙ si daretur copia indiciorum contra testes remanerent impunita, contra l. ita vulneratus, ff. ad legem Aquiliam. quæ lex etsi est vulgatissima, tamẽ ratio eius quę est, ut multa pro communi vtilitate sint recepta contra strictum ius, satis, imò plurimum facit, ad hoc etiam accommodantur aliquę rationes ad denegandam copiam indiciorũ adductæ per Alex. consil.65.volum.1. & de

copia

copia indiciorum danda reo, uel non ante torturam dixi in 4.q.princ.supra, & secun-
40 dum prædicta, vbi quis est torquédus† quia crimine notatus sit, aut hæc qualitas nihil ad causam attinet, vt puta si dicatur quòd est arenarius uel aliter infamis, & super ea disputandum est etiam aperto Marte: ubi de hoc dubitetur, aut tangit causam, quia sit uarius iuxta ea quæ dicit Cæpol.in dicto consil.61.colum.2.& tunc secus, & ideo si fateatur se esse socium criminis absque alia disputatione, super hoc erit torquendus, ubi aliàs sit in casu..iuxta d.Sal.in l.fi.C.de accusat. Vltimo tamen est sciendum in hac
41 materia torturæ testium.† ꝙ etiam si adsint qualitates quæ aliàs faciant, ut testes torqueantur, nihilominus ubi plenè probantur non sunt torquendi, sed sequendi, Bal.uolu.
42 5.cóſ.385.Item† iudex debet à tortura abstinere ubi aliqua bona ratio naturalis excusat testem, Bal.uol.1.consi.101.col.1.in fi.&
43 etiam adde ꝙ † vbi plenè constat de delicto, non est procedendum ad torturam, Bar. cons.111.col.4.in princ.

ADDITIONES.

a In crimine notato. Idem Iul.Clar.hũc.referens senten.lib.5.§.fi.quæst.25.in prin.
b Non seruatur. Idem Iul.Clar.sent. lib. 5.§. fi.q.25.vers.sed nunquid hoc habet locum in clericis.
c Præsbyter. D.meus Dec.in c.at si clerici.in princ.nu.19.de iud. Duennas Reg.190.Siman.in tract.de hæreti.c.63.num.27.& per eundem Aegid. Bois.supra de Indit. nume. 35.ac per Iul. Clar.ubi supra q.64.uers.sed an clerici.
d In dignitate. Sequitur Iul. Clar.ubi supra. vers.Item quæro nunquid personæ.
e Debet torqueri. Iul. Clar.senten.lib.5. §. fi. q.25.uers.Itẽ testis uarius.& uers.sed pone.

Titul. de Tortura accusatoris.

SVMMAE.

1 *Accusator, licet de iure in carcere ponatur sicut accusatus, secus tamen est de consuetudine.*
2 *Accusator interdum aliquis esse potest qui non potest esse testis.*
3 *Accusatoris, & testis ordo pari paßu ambulat.*
4 *Accusatus absque alijs indicijs in carcerem conijcitur, nisi esset crimen in accusatione pro quo dimittendus eßet præstita fideiussione.*
5 *Accusatio non procedit, nisi postquam constiterit de delicto.*
6 *Accusatori creditur.*
7 *Accusator crimine notatus non admittitur sine tortura.*
8 *Accusator torqueri potest omni casu quo possit contra eum procedi, vel ad pœnam talionis, uel actione iniuriarum, uel de falsa accusatione.*
9 *Accusator vilis, & ignobilis, & nulla indicia vel probationes ostendens ad uerificationem accusationis, in casibus tamen quibus contra eum proceditur, torqueri potest.*
10 *Copia proceßus dari debet accusatori potenti sicut & accusato datur.*

NDECIMA, & vltima pars hęc erit de tortura accusatoris, postquam uidimus de tortura rei, ac testiũ, vt nihil pro uiribus meis omittatur, & hæc ultimo loco relicta fuit, uti mi-
1 nus usitata. Ad cuius cognitionẽ scias,† accusatorem ita poni in carceres sicut accusatum. Casus est in l.fi.& ibi Bar.& Doct. notant, C.de accus.& hoc quia ita tractatur de periculo vitæ suæ, sicut & accusati, ꝑꝑ pœ-
a nã talionis, vt ibi, quæ tamen hodie cessat *a* ex consuetudine, ſm Bar.in l.pen.§. ad crimen, col.1.in fi.ff.de pub.iu. Ang.de malefi. in gl.nec non ad querelam.vbi latissimè materia accusationis, in ver.4 requiritur.& Marian.Soc.in c. veniens.char.2.col.2.de accu
2 sat. Scias etiam† ꝙ & si interdum possit esse accusator aliquis, qui non posset testimonium perhibere.l.2.ff.de accusa. iuncta,l.3. prin.ff.de testi.& per gl.in §.consequens.instit.de suspect.tutor. Tamen adeo multi ob diuersas qualitates reddentes eos suspectos repelluntur ab accusando, exemplo testium in quibus debet esse sincera, & fidelis vox, iuxta d.l.3.cum similibus.ut per Ang. Are. in d.gl.Gand.in tracta.suo, in prin.& Spec. in titu.de accus.§.2. ut meritò possumus dicere, sicut dicit Specu.in d §.2. qui incipit, tertio.in vers.& nota ꝙ accusatoris ordo, v-
3 bi concludit ordinẽ† accusatoris, & testis pari passu ambulare, & clarè apparet in pluribus c.3.q.5.c.1. & successiuè immediatè sequentibus, maximè in c.accusatores.dum dicit inoffensus igitur accusatorum, & testiũ

affectus

affectus est, & non suspectus, & ad idem etiã sunt iura allegata per Specul. & per Sal. in l. 2. C. qui accusa. non poss. vbi omnino est videndum. tractatur enim de maiori periculo in accusatore quàm in teste, propter dictam pœnam talionis, ut per eum. Vnde,
4 & tertiò sciendum est, ac notandum † absque alijs indicijs accusatum in carceres conijci, nisi tamen esset crimen pro quo dimittendus esset præstita fideiussione, ita probatur in d. l. fi. C. de accusat. & ita clare sentit, & vult Specula. qui melius scripsit in hac materia quàm alius, in tit. de accusat. §. 1. column. 3. vers. & nota quòd accusatus. & colum. seq. vers. cum autem, & sequentibus iuncto uers. & deinde, col. 6. ubi postea vult, ut assumantur indicia, & fiant probationes, & probatur in tex. cum ibi not. in l. 1. ff. de custod. & exhib. reor. & in l. 1. C. eod. titu. & patet hoc esse verum, quia si ex debilibus indicijs, imò sola suspitione quando proceditur ad quærelas nostri temporis, siue ex officio quis detinetur, ut dixi sub rub. de captura, ergo multò magis id fiet præcedente accusatione, in qua admittenda, magna consideratio habetur, maximè qualis sit accusator, & an sit suspectus uel non, & ita etiam Gand. post Azo. in tract. suo, in titul. quid sit agendum reo præsente, col. 3. in uer sic. & eo ipso, quòd quis accusatur, & ideo
5 † etiam non procedit accusatio, nec admittitur, nisi constito de delicto, per ea quæ dixi supra, in prima parte de delicto, & ita expresse Gand. in titu. qualiter fiat accusatio. col. 2. vers. idem ut dictum est. Ex his non mirum est si tex. in cap. illi qui. d. quæstio. 6. dicit, quod nonnullæ personæ suspectæ, quæ aliàs repellerentur ab accusando Episcopũ in criminib. exceptis. iuxta cap. per tuas. de
6 simonia. cum similib. admittuntur † & eis creditur cum tortura tamen. Nam etiam accusatoribus creditur ut uidisti, & dicit etiã clare tex. in c. accusatoribus. 3. q. 5. verum, vt
7 supra in 10. q. principali, late dixi, † testi crimine notato non creditur sine tortura, ita nec accusatori, & sic intelligas hunc textũ, quem etiam ita intelligit Innoc. in cap. cum in contemplatione, de reg. iur. in fi. & Ioan. And. ibidem quos uide, quia sic in effectu uolunt dicere dum de tortura accusatoris loquuntur, hunc tamen intellectũ non põt recipere l. si quis alicui. C. ad leg. Iul. maiest. ubi etiam habes accusatorem, sicut accusatum torqueri, quia loquitur in omni accusatore etiam crimine non notato, sed dic ibi esse speciale, ut postquam contra reum adsint indicia illius criminis, & tortus in negatiua perseuerat, tunc ipse accusator etiam ad fraudem detegendam, ex quo posset colludere cum accusato pariter torqueatur, ut ibi declarat Salic. & quem tex. allegat glos. 15. q. 6. in summa. ubi omnino uide, quia ponit de tortura rei, & testium, & subdit etiã accusatorem interdum torqueri, & alleg. d. l. si quis alicui. Ego uerò dicerem quò ad
8 torturã accusatoris † quod in casu quo potest procedi contra accusatorem, uel ad pœnam talionis propter calumniam; uel actione iniuriarum, uel de falsa accusatione. iuxta dicta Bart. in leg. si quis obrepserit, ff. de falsis. & Bald. in l. ubicunque, C. de ser. fug. & quæ dixi supra, sub tit. de accusat. & notata per Alexand. consi. 11. uol. 1. Soc. consi. 118. col. penul. & uult. Bart. in l. athletas. §. calũniator, ff. de his qui notan. infam. Felyn. in c. 2. de calumn. & Angel. Aretin. in suo tract. in verbo, necnon ad querelam, etiam tunc deueniri possit ad quæstiones, seruatis his quæ seruantur contra reum, per tex. & ibi not. in l. fin. C. de accusatio, quia etiam dum proceditur actione iniuriarum, uel de falsa accusatione ex. l. Remia cõtra accusatorem reus est: placet etiam summopere quod dicit Put. in suo tract. synd. in ultima chart. uers. quidam. qui late loquitur de tortura accusa-
9 torum. & concludit † accusatorem si sit vilis, & ignobilis & nulla indicia, vel probationes ostendat ad verificandam accusationem institutam, torquendum esse, quod ego intelligo vbi procedatur aduersus eum sup falsa accusatione data querela per accusatũ, iux. l. Remiã; vt dicit Bar. in l. fi. C. de accus. iuxta ut dixi notata in l. si quis obrepserit. & in l. vbicunq;. vel officio vbi sic procedi possit, vel si essemus in casu. leg. si quis alicui, vel etiam si procederetur de iniuria, vel etiã ad pœnam talionis vbi possit procedi, & non esset plene conuictus, & sic omnia intelliguntur, & cum fundamentis, non ommitendo, quod etiam accusator aliàs inhabilis propter eius vitam non admittitur sine tortura sicut supra dixi. Absoluta materia tortu-
10 ræ † quia confesso, uel conuicto etiam nõ publicato processu ad se defendendum datur copia processus, l. unius, §. cognitorum, ff. de quæst. & l. 1. §. si quis ultro. eodem tit. & dixi supra in titulo de confessis. & illi contra quem adsunt indicia datur copia indiciorum,

ciorum, ut dixi supra in hac materia torturæ, in 4 q.prin.& eodem modo,& in consequentiam etiam in dictis casibus datur co-
b pia omnium accusatori, *b* si illam habere voluerit, ad impugnandum, per prędicta,& per regulam, quod in iudicijs est, seruãda ęqua litas, l.fi.C.de fruct.& lit.expens.& leg.pen. C.de temp.in integ.restit.pet.& regulam, in iudicijs.de reg.iur.in 6. secundùm primum exemplum gl.ibi,& regulam, non debet actori.de reg.iur.gl.fi.in c.ex tenore.de testibus.maximè, quia sumus in medio causæ, iuxta gl.in c.cum ad sedem.de restit.spol. & quia actor dicitur reus dum respondet exceptioni, l.1.ff.de excep.habetur in capit.1.de prob.& in l.fi.C.de æden.& per Fel.in proęmio Decret.Alex.& Moder.in l.1.§.si procurator,ff.si quis ius dic. non obtemp. text. & ibi Dec num.14.l.2.C.de eden. ubi uide. Ideo non ab re erit, sed admodum utile hic aliqua subijcere concernentia modum, tam se defendendi, quàm ipsam defensionem pro veritate impugnandi.

ADDITIONES.

a Cęsar. Marcus dec.109.num.4.Rub.in l.penult.§.Ad crimen.num.4.ff.de pub.iud.Iul. Cla.sentent.lib.5.§.fi.q.18.versicul.quando deinde.

b Accusatori. Idem voluit Iul.Clar. sent.lib. 5.§.fi.quęst.49.vers danda est.

Tit.de Defensionibus reorum & de defensionum impugnationibus.

S V M M AE.

1 *Confessio considerari in primis debet à defensore, an dolo, uel propter pollicitationem fueris extorta, vt possit reuocari.*

2 *Confessio rei, si sit qualificata, debet capitulari, & probari qualitas.*

3 *Qualitas in confessione addita probari potest per unum testem, vt elidat probationem quærelantis.*

4 *Confessus reus simpliciter potest tamen ex interuallo se excusare, & vbi generalitas iuramenti excusationem non admitteret potest reuocare docendo errorem, & licèt non reuocasset, sed negasset simpliciter, tamen probando innocentiam admitteretur.*

5 *Confessio metu extorta reuocari potest per confessum, & an tortura sufficiat ad probandum metum ubi deficerent testes.*

6 *Confessio in tormentis prolata etiam præcedentibus indiciis potest reuocari constito de errore, & metu seueriori torturæ.*

7 *Conuictus per testes capitulare debet contrarium, & probare per testes vt se defendat, & stabitur, vel pluribus numero, vel dignioribus.*

8 *Iudex potest magis credere testibus actoris, quàm rei, dum tamen exprimat causam in actis nè teneatur in syndicatu.*

9 *Rei testibus magis adhærere iudex iustus debet, quàm actoris, etiam si testes actoris plus in aliquo præualeant testibus rei.*

10 *Probatio rei imperfecta directè contraria probationi actoris nihil operatur, secus si tendat ad probandum quid diuersum, ut quod ad defensionem homicidium factum sit, vel quòd mortuus sit ex malo regimine vulneratus.*

11 *Rei probatio imperfecta, & tendens ad probandum quid diuersum a probatione actoris offuscat probationem actoris, ita vt possit reus torqueri non damnari.*

12 *Probatio dubia ex parte rei sufficit ad illius defensionem.*

13 *Probatio debet esse concludens etiam in materia fauorabili.*

14 *Directè capitulare quando quis dicatur, uel indirectè.*

15 *Testes rei uolentis probare directè se non fecisse delictum, debent remouere actum à sensu non sensum ab actu.*

16 *Negans aliquid magni momenti factum in aliquo loco, quia dicat se fuisse præsentem in eo loco, & non vidisse fieri id quod verisimiliter est sibi notum, dicitur sufficienter probasse, etiam si non addat rationem quod fieri non potuisset quin ipse uidisset.*

17 *Negatiua ut rectè probetur restringi debet ad certum locum, & tempus.*

18 *Negatiua ubi sit multum restricta ad tempus repellitur.*

19 *Negatiua debet restringi ad breue tempus per testem, aliter est suspectus de falso.*

20 *Negans aliquid factum esse à certis mensibus citra, dicitur de nimis vago tempore deponere, nisi natura actus de quo testis deponit aliud suaderet.*

21 *Negatiua potest & implicitè, & explicitè proferri, & semper diceremur esse in negatiua, nec refert, quod etiam affirmatiuè proferatur.*

22 Nega-

22 Negatiuæ quando ſenſibus corporeis probari poßunt ſatis eſt illas ſimpliciter proferre, niſi teſtis interrogaretur de ratione.

23 Depoſitio facta ſuper negatiua iuncta affirmatiua ex qua negatiua percipi poteſt ſenſu corporis & de neceſsitate concludit, ualet, ac ſi ſuper mera affirmatiua deponeretur.

24 Teſtes deponere uolentes aliquem tali die nō fuiſſe in tali loco, ſed alibi, debent deponere quod continuè per id totum tempus fuit in in illo alio loco, alioquin non concluderent niſi diſtantia loci tanta eßet, ut ſufficeret dicere illum fuiſſe in tali loco.

25 Diuus Ambroſius eodem mane, & fuit Mediolani, & Romæ ſacrum celebrauit.

26 Teſtes de hora deponentes, ut quòd aliquis tali hora erat alibi, debent diligenter interrogari, quomodo recordentur de illa hora, & quomodo ſciunt quòd eßet talis hora.

27 Teſtis deponens quod aliquis erat tali hora, uel circa in aliquo loco non concludit, niſi abſque dubio in depoſitione comprehenderet tempus delicti.

28 Circa, particula denotat modicum ante, & modicum poſt arbitrio iudicis.

29 Teſtis deponens accuſatum alibi fuiſſe, concludit, etiam ſi non interrogatus rationem non reddat.

30 Teſtis deponens Titium feciſſe ad ſui defenſionem homicidium quod commiſit, abſque alia ratione concludit.

31 Teſtibus ſuper negatiua loco, & tempore coarctata deponentibus, non minus creditur, quàm deponentibus ſuper affirmatiua.

32 Teſtibus rei ſuper negatiua coarctata deponētibus in dubio magis creditur, quàm teſtibus accuſatoris ſuper affirmatiua deponētib.

33 Negatiua per quam falſitas actus indirectè probatur.

34 Teſtes ſuper negatiua non coarctata loco, & tempore deponentes ſunt ſuſpecti, non tamē puniuntur de falſo niſi in duobus caſibus.

35 Falſitas debet ex neceſsitate concludere.

36 Teſtis deponens ſuper negatiua non coarctata etiam ſi oſtendatur mendacium in aliquo, vel ſi deponat quòd quis ſemper poßedit per aliquid tempus, & probetur aliqua parte illius temporis non poßediße, non punitur de falſo.

37 Pars quæ ſe fundat in negatiua non coarctata redditur ſuſpecta.

38 Reus non confeßus, nec conuictus, ſed qui ſolum indicia contra ſe habet in defenſione debet elidere indicia.

39 Ignorantia excuſat reum, ſiue confeßum, ſiue conuictū, ſiue indicia contra ſe habeat, à pœnam delicti, & etiam à pœna in quam incideret, quia contrauenißet uoluntati teſtatoris, niſi pœna tertiæ perſonæ applicaretur ex diſpoſitione teſtantis.

40 Ignorantia quæ habet culpam non excuſat à pœna.

41 Dolus quando præſumatur, uel non.

42 Modi probandi contra præſumptionem doli.

43 Hæreticus quis ſit propriè.

44 Hæretica uerba conſiderandum eſt quomodo ſint prolata, quò ad euitādum pœnam ignis.

45 Hæreticorum fautoribus, & defenſoribus poteſt imponi, pœnitentia omiſſa, pœna ordinaria.

46 Teſtes crimine notati admittuntur ad accuſationem, non autem ad defenſionem in crimine hæreſis.

47 Hæreticus quis præſumitur potius quàm aliter ad pœnitentiam iniungendam.

48 Rebellionis crimen ut quis dicatur commiſiſſe neceſſe eſt, ut fuerit infidelis principi cui eſt ſubditus, in his, quæ pertinent ad rempublicam, & imperium.

49 Rebellionis crimen non incurrit non ſubditus committens contra perſonam, & dominium alicuius principis, ſed tamen hoſtis ſit.

50 Hoſtis poteſt impunè occidi.

51 Bannitus poteſt impunè offendi.

52 Filius poteſt impunè offendere patrem hoſtem.

53 Hoſtis captus ſeruandus eſt, & non occidendus.

54 Hoſtis ductus intra præſidia non poteſt occidi.

55 Exploratores hoſtium quare ſuſpendantur.

56 Hoſtis captus poteſt occidi, & rebus ſpoliari in caſu aliàs licito ante declarationem.

57 Hoſtis poteſt offendi in territorio principis, cuius erat hoſtis, non autem extra territorium.

58 Hoſtis ſupremi domini non poteſt offendi per ipſum dominum, nec ſuos, in terris infeudatis alicui non omnimoda autoritate, & omnimoda ſeparatione ab imperio, ut eſt Dux Mediolani, ſed poteſt a feudatario petere, ut ei licentiam det offend. in è terris ſuis, & ſi non diſceſſerit poterit offendi.

59 Feudatarius a domino requiſitus ſi hoſtibus domini licentiam non dederit eximere è ſuo territorio poteſt priuari feudo.

60 Rebellis ante declarationem non poteſt impune occidi quando non eſſet periculum in mora, ſecus in transfuga, & quando ſubeſt periculum in mora.

61 Hære-

61 *Hæreticus non potest impune occidi ante declarationem.*
62 *Occidens rebellem ante declarationem in quo non subesset periculum propter moram, an excusaretur ob decisionem Bart.*
63 *Assassinus non potest impune occidi, nisi præcedat declaratio.*
64 *Occidi qui possint impune.*
65 *Occidi an possit in foro conscientiæ ille, quem statutum permittit impune occidi.*
66 *Occidere qui potest aliquem per se, non potest per alium.*
67 *Homicidium casu factum sine aliqua culpa est impunitum.*
68 *Homicidium casu commissum, interueniente aliqua culpa punitur pro modo culpæ pœna pecuniaria uel exilio.*
69 *Falsum sine dolo non punitur l. Cornelia, & in dubio error præsumitur.*
70 *Falsitas non nocibilis, uel quæ necessario non sit falsitas, non est punibilis pœna ordinaria, licet esset dolosa*
71 *Furtum non committitur sine animo furandi, & qualibet iusta ratio, & bona fides etiam ex temerariis causis orta a furto, & rapina excusat.*
72 *Dolus non præsumitur, licet quis errauerit in iure, & in quibus casibus non habeat locum regula.*

1 IN primis si est confessus reus † debet eius causidicus, vel aduocatus aduertere, an confessio fuerit extorta dolo, pp aliquam pollicitationem, ita, vt indigeat reuocatione, iuxta consi. Imol. 109. dixi de hac confessione sub rubr. supra de examinib. reor. uer. scias etiam, & in materia tort. in 9. q. princip. ubi uide, quia instruit te quomodo ualida sit, uel non talis
2 confessio. Secundo: † si confessio non est simplex, sed qualificata, quia dixerit, Feci, sed ad meam defensionem, quoniam reus potest damnari vel torqueri super ea confessione debet capitulare, & probare, si tamen ita veritas se habeat, dictam qualitatem, aliter poterit reus damnari ex tali confessione citra mortem tamen, & torqueri, ut dixi sup. rub. de confes in uersiculo 2. intellige quibus adde Dec. in l. ut uim, ff. de iustit. & iur. qui tamē ex quo sequitur Soc. in l. non utique, ff. de exce. remanet damnatus quemadmodū
3 etiam damnaui Soc. ibi, † & sufficeret unus testis in probanda defensione ad elidendam plenam probationem homicidii, quia non est probatio contraria probationi quærelantis, siue curiæ, uti declarat Anchar. consi. 285. column. fin. & dixi sub rub. de conuictis. supra circa fin. ubi uide, & secundum ea quæ ibi dixi, ita etiam hic loquor, & repeto, & dicam ēt paulò infra in defensione quam conuictus facere debet. Tertio de-
4 bet aduertere, † quòd quanuis confessio sit simplex a principio, tamen ex interuallo potest confessionem excusare, & dicere se fecisse ad defensionem, per capitu. cum dilecti, de accusatio. & ubi non liceret ratione iuramenti ampli, quod fecisset reus, posset saltem reuocare. Aretin. in dict. capitul. & dixi in d. rubr. uersicu. secunda conclusio.
a & tunc deberet docere errorem a secundum gloss. in capitul. Romana, §. sinautem de appel. in 6. Aretin. in dicto capit. cum dilecti, columna penult. & fin. & in fine dicit, quod hęc est communis, dixi late supra dic. versicul. secunda conclusio, & licet erraret reus in non reuocando, quia simpliciter negaret id, quod fassus fuerat, tamen ubi admitteretur ad probandam innocentiam per testes, absolueretur illa patefacta. Aretin. in capitulo ex tenore, de testibus. in quinto notabili. dixi ubi supra, in uersicul. & dum
5 dixi supra. Quartò debet aduertere, † an inductus aliquo metu illato, uel inferendo confessionem fecisset reus, quia etiam tunc posset illam reuocare allegato metu, iuxta text. in l. 1. §. si quis ultro, ff. de quęst. dixi latè supra in uers. posset etiam confessus. ubi uide, & ibi an tortura sufficiat casu quo testes desint ad probandum talem metum, an uero requiratur probatio per testes, uide ibi: multisque aliis aduersionibus & modis cōfessio rei eneruatur ut patet in eo. tit. per totum, & in materia torturæ, in 9. quęst. princip. paulo ante fin. & non minus ex ibi dictis scies quomodo impugnetur reus, & offendatur quàm quomodo defendi possit, & protegi, quia materiam totam amplexus sum, & consequenter tam partes accusato-
6 ris, quàm accusati, & rei. Et † hæc quando ex ipsa scriptura uidetur confessio spontanea, si uero uidetur secuta propter quęstiones, tunc ad sustinendam eam, & eam destruendam sunt uidenda suprascripta in materia tortūræ in 9. quæstion. princip. & ultra ea non dubito quin facta reuocatione talis confessionis in tortura facta, etiam præcedentibus legitimis indiciis constito de errore,

tore,& metu seuerioris torturæ,quàm congrueret,reus debeat absolui,arguendo a fortiori a confessione spontanea ad extortam. Nam tortura debet esse moderata,& immoderata,iuxta qualitatem indiciorum, vt late dixi in 8.q prin.in materia torturæ, & ideo si probaretur metus maioris,& illicitæ torturę, idem dicendum putarem quod supra in confessione, quæ apparet spontanea. Se-
7 cundo † si reus cognoscat se testibus conuictum,& sic aduersum se plenè probatum, iuxta l.qui sententiam,C.de pœn.& latè supra tradita in tit.de conuictis. & sit innocēs debet directè capitulare cōtrarium, & probare pro viribus intentionem suam, & stabitur postea testibus suis, si erunt digniores,& uerisimiliora deponent, siue etiam si erunt plures numero,c.in nostra,de testi.vbi etiam gl.& Doct.aliàs stabitur testibus accusatoris siue actoris digniorib. & uerisimiliora deponentibus etiam contra reum:loquor etiam in causa criminali,ita explicitè Felyn. in d.c.cum nostra,col.2.uers. & pondera. & ubi adsit paritas, in dubio iudicandum est pro reo præualentibus eius testibus secundum glos.in d.c.in nostra. & Doct. ibidem.
8 Est tamen in facultate iudicis † etiam magis credere testibus actoris exprimendo causam maioris credulitatis in actis,aliter posset molestari in syndicatu,ita Fely.,in d.c.in nostra,& Dec.in c.ex litteris,colum.2.uersi. 3.nota.extra de probat. imò amplius etiam quòd in aliquo testes actoris præualeant,adhuc pro reo iudicandum est per glos.notab. in cap. clerici. 81. distinctio. ubi duo laici,
9 † qui deponunt ad fauorem rei præferuntur duobus clericis, qui stabant pro accusatore, & sic qualitas clericatus non tollit reo prærogatiuam absolutionis. & ita Abb. in d.c.ex litteris,& in c.ad nostram, eod. titul. de prob.& alibi sæpe,& in effectu.licet Are. ibi in d.c.ex litteris.discrepet,tamen in causa criminali Dec. hanc opi. sustinet propter præsumptionem, l.merito.ff.pro soci. quòd in dubio quis non præsumitur deliquisse,& ita etiam loquitur præcisè dicta glo.& Abb. in cap.cum P.circa fin.de accusat. & dicam infra in tit.de fauoribus defensionis. est tamen ut dixi in facultate iudicis magis credere testibus actoris,si uult, allega.causa in actis,& ex hoc omnia sustinentur,sed in dubio vbi non magis inclinet in unam partem, quàm in aliam procedet regula, verum vbi atrocitas delicti, qualitas accusati, & natura testium faciant eum inclinare pro accusatore, illi adhærebit, & habebit rationem non solum eius testium ubi excedant, sed et ubi non excedant testes accusati, loquor in iudice iusto, si verò sit iniustus ut multi sæpe reperiuntur, hæc conclusio Doctorum, quod res sit ei arbitraria, non solum non sustinet omnia, imò ea damnat & deturbat.
10 Sed pone † quod reus non plene probet intentionem suam, an aliquid tamen operetur hæc imperfecta probatio? Dic non operari, vbi vna probatio sit directe alteri contraria, secus si probatio rei tendat ad probandum quid diuersum, puta, probato homicidio cōtra accusatorem,reus probet per vnicum testē fecisse ad sui defensionem, uel mortuum esse illum ex malo regimine. ita Bar.& cōiter Doct.in l.admonendi,ff.de iureiur.col.penult.vers.quid si actor.& ita magis expressè in terminis consuluit Anchar. cons.285.col.fin. quem ad hoc etiā proximè allegaui,& dixi supra tit.de conuictis,col.fi.
11 vbi vide.Non tamen † dico ꝙ plenè probetur defensio, ita vt ex ea probatione sit reus absoluendus, sed dico ꝙ conuictio remanet taliter offuscata, vt non possit damnari, & si ego essem iudex torquerem eum,quia negari non potest,quin remaneat pars probationis homicidij simpliciter aduersus eum. Et pro confirmatione huius conclusionis sumpta ex doctrina Bart. in d. l. admonendi. & consil. Anchar. vbi supra, omnino sunt videnda,& consideranda dicta Bar.in l.non solum,§.sed vt probari,ff.de oper.no. nuncia. maximè in posterioribus exemplis. Ex qui-
12 bus elicitur conclusio† ꝙ ad defendendum reum conuictum etiam probatio dubia ex parte rei, & non plenè concludens sufficit, & ideo etiam creditur testibus consanguineis,imò fratribus ad defensionem, ut infra dicam sub dicta rubr.de fauoribus defensionis, & ad hęc etiam sunt videnda latè dicta per Claud.in repetitio.l.vt vim,ff.de iust. & iur.circa dicta Bart.in d.§.sed ut probari.& Ias.in d.§.& alibi sępe.& aliquid dixi supra in tit.de conuictis.circa dicta Bar.in d.§.sed ut probari.quę notabilia ualde sunt, & miranda. Est tamen aduertendum ad id quod dicit Dec.post Alex.in l.non hoc.C.unde legit.col. 2. uersic. & supradicta. dum allegat
13 Alex.quòd† etiā in materia fauorabili probatio debet esse concludens, & ad ea quæ ponit idem Dec.in cap.in pręsentia.de prob. in 10.& 11.notab.circa dicta Bar.in dicto §.

sed vt

sed ut probari. Cadit hic quæstio, si reus alle gat non cōmisisse delictum, quomodo hanc negatiuam probabit? & dic, aut directe uult ostendere, quod eo tempore, & loco quibus dicunt testes eum commisisse delictum illud non fecit, aut indirecte probando falsitatem testium, qui contra se deposuerunt per absentiam suam à loco commissi delicti, tunc temporis quo deponunt testes eum ui disse, iuxta l. optimam. C. de contrahend. & com. stipul. §. item verborum. Insti. de inuti. stipu. & c. ex tenore. de testibus, & gl. notab.
14 declarantem quando † dicatur directe capitulare, & indirecte. in clem. 2. de testi. in
15 verbo, indirecte. Primo casu dic, † quòd testes debent remouere actum à sensu, non sensum ab actu, quia debent dicere ꝙ illa die, & hora qua dicitur fuisse factum testamentum, vel quid aliud in tali loco non fuit factum, quia ibi fuerunt præsentes, & non potuisset fieri quin vidissent, & audiuissent, ut ita non sufficeret si dicerent quòd non uiderunt, nec audiuerunt illud fieri, quia non remouerent actum à sensu, sed sensum ab actu, & sic non concluderent ex quo ipsis non animaduertentibus fieri potuisset, & ita declarant Baldus, & Paulus de Castr. in l. secunda, C. de bon. poss. secun. tab. ubi omnino uide. & Bald. in d. l. optimam. & etiam non interrogati testes, debent modo quo supradictum est deponere, quia uera ratio testis negatiuam deponentis est illa quam dixi, uidelicet ꝙ non potuisset fieri quin uidissent, & audiuissent, ut per Dec. in c. 3. loco. de probat. colum. 5. & consi. 101. colum. pen. & in d. l. 2. ad fin. Alex. in l. 1. colu. 1. ff. si quis ius dicen. non obtemp. Recipit tamen
16 hæc conclusio declarationem † ut etiam sufficiat simplex negatio absque dicta ratione super eo quod uerisimile est deponenti notum, quia tunc sufficit eum fuisse præsentem, & non uidisse fieri, ita notabiliter Are. in d. c. 3. loco. per illum tex. & sequitur Dec. in d. l. 2. sequitur etiam Fel. in d. cap. tertio loco, colum. 3. alia allegans, & re ipsa etiam idem Dec. & ideo si deponerent negatiue aliqui Senatores de re quæ in Senatu facta diceretur, eis crederetur sine hac ratione, loquendo tamen de re magni ponderis, non si esset parui momenti, quia & si ueniunt ad Senatum pro omnibus quæ ibi fiunt, tamen sæpe accidit ut non omnes ad ea animum aduertant quæ parum referunt, & ita in re magni ponderis loquuntur Aretin. & alij & tex. ipse in d. c. 3. loco. Et quia in exemplo
17 dato negatiua † restringitur ad certum lo-
b cum & tempus, *b* dic ꝙ aliter non concludit testis per rationem de qua supra, ex quo actus non remouetur a sensu, sed cum dicta restrictione concludit, & dicitur tunc per sensum corporis testificari id super quo deponit, quo casu ualet depositio eius, & ita Bald. & Doctores in l. actor. C. de probatio.
18 unde etiam dicunt Doctores ꝙ † si negatiua non esset multum restricta quo ad tempus adhuc repelleretur testificatio, quia etiam si dicerent à mense citra talis non possedit, nec aliter posset esse quin uidissemus, tamen non concluderent, quia saltem tempore quo dormierunt non uiderunt, & ita Bartol. in l. 1. §. hoc interdicto. uers. ulterius quæro, ff. de itin. actuque priua. & Bal. in d. l. actor. col. 1. & seq. Alex. cōs. 43. col. 2. uers. 3. & col. 4. uers. quartus uero. & explicite dicit Bal. in d. l. actor. tempus unius mensis esse nimis uagum, & ad hoc etiam uide Alex. cons. 141. colu. 5. vers. dictus Paulus. uolu. 1.
19 qui dicit † testem qui se non restringit deponens super negatiua ad breue tempus esse suspectum de falso, est uerum quòd hoc etiam limitatur per Are. in d. c. 3. loco, ut da-
20 to ꝙ dicant à certis † mensibus citra, prout necessario intelligit Are. ibi textum loquentem, absque tempore, eorum depositio ualet, quia loquuntur de actu, qui non fit omni tempore, & omni loco, & quo tempore fit etiam fit signo præcedente, & ideo si bene consideras etiam dicitur satis coarctata loco, & tempore. Nam si dicunt à mense citra non fuit factus contractus inter talem, & talem, est nimis vagum hoc dictum, sed si dicant loquendo de his, quæ fiunt in consilio, nos semper ab aliquibus mēsibus citra fuimus in consilio, & nunquam fuit tale quid gestum, certe non dicitur vagum tempus habita rōne ad hoc quod in omni parte diei, & noctis non fiunt talia, sed solum quando fit congregatio quæ etiam fit solēniter, & ideo illi qui sic deposuerunt super negatiua, & qui non erant ex capitulo in d. c. cum in Ecclesia Sutrina. fuerunt reiecti, ut
c ibi in tex. & non refert *c* ad hoc, † ut simus
21 præcisè in materia meræ negatiuæ, an implicitè proferatur, puta, ꝙ electio tantum spectat ad illos, & consequenter non ad alios, an explicite ꝙ electio non spectat ad alios tex. est in d. cum ecclesia Sutrina. Bart. & Alex. in l. 1. in princ. ff. si quis ius dic. non

obt.

obt. Item etiam non refert ꝙ negatiua affirmatiuè proferatur, puta. fuit Titius, qui exonerauit tormentum, non autem Sempronius. Bal. in d. l. actor. col. pen. & Fel. in c. quoniam contra. de prob. col. 1. Et ideo utroque casu requiritur restrictio de qua supra, & ratio aliter non concludit, quia non cadit
22 in sensum, vt supra dixi. Sunt † tamen aliquæ negatiuæ, quæ percipi possunt sensibus corporeis, puta si dicerem, Non fui citatus personaliter Bald. in d. c. 3. occ. in princi. & tex. ubi Bald. no. in l. nec is, ff. de acq. hær. & Cur. in tracta. de testibus in 2. q. & ideo satis est dicere, non fui citatus, nisi ulterius interrogaretur de ratione, iuxta l. solam, C. de testibus. cum ibi notatis. Reliqua in materia negatiuæ, uide per Abb. in cap. bonæ, el primo, de electio. ubi gl. pinguis in materia. & per Cur. in d. tract. q. 2. 24. 25. & 26. & no
23 ta † omnino quando fit depositio non solū super negatiua, sed etiam super affirmatiua ex qua affirmatiua percipi potest negatiua per sensum corporis, & de necessitate concludit, tunc ualet depositio, ac si super mera affirmatiua deponeretur, ut per Abb. in d. c. cum ecclesia Sutrina. columno. 5. & Alexand. in d. l. 1. colum. 1. & 2. ff. si quis ius dic. non obt. & ponunt exemplum quando deponitur Titium nunquam possedisse in decem annis, sed possedisse semper Sempronium in illis 10. annis. Aliud exemplum habes quando tractaretur de probando, quod in Senatu fuit factum, & aliqui Senatores deponerent non fuisse factum, & quoties fuit habitus sermo de hoc tempore quo dicitur, ipsos semper interfuisse, & semper Senatum contradixisse. tex. in ca. tertio loco. de prob. & ibi Dec. colu. 2. in 5. notab. Aut reus uult
24 probare negatiuam indirectè, puta, ꝙ † tali die non fuit in eo loco, ubi per ipsum fuisse commissum delictum eo die testes accusatoris deposuerant, sed ꝙ alibi fuit, & tunc ut sui testes concludant, debēt dicere quòd continue per id tempus totum de quo deposuerunt testes accusatoris, ipse fuit in alio loco. ita Ioan. And. & reliqui in cap. ex teno re. de testibus. & re ipsa Bald. in d. l. optimā. super uerbo, die. & probat tex. in gl. in §. in item verborum. Institu. de inutil. stipul. alioquin non concluderent, ut de se patet, quia potuisset ire, & redire, quod tamen solùm procedit, ubi locus in quo dicit se fuisse parum abesset, ita ut potuisset ire, & redire, nam si tantum distabat, ut fieri nullo modo possit quòd ibi esset, & delictum etiam commiserit, ubi testes accusatoris deponunt factum fuisse, tunc satis esset si dicerent quòd tali die in eo loco reperiebatur, & ita ultra quod pateat ad sensum, declarat Alberic. in l. optimam. C. de contrahen. & commit. stip.
25 & hoc nisi fieret miraculum, sicut † fecit diuus Ambrosius, qui uno, & eodem mane, & Mediolani, & Romæ sacrum celebrauit secundum Bald. in dict. l. optimam. & quando testes deponunt de hora, puta, hora prima noctis; est multum aduertendum ad interrogationem testium ad defensionē
26 deponentium, † quòd illa horta erant alibi quomodo præcise recordentur de illa hora, & quomodo sciant, ꝙ erat prima, & non pri
27 ma cum dimidia, vel vlterior, & ideo † etiā si dicerent tales testes, ꝙ hora prima noctis vel circa erant alibi, non concluderent per decisionem Ant. de Butr. in c. fi. de despons. impube. & cons. Corne. 179. colu. fin. vol.
d 3. quia denotat † dicto, circa, *d* modicum
28 ante & modicū post, arbitrio iudicis. Alex. in l. & si post tres, ff. si quis caut. & cons. 88. col. 6. uolu. 5. possent tamen adhuc testes sic loquentes concludere comprehendendo absque dubio tempus commissi homicidij, puta, si dicerent quòd ab hora prima, vel circa vsque ad horam sextam, uel circa vbi loquerentur testes accusatoris, de hora tertia, & hęc per ea quę ponit Ias. in d. l. & si post tres. col. 4. & Dec. in cap. in pręsentia. de prob. nu.
29 3. versi. 4. limitatur. Sed † an hi testes indirecte probantes intentionem rei debeant assignare rationem etiam non interrogati, sicut dictum est de his qui directè illam probant, videlicet, quòd ibi stetit continuè, ita ut nunquam recesserit nec recedere potuisset, & c. vel ꝙ ibi stetit continuè, & homicidium non commisit, nec committere potuisset, & c. & certe videtur non debere assignare hanc rationem. quia hæc affirmatiua quòd erat alibi, habet in se hoc consequens necessarium, quòd non erat in loco ubi deposuerūt aduersarij, & ita percipi potest negatiua, & concludenter probatur, ut declarat Alexand. in dicta l. 1. columη. 2. ff. si quis ius dicen. non obtemp. & ita in terminis uidetur velle Bald. in dicta. l. optimam. dum uult ut quando directè uult probare negatiuam, debeat dicere, ut dixi supra, nec aliter potuisset esse, & c. sed quando indirectè per absentiam, tunc aliud non requirit nisi ut probetur præsentia in alio loco, & est ex

mente

mente aliorum ibi. Felyn. tamen uidetur uel le contrarium post alios Doctores in dicto c. ex tenore. Tamē re vera puto ꝙ mens Doctorum fuerit in eod. cap ex tenore. dum uolunt ut debeat addi illa ratio, ꝙ aliter non potuisset, &c. loqui quando deponunt directè contra te tes accusatoris, nam etiam inferunt ad illud, non autem qn̄ sufficit probare præsentiam in tali loco, quia satis est, ut deponāt semper ibi stetisse, & patet ratione inconuincibili. Nam sequitur necessariò, ꝙ alibi non potuerunt esse, iuxta dicta Alex. in d. l. 1. ff. si quis ius dic. non obtemp. & satis comprehenditur hæc consideratio ex dictis Ant. de Butr. in dicto cap. ex tenore. vbi æquiparat, vel ꝙ testis dicat, nec aliter potuisset esse, quin uidissem, aut adiuissem, vel quòd tale quid deponat, ex quo idem resultet ex necessitate, & hæc est ueritas, & Doctores ibi hunc sensum habuerunt, licet verba Felyn. ibi aliquantum sint implicata, &
30 maximè hoc dicendum est, † quia etiam satis est, quòd testis deponat per hęc uerba, Titius homicidium quod fecit, fecit ad sui defensionem, absque alia ratione. Bald. in l. solam, C. de testibus. post Bart. consil. 108. quidam Maciolus, & Bal. in l. multis, C. de liber. cau. quæ conclusio est notabilis, quòd ualet dictum testis qui deponit ad defensionem sine ratione quando non est interrogatus, ad quam adde Bal. 3. uol. consi. 387. post princ. & Corn. notabiliter primo uol. consil. 162. col. 2. & eod. volum. consi. 204. colum.
31 tertia. Vidimus † quomodo debeant deponere testes super negatiua, sed expedit scire an magis credatur affirmantibus, quam pluribus negantibus, prout asserit glo. in l. diem proferre, §. si plures, ff. de arbit. quę allegatur, quòd magis creditur duobus affirmantibus quàm decem negantibus, & dic non magis credi paucioribus affirmantibus, quando est coarctata loco, & tempore, ex quo parem uim habent isti, sicut super affirmatiue deponentes, ita considerauit Iason in l. ut uim, colu. 5. ff. de iust. & iure, & in rubr. ff.
32 de iureiur. colu. penult. imò † magis etiam hoc casu creditur testibus negantibus, dato quod testes accusatoris in aliquo excedant. gloss. est notab. in capit. clerici. 81. distinct. Dec. in l. fauorabiliores, ff. de reg. iur. & in cap. ex litteris. de probat. Aret. in l. hæredes palam. in princ. ff. de testam. & in l. 1 §. fina. in 4. column. ff. de uerb. obl. & hęc in dubio, quia posset ex causa iudex adhuc minus cre-

dere testibus rei, ut dixi supra vers. secundò si reus cognoscat. vide ibi. Alium notabilem
33 modum † & exquisitum probandi falsitatem actus indirectè habes in textu d. capit. tertio loco. ut si dicatur quod in senatu a tāto tempore citra non fuit expeditum quoddam negocium, & Senatores adducti in testes deponant, se per id tempus semper fuisse in Senatu, & quoties habitus fuit sermo de illo negocio, semper Senatum contradixisse, & ita Dec. ibi in 5. notab. Tetigi de testibus deponentibus negatiuam. Aduerte,
34 † quia si deponant meram negatiuam non coarctatam loco, & tempore, aliqui Doctores dicunt quòd puniuntur de falso, vt Ang. & Fulgos. & quòd ideo debent præcauere sicut ab igne, nè sic deponant. Hos refert Ias. in l. 1. in prin. col. 4. ff. si quis ius dicen. nō obtemp. Concludit tamen ꝙ quamuis sint suspecti non puniuntur de falso, & hæc est communis, vt latè tenet Alex. in 2. lect. ff. ꝙ quisque iur. qui tamen concludit quod extra ordinem puniuntur de falso. Primus casus est quando scientes ita deponerent contra veritatem secundum Ale. in d. l. 2. Secundus quando deponerēt super mera negatiua omnino improbabili, puta, quando esset capitulatum absolutè, ꝙ Titius nunquam deliquit, vel contraxit, quia sine dubio abest scientia quæ requiritur in teste, ut dicit Bal. in l. actor. de probat. in prima specie negatiuę, & ita Abb. in cap. cum ecclesia Sutrina. de cau. poss. & proprie. colum. 6. versiculo, & credo, secus si deponerent super negatiua probabili, scilicet, coarctata loco, & tempore, deponendo tamen merè negatiuam,
35 quia etiam tunc tueri se possent. Nam † falsitas debet ex necessitate concludere, ut no. in l. iurisgentium. §. quod fere, ff. de pac. ita Abb. vbi supra, & aduerte, quia uolunt Doc.
36 quod † hoc casu non solum nō incidant in falsum, alio nō demonstrato in contrarium: sed nec etiam si ostendatur mendacium aliqua in re. Exemplum, quando dicunt ꝙ per decem annos, vel annum integrum Titius nunquam possedit, quia & si probetur contrarium quo ad aliquod tempus, tamen nō sunt falsi, nisi scienter contra ueritatem ita deposuissent, vt dixi, imò amplius si affirmatiue deponunt, quod semper possedit per dictum tempus, tamen si ostendatur per aliquod tempus non possedisse, excusantur a falso. Bar. in l. 1. colum. 5. ff. soluto matrimo. Fel. late in proœmio Decret. in verb. rex pacificus,

cificus,& Tind. in suo dialogo de contrarietate testium, in 13. chart. versic. transeamus, colum. 2. qui fortius dicit, quod etiam si deposuerint, ꝙ nec præterijt hora, quin Titius possederit, tametsi non incidunt in falsum probato contrario quò ad aliquod tempus, sunt tales testes suspecti multum, & ego si essem iudex, ponerem eos ad torturam po-
37 tius, quàm extraordinariè punire, sic † etiã pars, quæ se fundat in negatiua non coarctata loco, & tempore suspecta est,& est vnus modus, per quem iudex cognoscit, ꝙ debet eam repellere tanquam calumniosè excipientem, Alexand. consi. 65. colum. 3. volum. 1. Tertiò, si reus cognoscit se non esse confessum, vel conuictum iuxta casus præce-
38 dentes, † sed tantummodo indicia contra ipsum adesse, tunc ad ea eneruanda, vbi non posset ostendere crimen non commissum iuxta præcedentia, recurrat ad modos elidendi indicia, quos supra tradidi in materia
39 torturæ in 5. q. princip. Quarto, siue † confessus, siue conuictus sit, siue indicia contra se habeat, est aduertendum, an ignoranter delictum commiserit, vel scienter, quia ignorantia excusat a pœna, & delicto. cap. cognoscentes. de consti. c. 2. eodem. in 6. l. Metrodorum, ff. de pœ. & latè Dec. in d. c. cognoscentes. in l. 1. lect. in colum. 4. & in 2. lectu. col. 1. & ibidem Felyn. & alij. Bart. in l. semper, §. hoc interdictum, ff. quod vi aut clam. & in l. Labeo. ff. si quis test. li. esse iuss. fue. & latè Alexan. ibi in apostill. in uers. & facit, adeo excusat, vt non incidat in pęnam, si contraueniat voluntati testatoris, puta, si præcepisses hæredi, vt domum suam magnam non alienaret, aliter ꝙ perueniret in hospitale, iuxta l. vnicam. C. de his, quę pœn. no. & § fi. Insti. de lega. Ita sentit Alex. in terminis, in consi. 57. col. 2. vol. 2. & consil. 138. col. pen. volu. 1. Sic Alber. in d. l. unica, col. pen. & ideo Bald. per illum text. in c. 1. de controuer. int. do & empt. in vsibus feud. dicit in omni alienatione procedere, ut ignorans non incidat in pœnam. In contrarium videtur facere, quod decidit Alex. in l. Marcell. §. res quæ. in 4. limitatione, ad Treb. iuxta l. fi. §. fin. ff. de lega. 2. maximè iuncto consilio Paul. de Castr. ibi per eum allegato, qui expressè loquitur. & quod decipit Ias. in 2. lectu. in §. diuus. in l. filiusfamilias. ff. de legat. 1. in 2. conclusio. ubi est videndum. Sed dic, ꝙ in casu Alexand. & Ias. non erat propriè pœna, ex quo applicabatur tertiæ personæ fauore ipsius. Prædicta vero procedunt, quando est proprie pœna, quia applicatur in odium contrafacientis iuxta verba Soc. in l. pœnam. in princi. ff. de his, quæ pœn. no. & quando sit, ꝙ fauore tertij applicetur illi, vide in dicto §. diui in tex. & per Pau. de Castr. ex cuius dictis eris
40 clarus. Est tamen aduertendum, † an ignorantia habeat culpam, vel non, vt in d. cap. cognoscentes. maximè per Dec. post alios, & quando requiratur dolus, vel etiam culpa sufficiat, vide Barto. in l. 1. §. non autem, ff. si quis test. lib. esse ius. fue. & Docto. in d. c. cognoscentes. Alexand. in dict. §. non autem. & alibi sæpe. Est materia, quæ etiam tangitur in l. 1. ff. de legibus, vbi etiam uide Iaso. & ibi ponitur etiam de ignorante, & quando est in culpa, & quando est sine culpa, &
41 quomodo probetur dolus, *e* vel præsumatur, vel non pręsumatur, uide tex. in l. dolum.
e C. de dol. & gl. quæ ponit exemplum Hispanorum, qui dabant vinum quasi aquam rubeo mixtum inuitatis ad prandium, vt inebriarentur, & inebriati postea pro eis fideiuberent, ad demonstrãdas insidias perspicuas, de quibus text. & vide omnino doctrinam Barto. ad hoc, quando præsumatur, & quando non, ibidem in dict. l. dolum, & Alexand. consil. 103. col. pen. vol. 1. text. in c. 1. de præsumpt. ubi Abb. & alij. & no. per Gand. in tit.
42 de homic. col. fi. in vlt. quæst. vbi † de modis probandi contra præsumptionem doli, & ponit Cœp. consil. 31. col. pen. vers. 10. & ult. vbi est uidendum in hac materia, & Cœpo. cons. 24. colum. fin. ubi quando quis spontè confessus est, & omnino uide Fel. in c. singul. circa fi. de homic. de præsumptione doli, & contraria contra dolum, per Dec. consil. 9. col. 1. uide etiam Ias. in l. si quis cum aliter. colu. 3. de uerb. oblig. & dicam infra in materia homicidij, & dixi etiam supra in materia inquisitionis, declarando verba inquisitionis scienter, & dolosè. Et ultimo ad defensionem reorum, & econtra, est aduertendum in quo genere delicti simus. Nam si sumus in crimine hæresis, in primis est consideran-
43 dum, † an sit proprie hęresis, quia propriè ille est hæreticus, qui aliter sentit de articulis fidei, & sacramentis ecclesiæ, quàm Romana ecclesia. Abb. in c. firmissimè. de hær.
44 & omni in casu est considerandum, † an verba hæretica prolata, quæ nullam in se habẽt excusationem, sint prolata, ludendo, vel iracundè, vel ex magna simplicitate, & hoc quo ad euitandam pęnam ignis, de qua per Abb.

Abb. & Doct. in c.ad abolendam. de hære. Sic Imol.in cle.2.col.pen. super gl.in ver.il-
45 licitè de hęr. ibi † q etiam defensoribus, & fautoribus hæreticorum, non tamen hæretici, omissa pœna ordinaria,possunt imponi per eorum iudices pœnitentiæ, ut pauperibus ex bonis suis aliquid dent, vel aliud opus pietatis faciant. Est quoque considerandum in eo crimine hæresis quales testes sint quærendi, tam ad offensionem, quàm
46 pro defensione.Nam † ad offensionem admittuntur testes etiam in criminibus notati. c. in fidei. in fin. de hær. in 6. ad defensionem vero non admittuntur, c.filij.in fi. de hęr.in 6.licet contrarium videretur dicendum per terminos vulgatissimos. Sed hoc procedit propter immanitatem criminis, iuxta regulam. l. si hominem, ff. mand. & ideo etsi præsumptione iuris quis non præsumatur deliquisse.l. merito,ff.pro socio. tamen quis
47 † pręsumitur hęreticus potius quàm aliter quod ad pœnam iniungendam, ut habetur in c.accusatus,in prin.de hær.in 6. Infinitaque alia concernentia tam offensionē, quam defensionem hęretici habebis infra in ti. de hæret. quem subijciam ad perfectam declarationem, & instructionem defensionis, & offensionis, in qua sumus. Et pariter ad eundem finem ponam multa de crimine rebellionis, de crimine homicidij, falsi, furti, & diuersorum aliorum delictorum magis frequentium, ea separatim collocando sub suis rub. Si sumus in crimine rebellionis,& dicatur: Talis fuit infidelis suo principi,& suis, iuxta l.1.cum pluribus seq.ff.ad leg.Iul.ma. & l.quisquis. eod.tit.C.Est considerandum,
48 † an illa infidelitas, siue inobidientia fuerit commissa in his,quæ pertinent ad remp. & imperium, ad hoc Bart.in extrauag. qui sint rebelles.in uersi.rebellando.in princ.& not. And.de Iser.in ti. quæ sint regaliæ. in §.& committentium crimen læsæ maiest. col.6. ver.animaduertendum est.& ideo decidit q simpliciter occidere,uel offendere aliquem a consilijs,vel assistentem lateri principis non est incidere in l.quisquis.C.ad leg.Iul.maie. Sed requiritur ut id sit factū, ut offendatur dominium vel persona principis.Est ēt consi
49 derandum,† an suspectus huius criminis sit subditus principi offenso:quia non subditus non incidit in tale crimen.clem.past.vulgatissima ad hoc,de re iudic. est verum, q etsi non incidat in dictum crimen, tamen fit hostis,vt per Bald.in l.2.C.de vind.li.& hostes possunt impune interfici, l.3.§. transfugas. ff.de sica. Hinc est,q uidemus exploratores ēt aliarum nationum non subiectarum furcis suspendi.Quomodo tñ intelligatur hoc, q dictum est de subiectione,& nō subiectione,& an clericus dicatur omnino non subiectus,qui committit tale crimen contra dñm suæ ciuitatis, & an qui solùm sortitur forū ratione originis, nedum etiam ratione domicilij dicatur ad hunc effectum subditus, dicam infra in materia sua. Si sumus in cri
50 mine homicidij,est aduertendum † an occisus potuerit impunè interfici,puta, ut dictū est,si erat hostis.Et ad hoc ultra d.§ transfu
51 gas,est uidendum,dum Doc.dicunt † bannitum *f* posse impune offendi,quia id uolunt ratione statuti illud permittentis,& indicentis bellum bannitis,ac eos facientis hostes, ut per Bald.in l.1.C.de hær.inst.& Fel.in c. quę in ecclesiarum.in 2.colum.de constitu. ponunt Bart.& Doc.in l.vt vim.ff.de iustit.
52 & iure,& † adeo licitum est hostem interficere,vt etiam liceat filio patrem hostem occidere,l.minime.ff.de relig.& sumpt.fun. & glos.in c.fortitudo.23.q.3. vbi tamen hostis
53 esset † captus,seruandus esset, & non occidendus,Bart.iu d.§.transfugas.vbi idem dicit de bannito capto,prout ēt latè per Fel. vbi supra. & in c.cum iuramento.ad fin. de
54 homic.& † ideo etiam hostem iam ductum nitra præsidia non licet occidere,ut p Ang. Are.in §.serui,Insti.de iure perse.& ad hęc uide Doc.in d.§. trans fugas. Et per hęc ui-
55 dies etiam rationem, quare † exploratores hostium suspendatur,& si dicas ea,quæ dixi proximè circa captos seruandos, potius facere in contrarium, Respondeo q illa procedunt quo ad priuatum, non quo ad iustitiam,maximè propter periculum tam praui officij,sicut dicimus in transfuga, ut de-
56 clarat Bar.in d.l.vt uim.col.1.& † potest hostis etiam offendi, & occidi in casu alias licito ante declarationem, vt patebit infra,
57 dum idem dicā de rebelle,pariter,& † multo fortius potest spoliari, & priuari rebus suis, intra territorium tamen illius principis,contra quem hostiliter se gerit,alibi non quia tunc dominium alterius principis præbet ei seculatorem hæc late per Soc.in l.1.in prin.colum.2.ff.de acquir. poss.quo ad terri-
58 torium tamen † principis,cuius erat hostis, adhuc homicidium,& spoliatio sunt impunita,dixi supra iu tit.de for. compe.Sed qd dicimus de territorio dicto principis,contra

quem exercentur hostilia, infeudato tamen alteri cum omnimoda separatione ab imperio principis, & omnimoda autoritate. ita ut talis feudatarius habeat iura imperii in suo dominio, & se exerceat in cognitione omnium causarũ primarum, secũdarum, & ultimarum, & reipsa sit talis, quem Doctor. dicant esse in dominio suo, non solum parẽ Cæsari, sed etiam maiorem Cæsare ipso, ut de duce Mediolani traditur, & dicam infra in crimine rebellionis, an talis hostis sit securus in terris dicti feudatarii, ita ut supremus dominus non possit immediatè, absq; requisitione feudatarij, in illum inijcere manum. Ad hanc difficultatẽ in primis consideranda sunt uerba Bal. in d. l. 1. C. de hær. instit. dum tractat ad quæ loca se extendat bannum, & ibi vult quod quoties a lege imperatoria secutum est bannum, & diffidatio personæ, prout de hoste facit lex. d. §. transfugas. talis per totum imperium potest impunè offendi. & est text. Clarus. in d. §. transfugas. & sic uidetur, ꝙ talis non sit securus, quia imperator retinet ius superioris, & dominium directum in dictis locis infeudatis, sed econtra uidetur, ꝙ sit securus, quia extra territorium talis securus est, per Soc. vbi supra. in d. l. 1. in prin. ff. de acq. poss. & feudatarius ipse est dominus territorij, quia terret ipse, & non Cęsar, & omnimodam iurisdictionem exercet. Et ideo Docto. Moderni Iaſ. & Dec. in l. fi. ff. de iur. om. iud. faciunt hanc conclusionem, ꝙ bannitus qui extra territorium non potest impune offendi, non possit ẽt in territorio loci exempti. i. in loco in quo iurisdictio est abdicata ab ordinario, & in quo ordinarius iurisdictionem exercere non potest. Vt uidetur decisio in fortioribus terminis, quia tamen ordinarius, quamuis exercere nõ possit iurisdictionem, remanet tamen pleno iure dominus, quod non est in casu quæst. nostræ. Si essemus in terris fœderatis, esset recurrendum ad l. non dubito, ff. de capt. & Barto. ibi. & Bar. in l. cunctos populos, in §. quęst. prin. circa princ. C. de sum. Trin. & fide Cathol. & Iaſ. in d. l. fin. in 15. limit. & postremo ad formam fęderis, iuxta cap. porro. de priuil. & cap. 1. de duo. frat. à capitul. in usibus feud. Sed in præsentia placet ut dicamus ꝙ dominus superior non põt per se, & suos immediatè hostem in loco, ubi supra offendere, licèt feudatarius ipse requisitus talis teneatur licentiam dare non dico eum occidere uel deprædari. Et ꝙ dominus ipse non possit offendere cõstat ex abdicatione, & separatione imperij, quam ipsemet fecit per l. fi. ff. de iur. om. iu. iunctis ijs, quę dicunt ibi Mod. sicut dixi. Quòd vero feudatarius etiam non possit eos deprædari, uel occidere, nisi prius eis diffidatis, vbi non recederent, patet, quia separatio territorij fecit eos securos, & prębuit eis securitatem. Fateor, ut dixi, ꝙ feudata-
59 rius † ipse requisitus maximè à suo superiore, illi tenetur licentiam dare, & vbi nõ exequeretur, posset priuari feudo, cap. 1. vers. sed nec alia. in tit. quę fuit prima caus. benef. amit. & per Bal. in proęmio Feud. in ver. dixi quinto. & si esset subditus feudatarius, posset aduersus eum procedi de rebellione, l. 3. in prin. ibi, qui ve opem hosti tradiderit, ff. ad l. Iul. maiest. Erit etiam aduertendum,
60 † an occisus rebellis esset, quia rebellem etiam non declaratum licet occidere Bartol. in extrauag. qui sine rebelles, in versi. rebellando colum. 2. Anch. cons. 277. visa diligenter colum. 3. & vlt. Alexand. consil. 103. col. vlt. volum. 1. Curt. consil. 59. dux Philippus. uersi. accedo ad quartum. & Alexand. in l. 1. colum. penul. C. de hęre. Instit. & si licet occidere, multo magis spoliare, ut in dictis locis. Et quamuis Doctores pręallegati ita uelint, quòd etiam absque declaratione hoc liceat. Tamen ego ualde dubito,
61 † quia in crimine hęresis, quod est grauius requiritur declaratio, etiam, quò ad hanc excusationem facti. Ita Geminia. & Francus, & alij communiter in c. pręsidentes. de hęret. in 6. & etiam alijs rationibus, vt infra dicam in crimine hęresis, dum loquar de pœna hęreticorum, & infra proximè. Non obstat text. in l. 3. §. transfugas quia ille tex. non simpliciter loquitur de rebelle, sed de transfuga. unde dicit Bartol. in d. l. ut uim, colu. 1. ꝙ ille casus est specialissimus propter timorem reuelationis secretorum, & Bar. sequuntur ibi alij. Et hanc considerationem ẽt habuit Bar. in d. extrauag. in verbo, rebellando, col. 3. dum uult ut sufficiat declarare post mortẽ, quia allegat, l. de pupillo, §. toties, ff. de op. noui nun. quę allegatur ad hoc, quod recedimus à regulis iuris, quando periculum est in mora, sentiẽs clarè, ꝙ propter tale periculum reuelationis secretorũ, licet occidere; & ideo si essemus in casu in quo non esset talis timor, ut quãdo cessasset bellum, uel suspicio eius, uel aliter esset necessaria declaratio. Et credo, ꝙ Bar. &

Bart.& eum sequentes aliam mentem non habuerint. Et facit ad hanc opi. optimè tex. in l. si quis filio exhæredato,§. hi autem,ff. de iniusto, rup. ubi permittitur iudici exequi sententiam suam criminalem pendente appellatione , etiam quæ non recipiat per eum,ex iusta causa, quando periculum erat in mora , dato ꝙ aliàs debuisset scribere prius superiori,& expectare responsum.Po-
62 ne tamen, † ꝙ quis occiderit rebellem,contra quem non militaret talis timor , confisus autoritate Barto.& eum sequentium,an esset excusatus,iuxta gl.in l. Titio. in gl.maiori.ad fin.ff. de conditio. & demonstrat. & nota per Fel.in cap.cum contingat.in 1. col. de rescrip.cogita. Aduertatur etiam, an occisus esset hęreticus, quia hæreticum licet occidere uti diffidatum apud omnes gentes, Auth.Gazaros,C. de hęr. Gemin. & alij in cap. pręsidentes.de hęret. in 6. Verum requiritur declaratio præcedens,ut ibi per Doctores,& dixi supra, & dicam loco suo. Si-
63 † etiam esset assassinus,licuisset eum occidere,cap. 1.de homicid.in 6.quia summus Pōtifex ibi assassinos diffidat in omni populo , pręcedente tamen declaratione , ut dixi supra in tit.de foro comp. ubi multa alia addidi circa hoc genus nefandorum hominum.
64 Sunt etiam multi alij quos † lege permittēte occidere, de quibus per Angel.ubi uide , in consilio 14.columna.2. circa fina.de bannitis, qui possunt impunè offendi vigore statuti, vide infra in tit.quid amittant banniti,& quia etiam pax sæpe est causa remissionis delicti, uel ex statuto , vel ex aliqua gratia generali , ideo non incongruum esset hic de pace aliqua dicere. Verum quia sum positurus titulum de remedijs ex sola clemen.princip.&c.in quo tractabo de gratijs, quæ a bonis principibus non conceduntur absque remissione partis. Ideo magis aperte sub eo titul.& seq. hanc materiam ponā, ibi vide Gratia vitæ sustinendæ etiam priuatio licèt occidere, l.vt uim, ff.de iust.& iure.& latè dicam infra in tit.de hom.imò gratia rerum. l.1.C.unde ui. dicam ubi supra. Ac gratia honoris,l.1.§.item diuus,ff.de sic. in primo responso. Etiam licet patri occidere adulterum cum filia repertum,ac marito quò ad mitigationem pęnæ,d.§. item diuus l.si adulterium,§.Imperatores,& in l.nec in ea. cum l. seq.ff. de adul. Hippol.in suo repertorio in l.parte vel marito,ff.de quæst. Et
65 † an istis hoc idē liceat in foro conscienciæ vide dicto repertorio,ac Fel.c.quæ in ecclesiarum.in col.incip. & hanc limitationem , extra,de constit. Et permissione etiam statutorum nostrorum in alijs casibus permittitur homicidium . Est tamen sciendum
66 † tales non posse hoc facere per alios , quia ipsis solis tantum permittitur , vel cum socijs ad hoc adhibitis.Ias.latè in l.1.§.fi.col. 2.& seq.ff. de oper. noui nunt. & ibi habes quòd etiam socii tunc impunè occidunt .
67 Homicidium † casu factum sine tamen aliqua culpa etiam est impunitum. l.absentem in fin.ff.de pęn.c.lator.extra,de homic. vbi Cardin.& Feiy.per cæteris.Bar.in l.respiciē dum,§.delinquunt,ff. de pœn.& dicitur sine culpa prorsus,quā do a principio fit actus licitè,& lege permittente, quia postea non refert, si sequatur mors,ad exclusionem totius pœnæ. Angel.in l.contrahit,ff.ad le.Iul. maiest.& Dec.in consilio 9. in fine. Et optimè facit decisio Bart.in l.quæstionis, la prima,ff.de quæst. est uerum , quòd in hoc iudex debet esse multum circuaspectus,considerā do tamē an illi actui licito esset admixta aliqua culpa,quàm considerationem etiā
68 habuit Ange. ubi supra.Si verò † interueniret culpa, tunc puniretur pro modo culpæ, etiam criminaliter pœna pecuniaria, uel ad exilium, ut in dicto.§.delinquunt.per Bartol. in l.1.ff.de leg.& alibi sæpe. & ita seruatur , & paucis ab hinc diebus fuit seruatum in senatore, quia fuit mulctatus pœna ducentorum aureorum , & dicam in materia homicidii. Si sumus in crimine falsi,in pri
69 mis est considerandum,an † dolosè gestum fuerit id , de quo arguitur ,quia sine dolo non est falsum comprehensum in lege Cornelia de falsis , l. 1.in prin.ff.de fals.& l.quid sit falsum , ff. de falsis , & ibi Bartol. & Cæpol.consi.12.colum.3.& in dubio præsumitur error,l. quoties,§.1.ff.hæred.instit. & ibi Bartol.notat. Secundò est consideran-
70 dum , † an falsitas sit nocibilis g dato, ꝙ
g sit dolosa , quia aliter non punitur , saltem pœna ordinaria legis Corneliæ,l. damus. cū ibi not. C.de falsis. Item est considerandū, an falsitas ex necessitate concludat , quia si fieri potest, ut non sit falsitas, non est falsitas . Nam possibili ueritate in esse posita, nulla sequitur necessario falsitas. Bal.c.1,§. notandum,de not.feud.gl.in l.iurisgentium, §.quòd ferè,ff. de pactis. & ibi Ias.latè, & ego dicam latissimè in materia falsi . Si su-
71 mus in furto,considerandum est,† utrū ani-

mo furandi factum sit id, de quo quæritur, quia maleficia ex proposito, & voluntate delinquentis distinguuntur, ut si interuenit rei amotio, non animo furandi, non dicitur furtum, l. qui iniuriæ, vt notabiliter per Alex. in cons. 103. vol. 1. colum. 5. versi. 3. non obstat. & vers. seq. & vide omnino tex. in §. 1. Inst. vi bon. rap. ubi licèt quis illicitè capiat, si tamen non animo furandi, non committit furtum, & l. si quis vxori, §. si asinum, in fin. ff. de furt. & Alex. consil. 135. colum. volum. 1. & an requiratur ut animus furandi interuenerit à principio, an etiam sufficiat, ut superueniat? vide l. Pomponius, ff. de acq. rer. dom. & ad excludendum, an aliqua ratione iusta, vel iniusta motus fuerit, quia tunc cessat dolus, l. igitur, §. 1. ff. de lib. cau. qui text. semper allegatur quòd bona fides etiam quæ prouenit ex iniustis, & temerarijs causis excusat a dolo. Et ita Bald. in l. 1. ad fin. C. vbi c. stat. per gloss. ibi. Et commentatur hanc regulam latè Parpal. in l. si quis maior. in 6. quęst. C. de transf. vbi ponit quomodo practicetur, & intelligi debeat, intelligendo tamen hanc regulam, quòd quęlibet causa, & c. ut per Aret. consil. 80. colu. 2. in princ. & Alexand. vbi est videndum, consil. 103. columnn. 3. volum. 3. Quæ considerationes etiam applicantur, & militant in rapina, ut dicam loco suo latè. & ita considerando cętera delicta, & recurrendo ad ea, quæ particulatim circa ea dicam inuenientur, & defensiones, & offensiones. Et ultimo sciendum est, cum dolus sit anima pœnę, vt dicam infra in materia homici-
32 dij, † quòd non præsumitur quis in dolo h
h licèt errauerit in iure. l. si quis id, quod cum similibus, vbi Alex. ff. de iurisd. omn. iud. nisi tamen ius resisteret actui, quia tunc præsumitur dolus. Bart. in l. sed si. l. §. scire autem, ff. de petit. hæred. & Fel. in cap. de 4. de pręsump. col. 10. Et quando dicatur lex resistere ponit Bar. in l. cum lex. ff. de fidei. & Bal. in l. non dubium. C. de leg. col. pen. vbi alii: item pręsumitur in dolo, vbi errat in iure naturali, vel quasi. Ang. in l. ex consensu, §. fin. ff. de app. vbi Commens. & Imol. & idem si in iure ciuili notorio, vt per Ias. & Dec. in l. uenia, C. de in ius uoc. Ale. in d. l. si quis id, quod. & secundum hæc intellige regulã ꝙ quęlibet causa, d. l. igitur §. 1. ff. de libe. caus. quõ probetur iste error, vide Bar. in l. non fatetur, ff. de confessis. Curt. cons. 71. col. 9.

ADDITIONES.

a Errorem. Supra de confess. post nume. 60. ac Iul. Clar. sent. lib. 5. §. fi. ver. sed pone, ꝙ reus. quæstio. 55.

b Ad certum locum, & tempus. Frequentissimus est modus probandi negatiuam coarctatam loco, & tempore iuxta text. in l. optimã, & ibi glos. communiter approbatam. C. de contrahend. & committend. stipulat. glos. in §. si verò absunt. in authen. de hęre. & falc. & optimus text. ex quo hæc praxis coarctandi, elicitur in §. Item verborum. uer. nisi is qui talibus vtitur improbis allegationibus, manifestissimis probationib. vel per scripturam, vel ꝑ testes idoneos approbauerit ipso toto die, quo conficiebatur instr̃m sese, vel aduersarium suum in aliis locis fuisse. & ibi Christoph. Port. in ult. not. Inst. de inutil. stipul. & adduco gl. in l. Pantonius. in ver. potest. ff. de acq. hęr. gl. in l. 1. ff. de itin. actuq; in uia. Bal. in l. 1. C. de secund. nupt. Florian. in l. 2. ff. de probat. Doct. in c. cum ecclesia. de cau. pos. & propr. ac in c. super litteris. de accusat.

c Et non refert. Oratio quo ad formam verborum licet uideatur affirmatiua, tamẽ quo ad effectum sit priuatiua, uel negatiua, censeri debet negatiua, sic ẽt contra gl. in l. eadẽ. in uer. probantur. ff. ex qui. caus. maio. gl. in cle. ult. de rescr. optimè per Rip. in l. hæredes. nu. 104. ff. de vulg. & pup.

d Dicto circa. Pragmatici Romani affirmant beneficium impetrante defectum ætatis patiente, affirmante se in duodecimo, vel circa suæ ætatis anno constitutum, si is in undecimo anno constitutus sit, rescriptum non esse subreptitium, & sic propter verbum, uel circa, uolunt impugnari non posse beneficij impetrationem, vel aliam gratiam etiã si orator sit in undecimo anno. Alij dicunt propter hanc clausulam, vel circa, extensionem non fieri vltra sex menses ad plus argument. text. in l. non tantum. in principio. & ibi glos. in ver. semestre. ff. de excusat. tut. Alberic. de Rosa. in dictionar. in versic. circa finem anni. Tertia opinio est, quòd non sex menses, sed aliquid vltra operatur verbum circa. iuxta text. in §. quarta igitur. ibi. & circa quinquaginta annos. in authent. quo. oport. episcop. Angel. consil. 127. visis post princ. Doctor. in cap. continebatur. versicul. si autem. de desponsal. impuber. quarta opin. est, quòd dictio, circa, sit incerta, & nihil operetur, seu nihil probet. est text. in

cap. ul-

capit. ultimo.de desponsa. impuber. uoluit Guid. Papæ decisio. 290. libello. Alexand. consil.149.uiso nume. 17. volum. 5. quinta opinio. erit, quòd remittatur arbitrio iudicis, sed limitatè, videlicet, ut denotet modicum ante, modicum post. Ego autem dicerem arbitrium regulandum iuxta subiectam materiam ad glo. in cap. 1.in fin.in uer.circa.de offic.ord.lib.6.

e Dolus. Qui,& fraus non præsumuntur, sed probari debent. l. quoties.§. qui dolo.ff.de probatio.l.sed & si maritus. §. sed etsi constante,ff.qni, & a quibus.Specul. in titul.de appellatio.§.nunc tractemus ad quē fit.ante numerum 7.versicul.sed quoniam, qui fraudem allegat, fraudem probare tenetur. Do. meus Dec. consil. 255. in causa inquisitionis.colum.4.post princ.p.ac consil.313.promisit,nume.5.dolus,ac malaifides,quòd potius pręsumanī, quam iuris error voluerunt Bartol. & Angel. in allegat.l. sed & si. §. scire.ff.de petitio. hæred. Corn.consil. 226. colum.1.lib.1.Alexand.consil.73. colum.ultima.lib.3.Felyn.in cap.de quarta.colum.8. versic. secunda doctrina. de præscript.Cursen.consi.72.in 8.conclusio. Balb.in l.celsus. nume.5. & sequentibus. de vsucapio. Vide 223. casus, super quibus dolus, & fraus præsumuntur, quos ponit Luc. de penna in l. quemadmodum originarios,C.de agri. & censi.lib. 11.

f Bannitum posse impunè occidi. De iure communi contrarium verius est, & hanc esse communem obseruantiam dixit Alber. in 4. parte statuto. quæstio.16. versus finem. Et hanc esse communem opinion. affirmat Claud. Seysel.in alleg.hic l.ut vim.in lectu. nume.8.ac in repetitio. nume.17. generaliter autem per Italiam statutis caueatur, ꝙ liceat bannitum impunè offendere, & hæc statuta valent, & etiam illa, quæ præmium offendendi bannitum constituunt. Ioan. Andre. in Additio. ad Specul. titul.de constitu.§.1.versus finem. & est communis opinio, ut per Dom. meum Decium. consil io 327. numero 3. ad finem. & in cap. quæ in ecclesiarum. numero 14.de constitu.& Iul. Clar.sentent.lib.5.§.homicidium.vers. plerunque etiam ubi alios refert.

g Vide infra tit.de fals.num.83.

h In dolo.Iuris ignorantia potius, quàm dolum præsumi, dixerunt Iacob. Butri.Bald. & Paul. Castrens.in l. legis sacratissimę.C. de legibus. Rapha. Fulgosius in l. non fatetur.ff.de confessi.Ruin. cons.145. num.5. uolum.5. Alij contra tenuerunt, quos cito supra hoc titul.,in ver. dolus.num.41.

Titul. de Hæreticis.

SVMMAE.

1 *Hæreticus quis dicatur.*

2 *Testes in probando crimine hæresis qui admittantur.*

3 *Testes, qui admittuntur ad probandum crimen hæresis non admitterentur ad defensionem hæretici.*

4 *Duo testes integri, licèt in crimine hæresis sufficerent, non tamen sufficerent duo criminibus notati, ex illis, qui aliàs solent admitti ad probandum tale crimen.*

5 *Probationes leuiores sufficiunt in crimine hæresis, dummodò per duos testes contestes talis probatio probetur.*

6 *Leuis, & modica præsumptio sufficit ad procedendum contra hæreticum per accusationē denunctationem, uel inquisitionem.*

7 *Proceditur contra hæreticum summariè & simpliciter, sicut in crimine læsæ maiest.*

8 *Publicatio testium in crimine hæresis non fit vbi immineat periculum.*

9 *Copia indiciorum, aut defensio deneganda non est ei, qui hæresis arguitur.*

10 *Iudex secularis non potest se intromittere in processu de crimine hæresis, nisi quò ad exequendum sibi commissa ab ordinario, & inquisitore.*

11 *Officium inquirendi contra hæreticos spectabat ab episcopum, antequam inuentum esset officium inquisitorum.*

12 *Inquisitor & episcopus possunt in aliquibus diuisim procedere in crimine hæresis.*

13 *Secularis princeps non potest se intromittere de crimine hæresis, nisi ex tali crimine sequeretur perturbatio dominij, vt hodie in ijs, qui Lutheri factionem sequuntur, quia posset dare suum iudicem, qui de perturbatione cognosceret.*

14 *Secularis princeps non potest se impedire de personis ecclesiasticis, nisi adiuuando ecclesiasticum iudicem.*

15 *Hæreticus quomodo damnetur facto processu contra eum.*

16 *Hæreticus punitur pœna ignis corporalis, & confiscationis bonorum.*

17 *Hæreticus non punitur pœna mortis, si abiurauerit hæresim, sed dtponitur, & perpetuo in carceribus detinetur, uel iubetur ire per mundum toto tempore uitæ, & etiam remanet confiscatio bonorum.*

18 *Hæreticus, qui abiurauit, an possit ad trimes transmitti?*

19 *Hæresis inquisitus si facta abiuratione reincidat in hæresim, reïncidit etiam in suas pœnas absque spe veniæ, & degradatus traditur curiæ seculari.*

20 *Abiurans hæresim euitat pœnam mortis, non solum si abiurauerit ante condemnationem, sed etiam si post.*

21 *Leuiter suspecto de hæresi, leuiter indicenda est purgatio.*

22 *Contumax in suspicienda purgatione excommunicatur: & si in excommunicatione per annum maneat, iudicatur in hæreticus.*

23 *Purgationem suscipiens, & in ea deficiens, ut relapsus subiacet pœnæ hæretici.*

24 *Relapsus quis dicatur.*

25 *Suspectus leuiter de hæresi, si suscepta purgatione incidat in hæresim, non subiacet pœnis ordinarijs, sed alijs, licet grauibus.*

26 *Hæretici bona habentur pro confiscatis absque alia sententia priuante eum, sed secuta tantum declaratione.*

27 *Hæreticus habetur pro excommunicato.*

28 *Sententia priuans hæreticum non requiritur ad hoc, vt executio fieri possit contra personã ipsius, & bona, sed sufficit declaratio.*

29 *Assassinus potest impune offendi, secuta tamen declaratione.*

30 *Sententia declaratoria potest ferri contra hæreticum mortuum, & pœna transibit in hæredes.*

31 *Mortuus non potest damnari crim. læsæ maie.*

32 *Tempus, intra quod possit contra hæredem hæretici procedi.*

33 *Hæretici bona propter quasdam constitutiones Pontificias applicantur partim iudici seculari, partim episcopo, & inquisitori, partim ecclesiæ Rom. licet per canones applicarentur fisco principis, cui subditus erat hæreticus.*

34 *Bona hæretici quæ applicantur domino seculari in terris infeudatis, non applicantur primo domino sed feudatario.*

35 *Pœnæ hæreticorum non possunt per iudicem sæcularem mutari ad quem trasmittitur sententsa seu effectus sententiæ, ut executioni mittatur.*

36 *Pœna hæretici potest etiam esse pecuniaria.*

37 *Pœna vltimi supplicij hæreticis imponitur tam per legem ciuilem, quàm canonicam & consuetudinem.*

38 *Hæresis materia per quos tractetur.*

39 *Libri hæreticorum nõ possunt penes se teneri.*

VONIAM promissorum memor sum, & ea intendo pro uiribus exequi, ideo ad ueram cognitionem, qualiter reus defendi, & eius defensio impugnari possit, tractare aggrediar de singulis delictis. Et primò accipiam mate-
a riam hæresis. *a* Sciendum est autem, † ꝙ
1 & si multis modis quis dicitur hæreticus, ut per glos. in cap. firmissimè. extra, de hæret. & in l. 2. C. eodem. & per Hostiens. in summa de hære. & per omnes Doctor. maximè Canonistas in locis suis, & Feudistas, maxime Aluaro. & Afflict. in titul. de statu. & cõsuet. contra liber. eccles. &c. & Federi. de Senis, qui est uidendus. in cons. 253. & Vital. in tractatu suo malefic. sub rub. de hęre. & alibi sæpe. Tamen propriè, & stricte quis
b dicitur hęreticus in duobus casibus *b* tantum, uidelicet quãdo sentit aliter de articulis fidei, quam Romana ecclesia. 24. q. 1. in c. hæc est fides. & quando malè sentit de sacramentis ecclesiæ. c. ad abolendam. in princ. de hære. ita Abb. post alios communiter in d. c. promiscuè, & sequitur Dec. cons. 151. col. 2. uol 1. & Fel. in rub. de hæret. ubi tamen dicit, ꝙ ad hoc ut possit existimari proprie hęreticus in dictis casibus, debet esse pertinax in sua opinione, dum corrigitur. & ibi ponitur quid de fortilegio, uel dante pocula armatoria cũ inuocatione dęmonum, quid de celebrante diuinũ missę sacrum hostia non consecrata. Secundò, si uis scire quæ probationes sufficiãt in crimine hęresis, uide tex.
2 in c. in fidei. de hæret. in 6. qui † dicit admitti excommunicatos, participes, & socios criminis. ita tamen ut ex numero testium, & qualitate personarum tam deponentium, quàm earum, contra quas deponunt, ac alijs circunstantiis, deponentes falsa dicere non præsumuntur, & ideo testi inimico capitali inimicitia non crederetur in hoc crimine. Feder. dicto consi. 252. circa finem. & Bar. in l. in quæstionibus, ff. ad legem Iul. maiestat.
3 Non † admittuntur tamen tales testes ad defensionem, licèt totum contrarium uideretur dicendum, casus est in c. filii. in fi. de hęre. in 6.

4 re.in 6.Nec† quod testes ex his etiam sufficiunt ad probandũ hoc crimen,casus est in d.c.in fidei licet ex regula sufficiet.Ita Are. de utroque in cap.fin.in fi.extra,de testibus hoc modo ad concordiam reducens in hoc ultimo opiniones,quia aliqui volunt, ut requirantur saltem tres,& aliqui,ut sufficiant duo,ut per Gemi.in c.ut officium,§.uerum. de hær. in 6. Et facit ad hoc, ut sufficiant duo integri testes etiam in hoc crimine, ꝙ ad damnandum summum Pontificem in quolibet crimine duo sufficiunt, ut dixi su-
5 pra in tit.de conuictis.col.1. Addo,ꝙ†leuiores probationes requiruntur in hoc crimine quàm in alio. Ita Gemin.in d. §. verum & Ioan.And.in nouella ibidem, & ita Anton.de But. in c. excommunicamus, el primo,in fi.de hæret. Arch.in d.c.in fidei.& in dicto c.officium.Et fundamentum est in l. 2.C.de hęre.vbi dicit, ꝙ leue argumentum sufficit ad conuincendum hæreticum. Sed procedit ille textus quò ad inducendam suspitionẽ,per quam sequitur purgatio, iuxta text.in d.cap.excommunicamus, el primo, in §. qui autem inuenti.in gloss. in cap.literas,de præsump.& in effectu Abb.Imo.Ant. de Butr.& communiter Doctores dantes etiam alias solutiones ad dictum text. sic etiam Fel.in dicto c.litteras,colu.pen.uoluut tamen ꝙ illud leue argumentum, siue leue indicium quod sufficit, probetur per duos testes,contestes,iuxta gl.in l.fin.C.fam.herc isc.& non sufficiant singulares, uide in dictis locis,maximè in dicto cap. ut officium. per Gemin.& Ioan.Andr.in nouella. Non potest tamen negari,iudicio meo, quin minores probationes sufficiant in hoc crimine per d.cap.in fidei.qui text. si esset factus ad solam suspitionem inducendam,parum nobis prodesset, & Doctores ibi eum intelligunt quo ad plenam fidem criminis,& Are. in d.c.fi.quod etiam patet,quia præsumptio violenta sufficit ad condemnandum, quę aliàs non sufficit,text.est in cap.cum contumacia. de hęre.in 6.& ibi in gloss.& Felyn. in cap.sicut de simo. vbi vide. Sic etiam in crimine lęsę maiestatis admittuntur crimine notati passim.tex.in cap.licet Heli.& ibi Abb.col.2.in penul.notabili, extra. de simo. & Abb.in c.per tuas,colum.1.in 2.notabili,extra eodem.& Bar.in l.in quęstionibus, ff.ad legem Iul.maiest.& dicam infra in ti. de crimine læsę maiestatis,& an sufficiant, ad condemnandum, sicut alij duo integri testes,ex prędictis uidetur eos sufficere. Sed contra per legem,sciant cuncti,C. de prob. iunctis dictis per Alex.in consil.11. colum. 1.& 2.volum.1.ubi dicit, quòd tamen non sunt in hoc crimine integri testes. Ego in presentia credo,quòd sufficiant, concurrentibus his,de quibus in dicto capit. in fidei, iunctis præcedentibus pro hac parte. Et ad prędicta uide etiam Imol.in clemen.2.col. pen.de heret.ubi uult,quòd unus testis, & fama non sufficiant ad plenam fidem. Sed non discrepat,quia me reduco ad tex.d.c.in fidei. qui etiam contentus non est hac probatione.Sed quomodo procedendum est in
6 crimine hæresis? Dic † ex leui, & modica pręsumptione posse procedi contra aliquẽ uti hęreticum.ita probat text. in cap. accusatus.in princ.de hęre.in 6.& ibi no.per Modernos,& Abb.in cap.litteras.de pręsumpt. in uerbo,uehementi.& dicit, ꝙ leue argumentum,iuxta d.l.2.C.de hære. sufficit ad inquirendum de hęresi.& procedi potest nõ solùm per accusatiouem, uerùm etiam per denunciationem,& inquisitionem.cap.licèt iuncto c.sequent.&c. qualiter, & quando, el secondo,de accu.Est uerum,ꝙ non requiritur,ut pręcedant inquisitionem omnino ille clamor,& infamia de quibus in dictis capitulis,sed leuis,& modica pręsumptio sufficit,per prędicta. Et hęc adde ad ea,quę di
7 xi supra in tit.de inquisitione. Et †proceditur quomodocunque,uel per accusationem uel ut supra,summariè, simpliciter,&c.prout etiam in crimine lęsę maiestatis, iuxta tex.in extrauag.ad reprimenam. text.est in ca fi.de hęr.in 6.& talis ita suspectus in carceres conijcitur,& interdum ponitur in cõpedibus,uel etiam committitur custodię fideiussoris,quando crimen hęresis est grauę, ut in cap. 1.de hæret.& in c.vt inquisitionis & ibi per Arch.de hęre.in 6. & dum examinantur testes, ultra iudicem, & notarium debent interuenire duę religiosę, & discretę personę pp pondus criminis, text.est in d.c.ut officium,§.uerum. Est etiam aduer-
8 tendum,† vt dicta testium, & accusatorum non publicentur, ubi ex hoc eis immineat periculum,vt in d.cap.fin.de hære.in 6. non
9 † tamen est neganda copia indiciorum. tradit Bald.in consil.95.uolumin.1. & dixi supra in materia torturæ in 4. quæst. princip. Nec etiam defensio, dato quòd possit procedi simpliciter de plano, &c. ut habes per totum commentarium Bart.ad d.extrauag. ad re-

ad reprimendum. si benè uides, & aliàs dixi
& hoc etiam ponderaui. Non potest autem
10 in processu † huius criminis se intromittere
secularis iudex, nec princeps sæcularis, sed
tantum ecclesiasticus, quia crimen hæresis
est crimen mere ecclesiasticum. Casus est
in capit. ut inquisitionis. de hære. in 6. & ibi
dicitur, quòd tantum se intromittit in exe
quendo ea, quæ sibi iniunguntur ab ordina-
rio & inquisitore, aliquin est ipso iure excõ
municatus. hæc est materia cap. cum sit ge-
nerale, vbi Abb. & alij, de for. compet. Et
11 † antequam esset inuentum officium inqui-
sitoris, ad episcopos spectabat hoc onus in-
quirendi, & puniendi hæreticos. ca. ad abo-
lendam. in fi. de hær. & c. excommunicamus
el primo, §. fina. eod. titul. Sed hoc tempore
12 † si in eodem loco adsit episcopus, & inqui-
c sitor, *c* simul procedere possunt, & diuisim
ẽt, nisi quo ad ardua, vt ad torturam, & sen-
tentiam, quia simul debent expedire, de hoc
est tex. in cle. 1. de hær. vbi ponuntur primò
quinque, quę unus sine altero potest, & de-
inde tria, quæ uterque debet simul expedi-
re, & uide Anan. ad hæc in d. §. fin. Et quia
dixi, ꝙ crimen hęresis est merè ecclesiasti-
13 cum, & † ꝙ princeps sæcularis nullo modo
potest se de eo intromittere, Scias, ꝙ dum
superioribus diebus incidisset sermo in Se-
natu de modo puniendi eos, qui Lutheri se
ctam sequuntur, quia ex tali excessu proue-
niunt perturbationes dominij, ut uidimus
in diuersis regionibus, dixi ego, ꝙ ratione
huius perturbationis Senatus poterat dare
iudices, & adducebam dicta per Bartol. in l.
diuus, ff. de sic. quando quis notatus com-
mittit vnum delictum, & incidit in aliud, ꝙ
de vtroque punitur. Concludendo, ꝙ de hę
resi iudex ecclesiasticus debet procedere, de
seditione uerò, & perturbatione sæcularis.
Adducebam etiam notata per Abb. in c. cũ
14 terra, de elec. ubi † quamuis princeps sæcu-
laris non possit se intromittere in electione
ad aliquod beneficium, tamen potest eijce-
re talem electum uti suspectum è dominio
suo. Quę decisio obseruata fuit sępe per Se-
natum nostrum contra religiosas personas
seditiosas, & malæ uitę & placuit hæc mea
consideratio. Ego tamen veritati hoc casu as
sentio, quam puto esse in contrarium, quia
vnũ non potest ab altero separari, & ideo nõ
debet princeps sæcularis se intromittere, nisi
adiuuando ecclesiasticum, per prædicta, fa-
cto processu per inquisitorem, vel episcopũ,
vel vtrumque simul. considerandum est ẽt,
15 † an constet de criminè plenè per testes,
vel confessionem, quia tunc si pertinaciter
perseueraret in hæresi, damnatur, tex. est in
capit. ad abolendam. in prin. de hęre. & 2.
q. 1. cap. nos in quenquam. ad cuius hęresis
condemnationem interuenire debet consi-
lium peritorum, cap. fin. de hęr. in 6. Damna
tusque traditur curię seculari puniẽdus de-
bita animaduersione, ca. excommunicamus,
el primo, §. 1. & c. excommunicamos, el secõ
do, §. 1. de hære. facta prius degradatione,
16 † quò ad clericos, ut in dictis iurib. & pęna
huius damnati est ignis corporalis, & publi
catio omnium bonorum, de pęna ignis cor
poralis habes per Abb. Fel. & Doctores com
muniter in d. c. ad abolendam. de publicatio
ne bonorum habes ibidem in tex. & in di-
ctis iuribus. in c. vegentis. eod. tit. & in ca. cũ
17 secundũ. de hęr. in 6. & † deuenitur ad hãc
pęnam mortis, nisi se purgauerint, abiura-
tione facta de hæręsi, quia tunc euitatur. d.
c. ad abolendam. in princip. non euitatur tñ
pęna depositionis, & perpetui carceris, dict.
c. excommunicauimus. el secondo, §. si quis
autem. eod. tit. potest etiam in poni alia pœ-
na, puta vt omni uitę suę tempore per orbẽ
incidat, ut fit interdum, quę tamen pęna po
test mitigari hodie, c. ut commissi, §. necnon
de hęr. in 6. & conuerti in pœnam pecunia-
18 riã, vt notatur in d. §. & alibi sæpe. An † aũt
possit qui hęresim abiurauit, maxime cleri-
cus, transmitti ad triremes? Videtur nõ pos-
se, quia facile sequitur mors, quę pęna est
reprobata secundum Canones, hinc est, ꝙ
ẽt reprobatur pœna ferrearum cauearum, ut
per Fely. in c. qualiter. §. ad corrigendos, nu.
24. de accus. sed dic ꝙ sine dubio hęc pęna
cauearum dicitur reprobata, qñ ex ea uerisi-
militer sequeretur mors, ut qñ ibi poneretẽ
perpetuò, uel etiam ad tempus, & non co-
operiretẽ die nec noctu, maxime tẽpore hye-
mis, aliàs si ad tempus, & moderate, non vi-
deretur reprobata, & idem de triremibus, &
ideo etiam pęna perpetui carceris pro hoc
crimine non est reiecta, ut ubi supra, nisi ibi
poneretur, & victus sufficiens non daretur.
Et ita uidi seruari Cremonę, nec etiam re-
cuperat bona per dictam abiurationem, ni-
si recuperaret ex c. vergentis. de hęr. & ibi la
te Fel. col. 1. & 2. qui tandem ita se firmat
ex dicto textu, & alijs, maxime ex regula,
19 id quod nostrum est, ff. de reg. iur. Si † tamen
reincidat in hęresim, tunc etiam reincidat
in suas

in suas pęnas, absque spe venię, & datur curię sæculari, degradatione facta, c. super eodem. de hære in 6. eodem capitu. accusatus. & cap. ad abolendam, §. illos quoque. Et id
20 quod dico de abiuratione, † etiam procedit secuta condemnatione, uide Dec. in ca. at si clerici. in princip. extra, de iud. dum loquitur de delictis degradatione dignis, in versicul. ad tertium. Sunt enim in hoc uariæ opiniones, ut per Abb. in cap, excommunicauimus. de hæret. & Abb. in hoc se firmat ibi colum. 3. & ita seruatur, & causa uarietatis Doctorum est, quia tex. in d. ca. ad abolendam. dicit, ꝙ continuò postquã fuerit deprehensus debet eum pęnitere, tamen sic, ut dixi, concluditur, & seruatur, & licet etiam text. in eodem cap. ad abolendam. dicat, ꝙ spontè debet venire, tamen intelligitur ibi
21 etiã quod sit uocatus Hec procedunt, † ubi quis conuictus uel confessus esset de hæresi.
22 Cæterum † si tantum remanet leuiter suspectus, tunc indicenda esse purgatio, & ubi esset contumax in illa suscipienda, excommunicaretur, in qua excommunicatione si perseueraret per annum, iudicaretur vti hæreticus. text. est in d. c. excommunicauimus,
23 el primo, §. qui autem inuenti. Si † verò susciperet purgationem, & deficeret in purgatione, esset censendus uti hæreticus, & subiaceret pęnæ hæretici. d. c. ad abolendam, §. qui uerò inuenti. & declarat Abb. in d. c. excommunicauimus. iudicatur enim relapsus, sicut in pręcedenti casu, quando esset confessus, uel conuictus, & reincideret in hęre-
24 sim. Et † qñ quis dicatur relapsus *d* uide tex. & ibi no. in c. cum verò. in princ. de hęre. in 6. Cald. in consi. 2. in titul. de hęr. & de intellectu d. tex. & eorum, quę notantur ibi, uide eundem Cald. in eo. tit. consi. 5. & Dec. cons. 137. col. 3. & in his locis apparet, ꝙ non dicitur relapsus, qui pęnitentiam sibi iniunctã post abiuratam hæresim non impleuit. In quo ultimo dixit mihi seruari contrarium inquisitor ciuitatis nostrę Mediolani, qui hoc idem attestatus est etiam esse de iure, & nihil ualere rationem Dec. Aduerte tamen, dum dixi suspectum suscepta purgatio
25 ne, † si incidat in hæresim, dici relapsum, & subiacere pęnis, de quibus supra, ꝙ hoc non procedit, qñ suspicio fuit leuis, quia tũc nõ subiacet pęnis ordinarijs, sed alijs pęnis, licet grauibus, tex. est in c. accusatus, in fi. pri. de hęret. in 6. & in illo text. est clarus, quòd etiam solum suspectus debet abiurare hęresim, & quia dixi, ꝙ damnatur hęreticus etiã
26 in confiscatione bonorum, Dic † hodie bona hęretici haberi pro confiscatis, & non est necessaria alia sententia priuans eum, sed tantum declaratio, tex. est in d. c. cum secun
27 dum. de hęr. in 6. Sic † etiam hæreticus habetur pro excommunicato. tex. est in ca. excommunicamus, el primo. in prin. & in c. excommunicamus, el secondo, in prin. & in d. c. ad abolendam. in prin. Quò ad pęnam personalem aliud non uidetur immutatum, &
28 sic videtur † requiri priuatio per sententiã. ad hoc ut executio fieri possit contra personam, iuxta reg. generalem, l. si confessus, ff. de cust. & exhi. reor. non sic est in persona rebellis, quia habetur pro rebelle absque alia sententia priuante eum, tex. est in extrauagan. qui sint rebelles, & hoc assumptum meũ uidetur ostendi in d. c. cum secundum. quod solum de bonis loquitur. Veritas tamen est, ut idem sit quo ad personam ut habeatur pro damnato, & sit diffidatus apud omnes gentes, Auth. Gazaros. C. de hęr. cũ declaratione tamẽ, iuxta d. c. cum secundũ. ita Franc. & alij communiter in ca. pręsidentes, de hære. in 6. uolentes ut quilibet priuatus possit ideo hęreticum occidere, declaratũ tamen, & loquuntur Doct. in occisione,
29 & spoliatione bonorum, † & idem est dicẽdum in assassino, ut possit impunè occidi, præuia declaratione. Alex. consil. 166. uol. 7. & dixi supra. in tit. de foro compet. & idem
e in offendente Cardinalem, *e* iuxta c. felicis. in 6. de pęn. in quo tex. etiam talis diffidatur, & tñ requiritur declaratio, ut ibi per Gem. colu. 3. uersi. & idem uidetur in pęna diffidationis. & idem quod Gem. tenent ẽt communiter ibi Doct. ut apparet ex dictis Franchi. In rebelle uero Bart. in uers. rebellãdo. in extrauag. qui sint rebelles, vult, vt pos
f sit occidi, & deinde patefieri rebellio, *f* & declarari, & uidetur cõmunis opi. cum Bar. ut dixi supra sub rubr. de defens. reor. & defen. impug. & dicam in tit. de crim. lęsæ maiest. qui immediatè subijcietur, contra quod tamen est tex. in d. c. fęlicis. ubi offendẽs Cardinalẽ punitur ut reus criminis læsę maiest. & amplius ẽt diffidatus est, & tñ quo ad ostẽsionem facti requiritur declaratio, ut dixi, & propterea fortè Bar. inaduertenter locutus fuit, & cæteri, qui secuti sint eũ. Ad hæc ẽt facit dictum c. pro humani. cum declaratione, de qua supra, ꝙ eo etiam in casu requiritur declaratio. Et magis etiam facit quod dictum

dictum est de hæretico, arguendo de maiori delicto hæresis, & sic in Deum, ad hoc crimen læsæ maiest. in hominem, defendi tamen potest, & Doctores eum sequentes, ut dixi supra sub rub. de defens. reo. & c. in ver. erit etiam aduertendum, an occisus rebellis
30 esset. ubi uide omnino. Sed † an sit necessarium, ut declaratio contra hæreticum sequatur ante mortem hæretici? Videtur esse necessaria, & quod aliter pœna non transeat in hæredes, & ex dictis per Ias. in l. 3. §. quod autem ait. ubi omnino uide, ff. quod quisque iur. allegat. d. c. cum tantum. & tex. & Bart. in l. eius qui delatorem, ff. de iure fis. & alia, ut per eum. Sed dic contrarium, ꝙ potest fieri declaratio etiam post mortem, declarando tali tempore commissum delictum, ex qua sequatur confiscatio bonorum à die commissi delicti. d. c. cũ ſm. cum ibi no. & ratio, quia põt fieri post mortem, est, quia de
g crimine potest tractari post mortem, *g* sicut ante, secundum Ang. in l. pen. C. ad leg. Iul. maiest. glo. in summa 24. q. 2. & in capi. neque. 88. d. tex. & ibi Docto. in c. siquis episcopus. extra, de hæret. c. accusatus, §. in eo. de hære. in 6. Mart. in tract. de princ. in tit. ne fis. conclus. 257 & tex. in l. Manichæos, C. de hær. & late Fel. in c. cum nobis. col. 4. & 5. extra de præscr. & alibi sæpe, & ita declarat Abb. in c. vergentis. versic. & aduerte. extra, hæret. & in c. cũ nobis. & satis patet in c. 2. de præscr. in 6. Super quo tex. se fun-
31 dat Abb. unde † cum in crimine læsæ maie. non possit procedi contra mortuum, nisi in casu, l. fi. ff. ad l. Iul. maiesta. quamuis bona ipso iure sint confiscata, tamen post mortem non potest probari crimen, & successiue declarari. Ita Dec. in consil. 410. & loquitur in fortioribus terminis, quia loquitur in casu decreti, per quod bona rebellis erant ipso iure confiscata, etiam absque declaratione, & tñ vult, ut non possit fieri declaratio legis, vbi sit probandum delictum post mortem, quia non erat in casu d. l. fi. ff. ad l. Iul. maie. & dicit Dec. ibi, ꝙ hoc est clarum. Vt tamẽ bene intelligas hæc uide quæ dicam infra. in tit. de senten. in uers. sententiæ materiam
32 sequendo. & ad ea te reijcio. Sed † infra quãtum tempus possit procedi post mortem contra hęredes hæretici, uide in capitu. 2. de præscr. in 6. & per Fely. in d. cap. cum nobis. de præscrip. colum. 4. & sequen. Scias etiam
33 † quòd bona hæretici pertinent in terris Pontificis ad eius fiscum, & in terris Imperatoris ad fiscum Imperatoris, & sic de alijs principibus sæcularibus. cap. vergentis. de hæret. Hodie tamen per quasdam constitutiones Pontificias diuiduntur in tres partes; una est iudicis sęcularis, alia officialium, idest episcopi, & inquisitoris, tertia reseruatur ecclesiæ Romanæ pro tuitione officij, ut dicunt Doctores in d. c. cum secundum. ubi uide. & Anchar. in consi. 15. colu. 4. Dixit tamen mihi inquisitor hæresis, quod nihil pertinet ad episcopum, & quod de hoc est extrauagans Bonifacij, nec principi sæculari, nisi suscipiat onus militum, & aliarum impensarũ ad perniciem taliũ scelestorum.
34 Et adde, ꝙ † stante consuetudine, uel constitutione, ut aliqua pars sit dominij temporalis, si aliqua bona sint in loco infeudato in dominio Mediolani, uel Sabaudiæ, talia bona non applicabuntur primo domino, & sic duci, sed feudatario. Ita Mart. in tract. de princ. in titu. de fisco. conclus. 24. ubi uide.
35 Adde etiam, † ꝙ pœnæ hæreticorum transmisso processu a iudicibus ecclesiasticis cum sententia (licet tamen seruetur, ut sola sententia transmittatur, imò solus effectus sententiæ) ad officiales sæculares, ut exequantur, & hæreticos comburant, non possunt per eos officiales laicos, nec principem sæcularem mutari, contra Bart. in l. diuus, ff. ff. de cust. re. & l. nam, & magistratibus, ff. de iur. om. iu. Ista est communis opin. in d. l. nã, & magistratibus. & in ca. ad abolendam, ut ibi per Fel. in fi. Et fundamentum est in c. ut inquisitionis. de hæret. in 6. ubi disponitur, ꝙ secularis nullo modo possit se intromittere sub pęna excommunicationis, propter ꝙ nescio quomodo potuerit statui, ut oẽs causę hæreticorũ referantur ad Senatũ nostrũ, prout statutũ fuit, & circa dictam mutationem pœnæ cõis est, ut dixi, ꝙ non possit fieri, ut apparet ex dictis Mar. in ca. cum sit generale. de for. comp. quidquid ibidem uoluerit D. Ant. de But. & Barb. Adde quo-
36 que, † ꝙ quamuis ex regula non sit alia pœna hęretici, quàm pęna ultimi supplicij, tamen etiam quandoque imponi potest pœna pecuniaria, ut per Imol. in clem. 2. colu. penul. super gl. in uers. illicite, ubi uide, de hæret. quod tamen non uidetur faciendum, ad tollendam suspitionem, in quam incurreret
37 inquisitor. Item adde, quòd † in pęna ultimi suplicij imponenda regulariter hæretico conuenit lex ciuilis, diuina, canonica, & consuetudo, & modus est per ignem. Ita Abb.

Abb.in c.ad abolendam.& ꝙ sit de iure ciuili pęna ultimi supplicij est tex.in l.quicunque.ad fi.C.de hær.cum distinct. tamen, ut ibi,& ita gl.in cap.excommunicamus,el se cõdo,in prin.de hæret. Aliasque pœnas iuris ciuilis ponit tex.in l.Arriani.& per totũ. C.eod.quæ leges ciuiles, & oẽs leges conditæ contra hæreticos in fauorem fidei sunt approbatę a Pontifice,c.inquisitionis,de hę. in 6.Hos.& Abb.in c.excommunicamus, el primo,col.3.Ad fi.extra de hæ.Reliqua ui-
38 de†in directorio inquisitionis,in malleo hæreticorum,in lucerna inquisitionis, in Siluestrina . & in Tabiena , ac in alijs autoribus super hoc crimine æditis.Et quia tunc apparent multæ sectæ hæreticorum in Germania,quot fuerint ante,ponit text.in c. fi. 24.
39 q.3.†Et caue semper, ut non legas, nec te-
h neas penes te libros damnatos *h* de hæresi.l.damneto, C.de hæret.& uide de hæret. qui sint, & quõ puniantur, per Ioan.Bern. in sua practica canonica criminali, c. 106.

ADDITIONES.

a Hæresis. Quæ ab Augustino contra Faustũ sic definitur, hæresis est, quę diuersa opinatur ab ijs, quæ catholica credit Ecclesia. Ocham vero in 2.lib.Dialog.dixit,Hęresis est dogma falsum fidei contrarium orthodoxæ, quem sequitur Gabriel in 4. distinctio. 14.quæstio. 2. Et ex Hieronymo in epistola ad Galath. ac Turrecremata , & nonnullis aliis sub sua generalitate diffiniri potest , hæresis est opinio, uel assertio falsa , siue falsum dogma catholicæ ueritati contrarium in eo, qui Christianam fidem professus est .

b Hæreticus in duobus casibus . Hæreticus ex præmissis definitionibus is erit, qui post susceptam religionem Christianam opinionem catholicæ ueritati contrariam pertinaciter tenet . In quantum uerò Aegyd. hic affirmat hęreticum proprie in duobus casibus tantum dici, dic ꝙ in hoc melius loqui uidetur Iul.Clar. sentent. lib.5.§. Hæresis.post princip.citans glo.penult.in clem. vltim.de usur.& Franc.Squilacen.cap.14.in tract.de fide cathol.

c Episcopus,& inquisitor . Et siue alter ex eis solus processerit contra hęreticum,siue ambo processerũt , debent adinuicem cõicare processus , & sententia simul ab ambobus proferri,vt pręter dict.clem. 1.de hæret.per Arnal.Alberti. episcopum Pastin.in tracta. de agnoscen.assertio.catho.q.23.num.62.& in iudicia. inquisi. Vmber. loca. in uer. episcopus.in princ.ac Iul.Clar.sent lib.5.§.hęresis. uersic. sed quis inter ecclesiasticos est iudex .

d Relapsus . Qui dicitur quando lapsus conuersus recidiuauit,uel post abiurationem in hęresim incidit,iuxta illud Apost.ad Titum c.ultim.hæreticum hominem post vnam,& secundam correctionem deuita, sciens quia subuersus est &c. uide quæ scripsi super signa.Gratię.tit.de absol.ab hæresi.uer. relapsus propriè dicitur.

e Cardinalem. Idem Iul.Clar.sent.lib.5.§.fi. q 77.ver.offendentes.

f Rebellio. Infra de crimi.lęsæ maiè.nu.119. & Iul.Clar.sent. lib.5.§.læsę maiestat. uers. fi.uers.hinc infertur .

g Post mortem. Vide Dec.Aegidij Bellamer. 678.& sequent.ac 688.& Iul.Clar.senten. lib.5 § hæresis.uers. item de crimine hæresis potest inquiri etiam pòst mortem . Vide etiam con.Ioan. Bapt. de Ploc. inter diuers. crimina. 130.incipiens, in Mediolani.num. 29.& sequen.lib.1.in 12.considera.

h Vide Archi.in c.sanè.2.vers.& si fortè.2.q. 2.Rom.sing.326.incip.eo ipso.ubi ꝙ si libri hæresis apud aliquem reperiantur , deposit. de hęresi danari . & latius per Arnal. episcopum Pastin.in tract.de agnos.assertio. cath. q.28.ubi etiam plura contra pręfatos adducit. Videatur etiam Alber.Locat. in suo iudicia. inquisit. in uer. librum ab hęretico, qui mea quidem sententia melius loquitur. Hodie autem opin. Archi.& Roman.comprobari uidetur,& consequenter omne dubium tollitur ex indice librorum prohibitorum ex Decret. Concil. Trident. emanato, adiecta etiam pœna excommunicationis , a qua solus summus Pontifex absoluit , seu is cui specialiter absoluendi facultatem concedit.

Titu. de Crimine lęsę maiestatis.

SVMMAE.

1 *Læsæ maiestatis crimen incurrit , qui contra rempublicam Romanorum,uel eius securitatem aliquid committit.*

2 *Læsæ maiestatis crimen quis incurrat,& eius capita .*

3 *Adulterium committens cum uxore Cæsaris , vel*

vel Regis non incidit in crimen læsæ maiestatis.

4 Furtum faciens principi non incidit in crimen læsæ maiestatis.

5 Committens contra personam principis, vel astantis lateri eius, incidit in l. quisquis, C. ad l. Iul. maiest.

6 Capita legis Iuliæ maiestatis multa sunt.

7 Lex Cornelia de sic. & de fals. hēt multa capita.

8 Leges quæ puniebant offendentē personam principis, uel astātis lateri eius ante l. quisquis. C. ad l. Iul. maiest.

9 Occidens magistratum principis non assistentē lateri eius non incidit in l. quisquis, C. ad l. Iul. maiest.

10 Committere aduersus securitatem populi Rom. dicitur, qui frangit securitatem hosti concessam, & incidit in crimen læsæ maiestatis, uel etiam qui in dedecus, & offensionem principis alicui rumpit securitatem.

11 Offendens fœderatum principi in excidium reipublicæ incidit in crimen læsæ maie. commissum in principem.

12 Litteras mittens ad hostes in damnum reipu. incidit in crimen læsæ maiest.

13 Transiens ad hostes in damnum reipublicæ incidit in crimen læsæ maiest.

14 Offendens magistratum ex iniuria priuata habet excusationem a crimine læsæ maiest.

15 Læsæ maiest. crimen committit, qui non obedit principi in damnum prouinciæ, secus in dānum aduersarij.

16 Læsæ maiestatis reus non est, qui curauit ut obsides populo Romano dati aufugerent nè testimonium contra se dicerent.

17 Seditionem cōcitans alia ratione, quàm ad turbationem prouinciæ, nō incidit in crimen læsæ maiestatis, sed punitur tanquā seditiosus

18 Tumultus populi ut sedetur, iudex potest accelarare excutionem, licet ea de causa non possit procedere ad condemnationem.

19 Seditio dicitur quasi seorsum itio.

20 Lex prima, ad l. Iul. maiestatis, an habeat locum in faciente contra aliam ciuitatem, quā Romanam.

21 Pœna congregantis gentem qualis sit.

22 Arma domo tenentes præterquam ad usum uenationis tenentur l. Iulia, de ui publica.

23 Vniri, & congregari possunt gentes ad defensionem.

24 Decretum Mediolani puniens uniones, & congregationes, intelligitur de unionibus simpliciter, nisi probetur quod ad bonum finem factæ sint.

25 Vnio præsumitur facta contra rempublicam, et non ratione priuati commodi, nisi appareat de causa, quæ respiciat priuatum commodū, & conueniat qualitas personæ.

26 Vnionis essentia requirit caput, & locum, in quo facta sit.

27 Vnio ad malum finem præsumitur facta quando erat cum armis, vel incontinenti post secutum est malum.

28 Sequens actus ostendit qualis fuerit animus a principio.

29 Decretum Mediolani de vnione, licet imponat pœnam corporalem, tamen non solet ex sola vnione imponi.

30 Fœdus per ducem Mediolani feudatarium Cæsaris cum principibus Italiæ, & hostibus extra Italiam existente Cæsaris exercitu in Italia factū propter illicitas oppreßiones, & ad defensionē, nō facit eum incidere in crimē læsæ maiestatis, nec vt possit feudo priuari.

31 Falsum scribens in tabulis publicis in damnū reipubl. vel principis, tenetur crimine læsæ maiestatis.

32 Vxor rebellis tenetur sequi uirum nec efficitur rebellis.

33 Hostilia opera exercens aduersus principem, tenetur crimine læsæ maiestatis, licet secus si non obedit officialibus.

34 Læsæ maiestatis crimen incurrit occupans terram, castrum principis, uel hostibus mittēs pecunias, & alijs casibus.

35 Læsæ maiestatis crimen quando quis in dubio incurrat, & uideatur quid factum in damnum reipublicæ.

36 Legatum principis occidens subditus illius, ad quem mißus est, tenetur lege Iulia maiestatis si in damnum domini sui occidat, secus si ratione priuata, idem si legatum principis sui occidat.

37 Tabellarium principis occidens, ut ablatis literis arcana hostibus propalentur, incurrit crimen læsæ maiestatis.

38 Occidens hominem, quo princeps uteretur in rebus publicis, adhoc, ut princeps eo careat incidit in crimen læsæ maiestatis.

39 Læsæ maiest. crimen incurrit, qui se pro comite aut duce contra uoluntatē psincipis gessit.

40 Lex quisquis C. ad l. Iul. maiest. habet locum nō solum quando coniuratio initur cum hostibus contra principem, sed etiam quando per subditos inter se contra eum.

41 Lex., quisquis. C. ad l. Iul. maiestat. habet locum etiā in machinatione contra principem facta ex causa inimicitiæ priuatæ.

42 Offendens

42 Offendens subditum principis, vel secretarium, an incidat in l. quisquis.

43 Machinatio sola tractatus uel consilium contra principem inita faciunt locum, l. quisquis, C. ad l. Iul. maiestatis, licet tractatus non sufficiat, ad casum l. primæ, ad legem Iuliam maiestatis.

44 Tractatus solus contra principem sufficit, ut quis incidat in l. primam, ad l. Iul. maiestat. cum seq.

45 Patriam oppugnans, an incidat in crimen læsæ maiest.

46 Pœnitentia, an habeat locum in crimine læse maiest. & in casu l. quisquis?

47 Sciens aliquem moliri aliquid contra principẽ si particeps non sit coniurationis, quamuis non reuelauerit, non tamen incidit in l. quisquis, nec in caput leg. Iul. Maiest. nisi coniuratio contra patriam suam fieret, vel essemus in casu Bar.

48 Sciens coniurationem fieri contra patriam absque eo, quod participet, & non reuelans incidit in leg. quisquis. si probetur, aliter non.

49 Audiens in platea coniurationem fieri contra principem, uel patriam, nec reuelans, licet non puniretur pœna, l quisquis. tamen mereretur maximam reprehensionem.

50 Coniurationem fiendã cõtra principem, uel priuatum non reuelans quid perdat remissiuè.

51 Lex, quisquis, C. ad l. Iul. maiest. ultra Imperatorem locum etiam habet in alio principe, qui non recognoscat superiorem, secus si recognoscat, quia est simplex crimen læsæ maiest.

52 Rebellio an committatur contra feudatarium per subditum suum, & an puniantur filij committentis.

53 Feudatarius Mediolani non cognoscit de delicto subditi contra se commisso, nec ubi agitur de re, quæ sit in facto proprio.

54 Dux Mediolani, licet recognoscat Cæsarem, tamen in dominio suo est sicut Imperator in suo imperio.

55 Dux eo ipso quod est dux, habet plenitudinem potestatis.

56 Lex, quisquis C. ad l. Iul. maiesta. habet locum in duce Mediolani, imò decreta sunt Mediolani grauius etiam punientia, quàm dicta lege, quisquis.

57 Memoria defuncti damnari potest solum quando quis ænimatur hostili animo contra principem, nel rempublicam Romanam.

58 Memoria defuncti an damnari possit, quando contra aliam rempublicam, quàm Romanam hostilem animum gessit.

59 Memoria eius, qui secreto contra principis personam solum est machinatus, damnatur.

60 Cardinalis persona quando offenditur, uel Papæ, quæ pœna locum haboat.

61 Eximens è manibus familiæ confessum, uel damnatum, punitur leg. Iul. maiestatis, sed Mediolani adsunt ordines particulares, quo ad eximentem confessum, tam ex causa ciuili, quàm criminali.

62 Pœna legis Iuliæ maiestatis in aliquo crimine apposita non facit, ut quis dicatur crimen læsæ maiestatis incurrisse; sed si opera rebellionis faciat.

63 Pœna nimis excessiua non ualet.

64 Occidens captum a familia incidit in crimen læsæ maiest.

65 Turbari pacificus status quando dicatur.

66 Rebellis ciuitas non dicitur quæ habet territorium liberum, si non expellat rebelles alterius ciuitatis, posset tamen rebellis ibi puniri si aliquid contra aliam ciuitatem machinaretur.

67 Rebellis an differat unus ab alio, & quæ sit vtilitas in hac cognitione.

68 Rebellare idem est quod resistere, & non obedire.

69 Machinari quis dicatar.

70 Deficere dicitur omnis, qui crimen læsæ maiestatis committit.

71 Læsæ maiestatis reus ipso iure ius ciuile amittit.

72 Sententia declaratoria requiritur ante apprehensionẽ bonorũ in crimine læsæ maiestatis.

73 Confiscatio in crimine læsæ maiestatis ipso iure non fit de iure, sed tantum interdicitur administratio, & propterea requiritur declaratio.

74 Rebellans principi suo ipso iure est rebellis, licet secus sit in homicida.

75 Decreta, & statuta licet disponant, ut bona committentis crimen læsæ maiestatis ipso iure sint publicata, tamen requiritur sententia declaratoria, aliàs fiscus non potest manum apponere.

76 Læsæ maiestatis crimen constare debet in uita rebellis, nec sufficit ut post mortem de eo constet, nisi quando memoria damnari potest, etiam quod decreta uelint bona ipso iure publicata esse in tali crimine.

77 Rebellis notorius potest impune occidi ante declarationem.

78 Transfuga potest impune occidi ante declarationem.

79 Rebellis amittit iurisdictiones.

80 Læsæ

80 Laesae maiestatis crimen non incurrit, nisi subditus.
81 Rebellis non potest esse nisi subditus, licet hostis possit ex qualibet gente.
82 Rebellis dici non potest, qui ad hostes se contulit, quando hostes territorium, in quo talis erat incola occupauerant.
83 Possessor iurisdictionis cognoscit, non princeps legitimatus possessione priuatus, & quasi possessor iurispatronatus praesentat, non proprietarius.
84 Occidens aliquem uti rebellem ducis Mediolani, quia opus aliquod rebellionis contra eum è dominio eiectum fecisset, impune nō occidit.
85 Poena delictorum sunt fructus iurisdictionis, qui spectant possessori.
86 Clericus non potest committere crimen laesae maiestatis contra dominum saecularem, cui ratione domicilij est subiectus.
87 Clericus dicitur non subditus domino temporali.
88 Clerici dicuntur esse sub protectione domini temporalis, nec possunt dici forensis.
89 Foederatus non potest crimen laesae maiestatis, contra simul foederatum, qui non est suus princeps committere.
90 Hostis non potest dici foederatus.
91 Adhaerentes ducibus Mediolani debent a Caesare defendi, ad quem obsui tam generationem deuolutum est dominum Mediolani; & ita defensi fuerunt.
92 Foedera, capitulationes, & adhaerentiae Pontificis, & Caesaris, obligant successores.
93 Bannitus, licet quo ad fauorem suum desinat esse ciuis, tamen quo ad odium remanet subditus, & committit crimen rebellionis.
94 Bannitus dicitur hostis ciuitatis.
95 Subditus ratione originis solum dicitur ita subditus, ut si comittat crimen rebellionis dicatur rebellis.
96 Domicilij ius est potentius, quam originis.
97 Subditus propriè non dicitur, qui non sustinet onera in loco cum alijs.
98 Subditus dicitur feudatarius, non solum, qui domicilium trahit in loco immediatè principi subiecto, sed etiam qui trahit in loco infeudato, ad hoc ut dicatur commissum crimen rebellionis contra dominum.
99 Rebellionis crimen contra primum dominum non committit subditus feudatarij, quando id agit, ut feudatarium solum offendat, secus si contra utrunque committat, ut ambos offendat.
100 Superiori ius censetur reseruatum a supremo domino in priuilegijs concessionis feudi.
101 Adhaerentia quis non tribuit iurisdictionem, sed defensionem a uia facti consequitur.
102 Subditus feudatarij uidetur subditus primi domini.
103 Dominus supremus ordinariè, & regulariter habet iurisdictionem in subditos feudatarij in secundis causis.
104 Dominus supremus, & eius delegatus potest citare in terris feudatarij ratione iuris superioris, quod retinet.
105 Rebellium subditorum feudatario, & committentium contra primum dominum bona applicantur secundum formam priuilegij.
106 Feudatarius qui est subditus cōcedentis feudum solum ratione iuramenti fidelitatis praestiti non dicitur committere crimen rebellionis contra concedentem.
107 Rebellio committitur per subditum contra dominum, qui est in quasi possessione & exercitio iurisdictionis, licet non tum illi iurauerit fidelitatem.
108 Occidēs officialem Papae, siue sit subditus Papae, siue Caesaris incidit in crimen laesae maiestatis.
109 Pontifex saltem habitu habet iurisdictionem in terris imperij.
110 Pontifex, uel eius delegatus, potest immediatè citare in terris imperij.
111 Testis in crimine laesae maiestatis, quilibet admittitur, nisi sit inimicus.
112 Testis inhabilis admittitur ad probandum in crimine laesae maiestatis, quando deponit super delicto, secus si super adminiculis deponat.
113 Statutum tollens probationes excludit solum directas, non indirectas.
114 Testes unius idonei sufficiunt tam ad defensionem indirectam quàm ad directam.
115 Testes minus idonei sufficiunt ad probandum adminiculum, quando tale est adminiculum sine quo delictum patere non possit.
116 Inquisitio in crimine laesae maiestatis non debet formari, ex eo quod quis sit suspectus principi, uel quia descenderit ex progenie quae malè auderet.
117 Testes singulares sufficiunt in probanda tractatum contra principem, & patriam.
118 Rebelles perdunt ea, quae sunt iuris ciuilis ipso iure, & quae ex priuilegijs, & consuetudinibus priuilegiatis proueniunt, & an priuētur obligationibus & promissionibus fidelitatum, & an perdant quae sunt iuris canonici, & quid in bannitis quid perdunt.

119 Rebellis

119 *Rebellis potest impune occidi, quia hostis est.*
120 *Hostis nomen est generale.*
121 *Rebellis potest ut captiuus detineri, & ab eo talea exigi, & libertate donari, quando bellũ iustum est, secus quando via iustitiæ proceditur, quia tunc possunt a principe puniri.*
122 *Talea in captiuis successit loco seruitutis.*
123 *Hostes non rebelles de iure fiunt serui, & ius postliminij habent, licet nõ seruetur, sed quo ad res tantum fient serui.*
124 *Talea non debet esset nimis excessiua, nec captiui excessiuè tractari.*
125 *Talea imponi captiuis non deberet, nisi in bello iusto, sed malè hoc seruatur.*
126 *Bona subditorum non possunt capi, quando indicitur bellum alicui principi, secus si ciuitati ut rebelli.*
127 *Captiuus relaxatus sub fide reuertendi cum talea, vel quod semper erit captiuus suus tenetur reuerti de consuetudine, siue bellum sit iustum, siue iniustum.*
128 *Captiuus dimissus sub fide reuertendi sine alio pacto, reuersus non poterit incarcerari.*
129 *Bellum inferens illicitum tenetur de omnibus damnis, & homicidijs secutis ex latere aduersarij cui bellum est illatum.*
130 *Bona rebellis impune capi possunt, & fiunt capientis, nisi capiens ingressus esset rem, quæ esset de iure ciuili, quia illa effecta iam erat principis.*
131 *Pœna rebellis, & eius qui in crimen læsæ maiestatis incidit, est quod capite punitur. ciuiliter statim à die commissi delicti, pœna capitis, naturaliter à die condemnationis, & sententiæ declaratoriæ.*
132 *Ciuitas, vel vniuersitas ob rebellionem non potest aratro subijci, nisi secuta declaratione principis.*
133 *Confiscatio bonorum in crimine læsæ maiestatis non sequitur ipso iure, sed post sententiã.*
134 *Legitima perditur per filios masculos in crimine læsæ maiestatis, & rebellionis, sed filiæ dotari debent de iure communi.*
135 *Legitima reseruatur filijs in crimine læsæ maiestatis per statutum Mediolani, secus in reliquo dominio propter decreta disponentia, ut intelligatur reseruata, nisi in crimine læsæ maiestatis.*
136 *Condemnatus in contumaciam rebellione ita priuatur legitima ex forma decreti Mediolanẽsis dominij, sicut si cõparẽs esset cõdẽnatus.*
137 *Rebellis filijs relictum legatum, vel hæreditas an acquiratur fisco.*
138 *Legitima danda est filio rebellis nato, & concepto post bannum.*
139 *Clausula, sub pœna indignationis, quam vim habeat.*
140 *Rebellis non dicitur quis, licet sit punitus pœna rebellionis.*
141 *Iuspatronatus an ueniat in confiscatione bonorum ex causa rebellionis.*
142 *Feuda an ueniant in confiscatione bonorum ex causa rebellionis.*
143 *Feudum ecclesiasticum, an ueniat in confiscatione bonorum ob rebellionem contra sæcularem principem commissam.*
144 *Vulneras uel occidens prælatum cadit à feudo quod habet ab ecclesia.*
145 *Materia criminis læsæ maiestatis per quem tractetur.*

1 IN † crimen læsæ maiestatis incidit qui aliquid cõmittit contra rempublicam Romanorum, uel aduersus eius securitatem. text. est in l. I. in
2 princip. ff. ad l. Iul. male. † Et quæ sint capita huius criminis, & qui casus, in quibus quis dicatur commisisse hoc crimen, habes clarè in d. l. 1. 2. 3. 4. & ideo Ang. de Aretin. in gloss. Che hai tradito la patria, in princ. dicit in effectu, quòd si uis intelligere quando quis committat crimen læsæ maiestatis, debes uidere dictas quatuor leges, sic etiam clare sentit Bar. in extrauag. ad reprimendũ. in uerbo. in quocunque crimine. & Imol. in clem. pastoralis, colum. 4. uersic. & alias. de re iud. & alibi sæpe. sic etiã Andr. de Iser. & clarius in §. item si fidelis. colum. 3. & 4. quibus mod. feud. amitt. Inferens ex
3 hoc † quòd adulterium committens cum uxore Cæsaris, uel regis, non incidit in hoc crimen, subdens tamen hæc uerba, Cauere sapientis est à talibus, quia potentes quibus pares esse non possumus. l. 3. ff. de alie. iudic. non seruant in hoc fines modestię, & ideo timeri debet quod de facto fit, l. nec timorem, ff. quod met. caus. & sequuntur ibi alij communiter, & idem Io. Andr. in titul. quę sit regalia. in uerbo, ꝙ bona committentium
4 crimen læsæ maiestatis. col. 5. & facit† ꝙ etiã furto subtrahens aliquid principi, non incidit in hoc crimen. Bart. in extrauag. qui sint rebelles. in uerbo, rebellis. qui & si loquatur in furto modicæ rei, tamen sentit ut idẽ sit quando de re alicuius ponderis fieret, & bene, quia aliter esset contra tex. in d. l. 1. in diffinitione. Furtum tamen est magis graue,

ue, quando fit principi. Cœpol. consil. 40. &
5 aduertendum est, † quod dicta capita omnia loquuntur quando ut dixi committitur contra rempublicam Romanorum, uel securitatem eius. Aliquando etiam, & principalius committitur contra personam ipsius principis, & tunc non loquuntur dictæ leges, nec capita earum, sed lex, quisquis. quæ procedit quãdo committitur in personam principis, & assistentium lateri eius, sic etiam facit te. & in c. fælicis. de pœn. in sexto. quando quid
a tentatur contra personam Cardinalis, a & ille tex. ex dicta lege, quisquis. natus est, & dicendum est, ut inquit Cœpol. consi. 80. colu. 1. quòd vnum est caput unius criminis, quando committitur aduersus principem, adde, & astantem lateri eius. dicta lege, quisquis.
6 Alia † verò sunt multa capita, quę enumerantur in leg. 1. 2. 3. & 4. ff. eod. & melius ut dixit. Socin. in consi. 275. columna secunda. qui ait plura esse capita criminis læsæ maiestatis. Vnum quando committitur contra principem, & astantem lateri eius, aliud quando committitur contra rempublicam Romanam de quo in d. l. 1. ff. eod. voluit etiam allegare tres sequentes, in quo secundo capite non habent locum pœnę d. l. quisquis. Nam, & si sint plura duobus, ut uides, & clarè sentit Dec. consilio 410. allegato colum. penul. tamen rediguntur ad hæc
7 duo. Adde, quòd † pariter lex Cornelia, de sica. habet multa capita. leg. eiusdẽ. in prin. ff. de sic. ut dicam in rubr. immediate sequenti de homicid. & idem dicam de lege Cornelia de falsis, & ne erres scias † quòd licet ex
8 prędictis uideatur quòd lex, quisquis. sit illa sola quę puniat uenientes contra personam principis, tamen ante erat lex quę hoc puniebat, scilicet lex fin. ff. eod. quę declarabat dictas quatuor leges, erat etiam lex quę videbatur punire occidentes eos qui assistebant lateri principis, scilicet lex prima in uerbo, occidantur, ff. eod. est uerum quòd lex, quisquis. loquitur quando sit sola coniuratio, ut in text. & ponderat ibi gloss. parua; & Alexand. consil. 13. colum. 2. uol. 6. & auget pœnam, sed lex fin. loquitur quando palam animatus uenit contra principem. Item non excedit regularem pœnam capitis, & confiscationis bonorum, ut infra dicam, nisi quatenus vult ut morte non extinguatur crimen, sicut nec lex transgreditur pœnam eius qui occidit magistratum, iuxta d. le. 1.
9 Quod vltimum, † vt talis occidens magistratum non incurrat pœnas dictæ. l. quisquis; etiam ampliat notabiliter Salyc. in eadem l. col. 1. uersic. quæro tertio quando consiliarius, siue assistens lateri principis, missus esset in aliquam ciuitatem, uel prouinciam, ut ibi magistratum gereret, quia uerum est dicere quòd non occiditur assistens lateri principis, dato quòd nomine sit talis, & ideo cum ex consiliariis Cæsaris in dominio Mediolani eligatur singulo biennio, vnus pro prætore Cremonæ, pœna d. l. quisquis. non haberet locum quo ad ipsum. Aduerte ta-
10 men, † quia non est crimen læsæ maiestatis, nisi quãdo committitur aduersus populum Romanum, uel securitatem eius, & sic in damnum populi Rom. uel aduersus eius securitatem, d. l. 1. in princi. quod fit secundum primam expositionem gloss. super verbo, securitatem, quando dedisset populus Romanus securitatem alicui, & sibi rumperetur, intelligendo non de securitatibus, quæ quotidie dantur subditis, & etiam amicis, ne possint molestari ex causa criminali, vel ciuili, sed de his, quæ dantur hostibus, nam si rumpantur offenditur, qui fecit, & fit damnum ipsi principi, & eius securitati, vt experientia docet. & ideo Bar. in d. l. 1. no. ex illo tex. circa hoc, quòd etiam hosti est seruãda fides. hæc declaratio magis patebit, ex infra dicendis. Crederem tamen quocunque casu quo quis in dedecus; & offensionem principis offenderet habentes securitatem, quod incideret in tale crimen, vt infra patebit. De quibus securitatibus, & saluisconductibus, uide Mart. Lauden. in tracta. suo, in tit. de crimine læsæ maiestatis, in uers. sexto. Imol. consi. 33. & per Vital. in tract. clausu. in 17. char. in 2. col. & pluribus seq. & dicam infra in tit. de remed. ex sola clementia principali. & c. Et secundum aliam oppositionem
11 gloss. si † populus Romanus, vel princeps contraxisset societatem uel fœdus cum aliqua ciuitate inimica, & hoste, & offendatur aliquis ex dicta ciuitate fœderata incidit. offendens in hoc crimen, & vide Bar. in extrauag. in verbo, rebellando, colu. 1. uersic. quid si aliquis homo. dum dicit quod Henricus Imperator recte iudicasset contra regem Robertum, si eum condemnasset de crimine læsæ maiestatis, in summum Pontificem, per quandam consequentiam, ratione ipsius Imperatoris, qui erat fidelis, fœderatus, & coronatus à Papa, per d. l. 1. & glo. ibi, intelligit tamen hoc Ang. in d. l. 1. in versic. & hoc

hoc puto uerum. quando offenditur in excidium reipublicæ, quia durum esset, ut propter aliam iniuriam indiceret quis in tantũ crimen: est verissima declaratio, quæ pariter declarat præcedentem casum, quia etsi in dicto casu offenderetur princeps, & dominiũ eius, tamen si in excidium reipublicæ id factum non esset, sed ex aliqua prouocatione, non rectè diceretur incidisse in hoc crimen,
12 Scias etiam † crimen læsæ maiestatis committi, quando mittuntur litteræ, vel nuncii ad hostes. d.l.1. & ibi Bar. & alii not. sed intelligitur quando fit in damnum republic. ita text. in d.l. Vital. in tract. suo, in titul. de
13 crimine læsæ maiestatis, & sic † uult statutum nostrum Mediolani, si illud uides, & magis incidet qui ad hostes iret. Cœpolla consilio 17. columna 7. & ita intelliguntur omnes alij casus, siue capita de quibus in dictis legibus, ut apparet ex eisdem. Est uerum
14 quod † aliqui possunt habere excusationẽ, vt prædicti. & quando offenditur magistratus, quia illud etiam fieri potest ex iniuria priuata, ut declarat Felyn. in c. 1. colum. fin. de offic. delegat. est tex. in extrauag. qui sint rebelles, dum de officialibus loquitur, & Bart. ibi, in verbo rebellando. in principio. & Bart. vbi omnino vide in l. hostes, de cap. colum. 3. uers. circa prędicta. per Bald. in cap. 1. in 3. colum. de offic. delega. in cap. sicut, el iij. colum. penulti. de iureiur. & Abb. in cap. sane, col. penult. ff. de offi. dele. & Alexan. in l. quamuis. in fin. ff. de in ius vocand. ubi ponit si detur alapa officiali ex eius uoluntate, an dicatur facta iniuria principi? Et quãdo occiditur assistens lateri principis potest excusari, ut dicit Andre. de Isern. in tit. quę sint regalia. in verbo, & committentium crimen lęsę maiestatis, col. 6. in versi. aduertendum est, & Paris de Puteo. in tracta. syndic. in rub. de excessibus consiliariorum. in fine, secus per Iserniam, ubi supra. Et quãdo quis
15 † non obedit principi, ut declarat Bart. in d. verbo, rebellando. in prin. ubi omnino uide, & sequitur dictũ Bar. ibi Anchar. in cle. pastoralis. in 8. notab. de re iud. Alex. in d. con. 13. col. 2. versi. similiter, uol. 6. Et quãdo quis
16 † dat operam, ut obsides populi Romani aufugiant, iuxta d.l. cum id potuit fieri, ut fortè non testificentur aduersus eum, uel alia ratione priuatam utilitatem concernente.
17 Et † quando concitatur seditio, iuxta d. l. 1. quia potuit fieri multis de causis, & alia ratione, quàm in damnum prouincię, l. si quis ingenuam, §. in ciuilibus. ff. de capt. Bald. in cons. 459. uolum. 2. Bartol. in dicto uerbo, rebellando, circa principio. Angel. in l. 2. C. de seditio. Salyce. l. 1. C. eodem. Alex. consil. 111. colum. fin. in princip. Nellus in tractatu bannitorum. in prima parte, secundi temporis, quęstio. 16. & Dec. in dict. consilio 410. colum. penult. in fine. & gloss. in l. 3. in uerbo, concitauerit. ff. eod. & tunc non transgreditur crimen seditionis de quo in toto titulo. C. de seditio. & in l. capitalium, §. solent. ff. de pœnis. cuius pœna est furcarum, vel deportationis in insulam, quò ad autores seditionis, l. si quis aliquid, §. autores. ff. de pœn. uel alia minor pœna, iuxta qualitatem rei. ut in l. j. C. de seditio. cum ibi notatis. & in dicto §. solent. & per Alex. in cons. 111. colum. final. uolum. 1. Sed potuit etiam seditio concitari ad turbationem prouincię, & tunc est crimem lęsæ maiestatis, d.l. 1. ff. eod. Exemplum est quando quis percurrit ciuitatem turbulenter acclamando, Arma arma, ut in d.l. eo capitalium, §. solẽt. Bald. in leg. obseruare, §. nunquam, de offic. pro consul. & lega. & Barba. consi. 61. uolu. 2. colum. 8. uers. capio alium articulum. Ad
18 de † quod ad sedandum tumultum, licet iudex non possit procedere ad condemnationẽ corporalem, leg. decurionum. C. de pœn. & l. si priuatus, ff. qui, & a quibus. tamen executio accelerari potest etiam pendente dilatione. Roman. singul. 383. licet, iudex. Hippolyt. in suo repertorio, in leg. penultim. colum. penult. uers. item nota etiam, ff. de sicariis, ubi uide text. & text. in l. non ex singulis. ff. de
19 regul. iuris. ubi Decius. Et dicitur seditio quasi seorsum itio, quia in diuersum vadũt, & alios trahunt, ut notat Geminia. post Archidiac. & Ioan. Andre. in c. decet, colum. 2. uersic. quęro qualiter fiat seditio, de immunita. eccles. in 6. notab. Archid. in c. seditionis. 46. distinctio. Et quando congregantur
20 gentes, † iuxta, d.l. 1. Bart. ibi facit differentiam inter ciuitatem Rom. & aliam, & Angel. Aret. in glo. Che hai tradito la patria. &
21 † qualis sit pœna simpliciter congregantis gentem; vide leg. denunciamus. C. de his qui ad eccles. confugiunt. & in titu. de ui pu
22 blica, ff. & C. imò punit titulus ille † tenentes arma in domo, præter usum venationis, uel itineris, ut in l. 1. ibi, & per Abb. in c. cũ dilectus. in 2. colum. extra de ordin. cognit. & ex consil. Alexand. 111. uolum. 1. & dicit gloss. in l. 3. §. cum igitur. in verbo, inconti-

nenti.ibi,sed quid si in uillis, & ibi pro ami-
23 cis.ff.de ui,& ui arma. ꝙ † gratia defensionis licitum est congregare gentes,& text.in l.3.§ si quis non homines,ff ui bono. raptor. & uide Bartol.in l.hostes,ff.de ca.ubi dicit, quòd priuato licet facere congregationem gentium,& pugnare cum alijs pro defensione rei suę, de quo per Innocent.in capitul. olim.in pen.colum.de restit.spol.& Paul.de Castr. consil.297. colum.5. Nos Mediolani habemus decreta punientia uniones, & congregationes; & licèt simpliciter loquatur, siue ad bonum,siue ad malum finem fiant, tamen obseruantur tantum quando ad malum finem,& est consilium.Bal.319.uolu.2. aliter decretum contineret absurdum contra leg.nam,& absurdum, ff.de oper.libert. leg.si sic.uers.aut si sic uolumus,ff.de uerbor. oblig.Alex.cons.125.uolu.5.circa fi.uel dic
24 melius † ꝙ decretum loquitur in dubio,uidelicet,ut non sit licitũ alicui sub qualibet causa quam alleget facere unionem,quia posset unum dicere,& aliud exequi,& sic in dubio præsumitur quod ad malum finem congregauerit,alleget quidquid uoluerit, tamẽ si probet bonum finem, decretum uult ut non puniatur pœna ibi imposita.& ita prooemium decreti ostendit,iuxta l.fi.ff. de hære. insti.& c.quoniam contra.de proba.& in dubio etiam est præsumptio contra facientem unionem,quia est de genere delicti.l.dolum. C.de dolo.l.1.C.de sicar.imò pręsumitur in
25 deterius † ꝙ sint factæ contra remp.& non ratione priuari commodi, nisi appareat de causa,quæ respiciat priuatum commodũ,ut inimicitia,& nisi qualitas pſonæ repugnet, Bald. conf. 262. uolum. 2. & uide etiam per Bal.cons.428.vol.5. & omnino consilio 59.uol.1.ubi multa de seditione,& an sit crimen læsæ maiesta. & omnino cons.459.uol. 2.& Alex.in d.l.si quis ingenuam,§.in ciuilibus,ff.de cap.& de hac vnione uide omnino Alexand.cons.ult.uolu.2. ubi dicit quod
26 †ad eius essentiam requiritur etiam ut habeat suum ducem,& quod in certo loco fa-
27 cta fuerit congregatio. Adde etiam † quod præsumitur ad malum finem facta, quando erant cũ armis,ut per Ias.in §.ex maleficijs. Institu.de actio.col.antepen. uel quando in continenti secutum est malum, quia præsumitur ad illud ordinata.Alex.in d.cõs.col.2.
28 in fine. Actus † enim sequens *b* ostendit
b qualis fuerit animus à principio. Bald. in l. quicunque,col.penult.C.de ser.fugit.& in l. multum interest. C.si quis alteri, uel sibi. Alex.cons.103.col.5.vers. pręterea, uolum. 1.& Nell.in tract.bannitor.in 3.parte.2.temporis q.24.Cœpol.cons.31.col.3. & Alexan. consi.1.col.pen.in fi.uol.3.in his locis inuenies bene comprobatã dictam regulã. Scias
29 tamen † ꝙ licet per prædicta decreta iudex possit imponere pœnam corporeã, tñ illam nunquam uidi imponi, ex sola unione alio malo non secuto. Et quãdo dux Mediolani
30 † feudatarius,& subditus Cæsari, exercitu suæ maiestatis Cæsareæ existente in Italia, fœdus iniret cum alijs principibus Italiæ, & extra Italiam cum hostibus,iuxta d.Bar. in extraua.qui sint rebelles.in verbo,occultè,non semper incideret in crimen læsæ maiestatis,quia potuisset id fieri ad defensionẽ propter illicitas oppressiones, licet enim talia fœdera sint reprobata,etiam quãdo ad bonum finem uidentur facta. c.1.§.conuenticulas.de pac.firm. & si fiant cum inimicis possint tales vasalli feudo priuari,secundum gl.in c.1.§.1. quibus mod.feud.amitt. tamen nisi fiat in pręiudicium,& in perniciem domini & eius prouinciæ, non propterea inciditur in crimen lęsę maiestatis, imò nec tales possunt priuari feudo. gl. in cap. 1.porrò. quæ sit pri.cau.benef.amit.& Curt.in tract. suo feud.in 4.parte princ.vers. is. & cognoscitur ex signis, & ex eo, ꝙ postea sequitur, an in perniciem domini tale fœdus initum fuerit.tex.& ibi Bar.in uerbo,occultè.in ex-
31 trauag.qui sint rebelles.Est † quando scribitur falsum in tabulis publicis,iuxta l.2.ff.eo. quia potuit fieri alia ratione,ut in gl.ibi, & ideo in dictis casibus, & alijs qui possunt habere excusationem, & sic qui potuerũt fieri alia ratione quàm in damnũ reip. uel principis,oportet ad hoc,ut sit crimen lęsę maiestatis,quod aduersus populum R. vel securitatem eius commissum fuerit, & sic eo animo ut lederetur populus Romanus, vel respub.Romanorũ, ita est text.in d.l.1.millies
32 allegata. Et † quando uxor sequitur uirum rebellem excusatur, quamuis èx regula,fauendo hosti,et rebelli quis efficiatur rebellis,l.3.ff.eod. titu. De qua materia, an uxor efficiatur rebellis sequendo uirum, & an teneatur illum bannitum,uel rebellem sequi, dicam latè infra, in titulo de publicatione bonorum dum tractabo de dote, in qua nõ fit præiudiciũ mulieri bãnito uiro, & bonis publicatis, & ibi uidebis,ꝙ sequi virum tenetur.& si sequitur non efficiẽ rebellis. de qua

re,quæ-

re,quæstio cōtingit in uxore illustris D. Hie
ronymi Moroni tempore regis Gallorum.
Aliqui etiam nō possunt habere aliquam excusationem, quin commissum crimen fuerit aduersus populum Romanum, vel
33 rempublicam Romanam,vt † quando quis exercet opera merè hostilia transferendo se ad hostes,& simul bellum gerendo,& aliter iuxta tex.in dicta extrauag. qui sint rebelles iiuncta declaratione Bar.ibi,in verbo rebellando. in prin. dum ponderat text. simpliciter velle quem esse rebellem qui facit opera hostilia aduersus principem, & non simpliciter quando non obedit officialibus Imperatoris.
34 Et † quando occuparetur ciuitas, vel castrum,uel illud tenetur non restituēdo principi,iuxta dict. l. 1.ibi, loca occupentur, & ibi,aut arcem tenuerit. in l.3. uel hostibus
c mitterentur c pecuniæ,equi, & tormenta, iuxta dictam legem primam, & quādo daretur opera, ut ciuitas subdita efficeretur rebellis,& alia fierent de quibus in dictis quatuor legibus,& in his casibus ineptum esset distinguere ut supra in aliis,& ideo duobus verbis iureconsultus in d.l.1.in dicta diffinitione se expedit determinando per illam omnia sequentia. Ad prædicta facit quod dicit Fel.in c.cum vigesimum.col. 1. ad fin.in princ.& seq.de offi.deleg.ubi dicit si statutū disponat, vt qui loquitur cum exule incurrat pœnam rebellionis,intelligi,ubi alloquatur in damnum reip.uide etiam Card. in c. fęlicis.de pœn.nu.7.qui considerat ad quem
35 finem fiat.Et † an in dubio videatur factū, in damnum reip. Dic esse considerandum, an esset causa concernens priuatum interesse,& secundùm illam esset præsumendum, aliàs in deterius,& sic contra remplublicam nisi qualitas personæ repugnaret. Bal.in consi.262.vol.2.quod cons.etiam supra allegaui in materia unionis,& congregationis gentium,& mala coniectura etiam esset ad præsumendū in deterius,si pater eius fuisset diuersarum partium studiosus,siue rebellis cōtra suum principem,quia etiam idem præsumitur de filio. Ang.in l.si fugitiui.C.de ser.fug.& Bar.cons.34.in 2.uol.char.pen.col.1.
36 Quæro † an occidere legatum sit crimen lęsę maiest.Fel.in d.c.1.colu.fin.de offic.dele. tenet esse,post Bald.ibi, quia dicitur offendi dominus eius, & quia habet securitatem a principe. Ego dicerem quòd quantum ad principem ad quem missus est,puta,si sit legatus Cęsaris ad Venetos, subditus Venetorum, non dicitur incurrisse crimen læsæ maiest.dominij Veneti,ex quo non habet legatus securitatem ab ipsis Venetis, sed a iure gētium,vt declarat Bar.in d.l.1.ff.eodem, & quidquid sit,distinguendum esset ut supra,an in damnum dominij Veneti, uel alia ratione priuata factū esset, quo vero ad suū principem vbi subditus mittentis talem occideret, an tunc incideret in crimen læsæ maiest. Bal.tenet incidere,& Fel.in d.cap.1. puto tamen hoc non sit uerum simpliciter, nisi quatenus comprehendatur in aliquo ex capitibus dictarum quatuor legum, vt puta,si hoc modo auxilium præstaretur hosti,& ad hunc finem fieret,ad quod est uidendus Iser.ubi supra,col.7. Et uide etiam Dec.in c.sanè,el secondo,de offi.dele. Et ea-
37 dem quæstio posset contingere † quando occiditur Tabellarius principis, ut sæpe uidi fieri,ad hoc ut ablatis literis arcana principis hosti propalarentur, nā sine dubio esset crimen læsæ maiesta.comprehensum in l.1. circa fi.ff.eodem,& ad hæc uide Rom.cons.
38 363.in fi.Et quando † occideretur quilibet homo principis, cuius opera ipse princeps uteretur in reb.prouinciæ suæ ad hoc, ut careret princeps tali uiro,idem dicerem, ut ē per Iser.ubi supra.Nam hoc esset contra publicam utilitatem, & prosperitatem Imperij,iuxt.d.l.1.in princ.& in extrauag.qui sint rebelles. & cessante tali qualitate in uiro,nō magis esset crimen læsæ maiest. quamuis ē dicatur offendi princeps, quàm si occideretur coquus eius, uel mula,aut quid simile.
39 Et † an qui gerit pro duce uel comite contra uoluntatem superioris sui, puta, imperatoris sit rebellis,dic esse.Casus est in l.3.circa fi.ff.eo & Bar.in trac.tyranniæ.col.6.uer.
40 sed inquam.ubi uide. Quæro † etiam an dicta lex.quisquis. solum procedat quādo initur factio cum Barbaris, & hostib. ut uidē loqui, an uerò etiam quando subditi coniurant,ut fecit Ioan.Andr.Lampugnanus,qui occidit Galeatium Sfortiā Ducē Mediolani. Iser.ubi supra col.6.tandē tenet procedat ē inter seipsos ineant factionem.Pro qua opi.facit tex. in c.1.de hom. in 6.iuncta declarationem Doct.ibi, uidelicet quæ est magis uera, etsi loquatur de faciente occidi per infideles,tamen habeat locum generaliter quomodocunque sequatur homicidium per pecuniam,& ita sētio,quia Bar. & Doc. ibi absolutè tenent, omnes cōspirantes in

necem principis sint comprehensi in casu illius legis. Decretum quoque nostrum Mediolani tollit hanc difficultatem. Et an con-
41 sideretur quò ad personam principis, † utrũ fiat machinatio ex priuata inimicitia, an in damnum reipu. Credo ꝙ quò ad personam principis non sit aliqua excusatio, & ꝙ absolutè talis in l.quisquis. sit comprehensus, tũ quia Doct. ibi non distinguunt, tum ex verbis Bart. in d.extrauag. in verbo rebellando, circa prin. qui videtur decidere casum, & adde ad id quod dixi de offendente quemlibet subditum prin. Alex. ad Bar. in l.hostes, ff. de capt. & postlim. reuer. iuxta uersi. Bar. Circa
42 prædicta quæro † quid, ubi etiam loquitur de offendente aliquem partium principis, & quando offenderetur Secretarius ponit Iser.
43 vbi supra. Sola † machinatio contra principẽ vel dominium eius etiam facit quem incidere in dictum crimen, ut per Bart. in d. extra, qui sint rebelles. in uerbo, machinantur. imò sola scientia sufficit, vbi id quod scitur non reuelatur, vt probatur in d.l.quisquis. ponit Bar. in l.vtrum, ff. ad legem Iul. de parricid. & dicam de hoc paulò infra, & ꝙ solus tractatus, siue machinatio sufficiat, probat tex. in d.l.quisquis, vbi etiam habes ꝙ solum cõsilium sufficit, & ita Sal. & Doct. ibi, & l. 1. ff. eod. & ibi Ang. in uers. sequitur notabile, & est uidendus omnino tex. in l. 3. in ultimis verbis, ff. eo. ibi, quidquid eorum quæ supra scripta sunt facere curauerit, regulariter contra l. 3. § fi. ff. quod quisque iuris. Tamen propius accedendo ad pœnam d.l.quisquis. prędicta sunt verissima, ꝙ solus tractatus sufficit, & multò magis cætera de quib. supra, nam tractare, est incipere loqui, secundum Bal. & Sal. in l.multũ interest. C. si quis alteri vel sibi. Dec. consi. 105. uer. modò discurrendo, & consi. 1. colum. 2. quòd sufficiat solus tract. in casu d.l.quisquis. est text. ibi apertus, & omnes ibi not. & ita loquitur Bal. consi. 133. vol. 4. dum vult vt solus trac. qui consistit in eo ꝙ quis solùm os aperiat, & incipiat loqui sufficiat, quia allegat d.l.quisquis. & tex. in § per contrarium. Instit. de hę red. quæ ab intest. defer. qui tex. nihil facit, sed melius facit tex. iuncta gloss. in §. publ. verbo moliri. Instit. de publ. iud. & ꝙ solus trac. sufficiat, & solum procedat in casu leg. quisquis. & non in aliis capitibus, satis apertè decidunt Doctores in d.l.quisquis, ponderantes quòd in illo text. solus tractatus sufficiat, & ita sentientes contrarium in aliis capitibus, sed apertius Sal. ibi in primo notabili, iuncto uersicu. oppono secundò. in eadẽ col. ubi omnino uide, & vult ꝙ etiam non requiratur, ut deueniatur ad sacramentum, iuxta illam leg. & cap. fin. de testibus cogen. Hæc opinio satis clarè patet in d.l. 1. & trib. sequentibus, ff. eo. ubi si bene uides non comperies quod solus tractatus sufficiat, sed consilium, ut in d.l. 1. quę tamen secuto effectu loqui videtur, nisi quod l. 3. in illo tit. in fi. dicit hæc verba præcisa, quidquid eorũ quæ supra scripta sunt facere curauerit, in quibus uerbis solus tractatus excluditur, sed includitur solum consilium, & sola ordinatio. De machinatione nulli dubium ꝙ cõprehenditur in d. l. quisquis. per prædicta, & etiam in dictis legibus, vt patet in diffinitione criminis læsæ maiestatis. & in d.l. 2. in fin. & hoc satis probat Bartol. in extrauag. qui sint rebelles. in verbo, machinatur, quãuis talis non dicatur rebellis nisi transeat in inobedientiam, & resistentiam, vt ibi decla-
44 rat Bart. in fin. Aduerte tamen dum † concludo solum tractatum nõ sufficere, ut quis incidat in capita de quib. in dictis quatuor legibus, quia in oppositum uidetur decisio Ange. in d.l. 1. in verbo, sequitur in text. qui dicit super verbo, occidatur, optimum argumentum, quod ex solo consilio, & tractatu occidendi potestatem Bononiæ inciditur in maiestatem, quantum ad pœnam mortis, quia oppugnare patriam, & eius magistratũ non distat à crimine maiestatis, iuxta l.falsa citer. & gl. ibi. C. de abolit. sentiens clarè, ꝙ ubi non esset pretor Bononiæ, vel alterius ciuitatis, sed Romanę, vel principis, solus tractatus sufficeret, & solum cõsilium, & dixit de potestate Bononiæ, quia est dubium,
45 † an oppugnans patriam incidat in crimen lęsę maiestatis, ut paulo ante dixit idem Ange. & dicam infra, & ponit Socin. consil. 275. col. 1. & 2. Sed dic ꝙ Ange. non loquitur de tractatu, ut accepi supra in propria significatione qñ fit sermo de re, sed pro cõclusione, & consilio inito inter plures de occidendo prętore, quia etiam sic loquitur tex. præcise ex quo illud elicit, & uult in effectu, quod quamuis sit factus talis tractatus, & consilium occidendi non prætorem vrbis vti loquitur tex. sed Bononiæ, vel alterius ciuitatis, tamen saltem tenetur pęna capitis, sed an ẽt ulteriore pœna, sicut tenetur incidens in uerum crimen læsæ maiestatis, dicã infra in quæstione præcipua, in articul. quando

occiditur inferior a principe, uel offenditur ciuitas superiorem recognoscēs, siue patria sua, iuxta d.l. fallaciter. & notata ibi. An
46 † locus sit pœnitentiæ in hoc crimine lęsæ maiestatis. Dic in terminis l.quisquis. in coniurationibus quæ fiunt aduersus personam principum, uel Senatorum, & assistentium lateri eius, quòd vbi in exordio ipsius coniurationis quis reuelat arcanum, non solùm illi parcitur, sed præmium datur, si uerò inita factione reuelat, ante tamen secutum facinus, tunc parcitur, ita dicit tex. in d.l.quisqs. in fi. & ibi Sal. not. Ex quo infertur, ꝙ in alijs capitibus criminis lęsæ maiestatis locus est pęnitentiæ, a fortiori, quod est uerum reuelando, sed vbi non reuelat, & tamen pęnitet vide gl. in l. qui ea mente, ff. de furt. & est materia. l. quamuis, ff. de in ius uocā. ubi est uidendus Alex. & uide ēt Gem. in c. pro hu
47 mani, §. fi. de hom. in 6. Sciens † absque participatione aliquem struere, & moliri aliquid contra principem, vel republicam, & non reuelans, an incidat in hoc crimen, in terminis. l.quisquis. uidetur eum incidere ꝑ ver. id quod. & etiam quando non reuelatur coniuratio facta contra ciuitatem, & patriā suam. ita Bar. n l.utrum, ff. de parric. & in l. 1. §. occisorum, ff. ad Syllan. & uide omnino Barto. in d.l. utrum. ubi ponit alios casus in quibus ex sola scientia quis tenetur absque participatione, sed non credo ꝙ in omni capite læsę maiestatis procedat hoc dictum Bar. si modo sit seruandum, nisi in illo casu inferretur ad perniciē suæ patriæ, uel nisi aliter incideremus in casū Bar. ubi supra, qd-
48 quid † Doctores inaduertenter dicant generaliter loquentes in crimine læsę maiestatis. Intelligitur tamen etiam hoc quando probari potest, aliter non. ita Aret. in gloss. Che hai tradito la patria. Felyn. in cap. de cętero ad fi. de re iud. & in cap. quantæ. de sentent. excomm. Dec. in reg. culpa caret. de reg. iur. & in cap. 1. de offi. del. Claud. in l. ut uim, ff. de iust. & iur. colum. 46. versic. sed succedit. & duobus seq. loquor de iure, in practica tñ non obtineres, quando secutum esset facinus, quia diceretur, si reuelasses prohibuissem, imò nec etiam ante, & nullo secuto effectu, vidi Bar. Ferar. ciuem Mediol. tempore Gallorum hac ratione in frustra diuisum.
49 Est verum † ꝙ etiam Doct. omni in casu loquuntur de eo qui scit, sed pone quòd tantū audiuerit, puta, fuit sibi dictum in platea ꝙ aliquis vult portam ciuitatis hosti aperire, non credo talem incidere in tantam pęnam si non reuelat, reuelare tamen debet, aliàs meretur maximam repræhēsionem, & quid in coniunctis, an teneantur sicut cæteri, uide Alex. in d.l. vtrum. Ang. Are. vbi supra, & cæteros supra allegatos, ac Sal. in d.l. quisqs. quidquid sit de iure, non credo ꝙ de facto euaderent, & si mihi contingeret casus, ꝙ filius meus, uel frater mihi reuelaret aliquā coniurationem, omni uia inducerem eos, ut mecum reuelarent. quod ubi obtinere non possem, confestim fugam arriperem, monitis illis, ut abstinerent, aliter ꝙ a me manifesta
50 rentur, & in hac materia † quando quis teneatur reuelare coniurationem uel aliud delictum committendum contra principē, uel priuatum, & quid in filio contra patrem, & econtra, & quid perdatur ubi non fiat, uide Afflin tit. quæ sit prim. caus. benef. amit. §. præterea si uasallus. col. 1. & seq. ubi latissi-
51 mè. Quæro an † lex quisquis. & pœnæ eius habeant locū non solùm in Imperatore, & eius Senatoribus, & assistentibus lateri eius, sed ēt in alio principe non recognoscēte, vel recognoscente superiorem? Breuiter quamuis Soc. cons. 275. teneat ut non habeat locum in alio principe, quàm in Imperatore, etiam quod non recognoscat superiorem, tamen communis d vr̄ in contrarium, ut si non recognoscit habeat locum, si recognoscit, crimē sit læsæ maiestatis simpliciter. ita Salyc. in dicta l.quisquis. Lauden. in tract. de princ. in primo versicu. Ange. in uerbo. Che hai tradito la patria. Fely. in cap. cum non liceat, colum. 7. de præscript. Alexand. consil. 13. vol. 9. vbi consuluit, ꝙ in recognoscente superiorem committitur crimen læsæ maiestatis, sed non sequitur pęna l.quisquis. eandem opinio. ꝙ in nō recognoscente habeat locum. l. quisquis. satis uult Alexand. in d. l.quisquis. & ita videtur tenendum, quidquid uelit Soc. vbi supra, & Paul. de Castr. in l. 3. C. de episc. aud. & maximè, quia ita de cōsuetudine attestatur Cęp. cons. 17. col. 5. & Ang. in glo. qui iudex videns quod inquisiti non comparent, col. 7. & Pau. de Ca. ubi supra. Magna tamen est autoritas Socin. quia loquitur cum fundamentis, & Pau. de Ca. cum quibus etiam in effectu tenet Dec. consi. 410. colu. pen. loquendo in terminis. l. fi. ff. eo. & maximè quia etiam sic tenet Bar. in extrauag. qui sint rebelles. in uerbo, rebellando. in versicu. sed an hæc constitutio. ubi Bart. decidit ꝙ illa extrauagans quæ loqui-

tur de Cæsare, non habet locum in alio rege, vel principe, siue habeat iurisdictionem a Cæsare, siue longa præscriptione, & sic loqui videtur de his qui non recognoscunt ipsum Cæsarem, si casus contingeret sub principe offenso omnino seruaretur, quod haberet locũ l. quisquis, si verò casus disputaretur extra dominium illius principis in loco tuto, puta in curia Cæsaris, uel dicto dominio recuperato postea a Cæsare, siue aliter ad eũ deuoluto, arbitror quod seruaretur, vt non haberet locum, & idem dico de l. si. ff. eod. & de dicta extrauaganti qui sint rebelles, quidquid etiam de ea dicat Cor. consi. 96 volu. 4. ubi ore aperto dicit, quod etiam procedit in alio quàm Cæsare, etiam superiorem cognoscente. Et
52 † quòd in inferiore habeat locum saltem rebellio, habes Cor. ubi supra, colum. 2. Alex. in d. consi. 13. Lucam de Pœna in lege, contra rempublicam. C. de re militar. libr. 12. Calcan. consi. 61. colum. 2. in fin. & Anchar. consil. 161. & ita etiam committeretur rebellio, contra feudatarios per suos subditos, imò ipsi essent iudices, ut per Alexand. in d. consil. loquor de iure, verum de consuetudine Senatus noster non patitur, ut procedant in tali casu, nec in alio facto proprio. Quantum tamen ad rebellionem contra feudatarium,
53 † an dicatur rebellio, uide omnino Afflict. in titu. quæ sint regalia. in uersicu. & bona committentium crimen læsæ maiestatis. char. 3. versic. ex quibus infertur. qui decidit, quòd si ille feudatarius non habet merum, nec mixtum imperium, quòd non incidit in crimen læsæ maiestatis, aliàs secus, ubi tamen feudatarij persona offendatur, iuxta dict. l. quisquis. & l. 1. ff. eodem. ibi quo quis magistratus populi Romani, nec tamẽ filij hoc casu punientur, uide ibi omnino, & tenet Afflic. quod sit rebellio tanquam offensa in persona principis recogniti a dicto feudatario, non habito respectu ad personam suam, contra decisionem Bar. in verbo, rebellando. in vers. sed an hæc constitutio.
54 Dux † Mediolani recognouit Cæsarem (quidquid dicat Alexan. consi. 30 volum. 5. quia, & si inuestiens esset persona infirma, & inuestitus maxima, est tamen semper inuestiens maior inuestito, & dominus eius, ita rubrica, & nigrum in tit. de controuer. inuestit. inter domi. & uasa. & in tit. de noua for. fideli. in fi. & Ias. in prælud. feud. char. 2. col. 1.) Et tamen in dominio suo est sicut Imperator in suo Imperio. Paul. de Cast. cõs. 226. in fin. Angel. consil. 193. in causa accusationis. cons. 2. Cur. Iunior in tract. feud. char. 17. colum. 1. Soc. consi. 3. col. 6. & Ias. in l. ex hoc iure. col. 4. ff. de iust. & iur. & ratio est duplex, ut per Paul. de Castr. in dicto consi. sed prima eius ratio confunditur per Felyn. in c. quæ in ecclesiarum. de constitu. propter consil. Anchara. 327. colum. 4. ad quam confusionem per Fel. allegatur Abb. ut ibi, idem tamen tenet Fel. in c. cum nobis, columm. 3. de præscrip. & idem latè Iacobinus de sancto Georgio in tract. feud. in 1. chart. col. 1. & late sic consuluit Corn. consil. 200. col. 1.
55 & eo ipso † quòd est dux habet plenitudinem potestatis, etiam quòd superiorem recognoscat, & reuocare in dubium potestatem ducum, est reuangare mundum, vt verbis Baldi utar, qui de Barnabone vicecomite aliàs Mediolanensis Dominij principe loquitur cons. 83. recolo me consuluisse, & consi. 223. quæ consilia allegat Cornel. ubi supra. Et ideo dum in superiori quæstione dixi, quòd
56 † in recognoscente superiorem non habet locum lex. quisquis. fallit in ducibus Mediolani, & similibus, uerum quidquid sit de iure, de consuetudine, & de facto faciunt hoc seruari, & plerunque habent decreta etiam grauius disponentia, quàm lex, quisquis. ut nos Mediolani habemus decretum Ducis Philippi etiam puniens vsque ad quartum gradum, transuersales, super quo decreto consuluit Decius consilio 64. in morte Ducis Galeazij Sfortiæ, qui occisus fuit a Ioa. Andrea Lampugnano, & nonnullis aliis in ecclesia Sancti Stephani huius ciuitatis Mediolani in die ipso sancti Stephani, & ibi ha-
57 bet quod valet tale decretum. Quæro † an lex si. ff. eodem. quæ vult vt memoria defuncti possit damnari in hoc crimine (quando quis animatur hostili animo contra principem, vel rempublicam, & non alio casu, & idem disponitur in leg. penult. & fi. C. eodem) procedat solum in Imperatore, vel ẽt alio principe maximè superiorem recognoscente: in hoc vide breuiter Dec. in consil. 410. col. pen. & si. qui consuluit, quod in duce Mediolani non habet locum, quia recognoscit superiorem, sicut etiam in recognoscente superiorem dixit Alexand. consi. 13. voul. 6. col. 2. Et amplius vult Dec. vt etiam non habeat locũ in non recognoscente superiorem, sed solum in Imperatore. Tamen tene in oibus, ut supra dixi, in uers. quæro an l. quisquis. & in vers. sequẽti, dux Med. & licèt Io.

Fab.

Fab. in §. publica. Institu. de pub. iud. dicat ꝙ hodie ampliatur. d. l. fi. ff. eodem, per l. pen. & fi. C. eodem. nihilominus uerum non est, si benè vides, contradicit alijs Doctoribus, qui redigunt rem ad dictos suos casus de quibus supra, ut etiam per Ange. consi. 223. casus talis est, & in apostil. ad Ange. in gloss. qui iudex videns ꝙ inquisiti non comparét, & in sua cõtumacia persistunt, & per Doct. in §. per contrarium. Inst. de hær. quæ ab intesta. defer. & ut supra. Est verùm quòd iudex debet diligenter considerare an etiam sit in altero ex dictis casibus, vt etiam ponderat Dec. vbi supra, vbi vide, idest, an uerũ sit ꝙ quis fuerit animatus cõtra ipsum principem, vel rempublicam, quę verba declarantur per glo. in §. publica. Inst. de publ. iu. quæ dicit animatus, idest, nixus ad malum, iuncto consi. Dec. vbi supra, qui dicit contra principem, id est, personam principis latè concludendo quòd hæc qualitas debet esse probata, & satis hoc idem dicit Ang. in d. consi. 223. vbi dicit ꝙ fieri non potest, ut extra hos duos casus memoria possit damnari, referendo primum, quando quis animatur aduersus ipsum Cęsarem: insipidè igitur dicunt aliqui generaliter quòd in omni crimine læsæ maiestatis, quando quis uenit contra dominium principis, memoria potest damnari. Nam solùm procedit quando contra personam principis, uel rempublicam Romanam, sed an etiam procedat illa
58 lex fin. quando † quis animatur hostili animo contra aliam rempublicam, puta, Genuensem, vel Venetam, vel Florentinam, vel principem non recognoscentem superiorẽ, dic vt dixi in dicto vers. quæro an lex, quisquis. & sequenti dux Mediolani, & satis crederem quòd quis veniret contra personam principis, quando esset in exercitu hostium contra exercitum sui principis in quo esset persona principis, vel esset in dicto exercitu hostium ad obsidionem ciuitatis, in qua reperiretur ipse princeps non obstante ꝙ tales fortè non dicerentur esse in casu statuti, si quis fecerit insultum contra personam principis, &c. per ea quæ dixi supra in tit. de inquisitione. ver. quare apponantur illa verba mouendo se de loco ad locum, & faciendo insultum. post quandam decisionem Bald. ibi allegatam in vsib. feud. quia verificantur illa uerba, quod nititur contra ipsum principem ad malum, sed dubitatio mihi oritur
59 non leuis, An † ille qui solum secretò machinatur contra personam principis, iuxta d. l. quisquis. incidat etiam in d. l. fi. ff. eodẽ, & in legibus penul. & fi. c. eodem, & pone exemplum fortius, quando solus tractatus interuenisset, & certè videtur, ut non incidat, quia illa verba animatus fuerit contra principem, uidentur significare vt saltem ad aliquem actum proximum deuentum fuerit, dum vellet exequi. Credo contrariũ in præsentia, & ad hoc induco Angel. in d. consilio 223. qui vult ꝙ sola machinatio faciat vt simus in dicta l. fi. & ad hoc uidetur textus in terminis in §. publica. Inst. de publi. iud. & reliqua in hac materia, uide in apostill. vbi supra, ad Ang. Are. & per alios supra allegatos.

60 Dixi quid iuris sit † quando offenditur persona principis, modò quæro quando offenditur Cardinalis, *e* in hoc vide textum
e terribilem in capitu. fęlicis. de pęnis. in 6. ex quo potest intelligi quid à fortiori sit dicendum quando offenditur summus Pontifex, & vide etiam Aret. consilio 164. columna septima, & penul. & Calder. consilio vlt. de
61 accusat. Quæro etiam quando † eximitur è manibus familiæ confessus, vel damnatus, iuxta l. 3. ff. eodem ad leg. Iuliam maiest. vide ibi Bartol. & Alexand. Iason. in lege prima, §. primo, colum. fi. ff. si quis ius dicen. nõ obtemp. vbi limitat. & in §. pœnales, colum. 17. versi. Aduerte tamen, vbi dubitat. Institut. de actio. & in l. sed eximendi, §. 1. ff. ne quis eum qui. Nellus in tract. bannitor. in 4. parte 2. temporis q. 29. & super hoc in dominio Mediolani habemus ordines particulares in quolibet exempto à manibus familiæ ex causa tam ciuili quàm criminali. Li-
62 cèt † quis mulctetur pęna criminis læsæ maiest. vel rebellionis, non tamen propterea dicitur incurrisse crimen læsæ maiestatis, vel rebellionis. quia talem non facit illa commi natio, sed opera, vt in dictis quatuor legibus, ff. eodem, & in extrauag. qui sint rebel-
63 les. Sed nec uidetur † quòd talis pœna ut nimis excessiua ualeat, iuxta dicta Barto. in tract. bannitor. colum. penult. circa fi. versic. item quid si iudex. & dixi supra quomodo procedatur per præcepta sub pęna confessi, & conuicti criminis. Ad quod etiam vide Rom. consi. 59. in Christi nomine, amen. vbi dicit quòd potest princeps facere edictum ad hoc, vt ciuitas repleatur hominibus, & ciuibus suis, ꝙ omnes reuertantur ad ciuitatem suam sub pœna mortis, & confisca-
tionis

tionis bonorum,& non solum princeps hoc facere potest, sed etiam Vicarius eius . est verum ꝙ loquitur in principe, uel habente ab eo autoritatem, & quemadmodum, vt dixi, opera rebellionis faciunt quem rebellem; & non pęna, uel comminatio pœnæ. ita etiam non omnis qui principi aduersatur dicitur tale crimé committere, nisi opus rebellionis faciat, ut aliquando dixi supra, & declarat Dec. consil.410.in fin.post Bald. consi.309.quęritur utrum si.vol.1.Quando
64 † quis occidit aliquem captum a familia. Bartol.in l.3.§.transfugas,ff. de sicar.dicit, ꝙ est crimen læsæ maiestatis, & Felyn.in c. iuramento. extra,de homicid.& in cap.quæ in ecclesiarum, col.2.de constitut. Et quia habemus Mediolani statuta de turbantibus
65 pacificum statū,Quæro † quis dicatur turbare pacificum statum, & quando status dicatur pacificus,vide Barb.consil.71.col.8. vers.capio alium articulum.uolu.2. & dicit inter alia; quòd tunc turbatur quando clauduntur apothecæ,& deuenitur ad arma, ut factum fuit his annis proxime præteritis nostro malo fato in hac ciuitate Mediolani contra exercitum qui victor postea nos miserandum in modum oppressit, & ad extremam usque calamitatem redegit. Ciuitas
66 non expellens † rebelles alterius ciuitatis, an dicatur rebellis, & an teneatur illos ſ vrbe expellere, uide Bald.5.volu.consi.407.in fin.& ibi dicit non teneri si habet territoriū liberum, nisi machinarentur aliquid contra aliam ciuitatem,quia tunc ibi possent puniri ratione delicti, sunt enim aliqui populi liberi,& franchi,aliqui non,ut ibi,& per Bar. in leg.non dubito,ff.de capt.& Bald.4. vol. consi.400. colu.penul.Bald.3.vol.consi.159. colum.penul.

Supra positum fuit an, & quando quis in crimen lęsæ maiestatis incidat, nunc est
67 † videndum, quando quis dicatur rebellis, & an sit differentia inter unum,& aliud, & vtilitas uidetur esse,quia si unum differt ab altero,& non sit rebellis,omnis ille qui incidit in crimen lęsæ maiestatis,sequitur,quòd dum dicimus rebellis est ipso iure,non intelligemus, nisi de eo, qui uere erit rebellis, & cęteri qui aliter committent crimen læsę maiestatis,non erunt ipso iure damnati, & ita extrauag.qui sint rebelles, quæ dicit, ꝙ ipso iure sunt rebelles,erit præcipua in casu rebellium,& ita etiam l.amissione,§.qui deficiunt,ff.de cap.dimi.ad cuius declarationé facta est dicta extrauagans, nam §. qui deficiunt. solum loquitur in his quos dicta extrauagans appellat rebelles, iuxta notata per Bar.in dicta extrauag. in uerbo, tenore.
68 Breuiter dic † ꝙ rebellare idem est quod resistere, & non obedire,ut declarat.Barto. in dicta extrauagan.in dicto uerbo, tenore. Alexand. consilio 103. columna 2.uersi.pręterea.in 2.uolum.& Angel.in l.2.§.fin.ff. de iud. & exempla resistentiæ tam faciendo q̃ non obediendo,ponit Bart.in dicto uerbo, tenore,& sequitur dicta ibi Bartol.Anchar. in clement. pastoralis. de re iudic. & ideo cum etiam quis incurrat crimen læsæ maiestatis, aliter ut potest uideri in dictis quatuor legibus differentia uidetur patere, & differentiam sentit esse Bar.ibi in uerbo, rebellando. in uersic. quid si aliquis homo de terris ecclesiæ,in fi.illius articul.dum dicit, & hoc de crimine lęsæ maiest. An autem sit rebellis. ubi clare facit differentiam, & clarius differentiam facit Bart. in dicta extrauag. in uerbo, machinantur, in fi. quia
69 declarat † quis dicatur machinari, in quo consistit crimen læsæ maiest.l. quisquis,millies alegata,& dixi supra,& tamen dicit, ꝙ si ultra machinationem transit in inobedientiam, & resistentiam, dicitur rebellis,sed licet ita sit, ꝙ rebellio consistat in resistendo,
70 & non obediendo, † tamen deficere dicit omnis qui crimen lęsæ maiestatis cõmittit, & ideo in omni capite eius habet locum d. §.qui deficiunt. uerum quando contra personam principis tentatur, habet præter alia locum pœna. l. quisquis. ita declarat Alex. in d.l.quisquis.super gl.hoc dictum,& ideo etiam Anch.in dicta clem.pastoralis. colū. 7.uers.quæro uideris, quęrit quę pœnę imponantur committenti crimen lęsæ maiestatis, & dicit inter cœteras quòd perdunt ea, quæ sunt iuris ciuilis.allegat l. amissione,§. qui deficiunt, & sæpe ita alibi reperies ꝙ. §.qui deficiunt.allegabitur,cum generaliter de pœna criminis læsæ maiestatis loquitur secundùm ius antiquum, & re uera in omni exemplo posito in dictis quatuor legibus ff.eod. ad crimen læsę maiest. conueniunt verba dicti.§.qui deficiunt. declarando, ut supra,in primo declaraui, quando sit in dānum,& perniciem principis, & ejus dominij,quia uerum est,quòd deficiunt,& in hostium numero se ponunt, animo saltem, ut infra dicam,& ipso iure amittunt ciuilitatem, ut ibi, unde dum dicta extrauag. dicit

quòd rebellis dicitur ipso iure, bene dicit etiam secundum dictum §. qui deficiũt. Addit tamen, quòd ille tex. qui solum loquitur de faciente etiam procedat in non faciente quando non obedit. Addit quoque quòd hoc procedit etiam si occulte rebellet, quod non dicebatur in illo textu, & etiam, quando quis esset fidelis dominio Imperatoris, tamen non vellet obedire personæ ipsius Imperatoris, ita Barto. in dicto verbo tenore, in uerbo, declaramus, in verbo, decernimus, & in verbo, pronunciamus, & sequitur Anchar. vbi supra, colum. 2. & Corn. in consi. 96. colum. 1. & 2. volum. 4. videtur tamen, ꝙ in solo tractatu contra personam principis, & sola scientia, & machinatione de quibus in d. l. quisquis, non possint accõmodari uerba dicti §. qui deficiunt. imo nec tunc erant disposita, ut uides, & ita potest defendi quod dicit Bartol. in dicto verbo, machinantur, & prædicta opinio satis patet in extrauag. antecedenti ad reprimendũ ubi Imperator modo utitur his verbis crimine læsæ maiestatis, modò, rebellione, & hæc conueniunt etiam communi vsui loquẽdi, quia appellamus rebelles omnes eos, qui commiserint crimen læsæ maiestatis. Est verum, quòd prius in iure ciuili hoc nomen non erat inuentum, ut declarat Bart. in dicto verbo, tenore, & Dec. in consil. 606. col. 2. & per Andr. in d. clemen. pastoralis, & alibi sæpe, sed inuentum est per d. extrauagan. ac extrauag. præcedentem ad reprimendũ, sed potes etiam dicere, quod imo rebellis solum ille est proprie loquendo, qui resistit, & non obedit, vt declarat Bar. ubi supra, & nemo discrepat, & Dec. in dicto consil. 606. colum. 2. & in cap. sane, in quarto notab. el secondo. de offic. deleg. ita ut etiam proprie non sit rebellis, qui subditus est, & cũ subditis corpore moratur, animo autem cum hostibus nunciando eis arcana, vt declarat Bart. in uerbo, rebellis. in d. extrauag. qui sint rebelles. & communiter quòd non potest dici rebellis, qui simpliciter incidit in crimen læsæ maiestatis. Ponamus enim, quod quis mittat amico suo rebelli, uel hosti pecuniam, quo casu incidit in crimen læsæ maiestatis, l. 4. ff. eo. certe iste non poterit dici resistere, siue non obedire, & consequenter non erit rebellis, & sic multis alijs exemplis. Quęstio hæc ubi absolute in crimine læsæ maiestatis, & rebellionis nõ sequeretur ipso iure priuatio, esset profecto de lana caprina prout tenet Paul. de Cast. in consilio. 32. omisso ordine. in fin. & sequitur Dec. in cap sane. el secondo in dict. 4. notab. sed cum hoc sit falsum, quia non requiritur sententia, vt in dicta extrauag. & per Dec. in dicto consil. 606. & Corn. in consil. 96. volum. 4. & hoc uidetur præcipue locum habere in rebelle, vel deficiente, id est eo qui expresse ponit se cum hostibus gerendo se pro hoste, dubitatio non est fatua. Concludo igitur, quòd rebellis solum est ille qui resistit, vel non obedit, & aliter non dicitur rebellis secundum prædicta, & ita indicat uis uocabuli, & ita declarat clare text. in d. extrauag. qui sint rebelles. ubi non sufficit quod opera hostilia faciant, sed etiam debent rebellare. ita est tex. apertus ibi, & in æternum aliter dici non potest, sed dico, q. d quid senserit Bartol. in dicto uerbo, tenore,
71 & in dicto uerbo, rebellis, ꝙ † tamen in effectu habita ratione ad animum, omnis qui incurrit crimen læsæ maiestatis dicitur deficere, & ita ius ciuile ipso iure amittet, & sic loquitur Alex. in d. l. quisquis, & Anch. in d. cle. pastoralis, ubi supra, & consequenter omni casu uerum est, ꝙ ipso iure dicitur rebellis, vel reus criminis læsæ maiestatis, & ita etiam erit in eo qui committit tractatũ solum, & ut in dicta l. quisquis. Est verum
72 † ꝙ requiritur declaratio ante apprehensionem. cap. cum secundum (quod fortius loquitur de rebellione in Deum) de hæret. in 6. & per Fel. in ca. Rodulphus, in uers. sed declaratoria de rescrip. probo secũdum opi. Bart. ubi supra, qui dicit, quod dicta extrauag. est declaratoria. iuris antiqui, quia ex hoc sequitur quòd sumus precisè in regula, quando quis ipso iure incurrit pœnam, quia tunc habet locum declaratio, ut dixi. & idẽ in tribus casibus additis de quibus supra, & in verbo tenore, quia additio regulatur secũdum suum principale. regul. accessorium. de reg. iur. in 6. Confiscatio vero bonorum non fit ipso iure, quia bona sunt non iuris ciuilis, sed gentium. vnde Bartol. in uerbo, rebellando. col. 2. vers. sed puto dicit, quòd iudex debet sentẽtiam ferre ut sequatur bonorum confiscatio, & hoc etiam ponderat
73 Alex. cons. 13. col. 2. vol. 6. & † ꝙ in crimine læsæ maiestatis non fiat ipso iure confiscatio, sed duntaxat interdicatur administratio docet Bald. in l. 1. col. 2. C. ne ex del. def. Bar. in l. Imperator, ff. de iure fisci. est text. in l. pen. & fi. C. ad l. Iul. maiestatis, & l. donationes

nes in concubinam.in fin.ff. de don.Bartol. in l.post contractum.col.pen.ff.de donat.Saly.Bal.& Ang.Alber.& Doct.in d.l.fi.& per Ang.in §.placet.colum.4.uersicu.4.contrahens,ubi uide Inst.de exceptio.& hoc quid quid inaduertenter dixerint glo.Gemin.Io. And.& Canonistę in d.c. secundum.& per hęc Corn. in consil.millies allegato 96.co-
74 lum.4.qui latè tenet† quod rebellans principi suo,ipso iure est rebellis, & bona confiscantur fortè nō bene loquitur,nam dum uult ut sit rebellis benè dicit ut dixi, licèt regulariter sit contrarium, quia non dicimus homicidam nisi declaratū,l.1.§.si quis dicatur,ff.de quęstio. vbi Marsil.in suo repertorio,& dum vult & pro claro pręsuppo nit, ut etiam ipso iure sequatur confiscatio bonorum non benè loquitur,in eundem errorem etiam incidit Dec.in d.consi.410.co
75 lum.2.Est uerum† quòd statuta, & decreta sequentia in omnibus locis contra committentes crimen lęsę maiestatis,tollunt hanc difficultatem,quia uolunt expresse vt ipso iure sint publicata bona, quę sunt seruanda,ut est tex.cum gl.in d.§.qui deficiunt,in fin.& ibi Docto.quibus statutis,& decretis etiam stantibus adhuc requiritur declaratio,aliter fiscus non pōt apponere manum d.cap.cum secundum.& per Fely.in d.cap. Rodulphus.in uersi.sed declaratoria,de rescrip.ubi latissimè de dicta materia declaratorię. De qua etiam super decreto nostro Mediolani generaliter disponente in omni delicto in quo uenit confiscatio bonorum secundum ordines uostros,ut à die commissi criminis ipso iure sint publicata bona,uide Cur.consilio 59.& Alexan.consil.6. col. fin.uolum.3.& Cur.consilio 30. & est paruum consil.Est tamen aduertendum in hoc
76 crimine lęsę maiest.†dato ꝙ bona essent ipso iure publicata propter decretum ducis, ꝙ tamen de crimine debet constare in uita rebellis,non autem sufficit, ut post mortem hoc fiat, nisi in casibus in quibus memoria pōt damnari.Dec.dicto cons.410. column. pen.& ita etiam sentit in crimine lęsæ maiestatis Card.in cōs.128.col. 1.in prin.& sequē.est verum ꝙ Card.loquitur secundum ius commune,quo bona ipso iure non sunt publicata in crimine lęsę maiestatis sentiēs contrarium,ubi aliter esset: tamen hoc etiā casu dico idem, quia etiam decreta nostra uolūt ut quidquid fit respectu bonorum,persona ipsa debeat damnari, & ut latè dicam infra in tit.de pęn.uersic.pęnæ delictorum, in tit.de sententijs,vers.sententia.ad quę loca te reijcio,ibi enim ponam quid in crimine læsæ maiestat. & quid in alijs delictis, in quibus sequitur publicatio bonorū ui decretorum nostrorum ipso iure. & decidit hanc q.Curt.in d.consil.59. dux Philippus.
77 Est etiam aduertendum † dato quod bona non sint ipso iure publicata, quod tñ, quia rebellis a lege habetur pro hoste.d.§.qui deficiunt, potest occidi à quolibet priuato.l.3. §.transfugas,ff.de sicar.& l.proditores,ff.de re milit.etiam ante declarationem sicut hostis,& deprędari sicut hostis,& captiuus fieri,sicut seruus: ita Bar.in uerbo,rebellando, col.2. & ita tam priuatus,quàm fiscus iure priuati, & sicut quilibet alius possunt occupare bona,iuxta dictum Bartol.in l.1.in fin. C.de hęred.inst.& ꝙ priuato liceat occidere etiam ante declarationem, uide quæ dixi supra in tit.de defensio.reo.& defen.impug. in ver.erit etiam aduertendum, an occisus rebellis esset.& in tit.de hęr.in versic.facto processu.dum tracto de pœna hęretici, & profecto ita uidetur concludendum, sicut
78 ibi dixi, ꝙ in solo transfuga f procedat f propter timorem reuelationis arcanorum, vel quando militat idem timor, tamen Bar. videtur absolutè dicere,ꝙ rebellis possit impune occidi,allegādo tex.loquentes de trāsfugis,quasi sentiat ꝙ rebellis,animo sit transfuga,iuxta dicta Bar.in dicta extrau.in uerbo rebellis,quia cum pro hostibus habeantur debent posse impune occidi, etiam ante declarationem, militante ratione eiusdem timoris.Est verum ꝙ saltē qñ amplius hostilia non fierent, & cessasset suspitio belli, & ille talis remaneret non purgatus, eo casu videtur,non posse occidi, & uide omnino Alb.in 4 parte statutorum,q.93. duo sūt statuta,ubi decidit stante statuto, quòd dās vulnus cum armis ipso facto sit bannitus, & alio quòd bannitus possit impune occidi, quòd occidens eum qui cum armis uulnerauerit,etiam ante declarationem est absoluēdus: sequitur Fel.in d.c.Rodulphus,versic. sed an declaratoria,colum. 3. versic. secundum prędicta.Fel.tamen vult illud dictum procedere quando notorium erat eum vulnerasse,& ideo facit contra Bart. qui loquitur in rebelle occulto, unde dic quod Bart. in rebelle bene loquitur, declarando, ut dixi,& iuxta ea quę supra dixi, quod rebellis amittat ea quę sunt iuris ciu.quęrit Bartol.

in verbo,

in verbo rebellando, colu.2.uers.item quid
79 in iurisdictionibus. An † etiam ipso iure amittat iurisdictionem tanquam sit iurisdictio de iure ciuili, & dubium facit,quia Imperator expresse priuauit pp rebellionem regem Robertum etiam iurisdictionibus, vt clement.pastoralis,de re iudica.quasi sentiret hoc esse necessarium. Tamen Bartol. concludit non esse necessarium, & respondet ad dictam clemen. duobus modis notabiliter ut per eum & sequitur Anch. ibi in 9. notabili. vbi etiam uide de alijs dictis Bar. in dicto uerbo,rebellando.

80 Et quia supra late dixi, an † & quando quis incidat in crimen lęsæ maiestatis, & quando dicatur rebellis,scias ꝙ semper pro concesso habui illum esse subditum, quia non subditus non potest incidere in tale crimen, nec rebellis esse.Casus est in dicta cle. pastoralis,de re iud.Laud.in tract.de princ. in titu.de crimine læsę maiestatis, uersicul. 34.& Bal.in l.2.C.de fals.monet.ubi tex.dicit, quòd falsificans monetam principis est reus læsę maiestatis illius principis,& Bald. ibi dicit uerum esse,si est subditus,aliter nō: sequitur Alex.in d.l.quisquis.C. eodem, & vide etiam notabiliter Bald.in l. nihil. quę
81 est,l.2.C.de vind.liber.tol. qui dicit, † neminem posse fieri rebellem,nisi subditus sit, sed hostes possunt esse de qualibet gente,allegat notata in l. hostes, ff. de capt.& uide omnino Car. in d.clement.pastoralis, in uerbo,rursus.in 2.notabili.& Bartol.omnino in extrauag.qui sint rebelles.in uerbo, tenore, in fin.& Fel.in cap.1.de offic. deleg.colu 2. vers.confirma hoc.& Alex.in dicta l.1.ff.ad legem Iul.maiest.Et per quem, & qualiter, & quando,uide per Soc.cons.22.in c.sequēdo ordinem.uide etiam Old.in consil.43.incipien.quęritur utrum,colum.3.ubi optimè
82 ostendit rationem,† quare qui non est subditus,non potest committere hoc crimē.Hinc est,ꝙ dum diebus pręteritis multi delati essent huius criminis lęsę maiestatis, quia se contulerant ad hostes tempore quo Admiraltus Imperator exercitus Christianissimi regis Gallorum obsidebat ciuitatem Mediolani,fuerunt omnes liberati,quia pręfatus capitaneus factus fuerat possessor eorū locorum, quorum incolę erant hi, qui arguebantur, & consequenter desierunt esse subditi,quia quò ad exercendam iurisdictionem de proprietate iurisdōnis non est dispu tandum,cū exercitationē,lex,& canon. cō-cedant possessoribus, secundum Baldi in rubr.C.de fruc.& lit.expen.& sic si etiam princeps legitimus desinat possidere, ciuitate occupata ab hostibus, non potest cognoscere.Ita et uidemus, quòd si patronus habet ius, & alius non,sed habet quasi possessionē
83 iuris patronatus, † quod officium præsentandi spectat possessori, & non proprietario, ut per Abb.in capit.cum ecclesia. de caus. pos.& prop.colum.fi. versicu.sed quid si.nec talis fructus præsentationis iam factæ debet restitui proprietario,qui dicitur consummatus,facta pręsentatione. Inno.in cap.literis. in princ.de rest.spol.& uide Abb. consil.54. col.2.& quæ habentur per eundem in c.cōsultationib.de iure par.& ꝙ ea, quæ ad iurisdictionem attinent, non conferantur nisi per existentiam in quasi possessione iurisdictionis, latè ponit D.Ant.de Rosel.in tract. de potest.Papæ,& Impera.de concilijs.cha. 5.col.2.& seq.Et ex prędictis sequitur vnū
84 maximè singulare,ꝙ † si quis occidat aliquem uti rebellem ducis Mediolani, quia opus aliquod rebellionis contra eum ducē electum è prouincia Mediolanensi commisisset, non bene occidit, quia uere dr̄,ꝙ nō erat rebellis per prædicta, & cōsequēter cessat dictū Bar.in extrau. qui sint rebel.in ver.
85 rebellando,col.2.& 3.Et facit† ꝙ pœnę delictorum sunt fructus iurisditionis,ut no. in l.fi.ff.so.mat.inter alias pęnas,illa est, ꝙ rebellis efficitur.hęc Barr.ubi supra, sed apos-sessore solum percipiuntur fructus, ut de se patet:ergo,&c.tamen magis pręcedentia urgent.Sequitur etiam ex conclusione prędi-
86 cta,† ut non subditus nō committat crimē rebellionis, unde clericus nō cōmittit hoc crimen contra dominum suum laicum,quia
g non est ei subditus g cap.per uenerabilem, de elec.& c.cum non ab homine, de iud. & ita late tenet Barb.consi.21.col.1. & plurib. seq uol.3.Anch.in d.cle.pastoralis,de re iudic.§.rursus,& ita non publicabuntur eius bona uigore legum, & decretorum disponētium, ut in hoc crimine lęsę maiestatis bona publicentur. Et in terminis habes Abb. in cap. cum laici, de iure pat. ꝙ l. quisquis C.ad l.Iul.maiest.non comprehendit clericos, & idem quod in cons. tenet Barbat.in c.at si clerici,ad fin.princ.de iud. Abb. uero ibidem ad fin.prin.sentit aliter,ꝙ imo committat hoc crimen, sed vult, ut ecclesiasticus sit iudex, qui etiam quod incorrigibilis non sit, eum tradat curię sęculari, prout

in

in aliis atrocissimis delictis idem dicit. Et est opinio fauorabilis, ut delicta non remaneant impunita, secundum Dec. ibi. Communis tamen est in contrarium, ut ibi per eum, & in terminis nostris est tex. in ca. felicis, de pœn. in 6. & sic etiam quod delictum sit attrocissimum, & ex qualitate ipsius grauet, tamē iudex est ecclesiasticus, et secundum Abb. & non traditur curiæ sæculari, imo habet locum dictum, c. cum non ab homine, an sit incorrigibilis, vel non. Et in terminis est tex. in cap. de Liguribus 23. q. 5. ubi loquitur de quibusdam episcopis, qui verticem erigebant contra summum Pontificem, & tamē non degradabantur, nisi essent incorrigibiles, & in hoc casu nulli dubium, quod est crimē læsæ maiest. sed difficultas est in casu, de quo est quæstio, quando clericus cōmittit aliàs crimen rebellionis contra laicum dominum an sit crimen læsæ maiestatis? Et videtur non esse, secundum Barb. quia non est subditus. Tamen pro Abb. facit, quod cle. pastoralis, §. denique. ponderat præcipue, quod habeat domicilium. Et ideo in quæstione nostra, licet non sit subditus ratione fori, tamen propter domicilium est subditus ratione fidelitatis, ita ut non possit dici omnino non subditus. Et hanc opinionem uidetur tenere Alex. in d. l. quisquis, dum attingit quæstionem, an clericus committens crimen læsæ maiestatis, amittat beneficium, uel possit priuari. & distinguit, an committat in dominum laicum, uel ecclesiasticum. Et idem Bald. consil. 133. uolumine 4. & ibi dicit, quod est priuatus ipso iure beneficio, tamen non aperit an loquatur de rebellione in dominum laicum, nisi etiam sint uerba Bal. illa, quæ sunt ante consilium. Et facit etiam notabiliter consil. Oldra. 17. ubi late dicit, quod ratione bonorum, maxime emphyteuticorum, quæ tenet clericus a domino laico, dicitur quis subiectus domino laico, & ideo ipse cognoscet, uel saltem bona ad eum spectabunt, licet cognoscat episcopus & ibi in fi. vult, quod ubi ecclesiasticus condemnat clericū priuādo eum bonis, bona nō ecclesiastica pertinēt ad dominum laicum. Ad quod vltimum faciunt no. per Bar. in l. cunctos populos, C. de sum. Trin. quando fiscus, & iurisditiones sunt separatæ, vt ibi, & in dicto consil. 17. Si clericus delinquit in una diœcesi, & in alia habes beneficium, quis sit iudex? Ego omnibus consideratis teneo, quòd clericus non possit committere crimē læsæ maiestatis, quia penitus est abdicata iurisdictio a domino laico, ita ut nec Imperator possit cognoscere, licèt consecretur, d. c. per venerabilem. & d. capit. cum non ab homine. iudex tamen suus poterit eum punire secundum qualitatem rei. ut in. c. 1. & 2. de off. ord. ad quæ uide omnino Ioan. Bernar. Hisp. in sua practica canon. capit. 110. Et quod
87 † clerici dicantur non subditi, apertè dicit Bald. in l. de quibus. in uersicul. sexto quæritur, ff. de leg. Vidi tamen aliquando iudices sæculares condemnare clericos, & episcopos ob tale crimen, imò, memini, quod eodem tempore ob maximam sæuitiam senatoris, qui amplius non est senator, clericus positus in carceribus pre nimia tortura in eis extremum diem obijt, in maximum preiudicium animę ipsius, & aliorum iudicium, & beneficia, & episcopatus talium possidebantur per dominum laicum, licèt
88 † tamen clerici singulares non dicantur subditi, tamen generaliter ecclesia, quæ est in territoio domini laici, dicitur esse sub illius protectione? & ideo quod fit in ecclesia, non dicitur fieri extra territorium domini laici. Bal. in leg. plerique. ff. de in ius uoc. & Bart. in d. l. cunctos populos. & hac ratione dicuntur largo modo subditi, sicut eos subditos appellat Anch. consi. 60. incip. ista quæst. est parum dubia. Et ideo etiam clerici hac ratione non dicuntur forenses, Paul. de Castr. consilio. 296. ad primum, columm. 1. Et ideo gaudent statutis fauorabilibus concedentibus fauorem in priuilegium, vt latè per Dec. consilio. 114. colum. 2. vers. sed tamen. Sequitur ex prædicta regula,
89 † quòd non subditus non committit rebellionem, ut fœderatus, & qui adheret, nō possit dici incidisse in hoc crimen, quia fœderatus nihilominus remanet liber, & non est sub iurisditione fœderati. tex. est in l. non dubito, ff. de capt. & idem est in adhærente, c. ad Apostolicę. cum ibi not. de re iud. in 6. & qui sint fœderati, & qui adhærentes, vide Felyn. in rubr. de treuga & pace. colu. 5. in capitul. olim, column. 3. & sequen. extra, de accusat. & per Iacob. de sancto Georgio in tracta. suo feudorum, & in gloss. de adhærentibus, & fœderatis, & per Mar. Laud. in tractatu de princip. in titu. de confęderatis. & alibi sępe. In hoc tn̄ est aduertendum ad formam fœderis, & quemadmodum adhereant, quia etiam posset esse trāslata iurisdictio, ut tandem ad eam se redigit

git Dec.in l.fi.ff.de iur.om.iud. nam ibi per Iaf.col pen.allegantur plura,ex quibus mul tùm iuris acquiritur in istis locis fœderatis,& quæ adhęrent,& ibi uide.& Dec.hęc confirmat colum.3. & addit uidendam tamen esse formam contractuum, & capitu-
90 lorum.Est uerum,† quòd etiam simpliciter tales non possunt dici hostes.Ita Bart.in d l. non dubito.in fin.quod perpetuo nota.In quo tamen uide quæ dicam infra, dum ponam de pœna rebellium, colu.1.loquor tamen quo ad rebellionem principis fœderati,non quo ad rebellionem sui principis cum eo fœderati,iuxta not.per Barto.in uerbo, rebellando.colum.1. & princ.sequ. Et quia fit mentio de adhærentibus, hodie dubitatum fuit
91 in Senatu,vtrum† Cæsar, ad quem ob extinctam prolem ducum Mediolani deuolutum est hoc dominium, teneatur defendere ab oppressionibus (iuxta formam,qua adhęrent) vasallos suos,qui quo tempore prouincia erat penes duces,facti erant eis adhærentes? Dicebatur non teneri de necessitate quia soluitur status,& reuertitur ad Cæsarem liber ab omni obligatione contracta per ipsos duces,c.1.§.prętere a si quis maior & §.calidus.de prohib.feu.alien. per Feder. & late per Iacob. de sancto Georgio in glo. qui quidem inuestiti præstituerunt iuramentum fidelitatis,char.28. colu.3. & per Aluarot.in cap.1.§.qui ergo.circa finem, & text.ibi de inuestit.de re aliena facta. & per Felyn.in cap.quę in ecclesiarum. de constit. colum.21.Et hæc non obstantibus his, quæ dixit Fely.in cap.1.de probat.in prima col.
92 de contractibus† summi Pontificis & Cæsaris,quos dicit obligare successores, loquendo in terminis capitulationum cum fœderatis,& adhęrentibus initiarum. Et facit etiam quod quasi in terminis cõsuluit Rom. consil.417.colum. fina. Conclusum tamen fuit esse decens,& laudabile, vt Cæsar illos protegat,sicut etiam laudatus fuit summus Pontifex in d.cap.ad apostolicæ.quòd habuerit rationem suorum adhærentium. Non obstat,quòd ineptum sit, ut uasallus Cęsaris sibi fœdere iungatur uel adhæreat, quia hoc nõ fit Cæsari uti supremo domino,sed uti principi huius dominij, quod dominium sicut in cęteris omnibus retinuit formam, quam seruabant duces,& quo ad officia, & priuilegia,& alia per duces concessa, ita conuenit,ut retineat etiam quo ad hos adhærentes.Concludendo etiam esse vtile huic dominio, ut adsint tales fœderati, & adhærentes, contra quos ius superioris adest, ut apparet in dictis locis, maximè in d.l. non dubito,addendo quòd bonum esset, ut Domini Gonzaghæ,& alij feudatarij Cæsaris adhærerent huic dominio,& Imperatori,tanquam domino huius prouinciæ, & omnes postmodum dixerunt stultum fuisse dubitare an Cæsar dominus huius prouinciæ,& eius vices gerentes debeant tales protegere uti adhęrentes.Et fuit etiam dictum, quòd superioribus diebus,dum euenisset casus in dominis Millesimi loci Montisferrati,adhęrentibus,ut supra, quos opprimere uolebat Marchio Montisferrati, uices gerens Cęsaris,eos tutatus est, & consequenter quòd iam quęstio erat decisa. Videtur etiam quòd inferri possit ex regula, ut non subditus nõ committat rebellionem, quòd bannitus
93 † non possit postea committere hoc crimẽ, & consequenter, quòd Manfredus Pallauicinus,qui dum bannitus esse uenit cõtra hoc dominium,non fuerit rebellis: & tamen ea de causa fuit diuisus in frustra tẽpore Christianissimi regis Gallorum uti rebellis. Nã bannitus habetur pro peregrino,forense, & penitus extraneo,l.tutelas,in fin.ff.de ca.diminut.& Paul.de Cast.consil.30.in Christi nomine,omisso. & Alex.consil.75. columm. antepenul.uersi.& cum, uolum.1.Item ban
94 nitus† dicitur hostis ciuitatis,secundũ Bar. in extrauag.qui sint rebelles.in uerbo, rebellando,colum.fi.in tract.de ban.& in l.amissione,§.qui deficiunt,ff.de c.dim. *h* Sed aliud est quòd quis sit hostis, aliud quòd sit rebellis,ut dixi supra.Tene tamen contrariũ, quando ante bannum sortiebatur forum ratione domicilij,uel originis,quia adhuc remansit subditus in sui odium, & retinet forum.Alex.in l.eius qui,§.Celsus,ff.ad municip.sicut nec desinit esse ciuis in sui odium. Nell.in tractatu bannit.in prima parte secundi temporis,q 5.& sequen. ubi clare dicit in princ.quod subditus remanet,allegat l.rescripto.§.fi.ff.de mu.& hono.Rom. consil.73.Mar.Laud.in tractatu de fisco, conclui.60.& 226 & uide omnino Bartol.in dicto tract.bann.colum.2.versicul.restat. Nellum ubi supra,Alexand.in dicto consil.Bal. & alios in l.1.C.de hęr.instiru. Imol.Barto. in dicto tractatu, siue disputatione appellat bannitum rebellem, ut etiam per Bartol.vbi supra,in quibus locis etiam eum appellat transfugam,quod idem est. In quo tamen uide

vide Nellum in prima parte secundi temporis,q.4.Corn.1.volu.consi.104. colum.2. Alexand.1.volum.consi.23.col.6. & seq. & consi.26.col.1.& in 2.volu.consi.115.colu.2.& seq.& 3.vol.cons.88.colum.5.& Alex. in d.l.1.C.de hær.instit.& in l.ex facto,§.ex facto.ff.ad Trebel.Bal.2.vol.consi. 61.col.fi. Et quia supra claré pro concesso habui, ꝙ
95 †non tm̃ possit esse rebellis, qui sortitur forum ratione domicilij,sed etiam ille qui solùm sortitur forum ratione originis. Quæro an hoc sit verum? Dubium facit, quia qui sortitur forum ratione originis solùm, non dicitur propriè subditus,glos. est in clem.1. de foro compet.in versi.subditos. quæ dicit propriè subditum esse,qui sortitur forum ratione domicilij, & est communis opinio secundum Dec.in cap.tertio.de appell. col.1. versi.2.not. quæ communis procedit, ut sit propriè subditus,qui sortitur forum ratione domicilij,etiam quò ad forum originis, nedum quo ad forum delicti. Ita Alexand. in l.cum quædam puella.colu.3. ff. de iurisdictione omnium iud.& in l.assumpt.§.filius.
96 ff.ad municipal.post Bar.ibi.& ideo†potentius est ius domicilij, quàm originis.Bald. & Saly.in l.si arrogator,ff.de adoptionibus. & ibi Iason charta penul.colum.1.vers. secundo principaliter.Et hæc quidquid dicat Abbas in cap.proposuisti.de foro competen. in notabili . facit ad prædicta , quòd qui
97 † non sustinet onera in loco cum alijs, non dicitur propriè ibi subditus. Bal.consil.445. col.1.circa fi.& sequen.vol.4.& hoc per l.fi. ff.ad municipalem.tenet tamẽ,ꝙ etiam qui solùm sortitur forum ratione originis,dicitur adeo subditus,ut si committat opus rebellionis,dicatur rebellis.Ita probat textus, si benè uides in dicta clementina,pastoralis, versiculo,rursus, & ideo glossa ibi in specie notat ex illo textu in uerbo originem . hæc verba not.pro foro originis: sentiens expressè,quòd illud solùm forum sufficiat. Et ita est ex mente Cardinal.& Anchar.ibi,& Alberi.in l.quisquis.ad fin.C. ad leg. Iul. maiest.si bene uides . Et pondera etiam in d.§.
98 rursus.& ante,quòd†non solùm ille dicitur subditus ad hunc effectum,qui sortitur forum ratione domicilij in loco immediatè principi subiecto,sed et in loco ab ipso principe infeudato , & si uidebatur cõtrarium , ex quo locus non erat amplius iurisdictionis suæ,sed id fortè procedit,quia etiam ibi originem ante infeudationem traxerat.loquitur tñ tex.in ipso feudatario, qui immediatum dñm habebat eum,à quo feudum tenebat,qui ab alio conueniri nõ poterat quam a suo dño,quemadmodum contingit in duce Mediolani,qui arguebatur crimine rebellionis a Cæsare, à quo fuerat inuestitus de hoc dominio, & non refricabãtur in dubiũ , an rebellis esse posset, cum domiciliũ hęret in Mediolanensi dominio , & non in Imperio Cæsari immediatè subiecto, imò nec ex eo quod originarius dicti dominij non fuisset ante infeudationem , sed ex eo solum , quòd habitaret in ciuitate Mediolani , vbi pater, & auus originem traxerant, procedebatur ad probationes super crimine, & pro constanti habebatur , domicilium solũ sufficere absq; origine maiorum suorum, prout uult tex.in d.clem.pastoralis.in vers.deniq;. & ét ut dixi in §.rursus . Sed quid in priua-
99 to,† qui in loco dicti feudatarij sit subditus, uel ratione domicilij,uel originis , an possit committere crimen contra primum dominum feudatarij sui dominum? Hæc quęstio fuit his diebus in Casalensibus , qui arma sumpserunt contra ducem Mantuæ infeudatum a Cæsare de Dominio Montisferrati,ac contra officiales, & duces militum Cęsaris in pertinentibus ad dominium illud , & imperium,iuxta text.in extrauag.qui sint rebelles.circa fi.& quæsiuit a me præses nostri Senatus,an incurrissent rebellionem,maximè aduersus Cæsarem,cui respondi,videri eos non incurrisse, quia quo ad eum primum dominum subditus feudatarij est liber.Quibus verbis in simili vtitur Barto. in extrauagan. qui sint rebellles. in verbo rebellando,colum.1. uersicul. quid si aliquis. ibi,nec eum tenetur reuereri,sed quò ad eũ liber est,vnde dominus supremus nõ potest cognoscere de causis inter eos saltem priuatis.Bald.in l.2.q.43.ff.de rerum diuis. Io. Fab.Insti.de Attil.tut.§.fi.Cur.Iun.in trac. feu.consi.2.colum.1.& 2.vnde homo meus non est homo domini mei.Bar.in l.si quis à liberis.§.si quis a libertis.ff.de lib.agnosc.& non potest cogi ab eo, ad fidelitatem sibi pręstandum,ut per Iacob. de sancto Georgio in tracta. de homag. post tractatum de feu.col.pen.Fel.late in c.quę in ecclesiarum. de const. colum.21.versic.sexta declaratio . Contra tamen dicendum uidebatur, eos rebelles effectos fuisse, cum non sit abdicatũ ius omne superioris, siue,ut ita dicam superioritas omnis a supremo domino , quæ

etiam

etiam reseruari solet in priuilegiis, secundú Marian.Laud.in cap.1.colum.fi.quo.vasal.iu rare fidel.deb.& Præpositum ibidem, quod
100 ipse etiam attestor.& † vbi non fieret reser uatio, intelligeretur tamen reseruata. Ang. in l.1.§ fin.ff.de officio eius. & Præpositus in titu.de c.qui cur.vend.colum.7.nisi concessio esset facta ecclesiæ Romanæ, vt ibi, quia res de facili reuertitur ad naturam suã, imò quando expresè omne ius superioris abdicatum esset, quia princeps donasset dominum pleno iure, & omnem a se abdicare iurisdictionem, nihil valeret, ut per Iaso.in prælu feu.col.166.& seq Alex. cons.24.colu. fi.uol.5.& in l.filio, quem pater.columm.15. ff.de liber.& posth.& vide Bal.in tit. de controuer.inuesti.§.fi.in ult.q qui dicit, ꝙ tamé dominus habet aliquod ius contra vasallũ vasalli mei. In hac quęstione est videndus Bartol.in extrauagant. qui sint rebelles. in verbo, rebellando, colum.1. & 2. in quæstio. quid si aliquis homo de terris ecclesiæ. vbi format quastionem de homine ex locis Papæ fœderati cum Imperatore committente rebellionem contra Imperatorem, & vult propter dictum fœdus, & securitatem existentem inter eos, quia Papa habet Cæsarem fœderatum, & fidelem, ut dicatur committere crimen læsæ maiestatis in Papam, non in Imperatorem. Ex qua decisione videtur concludendum in quęstio.nostra, ꝙ etsi offensus est principaliter primus dominus, tamen rebellio dicitur commissa contra suum immediatum dominum: est notabilis determinatio, tamen non videtur facere ad casum nostrum, quia in illa quæstione homo ille nõ erat quoquo modo subiectus Imperatori, sed hic aliter per prædicta, imò si talis offensus adhæsisset primo
101 domino, idem esset, quia † adhærendo nõ
i tribuit iurisdictionem, *i* sed a uia facti defensionem consequitur, ut per Alexan.cons. 13.columna 5.volum.6. In hac igitur quæstione, in qua admittitur subiectus respectu primi domini, non mirum si Ancharanus cons. 161.uiso diligenter tenore. pro absoluto habet, quòd subditus feudatario potest committere hoc crimen contra primum dominum, & ideo vult ut ipse primus dominus possit remittere offensionem sibi factam non feudatario. Contra tamen hanc opinionem videtur tex.in d.§.illud.in tit.de prohibit.feu.alienat.per Federi. vbi si feudatarius secundus offenderit primum dominum, seu dum perueniet ad dominum suum non offensum, quia offensio dicitur facta domino suo, propter amicitiam, quam habet cum suo autore primo domino, ut ibi per Bald.& Doctores. Sed nihil obstat, quia ibi nulla erat subiectio, nisi respectu seruitutis feudi, & ideo facit pro decisione Bart. in d.q.quid si aliquis homo, de qua dixi supra, sed magis pro opinione, ꝙ sit rebellis primi domini, loquendo in terminis alicuius ex dominio Mediolanensi, vel Montisferrati ducibus suis, qui opus rebellionis committat contra Cæsarem, vel eius officiales, siue exercitum in his, quę pertinent ad rempublicam, iuxta dictum text. in extrauagant. qui sint rebelles. in fine. vide Bald.in tit.de pac. Constan.§.fina.qui incipit, hæc super notabilia. in princip. qui dicit, quod homo meus, non est homo domini mei, nisi ego aliàs habeam iurisdictionem generalem. Quod etiam adaptari potest in homine alicuius feudatarij ducis Mediolani offendente ducem ipsum habentem iurisdictionem generalem in toto dominio, & ideo non mirum si absque dubio officiales ducum Mediolani semper processerunt de rebellione aduersus suos subditos non solum immediatos, verùm etiam mediatos, & cum his considerationibus Moronus vir armis togaque clarissimus, subditus immediatè duci Mediolani, qui arguebatur, quòd molitus esset multa in perniciem exercitius Cæsarei, iussu Cęsaris fuit captus, & nunquam audiui, quòd se excusaret, quia non esset subditus, sed potius an vbi adfuisset mandatum ducis, ut ita faceret, tale mandatum eum excusasset, iuxta decisionem Bald. in c. 1.§.iniuria.& fin. de pace iuram.firman.& regulam, l. non uidetur, la tertia, §. qui iussu, ff.de reg.iur. in qua materia est uidendum repertorium Marsil. in l.2.in prin.colum.penul.& fi.ff.de sicar.& dicam infra in materia mandati ad delicta. Concludo sic, quòd si subditus uasallo, committit rebellionem contra ipsum vasallum, animo ut solum eum offendat, licet etiam sequatur turbatio prouinciæ, in qua primus dominus habet directum dominium, & ciuilem possessionem, tamen non est rebellio contra primum dominum. Ita Bart. in dicta extrauag. in verbo, rebellando. col.1. versic. sed an hęc constitutio. qui clarè concludit quòd non habet locum illa extrauag. in casu isto, & vult, ꝙ si etiam primus dominus esset Cæsar, tamen rebellio non esset in pri-

mum dominiũ per tex.in l.si quis ingenuã, §.in ciuilibus,ff.de capt.& ad hoc Bal.consil.459.uolum.2.& Barto.sequitur Barbat. consi.70.volum.4.in litera x.Dec.cons.410. in fi.dicit tamen in dicto versicu.sed an hæc constitutio.quòd posset puniri ex commissis in suum immediatum dominum, secũdum legem antiquam,sed si committat rebellionem contra vtrunque,ad finem ut priuetur ambo utili,& directo, dicitur committi rebellio contra utrũque,ut clare sentit Anch. in consil.6.pro hac opinione adduco Barto. in d.versic.sed an hæc constitutio.dum ponderat quòd committitur rebellio contra dominum exercentem iurisdictionem à se, & non propter alium,quando principaliter illum voluit offendere, & idem si committeret contra eum primum dominum solum. Hinc videmus,quòd etiam sola origo, dato quòd originarius habitet in alio dominio, facit quem ad hunc effectum subditum, vt dixi,ad hoc allegando tex.in d. clemen.pastoralis,§.denique, vbi solùm ponderatur, quod domicilium sit in terra infeudata, & ita conclusi pręfato præsidi, qui opinionem meam secutus est.Et aduertendum est,cum solã dubitationem in hac quæstione faciat,
102 † quia non videtur ille primo domino subiectus,quòd hoc fundamentum non videtur bonum, ex quo tales homines sentientes se opprimi à domino suo, quotidie confugiunt ad supremũ dominum, & iure quidem.cap.transmissa.de foro competen. cap. ex tenore.eodem tit. cap. ad apostolicæ. de re iud.in 6.cap.cæterum.de iud.cap.1.in fin. de mil.vasal.qui cont.est, & cap. irrefragabili.de offic.ordin.Item supremus dominus
103 † ex ordine, & regula habet iurisdictionẽ in secundis causis;vt per Curt.consil.2.columm.1.& 2.post tractat.Feud. & Ioan. Fab. §.fi.Instit.de Attil.tut.& Bald.in l.2.q.43. ff.de rer.diuisio. & ratione iuris superioris,
104 † quod tenet in terris infeudatis,potest ipse,& eius delegatus in eis immediatè citare.Aret.consi.258.colum.2.Et eadem ratione summus Pontifex, à quo imperium pender,in terris imperij Bartol.in extrauag. ad reprimendum.in verbo, per edictum. col.2. & Are.in d.consi.& patet hæc opinio in extrauag.qui sint rebel. iunctis ibi notatis per Bar.dum ponit exemplum in machinantibus contra Cæsarem, & aliter tractantibus contra eum, quando principes Italiæ cum exercitu veniunt contra Cęsarem,non dubitans Barto.quin omnes venientes aduersus eum,Mantuani,& Mediolanenses, & alij aliorum locorum infeudatorum sint rebel-
105 les.Sed cui applicantur bona,quę† confiscantur ex rebellione commissa contra primum dominum? Dic attendendam esse formam priuilegij, vt per Alex.consi.13.col.3. & 4. vol.6.& ad hoc vide text.in d.§. 1.in tit.de prohib.feudi alien.per Feder. de quo supra,& dicam in materia confiscationis bonorum, in secunda parte principali pręsentis operis:hic enim sumus in prima, in qua solum de personis quæritur. Prosequendo materiam,quòd non subditus non committit rebellionem,Dic etiam ex quo sequit, vt
106 † feudatarius dato ꝙ iuret fidelitatem domino suo, iuxta antiquam, & nouam formam fidelitatis,sine quo iuramento non cõsueuit fieri infeudatio, & propterea dicitur à fide feudum, § fina. in titul. per quos fiat inuestitur. &c. sequ. quod præcedere debeat,& titu.sequent.qualiter iurare debeat vasallus domino fidelitatem. & sequent. de noua forma fidelitatis. Tamen si non sit subditus aliter, quam ratione dicti iuramenti, non committit hoc crimen. d.150. pastoralis,§.rursus,& §.denique. & ita declaro Soc.consi.272.col.pen.versi. secundo. dum dicit,feudatarius dicitur subditus, nã est subditus ratione feudi solum, vt possit agi ad priuationem feudi,non aliter. Et ita declarat Card.in d.clem.pastoralis,in d.versic.denique.col.pen.vers.septimo quæro. & alii communiter ibi.& probatur hoc, ꝙ requiratur fidelitas, & subiectio,in extrauag.
107 qui sint rebelles.Sed† quia subditus etiam iurat fidelitatem domino suo,sicut vasallus inuestienti,vt per Bar.in extrauag. ad reprimendum.in prin.in ver.totius fidelitatis.& Alber.in dictionario.in verbo,fideles.& per Iacob. de sancto Georgio in tractatu suo, feudali;in gl.qui quidem inuestiti præstiterunt iuramentum fidelitatis, & Imperator etiam iurat summo Pontifici. clemen.1. de iureiur.& c.tibi domino 64.distinct. & alibi sæpe.Quęro ante iuramentũ fidelitatis subditus an possit committere crimen rebellionis? Video obseruari,vt videatur committere,eo ipso ꝙ princeps est in possessione dominij illius,quam possessionem non acquirit, eo quòd faciat fateri homines esse suos & iurare sibi fidelitatem, sed per exercitiũ iurisdictionis. Ita declarat notabiliter Innocen.in cap.2.de capel.monach.Bal.in l. nec

si volens,

si uolẽs, C. de lib. cau. & in l. 2. C. de serui. & aqua char. 3. columm. fin. vbi est videndum. Vnde etiam iuramentum fidelitatis præstitum feudatario non facit quem rebellem, ut dixi. Ex quibus tamen actibus probetur iurisdictio, & eius quasi possessio, uide infra in materia turbatę possessionis sub rub. de pluribus uiolentijs, remissiuè tamẽ. Quę-
108 ro sicut † occidens officialem Cæsaris incidit in extrauagant. qui sint rebelles. an etiã idem sit, ubi occidat officialem Papę; Bart. in ver. rebellando. colum. 1. decidit idem esse, & sequitur Alexan. in consil. 13. colum. 2. uolum. 6. Sed Barto. non bene se explicat, & ideo dic, ꝙ aut quęrimus de subdito ecclesię, & tũc nulli dubium, iudicio meo, quod est crimen læsæ maiestatis uersus summum Pontificem, intelligendo, ꝙ occiderit, ut perturbaret dominium Papæ, iuxta ea quæ dixi supra in princip. & comprehensus iste casus in dicta l. quisquis. quę est canonizata. 5. quæstione 2. cap. si qui militibus iuxta. glos. in capitul. fœlicis. & ibi Doctores, de pęnis. in 6. & in d. extraua. qui sint rebelles. quia leges ciuiles non dedignantur imitati sacrianones, c. 1. & 2. de oper. noui nuncia. est textus in c. fęlicis, de pœ. in 6. si bene uides, sed non est crimen lęsę maiestatis quo ad Imperatorem, cui non est subiectus, etiam ꝙ occidisset ipsum Imperatorem, d. clem. pastoralis, vbi est casus: aut loquimur de subiecto Imperatori offendente summum Pontificem, vel suos, iuxta d. extrauagant. & d. l. quisquis, & videtur crimen læsæ maiest. quo
109 ad Papã, cuius † subiacet imperio subditus saltem habitu, quia habitu iurisdictionẽ habet Papa in imperio, quod a Papa pendet, ut concludunt cõmuniter Doct. in cap. nouit, de iudic. & hęc uidetur fuisse opinio Bartol. in dicta extrauag. in verbo, rebellando. dicentis, ꝙ incidit talis in illam legem, quia offendit prosperitatem imperij, quod est Imperatoris, dum allegat dictum c. 1. de operis no. nunc. Et ob tale ius superioris, quod habet summus Pontifex in imperio, ut dixi
110 supra, põt ipse immediate † citare, uel eius delegatus in terris imperij, ut Bart. in extrauag. ad reprimendum. in uerbo, per edictum. & per Aretin. ubi supra cons. 158. colum. 2. Visum est supra, quando quis incidat iu crimen læsę maiestatis, & quis dicatur rebellis, & an omnes possint committere crimen lęsæ maiestatis. Successiuè est uidendum quomodo probetur crimẽ hoc, & qui testes admittantur, & breuiter dicendum est,
111 † ꝙ omnis testis admittitur, nisi sit inimicus, l. in quæstionibus, & l. famosi, ff. ad l. Iul. maie. Bart. cons. 317. in quæst. uertente, col. 8. nam in hoc crimine omnium testium exæquata est conditio. l. de minore, in prin. ff. de quæstio. & ibi An. dicit adhibitam fuisse fidem uni mulieri, quę attestata est de cõiuratione Catilinæ, & quo ad inquirendum sufficit sola suspicio, ut etiam dicimus in crimine hęresis, sicut dixi supra in materia inquisitionis, ubi latissimè quale indicium requiratur ad inquirendum, ad hoc allegans Anc. de But. in c. cum oporteat, de accus. & Aretin. ibi. & ut dixi latius supra in crimine hęresis in uer. secundo si uis scire, ubi ẽt dixi, quæ probationes requirantur ad cõuincẽdum. Quo uero ad torturã posui latè supra in materia torturæ, in uers. circa ult. partem, in 7. q. princ. ubi omnino uide, ita ꝙ nihil amplius uidetur superesse ad dicendum in præsenti quæstione, tamen non omitto, ꝙ Bartol. notabiliter dixit in d. l. in quæstioni-
112 bus. † ꝙ tunc admittuntur testes inhabiles ad probandum hoc crimen, quando deponunt super ipso delicto, secus si deponant super adminiculis ad delictum. Idem Bal. in Auth. si dicatur, col. pen. & Sal. circa finem, C. de testi. & ideo Dec. in consil. 189. col. 2. uer. præterea, tenuit ꝙ text. in c. 1. de homic. in 6. qui uult ꝙ mandatum ad assassinamentum probetur argumentis, solum procedat in testibus deponentibus super ipso mandato, quod immediatè respicit homicidium, non super adminiculis, & sic non haberet locum ratione mandat, quod non fuisset immediata causa homicidij, quod est magnum uerbum, & allegat prędictas
113 autoritates. Facit, † ꝙ si statutum tollit ꝓbationes, non excludit tamen indirectas, sed solum directas. Fel. in c. nouit, de iud. colu. 6. & econtra ad id, quod dicit Bar. in d. l. in quęstionibus. etiam facit, ꝙ in probando ipso delicto, siue eius indicijs, requiritur, ut sit omni ex parte maior, secus autem quo ad indicia remota ipsius delicti, quia fit probatio per argumenta, & adminicula. Brun. in trac. de ind. & tor. char. 1. col. 2. in fi. & dixi in materia torturæ. Et ex hac dec. Bartol. comprobata, ut uides, etiam mihi uisũ fuit aliquando inferre, ꝙ quamnis testes ad defensionem sufficiant, licet non integri, ut Mod. in l. ut uim, ff. de iusti. & iur. & dixi sæ-
114 pę, tamẽ † hoc procedere debeat in proban

da defensione directa non indirecta, & ita gñaliter dum tractatur de defendendo aliquo in quolibet delicto, quia sufficiunt testes etiam minus idonei, vt pr Anan. consil. 59. colu. 2. post Spe. & Put. in tract. suo synd. char. 93. col. 1. quę incipit, vbi dixit, versi. & addas, & vide omnino Dec. in c. 1. de appel. col. pen. vers. 6. & vlt. qui dicit iuxta statutum, quod delictum possit probari per famam, quod hoc debet procedere in probando directè ipsum delictum, non in adminiculis ad delictum probandum, quia tunc requiri debet plena probatio, & multa allegat Breuiter quo ad hanc illationem, vt in probatione indirecta ad defensionem non sufficiunt, sicut in directa minus idonei, Dico ꝙ nihil ad rem facit doctrina Bart. quia loquitur Bar. ad offensionē, & tex. in c. per tuas. allegatus per eū. Illatio verò procedit in defensione, cuius fauore absolute Doctores dicunt, ꝙ sufficiunt minus idonei. imò de credulitate, vt per Dec. in d. l. vt vim, & Bar. etiam in dicto suo ad offensionem recipit declarationem, quando illud adminiculum esset tale, sine quo delictum patere non
115 posset, † quia etiam tunc sufficiunt testes minus idonei. Ita declarat Fel. in d. cap. per tuas. in 5. nota. Et placet hæc opinio ratione, de qua ibi per Fel. Obseruari etiam uideo quando testes recipiuntur ad defensionem indirectam puta, ut probetur inimicitia testium ad offensionem, vel absentia à loco, ꝙ tales, etiam si sint minus idonei, pro idoneis admittuntur, & quia dixi supra, ꝙ suspitio sufficit ad inquirendum in hoc cri-
116 mine. Scias ꝙ † vbi quis est suspectus principi suo, & capitur ab hostibus principis, oritur suspitio contra eum ne dolose fecerit se capi. Ang. in l. pen. ubi omnino uide. C. de capt. & ibi etiam quando descendit ex progenie, quæ malè audiret, cum illis tñ suspitionibus non esset inquisitio formanda, sed inquirendum plus ultra. Non omitto etiam in hac materia probationis istius criminis
117 quòd † in probando tractatu contra principem uel patriam, licèt uideantur sufficere testes singulares, tanquam resultet probatio ex diuersitate actuum, ut per Anch. consil. 277. colum. 3. uersicul. quoddam est factum. Bal. in l. 1. qui nu. tute. Alb. in l. iustam. C. de proba. Ang. consil. 270. colum. 3 quædam D. Margarita. Tamen non est quid singulare hoc casu, cum in qualibet materia in probando quid in genere hoc sufficiat, ut per glo. in l. ob carmen, §. fi. in uer. assistit. ff. de testi. & Felyn. c. licèt ex quadam, extra, de testibus. Nunc uideamus, de pœna rebel-
118 lium, & † sequendo uestigia Bart. in uerb. rebellando. col. 2. dic, ꝙ quædam est pęna quæ infligitur ipso iure, quia perdunt omnia, quæ sunt iuris ciuilis, l. amissione, §. qui deficiunt, ff. de cap. di. Et quod de rebellibus dico, idem dico de his, qui in aliquod crimen læsæ maiestatis incidunt iuxta l. 1. 2. 3. & 4. ff. eodem. Ita Alex. in l. quisquis. C. ad l. Iul. maiest. & ideo Anch. in clem. pastoralis, col. 7 ver. quæro uideatis. quærit, quæ pęnę imponantur committenti crimen lęsę maiestatis. & dicit inter cęteras pœnas, ꝙ perdunt ea, quæ iuris ciuilis sunt, & ut latè supra dixi in uer. supra positum fuit, ubi uide. Ex his miratur Barto. in dicta extrau. in uerbo, rebellando. quare Imperator in sententia lata contra regem Robertum expresse eum priuauerit iurisdictionibus, quę iuris ciuilis sunt, uide eum, & alios in d. cle. pastor. Hac ratione etiam priuantur tales priuilegijs, & consuetudinibus priuilegiatis. Bald. in tit. de pace Constan. in uerbo, habetis, ca. 29. & ideo Veneti ob rebellionem etiam priuati essent priuilegio quo possident Venetias, Bal. in c. sicut. de iureiu. Mart. in trac. suo de princ. in fine. de crimine lęsę maiestatis, c. 51. Et quęrit Bart. in extrauag. an ēt priuentur obligationibus eis factis, & quid in promissionibus fidelitatis, quęrit quoque multum consideratè, an sicut priuantur iure ciuili, ita etiam priuentur iure canonico, considerando, quòd aliquando ius illud est supra ius ciuile, aliquando infra ius ciuile, & aliquando est ęquale, ibi uide, & in d. cle. pastoralis. Et sequitur ex prædictis, ꝙ etiam banniti, contra quos statuta ciuitatum bellum indicunt, tanquam hostes sint, & rebelles ciuitatis suæ, perdunt ea, quę iuris ciuilis sunt, id est, suarum ciuitatum, non autem quę sunt iuris communis. Sic Bartol. ubi supra, & dicam infra in materia bannitorum, est materia l. 1. C. de hęret. Inst. vbi Alex. & Ias. & per Alex. in l. ex facto, §. ex facto, ff. ad Trebel. & quia quę dicuntur de bannitis in dictis locis, applicantur ad pręsentem materiam, ideo uide quę latè ponam, ubi supra, requiritur tamen declaratio, ut dixi supra in uersic. supra positum fuit. Alia est pęna, quæ non imponitur ipso iure, sed imponi
119 potest a quolibet homine, † quia possunt
k impune occidi, k l. 3. §. trāsfugas, ff. de sica.

Sic

Sic Bart. vbi supra quæ pœna quomodo intelligitur, vide quæ dixi supra sub rubr. de defen.reor.& defen.impu. in vers.erit etiam aduertendum,& in rubr.de hæret.in uersic. in rebelle opi. Bar.cōmunis est,posse occidi vt vides in his locis,est tamen dubia ex his, quæ dixi,nisi velis, ꝙ sicut in transfuga, nō est dubium propter periculum reuelationis, ita etiam in quolibet alio rebelle,& reo criminis læsæ maiest.quia in effectu talis quolibet tempore animo moratur cum hostib. & militat timor reuelationis arcanorum. Et pro communi facit, quia text.in dict.§.transfugas. dicit, transfugas, vt hostes licet interficere, habens pro absoluto,quòd hostes liceat occidere, sicut etiam late dixi sub d. rubr.de defen.reor.&c. vers.si sumus in crimine homicidij. Sed omnis, qui committit rebellionem, vel crimen læsæ maiestatis, facit opus hostile,& est hostis,ergo &c. ꝙ sit hostis:præter hoc,ꝙ de se pateat,vide Bart. in extrauag.qui sint rebelles,in uerbo,teno-
120 re.in fi.vbi vult vt hoc nomen,hostis,† sit nomen generale, non autem non rebellis, sentiens clare quod hostile facinus rebellionis sit, & quòd omnis rebellis sit hostis. Sic etiam Bald.in l.2.C.de vin. liber. toll. quod fundamentum multùm me mouet pro communi. Et ex prędictis sequitur,ꝙ si non esset rebellis, nec hostis, qui opus hostile fecit,non posset occidi: exemplum in fœderato,in quem non cadit rebellio, quia non est subditus, l. non dubito,ff.de capti. nec nomen hostis, quia prorsus forensis nō est, & ideo dicit Bar.in d.l.non dubito. quod contra talem non procederetur vti hostem, sed iure ordinario, proùt fieret contra quemlibet, qui in eo dominio delinqueret. Sed dubito,ex quo qualitas fœderis magis grauat peccatum,ut de se patet. Alia etiam est pœna, quæ a quolibet homine potest eis
121 imponi, † quia possunt captiui detineri vti serui,l.transfugas,ff.de acq. rer. dom.Sic
122 Bart.ubi supra.Ex hoc sequitur,ꝙ † cum pecunia dicta,quam taleam uocant,successerit loco seruitutis, vt per Salic.in l.si ab hostibus.in fin.C.de capt. Bart.in l.hostes.in fi. ff.de capt.talis pecunia erit militum, & poterunt dicere principi, qui rebellem vellet punire, noster est, & nostra est talea, uolumus eum in libertatem uindicare,& ita seruabatur in ciuitate Laudis Pompeiæ, anno 1528.in rebellib. ducis Mediolani captis ab eius militibus, quia per milites extorta talea dimittebantur.Ad quæ uide omnino D. Ant.de But.in c.olim, el secondo,versic.ad quartum.extra,de rest.spol.& Ange.Aret.in §.serui.Inst.de iure perso.& Aret.in l.qui à latronib.ff.de testam. intelligo tamen quando procederetur more bellico, ita etiam ꝙ bellum esset iustum, iuxta no.per D.Anto. & alios, ubi supra. non quando procederetur pro executione iustitiæ aduersus rebelles,quia seruaretur modus traditus per ipsum principem;iuxta notata per D.Ant. de Butr.ubi supra,& dixi late de his,& alijs circa hoc supra in tit.de captura.vers.iuxta p̄dicta quæro.ubi omnino uide,quia in facto contigit, quo tempore Philippus Strozza Florentinus fuit captus a duce Florentię, quia milites eum volebant,vel saltem a duce taleā, quam fecisset,sed dux opponebat, quòd erat rebellis suus,& quid secutum fuerit,nescio,vnum scio,ꝙ Strozza ipso gladio sibi ipsi mortē consciuit in carcere, certior prius factus, ꝙ dux uolebat ut moreretur. Ex his satis habes, quid fiat captis hostibus
123 non rebellibus,† quia efficiuntur serui,sequuntur iura captiuitatis, & habet locum postliminium.Bar.d.l.hostes,ff.de capt. col. 3.& vlt.cum consideratione tamen,quomodo sit indictum bellum; sed non obseruatur secundum eum, vt Christiani capti a Christianis efficiantur serui, sed tantummodo locum habet quo ad res,l.si quid in bello,ff.eo.tit.ubi Alexand.de quo etiam dixi,ubi supra, in materia capturæ, & talibus captis imponitur talea vt dixi, & ponit Bal. in l.nam,& Seruius.ff.dè negoc.gestis. per illum tex.principalem in materia. ubi est vi-
124 dendum, Et talea † non debet esse nimis excessiua, nec captiui debent nimium tractari excessiuè, secundum prædictos, & quia secundum Doctores, vbi supra, bellum etiam debet esse iustum, ad cognoscendum hoc,uide in l.ex hoc iure,ff. de iustitia, & iure.Areti.in l.1.& 2.in princ.ff.de acq.poss.& in d.l. qui a latronibus,ff. de testamen.Barbat.consil.138. in primo vol. & Aret.in consi.14. qui dicit, quòd in dubio præsumitur iniustum, male tamen serua-
125 tur,vt † talea imponatur tantum bello iusto,secundum Ana.consi. 11.circa primum, & secūdum omnes,usq; ad cerdones nostro malo fato, nec seruatur,quòd talea sit moderata, quia maiores quas possunt etiam adhibitis omnibus generibus tormentorū extorquent taleas. De latrunculis tamen loquor,

quor,non de nobilibus,& bonis militibus, & latrunculos eos omnes appello, qui talia audent,siue bellum sit iustum, siue iniustũ.
126 Et scias etiam,† ꝙ ubi indicitur bellum alicui,licet ipse,& bona eius possint capi, & etiam milites eius,non tamen personæ, nec bona subditorum. Ant.in d.cap.olim, colu. 9.uersi.sed est dubium.imò amplius videtur uelle, ꝙ subditi qui quandoque fuerunt in castris,& deinde domum reuersi sunt, non possint molestari quo ad personam,nec etiã quo ad bona. Facit quia ciuitas capta non efficitur serua,sed subdita, & ciues retinẽt bona. Iacob.de Beluis.in Auth.de hęr.& Falc. Bar.in l.diuus,ff.de iure fisci.Bal. in rub. de tregua,& pace.Laud.in tractatu de prin. in titul.de bello.in uersi.21.vbi vide.Si tamen indiceretur bellum ipsi ciuitati,quia esset rebellis,iuxta notata per Bar.in l. aut facta.in fin.ff.de pœn.aliud esset,ut per Bar. in dicto verb.rebellando,quem uide col.fi. nam tũc cuilibet priuato licet in ea ciuitate, & eius territorio capere,depredari, & comburere, vt ibi,ubi omnino uide,de his, & alijs circa pęnã ciuitatis rebellis,vel non rebellis,quæ
127 capiat. Quid si† captus fuit dimissus data fide redeũdi cũ talea, vel vt militis ꝑpetuo captiuus remaneat, an teneat reuerti? vide Bar.in l.conuentionum,ff.de pac. vbi dicit, ꝙ hosti a priuato non est seruanda fides.Iason tamen ibi dicit post Fulgos. quòd armigeri nostri seruant cõtrarium.& uide latius Parid.de Put.de re mil.& duel.char.42.col. fin.cum sequen.ubi in effectu dicit,quod si bellum est illicitum,non tenetur seruare,licet consuetudo sit in contrarium, si licitum,tenetur,& postremo dicit, quòd quidquid sit de iure,tenetur reuerti ex generali consuetudine,aliter notatur ut proditor, & multa ei fiunt opprobriosa,& sic in effectu sentit cum Fulg.& Iasone. Est verum,
128 † ꝙ si reuertatur,cum fuisset dimissus sub fide redeundi absque alio pacto non poterit amplius in carcerem conijci, quia semel data fuit libertas,secus si fuit dimissus, ut reuertatur,& sit eius captiuus.Ita Paris, ubi supra,char.83.colum.1.cap.1.Adde ad pręmissa, † quòd si bellum est illicitum, *l*
129 l tenetur inferens de omni damno secuto, & de omnibus homicidijs secutis etiam ex latere aduersarij,l. quoniam multa facinora. C.ad legem Iul.de ui publica.Barto.in dicta l.hostes,col.2.in ultimis uerbis, & Bald.in rub.C.quod metus caus.colum.6.Doctores in c.sicut dignum.de homi.& per Fel.in c. 1.col.13.de constit.& per Bar.in l.si quis ad se fundum,col.1.circa finem.C.ad legẽ Iuliam de ui public.& Innoc.in cap.fin. quod metus causa.propter quod ex te ipso potes conijcere,quo in discrimine uersentur animæ horũ principũ.Redeundo ad potestatẽ, quã habent priuati contra rebelles, dic ꝙ
130 † si possunt eos occidere,multo magis eorum res capere.Sic Barto.vbi supra, in dicto verbo,rebellando,& nemo negat hanc consequentiam. Sed aduerte tamen, ꝙ si quis ingrederetur possessionem alicuius iurisdictionis possessæ per rebellẽ,uel alterius rei, quæ esset de iure ciuili,tunc quia rebellis iã his erat exutus,& priuatus,per amissionem ipso iure omnium,quæ sunt iuris ciuilis, d. §.qui deficiunt hæc non efficerentur capiẽtis,cum ante essent,facta principis.Ita Bar. ibi.col.fi.in vers.item an iurisdictio erit priuati capientis.Est uerum, ꝙ fiscus non potuisset manum apponere ad ea ante declarationem,c.cum secundum.de hæret.in 6.Tñ nec ob hoc sequitur quin essent facta principis,secus est in his,quæ fiunt occupantis, quia tunc priuatus non cedit fisco,iuxta notata per Doct.communiter in l.1.C. de hæredi.institu.circa d.Bartol.ibi, in fine. Alia est pœna rebellis, siue eius, qui in crimen
131 † læsę maiest.incidit,quod capite punitur. Ita Bar.vbi supra in d.uer. rebellando.colu. 2.versi.tertia pęna.& l.3.ff.eo.& clarius in l.quisquis.C.eod.quæ lex loquitur in omni capite,& in §.publica autem iudicia.Instit. de public.iud.vbi fortius tex. dicit hæc verba,cuius pęna animæ amissionẽ sustinet: ꝑ quæ verba atiqui fatui,secundum Ioan. Fabri ibi,arbitrantur damnatos ad mortem esse damnatos in anima, quod ridiculum est. cap.cum te.de pœnitent.& eodem tit. cap. 1.in clem.& ideo cum quis ipso iure sit rebellis,ut in dicta extrauagan. & in d.§. qui deficiunt.potest peti,ut declaretur talem esse rebellem,sicut econtra, ipse potest etiam ciuiliter petere declarari se non esse rebellẽ, & hoc ut capite puniatur,uel non molestetur.Sic uoluit loqui Barto.aliàs obscurus.& hæc quo ad pęnam capitis ciuilis sine dubo procedunt.d.§.qui deficiunt,iuncto cap. cum secundum, de hæret.in 6.Sed quo ad pęnam naturalem capitis, & confiscationem bonorum dubito.quia sicut requiritur condemnatio eius, qui commisit rebellionem,ut sequatur confiscatio bonorum, ut dicit

dicit Bart.in dicto loco,& explicite Alexa. consi.13.col.2.volum.6.Idem uidetur dicendum quo ad pœnam capitis naturalis, imò multo magis,vt de se patet, & effectus erit iste,quia ratione pœnæ ciuilis secuta declaratione etiam fructus erunt fisci, vsque a die commissi delicti,iuxta ea quæ notat Fel. in c.Rodulphus.de rescr.in verb.declinatoria. Sed quo ad pœnas capitis naturalis,& confiscationis bonorum erunt a die sententiæ condemnatoriæ, nisi aliter esset dicendum virtute aliquorum decretorum, prout sunt in hoc dominio, etiam in genere quo ad omnia alia delicta,pro quibus ex forma decretorum uenit confiscatio bonorum, & profecto dispositum fuit,vt quis sit deficiēs ipso iure,& rebellis,non ad alium finem nisi vt perdat ciuilia.ut per Bar.in dicto uerbo, ex tenore,in verbo rebellando,& in d.§.qui deficiunt.Illa ergo eo ipso q; est rebellis, amittit,& secuta declaratione apparet sic esse, & fuisse a die commissi delicti,tamen nō sequitur pœna capitis naturalis, nec bonorū confiscatio,nisi fiat condemnatio, & tunc a die cōdemnationis,vt dictum est.Addo præ
132 dictis,† q; ciuitas siue alia vniuersitas non potest subijci aratro ob rebellionem,nisi præcedente declaratione principis.Ita Bar.in d. ver.rebellādo,in fi.& sequitur Affl.vbi sup. in 31. & vlti. speciali in hoc crimine.Dixi
133 igitur,† q; vltra pœnam,imò pœnas capita-
m les etiam fit confiscatio bonorum, m loquendo in omni capite criminis læsæ maies. de quo est text. in l.pen.& fi.C.eo.& in d.l. quisquis.& ponit Affl in d.vers.& bona cōmittentium crimen læsæ maiest.in princ. & dico q; fit,quia non sequitur ipso iure. Alex. conf.13.col.2.vol.6.Vnde succedit quæstio,
134 † quid iuris sit quo ad legitimam,an reseruetur filijs,an vero priuetur etiam ea? Et breuiter dic loquendo in omni capite,& siue simus in l.quisquis,C.eodem.siue in legibus,ff. eodem. priuari etiam legitima,l. eorum,ff.eodem.iuncta l.fi.C.eodem, in quibus non seruentur nisi iura libertorum. Et ita Alex.conf.13.col.3.vol.9.Card.in clem. pastoralis.ad finem princip j, de re iudic.& Mart.Laud.in tract.de princ.in tit.de crimine læsæ maiestatis,col.2.circa fi.ubi allegat Card.vbi supra, & Ioan.de Lign. & hoc in filijs,masculis.In fœminis vero aliter est, qa debent dotari,d.l.quisquis,§.ad filias. Ang. consi.307.& Lauden.vbi,cap.2.& ita etiam afflict.vbi supra,colum.1.non allegans prædicta,sed alia, & subdens, q; hoc fuit benè seruatum per regem Ferdinandum,qui honorificè matrimonio collocauit filias principis Rosani, qui notoriè commiserat crimen læsæ maiestatis contra ipsum. Et ex his sæpe vidi dubitari,quid fieri debeat in hoc dominio,in quo adest decretum quo ad legita
135 mam, † quando bona confiscentur,vt ill- semper intelligatur reseruata,nisi in crimine læsæ maiestatis, in quo crimine vult vn seruentur decreta,& ordines vbi adsint, sisi minus ius commune. Verùm re bene considerata,cum reperiam statutum in criminaa bus confirmatum per principes inter alis statuta,q; etiam in hoc crimine rebellioni reseruatur legitima filijs,censeo q; reseruetur in hoc districtu, imò in omni loco dominij,vbi similia statuta reperiantur, quia omnia nostra facimus, quibus autoritatem nostram impartimur,l.1.§.omnia.n.nostra, C. de veteri iure enucle. Est uerū,q; dubito quo ad bona extra territorium statuentiū, in quo non adsit tale statutum, per notata à Bar.in l.1.C.de summa Trin.& fide catho. & Alex.in l.1.col.1.C.de hær.inst. in versi. & ideo tenet.Veruntamen in tali casu saltem darem alimenta,nisi precisè essemus in
136 casu d.l.quisquis.Et aduertas,† quòd etiā si quis sit condemnatus in contumaciam pro rebellione, quòd nihilominus legitima est deducendū,vt dictum,est loquor in hoc dominio,non obstante dicto Bart.in l. cum filius.ff.de verborum obl.& quæ latè dicūtur in illa materia per Fel.in c.cum Berth. col.10.& seq. de re iud. Et fundamentum est,quia etiam decretum prædictum loquitur de contumaciter condemnatis, & tamē vult vt filij habeant, & non perdant legiti-
137 mam, sicut dixi. Quæro † an in casu dictæ l.quisquis.quando defertur hæreditas, vel legatum filiis rebellium, acquiratur fisco,qui auferat vti ab indignis,an debeatur venientibus ab intestato? Vide Salyc.in d.l. quisquis.ver.filiis vero.col.fin.versicu. quæro 5.qui multum subtiliter loquitur, & distinguit inter successionem ab intestato, & successionem ex testamento. Et refert, & sequitur Soc.consi.275.versic.3. principaliter,qui tamen non aduertit ad tex.in l.1.C. de hæred.instit.iuncta communi,ibi contra gl.quæ offendit Salyc. magna tamen est au-
138 toritas Salyc.& Socin.Dixi quòd † secundùm statuta Mediolani,legitima reseruatur filiis in hoc crimine.Quæro, quando filius

natus,& conceptus est post bannum, an ipsi detur hæc legitima? Bar.tenet dari,in l.1. ff.de bonis dam. sed ratio Bar.nihil valet,ut per Alex.in l.ex facto,§.ex facto.in 1.notabili,ff.ad Treb. est alia ratio, secundùm Alex. quòd dicuntur nasci ex alio homine. & ita Bart. met. & sic infertur, quòd non habeat legitimam, & ita Bart.ibi in versic.oppono, qui est in vtero,& magis explicitè Bald.in l. quando quis,C.de bon.dam.& Alber. in d.l. 1.ff.de bon. damn. & ita refert tenere Dyn. Iac. & Old.& sic hæc videtur verior,& cōmunior. Prædicti tamen omnes loquuntur in filijs post deportationem natis, nos post bannum, & bannitus non ita censetur nouus homo, ex quo non perdit iura communia,sicut deportatus, ideo Bart.in d.l.ex facto. ad finem, vult vt ille textus non procedat in bannito, ratione de qua proximè, & quòd tales faciant deficere conditionem & dicit ibi Imola, q forte hęc opinio videtur verior, & opinionem Bartol. sequitur ibi Alexan. colum. penul. & fin.Quam uim
139 habeant hæc verba, † sub pœna indignationis. Vide Bartol. in dicta extrauaganti, qui sint rebelles. in fine. Iason, in l. 1. columna 2. ff. si quis ius dicenti non obtemp. & Dec. in cap.eam te. extra,de descri.Licèt
140 quis sit punitus pœna rebellionis, † non tamen dicitur rebellis, quia rebellem non faciunt verba, sed opera, in extrauaganti, qui sint rebelles. & in dictis quatuor legibus,ff.eodem, sed an valeat hæc pœna, vt puta, quando dicitur quòd omnes reuertantur sub pœna rebellionis, vide Bartol. in tractatu bannitorum, columna penultima circa fin.versicul.item quid si iudex, & omnino Roman. consilio 59. in Christi nomine amen.
141 An † in confiscatione bonorum in hoc crimine ueniat ius patronatus? Vide Ias. in l. si non fortem,§. libertus,ff.de condict. indebiti,in dicta colum.10.Abb.in capit.ex
142 litteris,de iure patrono.Ex † quid in feudo? Vide Laud.in. tit.de crimine læsæ maiestatis,quęst.15.& 34.& per Alexand. in l. si finita,§. si de uectigalibus,ff.de damno infecto. Et in præsentia sanè placet distinctio, vtrum committatur in personam vel non, vt latè consuluit Dec.in consi.605.vbi omnino uide, & dicam infra in 2.parte tracta. circa liquidationem bonorum confiscatorum,ubi cadit proprie hæc quęstio, Ex quo iudices ipsi maleficiorum simpliciter in sententia dicunt, quod etiam confiscantur bona.Et fuit distinctio Sali. in l.2.C.de liberis & eorum liberis. Quid in feudo ecclesiæ,
143 † commissa rebellione contra principem sæcularem? Vide Laud. in titul. vbi supra, quęstio.33.& titul. de fisco, quæstio. 3. vbi etiam aliud ponit,de quo per Card. in clem. 1.in verbo,inquisitoribus. de hære. quæst.7. Alex.ubi supra,col.23.& seq.& D.Ant.consillo 61.& Felyn.plene in cap.quantæ.colu. secunda,in fine,de Iudæis.& uide Ancharanus in hac materia consilio. 160. Et adde,
144 † quòd vulnerans prælatum,uel clericum, uel occidens, cadit è feudo, quod habet ab ecclesia. cap. in quibusdam.vbi Abb.de pœnis. Bar.consi.61.ad fi.Cætera in hoc crimi-
145 ne † uide per Afflictum in tit.quę sint regalia.in verbo,& bona committentium crimen læsę maiestatis. ubi enumerat omnia specialia huius criminis,& ponit omnes causas quibus quis incidere dicitur in hoc crimen, & in substantia facit tractatum huius criminis, multa tamen omittendo, & non considerando,ut supra uidere licet.

ADDITIONES.

a Cardinalis.Infra nu.60.Et idem uoluit Hieron.Gigas tracta.de crim. lęsæ mai.q.5.n.1.

b Sequēs.L.sed & Iulianus.§.proinde.ver.sed & si ab initio.ff.ad Macedo.Bart.in l.cætera. §.sed & si paruerit.ff.de leg.1. D.meus Dec. cons.130.proponitur.colu.2. & cons.284.& diligenter col.5.Pars. cons.3. singula gesta. num.7.uolum.4.

c Hostibus mitterentur. Et alimenta,victualia subsidia.l.4. ibi commeatu, armis &c.ff.ad leg.Iul.maie.Raph.Cuman.cons.161.ff.miles.col.4.ver.ad secūndum. Io.de Ana.cons. 7.visis.nu 10.Gratus Respon.1.ante nu.76. & nu.8.vers. rursus considero.lib.1.

d Communis. Idem uoluit Gig.in 10.tracta. de crimi.lęsę maiest.q.28.ac Iul. Clar.sent. sent.lib.5.§.lęsę maiesta.c.2.ad fi.uer.committitur autem.

e Cardinalis. Idem supra hoc tit.post num.5. ac Iul.Clar.sentent.lib.5.§. læsæ maiestatis. vers.quæro nunquid offendens Cardinal.

f Transfuga. Thom.Grammatic.voto 10.Iul. Clar.sentent.lib. quæstio.69.5.fi.vers.transfuga punitur pœna mortis.

g Subditus. Idem sup.tit.de for.compe. num. 137.ac Iul. Clar.sentent. lib.5.§.fin.quæst. 36.uersic. quæro nunquid clericus.

h De

h De cap.diminu.& ibi glo.Bar.in disputatio. incip.Lucanæ ciuitatis statuto. ac Angel. de Gambello.inter consi.diuer.crimin. tomo 1. 70.incip.Petrus Cecchi.num.44.

i Non tribuit iurisdictionem. Per legem factam,confœderationem,fœdus,adhærentiã, seu recommendationem,vel ijs similia inter principes,ciuitates,oppida,non inducitur iurisdictio,subiectio,vel seruitus,nisi in expressis.Bart.in l.1.num.1.C.de excusa.mune.lib. 10.& in l.non dubito. post princip.ff. de capti.& postlim.reuers.Ruin.cons.1.volum.4. Dom. meus Dec.consil.160. perscrutatis.ac Cur.iun.cons.124.qui tres Doctor.loquuntur de Saonensibus respectu Ianuensium,& concludunt vt dixi.& ita obtinui in Reuer. Camera Apostolica pro oppido Gualdi contra communitatem Fulginatensem.

k Occidi. Supra tit.de hæret.post nũ.29.

l Bellum est illicitum.Quod erit quoties absque licentia summi Pontificis, vel Imperatoris mouebitur, & incurritur crimen læsæ maiestatis. ad text.cum glos.in l.unic.C.vt arm. usus. lib. 11. præsertim si bellum sit contra patriam, vel principem suum. Bald. cons.58.& sequen.lib.1.Alex.consi.13. uol.6. Soc.cons.275.lib.2.Alciat.cons.453.Gui. super rub.de crimine læsæ maie.

m Confiscatio bonorum. De iure antiquo in multis casibus veniebat confiscatio bonorũ, generaliter autem in omnibus,in quibus imposita erat pœna mortis,tunc enim confiscatio bonorum veniebat consequenter. superuenit Authen.bona damnatorum.C. de bonor. proscript. ex cuius dispositione hodie bona damnatorum non cõfiscantur, sed deferuntur ad proximiores damnati infra quartum gradum existentes. In hoc tamen crimine læsæ maiestatis confiscantur bona, vt uoluit glo.in ver.fisco.in d.auth. bona damnatorum, quam sequuntur Doctor.vt dicit Cępol.cons.crim.17.in 4.dub. Vide per eundem Boss.infra de bono.publica.circa princ. ac per Iul.Clar.sentent. lib.5.§ final. q. 78. in principio.

Titul. de Homicidio.

SVMMAE.

1 *Homicida punitur non solum qui proprijs manibus occiderit,sed etiam qui causam dederit homicidio.*

2 *Homicidio causam dans non comprehenditur in statuto Mediolani puniente homicidam.*

3 *Insultus cum uulnere animo occidendi facit quem homicidam de iure,etiam si non sequatur effectus.*

4 *Affectus homicidij non punitur,nisi effectus sequatur ex consuetudine Italiæ.*

5 *Abortum dolo procurant punitur pœna mortis, siue mater sit, siue tertius.*

6 *Homicidij pœna in statutis Mediolani non punitur qui abortum procurauerit.*

7 *Infantem exponens ante domum alicuius,vt moriatur,tenetur lege Corn.de sicar.*

8 *Infantem exponent ante fores hospitalis, vt suscipiatur ab eius præfectis,si moriatur, vel à lupis lanietur,punitur extraordinariè.*

9 *Sterilitatem poculis procurans, vel ne mulier concipiat quomodo puniatur.*

10 *Statutum loquens generaliter si quis occiderit, non habet locum nisi secuto homicidio.*

11 *Venenum dans, ut eum cui datur interimat, non punitur nisi secuto homicidio.*

12 *Statutum puniens capite ueneficos habet locum secuto homicidio non aliter.*

13 *Venenum quæ parauerat concubitori suo, ut eum interimeret,quare capite mulctata sit, licèt secutus non esset effectus.*

14 *Veneni propinatio non solum habet in se animum occidendi deliberatissimum, sed etiam proditionem.*

15 *Affectus committendi homicidij deductus ad actum licèt non sequatur effectus punitur Mediolani per decreta.*

16 *Venenum emens,licet non dederit,iure communi punitur ad mortem.*

17 *Amatorium poculum dant sine dolo, damnatur in metallum, nisi sequatur mors, quia tunc est pœna ultimi supplicij.*

18 *Incantationibus, & diuinationibus operam dantes,quæ pœna puniantur.*

19 *Incantationes, & experimenta, quæ fiunt ad furta inuenienda, non sufficiunt ad torturam.*

20 *Vulnerans ita, ut sequatur hemicidium, non tenetur,nisi dolus interuenerit, & animum occidendi habuerit.*

21 *Vulnerans aliquem non mortifere, sed uulneratum mortifere ab alio, dicitur præstitisse auxilium mortifere uulneranti, & punitur de homicidio, stantibus etiam decretis Mediolani.*

22 *Assistens cum armis dicitur præstare auxiliũ licèt nõ utatur illis,imò etiã si ea deposuerit, dũ tamen sub custodia sua habeat, & astet*

61 Deli-

100 Lex

POENA legis Corneliæ, de sicarijs, quæ multa capita habet, vt in l. 1. in prin. ff. de sicarijs, & patet in multis seq. eodem ti. & in §. item lex Cor. Instit. de publi. iudic. Principaliter punitur
1 homicida. † & non solùm qui proprijs manibus occidit, sed, & qui causam dat homicidio, l. nihil interest, ff. eod. Quod an comprehendatur in statuto dicente, si quis occiderit. & c. vide Alexand. in 2. volum. consil.
2 139. colum. 3. & seq. & sine dubio † non comprehenditur in statuto Mediolani disponente quòd ille est homicida, qui propriis manibus occidit, & non so ùm punitur si sequatur homicidium, sed etiam si non sequatur, l. diuus Adrianus, ff. eodem, &
3 ideo † solus insultus cum vulnere animo occidendi sufficit, dict. l. 1. §. diuus, ff. eodem. imò si vulneret, l. is qui cum telo, C. de sica. quod est verum vbi animus deliberatus est, sed si non est deliberatus non videtur ꝙ sufficiat. vt per Io. Fab. in d. §. item lex Cornel. in contrarium videtur tex. in ea. l. diuus Adrianus. & communis mens Doctorum in eadem l. is qui cum telo. Quæstio hęc est parui fructus, quia secundum
4 statuta † & consuetudines Italiæ non punitur affectus homicidij, nisi homicidio secuto, vt per Bar. in d. §. diuus, quem alij sequũtur infra relati, & si statutum esset vt solus affectus sufficeret, posset prætor mitigare pęnam. Bald. & Salyc. in d. l. is qui cum telo. quod tamen non patiuntur principes, qui volunt sibi reseruari ea, quæ gratiam continent, vel sapiunt, & væ illi prætori in dominio Mediolani qui hoc tentaret.
5 Mulier † tamen quæ sibi dolo malo curauerit abortum facere, non videtur teneri d. l. Cornelia. sed in exilium damnanda, l. si mulierem, ff. de sicarijs, & l. diuus, ff. de extraordin. crimi. etiam ꝙ partus esset animatus, iuxta dicta Barto. in d. l. diuus. & aliorum, ut per Alexan. in l. quod dicitur, ff. de liberis, & posthumis. Nec distinctio Fel. videtur conuenire in cap. sicut, lo vltimo extra, de homicid. quod aut data opera percutitur mulier; & sequitur pœna mortis, aut non, & solum est pęna exilij, quia in oppositum est text. in d. l. si mulierẽ. & in l. diuus, ff. sic loquitur Alexã. vbi supra, qui eos textus allegat, & alios, & quia sine dolo quis non incidit in leg. Corneliam, de sicariis, l. in leg. Cornelia, ff. eodem. & loquuntur prædicta nõ solum quo ad matrem ipsam, sed etiam quò ad alium, qui prægnantem percutiat, loquendo tamen quando adest dolus, sed si abfit, tunc loquitur dictum cap. sicut. quod vult vt clericus, qui dedit causam abortioni, remoueatur ab officio altaris si erat animatus, sic etiam loquitur text. in leg. si quis aliquid, §. qui abortionis, ff. de pœnis. qui uult vt qui sine dolo dedit poculum prægnanti

gnanti amoris causa, quod tñ erat abortionis, puniatur citra mortẽ, contra tñ prædicta, est tex. in d. §. qui abortionis, qui vult, & fortius, ut etiam sine dolo secuto ab ortu teneatur quis pœna mortis. sequitur Anan. consi. 1. & si intelligatur secundum Cœpol. consil. 36. & sequ. nulli dubium, ꝙ saltem do lo existente sequitur pœna mortis, non solum secuto effectu, iuxta illum textum, sed etiam non secuto effectu, iuxta terminos dictæ legis Corneliæ. & ad rẽ ipsam, uide tex. in l. 3. §. seu. vers. sed ex Senatusconsulto. ff. eo. & ꝙ vbi adest dolus qs incidat in l. Cor. de sicariis, habes apertissimè Barb. cons. 23. uol. 2. in uer. capio nunc, ſm tex. cum gl. in l. pen. C. eo. & sequuntur ibi Bal. & Ang. quos sequitur Fel. ubi supra, & qui Fel. ẽt allegat Alber. ad hoc. Veritas iudicio meo, uidetur
6 hæc esse † ut statutum loquens de homine occiso, uel homicidio, non comprehendat hunc casum per fundamentum Alexand. & Baldi, quem sequitur Alex. ipse, sed iure co-
a muni magis communis *a* vr̃ esse, ut pœna sit ultimi supplicij qñ adest dolus, q̃ opinio est cõtra dictas leg. si mulierem, & §. diuus. Non obstat, §. qui abortionis. quia loquitur in casu præcipuo, quando datur poculum ꝓ pter malum exemplum, ẽt ꝙ non detur animo occidẽdi. sic etiam loquitur dictus uers. sed ex Senatusconsulto, qui idem dicit, quando datur poculum gratia conceptionis, est alius casus de iure communi comprehensus in statuto de homicidio, quando pecunia patratur scelus, hoc Bart. in l. diuus. vnde si casus eueniat defende amicum, quia dicat lex, quicquid velit, ad mortem damnari non poterit ex alio statuto quod nos hic Mediolani habemus, per quod nemo punitur corporali pœna, nisi lege municipali caueatur.
7 Quęro quid iuris sit quo ad † eos qui infantes abijciunt exponẽdo eos ante fores alicuius hospitalis, ut sæpe fit, ad hoc ut ab eius pręfectis suscipiantur, vel exponendo eos alicubi, ut moriantur. Et quid de suffocantib. partum, uide tex. gl. & Bar. in l. necare, ff. de liber. agnoscen. & Anan. consi. 1. col. pen. in fine. & placet opinio, ut teneantur lege Cor nelia, secundum Bar. ibi, & Anan. ubi supra
8 præterquam in casu hospitalis, † licèt etiam sæpe lupi eos comedant, uel sues, quia uerũ est, ꝙ non est animus occidendi, & non multis ab hinc diebus quendam Senatus puniuit extraordinariè, & est glo. quam sequuntur Doctores in l. 2. C. de infantibus expositis liberis. Sed quid dicendum est de his
9 † qui dant pocula ad inducendum sterilitatem, uel aliter faciunt nè mulier concipiat, vide tex. in cap. si aliquis, extra, de homic. de quibus, & aliis etiam uide in reperto. Hippo. in d. l. mulierem, ff. de sica. Dixi quòd secundum statuta, & consuetudines Italiæ, quidquid uelit ius commune, non punitur animus occidendi, nisi secuto homicidio, al legaui. Bart. in d. §. diuus. Adde Alex. consil. 15. column. 3. vol. 1. & 2. uol. consi. 139. col. 3 Cępol. cons. vlt. ad fin. primæ col. Iason. in l. 1. §. ff. quod quisque iuris. & Fel. in cap. 1. de præsumptionibus. & in tractatu de conatu.
10 Addo † ꝙ etiam statutum nõ clare loquẽs, sed verbis generalibus, si quis occiderit, etiã debet intelligi, homicidio secuto. Bart. in d. §. diuus. Dec. in d. l. 1. §. fin. in fin. & Felin. in d. capit. 1. de præsumptionibus. in 8. fallen.
11 & alibi sæpe. Sequitur igitur † quod etiam
b dans venenum *b* alicui, vt occidat, homicidio non secuto, licèt iure cõi teneatur de homicid. l. 1. §. præterea, & l. 3. in princip. ff. de sica. Tamen non tenetur in effectu ex di-
12 cta generali consuetudine. sic in specie † in suo repertorio Marsil. in d. l. 3. in princip. & Cæpolla in eo. consi. vlt. ubi addit, quòd stãte statuto ut uenefici capite puniantur, tamen intelligitur secuto homicidio, secundũ conclusionem quam proximè feci, allegan-
13 do Bartol. Dec. & Felin. Heri tamen † Senatus condemnauit ad mortem concubinam magistri Petri Ant. Raudensis, quæ dederat uenenum in medicamentis, & ferculis ipsi Petro Antonio, ut eum morti traderet, licèt homicidium non sit secutum. Causa huius Senatusconsulti fuit hæc, ut domini redderentur securi a seruis, iuxta leg. 1. in princ. ff. ad Sylla. & ex arbitrio, quod habet princeps in pœnis, iuxta ea quæ dicam infra in titu. de pœn. quia consuetudo puniendi tantummodo effectum solum faciebat dubitationem, sed in hoc dominio Mediolani animus occidendi deliberatus punitur, iuxta d. l. is qui cum telo. ita vult decretum.
14 Et † dans uenenum non solum habet animum occidendi deliberatissimum, uerum etiam proditor est, vt de se patet, & not. Bald. consi. 210. in 4. uolu. & Doctores, ubi supra. Hinc plus est hominem ueneno occidere quàm gladio, l. 1. C. de malef. & mathem. & hoc est ex mente omnium Doctorum, ut si d. l. is qui cum telo. seruetur, etiã habeat locum ius commune in hoc casu, vt per

per Bal.in 3. uol.consi.443. & Cæpolla ubi
15 supra. Et † q̄ solus effectus ad homicidium deductus ad actū, in hoc dominio sufficiat, patet non solum ex allegato decreto punien te solum animum deliberatum occidendi, sed etiam ex alio decreto, de mandante sine rixa homicidium cōmittit, q̄ punit an mortem etiam homicidio non secuto, & non solum ex eo decreto punitur mandans, sed ēt ex alio mandatarius non secuto effectu, ac etiam patet in eo qui dicit testimonium, falsum ut innocens damnetur ad mortem, iuxta l.1.§.præterea.ff.de sicar.quia morte punitur etiam non secuta condemnatioine innocens, & profectò, si delictum de quo supra, & similia non ita seuerè castigarentur, pauci essent salui in suis domibus proprijs, ab insidijs seruorum, & domesticorum suorum, & ultra prędicta quo ad pœnam iuris communis, uide Bartol.in l.1.in fin.ff. de parri. qui loquitur de eo, qui solum emit
16 venenum, † licèt non dederit, & vult ut puniat̄ ad mortem, ex tex.in l.siquis aliquid, §. qui abortionis, ff.de pœnis. qui disponit, ut
17 etiam † dans poculum amatorium sine dolo, quia res est mali exempli, damnetur ad metallum, & ut ibi, & ratio est, quia in effectu est venenatum, ut declarat Sal.in l.1.col. 2.C.de sica.hinc uidemus ex tali poculo homines effici dementes, & stupidos, & exsiccari, & sæpe ad mortem redigi, & si sequit̄ mors imponit pęnam ultimi supplicij, ut ibi. Ad quod uide Anan. in consil.1.columm.2. in fin.& omnino vide Salic.in l.1.C.de malef.& mat.post Bart.in ea.l.qui etiam loquitur de solo emente. Fely. in c.1. de præsumptio.in 5.fall.ubi longa est apostilla impressa, in qua etiam deciditur hæc quæstio. In hoc dominio quando tollitur, l.is qui cum telo.& Felyn.in tracta.quando conatus punitur, colum.3.in fin. Quomodo puniantur,
18 † qui incantationibus, diuinationibus, siue
c sortilegijs operam dant. *c* vide l.nullus.C. de malefic.& mathemat.vbi imponitur pœna concremationis: deiure uero canonico est pœna fustigationis, si sit uilis, aliàs perpetui carceris, ca. contra sacrilegos.26.q.5.& Rom.sing. incip. tu scis. vide tamen Exod. 22.cap.vbi dicitur, Mathematicos non patieris super terram uiuere, & habetur etiam Leui.de istis incantationib.70.c.& per Ang. in l.uerbum, C. de infamibus. ubi ponit de
19 istis experimentis, † quæ fiunt ad furta inuenienda, ut non ualeant ad torturam, ut etiam per Bru.in tract.suo tort.& alibi sæpe & vide etiam Fel.in cap.significasti.el secondo, de homic.in princ. ubi dicit notabiliter contra maleficos qui ad expedienda maleficia, vel incantationes committunt furtum in eucharistia vel rebus sacris, quia istos lex ciuilis grauissimè punit, tradeos eos igni, vel bestijs arbitrio iudicis, & omnino in hac materia vide Azo.in summa C. de malefic. & mathe.& extra, de sortilegijs, & Hostien. & Specu.in locis suis, & Alb.C. eodem.ubi melius quam alius ibi. Dixi teneri l.Corneli.
20 de sicarijs † qui solum vulnerauit animo occidendi, & magis teneri, qui etiam occidit, sed tamen non semper tenetur ea lege etiā secuto homicidio, nisi fuerit in dolo, & habuerit animum occidendi, l.1.§.diuus, ff.eodem, & l. diuus.ff.eod. sicut nec tenetur qui vulnerauit solum, nisi, ut dixi, habuerit animum occidendi.dicto.§.diuus.ex quo sequitur id, quod dicit text. in l.final. de sicarijs. Quòd vbi in rixa plures percutiunt, nō omnes tenētur de homicidio, sed ictus uniuscuiusque contemplari oportet, ut qui percusserunt animo occidendi teneantur illa lege, alij vero qui non habuerunt eum animum teneantur solum de vulnere. Iuxta
21 quam legem quęro, † adest statutum, ut nō puniatur quis de homicidio etiam si habuerit animum occidendi, nisi secuto homicidio, ubi animus non sit deliberatus secundū decretum huius dominij. & in rixa unus perijt multis vulneribus affectus, & incertum est quis intulerit vulnus mortale, & qui alia non lætalia intulerunt, iuxta præcisè dictam l. fi.quæ loquitur in casu claro, prout etiam ex glos.manifeste apparet, quæ ideo quærit quid iuris quando sumus incerti, an vulnerantes possint puniri de homicidio pœna mortis, videtur posse propter auxilium præstitum lętaliter vulnerato, iuxta l. nihil interest, ff.de sicarijs, & decreta punientia pariter auxilium pręstantes, sicut principales, & ideo uidemus quotidie formari inquisitiones de homicidio contra homicidium, & de auxilio contra alios, in contrariū uidetur tex.in d.l.fi. qui vult, ut qui habuerunt animum occidendi, puniantur pęna leg.Corneliæ, de sicar.& alii non, & ideo etiam si uidemus animum non sufficere, iuxta statutum, vel consuetudinem, etiam uulnerans animo occidendi, tenetur solum de vulnere, & tamen dat auxilium mortifere uulneranti, sed uide Bart.in d.l.fin. versic. tamen aduerte,

qui

qui declarat tex. ut loquatur quo ad delictum principale, sed quo ad auxilium dicit vulnerantem solum posse puniri, tanquam præstiterit auxilium homicidę assistendo ei ad maleficium committendum, ex hoc instruens iudices ad formandas inquisitiones.

22 Breuiter ueritas est, † quod mortifere vulnerantes dicuntur præstitisse auxilium mortifere uulneranti, cum imo solum armis assistentes dicantur præstitisse auxilium, licet non utantur armis, ut per Iason. in leg. cum proponas, column. 2. C. de transac. vbi etiam hoc idem dicit esse, dato quòd arma deposuisset, intelligendo tamen si adhuc erant sub eorum custodia, ut loquitur Alexan. allegatus per eum in tertio uolumine, in ultimo consilio, & hæc etiam per Cępol. cons. 34. columna 4. & alibi sæpe, intellige tamen si ibi aderant, vt auxilium præstarent, & ut habilius homicidium committi posset, aliàs non. ita Aretin. in uerbo, & dicto maleficio semper astitit. col. fin. vers. & aduertas. Fely. in cap. sicut dignum. de hom. colum. 3. uers. & adde, & ita loquitur decretum nostrum Mediolani puniens auxiliatores, de quo dicam infra, quia dicit si sibi assistebant: & ita Anch. cons. 217. col. fi. vbi est uidendum. Est verum ꝙ etiam hoc potest contingere in rixa, quia in eo actu potuissent etiam se colligere simul, ut alter alteri daret auxiliũ. ita sentit Ancha. ubi supra, & explicitè hoc dicit Alber. in d. leg. fin. columna. 2. verbo. D. Cin. de Matarellis, sed an ibi essent ut homicidium committeretur colligitur ex coniecturis, vt habetur in d. cap. sicut dignum. & per Augus. de Arim. ad Angel. in glo. dictus And. auxiliator, & in gl. dicto maleficio semper astitit, & quæ sint coniecturæ dicam infra, in versiculo, quæro qua pœna puniatur auxilium præstans, & ex prædictis, & dicendis in dicta quęstione scies formare inquisitionem de auxilio.

23 Nam concurrentibus qualitatibus † quę faciunt, ut de auxilio quis puniatur, de quib. proximè dixi, formanda est inquisitio de auxilio sicut vult Bar. & omnes, & ultra Bart. in d. l. fina. vide eundem in l. qui seruo, §. si duo, ff. de furt. & Cœpol. consi. 1. & Bart. in l. omnes. C. de agric. & censi. lib. 11. Et qualitates in effectu sunt, ꝙ ibi essēt auxiliatores ad finem homicidii, ut dixi, sed si non concurrant, quia appareat, quòd fuerit męra rixa, & quod unus non cogitauit de alio, tunc solum est formanda contra homicidam de homicidio, & cōtra alios de eorum ictibus d. l. fi. in dubio quando nescitur, an dederint auxilium scienter, videtur, quia est præsumptio, ꝙ casu ibi essent & ponit Felyn. in d. c. sicut dignum, quòd sit solum formanda cōtra homicidam, contra uerò alios sit supersedendum, donec ex discussione inquisiti de homicid. vel aliter an apparuerit, fuerit auxiliũ cooperatiuum vel ne, & tunc ueritate comperta fiat quod ius requirit, & quomodo tales auxiliatores sint damnandi, dicam in quæstio. singulari paulò infra. Est tamen

24 aduertendum ꝙ † Bartol. d. l. fi. columna. 3. dum loquitur de pæna præstantium auxilium, ponit duos casus. Primus est quando

d qui prius uulnerauerit *d* mortifere vulnerauerit, aliis etiã postea vulnerantibus, & hoc casu habet pro absoluto ut alii teneantur pęna l. Corneliæ, nō pro auxilio, sed ꝓ homicidio, per l. qua actione, §. si quis seruum ignotum, ff. ad legem Aquil. & l. item vulneratus in pri. ff. eodem, & sic ꝙ omnes, & primus, & alii teneantur eadem pęna. Secundus casus est quando qui primò vulnerarunt, non mortifere vulnerarunt, secuto postea per alium vulnere mortali, & hoc casu uult ut procedat d. l. fi. vt dictus vniuscuiusque, &c. nisi ꝙ primi pñt puniri de auxilio, & ita uñr miranda prędicta, dum concludo ꝙ Bar. loquitur nimis generaliter, ut secundum eũ saltem passim puniantur eadem pęna, etiam qui non lętalia intulerunt, quando fuerunt posteriores eo, qui intulit uulnus mortale, & ratio est secundum Bart. quia illud vulnus, ꝙ per se non est mortale in homine sano, in iam vulnerato, & deliberato efficitur mortale, imò amplius videtur, ut solum isti teneãtur, & non primus, ut uidetur de hoc esse text. clarus in l. itē Mela. §. Celsus, ff. ad leg. Aquil. hinc Andr. de Iser. in c. 1. quibus modis feud. amit. dicit non esse delictum dimittere dominum feudi mortifere vulneratum, sed est homicidium illum exanimare, & datur exemplum serui, qui confodit Saul regē vulneratum mortaliter, ut scribitur 2. Regum, quem occidit Dauid, eo quia miserat manum in dominum suum, quia etiam erat unctus domini. ut refert Op zo in repetitio. leg. filiusfamilias. §. diui. char. 15. colu. 2. ff. de legat. 1. Veritas tamen est, quòd omnes tenentur: quando tamen vt dixi constat, ꝙ primus lætaliter vulnerauit, per d. l. ita vulneratus. ita I. Iaso. late in l. si ab hostibus, §. fin. ff. sol. matr. Non obstant notata per Bart.

quia

quia text. per eum allegati loquuntur quò ad l. Aquil. & sic quando agitur ciuiliter quo casu quis est præsumptionibus damnatur, sed in casu l. Corneliæ, de sicar. procedit dicta l fin. quæ dicit, ictus vniuscuiusque cõ templari oportet, & ista est veritas vtcunq; sit, bene considera secundum solutionem Alexand. ibi. qui dicit quòd etiam illa iura non loquuntur quando vulnera non erant lætalia, & quæ consuluit Cœp. consi. 42. col. 1. & fi. vbi vide, & ita remanet defensa conclusio, quod qui non mortiferè vulnerauerit, solum tenetur de vulnere stante statuto; vt supra, siue primus, siue secundus fuerit, & non tenetur de auxilio, nisi appareat ꝙ se saltem collegerit eo tempore cum aliis ad alios coadiuuandos, & tunc de auxilio tenetur plus, & minus, iuxta decretum nostrum, secũdum qualitatem auxilij, de quo, idest quomodo sit considerandum auxiliũ, dicam infra in quęstio. qua pœna puniatur præstans auxilium, quando verò ante se collegissent, tunc res non habet difficultatem, tum propter decretum nostrum puniens solum animum deliberatum, tum etiam stante consuetudine, vel statuto ꝙ solus effectus puniatur, quia tunc vnusquisque videtur dedisse auxilium alteri, vt per Fel. in c. significasti. de homicid. & text. & ibi notata per eundem in d. cto cap. sicut. Dixi supra,
25 † quod in dubio quis præsumitur affuisse homicidio, vel iuisse cum homicida fortuito non scienter. Adde vltra Fel. & Ang. vbi supra. Vital. in tit. de insult. col. pen. vers. sed pone q. Are. in c. tertio loco. de probat. col. 5. vers. fateor tamen. ex aliquibus tamen coniecturis præsumitur aliter, & vna est quando vulnerans, vel assistens postea comitatur delinquentem. Felyn. in d. cap. sicut dignum col. 2. datur enim intelligi ex actu sequenti qualis fuerit animus à principio. l. Pomponius. in fi. ff. de acquir. rer. dom. Nellus in tracta. bannitor, in 3. parte secundi temporis. q. 24 & Dec. consil. 105. col. 5. similiter si illud prius dixisset, iuxta glo. in l. Fulcinius, §. quid sit autem. in verbo, animus, ff. quib. ea caus. in posses. eatur. & ibi Bar. & omnino ad hoc vide Anch. in d. cons. 217. circa has coniecturas, & aduerte, quia loquor quando rixa præcessit, tunc enim requiruntur coniecturæ. Rixa verò non præcedente est aliud, nisi appareat, ꝙ quamuis in vnum fuissent collecti, quòd tamẽ ad aliud erant collecti, vt Ange. in d. l. fi. & de hoc est tex. in l. quoniam multa facinora. C. ad l. Iul. de ui publ. vbi qui autor fuit violentię inferendę tenetur etiam de eo, quod non fecit, alii verò non, sed tantummodo de uiolentia ad q̃ iuerunt, non autem de homicidio, de quo nihil sciebant, ut ibi per Bar. & Sal. & Paul. de Ca. quem uide cons. 192. causa in incarceratorum, col. 2. Adde circa materiam, an & quando quis præsumatur astare scienter, an casu, Caccialu. in tract. de debitore suspe
26 cto de fuga, col. 2. ubi uide. Sed pone † ꝙ nesciatur homicida, unico uulnere duntaxat existente mortifero, quid iuris? uide gl. in d. l. fi. & quæ latè ibi dicit Bar. referens gl. contrarias, & tandem tenens omnes damnari. Communis est, omnes absolui à pœna. l. Cornel. de sicar. non à pœna pecuniaria, ut per Alex. in d. cons. 15. uol. 1. & cons. 46. uol 4. & cons. 14. col. 2. uolu. 3. & plane procedit hæc communis quando unicum est uulnus, & etiam quando plura, sed tamen qui potuerunt uulnerare sunt plures, quia omnes absoluuntur propter incertitudinem, & ita etiam Fel. in c. significasti. de homic. el secõ
27 do. Verum † quando sunt tot uulnera quot ij, qui homicidio interuenerunt, tunc articulus est magis dubius, ex quo constat omnino omnes deliquisse, uel deliquere potuisse, ueritas tamen est omnes absolui a pęna. l. Corneliæ, & teneri tantum ciuiliter, ut per Alexan. in d. cons. 15. & fuit opinio Gand. in tit. de homicidiariis. colu. 5. & latè Dec. in l. fauorabiliores, colu. 2. de reg. iur. qui subdit
28 † ꝙ tamen ille qui reperitur male audire inter illos qui homicidio interuenerunt, potest ad ueritatem eruendam torqueri, allegat Sal. l. fi. col. pe. uer. quæro, an sufficiat. in fine q. C. de quęstio. sed certe Sal. loquitur quando solum apparet unum ex pluribus deliquisse, sed non constat quis deliquerit, vt in quæstione formata per Doct. in d. c. significasti. quando in domo sunt quatuor, & per unum ex eis proijcitur lapis, qui hominem occidit, de quæstione etiam per Ale. in cons. 50. uol. 1. colu. 3. uer. ad prædictorum confirmationem, uel etiam quãdo unicum reperitur uulnus aut etiam plura, uerũ pauciora rixantibus, quia tunc est præsumendum contra hominem malæ uocis, sed quando omnes deliquerunt non loquitur iudicio meo Sal. & eo casu uidetur absolutè dicendum, omnes esse torquendos, incipiendo tamen a magis suspecto, iuxta notata in repertorio Hippol. in l. 1. in prin. ff. de q. & ad hoc

etiam

29 etiam induco † quod omnes possunt condemnati ciuiliter, vt dixi iuxta dictum Bar. in l.fi.ff.de in litem iuran.vt quod facit probationem in ciuilibus, faciat indicium saltē ad torturam in criminalibus, & adde his quæ supra dixi in materia torturæ in 3.q. principali.in versiculo, aliud indicium, vt supra videtur esse in homicidio, quando reperiuntur plures in vna domo, & exemplum quæstionis Doctorum in d. cap.significasti. quando vnus ex pluribus in domo existentibus, q.d proiecit, placet oīno: aliud vero nō prorsus, quia etiam ꝙ rixantes non vulnerauerint, saltem omnes rixati fuerunt veniē do ad arma, actum vetitum exercentes, & talem actum ex quo potuit esse illatum vulnus à quocunque ex eis.

30 Et ideo in simili etiam † quando vnus testis est alteri contrarius, non dicunt Doctores ꝙ ambo torqueantur, sed ꝙ datur materia iudici inquirendi contra alterutrum, vt per Iason.post Bald.in d.l.duobus, §.fi. ff. de iureiur. & Alex.consi.34.col.3.versi.vt probatur ex his, volum.3. & ratio est, quia non constat ambos deliquisse, verùm torqueri posset ille qui malè audiret per prædicta.

31 Ex his apparet † ꝙ non est sine fundamento inquisitio, quæ quotidie formatur a iudicibus in causa homicidij commissi in rixa à pluribus, quando nescitur cuius ictu uulneratus perierit, dum vnus punitur pro homicida, & alij pro auxiliatoribus secuti practicam quam Ang.in d.l.fin.in fi.dicit fieri per iudices maleficiorum, quia si possunt torqueri multo magis inquiri, & loquitur Ange.etiam in casu fortiori, quando vnicum apparebat vulnus, & in casu quo dixerat oēs fore absoluendos, & practica hæc est bona, quando pœna est par auxilij, & delicti principalis, ex quo errari omnino non potest, sed vbi est dispar pœna, vt in hoc dominio Mediolani, in quo adest decretum de quo infra dicam, disponens, vt auxilium debeat esse cooperatiuum: ueruntamen esse in arbitrio iudicis pœnam imponere vsq; ad mortem inclusiuè debet iudex præcise scire, cui adscribat in inquisitione auxilium, & cui delictum principale, aliàs errat, & facit contra conscientiam s̄m Ang.in d.l.fi.Sed difficul-

32 tas est stante ista practica † quę dr̄ contra cō scientiam, quid facit iudex tempore prolationis sententiæ, in hoc dicerem si iudex errauit in procedendo, & inquirendo non debere errare in sententia iuxta notata in l.1. in prin.ff.de iurisd.omnium iudicum.: & ubi par pœna est imponenda, imponat considerando etiam decretum allegatum, an casus mereatur arbitrium usque ad mortem inclusiuè, vbi vero sit aliter, omnes sunt damnandi propter incertitudinem, pecuniaria pœna, iuxta communem conclusionem de qua supra.non consideratis verbis inquisitionis, alteri homicidium adscribentis, & alteri auxilium, & si iudex a se hæc non potest, faciat autoritate Senatus, uel principis, ut fit quotidie Mediolani, quando iudices in fine processum criminalium referunt statum causæ Senatui, iuxta ordines huius dominij.

33 Quæro † qua pęna punitur præstans auxilium? e est necessaria quęstio ad prędicta, uide Bartol.in l is qui opem, ff. de fur. plenè Soc.consi.88.colum.3. & seq.Cœpol. consi.27.col.2.circa fi. & seq.& consi.34.col.5. & seq.Ange.in glo.dicto maleficio semper astitit.col.1.& ibi in addit.& omnino Saly.in l.vnica.C.de rapt.virg.in ver.quæro ad declarationem prædictorum. vbi per tres colu.& consideratè quidem Fel. in c. sicut dignum. de homic.col.2. versic. modò aduerte. & in cap.1.colum.antepen.de offi.deleg. versi.limita primo. Et in effectu ex diuersitate iurium hoc casu communis sit conclusio teneri eadem pœna, si illud auxilium dedit causam delicto aliàs non, & hoc per text.in d. cap.sicut dignum, §.illi autem.de homicid. uide in dictis locis, maximè in consil. Cęp. & Soc.quæ conclusio procedit etiam in auxilio remoto, quando vt dixi, dedit causam scienter homicidio, ut per Soc.in d.consi.& non consideratur an sit proximum auxilium, vel remotum, sicut quidam voluerūt, sed ut dixi an dederit causam homicidio, vel dederit etiam cooporatiuè auxilium, sed nō fuerit causa, ut in dictis locis, in quibus etiam maximè per Soc.col.5. dantur aliqua exempla, quando auxilium dicatur dedisse causam, & ideo decretum de quo supra sæpe mentionem feci de præstante auxilium homicidę, uult pœnam esse arbitrariam iudici vsque ad mortem inclusiuè, non solum quando præstatur auxilium secuto homicidio ad beneficium homicidæ, ueruminetiam quando ante, & ex hoc decreto constat nedum de iure communi, quòd par non est pœna delicti principalis, & auxilij, atque ideo quando non constat, cuius ictu perierit, qui in rixa occisus est salua conscientia, secundū n Ange.in l.fi.in fine. ff. de

ficar. Iudices non possunt formare inquisitionem adscribendo uni homicidium, & aliis auxilium, de quo dixi supra latè, veruntamen vbi forment docui supra, quomodo tempore sententię iudices debeant se gerere, sed quando constat, tunc formanda est inquisitio contra illum de homicidio, & alios de auxilio, uel quando constat quòd auxilium fuit scienter ad homicidiũ, uel etiam in dubio, vt veritas sic perquiratur, & tunc puniri debent prout supra dixi secundum qualitatem auxilij, intellige tamen quòd qui dedit causam homicidio punitur eadem pœna, nisi qualitas plus in vno adsit quàm in alio Bar. in d. l. is qui opem. & Doct. vbi supra, & Fel. in d. c. sicut dignum. & in cap. 4. de offi. deleg. & quando assistentia maxime cum armis, dicatur punibilis, dic ꝙ in dubio, quia pręsumitur quis casu affuisse, non est punibilis, sed tamen ex coniecturis potest patere aliter secundum Fely. in c. sicut dignum. colum. 3. & Aug. de Arim. in glo. & dict. Andr. armatus. in 1. addit. & coniecturæ sunt istę quando causa astantis committitur homicidium, & astans delinquentem ibi conduxit, & cum eo recessit, & multo magis si in actu ipsemet astans ostenderet lætitiam tãquam causa honoris sui conseruandi illud esset factum, quæ omnia in casu arduo, quem nũc habeo in facto, militant, & tamen multi, vel imperitia, vel dolo conãtur velle tueri astan

34 tem. Dixi supra, † quòd decretum nostrum etiam punit illos, qui præstant auxilium post homicidium, & punit pari modo sicut præstantes auxilium ante, verùm practica est in hac parte, quando post homicidium præstatur auxilium, ut pœna sit auxilij, vel pecuniaria. Sic iudicauit Senatus in causa Balsami reprobato arbitrio ducis, qui arbitratus fuerat in ære, & vita; loquor ex regula, quia posset esse tale auxilium, & in casu tam atroci maximè vt euaderet, ꝙ turpe esset nõ arbitrari etiam in ultimo supplicio: in nouis ordinibus est alteratum dictum de-

35 cretum. De iure † quę pœna imponatur p æstantibus auxilium post delictum, vide in locis supra allegatis, in quibus etiam vide alia infinita de auxilio ad quælibet delicta, & principaliter de præstante auxilium post delictum, vide Bartol. in l. furti. § ope. ff. de furt. & in l. furtum, ff. eo. Aret. in gl. & dicto malefic o semper astitit. col. 5. & Cœpol. cons. 28. colu. 2 & in locis ubi supra. Et quia animus occidendi facit teneri, & nõ teneri, vbi non adsit pœna ordinaria, l. 1. §. diuus. & l. diuus. ff. de sicar. & facit regula, l. qui in-

36 iuriæ. in princ. ff. de furtis, & hinc † est ꝙ dicitur esse animus de essentia peccati, & quod si tollatur de medio uoluntas, omnis actus est indifferentia Bal. cons. 267. colum. 1. uol. 1. & cons. 492. & 3. uolu. cons. 99. in fine, & Soc. cons. 148. col. 3. circa finem. Ideo necessarium est uidere, quomodo cognoscatur animus occidendi, & quando non adsit: in quo ne bis idem repetam, uide quæ dixi supra in materia inquisitionis, dum declaraui, quare in inquisitione apponantur hæc, seu similia uerba, armatus uno ense, seu pugione, & quare etiam ponãtur alia uerba, scien-

37 ter, & dolosè: in quibus locis † dixi quòd ex qualitate armorum ad occidendum aptorũ, & non aptorum, communiter deprehenditur talis animus per d. l. 1. §. diuus. & dictũ cap. significasti. in fine. de homicid. considerando tamen non solum instrumenta, sed loca percussionum, & locorum loca, & an iteratio ictus fieri potuerit, quibus addo, quòd etiam, quòd quis habeat solum animum uulnerandi, tamen si occidat tenetur de homicidio, ut dicam infra hoc eodem titulo, allegando maximè Bald. & Saly. in leg. cum mandati. C. mand. in fi. Aduerte etiam dum textus in d. §. diuus. & Bar. ibi loquuntur de gladio, quòd si uolunt loqui de ense, uel pugione res patet, sed si loquuntur de gladio paruo quo utimur ad panem incidendum videtur textus nõ procedere, quia ex eo licèt possit sequi homicidium, non tamen illo principaliter utimus ad occidendum. sicut etiam dicimus de claua, & cucuma, vel baculo, nam ex istis etiam potest sequi homicidium, & tamen dicta ratione pręsumitur abesse talis animus, sic consuluit Aretin. cons. 80 colum. 3. & 4. ubi est videndum. In hoc tamen iudex debet esse bene oculatus, ne fraudulenter quis tali gladio uteretur.

38 Item † aduerte dum uolunt Doctores, ut ex instrumentis, non communiter aptis ad occidendum, non præsumatur animus occidendi, si tamen percutiatur caput præsumatur, quòd hoc intelligo vbi cum instrumento percutitur, eo deteriori modo quo fieri potest, aliàs credo cessare animũ, exemplum patet in eo, qui habet hastam cum ferro, & tamen percutit cum hasili etiã caput, quia si habuisset animum occidendi percussisset cum ferro, & punctim, ita vult omnino glo.

no glos. in d. §. diuus. in verbo, percusserit. & expressius Bar. ibi, qui dum loquitur de hasta cum ferro sine distinctione loci, tenet ꝙ si percutit sine ferro abest animus. Dum verò loquitur de baculo cui ferrum annexum non est, tunc distinguit aliud esse quando fu per capite, & aliud quando super alia parte corporis fit percussio, ad quod faciunt quæ dixi in loco ubi supra, de eo qui habet ensem, & tamen percutit cum fuste, vel baculo, & ideo inaduertenter locutus est Angel. qui refert Bar. dicere contrarium in gl. scienter. in ult. col. ad finem.

Nec in dicto c. significasti, ubi supra vers. limita hæc omnia, est alterius sententiæ, quia loquitur de baculo, uel alio leui instrumento, vt etiam loquitur Ange. quem ipse allegat, & facit ratio Angel. in l. is qui cum telo, & ita in facto sustinui pro domino Galeazio Rizolo Placentino, licet tamen mihi maxime aduersaretur dictum Angel. Aret. ubi supra, & ad hanc quæstionem etiam uide Aretin. in dicto consilio, ubi potius recitando, tenet hanc opinionem. & Aretin. in consil. 147. colum. penult. & ibi allegat Salyc. in leg prima de sicar. ubi uide, quem sic intelligo incipiendo a qualitate percutientis, non incipiendo ab alia qualitate affinitatis, quia si incipiamus a qualitate affinitatis non solùm erit sufficiens, quia percusserit sic, sed etiam requiritur affinitas uel a-
39 micitia. Aduerte quoque † ad textum in dicto capitul. significasti. in fine. dum ponit duas coniecturas, ex quibus præsumitur animus, qualitatem scilicet instrumenti, quod non est leue, & non solet inferre leuem plagam, loquendo in ligone, & qualitatem loci percussi. & sic uult quòd licet instrumentum non sit ex illis quibus communiter homines utuntur ad occidendum, tamen si cum illo fiat percussio, etiam infra caput, præsumitur animus, si instrumentum sit admodum graue, & hoc quia est aptum ad occidendum, & ideo dum textus in secūda parte loquitur de percussione capitis, loquitur de baculo, vel alio leui instrumento, & exemplum potest poni in ualido fuste, uel lapide magno, & vide omnino quæ ponit Felinus in d. cap. significasti. & maximè
40 dum dicit quòd nec indifferenter † quando percussio fit in capite præsumitur animus, nisi quando fit circa cerebrum, quia experientia secundùm eum videmus quòd percussiones quæ fiunt in facie non sunt mortales, circa quam considerationem, esset tamen ualde aduertendum quomodo uoluit percutere, quia sæpe contingit ut quis intendat vnum agere, & aliud faciat, & circa e-
41 minentias capitis, & faciei † vide Fely. & in cap. cum non liceat. colum. 1. de præscrip. & nota omnino textum in l. si quis in metallum, C. de pœnis. qui dicit quòd homo habet faciem figuratam ad figuram cęlestis pulchritudinis, & propterea vult, & ibi gl. notat, vt nemo debeat bullari in fronte, & eadem ratione quando casus contingit in
42 Senatu nostro de ijs, qui † cum vitro, cultello, vel nummo incidunt facies mulierū, forte recusantium eis morem gerere, vel aliorum amoribus obsequentium, quamuis statuta ordinarie pro similibus non imponant pœnam corporalem, sed pecuniariam, & le-
43 uem. Attamen Senatus † qui non seruat statuta, nec seruare tenetur, etiā de honestate tametsi fuerint approbata ab eo, vel a principe, ut supra dixi, allegando dominum Rochum in tractatu consuetudi fol. 34. colu. 1. cogit tales, ut personaliter veniant in iudicium, & se constituant, perinde ac si ingeretur pęna sanguinis, nec eos dimitti patitur, absque pęna acri, nisi tamen succederet remissio partis, hoc est regulare. Non omitto
44 etiam † quòd prædictæ considerationes, an cum baculo, lapide, vel hasta sine ferro fiat percussio, locum habent vbi in rixa fit percussio, quo casu etiam consideratur animus occidendi, & habet locum lex Cornelia, qualitate rixæ non attenta, ut ostendit Barto. in l. fin. in tertia oppositione, ff. de sicar. Alexand. consil. 15. uolumine primo. columna secunda, versic. sed præmissis. & probat textus clarus, & gloss. ibi in dicta l. fina. ff. de sicarijs. Aretin. consil. 80. columna. prima Felyn. in capitul. cum . . columna. 4. de re iudic. Sed si non sumus in rixa uidetur ꝙ omni casu sit animus occidendi in dubio, & ita uidetur expresse uelle Bar. in d. §. diuus. in fi. dū dicit, debemus enim prius inspicere propositum, & tunc passim uult, ut puniatur leg. Cornelia, de sicar. postea dicit ꝙ si in rixa, tunc est distinguendum, an cū baculo, &c. sed certè hoc verum non est, & sensus Bar. fuit, si percutiens habuit animū occidendi, & ita proposuit, quod quōcunq; percutiat, vel baculo, vel aliter, vel super capite, vel infra puniatur, l. Cornelia de sicarijs. quia in claris non est opus coniecturis, sed si non constat de proposito, & animo

occidēdi, tunc distinguitur, ut dicit ibi Bar. quo ad cognoscendum animum, & ita vult gl. in dicto §. diuus. in verbo, percusserit. relata ad tex. & dicitur constare de animo, & proposito extra rixam, etiam quando illud uoce exprimeret dicendo, Nunc ades, non equidē effugies, vel quid simile, vel ex multitudine percussionum, iuxta ea quæ dicam
45 paulo infra, & item † quando tēpore carnisprivij, laruati portant baculos ferratos ad aliquem percutiendum, uel cum saccis plenis lapidibus, nam licèt percutiant a capite infra sine rixa, præsumitur non solum simplex animus, sed deliberatus, maximè occurrente quantitate percussionum, & inimicitia. Et quia dixi si quis percutit cum hastili cum posset ferro percutere, quòd non præsumitur animus, est utile scire cui incūbat onus probandi, an percutienti, quòd potuit ferro percutere, & non percussit, an percusso, quòd percutiens non potuit nisi
46 eo modo percutere, & videtur † quod incūbat hoc onus percutienti, quia in delictis præsumptio est cōtra delinquentē. leg. 1. C. de sicarijs. Bart. in l. Aurelius, §. idem quæsijt, ff. de liber. leg. Credo quòd incumbat percusso, quia minus malum præsumitur, ut per Alexand. in 3. uol. conf. 115. circa medium. & Aret. & consil. 31. colum. penul. Et
47 ex † quibus coniecturis cessat animus occidendi, ultra prædicta, uide quę dixi supra sub rub. de defensio. rerum, &c. uersiculo 4. siue confessus, & regulam Ias. in l. 1. ff. de
48 leg. quòd homicidium † factum ab affine præsumitur casu, & culpa euenisse, ad quod est uidendus Aret. consi. 147. & de materia etiam supra dixi in materia inquisitionis. vers. secundò quæro, quare apponantur illa uerba scienter, & dolosè. uide etiam Fely. in cap. fin. in fi. de homic. & Aret. consil. 80. colu. penul. & ult. & decem præsumptiones Cæpol. consi. 31. Solus animus occidendi non secuto effectu homicidij, vt sæpius dixi, sufficit de iure, vt quis puniatur. l. Cornelia de sicar. non de consuetudine, nec per statuta ubique uigentia. In hoc tamen dominio Mediolani adest laudabile decretū Du-
49 cum nostrorum, q † si talis animus fuerit deliberatus punitur ille ad mortem, vna etiam cum auxiliatoribus, unde videndum est quomodo cognoscatur talis deliberatio, vt hac cognitione habita minus vexentur suspecti huius delictis, q̄ fieri possit, quia uideo quotidie formari inquisitiones de animo deliberato, absque eo q de tali qualita-
50 te appareat, & † dic q dicitur deliberate quis insultare, quando præmediatus fuerat actū ad differentiam actus qui fit in rixa, & impetu quodam. Tollunt enim rixa[illegible], & metus instantis periculi consilium deliberandi, Bald in cap. 1. §. si quis uero. de pace tenend. Alex. consi. 109 col. 4. uersi. & id quod not. Bal. in 1. uol. & dixit Bald. in leg. ut uim, ff. de iust. & iur. quod concitatus ex impetu
f animi non deliberat *f* ex his in hac ciuitate Mediolani, & dominio, in ore etiam cerdo-
51 num est, † q si rixa interuenit cessat deliberatio. alias præsumitur. & ita Anch. notabiliter conf. 217. col. 3. ubi quomodo præsumatur, vel excludatur.
52 Nec sufficit † q testes dicant, talis insultauit Petrum, nil dicto de rixa, quia debent illam clare excludere, ex quo est qualitas requisita a decreto. Et in dubio etiam, ut dixi supra, circa animum occidendi præsumit minus delictum, & adeo qualitas hæc a decreto requisita debet ostendi, ut etiam si naturaliter inesset non pręsumeretur nisi probaretur. Cępol. conf. 58. col. 3. & ita non obstat quod dicit Bald. in proœm. Digestorum vers. hæc autem. omnia. ad fin. quia loquitur solum in animo, non in animo deliberato requisito a statuto, uel decreto.
53 † Nec fit differentia inter factum ex proposito, & deliberate, ut patet in l. respiciendum. l. §. delinquunt. & ibi Bart. & Doctor. ff. de pœn. apparetque per Bal. in leg. data opera, C. qui accus. non poss. & per Angel. in uerbo, fecit insultum, in quęstione de
54 ebrio. ad fin. Verbum enim deliberare † est quædam meditatio, & quoddam interual-
g lū *g* ad actum, qui postea in animo destinatus, & deliberatus sequitur, toto tit. ff. & C. de iure deliber. Bald. in l. potuit. in 6. quæstio C. de iur. delib. & in l. cum antiquiorib. colum.1. C. eodem tit. & per ea quæ ponit
55 Ang. in uerbo, appēsate. Potest tamen † esse animus deliberatus, vel dādi unum uulnus, vel faciendi cicatricem, & non occidendi, q deprehenditur ex qualitate inimicitiæ, loci vulneris, & potestate quam habuit vulnerans ad ictus iterandos, & aliter ex modo percutiendi, quod cum in animo consistat, uerificatur ex præsumptionibus, & circunstantijs, & armorum qualitate, & ex modo quo facta fuit percussio, argumento eorum quæ dicuntur in d. l. 1. C. de sicarijs. & in dicta l. 1. §. diuus, ff. de sicarijs. & in d. cap. significasti. Po-

56 sti. Potest etiam interuenire rixa, † & tamen animus deliberatus, ut in eo qui illam affectat, ad finem deueniendi ad homicidium, iuxta reg. l. ei qui data opera, ff. ex quib. cau. maior. & ideo iudex debet in hoc esse valde cautus, & considerare naturam uerborum talis prouocantis, & posset poni exemplum de eo qui uiso inimico ei dixit, Scelelte hic ades, minando, & similia, uel sic, Euagina ensem si uir es. & euaginando statim, si etiã di-
57 ceret uiso inimico statim, occide occide, † absque dubio non excluderetur præsumptio animi deliberati, quia uox est mentis euidentissimum argumentum, & ubi habemus sonum verborum non egemus interprete, l. Labeo. in fi. ff. de suppellect. legat. Ias. in l. 3. colu. 2. C. de liberis præterit. sed si uerba nõ sunt plane destinata ad id quod secutũ fuit, cessat animus deliberatus, quia in summa nõ
58 est animus deliberatus, quando id † quod fit non erat cogitatum tempore actus, sed processit ex uerbis, vel factis tunc ortis, nec refert an offensus prouocauerit, uel tertius, hoc apparet ex dicto §. delinquũt. & ex his quæ dixi, ac ex dicto Rom. in leg. cum mulier, ff. soluto matr. columm. 23. verficulo, aduerte tamen, numero 66. sequitur Fel. in dicto capit. dilecti filij, colum. antepenultima.
59 in fine, ubi dicit, † quòd iudex põt homicidam prouocatum ẽt mitius punire, dato q̃ fuerit prouocatus facto tertij, & ideo si uideo fratrem meum rixantem cum alio vel amicum, uel etiam ignotum, & stimulo defensionis proximi, nullis dictis uerbis aliũ insultem, & occidam, non puniar pœna ordinaria, licet errauerim, & minus pęna decreti memorati, quia non est animus deliberatus ante, imò tunc superuenit, & fuit actus impetu factus, & ita Bald. in l. raptores. in secundo notab. C. de episcop. & cleric. & Sal. in leg. Gracchus, C. de adulterijs. Bald. in l. prima, in repetitio. C. unde ui. columna penultima. Claud. in leg. ut uim. columna 40. ff. de iustit. & iure. & Alexandr. consilio 76. columna 20. uolumine secundo, & Felyn. in capitul. Petrus columna secunda, de homicid. Ad quæ tamen multum debet aduertere iudex considerando inimicitias inter talem, & occisum, & omnes circunstantias facti, & non solum prouocatio etiam tertij, animum deliberatum excludit, sed quælibet alia, pone enim quòd impatiens, & iracudus cespitet, & pede lapidem feriat, & ita ꝓuocatus nullis dictis verbis uulneret aliquem apud eum astantem, quia forte de eo ridere cœperit, non esset animus delibe-
60 ratus, sed impetu quodam. Est enim † difficilius iram continere, quàm miracula facere, secundum Gregorium primo dialogo. & dicit Auicenn. quòd homines cholerici non sunt homines integri, de quibus per Put. in tractat. de re milit. & duel. chart. 4. columna vltima, circa medium. & facit quod dicit Bald. in capitulo. 1. §. 1. in fine. de pace iura men. firm. Homo intenso dolore, uel timore permotus, non est in plenitudine intellectus. Aduertendum tamen est, dum dixi
61 † q̃ deliberatio requirit interuallum, quia in hoc iudex debet esse multum circunspectus, pone enim quòd prouocatus ex homicidio socij mei incontitnẽti curram post homicidam qui se retrahat in domum munitam, egoq; cum amicis faciam impetum, ut ingrediar ad uindicandam necem socij, & duret obsidio hęc ad domum & pugna, siue prælium, usque in diem sequentem, vel alios dies, & tandem ingrediar, & illum occidam, cessat deliberatio, quia non diuerti ad extraneos actus, & omni momento durabat, & crescebat calor, ad quod vide tex. in l. quod calore, ff. de regul. iur. & ibi
62 Dec. formantem quæstionem † infra quantum tempus possit dici, quòd delinquens ita a principio succensus, adhuc dicatur ea ira delictum commisisse: dicens hoc etiam dici posse infra triginta dies, & ita Senatus noster habuit pro uero annis adhinc circiter duobus in causa quorundam Laudensium, & in his casibus quando potissimè ponderatur, an calor iracundæ duraret tempore delicti, & in terminis decreti nostri super statuto Bergomensi quod similiter punit animũ deliberatum occidendi, inuenio Albericum in tractatu suo statutorum in 3.
63 parte, quæst. 64. qui dicit † q̃ dicitur homicidium tractatum. quando præcessit consilium, deliberatio, & tractatus allegat multa iura, postea arguit in contrarium: concludendo tamen prout uidit determinat Bergomi ut homicidium dicatur tractatum, si tractus præcessit. Item ex qualitate, & modo homicidij, & multitudine, & magnitudine vulnerum, & si inimicitiæ præcesserant, dicens quòd ex his, & similibus pręsumitur deliberatum. Item si fiat de noctę, uel in via publica, vel minis præcedentibus ab eo qui solebat exequi quod minabatur, & dum dicit, ex multitudine vulnerũ, adde gl. in c. si

64 quis iratus 2.q.3.quæ vult † ꝙ iteratio inducat animum deliberatum,& illam glo.& Bal.in hoc proposito refert, & sequitur Fel. in c.sicut ex literis,col.2.de iureiuran. & loquitur Albe.in dubio quando nulla apparet rixa vel prouocatio,quia tunc eius considerationes procedunt, & sic habes ꝙ & si testes super indicijs nihil dicant de rixa, tamen potest esse præsumptio animi deliberati,ex considerationibus Alberici, quod not. ad id quod dixi supra,ver.nec sufficiat ꝙ testes dicant,&c.vbi voluit vt præsumatur animus sine deliberatione, quando simpliciter testes dicunt ꝙ insultauit nil dicto de rixa,quia presumitur minus delictum,sic etiã intellige quod dixi ante dictum versic. nec sufficit ꝙ in ore etiam cerdonum est, ut si rixa interuenit cesset deliberatio, aliàs si non interuenit præsumatur: Nam datur alius casus, quando non apparet vtrum interuenerit,vel ne,quia tunc ambulando per considerationes Alberic. potest præsumi animus deliberatus,quibus cessantibus præsumetur minus delictum,& sæpe vidi dubi
65 tari † quando inimicus incidit ex improuiso in inimicum,& illum occidit, nil dicto, an præsumatur animus deliberatus?& videtur non esse præsumendum, ex quo non præcessit deliberatio,sed uiso inimico statim in illum impetum fecit, tamen seruatur contrarium,ex quo iam erant inimici,& præsumptio est ꝙ haberet ante animum ita faciendi quandocunque data fuisset occasio,& maximè ex vulnerum qualitate postea secutorum,& in effectu habitis in consideratione considerationibus Alberic. Tu igitur aduocate fisci es instructus,an, & quando concedere debeas iudicibus rerum criminalium, vt forment inquisitionem de animo deliberato,iuxta decretum ducis Ludouici disponens tales inquisitiones formari non debere,nisi de consensu unius ex aduocatis fiscalibus. Pariter etiam datur cognitio, an & quando princeps in dominio nostro,qui nũquam concedit gratiã homicidiorum animo deliberato patratorum, illas concedere debeat.Item datur cognitio quo ad puniendum, quia potest imponi maior pœna his qui deliberatè committunt,quàm alijs.Bal. in consi 387.in 3.volum. secundùm impressionem veterem,& Alex.in rub.ff.ad leg.Iul. pecul.iuxta etiam notata per Fely.in c.cùm dilecti.de except. Animo occidendi cessan-
66 te, † aut nulla culpa interuenit, sed ex puro & mœro casu homicidium accidit, & tunc nulla pœna est imponenda,l.absentem in fi.ff.de penis.Bar.in l.respiciendum,§.delinquunt.ff.de pen. vbi Alber. declarat ibi ad hoc esse tex.& tex.in c.lator. vbi Doctores de homicid.gl.in c.2.de const. & in l. 1.
67 ff.de leg.& † quando cesset prorsus culpa vide Cardinalem & Felyn.in d.c.lator, & Doctores in prædictis locis, & nouissimè Decium consil.9. Dixi supra de defensionibus reorum, versicu. homicidium casu factum aut culpa interuenit, & tũc quamuis etiam sit lata culpa quæ dolo cõparatur.leg. quod Nerua,ff.depositi. tamen non punitur,l.Cornelia de sicar.l.in lege Cornelia.ff. de sicar. de qua lata culpa uide Iason in l.actionibus ff.de in lit. iurand.& Hippol. in reperto. in d.l.in lège Cornelia, & in l. de minore. in prin.colum.6.& duabus sequen.ff.de quęst. & in dictis locis,& mille alijs ponitur quòd qui est in lata culpa regulariter non punitur
68 corporali pœna.Et quòd † statuta etiam punientia corporaliter non verificantur in eo qui est in lata culpa, & ideo si non puniuntur corporaliter qui in lata culpa existunt, minus qui sunt in leui, & leuissima,& quomodo puniantur isti rei culpę,dicit Bart.in dicto §.delinquunt,quòd puniuntur criminaliter extra ordinem, approbatus in dicto cap.3.de constitutio, & in dicta l. 1. & puniuntur pro modo culpę secundùm eius magnitudinem,considerando an sit lata, leuis,
69 vel leuissima. Aduertendo tamen † quòd qui est in leuissima culpa punitur criminaliter in subsidium, quando non habet vnde
f satisfaciat f vt not.Abb.in d.cap.2. declarando vt per Salyc.in l.1.in fine.C.de sicar.
70 & Dec.in d.c.2.& etiam quòd in † foro conscientiæ non peccat qui infert damnum ex leuissima culpa,dicit Inno.singulariter in c. sicut dignum,de homic. Abb. in dicto cap. 2.& vide etiam circa materiam talium homicidiorum Cępol.consi.42.colum.3. in fi. & seq.& consil.seq.colum.2.& seq. & consi. sequen.colu.1.& Dec. in regula l.fere,ff.de reg.iur.in fin. Ex prædictis deciditur quęst.
71 † quando ille qui voluit vnum delictum committere,cõmittit aliud, quamuis enim fuerit in dolo quo ad delictum, quod non cõmisit: tñ ratione eius quod commisit,in culpa est,& consequenter non tenetur pęna statuti,nec pęna l. Corneliæ, quæ requirit dolum. & ita in consilio Cęp.35.36.& 37. & loquuntur illa consilia in terminis cap.si. de hom.

de homi.in 6.quando ex mandato dato alicui ad vulnerandum, & non ad occidēdum, mandatarius ita uulnerauit ut occiderit:uolens,ut dixi, ꝙ teneatur mandatarius de homicid.propter culpam,& sic extra ordinem, & fundamentum principale est in d. capit. fin.ubi tex.uidetur factus ad hoc, & dicit talem esset in culpa. Teneo contrarium casu quo instrumētum cum quo uulnus illatum fuit, esse ad occidendum aptum, ut ensis, uel hasta, & ita ipse Cæpolla consuluit, in consilio 34. & consilio sequen. columna penult.in fin. quia etiam ꝙ habuerit solum animum uulnerandi, tamen cum haberet instrumentum aptum ad hoc, perinde est ac si haberet animum occidendi, vt in terminis decidunt Bal.& Sal.in l. cum mandati. circa fin.C.mand.& in effectu etiam non potest dici,quin habuerit animum occidendi,accipiendo tale instrumentum, sciens ꝙ certo,& destinato modo vulnus dari non potest. & si aliter diceremus, res esset pessimi exempli, & infinita homicidia remanerent
72 impunita,† mandans eadem ratione tenetur de homicidio, licèt dederit mandatum solum ad vulnerandum, cum homicidium cōueniat cum mandato secundum dictam considerationem, secus si mandatum esset ad percutiendum baculo, uel ad dandum alapam,sicut in hoc vltimo loquitur dictum.c. fi.vide,& ita comperies. Et ita in effectu colligitur ex dictis Iason.in l.1.C.de seru.fugit. colum.6.versicu.3.ego limito,& Alexand.in l.si quis mihi bona,§. si quis mandauerit,ff. de acquir.hæred.Ex his patet solutio ad dictum c.fi.& illos consulentes errare. Decidi
73 tur etiam alia quæstio † de eo, qui voluit vnum vulnerare,& aliū vulnerauit, & occidit, quòd non tenetur pœna ordinaria l. Corneliæ de sicar. ex quo non fuit in dolo, sed culpa,cum nunquam de eo cogitauerit. Bartol.tamen videtur dicere contrarium,ex quo dabat operam rei illicitę,ut l.respiciendum,§.delinquunt.in fine.ff.de pœn.Sed vide Ias.in l.1.ff.de legi. qui concludit colum. 3.uersi.quid autem, esse in culpa solum, & puniri extra ordinem, & alleg.Ang. & Florian.vt per eum, subdens, & hæc opinio est tenenda, quia in dubijs opinionibus semper in delictis mitior pars est tenenda.l.interpretatione, & l.sanctio legum,ff. de pœn. Ego tamen puto, si quis in genere haberet animum occidendi aliquem, ꝙ secuto homicidio teneretur,licèt occidisset, quem offendere non putabat. Et hoc reiectis his apicibus iuris per Iason.adductis,quia sufficit,quòd adsit animus occidendi in genere, quamuis sit erratum in corpore, ut in terminis est decisio Bald.in l.si quis non dicam rapere,colum.penul.C.de episco.& cleric.& allegat Ioann. Andre. in regula,cum quis in ius. in Mercur. Quam decisionem post autoritatem Ang.& Florian. de quibus supra, allegat in contrarium idem Ias.in l. si per errorem, colum.4. uersicul. in glos. in uerbo, ff.de iurisdict.omnium iudi. Et dum allegat hanc decisionem, dicit ꝙ fortè melius loquitur,quàm Ang.& Florian.Et verum est, quod Iason. dicit, ꝙ cum decisionibus Angel. & Flor. semel defendit unum a magno discrimine, de quibus verbis si causa fuit apud iudices doctos, & iustos, quod raro euenit, curarem multum. Concludendo tamen arbitror,quòd si casus eueniret,in quo homicida considerate procedendo non potuisset à principio cogitare, quod postea secutum fuit, tunc extraordinariè puniendus esset,secus autem ubi de hoc in genere saltē cogitasset, quia perinde est, ac si habuisset animum offendēdi occisum ibi existentem, per id quod dixi in proxima quæstione post Bal.& Salyc.in d.l.cum mandati. postquam delictum,quod patrare uolebat homicida, aperte tendebat in id, quod secutum fuit, Cęterum si non tendebat, dicetur casu magis quàm aliter homicidium secutum. Ad hæc etiam induco Barto.in l.diuus.in fin.ff. de sicar.qui concludit in quæstione, quando
74 quis delinquit † etiam incidendo in aliam delicti speciem,ꝙ aut delictum,quod principaliter fit,tendit ad illum finem delicti secuti,& tenetur de illo,aliter non:allegat inter cętera leg.quoniam multa facinora, C. ad l.Iul.de vi publ.Quod dictum Bar.sic intelligit Aret.consi.34.in fin.est verum, quòd Aret.consil.147.colum. penult. aliter dicit, ꝙ imò talis est in culpa quo ad delictum secutum,tamen allegat capit.final. de homic. in 6.Ad quod patet responsum, vt supra dixi. Item allegat,quod in terminis dictæ l. quoniam multa facinora, qui uim intulit fuit in culpa quo ad homicidiū, secundum Salice.& alios ibi, & quod ideo non tenetur lege Cornelia de sicariis, vt ibi per eos, quod est verum,habita ratione ad delictum,quod principaliter intendebat facere, sed propterea non sequitur, quin etiam quo ad subsecuta fuerit in dolo saltem in genere, ex quo

tantum primum delictum tendebat ad ea, quis enim potest excusare à dolo inuadentem cum exercitu in castrum alterius quo ad homicidia, quę hincinde sequuntur? certe nemo. & ideo conclusio est, quando sumus in casu l. quoniam multa facinora, vel simili, in quo primum delictum tendit ad ea, quæ sequuntur, quòd faciens dicitur quo ad omnia in dolo, in dolo tamen principaliter quo ad delictum quod facere intédebat, & successiue quo ad alia, ad quę directe tendebat principale delictum, & ita statutum puniens homicidas comprehendat tales sicut lex Cornelia. Non dico tamen ob hoc, quod in terminis l. quoniam multa facinora. homicidia lege Cornelia de sicarijs puniantur. quia principaliter non agebatur illud, cum attendatur id, quod principale agitur, l. verum, ff. de furtis, & propterea Aretin. in dicto consilio habet pro absoluto id, quod dicit benè Cœpolla in cõsilio 34. columm. penultima. in fine, & sequenti clarè sentit hoc, dicens quòd ex quo ille, qui fuit uulneratus, non erat ibi, punitur occidens pœna extraordinaria. Cæterum si ibi fuisset cum alijs, & sic principale delictum ad illud tendisset, maxima esset dubitatio. Hęc tamen difficultas cessaret in hoc dominio, ubi adesset animus deliberatus occidendi, qui sufficit secundum decretum ducis, ut sæpæ dictum est. Hæc uera puto sine dubio stante consuetudine, solum, quòd affectus non puniatur, nisi sequatur effectus, de qua supra, quia effectus adest, & sic est satisfactum consuetudini. Item adest animus, & sic est satisfactnm legi, iuxta dictum §. diuus. Sed stante statuto disponente, si quis aliquem occiderit, dubium facit, quod dolus requiritur quo ad effectum. quia intelligitur, ut supra dixi, si quis aliquem dolosè occiderit. Et decisio Bald. in dicta l. si quis non dicam rapere, columna penultima, dum dicit satis esse, quod adsit animus in genere, licet sit erratum in corpore, non videtur posse conuenire cum verbis statuti, scilicet ubi solum adsit consuetudo. Arbitror tamen, quod quemadmodum is, qui occidit, cum solum haberet animũ uulnerandi, tenetur de homicidio, ex quo uulnera non infliguntur, prout animo destinatum fuerit, & ita est, ac si habuisset animum occidendi, ut in superiore quęstione conclusi, ita enim hoc casu idem sit, postquam fecit ictum, qui etiam tendebat ad illum finem, arguendo de persona ad res, iuxta leg. vinum, ff. si certum petatur, quia sicut uulnera non dantur ex perpendiculo, ut ita dicam, & mensura, ita nec ictus semper eos tangunt, contra quos dirigitur balista. Et ad hanc opinionem uide etiam Claud. in l. ut uim, ff. de iustitia, & iure. in materia excessus. colum. 39. uers. sed conclusionem prædictam, & colum. sequent. uersiculo, quantum ad secundum. ubi determinat post Aret. in dicto consilio 34. in fine, ꝙ excedens tenetur pœna ordinaria, quando fuit autor rixæ, & initium factum uoluntariè tendebat re ipsa ad id, quod securum
75 fuit, † quia præsumitur in dolo. Imo etiam ualde dubito de alio casu. Quando ictus non tendebat ad eum finem, ut puta, quando casu alius superuenit exiens è ianua, uel quando erat a latere, ex quo de animo constat, & quo ad effectum maius est delictum in personam illius, à quo nullam unquam recepit iniuriam, quàm fuisset in personam inimici, fortè ex causa legitima. Attamen sum cum opinione mitiori, hoc casu, quia dolus, nec directè, nec indirectè potest accõmodari ad id, quod secutum est. Si tamen essem iudex, ipse consulerem principem, &
76 starem eius authoritati, † qui non tenetur seruare statuta, etiam de honestate, ut per dominum Roch. in tract. consuet. char. 34. col. 1. in pri. ut talis, qui ut dixi, magis deliquit, capite puniretur. quod etiam docent iura, ut in l. 1. §. si quis ultra, ff. de quæst. l. diui fratres, ff. de pœnis, l. moris. §. iste ferè, cum similibus, ff. eodem. Et quod dico de principe, idem dico de Senatu nostro, qui in hoc habet ex erectione Senatus eandem autoritatem, non tamẽ in cæteris, iuxta l. quominus. ff. de flum. & l. non ambigitur, ff. de legib.
77 Dixi de eo, † qui uoluit facere unum delictum, & aliud commisit, tam circa eandem personam, q̃ in aliam. Quę quæstio ẽt cadit circa res, quia aliquando quis uult certo modo delinquere circa rem, & circa eandem rem magis delinquit, uel uult delinquere circa unam rem, & delinquit etiam circa alias res, de quibus uide Bartol. in d. l. diuus, ff. de sicarijs, & per Bald. in d. l. si quis non dicam rapere, & Alexan. in d. l. diuus, & per Felyn. in cap. quia uero. de sententia excommunicationis. Successiuè hic esset ui-
78 dendum † de homicidijs factis a personis, quæ non sunt in sano sensu, puta a dormientibus. de quo uide Bartol. in l. penult. ff. ad l.

ad l.Pomp.de parri.1.Iason.in d.l.ff.de legibus,& in l.vt uim.colum.5.ff.de iustitia, & iure. in l.1.§.1.columna.3.ff.de arquirenda possessione. Vel ab ebrio,de quo uide Bartol.in d.l.respiciendum §.delinquunt, ff. de pœnis.& in repertorio Hippolyt. in l.1.ff.de sicariis. columna 6. & 7. ubi etiam de dor-
g miente,& furioso. g Et quid † quando de-
79 lictum committitur per minores, maximè pupillos, doli tamen capaces? In quo uide Iasonem in l.more. in tertio notabili.ff. de acquirenda hæredita. & l.pupillum.ff.de regul. iuris. ubi uide Decium.& in l.ferè in omnibus.ff.eodem titulo,de regul.iur.& ibi dicit, quòd tamen pœna debet mitigari, & ibi habes quid in minoribus 25.annis, an ēt pœna mitigetur, & quid in senio confectis; & nos Mediolani habemus statutum, quòd minor quatuordecim annis corporaliter nō possit puniri,de quo dixi supra circa decretum quando res habet originem a contractu. Essetque uidendum de illo,qui occidit
80 † bannitum restitutum adhuc in albo existentem,qui potius videtur esse in culpa, q̄ in dolo,de quo dicam infra in materia præcipua bannitorum, tamen in præsentia vide Ias.in l.si creditoris.C.de fideicom.Et similiter esset videndum de eo, qui occidit bannitum minus legitimè ignoranter. De quo etiam dicam in dicta materia, tamē modo uide Bar.in l.fi.ff.de adult.& Felyn.in c. quæ in ecclesiarum.de constitutionibus,columna secunda, versicul. quintus casus. Et quid in occidente bannitum, qui habebat securitatem, de quo modo uide Bartol. in l. si finita, §. morte. columna 12.ff.de damno infecto. & ibi Iason. omnino. Item esset videndum, quid quando sæcularis exulare iussit clericum ignoranter, & ita bannitus occidatur. Quæ quęstio pendet ab ea, quando minus legitimè bannum datum est. de qua vide Iason. in l.secunda,colum. 9 versicul. iuxta hoc quæritur, ff.si quis in ius uocan. Cessat ergo pœna legis Corneliæ in homicidio culpa commisso, & nulla penitus pœna imponitur, quando homicidium est casu secutum, & in quibus aliis casibus,quis impunè occidat,dixi supra de defensionibus reorum.in versicu.sumus in crimine homicidij. ibi de hoste,rebelle, hæretico,assassino,& alijs, an tales impunè occidere liceat. Adde licere occidere eum,qui
81 †vult sibi vel suis vi stuprum inferre, l.prima.§.fina.ff. de sicarijs. Gand. in titulo de pœn. reorum. columna prima. Sic etiam patri licet occidere adulterum filiæ nuptæ, inuentum cum ea in adulterio. leg. patri. cum duobus sequentibus, ff. de adulter. & ibi etiam de marito, vt ei liceat vxorem occidere, & adulterum inuentos in adulterio,non tamen ad omnem excusationem: parentibus etiam, & in aliis licet occidere raptores, l.vnica.§.1.C.de raptu virginum. Et quid in patre,qui inuenit stupratorem cū filia? Vide abbatē, qui tenet impunè posse occidere,in cap.veniens.el secondo. colum. fin.de sententia excomm.Ang.Areti.in verbo,Che hai adulterata. in versic.7.requiritur. tenet contrarium,cui credo, per text.in d.§.fina.in l.1.ff.de sicar. Et ratio est videnda in text. in l.isti quidem.ff.quod metus causa. & in hac materia vltra Angel. in dicto verbo,Che hai adulterata. vide Fely.in cap.3.de sentent.excom.col.1.& in repertorio Hipp. in patre,vel marito.ff.de quæstionibus.Et scias etiam adesse statutum Mediolani sub rubrica de homicid. per quod materia hæc est ampliata, vt liceat occidere tā uiro inuentum cum vxore, quàm patri inuentum cum filia, & filio inuentum cum matre,& fratri cum sorore: nec per illud requiritur violentia,nec coitus ipse,sed solum, ut de nocte,& in actu turpi inuenti fuerint. Et loquitur statutum quò ad omnem impu
82 nitatem. Licet † etiam occidere ad sui propriam defensionem,l.ut uim,ff. de iustit. & iure. cum similibus. In qua materia facio conclusionem, quòd & si requiratur ut homicida hoc casu ut sit omnino tutus, illud fecerit ad sui necessariam defensionē, vt notatur in d.l.ut uim. & in l.1. C. unde ui. tamen sufficit talem necessariā defensionem probare præsumptiue,& ideo sufficit, vt testes dicant,Titius insultauit Caium cum armis,& Caius eum occidit. Sic Bart. in l.sed si quacunque, in principio,ff.ad l. Aquiliam. Est uerum quòd Bart.vult, vt testes dicant, quòd statim Caius post insultum occidit. Et ita referunt eum simpliciter, & sequuntur Doctores, vt Decius in dicta l. ut uim. num 10.& Fely.in cap.significasti,el secondo, de homicidio. columna penultima. tamen etiam sine verbo statim sequitur probatio talis,quæ sufficit, ut colligitur ex doctrina Bartol. in l. non solum,§. sciendum, ff. de operis noui nunciatione. Et ita ibi ponderat Alexander in fine, & Claud.In dicta l.ut uim. charta 7. in principio, qui tamen

men declarando dicit, quòd quamuis testes asserant statim post insultum, &c. Tamen satis est, si ostendant, quòd eo tempore, quo Caius percussit, & occidit, præcessit insultus, quod est valde notandum. Et aduer-
83 tendum est, † quòd non tantum est omnino homicida tutus, si imminebat periculum vitæ, sed etiam si imminebat periculum alterius iniuriæ personalis. Ita declarat Bartolus, vbi est uidendum, in dicta leg. 1. columna secunda. C. vnde vi. & hoc eo, quia id licet pro defensione rerum. vt in dicta lege prima, & in dicta leg. ut vim, ergo magis pro iniuria personali. Et latè hanc conclusionem sequitur Iaso. in dicta l. vt uim. columna 2. & latius Dec. ibidem columna 6. Requiritur tamen ut probetur verè, & non prę sumptiuè, quòd aliter non poteram effugere iniuriam personalem, & tunc sum tutus, aliter non: nisi insultaret pugnis, probaremque me ita disparem esse, ut plus insultans posset pugnis, quàm ego armis, quia tunc sufficeret præsumpta, sicut supra conclusi generaliter loquendo. Ita Bald. qui omnino uidendus est in repetitione d. l. primæ. C. unde vi. vers. sed pone, quidam insultum fecit contra me sine aliquo genere armorum, volens mihi infringere colaphũ manu uacua, &c. & sequitur Alexand. in consil. 79. columna 1. versicul. & ne flemus. volum. 1. Requiritur etiam ad hoc, ut procedat supradicta conclusio, vt licet occidere ad euitandam iniuriam personalem, quòd ex tali iniuria personali inferri possit ad periculum mortis, ut in cap. fin. de homic. in 6. aliter secus uidetur, quia pro leui iniuria personali, non licet occidere, quia non esset defensio moderata. Ita mirabiliter tenet Dec. in dicta l. ut uim. columna 6. per dictum cap. final. secundum eius opinionem non esset uerum id, quod ꝓximè dixi, occidentẽ volentem dare colaphum, quia ex eo non infertur ad homicidium, sicuti infertur ex vulnere, per Iason. in l. 1. C. de seruis fugit. Cœpol. in consi. 33. column. 2. & col. fin. & consi. seq. colum. 4. & consi. 35. & tribus sequentibus, in istis locis comperies.

84 Quòd † mandans dari colaphum secuto homicidio non tenetur de eo, secus si man-
h daret dari vulnus solum, *h* quia ex vulnere potest inferri ad mortem, ut dixi supra, Et ideo dico, quòd Decius malè loquitur, & contra cõem opinionem, quæ procedit in qualibet iniuria personali maiori qualibet iniuria in bonis. In hoc tamen ex mente Doctorum est aduertendum per iudices, ad qualitatem personæ, cui iniuria erat inferenda, iuxta l. in seruorum, in §. fi. ff. de pœ-
85 nis. Adde, † quod non solum licet occidere ad defensionem suæ personæ, & suorum, sed etiam extranei, ut per Doctores in d. l. vt uim. imo etiam pro defensione rerum extranei, vide latissimè per Doct. ibi, maximè Claudia. Et ibi etiam quid iuris sit, quando possessio esset iniusta. Sic etiam ratione
86 honoris licèt occidere, † & ideo insultatus quamuis possit omnino tutus aufugere, tamen quia fuga est ignominiosa, non tenetur, & ei licitum est insultantem occidere, & hæc est communis opinio, ut in dicta l. ut uim. non licet tamen ob sola uerba iniuriosa, alio verbo iniurioso, & minus facto iniuriantem afficere, nisi respondendo secundum veritatem, Mentiris, quia aliter esset vindicta. Hæc, & alia per Claud. in d. l. versi. an pro conseruatione honoris. & in versicu. seq. item iuxta hãc. ubi vide, quia oculatius vidit, quàm Decius. Et ex his taceant homines militares, qui arbitrantur se posse referre quamlibet iniuriam eis illatam non solum facto, sed etiam hoc solo uerbo, Mentitis, colaphum, vel vulnus inferendo. Et quid
87 si affectus uerbo iniurioso dicat, † Mentiris, ex interuallo, an liceat? Credo non licere, quia hoc conceditur ratione defensionis, quia ex interuallo non est licita, dicta l. vt vim. quod facit contra magnum virum, qui affectus uerbo iniurioso, ex interuallo super charta affixa locis publicis scripsit quòd aduersarius mentiebatur. Quare vereor, ne quid mali iubente principe patiatur, ex quo præsertim controuersia eorum, iam erat introducta coram ipso principe, qui curabat sedare eam, & etiã quia ordines huius dominij talia uetant, atque alia, ex quibus sequi possit duellum, & etiam, quia uisum fuit seditiosum, quòd in urbe hac coram principe id positum fuerit pro rostris
88 sine licentia ipsius principis. Dixi † quod probato insultu contra me, satis constat de defensione necessaria, & idem dico, si quis se præparabat ad insultum contra me. Bald. in leg. ff. locati, in antiqua lectura, & in l. prima, C. unde vi, columna nona, in septima quæst. ubi ita dicit etiam quo ad defensionem rerum, & sequitur Claud. in dicta l. vt uim, columna 20. circa medium, & Iason ibidem. colum. 2.

89 Sed

89 Sed quid in dubio,† quando non apparet quis primo euaginauerit, vel quis primo se pręparauerit ad insultum,& unus alium occidit,& dicat homicida,quod fecit ad sui defensionem,an ita sit præsumendum, saltem vbi occcidens erat dispar ualde,tam ratione personæ,quàm armorum,& aliarum circunstantiarum. Nam in dubio,præsumptio esset contra occidentem. l.1.C.de sicar. & in l.si non conuitij.C.de iniur.Item offendens non pręsumitur defensor. Bald.in capit.1.in princ.in 3.colum.vers.uitam suam defendẽdo.tit.de pace ten.& alibi, & Cæpol. consil. 28.colum.2. In summa uide Cæp. in consi. 29.ubi multas coniecturas adducit,ex quibus in dubio præsumptio est pro occidẽte. sic etiam Alex.consi.14.colum. penul.& vl. in 3.uolum.& fert, & sequitur Fel. in capit. dilecti filij,colu.penul. versic. voluit etiam Alex.extra,de excep.& res eo redigitur, ꝙ si iudici ex eorum dispari conditione uidetur ꝙ sit alienum a sana mente putare quod occidens prius insultauerit,tunc pręsumendum est,quidquid factum fuerit, prouenisse ob necessariam defensionem, aliàs secus, per reg.dictæ l.1.& d.l.si non conuitij.& no. per Bar.in l.dolum,C.de dolo.Explicitè tamen si uis uidere ex quibus circunstantijs homicida pręsumatur fecisse ad necessariã defensionem,uide in tract.præsumpt. Alci. reg.3.præsumptione 39.num.6.ubi latè. Et
90 † an in casu proximo sufficiat prouocatio, ut præsumatur in dubio contra occisum primo prouocantem,uide Cępo. in dicto consi. 29. columm.2. & 3.& in effectu dicit, non sufficere. Sed ut proxime conclusi, multis consideratis,sic etiam sentit Cępol. quia regula est, quòd non licet contra prouocantẽ uerbis uenire ad facta, ut dixi supra post Claud.in d.l. ut uim,colu.39.& Felyn.in d. capit.dilecti filij,colum.6.Dixi supra, quòd si quis occidit ad sui necessariam defensionem, uel ad euitandam aliquam iniuriam personalem omnino est tutus. Sed pone,
91 † quòd non sit necessaria defensio, quia interueniat excessus, dum se defendit, quia occiderit insultantem iam fugientem, vel etiam in ipso actu rixæ feriendo ense, cum ille pugnis insultaret, uel cum posset euitare iniuriam personalem, voluit tamen vulnerare,vel aliter, ita ut non sit defensio cum moderatione inculpatæ tutelæ, iuxta d.l.1. C. unde ui.cum ibi notatis, an puniatur pœna vltimi supplicij,an mitius? Dic quòd punitur mitius,etiam si dolo commiserit. Ita Iason latè in d.l.ut vim,col.2.& 3.& Felyn.in cap.significasti,el secondo, uersic.tertia conclusio. de homicid. ubi ponit plures declarationes, & ibi etiam quando exceditur modus in rerum defensione.Dec.tamen in dicta l.ut uim,num.8. allegat aliqua contra hanc communem conclusionem,& deinde componit opiniones. Quòd si habet animum occidendi,ut quia percussit cum gladio,teneatur pœna ordinaria, aliàs secus,allegat.l.1.§.diuus,ff.de sicar. Quæ declaratio,bona eius uenia,est contra communem mentem Doctorum, qui loquuntur semper,quando offendens habet animum occidendi,ut tamen se defendat: & uolunt,si nõ excedit, ꝙ sit securus ab omni pœna,si excedit,mitius teneatur.Nec obstat textus in d.§.diuus.quia non loquitur in excedente, sed in percutiente simpliciter, vide tamen Clau.in d.l.ut uim,col.37.vers.sed quia.qui latè tractat hanc materiam excessus, & tandem tenet opinionem Decij, ꝙ qñ dolo qs excedit, tenetur in totum, per ea maxime quę dicunt Cyn.& Salyc.in l.Gracchus.C. de adulter.de iudice, qui torquendo quem immoderate, & dolose tenetur de homicidio.quos etiam allegat Decius. Sed respõsio est clara,quia Cyn.& Saly.bene loquunẽ in illo casu, quando iudex torquendo dolo se excedit,ex quo non prouocatus id facit, sed ex mera malignitate, uerum in hoc casu quis prouocatus facit,excedendo tamen. Et propterea cessat hæc consideratio. Et ideo Claud.ad hoc animaduertens dicit, ꝙ posset poni casus in materia nostra, in quo teneretur in totum, quando debilis pugno percuteret uirum robustum, qui cum non esset multum iracũdusgladio eum occidit, sine animi magna perturbatione, maxime si præcedebat inimicitia, vel aliæ coniecturæ adessent animi dolosi,iuxta l.dolum.cum gl.C.de dolo.Quod exemplum non admitto in dubio, quia quamuis sit inimicus illius, si tamen eum occidam prouocatus ab eo, dicor hoc per prouocationẽ facere, imò magis prouocor,quando est mihi inimicus, & licet non sim natura iaracundus,tamẽ fit repente præcedente iniuria. Est verum, ꝙ posset esse tanta patientia in homine, ut nõ aliter iudex posset iudicare, quàm quòd fecerit non iracundia prouocatus,sed ex mera animi malignitate, quod raro contingere põt,nisi reuiuisceret Iob. Non omitto tamẽ

in hac

92 in hac materia excessus, quòd si talis † excedens fuit autor rixæ, tenetur ad omnem pęnam, si tamen verisimiliter potuit cogitare, quod posset sequi id, quod secutum fuit. Ita Aret. consilio 34. col. fi. & Claud. ubi supra, colum. 40. & ita videtur intelligendus idem Aretin. consilio 147. colum. penul. qui aliàs videtur, velle oppositum. Nam qui
93 dat † operam rei illicitæ, & plus delinquit, quàm intendebat, teneretur de secutis, si id verisimiliter debuit sequi. Sic Aret. in dicto consil. per doctrinam Bartol. in l. diuus. in fine, ff. de sicarijs. Et ita est intelligenda conclusio, quam facit Iaſ. in l. 1. ff. de leg. de illo, qui dat operam rei illicitæ, ꝙ plus deliquit, vt teneatur, si tamen uerisimiliter, &c. Et quia in hac materia excessus incidit sæpe videre de personis existentibus sub corre-
94 ctione alterius, † quia corrigentes solùm tenentur de excessu, & non de toto delicto, iuxta text. & notata ibi per Decium in primo notabili, in capit. 3. de appel. & in l. 2. §. dominorum, ff. de his qui sunt sui vel alieni iuris. Ideo quæ sint tales personæ, & de hac materia vide Dec. in d. l. vt vim, num. 21. & Claud. colum. 7. versic. in ea gloss. vbi vide. & ibi etiam habes, an liceat interdum talibus existentibus sub obedientia alterius, quando coercentur, & repræhenduntur, resistere, & se defendere. Licet etiam occide-
95 re eum, quem princeps, † iubet occidi debere, sic Gandin. in rubric. de pęnis reorum, colum. pen. vbi enumerat infinitos alios casus, in quibus homicidia sunt impunita, uel minus punita. Et circa hunc casum, quando præcessit iussus principis, dic quod aut iubet priuato sic fieri, aliter quod occidet eum, & tunc mandatarius est prorsus excusatus ab homicidio, si exequatur, per regulam traditam in l. is damnum. §. eius vero, ff. de regul. iuris. cuius regulæ verba sunt hæc, Eius nulla est culpa, cui necesse est parere. Ex qua Dec. ibi infert ad casum nostrũ, loquendo non solùm in principe, sed in quolibet potente, qui allegat Bald. & alios in terminis, quod tamen intelligo, quando verisimiliter debuit mandatarius dubitare, de vita sua, aliter quando esset solitus sic minari, nec tamen exequi minas, non esset excusatus, iuxta notata per Abb. & Ioan. And. in cap. fina. qui cle. vel vouen. per Alexand. consil. 16. colum. pen. 3. volum. Ancha. consil. 300. visa supradicta facti narratione. vbi loquitur de præcepto domini Othoni, qui erat dominus Parmæ, & Ang. consi. 215. thema tale propositum est, col. fi. & latè in cap. fi. de appel. & in regula, in omnibus causis, de regul. iur. & utrobique per Dec. quando præceptum iudicis, uel regis inducat iustũ metum. Et facit quòd Bald. fundat se in necessitate, & pariter Dec. quæ cessat, hoc ca-
96 su. Aut † iubet per ea verba quibus non de facto, sed via iuris agere videatur, vt si scribat officiali, ꝙ exequatur aliquam sententiam condemnantem reum, vel suspendi, seu mori faciat, & in hoc vide Felyn. in cap. consanguinei, de re iud. colum. 1. in fi. & prin. seq. qui dicit, quòd iudex vbi uidet sententiam corporalem iniustam, sic enim loquor, debet differre executionem, & consulere principem: subdens, quòd si princeps consultus rescribat sententiam omnino exequendam, tunc obediendum est, allegat Bar. in l. a diuo Pio. §. sententiam Romæ, col. 2. ff. de re iud. Put. & Imol. in cap. 1. de offic. ordin. addendo etiam quo modo in conscientia possit se tueri, quod fit secundum Theologos, ubi muneri, quod habet, per eum renuncietur.
97 Et, ne erres, † scies quòd disputant, an iudex, quando uidet sententiam corporalem iniustam, debeat illam exequi, aut quid facere debeat, & hæc non est quæstio nostra, ex quo non agitur adhuc de mandato, & iussu principis, sed est quæstio, quæ ponitur per Felyn. principaliter in dicto cap. consanguinei. & Hippol. in suo repertorio in l. 1. §. si quis ultro. ubi est textus principalis de hoc articulo, ff. de quæst. & per Dec. in regula, & si nihil. ff. de regu. iuris. & alibi sæpe per Doctores. Alia est quæstio, quando princeps iniustè mandat, sicut proposui, & in hoc casu uide tex. in l. si uindicari. C. de pęnis. qui in terminis dicit, ꝙ debet iudex differre usque ad triginta dies, & postea est excusatus obediendo, qui textus est canonizatus in c. cum apud 11. quęstio. 3. & sic etiam in conscientia est excusatus: & si intra dictos triginta dies, si emanet secunda iussio, licitè adhuc facit, c. si quando. de rescri. Cępol. cautel. 7. & Iaſ. in l. puniri. C. si cõtra ius uel util. publ. & bonus textus est in ca. minister. 23. q. 5. & in c. pcedenti. & ad hoc, ꝙ debeat resistere iudex quantum potest, & ꝙ postea non peccat, uide Ang. in d. l. si uindicari. & alij sequuntur. Si tamen iudex es-
98 set dubius, an † iustè, uel iniustè illud mandaret, mãdatum excusaret. Sic intelligo Cyn. in l. rescripta. C. si contra ius uel utilit. publ.

qui

l qui dicit, ꝙ si princeps mandat *l* officiali, vt aliquem suspendat, sine peccato id fit per officialem: quod dictum latè tenet Fely. in cap. quæ in ecclesiarum. de constit. column. 18. versic. limita 9 & text. in dicta l. si vindicari, hoc clarè sentit, & glo. in dict. cap. cum apud. & Alexand. in l. debitoribus. in 3. columna, ff. de re iudic. ubi etiam Iason. Et ad hanc opinionem etiam uide Curt. in consilio 49. in 21. column. vbi loquitur etiam in quæstione nostra, & quando non apparet, ꝙ in principe desit causa, sed sumus in dubio. Intelligo tamen hanc conclusionem, quando iudex ipse benè considerando qualitatem personę, & cetera omnia, magis inclinat ut mandatum sit iustum, quàm aliter & hoc per textum in dicto capit. si quando. de rescriptis. quem bene vide: aliter arbitror, ꝙ debeat rescribere, uel differre, iuxta dict. c. si quando, & d. l. si uindicari. & debet inclinare, quòd mandatum sit iustum, quando est instructus, uirum esse malę conditionis, & manu promptum; si uerò est integer vitæ, & nullo modo potest sibi in mentem uenire, vt mereatur mortem, debet inclinare animum suum, quod mandatum sit iniustum. Et hæc colligo ex dictis Fely. in d. cap. quæ in ecclesiarum. in versic. quinta declaratio. & in versicu. recipit. Ex prædictis fortè nõ malè egit dux Galeatius Sfortia, quia suspendi fecit prætorem Varisij, eo quia non fecerat statim suspendi quẽdam hominem quem dux ipse iusserat ei, vt suspendi feceret. Et vide ad prædicta omnino Alexand. in l. a diuo Pio, col. vlt. versic.
99 vlt. Ang. ff. de re iudic. dicentem † quòd veritas videtur in foro conscientię, quando iudex uidet mandatum iniustum, vt scribat principe super innocentia, & ubi princeps nihil rescribat, potest exequi, imò tenetur secundum eum. Sed Alex. non loquitur in terminis quæstionis nostrę, quãdo mandat princeps, sed quando a seipso uidet sententiam iniustam, & sic secundum materiam dictæ l. primæ, §. fin. ff. de quæstionib. & not. per dd. in dicto c. consanguinei. & Dec. ubi supra.
100 De ipsa † tamẽ quæstione, & l. si uindicari. vide in dicto repertorio Hyppol. in dict. §. si quis ultro, char. penultima, in secunda fallentia, & in repertorio Felyn. in uerbo princeps. & Dec. in in dicto c. si quando, colum. secunda, de rescrip. Et quia etiam in gloss. l. si relegati, ff. de pœnis. quæ vult, quod cau-
101 sa † præsumatur in principe, circa dictam glossam vide Doctores in dicto c. quæ in ecclesiarum. de cõstitutionibus, Soc. consi. 244. columna penul. in fin. & Iaso. in l. testamenta. C. de testamen. ubi facit regulam & fallẽ. & Curt. in dicto consilio 49. in vltima chartæ primæ partis, in secunda fallentia, & omnino eundem in consil. antecedenti, column. vlt. ubi si agitur de crimine, non pręsumitur causa in principe. Quod vltimum corroborat id, quod proxime dixi, vt iudex non simpliciter quando est dubius, debeat exequi, sed vlterius considerare qualitatem personæ, & negocij, & inclinare animum suum,
102 vt rerum conditio requirit. Adde, † quòd licet non sit parendum præcepto principis
m iniusto, tamen est parendũ duci belli, *m* dato quòd non parendo rem optimè gerat mãdatarius. aliàs ei imponitur pœna capitis, l. secunda, §. in bello, ff. de re milit. quod apud Romanos seruauit Papyrius Dictator contra Fabium, vt refert Valerius Maximus in capit. de militari disciplina, libro secũdo. & Flor. in l. 3. §. sed si quis, ff. finiũ regund. Vide etiam circa dictã l. si uindicari. Put. in tractatu syndic. char. 89. col. penult. versic. mandauit. & seq. & in repertorio eiusdem Hippol. in l. 1. in princ. col. penul. & ult. ff. de sicar. Impunè etiam occiditur a fami-
103 lia, † qui non permisit se capi. l. 3. C. de his qui ad eccles. confug. de quo dixi supra sub rubrica de captura, versic. & quando occidi-
104 tur. Reliquos casus vide, † vt dixi, ꝑ Gãd. in tit. de pœnis reorum, column. penultima, & fin. & per Afflict. in titul. de pace tene. in §. si quis hominem. vbi omnino uide. Quomodo autem inueniri possit homicida, percurre indicia tradita per Doctores ad præsumendum, quòd quis fecerit homicidium, quæ longum esset enarrare, & de quibus vbique per Doctores, maximè in materia torturæ, in qua materia uide etiam quæ ipse di-
105 xi. Non omitto tamen breuiter quæ † circa hoc in indiuiduo posui sub rubrica de delinquente, & plura singularia, quòd quis fuerit homicida, tradita per Afflic. in tit. de pace iuramento firman. §. iniuria punitur. in quarto notabili, ubi omnino uide, & inter cætera numero 62. dicit, quod sanguis fluens è uulnere hominis occisi in præsentia aspiciẽtis corpus, & non fluens post eius recessum magnum, & sufficiens indicium est, experiẽ-
106 tia omnium magistra. Cui addo, † quòd ad cognoscendum an infans fuerit suffocatus a nutrice forte dormiente sommo, ꝑfundo

vel

vel a solis linteaminibus aut aliter sine culpa nutricis, vel alterius fęminæ, datur iste infans in gremio fœminæ, & vbi cadauer ibi positum emittit ex nare, vel ore sanguinem, magnum & sufficiens est indicium, quod fuerit ab eo suffocatus, vbi non emittat sanguinem, cessat præsumptio culpæ contra eam, & semper usu compertum est, quod exit sanguis, vbi ipsa fuerit, aliter non, & hoc experimentū vidit uxor mea fieri in duab. puellis filiabus. D. Herculis vicecomitis sororij mei, quarū altera fuerat suffocata a nutrice, & altera a solis linteaminibus, & cum primū suffocata a nutrice fuit in eius gremio, statim emisit sanguinem ex nare. Altera vero gremio alterius mulieris suspectæ, & aliarum etiam, nullum emisit, & compertū est, quòd hæc erat veritas. Quò vero ad probandum ipsum homicidium, nihil singulare inuenio, nisi homicidium transiret in crimen rebellionis, quo casu quæ probationes sufficiant, dixi supra sub rubrica de hæret. & sub rubrica de crimine læsæ maiestatis. uel nisi homicidium fieret per assassinamentum, quo casu argumentum etiam demonstratur quò ad plenam fidem, c. 1. de homicid. in sexto. de quo dixi supra latè sub rub. de conuictis. Sed circa defensionem in hoc crimine homicidij, qui testes sufficiant in probanda defensione directa, siue indirecta, dixi sub dicta rubrica, de crimine læsæ maiestatis, versic. uisum est supra, quando quis. per duas columnas, ubi uide, & dicam inter fauores defensionis, de quibus infra tractabo sub rubrica singulari. Quæro modò,

107 quæ † pœna sit committentis homicidiū? Et dic, quod qui dolo committit, punitur pœna legis Corneliæ de sicar. iuxta text. in l. 3. §. legis Corneliæ. & in penul. ff. de sicar. ubi dicitur, quòd altiores deportantur, humiliores verò capite puniūtur, & in summa olim erat pœna deportationis cum confiscatione bonorum, hodie verò est ultimi supplicij, exceptis positis in honore, qui deportantur.

108 Et si fuerit consiliarius, est prius consulendus princeps, nisi tumultus populi aliter sedari nō posset, quàm per mortem ipsius, quo in casu dicitur potius morti traditus populi iudicio, quàm lege Cornelia de sicari. Hęc in dictis iuribus, & earum glos. & in §. item lex Cornelia. Instit. de publ. iud. & ita Ang. in cons. 14. in primis uerbis, & secundum dictas leges mors tradebatur subijciendo tale in honore non existentes bestijs ab eis deuorandos, qua pęna hodie cessante, sequitur capitis naturalis abscissio. Sic Ange. in d. l. 3. §. legis Corneliæ, qui etiam dicit, quod deportatio in personis in dignitate existentib. cessat, & hēt locum capitis abscissio, & ita in effectu pro homicidio imponitur pęna mortis naturalis, quod clarè dicit tex. in l. 3. C. de epis. audien. qui dicit, Homicida quod fecit expectet, cum alijs allegatis per Gand. sub rubrica de homicidiarijs, col. 1. & 2. &

109 est communis opinio Doctorū, † ut omni iure tam humano, quàm diuino homicida mori debeat, ut apparet per Doct. maximè per Felyn. in rubr. de homic. & per D. Rochum in cap. fi. de consuet. char. 10. colum. 2. versicu. 2. infertur. ubi etiam dubitant an

110 † valerent statuta, & consuetudines n pęnā pecuniariam imponentes. Non valeret ta-

111 men † consuetudo, quæ permitteret filio, vel consanguineis uindicare mortem patris, vel consanguineorum, ut per D. Roch. ubi supra. Quando tamen homicidium esset commissum iam supra decennium, minueretur pœna, l. qui diutino, ff. de poen. per D. Roch. in tract. consue. char. 5. column. 3. circa fin. & dixi supra sub rubr. quomodo procedatur per actionem in delictis. Et itē quando homicida esset ualde disciplinatus in aliqua arte, l. ad bestias, ff. de pęn. & l. sed ut reprobari. ibi ualde tamen disciplinatos,

112 ff. de excus. aut. Quod tamen fieri † debet consulto principe, d. l. ad bestias. & dixit Hostien. in cap. de causis. de offi. deleg. quod ubi esset alicui amputanda lingua, vel manus, si esset ille egregius orator, uel poeta, vel pictor, fieret commutatio pęnæ: allegat tex. in d. l. ad bestias, & quia hoc est generale in quolibet delicto, reseruo dicēdum infra sub rubr. de pœn. quemadmodum etiam facit Gand. sub dicta rubr. de pœnis reorum, qui in genere ponit delicta impunita, & minus punita, & de pęna homicidij culpa cōmissi dixi supra: dixi etiam, quod quando quis excedit se defendēdo, mitius punit. Nō omitto tamen propriè ad pœnam homicidij duo.

113 Primum, † non minus puniri homicidā, qui occidit hominem malæ conditionis, quàm bonæ, l. 1. §. 1. in fine, ff. de sicar. quamuis et aliquando in uno maior sit pæna, quàm in alio consideratis alijs qualitatibus in persona occisi, ut in repertorio Hippol. in l. unica C. de raptor. uirg. char. 10. col. fina. Secundū

114 quòd † & si hodie cesset bonorū confiscatio de iure communi. Auth. bona damnatorum

rum.C.de bon.damn.Tamen officiales nostri dominij inhęrentes secundum eos decretis ducum semper homicidas, damnant in confiscatione bonorum, & malè, quia secundum ea decreta,& statuta ciuitatis huius Mediolani,cõfiscatio bonorũm imponitũ homicidis, qñ damnantur in contumaciã, non autem quando præsentes damnantur, quia contenti fuerant decretorum conditores abscissionis capitis. Et hæc est veritas, & dicam infra in 2.parte princ.huius operis. p ordines tamen nouos passim fit confiscatio. Reliquum est videre in hac materia homi-

115 cidij, † an quis præsumatur mortuus ex vulnere potius quam ex mala cura uulneri adhibita,in quo uide Barto.in l.fina.colum. penult. & fin.ff.de sicarijs. qui primò dicit quid iuris sit in dubio, idest, quando non constat vulnus fuisse mortale uel non, recurrendo ad glo.in l.1.C.emend.seruor.&ad c. 2.de cler.percus. deinde quòd quando certò scitur an sit mortale uel non, standum est certo,iuxta regulam, quòd in claris non est opus coniecturis,l.continuus, §. cum ita,ff. de verb.obligat.Subdens, quòd in hoc scilicet, an præsumatur mortuus ex vulnere, secundum quæstionem propositam, uel ex negligentia,& circa cognitionem percussionum an sint mortiferæ, vel non, statur medicis,etiam vni soli,si plures non adsint,iuxta cap.proposuisti.de probatio. Ex quibus verbis colligo veritatem negocij,quæ in effectu est,quòd iudex instruit animum suum a iudicio medicorum in arte peritorum. ad quod allegat Barto.tex.in l.si semel,C.de re mil.lib.12.& alias leges,ac text.in terminis, in cap.significasti.el secondo. de homic.ubi Doct.notant,& ponit Alexan.cons.148.colum.1.uolum.1.& in l.ab hostibus.column. 4.in princip.ff.solut.mat Præposit. n capit.si qua pœna 50.distinct.Cæpol.consi.41.colu. 5.consi.28.& 62.per totum. Et ita practica seruat, quòd an sint uulnera mortalia, vel non,& an decesserit ex malo regimine, statur iudicio medicorum Et in effectu ita etiam est,quando postquam surrexit, & ambulauit,uel quando post interuallum decessit, quia totum relinquitur iudicio medicorum.Et ita explicitè in hoc vltimo Soc.post alios in consilio 178. columna 2. uersiculo.

116 circa primum.& si infra † paucos dies decedit, tunc regula est,ꝙ pręsumitur decessisse ex vulnere, nisi probaretur negligentia, quæ in dubio non præsumitur, vt ibi p Soc. & clarius in hoc per Fel.in c. presbyterorũ de homic.ubi uide,sed probata negligentia aliud est,ut per supradictos Doct.omnia tñ, ut dixi,rel nquuntur iudicio medicorum,ut etiam in tractatu Bar.si suus est, de percuss. ex quibus moritur quis ex interuallo,colu.1. Si medici tamen interuenerunt in curiatione vulnerati,aliàs adhuc pro percussore iudicandum est.Sic Felyn.ubi supra,& Soc.in dicto consil.Et aduerte, quia loquor quan-

117 do sumus in dubio, † an uulnus esset letale,uel non,quia aliàs staremus certo,ut dixi. per Alexand.in consil.109.colum.5. volum. 1.Ancharan.consil.285.colum.3.Bald consil.136.volum.2.& consil.237 & 328. eodem uolumin.& Cuman.134.& per Barto. in dicto tract.& per Ange.& Aret.in opere suo in glo.& interuallo ex dictis vulneribus mortuus fuit.

118 Alia † multa in materia homicidij, & quasi per modum tract. ponit Afflict. in tit. de pace iuram.firm.§. iniuria punitur. in 4. notabil. & vide etiam eundem in titul. de pace tenen.§.si quis hominem.vbi ponit casus,in quibus non liceat, & liceat occidere, & successiuè de occidente aliquem in duello,& de materia ipsa duelli.

ADDITIONES.

a Magis communis.Vide quæ scribit And.Barba cons.23.in 2.dub.lib.2.D.meus Dec.cõs. 535.ac Iul.Clar.senten.lib.5.§.fi.q.68.circa princ.& quæ scripsi de Aeta.mino.c.1.de Natiuita.nu.2.

b Dans uenenum. Communem esse opin. dantem venenum,licet non sequatur mors, mortis pœna afficiendum esse affirmat Nic. Boe.de seditio.in 7 pręsuppo.nu.42.ac Igné. in Repet.l.1.§.occisorum.nu.41.ff.ad Syll. Et ita obseruari pluries vidisse dicit. In contrarium,ꝙ etiam in atrocissimis, non pariter puniatur affectus,nisi sequatur effectus, & ita esse generalem consuetudinem dixit Afflict.super 3.par.consti.Regni sub. 24 in prin.post nu.15.& Bertran.consi.228. num. 6.volu.7.Iul.Clar.sent.lib.5.§.fi. quæst.92. vers.scias tamen.& in §.Homicidium. vers. punitur etiam.ubi hanc secundum opin.magis communem affirmat.

c Operam dant. De istis, & quando ex causa amoris exercent huiusmodi incantationes, & operam dant diuinationibus, & ꝙ tunc aliquã excusationẽ mereantur post Cassen. super

super consuetu.Burgun.vide Iul.Clar. sent. lib.5.§.hæresis.uers.successiue, quæro nunquid inuocatio.ac §.fi.q.60.ver. est & amor furoris species.

d Vulnerauerit. Vide Boe. decis.323.post nu. 10 Dida.Couar.in repet.cle.si furiosus.nu.4. de homic.Plac. lib.1.delicto.c.12. nume.8.ac Iul. Clar.sent. lib.5.§.homic. uers. sed quid si reus probet.

e Auxilium. Auxiliator, quòd eodem pœna teneatur, qua principalis delinquens cōem affirmant Corn.cons.8.lib.3.Do.meus Dec.in c.1.nu.12.de offic.dele.Aym.cons 220. post num.12.Alij distinguunt, aut auxiliator fuit immediata causa delicti, & puniatur eadem pœna. Aut non fuit immediata, & minori pœna extraordinaria puniatur. Et hanc dicit communem opin. Legistarum, & Canonistarum Soc.cons.188.lib.2.Placa.delicto.lib.1. c.16.post num.2.ac Iul. Clar.sentent.lib.5. §.fin.quæstio. 90. post princip. uersicul. alij verò dicunt.

f Non deliberati. Quę.n. celeriter fiunt absque deliberatione, & consilio fieri dicuntur, iuxta sententiam philosophi Ethi. lib.6.c.9. Atque autem, inquit, celeriter quidem deliberata esse agenda, cum mora aūt consulendum. Bias vnus ex septē sapient.duo maximè consilio, ac deliberationi contraria asserebat.s.iram, ac festinationem, ut per Diog. Laer.in ilius vita in fi.& sic in rixa hæc duo cadunt, vnde in rixa non supponitur deliberatio, nisi fortè aliquando ex alterius parte, quæ illam futuram rixam præmeditauerit.

g Interuallum. Non requiritur magnum interuallum ad hoc, ut homicidium dicatur deliberatum: non requiram igitur mēsem, vel plures dies, quicquid sentiant Doctor.& Boss.hic, & Iul.Cla.sent.lib.5.§.homicidiū. vers.ex proposito dicitur committi. sufficere mihi videtur qualequale temporis spacium ad præmeditandum, præsertim ad malum, ad quod promptisimus, & facilis sit descensus aueroni. Imò ad quid bonum, uel indifferens sufficere videtur breue tempus ad deliberandum, etiam in re graui, prout probari uidetur, arguendo de loco ad tempus, non semper enim est locus plenius deliberandi.l.1.post princip.ff.de exercito.actio nisi locum. ibi aliter accipias. & imperator infra breue tempus deliberauit, prout in l.fin.vers.Antonius Cæsar remotis omnibus cum deliberasset, &c. ff.de us q in test. del.l.2.C.de sent.ex breui.reci.de deliberatione etiā matura scripsi super gl.facul.§.habita.in uer.deliberatione, & in uer.matura.

h Vnde satisfaciat. Et sic luat in corpore si nō sit soluendo iuxta tex.in l.qui ædes.ff.de in. ruin.naufr. pro qua regula, & quod intelligi debeat cum æs, seu pecunia ex aliqua criminali causa solui debet. Vide quæ post omnes scribo in c.2.nu 60.ac ante.de constitu.

i Furor excuset. Furiosus tempore delicti puniri non potest.l.infans.ff.ad leg.Corn.de sic. & est commun.opin. Placa lib.1.delict.c.29. num.1.Ratio est, quia ignoret furiosus quicquid facit, & satis furore suo punitur. quod intellige nisi insania esset procurata, vel simulata. uide Iul.Clar.sentent. lib.5.§.fin.q. 60.uers.item quæro nunquid in delictis furor excuset.

k Dari uulnus solum. Quod etiam hoc casu non teneat, ac de homicidio communem affirmat Do.meus Dec.cons.482.nume.16.& cons.622.cir.fin.iuxta quam opin. dicit consuluisse Anton.de Rosell.& quosdam alios. Melius sentire uidetur Iul.Clar.sent. lib.5. §.fi.q.89.vers.pone aliquis mandauit Titio, adducens uulgatum dictum, quòd uulnera non dantur ad mensuram, distinguens, ac declarans.

l Mandat. Cępoll.cons.crimi.4.colum.1. ubi quod obtinuit in facto, ac Iul.Clar.sent.li.5. §.fi.q.60.uers.solet dubitari ad fin.

m Duci belli. Cui magis quàm patri parendū est D.Thom.2.2.q.26.art.8.Ad tertium.scribitur Iudic.9.uersus fi. quod me vidistis facere citò facite.& 3.Aeneid. Haud secus, ac iussi faciunt &c. & philosoph. c.7. de mundo.dixit, ad imperium Dei moueri omnia exemplo Ducis, ac Imperatoris militaris. de obedientia militum erga Ducem tracto.cap. 58.de ingratitu.

n Statuta, & consuetudines. Quicquid senserit Bar.in l.1.post nu.10.de publi.iud. cōis ac vera opin.est pro negatiua. Anan.in c.ult.nu. 1.de deli.pue.& hanc esse cōem, & veriorē testatur Curt.in c.ult.de consue.fol.20. Do. meus Dec.in c.2.post nu.2.de consti.Couar. lib.2.resolut.c.9.nu.2.Iul.Clar.sent.lib.5.§. homicidiū.uer. sed nunquid valeat statutū.

Tit.de Mandato ad homicidium consilio, & instigatione.

SVMMAE.

1 *Homicidium multipliciter dicitur.*

2 *Mandans propriè non dicitur homicida.*

3 *Man-*

3 *Mandans, & mandatarius similiter puniuntur per decretum Mediolani.*
4 *Mandatum homicidiæ quomodo possit reuocari per decretum Mediolani.*
5 *Ratificans homicidium commißum non comprehenditur in decreto Mediolani contra mandantem homicidium.*
6 *Mandatum ad homicidium quando dicatur reuocatum de iure communi.*
7 *Mandans fieri homicidium, an comprehendatur in statuto loquente de homicida.*
8 *Ratificans an comprehẽdatur in statuto loquente de homicida, concesso quod statutum comprehendat mandantem.*
9 *Statutum loquens in casu uero comprehendit & fictum, quando statutum loquitur secundum, vel præter ius commune.*
10 *Mandans inferri uulnus secuto homicidio tenetur de homicidio, secus si mandet dari colaphum, vel baculo quem percuti.*
11 *Mandatarius tenetur sicut mandans.*
12 *Mandatarius excusatur, quãdo mandatum est de genere permissorum.*
13 *Mandans fieri assassinamentum tenetur de homicidio etiam non secuto effectu.*
14 *Assassini dictũur, qui onus suscipiunt aliquem occidendi, data pecunia, aut alia re, uel promissione facta.*
15 *Promissio nuda alicuius rei, vt homicidium committeretur, vel quæ speciem haberet commodati, non sufficit, vt dicatur mandatum assaßinamentum.*
16 *Assaßinamentum committitur, siue homicidium mandetur fieri per certum genus personarum siue per quemlibet.*
17 *Assaßinus qui in aliquo loco homicidium commiserit, vbi possit puniri.*
18 *Mandans, & mandatarius homicidij an sint sub eodem in iudice conneniendi?*
19 *Bannitus pro assassinamento potest offendi extra territorium quando coram suo iudice post argumenta probabilia secuta esset declaratio.*
20 *Bannum cum indicijs, quæ fuissent sufficientia ad inquisitionem, non satis est, sed requiritur testes idoneos parte citata legitimè examinatos eße, & probata verisimilia argumenta in assassinamento, vt possit offendi.*
21 *Sententia requiritur ad hoc, vt aßassinus possit impunè offendi, & an sufficiat confessio?*
22 *Assassinamentum requirit vt Christianus fuerit occisus, & hæc qualitas probari debet.*
23 *Aßaßinamentum, licèt requirat vt pecunia factum sit, tamen nõ est neceße, vt mãdatũ sit:*
24 *Consilium pro reuerendissimo episcopo Papiensi Romæ detento.*
25 *Iniuria non solet inde nasci, vnde iura procedunt.*
26 *Constitutio uoluntaria eius, qui delicti arguitur, præstat argumentum innocentiæ.*
27 *Natura abhorret illud, quod uitam adimit.*
28 *Confessio non præcedentibus indicijs emanans extorta dicitur.*
29 *Ecclesia in dominio suo mandat etiam reos sanguinis defendi.*
30 *Testis non statim est torquendus, sed prius examinandus.*
31 *Tortura sæpius in teste repetenda non est.*
32 *Tortura indebitè adhibenda est.*
33 *Tortura indebitè data, sicut, & detentio, facit vt sequentia nulla sint.*
34 *Metus durare dicitur durante semper eadem detentione.*
35 *Aßassinamentum requirit ut pecunia carnifici data sit ad immediatum finẽ interficiendi.*
36 *Assassinamenti pœna non punitur quis, nisi secuto effectu, vel saltem facto insulto.*
37 *Testis dictum contra mandantem non ualet nisi expresè contra mandatarium deponat.*
38 *Inimicitia satis probatur, si subsit causa, uel suspicio in genere.*
39 *Mandatum non præsumitur, etiam si domesticus, uel coniunctus mihi occidàt inimicum meum.*
40 *Metus iustissimus non veniendi ad examen est, quando venientes iniustißimè tractati fuerunt.*
41 *Dolus, & iudicis contemptus requiritur ad hoc, ut quis puniatur, quia examini se subtraxerit.*
42 *Episcopi Papiæ innocentia quot instrumentis probata fuerit.*
43 *Producta omnia censentur quæ exhibita fuerunt, licet ea iudex noluerit acceptare.*
44 *Indicium contra reum tollitur per aliud, quod sit in eius fauorem.*
45 *Fama mala in specie tollitur per probationem bonæ famæ in specie.*
46 *Mandatarius qui dicit fecisse homicidium motu proprio, non ex commissione alicuius, non excusat mandantem, quando constat de mandato, maximè stante decreto Mediolani.*
47 *Homicidia non excusatur, si dicat se demandato alicuius fecisse.*
48 *Mandatum quando dicatur ad homicidium, & quæ sint uerba apta ad mandatum.*
49 *Verba ad delictum expresè tendere debent, vt mandatum dicatur præcesisse, aliàs in*

meliorem partem præsumitur.

50 *Mandatum præcise dicitur ad homicidium, si dominus dixit famulo, Fac ut sentiam aliquid noui &c. si præceßit inimicitia capitalis, licèt homicidium non sit incontinenti secutum.*

51 *Mandatum ad homicidium non præsumitur etiam si famulus meus, uel filius, uel consanguineus occidat inimicum meum.*

52 *Delictum à filio, uel famulo factum in re concernenti patrem, præsumitur uoluntate eius factum.*

53 *Consilium in dubio præsumitur potius, quàm mandatum, quando dominus dixit famulo in aurem, &c. et inimici erant pariter famulus, & dominus cum interfecto.*

54 *Mandatum, quòd reus confessus fuit, non potest postea per declarationem uerborum eiusdem excludi.*

55 *Confessus mandatum secundum legis interpretationem, non potest postea illud declarare ita ut destruatur.*

56 *Declarans nihil dicitur de nouo inducere.*

57 *Mandant non potest puniri, quando de mandato per solam confessionem constat, siue secutus fuerit effectus siue non, nisi mandatarius attestaretur de mandato.*

58 *Mandati materia, vbi per Afflictum tractetur.*

59 *Consilium dans alicui ut faciat maleficium qui aliter non erat facturus, tenetur par. pœna cum faciente, nisi reuocasset consilium, & notificasset utrique reuocationem.*

60 *Consilium datum alicui in dubio bonum præsumitur.*

61 *Consilium, persuasio, instigatio, instructio, & & inflammatio idem sunt; & in quolibet uerba tantum interueniunt, & ad utilitatem facientis.*

62 *Inquisitio formata de consilio procedit, etiam si probetur persuasio uel inflammatio.*

63 *Inflamationis uerbo pro consilio, & instructione utuntur Doctores.*

64 *Persuasus ꝙ aliàs non fuisset facturus, probatur coniecturis.*

65 *Statutũ puniens præstantem auxilium alicui ad certum actum non comprehendit consiliũ dantem, uel inflãmantem: secus si simpliciter auxilium præstantem.*

66 *Consilium dans dicitur largè opem præstare.*

67 *Aduocatus potest patrocinari ad obtinendã iustitiam, & gratiam pro bannito.*

68 *Cõsilium, & persuasio largè dicuntur auxiliũ.*

69 *Auxilium præstantis ad homicidium uel ad alia delicta materia ubi tractetur.*

DIXI de homicida, & quia etiã qui mandat fieri homicidiũ, dat causam homicidio, iuxta l. nihil interest, ff. de sic. & propterea dicitur homicida, ut ponit Bald. uol. 1. consi.
1 52. declarans † homicidã dici pluribus modis. Ideo in hac materia homicidæ, aliqua dicam de mandante fieri homicidiũ. Et primo scias, ꝙ talis mandans est plus quã homicida, quia delinquit in se, & in aliũ quẽ corrũpit: qua ratione, & si dicatur princeps delicti, tñ propriè non est homicida, sed ꝑ interpretationem, propriè vero est homicida, qui propriis manibus cõmittit homicidium, &
2 hac † de causa mandans, quẽ proximè dixi delicti principem, dr̃ accessorius, & sanguinem fundens dr̃ principalis, & ideo faciens per se subsistit, sed mandans non. l. his, qui rem, §. si tu Titium. ff. de fur. Hinc si procedatur contra mandãtem, prius debet constare de mandatario, ut dixi supra sub rubrica de delicto, imò amplius si testes deponant de mandante, nihil probant, nisi etiam deponant de homicida in specie. Hæc in dicto consil. 52. & in consi. 159. colu. 2. in fi. & princip. seq. uolu. 1. & latè dixi in d. tit. de delicto. ad ibi dicta te reijcio. Secundo scias, ꝙ decretum huius
3 dominij, per quod mandans † punitur etiam non secuto effectu, & similiter mandatarius. Loquitur etiam in aliis delictis, & vult
4 tamen, † quòd mandans possit reuocare mandatum, dando formam, quomodo id facere possit. De iure vero, aut est secutum maleficium, aut non: primo casu tenetur mandans, sicut faciens. l. non solum. cum similibus. §. si mandato meo, ff. de iniuriis, ubi Bartol. amplissimè in hac materia, aut non est secutum, & tunc punitur extra ordinem, vt
5 ibi. colu. 1. Et sic † decretum, cum sit contra ius, non comprehendet ratificantem, per id quod dicam in uersiculo, quartò quæritur.
6 & iure communi, an † quando dicatur reuouocatum mandatum, siue durare, vide Iasonem in §. sequens. columna sexta. de Actio. Aret. in l. Titio. §. idem respondent, ff. de verborum obl. Cępol. caut. la ultima. Alexand. ad Bartol. in l. is qui. §. unde quæritur, ff. de manumissionibus. & in l. qui in aliena, §. is qui putauit. ff. de acquirenda hæreditate. & in l. post dotem. circam lecturam Dyni. ff.
7 soluto matrimonio. Tertio scias, quòd
a quæritur, an mandans a fieri homicidium comprehendatur in statuto loquente de homicida ?

micida? In quo articulo uide Iasonem in l. si quis id, quod. ff. de iurisdictio. omnium iudicium. columna 9. & Iason. in l. si is, qui pro emptore. charta 24 ff. de usucap. Felyn. in cap. mulieres. columna secunda, de sentent. excommunicat. & in cap. nonnulli, in princip. columna vigesimaprima. de rescrip. & Dec. nouissimè in regula, is damnum dat. ff. de regulis iuris. ubi ponit regulam, & fallentias, & dicam infra in titulo, de pœnis. Quartò quæritur, an ubi mandans
8 comprehendatur in statuto de homicida, pari modo sit dicendum, si sequatur ratificatio eius, cuius nomine factum est? In quo articulo uide Aretin. in consilio antepenult. & Dec. nouissimè in regula, semper qui non prohibet, de regulis iuris. ubi amplè loquitur. & dum dicit, quòd ratificatio æquiparatur mandato, etiam quòd requiratur speciale mandatum. Adde id esse, etiam quòd requiratur specialissimum mādatum. cap. 1. ad fi. de desponsa. impub. in 6. ubi Perusin. notat. Et an decretum, de quo supra, puniens mandantem, etiam comprehendat ratificantem, difficultas pendet a quæstio-
9 ne utrum † lex uel statutum loquens in casu vero comprehendat fictum. Sed conclusio est, quod comprehendit, si statutum loquitur secundum, uel præter ius commune, aliàs secus. Alexand. consi. 82. colum. 2. & 3. uersicu. sed fideicommissarius, & uersic. unde succedunt, uolumin. 1. & in l. 1. §. de illo, colum. 1. ff. ad Trebell. Quinto est uidendū,
10 † quando mandatarius excedit fines mandati, an mandans teneatur? uide text. in cap. fin. de homicid. in 6. Et conclusio est, sicut sæpe dixi, quòd si mandatur dari uulnus, ita ut non occidatur, quia in uulneribus inferē dis adhiberi certus modus, & mensura non potest, tenetur mandans etiam de eo, in quo mandatarius excessit, secus si mandatur dari colaphus, uel percussio cum baculo. Fely. in cap. uniuersitati, colum. 1. de sent. excom. & Ias. in l. 1. C. de seru. fugi. colum. 6. & per Cępol. consil. 34. Nec curo de eo, quod postea dicit Cępol. in consil. sequentibus, quia hęc est communis. Sexto est uidendū,
11 † an mandatarius, qui ita tenetur, sicut mā dans, l. non ideo minus. C. de accus. & d. §. si mandato, in l. non solum, aliquo casu excusetur propter mandatum? In hoc uide Dec. in regula, is damnum, §. eius uero, ff. de regulis iuris. vltra quem uide, quæ supra dixi, quando princeps, uel potens, mandat alicui, ut aliquem occidat. & per Ange. in glo. Sempronium mandatorem, uers. 4. quæro.
12 Et unus casus est, in quo † mandatarius est excusatus, quando sumus in his, quæ sint de genere permissorum, ut quando conducitur operarius ad incidenda ligna, & bona fide incidit, credens fundum esse conducentis, glos. in l. rem, §. tignum, ff. de rei uendicat. ubi Bartol. & Bald. & est communis opinio, ut per Alexand. in l. de pupillo, §. nunciatione, ff. de oper. noui nunciatione, ubi etiam uide Iason. column. final. qui dicit, quod glo. in d. § tignum, est ab omnibus approbata. Ad quod etiam uide Alexan. cōsil. 36. uolum. 1. ubi etiam limitat, & Bald. 1. uolumin. consi. 144. ubi in fin. dicit, quod nec mandans tenetur, si indubitanter locum illum non expressit, & alia uide circa dictam glo. per Doctores in dicto §. nunciationem.
13 Septimò est sciendum, † quòd mandans fieri homicidium per assassinamentum, tenetur etiam effectu non secuto, quidquid sit in alia materia, iuxta id quod dixi supra in uers. 2. scias. Casus est in cap. 1. de homicid. in 6. & hoc propter enormitatem criminis,
14 ut ibi in tex. & dicuntur assassini, † quando interuenit pecunia, ut in eo textu. & Gemi. ibi not. & Bart. in l. Cicero, ff. de pœn. & per Bal. consi. 283. uolu. 5. Alex. in l. 1. §. hac autem acti. ff. de eo per quem factum erit, & Bald. 1. uol. consi. 98. uolu. 2. consi. 256. Et nos Mediolani habemus de hoc statutum idem etiam disponens, ubi interuenit promissio, & ut dixi, requiritur quod pecunia interueniat, ubi supra, & dicit Angel. in l. qui sepulchra, ff. de sepul. uiol. & sunt propriè assassini illi, qui corrupti pecunia hoc faciūt. & ita uult secundum eum, l. non solum, §. si mandato, ff. de iniur. dum loquitur de conducente, & ideo Bartol. ibi, uersicul. uenio ad conductorem ponit differentiam inter mandantem, & conductorē, & uult, ut conductor sit ille, qui pecunia suscipit onus à te occidendi aliquem, & dicit, quòd grauius tales puniuntur, & dr̄ assassini, & ut dixi, semper loquitur de pecunia. Est uerum, quod non uidetur differentia, an actu detur, an solum promittatur. Et ita explicitè Salyc. ubi uide in l. non ideo minus. ad fi. C. de accus. quia uerum est dicere, quòd propter pecuniam fit, & statutum, quod addit de promissione, non intendit tollere hanc difficultatem, sed augere ius commune, ut ibi, etiā quod promissio sit facta de alia re, puta, equo, idē

 sit. Et

sit. Et ita Bald. in d. consil. 388. uol. 5. quod est repetitum in 1. consilio 98. & ibi etiam
15 uide quibus uerbis fiat promissio, † quia non sufficeret nuda promissio, & quæ speciem haberet commodati, subdens, quòd cap. 1. de homic. in 6. habet locum, sicut loquitur sine alia extensione, ex quo est odiosissimum, eandem opin. quòd non referat, an pecunia sit data, vel promissa, clare tenet Aret. in consilio 164. charta 5. colu. 1. uersic. & ibi etiam habes, ꝙ cap. 1. est odiosum, & non extendendum ultra uerba eius. Et melius quàm alibi, hoc Corn. in cons. 249. col. 1. volum. 1. vbi vide. & licèt dubitetur an di
16 ctũ cap. 1. loquatur† solum in his, qui committunt homicidia certis generibus personarum, & non indifferenter per omnes, tamẽ
b communis est opinio, *b* vt absolutè loquatur, vt per Imol. Gemin. & alios in dicto c. 1. quidquid teneat Aret. in consi. 164. columna 16. secutus Archid. & Ioan. Andr. dicentes tamen illud esse, nisi aliter se haberet cõsuetudo, prout se habet in contrarium, & ꝙ generaliter loquatur, sentiunt Doctores, vbi supra, & Bartol. in l. non solum, §. si mandato, ff. de iniur. columnn. penultima, & Ang. in glo. Sempronium mandatorem. in princip. & Angel. in d. cons. colum. fi. & sentit Salycet. in l. non ideo minus, colum. fi. C. de accus. & Bald. in d. cons. 98. & vbi supra. & vide Signoro. consil. 211. colum. 2. circa fin. & Corn. 1. uolum. cons. 239. col. 3. in princip. & in dictis locis ponitur, ꝙ etiam mandans non secuto homicidio tenetur pœna ordinaria, ut etiam Fely. in tracta. . colum. 3. in fine, & penult. in fin. & Geminia. d. cap, §. sacri, versi. glo. in uerbo, mandauerit. & Corn. 1. volum. cons. 202. Corn. omnino in præallegato consil. 249. Ang. etiam tenet eandem opinionem consil. 14. colum. final. Contrarium autem vult idem Ange. post Dyn. in l. apud Labeonem. §. si curauerit, ff. de iniur. quem sequitur Aug. de Arim. in uerbo, Sempronium mandatorem, columna. 4. & res est expedita, quando saltem deuentum est ad actum insultus, vel vulnerum, vt vbi supra,
17 maxime in dictis consiliis. An † autem assassinus possit ubique puniri. & an, & quando liceat eum impunè occidere, & siue in uno loco, siue in alio, & quid quando quis est bannitus pro assassinamento, an etiam extra territorium possit puniri? uide de his omnibus supra in rubrica de foro competen. Et quando quis extra dominiũ existens mãdat homicidium fieri in dominio, in quo loco sit procedendum uide? sub dicta rubrica, uers. sed pone, quòd habuit principium. post Marian. in cap. proposuisti. de foro competen. & de similibus quæstionibus per Affl. in titu. de pace iuram. firman. §. iniuria pu-
18 nitur. in 4. not. Et † an mandans, & mandatarius sint conueniendi sub eodem iudice? uide etiam sub eadem rubr. uers. sed quid in mandante. Et circa dictam quæstionem de
19 bannito pro assassinamento, † an possit offendi extra territorium? Videtur posse, per c. 1. de homic. allegatum toties, quod procedit clarè, vbi cõstitisset coram suo iudice de delicto per argumenta saltem probabilia, & super ea probatione fuisset declaratum. Ita omnes in dicto cap. 1. Sed difficultas est, an
20 †bannum dicat, vt declaratio talis, vt sufficiat vna cum indiciis, quę fuissent sufficientia ad inquisitionem, & non ultra. Credo nõ dici, quia Docto. in dict. cap. 1. volunt duo. Primum vt saltem sint probabilia argumenta, quòd intelligi videtur in probatione facta per testes qui plenè attestentur de assassinamento, & qui sint idonei testes, licèt minus legitimè examinati lite non contestata, & sine partis citatione, habita tamen ratione ad personam diffamatam, & ad alias circunstantias. Gemin. in dicto cap. 1. §. fina. colum. 4. & post Hostiens. per eum allegatum. & ideo Alexand. cons. 166. colum. fin. vol. 7. vult vt socio criminis non credatur per regulas communes in hoc assassinamenti delicto, sed veritas est, ꝙ intelligitur probatum legitimè quando citata parte, & per testes idoneos etiam sunt probata indicia, & argumenta ita probabilia, & verisimilia, sicut requirit dictum cap. ita est ex mente Doctorum ibi, & in specie Dec. cons. 189. colum. 2. Nam ibi primo disputat, an suspitio falsitatis habeatur pro plena probatione, eo quia tractatur de materia falsi. Secundo, disputat an habeatur pro bona probatione tanquam simus in assassinamento, & sic in capit. 1. de homicid. in 6. & quia non est in casu, ideo uult non haberi, sentiens clarè id quòd dixi, ad hoc induco text. in l. 2. C. de hæret. vbi habetur, quòd leue argumentum sufficit ad damnandum hæreticum. Et tamen illud leue argumentum debet probari integrè sicut quodlibet alium delictum, ut Fely. in cap. litteras, columna penultima, de presumpt. & ibi alij communiter. Fateor quòd etiam per testes aliàs idoneos examinatos

natos non citata parte propter periculum, & deponentes non super argumentis, nec indiciis, sed super ipso mandato, resultaret probatio, considerata tamen qualitate suspecti, quia posset esse talis, ꝙ etiã non crederetur, iuxta c.in fidei.de hæret.in 6. & non est verum, ꝙ in hoc crimine socius criminis repellatur, sicut sentit Alexand.in d.cons.ut latè per Ang.de malefic. in verbo, Sempronium mandatorem, col.2.& latius ibi per August. de Arimi.& potius Alex. in d.cons.uoluit illam probationem impugnare, eo ꝙ erat solus ille mandatarius quàm aliter, licet allegat dictas regulas communes, vide tamen Fel.circa dict. Hostiens.& Gemin. in d. c.2. in §.limitatio. de testibus.ubi reprobat, sed tamen non satisfacit cum consideratione quam proximè feci, vt sit differentia, an tractetur de probando indicio, & tunc requiratur plena probatio, an de probando crimine ipso, & tunc si deponat de re omni præstant argumentum, &c. Sed plus est quòd uoluit Felyn.in 6.limitat.in d.cap.2.de testibus dum declarat, quòd duobus concurrentibus procedant dict.Host. & Gemin. aliter non, quod raro contingit. ita ꝙ in effectn sumus in regula d.c.2.

21 Secundo requiritur, † ꝙ per sententiam apparet probatum esse delictum, vt per eũ, & dixi supra in titul. de foro competenti, & ibi allegauit Alexand. dicentem, quòd hæc est communis opin.in d. cap. vnico, in consi.166.colum.fi.vol. 7.& verò dicit, ꝙ est communis.ut per Perus. in eodem cap. col. 3.& Gemin.ibi in §. sacri.colu.4.& 5. & ita tene, licet Ange.de Aretin.in verbo, Sempronium mandatorem.in princip.aliter teneat. Ang. tamen in cons.14. sentit clarè, ꝙ sufficiat confessio, cogita quo ad hoc ultimum. Et difficultas hæc pendet ab intellectu, l.si confessus, ff.de custod.& exhib. reorum, quæ vult, ut confessus non habeatur pro iudicato, utrum etiam procedit in declaratoria vide ibi, & in cap.cum secundum, de hæret.& per Felyn. in cap. Rodulphus. de rescript. in verbo, declaratoria. Addo, quòd tamen lo-

22 quitur d.cap. quando † occiditur Christianus, & ita oportet capitulare, & probare, sic Doct.in eod.cap.& Felyn.in cap.auditis. de præscript.colum.pen. post med. & Corn. 1.uol.consi.202.col.fin.& d.consi.249. colu.

23 2.post med.& colum.4. Adde etiam † quòd & si occidentes pecunia dicantur assassini secundum glo.& omnes in d.cap.unico. Tamen.d.c.non videtur loqui nisi in mandante.& ita Aretin.in d. cons. antepen. assignat tamen rationem quam supra dixi esse contra communem, & dicendum est absolutè, quòd uoluerit Pontifex punire etiam, imò multo magis propriis manibus assassinamentum committentes, & ita Barto.in l.non solum, § si mandato, colum.3.ff.de iniur. Saly. in l.non ideo minus, in fi.C.de accusa. Ang. consi. 14. maximè, col.fin. & satis probatur in d.c. unico. dum etiam punit ea pœna receptantes tales, & fautores dictorum assassinamentorum, & ideo ut dixi, magis ipsos assassinos, & ita seruarem. Et in hac materia assassinamentorum, uide Dec. cons.189.col.

24 2. & 3. Et † quia principaliter in materia assassinamenti requisitus pro reuerendiss.

c D.episcopo Papiensi c detento in ciuitate Romæ non ita pridem consului: Ideo non ab re fuerit ad declarationem præcedentiũ, & materiæ, subiicere dictum consiliũ, in quo tñ multa not. uidentur in materia mandati simpliciter ad homididium, & quando reus dat operam, ut testes edocti de negocio se subtrahant a deponendo, & quid operetur bona fama ad elidenda indicia, & in materia

25 torturæ testium. Cum non † soleant nasci iniuriæ unde iura procedunt, c. nonnulli. in prin.de rescrip.c.qualiter, & quando, el primo, in prin.de accus. & l.meminerint.C.inde vi. incredibile existimo sic processũ fuisse, prout tamen apparet factum in causa detentionis Reuerẽdissimi episcopi Papiensis, qui non fugiens captus est, sed uocatus ultro se obtulit hilari fronte nihil sinistri cogitãs, quia innocẽs erat atque illico detentus fuit,

26 † quæ constitutio voluntaria præstat argumentum innocentiæ.& de hoc ultra autoritates, Veron. in cõs 31. inter illas decẽ coniecturas de quibus per eum: patet unicuiq;

27 prudenti, cum † natura abhorreat illud qđ vitam adimit, teste Anch.cons.23.& Barba. cons.70.col.2.& seq.uol.4. nec postea examinatus fuit episcopus, nisi post diem quadragesimum, ex quo conicio, quod tempore retentionis, & ante, nihil erat aduersus eum, quo casu quidquid inde sequitur, malè, &

28 perperam factum dicitur, ita † vt etiam eius confessio, si secuta esset, diceretur extorta, Alexand. ad Bartol. in l.qui in aliena, §.Celsus, ff.de acquirend. hæreditate. & consi.52. circa fin. volum. 3. & quod nihil tunc adesset, sed expost supernerit, eo etiam manifestius colligitur, quia iam elapso multo tem-

to tempore postquam in carcerem coniectus est in ciuitate Parmę ad examen testiū deuentum est super crimine mandati ad homicidium in persona Alexand. ex comitibus Languschi, & mortis inde secutæ, & quo ordine. Nam fuit primo capitaneus Alfonsus fune cum ferro pedibus annexo acerrimè tortus à summo usque ad imum, & tertia uice eleuatus antequum interrogaretur. Deinde iudices non memores eius quod dixit Anch. in d. consi. 23. dum inuehitur cōtra iudices maleficiorum, qui anhelant ad condemnationem, quando via inquisitionis
29 procedunt maximè in dominio ecclesiæ † q̄ mandat etiam reos sanguinis, defendi, cap. reos. 23. q. 5. & c. inter, de immunit. eccl. cœperunt episcopum interrogare de dicto scelere. Reperitur ne qualiscunque esset persona, & qualecunque esset crimen de quo tractaretur, quòd hoc fieri debuerit? certe non. Nam quamuis testis interdum possit torqueri, & etiam de aliis interrogari, iuxta l. ex libero. & Bar. ibi, ff. de quæstionibus. Prius ta
30 men † debet examinari, quia fortè sine tortura interroganti satisfaceret, & tale quid deponet, ut cum examine aliorum per eum nominandorum cessare posset omnis tortura, quo in casu testes non sunt torquendi, sed sequendi. Bald. in consi. 385. in 5. & hoc Bartol. etiam sentit in d. l. ex libero. & text. in l. hoc carmen. §. si ea rei conditio. ff. de testib. Hoc etiam patet, quia examinandæ sunt exceptiones aduersus criminibus notatos ante torturam, casus est in l. 1 §. si quis dicatur. & ibi Bartol. ff. de q. & ita seruat uniuersus mundus. Est aliud etiam ex quo apparet minus iure id factum fuisse, quia licet sint tales testes, qui torqueri possint, tamen prius præcedere debent indicia cōtra reum antequam testes torqueantur. Casus est in l. 1. in principio, & ibi Bartol. nota. & existimat notandum, ff. de quæstio. imò amplius idem Alfonsus in quinque examinibus vltra precedens, in quo tam atrox tortura interuenit, repetitus semper tormentis affectus fuit,
31 † quod etiam non fit nec fieri debet, si tortura debita fuisset a principio, ut nota. in l. repeti. ff. de quæst. & maximè in teste in quo etiam Doctores disputant quo ad unicam torturam in d. l. ex libero. & si dicatur in proximo examine, omisit quę verisimiliter sciebat, iuxta notata per Bal. in l. præsbyteri. C. de episcop. & cleri. & in l. præscriptione. C. si contra iur. & in cap. 1. de crimi. falsi. Dico ꝙ hæc suspitio militare videbatur in primo examine in quo fuit tortus, vt dixi acerrimè, & ideo satis fuit de illa tortura, imò nimis in teste qui ad conualidandum dictum suū, solet etiam torqueri leuiter, & maxime quia amplius repeti non poterat, non superuenientibus indiciis alterius qualitatis, & substantiæ, l. vnios. §. reus. ff. de quæstionib. Salv. & doct. in l. 2. C. de custod. reorum. Accedat
32 † moderamen quod est in tortura adhibendum per l. questionis modum. cum similibus, ff. de quæstionibus, & per id quod egregiè dixit Bald. circa torturam refrenandam in l. data opera. C. qui accus. non pos. & alibi, ex his dicendum est, quòd quamuis Alfonsus aggrauet episcopum in secundo, sexto,
33 & ultimo examine, tamen † nullam penitus fidem faciat, & preter retentionem indebitā quæ operaretur, ut sequentia essent nulla, etiam hoc operatur tortura indebita l. 1. C. de quæstionibus. præterea Alfonsus iste repetitur in pluribus varietatibus, & ita nihil ei creditur, vltra hoc, ꝙ punitur de falso. l. eos, ff. de falsis. l. qui varia, ff. de testament. & Felyn. in capitul. cum in tua. de testibus. omitto multas qualitates eum repellentes maximè infamiæ propter crimen rebellionis, quod eum sine sententia declarat rebellem, ut in extrauagant. qui sint rebelles. cum præsertim repertus fuerit in flagranti crimine, iuxta l. ictus fustium. cum ibi nota. ff. de infamibus, est etiam particeps criminis, quia fassus est se fuisse nuncium ad delictum patrandum, iuxta l. quoniam liberi. C. de testibus cum similibus. Non obstat, quòd simus in materia assassinamenti, quia hoc primò negatur, ut infra ostendam. Secundo, posset procedere quando sola hæc macula militaret, sed hic militant alię plures, ergo nihil faciat. Non obstat quòd coram alio iudice in septimo examine ratificauerit secundum examen, & in ultimo idem coram alio Romæ, quia ob hoc non tollitur tortura indebitè data a principio, quæ operatur,
34 † ut eo Alfonso semper sub eodem imperio in carcere retento durauerit idem metus, per notata a Bal. in l. 2. C. quod met. caus. & ad hoc videatur si placet cons. Dec. 468. & consil. eiusdem 498. in quibus loquitur de illis qui primo a duce metu se recognouerant, & successiuè nulla ui apparente ab alijs omnibus in dominio successoribus, & tamen consuluit Dec. ꝙ eadem causa metus durabat, iuxta notata per Bald. in d. l. 2. &

hęc

hęc maximè procedũt in casu isto, tum quia a principio Romæ episcopus se sponte offerens fuit detrusus in carcerem, & deinde intra quadraginta dies nunquam examinatus, & vt supra, tum quia in vltimo examine Alfonsi contra eum fuit sexies repetita tortura contra ius, & pium. Addo ad rem maximè ꝙ etiam dictum huius hominis, quando uerum esset, non continet assassinamentum, vt tam in prædictis quàm circa reliqua possit induci aliquod speciale propter criminis immanitatem, iuxta l. Cicero. ff. de pęnis, l. non solùm, §. si mandato, ff de iniur. & vtrobique Bart. & iuxta c. 1. de homic. in 6. quia dum loquitur de quatuor nummis aureis dandis Ioanni, ut Alexandum interficeret, apparet ꝙ dati non fuerunt ad hunc immediatum finem, sed tantummodo, vt super hospitio commoraretur, donec interficiendi Alexandrum se se offerret occasio, & textus in dicto cap. 1. & quotquot Doctores de
35 hoc loquuntur, semper dicunt † assassina-
d mentum esse *d* quando datur pecunia carnifici ad finem vt homicidium faciat, nõ obstat ꝙ interuenerit promissio, ꝙ ei nunquam defuisset, quia pars non fuit præsens, sed fuit quædam nuda pollicitatio in eius absentia, quæ nec etiam fuit per Ioannem acceptata qui arbitratus est, quòd episcopus iocaretur secum, sic Alfonsus, & de hoc est decisio Bald. in terminis, in consilio 383. in 5. repetito in primo consilio 98. Addo quòd etiam verbis generalibus dixit quòd ei non defuisset, quæ verba non sunt obligatoria etiam stipulatione interueniente, & ideo nõ habentur in consideratione, ut notatur in l. 1. §. si quæsita, ff. de verborum oblig. & non fuit etiam explicitè facta promissio pecunię, prout volunt, iuxta textum in d. cap. 1. Doctores loqueutes de pecunia data, vel promissa, ut Salyc. in l. non ideo minus, ad fin. C. de accus. text. in d. l. Cicero. & in d. §. si mandato. & Corn. clarè, volumin. 1. consil. 249. col. 2. & ubi præcisè non sumus in terminis dicti cap. cessat illa rigida dispositio contra assassinos, ut not. in d. ca. & in specie Bal. in d. cons. & Corne. in allegato consil. & Aretinus consil. 164. chart. penultima. non curo etiam de promissione vxoris dãdæ Alfonso, quia text. & Doctores loquuntur de pecunia danda interfectori, quod nõ est hoc casu. Item non est explicitè promissio pecunię. Item est quædam promissio alterius rei etiam non deponens ad voluntate promittentis, quæ etiam non apparet ꝙ fuerit acceptata per Alfonsum, vtpote inaniter dicta, iuxta l. obligationum, §. fi. ff. de actio, & obligatio. Non prætereo ad intellectum prędictorum, quod si etiam essemus in casu speciali in quo socius criminis admitteretur, vt in crimine lęsę maiestatis, tamen non sufficeret ad torturam, Alexand. pulchrè consi. 11. volumine 1. quod tamen est superfluum postquàm tot offendiculis in totum corruit dictum Alfonsi. Ad prędicta dum dico,
36 † quod etiam Alfonsi dictum non continet assassinamentum, est aduertendum, quòd ex quo non secutum fuit homicidium opera dicti Alfonsi, nec Ioannis, ideo etiam nõ sumus in illo c. quod loquitur saltem quando insultus factus fuit. ad hoc videatur tex. in dicto capit. in quo non habetur, quòd solum mandatum sufficiat, sed dicitur etiam ꝙ non secutus fuerit effectus homicidij. & ita Angel. Dyn. in l. item apud Labeonem. §. si curauerit, ff. de iniuriis. & Augustinus de Arimino in verbo, Sempronium mandatorem, columna 4. & per Corne. primo volumine, consilio 202. & etiam in alio de quo supra, ex quibus omnibus sumus extra difficultatem, an testes sine citatione partis in assassinamento examinati probent iuxta notanda verba Gemin. a. & Hostiens. in dict. cap. in §. 1. loquuntur tamen ubi aliàs sint idonei, quia dubitatur quo ad unum, in æteris existimatur adesse omnis habilitas, l. qui in testamento. in principio. ff. de testament. & in capit. 1. in fin. de ætate, & qualit. Sed quod plus est Geminia. & Hostiens. reprobantur, & quoquo modo sit, ita declarantur, quòd nullam offensionem faciunt, ad hoc uideatur Felyn. in cap. 2. in 5. & 6. limitatione testibus. Nec coadiuuatur dictum huius Alfonsi eo, quia aliqui deponant de quadam lite, quæ inter eos fuisse dicitur, & nescio quibusdam precibus porrectis in Senatu Mediolani, per Alexandrum cõtra hũc reuerendissimum Episcopum, & ex fama, & equis Episcopi cognitis sub interfectoribus inter quos dicitur, quod erat vnus ex eius seruis, & ꝙ fuerit captus quidam puer Episcopi die patrati homicidij, & ꝙ nescio qui familiares Episcopi abstulerint barbas quasdam quibus aspectus faciesque immutatur ante, cuidam Antonio, & vltimo ꝙ opera cõsanguineorum, & agentium pro Episcopo, Berardinus, & nonnulli alij, qui de crimine debent esset edocti se absentes fecerunt,

 quia aduer-

quia aduertendum est, ꝙ cessante prorsus dicto Alfonsi, vti cessat, non video quomodo, ex prædictis de mandato possit procedi, ex quo in primis in eodem processu debet constare certissimè de ipsis mandatariis, non
37 enim † valet depositio testis contra mandãtem, nisi etiam deponat contra mandatariũ, l.is qui rem, §. si tu Titium. ff. de furtis. vbi Bart. not. Bald. consilio 259. volum. 1. ad finem. & 2. colum. & sequen. & consil. 5. 2 volum. 1. Alexand. consi. 14. colu. 3. in 3. vol. & cons. 15. vol. 1. & alibi sæpe per Doctores, & semper Doctores disputantes de pœna imponenda mandanti propter mandatum, pro concesso habent, quòd de mandatario non esset dubitatio, quin ipse rem patrasset, ad hoc videantur Bald. & Moderni in l. 1. C. de seruis fugit. & in l. si quis mihi bona, §. pater Seio, ff. de acqu. hæred. nec ex eo ꝙ unus cognouerit seruum Episcopi super uenatione, & aliqui alij deponant de auditu quò ad alios seruos cognitos super veneratione, dicitur constare id ꝙ dicunt, & minus, quòd illi certè homicidium fecerint, & hæc ultra quod nec super inimicia, nec super alijs de quibus supra potest fieri fundamentum, nã præter qualitates repellentes testes quæ multæ sunt uti proponitur, de inimicitia nõ constat, licet deponant de quadam lite, & precibus porrectis contra Episcopum, quia ob hoc aliter non constito quòd magni momenti causa esset, non oritur capitale odium, ut per Felyn. in cap. cum oporteat. de accusatio. & alibi, quòd solum capitale odium in hoc casu ponderant Bald. & alij ad coniiciendum mandatum. in d. l. 1. & in d. §. pater Seio. & merito quidem, quia ex leui lite potius est præsumendum contrariũ, & si dicatur preces erant iniuriosæ, quarum exemplum reperitur, dico ꝙ nullibi constat ꝙ sit exemplum illius, nec etiam creditur fratri interfecti quòd illud inuenerit in scripturis fratris cui insensus est ob suspicionẽ homicidij ipsius fratris, vltra hoc quòd est pars. Nec obstat ob hoc, ꝙ frater, imò fratres, & vxor fecerint fidem ꝙ non suspician
38 tur, † quia satis est ad fundamentum inimicitię quòd subsit causæ, suspitio in genere. Felyn. in d. capi. cum oporteat. & Dec. in l. 1. §. præterea, ff. de quęstio. Fama etiam nihil obstat, quia dicunt testes ortam esse ex causa dictarum precum, & pueri inuẽti illa die, vt supra, quia super dictis precibus non potest fieri fundamentum, nisi attenta fide fratris dicti interfecti, & ita habet originem a maleuolis sicut supra proximè deduxi, cap. qualiter, & quando, el secundo, in princ. de accus. cum vulgaribus, & minus obstat origo confessionis pueri, qui metu ne interficeretur, dixit ꝙ erat puer episcopi, vt apparet in processu. Cessante igitur actu, super quo iacet basis famæ in hoc proposito, nihil penitus obstat quod de fama dicitur. Bartol. in l. de minore. §. plurimum. in 3. & 4. q. ff. de quęstio. & per Aret. consil. 72. & hoc vltra ea quę sunt contraria famæ de quibus vltimò dicam, ad elidendam etiam omnem suspicionem. Super aliis autem, scilicet, quòd inter interfectores habentes equos episcopi etiam adesset unus ex famulis eius, & ut supra, non potest iuridicum fundamentum fieri, & hic tollo etiam aliter fundamentũ
39 odij, & inimicitiæ. Nam † ex eo quòd famulus meus occidat inimicum meum uel filius meus, uel consanguineus, non propterea præsumitur mandatum, tex. est cum glo. in cap. cum ad sedem. de restitutio. spoliator. in verbo, interdictum, & in l. 3. §. cum igitur. versicul. nam cum familia, ff. de ui armata. Bald. consil. 383. columna finali, uolumine quinto. Anan. consilio 59. & ita sentiunt Bald. & alii in d. l. 1. & Doctores in dicta l. si quis mihi bona, dum plura requirunt debere interuenire. Accedat secundum proposita, quòd unus ex famulis episcopi habebat capitalem inimicitiam cum inperfecto, & ideo etiam quod immediatè aliquid appareret de mandato, iuxta terminos quæstionum formatarum in d. l. 1. de ser. fug. & in dicto §. pater Seio. adhuc excluderetur mandatum, & potius præsumeretur consilium. Sic Bal. & Doctor. in d. l. 1. & Brun. in tract. torturæ charta 4. col. 2. & alibi sæpæ, verùm cum non simus in talibus casibus, imò simus longe distantes, non potest fieri fundamentum alicuius delicti aduersus episcopum, sed ꝙ ipse famulus a se ipso fecerit associatus etiam alijs conseruis inter quos solet esse maxima amicitia, qui alij conserui etiam potuerunt id peragere, sine scientia domini, fortè etiam cogitantes rem gratam facere domino, quod sępissime euenit in his partibus.

Superest ut tollam fundamentum subtractionis examinis Bernardi, & nonnullorum aliorum, in qua difficultate non expedit recurrere ad c. peruenit, el primo, de testibus cogen. & not. per Doct. ibi maximè allegatos

tos per Fely. Nam testes isti si non uenerunt hactenus, vt examini se subijcerent, nec adhuc veniunt, constat de iustissima causa, quę est, ne tam impiè tractetur, ut tractatus fuit Alfonsus, si protestatur ipsi, & sic etiam credendum est, quia ut dixi de causa constat, iuxta not. in l. quædam mulier, ff. de rei uéd.
40 & † ꝙ hæc causa in specie inducat iustissimum metum, videatur Bar. in l. de pupillo, §. si quis ipsi prætori, ff. de oper. noui nũt. & in l. interpositas. ubi etiam Bald. & alij, C. de transact. & ad hoc ut simus in casu quando quis seipsum, ut alios subtrahens a deponen
41 do incidat in pœnas iuris † requiritur dolus, & expressus iudicis contemptus, l. 3. in princ. ff. de crimen. stellio, & per Alex. in l. argentarius, §. cum autem, colum. 1. & seq. ff. de eden. & maximè ita credendum est, ut supra, quia etiam dictus Bernardinus ex eadem causa sic tortus fuit, & ita meritò verificatur in ipso vulgatissimum illud prouerbium, Canis aqua feruenti semiustus timet etiam frigidam litteræ etiam quas fatetur episcopus per eum scriptas, fratri, circa absentiam aliquorum ex eius famulis fundatę super indebitis cruciatibus dicti Alfonsi, & aliorum, quia ut dixi apparet quàm iniuste tractatus fuerit, & de causa, nihil officiunt. Et aduertendum est, quòd etiam reuerendissimus episcopus debuit cogitare, non tãtum super salute amicorum suorum, sed etiam, & in primis super sua ipsiusmet, contra quem ex indebitis torturis, & acerbis cruciatibus potuissent extorqueri pręter veritatem aliqua a dictis familiaribus, quæ causam immortalem fecissent, ut ipse etiam
42 dicit in examine. Non omitto † ad elidendam omnem suspicionem, & tollendam omnem infamiam, adesse instrumentum fidei oppidi Roxasachi super cuius territorio asseritur patratum homicidium, ꝙ non fuit fama in illo loco contra episcopum de homicidio Alexandri, sed ꝙ fuerit interfectus ab alijs suis inimicis, extare etiam protestationem eorum, qui essent offensi, de ponentium nũquam tale quid suspicatos esse de episcopo, quare etiam instrumentum ciuitatis Papiæ, cum litteris ad summum Pontificem, in quibus sit attestatio de bona fama episcopi, & quod nunquam fuit fama contra ipsum de hoc crimine, extat etiam fides capitanei iustitiæ generalis in toto dominio Mediolanensi, quemadmodum diligenti opera usus est super morte dicti Alexandri mandato illustrissimi ducis, & nihil cõperit, quinimo uidit ꝙ præfatus illustrissimus dux post mortem Alexandri epm benigne suscepit, & tractauit, extat fides etiam cleri papiensis de bona fama epi, & de his omnibus extant instrumenta publica, & factę essent fides in iudicio coram iudice inuestigante cõtra episcopum, sed recusauit illas recipere, prout de dicta recusatione extant duo instrumenta apud acta, & ita perinde est, ac si
43 omnia † in iudicio facta essent, postquam iudex noluit acceptare, vt c. si iustus metus. de appell. Si igitur, & de contraria fama in specie, ꝙ ipse deliquit, & de bona fama, eo
44 modo apparet, vt dictũ est † nõne ẽt si quod indicium resultaret ex obiectis contra epm tolleretur, & qui aliàs esset torquendus non torqueretur. Bartol. in l. 1. §. penult. ff. de re milit. Bald. in l. fin. colum. fin. C. de probat. Alexand. consi. 14. colum. 13. uol. 3. Bart. & Moderni in l. de minore, §. plurimum, ff. de quæstio. Nam oritur talis opinio, quòd per eam tollitur, vel eliditur indicium, non solum per bonam famam, sed etiam per aliũ indicium ad fauorẽ rei. Ias. in l. 1 ad fin. C. commu. de leg. & indicium maximum pro episcopo colligitur ex fide capitanei de qua
45 supra. Et aduertendum est † ꝙ cum bona fa
e ma etiam sit in specie, *e* ꝙ non deliquerit in hoc casu, etiam tollitur mala fama in specie iuxta ea quæ dicit Alex. cõs. 70 in 1. vol. & consi. 62. colum. 2. volum. 3. & alibi sæpe. Hæc volui dixisse, vt si singula quando penitus sunt inualida non coniungantur, ut no. in l. admonendi, ff. de iureiur. Attamen si modo aliquid amaritudinis resideret, siue de iure, siue extra ius in pectore iudicum cũ his vltimis omnia sileant. Laus Deo, & vide semper circa specialia in assasinamento Ioan. Bernar. Hisp. in sua canonica practica criminali. c. 91. qui tamen non gustauit perfectè materiam. Octauò esset quærendum
46 † an mandatarius excuset mandantem, dicens ꝙ motu proprio fecit, & non de mandato alicuius, & uidetur non excusare per regulam l. quoniam liberi. C. de testibus. ubi uide Bald. in 1. columm. qui ex ea dicit, ꝙ si sunt quatuor socij in rixa, & tres delictum fateantur, & excusent quartũ, nihil ualet excusatio militantibus indicijs aduersus eum & ita Bald. in terminis cap. 1. §. iniuria, colum. penul. versicul. quæro si Titius. de pace iur. firm. qui dicit, ꝙ testimonium delinquẽtis nihil ualet, sic ut dixi, & ꝙ pſumptio est

contra

contra mandantem non existentibus probabilibus coniecturis, in contrarium sequitur Alexand.in l.final.ff.de quæstio,in apostilla. incip.eruent veritatem, & post eum Marsil. in l.1.§. diuus Antoninus,ff. de quæst. Sed aduerte nè erres, ꝙ aut nullo modo constat de mandato, & tunc superflua est quæstio. aut constat,& dubitatio est pulchra,quia simul conuenit, quòd mandauerim, & ꝙ tamen mandatarius fecerit ad sui ipsius uindictam. Dicendum tamen est,vt dixi,& maxime, quia constito de mandato saltem per indicia videtur in dubio factum eius executione, vt dixit Bald. ubi supra,& facit glos. in l.quædam mulier,ff.de rei vendit.oportet in hoc iudicem esse circunspectum,& benè considerare quomodo casus acciderit, & an interuenerit rixa in actu homicidij, & an fuerit conuersatio post mandatum inter homicidam,& occisum. Cessat tamen hæc cōsideratio per decretum nostrum de quo supra puniens solum mandatum. Quid verò
47 † si occidens diceret, quòd mandatum talis fecit an sibi credatur, & videtur non esse credendum ex eisdem fundamentis, & vide Hippol.in dicto §.diuus Antoninus. vbi ad hoc allegat cōsilium Bald.& alia,& ad quæstionem principalem an mandatarius excuset mandantem, vide vltra Bald.& alios ubi supra. Vero. cautel.76. vidimus quamplures, & in consil.61. post reditum, colum-
48 na 1. Nonò omittendum non uidetur † quomodo cognosci possit mandatum, & quomodo oriatur,in quo articulo uide Bartol.in l.non solum,§.mandato,ff.de iniur.in prima quæstion.ubi dicit, ꝙ consideratur substantia verborum,& non sonus,& propterea licèt non dicatur,mando,sed proferantur talia verba ex quibus æquipollens resultet,tamen dicitur mandatum,& bene dicit. Hinc Bart.in l. si quis mihi bona,§.pater Seio.ff. de acquiren.hæred.decidit, ꝙ cum quidam nobilis, qui receperat iniuriam, dixisset famulo suo,nunquam redeas domum, nisi sentiam aliquid de hoc negocio,& postea famulus occidisset illum iniuriantem,quoniã ex illis uerbis resultabat mandatum, illi nobili fuit amputatum caput. sequitur Alexan. in cons.127.colum.2.volum.4.& consilio.seq. in fin & late prędictam conclusionem,quòd omnia verba sufficiunt ad hoc, vt sit mandatum,sequitur Angel.Aret. cū duabus gl: una antiqua, & altera recentiori. in uerbo: Sempronium mandatoré.in primis uerbis, & ibidem in quæst.21.& ibi latè in apostillis,imò non solum ex verbis resultat mandatum, sed etiã,si non interuenerunt verba saltem quæ fuerint audita,iuxta dictū Bald. vulgatum in l.1.C.de ser.fugi.de illo qui posuit os ad aurem famuli, qui famulus postea incontinenti occidit eius inimicum, ꝙ dictum late ornat, & declarat Iason ibi ad hanc quæstionem.vide omnino Bald. in d.l. 1.ubi postea quam dixit, quòd mandatum fit per uerba Imperatiui modi, subdit ꝙ ét oritur in eo qui rogando optat fieri de aliqua re vindictam, & etiam in eo qui ponit os ad aurem, &c. sicut proxime dixi, hanc conclusionem bene probat tex.in dicto §.pater Seio.ubi dicitur ꝙ iussus probatur per q̃cunque uerba etiã enunciatiua,& ideo Bar. ibi decidit per illum §.quæstionem de qua ibi,& quam retuli supra,quando nobilis dixit famulo,nunquam redeas domum, &c. & ita Iason.in dict.§.quem legit pro versiculo in §.sed quid si mandauit, colum. pen. versic.pondera.allegat etiam Anan. cons.56. colu.3.Ad hoc etiam ponderant tex. Doct. ubi supra,in c.ex litteris. & ibi Abb.ad hoc in specie not.de excessi prælat.
49 Aduerte † tamen, ꝙ verba debent expresse tendere ad delictum, aliàs fieret interpretatio in meliorem partem, ita Alex.in cons. pręaleg.127.col.3.in princ.& melius consi. seq.colum.1.& seq.& respondet ad decisionem famuli cui dicit Dominus, Fac ut sentiam aliquid noui, &c. quòd iniuria præcedens.parit talem pręsumptionem,qua cessante nullo modo fieret talis mandati interpretatio,& ita uoluit dicere Bald. in d.l.1. versiculo,& nota.C.de ser.fugi.qui dicit, ꝙ quando consilium potest verisimiliter se habere ad bonum, & malum fit interpretatio in bonam partem.quod dictum Ias. ibi late ostendit uerum esse,col.. Nam per uerbum, verisimiliter,Bal.voluit dicere,ꝙ & si verba possint quoquomodo interpretari,ut nō cōtineant malum, tamen si illud non est verisimile,sed potius est uerisimile malum, fieri debet interpretatio in malum, & nisi ita diceremus destrueretur omnino decisio supra relata de famulo,tã in exéplo eius cū dominus dixit,Fac quòd sentiam aliquid noui de tali negocio,quàm in alio quando dominus posuit os ad aurem famuli, & ita intellige gl.& quæ ibi dicit Bal.in l.ob hæc uerba,ff. de infamibus.Nam fateor quòd qui hortatur,non mandat,& sic de similibus,quia inter

ter ista est differentia, vt omnes sciunt, sed tamen ex præcedentibus, & sequentibus, & natura rei aliud est coniiciendum, non habita aliqua ratione verborum quemadmodũ dixi, & dicit Barto. in d. leg. non solum, §. si mandato. Et hoc est ꝙ Bal. tandem dixit in d. l. 1. C. de ser. fug. Nam postquam de mandato latè locutus est, & quid sit mandatum, & quomodo oritur, & similiter de consilio, subdit in uersi. ex personis. Ex personis denique, causis, & moribus, ac animositate loquentium dicta pensemus, & hęc est vltima veriorq; proculdubio sententia. Et ita etiam verificatur id quod dixi de illo qui optabat, ut se vlciscerentur, quod adhuc mandatum oritur intelligendo ex qualitate personarũ, causarum existentium, morum, & efficacia verborum. Ex hac declaratione potes deci-

50 dere omnes casus, & † apparet quod omnino est vera decisio de famulo, cui nobilis dixit, si tamen pręcessit inimicitia capitalis cũ

f ipso domino, & est communis *f* opin. declarando tamen eam, vt per Iaso. in d. l. 1. C. de ser. fug. veruntamen illa quinta declaratio ꝙ non solùm capitalis inimicitia debet pręcedere, sed ẽt sequi debeat homicidium incontinenti, est contra communem opinioné Doctorũ, & quod Ias. male dicat, pater, quia Bald. quem principaliter ponderat in d. l. 1. C. de ser. fugit. non loquitur de domino qui dixit, vt supra, sed de domino qui posuit os ad aurem, inter quæ magna est differentia ut uides. Primum enim inducit fortiorem præsumptionem quàm secundum, & ideo non mirum si requiritur in hoc secundo exemplo alia præsumptio, vt. s. in continenti secutum fuerit, & si dicas Bal. allegat Bart. ergo intelligit Bar. sicut ipse dicit. Respõdeo ꝙ dum allegat Bar. in d. l. si quis mihi bona. illum voluit allegare in fortioribus terminis, sed dum allegauit in d. §. si neutri. uoluit ibi Barto. intelligere sicut dicebat, sic etiam respondeo ad consil. Anan. *63*. colu. *3*. vnum est, quod patet manifesta ratio diuersitatis, inter vnum casum, & alium, & omnes cum Bart. transeunt in d. §. pater Seio, & Angel. Aret. in dicto uerbo, Sempronium mandatorem. in 22. q. Si tamen inimicitia erat & cum domino, & famulo, resultat consilium, secundùm Bald. in d. l. 1. C. de ser. fugit. & late Brun. in tracta. suo torturæ, char. 4. col. 2. ubi uide, & ita uoluit dicere Barto. in d. §. si uentri, & omnes qui Bar. ibi sequuntur, ut facit Hippol. in l. statuliber, colu. 3. ff. de q. & Alex. ibi allegatus. Fely. in cap. sicũt dignũ de homicid. col. penul. versi. 3. Ange. in d. l. si patri, & Fel. in c. 1. de offic. deleg. ubi pariter tractat materiam quam tractat in dicto cap. sicut dignum.

51 Ex prædictis etiam uides ex† eo quòd famulus meus occidat meum inimicum, uel filius, uel consanguineus, propterea non præsumi mandatum, sed alia requiri. & de hoc est tex. cum gl. in c. cum ad sedem. de restit. spoliator. in verbo, interdictum, & in l. 3. §. cum igitur, versicul. nam cum familia, ff. de ui, & ui arma. Bald. consil. 383. colum. ultim. uolum. 5. Anan. in d. consi. 59. & omnes ubi supra, dum ponunt dicta exempla domini, q̃ dicit famulo, Fac ut sentiam, &c. vel qui posuit os, &c. & ita Bald. præcise in d. l. 1. C. de ser. fug. ver. ex personis denique, ubi allegat d. c. cum ad sedem. In contrarium videtur facere tex. in cap. constitutus, el tertio, de testibus, & quod not. Bar. in l. 1. §. fi. ff quod ui aut clam, & in l. de pupillo, §. si quis ipsi prętori, in 10. quæstio. ff. de oper. no. nunc. In

52 istis locis habes, † quòd delictum factum a filio, vel seruo in re concernente interesse patris vel domini præsumitur factum uoluntate patris, vel domini, & satis diceretur uoluntate patris, vel domini factum, quando esset ad uindictam iniuriæ illatæ, patri uel dominio, sed hæc loquuntur in causa ciuili, & quo ad præiudicium ciuile, tamen ergo facio hanc illationem, quòd vbi esset talis præsumptio, quæ sufficeret ad condemnãdum ciuiliter, sufficeret in criminali ad torturam, secundum Bar. in l. fi. in fi. ff. de in lit. iur. & ideo quando adesset aliqua alia præsumptio, etiam ꝙ non esset tam violenta, ut in dictis exemplis, res non haberet difficultatem, quia cum dicta alia præsumptione, sine dubio præsumeretur mandatum in materia ciuili, ut per Alex. in consil. *69*. colu. 2. versi. fortificantur, vol. 2. Igitur in causa criminali oriretur tunc indubitatum indiciũ ad torturam. Aduerte, tñ dum dixi supra, ꝙ

53 quando cum vtroque est inimicitia † quod præsumitur consilium in casu dubio, uidelicet, quando secreto dixit ad aurem, &c. quia illud intelligitur, nisi inimicitia esset accessoriè in famulo ex inimicitia contracta cũ domino, aliter fatua esset decisio, & ideo Bal. in d. l. 1. dicit quando pariter essent inimici, & secus quãdo dispari modo, puta maior esset in uno, quàm alio, vel quando principaliter cum uno, & accessorie cum alio. Sed

54 Sed pone quod reus dicat, verum est, quod dixi, &c. vel prout dicunt testes in effectu fatendo mandatum, iuxta dicta supra, an possit postea declarare dictum suum, ita vt in effectu excludat mandatum, & videtur non posse, quia reus non potest perimere confessionem suam. c. cum dilecti, de accus. vbi Felyn. post alios, Bald. in l. 2. C. de cust. & exhib. reo. in fin. Sic etiam Bal. in Auth. sed nouo iure, versi. item quid si confitetur. C. de ser. fugit. vbi Bald. vult vt uerba ambigua reus confessus possit declarare, clara non vt ibi per eum, est materia. l. si quis intentione ambigua, ff. de iud. de qua per Alex. in l. diuortio, in prin. & alibi sæpe, ff. sol. mat. & ibi etiam Alex. latè dicit, quod non potest recedere a recto sensu, vt ibi, sed difficultas est quando lex interpretatur mandatum secundum terminos supra declaratos,
55 † an possit ipse in eo casu interpretari destruendo sensum præsumptum a lege. Nam si diceret erraui, uolo probare contrariũ, audiretur etiam quod expresse confessus fuisset homicidium, sed hæc est alia materia, ut declarat Fel. in d. c. cum dilecti, in 11. notab. vbi vide. Credo nõ posse, & quod paria sint, vel quod quis explicitè confessus velit perimere confessionem, vel implicitè secundum termines supra allegatos, ita vt resultet confessio delicti, & tamen postea extra omnem verisimilitudinem velit exponendo tollere omnem sensum illorum verborum. Ad hoc adduco Bald. in terminis si bene vides in d. l. 1. C. de seru. fug. in dicto vers. & not. quòd consilium. vbi vult, vt ille qui dat consilium quod verisimiliter potest interpretari in bonam partem, possit illud in bonam partem interpretari. Igitur non uult, ut hoc omni casu liceat, sed tantum quando uerisimiliter cadit interpretatio boni, sed quando interpretatio est non uerisimilis, & nullus est, quis nõ diceret, talia verba indicare expressam confessionem delicti, si admittatur hęc interpretatio dicitur omnimoda peremptio, & extinctio confessionis improbata per dictum c. cum dilecti. & ea quæ supra dixi, aliàs sequeretur quòd prædictę omnes decisiones eliderentur, quia semper reus inueniẽdo aliquam expositionem euaderet. Nam ut dixi non requiritur aliqua probatio, sed tamen quærimus an simplici uerbo possit reus exponere suum dictum, quod esset ridiculum, & ubi posset declarare seipsum, crederẽ, ut
56 etiam ex interuallo posset, † quia qui declarat, nihil de nouo inducit, l. hæredes palam, §. si quis post. ff. de testam. c. pastoralis, §. 1. & ibi Abb. de appella. Sic etiam in teste secundum Bartol. in l. prima, columna 2. ff. si cert. peta. Felyn. in c. cum olim, de re iudic. colum. 3. & in cap. licet causam, columno. 12. extra, de probatio. facit l. a actorum, & ibi glo.
57 & Docto. ff. de re iudica. Sed pone † quod de mandato per solam confessionem mandantis constet, an poterit puniri, videtur nõ posse, per ea quæ posui supra, sub rubr. 1. de delicto. & hoc non uidetur habere difficultatem ubi de solo mandato non secuto effectu tractetur. Cæterũ si sit secutus effectus de quo constet, est maius dubium, & tantò magis, quia secuto effectu non tenetur mandans propter mandatum, sed propter delictum secutum, & ideo etiam debet apponi locus, & tẽpus delicti consummati, secundùm Bar. in d. §. si mandato, uersi. quæro unde oritur obligatio. & Ang. Aret. ubi supra. Tamen concludo non teneri, ex quo propter mandatum tenetur, ut per Bart. & Angel. ubi supra, si tamen mandatarius attestaretur de mandato, arbitrarer quòd licet aliàs non credatur ei contra mandantem, tamen quò ad ipsum delictum probatio esset sufficiens, & hoc per ea ad quæ etiam me redigo in illa materia delicti, & satis de se hoc applaudit auribus, cuiusq; rectè sentiẽtis, maximè quia talia mãdata fiunt secretò, & de eis nõ põt cõstare per inspectioné,
58 sicut de homine occiso: Aliqua alia † in materia mandati, uide per Afflic. in tit. de pace iuram. firm. in §. iniuria punitur. in 4. notab.

Quæro quid iuris sit in consulente fieri delictum, uide Bal. primo uol. consi. 250. colum. 2 Bal. notabiliter in 4. col. consi. 287. & Bal. no. 5. uol. consi. 382. colu. 2. & seq. Alex. cons. 103. col. 8. in 1. uol. & Bar. in l. in furti, §. ope, ff. de fur. & uide reg. & fallentias per Fel. in c. sicut dignum. col. 3. de homicid. & in c. 1. de offi. deleg. & communis conclusio
59 est secundum eum † quòd tenetur pari pœna sicut faciens, si absq; eo consilio non erat facturus g aliàs non tenetur eadem pęna, sed punitur mitius: & hoc nisi reuocasset dictum consilium, & reuocationem notificasset tam illi contra quem factum fuit cõsilium quàm ei cui dedit, ut per Fel. ubi supra, qui etiam multas alias limitationes ponit, etiam quòd ratione damni dati ex consilio, an consulens teneatur ad eius restitutionem, & quando, & quid in Doctoribus malè consulentibus, & consiliarijs principum, uide

vide ét apostil.ad Ang.cōs.22.circa 22.q.in qua ponit materiam persuadentis, ubi allegantur alia consilia sed melius quam alibi, & copiosius,& magis considerate ponit nouissimè Dec.in reg.consilij non fraudulenti de regu.iur.in 2.col.maxime uersic.2. regula non habet locum in delictis,ubi dicit cō munem esse illam quam supra dixi post Felyn.& ita intelligit, & declarat Bart.in d.§. si mandato,uers.quęro,vtrum in persuadente.qui indistinctè tenet,vt consulens,vel persuadens,teneatur, siue faciens aliàs esset facturus,siue non: uult enim ut procedat eius dictum quò ad eandem pœnam, si aliàs facturus non erat,sed mitius teneri,ubi etiam facturus fuisset,& subdit in colu.seq.vers.& ad prędicta,in dubio præsumi,aliàs non fuisse facturum,nisi coniecturę aliud ostendant, Deinde ponit alia,& multa notanda in hac
60 materia consilij,& † quòd consilium debet esse malum,& ita debet constare,quia in dubio præsumeretur bonum, & quòd consiliū debet pręcedere delictum, & quando quis dicatur præbere consilium, & quòd effectus delicti debet esse secutus, & postquam ibi tantus doctor nouissimè apposuit in hoc articulo manum, aliud non dico nec audeo dicere, & aduerte, quia non videtur fieri differentia inter consilium, & persuasionem,& ita expresse Barto.in d.§.si mandato,col.1. ibi istud non dicitur mandatum sed dicitur persuasio siue consilium. ubi de-
61 clarat † ꝙ consilium siue persuasio est quādo persuasio, uel consilum datur alicui ad eius persuasi utilitatem,ut per eum, & ideo Bart.etiam in d.§.non attingit aliam specificam quæstionem de consulente. sed in versiculo quæro utrum in persuadente, quærit de persuadente, & ibi simul miscet consiliū & persuasionem.& ideo Doct. illam doctrinam Bar.ibidem etiam allegant in consilio, licet loquatur de persuasione, ut per Dec. ubi supra,in d.versic.3.regula,quem uersi.uide usque ad alium uersic.seq.incip.sed dictū Bart.Sic etiam Bart.ibidem in uersic.quæro an puniatur ibi persuadens seu dans consilium,& in versicul.seque. ubi quærit quare ista persuasio, & istud consilium non possit reuocari ita ut sufficiat simplex reuocatio ut per eum,sed quid plura? nonne Barto.in d.§.si mandato.in fi. in ult.quæst.quærit in specie quæ sit differentia inter consilium, persuasionem, instigationem, & instructionem, & dicit nullam esse differentiam, & ꝙ omni casu res consistit in uerbis, & ad utilitatem facientis. Et propterea potest dici consiliūm,vel persuasio,uel instructio,vel instigatio, & Bartol. ibi refert, & sequitur Alex. consil.128.colum.1.uolum.4.& Ang. in d.gl.Sempronium mandatorem, column. final.in fin.nec in hoc est hæsitandum, quia Bart.allegat text.expressum in leg.in furti, §. consilium,ff. de furt.sed quidquid etiam possit esse in modo ineundi, tamen quia in quolibet tenditur ad unum finē, & in quolibet tantum verba interueniunt, & ad utilitatem facientis resultat eadem iuris dispositio, & hoc sine dubio uolunt Bart. & com-
62 muniter Doct. † & inquisitio sustinetur si sit ratione unius, & probetur aliud, quia illud aliud est idem in effectu, secus si esset de mandato,ꝙ fit gratia mandantis, & probaretur consilium,vel persuasio,uel instiga-
63 gatio,† vel inflammatio, quo uocabulo inflammationis etiam vtuntur Doctor. pro simili alijs prædictis,vt Angel.in consili.22. columna 2.quod consi.uide omnino in hac materia,quia ibi ponit quis sit persuasor, & quis mandator,& quis ordinator siue autor rei. Item ponit quod non consistit differentia in uerbis quo ad cognitionem unius ab altero,sed tantum in subiecta materia,quia etiam si præcipiatur illa ad utilitatem suam & sibi mandetur, tamen erit persuasio, ut ét per Bart.in d.§.si mandato. in princ.facit lex.si olei.C.loca.& l.si uno.in princ.ff.loca, & quod inquisitio dę instigatione, etiam procedat in persuasione,consilio,inflammatione,& similibus,non sic in mandato,ostendit Bal.in l.hęc uerba,ff.de his, qui notant. infam.& Alex.in d.consi.128.col.1.& in cōsil.127.col.2.eod.vol.& Ang. ubi supra, & Alex.consi.69.in 1.uol.& facit regula.l.habebat,ff. de inst. & quod ea omnia quæ dicūt Doct. in consilio etiam habeant locum in persuadente, & inflammatore, uide text. in d.c.sicut dignum,vers. qui uero animū regis inflammarunt,extra.de homic. Nam ille tex.loquitur de persuasione,& instigatione, & tamen Fel.ibi,& Doc.no.illū tex. in cōs. & super eo consilio postea se extendunt,unde in hac materia persuasionis ibi omnino vide,& ubi supra,& quia dixi supra ꝙ pro-
64 batur ex coniecturis †ꝙ persuasus aliàs non fuisset facturus, quæ sint istæ coniecturæ, uide in Doctoribus.allegatis per Dec.ubi supra in d.reg.col.3.uersic. & ad prædicta, & egregiè & notabiliter per Ang.in d.cons.col. ult.

vl.vbi dicit quòd præfationes maleficij hoc ostendunt.

65 Quæro, † an statutum puniens præstantes auxilium, vel opem, puniat istos consulentes, vel instigantes, siue inflammatores? Est necessaria q. & vr̃ non pu. è, quia impropriè est auxilium, licet auxilium sit, ita Bart. exp... ille in d.l. in furti. §. ope. ff. de furt.
66 in fi. & est locus principalis, † qñ quis dicatur præstare auxilium, & ibi an patrocinando pro aliquo dicatur præstari auxilium, vel mutuando pecunias, & an petendo gratiā, & aliis modis, ut ibi per eum? & ultimo quęrit utrum ille, qui dat cōsilium præstet opē, & dicitur præstare large, non stricte, & ita probant iura quę allegat, s. l. sępe, §. final. ff. de verb. sign. & text. ibi, tamen ex doctrina Bar. in d. §. ope. col. 1. colligitur pulchra declaratio, ut scilicet statutum puniens auxilium non comprehendat dantem cōsilium, quando statutum punit auxiliantem rōne certi actus. vt si dicat, quicunque dederit auxilium ad committendum homicidium, vel aliud delictum, nam hoc casu requiritur, ut illud auxilium sit proprie auxilium, secus si punit auxiliantem non ratione certi actus, ut adsunt statuta quod non præstetur auxilium bannitis, quia tunc talia statuta habēt locum in quolibet iuuamine, pecuniarum mutuatarum, & associationis, & consilij, & sic habes in terminis statuti decisionem ibi per Bart. atque ita si statutum puniat auxilium dantem occidenti ad homicidium, nō comprehendet dantem consilium, ita Bart. ibi, & Bart. ibi refert, & sequitur Angel. in gloss. Andræam auxiliatorē, col. 1. in fi. & prin. sequen. & ibi late maxime in apostillis.
67 Quod † aduocatus, & causidicus possunt patrocinari pro bānitis pro obtinenda iustitia, & gratia, quia officium aduocandi est
68 publicum. Et † quod consilium siue persuasio sit late, & large auxilium, uide late, & ꝑ fundamenta iuris Saly. in l. unica, C. de rap. uirgin. in uersic. ex sexta parte, & est prima quęstio quam tangit ibi, & in effectu fundat se super iuribus Bart. & hanc opini. etiam tenet Ang. in glos. dicto maleficio semper astitit. colu. penu. uersi. an autē quis persuadēs. & ibi uide in apostillis, alias autoritates. Nec d. Bart. in l. qui seruo, §. fi. in fin. obstant, dum dicit, quòd si in inquisitione dicitur de consilio, punitur de auxilio, licet non sit dictum, ut habilius prædicta possent cōmitti, quia non vult propter hoc, ut proprie cōsilium sit auxilium ipsi homicidio. Et licet velit ut puniatur, non vult ut puniatur de auxilio uere, sed de consilio si interuenit. Et tunc uerum est, quòd erit punitus de auxilio saltem large, ut late per Cęp. cons. 3. col. penul. & vlt. & Ang. in d. gl. dicto maleficio semper astitit. col. 2 uersi. aduertas tamen.

h 69 De præstantibus auxilium *h* † ad homicidia, & alia delicta tempore delicti, & post,
69 ponit Fel. in d. cap. sicut dignum. columna. 2. de homic. & in d. capit. 1. de off. deleg. col. antepenul. & dixi supra tit. præcedenti. uersi. quęro qua pœna. late declarando etiam decretum huius dominij in hac materia conditum, quod tamen postea reformatum fuit.

ADDITIONES.

a Mandās. pro affirmatiua, quia nihil interest occidat quis, an cām mortis præbeat. l. nihil interest. ff. ad leg. Corn. de sicar. c. de cætero. de homic. c. si quis uiduam Soc. distin. c. ult. de iniu. Bar. in l. si quis id quod. ff. de iur. om. iudi. late Hyppo. de Marsi. Singul. 181. Mandans fieri homicidium.

b Communis est opin. Iul. Clar. senten. lib. 5. §. Assassinum. post prin.

c Episcopo Papien. De nobili domo de Rubeis Parmen. quem ego eiusdem aduocatus iunior associaui in molem Adrianam, arcē S. Angeli hodie nuncupatam, & hic sub Iulio III. sententiam absolutoriam, ac prioris reuocatoriam, ac restitutionem, & redintegrationem etiam ad episcopatum præfatum obtinuit, Idemq; urbis Gubernator effectus fuit.

d Assassinamentum esse. Cui ut locus sit interuenire debet datio, vel promissio. Bart. in l. non solum. § si mandato. col. pen. ff. de iniur. & in l. Cicero. ff. de pœn. Bald. in l. non ideo minus. in princ. C. de accus. cons. 98. lib. 1. ac con. 256. lib. 2. ubi, quòd requirit̃ præmiū vel spes præmij. Alex. in l. 1. §. hęc actio. ff. de eo, per quē fac. er. ac cōsi. 166. in prin. uol. 7. Ang. de Malefi. in vers. Sempronium mandatorem. in princ. D. meus Dec. cons. 327. in prin. Gram. uoto 9. in princ. Aret. communē affirmans cons. 164. vers. 3. allegant. Corn. in praxi crim. tit. de Homic. §. circa tertium. in prin. Et ꝙ sufficiat sola promissio uoluerunt Sal. in alleg. l. non ideo minus. in fi. C. de accusat Curt. sen. consi. 20. colu. 18. ac Tho. Grammat. pręalle. uot. 9. col. 1.

e Sic

e Sit in specie. Bona fama in genere probata malæ famæ in specie deductæ etiam præfertur. Hyppo. de Marsi. cons. 72. in fi. ac in praxi crimi. §. diligenter. nu. 196. Et data paritate probationis malæ, & bonæ famæ, & sic data paritate terminorũ probationis se inuicẽ cõfunderẽt, & neutra fama ex utraq; parte probata diceretũ. Bal. in l. 1. q. 5. C. de test. Alex cons. 44. lib. 2. Gozad. cons. 8. nu. 48.

f Est communis Placa lib. 2. Delicto. cap. 14. num. 5. & cap. 15. num. 3. Duennas Regula 307. Iul. Clar. senten. lib. 5. quæst. 89. versicu. sed hic incidenter.

g Non erat facturus. Glo. in l. 1. §. persuadere. in uer. facturus. ff. de ser. corrup. Bald. in l. ob hæc. colum. 2. ff. de his, qui notan. infa. Saly. in l. 1. colum 8. C. de rapto. uirgi. Matt. Mathesi. not. 97. Nota quod is. Et hanc dicit esse communem Legistarum, & Canonistarum Bero. in cap. 1. num. 85. de offic. deleg. sequitur Clar. senten. lib. 5. §. fin. quæst. 88. super hoc plura scripsi pisis dum essem primarius in Iure canonico lector.

h Auxilium. Quot modis quis auxilium, seu opem prestare dicatur prosequitur Iul. Cla. senten. lib. 5. §. fi. quæst. 90. & ego post alios in c. 1. nu. 46. de offi. dele.

Titul. de Furtis.

SVMMAE.

1 *Auaritia est radix omnium malorum.*
2 *Furtum quomodo probetur.*
3 *Palam, & bona fide rem accipiens non dicitur furtum committere.*
4 *Fur dicitur qui palam furatur, sed non dicitur manifestus nisi secuta post eius deprehensione, vel acclamatione.*
5 *Rapina committitur quando vis adhibetur, vel rapiens paratus est vim adhibere.*
6 *Furtum non committitur quando quis rapit rem quam putat sibi debitam, licèt puniatur quia propria autoritate facit.*
7 *Furtum non committitur quando quis non habuit animum furandi.*
8 *Furandi animus præsumitur fuisse in dubio vbi non appareat causa in contrarium.*
9 *Furtum an committatur quando res capitur quæ reperitur in platea, uel habetur pro derelicto, vel quamuis fateantur furto subtraxisse, cum tamen sua esset.*
10 *Fur an liberetur quando dominus rei subtractæ venit ad iudicium, & dicit factum fuisse uolente?*
11 *Confessio quòd res fuerit sublata se volente, facta reo absente an illi prosit?*
12 *Iusta causa credulitatis, quòd res sit sua, an excuset a furto?*
13 *Conclusio in actione furti qualis esse debeat.*
14 *Furti accusatio an procedat non expressis rebus, & quid si exprimatur æstimatio rei?*
15 *Furta alibi commissa, & punita, grauant etiam commissa.*
16 *Statutum vt quis pro tribus furtis suspendatur qualiter intelligatur, & quando dicantur tria furta.*
17 *Confessus fecisse plura furta diuersis temporibus intelligitur continuatis.*
18 *Fur Lugdunensis Mediolani repertus cum rebus subtractis, potest Mediolani puniri.*
19 *Iudex maleficiorum potest cognoscere de rebus subtractis in consequentiam.*
20 *Legatus captus, & spoliatus in itinere, an recuperet damna a principe eum mittente?*
21 *Furtum rei hæreditariæ dicitur furtum largo modo, non propriè.*
22 *Furtum dicitur rei mobilis, non autem immobilis.*
23 *Statutum loquens in furto habet locum tam in crimine expilatæ hæreditatis, quàm rerum amotarum.*
24 *Furta domestica quomodo puniantur, & quod in furto domestico paruo uel magno.*
25 *Statutum de furto alterans pœnam iuris communis, non habet locum in furto domestico licèt aliter sit seruatum.*
26 *Furti domestici iterata causa quomodo proceditur.*
27 *Furti domestici magni causa contra vxorem vel filium agi non potest, licèt iudex per inquisitionem procedere possit, & eos punire.*
28 *Suspendi an quis possit pro tribus furtis domesticis?*
29 *Statutum dicens, Si quis fur, an comprehendat fœminam.*
30 *Furis pœna iure digestorum erat dupli uel quadrupli, & parti applicabatur, de iure C. & Authent. est criminalis, & fisco applicatur.*
31 *Pœna corporalis in fure nec iure digestorum nec Authen. erat inuenta.*
32 *Pœna furti, & Mediolani, & alibi per statuta est imposita.*
33 *Fur famosus quis, & quomodo puniatur per statutum Mediolani.*
34 *Fur deprehensus antequam incipiat contrectare po-*

re punitur extraordinariè.

35 *Fur famosus,& latro famosus differunt.*

36 *Fur famosus dicitur ex eo solum quod sit damnatus de furto vel rapina, & sic post sententiam.*

37 *Agi potest criminaliter, & ciuiliter pro quolibet delicto,& priuato,& publico.*

38 *Delictorum tam publicorum, quam priuatorum materia.*

39 *Fur pecuniæ principis vel rerum ecclesiæ aut religiosarum tenetur l. Iul. peculatus.*

40 *Abigeus quis.*

41 *Pœna l. Iuliæ de residuis tenetur qui retinet id quod superest illi ex pecunia ad usum publicum destinata.*

42 *Plagiarius dicitur subtrahens seruos vel filios seruorum.*

43 *Fur si dicat quòd accepit animo restituendi an excusetur?*

44 *Fur dicitur qui subtrahit non solum domino, sed etiam ei qui habet simplicem detentationem.*

45 *Depositarius per negationem solam rei depositæ dicitur furtum committere.*

46 *Contrectatio rei siue uerè, siue ex interpretatione fiat, committi furtum.*

47 *Furti excusari non potest vel saltem magnam præsumptionem contra se habet qui primò negauit depositum,& postea dicit se non contrectasse animo furandi.*

48 *Furtum uel fur quomodo inueniatur.*

49 *Fur licèt patiatur pœnam furti, ut quia fustigetur, tamen non dimittitur nisi rem subtractam restituat.*

50 *Furto subtractam rèm emens, licèt regulariter debeat sine precio eam restituere, tamen aliqui sunt casus quibus debet dare precium.*

51 *Emens rem ab hostibus per eos subtractam quando possit dominus eam siue precio habere secundum decreta Mediolani.*

52 *Furtum propter necessitatem quando sit licitum.*

53 *Furto subtrahens instrumentum comprehenditur in statuto dicente, Si quis furtum fecerit rei ascendentis.*

54 *Furto subtrahens testamentum incidit in falsum.*

55 *Furto per famulum commisso tenetur dominus quando deliquit in officio sibi per eum commisso, secus si extra illud deliquerit.*

56 *Dominus per exhibitionem famuli qui furtum commiserit liberatur si exerceat officium publicum, secus si priuatum ut caupo.*

57 *Officialis in principio officij promittens communitati pro debitis per eius familiam contrahendis,& si postea proclamari faciat, ut nemo cum eis contrahat non liberatur.*

58 *Pax facta per offensum an impediat quominus fiscus possit procedere etiam in furto de iure communi, licet propter statutum Mediolani non possit?*

59 *Furtum non dicitur publicum crimen etiam si quis furcis pro illo suspendatur.*

60 *Furtum enorme dicitur etiam si sit modicum quando tamen ex eo tumultus sequeretur.*

61 *Pax sicut prodest in secundo furto ex forma statuti Mediolani, ita etiam in primo ex consuetudine.*

62 *Furti præsumptio an oriatur contra cauponem quando hippopera deposita fuit apud eum & restituitur resignata.*

63 *Fur quomodo inueniatur. & de indicijs contra furem.*

64 *Furto facto uicini possunt torqueri si suspitio est contra eos,& male audeant.*

65 *Furtum confessus potest interrogari de alijs furtis etiam in tortura.*

66 *Furtum an possit probari per probationes minus idoneas ex aliquo speciali?*

67 *Furtorum materia ubi, & per quos tractetur.*

68 *Furta aliqua legum conditoribus speciali animaduersione digna uisa sunt, & propterea etiam tituli particulares de illis facti sunt.*

Requens est hęc materia furtorum propter effręnatam 1 † auaritiā quę est radix omnium malorum, §. considerauimus. col. 3. in Auth. ut iud. sine quoq; suffrag. c. bonorū. 40. d. in proęmio decretal. sed quia est uulgatissimum, iō sine ordine addendo iam dictis rem ipsam percurram, & qm̄ de furto in primis constare debet, ut dixi in principio operis. Practica est ut querela partis 2 hoc solum demonstrat † iure tamen datur modus probandi furtum per dicta Barto. in leg. si quis ex argentarijs, §. prætor ait, ff. de ędendo. ubi Barto. non loquitur de indicijs contra furem, sed de probando ipso furto, nam ibi quis se defendebat per amissionem rei, dicendo, q erat sibi subtracta, nec habebat necesse probare contra furem, sed tantū fuisse sibi rem subtractam, & sic factum furtum, & ponit aliquos modos, qui propriè tēdunt ad probationem furti, & delicti in genere,

nerè, & inter eos qñ famulus aufugit, quia fuga in genere etiam alterius qui non sit famulus, facit indicium contra furem, ut dixi supra in materia torturæ, & ideo casus fugę famuli non fuit positus ad alium finem nisi ad ostendendum non solùm delinquentem, sed etiam delictum, quæ simul ostendit, licèt non ita sit in alijs modis ibi dictis, & eandẽ considerationem etiã habuit Bar. in l. si qñ. in fin. C. unde ui. Nam ibi non tractabatur de puniẽdo fure, sed alio propter ipsum delictum, & ideo tradit modum probandi furtum, & propriè illa exempla tendũt ad hoc non ad indicium contra furem, & aduerte, quia ẽt Bar. in d. §. prætor ait: sentit vt deberet cõstare de rebus, ibi si vero probatur rem, &c. ita etiam Bar. in d. l. si quando. in fi. non tamen requiritur probatio quantitatis explicitè, sed sufficit iurm secundum materiam d. l. si quando. & c. fi. quod met. caus. nisi quando contra tertium, & per Bart. in d. l. si quando, col. fin. & alios ibidem. & in d. c. fi. Iure tamen hæc probatio delicti nõ sufficit in criminalibus, vbi possit haberi plenior probatio, ut dixi in eo principio operis. Et adde ꝙ dicit Ias. in d. §. prætor ait. quod per acclamationem, Da a ladri, non probatur furtum. Et quia furtum a furuo, id est, nigro, dicitur, propterea, ꝙ clam, & obscurè, & plerunque noctu fit. & dicitur contrectatio fraudulenta, &c. ut in leg. 1. in princ.

3 & §. fina. ff. de furt. ideo scias † quòd qui palàm, & bona fide accipit, & non animo contrectandi, in hoc crimen nõ incidit, Bald. in 4. uol. cons. 472. & 5. uolu. consilio 89. circa fin. & quando dicatur palàm fieri, & quando occultè, vide Fel. in cap. consuluit. de offic. delega. in uerbo, occultum, colum. final. & in cap. porrò. de sentent. excomm. in uerbo, item instrumentum occultè, circa finem. & tex. in l. fi. ff. de ritu. nupt. qui dicit minorem suspitionem resultare quando fit palam, quàm quando fit occultè per Barb. consil. 47. colum. 15. in 1. uolum. & eodem volum. consil. 45. colum. 8. videtur tamen posse fieri furtum palàm. leg. 2. & trib. sequentibus, ff. de furt. & per Iaso. in l. 1. in princip. colum. 3. ff. de acquir. possessi. quæ conclusio magis ostenditur ex diffinitione furti, quàm ex dictis quatuor legibus, & not. in capit. 1. de præsumptionibus. Nisi ut dixi etiam bo

4 na fide fieret, & † quòd aliquis sit fur, licet palàm furetur, & omnibus videntibus, quãuis non possit dici manifestus, nisi secuta deprehensione, uel acclamatione post eum dicit Bartol. in l. si uendidero. §. cum rapt. ff. de furtis, & patet quia etiam in rapina, quæ, ut dixi, ex sui natura fit apertè, idest furtum, Instit. ui bonorum raptorum. in principio. & per hos terminos ambulat Barto. ubi supra.

5 Rapina † vero fit ex sui natura palàm, & vi, & etiam sine vi, vbi tamen eam committentes sint parati vim inferre. Alexan. cons. 103. col. 3. uol. 1. Et quando fit furtum gratia crediti sui, an talis puniatur de furto, & an possit se excusare, ex cõtractu pręcedenti, a quo habuit originem, maximè stãte decreto Mediolani, quando res habet originem a cõtractu, ꝙ non possit procedi criminaliter, vide Cœpol. consi. 26. col. 3. & seq. & est illud uulgatum consilium Beneuenutæ, & per Rom. consi. 144. & dic ut supra dixi super decreto quando res habet originem a contractu. Nõ

6 enim est furtum † quando quis rapit rem, quam putat sibi debitam, Institut. vi bono. rapt. §. quia tamen. punitur tamẽ, quia propria autoritate facit, ut ibi, §. seq. est text. in l. penul. & fin. C. ad legem Iul. de ui pub. & priu. ubi dicitur, ꝙ punitur illa lege, & ut dixi, uide ubi supra. & maximè an possit procedi criminaliter stante allegato decreto. Et consilium allegatum Beneuenutæ est etiam inter consilia Alexandri in 1. uolum. consi-

7 lio. 135. Et adde, † quòd quando quis nõ capit animo furandi, non committi furtum, etsi illicitè facit, per text. in l. si quis vxori. §. si quis asinam, ff. de fur. & Alexan. in dicto consilio, colum. 4. & Roman. consil. 150. & ubi sumus in dubio an habuerit animum furandi, uel non, vt quando furatur rem cõmunẽ, tunc præsumitur fecisse ratione partis suę tantum, & sic non est furtum, textus est vulgatissimus, in leg. merito, ff. pro socio, sed si constat contrarium, est furtũ, l. si socius communis rei, ff. de furtis. & ita Alex. cons. 137. colum. penul. & ult. volum. 4. Vltra quem circa dictam l. si socius cõmunis rei. vide ibi Bart. & Ange. Instit. de obli. quę ex delicto nascuntur. §. 1. colum. 1. Animus

8 † igitur furandi requiritur, qui præsumitur, vbi non appareat causa in contrarium, iuxta notata in l. dolum. C. de dolo, & in l. 1. C. de sicar. sed an requiratur ut a principio fuerit, an ẽt sufficiat, ut superueniat? uide in hoc casum leg. in l. Põponius. in fine, ff. de acq.

9 rerum dom. Quando † reperitur res in platea, & capitur, an sit furtũ? vid. l. falsus. §. qui alienum, ff de furt. & ibi Bart. & Felyn.

in cap.cum dilecti, colum.8.de accusat.uersiculo, in gl.in uerbo, dilapidationē. Et quid in re, quæ habetur pro derelicta? vide Rom. consilio 360. Et an possit dici furtum in re, quam quis fateatur furto subtraxisse, ubi appareat, φ sua esset? uide Rom.consi.113. Et
10 quid † quando dominus rei subtractæ dicit factum eo uolente, an fur liberetur? uide Barto. in l.inter omnes, §. recte, ff. de furt. Felyn.in cap.nulli, columm.2.versi. item inquantum, de accus. Alexan. in 2. uolumine.
11 consi.24. columna.7. Et † an talis confessio facta reo absente profit sibi? vide Alex. in dicto consilio, columna penult. & uide Felyn.in cap.1.de præsumpt. columm.fi. Et generaliter
12 † an iusta causa credulitatis, φ res esset sua, vel quasi putaretur dominum permissurum, excuset a furto, uide Bart.in d.§. rectè. & Bald.in 4.uolu.consil.345. & Aret. in cap.1.colum.3.de accus.ubi tenet contra Bal.& Felyn.in cap.inquisitionis, §.quæsiuisti. colum.3.de accus.& in cap.2.col.2. vers. in ea glos.de calum.& Ias.in l.quidam cū filium, ff. de uerborum obligatio. Qualiter
13 † concludi debeat in actione furti, uide Angel.Aret.in uerbo, uestem cœlestem, & ubi
14 supra. An † procedat accusatio furti, non expressis uerbis, & quid si exprimatur æstimatio & nō res, & quid si dicatur tantæ æstimationis, saluo errore calculi? uide Bald.2. uolumine consilio 238.columna 4 & qualis hoc casu debeat esse probatio precij ipsius rei furto subtractæ. & qualiter exprimi debeat precium in inquisitione, & an etiam debeat in specie poni, quòd ille, cui factum est furtum, esset dominus rei illius? vide Soc.cō
15 silio.8. Furta alibi commissa, & punita an grauent quæ hic commissa fuerint? vide Bartol.in l.si cui, §.fi.in fi.ff.de accus. Barbat.in c.postulasti.in 31.colum. & in ca.fi.de for. compet. Ias.in l.si idem cum eodem, colum. 1.ff.de iur.omn.iud. Aret.tamen dubitat de decisione Bart.ubi supra, per illum textum in fin. qui tex. tamen non videtur benè probare eius intentionem, quia non est bona consequentia, Talis debet legitima pœna puniri propter vltimum delictum, ergo nō grauatur propter præcedentia delicta, quia si conceditur delictum grauatum, licet imponatur grauior pœna, tñ illa censetur legitima, quia nihil est quod repugnet, cū delictum etiam sit grauatum, & uide Fel. in ca. sicut, colum.2 de test.uide etiam Aret.in dicta glo.uestem cælestem, col.3.Bald.quinto vol.consilio 348. & Aret.omnino, consilio, 164.colum.2.Rom.singul.consilio 236.col.
16 1.& 2.Statutū, † ut pro tribus furtis quis sit suspendendus, quomodo debeat intelligi, & qualiter dicantur tria furta? vide Bald.quinto uolumine, consilio 247.& consi.348. & not.Socin.consilio 33.columna 4.uersus fin. Hoc statutum est hic Mediolani, & fere in omni parte, & an unum magnum æquiparetur tribus? vide Iason.in l.1.C.de precibus Imperat.offer.& in l.cum seruus, C.de
17 condi.cau. data. Et † quando fur fatetur fecisse plura furta diuersis temporibus, intelligitur continuatis, ita ut non censeantur plura furta. Ias.in leg.fructus ff.soluto matrimonio.
18 Quæro, † si fur Lugdunensis reperiatur cum re Lugduni subtracta in hac ciuitate Mediolani, an possit hic puniri? vide Bartol.in leg.si dominium, ff.de furt.qui tenet posse. Articulus esset difficillimus. Affl. dicit esse communem cum Bar.in §.iniuria punitur. notabili tertio de pace iuramento firman.ubi Afflictus ferè facit tractatum in hac materia furtorum, & Firmian.in uerbo, fur contrectans, dicit, quòd opinio Bartol. seruetur in usu, veritas tamen est cōtra Bar. vt colligo ex amplissimis dictis per Augu.de Arim.ad Aretin.in glos.uestem cœlestem, qui copiosius loquitur quàm alius quem uiderim in hoc articulo, imo hodie communis est contra Bar. *a* ut etiam attestatur Cæpol.qui, sequitur eandem opinionem in consil.56.col.pen & fi.& ita feci diuersis ciuib. seruari in Senatu. Et hanc opinionem etiam sequitur Alex.in d.l. si dominium. addens, quòd tamen posset puniri crimine stellionatus, tanquam celans rem alienam. Qui tamen sequerētur opin. Bar. excusati essent in syndicatu, vt uolunt Doct.ubi supra. Et contra Bar.etiam tenet Hippol.suo repert.l.fin.
19 ff.de iur.omn.iud.ad fin. An † iudex maleficiorum possit cognoscere de rebus subtractis in consequentiam? Dic posse, licet non principaliter. leg.interdum, §.qui furem. & ibi Bar.ff.de furt. Ias.in l.1.§.1.col.3.& offic. eius. Fel.in c.cum oporteat, col. pen.in prin. de accus.& in c.postulasti.de Iudæis.& Ang. in d.gl.col.7.& Bar.consi.107.& Paul.consi. 346.in nouis, in princ.& ibi in additionibus ad Angel. & vide etiam Soc. cons.62.circa.
20 fi Et an legatus captus, & † spoliatus in itinere recuperet damna a domino eum mittēte? Vide Bar.in l.si seruus, §.quòd uero, ff.de fur. Felyn.in cap.fi.de testibus.col.2.& Laudens.

denſ. in tract. de princ.tit.de leg.concluſio-
21 ne 6. An rei † hæreditariæ cõmittatur fur.
tum? Dic non committi.l. hæreditariæ,ff.
de furtis. & ibi Barto.ponit rationem,aliam
ponit Iaſon in l.1.columna.3.Cod. de ſer-
uis fug.& aliam Aretin. inſtit.de obligatio-
nib.quæ ex quaſi delicto naſcuntur.§.1.co-
lumn.2. ubi impugnat rationem Bartol. eſt
enim crimen expilatæ hęreditatis,toto titu.
ff.& C.de crimine expilatæ hæreditatis, &
dicitur furtum largo modo, & appellatur
furtum magis improbum ad differentiam
furti ſimplicis, ſed rapina eſt improbiſſi-
mum. gloſ. eſt notabilis, quam Bartol. ibi
multum commendat,in l.ſi te. in gloſſ.2.in
22 fine. C. de infamibus. Et cadit furtum in
re mobili, non immobili. Iaſon in l. rem,
quæ nobis, ff.de acquirenda poſſeſſ. nume-
ro 6.& 17.& in l.naturaliter,§. nihil com-
mune. eodem titulo, numero ſexto. Et
23 † an ſtatutum loquens de furto habeat lo-
cum in hoc crimine, & in crimine rerum
amotarum. Vide Angel.in d.gl.colum.fin.
verſicul.& prædicta non procedunt.& ibi in
apoſtil. & licèt diuerſitatem horum termi-
norum interdum allegauerim ad defenſio-
nem, tamen nunquam fui auditus pro fu-
ribus.uide conſil.Cæpol. 72.in contrarium
vide Cępol.conſilio.67.columna 2.qui ta-
men nihil facit,ſi bene uides, utcunque ſit,
iudices non currant has ſubtilitates, poſt-
quam maiora ſunt delicta: ſicut etiam eſ-
ſet, ſi tractaremus,in rapina comprehende
retur in ſtatuto de furto loquente, iuxta no
tata per Iaſonem in l.rem, quę nobis.co-
lumna. 1.ff. de acq.poſſeſſ. & per Ripam ibi
dem, dicam tamen in tit.de pœn. infra. An
24 † furta domeſtica *b* puniantur, ſicut alia?
b vide tex.in l.reſpiciendum,§.furta domeſti
ca,ff.de pœnis. ubi pro leuioribus non po-
teſt agi criminaliter,ſed in furto magno eſt
aliud,vt ibi,& per Cœpol.& conſ.26.& An
25 gel.in d.gl.& † ſtatutum de furto alterans
pœnã iuris cõis,non habet locum in furto
domeſtico etiam magno. Cęp.conſ.ul.colu.
ult. Qđ Senatus ſuperiori anno ſeruauit, di
cens grauiora eſſe hæc delicta pp fidẽ quæ
habetur talibus perſonis ab eorũ dominis,
26 de iure † poteſt etiam procedi pro tali fur-
to iterato.Bal.& ibi Alexand.in l.apud anti-
quos.in fin.C. de fur. Et limitatur etiam vt
per Bart. in l.ſi quis vxori.in princ.ff.de fur.
& aliis modis,vt per Ang.in glo.in termino
defenſionis,colu.9.& ibi tangit limitationẽ
Bal.ſupra proximè relatam in l. apud anti-
quos, & Ang.in §.ſinautem.Inſti. de hæred.
qualit.& differ.& Cępol.conſi. 2. & conſil.
81.col.fi.& in Auth.ſed nouo iure. colu.fin.
10.& fi.C.de ſer.fug.& 16.& ſeq.col. Barb.
conſi.11.colum.7.ad fin.volu.2.& conſi.19.
col.19.volu.2.& Cępol.conſi.26 columna.3.
& uide Alexan.conſi.135.colum. 3. Sed ta-
27 men aduerte,quia † ſunt multæ perſonę,cõ
tra quas etiam pro magno furto domeſtico
non poteſt agi furti, ut quando uxor fura-
tur conſtante matrimonio,uel filius patri,
uel ſeruus domino.l.1.ff.rer.amot.& l.ſerui,
& filij.in prin.ff.de fur.tamen iudex ipſe po
teſt procedere per inquiſitionem & eos pu-
nire.Barto.in d.l.1.Ang.in § his,qui. de o-
bli.quæ ex delicto naſcuntur.Et de furto v-
xoris facto marito,uide etiam Anch.conſi.
28 409.& Ange.ubi ſupra, col. fin. Et † an pro
tribus furtis domeſticis quis ſit ſuſpenden-
dus? Vide Bald.in l. pen. in fin.ff.de furt.
29 Alexan.conſi.110.volum.2.in fi.Et † an ſta
tutum loquens per hæc uerba, Si quis fur,
comprehendat fœminam? Vide Alexand.
30 conſ.135.col.4.vol.1.Et ſcias,ꝙ † pro furto
imponitur ſine dubio, ſecundum iura Codi
cis,& nouiſſima,pœna criminalis, ut in tit.
C.de fur.& in Authen. ſed nouo iure, C.de
ſer.fug.Sed ſecundum iura Digeſtorum re-
peritur pœna dupli,uel quadrupli,quæ non
applicatur fiſco,ſed parti: quia ad id agitur
ciuiliter, §. ex maleficijs.& §. omnes. cum
ſeq.Inſtit.de act. & omne id pœna eſt, quia
non ineſt rei perſecutio.d.§.ex maleficijs.v-
bi Iaſon not.quem uide:& eſt primum not.
Ang.tñ in glo.veſtẽ cęleſtẽ.col.2.dicit,quòd
imponitur pœna criminalis:allegat l.fi.ff. de
fur.vnde dicit pro quolibet delicto poſſe agi
ciuiliter,& criminaliter,ibi, & idem Barto.
in l.fin.ff.de pri.del.Sed intellige d.l.fina.in
pœna pecuniaria applicanda fiſco,nè etiam
contradicat Authen. ſed nouo iure. ſecun-
31 dùm quàm † pœna corporalis non erat inuẽ
ta iure Digeſt.& ita Roman.conſil.152. in-
cip.præſens conſultatio. uide tamen latius
de materia in d. Authen. maximè per Cęp.
& in apoſt.ad Ang.in d.gl.colum.2. Et quia
32 ſtatuta † hic,& alibi in hac materia furto-
rum,quæ vt dixi in principio, ſunt frequen
tia,clarè loquuntur de pœnis furtum, ideo
non inſiſto vlterius:Si tamen aues hæc ſci-
c re, uide ultra Cępol. *c* ubi ſupra, Iaſ. in l.
cum ſeruus.colum.penul.& fin. ff. de con-
dict.ob turp.cau. & ibi quid etiam de fure

famoſo,

famoso, de quo per Alexan. consil. 108. colu. 1. uol. 4 Fulg. consil. 139 col. 3. & plenius con sil. 157. Aluar. omnino §. 1. §. publ. latro. de pace ten. ubi etiam Affl. & uide Bald. 2. col. cons. 82. & dixi supra in materia inquisitio nis dum de fama, & infamia locutus sum, &
33 ibi etiam declaraui. quomodo † intelligatur statutum nostrum disponens ut famosi latro nes furcis suspendatur, & quid sit probandum ad hoc ut quis comprehendatur in eo statuto, ibi etiam dixi, an sola infamia in genere sit sufficiens ad iustificandam sententiam illorum, qui ita facile diiudicant, quòd talis ex quo est ualde diffamatus, transmit-
34 tendus sit ad triremes. Adeo † quòd fur depræhensus, antequam incipat contrectare, punitur extraordinariè, ut per Ias. in l. possideri, §. si rem, ff. de acq. poss. Addo etiã.
35 † quòd differentia est fures famosos, & latrones famosos, ut per Iason. in §. ex malefi-
36 ciis. colum. 1. Inst. de actio. Et † dicuntur famosi ex eo solum, quòd sunt damnati de furto, uel rapina, post sententiam. Alber. in l. sacrilegii. §. si quis, ff. ad Iul. pecul. illa tamen regula Angel. est omnino notabil.
37 † ꝙ pro quolibet delicto potest agi criminaliter, & ciuiliter, & quando est publicum crimen, & quando est priuatum, pro qua est textus melior aliis in l. licitatio. §. quod illi-
38 citè, ff. de publ. De qua etiam † materia tam priuatorum delictorum, quàm publicorum, uide etiam per eundem Ang. in gl. necnon ad quærelam. uers. quæro an quilibet possit de crimine accusare, & dixi supra sub rubr. quomodo procedatur per actionem in delictis in princ. & in fin. Adde ad pęnam furis,
39 quòd † qui furatur pecuniam principis, vel res ecclesia, ut calices, uel res religiosas, ut or namenta sepulchrorum, incidit in l. Iul. pecul. & capitalem, §. lex Iulia peculatus. Inst. de pub. iud. de subtrahente pecuniam princi pis, uel rei publicæ, uide Cœpol. consil. 40. & de subtrahente res sacras, dicam infra in rub.
40 de sacrileg. Adde etiam, † ꝙ fur, qui furatur pecudes è pascuis, non solum est fur, sed abigeus, & punitur etiam capitali pœna. l. 1. in prin. & §. quanquam. & §. seq. ff. de abi. & de hoc uide in titul. ff. & C. eodem. Ille
41 etiam, qui † ex pecunia eroganda in usum publicum retinet ad usum proprium, quod superest incidit in crimen de residuis, & ma ximam pęnam patitur, §. sunt præterea, Institu. de publ. iud. quod sæpe contingit in quæstionibus militum, propter facillitatem fraudum, quæ committi possunt, quando recensentur milites, ut stipendia illis exsol-
42 uantur. Et † de subtrahente seruos vel filios aliorum uide in tit. de plagiarijs, quos sic lex appellat, ut infra dicam. Quando
43 † fur dicit, Accepi animo restituendi, quid iuris sit? vide Cœpol. consil. 40. dicitur autem in diffinitione furti, ꝙ est contrectatio rei alienæ, &c. Et licèt de iure sufficiat, ꝙ
44 † agens furti habeat dominium, vel possessionem, vel usum fructum, uel detentationem ut per Hostien. in summa de fur. & Azo. similiter in summa sua super articulo cui detur actio. & Aretin. in d. glos. colum. 7. & probat text. in l. cuius. & l. seq. ff. de fur. Tamen scias, ꝙ qui detinet uel detenta, dicitur etiam habere dominium, ut subtiliter ponit Bartol. in l. si quis ui. §. differentia. ff. de acq. pos. & ita sustineret proprietas genitiui. rei alienæ, iuxta nota. in rubr. ff. de oper. no. nunc. Et dicitur in diffinitione, quòd
45 † furtum est contrectatio, &c. id est, motio de loco ad locum, ex hoc inferri uidetur ꝙ licèt depositarius simpliciter, neget depositum, tamen quia non fit contrectatio, inficiando non committit furtum, l. inficiando. in prin. ff. de furt. & ideo cautela est ad effugiendam hanc difficultatem, ut deponés probet rem depositam, fuisse positam in tali loco, & deinde imploret officium iudicis ad perquirendum an fuerit amota res. Sed ta men dic, ꝙ per solam negationem rei de positæ, & petitæ interuertitur possessio, & interuenit contrectatio, & oritur consequen ter furtũ. iste est text. in terminis in l. Pomp. in fin. ff. de acqu. rer. dom. & ita latè Alexan. ponderans hunc tex. in l. 3. §. si rem. colum. 1. & princ. seq. ff. de acq. pos. & ad l. inficiando. est respondendum, vel ꝙ tantum habuit in animo depositarius negationem, vel etiã ꝙ negauit non petita rei, ut etiam dicit glo. in d. l. Pomponius, & ita etiam uoluit dicere Par. de Put. in tract. suo char. 91. col. 3. uers. an in causa pecuniaria, ubi in col. seq. in prin. dicit expresse, quod negans depositum cõmittit furtum. Et uide etiam Alex. in l. rem, quæ nobis, ff. de acquir. posses. & per Ias. ibi
46 & si d. §. si rem, & † non refert, an contrectatio fiat uere, uel ex interpretatione, l. falsus, §. si is. ff. de furtis. Angel. in gl. in supra, cautela tamen prædicta tollit omnes difficulta
47 tes. Excusans se, † quod non contrectauit animo furandi, si tamẽ prius negasset depositum, non audiretur, vel saltem esset magna

gna

gna præsumptio contra eum, vt per Cępol. consi.16.columnn.3. in fin. uersic. item quòd fuerit, quod not.ad id,quod dixi in uersic. & quid quando dominus,& in versi. & generaliter an iusta causa, & in versic.& quan
48 do fit furtum gratia crediti. Modum † inueniendi furtum,& furem quando suspicor, quod res subtracta sit in domo alicuius,vide in repertorio Hippol.in l.1.in princip.char.3.colum. 1.ff.de quæst. & per Firmian.in uerbo, furtum,circa fin.& Iacob.de sancto. Georgio in leg.requirendi. Cod.de ser. fug. Fur
49 † licet patiatur pœnam furti, & fustigetur, tamen non dimittitur e carceribus, nisi facta restitutione, uel solutione. Bald. in l. quod euitandi,in fine.C.de condic.ob turp. caus.& 2.volum.consil.497.& dixi supra de carcerato sub fideiussore dimittendo. Licet
50 † emens rem furtiuam teneatur illam restituere sine precio,l.2. cum similibus. C. de furt.tamen fallit, quando illam emit animo restituendi domino,& ut gereret negocium eius,facta de hoc protestatione.Cæpol. post Hostien.cautel.25.si quis emit, ubi dat etiã aliam limitationem, quando quis emit a latrunculis vel hostibus, quia hoc casu etiam debet dari precium l. mulier in opus,ff. de capit.Et dictam cautelam Cæpol. sequitur Iason in l.si precium,C.de proc.sed eam nõ puto ueram in prima parte, dum loquitur de protestatione, quia cum tali protestatione esset auferre liberam rei uendicationem, quæ domino competit, contra reg. id quod nostrum est,ff.de reg.iur. imo arguit protestatio hæc dolum in emptore, qui præsumitur ex coniecturis,secundum gl. & Bart. in l.in ciuilẽ,C.de fur. quia uidetur nimia diligentia, qua vsus est emptor, iuxta glos. in l.si quis sub conditione,ff.de cond. instit. & tunc emptor teneť furti,in d.l.in ciuilẽ,& si aliter diceremus, esset aperta via euitandi euictiones, Et facit regula, cum quid uno modo prohibetur. &c.ff.de regul. iuris. Sed quamuis sit uera Cępollæ opinio, tamen debuit esset facta publice talis protestatio, ita ipse dicit per textum in cap.ut nostrum, §.fin.de electio.& le.non existimo,ff.de administ.tut. Ista duo iura allegat Hostien. ex quibus Hostien.mens fuit ut talis protestatio debeat publicari sollenniter. Illud.n.est publicum,quod omnibus patet, text. & ibi Bart.in l.1.§.pen.ff.de suspec.tut. & dicitur publicum quasi populicũ, Fel. in cap. exceptionem,col.pen. de exce & ibi constituit differentiam inter uerbum,palam,& publice,quia palam dicitur fieri, quod fit coram duobus, uel tribus, non autem publice, & in hoc consistit tota decisio Hostiens. quam non bene gustauit Cæpol. & ad hoc adduco text.apertum in l.falsus,§.quia alienum,ff.de fur.ubi loquitur de illo qui inuenit rem, quam scit non esse derelictam,& dicit, quòd si uult euitare suspitionem furti,debet protestari se facere ut restituat, & intelligatur per cridas, & proclamata. Ita gloss.in capitu.quia frustra.& de vsu. & Fel. in cap. cum dilecti. colum.8.& de accusat. Aliam notab. limitationem ponit Afflict. ad cautelam Cępol. & dictum Host. in §. receptatoribus, col.2. de pace iuram. firm. ubi vide omnino. Et circa istos emptores rerum subtractarum, adest decretum in
51 hoc dominio Mediolani disponens, † quòd quando quis emit ab hostibus,qui rem retinuerunt per unam noctem, repeti non potest res ipsa,sed si a subdito ignoranter,repeti põt,sed restituto precio,nisi dolosè empta fuerit, quo casu debet restitui etiam sine precio. Et vide Alciat. in tract. præsumpt. reg.3. præsump.29.num.2. vbi pariter tenet contra dictam cautelam Cæpol.& ibi latè, an, & quando emens teneatur ad precium.
52 Propter necessitatẽ † licitum est furtum,nõ fornicatio,tex.& ibi gl.in c.3.de fur.& facit tex.in l.2.§.cum eadem,ff.ad leg.Rod.de iactu. cumulat ad hoc multa similia Felyn. in in c.querelam.in pen.& vlt.col.de iureiur.& in c.cum accessissent,col.9.de const. & Ias. in l.principalibus. col.3.ff.si cet. pet. & sicut magna necessitas operatur, ita magna utilitas, Fel.in c.cum super.in prin.de test. cog.
53 Statutum,si quis † furtum fecerit rei ascendentis,&c.an comprehendat eum,qui furatur instrumentum? non dubito quin eum cõprehendat,l.qui tabulas.in princ.& per totũ cum quinque sequen.& in l.eum, qui emit, §.fin.ff.de furt.quæ iura iunge cum l.1.ff.de fur.ibi,rei alienę,ex his est furtum, & in his legibus etiam non habetur consideratio ad materiam,idest, ad chartam seu membra-
54 nam, sed ad interesse partis: imo etiam talis incurrit in falsum si est instrum.testamẽti,l.Paul.vbi Bar.ff.de fals. non habita ratione chartæ,sed interesse partis.& vide Ias.in l. sub prętextu.C. de transac. num.6. Fur-
55 tum † si fiat a famulo, an dominus teneať? Vide Bar.in l.1.§ familię,ff.de pub.& sic de alijs delictis,ubi dicit,quòd aut in officio,in

quo est præpositus, illud facit, & tenetur dominus, aut extra officium, & non tenetur, vbi subdit, quod tamen dominus liberatur per famuli exhibitionem, & declarat quomodo probetur quem esse famulum, & etiam quod esset præpositus alicui officio, in qua materia uide latissimè Fely. in c. Petrus, extra, de
56 homicid. & ibi inter cætera dicitur, † quòd per exhibitionem benè liberantur domini habentes officium publicum, non priuatũ, prout essent nautę, & tabernarij, quia tales non liberarentur hoc modo, sed esset in electione passi damnum, contra quem vellet experiri, & satis etiam hoc vult Bar. ubi supra, quia id quod dicit de exhibitione, ponit ad limitationem officialium qui tenentur pro familia, sed liberantur per eius exhibitionem, & ultra Felyn. in d. c. uide in hac matara eundem in cap. nulli. cap. penul. de accusat. Rom. cons. 15. Barbat. consilio 18. col. 3. sequen. uolum. 2. Roman. consil. 338. in secundo dubio, & sequ. Imol. consilio 51. in fi. Alexan. in l. 1. ff. ne quis eum, qui Mart. in tractatu de princip. titu. de milite. conclusio. fin. Roman. cons. 423. in fin. Angel. cons. 237. Ana. cons. 2. colum. 1. & 2. & cons. 218. in fine. & cons. 385. ubi plene Socin. consil. 144. colum. 2. Corn. 1. volum. consil. 40. colum. 1. in fine. & sequent. & colum. pen. & sequent. & uide quę dicam infra in titulo furti aduersus nautas, caupones, stabularios.

57 Quæro, quid si officialis † promittat in principio officij communicati pro debitis contrahendis per eius familiam, postea proclamari faciat, ut nemo contrahat cum eis, an excusetur? Videtur Soci. tenentem non
58 excusari, consil. 107. col. fina. Et † quia Mediolani habemus statutum, quo cauetur, ut pax eximat furẽ a pœna secundi furti, quod ẽt ex interpretatione in primo furto procedit, ut infra dicam. Quæro quid operetur de iure pax in furtis, & alijs delictis? Ad quod uide gloss. Bart. & Doct. in l. transigere. C. de transactio. Nam licitum est transigere uel pacisci regulariter in omni crimine, tam priuato, quàm publico, ubi ingeritur pœna sanguinis, d. l. transigere, quæ transactio operatur in alia, ut accusator amplius non audiatur uolens iterum accusare de eodem crimine, secũdum Bar. in l. si maritus, §. si negauerit. ff. de adulr. Auditur tamen alius ex noto processu, & similiter iudex ipse denuo pñt inquirere. Ita Ias. in d. l. transigere. in primo notabili. & Fel. in c. de his, col. 1. uers. secundo limita de accusat. vnde effectus transactionis licite est, quod retardant processus. Et hæc, quod alius possit iterum accusare, & pariter iudex inquirere, procedunt in criminalibus publicis, in quibus quilibet admittitur ad accusandum. inst. de publ. iud. in prin. In priuatis verò in quibus nemo accusat, nisi ille, cuius interest pro sua iniuria, l. 3. ff. de priua. delictis, & l. 3. §. is, ff. de sepulc. volum. & late Marian. vbi omnino est videndum circa crimina publica, & priuata in capit. ueniens char. 3. col. 3. & sequ. de accusa. non expedit hoc tractare, quia, vt dictum est, alij non admittuntur, & vbi non ingeritur pœna sanguinis in publicis criminibus, clarum est, quod non liceat trãsigere, d. l. transigere. in priuatis vero pœnã sanguinis non ingerentibus an liceat transigere, distinguit, quod si agatur ciuiliter, valet pactum, vel transactio, secus si criminaliter, Iacob. Butriga. tenet quod etiam si agatur criminaliter, valet, & præiudicat omnibus etiam iudici inquirenti, quando est permissum per statutum, quod de quolibet delicto possit inquiri, vt est hic Mediolani, adducens inter cętera quòd est in facultate partis in criminibus priuatis facere, ut crimen non committatur, ut si iniuriã nõ reuocet ad animum. Et in furto, si non adsit voluntas contradicendi, quia furtum est contrectatio rei alienæ inuito domino. Ad quod facit leg. inter omnes. §. de furtis. Item adducit, quod crimen publicum infert iniuriam cuilibet, ideo non est licita remissio, sed priuatum ipsi soli, cui infertur iniuria, merito debet posse remittere. Et alia etiã adducit, Barto. vero tenet contrarium, ut non valeat talis remissio, & loquitur, quando pęna applicatur fisco, & opinio Bar. est etiam glo. in
d d. l. transigere. & cõmunis d unde nec præiudicabit ipsimet remittenti, & idem, si pœna est corporalis, non sanguinolenta, vt ibi per Salyc. in 8. quęst. vbi omnino vide. Et si occurrat casus, recurre ad eum, a quo etiam Doctores non discrepant communiter. Ad de quando transactio non tenet, quod tunc licèt sit regula, ut ipse non repellatur, tamen fallit in crimine adulterij, ut per Bar. in d. §. si negauerit, versi. 4. est. videndum. & Feyn. in c. de his, colum. 2. uers. 2. fallit. de accus. & in c. licèt in beato, colum. fin. eodem titulo. Item adde prędictis, quod etsi in priuatis delictis quilibet non possit accusare, sicut dixi. Tamen ubi pęna est applicanda fisco, quilibet

liber poteſt.gloſſ.in rubr.ff.de pop. actio. & ibi Bar.& per Aug.de Arim. ad gloſſ. Aret. in uerbo,necnon ad querelam, in uerſiculo quæro an quilibet. Et aduerte, quia quòd decidit Bartol.in l. ſi tranſigere. uidelicet, quod in priuatis delictis remiſsio nihil ualeat,& non impediatur proceſſus, nec per eum,nec per iudicem, quominus poſsit inquirere,etiam clare decidit Bart.in l.1.§. uſque adeo. in 1.quæſt.ff.de iniur. qui Bartol. loquitur non ſolum in pœna pecuniaria applicanda fiſco,ſed etiam quo ad pœnam corporalem, dum dicit, ſecus quo ad uindictã publicam,& clarius Ange.Aret.in glo.contra voluntatem dicti Titij, & loquitur Bar. preciſè in priuatis delictis, quia loquitur in iniuria.& idem tenet Barb.conſi.66.volum. 1.quod eſt tenendum menti, quia quamuis in pœna pecuniaria hoc de plano procedat, eo ꝙ quilibet poteſt accuſare,tamen in corporali,ſicut non licet alteri accuſare,ita nec iudici inquirere,quia inde inquirendo ſuccedit in locum partis, non tamen partis cui facta eſt iniuria,ſecundum Bar.in l.inter omne,§.rectè,uerſic.iuxta hoc quæro in fine, ff.de furtis,& in l.2.§.ſi publico.uerſic. ulterius quæro,cum inquiſitione,ff.de adult. Et ex prædictis etiam apparet deciſio quæſtionis,quando fur arguitur furti, & uenit dominus rei dicens furtum factum fuiſſe ex ſua uoluntate,ꝙ tamen non creditur ei,nec ob hoc fit præiudicium publico,ideſt,fiſco, nec quominus puniatur corporaliter,niſi apparet id quod dicit fuiſſe uerum ex alijs cõiecturis.ita Bart.in d.l.inter omnes,§.rectè. in quæſtione proximè allegata. & opinio Bar.eſt communis,ſecundum Fely.in c.nulli,col.2.uer.item inquantum.de accuſa. per Felyn.in cap.1.colum. fina. de præſumpt.& Alexand.ubi uide,conſi.23.uol.3.colu.7. & conſ.1.uol.3.col.7.in fi.& ſeq. & aperias oculos,quòd ideo Bart.in d.l.1.§. non uſque adeo,decidit priuato delicto pacem non impedire,quo minus iudex poſsit inquirere, quia loquitur ſtante ſtatuto,uel conſuetudine,vt pro omni delicto poſsit procedi per inquiſitionem,aliàs peſsimè loqueretur. Et ad hoc omnino uide Bart.in d. §.ſi publico in d.uerſic.in publico. res eſt expedita.ut dixi,ad quod eſt glo.in l.1.ff.ad Syllan.quam allegat Aretin.in dicta gloſſ.contra voluntatem dicti Titij.ſentiens ut loquatur in publicis criminibus. & licèt Bartol. loquatur in dicto §.non uſque adeo.in iniuria, tamẽ etiam poteſt verificari in publicis, quia ex iniuria etiam naſcuntur publica delicta ut declarat. Barto.in d.l.tranſigere,column.fin. & dicam infra in ti.de damno dato, & Bar. in d.§. rectè. dum vult ut iudex inquirat, non obſtante remiſsione partis, loquitur ſtãte conſuetudine,vel ſtatuto,vt pro omni delicto poſsit procedi per inquiſitionem. Et quid operetur,quòd pax offenſi non ſolùm in furtis,ſed etiam in raptu mulieris, & vulneribus excuſet? Vide Alexand.conſi.24. colum.7.volum.2.& alibi ſæpe. Et adde, quod in furtis in hac ciuitate ex forma ſtati non poteſt procedi ex officio,& ita pax ſuperueniens impedit abſolutè omnem vlteriorem proceſſum,& ita ſeruatur. Et adde, ꝙ etſi pro furto,vel furtis quis ſit ſuſpenden-
59 dus, † tamen propter hoc non efficitur publicum crimen, ita vt quilibet ex populo admittatur ad accuſandum. Iaſon in l. cum ſeruus,num.4.ff.de condic.ob cauſam.
60 † Dicitur tamen furtum enorme, etſi eſſet modicum, quando ex eo tumultus,& publicæ quietis perturbatio ſequeretur, per Iaſ. ubi ſupra. Et de pace dicam infra in tit. de remedijs,ex ſola clem.princ.& cap.ſeq.Non omitto tamen ſtatutum noſtrum de pœna
61 furis, dum vult † pacem prodeſſe,loqui de ſecundo furto,& propterea in Senatu fuit dubitatum,an pax prodeſſet quò ad primũ, & ſuper hoc quæſitum fuit diligenter a notarijs de ſtyllo,& inuentum,quòd etiam in practica obſeruabitur, quòd pax tollebat primum, & ita Senatus ordinauit in furto eſſe ſeruandum. Quando hippopera,
62 †quam valiſiam vulgo vocant, apud cauponem,uel alium deponitur,& reſtituitur reſignata,an ſit præſumptio contra depoſitariũ, & an poſsit iurari contra eum? Vide Bar. in l.in actionibus.col.fi.ubi Alex.& Iaſ.ff de in
63 in litem iur.Et quia ſupra dixi † quomodo furtum oſtendatur, in primis uerbis huius tituli, modò quæro quomodo demonſtretur fur, qua in re percurre indicia contra furem,de quibus dixi ſupra in tit. de delinquente. ponit Bart.in l.fin.ff.de quæſt. vbi etiam de indicijs aliorum delictorum,& uide etiam ſupra in trac.torturæ,in 3.quæſt. prin.dum diſcuſsi,quale indicium ſit,quando reperitur res furtiua penes aliquẽ. Et ꝙ dixi ſupra in materia furti.ver.modum inueniendi furtum,& furem.Nec etiam obliuiſcaris eorum, quæ dicit Iaſ. in l.in actionibus, ff.de in litem iur.numero 40. quod

64 † furto facto, si est suspitio contra vicinos possunt torqueri, siue malè audeant, & in l. si quando. nu. 39. C. vnde vi. Neque pariter
65 sis immemor, quòd † confessus fuit, qui. pōt interrogari de alijs furtis etiam in tortura, & etiam quando est positus ad torturam cum indicijs ad unum furtum. ut per Ang. in dicta glos. vestem cœlestem, ad fi. & Dec. in cap. 3. loco, in fi. de probat. & dixi supra in materia, quod tamen procedit secundum consuetudinem, non de iure, vt per Alexan. consi. 52. colum. 1. vers. nec potest aggredi: volu. 3. & qui sint torquendi pro furtis inueniendis, vide infra in ti. furti aduersu. nautas, caupones, stabularios, & dixi in materia
66 torturæ. Vltimò quæro, an † in furtis sit aliquid speciale circa probationem, ita vt etiā aliàs minus idoneæ probationes, uel minus idonei testes admittantur? Vide ad hoc in materia torturæ supra in 7. q. prin. maximè in versic. quæro an furtum sit de his, in quibus testis aliàs inhabilis admittatur. Reli-
67 qua in materia furtorum, † & de prædictis vide per Ang. Are. in d. glo. in uerbo, vestem cœlestem. cum additionibus ibi, & in §. ex maleficijs. colum. 1. 2. & 3. Inst. de act. Affli. vbi supra in §. iniuria punitur. in 3. nota. de pace iur. firm. & per Vital. in tit. de furibus, latronibus, & robatoribus, in tit. de furtis, robarijs, & latrocinijs. & Ias. in §. ex malef. col. 1. 2. vbi etiam de furibus, & latronibus famosis. & in repertorio repertorij Hippol. ubi plura. Dixi de furtis in genere, prout etiam, in genere loquuntur leges, sub titu. de
68 furt. Verum † quia sicuti aliqua furta uisa sunt legum conditoribus speciali animaduersione digna, & ita facti sunt ti. separati, adiectis etiam grauioribus pœnis, ut commemoraui supra in versic. & scias, quod pro furto. in fi. & patet in tit. de tigno iniuncto, & in alio furto aduersus nautas, & in alio, si fam. fur. fecisse dicatur. Ideo etiam de furtis in specie (breuibus tamen) loquar.

ADDITIONES.

a Contra Bar. Iacobi. de S. Georg. in l. si abducta. nu. 4. C. de furt. Abb. in c. 1. nume. 11. de rapt. Iul. Cla. senten. lib. 5. q. 38. vers. Tu scis quod furtum. post medium.

b Furta domestica. Igne. in l. 1. in princ. nu. 91. & seq. ff. ad Syllenia. Afflic. super 1. par. consti. Regni rub. 63. nu. 12. Nic. Boe. Dec. 316. post nu. 7. & Iul. Clar. sent. lib. 5. §. Furtum. uersic. posset etiam allegare furtum esse domesticum.

c Vltra Cępol. In cap. 1. §. si quis quinque solidos. de pace tenen. videtur constitutum, quòd pro furto quinque solidorum qui su spendi debeat, præter aliàs responsione illa datur, quòd ibi concurrebat etiam pacis violatio, prout hāc opin. Communem affirmat Ant. Gomez. in §. ex maleficijs. nu. 2. & 3. Inst. de act. Rursus respondetur ꝙ illa pœna cōtra fures imposita in d. §. si quis quinque. de consuetudine non seruetur, ut affirmat Gand. de Malef. in ti. de furtis, nu. 10. sequitur. Aug. ad Ang. de Malefi. in ver. Et vestem cęlestem. nu. 12. ac Iul. Cla. sent. lib. 5. in §. furtum, alios idem tenentes referens, uers. sed quæro quæ sit pœna furti.

d Communis. Idem Purpurat. ibidem nu. 120. ac Anto. de Padilla nu. 104. Et Iul. Cla. sent. lib. 5. §. fi. q. 58. vers. sed hic quæro.

Titul. de Rapinis.

SVMMAE.

1 *Pœna rapientis aliquam rem est quadrupli infra annum, simpli post annum, si actum sit ciuiliter.*

2 *Raptor non tenetur vi bonorum raptorum, nisi dolo rapuerit.*

3 *Raptorum societatem congregans tenetur, & pro damno quod ipse dedit, & pro damno per alios dato.*

4 *Raptor coadunatus tenetur pro damno à se dato in quadruplum infra annum, in simplum post annum, in foro contentioso quo ad conscientiam remittitur ad Canonistas.*

5 *Plures delinquentes simul an teneantur insolidum; vel quilibet pro eo quo deliquit?*

6 *Furti agi non potest, nisi res asportetur.*

7 *Vi bonorum raptorum agi potest, etiam quod res non asportetur, si tamen damnum sit hominibus ad illud coadunatis.*

8 *Rapta si cui per uim res fuerit, poterit agere criminaliter.*

9 *Rapinam commmittens punitur Mediolani ex forma statutorum, & non in quadruplum.*

10 *Rapiens per vim potest etiam conueniri actione iniuriarum.*

11 *Latrones publici, & viarum infessores quomodo puniantur.*

12 *Rapina an sit publicum crimen, uel priuatum?*

13 *Publica crimina, uel priuata quæ sint, & quomodo cognoscantur.*

14 *Publicum,*

14 *Publicum, & priuatum crimen potest ex uno delicto nasci.*

15 *Receptatores furum, uel latronum, qua pœna puniātur, tam iure communi, quàm per statuta, & decreta Mediolani.*

16 *Receptator furis, uel latronis non punitur, nisi scienter receperit.*

17 *Scientia in eo, qui receptat furem, uel latronē, quomodo probetur.*

18 *Receptator, uel occultans quando teneatur, quis propriè dicatur receptator.*

19 *Furtiuam rem receptās, an puniatur de furto?*

20 *Receptator coactus non tenetur.*

21 *Receptator non punitur, nisi scienter, & dolosè receptarit.*

22 *Receptator ciuis sui, sed bāniti in ciuitate Metropolitana distante vltra duas dietas non punitur, secus si non distet ultra duas dietas, & hoc quamuis in ciuitate originis, uel domicilij non sit publicatum bannum.*

23 *Notorium toti ciuitati dicitur, ubi aliquid pro rostris in loco publico est propositum.*

24 *Notorium in tota prouincia dicitur, quod publicè in Metropolitana ciuitate factum sit.*

25 *Inscientia probatur probata absentia à loco, & ciuitate.*

26 *Ciuis præsumitur morari in ciuitate sua.*

27 *Vicina loca dicuntur, quæ non distant ultra duas dietas.*

28 *Bannum vt liget, sufficit ut in locis eminentioribus ciuitatis publicetur.*

29 *Decretum ducis Ludouici, quòd bānum ad hoc vt noceat, debeat esse positum in loco publico solitæ habitationis.*

30 *Scientia banni, quæ prouenit ex fama licèt sit sufficiens ad pœnam in receptatore, tamen potest ex gratia minui.*

31 *Fama banni est præsumptiua probatio contra receptatorem.*

32 *Ignorātiam allegans eius, quod est notorium, dicitur esse in lata culpa.*

33 *Receptatoris materia vbi tractetur.*

34 *Caupo receptans bannitum ita tenetur sicut quilibet alius.*

35 *Receptatorum materia ubi per Afflictum.*

36 *Iuramentum defertur contra raptorem, & furē, præuia iudicis taxatione super quantitate rerum subtractarum, quando difficultas est probationis.*

37 *Difficultas probandi rem subtractam est, quando res non extat.*

38 *Lex, si quando. C. vnde ui, habet locum contra illum, qui conuenitur de auxilio & fauore.*

39 *Damnum emergens, & lucrum cessans consideratur in delictis.*

40 *Interesse in delictis probatur per iuramentū.*

41 *Interesse in delictis debetur a die commissi delicti.*

42 *Citari an debeat pars in delatione iuramenti, taxatione in delictis?*

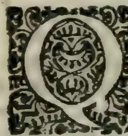
43 *Iuramentum, de quo in l. si quando. C. unde ui. non potest refrænari, uel taxari per iudicē.*

44 *Iuramentum, de quo in l. si quando. C. unde ui. non potest deferri Iudeo contra Christianū.*

45 *Sententia lata delato iuramento secundum, l. si quando. non potest retractari prætextu instrumentorum de nouo repertorum.*

46 *Iurari potest contra iudicem qui iniustè raptorem absoluit, quando dolus, & difficultas probationis subest, sicut potest contra rapientem.*

47 *Hæres furis, & raptoris non tenetur de delicto defuncti, nisi lis cum defuncto contestata fuisset, uel aliquid ad eum peruenisset, licet competat hæredi eius, qui rapinam, uel furtum passus est.*

1 QVANDO † alicui in via rapitur bos, *a* vel alia res pōt
a is agere ciuiliter vi bonorū raptorum, ad quadruplum infra annum, & ad simplum post, Institu. vi bonorum raptorum & de actio. §. ex maleficijs, & §. omnes, & in tit. ff. & C. vi bonorum raptorum, & illa pęna quadrupli, in qua inest res ipsa, applicatur parti, ut in dictis iuribus quòd patet, quia non diceretur aer ciuiliter, sed criminaliter, vt per Bar. in leg. prætor ait. in
2 princ. ff. de sepul. viol. & † in l. agraria, ff. de ter. not. Et licet agatur ciuiliter tamen requiritur dolus, aliter cessat hæc actio bonorum raptorum, §. quia tū. Inst. vi bonorum raptorum, & in l. 4. in pluribus locis. ff. eodē, & ideo & Alex. in consil. 603. vol. 1. vbi melius loquitur de his rapinis, & de hoc remedio vi bonorum raptorum quàm alibi, & ui omnino est uidendum, conatur ostendere, ꝙ ille raptor, de quo ibi, non fecerat id, pro quo agebat, animo cōmittendi rapinā, sed uolēs uti iure suo, & deinde ēt nitit demonstrare, ꝙ quia erat minor, & miles excusabatur a dolo, ut per eū, tādē cōcludēdo ꝙ fuit in dolo, & iō tenebatur actione ui bonorum raptorum in quadruplum. uide etiam de hoc remedio Bald. 5 uolum. cons. 88. circa fin. & per Rom. consil. 144. & 150. & per Ang. cum additio. in gl. uestem cœlestem, & fere

ferè per omnes tractatus aliorum Doctorum,& plene per eundem Ang. Aret. in d.§. ex maleficijs.ubi omnino uide Ias. ad prædicta,& alia in tertio notab. & in penultima char. columna 2.& seq.& ubi colum. 1. probabiliter valde disputat,an furtum sit maius delictū quàm rapina, quæ scire expedit pp statuta facientia de alterò tantum mentionē. Et † quia dux,& autor,qui coadunauit societatem ad rapiendum, tenetur & pro damno,quod ipse dedit,& pro damno aliorum, & coadunatus solum tenetur pro damno, quod ipse dedit,ut per Bartol.in l. quoniam. C. ad leg.Iul.de ui publ.& Alexan. in dicto consilio 103. volumin. 1. columna 2. Adde, † quòd si coadunatus solum tenetur pro boue,quem abstulit,tenetur in quadruplum vel in simplum, secundum distinctionem, quòd aut infra annum, aut post annum, loquor in foro contentioso, quò uero ad conscientiam uide Innocen.& Canonistas in c. sicut dignum,de homici. & plenius de hac materia. Quando † plures delinquunt,an insolidum teneantur, an quilibet pro eo qđ abstulit, uel furto subtraxit, vel damnum dedit? Dicam infra in tit.de pęnis,ubi propriè cadit,& modò uide Alex.in d.consilio 103.columna 2. traditur etiam in l.si quis id,quod,ff.de iurisdict. omnium iudi. Et ne ignores terminos, scias, ꝙ licet † furtum sit quando cōtrectatur res aliena,& aliter nō, adeo quòd si daretur damnum, nec tamen aliquid asportaretur,non posset agi de furto l.qui iniuriæ.in princ.ff.de furt.& l. uerum. ff.eo.tamen † agi ui bonorum raptorum ad quadruplum,uel simplum, modo, quo dixi supra. Si tamen ui datum sit, & hominibus coadunatis ad illud,ita in l.2.§. homines, & §.si quis, & per totum, ff. ui bonorum raptorum, & per gl.in d.l.2. in prima glo.quæ ponit tria capita, quæ habet titul. ille,quę capita,& eorum differentias declarat,& in secundo, & tertio capite, quando quid captum est cum turba, iuxta l.prætor ait,la seconda,§.primo,& quando sine turba hominibus coadunatis, iuxta iura supra allegata,venit damnum,in primo uero capite non. ut in dicta glossa. Potest etiam is, † cui per uim bos, uel alia res in uia rapta fuerit,agere criminaliter,quia est casus comprehensus in tit.ff.& C.ad leg.Iul.de ui publica,& priuata,& ita omnes dicunt, & non habet dubitationem, si uides leges dictorum titulorū,& est textus, ubi amplissime Bart.in l.2.§.1.ff.de ui bonorum raptorum. Ad quod respicientes statuētes nostri in criminalibus † posuerunt sub rubrica de pœna committentium robariam, vel sachum extra ciuitatem,& terras, & domos,& subrubrica sequenti,de robaria, & sacho commisso in domibus habitatis magnam pęnam talibus rapinis, & tunc delinqnentes non puniuntur in quadruplum,iuxta terminos actionis, ui bonorum raptorum, sed in simplum in consequentiam pœnę criminalis, iuxta tit.de ui publica,& priuata,& notatur in l.interdum,§. qui furē de fur.sed an puniatur insolidum,reseruo dicendum in titulo de pœnis. Item † potest agi iniuriarum, ut per Alexan. in dicto consilio 103. columna 4. volumine 1. Et de raptoribus † publicis, siue latronibus publicis, qui per uim res in uijs publicis auferunt, *b* vide tex.in l.capitalium,§.famosos.de pœ.& per Iason.in §.ex maleficijs,col. 1.Inst. de actio. Et † an rapina sit publicum uel priuatum crimen.Et † quę sint publica, vel priuata crimina,& quomodo cognoscantur? uide supra sub rub.quomodo procedatur p actionem in delictis,in 1.column. Quibus addo, † quod ex uno delicto nasci potest crimen priuatum, & etiam publicum, patet in § liberum. Instit.ad legem Aquil.& in l.prętor edixit,§. 1.de iniur. & forte hęc est ratio, quare etiam titul.ui.bon.rapt. ponatur in li. 47.Digestorum non omitto tria pertinentia ad rapinas, & furta:Primum, qua pœna puniantur receptatores furum,latronum,& similium,in hoc non reccurras ad Bart.in l. in furti,§.ope.fi. de furt. quando præstatur auxilium post delictum, quia loquitur pro ad euadendum, sed ad tit.de recepta.loquētē generaliter,& statuta ac decreta ciuitatū prout statutum est hic de receptatoribus scienter furtorum,robariarum, uel famosorum latronum, & † decretum ducum contra receptantes bannitos,et eis auxilium pręstante.Sed aduerte, quia talia statuta, & decreta dicunt scienter:& si ita non dicerent, sic intelligerentur, d.l.1.§.1.& ibi gloss. & Bar.ff.de recep.nec posset sequi condemnatio,nisi inquisitio ita diceret, ut ibi, & per Felyn.ubi uide.in c.cū.uigesimum, colum. 1.de offic.deleg. & per Ang. Aret. in gl.dicto maleficio semper astitit.ubi ponitur hęc materia,colum. 5.& seq.& uide omnino, † quod debet probari scientia,& quod pręsumitur ignorātia, & qualiter probetur scientia.

tia. Aretin.consilio 22.& Felyn.in c.cogno scentes,col.pen.de constit.& Nell.in tracta. bannit. in 3.par.2. temporis, ubi fere facit
18 tractatum in hac materia.Et † qualiter, & quando teneatur receptator,vel occultans, & quis propriȩ dicatur receptator, Vltra prȩdicta quo ad pœnam uide Bal.1.uolum. consilio 250.column.3.& sequen.late 5.uolum.consilio 582.colu.3.& sequen.& Gād. in tit.de furibus, & latronibus.colum.6.ver
19 sic.& intelligas.Et † an receptator rei furtiuȩ dicatur proprie fur,et puniri possit de furto, Vide l.eos C.de fur.Angel.Aretin. in verbo,vestem cœlestem,colum.5. & in eius apostil.& Bald.3.uolumn. consil.48.& non
20 † tenetur receptas coactè.Aretin.in d.glos. & dicto maleficio semper astitit.& ibi in apostillis.& per Soc. consi.262. colu. penult.
21 Et quia † tota uis in hac materia consistit in ostendēda scientia,cū receptare in se non sit delictum,quo casu dolus, & scientia debet ostendi,iuxta doctrinam Bartol.in l.dolum.C.de dolo.Ideo subijcio quȩstionem,
22 quam habui de facto, † quo tempore ciuitas Placentiȩ possidebatur per regem Galliȩ, Placentinus fuit bannitus in ciuitate Mediolani,& in ea in albo positus, quo casu in ciuitate Mediolani non uidetur dubitandum,quin scientia sit ex hoc ipso iure ostensa,ut per Areti.in dicto,cons.22.& Nel. & Doctores,ubi supra. Sed an idē sit in ciuitate Placentiæ, ut etiam ibi receptator non possit allegare ignorantiam? & uidetur esse in probabili ignorantia, quia etiam in ciuitate Mediolani,ubi est bannitus, non uidetur,ꝙ quis possit puniri de receptatione,ni
23 si in eo uico ciuitatis,vbi receptator,sit notorius. Ita Bar.in dicta l.1.§.1 uers.sed qualiter.probabitur,sed loquitur, ubi in illa ciuitate non est positus pro rostris in loco publico,quo casu tunc dicitur notorium toti ciuitati iuxta l.sed etsi pupillus.§.de quo palam,ff.de Institor.& Doctor.ubi supra. Seu vbi nuntius allatus est in uico, in quo erat. Nos uero loquimur ubi inducitur notorium in tota ciuitate,ponendo nomen banniti, ut supra dixi, quo casu res non habet difficultatem quo ad illam ciuitatem, sed quo ad alias ciuitates. Ista est quȩstio uostra. Et uide pro declaratione uerborum Bart.in dicta l.1.§.1.Felyn. dict.capit. cognoscentes,colum.vlt.& ibi Dec.in fine,ubi dicunt,quòd bannum ad hoc ut liget, debet ire per totam ciuitatem,nisi sit publicatum in locis eminentioribus, quia tunc illam ex hoc solo ligat,sed an liget aliam,recurre ad materiam d.c.cognoscētes,& tex.in Auth. ut factæ nouæ constitutiones,& l.fin.de de-
24 cret. ab ord. fac. An † publicatio legis fieri debeat in qualibet ciuitate,ad hoc ut dicatur unaquæque ciuitas scire? Et cōcluditur ꝙ in qualibet ciuitate Metropolitana dēt fieri,vt innotescat omni prouinciæ, per tex. in Auth.allegato,habetur in d.c. cognoscētes.in c.1.de postul.prælat. & alibi sȩpe. & sic fit,si in ciuitate Mediolani, sufficit etiā quo ad alias ciuitates domini Mediolani,tamen uidetur quòd nullo modo Placenti-
25 nus possit puniri, quia † ad probandam inscientiam sufficit probare absentiam a loco,& ciuitate,tex.est.& ibi Bal.in l.plane,ff. de excus.tutor. & in cap. cum in tua. quod est c.fi.qui matr.accusa.poss.ubi ponit plures modos probandi istam inscientiam, & ignorantiam.Et ponit Rom.consi.50.ad discutiendum.in fi.& Dec.in c.2.in 1.lectura, in ultima,col.de const.Et ideo si ciuitas Placentiæ satis distat, ut est notissimum, a ciuitate Mediolani,nonne apparet ista absentia? Et in forma ostenditur hoc modo, quia
26 † ciuis præsumitur esse,& manere in sua ciuitate,l.cum quidam,la grande,in fi.ff.de legat.2.& Bar.in l.is potest.ubi etiam Alexan. col.4.ff.de acq.hær.Et in d.l.is potest,Barto. tradit hanc materiam, quando præsumatur scientia,& quando ostendatur,uel præsumatur inscientia.& ibi Alex.& Ias.& Are.cōs. 193.Et ideo ciuis Placentinus,qui arguitur de receptione Placentini, banniti Mediolani,potest dicere,prȩsumptio est, ꝙ ego tempore banni, & successiuè essem in ciuitate mea Placentina,& ideo sum in iusta ignorātia.Nisi dicas,ꝙ Doctores,Bar.& alij loquūtur quando ciuitas est multùm remota, secus si satis propinqua, iuxta c. quosdam.& in c.quanto,de præsump.& Bar.& Docto.in d.l.is potest.& Are.vbi supra,in d.cons.103. col.8.& per Rnma.in d.consilio 59.& dicit gloss.in cap.felicis. in verbo, uicinorum.de
27 pœnis.in sexto,quòd† dicuntur uicina loca,quando non distant ultra duas dietas,tradunt Doctores, maximè Moderni in dicto cap.2.de constitut.& in dicto cap.quosdam. de præsumpt.& sic Placentia non diceretur remota, immo uicina, quæ non distat nisi quadraginta miliaribus, & sic non excedit duas dietas,l.3.ff.si quis caution.Tertiò ob-
28 stare uidetur,†quòd imò,non possit puniri

dictus

dictus receptator ex probabili ignorantia, quia dicunt Doctores, vt per Dec. in cap. 2. in prima lectura, in vltima colum. ad finem. quòd ad hoc vt bannum liget, requiritur, ut toti ciuitati innotescat, sufficit tamen ut in locis eminentioribus publicatur. Si igitur ista solennitas debet interuenire, ut liget ciuitatem. Cui dubium, quòd extra dictam ciuitatem non debet ligare, nisi dicas, quòd non loquuntur de ciuitate Metropolitana, dum sentiunt id, quod dixi, quia tunc si publicatio sit facta in Metropolitana, sufficit quò ad alias ciuitates, nec ullo pacto hoc negant Doctores. Et certè ista disputatio tolleretur, si seruatur decretum impressum ducis Ludouici sub titu. de criminibus. uersic. item decernimus, & sancimus. ubi dicit in-
29 ter cętera, † quòd bannum ultra hoc ꝙ debeat publicari in loco publico solito, & ibi poni in albo, quod etiam debet poni nomē banniti, & banni titulus in loco solitæ habitationis, sed hoc non obseruaretur, & si obseruaretur in casu nostro, Placentinus ciuis Placētię esset excusatus, ubi in ciuitate ipsa, in qua esset solitus habitare, non esset seruata hæc forma, saluaretur tamē in Senatu ꝙ talis receptator est excusatus, saltem pœna ordinaria, quia negari non potest, quin sit præsumptiua probatio, & ideo corporaliter nemo potest puniri, ut supra sępius dixi: imò in ciuitate, ubi est bannitus, si ibi sit fama, quòd sit bannitus, quo casu nemo excusatur, ut per Bar. in d. l. 1. §. 1. & Doctores ubi supra, post glo. & Bar. in d. §. 1. non uidetur ꝙ possit puniri ordinarie, c. illud. de cle. excom.
30 ubi dicit, ꝙ quando † de scientia constat per famam, est licita causa minuendi pœnam. & illum textum allegat Fel. in cap. cum contingat. de officij delega. colum. 3. in principio. non tamen dicit, ꝙ iudex cogatur, imò sentit eum mereri eandem pœnam, sed quòd ex gratia potest ei minui, & glo. & textus in dicta l. 1. §. fi. de receptator. sentiunt clarè, quod scientia probata ex ista præsumptione, quia sit notorium, uel adsit fama in ciuitat, sit sufficiens ad condemnandum omni pœna legis, & statuti, & sic quādo in albo sit positum bannum. Et ita allegat Felyn. in dicto cap. cum contingat, col. 2. de offic. deleg. ubi dicit, ꝙ ad incurrendam pœnam sufficit scientia per famam. Allegat gloss. & Bar. ubi supra, & Bar. clarè. in l. omnes. C. de agricol. & censi. lib. 11. Et ponunt Nellus & Doctores, ubi supra, & ita etiam per Hippol. in suo repertorio in l. de minore, §. plurimū, colum. fin. ff. de quęst. Ego tamen non damnarem eos pœna corporali, si mihi casus contingeret, ubi accusati vel inquisiti dicerent,
31 † quod ignorabant eum esse damnatum, & bannitum, quia negari non potest, quin sit præsūptiua probatio, & licet sit p̄sumptio iuris, tamen non est iuris, & de iure, l. si qui adulterij. C. de adulter. & quòd sit præsumptiua probatio apparet ex infinitis allegatis per Iason. in l. si per errorem, colum. 3. ff. de iurisdictione omnium iud. ubi latè cumulat ad illam regulam de præsumpta scientia, quæ oritur ex notorio. Et probo, quòd etiā hoc est expresè ex mente Barto. & Doctorum, qui illam sequuntur. Nam Bartol. in l. omnes, C. de agricol. & cens. lib. 11. dicit cla
32 rè, & nitidè, ꝙ † quando est notorium, est in lata culpa, si dicat quod ignorabat, si igitur est in lata culpa non potest puniri pœna corporali, l. in lege Cornelia, ff. ad legem Corn.
33 de sicariis. In reliquis † uide in hac materia receptatoris in locis ubi supra, maximè per Ang. & apostill. ad eum, & Soc. in consil. 162. col. pen. ver. voluissem uidere, vbi dicit, quòd aliud est receptasse, aliud receptatum tenuisse; quod nihil aliud est dicere, quàm ꝙ quis punitur, si receptat, scilicet scienter, non si tenet aliquem receptatum ignorāter. Item uide in apostillis Alexan. in d. l. 1. & 3.
34 ff. de recept. maximè dum dicit, † quòd caupo non tenetur, qui cibum, & potum præbet bannito. Allegat l. Sciæ. §. idem quæsijt. ff. de fundo instruct. & hoc esset maximnm priuilegium, quod haberent caupones, quorum genus tamen est improbum, & ideo prodita sunt multa remedia contra eos, vt l. 1. ff. nautæ, caupon. stabularij. Et ideo vide Barto. in d. l. omnes, qui postquam dixit caupones excusari, quando receptant bannitos, qui tamen erant eis ignoti penitus, concludit idem esse in omnibus alijs, & ꝙ omnis ille, & caupo, & alius, qui penitus ignotum hospitatur, etiam quòd sit bānitus non tenetur. & ideo si benè consideras, Bart. ibi uult omnino quòd pariter teneatur caupo sicut alius, quando scienter receptat, & idem per Nel. ubi supra in tertia parte secundi temporis, quæstione 20. & ita teneo.
35 Alia multa † & not. in materia horum receptatorum ponit Afflict. in §. receptatoribus in titu. de pace iuram. firm. ubi vide. Secun-
36 dum est, † ꝙ lex, si quando, C. vnde vi. concedit his, quibus rapina facta est, iurandi facultatem

tatem super quantitatem rerum ablatarum & c.fin.extra,quod metus causa,simile iura mentum concedit passis uim compulsiuam & pariter in odium furis, constito de furto statur sacramento damnum passi super reb. furto subtractis. Ita Doctores communiter in dictis locis, & ita omni die practicatur. Non tamen simpliciter potest iurari in terminis dictorum iurium,sed præuia taxatione iudicis, d.l.si quando. qui considerare habet qualitatem personæ passæ damnum an diues sit vel non, & an sit uerisimile,ꝙ in eo loco tot res haberet.Ita gl.in d.l.si quā do.in verbo,qualitate,& Doctores ibidem: & requiritur difficultas probationis, ut ibidem in gl.& per Doctores,quia si damnum posset leuiter probari,cessaret iuramentum. Et difficultas plurimum militat in direptoribus alicuius castri,ubi sunt infinita ad eius munitionem, ad quæ etiam homo non aduertit.Sed tamen nota perpetuò unum,per
37 quod quasi semper uerum erit,† quòd aderit difficultas probationum, quando res ad oculum non potest ostendi, ut quia sit peremp ta,vel quia non extet. Bartol. singulariter in l.in actionibus,ff.de in litem iur.in princ. col.ultima,vbi Ias.col.1. in fin.vers.in ea gl. & est communis opinio, licèt hoc apud me sit mirabile. Et an procedat dicta l.si quando, contra illum qui conuenitur de auxilio,
38 & fauore, uidetur non procedere.† per id, quod notat Bartol.in l.1.ff.quando ex facto tutor.& id quod dicunt Bartol. & Doctores in quæstione de villa,in d.l.si quando. & in dict.capit.fina. Veritas est in contrarium, & ita superioribus diebus fuit determinatum,quia etiam iste conuenitur ex proprio delicto,& non alterius.Item quia l.si quando non loquitur contra principalem tantum,imò solùm considerat raptum,& inuasionem rerum. Item quia dispositio est limitatoria, & ita ex quo ratio eadem est sit extensio iuxta communem doctrinam Bar. & Doctorum in l. si constante, in 9. quæst. primæ partis principalis.ff solu.matr.& hic etiam dolus militat, & difficultas probationis,hinc Docto.in d.l.si quando, uolunt ut etiam in contractibus militet dicta lex, dolo interueniente ut ibi per Ias.colum.penul. & Bart.in l.in actionibus. ad fin.ff.de in litem iuran.& apparet ex dictis Alexan.cons.
39 103.vol.1.Habui etiam in facto † an sicut statur iuro quo ad res perditas, & earū æstimationem,ita etiam statur quo ad damna.

Exemplum,Fuerunt mihi ablatę oues,dico quòd si non fuissent ablatæ, peperissent tot agnos,vel dico, quòd propter aliquod furtū oportuit me sub usuris accipere plures pecunias pro sustentatione familię. Et non est dubitandum, ꝙ habetur ratio damni emer gentis in delictis.leg. Iulia. in princip.& l. idemque in omnibus,ff.de actio. emptio.& Bartol.in l. unica.C. de sent. quæ pro eo ꝙ interest,colum.7. uers.hoc præmisso. ubi uide omnino.Et dictam l.unicam.interpretatus est Dec.sed quo ad lucrum,& sic interesse lucri cessantis aliud est,ut per Bar.colum. 8.uersic.uenio ad ultimam partem. Quando tamen habeatur ratio lucri cessantis, uide Bar.ubi supra,& Dec. & Ias.in l.3.§.fi.ff. de eo quod certo loco,& Fel.in c.cum uenerabilis.in 2.colum. extra de excep.& communiter Canonistas in capit.fin.de usur.ubi conclūdunt,quod duob.cōcurrentib. habetˊ ratio scilicet,quòd sit solitus mercari,& ꝙ lucrum esset quasi certum, & de damno emergenti non est dubitandum quia casus legis apertus in cap.grauis.de resti. spol.ibi, quo ad plenariam restitionem, imo dubitatur etiam, an ueniat pœna dupli, uel quadrupli,vt per Bar.ubi supra,colum.9.uersic. quæro iuxta prædicta.Tamen aduerte, quia prius debet constare de interesse. hoc sentiunt omnes,& Alex.in cons.141.col.1. vol.
40 5.& ideo dubium est, † an hoc casu propter odium delinquentis,& difficultatem probationis stetur iuramento damnum passi. Et in terminis,ꝙ in casu nostro quò ad damna fructus, & interesse, stetur iuramento iuxta.d.l.si quando.est consi. Bal solemne 119. colum.2.& 3.volum.2.& ita Bart.in d.l.unica,columna penul.uersic. modo restat uidere,ubi tradit modum probandi interesse, & regulariter probatur per testes, tam parte instante, quam ex officio, & per coniecturas ut ibi per eum dicentem,ꝙ fallit in doloso,& delinquente, in quo sufficit iuramentum, per d.l.si quando.& cap.fi. quod met. caus.& ita Abb.ibidem,colum.2.uersi.2.infert.& Gand.in tit.de uarijs quæst.column. ult.& uide etiam Spe.in tit.de fructibus, & interesse contra uiol. & delin.§. uiso.col.fi. & ita sentiunt Doctores in eis locis, maximè Ias.in col.penul.uersic. extra autem casus prædictos.ubi quęrit an extra casus prędictos, interesse probetur solo iuramento, & uide quomodo probetur interesse etiam Ias.in l.argentarius,§. cum autem,ff.de ædē

do.

do. Et in hac ciuitate Mediolani vigore statuti statur sacramento vsque ad certam summam in omnibus casibus in quibus potest peti interesse de iure canonico. Nec in hac
41 materia est disputandum † à quo tempore debeatur interesse, cum delinquens semper dicatur in mora, l. in re furtiua, §. fi. cum similibus, ff. de cond. furt. & ita non sumus in l. videamus, ff. de vsuris, & in l. si filius, §. 1. ff. de verborum oblig. & in l. ex diuerso, ff. de re iud. & circa d. l. l. si quando, uide omnino Alex. in cons. 103. col. 3. uol. 1. ubi dicit, quod procedit dicta lex, etiam quod in damno nulla interuenerit violentia, & quod est communis,
42 sicut dixi supra in principio. Et † an sit citanda pars in delatione iuramenti, & in taxatione iuramenti, vide in dictis locis, & per Iaso. in l. admonendi. in pen. col. & seq. in repe. ff. de iureiuran. Et pro declaratione, d. l. si quando, uide Calcan. cons. 92. post medium.
43 Et † iuramentum, de quo in d. l. si quãdo, nullo modo potest taxari, nec refrænari per iudicem, sed standum est iuramento simpliciter. Ita singulariter Ang. in §. oportet, in Authen. de iudi. in 1. glos. vide in simili Ias. in d. l. admonendi. in 4. col. vbi etiam per Alex. & per eundem Alex. in l. videamus, §. fi. ff. de in lit. iur. Et an possit probari contra iuramentum d. l. si quando, vide Abb. in c. cum dilectus, col. antepen. de ord. cogn. & Ias. in d. l. si quando, & vide etiam ad d. l. si quando Bal. 2. vol. cons. 322. colu. 2. & 3. volum. cons. 35.
44 Et † an iuramentum, de quo in d. l. possit deferri Iudæo cõtra Christianum, Imola tenet non posse. cons. 2. & Iaso. in repet. dictæ l. admonitione, fol. 26. in 1. col. & ita sustinui in quadam causa Iudæi, quam mouerat cõtra Petrum Antonium Saccum Papiensem. Et
45 an sententia † lata de lato iuramento secundum formam. d. l. possit retractari per instrumenta, de nouo reperta? Fel. tenet non posse, in cap. suborta, de re iud. col. penul., uersic. fallit. 5. & in cap. proposuisti, columna 2. de prob. Quæro, iudex corruptus pecunia malè iudicat, atque ita vt vulgo dicimus, per barattariam absoluendo condemnandos, fortè
46 bonorum inuasores, an contra eum † iuretur, sicuti iurari potuisset contra dictos inuasores, & videtur posse iurari, concurrentibus illis duob. requisitis, difficultate probationis, & dolo, qui interuenit propter corruptelam, siue barattariam, quæ sine dolo nõ cõmittitur. Ita probatur ex dictis Bar. in quæstione de villa, in d. l. si quando. ubi loquitur de tertio, & tamen uult, quod si interuenit dolus, deferatur iuramentum, & est æqua opinio, quia nisi fecisset iniustitiam, vim passus habuisset beneficium iurandi. Et ita in Senatu Regio fuit iudicatum contra Prætorem Comi, & eius fideiussores, qui volebat se excusare per dictam decisionem Bart. de uilla, & per tex. & ibi Bar. in d. l. 1. ff. quando ex facto tut. sed non potuerunt, quia erãt fideiussores de iudicato soluendo, iuxta notata per Bart. in l. cum filius, ff. de uerb. obligat. & vide circa d. l. Bald. 2. uolum. consilio 119. colum. 3. & non habet locum, ubi uide: de damno constat per solam contumaciam. Felyn. in cap. cum Bertoldus. colum. 10. de re iudic. & uide etiam circa d. l. Rom. consi. 76. colum. 1. & Corn. 1. uolum. consil. 123.
47 colum. penultim. Tertium † est quod actio vi bonorum raptorum, & furti datur hæredi eius qui rapinam, uel furtum passus est., sicut ipsi passo furtum, vel rapinam, & non datur sic contra hæredem furis, uel raptoris, nisi quando lis iam erat contestata contra defunctum, uel quatenus res peruenit ad hæredem, text. est in §. non omnes. Institut. de prepetu. & temp. actio. ubi est materia, & ad Angel. Aret. ibi recurritur, & ponit Dec. in pupillum, §. in hæredes, ff. de reg. iur. & uide etiam omnino Decium in reg. toties, ff. de reg. iur. est materia, an morte extinguatur delictum. in qua fit reg. cum fallentijs, ut per Dec. & Ang. in dictis locis, & Firm. in tract. de gabellis. in 4. lib. columna penultima, & fin. & per Ang. Aretin. in tractatu maleficiorum, in gloss. qui iudex uidens quod inquisiti non comparent, columna 7. & omnino vide Aret. in leg. quia a latronibus, §. primo columna quinta, ff. de testa. & dicam fortè aliquid in titul. de pœnis.

ADDITIONES.

a In via rapitur. Sub hoc titul. comprehendi etiam videntur grassatores viarum de quib. in l. capitalium. §. grassatorum. ff. de pœn. Item omnes, qui occupant res quarum possessio erat apud alium. prout in l. si quis in tantam. C. vnde vi, quæ etiam in clericis locum habet, ut uoluit gloss. in cap. 1. de dolo, & contum. de raptoribus etiam clericis, ac de rapinã participantibus tractat Ioan. Bernard. Diaz Hispan. in pract. criminal. cano. tit. raptorum, & eccle. uiolato.

b Auferunt. Et homines aggrediunt, & violenter

lenter spoliant, ac furantur, seu occidunt. Veronen.cons.71.Circa accusationem. col. 4.nu.15. Sal.in l.vlt.nu.6.C.de accus. Grãma.cons.79.viso præsenti.col.2.nu.4.

Titul. de Pluribus violentijs.

SVMMAE.

1 *Violentia multis modis committitur.*

2 *Vis expulsiua punitur ciuiliter interdicto, vnde vi, criminaliter, l. Iul. de vi publica, vel priuata.*

3 *Vis compulsiua ciuiliter punitur actione, quod met.cau.criminaliter l.Iulia de vi publica.*

4 *Vis turbatiua ciuiliter parit interdictum vti possidetis, criminaliter actionem legis Iuliæ de ui publica.*

5 *Interdictum vnde vi intentans, & sic agens ciuiliter, satis est si probet se possedisse, uel fuisse spoliatum, & aduersarium nunc possidere secus si criminaliter agatur, quia debet constare de spolio.*

6 *Excusationes quæ prosunt in ciuili iudicio circa uim expulsiuam, multo magis prosunt in iudicio criminali.*

7 *Incontinenti fieri quandoque dicitur quod fit vsque ad decem annos.*

8 *Spoliatus potest furtiuè, & per proditionẽ suũ recuperare, vel alienum inuadere donec suũ consequatur, quando requisito superiore nõ potuit iustitiam consequi.*

9 *Spoliatus potest quandocunque turbare, ut suum recuperet, licèt spoliare non possit incontinenti.*

10 *Ciuilem possessionem retinens potest quandocunque recuperare naturalem in qua erat quando spoliator naturalem inuasit, secus si naturalis fuisset penes alium.*

11 *Turbare ciuilem dicitur, & habentem directum dominium, qui emphyteutam expellit, & non vult dominum recognoscere, secus si velit recognoscere.*

12 *Ciuilis possessio quanto tempore duret, ut possit recuperari naturalis.*

13 *Possessio recuperari potest per vim quando iustitia haberi non potest, vel furtiuè fit, vel grauamen infertur a superiore, vel mora periculum allatura esset.*

14 *Copia iudicis quando dicatur non posse haberi.*

15 *Spoliatus recuperans ex interuallo possessionem an perdat interdictum vnde vi, & remedium, l.si quis in tantum?*

16 *Vi deiectus quando quis dicatur, vt deijciens criminaliter possit puniri.*

17 *Recuperare qui potest per se, an possit per alium, & an tale ius possit cedi.*

18 *Spolium purgatur, nec iudex potest criminaliter agere si spoliatus conuenit cum spoliatore. & renunciauit ille omne ius suum.*

19 *Spoliatus an possit simul ciuiliter, & criminaliter agere?*

20 *Pendente iudicio criminali ex officio iudicis intentato an pars possit ciuiliter agere?*

21 *Ciuiliter an agi possit ab vna parte, & criminaliter ab alia ex eodem facto?*

22 *Cumulari an possit ciuilis, & criminalis actio si non opponatur a parte?*

23 *Actio ciuilis ad vindictã an tollat criminalẽ.*

24 *Acta, & sententia in iudicio ciuili an faciant fidem in criminali?*

25 *Sententia lata in iudicio ciuili descendente ex violentia an faciat fidem in criminali vel econtra?*

26 *Exceptio spolij alterius rei impedit iudicium ciuile per actorem intentatum, donec exceptio spolij sit probata, secus si esset exceptio spolij eiusdem rei.*

27 *Spolium vltimum purgari debet.*

28 *Spoliator agens cui opponitur spoliatio, per modum exceptionis, non auditur, nisi restituat rem ablatam, licèt non cogitur per iudicem restituere.*

29 *Spolium si non opponatur per reum excipiendo, sed reus agat reconueniendo super utroque spolio proceditur.*

30 *Spoliationis exceptio impedit processum.*

31 *Spolij exceptio a tertio facti quando agitur criminaliter a iudice, admittitur, & prodest, secus si ciuiliter agatur, quia solum actoris spolium admittitur.*

32 *Interdictum vnde ui competit non solùm ad restitutionem rei ablatæ, sed etiam ad damna, & expensas.*

33 *Interdictum unde ui competit etiam, quòd qui uenerunt, ut spoliarent possessionem non abstulerint, sed damna tantum intulerint.*

34 *Spolium non dicitur purgatum per spoliatorẽ, nisi restitutio facta sit usque ad obolum.*

35 *Spoliatus a tertio & agens contra eum ad quem res peruenit qui contra illum agit petitorio pro eadem re, debet ante omnia restitui, & petitorium suspenditur: secus si agatur pro alia re, quia tunc non suspenditur petitorum, nisi contra spoliatorem.*

36 *Restitutio, verbum, denotat plenariam restitutionem,*

tutionem, quo ad omnem commoditatem.

37 Spoliator non tenetur directè interdicto unde ui, nec l. Iul. de ui publ. vel priu. ubi dolus nō interuenit, licèt competant alia remedia ad recuperandam possessionem.

38 Vi eiectus dicitur quis pluribus modis.

39 Spoliator tenetur saltem vtili interdicto unde ui, & l. Iulia de ui public. propriè rerum incorporalium.

40 Interdicti unde ui materia, & reintegranda possessionis ubi tractetur.

41 Turbatus in possessione, quam iniustè possidet obtinet.

42 Turbatus in possessione, quam iniustè possidet obtinet contra extraneum turbantem, secus contra eum à quo possessionem habet, siue sit actor siue reus.

43 Violenter expulsus è possessione restituendus est etiam quòd eius possessio uitiosa esset.

44 Turbans in possessione aliquem defenditur, uel quia accusator non probauerit sibi incumbentia, uel quia non dolo turbauerit, uel quia res habeat originem a contractu.

45 Turbator possessionis potest allegare rem habere originem a contractu, etiam si prætendat se possidere.

46 Possessio sola sapit naturam contractus.

47 Possessio penes quem esse debeat, quando duo contendunt se possidere.

48 Turbator uiolentus potest conueniri criminaliter Mediolani propter statutum, licèt de iure communi sit controuersia.

49 Turbator uiolentus tenetur, si dolus interuenit stante statuto Mediolani, licèt iure communi sufficiat lata culpa.

50 Turbator ponitur, siue turbatio fiat in rebus corporalibus, siue incorporalibus, ut iurisdictionis.

51 Iurisdictio, uel eius quasi possessio quomodo probetur.

52 Protectioni alicuius se submittens, non dicitur illius subditus.

53 Iurisdictionis quasi possessio, probatur ex iuramento fidelitatis, & quando quis fassus est se esse ex hominibus illius qui allegat iurisdictionem, nisi alius fuisset in possessione.

54 Iurisdictionis quasi possessio quomodo probetur.

55 Turbatæ possessionis damnari potest ille, cuius coloni cum plaustro iuerunt per fundum meum ad nemus suum incidendum, licèt multis uicibus iuerint per quinque annos quando illis reclamatum fuit.

56 Turbator possessionis excipiens, quod uia erat publica quomodo id probet.

57 Statutū Mediolani puniens turbantem in possessione, habet in locum in quasi possessione, licèt sit pœnale.

58 Violenter aliquid faciens in meo, vel a me possesso, licèt prohibitus, sciens se prohibitum iri tenetur, quod ui aut clam.

59 Violentiarum quot sint species.

60 Testes dicentes, quod homines communitatis iuerunt per talem locum, vel inciderunt ligna in tali nemore, licèt non probent, quia non deponunt de mandato communitatis, tamen si longo tempore iuerunt probant.

61 Carcer priuatus quando dicatur committi.

62 Carcerem priuatum non cōmittit qui tenet mulierem inclusam gratia libidinis.

63 Violentia, quæ committitur in adulterio, stupro uel alio coitu, pœna capitis iure communi puniri.

64 Statutum Mediolani punit pœna capitis adulteria, & stupra uiolenta cum muliere honesta. sed si sit cum inhonesta relinquitur dispositioni iuris communis.

65 Inhonestas mulieris probatur per accusatum de uiolento coitu, licèt qualitas honestatis requiratur a statuto Mediolani, & sic probari deberet ab accusante, & qua ratione id fiat.

66 Complices delicti probare possunt inhonestatem mulieris per uim stupratæ, & quando non.

67 Meretrix dicitur, quæ uiginti tria millia hominum admisit

68 Peccare facile in corpus suum præsumitur mulier paupercula. item quæ mercimonijs præest, & quæ matrem habuit incontinentem.

69 Raptus non præsumitur in muliere, quæ aliàs fuit cognita:

70 Inhonestas non potest probari in muliere. quādo habitabat cum patre, vel matre, vel alijs in decreto Mediolani enumeratis.

71 Coitus meretrice violentus punitur ex forma decreti Mediolani pœna capitis arbitrio iudicis.

72 Armorum portatio an puniatur, & an prætor possit facere proclama, ut ea portans torqueatur, & multa circa portationem armorū per quos tractentur:

73 Vis in dubio præsumitur priuata.

74 Violentia, & actus ui factus quando differant.

75 Violentiæ licitæ non est licitum resistere.

76 Copula carnalis quomodo probetur, & præsumatur.

77 *Tormenti genus quòd fit laqueo ferro in collũ iniecto.*
78 *Metus per cruciatum adstringendo genitalia solitus a latronibus inferri.*
79 *Metus annullat matrimonium ipso iure.*
80 *Metus minor requiritur in timido.*
81 *Metus uerborum sufficit sicut ipse cruciatus.*
82 *Metus, ut probetur relinquitur iudicis arbitrio.*
83 *Metus probatur ex potentia hominis, ac eius consuetudine, & facti qualitate.*
84 *Metus etiam consideratur armis non interuenientibus in deprehenso cum puella.*
85 *Probationes clariores requiruntur ad metum si adsit præsumptio contra illum, qui allegat metum.*
86 *Probationes luce meridiana clariores requirũtur sicut in criminalibus, si præsumptio iuris contra metum militet.*
87 *Metus probatio quando præsumptio est in contrarium fit per tres idoneos testes, uel duos omnino excellentes.*
88 *Clericorum genus audax lege Dei defenditur.*
89 *Metus non præsumitur in loco ubi est princeps.*
90 *Dolus non præsumitur ubi est princeps.*
91 *Metus, aut dolus non præsumitur in præsentia iudicis.*
92 *Dolus, & metus non præsumũtur in præsentia propinquorum.*
93 *Metus præsumptio non cadit ubi est copia honestarum personarum.*
94 *Testis deponens super non uerisimili non probat, nisi assignet rationem etiam non interrogatus.*
95 *Metus quomodo purgetur.*
96 *Metu periurij quando soluitur, solutio non purgat metum.*
97 *Iuramentum in contractu meticuloso non ualet, sicut nec contractus.*
98 *Clausula quòd sponte non metu etiam iurata non ualet metu interueniente.*
99 *Meticulosus actus non uerificatur per actum sequentem quando adest causa non consentiendi.*
100 *Mutus principis in nobile ut se recognoscat de feudo, non purgatur per recognitiones subsecutas, & seruitia ad quæ tenetur uasallus erga dominum.*
101 *Donotarij est facultas se recognoscere titulo feudi de re donata erga principem:*
102 *Donatarius attenditur secutis etiam inuestituris per impressionem in re donata.*
103 *Meticulosus actus ex non contradictione post cessatum metum quomodo ratificetur, & quãto tempore.*
104 *Carceris priuati metus comprehenditur in l. Iul. de ui pub.*
105 *Metus an præsumatur in contract. factis cum detentis.*
106 *Inquirere potest iudex pro interesse fisci, licèt metu purgato.*
107 *Metus rescindit contractum, quando est proxima causa ipsius, etiam si cum tertio contrahatur,*
108 *Metus reuerentialis quando purgetur.*
109 *Metus actus interueniens, an sicut metus reuerẽtialis, purgetur præsentia iudicis, & propinquorum?*
110 *Statutum an ualeat præsumens contractum etiam iuratum metu, vel dolo factum.*
111 *Metus accusationis criminis alicuius, & sic metus iustitiæ, an rescindat actum?*
112 *Metus iustitiæ vel ut fieret delicti remissio pecunia data, aut promissa, an repeti possit.?*
113 *Ciuilis, & criminalis actio simul intentari nõ possunt, & quomodo intelligatur.*
114 *Carceratus simpliciter dimissus uidetur absolutus rebus stantibus, prout stant.*
115 *Absoluto reo rebus stantibus, quando idem accusator possit prosequi eandem accusationem.*
116 *Ratificatio non facit ut actus ratificatus plus contineat.*
117 *Acta facta in uno iudicio an fidem faciant in alio?*
118 *Acta facta in uno iudicio ciuiliter, an eo non mutato, fidem faciant quo ad puniendum criminaliter.*

1
N primis scias, † multis modis committi uiolẽtiam siue uim, gl. in l. 1. C. quod met. caus. & plenior in l. extat ff. quod met. cau. Et in præcedenti tit. locuti sumus de violentia ablatiua, sed quid in expulsiua?
2 † vt quando quis expellitur è possessione castri, vel domus, vel alterius rei immobilis? & dic competere ciuiliter agendo interdictum unde vi, de quo vide per Ang. Aret. latissimè in §. quadrupli, Instit. de act. ad quem semper recurre tanquam ad tractatũ in materia. Criminaliter vero agitur sicut
3 supra dixi l. Iul. de ui pub. vel priua. a l. si qs ad se fundũ, C. ad l Iul. de vi pub. vel priua.

§.recuperandum.Inst.de interdict. & l.1. §. ne quid qui est.§.2.in illa l.ff.de ui, & ui arma.& l.si de possessione. C. unde ui.& propterea etiam statutum nostrum in criminalibus,de pœna committentis, vel committi facientis spoliationem in re immobili, acriter punit tales criminaliter. De compulsiua
3 † uero uiolentia,iuxta dicta glo.in d.,l.1.C. quod met.cau.& in d.l. extat,ff.eodem. agitur ciuiliter actione,ꝙ met. cau. iuxta suos titu.& ponit per modum tract.de ea actione Ang.in d.§.quadrupli.& Vital.in suo tracta. clau.char.65.col.1.& duabus seq.& Dec.nouissimè in regula,in omnibus casibus pro facto,ff.de regul.iur. Criminaliter uero dicto
b remedio de ui public. uel priuat. *b* uide in his legibus, quia ita comperies, & ideo etiā statuta nostra animaduertunt in tales sub rub.de pœna illius,qui per metū fecerit aliquem redimere,& in statutis pręcedentibus, & ubi cessarent non deficit lex. De ui turba
4 tiua † pro qua ciuiliter agendo competit interdictum uti possidetis,uide amplissimè p eundem Angel. Aret.in d.§.quadrupl. de actio.Pract. Papien.in forma libelli pro turba.posses. maxime super uerbo, hodie tenet, & possidet. & Alafr. qui etiam tractat materiam præcedentem interdict. unde ui. Orian.in tract.de ca.poss.& proprietate.vbi per sex colum.competit etiam iudicium criminale, ex l. Iul. de ui publ.& priu.ita Oldra. & Alberic.in l.in eadem.l.ff.ad l.Iul.de ui publica.Alex.in l.2.ff.ad l. Iul. de ui publica. & Barto.in l.qui cœtu. §.si de ui. eo. tit. quod tamen intelligo ubi sit turbatio, ui,iuxta text.in l.1.§.est igitur hoc interdictum, ff. uti possíde. quia etiam potest fieri turbatio sine ui solo uerbo, & aliter,ut notabiliter declarat Felyn. modos turbationis possessionis in cap.licet causam,de prob. columrn.9. uersicul. not. 12. & ponit Bald. in quæst.accusatus, de ui turbatiua. colu.2. & ideo non immeritò etiam statuta nostra imponunt pęnam criminalem istis turbatoribus,quæ quotidie obseruantur, de hoc tñ
5 infra dicam,& apertius.Et † circa interdictū unde ui,non omitto,ꝙ ille qui vult in eo obtinere, uidetur ut debeat probare, ꝙ quādo fuit spoliatus possidebat,l.1.§.interdictum, ff.de ui & ui arma.& ita tenet Inno.in c.qualiter,& quando.el secondo,de accus.ad quod etiam allegatur gloss.in cap.consultatio, de off.deleg.sed tamen non est necesse,quia sufficit probare ꝙ semel possidebat, quo casu semper præsumitur possedisse, & sic satis adhunc dicitur probasse,ꝙ tempore spoliationis possidebat præsumptiuè, & ratio est, quia possessio fuit acquisita animo & corpe, & retenta saltem animo: est enim necesse,ꝙ ad possessionis amissionem interuenerit mutatio uoluntaris, quę est facti, & facta non præsumuntur,&c.ita Innoc.in c.ad audientiam,de homici.Abb.in c.cum ad sedem.de restitu.spoliato.& in c.accedentibus.de priuileg.ubi tamen dicit ꝙ debet allegari semper posſedisse,sic etiam Alexand.facit hanc conclusionem conf.133.in primo.& cons.6. in secundo.& cons.80.in secundo.Are.cons. 18.incip.excellens domine collaterane, vbi dicit non esse necessariam allegationem, & istam opinionem voluit etiam gl.in d.c.con sultatio.idem clarè vult Abb.in c.cum eccle sia Sutrina.in 4.col.de cau.poss.& proprieta. sic ergo satis est probare, ꝙ semel possedi, immo amplius satis est probare me fuisse spoliatū,quia statim pręsumor fuisse in possessione,secundum glo.in c. Pontificis.7. q. 1.licet contrarium teneat gl.in d. c.cum ecclesia Sutrina.in uerbo,uocem.& conclusionem principalem,ꝙ satis sit probare me semel possedisse, & nunc esse penes te possessionem ad probandum spolium,etiam tenet Soc. in l.rem quæ nobis, ff. de acquir. poss. ubi amplissime de remedio reintegrandæ magis fauorabili. Hæc quo ad iudicium ciuile in quo sufficit hæc pręsumptiua probatio spolij, non quo ad criminale, quia oportet clarè constare de spolio,l.sciant cuncti.C.de probat.iunctis notatis in c.afferte mihi gla-
6 dium.de præsump.Excusationes† tamen sufficientes in ciuili iudicio interdicti,unde ui, multo magis erunt ualidæ in criminali, in quo iudicio criminali etiam causæ iniustæ, & adumbratæ sufficiūt,iuxta reg. l.si igitur. ff.de liber.cau.& p dicta latè supra,circa declarationem decreti, quando habet originē à contractu,& ideo si accusatus dicat ꝙ incontinenti recuperauit possessionem,qua ipse fuerat spoliatus, repellit accusatorem.l.2.
7 §.cum igitur,ff.de ui, & ui arma.& dicitur
c incontinenti *c* etiam infra decem annos,si tamen animum habuit semper recuperandi faciendo debita præparamenta.Ias. in l. clā possidere,§.qui ad nundinas, col.8.& idem Soc.ibi col.2.ff.de acquir.pos.Alex.in l.si de eo,§.si forte,ff.de acq.poss.Fel.in c.1.de iudi. col.9.in fi.& seq.Are.in d.§. quadrupli. 17.
8 col. Si etiam† dicat accusatus ꝙ id fecit, qa

requisito

requiſito ſuperiore non potuit conſequi iu-
ſtitiã, maximè ſi fecit furtiuè, & ſine tumul-
tu, auditu Paul. de Caſt. conſil. 35. colum. 3.
imò furtiue, & per proditionem abſolutè li-
cèt, & non tantum ſuum, ſed etiam aliud,
donec habeat ſuum à ſuperiore, loco ſui ſi-
bi adiudicatum. Bal. in repet. l. 2. C. de ſeru.
& aqua, col. 22. verſic. ſed nunquid per fur-
tum, & verſic. ſeq. & Fel. in d. c. 1. de iud. col.
6. in fin. & vide omnino Cęp. conſ. 26. col. 1.
9 & 2. licet etiam ſpoliato † & incontinenti
& ſemper turbare, licèt non poſſit recupe-
rare, niſi incontinenti. Bart. in lege. 1. §. fin.
ff. uti poſſid. in 1. col. Angel. in dicto §. qua-
drup. colum. 17. & Alex. conſil. 36. colum. 3.
10 uolu. 1. Item † ratione ciuilis retentę, licet
d quandocunque recuperare naturalem, *d* qa
dicitur continuare ſuam poſſeſſionem, &
tollere id per quod ſua poſſeſſio perturba-
tur, quod ſemper licet, lege, ſi in rem, §. qui
ad ianuam. ff. quod vi, aut clam. & leg. quem
admodum, §. 1. ff. ad legem Aquiliam, ita
Bartol. in lege. 1. §. interdictum, colum. 2. ff.
vti poſſid. vbi omnino uide, & ita Alexan.
conſi. 5. in 3. colum. volum. 3. Aretin. conſil.
21. in fi. & plene & ſubtiliter Are. in dicta l.
clam poſſidere, §. qui nundinas, ff. de acqui-
renda poſseſ vbi etiam Alexan. col. 2. & ſeq.
Alexand. in lege, naturaliter, §. nihil com-
mune. colum. 10. ff. de acquir. poſſ. ubi ſequi-
tur Bar. in d. §. interdictum. & eſt commu-
nis ſecundum Ale. in lege quemadmodum.
ff. de acqui. poſſ. Sed aduerte, quia hæc con-
cluſio procedit, quãdo ciuili, & naturali exi
ſtente penes aliquem qui recedit, alius clam
ingreditur poſſeſſionem, ſed quid ſi ſolum
ciuilis erat in aliquo, & naturalis penes aliũ,
qui defendit alio ingrediente in ipſam natu
11 ralem. An habens † ciuilem poſſit eum re-
pellere uti turbatorem ſuæ ciuilis? Dic non
poſſe, quia illa naturalis non dependebat à
ciuili, ſed ꝑ ſe conſiſtebat, & hoc ille uelit ha
bentem ciuilem, & dominum directum re-
cognoſcere in dominum, ſed ſi nolit dicitur
turbare ciuilem, & ſic poteſt recuperare, ita
not. Bart. in l. 2. §. quod ait prætor, verſ. ſed
hic dubitãdum, ff. uti poſſid. qui tamen uult
ꝙ in naturali feudatarij, & emphiteutæ, ét
quòd non dicat, Nolo te cognoſcere, ſed
ſimpliciter expellat, eo ipſo dicitur turba-
re, uide ibi omnino, & tene in memoria per-
petuo gloſſ. in leg. indebiti §. ſed ſi nummi.
quam Bart. in eo. §. ſed ſi nummi. in fin. ſe-
quitur, ff. de cond. indebi. quæ vult, ut ſi ter-
tius appellat emphyteutam, vel vaſſallũ de
poſſeſsione ſua naturali, & dominus velit
contra eum agere rei vendicatione, vel inter
dicto vnde vi, poterit ipſe ei opponere, Tua
non intereſt, ex quo durat vtile, & hoc do-
nec duret ipſum utile, quę opin. eſt cõiter
approbata, ut ibi per Alex. & Iaſo. & Socin.
in lege 2. ff. de excep. rei iud. & uide omnino
Socin. d. leg. 2. ad finem, quia dicit, ꝙ ſi ter-
tius ſpoliator vult dominum recognoſcere,
& ſoluere canonem, ceſſat turbatio, nam fa-
teor, ſicut dicit Bart. in d. §. ꝙ ait prætor, ꝙ
eò ipſo turbatur dominus, tamen ceſſat ſi
paratus eſt ſe recognoſcere, & ſoluere: ſic
compono hanc contrarietatem. Et quanto
12 † tempore duret ciuilis, ita vt poſsit natu-
ralis recuperari, uide plenè Alex. in d. l. ſi de
eo, §. ſi forte. ff. de acquiren. poſſeſs. & Socin.
conſ. 94. col. 4. & conſ. 99. colum. penul. Dixi
13 † quod incontinenti licèt recuperare poſſeſ
ſionem rei ſuę, declarando quomodo intel-
ligatur eſſe incontinenti, dixi etiam alios
caſus in quibus hoc licèt propria autoritate
te, ut quando non poteſt conſequi iuſti-
tiam, uel quando fit furtiuè, & propter ci-
uilem, quę turbatũr. Addo quando non po
teſt haberi copia iudicis, quod etiam tunc
licet. Bartol. in l. ſi alius. §. belliſsime, ff. quod
ui, aut clam. & exemplum ponit in illis
ciuitatibus, quæ non recognoſcunt ſupe-
riorem, ſi una occupat per vim bona alte-
rius, quia tunc iudicis non eſt copia. Item
licet propter enorme damnum quod ſpolia-
tus pateretur. Bart. in d. §. belliſsime. in fin.
& quando copia iudicis haberi non poteſt
vide Alex. in l. de pupillo. §. ſi quis ipſi præ-
tori, ff. de oper. noui nuntia. in fi. penult. col.
& in ult. col. & conſ. 9. col. pen. uol. 1. Bartol.
in l. hoſtes, ff. de cap. in 2. col. D. Mart. in trac.
de priu. titul. de bello. q. 5. Signorol. conſ. 75.
colum. 6. ubi idem dicit, quando ueriſimili-
ter non poſſum cõſequi ius meum uia iuris,
vel iudicij: licet etiam quãdo grauamen in-
fertur a ſuperiore. Barto. conſil. 105. Iſern. in
procem. feud. col. 5. in fin. & licèt etiam ubi
mora eſſet periculum allatura. Anchara. con
ſil. 278. circa penul. colum. & ad prædicta
vide Abb. in c. conquerente, col. 2. in princ.
de reſtit. ſpol. Pau. de Caſt. in l. ex hoc iure, ff.
de iuſtitia, & iure, colum. 2. in princip. Et
14 † quomodo dicatũr non haberi copia ſupe-
rioris, uide Bar. in tract. repræſ. in 5. q. 2. quę-
ſtionis principalis. quando ſpoliatus ex in-
15 teruallo recuperat poſſeſſionem ſuam † an

perdat beneficium interdicti unde ui, & beneficij. leg. si quis in tantam, C. unde ui. & an perdat ius accusandi criminaliter spoliatorem suum? vide Bar. in l. qui possessioné, ff. de ui, & ui arma. Alex. in uolum. consi. 6. colum. 5. Paul. de Cast. consi. 35. colum. 2. & seq. & Abb. in c fin. col. 4. de ord. cogn. Bald. in l. si quis ad se fundum, C. ad legem Iul. de ui publ. col. fina. & ibi Bar. col. 3. circa fi.

16 Quando † quis dicatur ui deiectus vide Bar. notabiliter in leg. sequitur, §. si fundum. ff. de usucap. & in l. 1. §. siue autem, ff. de ui, & ui arma. quem tex. vide, omnino, & omnino. Bald. in l. 1. in fin. C. quod metus causa. Abb. consi. 23. in 2. uol. vbi loquitur de eo qui solutionem denegat, & Felyn. in c. licet causam. de prob. col. 6. in fi. & seq. & notabilem modum ponit Abb. in c. olim, el primo, in 4. col. de restit. spolia. quando colonus traderet uerè, & realiter possessionem alteri, iuxta l. fin. C. de acquiren. poss. & l. quamuis. §. 1. ff. de acquirend. posses. qui tamen dicit, quod si est spoliatio, largo modo est considerandum quo ad puniendum criminaliter, & idē de alijs casibus in quibus largè dicitur spolium. Non enim punitur criminaliter, nisi ille qui uerè uim infert, ut in titul. ff. & C. de ui publica, & priuata. immo Bald. addit quòd debet esse atrox uis, ad hoc, ut propter eam possit procedi criminaliter in cons. 177. circa fin. uol. 3. de quo ult. loco in hac materia interdicti unde ui, dicam vbi vi

17 de. An qui † potest recuperare per se possit per alium, & an tale ius possit cedi alteri? uide Bar. in l. cum fundum. in princ. ff. de vi. & ui arma. Felyn. in cap. ad nostram. & de proba. colum. 2. Rom. cons. 484. & Bald. not. 3. vol. cons. 436. colum. pen. Bartol. & Alexand. in l. 1. §. vsufructuarius autem. ff. de operis. noui nunciat.

18 Pone † quod committens spolium, & qui potest sicut dixi accusari criminaliter, se cōuenit cum spoliato, & obtinet ab eo, quod ius omne sibi renunciat, quo casu in profanis quidquid sit, in beneficialibus spolium purgatur secundum Abb. in c. solicitè. de restit. spol. Alex. in cons. 93. vol. 5. & Soci. in l. rem quæ nobis, col. penult. uersic. postremò, ff. de acq. possess. An nihilominus pro interesse fisci instante ipso fisco possit iudex procedere criminaliter? uidetur cum poss. per ea, quę dixi supra sub rubr. de furtis. in uersi. propter pacem. & in tit. de accusatio. In contrarium credo se habere ueritatem, quia sic tollitur crimen, & purgatur, ut dixi, sicut dicimus quando sequitur matrimonium post raptū, iuxta cap. fin. de raptor. & quæ dicam infra in tit. de rapt. mulierum. & in hoc dominio cessaret hęc difficultas propter statutum numerans casus in quibus non obstante parte, iudex possit procedere, & auferens facultatem in alijs, inter quos non est præsens ca-

19 sus. Quia dixi quod agitur ciuiliter post spolium interdicto unde ui, & etiam criminaliter, quęro an simul utrunq; remediū possit Intentari, Dic non posse, d. l. si quis ad se fundum. & ibi Bar. col. 1. & si uis in genere scire an ciuilis actio, & criminalis simul intentari possint, & an vna electa faciat aliam cessare & quomodo uide in l. 1. Barto. & alios, C. quando ciuil. act. crimi. præiudi. & Ang. Are. in gl. nec non ad quærelam, vers. queritur si actū fuerit, col. [illegible]lla, & sequen. & est in char.

20 17. & eadem char. colum. 3. An pendente criminali iudicio per officium iudicis tantum possit pars intentare ciuilem ad suum interesse? & de materia uide Bald. in l. Lucius. in 5. notab. ff. de infam. ubi ponit quando criminalis suspēdat ciuilem, & late Abb. 2. uolum. consil. 16. & Ancharan. consili. 61. Alber. in l. satis aperte, ff. de falsis. Et ex

21 eodem facto † an possit agi ciuiliter ab una parte, & criminaliter ab alia, vide Bart. cons.

22 115. Et an possit cumulari ciuilis, & criminalis maximè si non opponatur, uide Cum. consil. 42. in fine. & vide circa materiam Alexand. in l. 2. §. 1. in 1. apostill. ver. adde tamē. ff. vi bonor. raptor. & omnino Bart. in d. §. 1. vbi est locus ordinarius, & ibi habes quid in actis etiam in uno iudicio, an faciant fidem in alio, & quid in sententia, & omnino vide Bald. in l. 1. & 2. C. de appell. ubi dicit, quòd quando summarie potest procedi, utraque potest cumulari, & uide omnino Bartol. in l. prętor edixit, & §. 1. ff. de iniur. vbi actio

23 ciuilis ad vindictam tollit accusationem criminis publici, & dixi supra in titul. quomodo procedatur per actionem in delictis. in fi. allegando vltra Bartol. Ange. ibidem, & Cœpol. consil. 56. ubi est videndum, & de his omnibus, vide etiam quæ dicam ad fin.

24 præsentis tituli. An probationes, & acta in illis iudicijs ciuilib. descendentibus ex uiolentia, & crimine, faciant fidem quando postea agitur criminaliter. Conclusio est non facere, Bart. in l. 2. §. 1. ui bonor. raptor. Abb. & Doct. in cap. at si clerici. in princ. de iudi. vbi vide Fel. & Dec. ponentes fallentias. Felin. in

lin.in cap.1.colu.3. de excep.loquuntur tamen Bart.& Doct.quò ad probationem in condemnando,non in absoluendo.Item ecõtra dicunt Bart.& Doctores secus esse, quia in criminali acta & probationes faciunt fidẽ in ciuili,cessante ratione præcedentis cõclusionis,quæ est,ꝙ probationes debent esse luce meridiana clariores,l.sciant cuncti,C.de probat.

25 Quid in sententia † an lata in his iudicijs faciat fidẽ dum criminaliter agitur, uide Bar.in d.§.1.in l.2.ff.ui bonor.rapt.& Fel. in cap.de his,col.3.uersi.6 limit.de accus.& in cap.aduersario, col.4.vers. soleo sequi. de excep.& per Ias.in l.admonendi,in 9. char. in vlt.col.in repetit.ff.de iur. iur.

26 Qñ agitur ciuiliter † vel criminaliter cõtra aliquem qui excipit,dicens, Tu spoliasti me domo, non teneor, tibi respondere, an bene excipiat, & iudicium ciuile,uel criminale sileat? vide text.in capitul.2.de ord.cogni.qui dicit silere, & semper allegatur, ꝙ exceptio spoliationis impedit actorem agentem mutuo, vel alia actione,donec sit probata exceptio spolij, qui text. etiam loquitur de agente interdicto, vnde ui.ita Dec. in consil.200.vol.1.post Abb.in c.bonę,colum. penult.de appellat. loquendo tamen in exceptione spolij alterius rei, quia eo casu auditur,& differt iudicium principale actoris ut etiam dicit text.in capit.fin.de ord.cogn. dum vult ut conuentus non audiatur, nisi

27 super alia quæstione spoliationis,† quia super spoliatione ante facta eiusdem rei nõ au

e ditur,ex quo ultimum spolium e purgandũ est,§.recuperandæ.Inst. de interdict.l. sed si vi armata,ff.de ui, & ui arma.gl.& Bar.in l. 1.§.qui autem a me.ui eodem tit.D.Ant.in c.in litteris.de resti.spol.in tertia opposit.& in c.fi.de ord.cogn.Aret. in d.§. quadrupli, col.13.& Pract.Papien.in forma libelli.spol. posses. in uerbo, tantæ, & possessæ & Alex. cons.6.col.4.vol.3. Et ꝓ intellectu d.c.2. de

28 ord.cogn.Scias † quòd si est probata spoliatio in modũ exceptionis,actor qui spoliauit non tenetur restituere, tamen non auditur nisi restituat, & ita cogitur per indirectum ad restituendum,sic voluit dicere textus in §.sed quoniam,& in §.verum. Scias etiam

29 † si non opponit reus, in terminis loquor dicti c.2. sed agit reconueniendo super alio spolio, quòd super utroque proceditur vt

30 in eo cap.& videt † quòd exceptio spoliationis impediat processum. Soc. consil.12.colum.3.& duabus seq. & scias, ꝙ dicit cap. 2.loquitur quando reus opponit contra agẽ

31 tem de spolio facto per eum. Sed† si opponat de spolio tertij dicens, Domine iudex spoliatus fui omnibus bonis meis, vel maiori parte bonorum meorum, sum nudus non possum contendere, etiam probata tali exceptione infra quindecim dies sibi datos a iudice,debet audiri.iste est solemnis text. in cap.frequens.in prin.de rest. spol.in 6.& Bar.in d.l.si quis ad se fundum.in fin.loquitur tamen Bart.& text.precisè quando agitur criminaliter,quia tunc reus sicut dixi potest impedire processum excipiendo de spolio,sed si agitur ciuiliter, nihil operatur hæc exceptio nisi ratione spolij facti ab ipso actore, iuxta d.c.2.& cap.fi.de ord.cogn. & quæ supra dixi per illa iura. Etiam scias

32 † quod non solum agitur interdicto unde

f ui,ad restitutionem possessionis, f sed etiã ad damna,fructus,& expensas, tex. est in d. l.si quis ad se fundum.& ibi Barto. col.1.& 2.l.1.§.qui autem vi deiectus est,& §.seq.ꝗ incipit,si fundus,& §.non solum.ff.de vi, & vi armata,& c.quamuis.de rest.spol. Et hoc

33 procedit † dato quòd qui venerũt ut spoliarẽt non spoliauerint, sed solum damna intulerint,text.est expressus in d.c.1.quem uide.intelligendo tamen ut per D.de Rota in tit.de rest.spol. decis.156.incip.non sufficit probare, vbi uide.Et his diebus proximè ꝑteritis in causa ardua inter Põtificẽ, & Cęsarẽ,ad fauorem Cęsaris contra Pontificẽ, & Placentiam, quę non priuauerat nos possessione,sed volẽs priuare,damna intulerat, sic dixi allegando d.c.& oẽs admirati sunt, ita Angel.in d.l.si quis ad se fundum,col.1.

34 ubi etiam vide Salyce. col. pen.& non dr̃ purgatum spolium si non integrè usque ad unum obolũ sit facta restitutio, sic probat text.in d.l.si quis ad se fundum. loquendo etiam in solis damnis.& Abb.clare in c. fin. col.1.de ord. cogn.& in c.accedens.2.vt lit. non contest.ꝙ nota perpetuo propter fauores datos spoliatis. Et ꝙ debeat fieri plenaria restitutio, text. est in c. grauis. de restit. spol.& in l.1.qui autẽ,ff.de vi,& vi arma. & ponit Soc.cons.12.col.5.uersi.2.vbi vide,allegatur etiã ad hoc tex.in l.si quis ad se fundũ.vbi Bar.& alij,C.ad l. Iul..de vi publ. & ita generaliter loquendo reperies hãc conclusionẽ in mille locis,& in prusentia, vide Ias.cons.172.sequendo cõmissionem,col.1. vol.4. est tex. ꝙ spoliator debet plenè restitui

tui in c.reintegranda.1.q.3.maximè in uerbo,funditus.& in c.seq.& in ca.eiectis.& in cap.si episcopus,& in cap.cum ecclesia.2.q.
35 3.quæ iura ude,& aduerte,† quia hęc conclusio est clara contra spoliatorem, contra quem competere pōt interdictum vnde ui, & ita loquitur c.grauis,& in effectu,c. accedens,2.ut lit.non contest.ubi est tex.ꝙ uxor diuerterat a uiro eum spoliando possessione maritali,& uult tex.ut non audiatur in petitorio,nisi facta plenaria restitutione, & ita ibi no.Abb.sed contra alium ad quem peruenisset res,iuxta c.sæpe,de rest.spol.& d.c. reintegrāda.hoc opus hic labor est.bene fateor si ago talibus remedijs ꝙ non potest opponi de dominio,ꝙ differtur cognitio hęc. Et ita est communis etiam contra bonæ fidei possessorem,in l.rem quę nobis.ff.de acqui.poss maximè per Ias.ibi,colum.4.& per Rip.in c.cum ad sedem.de rest.spolia. sed si agatur contra me in petitorio ante factam restitutionem perfectè, non uidetur quòd possim illud petitorium suspendere excipiē do,fui spoliatus a tali. & res in te peruenit. & plenè non restituisti,per ea quæ ponit latè,& doctè Abb.omnino uidendus in c.2. col.2.de ord.cogn.reprobato Ant. de Butr. Cald.ut ibi.Teneo contrarium in hoc casu, loquendo in eadem re qua fueram spoliatus.Abb.enim ibi,& si uideatur loqui generaliter, tamen considera ꝙ solum loquitur in casu c.fi.de ordi.cogn. qui uult ut si agas reintegranda contra me,non admittatur cōcursus alterius causæ,nisi alterius spoliationis : nam loquitur si agam,& agere possum interdicto unde ui, & sic contra spoliatorē, loquitur etiam in terminis d.c.2.& cap.frequens.eodem tit.in 6.quando agitur contra me de re alia,& ego excipio de spolio, quia non suspenditur,nisi contra spoliatorem, ui de bene Abb.quia sic loquitur, & maxime in fi.dum dicit,concludo nec etiam in petitorio,in eadē re pōt agi,qua ego sum spoliatus,quia deficit actio,i.rei uendicatio in eo qui possidet.c.examinata.de iud. & ita non est uerisimile ut loquatur hoc casu,maximè quia nihil loquitur de plenaria restitutione, quo in casu posset aliquando agi solùm ad restitutionem, & consequenter loquitur in eo casu quo non posset agere,& uide Soc.in d.consi.12.col.5.uers.2.& facit regula quòd spoliatus restituendus est plenariè antequā audiatur super dominio,& loquitur propriè hoc casu,quando agitur in petitorio contra spoliatum, & spoliatus excipit, ut suspendat, & loquitur in terminis capitu. reintegranda. quia inter alia iura illum text. pro principali allegat, & facit quia si exceptio dominij non repellit, multò minus actio. text.est in d.cap.2.de ordin.cogn.& ibi Anto.de Butr.& omnes,& aduerte,quia etsi ex prædictis satis liqueat quòd hoc priuilegium suspensiuum detur spoliato non in odium spoliatoris, sed fauore restitutionis non retardandæ, & sic causæ,& dictis remedis,maximè remedio cap.reintegranda.quo casu procedit sine dubio opinio mea, ut dicit Socin.omnino uidendus in d.l.rem quæ nobis.in fin.6.quæst.tamen etiam de se patet,& satis in d.l.1.in princ.in uers.& enim. cum glos.ff.de ui,& ui arma.ubi apparet datum esse, ut postponatur cognitio dominij in priuilegium interdicti unde ui,ad facilitandam restitutionem,& sic causæ, atq; ita omni remedio,per id quod dicit Socin.ibidem,sed in alia re,ut in terminis. c. 2. & c. frequens,& cap.fi.de ord.cogn.in qua dico loqui Abb.in d.cap.2.forte adhuc communis opinio est contra Abb.& contra eum latè tenet Gemin.in d.c.reintegranda. & Im. in d.c.de ord.cogni.Calder.& Ant. de But. ut ibi per Abb.& licet multi tenuerunt pro eo,uariarunt,ut per Abbatemmet.& Gem, ubi supra,nec curo de capella Tholosana. q. 483.ubi uide,quæ tenet contrarium, & ibi latissime in apostillis disputatur iste articulus,& melius quàm alibi,nam contra Abb. est tex.in d.c.cum ecclesia.2.q.3.ubi tex.nō loquitur de eiecto,sed solum quādo res sua, non sua sponte detinetur.Item quando agitur ciuiliter contra eum,quia dicit non debet aliquid ille, & tamen uult ut omnia ei reintegranda sint,& Abb.in d.cap.2.de ord. cogn.qui tenet illam opinionem iuxta cle. 1.de cau.poss.& propriet.& c. pastoralis. de causa poss.& proprieta.se corrigit faciendo expressam mentionem de his quæ dixerat in cap.2.& in cap.fi.de ord. cogn. Est tamen difficile recedere ab opinione Abb. quia eā sequuntur Gemin.Francus,Ioan. & Anch. in d.cap. frequens. & Bald. in additionibus ad Spec.in tit.de petito.& capella Tholosona ubi supra,& ita uidetur communis opinio. Est etiam ęqua ut dicitur in apostillis ad dictam decisionem,ubi uide. Et quamuis res in præcedenti dubio mea quidem sententia sit absque aliqua difficultate, tamen Senatus contrarium iudicauit, quia

ubi

ubi agatur in petitorio, ut supra, cessat fauor restitutionis fiendæ spoliato, qui facit ut excipiens de dominio non audiatur ante restitutionem. Et ita militante solum odio spoliatoris, non habet locum exceptio contra eum ad quem peruenit res, iuxta cap. reintegranda, & iura supra allegata. Alia etiam ratione mouebantur nonnulli propter decisionem Abb. quam dicebant esset communem in d.c.frequens. non aduertentes ꝙ ibi Doctores loquuntur in casu. d. cap. frequens, declarando illum text. Non aduertentes etiam, quòd decisio capellæ Tholosanæ, sic etiam loquitur, & in terminis.c.fin.de ordin.cogn.Non aduertentes postremò, ꝙ omnes alii pro Abb.loquūtur clarè sic, & nulli in casu nostro, & ita ēt si calumniando diceretur Abb. loquitur generaliter, tamen alij præcipuo in casu loquū

36 tur. Ad prædicta adde† ꝙ solum verbum, re
g stituo g denotat plenariam restitutioné quò ad omnem commoditatem. Ias.in l.Gallus, §.& quid si tantū, ff.de lib.& post.in . . col. vbi est numerus 68.vers.item adde. d.Abb. Postremò nè decipiaris, scias videri dicendū non requiri dolum in hoc interdicto, vnde

37 vi. Nec†etiam cum pro tali violenta expulsione agitur criminaliter, quia, & si res sit mea, & esset a me ante possessa, sed fuerim spoliatus ex interuallo, si ui illam recupero, teneor utroque remedio ciuiliter, & criminaliter, l.si quis ad se fundum.supra allegat. & l.qui cœtu, §.si de ui.ff.eod.tit.& pulchrè leges penul.& fin.ff.ad leg.Iul.de vi public. Sed in cōtrarium est tex.in l.1.ff.de ui, & ui arma.§.hoc interdictum, uersi.ad solā autē atrocem uim, & ibi glo. exponit quando uis dolo fit cum armis, vel sine armis, & supra, allegaui Bal.consil.167.circa finem, volum. 3.qui dicit ꝙ sola vis atrox sufficit ad criminaliter agendum.Bart.tamen latè, & notabiliter in l.sequitur, §.si fundum, ff.de usucap. ubi omnino est uidendum, conclusit transeundo per contraria, quòd uidetur violēta possessio etiam sine dolo quò ad terminos interdicti, unde ui, & possessionis recuperandæ, & inter alia exempla illud ponit, Quando quis spoliauit autoritate iudicis, iuxta latè tradita per Doct.in c. conquærente, de restit.spoliat.per Fely.in cap.ecclesia Sanctę Mariæ.de const.colum.13.& in capitu.dilectus filius, colum.1.& 2.de rescrip.& in cap. cum causa, colum.1.de off.deleg.& alibi sæpe per Doctores, maximè in consilijs. Sed aduertendum est, ꝙ & si possessio ablata, & proprietas fuerit, & sit spoliatoris, tamē uim intulit, & dolo uim intulit, & ita omnia conueniunt. Verùm si talis putabat sibi licere, iuxta notata per Alexand.in consil.103.uolum.1.cessat lex Iulia de ui publica, & priuata, sed non cessant alię leges quę uolunt ut quis quoquomodo sibi dicat ius propria autoritate, & ita loquitur tex.in §.quia tamen. Institut.ui bonor. raptor. Et hoc colligo ex gloss.etiam quæ est clara sicut sol, in l.1.§. ne quid autem, in uerbo constitutionibus, ff.de ui, & ui arm.& aduerte quia etiam directum interdictum unde vi, non datur nisi ut supra dixi pro atroci uiolentia, & dolo cōmissa, licèt succurratur remedio restitutionis possessionis etiam cessante atroci violentia, vbi tamen possit dici ꝙ uiolentia interuenerit, iuxta ea quæ dixi supra in uersi.quan-

38 do quis dicatur ui deiectus, † quia pluribus modis quis dicitur ui deiectus, etiam nō interueniente atroci uiolentia, ut ibi dixi, & ita defenditur Bartol. Aduerte, tamen, quia

39 etiam pro uiolenta recuperatione iurisdictionis, & aliorum incorporalium, datur interdictum, unde ui, saltem utile. Bart. in l.1. §.unde ui, ff.de vi, & vi armata. Socin. consil. 287. colum.penultim.& pariter non dubito quin possit agi ex dicta leg.de vi public. & priu.quæ uim considerat, & non rem acceptam. Ideo solum præparamentum violentiæ considerat prohibendo teneri arma in domo, l.1.ff.ad legem Iul.de ui public. & ibi Bar.ad fin.principij, imò in agro, ut ibi in tex.& per Abb. notabiliter in c.cum dilect. colum.2.de ord.cognit.ubi omnino uide de hac uel publica uel priuata. Cætera in hac

40 †materia interdicti, vnde ui, & reintegrationis possessionis, maximè an & quando possit oppoui exceptio dominij, uide per Alex. in l.naturaliter, §.nihil commune, ff.de acq. possess.& per Firm.in verbo, spoliatus, & per Doct.supra allegatos, & alibi sæpe. & Corset. in suo tractatu, ubi ad regulam, quòd spoliatus ante omnia, &c. ponit quinquaginta limitationes. Dixi satis, & fortè nimium de ui expulsiua. Circa uerò uim turbatiuam pro qua etiam agitur criminaliter, sicut tamen dicam infra: Scias uerum materiæ in-

41 hoc consistere, † quod si iustè possideo, & turbor, obtineo, si iniustè obtineo contra extraneum a quo nullam causam habeo, sed contra eum a quo habeo iniustè possessionem, ui clam, uel precario, non obtineo. Pri-

nam partem, quòd obtineo si iustè possideo habes in l.1.ff. uti possid. Secundam
42 partem † quando iniustè, quòd ea possessio mihi non prodest aduersus eam a quo habeo causam, sed duntaxat aduersus extraneum habes in dicta l.1.§.fina.& l. seq. & in l.1.§.C.eod.uti possid.& ideo prosequendo hos terminos dicit tex.in l.fi. ff. de acquiren.pos.hæc pauca uerba, aduersus extraneos vitiosa possessio prodesse solet, & sic sequitur contrarium, quòd non prodest aduersus eos, à quibus habetur uitiosè, & facit quòd prosit aduersus extraneos illud uulgatum, quò ad te liberas ædes habeo.l. loci,§.competit,ff.si serui.uindice. Si ergo intelligis quid uelit dicere ꝙ semper habetur in ore, si possides uitiosè possides, nec tibi debet prodesse uitiosa possessio,& procedunt prædicta non solum in actore,sed etiã in reo.gl.fi.in l.clam possidere,§.qui ad nũdinas.ibi,sed an nomine naturalis,ubi Bart. & Doctor.de acquiren.posses.& Bar.in l.1. §.interdictum,col.1.versic.quærit gl.ff. uti. possid.& Bar.clare in l.unica.C.uti possidе.
43 Non sic est uiolentia expulsiua, † quia non curamus de uitio possessionis,& prædo etiã manutenendus est in possessione sua, ut apparet ex his quę supra dixi,& est tex.in cap. in litteris.de restitu.spolia.& quotidie deferuntur querelæ criminales contra turbatores possessionum,& proceditur criminaliter sicut supra dixi probata possessione, & tur-
44 batione,† quæ tamen turbatio sit uiolentia sicut dixi supra. Et defensio à dictis querelis re ipsa ad hoc redigitur, si accusator non probauit sibi necessaria, uel etiam si probauit,sed turbans non fuit in dolo, iuxta ea quæ dixi supra,ad finem uiolentiæ expulsiue redigitur etiam ad decretum nostrum,ꝙ non procedatur criminaliter quando res habet originem a contractu, uel sapit naturã contractus, iuxta ea quæ dixi commentando dictum decretum supra in tit. de decre-
45 to Mediolani,&c. Aduertendo,† quòd hæc allegatio decreti semper fieri potest quando etiam accusatus de ui turbatiua prætendit se possidere, iuxta latè tradita per Doctor. de duobus conten.se possidere. maximè per Dec.in capitu.licèt causam.de probat. quia
46 † possessio sola sapit naturam contractus. Bald.in cap. querelam de electio.& dixi cir
47 ca dictum decretum. Sed † quis interim debeat manere in possessione utrisque contendentibus se esse in possessione,tradit Pa. de Castr.cons.6.in 1.& 2.colum. & Bald.in l.ordinarij,colum.4.C.de rei uend. Et dum
48 † dico absolute posse agi criminaliter pro ui turbatiua,ad hoc clarè procedit stãte statuto nostro super hoc,sed de iure communi, Bar. tenet contrarium expresse post Iacob. de Arena.in l.iniuriarum,§.si quis.ff. de iniu.& secundum Alexan.ibi, opinio Bart.est communis, de quo tamen ego miror quando interuenit uiolentia aperta circa turbationem,& dicit Bar.in l.fi.in fin.1.colum.ff. de priua.deli.ꝙ clarum est posse agi criminaliter pro damno dato per uim,& Alexan. ibi addit quòd pro damno dato ui, aut clã, potest agi criminaliter,aliter ut Bart.in d.§. si quis,& iuxta tit.de extraord.crim. utcunque sit per statutum res est clara,& dicto sta
49 tuto stante † ꝙ loquitur in personam,requiritur dolus,iuxta distinctionem Bar. in l.1. §.1.ff.si quis testamen.liber esse iussus fuerit. Sed iure communi fortè sufficeret lata culpa agendo prout agi potest,ut ponit Ale
50 xan.in d.§.si quis. Et agitur † pro turbata possessione,non solum quando turbatur possessio rerum corporalium, sed etiam quando turbatur possessio iurium, & iurisdictionum,d.§.si quis,ubi Bar.not.& sicut dixi supra circa uim expulsiuam, & ita clare statutum præallegatum puniens uim turba
51 tiuam,uel inquietatiuam. Et quomodo † probetur quasi possessio iurisdictionis,uide Innoc.in cap.2.de capel. monac. Bald. in l. 2. char.3.colum.fin.C.de seruit.& aqua. Soc. consi.187.ubi ostendit latissimè quomodo probetur iurisdictio, & quasi possessio eius. Felyn.in cap.auditis.de præsumptio.colum.
52 5.uersicu.cæterum. Et † quando quis se submittit protectioni alicuius, an dicatur suus subiectus? vide Socin.consi.84.vol.4.uersic. præterea.vbi tenet non dici. Et quid si prę
53 stetur † iuramentum alicui, uel quis fateatur quòd sit ex eius hominibus, an ob hoc dicatur in quasi possessione iurisdictionis Bald.in d.l.2.ubi supra, tenet hoc sufficere nisi alius fuisset in possessione,char.3. columη.fina.uersicul.sed quid si. & ibi etiam
54 † quod per bannum probatur possessio, & quomodo probetur quasi possessio iurisdictionis,uide Ias.in l.3.in princip.colum.penul.& ult.ff.de acquir.posses.in lectu. noua. Paul.de Leazar.in c.in litteris.de resti.spol. columη.5. & uide ad prædictam materiam Soc.consi.73.colu.2.& 112.col.fi. & omnino uide Mar.Soc.in hac materia, ubi nihil omittit.

omittit.in c.cum contingat. de foro compe.
55 Et † pro dilucidatione processus criminalis in hac materia,subijcio quæstionem quā habuit in facto. Accuso aliquem quòd fuit cū plaustro per fundum meum, de possessione turbata,probo requisita, opponit accusatus quòd licuit sibi, quia iuit multis uicibus in anno,iuxta tex.in l.1.quem uide,§. hoc interdicto,ff.de iti.actuq; priu. Respondeo ego,quod ob hoc non probat de triginta uicibus,nec ꝙ semper iuerit in uno anno, iuxta d.tex. Ad ꝙ ultimum replicat sibi satis esse quod triginta uicibus ēt iuerit in quinque annis,quia itū fuit gratia nemoris incidendi,iuxta l.diuortio,§.quod in anno,ff.so. mat. Dico etiam quòd nō probat accusatus se iuisse me sciente,& patiente. Verum respondet,quòd hoc requiritur ad possessionē non ad facultatem eundi,ad hoc,ut competat interdictum de itinere,secundum Barr. in d.§.vers.quæro ulterius,utrum habeam: in quo ibi est uidendus. & item dico quod accusatus deducit quasi possesſionē, nō illā facultatē,iuxta l.qui habebat, ff.de inst. Itē quod accusatus non probat quod iure seruitutis, tñ respondet hoc non procedere in probanda facultate, quod non est uerum ut declarat Bart.in d.§.uersic.uenio ad sequentem.Item insisto,non probat acccusatus, ꝙ nō ui, nec clam,&c.ut ponit Alex. consilio fin.uol.1.sed respondet quod in dubio hoc præsumitur,sed est error ut declarat Bart.in d.§.uersic.ulterius quæro qualiter probabitur,& loquitur etiam Bar.quando quis uult tantum se fundare super usu,& sic non potest dici,quod loquatur quo ad quasi possesſionem,& requisita dicti interdicti de itinere,ponit Vero.in ti.de seru.itin.uersicu. ult. principaliter. Dicit etiam accusatus, ꝙ fuerunt coloni sui suo nomine. Respondeo ego quòd sibi tamen acquisiuerunt possesſionem,sine mandato uel ratificatione, quæ ratificatio etiam debet sequi re adhuc possessa per colonum.Rota dec.190. Alexand. consi.110.uol.1.col.2.tex.& ibi Bartol. in l. 1.§.is cuius,cum gl.ff.de iti.actu. Ale.in d.l. quod meo.in prin.in 1.colu.ff.de acqu. poss. Replicat accusatus quòd testes etiam deponunt de mandato,iuxta consi.Alex.88. col. 2.uol.5.in qua materia etiam uide Alexan. cons.200.col.2.uol.2.ubi distinguit, & quæ dicam paulo infra.in uers.adde prædictis, ꝙ sæpe. Dicit etiam accusatus, quod iuit me sciente,quia me colono sciente.Respondeo id non sufficere per dicta Bar. in l.publicanus.§. de vectigalibus,ff. de pub. Negat etiam accusatus dolum interuenisse. Ego vero dico sufficere latam culpam, quod tamē falsum est,ut supra apparet ex consideratione facta de statuto, quod requirit dolum. Et ideo si requiritur dolus dicit accusatus, licet non sit probata possessio, vel quasi, licèt etiam non sit probata facultas, ut in eo. §.dicitur,per triginta uices, & per illas circunstantias de quibus ibi per Bart.Tñ uerū est ꝙ multoties ante iui,& consequenter ex eo debet oriri aliqua causa sufficiens ad me excusandum a dolo,ut ponit Bart.in d.§.1. si quis testamen.lib. Respondeo, quòd illis uicibus qui iuerat contradictum fuerat, & ita cessabat bona fides, l.1.§. quid si ui. & seq.ff.quod vi aut clam.& ita iudex acquieuit.
56 Sed pone † quòd reus excipiendo non dicat se esse in possessione eundi, vel ꝙ habeat iter, vel uiam per præscriptionem, ut etiam loquitur Bart. in d.§. sed dicat quod illa erat uia publica,qūo debeat hoc probare? vide tex. in l.1.§. uiam publicā,ff. ne q̄d in lo.pub.& Cęp.in tit.de serui.uię.col.2.in
57 vers. & nota singulariter. Addo † ad statutū prædictū de puniendo turbantem in possessione,ꝙ etsi sit pœnale,tñ etiam habet locum in quasi possessione. Ias.in l.si is qui tēporali,§.item si iurauero.in 5.notab.ff.de iu
58 reiur.Circa uero violentiā † qñ aliquid facis in meo, vel a me possesso prohibitus,vel sciens te prohibendum,quæ inducit remedium,quod ui aut clam,de quo uide Bar.& Alex.col.2.in l.1.§.nunciatio.ff.de oper. no. nū. quomodo sit procedendū criminaliter, patet prædictis.& qūo practicetur ciuiliter, patet in d.§.nuncia.& in toto titul.quod vi aut clam.& sexta violentia de qua in d.gl. C.quod met.cau. & de alijs de quibus in l. extat,ff.quod met.cau.vide in locis suis, &
59 quot † sint species uiolentiarum,etiam uide Ias.in l.si qñ,C.unde ui.in prin. Ab.in c.ad audientiam,& in c.sacris. Quod met.cau.& Alex.in l.Pomponius,§.cum quis. col.10.ff. de acqu.poss.Dec.in reg.quo tutela, §.ui fa-
60 ctū,ff.de re iud.Adde prædictis † quod sæpe materia turbationis possessionis contingit in cōitatibus, quæ prætendunt se esse in possessione nemoris, uel aliquorum pascuorum,& ideo scias,licet testes eius dicant, ꝙ viderunt homines illius communitatis incidere tigna, & facere stramina,non probant, quia debent dicere,quòd mandato communitatis

mitatis iuerunt. Cæp. in tract. serui. in tit. de iure pascen. col. 8. Cor. consil. 46. colu. 3. Cuma. consil. 158. col. ult. uide tamen quando longo tempore iuissent illi de cõmunitate. Dec. cons. 221. post Paul. de Cast. & Ang. in l. sicut. §. si quid, ff. quod cuiusque uni. q. eo casu tenet contrarium, vide quæ dixi supra, versicul. & pro dilucidatione. infinitas alias violentias ponit l. Iul. de ui publicis, & priuat. uide in legibus illius tit. & similiter statuta nostra criminalia per ea quæ in dict. legi. & precipuè in tit. de priu. carc. etiã punit
61 committens priuatum carcerem. Et † qñ dicatur priuatus carcer. vide Bart. in l. capite quinto, ff. de adul. cui adde Dec. extendentẽ dicta Bartol. consilio 100. col. 3. Adde etiam
62 † quòd si quis tenet inclusam meretricem gratia libidinis nõ committit priuatum carcerem. Sal. in l. unica. col. 1. C. de rapt. virg.
63 sub d. legib. Non omitto † ꝙ etiam continetur violentia quæ committitur in stupro, adulterio, & alio coitu cum mulieribus, vel maribus, l. in eadem, §. eadem, ff. ad l. Iul. de vi publi. quę lex etsi loquatur de stupro, tñ voluit loqui de omni coitu, quia aliàs excluderet adulterium, incestum, & sacrilegium, quæ sunt maiora: est ét pęna capitis naturalis ex alia lege propter stuprum uiolentum, vt est tex. notab. ubi omnino uide Bart. in l. 1. §. qui puero, ff. de extraor. crim. & infra dicam sub tit. de coitu dãnato, & punibili dũ
64 loquar de stupro. Hinc † statuentes nostri in criminalibus punientes adulteria, & stupra violenta pęna capitis, loquuntur tamen de muliere honesta, & ideo quo ad mulierẽ inhonestam haberet locum dispositio iuris cõmunis: uerba cuius statuti suna hæc, Si quis per uim rapuerit mulierem honestam, & ipsam adulterauerit, seu stuprauerit, capite puniatur, si ero non per uim rapuerit nec ꝑ uim adulterauerit, nec stuprauerit, sed alio quouis modo mulierem, dum non sit meretrix famosa, siue publica stuprauerit, puniatur in libris centum tertiolorum. Recito quia contingit sæpe dubitare, ut infra uidebis de uerbis eius, & ideo † qui uolunt tue
65 ri accusatos de uiolento coitu a pęna statuti, semper dicunt quod mulier erat inhonesta, & licèt partes accusatoris uel fisci essent probare qualitatem statuti in hoc, idest, honestatem, iuxta dicta Bar. in l. 1. §. si quis neget. col. penul. uersic. ideo debent esse aduocati, ff. quemadmodum test. aper. Practica tñ est in contrarium, quia accusati semper capitulant inhonestatẽ sub eo fundamento, qđ quilibet præsumitur honestus, l. merito, ff. pro socio. & ita Cæp. cons. 58. in fi. qui ideo
66 ibi † dicit ꝙ per complices delicti, etiam potest probari ista inhonestas. quia ex latere fisci honestas non est probata, nisi per præsumptionem, d. l. merito. quæ uerba sunt no. Addo tamen quòd fortè hęc probatio non procederet ubi isti complices attestarentur de coitu punibili, iuxta cons. Alexa. 157. in princ. col. 5. & facit circa probationem inho
67 nestatis. glo. in c. vidua. 24. dist. quæ † dicit meretricem esse illam quæ admisit ultra uigintimillia hominum, de quo uide Albe. in dictionar. suo, in uerbo, meretrix, & Bald. cõs. 465. col. 2. vol. 4. & Geni. c. 38. post med. Facit etiam ad d. probationem inhonesta-
68 tis, † quod paupercula mulier pręsumitur facilè in corpus suum peccare, l. penul. C. de spect. lib. 11. Itẽ malè pręsumitur de muliere quæ mercimoniis publicis ꝑest. Et ita de alijs quę habentur in l. humilẽ. C. de incest. nupt. præsumitur etiam incontinens cuius mater incontinens fuit uel pater. 56. dist. per totum, & per Ioan. And. in c. semel malus. de
69 reg. iur. in 6. Item † non præsumitur raptus, qñ aliàs cognita fuit mulier. Paul. de Cast. in consil. 303. viso dicto statuto, & per Marsil. in reper. suo. l. maritus. col. fi. ff. de quæst. Dicam latius in materia raptus ubi uide. Et qa iustę, & iniustæ sæpe probationes inhonestatis reddebant impunita hęc maleficia tam nefanda. Ideo factũ fuit decretum per Christiani. Regem, & aliud latius per ducẽ Franciscum II. per quę inhonestas non poterat
70 probari. & † probata non releuabat quando mulier habitebat cum patre, uel matre, & alijs multis de quibus in eis, & in fin. decre
71 ti ducis etiam † talis coitus in meretrices punitur etiam vltimo supplicio arbitrio iudicis, continetur etiam sub d. legibus portatio armorum, ut dixi supra. Et an pętor
72 possit proclamari facere, † ut portans arma possit torqueri. uide Parid. chart. 61. col. vlt. & in quibus casibus sit licita portatio armorum, uide ibid. char. 89. col. ult. & seque. vbi de alijs, & per Do. in c. 1. §. si quis rusticus, de pace tenen. maximè Afflic. qui quasi facit tract. circa portationẽ armorum. Addo
73 † quod in dubio dum de ui loquimur pręs
74 sumitur priuata, & † differentiam esse inter
75 violentiam, & actum ui factum. Et ꝙ † ubi uiolentia est licita, licitum non est resistere, ponit Dec. i reg. hoc iure, ff. de reg. iur. Et ad

pręḍicta

76 prædicta etiam expedit scire quo † modo probetur copula carnalis, in quo vide tex. ad hoc factum in c. propterea, de test. vbi vide omnino, & text. in c. literis, de præsumptio. vbi qñ solus cum sola, & nudus cum nuda visi sunt, sufficit, & latè Dec. cons. 557. col. 2. intelligo tamen inter potentes iuris præsumpti. ita Abb. & Butr. in d. c. præterea. si bene vides, naturalis enim presumptio tollit præsumptionem iuris, l. diuus, ff. de restit. in int. & est gl. in c. si quis acceperit. 33. q. 1. & Hostien. in c. continebatur. de despon. impuber. in verbo, firmauerit, & dixi supra in tit. de delicto ad fin. Et quia supra in principio huius tit. colum. 1. dixi de vi compulsiua, nō ab re fuerit aliqua exempla subijcere, quæ
77 non ita pridem in facto euenerunt, † & in primis ponā illud Zaffaroni Mediolanensis, cuius collo impositus fuit à quibusdā mercatoribus Vicentinis, qui ab eo se deceptos, & omni substantia spoliatos asserebant, laqueus ferreus in Germania mira arte constructus ad nocendum, & clausus modo ita subtili, ut nemò artifex, in hac ingeniosissima Mediolani ciuitate, in qua mira sunt omnia, repertus fuerit aptus ad eum dissol uendum, & per mercatores posita fuit scriptura manibus Zaffaroni in qua monebatur, si volebat liberari, mitteret in ciuitatem Vicentinam, sex milles nummos aureos in talem locum: ubi reperisset clauem quia laqueus dissolueret, Zaffaronus tñ preter opinionē illorū, qui quærebant eū afficere cruciatu, & pecunias extorquere, non autem occidere, infra tres horas extremum diē obijt, eo quia laqueus collum arctius premebat. Hoc idē contigit cuidam mercatori in ciuitate Genuæ qui decoxerat non fortunæ uitio, sed paupertatis simulatione, ut ad eius li brum creditores etiam inuiti cum eo de cre ditis transigerent. Isti casus sunt comprehē si, ut dixi in l. Iul. de ui public. & priua. ut ff. eo. titulo l. qui cœtu, in princ. & in specie de inijciente in collum laqueū iam dictum, uel quid simile, ad cruciandum, ut fiat extorsio, est tex. ibid. in l. Iul. la seconda. ibi, aut quid in collum iniecerit, ut torqueretur, ex quo tex. conclude quod nihil fit quod prius factum non fuerit, & tenentur etiam de homi cidio secuto præter opinionē illius Vicentini, ut dicam paulò infra, & est materia. l. diuus. ubi Bartol. ff. de sicar. & dixi supra loco
78 suo in materia homicidij. Aliud † exemplū habes in militibus, siue, ut melius loquar, latronibus: qui mille modis homines captiuos cruciant, maximè adstringendo genitalia, vt pecunias extorqueāt, ad mortem etiā eos deducendo, de quo, & eius pœnis uide per Salic. in l. si ab hostibus. C. de capti. & dixi supra in tit. de capt. Aliud exēplū pono in casu qui diebus proximè præteritis contigisse dicitur in iuuene, ut dicitur, deprehenso una nocte in lecto cum puella a fratribus puelle, qui eum armis & minis coegerunt ad contrahendum matrimonium cum puella. Nam omnem obligationem extra contractum matrimonii lex rescindit. d. l. qui cetu.
79 in princ. † & matrimoniū ipsum reddit nullum ipso iure, ita ut cū alia possit libere matrimonium contrahere, c. significauit, & ibi Abb. not. de eo, qui duxit in matr. & Abb. in c. cum locum. desponsal. & matr. & licet plena securitas interuenire debeat in matrimo
80 nio d. c. cum locum, tamen † hoc casu requi
h ritur metus mortis, *h* uel cruciatus corporis, cap. veniens, quod sequitur d. cap. cum locum, & ibi Abb. consideratur tamen qualitas persone, an sit timida, licet non interuenerit tantus metus. Dec. in regula, in omnibus causis, de reg. iuris, & in cap. si iustus metus, de appel. & in cap. causam matrimonii, col. 1. de offic. delegati. Et quando interuenit cruciatus ipse, res nullam habet difficultatem, l. interposita. C. de transactio. quando
81 † uero interuenit metus, cruciatus, & uerberum adhuc idē Bal. in d. l. interpositas. circa fi. & Alex. apertè ita consuluit consil. 43. col. 3. uersic. secundum, volu. 4. & est text. in l. continet. in fi. ff. quod met. cau. & dū Alex. in d. l. interposita. notat requiri metum mortis, clarè etiam loquitur de metu uerberum, non de ipsis verberibus, & est veritas ipsa, quod non solum mine mortis inferende, vel corporis cruciandi, hunc metum ostendunt, sed ēt aliæ circunstantiæ, & ideo totum hoc
82 † relinquitur arbitrio iudicis, *i* glo. & Bal.
i in d. l. interposita. Alex. in d. cons. colum. 3. & ibi uide Cor. cons. 41. uol. 2. & vide omnino Dec. in dicta reg. in omnibus causis, vers. venio ad secundum, & ibi habes, quod ex indicijs, & præsumptionibus iudex arbitratur an interuenerit, & in apostilla ibi apparet
83 ēt, † quod verificatur probando potentiam, & malam consuetudinem hominis, ex qualitate ēt facti non apparentibus aliter minis nec ex alio actu extrinseco de violentia ipsa actus dicitur factus metu mortis, ut in casu
84 de quo supra. In quo † etsi non appareret de

de minis, nec de aliqua violentia, nec de aliquibus armis præsentibus, tamen si fuit factum matrimonium in actu, quo fuit deprehensus cum puella, dicitur factũ metu mortis inferende de facto. Casus est in l. nec timorẽ. ff. quod met. causa. in ver. proinde, la seconda, quem tex. omnino not. Et armis, & minis interuenientibus non minus iure optimo fratres puellę essent plectendi vel vi publica, vel priuata, quam iuuenis de stupro, si tamẽ virgo erat, d. l. qui cętu. in princip. & d. l. lege Iulia, cum similibus. Dixi, quod ex præsumptionibus, & qualitate facti præsu-
85 mitur metus. Addo, † ꝙ vbi prę sumptio est contra illum, qui allegat metum ratione loci, vt puta, quia illatus dicatur in ciuitate Mediolani, vel in alijs ciuitatibus eius dominij, in quibus Senatus seuere procedit cõtra facinorosos, & gubernaculum iustitiæ tenet rectum, vel militet præsũptio alia rõne, tunc requiruntur clariores probationes, l. non est verisimile, in princip. ff. quod met. caus. & ibi Bart. ex quo habes notare, quòd quamuis simus in materia difficilis probationis, vbi aliàs coniecturę sufficiunt, ut in hac materia, sicut dixi supra, & per Corn. cons. 68. in præsenti quæstio. Si tamen mili-
86 tet præsumptio iuris in contrarium † requiruntur probationes luce meridiana clariores, sicut in criminalibus. Quam cõclusionẽ etiam ponit Bar. in l. sciendũ, col. penul. circa prin. vbi allegat d. l. non est verisimile, ff. de verb. oblig. est tex. in l. si extraneus, ff. de cond. ob cau. Alex. post glo. in l. transactione, quæ dominij, C. de transac. & consi. 131. in casu prædicto. col. 2. volu. 3. Abb. cons. 11. in 2. col. Abb. & Fel. in c. quia verisimile. de p̃sum. Doct. in d. l. si extraneus, & Alex. consi.
99 uol. 3. circa fi. Et facit dictum Spec. in tit.
87 de prob. §. fi. vers. not. vltim. ubi dicit, † ꝙ tali casu debet probatio fieri per tres idoneos testes, vel duos omnino excellentes. Et licet dederim exemplũ, in quo iuris præsumptio est contra allegantem metum, qñ actus puta contractus esset celebratus in ciuitate, vt supra, tamen etiã ratione personæ talis præsumptio militat, vt in clerico, qui diceret fecisse metu, iuxta glos. Aut. de non alie. aut perm. in. §. œconomum, in verb. de-
88 generari, quæ dicit, † ꝙ genus clericorum audax debet esse, cum defendatur lege Dei quæ dicit, Nolite tangere Christos meos, idest sacerdotes, vnde secuti sunt ex hoc §. sanctæ. Inst. de rer. diuis. & multo magis mi-
89 litat in principe, quia vbi in loco est princeps, non præsumitur metus. l. fi. & ibi Bald.
90 C. de his qui per me. iud. Item non præsumitur dolus, ubi est princeps. Bal. in l. rescripta, col. 3. C. de precib. Imper. offer. Ale. uo-
91 lu. 4. consi. 54. col. 2. Item nec dolus, nec me
k tus præsumitur in pręsentia iudicis [k] Bar. in in l. 1. C. de præd. cur. lib. 10. Bal. in l. pacta no-
92 uissima. C. de pact. In quo & quando interuenit præsentia propinquorum, vide Iaso. in §. quadrupli. Instit. de actio. & Dec. in d. reg. Doctores in l. transactionem. C. de transac. Paul. de Cast. omnino consi. 275. Alciat. in tract. præsumpt. char. 378. 380. nec præsentia cuiuslibet iudicis facit cessare metum, vt per Ias. in tit. qui feu. dar. poss. colu. 3. Ad-
93 do † ꝙ ubi est copia honestarum personarũ, ibi non cadit pręsumptio metus. Ang. in l. quęro. §. seruum, ff. de ædil. edicto. Et facit
94 etiam, † quod si testis deponat super non verisimili, non probat, nisi assignet etiam non interrogatus rationem, c. super hoc. de renunciat. & ibi D. Ant. & Aret. in c. tertio loco, colum. 3. uersic. pro quo facit, de proba.
95 Et quomodo † purgetur metus ponit Decius in dicta regula, in omnibus. Addo, ꝙ
96 † solutio facta cessante metu, iuxta l. 2. C. quod metus cau. non purgat, quando ille soluit metu periurij in contractu adhibiti, secundum Bar. & alios, in dicta. l. 2. & Iaso. in leg. si ob turpem, ff. de cond. ob turp. cau. ubi latè de metu loquitur in tertia limitatione, quando arctãte statuto soluitur, & de arctato a iuramento ponit in specie Aretin.
97 cons. 14. col. penul. vers. sed restat. & † iuramentum in ipso contractu interueniens non ualet, sicut nec ualet contractus ipse, ut ibi char. penul. & fin. Nec obstat clausula, quod
98 † sponte, & non metu, etiam ꝙ esset iurata,
99 ut per Aretin. ibidem. Et † ad hoc ostendendum quando adest causa non consentiendi, quòd non dicatur quis consentire, & raficare, formo quæstionem, quam habui in fa-
100 cto, Quidam in feudum accepit castrum suum a principe per metum, deinde ei inseruiuit, & fuit fidelis ac bonus vasallus iuxta iuramentum fidelitatis, de quo in tit. de forma fidelit. & sequen. de noua fort. fidelit. & iuxta tit. in quibus causis amit. feud. in fin. inuestiturasq; accepit, siue mortuo domino infra annum, siue fuerit successor uasalli infra alium annũ, iuxta textum. quę fuer. caus. benef. amit. §. 1. & 2. dicebam, quòd per ea non approbauerat contractum feudi metu

factum

factum per prędicta, nec ponderabat quod causa metus durasset, quinimò dicebat, ꝙ etsi cessasset, tamen non videbatur concessisse, sed ea fecisse, ut minus sibi obesset, & ne perderet feudum, & ꝙ ita loquũtur Bar. & Alexand. in d. l. 2. Nam volunt, ut solutio ex interuallo tollat metum, nisi duret causa metus, deinde quod etsi cesset, tamen non sequatur approbatio, ubi possit alia coniectura capi, & causa considerari. Aderat etiam aliud in casu, de quo supra, quòd feudatarius uolens de feudo in filiam fœminam disponere, impetrauerat concesionem a principe, ad quam respondebam idem in effectu, & precisè dicebam, quod ita fecerat, nè dominus insistens, quod esset uerè feudum, & legitimè cõtractum, ipsum feudo priuasset. Est verum, quòd Paulus de Castro in d. l. 2. dicit, quòd causa debet esse probabilis, nec quiescit animus quòd esset probabilis, ex quo secutæ erant plures recognitiones, non solum sub duce Philippo, qui metum intulerat, sed etiam sub alijs Sfortianis ducibus, & successiuè sub rege Gallorum, conuerto me tamen ad causam metus, quæ durabat sub omnibus, quod tollit omnem difficultatem, & maximè sub rege, qui non tollerasset allegari ducem Philippum, non fuisse verum ducem, & metum intulisse, quia prætendebat ipse nescio quod ius in dominio Mediolan. ex persona Valentinæ sororis ducis Philippi, propter obitum ipsius ducis absque filijs masculis. Et ad fauorem Pallauicinorum, qui donati erant pleno iure ab Imperatoribus, tamen metu se recognouerant à ducib. Sfortianis titul. feudi in forma, Et successiuè fecerant cum omnibus ducibus, quæ solent feudatarij facere cum dominis suis, vt per ea non diceretur purgatus metus consuluit Decius latè consil 468. & consil. 498. ubi uide. Et dicebam in ea quæstione quòd etsi hincinde aliqua dici posset probabiliter, tñ erat capienda coniectura, ꝙ ideo se recognouerant, & alia ut supra, fecerant, ne ẽt feudũ ipsum ponerent in magno discrimine, & sic amitterent non solũ plenum ius, sed etiam vtile, redeundo iterũ ad notata per Bart. Alexan. & Paul. de Cast.
101 in d. l. 2. Et aduerte, † quia in donatione est facultatis donatarij se recognoscere in feudum, & ita seruitutem imponere in re sua, quia ĩ ea quilibet est moderator, & arbite, ẽt in abutendo, iuribus vulgaribus, sed in feudo attenditur prima inuestitura, ut per Cur. Iu. in tractatu feud. char. 19. colu.
102 2. ver. 7. & alibi sæpe. Aduerte etiã, † quia in donatione, secuto postea contractu feudali, per impressionem etiam attenditur donatio, & non inuestitura, nec sequentes, ut per Iaco. in tract. suo feud. char. 41. col. 1. uersic. item in materia. & Dec. ubi supra. Dixi
103 quomodo purgetur metus. Quæro † quomodo ratificetur actús meticulosus ex non contradictione perseuerando post cessatum metum, & quantum tempus requiratur, uide Abb. in cap. 1. quod metus causa, colum. fin. Et in effectu tempus illud est iudici arbitrarium, vt ibi per Alexan. cons. 47. & 48. volum. 4. & Corn. consi. 41. in 2. vol. & uidi rescindi in Senatu venditiones metu, & per impresfionem extortas, post quas etiam secutæ erant liberationes, & cridæ de bonis, quibus non contradixerat extortus, quia durabat timor, ne in manus impii iterum caderet. Ad faciat tex. in l. 1. § si quis ultro, ff. de quæstio. quia aderat causa quare non contradicebat, quæ erat, vt dixi, ne iterum caderet in manus uiri illius, iuxta dicta supra post Bart. Alexand. & alios in dicta l. 2. C. quod met. cau. & dicta Bar. in l. secunda, §. si quid tamen. ff. quod ui, aut clam. & ea, quæ ponit Bal. in suo diuino consilio schismatis. Non alienum esset ab hac materia loqui de crimi
104 ne priuati carceris, † quod comprehenditur in dicta l. Iulia. de vi publ. & priu. si uides illas leges, sed quia dixi in materia capturę, ideo consulto nunc pretermittam, ope
105 ræprecium etiam † esset loqui de contractibus factis cum detentis, iuxta l. qui in carcerem, ff. quod metus caus. Sed, vt me expediam cito, uide Barto. ibi, & not. in l. qui a latronibus, maximè per Aret. ff. de testa. Signorol. cons. 176. Cuman. cons. 157. Fulgo. consi. 5. colum. 4. circa fin. & consi. 176. Cuma. consi. 168. colum. 3. Abb. in c. accedens. de procu. & in cap. 2. ꝙ metus, cau. & Aret. consi. 14. colum. 14. in fin. & seq. Curt. consi. 137. colum. 1. 2. & alibi sæpe. Et semper no.
106 † quòd etsi purgaretur metus, tamen pro interesse fisci posset iudex inquirere de crimine, iuxta item dicta per me in tit. supra, de furtis. vbi omnino vide, & vide etiam si
107 cũ tertio contrahatur, † quando metus est proxima causa contractus, quæ dixi supra in
l tit. de captura. *l* Diximus metum purgarri pręsentia iudcis, & proquinquorum, quod
108 † clarum est in metu reuerentiali. & ita loquuntur Docto. in d. l. trans. ut ibi per Rim.

& Ias.

& Iason.sic etiam Iaſ. in dicto §. quadrupl. char. ultima.columna 1. Sed in metu ipſo
109 actu interueniente aliud uidetur,quia † ſi inferrentur minæ, & uerbera,illa tollerent præſumptionem iudicis,& propinquorum, quia in claris,&c l.continuus,§. cum ita,ff. de verborum obl.imò etiam metus reuerentialis non ceſſat,quando contraheretur cum tyrãno,quia militat maior pręſumptio, ut ꝑ eos in dicta l. transactionem. Faciunt tamẽ dicta Dec.in contrarium in dicta reg.in omnibus cauſis,colum.2.uerſic.& in iſta.Iuridicè tamen loquendo uerum eſt, ꝙ hæc præſentia nihil operatur,ubi appareret ex maioribus probationibus, & coniecturis metum interueniſſe,iuxta dicta ſupra,& ideo ſecundum Dec.præſentia tollit metum, ſi etiam concurrant plures teſtes,qui deponunt de libera voluntate, de m̃ronio abſq; metu contracto,vide Ale.conſ.47.uol.4.& conſi.præcedenti,Dec.219.& conſ.690.Corneũ cõſ. 41.vol.2.& de metu reuerentiali, maximè in matrimonio,uide Dec.in c.cauſam matrimonij.de offi.delega.& Iaſ.in d.§.quadrupl.
110 An valeat ſtatutum † præſumens contractum etiam iuratum metu vel dolo factum fuiſſe,Bar.tenet ualere,& tolli iuramentum in l.omnes populi,colu.10.ff.de iuſt.& iure. Alex.in 6.uol.conſil.196.colu.2.Bal. uol.3. conſ.487.& vol.4.conſ.483.& conſilio 213. in 2.vol.Iaſ. in auth.ſacramenta puberum, colum.fi.C.ſi aduer.ven.qui tamen peſſimè allegat conſilia,& dicunt plerique Doctor. illuſtres ita ſeruari,ut refert Corneus in d. authen.licet ipſe aliter teneat, prout etiã facit Caccialup.in d.l.omnes populi. Satis ẽt ſequitur Dec.conſ.532.in fine,licèt dicat,ꝙ poſſent dici multa ſuper hoc.Imol.in d.cap. cum contingat,de iureiur. tenet contrariũ, & ſequitur Felyn.in ca.2.col.11. de ſponſal. qui dicit communiter teneri diſtinctionem Imol.ibi,& uix aliter in practica poſſet ſuſtineri.Eſt tamen aduertendum,quòd q.loquitur,ubi ſtatutum præſumit ſuper contractu, ſed ſi pręſumeret ſuper iuramento,ut eſt ſtatutum Romæ, ſuper quo nos ita pridem conſuluimus,D.Sfrondatus doctor admodũ excellens,nuncq; meritiſſimus Cardinalis, & ego, in cauſa maxima, tunc res eſſet clara,ꝙ non ualeret ſtatutum . Abb.in c.eccleſia S.Mariæ,de conſtitutionibus,uerſic.7.caſus.quod tamen non conſiderauit Dec.in d. conſil.Eſt tamen aduertendum, an ſeruetur de facto,& an ſit confirmatum per Pontificem, iuxta conſilium Are.8.& alibi ſæpe. Addo quæſtionem quotidianam in materia
111 metus,Mulier quędam† renunciauerat iuribus ſuis dotalibus in manibus fratris,quia frater minabatur uelle eam accuſare de crimine capitali,& apparebat, quod hac de cã renunciauerat.unde petebat reſciſſionẽ trãſactionis , ſuperinde factæ quęro an rectè peteret ? de hoc eſt caſus in l.accuſationis.C.quod metus cauſa,quæ clarè vult, ut timor accuſationis factæ,vel fiendæ non faciat actionem quod metus cauſa,competere ad reſcindendum contractum , & ratio eſt, quia timor a iuſtitia prouenit, ex quo pendet omne periculum a iudice,de quo lex cõfidit vt declarat Paul.de Caſtr.ibi,in principio,vſque ad verſiculum, quid ſi accuſatio , & in eo uerſiculo, quid ſi accuſatio, etiam ampliat Paulus de Caſtro,ut procedat, dato quòd accuſatio eſſet iniuſta,ſiue calũnioſa,ut puta,quia crimen nõ commiſiſſet mulier,vel non potuiſſet procedi : ueruntamen vult,vt ſi accuſatio eſſet calumnioſa,datum poſſe repeti, per leg.in ſumma,in princip.ff. de cond. indeb. vbi caſus, qui tamen loquitur de manifeſta calumnia . Item procedit hoc, dato ꝙ tranſactio ſit facta in caſu licito,iuxta l.tranſigere,C.de tranſact.ita glo.in leg.ſiquidem,C.de contrah. & committit. ſtip.& gloſ.in d.l.accuſationis.& alibi.Et an
112 †& qñ pecunia data vel dimiſſa cauſa trãſactionis timore,ut ſupra, ſiue ut fieret remiſſio alicuius delicti, poſſit repeti, uide Sal.in l.tranſigere, in penul.q.C.de tranſac. qui vult,ponens quæſtionem in reo promittente, non in dante,vt poſſit accuſator petere promiſſa, ubi licitè facta fuerit tranſactio. Quod quando ſit, eſt caſus ibi in d.l. tranſigere.ergo magis dicendum eſt nõ poſſe a reo repeti,dicit tamen Sali.quòd nihilominus accuſator incidit in pœnam Turpiliani,& turpiter facit deſiſtendo,per dictam legem,ſi quidem,cum gloſſ.C. ad Turpillianum . Nam in eo textu ponitur primo caſus, ſecundum quem non poteſt repeti datum, ſiue poteſt agi ad promiſſum, deinde alius,ſecundum quem poteſt repeti datum. & gloſſ. intelligit primum caſum , quando tranſactio facta eſt in caſu licito : Secundum vero,quando eſt facta in caſu illicito. Sic etiam quando ſumus in caſu non licitę tranſactionis, accuſator, qui pecunias hac de cauſa accepit, punitur.l. Impetatores,ff. de iure fiſci,aliàs ſecus,vt notatur in d.l.trãſigere,

figere,& vide ad hoc omnino gloss. in dicta l.accusationis,quę in effectu vult, si sumus in casu licitę transactionis,& accusatio non sit calumniosa,ut pecunia non possit repeti, nisi accusator contraueniret transactioni, quia nihilominus non desisteret a proceden do contra eum. Vide etiam Barto.in l.athle tas,§.fina.ff. de his qui notantur infam. qui uoluit ita loqui, quia allegat gloss. in dicta l.accusationis, & re ipsa Bartolus voluit dicere,quod qui dat pecunias, ne quis prosequatur crimen contra eum,omni casu infamis efficitur,& illicitè facit,non tamen potest repeti datum. Allegat dictā gloss.in dicta.l.accusationis,& hoc est,quod uoluit di cere Salycer. in dicta penultima quæstione in leg.transigere.Vbi tamen quis pecuniam acciperet ad solam emendationem iniuriæ, non illicite acciperet,secundum Bal.in lege fin.ff. de condictione ob turpem causam. Verum supradicta intelligo, quando accipi tur,uel generaliter,ut desistatur ab accusatione,uel propter remissionem odij, & indignationis.Et uide etiam ad prædicta l. 4. in prin.§.si tibi.ff. de condi. ob turpem cau. Dixi etiam supra remissiue, quando quis egit ciuiliter interdicto unde ui, uel alio remedio, an desinat posse agere criminaliter,

113 Et an † & quando simul utraque uia possit intentari? In qua materia dic regulam esse,ut simul non possint intentari principa liter,imò una electa per offensum, supersedere habet in alia,de hoc est tex.in l.unica, C.quando ciuil. actio. crimi. præiudicet, l. interdictum,ff.de publ.iudi.& in l.secunda, §. primo, ff. ui bonorum raptor.& si aliter pars faciat,& iudex,non absoluto primo iudicio, determinet secundum intentatum, potest appellari,l.prima.C.de appell.ubi est uidendus Bal.Et supersedere habet, qui intentauit primo iudicium ciuile, uel criminale,donec illud sit terminatum. l. damus, C.de fal.& dicta l.prima, C.de appell. nec sufficit, ut sit lata sententia, nisi etiam illa transiuisset in rem iudicatam. Ita sentiunt omnes,& patet ratione, quia ratio prædictæ regulæ est,secundum Bar.in dicta l.secunda, §.primo,col.2.& Docto.in d.l.unica. & per Imo.in d.l.interdictū,quia potest sequi absolutio,quæ pateret exceptionem rei iudica. in alio iudicio,a quo propterea supersedet. Quæ ratio concludit quando uirtus senten tiæ pendet per appellationem.Imò Ange.in l.ꝙ Senatus, ff. de iniurijs, sentit non tantum condemnationem, quæ transiuerit in rem iudicatam,sed exactionem.Bart. etiam & omnes in dicto §.primo.loquuntur quan do primum iudicium est finitum. Et notabilis quæstio nunc pendet in hac materia. Egit quis de falso contra suum negociorum gestorem,& quidem criminaliter, & indicijs præcedentibus, illum fecit in carceres conijci,& examinari,deinde uitio probationū,quæ debent esse clarissimæ,iuxta,l. sciāt cuncti,C.de proba.ciuiliter illum fecit condemnari,ob præsumptiones, iuxta no. in l. iubemus,C.de prob. & quę dixi supra sub rubric. quomodo procedatur per actionem in delictis.circa fi.quod tñ non potuit facere,quia sententia debet esse conformis libel lo,nisi fuisset princeps, uel Senatus,c. licet Heli.& ibi Fel.de simon.reseruato tñ iure fi sco agendi criminaliter, & parte accusante emologante sententiam, condemnato uero appellante: Modo quæritur,an etiam competat ius accusandi criminaliter damnatū, & clarum est non competere in terminis quæstionis propositæ, ex quo adhuc ciuilis pendet per appellationem,sicut dixi,nisi pa ratus esset renunciare dictæ sententiæ: Tūc non uiderem,quare non possem prosequi pri mam accusationem,uel secundam institue re,si ēt prosequeretur appellationem,& succūberet,ita vt absolueretur reus, an adhuc possit criminalis intentari in hoc recurre ad Bar.in d.§.1.& Doctores,ubi supra. An sñia ciuilis feratur super facto,& non posset,aut quia non est probatum,& posset, ut ibi plenius per Bar.& alios,ubi supra.Si uero obti neret,& remaneret damnatus reus, an posset adhuc criminaliter agere? hoc opus hic labor est. Videtur quòd posset ex dictis Bar tol.in d.§.primo,dum concludit passim, ꝙ si ciuiliter damnatur,potest criminaliter agi contra eum,& ita etiam Doctores in d.l. vnica.secus si absoluitur,quia distinguitur,vt supra. Sed contra videtur non posse, quia egit prius criminaliter,& dum iudex, parte instante,transit ad ciuile iudicium, uidetur absoluere à criminali reum vitio probatio-

114 num quemadmodum dicimus,qñ † in carcerem positus dimittitur, quia uidetur absolui,rebus stantibus, prout stant, iuxta ea quæ dicam infra sub titu.de sententijs.uersicu.absolutio, numer. 64. Et consequenter tunc sumus in casu,an de eodem delicto sæpius queri possit, maximè instante eodem accusatore,ex quo infra dicam in dicto versicul.

sicu.absolutio. Et practica est in hoc dominio
115 Mediolani,† vt possit idem accusator prosequi eandem accusationem, non ex veteribus indicijs, sed ex nouis, & superuenientibus. in casu tamen proposito, ex quo propter emologationem sententiæ, in qua solum ius fisco uidetur reseruatum, accusator acquieuisse videtur condemnationi ciuili, potius inclinarem, ut non posset prosequi amplius criminaliter causam, nisi dicas quòd acquieuit in his quæ directè erant in sententia, videlicet, condemnationi ciuili, & reseruationi fisci, non autem quin posset redire ad criminalem ex indicijs superuenientibus, quod erat remedium sibi a lege, siue cõsuetudine datum, & intelligebatur acquiescere rebus stantibus uti stabant, aliter non, quia nec aliter disponebat sententia interpretata eo modo, quo dixi. Nam ratificatio
116† non facit vt actus ratificatus plus contineat. Soc. cons. 159. colum. penul. circa finem, & seq. uol. & ubi sententia fuisset reuocata, quia reus absolutus fuisset, & consequenter vbi actus emologationis vanus redditus esset, absque dubio, sicut etiam supra dixi, posset criminalem intentare siue prosequi ex nouis tamen indicijs, quia renunciatio, quam uidetur fecisse, non habuisset effectum, per leg. si iure, ff. de lega. 3. per quem textum ita dicũt generaliter loquendo Imo. & Roma. in l. naturaliter, §. nihil commune, ff. de acquiren. possess. relati ibi per Iason. columnn. 10. Et quia pro concesso posui, quòd sit in facultate actoris eligere ciuilem, vel criminalem a principio: Dic quantum ad hoc, quòd si ciuili actione uelit agere ad rem familiarẽ, id est ad interesse priuatum, uerum est quod posui & omnes ita dicunt. Sed si agere intendat ciuiliter ad uindictam, ut in actione iniuriarũ, quando quis dicit, Aestimo iniuriam mihi illatam mille aureis, iuxta dicta Bart. in l. prętor edixit, §. primo, ff. de iniurijs. Tunc est dubium an possit eligere talem modum agendi ex quo paratur magnum præiudicium fisco, cum sententia, siue absolutoria, siue condemnatoria postea faciat præiudicium in iudicio criminali, ex quo utroque modo agitur ad eundem finem, unde Angel. in dicta l. unica. tenuit iudicem debere impedire actorem eligentem ciuilem ad uindictam, allegãs dictum §. prim. in l. prætor edixit. Tamen Bartol. taliter tenet in dicta l. 2. §. ait prætor, columna fina. ff. ui bonor. rapto. & in dicta l. prætor edixit. §. primo. & Angel. in l. quod Senatus, ff. de iniur. & in dicto §. primo. qui illum textum intelligunt continere singularem casum, quando potest agi ad vindictam ciuiliter, & etiam leg. Cornelia de sicarijs, nè homicidia remaneant impunita. Nec tamen textus in dicto § primo, vult ut passus iniuriam non possit eligere ciuilem ad vindictã. Sed si eligit, vult vt prætor non debeat illud permittere, & sic omni casu uides vt liceret agenti eligere. Vnde cautio est ad fiscum fraudandum, ut ita fiat, quod prætor non impediat agentem. Sicque ubi sumus in lege Cornelia de sicarijs, vel in alijs delictis fieri poterit electio actionis ad vindictam. Et ad hæc vide omnino Sal. in l. 3. C. ad legẽ Aquil. & Cæp. cautela 56. Et aduerte, quia Salic. in d. l. 3. videtur hunc singularem casum restringere ad hominem occisum, & consequenter, dum dicimus, ne legi Cornelię de sicarijs fiat præiudicium, quòd hoc sit intelligendum non in omni capite ipsius legis Corneliæ, sed solum ubi de occiso loquitur. Bart. uero, & Ang. absolute intelliguntur in omni capite legis Corneliæ, & hæc est verior opinio, quia text. in dicto § 1. ponit tria exempla legis Corneliæ. Primum in homine occiso, secundum, in homine venenato, vt occideretur, tertium in homine percusso in capite, & ita glos. ibi explicat, procedit tamen hęc materia, ut simul non possit intentari actio ciuilis, & accusatio, qñ hoc ab eodem fieri uellet, & ita semper locutus sum, secus si a diuersis. Sal. in d. l. 3. & ideo etiam iudice inquirente potest pars offensa agere pro suo interesse ciuiliter. Sic Bald. in l. 1. C. de appell. Ang. de malefic. in gl. necnon ad quærelam, versiculo, quærit hic etiam, & habetur in additioninibus ibidem. Nec obliuiscaris, quòd etsi quando agitur ciuiliter, & sequitur absolutio, tunc fit aut non fit præiudicium criminali actioni secundum modum, quo reus condemnatus est, vt tradit Bar. in d. §. 1. l. 3. vi bon. raptorum. Tamen quando sequitur condemnatio semper illa fauet accusationi. Sal. in d. l. 3. & Bar. in dicto §. 1. colu. 3. ibi, si uero sequitur
n sententia condemnatoria. Et an acta *n* † fa-
117 cta in uno iudicio faciant fidem in alio?
Dic acta facta in causa ciuili non facere fi-
o dem in criminali. *o* Bar. in d. §. 1. quia, secundum eum probationes in criminalibus requruntur luce, &c. l. fin. C. de probationibus, quæ regula procedit etiam in sententia, quæ quamuis faciat notorium. cap. fin. de cohabitat.

bitat. cleric. tamen eius virtute non posset quis puniri. Ita Abb. in c. at si cleri. de iud. in prin. & Inn. in c. qualiter, & qñ, el ij. & accu. ad fi. vers. respondeo ad obiectum, dicens qđ facit notorium quo ad illũ actum, super quo lata est, facit tamen indicium ad torturam Ang. in l. 3. §. si quis dolo. ff. de tab. exhib. Sic sentit Bar. in d. §. 1. dum allegat. l. cap. quinto, & Abb. in eo loco allegando d. l. si quis do lo. Sed non procedit hæc conclusio in confessione, ita communiter tenetur, ut dicit Aret. in d. cap. qualiter, & quando. licet Soci. cons. 8. teneat oppo. quam opinionem Socin. etiam uidetur tenere Bart. in l. 1. ff. de offic. procons. Et facit fidem confessio in alio iudicio criminali, licet sit facta in iudicio summario. Fel. in cap. causam, el primo, de testibus, & etiam quod sit facta incidenter, Aret. in dicto cap. at si cler. ad fin. & etiam Abba. vbi omnino uide in cap. 2. in 3. col. de confes. & Fely. in cap. 1. in 4. columna, de except. nisi esset ficta, quia tunc nec in iudicio summario, nec plenario, nec principaliter facit in iudicio criminali fidem. Bartol. in l. eius, qui delatorem, ad fin. ff. de iur. fisc. Roma. singulari incipien. si confessus. 7. chart. & per Moder. in l. 2. C. de eden. Secundo, principalis cõclusio non procedit, vbi oriretur infamia ex prima sententia, quia hoc casu posset iudex in alio iudicio punire hunc infamem qualibet in re, qua puniri quis solet ratione infamiæ, puta, eum repellando a testimonio, iuxta cap. testimonium. de test. priuando eum dignitate, iuxta l. 2. C. de dign. lib. 12. & l. iu dices, eodem tit. ita Abb. in d. c. at si clerici. & ratio est, quia infamia sequitur infamem, sicut lepra leprosum, sic etiam excommunicatio sequitur excõmunicatum, vt licet alio proficiscatur, nihilominus debeat euitari, capit. ad reprimendum. de offi. ord. Tetio prædicta conclusio non procederet, vbi ferretur sententia absolutoria. Ita Bartol. in d. §. 1. in quo uide Abbat. distinguentem in cap. de his, de accusat. Quarto prędicta conclusio non procedit econtrario, quando sententia esset prolata in criminali. Ita Bart. in dicto. §. 1. qui ita uidetur velle, non considerata distinctione, an ad eundem finem, uel alium. Dec. in l. 2. C. de eden. colum. pen. tenet cum eadem distinctione, an ad eundem finem, & faciunt fidem, alias non, & ostendit sic uelle Bartol. in d. §. 1. Alexand. uero, & Ias. in d. l. 2. uolunt ut aliud non sit considerandum, nisi an causa, ita se habeat ad aliam, vt sententia lata in vna faciat fidem in alia. Sic etiam Felyn. in cap. causam quę. col. 2. de prob. vers. declara. 3. Quinto prædicta conclusio non procedit quo ad imponendã pęnitentiam. Ita Abb. in d. cap. at si clerici. colum. 1. & idem etiam D. Anton. de But. in quo vide Fely. in cap. causam, el primo, de testibus. colu. 7. Vltimo posset limitari a cessante ratione, quando in iudicio ciuili essent factæ liquidissimæ probationes, & adhibita ea diligentia, quæ adhiberi solet in criminib. Et prædicta locum habent, quando
18 quærimus, † an acta facta in iudicio ciuili, faciant fidem in secundo criminali, & ecõtra. Sed quid in eodem iudicio, puta agitur ciuiliter pro crimine, sunt probationes, iudex uult postea punire reum criminaliter, non mutato iudicio in causis, in quibus potest, vt si sit princeps, qui non habet rationem regulę: c. licet Heli. de sim. An possit ex eisdẽ probationibus, & in iudice priuato, qui tenetur seruare regulam. d. c. licet Heli. Abbas tenet idem, ac si essemus in alio iudicio, tum ex ratione. l. sciant cuncti. C. de prob. tum quia iudex non potest ferre sententiã. d. c. licet Heli.
p & idem in confessione. p c. 1. de excep. vide Doct. Felyn. & Aretin. in dict. cap. at si clerici, & Felyn. in d. c. licet Hel. & Fely. in c. 1. de accusat. ad fin.

ADDITIONES.

a De vi publ. Si cum armis. De ui priuata, si sine armis, iuxta cõem etiam iudiciorũ usum, vt dixit Gramm. cons. 43. nu. 4. ac Iul. Clar. sent. lib. 5. §. fi. q. 83. uers. vis publ.

b Vel priuata. Puta in compellente aliquem testari. Iacob. de S. Georg. in l. 1. nu. 4. C. si quis ali. testa. prohi. ac Iul. Clar. præallega. quæst. 83. vers. compellens aliquem testari.

c Incontinenti. Quæ fieri dicuntur quando infra biduum, vel triduum geruntur. l. vlti. C. de erro. aduoca. l. vlt. C. de iudi. vbi de dictione illico, idest infra triduum. l. 3. §. eum qui. iuncta glos. quæ exponit incontinenti pro infra triduum. ff. de vi, & vi armata. Bald. in l. lecta. in ult. notab. colum. penulti. ff. si cer. pet. Fel. in c. veniens. 2. in 5. conclus. ante num. 16. de testibus. vbi notat probationem incontinenti fieri si fiat intra triduum, & sic contra Bois. hic. Tu dic, ꝙ iuxta subiectam materiã dici debet quid incontinẽti fieri. cap. litteras. & ibi Abba. in pen. not. de restitut. spoliat. Bar. in l. 2. §. cum igitur. ff. de

vi,& vi armata, vbi requiratur magnus apparatus,qui fortè fieri non poterit in sex mẽsibus, & sic incontinenti fieri dicitur,quod commode fieri potest. Insuper dici potest esse in arbitrio iudicis infra quantum tempus quid incontinenti faciendum fieri debeat. Innoc.& alij.c.ueniens.2. de testibus. quẽ Imol.& Abb.in hoc aiunt melius dixisse quàm Bartol. in l.si se non obtulit.§.condemnatum.ff.de re iudicat.& hanc esse communem,ac in praxi seruari, quod arbitrio iudicis remittatur, testatur Hieronym. Gig. in tractatu de pensio.quęstio.vlt.nu.26.

d Naturalem. Probaui in 23. quæstio.de inhibi. possidentem ciuiliter, posse lite pendente naturalem capere, & non attenta re. numer. 4.

e Vltimum spolium. L. si quis ad se fundum. iunct.gl.in ver.expulsum.C.ad leg.Iul.de vi publ.c.2.& vlt.ubi Abb.col.3. de ord.cogni. Rot.185.si pars.in fi.in nou.Alex.cons.6.circa processum.nu.11.vers. Tertio respondeo, lib.3.Amplio idem dicendum esse in attentatis,ut attentatum vltimum purgandũ sit, vt probo super 14. commiss. attenta. in ver. causam,& causas.ver. ego idẽ seruandũ esse.

f Possessionis. Spoliatus restitui debet quoad possessionem,fructus perceptos, & qui percipi potuerunt,ad omne interesse,ac ad expensas.l.si de possessione.C.vnde vi.c.grauis.cũ ibi nota.de restitu.spoli.c. accedens.2.& ibi Abb.in penul.not.ut lite non conte.Rot.24. fuit dubitatum utrũ detentor.ac 25.in nou.

g Restituo. Hinc dicimus,ꝙ restitutio reponit in pristinos terminos, ac si ab illis quis nunꝗ decidisset.l.filij,quem pater.ibi. Quod nõ translatus,sed redditus videretur.ff. de libe. & posth.Rui.cons.86.cum ista. nu.5.ver.sed tamen præmissis.uol.5.D.meus Dec.cõs.69. visis præmiss.nu.5.& cõs.88.& ꝑ tenui.nu.3.

h Metus mortis.& sic omnia corruunt,& matrimonium redditur nullũm,ita quod possit quis cum alia contrahere.Barb.consil.5.col. 14.lib.1.præsertim in fi.Pari.cons.53.nu.43. & seq.uol.4. & consi.58.nu.62.

i Arbitrio iudicis. Et ita communiter teneri affirmat Paris.cons.60.nu.25.vol.4. & quòd per præsumptiones, indicia, & coniecturas probetur communem affirmat Hiero. Grat. respon.20.num.3.par.2.

k In pręsentia iudicis.Pręsertim si iudicis decretum interueniat.Bald.in l.quæcunque.§. vbi.ff.de public. in rem actio. D. meus Dec. cons.219.Hypp.de Mars.sing.79.Riminald. consi.232.in causa.nu.8.lib.1.

l In titu.de captu. Dictu de carcere. nũ. 25. & faciunt quę scripsi cons. meo 44.nu. 2.

m Confirmatum Pontificem. Vt est dictum statutum nostrum Romanũ. c.23.lib.4.& in lib.Refor.c.19.disponens refutationes mulierum,& minorum &c.non ualere, nisi adsint duę proximiores &c.Et ꝙ iuramentum pręsumatur metu, & dolo extortum &c. Et confirmatum est motu proprio, & ex certa sciẽtia,quæ certa scĩa multũ operatur in ijs, quæ in iure consistunt. Aug.Bero.alios referens in c.1.nu.30.de confir.uti.uel inu.& ad alia,quę adduco super signa. Grati.tit.1. de Confir.vers.Et nec confirmatio.

n Acta.Quę facta in uno iudicio inter easdem personas fidem faciunt in alio iudicio.l.cum antea.§.ult.C. de arbit.l.is apud quem, & ibi notant glo.& Docto.C. de eden. Angel. Aret.cons.71.Reperitur.num.42. inter crimina. tom.1.

o In criminali.Acta facta in iudicio ciuili nõ facere fidem in criminali communem affirmãt Fel.in c.at si clerici.nu.26.de iud. Rip. in l.2.nu.40.C.de eden.Iul.Cla.sent.lib.5. §.fi.q.54.uer.Item si producantur.

p In confessione.Vide hunc supra ti.Quomo. proceda.per exceptio.nu.4.& per Iul. Clar. senten.lib.5.§.fi.q.54.uers.sed quid si exhibeatur confessio.

Tit. de Raptu mulieris.

S V M M AE.

1 *Raptus mulieris acrius per legem punitur, quàm alia uiolentia priuata,uel publica, & qua pœna raptor puniatur.*

2 *Rapiens monialem,uel solum tentans,qua pœna puniatur iure communi, & cum ea rem habens,per decreta Mediolani pœna capitis punitur.*

3 *Raptus requirit amotionem de loco ad locum.*

4 *Raptus, & uiolentia in muliere eadem pœna punitur per decreta Mediolani.*

5 *Rapiens mulierem punitur pœna statuti Mediolani,si uim illi intulerit, secus si uolentẽ rapuerit licet uim parentibus intulerit.*

6 *Rapiens mulierem uolentem non punitur corporali pœna Mediolani.*

7 *Rapiens mulierem uolentem præsumitur eam solicitasse donis,& artibus, & licet negatiuam probaret,scilicet non solicitasse, & propterea puniri non posse lege uel statuto, tamen*

men castigandus esset.

8 *Rapiens per uim mulierem, licet ui non stupra uerit, uel ẽt probauerit libertatem, quod poterat ire, & quod aperta erant ostia, tamen comprehenditur in statuto Mediolani puniẽte raptorem, & stupratorem, licet ad impetrandam gratiam talis probatio prodesset.*

9 *Inhonestas quomodo probetur in muliere.*

10 *Rapiens per uim, uel stuprans mulierem, quæ adulterium, uel stuprum tam commisisset, caute, & non meretricio more, punitur pœna capitis per statutum Mediolani.*

11 *Meretrix quomodo cognoscatur, & quæ sint signa.*

12 *Adulterium quomodo probetur.*

13 *Adulterij præludia quæ sint.*

14 *Raptus de iure communi punitur pœna mortis secundum communem opinionem.*

15 *Rapi dicitur mulier de iure communi etiam volens, licet qui donis eam sollicitauerit, non punietur pœna statuti Mediolani de rapiente mulierem.*

16 *Violentia dicitur illata mulieri etiam uolenti, & consensus extortus dicitur.*

17 *Rapiens mulierem gratia contrahendi matrimonij, non libidinis, ut quia præcesserat tractatus, non videtur posse puniri, nec pœna iuris communis, nec statuti.*

18 *Matrimonium cum raptore contractum ita demum ualet, & tollit pœnam iuris ciuilis, si rapta parentibus fuerit, restituta, & unà cum parentibus consentiat matrimonio.*

19 *Raptus causa criminalis non suspenditur, donec per iudicem ecclesiasticum fuerit cognitum super causa matrimonij.*

20 *Raptus licitus est, quando matrimonium præcessit.*

21 *Raptori, & raptæ creditur, quòd ante matrimonium contraxerint, nisi signa in contrarium appareant.*

22 *Raptus materia per quem tradatur.*

Via propter immanitatem, & frequentiam eorum, qui mulieres rapiunt, lex non fuit cõtenta seueritate posita in titulis, ad legem Iuliam de ui
1 public. & priuat. Sed acrius ualde eos puniendo ędidit legem pręcipuam. §. item lex Iulia, ubi uide, Instit. de publ. iud. Ideo principaliter de ea materia aliqua dicam: uide ante omnia l. unicam. C. de rap. uir. ubi Imperator seuere multum punit raptores quarumlibet fœminarum, nisi sint meretrices, præsertim disponens, ut possint interfici inuenti in ipsa rapina a parentibus, & earum consanguineis, bona amittant, quæ eis fęminis applicentur, & non possunt raptores
a contrahere matrimonium *a* cum eis, & imponit magnam pęnam parentibus remittentibus iniuriam, uide etiam. §. fin autem. per uim. Inst. de pub. iud. & l. raptores uirginũ, C. de epis. & cle. propter quam non fuit superflua d. l. unica, ob multa, quæ addit, ut ẽt
2 in gl. d. l. unicę, uide ẽt quo ad raptores monialium, l. si quis non dicã rapere. C. de epis. & cle. ubi ẽt punitur solus conatus, & de coitu monialis dicã infra, maxime, quia in hoc dñio habemus decretum puniens pęna capitis habentes rem cum monialibus, propter qđ tpe Christianissimi regis uidi quẽdã, laqueo suspendi. Et ne terminos ignores,
3 dic quod raptus requirit amotionem de loco ad locum. Bald. in l. sed eximendi, in prin. ubi Alex. ff. ne quis eum qui. Paul. de Castr. in d. l. raptores uirginum, ubi allegat Gand. & Alb. in d. l. unica. ad fi. & Comens. consil. 95. Vnde si fit uiolentia in lecto, ubi reperi-
4 tur, non est raptus, sed uiolentia in mulierẽ, quæ punitur iure communi, ut supra dixi, l. Iul. de ui pub. uel priuata, uel secundum statuta, quæ cõmuniter disponunt circa hoc, & ex statuto nostro eadem est pœna raptus, & talis uiolẽtiæ. Ad quoad statutũ aduerte,
5 quia dicit. Si quis per uim rapuerit mulierẽ honestã, & licet uerbũ, rapere, non possit uerificari nisi cũ ui. d. l. sed eximendi. ubi Ale. tñ adhuc dicit statutũ. Per vim rapuerit, atque ita ut aliquid operet̃, debet denotare, ut etiam ipsa uiolentia extrinsecus necessaria sit, non solum contra ipsam mulierem, sed ẽt contra parẽtes, iuxta tex. in d. l. unica, col. ult. uersi. & huic pęnæ, & d. l. raptores. quæ uolunt ut etiam raptus commmittatur uiolente muliere. Et hæc ur̃ ueritas etiam ex proprio significatu uerbi, rapere, quod ita intelligi debet in statuto, ut Pa. de Ca. in terminis in d. l. sed eximendi. Et magis hoc est dicendum ꝑp uerbum, per uim. Et scias qđ raptus cõmittitur quo ad ipsam mulierem, & quo ad parẽtes simul, ut in eis legibus, & itẽ quo ad parentes tm̃, ut in eisdem, & quo ad ipsam mulierem tãtum. c. de raptoribus. 36. q. 1. Et hanc considerationem ẽt habuit Mathesilanus nota. 98. Et ideo si fiat quo ad eam tantum, res nõ habet difficultatẽ, quia congruunt uerba statuti. Sic etiam quo ad utrunq; res est minus dubia, sed si quo ad

parẽtes tñ,volente ipsa, suasionib. & donis, & ut in dictis legibus, hoc opus, hic labor est. Et cum non sit proprie mulierem rapere, ut dicunt Doctores, ut supra, statutum non comprehendit hunc casum. Et est decisio clara Paul. de Castro,& Ange.in dicta l.sed
6 eximendi. Sequitur ex hoc, † quod si adsit statutum, prout habemus hic Mediolani, vt nemo puniatur corporaliter, nisi lege municipali caueatur, quod stante uoluntate mulieris uon poterit puniri corporali pęna, sed
7 alia arbitraria,& ita uideo seruari. Et quando mulier non ducitur artibus, imo sua libera uoluntate, & hoc posset ostendi, licet sit difficile, uidetur omnino quòd quamuis parentes fuerint resistentes, nihilominus iste raptus puniri non possit ex lege, & multo minus ex statuto. Et ita Bald.in d.l.unica.in verbo, ulterius oppono. C. de raptu uirginum. Et hoc casu cessare uidetur ratio dictæ legis unicæ. Sed difficile esset probare hanc negatiuam quod nõ habuerit dona,& quod non fuerit solicitata, nisi per confessionem suam iuxta glo. in l.penultima.C.de fideiussoribus, cui forte staretur nisi esset præsumptio in contrarinm, ut dicũt Doctores circa dictam glossam,& dicam infra. Vide quandam apostillam impressam ad Bald.ad dictã versiculo alterius oppono, quæ impugnat Baldum eo maxime, quia lex uidetur præsumere artes,& suasiones, ut in dictis legibus, & consequenter etiam non crederetur ei, & huius ego sum sententiæ, imo amplius dico, quòd quamuis essem certus mulierem nullis suasionibus, inuitis tamen parentibus recessisse e domo cum amatore, nihilo minus illum castigarem acri pœna extraordinarie secundum qualitatem domus, & familiæ talium parentum. Et circa dictum statutum puniens, ut dixi raptum & vio-
8 lentiam mulierum, aduerte† quia vult duo, ut rapta sit per uim, & stuprata, vel saltem vt sit vi stuprata. Sed operæprecium est perquirere, an ẽt illud stuprum debeat esse violentum, ita ut si non sit uiolentum, non simus in casu statuti punientis raptum, & vr̃ quod etiã debeat interuenire uis, quia copula, &,ibi, & ipsam adulterauerit, vel stuprauerit, licet non repetat & per vim, tñ repetit tacitè qualitates præcedentes l.Sęio, §.Caio.ff.de fundo instructo. Ale.5.volum. consi.170.col.pen. circa principium. Idem suadet altetnatiua, uel in secunda parte, ibi vel etiam per uim adulterauit, uel stuprauerit, cuius natura est sic declarare, primã partem, l.1.ff.de rebu.dubiis, & per Iason.in l.4.§.Cato, in 1.col.& seq.ff. de uerbo.oblig. Idem denotat implicatiua, etiam, ibi, uel etiam per uim adulterauit, ut per Areti.notabiliter, consi.168.col.pen.& ita semel vidi ferri sententiam cum istis subtilitatib. quę nullius sunt momenti, quia donec est sub potestate raptoris, dicitur ei illata uis etiam in copula, per notata in l.2.C.quod met.cau. & ita Barba.consi.71.col.1.2. & pluribus sequentibus, uol.1.& Caccialup.in l. si qua illustris, charta 35.col.3. C. ad Orficianum, nisi in casu, ut ibi per eum. Facit l. uouissimè, ff. quod falso tutor. & ita habuit pro constanti statutum, unde oporteret probare, quod etsi erat penes eum tempore copulæ, tamen libertatem habebat eundi, & redeundi quo vellet, ianua, & ostiis patentibus, & in domo commorabatur, non secus ac si fuisset eius vxor propria. Aduerte tamen, quia statutum est contra ius commune. quo solus raptus sufficit sine copula, dicta lege vnica, & dicta l. raptores,& ideo statutum debet intelligi de copula etiam sine ui, ut minus lędat ius commune, ut per Felyn.in cap. causam quæ, in versicu.ad illud Brocardicum, extra de rescript. & sum in hac opinione ex hoc fundamento, videlicet, quod etiam probata libertate ante copulam, & tempore copulę, tamen casus sit comprehensus in dicto statuto, uerum tamen est, quod posset multum iuuare probatio libertatis, saltem ut facilius gratia à
9 principe obtineretur. Quæro † circa statutum prædictum, dum dicit, Si quis rapuerit mulierem honestam. Quando mulier dicatur inhonesta? In hoc vide quæ dixi supra immediatè ante hunc titulum, de raptu mulier.ultra quæ uide Bald.4.uolu. consilio 206.vbi dicit, quod etiam est inhonesta,& non casta, ex sola turpi conuictione, etiam sine copula,& uide Ange.de Areti.in suo testam. in materia quando relinquitur legatum uxori, donec castè, & honestè vixerit, vbi multa,& Alber.in dictionario suo in verbo, caste, & in verbo, castitas,& Ang. in l.2.C.quan.mul.tut.offic. & ibi etiam do verbo pudicè, & Bar.in l.mulier, §.cũ proponeretur, ff.ad Trebel.& Cuman.consi.22, circa fin.omnino Ange. in §.cum igitur, in Authen.de non elig.secun.nub.& Bart.in l. fi.C.de indi.vid.ubi Bal.Alb.in verbo, honesta persona,& in verbo honor.per totum ti.

extra,

extra, de vir, & hone.cler. Sed tamen licet inhonestas generetur varijs modis, videtur
10 † quod in casu nostro tantum intelligatur statutum loqui de inhonestate meretricia, quia in fin. dicit, dum non sit meretrix, & ita videtur tex. in materia nostra, iuncta glos. in d.l. vnica, ibi virgines honestarum, quæ dicit, secus est in meretrice. Sic Pau. de Cast. in d.l. raptores, in 1.q. vbi etiam distinguit, secundum quam distinctionem non semper raptus meretricis est extra modos prædictarum legum. Bal. Alber. & alij communiter in d.l. vnica, vbi vide, & Gand. in tit. de aliquibus quæstio. varijs, column. 2. & ita non sufficeret ad inhonestatem probandam quo ad terminos nostros stuprum, vel adulterium, vel incestus, sed quod esset meretrix. In contrarium tamen est in terminis consi. Paul. de Cast 303. incip. viso dicto statuto, vbi præcisè loquitur in statuto, sicut est nostrũm de verbo ad verbum, & tamen consulit, quod quia prius permiserat se stuprari, non commissus est raptus, de quo in statuto, per l. stuprum, in fine. ff. de ritu nupt. & illud consi. etiam allegat in suo reper. Hippol. in l. maritis. colum. penult. ff. de quæstio. Alci. in trac. præsump. reg. 2. præsump. 9. nu. 2. Et profecto consideratio supra facta verborum statuti in fine, dum non sit meretrix, nihil ad rem facerę videtur, quia loquitur statutum ibi circa alium casum, quando cognoscitur sine vi quælibet mulier præter meretricem, quo casu vult ut habeat locum quædam pœna pecuniaria, & sic etiam quod passa fuisset stuprum, vel adulterium, quia non est tanti momenti dicta pœna, quemadmodum si imponeretur pœna capitis, ut in primo casu, & propterea nõ mirum si in primo casu illa honestas ita intelligitur ut mulier non sit contaminata voluntariè prius. Tamen ꝙ gl. ord. in dicta l. vnica. & Institit. de publ. iudic. & Doct. ibi eas sequentes faciunt me multum dubitare, adhiberem hoc temperamentum. quod etsi ꝓbatum esset stuprum, vel vis, ut supra, si tamen cautè illud factum esset, & non more meretricio, nec publicè, & mulier in numero honestarum haberetur, tunc talis raptus esset punibilis ultimo supplicio, & comprehensus in statuto, aliter seruarem decisionẽ Paul. de Castro, videlicet casu quo mulier facinus, quod commisisse diceretur, sine uerecundia fecisset, & impudica haberetur, qa dici posset, quod arti meretriciæ initium dedisset, etsi absolute diceremus, secundum Paul. de Castr. res esset malæ consequentiæ, quia iamiam omnis mulier posset apparere inhonesta, & ita sequi frequentissimus raptus, & violentia in mulieres, duobus testib. dicentibus cognouisse eã, iuxta modum per me traditum supra inhonestatis probandæ per cons. Cæpol. 58. in fi. & hoc est ẽt ex mẽte decreti, de quo supra, dum etiam vult posse puniri raptus in meretrices vltimo supplicio. Et ita dũ in Senatu habitus fuit sermo de hoc, nunquam audiui fieri fundamentum super tali inhonestate, sicut ponderat Pau. de Cast. sed super patentibus malis moribus denotantibus meretriciam uitam. Et ita est intelligendum statutum nostrum, vt clausula in fine referatur ad omnia ꝑ dictã glos. & Doctor. ubi supra, & alia generalia, vel melius ut referantur ad proxima. Verũ tamen est, ꝙ in prima parte non excludatur dispositio iuris communis. Nec obstat, ꝙ inferat aliud in prima parte, quia id, fateor ex quo esset meretrix famosa, vel publica, sicut loquitur hæc extrema pars aliter nõ. Ita intelligo Paul. de Castr. & Afflict. in tit. quæ sint regalia. in verbo, condemnutorum, col. 3. versic. sed an raptus. ubi ultra Paul. allegat Albe. de Rosa. Super modo tamen probandi inhonestatem mulieris circa dictũ statutum ad tollendas multas difficultates fuere ędita dicta duo decreta regis, & ducis, de quibus supra mentione feci immediatè ante hanc materiam raptus mulieris. Quæ
11 etiam † dicatur meretrix, vltra supradicta, & quæ probent mulierum esse meretricem, vide Bal. in l. neq; natales. C. de probat. ubi dicit, quod cognoscitur per signa, & in l. 2. C. de collus. deteg. & l. non ignorat. C. qui accus. non poss. Barto. in l. cap. 5. ubi Alexan. ff. de adult. Abb. in cap. præterea, columna fi. in fi. de testibus, ubi Felyn. colu. 2. Alexand. volu. 5. consi. 156. colum. fi. in fin. Bald. in 2. volum. cons. 445. col. 1. uolum. 3. consi. 299. & notabiliter Lapus alleg. 54. ubi uide om-
12 nino. Et in dictis locis etiã habes, † quomodo probetur adulterium, de quo etiam uide Aret. in dicto c. præterea. & Anan. in c. maritis, columna penul. extra, de adulte. & quę
13 † sint prędudia adulterij, vide glos. in l. quod ait lex, ff. de adulter. Nota, dũ supra dixi, ra-
14 ptum de iure communi puniri pęna mor-
c tis, quamuis nõ sit secuta copula carnalis, c quia in contrarium est decisio Anan. in cap. cum causa. in fin. extra, de raptor. & Cæpol.

ultra alios per eum allegatos cons.57. col.2. Nihilominus uerior uidetur supradicta opinio, ut per Doct. in d.l. raptores. & in dicta l. unica, & probatur in dicta met. l. raptores. Et dum in Co. Petro Scotto Placentino casus iste contigisset, & allegarem ego Anan. & Cepol. ubi supra, pro ipso Comite, Iason, qui fuit in eo casu requisitus, consulendo dixit, ꝙ communis erat in cõtrarium. Sed hęc disputatio, ut dixi, cessat per statutũ nostrũ.

15 Nota etiam, dum dixi, † quòd de iure cõmuni etiam rapi dicitur mulier uolens. Nam ad hoc tex. in d.l. unica. uersic. & huic pœnæ, allegat mirabilem rationem, & quæ cõcludit, quod etiam uiolẽtia dicitur fieri, dum quis pertrahit animum mulieris ad uotum suum donis & solicitationibus, & ideo dixit Ange. in Authent. de lenoc. in fi. quòd mulier, quæ inducitur ad adulterium, dato sibi auro, licet contenta fuerit, tamen inuita habetur, & ille, qui aurum dedit, secundum Angel. punitur pœna statuti, quę imponitur adulterium cõmittenti cum muliere inuita. Et facit l.1. §. persuadere, ff. de ser. corrup. refert, & sequitur Deci. cons.170. columna 2. in princip. & ideo etiam comprehenderetur is in nostro statuto, quod etiam punit non solum rapientem per uim, sed altera ui committentem. Mali tamen mores hodierni plus possent quàm ius in hoc casu, & facerent vt hoc obtineri non posset. Et ut etiam uerum fatear, hoc est falsum. per ea quę supra dixi circa dictũ statutum, allegando Pau. & Ange. in l. sed eximendi, ff. ne quis eũ qui. Et facit l.4. ff. de ui, & ui arma. §. hoc interdictum, uersic. ad solam autem atrocẽ uim. & quod dixit Bal.3. uol. cons.177. circa fi. ꝙ uim tantum atrocẽ criminaliter punimus. Et si aliter diceremus, posset capite puniri uniuersus ferè mundus. Et facit ad rem ualde, quòd talis uoluntas coacta sine uiolentia, dicitur aliqua uiolentia, non uiolentia ipsa, text. est in l. prima, §. fin. & ibi Bartol. sic declarat, ff. de exaraord. crim. & uide Rip. et in l. rem quæ nobis, columna 1. ff. de acquir. possess. dum sequitur Paul. de Castr. in dicta l. sed eximendi. Sequendo principale propositum, uide Docto. in cap. cum causa. de rapto. ubi Abb. colum.2. uer. in gl.2. declarat text. in d.l. unica. in dicto uersi. & huic pęna, dicens, † quod quantumcumque puella cõsentiat raptui, & si uiolentia infertur parentibus, raptus committitur, allegat etiam c. de raptoribus, 36. q.6. & dicit hoc procedere, (& in hoc cõsistit virtus suæ declarationis) et ꝙ parentes ignorauerint, vel non fuissent superstites, quia mulier non põt se committere raptui, nec mẽbra sua exponere, l. liber homo. ff. ad leg. Aquil. Item dicit, ꝙ puella semper præsumitur coacta, & decepta, vnde ille consensus dicitur extortus. Et hæc etiã fuit consideratio d.l. vnicæ Hæc adde ad ea, quæ dixi supra circa hanc uoluntatẽ mulieris. Intellige tamen, quod raptus est punibilis iuxta ius commune ac statutum præallegatum, vbi fit gratia libidinis, secus si fit gratia matrimonij quia prius præcesserit tractatus matrimonij, quo in casu uidetur fieri gratia matrimonij, iuxta no. in l. multum interest. C. si quis alt. uel sibi. per Bal. & Sal. & de hoc, quòd ubi pręcessit istę tractatus, & allegetur gratię matrimonij esse commissum raptum, euitetur pœna raptus, est text. in c. cum causa. allegato sępe, extra, de rapt. & loquitur tex. quando eam iam desponsauerat, & quando interuenit uoluntas mulieris in ipso raptu, & quando secutum postea fuit matrimonium. Tñ super hoc ultimo tex. non se fundat, sed super sponsalibus, & uoluntate mulieris. Nec Doct. communiter in eo c. faciunt fundamentum super hoc, & fundamentum, quod facit de matrimonio tex. facit ad finem reuocandi illam è monasterio. est uerum, quod ubi sequitur matrimonium, hoc solum facit dubitare Doct. an tollatur pęna raptus, ut dicam, & uide Pau. de Ca. in dicta l. raptores. in uer. item quæro an habeat locum in spõs. ubi dicit, quòd in ea propter tractatum matrimonij, & uoluntatem eius non habet locum dicta pœna. sed si tantum aderat tractatus sine uoluntate, quia ipsa, non obstantibus sponsalibus asserebat uelle ingredi monasterium, est difficultas, & remittit se Paul. ut per eum, de quo ultimo latissimè uide per Barb. cons.71. uol.2. colu.13. & usque ad 7. inclusiue, ubi concludit, quod requiritur tractatus prius, & consensus mulieris, & sine eius consensu nihil prosunt tractatus, & spõsalia. De quo ultimo uide Cor. uol.2. cõs.80. & iõ in hoc corrigitur ius ciuile, scilicet l. unica. C. de rapt. uir. uers. quibus connumerauimus, quę uult, ut nec liceat rapere sponsam, nisi dicas ꝙ tex. ibi loquitur ipsa nolente, sed non satisfacit, quia postea tex. columna sequenti in fin. dicit, quòd etiam consentientibus mulieribus dicitur raptus, loquendo de illis, de quibus locutus fuerat, & sic potius corrigitur in

tur in hoc ius ciuile, & de eo, quod supra dixi dubitare Doctor. quando post raptum sequitur matrimonium, an sit verè matrimonium, & tollatur pęna raptus, vide text. d. l. vnicæ, colu. ubi dicit, quod non potest contrahi matrimonium, & contractum nihil valet, & sic iure ciuili res est clara, quod matrimonium non debet haberi in aliqua consideratione, sed de iure canonico matrimonium tenet. c. fi. & d. c. cum causa. de rap. Sed intellige hoc, sicut dicit tex. Si prius dissensio postea transeat in consensum. ita d. c. fi. ꝙ
18 vide, & diligenter. & ideo donec permaneat sub potestate raptoris, non uideo quomodo possit dici matrimonium, nisi uiolentium, quia durat eadem ratio metus iuxta l. 1. C. quod metus cau. & ideo Paul. de Cast. in d. l. raptores, vers. item quęro si raptor, cōcludit in hoc attendi ius canonicum, quod potuit mitigare pœnam, & quòd matrimonium oēm pœnam tollit, si tamen rapta, & & parentes consenserint, subdens, ꝙ ita consuluit, & propter consilium suum exemit vnum à morte, & Pau. de Castr. ideo requirit consensum parentum, vt sic cesset omnis prę sumptio metus, vt latius declarat Barb. in d. consi. 71. in vers. capio modo alia duo sequētia, vsq; ad fi. ita intelligens tex. d. c. fin. dum dicit, ꝙ debet prius dissensus transire in consensum, & debent etiam interuenire legitimæ personæ. Sed etiam aliud vult Barbat. ad hoc, ut dicatur dissensus transiuisse in consensum, ꝙ etiam prius fuerit restituta puella parentibus vel suis, & reintegrata pristinæ libertati, & ideo hoc casu postea matrimoniū cum consensu parentum est verum, & sine aliquo metu, & propterea non immeritò nobilis quidam huius ciuitatis amisit nobilissimam ex primaria familia pręfatæ ciuitatis, & diuitem multum, quia postquam fuit restituta, dixit fecisse metu, & ꝙ etiam requiratur consensus parentum, vt matrimoniū secutum tollat pœnam, vide Cœpoll. cons. 57. per totum maximè fi. Et dū his diebus prę teritis quidam se vellet defendere à pœna raptus pp matrimonium postea verè secutum
19 eleuatus fuit articulus, an prius hoc esset cognoscendum, & terminandum per ecclesiasticum, iuxta not. in l. Titia. maxime per Ale. ff. solu. mat. Tn̄ in Senatu fuit conclusum fieri non debere, & quòd capitaneus iustitiæ in causa procederet, quia ex processu coram eo facto, ac qualitate viri, qui erat ad omne facinus audax, & dictò mulieris, quæ perseuerabat in negatiua, ꝙ non consenserat, & aliis, apparebat de calumnia raptoris, quo casu tunc non erat supersedendum propter causam matrimonialem, ut per Ale. in d. l. Titia. Dicebatur etiam pro fisco, ꝙ regula, de qua ibi per Alex. non procedit, quando in causa criminali incidit ista matrimonialis, quia non est supersedendum, allegando Bald. in l. quoties. C. de iudic. qui dicit ita ex consuetudine seruari, & Ang. Aret. in uer-
20 bo, che hai adulterat. Et scias, † ꝙ licet circa sponsalia præcedenta dubitetur, nt uides. Tamen quando pręcessit matrimonium tunc omni iure est licitus raptus. Baldus & Doct. in d. l. vnica, & d. l. raptores, & ideo succedit pulchra disputatio, & necessaria, An
21 credatur rapto, & raptæ, quod antea contraxerant matrimonium, glo. in l. pen. C. de fideiuss. in verbo, hoc confessus, vult ut credatur, quam sequitur Ang. in dicta glo. che hai adulterato, colum. 7. versic. pone quod quidam iuuenis. post Bald. & alios ibi per eum relatos, nisi signa in contrarium appareant, ut quia inuenta sit plorans, vnde in stupro simplici in dubio prodesset ista protestatio, non in rapina mulieris, ipsa dissentiente, & clamante, vt latè per Barb. vbi su-
22 pra, † & Cœpol. consi. 57. & apostil. ad Ange. vbi etiam allegatur Ale. in consilijs. In reliquis in hac materia raptus uide in repertorio, maximè in repertorio Hippol. in d. l. vnica, C. de raptu virg.

ADDITIONES.

a Matrimonium. In dispensationib. matrimonialibus super consanguinitate, ac affin. additur clausula, dummodo rapta non fuerit, tūc enim Papa non intendit dispensare. ut in regul. Cancel. 47. & ꝙ raptor cum rapta matrimoniū contrahere non possit præter hic adducta est tex. in auten. de rapt. mulie. in c. de puellis. & in c. vlt. 36. q. vlt. qualiter hodie cōtrahere possint habemus tex. in c. pen. & vlt. de rapt. in c. tua. & in c. deniq;. dicta 36. q. 2. in c. 1. de adult. in c. de muliere. vbi docto. de sponsa. & per Abb. in c. insinuante. qui cleri. vel mona. Boe. decis. 100. Maritus nu. 19 Paris. consi. 170. nu. 6. vsque ad fi. uol. 4. Afflict. super 1. Cōst. Reg. rub. 19. nu. 19. Iul. Cla. sen. li. 5. §. raptus. ver. pen. vide omnino cōci. Tri. sess. 24. tit. de decr. refor. matr. c. 6.

b De loco ad locum. Et ita ad Bertran. concludit Iul. Clar. sent. lib. 5. d. §. raptam. uersic. &

dixi de loco ad locum.

c Carnalis. Communem esse pro negatiua affirmat Boer. Dec.316. post num.4. sequitur Couaruu. in repet. cle. si furiosus. num.8. Iul. Clar. senten. lib.5. §. Raptum. vers. sed quid si illi qui rapit. distinguit.

d Consentiat raptui. Hanc esse communem opin. affirmat Iul. Clar. senten. lib.5. §. Raptum. vers. Adde ꝙ poena dictæ l. uni. verum in contrarium facere uidetur tex. in c. cum causa. de rapto. Et sic de iure canonico aliter dicendum uidetur, pro quo, & alijs circa raptum videri poterunt Luc. de pen. in l.3. versus si. C. de nauicula. lib.11. ac Sylu. nuptia. li.4. nu.46. per Ghirlan. de pęn. omnifa. coit. in 10. quæst.

Titul. de Coitu damnato, & punibili.

SVMMAE.

1 *Coitus a lege damnatus, & punibilis, & coitus a lege simpliciter non approbatus.*

2 *Coitus cum masculo vel cum fœmina, per quem sequitur adulterium cum incestu, vel nefarius coitus, punitur pœna mortis iure canonico, licet iure ciuili pœna sit detrusionis in monasterium, quando est cum fœmina.*

3 *Transigere non licet in causa adulterij.*

4 *Incestus, qui fit sine colore matrimonij punitur sicut adulterium, si uero sub colore matrimonij fiat, punitur uarijs modis.*

5 *Incestus fit inter coniunctos ex linea transuersali, at nefarius coitus inter ascendentes, & descendentes.*

6 *Coitus nefarius punitur sicut incestus.*

7 *Pater rem habens cum filia morte punitur, vel igne, vel furcis.*

8 *Coitus cum moniali porfessa punitur morte.*

9 *Coitus cum moniali appellatur nefarius.*

10 *Coitus sacerdotis, vel constituti in sacris cum virgine, nupta, vidua, consanguinea, vel cum soluta, qualiter puniatur.*

11 *Coitus an sit accusabilis, & punibilis circa suasiones, consideratur secundum leges ciuiles non canonicas.*

12 *Coitus episcopi, vel religiosi cum muliere, dummodo non sit vidua, honesta, virgo, nupta, vel consanguinea, non est damnabilis, & punibilis, ita vt filius ex ea natus dicatur adulterinus, & priuetur successione.*

13 *Mulier laica rem habens cum constituto in sacris, an poßit puniri a iudice seculari, vel ecclesiastico.*

14 *Coitus quando sit punibilis iure ciuili, vel canonico, & qua pœna.*

15 *Coitus mulieris solutæ cum presbytero, qui aliàs esset simplex fornicatio, an sit sacrilegiũ punibile etiam a iudice sæculari, & tollat successionem.*

16 *Coitus solutæ cum presbytero est simplex fornicatio non punibilis in aliquo foro sæculari non ecclesiastico.*

17 *Coitus presbyteri cum muliere, ex quo iure ciuili adulterium uel stuprum committeretur, punitur in utroque foro, & iudex laicus punit habentem rem cum moniali.*

18 *Concubinæ clericorum secretæ puniendæ sunt per ecclesiasticum iudicem, publicæ uero, & notoriæ etiam per sæcularem.*

19 *Stupri uiolenti pœna est mors naturalis, non uiolenti est uaria secundum diuersitatem qualitatis personæ.*

20 *Iudæus miscens se Christianæ mulieri punitur stupri, uel adulterij, secundum qualitatem delicti, uel pœna statuti super eo disponentis, uel etiam augeri posset pœna, quãdo qualitas adesset delictum aggrauans.*

21 *Iudæus rem habens cum Christiana malæ uitæ ita ut non esset adulterium, uel stuprum punitur pœna arbitraria in pecunia, sed quando esset qualificatum delictum, posset augeri etiam pœna statuti attenta, uel iteratione delicti, uel publica peccandi occasione inde proueniente.*

22 *Coitus uxorati cum concubina soluta in domo cũ uxore retẽta est accusabilis, & punibilis.*

23 *Coitus uxorati cum concubina soluta extra domum habitante dicitur proprie stuprum, & adulterium large, nisi esset meretrix, uel fuisset, & esse desijsset, quia tunc nec stuprum eßet.*

24 *Coitus uxorati cum meretrice nupta, uel quæ fuerit meretrix, & eße desijsset, dicitur adulterium.*

25 *Coitus uxorati cum soluta, quæ est uilis persona, ut serua propria, uel quæ fuit meretrix, uel ministra cauponis non dicitur stuprũ, nisi retinetur ut concubina.*

26 *Bononienses tenent seruas pro concubinis.*

27 *Coitus uxorati cum ancilla aliena libera, quæ probaretur eße honesta ex persona sua, & domini, dicitur stuprum, licet uilis esset.*

28 *Coitus uxorati cum ancilla propria non est stuprum, nec punitur.*

29 *Ancillæ, & seruæ sunt meretrices.*

30 *Coitus uxorati cum concubina soluta, & uili, ex qua filius nascatur, dicitur damnatus & punibilis*

punibilis, quando concubina sciebat illum esse uxoratum, secus si ignorasset, quod præsumitur in dubio.

31 Coitus cum cõcubina alterius legitima, uel etiam cum ea, quæ retinetur libidinis gratia, non vt legitima concubina, est stuprum, & accusabile, nisi illa sæpius cũ aliјs se cõmisceret.

32 Coitus sine ui cum soluta, quæ nõ sit meretrix famosa uel publica, licet sit uilis, & cognita fuerit ab eo, punitur criminaliter per statutum Mediolani, sed consuetudine non seruatur, nisi quò ad soluendam dotem secundum ius canonicum.

33 Non usus sufficit ad interpretationem legis, licet ad abrogationem requiratur etiam actus contrarius.

34 Concubinas plures tenens accusari non põt, sicut & qui uxorẽ, & concubinã domi retinet.

35 Stuprum unicum commissum dicitur, quando uirgo stuprata tanto tempore retinetur ad usum carnalẽ, ut nõ ex primo coitu, sed ex ulterioribus filius nascatur, nisi ea in uerã cõcubinã accepta esset, qa tũc stuprũ tollitur.

36 Stuprum non dicitur commissum, quando quis ad uirginem uiolatam ex interuallo reuertitur, & multo minus quando post uiolationẽ uilis, & famula effecta est.

37 Coitus damnati, & accusabiles ubi enumerentur.

38 Successio ab intestato non habet locum in nato ex damnato, & accusabili coitu lege municipali, non diuina, & canonica.

39 Coitus punibilis in matre tantum priuat successione ab intestato natum ex ea.

40 Officialis rem habens cum carcerata, grauiter punitur etiam si esset meretrix.

41 Coitus, cum commatre etiam in officiali, & tutoris cum pupilla, quomodo puniatur, & quando tutor cum pupilla contraxit matrimonium, qua pœna sit punitus Mediolani.

42 Stuprum etiam uoluntarium in muliere non est impunitum.

43 Adulterium per quos accusetur, & de materia adulterij.

44 Adulterium, uel fornicatio denigrare totam familiam.

45 Castitas maior requiritur in muliere, quàm in uiro.

46 Adulterium magis affligit uirum, quàm filij occisio.

47 Carnalia delicta quomodo differant.

48 Adulterium sæpius cum una, & eadem committens, an puniatur una pœna uel plurib.

49 Adultera filia, uel uxor quando possit a patre, uel marito occidi.

50 Occidi non potest dominus a uasallo, quando cum uxore eius deprehensus est, licèt dominus possit uasallum occidere deprehensum cum uxore sua.

51 Filius natus ex adultera dicitur filius uiri, nec matris confessio illi nocet, & an habeat locũ si adultera non habitaret cum uiro?

52 Occidere filiam, uel uxorem an liceat patri, uel marito in foro conscientiæ, licèt ex statuto id permitteretur.

53 Accusans aliquem ut capite puniatur, an in foro conscientiæ sit tutus.

54 Adultera perdit dotem, donationẽ propter nuptias, & bona paraphrenalia.

55 Vidua stuprum committens, an perdat dotem.

56 Adultera quando non perdat dotem.

57 Adulterij præparatoria quando faciant uxorẽ priuari dote.

58 Adulterasse aliquam, uel cum ea iacuisse paria sunt.

59 Adulterium quomodo probetur.

60 Hæredes mariti an possint de adulterio opponere, maximè quando maritus in uita conquestus est?

61 Statutum Mediolani minuens pœnam iuris cõmunis in adulterio perpetrato non uiolenter, an comprehendat adulterium cum incestu ut euitetur pœna mortis.

62 Adulterij materia per quos clarè tractetur.

63 Stupri materia malè practicatur Mediolani, & per quos clare tractetur.

64 Stuprum in puerum sine ui, & in puellam ui interueniente, licet per l. Iuliam de ui, non puniatur pœna capitali, tamen alia lege.

65 Vnũ factum interdũ plurib. legibus punitur.

66 Stuprum uiolentum dicitur, etiam si non interuenit omnino violentia, sed interpellatio & persuasio tantum, licèt quo ad pœnam statuti Mediolani secus sit.

67 Stuprator uirginis nondum uiripotentis probata defloratione, & ui, punitur capite, & si uis non interuenerit, in metallum damnatur, uel relegatur, uel in exilium mittitur secundum qualitatem personæ.

68 Stuprator uirginis doli non capacis, ut quæ sextum uel septimum annum agat, punitur pœna capitis, & dicitur uis interuenisse, si uero tentauerit solum, nec stuprum perfecerit mitius punitur.

69 Viripotens uirgo quando dicatur.

70 Virginem tentans, & osculum rapiens, uel aliter non perfecto flagitio punitur citra mortem.

71 Incestus

71 *Incestus sub colore matrimonij commissus, vel sine colore, vel secuto matrimonio, quomodo puniatur.*

72 *Incestuosus est salutandus nec osculandus.*

73 *Incestum committere dicitur, qui cognoscit affinem vxoris suæ licet secus si cognosceret affinem concubinæ suæ.*

74 *Coitus illicitus licèt impediat matrimonium non tamen inducit pœnam incestus.*

75 *Incestus nefarius inter ascendentes, & descendentes.*

76 *Concubinatus an sit iure ciuili reprobatus habito respectu ad ius canonicum.*

77 *Filius præsumitur naturalis potius quàm spurius.*

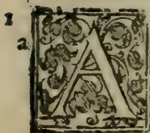
78 *Vxores duas vel plures ducens punitur pœna stupri & fustigatur Mediolani iussu Senatus, & de gratia quam Carolus Galliarum rex fecit condemnato, qui quatuor uxores duxerat ob lepidum responsum.*

79 *Monialem, cognoscens, siue uirgo fuerit, siue alias cognita punitur pœna capitis naturalis.*

80 *Coitus nefarius dicitur, qui est cum sacrata, vel sacrato.*

81 *Decretum puniens pœna capitis habentem rem cum moniali, intelligitur de pœna capitis naturalis, &* Mediolani *id exprimit decretum.*

82 *Pœnæ interpretatio fit in deterius, quoties agitur de grauissimo dicto.*

1 a Liqui coitus † *a* à lege sunt damnati, & puniuntur, aliqui etiam simpliciter a lege non approbantur. Bartol. l. fin. in 1. col. quem vide ad declarationem terminorum, ff. de his quibus, vt indign. & adulterium non est dubitandum, quin sit punibile. Nam
2 † in masculo est pœna mortis. §. item lex. Inst. de pub. iudic. & in l. transigere. ubi Ias. no. C. de transactio. In fœmina est pœna detrusionis in monasterium. authen. sed hodie C. de adul. Caccialup. in l. si qua illustris. vbi materia. C. ad Orfic. char. 2. column. 2. & ibi ponit quid de iure canonico, & ꝙ etiã in fœmina sit pœna mortis vbi commiserit adulterium cum incestu, vel nefario coitu: & adeo lex abhorret adulterium propter ho-
3 norem matrimonij cui multum fauet, † vt ẽt velit non esse licitam transactionem. d. l. transigere. & ibi Iason etiam not. De incestu
4 etiam non est dubitandũ, † punitur etenim sicut adulterium quando fit inter solutos, & sine colore matrimonij, si uero cùm colore matrimonij, tunc uariis modis punitur, vt in ead. colum. per Caccialupũ. Et similiter
5 † non est dubitandum de coitu nefario. Nã incestus fit inter coniunctos ex linea transuersali, nefarius vero coitus inter ascendentes, & descendentes, ut in Authe. de incest. nupt. & §. ergo non omnes. Instit. de nupt.
6 & habetur 35. quæst. 3. c. de incest. Et punitur hic nefarius coitus sicut incestus. & aliquando parentes, propter coitum habitum cum eorum filiabus fuerunt igne combusti, vel furcis suspensi iussu Senatus. non est etiam
8 dubitandum † de coitu cum moniali ꝓfessa, quia punitur pœna capitis naturalis, l. si quis non dicam rapere. C. de episc. & cler. & de hoc habemus decretum, prout infra dicam, & appellatur etiam nefarius coitus
9 † cum moniali. *b* Caccialup. ibi, char. 1. col.
b ulti. in fin. Quomodo † autem puniantur sa-
10 cerdotes, vel constituti in sacris, *c* vel mo-
c nachi professi habentes rem cum mulierib. vide in c. at si clerici. in prin. de iudic. Nam quando cognoscunt nuptam vel uirginẽ res patet, ut dicam infra, & idem quando consanguineam, sed dubium est quando habent rem cum soluta non uirgine, & ea cum qua aliàs dicitur simplex fornicatio, & tunc communis est ꝙ clericus simplicem committit fornicationẽ, & non patitur depositionem, ut per Fely. in d. c. & alios Moderniores, & Abb. ibidem. Fallit in episcopo, fallit in religioso, & in fornicatione cõmissa cũ filia spirituali, quæ ẽt dr̃ qñ est ex eius parochia, ut in d. c. per Moderniores, & Abb. in c. fi. ad fi. de purg. canon. Fallit in ea q̃ occasionem peccandi aliis præbet, ut ibi Abb. & doct. dicũt:
11 & dũ dixi de uirgine, adde idem † de vidua honesta tamen, ut ibidem, & aduertendum est, ꝙ si circa successiones cõsideretur an coitus sit accusabilis, & punibilis, tñ hoc consideratur secundum leges, id est, an leges puniant, non secundum ius canonicũ. ita Soc. in l. Gallus. §. quod si is. col. fi. ff. de lib. & poph. & ideo, etsi hoc commertium secũdum leges sit improbatum. l. eum qui probabilẽ. C. de episc. & cler. nihilominus non videtur punitum, & nunquam vidi has concubinas presbiterorum puniri in foro nostro. Et ideo
12 † ut in præsentia sentio, nisi talis esset consanguinea nupta, virgo vel vidua honesta non videretur puniendus hic coitus inter dãnatos, & punibiles, & ĩ episcopo, & religioso, ut dixi in fallẽtiis, loquor quo ad effectũ successio-

ſucceſſionis, & ad hoc etiã uide Caccialup. in d.l.char.1.col.vlt.dum tractat an filij iſtorũ ſint adulterini, vel ſacrilegi? & magis inclinat non eſſe, uide ad hanc dubitationem,
13 ideſt, an † mulier laica commiſcens ſe cum conſtituto in ſacris poſſit puniri per iudicẽ ſęcularem? Anch. diſtinguẽtẽ conſ.197.col. 2.& ſeq.& Fede.conſ.167.vbi etiam an poſſit puniri a iudice eccleſiaſtico, & uide Fel. in cap.cum ſit generale.de foro comp.& ibi-
14 dem Fel.col.7.verſus fi.& † quando coitus ſit punibilis iure ciuili, uide Soc. conſi.148. col.2.& ſeq.& Cuman.plenè conſ.154.ubi etiam quid de iure canonico, & qua pęna,
15 & Feder.ubi ſupra uult, ut ex ſola fornicatione cum presbytero non ſequatur aliqua pœna in perſonam mulieris a ſęculari iudice, & idem etiam not.valde vult Anchar.in d.conſ.197.niſi eſſet concubina notoria presbyteri propter publicam offenſionem, & ut ibi Aret.in c.cum ſit generale.de fo.comp. q tenet abſolutè, ut mulier rem habens cum ſacerdote non poſſit puniri a iudice ſęculari.& ita Felyn.vbi ſupra, in fin.& Geminia. ut refert Felyn.in d.cap.cum contingat, colum.8.ubi uide. Felyn.videtur tandem uelle, vt ſit vtriuſque fori, & clarius hanc opi. tenet Marian.ibi col.8.habens pro abſoluto quòd committat talis fornicatrix ſacrilegium, & ita quòd ratione ſacrilegij etiam iudex ſœcularis poſſit punire, & conſequenter coitus etiam ſimpliciter in ſoluta non honeſta erit damnatus, accuſabilis, & punibilis iure ciuili, & ita ceſſabit ſucceſſio, ſicut
c dicam infra, vide etiam Caccialup. c in d. l.char.4.col.fin.verſic.& dictis ſupra adde, quęrentem an presbyteri facientes, ut ſupr. dicantur committere ſimplicem fornicationem, an etiam adulterium, ſacrilegium, & inceſtum? & in monacho profitente caſtitatem non dubitat quin omnia committat. quo ad presbyteros tenet contrarium. Et vult eſſe ſimplicem fornicationem, & oſtendit hanc eſſe communem. Deinde ſubdit tales concubinas clericorum poſſe puniri p iudicem eccleſiaſticum de ſacrilegio, quia committunt ſacrilegium, iuxta not.in d.ca. cum contingat.vbi vide eum. Breuiter ita
16 cenſeo, q quando committitur hoc crimẽ luxuriæ per presbyterum cum ſoluta, cum qua non committitur ſtuprum, & ideo oritũ ſolum fornicatio ſecundum communem, niſi in limitationibus ſupra expſsis, caſus iſte non ſit punibilis iure ciuili ẽt quo ad perſonam fęminæ, & conſequenter ſit ſuperfluũ dubitare, an ẽt hoc crimen ſit de foro ſęculari, iuxta not.in dicto capi.cum ſit generale. eſt verum quod ſecundum opinionem illorum, qui tenent contra communem, uolunt vt imo oriatur ſacrilegium, quod q.ſuccederet, ſed vt dixi eſt contra communem.
17 Aut uero † committitur ſtuprum etiam iure ciuili, uel adulterium, uel inceſtus, uel ſimilia, & tunc eſt de utroq; foro, & utraque lex, & ciuilis, & canonica punit, ita Marian. ubi ſupra, & idem credo in limitationibus ſupra datis ad dictam communem. Et ideo videmus quotidie laicos habẽtes rem cum monialibus puniri a ſæcularibus, licet fecerint delictum in eccleſiam, contra gl.in cap. eos.32.diſt. ſuper qua ſe fundant tenentes, q iſta crimina cum eccleſiaſticis ſint mere eccleſiaſtica, & dum Abb.in cap.vt clerico-
18 rum, de uita, & honeſtat. clericor. dicit, q concubinæ clericorum ſunt puniendæ per eccleſiaſticum, intelligo de ſecretis, & non de patentibus. De ſtupro etiam non eſt du-
19 bitandum. Nam pœna ſtupri ſi interueniat violentia, eſt mors naturalis, §.item lex Iulia. Inſtitut.de publ.iudic.not.in l.prima, & ibi Bartol.ff.de extraordi.crim.ſi non interueniat, & perſona ſtuprans non ſit abiecta, & vilis, eſt confiſcatio dimidiæ partis bonorum, ſi vero ſit vilis vel infamis de iure vel de facto, tunc cum relegatione poteſt fuſtigari, §.ſed, & eadem lege Iulia, Inſtitu. de publ.iudi. Hæc Caccialup.dicta char.2.col. 3.De coitu in maſculos minus eſt dubitandum, l.cum vir nubit in fęminas vires porrecturus.C. de adult. & quæ ſit pœna de iure canonico ſtupri, vide Caccialup.d.char. co-
20 lumna vltima. Ibi † etiam vide de Iudæo commiſcente ſe cum Chriſtiana, & ſi eſt ſtuprum non eſt dubitandum, quin punitur de ſtupro. Si adulterium pro adulterio, & ſic de ſimilibus: imo grauius, quia qualitas Iudaica grauat ex conuerſatione.capit.in nonnullis, extra de Iudæis.idem dico ſi adſit ſtatutum in ciuitate puniens talem coitum, q pœna ſtatuti eſt puniendus. Nam ſicut alligatur iure Romano.l.in Dec.C. de Iudæis, Abb.in capitulo primo, de conſtitu. colum. tertia, quod tamen intelligitur ceſſante, l. Moſaica, ut ibi per Fely.ita ſtatuto, l.omnes populi.ff.de iuſt.& iur. Sic Alexand. conſil. 99.uolum.6.& conſ.13.uolu.7.Barb.conſil. 73.uol.4.& alibi ſæpe, poſſet tamen augeri pœna, ſicut etiam in Chriſtiana quando

addere tur

adderetur qualitas aggrauans, iuxta not. in l.quid ergo,§. pœna grauior. ff.de his, qui not.inf. Tamen cessante nomine adulterij,
21 & stupri, quia esset coitus cum muliere malæ vitæ res esset arbitraria in pecunia. ita Docto.vbi supra,& maximè Old.in con sil.vlt. vbi tamen dicit quod cuidam in tali casu fuerunt abscissa virilia, & ideo si essem iudex,& esset adulterium vel stuprum, quia dicuntur qualificata delicta ratione personæ Iudæi,iuxta notata per Abb.in dicto capit.at si clerici, ad fi.princip.de iud.aggraua rem pœnam statuti, uel iuris cōis,iuxta nota.per Abb. in dicto capit. facit.l. ad bestias. ff.de pœn. & ridiculum esset aliter dicere. quod tanto magis est dicendum, quando non semel tantum, sed sæpe,& sæpius,& pa lam, & non modico tempore Iudęus simul vixisset cum ea, & secum se gessisset, prout facit vir cum vxore propter maximā peccan
22 di occasionem quam aliis præbet. Et quid de coitu vxorati cum cōcubina,an sit repro batus accusabilis, & punibilis,uide Caccialup.ibidem char.3. columna 1. qui conclu. dit esse, loquitur tamen quando eam tenet pro concubina, & sic in domo cum uxore, ita loquitur.l.1.C.de cōcub.sic Mathes.qui allegatur per Caccialup.sic Ang.in §.uouissimè.Insti.ad Orfi.& ideo Dec.qui aliter loquitur in cons.306. inaduertenter loquitur & ita iudicauit Senatus me referente.Cęte-
23 rum vbi ad eam accederet extra domū, ut sæpe amatores ad amicas suas accedere solent,tunc esset stuprum si concurrerent qualitates stupri, iuxta l.inter liberas,§.1.ff.de adult.Caccialup.dicta car.3.colum.2.& magis seq.in versi.item esset absurdissimum. & colum.seq.in versi.colligo. & ita Dec quem bene vide in dict.consil.306.ut Socin. consil. 148.colum.3. versicul.intelligendus tamen est,& ita esset coitus accusabilis,& punibilis, loquor ne erres quando vxoratus habet rem cum soluta,iuxta l.1.C.de adulter. quo casu non est adulterium.l.1.C.de adulter. saltem propriè, vt per Caccialup.in d.l. char.36.col.1.versi.colligo. sed est stuprū,ut ibi,& col. præcedentibus, nisi esset meretrix secundum gl.in l.si ea quæ.C.de adult. licet
24 Doct.ibi dubitent quo ad adulterium,quādo talis meretrix esset nupta, & in l.si uxor. in prin.ff.de adult.& in l.quę adulterium.C. de adult. imo si fuit meretrix,& amplius nō sit,tamen adhuc stuprum non est. Sal.in d.l. si ea.quo vero ad adulterium qn̄ erat nupta dixi dubitari per Doct.& placet opi.Saly.in d.l.si ea.quod matrimonium facit esse adulterium,si eo tempore meretriciam artē non exerçebat, & sequitur Ias.in l.ad egregias. col.pen.in fi.& princ.seq.ff.de iureiurand.& fuit opin.gl.& Barto.in d.l.si uxor. quam sequitur Paul.de Cast.consi.283.col.1. Sed ad
25 rem redeundo, quando vxoratus cognoscit solutam, quamuis sit stuprum,ut dixi,tamē etiam sæpe cessat, & coitus non est accusabilis, & punibilis propter vilitatem personæ mulieris.ita Soc.in d.consi.148.in versic. intelligendus tn̄ est. & versic.3. & per Caccialup.in d.l.char.2.col.3.versic. stuprum autem.vbi ponit quando sit stuprum, & quando cesset,& ponit ꝙ cessat quando sunt viles famulæ uel similes quasi uulgares, uilitas tamen hæc non consideratur quando eā teneret pro concubina. Caccialup.chart.4. col.1.uers.idem puto.alle.Soc.ad illud,quod cessat stuprum propter uilitatem personæ. l.quę adulterium.C.de adult. quæ loquitur in ministra cauponis,quia ut plurimum sunt meretrices, & omnibus hospitantibus morem gerunt.item alleg.Barto.in l.si vxor. ad fi.princ.ff.de adult.qui loquitur in muliere, quæ fuit meretrix,quia etsi nunc non sit,tamen stuprum non committitur propter uilitatem personæ,sic etiam Sal. in l.si ea.C.de adul. allegat etiam Angel.in d.l.si uxor. qui loquitur de istis qui rem habent cū seruis,
26 quas Bononienses tenent pro concubinis. & ita loquitur ubi erant uiles,quia erāt prostitutæ sicut loquitur Barto. & dictæ leges,
27 sed si non apparet, ꝙ esset prostituta, licet esset uilis conditionis, & fortè ancilla, an tunc propter illam uilitatem cesset stuprū, certe hoc non videtur mihi esse ex mentę Doctorum, & ideo uide Caccialup.c.4.col. 1.ubi quærit de uxorato cognoscente ancillam solutam, & tandem concludit stuprum esse in ancilla aliena, nulla habita ratione il
28 lius uilitatis famulatus.Est verum, ꝙ aliter tenet in propria ancilla dicens, non reperire legem,quæ damnet criminaliter dominū etiam uxoratum cognoscentem ancillā propriam, & quòd ita consuluit Socin. & Bal. de Bertolinis. sed dic quod Socin.quem uoluit allegare in d. consil. loquitur in serua propria, in qua non cadit stuprum,l.inter liberas,in princ.ff.de adulter.& habetur in l. serui.C.de adult. & ita ēt ille de Bartolinis in suo consilio, ꝙ ponitur post illud in eodem casu, & ideo in ancilla libera, quare

non

non debemus dicere, ꝙ commutatur stuprum? Si casus mihi eueniret non me multum fundarem super his considerationibus & hoc propter uilitatem personæ, & potestatem dñi, & id quod communiter faciunt tales mulierculæ, iuxta ea quæ supra latè dixi in tit. præcedenti ad probandam inhonestatem mulierum, & quæ ponit Corn. in d.
29 l. si qua illustris. ubi dicit † quod ancillæ, & famulæ sunt meretrices, & ideo capitularē de honestate mulieris, deducendo illam, tum ob mores suos, tum ob mores dominæ suæ, & aliter, & tunc ꝙ res redderetur valde dubia, placerent in eo casu mihi meæ considerationes. Aduerte dum dixi supra
30 † quod vxoratus habens filium ex soluta concubina, habet ex coitu damnato, & punibili, etiam quòd persona esset vilis, & in qua non caderet stuprum, quia intelligitur vbi sciret mulier illum esse vxoratum aliàs non, ita Caccialup. char. 3. colum. 4. ad fin. & in princ. & præsumitur iusta ignorantia. 34. q. 2. c. in lectum. c. 1. de eo qui dux. in matr. gloss. in l. mariti. §. penul. ff. de adul. uide etiam ad prędicta dum locutus sum de coitu cum mulieribus uilibus, & solutis, Caccialup. cha. 2. col. 1. ubi circa fin. format
31 quæstionem, quando quis † cognoscit concubinam legitimam alterius, vel illegitimā ut sunt istæ ancillæ quas multi tenent libidinis causa non vt concubinas, prout etiam non sunt, & in primo casu coitus est accusabilis sine dubio. Secundo casu etiam idem tenet, nisi essent admodum viles, & quę licet non cum omnibus, tamen saltem cum aliquibus se cōmiscerent, & loquitur in non legitimus concubinis, ex quibus patet, ꝙ vilitas consideratur propter uitium corporis, immò amplius ꝙ etiam non sufficit talis vilitas quandocunque vbi tanquam concubina alterius se habet, licet non sit propriè cō cubina, quod est notandum. Sed semper ad-
32 uertendum est, quia † Mediolani habemus statutum quod supra recitaui ad literam de pęna rapientis mulierum honestam, per qđ etiam sine vi punitur criminaliter habens rem cum muliere solutá, dummodo non sit meretrix famosa, vel publica, per ꝙ videntur tolli omnia prædicta, de uilibus, & aiijs solutis etiam cognitis ab aliquibus: sed dic illud statutum non seruari saltem quo ad stuprum impropriè, prout nos loquimur, imo nec vnquam uidi aliquem puniri pro stupro proprio, nisi ad soluendam mulieri dotē, iuxta dispositionē iuris canonici, quod nō consideratur in hac materia. Soc. in l. Gallus. §. quod si is, colu. fin. ff. de lib. & posth. & dum interrogassem notarios criminalium in hac vrbe Mediolani de obseruantia allegati statuti, respōderūt quod de anno 1536. quidam fuit damnatus de adulterio, iuxta dictum statutū ꝑ officiū capitanei iustitiæ. Addo quod vxor Ioa. Petri de Meda etiam ibidem fuit damnata de adulterio, de stupro propriè. Dixerunt quòd aliquando de lata fuit quærela ad officium capitanei stupri cōmissi in ꝑsonam filiæ cuiusdā Carcarni, & non fuisse ad damnationem deuentū. De stupro vero large, quod committitur cū qualibet muliere etiam inhonesta, l. stuprū, ff. de ritu nupt. Dixerunt, si de ferretur quærela de hoc, nobis admodum res noua uideretur, & ex his dico, quod statutum hoc intelligendū est de stupro proprie, & exceptionem esse minus aptam, vt in simili dicit Io. Fab. in §. item lex Iulia de adulter. de publ. iud. & ita esse interpretatum ex non usu, ꝙ non usus sufficit ēt ꝙ non sit secutus actus contrarius statuto, quia non sumus in abrogatione legis, iuxta dicta Fel. in c. 1. de treu
33 ga, & pace, sed † in interpretatione legis, in qua satis est dicere, homines ita dicunt Bar. Labeo. in fi. ff. de supel. leg. & licet non ita dicerent, cum non utantur, nec unquam usi fuerint, & quotidie contingant tales coitus, satis dicere dicuntur, & hoc in Senatu istis diebus in causa successionis quæ uertebatur inter supremum cancellarium, & quosdam de Porris habitum fuit pro uero. Et quando
34 † quis tenet duas concubinas, vel plures nō est coitus iste accusabilis. Bar. in l. si. ver. quęro an succedat, ff. de his quib. vt indign. & sequitur Alex. conf. 175. col. fi. vol. 5. quidquid velit Ang. Aret. inst. ad Orfic. §. ꝙ vulgo. & Dec. post Mathesil. conf. 306. col. pen. siue fi. & ideo vr̃, ꝙ etiam vxoratus tenens unicā concubinā in domo iuxta l. 1. C. de concub. non committat delictum punibile, & accusabile, cuius contrariū supra conclusi, quia magis est abhominabile tenere duas cōcubinas, q̃ habere vxorem, & tenere concubinā. vt reperies in materia, si volueris laborem
35 suscipere. Non † omitto ēt quod si per aliquē stupratur uirgo, cum qua postea rem habere perseueret, & tanto tempore, vt non ex primo coitu per quē stuprū cōmissum fuit cōcipiatur filius, sed ex ulterioribus, tñ omnes illi coitus habebuntur pro uno, & pro stu-

pro

36 pro † nisi eam in veram concubinam accepisset. quia tunc tollitur stuprum, ita l. stuprũ, ff. de adult. & l. concubinatu, ff. de concub. secus tamen si ex interuallo, stupro cõmisso, ad uomitum cum ea reuersus esset, per decisionem Bart. in l. nunquã plura, col. penultim. vers. venio ad aliquas quæstiones. ff. de priu. del. & per ea quę dicit Bald. in l. vbicunque. C. de ser. fug. & ita est intelligendus Ioan. Fab. qui dubitat in d. §. item lex Iul. de adul. & minus esset stuprum, considerato principio quando interim mulier esset facta uilis, & famula, iuxta dicta supra, & not. per Doc. in d. l. si qua illustris, colum. 1. & per alios ibidem. Reliquos casus damna-
37 ti † coitus, & accusabiles, vide per e Alex.
e in l. si adulterium cum incestu. in prin. ff. de adult. & in l. si uxor. in princ. ff. eo. & per Angel. cum eius additio. in uerbo, che hai adulterato la mia donna, & in d. l. si qua illustris, & per tract. in materia legitimationum, & successionum, nam in materia successionũ sequitur hoc, quod si coitus est damnatus accusabilis, & punibilis, l. temporali, non di-
38 co diuina, vel canonica, filij † non succedunt ab intestato aliqua in re patri, nec matri, nec ascendentibus, nec econtra, ut per Bart. in d. l. fin. col. 1. & Doct. in l. si qua illustris. maximè, Caccialup. char. 7. col. 2. vers. sexta conclusio, & per Soc. in d. §. quod si is. in fin. in l. Gallus. & pondera Bart. in d. l. fin.
39 velle † quod sufficiat ut mater possit puniri lege sæculari, quod dica propter ea quę dixi supra de concubitu clericorum, & religio
40 sarum personarum. Et uide † de pęna officialis coeuntis cum muliere existente in carceribus. Pur. in tract. syndi. ch. 13. col. 3. vers. adulterium, & in seq. colu. ubi uult grauiter puniri etiam si esset meretrix, & ibi etiã po-
41 nit † de coitu cum comatre, maximè quando officialis illam cognoscit, & hoc exemplo tutoris stuprantis pupillam quam habet sub protectione, iuxta glos. Inst. de public. iud. in §. item lex Iulia de adulte. ut ibi per Ioan. Fab. quàm uide, & sunt pauci dies quod Senatus quendam tutorem qui matrimonium contraxerat cum pupilla fecit poni ad cathenam, & fustigari. Non omitto circa prædicta quod secundum Afflic. in tit. quæ sint regalia, in verbo, condemnatorum, col. 1. stu-
42 prum † uoluntariũ in muliere est impunitum, qui dicit quod dictum Ang. Aret. huic contrarium est falsum, & ibi etiam uerum esset nihilominus, si uirgo uoluntariè stuprata non detulit quærelam intra annos quinque, cuius temporis præscriptio tollit stuprum secundum gl. Instit. de pub. iud. §. item lex Iulia de adult. in gl. fi. coitus dicet impunibilis, quò ad successionem, quia attenditur tempus mortis matris, sed corruit hoc dictum, quia illud Angel. est uerum, ut apparet ex dictis Caccialup. ubi supra, dum ponit stuprum, ibi tamen Afflic. tradit cautelã, ꝙ stupro nõ obstante succedatur, ibi vide.
43 Successiuè circa materiam adulterij, † quomodo, & per quem, uel quos intendatur accusatio, & eius defensio, & amplissimè de materia, vide per Aret. in glo. ubi supra, per Ro. consil. 167. & notabiliter per Bart. in consil. 113. Dec. in cap. at si clerici, §. 1. col. 1. de iudic. & Feder. consil. 167. Dec. etiam ponit multa in materia, in tit. de reg. iur. & Iaso. similiter in lecturis suis, perquire in eorum repertorijs nè frustra chartas occupem. Addo, ꝙ Rom. dicit consil. 451. colu. 2. & Bald. 3.
44 vol. cons. 337. col. 2. quod † adulterium siue fornicatio totã cognationem denigrat. Ad-
45 do etiã ꝙ maior castitas requiritur in muliere quàm in uiro. Gulg. Cin. & Ange. in l. si filiam. C. de inoff. testa. Alex. 2. uol. cons. 24. col. 13. & Alber. in dictionario suo, in uerbo
46 castitas. Itẽ adulterium maiori dolore affligit uirum, q̃ mors filij. Bald. 5. vol. cons. 117. & ideo non mirum si in rubr. ff. de adulter. Barto. dicit ꝙ crimen adulterij est grauius alijs delictis, quia omne crimen cõmittitur extra corpus, fornicatio uerò in corpus, ut ꝑ eum, sed loquitur respectu aliorum quę ad
47 venerem non attinent. Verum † respectu venereorum quãtum differat unum ab alio vide tex. in l. inter stuprum, ff. de uerbor. signifi. & not. in c. at si clerici. §. 1. maximè per Dec. de iudic. Adde Genes. 26. cap. ubi dicitur, quod qui tetigerit hominis huius uxorẽ morte moriatur, & Genes. 16. cap. ubi Sara cum filios habere non posset, dixit Abrahã ut coiret cum ancilla sua. Idem fecit Rachel, quæ eadem ratione, idem dixit Iacob, & idem Lia, Genes. 30. cap. & tamen in hoc nec Abraham, nec Iacob, peccauit. 32. quæst. 4. cap. recurrat. Item Leuit. cap. 16. Si quis mœchatus fuerit cum uxore alterius, & adulterium perpetrauerit morte moriatur, & mæchus, & adultera. Vide Bart. consilio. 222. ubi quando statutum ponit
48 pœnam pro adulterio, & † quis sæpius cum una commisit adulterium an puniatur v-
49 na pœna, vel pluribus, & † quando liceat occidere

occidere patri, uel uiro, filiam vel vxorem repertas in adulterio, uide Felyn. in capit. 3. columna 1. versic. quando licitum. sit de sen ten. excom. Angel. Aret. in d. gl. cum additio nibus. & dixi supra in materia homicidii.

50 Quibus addo, quod dominus non potest occidi a uasallo, qui eum reperit cum uxore sua adulterium committentem, e contra vasallus potest occidi à domino. Afflict. decisio. 26. 5. colum. 3. versic. septima fallen-

51 tia. Addo ꝙ † licèt probetur vxorem commisisse adulterium viro habitante cum ea, tamen filius qui nascitur præsumitur filius mariti, l. miles, §. defuncto. ff. de adulte. per Hippol. in repertorio suo, in l. prima, §. 1. ff. de quæstio. col. vltima. vbi dicit ꝙ non admittitur probatio in contrarium, nec matris confessio nocet filio, & hoc etiam ꝙ extra domum mariti cohabitasset, ut per Barbat. consilio 58. colum. 2. uolum. 2. & Abb. qui aliter tenet, de probatio. in capitul. per tuas. uide Dec. in dicto capitul. per tuas, co

52 lumna 2. vbi distinguit quatuor casus. & an in foro conscientiæ liceat patri occidere filiam repertam in adulterio, uel marito, vbi liceret ei ex virtute alicuius statuti, uti fas est in hac ciuitate, uide Fel. in capit. quę in ecclesiarum. de constitut. in 3. & 4. colu. &

53 similiter potest quæri † de illis qui aliquem accusant, ut eum faciant capite puniri. Item vide in repertorio Hippol. in l. patre uel ma rito, colum. prima, & sequen. ff. de quæstio.

54 Non omitto † ꝙ mulier propter adulterium etiam amittit dotem, ꝙ donationem propter nuptias, l. consensu. C. de repud. Item perdit bona paraphernalia, gloss. in capit. plerunque. de dona. inter uirum, & vxor. Et

55 † quid de uidua, uide Paul. de Castr. cõsilio 121. reuocatur in dubium. Ias. in l. 2. in 2. colum. ff. solut. matr. Alexan. in l. cum mulier, ff. solut. matrim. & de consil. Paulus. de Castro vide Dec. in capitul. pastoralis. in pen. colum. de iud. & uide an apostilis ad Felyn. in eo cap. post Felyn. & in apostillis ad Abb. ad d. cap. plerunque. & uide limitationem ad d. c. plerunque. in reperto. Hippol. in d. l. patre uel marito, colum. 3. & sequen. uidelicet

56 quando † maritus tenet & ipse comcubinã, uel frequenter adulterium committit. & de hac materia uide latissimè Ripam in rubr. extra, de iud. & ponit Ias. in rubr. C. de iud. uide etiam Deci. in rub. C. de ædend. col. 1. ubi declarat, quomodo intelligat dictũ Bal.

57 ꝙ † præparatoria adulterii faciunt priuari, uxorem dote sicut adulterium. uide etiã de materiam in repert. Hippol. in l. unica. C. de

58 rapt. uirgi. Addo † ꝙ aliquam adulterasse, uel cum ea iacuisse paria sunt. Alex, in cons.

59 77. numer. 2. uolum. 7. & per † quę probetur adulterium, uide Alex. cons. 189 num. 1. uo-

60 lum. 6. Et † an hæredes mariti possunt opponere de adulterio, maximè quando maritus conquestus fuit in uita. Alexan. eod. uol. consil. 189. per totum, ubi uide etiam alia.

61 Et † an statutum nostrum de eo qui cognoscit mulierem per uim uel sine ui, stuprãdo, nel adulterando, dum minuit pœnam iuris communis, ui non interueniente, comprehẽ

62 dat adulterium cũ incestu, ita ut euitetur pœna mortis. vide Corn. vol. 4. cons. 19. & vide omnino Hostiens. & Azo. in eorũ summis, qui clarè, & magno ordine ponunt materiam adulterij. Successiuè etiam multa es-

63 sent dicenda in materia stupri, tamen † quia in hac ciuitate malè practicatur pœna eius, tam iuris communis quàm statuti, ut supra latè dixi. Ideo te reiicio ultra ea quæ ponuntur per Aret. in d. gl. cum eius additionibus ad Afflict. in titu. quæ sint regalia, in verbo, condemnatorũ: ubi amplissimè. Non omitto tamen vltra eum, ꝙ adest tex. in l. in eadẽ, §. eadem lege, ff. ad legem Iul. de ui publica.

64 qui dicit † ꝙ stuprum commissum in puerum, vel fœminam punitur pœna illius legis, quę in se non est capitalis, & tamẽ pro stupro in puerum sine ui imponitur pœna capitalissima, l. cum uir. C. de adulter. & in puellam ui, est pariter pœna capitalis, l. 1. §. fin. ff. de extraordin. crimin. quem tex. uide, quia pulcherrimus est, sed dic quòd lex Iulia de vi public. solum habuit rationem ad uim, & non ad flagitium vi commissum, uel

65 dic non esse mirum ꝙ ex uno facto quis incidat in plures leges, & plura delicta. l. nunꝗ plura, ff. de priua. delict. & melius per Bart. in l. si adulterium cum incestu. in princ. col. 2. ff. de adult. & in l. 2. §. unde quęritur, ff. de publ. ubi est locus ordinarius, & dicam infra

66 in tit. de pœnis. Et aduerte, † quia etiam quo ad puniendum capitali pœna stuprum uiolentum, iuxta d. §. fi. non est necessaria tota omnino uis, siue uiolentia, imo sufficit aliqua uiolentia etiam per solam interpellationẽ, & suasionem, casus est in dicto §. fi. & ibi Bar. no. iuxta tex. etiam d. l. unica. C. de rapt. uirg. & in l. raptores. C. de epis. & cler. in fi. & ponitur in apostil. Ang. in d. gl. che me hai adulterato. char. 5. vers. sed aduerte. est uerũ ꝙ

arbitrarer

arbitrarer hęc non sufficere stante statuto nostro puniente stupratorem ui capitaliter, per ea quæ dixi supra circa dictum statutũ, & licèt ét multæ subtilitates ad hoc adduci possent, tamen in practica non obtinerentur, & si obtinerentur omne stuprum esset violentum, & statutum nostrum esset elusorium in distinctione quam facit. Non omitto etiam secundùm quæstionem quam
67 habui in facto. † qua pœna teneatur stuprator uirginis nondum uiripotentis, *f* ubi probaretur defloratio, quæ non fuit probata in casu quem de facto habui & propter quod secuta fuit absolutio. Ioan. Fab. in §. itẽ lex Iulia. de adult. col. 2. in fi. de publ. iud. dicit ꝙ ex consuetudine talis suspenditur. idem Bal. in d. l. raptores. in fi. & ad hoc facit d. l. 1. in fi. ff. de extraord. cognitio. cum declaratione de qua supra, ꝙ ibi interuenit aliqua violentia, prout ét intelligit Caccialup. in d. l. si qua illustris, char. 2. col. 3. Sed si nulla uis interuenit hêt locum, l. si quis aliquid, §. qui nondũ, ff. de pœnis. allegata per Bald. ibi quem uide, & non est pęna mortis. gl. l. si seruos seruum, §. si oliuam. ad legem Aquil. ibi Florian. Et si in viripotente, stuprum punitur capite quãdo interuenerit uis, ut uult Bald. & Bar. & ita concludit Caccialup. ubi supra, magis hoc procedit in nondum uiripotente, & ideo Vital. non benè dixit in tit. de raptor. ubi intelligit tex. in §. qui nondũ de raptoribus, & non bene. Nam ubi interuenit uiolentia res patet ꝙ tenetur pœna capitis, ut dixi supra, quidquid dixerit Com
g men. *g* in cons. 95. & Gãd. per eum allegatus, qui dicunt ꝙ ubi committitur stuprum ui, succedit pœna stupri simplicis, scilicet publicationis bonorum, & iuxta §. item lex Iulia. de adulterijs. Dicunt enim expresse contra casum in d. §. Item lex Iulia de adulterijs. qui loquitur in stupro sine ui, & cõtra istos etiam uide distinctionem Angel. in d. glo. uersicul. quæro quæ sit pœna stupri. ubi Aug. de Arim. conatur tueri Comen. Et ex
68 his dico † ꝙ si sit impubes, tamen habuit cõsensum, quia erat doli capax, procedit distinctio de ui, & sine ui; sed si nõ sit doli capax, sed in sexto, uel septimo anno ut erat casus quem in facto habui, non potest dici sine ui, quia consensus non adest, & natura repugnat, quòd in talem personam id tentetur, & tunc passim posset capite puniri perfecto flagitio, sed non perfecto mitior deberet esse pœna, d. l. 1. in fin. & Comen. ubi supra, & uide omnino Bald. in d. l. raptores, colum. 1. in fin. & princ. sequen. ubi in effectu reducit ad magnam facilitatem hanc probationem uiolentiæ in illa distinctione, An præcesserit uoluntas mulieris, quia esset amore capta uel non; & ut in effectu dixi supra post Bar. declarando d. §. fin. & uide etiam de intellectu. d. l. 1. in fin. Doctor. maximè Alber. & Bald. in d. l. vnica. in fi. C. de rapt. uir. & in d. l. raptores, & ubi supra, per Angel. Aret. & Alexand uolum. 7. cons. 65. uolum. 1. Et
69 † quando uirgo dicatur uiripotens. viripotens. uide tex. instit. de nupt. in princ. & in c. puberes. de sponsal. Ex prędictis etiam ha
70 bes decisum casum † quando aliquis ui tẽtat uirginem rapiendo osculum uel aliter, ꝙ non perfecto flagitio punitur pœna citra mortem, s. deportationis, iuxta d. §. 1. in l. 1. de extraord. crim. & maximè ita dicendum est in hac ciuitate ubi adest statutum ꝙ nullus puniatur corporaliter, &c. cum cesset statutum, uel decretum super hoc, & dicam de hac quæstione infra in ti. de extraord. crim. ubi uide. De materia incestus quomodo pu-
71 niatur † quãdo committitur sine colore matrimonij, & quando sub colore matrimonij, & quando excusatio sequatur matrimonio interueniente, uide late Bar. in dicta leg. si adulterium cum incestu. & Ange. Are. in dicta gloss. char. penul. colum. 3. sequen. & ibi reassumuntur omnia dicta Barto. & dixi de intellectu dict. l. si adulterium. supra super decreto, quando delictum habet originẽ a contractu, & uide qualiter puniatur incestus, Bald. 5. uolum. cons. 429. & Salyc. in dicta l. si qua illustris. & quando committitur sub colore matrimonij. uide Anchara. consilio 392. & Signor. consil. 25. ubi ponit de cõtrahente matrimonium in gradu prohibito à iure canonico, & aliàs permisso de iure ciuili, an puniatur de incestu. Et de incestu sub colore matrimonij, uide Afflict. in titul. quæ sint regalia. in uerbo. cõtrahentium in-
72 cestas nuptias. Et adde † ꝙ isti exercentes incestuosum coitum non sunt osculandi, nec salutandi. cap. incestuosi. 25. q. 8. uide etiam amplè de hac materia. in d. l. si qua illustris. per Caccialup. char. 2. colum. 2. & c. 1. & 2. de eo qui cogn. consang. ux. su. & ibi
73 Abb. Est incestuosus coitus etiam si cognosco affinem uxoris meæ, sed si cognosco affinem eius cum qua rem habueram, puta sororem, licet per illicitum coitum esset contracta affinitas, non tamen sequitur pœna

incestus

74 incestus iuris ciuilis, sed cum ea prohibeor contrahere matrimonium. dict. cap. 1. & ita Anch. in d. consil. 392. videtur prima facie. vbi concludit esse necessarium vt matrimonium verum præcesserit, & vide etiam ad prædicta Bar. in l. si. ff. de adulte. & Socin. in consi. 12. col. fi. & Cuma. vbi supra consi. 54.
75 Et de† incestu nefario inter ascendentes, & descendentes, vide Cæp. consi. 69 De cōcu-
76 binatu† an sit reprobatus de iure ciuili habito respectu ad ius canonicum, quod ius ciuile sequitur in materia peccati, vide Caccialup. in d. l. si qua illustris & Areti. in c. cū si generale, in fi. de foro compe. & per omnes tractatus legitimationum. Et scias in
77 materia concubinatus, quod filius præsumitur naturalis, & non spurius. ita Bald. in consil. 448. in 2. q. in 1. uolu. & sic natus ex non damnato coitu. & vide de concubinariis, maximè clericis per Ioan. Bernar. Hisp. in practica criminali canonica, c. 23. Quæro
78 † in quam pœnam indicat habens duas uxores, & die quòd in pœnam stupri. l. eum qui duas. vbi gl. & Salic. C. de adult. Are. vbi supra, & Caccialup. vbi supra, & ita consuluit Ale. in consi. 165. col. 1. uol. 7. Senatus tamen noster aliquando tales fecit fustigari, & semel, & sępius, prout etiam de pluribus arguebantur in viciniis ubi habitant uxores, & memor sum intellexisse a Præposito Tholosano Senatore regio quemadmodum contigerat in Gallia casus in hac materia satis facetus, ducebatur enim ad locum supplicii condemnatus, eo quod matrimonium contraxisset cum quatuor mulieribus: & incidit in regem Carolum, qui iussit illum ad se vocari, petiitque causam condemnationis, quam ei breuiter exposuit, tuncque rex ad eum. An tu quatuor vxores accepisti, & ego rex sum unicam habeo, nec plures reperirem, & illa etiam mihi satis superq; est, cui reus illico respondit, Decreueram ego etiam vnicā habere, bonam tamen, at cum primam duxissem, malā sum expertus, pp ea secundum accepi, quam cū primę similem inuenissem accepi tertiam, & eadem ratione quartam duxi, cæteris longe peiorem, quare omnino statueram a ducendis vxorib. non cessare donec vnam inuenissem quæ bona esset. quo lepido responso per regem audito, statim ei gratiam liberè cōces-
79 sit. Coitus cum moniali, vt supra dixi etiā
h nefarius dicitur, & pro eo imponitur pęna *h* capitis naturalis, l. si quis non dicam rapere. C. de episc. & cleri. quæ lex etiam solum loquitur in delicto tentato, vt ibi etiam Sali. Pau. de Cas. & Alb. tenent quidquid sentiat Bal. & velit Cyn. ibi, & probat tex. in cap. si quis rapuerit. 27. q. 1. dum æquiparat raptores, & coeuntes, & tentantes, & sumptus est a §. si quis rapuerit. in Auth. de san. episco. Sed quæro modo, an qñ monacha non esset virgo, uti loquuntur leges, & Docto. idem esset dicendum, commiscent, n. se interdum cum aliis, licet moniales sint, maxime cum presbiteris, & religiosis psonis, tex. & Doct. vt dixi, loquētes de sacratissimis virginibus dubitationem faciūt, quę dubitatio tñ uidetur tolli per tex. in c. si quis rapuerit, supra allegato, & cap. si quis episcopus, & capit. si quam monachorum. vbi supra. Item adulter plectitur pœna mortis naturalis, & similiter incestuosus, & iste de quo agimus est talis. gl. in c. virginib. 27. q. 1. & Abb. in cap. at si clerici, de iudic. in princip. column. 13. Nec impudicitia in hoc obstat, nisi quando meretrix nupta pateretur adulterium, non quando non est meretrix, etiam quod non sit honesta, sic text. in l. quæ adulteriū. C. de adult. & dixi supra, & licet essemus in meretrice, & cessaret adulterium, non cessaret incestus, Salic. in d. l. ea quæ. & Caccialup. in l. si qua illustris, char. 2. columna prima, qui incestus, vt dixi committitur etiam iuxta glo. in dict. cap. virginibus, imo amplius non solum sumus in incestu, sed etiam in necessa-
80 rio coitu, qui est quando cum sacrata, vel sacrato, vt per Cacialup. ibidem. Quo casu sine aliqua distinctione punitur grauiore pœna, & de hoc est casus expressus, si bene vides, in dicto capit. si quis rapuerit. Hinc
81 † decretum nostrum (quia nouum factum fuit his diebus proximè præteritis illud declarans) quod punit habentem rem cum moniali pœna capitis, intelligitur de pœna naturali, & sic secundum ius commune. ita Felyn. in c. qualiter, el secondo, columna penult. de accusatio. qui etiam allegat Marian. sic etiam Ang. Aret. in verbo, & caput à spatulis colum. 9. & imo. in l. 1. ff de publ. iud.
82 Item† cum agitur de grauissimo delicto interpretatio fit in deterius. Abb. in c. at si cler. ad fin. principij, de iud. & operabitur hoc decretū propter statuta existens, vt nullus puniatur pœna corporali, nisi lege municipali caueatur, quod dico propter opinionem Riminaldi in l. transigere, col. 4. C. de transact. & ideo Doctors relati ibi per Iaso. in artic.

quomodo intelligamus pœnam capitalem, quorum aliqui sequuntur regulam, quod intelligitur de exilio, licèt ponant exemplũ in statuto super homicidio, vel falsa moneta, in quibus criminibus venit de iure pœna mortis naturalis, inaduertenter loquuntur, confirmatur opinio mea, quia decretum editum fuit propter atrocitatem delicti, vt in proœm. patet, igitur noluit diminuere pœnam iuris communis. l. legata inutiliter, ff. de legat. 1. sed si iure communi etiam ex sola tentatione imponi videtur pœna capitis naturalis, vt dixi, & indicat verbũ feriatur in d. l. si quis nõ dicam rapere. & vult gl. ibi super verbo capita. multò magis fuit hoc intentionis principis in eo decreto; & ita in causa Referendarij Papiæ, hoc mane in Senatu fuit conclusum. emanauit tñ postea, tunc decretum nouum tollẽs difficultatem. & disponens vt habens rem cum moniali plectatur pęna capitis natũralis, vult tamen decretum ut sit professa, sicut etiam vult ius commune secundum Caccialup. in d. l. si qua illustris. & patet, quia proprie religiosi sunt, qui profitentur, tria, castitatem, obedientiã, & paupertatem, Abb. in c. dilecta. de maiori. & obedien. patet etiam, quia dispositio merè odiosa loquens de monacho, non habet locum in conuersis. Abb. in c. non dubium. de senten. excomm.

ADDITIONES.

a Coitus. Coitum omnem præter quam cum uxore reprobum dixit Aristot. in lib. Ethico. idq; omnes qui Dei sũt, affirmant, fornicationemq; negans esse peccatum hæreticus habendus est. cle. 3. & ibi glo. de hęret. Squilacen. de fide catholic. post Zenzel. & Imol. ac Vmber. Locat. in iudici. inquisit. in ver. fornicationem.

b Cum moniali. Vide Bernard. Diaz in praxi cano. crim. tit. de monialib. c. 78. ac Iul. Clar. senten. lib. 5. §. fornicatio. vers. cũ moniali.

c In sacris. Ghirlandar. de diuer. crimini. li. 3. q. vlt. Iul. Clar. sentent. lib. 5. §. incestus. col. 2. vers. sed nunquid.

d Caccialup. Vide Iul. Clar. sent. lib. 5. §. fornicatio. vers. cum præsbytero. & Vinc. de Franchis. dec. 49. ac dec. 27. Couarr. in tit. de spõsalib. c. 8. 1. §. 5. nũ. 14. in 2. par.

e Vide per. Et latè, ac distinctè per Iul. Clar. sent. lib. 5. in alle. §. fornicatio.

Nondum viripotentis. Iul. Clar. sent. lib. 5. in §. Stuprum ver. fuit aliquãdo dubitatum.

g Comen. Iul. Clar. in d. §. Stuprum ad fi.

h Supradixi. Videlicet nu. 9.

i Decretum nostrum. In tit. de pœnis capit. & etiam vbique statuta Italię puniunt pœna capitis monialem cognoscentẽ. Iul. Clar. sent. lib. 5. §. fornicatio. uers. cum moniali est prohibita.

Titul. de Stupro detestabili in masculis.

SVMMAE.

1 *Stuprum in masculis quàm sit vitium detestabile, & quot delicta in se contineat.*

2 *Stuprum in masculos committens, an possit facere testamentum.*

3 *Stupri in masculos commissi non habetur ratio pœnarum delinquentis quo ad procedendũ contra eum, etiam stante decreto vt bona ipso iure sint confiscata.*

4 *Sodomiticum vitium habuit originem à mulieribus.*

5 *Stuprum in masculos committens non debet per aliquem defendi.*

6 *Sodomiticum uitium tentatum erga uxorem, an sit sufficiens causa thori separandi.*

7 *Stuprum passus facit indicium ad torturam, scilicet contra stuprantem.*

1 QVàm † sit uitium hoc abhominabile, ostendit primo, lex, cũ uir. C. de adult. quæ erubescẽs hac de re verba facere, adeo obscurè loquitur, vt vix intelligi possit, & deinde descendendo ad impositionem pœnę his verbis sęuerissimis utitur, iubemus insurgere leges, armarique iura gladio vltore, vt exquisitis pœnis subdantur infames qui sunt, & qui futuri sunt rei. Secundò hoc ostendunt uerba. Bar. ibidem. qui dicit, ꝙ illa lex non consueuit legi, quia de ea loqui non est honestum. Est enim luxuria ferina non humana secundum Philosophũ, Secundo Ethicorum, quem refert sanctus Thomas in 4. sententiarum, distinct. 61. q. 1. art. 4. post medium. & in hoc peccato deordinatur ordinatio Dei, & naturæ. c. adulteri. & cap. flagitia. 32. q. 7. & in eo capit. flagitia. dicitur, ꝙ societas qui cum Deo esse nobis debet, uiolatur cum natura cuius ipse est autor libidinis peruersitate polluitur, & adeo est abomina-

est abominabile, vt etiam apud gentiles esset detestabile, dicto c. flagitia. & maius est hoc peccatum quàm cũ propria matre peccare. d. c. adulterij. Hinc est quod dicit tex. in cap. offerebat. eadem causa, & quęstione. Quod Loth obtulit stuprandas suas filias, ut detestandum hoc peccatũ in alijs impediret, legitur ꝙ propter hoc crimen ira Dei uenit in filios diffidentiæ. c. clerici. de exces. prælat. quia non sic homines fecit Deus, ut se illo uterentur modo. d. c. flagitia, & dicto capit. clerici. & hoc uitium, ut ait Augustinus in sermonibus suis de Sodo. & Gomor. est illa turpitudo quam immundiciam Apostolus vocat, dicens, quòd ab immundicia, & miseria angeli fugiunt, & dęmones oculos claudunt. & vide consilium Anastasij Ploti quod est vltimum inter consilia Barb. in 1. vol. vbi multa dicit de abhominatione hac, & quòd transcendit incestum, & omne crimen carnis, dicto cap. adulterij. & c. usus. eadem causa. & quæstione. & tandem con-
2 cludit † quòd testamentum talis non ualet, licèt moriatur non damnatus per notata è Bald. in l. 1. C. ne ex delict. defun. sequitur Dec. in l. si qua mulier. colum. 3. C. de secun. nupt. & ibi ſm Soc. non est proprie uitium hoc cum muliere, quod tamen reprobat, sequitur etiam Plotum Alciatus in l. inter stuprum, ff. de verborum signi. Contrarium videtur tenere Anto. de Butr. consi. 58. & Firmia. post Spec. in uerbo, Sodomita. & intelligo quòd fuit iudicatum contrarium eius ꝙ consuluit Domi. Anastasius, & quod hoc ēt obijciebatur testamento comitis Vitaliani,
a sed tamen non fuit obtentum, *a* sunt. n. quædam crimina in quibus post mortē procedi etiam potest, secundum decretum nostrum ducis Ludouici impressum in titul. de
3 ord. proced. in criminibus, & pręter illa † nullo casu potest, vt notum est, & ideo etiam stante decreto, vt bona ipso iure sint publicata, prout adest in hoc dominio, post mortem, de hoc quæri non potest, propter dictũ decretum. & de iure, ut per Cur. cons. 60. & per ea qui dixi supra in crimine læsæ maiestatis, in hoc articulo, an post mortē possit rebellis damnari stante tex. quod rebellis sit quis ipso iure, extrauag. qui sint rebelles, & ita circa publicationem bonorum obtinui tempore regis pro bonis Do. Baptistæ Sabadini. Dicit etiam August. ubi supra quòd adeo hoc scælus abhominabile est, ut sanctus Ioseph posthabito honore domus, & amore sanguinis, suos fratres incusare parti non timuerit de hoc pessimo crimine, ꝙ vltra eum habetur Genes. 37. capit. & 18. Itē secundum Aug. vbi supra, vxor Loth cōuersa fuit in statuam salis, quia Sodomitis non
4 procurauit resistere, & subdit † quòd principium tāti criminis in illis ciuitatibus, quæ igne Dei consumptæ sunt, ortum est à mu-
b lieribus, *b* & homines post modum, ipsæ docuere, vnde exclamat cōtra eas dicens, o mulieres luxuriæ matres, nonne sufficiebat vobis primũ hominē decepisse, initium tñ huius morbi fuit ante diluuiũ propter qđ, & propter idolatriam Deus destruxit hominem, sic diuus Ambrosius exponēdo epistolam primam Pauli ad Rom. dum dicit. Nã fœminæ eorum mutauerunt naturalem vsum, in eum usum qui est contra naturam, similiter masculi relicto naturali vsu fœminæ exarserunt in desiderijs suis inuicē, vide etiam Barb. cons. suo immediate ante dictũ consilium Ploti, vbi ad hæc multa dicit, & inter cętera quòd Deus propter huiusmodi delictum adducit pestes humano generi, tēpestates, & afflictiones. allegat Auth. ut nō luxur. contra natur. & alia. & deinde ibidē, & colum. sequ. ponit multa specialia in hoc
5 crimine, & inter cætera dicit, † quòd posset dari bestijs comedendus, & quod nemo pro talibus debet præstare patrocinium, & con-
6 suluit principaliter Barb. ibi, An † debeat fie-
c ri separatio inter virũ, & vxorē, *c* quia maritus voluerit eã inducere ad illud vitiũ cōmittendũ, & de multiplici modo peccandi contra naturã, vide per Ang. de Arim. super glo. prædicta. che me hai adulterato la donna mia. Propter etiam criminis immanitatē
d strupum passus *d* † facit indicium ad tortu
7 ram, vt tenui in materia torturæ, & quomo
e do in hoc uitio constet *e* de delicto, dixi in tit. de delicto. & per hęc sit finis his coitibus nefandissimis.

ADDITIONES.

a Non fuit obtentum. Post dictum Anastas. Plot. vlt. con. Barbat. lib. 1. & Barba. cons. 64. eo. lib. 1. vbi de hoc crimine enormissimo Io. Bap. de Plot. consil. 132. incip. Io. Petrus inter cons. crimina. lib. 1. nu. 2. ubi citat Aeg. hic, & eius dicta discutit.

b A mulieribus. Hinc corroboratur communis opin. ꝙ sodomia committi etiam dicatũ cũ mulieribus. Lancel. Corrad. de Sodom. in prin.

in prin.& nu.4.Io.Bap.Plot.cõs.132.preall. n.28.Cotta Memoria.in ver.Pedicones.Iul. Cla.sent.lib.5.§.sodomia.uers.Vidi quoque.

c Et uxoré.præter Barb.con.64.lib.1. Dec. in l.si qua mulier.n.8.C.de secun.nup.Io.Bap. Plot.d.cons.132.nu.29.inter crim.lib.1.Iul. Cla.sen.lib.5.§.sodomia.uer.Ité pp crimé.

d Passus. Distinguendo, aut stuprum est passus per uim, & facit indicium absq; ipsius passi tortura. Aut consensit, & infamis effectus est, unde ipse prius torqueri debet ut p eundé Boss.in aliis locis citatis, per eundé Io. Bap. Plot.d.cons.132.nu.23.uers. Respectu uero.

e Constit. In titu.de Delict.num.218. & seq. ac nu.26.& p Io.Bap.Plot.d.cõs.32.nu. 22.

Titul. de Falsis.

SVMMAE.

1 *Falsitas instrumenti continentis testamétum, uel contractum per quot testes probetur, & an esse debeant omni exceptione maiores?*

2 *Falsitas instrumenti, uel uerius suspitio resultat, si unus testis contradicat instrumento, siue dicat se non interfuisse, siue rem aliter fuisse gestam, & ibi ponitur ratio, & nu.9. 25.27.*

3 *Falsitas, uel suspitio testamenti an resultet, si testis unus dicat se non uidisse testatorem in facie, stante statuto ut testes cognoscere debeãt testatoré? & uide qd hẽatur nu. 93.*

4 *Falsitas, uel suspitio instrumenti an resultet, si testis unius dicat se non intellexisse quod agebatur? & latius nu.9.10.11.& 49.*

5 *Suspitio in materia falsitatis, an habeatur pro plena probatione in ciuilibus? nu.13.14.79. & in tit.de partu supposito, nu.32.*

6 *Suspitio etiam magna non tollit fidem instrumento, nisi uitium sit uisibile, & nu.14.*

7 *Suspitio instrumenti prouenit etiam ex qualitate personæ conficientis illud, & ex qualitate personæ quæ illud producit.*

8 *Instrumentum publicum, uel scriptura priuata, si negetur, cui incumbat onus probandi.*

9 *Instrumentum redditur nullũ, si testis instrumentarius directè ipsi instrumẽto contradicat, & quid si dicat, Interfui, sed nõ itellexi.*

10 *Falsitas instrumenti non præsumitur, si dicãt testes se non intellexisse, scilicet quò ad conuincendum notarium de falso, sed potius præsumitur error, & num.13.*

11 *Testes si dicant se non recordari, an minuant fidem testamenti?*

12 *Falsitas instrumenti non resultat ex eo quòd notarius qui de illo fuit rogatus asserat ipsum esse falsum, num.95.98.99.*

13 *Falsitas instrumenti an probetur per testes qui deponunt cum iuramento, an uero etiam sine iuramento?*

14 *Suspitio falsi an habeatur pro falsitate in criminalibus, & quid si de crimine agatur ciuiliter?*

15 *Falsitas, uel suspitio quæ resultat ex uno teste, qui contradicit instrumento, requirit ut testis sit ex necessarijs, & ibi ponitur ratio.*

16 *Notarius, & testis si contradicant cui magis sit credendum, siue ciuiliter agatur siue criminaliter, & num.17.33.*

17 *Probationem faciens in ciuilibus, sufficit ad torturam in criminalibus.*

18 *Notarius, & testis si inuicẽ contradicãt neuter punitur de falso, uide quod habetur nu.42.*

19 *Testis unus si contradicat alteri, neuter punitur de falso.*

20 *Testis multi si contradicant æquè multis nullus eorum punitur de falso.*

21 *Testes aliqui si contradicant alijs testibus, nõ incidunt in falsum si actus sit reiterabilis.*

22 *Testis unus si cõtradicat duobus, uel pluribus an puniatur de falso?*

23 *Testes qui dixerunt contra Susannam, an puniti fuerint, quia propriè dixerint falsum.*

24 *Testis unus si contradicat alijs, an omnes possint torqueri?*

25 *Testis unus ex necessarijs quomodo reddat instrumentum suspectum?*

26 *Testis unus ex descriptis in priuata scriptura si contradicat scripturæ, an reddat illam suspectam?*

27 *Testis unus instrumentarius si contradicat, an per coniecturas, & alia adminicula possit elidi talis contradictio? & nu.30.*

28 *Testis unus contra notarium an sit sufficiens ad inquirendum?*

29 *Suspitio proueniens ex contradictione unius testis an sit sufficiens causa ad detentionem personalem?*

30 *Suspitio proueniens ex contradictione unius testis instrumentarij, quibus modis euacuatur. & num.31.*

31 *Testes coadiuuantes instrumentum si tot sint quot sunt testes impugnantes, sustinetur instrumentum.*

32 *Falsitas instrumenti resultat, si duo testes instrumentarij contradicunt instrumento directè, uel per indirectum.*

33 *Notarij fides maior est, quàm unius testis.*

34 *Instrumentum*

34 Instrumentum, vel saltem contractus in eo descriptus, sustinetur, si duo testes deponant de ipso contractu, licèt testes centum dicant se non interfuisse.
35 Instrumentum an reprobetur per testes verbis merè negatiuis vtentes, & quot modis id possit contingere?
36 Testes uolentes probare negatiuam, quomodo debeant deponere.
37 Testis unus deponens pro instrumento, cum fide notarij, an euacuet depositionem duorum testium, qui dicunt aduersus instrumentũ.
38 Testes plures an requirantur tã ad voluntatem probandam, vel reprobandam, quam ad solennitatem? & nu. 48.
39 Instrumentum per quot testes superuacuos reprobetur.
40 Notarius ad hoc ut possit puniri de falso, quot & quales testes esse debeant, qui contradicunt instrumento, & num. 43.
41 Notarius an semper possit puniri de falso, vbicunque instrumentum censetur falsum.
42 Notarius, & testis inuicem contradicentes, si torqueantur, & uterque perseueret in dicto suo, cui ex eis magis sit credendum, & supra num. 18.
43 Testes reprobantes instrumentum, an esse debeant omni exceptione maiores? & num. 47. & super nu. 14.
44 Testes an sit necesse vt sint rogati in contractibus, vel in testamentis.
45 Testis qui fuit rogatus a testatore, an possit postea repelli propter aliquam exceptionem? & num. 46. 47.
46 Testes rogati per testatorem, vel per contrahentes, an possint repelli per notarium si sint inhabiles?
47 Testes reprobantes instrumentum, quando requiruntur omni exceptione maiores. an opus sit, vt probetur talis qualitas.
48 Testamentum cui contradicunt duo testes ex septem illis qui sunt in eo descripti, an possit sustineri, in vim codicillorum, vel alterius ultimæ voluntatis.
49 Falsitas instrumenti requirit, ut testes, ex necessitate concludant, & præsertim in tempore, num. 50.
51 Et constare debet quod sint illimet, qui sunt in instrumento descripti, & nu. 130.
52 Testes adiuuantes instrumentum debent nesario concludere.
53 Instrumentum an possit reprobari de falso stãte statuto, ut nulla probatio admittatur contra instrumentum.
54 Testamentum an reddatur falsum si notarius scripserit quòd testator ore proprio nominauit hæredem scriptum, & tamen id non fuerit verum, sed duntaxat testator illum instititerit ad interrogationem notarij, cũ multis. nu. sequentibus, usque ad num. 68. Et late hic tractatur de intellectu statuti Mediolanensis disponentis, ut testator ipsemet nominare debeat hæredem.
55 Falsum, seu falsitas quid sit. Vide etiam quod habetur in tit. de his qui sibi ascrib. in prin.
56 Notarius præsumitur potius errasse, quàm dolum commisisse. Et quomodo id procedat, uide num. 68.
57 Notarius an possit torqueri propter mendaciũ, scilicet in pertinentibus ad instrumentum, super quo interrogauit.
58 Notarij persona an sit bonæ, uel malæ uocis, est multum consideranda.
59 Notarius an præsumatur scire leges, præsertim vulgatas.
60 Notarius, qui recedit ab eo, quod solitus est facere censetur suspectus. Vide etiam nu. 64.
61 Notarius an possit puniri si in testamento aliquid non scribendũ scripsit, cũ tamẽ constat de mente testatoris, & de ipsa rei ueritate, & testamentum sustinetur.
62 Tex. in l. iubemus. in fi. C. de testa. quomodo intelligatur.
63 Falsum committitur, & scribendo, & loquendo & tacendo. & nu. 135.
64 Notarius qui peruertit consuetudinem suam, an censeatur suspectus de falso, si ordo non erat de substantia.
65 Notarius qui primò negauit, deinde conuictus dicit se fecisse ex errore an possit torqueri.
66 Negans maleficium, deinde conuictus, dicens fecisse ad sui defensionem, an sit audiendus.
67 Falsitas instrumenti præsumitur, si notarius omittat solennitatem, & nu. 75.
68 Notarium præsumi potius errare, quàm dolo facere, non ita indistincte est intelligendum.
69 Notarius an incidat in falsum, si testamentum redigat in publicam formam præter uoluntatem testatoris.
70 Notarius non pote stomittere, quæ ponẽda sunt de iure, vel de facto, uel ex consuetudine.
71 Notarius omittens in instrumento aliquid quod noceat parti, tenetur de damnis, & interesse.
72 Falsi crimen est grauissimum, & famam, ac statum hominis multum uituperat.
73 Confirmatio etiam cum clausula, Ex certa scientia non tollit uitium falsitatis.

74 Sententia lata prætextu falsorum instrumentorum, potest quandocunque retractari.
75 Notarius omittens formam, & solennitatem testamenti incidit in falsum, & in nu.67.
76 Falsitas non tollitur mutua compensatione.
77 Inquisitio super crimine falsitatis an requirat appositionem loci & temporis.
78 Probatio admittitur in causa falsitatis, etiam post publicatas attestationes super capitulis directo contrarijs.
79 Suspitio falsi habeatur pro falso? Et latius supra, nu 5.13.14.
80 Statutũ committens arbitrio iudicis pœnam falsitatis in ære, uel in persona, intelligitur de falso propriè, et ibi ponit quomodo dicatur falsum propriè.
81 Falsificans scripturam priuatam an puniatur de falso.
82 Scribens aliquem debitorem, cum non sit, an teneatur pœna falsi.
83 Falsum non punitur si non nocet, neque potest nocere. Limita ut nu.85.
84 Falsum an puniatur si commissum sit in scripturæ quæ non plenè probet.
85 Falsum punitur quando pœna stellionatus.
86 Pœna stellionatus an sit pecuniaria, uel relegationis.
87 Falsum quod punitur per statuta, & decreta an etiam uerificetur in falso commisso circa priuatam scripturam.
88 Testis an puniatur de falso si eius dictum non ualuit.
89 Falsum an puniatur, si commissum sit circa dispositionem aliquam de iure inualidam, licet ualidum sit instrumentum in quo talis dispositio continetur.
90 Notarius an puniatur de falso commisso in instrumento, quod est nullam ratione omissæ solemnitatis.
91 Notarius, & accusator, an ambo sint torquendi si stante diuersitate inter protocollum, & exẽplar unusquisque habeat testes pro sua intentione.
92 Notarius uel hæres institutus, an puniatur de falso, quando pars aduersa asserit quo tẽpore cõfecti testamentũ testator iã erat mortuus.
93 Notarius, an puniatur de falso, si fatetur se non uidisse testatorem in facie; Vide quod habetur supra num.3.
94 Notorius non debet scribere nisi ea, quæ uidit, & cognouit.
95 Notarius si fateatur instrumentum esse falsũ, an eius dictum noceat parti? & nu.98.99. & supra nu. 12.
96 Iudices duo si dicant se corruptos pecunia, protulisse sententiam, an noceant parti.
97 Confessio ficta non nocet alteri.
98 Notarij duo si dicant instrumentum esse falsum, an præiudicent parti, si iam expletũ est instrumentum.
99 Notarius, uel testis, uel iudex, dicentes commisisse falsum, an præudicẽt parti, si quid dicãt extraiudicialiter? & quid si dicãt in iudicio.
100 Notarius actorum si sciens recipiat scripturã quæ aliquid plus cõtinent quàm debeat cõtinere, ad puniendus sit de falso, an uero is qui eam defert.
101 Notarius asserens in testamento aliquem fuisse sanæ mentis, cum non sit, an dicatur falsarius.
102 Testis deponens extra iudicium non potest puniri de falso.
103 Iudices omnes coram quibus committitur falsum an possint punire de falso.
104 Falsi pœna extraordinaria punitus adhuc poterit puniri pœna ordinaria, & ea pœna extraordinaria poterit esse colaphus.
105 Falsi an possint accusari testes falsum deponentes pendente causa in quæ deposuerunt, an uero expectandus sit finis eius.
106 Falsum si testis committat coram latrunculatore, tam ipse iudex, quàm alius ordinarius competens poterit contra eum procedere, & locus erit præuentioni.
167 Falsum si dicat coram ecclesiastico testis laicus in causa ecclesiastica, poterit puniri à iudice laico pœna ordinaria.
108 Falsi crimen commissum in re ecclesiastica, puta in literis apostolicis est mixtum.
109 Interrogationes, an quis uelit uti testibus productis, uel instrumentis, fieri non possunt coram indice ecclesiastico, quando tractatur de periculo falsi.
110 Clericus committens falsum coram laico iudice, non efficitur ex foro laici secundum cõem.
111 Falsi testis iudicium, an suspendat causam, in qua examinatus fuit?
112 Vendens rem duobus, an incidat in falsum.
113 Ascribens sibi aliquid in testamento an incidat in pœnam falsi, & infra in tit. de his qui sibi ascrib. num.5.
114 Hæres scribens testamentũ, & tradens illud notario, qui de eo rogatur, non incidit in falsum, & infra in tit. de his, qui sibi ascrib. n.4.
115 Falsitas instrumenti potest puniri ex triplici capite.
116 Producens instrumentũ falsum an possit inde abstinere impunè ab eius usu, & idẽ ibi ponitur

tur de producente testes, & nu. 154.

117 Testis deponens falsum super facto proprio præsumitur scienter deponere. Vide etiam quod habetur num. 154.

118 Statutum Mediolani disponens, ut in certis casibus quis non teneatur respondere an uelit uti testibus, non procedit quando scienter deposuerunt falsum, & nu. 153.

119 Interrrogatus, an uelit uti testibus uel instrumentis, an possit respondere cautè aliquo modo? Latius nu 155. 156. cum seq.

120 Procurator si producat falsos testes, an dominus teneatur?

121 Capitula si contineant falsum, an possit quis impunè abstinere ab vsu testium? Vide etiam quod habetur nu 154.

122 Falsum dicere, & falsò dicere, differant.

123 Interrogatus utrum uelit uti, an possit respondere se uelle uti si appareat uerũ? & n. 355.

124 Vti testibus, uel instrumento, & teste, uel instrumenta solum ostendere, multum differunt in materia falsi.

125 Testium dictis an quis possit uti in una parte & alia omittere?

126 Producens falsum instrumentum præsumitur autor falsitatis.

127 Interrogatus, si respondeat se non uelle uti, an tunc possit fiscus nihilominus uti, scilicet instrumentis, uel testibus? Vide etiam quod habetur num. 162.

128 Iuramenti delatio non admittitur in criminalibus ad præiudicium fisci.

129 Notarius, vel aduocatus, uel procurator, qui instrumenta vnius patris ostendat alteri, uel testes non publicatos, tenetur de falso.

130 Medici, vel obstetrices, & alij periti, si non fideliter referant, an teneantur de falso.

131 Doctorem vel notarium se asserens, cum non sit, tenetur de falso.

132 Allegans leges abrogatas, uel statuta, an teneatur de falso.

133 Veritate possibili in esse posita, nunc sequitur necessario falsitas.

134 Falsitas debet ex necessitate concludere. Supra num. 49. 50.

135 Testis an incidat in falsum, si prius dixit se nescire, uel non recordari, deinde dicat contrarium?

136 Testis, qui prius dixit se credere, deinde non credere, an incidat in falsum?

137 Testis, qui iusta credulitate ductus dixit aliquid falsum, excusatur à falso.

138 Testis dicens falsum in causa capitali, tenetur l. Cornelia de sicarijs, & num. 169.

139 Falsum committitur etiam tacendo veritatẽ & an hoc procedat in statuto puniente testem dicentem falsum testimonium? & supra num. 63.

140 Testis multum refert an iurauerit meram ueritatem dicere, an vero iurauerit simpliciter ad interrogata respondere.

141 Testis, qui non iurauit, an punietur de falso si dicat falsum.

142 Testis dicens testimonium corruptus pecunia an puniatur de falso, licèt verum dixerit & num. 198.

143 Producens testem, & pecunia eum corrumpens tenetur de falso.

144 Testis falsus quibus pœnis puniatur.

145 Falsi crimen an possit intentari post uiginti annos.

146 Testis dicens falsum super generalibus quomodo puniatur, & num. 148. 149.

147 Falsus in vno an sit falsus in omnibus.

148 Testis, qui mentitur super generalibus, quare non incidat propriè in falsum.

149 Agi potest ciuiliter, & criminaliter pro quolibet delicto tam priuato, quàm publico.

150 Falsitas emergens in aliquo iudicio ciuili, uel criminali, an impediat processum super negocio principali.

151 Falsitatis exceptio an impediat exceptionem sententiæ.

152 Nobilem se faciens, vt consequatur aliquam gnitatem, cum tamen sit ignobilis, incidit in falsum.

153 Probatio testes falsos quot modis possit constare id scienter fecisse, & supra nu. 118.

154 Producens capitulum falsum super facto, quod verisimiliter non potest ignorare, tenetur de falso, licèt postea dicat se nolle vti testibus productis. Vide etiam quod habetur supra nu. 113. 121.

155 Interrogatus nunquid velit vti dictis testiũ, an possit respondere, se velle vti, quatenus appareat eos verum dixisse, & supra numero 123.

156 Clausula, declarando, intelligendo, concordando, distinguendo, limitando, & supplendo, qua vtuntur respondentes se velle vti dictis testium, quomodo intelligatur.

157 Substantialia an esse dicantur ea omnia, quæ sunt necessaria, vel econuerso.

158 Positionibus potest dari respõsio, non simplex quando etiam non simplex fuit interrogatio.

159 Testes si dixerint falsum circa extranea, an faciant incidere in falsum illũ, qui dixit indistinctè se uelle eis uti, & supra nu. 146.

 160 Iura-

1 Væro in materia falsi, † quot testes reprobent instrumentum contractus, vel testamenti, & an requiratur, ut sint omni exceptione maiores, & quomodo intelligatur, materia hæc tractatur in l. 1. §. si quis neget, ff. quemadmodum testamen. aperian. per Bartol. Imol. & alios, & capitul. cum Ioannes. de fide instrumen. per Felyn. præcipuè ad quem semper recurritur. Materia est confusa, attamen reddam eam, vt opinior, satis claram. Prima conclusio sit hæc, Vnus
2 † testis contradicens instrumento, reddit illud suspectum adeo ut fidem nõ faciat, tex. & ibi glo. in d. §. si quis neget. ubi Bar. col. 1. & 3. & Imol. col. 1. & sequen. & alii ibi, & in d. cap. cum Ioannes. & loquitur tex. quando testis negat sigillum, siue dicit, non interfui. Testes enim omnes debent sigillare testamẽtum iure communi, Institut. de testamen. in princ. & ideo si unus negat sigillasse, deficit solennitas, & consequenter testamentum est nullum. & ista est ratio Bartol. communiter Doctorum, & quòd hæc sit ratio, quando vnus solus contradicit, ꝙ testamento non detur fides ex defectu solennitatis, ponit Felyn. post Imo. in dicto cap. cum Ioannes, columna antepenulti. uersicul. hanc ampliationem, & Soc. in consi. 229. column. 3. Secus ergo uidetur, quando testis dicit rem aliter gestam, quia cessare videtur dicta ratio. Sed dic esse idem in vtroq; casu, ut per Imo. post Calderin. in d. c. colum. 6. versic. secundo casu. & ibi, quando est ex necessariis testibus in instrumento, prout loquor. Non refert an neget se præsentem fuisse, an uero dicat rẽ aliter gestam, licèt tamen, secundum Imol. ibi multa possent dici, & idem Felyn. in d. c. cum Ioannes. vbi ostendit etiam verum esse testamentum remanere, sine solennitate, quando dicitur rem aliter gestam, & uerè dicit, quia appositus fuit pro teste ad narrata in testamento, igitur si aliter dicit, cessat eius testimonium. Sic etiam Socin. in dicto consi. 229. columna tertia. Et ad declaratio-
3 nem huius primæ conclusionis, scias, quòd cum extet statutum ciuitate Mediolani, ut omnes testes, vel maior pars, debeant esse noti, & cognitores testatoris, & in testamento quodam notarius dixisset præsentibus testi-
a bus notis, & cognitorib. *a* & vnus examinatus in iudicio dixisset non potuisset uidere testatorem, quia habebat faciem sub linteaminibus, non propterea uidebatur testamentum reddi suspectũ, quia alij, qui mortui reperiebantur, forte erant noti, & cognoscebant testatorem, & sic non deficiebat ex necessitate solennitas, quia ut dictum est, statutum requirit, non omnes, sed maiorem partem. Attamen veritas videtur in contrarium, quod imo deficit solennitas, & corruit testamentum, quia ultra illam solennitatem requisitam a statuto, ut testes cognoscere debeant testatorem, etiam aliud requiritur a lege. l. si non speciali. & l. si vnus. C. de testamentis, vt testes debeant videre testatorem, & in hoc oẽs sunt necessarij, alioquin cæcus posset esse testis, quod esset ridiculum. Vnde cum dixerit quòd nõ tantum

tantum non cognouit, sed etiam non vidit, dubium non videtur, quin deficiat solennitas, & ita factus arbiter inter magnificum dominum Barbauariam ex vna tenentem aliam opinionem, & magnificos D. Portum, & Arrigonum, omnes Senatores, & viros excelsos, ita respondit, acquiescente prædicto domino Barbauaria, vnde non tantum dicitur contradicere testis instrumento, quando negat sigillum, & quando negat se fuisse præsentem, & quando dicit aliter rem gestam, vt supra dixi, & dicunt omnes, sed etiã quando dicit, Fui præsens, sed testatorem non cognoui, & hoc casu quò ad solennitatem, talis cognitio est necessaria, quia verum est, quòd deficit in effectu ille testis, & consequẽter solennitas: quia, vt dicunt Doctores assignantes, cur vnius contradictio eneruet fidẽ, ratio illa est, qui adhibentur testes in testamento, vt solenne reddant instrumentum, & per eos detur fides: & ideo videtur
4 vt eodem modo sit dicendum, quando instrumentum dicit, Præsentibus testibus, & intelligentib. & vnus interrogatus si intellexit, respondeat non intellexisse. & ita clarè sentit Dec. in cons. 101. chart. 76. colum. 1. vbi vide. Et fortè in fortioribus terminis hoc idem videtur dicendum, quando simpliciter notarius diceret, Præsentibus testibus, siue verbo, intelligentibus, ex quo intelligentia videtur necessariò subaudienda, secundum Paul. de Cast. in consilio 214. ad primum quæsitum breuiter dicendum videtur, & Barto. in l. diem proferre. §. si coram, ff. de arbit. Ias. in l. 2. §. fin. col. antepenul. ff. soluto matrimon. & Areti. in §. item verborum, column. 2. Instit. de inutil. stipulatio. Et plus, videtur idem dicendum in casu principali, de quo supra, quando testis dicit, Non vidi testatorem. Cum enim notarius testes adhibuerit, tanquam vidissent, & intellexissent, si deinde dicant se non uidisse testatorem, remouetur solennitas, & si quispiam vellet opponere, quòd his casibus non simus in teste contradicẽte instrumento, & in §. si quis negat. & ubi supra, saltem negari posse non videtur quin simus in materia, l. iubemus. C. de probationibus, ꝙ scripturis suspectis fides non est adhibenda, quia suspitio in ma-
5 teria falsitatis habetur † in ciuilibus pro plena probatione, ut concludit Deci. consilio 189. colum. 1. & in cap. porrecta. in 3. notabili, de confirmatione utili, uel inutili. & allegat Alex. cons. 77. volum. 1. colum. penult. & Ioann. de Anani. cons. 49. dubium de quo
6 quæritur. & alia, ut per eum. Sed dic, quòd non omnis suspitio tollit fidem instrumento, imò nec magna suspitio, nisi uitium sit visibile, iuxta c. inter dilectos, de fide instru. colum. 3. & cap. ex literis. eodem tit. & text. in l. fin. C. de edicto diui Adriani tollend. & glo. ibi in verbo vitiatum. Et ista est decisio Inno. in cap. 1. extra, de fide instrumentorum. colum. penu. in verbo, obiicies. vbi ita declarat. l. iubemus. C. de proba. & sequitur aperte Abb. ibidem, col. pen. vers. vlterius. & etiã
b alij ibi cũ eo trãseunt, & miror quod Dec. b non aduerterit ad hanc decisionem, quæ tamen non erat in loco remoto. Et dict. Inno. sequitur Paul. de Castr. in d. l. iubemus. vbi vide, quia dicit suspectum esse instrumentũ in terminis illius legis, quæ non admittit eo in casu fidem sibi dari, qñ peccat in sui forma, ut quia abrasum est in loco suspecto, iuxta notata in l. si vnus. C. de testa. & in l. fin. C. de edicto diui Adriani toll. vel quia non continet consuetam formam, vel solennitatem. l. iubemus. in fin. C. de testament. Item
7 dicit, ꝙ redditur suspectum ex persona conficientis illud, ut si consueuit facere falsa instrumenta. Cui vltimo addo gloss. in l. si quis ex argentariis. §. cogentur, ff. de edendo. vbi vide Doctores, & Baldum consilio 402. volumine 5. ubi, quid si notarius est infamis. Et vide ad confirmationem horum Bart. not. in l. 1. C. de iuram. calum. vbi not.
8 contingit, † quando negatur instrumentum, cui incumbat probatio? & dicit, quòd aut negatur scriptura priuata, & producenti incumbit probatio, & idem si negetur exemplar instrumenti, secus si producitur instrumentum publicum authenticum, quia tunc statur instrumento, nisi probetur aliud, nisi esset aliqua suspitio, vel quia abrasum esset, vel ratione personæ producentis, quæ esset assueta facere similia. per notata in dicta lege, si quis ex argentariis. vbi omnino uide Bartol. qui dicit, quòd licèt non valeat instrumentum, uti instrumentum, loquendo in terminis glossæ, quando persona est suspecta, tamen illud instrumentum sumit effectum ex subscriptionibus testium non in uim instrumenti, sed in vim probationis ex instrumento resultantis, de qua materia, vide Iason. ibi, uide adhoc vltimum, quando persona notarij est solita conficere instrumenta falsa, vel producens est solitus saltem tales scripturas suspectas producere,

& quæ

& quæ reddant instrumentum suspectum, & quid possit opponi contra instrumēta publica. Abb. in d. l. iubemus. & Fulg. in l. 2. ff. de fide instrum. Contra prędictam meam opinionem obstat maximè quod dicunt doct. in hac materia, §. si quis neget, & cap. cum
9 Ioannes, ꝙ † ad hoc vt testis instrumentarius reddat instrumentum nullum contradicendo instrumento, est necesse, vt directè contradicat ipsi instrumento, vel dicendo, Non interfui. vel, Interfui, sed ita non fuit dictum, ut per Fel. in d. c. cum Ioan. col antepen. & per Doct. in d. §. si quis neget. Sed testis qui dicit, Interfui, sed non intellexi, non directe videtur contradicere, imò non solum quando unus, sed etiam qñ plures testes instrumentarij sic dicunt, præsumitur error ad excusandum notarium, secundum Pau. de Ca. in l. 1. C. de errore aduo. Et si aliter diceremus, infinita instrumenta destruerentur, quia vt plurimum testes non aduertunt, notario tamē existente in bona fama, si tamen omnes dicerent non intellexisse, oriretur suspicio contra notariū, quæ forte esset sufficiens cum aliqua alia coniectura ad torturam. Et ex his idem dico, quando testis, uel aliqui testes dicunt, non vidisse testatorem, quia ob hoc non contradicunt magis directe, quàm quando dicunt, Fuimus pręsentes, sed nō intelleximus, & licet utroque casu pręsentia inducere videatur intelligentiam, & uisum, ut etiam in uisu dicit Bal. in d. l. si non speciali. in 2. col. C. de test. qui propter hoc dicit, testes, qui non uiderunt, debere cauere, ne asserant etiam se fuisse præsentes, tamen non contradicitur directè. Asserit enim notarius duo, præsentiam testium, & rem ita gestam. Si alterum horum
10 negetur, sumus in regula, Si verò negetur intelligentia, uel uisus, non contradicitur directe, immo notarius excusator uti errore fecit. nisi tamē essemus in casu, de quo supra. Non quiescit adhuc animus, quamuis præcicta uideantur plana: quia dato, quòd notarius excusetur a falso, tamen verum est deficere solennitatem, quia si septē testes requiruntur, qui uiderint, & intellexerint, & vnus nō viderit nec intellexerit, nōne est idem, ac si loco eius interuenisset lapis? ergo deficit solennitas, & magis hoc dicendum est quando plures essent. Adhibentur enim testes in instrumento, ut ei fides per eos habeatur, §. si vero. in Authen. de fide instrum. Barto. in d. §. si quis neget. colum. 2. versiculo, prętere. Fateor, quod Doct. in dicto §. si quis neget. & in cap. cum Ioannes, dant exemplum, quando contradicit, vt supra, directè, sed tamen videtur, vt in hoc casu militet eadem ratio, quòd deficit solēnitas, corroboro dubitationem per textum in l. hæredes palam, in princip. ff. de testamen. ibi enim textus vult, vt in testamento testes debeant palam intelligere nominationem hæredis. Et dicit text. quòd si testes deponant non intellexisse, deficit solennitas, nisi solennis numerus testium dicat audiuisse. Et ita illum textum notant
11 omnes ibi. Fateor, † quòd si dicant non recordari, non offendunt testamentum. Bartol. in dicto §. si quis neget. colum. penult. in verbo, quæro quid si testes. & Felyn. in dicto capitul. cum Ioannes, columna penulti. versiculo ex prædictis ampliationibus. Si verò dicant, Recordamur, quod eramus præsentes, & non intelleximus talem nominationem, uel non uidimus testatoris faciem, iuxta dictam l. si non speciali. certè uidetur solennitatem deficere, nisi adiuuetur, iuxta l. iubemus, & l. hæredes palam, quæ videntur in terminis. potest dici, quòd quando testis est uocatus ad testimonium, & ita scribitur pro teste, si postea interrogatus affirmet se interfuisse pro teste, & non intellexisse, non deficit solennitas, quia isti non creditur, sicut creditur, quando dicit, Non interfui, & quando dicit, Res non fuit sic gesta, quia primo casu seipsum notat, non alijs casibus, hæc argumento l. quoniam liberi. Cod. de testibus. Et ideo si notarius
12 † etiam dicat falsum esse instrumentum, quod ipse rogauit, non creditur ad annullādum instrumentum. Paul. de Castro, in l. Seia, ff. Velleian. & Iason in l. iusiurandum, quod ex conuentione. §. procurator, colum. antepen. ff. de iureiur. Sed si dicat, ꝙ non fuerit uocatus pro teste, verum ꝙ pręsens fuit, sed non intellexit, tunc deficit solennitas, vbi est testis ex numero, text. est in l. heredes palam, in prin. in uersicu. & si testes plures. vbi Bart. & alij notant, ff. de testam. & tunc plures etiam magis nocerent, & hoc sine dubio, non obstante dubitatione Iaso. in d. §. procurat. dum videtur velle, vt duo iudices eneruent fidem instrumenti, nō duo
13 testes, quia † ibi loquitur de testibus, qui deposuerāt prius cum iuramento, postea reuocarēt dictum suum, hic de his, de quorū primo dicto nihil apparet, nec tacitè, nec expresse,

expresse, Quo casu secundum prædicta et vnus solus necessarius facit cessare solennitatem. Quinimo in præcedenti casu, quando tacitè prius visus est testificari, adhuc videtur, quod duobus magis sit credendum, quàm in casu Ias. quia in suo casu cum iuramento deposuerat expresse, hic sine iuramento tacitè est verum, q quantum ad conuincendum notarium de falso, potius præsumeretur error, vt dixi, nisi oēs ita deponerent. Ex prædictis liquet, qn̄ unus testis dicitur contradicere testamento, ita ut ei tollatur fides, & etiam quando dicatur suspecta scriptura, dato q non appareat uitiū in ea, quia tametsi non appareat ex scriptura, tamen si appareat deficere solemnitatē per examen testium, deficit fides instrumenti. Sic declaro Inno. in d.c.1. de fide instru. & Abb. ibi, & Pau. de Castr. in d.l. iubemus, & Doct. ubi supra, & ad prædicta uide Bald. in l. si non speciali, col.1. C. de testam. dum dicit, Caueant testes, ubi non uiderint, ne deponant se fuisse præsentes, inferens clare, si postea dicant contrarium, uel appareat contrarium, q sunt in discrimine, & ideo non mirum, si postea non creditur eis dicentibus contrariū, & quod falsum deposuerint. Vnde dum supra dixi, quod deficit solemnitas, ex necessarijs dicat, Non audiui, non uidi, bene dixi, vbi sumus in casu, in quo ei credatur. Et vbi non sumus in casu, vt quando sunt inter duas depositiones contrarias forte duo probant, ex considerationibus supra adductis, diuersum faciendo casum Ias. ab istis terminis. Vides igitur ex pręmissis male dici, quod suspicio falsi in ciuilibus habetur pro veritate, & annullat instrumentum, nisi simus in suspitione uisibili, iuxta d. Inn. in d. capitul.1. de fide instrum. & Paul. de Cast. & aliorum in l. iubemus, C. de probat. & Innocen. in d.cap.1. ubi sequuntur Abb. Host. Ant. de Butrio, & alij Doct. ut dixi. Et aduerte, quia originale dictum in hac materia, quod facit difficultatem est Archid. in cap. memoriam. 19. distinct. dum dicit quod
14 † in crimine falsi est speciale, ut suspicio c habeatur pro falsitate, quod dictum Dec. & Alexand. per eum allegatus intelligunt in criminalibus in procedendo, & in ciuilibus, sed certè nec Archidiac. dicit, q suspitio habeatur pro ueritate, nisi secundum l. iubemus, C. de probat. & consequenter quando vitium est uisibile, quia ita procedit lex. Nec Dec. nec Alexand. dicunt, quod sola suspitio in genere loquendo reddat instrumentum nullum, sed sequuntur Archidiac. qui loquitur secundum l. iubemus, & si aliter diceret esset contra gloss. communiter approbatam in l. iurisgentium. §. quod fere, ff. de pact. nisi quando apparens est suspitio. Intellige tamen quò ad impugnandum instrumentum: Sed ubi aliter ageretur de aliqua falsitate, ciuiliter tamen, vt de partu supposito, iuxta l.1. C. de fal. tunc præsumptiones sufficerent per ea, quæ tradit generaliter loquendo in omni materia Iason in l. si quis ex argentarijs, §. prætor ait, colum.3. ff. de ædendo. & loquitur iuxta dicta Bar. ibi in furto, & alijs clandestinis. & Iason in l. de pupillo, §. si quis ipsi prætori, ff. de oper. noui nunciat. & in l. in illa, ff. de verborum obligatio. & Hippol. in rubr. de probat. ampliss. & vide omnino infra in titul. de partu supposito. vbi latè, quod falsitas ciuiliter agendo probetur coniecturis, & præsumptionibus, maximè in fin. Conclusionem supra factam, vt
15 vnus testis † contradicens instrumento reddat illud suspectum, ita vt fidem non faciat, intellige, sicut dixi quando est ex necessariis aliàs non. Ita Bart. & alij, in d. §. si quis neget. post gloss. final. ibi, quia hoc casu remanet, sicut dixi, sine solennitate debita, unde quando non requiritur alia solennitas, vt in
16 actis, tunc magis statur scripturę, & tabellioni, quàm testi, nisi quò ad criminale iudicium, quia criminaliter loquendo non statur notario contra testem, nec econtra, ita Imol. in d. cap. cum Ioannes, columm.6. in princip. vers. idem si sit scriptura, & in d. § si quis neget. colum. penul. vers. item adde, quod tangit. Iacob. de Are. & hoc ut in ciuilibus stetur quo ad credendum, limitat Imol. duob. modis in d. §. si quis neget. sed quo ad falsū, quod neutri credatur, aduerte, quia decisiones loquuntur, quantum sit ad puniendum, Sed tamen uidetur, q testis possit torqueri, ex quo autoritas notarij præualet, qui habet uim duorum, ut per Doctores supra in hac materia. Et facit regula notabilis, Quòd
17 † illa probatio, quæ in ciuilibus sufficit, in criminalibus saltem potens est ad torqnendum. Ita Bar. in l. fi. in fi. ff. de in litem iuran. Sed in ciuilibus præualet tabellio, igitur & c. Est mirabile fundamātum, iudicio meo, tamen nunquàm uidi hoc seruari, quod aliquando contingit propter imperitiam iudicium, & vide ad hoc, quando testis dicit, Nō sic dixi, per Fel. omnino in c. ad audientiam, col.

colum.3.de præscr.& Iason in l.duobus, §. fi. ff. de iureiur. & ibi Ias. ita loqui voluit hoc casu, aliter insipidè loqueretur, nam dicit, quod si testes instrumentarij contradicunt contentis in testamento, nemo potest puniri de falso, nec notarius, nec testes. Decisiones enim allegatæ loquuntur in actis, quando testis dicit aliter se dixisse, & tunc procedit illa conclusio, sicut etiam dixi supra. Sed in instrumentis diceret Ias. meram falsitatem, quia imo in instrumentis, in quibus requiruntur testes duo instrumentarij, & tertius non instrumentarius, reddunt instrumentum falsum. & faciunt quòd notarius potest de falso puniri, ut dicam infra suo loco. Aduerte tamen, dum dixi quo ad ciuile iudicium præualere autoritatem notari, quia aliud est, si plures testes hoc dicerent, videlicet, se ita non dixisse, sicut scriptum est, ut per Alexand.cons.207.colum.3.volum.2.& & Felyn.in cap.ad audientiam, col. 3. quod not. quia sunt singulares. Item aduerte,
18 † quia criminaliter loquendo, quando testis contradicit scripturę, quia dicit, Non sic dixi, & notarius affirmat eum ita dixisse,
19 neuter punitur de falso, † ita quando vnus testis alteri contradicit, uel quando plures
20 † testes contradicunt paribus, nemo punitur de falso, vt per Alexand. in d.l.duobus, §.fin.vers.subdit D.Alex.possunt tamen omnes inquiri secundum Bald. ibi allegatum per Ias. in l.testium in 5.colum. in 1. quæst. C.de testibus.& refert, & sequitur Alexan. consil.34.volum.3.colum.3.Tamen Aret.in cons.71.columm.5.videtur tenere, quod omnes puniantur de falso, & dicit vnum magnum verbum, quod ista est communis opinio. Sed quod neuter puniatur de falso, tenet Barto. in l.1.§.1.ff.de bonorum possess.secund.tab. & notabiliter Alex.cons.65.col.3.vol.2.ubi vide in vers.& per hoc patet.& ita clarè Are. in cons.13.char.3.col.2.& ita intelligo Bar. in l.eos.in fi.ff.de falsis.dum uult, & semper allegatur, quod illa l.eos.locum habet in eodē teste, non in pluribus se inuicem repugnan-
21 tibus, † quia illud procedit, vbi pares cum paribus, vel quando inuicem possunt conciliari, vt si loquantur de actu reiterabili, vel aliter, & ad hoc satis te instruunt Bald. & Alexand.& Iason in d.§.fin. qui loquuntur
22 quando vnus contradicit alteri, quod neuter punitur de falso, & sic quando vnus contradiceret duobus vel pluribus, aliter esset. Nec Are.in d.cons.71.aliter intellexit, si cū recto oculo aspiciet, nā voluit dicere; quòd sunt contrarij, & quod alter confundit alium, & ita se habet communis opinio, non autē quod vterque de falso puniatur, & si aliter voluit dicere, male dixit, nec glo.in capi.nihilominus. 3.quęst.9.vult contrarium, si eam
23 bene vides. Nec † illi testes Susannæ, quorum alter dixit sub vna arbore, & alter sub alia, ex hoc solo fuerunt puniti de falso, sed ob id deuentum est ad cognitionem veritatis, quòd falsum commisissent, & ideo patefacta veritate fuerunt puniti, vnde bene dicitur, quòd datur materia iudici ad inqui-
24 rendum. Sed tamen videtur † quod cum omnino alter dixerit falsum, omnes possint torqueri, per ea quę dicunt Doctores in pluribus homicidij suspectis, quando certum est aliquos ex eis illud commisisse, & nescitur certè quis fuerit, vt dixi in materia torturę, & infra ponam in fauoribus defensionis, & hoc præsertim, quando sunt viles, & deploratæ personæ, vel malæ conditionis, vt etiā intelligitur dictum, de quo modo dixi, & dicam etiam in dictis fauoribus defensionis:& ita video practicari, & maxime etiam quando apparet, vel in depositionibus, quæ inuicem fiunt, vel aliter in discussione rei, esse varios, & vacillare, vel trepidare, iuxta l.de minore. §. tortura. ff.de quæstionibus. nec forte Bald.in d.l.testium colum.5.C.de testibus.quem supra allegaui ad hoc, quòd possunt inquiri, aliter voluit loqui, dicendo quòd datur materia iudici ad inquirēdum.
25 scilicet per viam torturæ. Et aduerte, quia conclusio supra facta, quod unus testis ex necessarijs reddit instrumētum suspectum, procedit in instrumento, quod innititur proprijs uiribus, iuxta l. cum precibus. C. de probatio.scilicet confecto a notario. Nam tale instrm̄, etiam quod omnes testes essent mortui, ualeret propter autoritatē notarij, secundum glossam, & Doctores in l. 2. ff. quemadmodum testam. aperian. & Ias.in l. 2.colum.2.versic.capio glo. C. de bonorum
26 possessio.secun.tabul.ubi late, & in tali instrumento unus solus instrumentarius contraueniēs reddit tantum instrumentum suspectum, sed in alia scriptura priuata, quæ sumit uires ex recognitione testium, unus solus facit ut non probet.Ita est text.in dicto §.si quis neget.secundum unum intellectum, ut ibi per Imo. colum. 2. & in dicto capit.cum Ioannes.colum.6.uersi.tu autem in hoc membro, & si sunt mortui, scriptura

remanet

remanet nuda,& non probat. gloss.in l. 1.& 2.de testamen.& Fulgos. consil.79.column. penultima. & vlti. & in dict.consilio habes
27 notabiliter circa casum,quando † vnus testis necessarius contradixit, quomodo ex ad miniculis adhuc sustineatur. Nam ibi notarius erat vir legalis , qui deponebat pro instrumento, & erat lapsum tempus viginti annorum a die, quo confectum erat, & testes erant mortui omnes excepto vno cõtra dicente,vnde quia impugnans post tantum tẽpus videbatur consultò expectasse, ut alij morerentur,nè veritas detegeretur, & quia testis de facto alieno, non videbatur verisimiliter retinuisse in memoria, quæ deponebat,consuluit Fulgos.pro testamento,non obstante contradictione testis necessarii.Itẽ unus testis necessarius reddit tantum instrumentum suspectum, nec illud reprobat,nisi tamen probaretur, ꝙ dicit,quia tunc penitus reprobatur. Ita Imol.in dicto §.si quis neget.col.4.Fel.in dict.capitul.cum Ioannes columna antepenultima, vers. amplia tertiò.Et quo ad materiam criminalem quæro primo, † an vnus testis sufficiat ad inqui-
28 rendum contra notarium, de quo vide Iasonem in l.duobus.§.fin. in fin.post Bald.ff.de iureiurand. ubi dicit,quod datur materia iudici ad inquirendum, sed Ias. non se firmat. Item non dicit ad formandam inquisitionẽ, vt superius dixi. Item non loquitur in instrumento,quod requirat testium solennitatem,sed in actis,tamen quod detur materia iudici ueritatem inuestigandi, & ad examina aliorum testium deueniẽdi, non dico formandi inquisitionem,tenet Imol.in dicto §. columna.2.versicul. fateor. & loquitur etiã si vera esset opinio,quòd vnus testis nõ eneruaret fidem instrumenti.Et in eisdem terminis idem Imol. post.Bald.in dicto capit.colum.6 versi.primo casu.& ideo Bald.in l. in exercendis.columm.penultim.in fi.C. de fide instrum.dicit,quòd aut non statur scripturę,aut inquiritur ueritas.& uide latè Comen.disputantem hoc,de quo quæro,in cõsil.135. ad primum. & ibi allegat Innocen. quod sufficit ad inquirendum, postea aliter tenet colum.vlt.vers.nec obstat dictum Innocen.ubi respondet quod loquitur quò ad effectum ciuilem, & dicit etiã quod loquit quò ad criminalem,non tamen quò ad formandam inquisitionem specialem, sed quò deueniendum ad specialem. Sed responde melius quod Innocen. loquitur in plurali, quando plures contradicunt, sed tamen licet Inno.nihil faciat,Comensis tenet quòd vnus testis maximè instrumentarius, sufficit ad inquirendum, & loquitur fortius, etiam quod esset præter numerum requisitum,vt in colmuna penultima versicul.præterea cum constet. & circa fin. uersicul. sed posito, quia etiam sola fama sufficit,ubi columna secunda, vers.si enim fama publica sufficit. quod fundamentum non reprobat, vbi testis arguit falsitatem dolosam, ita ut non possit excusari error. Cæterum si posset excusari,fatetur Comensis columna penultima, in versicul.nec obstat, quod dicebatur, ꝙ præsumeretur error, per regulam Bartol. in l.quoties. uersicul. sed si non in corpore.ff.de hered. institu.& si non sufficeret hoc casu ad inquirendum, sed sufficeret vbi deponeret de falsitate inexcusabili, tamen ibi decidit contrarium, & propter bonam famam notarij, & quia non est instrumentarius,& quia alius adiuuabat, & quia ille testis patiebatur exceptionem, qui contradicebat,& quia præteritum erat diuturnum tempus,est profecto pulchrum consilium in hac materia. Vnum tamen videtur
29 clarum,† ꝙ talis suspitio contracta ex contradictione solius testis,quæ tamen non oritur,nisi sit ex necessarijs,ut supra dixi,sufficit ad capiendum, ita probat clarè tex. in l. iubemus. C. de prob. Vidimus igitur quid operetur contradictio unius, uideamus etiã
30 † quomodo eneruetur ista suspitio,quia Doctores supra dicunt, quòd debet coadiuuari instrumentum,& quod tunc cessat suspitio,allegant dictam l.iubemus, sed difficultas est intelligere, quis sit modus coadiuuãdi, & ubi testis est superuacaneus, instrumentum satis est coadiuuatum per se, quia restat sufficiens numerus, sed tamen quando non sunt mortui, debent examinari ad indagandam ueritatem, ut dixi supra post Imol.in d.cap.colum.6.versic.1.casu. Sed si est necessarius, debet coadiuuari, uel per testes descriptos, vel per alios etiam nõ rogatos;ꝙ est notabile. Ita Bald.in d.l.in exercendis.colum.vlt.Tamen non dicit Bal.per quot testes, & qualiter deponere debeant. In hoc articulo notabili,uide Salic.ibi colu. penult.versiculo, quæro quinto.& ibi dicit idẽ quod Bald.itẽ ponit quot testes debeant esse coadiuuantes, & quomodo deponere debeant,& quo ad numerum coadiuuantiũ
31 in versicu.& ideo,column.fi.dicit,† quòd si

tot

tot sunt coadiuuantes, quot impugnantes, præualet instrumentum propter autoritatem notarij. dicta l. in exercendis, si etiam coadiuuantes sunt plures, adhuc res clarior redditur. & si pares sunt, adhuc idē, quia vna confundit aliam, & remanet instrumentum sine labe, & cui perinde standum est, ac si nō esset appositum, ita notabiliter ibi, & egregiè. Sed si impugnantes sunt plures, quàm coadiuuantes, vacillaret instrumentum, ut ibi, quia hoc casu confunditur autoritas notarij, quæ non remanet confusa, vbi totidem sunt ex vtraque parte. & vide notabiliter Imol. in dicto §. columna tertia, versiculo secundò principaliter adde. vbi post Angel. similiter concludit, considerando tamen alia, an testes pauciores coadiuuantes, sint digniores, & magis veridici, quàm plures impugnantes, vt tunc magis credatur paucioribus coadiuuantibus. iuxta not. in l. hoc carmen. § final. ff. de testibus. & in capit. in nostra. de testibus. Reducendo tamen rem ex mente Angel. ibi, multum ad arbitrium iudicis, qui consideret dignitatem, autoritatem testium, & verisimiliora, iuxta not. in dictis locis. Et ex istis habes, quod si vnus solus contradicit, & vnus solus coadiuuat, nam vnus solus contradicens inducit suspitionem, quæ ēt tollitur ex alio, quia vna præsumptio tollit aliam. l. diuus. ff. de in integr. restit. tamen Inn. videtur velle contrariū in dicto c. colu. 2. versiculo veruntamen si per duos. vbi videtur velle, quod requirantur hoc casu duo, vel tres. Sed veritas est, quam dixi, & Innocen. potest intelligi in scriptura priuata testamenti, quia tunc vnus solus facit testamentum nullum, vt supra dixi, & ideo requiritur plena probatio in oppositū.

32 † Quæro quando duo instrarij contradicunt? Dic breuiter, siue dicāt directè contra tenorem, siue indirectè ꝙ non fuerunt præ-

d sentes, d instrumentum remanere falsum. Ita Bal. in dicto §. colum. penulti. versi. quid si duo. & versic. quęro quid si testes. & Imol. ibi colum. 2. uersi. secundo principaliter. vbi idem. & Fel. in d. cap. cum Ioan. & hoc nisi coadiuuetur, secundum Doct. ubi supra, & coadiuuantes debent esse totidem, vel plures, ut supra dixi, & dicuntur etiam esse plures si vnus tantum adiuuaret, existentibus impugnantib. quia cum teste adiuuante con

33 currit fides notarij, † quæ habet maiorem vim, quàm vnus testis. Ita Imol. in d. c. cum Ioan. colum. penul. & Alex. consi. 93. colum. penulti. in fin. volum. 5. & Dec. consil. 101. colum. fin. & sequitur etiam Fel. in d. capitu. cum Ioan. char. 4. colum. 2. versi. 4. declara. ubi etiam allegat Abb. ibi, sed credo, quod loquuntur isti patres, ubi notarius expresse examinatus adiuuat, iuxta ea quæ dixi sup. in versic. dicimus igitur. Item dicit Fel. post Imo. ꝙ solus notarius examinatus non sufficeret contra vnum, vt ibi per eum. Sed ad-

34 uerte, † quia si impugnantes essent centum etiam descripti in instrumento, & dicerent se non interfuisse, non tamen destruerent instrumentum duobus attestantibus de actu rei, quia saltem probarent contractum, licet instrumentum remaneret falsum. Ita Innonocen. in d. col. 2. versicul. si autem plures. sic in hoc casu plures impugnantes non præ

35 feruntur. & ita limita prædicta. Et † alio casu etiam maior numerus impugnantium nō confundit instrumentum, quando simpliciter impugnāt vtēdo verbis merè negatiuis, secus si negarent dicendo se non interfuisse, vel narrando rem, quomodo fuit, & negando instrumentum, quia tūc conclusio supra facta procederet, ꝙ maior numerus vinceret, sed in casu præmisso, quando simpliciter negarent, crederetur magis duobus affirmantibus, quàm alijs multis negantibus, Ita D. Ant. in d. cap. char. 2. colum. vlti. vers. si vero instrumentum a duobus. & ibi, quia fortè non fuerunt aduertentes, vt sæpe contingit, sed quando narrant seriem facti, apparet, ꝙ aduertunt, & ideo tunc maior numerus attenditur. Et ita Fel. in d. c. in versi. sed hanc limitationem, nec est differentia tunc inter testes affirmantes, & negantes,

36 † vnde debent deponere aliter esse non potuisse, quin ipsi audiuissent, secundum glos. & clarius Ang. in §. hinc nobis, in fi. in Aut. de hæred. & Falc. Alex. cons. 42. col. 4. vol. 1. & Dec. in cons. 101. colu. 2. & Bal. in l. fin. in fin. C. de bonorum possessio. secund. tabu. & Fel. in d. c. cum Ioan. vers. 5. declara. & Cor. omnino consi. 261. colu. 5. volu. 4. vbi etiam dicit, quod non probat testis dicens aliquid non lectum fuisse in instrumento, quia propinquus erat testatori, & attentus ad eius verba nihil audiuit, & propterea certo credit nihil dictum fuisse, & quod si alij audiuissent, etiam ipse audiuisset. Vide tamen de modo probandi negatiuam, Felyn. in c. in nostra, de testib. col. 2. & Aret. & Felyn. in c. 3. loco; de prob. & per Soc. con. 226. colum. 3. circa fi. & ibi facit differentiam inter negatiuam

gatiuam facti proprij, & negatiuam facti alieni, & vide Aretin. omnino in cap. in nostra, extra, de testibus, & in cap. cum causam. eodem tit. & Aret. in l. hæredes palam. in prin. col. 2. versic. secundo arguit, ff. de testam. & dixi supra late de probatione negatiuæ in tit. de defensionibus reorum, & defen. im-
37 pug. Vides igitur, † quod duo impugnantes reprobant instrumentum, & duo adiuuantes sustinent, imo vnus cum fide notarij, & hoc clare procedit, vbi duo sufficiunt in illo actu, cæterum si quinque, vel septem ut in condicillis vel testamento, hoc opus, hic labor est, & breuiter credo, quòd debeant esse tot numero quot sufficiunt in illo actu & si sunt in minori numero, quòd non sufficiant. Ita Fel. in d. cap. col. ult. versic. 3. intellige. vbi dicit ita uelle Innoc. & alios ibi, & dicit Fel. hoc procedere, quando volunta
38 tis est quæstio, † quia duo vel plures cõtradicentes dicunt non sic actum, nam requirũtur septem uel quinque ad probandam uoluntatem, secus si tanta solennitas est in cõtrouersia, quia duo dicunt se non fuisse præsentes, nam tunc alij duo contrarium dicentes sufficiunt. l. 2. C. de secun. tabu. quæ opinio non videtur posse sustineri, quia supra diximus post Salyc. in d. l. in exercendis. & Imol. in d. §. si quis neget, colu. 3. post Ang. per eum allegatum, quòd quando tot sunt adiuuantes, quot impugnantes, sustinetur instrumentum. Pro decisione dico, quòd quando alter alterum non destruit, procedit opinio Felyni, quia saltem quo ad probandum actum siue voluntatem requiruntur in numero sufficiẽti ad actum, sed quando inuicem repugnãt, & voluntas est illa, quæ in dubium refricatur, ét requiruntur in numero sufficienti, sicut dicit Felyn. sed tamen totidem adiuuantes excusant a falso. Ita concilio Doctores, qui videbantur esse contrarij, & ita Soc. in terminis consi. 28. in tertio uolum. colum. 1. Et si voluntas non ponatur in controuersia, sed tantum agatur de solennitate, quia duo dicant, Non fuimus præsentes, procedit liquido, quòd dicit Fely. in d. col. fi. vers. 3. Et hanc opinionem Felyn. sequitur Cyn. in dict. l. in exercendis. & Paul. de Castr. consil. 207. secundum antiq. impressionem. & ita tene, licet dominus Fran. Curtius Senator, & præceptor meus esset in alia opinione in Senatu, & allegabat pro se ad sustinendum testamẽtum, l. si pars. ff. de inoffic. testam. & l. lege Iulia. ff. de manumis. & Bart. in d. §. si quis neget, column. penult. versic. quid si testes dicant, quæ nihil faciunt ad causam, & alia opinio est communis, imo nemo contradicit, si bene consideras, quia possunt Imola, Salicetus, & Angelus loqui, vel in contractu, vel quo ad euitandum falsum, & ideo opinio distinguẽtis est tenenda, iuribus vulgaribus. Sed tamen dum dixi, ꝙ solennitas probatur per duos testes, quomodo intelligatur vide in dicta l. 2. aliàs non intelligeres. Dixi supra, ꝙ vnus tãtum ex necessarijs sufficit ad reddendum instrumentum suspectum, secus
39 si sit superuacuus. Sed pone ꝙ duo, vel plures sint superuacui, videtur dicendum omnino instrumentum reprobari, & ita Fely. in d. c. cum Ioannes. charta penul. colu. 2. in fi. versic. amplia primo, & colu. 3. versicul. amplia secundo. Sed contrarium dicit Barto. in l. cum tabulę. ff. de secund. tabu. ubi dicit, ꝙ imo remanente sufficienti numero, remanet validum instrumentum, & ita Dec. cõs. 101. colum. 2. vers. 3. considerandum est. vbi allegat Alexand. in cons. 93. vol. 5. col. vlt. & alios ut ibi. Sed intelligo, quãdo alij omnes coadiuuant, & sunt in numero sufficienti, aliter remaneret falsum instrumẽtum, sicut supra dixi. & ita Felyn. in d. ca. in uersic. amplia primo. & versic. amplia secundo, & Bar. in d. §. si quis neget. vers. quęro quid si duo ex testibus assumptis. Vidistis igitur, quòd duo impugnantes non reprobant testam̃,
40 sed † faciant vt notarius possit puniri de falso? Et primo quæro de duobus descriptis in instrumẽto, qui tantum negant se præsentes fuisse, quia in casu isto erunt sufficientes, fortius erunt quando deponent non sic actum. Et in hac positione casus, communis est conclusio, non esse singulares, sed esse contestes, vt in d. capit. per Fel. char. penul. col. 3. vers. secundo limita. & consequenter videtur, quod instrumentum si falsum. Et ita Bart. tenet esse falsum, in d. §. colum. 3. vers. quæro quid si duo ex testibus. & column. 1. vers. ad cuius declarationem. ibi, & si uolo probare instrumentum esse falsum, & Imol. in d. §. colum. 3. post Angel. per l. optimam. C. de contrahenda, & committen. stipul. & ita tene instrumentum remanere falsum, licet Fel. innuat in dicto cap. char. penul. col. 3. versic. secundo limita. deficere tantum in solennitate, unde, vt dixi, si ita deponentes reddunt falsum instrumeneum, multo magis quando deponunt non ita actum, sed

an sufficiant tales testes instrumentarij ad condemnandum de falso, quando sunt duo tantum, Dubium mihi facit, quod Felyn. in dicto capit. in penul. charta, colum. 2. in testibus non descriptis tenet post Salyc. quòd requirantur tres aut quatuor, & duo sufficiant ad torturam. & ita aliter sentit in descriptis, vt imo duo sufficiant, & sic etiam sentit in secunda materia de testibus descriptis vt duo sufficiant, vt ibi, amplia secũdo. Et probat conclusio supra facta, ꝙ remanet
41 instrumentum falsum. Nam si est falsum, quid aliud est, nisi ꝙ notarius puniri potest de falso? Et ita hos terminos ostendit Soc. consi. 18. colum. 1. uers. omnino, vide Salyc. tamen in d. l. in exercendis. in versi. quæro iuxta quæstionem præcedentem. idem concludit in fi. quæstionis. idem etiam concludit in testibus instrumentarijs, vt tres ad minus requirantur quo ad pœnam falsi, & ad torturam duo, & ita omnes concilia. Non recedas ab opinione Sal. quæ in terminis loquitur. Nam notarius plurimæ fidei est, & ideo duo non dilucidant ita rem, vt ad pœnã falsi possit deueniri iuxta l. fi. C. de prob. Et facit quod dixi supra in materia defensionis, & offensionis, iuxta dictam l. fi. quando reus conuictus ex duobus testibus habet vnum testem pro se, quòd nõ potest puniri. Sed tamen uidetur, ut imo, unus solus sufficiat ad torturam, etiam redundans in numero requisito. Ita Bald. cons. 166. in 2. volum. repetito in 5. volum. cons. 79. & ibi
42 dicit, quòd † notarius, & testis debent torqueri, & ambobus perseuerantibus magis creditur tabellioni. Illud dictum non videtur verum, quia notarius habet uim duorũ testium. d. l. in exercendis. & Docto. ubi supra, in d. §. & in d. capit. & licèt sit probatio præsumptiua, & quæ miraculi instar habet, ut per Felyn. in d. c. in vers. prima conclusio. tamen habet vim saltem vnius integri, & ideo vnus non facit indicium cõtra alium, secundum Bal. & Alex. in l. duobus. §. fin. ff. de iureiurando. Item aliter se habet cõmunis, vt vidistis. Nota tamen aliqua multum
43 vtilia. Primo † testes debere esse omni exceptione maiores. quando tractatur ut per eos
e reprobetur *e* instrumentum. Ita Felyn. in d. cap. cum Ioannes, charta penul. colum. 2. versicu. 5. & loquitur in testibus non instrumentarijs, sic etiam dicit Bart. in d. §. si quis neget. & similiter loquitur in non instrumentarijs. Sic etiam Bald. & Doctores in l. in exercendis. C. de fide instrumento. & ratio diuersitatis potest esse, quia in instrumentarijs testes videntur approbari a contrahentibus, & testatore, & ideo contra eos nihil debet posse obiici per gloss. in § licèt, in verbo, suppliciis, in Authen. de testibus.
44 Et licet † in contractibus non sit necesse ut testes sint rogati, secus in testamentis, vt est text in Auth. rogati. C. de testi. & in l. hac consultissima, in princ. ubi Ias. colum. 1. C. de testam. & Ias. in l. 1. col. pen. C. eodem tit.
45 de testam. Tamen loquor, ubi † in contractibus rogatur quod potest fieri. Sed aduertendum est, quod in testamentis quamuis testis rogetur a testatore, non tamen hoc operatur, quin possit repelli, etiam si qualitas inesset tempore testamenti, & tunc nota esset, propter maximum timorem falsitatum, ut notabiliter declarat Are. in l. qui testamento, §. quæcunque. circa fin. ff. de testamen. & fuit etiam hæc opinio Iason. in d. l. 1. in ult. opin. C. de test. Sed in cõtractibus cadit hęc dubitatio, ubi testis rogatus fuit. Est uerum quòd etiã fuit opinio Innoc. & Ant. de But. in cap. ex litteris. de in integ. restit. quod tamen non tollatur nisi inhabilitas respectu solennitatis contractus, sed non tollatur respectu probationis, ubi refricaretur in dubium contractus, & contingeret eos examĩnari, & quæ opinio seruaretur in practica, ut dicit Are. in d. §. quæcunque col. 2. ubi etiã ad hoc ponderat optimum tex. in d. §. licet. & quæ opinio maximè esset seruanda, quando ageretur ad pœnam falsi. Tamen euidentia rationis, ut etiã dicit Are. patitur distinctionem, de qua ibi, quæ in effectu est ut tollatur inhabilitas tunc existens. Et nota, ut etiam sentiunt Doctores in d. l. 1. qui non curant de distinctione Innocen. & Ant. illos tamen non allegantes. Sed quidquid sit, dif-
46 ficultas tamen hæc † quia rogatus testis fuerit, non uidetur cadere quò ad notarium, sed tantum quò ad partes, quia notarius posset opponere de inhabilitate, non obstante quod rogatus testis fuisset. Ita Alex. cõs. 70. uolum. 1. & Cœpol. consil. 23. columnn. 4. quidquid dixerit Curtius consi. 55. colum. 3. ubi aliter tenet, & inaduertenter. Sciendum tamen est, quòd supradicta procedunt ubi inhabilitas est in persona, puta, quia esset infamis, uel domesticus, non autem si in dicto quando examinatur, quia ultra hoc, quòd est qualitas superueniẽs, in qua nemo dubitat, etiam tangit dictum, & eo casu Doctores

ctores omnes nolunt, ut dicta gloss. in verbo supplicijs, procedat, si illos videre uolueris allegatos in locis, vbi supra, item, vt dixi, cessat in testamentis, item in contractibus, et quò ad probandum. In practica seruaretur opin. Innocen. & Butr. maximè, vt dixi, quò ab puniendum, & facit ad conclusionem, quod non procedat in testamentis. l. nemo potest, ff. de legat. 1. & ita non decipieris a Felyn. & alijs, qui videntur, vt dixi, aliter sentire, sci
47 licet, † quod in instrumentarijs non sit necesse ut sint omni exceptione maiores. Et an quando idest necesse, pariter etiam sit necessarium, vt probetur ista qualitas, quòd sint omni exceptione maiores. uide Aret. in cap. cum causa, el primo, col. 7. de test. Cur. cons. 55. col. 4. Alex. 1. volum. cons. 82. colu. 3. Barb. cons. 32. colum. antepenulti. volum. 1. Cepol. cons. 58. colum. 3. Soc. cons. 274. colum. antep. uolu. ult. Corna. cons. 232. col. 4. volum. 1. Decium cons. 37. colum. 4. in fine, & cons. 101. Barb. cons. 45. in 3. columu. eodem volum. & consil. 47. colum. 12. volu. 1. & cons. 54. in 4. colum. eodem volum. & Imol. omnino post Barb. in d. §. si quis ne-
48 get. Secundo aduerte, dum supra dixi, si † in testamento requiruntur septem testes, & duo contradicunt, quod coadiuuantes non debent esse septem, iuxta opinionem Fel. post Innoc. & alios in d. c. columu. fin. in versi. 3. quia etiam quinque sufficiunt, ut testamentum valeat in vim codicilli, virtute clausulę codicillaris, vel etiā ut testamentum valeat in vim testamenti sine scriptura, stante statuto, quod etiam sine scriptura possit fieri cū quinque testibus, vel etiam, in vim testamenti, in quo venientes ab intestato sunt instituti. quo casu, quinque sufficiunt; l. hac consultima, §. si quis autem, C. de testamen. & ista opinio satis seipsam ostendit ex natura rei, quia in talibus casibus quinque sufficiunt. Sed vide Socin. in cons. 28. volumin. 2. columu. 3. vbi late. Et an dictus. §. si quis autē, habeat locum, si aliqui, & non omnes sunt instituti ex venientibus ab intestato? Vide Corn. & ibi, & Cuman. omnino, & Aret. in l. si filius, ff. de liber. & posthumis. Socin. omnino cons. 229. columu. 3. versicul. nec huic. vbi tenet omnes debere esse institutos. Sic etiam tenet Cuma. & ad hoc facit ratio, quòd ideo sufficiunt quinque, quia res reducitur ad ius commune, & causam intestati. Bart. in l. omnes populi, colu. 12. vers. iuxta prædicta, ff. de iureiur. & Fel. in c. cum accessissent, col. 5. de constit. & Dec. in col. 3. in fin. versi. non habet. Vbi igitur unus est exclusus, non reducitur res ad ius commune nec ad causam intestati, & de illo §. vide Ro. consi. 316. & Alex. consi. 145. vers. postremo non obstat. in 2. volum. & Bar. in l. si ex duobus, §. si prius. in fine, ff. de contratab. & Alex. in dicto. §. si quis autem. & Alexand. in d. l. si filius, columu. 3. Tertiò, nota,
49 † quòd ad hoc vt testes reprobent instrumentum, debent necessario concludere esse
f falsum, *f* secundum glo. in l. iurisgentium, §. quod ferè. ff. de pact. ubi Ias. Dec. in terminis in ista materia in dicto cons. 101. colum. 1. & ideo Dec. ibi non habet rationem aliquorū testium non instrumentariorum, qui deponebant nihil intellexisse de contentis in instrumento, quia dicit ipse, quod non erant ex rogatis, & positis in eo, vnde licèt ipsi nō aduerterint, sufficit ut alij descripti audiuerint. Et aduerte, quia Dec. expresè sentit, quod si isti testes fuissent instrumentarij, & ex rogatis in instrumento, satis esset, si dixissent, Non audiuimus, ad destruēdum dictum instrumentum, in quo dic, vt supra dixi, in prima conclusione, vbi latissimè. Si etiam
50 † testes expresè loquantur de tempore instrumenti præsumuntur loqui de alio actu. Ita Abb. in cap. tertio loco, columu. 2. in notabilibus, de probat. Dec. vbi supra colum. 2. & Felyn. in d. c. colum. 2. versic. 2. Sic etiam
51 oportet, † vt appareat esse illosmet, qui sunt
g in instrumento descripti *g* aliàs hoc non constito, si dicant non interfuisse, nihil esset. Abb. & Felyn. vbi supra, columu. fin. & Dec.
52 vbi supra. Et idē de adiuuantibus, quia debent necessario adiuuare, quia potest esse sic actū, & non sic confectum, & hæc Sal. in l. in exercendis, columu. penult. in fin. de fide instrum. & Felyn. in d. cap. colum. fin. & dicā latius infra in versi. adde etiam in ista materia. circa. d. gl. §. quod ferè. & eius materiā.
53 Et supradicta procedunt. quando pōt probari contra instrumentum, sed si non potest probari, puta, dicit statutum, non possit probari contra instrumentum, nisi per aliam scripturam, vel non admittatur probatio, nisi per aliam scripturam, tunc quomodo possit probari, & quæ exceptio possit opponi, vide Felyn. in d. cap. cum Ioannes. in 3. char. columu. vlti. vers. prima conclusio. & seq. Circa prædicta etiam quæro de quæstione
54 ne notabili, † Tu scis testatorem debere ore proprio nominare hæredem, aliter testamē-

tum esse nullum, l.iubemus.C.de testament. l.hæredes palam.in princ.vbi glos. & Barto. ff.de testamen. & ita statutum nostrum Mediolani. Pone modo, quod notarius scribat testamentum, & sic etiam nomen hæredis, & legat illud testatori, interrogando eum, vt sit. Si placet ita facere, & ipse respondeat placere, & in ipso instrumento testamenti contineatur qualiter ipse testator ore proprio nominauit eum, quem tamen aliter nõ nominauit, nisi modo quo supra, an dicatur falsarius? Et videtur dici, quia falsum est immutatio ueritatis, secundum Azonem in summa in titul. de falsis. & Host.in
55 summa extra, de crim. falsi. sed † ista est immutatio ueritatis, quia non est verum, quod ore proprio testatoris sit nominatus, sed solùm scriptus per notarium, & deinde ratificatus per testatorem. Verùm aduerte ad duo. Primò, an simus in casu, in quo testamentum sustineretur modo quo supra. An etiam simus in casu, in quo non posset sustineri. Nam communis est conclusio, quod licet lex ita loquatur, ut ore proprio nomen hæredis sit nominandum, tamen testamentum modo quo supra valeat, ita communem esse attestatur Ias. in d.l.iubemus, col. penul. ubi examinat hunc articulum. & Soc. in 3.volum. consi.92.in 3.charta.col.1. & sequen.in eod.vol.consi.28. col.penul. & in 2. cons.230.col.4. & 5. & ita etiam esset tenendum stante statuto nostro, & statutum satis operatur in reliquis, & ita fuit iudicatum per D. Gregorium Panigarolam ex venerando nostro collegio, sicuti habeo a uiro probo, & Doctore optimo D. Ioanne Niua. Sed limitatur vno modo, vt non valeat, quando articulate loqui testator non posset, secundum omnes in dictis locis, de quibus supra. Item limitatur, vt non valeat, quando Notarius à semetipso illud scripsit absq; consensu testatoris, maximè quando erat turbatus ualde ob infirmitatem, vt per Ias. in d.l.iubemus. & Corne.ibidem, vnde dico si sumus in casu, in quo testamentum sustinetur, non est dubitandum, quòd non potest puniri de falso ex actu non falso, immo ualido, quia non dicitur immutatio veritatis, sed si sumus in casu, in quo testamentum nihil ualeret, uidetur tunc immutatio ueritatis, quia non est uerum hoc casu ipsum testatorem illum nominasse, sed ita dixisse notarium, ut testamentum quod non ualebat, sortiretur effectum, & hoc fine dubio procederet, quando constaret ipsum notarium sciuisse conclusiones iuris, de quibus supra. Et quod requirebatur expressa nominatio, quæ facta non fuit, sed nihilominus sic fuit scriptum. Verum in dubio præsumptio
59 uidetur pro notario, ut notarius potius errore quàm malitiosè illud fecerit, per reg. Barto.in l.quoties, §.sed si.ff. de hæred. inst. quæ est, quòd si unum fuit dictum per contrahentes, & aliud scriptum per notarium, non præsumitur dolosè, imò errore factum, nisi ex alijs circunstantijs aliud apparet, secundum Bar.in dicto §.sed si non, quę circunstantiæ inter cæteras uidentur illæ, quas paulo ante dixi, quando apparet de scientia illius, & quod tamen ita scripsit, licèt nõ expressum fuerit nomen per testatorem, ad quam reg. quod in dubio præsumitur error in notario, uide ultra latè supra congesta in ista materia falsitatis in princ. Deci.in l.si librarius, in fi.ff.de reg.iur. vbi allegat multa consilia, & ibi etiam in apostillis multæ alię autoritates allegantur. Quid dicendum in
57 dubio † an præsumatur falsitas uel non? Putarem si examinatus notarius diceret fuisse ore proprio nominatum hæredem à testatore, & appareret contrarium, quod ex hoc mendacio argui posset falsitas; capi.litteras, de pręsumptio. & l.vnius.§.vide.ff.de quæst. & posset poni ad torturam, iuxta dictum Bar. in l.fin.colum.2.ff.de quæst. & per Felyn. in d.cap.literas, colum.2. & Alexand.cons. 77. uolum.1. & Roma. cons. 8. & Anchar. cons. 288. & alibi sæpe. Sed si examinatus fateretur ingenuè rem, prout dixi, quòd ipse scripsit, testator respondit ad interrogationem eius sibi placere, approbando illud, sed quòd tamen errore ita scripsit, cogitans idẽ esse, hoc opus, hic labor est. Et licèt pro notario præsumatur, ut dixi, tamen dicit Bald.in d.l.quoties. vbi supra, ff.de hære. institu. quod contra notarium debet præsumi ratione sui officij, in quo debet esse diligens per ea, quæ habentur in l.si quis ex argentarijs.§.1.ff.de eden. & ut ibi. Sed tamen verior est sentẽtia, secundum Bal. h & Imol.
58 in d.l.quoties, quòd consideranda est qualitas personæ, quia si aliàs fuit bonus, præsumitur pro eo, si uerò malus, est præsumptio, quod illud dolosè fecerit, per not.in d.l. si quis ex argentarijs, §.2. & in l.iubemus.C.de proba. & in l. non omnes, §. a Barbaris, ff.de re mili. & maximè quando aliàs fuisset malus,
59 suspicarer contra eum, quoniam notarius pręsu-

præsumitur scire leges, præsertim vulgatas, secundum Ang. in d. l. iubemus. C. de testam. & maximè illas, quæ respiciunt suum officium, & quę dant formam actui, quem confecit, secundum Pau. de Cast. ibidem. Turpe enim est cuique ignorare id, quod est ex suo officio, & in quo quotidie versatur, secundum Cin. & Sal. ibid. vnde dicit ibi tex. in d. l. iubemus, in fi. vbi vide, ꝙ si omittatur aliqua solennitas, vel forma, de qua ibi, potius præsumitur falsitas, quàm iuris ignorantia, & ideo punitur de falso, & est præsumptio iuris, & de iure contra notarium, vt ibi in tex. & Doctor. ita not. maxime Cor. ibi. quem vide colum. 1. in fin. & princip. seq. & ideo tollitur illud, quod supra dixi, ad quæ etiam vide Imol. in l. 2. §. in fundo, ff. de hęr. instit. vbi dicit, ꝙ notarius præsumitur literatus, non illiteratus. & hoc sine dubio procedit, quod probata scientia conclusionum iuris in notario, contra eum esset suspitio. Ista igitur est conclusio, si examinatus notarius dicat ipsum testatorē ore proprio, &c. & conuincatur de mendacio præsmitur falsitas, si uero veritatem dicat allegando errorem, si aliàs fuit malus, non creditur, & actus & testamentum corruit, si bonus creditur. Sed tamen hoc ult. adhuc simpliciter nō existimo verum. Pone enim, quod probaretur
60 in iudicio, † quod iste notarius alia fecit instrumenta testamenti, & semper cum uulgari sermone ea legeret, faciebat vt testator ore proprio nominarēt hæredes, ut quasi omnes in hac ciuitate facere cōsueuerūt, certe hoc casu etiam suspicarer contra eum, qui ex cōsuetudine sua solebat operari, ut testator ore proprio, &c. & in hoc casu id non fecit, qui enim recedit à solito, suspectus est glos. in l. 4. ff. de condit. institut. Item consuetudo patrisfam. attendenda est. l. certi condictio. §. quoniam. ubi Modern. latissimè. ff. si cert. petatur. & hoc est, quod dicit Bartol. in dict. l. quoties. in §. sed si non. ibi, nisi ex aliis circunstantiis, aliud appareat quarum exemplū poni potest, sicut dixi supra post Baldum, & Imol. ibi, & quādo aliàs fuit malus, & etiam quando cōsueuit interpretari illa verba ore proprio ad literam: & augetur suspitio, quia loquor, vt supradixi in casibus in quibus testamentum non valet, vt quando balbutiens est testator, vel notarius sine eius commissione illud scripsit, & vt supra, in quibus casibus plurimum laborat suspitio contra nota-
61 rium. Nam † quando testamentum est validum, esto quod notarius male fecerit scribendo sic, quia tamen constat de veritate, & mēte testatoris valet, & ei nihil adscribitur, sed quando est inualidum non constat de veritate, quia in balbutiente semper remanet mens dubia, & præsumptio falsitatis. Item etiam quando ipse notarius absque commis-
62 sione illud scripsit: sed tamen aduertas, quia text. in d. l. iubemus. in fin. uidetur ponere gladium ad radicem, disponens puniri de falso notarium talem, ita vt non posset contrarium probari. Corrigitur tam longe disputatio? Sed dic, quòd illa lex loquitur in omittente solennitatem testamenti, vel formam ibi traditam. Nos loquimur in scribente illud quod non est, quod tamen vide-
63 batur æquipollens. Nam † pluribus modis committitur falsum, & scribendo, & loquendo, & tacendo, & vt late per Hostien. in summa huius titul. de falsis. in §. qualiter committatur. per totum, & per Hippo. in repertor. suo. in rubric. ff. de fals. colum. 3. versicul. modo. sed licet ita loquatur text. præcise, tamen videtur etiam omnino decidere quæstionem. Nam si in omittendo est pœna falsi propter præsumptionem iuris, & de iure, quòd sit in dolo notarius, ut ibi est tex. in terminis, multo magis est pœna falsi, quando ore proprio non est nominatus hęres, & tamen notarius scripsit nominatum fuisse, nam hoc casu est vere, & propriè falsum, & priore casu est præsumptum: quinimò aduertas, quia secundum opinionem Ricar. Malū. & Bald. ille tex. in d. l. iubemus. tantum loquitur in hoc casu, videlicet quando non interuenit forma, vel solennitas, sed tamen notarius expressit eam interuenisse, sed quia iste intellectus non congruit literæ, & etiam quia res non haberet dubium, communiter intelligetur in notario omittente, vt per Alexan. ibi columa. 2. vers. & intelligit. qui ita attestatur, quam opinionem etiam sequitur Corne. ibi. Apparet igitur, quod in faciente, & scribente illud, quod non est, res procedit absq; minore dubio, quàm si omittatur solū, & vide omnino Corn. ibi, colum. 2. qui dicit, ꝙ in se est verus intellectus Ricard. & Bald. & ideo est dicendum in quæstione nostra, ꝙ notarius in casibus in quibus Doctores concludunt debere exprimi nomen à testatore, si id non fit, & tamen notarius ita esse attestetur puniatur de falso, & de hoc uidetur decisio Bal. in l. si post diuisionem. C. de iur. & fact. ignor. col. 2. in versic. tertio casu. ubi

dicit, ꝙ quando notarius scribit testamentum de eo quod est sibi prohibitum propterea quòd veritas posset de facili mutari, vel in veritate errari, tunc istud instrumentum habetur pro falso, & dat Bald. exemplum, vt si scribat nomen hæredis, quod testator non voce, sed nutu declarauerat, vt dicta. l. iubemus, column. 2. in verbo, tamen est verum quod Bald. ponit exemplum quando nutu testator declarat quem uelit hæredem sibi esse, sed idem est quãdo aliter id facit, & nõ exprimit ore proprio nomen, vt in dicta l. iubemus. & licet in casu quæstionis nostræ communiter valeat testamentum, tamen in aliquibus casibus non valet, ut supra dixi, & in illis verum est quod non est seruata forma, & ideo non valet testamentum, & notarius punit̃ de falso: sed tamen subtiliter aduerte, quamuis hæc opinio in dubio sustineri possit, vt sit præsumptio falsi, & per dictũ Bald. & Alexand. & quia dictus intellectus non reprobatur ad tex. eo quod non sit uerus, tamen quo ad se excusandum, minus cadit error in dicta l. iubemus. in fin. & sic in omittente quàm in scribente, loquor in casu nostræ quæstionis, quia si solennitas, uel forma non interuenit, vel interuenit & notarius illam omiserit, videtur sine dubio illud fecisse dolosè, & ex certa scientia. Turpe enim est ignorare id quod est ex suo officio, vt supra. Ideo hoc casu text. vult ut error non possit allegari, sed in scribente quo testator nominauit, licèt tantum ratificauerit, potest cadere probabilis error, quia potest dicere postquam testator contentus erat, & apparebat de eius voluntate, putabam, ꝙ idem esset, ac si ipsemet nominasset, vt patet ad sensum, & ideo si allegetur error, dic vt supra dixi; aut fuit malus, & tunc malè contra eum præsumitur, aut bonus, & tunc aduertendum est, vt dixi ad consuetudinem notarij, quia stante, vt supra, præsumo malum, licet tamen ex alijs coniecturis possit probari contrarium. Et rñdeo ad cõs. Anch. 287. in Christi nomine Amen. tria principaliter, vbi dicit, ꝙ qñ notarius peruertit suum consuetum, non pro-
64 pterea est suspectus de falso, † quando ille ordo non erat de substantia, nam in casu nostro erat de substantia, sed tamen potest probari contrarium, quando faciendo id euenit, non quando omittendo, vnde si allegetur error res remanet clara ex prædicta distinctione, sed quãdo nõ allegatur error, imo dicitur, ꝙ testator ore aperto nominauit hæredem, & ꝙ ipse scripsit sicut testator dixit, & postea apparet contrarium ex testibus instrumẽtarijs, vel alijs, dixi supra, quòd ꝓpter hoc mendacium ponitur ad torturam, sed clarius dic, & notabilius, quod si perseueret in hac opin. affirmando se scripsisse, sicut dixit, est falsarius, quia apparet nitide, quod sciebat qualis esset forma, & illam omisit, sed tamẽ scripsit interuenisse, loquor vt sępius dixi, quando testamentum non valet secundum limitationes supra allegatas, vel etiam in terminis statuti nostri, quia nõ decido utrum communis procedat stante dicto statuto, licet supra dixerim ita fuisse iudicatum. Verum est enim, quòd notarius scripsit illud quod non interuenit, & quæ scriptura facit ex nullo validum, & ex nigro album, & ideo non requiritur tortura, quæ non datur, nisi in subsidium. Verum si
65 videns se conuictum diceret † ꝙ errore ita fecit in casu in quo hoc posset, iuxta q. Gan. in tit. de defensa. reo. facien. colum. pen. vers. sed pone, & per Fely. in c. pastoralis, colu. 5. de excep. & in ca. cum dilecti, column. 5. de accus. & per Bald. & Doctores in Auth. cõtra qui propriam, C. de non numerata pec.
66 de illo † qui simpliciter negauit maleficiũ, postea conuictus dixit fecisse ad sui defensionem, vtrum audiatur? Hoc casu ego haberem eum pro conuicto, nisi elideret parum per illa probationem contra eum resultantem, quo in casu eum torquerem ad eruendam veritatem, sed si aliter non elideretur de subtilitate iuris possit condemnari per notata per Bal. in l. bonę fidei. C. de reb. cre. & in l. fin. C. de prob. tamen si essem iudex, cum agatur, de uita hominis, potius ponerem eum ad torturam, vt intelligeretur an dolosè illud fecisset, vel non, & vide omnino in præcedenti artic. Corn. in cons. 161. volum. 4. colu. 1. & 7. & seq. uersic. nec obst.
67 nam ibi facit conclusionem, quod si notarius omittat solennitatem in testamento pręsumitur falsum instrumentum, & ideo cum debuerit esse nominatum ore proprio hæredis nomen, & hoc non sit factum, notarius puniri debet de falso, & hoc col. 1. postea in colu. 7. & sequen. sustinet hoc, quia communis est conclusio, quòd testamentum valeat ex approbatione testatoris, qui prius rogasset. vult igitur quòd si cessaret ista cõis, vt in casu limationum, vel in casu statuti nostri, vbi illud tolleret ius cõe omnino

omnino incurreret in falsum, quod est clarum in omittente, sed vbi notarius scriberet id quod non est, etiam secundum Bald. in d.l.si post diuisionem. est idem, imo uidetur multo magis ita dicendum, vt superius deduxi arguendo de præsumpto ad verum falsum, tamen dic, vt supra dixi. Sed aduerte, quòd hoc clare videtur procedere in terminis statuti nostri, posito quòd illud tollat ius commune, & hoc propter maximum dubium articuli, sed vbi essemus in terminis fallentiarum, quia esset balbutiens, vel testator prius nō rogasset notarium, & maximè si testator erat multum grauatus, esset magna suspitio contra quemlibet notarium maximè per decision. Bal. in d.l.si post diuisionem. quæ in hoc proposito mirabiliter facit, si benè aduertis, & ideo plus mali adhuc esset contra notarium, si probaretur consuetudo, de qua supra, & idem ꝙ Corne. dicit Alex. consf.73. colum.2. volum.1. Sed dic vt dixi supra, vide etiam infra in versicul. scias etiam, quod notarius qui confecit instrumentum minus solenne, &c. Et quia di-
68 xi † quòd in notario præsumitur error, de hac regula, & conclusione quæ multū reddit notarios audaces in falsitatibus committendis, vide Ias. in l. errore. colu.2.C. de testamen. Felyn. in cap. ex litteris, de fide instru. col.2. vers. tertia conclusio. Barb. in reperto. rub. de fide instrumen. colu.3. Ias. in l. qui accusare. colu.1.C. de æden. & in l. singularia. post Bart. in 1.q. ff. si cer. pet. & omnino Soc. consf.277. column.1. & 2. An nota-
69 rius † si præter testatoris mentem testamentum in publicam formam redegerit possit argui de falso, uid. Alex. in consil.74. in 1. vol. viso testamen. ubi alia multa adducit in materia falsitatis notariorū. & Paul. de Cast. in consf.421. uiso, & examinato. colu.1. uers. sed in casu nostro. in 2. uol. ubi dicit non esse
70 in arbitrio notarij omittere illa, † quæ necessario sunt ponenda, vel de iure, uel de facto, vel ex consuetudine, sicut nec in arbitrio partium, quominus omissa uitient per gl. in c. de causis. de officio deleg. l.1. ff. de fe-
71 riis. Et si notarius omittat aliquid in instrumento quod noceat parti, tenetur de damnis, & interesse, & de damnis statur iuramento partis. primū probatur per text. in l. fi. C. de magist. conuenien. & ibi Bart. & alii. Secūdum dicit Alex. post Bal. in l. qui accusare. C. de ęden. quod tn̄ ꝓcedit si notarius dolo sè illud omisit, sed si culpa, interesse dēt plenè probari, secundum Bal. in l. fin. in penult. colum. C. de æden. in quibus vide latè Ias. & scribentes in d.l. errore. colu.1. & 2. C. de te-
72 stam. Et † in hoc crimine falsi, quod est grauissimum, & quod magis quàm aliud crimē uituperat famam, & statum hominis, ut dixit Paul. de Cast. consf.151. uidetur dicendū. post prin. multa sunt specialia, vt per Hippo. in suo reperto. in rub. ff. de falsis. column.3. &
73 seq. Et dum dicit inter cætera, † quod licèt confirmatio operetur supplementum uitij existentis in confirmato, tamen si priuilegiū confirmatum etiam cum clausula, Ex certa scientia, reperitur falsum, nihil operatur, & non tollit falsitatem, allegando Abb. Felin. & alios de quibus ibi, colu.4. uersic. & facit etiam. uide quę dicam infra in materia confirmationis priuilegiorum sub lit. de princi-
I pe *i* & adde aliud speciale, ꝙ sententia lata
74 prætextu falsorum instrumentorum quandocunque retractatur ostensa falsitate instrumentorum, etiam absque eo ꝙ appelletur vel appellatum sit. l. fin. C. si ex fals. instrum. quod tamen procedit in falso proprie, & expressè, quia notarius apposuisset illud quod non erat dictum, non in præsumpto, etiam tali præsumptione quæ esse iuris & de iure, iuxta l. iubemus. in fin. Cod. de testamen.
75 ubi est tex. ꝙ † si notarius omittit formam, & solennitatem testamenti, de qua ibi, tenetur pœna falsi, tanquam dolosè egerit, ita ut non posset allegari error, quia est pręsumptio iuris & de iure, vt ibi omnes Doctores notant. Nam hoc in casu quando esset præsumpta falsitas, non posset reuocari sententia, siue transactio p̄textu i instrumenti talis, quia omissa esset forma uel solennitas, ita Bar. egregie l. si post. C. de iur. & fact. ign. ubi omnino uide. & Alexan. in d.l. iubemus columna secunda, vers. & circa, & sequitur Alexand. consf.73. columna secunda, volum. 1. Est aliud speciale secundum Hyppo. quod
76 mutua † compensatione non tollitur hoc crimen, imò utrunque punitur, cui addo Fel. in cap. dilecti filij. extra, de excep. ubi ui-
77 de. Est aliud † quòd non requiritur appositio loci, & temporis in inquisitione, sed tenui contrarium supra in materia inquisitionis post Areti. per l. libellorum. ff. de accusat. ubi etiam tex. loquitur de adulterio, & sic de crimine secreto, & tamen requiritur talis so-
78 lènitas, ut ibi. Item est aliud quòd licet publicatis attestationibus non liceat probare super directo contrarijs capitulis. Authent.

qui semel.C.de proba.& capit. fraternitatis. de testi. Tamē agendo de falso potest ita deduci,& probari,quemadmodum etiam non obstante re iudicata potest agi.l.1.C.si ex falsi instrum. ita Dec. in cap. causam. de probat. chart. antepenult. columna tertia, ubi vide, dicam infra in materia publicationis testium, circa princip. & ad eum locum te
79 iicio. Aliud est speciale † quòd suspitio falsi habetur pro veritate contra l. absentem. ff.de poen.Hippol.vbi supra.colum.3.versic. adde etiam prædictis. quòd in criminalibus quomodo intelligatur,ponit Dec.cons.186. in 1. colum.& in c.porrecta. de confir. vtil. vel inuti.& in ciuilib.dixi supra latissimè in
80 prin.huius materiæ. Statutum nost. ũ † Mediolani,quod incipit, Falsum committens, disponit, quòd vbi lex municipalis non punit falsum, illud puniri debeat in ære, vel in persona arbitrio iudicis, intelligitur de falso propriè per quod quis incidit in aliquod caput.l.Corneliæ de falsis.Bartol.in l. quid sit falsum.ff.de falsis.Cœpol. cons. 22. column.3.& consi.24.colum.2.& Alexand.
81 cons. 73. colum.3.volum.1.Falsificans scripturam priuatam an puniatur de falso, dic puniri,l.1.§.qui in rationibus.ff.de falsis.l.si quis decurio.l.qui veluti. & l.damus.C.eo.
82 & ideo Ang.in d.l.qui veluti. uult vt etiam si in schedula mea faciam te debitorem teneat pœna falsi.glos.tamen communiter ap-
83 probata in d.l.damus.vult † ut talis scriptu
k ra debeat esse apta ad nocendum, k & quo modo,& ideo Bar.ibi decidit,ꝙ saltē debet facere indicium. idem in §. qui in rationib. in l.si quis legatum.colum.2. de falsis. exemplum ponit quando talis scriptura esset apta ad faciendam de ea comparationem, ut quādo habet tres testes.vnde Pau. de Castr. in l.fi.in fi.C.de fide instrumen.requirit subscriptionem trium testium in tali scriptura ra priuata falsificata ad hoc ut sit falsum,& non solum consideratur actuale damnum, idest, quod re vera noceat, sed etiam quod habitu,& potentia possit nocere, secundum Cald.in l.si falsos.C. de fals.sequitur Socin. consi. 104. columna 1. per quod non uideo quomodo in exemplo schedulę de quo supra possit uerificari ista conclusio,bene posset uerificari in apocha, literis, & libro rationum,& in alia scriptura subscripta tribus testibus,uti loquuntur dictæ leges si illas uides. De apocha,literis, & libro quòd sint apta ad nocendum habes in l.admonendi. per Bartol.& alios, de iureiuran.de scriptura subscripta tribus testibus, habes etiam in dicta glo.l.damus. & in l.comparatione. C. de fide instrum. Non etiam posset uerificari falsitas nocibilis,si tertius faciat scripturam falsam,in qua Titius donet causa mortis an
84 cillæ suæ prædium,quę scriptura sit subscripta per quinque testes, qui dicant eam esse falsam,quia talis scriptuta ex se non probat, nec facit iudicium.& tota uis consistit in testibus probantibus dictam donationem, iuxta dicta Bar.in d.l.admonendi, colum. antepenul.Aliud esset in scripturis priuatis, quæ aliam solennitatem nō requirunt,ut in prędictis,quia uel nocent re uera,uel sunt aptæ ad nocendum modo quo supra, ponitur ta-
85 men talis pœna stellionatus. Socin.in dict. cons.in fi.& cons.62.& cons.186.Anc cons. 23.col.2.Sal.in l.1.col.pen.C.de sepul. viol. quidquid teneat Paul.de Castro.consil. 161.
86 col.1.& pœna † hęc est pecuniaria, secundum Soc.in d.consil.104.post Gand.& August.de Arim. in uerbo,falsario,sed uidetur, ꝙ sit relegationis l.fin.cum aliis in d.titu.ff. de crimin.stelliona. Tamen ex §.solent.in l. 3.eodem tit.de crim.stellion.non imponitur necessario pœna relegationis, & aduerte,
87 quia cum statuta ac ordines locorum recipiant interpretationem à iure communi.l.2. C.de noxal.cum similibus, si puniunt falsum in scripturis,etiam intelliguntur de priuatis,quę tamen nocent, siue ad nocendum aptæ sunt,quod procedit multo magis quando statutum nominaret,non scripturam simpliciter,sed aliquam scripturam, prout facit
88 decretum nostrum Mediolani.Testis an puniatur de falso si dolosè falsum dixit, & eius depositio nulla est,vel non nocet. Hippol.in l.1.§.præterea,colum.4.ff.de quæstio. latè concludit extraordinariè puniri, arbitror esse recurrendum ad decisionem Bart. in l.si quis legatum,colum.1. uersicul.iuxta hoc quęro.ff. de falsis, vbi quando est falsus,& dictum est nullum,distinguit utrum testis habeat suam formam, vel non, ut primo casu puniatur, secundo non, sed difficultas est quando dicatur habere formam. Itē Barto.non declarat,an ordinariè, uel extraordinariè puniatur,vnde vide Bald. in l.iusiurandi. ad fin.C.de testibus, qui utranque dubitationem decidit,loquūtur Bar.& Bald. quando dictum testis est nullum, in quo semper uide ibi, sed quando non est nocibile absolutè sentio cum Hipp. per ea quę allegat,

legat,& secundum ista declaro Fel.in capitul. 1.de præsumpt.versi.primo fallit. Quæ-
89 ro† quando promissio uel legatum esset inualida, vel quodlibet aliud in instrumento contentum,puta,si donaretur uel legaretur concubinæ quæ esset nupta,& sic coitus esset punibilis, quo casu non ualet donatio vel legatum, ut per Ias.in l.miles.ita in fin. princ.ff.de re iudica.Dic breuiter puniri notarium de falso, quia notarius fecit quantũ in eo fuit, ut res haberet effectum, & in eo quod erat officij sui non defecit, quia apposuit omnem solennitatem requisitam in ta-
90 li instrumento,secus † si in dicta solennitate defecisset, & ex hac ratione instrumentum nullum esset,quia si contineret falsitatem,non puniretur pœna legis Corneliæ de falsis,quia non fecit,quidquid potuit,ut haberet effectũm falsitas,nam falsitati resistit. ita declarat Bartol. in d.l. si quis legatum, col.1.2.& Soc.cons.62.& habetur in l.1.C. de sepul. viol. & quid qñ notarius fecit instrumentum nullum an de falso possit puniri,vide vltra Bar.in d.l. si quis legatum.text. & Doct.in l.iubemus.C.de testa. Alexan.1. volu.cons.73.& seq.Bald.5. volum.cons.92. & 1.cons.106.circa fin.& per Angel. in gl. in verbo,falsario.& Gandin.in titul. de falsis,& alibi sæpe, & uide quæ dixi supra in versi.quæro an falsificans scripturam priuatam.vbi late, quando scriptura falsa non est nocibilis, quomodo puniatur, & in effectu conclusio est,ꝙ requiritur ut falsitas sit nocibilis ad hoc,vt possit puniri de falso pœna legis Corneliæ.l.damus. & ibi gloss.& Doc. C.de falsis.ut etiam per Ange.in dicto uerbo,falsario.& alios in plerisque locis, punitur tamen extraordinariè, vt dixi in dicto uers.& uide Curt.etiam cons. 55. colum.9. vers.& consequenter.& Ang.in l.si falsus.in fi.C.de falsis.Habui hoc in facto.

91 † Quidam accusauerat notarium de confectione instrumenti falsi,& non minor erat præsumptio in eo,quàm esset in notario, & ideo dicebatur ita esse torquendum accusatorem sicut eum,& allegabatur text.in terminis in l.ubi.C.de falsis.obstupui, & dixi ꝙ dicta lex procedebat secundum terminos l.fin.C.de accus.ratione calumniæ,& pœnę talionis quę hodie cessat, tamen postea cognoui quod etiam hodie procedebat illa opinio torquendi ita accusatorem sicut accusatũm,& pone exemplum sicuti tunc obuenerat,habet instrumentũ Titius in quo sunt plura quàm in matrice,ùtitur illo, pars contradicit instrumento, dicens, quòd si inspiciatur matrix non est ipse obligatus vigore dicti instrumenti,secus si inspiciatur exemplar contra eũ productũ,quare Titius quęrelat de falso notarium ꝙ uerã matricem subrepserit,& aliam supposuerit,quærelans facit examinari testes, qui erant præsentes rogationi instrumenti, qui dicunt talia uerba fuisse postea posita,& sic resultat indiciũ cõtra notariũ. Notarius ex aduerso facit examinari alios q cõtrariũ dñt, & consequẽter est suspitio,an notarius veram matricem occultauerit, an quærelans uerbis addiderit: stantibus probationib.paribus, uterque est torquendus,sic loquitur d.l. ubi, quam uide,& ita ibi Bal.& clarius & apertius Saly.
92 quæ not. Datur † quærela de falso contra notarium,& hæredem in testamento institutum rogato per dictum notarium, & narratur quod testator, tunc erat mortuus, & quòd hæres met loco testatoris supposuerat se in lecto,& fecerat testamentum,examinatur dictus notarius, & in effectu non fatetur id quod continetur in quærela. Tamen fatetur tale quid propter quod testamentũ
93 esset falsum. Nam † dicit quo tempore rogauit instrumentum se testatorem non uidisse,& hoc quia habebat faciem sub stragula,ita uideri non posset,& ideo.cum debuit illum vidisse,l. si non speciali. C. de testam. maximè, quia ipsemet notarius hoc in testamento attestatur, quòd illum nouit, & co-
l gnouit *l* dicitur falsum scripsisse. Insuper quia iste notarius rogauerat dictum instrumentum cum alio notario insolidum,ille aliter fuit vocatus, & cum noluerit uenire ad iudicium fuit damnatus de falso. Quæritur an propter hoc notarius debeat puniri de falso. Et an instrumentum ob hoc dicatur reprobatum? quo ad notarium non habeo difficultatem,quod est vti falsarius punien-
94 dus,& maximè† quia nõ debet scribere, ni
m si ea quę uidit, *m* & cognouit, iuxta dicta Bald. in rubrica. C. de instrumen. Quò ad
95 instrumentum† & sic quò ad partem uidetur non debere dici reprobatum. quia licet notarius dicat tale instrumentum esse falsum,tamen nõ nocet parti.ista est decis. Pa. de Castr.in l.Seia,ff.ad Velleia.& in simil. Bartol. in l. si quis in graui. §.primo.ff.ad Syllanian. & hoc credo verum, vbi est solus notarius, quia quò ad partem uerum est dicere quod est singularis, secus si sunt

duo notarij, prout etiam Ange.in l.errore. Codice, de testament. in lectura Perusina.
96 Idem † dicit in duobus iudicibus, qui asserent se pecunia fuisse corruptos ad sententiam proferendam, quem in effectu sequitur Iason.l.iusiurandum, §.procurator, columna 9. de iureiuran. intelligendo tamen quod ambo essent examinari in iudicio, & citata dicta parte iuxta capit.2.de testibus. & vere confessi essent, secus si ficte, ut contingit in hoc casu in quo vt dixi, alter est cõtumax, & consequenter habitus pro confes-
97 so, & conuicto fuit damnatus, quia ficta confessio non nocet alteri, iuxta dictum Bartol.in l.eius qui delatorem.ff. de iure fisci.& prædicta clara sunt, si isti notarij ita attestarentur nondum expleto instrumento testaméti, prout intellexit hoc dictum Ias. in dicto §.procurator. Cæterum si expleto & iure acquisito parti, ita attestarentur,
98 † tunc maius dubium uideretur per text. in capit.sicut.in fin.de testibus. vbi non creditur pluribus testibus dicentibus se fuisse corruptos ad infrigendam sentétiã super dicto eorum latam.Ias.tamen idem etiam tenet ubi supra, quæ opinio omnino esset seruanda in casu quem nunc habeo in facto, quia etiam alij duo testes comprobant dictum notatorium, adsuntque multæ aliæ
99 coniecturæ ad idem. Et aduerte ulterius, ꝙ Doctores supra loquuntur in notario, uel teste, uel iudice qui extraiudicialiter, puta, in articulo mortis moti conscientia dicerẽt confecisse, uel dixisse, vel protulisse falsum instrumentum, falsum testimonium, & falsam sententiam propter pecuniam, & ideo non mirum si non infringitur dictum instrumentum, uel sententia, & ita etiam præcisè tex.loquitur in cap.sicut.de testibus.& ideo si in iudicio hoc assérãt, & citata parte, cui dubium quin sit credendum magis ipsis quam alijs, iuxta c.fin.de testib.cog.& quod ibi dicit Fely. est uerum quòd etiam prædicti Doctores & tex. in dicto capit.sicut.loquentur, quò ad interesse partis tantùm. Et ideo si tractaretur de pœna ex eorum dicto alicui imponendo aliter esset, & tunc recurreretur ad vim testium, & l.sciant cuncti. C.de probas.& consideraretur, an essent socij criminis vel varij, & an alias paterentur exceptiones. Non etiam obliuiscaris eorũ, quæ dicit Bart.in l. si quis obrepserit. ff.fal-
100 sis, quando defertur scienter schedula notario ad illam ponendam in actis, quæ continet aliquid plus quàm debeat, & sic falsum, quia dicit ꝙ non tenetur ille quasi fecerit falsum cũ nõ ponat in actis, sed nec notarius qui nec ipse tenetur, quia bona fide facit, sed dicit Bar.ꝙ tenetur deferens schedulam eo quòd obrepsit Presidi falsum per d.l.si quis obrepserit. secus si faciat illã scribi à notario, & scienter aliquid omittat, est pulchra determinatio, & sępe occurrit, circa quam vide Imo.cons.104.& Bar.cons.199. & Bald.notabiliter in rubr.C.res inter alios acta.columm.fina.in fin. Non omitto etiam
101 † si notarius quid falsum afferat in instrumento à seipso, & non rogatus, vt sæpe facit maximè in testamentis, dum dicit, talis sanæ mentis, iuxta notata per Bald. in l.2.ff. de testamen.& in rubr. C.de fide instrum. colu.4.per Aret.in d.l.2.col.1.& 2.non propterea est falsarius, quia facit ut priuata ꝑsona, & non ut notarius, ita Bald.in l.is uerbis.colum.2.in princ.ubi uide.C.de testam. milit. Alexand.in d.l.si quis obrepserit.in gl. quæ incipit, quædam pars.& Fely. in cap.si cautio.col.17.uersic.& unum perpetuo nota.de fide instrumen.& latissimè Cor. in 4. uolu.cons.261.ubi uide. & est hoc dictum maioris momenti quàm dictum Bald. in l.unica.C.de confes.colum.10. uersicu. hoc breuiter.ubi dicit in hoc casu quòd si furor erat latens excusatur, aliter secus uidetur dicere, cuius contrarium tene propter prędictas autoritates & rationem, nisi dicas ꝙ loquitur quò ad crimen stellionatus, & hoc potest perpendere ex dictis Bald. in l. iusiurandi.in fin.C.de testibus. Et ad principalẽ conclusionem uide etiam Tintarid. in suo dialogo de contrarietate testiũ, in illa quæstione, quando testis dicit sine causa, & postea contrarium cum causa, an puniatur de falso, char.4.colum.3.in fin.& sequen.colu. ubi tenet in casu de quo agimus non incidere in falsum.facit etiam quòd dicit Bar.in l.si quis legatum.ff.de falsi.in quæstio. de teste qui dixit non iuratus, vel alio modo nul-
102 liter, quia in effectu uult, ut si non deposuerit in forma iudicij non teneatur, & facit communis conclusio quæ habetur contra dictum Bartol. in l.eos.in fina.ff. de falsis. quòd depositionis extra iudicium non habetur ratio, quo ad hoc ut sit falsus. Cum igitur à pari procedant testis, & notarius, ut per Soc.cons.143.colu.3.ergo, &c.placet tamen illa opinio, ut teneatur pœna stellio-
103 natus. An quilibet † iudex coram quo commu-

committatur falsitas possit punire de falso, vide Barto.tenentem non posse in l.diuus.ff. de falsis.nisi aliàs esset latrunculator, contrarium videtur tenere idem Bart.in l.nullum. C.de testibus. Tamen non est contrarius, quia loquitur de pœna extraordinaria, & vult tamen, quòd iudex competens possit eum punire ordinariè, & ita intellige Bar.in l.hoc iure.§.aqua.ff.de aqua quotidiana, & æstiua.in l.penult.C.si aduer.lib.& ita Fulg. in l.1.§.qui mandatum.ff.de offici.eius. & Angel.in l.querela.in ultim.col.C.de fals.& ita probat text. in d. l. diuus. & ita Abb. in capit.1.ad fin.de crim.fal. In delegato uerò aliter tenet, & est communis opinio Doctorum ibi. Et in delegato latissimè Ias.in d.§.qui mandatum.colu.penult.& fin. idem tenet, quod dixi in ordinario, & non allegat Abb.hanc opin.in ordinario, tenet Are.in c. cum literis.de testi.columnn.3.ubi etiam addit, & ita Felyn. columm. 2. quod punitur sine processu extraordinariè, quod uoluit etiam glos.in dicto c.1.& communiter Doctor.ibi, & ita intellige Anch.cons.171.col. fi.& alios qui sequunt Bar.in d.l.diuus.& est opinio glos. in d.l.nullum, quam ibi sequitur Bart.& ita etiam intellige Aret.in dicto uerbo, falsario.colum.6.versiculo quæro, an
104 quilibet. Et aduertendum est, quia Doct. communiter uolunt, ut etiam punitus tali pœna extraordinaria, adhuc possit accusari pœna ordinaria.l.Corneliæ de falsis.& si ita non esset frequenter nimium fierent falsitates testium, quia illius pœnæ extraordinariç exemplum ponitur in colapho, secundum Ioan. Anto. de Butr. & communiter alios
105 in dicto c.1.Sed an finita duntaxat instantia, in qua sunt examinati testes possint accusari, an vero, etiam illa pendente? prima facie uidetur dicendum, ut finita instantia tm̃ liceat, prout explicitè glo.dicit in d.c.1. & multi alij tam ibi, quàm alibi, tamen aduertendum est, quia illud dicitur habita ratione ad pœnam extraordinariam, quæ non nisi pendẽte iudicio, ex officio, etiam potest imponi, ut declarat Abb.in dict.cap.1.col.2. quia in ordinaria, & finita lite post imponi intentata accusatione, tunc & ante, ita optimè uult Abb. ibi, ubi uide cum diligentia, quia sic inuenies. Et cui dubium quin etiã pendente iudicio ciuili posit accusari testis de falso? & ideo disputatur, an durãe discussione falsitatis sit supersedẽdum in ciuili, ut dicam paulo infra; potest igitur accusari, & pendente iudicio sicuti mox dicam, & eo finito ad retractionẽ sententię, iuxta tit. si ex fals.instrum.C.& not.in l.diuus.ff.de re iud. Sic ergo qñ iudex coram quo examinatur, non est latrunculator, & ita non habet merum, & mixtum imperium, solum punit extraordinariè cum colapho, de quo supra, ad pœnam uero ordinariam ex nouo processu procedit Capitaneus iustitiæ, vel alius officialis rerum criminalium. Et si ipse est latrũculator, poterit etiam ipse procedere ad pęnam ordinariã.ita Abb.& Doct.in d.c.1. Et
106 si tñ iudex corãquo examinat testis, & falsum dicit, q̃ alius, sint iudices competentes in criminalibus, vt prætor, & capitaneus iustitiæ in hac ciuitate Mediolani, uterque potest procedere. ita Bal.in d.l. nullum.uers.& non solum iudex.ubi uide.& ideo erit locus prænentioni, iuxta nota supra in titul.de foro competen.in materia pręuentionis. Ex prædictis habes quòd pœna illa extraordinaria non rollit ordinariam, contrarium tenet Bart.in d.l.nullum.per l.Senatus.ff.de accus.Bald.uero ibidem hoc tenet quando nõ fuit punitus integra pœna, & hæc opin.Bal. est approbata communiter ibi, & in d.capit. 1.de crimin.fal.ubi ultra alios, vide Anan. colum.3.vers.sed potest dubitari.& ibi pro ratione dicit unum pro hac communi, quòd agitur de diuersis delictis, & ideo pœna unius non tollit aliud, & quòd agatur de diuersis delictis, & sit separatum delictum id de quo in l.nullum.a delicto criminis falsi, de quo in d.l.Cornelia de falsis. ostendit ipse, & ponit quatuor differentias, & quando tractaretur de pœna imposita a iudice ecclesiastico, an illa debere esse contentus iudex sęcularis? Est sine dubio dicendum nõ debere nec econtra, Felyn.in capit.super his in 13.limita de accus. Et ex prædictis habes clarè decisum id, de quo nunc dubita-
107 tur in Senatu. An † testis laicus, qui dixit falsum in causa matrimoniali, coram ecclesiastico, possit puniri ordinariè ad pœnam falsi a capitanea iustitiæ, quia potest puniri & causa matrimoniali finita, & pendente per pręd. cta, & maximè, quia iudex ecclesiasticus nõ vult cognoscere de dicta falsitate, nec potest, iuxta cap.sententiam sanguinis, nè cler.uel monac.nec etiam uult punire extra ordinem, quo casu cessant omnia. Nec obstat quòd iudex causæ principalis, scilicet iudex ecclesiasticus sit iudex causæ incidentis.l.quoties. C. de iud. quia non efficitur

iudex

iudex causæ falsitatis, nisi quo ad extraordinariè puniendum, sicut dictum est per not. in d.cap.1.in d.l.nullum. Si esset ordinarius puta episcopus, fateor quod & ipse posset procedere ad ordinariam pœnam secundũ ius canonicum, sed cum sit delegatus firma remanent, & solida quæ supra dicta sunt, & idem etiam procederet, si esset ordinarius non habens merum, & mixtum Imperium. Et ideo hoc mane ita fuit stabilitum, vt scilicet dictus testis falsus puniatur pęna falsi a capitaneo iustitiæ. Et retulit reuerendissimus Domi.episcopus Nouariensis in suo casu Romæ pariter fuisse seruatum, quia cum quidam in causa beneficiali agens contra eũ ad beneficij priuationẽ adduxisset quatuor testes falso deponentes, quòd mandauerat fieri quoddam homicidium, & ipse eos coram gubernatore vrbis accusasset de falso, & falsitatem detexisset, omnes fuerunt infami pœna ab eo puniti. Sic etiam sæpissimę in hac ciuitate fuit seruatum, & seruari debet, quia aliter malè consultum esset bono
108 publico, & † ad prædicta facit, quia crimen falsi commissum in re ecclesiastica, puta, in litteris Apostolicis crimen mixtum, ꝙ potest puniri a iudice ecclesiastico, & sæculari. ut Abb.& Docto. in capit.cum sit generale. de foro competenti, & per Anan.in c.ad fal-
109 sariorũ.de crim. falsi. Scias aũt † ꝙ vbi ẽt sæcularis, non posset cognoscere, nihilominus posset interrogare, puta, si pars vult vti testibus coram ecclesiastico examinatis. ita Bald.l.ubicunque.C.de interrog.actio. Ias. d.l.quoties. colum.2.Et hæc not.quia ipse iudex ecclesiasticus non vult admittere has interrogationes, timens ne fiat irregularis. iuxta capit. sententiam sanguinis.nè cle.vel mona. Est tamen aduertendum ad prædi-
110 cta † quod etsi testis clericus efficiatur ex foro iudicis laici qui eum examinat, quo ad pœnam extraordinarie imponendam, tamẽ eius fori non efficitur. ista est communis opinio in locis de quibus supra, & ita attestatur Ioan.Bernar.Hispanus in sua practica criminali canonica.capit.87.ad fin.pro quo etiam vide decis. Neapol.230.quæ adhæret
n hic opinioni. n Et † quia dixi supra testem
111 posse accusari de falso pendente iudicio, & esse dubium an suspendatur iudiciũ principale in hoc vide Bald.in l.si quis testibus. colum.pen.C.de testibus. Alex.in l.2.§.1.in 1.apostil.ff.ui bonor.raptor. Salic.in l.si docueris.C.de falsis.& ante eos Cin.in l.1.col. penult.C. qui accus. non poss. Et conclusio est vt differatur, & licet res sit inter alios, scilicet inter reum vel actorem, & testes, & non inter ipsas partes, quo casu non videtur vt acta in eo iudicio faciant fidem in primo contra producentem, iuxta notata per Bart. per illum tex.in l.Lucius.ff.de his qui notã. infam. Tamen reddunt dubiam probationẽ, ex quo non potest sequi condemnatio. ita Salic.not.in dict.l.si docuerit.in fin.sequitur Barb.consi.43. volum.1. column.8. Et licet Salic.loquatur in accusato accusante testes, tamen idem videtur quando tertius accusaret, puta, frater, vel coniunctus accusati, nã militat eadem ratio. & Cyn. etiam in d.l.1. in quæst.quam format, iuxta quam uerba facit Salic.atque alij, apertè loquitur, siue accuset pars, siue tertius, si tamen aliàs dicta testium non nocerent illi contra quem essent producta, ut quia repleti essent maculis, uel verisimilia non deponerent, vel aliter non probarent. Non uideo quare esset differendum, quia frustra expectatur tempus, cuius euentus non operetur.l. aliquando.in fin.ff. ad Velleian. & ideo cum ratione loquuntur Doctores in accusato testibus conuicto, & ita etiam in fortioribus terminis est decis. Neapol.229.ubi latissimè de hac quæstione dum concludit, quando decisio causę non pendet a falsificatis dilucidatione non super sederi, si etiam accusatio testium esset facta coram alio iudice, maximè per fiscum, vel tertium, & pars contra quam fuissent examinati acquiesceret, vt causa finem acciperet, etiam non dilucidata falsitate secundũ acta & probata in causa, non video quare esset differendum, quia Doctores loquuntur, siue saltem expresè sentiunt, ut procedat dicta conclusio ad fauorem conuicti, nisi dicas qđ tamen oportet partem ita esse contentam, ut etiam renunciaret omni maculæ falsitatis, aliàs militarent rationes Salicet. pro sua opinione. Et hoc ubi ex actis cõstaret, quòd causa falsitatis pendent, aliàs posset iudex causæ, instante eo, contra quem producti sunt testes ignorãtiã prætẽdere, & determinare causam secundùm allegata, & proba-
112 ta. Quando † vendens rem duobus incidat in falsum, iuxta l.qui duobus.ff.de falsis.vide ibi per Hippol.& per Aret.in glos.in verbo, falsario, colum.8.& in apostillis nouis, & nouissimis.& Cuma.consil.173.colum.2.in fi.Et quid si hoc facit procurator, vel syndicus an incidat in hanc pœnam? vide Ang.in

consi.

conf.43.& quid in muliere vendente duob. & quid si uendatur secundo scienti primam venditionem,& quid si primus postea ratifi cauerit, uide Bald.2.uolum. consil.240. Et adde quòd si eadem res uendatur a duobus repræsentantibus eandem personam non in curritur pœna,de qua hic Signorol.consilio. 207.& si vendatur dimidia pro indiuiso po stea aliqua pars in specie,tunc uidetur incidere in falsum,quia primus emptor in qua libet minima parte habet partem.l.Mæuius. §.duobus.& ibi Bar.ff.de leg.2. Bart.in l.2. C.quomodo,& quan.quar. pars deb.lib.11. & in l.2.§. incerti.ff. de acquirend. posses. & ita videtur benè probare tex. in l.si consenserit.§.fi.ff.qui potio.in pigno.habe. Tñ considera,ꝙ licèt reperiatur deceptio re ipsa,iuxta l.siquis cum aliter.ff.de verbor.obligatio. tamen non fuit in dolo ex proposito venditor, quia est præsumendum quòd ex quo sciebat se habere dimidiam non considerata subtilitate dicti §. duob. crediderit se posse vendere particulam alterius dimidiæ etiam in specie,vbi tamẽ hoc allegetur, iuxta text.in l.si adulterium cum incestu.§. idem Pollioni.ff.de adulter. Nam quælibet causa excusat a dolo,& licèt in dubio sit præsumptio contra eum,iuxta doctrinam Ang. in l.plagij.C.ad l.Iuliam de plagia & dixi supra circa decretum,quando res habet originem a contractu,tamen cum iuramento, & datis aliquibus præsumptionibus procedit quod dixi,& præsumptio est ut nõ sit in dolo,quia propter hoc non cõsequitur duplex precium eiusdem rei, ut considerat text.in
113 l.qui duobus, & † quod etiam ille qui sibi aliquid adscribit in testmõ incidat in pœnam falsi,est tex.in l.prima.§.ex illa quoque ff.de falsis. Adde Bald.5.uolum.consilio.92. Cuman.consil.78.columna secunda, & Salic.in l.1.C.de his qui sibi adscrib.colum.3.
114 in fi.Et† quando hæres scribit testamentũ & illud tradit notario a quo rogatur uide Bart.in d.§.ex illa.& Alex.in 3.uolum.consil.50.& uide quæ not.Fulgos.conf.124.col. 2.& Roman.consil.145.uersus finem . & in
115 apostil.Angel.& Angelusmet.Scias† etiam quod pro instrumento falso potest quis puniri ex triplici capite,quia fieri fecerit,& quia illo vsus fuerit scienter.. primis duob. modis quis punitur pęna.l. Corneli. iuxta l.prima,§.fin.ff.de falsis.Tertio casu non punitur ordinariè, sed relegatione ad tempus.ita Salyc.in l. si uteris.colũna tertia,in princip. C.de fide instrum,& dicit, quòd hæc est cõmunis opinio, & ita intelligas Bald. in l.iubemus.§.sane.colum.fi.in versic.extra quęro.C.de sacrosan.eccle.allegat gloss.quæ tamen dicit aliter in producente literas principis,& ita etiam glo.in d.l.si uteris.& ubique,vt dicit ibi Salyc. & uide latè apostillas ad Abb.in c.præsentium.de testibus. Tamẽ per statutum nostrũ in criminalibus imponitur eadem pęna ille,qui scienter producit falsum instrumentũ,uel testes scienter. Sed
116 aduerte,† quia differentia est inter primos duos casus, & istum, quia in primis casibus non prodest abstinere ab vsu, in isto autem prodest.l.si falsos.C.de fal. & ibi per Barto. & Docto.in l.diuus.ff.de fals. & potest producens abstinere vsque ad sententiam, ut habetur in dicta l.si falsos. Et ideo ut tollatur hæc facultas interrogatur statim facta publicatione,si vult vti testibus, vt per Bartol.in dicta l.diuus.vbi vide, & maximè interrogatur,quia statutũ nostrũ dicit quod si aliter de scientia non constat,postquam fuerit interrogatus si uoluerit vti, & responderit velle, dicitur eo ipso de scientia constare,& sic statutum videtur dare hanc practicã,maximè vt tollatur onus probandi scientiam,& de qua etiam potest constare aliter,
117 vt etiam sentit statutum. Et † in dubio præsumitur quando scriptura est super facto proprio,vt not.per Are.& Felyn.vbi vide omnino de ista materia. & in d.cap. præ-
118 sentium.& hoc not.in casu † in quo producens non teneatur respondere, iuxta statuta nostra Mediolani in ciuilibus in quibus cauetur, vt aliquibus casibus non teneatur respondere, quia nihilominus tenetur si aliter constat quòd scienter usus fuerit.Et aduerte, quia nec semper producens est inexcusatus si perseueret. Vsque ad sententiam,quia si verisimiliter non sciat, non tenetur,vt in facto alieno,vt per Docto. ubi
119 supra. Et † modum respondendi quando quis interrogatur ne faciat se suspectum ꝙ falsum commiserit,ponit Bald.in l. fin.in fi. C.si ex fals.instrumen.& debet etiam respõdere clare,& aperte,ut ponunt Doct.vbi supra,& Bald.conf.58.in 5.lib. secundùm antiquam impressionem,ubi tenet quòd si dicit uelle uti in passibus,& pũctis,&c. quod est perinde ac si nihil responderet, & ponit ẽt statutum nostrum in ciuilibus.Item modum interrogandi vide per Are.& Fely.ubi supra,& ultra prædicta in hac materia,uide

Ang.

Ang.in d.l.in verbo,falsario.colum.penulti. & ibi in apostilis.& glos. & Bart. & Doct. in l.3.C.de fide instrumen.Ang.in §.appellantur.Institut.de excep.colum.3.versicu.& est
120 sciendum. Et † quando procurator producit falsos testes,an dominus teneatur? vide Paul.de Cast.in l.si quis iniquum.§.si procurator.ff.quod quisque iur. Et si quis vtitur scienter per alium, an teneatur pena statuti de vsu,vide Rom.consil.106.& Alexan.in d
121 l.si falsos.Et quando capitulum est falsũ, an abstinẽs hoc casu sit excusatus? vide Bar. tenentem non esse,in d. l. diuus.ff. de falsis Angel. de Aret.in dicto verbo, falsario latè & notabiliter distinguentem,Aret.& Fel.in
122 d.c.præsentium.Et † vbi capitulum est verum,& testes falsi,dicuntur isti dicere falso, non falsum, & extra ordinem punitur. Felyn.in cap.fraternitatis.in fin. de hæret. post Anchar.ibi per eum allegatum.Soc.consilio 103.circa fi.& conf. seq.& Bald.consil. 304.
123 volumin.1.Et † an quis possit respondere se uelle uti,si appareat testes verum dixisse? vide Barto.in d.l.diuus.& Aret.& Felyn.ubi supra,& dicam infra latissimè sub ista rubrica. Et profectò credo quòd illa disputatio cesset per statuta nostra quibus cauetur, vt clarè,& nitidè debeat responderi,per quæ statuta etiam datur terminus ad deliberandũ, quo casu cessat difficultas si dicat, non est certus,& vide Lap.allegatio.119. & Fulgos. cons. 177. & not.etiam ad intellectum sta-
124 tuti, † quòd aliud est ostendere, aliud est vti. Bald.in l.eo quod à multis, ad fin. C.si.
125 cer.petat.Item nota,quòd per statuta nostra cautum est,vt etiam quis possit respondere uelle uti in parte, dummodo clare respondeat pro qua,& sic seruatur, quod etiam dicto testis quis poterit uti in una parte in alia non,subaudiendo etiam unum uerbum, & declarando illam partem,dummodo apertè
126 & clare loquatur.Itẽ nota † quod ille qui producit instrumentum falsum præsumitur illud fecisse,uel fieri fecisse.d. l. maiorem. & ibi Bal. Alex.conf.77.colum.3.uol. 1. Anan. in c.ad falsariorum.colum.5.de crim.falsi.nisi ostendat à quo habuit,uel quis fieri fecit,
127 ut in dictis iuribus,& locis. Et an si dicat nolo uti,fiscus ipse possit uti? uidetur posse. & quòd hoc decidat Bart.in quæst.quæ incipit,iudex maleficiorum,colum.3.in prin. & colum.fi.& facit quod licet accusator renũciet testibus,non ualet,quia uidetur concludere cum accusato,& quia non debet posse præiudicare fisco.Aret.in cap.cum uenisset, de testibus.colum.4.uersic.3.utrum.& Fely. ibidem colum.3.Et ideo nec ualet delatio iu-
128 ramenti, †,quam facit accusator reo super crimine,quò ad prẹiudiciũ fisci.Iaso.in l.ait prætor.la prima.in princ.colum.fi. uersic.2. princ.ff.de iureiuran.Iudex tamen ubi uideret non adesse conclusionem,& testes de falso suspectos,male faceret, si per eos uexaret
129 partem.Tenetur † pœna falsi notarius, vel aduocatus, uel causidicus qui instrumenta unius partis ostendit alteri, l.1.§.is qui. vbi Bar.ff.de fals. Ang.Aret.ubi supra, in uerbo falsario.& dicam infra in tit.de præuaric.Et
130 † quid si testes non publicatos, uide Fel.in cap.pen.de testibus,colum.2.circa fi.Et quid de medicis,& obstetricibus qui non fideliter referunt,uide Fel.in c.proposuisti.colu.4. de prob.& eo.titu.cap.quoniam contra col. 24.& Ias.in rubr.ff.de iureiur.& Dec.in d.c.
131 proposuisti. Ille,†,qui se faciat Doctorẽ p
p & non est,tenetur de falso.l.eos.§.fi.ubi Bar. ff.de fals.& uide Alex.cõsi.50.uolumin.3. & Felyn.in capitul.3.loco.de probat. & idem in notario qui uti notarius cõficit instrumẽta,& non est,quia tenetur pœna falsi, secus si erat, & fuit depositus.Felyn. in cap. super litteris,de rescrip.columm.18.Sic etiam qui non merebatur dignitatem propter uilem eius conditionem, & tamẽ tacita uilitate illam tanquam nobilis impetrauit, punitur pẹna falsi,ita in l.unica.C.ad l.Viscel. quam uide, & licèt illa lex sit correcta in casu suo secundum not. ibi, tamen non est correcta ratio legis, super qua est fundata.d.l.eos.§.
132 fi. quæ non est correcta. Quẹro † de eo,
q qui allegat leges,abrogatas, q & statuta,an sit falsarius? uide Bar. in l.fi.ff.de falsis. & Fely.plenè in c.1.de const.colu.5. in c. frater-
133 nitatis,in princ.de hæret.Adde etiã in hac materia falsi quo ad excusandum a falsitate vnam notab. conclusionem, quod possibili veritate in esse posita, nulla sequitur necessaria falsitas. ita Bal.in c.1.in §. notandũ de no.feud.refert,& sequitur Alex.in l.quid tum, in §.si arbiter.ff. de arbit.Ad quod est gl.in l.iurisgentium,§.quod ferè, ff. de pac. & ibi Iason latè de qua dixi supra. Et ideo
134 † sufficit,vt quis habeat aliquam præsumptionem pro se ad excusandum a falso, Bal. in l.fin.col. 12.circa med.C. de edicta diui
135 Adri.toll. Et consuetudo etiam excusat a falsitate.Cæpol.cõs.13.in antepe.colu. unde etiam testis defenditur qui primo dixit nescire

scire vel non recordari, & postea dixit scire vel recordari, vt per Alex. vbi supra, intelligendo, vt per Aret. cons. 71. col. 2. est materia Bart. Ale. & Doc. in l. qui bona, §. si quis stipulatus, vbi vide Ale. colum 2. ff. de dam. infec. Similiter econtra, si primo dicat scire, vel recordari, postea nescire, vel non recordari, defenditur ut per Aret. in c. cum causa, col. 2. de testi. nisi tamen esset nimium euidens contrarietas, per notata a Bal. in j. consti. C. § quibus, & vide etiam Ias. in l. ait prætor, la prima, §. iurari, columna penult. & ultima. ff. de iureiurand. & Dec. consi. 100. colum. 3. & Alex. in l. stipulatio habere licere. § hæc quoque, col. 2. ff. de verbo. obligat. & Bald. in l. 1. colum. penul. C. de confess. vbi
136 quando quis primo dixit, credere, postea non credere, nõ est periurus, & semel habui in facto, quod testis primo narrauit rem asserendo ita esse, postea in repetitione fortè videns se conuictum, dixit credere, quod ita esset, & vr̃ quod sit falsus per dictum Paulum de Cast. in l. dolo, C. de dolo, vbi si quis asserat illud de quo non est certus præsumitur in dolo. Videtur. n. postea ita dicere sub ornatus, vt per Fely. in c. preterea, col. fin. de testi. cog. Dolus. n. probatur ex coniecturis. d. l. dolo. sed tamen uide Aret. consi. 44. colu. ult. vbi dicit, quod si testis dicat primo scire postea credere, non est falsus, quia etiam credere possumus id quod scimus, est materia capit. quoties, extra, de testibus. & consil. Aretin. procedit in dubio, vnde quando expresè apparet in secundo dicto, quòd testis non habebat certitudinem in primo, res videtur admodum clara, quòd sit falsus, sed in dubio fateor non esse falsum, maximè per dictum Bart. in l. de ætate, chart. 2. colum. 1. versic. sed quid. ff. de minor. & Bald. in l. data opera. C. qui accusar. non pos. qui allegatur à Moder. in locis, vbi supra, tamen circa dictum Pau. de Cast. in d. l. dolo. vide Fel. in c. si autem, col. 1. de rescr. & Alex. in l. dolum. C. de dolo, & in l. 2. colum. 3. ff. quod quisq; iur. & de prædictis etiam supra dixi in materia torturæ testium, & dicam infra sub rubr.
137 de pub. processus, circa fi. Et ad hæc etiam adde quo ad excusandum quem a falso, quod licet testis in rei veritate sit falsus, tamen si iusta credulitate illud falsum dixit, excusatur à falso, ut per Hippol. in rubr. ff. de fals. col. 1. & 2. Ex istis habes, quod falsitas debet necessario concludere, quod procedit, ubi agitur ad pœnam, secus si agatur ad rescissionem instrumenti. Iaso. in l. licet Imperator, ff. de legat. 1. & in l. si quis ex argentariis. §. prætor ait, ff. de edend. Item adde quod
138 dicens falsum testimonium in causa capitali punitur, l. Cornelia de sicar. l. 1. §. præterea, ff. de sicar. & ibi per Hippol. quem vide, qui præter alia dicit, quòd hoc ad offensionem procedit, non ad defensionem, quia tunc tm̃ de periurio punitur. Et facit quod minus peccat delinquens defendendo, quam offendendo secundum Bald. in cons. 515. in fin. uolum. 5. secundum impressionem Mediolani, & quibus modis testis dicat, vel dicere possit falsum testimonium, vide Bald. solenniter, & aliter non intelliges in l. data opera, C. qui accus. non pos. colum. 7. vbi per
139 plures colum. Adde † etiam quod ita committitur falsum tacendo sicut dicendo, c. 1. de crim. fal. & l. præscriptionem, C. si contra ius, sed an comprehendatur testis tacens veritatem in statuto puniente, dicentem falsum testimoniũ? Est pulcher articulus, quia si non comprehenditur non punitur pœna corporali propter aliud statutum, quòd nullus puniatur pœna corporali, nisi lege municipali caueatur, & videtur quod qui tacet veritatem dicat falsum, & sic comprehendatur in statuto capit. cum dilecti. extra de accus. in versic. quia vero. iuncto vers. cum secundùm. Tamen hoc est propter verbum plenam ibi positum in iuramento; vt gl. ibi in verbo, plenam. secus si iuramentum tantùm esset hoc modo, Iuro dicere veritatem, ut sit hic Mediolani, & non aliter, tunc non debet admiscere falsitatem, vt gl. ibi, in verbo, meram. Tamen si tacet verum, non dicit falsum dicere etiam quod meram iuret dicere veritatem. ita glos. ibi, in uerbo, meram. iuncta dicta alia glos. in uerbo, plenam. unde video obseruari in Senatu vt minus puniatur, & nõ secundùm rigorem statuti, facit quod dicit Bartol. in l. ea quæ. ff. de contrahend. emptio. vbi ait quod tacens ueritatem punitur tanquam falsus. & sic impropriè. Tamen aduerte, quod tex. in d. cap. cum dilecti. loquitur in parte quæ tenetur respondere sicuti promisit, & iurauit. Non in teste cuius officium est ueritatem dicere, & plenam ueritatem, secundum gl. in l. Lucius, ff. de his qui notan. infam. Bald. in cap. fraternitatis, in fin. de testibus, unde Imol. in cap. super literis. de rescrip. reprobat Abb. in cap. 1. de crimin. fals. & D. Ant. de Butr. in eodem cap. super li-
140 teris, qui sciebant differentiam † quando

testis tacuit veritatē, an iurasset modo quo in d.cap.cum dilecti,plenam & meram ueritatem dicere,& tunc volunt ut sit falsarius, an ad interrogata respondere,& tunc secus, quia dicit Imol. quod imo in teste semper hoc procedit quod debet dicere plenam veritatem, & sic ēt ꝙ iurasset ad interrogata respondere, si dolosè tacet veritatem debet puniri,& ita tenet Felyn.in capitu.1.de test. cog.colum.1. & allegat etiam Anan.in d.c. 1.de crim.falsi. per Imol. & adducit Fel.rationem, quia forma iuramenti non est illa quæ faciat testem incidere in falsum, vt per eum,adde Bartol.in l.si quis legatum,col.2. & seq.ff. de falsis. vbi testis qui non iurauit
r etiam punitur de falso. r imo diligentius ad
14 uerte,§.quia†nec Abb.in d.c.1.nec D.Ant. in d.cap.super litteris. nec Ias. eos referens in d.l.præscr.in 3.limit.faciunt differentiam in teste,an iuret dicere veritatem plenam an simpliciter iuret,& ideo saltē;isto casu quando iurat dicere veritatem simpliciter videtur tnendum in teste, quod tacendo ueritatem committat falsum. Sed aduerte, quia nulli dubium quin hoc casu falsum cō mittatur, quia hoc etiam tenent qui sentiunt contra Imol.scilicet Iason,Ab.& But. Item etiam quando tantum ad interrogata iurat respondere secundum veram opinion. Imol.Anan.& Felyn.imo etiam quando nō iurat vt vides,sed tamen non videtur dicere falsum, etiam ꝙ iurassent testes plenam veritatem dicere.Nam fateor, ꝙ plenam nō dicunt, vbi tacent veritatem, ita loquitur gloss.ibi, sed non valet consequentia, igitur falsum dicunt,quia non est verum quod dicant,sed omittunt. Sed dic ꝙ ex quo testis dixit cum iuramento velle dicere plenam veritatem, si aliter facit, quia omittat aliqua,dicitur falsum dicere,non omittendo solum,sed iuncto eius dicto, quia dixit velle vnū facere,& aliud fecit,& sic dixit falsum: & tenendo cum Imol. Anan.& Fely.si simpliciter iurat non dicit falsum,& minus quādo dicit velle respondere ad interrogata, nā fateor ꝙ punitur,& in hoc cum eis teneo ꝙ est falsarius,quia perfectè debuit dicere, sed tamen non dixit falsum, benè omisit illud quod non erat officij sui omittere, tamen non verificatur, ut dixerit falsum testimonium, & ideo practica conuenit cum lege, & pro hac opinione quando aliud non haberemus stringit quod Bartol. supra & alij Doct.dicunt,vt in d.l.prǣscriptione,& Hippol.in suo repert.in l.1.§.sed & si quis,ff.de falsis.& Doct.vbi supra,qui tractantes hanc materiam semper per verba impropria,vo-
142 lunt vt sit falsarius. Testis † dicens testimonium pecunia,vel ex promissione, etiam vt verum dicat,an sit falsus? vide l.1.in prin. & ibi in d.reper.ff. de falsis. Abb.in capit.1. de testibus.Salyc.in l.si quis testibus,colum. fin.C.de testibus,& Bald.in cap.fin.in 3.colum.de appell.vbi fit differentia,an pecunia fuerit data palam,vel secreto, & quando aliter non poterat habere testimonium,ut ibi, qui etiam loquitur in iudice. & vide Felyn. in cap.licet causam.colu.4.circa fin. & seq. de probat.& vbi Aretin.colu.5.& in 12.notab.& colum.18.& seq.& Fely.in c.pen.col. 2.de testibus cogen.& in cap.fin.col.2.eodē
143 vbi dicitur † ꝙ corrumpens testem punitur eadem pœna qua punitur testis falsus, &
144 † quibus pœnis possit puniri falsus testis vltra dicta in dict. repertor.in §. præterea l.1.ff.de sicarijs.vide notabiliter Fel.& Aret.
f in capit.sicut.in 3.notab.de testibus. f Adde
145 prædictis, ꝙ falsum tollitur uiginti annis l.querelam.C.de falsis.de cuius materia dixi supra,sub rub. quomodo procedatur per actionem in delictis, & dum tetigi an currat ignoranti commissam falsitatē, dic rem pendere a quæst.Bart.in l.Labeo.ff.si quis testamen.lib.esse ius. fue. ubi an ignorantia sit a pœna excus.ita ut cōseruet ius alicui,& ab his quǣ latissimè dixit ibi Alex. etiam in l. si.vbi uide.C. de dol. & uide de hoc consil. Paul.de Cast.183.volu.2.& iure cano.crim. præscr.non tolluntur,vt per Dec.in ca.licèt causam.char.4.colum.3. uers. postremo notandum.de prob.ubi vide,& per Doct.in c.
146 venerabilis.de excep.Testis†dicens falsum testimonium super generalibus punitur extraordinariè.Iacob.But.in l.Lucius.ff.de infam.Ang.in cons.194.visis processibus causǣ.in fi. colum.2. Hippol. in l.1.§.prǣterea. ff.de sicar.colum.6.Ias.in l.si duo patroni §. idem Iulian.ff.de iureiur.colum.fi. & in l.1. colum.10.&seq.ff.de offic.eius.Bart.in 2.lectura.& ibi Ias.in l.si ex falsis.C.de transac.
147 Est materia,† an falsus in uno sit falsus in omnibus.& communis est esse.ita Gand. in tit.de falsis.colum.5.versic.quæst.utilis. Alexand.in l.1.§.si quis simpliciter.ff.de verborum oblig.& in cons.45.colum.2. uolum.2. & eodem volum.consil.134.colum.3. quod procedit quando dixit falsum super negocio vel ad negociū pertinentibus,tunc est periurus

rius.ita Bald.in l.si ex falsis.& ibi Alex. dicit cõmunem esse cum Bal.ibi, & procedit et, siue scienter committat falsum,siue ignorãter. Innoc.in c.fraternitatis.de hæret. Alex. in d. cons. 45. quod ultimũ intellige ut per Alex.in d.l.si ex falsis.in vlt.col.uers.inquantum.& dicit ꝙ quando testis scit sibi non liquere,tunc est falsus,secus ubi probabiliter ignoraret,ut in facto antiquo, & hoc modo rem intelligas.Item dicitur aliquid pertinere quando quo quõ facit ad causam. Aret. cons.72.colum.2.uersic.2.Ista conclusio limitatur quando circa omnino impertinentia esset falsus, quia propter hoc non est in alijs falsus.Bald.in d.l.si ex falsis.in fin.Are. in d.cons.column.2.& cons.60.versicu.non obstat quòd.& Alexan.cons.88.col.5.col.6. Sed tamen si iurasset dicere ueritatẽ super omnibus de quibus esset interrogatus, non probaret super omnibus,ita Bal. in rubrica de controuer.inuest.Fel.in d.c.fraternitatis. & Cur.in tract.de testibus.uersic.5.conclu

148 sio.Et aduerte, † quòd ratio,quare si quis mentitur super generalibus non incidat in falsum,ita ut puniatur pœna propriè l. Cornelıæ sed extraordinariè pœna stellionatus, est,quia non est periurus, nam iurauit dicere veritatẽ super negotio, sed hoc nõ est de negocio,nec de pertinentibus ad negociũ,licet sit de pertinẽtibus ad fidẽ, & cõsequenter non est falsarius,merito non punit pęna falsi:tñ quia mentitur,punitur extra ordinẽ. Hoc modo est fundata decisio Iacob. Butr. quando mentitur,& vbi est talis attinentia, quæ repellat omnino testem, non creditur ei,nõ ratione periurij, quia non est periurus,sed ratione illius attinentiæ, ita loquitur,& loqui vult Cępol.in cons.3.col.2.qui simpliciter dicit hoc casu,ꝙ non creditur,licet contrarium sentiãt Doctor. dicentes, falsus in vno non est falsus in alijs, quando est falsus super aliquo incidenti non pertinenti.Et de varietate testium etiam rusticorũ, & idiotarum,vide Alcia.in tractat. pręsumptio. reg. 31. & quomodo possit declarare se,idem in eo tractatu reg.2.præsumptione

149 20.Scias † quoq; ꝙ sicut p o quolibet delicto tam priuato, quàm publico potest agi, & ciuiliter,& criminaliter, vt dixi supra in titul.quomodo procedatur per actionem.in delictis in princip.& in fi.ita in hoc crimine falsi,imo pro hac reg. quo ad delictum publicum in genere allegatur tex.qui.loquitur in crimine falsi,in l.quæ nomi ne.ff.de falsis & per illum tex.sic generaliter no.Bart.ibi, & ita poterit agi contra testes falsos etiam ciuiliter actione in factum per illum tex. & ponit Dec.in c.licet causam.de prob. char. penultim.colum.1.in fin.versic.2. dum dicitur, Subdit tamen consideratè multum, quòd procedit hoc,vbi apparet de interesse agentis,alias contra testes falsos agi non potest; secundum Ancharan.cons.23.visa inquisitione. in 2.dubio. & est actio in factũ, quæ datur pro omni crimine publico. Bart. in l.datur.in princip.ff.ad legem Iuliam pet.

150 Falsitas quando emergit in aliquo iudicio ciuili,uel etiam criminali,puta, quando obijcitur testes esse falsos,an impediat procedi sup negotio principali,donec sit determinatum super falsitate? in effectu conclusio est impedire, si animo calumniandi non opponitur, & ad hoc an calumniose opponatur,uel non,quotidie animaduertit Senatus faciendo videri indicia falsitatis ab aliquo fiscali, vel statuendo breuem terminũ accusatori ad illa examinanda, & dictam conclusionem facit Alex. in l. prætor ait,§. hoc edicto.in 1.apostilla,ff. vi bon.rapt. & latius Barb.vbi omnino uide in consilio 43.

151 col.7.& sequ.uolu.1.& ibi ponit † quando opponitur exceptio falsitatis contra sententiam? an impediat executionem eius,de quo uide Felyn.in cap.de cętero, de re iudi.col. 3.vbi late,& not.& vide etiam Fely.in cap. quærenti.de offic. deleg.colum.2.in uersic. sunt certi casus, ubi in sententia criminalis loquitur,& ponit in ultimo casu quando accusantur testes de falso,& vide omnino cap. accepimus.de fide instrum.ibi est tex. quòd si sententia sit obtenta uigore falsi instrumẽti, tamen interim statur sententię donec sit cognitum,& ibi Felyn.in summario, & columna 3.allegat Bald.in l.final.C.si ex falsis instrumentis,columna 3. uersiculo ultimo. quæ conclusio tamen non discrepat à prædictis, si rectè intelligatur. Falsum etiam

152 † committitur quãdo qui cũ propter uilitatem non meretur dignitatem,se facit nobilem,& ideo consequitur illam,& hoc est quod disponit lex Viscellia. ut C.ad legem Viscelliam,leg.unica.dixi supra in uersic. ille qui se facit Doctorem,& non est,iuxta l. eos,§.fin.ff.de falsis.Tetigi supra in uersicu. scias etiam, ꝙ pro instrumento falso, & de vsu falsorum testium,per duas, uel tres co-

153 lumnas, & ibi inter cætera dixi, † ꝙ potest constare de scientia producentis falsos

testes

testes aliter quam per practicam statuti nostri interrogandi producentem; an velit vti testibus, etiam ex mente dicti statuti, qđ est valde notandum, maximè quia non semper admittitur interrogatio, ut ibi dixi. Sed qui sint modi probandi scientiam traditur per Aret. & Felyn. in cap. presentiam. de testi. Et producans excusatur, & se liberat dicendo nolle vti, vt ibidem dixi per l. si falsos. C. de fals. & notata per Bart. & Doct. in l. diuus. ff. de fal. Fel. tamen, & Are. ubi supra, declarando Barto. in d. l. si falsos. dicunt in effectu, ꝙ
154 † si omnino clarum est, quod producens scienter produxerit falsum capitulum, puta in facto proprio ita recenti, vel eius naturæ, vt nullo modo possit cogitari ignorantia, tunc si inducat testes ad deponendum super eo, quia ex necessitate falsum dicunt, & quidem producente sciente, si bene rem cōsideras, hoc casu non vti eis, nihil prodest, quia talis tenetur vt falsi machinator, iuxta d. l. si falsos. & ita precisè loquitur Bar. in d. l. si falsos. & adeo clare, vt interprete non egeat. & ita etiam Bar. in l. 3. in fi. C. de fide instrum. Sed si est præsumptio ignorantiæ pro producente, vt si sumus in facto alieno vel proprio, in casu, in quo præsumitur ignorantia, tunc non vti prodest, quia sine dolo falsum non committitur. Aut vero producens falsum capitulum producit illud in casu, quo potest esse, & non esse, quòd sciuerit illud falsum esse, vt in facto proprio, sed non tali, in quo non possit cadere error, vt sæpenumero contingit, Tunc etsi regula sit contra eum, tamen si interrogatur, an velit uti, & ipse respondeat non velle, allegando quòd errauit in capituli confectione, excusatur, sed si non allegat errorem, non excusatur, nec etiam excusatur, si perseueret, utendo usque ad finem. & nec excusatur, si ipse absque interrogatione dixerit se nolle uti, secundum Are. ibi qui tamen utitur uerbo, forte. Et uolunt Aretin. & Felyn. ibi, ꝙ Bal. ita intelligatur in l. final. in fin. C. si ex fals. instrum. qui loquitur in producente falsum articulum, & tamen si non utatur, prodest. qui Bald. certe loquitur in eo, qui erat in bona fide, tamen potest intelligi secundùm prædictas considerationes, & aperte conuenit cum Bar. qui loquitur in casu claro falsitatis, quando scienter producit falsos testes, quod est, quando scienter producit falsum articulum, ut dixi, sunt enim correlatiua, & Baldus aperuit ibi oculos Felyn. & Aret. qui tamen ex inspectione solius Bart. satis aperiebantur. Dixi etiam in dicto
155 versiculo, † scias etiam, statutum in effectu tollere illam responsionem, quam sæpe facit interrogatus, si vult uti testibus, quæ est, ꝙ intendit uti, quatenus appareant uera dicta, aliàs non, de iure, concludit Felyn. in dicto capitul. præsentium. in versiculo tertia conclusio. per Aretin. ibi, qui clarius, & apertius loquitur, admitti hanc responsionem, tamen ad instanciam interrogantis potest ei statui terminus præcisè ad respondendum, & tunc etiam secundum Aret. admittitur cum dicta protestatione, si verisimiliter non potuit esse edoctus de ueritate. Et licet hæc disputatio, ut dixi, cesset stante statuto Mediolani, tamen obseruatio uidetur admittere, ut interrogatus possit respōdere se uelle uti testibus in concernentibus ipsum negociū, & fidem testium, & subdit in dicta responsione secundum practicam, ꝙ in reliquis non facientibus ad causam cedi tur eorum usui. Sed aduerte, quia etiam absque dicto statuto videtur, quòd imò clarè, & sine subterfugio debeat respondere. Ita Bar. in l. diuus. ff. de fals. qui dicit quòd statuto termino ipsi interrogato ad respondendū, debet ille respondere clarè, & nitidè absque aliqua protestatione. Et verum, ꝙ Aret. & Fel. aliter dicunt, vbi verisimiliter non potuit esse edoctus, regulariter tamen ita, & ipsi volunt. Aduerte etiam, quia solus Aret. hoc vult, quando est statutus terminus, ut adhuc si verisimiliter non est instructus, &c. vnde quando est statutus terminus, habes Barto. qui precisè loquitur, quem sequitur Salic. in l. si falso. C. de fals. Est verum, quod Salic. ibi intelligit hanc opinionem Bar. quādo iā esset instructus interrogatus de falsitate, vel eius culpa non esset, vt quia non audiuit aduocatos, & causidicos, & Bart. etiam sequitur Ang. Aret. in verbo, falsario, col. antepen. uers. & scias. ubi intelligit Bart. & Sal. ꝙ dato termino clarè, & apertè debet fieri responsio, & bene intelligit, & ita etiam dicit D. Anton. de Butr. in c. imputari. de fide instr. Et est communis opinio, quod statuto termino debet clare respondere, & Bal. in l. si aduersarius, C. de fide instrum. in fine, qui vult talem protestationem prodesse, non loquitur statuto termino, & sic conuenit cum aliis: solum discrepat Specul. in titul. de instrum. edit. §. videndum, vers. si velit. allegatus per Aret. in d. cap. præsentium. Sic igitur

vides

vides quòd etiam de iure communi debet statuto termino responderi clarè absq; conditione, & alia adiectione secundum magis communem. Et ita etiam Bald. in cons. 96. volum. 1. secundum impressionem Mediolani, vbi loquitur de eo, qui respõdet velle vti in passibus, & punctis pro eo facientibus, & non aliter, & dicit quod nihil respondet. & ita refert Ang. de Arim. ad Ang. vbi sup. in d. gl. falsario corruptè tamen, sed rectè illud refert Cępol. cautel. 53. incip. communiter in causis. Ergo stante statuto, vt supra, quod clarè debeat responderi, res non habet difficultatem, attamen, vt dictum est, vsus uidetur approbare prædictam responsionem in concernentib. substantiam negocij, & fidē testis quia satis potest dici clara responsio. Sic ēt
156 si dicatur, † declarando, intelligendo, concordando, distinguendo, limitando, & supplendo eorum dicta, ex natura, & qualitate facti antiqui, & qualitate personarum. Nā cū oēs, vel pro maiori parte sunt rustici, qui deposuerūt, uidetur clara respōsio, quia istæ sunt considerationes iuris, quod est certum, l. ornamentorum. ff. de auro, & arg. leg. & eodem modo, quando dicitur, & uti etiam intendunt cum additionibus, suppletionibus limitationibus, intelligentiis, & concordantiis, quæ in iure quomodolibet fiunt, & fieri possunt circa istos testes, & capitula, tā pro concordia testium, quàm aliter, & dicitur clara responsio, quia ius est certum, quod concordat, limitat, intelligit, supplet, d. l. ornamentorum. & ultra fundamentum. d. l. ornamentorum. ad sustinendas in iure dictas responsiones, addo, quod interrogatio dicit ut respondeat, an velit vti in toto, vel in parte, & in qua parte, & ita etiam statutum permittit, ut respondeat in parte. Ideo cum eę responsiones tendant ad partem, quia dicunt in concernentibus substantiam, ēt admittuntur. Est verum, quod vnum verbum positum in quadam responsione, quam nunc habeo in facto, reddit difficultatem, quia dicit, in concernentibus substantiam necessa-
157 riam, nisi dicas, quòd omne id quod † est ex substantia, dicitur necessarium. Et quæ sint ex necessarijs in teste, ponit Ias. in l. 2. C. de secun. tab. & in l. admonendi, char. 20. in 1. colum, ff. de iureiurand. Et quid sit ex concernentibus substantiam negocij, & fidem testium, uide Bal. in rubrica de contro uer. inuestit. & dum dixi, quod ideo responsio sic admittitur ratione partis in effectu, quia etiam interrogatio in parte admittit similem responsionem. Facit quod dicit Bart. & alij post eum. in l. 1. in principio, columna 2. ff. de uulg. & pupil. ꝙ etsi responsio ad positionem debeat esse simplex, tamen si
158 interrogatio † continet sermonem duplicem, talis etiam admittitur responsio. Bacit etiam ad sustinendum talem responsionem, ꝙ satis clarè dicor respondere, si respondeo, Volo vti in substantialibus, & vt supra relatum est, quia neq; conditionaliter respōdetur, puta dicerem, Volo vti, si apparebunt veri, aliter non, neq; dupliciter, puta in eodem exemplo, & notabiliter per Bart. & alios in d. l. 1. ff. de vulg. & pupill. maximè per Alex. & Ias. Sed dicor simpliciter, & clare respondere, quia dico, Volo uti in hac parte, & in alia non. Nec curādum est, quòd aliquis ignarus, & rudis nesciat intelligere responsionem, quia satis est, ꝙ expertus, & sciens illam intelligat, & hoc est, quod voluit statutum nostrum, disponens vt clarè debeat respondere, an in toto, vel pro parte, & sic non conditionaliter, vel dupliciter. Sustinetur igitur hæc practica etiam de iure. Et ad confirmationem prædictæ opinionis, adde
159 quòd † si quis responderet clarè velle vti sine dictis verbis, de quibus supra, & tamen testis deposuisset falsum circa extranea, non teneretur, secundum Bartol. in l. eos, colum. 2. ff. de falsis, & Iason in d. l. 2. C. de sec. tab. & in l. pen. C. de transact. igitur expressit id, quod tacitè inerat, dicendo, volo vti in substantialibus. Et vidi etiam, ꝙ dum D. Azo. Landrianus doctor admirandi collegii Mediolanensis tulisset sententiam non habita ratione testium, quibus pars responderat uelle vti in concernentibus substantiam negocii tantùm fuit, commissum Abbatibus notariorum, & D. Cæsari Guascho, vt viderent an mereretur illa sententia retractationem. Erat enim lata in causa cridarum, quo casu prohibita est appellatio, & dum in senatu retulissent, narrarunt difficultatem, quæ erat, quòd iuramentum erat indiuiduū, & ꝙ pars nō poterat respondere velle vti in parte, in parte nō: ad quod respōdebatur vt supra, ꝙ statutum hoc admittebat, & ita interrogatio erat facta vt supra dictum est, & tādem retulerunt, quod vti nulla erat retractanda. Vidi etiam aliam responsionem in alia materia, quæ est similis supradictę, & in qua etiā adest uerbū, ad substantiam necessariam. Etiam vidi duas

alijs,in quibus non est uerbum, necessaria. Et breuiter sine verbo, necessaria, res videtur planè procedere, cum illo verbo insurgunt difficultates,tamen adhuc sustinetur, vt uides, circa alia verba, videlicet supplendo, limitando secundum ius qualitatem facti, & personarum non fit difficultas. Nec huic conclusioni obstat communis opinio, de qua supra dixi, quia loquitur in casu, in quo responsio erat conditionalis, & perplexa, quo casu res est clarissima; vtcunque sit, adhuc Aretin. respondendo tenet eam opinionem. Non obstat consilium Bal. 96.uol.1.quia nimium generaliter loquitur, scilicet in facientibus ad victoriam,non aũt magis præcisè in concernentibus substantiam,& fidem,quæ ad uictoriam prosunt. Tamen multum vrget dictum Bald. maximè in responsione quam nunc habeo in facto, quia etsi dicat in concernentibus substantiam,tamen declarat se, ꝙ voluit dicere in cõcernentib.victoriam, dum postea dicit,in cæteris ve: ò, quæ non concernunt substantiam,siue victoriam,&c.unde est necesse respondere,ꝙ illud consiliũ non militat stante statuto nostro, per quod admittitur responsio pro parte,quo casu admittitur etiam ista responsio,sed in casu Baldi non admittitur, quia interrogatio fuit facta quò ad totum.

160 Igitur,quia iuramentum est indiuiduum, non potest acceptari in parte non, quod autem iuramentũ sit indiuiduum,dicunt Bart. & Doctor.in l.si ex falsis.C.de transactio.& Felyn. post alios.in cap.fraternitatis, de testibus. Sed alia est responsio, quia in dicto Bald.responsio erat, ꝙ uolebat uti in punctis fauorabilibus, siue facientibus in eius fauorem, in alijs non, quæ responsio erat omnino quod uolebat uti pro se, non autem contra se. Et ideo non immeritò sic non valet, quia in actis iudicii,prout sunt depositiones testium, quis non potest dicere, Volo uti, quatenus concernat meum fauorem,secundum Bald.in l.1.C.vt quæ desunt aduocat. & Felyn. in cap. cum venerabilis, colum. 5. & 6.in quinto casu, de exceptio. Sed in casu nostro est aliud, quia si bene vides, non ita dicitur, sed in effectu, dicitur quatenus concernat substantiam, & substantialia sunt ea, quæ ad victoriam pertinent, & sic noluit dicere, quatenus sint pro me, sed circa ipsam substantiam, vel circa ipsam victoriam causæ,non pro se, sed in genere pro vtroque, vnde non differt ab illa simplici responsione, quatenus concernãt substantiam,quę tolleratur secundum practicam,& de iure sustinetur,ut dixi.Non.n.confert ad uictoriam id,quod non facit ad causam,& sine dubio nunquam fuit mens talis respondentis velle dicere, quatenus sint ad victoriam suam, vel quatenus concernant suum fauorem. Sic etiam admittitur illa responsio,quatenus appareant uera,sed quatenus appareant falsa, non, secundum Aretin. & Felyn.in d.c.præsentium.vers.tertia conclusio,& supra dixi declarando,ut ibi.Et secundum statutum nostrum Mediolani, de quo supra, si respondens clare non diceretur respondisse,haberetur ac si dixisset, Nolo

161 vti.Sed tunc quæro,an in causa criminali posset facere fundamentum super eis ipsemet eo modo respondens, puta, ad arguendos testes aduersæ partis de falso, & partem producentem illos de vsu falsorum testium, videtur non posse, dicta l.si aduersarius,C. de fide instrumentorum.& ita uidetur velle Bar.in d.l.diuus,dum dicit quod nolens uti, nunquam amplius potest uti. Fateor, si adhibeatur modus in respondeo,iuxta dicta Bal. in dicta l.fina.in fine.C.si ex fals. instrumen. quod euitatur suspitio falsi. sed tamen non fit propterea,vt unquam credatur,& ita Salyc.& Bald.apertè in d.l.si aduersarius; qui volunt,ꝙ protestatio facit, ut non sit suspitio falsi, in eo,sed non fit,ꝙ credatus,si dixit nolle uti, negans falsitatem. Et idem sentit Gand.in titul.de falsa, colum.2.versiculo,& nota etiam, ubi dicit, quòd talis scriptura penitus caret viribus, per d.l.si aduersarius, & ita credo, quod nunquam ille possit vti, quia cum videatur ipsemet fateri illud non esse uerum,sed falsum, quomodo debet eo, uti posse, vel in illo iudicio,vel in alio? verum vbi illud non esset reuocatum in dubium, quia sine interrogatione renunciat vsui,uel etiam cum interrogatione, quæ tamen non dicebat, ꝙ vellet arguere de falso vbi, &c. Tunc licet in illo iudicio non possit uti,in alio tamen posset. Et ita clarè Bar. iuris lucerna,in dicta l.si aduersarius. Ad instantiam tamen fisci hoc posse fieri, secundum Bar.in quæstione,iudex maleficiorum, col.3.in prin.& in fin.quęst. & dixi supra in dicto vers. scias etiam, ꝙ pro instrumento falso, &c. Dixi supra,quando pars non vult

162 vel testibus,an fiscus ipse possit uti illis, & quid de eius aduersario, an possit super illis facere fundamentum? Dic ut per Saly. in l.

in l.si quis testibus,C.de testibus, colum.3. vers.quæro 2.& per Felyn. in c. de testibus, colum.fin.extra, de testibus, & dicam infra
163 in titul.de publicat.testium. Quæro, quādo testis se subtrahit † a perhibendo testimonio, qua pœna puniatur, & an incidat in falsum? Dic puniri crimine stellionatus criminaliter, & ciuiliter teneri parti actione de dolo.Bald. in l.presbyteri,colum.pen. C. de episc.& cler. vers. quid in eo, & hoc quia adhuc non assumpsit officium testificandi, secus si iam assumpsisset, siue iurasset, siue non. Sic colligo ex dictis Iason. in l.præscriptione,col.2. C. si contra ius vel vtil. publ.& clarius ex dictis Alexandri tangentis rem magis aperte in l. Argentarius, §.eum autem,colum.1.& seq.ff. de eden. & ideo dum Bar.etiam dicit in l.Paul.per illū tex.ff.de falsis.quod quando quis aliquid facit,vt occultet veritatem,incidit in falsum, quantum ad præsentem casum sic, vt dixi, intellige,& ideo si postquam deposuit parte non citata,& citatus ad repetendum se subtrahit nulli dubium, & incidit in falsum. Et hanc opinionem; quod qui se subtrahit, ne dicat testimonium, nō incidit in falsum, tenet etiam Tindar. in tractatu suo contrarietatis testium,char.4.col.1.vbi alleg.gl.notabilem de hoc & Bal.in l. data opera. col. 2.C. qui accusare non poss. & uide omnino Bar.in l.1.§.1.qui incipit,sed & si quis, ff.de falsis.qui vult, vt si tamen testis accepisset pecuniam nè diceret,eo casu esset falsus, & ideo dat cautelam,quando non vult comparere,quod facere habeat iudex,,Senatus tñ, ēt si testes non assumpserint officium testificandi,iubet illos citari sub pœna falsi, & ita cūdēnantur, quod non existimo iuridicum. Nam pp contumaciam est recurrēdum ad l.vnicam,ff.si quis ius dicen. non obtemper. ꝓpter delictum verò non est pœna falsitatis,ut dixi.Et quid de eo,per quem fit vt te-
164 stes occultentur, † an ipse incidat in falsum? Dic non incidere ex prædictis. Et facit in fortioribus terminis, quod dicit Alexand.in l.1.ff.de his qui si.mortem consc.qñ reus per mendacium respondet cum iuramento inquisitioni, quod tamen non est falsus, & quòd iste nō incidat in falsum,patet, quia principalis,scilicet testis non incidit,vt dixi,ergo nec mādans,l.si is,qui rem,§. si tu Titium,& ibi Bar.ff.de fur.& ita Bal.in cap. peruenit, el primo, de testibus cogend. qui dicit non reperiri lege cautum, vt puniatur pœna falsi,sed tanquam contemptor iudicis debet mulctari,& sequitur Fely.ibi,& ibi vide.An etiam amittat causam? Et conclusio est non amittere, vbi aliàs ostendat se ius fouere,licet sit præsumptio contra eum. Sic Fely.ibi post alios, & hæc mala præsumptio sumitur ex l.si de possessione, C.de probat. per quem text.ibi Bald.& Doct.notant, ꝙ qui subtrahit instrumentum, præsumitur habere malam causam,& idem probatur in c.peruenit.allegato,quem uide .Et ad prædicta vide omnino Abb. consideratissime loquentem,& quem sequitur etiam Fel. ibi in c.cum causam.col.antep.de testibus,versicu. quæro,quia tex.mandat, vbi distinguit, an simus in causa ciuili,an criminali, & in criminali vult,vt si pars subtrahat, vel subtrahi faciat testes illos corrumpendo, vel cum eis simulatam,aut de industria inimicitiam contrahendo,tales testes habeantur pro productis.& loquitur quando clarum est,quòd pars subtrahit,vel subtrahi fecit. Cæterum si est tantum præsumptio,tunc secus, per regulam,l. sciant cuncti,C.de pub. Non vult tamen, etiam si sit clarum, quòd propterea amittatur causa,immo nec in ciuili vult,ut perdatur ex hoc crimine, ut ibi in primo membro, licet velit, vt habeatur pro producto, etiam si non sit clarum ipsum subtraxisse,ut ibi notatur per eum. Et ex præ-
165 dictis sequitur, quod † si unus testis in criminalibus subtrahatur a reo, vel eius opera, erit sufficiens indicium ad torturam contra eum, vbi tamen aliàs esset omni exceptione maior, & sic intelligas quòd dixi supra, subtractionem hanc facere præsumptionem contra eum. Et quod testes habeantur pro productis in casibus, de quibus supra,tenet etiam Felyn.in dicto capit. peruenit, el primo, per gloss. in dicto capit. cum causam, in uerbo, compellas, an qui contradicunt,ut Ioann. Andr. & alij, ante Abb.quos refert Felyn. idem tamen in effectu uolunt, saltem adito iuramento, secundum quam opinionem in criminalib. omnino non esset uerum,quod dixi,ut unus testis omni exceptione maior aliàs sufficeret ad torturam, sed requireretur aliquod aliud adminiculum. Et huius ultimæ opinionis sum,ꝙ si subtrahatur a reo testis etiam omni exceptione maior, tamen sine aliquo adminiculo non posset reus torqueri, quia negari non pôt,quin propter nō examen aliqd desit, puta,, quia non plene deposuisset, &

quòd pars subtrahens posset puniri extra ordinem, dicit Abb. in d. cap. Reliqua in ma-
166 teria eorum, qui † cœlant ueritatem, vel subtrahendo instrumenta, vel comburendo, uide in d. l. Paul. de fals. per Fel. in c. sicut de re iud. colum. 7. & in c. accepimus, col. 4. de fide instru. & in c. cum olim, el secondo, de off. deleg. per Anch. consi. 172. in 1. char. Anan. consi. 12. ubi etiam quid de occultante acta. Bal. quarto uol. consi. 323 ubi etiam,
167 † an comburens possit torqueri, & uide gl. & Ang. in l. instrum. C. ad exhib. Et quid de eo, qui deleuit, vide Bald. 2. uolu. consil. 330. & Ale. in l. qui accusare, C. de eden. Te-
168 stis, † qui habuit pecuniam, vt testificare-
u tur *u* secundum veritaté, tenetur pœna falsi. l. 1. in prin. C. ibi gl. & Bar. ff. de falsis. Ias. in l. 2. quam legit pro prima, col. 1. ff. de condi. ob turpem cau. ubi etiam dicit hoc procedere in statuto puniente testes falsos, quia propriè falsi sunt, ut per eum, & ideo nescio quid dicat Dec. in cons. 89. columna 6. uers. item dicitur, vbi tenet communem opinionem esse, vt non sequatur, est corruptus testis, ergo falsum deposuit, allegando Ioan. Andr. & Doctores. in capitu. licet causam, de probat. subdens quòd licet teneatur de falso, hoc tamen est, quia iurauit, quod non prece nec precio, & c. iuxta glos. in capi. fraternitatis, de testibus. Est verum quod etiam Bartol. animaduertit ad hoc, in d. l. 1. in princ. dum dicit, quod Innocen. in capit. licet causam, tenet contrarium, sed quod intelligitur, vt loquatur secundum notata in l. diuus, ff. de re iud. qui Bartol. in dicta l. diuus, versic. quæro quid si propono. tenet idem quod in dicta l. j. imo magis claré, quia non solum dicit, quod testis punitur de falso, sed quòd falsum committit, licet Innoc. dicat contrarium in d. capit. licèt causam. sustinet tamen dictum Innoc. quando testis corruptus est aliter quàm pecunia. Credo opinionem Bart. procedere ante sententiam, sed post, quo ad retractandum illam, non, vt per Oria. in cap. quoniam contra falsam. in verbo, testium. de probat. colum. 25. & per Fel. in d. c. licèt causam, columna quinta, uersic. 9. not. & in 18. colum. in uersi. 2. conclusio. absolutè tamen quo ad ipsum testem puniendum non dubito quin sit uerè falsus, & procedant dicta Ias. in d. l. 2. Sed hoc locum non habet, vbi palam darentur pecuniæ. Bal. in cap. fi. de appel. & Dec. vbi supra in dicto consilio, & vide etiam ad prædicta Iason. in
169 dicta l. diuus. Et aduerte, † quia si deponat falsum in causa publici criminis, & capitali, tenetur eadem pœna, sicut in alia causa pœna falsi. Sal. in l. 2. C. de rebus creditis, & probatur in l. 1. in. §. 1. ff. de sicar. iuncta d. l. 1. in princip. ff. de fals. & uide omnino glos. in d. §. 1. quæ ponderat, ut tex. loquatur in crimine publico, & capitali, & aliter nõ habeat locum textus. Ang. tamen ibi simpliciter per illum textum loquitur in causa capitali, sed plus etiam Doctores loquuntur in causa criminali, ut Ias. in l. etsi legibus, ad fin. C. si contra ius vel vtil. publi. ubi multas autoritates allegat ad hoc, quòd testis dicens falsum in causa criminali puniatur eadem pœna. Et easdem etiam autoritates allegat idem Ias. in l. diuus, ff. de re iud. & Alexand. in d. l. 1. ff. de sicar. §. 1. Sed dicant quidquid uelint Doctores inaduertentes, tu tene quod dicit Sal. ut loquatur ille tex. in publico crimine, & capitali, ut ponderat gloss. ibidem, & ita clarè, & cum pulchra distinctione Alber. in dicto §. 1. qui ponit quando est falsus testis, & in causa criminis publici capitalis, & nõ capitalis, & in causa ciuili, & in cõtractibus, & de periuris etiam dicam infra in titulo ad hoc præcipuo. Vnum tamen non ignores, quod si testis diceret falsum testimonium in crimine publico, & capitali, non ut innocenté suffocaret, sed solum accipiẽdo pecunias, ut tamen verum diceret, iuxta dicta in præcedenti versiculo, tunc non puniretur pœna de sicar. sed pęna falsi, sic paret in dicto § 1. & in l. 1. in princip. ff. de falsis, & hoc clarissimum est, quia lex Cornel. de sica. animaduertit cõtra homicidas, dico homicidas, vel gladio, vel testimonio, vel iniqua sententia iudicis, qui uendat iustitiam pecunia, ut in d. §. 1.
170 & ibi Angel. quem uide. Non omitto, † ꝙ testis, qui dicit scire id quod audiuit ab homine bonæ famæ, non potest de falso puniri. Iason. in l. 1. ff. de eo per quem erit. & in l. non solum, §. morte, ff. de operis noui nunciat. column. 5. & vide omnino in hac materia falsi, quando quis incidat in falsum Alberic. in rubrica, ff. eodem, de fals. vbi attingit omnes casus remissiuè, & in fi-
171 ne dicit, quòd † milites recipientes stipendia pro pluribus equis, vel militibus, quàm habeant, incurrunt pœnam falsi. Quod volui commemorare, quia casus frequens est, & dum non ita pridem de hoc accusatus fuisset magnus vir apud Cæsarem, comperto ꝙ accusatio fuerat calumniosè, accusator

ille

ille morte mulctatus fuit. Si falsum man-
172 datum vel † syndicatum faciat notarius, & illud ratificet dominus, vel vniuersitas, an liberetur notarius à crimine falsi? Vide Luc. de Penna notabiliter declarantem. & distinguentem in lege prima. C. vt nemo ad suum patrocin. lib. 11. columna antepenultima, versiculo, quid si procurator etiam
173 † qui falso se asserit procuratorem, cũ non
x sit, falsus est, x l. si procurator falso. ff. de condict. ob caus. & not. in capitulo, ex parte decani. de rescrip. & punitur hęc falsitas extra-
174 ordinariè iuxta † qualitatem rei., Bonif. in titul. de falsis, columna secunda. Et an ratificatio tollat hoc delictum? vide Lucam vbi supra, & Bald. in l. falsus, columna secunda, C. de furt. Iason. in l. licet. colum. final. C. de procur. Felyn. in cap. nonnulli, §. sunt, & alij. de rescript. columna 3. versi. amplia. 3. & columna sequen. ibi enim tangit articulum, quando quis impetrat à principe nomine meo, qui non dedi aliquod mandatum, verũ ratificatio tollat crimen, & vult, ut etsi Bal. distinguat in dicta l. falsus. an impetratio sit facta in principe uel inferiore, nihilominus passim ualida reddãtur, quæ gesta fuerint ꝑ talem procuratorem, secundùm communem opinionem, sic ibi in eadem colum. tertia, & sequent. circa fin. & idem etiam per Felyn. numero 44. ponitur quando quis nomine capituli mittit literas Papæ, cum tamen non consenserit maior pars capituli, qua pœna puniatur, & qua pœna puniatur
175 qui † scribit canonicos consensisse si non cõsenserint, & in effectu vult, ut pœna non sit ordinaria falsi, sed extraordinaria. vide ibi omnino.

ADDITIONES.

a Cognitionibus. Infra nu. 93. Lancel. Corra. lib. 1. c. 9. in causis ciuilib. in tit. de testib. nu. 45. & seq. & cons. 129. Ioa. Franc. Cauallar. num. 25. inter crimina. lib. 1.

b Quod Dec. Paul. Cast. cons. 103. per totum lib. 2. Ferran. Garcia. cons. 125. nu. 16. inter crimin. lib. 1.

c Suspitio. Quę in ciuilibus pro falsitate habetur. Anchar. cons. 173. nu. 8. Ale. cons. 77. nu. 6. lib. 1. D. meus Dec. qui declarat cons. 175. col. 3. & 5. & cons. 189. col. 1. Paris. cõs. 158. in fin. ac cons. 162. in fi. vol. 4. Mar. Soc. iun. cons. 41. lib. 2. & in hoc operabitur vt nõ probet scriptura suspecta de falso. non autẽ ꝙ quis possit criminaliter condẽnari ex sola falsi suspitione, & ita loqui uidetur Dec. cõs. 615. col. vlt. Franc. Curt. cons. 64. colu. 2. vbi hãc declarationem cõem affirmat, ac cons. 132. col. vlt. & cons. 166. col. 3. Calcan. cons. 122. col. pen. Grammat. cons. 3. col. 1. Aymo. cons. 28. col. vlt. Grat. cons. 60. in fi. lib. 2.

d Præsentis. Idem Bar. in l. coram. ff. de verbo. sig. in l. diem. §. coram. ff. de arb. Bald. in l. 1. col. 1. C. si sine cen. quem sequitur Alex. in l. inter omnes. ff. qui satisd. cog.

e Reprobatur. Testes ad reprobationem instrumenti, vel testamenti admittuntur etiam inhabiles. D. meus Dec. in c. tertio loco. nu. 8. de prob. Boe. cons. 40. nu. 98. Ferran. carciar. cons. 126. suasus fui, qui hunc citat post nu. 46. & seq. & post nu. 25. inter crim. lib. 1.

f Falsum. Paul. Castr. cons. 371. col. 2. iux. nouam impressio. lib. 1. Alexã. Sciati. cons. 117. Magnifice. nu. 14 inter crimin. lib. 1.

g Descripti. Idem Folle. in praxi crim. in vers. item ꝙ commisit falsitatem. nu. 64. ver. quod intelligitur. ac Alex. Sciati. cons. præall. 117. post nu. 52. inter crimin. lib. 1. ac Iul. Scarlati. cons. 118. nu. 33. d. lib. 1. crim.

h Bald. Idem Bal. cons. 42. quæritur an per solã diffama. col. 1. uol. 5. Aym. cons. 134. nu. 34.

i De principe. Nu. 357. cum aliis seq. & tñ tanta est potentię confirmatio ex certa sciẽtia, vt non solum sit prioris iuris corroboratio, sed quasi noua concessio, adeo vt qui confirmat ex certa scientia, dare videatur, contra propriam naturam confirmationis. ad Bart. in l. more maiorum. col. 2. ff. de iurisd. omn. iud. nu. 5. ver. dic clarius. cum quo ibi communiter transeunt. & D. meus Decius super rub. de confir. uti. vel inut. col. 1. ver. & retenta descriptione. & ꝙ confirmatio ex certa sciẽtia operatur ac si esset de plenitudine potestatis. Aug. Bero. in c. 1. nu. 30. alios referens. eo. titu. de confir. util. uel inutil.

k Ad nocendum. Idem supra tit. de defensio. reo. nu. 79. And. Barb. cons. 52. nu. 4. li. 3. Soc. cons. 103. nu 1. & seq. lib. 1. Alexan. cons. 145. col. 1. vers. cõfirmo per id quod. uol. 6. Cott. in lib. memor. in ver. Mendaz. uersus. fi. pulchrè per Iul. Clar. sent. lib. 5 §. falsum. vers. item excusatur si falsitas nemini præiudicat.

l Cognouit. Supra nu. 3. Bar. in l. in diem. §. coram. ff. de arb. & in l. coram. ff. de verbo. sign. Ferran. Carciar. cons. 122. addẽdo aliis. nu. 4. & seq. inter crimina. diuer. lib. 1.

m Quæ uidit, vel audiuit. Bald. in l. cum præcibus, C. de probatio. & in l. si post diuisionẽ. C. de

C.de iur.& fac.ign.Ang.de Malef.in ver.Fal sario.verſ.vlt.& Aug.ad ipſum.ac Ferrar.d. conſ.122.num.3.

n Huic opin.quæ eſt Afflic.& Dec.c.2.Didac. Couar.pract.q.18.poſt num.8.Sequitur Iul. Cla.alios referens ſent.lib.5.§.fin.q.38.verſ. Sed hic quæro.ubi prope fin.hunc citat.

o Aſcribit.Idem infra tit.de his qui ſibi aſcri. Bellon.conſ.80.poſt num.3.ac Iul.Cla.ſent. lib.5.§.falſum.verſ.Aſcribens ſibi. qui citat ac ſequitur Boſſ.

p Doctorem.Idem gl.in uer.dignitatem. in fi. in c.vt apoſtolicæ,de priui.lib.6.Lap.alle.18. qua pœna.circa princ.poſt Bart.hic citat. & per alios,quos refero in mea apoſtil.ad Lap. in ver.inſignia.

q Leges abrogatas.pro affirmatiua eſt tex.in l. vni.§.huic igitur.& ibi no.gl.in ver.neceſſe. in fi.C.de Iuſtin.Cod.confir.l.vni.C.de lati. liber.tollen.poſt princ.& ibi gl.in ver.imagi nem.Limito in 3.q.reg.13.canc.nu.3.& ſeq.

r De falſo.Hanc communem dicunt Alex. in l.edi.§. cum autem.num.6.ff.de eden.Curt. ſen.in tract.de teſtib.concl.15.nu.34.ac Iul. Cla.in §.falsũ.ſent.lib.5.ver.tuſcis ꝙ dictũ.

ſ De teſtib.Ac l.Io.Bern.Diaz Hiſpa.in praxi crim.canon.in ver.falſi teſtimonij rei.& Iu. Cla.ſent.lib.5.in §.falſum.uerſ.pœna autem teſtis.& verſ.ſed quero quæ ſit pœna falſi.

t Teſtis ſe ſubtrahit.l.ſi quando inuitos teſtes. C.de teſtib.c.2.& toto tit.de teſti.cog.Vide quę ſcripſi in 45.q.in trac.de Monito.

u Pecuniam vt teſtificatur.Vide ſup.nu.142. Et exceſſiua pecuniarum erogatio facta teſti maximam ſuſpitionem inducit. c.1. ubi omnes.de teſtib.c.ſtatutum.§.penult.cum gl.in uer.competenti.de reſcr.lib.6.

x Falſus eſt. Et is procurator falſus dicitur de cuius mandato,ſeu cõmiſſione non conſtat. c.1.de procur.Io.de Ana.conſ.95.viſo dubio. num.1.& conſ.104.viſis,& ponderatis, nũ.2. & vtrobique in addi.Lud.Bol. ac Nic.Boer. deciſ.274.an valeat procuratorium.ante nu. 6.verſ.& tunc ſi non conſtet de mandato,dicitur propriiſſime falſus procurator.

Tit. de His,qui ſibi aſcribunt in teſtamento.

S V M M AE.

1 *Falſum,& quaſi falſum,quid inter ſe differant. Vide etiam quod habetur ſupra in tit.de Falſis,num.53.80.*

2 *Titulus de his qui ſibi aſcribunt,an habeat locũ non ſolum in teſtamentis in ſcriptis, ſed etiã in nuncupatiuis.*

3 *Falſitas,de qua in hoc titulo,non habet locũ,niſi ſcriptura ſit talis, quæ faciat fidem.*

4 *Hæres inſtitutus ſcribens teſtamentum manu propria , & tradens illud notario, qui illud rogat,non incidit in falſum . Et ſupra titulo de Falſis,num.110.*

5 *Aſcribens ſibi aliquid in teſtamento , quando incidat in falſum.Et ſupra in titul.de Falſis. num.113.*

6 *Falſitas non committitur, ſi ab initio ſcriptura non faciebat fidem, licèt poſtea conualidetur.*

D Ixi ſupra in titulo præcedenti de falſo proprie, de quo p Barto.in l. quid ſit falſum.ff. eod. & in l. nec exemplum. C.eodem.Curtius conſi.55. col.5. & dixi ſup. in verſicũ.

1 item adde, † quod ſtatutum noſtrũ Mediolani.Verum etiam, quia habemus quaſi falſum,in quo nõ eſt immutatio veritatis cum dolo, tamen propter malum exemplum punitur pœna falſi . Ideo de hoc etiam dicam, ſed unico verbo,hoc enim quaſi falſum cõmittitur, quando quis ſibi aſcribit relictum in teſtamento, & punitur per Senatuſconſultum Libonianum , de quo in ſecunda parte rubric.ff. de falſis.& in l.ſenatuſconſulto.C. de his,qui ſibi in teſtamento aſcribunt . Sic declarat Alberic.in rub.ff.de falſis. in princ. & patet in lege, diuus,in princip. ff. eodem. ibi ac commiſiſſet in l.Cornelia.& melius in dicta lege ſenatuſconſulto,& vide Salice.in d.l.1.in primis verbis, qui dicit hanc prohibitionem feciſſe Senatuſconſultum, ut euitentur falſitates . Et aduerte, quia † loquuntur leges de teſtamento in ſcriptis,quod ſumit vires a ſcriptura ipſa, & cuius effectum ignorãt teſtes,quia tunc facile ſcribens poſſet falſum committere,& ſibi aſcribere contra voluntatem teſtatoris. Et ideo Doctores dubitant,an idem ſit in teſtamento nuncupatiuo, a quia tunc ſit palam,& coram teſtibus,† tamen communis eſt opinio, vt ſit idem propter facilem obliuionem teſtium , in l.1.§.ex illa,ff.de falſis.loquuntur tamen, quando ſcriptura facit fidem. Et ideo † ſi hæres manu ſua ſcribat teſtamentum , & eum tradat notario , qui illud rogat,non incidit in falſum.conſ.50.de quo per Bal.5.volum.

lum.conf.93.& Cuman. conf.78. colum. 2. Salycet.& alios. in dicta l.1. C.de his, qui
5 sibi ascrib.Et breuiter,si vis scire,an & quando notarius sibi ascribens, vel alius incidat in hanc pœnam, & quando non, ac etiam quando quod sibi relictum est,debeatur, & quando excusetur, vide Angel. & Alberic. in dicta lege prima, & semper ponderatur,
6 quòd scriptura † faceret fidem. adeo vt si etiam à principio non fecisset fidem, & tamen postea ex alia statuto superueniente faceret, cessaret pœna hęc,Bart.in dicto §. ex illa. versiculo quarto hæres. Angel. & alii communiter in dicta lege prima. Circa hoc tamen vt scriptura debeat a se facere fidē, ad hoc ut possit committi pœna, vide Roman.consilio.18.versus finem.& Fulg.consilio 124.columna secunda, & uide in prædicta materia dictam legem primam.§. ad testamenta. cum duobus §§. sequentibus. & leg.si quis legatum sibi ascripserit.ff.eodem, & leg.Senatus pœnam.ff.eodem, & dictā legē diuus.per totum.l.filius emancipatus.per totum.ff.eodem. & in aliis multis legibus dicti titul. adeo,vt non mirum si Senatusconsultum Libonianum continet secundam partem tit.de falsis.

ADDITIO.

a Nuncupatiuo. Bellon.conf.80. post nu.3.ac Iul.Clar.sent.lib.5.§.falsum.colum.11.vers. ascribens sibi.

Titul.de His, qui prohibent aliquem testari.

SVMMAE.

1 *Prohibens aliquem testari,qua pœna puniatur & num.3.*
2 *Prohibitio testandi, & metus illatus, vel coactio quomodo probentur latè,& num.6.*
3 *Prohibens aliquem testari quomodo conueniatur,an ciuiliter, an verè criminaliter.*
4 *Hæres institutus per metum, an perdat hæreditatem indistinctè, etiamsi ipse ignorauerit metum?*
5 *Testamentū metu factum, an ipso iure ualeat?*
6 *Prohibens aliquem testari per indirectum puta clamando,an sit puniendus? & supra numero 2.*

VIDETVR quòd prohibens aliquē testari, sit puniendus pœna falsi tanquam ueritatis occultator,iuxta l.Paulus,ff.de fals. & l.pręscriptione.cum ibi notatis,C.si cōtra
1 ius vel util.pub.Quod † tamen declaratur ex his,quæ dixi supra in titul.de falsis.in ea materia, quando testis se subtrahit a deponendo. & ueritas est eum puniri criminaliter, sed pœna est extraordinaria, determinanda iudicis arbitrio,l.1.cum gl.vbi Bart. Alex.& alij communiter,C.si quis aliquem testam. prohib. Aduertendo tñ, an interueniat uis publica,vel priuata,quia tunc pœna est certa.l.qui dolo.§.fin.ff.ad leg.Iul.de ui public. & l.1.ff.ad leg.Iul.de vi priui.Ita Alexan.in d.l.1. ubi uult ut procedat tantùm d.l.1.in-
2 terueniente solo metu. Et quomodo probetur prohibitio testandi, uide Corn. consilio 84.columna.1.usque in fin.volumin.1.& in eodem casu in eodem volumine.consil. 56. maximè in fine. Et casus est clarus quando impeditur notarius ingredi,vel testes. Item quando impeditur, nè aliud necessarium interueniat. Item casus est clarus,quando immediate impeditur ipse testator ne testetur, quia oritur metus, sicut declarat Bartol. in l.fi.ff.si quis aliq.test.prohib.in primo casu. Et ita Corn.in d.conf.57.in fine. Sed quando verba non diriguntur ad hoc in eorum sensm, sed fit tantus clamor versus testatorem, illum fortè increpando, vt non sequatur testamentum,hoc opus,hic labor est. Et dicerem,vbi clarum esset,quod ad finem perturbandi, & testm̄ impediendi proferetur, satis talis diceretur impediuisse. Verum in dubio,ubi maximè essemus in quarto, & vltimo casu Bartol. in dicta.l. final. dicerem pro testamento.l.si pars. cum similibus, ff. de inofficioso testamento.intelligendo,quod dixi, quando est clarum fieri ad finem turbandi. Si tamen etiam clarum est quod testator uolebat testari.l. 1. in principio.ff.eo. & Bartol.in dict.l.fin. versic.quęro qualiter. imò nulla prohibitio habetur in consideratione,si hoc non constat. Et ideo consuluit Corn.in d.conf. 84.colu.1.& per totum, quod etsi remoueantur notarij,& testes, tamen nihil est si non constabat, quod vellet ille testari, & ibi erat vocatus notarius,sed non apparebat, quod testatore uoluit,nec notarius attestabatur, quod testator aliquid sibi dixisset.Et dicit ēt Corn.in eo consilio, quod venientes ab intestato,si instant contra alios instituendos,nec infirmum turbent,male non faciunt, imò bonum opus: adeo quod nec in culpa sunt, nedū in dolo, & quod possunt etiam infirmum a te-

ſtando remouere,l.fi.ff.C.eo.tit.ut ibi notabiliter per eum.Et uide etiam quid ſit probandum contra eum,qui teſtari prohibuit. Iaſ.in conſ.31.uolum.1.col.1.uerſ.nunquid ſit probata prohibitio confectionis teſtamẽti.Et in eo,qui uult probare ꝙ talis fuit coactè inſtitutus,res de plano procedit, ut debeat probare talem metum incuſſum, ſicut dicit Bar.in d.l.fi.in 1. col.uerſi.quæro,;quę coactio.& ita propriè Bar.loquitur hoc caſu,quando hęres fuit metu inſtitutus.Et ad probãdum metum recurre ad Iaſon.in l.interpoſitas.C.de tranſact.& Dec.in regula, in omnibus.ff.de reg.iur.& Alex.conſil.40. quoniam uolum. 4. & ſufficiunt coniecturæ,ut ibi.In eo uero,qui uult probare prohibitionem,ſufficit probare impedimentũ, l. ſi ſcriptis,ff.de his quibus,.vt indig. & in l.2.C.ſi quis aliquem,&c.Et exemplum eſt, quando quis non patitur ut ingrediatur notarius vel teſtes, vel aliud neceſſarium non interueniat, iuxta ea , quę modo dixi, vel quando expelluntur e cubili notarius, vel teſtes,ſecundum Bald.in l.teſtamenti.C.de inofficio.teſtam.Et magis, quando prohibitio fit directè contra infirmum,iuxta Bar.in d.uerſ.quęro,quę coactio.Eſt etiam , ut ſupra dixi,alud probandum , ꝙ vellet teſtari. l.in princ.ff.ſi quis aliquem, &c. & ideo rubrica ét dicit,Si quis aliquem teſtari prohibuerit,& hoc non apparente ut dixi, ceſſat omnis uiolentia quo ad materiam iſtam, vt ponit Corn.vbi ſupra. & hęc quo ad fiſcũ, quo uero ad partem læſam, eſt neceſſe ut probet,quòd uolebat teſtari, & quòd uolebat eum inſtituere.Bar.in d.l.final. columna. 1.quod etiam replicat Bartol. infra per uerbum,conſtaret, ſic Bald. etiam loquitur C. eo.per uerbum conſtaret.& replicat ſępius. Hoc ponderat etiam Corne.in l. 1. C. ſi quis aliquem.& vide omnino Soc.in 3. volum.conſ.105.vbi dicit,quòd teſtes debent concludere de prohibitione tempore teſtamenti, & quando facturus erat teſtamentum, quòd tunc prohibebatur, aliter non probant, de quo eſt text. in l. 1.in princ.ff.ſi quis aliquem . Item, multa alia in eo conſil.ad materiam dicuntur,& in conſilio Cornei 209.in 2.volum.ubi pulchrè,& latiſſime.Et aduerte,† dum Bar.reducit ad practicam hanc materiam in d.l.fin. colum.1. &
3 2.& dicit, quòd primò prohibens accuſandus eſt criminaliter, & puniendus poſtea ciuiliter per fiſcum,agendũ eſt petitione hæreditatis ꝙ ſententia criminalis habeat effectum publicandorum bonorum . Nam hoc intelligitur,ubi fiſcus agere poſſit criminaliter. Sed pone, quod non poſſit vigore alicuius ſtatuti, an eo caſu poſſit agi ciuiliter. Videtur non poſſe,quia Barto.uult ut prius ſit agendum criminaliter. Dic contrarium, vt per Alexan.in conſ.172. volum.5. & ſatis probat textus in l.1.C. vbi cauſæ fiſc.in fi.quem allegat ad hoc Alex.in eo conſ. Practica etiã illa procedit quo ad fiſcum, quia nõ agit ad bona,niſi prius agat contra perſonam, vſq; ad ſententiam, ſed quo ad læſum,qui non fuit inſtitutus uel qui non potuit inſtitui ,qui poteſt agere etiam ad duplum,ut per Bar.in d.l.fi.col.1.verſ.fin aũt, & col.2.verſic.ita intelligas.& col.4. uerſic. hoc ſemper intelligas , quid prohibet,quin poſſit ipſe agere ciuiliter ad ſua dãna cõtra prohibentem ſ probando prohibitionem,& ꝙ volebat eum inſtituere,iuxta d.l.j.in prin. ff.ſi quis aliquem. & Bart. col.4.in d.l.fina. verſ. quæro qualiter.Et nulli dubium eſt,ꝙ etiam poteſt ſicut fiſcus agere criminaliter, iuxta notata in d.l.1.C.eod.& in conſequentiam ad damna,iuxta l.interdum, §. qui furem.ff.de furtis. & ꝙ etiam ipſe poſſit agere ad crimen,ſatis probat tex.in d.l.1.iuncta declaratione Bart. ibi,item poteſt intelligi. quam ſequitur Corn.ibi. Sed tamen aduerte,quia etſi Bart. ponat pro abſoluto,imò expreſsè velit in d.l.fin.quod termini,l. in cognitione..ff.ad Syllan. ſint pars noſtras, & ſic ꝙ in materia noſtra,ſicut ibi, prius ſit agendum criminaliter. Tamen non videntur ad rem , quia ibi igitur ad bona ob aliud factum principale, merito prius de principali debet conſtare,ita procedit. d.l.in cognitione.quæ loquitur de confiſcatione contra hæredem proueniente a facto principali occiſorum.& ita loquitur.d.l.1.C.vbi cauſa fiſc.In materia vero noſtra agitur, & eſt agendum & ciuiliter, & criminaliter contra eundem, ideo etiam fiſcus debet poſſe agere ciuiliter ſine hoc ordine,& pariter pars læſa. Fateor, ꝙ fauorabilius eſt fiſco , & parti primò criminaliter agere, vt de ſe patet, & ita optimè declarat Alex.ſi eũ bene vides in d.conſ. 172.vol.5.verſ.comprobantur.Addo,ꝙ hãc difficultatẽ mouet Corn.in d.conſ.209 uol. 2.& col. 4. firmat meam opinionem. tamen in col.fin.tenet, ꝙ Bar.in d.l.fin.& Doct. loquantur de ordine neceſſario,nihil tamẽ allegat , & ideo mihi magis placet opinio mea.

a mea. Non omitto eôdem *a* opinionem esse,
4 † quod aliquis institutus metu alterius perdit hęreditatem, iuxta secundum casum Bart. in d.l.fi. & ita Bar. ibi, & sic attestatur Alex. C. eodem in illis legibus, quas omnes pro vna legit. Sic apparet ex dictis Bar. in l.2.C. eodem. & Corn. ibi in l.1. quam legit cum secunda, in fine, & uide Iason. ibi, qui hanc opinionē intelligit ubi institutus erat uolēs, vel sciens, non in ignorante. Alij non sic distinguunt, sed simpliciter dicunt, quod etiam in tertio instituto habet locum edictum. Et ratio est, quia quando metus est causa in
b mediata *b* acquisitionis illius etiam mili-
5 tat in ignorante. Addo etiam, quod † testamentum sic metu factum mero iure ualet ut latissimè per Aret. in l.1. columna 1. ff. de testament. ubi est materia. Adde etiam circa dicta Bartol. in d.l.fin. uers. quæro qualiter probabitur prohibitio, si impediatur notarius, uel testis introire, quod Sal. C. eo. addit, uel si impediatur aliud requisitum a statuto, ut testamentum ualeat. quod nota. Sed
6 pone, † quod nihil horum prohibeatur, tamen quia desiderabat, ut non fieret testamentū clamabat contra testatorem, increpando eum. An propterea non secuto testamento simus in edicto, de quo in dictis legibus? Vr ut non simus, quia debet interuenire timor mortis, uel cruciatus corporis, uel talis timor reuerentialis, quia pareret restitutionem in integrum, ut declarat Bar. in d.l. uers. quæro quæ coactio. Tamen quod dicit Bar. non quadrat, nisi secundum terminos Bar. ibi, qui loquitur in eo, qui cogitur instituere, tunc quilibet metus non sufficit. Sed ubi loquatur, quando prohibetur testari, vel mutare testamentum, tūc modus est ille quem dicit Bar. in d. uersic. quęro qualiter, prohibendo notarium ingredi, uel testes, ubi tamen nihil deficeret, & omnia essent parata coram ualente testari, tamen nolens ut testaretur directè prohiberet dicendo, Nolo ut testeris, uel tanto contra eum conclamaret, ut perturbatus desisteret, crederem idem, quia prohibet uoluntatem testatoris, quæ est magis necessaria, ut in diffinitione testamenti patet in l.1. ff. de testam. & est hoc magis proximum actui, quàm impedimentum ingressus notarij, uel testium. Satis .n. est, quod uel directè, uel indirectè quis impediatur, quod probat text. in l.2. C. eodem. & in l. si scriptis, ff. de his, quibus ut indignis, & dic ut dixi supra in princ. in uers. & dicerem, & de materia uide etiam Soc. in cons. 55. colu. 2. circa medium. Butrig. cons. 78. Anch. cons. 339. maximè col. 3. versic. ad hoc. ubi dicit, quod duo testes sufficiūt in probāda prohibitione, & Corn. & But. ubi supra.

ADDITIONES.

a Communem. Idem Iul. Clar. sent. lib. 5. §. fi. q. 79. vers. si testator ductus, & q. 83. versicul. compellens aliquem.

b Immediata. Supra de pluri. uiolen. nu. 107.

Titul. de Mutatione nominis.

SVMMAE.

1 *Nomen licet unicuique sibi mutare dummodo id fiat citra fraudem.*

1 Mutatio † nominis *a* in fraudē,
a uti sępe faciunt falsi testes, & criminibus notati, ne detegātur, pęna falsi punitur, quæ fraude cessante, cessat. l. 1. C. de mutatione nominis, & l. falsi nominis, ff. de falsis, & ibi Bar. Soc. cōs. 62. col. 3. uer. ad vltimā Fel. in salu. 990. col. 15. uers. 3. concl. & oīno quo ad mutationē nominis ac agnationis suæ, & assumptionē alterius, maximè testatoris, uide per Guliel. Benedictum, in c. Rainu. extra, de test. super uerbo, Rainu. de Chera. nu. 47. & multis seq.

ADDITIO.

a Mutatio nominis. Glo. ult. in §. si quidem in nomine. Inst. de legat. Iacob. Butri. in pręfa. C. post princ. uers. Aut sum liber. & ibidem Bal. nu. 3. & And. Barb. ad ipsum in Apost. in uer. nomen. de mutatione nominis. tracto in Gl. Facul. §. Volentes. in uers. nomen. Et de infinitis alijs mutationibus loquor in eo §. uolentes .n uer. mutatur.

Titul. de partu supposito.

SVMMAE.

1 *Partus suppositi crimen, est crimen falsi, & capitale.*

2 *Crimen partus suppositi, an tollatur tempore uiginti annorum.*

3 *Crimen partus suppositi, an possit tractari post mortem delinquentis.*

4 *Crimen partus suppositi, an differendum sit in tempus pubertatis.*

5 *Carbonianū edictū quid sit, & in quibus casibus,*

Væstio maxima nunc pendet partus suppositi inter Comitem Hieronymum Ruscam ex parte vna, & Comitem Franchinū Ruscam ex alia. Et breuiter in facto res ita se habet: Decessit Comes Hercules Rusca, qui etsi esset naturalis, tamen fuerat legitimatus etiam ad feuda, deficiente prole legitima, relicto dicto Comite Franchino legitimo, & naturali, ac relictis Comitibus Eleutherio, & Galeacio fratribus ipsius Herculis legitimis, & naturalibus. Deinde decessit Galeacius sine liberis masculis, & ita omnia feudalia bona, & alia peruenerunt in Comitem Eleutherium, decessit deinde is comes Eleutherius. Verum praetendit praefatus Franchinus, quod ad fraudandum eum adhuc minorem, magnifica

gnifica D. Eleonora Corrigia vxor præfati comitis Eleutherij cum ſcientia, & conſenſu præfati Eleutherij finxerit ſe grauidã, & ſuppoſuerit ſibi dictum Hieronymum. Ecõtra prætendit ipſe Hieronymus, ſiue comes Hieronymus, ſe eſſe filium verum comitis Eleutherij, & Eleonoræ iugalium. Eo quia bona relicta per eum comitem Eleutheriũ, in quę, ut dixi, omnia peruenerant maximè feudalia ſunt maximi precij. Ideo ſuper hoc partu ſuppoſito acerrimè diſceptatũ hactenus fuit, & adhuc diſceptatur. Et primo criminaliter inſtante contra ipſam D. Elenorã matrẽ factus fuit maximus proceſſus, ac cõ
1 tra complices. Eſt† enim crimẽ hoc crimen falſi, & capitale, tex. eſt in l. 1. C. de falſ. & l. cũ ſuppoſiti, C. eo. tit. l. 1. §. fi. l. qui falſam, §. 1. & l. lege, §. 1. ff. de fal. & in d. l. qui falſam,
2 §. 1. habes ꝙ crimẽ † hoc non tollit̃ annis viginti, iuxta l. querelam, C. de falſ. imo nullo
3 tempore, ut ibi. Item † habes quod etiam ſi mater, quæ fecit delictum, deceſſerit, tamen non extinguitur delictum, contra reg. quod morte delinquentis extinguitur delictum, l. defuncto, ff. de publ. iud. Hippol. ibi dicit, ꝙ eſt ſpeciale, prout alij plures caſus, ut in gl. in d. l. defuncto, & alibi ſæpe, & pro eo eſt Alber. in rub. ff. de falſ. circa fin. 1. colum. in verſ. de accuſatione. Errant tamen, quia nullibi hoc reperitur, & loquitur, d. §. 1. quo ad puniendos complices, & ita gloſſ. ibi declarat, & vide de partu ſuppoſito, quæ ibi ponuntur in repert. Hippo. & quia tex. in d. l. 1. C. de falſ. dicit, quod ſi obijciatur hoc cri
4 men matri, hæc quæſtio, † an debet differri in tempus pubertatis pueri, quia cum cauſa ſit capitalis, non eſt ueriſimile eam non defenſuram, & gloſſ. ibi dicit, quod ſi ſequatur ſententia pro uel contra matrem, non prodeſt, nec nocet partui, & Bar. ibi eam ſequi-
5 tur. Vt hęc intelligas † ſcire debes, quòd ex quo mortuo patre, relictis filijs impuberibus, agnati, qui eos defendere deberent, curant eos priuare ſucceſſione, & mouent q̃ones aduerſus eos, quod non ſunt filij, ut in dicto tit. de Carb. edict. ff. & C. & quia in ea ætate non poſſunt ſe defendere, ſtatuit Carbonianum edictum ut deferatur hæc quæſtio, donec efficiantur puberes, & ponantur in poſſeſſione, interim ex eo dicto, ut poſſint ſe tueri. Iaſ. poſt alios in rubr. C. de Carbo. edic. colum. 1. Et hanc rationem uide in d. l. 1. §. fin. ff. de Carbo. edic. Requiritur tamen, ut præſumptiue ex ſummaria cognitione appareat eos eſſe filios. Iaſon ibidem alias ſi mouens quæſtionem probaret clarè eos non eſſe filios, denegaretur ei Carbonianum edictum, & quod ſufficiat præſumptiua, & qualisqualis fides filiationis tenet Iaſon in l. 1. col. 3. C. eod. verſicu. & propterea, & ibi quis petat beneficium Carbon. edicti, & ita differatur quæſtio. & deinde differat apprehenſionem poſſeſſionis veniente pubertate, & ſuſtinebit partes actoris, & ſibi erit neceſſe oſtendere ſe eſſe filium. Caſus eſt in l. quæritur, ff. de Carb. edic. Si uero apprehendit poſſeſſionem veniente pubertate, an tunc fungantur officio rei, vt ſit neceſſe mouenti quæſtionem oſtendere illum non eſſe filium, vide tex. not. in l. de bonis, §. poſt ff. de Carb. edi. & competit Carbonianum edictum, non ſolum quando mouetur quæſtio ab agnatis, ſed etiam quando a fiſco, ut fuit in quæſtione, de qua ſupra, Ruſcarum, tex. eſt in d. l. 1. §. ſed ſi quis, verſ. quod etſi. quia incępit criminaliter uexare matrem, & procedebatur per capturas, & torturam iuxta qualitatẽ criminis, ipſo Hieron. dicẽte ſe eſſe in quaſi poſſeſſione filiationis, & petente differri quæſtionem in tẽpus pubertatis, & interea confirmari in poſſeſſione, & non ſolum beneficium edicti Carboniani locum habet, q̃n quis petit mitti in poſſeſſionem, ſed ẽt quando iam immiſſus, iuxta l. fi. C. de edi. diui Adr. tol. vel decretum cõtinuandi hæredes in poſſeſſione defuncti, iuxta l. cum hæredes, & ibi per Modernos. ff. de acq. poſ. & petit ſe confirmari, mota ſibi quæſtione ſtatus, l. 1. C. de Carb. edi. & competit etiã pro bonis feudalibus. Iaſ. & Dec. in rub. C. eod. & ideo in q. præmiſſa, dum ageretur criminaliter contra matrem, & cõplices, Hieronymus in effectu perſeuerauerit in poſſeſſione. Eſt verum, quòd relato proceſſu in Curia Chriſtianiſſimi regis tũc tenentis dominiũ Mediolani, per præſidem Tholoſanum iudicem cauſæ ita uiſum fuit partum ſuppoſitum omni ex parte patere, ut poſſeſſio bonorum fuerit poſita in ſeque
6 ſtrũ apud regiam cameram, & † cum fuerit ſequeſtrum, & non diffinitiua ſententia, nõ fuit translata poſſeſſio in regem, & cameram, ſed remanſit apud comitem Hieronymum. Bar. in l. intereſſe, ff. de acqu. poſſeſſio. etſi etiam fuit translata, iuxta id, quod dicit idem Bar. in d. l. intereſſe, non tamen ſequeſtrum tranſtulit uim poſſeſſionis, adeo ut qui fuit poſſeſſor in effectu, non ſit, & tranſtulerit

transtulerit onus probandi in aduersarium vt notant Doctor.in cap.primo,& secundo, de sequen.poss.& fruct.vbi per Abb.& Abb. in capitul.examinata, vbi est locus, extra, de iudicijs,& ideo cum mortua matre, causa, quæ per multos annos sopita remanserat, iterum fuerit suscitata, & nunc pendet ciuiliter inter præfatos comites Franchinum, & Hieronymum, onus erit comitis Franchini contra comitem Hieronimum in effectu reum, ostendere partum esse suppositum, ex quo id, quod fuit iudicatum per regem non nocet partui supposito, iuxta gl.& Bar. in d.l.1.C.de falsis.& cõsequenter nec acta. Bart.in l.2.ff.iudicatum solui. & infra latius dicam,& ita capitulauit,& conatur ostende-
7 re.Et † si sequestrum fuisset sententia diffinitiua,& ita iudicatum fuisset, partũ esse suppositum in iudicio criminali, an esset probatio probata contra filium, ita vt non esset opus vlteriori disputatione.gloss.& Bar. ubi supra, dicunt non facere fidẽ contra filium. Sic.gl.in d.l.1.§.fin.eod.Textus tamen in d. §.fin. uidetur expressus in oppositum. & ita Sali.tenet per illum textum in d.l.1.Opinionem Bartol.& gloss.sequitur Ant.de But. in cap.pen. in uersi.sextus casus.de re iud.& dicit,ꝙ non nocet filio quo ad abdicanda bona ab eo,& ita intelligit glo.& Bart.& Cin. in d.l.1.C.de falsis,& satis in simili hanc opinionem tenet Alex.in l.sæpe,ff. de re iudicata.in 28.column. in versicul. ex his infertur. vbi latè disputat, An sententia inter patrem & matrem quo ad matrimonium, vtrum legitimum esset, noceat filijs,& concludit nõ nocere. Et aduerte, quia D.Ant.uult, quod si est in possessione filius impubes, sententia contra matrem non aufert bona, si non est, sentit nocere ei.hoc intellige, vt noceat quo ad hoc, vt postea habeat necesse plenè ostẽdere se esse filium,& ita Cin.in d.l.1.in 2.q. Et ꝙ simpliciter sententia talis non præiudicet, post argumenta hinc inde tenet Cin.in d.l.1.& idem quod tenet Cin.in d.l.1.C.eo. vt noceat quo ad transferendum onus, &c. Dicit Alber.in d.l.1.Est verum, quod tamẽ nec Cin.ibi nec Alber.se firmant, eos tamen sequitur Iason ibi, columna penultim. versicu.in secunda,& allegat etiam ibi Fulg.dicens aliter non posse euitari text.in d.§.fin. Est pulchra conclusio,& concordia, vt dicamus, ꝙ si filius est in possessione, propter hoc non auferuntur ei bona, si non est, non sufficit pręsumptio filiationis, de qua supra, & in l.3.§.causæ.ff.de Carbonian.edicto.sed requiritur plena probatio, & ideo dum tex. in d.§.final.dicit quod tunc actiones hæreditariæ denegantur, ꝙ perinde est, acsi non esset scriptus hæres, intelligitur hoc modo, vt licèt sit scriptus, & ita in possessione filiationis, tamen non auditur nisi plenè,&c. & tanto magis sentio contra Salic. in d.l.1. C.de falsis.quia contrarium tenet idẽ Saly. in d.l.1.C.de Carbon.ubi vult absolutè, vt non noceat. Dum conferrem quæstionem cum D.Francisco Sfordato Senatore,& Doctore maximo, nunc que meritissimo Cardinali, ambo deuenimus in infrascriptam sententiam, ꝙ sententia contra matrem non noceat filio.Sic Bart.& gl.uolunt quo ad plenum præiudicium, sed quo ad Carbonianã bonorum possessionem noceat, vt si non est in possessione, non sit ponendus ex quo calumniosè petit.Et si est in possessione, & petat se confirmari iuxta dictam.l.1.C.de Carbo. quod adhuc non confirmetur. Salic.in d.l.1. C.de falsis. ubi uide, in fi.& uide ad hoc textum,& ibi Bartol.in l.1.§.si cui.ff. de uentre inspi. custodiendoque partu.Dixi,ꝙ capitulauit comes Franchinus,& ut intelligat quemadmodum res se haberet, scias, † quòd co-
8 (line above) mes Hieronymus capitulauerat comitem Eleutherium, & comitissimam Eleonoram
a fuisse legitimos iugales, *a* ad hoc vt magis ipse præsumeretur filius ab eis tractatus ꝓ filio legitimo, tam in eorum testamentis, in quibus hæres fuerat institutus, quàm aliter. Item quòd anno M. D. XVII. effecta fuerat prægnans ipsa comitissa, & quod habebat ventrem durum, quòd cessabant mẽstrua eo tempore,& alia patiebatur, quæ accidere solent prægnantibus, quòd de anno M. D. XVIII. peperit ipsum comitem Hieronimum, cum essent in suburbano, qđ longius aberat mille passibus ab hac ciuitate Mediolani, quòd comitissa habebat lacin mammilis, passa fuit febrem tunc, & alia signa incommodæ ualetudinis, quòd præfati iugales tenebãt eum comitem Hieronimũ pro eorum filio legitimo, & pro tali ab aliis tenebatur, ꝙ fama fuit a die natiuitatis vsque ad litem inchoatam, quod esset talis, & postremo quod præfati vir, & uxor erant bonæ uocis, conditionis,& famæ. Capitulauit igitur comes Franchinus in effectu, ꝙ comitissa finxit,& simulauit se grauidam super imponendo uentri aliquid, quo sic appareret, quòd infantem alterius sibi supposuit,

posuit, quòd simulatè, & fraudulenter tractatus fuit ab eis, pro filio, & denique totum contrarium eius, quod capitulauerat aduersarius, & vtrinque examinati fuere infiniti testes. Et si verum dicerent testes comitis Hieronymi, cessaret omnis dubitatio; an esset partus suppositus, quia stante vera pregnatione, & magis vero partu, & qđ
9 emiserit lac, cui dubium† quod esset determinandum eũ verum filium esse, imo solus
b tractatus *b* transfert onus probandi in aduersarium. Bart. in l. non nudis. C. de probationibus. Dec. in consil. 54. & per Doctores, maximè Felyn. in c. per tuas. de probationib. Sed tamen an concludant, vel verum dixerint, in primis cõsideretur in specie, quomo
c do probetur mulierem esse prægnantẽ *c* qđ ponit tex. in l, 1. ff. de ventre inspicie. in prin.
10 & versicul. hoc interdictum. vbi † vult, vt multæ requirantur obstetrices fidei, & artis approbatæ, quæ mulierem etiam nudam, & simul inspiciant, atque ita debent esse contestes. quod etiam ad alium finem dicitur, quia si vna dicat, Est grauida, potest alia dicere contrarium. Veruntamen quando re discussa, prægnantem esse concludunt, magis est credendum; & in effectu est potius deliberatio quædam facta in consilio istarũ obstetricum, quàm dictum testium, ut etiam inferunt ibidem Doctores, maximè Alber. nec mirum, si tot requiruntur, quia iudiciũ obstetricum est fallax. c. nec aliqua. 27. q. 1. & Aret. consilio. 143. versicul. venio ad quartum. & bene probatur in d. l. 1. in princip. de ventre inspiciendum vult, ut si ille obstetrices reperiantur errasse, possit agi contra virum de calumnia. Item facilius esset eas decipere, vbi obstetrices non essent, sed aliæ mulieres, maximè quando illa, quæ se prægnantem assereret, potens esset, & fœminæ viles, vt per te potes considerare, quia non audent similes personæ plus vltra tangere, vel manu progredi, quàm velit matrona. Et si dicis, quod ille text. procedit, quo ad effectum, vt habeat locum edictum de ventre in possess. mittendo, ut per gl. & Doctores in l. edictum. eod. tit non autem propterea impeditur, quin possit aliter per testes probare quis mulierem esse grauidam, admitto illud dici ad eum finem. Tamen est aduertendum, quia ex solennitate aliquid requiritur ex parte mulieris, vt est, quod debeat denuntiare bis ad finem inspiciendi, & tertio ad finem custodiendi, & quarto ad finem videndi eam parere. Alia est solennitas factis denunciationibus, vt certo sciatur an esset prægnans vere, quam lex tradidit, vt cognoscatur veritas in re, in qua de facili põt fieri fraus, prima tendit ad illum finem solũ illius edicti, sed secunda in genere quomodo sit credendum quod esset prægnans, & saltem negari non potest, quin etsi aliter possit testibus probari, tamen testes debeant esse periti in arte, integri, sine suspitione, & cõtestes, & ideo dum multi in hoc casu cõcludunt fuisse prægnantem ea ratione, quia viderunt, & tetigerunt ventrem durum, & tumefactum, cum tamen multæ ex aliqua infirmitate sic habeant quæ non sunt pregnantes. Et cum etiam testes tali usu, & tactu corpore tecto veste, vel etiam interula, non considerarint ꝙ mulier potuit aliquo super imposito reddere uentrem suum tumidiorem, apparet eos esse malè expertos & temerariè iudicare, & nihil eis credendum esse. Quod eo maximè dicendum est, quia etiam unus testis deponit quodam die vidisse decidere culcitram quandam paruam ei comitissæ, quo tempore asserebat se grauidam, & deponit etiam ipsam comitissam vetitam ne testis aduertisset, eum respexisse toruis oculis. Ex istis igitur tametsi aliquæ mulieres deposuissent dum tetigerunt sensisse puerum in utero, non crederem eis, cessante peritia, & stante, quòd tactus factus fuit supra vestes, & maximè, quia si matrona uoluit fingere se grauidam, potuit etiam tunc trahendo spiritum mouere uentrem, & ita mouendo dicere mulieri tangenti, Sentis? & eam inducere ad credulitatem, & minus esset credendum, quando iste tractus esset factus instante ipsa matrona, & minus etiam quando appareret ex processu fuisse solicitã circa hoc scilicet ut tangeretur, quia in effectu quod obijcitur ei, nihil aliud est quàm quod finxerit, & simulauerit se grauidam. Et consequenter est a cautis, & prudentibus credendum, quòd dum uolebat tangi, etiam tunc parasset artes ad inducendum tangentes ut crederent. Ex istis etiam dico quatenus fieret fundamentum, quòd pater, & mater tractasent eum pro filio, & consequenter diceretur, quòd esset præsumendus filius, donec probatum esset contrarium, ut dixi supra, ꝙ ineptè fieret, quia ad augendam fidem figmento, quod esset filius, sic erat faciendum, & aliter simulatio fuisset admodũ insipidè tecta, & nihil aliud

esset

esset dicendum quòd ad crederetur suspe-
11 ctis de fraude, & dolo. Et ad hæc accedit † quod hic agitur principaliter de filiatione, & consequenter non operatur tractatus. Bart. in d.l. non nudis. in lectura, non impressa. Iason in d.l. neque professio. C. de testamentis. Alciat. in tractatu de præsumpt. reg. 3. præsumptione 38. versic. dicit tamen Bald. Addo insequendo prædictam consideratio nem, vt non sit credendum parentibus circa tractatum filiationis, quod etiam testibus dicentibus, Audiui a comitissa, quod erat grauida, ac etiam a comite, & uidi quod tanquam grauida ex comite lamentabatur, quia dolore, vel alio malo affecta esset, non est credendum, tum, quia de auditu loquuntur: tum etiam quia in his in quibus creditur debent audiuisse non a suspectis, sed ad hominibus bonæ qualitatis, casus in cap. licèt ex quadam. de testibus. & ibi dicitur, quod etiam debent illud audiuisse ante litem motam, quod nota. Et si dicas supra dictam conclusionem, vt
d non credatur parentibus *d* in eo quod concernit filiationem, esset contra notata in d.l. non nudis. C. de probationibus. vbi, vt dixi, solus tractatus sufficit ad faciendum, vt in effectu consequatur tanquam filius id quod consequitur filius, & contra notata maximè per Felyn. in d.c. per tuas. de probationibus, & in l. filium diffinimus. ff. de his qui sunt sui, vel alien. iur. & Alciat. ubi supra. Respondeo me loqui, ubi ipsi parentes principaliter arguuntur de suppositione partus, & consequenter principaliter tractatur de filiatione, nam tunc non creditur, & hoc per ea quæ modo dixi post Bartol. Iass. &
12 Alciat. Item loquor † ubi etiam non principaliter tractatur de filiatione, sed in consequentiam de crimine partus suppositi obiecto parentibus, militantibus maioribus præsumptionib9, vt sit suppositus, quàm quod sit filius, quia una præsumptio maximè maior tollit aliam, l. diuus ff. de in integr. restitut. & Bald. in l. non ignorat. columna 2. C. qui accusare non possunt. Et quòd præsumptio maior tollat hunc tractatum in specie, patet, quia sententia contra matrem in hoc crimine saltem facit tantum præsumptionem quod non sit filius, vt tollat præsumptionem filiationis quæ oritur ex filiationis quasi possessione, & sic ex tractatu filiationis, & cōsequenter impedit Carb. bonorum possessionem, sicut dixi supra circa principiū huius materiæ post Sal. in l. 1. C. de falsis. & facit sicut ibi dixi. l. 1. §. si cui. & quod ibi dixi. ff. de uentre inspiciendo, custodiendoque partu. & ita volui dicere paulò supra, imo sola confessio matris plenum præiudicium facit filio, iuncta cum fama, uel alijs præsumptionibus, secundum Bald. in dicta l. filium diffinimus in prima lectura, circa med. & dicam infra. Et ita uidetur esse in quæstione prædicta, quia comitissa ista fuerat sterilis usque ad annum ætatis suæ quadragesimum primum, & cum esset magna matrona habitans Mediolani, vbi est mira copia rerum, uolunt tamen eo die sero, quo dixit peperisse, recedere in rheda, & ire ad suburbanum distans vltra miliare a ciuitate, & nō præparatis obstetricibus, nec alijs ornamentis circa puerperium, quod admodum mirum uidetur, maximè, quia erat in horrido mense Ianuarij, recessit ēt associata duabus duntaxat ancillis, cum tñ soleret secum multò plures ducere, postea fuit ad illud suburbanum conductum quædam obstetrix dum comitissa diceret, se parere velle vilis multum, & abiecta, habitans ad quoddam molendinum, quæ tamen non su peruenit dum pareret, sed infante existente inter eius femora, dicente matrona, se tunc eum peperisse. Additur etiam, quod comes ipse erat infirmus multum, & podagra laborans, & quod comitissa etiam ante dixerat sensisse dolores partus, propter quod minus est credendūm, vt voluerit se exponendo tanto periculo ponere in rheda, & nulla re præparata accedere ad locum solitarium ad pariendum, præsertim cum esset matrona delicatissima, ditissima, iam ætate prouecta, & primipara. Accedit etiam, quod præter ancillas quas domi reliquit, propriam etiam matrem dimisit. Et ut se ab his excusaret, dixit se iuisse animo redeundi vocatam a marito, qui ægrotabat. quæ excusatio non videtur admittenda, eo quia secum duxit in rheda lectum, & lecti operimentum. Accedat quoque quod ex duabus ancillis quas secum duxit unam remisit statim retenta chariore, & de qua magis confidere solebat. Adducitur alia coniectura, quòd è latere comitissæ probatum est, ipsam laborasse ex doloribus spatio duarum horarum, & partum stetisse orto capite spatio mediæ horæ, & tamen non fuerunt interim uocatæ aliæ obstetrices peritæ, quæ potuissent uocari, & uenire in tanto temporis spatio, ēt ex quauis parte remota Mediolani, sed

ni, sed solum fuit uocata quædam muliercula de qua supra uicina uiridario, quæ adeo festinauit, ut caligas non posuerit quo accederet celerius, & tamen, ut supra dictum fuit, non uenit nisi nato puero, & pp has cõiecturas, & suspitiones, & infinita alia quæ oriuntur ex processu, & de quibus infra, possessio feudorum fuit sequestrata apud regiã cameram: quapropter si pro concesso habeatur deficere probationẽ ueritatis de latere comitis Hieronymi, prout habetur, tum ex considerationibus pręmissis, tum quia quò ad partum ipsum, Diamanta, & alia muliercula solæ de eo deponunt, & sunt directo contrariæ in multis quæ substãtiam rei tangunt, & quò ad lac conuincuntur de falso, quia de eo deponũt ex dictomet comitissæ, & alijs. Sicq; militãte solũ pro comite Hieronymo tractatu filiationis, qui nihil prodest, quia agitur principaliter de ea, uel quia agitur de partu supposito pro quo tot suspitiones, & pręsumptiones adsunt, ita vt pp eas tandem etiam fuerit per sententiam reposita possessio penes cameram, ut dixi, quę repositio, ut ẽt dictum est, facit pręsumptionem contra filium, vr̃ posse iudicari, & quidem recto iudicio partum fuisse suppositũ. Ad quod demonstrandum iure medio, Di-

13 co, † ꝙ in probandis simulatis actibus, & fraudulentis sufficit probatio per præsumptiones. & coniecturas. ita Bartol. in l. post contractum. colum. 1. 2. & 3. ff. de donationibus, & Iason in l. cum eadem. columna secunda. post Paulum de Castrum in duobus consiliis, & alia infinita. C. de transf. Item in crimine falsi in specie ubi ciuiliter agitur, & in quolibet alio crimine difficili ad probandum sufficit talis probatio, ita Bartol. in l. si quis argentarijs, §. & an hęredi. ff. de edendo. Ibi Iason amplè. Dec. consf. 189. columna prima & secunda, & in cap. porrecta. de confirmatione utili, vel inutili. & est text. quasi in terminis loquens de suppositione partur. in capit. afferte, extra, de pręsumptionibus. ubi agebatur de filio mortuo cuiusdam mulieris, supposito per eam alteri mulieri à qua uiuum subtraxerat, & sic agebatur de partu non sibi supposito, sed alteri, propterea locutus sum per uerbum, quasi, quia non loquimur de partu sibi supposito, quod idem tñ est quò ad effectum. Item agebatur de crimine furti, quod trãsit in crimen abigeatus, s. de subtractione hominis, iuxta ca. 1. de furtis. & dicam infra in tit. de abigeis. Et quia ciuiliter agebatur in istis criminibus difficilis probationis, Salomon, & per eum summus Pontifex iudicarunt ex sola præsumptione, & ideo magis ubi militassent infinitę, ut in casu isto, iudi-

14 cassent. Vbi uero † agitur criminaliter etiam in crimine falsi, & furti, requiruntur probationes concludentes. iuxta. l. sciant cuncti. de probationibus. ita gloss. ordinaria, & ibi Doc. in l. iurisgentiũ. §. quod fere. ff. de pact. Dec. ubi supra, & c. literas. de præsumptioni. & quod sufficiant pręsumptiones, ualidę tamen, ad declarandum quem non esse filium talis, est consilium Fulgos. 212. ubi uide, & ibi columna penultim. circa medium.

15 etiam dicit, ꝙ si mulier excedit annos quadraginta, quod etsi concipere possit, tamen non præsumit, quia frigescit semen. & ibi etiam dicit, quod cessat pręsumptio filiationis quę oritur ex contractu, concurrentibus pręsumptionibus in contrarium de quibus ibi, & scias quod non consideratur in hac materia quod potuerit mulier concipere, sed an uerisimiliter conceperit, ita solenniter Soci. consf. 75. column. 1. & 2. in 3. uolumine. Est materia. l. Gallus, in princ. ff. de liberis. & posthumis. Et aduertendum est circa dicta Bartol. in d. l. post contractũ, quo ad probandam simulationem, & in con-

16 sil. 66. & 68. cum concluditur † quod tẽpore simulationis debet subesse causa, quare id fiat, ad hoc ut operentur pręsumptiones, ut ponit Aret. consilio 65. colum. 4. & consf. 60. in tertio dubio. Alexand. consf. 57. uolu. 5. quod hoc casu militabat euidens causa, quæ erat nè feuda decedẽtibus comitibus, sine filijs masculis, transirent ad fiscum, prout uerisimiliter timor erat in eis, eo quòd constituti reperiebantur propter ętatem, infirmitatem, & longam sterilitatem in eo uitę statu, ut ferè non superesset spes, tunc & minus in futurum suscipiendæ prolis, imo amplius apparet ex processu, quòd timor iste inuaserat eos, quia eo tempore comes fecerat componi preces per aduocatũ suum porrigendas Christianissimo regi, ut gratiosè secum dispensaret, quòd de feudis disponere posset deficientibus sibi filijs in eos quos elegisset, uoluitq; etiam comes dare operã, ut Iacobus Triuultius uir illustris, & maximę apud pręfatum regem auctoritatis, posset emere bona sua feudalia. Addo, ꝙ non solum constat de causa, & quòd haberet comes unde timeret, imo cõstat de delicto, quia

cto,quia quo die fuit dictum comitissam peperisse, qui fuit dies decimus Ianuarij. M. D. X V I I I. vnus infans natus ex quadam Vrsina fuit statim,ut natus fuerit traditus in cista nobili cuidam,cuius frater adeo erat amicitia conuinctus cum comitissa, ut nihil magis,& fuit traditus per horam, uel circa antequam pareret comitissa.quæ hora continet solum tempus quo potuisset iri à domo matris dicti pueri ad aliud suburbanum de quo supra. & licet dictus nobilis qui confitetur habuisse dictum puerum illa die,& hora excuset se, quod alia causa illũ acceperit. Tamen non creditur sibi illum excusationem alleganti,ad se exonerandũ, ex quo fuisset particeps criminis suppositi partus, & consequenter incidisset in crimẽ falsi,iuxta d.l.1.cum similibus.C.de fals.Et
17 † ꝙ non credatur ei confitenti cum qualitate excusante,allego dictum Bar.uulgatũ in l.Aurelius.§.idẽ,quęsiuit.ff.de lib.leg.vbi uult, ut si quis confiteatur cum qualitate, tametsi acceptanda sit regulariter confessio cum qualitate, nihilominus si confitens habeat præsumptionem iuris contra se possit acceptari,quod cõfitetur,reiecta qualitate. Quòd autem præsumeretur contra eum li
18 quet ex prædictis, nec quidquam facit † ꝙ tortus perseuerauerit in excusatione, quo ad tertium,quia magis statur dicto sine tortura quàm cum tortura, quando interrogatur de se,& de alio.Barto. in l.1.§.qui quæstione.ff.de quæst.Item fuit minus legitimè tortus consideratis indicijs,& qualitate delicti, & quod plus est, non animaduersum fuit in eum.de crimine plagiarij, de quo saltem erat confessus iuxta cap.1. de furtis. & toto titulo.ff.& C.de crimin.plag.quamuis mulier quædam paupercula quę interuenerat in emptione dicti infantis fuerit fustigata,iuxta illud.

Dat veniam coruis, uexat censura columbas.

Et ultra prędicta inferuntur etiam aliæ prę sumptiones,ꝙ esset partus suppositus ex cõtrarietatibus infinitis testium ipsius comitis inter unum,& alium,ac in dictis met eo-
19 rum.Et additur † quod cum iudices haberent amplam autoritatem procedendi, seruata,& non seruata forma iuris, & statutorũ,& testes manifeste uarios non torserint, imo statim dimiserint, non potest super eis fieri fundamentum,vt no.in leg.ex libero,ff. de quæstionibus,& in l.ob carmẽ.§.si ea rei conditio.ff. de testibus. & facit glo.in l.Lucius.ff.de his qui notantur infamia.Non omittitur etiam quod fama probatur uehementissima quòd erat partus suppositus,
20 † & sufficit sola fama in his,quę sunt difficilis probationis,ut per Ias.in l.si quis ex argentarijs.§.an uero hæred.ff.de edendo, & in dicta l.cum ea,colum.fi.C.de transactionibus.& alibi sæpe.Respondetur tamen ad
21 hoc,testes non dicere † quod habuerit ortum ante litem motam,quo casu non habetur in consideratione secundum Abb.in c. licèt ex quadam.col.2.de test.sed dic quod etsi Abb.id dicat, tñ ueritas est, quod potest oriri fama quæ habeat omne robur famæ, & tempore maleficij,& postea etiam ex interuallo post litem motam,quando manifestatur aliquid ex quo populus deducitur in opinionem,secus si solum fundamentum famæ esset in personis à quibus auditum esset: pone enim quod res sit facta secretè, & postquàm incepit iudex indagare, propalatum est aliquid in facto, vt.s. in casu isto, ꝙ eodẽ die partus suppositus fuerit infans emptus,qui tunc etiam erat natus, & emptus à familiari matris,& ut supra,certè si oriatur fama ab hoc actu, vel alio, etiam fama idonea est.ita Bar.in l.de minore.§ plurimũ in 4.q.ff.de quæst.& Are.no.in d.c. licèt ex quadam.& alibi sæpe,& cum iste actus, & alij produxerint hanc famã creditur. & vtcunque sit etiam ante litem motam habuit initium, ut apparet ex processu. Vnum est
22 quod † uidetur tollere omnes amaritudines,quia uidetur probatum Comitissam, & Diamantam confessas fuisse quòd erat partus suppositus, nec dicatur, non stari dicto matris quòd talis non sit filius secundum Barto.in l.diffinimus,ff.de his qui sunt sui uel alien.iur.& no.in d. c.per tuas. de prob. & maximè,quia non constat eam iudicialiter dixisse,nam respondetur ꝙ iunctis prędi
e ctis aliis coniecturis *e* stãdũ est: ita Alciat. in terminis in suo tract.pręsumptio. in reg. 3.37.pręsumpt.numer.9.& colum. sequen. & uide Bald.in d. l. filium diffinimus. ubi uult quòd dictum matris cum fama sufficiat,nec est curandum quod dictum matris esset extraiudicialiter prolatum, quia de hoc non curant doctores in d. l. filium. loquentes quando extraiudicialiter id asserit, & tñ de solo dicto matris, hic uero etiam adesse dicitur dictum Diamantę.Nõ obstat quod comitissa nominauerit eum filium in

fine

sine dierum suorum in testamento in quo et eum instituit,& ita quod magis est standum dicto primo,& ultimo,quàm medio, maximè extraiudiciali, quia respondetur solùm colligi ex processu in quo apparet, ꝙ quando detexit partum suppositum fuisse in suo chirographo, rogauit D. Vicecomitem sui studiosissimum, vt dictum chirographum, & confessionem Diamantę nemini reuelaret,prȩterquā Christianissimo regi, & hoc ob honorem suum,& multorum nobilium, qui deposue ant in causa pro ea, ne sic eos perderet,unde cum vellet comitissa hæc secretò agi cum rege,non mirum si postea voluit perseuerare in primo, negatis, & quòd confessa fuerit:ultra hoc quod plenè cōstat, etiam demonstrat effectus secutus priuationis cōmodi possesionis bonorum feudaliū. Item demonstratur,quia ex processu cōstat quod postquam intellexit regē noluisse ratam habere quandam conuentionem factā cum D.Vicecomite,timens ipsa ne propter confesionem per eam factam caperetur, & puniretur,cum iā esset detecta,aufugit à ciuitate Mediolani. Addo aliam rationem quare instituerit filium, & sic perseuerauerit, quia pro partu supposito videtur,quod possit procedi cōtra memoriam defuncti,vt dixi supra,licet ego reprobauerim,& ideo potuit verisimiliter timere ne procederetur, ip
23 sa mortua. Et si dicat comes Hieronymus quod factum fuit contra matrem meam, mihi non nocet, nisi quo ad priuationem beneficij Carboniani, vt supra dixi in prin. & si non nocet sententia,nec acta,iuxta notata per Bart.in l.2.ff.iud.solui.& in l.si mater, & item.l.si in rē,ff.de except. rei iudic. Alexand.consil.141.in 7.volum. & Roma. consil.111.in 2. columna. & per Dec.in l.2. C.de edend. & consequenter,nec confessio facta in illo processu,nec testes. Cum igitur omne fundamentum è latere comitis Franchini sit super dicta ordinatione,& testibus in illo iudicio criminali examinatis contra matrem ad ostendendum partum suppositum esse,sequitur, vt nihil sit pro eo in hoc iudicio,quod nunc agitur ciuiliter inter ipsum comitem Hieronymum, & Frāchinū: si nihil,ergo cum comes Hieronymus sit in possesione, quia sequestrum non priuauit eum possessione,ut dixi supra,circa prin.debet absolui per regulam.l. qui accusare, C. de edendo.& l.fin.C.de rei vend. vbi dicitur quòd possidens etiam vitiosè non debet repelli nisi ab eo,qui fundauit suam intentionem,& faciunt notabiliter circa hoc dicta per Decium in d.l.qui accusare. Ad hoc rñdet,quod si esset sequestrum,res esset dubia, an esset priuatus possessione, quia sequestrū non fuit voluntarium, iuxta doctrin. Bart. in d.l.interesse.ff.de acquirenda possession. & Abb.in d.capitu.examinata. de iudicijs, vbi etiam Felyn. & Aretin. & per Iason. in l.si fideiussor,§.final. qui satisdare cogantur. per Abb.in cap.2.de sequestrat. possessio. & fructuum.& Curt.in tractatu suo de sequestris. sed non fuit sequestrum, verum mera priuatio possessionis, nec de sequesto
24 verbum aliquod, † sed quod rex ordinauit possessionem esse reducēndam ad manum regiam, & sic ad dominum apud quem stare debet possessio, donec disputatur causa status,iuxta glo.in cap.1.si de feud.fuer.controuers. inter domin.& agnat.in princip.vbi glos.uult, ut si oriatur mortuo uasallo quęstio status inter dominum,& agnatum vasalli,quia dominus neget eum succedere posse, tunc debeat posseßio stare penes dominum, & loquitur in feudalib. In alijs uerò, iuxta l.final.C.de edicto diui Adria.tollend. uult contrarium.& Afflict.ibi latè hanc opin. tenet,s. quod non sufficiat aliqua probatio filiationis, nec eius quasi possessio,iuxta consilium Dec.54.272.152.colu.2. Sed debeat plenè probari filiatio,sic etiam vult glos. ibi si intelligatur,quia dum mentionem facit l. fi.C.de edict.diui Adria.toll.loquitur de instituto.& sic de existente in quasi possesione filiationis,si de filio intelligamus, & tamen vult,vt aliud sit eo casu. Et licet hæc opinio posset habere difficultatem propter opinionem Doct.relatorum per Afflict. ibi, tamen in hoc casu nullam habet, quia quasi possessio descendit ex tractatu facto a patre,& matre,quibus crimen hoc imputatur, & suspectisßimis, imo conuicta matre per
25 confesionem,vt supra dixi, & facit ꝙ vitiosa possessio non operatur, ut qui in ea habeat fundatam intentionem. text. est vbi Bald.& alii in l.uis eius.C.de prob.& Bal. in l.1.C.de ord.cogn. ubi vide:hr in l.si prius, ff.de ope.nou.nunc. quare igitur rex non debuit priuare puerum possesione rerum feudalium? Addo quod tractatus iste ortus a patre, & matre oritur ab his, qui nullo modo posßunt disponere de rebus feudalibus, iuxta tex.in c.1.§.1.de succesś.feu. ergò nō est eis credendum,aliàs per indirectū dispo-

nere possent de re feudali. Sic cessat oppositio, quia apparet, quod rex priuauit eum possessione, & iure quidem, & consequenter cessat, d.l.fin.C.de rei vend. Et vlterius insisto, ꝙ rex priuare iure debuerit eis possessione, prout priuauit, quia fundamentum possessionis fuit super eo, quòd mater nutrix dixerit eum filium, & super tractatu parentum, patefactum fuerat, & ꝙ prouenie-bat à parentibus suspectissimis anhelantib. ad prouidendum ne bona reuerterentur in cameram, & ita declarat in specie Corne. in cons.245.colum.pen.& fi.vbi vide, volum.1. Item patefactum fuerat ex dicto matris, Diamantæ, & aliis infinitis, de quibus supra tollentibus omnem præsumptionem, si quæ erat pro filio, imò facientibus rem notoriã, quo casu etiam sic ex abrupto potuit priuari possessione.

26 † quia in notoriis aliquis ordo non est attendendus, vt dixi supra sub rubric.quõ procedatur in crimine notorio, & potest etiam sine sententia priuari quis possessione, cap.si constiterit, vbi Abb.de accus. Si igitur ita iure fieri debuit, cur non est præsumendum ita facere voluisse? & maximè, quia rex etiam interposuit in eo suam absolutam autoritatem, quod fuisset ineptum, si solum gratia custodiæ posuisset possessionem penes cameram. Cessat igitur assumptum, ꝙ actore non probante contra possessorem, &c. Sed vbi etiam adesset possessio penes eum, cum appareat, tum ex processu nouo inter eos, tum ex processu criminali inter matrem, & fiscum, quòd non est filius, debet obtinere Franchinus, quia apparet nullum ius competere Hieronymo, maximè coram Senatu, qui iudicat, vt Deus, & qui non debet attendere ad illam subtilitatem, ꝙ magna pars fundamenti, vt non sit filius appareat ex processu criminali, non cum eo facto, & sic res inter alios acta sit. Et aduertetur quod comes Franchinus habet fundatam intentionem ex eo, quod est filius comitis Herculis legitimati, & habilitati a principe, & ideo si comes Hieronymus non probet verè se filium debet succumbere, & restituere possessionẽ bonorum si eam hẽt. ita in terminis Ang.in l.liberorũ, in princ.ff. de infam.vbi omnino vide, sed hoc nõ probauit, quinimo comes Franchinus probauit contrarium ergo, &c. Et licet tractatus iste

27 non esset suspectus, tamen † adhuc non posset obtinere deficiente probatione filiationis, non dico ex eo ꝙ principaliter tractetur de filiatione, quia fortè non est verum, quicquid dixerim supra, sed ex eo quia sumus in decisione petitorij, quo casu non sufficit, sic omnes in l. non ignorat. C.qui accus.non poss. Bal. in duobus locis. sic Ias. in l.neque proposito. Dec. consil. 321. columna quarta. Sic alij relati per Alci. in tractat. præsump. reg.3.præsumptione 38. numero sexto, & seq.vbi ostendit, quòd Dec. in consil. 54. malè dicit, qui tenet oppositum, & dicit communem esse in contrariũ, allegando tamen in terminis solum Anton. de Butr.non tamen me firmo in hac opinione Alciat.quòd in decisione petitorij nõ sufficiat tractatus, quando tractatus est nitidus, & non agitur de crimine, vel commo-

28 do ipsorum parentum, † quia immo sufficit quando incidit de dominio tractari, iuxta dicta Bartol. in l.quidam in suo.ff.de condit.instit. & credo, quod in practica præualeret hæc opinio. Pro opinione tamen Alciat.optimè facit, quod dixit Bart.in l.1.quorum bonorum.colum.2.circa fi.vbi dicit, ꝙ in petitione hæreditatis requiruntur verę, & liquidæ probationes, in interdicto vero possessionis de quo ibi sufficiunt præsumptiuæ, & faciunt dicta per Bart.in extrauagan. ad reprimendum.in verbo, summariè.utcunque sit, in casu isto euitatur optimè consilio Dec.54. qui loquitur quando saltem apparebat quòd erat filius matris, & ideo tunc sufficere debet probatio tractatus propter probationis difficultatem, sed nos loquimur quando etiam dubium erat de matre. Ordo fuit iste in hoc iudicio, comes Hieronymus agit remedio reintegrandę, quia petit contra cameram sibi restitui possessionem, vel commoditatẽ eius, tertius se opponit, s. comes Franchinus, & opponit de dominio suo vigore priuilegiorum suorum tanquam quod sit filius comitis Herculis, & sic agna-

29 tus proximior, ꝙ dominium, & eius potuit opponi contra remedium reintegrandæ, l.bona fides.ff.deposit.& in fals.singul. Alexand. in l.naturaliter. §. nihil commune.ff.de acquirend. poss. ubi ait quod tertius auditur, allegans dominium suum contra agentẽ remedio reintegrandæ. Respondet comes Hieronymus, ꝙ ipse est filius, qui excludit agnatos, replicat comes Frãchinus non esse verũ, ꝙ sit filius, & ideo super hac filiatione incidenter contenditur. & crederem in practica esse seruandum, ut solus tractatus deberet sufficere ipsi comiti Hieronymo, quicquid

dicat

dicat Alciat. & credo quòd ita ſemper fuerit ſeruatum, ſed cum iſte tractatus ſit ſuſ-
30 pectus, & † militent tot præſumptiones contra filiationem, poteſt ſanè iudicari ipsũ non eſſe filium, ad quod oſtendẽdum ſufficiunt præſumptiones, vt not. in l. filium diffinimus. ff. de his qui ſunt ſui vel alien. iur. & Cornel. in dicto conſ. 245. columna. final. volumine primo, & hoc non habet difficultatem, cum non tractetur quò ad comitem Hieronymũ de crimine, nec criminaliter, nec ciuiliter, q. errare non potuit, & ideo fatuum eſt ingre-
31 di illam difficultatem, An in crimine difficilis probationis ſufficiant præſũptiones qñ ciuiliter agitur. In qua tamen verum eſt qđ ſufficiunt per ea quæ dixi ſupra dum allegaui Bar. in l. ſi quis ex argentarijs. §. primo, ff. de eden. & cap. afferte, de præſump. & Alcia. Addo quod hæc eſt ratio, quare etiam adulteriam probetur coniecturis ciuiliter agendo, ſecundùm Bartol. in l. cap. 5. ff. de adulter. & Felyn. in capit. præterea. de teſtibus. Ad hæc etiam Bartol. & Docto. in l. poſt contractum. ff. de donatio. & vbi volunt vi præſumptionis ut iudicetur talẽ alienationẽ factam fuiſſe in fraudem, & tamen agi etiam poteſt criminaliter ob crimen ſtellionatus, ut in illo titul. de crim. ſtellion. & dixi ſupra hoc eodem titul. Addo quoque quod metus punitur criminaliter per titul. de l. Iulia, de vi publ. & priu. & dixi ſupra in tit. de pluribus violentijs, & tamen coniecturis probatur. Bartol. in l. de pupillo. §. ſi quis ipſi prætori. ff. de noui oper. nunc. Bartol. & Docto. in l. interpoſitas. C. de tranſact. & in crimine
32 falſi, quòd † ſufficiant præſumptiones, quando ciuiliter agitur latè concludit Dec. conſ. 189. colum. 1. & primo ſequen. vbi ad hoc allegat plura cõſ. Alexand. & aliorum. Eſt verum quod ubi agitur de falſitate inſtrumenti ſuſpitiones debent oriri ex inſpectione inſtrumenti, vt declaraui ſupra in crimine falſi, circa princ. per notata à Paul. de Caſtr. in l. iubemus. C. de proba. Abb. & Innocen. in c. 1. de fide inſtrument. ſed vbi non agitur de falſitate inſtrĩ ſuſpitiones, & præſumptiones non ſufficiunt. ſic vult Dec. qui loquitur in falſitate teſtium in dicto cõſ. ſic etiam uoluit Alexãd. & alij ibi relati, imò ubi agitur criminaliter uidetur idem dicendum per allegata à Dec. pro prima opinione, quam ad hoc approbat Fely. in cap. afferte. de præſumptio. uerſi. 3. limit. & ad hoc etiam uide Bal. in l. presbyteri. C. de epiſcop. & cler. in penultim. colum. vbi loquitur de falſitate teſtis, & dicit quòd iudex loquendo in criminalibus debet ſe temperare in pœna, & illam non aggrauare, quia ſuſpitio ſolùm militabat, clarè uolens, ut omnem pœnam imponere debeat, vbi militent claræ præſumptiones, & hanc deciſionem ſequitur idem Felyn. in dicto cap. afferte. colum. 1. Non recedo tamen ab opinione Decij, quòd quando agitur criminaliter non ſufficiunt, niſi tamen ſecundum terminos. l. fina. ff. de probatio. quando præſumptiones eſſent indubitatæ, vel præſumptiones eſſent approbatæ à lege, ſecundum ea quæ ponit Felyn. in dicto cap. affert. uerſ. ſed iſta limita. uel etiam uiolentiſſimæ, iuxta ea quæ ponit Felyn. ibi, verſic. quarto limita. vel etiam quando eſſet violentiæ mitigata pœna, iuxta ea quæ ponit Abb. not. in in d. c. afferte. & Fel. in verſi. not. quatro. imo ex quo eſt crimen difficilis probationis minor præſumptio in hoc delicto debet exiſtimari violenta, tametſi ita non fiat in alijs, & uide latè dixi ſupra in tit. de cõuictis. de iſtis
33 præſumptionibus. Dixi quòd † in probando actu difficilis probationis ſi agatur ciuiliter ſufficiunt præſumptiones, ſiue criminaliter agi poſſet, ſiue non. Sed hic quæro an iſtæ præſumptiones debeant eſſe approbatæ à lege. & videtur debere, per glo. in l. abſentem, ff. de pœn. Bald. in l. ciues, C. de appellat. & in l. licèt. in prin. ff. de legat. 1. & ibi Alexãd.
34 & latius Iaſ. Sed † dic contrarium: nam alia eſt præſumptio legis, alia hominis, vt declarat nota. Abb. in capitul. accedens, colum. 1. de accuſatio. & Bald. not. & conſideratè admodum in l. ea quidem, colu. 2. C. de accuſa. præſumpio legis eſt quando lex præſumit ſic eſſe, vt quòd contractus ſit vſurarius ſi interuenit pactum de retrouendendo, & adſit modicitas precij, & perſona ſit ſolita fœnerari, iuxta c. ad noſtram. de emp. & vend. & tunc talis præſumptio dicitur liquidiſſima probatio, & non ſolùm præſumptio, ſed etiam quælibet coniectura approbata à lege facit liquidiſſimam probationem, ſic loquuntur not. in d. l. licet Imperator. Præſumptio. vero hominis eſt quando iudex ſuſpicatur ex diuerſis actibus ita eſſe, & tunc lex non requirit hanc approbationem legis. & ita Felyn. in dicto capit. afferte mihi gladiũ. vbi loquitur de præſumptione hominis. Et ſi conſideres quæ dicuntur à Doctoribus allegatis ſupra, circa actus ſimulatos, & fraudulentos, cui dubium quòd ipſi non requi-

runt, vt omnis præsumptio sit approbata à lege, sed solum cõsiderant id quod dicit tex. in l.dolum.C.de dolo.ꝙ † dolus cognoscitur ex insidijs perspicuis.& in cap. . .de renuncia.in 6.vbi idem. & vide gloss.in l. dolum. dum ponit exemplum Hispanarum, qui ebrios reddiderunt mercatores ad perpetrandum dolum, quod exemplum inducit præsumptionem hominis non legis, & ideo Alexand.consi.58.ad fin.volu.2.dicit, quod ad probandum dolum sufficiunt coniecturæ, quæ probatio arbitrio iudicis committitur, sic etiam Socin.cons.91.colum.4.uolum.4 percurrit plures coniecturas ex quibus probatur dolus, quæ tamen non sunt à iure approbatę, & dicit Cor. in consil.178. colum.5.volu.2.quod coniectura extrinseca facit præsumi dolum, & ut ibi. Et ad hæc facit tex.in d.cap.2.de renunciationibus, in 6.& Dec.consilio.245. Est tamen aduertendum, † ꝙ de his præsumptionibus saltem constet per duos testes pro vnaquaque earum, iuxta gloss.in l.fin.C.famil.ercifcun.& not.in l.admonendi, ff.de iureiur. & dixi supra in materia torturæ latissimè. Et in hoc casu etiã aduertatur ad ea quæ voluit Abb. & Felyn.in d.cap.afferte.vbi dicunt, ꝙ etiã ex pręsumptionibus extra processum, Iudex potest informare animum suum ad sententiam. Item aduertatur dum dixi, quòd debet constare per duos testes de vnaquaque præsumptione, quia quo ad indiciũm *f* est verum, secus quo ad præsumptionem, quæ etiam potest oriri ab uno solo, & manifestã differentiam inter præsumptionem, & indicium facit gl.in l.2.ff.de excus.tutor.in prin. in uerbo, legitimis.& Bald.in dicta l.ea quidem, colu.2. Item aduertatur † quòd si istę coniecturę ponuntur in arbitrio cuiuslibet iudicis, multo magis debent poni arbitrio principis, vel Senatus, qui iudicant ex conscientia sua.Bart.in l.1.in fine.C. vt quæ desunt aduo.etiam quòd de ea re scientiam haberent antequam dignitates suas consequerentur, Dec.in consilio 463. ad finem. Hæc quę possunt adduci in hoc casu, & cũ hæc & alia essent reuoluta longo tempore in Senatu, tandem deuenit in eam opinionem Senatus, vt partus esset suppositus, & ita iudicauit. Et ad id quod dixi principem, vel Senatum iudicare, ex conscientia sua, etiam quod scientiam haberent ante adeptas dignitates, Adde quòd superioribus mensibus summus Pontifex Paulus III. damnauit magnum virum, quasi mandasset fieri homicidium, qui id ei Pontifici dum Cardinalis esset fassus fuerat, & eum priuauit amplissimo sacerdotio, & magnis redditibus. Addo etiam circa partum suppositum † ꝙ hoc est crimen publicum, licèt publicam accusationem non contineat, sed tantum accusatio spectet parentibus, & his de quorum interesse agitur. text. est in d. l.lege, §. de partu. ff. de fals. idem est etiam in crimine adulterij, quia est publicum, & tamen accusatio non competit nisi viro, & cõ iunctis.l.quamuis.C.de adulteriis. ex qbus colligi potest quòd non valet consequentia. Quilibet non potest accusare, ergo non est publicum, sicut etium econtra non ualet cõsequentia, Quilibet potest accusare, ergo est publicum. & ita declarat Bart. in l. 1.in vlt. q.ff.de publ.iud. Addo quoque quod per statutum quartum huius ciuitatis in criminalibus ponens omnes casus in qnibus ex officio procedi potest, inter quos est casus falsi, siue falsitatis sub verbo, falsarios. posset etiam ex officio nulla parte instãte procedi, licèt secus in adulterio, de quo eo statuto nulla est facta mentio, & ideo mulier quædam quę renunciauit iuribus dotalibus, per instrumentum transactionis in manibus fratris, & nũc petit transactionem rescindi, qa allegat se fecisse metu fratris, qui dicebat vbi ita non fecisset, velle eam accusare de partu supposito, quod crimen reuera commiserat, malè petit, cum metus fuerit iustitię, l.accusationis.C.ꝙ met.cau.& ibi Paul. de Castr. in pri.& si dicatur quod ante transactionem erat remissa iniuria ab eis ad quos attinebat res, quo casu saltem remissum debet posse repeti, ex quo accusatio comminata erat calumniosa, iuxta l.in summa. in princ. ff.de cond.ind. glos. in d.l.accusationis. & in l.siquidem.C.de contrahen.& cõmi.stipul. Respondetur quòd illa remissio non impediebat fiscum posse instare iudicé, vt ex officio pro interesse publico, & fisci procederet, & ipse iudex potuisset procedere ex officio per dictum statutum, quod non solum enumerat crimina publica in quibus ex officio potest procedi, sed etiam infinita priuata delicta, vt ex eo legi potest, & sine illo statuto malè res fisci, & iustitia gubernarentur. Et dum dixi quod statutum nostrum comprehendit falsorios, & consequenter etiam crimen partus suppositi, hoc satis est clarũ, eo quia crimé hoc, est crimé falsi, & ex comprehensis

Margin numbers: 35 (at "in l.dolum"), 36 (at "dum, † ꝙ de his"), f (at "præsumptione"), 37 (at "dem, colu.2."), 38 (at "† ꝙ hoc est crimen").

ſienſis in capitibus,l.Corneliæ. de falſis. ut eſt tex.in d.l.1.C.de falſis. & in aliis leg bus ſupra in prin.allegatis iūctis,quæ dicit Bart. in l.quid ſit falſum.ff.de falſis. & quia ēt dixi quod eſt crimen publicum huic non obſtat, ꝙ ſecundum ſtatuta noſtra eſt alterata pęna in omni falſitate præterquam in caſibus expreſſis per ſtatuta,iuxta ſtatutum, quod incipit, Falſum committens, quia hæc alteratio pęnæ non facit quin ſit publicum,ſecundum Barr.in d.l.1.colum. penult.& princip. ſequent.ff.de publ.iud.& Fulg.conſi.72.col. 2.& quòd in crimine partus ſuppoſiti iudex poſsit ex officio procedere, dato quod certis perſonis ſit conceſſum accuſare, tenet Angel.l.falſi.in fine.C.de falſis. motus bonis rationibus.& ita eſt etiam in crimine adulterij,vt ibi,& aduerte quia in multis delictis in quibus paſsim,omnibus non licet accuſare.iuxta titul.qui accuſa.non poſ.& nota.per Aretin.in gloſ.necnon ad querelam, tamen iudici licet inquirere ſecundum regulas traditas per Bar.in l.2.§.ſi publico.ff.de adulteriis. eſt † verum quod circa hęc communi-
39 ter per ſtatuta, & conſuetudines prouidetur,quæ dant modum,quando ex officio, & per inquiſitionem poſsit procedi,& in quib. non,vt in hac ciuitate Mediolani, & illi ad quos ſpectaret hæreditas,ſi reciperent ſatiſfactionem ſimpliciter à matre propalàte partum abſque alia remiſſione,amplius eis non pateret ius accuſandi, ſicut, & in quolibet alio publico delicto, de priuato non eſt dubium, ex quo facile poſſet mulier pœnam euadere,quia aliàs non poterit accuſare,nec fortè iudex inquiret. ita Angel.in l.vnica. col.fi.C.quan.ciuil.act.præiud.crim.ꝙ nunquam obliuiſcaris.

ADDITIONES.

a Legitimos iugales.Quo caſu illorum quis filius præſumitur vulga.l.filiū diffinimus.ff.de ijs,qui ſunt ſui,vel alie.iur. etiā ſi uxor cum alio adulteret.l.miles.§.defuncto.ff.de adul. & ad not.in c.Michael.de fil.præsbyt.& per Abb.& alios.in c.per tuas.de prob.in c.trāſmiſſa.qui fil.ſint leg.Hipp.de Mar.in l.1.§.ad q.n.10.ff.de q.Boe.dec.199.nu.3.Amplio ēt ſi mulier cū adultero habitaret ſi modo acceſſus liber marito patebat ex rōne tex.in al leg.§.defuncto.not.Bal.in l. ſi a matre.C.de ſuis,& legi.Abb.in c.accedens.de purg.can. & in c.offic.de pęni.& remiſ.Pariſ.conſi.64. colum.1.& ſeq.lib.3.

b Infra 11.& 27.Nec ſola denoīatio filiationē probaret iux.cōem ſen.ut per Pariſ.conſ.10. nu.15.ac conſ.11.nu.24.lib.2.filiationis aūt fama,aſſertio,& tract.patris, & matris filiationē pręſumi faciunt,contrariamq; pręſumptionem tollunt pręal.l.miles.§.defuncto.ff. de adul.Barb.conſ.27.lib.1.

c Prægnantem. De ſtetricum officijs Plato lib.13.qui inſcribitur Thegtus,vel de ſcientia.Per matronas ēt ſit ſimilis inſpectio puta,an aliqua ſit virgo.c.cauſam matrimo.in in fi.& c.propoſuiſti.de proba.Lap.all.53.futura ſuper quo.poſtnu.5.Bal.in l.Deo nobis. col.3.nu.7.ver.ſed ponamus.C.de epiſ.& cl. per eaſdē inſpicitur ēt an mulier apta ſit ad uiriles amplexus.c.fratern.de frigi. & malef.

d Non credatur parentibus.Abb.in c.per tuas. nu.4.de proba.Grat.reſpon.146.nu.3.par.2. & ad probandam filiationē,an mater admittatur Pariſ.cōſ.11.nu.4.lib.1.de cōi atteſtāt.

e Alijs coniecturis.Filiationis pręſumptiones, & coniecturas ſufficere ad obtinendū ēt in petitorio cōem affirmat Pariſ.conſ.10.n.69. lib.2.eadē rōne ad probandā notificationē.

f Ad indicium. Quod per duos teſtes probet. Blan.in l.vlt.ff.de q.nu.43.& ſeq. ac nu.250. Matth.Brūn.conſ.115.num.71. inter crimi. diuer. Tomo.2.

Tit. de Falſa moneta.

SVMMAE.

1 *Monetarum falſarum excuſſores, & eis præſtantes auxilium, uel eas expendentes, qua pœna puniantur.*

2 *Moneta dicitur falſa etiam ſi in ſe ſit bona, ſed fiat a non habente autoritatem.*

3 *Monetam falſam expendens an excuſetur, ſi doceat a quo eam habuerit.*

4 *Monetæ appellatione in ſtatutis non uenit minima.*

5 *Alchimiſta an peccet?*

6 *Monetam falſam ſui principis, vel alterius falſificans an incidat in crimen læſæ maieſtatis.*

7 *Indicium ad torturam eſt reperire inſtrumēta ad cudendam falſam monetam in domo alicuius etiam non demonſtrata ſcientia domini.*

8 *Torqueri debent plures fratres in eadem domo exiſtentes in qua reperta eſſent inſtrumenta ad monetam ſi eſſent malæ uitæ.*

9 *Monetam tondentes, & tangentes cum ferro, vel minuentes cum aquis. & ſimili modo, qua pœna puniantur.*

Via excussor falsę monetę incidit in l. Corneliam de falsis, l. qui falsam, ff. de falsis. ideo hic necessario esset tractandum de materia falsę monetę. Verũ quia plene habetur in reper. Hippol. in d. l. qui falsam. in princ. in antepenul. char. col. 1. & sequ. & per Afflict. in tit. quę sint regalia. in uerbo, monetę. in quibus locis habetur amplius tractatus in materia. Ideo paucis ero contentus, & circa pœnam tam cudentium, quàm expendentium, & tondentium etiam bonas monetas, & auxilium pręstantium talibus delinquentibus, arbitror quòd in quolibet dominio super inde sint ædita statuta, & decreta clara, prout & in hoc dominio adsunt, ideo non est opus alia disputatione. Con-
1 cremantur † enim secundùm decreta nostra excussores falsarum monetarum, & eis præstantes auxilium, & idem in expendentibus falsas monetas, sed in tondentibus est alia pœna: quò tamen ad expendentes, & si in procedendo fiat indagatio, iuxta qualitatem pœnæ, tamen postea in fine, uiolentibus ipsis componitur res pecunia, vel alia pęna non corporali, & uide in materia Cæpol. in consilio 78. vbi confirmat dicta Bartol. in dicta lege, qui falsam, quòd licet moneta
2 † in se fiat bona, si tamen non sit ab habente autoritatem, dicitur falsa, & adulterina, & alia dicit, ut per eum etiam quando expenditur falsa moneta, iuxta mirabilem distinctionem Bar. in l. leg. Cornel. ff. de fals. an pecunia talis sit plumbea, vel alterius generis, in qua materia maxime expẽdẽtis omnino vide Barb. in 3. uol. cons. 51. col. 4. & seq. vbi ponit quomodo debeant esse nummi,
3 & de scientia expendentis, † & quando talis docet à quo pecunias habuerit, nam tũc secundùm eum est excusatus per decisionem Angel. post Iacob. Butr. in l. maiorem. C. de falsis. Sed credo eum malè dicere stantibus statutis, & decretis de quibus supra, nam fateor eum excusari ab illa præsumptione, ꝙ non fecerit fieri, sed non excusatur ab vsu, quem solum statutum cõsiderauit, ut colligitur clarè ex dictis Salyc. in d. lege, maiorem. & probatur in l. falsos. eodem titulo, & alibi sæpe, & ita quotidie practicatur. In materia etiam uide Alexand. consi. 104. columna secunda, volumine primo, vbi te-
4 net † ꝙ statutum loquens in moneta non h[illegible] locum in nummis, licet Cæpol. ubi supra loquatur in eadem moneta, per quod consilium non ita pridem exemit à morte duos, qui in viridario magno castri portæ
5 Iouis cudebant quadrantes. De † alchimistis an peccet? vide Abb. in cap. secundo, de sortilegi. post Oldra. per eum allegatum, & in apostillis ad eum, uide etiam in materia Cœp. consi. 17. columna quinta, versicul. &
6 idem vult Bald. ubi dicit, quòd falsificans
a monetam sui principis *a* incidit in crimẽ læsæ maiestatis, secus si extranei, quia eius subditus non est, allegat text. in l. si quis nũmos. & ibi Bald. C. de falsa monet. Adde ad materiam Alb. de Ros. in dictionario suo, in verbo, moneta. vbi inter alia dicit, quòd illi triginta nummi argentei quibus proditus fuit dominus noster, fuerunt primæ pecunię quę fuerint in mundo confectæ, de quo sto
7 veritati. Scias autem † quod reperire instrumenta ad cudendam monetam apta in domo alicuius, est indicium ad torturam in homine malæ famæ. ut per Hippol. in dicta l. qui falsam. in column. antepenul. & penult. vbi vide, sed secundum decreta nostra antiqua erat pœna mortis, verum ex nouis cõstitutionibus imponitur pœna confiscationis bonorum, & alia etiam corporalis arbitrio Senatus, qua pœna contentæ fuerunt dictæ nouæ constitutiones, quia in effectu licèt antequam ederentur absolutè esset pœna mortis, tamen illa nemo unquam affici solebat, sed res componebatur. Aduertendum tamen est ad hos nostros ordines, quia loquuntur, ubi quis habuerit in domo sua d. instrumenta, quæ uerba denotat scientiam, vt de se patet, prout etiam dicimus in receptatore, ꝙ tenetur eadẽ pœna quando scienter receptat. Nec quis dicitur receptare, nisi scienter. l. 1. & ibi not. ff. de recep. & ideo nõ demonstrata scientia, nec etiam ignorantia, sequendo ius commune, deueniendum esset
8 ad torturam, iuxta dicta per Hipp. Et si plures fratres habitarent in eadem domo omnes torquerem, si omnes essent malæ vitæ, vel eum solum qui malè audiret, aliàs nullum, & minus damnarem, quia minus apparet de scientia, quàm si vnus solus esset, & hęc consideratio heri fuit habita in Senatu. Et vide omnino Saly. in l. 1. 2. & 3. C. eo.
9 & ibi ponit de excussoribus, tondentibus,
b & tingentibus iam formatam, *b* vt in malis aurificibus, & campsoribus, & dicit ibi, ꝙ cũ aquis aliqui minuũt pecunias, & ponit de pœnis talium, uide etiam Ang. in uerbo, fal-

sario.col.6.uers.quæro an ille qui expendit. & ibi in additionibus nouis, & nouissimis. uide etiam Vitali.in tit.de pœna falsæ monetę.ubi ponit specialia in hac materia,reli qua uide per Affl.ubi supra, & dicam infra dum tractabo de regalibus,& eorũ materia.

ADDITIONES.

a Sui principis,Qui in crimen lęsæ maiestatis incidit.ad l.2.C.de fal.mone.Et consequen ter ēt feudo priuatur.l.quisquis. C. ad leg. Iul.maie.ac in ti.quæ sint rega.uer.& bona committētium.ubi post alios Afflict.nu.17. in 7.spē & D.meus Dec.cons.606. serenissime.nu.3.Vide quæ scripsi cons.meo 78.inci pien.Illust.D.Senator.nu.10.& seq.

b Iam formatã.Vide Didac.Couarru.pract.q. 339.num.3.ac Iul.Clar.sent.lib.5.§.falsum. uers.antepen.Dixi etiam quod.

Titul. de Incendiarijs.

SVMMAE.

1 *Incendiarij qua pœna puniantur.*

a 1 Oena† incendiarij *a* est capitalis,uide Bar.latè distinguētem tamen in l.1.ff. de offic. præfecti uigil. Albe. in lege fi.tit.de incendio,ruina, nau fragio,& Doct. maximè Sal. in lege, data.C. qui accus. non possunt. ubi etiam in omnibus casibus considerat quid iuris sit quò ad emendationem damni, & punitur etiam incendiarius in capitulis. l. Corn.de sicarijs.l.1.in princ.ff.de sicariis.& ibi amplissimè in repertorio.Hippol. in ult. char. columna prima, & duabus sequentibus, & de hac materia uide etiam Angel. Aret.in uerbo,incendiario. & in additionibus,& hic Mediolani habemus statutum ta les puniens.

ADDITIO.

a Incendiarii.Incendiariorum malitiam pessimam,ac horrendam appellat tex. in c. pessimam.23.q.8.qui ipso iure excommunicati sunt.c.tua nos.de sent.excomm.Et propter atrocitatem criminis speciale hoc est,ut ex sola culpa sine dolo incendiarius teneatur, & si non sit soluendo luat in corpore.l. qui ędes.& l.ult.§.qui data.ff.de incen.l.capitalium.§.Incendiarii.ff.de pœnis.

Titul. de Damno dato.

SVMMAE.

1 *Damnum dare censetur esse maleficium.*

2 *Percussus,uel aliter iniuria affectus ab aliquo potest agere ciuiliter, & criminalitee.*

3 *Incisores vitium qua pœna puniantur.*

4 *Damnum arboris incisæ,vel domus dirutæ quomodo consideretur.*

5 *Statutum vt villa teneatur pro damno dato in territorio suo quomodo intelligatur.*

6 *Custodes an possint torqueri pro eruēda veritate damni dati,vel furti commissi.*

7 *Domini an teneantur ex delicto suorum familiarum.*

8 *Repræsalijs concessis ex facto vnius,si alius fuerit captus,potest repetere omne damnũ,quod passus est,& ibi limitat duobus modis.*

9 *Statutum loquens de damno,an habeat locum in furto? & supra tit.de captura.nu. 43.*

10 *Damnum si det animal in meo prato, & illud inueniam,an possim de iure retinere.*

1 Via† damnum dare est ēt maleficium,l.ex maleficio,ff. de act.& obl.& Inst.de obl.quæ ex delict.nascun.in pri. Ideo ēt non sunt prętereunda duo uerba ad cognitionem materiæ. uide tit.ff. si quadrup.paup.fecisse dica.De noxalibus: ad leg.Aquiliam.in tit.ff.de his qui eiecerũt uel effuderunt. in quibus de damno dato ab animalibus,& damno dato,tam a seruis q̃ liberis personis, & tam in seruos,quàm liberas personas,& bruta animalia,& alia,nõ omittendo tamen ꝙ ubi interuenit furtum cessat Aquilia.l.si seruus,§.si quis.de manumiss.& §.si quis oliuam,ff.ad leg.Aquiliam. & per Ias. in l.si familia,col.2.ff.de iuris.omnium iudic.& ubi fit homicidium etiam ꝙ habeat locum l. Cornelia, de sicariis. l. ex morte.C.eodem.& §.liberum.Inst. de lege Aquilia.erit tñ Aquilię locus non solum si fiat homicidium serui,sed ēt si liberę persõnę,& hoc ad damna nõ ad corporis ęstimá tioné,l.qua actione.in pri.& §.si quis in col luctatione.ubi gl.ff.eo.& Flor.l.liber homo, in pri.ff.eo.& per Azo.in sum.C.eo. col. 3. Est quoque uidendus titu.de iniuriis. tanq̃ satis pertinens ad præsentem materiam, & propterea Specul.simul de iniuriis,& damno dato tractauit,ubi omnino uide, ꝙ ante

etiam fecerat summus Pontifex in titul. de in iur. & damno dato. vbi vide capitula breuia situata sub d. rub. per quæ comprehenduntur omnes species damni, & volens Abb. in paucis declarare terminos in ca. 1. sub dicta rub. de iniur. & damno dato. in fi. dum text.
2 prouidet † percusso, circa repetitionem im-
a pensarum factarum in medicis, *a* & operarũ
b deperditarũ, *b* quęrit an alio remedito talis percussus, & iniuria affectus agere possit, nã egerat in illo tex. ad merum damnum per l. Aqui. & respondet Abb. etiam posse agere actione iniuriarum criminaliter ad pęnã arbitratiam applicandam fisco, & ciuiliter æstimata iniuria per iuramentum taxatione pręmissa, ad pœnam sibi applicandam, quæ verba docent multùm materiam, vide etiã tex. in §. ex maleficijs. Institutio. de actio. & Doctores ibi declarantes prędictos titulos, sumpta occasione, ꝙ dictus §. loquatur de actione l. Aqui. & maxime ibi vide ad terminorũ declarationem Ioannis, de Plat. & Aretinum. vide etiam Vital. in tractatu suo, in tit. de damno dato. vbi materiam prosequitur per 5. col. integras, & multa in materia damni dati. vide per Iason. & vt paucis me expediam in suo repert. in verbo damnum. & alibi sæpe, & Mediolani statuta præcipua habemus formam dantia, & pœnam imponentia in rebus damnorum datorum, adestque etiã officium damnorum datorum, & quia damna data ut plurimum uersantur in arboribus, ideo facio finem. uide tamen circa damna arborum præcipuum titul. ff. arbo. furtim cęsar. ubi in l. 1. dicitur, quòd arbores cæsæ furtim comprehenduntur quo ad pœnam non solum, in l. duodecim tabularum, per illum titulum, sed etiam in l. A-
3 quilia. & l. 2. dicitur, quòd † qui vires cœ-
c ciderint, *c* tanquam latrones puniendi sunt, addens glos. ꝙ latrones furcis suspenduntur, & deinde bestiis subiiciuntur, tex. tamẽ etiam loquitur de aliis arboribus. sed maius delictum legislatori uidetur in viribus, hęc tamen pęna uidetur mirabilis per Albe. de Ros. ibi. vnum est, ꝙ secundum statuta de damno dato pœna est pecuniaria in genere loquendo de qualibet arbore, est verum ꝙ Senatus quo ad hos incisores vitium obseruat ut processus fiat in carcere, ac si ageretur de pœna sanguinis, & pęnam imponit grauiorem pœna statutaria, & uide Bartol. in l. facienda, ff. de arb. furt. cæsa. qui dicit p
4 illum text. ꝙ † damnnm, non est totum pretium arboris incisæ, vel domus dirutæ, sed illud quod super est deducto precio rei, & materiæ. de quo uide omnino Alexand. in l. singulis. C. de pact. pri. libr. 11. & uide in l. cum prætor. §. final. ff. de dam. infec. & adde tex. consimilem. in l. si duo. in fin. ff. uti possi. & Bartol. in simili, in l. precia rerum. ad legem falcid. Vnum tamen multum practica-
5 bile in hac materia est, † quomodo intelligatur statutum quod ubique uiget, ut uilla teneatur pro damnis datis in territorio suo, in qua materia vide quæ amplissimè dixi supra, sub tit. de captura, & de iure, an dominus territorii teneatur de damno dato in suo territorio, & quid de uilla, & qualiter probetur damnum, & qualiter sit imponenda collecta pro solutione condemnationis, quę sequeretur, & an quilibet teneatur insolidum. vide Bart. in l. ne quid. ff. de in-
6 cend. ruina naufragi. Et † quando in loco fuit datum damnum, vel furtum factum, An hi quibus custodia credita erat, possint torqueri, vide notabiliter Cœpol. qui tenet posse, consi. 18. colum. 6. & in effectu de iure sic videtur dici debere, quòd si communitas sciuit, & prohibere potuit teneatur, aliter non. Bart. ibi, & Angel. Iacob. de Belu. in §. quoniam uero. in Authen. vt nulli iud. D. Ant. Abb. & Imol. in ca. 1. de restit. spolia. Dec. vbi vide, & quem sequor in reg. culpa caret. colum. 2. in prin. ff. de reg. iur. & uide de uilla an teneatur, & c. loquendo de iure Bal. l. si quis in hoc genus. circa fi. C. de episc. & cier. Bal. 4. uol. consil. 445. post prin. Signorol. cons. 144. colum. 2. plenè Cuman. consil. 151. col. 1. & 2. & Corn. 1. uol. consil. 123. colu. 2. & dum Bart. in d. l. ne quid. dicit ꝙ vniuersitas dicitur scire delictum, quando est factum palam, Adde Angel. in l. 3. C. de noxa. & Roma. cons. 7. columnn. 2. & sequ. & Barbat. consil. 17. in 2. uolum. vbi etiam ponit quando dicatur factum occultum. Item dum Bartol. quærit quando uilla teneatur, utrum quilibet teneatur insolidum. Adde notabiliter, Bald. in l. 1. C. de cond. furt. & 4. uol. cons. 329. & dum Bar. in prin. ibi di-
7 cit, ꝙ † domini non tenentur ex delicto suorum familiarium, nisi quando delinquitur in ministerio in quo eorum opera vtebatur dominus. Dic vt dixi supra in tit. de furtis. Adde Ias. in l. age cum Gemin. columna. 1. C. de transac. & Fel. in c. cum ordinem. uolu. 3. de rescrip. Scias et in hac materia damni, ꝙ qui causam damni dat damnum dedisse uidetur

detur, & ideo tenetur ad damnum, l. qui occidit. §. in hac. ff. ad l. Aquil. & c. fi. in fi. de iniurijs. & dãno dato. est gl. notabilis atq; optima, quę allegat multos tex. in utranque par-
8 tem in c. sicut, de testib. Et † ideo captus pro repręsalijs concessis ex facto alterius, potest repetere illud quod soluit, ab eo cuius causa repræsaliæ sunt concessæ. Bar. in l. 2. §. item si in facto, ff. de verborum obligatio. vbi Alexand. & hoc est verum quando iustæ fuerũt concessæ, sed si iniustæ, & tunc idem si non procurauit, ut nõ concederentur, sed si procurauit, & monuit, non potest vexati, sic Socin. in d. §. item si in facto. col. 3. Est alius casus quaudo non interuenit factum, sed negligentia eius cuius facto fuerunt concessæ. Et in hoc communis est, si non fuit procuratum, ut supra, ꝙ teneatur. vide Soc. ubi supra. Et quid iuris, quando in rebus conductoris datur damnum propter inimicitias locatoris, vide textum in l. si merces, §. culpa, ff. locati. Alex. in d. l. 2. §. item si in facto. & Aretinum ibidem Corn. consil. 12. colu. 4. & consi. 28. uol. 2. & Alex. in 6. uol. consi. 84. & dicam in 2. parte tracta in materia remissionum quæ fiunt condũctoribus. Et quid dif-
9 ferant damno a furto. Et an † statutum loquens de damno, puta, quòd, credatur damnum passo, etiam habeat locum in damno dato, cum asportatione rei, & sic in furto, uide clarè Iasonem, ut paucis agam in l. si familia, col. 2. ff. de iurisdictione omnium iudicum. & vide Hostiens. in materia damni. in tit. de damno dato. in summa. post alium titulum, de iniurijs. & damno dato. Scias
10 etiam † quod animale inuentum in meo prato, non possum retinere, si scio cuius sit, aliàs secus, donec sim satisfactus. Bartol. ratis. de incend. rui. naufr. & in l. hoc amplius, §. de his, ff. de damno infecto. Spec. in titul. de actionibus. §. 1. versicul. sed pone inuenio. de quo etiam per Abb. in cap. si læserit de iniurijs, & damno dato, & communiter tenetur a Doct. sicut dixi. Verùm statutis locorum, ut plurimum contrarium disponitur, quia retinetur donec sequaẽ satisfactio.

A D D I T I O N E S.

a Medicis. Hoc procedit etiam de iure diuino. Exod. 21. si rixati fuerint viri, &c. & nouissimè per Pet. Io. Anch. q. 40.

b Operarum deperditarum. Dicto c. 21. Exo. Specul. de damn. dato. §. 2. vers. sed nunquid pro homine libero. Et pro interesse Doctoris occisi, ex Rotę Romanę decreto præstitum fuit id totum, quod ille toto tempore vitæ suę verisimiliter lucratus fuisset. Prot decis. Putei 290. lib. 3.

c Vitis. Iul. Clar. q. 68. col. vlt. vers. vastatores, & incisores uitium. senten. lib. 5. §. fi.

Titul. de Iniurijs.

S V M M AE.

1 *Iniuriarum agi potest tam ciuiliter, quàm criminaliter, & nu. 12.*

2 *Iniuriæ illatæ æstimatio quomodo sit facienda.*

3 *Iniuria an censetur committi per conuitium, cuius patefactio concernit bonum publicum, vel si conuitium qualecunque sit, contineat veritatem.*

4 *Aduocato, vel iudici an possit obijci conuitium quatenus poscit vtilitas causæ.*

5 *Iniuria an censeatur committi, si vnus ex duobus existẽtibus in cubili, vel domo principis, & imprudenter contendentibus, dicat alteri, quòd nunquam dicit verum, & alteri postea ex interuallo, & extra atrium principis mentiatur illum.*

6 *Iniuria semper censetur minor ex parte illius, qui est prouocatus.*

7 *Iniuria apud tales non censetur committi si dicatur, Tu mentiris.*

8 *Iniuria inuicem inter duos illata, an tollatur per compensationem, maximè quando non apparet quis incœperit.*

9 *Duellum an sit licitum propter iniuriam illatam.*

10 *Iniuriosa verba, quæ dicantur.*

11 *Iniuria an censeatur committi per id quod fit ex præcepto iudicis.*

12 *Iniuriæ agi potest criminaliter, & ciuiliter, & agitur ciuiliter duobus modis, & an sententia lata in vno iudicio præiudicet in alio.*

13 *Iniuriarum actio an requirat dolum, & quæ causa excuset a tali dolo.*

14 *Iniuria non fit volenti. Et hoc nisi de fraude agatur, nu. 19.*

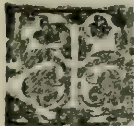
15 *Iniuria aboletur dissimulatione.*

16 *Iniuria an possit remitti in testamento, vel aliter in absentia partis.*

17 *Iniuria si sit remissa, an deinde possit pro ea agi criminaliter.*

18 *Iniuria quando principio fit volenti, cessat etiã fisco ius agendi, secus quãdo superuenit remissio.*

20 *Iniuriam passus si dicat uoluntate sua sibi factam iniuriam an ei credatur?*
21 *Iniuriarum actione an teneatur qui excipiendo in iudicio opponit crimen contra partem uel testes.*
22 *Iniuriam qui infert, si reuocet eam dicendo fecisse calore iracundiæ, cessat actio iniuriarum.*
23 *Iniuriarum actio quanto tempore duret.*
24 *Anni viginti quibus excluditur ius agendi criminaliter contra maleficium iuxta l.querelam.anincipiāt a die scientiæ, an uero sint continuus.*
25 *Tempus in dubio est continuum.*
26 *Tempus quando sit utile initio sui, & postea continui.*
27 *Præscriptione tutus criminali iudicio an possit uexari ex confessione sua.*
28 *Præscriptio in criminalibus quomodo interrūpatur.*
29 *Delictum quando continuetur ultra tempus præscriptionis.*
30 *Iniuriæ pœna est arbitraria, sed an iudex usq; ad mortem possit arbitrari.*
31 *Iniuriæ crimen possit ex officio uindicari.*
32 *Iniuria licèt sit crimen priuatum, tamen quilibet potest agere ad pœnam pecuniariam fiscò applicandam.*
33 *Iniuria si fiat clerico, famulo, uel similibus, an competat episcopo, domino, uel similib.*
34 *Iniuria pricipem afficiens quomodo puniatur.*
35 *Decreti Mediolanensis interpretatio, quo puniatur afficiens doctorem iniuria.*
36 *Repræsaliæ an possint extendi contra personas ecclesiasticas, quando ab ipsis prouenit iniuria.*
37 *Repræsaliæ an possint per Senatum Mediolani concedi contra clericos ob iniustitiam factā Mediolanensi a summo Pontifice.*
38 *Iniuria, quæ fit officiali in syndicatu accusando eum iniuste, punitur aliquando pœna mortis. Et an idem procedat durante officio? numer. 39.*

N hac materia quæ vt dixi supra in præcedenti titulo multum attinent ad materiam damnorum datorum, adeo ut Bart. dubitauerit, an esset dr̄ia inter legis actio. Aquiliæ, & actionem iniuriarum, in l. prætor edixit. §. 1. in fi. ff. de iniur. habemus statutum in criminalibus de pęna facientis iniuriam dicto, facto, vel scripto, disponens ut quicunque fecerit iniuriā alicui personę dicto, facto, vel scripto puniatur arbitrio iudicis secundum qualitatem iniuriæ, personarum, loci, & temporis procedendo summariè, & cum sacramento iniuriati cum unico teste idoneo, & fide di-
1 gno. De iure pro iniuria † agitur tam ciuiliter quàm criminaliter. §. in summa. Instit. de iniur. l. prætor edixit, §. 1. & l. fin. ff. de iniur.
2 Si † ciuiliter agitur, æstimatur iniuria, a §.
a pœna. Instit. eodem. & d. §. in summa. quæ æstimatio potest habere relationem, vel ad lucrum, vel ad damnum, quia uel possumus dicere, Nollem esse lucratus tantum, & talē iniuriam pati. vel possumus dicere, Vellem potius tantum amisisse, & talem iniuriam mihi illatā nō fuisse. Iason, vt paucis agam. Instit. de actio. in princ. colu. 8. in vers. in eadem glos. ibi. licet. Et an fieri debeat hæc æstimatio iniuriæ interueniente iuramento partis, an arbitrio iudicis? Et quid si est facta probatio ęstimationis iniuriæ, vide copiosè per Soc. cons. 146. uiso processu. uersic. circa quartā, & vltimam quæstionem. cum seque. vers. & ibi in effectu redigit rem ad arbitriū iudicis, qui absolute debet sequi probata per testes circa estimationem iniuriæ, vbi plene probent, & si non plene, potest deferre iuramentum parti in supplementum probationis, & probatione cessante, vult vt per iuramentum partis faciat fieri probationem, moderamine tamen adhibito per eum, uel a seipso taxando ex officio consideratis circunstijs, & uide de forma libelli, & æstimationis iniurię, & an sit exprimenda certa quantitas, Felyn. in capitul. cum te. columna penult. de re iud. & dictum statutum nostrum puniens iniuriosum, non se extendit ad patrem, qui filium, nec ad maritum, qui uxorem iniuria afficiant. Aretin. cons. 131. & de materia vide omnino Fely. in d. cap. cum te. columna penultima, & in locis allegatis supra in tit. de inquisit. dum declaro, quare in inquisitione apponātur verba contumeliosa. Aut agitur etiam, ut dixi, criminaliter; & tunc pœna extraordinaria, applicanda fisco imponitur. d. §. in summa. & l. fin. ff. eodē
3 titul. Et quid quando † aliquis dixit alteri conuitium cuius patefactio concerneret bonum publicum, an si verum diceret, teneatur actione iniuriarum? Exemplum, si dicatur alicui, Tu fuisti condemnatus de falso, & virgis cæsus, vel es spurius, quia interest reipublicæ, vt infamia illius manifestetur, nè admittatur ad testimonium, & nè

spurius

ſpurius admittatur ad dignitates, tex. in l. eum,qui nocentem,in prin.ff.eodem, innuit non teneri actione iniuriarum,vbi conuitiū ſit verum. Bart. ibi nihil determinat, vide Fel.in cap.dilecti. colum.8.extra,de except. Et de alio iniuriam dicēte,qui uerum dicat, an propterea eximatur ab actione iniuriarum? Dic non eximi, quia ad hoc vt eximatur quis, quando verum dicit,etiam requiritur,vt illud non dicat animo conuitij, & in dubio præſumitur animo conuitij dixiſse,l. ſi non conuitij,C.de iniur.ita Abb.in d.cap. cum te.col.fina.per textum in l.2.C.de officio rectoris.ibi,nam ſi ueræ uoces ſint,nec ad libidinem effuſæ, ideo puniendi eſsent multi, qui hoc tempore obloquuntur de officialibus, tametſi uerum dicerent, quia animo peruerſo loquuntur, & vt iniuria afficiant,ac diffament.Et hanc concluſionem etiam facit Fel. ibi, qui limitat quando quis
b conuitium uerum dicit in iudicio, *b* quia tunc non tenetur. & idem Rom. conſil.96. col.2.Secundò fallit dicta concluſio, quādo etiam extra iudicium verum dicit cum cauſa, quia non tenetur, quælibet enim cauſa,
c etiam iniuſta, *c* excuſat ab animo coniuitij inferendi, l. item apud Labeonem,§. ſi quis Aſtrologus,ff. de iniur. & ibi gloſ. parua in verbo,ſi quis, & eſt regula generalis in omni materia, quod cauſa etiā iniuſta facit vt abſit animus committēti delictum, l.igitur, ff. de liber.cauſa. Vnde non immeritò dixit tex.in l.quiſquis,C. de poſtul. & ibi gloſ. in
4 verbo,vtilitas. Aduocatum † poſse obiicere conuitia in alteram partem, quantum poſcit vtilitas cauſę, & uide quod ibi dicit gloſ. Vnde etiam ſi iudex tulit ſententiam falſam,vel iniuſtam contra me, poſsum ire ad iudicem ſuperiorem, & illud ei enarrare. ad hoc vt ille aliter caſtigetur,& nō teneor iniuriarum, quia non facio animo iniurię inferendæ, ſed vt puniatur, & eius pęna tranſeat in exemplum cæteris. ita notabiliter Rom.conſil.vt ſupra,colum.2.ubi omnino vide,& res eſt clara,quando exprimo,vt puniatur. Item etiam quando dicerem, vt retractaretur ſententia, & nihil dicerem de pęna, tunc enim apparet etiam de cauſa, & eſsęmus in terminis Romani ibi. Sed pone, ꝙ tantum referam uitium ſententiæ,an præſumatur cauſa? Videtur non prędumi, per d.l.ſi non conuitij.& ibi Bal.ſed contrarium videtur, quia adiui ſuperiorem, & coram eo conuitium dixi,& ideo non uidetur alia cauſa,niſi vt caſtigetur. Et iſtam declarationem ſequitur, quando cum cauſa, Abb.ubi ſupra, non tamen ita clare, nec allegat.§.ſi quis Aſtrologus. & facit ēt optimè tex.in l. illud. §.fi.& l.ſequen.ff.de iniur.vbi licèt factum ſit malum, tñ quia ſit ſine animo iniuriæ,non tenetur faciens iniuriarum, quando verò factum eſt ſine cauſā conuitium,tenetur etiam ſi ſit uerum,per illum tex.& ita Rom. ibi latè, column.3. Et aduerte ad caſum Romani, ſuper quo conſuluit, nam in precibus, reus partem, vel iudicem iniurijs affecerat, & hoc vt facilius conſequeretur quæ petierat.& ideo conſuluit Roman.id factum fuiſſe ex cauſa, & quòd ceſſabat animus iniurię. Nec obſt.l.1.C.de famoſ.libel. vbi dicitur, ꝙ ſi etiam quis uerum dicat in famoſo libello,tamen tenetur. & ita Rom. & omnes ubi ſupra:Sed dic ꝙ adire iudicem & petere iuſtitiam, non eſt facere famoſum libellum, licèt porrigat preces, vel accuſet. vt in d.l.1.ubi caſus ad litteram. In reliquis vide Fel.in d.c.cum te,ad finem. Sed aduerte,quia,vt uides,qñ in iudicio quis obiicit, licèt id verum ſit, non teneatur, quia uidetur facere animo ſe defendendi. & ita Doctores in l.fina.ff. quod quiſque iur. tamen debet probari illud eſſe verum. Ita ibi Alex. & loquuntur Doctores,quando quis obiicit in iudicio teſti,ꝙ eſt infamis & crimine notatus,&c.Iaſon tamen refert Doctor.tenere contrarium, ſed credo ꝙ erret,&,vt dixi, ꝙ debeat probari,tenet Abb.& Roman. vbi ſupra. Iſtam opinionem tenet etiam Fely. vbi eſt videndum, in d.c. cum te.ubi facit regulam,ꝙ veritas conuitij non eximit quē ab iniuria,& poſt dicit,fallit in iudicio,& limitatio debet eſſe de regula. Ita etiam tenet Fel.in cap.1.in fine, de except.& ibi allegat ita tenere Bald.& Alexand.in d.l.fin.ꝙ ſic contra Iaſ.qui allegat Docto. tenere oppoſitum, & vide omnino in d.c. fina. & ita etiam tenet Felyn.in cap.delicti.in 6.col. de exceptio.in uerbo primo.dummodo:dicens, Mentiris,ſi dicat uerum, & ibi allegat multa,& facit quod vult Alexan. conſi.11.uol. 1.col.2.ubi dicit, ꝙ accuſans alium de aliquo crimine,& non probans,poteſt conueniri iniuriarum actione. Limita tamen quod dictum eſt,ut quando quis obijcit alicui in iudicio, ꝙ eſt, &c. Si non probet teneatur non procedere,ſi fuiſset deceptus a teſtibus, qui promiſiſſent ei dicere ueritatem, vel fuiſſet impeditus potentia aduerſarij, vel etiam

alia

alia iusta causa non posset probari. Ita Ang. Aret.in tractatu malef.in gl.necnon ad querelam.colu.2.vbi allegat Ang.& Ioan.And. & sequitur Felyn.in d.cap.1.de except.in fi. Sed contra prædicta videtur obstare, quia ego non teneor actione iniuriarum, si non habui animum iniuriam faciendi, l.quod reip. cum similibus, ff. de iniurijs, & causa non solum iusta facit, vt non habeam talem animum, sed ét iniusta, ut dixi, per optima iura.& tenet Ro. ubi supra,col.3. Ergo non debet considerari, an sit uerum vel non,uel an probem, vel non: quia satis debet esse, ꝙ non habui animum faciendi iniuriam. Sicut etiam non consideratur an bonum, uel malum faciam, vel dicam, quando non habui animum faciendi iniuriam,d.§.si quis Astrologus. & d.l.illud §.fina. & l.sequen. Facit pro hac opinione,quia maior est iniuria facti,quàm verbi, vt per Aretin.not. consilio 34.colum.1. & sequen. Sed si sit facto licèt illud factum sit omnino reprobatum, tamen faciens non tenetur, per leges supra allegatas,ergo &c. Et ideo forte Ias.in d.l.fi. dicit veritatem,nisi dicas,ꝙ licèt causa aliqua faciat præsumi, ut non animo, &c. tamen quando postea contingit, & apparet non esse verum,illa præsumptio tollitur per istam aliam præsumptionem, siue per ueritatem l.diuus.ff. de integr.restit. tamen non satis facit, quia vt dixi,siue benè,siue malè agã, non teneor iniuriarum, quando aderat causa etiam iniusta iniuriæ non faciendæ, & de ista materia vide omnino Soc. plenè consil. 118.incip. visis naratis punctis.versicul.sed his non ostantibus, & consilio 146. circa prin. in 6. col. Vide etiam quod dicit Alex. ad d.l.eum,qui nocentem.ff.de iniur. Communis est,ꝙ tenetur, si in probatione deficit etiam facta protestatione, ꝙ non dicit animo conuitij, vt ex supra allegatis ostenditur & ad hoc omnino uide Socin.in d. consilio. 118.& ibi not. An unus testis excuset,& an excusetur, si probet, licèt testes reprobentur,& alia circa excusationem. Aduerte tamen,cum dixi, quòd quando libellus porrigitur in iudicio, non est libellus diffamatorius: & allegaui d.l.unicam.C.de lib.famo. quia hoc non est uerum, ut patet ibi in tex. & gloss. nisi per solennem accusationem aliquis voluerit instare coram iudice, ut ille puniatur,ut ibi in gl.& ꝙ hoc casu si probet non puniatur,ponit Abb.in c.fi.de iniur.Sed certè credo, ꝙ ubi in iudicio quis porrigat etiam libellum continentem diffamationẽ, adhuc non puniatur, ita intelligunt Abb.& Doct.d.l.unica.in d.c.cum te:quia in primo membro quando sumus in iudicio, non ponunt de libello diffamatorio,sed in secundo membro, quando extra iudicium, bene dicunt, quòd quis propter talem libellum punitur etiam,quòd probet esse uerum, ita ét Rom.in d.cons. nec reperio aliquem contra dicentem, uolunt ergo,quod ubi in iudicio, quis uel agendo uel excipiendo etiam in libello dicat conuitium, non teneatur probando esse uerum, quia id facit utendo iure suo. Ita etiam tenet Ang.in d.l.unica.dũ dicit,nisi probet, ꝙ deduxit in libello deducto in iudicio,& ista uidetur intentio iuriũ. Tamen in contrarium est directe text.in d.l. unica,ibi ore proprio.vbi dicit, ꝙ si nõ uult incidere in illã legem, debet in iudicio ore proprio profiteri nomen rei. Sed potest dici ꝙ quando uado ad iudicem, & accuso aliquem uel quærelam defero dicendo,ꝙ commisit homicidium,hoc facio,vt delicta puniantur,uel causa alicuius iuris mei conseruandi,unde quia dicor uti iure meo,non teneor,vt in iuribus allegatis per Doct.in conclusione de iudicio,& ita procedat quod dicit Abb.in d.c.fin.de iniurijs.& quod dicũt Rom.ubi supra,& Doct.in d.c.cum te. Sed certè tex.ibi ore proprio, multùm obstat,& considera, an preces porectæ principi,dicẽdo sententiam iniustam, & petendo remedium, simus in iudicio, iuxta l.item apud Labeonem, §. si quis libello,ff. de iniur. & d.per Abb.in cap.examinata, col.2.de iud.

5 Si † in cubili,uel domo principis duobus imprudenter contendentibus, non considerantibus in quo loco sint super causa, & lite, quam inuicem habent, alter dicat alteri, ꝙ nunquam dicit uerum:altero respondente ex interuallo extra atrium principis, ꝙ mentitur,an uterque sit puniẽdus,si demum etiam,ꝙ qui dicit alteri,quòd nunquam dicit uerum,postea reuocet illam qualitatem, nunquam. Et quo ad primum dicebat quidam non exiguæ autoritatis,hanc esse atrocem iniuriam, considerato loco, cui non est habitus respectus, iuxta §. atrox. Instit. de iniur.& l.prætor edixit,§.atrocem, ff.eo. & consequenter illum esse plectendum, iuxta l.fi.ff.de iniur. distinguentem in hoc inter honestas,& humiles personas,& bene dicebat habita rõne ad personam affecti iniuria, qui egisset actione iniuriarum,ut pote magis

propter

propter locum illatę sibi iniuriæ, & ita loquuntur iura per eum allegata,& l.quæ omnia,§.1.ff.de procur.& sic quo ad actionem iniuriarum competentem illi, cui conuitiũ dictum sit, sed quo ad iniuriam principis læsi ob non præstitam ei condignam reuerentiam,quam ille ponderare videbatur,minus videbatur bene considerasse dicta iura, quia tunc,etiam si desisteret is agere, qui iniuria affectus fuerat, quamuis pro iniuria remissa fiscus non posset agere,ratione iniuriæ principis, potest tamen ille plecti pœna aliquã arbitraria, eo ꝙ inciderit saltem in crimen stellionatus. Ad quod facit tex. in l.1.C.de domes.& protect.lib.12.ibi pęna enim sacri legij similis erit, si his honorificentia non deferatur qui contingere nostram purpurã digni ęstimati sunt. Et dici tex.in eo.lib. in tit.de silent.in l.1.quòd princeps adorandus est,quod glos.ibi ponderans dicit, princeps adorandus,alij salutandi,& l.primi cerium, C.de fabric.lib.11. Et euaginantes arma in ꝑsentia, vel domo principis uidi sæpius puniri acriter. Et in dominio nostro adsunt ordines, similiter intellexi, ꝙ quidam acriter fuit castigatus tempore ducis Galeatij Sfortię, eo ꝙ in eius præsentia pepedisset, risu deinde post crepitum subsecuto. Et memor sum etiam legisse, ꝙ habita fuit magna consideratio per Senatum Romanum, eius amplitudinis neglectę, dum quidam orator ante ora patrum verba faciens,nimis altè oscitasset,& ꝓpterea quodam modo visus fuisset Senatorũ ipsum contemner, quapropter nisi aduocatus iureiurando affirmasset se laborare morbo, ex quo grauior illa oscitatio proueniret, magna pęna fuisset mulctatus. Est tamen ponderandum siue loquamur de iniuria contra priuatum siue cō-
6 tra principem, ꝙ † qui prouocatus illam intulit, minus est puniendus, ut per Dec. in regula,quidquid calore,ff.de reg.iur. & Fel. in capit.dilecti.colu.6.vbi amplissime.extra,
7 de excep.Item est aduertendum,† ꝙ secundum Italos ille,qui alteri dicit, Verum non dicis,non intendit dicere,Tu mentiris, quidquid sit secundùm Gallos:tamen est iniuria vt patet ex declaratione verbi,cōuitium,siue verbi,Contumeliosum, in locis vt infra, & latissimè per Affl.in tit.de pace iuram.firman. §.iniuria punitur, & vbi etiam multa in materia.Item est aduertendum, an retractatio, quæ fuit facta in casu suprascripto illius verbi, nunquam, legitimè facta fuerit, ita vt fuerit notificata parti, vel si non conuitij. vbi Ang.C.de iniur.& Felyn. in dicto c.dilecti.col.fin. vbi omnino uide. Quo ad secundum,dato,ꝙ potuisset dicere incontinenti,secundum ueritatem tamen,Tu mentiris: quia hoc non erat conuitiari,sed negare quod esset mendax, vt notat Fel.in dicto c. dilecti.col.6. Claud.Iason.& Dec.in l.vt vim.ff.de iustitia,& iure,non tñ ex interuallo licuit, quia incontinenti tantum licet iniuriam repellere,l.3.§.igitur,ff.de ui,& vi armata. & dicta l. vt vim. & hoc colligitur ex ratione Doctorum ad dictũ, de quo paulo supra, ꝙ possit responderi, Tu mentiris, & non per aliud conuitium. Et not.omni-
8 no in hac materia,ꝙ † duobus se inuicé uerbis iniuriosis afficientibus,licèt uterque puniatur,& compensatione non tollatur delictum:Tñ qñ non apparet quis incœperit,vel qñ simul ambo incęperint, vterque est absoluendus.Felyn.in dicto cap.dilecti,colu. fin. Secus si contendissent armis,ut ibi. Hæc tamen sint dicta circa actionem iniuriarum secundum terminos legales, non circa honorem quem tantum ponderant milites,& nobiles, maximè nostri temporis, in quo recurre ad tractatum de duello, & materiam
9 † in locis vulgatiss. traditam, & qua pœna puniatur prouocans quem ad duellum, & acceptans, & qua pœna puniatur victus in duello, & alia infinita de duello, vide per Affl. in §. si quis hominem,de pac. tenen.in tract.de duello, maximè in tractatu Alciat.
10 Et† quod dicatur verbum iniuriosum,vide Bar.in l.item apud,§.ait prætor,ff. de iniur. & Roman.consil.378.Bartol.consilio 108. Anan.consil.44.& Socin.in dicto consi.146. colum.1.& 2. omnino Afflic. ubi supra. Et quando dicitur alicui, Tu mentiris.Bartol. 2.& seq. Et quando additur, Saluo honore, ubi supra.Bal.5. volum. consi.351.columna
11 re tuo.Socin.consi.118.column.4.Et†quando quid fit ex præcepto iudicis, an cadat in iniuriam? Dic non cadere,l. iniuriarum,§. is qui iure, ff. eodem Cæpol. cautela 54. & 289.& plenè Fulgo. consi.239.column.3.& consequenti,& Cæpol.cons.71.colu 4. Aduerte tamen, dum supra dixi, ꝙ actione iniuriarum agitur ciuiliter, facta ęstimatione,
12 & ut supra, † quia etiam sic agendo ciuiliter aliquando agitur ad vindictam publicam aliquando ad rem familiarem, ex quo sequitur quod sententia in iudicio ciuili ad vindictã præiudicat postea accusationi criminali.

minali. Hęc per Bart. notabiliter, & Ang. ibi in d.l. prætor edixit, §.1. ff. eodem Alex. consil. 211. uisis, colu. 2. uol. 2. Dec. in cap. de causis, col. pen. de off. deleg. & dixi supra sub rubric. Quomodo procedatur per actionem in delictis, & ꝙ ideo sic ad vindictam non debet agi nolente iudice, ubi fit præiudicium legi Corneliæ de sicarijs. Quod ultra ibi dicta sequitur Angel. in l.1. C. ubi causæ fiscal.
13 Et † an in actione iniuriarum requiratur dolus, & quę causa excuset a tali dolo, uel actione iniuriarum? Vide Cæp. cōs. 71. col. 4. & seq. & Bald. cons. 287. uolumi. 5.
14 Et † quando fit iniuria uolenti, non est iniuria l.1. §. usque adeo, de iniur. & l. nemo fraudare uidetur, de regul. iur. Si tamen quis pateretur se percuti sine causa, agere posset iniuriarum, argumento, l. liber homo, la prima, ad leg. Aquil. & per Bart. distinguentem in dicto §. usque adeo, & Alexand. l. quamuis, colu. 2. ubi etiam Bart. ff. de in ius uoca.
15 Aboletur † etiam dissimulatione hæc actio iniuriarum, & ideo qui iniuria affectus fuit, vel debet statim dicere, Reuoco iniuriam ad animum, uel remanere iratus, text. & gloss. not. §. fin. institu. de iniur. & not. illam
16 gloss. quæ vult, ut † possit fieri in testamento, & sic in absentia partis, quod non est uerum in foro iudiciali. Imol. l.4. §. Cato. de verborum obligat. & Areti. in l. pro hærede, §. fin. column. penult. de acqu. hæred. ubi vide omnino, & sentit d. glo. quòd etiam remissio facta sacerdoti in cōfessione sufficiat, in quo etiam errat, vt per Iason. l. si tibi, §. de
17 pact. quem omnino vide. † quando remittit iniuria alicui, an adhuc possit ille accusari criminaliter, uel a iudice inquiri, quo ad pęnam fisco applicandam? Bart. tenet posse, in dicto §. usque adeo. & Barb. consi. 66. volu-
18 mine 1. Sed hoc non procedit, † quando a principio iniuria facta esset uolenti, quia tūc cessaret actio quo ad omnes, secundum Bar. in d. §. usque adeo, & Salyc. quem uide in l. si non conuicii. C. de iniur. colum. fina. versiculo quæro ad declarationem. Dico, quando a principio esset illata ex consensu eius, qui iniuriam passus esset, & consensus duraret tempore iniuriæ, secus si amplius non duraret, exemplum ponitur in rustico, qui conuenit cum nobili, vt si amplius eum reperit in uinea sua, uerberaret, quia tempore uerborum sine dubio cessabat uoluntas. Sic etiam Bart. & Salyc. ubi supra, & per Ang. de Malefic. in tract. suo in glos. contra uoluntatem dicti Titij, & per Barb. consi. 66. uolum. 1. & per Ale. d. l. quamuis, col. 2. & an ualeat talis conuentio, ultra Barto. ubi supra, uide Fel. cap. contingit, el primo, in primo notabili. de senten. excommu. & Dec. in regula, nemo fraudare, de regulis iuris. Et ex prædictis an a principio interuenerit consensus, uel ex post, ut primo casu tollatur iniuria, etiam ad damnum fisci, apparet non bene ponderasse Dec. dicta Bartol. in d. §. usque adeo, in regula, nemo fraudare uidetur. in fin. maximè dum contra eum opponit dicēs quòd ex quo uidetur remissa iniuria, non uidetur, ut etiam Reipublicæ ius aliquod quæratur, quia Bar. loquitur quando super uenit remissio, & uide omnino in hac materia Dec. in d. reg nemo fraudare, quæ al-
19 legatur, quod uolenti non fit iniuria, qui eam limitat, nisi agatur de fraude. Addo ego exemplum ad eam limitationem in pulchro casu, qui his diebus contingit, Dixit quidam ad socium, dum essent in Tabe tria diuersoria, Nisi te digito auriculari eleuauero a terra, si te ligatum prosternas, uolo perdere prandium, & si te eleuauero, tu perdes decem solidos. Cui socius consentit. Vnde cum ille alligasset funiculo testes prostrati in terra, & per funiculum ad eum digitum allegatum traheret in altum, & tractus prę dolore testiculorum se tolleret a terra, dixit is, qui dolum fecerat, Vici. Et quia iniuria hæc facta fuit in consentientem fraude, quā uides, non mirum si ille postea infra decem horas, fuit occisus ab eo, cui iniuriam fe-
20 cerat. Quęro, † an credatur ei, cui iniuria facta est dicenti, De voluntate mea mihi dedit ille colaphum, uel uerbum iniuriosum dixit contra me? Vide Salyc. in d. l. si non conuitij, col. fin. & ibi tenet credi cum suo iurō, etiam ad præiudicium fisci. In quo tamen dic, ut in simili uoluit. Bart. qui consideratius locutus est in l. inter omnes, § recte
21 ff. de furtis. Quæro, † an si quis in iudicio excipiendo opponat crimen contra partem, d vel testes *d* & non probat, an teneatur actione iniuriarum? Est materia. l. fina. ff. quod quisque iur. ubi Ias. & Dec. post alios. Communis est teneri, limitando tamen ut ibi per eos. & latè in additionibus ad decisionem
22 Tholosonam 409. Quando † qui intulit iniuriam, reuocat eam, & dicit fecisse calore iracūdiæ, an cesset actio iniuriarum. Decisio Tholosana, de qua supra 409. dicit non eximi ab actione iniuriarum, in additionibus ibi

ibi additur Saly.in d.l.si non conuitij,col.2. versic.oppono,quod dicta. qui concludit, si palàm & publice,& statim reuocet,quasi esset satisfactum,leuiter esse puniendum,aliàs si perseueret, grauius puniri debere, etiam si postea reuocauerit. Et licet contrarium velit Felyn.in cap.dilecti filii,de excep.ad finem, ubi allegat etiam Angel. & Lanfranc. Orian.in cap. quoniam contra. de probationibus, §. confessiones, tamen magis placet opinio,de qua in ea decisione, per rationes ibi adductas,& deinde distinctio Saly.quam etiam non vidit Dec.in l.quod calore, ff.de reg.iur.qui post Luc.de Penn. vult, vt possit reuocari infra triginta dies. Angel. etiam in l.si non conuitij,quem allegat Felyn.nihil dicit in libro meo. Et in Senatu hæc opinio Salycet.demulsit aures omnium in casu
23 arduo. Quæro,quanto tempore duret actio iniuriarum. Dic anno,l.si non conuitij. C.
e de iniurijs, e & Salyc.ibi dicit annum istũ esse continuum,ita vt currat etiam ignoranti,de quo potest exemplum poni, quando iniuria esset facta in absentia, iuxta dicta su-
24 pra. Et† quid in casu,l.querelam.C.de falsis,an illi viginti anni,de quibus ibi,currant ignoranti. Est quæstio ardua,Senatus quotidie sentit currere, dum absolutè liberat delinquentes lapsis viginti annis, Bart.in l. fin.ff.si quis testam.lib.esse iussus fuerit. format quęstionem in crimine falsi, quod fit occultè (vt videri potest) & quod remanet occultum aliquando per viginti annos, & ultro,& relinquit indecisam. Alex. latè ibi, ponit Pau.de Castr.consil.17.incipiente, potestas,distinguit notabiliter, & in effectu facit differentiam inter crimen falsi, & alia. Veritas videtur illa, quam seruat Senatus, vt colligitur ex dictis Alexandri, vbi omnino vide in l.fina.C.de dolo, & sic vt currat ignoranti. Et loquitur Alexander etiam in crimine falsi,vt apparet ex allegatis per eũ, maximè,quia errat Bar.in d.l.fin.qui loquit̃ vt dixi in crimine falsi,& uide in omni materia,an tempus currat ignoranti. Bald. Salyce.& Alex.in l.quandiu,C.qui admitti.& ibi Dec.remissiuè, & omnino aduertas ad fundamenta Salyce.in d.l.si non conuitij.in actione iniuriarum, quod sumus in pœna-
25 libus, & † quod in dubio tempus est continuum, de quo vltimo est glossa penult. in l.1.ff.de diuers. tempor. præscription. & ponit Orian.in cap.quoniam contra, in versic. dilationes, column.3.de probationibus. &
26 alibi sæpe.† Et quando in aliis materijs tempus initio subsit utile, & ex post continuũ, vide Felyn. in capitu.quærenti. columna 1. de officio delegat. & Dec. consil. 36. Et an
27 ex confessione rei, qui est in tuto propter lapsum temporis possit procedi. Vide Alexand.in d.l.fina.C.de dolo. & ibi etiam habes, an competat restitutio in integrum ex capite ignorantiæ, de quo etiam per Iason
28 in l. quidam. C.qui admitti. Et † quomodo interrumpatur pręscriptio in criminalibus? Vide Felyn.in capitul. illud. columna 6.de pręscript.& Iason.in §.pœnales. Insti-
29 tut.de actionibus, columna penultima. Et quando delictum continuatur vltra tempus præscriptionis,vide Anchar.consilio 4.Bart. & Doctor. in l.eum qui. in popularibus. ff. de iureiur.Butriga.in cap.2.de consanguin. & affinit.& Ang. in l.inficiando,§.infans.ff.
30 de furtis.Quęro † an pro iniuria possit iudex usque ad mortem naturalem arbitrari, quoad pœnã pecuniariam, & circa suspensionem, vel priuationem officij,res nullam habet dubitationẽ, quia pro qualitate personarum, & iniuriæ potest altera ex illis imponi. l.fi.ff.de iniurijs. Sed difficultas est ratione pœnæ mortis. & in hoc recurrendum ad glo.in §.in summa.Institu.de iniur.quæ est trita. & quotidie allegatur pro parte affirmatiua, ut possit imponi, & propriè loquitur text. in crimine iniuriarũ. Et ex dictis ibi per Aret. ueritas videtur esse. vt vbi sit iniuria enormis possit extendi arbitrium vsque ad mortem inclusiuè.Ias. in genere loquendo in l.etsi legibus.C.si contra ius, vel vtilitatem pub.tenet aliter, dicens quòd in iudicando opinio contra gloss.in d. §.in summa, obseruaretur, in effectu puto, quando iniuria esset enormis, & quæ in facto consisteret, non in solo verbo, quod de plano sustineretur etiam in practica,vt posset imponi pœna mortis, vt quando prætori,vel aliter magno officiali daretur colaphus, vel aliter verberaretur,iuxta d.Bal.in capit.primo, §. iniuria.de pace iurament.firm. & ita Felyn.& clarius Dec.in cap.ex literis.de cõstit. aliàs pro famoso etiam libello punitur quis capitali pœna,l.1. C. de famos.libel.& pro iniuria etiam verbo dicta in officialem tempore syndicatus.§.ex diuerso.& ibi glo. in Authen.ut iudices sine quoquo suffrag. & dixi supra proximè. Est tamen aduertendum, quòd in hac ciuitate Mediolani non imponeretur pœna mortis vigore statuti

dicentis,

dicentis, vt supra, quòd quicunque fecerit iniuriam, dicto, facto, vel scripto, puniatur arbitrio iudicis secundum qualitatem iniuriæ, personarum, loci, & temporis, procedendo summariè, & cum sacramento iniuriati, cum vnico teste idoneo, & fide digno. per q̄ vltima verba, statutum nunquam voluit loqui de pœna mortis, imò nec corporali, quia absurdum nimis fuisset vt cũ vno teste quis capite truncaretur, vel alia pœna corporali afficeretur: imponeretur tamen à Principe vel Senatu, qui statuta, & leges, maximè in pœnis, transgrediuntur. Et vide ad prędicta infra in titul. de pœnis, versiculo, quarta declaratio. quem tamen Dec. ibi mordet.

31 An † ex officio pro iniuria possit agi? Videtur non posse, quia est crimen priuatum, in quo non agitur nisi parte instante, dicto §. in summa, & ibi Angel. Areti. notabilis est textus in l. iniuriarum actio. C. de iniurijs est uerum, quod si ex ea iniuria natum esset crimen, iuxta l. prætor edixit. §. j. de iniurijs. & ex eo ageretur, prout agi potest, dicto §. primo, aliud esset. Dic quòd ad pœnam

32 † pecuniarium fisco applicandam quilibet potest agere, & ex officio potest procedi, iuxta glossam in rubrica, ff. de popul. actio. Et idem quando ex consuetudine pro quolibet delicto etiam priuato potest agi ex officio, quò ad pœnam corporalem, hæc habes latissimè per me in titulo de furt. versiculo. & quia Mediolani. & idem quando iniuria esset remissa ab eo, cui facta est. Bart in l. prima. §. vsque adeo. ff. de iniurijs. Et recurre in hoc ad dicta per me in dicto versiculo, & supra, hoc eodem tit. versic. & an in actione iniuriarum. & videbis an ea fuerint considerata ab Afflicto, qui tangit quæstionem in §. iniuria. colu. 2. & ita non expedit ingredi materiam. quando iniuria videatur remissa iuxta §. fin. Instit. de iniurijs. & dicta per me supra, & Affl. in dicto. §. iniuria. columna pe nult. & fin. nisi quò ad actionem competen-

33 tem illi, cui facta est iniuria. Et † si fiat iniuria clerico famulo, vasallo, vel subdito, an actio iniuriarum competet episcopo, domino, vel principi, Bartol. in l. 1. §. fina. de iniur. tenet non competere, nisi agatur criminaliter pro interesse suo. vide Mart. in tractatu de princi. in 1. rubr. conclusio. 264. Felyn in capit. licèt causam. colum. 8. in ult. notabili, de probat. Oldrad. consilio 206. colum. 3. Aret. in cap. illa præpositorum. de accus. colum. 3. Et si fiat monacho, vel religioso, vide Aret. consilio. 159. circa fin. Et si fiat vni ex agnatione, non tamen actio competit illis, qui sunt eiusdem agnationis. Aret. in cap. de cætero. de testibus ad finem. Bart. in l. lex Corn. in princip. ff. de iniurijs.

34 Iniuria principē afficiens, an teneatur, sicuti teneretur, sicuti si afficeret aliũ? In hoc est l. vnica. C. si quis Imper. maledix. quę secundum verum intellectum vult, vt iudex non puniat, sed quærat an conuitium dixerit. quo cognito iudex refert principi, & ipse iudicat an ex leuitate, vel iniuria dixerit, & dimittitur absolutè. si ex leuitate verba illa protulit, si verò ex iniuria, uel parcit, prout communiter faciunt boni princeps, vel punit æstimando iniuriam, iuxta terminos materiæ, & aliquando contra terminos, & non sunt multi dies, q̄ modum prædictum seruauit Senatus, me audito, cum quidam in Marchionem vasti huius dominij æquissimum moderatorem conuitium fecisset.

35 Non omitto etiam, quòd Doctores † nostri venerãdi collegij obtinuerũt decretum particulare imponens pœnam pecuniariam, & corporalem iis, à quibus iniuria afficiantur, quod vidi seruari. Sic etiam causidici aliud decretum speciale quò ad ipsos obtinuerunt. Et adde etiam adesse statutum in criminalibus puniens afficientes iniuria prętorem Mediolani, & eius familiam, & circa dictum decretum puniens inferentes iniuriam Doctoribus collegij, Nũc cadit quęstio, an quidam, qui dixit Doctori Sgamberlono Gambirono, & in absentia eius, sit in casu decreti? Duplex est dubitatio, prima, quia Doctor ille erat tibiarum miræ longitudinis, secunda, quia non erat præsens. Quò ad primam quæstionem tenetur, etsi dixerit uerum. Bart in l. eum, qui innocentem. in princip. ff. de iniur. & ubi supra. Circa secundam pariter est decisio Saliceti, ut etiam in absentia sit iniuria, & habeat locum statutum, puniens proferentē iniuriā in doctorem. Salic. in l. unica. C. si quis imperat. maledix. Circa tamen hanc dubitationem videtur decretum nostrum loqui in præsentia, quia vult ut credatur doctori cũ vno teste fide digno. Sed nihil hoc obstat, quia non excluditur alia probatio, si affectus iniuria uoluerit in se assumere onus, ex quo decretum concernit fauorem eius, iuxta regulam l. quod fauore. C. de legib. nisi dicas, q̄ tamē licet intelligere hanc fuisse intētionem, & maximè, quia decretum dicit,

Si quis

Si quis non prouocatus, quod intelligitur de prouocatione in eo actu, aliàs redderetur decretum elusorium, si benè consideras. Et vbi aliter diceremus, q in iniuria illata doctori in absentia incurreretur pœna decreti, nihil magis apud iudices ageretur, quàm de huiusmodi causis. Fateor quòd possit agi actione iniuriarum. l. itē apud Labeonem. §. conuitium. ff. de iniur. vbi casus ad literam, sed non ad pœnam decreti. Et facit, quòd in priuilegiis, in quibus nos sumus, fit stricta interpretatio. Bar. in l. 1. in fi. C. de iuris, & factis ignorant. Et hoc mane, me adducente hoc, Senatus sic interpretatus fuit decretum ꝙ scilicet loquatur de conuitio dicto præsente doctore. Quę opinio est optima, quia quotidie contingit, vt in domibus, & per plateas multa de doctoribus absentibus detrahendi causa maledicè contumeliosèque dicantur. Fuit etiam dictum, hoc decretum loqui, quando dicitur conuitium doctori circa aduocationis exercitium, & hoc clarè dicit decretum. Vltimò esset tractandum de repræsaliis, quę in effectu inferunt iniuriā vni, pro iniuria facta alteri, & quæ materia ideo ponitur in tit. de iniu. & dam. da. & de his vide Bart. in tracta. repræsal. & Doctor. in d. c. 1. maximè Io. de Canibus repetentē illum tex. & Io. de Lig. in tract. de bello, & re-
36 præsal. Et nunc habeo in facto, † an repræsaliæ, quę sunt prohibitæ contra personas ecclesiasticas, & eorum bona. d. c. 1. sint licitæ, vbi iniuria prouenit à personis ecclesiasticis. Io. de Canib. dicit non esse licitas, & ita tenent Canonistæ: quidquid dicat Bart. in suo tract. Ioan. de Lig. in suo tract. c. 137. dicit vanam esse dubitationem, & non esse licitas etiam eo in casu. & ita Franchi. post Archi. reprobato Ancha. in d. c. 1. col. penu. Bar. etiam in d. tract. quamuis teneat contrarium, tamen subscribit sententię Canonistarum. Et ideo hęc opinio, vt d. cap. 1. absolutè procedat, est communis. Et quō sint licitę repræsalię, breuibus posuit Corne. 2. vol. cons. 160. col. 2. & in consi. 62. in 3. vol. & cons. 177. in 4. vol. & in quęstione proposita, quando à clericis denegatur iustitia. Aduerte quia Doctores dubitāt, an iudex ecclesiasticus possit contra clericum concedere repręsalias, cum non possit adiri superior suus, quia fortè sit schismaticus, sed an laicus possit, nemo dubitat, quia sęcularis nullam habet potestatem contra clericum. c. 2. de foro compet. vide Io. de Canib. & Franc. vbi supra, quia sic inuenies & hoc animaduertit Io. de Lign. quem uide. Vnde in quęstione quę est in facto, cum tractetur, an Se-
37 natus † possit concedere repręsalias contra clericos ob iniustitiam factam Romæ a summo Pontifice, cessat omnis dubitatio. Est tamen durum, vt aliqua ratione indemnitati nostræ non consulatur. Non omitto in
38 hac materia iniuriarum, † ꝙ & si regulariter pœna iniuriarū agendo criminaliter sit extraordinaria, iuxta iura sup allegata, tñ quā
f do iniuria fit officiali, qui est in syndicatu *f* accusando eum, quòd sit tyrannus, & iustitiā venalem habeat, & similia, & non probatur, tenetur talis pœna mortis. §. ex diuerso. & ibi glo. in Auth. vt iud sine quoquo suff ag. & Put. in tract. synd. char. 41. vers. iniuria officiali. & hęc pœna imponitur eo ipso, ꝙ non probet saltem semiplenè, vt per Put. vbi supra post Ang. in l. itē apud §. si quis libellos. ff. de iniur. & de inferente iniuriam magistratui, & officialibus, vide ibi per Paridē omnino, & hoc remedium agendi ad iniuriam est tutius, & pinguis prouidet, quàm si ageretur de calūnia, ad similitudinē supplicij, si esset crimen publicum, quòd esset obiectum, vel ad pœnam extraordinariam, si aliud crimen, iuxta l. fi. C. de accusa. & l. & in priuatis. ff. ad Turpil. ita notabiliter Soc. consil. 118. colu.
39 penul. & fi. vbi vide. Non tamen † putes hāc eandem pœnam imponi, si officialis exercēs suum officium iniuria afficiatur, quia text. in d. §. ex diuerso, ideo loquitur in syndicatu, quoniam paruo furto crudelissimè sæuit contra officialem, & ideo uisum est etiam conueniens, ut econtra sęuiatur contra accusatores, & eum iniuria afficientes in syndicatu. Quapropter etiam doct. qui ponūt exemplum, quando colapho percutitur prætor, ut tunc sit pœna capitalis, inferunt expressè, ꝙ si solùm afficeretur uerbo iniurioso, non esset pœna mortis, loquentes Doct. non quando percutitur in syndicatu, sed durante officio. Et latè de materia iniuriarum. vide per Luc. de Pen. in l. 2. C. de pec. l. 12. & per Parid. in d. charta vers. si contra.

ADDITIONES.

a Aestimatur iniuria. Idem infra num. 12. ac Iul. Cla. sent. li. 5. § iniuriarū. ver. scire debes.
b Dicit in iudicio. Idē infr. nu. 21. ac Iul. Clar. sent. lib. 5. §. fi. vers. caueant tamen.
c Causa citata iniusta. l. plagiarii. 2. C. de plag.

l.inter omnes.§.rectè.ff.de fur.l.seruū quis. §.ait prætor.ff.de acq.hær.Hipp.in l.de unoquoq;.nu.193.ff.de re iud. qui tñ declarari & limitari possent dummodo causa iniusta, colorata sit,prout sensit glo.in alle.l.plagiarii.2.gl.in l.vni.§.ul.ff.si quis iusdic.non obtemp.ac gl.in l.in hac.ff.de tritica. Hipp.de Marsil.cons.11.circa hoc.nu.11.ac cons.50. licet nu.28.lib.1.

d Testes. Si probat omnes concludunt,ꝙ non teneatur,si uerò non probat,de iure uideretur dicendum, ꝙ teneretur nisi apposita sit clausula,citra iniuriam, &c. sed responderi posset,quòd illa clausula non releuet, quia contraria facto. In oēm casum, cū illa solita clausula,uel absq; illa, de consuetudine non puniretur non probans. De consuetudine Galliæ testatur Boe.cōs.4.nu.23.& post nu. 37.vbi etiam de illa clausula,& de obseruātia in Ducatu Mediolani testatur Iul. Clar. sent.lib.5.§.fi.q.53.uers.caueant tamen.

e C.de iniu. Et ibi glos.ult.quæ communiter comprobatur,ut etiam per Rui.cons.21.nu. 5.& ꝙ annus sit continuus ut hic,si agatur criminaliter,communem affirmant Balb.de præscr.in 4.par.4.q.principal.quæst.1.nu.3. Roland.cons.39.num.15.lib.1.ac Iul.Clar. sent.lib.5.§.iniuria. uersi.tollitur aūt actio.

f Est in syndicatu. Limitatur non procedere, qñ officialis prius illi iniuriam fecisset,& ita practicatur,ut post Par.de Put.cōcludit Iul. Clar.sent.lib.5.§.fi.q.68. vers. iniuriā faciēs officiali. an uerò iudex cognoscere possit de iniuria sibi,vel familię suę facta distinguit idē Iul.Clar.q.35.uers.solet etiam.

Titul. de Sacrilegijs.

SVMMAE.

1 *Sacrilegium quomodo committatur tam de iure ciuili,quàm canonico.*
2 *Monumentorum ornamenta furari an sit sacrilegium.*
3 *Sacrilegium committitur, etiam si maculentur imagines sacratißimæ virginis Mariæ.*
4 *Statutum puniens furtum, an comprehendat sacrilegium.*
5 *Sacrilegij appellatione in statutis an intelligatur sacrilegium secundum ius ciuile, vel secundum ius canonicum.*
6 *Sacrilegus qua pœna puniatur.*
7 *Sacrilegij crimen est mixtum,ideoque potest in vtroque foro puniri.*

1 Sacrilegium committitur † de iure ciuili, quando res est sacra, & aufertur è loco sacro, sed de iure canonico sufficit, vel rem esse sacram, vel auferri loco sacro. Sic gl.in l.si nondum,C.de fur.& ibi Bald.& communiter Docto.& glos. & communiter Docto. post Bar.in l.diuus,ff.ad l.Iul.pec. loquor de rebus subtractis,quia etiā aliis modis committitur sacrilegium, vt si quis clericum verberet,vel religiosam personam,vel rē habeat cū moniali,vel violentur immunitates eccles.ut notabiliter per Bal.ubi sup.in

2 d.l.si nondū.quem vide. Et † an spoliare,siue furari ornamenta monumentorū sit sacrilegiū? gl.Instit.de publ.iud.in §.lex Iulia pec. sentit esse,in verb.religiosam,volens ut ornamenta sepulchrorū dicantur religiosa,iuxta tit.de relig.& sumptu. Credo cōtrariū,quia sepulchra ipsa non dñr religiosa,nisi autoritate Pontificis sint constituta.c.ad hæc. de reli.domib.Et iura ciuilia aliter dicentia correcta sunt.Fely.in c.quanto.in fin.de iud.Si igitur religiosa nō sunt sepulchra,minus res illę tanq̃ dicatæ rei religiosæ,dñr religiosę, iuxta text.& not.in d.l.si nondum,& de his vide Rip.in l.1.ff.de interdic. col.1. & vide omnino qñ dicatur sacrilegiū,Fir.in verb.sacrilegium dr̃,vbi latissime,& ponit ꝙ maculantes imaginem sacratiss.Virg.Marię sacri

3 legium cōmittunt. Et † si statutū imponit pę

4 nam pro furto, multò magis habet locū in sacrilegio,quia quod pluris est, vtique tanti est.l.cum fur.ff.de in lit. iur. & ad hoc vide omnino Bal.in l.de his.C.eod.de fur. uolentem statuta loquentia de furtis, hr̃e locū in furtis maiorib.& ideo haberet locū in expilatore hæreditatis,quia improbis furtū committitur,q̃ simpliciter furādo. Idē in rapina, prout dixi supra in tit.de capt.circa declarationē statuti,vt villa teneatur pro dāno dato

5 in territorio suo.& in tit.de fur. Et si statutū faceret mentionē de sacrilegio,an deberet intelligi de sacrilegio ſm ius canonicū, vel secundum ius ciuile? Cōis est in d.l.si nondū. vt statutum laici R. intelligatur ſm ius ciuile, a & statutum epi ſm ius cano.& dr̃ sacrilegium crimen publicum,l.si quis in hoc genus.& ibi Bal.hoc.C.de crim.sacr. vbique ēt sacrilegi capi pñt, & remittendi sunt ad loca cōmissi delicti.Bald.in cons.124.vol.2. ſm antiq̃ impressionē.de iure loquor,sed cō

6 suetudo obstat,vt ibi ēt per Bald.& punitur sacrile-

sacrilegiũ per l.Iul.pecul. vt in d. §.lex Iul. pecul.& ff.ad l.Iul.pec.& pœna sacrilegorum est pœna capitis, l.sacrilegij. in prin.ff.eo. & licet lex, Iul.§.mandatis.dicat extra ordinẽ puniri, tñ hoc intelligitur secundũ legem sacrilegij pœnam.in princ.ff.eo.quæ dicit pœnam sacrilegij debere esse pro qualitate personæ, proq; rei conditione, & tẽporis, & ætatis, & sexus, subdens, & scio multos etiam ad bestias damnasse sacrilegos, nonnullos etiã uiuos exussisse, alios uero in furcas suspendisse, & reliqua, vt ibi. Si tamen vera esset opinio cuiusdam furis, qui in ciuitate Astensem tanq̃ magnus nobilis, stipatus multis famulis, non itẽ pridem venerat, & multas ecclesias spoliauerat furtim calicibus, & alijs ornamentis pretiosis, postea captus, & cõfessus solum de furtis in ecclesias cõmissis, interrogatus cur tot furta contra ecclesias cõmisisset, & non cõtra priuatas personas. Respondit, quia Deus non eget talibus, ideo existimaui hoc modo minus delinquere, q̃ si talia patrassem contra priuatas personas, & lex non adeo seuera fuisset contra hos homines scelestos, & quia vera non fuit eius opinio, ipse super furcis altissimis cum tota caterua furum, quam habebat, fuit laqueo suspẽsus. In reliquis de crim.sacr. vide Host. & Azo.in summis suis, & Alb. in dictionar. sug.in verb. sacrilegium. Et facit Vital. etiã tit. de hoc delicto. &
7 crimen hoc est mixtũ, *b*
b & punitur tam per iudicem laicum, quàm ecclesiasticum. Abb.& Doct.in cap.cum sit generale.de foro competenti; & vide de sacrileg.etiam late Gemi.in c. fęlicis. in princ. col.fin.de pœn.in 5.

ADDITIONES.

a Ius ciuile. Hanc esse communem distinctionem affirmat etiam Iul.Clar.sen.lib.5.§.sacrilegium.in fi. verum considerari et posset subiecta materia.argum.tex.in l.conditio in præteritum.& in l.decem.ff.de uerbo.obl.l. insulam.& ibi Bart.ac Paul.Castr.notant.ff. de præscrip.verb.alia etiam considerari possent, & sic distinct. Iul.Clar.non videtur vsquequaque tuta.

b Mixtum. Et sic vtriusq; fori contra laicum, & habebit locum pręuentio.c.quod proposuisti.de fo.comp.c.sacrilegium. & c. si quis clericus.17.q.4. Archid.in c. filius. de pœn. lib.6.Card.in cle.eo.tit.

Titul. de Lege Iulia peculatus, & de residuis.

SVMMAE.

1 *Capitanei militum, seu eorũ quæstores conuertentes in vsum proprium pecuniam dandam militibus, incidunt in crimen de residuis.*

In hanc legem incidit subtrahens pecuniam principis, & quo ad pœnam fit differentia, an esset commixta cum fisco tempore furti, an non, & itẽ fit differentia, quando quis surripit pecuniam alicuius ciuitatis, vel cõmunis, quia tunc non incidit in l.Iuliam pe-
a cul. *a* sed in l.Iul.de residuis. Hęc breuiter per Cœpol.cons.40.col.6.versi. & breuiter. In qua materia vide etiam Doct.in locis suis Host.& Azo.in sum.suis, & quando aliquid
1 superest ex pecunia, eroganda in vsum publicum, vt sæpe contingit in quæstoribus militum, & ad vsum propium retinetur, incidit in hoc crimen de residuis, vt eodem tit.ff.ad leg.Iul.pecu.& in §.sunt præterea, vbi vide gl. & Doc. Inst.de publ.iud.& quia hæc furta sunt acriora simplicib. furtis, ideo statuta punientia furta etiam comprehendent hæc, sicut dixi in titu.præcedenti. Dicam tamen in tit.de pœnis.

ADDITIO.

a In l.Iul.peculat. In quam pęnam peculatus quando iudex pro se pecunias retinens incidat, habemus tex.in l.1.2.& 3.ff.ad leg.Iul. repetund.& nota.in c.sciscitatus.de rescr.& officialis, qui publicos prouentus subtrahit punitur pęna capitis.§.item lex Iulia peculatus.Insti.de publ.iud.Clar.sent.lib.5.quæst. 68.ver.officialis, qui publicus.

Titul. de Sortilegijs, & mathematicis.

SVMMAE.

1 *Sorte aliquid sit dirimere an sit prohibitum.*
2 *Astrologia an sit probibita.*
3 *Diuinationis species quot sint.*

a IDE in tit. de sortileg. extra, vbi in primo cap. prohibentur sortilegia, pro furtis inueniendis, vel diuinationibus faciendis, & in secundo imponitur, pœna presbytero qui per inspectionem Astrolabij furta requirit, & in tertio prohibet per sortes fieri debere electiones, vide Host. in sum. & Spec. breuibus in tit. de sortile. & posui supra sub rubr: de homic. de pœnis eorum. & de aliis, & . . non est talis, qui, qđ per magicas artes cõtractum fuerat, soluit l. j. C. de
1 mal. & mat. vbi Bart. no. † & de electione per sortes, & de alijs quęstionibus sorte dirimendis, an hoc liceat vide Docto. in c. licet causam, de pro. maximè Dec. colu. penult. & in effectu, licet ipse dicat aliter, communis est, vt si sit quęstio facti, non liceat, secus
2 si sit iuris. Addo etiã, ꝙ † Astrologia est prohibita, §. item si quis Astrologus. in l. item apud. ff. de iniur. not. 26. q. 2. §. his itaque. & ea. cau. q. 4. in cap. igitur, & ratio est, quia consistit in iudicando futura, & solius Dei est futura præscire, cap. 1. 25. q. 5. cum alijs allegatis per Dec. vbi vide. & in c. nouit, de
3 iudic. in 1. not. Et † quot sint species diuinandi, & an aliqua sit licita, & quæ sit pœna committenti illicitas, vide Vital. in tractatu suo, in tit. de sortileg. & mathemat. & inde etiam de dubio sorte dirimendo, Fel. in cap. capitulum, col. fi. de rescript. & qui sint sortilegi, & quomodo puniantur, & de materia sortilegiorum latè, & per quindecim fol. per Paul. Grillan. in tract. de sortilegiis. & per Ioan. Bern. Hispanum in can. sua practica criminal., cap. 100.

ADDITIO.

a De sortileg. De ijs tracto inter casus annales post nu. 48. & an sortilegiis uti possimus ad bonũ finẽ, uel potius ad non malũ, & tũc an illa ueniant punienda discutit Per. Folle. cõs. 142. incip. quod hæc mulier, inter crim. diuers. lib. 1. & in calce annotauit illã impunè euasisse, qñ sortilegia ad inquisitoris cognitionẽ pertineant ponunt Archid. & Io. Andr. in c. accusatus. de hęret. lib. 6. ac Barbat. cons. 55. lib. 1.

Tit. de Seditiosis.

SVMMAE.

1 *Seditiosi qui dicantur remissiuè.*

a IXI de seditiosis a supra, rubr. de crim. læsæ maiest. in versic. & quando concitatur seditio. cum versi. seq. qui incip. adde, ꝙ ad sedandum tumultum, & alio ver. ii. cip. adde quoq; dum dixi, ꝙ seditio. Adde ad vltra
4 dicta ibi † ꝙ qui dicãtur seditiosi, & de eorũ pœna ponit Gem. in c. decet. in 2. col. de immu. eccl. in 6. Et quia sæpe in causa est, ut populus tumultuet, dum audit aliquod nũciũ contrarium principi suo sibi infesto, propter quod summa cum diligentia postea quæritur autor dicti tumultus, & de eo solet fieri exemplaris animaduersio, ideo caue sicut ab igne, quando audis talia nunciari, ne sis primus, imo nec quintus in eis propalandis, nec cum amicis, nec cum aliis, & experto crede mihi.

ADDITIO.

a Seditiosis. Horũ pęna est mortis, & quorũ, & quando, uideatur tex. in l. 3, §. si quis aũt. ff. de sicar. in l. 1. C. de seditio. & ibi Sal. circ. prin. per Thom. Gram. voto 19. ac Iul. Clar. sent. lib. 5. § fi. uer. seditionis auctor.

Tit. de Vnionibus, & colligationibus.

SVMMAE.

1 *Vniones, & congregationes cum armis factæ, qua pœna puniantur.*
2 *Armatos homines congregatos in domo detinens qua pœna puniatur.*
3 *Adhærentes, & fœderati, & qui partes principum sequuntur, vel ciuitatum, comprehẽduntur in fœdere inter ipsos principes vel ciuitates facto.*
4 *Mercatores, & artifices an possint facere cõuentionem inter se, vt merces suæ vendantur tãto precio, & non minori.*
5 *Collegium Doctorum non potest facere statutum in grauamen scholarium, qui proximè Doctores futuri sunt.*
6 *Mercatores pannorum statuentes, vt cimatores non accedant cum volentibus emere, an dicãtur facere monopolium?*
7 *Statutum, vt quis non admittatur in collegium Doctorum, nisi sit natus in ciuitate, vel territorio de-*

torio, debet strictè intelligi, & dictio territorium, est latè interpretanda.
8 *Monopolium iuratum an valeat, & alia de materia monopolij? & supra nu. 5. 6. 7.*
9 *Collegia quæ dicantur approbata.*
10 *Subditi an possint conueniri de defendendo aliquo ex vniuersitate ab iniuria superioris.*

IN hoc dñio plura decreta ædita fuere contra illos, qui faciunt vniones, de quib. decretis, & de unionib. dixi sub rubr. de crimi. læsæ maie. in uers. adde quoque, dum dixi. &
1 de iure † cõi quomodo puniantur qui faciũt uniones, & congregationes cum armis, vide Alex. cons. 3. uol. 1. col. fin. vbi in effectu uult ut puniantur pœna mortis, quando sint factę ad eos malos effectus, de quib. ibi scilicet ut irrueretur in ecclesiam, & ad præiudicium alicuius, ut fieret tumultus in popu-
2 lo, & pro deponendo prætore, † & puniuntur etiam lege Iul. de ui publ. qui tenuerunt homines armatos in domo uel extra. l. fi. C. ad l. Iul. de ui publ. uel pri. & l. 3. in princi. ff. eo. & l. quis illicitum. ubi Bart. no. de coll. illic. quas leges hodie allegaui contra quendam, qui uolebat se eximere a pœna unionis imposita per decretum, quod punit eum, qui congregauit gentes armatas, dicens ipse, Nõ congregaui, sed retinui illas in domo in quã venerant ad me uisendum, quia respondi ego, non euitabis tamen. l. 3. in prin. ff. ad l. Iul. de ui pub. & l. fin. C. eo. quæ dicunt, sicut dixi, & quot homines faciant uniones, & quomodo intelligantur decreta, Si quis congregauerit uel unierit gentem, vide Bart. & ibi Alex. in l. prætor, la seconda. in prin. ff. ui bon. rapt. & Sal. in l. vnica. C. de abig. & quomodo puniantur colligationes & coniurationes, vide in statutis nostris criminalibus, sub pęna facientis societatem, iuramentum, uel ligam improbam, & sub rub. de inuitamentis. & superioribus annis in ciuitate Cremonę fuit æditum decretum super hoc, qa in ea ciuitate quotidie tales societates, & colligationes fiebant, portantibus etiam singulis societatibus singula signa, & tunc quædam magna colligatio allegabatur, quæ gerebat plumam albam, & finis colligationis erat, ut si cõtigisset vnum ex eis offendi, alij omnes eius societatis deberent accurrere, & sic tyrannidem exercerent, quæ societates, & colligationes, siue coniurationes prohibentur a legibus, vt toto tit. ff. de coll. illic. ex legib. cuius titul. habes regulam prohibentem collegia, siue colligationes, quod idem est, vt ostendit Bar. in l. fina. in eo. tit. de colleg. illic. col. 2. in fi. ibi, omnia alia collegia, & omnes aliæ sectę, & colligationes sunt prohibitę. Et hanc regulam etiam facit Affl. vbi amplissimè ponit hanc materiam in titul. de pace iur. firm. in §. conuenticulas, in l. colu. vbi postea ponit, & quãdo sint illicitæ, & quãdo permissę, iuxta notata per Bar. in d. l. fin. vbi omnino vide, & quando illicitæ, & ponit idem col. pen. in fi & pri seq. de pęna talium.
3 Et quia † quando fiunt fœdera inter principes, & ciuitates, & comprehenduntur adhærentes, ibi habes de his d. q. illis, qui partes eorum sequuntur, & quid sit fœdus siue liga, ut Doct. uocãt, de quib. etiam dixi sup sub rub. de cri. læsæ maiest. Et facit tract.
4 Mart. † Lau. Et ꝙ conuenticula, & coniuratio est valde illicita, & perniciosa reip. quæ fit a mercatorib. & artificibus circa merces suas, ut nõ possint vendi, puta carnes, pisces,
2 & aromata minoris. l. unica. C. de monop. & vbi Bald. & alij, vel vt certæ personæ possint tantum illam artem exercere, & ꝙ quidam doceant, quidam non, & quod unus incœpit, alius non perficiat. Bar. in d. l. fi. col. 4. ver. quęro super. quib. ff. de colleg. illic. circa quę uide Fel. in c. cum omnis. col. 6. uer. 4. est aduertendũ. de constit. & col. 8. & ver. & quod
5 vniuersitas. Addo † ꝙ collegium doctorum non potest aliquid statuere in grauamen scholarium, qui Doctores proximè futuri sunt. Fel. in d. c. ex literis. de constitutio. col.
6 1. Et † an dicatur monopolium, si mercatores pannorum statuant, ut ementes non possint secum ducere tonsores laneorum pannorum ad videndum ipsos pannos? Vide Anch. consil. 166. & an tales mercatores possint cogi ad vendendum? Anch. ibi, col. 3. An
7 possit induci consuetudo, vt † venditores pannorum admittant dictos tonsores ad uidendum pannos? Anch. ibi col. fi. Statutum quod quis non possit admitti in collegium Doctorum nisi natus in ciuitate, vel territorio, cum sapiat monopolium, est strictè interpretandum, & verbum, Territorium, est late accipiendum. Bald. 2. vol. consil. 183. & de dicto statuto vide Fel. in c. Rodulphus. col. 9. de resc. Statutum ut non liceat ire ad alia molendina, sapit monopolium: Soc. consi. 272. col. 4. Et de materia monopolii vide per Innoc. in cap. significasti. de appell. & in d. c. cũ omnes. & in c. cũ accessissent.

8 sissent. de constitutionib. Et† an valeat monopolium iuratum? Vide Bart. in l. si quis ad declinandum.C.de episcopis,& clericis. si quis conueniat cum vno, vt non vendat alios pannos, quàm suos, an sit monopolium? Bald. tenet non esse.vol.1.cons.446.
9 Et quæ† collegia dicantur approbata, Vide latè,& notabiliter Felyn.in cap. accedentes col.1.& 2.de præscriptionibus, & Cald. de his,quæ fiunt à prælatis, consil.5.col.2. Adde non esse admittendam petitionem exemptionis, ita vt separentur membra à capite, puta, ut tinctores non sint de collegio artis lanæ, sed faciant collegium per se,nisi concurrat aliqua urgens causa. Fel.in c.cum nō liceat. in princip. de præscriptionibus. An
10 subditi possint conuenire de defendendo aliquo ex uniuersitate ab iniuria, quæ ei inferri dubitaretur per superiorem? Vide Perusin.in c.constitutus.§.j.circa finem,de verbo. sign. li.6. Et pœna monopolij est confiscatio bonorum, & perpetuum exilium, d. l. vnica.malè tamen seruatur hæc materia, & propter hoc hodie in qualibet arte id, quod præcij est decem, venditur quatuordecim. Adde etiam, ꝙ quamuis conspiratio accipiatur in malam partem,imò in deteriorem, tamen etiam potest fieri ad bonum finem. Felyn.c.cum I.& A.de re iud.col.5.& tunc potius dicitur concordia, quàm conspiratio,vt per Fel.in cap.exhibita.col.2. de iud. & ibi ponit differentiam inter conspirationem,coniurationem, & conuenticulam.

ADDITIO.

a C.de monopo. Azzo in sum. hoc tit. Hosti. in sum .de synd.vers.quod socius.ad fi.Soci cons.272.col.3.ver.quarto princ.& de iis loquor in meo tract.ingrat.c.111.

Titul.de Blasphemijs.

QVOTIDIE clamantibus publicis concionatoribus cōtra blasphemos,& superiores illos acerrimè non punientes, fiunt decreta seuera contra blasphemos, & plura nos habemus vetera, & noua. Tamen postea malè seruantur,& quia dixi de hac materia
a latissimè sub titul.de inquisitione, a dum declaraui,quare in inquisitione dicantur verba contumeliosa,ad illū locum te reijcio.

ADDITIONES.

a De inquisitione. Nu.129.ver.& quæ dicantur verba,cum tribus seq. plura in blasphemos congerit Bern.Diaz in praxi crim.can. c.103.in ver.blasphemi. succinctè, ac vtiliter tractat de hac materia Iul.Cla.sent.li.5. in §.blasphemia,ex quorum dictis, ac infra adducendis conclusio hæc firmanda venit huius nefandissimi criminis,pœnam de iure diuino esse mortē ipsā.Leui.14. Homo, qui maledixerit Deo suo portabit peccatū suū, & q̧ blasphemauerit nomē Dei morte morieť. Amplio ēt si in sanctos sit blasphemia, sicut.n.Deus in sanctis laudatur,ita per illos sibi detrahitur.c.ult.de maledi. Tho.2.2.q. 13.sub rub.de peccato blasphemiæ.in 1.art. ver.ad secūdum dico,ꝙ sicut Deus &c.Hodie q̄libet prouincia suas contra blasphem. habet constitutiones,omnes tn̄ consentiunt ꝙ pessimi,ac incorrigibiles blasphemi morti opprobriosæ subijciantur,alij verò nō ita seuerè tractentur, sed iuxta blasphemiarū qualitatem,prout per Clar.vbi supra,recensentem varias prouisiones,ac cōsuetudines. In Regno Neapol.nouissimè, adsunt pœnæ pragmaticę, post quas bannum fol.37.vide conf.Bald.ac Benedic.de Plotis.37.inter crim.lib.2.vbi etiam quòd blasphemię pęna non potest remitti per gratiam a principe. de blasphemijs hæreticalibus in iudicia. Inquisi.hoc verbo.

Titul.de Periurijs.

SVMMAE.

1 *Periurus an puniatur pœna ab hominibus imponenda,& quomodo,& in quibus casibus.*
2 *Periurus an dicatur is, qui iurat credere, uel non credere id,cuius contrarium postea reperitur.*
3 *Periurij pœna non punitur reus accusatus de crimine respondens inquisitioni cum iuramēto contra ueritatem.*
4 *Mendacium, quod fit ad salutem alicuius, an sit peccatum mortale,& an puniatur pœna hominum.*
5 *Periurium non committitur sine dolo.*

1 CREDVNT † multi periuros in foro ciuili solum Deū habere vltorem, & aliam pœnam in hoc mundo eis non irrogari, per l.2.C. de rebus cred. Sed in contrarium est

text.

text.in l.de periurio.ff.de cri.stellionat. Bar. ibi mouet difficultatem, & dicit procedere illum tex.de periuro, qñ iurauit aliquo non deferente, vt alium deciperet.& l.2. non qñ iurauit aliquo deferente ad litis decisionem; & ideo statuta nostra hic Mediolani tali falsum deieranti imponunt pœnam criminalē, vide breuiter in hoc articulo, an & quando periurus puniatur, pulcherrimā, & consideratissimam distinctionē Sal.in d.l.2.& in teste falsum deierāte, vbi uult, vt in causa publici iudicij, & capitali, similitudine supplicij puniatur.l.1.§.1.& ibi gl.ff.ad leg. Cor. de sica. In alia uero causa teneatur pœna falsi.l.1.cir.prin.ff.de falsis. In principali uerò persona, tenet, deierātem falsum deliberatè per iuramentum litis decisiuum solū Deum habere vltorem, per aliud verò iuramentum prolatum ad deceptionem alicuius, puniri crimine stellionatus, conueniens cum Bartol. vbi supra, & loquitur in iuramento super præterito, super futuro autem punitur pœna. l. si quis maior. C. de transactionibus. vt ibi latius per eum, & de variis pœnis, & grauitate periurii, vide Soc. consi. 7. col. penult. Ad dicta Salice. vide omnino Angel. post gloss. in Authen. sed non solum fideiussores, &c. circa medium. col. 5. vbi à Salyc. deuiat, pulchrè Angel. in l. Lucius. §.1.ff.de iud. colum.2.& in l. fina. circa fin. ff.qui satisd.cogen. Bald. in l. si cum patruo. C.commun.utriusque iud. Ioann. Petrum in titu.de pac. & transact.in vlt. gloss. circa fin. Bald.5. uolum. consil.299.& an dicatur
2 periurus † qui iurat credere vel non credere illud, quod postea esset probatum? Vide Bal.in l.2.§.quod obseruaui.C. de iuramen.
3 calum. Addo notabiliter, † quòd reus, & sic persona principalis accusatus de aliquo crimine, & inquisitus, respondens inquisitioni cum iuramento contra veritatem, non pu
a nitur *a* de periurio. Ita Alexand. ad Bart. in l.1.ff.de bon. eorum, qui ante senten. mortē sibi consc. per dicta Bartol. ibi. Reperio apostillam ad Abb. in c.1.de test. cogen. in qua allegatur dictum Alexan.& dicitur paucos illud scire.& licèt talis peccet, vt dicit Abb. & sequitur Felyn. in d. cap. cum P.de testibus cogend. colum. 2. versi. & inquantum. attamen in foro contentioso non punitur, & ita practicatur. Ad quod etiam vide Put. in tract.synd.char.82.colum.2.vbi ad idem allegat Andr.de Isernia. Et facit gloss.notabilis in c.ne quis arbitretur.22.q.2.quę vult,
4 vt mendacium benignitatis, † qđ fit ad salutē alicuius, non sit peccatū mortale, & loquitur in parte, vide tamē Bal.in l.& si legibus.C.si cōtra ius vel vtilia. public. Fateor, quod tor
b quetur ꝓpter mendaciū. *b* Sed aliter, vt dixi, non punitur, & quod sit verū paret, q2 reus pōt vti plurib. defensionib. vt supra latè dixi sub rub.de confessis. Cætera circa periuros uide sup.in tit.de inquisitione, sup declaratione uerborū, iniuriosa, & contumeliosa,
5 ubi latè. Nō est tamen periurus quis sine dolo. Bald.in l.obseruare. §. proficisci. col. 3.ff. de officio proconsul.& leg. Ias.in d.l.si quis maior.in prima col.& plenius in l.qui iurasse.in prin.ff.de iureiur. Et ideo difficultas in materia, l. si quis maior. excusat à periurio. Ias.vbi supra, & Alex.consi.92.vol.1. col.penult.& ult.ponit Parpal.in d.l.si quis maior, in octauo notabili, limitatione 4. & Dec. consil.452. Causa tamen, quæ allegatur ad dolum excludendum, & sic periurium, debet probari fuisse sibi notā, & se motum fuisse ex illa, quia sibi fuerat dictum se posse ita facere. Alexand. conf. 103.colum. penult.uolum.1.& Dec.in d.consil.colum.2.in fin. vbi omnino uide in materia dict.l.siquis maior. & de periuris uide in practica canonica Ioa. Bernar.Hisp.cap. 86.

ADDITIONES.

a Non punitur. Hęc ad litterā, refert Vmbert. Locat.in iudicia. inquisito.in verb. periurus. Idē voluerunt Bero.q.134.nu.3.ac Iul.Cla. sent.lib. 5.§ fi.q.45.versi.quid ergo si reus in ipso examine.citans Boss.hic.

b Torquetur propter mendacium. Idem Bart. in l.vlt.nu.3.& seq.ff.de q.& Roma.cons.8. contrarium tenuerunt And.de Isern.in constit.si damna clandestina.& ibi Afflic.in 14. not.q.1.& Ioa.de Amic.cons.134. videatur Iul. Clar.sent.lib.5.§.fin.q.21.vers.mendacium, seu variatio.

Tit. de Plagiarijs.

SVMMAE.

1 *Plagiarij qui sint, & quæ pœna puniantur.*

1 QVI † sint plagiarij, habes in tit. ff.& C.de plagiarijs.& in §. est, & inter publ. In tit.de publ.iud. per Specu.in titul. de accusatio.

verſ.nunc.Hoſt.& Azo.in ſummis ſuis,& c. primo.extra,de furtis. & in effectu qui vendunt ſeruos, vel filios alteri, & qui donant liberas perſonis, & qui illas furantur,inci-
a dunt in crimen plagij, *a* vni tñ fiat ad hoc vt tollatur libertas,tunc dr̃, ꝙ non eſt plagiũ,vt quando inter Cardinales vel magnos viros donantur pumiliones,ſeu nani,uel cantores,& famuli optimi, quia ad eum finem nõ fit,vt eis tollatur libertas,vt per Bar.l.1. ff.eodem,& ibi in l.non ſtatim.§.fi.dicit,qđ vidit quendam damnari de hoc crimine, qui ſubtraxerat iuuenem quendam. Ego etiam vidi tempore Gallorum quandam obſtetricem, cuius opera venditus fuerat infans,fuſtigari,& poni ad cathenam, non tamen punito emptore.& vide etiam omnino Salycet.C.de plag. & dicit Alexan.in conſi. 15.colum.2.volum.1.circa c.afferte mihi gladium.de præſumptio. quod loquitur de muliere illa, quæ ſurripuit filium alterius mulieris, quòd vbi Salomon de hoc habuiſſet veram probationem, & non præſumptam, iuſtè condemnaſſet eam ad mortem per dictum titu. de plag. Et nos Mediolani etiam habemus ſtatutum capitali pœna puniens plagiarios,excuſantur tamen,iuxta glo. in l. plagij. 2. C. de plag. quando putarunt eſſe ſuos,vt etiam in titulo ſequẽ. dicam de Abigeis, & vide Alber.in d.l.plagij. & quæ dicam infra in d.tit.de Abigeis.

ADDITIO.

a Plagij. Limitatur in ſolito committere hoc crimẽ,vel in habente aĩum alienandi, ut tũc ſit pœna capitis.Anan.in c.1.poſt num.4.de furt.Iul.Clar.ſentent.lib.5.§.fin. quęſt. 68. verſ.Plagiarius.

Titul. de Abigeis.

SVMMAE.

1 *Abigei,qui ſint,& de materia remiſsiuè.*

2 *Abigeus non dicitur qui credebat ſe habere aliquod ius in proprietate animaliũ abactorũ.*

1 Abigei † illi ſunt, qui furantur armẽta ex paſcuis,& quos acrius caſtigat lex, q̃ ſimplices fures, vt etiã diximus de plagiarijs, de crimine peculatus, ſacrilegij, & de reſiduis,vt de legẽ primã, in principio.ff.de abigeis,& quot oues,& pecora debeat quis ſurripere ad hoc,vt ſit abigeus,vide l.fin.ff.eodem, & gloſſ.in l.unica,C.eodem,& ibi omnino Salyce.& nota omnino in hac materia text.in d.l.1.ff.de abigeis.in §.fi. Ex quo ha-
2 bes, quod vbi † abigeus controuerſiam feciſſet de proprietate animalium abactorum, criminaliter contra eum non eſſe procedendum, ſi tamen color abigeatus quęſitus nõ eſſet, ſed verè putaſſet animalia ſua iuſtis eſſe rationibus ductus, vel non iuſtis quomodocunque ſua crediſſet,ut ibi in gl. & in leg. plagijs,ſecunda, C.de plagiarijs. ſed difficultas eſt, an hæc exceptio, ſiue cauſa poſſet oſtendi extra carceres, dicam infra in titulo de reis non requirendis, &c. In hac tamen ciuitate, & dominio, ceſſaret hæc difficultas propter decretum, quod quando res habet originem a contractu, non poteſt procedi criminaliter, uolens inſuper, vt allegatio contractus poſſit oſtendi extra carceres interueniente fideiuſſore de reuertendo ad carceres, ſi probatio deficiat, & ut dixi ſuper declaratione dicti decreti, etiam de dicto §. finali, vide de hac materia Azo. in ſumma. & legem vnicam, de abigeis, quæ eſt canonizata.quarta quæſtio.quarta. cap. item abacti. aliàs eſt ſub §.aliquando, & de materia vide Salycetum in dict.leg.unica, vbi melius quam alibi.

Tit. de Effractoribus carcerum.

SVMMAE.

1 *Effractores carcerum qua pœna puniantur,& quid de conſpiratoribus, qui nondum rem ad effectum deduxerunt.*

2 *Fractura carceris aggrauat delictum.*

1 Effractores carcerum † puniuntur pœna capitis,l.j.in prin.ff.de effracto. carc. Conſpiratores vero nondum effectu ſecuto ſolũ habentur pro confeſſis & conuictis,l.in eos, ff.de cuſtod. & exhib.reor.& ibi Angel. notat.& ita Alberic. ibi re bene conſiderata, vt dixi ſupra in rubric. de carcere. verſicul. quæro qua pœna. vbi omnino vide,& procedit hæc pœna capitis etiam in detento cauſa debiti publici, vel priuati, quia ſolum conſideratur violatio loci publici, quĩ dicitur ſacer, non cauſa detentionis, ut per

per Cuman. consil. 106. ubi omnino vide in fin. quod probatur in d.l. in eos, vbi non considerafur causa, adeo ut si esset innocens,
2 tamen puniretur iuxta d.l.1. Addo † quod ista fractura aggrauat delictum, ut declarat Alexand. consil. 135. volum. 1. & Cœpoll. consil. 26. circa fin. & quę pœna imponatur aufugienti è carcere, a dixi supra sub titu. de carcere, & omnino vide in materia Cuman. vbi supra. Addo etiam, quòd ubi fractus est carcer, uel tractatur de frangendo, tunc procedunt prædicta, etiam si sit innocens, d.l. in eos, si tamen iustè fuit detentus cum legitimis iudicijs, iuxta dictum Bartol. in l. vis eius, C. de probation. & l. in eos loquitur quando postea inueniuntur innocentes, & licet Iason in l. admonendi, ff. de iureiur. in repet. chart. 18. colum. 1. clare uelit eum haberi pro confesso, & conuicto, si eff acto carcere fugiat, tamen ueritas de iure est, quam dixi, quòd hoc solum procedit in conspiratoribus adhuc non secuto effectu.

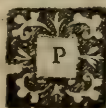
ADDITIO.

a Aufugienti è carcere. Fuga quot modis in delinquente consideretur, quos effectus operetur, & qualiter puniatur alijs clarius Clar. tractat alios referens sentent. lib. 5. §. fi. q. 21. versicu. fuga delinquentis, & versicul. tertio autem modo.

Tit. de Pręuaricatoribus, calumniatoribus, & tergiuersatoribus.

SVMMAE.

1 *Præuaricatores qui sunt.*
2 *Procuratores, & aduocati aliquando incidunt in crimen præuaricationis.*
3 *Præuaricationis crimen potest sæpius in iudicium deduci.*
4 *Præuaricatio quomodo.*
5 *Aduocatus edoctus de iurib. unius partis, cui permiserat præstare patrociniũ, an si deinde eã relinquat, & pro alia parte patrocinetur incidat in crimen præuaricationis.*
6 *Sententia lata aduocato præuaricante, an sit nulla.*
7 *Calumniatores qui dicantur. Et ibi ponit de syndico communitatis, qui pro offuscanda veritate nominat testes ad defensionem, qui nominandi essent ad offensionem.*
8 *Calumniatoris pœna quæ sit.*
9 *Instigator quomodo differat a calumniatore.*
10 *Tergiuersator quis sit.*
11 *Accusator quando à principio fuit in bona fide, quæ postea cessauit, an sit in calumnia.*
12 *Accusatoris calumniam, quæ qualitas excuset.*
13 *Accusatores falsi quot modis puniantur.*

1 Ræuaricatores † sunt, qui cum aduersa parte colludunt, quod frequentius ab accusatorib. fit, qui subornati vera crimina abscondũt, & diuersam partẽ adiuuant prodita causa. l.1. §. præuaricatorẽ, ff. ad Turpil. l.1. ff. eo. gl. in rub. C. ad Senatusc. Turp. & hoc est quod habetur in c.1. & 2. de calum. & pęna horum est exrraordinaria. l. 2. & l. penultim. ff. eod. & ita Doctor. vbique maximè in rubrica, extra de calum. Et non
2 minus causidici incidunt in hoc crimen, quam aduocati. l.4. in fi. ff. eo. a iuncta reg. l.3. ff. de crim. stellio. Iason in rub. C. de procur. Ideo memini uidisse causidicum quendam in hac ciuitate mulctarum ob crimen præuaricationis exilio ad tempus, & publicatione bonorum. Est text. clarus etiam qui dicantur præuaricatores in l. athletas. §. itẽ præuaricator, ff. de his qui notan. infam. qui etiam uult tales infamiam incurrere, nec de hoc crimine erubuit Demosthenes seipsum accusare, dum interrogasset quendam alium aduocatum, q̃ mercedem accepisset vt causam diceret, & rĩso accepto, ꝙ talentum, ipse dixit, Plus accepi ego ut tacerem. scribitur quoque apud Aulum Gelliũ in eodem loco legatos è Mileto Athenas uenisse causa reipublicè, aduocatosq; ꝓ Milesijs verbã fecisse, & Demosthenem Milesiorum aduocatis acriter respondisse, & re in posterum diem prolata, legatos ad Demosthenẽ venisse, eumq; pecuniam ab ipsis petiisse, & quãtum petierat habuisse, & postridie cum res cępta agi denuo esset, Demosthenem lana multa collo circumuoluta ad populum prodijsse, dixisse se anginam pati, & ita contra Milesios loqui nõ posse, tunc ex populo vnum exclamasse, non anginam, sed argentanginã pati: & tribus modis potest procedi de hoc crimine, vt declarat Barto. in d. §.
3 præuaricatores. Ex † quib. modis apparet, ꝙ etsi de delicto sæpius quæri non possit. l. si cui. §. eisdem. ff. de accusat. attamen vbi cognosci-

gnoscitur prçuaricatio, iterum quçri potest, & refert Felin. in cap. de his. in 8 fallen. de
4 accus. glo. & Bart. in d. §. eisdem, & † quomodo probetur præuaricatio uide Bart. in d. §. præuaricatorem uolentem, si iudex uideat accusatorem conuersari cum reo, hoc facere sufficiens indicium, vt sit præuaricator. nisi tamen persona accusatoris esset integr. Fel. in d. c. de his. in d. vers. octauo limita. & sequitur dicta Bar. ibi Anan. in d. rubr.
5 de calum. Quærit Bar. † in d. l. 1. ff. eo. Aduocatus promiserat præstare patrocinium in quadam causa, & acceperat pecuniam, & ita viderat omnia instrumenta partis, demum transtulit se se ad aliam partem, cui reueuelauit omnia secreta primæ partis, & illā iuuauit, licet foueret iustitiam, & iuuauit etiā facto pacto de quota litis, & fuit cum ea parte secunda coram iudice palam, & tandem sententiam obtinuit, fuit dubitatum, an iste commisisset crimen falsi, vel præuaricationis? Bartol. consuluit non incurrisse crimen præuaricationis? sed falsi, & sequuntur alij Doctores communiter. licet Ana. ubi supra etiam consideratè teneat utrunque crimen commisisse, placet sententia Bart. quia uerba diffinitionis, præuaricationis, benè cōcludunt eius intentionē, vt excludatur prçuaricatio, & incurrat falsum, sic etiam placet Alciat. in l. præuaricatores. ff. de verbo. signific. qui addit, quòd tamen non incurreret etiā pœnam falsi, quando omni quæstione in iure existente duntaxat aduocatus suscepisset iustiorem causam, restituto tamen honorario, quod habuisset a prima parte, quæ consideratio etiam si iuridica dici possit, tamen est periculosa, nè offendam honorem uiri. Et
6 an † sententia lata aduocato præuaricante sit nulla, vel retractanda ope restitutionis, vide in l. 1. C. de aduoc. diuer. iud. per Put. in tract. suo, in 5. char. in tit. de excess. aduoc. & communis est ope restitutionis retractari. Anan. in cap. 1, col. 4. extra, de calum. probat tex. in l. unica. C. de senten. contra fis. latis lib. 10. & ita per Alex. & Iason. in l. Imperatores. ff. de re iud. Dixi de prçuaritoribus.
7 Calumniatores uero ij. sunt † qui falsa crimina sciēter intendunt. l. 1. §. calumniator. ff. ad Turpil. est materia Bart. in l. 1. in prin. ff. eo. & in §. calumniator. in l. athletas. ff. de infam. & latè hanc materiam ponit Fel. in tit. extra. de calum. maximæ in cap. 2. & dixi supra sub rub. de accusa. in uers. 5. quæro, ubi vide omnino, & ita seruatur. Et adde illis ꝙ si syndicus fortè ad instructionem captioli procuratoris, iuxta caut. Cçppol. 6. incip. in causa criminali. vers. potes etiam, dum debet nominare testes ad offensionem, nominet ad defensionem, vt veritas offuscetur, puniri debet de præuaricatione Bar. in d. §. calumniator & Put. char. 77. vers. syndicus. Et quia ad effugiendum in hoc periculum, deferebatur notificatio sine nomine quærelātis, ideo Senatus decreto illas vetuit. Et quia quis excusat a calūnia ex diuersis causis, & in multis casibus, ut per gl. & Doct. in d. §. calumniator. & per Fel. in d. c. 2. Scias ꝙ si tamē apparet de uera calumnia non excusatur. Bart. in l. Senatus. §. eos. ff. ad Turpil. Aret. consil. 80.
8 colu. 4. Item † scias pçnam calumniatoris *b*
b in effectu esse arbitrariam, considerato, ꝙ pœna similitudinis supplicij cessat de cōsuetudine, vt declaraui supra in titul. de accus. Aduerte tamen, ꝙ in hoc domino nemo punitur de calūnia, eo solū, ꝙ defecerit in probationibus. iuxta communem opinionem de qua in d. §. calumniator, & in dicto capit. secundo, sed solum punitur in expensis, & damnis, & ad hoc ut puniatur pçna calumniatoris extraordinariè requeritur probatio concludens de calumnia, & falsa accusatione, iuxta ea quæ declaraui in d. tit. de accus. ubi uide. Cautela est per quam calumniator non effugiet pœnam cōdignam, ut reus agat actione iniuriarum, & obtinebit agens etiā criminaliter, eo ꝙ calumniator non probauerit iniuriam. Soc. cons. 218. vol. pen. & ult per Put. in tractatu. syndicatus, char. 41. vers. iniuria officialis, ubi omnino uide, & per istos terminos hodie aduocatus quidam qui calumniosè querelam detulerat contra Prætorem, quem postea declaratum est benè iusteque se gessisse, fuit bannitus a dominio
9 Mediolani. Et † quod dico de calumniatore idem procedit in instigatore, & pluribus modis quis dicitur instigator, ut in l. 1. §. incidit. ff. ad Turpil. & ne decipiaris in terminis vide Spec. colum. in tit. de calumn. & in
10 tit. de calum. ff. & C. Tergiuersator † est ille, qui propria autoritate desistit ab accusatione. d. l. 1. §. 1. ff. ad Turp. Requirit enim ut abolitionem impetrent accusatores. d. l. 1. §. si quis autem. & in tit. de abolitio, & de generali abolitione, uide Bart. in dictis locis, & alijs in tit. ad Turpil. & materiam abolitionis ponit Ang. Aret. in glos. necnon ad quærelam. char. 11. col. 2. & duabus sequentibus. & ibi in apostil. & uide omnino quando liceat

erat desistere ab accusatione, Fely.in c.licet in beato.colum.fi.de accusat. Alex.in l.edita.columm.3.C. de æden.& in rubr.C.de in ius uoc.& not.quod non solum de crimine Turpiliani, & calumniæ tenetur falsus accusator, sed omnes instigantes. Bar.in l.1.§.pe. ff.ad Turpil.Ang.notabiliter in l.ob hęc verba.ff.de his qui not.infam.& in l.Senatus.§. an ad eos.ff.ad Turpil.& Bald.in Authen.generaliter.colum.8.C de episcop.cleri.Angel. in d.glo. nec non ad querelam char.5.colu. 1.Hippol.in l.patre, uel marito.ff.de quæst. Bald.in l.eum quem temere ff. de iud. circa fin.vbi Alberi.& Bal.& Ang.in l.qui crimē C.qui accusat.non poss.Abb.in consi.78. colum.penult. circa fin.& seq. & in istis locis etiam ponitur de condemnatione expensarum contra istos instigatores, circa quam materiam condemnationis expensarum not.nō requiri calumniam ad condemnandum in impensis, sed sufficere temeritatem, ita Bart. & Doctores in l.eum quem temere.ff.de iu. & ubi supra per Doctor.& ideo licèt Barto. in l.1.in principio.columna. fina. ff. ad Tur-
11 pilia.in quæstione, † quando quis a principio habuit causam litigandi, & ex post cessauit aperto processu, formet quæstionem in manifeste calumniante a principio, & quę calumnia aperta postea cesset, tamen etiam idem est in temerario a principio, & secundum sensum Bartol.ut patet in præcedentibus, & maxime in quæstione proxima. Et not.quæstio.illā quam ibi ponit Bart. quando quis ab initio habuit iustam causam, & q̄ ex post cessauit, in qua concludit, ut si potuit pro libito desistere dicatur statim in calumnia si non desistit, sed si nō potuit desistere nisi impetrata abolitione, etiam idem concludit, si illam non quęsiuit, & idem Fel.in d.cap.2. de calum.post Anch.& idem est in ciuilibus.l. si quis inficiatus.ff. deposi. vbi Bartol.ꝙ conclusio, quòd iusta causa excusat ab impensis procedat in reo, in actore autem siue accusatore requiritur non solùm iusta causa, sed euidens ita, vt non potuerit per cunctari contrarium, unde non est opus postea quærere an ex post superuenerit mala fides. Bartol.in l.qui in alterius.& ibi Dec. in fine.ff.de regul. iur. Et hodie in Senatu Corneus qui ab initio non erat in euidenti bona fide, sed nonnullum habebat colorem, cum expost uoluerit detecta falsitate suorum testium perseuerare, fuit damnatus in impensis a temeritate citra, non quia ipse subornasset testes, quo casu nulla fuisset
12 difficultas, sed quia erant falsi. Et † quando fama, uel indicium, uel causa apparens, vel qualitas personæ excuset a calumnia, vide Felyn. in d.cap.2. Vidistis quid velit lex
13 contra falsos accusatores, addo † alia remedia fuisse prodita contra eos, de quibus per Alexand.consil.11.columm.2.in fin. & sequ. volum.1. Anchar. consil.182.vbi etiam habes an causa iusta excuset accusatorem ? de quo ultim.Cępol.ponit notabiliter cons.71. colum.4.circa fin.& sequen.ubi etiam quid de iniusta. Et quid si calumniator clericus utatur calumnia coram iudice sæculari, uide Feder.plene cons.93.Et an accusator possit renuntiare productioni testium, uide Aretin.in cap.cum uenissent, de testibus.colum. 5.& ibidem Felyn. colum.2.in fi. & sequen. Et breuiter cognitionem temeritatis accusatorum, ponit Felyn.in d. rubr. de calumn. ubi ponit diffinitionem prædictorum terminorum, pœnas eorum, & quomodo detegatur collusio eorum, & in fin.quòd calumniator dicitur sycophanta, referens calumnias qui opponebat seruo, quòd comederat fiscus, & data ambobus aqua calida, accusans illos euomuit, & inde dictus est sycophanta, & uide de calumniatoribus omnino Ioan. Bernard. in sua practica canonica criminali, cap.59.& dum dicitur, quòd indicia excusant a calumnia accusatorem, vt decidit Ang.in l.vacantia.in 6.q.de bon.uacan.lib.10. hoc procedit quo ad excusandū iudicem non accusatorem, ut per Alciat.in tractat.præsumptionum.regul.3.præsumpt. 44.num.11.& 12.

ADDITIONES.

a ff.eo. Videlicet de præuarica. ubi de Aduocato, qui causam prodit puniendo.

b Pœnam calūniatoris. Propria ac proportionabilis huius succumbentis pœna est illa, qua accusatus puniēdus ueniebat c.2.2.q.3. Ant.de But.ac Abb. super rub. de calum. & per Bern.Diaz.in praxi crimi. cano. in vers. calumniatores.c. 59.ubi etiam qua pęna puniendus sit clericus calumniosus, & de alijs huc spectantib. Videatur etiā Iul.Clar.sent. lib.5.§.fi.q.62.vers.sed nunquid in istis causis cum alijs seq. Vide ēt q.81.ubi de pœna talionis, quæ licet ab aula recesserit, falso tamen, seu calumniose accusans magno periculo se exponit.

Titul.

Titul. Furti aduersus nautas, caupones, stabularios.

SVMMAE.

1 *Hospitis seu cauponis familia si in ludo aliquem decipiat an hospes teneatur.*
2 *Hospitis familia si vulneret aliquem, an hospes teneatur.*
3 *Famulij hospitum non possunt indistinctè torqueri, ut inueniatur furtum commissum in hospitio.*
4 *Hospes an teneatur si qui hospitatur dicat aliquid fuisse subtractũ ex hippopera siue ualisia.*
5 *Hospes an teneatur pro re amissa quando consignata fuit clauis cubilis illi qui hospitabatur.*
6 *Famuli nobilium, & aliorum si delinquãt an domini teneantur.*

PRo furto commisso in caupona, naui, & stabulo, tenentur domini eorum, si cõmissum sit per aliquẽ cuius opera utuntur, ut in l.vnica.ff.furt.aduer.naut.& in §.fi.Institu. de obligat.quę ex quasi delicto nascun.Specul.in tit.de fur.col.3.& sequentibus. & per Azo.in sum.Instit.de obligat. quæ ex quasi delic.nascun.ubi de intellectu tit. nau.caup. stabul.qui continet eandem materiam, sed si sit cõmissum per ipsos dominos tenentur ipsi actione furti, ut not.in d.l.unica.in prin. per glos.& Bar. & ubi supra, & licèt titulus præallegatus aduersus nautas loquatur in furtis, tñ idem est si aliter dolus cõmitatur,
1 exemplum, quando hospites † alea ludentes deciperentur in hospitio, ab aliquo ex familia cauponis, ut communiter solet fieri.tex. est in d.§.fi.de obliga.q̃ ex quasi deli. nascũ.
2 Attamen procedit hoc † quando delictum, & damnum, vel dolus committitur in reb., secus si contra personam, puta, si famulus, vt supra, vulneraret aliquem, Anan.cons.2.ubi omnino vide.& in additio.Bolog.ibidem, vide, tamen Ias.in l.in actionibus.col.fin.ff.de in lit.iuran.qui opponit, & placet distinctio Alciat.in tracta.præsumpt.in 3.reg.præsum. 40.vers.sed nunquid si talis vulnerat.uolentis ut si sit in hospitio teneatur, dum uulneratus confidit in custostia hospitis, aliàs nõ ut per eum, & de hac materia vide multa vtilia quæ breuiter ponit Ang.in d.§.fina.&
3 not.ꝙ † qñ fit furtum in caupona, iudex habet potestatem ut inueniat furem, uel fures, torquendi familiares domus, & alios qui erant in ea, & quidem summatim.ita Bartol. in d.l.unica.§.1.in fin.de quo uide omnino Put.in tract.synd.char.84.col.2.c.licèt aliàs dicatur.ubi dicit referendo Bart.ubi supra, quod etsi torquendo sint dandæ defensiones plenariæ, tñ in furtis, quæ committuntur in hospitijs, iudex habet potestatem torquẽdi personas recitatas per Bar.procedendo super hoc summatim, & ad idem allegat Bart. in l. dominus horreorũ.ff.locati.Etiam subdens ꝙ sæpe torquentur familiares cauponum, quia sunt uiles, & subdens generaliter loquendo de furtis commissis in domo, familiares, & illos de domo malæ famæ posse torqueri, & ꝙ concubinæ torquentur, & nõ vxores, & de his dixi in materia torturæ. Et
4 † qñ hospes dedit cauponi hippoperam, quã vulgo ualisiam appellamus, uel quid aliud custodiendum, & in mane dicit aliquid sibi
a subtractum ab ea, an teneatur caup. *a* Bart. in l. in actionibus.ff. de in lit. iurand. vult quando datur hippopera clausa, vel sigillata cauponi, si caupo nolit restituere, uel restituat resignatam, & qui consignauit asserat plura subtracta, caupone negante eo, tũc stari debere iuramento eius cuius erat hippopera. Bartol. uero in dict.§.in l.1.ff. furti aduer.naut. tenet contrarium, quia uult ꝙ ad hoc, ut ei qui aliquid se habuisse asserit in illa hippopera, quæ reperta est resignata deferatur iuramentum, non sufficiat hippoperam fuisse restitutam resignatam, sed debere eum probare fuisse obsignatam, & furto subtractas res fuisse, & dolo illius aduersus quem iurat in litem. Et pro hac opinione allegat l.si quando.C.unde ui, & cap.fin. ꝙ met.cau. Sed quomodo succurratur huic qui amisit res suas, dicit Bar.in d.§. ꝙ poterit implorare officium iudicis, ut capiantur illi ex domo hospitis, & ponantur in tormẽtis, & de rebus subtractis interrogentur. hanc sententiam tenuit Pau.de Cast. in d.l. in actionibus.sequens.Bart.in d.§.1.hoc idẽ Alexan. in d.l.in actionibus.dicẽs hanc sententiam esse magis ęquam, & est gloss. in l. semper hoc interdicto.ff. de itin.actuq; priua.& clarè.patet in iuribus allegatis ꝑ Bar. ꝙ requiritur dolus eius contra quem iuratur, dum tamen Bart.vult, ut debeat probari iste dolus.In hoc non puto benè dicere, quia satis præsumitur ex eo ꝙ eam restituit resignatam. ut est text. expressus in l.1.§.si res. ff.deposi.& dicitur esse in dolo per præsumptionem iuris, quę est liquidissima probatio

batio l. dolus ff. mandati. & licet potuerit re signari per alium, tamen presumptio est cōtra cauponem in cuiu. manibus data est hippopera, & ei incumbit onus probandi contrarium. ita Bal. in lect. antiqua Rom. & Sal. in d. l. in actionibus, & ita etiam tenuerunt Imol. Ioan. And. Anton. de Butr. Bal. & Anc. in d. l. Imol. & Abb. in clemen. 1. quę uero de relig. domib. Bald. in rubr. C. deposi. in 1. q. ubi dicit hoc procedere, quādo illa hippopera erat ita clausa, & sigillata, ut per se aperiri non possit, sic etiam Bart. Bald. Alb. & Sal. in d. l. si quando. Not. tamen, ꝙ glos. in l. 1. §. fin. ff. naut. cau. stab. quę uult vt consignans hippoperam hospiti, debeat eidem notificare omnia quæ in ea sunt, ab omnib. reprobatur, nè detur occasio hospiti furandi, requiritur autem, ut ei. dicat, Consigno tibi valisiam meam clausam, vt de ea habeas custodiam: est doctrina Bald. in l. 1. C. loca.

5 Et not. quòd nunquam † hospes tenetur de re amissa in hospitio quando consignauit tibi clauem cubilis, vel quando habebas famulum uel alium ex tuis ad custodiam ipsius, uel quando esses in prandio, & haberes res tuas in mensa, uel alibi penes te Bal. in rubr. C. deposi. Et si consignasti famulo hospitis rem aliquam quæ fuit amissa, an hospes ipse teneatur? uide Roman. in l. 2. ff. de publi. & ad hanc quęstionem de hippopera etiam uide Aret. in d. §. fina. Instit. de oblig. quæ ex quasi delict. nascun. uide Imol. consi. 2. & Anch. consi. 288. ad fi. Et conclusionem de hippopera reperio dici communem per Iaso. in d. l. in actionibus, qui etiam tractat aliqua de quibus modo dixi, & non uiderā, quia lectura eius nondum erat impressa. Dixi de familia cauponum, & aliorum de qui-

6 bus supra, sed † quid in delicto famulorum

b *b* nobilium, & aliorum? uide per Fely. in cap. Petrus extra, de homicid. & dixi supra in tit. de furtis.

ADDITIONES.

a Teneatur caupo. Per l. licet §. In factum. ac l. 1. ff. furt. aduers. naut. est cons. Bart. de Vlpis 95. Andreas stipendiarius. inter crim. in aduer. lib. 1.

b In delicto famulorum. Bart. in l. ne quid. nu. 1. ff. de incen. rui. naufra. Cur. Iun. in l. 1. post num. 13. C. de seru. fug. Iul. Clar. senten. lib. 5. §. fi. quęst. 86. uersi. Hinc infertur.

Tit. Si familia furt. fecisse dicatur.

S V M M AE.

1 *Familia si furtum fecerit quomodo dominus liberetur.*

2 *Familia si furtum fecerit quando unius pœna alios liberet.*

1 SI familia † seruorum meorū furtum fecerit, est facultatis meæ, vel dare omnem familiam pro noxa, uel soluere eam penā, quā soluisset vnus liber, & sic vnicam, ita in titu. ff. si fam. fur. fecisse dica. in l. 1. in prin. & ita soluendo pro uno seruo, etiam ꝙ essent mille alij, non solum ipse dominus liberatur, ut in eod. tit. sed etiam ipsi serui: qui tñ nō indigēt hac liberatione, cum tractemus uti sit pęna furti pecuniaria, quæ non cadit in seruum l. hos accusare. §. omnib. ff. de accus. nisi ex permissione dñi, vel quatenus alius vellet ꝓ eo soluere, ut per Bar. in d. §. omnib. & declarat Bar. in d. l. 1. in princ. circa fi. Hanc tñ conclusionem ut dñs liberetur unica pœna uel solutione, limita sex modis, ut ꝑ Ias. in l. si familia. in 3. notab. ff. de iurisd. omn. iudic. ubi omnino uide, & dum Ias. in 6. limi-

2 ta. dubitat † qñ agitur ad vindictam publicā an punitio vnius alios liberet, quia commu nis est non liberare, nè delicta transeant impunita. Dic communē loqui sicut loquitur Bart. in d. l. j. si fam. fur. fecis. dica. qñ agitur

a ad pęnam pecuniariam, *a* siue parti, siue fisco applicandam, sed si agatūr ad corporalē esset ineptum, ut unius punitio alios liberaret. In reliquis uide tex. & Doct. ibi, in d. l. si familia, & quando multi iubent alicui, ut maleficium committat, omnes tenētur insolidum, ut per Bar. in d. l. 1. §. 1. in fin. & per Doct. in d. l. si familia.

ADDITIO.

a Pecuniariam. Nō si criminaliter agatur, ut est communis opini. Riminal. in l. si familia num. 6. ff. de iuris. om. iudi. ac Iul. Clar. hūc sequens senten. lib. 5. §. furtum. vers. ult.

Tit. Arborum furtim cæsarum.

S V M M AE.

1 *Maleficium an censeatur unum uel plura, quādo u...*

do uno ictu inferantur multa uulnera, puta si quis percutiat cum bidente uel forfice.

2 Text. in l. si quis intentione ff. de iud. an procedat in criminalibus.

Dixi de hac materia arborum furtim cæsarum, in titul. de
a damno. vbi vide, *a* sed addo quod oino notanda l. si gemina, ff. eo. tit. quæ declarat qn dicatur una arbor vel plures, si arbor est gemina, pp statuta facta super dānis datis dicentia, vt pro singula arbore soluatur tantum, & hinc Bart. legum magister
1 in ea lege infert ad materiam. Quando † ex parte inferentis maleficium est unus actus, & ex parte recipientis resultant plures, vtrū teneatur inferens vna pena quemadmodum vna vice intulit, vel pluribus, quemadmodū plura offensus accepit, & exemplum est qn quis percutit cū bidente vel forfice, de qua materia uide Fel. in c. sicut dignum. col. pen. de homic. & Bal. vol. 3. cons. 484. & volu. 4. cons. 443. Et qn accusator dicit se percussisse aliquem plurib. percussionibus, de quot intelligatur, vide Bar. ibi in fi. & Ang. in §. fin. Instit. de iur. pers. & in trac. suo, in uerbo, pluribus, & plurib. percussionibus, & Moderni
2 in l. 1. circa glos. vnicam. ff. de l. 1. Et † ex hoc dicto vr limitari lex, si quis intentione ambigua. ff. de iud. vt non procedat in criminalibus. Tamen in contrariū est ueritas, vt colligitur ex no. per Alex. in l. diuortio. in prin. 4. colum. uersic. & ex huiusmodi. ff. sol. matri. & vide Roma. consil. 301. colum. 2. & Doct. in d. l. 1. & quid sit dicere sæpissime, vide gl. in c. si quis erga 2. q. 7. & Imol. 101. col. 1.

ADDITIO.

a Vbi vide. Nu. 3. & seq. ac per Iul. Clar. sent. lib. 5. §. fin. quæst. 68. col. vlt. vers. vastatores, & incisores.

Titul. de tigno iniuncto.

S V M M AE.

1 *Tignum ædibus, uel uineis iniunctum, si quis tollere potuit siue furtiuum esset siue alienum.*

2 *Tignum alienum ædibus, vel uineis suis iniungens quinque actionibus tenetur, & an una tollat aliam.*

1 Non † permittit lex duodecim tabularum, aliquem soluere, vel uendicare tignum furtiuum ędibus, vel uineis iniūctum, videlicet omnem materiam, ex qua ædificium constat, & pertinētem ad necessaria uineæ, nè edificia diruantur, vel turbentur culturæ vinearum, quod facit contra exportantes propria autoritate palos uinearum quibus alligatæ sunt, & ligna ac trabes quæ tectum sustinent, sub excusatione quod eis furto subtracta fuissent, & arbitrarer tales non posse excusari, quominus criminaliter posset procedi contra eos, non obstante decreto nostro, ut non procedatur criminaliter quando res habet originem a contractu, per ea quæ dixi supra, circa declarationem dicti decreti, & loquitur dictus titulus quando tignum erat furtiuū, & hoc ex uerbis legis duodecim tabularum, sed p extensionē sufficit ut esse alienū, ad hoc vt
a procedat dictus titulus, *a* & ad hoc ut puniatur euellens, sic gl. & Bar. ibi in d. l. 1. Pro
2 uidit † tamen lex aduersus eum, qui conuincitur iniunxisse ædibus, vel uineis tignū alienū per quinq; actiones, vt declarat Bar. in l. 1. ff. eo. Sed an una actio tollatur per aliam vide notabiliter Bar. in l. 2. ff. eod. Azo. in tit. de oblig. quæ ex quasi delict. nascun. col. 2. & per Bar. in l. 1. in §. vnde quæritur. ff. de pub. & dicā infra in materia pęn. & practicā dicti tituli de tigno iniūcto, uide p Specul. tit. de cōsecratione ecclesiæ vel altaris. ver. & q. d.

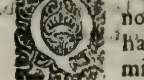
ADDITIO.

a Dictus tit. Videlicet ff. de tigno iniun. & l. 1. & est tex. in l. adeo. §. sed & si sine. ibi propter legem 12. tabulatum. ff. de acqui. re. domi. Et eadem verba sunt etiam in §. cum in suo. Insti. de rer. diuisio.

Titul. de termino moto.

S V M M AE

1 *Terminos agrorum amouens qua pœna puniatur, & quam formam debeat seruare iudex in constituendis terminis.*

1 Quæ † sit pœna amouentis terminos, & quam formam seruare habeat iudex in ponendis terminis vide Felyn. in capit. quia iudicante,

iudicante, col. 2. de præscrip. & omnino vide Cy. in l. 1. C. de accusat. & ibi dicitur, quod scienter amouens gratia occupandi confines, corporali pœna punitur, arbitrio iudicis *a* secundum qualitatem rei, & personæ, quod arbitrium usque ad mortem potuisset arbitrari iudex in casu qui meis dieb. contingit, de quodam, qui adeo tyrannice uiuebat, ut quadam nocte ausus fuerit in hac ciuitate Mediolani immutare in omnibus, & per omnia faciem cuiusdam cameræ, quę erat uicini sui, & adiacebat domui ipsius, & quam vicinus sine controuersia possidebat: fecit ergo aperiri hostiū per quod pateret aditus è domo sua in cameram illam, & obturari illud per quod ingrediebatur vicinus, & equos induxit in eum locum, vt eo uteretur pro equorum stabulo, & adeo immutauit pristinam speciem, & formam cameræ illius, ut quilibet ignarus, quomodo ante id tempus se haberet utraque domus facile iudicaturus esset dictam cameram, non vero domino, sed usurpatori spectare, propterea ex qualitate illius, & non solum termini, sed etiam domus immutatæ arbitrium debuisset esse, vt dixi ad mortem. Debent enim homines esse contenti terminis suis. cap. tanta negocia. 6 distin. & alibi dicitur, non egrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres antiqui. c. 1. de sepul. lacus etiam, & stagna, & prouinciæ habent terminos suos, ut latè per Alber. in rubr. ff. de termino moto.

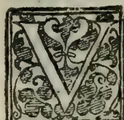
ADDITIO.

a Arbitrio iudicis. Iuxta tex. in l. 1. ff. de termi. mot. & per Iul. Clar. sent. lib. 5. §. fi. q. 85. ver. terminos mouens, vbi & in vers. seq. latè tract. an pœna arb. possit esse vsque ad mortem.

Tit. de Crimine stellionatus.

SVMMAE.

1 *Stellionatus crimen quando committatur.*
2 *Lacerantes litteras sui aduersarij in præsentia iudicis, quomodo puniantur.*
3 *Probationes si quis subtrahat in aliqua causa, quomodo puniatur.*
4 *Actio de dolo ciuilis datur in subsidium.*
5 *Vendens, seu alio modo alienans rem pignoratam, an incidat in crimen stellionatus?*
6 *Emens in platea frumentum cariori precio ficte & ad eum finem vt alij sic emant, incidit in crimen stellionatus.*
7 *Periurus an incidat in crimen stellionatus?*
8 *Stellionatus crimine admitti pœnitentiam.*

1 BICVNQVE † deficit titulus criminis nominatus vel innominatus, & tamen aliquid dolo factum sit, illi crimen stellionatus *a* obijcimus. l. 3. §. stellionatum. & §. vbicunque. ff. de crim. stellio. & quod dico nominatus, vel innominatus patebit infra, titul. 1. vbi vide, dum pono differentiam inter hunc titulum, & sequentem. Et de crimine stellionatus quando committatur, vide Bald. consil. 14. & sequen. vol. 1. & Feder. cōsil. 255. & pœna est arbitraria, vt notabiliter dicit Cuman. consil. 42. circa fin. vbi vide. Adde Bart. in l. 1. §. 1. in fi. ff. si quis ius dic. non obtemp. qui loquēdo in extraneis à iudicio turbantibus iurisdictionem iudicis, dicit, quod putat iudicē posse illos punire crimine stellionatus, quod habet locum ubi deficit nomen delicti, sicut vide etiam Abb. in capitulo fina. in fi. extra de rescrip. qui vult quod abutentes rescripto apostolico possint puniri crimine stellio. quia delictum non sumit sibi nomen aliquod in specie, iuxta totum titul. de crim. stellio. qui titul. est etiam in C. Sicut

2 etiā † lacerantes literas aduersarij patenter, & violenter in præsentia iudicis, possunt puniri ab eo iudice, sic Fely. post Ioan. And. & Hostien. colum. 5. in prin. in c. sicuti de re iudic. portantes etiam triste nuncium dolosè alicui non solùm tenentur ad interesse. l. 1. & ibi Ange. not. ff. de eo per quem fact. erit.

3 Verum etiam possūt puniri hoc tit. Itē † subtrahentes probationes, & subtrahentes se, ne deponant, puniuntur non pœna falsi, sed hoc titu. vide quę dixi in tit. de fals. vbi latè, de hoc, est materia c. peruenit. il primo. de testibus cog. vbi Fel. & Alexan. in l. si quis ex

4 argentarijs. §. cogentur. ff. de eden. Et † scias quod sicut actio de dolo ciuilis datur in subsidium, quando non est prouisum de alia actione, vt in titul. ff. & C. de dolo. & ita cōmisso furto in quo inest dolus, non datur actio de dolo, quia prouisum est de actione furti ciuili, pariter adinuenta est accusatio criminalis pro dolo ex crimine stellionatus, quando non est prouisum de alio proprio nomine delicti, & ita in l. 3. versicul. quod enim. ff. eo. & ibi glo. clara, iuncto. §. 1. in l. 1. ff. de dolo, & ibi in glos. vbi vide, & ita plane Cyn.

C.de crim.stellio. Et exempla huius criminis ultra præmissa de quibus per Bar.& Ab.
5 ubi supra,poni possunt si † rem pignoratam vendas vel permutes,vel insolutum des,nisi fuisset adeo modicum obligata,ita ut posset vtrique satisfieri, vel si imposturam facias,
6 idest,precium imponas alicui rei,puta † quando uadis in plateam, & promittis de tritico plus debito,ut alij eo precio emant, vel aliter facis aliquam promissionem ultra debitum in alterius detrimétum, ut in d.l.3.§.1. item si quis.& ibi Bar.quem vide, quia utiliter admodum sic declarando loquitur,& verè,& ideo etiam si liciteris maiori precio, ut noceas tertio,incidis in hoc crimen. Alex. in l.si tempora.C. de fide instrum.lib.10.& notabiliter Roman.in singulari char.36.in
7 4.colum.In † hoc crimen etiam incidit qui committit periurium l.1.ff.eod.& ita qui ponunt ad proclama bona, iuxta ordines Mediolani, & iurant contra ueritatem se possidere, vt disponunt dicti ordines, incidunt in hoc crimen, de quibus periuris dixi sub rubr. de periuris, & pariter quamuis possideant,quia dicunt velle uendere infra annũ, & non vendunt,incidunt in hoc crimen,nisi ordo uel consuetudo repugnet, ut repugnat
8 in hac ciuitate. Nota tñ † ꝙ in hoc crimine locus est pœnitentię, quia siquis satisfaciat læso, ulterius criminaliter aduersus eũ non quæritur l.i.C.eodem,& ibi latè Salyc. an in eo delicto, & alijs locus sit pœnitentiæ,& per Alexand.in l.quamuis, in prin.ff. de inius.uoc.& in d.l.qui ea mente.& arbitrium iudicis potest uersari, in expellendo Hebræum è loco ubi morabatur, si ibi dolũ latè commisisset.Cuman.d.consil.45.in fin. & de pœna uide in d.l.3.in fin.de dolo. etiã ꝙ dolus qui parit hoc crimen,debet esse cõmissus in faciendo, secus si in omittendo.ita notabiliter Albe. in d.l.4. In reliquis uide Doctor.in dictis locis, & Bald.in l.2.C.de murileg.lib.12.& uide etiam supra in titul. de fal. in uersic.quæro an falsificans scripturam priuatam,&c.

ADDITIO.

a Stellionatus.Crimine extraordinariorũ duo sunt tituli,unum de extraor.crimi. alterũ de crimi.stellio.puta qui imposturã fecerit stellionatus postulari possit.l.3.ff.eo.tit.de crim. stellio.& in alijs casib.de quib. per Iul.Clar. sent.lib.5.§.fi.q.83.vers.In hac autem materia,cum alijs seq.

Titul. de Extraordinarijs crimninibus.

S V M M AE.

1 *Titulusde crimine stellionatus quomodo differat a titulo de extraordinarijs criminibus.*
2 *Conatus an puniatur si effectus non sit secutus?*
3 *Osculum inferens virgini inuitæ an sit puniendus ultimo supplicio.*
4 *Falsificantes sal,uel frumentum,uel uinum, & similia, miscendo scilicet alias res quomodo puniantur.*
5 *Frumentum & similes fruges nõ licet emere in maxima quantitate,scilicet causa deinde uẽdendi,& num.8.*
6 *Vicarius prouisionum idem est,quod præfectus urbis.*
7 *Vendere frumentum an possint cogi homines locupletes,maximè tempore penuriæ,& minus iusto precio?*
8 *Pondera adulterina, seu stateras falsas tenens quomodo puniatur.*
9 *Citantes debitores suos in uallem Iosaphat post eorum mortem, & similibus superstitiosis actibus ad terrorem utentes, quomodo puniantur,*

SVnt inter crimina aliqua ordinaria,ut adulterium, stuprũ, homicidium,&similia,aliqua extraordinaria non habentia nomen aliquod, congesta in tit.ff.de extraor.cri.& quę extra ordinem puniuntur, non tamen propter hoc dicta extraordinaria, quia etiam multa sunt ordinaria, quæ extra ordinem puniuntur, ut apparet in legibus eorum,& hoc expresse dicit Specul. in tit.de accusat.uersiul. nunc formæ aliquæ.ubi uide,sed,ut dixi, eo quòd nomen clarum, & proprium non habeant,iuxta primam opinio. Azo.in rubr.ff. de extraor.crim.dum dicit,supra de priuatis & nominatis criminibus, nunc de innominatis: de quibus innominatis delictis ponit Bar.in l.si familia,ff.de iurisd.om.iud.Et si
1 dicis † quid differt a titu.de crimin.stellion. iuxta ea quæ dixi supra in eodem titu.declarando crimen stellionatus? Respondeo,ꝙ ille titulus loquitur de dolo cõmisso, si aliud crimen non sit, quod obijciatur, quàm dolus ipse,l.3.§.stellionatum, ff.de cri.stellio. tit.uero de extraordinarijs criminibus loquitur

quitur quando crimen adest, quòd obijci potest, licet nomen proprium non habeat, nam quis dubitat quin solicitanti vxorem alterius obiici possit delictum ? & similiter deturpanti vestimenta alicuius, & sordes proiicienti in puteum alterius, & persuadendi stuprum puero, vel mulieri ? iuxta l. 1. a princip. ad fin. & alias leges. d. tit. & hæc declaratio magis placet, quam id quod voluit dicere Accurs. post Rogerium. in d. rubr. de extraord. crim. in 2. continuatione, & maximè, quia etsi Bar. & alij simpliciter transeant, tñ inculcantur in ea opin. aliquæ ineptiæ, quæ subsistere non possunt, nam pro concesso hr̃, imo clare dicitur ibi, quod ex publicis iudicijs ordinaria pœna solum irrogatur, & hoc non est uerum, ut dixi post Specul. ꝑpea etiam pro concesso habetur quod actio ciuilis non competat ex publico iudicio, quod est falsum, vt supra latè dixi in rub. quomodo procedatur per actionem in delictis. Præterea nescio, quæ verba inculcat Accur. quæ nunquam ab eo intellecta fuerunt. Sequendo ordinem legum sub d. titu. dum tex.
2 in l. 1. in princip. loquitur† de iis, qui conantur delicta patrare. Aduerte, quia hæc est materia, an conatus punitur tanquam si effectus esset secutus, in qua materia Fel. fecit tract. vulgatum, quando conatus puniatur, & ideo ad illum te reijcio, & ponit etiam Felyn. in cap. consulere, in fine. de symoni. & reg. est quod nemo incurrit pœnam, nisi delictum fuerit consummatũ, sed dantur fallentiæ, ut per Iaso. & alios, in l. 1. §. fina. ff. quòd quisque iur. Sed tamen an qui non perfecit, saltem extraordinariè puniatur, iuxta. d. l. 1. in princip. vide in dicto tracta. & in l. si quis non dicam rapere. C. de epis. & cler. & Alex. ibi, & in l. qũi ea mente. ff. de fur. Hic est de-
3 terminanda quæstio, an† rapiens osculum a virgini inuitę sit puniẽdus ultimo supplicio? hanc quæstionem latè ponit Afflict. decisio. 276. & tenet tandem puniendum esse pœna extraordinaria, & hoc per gl. in d. l. 1. in prin. quę clarè vult, ut qui peruenit ad oscula, cũ nupta, puniatur iuxta d. l. 1. pœna extraordinaria, licet Barto. ibi sit in contraria opinione. Credo quòd Afflict. non bene aperuerit oculos, quia glo. in eadem l. 1. loquitur quando osculum fit sine vi, sed quando cum vi, tunc sumus in quæstione nostra, & tunc succedit tex. in d. l. 1. §. 1. qui loquitur de intentãte puella ad stuprum cũ aliqua vi. & vult si non perfecit delictum, vt sequatur pœna deportationis, & sic pęna ordinaria, loco cuius, quia in vsu non est, posset iste perpetuo damnari ad triremes, & si gloss. in dict. l. 1. in princip. sensisset vim interuenisse, non ita leuiter pertransisset, & memor sum magnũ Iacobum Triuultium vices gerentem regis Gallorum in hoc dominio, securi percuti iussisse Gallum qui rapuerat osculum dominæ Susannæ Triuultiæ mulieri nuptę. Et de materia an conatus puniatur, uide etiam in decisione, & ita nec prima, nec secunda opinio Affl. esset vera, quia prima est, vt sit pœna vltimi supplicii, secunda ut sit extraordinaria. Est verum quòd cessante ui omnino placet opinio Afflicti, vt extraordinariè puniatur. Reperio, quòd hanc quęstionem etiam allegando Afflict. determinat quemadmodum facit Dec. in l. si fugitiui, columna. 3. C. de seru. fugiti. tamen & ipse secutus est eundem errorem, & de materia conatus, tam de iure communi quàm statutorum, vide omnino Dec. in d. l. si fugitiui. post gloss. ibi, colum. 3. & 4. Et dum in d. l. 1. §. qui puero. dicitur quòd stuprum tentatum in puero, vel puella mœretur deportationem, perfectum uero capitis abscissionem. Dic hoc videri mirum, cum in puella pro stupro sit pœna bonorum, §. item lex Iulia. de adulterijs. Instit. de publ. iudic. Bart. in d. §. qui puero. dicit conciliando cõtraria, quòd in eodẽ §. interuenit aliqua violentia. Tu tene, vt dixi supra in titu. de coitu damnato. Et circa, l. sub prętextu religionis. eod. tit. quæ lex prohibet cætus illicitos etiam tentari. Dic vt supra dixi in titul. de vnionibus, & colligationibus. Circa verò l. diuus Seuerus, quæ castigat mulierem data opera abortum facientem, dixi latissimè supra in tit. de homic. Reliquum est, ut aliquid dicam circa, l. annonam. eodem titulo. Nam lex illa ponit de committentibus contra annonam, id est victualia, sic enim intelligitur verbum annonam, vt ibi per Alberic. & Angel. & Alber. in dictionario suo, in verbo annona. quamuis etiam annona possit continere fænum, & paleam, ut per Fulg. vbi
4 vide consil. 166. quod sit† illam corrumpendo, vt faciunt vendentes sal, qui immiscent albos lapillos, & vendentes triticum qui immiscẽt auenam, aut aliam speciem, vel triticum corruptum, & vendentes vinũ Creticum, qui immiscent aliam vini speciẽ, aut aromatarij, qui aromata corrumpũt, & dãt, vt vulgo dici solet, Quid pro quo, & vėdentes

tes oleum qui immiscent aquam, omnes.n. isti extraordinariè puniuntur, quia sunt mercimonij falsificatores, ita melius quam alius, Ang. in d.l. qui subdit, quod fiscus tamē habet priuilegium, ut cum bonis licitè possit immiscere species suas uetustate corruptas, quas sine magno damno uendere non posset, nisi ita faceret. l.1. C. de condit. in pub. hor. libr. 10. quę est singularis ad hoc secundum eum.
5 Punit † etiam illa lex annona maximam frumentorum copiam vndique coaceruantes, ut postea carius vendere possint, & ita non licet emere fruges, triticum, siliginem, & similia in mēsura copiosa, vt iterum postea uendantur, & licet secundum prędicta, lex non puniret emptores, & uenditores aliarum mercium, quę nō continentur sub
b nomine annonæ, *b* & sic uectigalium ? Tñ punirentur crimine stellionatus, nec in hoc multis agam, quia ubique sunt ordines punientes omnes absque alia distinctione, sic etiam in uictualijs loquitur tex. in l.1. in §. cura carnis, ff. de off. præfect. urb. & in hac ciuitate Mediolani adsunt præfecti annonę, qui solum curam habent rei frumentarię, & curam rei frumentariæ, & cæterorū, tam
6 uictualium, † quàm quaruncunque mercium habet, præfectus urbis, quem Vicarium prouisionum appellamus, & in iure reperitur, quod etiam ultra præfectum urbis, ad quem spectabat onus in genere, ne quicquam committeretur contra annonam, & alia, etiam aderat præfectus annonæ. l.1. C. de apparit. pręfecti annonę. libr. 12. An
7 homines locupletes possint cogi ad uendendum frumentum suum, maximè certo precio ? Bartol. in d.l. annonam. uult ut cogātur vendere, & si non parent possint puniri, uide Bart. in d. §. cura carnis. qui uult ut tempore penuriæ quis cogatur uendere minus iusto precio, & ea cessante cogatur vendere iusto precio, res quæ sunt ad communem usum hominum, ut carnes, triticum, & similia. vide Alex. cons. 160. colu. 1. uol. 3. & cons. 118. colum. 2. uol. 3. Et an communitas possit statuere pretium frumentis, vide Bart. in l. fi. ff. ad leg. Iuliam de anuon. Onerant annonam
7 † etiam staterae adulterinæ. d.l. §. fin. habetur in l. arbitrio, §. de eodem, ff. de dolo. ubi glos. ponit vnam distinctionem de ponderib. ualde pulchram, & melius, & plenius quam alibi secundum Bar. ibi, uide Albe. ibi, & Abb. in cap. 2. de empt. & uendit. & Alex. & Bar. in d. §. de eo. Et de his qui emunt fruges, & frumenta, ut iterum uendant, uide Lauren. de Rodulphis in trac. vsurarum. ubi late, Solent etiam puniri pœna capitis, qui lapides ponunt in prædijs indicio futuros, i. ut indicaretur, quòd si quis eum agrum coluisset malo læto periurus esset insidijs eorum, qui tales lapides posuissent, sic iu l. saccularij. §.
9 sunt quædam. eodem titul. & potest inferri ad eos, qui a quibusdam annis citra inuenerunt nescio quam formam citandi illos quos existimant suos debitores esse, licet nō possit debitum probari, in uallē Iosaphat, cū tot, & tantis verbis inferentibus terrorem, nisi fiat solutio, ut non solū homines leues, sed etiam animo fortes ubi non soluerent ēt indebitum faciliter possent mortem timere, & ad hoc est melior tex. in l. si quis aliqd, ff. de pœnis, qui sic ait, si quis aliquid fecerit, qūo leues hominum animi superstitione diuini numinis terreantur, iubet D. Marcus in insulam relegari. quam illationē sæpe admisit Senatus in his castigandis. Et ideo memini fuisse punitos quosdam ciues Cremonæ, qui sanguine nocte asperserant muros domuum dictæ ciuitatis, intra & extra domos in mille locis, & deinde dicebant, & ad ita dicendum suadebāt, ꝙ factum erat hoc prodigiosè, propter sęuitiā militum principis hospitantium in ea ciuitate, & quia malè tractabantur ab eo principe. De pœna tamen an sit capitalis, ratione capitis naturalis, an aliter, dic ut in gl. in d.l. si quis aliqd. & sequitur Ang. in d.l. saccularij, §. sunt q̄dam. Et nota, ꝙ cum hoc delictum ordinaria pœna capitis puniatur, sequitur id qđ supra dixi, ꝙ non sumpsit nomen iste titulus de extraordinariis criminibus ab eo ꝙ extraordinariam pœnam contineat. Ponuntur & alia multa crimina extraordinaria in d.l. saccularij. quæ est longa, & quæ non indigent declaratione, & additur aliud in l. fi. per per te uide, quia clara sunt, & vulgata.

ADDITIONES.

a Osculum. Tho. Gramm. cons. 48. ac Iul. Clasen. li. 5. §. fi. q. 83. ner. osculum inferens.

b Sub nomine annonæ. Quæ prouentū frugū vnius anni designat, prout toto tit. ff. ad leg. Iul. de anno. & in l. Imperatores. uer. in loco autem. ff. de appel. & in l. annonā attentare. ff. de extra. crimi. Aliqñ hoc nomen latius patet vt probo inter casus annales post nu. 45. in 157. casus. ver. vt annona sit prouentus.

Titul.

Titul. de Ambitiosis.

SVMMAE

1 *Officia, & dignitates conferri debent propter virtutes, & merita, non autem causa pecuniarum, & num. 3. 5.*
2 *Dignitatem an liceat petere, quae non habet annexam iurisdictionem.*
3 *Officium an liceat emere, si non habet iurisdictionem.*
4 *Sacerdoti an liceat accipere pecuniam pro sacro celebrando, & huiusmodi.*
5 *Dignitates, & officia dari debent fugientibus ea, & non desiderantibus.*
6 *Officialis in initio sui officij tenetur iurare se non dedisse, neque promisisse pecuniam.*
7 *Officij confirmationem an liceat petere.*
8 *Officialis soluens pecuniam pro administratione patitur triplicem poenam.*

Mbitiosos castigat lex Iulia de ambitu poena infamiae, & aureorum centum, uide. ff. & C. ad l. Iul. de ambitu. Et aduerte, quia non tantum emere officia ambitiosum, uerũ etiam solum petere. text. est in l. unica, ff. ad legem Iuliam, de ambitu, & licet textus sentiat contrarium in l. Barbarius, ff. de offic. praetor. vbi ille praetor petierat praeturam, tamen solutio est, ut ibi in glos. quam uide in verbo, designatus. quòd praetor ille praeturam petierat Romae, ubi cessat, per textũ apertum in dicta lege 1. in princip. Intelli-
1 git tamen Bartol. ibi hoc de Roma † quando princeps adest Romae propter bonam praesumptionem quam lex habet de eo, vt non causa pecuniarum, sed solum benè moerentibus propter eorum virtutes officia conferebat, prout verè faciebat Dux Franciscus Sfortia, qui in hoc praecipuè laudandus est. gloss. etiam in d. l. Barbatius, ponit in secunda solutione aliam declarationem, ut etiam si Romae non simus, tamen liceat petere, si fiat palã, & publicè, & sequitur Bar. ibi, & quod dico de principe qui Romę reperitur, scias hoc dici ad differentiam aliorum ex eius consilio, vel ex suis, cum quibus non licet. Bartol. in d. l. prima, in princip. & alij, & in l. Barbarius. & in l. vnica. C. eodem. & ideo Salycet. in dict. l. unica. dum non facit differentiam inter principem Romanum, & populum, quando habebat potestatem legis condendae, & creandi magistratus, dicit quòd aliud fuisset in aliquibus de consilio, qui, ut singuli alia fecissent. Itẽ quod dico de principe Romano, uel populo Romano, idem dico de alio principe non recognoscente superiorem, ut sentiunt clarè Salycet. Alberic. & alij in dict. l. unica. C. & ff. & hoc posset comprobari ex communi conclusione Doctorum, de qua in l. hostes. ff. de captiuis, & postlimin. reuersis. de principe non recognoscente superiorem, habetur in l. quisquis. C. ad legem Iuliam maiestatis. & dixi supra sub rubric. de cri-
2 mine laesę maiestatis. Quod uerò † dico ab alio inferiore non licere petere clam, sed aperte, Salicet. reprobat in d. l. unica. & absolutè vult, ut liceat petere dignitatem non habentem iurisdictionem annexam, immo ptecio, sed non liceat petere habentem iurisdictionem annexam per dict. l. unicam. cui non potest respondere nisi somniando, & ita Alberic. ibi, & in dicta l. Barbarius. & ita te-
3 ne, licet Iason ibi dubitet. Sed † an liceat precio emere officium habens iurisdictio-
a nem *a* annexam, & sic officium administrationis iustitię? Breuiter hęc est alia materia, & ideo non est dicendum, ut liceat Romae, nec ab imperatore, immo Doctores ut Bart. in dict. l. Barbarius. clarè uolunt ꝙ nõ liceat passim, & Alberic. & Salycet. in dicta l. unica. qui Salyc. dicit, quòd etsi possit princeps non recognoscens superiorem de eius potentia absoluta, tñ non est de honestate congrua, quia dicitur uendere iustitiam, & satis hanc opinionem uult Barto. in d. l. unica, ff. eod. immo ipse Papa, uel Imperator si pecunia faciant se eligi, dicuntur incidere in hanc legem de ambitu. ita Francus post Hostiensem in cap. 1. in principio, de hom. in 6. caetera uide in dict. legib. maximè per Salycet. ad quem semper recurre, quia magis consideratè loquitur quàm aliquis alius.
4 Et an † liceat sacerdoti pro sacro celebrando, vel pro confessione, uel eucharistia, vel concionatori pro concione, & sic de similib. in spiritualibus loquẽdo, accipere pecunias, uide Alberic. in rubric. C. de ambitiosis, & Ioan. de Sylua. in tractat. de episcop. in 1. parte. in 7. quaestio. princi. colum. 10. & 11. & multa de ambitiosis uide per Alberic. d. rubric. & in dictionario suo, in uerbo, ambi-
5 tiosa. Et adde † quod dignitates *b* fugientibus, & non desiderantibus conferendae sunt cap. in scripturis. 8. quaestio. 1. uide bo-

num text. & solennem in cap. officij. de ele
6 ctio. & ibi Abb. Et † tenetur officialis in principio officij sui iurare, quod non dedit, neque dabit, nec promisit, nec promittet quidquam pro officio. Homodeus in tract. synd. char. 5. colum. 3. in princip. quod non serua-
c mus c nos, & vide etiam per eum, col. 2. uers.
7 vlterius: vbi † loquitur de illo qui obtinuit confirmationem officij precio, de quo vltimo an sit licitum repetere officium, id est, facere sibi confirmari officium, & quando valeat talis cōfirmatio, est text. in d. l. vnica. C. ad l. Iul. de amb. & ibi Doctores, maximè Salyc. vbi vide. Et quando liceat petere honores, vide Bar. etiam in l. vniuersi. C. de lega. lib. 10. & postremo no. text. omnino in d. l. 1. in prin. ff. eod. qui vult ut condemnatus de ambitu restituatur aduersus sententiam, si alium qui inciderit in illud crimen cōuincat, & dicit Bart. ibi hoc facere pro multis qui aliquo infamiæ genere publicè affecti sunt, qui se possunt eximere conuincendo alium de eodem delicto. dicam infra in titulo, de remedijs ex sola clementia principis. Et quia in d. l. 1. in prin. ff. eodem. dicitur, quod princeps confert officia, & dignitates, dic de hoc etiam esse textum, vbi vide Afflic. in §. iudices. in 1. colum. de pace iuramento firmanda. & not. omnino gloss. in d. l. Barbatius. vult vt electio simoniaca teneat ipso iure, in quo vide Iasonem ibi. & intelligo quod Papa Iulius cum vniuerso cōsistorio Cardinalium fecit constitutionem, vt electio Papæ per pecuniam, & simoniam sit ipso iure nulla, quod si verum esset, in controuersia poneretur mundus. Dixi quod non licet offi
8 ciali emere officium iustitiæ. Adde † quòd absolutè dans aurum, ut administrationem accipiat, patitur pœnā confiscationis, exilij & in corpus uerberum, & supplicij. §. si quis autem præter hoc. Authent. vt iudices sine quoquo suffragio.

ADDITIONES.

a Iurisdictionem. Et hoc ne subditi grauentur, & iudicia subuertantur. auten. ut iudi. si. quoquo suffra. c. 1. & 2. ne præla ui. suas. Glo. pragma. sub tit. de Annat. in uer. ecclesiasticis. Eliogabalus (Lampridio teste) indignorum præcibus nūmo officia, & magistratus, indoctissimo cuique, ac uirtute carente conferebat.

b Dignitates. Quas & magistratus Alexander Imp. se nolle uendere prædicabat, quia qui emunt, pecunias in emptione honoris, uel magistratus expositas recuperare quouis modo satagent. Et Theodosius uiros non ambitione, uel præcio, sed probatæ uitæ, & disciplinarum testimonio ad honoris insignia promouendos esse iubebat.

c Non seruamus. Quod non seruetur, Iul. Cla. sent. lib. 5. §. simonia. colu. 2. uers. præterea quæro nunquid.

a Titul. de lege Iulia de annona.

ADDITIO.

a Hæc cura. Aedilium erat, ut ostendit Pompon. in l. 2. ff. de ori. iur. §. Deinde cum esset. quos à Cerere cereales appellarūt. Catellia. cot. in suis Memoria. in uer. Annona. ubi nōnullos textus restituit de annona loquētes. De annona, annonæ præfectis, & aliis huc spectantibus tractat Io. Fran. a Ripa in trac. Pestis. tit. de Remedijs ad conseruan. ubertatem, a nu. 139. usque ad nu. 181.

Ex hæc prouidet, ne quid detrimenti patiatur annona, ut. s. fraus in ea non committatur, & nè oneretur, de qua latè dixi supra sub titul. de extraord. crim. in uersicu. restat. quæ fraus consistit in eo, quòd aliqua res immunda, uel quid simile in frumentis immiscetur, & sit carior, dum mercatores faciunt magnos aceruos frumentorum, ad quæ, ut dixi, prouidet lex. Nos uero in hoc dominio tempore penuriæ ad hoc, ut annona non patiatur detrimentum, principaliter prouidemus ne ducatur extra dominiū, cū impositione pœnæ ultimi supplicii, & cōfiscationis bonorum contrafacientibus. Est uerum quòd etiam cessante penuria durat hic rigor, quod est malum, & pessimum.

Titul. de Vi publica, & priuata.

SVMMAE.

1 *Nobiles in castris, & uillis habitantes qui cogunt rusticos ad operas indebitas, quomodo puniantur.*
2 *Tyranni qui propriè dicantur.*
3 *Tyrannis quomodo probetur.*
4 *Vectigalia noua imponens præsumitur inferre vim.*
5 *Vis priuata in dubio intelligetur vbi sit mentio de vi.*

Hunc

Vnc titulum declaraui in effectu supra in titul. de rapinis. & in titul. de pluribus uiolentijs. tractando de vi ablatiua, expulsiua, compulsiua, & de alijs, iuxta gloss. in l. 1. C. quod met. caus. & in l. extat. ff quod met. cau. Sed adde quod, qui exercent tyran
1 nidem in patria sua, ut sæpe † faciunt nobiles, qui extra ciuitatem in castris, & villis habitant, cogendo rusticos ad vecturas, & operas, minimo uel nullo precio terrendo homines conuersando cum his, qui malæ cõditionis sunt, vt nil nisi ad eorum libitum fiat, non permittendo, ut iustitiæ locus sit, verberando homines, & verberari faciendo, ubi statim non obediant, & in effectu, ut paucis agam, redigendo homines in seruitutem. hi puniuntur de l. Iulia de ui publi. & priua. vide in tit. ff. ad l. Iulia. de ui publi. in l. fi. in l. penul. in pri. & per totum, & in tit. seq. ff. & C. eod. tit. cuius pœna est deportatio. Institu. de publ. iud. § item lex. & consequenter amissio eorum quæ sunt iuris ciuilis, scilicet iurisdictionum & dignitatum, ita Bartol. in tract. tyran. column. antepenul. Hos hoĩes mirum in modũ persequebatur Dux Franciscus II. Sfortia, qui pati non poterat, ut aliquis auderet ultra quam oportet quantuncumque magnus, in hoc imitando dominium Venetorum, & benè, quia si populi pacificè, & cum maxima animi quiete viuunt, & adeo ipsi duci erat odio hoc hominum genus, ut non posset tolleŕare alle-
2 gari perhorrescentiam, † & potentiam alicuius iuxta cap. statutum, §. cum uero, de rescrip. in 6. quod etiam sæpe obseruat Senatus noster, per decretum tamen in hoc dominio potest allegari, & probatio perhorrescentiæ debet fieri testibus non iuramento, iuxta d. §. cum uero. Not. tamen ꝙ licèt tales nobiles sint puniendi, iuxta singula per eos commissa, considerando an interuenerit uis publica, uel priuata, ꝙ cognoscitur si uis armata interuenerit, uel sine armis factum sit, iuxta totum titul. ff. de ui, & ui arma. Salice. in rubr. C. ad l. Iul. de ui publi. & priuata. Azo. in summa sua, ac omnes loquentes de illa vi, & in primis glos. in l. hoc iure. in prin. ff. de reg. iur. & considerando an etiã interuenerit homicidium ex tali vi, vel aliud delictum, iuxta l. quoniam multa facinora. C. ad l. Iul. de ui publ. & priuata. Nõ tamen dicuntur propriè tyranni, ut declarat Bartol. in tractat. de tyran. colum. secunda. uersiculo eadem ratione dico, quòd in
2 uillis. qui in effectu uult, ut † tyrannus sit ille qui iurisdictionẽ exercet, uel absque titulo, vel etiam cum titu. exercendo tamen actus tyrannicos, vel cum titul. velato, ut late per eum, & pertinet proprie ad officiũ præsidis ne humiliores a talibus potentioribus opprimantur, l. illicitas, §. potentiores ff. de offic. præsid. aliter tenentur non aduertentes ad hoc in syndicatu. Homod. in tracta. synd. char. 10. columna, 3. versiculo item tenetur si non. & quia Bartol. in dicto tract. de tyran. colum. 6. uersic 9. quæro. decidit ut barones, comites, duces, & Marchiones, qui habent titulum, sed exercitio sunt tyranni, sint deponendi a superiore, & quia incidunt in l. Iuli. de ui publ. sint deportandi, & consequenter amittat quæ sunt iuris ciuilis, & successiue ut infames amittant dignitates, & iurisdictiones. Aduerto ad duo, primo, quod tamen Bartol. sentit quòd sit
3 probata tyrannis. quæ † probatio fit principaliter quando demonstratur, quòd tenebat populum suum in diuisione, subditos depauperabat, ac affligebat in personis, & rebus, ut immediate ante dict. 9. quæst. ipse Bart. declarat, ita concludendo in ult. uerbis. Arbitror tamen, quòd suficiat alterum horum duorum, uel affligere subditos in persona, & rebus, iuxta §. illud. in Authen. de mand. princ. cum glo. uel tenere populum in diuisione. Non loquor, quando unico actu ita fecit, sed quando sic facere solitus est, & ad hoc ultimum moueor exijs, quæ egregie ponit Bartol. in eo. tract. in fin. uers. & prædicta uera, dum dicit, quòd debet esse afflicta maior pars populi, & non sufficere, ut aliqui infesti grauati fuerint. Quæ decisio est memoriæ mittenda. Et magis moueor, quia si bene uides Bart. maxime in d. 9. quæst. dum ad arguendam tyrannidem dat exemplum de impositione noui uectigalis, loquitur in plurali, nouas exactiones, & noua vectigalia. Item dum ponit exemplum, quando tenet in diuisione ciuitatem, uel dominium, dicit declarando illud, quia iudicia non patiť fieri, ut oportet. Sic etiam loquitur, dum paulo ante ponit, qui sint actus tyrannici, & magis etiam paret ex etymologia tyranni, & eius definitione, de quibus per Bar. in princ. illius tractatus. Et facit optime etiam id, qđ uult Bartol. in dicta columna fi. in uersic. & prædicta uera. dum dicit, quòd quando præ

ualet publica vtilitas vtilitati propriæ, pp hoc quis non dicitur tyrannus, & quod magis diuinum esset, quàm humanũ, si illi qui principatum obtinent, nullo modo propriũ commodum respicerent, & quod sicut raro reperitur vnus homo omni ex parte sanus, ita raro reperitur aliquod regimen, in quo absolutè ad bonum publicum attendatur. Et hæc opinio est ex mente omnium dum formant quæstionem, Quando dux, vel comes tyrannice tractat populum suum, & text. in §. quicunque aduocatiam suam. de pace tenen. & si omnes actus tyrannicos facit non nego quin sit magis tyrannus, tñ adhuc tyrannus est, si unum genus tyrannidis exercet. Secundo Barto. in d. 9. q. loquitur etiam aliter non probata vi cum armis, vel sine armis. quia in tyranno exercente hæc mala, & sic in principe, Marchione, & similibus, vti loquitur Bart. præsumitur vis, & quidem publica, eo quod arma semper habet parata, & subditi sibi obediant, & hoc est, quod uoluit dicere Bart. in dicta 9. quęstione. Et ideo eo

4 † ipso quòd imponit noua vectigalia, *b* prę

b sumitur vis in tali persona, & quidem publica, uti ipse determinat, cum mandatum regium, & superioris inducat iustum metum, quando tyrannice solitus erat tractare non obtemperantes suis præceptis, sicut quando præcessissent minæ. Ita Abb. post Ioã. And in capitul. insinuante. qui clerici uel uouen. & Alexand. consilio 16. columna penult. uolumine tertio, cessante tamen hoc solito, id est de eo non apparente, sicut dixi, non arbitrarer ui illud factam esse, per dicta Abb. Io. And. & Alexand. vbi supra, utcunque sit, tamen imponens noua uectigalia grauissime punitur etiam circa vim publicam. l. fina. C. uectigal. noua impo. non poss. etsi rapiat bona alicuius ui cum armis, uel sine armis, reperta in domo, in qua nemo aderat, licet iuerit animo uim inferendi. tamen dicitur simplex rapina, non autem vis publica, nec priuata, glo. & Bartol. aperte in l. infamẽ. ff. de publ. iud. & ibi Ang. & Imol. Sed aliquo inuento est uis publica, uel priuata, ut ibi, & l. tertia, §. primo. ff. vi bonorum raptorum. Videtur tamen refragari text. in l. nec interest in fi. C. ad legem Iul. de vi publ. vel priuata, sed tamen concordat, si bene uides. Et scias omnem uim esse publicam, vel priua. dicta. l.

5 hoc iure, in prin. ff. de regul. iuris. & † vbi de ui dicitur, intelligitur de priuata. Dec. in d. l. hoc iure. & pęna violentiæ priuatæ, est etiã infamia, l. 1. ff. ad leg. Iul. de ui priua. & consequenter amissio totius honoris, & dignitatis & iurisdictionis, iuxta d. Bar. in d. trac. tyran. in 9. q. in fi. Item est relegatio. Saly. in l. quoniam multa, col. 1. C. eod. tit. & cætera in hac materia uide per Ange. & per Docto. in §. item lex Iul. de ui. Inst. de publ. iud. Angel. Are. in glo. uno stoccho ferreo, & in glo. dictus And. armatus.

ADDITIONES.

a Perhorrescentiam. De qua latè tracto per plures quæstion. super septem commiss. in versic. non sperat posse consequi. ac in versi. prout quandocunque.

b Noua vectigalia. Quæ imponere non potest superiorem recognoscens, iuxta communem sententiam, de qua Curtius iunior. consil. 90. num. 5.

Titul. de officialibus corruptis pecunia, iniustèque iudicantibus.

SVMMAE.

1 *Iudex corruptus pecunia, iniustitiam faciens, committit barатariam. Et quid si corruptus pecunia fecerit iustitiam, ubi supra, & nume. 2.*

2 *Baratаria unde dicta sit, & quot modis iudex accipiens pecuniam incidat in eam, & nu. 4. cum sequen.*

3 *Iudex an licitè possit accipere munera, & an esculenta, uel poculenta.*

4 *Iudex accipiens pecuniam post sententiam latam an incidat in barataiam, & a sententia dicatur uenalis.*

5 *Iudices an possint accipere salarium, uel sportulas.*

6 *Baratariam seu extorsionem committens, qua pœna puniatur.*

7 *Iudex, qui corruptus pecunia punit innocẽtem, uel quid aliud illicitũ facit, qua pœna puniatur, vbi latè de hoc vsque ad nu. 13.*

8 *Pœnam vnam eligere ex multis, an sit in arbitrio iudicis.*

9 *Pœna imposita per legem posteriorem, an tollat pœnam legis antiquioris.*

10 *Pœnæ multæ si pro eodem delicto imponantur an vna tollat aliam quò ad originem, vel saltem quò ad executionem.*

11 *Iudex malè iudicans dolosè, non autem propter pecuniam, quomodo puniatur.*
12 *Iudex, qui dolosè negligit facere iustitiam, punitur etiam criminaliter.*
13 *Iudex apertè contemnens legem quomodo puniatur.*
14 *Barataria, & dolus iudicis quomodo probentur.*
15 *Barataria si committatur opera alicuius, an ille sit idoneus testis.*
16 *Officialis fugiens tempore syndicatus, habet præsumptionem contra se, & statur sacramento partis.*
17 *Iudex denegans audientiam præsumitur in dolo.*
18 *Iudicis qualitas, vita, & mores debent considerari, cum tractatur, an quid per sordes fecerit vel dolum.*
19 *Iudex in dubio præsumitur iudicaße ex imperitia, & non ex dolo.*
20 *Syndicator potest detinere omnes officiales prætoris ad inueniendum Baratarias, & tenetur prætor eos exhibere vnà cum alijs ex sua familia.*
21 *Iudex, qui in procedendo non seruat seruanda præsumitur in dolo.*
22 *Iudex malè iudicans ex imperitia ad quid teneatur, & an in eo consideretur culpa lata, leuis, vel leuissima.*
23 *Iudex, qui peccauit ex imperitia, tenetur solum inquantum facere potest.*
24 *Iudex ita facit litem suam negligendo, & denegando iustitiam, sicut faciendo iniustitiam, & ibi ponitur ad quid teneatur.*
25 *Negligentia in iudice quomodo probetur.*
26 *Officialis non est puniendus de qualibet negligentia, sed de ea tantum, quæ est dolo proxima.*
27 *Aßeßoris consilium an excuset prætorem, & num. 31.*
28 *Iudex an excusetur, si secutus sit consilium sapientis.*
29 *Prætor an excusetur, si aufugiat uir probus, & regalit, qui promiserat se non recessurum.*
30 *Assessoris, qui sint, & ad quid teneantur.*
31 *Custodes carcerum, lorarij, & alij ex familia iudicis si delinquant quomodo puniuntur.*
32 *Syndicator, qui facit proclama de quærelis dandis intra certum tempus, non debet audire quærelantes post illud tempus.*
33 *Absolutus semel an iterum poßit accusari ab eo qui fuit ignorans.*
34 *Prætor, & quilibet iudex potest conueniri pro barataria etiam durante officio.*
35 *Syndicatores non debent assumere informationes passim ab omnibus.*
36 *Inquiri potest non solum contra certam personam, sed etiam contra collegium, vel vniuersitatem.*
37 *Maledicentes, seu obloquentes de officialibus debent grauiter puniri, & quomodo, & ibi etiam ponit de quærelantibus officiales, & non probantibus suam quærelam, quomodo puniantur.*

IN hac materia, quę est per se tam ampla, vt Homodeus qui suo tempore neminē habuit magis practicum, secundum Brunum in tracta. suo, ch.8.colu.vlt.circa medium, de ea amplum tractatū fecerit, vt Cataldus, de compagnis, qui fuit uir practicus multū, & qui exercuit vltra septuaginta, secundum Soc.consil.24.col.3.in fin.vbi extollit hominem, alium tractatū fecerit, vt deniq; inter alios, & ante omnes Par.de Put.Doctor.copiosissimus opus illud syndicatus tam admirandum sine ordine tamen ædiderit. Contentus ero aliquibus conclusionibus magis vlterioribus, nè deportem dicta alioru̅, & nè lectorem confundam. Prima con
1 clusio erit hęc, ꝙ† si iudex corruptus pecunia iniustitiā fecerit, vel iustum omiserit, dicitur crimē illud committere, ꝙ vulgus, baratariam *a* vocat, & acriter puniendus est, & hæc cōclusio ponitur per Azo. in summa sua. Homod. in tract, sui syndic. in verbo, barataria. ch.10.col.fi. & Homod. in suo tract. ch.10.col.fi.ver.syndicātur. Et res nō habet difficultatem, qñ, vt dixi facit iniustitiā, & maximè quādo ad id datur pecunia. Sed dubito quādo facit ꝙ facere debet iudex, an tamen dicatur committere baratariam, & videtur non committere, si benè videantur Doctores, vbi supra, præsertim Azo. In contrarium videntur multa iura. ff. ad legem Iul.repetun.maximè, l. 3. quæ incipit, lege Iulia. quæ solum requirit ut detur pecunia iudici, vt aliquid faciat, vel non faciat, l.eadem.in pri. & §.lege Iulia. & l.lex Iulia. quę solum requirit, vt iudex pecuniam accipiat, vt faciat, vel non faciat. Ratio legum est, quia iudices debent contenti esse stipendio suo publico, & priuatis gratis ministrare iustitiam. Hanc rationem ponit ad prædicta tex.in d.l.eadē.§. lege Iulia. Fateor ꝙ si datur pecunia, ut fiat quid iniustum, ille

casus etiam comprehendetur, multò magis sub hoc nomine baratariæ, & sub censura di cti titul. ff. ad leg. Iul. repet. ut ibi in dicta l. lex Iulia. §. fi. qui incip. quid enim si ob hominem necandum. nihilominus tamen uidentur etiam comprehendi prædicti, qñ simpliciter ut fiat, vel non fiat, absq; eo quod ad datur aliquid iniusti, & côuenit etiam rō, quare vulgus appellet hoc crimen sub hoc
2 nomine baratariæ, quę † est, secūdū Homo. & alios, de quibus infra statim, quia fit quoddam paratum pecuniæ cum iustitia, ad hoc vide Bal. in cōs. 21. vol. 5. vbi dicit, ꝙ barataria consistit in corruptione iudicis, & sic nō habita ratione magis, iustitiam, quàm iniustitiam fecerit, est verum ꝙ allegat, l. de eodem, quę est fin. C. de pœn. iud. qui male iud. quę loquitur in iudice corrupto, qui perperam, & sic malè iudicauit. vnde cōtrariū ꝓbat: ad idem, quod requiratur ut sit crimen baratariæ, quod detur pecunia vt aliquid mali fiat, vide Paul. de Cast. consi. 152. incip. videndum est, primo posito, quod pręfatus Titius. ad quem semper recurritur ad intelligēdum quid sit propriè barataria, vbi clare consului t, quod tunc est propriè barataria, cum officialis pecunia corruptus aliquid facit, vel nō facit, intelligendo, male, vt postea se declarat in fine illius art. Tamen aduertēdum est, ꝙ Paul. de Cast. allegat tit. de calū. ff. & Authentic. sed nouo iure. C. de pęn. iud. qui male iud. & titu. de calum. ut ibi clare in l. 1. quam vide. loquitur qñ datur, vt negocium fiat, vel non fiat per calumniam. Est verū, ꝙ Authē. sed nouo iure. loquitur, quando simpliciter datur pecunia iudici, & iudex accipit. Allegat pariter ista iura ad diffinitionem baratarię, Anch. consi. 272. col. 3. quemadmodum facit Paul. de Castr. quid tenendum. Dic, quādo datur vt fiat, vel nō fiat iniuste, & ita fit iniuste, nulla est difficultas, quin simus in titu. ad leg. Iul. repet. & in crimine vulgo appellato barataria. sic titul. de calum. & tex. in d. §. lex Iulia. §. quid enim. & ita Azo in summa. & Paul. de Cast. in d. cōs. & vniuersi Doct. & ita clare gl. in l. 1. ff. ad l. Iul. repe. in ver. acceperit, & in d. l eadē, §. l. Iulia. in uer. legendum, Quādo ēt simpliciter datur pecunia à parte iudici alio nō dicto, ex quadam diffidentia iuris, quam dans habet, etiam iudex quomodocunque iudicet, dicitur committere baratariam. dict. l. 1. & d. Authen. sed nouo iure. quæ sic loquitur. Quòd sit vera hæc conclusio, ponderat ad diffinitionem baratarię Paul. de Cast. & Anchar. allegare dicta iura, quę sic præcise loquuntur, & ideo magis procedit hęc conclusio quando vltro dicitur, Do vt iudices, etiam si nō dicatur, vt male, uel bene iudices, vt patet ex prædictis. Superest casus, quando datur vt bene iudicet, & iste casus ēt continet baratariam, tex. est in l. 2. §. sed etsi dedi. ff. de condit. ob turp. caus. puncta glos. magna circa fin. ibi, sed hodie. & ibi omnino vide Paul. de Castr. considerantem dictos tres casus, & quando datur vt feratur iniusta sententia, & quando vt feratur iusta, & quando simpliciter datur, & omni casu iudex punitur, & idem sentit Homod. vbi supra. & si bene consideras, siue fiat iniustitia propter aurum, siue iustitia, dummodo fiat propter aurum, permutatio est, & baratum: & iudex dicitur mercator iustitię, l. omnes. C. ad l. Iul. repetūd. & satis pręsumitur propter aurum facta, etiam si simpliciter datum sit iuxta d. l. 1. de pœn. iud. qui male iud. quando postea sequitur sententia, quæ tamen multo ante potuerat sequi, & ad hoc satisfacit multum diffinito baratariæ data per Ang. de Perus. in suo tract. paruo synd. dum allegat d. l. omnes. in colum. 1. & quod dixi pręsumi datam sententiam contemplatione auri prius dati, in hoc consideranda est qualitas personę, iuxta text. in l. fin. in fin. ff. de act. & oblig. & ita Bald. in l. venales. C. quando prou. non est nec. Nota ex prędictis non licere iudici-
3 bus accipere munera, quia officium suum tenentur gratis exercere, aliàs incidunt in leg. Iul. rep. in hoc articulo, quando munus aliquod licitè possit accipi. Breuiter dic, officialē sub nomine officij à nullo recipere posse, sed si recipit ab aliquo vti ab amico, qui vult sibi donare, licite potest accipere usque ad centum aureos, omnibus computatis, nisi sint consanguinei usque ad sextum gradum, a quibus potest accipere vsque in infinitum. hęc probātur in l. 1. & in l. eadem lege. in fin. ff. ad leg. Iul. rep. & utrobiq; Alberic. & Alb. in l. 1. C. eo. Et aduerte, quia non dico, ꝙ non possit extorquere, sicut distinxi, sed non posse accipere a sponte dantibus. Nam extorquere indistincte non licet, & punitur ita faciens pęna quadrupli, & ut supra l. 1. C. eo. Et hinc est, ꝙ inter cęteras pœnas, quibus plectuntur iudices, etiam punitur pœna concussionis, vt in gloss. in l. l. Iul. quę est 4. ff. ad leg. Iul. repet. de qua concussione

ſione etiam infra dicemus vnum uerbum. Aduerte quoque quia eſculenta, & poculenta iudices accipere poſſunt, & non comprehenduntur ſub prohibitione d. l. ea lege. nec propterea iudices dicuntur habere immundas manus, iuxta latè cumulata per Hippol. circa hanc immunditiem iudicium, in ſingul. 190. quod incip. iudices. text. eſt in l.ſolent. §.fina. de offic. proconſ.& leg. Veruntamen non debent iſta exculenta, & poculenta excedere centum aureos in anno. glo. eſt notabilis in cap. non liceat. 11. q. 3. allegat d. l. ea. in fin. & refert & ſequitur Iaſ. in l. iuriſgentium, §. prætor ait. colum. 1. ff. de pact. verſ. 2. not. & quia illa gloſ. loquitur in delegato, & non in iudice ordinario, eſt aduertendum, ꝙ etiam ſic loquendo, benè, & conſideratè loquitur. Nam in ordinario iudice, ſecundùm veriorem opinionem, quando habet ſufficiens ſalarium non eſt licita iſta acceptio xeniorum. Sic Alexan. vt paucis agam, in conſil. 205. colu. antepen. vol. 2. In delegato vero eſt licita. §. inſuper. in c.ſtatutum. de reſcrip. in 6. & ibi Doctores. gloſſ. in c. cum ab omni. de vita & honeſtate cler. & ibi Doct. & ita Alexan. in d. conſilio licèt tamen ſint prohibita in ordinario, ſecũdũ Alex. quæ opinio eſt honeſtior ſecundùm Alber. in d. §. fin. de officio pro cõſul. Tamen quid minimum poteſt accipi, vt par vnum phaſianorum, & amphora vini Cretici, accipiendo amphoram tamen ſecundum vſum loquendi. Ita Bald. in d. §. fi. vt etiam par cauponum, ſecundùm Alex. in d. conſ. Et ſi uis ſcire quæ dicantur eſculenta, & poculenta, prout ſcire debes, ne ex ijs putares poſſe accipi vinum in quantitate, caſeum, fœnum, auenam, & ſimilia, quę edantur, vide Alexan. in d. conſil. qui dicit illa eſſe, quæ ſunt corruptibilia & peritura, & quæ paucis diebus conſumi poſſunt, eſt gloſſ. in d. §. inſuper. quæ vult, ꝙ hoc vt paucis diebus poſſint conſumi, conſideretur, habita ratione ad qualitatem iudicis accipientis, & ſuam ſolitam impenſam, ac qualitatem dantis. & in effectu eſt hæc paucitas dierum, ſecundum gloſſ. ibi arbitraria iudici. Scias
4 etiam: quod ſi pecunia † ſit data iudici poſt ſententiam, quòd propter hoc non dicitur ſententia uęnalis, nec iudex punitur de barataria. Hippol. vt paucis agam, in ſingulari vbi ſupra 190. allegat Anchar. conſil. 172. colum. pen. qui ſic conſuluit, & Fel. referentem, & ſequentem, in c. tua nos, colu. fin. de ſimo. Aduerte tamen, quia iudex, qui ſic facit, eſt dignus reprenſione, & illicitè capit. Ita Anch. in d. conſ. quod vltimum vt ſit illicitum, ita vt contineat peccatum, non arbitror verum, quia etiam ille poſſet donare omnia bona ſua, & ita glo. in cap. ſtatutum. §. ſi quid autem de reſcript. in 6. in ver. remiſſione. Et in indiuiduo hanc quæſtionẽ formatam ſic late decidit Geminia. in dict. c. ſtatutum. ſuper glo. in uerbo, recipere. in §. inſuper. & fortibus, & concludentibus rationibus, ſic etiam ſuper ea glo. Peruſ. loquor ſemper vti etiam loquuntur Gemin. & Peruſ. quando ſine peccato, & fraude id ſit, ſed ex mœra liberalitate, aliter iudex non eſſet excuſatus. Nec in hoc dominio decretum de ſportulis prohibitis continet caſum poſt latam ſententiam, ſed ſolum ut dum pertractantur cauſæ, etiam non accipiant, & ſic nec à ſponte dantibus, prout etiam eſt de iure, dicto cap. ſtatutum. in dict. §. inſuper. & gloſſ. ponderant in eo verbo, recipere, & Gemin. ibidem, & in dubio præſumitur fraus, niſi ex circunſtãtiis, & qualitate perſonarum appareat de bona mente. Ita Marti. in tract. de officialibus dominatorum, con-
5 cluſione 81. vbi vide. De ſalarijs & ſportu-
b lis b ſententiarum, an & quando liceat iudicibus tam ordinariis, quàm delegatis accipere? Vide Abb. in dict. cap. cum ab omni, colum. 4. de uita, & honeſt. cler. & latius ibi Imo. qui diſputant, & tandem in ordinatio concludũt debere eſſe contẽtum ſalario, qđ ſatis deprehenditur ex eo, quod etiam non poteſt accipere eſculenta, & poculenta, quãdo habet competens ſalarium, ſicut dixi. In delegatis verò eſt aliter, ſecundum Abb. & Imol. ubi ſupra, & patet in dictis gloſſ. Et in hoc dominio ſunt ſtatuta, & ordines clara circa hęc, & in ſpecie habemus decretũ de prohibitis ſportulis, de quo feci ſupra mentionem. quod non crederẽ ſeruari ab iis, qui paruo tpe efficerentur ditisſimi, iux. d. Bald. in l. 1. C. de hære. uel actio. vend. Non omitto tamen, ꝙ quamuis ſit præcauendum a ſordibus, & conueniat iudices eſſe immobiles, ut columnas, in cuſtodienda integritate ſua, & ne ſe flectant contra. l. §. ſi quis. in Authen. de trien. & ſemiſ. & 3. q. nona. cap. reuera. attamen quando licite lucrari poſſunt, ſi non accipiunt, dicuntur ſibimet ipſis inſidiari. ſic text. probat in l. 1. §. confertur, ff. de coll. bonor. & apud Cicer. in orat. quam habuit contra Verrẽ, ſic dicitur, Improbi ſunt

qui

qui aurum contra iustitiam cogunt, stulti, qui quod iudicatum est, licere prætermittunt, & quia delegatus licitè accipit salarium, ordinarius verò non, dubitatum fuit an qui habet commissionem iustitiam exercendi in certo genere causarum, dicatur ordinarius vel delegatus? In quo dic, ꝙ si habet a statuto, vel lege, dicitur ordinarius, si a principe, delegatus. & ita Abb. in c. cæterum. de iudic. & Cur. Iunior in 7. parte trac. feud. q. 8. & per Alex. in rub. ff. de offic. eius.

6 Qua pœna † puniatur committens baratariam, & extorsionem. In hoc uide tex. in l. lex Iulia, §. hodie, ff. ad l. Iul. repet. qui dicit puniri exilio, vel durius iuxta qualitatẽ rei,

7 Subdens, ꝙ † si iudex necaret innocentem pp pecunias, vel rerum, qui non debuerat puniri, capite puniendus esset, vel in insulã relegandus, & ad hoc etiam est tex. in l. in lege Cornelia. in princ. & in l. 1. §. 1. ff. de sicar. & in l. 1. C. ad l. Iul. maiestatis. & facit optimè textus loquens in assassinis, id est, his qui propter pecuniam occcidunt homines, in c. pro human. de homicid. in 6. uide etiam textum in Auth. ut iud. sine quoquo suffrag. in §. si quis autem. ubi dicitur, ꝙ sustinet talis iudex cruciatus corporis, pœnam exilij, & confiscationem bonorum. Est alius textus hos sceleftos iudices puniens. in Authe. sed nouo iure, C. de pœna iud. qui malè iud. qui dicit, ꝙ si delinquit in causa ciuili, patitur pœnam tripli dati, & promissi dupli, ac priuationem dignitatis. Si uerò delinquit in causa criminali, confiscatis omnibus bonis, in exilium mittitur, ponderando, ꝙ ideò nõ repetit pœnam priuationis dignitatis, quia propter exilium satis dicitur priuatus. Aliũ tex. habes in l. iudices, C. de dignit. lib. duodecimo, qui dicit, ut iudices, qui se furtis, & sceleribus maculasse conuicti fuerint, ablatis dignitatum insignibus, & honore exuti, inter pessimos, & plebeios habeantur, nec sibi posthac de eo honore blandiantur, quo seipsos indignos iudicauerunt. Alium uerò habes in l. prima, C. ad l. Iul. repetun. quòd tales puniantur in quadruplum eius, quod extorserint, quod totum, ut dicitur ibi in gloss. & per Doctor. applicatur fisco, quando turpiter datur, aliàs pro parte, fisco, & pro alia ei, qui soluit, Quid concludendum? Paris de Put. in suo tract. non aduertens ad tot iura dicit, char. 10. column. fin. uersicul. syndicantur, quòd pro delicto baratariæ iudex tenetur actione ciuili, & publica accusatione in quadruplum pro eo, ꝙ ipse extorsit, & eius familia, l. 1. C. ad l. Iul. rep. sentiens, ꝙ iudicium criminale tendat ad quadruplum, & ciuile ad merum damnum, sed nescit quid dicat Homod. in suo tract. char. 10. col. fi. uers. quæ autem sit pœnam iudicis committentis baratariam, consideratius loquitur, & dicit, ꝙ iure antiquo pœna arbitraria ꝑ qualitate delicti, & quantitate causę, & erat pęna falsi, l. 1. §. qui iudicem, ff. de falsis. Item incidit in edictum de calumniatoribus, l. 1. ff. de calu. Item si quid extorsit per concussionem, tenetur pœna concussionis, l. 1. ff. de concuss. Item tenetur conditione ex lege, vt in Auth. scriptũ exemplar. & in Auth. ut iud. sine quoquo suffr. §. hæc omnia, & §. hodie, secundum eum reducitur ad pœnam d. Auth. sed nouo iure. Veruntamen non satisfacit, & primo, quia neminem reperio, qui non dicat hodie etiam talem incidere in falsum, ubi tamen sit in casu. d. l. §. 1. ff. de fals. Item gloss. in d. l. 1. & Doct. ibi clarè uolunt, ut hoc etiam tempore locum habeat pęna, d. §. hodie, atque ita sit arbitraria, & neminem alium reperio, qui dicat hodie reduci pœnam ad dictam Auth. sed nouo iure. Et de pęna quadrupli. Homod. nihil dicit. Azo uero in summa sua dicit rectius, ꝙ datur ciuilis actio in factum uel conditio ex lege, ac dicatur publica accusatio. Actio datur ad quadruplum, iuxta dictam l. 1. C. ad leg. Iul. reper. quòd quadruplum datur fisco, secundum distinctionem gl. in d. l. 1. & Doct. ibi, & accusatio publica sicuri sentit ad aliam pœnam, & declarando paulò infra, aliam pœnam esse exilij, uel capitis, uel deportationis, iuxta dictum §. hodie. Et cum Azo fuerit maximè excellens Doctor, adeo, ut in nostrum uenerandum collegium nemo cooptetur, nisi habeat ultra corpus iuris ciuilis summam Azonis, Arbitror eum ueritatem dixisse, & ꝙ non sit verum, ut dicta Auth. sed nouo iure, corrigat tot iura, & maximè quia loquitur quando simpliciter datur pecunia. In hac opinione etiam est Ang. in l. omnes, C. ad leg. Iul. repetun. qui tamen clarius, & magis consideratè loquitur, dicens quòd ciuiliter. conuentus ad uindictam tenetur in quadruplum, criminaliter uero conuentus pro barataria, & extorsione commissa: in causa criminali capitali, debet puniri pęna capitis, uel deportationis, in pecuniaria uero criminali, & ciuili causa relegandus est. d. §. hodie. quẽ

§. ego

§. ego non puto esse correctum per dictam Auth. Sed ideo arbitor in ea Auth. imponi aliam pœnam, quia non simpliciter loquitur de extorquente, sed de accipiente a sponte dantibus. Textus etiam, de quo supra, vt iud. sine quoquo suffra. loquitur de certis generibus officialium, & non passim de omnibus, vt apparet in tit. sequen. in Authen. hæc autem omnia. Nec tex. in d. l. iudices, C. de dignit. lib. 12. discrepat a prædicta opinione, quia si relegatur, exuitur a dignitate, nec amplius reuertitur ad dignitatem. Non quiescit tamē animus, & ideo vlterius cogitando super hac difficili materia est ád uertendum, ꝙ quatenus est barataria simpliciter, & iniustitia facta pecunia puniatur uariè, & iuxta dictum §. hodie, & dictam Authen. & dicta l. iudices. vbi vide Plateam. Sed tamen in effectu non potest imponi nisi vna pœna, tex. est in l. Senatus, ff. de accusat. Nec propter hoc dico, quod vna lex tollat aliā, quia quo ad originem tenetur omnibus legibus, sed dico quo ad executionem, vnam tollere aliam, sic intelligitur dicta l. Senatus. vt ibi declarat Bart. in primo exemplo, quatenus vero rem ipsam vlterius considero, videtur iudicem teneri pœna falsi, pęna concussoris, pœna calumniatoris, & vt habetur in gl. de quib. supra, & melius quam alibi per Azon. in summa, C. de pœn. iudic. qui male iudic. An tunc vna lex tollat aliā? Dic quòd si reperiatur eum teneri pęna falsi, tamen falsum non committitur, & ita etiam si teneatur lege Cornel. de falsis, non tamen falsarius est, & consequenter vna tollit aliam, sicut modo dixi, quia resultat unum crimen solum, licet diuersis legibus puniatur. Ita Bar. in terminis, in d. l. Senatus, colum. 2. versicu. 3. & potest. & ibi apparet, hoc exemplum ad illum text. esse optimum, quod fuit glo. ibi, & ita dico quo ad alias leges punientes crimen Baratariæ. Restat mihi difficultas, quia punitur pœna concussoris, videtur. n. esse delictum separatū, ex quo in effectu non punitur ea pęna, nisi interueniat concussio, & vr̄ quod ex vtroque delicto sit puniendus, vt declarat Bar. in d. l. Senatus. versi. si vero resultabant duo crimina. in effectu igitur non interueniente concussione vna pœna sufficit, & illa est eligenda, quæ magis, vel minus punit iuxta qualitatem delicti, & personarum, arg. d. §. hodie, sicut etiam apparet esse ex mente cōiter Doctorum, & nunquam est omittenda pœna concussionis, vbi interuenit ipsa concussio, quemadmodum etiam sentiunt

8 Doctores, & † licèt sit in arbitrio iudicis eligere, quam malit, quando plures leges puniunt, l. quoties, ff. de actio. & obligationibus, tamen iudex debet instrui in ea deligenda, sicut ego proximè te instruxi. Ex his apparet nō esse pertractandum difficultatem.

9 An vna lex † posterior imponens unam pœnam tollat aliam, iuxta dictam. l. quoties. & notata per Bart. in l. 1. ff. vi bono. rapt. & Fel. in c. ꝙ olim, vbi est videndum, de Iudæis, & Marian. in c. veniens, de accusationib. char. 193. colum. 2. quia illa materia est, quando ius commune imponit pœnā, & superuenit lex statuaria imponens aliam, an tollat statutum ius cōe. Nos vero loquimur, quando concurrunt diuersę leges pœnas diuersas imponentes, circa idem delictum, quo ca-

10 su † vna non tollit aliam quo ad originem, d. l. quoties. Secus autem quo ad executionem, d. l. Senatus. Non omitto tamen videri etiam in hoc articulo indiuiduo, ꝙ omnes leges concurrant, & vna lex magis noua non tollat aliam, sed omnes pœnæ posteriores veniant accumulatiuè ad aliàs, per text. in c. cum æterni, in verbo, scituris, & ibi gl. & Doct. maximè Perus. notant. de re iud. in 6 per quem textum, & notata ibi, non videtur Bart. vbi supra, rectè dixisse, nisi dicas Bartol. loqui quo ad originem, non quo ad executionem, sicut, & ipse dicit. Et in pri-

c uatione officij c in præsens, & in futurū omnes concordant, iuxta dictam l. iudices. & alia, de quibus supra, & in quadruplo pariter, iuxta dicta supra. In alijs vero pœnis exilij, mortis naturalis, vel confiscationis bonorum secundum naturam delicti, quemadmodum etiam fuit consideratum in syndicatu facto annis superioribus vniuersi Senatus, & fiscalium in ciuitate Aquarū Sextiarum in prouincia ut commemoraui supra in rubr. de carcerato fideiuss. commit. vbi vide. Addo, ꝙ rex Persarum fecit quendam iudicem corruptum excotiari, & ad terrorem aliorum affixit tabernaculo sedis. Sic referunt Ioan. Andr. & Doctores in c. cum æterni, §. si quis autem. Et circa quadrupli pœnam, an tota sit fisci, uide glos. & Doctores in l. 1. C. ad l. Iuliam repertund. & in lege, datur, ff. eodem, & ibi per gloss. & Bar. ponitur, An semper actio, quæ dat ad quadruplum, sit ad quadruplum, an etiam ad simplum solum, & cui applicetur quadruplum,

plum,& an detur contra prætorem, vel capitaneum pro extorsione familiæ, & an detur contra hæredes officialium,& vide Angel.in d.l.1. An cuilibet ex populo cõpetat ius agēdi ad quadruplū, & vide ēt circa illud cui applicet,Bart.in d. Auth.sed nouo iure,uersi.sed quæris,& Cœpol.caut. 253. legi
11 mus hodie.Secunda est conclusio, † ꝙ malè iudicans dolosè, non tñ pecunia,tenetur ad omne interesse parti læsæ, & infamis efficitur.l.fi.C.de pœna iudic.& l.filius.§. iudex,ff.de iudicijs. & statutum nostrum,vult ēt, ut teneatur ad quadruplum eius in quo lęserit,sed an ēt possit agi criminaliter cõtra istum iudicem? Dic vbi iudicasset in necem hominis teneretur lege Cornel. de sicarijs, etiam quòd non interuenisset barataria, sed dolo,aliter ut d.l.in lege Corne.in princ. &
12 l.§.1.ff.ad legem Corn.de sicar.imo† iudex qui dolosè negligit facere iustitiam,punitur criminaliter, ut in Authent. ut differ. iud. post princip.& Alexand.in l.4.§.in eum, ff. de dam. infec. dicit etiam gloss.Institut. de oblig. quo ex quasi delic. nasc.in princip. & tunc qñ dolus interuenit, tenetur iudex ex maleficio, & non ex quasi maleficio, & efficitur infamis.Ad hoc etiam vide quę ponit Salyc. in dicta l.fin.C.de pœn. iud. dum punit criminaliter eos, qui suspendūt hominem non suspendendum, & qui torquent, loquendo quando dolose fit,etiam sine pecunia. In ciuili tamen sententia non reperio aliam pœnam, quàm infamiæ, quæ tamen est maxima, quia non posset esse testis nec iudex,nec habere aliam dignitatem, ut nota.in capit. cum æterni.de re iudicata.
13 in 6.posset tamen† iudex ita contemnere legem etiam in ciuili, ut puniretur pœna falsi,1.§.1.ff.de fals.Secundum vero ius canonicum,quæ sit pœna huius criminaliter agendo,vide dictum tex.in c.cum æterni. qui est
14 sęuerior d.l.fina.C.de pœna iud.Sed†videamus quomodo probetur barataria, & dolus iudicis,recurre ad generalia,videlicet,ad d. l.sciant cuncti.cum materia.C.de probat.& quę dixi supra sub tit.de conuictis.& in specie, dic ꝙ probationes contra officialis debent esse euidentes, cum pro eis multum ꝑsumatur. Bald. in d.l.obseruare.§.proficisci. 11.q.ff.de offic.proconsl.& leg. & sequuntur Doctores in suis tractatibus,non tamen benè se expediunt. Sed uerior sententia est hæc quòd ubi agitur criminaliter sumus in terminis, de quibus in d.sciant cuncti. ubi uero agitur ciuiliter, sufficiunt coniecturæ iuxta l. dolum. cum materia.C. de dolo. & quæ dixi supra in delictis,quæ sunt difficilis probationis,quando ciuiliter agitur,in titu. de partu supposito,maxime circa fi.& quod sit difficilis probationis hoc crimen dicit,& ostendit Bar.in l.qui ea mente.colum.fin.ff. de furt. Hęc conclusio patet, si consideras, quæ dixi sub dicto tit.de conuictis.& in tit. de hæret.& seq.de crimine læsæ maiestatis.& facit optimè gloss. & communis conclusio ibi in l.iurisgentium.§.quod ferè.ff.de pact. quòd etiam in crimine falsi, quando crimi-
d naliter *d* agitur(licèt sit difficilis probationis,iuxta l. ubi.C. de fals.& l. si ex falsis in uerba,reuelato.& quod dicit Bald.per illum text.ibi,C.de transact. & crimen sit horrendum ut notatur in rubr.extra, de falsis) tamen non sufficiunt præsumptiones etiam uiolentiæ, sed debent esse concludentes, ut etiam latè dici supra in tit.de fals.Et ex istis
15 facile potes te instruere,quid† fidei faciant hi, quorum opera exercetur barataria, de quibus per Homod.ubi supra,& Catald. in suo tractatu,ch.15.col.1.uers.addo,ꝙ si officialis. Et addo,quòd probato dolo, scilicet iudicem iniquè fecisse criminaliter,uel ciuiliter,prout probandum est,postea stari poterit quò ad quantitatem interesse sacramento damnum passi. iuxta l. si quando.C.unde ui.ut dixi supra in titu.de furt.circa fi.& ita Homod. ubi supra. Sic etiam potes esse instructus,ubi esset probanda tortura,quia aliquis diceret,Tortus fui,& iudex negaret,de quo tamen per Homod.ubi supra. Sunt.n. consideranda prædicta, etiam si sit difficilis probationis,an agatur criminaliter, uel ciui-
16 liter. Et † quando officialis aufugit a syndicatu,quòd stetur sacramento partis.uide Doctores in l.admonendi.ff.de iureiur.in materia fugæ,maxime per Iaso.& Iaso.in l.1.C. ut omnes iud.tam ciuil.quàm crim.Et adde
17 quòd † iudex denegans audientiam præsumitur in dolo.Alexand.in l.4.§.in eum.ff de dam.inf.& Felyn.in c.excommunicauimus.
18 col.4.de hæret.Idem adde,† quòd ex qualitate personæ iudicis præsumitur,& non pręsumitur per sordes fecisse,quod iniquè fecit, secundùm Bal.in l.uænales,C.quan.prouoc. non est nec. Ad quam conclusionem conferunt quę dixi sub titul.de inquisitione, ubi habes quid operetur mala fama,& quæ dixi supra in titul.de fal.circa illud dictum Bart. ꝙ notarius præsumitur errare, & non dolo

falsum

falsum commisisse, de quo in l.quoties.§.1.
19 ff.de hęred.instituen.In dubio † tamen prę sumitur ex imperitia iudicasse, & non dolo sè.Bal.in d.§.proficisci in 29.quæst.Iason.in l.1.C.ut omnes iud.tam ciuil. quam crimi. quem vide,maximè dũ dicit hanc esse optimam conclusionem pro iudicibus,qui tenẽtur tantum pro dolo, quia in hoc ultimo somniando loquitur,& contra omnes,ut patebit ex infra dicendis in sequenti tertia cõclusione: & vide quando iudex malè audit, & solitus est extorquere, quod operetur hęc aduersus eum sinistra opinio. latissimè per Put.in suo tractatu,charta 80.capitu.qui semel colum.1.2.& 3.& ibi in effectu vult,ut etiam creditur minus idoneis in hoc crimine, quando iudex malè audit. Sed intellige, prout supra breuiter conclusi, quòd aut criminaliter proceditur, & requiruntur probationes clarę,iuxta dict.l. sciant cuncti.aut ciuiliter, & tunc recurrendum est ad formã probationum, quę requiruntur in talibus delictis occultis, de qua dixi in pluribus lo-
20 cis.Et adde,quòd syndicator † potest detineri facere tempore syndicatus omnes officiales prętoris ad inueniendũ baratarias, & tenetur prætor exhibere milites lorarios,& alios,quos secum duxit, de quibus fit querela,l.nullus. C. de officio assessor. & Bald. in d.§.proficisci.in fin.& Put.char.8.colu.1. in princip. Item adde de concernentia pro-
21 bationis malè gestorum per officiales, † ꝙ si officialis in procedendo non seruet seruanda,puta,quia admittat defensiones suspecti criminis capitalis sine constitutione, præsumitur in dolo, & per sordes omnia fecisse, argumen.l.tutor qui repertoriũ,ff. de administr.tuto. & ad hoc uide Homod.in loco, ubi supra,cha.6.colum.2.uersic.conclude.& Parid.char.45.colum.2.vers.pro iudice prę-
22 sumitur.Tertiã est conclusio † quòd iudex malè iudicans ex imperitia, tenetur in quãtum uideatur iudicanti, Institut.de obligatio. quæ ex quasi delicto nascun.in princip. & l.fin.ff.de extraordinar.cog.cum similib. etsi est lata culpa, potest sibi ęquum uideri, vt teneatur in uera litis ęstimatione, quia æquiparatur dolo,iuribus vulgaribus. Sed si non est in lata, quia quamuis male iudicauerit, tamen erant pro eo opiniones in illo articulo, tunc potest uideri sibi æquum ut aliquando teneatur in damno partis simpli, & aliquando in nihilo. Sic in effectu concluditur in prædictis tractatibus. uide Bald.in l.municipia.C.de seruis fugit.gl. institution. de obligat. quæ ex quasi delicto. in princip.Paris,charta.55.columm.3. versicul.contra magistratum. Homod.in charta.
c 89.& est cõmunis *e* mens Doctorum in d. l.fina.C.de pœna iud.Bald.Prępos.& Affli. in §. iudices. de pace iuramen. fir man. ubi Afflict.qui facit tractatũ in hac materia, & Homod. ubi supra considerat in modo puniendi culpam,an sit lata,leuis,& leuissima. Et vult pro leui, & leuissima criminaliter non puniri,licet Bald.in d.§.iudices.sentiat, quòd pro leui puniatur criminaliter,pro lata autem habet illud pro absoluto, sed quomodo puniatur criminaliter,uide Parid.ubi supra,chart.55.columm.fina.& Bald.colum. 2.& Doctores in l.fina.C.de pœna iud. qui male iud.In qua tamen materia recurre ad generalia,an criminaliter pro culpa leui, & leuissima in omni crimine quis possit puniri. Quam materiam uide in capitul.cognoscentes.de constitut. maximè per Dec. & in l.1.ff.de legibus, & dixi supra in titul.de homicid. Et ulterius declarando, quòd iudex male iudicans ex imperitia teneatur inquantum fuerit uisum iudicanti, iuxta tamen modò dicta. Scias, quòd si dicta sententia iniqua est nulla, non est conueniens, ut iudex condemnetur in omni litis æstimatione, quia non fuit in causa, ut amitteretur lis, sed in damnis,quæ intulit propter impensas quæ fiunt ad detegendam nullitatem. Sic Bart.in sua disputatione, iudex per imperitiam. Sed si sentenia ualida est, & non fuit appellatum,licet potuerit appellari, tamẽ tenetur ad omne litis interesse, prout tamen iudici æquum uidetur.Bart.in dicta disputatione, & si fuit confirmata sententia,Barto. vult in dicta disputatione,ut non teneatur, licet contrarium velint Innoc.& Ang.qui illũ sequitur,in l.4.§.si.ff.de dãno infecto. Et si obtinet in causa appellationis, nõ tenetur iudex ad omne interesse litis, quia reparatum est per secundum sententiã,tenetur tamen, si quod datur interesse propter expensas,& cætera damna, ut Bar.in dicta disputatione. Si uerò appellatio est facta, & iudex non detulit appellationi,tenetur ad omne interesse.Barto.in d.disputatione, & alibi sæpę.Sed si detulit, tenetur ad expensas, & cętera damna Bar.ubi supra,& alibi. Et si pendet appellatio.Barto.tenet ut possit conveniri ad expensas,& cætera damna extrinseca,in d.disputatione,& Bal.in l.nouissime, §.Pom-

§.Pomponius,ff.quod falso tutore.Sic Cor. breuiter in consil. 315.col.fi.uol.3.Et aduerte, quia loquor quando ex imperitia malè iudicauit,quia si esset in dolo iuxta conclusionem secundam præcedentem, teneretur ad uerã litis ęstimationem, & hoc est æquũ semper.l.fi.C.de pęna iudicis.& Bar.ubi supra.Item aduerte, dum uolo, ꝙ quando ex imperitia,ut teneatur ad ueram litis æstimationem:quia tunc est considerandum secundum prædicta,an dixerit contra legem apertè,an uerò essent opiniones hinc inde:& ui de Dec.in l.prima.§.hęc autem uerba,ff. qđ quisque iuris,quando sententia est nulla,vbi dicit quod tenetur ad expensas solum, nisi fuerit in dolo,quia tunc tenetur ad omnem litis æstimationem, secundùm prædicta, uide etiam Alexand. in l.4.§.in eum. in fi-
23 ne.ff.de damno infecto. ubi vult,vt† iudex qui peccauit ex imperitia, non teneatur insolidum, sed inquantum facere potest, & quod ideo si non est soluendo, non detrudantur in carcerem, secus si dolo iudicauisset, quod nota. Quarta est conclusio,quòd
24 iudex † ita facit litem suam negligendo,& denegando facere iustitiam, sicut faciendo iniustitiam. glos.in cap.excommunicamus, in uerbo, neglexerit.de hæret.probat tex. in l.argentarius,§.fin.vbi Iaso.not. ff. de edendo.in 4.not.& ideo Bal.& Ias.post eum ibi, dicit, ꝙ uidit damnatum quendam iudicẽ, qui accusationem sibi porrectam accepit, sed noluit examinare testes productos, ad idem uide l.si quis in cõscribendo. ubi Dec. not.in 6.notab.C.de pactis.& ibi dicit, propter negligentiam magnam tamen, non paruam,iudicem posse priuari officio. Et sensus huius conclusionis, ꝙ iudex facit litem suam negligendo, est iste, quòd tenetur inquantum iudici uidetur æquum, & sic interdum ad omnem litis æstimationem, interdum ad mœrum interesse, & interdum ad nihilum,secundum declarata supra in præcedenti conclusione. & licèt sit dubitatio, an simpliciter ad interesse partis teneatur negligens actione ciuili in factum, an teneatur inquantum iudici, &c. iuxta dictum textũ Institu.de obligatio,quæ ex qua delicto nascun.& in l.fi.ff.de extraordina.cogn.& Bar. velit non hanc, sed præcedentem opinionẽ in dict.l.fi.circa finem.Tamen magis placet opinio contra Bartol. quam etiam tenent Alexand.in dicta l.4.§.in eum.columna secunda,& Fel.in dicto c.excõmunicauimus, columna quarta,de hæreticis.& ideo dicendum est,si dolosè neglexit,teneri ad ueram litis æstimationem, si per imperitiam,inquãtum fuerit uisum iudicanti,& ita Alex. ubi supra,per l.si filius,§.primo,ff.de iudicijs,& decisionem Speculat. in titu.de disputationibus,& allegationibus,§.fin.uersicu.sed quid si nolit.qui Speculator ita precisè vult,& ne scio quid dicat Felynus in hoc, ubi supra, dum referendo Speculator.ait non tamen teneri,quando dolosè neglexit,ad omnem litem,est uerum,ꝙ loquuntur Alexan.& Fel. non in dolo aperto, in quo bene verum est, quod tenetur ad omnem litem, d.§. primo, sed in pręsumptio in dubio resultante contra denegantẽ iustitiam.& Specula.loquitur in dolo uero, quod tamen ex indicijs redditum sit clarum,iuxta l.dolum. C.de dolo.& videtur tutior opinio, ut teneatur talis non faciens,& negligens in dubio,ad solum dãnum: uide tamen Bal.in l.fi.§.quando.C.de testibus,& Homod.ubi supra, char.5.col.1. uersic.conclude ergo.Et intellige quæ dico. ubi non reperitur lex, quæ expressum aliud remedium concedat, quia tunc procedant quæ dixi,sed si reperitur,vti in multis, tũc statur illis certis remedijs. Sic Bar.in dicta l.fi.Fel.& Alexand.in locis ubi supra,& per Alex.in d.l.fi.maximè in ultima apostilla.Et vltra remedia ciuilia contra negligentem, & iustitiam denegantem, etiam competit criminale remedium. Sic Bart.in dicta l.fin. Alex.& Fel.ubi supra, & potest etiam priuari officio,sicut dixi,ut etiam per Alex.& Fel. ubi supra. Cætera in hac materia iudicis negligentis,& quando dicatur negligens, uide per Homod.in dicto tract.char.5. colu.3.& pluribus sequentibus,maximè in char.sequ.
25 colum.2.uersic.& si quæris † qualiter probetur negligentia,ubi concludit, eo ipso quòd probatur delictũ notorium fuisse, uel fuisse denuntiatum iudici,cum testibus, uel indicijs,& processum nõ fuisse,probari negligẽtiam,secus in clandestinis, in ciuilibus autẽ eo ipso ꝙ probatur requisitio, & causa sit instructa,& non fuerit debito tempore terminata, probari negligentiam iudicis, nisi probet iustum impedimentũ, & Mediolani habemus ordinem contra iudices non terminantes causas temporib.limitatis, per qđ incurrunt pęnam multorum scutorum. Vbi tamen pars è latere suo fecerit facienda,maximè circa oblationem salarij,& uide Afflic. in d.§.iudices in titu.de pace iuram.firman.

Catald. in suo tract. char. 1. vers. adde quòd si datur libellus. columna secunda, & versic. adde, quod si iudex. vbi ponit an iudex negligens in crimine capitali teneatur personaliter venire ad iudicium, tanquam ingeratur pœna sanguinis, quemadmodũ dicimus, quñ agitur de crimine barattariæ, iuxta dictum Bald. in dicto §. proficisci. in nona quæstio. in quo etiam vide Homod. char. 6. columna secunda, versic. vlterius qua pęna. & columna sequen. & ibi enuměrantur casus, in quibus iudex negligens punitur capitali pœna, & eadem char. colum. 3. ver. adde an assessores, & char. 2. colum. 2. in duobus locis. & char. 29. secundùm numerum cum præcedẽ. tractat. colu. 2. Ang. de Perus. in suo tract. paruo. vide etiã amplissimè Put. in suo trac. char. 54. col. 1. in verbo, negligentia, cum nouẽ columnis sequentibus. Item vide de iudice negligẽte iustitiam facere. Bal. 5. vol. cons. 369. Fulgos. cõs. 162. col. fi. tex. & Bal. in l. 2. C. de com. & merc. & Doc. in l. fin. C. vt intra cer. temp. & Alexan. in dicta l. fin. ff. de extraord.
26 cog. Et nota omnino, † quod pro omni negli-
f gentia *f* non proceditur contra officialem, sed tantum pro ea, quæ est dolo proxima, & sic quando est in lata culpa, non autem pro leuissima culpa, nec etiam pro culpa leui, quicquid dixerit Homod. in hoc de leui culpa, vbi supra. Sic obseruat consuetudo, & ita attestantur omnes. De iure aliter est pro omni culpa secundum etiam omnes. Aduerte igitur ad supra dicta, quia ferè non potest contingere casus, quo ad malè gesta per iudices, sine neglecta, tam in criminali, quàm in ciuili, qui sub his quatuor conclusionibus decidi non possit. Pertractant tamen Doctores maximè in sæpe allegatis trac. infinitas quęstiones in specie, quas nõ ab re est scire: vt non desit autoritas simul cum rõne, quæ ponuntur etiam in rubric. & in l. fina. C. de pęna iud. qui malè iud. & in locis vbi supra maxime per Alexand. remissiue, vbi omnino vide in d. l. fi. ff. de extraord. cognit. in omnib.
27 apostillis. Quæro † etiam an excusetur prętor, qui male fecit ex consilio assessoris, vide Dec. in l. iuris igno. C. qui admit. qui tenet excusari, si assessor habebat instrumẽtũ Doctoratus, approbationis factæ in studio generali, nisi tamen per se iura scire teneretur,
28 puta, quñ. & ipse esset doctor. Et ideo iudex, qui secutus est cõsilium sapientis, non excusatur, si male iudicauit, secundum Bartol. in l. si conuenerit. ff. de re iud. vide ibi per Doctores, & ibi etiam, an consilium vnius doctoris magnę existimationis excuset. & per Fel. an cap. cum contingat. colum. 3. de rescr.
29 & ibi etiam ponit, quòd prætor, quia credidit legali homini, quod non aufugisset e prætorio, & qui tamen fugit, non tenetur in syndicatu. Vide etiam Decium in l. 2. ff. quod quisque iur. ad hoc principale, an prætor ex
30 cusetur propter assessorem. Et ad hoc, an prætor excusetur propter cõsilium assessoris, & de male gestis per assessorem, & qui sint assessores, & ad quid teneatur assessor, & de multis alijs in materia assessorũ, vide Parid. Pu. in dicto suo tractat. char. 18. colum. 2. versic. assessor. & sex sequentibus, & etiam in alijs tractatibus, de quibus supra, & eundem Parid. char. 24. col. 2. vers. consilium, & sequentibus. Et quando prætor participat de dolo assessoris, vide Ias. in l. 1. C. vt omnes iudic.
31 tam ciu. quam mili. in fi. Et de delictis custodium carcerum, vide eundem Parid. char. 1. colu. 1. vers. an potestas. & octo sequentibus. Item de delictis lorariorũ vide char. 21. col. fi. & alibi per Homod. char. 6. in fal. 2. & seq. vbi etiam de custode, de quo etiam custode carceris supra dixi sub rubric. de carcere. & in istis locis etiam videbis denotariorum negligentia, & syndicatu. Et sciẽdum est, quod prętor tenetur pro delicto familię, vt per Bar. in l. 1. §. familię, ff. de pub. & Dec. in d. l. 2. ff. quod quisq; iuris. & dixi supra in tit. de fur. Et pro absolutione esset aliquid dicendũ de modo procedendi, verum quia de hoc tractatu nimis aperte loquuntur, & notarij ẽt hoc sciunt, ideo consulto prętermittam. Nõ
32 omitto tamen, quod si sindicator facit proclama, vt qui voluerit querelas deferre, veniat infra certos dies aliàs non audietur, prout moris est. Si quis veniat post tempus, non auditur, & querela est nulla. Bald. in dicto §. proficisci. in 3. q. Marian. Socin. in tract. cita. in 37. ar. in 3. effectu peremptorij. & per Bal. in d. §. in 4. quęst. & amplius etiam in propria patria non poterit conueniri. Bal. & Marian. vbi supra, & loquuntur Marian. & Bal. etiam
g non secuta absolutione, *g* sed secuta absolutione. ita etiã tenet Alex. in l. 2. ff. ad leg. Iul. repet. sequitur Put. in tract. char. 8. colum. 3. uers. officialis. Homod. in suo tract. char. 11. colum. 3. vers. & prędicta. Ego sum in hac opinione, siue sit secuta absolutio, siue non, quia est commmunis, quidquid velit gl. in d. l. secunda, ad fin. & Bartol. ibi. Qui tamen defendi possunt quo ad contractus, & delicta extra

..a extra officium de quibus non fuit cogni tum nec decisum, tamen vide tex. in l. si cui,
33 §. ijsdẽ, ff. de accus. vbi dicit, † ꝙ semel absolutus potest iterum accusari ab eo, qui fuit ignorans, & prosequitur suam, vel suorum iniuriarum, & probatur ignorantia iuramento. Felyn. in capitul. de his. de accusa. in versicu. 9. Tamen cum fiunt proclamata, nescio videre, quomodo possit allegari ignorantia. vide tamen omnino, cum fiunt proclamata, text. in capitul. fin. extra, qui matri. accus. poss. qui text. adhuc admittit omnes qui erant impediti legitimo impedimento. Item quomodo probetur ignorantia a loco, in quo ẽt fiunt proclamata, vide Bart. in l. is potest, ff de hær. institu. vbi ponit, quod
34 † ẽt prætor potest conueniri pro barataria
h & furtis, durãte *h* officio non expectato tẽpe syndicatus. & hæc est cõis in l. 2. ff. de in ius vocan. vt ibi per Ias. facientem regulam, & fallentias. Dum dixi, siue secuta absolutione, siue non, in propria patria non posse iterum conueniri, secundum cõem. Adde quod hoc procedit, quando officialis erat extra patriam officialis, & ibi fuerant facta proclamata. Cæterum si in patria erat officialis, non video quare in patria non possit conueniri post dies quinquaginta, & iudicari vltra dies uiginti, non obstante l. vnica, C. vt omnes iudic. tam ciuil. quàm crimi. quæ non loquitur hoc casu, in quo debet habere locum ius regulare, scilicet. l. quærela. C. de fals. & l. properandum, in prin. C. de iu
35 dic. Cogita. Non est ẽt omittendum, † quando delegati a superiore circa syndicatum officialis, vel officialium, perquirunt passim ab omnibus, de eorum vita ac gestis, ꝙ male faciunt, & nõ memores eorum, quæ summus Pontifex dicit in c. cum oporteat. in cap. qualiter. il secondo. in c. fin. de accusat. Ex quibus iuribus apparet, ꝙ etsi princeps committat alicui, ut inquirat contra aliquos pro ut dictum est, tamen non facile debet prosilere ad inquirendum contra officiales, qui exercendo officium suum sunt sicut scopus ad sagittam, & qui, dum corrigunt, & castigant nulla habita ratione ꝑsonarum, multorum odia incurrunt. sic in d. cap. qualiter, & quando. Sed in primis de fama eorum est quærendum, non a suspectis personis, nec ab his qui non zelo iustitiæ, sed timore sæueritatis talium officialium deponunt, & fama mala probata, postea inquiritur de veritate criminum obiectorum, & vbi etiam aliquis dedisset libellum diffamatorium, nõ iudiciario more, sed solum ad diffamãdum, ex quo nulla esset secuta infamia, pp quam vlterius esset inuestigandum de veritate. ita est text. in cap. de inquisitione. §. tertię. de accusat. & ibi Abb. no. & cæteri. Et similiter vbi multi, maximè nullius existimationis, & malè audientes detulissent aliqua mala, etiam ex eorum dictis non deberet vltro procedi ad inquirendum de criminibus in specie, d. c. cum oporteat. vbi Aret. in j. colu. Et vbi detur libellus diffamatorius, vt sup. est petendum, ut statuatur terminus tali ad uerificandum maledicta, quibus non probatis, est capitali pœna plectendus, iuxta ea q̃ dicuntur in l. j. C. de famos. lib. & 5. qõ. 1. per totum. vbi est videndum de hac practica.
36 Et sciendum est, † ꝙ non solum potest inquiri in certam personam, sed etiam in collegium, vel vniuersitatem, & vbi præcessit inditium, vel diffamatio, ꝙ cõicato consilio aliquid fecerit. fit inquisitio specialis, quo ad personas, & delicta, & sequi ex ea potest condemnatio, vt omnes ponũt in tract. synd. & in specie Doct. in cap. ad petitionem. vbi Abb. & alij. de accus. Et talem inquisitionem fecit Do. Rosus Florentinus in ciuitate Veronæ, quando inquisiuit conuentum, & fratres sancti Francisci, eo quod auaritia interfecerant quendam Cremonensem eorum hospitem, cum reperijsset omnes culpabiles numero quinquaginta, & fertur ꝙ deambulando dicebat, Quid facies Rose? suspendes ne illos ꝗ in magno numero sunt, & statim addebat, Quamuis plures sint, oẽs tamẽ delinquerunt. Et tandem omnes suspendi iussit ab olitore eorum minus culpabili, qui solum pallium interfecti receperat post homicid. hęc per Marian. Socyn. in dicto capit. qualiter. il secondo, in 2. artic. prin. Et quia tetigi de obloquentibus, contra magistra-
37 tus. Dic † ꝙ sicut sæuerè contra officiales proceditur propter iniustitiã, ita qui iniuste obloquuntur de eis, debent grauiter puniri, adeo ut officialis qui postea bonus declaratur, possit agendo ad iniuriam, facere, vt illi plectantur pęna mortis tanquam homicidæ parentum. §. ex aduerso. & ibi gloss. in Auth. ut iudices sine quoquo, suffra. & non probare, est verificatio, ꝙ ad iniuriam querelauerit, ẽt criminaliter agendo, vt per Socyn. 118. columna penultima, & fin. & Put. in tract. suo, char. 41. capitul. iniuria officialis. vbi omnino vide. & licet pęna regulariter

riter iniuriarum sit extraordinaria. l. fin. ff. de iniur. tamen propter malum exemplum, pœna in hoc casu est capitalis. Est etiam capitalis agendo de calumnia, iuxta, l. fina. C. de accus. & l. prima, ff. ad Turpil. & not. in cap 2. de calum. Et sufficit præsumptiua probatio, s. quia nõ probatur, gl. in l. athletas. §. calumniator. ff. de infam. tamen quia cessat de consuetudine pœna similitudinis supplicij, potest agi iniuriarum, imò in hoc iudicio iniuriarum facilius obtineri potest, vt p Soc. vbi supra. Et aduerte, quia non loquor de famoso libello, qui affigatur ualuis, vel parietibus, nam tunc passim est pœna capitalis, etiam contra non officialem. l. 1. C. de famo. libel. Sed loquor de libello iudiciario: quia si nõ probatur, procedunt prędicta, iuxta ea quę dixi supra in tit. de iniur. Et heri q. dam aduocatus, qui fuerit instigator vt plures querelæ contra bonum officialem porrigerentur, & nõ probauerat eas, iussus est exulare perpetuò à dominio, & damnatus fuit in omnib. impensis, & interesse.

ADDITIONES.

a Barattariam. De qua Ancharan. consil. 271. in titulis. nu. 4. Hippol. de Mars. in l. 1. nu. 9. ff. de falsi. Thom. Gramma. consi. crimin. 35. in causa magistri, vbi plenè de pœna huius delicti corruptionis iudicis.

b Salarijs, & sportulis. Ad partes disputo in glos. facult. in proęm. in uer. procœmij. col. 3. vers. sed contra test. nostrum.

c Officij. Idem dicit Iul. Clar. sentent. lib. 5. §. fi. q. 73. versicul. iudex committens barattariam. citans Boss. hic.

d Criminaliter. Idem uolũt Soc. Iun. cons. 39. nu. 44. & 77. lib. 2. ac Iul. Clar. senten. lib. 5. §. Falsum. uers. Trita est conclusio.

e Communis. Idem Clar. sequens Aegid. hic sententia. lib. 5. § fi. uersic. Iudex male iudicans propter imperitiam.

f Negligentia. Catal. de sindica. q. 13. & 265. uers. Item iudex propter negligentiã. Rui. cons. 12. uol. 5. Intellige & distingue ut per Iul. Cla. senten. lib. 5. § fi. q. 73. uer. itẽ iudex propter negligentiam.

g Absolutione. Vtroque casu sequuta, vel non sequuta absolutione, & ita practicari affirmat Anton. Gomez. delicto. c. 1 post nu. 23. ac Iul. Clar. sent. lib. 5. §. final. q. 51. vers. hac etiam præscriptionis exceptione.

h Durante. Sequitur Iul. Clar. sent. lib. 5. § fi. q. 16. uers. præterea, quæro. in fi.

Tit. de Publicatione processus, & testium.

SVMMAE.

1 *Publicatio processus an sit necessaria ad hoc ut sententia valeat.*
2 *Publicatio processus an requiratur ante torturam, & quomodo non publicato processu detur copia indiciorum.*
3 *Testes an possint recipi ad defensionem, vel ad offensionem post publicatum processum?*
4 *Testes an possint recipi post publicatum processum, fingendo, quod iudex illos examinet ex officio suo?*
5 *Testes an possint publicato processu examinari super articulis directè contrarijs?*
6 *Testes partis aduersæ an possint reprobari de falso, saltem indirectè post publicatum processum, quando etiam cum falsitate obijcitur corruptela?*
7 *Testium falsitas quomodo possit ostendi publicato processu, si agitur criminaliter ad puniendum, & nõ ad retractandam sentẽtiam.*
8 *Testes in causa criminali an possint examinari post conclusionem in causa?*
9 *Conclusio in causa an habeat locum in criminalibus?*
10 *Testium personas quando liceat post publicationem reprobare, si prius protestatur.*
11 *Testis an possit repelli in causa appellationis, si non fuit repulsus in prima causa?*
12 *Iudex an possit ex officio repellere testem inhabilem? & in tit. seq. nu. 64.*
13 *Testis, quem protestatus sum me reprobaturum, non probat, si postea dicat aliquid pro me: & ibi etiam ponitur quomodo tacitè videatur approbari persona testis.*
14 *Testis productus per me in vna causa, an possit per me reprobari in alia.*
15 *Testis dictum an possit pro parte tantum acceptari.*
16 *Testium dicta possunt reprobari ab ipsomet producente, & quæ sit ratio.*
17 *Testibus per me productis an pars aduersa possit uti me non utente.*
18 *Testes producti an possint interrogari ad instantiam partis aduersæ incontinenti, vel ex interuallo.*
19 *Testis idem an possit ab eadem parte iterum produci super alijs capitulis.*
20 *Testibus adhibitis ex consensu partium, an possit aliquid opponi.*

21 *Testis, qui non debuit examinari, non facit fidem, nec indicium, dummodo iudex reseruauerit exceptiones partium.*

22 *Testes examinati an iterum possint repeti super eisdē capitulis saltem ex officio iudicis.*

23 *Iudex non interrogans testes vbi poßet interrogare an malè faciat, & an ab eo posſit appellari.*

24 *Testis quomodo dicatur ambiguus ad hoc vt posſit repeti.*

25 *Testis ſicut poteſt repeti ad declarandum, an etiam posſit repeti, ut aliquid addat.*

26 *Testes poſſunt repeti etiam ad instantiam partis, & publicato proceſſu, quando non fuerint intrerogati ſuper omnibus capitulis, vel interrogatorijs.*

27 *Testis an posſit repeti inuitus.*

28 *Testis ſponte ſua an posſit reuerti, vt addat, vel ut ſe corrigat incontinenti, vel ex interuallo.*

29 *Testi an licitum ſit uariare, antequam recedat à iudice.*

30 *Testis varians ante finitum examen an poſſit torqueri.*

31 *Testibus examinatis debet legi depoſitio ſua, ut eam melius confirment, antequam recedant à iudice.*

32 *Testi an licitum ſit incontinenti ſe corrigere, vel variare.*

33 *Testis an posſit ex interuallo ſe corrigere? & num. 36.*

34 *Testis an posſit ex interuallo addere?*

35 *Testis, qui prius depoſuit ſe tantum ſcire, &c. & postea deponit abſolutè verum eſſe, &c. & probet: & quid econuerſo, ſi primo dixit ſe ſcire, postea neſcire?*

36 *Testis ex interuallo ſe corrigēs an puniatur de falſo? & ſupra nu. 33.*

37 *Testis non punitur de falſo, ubi fieri poteſt, ut non adſit dolus.*

38 *Testibus examinatis, & postea mortuis, ſi quis eorum depoſitionibus uſus fuerit, non poteſt argui de falſo, quia falſitas oſtendi non poteſt, cū testes nō posſint amplius torqueri.*

Ixi ſupra in undecima, & vltima parte torturæ, quòd ante torturam datur copia indiciorum, & deinde ſub rubric. ſeq. de defenſionibus reorum, & defenſionum impugnationibus, modum tradidi defenſionis, & offenſionis, ad cuius pleniorem declarationem etiam ſubieci titulos ſiugulares omnium ferè delictorum, breuiter eorum materiam pertractando. Aliud igitur non ſupereſt poſt factas defenſiones, & offenſiones. & abſoluta utrinque omnia teſtium examina, niſi ut
1 deueniam ad publicationem proceſſus, quæ neceſſaria eſt ad hoc, vt ſententia re ipſa ualeat, licet ſine ea non ſit ipſo iure nulla. hæc eſt communis opinio, ut per Felyn. in cap. licet cauſam, de probation. columna 17. uerſi. fallit ſecundo. & latius in cap. cum I. & A. columna 1. & 2. de re iud. & Aret. in
2 capitu. cauſam quæ. columna 1. de teſtibus. Sed quęro, † an etiam iſta publicatio proceſſus requiratur ante torturam. Bald. in l. milites, C. de quęſtio. tenet requiri. & ita Brun. char. 9. colum. fi. & ſeq. in ſuo tractat. torturę. Et text. ſecundum unam lecturam in l. 2. C. de edendo, ut ibi per Bart. in ſecunda lectura. Et practica eſt, quòd publicatur proceſſus, & datur copia iudiciorum, aliter tolleretur rei defenſio, ut ibi per Brun. & reus poteſt elidere indicia, & reprobare contrariis probationibus, ut per Brun. ubi ſupr. & clarius char. 8. colum. uerſicu. ſed licet, & dum dixi ſupra in undecima parte torturę, & ultima, ꝙ etiam non publicato proceſſu datur copia indiciorum, intellexi ratione ſolennitatis, quæ fit in publicatione proceſſus, iuxta gloſ. & not. in l. geſta. C. de re iudi. quia ſine alia citatione partis datur ipſa co-
3 pia. An † publicato proceſſu etiam ſoléniter, vt tandem fit poſt probationes hincinde factas, ſuper capitulis utriuſque partis, poſ-
a ſint examinari teſtes a ad defenſionem, & offenſionem? cōis eſt ſententia quando parte inſtante proceditur, ad defenſionem non poſſe examinari, ut per Aret. in c. cum clamor. col. 2. de teſtibus. tenetur tamen iudex ex officio, ēt in caſu quo ad inſtantiā partis proceditur, quærere defenſiones etiam per examen teſtium poſt publicationem. Areti. conſilio 147. colu. 3. & ideo concludendum eſt, vt ad offenſionem non poſſit etiam ex officio, vbi vt dixi, ſimus in caſu quo proceditur ad inſtantiam partis. Aret. in c. fraternitatis, col. 9. verſic. item in cauſa criminali. Bald. in l. præsbyteri, col. 2. verſic. iuxta primam, C. de epiſc. & cleric. & conſi. 276. in 1. uol. col. pen. circa fin. & ſequenti, ſecundum impreſſionem Brixienſem. Felyn. in d. cap. cum clamor, colum. penul. verſ. ſecunda concluſio. & Ange. Areti. vbi infra. Et aduerte quod articulum hunc quo ad teſtes examinandos ad defēſionem latè diſputauit Are.

in d. c.

in d.c.fraternitatis.& ibi tenuit, ꝙ publicatio non obstet parte instante, sed vt dixi Aret.in d.c.cum clamor.aliter tenet. Dicés, quod latè articulum disputauit in d. c. fraternitatis.Sed quòd cōis est in contrarium. & bene loquitur, quidquid dicat Fel.in d.c. cum clamor.& Ang. in glo. qui iudex dictū processum publicauit. & in glos. qui iudex statuit terminum ad opponendum contra processum,col.2.in fi.& prin. seq. & in glo. comparent dicti inquisiti.& negauerunt totum,colum.fi.& Salyce.per eum non allegatus in l.fin.colum.penul.C.de quęstionibus. Aduerte etiam dum dixi,non esse testes etiā ex officio examinandos ad offensionem,vbi parte instante proceditur, nam loquuntur Doctores ibi pars est voluntaria, secus si necessaria. Item limitant hanc conclusionem, ut non procedat quando iudex uidit reum suspectum de collusione. Cui aliam limitationem addo,quando videt partē esset negligentem.Bar.in q. iudex maleficiorum.Bald. in d.l. presbyteri, & in l. 2. C. de abolitionib.ꝑ Fel. & Aret.in c. quia Gu.de iudicijs, & ꝑcedit hæc limitatio,siue ad defensionē, siue ad offensionem agatur, secundum Doctores supra,& nota quod Hostien.& Abb. & alij communiter in d.c.cum clamor. volunt,ꝙ etiam si iudex ex puro officio procedat, tamen vbi videt reus, quod malitiosè procedit potest appellare,sed tamen limita, vt per Felyn. in d.cap.cum clamor.col.fina. vers.& in prædictis.& an sit idē, ꝙ pars petat,& nominet, vt illos iudex examinet,an tantummodo sciat quos voluerit iudex examinare,vide Paulum de Castr. faciētem differentiam in consil.246.in 1.uolum.vbi di-
4 cit,† ꝙ licet sciat,nihilominus iudex ex officio potest examinare, vbi aliàs veritas haberi non posset, videtur tamen hoc pendere à captione.Bal.in l.fi.in fi.principij.C.ad appellat.vbi dicit, se dare nouum modum per quem semper poterunt produci testes publicatis attestationibus, vt scilicet qui hoc facere intendit,iudici det nomina testiū, & se absentem faciat,posteaq; iudex ex officio illos examinet, sed hoc reprobat Roma. & post eum Fel.qui eum refert in d.c.fraternitatis.colu.8. nec curo de repertorio Hipp. in quo aliter tenet in l.1.§.final.colum.2.&
5 sequen.ff.de quæst. Vides igitur † non posse ad defensionem,minusque ad offensionē examinari testes post publicationem testiū super capitulis utriusque partis, sed an possint examinari super articulis directe cōtrariis? & dic idem per clementinam secundā, vbi gloss. notabilis,in uerbo, indirectè, de testibus.& est communis Doctorum sentētia ibi,quæ tamen nō habet locum quando articuli essent indirectè contrarii, iuxta l. optimam.C.de contrahend.& cōmit.stipu. Est tamen aduertendum, quòd si pars contra quā producta fuerant capitula ex inspectione eorū potuit instrui ad contra capitulandū ante publicationē, tunc cessaret hęc conclusio,sed si instrui non potuit, & testis super eis examinatus deposuit de loco, & tempore,quod non erat expressum in capitulis generaliter compositis,tunc conclusio militaret.ita communiter Doct.in d. clē. 2. maximè Barb.qui d.clemen.legit cū rubr.illius tit. & ita attestatur Marian.capitul. fra-
6 ternitatis.de testibus in 9 q.princip.Et † sumus in materia utrum falsitas testiū diuersæ partis possit ostendi, & conclusio est, ut directe non possit, secus autem indirecte, sicut tamen dixi recte etiam potest ostendi quando ultra falsitatē etiam obijcitur testes cor-
7 ruptos fuisse,† ex quo censetur nouum capitulum,ita Maria.ubi supra,in 8. q. in prima limitatione.& ponit etiam alias duas limitationes,& hanc communem cum his, & aliis limitationibus ponit Fel.in c. licet causam.nu.24.& seq.col.12.extra de probatio. Sed si obiiciatur sola falsitas, hoc opus hic labor est,& Marian. circa dictā 8. q. mouet difficultatem,& se reiicit ad cap.cum causam. de prob.& c.cū uenerabilis.de excep. est materia illorum capitulorum:in quibus not. quòd etiam sententia quæ transiuit in rem iudicatam, reuocatur prætextu falsorum testium,& ideo Fel.in eo.cap.cum causam.tangit difficultatē in prima conclusione,& ostendit,quòd sola falsitas nō sufficit, quando non obiicitur corruptela, allegat Bar.Abb.Imol.Paul.de Castr. Ant.de Butr. & Ioan.Andr. & ita dicit esse intelligendos Specul.& Archid.qui simpliciter loquūtur, & super quibus Dec.se fundans in cap. cum causam. tenet esset speciale in crimine falsitatis, vt timor subornationis non habeatur in consideratione,vt per eum,sed dicit contra communem, vt etiam apparet ex dictis Ale.in 1.colu.& Imol.ibi in l.diuus.ff.de re iud.& incipit versiculus Alexan. item fallit vbicunque. Fateor quòd si ageretur criminaliter ad puniendum,& non ad retractandam sententiam, iuxta latè dicta per Alex.

& Imol. maximè, colu. 6. uers. item aduerte. & dicta per Felyn. in d. cap. licet causam. in 15. colum. ubi ponit modos quibus potest agi prætextu falsorum testium, sicut etiã fit in d. l. diuus. tunc publicatio non obstaret, per ea quæ ponit Bart. in d. Auth. qui semel uersicu. quęro an alia instantia. C. de proba. secus si ageretur criminaliter, & incidenter ad rescissionem sententiæ, iuxta not. per Imol. in d. col. 6. uersicu. item aduerte, quod tamen etiam non transit sine dubitatione per dicta Bart. in d. q. quęro an in alia instantia. Item si ageretur solum contra testes ut punirētur, cessaret difficultas, quia res inter alios acta, & c. cessaret etiam quando ex officio iudex procederet, iux. d. c. cum clamor. & hoc eadem ratione, & casus clarus est pro communi, quando agitur ciuiliter ad rescissionem sententiæ, dico clarius secũdũ Doctores cõmuniter, tamen adhuc ergo dubito propter generalia uerba rubricæ, & legum. C. si ex falsis instrumentis, & capitulorũ, cũ causam, & c. cũ uenerab. & d. l. diuus. dicere autem, non loquuntur supra dicta quando publicatus erat processus, est mẹrũ somniũ, quod nũquam fuit in consideratio

8 ne legum. An † post conclusionem in causa in criminalibus possint examinari testes, & acta fieri, uide, quomodo concludatur in causa tex. in c. cum dilectus. de fide instrumento. & Felyn. ibi omnino, & in effectu post conclusionem in causa non licet exami

b nare testes, imò est præclusa *b* oĩs probatio ẽt per instrumenta. d. c. cum dilectus. licet aliud sit in instrumentis de nouo repertis, ut per Ias. in repetit. d. l. admonendi. char. ultima. col. 1. versic. confirma. iuncta chart. 7. uol. 3. uers. retenta. & nõ licet etiã post conclusionẽ in causa examinare testes contra personas testium, imò nec post solã publicationem testium, nisi secundum formam cap. præsentium. de testibus. In Senatu tñ uideo facile concedi, ut contra personas possint examinari ẽt post emanatũ peremptorium, & causa quare etiã contra personas de iure non possint examinari testes, illa est, quia ut dixi, conclusio in causa præcludit oẽ genus probationis, ut latè per Felyn. in d. cap. cũ dilectus. qui ostendit, adeo præcludit, os partibus per conclusionem in causa, vt quasi æquiparetur sententiæ, & magis hoc impedit. ne quid postea fiat quàm publicatio testium, ut patet in d. cap. cum dilectus, & patet, quia tot limitationes non dantur per Doctores quando est conclusum in causa ad iterum examinandum, prout dantur quando est publicatus processus, ut in cap. cum uenissent. per Doctores de testibus, & per Alexan. in l. iubemus. C. de iud. ubi uide col. 2. vsque ad finem, & ibi concludit, sicut supra dixi, quod quando conclusum est in causa, præcluditur omnis uia vlteriori proba-

9 tioni. Et ne erres, scias, † quod in criminalibus non concluditur in causa, vt per Felyn. in d. cap, cum dilectus. colu. 2. & Aret. in gl. iudex statuit terminum ad opponendũ contra processum, col. 2. in fin. & seq. quia non põt reus renunciare defensionibus, ut per Doctores in d. c. & in l. iubemus. allegata, & Mediolani ex consuetudine non concluditur in causa etiam ciuili. Si igitur in criminali, non cõcluditur in causa, nihil impedit quin possint testes examinari, etiam super cõtrarijs capitulis, nisi obstet publicatio testium, quo casu dicendum est, ut supra dixi. & minus impedit quominus possint examinari testes contra personas testium, nisi etiã obstet publicatio, qua etiam non attenta possunt examinari secundum formã dicti capituli, præsentiam. de testibus. Et circa di

10 ctum capitulum, præsentiam. dicit † quòd si protestatur contra personas testium ante publicationem, uidelicet quo tempore pars citatur ad uidendum iurare testes, iuxta ca. 2. de testibus. & l. si quando. C. eo. tunc non obstante publicatione potest probare contra eorum personas, uide Fely. ibi, qui ponit sex fallentias percurrendo, & limitando dicta Saly. in hac materia in l. si quis de testib. uide etiam Aret. in d. capitu. præsentium, & Signorol. consi. 79. Et procedit etiam quòd pars contra quam fuit productus testis, postea uellet allegare testem corruptum, ut notabiliter per Fely. in cap. licet causam. de probationibus. col. 4. circa finem, & seq. in 9. notab. ubi etiam uide colum. 14. & sequenti

11 uersicu. tertia conclusio, & † an qui non opposuit contra testem in prima causa, possit postea opponere in causa appellationis, uide Aretin. in c. ex parte. colum. 9. & sequen. de testibus. & in cap. sicut. eod. tit. colum. 4. circa principium. & ubi pars non fuit prote

12 stata, an † iudex ipse ex officio possit repellere testem inhabilem, uide Salycet. in d. l. si quis testibus. Fel. in d. cap. præsentium. colu. 2. & in cap. intimauit. colu. pen. circa finem, & sequen. extra, de testibus. & in capi. testimonium. eodem titu. colum. 2. & ibi Aretin. colum.

column.octaua. Alexand. in l.3. in princip. ff. de testibus, column.3 & 5. volum. cons. 152. columna 5. circa princip. ubi ponit aliquos casus in quibus potest opponi etiam sine protestatione, & omnino Angel. consi. 295. colum. 2. & in d. capit. 2. per Felyn. extra, de testibus, columna octaua. circa fin. Et adde
13 † quod facta dicta protestatione per me si tales testes postea aliquid pro me deponerẽt non staretur eis ad mei fauorem. Aret. in d. capitul. præsentium. in ultim. notab. & ibi Felyn. colum. 2. & latius per Felyn. in d. cap. præsentium, colum. pen. vers. in glos. fin. vbi regulam ponit, & fallentias circa hoc, & ibi per Aret. in vlt. char. & per Fely. notabiliter in cap. capitulum. de rescripit. colum. 14 versicul. demum. in fin. Item adde, quod sicut ego contra testem debeo protestari, aliter videor illum approbare d. cap. præsentium. ita si egomet produco testẽ videor illum approbare nec possum postea improbare, d. l. si qs testibus. vbi per Doctor. maximè per Salyc. Alexand. cons. 66. col. penul. vol. 1. per Fely. in cap. veniens, el primo, de testibus, colum. fin. circa princip. Angel. in Authen. atqui semel. colum. 2. de prob. Et quid de iudice quẽ approbaui in iudicem an possim eum reprobare, si contra me in eadem causa producatur in testem? uide Aretin. in capit. dilecti. de testibus, colum. penult. circa fin. & seque.
14 † Et si in vna causa produxi testem, & idẽ in alia producatur per alterum contra me, an possim eum reprobare, vide Salyc. ubi supra, column. 3. Aret. in d. c. præsentium, col. 4. & Fel. ibi column. 3. Et quando produco testem, an possim allegare eius instabilitatẽ, vide omnino Bal. in c. cum dilectum. col. vlt. de consuetudi. ubi ponit practicam, qualiter quis possit dicto testis se iuuare pro par
15 te, & pro parte non acceptare, & † an ex capite inimicitiæ possim testẽ reprobare, ultra Sal. ubi supra, & alios, uide Bald. volumin. 5. cons. 41. column. 2. circa fin. Et procedunt
16 hæc quò ad personas testium, sed † dictum eorum potest quidem reprobari ab ipsomet producente tanquam falsum. Salic. in d. l. si quis testibus, versicul. 4. quæro. ad fin. & Anton. de Butr. in capitul. cum uenerabilis. columna 5. versic. oppono. extra, de excep. & ratio est, quia producens sibi contra illud non potuit prouidere. ita Salicet. & Dom. Anto. ubi supra, nec censetur approbans personam testis approbare eius dicta, siue testificanda per eum ita not. Salic. in d. l. si quis testibus. colum. 2. Angel. ubi uide, in Auth. at qui semel, colum. 2. C. de prob. Alexandr. cons. 66. colum. penul. uolu. 1. & Fel. in c. veniens, el primo, de testibus, column. fin. post
17 princip. Quid uerò † si producens non velit vti dicto testis, quem produxit, an possit altera pars illum producere? vide Felyn. in cap. de testibus, column. fin. extra, de testibus. & per Bald. in l. 1. §. bestias, ff. de postul. Panor. in d. capitul. præsentium. in princip. colum. 4. & ibi Felyn. colu. 3. & Aretin. consil. 141.
18 circa medium, & † an teste ꝓducto per unã partem, possit altera pars petere, ut interrogetur pro se super eodem capitul. vel super alio diuerso, & quid ex interuallo, & quid etiam si talis pars cõtra quam fit productio, esset per lapsum terminum exclusa productione testium, vide Aret. in d. c. de testib. in vlt. chart. & Fel. ibi columna final. Et an
19 † idem testis possit ab eadem parte iterum produci super alijs capitulis. Signorol. tenet
20 posse cons. 53. colum. 2. Et an † possit opponi testibus adhibitis in aliquo actu ex consensu partium, uide Felyn. in capit. exhibita column. 2. de iudicijs. Cæpol. plenè cautela 294. Alex. notabiliter consilio 70. volum. 1. ubi limitat procedere quo ad illos qui eos rogarunt pro testibus. Idem Cæpol. consilio 21. colu. 4. Dixi de protestatione quæ iuuat partem, vt possit post publicationem proba
21 re contra personas. Addo autem, quia multi testes non debent examinari, qui tamen examinantur, quod reseruatio quam faceret iudex de non præiudicando exceptionibus contra eos militantibus, operaretur uti perinde esset, ac si nullum factum fuisset examen. Aret. in capitul. ex parte, columna 6. de testibus. Fel. in capitul. cum dilecti. de accusat. colum. 9. & in d. capit. ex parte. columna antepen. ubi vide in fi. & sic etiam ubi dicti testes alias non facerent indicium qualequale, nec hoc casu examinati illud facerent, & vide etiam Felin. in capitul. testimonium colum. 5. in fi. de testibus. & cadet hæc conclusio magis sub tit. seq. de oppositio. contra testes. Sicut facta publicatione propter timorem subornationis noui testes prohibentur produci. dicto capit. fraternitatis. & Auth.
22 at qui semel. C. de probation. ita testes † exa-
c minati nõ repetuntur c super eisdem capitulis. cap. per tuas. extra, de testibus, cum gl. 1. Fel. ibi in uersicu. 2. conclusio. ubi uide. est pulchra materia, & conclusio est hęc, ꝙ ẽt ubi proceditur instante parte, tamen iudex

ex officio potest iterum interrogare testem, quia forte obscurè deposuit. ita Felyn. ibi, & glos. ibidem, quam uide, quia his hoc repetit, & gl. in §. illud. in Auth. de testibus. quã sequitur Bar. in Authen. at qui semel. C. de prob. in fin. hanc glo. sequitur Imo. in dicto cap. per tuas. sæpius repetendo. & ita etiam glo. in cap. cum clamor. de testibus, & ibi latius Fely. colum. 1. qui post Docto. per eum allegatos clare loquitur, & in criminalibus, & in ciuilibus, quando proceditur inter partes, & ita clare Are. in dicto c. per tuas. qui nunquam dubitat, nisi quando est repetendus instante parte. Et aduerte ad glo. in d. c. cum clamor. dũ dicit, ꝙ iudex præcipue in illo tex. in quo proceditur ex mœro officio potest interrogare, clare idem uoleus quãdo instante parte, & vide omnino illam glo. ponentem rationem dubitandi, & decidẽdi. & ita Marian. in c. fraternitatis. in 34. fallen. de
23 testibus. Et aduerte † quia primo est quærendum ad cognitionem prædictorũ, an iudex si non faciat, malè dicatur facere, & possit appellari, uide Felyn. in d. c. per tuas. colum. fi. versic. item in quantum. qui uidetur dicere, quod malè facit, & si appellatur quòd supplet iudex ad quem, loquitur tamen in dubitatione insurgente ex actis, & uide Aret. in dicto cap. cum clamor. colum. 1. in 2. notab. ubi dicit, quod iudex potest, & non cogitur, & ita communiter tenent Docto. est verum ꝙ simpliciter loquitur non facta difficultate quomodo procedat ambiguitas. Secun-
24 do aduerte, † quomodo exemplum detur ꝙ testis sit ambiguus, de quo vide text. in d. c. cum clamor. qui loquitur in tali ambiguitate, quę nullo modo possit intelligi, & ita not. Are. ibi, in d. 2. notab. & ita uidentur plures Doctores tenere, qui sunt reprobati a Felyn. & alijs per eum allegatis in d. c. cum clamor. col. fin. uers. vlti. scias. ubi uide: sufficit enim quælibet ambiguitas, ut ibi, & dat ẽt
d exemplum quo ad assignandam rationem *d* dicti sui, quia hoc etiam pertinet ad hãc declarationem. glo. in d. §. illud. & Bart. in l. repet. in princip. ff. de quæst. & Sal. in Auth. at ubi semel. C. de probat. colum. 5. Et sic vides
25 † ꝙ ex officio idem repetuntur *e* ad decla
e randum. Sed an, vt addant, vide Fel. in d. c. cum clamor, columm. 2 post Lapum, & Do. Anton. & Aret. ibidem, col. 1. in 2. notab. an uero ad instantiã partis iudex possit repetere, loquor semper publicatis attestationibus, saltem ad declarandum. Dic communẽ esse vt non possint, & sic minus ad addẽdum, & corrigendum. Aretin. in dicto c. per tuas. in diuersis locis ita attestat, unus est casus
26 in quo iidem testes possunt repeti ad instantiam partis publicatis testibus, quando non
f fuerũt interrogati *f* super omnibus capitulis, uel super interrogatoriis, & hoc etiam ꝙ sub ui uerborũ capitula continerentur plura, quia super omnibus est interrogãdus, ẽt quæ in virtute verborum continerentur, ut in exẽplo eius qui capitulat prę scriptionẽ. Abb. in d. c. per tuas. Et aduerte, quia si fuit interrogatus, atque ita respondit, ut etiam fieri debuisset alia interrogatio, illa non facta, non dicitur aliquid omissum, quia satis est, ꝙ super omnibus capitulis, & capitulatis fuerit interrogatus, est uerum ꝙ si dubie respõdit, tunc sumus in alia materia, de qua supra, an repeti debeat ad declarandũ dictũ suum, & minus adhuc diceretur omissum, si etiam iudex vlterius interrogasset de causa scientiæ, & adhuc aptè non respondisset. Et adde ꝙ Tindar. in hac materia, in suo dialogo. lib. 1. cap. 9. col. 2. uers. item probatur, qui fuit Doctor solẽnis. & subtilis, ut per Ias. in l. magistratib. col. 2. in fin. ff. & per Dec. in c.
27 per tuas, col. ult. de probatio. dicit te † iudicem, qui infestaris, vt repetas testem, debere esse contentum primo dicto, ut no. glo. in c. literas, extra, de pręsumption. nec debere testem repetere eo nolentè, nisi fortè dictum eius sit obscurum, uel aliud pręsenseris nouiter peruenisse ad eius notitiam ex meliori forte recordatione, quibus casibus põt iudex testem repetere ex officio, ut ibi, quem uide. Et aduerte, quia sunt duę materię se-
28 paratæ. Prima † an iudex possit repetere dictũ testis ut addat, uel declaret, & de hoc locuti sumus. Secunda an possit ipse testis reuerti, ut addat, uel se corrigat, & hæc secũda materia traditur in capit. pręterea. de testibus cog. & dicit Bar. in d. l. repetit. qui attingit hunc ultimum articulum, ꝙ si testis reuertitur suo motu incontinenti, auditur, & potest se ipsum corrigere, secus si ex interuallo. allegat d. cap. præterea. & not. in dict. §. quia uero. in Auth. de testibu. sdic ut ibi in dicto cap. pręterea. & uide Bart. in l. eos. ff. de falsis. columna 2. ubi dicit, quòd testis se incontinenti potest corrigere quando iustam causam erroris allegat, aliàs uti uarius punitur de falso, & Aretin. sequitur Bartol. præcise, & clare in dicto cap. per tuas. de testibus. colu. 3. ubi ponit not. declarationem

quam

quam omnino uide si uis hęc intelligere, uide tamen Bar.in l. quidquid astringendæ.ff. de uerbo.obliga. circa fi.uers. fateor tamen. ubi uult simpliciter ꝙ in teste licita sit uariatio antequam g primũ dictum habeatur pro perfecto.& idẽ uult gl.in d.c. pręterea.ubi ait, ꝙ dicitur incontinenti quando quis nondum recessit a iudice, & tunc admittitur uariatio,nec est necesse dicere,Reuoco,sed vr̃ intelligendus Bartol. sicut dicit, nondum examine, perfectio, sed illo facto etiam incontinenti non potest, nisi reuocet,& etiam causam alleget,& ita uidetur distinguere, & declarare Firm. in uersi. testium repetitio.in 9.c.& duobus sequentibus,ubi omnino uide.Et † ubi nondum esset finitũ examen, & uariaret simpliciter absque eo quod ipse se uidetur corrigere, adhuc credo eum debere torqueri, ad perspiciendũ in quo dicto uellet ꝑsistere,& ita intelligere potes Bartol.in l.de minore.§.1.in 1.colu.ff.de q.Itẽ puniretur uti uarius per d.l. eos.Et ideo non semel uidi solennes iureconsultos statim facto testis examine, ei depositionem quam fecerat legere,& eũ interrogare an ita dixisset, ꝙ si aliquid se dixisse negasset,uel aliud dicere uoluisse affirmasset, dictum eis accommodabant, prout ultimo loco asseruerat,sed ubi recessisset ab eis, uel licentiam habuisset, & postea uellet se corrigere non admittebant, nisi reuocaret, & allegaret causam erroris sui,& hanc practicam acceperunt à Bald.in l.fi.C. plus uale. quod agi.ubi per illum tex.dicit ibi,ꝙ postquam testis deposuit debet iterum ei legi dictũ suum,ut per lectionẽ compleatur, & error si quis sit in scribendo remoueatur,& refert,& sequitur Fel.in c.per tuas.colu. pen. de testibus.uide tamen omnino,quę allegat Alex.in d.l. quidquid astringendæ.colu. ult. ibi remissiuè loquitur in teste. Item uide Innoc.in d.cap. præterea.de testibus cogen. qui dicit, quando testis incontinenti se corrigit, non stari correctioni simpliciter, sed bene iudicem attendere modum correctionis,& refert,& sequitur Felyn.ibi, colu. ultima. in princip.& hoc dictum confirmat dictum Bart.in d.l.eos.imò uidetur generalius loqui, ut licet nondum recessisset a iudice,tamẽ adhuc reuocatio passim non admittatur, sed attendi debeat quõ loquatur,& quomodo reuocet, & hoc credo uerius,quidquid sentiat Firm.quem supra allegaui,& in effectu non credo differentiam esse,an nondũ sit finitum examẽ,uel eo absoluto incontinẽti h ueniat, idest antequam sit allocutus partem secundum communẽ interpretationem,ut attestatur Imol. in d.c. præterea,& ibi Fel. Nam omni casu dicitur uariatio, ubi non reuocet, & procedit lex, eos. Si uerò reuocat debet audiri, sed iudex debet aduertere ad causam reuocationis, vtrum sit consona, uel ne, & si minimè sibi probabilis esse uideatur, ut uarius poterit puniri,& ita etiam late,& notabiliter,& subtiliter Tind.in suo tractatu de testibus. ch.2. c.4.inc. Alteram exceptionem, ubi uult nõ licere testi se corrigere nisi incontinẽti, allegãdo d.c.præterea.deinde se limitat, ut hoc etiam incontinenti non liceat, nisi iusta causa erroris allegetur, & iudici ẽt iusta uideatur,secundum Bar.ubi supra, & ꝙ iudex si uult repetere potest quandocũque, iuxta c. cum clamor.& Doct.ibi, & ita ẽt supra declaraui. postea in fin.dicit notabiliter,quòd ubi testis licite se corrigit,nõ punitur de falso,quia non meretur pœnam qui facit lege permittente. l.Gracchus. C. de adult. uide igitur,ꝙ tantum uult ut incontinenti sit licita correctio, & ꝙ tamen debeat allegari causa erroris,& † ideo,dũ dicit incontinenti debere fieri correctionem, loquitur etiã ante perfectum examen, nisi dicas, quòd tunc non dicitur incontinenti fieri, sed in ipso actu, prout considerauit Bartol. in d.l. quidquid astringendæ,& Firm.ubi supra,tamen plus placet,ut dixi,alia opinio,& uidetur meliori ratione fundata, & prædicta procedunt, ubi testis incontinenti corrigit, sed si ex interuallo, non est licita propter timorem subornationis,uide tamen circa hoc plures declarationes, & limitationes per Tindar. ubi supra, & per Felyn. & alios in d. cap. præterea, licita † tamen est additio ex interuallo ubi unum dictum simul cum altero se habere potest,ut quia primo dixit nescire,postea dicit scire,uel primo non recordari, postea recordari. ita Bart. Angel.& Moder.cõiter in l.qui bona.§.si quis stipulatus.ff.de damno infecto. vbi vide omnino Alexand.& Felyn.& Docto.in d.c.præterea, & per Hippolytum in l.ex libero.ff.de q.col. pe.& melius quàm alibi per Tinda.in d.tracta.& in 3.char.c.8.incip.recensebam.col.1. & seq. Et ibi etiam, quando primo loco dixit se tantum scire, vel tantum verum esse, an ẽt eo casu postea audiatur, si dicat aliquid aliud verum esse, & se melius recordari, &

Margin notes (left column): 29 g (beside "riatio antequam g primũ" / "tur pro perfecto"); 30 (beside "bus,ubi omnino uide"); 31 (beside "ciendũ in quo dicto"); 32 (beside "qui dicit, quando testis"). Right column: h (beside "luto incontinẽti h"); 33 (beside "causa erroris"); 34 (beside "d. cap. præterea"); 35 (beside "& seq. Et ibi etiam").

Doctores ubi supra in §.si quid stipulatus, & in d.cap.preterea.loquuntur quo ad probandum, quo casu consideratio debet esse, an locutus fuerit cum parte, uel non, ut per Doctor.ubi supra, sed quo ad puniendũ de falso, dic eum non puniri, nisi primò dixisset, se tantum scire, uel tantũ uerum esse, ut ibi per Tindar.col.vlt.versic.est tractandum, vel nisi dixisset se nescire id, quod uerisimiliter scire debebat, & in quo non erat licita ignorantia, ut not.per Aret.consi.71. colu.2. cuius dictum in dicto consi. maximè attenditur in practica. Et uerũ est, quòd qui addit nisi aliter appareat contrarietas non dicitur falsus, ut per Dec.consilio 100.colu.5. ubi allegat gl. Et quid econtra qñ primo testis dicit scire postea nescire, uide Aret.in c. cum causa. de testibus, col.2. ubi disputat precedentem articulum, qñ incipit a negatiua, postea annectit et hunc, & in eo allegat Bar.& Bald. vt per eum, quos tamen intelligit in dubio, vbi aliquo modo põt fieri concordia, sed vbi est nota contrarietas, tunc testis punitur uti falsus, per id quod voluit Bald.in §.quibus. in prima cõsti.C.& ita proprie loquit Bart. allegatus per Aret. in dicta l.de etate, colu. 5.& vide etiam de hoc vlt.Iaso.in l.ait prætor, la prima, §.iurari.colum.pe. & ult. ff. de iureiur.& Alex.in l.stipulatio habere licere, §.hæc quoque, colum.2.ff.de uerbo.oblig.& uide omnino Bal.in l.1.col.penul. C.de confes.ubi tenet, ut non sit periurus, qui primo dicit credere, postea non credere, de quo et latissimè per Tind.in 2.char.col.3.c.5.narrabam, & c.6.& seq.ubi ponit similẽ quæstio-
36 nem, ꝙ autem supra dictum est, vt testis ex interuallo non possit se corrigere, intelligas quo ad hoc, ut ꝰm dictum non tollat primũ, quia statur primo, sed tamen illud debilitat, vt per Fely.in d.c.preterea. qui dicit, quod ex tali dicto, non potest iurari in supplementum probationis, sed tamen non punitur de falso uti uarius, & licet prima facie Alex. uideatur velle vt imò puniatur, in l.qui bona. §.si quis stipulatus.ff.de dam. infect. tamen expresse illud non affirmat, nec etiam Bar. in d l.eos.in secunda oppositione, hoc dicit, licèt respiciẽdo ad pauca, ita uelle uideatur,
37 est uerum † quod præsumitur subornatus.d. c.præterea.& ibi Doct.tamen non sequitur, ergo falsus. nam fieri potest, ut non dolose se corrigat.igitur non est falsus.Bal.in c.1.§. notandum.& not.feud.Alex.in l.quid tamẽ. §.si arbiter, ff.de arbitris. nec falsitas est nisi concludens.gl.& Doctor. in l.iurisgentium,
38 §.ꝙ fere, ff.de pact.posset † fortè talis testis torqueri, & ideo his diebus proximè preteritis cum testis, qui ita arguebatur esset mortuus, & uexaretur producens ratione usus dicebam male vexari, quia non constabat testem esse falsum, nec constare poterat, cum torqueri non posset, & secundũ predicta intelligo Tindar.in 4.c. in fi. qui aliter sentit.

ADDITIONES.

a Testes. Super.69. Ritu Magnæ Cur.uersus fi.Iul.Clar.senten.lib.5.§.fi.quæst.61. uersic. sed quæro nunquid.

b Est præclusa.Gram.col.3.nu.7.& seq.Foller. in praxi.crim.in uers.Fiat publicatio processus.nu.2.Alex.Stiati.consi.119.quamuis nõ debuisset, inter crim.diuer.lib.1.

c Non repetuntur. Ad instantiam partis, nec ut se corrigant, nec vt addant primo dicto. Ant.de But.in allega.hic.c.per tuas.col.ult. vers.tene in hoc. Idem voluit glos.ult. in c. cum causam. in prin.de testib.Bal.in l.lecta. ad fin.versic. testis verò.ff.si cert.petatur. & in l.vlt.C.de question.versi. verum est quod testi.Idem voluerunt Specu.in tit.de Teste. §.satis utiliter. uer.sed nunquid ante publicationẽ.Sal.in auten.at qui semel.col.penul. in 6.quæst.C.de probatio.

d Rationem. Repeti potest testis ad hoc ut det rationem dicti sui, quam prius non reddiderat, seu ut exprimat causam scientie. Bal.in alle.auten.at qui semel.col.2.uers.sed dubitatur.& ibi Salycet.in 6. question.C.de proba.Tindar. de testi.uari.c.4.uersi.Tractabam quoque. lib.1.

e Repetuntur. Ad declarandum.Ioan.And.in add.ad Spec. tit.de teste.§.nunc uidendum. in ult.addi.in fi.Bal.in allega.authen.at qui semel.col.2.uers.sequitur videre.C. de proba. Et hoc quando declaratio est conformis uerbis ipsius testis.Alciat.in tract. præsum. in 2.regu.præsumpt.29.

f Non fuerunt interrogati. Inno.in d. cap.per tuas.uers. Item nota hic. ubi Cardi.uers.& dicit Inno.de testib.Spec.tit.de teste. §. iam de interrog.col.pen. uers. item tacitè.

g Antequam. Et antequam cũ partibus loquatur, siue vt seipsum declaret, siue ut corrigat, siue etiã ut addat, ut uoluit præfatus Ant. de But.in alle.c.per tuas.colum.penult.uers. quartus quando. Ex interuallo autem testis a se ipso sua sponte posset repetere, iurans

rans se non esse partem allocutum secundũ Aret. in dicto cap. per tuas col. 2. uers. super articulo autem.

h Incontinenti. Quinque fuerunt opin. quando testis dicatur se incontinenti corrrigere, una hæc Aegid. antequam testis sit partem allocutus ut supra tetigi, & hanc interpretationem comprobant gl. in uers. incontinenti in alle. hic c. præterea. de test. cog. ubi ét Io. And. Bal. ac Ant. de But. Spec. in tit. de teste. §. 1. nu. 71. gl. in §. quia uerò. in uer. non habebit. uers. Item quid si sponte. in auten. de testibus. Bal. in l. præsbyteri, col. 1. uers. Vnde postquam testis. C. de episc. & cle. Ias. in l. lecta. col. 15. uers. Item diligenter attende. ff. si cer. peta. Io. de Plat. in l. rura. in fi. uersic. itẽ præstat. C. de om. agro deser. lib. 11. Rui. cons. 158. nu. 8. uol. 5. Et hæc opin. uerior & receptior vr̃. Alber. declaratio est ut incontinenti dicatur se corrigere, qñ se corrigit ante completum examen ut per gl. in alle. c. p̃terea. & per Gul. in d. l. lecta. in fi. uers. testis uero, Alex. in l. qui bona. §. si quis stipulatus ff. de dam. infe. Barbat. in l. quicquid astringendæ. circa fi. & ibi Ias. uer. istam glos. ff. de verb. oblig. ac Aret. colum. 7. uers. & ex isto. Grammat. con. ciui. 179. nu. 4. Alciat. in 29. præsump. in 2. regu. de præsump. Tertia fuit, incontinenti, id est semper ubi publicãtur allegationes. Specul. de teste. §. 1. nu. 11. uersic. quodq; Alci. ubi supra, quod tamen non placet Inn. Hosti. ac Io. And. in alle. c. pręterea, in uer. incontinenti. Quarta fuit, ꝙ sit arbitrarium iudici inspectata qualitate testium, temporis interuallo, colloquio partium, cũ aliis circunstantiis, ut uoluerunt Host. in d. c. præterea. col. fi. in uer. incontinenti. Anto. de But. Collecta. & Henr. Boic. Tinda. in tract. de testibus uarian. cap. penul. lib. 1. Alcia. dicta præsumpt. 29. Quinta fuit interpretatio Rotę Rom. dec. 293. Inn. ut incontinenti dicatur infra triduum. Rui. uero cons. 57. videlicet lib. 1. ubi factum incontinenti dicit, quando fit eodem die.

Titul. de Oppositionibus contra testes.

S V M M AE.

1 *Testis in eadem depositione contrarius an probet, maximè in tortura, vbi etiam distinguitur an testis solum deponat contra tertium, an vero etiam contra seipsum?*

2 *Testis varius an puniatur de falso?*

3 *Testis deponens contrarium eius quod dixit extra iudicium an probet, & an puniatur de falso, & an possit torqueri.*

4 *Testis dictum extraiudiciale an probet, si deponens sit constitutus in articulo mortis, & quid de illis qui in patibulo morituri reuocant quæ dixerunt.*

5 *Testis dicens uno modo in iudicio, & aliud in alio, quomodo probet, & an puniatur de falso.*

6 *Testis dictum in vna causa facit fidem contra eundmmet in alia.*

7 *Testis contrarietas non nocet parti si sit talis qui non debuit examinari.*

8 *Testis qui semel deposuit potest petere, ut sibi leg ꝛ ur dictum snum, & ad illud se referre.*

9 *Testes plures si sint cõtrarij qui ex ijs præferantur, & num. 10. & 13.*

10 *Testis vnus si contradicat alteri, vel plures pluribus quomodo fiat concordia, uel quomodo præferantur, & num. 11.*

11 *Testes inuicem contrarij an puniantur de falso, si possunt aliquo modo concordes esse, & an probent si sine maximè difficultate non potest fieri concordia?*

12 *Testium cõtrariorum in criminalibus an fiat concordia, ut probent.*

13 *Testes plures si contradicant æque pluribus, vel paucioribus, quomodo possit fieri concordia, ut euitetur periurium, & falsitas, & quid si non potest fieri concordia, & supra num. 9. & 10.*

14 *Testes dignores uincunt alios in probatione, non autem ut minus digni puniãtur de falso.*

15 *Testes plures pares numero, & cæteris qualitatibus, si inuicem contradicant non probant.*

16 *Testes eiusdem qualitatis si inuicem contradicant, an possint inquiri & torqueri.*

17 *Testis unus si sit contrarius alteri an uterque puniatur de falso, veluti testes producti contra Susannam.*

18 *Testis qui in tortura perseuerauit in eius dicto, & postea adhuc variat, an sit etiam audiendus.*

19 *Testis infamis, vel socius criminis, vel periurus, vel bannitu, vel detentus tempore examinis quomodo repellatur.*

20 *Testis an possit deponere de his, quæ uidit dum esse minor.*

21 *Testis qui deposuit spe impunitatis sibi promissæ, an probet?*

22 *Testis*

132 Testibus

132 *Testibus sunt soluendæ impẽsæ quas fecerũt eundo, & redeũdo, & stando, & quid de operibus quas amiserunt.*
133 *Testibus an sit soluendum, quod amiserunt si in itineribus spoliarentur.*
134 *Testes vbi mittuntur ad examinandum solui debes merces notario, & iudici.*
135 *Testes producẽs si est pauper, an sibi per partem, vel iudicem sint subministrandæ expensæ.*
136 *Testis potest interrogari an sit liber, vel seruus, vel inimicus.*
137 *Testis suspectus potest interrogari etiã de his quæ ad rem non pertinent.*
138 *Testes de falso suspecti sunt interrogandi diligenter de omnibus circunstantijs.*
139 *Testis falsus tenetur de falso, & etiã de omni delicto inde secuto.*
140 *Testis cuius depositio fecit, vt quis indebitè morte afficeretur, vel absolueretur, tenetur de homicidio.*
141 *Testes in factis arduis debent examinari coram honestis personis.*
142 *Testem falsum coram delegato deponentẽ, an delegatus ipse possit punire.*
143 *Testem clericum qui sit falsus an iudex sæcularis, coram quo deposuit, possit punire.*
144 *Testis superior si deponat coram inferiore falsum an ab eo possit puniri.*
145 *Testis vacillatio quomodo per notariũ sit scribenda.*
146 *Testis si nolit dicere veritatem, nisi data pecunia, an liceat illi dare ad hoc, vt dicat.*
147 *Iudici dans pecuniam, ut ferat sententiam, an bene, & licitè det.*
148 *Pœnam meretur, qui rem faciat non malo animo, si sit mali exempli.*
149 *Testis, qui asserit coram amicis suis se falsũ dixisse, an possit pecunia induci ad illud propalandum.*
150 *Testis si pecuniam accipit, ut nõ deponat qua pœna teneatur.*
151 *Testis, qui pecuniam accipit, vt verum dicat an comprehendatur in statuto puniente falsum testem, vel producentem falsum testem.*
152 *Testibus duobus fide dignis magis creditur, quam mille scelestis.*

PVblicato processu discurrendum est, an testes patiantur aliquam exceptionem, ut repellantur, ut omnes sciunt, & ponit Ang. Areti. in gl. qui iudex statuit terminum ad opponẽdũ cõtra processum. vbi post materiam publicationis processus, subdit de maculis repellentib. ipsos testes, & quia principaliter considerãtur
1 varietates testiũ, ideo satis est ꝙ testis, † qui in eadem depositione dicit contraria nõ ꝓbat, l. qui falsa, vel varia, ff. de testib. col. pen. & ponit tres fallentias, quarũ prima est quando secuudùm dictum in tormentis deposuisset, quia Doct. concludunt quòd illud attenditur, ergo probat. Secunda est quando primum dictum protulisset calore iracundiæ. Tertia verò quando secundum animo corrigendi primum, iuxta c. præterea. de testib. nam dummodo probet, uel in primo dicto, uel in secundo, uere, dicitur regulam locũ non habere. Et quantum ad tertiam quomodo, scilicet intelligatur c. præterea. uide quæ dixi latissimè in pręcedenti rub. & quę posui etiam in materia torturæ testiũ. Quò
a uero ad primam, ut stetur secundo *a* dicto, quod testis deposuisset in tormentis, ultra Bar. in l. eos. ff. de fals. est etiam doctrina Bart. in l. si postulauerit, §. sed & si negauerit, ff. de adult. & uide Ang. in l. fi. C. de quæstio. col. 12. & Soc. plenè, & consideratè admodũ loquentẽ, in cons. 253. colu. 2. ubi tamen dicit esse considerandum an tempore depositionis factæ per testem in tormentis fuerit citata pars, & an primum fuerit magis uerisimile, uel tortura sit legitimè data, ut etiam per Ang. in d. l. fin. & circa illud ꝙ citari pars debeat, Dic non seruari ex consuetudine, est etiam considerandum an testis solum deponat uti testis contra tertiũ, an etiam in se uti pars, & in alium vti testis, quia hoc casu magis creditur primo, dicta quæst. Aret. consi. 61. colum. 1. ad fin. & in c. cum in tua. colu. 5. de testibus, & Dec. consi. 189. Rarò tamẽ obtinere potui, ut hæc declaratio à iudicibus admitteretur ꝙ aliquãdo euenit, quia ad lucrum attẽtiores erant, aliquando etiam propter eorum nimiam ignorantiam. Debet etiam cõsiderare iudex an testis post publicationem, uel ante, dicat contrarium eius, ꝙ a principio deposuisset, quia si nõdum publicato processu hoc eueniat procedit regula supradicta, si vero post publicationem, tunc magis statur primo dicto ꝑ timorem subornationis, ita Barto. in d. §. sed & si negauerit. Tamen cessaret ista suspitio, ubi testis nullo modo potuisset loqui cum parte, quod tñ his temporibus difficillimum esset scire ꝑ facile meorũ corruptionem custodum carcerum. Circa autem

secundam fallentiam, qñ primum dictum protulisset calo e iracundiæ, quoniam hoc pendet a regula, l. quod calore, ff. de reg. iu. vide ibi Dec. & Fel. in c. sicut ex litteris. in 1. col. & seq. de iureiur. & in c. cum te, col. 4. de re iud. & per Iaso. in l. si filiam tuam, col. 2. & seq. C. de inoffi. testa. Et aduerte, quia locutus sum de varietate quo ad credendum, vel non credendum, sed quo ad falsum, an
2 † testis uarius de falso puniatur, regula est eum puniri debere, l. eos. ff. de falsis, & d. l. qui falsa, & uaria, & Fel. in d. c. cum in tua, in pen. col. in d. uers. 1. concl. & Tind. in suo tract. in 1. char. colum. 3. c. 2. incip. omnis. ubi cum nonnullis sequentibus ponit plures fallentias, quæ ēt tendunt ad præcedentem re-
3 gulam, quo ad credulitatem. Testis † etiam
b qui deponit contrarium eius, quod dixerat *b* extra iudicium probat, & attenditur dictum iudicio. Fel. in d. cap. cum in tua. in uersic. 2. conclusio, & in uers. 4. conclusio. vbi dicit, quod quamuis primum dictum sit extra iudicium, nihilominus communis est, vt præualeat secundum, & ipsi credatur. Non tñ negari potest quin diminuatur de fide, ut p Doct. in d. c. Alex. cons. 81. vol. 3. colu. antep. & Aret. cons. 71. ubi dicit, quod omnes Doc. in cap. cum causam, de testibus. tenent, quod debilitatur fides, & non punitur de falso, secundum magis communem opini. quidquid dicat Bartol. in d. l. eos, ut per Felyn. in d. ca. cum in tua, & Dec. in cap. per tuas, de prob. colum. penult. in fin. & sequen. qui ponit tantum quatuor casus in quibus defendit Bart. non tamen allegat Felyn. in cap. fraternitatis, col. 7. de testibus. Abb. in cap. cum ecclesia Sutrina. de cau. poss. & prop. colum. 2. nec Aretin. in d. consi. 71. colum. 4. uersicul. sed est dubium de fratre. nec Bartol. cons. 86. vbi vide. nec Alexand. in d. cons. 81. volumi 3. colum. antepenult. licet tamen non possit puniri de falso, torqueri tamen potest, ut per Alex. in cons. 63. in 1. uolum. & hoc operatur uacillatio, vt dixi supra, in materia torturæ testium. In reliquis uide Tindar. in dicto suo dialogo, char. 5. columna tertia, lib. 2. cap. 1. vers. variantium. ubi hanc materiam diuidit in plures partes, & plura capitula, considerando omnia, ut etiam facit in materia de qua proximè diximus. nam per septem char. loquitur quando dictum extra iudiciale est contrarium dicto in iudicio, & dum Doctor. ubi supra uolunt, ut quando dictum extraiudiciale est cum iuramento quia tūc reperitur inter duo iuramenta contraria, puniatur de falso, quæ opinio fuit Ant. de Butr. & Abb. in d. ca. cum in tua, de testib. & Alex. consi. 154. col. penul. l. 1. uolu.
4 Dico q̄ ita vidi seruari, & adeo uerum est non stari dicto extra iudicium, ut si etiam constitutus esset in articulo mortis non staretur, ut per Felyn. ubi supra, de quo dixi in materia torturę testium, vbi ēt posui de illis qui in patibulo reuocant, quæ dixerunt, & ibi feci mentionem de statuto Mediolani circa hoc disponente, & posui etiam an magis credatur constituto in articulo mortis, quàm si eius periculum non immineret, de quo etiam in reper. Hipp. in l. 1. §. prętera,
5 colu. 2. ff. de quæst. Testis † si uariat in uno iudicio ab eo, q̄ in alio dixerat, secundum dictum non ualet, sed primum. ita latè Fel. in d. cap. cum in tua, uers. secunda conclusio, vbi tamen vult, ut quo ad eum puniat̄ de falso, quod ultimum explicite dixit Bart. in d. l. eos, uers. aut profer. uaria, & hoc est, q̄ etiam dixit idem Bar. in d. l. eos. in 1. opposi. dicens, quòd tertium responsum illius legis loquitur, qñ variat inter diuersas personas in diuersis causis, seu instantijs. Quod nota-
6 bile iudicat, quia licet † acta facta in una causa non faciāt fidem in alia inter diuersas personas, ut no. in l. is apud quem. C. de edē. tñ dicta unius testis in una causa faciunt fidē contra eundemmet testem deponentem in alia, quod secundum eum, tenet Innocen. in c. veniens. de testibus, & sequitur Alex. in d. l. is apud quem, col. 7. & in d. l. eos. debilitatur tamen quo ad probationem primum dictum, ut per Fel. in d. c. cum tua, ubi uide, & per Dec. late cons. 189. colum. 3. ubi dicit
c hanc esse communem. *c* In qua materia uidere latissimè Tind. char. 12. columnn. 1. in 3. parte, uers. sequens est, & uide Bal. 1. vol. cōsil. 101, col. 2. qui dicit, quod quando testis deponit contraria in diuersis depositionibus præsumitur, quòd in secunda fuerit subornatus, vide ēt cap. sicut nobis, de testibus & Aret. ibi. Cętera in hac materia veritatis testium, uide supra in tit. de tortura testium
7 & † qñ testis non debuit examinari, hoc casu contrarietas nocet parti Bart. cons. 92.
8 colum. penul. & Tind. ubi supra, & † ad effugiendas difficultates contrarietatis, testes in secundo examine dicere debent. Dico prout aliàs dixi, & iudex vel ut loquantur, subdant ipsi, Legatis mihi dictum meum, & iudex tenebitur legere, ita Bart. in d. l. eos. vers.

versic. quæro pro declaratione, de quo per Fel.in c.inter ceteras,col.2. de re iudic. & in repert. Hipp. in l.ex libero,ff.de quæstio. in princ.col.2.& seq.subdit Bar. quod etiam si iudex legat dictum, tamen ad cautelam testis debet addere, ꝙ si apparet se aliter hoc loco dixisse,se redigit ad primum dictũ quo tempore melius recordabatur.uide etiam de hoc Alex.in d.l.eos.Non est tamen omittendum vnum,ꝙ dicit Bar.in d.l.eos,in fi.uide
9 licet† quod procedit d.l.ubi est contrarietas in dicto uniusmet testis,secus si inter plures, quia tunc procedit.l.ob carmen.cum mate-
d ria.ff.de testib. vt si sint aliqui digniores *d* p̃ferantur alijs, quibus contradicunt, etiam si pauciores sint,vbi uero sint æquales in dignitate,vel unus non sit dignior altero,pręferantur plures, & data omnium paritate quia oẽs sint æquales quo ad omnia præferãtur testes rei,ita hr̃ ibi,& ꝑ gl.in c.nostra,de testibus, & præferuntur testes rei ẽt minus digni data paritate numeri, tantus est fauor ipsius rei, ut per Felyn. in c.cum P.Manconella.in fin.de accusatio.& licet Abb.uideatur sentire contrarium in dict.cap.in nostra, dixi supra, de defen.reor.& cap.ubi uide.sic declara, & supple Bar.in d.l.eos.itẽ declara
10 Bar.hoc modo,qñ† vnus contradicit alteri, vel plures pluribus ut fiat concordia si fieri potest,& ita procedit.c.cum tu.cũ materia. de testibus,sed si est tanta discordia, ut non possint simul conuenire,tunc procedit quod supra dictum est, ut stetur dignioribus, uel pluribus,& ita Fel.declarat in d.c. in nostra in 1.col.in prin.in uersi.consistit,& Bar.met. in d.l.eos.in fi.& hæc concordia etiam fit in vnomet teste, vbi fieri potest, quidquid dicat Bart. in d.l.eos.qui præsupponit non ita fieri in vnomet teste,imo eum non solũ,non probare,verum etiam puniri de falso, & ueritas est contra Bart.ut per Felyn.in d.c.cum tu.col.1.versicul.prima conclusio. vbi concludit quòd etiam ut probet, fit concordia in dicto vniusmet testis uario,tamen Bartol. in d.l.eos.in fi.defendi potest,voluit enim dicere, ꝙ in pluribus,si potest fieri concordia fit,& si non potest statur dignioribus. secus autem in unomet teste qui dixerit uaria, & contraria,quia si concordia fieri non possit, omnino punietur de falso, quod in pluribus non euenit, propter materiam d.l. ob carmen.& c.in nostra.aliter Bar.dixisset rem nimis mirabilem, & contra id quod ipsemet tenet in pluribus locis,ut in l.1.in prin.ff.de oper.noui nun.& alibi sæpe. & licet Alexan. in d.l.1.dicat se putare ueriorem opin.ut pu
11 niatur de falso, tamen † ostendit communẽ esse in contrarium,quia fit concordia,si fieri potest,quo casu nõ punitur de falso,& hęc concordia non tamen fit, ut testis probet secundum communem opin.de qua per Alex. vbi vide consi.20.vol.4.col.2.versic.nec istis obstat,& clarè apparet etiam per Alexa.ubi locus est optimus in l. inter stipulantem.§. 1.col.3.vers.potes sic concludere.ff.de uerb. obl.quidquid ipse colum.seq.dicat, & hanc cõmunem ita declaro, ut quoties sine maxima difficultate fieri non possit, ista concordia,non fiat,nisi ut euittetur falsum,sed ubi non fieret summa cum difficultate, etiam tolleraretur,ut probaret,quia in effectu non dicitur contrarietas, & ita procedunt quæ notabiliter circa hunc articulum dicit Fel. in d.cap.cum tu.col.1.uersic. prima conclusio, & adducta in contrarium per Alex. ubi supra,& ita procedit Alex.cons.133.col.2.in princ.volum.1.vbi vide,& cons.195.volumine secundo, column.4. versic. nec obstat. & ita late,& soléniter Are.ubi uide in d.c.cum tu. ubi tandem post hanc opin. dicit,fatendum tamen est in arbitrio iudicis esse quanta fides sit adhibenda huic testi, & etiam utrum omnino sit adhibenda, qui iudex debebit considerare non solum qualitatem personæ, sed etiam communem usum loquendi,& utrum difficulter an facilè contrarietas possit ad cõcordiam redigi,& utrũ testis incontinenti sibi contradicat, an verò post plura capitula,quo casu uerisimilior esset cõtradictio secundum eum, quæ uerba sunt notanda,& in hoc etiam Fely.ibi eum sequi
12 tur,& ita tenet.Et†an ea quæ dicta sunt circa hanc concordiam ut probent testes, procedant etiam in materia nostra criminali,uide omnino Fel.in d.c.cum tu.col.pen.uersi. sed pulchrè dubito.ultra alios, sic igitur uides,quid iuris sit, qñ vnus testis sibimet est contrarius, & quando vnus alteri contradicit,vel plures pluribus, circa quod aduerte,
13 † quod aut plures contradicunt plurb. seu paucioribus,aut æqualibus. primo casu plures vincunt pauciores,ut dixi,tamen si fieri potest concordia ea fit, ut euitetur periurũ pauciorum,ut non probent,quia ut probent non erit necessarium, vt de se patet, & fuit consideratio Iason. in l.2. §. creditum.ff. si cert.pet.& Fel.in d.c.cum tu.columm.2.uersic.tertia conclusio. & per Alex.in d.§.1.sit tamen

tamen hæc concordia, si fieri potest, & si nõ potest ac manifesta adsit contrarietas inter eos plures uincunt pauciores de periurio, & falsitate, & quotidie uideo puniri eos de falso, & qui uellet dicere contrarium sine iudicio loqueretur, & ita uoluit gloss. si eam benè uides. in c. cum contingat, in gloss. ad fin. de offic. delega. & Bal. in 1. constit. C. in §. quibus. colum. 2. ubi uide. & glo. in c. nihilominus. 3. q 9. & Aret. in consil. 13. col. 10. per Bald. consi. 101. uol. 1. colu. 1. secundum impressionem moderniorem. Bateor quidem si
14 sint pares licet aliqui sint digniores ꝙ † digniores uincunt alios, quòd probandum, nõ autem ut alij minus digni teneantur de falso, & ita uoluit dicere Bar. in d. l. eos. in fi. & Alex. consi. 179. col. ult. uol. 2. aliàs nemo puniretur de falso, si plures non uincerent pauciores, & uide omnino Tindar. in fi. dialogi sui. chart. ult. uersicu. est quoque nouissimè. ubi commentaria scribit super dictis Bart. in d. l. eos, & non discrepat ab hac mea opinione, & refert ex mẽte Bar. in d. uer. fi. vt loquatur quo ad concordiã faciendam, sentiẽs cum uno teste non fieri, secus autem cũ non cõcordatur pluribus, & ideo sequitur prout supra dixi, ut si talis sit contrarietas, cuius non possit fieri concordia, puniatur de falso cõuictus, & ita etiã intellige Ang. in gl. in uerbo falsario. col. vlt. uer. quid si sunt plures testes. & Cæpol. conf. 61. col. 1. & 2. & licèt ita res se habeat, ut plures vincant pauciores etiam de falso, tamen pessimè se gerunt iudices maleficiorum, qui delato ad eos examine testium in causa ciuili examinatorum inuicem contrariorum, alia discussione non facta falsitatis pauciorum, faciunt tam partẽ producentem quàm testes detineri, nam respectu producentis prius debet constare de delicto. & sic de falsitate ipsorum testium, iuxta dicta supra, in 1. rubr. de delict. & vbi obijceretur usus falsi instrumenti satis esset, ꝙ alius fuisset cõdemnatus de falso propter illud instrumentũ, l. si uteris, C. de fide instr. ubi sententia lata contra unum, ꝙ instrumẽtum sit falsum, facit ut illo utens possit accusari, & deinde ex indicijs, & probationib. conuinci, & quomodo in hoc casu sit deueniendum ad cognitionem falsitatis testium dicam infra. respectu uerò ipsorum testium non est illico iudicandum pauciores esse falsos, sed indicijs, & alijs probationibus sunt conuincendi, & debet iudex dicta eorum benè rimari, ut si fieri possit concordia fiat, quò ad hoc nè dicantur falsi, iuxta not. in d. c. cum tu. & ubi supra. Et ubi ex lectura eorum quę deposita sint, comprehẽdat fieri nõ posse, illos iterum coram se habeat, & examinet, & præsentibus contradicentibus interroget, & si omnib. factus se tueãtur, siue tueri possint, dic ut supra, sin minus, quia sint directe contrarij ad ulteriora contra eos deueniat, quo facto contra producentem poterit etiam procedere tantũ de falso, si sint examinati super capitulo falso, & tali ut necesse sit dicere, ꝙ scientèr illos examinari fecerit, iuxta ea quę dixi supra in ti. de falsis, ver. tetigi, supra, vel de usu, data scientia, iuxta ea quę dixi in eo. tit. de falsis, vers. scias etiã, & ad hæc vide omnino nota. per Bar. in l. Lucius. ff. de infam. & satis cognoscere potes ex his quæ per me supra dicta sunt, quàm incautè faciant iudices, qui præcipitàter simul omnes capiunt, & etiam separatim, sine consideratione prędictorum. Secundo uerò ca-
15 su quando † plures, puta duo contradicunt alijs duobus, & sic æqualiter, tunc statur dignioribus, ut dictum est, uel habentib. alias qualitates de quibus in d. c. in nostra. ubi uerò quo ad omnia sint æquales, una probatio uincit aliam, & neutri creditur, loquor ubi concordes esse non possunt, & idem quando unus contradicit alteri tantum, & non potest fieri concordia, nam tunc etiam neutri creditur. hoc probo per ea quæ dicit Bart. in d. l. de minore. §. plurimum, columna 61. vers. quæro quid si. ff. de q. & traditur in cap. ex litteris. de probatio. & in c. licet causam in fi. eodem tit. & per Are. in d. conf. 13. col. 10. & ita Bald. in l. duobus. §. fin. ubi vide A-
16 lexand. & Ias. ff. de iureiur. possent † tamen forte omnes inquiri, ut per Ias. ibi post. Bal. Item propter incertitudinẽ, licet plures non possent condemnari, possunt tamen torqueri. Ange. in uerbo, fama publica, uersic. quid autem si sint quinque. nam certum est alterum eorum commisisse delictum, & ideo omnes torquentur, & loquitur etiam in pluribus quàm sint duo, & per Salice. in l. fin. in vlt. col. versi. quæro an sufficiat. C. de quæst. dixi supra in materia torturæ, & quod dixi dari materiam iudici contra utrunque inquirendi, sequitur Alex. consi. 34. colum. 4. uersi. ut probatur ex his, uol. 3. Sed aduerte, quia
17 imo uidetur, ut quando † unus testis est cõtrarius alteri uterque puniatur de falso, sicut fuit factum quò ad duos senes qui testificati sunt contra Susanam, quorum alter dicebat

bat sub ficu commissum adulterium, alter sub alia arbore, & vterque fuit condemnatus de falso. Et ita Areti. videtur tenere in consil. 71. col. 5. qui subdit, ꝙ quamuis hoc posset esse dubitabile, quia par probatio uř se cōfundere, iuxta tradita per Bar. in d. l. de minore. §. tormenta. tamen communis doctrina omniū uidetur esse, ut dixi. sed intelli ge Aret. ut uoluerit dicere quò ad hoc, ne alicui credatur, non autem ut uterque de falso puniatur, & ita etiam loquitur Alexa. adducens idem exemplum Susannæ in con silio 124. colu. 1. in fin. uolum. 2. ubi uide, & gl. in l. testium. C. de test. & Bal. uol. 3. consilio 25. in fin. & eodem uolu. consilio 150. circa finem. Et si Aret. aliter intellexit, malè locutus est, quia Doctores tenent contrarium. Benè faciunt quæ ponit Alexan. consilio 15. uolumine 1. & Felyn. in cap. significasti. columna 3. de homic. Quinimo dum supra dixi, quod omnes fortè possunt inquiri, tutius est intelligere Docto. prout in tali casu uideo obseruari, quod datur materia iudicis ad inquirendum ueritatem, ut deinde deueniatur ad iuris remedia, uidelicet capturam, inqnisitionem, & alia. Dixi supra, quod testis uarius punitur de falso,
18 sed † si uariatur in tortura, requiritur perseuerantia, iuxta dicta Tind. in charta prima. versic. dicebam. cap. 3. & cap. sequenti, in fin. tunc confessio ratificata spontanea dicitur, iuxta notata in l. si quis ex aliena, §. Cels. de acq. hæred. aliter autem non punitur de falso. Quid modò, si post perseuerantiam iterum uariet, & dicat uerum non esse quod dixit in tormentis, & quod ratificauit, prout fecit quidā notarius de Biumio, de quo supra in materia torturę testium, feci mentionē. Hoc casu, quia plenè dicitut probatum contra testem, debet ei dari terminus ad se defendendum, & si ostendat ita esse sicut nouissimè dixit, forte iuuatur, quia falsitas nō dicitur, quæ iuuatur primordio ueritatis, l. cum filius, §. hæres meus. ubi Bar. ff. de lega. 2. aliàs condemnatur, iuxta tradita per Bald. in l. in bonæ fidei. C. de rebus credit. Obijci
19 tur etiam testi, † ꝙ est infamis, vel socius criminis, uel periurus, uel bannitus, & ꝙ erat detentus tempore examinis, vel quòd licet sit habilis, & in casu, in quo aliàs potuerit examinari, tamen non fuit tortus, de quibus omnibus vide infra nu. 51. & supra in tit. de inquisitione, vbi etiam dixi, ꝙ non creditur testi, quando non fuit interrogatus super generalibus, & de socio criminis etiam latè dixi in titu. de indicijs, & consideratio. & c. versicu. sequendo capita rubricæ, vbi etiam in specie posui, an mandatarius sit idonēus testis contra mandantem, & quòd utcunque sit, tortura requiritur quo ad crimine uocatos. ibi etiam habes, an credatur testi dicenti se fuisse instigatum, uel corruptum ab aliquo, & de testibus inhabilibus, qui non debuerunt examinari, iuxta materiam. l. maritus. ff. de quæstionibus, uide etiam ibi in versiculo, esset hic etiam quęrendum. ubi, & de infamibus, & domesticis, & minoribus, mulieribus, & inimicis, & de socio itineris ibi etiam vide, ante dictum versiculū, esset hic
20 quærendum. An † autem maior possit testificari de his, quę vidit in pupillari ætate, vide Fel. in cap. cum nobis, column. quarta circa fin. de præscript. & in cap. auditis. in 3. columna, & sequen. de præscr. & est materia, utrum inspiciatur tempus depositionis, an aliud, de qua Barto. & Doctores in l. 1. §. si seruus, ff. de quæstionibus, ubi Hippol. columna 4. & in l. 1. §. idem Numio. in fine. ff. de quæstion. ubi in specie de maiore, &c.
21 Opponi etiam potest testi, quòd † quidquid dixit, ab eo factum est promissa sibi impunitate. & est casus quotidianus, quia testis debet dicere sincere, & nō spe alicuius emolumenti, cap. quoties. de testibus. l. si quis. in fin. C. de testibus, & l. 1. § 1. & ibi glos. in fortioribus terminis. in verbo, aduocationē, ff. de falsis. & probat text. in l. non omnes, §. fi. ff. de re milit. ubi textus loquitur in casu, in quo quis detegendo socium criminis consequitur veniam, & tamen uult vt, id quod dicit, probare debeat. Et, ut fructuosa sit hæc conclusio, dic eam procedere, vbi sumus in falentijs a regula, quod socius criminis non est idoneus testis. Cæterum si simus in regula, res non habet dubitationem: loquor tñ ubi testis etiā seipsum accusat, & minus dubitationis habet, si seipsū obtulit, sicut in dicto. §. fin. & dicam paulo infra de eo, qui se offert sponte. Iste. n. qui testificatur facta sibi ꝓmissione impunitatis corruptus dicitur, & non creditur ei, ut dixi, & per Salycet. in in l. si quis testibus, columna penul. versiculo quæro quinto. vbi ponit, quando prece corruptus fuit, & quando possit allegari ista corruptela, uide Salycet. ubi supra, column. fin. & Fely. in cap. licet causam, de probat. colum. 4. & sequen. in 9. notabili, & columna 17. & sequen. versicul. tertia conclusio. Item

22 sio. Item † opponitur contra testem, quod ex quo dixit falsũ in una re, dicitur falsus in omnibus, & sic nihil ei creditur, iuxta notata per Fely. in c. fraternitatis, de hæret. columna ultima, uersi tertio conclusio. ubi ponit regulam, & quatuor fallentias, & ultima est, quando dixit falsum in non attinentibus ad rem, uel super aliquo incidenti, puta, super generalibus, de qua fallentia latè dixi supra in titulo de fals. quando testis di
23 xit falsum super generalibus. Etiam opponitur, quòd dictum testis nihil ualet, quia notarius retulit se ad dictum alterius, dicendo, Deponit sicut dixit præcedens. Iason in l. prima, in fin. C. si aduer. lib. Benedictus cons. 114. Iason in l. si pœnæ causa, §. si putem, ff. de condict. indeb. & uide infra num. 84. Item opponitur contra testes, quod
24 loquuntur per unum eundemque premeditatum sermonem, l. 3. §. ideo, ff. de testibus. ubi Bartol. dicit, quòd ideo facias, ut dictum eorum sit scriptũ diuersis uerbis, sed sit idem in effectu. de quo uide per Iaso. in l. 2. C. de secundis tab. Fel. in cap. ex tenore. in 2. col. in tertio notabili, de testibus, & in cap. cum causam. in 13. colu. in uers. 2. limita. eodem tit. & in c. cum in tua. in 2. colum. de testibus, & vide omnino Curtium in tractatu suo testium, in 14. conclusione, ubi limitat non procedere in testibus bonæ famæ, & adsunt infinita consilia Alex. & aliorum circa hoc. quæ consulto à me prætermittuntur.
25 Item opponitur, † quòd testis est nimium animosus quia loquitur audacter ad omnem satisfactionem partis, & ꝙ ideo est suspectus. Soc. cons. 129. col. 4. circa finem. Dec. consil. 100. char. penul. colum. 2. ad finem Barb. cons. 47. 1. volum. colum. 12. Card. cons. 119. colum. 1. ubi de teste precipitanter respondente, & per Felyn. in c. cum causam colum. 12. in fi. de testibus. ubi quãdo testis nimium cito respondit, vel nimiũ tardè, & per Alex. in l. 1. in princ. ff. de falsis. ad finẽ primæ apostillæ, in vers. & adde. Itẽ
26 opponitur contra testes, † ꝙ fuerunt examinati non à iudice, sed à notario, iuxta l. iudices. & Authen. apud eloquentissimum. C. de fide instrum. & in effectu in criminalibus hec est conclusio, ut iudex a seipso debeat examinare, nõ autem hoc alij committere, dicta authen. apud eloquentissimum. hanc regulam ponit Fel. in c. cum causam. de testibus. columna antepe. & limitat uarijs modis, & inter ceteros quando testes essent in alieno territorio, quia tũc scribuntur litterę
e subsidiales e ad hoc iudici illius territorij, & licet iudex causæ nõ examinet eo casu, q. tñ satis est, ut examen fiat per aliũ iudicem, etiã debet ponere uacillationes, trepidationes, & uultus qualitatem. Et circa hoc ultimum uide Fely. in cap. quoniam contra. de probat. char penul. colum. 3. uersic. 5. quęro & columna sequ. ad quem locum te reijcit & Bald. in l. presbyteri, C. de episco. & cler. Bar. principaliter in l. de minore, §. plurimũ, colum. prima, & seq. ff. de quęst. vbi Hippol. amplè in suo repertorio de hac materia, dicit Bald. in dicta Authen. ꝙ consuetudo sic obseruat. & ita Orian. in dicto cap. quoniam contra. in uerbo, testium. colum. 3. non fit tamen indistinctè commissio hæc iudici alterius territorij, sed habenti merum, & mixtũ imperium. Bald. in cap. primo, de testibus cogend. & Fel. ibi, in quo tamen standum esset consuetudini. l. 3. §. fina. ff. de testibus. & per Bald. & Felyn. in d. c. 1. Si tamen ipse iudex essem, conarer pro viribus per literas subsidiales, uel ex autoritate Senatus, vbi essemus sub eodem Principe, vt testes ad me venirent. Et ita monet Orian. vbi supra, & hęc vbi testes sunt extra iurisdictionem. In iurisdictione vero ipse iudex debet examinare, nisi tñ esset multũ honorabilis, & testes nõ tenerentur, vel non possent venire, iuxta c. 2. de iud. in 6. Sic est ex mente Doc. ut per Fel. in d. cap. causam, quæ. & Salyc. in d. authen. apud eloquentissimum. & Abb. in dicto c. causam quę. & Ang. de Are. in dicta glo. qui iudex statuit terminum ad opponendũ contra processum, colum. 2. & sic non ex causa simpliciter, vt in ciuilib. intra iurisdictionẽ sit commissio notario, vt uolunt Doctores vbi supra, sed ex causa necessaria, & vide ẽt de hac materia Iason. in l. ad egregias. in secunda columna, in secunda limitatione, ff. de iureiur. & quid in causis matrimonialib.
f vid. Lap. alleg. 46. *f* Et quid quando de crimine agitur ciuiliter, vide Fel. & Are. in capit. 3. circa principiũ, de testib. Bald. 1. volum. consilio 296. & 4. volum. cons. 481. columna tertia, & penultima, in fine. & Ge-
27 min. in dict. cap. 2. Et † an notarius possit esse rogatus de mandato, quod sibi facit iudex, vt recipiat testes, vide Fel. in cap. primo de testibus, columna antepenultima, & seq. & vide omnino circa principale, an iudex possit committere examen testium. Fel. in c. licet causam. columna tertia, de probat. in 5. notab.

notab.ubi ponit, an idem sit recipere testes, & examinare, & an commissa receptione intelligatur commissum examen, & an cõmisso examine super causa principali intelligatur ẽt commissum super capitulis reprobatorijs testium. Ex prędictis vides quantum erretur ad officium capitanei iustitię, apud quod fiunt commissiones quotidie notariis ad examinandum testes, etiam intra iurisdictionem ciuitatis Mediolani, quantumcunque capitaneus habeat iurisdictionem in toto dominio, imò nec iudicibus deberet facere tales commissiones, intra iurisdictionem, secundũ prædicta, loquor circunscripta ob-
28 seruantia, & cõsuetudine. Item † opponitur contra testes, quòd non fuerunt publicati, & ita quod non probant, l. solam. C. de testibus Aretin. in capit. per tuas. de testibus, columna fin. ubi etiam quid si testes sint mortui, & dixi supra in rubr. præcedenti, de pu
29 blicatione processus. Item † quod testes non fuerunt citati, sed seipsos obtulerunt. Salyc. in l. si quando, colum. ultim. C. de testibus. & ubi testis non est omnino integer, si se prorsus offert, efficitur omnino non integer. Aret. in l. qui testamento, §. quicunque, colum. penult. ff. de testam. & quando testis seipsum obtulit, uide Felyn. in c. 2. de testibus. col. 7. & Aret. in c. veniens, el secondo, de testibus, & ibi Fely. columnn. penult. Item
30 † ꝙ pars ipsos obtulit sine citatione iudicis. Saly. in l. testium, colum. fi. C. de testibus, & in hac materia uide Fely. in cap. 2. de testi. columna 8. & sequen. & ibi, an pręsumatur citatus, vel productus à parte de quo ẽt per Aret. in c. 1. de testibus. & Fely. in capit. tuis. ad finem. de testibus. Et adde quæ dicit Aret. in cap. constitutis, il primo, in 3. nota.
31 de testibus. Item quod pars testes instruxit, in quo uide Fel. in cap. præterea. de testi. cogen. & Bal. in cap. fin. in 3. columna, de appella. & dicam latius infra in alia oppositio-
32 ne, num. 50. Item, quod testes sunt exami-
g nati, ad æternã *g* rei memoriã sine iusta causa, propter quã ita examinarẽtur. Doctores, maximè Saly. in l. sed si quis. C. de testibus. vbi ponit quæ sint iustæ causæ. Alexand. secundo uolumine, consilio 201. columna pen. & fin. & in quibus casibus possit fieri hoc examen, tam ratione actoris, quàm rei, uide Fel. in c. significauit, de testibus. uersi. prima conclusio. & vers. secunda conclusio. & de hac materia uide etiam per Aret. ibi, & in c. Alberic. columna 4. de testibus, in quibus locis habes quo modo debeat fieri citatio, & an citato autore fiat præiudicium successori singulari, ponit Aretin. in dicto cap. significasti. col. 6. & 8. & an qñ fuit factũ tale examen, citato aduersario, & contumace, possit fieri oppositio contra personas testiũ, vide Fel. ibidem columna 2. ubi etiam ponit an tales testes debuerint publicari, & an talis publicatio obsit, sicut in alia materia. uide Aretin. in cap. fraternitatis, de testibus, col. 11. circa fin. & colum. 7. circa fin. & seq. & in hoc dominio habemus decretum dãs formam, quando testes examinandi sunt ad æternam rei memor. Item opponitur, quòd
33 testes deposuerunt extra terminum. c. præterea. cap. quoniam contra. de probat. col. 8. sentium. §. testes. de testi. in 6. & per Aret. in & 10. & in cap. fraternitatis, colum. 14. de te stib. Fely. in cap. licet causam. de proba. in 4. char. colum. 1. & 2. ubi ponit, an sufficiat testes iurare in termino, de quo etiam ibi per Aret. colum. 11. & seq. & per Aret. & Fel. in c. significauit, colu. 4. de testibus. in 4. nota-
34 bili. Item quòd testes sunt examinati non citata parte, l. si quãdo, C. de testibus, & c. 2. de testibus. quod procedit ẽt si testes examinentur extraordinariè. Felyn. in cap. significauit, colum. 2. in ultim. no. & ibi Are. in tertio notab. de testibus, & vbi citatio remittitur, debet tamen actus postea intimari parti. Fely. in c. dilecti. colum. 2. circa finem, de iudicijs, & ubi causa cõmittitur omni iuris solennitate omissa, debet tamẽ citari pars, nec posset omitti etiam per principẽ. Abb. 1. uolu. cons. 46. & casus, in quibus requiritur, & in quibus non, uide per Fely. & Aret.
35 in d. c. 2. & ualet statutum † uel consuetudo, ut in examine testium non citetur pars. Ale. consi. 65. columna penultima, & fi. uol. 1. & vnum casum in quo non requiritur, ponit Alex. consi. 130. uolum. 1. vbi est talis testis, cuius dicto debet necessario stari: alium ponit Fel. in capit. quoniam frequenter. ut lite non contest. num. 7. & seq. vbi actor propter potentiam aduersarij non auderet eum conuenire, in quo vide etiam Fely. in d. c. 2. in 6. limit. an tamẽ tales testes faciant indicium, vide Fely. in cap. 2. Et ad declarationẽ dicti testis non requiritur citatio. Rom. cons. 481. colum. fin. Quid si mandatur iudici, ut se instruat, an requiratur in assumenda informatione, vide Maria. in tract. de priuileg. rubrica de officiali dominorum, cõclusione 3. Et
36 adde, quod non solùm debet citari pars ad videndum

videndum iurare testes, sed etiam debet esse præsens pars producens, Signoro. cons. 249.
37 columna secunda. Et† de citatione ad quoscunque actus singulis diebus, & horis, quę fit per iudices maleficiorũ reis facto examine, vide Fel. in cap. licet causam, colu. 15. in fin. de probationibus, & in dicto cap. 2. Op-
38 ponitur etiam, quòd testes non sunt rogati iuxta textum. in l. rogati. C. de testibus. in quo vide Alexand. in 3. uol. consil. 33. col. 2. & 4. in princip. & 6. & seq. Alex. in l. hac consultissima. in fine principij. C. de testa. Et an testes super matrimonio deponentes debeāt esse rogati. vide Aret. notabiliter consil. 13.
39 colum. 4. 5. Item quòd testes non sunt con-
h testes, sed singulares, *h* atq; ita non probāt, l. qui sentētiam. C. de pœn. cum mille vulg.
i præsumuntur tamen contestes in dubio, *i* vt per Ias. in l. 2. C. de se. tab. col. 5. & de materia testium singularium, vide Caccialup. Ias. & alios in l. admonendi, ff. de iureiuran. & Doct. in cap. licet causam. de probat. & an sint contestes, si deponant, quod omnes viderunt per rimulam, vnus post alium, & sic de similibus quæstionibus, vide Aretin. in c. præterea. de testibus. colum. 2. & seq. & Bal. in l. testium. col. fin. C. de testibus, & Doctores. in d. l. admonendi. & vide quæ dicā inf. de testibus singularibus, nume. 70. Item op-
40 ponitur, quod non deponunt† de loco, & tē pore, iuxta notata per glos. & Doctores, in d. l. testium. & non attenditur varietas tēporis, ubi tempus non est ex substantia. Imol. consil. 202. colum. 2. & an, & quando testis debeat deponere de loco, vel tempore, vide Fel. in c. cum causam, el primo. extra, de testibus, & in c. ex tenore. eodem titu. & prob. testis. de tempore, si dicat sibi ita videri. Alex. uolum. 5. consi. 54. colum. pen. & cons 149. colum. 2. uol. 1. & quid si utatur verbo, forsitan. uide D. Anton. in consil. 45. colum. 2. Ang. consi. 3. colum. 2. & consil. 25. colu. 3. Qualis probatio requiratur ad probandum tempus, vide Bal. uolum. 4. consi. 181. & seq. & dicunt omnes, quod tempus difficile retinetur in memoria, & ponit Salicet. in d. l. testium, & Fel. in d. c. cum causam, col. 13. de testibus. ubi se limitat, nisi sit dies insignis, & ideo Bal. in l. cum re. C. de probationib. dicit, quod tempus probatur per coniecturas, & an varietas in tempore reddat testimonia minus idonea, vide Alexan. consi. 73.
41 col. 2. in 1. uolum. Et† licet in inquisitione contineatur locus, & tempus, & testes super ea examinati dicant cōtenta in inquisitione esse vera, tamen non videntur probare de loco, & tempore, nisi expresse de eis uerba faciāt. Bar. l. 1. ff. de aleatoribus. Et hoc in criminalibus, non in ciuilibus. ut per Alexand. cons. 100. col. 3. in fin. uol. 1. & dixi supra in materia inquisitionis, & ponit Fel. d. c. cum causam, colum. 12. de testibus, ubi dicit, ꝙ si testis deponendo expressit locum, & tēpus, & interrogatus de causa scientiæ, illā reddidit sine loco, & tempore, probat, quia repetere subintelligitur. ibi etiam habes, quòd magis tenetur deponere de loco quàm de tēpore, quia hoc minus retinetur memoria, quā
42 illud. Item opponitur, quod testes deponunt de auditu, iuxta glos. in l. 2. § idem Labeo, ff. de aqua plu. arcen. limita tamen, ut per Alex. cons. 87. in hac causa, in 2. uolum. Item declara, quòd testis de auditu saltem facit indicium, quo transfertur onus probādi in aduersarium. Alex. cons. 77. in causa accusationis. in 1. uol. Item declara, ut quādo admittitur, debeat dicere se audiuisse ante litē motam. Roma. singulari 860. est bonus text. in cap. licet ex quadam. de testibus. ubi Are. in 3. notab. Alex. in 2. uol. cons. 75. colu. fin. Item declara, quod licet admittatur, interdũ tamen est debilis probatio, & ideo facile prosternitur. Commen. consi. 77. uide in hac materia Felyn. in cap. tam litteris, de testibus, & Doctores. in l. 2. ff. si certum peta. ui de Socin. cons. 295. colu. 1. ubi dicit, ꝙ testis de auditu, & credulitate facit præsumptionē, iuxta id, quod dixi post Alex. cons. 77. & an teneatur deponere à quibus audiuit, vide Aret. cons. 73. in ultima char. & in dicto c. licet ex quadam, colu. 5. & cons. 103. col. 2. & Alexan. cons. 82. uolum. 1. colu. 2. ubi ponit quando testes de auditu dicantur contestes, & de eo, qui dicit audiuisse tenui pariete, aut cortina intermedia, uide Fely. in cap. præterea, columna fin. de testibus. Aret. in c. cum causam. uel princip. de testibus, colu. penult. & fina. Et adde, quod nunquam probat testis de auditu, nisi adiiciat se ita credere. Bened. cons. 156. colum. 2. Corn. cons. 62. uol. 1. colu. 8. & seq. ubi an idem sit si depo-
43 nunt de fama. Item opponitur, †quod deponunt de credulitate, in quo vide Ale. in l. 2. §. idem Labeo. ff. de aqua plu. arcen. Soc. not. consi. 146. columna 4. ubi dicit ualere talem depositionem in materia, quę sensu corporis percipi, & expresse cognosci non possit, & uide Cœpol. consilio 32. columna sexta, & sequen.

& sequen.Corn.uolumin.1.consilio 162.colum.3.plene,& not. per Ias.in rub.ff.de iure iur. & per Soc. cons.143. Item opponitur, quod testis deponit per uerbum, videtur, vel iudicio suo,in quo vide not.Alex. cons. 74.colum.2.& plene consil.109.colum.2.& seq.& pulchrius in vltim.char.d.consil.in 1. vol.& in 2. consil.10.col.penul.& consil.24. colum.6.in fin.& seq.& cons.166.column.5. Aretin.consil.66.colum.3.Item opponitur, ꝙ dixerunt testes se pro certo credere. Alexan.4 volum.cons.80.& quid si dicat testis se illud credere, quod prius affirmauerat, an destruatur eius dictum,vide not.Aret.cōsil.44.colu.fin.Et ad prædicta omnia uidelicet quando testis deponit de auditu, de credulitate,de iudicio suo,vt sup.vide Aret. & Fel. in c.quoties. de testibus. Cor.1.volum. in d.cons.62.col.3. & probat testis de credu
43 litate, k ad defensionem.Alex. cons.79.circa finem,& cons.109.colum.atepenu.vol.1.
44 Fel.in d.cap.quoties.colum. penult. Et non valet statutum, vt credatur testi tantum de credulitate de ponenti.Alexan. in l.si nō speciali.colu.2.in princ.in fin.C.de testa. Et an testis de credulitate posset de falso puniri,vel alia pœna,vide Felyn.in cap.proposuisti.co-
45 lu.4.in fi.de probation.Item opponitur, ꝙ testis non benè concludit.cap.in pręsentia.
46 de proba.l.non hoc.C.unde leg.& ideo non attenditur dictum testis deponentis alium fuisse pręsentem, quia non concludit eius scientiam,ut per Alex.in primo volu. cons. 5.col.pen.&2.vol. consil.178.col.1. & alibi sæpe.& per Fel.in cap.cum causam.el primo de test.col.8.versicul.2.declara.& in pręlud. Decretal.col.6. & sequen.& in cap.super eodem.de testi.cog.col.2.aliter est, quando testis loquitur de sua præsentia,ut per Doctores ubi supra,& per Aret.consi.83.colum.6. & licet non dicat testis se fuisse pręsentem, nec vidisse,si tamen aliquid afferat fuisse factum, vel dictum, intelligetur tacitè eum fuisse pręsentem,& oritur probatio per sensum corporalis ipsius testis Fel. in cap.tertio loco.colum.2.de proba. & in dict. cap. cum causam.el primo.de testibus.column.9. vers.
47 2.no.& vers.3.no.ubi limitat. Et an testis ꝓbet, si dicat se vidisse ea quæ in gustu,uel auditu consistunt. Felyn.in d.cap.cum causam colum.6. Aret.ibi colum. 5.& Fel.in cap.penul.in 5.notab.de probat.Et si testis dicat,ꝙ talis erat præsens,& ille neget, an sint contrarij,vide Alex.cons.70.column.7.cons.73. colum.2.in 1.volum.& 3.in 5.consi.34.col.
48 3.Item opponitur, quòd testes dixerunt se vidisse,cum tamen esset de nocte, in quo ui de Fel.not.in cap.sicut.de re iud.column.4. circa fin.& sequen.uersi.secundò declara. & in cap.cum causam.el primo. de testib.colu. 7.versicul.& propter.Item opponitur, quòd
49 non est credendum testi, quia iurauerat illud non reuelare. Salic. in nullum. column. pen.C.de testi.Fel.in cap.intimauit.de testibus.colum.3.Aretin.in capit. constitutis, el primo,colum.fin.de testibus.& Fely. in cap. fin.de testibus cog. col.2.in princip. & iurat testis dictum suum non reuelare, donec publicabitur.Feli.in cap.fraternitatis.col. pen. de testibus, & Flor. in l. qui falsa.ff.de testi-
50 bus.Opponitur etiam,ꝙ fuit primo instructus a parte,de quo uide Fel.in capit.præterea.col.fina.de testibus.cog. & ibi habes, ꝙ testis,qui fuit instructus ad ueritatem dicendam,data sibi schedula instruente ob hoc, alio non constito, subornatus non dicitur. Et quid si uariaret,circa ipsam schedulam, vide Fel.in cap.licet causam,char.5.col.fin. in fin.de prob. Orian.in cap. quoniam contra.de prob.in uerbo, testium, column.5.& Bald.in l.fina.colum.penul.C.si ex fals.instr. uide supra.uersicu.item quod pars.nume.31. Etiam opponitur, quòd in præsentia partis primo dixit illud, quod erat dicturus in iudicio, uerum hęc oppositio non obstat, ut per Felyn.in cap.fi.col.2. de testibus cogen.
51 Item opponitur, quod † testis est periurus, homicida,& infamis. cap. testimonium, de testibus.Fel.in cap.ex parte. colu.2. notabili quinto.extra,de testibus.Are.& Fely.in c. sicut nobis.de testibus. Bar.in l.testium.§.l. Iulia.& ibi Alexā.de testibus, cap.quoniam contra.col.76.de probatio.Fely.cap.2.colu. pen.de except. Ias. in l.cunctos populos.in prima,& secunda lectura.C.de sum. Trinit. & fide cath.Barb.consil.3.colum.1. uolum. 2.& dixi supra in materia inquisitionis, & hoc eodem tit.nu.19.An Papa uel Imperator posśint concedere,ut credatur periuro, uel crimine notato,uide Felyn.in d.c. testiminum.colu.7. & sequen. & an testis cui obijcitur nota criminis, posśit ipse assumere defensionem, & probare se falso insimulatum fuisse,uide ibi colum.fi.Et adde, quod cum exceptio contra testes sit odiosa,lapso termino, excipiens non auditur etiam ex iusta causa,ut per Aretin. in capitul. penult. de testibus. column.11.Opponitur etiam,

quòd

52 † ꝙ est inimicus, de quo dixi supra in materia inquisitionis, & non creditur testi inimico in aliquo crimine. Bart.l.in quæstponibus.ff.ad legem Iul.maiest.tex.est in cap.per tuas.de simon.ibi Felyn.& Feder.consi.252. circa fi.ubi loquitur in crimine hęresis. Et de hac materia, an, & quando testis inimicus repellatur, uide Fel. in capi. quoties.de testibus colum.2.& in cap.cum super de off. deleg.colum.1.& 2.& in cap.cum oporteat, colm.4.& seq.de accusat.& in capit. cum I. & A.colum.4.de testi. & alibi sæpe per Doctores.& in repertorio Hippol.in l.1.§.præ-
53 terea.ff.de quæst.Item opponitur,† quòd est
l socius criminis, *l* & quod ideo non probat. l.quoniam liberi.cum similibus.C.de testib. de quo etiã dixi in materia inquisitionis, & torturæ:& ubi quis fatetur aliquid,quod prima fronte crimen est, tamen aliquo modo potest iure factum demonstrari, talis omnino non repellitur,sed ei diminuitur de fide, Aret.in c.cum a nobis de testibus. colum.6. & ibi Fel.colum.penultima. Et adde, quòd
54 † sicut repellitur socius criminis, ita etiam ille qui eodem morbo laborat,quo is, ꝑ quo dicturus est testimonium.capit. persona.vbi Fel.in princip. de testibus. Addo etiam, ꝙ Mediolani habemus statutum in criminalibus dãs modum qualiter postea super dicto socij criminis possit procedi,quod statutum non fuit factum iudicio meo,ut seruata illa forma omnis socius criminis admitteretur, & ꝓpterea semper uideo disputari,an simus in fallentijs,iuxta l.fi.C.de accusat, sed tantummodo ut nihil penitùs operetur dictum socij criminis,nisi perseueret modo ibi tradi-
55 to. Opponitur etiam, † ꝙ testis tractat de commodo suo, & quasi in causa propria testificatur, & ad sui utilitatẽ, iuxta l.omnib. cum ibi notatis,C.de testibus. uide Ias.in l. quoties.col.fi.C.de iudic.Fel.in cap. insuper de testib. columna penultima,& fin.Et quid de ipsius causæ studioso, uide Ias.in l. ne in arbitris.C.de arbit.in fine. Et quid de deponentibus contra usurarium, affirmantibus se accepisse sub usuris, præsertim si dicant, quòd, non intendunt consequi aliquod cõmodum, vide Felin. in cap.ueniens. el primo,colum.penul.& in cap.personas.de testibus.Et quid de habente similẽ causam.Are. distinguit.consil.82.col.3. ponit Felyn.in ca-
56 pit.personas, de testibus. Et quid † quoties iniuria est facta vni de agnatione, quo casu censetur alijs facta, an illi possint esse testes? Dic non posse, ut per Alex.2. uolum. cons.24.colu.8.Et quòd socius itineris non sit testis idoneus, qñ reuocauit ad animum iniuriam factam socio,dixi supra in materia inquisitionis. & ponit Cæpol. consil.22.colum.4.& Salyc.& Bald.in l.quoniam liberi. C.de testibus,& uide Dec.consi.100.colum. penult. uersicul. postremò. & vide omnino Aret.in dicto cap.insuper colum.6.& seque. & Aret.in cap.cum a nobis.eodem titu.col. penult.in fin.& seq.& in dict. l.in omnibus. & in locis supra allegatis reperies quid iuris sit,quo ad aduocatum,causidicum,solicitatorem, iudicem vel arbitrium, relatorem, & instructorem, quando etiam desierunt esse tales.Item quid proxeneta, & negociorum gestoribus, & famulis, de quibus omnibus etiam aliquid dicam infra,hoc eod.titu. & quomodo quis dicatur percipere commodum,uide in dictis locis: & si uis, ut credatur ijs,de quorum commodo tractatur,vide Bar.in l.deferre.ff.de iure fisci.& Fel.in cap.
57 personas.extra de testibus. & nota, † quòd quamuis non credatur testi, qui tractat de se exonerando,tamẽ hoc non procedit quò ad illos, qui dicerent se portasse aliquid uinum, uel frumenta sibi data a me, quando soliti essent uiuere ex hac arte portitoris, siue baiuli,ut per Prac.Papiens.in forma oppositionis contra testes post publicationem, in gl.in facto eorum.col.vlt.uers.deinde quęro. & hanc decisionem Dec. collegij nostri
58 semper in ore habent.Et † an credatur proxenetæ siue testi, qui deponat iudicem corrupisse,& ad eum pecunias detulisse, uidetur nullam esse fidem adhibendam,quia proxeneta, ut apparet in locis supra allegatis, & quia tractat de se exonerando, & quia
59 est socius criminis,& maxime † quia proba-
m tiones contra officialem, *m* debent esse euidentes. Bald.in l.obseruare.§.proficisci. col. 5.in 10.quæst.ff.de offi. proconsulis, & leg. & ratio est,quia præsumitur pro iudice, ut per Bal.ibi,& ideo non mirum, sit requiritur probatio euidens.l.final. & ibi notatur.ff. quod met. causa. & Bartol.in l. sciendum. columna.penul.ff.de uerb.obl.Sequitur Paris de Put.in tractatu suo, char.80.colum.2. circa fi.Aliud dicerem,si fugeret officialis,& ita intelligo Ang. in tract. suo paruo syndicatus. quia sic loquitur id quod allegat, & ita per Ias.in l.admonendi.char.18 colu.2.ff. de iureiur.& vide not.Homod.circa hoc in tractatu suo, char. 11.col.2.uers.negata, &

col.sequen.ad quem te reijcio. Sis tamē memor hæc delicta, quæ currumpendo iudicē committuntur occultè fieri, hinc est, ꝙ conceditur venia alicui, quia ea in lucem proferat. Bar.not in l.qui ea mente, colum. ult. vers.ult. ff de furtis. de hoc tamen uide Dec. consi. 189. & tex.in c.sicut nobis.de testibus in fi & quo ad quæstionem, an credatur illi, qui dixit pecunias ad iudicem detulisse, non recedas ab opinione Homodei, vbi su-
60 pra. Itē opponi pōt,† ꝙ testis est ex vniuersi
n tate. in n hoc vide Fel.in c.tertio loco.col. 2.de probat.& in repertorio Hippol. l. 1.§. seruus municipiū.ff.de quæstionibus.& Fel. in ca.in super.maximè colum.4 de testibus, & Cur.in tract.suo testium, in tertia conclusione. Ias.in l.patrem adoptiuum.col.penul. & ul. ff.de in ius uo.& quia hoc genus probationis sæpe discutitur in processibus turbatę possessionis, quando cōmunitates inuicē litigant super possessione montium, vel vicinalium, quia dicunt habere ius pasculādi, & esse in possessione, ideo dixi supra aliqua notāda de hac probatione in ti.de plur. violen. loquendo de crimine turbatæ possessionis. Et Mediolani habemus statutum an credatur testi de uniuersitate, quod quāuis sit positum in vol. statutorum ciuilium, tamen pōt allegari ad causas criminales. Bartol.in l.inter accusatorem colum.2.uersicu. quæro vtrum.ff.de publ.iudic.& Are.consi-
61 lio 109. Item opponitur,† quod testes sunt parentes, uel liberi, iuxta l.parentes.C.de testibus, & vide quando pater testificatur pro filio, uel econtra. Flor.in l.testis idoneus.ff. de testibus. Et adde, ꝙ qui leuauit aliquē è sacro fonte, testis est idoneus pro leuato. Flor.vbi supra, Bal.& Sal.in d.l.parētes. ubi vide de multis alijs, & ubi est par cā studij, & propensæ voluntatis, parentes, & affines sunt idonei testes. Flor.ubi supra, & Aret.in c.super eodem.el secondo.columu. penult. de testibus, & vide Flor. ubi supra, an pater possit esse testis pro filio emancipato, & q̄d in filio spurio pro patre, & an priuignus ꝓ uitrico, uide Bald. 5.uolum.consi.352.in fin. & quid in compatre, socero, & nuru. Fel.in c.in litteris, ad finem, de testibus, Ang. cons. 128.ubi ēt quid in uiro pro uxore, & de genero uide. Anch.cons.63.colum.3. Et adde,
62 ꝙ affinitas† transuersales non repellit, sed diminuit de fide eorum. Ang.consi.194. col. secunda, & sequ. ubi etiam quid si interrogatus neget se affinem, & adde quod affinis non repellitur in cā ciuili ēt descendēte ex crimine, dummodo sit tale, quod non inferat iniuriam testi producto. Alexand. in 2. uolu.cons. 110.ante fi. An etiam frater pro fratre possit esse testis uide Are.in d.c.super eo.el secondo, de testibus. columna penult. & quando est rogatus a partibus, uel a testatore. Alex.cons.70.colu.2.uolu.1.Cęp.consi. 21.col.4.& uide regulam, & fallentias de fratre pro alio fratre deponente, per Felyn. in d.c.in litteris.de testibus, colu.ult. Et addeq; quòd ubi consanguineus uel alius non integer se offert, omnino repellitur. Aret.in ca.ueniens.el secondo.de testibus colum. fi. & in c.cum in tua. colum. 2.eo. Item adde quo ad qualitatē repellentē ipsum testem, satis esse, si testis eā fateatur. Bar.in l. decem ff.de uerborum oblig.& Saly.in Auth.si dicatur.in fi.C.de testibus, qui disputat, & tādem dicit hanc esse communem practicam, ut interrogentur testes, si sint amici uel inimici, si coniuncti, diuites uel pauperes. & ponit Fel.in c.cum causam. circa fi.de testi-
63 bus, ubi tandem dicit,† quod non tenentur rñdere interrogationi, per quā sua turpitudo detegatur, puta an infames sint, uel excommunicati, de quo per Alex. & Ias.in l.si duo patroni.§.idem Iulianus.colu.fin.ff. de iureiuran.& uide tex. principalē in materia in c.inquisitionis §. tertiæ dubitationis, de
64 accus.ubi quærit textus, an credatur testi dicenti se inimicū eius contra quem producitur, & dicit credēdū esse, nisi dicat in fraudem. & ultra alios Doctor.ubi uide Marian. qui considerat tres casus, primus est, quando ante iuramentum illud dicit, & tunc iudex debet eum repellere, nisi in fraudem id asserat, vbi tamen concludit de capitali inimicitia, in quo vltimo aliter ibi tenet Aretin. Secundus, quando post iuramentum, & tunc non creditur, siue in fraudem, siue non, quia si verum dicit, est inimicus, si falsum, periurus. Tertius casus est quando post depositionē illud asserit, puta super generalibus uel aliter, & tunc aut incontinēti id facit, & creditur, aut ex interuallo, & nō creditur, sed statur primo dicto, quod per-
65 petuò not. Et an requiratur† oppositio partis ad hoc, vt repellatur, vide Aret.in l. qui testamento, §.quęcunque colu.3 uersi. 5. ff. de testam.& quando non interrogatur, sed vltro dicit se infamē, uel inimicū, uide Ias. in d.§.idē Iulianus.col.fi.vbi tenet nihil ualere. Et de materia principali, an frater ꝓ fratre

tre possit esse testis, vide regulam, & fallentias, quas ponit Ias. in repet. l. admonendi. ff. de iureiur. char. 18. in 3. & 4. column. & vide ad hæc latè, & notabiliter Fel. in c. cũ opporteat, de accusat. colum. 2. & seq. & in c. literis col. 2. & seq. de præsum. & suppletur dictum talis per aliũ integrum, vt in dictis locis. Ad defensionem tamen admittuntur prędicti etiam fratres. Aret. in c. de cætero. col. pen. vers. fi. de testib. & ibi Fel. col. pen. in d. c. literis. col. 4. Ale. cons. 5. col. 3. & cons. 93. col. 3. in uol. 1. & cõs. 24. col. 14. in 2. & cõs. 110. ante fi. in 2. & alibi sępe per Doctores. vide tamen Cœpol. col. 4. in cons. 21. vbi dicit, ꝙ diminuitur eis de fide. & vide quę dicã infra hoc eodem tit. nu. 109. & sequen. Et quia sũt

66 † multę personę, quę inuitę non coguntur dicere testimonium, iuxta l. lege Iul. ff. de testib. de hoc vide Doctores, maximè Salyc. in d. l. parentes. in repertorio Hippol. in l. diuus colum. 3. ff. de quæst. & in l. de minore. §. tormenta. ff. eod. col. fi. & Fel. in c. 1. col. 2. de testi. cogen. & quando dicatur testis deponere inuitus, vide Salyc. in d. l. parentes. & Fel. in c. dilectorum. circa medium, de testi. cogẽdis. Et si non cogitur inuitus deponere contra

67 alium, † multo minus cogetur contra seipsum, Bal. cons. 227. uol. 5. in subsidium tamẽ coguntur in casu d. l. lege Iulia. vt per Areti. consil. 143. colum. 12. Ias. in d. l. cunctos populos, in reper. Paduana. colum. fi. & per Bal. Nouel. in trac. de dote, in 9. parte, speciali 11.

68 Et † vtrum pręsumatur inuiti deposuisse, an uolentes, vide Bar. in Authen. presbyteros. ĩ fi. C. de episc. & cler. contra quem tenet Flotian. d. l. lege Iulia. & vide Fely. in capit. dilectorum. circa medium, de testibus cog. & in capitul. 1. & 2. colum. 3. de testibus. Item

69 opponitur testi, † ꝙ est subditus, de quo vide Sal. in l. eos testes. C. de testi. Mart. in trac. de princ. tit. 1. conclu. 300. vbi dicit, quod ex consuetudine potest esse testis pro domino, vide Fel. omnino in c. accedens. el° primo. vt lite non cont. col. 3. Aret. col. 2. & Fel. col. 2. in cap. in literis, de testibus. vbi distinguunt, & de hoc dicam infra latius num. 99. Potest

70 etiam opponi, † quod est vnicus testis, quia

o uox vnius uox nullius. l. iusiurandi. C. *o* de testib. vide tamen multas fallentias per Fel. in c. ueniens. el primo. de testib. col. pen. & in fi.

p & *p* in c. licet uniuersis. in fi. de testib. & Papã non posse concedere, vt vnico crederetur. Fel. in cap. constitutus. colum. 8. de rescrip. Tamen contrarium tenet Fel. in d. c. ueniẽs. circa fin. & Aret. & Fel. in c. cum a nobis. de testi. & vide omnino Aret. in cap. nuper. col. 2. de testi. & ibi Fel. & Soc. in consi. 266. col. 2. partes tamen possunt conuenire, vt vni credatur. Aret. in c. proposuisti. de probat. col. 3. & seq. & c. quoniam contra. col. 5. de probat. & in c. nuper. eo. tit. & Soc. vbi supra col. 12. & quando tractatur de periculo animę, an uni credatur, vide Imol. cõs. 91. col. 3. & quã do nulli fit principaliter pręiudicium, sed cõmodo alicui, vt improbando clericatũ, vide Iason. in l. rescripti. col. 3. in prin. C. de pręci. Imp. offe. Et an credatur soli pęnitentiario in iis, quæ spectant officio, vide Cald. in tit. de testib. consil. 2. Et addo ꝙ statutum potest disponere, vt stetur extraiudiciali informationi testium. Roman. consi. 20. & Fel. cap. 2. in 3. colum. de probat. Scias tamen,

71 quòd † si unicus testis deponat de facto proprio nõ interueniente sua ipsius utilitate, facit plenam probationem. Ita Dec. post Paul. de Cast. consil. 59. col. 2. & idem vult etiam Sal. ut per Alex. l. 2. §. si absens. col. 3. ff. si ex noxa. cau. agat vbi tamen Alex. tenet oppositum, & dicit Ias. in lectura l. admonendi. num. 94. & seq. de iureiur. quod doctores allegati pe Alex. vbi supra, contra hanc opinionem Castren. non loquuntur in indiuiduo. & quòd solus Alexan. reprehẽdit Pau. de Cast. dicit tamen quod ipse nunquam uoluit consulere pro opinione Castren. contra quam mouetur aliquibus rationibus. Ego pariter teneo cõtra Castren. per decisionem Bal. in l. seruos. C. de testib. qui vult allegando iura super quibus est fundata hæc opinio, ut talis testis facit indicium ad torturã, & non efficacem probationem, ꝙ nullus est testis, qui sufficiat ad condemnationem, & hanc decisionem refert, & sequitur Felyn. in cap. cum dilecti. colum. penult. de accus. & Brun. in tract. torturę. charta 2. colum. 1. 2. & ideo Dec. consilio 83. in causa accusationis. colum. 5. dicit quod talis testis est maioris fidei, quàm si de facto proprio non deponeret, & ita ostendunt iura Bal. in d. l. seruos.

q vide etiam de hoc articulo *q* Ias. in l. cũ filius. in princ. colum. pen. & vlt. de verbor. oblig. vbi limitat. Non omitto ẽt ꝙ vnicus

72 † testis probat reum fecisse ad sui defensionem, quando probatio accusatoris nõ est cõtraria, sed simul se habere potest, & ideo solus etiã probat vulneratum decessisse ex malo regimine. Anch. cons. 185. colum. fi. & dixi supra in tit. de defensio. reorum. & defensio.

impugnat.num.3.& 10.Itē opponitur,quod
73 †testes non reddunt causam eorum quædi-
r xerūt,quia ratio r testis est illa,quę ampliat
vel restringit dictum suum.Alex.uol.2.consf.
20.col.pen.& consil.24.col.10. & consi.84.
col.fin.& 5.uol.consf.120.col.3.Bal. uolum.
4.consf.218.in prin.Soc.consf.42.colu.fin. Et
adde,quod licet testis non teneatur redde-
f re rationem dicti sui, nisi interrogatur f ta
t men plus credatur t testi rationem reddēti,
quàm si illam non assignet.Bald.in l.presby
teri.colum.fi.C.de episc.& cleri. Alex.in 2.
uolu.consil.56.col.5.circa fin.& consil. 147.
circa primam col.Fely.in cap. cum causam.
col.2.extra.eodem,& multa ad rem in hac
materia uide per Bald.in d.l.presbyteri. Et
quid si testis interrogatus de causa, uel de
re alia recusat respondere, an probet, vide
Gemin.in capit.2.in princ. de testibus. in 6.
col.pe.Itē quid si respondet se nescire, puta,
interrogatus,quid sit possessio uel aspectus,
vide Bart.in l.de ætate.ff. de minoribus,col.
8.Fel.in cap.cum in.col.2.de testibus.Alex.
in l.stipulatio.§.hoc quoq;,ff.de verbo.obli.
Alex.consil.136.col.10.circa fin.consil.141.
colum.8.in fin.vol.1.2.consf.45.colum. pen.
& uol.4.consf.113.colum.2.Fel.in cap. cum
contingat.de rescrip.colum.4.verfic.3. con-
clusio.Alex.vol.5.consf.150.colu.6. & con-
sil.159.circa fi.Item adde, quod quando iu
dex procedit sup inquisitione, debet inter-
rogare testē de causa scientiæ, aliàs dictum
eius non probat.Bal.uol.3.cōs.77.uersus fi.
Itē adde, qđ ad defensionem ualet dictū,
testis,etiam si non interrogatus nullam assi-
gnet rationē,uel assignet uerisimilem. Bald.
uol.3.consf.287.post principium,& no.Cor.
1.uol.consf.162.colum.2. & sequen. Salyce.
in l.testium.col.7.in fi.C.de testibus, & in l.
solam.col.fin.C.de testibus. Corn.1.uolum.
consf.204.colu.3.Et adde etiam,quod est re-
gula, testis non tenetur reddere rationem di
cti sui,nisi sit interrogatus,ut per Felyn. qui
ponit regulam,& fallentias in cap. cum cau
sam.extra de testi.col.1. & 2.ubi etiā decla-
rat, quando dicatur testis esse interrogatus
de ratione, & quando dicatur eam dedisse.
Et quid iuris sit, si testis interrogatus eā nō
reddat. Et quid si iudex omittat interroga
re, maxime quādo pars dedit sua interroga-
toria,& ibi etiam uide Aret.col.4.Fel.in ca.
per tuas,eodem tit.col.2. & sequ.ubi etiam
Are.col.5.& uide omnino Iaf.in l. cū hi.§.
vult igitur.ff.de transact.ubi plenè, & Ozia.
in c.quoniam contra de probat.in uerbo te
stium.col.3.q.13.& de teste,qui interroga-
tus non reddit rationem dicti sui, uide Bal.
uol.4.consi. 228. circa prin.& uide Bal.vol.
4.consilio 181.quando deponit circa ea,quæ
in intellectu consistunt,uide etiam Ale.in 2.
uol.consf.147.colum.2. & Fel.in d.cap.cum
causam,& Bal.nota.in 4.vol.consf.164.circa
fin.Soc.consf.143.colu.2.& uide etiā in hac
materia Ale.consi.136.col.6.ubi dicit,quod
testis non probat asserens rem esse feuda-
lem,nisi reddat rationem etiam non interro
gatus,& uide etiam Alex. in 3.uolu.consf.2.
colum.2.& 5.uolum.consil.28.colum. 6. Et
quando deponit circa ea,quæ sunt iuris,quo
casu uidetur assumere officium iudicis,vide
Barto.in l.1.C.de usur.& ibi Sal.colum.31.
& seq.& Cępol.consi.32.col.6.Corn.uol.1.
consilio 204.col.3. Et quando quid consi-
stit in intellectu,sed facile percipi potest,va
let dictum testis etiam sine rationē, ut per
Soc.consilio 143.colum.3. uersus finem, &
consilio.172.columm.2. & uide etiam Bald.
uolum.5.consil.20 colu.fi.Et quando depo-
nit testis de ijs, quæ in intellectu consistunt
& in iure,vide Aret.consf.38.colum.penult.
Felyn.in dicto cap. cum causam, el primo.
col.3. Bald.consf.323.circa fin. & consil.45.
uol.4.Soci.consf.42.coluum.2.& consil.143.
colu.2.Et qualiter intelligitur depositio te-
stis dicentis quē promisisse,& quid si dicat,
tali præsente,& acceptante,an probetur sti-
pulatio,uide not.Anch.tenētem non proba
ri,consf.332.col.pen.Alexā.in l.sciendum,ff.
de uerb.obl.col.4.Fel.in cap.sicut de re iud.
col.fi.& egregiè.Soc.consi.253. col.3. circa
fin.& seq.Et quando testis vult probare sti-
pulationem,quam rationem debeat assigna
re,uide Alex.2.vol.consf.10.col.antepe.Fel.
in cap.cum contingat de rescrip.col.4. Soc.
74 consil.253.col.4. Et quando testis deponit
super iurisdictione,uide Bal.consf.288.col.2.
circa fi.Corn.1.uol.consf.222. col.3. & dicit
Bald.in d.consf.20.uol.5.ꝙ testis, qui habet
scientiam iuris,& facti,probat etiam ea,quæ
75 iuris sunt.Et†adde etiam,ꝙ in dubio uerba
testis sunt referēda ad factū,u & non ad ius,
ut not.Socin.consf.146.col.1.Et quando ra-
x tio testis est eadē cū dicto, x ꝙ nō ualeat,
tenet Bart.in l.fin.ff.de off.Cæs.Bal.in l.non
omnium.C.de leg.& consilio 136.colum.7.
76 & Socin.dicto consilio 42.col.2.Et quan-
do testis dicit,uidi mutuari Titio pecuniā,
sed non recordor quāta fuerit, an probet,
vide

vide Bartol.in l.admonendi.ff.de iureiurando.charta penultima, versiculo, quęro quid si testis deficiat, & not. Felyn. in capit.cum clamor.de testibus, post principi. & pendet ab intellectu glossæ,in l.Lucius.ff.de his qui notan.infam.quando testis non perfectè scit factum,& aliquando dixi supra,& vide repetentes in d.l.admonendi: maximè Caccia
77 lup.Et† ad probādum tenorem sententię, debet testis dicere, ꝙ audiuit illam legi, & publicati.Alex.in 3.volum.consilio 70.colu.4. Aret.in cap.Albe.de testibus,columna 1.Et an sit bona ratio testis loquentis de instrumento,si dicat,Scio,quia illud legi,vide Fel. in prælud.Decret.colum.6.& seq. & ibi etiā an sit bona ratio,Scio,quia præsens eam. Et ad probandum, quem furiosum an sit reddenda ratio,uide Alexan.2. volum. consilio 84.columna 8. sequen. Alexand. in l. furiosum, circa fin. C.qui testam.fac.poss. Socin.
78 Felyn. vbi supra, & alios.Et† si testis dicit quem possedisse, sciente aduersario, debet reddere rationem etiam non interrogatus. Bald.in rubr.de controuer. inuest. columna penultima, pariter si dicat quem possedisse nomine alterius,Corn. 1.volum.consilio 92. colum. fin. & eodem modo si dicat quid factum sine licentia alterius, Corn. 1. volumine,consi.89.columna penultima. Et pariter etiam si dicat quem fecisse aliquid nomine alterius,Corn. 1.uol.consilio 170. colum.2. in fi.Et in probanda negligentia,& diligentia,necessarium est,vt reddatur ratio, Aret. consilio.38.colum.fi.Aret.in dicto cap. cum causam,colum.6.Alexan. in l. precia rerum. ff.ad leg.Bal.columna penultim. Bald.5.uol. consilio 98.Corn.1.uolum.consilio 186.col. 2.Sed aduerte,quod licet simus in casu, in quo testis teneatur reddere rationem etiam non interrogatus, tamen hoc non procedet, si ita deponat, ut verisimile sit, quod per eum dicitur facile sibi cognitū esse. Ita not.Fel.in cap.tertio loco,columna 2.de ꝓbat.& ibi Aret.colum.2.& Fel.in dicto cap. cum causam,columna 4.& ibi Aret.col.6.& not.Corn.1.uol.consil.162.colum.2. & consilio 204.colu. 3. Et an sit bona ratio, Scio, quia vicinus, vide latè Fel.in cap. literis, de pręsumptio.Alexan.in l.1.in prin.colum. 11. & sequen.ff.si cer.petat.vbi multa scribit de
79 ratione testium.Et† adde satis esse, vt ratio testis concludat a verisimili,vel a cōmuniter accidentibus.Soc.consil.86. colum.4.Et de teste deponente super dominio uide Cor. 1.uol.consilio 110. col. 2. & Paul.de Castr. in l.solum,circa fi.C.de testi. Et quid de eo qui deponit super pręscriptione,uide Alexa. in dicto consilio 136. columna 9. & Docto. vbi supra.Et quid de teste,qui uult deponere de simulatione contractus,uel quod quis fideiusserit,uide Alexan.5. uolum.consil.28. columna 5. in fin. seq. Et quid de teste deponente contra instrumentum, uide Felyn. dicto capit.tertio loco,colum.3.in fin. & ibi Aret.colum.3.& in dicto cap. cum causam, colum.7.Item adde, quod aliquando testis tenetur reddere rationem rationis.Bal.5.uolum.consilio 69.col.2.Adde etiam, quod si testis deponat de fama sufficit ratio,q̄a uicinus.Aretin.consilio.103.colum.8.Item adde, quod si res potest recipi per duplicem sensum,testis tenetur reddere ratione etiam non interrogatus,ut sciat iudex de quo sensu deponat.Aret.in c.licet ex quadam extra
80 eodem tit.colum.4.in 10.not.Quid † si testis deponat aliquem commisisse homicidium ad sui defensionem, & reddat rationem,quia uidit, an probet? Bar.dicit probare,consi.110.Idem tenet Corn.1.uol.consi. 304.columna 3.Potest etiam opponi, ꝙ te-
81 stis† fuit examinatus à iudice incōpetente. Paul.de Castr.consil.50.col.4. & consil. 74. col.4.Item,ꝙ non iurauit,l.iusiurandi,C.de testi.quod limita ut per.Bar.in l. admonendi.ff.de iureiur.in pen.char.uersic.quid si reperiuntur. Et casus in quibus creditur testi non iurato,uide per Felyn.in cap.tuis.extra eod.titu.de testibus. colum.2. & ibi an tacitè possit remitti iuramentum testium, & uide ét Are.colum.2.Et an requiratur consensus iudicis,uide ibi,& per Are.in cap.nuper. eo tit.de testi.colum.1.in fin.& sequen.Item uide an sit de substantia iuramentum, per Fel.in d.c.tuis.in 3.not.& Are.in d.c.nuper.
82 Et† an ille, cui est remissa omnis solennitas iuris, possit credere testi non iurato, uide Imol.Roman.& Bart. in l.filius familias.ff. de dona.Fel.in c.dilecti,de iud.col.fi.Anch. in clemen.sæpe in uerbo.sign.col.pen.Fel.in cap.1.de constit.colum.20.& seq. Aret. in c. 2.de testi.colum.13.post medium Fely.in d. c.& Are.in d.c.nuper.Rom.consil.20. & vide etiam, an iuramentum possit remitti per partē. Felyn.in cap.cum dilecti. de rescript. col.12.post medium.& ibi colu.9.dicit, ꝙ si depositio præcederet iuramentum, nō ualeret.Et an Papa uel Imperator possis concedere ut credatur testi non iurato, uide Fel.

qui

qui tenet non posse, in c. cõstitutis. de rescri. colum. 8. post medium. Et an personis summæ dignitatis credatur sine iuramento, ut sunt cardinales, vide Alex. in 2. vol. cons. 178. circa tertiam. col. Fel. in d. c. tuis in 1. notabi
83 li. Et adde, † ꝙ testis debet iurare super Euãgelijs, & tangere manu, non pede, nec cubito, & iurare per seipsum, non alium, & si iuraret nuda uoce sine tactu, dictum esset nullum Fel. in c. fraternitatis. col pen. de testib. Et an possit iurare super reliquis sanctorum, vel super anima, non tangendo scripturas, vide latè Aret. in d. c. tuis. col. 6. & sequen. & ibi Fel. col. 3. & Aret. in d. c. nuper. col. 2. ubi subdit, ꝙ est speciale in episcopo, ut non teneatur tangere scripturam, quando iurat, & vide Abb. 2. volumn. cons. 57. circa princip. quando quis iurat nuda uoce sine tactu. Et si testis primo dicit, postea iurat, non valet depositio, ut per Felyn. in cap. fraternitatis. colum. 1. & ibi Aret. colum. 2. & in c. de testibus extra de testibus. colum. 5. & ibi Fel. col. 3. Iaso. in repetitione l. admonendi. char. 24. de iureiur. Et si iudex examinauit testem sine iuramento, cum esset requisitus, vt ei iuramentum deferret, qualiter succurratur ꝓducenti, vide Are. in dicto cap. tuis. col. 8. in
84 fi. & ibi Fel. col. fi. Etsi in † actis dicatur talis testis iuratus, an præsumatur eum solenniter iurasse, vide Fel. in dicto cap. fraternitatis, col. fi. Alex. in l. sciendum. ff. de verborũ oblig. colu. 17. circa princ. Are. late in dicto cap. tuis, colum. 3. & sequen. ubi etiam Fely. columna penul. Flor. in l. lege Iulia. ff. de pactis. Are. in dicto cap. nuper, colum. 2. de testibus, extra. Et an testis possit iurare per procuratorem. vide Are. in cap. licet ex quadam colum. 4. in fin. & seq. in 8. notabili, & ibidẽ latius Fely. col. 1. & 2. de testibus. An testis possit dare depositionem suam in scriptis, vide Are. in dicto cap. de testibus. extra eodem colum. 5. & ibi Fel. colum. penul. ubi limitat.
85 Et † an testis, qui in alia causa deponit super eodem articulo possit dicere, Depono prout aliàs dixi, vide Aret. in c. cum in tua. extra eodem colum. 3. & seq. & ibi Fel. colu. 1. & 2. ubi limitat. Alex. consi. 133. colum. 6. & 2. uolum. consil. 56. col. 3. Paul. cons. 207. colum. 1. & 2. Corn. 1. volum. cons. 56. colu. 2. post princip. & 3. post medium, & columna
86 fi. An † autem ille, qui iterum examinatur, debeat denuo iurare, vide Aret. in dicto cap. fraternitatis, colum. 2. Fel. in dicto capit. per tuas, circa fin. ubi distinguit. Ang. in §. quia vero. in Auth. de testibus, colum. 7. circa medium. Fel. in c. præsentata, col. 2. de testibus, & in cap. præterea, de testibus cog. colum. 1. in fin. & seq. Et an testis simpliciter iurando intelligat̃ iurare quoad articulos productos tantum, an etiam quo ad vniuersam causam vide Felyn. in dicto cap. de testibus, eodem tit. de testibus, col. 3. & fin. & Aret. in c. per tuas. in 2. notab. de testibus, & uide omnino Hippol in l. de minore. §. plurimum. ff. de. q.
87 An † testis possit deponere per procuratorẽ, vel scripturam, & an valeat dictum testis in referentis ad aliam suam depositionem, vide Salycet. in dicta l. iusiurandi uersiculo, sed iuxta hoc, circa fin. Cæpol. cautela 251. qui allegat Angel. in l. legata inutiliter. ff. de lega. primo. Facit quod not. Alexand. consil. 45. colum. 4. circa fin. & vide ad hęc Socin. consilio 149. colum. penultim. Quid si testis dicat, Depono quò ad omnia, quemadmodum facit talis, vide Fel. in cap. cum in tua. columna secunda, extra eodem. vbi etiam habes, quid si notarius scripto extense dicto vnius testis, subdat postea, Talis dixi ut primus, de quo supra dixi uers. etiam opponitur ꝙ dictum. num. 23. Nec valerent depositiones pluriũ testiũ, qui simul, & semel examina
88 rentur, sed † debet quilibet examinari seorsum ab alijs. Aret. in 3. not. & Fel. circa fi. in
89 c. venerabili. de testib. Et † si testis deposuit falsum iuratus, qualiter puniat̃, vide Bald. & Sal. circa fin. in d. l. iusiurandi. Are. in c. tuis. colum. 5. extra eod. Fel. in ca. de testib. colu. penul. Orian. in cap. quoniam contra. de ꝓbat. in uerbo, tẽstiũ, colum. 16. & Fel. in cap. 1. de præsump. & Ias. in l. qui per salutem. columna 2. ff de iureiur. & dixi supra in tit. de
90 falsis. Opponitur etiam, quòd testes deponunt super negatiua, quòd magis creditur duobus affirmantibus, quàm mille negantibus, per glo. in l. diem proferre. §. si plures. ff. de arbitr. quæ glos. quomodo intelligatur, dixi abundè supra de defensionibus reor. & c. vers. vidimus quomodo. Opponitur quoque quòd testes deponunt meram negatiuã non coarctatam loco, & tempore, & ideo non solum non probant, quia talis negatiua probari non potest, verum etiam puniuntur de falso. In qua materia vide ubi supra in dicto versic. vidimus quomodo. & ibi latè dixi de materia testium deponentium super negatiua maxime in hac materia criminali. Item opponitur, ꝙ testes non sufficiunt ad condemnandum: quia in criminalibus probationes

tiones ad condemnandum debent esse luce meridiana clariores. l. sciant cuncti C. de ꝓbat. Circa quam materiam vide quæ latissimè dixi supra sub rubrica de conuict. & de hæret. & de crimine læsę maiestatis, vide etiam quæ probationes sufficiant ad assassinamentum supra titul. de mandato ad homicidium. Item opponitur, quòd confessio quam fecit reus, non est efficax, quia metu torturæ illatæ, vel inferendæ, uel errore facta est, ut latissimè supra dixi sub rubr. de confessis. Item opponitur, quòd laicus non
91 est idoneus testis contra clericum propter generalem inimicitiam, quę inter eos intercedit, iuxta capitul. laicus 2. quęstio 7. Ita Abb. in capi. de cętero. de testibus, vbi vide an tamen faciat indicium. Alexand. in l. maritus. ff. de quæst. dicit facere, & sentit ad torturam. & Abb. in d. cap hoc expresè tenet, licèt Aret. impugnet, nihilominus Fel. sustinet, ex cuius verbis tamen, dum rationem Aret. destruit, satis apparet eum nõ esse omni exceptione maiorẽ, si bene uides. Quod etiam patet, quia saltem militat illa inimicitia generalis, quã dixi, & hoc ostendit Alex. in d. l. maritus. dum dicit, negari tamen non potest, quin faciat aliquod indicium, & vide etiam Alex. in consil. 64. volum. 1. col. penul. Nescio tamen quomodo sustinetur hoc in practica, quò ad me non curarem ut magis clericus esset, quam laicus. De iure uerò q̃d econtra in clerico contra laicum deponente vide in dicto capitul. de cætero. Et veritas est, quòd in causa sanguinis non admittitur, etiam ꝙ aliter veritas haberi non posset, & fieret protestatio, quam solent facere, iuxta cap. de homicid. in 6. idemque in criminali iudicio, vbi aliter ageretur ad uindictam, et cum dicta protestatione. ita Felyn. colum. 2. ibi. & hęc videtur ueritas, ut non sit differẽtia, an ad uindictam citra pœnam sanguinis agatur, an ad sanguinem, vt per Doctores maximè Perus. in d. capit. 2. de homic. in 6. vbi tamen possunt clerici esse testes, intelligitur ex prouidentia episcopi, qui uel eos examinet, uel faciat examinari, & eorum dicta tradat iudici sęculari. capit. quanquam. & ibi Anchar. declarat. 14. quæstio. 2. potest etiam dare licentiam iudici causę sæculari, ut illos examinet, vt per Archidiac. vbi supra, qui secundum hoc ultimum intelligit text. in cap. testimonium. 11. quæstio. 1. in cap nullus ex ecclesiastico. 22. quæs. 5. & ibi est glossa expressa. Et hanc practicam uideo quotidie obseruari, dum eueniente casu, clerico fit pręceptum a suo iudice ecclesiastico, vt deponat coram tali laico, & forma iurãdi manu posita supra pectus tollitur in dicto cap. nullus, & uide omnino Abbat. in hac materia, in capit. primo, de iuramentis calum. columna antepeuultima, & etiam in cap. cum nuncius. columna 2. de testibus. ubi uide Fel. & Areti. ne arbitretis tamen quod ecclesiasticus possit dare licentiam iudici laico, vt cogat clericum ad testificandum, cap. si diligenti. de foro competen. Feli. & Aretin. dicto c. cum nuncius. & hoc vbi nolit clericus sponte testificari, sed si sponte uelit, dictum eius valet. Abb. & communiter Doctores in dicto cap. cum nuncius. ubi tamen dubitant de religioso. Et vide etiam ad prædicta Alex. in consi. 65. colum. 2. in 2. volumi. & de religioso dicam num. seq. Et quia sunt multi, qui non deberent examinari, & tamẽ examinati faciunt indicium, iuxta materiã d. l. si maritus, adde, quod hoc non procedit, vbi a principio fuisset oppositum a parte, vt non deberet fieri examen taliũ testiũ. Are. in cap. ex parte Adæ. in 5. char. de testib. Fely. in cap. dilecti. in penul. colum. de accusationibus. & Hippol. in l. 1. §. diuus Antoninus. colum. 2. ff. de quæstion bus, & dixi su-
92 pra. Item opponitur, quòd religiosi sunt, & deposuere sine consensu eorum superioris, de quo vide Ab. & apostillas ad eum, & Doctores. ubi supra, ultra quos uide etiam in primis gloss. in Auth. de monach. in §. cogitandum. ubi tenet, quod monachus potest esse testis. Sed Abb. in cap. cum nuncius tenet religiosos, & clericos sæculares sine licẽtia, superioris eorum, coram iudice sæculari non debere testificari, tamen eorum dicta tenere, & ibi uide Are. & Felin. qui hanc opinionem, vt ualeat sine licentia, tenẽt quò ad clericum sæcularẽ, non autem quo ad religiosum, qui non habet uelle aut nolle. Et dicit ibi Aret. quod communiter seruatur hęc opinio in clerico sæculari, & religioso allegat in terminis. Bal. in l. quoniam liberi. C. de testibus in princip. Et hanc opinionem, quod religiosi dictum sine licentia superioris non ualeat, ponit latè Soc. & tenet cons. 27. colum. ultima, in 1. uolum. ubi allegat Bald. ubi supra, & Bart. & Specul. & respondet ad glos. in d. §. cogitandum, ut procedat in testibus adhibitis in instrumentis. Et ad confirmationem uide Card. consilio 97. ubi ita consuluit in testamento. Et hoc ego habui

bui in facto in testamento facto ultra Montes, in quo erant descripti septem testes, omnes ordinis minoris, & refert. & sequitur Felyn.in dicto cap. cum nuncius. Item
93 etiã opponitur † quod sunt domestici iuxta l.etiam.C.de testibus,& qui dicantur domestici,ponit notabiliter Arec.colum.1. & 2. Felyn.colum.2.in cap.in literis.de testi.ubi etiam plenè per eos habes quando repellantur,& admittantur, & per Alexan. consil.5. colum.7.& cons.93.colum.4.uers. fallit quo ad defensam,uol.1.Item fallit in iis, quę nõ possunt facilè sciri,nisi ab eis, qui etiam hoc cesu præferuntur aliis.Franc.Aret.consi.13. column.11.& consil.61.column.1. ubi omnino uide,& quod de ijs,quæ fiunt in domo, magis credatur domesticis, imo non credatur alijs,nisi in subsidium,tenent Aret. in 3. notabili,& Felin.in 2.in cap.quoties.de testi.Aret.in d.cum numerus.eod. tit. col.3.& Aret.in dicto c.in literis.eod.tit. colum.4.& ibi Fel.col.3.& ad prædicta uide Fel.etiã in c.insuper.col.2.circa fin.de testibus.Et quid quando proceditur per inquisitionem uide Cuman.consil.27.de quo etiam Fulgo.cons. 188. vide ẽt Aret. ad prædictam materiam. in c.cum in tua.de test.col.2.circa fi.& Imo. consil.35.col.6.in prin.& omnino Soc. consil.17.col.1.& 2.ubi distinguit, & uide etiã qui dicantur domestici.Alexan.consi. 32.& cons.78.col.4.& in 2.uol.cons.24.col. 14.& 4.uol. cons.89.col.fi.& consil.112. colum.6. Fel.in c.insuper.colum.fin.de testibus, & in c.insinuante.de offic.deleg.col.2. ubi etiam qui dicantur familiares.& uide Alex.5.uol. cons.150.col.6.post princ. Et an sint idonei testes,uide Bald.consi.10.col.1.in fi. & seq. & de familiaribus,an possint esse testes, uide Fely.in d.c.in litteris.& Rom.cons.420. circa med.Quid uero si tempore depositionis non est amplius domesticus, uide Aret. in d.c.in literis.col.penult.& fin.& Fel. col. 4.uers.fallit quinto.Alexan.consi.5. colu.6. & cons.93.columu.5.uolum.1.& attenditur in teste conditio temporis quo testificatur. Mod.in l.1.C.de testa.Et an uir, & uxor dicãtur domestici ad hoc ut repellantur, uide Felyn.in dicto cap.in literis.colum.4.versic. fallit quarto.& ibi Aret.column.antepen. in fin.Alex.4.uolu.consi.156.col.4.in princip. & Anchar.consil.247.colum.2.Socin.in di-
94 cto cons.17.colum.pen. Testes † etiam deponentes non verisimilia,non probant,quinimo sunt de falso suspecti. ita Abb. in capit. quia verisimile. de præsumptio.Dec. consilio 684.in fin.cons.596.num.8. consilio 94. col.2.uersicu.2.in dictis testium, & consilio 315.num.8.Aret.in cap. tertio loco, extra, de probatio.colum.3.& Felyn.in dicto cap.
c quia uerisimile, c col.2. quæ conclusio adeo
95 uera est,ut etiam testis dicens nõ recordari id ꝙ uerisimiliter recordetur de falso puniatur. Bald.in l.presbyteri.in 4.nota. C. de episc.& cle.& Ias.in l.præscriptione,col. 5.C.si contra ius,vel vtil.publi.quod vltimũ multo magis ꝓcederet si circa alia quæ meminisse minus deberet testificaretur. Et
96 † non uerisimilia sunt ea,quæ deuiãt a naturali cursu,ut ꝙ puer sit aptus ad coeũdum cap.2.de frig.& malefic.Item non uerisimilia sunt ea,quæ deuiant à iure communi, ut per Fely.in c.licet causam,uers. nota 10.de prob.post Inno.in cap. auditis. de præscript. ut quãdo quis deponit impuberẽ cum Berta rem habuisse, quia præsumptio impotentię est,in eodem ca.2.& Gemin.in consi.24. colum.3.Non uerisimile etiã illud est quando deponerent testes vidisse aliquem hostio thalami aperto coire cum muliere, cum soleat fieri,ita in abscondito,ut ẽt publicę meretrices, & lenones clauso hostio, & fenestris non patiantur se videri. Et quia hæc exempla non uerisimilitudinis tangunt causas matrimoniales. Ideo dic multo minus
97 istis testibus esse credendum,quando deponerent in causa matrimoniali, in qua testes debent carcere omni suspitione,sicut in criminalibus. & ideo etiam debent essent omni exceptione maiores. Alexand. cons.143. quando abunde.uolu.2.& Dec.larissimè vbi omnino est uidendum in cons. 133. colu. 2. nume. 3.4. & in illo consilio pertractantur singulę qualitates repellentes testes de quibus, ibi, & primo, quòd affines, & consanguinei repellantur. Item domestici, & alij multi.Aduertendo semper prout & ipse di-
98 cit, quod fiat protestatio antequam examinetur, ut non examinetur ob uitia quæ patiuntur, quia tunc perinde est, ac si non essent examinati, ex quo examinari non debuerunt, ut etiam dixi supra. Et si tales te-
99 stes, qui non verisimilia deponerent subiecti essent ratione iurisdictionis, pauperesq; & nihil habentes, absque dubio tolleretur omnis fides,quia licet sit cõmunis opinio, vt subditus possit testificari pro rege & principe suo in l.eos testes,C.de testibus. ut etiã appareat ex dictis, & Felyn. & Aret.in cap.

ex litteris.extra de testibus.Alexandr.cons. 88.columna 4. volumin.5.& hoc attestatur Floria.in l.idonei,ff. de test. & alibi sæpe per Doctor.Tamen est aduertendum,quod cum illa qualitate paupertatis omnis tollitur fides,ita Roma. cons.382.columna.2. & dicit Bald.cons.420.circa fin.vol.1.quod est repe titum in 3.volum.consil.468. & 5.volumin. cons.445. arbitrarium esse iudici an subditi sint idonei testes, quia si sint bonæ famæ, & verisimilia deponāt,maximè,si dictum eorū corroboretur alijs testibus, tunc creditur, si verò ipso solum deponerent, & male audirēt, vel appareret cōtra eos alia suspicio nō crederetur, & dum dicunt Doct.considerari qualitatem domini,an sit eius naturæ,vt debuerit metum inferre subditis,ut per Felyn. & Aretin.& alios ubi supra,etiā in hoc uersatur arbitrium iudicis ex mente Doctorum. & expresse ita tenet Roman. in d. consilio. 382.Et est aduertendum, ꝙ quæstio in d.l. eos testes. formatur in rege, vel domino unius prouinciæ, concludendo illa potissima ratione testes esse idoneos,quia aliàs nō posset probari factum de quo ageretur, & ideo si dominus alicuius uillæ,vel municipij vellet probare per subditos suos factum in alia iurisdictione, vt est casus, qui nunc occurrit in ciuitate amplissima Mediolani, & in domo ubi complures serui habitabant,& cōseruabantur infiniti nobiles,atq; aliæ personæ, nhil cōmune habentes cū domino, fine dubio talibus subiectis non crederetur ex mente omnium,& si quispiam in hoc dubitaret esset fine iudicio,ad ꝙ etiā adduco simile,nam illi de domo sunt idonei testes in ijs quæ fiunt in domo, nō in ijs de quibus alij possunt esse magis edocti, vt in locis vulgaribus. Additur in casu qui hoc tempore contigit,matrē domini quæ est ipsius tutrix, & gubernatrix,deposuisse etiam pro filio, quæ qualitas fecit, vt sit uerisimile eam omni uia induxisset suos subditos,ut cū ea confor
100 me testimonium perhiberent. Et † an vasallus pro domino sit testis idoneus, vide Bald. in d.consilio 420.colum.penul.in fi.& sequen.3.uolum. consil.468.columnn.2.post med.Flor.in d.l.idonei.Bal.in l.libertorum. vbi est videndum.C.de testi.omnino Dec.in c.insuper.in fin.de testibus.Et quia dixi subditum esse testem idoneum pro domino, intellige quo ad hoc, vt non repellatur, non autem quin sit suspectus, & quin ei diminuatur de fide,quia non euitat suspitionem timoris, vel amoris, vt per Alb.l. idonei.de testibus. & hanc eandem conclusionem fa-
d cit Cor.cons.123.colu. fin.vol.1.Parentes d
101 & liberi † an in causa matrimonij sint idonei testes, vide Aret.in c.super eodem, il secondo. de testibus, colum.5. & consilio 13. columna 7.& seq & colum. 14.& seq.& Fel. in d.ca.super eodem col.14.Opponitur quo
102 que, & sæpenumero contra testem quod
e est amicus e producentis, in qua dubitatione Sal.in d.l.eos testes.C. de testibus. dicit hoc esse arbitrarium iudici,qui debet considerare qualitates personarum,& causas amicitiæ,& an iustis legibus regatur, vel ne, ita limitando l.sciendum,ff. de vsu. quæ probat eum admitti,in quo uide Aret.consil.71.columna 5.in fi.ubi dicit amicum non esse omni exceptione maiorem.Alexan.5.uolumine consilio 88.columna 4.& consil.154.colum. penult.post princ.consil.156.col.6.volum.1. Rom.cons.420.columnn.2.Alexand.consilio 78.colum.3.uolumin.1.Felin. in c.quoties, colum.2.de testibus.Bald. volum. 1.consilio 444.in fi. & communiter dicitur, si sit magna amicitia repelli testem, aliàs si sit parua detrahi de fide.ita Alex.in l.testium,colu.5. ff.de testibus.vbi vide, atque ideo res consistit in arbitrio iudicis,sicut supra dictū est: verum tamen est quod Bald.in d.l.eos. dicit quamuis sit arbitrarium iudici,tamen iudex debet arbitrari amicitiam non repellere testem,quod dictum refert, & sequitur Alex. in d.consil.88. colum.4 tamen postea uenit in hanc sententiam, vt si esset talis amicitia quę verisimiliter induceret corruptelam nō admitteretur, & ideo in effectu tenet opin. Salic.in d.l. eos. quæ est communis, ut per Alexand.in l.testium, qui dicit id quod proximè dixi,nolens aliud dicere quam hoc ipsum de quo etiam vide Fel. in c. cum oporteat.col.3.in prin.de accus.& quæ dicam infra in versic.affinis. Et iuxta hoc arbitrium
103 dico regulam esse ut relinquatur arbitrio iudicis, vtrum credatur tali testi, vel testibus.d.l.testium.§.ideo.& ibi Bar.& Doctor. not.circa quod uide omnino Dec. cons.94. in casu ad me transmisso,col.1.in fin. Ioann. Bap.de S.Seuer.in l.admon.col.29. ff. de iureiur.& omnino Bart.in l.Lucius,ff.de insa.
104 Et si vis uidere pulchrum locum vbi enumerantur complures in quibus cōtingit dubitari an sint idonei testes,vide Alexand.in d.l.est.vbi supra, & dum quærit de colono, vel mercenario,vide Sal.in l. quoniam liberi,

ri, colum.pen.& fin.C.de test.Aret.consi.13. colu.10.& seq.Socin.consi.228.col.3.& conclusio videtur, vt sit idoneus, nisi ex eo ꝙ testificatus est, sit percepturus commodum.

105 Affinis potest esse testis † pro affine, quia non reperitur prohibitum, est tamen suspectus, & ei diminuitur de fide. Alex.cõsil.18. colum.2.vol.1. vbi loquitur de uxore fratris mei, & Alex.cons.13.vol.1.col.penul. & consil.122.colu.2. vers.nec obstat, vol.2.ubi loquitur de marito sororis meæ, nam leuis macula facit ut testes non sint omnino integri, Alexand.consilio 32.volu.1.facit gl.in §.cogitandum, in Auth.de monachis, quæ vult, vt licèt monachus possit testificari ꝓ monacho, tamen ei diminuatur de fide tanquam amico, innuendo, amicitiam etiam non magnam diminuere de fide, licèt Bart.in l.admonendi, colum.6.in fin.& princ. seq. dicat debere esse magna amicitia coniunctum.

Dixi de amico paulò supra, & hanc quęstionem an affinis possit testificari, ponit latè Iaso.in d.l.admonendi, char.18. colum.13. ad idem quod affinis nõ afferat plenam probationem, vide Ang. consi.261.unde ex prædictis apparet Ias.in d.l.admonendi.non benè dixisse, affines esse suspectos quando sunt ascendentes, vel descendentes, secus si sint transuersales, nec Ang.quem allegat Iaso.in d.consi.199.colu.2. dicit id ad quod allegat a Ias.Dicit quidem affinitatẽ repellere ascendentes pro descendentibus, quod admitto, quia socer habetur pro patre, & gener pro filio, gl.in l.testis, ff.de testibus, sed alios affines fateor non repelli, tamen diminuitur eis de fide, & ꝙ socer pro genero non possit esse testis, hoc dicit Bart.in l.qui testamento, §. quæcunque, versicu.quæro in socer.de testa. & prædicta clarè procedunt in ciuili, & ita loquitur Iason, ubi supra, sed quid in crimi-

f nali *f* causa, an affinis possit esse testis pro alio affine etiam collaterali? dic non posse 3.quæstio.9.absens, il secondo, & probatur, ibi quemlibet suspectum repelli in causa criminali, hoc etiam patet in capit.accusatores. 3.q.. & ita Are.in d.§.quæcunq;, col.3.uer. 5.ad præmissa. Et Specul.in titu. de teste, §. 1. uers.sed nunquid frater, vbi allegat d. cap. absens.nec dicas hoc procedere tantum in ascendentibus, & descendentibus, quia hoc modo non esset differentia inter causam ciuilem, & criminalem. Item iura prædicta se fundant super suspitione quæ cadit etiam in collaterali, vt uides, & ita Alex.cons.24.col. 6.versic.non obstat quod ipsemet, volum.2. & hæc confirmãt multùm, quę dicit Alex.in l.lex Cornel. in princip.ff. de iniur. & Ias.in l.de pupillo, §.si quis ipsi prætori.ff.de operis.no.nun.colum.8.seq.maximè illud quod dicit Bal.in l.1.C.si qua præd.por.ꝙ iniuria facta vni ex familia, censetur facta omnibus: & ob hoc Alexan.in d.l.lex Cornelia.infert ad materiam testium, non est ergo mirum si affinis etiam collateralis in criminalibus repellitur a testificando, & uide etiam Alex. in d.§.quæcunque, in apostil. quę incip.quid in fratre, dum allegat Guliel.de Cun.Et hoc ꝙ affinis in criminali nihil probet, dicit Alexan.conf.179.col.2.uolum.2.versi.3.allegat. d.ca..absens & uide tam quo ad ciuile quàm criminale iudicium, Orian.in cap. quoniam contra.de prob.in uerbo testem, char.4. co-

106 lum.2.versicul.capio itaque. Et † an filius possit esse testis pro patre, & econtra, & quid de alijs ascendentibus, & descendentibus, uide Instit.de grad.in princ.per Doct.Aret. in dicto.§.quæcunque. Doct.in d.cap.in lit-

107 teris.de testib.ubi Fel.Et † an uxor pro ui-

108 ro.An † familiaris seu domesticus, & an filij naturales, & spurij possint esse testes pro patre dixi supra numer.60.uersic.item opponitur ꝙ testes sunt parentes, & ponit Felin. in capit.cum oporteat.de accusat. Orian. in dicto c.quoniam contra, de probat, in uerbo testium, in 4.char.in secunda columna, in fi. & sequen.vbi omnino vide, an parentes pro liberis, & e contra possint esse testes, & ubi e-

109 tiam habes † quid de transuersalibus, in quibus transuersalibus, dic quod frater pro fratre post esse testis in ciuilibus, gloss.est ordina.in l.parentes, quam quilibet allegat.C. de testamen.& licèt illa glossa loquatur an contra fratrem, tamen est idem, ac si diceret an pro fratre, & Doctores allegantes illam uolunt hanc consequentiam, potest esse contra fratrem, ergo, & pro fratre, quæ consequentia patet, quia testis iurat dicere ueritatẽ pro utraq; parte. 5.quæst.nona, capit.hortamur. & ideo si adducitur contra fratrem, poterit etiam deponere pro eo, unde in criminali causa sicut non potest cogi cõtra fratrem, ergo nec pro fratre. Azo in summa de testibus.columna quarta, ubi uide. Hanc regulam vt frater admitttatur, licèt ei diminuatur de fide,, facit Ias.in dict.l.admonẽdi. 18.char.3.columna.& eam limitat. uide eũ omnino, & Imo.in dicto §.quęcunque.ad fi. qui dicit esse arbitrarium iudici dare quã fidem

dem

dem uelit,] considerata qualitate causę, & personæ, quod idem dicit Abb. in c. litteris. colu. 2. de præsumptionibus: Si ergo admittitur frater pro fratre, multo magis alij consanguinei, sed an frater cogatur testificari contra fratrem in causa ciuili, ur̃ non posse cogi, ut est glos. in l. lege Iulia. ff. de testibus, quæ illam legem ét intelligit in ciuili. Specul. mouet hanc quæstionem, in titulo, de teste. §. testiū. uers. sed nunquid. ubi uide, & uidetur uelle, ut possit cogi. Abb. tenet contra eum in d. cap. litteras, cum Abb. tenet Bar. in d. §. quæcunque. idem Alex. cons. 18. uolumine primo, columna secunda. in fi. & loquitur Bartol. in dicto §. quæcunque in ciuilibus. & si non cogitur in causa ciuili contra fratrem deponere, ergo nec pro eo, consequentiam facit Azo vbi supra, sicuti dixi. Et tenet Port. & doctores Institut. de grad. in princip. & ideo datur consilium, vt per eos, sed an omnes illę personæ, de quibus in dict. l. Iulia. & quas clarius recēset Azo vbi supr. columna 2. & text. 4. quęstio 3. cap. si testes. §. si lege Iulia. si velint possint esse testes pro alijs ibi enumeratis, in hoc dic ut per Bar. in dicto §. quæcunque. & Alexan. in dicto cō-silio 18. volumine primo, columna secunda. Dixi quid iuris sit in ciuilibus. Modò quæro quid in criminalibus. Et non est dubium personas de quibus in dicta l. lege Iulia. non posse cogi contra illos, de quibus ibi. Nec ét posse si velint, quia iniuria facta uni, &c. sic Bart. in dicto §. quæcunque. & in dicta l. lex Cornelia. Alexand. consilio 24. colum. 6. volumin. 2. consil. 115. in 1. colum. uolum. 4. Fel. in dicto cap. literas. de præsūptionibus. Barb. consil. 20. colum. 14. volumin. 2. Socin. consil. 223. colum. fin. in prin. Aret. in cap. de cætero, ad finem. de testib. Alexan. cōs. 70. colum. 3. volum. 1. consil. 5. volumin. primo, col. 3. vbi omnino vide, & consi. 122. volum.

110 1. consilio 212. vol. 2. Sed vsque ad† quem gradum non admittitur consanguineus pro consanguineo. Bar. in d. §. quæcunque. dicit vsque ad gradum, de quo in d. l. lege Iulia. sic vsque ad sextum. Abb. in d. capit. literas, column. 2. dicit attendi qualitatem propensæ voluntatis secundum consuetudinem patriæ, quæ opinio placet, conueniunt tamen inter se Barto. & Abb. in hoc, vt repellantur vsque ad secundum gradum inclusiuè, & hoc tenent omnes in locis supra allegatis, hanc tamen conclusionem negatiuam, vt nō possint esse testes in criminalibus, limita, vt latè per Fel. in d. capitul. cum oporteat, colum. 3. uersic. modo aduerte, & colum. seq. in defectum tamen aliorum duo fratres contra alium accusatum à fratre, & multo magis duo consanguinei facerent indicium ad torturam. Abb. in d. capitu. literas, column. 4. uersicu. in secundo casu, quod ego non obseruarem nisi maximè mihi probata esset qualitas eorum. Vides repelli quando uolentes dicunt testimonium, sunt etiam casus in quibus non repelluntur, vt quando ad defensionem fratris testificantur, vt per Fel. vbi su-

111 pra. Sed †an istis casibus possint compelli? Abb. tenet posse in d. capit. literas. quia lex Iulia loquitnr contra fratrem, sed errat per consequentiam quam supra feci post Azo. & pro Azo. est opin. Specul. quā allegat Abb. in practica tamen esset opinio dura, quia vbi iudex videret eum esse idoneum testē,

112 illum cogeret, & ex hac rōne infero,† qđ frater qui potest esse testis pro fratre ad defensionem, etiam potest ad offensionem volens, & ita Abb. in d. capitul. literas. versiculo, aut quæritur nunquid volens. quod tamen limitat nisi se offerret contra fratrem, quia tunc esset suspectus, & circa consequentiam, quam feci, ꝙ testis debet iurare, & deponere pro vtraq; parte, est tex. & ibi Abb. not. in capitu. 2. de testibus, colum. 2. & glo. clara in Authen. sed iudex. C. de episc. & cleri. Bald. in Authen. presbyteri, C. de episc. & cler. Orian. vbi supra, columna. 1. & vide de fratre reg. & fallentias, etiam per Felyn. in c.

113 in literis. de testibus. Vsurarius † quomodo probetur, vide Alex. consil. 72. colum. 7. vol. 1. consil. 173. in ij. vol. circa 6. col. Fel. in cap. veniens. de testibus, el primo, col. penul. circa med. & in cap. personas, eod. tit. Bal. 5. vol. consi. 361. circa fin. Anan. in cap. cum in diœcesi. col. 2. de vsu. & Fulgos. consil. 134.

114 col. 2. post med. An † tutor possit esse testis pro pupillo, vel prælatus pro sua ecclesia, uide Rom. cōs. 120. post med. Bar. in l. qui

115 testamento. in princ. ff. de testam. Et †quid de famulo tutoris. Bal. tenet posse testificari consi. 444. circa fi. Et de pręlato, vide Are. in ca. insuper, colu. 1. & sequen. de testibus, & ibi etiam Fel. qui loquitur etiam de canonico in causa suæ præbēdæ, & Flor. in l. ido-

116 nei, ff. de testibus. Addo † famulum abbatis, vel antiquum colonum posse esse testem pro monasterio. Bal. 1. uol. consil. 444. circa

117 fin. An procurator, uel aduocatus possit g esse testis, uide Sal. in l. omnibus. C. g de testib.

ftib.col.4.cui adde, ꝙ nec in causa appella-
tionis potest esse testis.Alex. 2.volum.consil.
153. colum. 2. potest tamen esse si tempore
depositionis non erat,licèt factus postea fue-
rit.Roma.conf.180.circa fin. Et quid de eo
qui desijt esse.Bal.3.vol.consi.152. circa fin.
118 Et† de eo, qui desijt esse aduocatus, vide
Sal. in d. l. omnibus, & de eo qui desijt esse
officialis.vide Cuman.conf.69.circa med.&
119 vide supra nu.54.De † solicitatore causæ,
vide Alex.consil.78.colum.5.volumine 1.&
5.consil.135.colum.3.& consilio seq. colum.
1.consi.64.in 3.volum.col.pen.Imol. consil.
135.colu.fin. Rom. late consilio 420.Angel.
consil. 233. columna 2. & sequen. Quando
120 potest ascribi laus, vel uituperium testi
ratione eius de quo deponit,nō est idoneus.
Alex.2.uol.consil.85.col.penul. & 3.uolum.
consi.70.vol.pen.Et ad prædicta uide Aret.
in c.insuper de testibus.colum.6.& seq. Fel.
in c.cum a nobis.col.pen.in fin. & seq. eodē
121 tit.Et uterque ponit,† an iudex, uel arbi-
ter qui iudicauit possit esse testis in ea cau-
122 sa. Et an relator,& instructor. Et de iudi-
cibus vide Corn.in consilio 63. uolumin. 1.
columna 2.& consilio 67.colum.4.Creditor
123 licèt sua intersit habere debitorem diui-
tem,tamen non prohibetur esse testis in cau
sa debitoris sui. & Alexand.in l.1.C.de pro-
cur. colum.11.& consilio 78.columa.3. uo-
lum.1.ubi multos casus enumerat, in qui-
bus testis habet commodum in consequen-
tiam,& in eis non prohibentur esse testes,
alium casum ponit Alex.conf.170.in 1. uol.
columa.3.& consilio 173.circa 6. columna.
124 uolumin.1.& uide not.de his qui habent
commodum in consequentiam Ioan. Fabr.
in §.legatarijs,colum. fin. de testam. Alex.
2.uolum.consi.175. colum. 4. & in l. si quis
ita scripserit,ff.de rebus dub.Areti.consi.82.
125 columa.3.Et si interrogetur testis an ha-
beat commodum, & respondeat non habe-
re,intelligitur principaliter.Alexan. uolu.3.
consi.1.col.penult.Bar.in repet.l.ex quacun
que in 5.col.ff. si quis in ius uoc. non ier.ubi
ponit de teste, qui in causa uniuersitatis
126 respondet, sicut dixi,& uide Fel.in c.insu
p,de testibus col.pen.& uide ad hęc omnia.
Iaf.in l.quoties,col.fin.C.de iud. Are. ultra
127 in d.c.insuper.Et quomodo dicatur quis
habere commodum ex eo quod testificatus
est, uide Sal.in l. omnibus. C. de testibus,
colu.fin.Imol.consi.58.Abb. omnino consil.
81.uolu.ij.col.ij.Rom.consi. 186. post med.
Bar.consi.150.col.3 Anan.consilio 52.colu.
ij.Bal.uol.3.consi.293. colum. fin. Cuman.
consil.68.colum.ij.& consi.seq. Fulg. consi.
7. colum. 3.& consi. 161.in prin.ubi not. lo-
quitur,uide Corn.1.uol. consil. 145. colum.
128 ij.& in his locis habes† an ad probandum
quem usurarium credatur illis, qui dicunt
mutuo accepisse pecunias sub vsuris, & an
credatur vt habilibus ꝙ tantum dederint
tutori.& vide etiam supra num.54. De pro-
129 xeneta† an sit idoneus testis.vide Salice.in
d.l.omnibus col.pen.Fel. in ca.cum à nobis.
in fin.de testib.Alex.5.uol.consilio 150.col.
ij.circa fin.& consilio 153. colum. 3. in fin.
& seq.& consil.seq colum.ij.uol.1.Are.in c.
insuper,colum.pen.de testibus.Fel.in c. dile
ctorum.col.1.de testibus cogen.Are. & Fel.
in cap.ueniens,il secondo,de testibus. Bald.
uolumine secundo, conf.469.vbi etiam po-
130 nit† quis dicatur proxeneta.Gem.in cap.1.
de testibus, col.1.lib.6.not.Bald.4.volumi.
consilio 570.vbi ponit†, quot modis dicatur
proxeneta,de quo etiam Cor. uol.1.cōf.63.
colum.3.circa fin.& sequen.Cuma.conf.68.
131 col.2.Negociorum gestores † uel famuli
apothecę,an possint esse testes, uide Bald.ij.
uolum.consilio 50.& de alijs famulis, uide
132 Roman.consil.420.circa med. Testi de-
bent solui impensæ quas fecit, eundo, stan-
do,& redeundo, & vectura equi si sit talis
h qualitatis *h* Sali.in l.quoniam liberi,col.1.
C.de testibus.an vero sibi satisfieri debeat
133 pro operibus quas amittit. Et quid si in
itinere spoliaretur, an sibi debeat satisfie-
ri,& quantum, & qualiter, uide Fel.in c.pri-
mo,de testibus. ad quæro omnia uide Flor.
in l.3.§.Sabino,ff.de testibus.vbi etiā dicit,
134 ꝙ debet solui merces dierū,& pariter sol-
ui debet iudici, & notario si mittunť ad exa
minandos testes.Et si producens est pauper
135 an pars, uel iudex, teneantur sibi mini-
strare expensas,vide Are. in c.si qui testium,
de testibus,columa. 3.& seq. & ibidem Fely.
136 colum. 3. Testis potest interrogari, an sit
liber uel seruus, & inimicus alterius partiū
secundum Salic.in Authen.si dicatur. in fin.
C.de testibus.& Fel.in cap.cum causam, il
137 primo,de testibus, colum.10. Et si est su-
spectus potest interrogari de qualitate ue-
stium,& forma hominum, & similibus. Fel.
vbi supr.col.11. Et an possit interrogari de
turpitudine sua,uide Alexan.in l.si duo, §.
idem Iulianus.col.fi.ff.de iureiuran. Flor. in
138 l.3.circa fi. princ.ff. de testibus. Et adde,
ꝙ ubi

℘ vbi probabiliter potest dubitari de falsitate testium, debent testes diligenter interrogari de omnibus circunstantijs secundum Imol. consilio 135 colum. fin. Testis qui fal-
139 sum deposu't tenetur † non solum de falso, sed etiam de omni delicto exinde secu-
140 to, & ideo † si quis ex falso dicto, fuit capite punitus, tenetur testis de homicidio, imo tenetur etiam si reus fuerit absolutus. Aret. & Felyn. in cap. sicut. in 3 notab. de testibus.
141 Testes † in factis arduis debent examinari coram fide dignis personis. Salyc. in l. nullum. colum. prima, C. de testibus. Fel. in cap. quoniam contra, de prob. colum. 7 in princ.
142 Falsum testem † coram delegato deponentem, an ipse delegatus possit punire? uide in dicta l. nullum, per Sal. circa fi. & Ancharan. omnino consilio 172. columna tertia, & fin. ubi limitat. Testem falsum qui sit cle-
143 ricus, an † iudex sæcularis coram quo deposuerit punire possit, uide Abb. in cap. uerum de foro competenti, col. 6. & sequ. & ibidem Felyn. colum. 2. & seq. Are. & Fely. in c. tam
144 literis. de testibus. An † inferior possit punire superiorem falsum coram eo deponentem, uide Aret. in capitulo dilecto, de testi-
145 bus, col. penultima. Si testis uacillat, † & iudex committit notario, ut talem uacillationem scribat, quomodo debeat scribere, uide Saly. in d. l. nullum, colum. 3. Fely. in cap. quoniam contra, de prob. col. 25. circa fi. &
146 seq. Testis † si sit edoctus de ueritate, & no
i lit eam dicere, nisi detur pecunia *i* an possit dari licitè, & sine pœna, uidetur non posse, quia ipse est falsarius accipiens pecuniam ēt ut uerū dicat, gl. in l. 1. in prin. & ibi Bar. ff. de fals. & Imo. in l. diuus. ff. de re iud. & ratio est, quia non debet deponere prece, nec precio, sed secundum meram ueritatem, ut dixi supra nu. 21. Et ideo pariter uidetur accipiens teneri eò, quia induxerit ad deponē dum falsum, per tex. in d. l. 1. in princ. in uersicul. coniecerit, ℘ exponitur, idest procurauerit, & pro hac opi. uidetur casus in l. 2. §. sed hic quoque, cum gloss. maximè. ff. de
147 cond. ob tur. cau. qui tex. uult † ℘ dans pecuniam iudici, ut ferat sententiam iustè, crimen committit, & ideo ibi Bar. & Doct. uolūt ut perdat causam, solum est disputatio, an etiam perdat pecuniam, & non possit repetere, in quo Bar. ibi uult, ut per eam perdat hodie, & alibi ēt ita tenet, sic etiam Sal. & Pau. de Ca. ibidem, tamen ueritas uidetur esse in contrarium, ut imò etiam hodie possit condici pecunia, ut per Alex. & Iaso. ibidem. Conclusio est ergo quòd quia non uersatur turpitudo ex parte dantis, ut probatur in l. 3. in prin. eodem titulo, de cond. ob turpem causam, iuncto dicto uersiculo, sed hic quoq;. in d. l. 2. non dicitur graue crimē, ita ut etiā pecunia non possit repeti, tamen crimen dicitur ex quo res est mali exempli, ut declarat Paul. de Cast in d. l. 2. Est uerum quòd si palam daretur hæc pecunia ad hoc quemadmodum dixi, ut uerum diceretur, uel iustè ferretur sententia, non diceretur commissum aliquod crimen, nec diceretur corruptela, sed cautela, & redemptio uexationis. ita Archid. 11. q. 3. c. qui rectè, sequitur Bal. in c. fi. col. 2. de appell. & ideo dicit, ℘ sis cautus, quando iudex non uult facere tibi iustitiā sine simonia, ut ei des pecuniam corā duobus testibus, & tabellione, alioquin abstineas, & eodem modo est licitū instruere testes non secreto, sed palam, ad uerum deponendum sic Bal. ibidem, & si promitto indemnitatem iudici ubi iudicet, non licitè facio, ut per Ias. in dict. l. 2. §. 1. ff. de condic. ob turpem causam, & ratio est, quia sapit corruptelam, ut ibi per Ias. Ex prędictis ha-
148 bes † quod licet quis inductus honesta causa, ut ueritati sit locus, & ut ℘ suum est, cōsequatur aliquid faciat, si res tamen sit mali exempli aliquod crimen committit, & puniendus est, ita probat d. l. 2. §. 1. & ibi, ut dixi, Pau. de Ca. explicat. Et ad confirmationem ut hoc sit leue crimen, & nō puniatur pœna falsi, uide latè Dec. in cons. 189. colu. 7. num. 11. in uersic. item dicitur, in uers. insuper, ubi uult in primis, ut quamuis in teste pecunia corrupto ad hoc, ut uerum testificetur, dicatur corruptela interuenisse, non tamen interuenerit falsitas, & dicit hanc communem opi. in c. licet causam, de prob. uult tamen testem teneri de falso, si pecuniā accipit, non autē dantem, deinde declarando Bal. in d. c. fi. tenet eum loqui ad hoc, ut ualeat sententia, uel non ualeat, non autem ut dans puniatur de falso quando appareret factum esse, ut ueritatem deponeret, & quidquid sit, uult, ut hęc suspitio, quòd potius dixerit ob pecuniā falsum, sit solum ad inquirēdam ueritatem, uult etiam Dec. ibi in princ. allegati uersiculi, ut ideo teneatur de falso testis, quia præsumitur falsitatē di-
149 xisse. Cæterum † si ex qualitate dicti, & personę appareret potius eum uerum dixisse, non teneretur, quod benè not. Et procedit

prędicta quęstio in eo qui aliquem antequã deposuisset induxerit. Cæterum si iam deposuerat, & testis ipse fassus fuerit amico suo falsitatem dixisse, tamen nolit propalare in iudicio, poterit dari pecunia ad illam in iudicio manifestãdam, tex. uidetur mihi ad hoc in lege quarta, §. si tibi indicium, in fi. ff. de condict. ob turp. caus. ubi ait posse dari pecuniam, etiam participi criminis, ut delictum indicet, quia .s. ipse turpiter accipiat, ex quo gratis illud debuerat facere, & consequenter dixerit Bart. ibi quòd facto proclamate, ut si quis detegisset delictũ quoddam, haberet certum præmium, formaliam exercens particeps criminis qui illud propalauit fuit suspensus, tamen qui dedit sine crimine dedit, & quando oriretur sinistra opinio primi dicti, talis testis, ex natura eius, & qualitate dicti, sine dubio hanc opinionem sequeretur, uel ubi aliter adiuuaretur falsitas primi dicti sui, & hoc per dicta supra proximè post Dec. Et sine dubio ẽt procederet quando palam fieret promissio, iuxta prædicta. Attamen etiam in simplici casus positione, idem censeo, quia iã propalauerat falsum dixisse, cui creditur, maximè contra seipsum, c. literas. de præsump. Nam in claris non est opus coniecturis, & cessat falsum ueritate habita, iuxta considerata per Dec. d. cons. Dubito tñ de hac dña, an quis nondum testificatus fuerit, uel iam deposuerit, quia ẽt primo casu delinquit, & tenetur crimine stellionatus qui se subtrahit a testificando, ut dixi in tit. de fal. num. 166. & ita ẽt essemus in d. §. si tibi iudicium. Nisi dicas ꝙ qui nondum testificatus est, & dixit nolle testificari, potest tamẽ testificando purgare quod dixit, sese nolle deponere, secus quando iã commisit falsum. Item primo casu non datur pecunia ad crimen manifestandum, sed ad ueritatem dicendam, secundo casu secus est, & uide quæ dixi in eo. tit. de fals. nume. 168. uers. testis qui habuit pecuniam, & nu. 142. in eodem tit. de falsis, uersicu. testis dicens testimonium pecunia, & uide omnino Dec. in cap. 1. de testibus, colum 1. ubi per optima fundamenta concludit, ꝙ testis qui uerum deposuit ẽt data sibi pecunia, non tenetur de falso, licet incurrat aliquod crimen, & ideo minus teneatur dans pecuniam. & in casu de quo supra proximè quando iam deposuerat, & fatetur se falsum dixisse, res est sine dubio, quia dubium est quando non constat, an uerum uel falsum dixerit, & in dubio pręsumitur falsum dixisse propter pecuniam, ut per Dec ubi supra. Sed si constat falsum dixisse, atque ita ẽm dictum esse uerum, cui dubium quin dans sit extra omne periculũ? & minus dubij esset quando non esset pars quæ promitteret, sed amicus testis ad eum iuuandum postquã audiuisset falsum deposuisse.

150 Et quid si † accipiat testis pecuniã, ut non deponat, uide latissimè Dec. in d. ca. 1. col. 2. Colligendo prædicta, fit conclusio, quòd si datur pecunia testi, ut uerum dicat, & sequatur testimoniũ testis, dicitur falsarius, & dans pariter uidetur esse in eadem pęna, p d. l. 1. in prin. in uerbo coniecerit. Tñ dixi respectu dantis esse leue crimen, inferendo clarè eũ non teneri pęna falsi per dictã. l. 2. ff. de cond. ob tur. cau. qui tamẽ text. loquitur in iudice, & non in teste, & ꝙ nõ teneatur de falso, habes Dec. in d. cons. nec obstat d. l. 1. in princ. quia loquitur quando dedit, ut diceret falsum, nos ut uerum deponeret.

151 Et † si statutum dicat producentem falsum testimonium, teneri tali pœna, includit talem testem. Ias. in d. l. post Pau. de Cas. & alibi sæpe, & hoc quia uerum est, quòd produxit falsum testem, secus si diceret, ꝙ procurans, ut testis falsum dicat, iuxta d. l. j. in princ. Non credo tamen statutum nostrũ puniens eadem pœna falsi producentem falsum testem noluisse loqui, iuxta ius cõe: quia aliter non constito de falsitate: testis, dixit propter pecuniam solicitatus, ut uerum diceret, nec uidi unquam talem testẽ puniri, nec eum producentem. Ex prædictis sequitur alia conclusio, ꝙ testis, ut supra, non dicitur falsus nisi in dubio, sed ubi constet dixisse uerum, nõ est falsus, licet crimine nõ careat. In dubio non est falsus, hanc conclusionem limita tamen, ut per Hippol. in d. l. 2. in princ. col. fi. Colligitur etiam alia conclusio, ꝙ hæc quæstio extra difficultatem est, si apparet dixisse falsum, & pecunia procurasse, ut ueritatem diceret, siue ut illud diceret in iudicio.

152 Adde † quod magis creditur duobus testibus fide dignis, k quam centum uilibus scelestis, Iacobus de sancto Georgio in l. maiore, ff. de pactis. in prima lectura, in 1. num.

ADDITIONES.

a Secundo. Sequitur Iul. Clar. senten. lib. 5. §. quæst. 53. uers. Quartus est casus.

Dixerat.

b Dixerat. Alex.consf.66.nu.20.uol.6.Hipp.de Marf.fing.212 cõis omnium. Cępol.cõl.cri mi.61.ver.tertio quia. Clar.pręallega. q. 51. ver.primus casus. quod stetur secundo dicto iudiciali. veriorem, & magis cõem affirmat Ale.consf.74.col.3.ver.potest etiam. lib. 1.ac consf.222.col.4.lib.2.Corn.consf.58. in prin. lib.1.communem affirmans. Et communẽ dicit Anan.in c.inquisitionis.§.3.col.2. vers. D. Abbas. de accusa. & Boe. dicit communem dec. 108. in princip. & magis communem, & veriorem dicit Felyn. in cap. cum in tua. num.10. de testibus. & Dom. meus Dec. per tuas.in fi.c.de proba. bene uerum, quòd primũ dictum extraiudiciale, secundũ iudiciale debilitat. Angel.consil.233. colum. 2. & Apostill. ad Angel.de malefic. in versi. falsario. num. 23.

c Communem. Iul.Clar.senten.li.5.§.fi.q.53. ver.tertius est casus.

d Digniores. L.3.& ibi Bar.& Ale.ff.de testib. intelligo quando dignitas valde p pondęrat,aliàs pluralitas testium præualeret. & sic credendum esset magis pluribus,quàm paucioribus.cap. si testes.4. quæstio. 3. cap.licet causam. versicul.ex præmissis. de probatio. Rui.consf.71.col.pen.lib.2.Ioan.de Amic.de Venaf.consf.25.Bald.in l.testium.C. de testibus alii arbitrio iudicis remitti uolũt.l.3.§. itemque diuus.ubi Barto.ff.de magi. conuc. idem Barto.in alleg.hic l.ob carmen.§.si testes.ff.de testibus.

e Subsidiales. Idem Carauit. super Ritu.154. Magnæ Curiæ. numero.7.Socin.iun.consil. 60. post numerum 7.lib.2.Iul.Clar.sentent. lib.5.§.vlt.vers.sed quæro quid agendum.

f Lap. alleg.46. Vide quæ ibi addo in 1. & 2. apostill.

g Ad ęternam. Seu ad perpetuam rei memoriam, quæ idem significat ut ostendo in superscript. glossę facult. super eisdem verbis. de testibus examinantis ad perpetuam rei memoriam, & quòd illis testibus, ac aliis examinatis ante litem contestatam conueniendus sit aduersarius infra annum utilem tracto inter casus Annales. numer.131.uers. vt annum utilem habeat ad conueniẽdum. sciendum est etiam,quòd regula illa, quòd post didicita dicta testium non recipiantur testes super eisdem capitulis,uel directò cõtrariis. authen.at qui semel.C.de probation. c.fraternitatis.& c.intimauit. de testib. cle. ult.eo.fallit vbi testes examinati sint ad perpetuam rei memoriam,quia eorum publicatio non obstat, quominus testes in iudicio ordinario examinari,seu repeti possint.glos. in authen.& si quis.C.de testibus.Specu. eo. tit.§ satis vtiliter.in.17.fallent.Ant.de But. ac Abb.in 17.fallent.& Maria.Soc.in 36.casu.in alleg.c.fraternitatis.

h Singulares. Quòd non probant est tex.in c. nihilominus,& ibi gl.3.q.9.in c. cum dilecti.de electione.in c.tam literis, quàm glos. in ver. soli. de testibus. amplio secundum Bald. in l. iusiurandi. columna 2. C. de testibus. Alex.consil.18.colum.vlt.consf.20.ac 81.vol.4.Soc.consf.80.num.8.lib.2. ac Paris. consf.57.col.2. lib. 1. ꝙ tantũ probent mille testes singulares,quantum vnus. Infertur ẽt ex præmissis, ꝙ vnus testis de visu mutui, Alter de confessione,singulares sint, & non probent.Bal.in auth.rogati.C. de testi. & in l.ex cautione.q.2.C.de non nume.pecun.D. meus Dec.in c.cum causam.col.ulr.ac Fely. nu.10.de proba. est verum, ꝙ extra contractum mutui contrarium excludunt. Aret.& Dec.in dict.c.cum causam ac Cur.iun. in l. admonendi.nu.190. & seq.ff.de iureiur.

i Contestes in dubio. Idem dixerunt Inno.in c.qualiter,& quan.de accus. Bal.in l.de quib. col.antepenult.ff.de legib. & Bald. Castr. & Ias.in l.2.C.de bono.possess.secun.tab. Doct. in c.cum tu.de testi.Ale.consf.146.nu. 10.& 15.vol.5.Aym.consi.78.nu.9. D.meus Dec. consil.650.Soc.consil.153.num.10. lib.1.

k De credulitate. Ad defensionẽ, & supra nõ delicto.Ale.consf.76.col .ult.lib.1.Marf.sing. 19.ac consf.24.nu.33.Riminal.inter consf.cri. 8.vers.136.non uideo.nu.13.lib.1.& præcipua ratio est, quia in benigniorem partem. glo.in c.clerici.11. dist.quam singu. affirmat Rom.consf.441.nu.2.Abb.in c.ex literis.col. fi.de prob.Marf.consf.2.nu.11.ac cõs.51.nu. 23.& 63.in altero etiam casu testis de credulitate probat,videlicet cõtra producentẽ,licet aliàs eis non crederetur ex quo non deponat per sensum propriũ. Ias.in rub.ff.de iureiur. Rom.consil.104.in fi. ratio est, quia ex sua productione, dicta testium ratificare uidetur.Aymo.consi.201.nu.7.

l Socius criminis. c.veniens. & ibi Felyn. de testib.c.1.eo.lib.6.& arguendo a speciali adduco tex.in c.ad fidei fauorem.de hæret.lib. 6.Abb.in c.quoniam.de testib.Bart.in alleg. hic.l.quoniam liberi.C.eo.Aret.in l.repet.§. 1.in gl.in uer.2.ff.de q.& in c.ex parte.col.3. de testibus.Cur.iun.communem affirmans. consil.170.num.4.

m Contra officialem. Ratio est quia pro officiarijs publicis præsumitur, illisq; creditur. l. magis puto. ff. de reb. eo. l. si quis decurio. C. de fals. l. 1. ibi, quod non arbitramur. C. de offi. ciui. vide Specu. de instru. ęditio. §. restat videre quib. instrumentis. nu. 10. Bal. in l. errore. col. 2. C. de testa. Tho. Gramm. pulchrè cons. 35. in causa magni. nu. 36. Lap. alle. 77. nu. 6. Rui. cons. 16. circa illud. nu. 4 vol. 5.

n De vniuersitate. In causa molendini recipiuntur testes de vniuersitate, Io. de Amic. de Venaf. communem, & veram affirmans, cons. 8. num. 30. & seq. ac nu. 34. & generaliter in causis singulos non respicientib. seu tangentibus admittuntur, & hanc cōem dicit dictus Io. de Venafr. cons. 120. nu. 33. opi. conclusio tanto magis procedit in vniuersitate ecclesiastica, quę maioris est fidei. Ant. de But. in c. cum nuncius. de testib. Fel. in c. insuper . . Est bene verum, ꝙ lite existēte inter duo castra, seu oppida si pro vno adsint testes de vniuersitate, pro altero testes forenses, isti forenses alijs pręferentur, vt etiam uoluit Odof. in l. 1. C. vti possi. Rui. cons. 134. col. 3. vol. 5. Gramm. cons. ciui. 77. col. 1.

• Vnicui testis. Regula est, quòd unicus testis non probet. c. admonere. 33. quæstio. 2. cap. 2. cap. licet. c. veniens. c. iusiurandi. de testibus. Iason in l. si quando. num. 12. C. vnde vi. amplio, ut idem dicendum sit si simus in compromisso etiam cum remissione conscientiæ arbitri. Alexand. cons. 109. columna ultima. volum. 6. vel etiam si iudicandum sit veritate, ac æquitate inspecta. Corn. cons. 165. vol. 4. amplio item, ut nō sit standum vnico testi etiam in magna dignitate, ac autoritate constituto. gl. in c. ego solis. 9. distin. & in c. sicut. de sent. excom. Ant. de But. Card & Abb. in c. constitutus. de appel. Soc. regula. 423. Fely. in c. post cessionem. col. 4. de proba. Hinc inferunt, vt non credatur etiam uni Card. nisi in iis, quę ad eius officium spectant. Rot. Aegid. Bellam. 628. cum trib. seq. Fel. in c. ꝙ super. col. 4. de fide instr.

Et Papam. Pro opin. negatiua videtur text. in c. iudicas Hermanum. 3. quęstio. 9. prout etiam per Roman. singul. 714. pro affirmatiua, vide quæ hic sequuntur, ac Felyn. in c. 1. colum. 1. de fide instrumento. vbi, quòd Papa, vel Imperator, disponere etiam non pōt vt præstetur fides scripturæ non authenticæ. Pro opinio. affirmatiua, quæ verior est, vide etiam Socin. consil. 87. contra comitem Albertum de Carpo. columna. 11. Nec obstat Felyn. in c. constitutus. de rescr. num. 15. & Socin. vbi supra. qui videtur ville contrarium per dictum cap. iudices. 3. quęst. 9. quia ipsi Papa non credit vni soli, ex tribus rationibus. per Fel. ubi supra expressis: militat etiam quarta ratio, quia ibi agebatur de crimine homicidij, in quo probationes debent esse clariores. & illa verba, non possumus, intelliguntur de honestate.

q De hoc articulo. Super quo, ac pro parte affirmatiua scripsi consilio 40. incipiē. in eadē causa Hispal. nu. 9. & prius nume. 4. probaui testi uni credendum esse ad impediendū matrimonium effectui non demandatū, per tex. in cap. super eo. respon. 2. ubi Abb. & alij. de testib. ac tex. in c. præterea. de sponsa. & an testis in facto proprio plenè probet pro utraq; parte, videat Tiraq. de vtr. retr. fol. 126. n. 46.

r Ratio. Quę in omni materia trahit ad se totum dictum, & in sui naturā cōuertit, Bal. in l. conuenticulam. ante nu. 6. C. de epis. & cle. Fel. in c. tua nos. col. 2. de iureiu. Tiraq. in tracta. cessan. cau. par. 1. nu. 164.

s Nisi interrogatus. Hæc est cōis. Dom. meus Dec. cons. 37. nu. 7. plus creditur. idē Roma. in repet. rub. ff. de arbit. col. 10. & in rub. ff. de noui oper. nun. Corset. in uer. testis. in 4 sing. Soc. cons. 92. col. 3. lib. 3. Boe. Dec. 323. n. 24.

u Ad factum. Et si testis mentionē faciat de possessione, intelligi debet de iusto: hanc cōem affirmat Curt. in c. ult. de consue. col. 63. iux. paruam impres. antiquam.

x Eadem cum dicto. Idem Paul. Castr. in l. 1. in fi. ff. de exceptio. ubi infert contra testes si reddant rationem hoc modo, videlicet, quia scio. & generale est in omni materia ne ratio eadem sit cum dict. l. ult. & ibi Bar. post prin. ff. de offi. procu. Cæsar. & in l. qui interrogatus. in princ. ff. de peti. hære. Bal. in l. non omnium. ff. de legib.

y Non iurauit. Testes iurare debent, & ad videndum illos iurare tam in ciuilibus, quàm criminalib. pars contraria citanda est. l. si quādo. C. de testib. c. 2. extra eod. Amplio ēt ubi procederetur summariè, simpliciter, & de plano. Barto. in extrau. ad reprimend. in ver. & figura. post medium. sequitur Alexan. in l. milites. colu. pen. C. de milit. test.

z Et an Papa. Pro negatiua per Fely. hic citatum conclusit Aug. Anconitan. in tracta. de potest. eccle. q 55. articul. vltim. pro affirmatiua ponderari potest maxima potestas summi Pontificis de qua per Felyn. in 2. nota. ac col. 8. & per alios in c. quę in ecclesiarū. de consti.

de cõsti.ac Ias.post Bald.in l.pen.col.1.C.de pręc.impe.ofter.vide etiam Catel.Cott.memori.in uer.teste non iurato.

a Et an personis. Vide quæ scripsi in c. quoniam contra.de proba.post nu 216.uers. & an Cardinalibus.

b De falsis. Videlicet nu.14.& pro opin.affirmatiua post Ric.Malumb.& Bart.in l.si quis legatum.ff.de fals.concludit, & hanc cõem affirmat Alex.in.l.ædi.§ cum autem.num.6. ff.de eden.idem etiam uoluerunt Bal.in addit.ad Specu.in titu.de execu.sentent.col.3. Saly.in l.1.C.de sepul.viol.ac Tho.Gramm. dec.27.Altera benignior opi. est,q; testis nõ non iuratus falsum deponens non pœna falsi, sed stellionatus teneař,& sic mitiori, vel arbitraria,ut uoluerunt Cyn.& Bal.in alle.l. 1.C.de sepul.uiol.Io.And.in reg. non est. in fi.de reg.iur.lib.6.Bal.in alle.hic l. iusiurandi.in fine.C. de testib. Alberic.de Rosat. in 2.par. statu. quęst.147.Gandin. in tractatu malefic.rubric. de crimin.falsi.Ioann. de Anan.in cap.falsidicus. columna 4.de crimin. falsi. August.in addition.ad Ang. de malefi. in uer. falsario.nu.21.Cotta in suis memor. in uer.mendax, uersus si.

c In dicto c.quia uerisimile. Vbi Doct. materiam uerisimilis, ac inuerisimilis tractant.& facit illud Terent.in Hecira, Non verisimile dicis,nec uerum puto, eiusdem virtutis esse ueri,& verisimilis considerationem affirmat philosoph. in præfatio. Retho. ad Theodecten. & uerisimilitudinem pro lege haberi inquit Oldra. in consil.13.cum quæstio. uersus fin.Aymo consil. 35.accusator.num. 24. & dixit Bald.consil.180.mortua filia. circa medium. lib.3.verisimilitudinem cognatam esse naturæ. Testibus verisimiliora deponentibus credendum esse voluerunt Curt. iun.consilio 178.numer.4.Ioan.de Amic.de Venafr.consil. 52.num.10.Neuiza.cons.80. num.15.Cassen.cons.15.nu.15. pro quibus, & huic sperantibus videri poterit Tiraqu.in l.si unquam.num.43.& seq.ac num.46.C.de reuoca. donat.

d Parentes. Qui,& etiam fratres simul habitantes,& communiter uiuentes testes in causa matrimoniali esse nõ possunt,in qua aliàs admittuntur.Paris. consil.55.num.36.vol.4. & pater,ac mater possunt esse testes ad probandum ætatem.l. etiam mater, & ibi glos. communiter approbata.ff.de probatio. Bart. cons.92.colu.2.Curt.iun. cons.118. num.8. Marian.Soc.cap.3.nu.9.lib.2.Sal.in l.si minorem.colum.2.C.de in integ.rest.

e Amicus. Ego sic distinguerě, aut loquimur de amico infimo,ac vero,prout fuerunt Dauid,& Ionatas,de quib.1.Reg.18.Scipio,& Lelius,ac similes,& nulli dubium,q; non admittãtur in testes. In illis.n.verum redditur illud,amicus est alter ego, aut loquimur in leui amicitia coniunctis,qui amici nominarĩ non merentur,ut docet iurecon.in l.latæ culpę,qui est 223 §.amicos.ff.de verbo. sign.& tales testes esse possint, pro quibus faciunt etiam text.in c.licet.de probat.in c.testimonium,de testib.& in l.3.ff.eo.& ubiq; Doct.

f In criminali. Affinem vel consanguineum contra reum nõ posse testimonium proferre, sed bene in fauorem rei,communem dicunt Grammat.cons.criminal.45.num.15.& consil.53.nu.6.Io.de Amic.de Venaf.cons.119. num.4.Iul.Clar.senten.lib.5.§.fin.quæst.24. versic.quæro modo nunquid, ac versic.item scias,quod isti. vide infra numero 110.addo quòd consanguinius utrique litiganti testis esse potest:communem affirmat Io. de Ami. de Venaf.cons.119.num.4.

g Aduocatus. Quę,ac procurator,& solicitator,non admittuntur ad testimonia ferenda. l.vltim.ff.de testi.c.vlt.eo.lib.6.Rot.154.in nou. limitatur,quando testificari uolunt pro eorum principalibus, secus quando contra, & hæc opin. videtur communis,& uera, ut per gl.in dict.l.vlt.in ver.pręstiterit.ibi,Item quid si pręstiterit,ac gl.in all.c.vlt.in ver.iu testem.in princ.Bar.in l.deferri.ff.de iure fis. licet contra tenere videatur Abb.in c. insuper.col.5.nu.8.ibi, quod autem procurator ad iudicia.de probatio.ratio diuersitatis esse videtur,quia prohibetur examinari quis pro principali suo propter timorem subornationis,ut in locis supra adductis, quæ ratio hic cessat. De solicitatore vide etiam per hunc infra num. 119.

h Talis qualitatis.Videlicet,vt equo in itinere vtatur,quid.n.si sit rusticus robustus, & non solitus æquitate, prout in simili not. gloss. in l.seruis vrbanis.in ver.cibariis.ff.de leg 3. vbi q; rustici non utuntur pullis,uel aliis cibis delicatis,sed caseo,cęp s,& faba,& victus debet esset moderatus,aliàs suspitioni locus esset, si expensæ superflue, vel moderatæ subministrarentur. c.1.ubi omnes.de testib. c.statutum.§.pen.de rescr.lib.6.

i Detur pecunia.Testis (inquit D.Aug.ad Maced.) non solum non debet vendere falsum, imò nec verum testimoniũ. At qui testimo-

nium alicuius pro veritate patefacienda indiget prohiberi non videtur veritaté aliàs detegere nõ valens pecunia propterea dare, non secus ac pro redimenda vexatione, qđ non est contra bonos mores.l.aut alium,qui vexatus sit.ff.de alie.iudi. mutan.cau.fa.c.dilectus.l.vbi omnes.de simo.gl. in c. quęsitũ. in ver.ab annis.1.q.3.Ang. in l. Athletas.§: ult.ubi clarè decidit.ff.de his q no.infa.Sal. in l.serui.§.si aũt.post prin.C.de adul.Rom. cons.517.In causa.nu.20.ubi quando liceat uexationem redimere.Sic & in iure diuino uidemus uexationem redemptam. 1.Reg. 25.in Abigail uxore Nabal erga Dauidem ducentis panibus &c.

k Duobus fide dignis. l.3.ubi Bar.ac Alex.ff. de testibus.Hostien.in sum.eo.tit. Bart.in l. ob carmen.§.si testes.ff.eo.

Titul. de Fauoribus defensionis.

SVMMAE.

1 *Iudex debet esse promptior ad absoluendum in criminalibus, quam ad condemnandum, & tunc censetur dignus maiori honore.*

2 *Defensio est longè magis fauorabilis quàm offẽsio, & de hoc ponuntur multa exempla, seu multi effectus.*

3 *Sententia in dubio debet interpretari pro reo.*

4 *Testis domesticus, an probet defensionem. Et de teste domestico, vide etiam in titulo præcedẽti, num.93.*

5 *Defensionum exceptio nunquã cẽsetur exclusa.*

6 *Iudex non solum potest defendere reum, sed ẽt id debet facere nemine instante.*

7 *Principium delicti, si fuerit licitum, & finis sit illicitus, uel econtra, quod licitum est attendimus.*

8 *Absens an possit de iure commui condemnari Et ti.seq num.1.2.*

9 *Vulnus si sit datum ab uno ex multis, sed ille ignoretur, an omnes sint puniendi, vel absoluendi.*

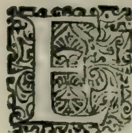
10 *Vulnerati excusatio magis prodest ad defensionem, quàm eius accusatio, seu criminatio ad offensionem.*

11 *Suspensus laqueo qui statim illo rupto cadit in terram an sit liberandus.*

12 *Iudex an possit fauere reo.*

13 *Fama bona præualet famæ malæ, fauore defensionis.*

14 *Absolutio an censeatur prohibita, si prohibita sit condemnatio.*

EX prędictis satis demõstratur defensionis, & offensionis modus: in omni ferè delicto tamẽ, quia defensionis argumẽta magis specialiter, & benignius nobis à legũlatoribus fuere concessa, q̃ offensionis, quibus multũ egẽt aduocati defensores eorũ qui delicti arduuntur, ideo aliqua hic subijciam ad merã defensionem attinentia, imo infinita, solum habentia locum fauore defensionis, & nõ cõ
1 munia. Et in primis sciendum est, † ꝙ iudex non debet esse manu promptus in puniẽdo, sed prius oĩa cautè considerate, qđ enim incautè factũ est, cautè euitandũ est, c.1.& fin. de sacra, non reiter. nec debet facile se moueare Iudex, nec literis in detrimentũ alterius fidem adhibere.c.inquis.§.1.extra, de accus. sed secundũ iuris ordinẽ procedere, & ueritatẽ inquirere, & rectè postea iudicare, vt not. per Ioan.Fab.in rub.instit.de publ.iud.vbi dicit ꝙ cum dolore iudex trahi debet ad pęnã infligendam, & inuitus.23.q.5.quasi per totum maximè in c.miles.& in cap. cum minister. Et si iudex gloriatur in morte hominis sicut nonnulli faciũt nostra tempestate, homicida est, vbi aliàs minister Dei dicitur, vt per Io.Fab.vbi supra, & Ang. & ibi ꝙ vera iustitia habet compassionẽ, vt ait Gregor.45. distinct.ca.vera iustita.refert Aret. in consil. 164.colum.penul.in fin.& vide etiam Vital. in princip. sui operis malef. vbi egregiè admodum ponit ea, quæ iudici incumbunt qñ iudicat, dicens inter cætera, ꝙ in dubio potius contra fiscum, quàm contra personam priuatam pronunciare, l.Arrianus, ff. de actio.& obligatio.& l. non puto.ff. de iure fisci. de qua tamen l.non puto. vide Alexand. in l.1.ff.solu.matr.& Dec.in reg.in ambiguis pro dote, ff.de reg.iur. & idem quod d.l. Arrianus. vult etiam text.in cap.domino guerra, §.promptiores.in titu.hic finitur lex Corad.& inci.consuet.regni.& capitul. ex literis. de probat.& dicit Paul.de Castro. cons. 291.visa inquisitione 1.in 3.vol.in fi.qđ curia maiorem honorẽ adipiscitur ex absolutione q̃ ex cõdemnatione, hinc Petr.de Anchar.consi.23.inuehitur contra iudices maleficiorum, qui anhelant ad condemnationem, quando uia inquisitionis procedunt, & ideo ad rem valde Bald.consil.515.in fin. uol.5.secundum impressionem Mediolani, dicit, ꝙ iustius peccatur in absoluendo, quã
2 in condemnando. Et ꝙ defensio sit magis fauorabilis,

uorabilis, quàm offensio satis apparet, quia ecclesia mandat etiam reos sanguinis defendi. capit. reos.23.q.5.& in cap.inter. de immun. eccle. & ideo aduocatus ecclesiasticus non efficitur irregularis defendendo reum sanguinis, iuxta capitu. sententiam sanguinis. nè clerici, vel monachi. ut per Marian. Soc.in capitul.ad audientiam. char. 236. secundum totum uolumen.colum. vlt. extra, de homic.& vide tex.& ibi glo.in c. clerici. 81.distin.quæ dicit, ꝙ adeo debemus fauere defensioni, & liberationi, ut si duo clerici deponant, me deliquisse tali die, & loco, & duo laici contrarium afferant, stabitur dicto testium laicorum, licèt laici sint inferiores, & pulchrè dixit Innoc.in cap.dudum el secondo.de electio. ꝙ si producuntur testes contra clericum, qui probent quòd alienabat ecclesiastica sub annuo censu recipiēdo pecuniam, intelligitur de temporalibus, non de spiritualibus, ad hoc ut euitetur crimen simonię, & hūc sequitur Barb.in consil.52. uolum.3. in fine. Item uide, l.fina. ff.de ferijs.ut in capitalibus reo tres, actori duæ dantur dilationes, & ideo licèt in medio iudicio pariter faueatur utriquè. l.de die. in princip. ff. qui satisdat. cogend. tamen hoc non procedit in criminalibus per dict. l.fin. ubi magis fauetur reo, ut ibi etiā tenet Alexan. colum.1.& dominus meus colum. penult.versic.& quod in criminalibus. vbi adducit aliud exemplum ultra dict. l.fi. quòd reo circa media causæ magis faueatur quàm accusatori, & vide etiam Alexan. consil. 50. uolum.1.& ibi habes quòd licèt reus faciat probationem incertam, tamen ad exclusionem delicti in dubio præsumitur pro eo ex nota. per Bart.& alios maximè Alexan.in l. non solum, §. sed & probari, ff. de oper. no. nunciat. vbi omnino uide. Hinc etiam est, quòd si delictum plenè probatum sit, & reus per unicū testem probet defensionem suam, non potest ad mortem deueniri. Anchar. consil.284.colum. fin. & vide omnino Bartol.in d.§.sed vt probari.& Feder.consil.86. colum.2. & Alexan. in d. §. sed & probari, colum.2.& seq.& Claudia. latè in repetit.l. ut uim, ff.de iusti.& iur.& Alexan.in consilio.15.colum.4.uolum.1. Et quod magis faueatur defensioni, & reo, quàm actori, & offensioni, uide text.in capitu.ex literis.de probat.colum.2.vbi dicitur, quòd quando probationes sunt pares, obtinere debet reus, & hoc etiam si excedant aliqua in re probationes actoris, ꝑ gloss.in d.capitu.clerici, 81.distinct.quam supra allegaui, & de qua ibi latè per Doc.maximè Dec.qui restringit eam, vt procedat in criminalibus nō in ciuilibus, si tamen probatio actoris est clara, non confunditur per probationem rei dubiam. Fely. in cap.cum tu.colum.2.de testib. dixi supra sub rub.de defensionibus reorum, & defensionum impugnationibus, latè, & uide etiā circa hanc materiam Felyn.in cap.cum contingat.colum.fi.in fin. de rescrip. ubi ponit limitationem ad d.l.Arrianus. & uide nota. Bal.ubi etiam limitat in cons.213. circa fi. in 4.uolu.secundum impressionem Mediolani.& Fulg.consil.181.colu. 4. & procedit l.Arrianus.quod in dubio pro reo iudicandum est, adeo ut si reus efficiatur actor per accidens, quia prius compareat debitor, & petat imponi perpetuum silentium, non tamen propterea efficitur actor quo ad amissionem beneficij reo competētis, ut per Anton.de Butr.in cap.in præsentia. de probat. colum.5.not.2.& not. gloss.& Doct. in capitul.significauerunt.de excep. Et adde prędictis † ꝙ uerba sententiæ interpretari debent pro reo, Alexan.5.uolum.cons.46. col. 1.Item adde ad propositum materiæ nostrę criminalis, quod testis nō requiritur ita idoneus in defendēdo, sicut in offendēdo, imò frater pro fratre admittitur, & domesticus pro domestico, ut per Ias.in l.ut uim, col.2. ff.de iu.& iure.& ibi omnino uide, quia adducit multa, & diuersa, ex quibus apparet defensionē esse maximè priuilegiatā, pręsertim quia probatur ex cōiecturis, & pręsumptiuè, per regulā, l.merito.ff. pro soc. & not. in d.§.sed ut probari. Et adde † supradictis cū diximus domestico minus idoneo credi ad defensionem, Aret. in l. qui testamento, §.quęcunquę, colum.3.ff.de test.ubi limitat. Item pungit communem, & dicit Put. in tract.suo char.93.colum.2.uersicu.addas. ꝙ quando quis reuocat confessionem prætextu erroris, sufficiunt domestici ad probandum errorem, & dixi supra de his inhabilibus deponētibus super defensione, & innocentia, sub rub.de opposi.contra testes.uers. item opponitur ꝙ sunt parentes, circa fi.nō uidetur tamen ꝙ istis inhabilibus regulariter credatur circa adminicula, ut si uellē probare defendendo reum, ꝙ testis qui contra eum deposuisset, eius esset inimicus, sed tantum creditur circa ea quæ directe tendūt ad exclusionem delicti, per not.à Bar.in

l.in quæstionibus,ff.ad leg.Iul. maiest.& per Bal.& Sal.in authen. si dicatur,col.pen.C.de testib.& Dec.cons.189.col.3.uer. præterea. vbi vide,& Fel.in c.per tuas. in notab. de simonia. ubi limitat: tamen Bartol.in dict.l.in quæstionibus.& Doctor.allegati loquuntur ad offensioné, ut priuilegium non procedat nisi directè probando,& d.Bar.latè sequitur Dec.in c.1.de app.col.penul.in uers.6.& vlt. uide quæ dixi supra in crim.læsæ maiest.nu. 112.& seq.& infinita ad ornatū huius materiæ, ut magis defensioni fauere habeamus quā offensioni cōgerūtur in repertorio Hippol.in l.unius,§.cogniturum,ff.de quæst.qui tamen non uidit prædicta.ultra quæ ēt adde
5 † ꝙ exceptio defensionis nūquā intelligitur exclusa,quia nec expresſè pōt tolli,ita Bald. in repet.l. ædita.in lectura Paduana. in pen. col.C.de eden. Anan.consil.59.col.1.& Alexand.in l.1.§.& parui,ff.quod ui,aut clam.in apostil.magna quę incip. Item aduerte, colum.2.ad fi.& sequē.& alibi sępe.& Dec. in cap.quoniam contra. de probatio. colum. 2. in 3 not.& ibi dicit,quod etiam si appareat post confessionem,& sententiam de innocentia alicuius,ei succurendum est,vt est tex. in l.1.§.si quis.ult.ff. de quęst.& ibi Bart. & in l.diui fratres,ff.de pœn.& late Hippol. in singul.59.incip.innocētibus iura fauent. Item etiam parte instante ad defensionem publicatis attestationibus possunt recipi testes, non ad offensionem.ita Fel.in cap.cum clamo.de testibus,& dixi supra in rub.de publ.processus & testium.Item † iudex nō solum potest
6 defendere reum,uerum etiam debet nemine etiam instante.l.& si non defendātur, ff. de pœn.Barto.in l.fin.columna tertia, ff. de fer. Anan.d.consil.59.colum.2.& Aret.consil.147. colum.3.in fin.& late dicam infra. titul.De literis pri.bannit.admit.&c. in illo articulo, An princeps teneatur concedere literas ad nouas defensiones. Item ad propositum ne obliuiscaris vulgatæ regulæ, quod in dubio iudex debet eligere mitiorē pœnā,l.interpretationem.cum simil.ff.de pœ.glo.in ca.sicut dignum.de homicid.Felyn.in capit.translato,columna penultima & vltima,de testi. & ibi latè,an depositio pœnalis extendatur, & Ias.in l.si.ff.de in ius vocan.& in §.ex maleficijs.Instit.de actio.char.3.columna pe. & in §.tripli.colum.3.eodem titu.& l.diuortio.in 3.colum.in prin.ff.solut. matr. in repertorio Hippol.in l.si quis viduam.columna pen. & vlt.ff.de quæstionibus,& Barba.in consil.1. vol.1.& Ang. in glos. vestem cælestem. columna fi.& ibi in additionibus. Adde etiam
7 fauore rei, & defensionis † ꝙ si principium est licitū,& finis illicitus,uel econtra,attendimus id quod est licitum,siue sit principiū siue finis. Bartol.in l. quod ait lex. §. ꝙ ait lex,ff.de adul. & ideo etiam videtur quod si satellites prosequantur quem extra ecclesiā vsque in ecclesiam,quod nō possit ille capi, quia attendimus,uel finem uel principium, quando uel finis,uel principium magis fauet defensioni,& reo,& ita tene in hoc articu-
a lo, *a* quidquid etiam sit in alia materia,quia qñ principium est in uno territorio, ꝙ finis in alio semper attendemus finem, l. quis sit fugitiuus.§.Cecilius,ff.de ædil.edict. & Alex. consil.75.uolum.3.in terminis.Ias. in l.plerique,ff.de in ius uoc.vbi tamen allegat Bald. pro, & contra. Sed tamen ita tenet, & huius etiam ego sum sententię, & ita seruaui, quidquid uideatur uelle Alex.cons.24. uolumin.5.colu.10.& Dyn. per eum allegatus. Et in hoc artic.an attendatur vel principiū, uide Alcia.reg.2.præsump.32. num.2. Item
8 adde † quod licet absens de iure cōmuni nō
b possit cōdemnari, *b* l.absentem,ff.de pęn. & l.absentem,C. de accusat. tamen poterit absolui constito de innocentia. Anton. de But. post Ioan.And.in cap.ueniens,columna prima,de accus.& sequitur Veronen. caut.41. licet inuitus,colu.fin.in princip.imò non solum potest,sed debet,vt supra dixi.Item adde,ꝙ tantum potest uis defensionis,vt etiam rei,& nocētes propter eam absoluantur. d.l. absentem.ubi tex.tradit regulam,quod melius est nocentem absoluere quàm innocen-
9 tem condemnare.Et † ideo si plures percusserint,& uulnerauerint in rixa aliquem, &
c adsit tantum vnicum vulnus *c* mortale quo casu de homicidio solum punitur illud inferens,l. fi. ff. de sicarijs. omnes absoluuntur à pœna corporali,nè etiam innocens cōdemnetur,per d.l. absentem. & latè per Alexan. cons.15.volum.1.Anch.consil.217.nos Bartholomæus Boman. consil.401.eod.pręsupposito.Cuman.consil.133.uisis.& Alex.consil.14.uolum.3. quidquid dicat Bart.in d.l.si in rixa. torqueri tamen possunt si delictum incertum sit.Salic. in l.fi.C.de quæst. columna fin.vers.idem dico. vbi tamen dicit quòd hoc in casu,ille potest torqueri, qui est aliàs malæ famæ, & ita intellige Aug. in tractatu malefi.in glo. fama. versiculo quid autem si sunt quinque,& Hippol.in l.1.ad fin.principij,ff.

pij, ff. de quæstionibus, qui simpliciter dicit, ꝙ possunt oẽs torqueri, quod nota, & dixi
10 supra, in titulo de homicid. Itẽ adde † quod excusatio vulnerati plus operatur quò ad defensionem, quàm criminatio quo ad offen
d sionem, Bal. in l. prima, *d* ad fi. princ. C. com. deleg. & ibi Ias. in l. prima, in princ. columna secunda. ff. de eo per quem fact. erit. & Alex. in cons. 24. volum. 2 columna. 5. & consil. 14. colum. 1. & seq. vol. 3. & in his habes de criminatione morientis, iuxta l. si quis in graui, §. 1. ff. ad Syllan. & de excusatione iuxta d. Bald. in d. l. 1. ad fi. princ. C. commu. de lega. & de dictis morientium, vide Alciat. in trac. præsump. regul. 3. præsump. 4. Item adde ad
11 defensionis fauorem † quòd condemnatus ad mortem, si dum laqueo fuit suspensus,
e fracto laqueo *e* cecidit in terram, debet liberari, si allegatur innocentia, quia cogitandum est factum miraculosè, ita late concludit Luc. de Pen. l. si quis fortè, quæ est lex prima, C. de desert. & oc. lib. 12. column. 7. vers. sed pone damnatus est aliquis. & Dec. in l. fauorabiliores, in fin. ff. de reg. iur. iudex tñ debet aduertere, an id euenerit ex opere manufacto, vel aliter fraus interuenerit, bene inspiciendo funiculum, & alia, & magis in hoc exemplo potest considerari fraus, quàm in eo, quod pridie contingit in oppido castri noui Terdonensis. Anton. de Pauarone grauissimi criminis delatus, ad mortem condemnatus fuerat, qua ei nunciata in carcere, intrepidus dixit se innocentem esse, visurosque eos quantum posset Deus, dũ ad patibulum duceretur lętus ibat, repetens visuros eos quid summa Dei potentia esset, eo tẽpore effectura, & cum securi ceruices subiecisset, inciso fune quo pendens retinebatur securis cecidit, sed prope collum subsistit ad duos digitos, verum carnifice claua securim feriente propius descendit securis, ita vt nemo esset qui non existimaret caput abscindi debere, tñ licet collo appropinquarit, illud tñ non tetigit, minusq; eum offendit, tũc carnifex restitit, & Pauaronus adhuc intrepidus victis manibus nullo iuuante caput subduxit, submouens collo securim, quę ei liberè locum dedit, & quia res hæc vr̃ maximè admirabilis, non dubito quin uir iste liberetur. Posset tñ esse præstigium, & arte magica factum, quemadmodum ab his sæpe numero fieri uidemus, qui torquendi sunt, nam incantamentis efficiunt, ut licet delinquentes sint, nihil tñ fateantur, & sæpius repetita tortura non crucentur, & hoc nunc contingit in quodam Laudensi. qui furti scutorum mile arguebatur, quamuis. n. nocens esset, & hoc mille modis appareret, deciesque fune tortus fuerit, tñ nec tormenta pertimuit, & eius brachia prorsus illæsa remanserunt, & alia etiã magis admirabilia facta fuisse legimus ab Apollonio Thyaneo non arte diuina, sed diabolica, ita ut Rom. ecclesia prohibeat ea legi. Laudensis tñ de quo diximus post illata tormenta oĩa fassus est, & pecunias per eum absconditas demonstrauit, & hoc iusto Dei iudicio, qui tandem scelestos, iuxta illud Pauli, tradit in sensum reprobum, ex quo infero, quòd qui non timent Deum, quamuis animo obfirmauerunt nolle fateri, etiam si omni genere tormentorum cruciarentur, tamẽ lumine intellectus (Deo ita uolente) extincto rem omnem uti se habet fatentur, & sępenumero de hoc uidi ex-
12 perimentum. Aduertere tñ debet iudex ut reo faueat in casibus expressis, alias nõ, quia quoties fauet plus iusto, ac debito, accusatori, siue accusato, tenetur pœna capitis. Bal. in l. 1. col. 5. C. ne ex delicto defun. per text. in l. lex. Iulia. de repetund. §. fi. ff. ad l. Iuliam repet. quam allegat Bald. ubi supra, & de prędictis, & de similibus. uide Alciat. in tracta.
13 præsump. regula 3. præsum. 44. Item adde,
f ꝙ fauore rei bona fama *f* præualet malæ. Felyn. in c. cum contingat. col. 2. de resc. Hippolyt. in l. de minore, §. plurium, char. 5. colum. ulti. & seq. ff. quæstio. & ibi colum. seq. declarat quomodo hoc intelligatur. Ex prę‑
14 dictis habes quod magis † fauetur reo, & defensioni quàm actori, & accusationi, unde posset inferri, prohibita condemnatione, non intelligi prohibitam absolutionem, quod voluit gl. in clem. 1. de hæretic. Tñ Aret. & Soc. in rubr. de acq. poss. tenent contrarium, ẽt in materia correctoria, & ad confirmationem suæ opinionis Socin. ibi adducit, ꝙ pręscripta iurisdictione absoluendi etiam intelligitur præscripta potestas condemnandi, quia sunt eiusdem gradus, ita declarando Barto. in l. 1. §. hoc interdicto, ff. de itinere actuque priuato. unde stante decreto, quòd iudices non possint condemnare inconsulto senatu, non poterunt etiã absoluere. Alia multa reperies ad fauorem defensionis in repet. l. ut uim. ff. de iust. & iur. per Claud. & Dec. in reg. & si nihil, ff. de regul. iur. & ibi dicitur quòd etiam post sententiã innocens nõ punitur, & quod nunquã ex-

ceptio

ceptio innocentię intelligitur exclusa, & alia, & vide per Felyn. in cap. consanguinei, de re iud.

ADDITIONES.

a In hoc articulo. Idem supra titul. de captu. nu. 34. sequitur Iul. Clar. senten. lib. 5. §. fi. q. 29. vers. sed pone quòd familia.

b Condemnari. Infra tit. ꝓximo de requir reis num. 1. Gandi. de Malefi. titu. quid sit agen. reo absente. num. 3. Iul. Clar. senten. lib. 5. §. fi. quæst. 44. col. 2.

c Vnicum vulnus. Nata cons. 240. num. 9. Placa Delicto. lib. 1. capit. 12. Iul. Clar. sentent. lib. 5. §. Homicidium. versicu. Alia autem est defensio.

d In l. 1. Videlicet nu. 33. Et hanc post Plot. cōmunem affirmat Iul. Clar. sen. li. 5. §. fi. q. 52. vers. potest etiam. Quod declarat procedere in dubio, non autem si res sit clara.

e Fracto loqueo. Vide hunc infra titu. de Execu. sent. post nu. 25. & quæ ibi addo in vers. Rumpitur funiculus.

f Bona fama. Quę data paritate pręfertur. Bal. cons. 79 ad fi. ac 302. nu. 4. vol. 5. Hyppo. de Marsi. cons. 17. col. vlt. ac cōs. 72. nu. 20. Grat. cons. 45. in prin. lib. 2. Et bona fama etiam in genere probata, malæ famæ quamuis in speciæ deductę præferri debet. Hypp. de Mars. in praxi crimi. §. Diligenter. nu. 196. ac cons. 72. in fin. Et si non constet de causis insanię pro bona fama non pro mala præsumitur. Abb. in c. cū tua. despons. ac Ale. cōs. 24. lib. 2.

Tit. de Reis requirendis, & absentibus damnandis.

SVMMAE.

1 *Absentis persona de iure communi, an possit cōdemnari, & quid de eius bonis? & vide in ti. præceden. & num. 8.*

2 *Absentis, seu contumacis persona, an possit condemnari uigore statutorum.*

3 *Appellari an posit a banno, & an contumax ueniens ante sententiam sit audiendus? & tit. seq. num. 4.*

Dixi supra de captis, siue venientibus ad iudicium, verum quia inquisiti citati, iuxta practicam, de qua Ang. in gl. iudex commisit, ꝙ Caius prædictus, & alij inquisiti citarentur. in prin. sæpenumero non comparent, & concessa contra eos captura detineri nō possunt, & tunc cōtra eos absentes proceditur, ideo videndum est qūo de iure contra tales procedi possit, & quid seruetur & perstringendo rem si de iure loquamur, Dic quòd bona talis annotantur, & ipsa annotatio sibi intimatur, quo facto, si infra annum cōparet recuperat bona annotata, quæ tñ non erant effecta fisci, sed descripta, & in loco tuto reposito: si nō cōpareat termino dicti anni amplius non auditur, quo ad ea bona annotata sed illa confiscantur, ipse vero auditur quo ad personam perpetuo, l. 1. & per totum titu. ff. C. de requi. reis. & l. absentem. C. de accus. & Doctores ubiq;, Gand. tit. quid sit agendū reo absente, & contumace. Ang. in gl. qui iudex videns, ꝙ inquisiti non comparent, & in sua cōtumacia persistunt. & alibi sæpe, & quibus citationibus, & notificationibus ꝓcedatur circa dictam annotationem, dixi in
1 tit. de citationibus, Et † quòd persona ipsius absentis non possit damnari, sed tantum annotari bona, est ēt tex. vulgatissimus in d. l. absentem, & in l. absentem. C. de pœn. nisi a relegatione infra, ut dictis iuribus, & ratio est, quia lex abborret, ut ex pręsumptionib. quis damnetur, dicta l. absentem. de pœn s, & ideo dux Ludouicus Sfortia dicebat, Nolo vt quis moriatur propter contumaciam, intelligendo de baunitis: de quibus in specie dicam infra tit. quid ammitant banniti, nu. 6. & de litteris bannitum admittentibus, & ad finem, & ita etiam Senatus noster obseruat, nisi ex lectura ꝓcessus tuta omnino reddatur eius conscientia, quòd bannitus delictum patrauerit, & in casu dubio potius in
a eam uenit sententiam, ut torqueatur, *a* & interdum ob maximam debilitatem indiciorum absoluatur præcedente gratia, vt denuo sententia uideatur, vt dicam loco suo, vult tamen antequam propter debilitatem indiciorum sine tortura bannitum absolui, ut ille domonstret quare permiserit se banniri. Et de forma annotationis bonorum in primis, & ante alios, omnino uide Bar. in l. 1. in princip. ff. de requirendis reis. & Alexan. ibi. Et sequendo propositum nostrum de iure esset videndum, an casus reperiatur in quo absens possit damnari, non tamen deueniri ad annotationem bonorum, in quo articulo breuiter dic, quòd a relegatione infra uocatus pōt damnari, etiam ante litem contestatam. Bartol. in d. l. absentem, ff. de pœnis, & in l.

in l.inter accusatorem,ff.de public.iudi. & licèat habet contradicentem,tamen hęc opinio est verior, & communior. A relegatione uerò supra,& lite non contestata,sine dubio non potest damnari. dicta l.absentem.pri.& in l.prima,ff.de requiren.reis. Fallit in casu. l.nè diu.C. de pœn. & in casu,l. lege Corn. §.& quid hoc crimen,ff.de sicarijs. & in crimine læsæ maiestatis, ut in extrauaganti Henrici Imperatoris,ut per Maria.in capit. ueniens. de accusatio. char. 197. columna fin.& columna sequen.uersiculo 15. & ideo fit annotatio modo,quo dixi, ut etiam per Marian.in capit.qualiter, el secondo.in 11. articul. quæstio.74. de accusatio. ubi uide, si potes, quia nondum est impressum opus illud,quod est amplissimum in materia criminali. Tamen communis est, ut etiam lite contestata adhuc non possit damnari, ut ibi per Marian. & hæc de iure ciuili proce-
b dũt, iure uerò canonico *b* quid possit fieri reo contumace, uide ibi per Marian. Circa uero obseruantiam quid fiendum reo contumace,Dic secundùm Bartol.in dicta l. 1. ff. de requiren.reis.in princip. ad finem. quòd
2 † propter statuta ciuitatum Italiæ contumax habetur pro confesso,& amplius de crimine non auditur,& allegat semetipsum in l.diuus.ff.de custod.& exhib.reor. in uersic. ulterius uos uideris. ubi est omnino uidendum,quia dicit,quod iure cõi, comparente quandocunque contumace,debet audiri ex integro,sed secundùm statuta Italiæ contumaces,& banniti habentur pro confessis,& sententia fertur in eos uti in confessos,& iõ illis captis, non est opus nouo processu, sed sola executio sufficit constito eum esse qui in bãno descriptus reperitur. Et dicit ita sæpius obseruasse & non solum Bart. loquitur quando sententia est inappellabilis ex forma decretorum,uti est in hoc dominio, uel quando est appellabilis,& non fuit appella-
3 tum,†si demus a banno posse appellari secũdum Paul.de Cast.consilio 141.uolum.1.in princ. Verum etiam quando est appellabilis,& superest appellandi tempus, quęrit an tunc executioni sit supersedendũ,vt in gl.c. 1.nil no.appell.pend.in pri.quod intelligitur, ubi uelit appellare,& sic audiri, sed si nollet appellare, & vellet directè audiri ex integro,sicut auditur annotatus,quolibet tempore non admitteretur,& hoc est quod intẽdit dicere Bart.qui voluit tollere appellationem secuto banno, nec loqui in casu indubitato, quando ex forma ordinum uel iuris sublata est vlterior causæ cognitio, sed iuxta illum text. qui uult ut annotatus perpetuò audiatur ex integro quò ad personam, vult autem secus esse in bannito stante statuto,vt contumax habeatur pro confesso. quia tunc si sit damnatus ex fundamento fictæ confessionis, amplius non auditur, quod, ut dixi, intellexit quando directè ac si contumax nõ fuisset,vellet probare,nam ante sententiam post publicatas attestationes, & postquam conclusum est in causa auditur, non post sententiam,quia iudex tunc functus est officio, ut habetur in l.1.§. si quis ultro.per Bartol. ff.de quæstionibus, & eodem titulo in l.vnus,§.cogniturum.Si igitur uelit audiri,debet uel appellare, vel aliis uti remediis quibus contra sententiam, & bannum agi potest,& de quibus infra verba faciam.

ADDITIONES.

a Torqueatur.Supra titul.de confes.per tortu. nu.23.& per Iul.Clar.sent.lib.5.§.fi.quæst. *96*.uers.sed nunc quid potest iudex.

b Canonico.Iul.Cla.sent.lib.5.§.fi. quæst.44. post prin.

Titul. de Bannitis.

SVMMAE.

1 *Bannum quid sit.*
2 *Bannum an fieri possit propriè in præsentes.*
3 *Bannum, an censeatur sententia interlocutoria,uel diffinitiua.*
4 *Bannitus,si compareat ante sententiam, an sit audiendus,& supra tit.præced.num.3.*

Ic tractare expedit materiã bannitorum, in qua Nellus doctor clarissimus solennissimum, & ordinatissimum, atq; omni ex parte absolutissimũ tractatũ edidit, ut inqt Mar.Soc.in c.qualiter,el ij.in 12.art.prin. in uer.quo ad primũ.de accu.& dicit Bart. Soc.eius filius in cons.150.col.6. circa fi. ꝙ fuit doctor magnæ sciæ.Recurre igiť ad eũ, ubi in hac materia contingat dubitari: attñ & ipsa aliqua subijciam, & in primis scias
1 † quid sit bannũ,de quo uide Bal.in l.1. C.de hrdibus instit.qui dicit, ꝙ est eiectio a bono publico,instar excõicationis,quæ eijcit ex-

tra

tra cōionem ecclesiæ.ut ibi latè, & notabiliter per eum, & melius, & consideratius per Nel. in suo.tract.in 1.parte 2.temp.q.3. ubi latè ponit quid sit bannum,& unde dicatur,& infinita alia,concludendo quo ad propositum bannitorum nostri temporis, de quibus ipse loquitur, ut etiā dicit in 1. parte.1.temporis, quæstio. 1.colum.2. uersic.de his ultimis, & de quibus ego ét tractaturus sum, quòd est quædam iudicialis sententia pœnalis lata in absentem contumacem uirtute statuti, loquendo de statuto, quod in criminalibus contra absentes possit ad diffinitiuam perueniri,& quod tales non comparentes habeantur pro confessis, quod statu-
2 tum ubique in effectu uiget, & † quia etiam bannum fit in præsentes ob delictum,ut per Nellum in dicta 1.quęst.& Bald.in dicta lege prima. vbi vide, & quotidie a Senatu nostro fieri uideamus, quia præsentes perpe-
a tuo mulctat exilio, *a* uel ad annum solum, iuxta casuum qualitatem, Dubium oritur an bannum, de quo modo dixi, uigore dicti statuti quod fit præcedente inquisitione,vel accusatione delicti,& quod fit ꝓpter contumaciam dicatur bānum pro crimine, & sic bānitus dicatur pro crimine bannitus. Et Bald.in cap.testimonium.de testibus,columna fi.& ibi Fel.colum.9.in princ.tenent non dici bannitum crimine nisi statutū hoc expresè velit,in quo tamen uide Bal. consilio 192.uolum.2.& seq.consil. 89. columna fi.& dixi in materia inquisitionis in illo articulo,An bannitus possit esse testis, quia statutum uult,ut bannitus de maleficio nō pos-
3 sit esse testis. Scias etiam†quòd bannum dicitur quędam sententia interlocutoria,& potest reuocari,ut per Aret.in glos. qui iudex, videns ꝙ inquisiti non comparent, & maximè Soc.in loco vbi supra,in d.l 1.art. prin. & Bald.in dicta l.prima,C. de hæredibus in stit.colum.6.ubi omnino vide, sed intellige quando expectatur alia sententia diffinitiua post bānum,quemadmodum uult statutum nostrum,per quod in primis datur primum bannū hac lege,ut si uenerit infra octo dies intelligatur ab eo liber. Deinde fertur sententia diffinitiua contra talē contumacem, quæ dicitur secundum bannum,secus si non expectaretur alia sententia. Ita Marian. vbi supra,uersi.sed quæro circa prædicta.& Bal. in d.l.1.si bene vides,maximè in versiculo, & intelligo.& Doct. in l.2.C.qui testamen. facere non possuut.& Are.in l.eius qui.§.in cui,ff.de testamen. & de se patet, & secundum statutum,de quo loquitur Nellus, vbi supra,in dicta prima quæstione, quandoque bannum est sententia diffinitiua,sicut etiam loquitur Cępolla consilio 64.columna quarta, versicul. præterea. Et secundum prædicta intellige Alexan.consil.90.colu.2. uolumin.primo.vbi quod banni sententia est interlocutoria,q̃a intelligitur sicut dixi, & valet hęc interlocutoria contra minorē indefensum,& habetur talis pro confesso,& non valeret ultimum bannum.Ita Nell.in 1.parte.1.temporis, in 1.charta, in secunda fallentia, in versi.primo igitur quæro. Viso q̃d sit bannum, & quòd aliquando est interlocutoria sententia aliquando diffinitiua, quæ
4 ro† si positus in primo banno comparet ante sententiam post terminum primi banni,iuxta terminos, & statuta, de quibus supra, an sit purgata mora, quemadmodum si comparuisset in termino octo dierum? Vide Nell.in 3. parte primi temporis, quęstione octaua,vbi tenet idem esse. Ita etiam Marian.Socin.vbi supra, versic. & est aduertendum omnino.qui dicit, quod bannum datum ratione contumacię,reuocatur,cum primum citatus cōparet,& post terminū banni vsquequo sententia profertur, subdens tamen quod terminus non currit, nisi a tēpore notificationis personaliter factæ, vel ad domum,ut per eum. Et hæc procedunt, quo ad hoc, vt damnari non possit: non autem quin possint torqueri. iuxta dictum Bald.in d.l.1.C.de hære. instit.de quo dixi in materia torturæ. & ꝙ Bald.in d.l.1.loquitur quā do post terminum comparet, quidquid referat Bru.in suo tractat.& Marsil. de quibus in ea materia in 6. quæst. princ. & uide omnino quando quis comparet ante sententiā post terminum primi banni, Paulū de Cast. in consil.33.super primo quæsito uidetur facere dubium,col.1. & 3. & in apostilla, ad Aret.in gl.qui iudex uidens, quod inquisiti non comparent,colu.2.& Bald. in l. 2. §.q̃d si actor.C.de iuram.calum.Et conclusio est, quemadmodum supra dixi.

ADDITIO.

a Mulctat exilio. Alcia.in c. cum non ab homine.nu.110.de iudi. ac Iul.Clar.senten. lib. 5.§.final.quæstio.67.in fine. ac quæst. 71. in princip.

Tit.

Titul. Bannire qui possint.

SVMMAE.

1 *Bannire qui iudices possint, & ibi ponuntur multæ quæstiones remissiuè.*

1 QVi † iudices possint bannire, vide Nell. in suo tract. bannit. 2. parte 1. tẽporis. vbi undecim quęstiones ponit, quarum discussionem in breuibus agam, consulto prætermittens, vnum tantummodo te ad monitum uelim, vt quo ad secundam uideas Felyn. in c. cum ordinem, de rescr. & ad quatuor seq. quæ dixi supra tit. de fur. & ad septimam, & octauam quę latissimè scripta fuerunt a me titu. de foro comp. Sed ad nonam, dum quærit
a an iudex possit bannire sibi aut familiæ suę *a* iniuriam inferentem, vide Ias. in l. qui iurisdictioni, col. 3. vers. 8. fallit, ff. de iurisd. om. iudic. & quid si officialis offendat alium, vide Bartol. in l. si quis, §. si quos, ff de pœn. & ibi quid si inter eos de familia sit contrauersia, de quo etiam vide Aret. in tract. suo malef. char. 4. col. fin. in apostil. & Nel. ubi supra, & ibi etiam ponit, quod si iudex non recognoscat superiorem potest indistinctè cognoscere, & punire. quia princeps ita diligit singulos, sicut fiscum, secundum Oldra. consilio. 269. de quo ultimo vide Fel. in c. cum venissent, de iud. colu. 3. & Ias. in l. est receptum, col. 1. ff. de iur. om. iudic. vbi regulam ponit cum suis fallentijs, & Iac. de S. Georg. in tra. suo feu. char. 5. col. 1. & Dec. in d. c. cum venissent. Dum autem Nell. postremo querit in effectu, si iudex specialis quo ad aliquod delicti genus creatur, puta, contra rebelles, aut cudentes falsas pecunias, An nihilominus ordinarius illius loci possit reos dictorũ criminum inquirere, & bannire, uide de hac quæst. Imo. & Fel. in cap. pastoralis, de offic. ord. Aret. in l. quod in rerum, §. si quis post testamentum, ff. de lega. 1. & latius per Dec. cons. 3. consideratis omnibus, & dixi supra, in d. tit. de foro compet.

ADDITIO.

a Sibi, aut familiæ suę, similis est quęstio hæc illi, An officialis cognoscere põt de iniuria sibi aut familiæ suæ illatæ. In qua distinguitur aut iniuria facta fuit, sibi, vel familiæ suæ tãquam officiali, & affirmatiuè respondendum sit. Aut tanquam priuato, & negatiua verior sit. Oldr. cons. 7. Alberi. de Rosa. in l. senatus cons. post. numero 3. ff. de offi. pręsi. Et hanc communem affirmat Alexand. cons. 13. post numer. 10. in 6. præsuppo. volum. 6. Rolan. a Valle cons. 48. num. 7 lib. 2. Iul. Clar. senten. lib. 5. § fi. quæst. 35. col. vlt. vers. solet etiam quandoque.

Tit. Banniri qui possint.

SVMMAE.

1 *Vniuersitas an possit banniri, & quomodo poßit puniri, & qualiter uniuersitas probetur deliquisse.*
2 *Vniuersitate punita, an poßit formari inquisitio contra singulares personas.*
3 *Minor an poßit banniri.*
4 *Forensis habitans in hoc dominio an poßit banniri pro crimine commisso extra dominium, & an poßit inquiri.*
5 *Clericus an poßit banniri a iudice seculari.*

TRactaturus, an omnes bannire liceat: Quæro in primis,
1 † an vniuersitas *a* possit ban
a niri, & certè potest delinquere, quod quomodo cognoscatur, an scilicet uniuersitas deliquerit, uel fuerint singulares personæ, ponit Bart. in l. aut facta, §. nonnunquam, ff. de pœn. Dec. consilio 221. colum. 1. Iason in l. ciuitas, colum. 2. ff. si cer. pet. Et communis opinio est, ꝙ ad hoc, ut uniuersitas dicatur deliquisse, non sufficeret, etiam si omnes iuissent ad delinquendum, sed requiritur deliberatum consilium prius, ut per Doct. ubi su-
b pra, *b* & per Fel. in c. dilectus, il secondo, in vlt. col. de simo. & in c. cum omnes, de constitu. & sufficeret etiam ratificatio, vt in eisdem locis, & adhoc uide Fel. in d. c. cũ omnes, colum. 19. vers. pro quibus, & Aret. cons. 164. colum. 17. circa fi. & seq. & qualiter probetur ratio, vide Aret. cons. 42. col. fin. Alex. cons. 88. col. penul. in 5. vol. & cons. 127. circa fi. pen. col. & cons. 175. col. fi. circa fi. vol. 1. & qualiter probetur scientia communitatis, vide Bald. 1. vol. cons. 283. aut 128. & 5. vol. cons. 314. in fin. & quę sit pœna rebellis ciuitatis, uide Bartol. ubi supra, vers. hoc pręmisso quęro, & in extrauag. ad reprimendum, in uerbo, rebellando, circa fin. & Doctores, ubi supra. Et uide terribilem sententiam

tiam non ita pridem ab inuictissimo Cęsare Carolo V. pronunciam, contra oppidum Gantes in Flandria propter eius rebellionē, ex qua iuris dispositionem, & obseruantiam in hac materia abunde cognosces, & formā citandi uniuersitatem ponit Bart. in extrau. ad reprimendum, in verbo citatum, & Nel. in tractatu suo, 1. par. 1. temp. qō. 5. & ponit Marian. in tractat. citat. in 20. art. in 2. quæstio. Et potest ciuitas compatere per syndicum, Alexand. in d. §. nonnunquam. & Marian. in cap. ueniens, de accusan. in 4. q. princ. versicul. sed quæro iuxta prędicta, & ibi recitat a Doctoribus dici, quod admittitur syndicus, quia aliàs uniuersitas non posset se defendere, cum sit corpus fictum, & inanimatum, continens in se infantes, furiosos, & similes, qui non possunt esse in iudicio, uide ibi omnino, & sufficit confessio syndici ad condemnandum uniuersitatem, Dec. in d. consil. 221. & an possit uniuersitas pro homicidio, & rapina capite puniri, stante statuto imponente pęnam capitis? Dic non posse, sed pœnam mutari. Marian. ubi supra & Bartol. in dict. §. d. uers. hoc præmisso. & Docto. ubi supra, imò amplius Bart. ibi uult, ut si etiam imponenda esset pœna pecunaria soluenda per collectam, tamen non contribuerent, qui non deliquissent. In crimine uerò rebellionis aliud est ut ibi p Bar.

2 Et an punita uniuersitate possit formari inquisitio contra singulares personas, vide Bar. in in pen. q. ubi supra. Abb. in d. ca. dilectus. de simo. circa fi. ubi etiam Ioan. de Ana. col. 10. & Ale. in d. §. nōnunquā, de hac maria vide etiam Fel. in c. cum te. columen. 9. & seq. de rescr. Ang. plenè, consilio 165. Bal. no. consil. 283. volum. 1. Aret. conf. 113. circa fi. Angel. conf. 196. Oldr. conf. 66. & conf. 115. Gand. in operc malefic rubr. 118. Alexan. ad Bar. in d. §. nonnunquam. Ex his colligo, ꝙ potest banniri, sicut singularis persona, & ita Nel. explicitè, ubi supra, & quotidie uideo formari inquisitiones contra uniuersitates de receptione bannitorum, & eas mulctari pęna statuti contra uniuersitates bannitos receptantes. Tamen bannum, in hoc non erit eiecto a ciuitate, sicut supra dixi, sed mulcta iuxta terminos, de quibus per Nell. in 1. parte secundi temporis. quęstio. 3. Et an possit banniri eijciendo omnem populum extra ciuitatem. Et est consideranda natura delicti, iuxta dicta Bart. in dicto uersiculo, hoc præmisso. Et pro homicidio atque alijs delictis, ex quibus non debet quis pro alio puniri non posset, per ea, quę declarat Bar. secus autem pro crimine læsæ maiestatis, ut ibi. Aduerte tamen, ubi uelis bannire uniuersitatem uigore statuti, quòd contumax habetur pro confesso, an eo in casu statutum comprehendat uniuersitatem? Et difficultatem hāc tollit, Imperator in dicta extrauag. ad riprimendum, in crimine læsæ maiestat. ibi cum dat facultatem procedendi contra absentes, loquitur expressè etiam contra uniuersitates, & collegia.

3 Minor an possit banniri, maximè non dato curatore iuxta l. clarum. C. de author. præst. uide Nell. in prima parte primi temporis, quæstio. prima. & Bartol. in extrauag. ad reprimendum. in uerbo, conditionis, & ibi dicitur, ꝙ dummodo sit in ea ętate in qua possit cadere delictum damnari poterit, uide supra in materia homicidij, in uersiculo, & quid quando delictum committitur per minores. numero 79. Et in genere, qui possint banniri, vide Nellum, ubi supra, & Doctores concludūt pręsentes posse damnari, absentes vero banniri.

4 An † incola huius dominij possit hic banniri pro crimine patrato extra dominium? Vide Barto. In l. cunctos populos. C. de sum. Trinita. & fide Cathol. char. pen. versic. item quęro, quid si. vbi per duas colum. prosequitur hunc articulum, & non est dubium, quin uia accusationis liceat, sed difficultas est, an possit inquiri, dixi sub rub. de inquisitione, & ibi conclusi posse etiam inquiri tam de iure, quàm secundum consuetudinem, quidquid dixerit Hippo. l. fi. ff. de iurisd. om. iud.

5 An clericus possit banniri a iudice sęculari? Dic non posse propter regulam, quam feci modò, quia iudex sęcularis non habet imperium in clericos. ca. cum non ab homine. de iud. cum vulgarib. Dixi latè sub rubric. de foro competenti. & sub rubrica de crimine lœsę maiestatis, & ad hoc in maiorib. terminis, uide omnino Bar. in extrauag. ad reprimendum. in verbo, conditionis. ubi dicit, defectu potestatis sub uerbis quantuncunque generalibus non includi clericum, nisi tractaretur de priuatione feudi, quia quo ad feudū, quod habet a Cęsare, illi subijcitur, cap. cęterum. de iud. & loquor de omni clerico, etiam quod esset episcopus, & cardinalis, ut not. in d. c. cęterum. quod nunc habeo in facto, quia Senatus mihi causam commisit in cardinalem, & laicū super feudo huius dominij, & cardinalis

nollet

nollet hic litigare, sed Romæ, quod obtinere nō poterit de iure. Et quid si clericus nō incedens in habitu bannitur a iudice seculari, an bannum sit nullum, & an possit talis impune offendi, & an bannitus possit iterū bāniri, dicam infra in materia nullitatis banni, ubi uide. Princeps secularis † quando habet clericum sibi suspectum, & hoc potest probabiliter ostendere, dato quod sit ei concessa aliqua ecclesia per Papam, potest illum non admittere, & eijcere. Abb. in cap. colum. fin. versiculo, item potest. in fin. de elect. & ibi dicit, quod non tenetur admittere prælatum, de quo non possit confidere, nā forte panderet aduersario secreta prouinciæ. & idē Abb. in cap. cum terra. colu. 2. de elect. Innoc. in c. super his col. pen. de accusat. & dicit Abb. in d. c. 1. quod clericus electus potest eijci, quando populus eum odit, & est periculum scandali, sed loquitur re permutationis nomine ei data, & ab eius superiore, & sequit̃ Rom. sing. 296. & Fel. in c. 2. in uers. 10. de præscript. & dum dixit licere principi non admittere, & eijcere, intelligo cum licentia Papæ, alias non. Bal. & Doc. in cap. 1. §. si clericus, de pace tenen. in usibus feudorum. Quapropter nescio qua auctoritate clerici sub prætextu, quòd monialium amoribus operam dent, & facinorosi sint, banniantur, autoritate sola superioris sœcularis, & è dominio eijciantur.

ADDITIONES.

a Vniuersitas. Corn. cons. 224. uol. 4. Iul. Clar. alios referens senten. lib. 5. §. fi. q. 16. col. pe. uers. Vlterius quero.

b Docto. ubi supra. Est communis opin. ut per Curt. sen. con. 21. post num. 5. ac Curt. Iun. cons. 175. num. 36. & cons. ult. num. 9. Clar. præalle. quæst. 16. uers. pen. ibi. sed hic aduerte quia ad hoc.

Titul. Banniti quid amittant.

SVMMAE.

1 *Banniti an possint licitè occidi stante statuto, ut impunè possint offendi, quid si occiduntur proditoriè, & quid si interficiantur ad uindictam?*

2 *Bannitus, qui erat toleratus, an possit impune occidi, & quomodo probetur tolerantia, & qd si in fraudē fuis bānitus, vt occideretur.*

3 *Bannitus non legitimè, an possit impune occidi, & quid si habuerit securitatem, & multas similes quæstiones?*

4 *Bannitum occidens, cum tamen ignoraret eum esse bannitum, an excusetur.*

5 *Bannitus an possit impune occidi in alio territorio?*

6 *Bannitus an possit impune occidi in ecclesia.*

7 *Bannitus potest impune occidere alium bannitum?*

8 *Banniti a lege an possint impune offendi.*

9 *Bannito an possint auferri uestes, & cætera bona.*

10 *Bannitus quid amittat.*

11 *Condemnati ad mortem, si præsentes sint, an amittant bona, tam de iure communi, quam ex forma statutorum.*

12 *Bannitus an efficiatur seruus pœnæ, & nu. 16.*

13 *Bannitus an possit facere testamentum.*

14 *Bannitus an possit alijs succedere, tam in territorio, quàm extra.*

15 *Bannitus an possit cedere ius suum alij.*

16 *Cessio iuris fideicommissi an possit fieri per bannitum uel per alium.*

17 *Mortuo bannito habente bona, an fiscus ei succedat.*

18 *Banniti si capiantur, an possint absque alio processu capite puniri. Et an probandum sit eum esse illummet, qui est bannitus.*

19 *Contumacia, an probet delictum, maximè stante statuto.*

20 *Bannitus si postea capiatur, an sit audiendus, uolens probare innocentiam suam.*

21 *Receptatores bannitorum quomodo puniantur.*

Anniti quod incommodum, & detrimentum capiant, vide Nell. in 2. & 3. tempore, & ibi latissimè considerat, quid iure communi patiantur, & quid secundum statuta ciuitatum. Nam vbique adsunt statuta, ut possint impunè offendi, & non audiantur eorum querelæ, atque alia ad eorum damnum, & perniciem, tanquam ædita contra hostes ciuitatis. Et quia in primis de personis quærendum est, quarum iactura longè maior est, quàm bonorum, l. in seruorum, in fi. ff. de pœn. ideo dicam aliqd circa statuta, vt banniti possint offendi. Et
1 primo scias, quod non † uidentur habere locum, quando proditoriè occiduntur. Ange. per illum tex. in l. fi. C. de delat. in apostil. ad Bar. & Cœp. cons. 34. si unquam. colu. 3. Sed hanc

hanc limitationem reprobat D. Roch. Cur. in tract. consue. in 23. col. uersicu. ult. infert Abbas hic. ad quod vide Barb. consi. 48. col. 3. in 2. volum. & ita seruatur. Secundo, non videtur procedere, quando homicidium fit per assassinamentum, iuxta cap. 1. homicid. in 6. Sed est error, quia non loquitur tex. ibi in hostibus, immo statuta fere ubique dant præmium occidenti, atq; ita videtur facere spe præmij. Barb. plene in dicto consilio, colum. antepenult. & consequenter fiunt hæc homicidia precio dato a publico, & ita etiã Nell. in secunda parte secũdi temporis quæstio. 12. post Alb. de Ros. & ita seruatur. Datur, & alia limitatio, ut non procedant statuta quando ratione undictæ sit homicidiũ, ut per Fel. in c. quæ in ecclesiarum, de constitut. vbi locus in uers. 9. & vltimus casus. Sic Curt. vbi supra, & refert ita velle Doct. allegatos per Felyn. in d. cap. & ipsum Felynummet, sed errat, quia Fely. non dicit hoc, sed ꝙ statutum non valeret, vbi fieret ob vindictę studium. Roch. tamen allegat Bald. in contrarium: quidquid sit de iure, hoc etiam casu obseruatur, vt homicidium sit impunitum. Alia allegatur fallentia, quando
2 bannitus erat toleratus. Felyn. in d. capitul. quæ in ecclesiarum allegat Saly. in l. nullus. C. de iudę. adde Ias. in l. omnes populi, ff. de iustit. & iure. & Alexan. conf. 1. vol. 2. col. fin. Et modum probandi tolerantiam hanc ponit Sal. in l. si duo, ff. de acquir. hæred. uidelicet si probetur, ꝙ palàm, & notariè conuersabatur per plateas, & vicos ciuitatis, & habebatur pro liberato, vt per eum. Sed tamen propter nimiam frequentiam bannitorum uidi interim fieri ordines, ut tam tolerati, quàm non tolerati possent impunè occidi, vidi etiam ordinem tollentẽ penitus tolerantiam. Quorum vigore, tolerantia non obstante occisores equitis Beccariæ, qui bannitus erat, & toleratissimus, fuerunt à Senatu liberati, de quo articulo etiam dicam infra. Per nouas vero constitutiones datur modus, quo probetur tolerantia. Est etiam alius casus, in quo non licet occidere bannitũ, quando quis faceret in fraudem aliquem banniri, ut eum occideret. Anch. consi. 419. col. 1. & an talis facultas possit alteri demandari, vide Fel. in c. ad nostram. col. 2. de prob. Alium casum ponit Fely. & alij multi, ubi supra, & Felyn. in c. ex transmissa, col. 2.
3 de præsc. quando qui occisus est, non legitime bannitus reperitur, qđ intellige, si scienter occidatur non bannitus. Bart. in l. penul. ff. de adult. Secus si ignoranter, quia tunc de dolo non punitur, & res est absque difficultate, vt non puniatur pœna ordinaria homicidij, quando ignorabat. Alex. consi. 77. volu. 3. & Nell. in 1. parte 2. temp. Sed dubium est an saltem extraordinariè puniri debeat propter culpam, iuxta opi. Bar. in d. l. pen. Salic. in l. eum qui duas. C. de adul. tenet, ꝙ dictum Bar. procedat, vbi potest apparere ex inspectione bãni de eius nullitate, aliàs in dubio prorsus absoluitur, & ita Cor. consi. 17. colu. 2. uol. 1. & Alexan. latè consi. 65. uol. 3. maxime, colu. 3. & ita in effectu. Nel. vbi supra, dicens, quòd loquitur Bart. vbi potest ascribi culpa occidenti, ut quando publicè dicebatur bannum esse nullum, secus si nulla culpa ei potest imputari, quia essent lapsa tempora ad appellandum, considerando tamen an culpa esset lata, uel leuis, & puniendo pro modo culpæ. Et vide etiam Cœp. consil. 41. ad fin. & consi. 6. col. penu. & Paul. de Castr. consi. 193. colum. 4. & omnino Ias. in l. 4. §. condemnatum, ff. de re iud. colu. 7. & benè facit consi. Paul. de Cast. 32. vbi dicit, ꝙ occidens bannitum habentem securitatem excusatur, eo quia ignorãtia erat satis probabilis, secus si non fuisset probabilis, vt quia bannitus, sibi de securitate protestatus esset. & ita Dec. in regul. qui cũ alio, ff. de reg. iur. colum. 1. versi. 2 & vers. seq. & Ias. clarius in l. non solum, § morte, ff. de oper. noui nunciat. char. 6. col. 1. versic. secunda conclusio. & loquitur Ias. post Paul. de Castr. quando bannitus protestatus esset simpliciter de securitate, nam tunc esset in culpa, & puniretur pro culpa, secus si etiam ostendisset ei securitatem, nam tunc puniẽdus esset pœna ordinaria, & ita declarat Bart. in d. §. morte, uide etiam Paul. de Castr. in l. si duo. in fin. ff. de acqui. hæred. & ibi in apostillis. & Fel. in c. cum M. de constitut. colu. 23. vbi etiam Ripa. Ang. consi. 287. & Nel. in 2. parte secundi temporis, quæst. 15. & Cor. 1. uol. consil. 104. 175. Quid vero si occidatur bannitus restitutus, nondum tamẽ cancellatus. Hoc pluries uidi, in facto, & obseruari, vt homicida non puniatur, si pro rostris de banno apparebat absque alia litura. In quo articulo vide Ias. in d. l. 4. §. cõdemnatum, ff. de re iudic. vbi tenet puniri pro culpa, quia saltem debuit rem inuestigare. Veritas est in contrarium, vt per eundem Iason. q principaliter disputat articulum in l. si creditoris,

C. de

C.de fideicommiss. & ibi ostendit hanc esse communem opinionem, nisi ex dispositione statuti quilibet esse restituendus, quod contingit, qñ per capitula fœderis disponitur vt omnes rebelles restituantur, & magis si dicatur, nullam esse habendã rationem talis banni, uel nisi in archiuo publico esset instrumentum solutionis banni, quia etiam tunc diceretur in culpa. Et ex hac communi Doctorum opinione infertur, ꝙ ex quo tolerantia banni inducit quandam dispositionem superioris, vt videatur remisisse bannum iuxta not. in cap. cum etiam dudum. de præbendis, & in c. quia circa. de consang. & affi. Si non erat secuta litura tolerant. uidetur impunè interfectus. Sed dic, ꝙ ex quo illa tolerantia, & consequenter illa tacita re-
a missio *a* erat notoria, nõ videtur excusatus & ita Salyc. non allegando hoc fundamentũ in l. nullus, C. de Iudeis. Alexan. consi. 1. colum. fi. volu. 2. & Ias. in d. l. si creditoris. in 3. limitatione, & ibi dicit, ꝙ Ioan. de Anan. attestatur ita Bononiæ vidisse seruari, & sequitur Ias. in l. ubi pactum. C. de transact. Fely. vbi supra, in d. c. quæ in ecclesiarum. & Dec. consilio. 337. & alibi sæpe. Quid si clericus bannitus a sæculari, occidatur ab aliquo ignorante eum esse clericũ. Vide Ias. in l. 2. col. 9. vers. iuxta hoc quærit, ff. si quis in ius voc. non ierit. ubi not. loquitur, & satis apparet decisio ex præmissis. Successiuè quæro, an qui indebitè restitutus est, licitè tamen occidatur. Exemplum contigit his diebus proximè præteritis, quia facta generali remissione per principem, ita tñ vt homicida ex-
b hiberet pacem habitam *b* ab offensis in termino statuto, & non esset animus deliberatus, homicida comparuit. in termino cum pace minus legitima, & homicidium etiam commissum fuerat deliberatè, tamen iudex eum admisit, & ex albo deleuit, postea vero fuit occisus, & dic ꝙ licitè occidi potuit. Ita Alexand. consi. 114. in 1. volum. Cępol. cons. 7. & Nell. in 1. parte tertia temporis, quæst. 3. & Marsil. in l. 1. columm. 7. ff. de sicar. Sed si casus iste eueniret facta restitutione per principem, & secuta confirmatione, quæ requiritur ex ordinibus nostris à Senatu, quã vulgo appellamus interinationem, quia confirmatio esset minus legitimè facta, puta, sine pace, vetantibus bonis consuetudinibus huius dominij, ac ẽt ordinibus, esset quæstio ardua, propterea, ꝙ non refricatur in dubium autoritas senatus, & in pręsentia huius essem sententiæ, vt si gratia fuisset obrepta procederet conclusio supra facta, quia tali casu deberet Senatus ipse, instante parte, vel fisco reuocare suum decretũ. Si uero scienter ita uolens restitutionem admisisset, motus aliqua causa quæ sibi uisa esset rationabilis, tunc aliter putatem, quia ea casu nõ reuocaret Senatus, nec reuocare deberet, per regul. decer. de reg. iur. in 6. & maximè quia princeps etiam sine pace potest cõcedere gratiam de iure homicidæ, vt dicam infra in tit. de remedijs ex sola clem. princ. Vidi hunc casum in facto, quo tempore Comes Alexander Taurellus occisus fuit a Comite Lodouico eius fratre. Nam Comes Alexan erat bannitus, sed habebat gratiam approbatam a senatu cum vitio pacis, non quia pax non adesset, sed quoniam erat minus legitima, & sic vitium leuius erat hoc casu, quàm in exemplo proximè posito, in quo nulla pax aderat. An uero pendente quæstione nullitatis banni licitum sit occidere, vide Bartol. & scrib. in l. 3. si seruus, ff. de acquir. hær. Ias. in d. §. condemnatum ad fin. & Doct. supra in multis locis. Et scias in hac materia, ꝙ
4 occidens bannitum ignoranter est etiam excusatus. Cor. in d. consi. 17. colum. 3. in prin. uolumi. 1. Non omitto tamen, quod dixit Bald. in l. decutiones. C. ex qui. caus. infa. irrog. ꝙ licèt talis homicida non puniatur, tamen est infamis, & refert Mars. in d. l. 1. ff. de sicar. & ideo Felyn. in d. cap. quæ in ecclesiarum. colum. 5. dicit, ꝙ licèt sit tollerabile, non tamen est laudabile, & ideo peccat in foro conscientię, ut etiam in d. l. 1. ff. de sicar. Quod videtur vèrum, quando fit studio effundendi sanguinem humanum, uel propter uindictam, vt per Nell. in 2. part. 2. temp. q. 16. de quo vide Felin. in d. cap. quæ in ecclesiarum. col. 2. circa fi. & seq. Sed quid
5 iuris, † quando occiditur bannitus in alio dominio nel territorio, iuxta l. fina. de iurisdictio omn. iud. uide Iason. in l. omnes populi, ff. de iustit. & iure. qui tenet ibi puniri, perinde ac si non esset bannitus. & latissimè uide de multis quæstionibus circa hoc occurrentibus per Nell. in 2. parte 2. temp. q. 56. & duabus sequen. & quæst. 12. ad fin. versi. puto tamen, uide etiam in d. l. fin. ff. de iurisd. omn. iud. Et si uis uidere plures alios casus, in quibus dictum statutum ꝙ bannitus possit impune ostendi, non habet locum, vide Nell. in d. 2. par. 2. temporis, in 7. quæst. & sex sequ. & quęstio. 15. & 25. & 26.

quæst.ubi ponit not. casum illius, qui occidit Caium pro Sempronio Petri bannito, putans ꝙ Caius esset Sempronius Petri bannitus.& quæst.46.ponit an mulier bannita possit adulterari, de quo etiam per Alexan. in additio.in l.non solum.§.1.ff.de iniur. columna fina. Et si bannitus captus occidatur, puniendus est homicida. iuxta dicta Barto.in l.3.§.transfugas,ff.de sicar. de quo uide Nell.in d.2.parte 2.temporis, quæstio. 27.& 28. Si tamen erat dimissus dato fideiussore, non dicebatur in carcere, vt per Angel. in l. qui in carcere. ff. ꝙ met. causa, & vide supra in titul. de carcere.in fin. ubi dico aliud esse si pater carceratus fuisset dimissus relicto filio pro obside in carcere.

6 Quæro,bannitus†quis est à ciuitate, & dominio Mediolani, & occiditur in ecclesia extra dominium Mediolanense,an possit in hac ciuitate puniri? Videtur non posse, per ea,quæ supra dixi post Ias.& Nel.contra vero videtur, ꝙ donec permanet in ecclesia,habeat quandam securitatem,iuxta cap. reos sanguinis 22 q.5. & in c. inter alia. de immun.eccl. & consequenter homicidium dicitur illicitum,per textum notab.in l.lex Iulia.§.fin.ff.ad leg.Iul.repet.& quod dicit Pau.de Cast.in l. si quis filio exhæredato,§. si quis.ff.de iniusto,rupto.per illum tex. ubi uult, de homicida, qui nocentem occidit, qñ aliquo tempore debuit esse securus. Sed contrariam tenet Nel. ēt qñ occideretur in ecclesia in territorio bannientis, in 2. parte 2.temporis,q.58.Et si dicas, saltē est sacrilegium,quo casu illicitè fecit. Dic non esse sacrilegium, ut habes per Azon. in tit. C. de crim.sacrileg.& ibi Sal. in rubr.& Hostien. in rubr.extra.de crim.sacrileg.post rubr. de fur.Item statutum tollens pœnam homicidij,tollit omne delictum,quod fit etiam secuto homicidio,ut apparet ex tractatu materię in locis,ubi supra,& ita seruatum fuit his diebus in Senatu.Sed†an bannitus possit occidere alium bānitum impune, stante statuto, ut quis possit bannitum impunè offendere? Videtur non posse, quia priuatur beneficio statutorum, ut not. in l. prima, C.de hęred.inst.Contrarium est dicēdum, quia statutum illud est fundatum in iure publico,& ita determinat Ancha.in cap.canonicum statut. col.68. ubi examinat quæstio. de const.bannitus ēt auditur excipiendo,& defendendo sicut excommunicatus, iuxta not. in cap.decernimus.extra,de iud.

7

& ita etiam Fel.in c. dilecti, de excep. & ita fuit determinatum in Senatu ad defensionem Rubei de Vicheria hoc mane,& bene ex prędictis, & ēt quia statutum fundatum in iure publico ēt comprehendit inhabiles. ita determinant Doct. in l. si filiusfamilias. ff.si cert. pet. inferendo ad multas notab.q. præsertim ꝙ statutū dans præmio feudi capienti maleficum,etiam comprehendit incapacem ad feudum, & si dat feudum, etiam comprehendit forensem qui non poterat acquirere immobilia in territoria. Et si statutum disponit,ut quilibet possit accusare, ēt comprehendit inhabiles. Hæc per Iason. in dicta l.si filiusfamilias. qui tamen vult in casibus de quibus supra,vt si talis inhabilis esset socius criminis non acquireret.Et secundum hanc conclusionem etiā bannitus agendo audiretur,nedum excipiendo.Aduertendum tamen est,quod dicta conclusio Doctorum in ea l.si filiusfamilias,ꝓcederet,vbi statutum loqueretur in personam,dicens,Quilibet offendens bannitum sit immunis. &c. nam tunc essemus in dubitatione, an etiam inhabilis includeretur, non autem procedit vbi loqueretur in rem, prout facit, dicendo, quòd bannitus possit impunè offendi, quia hoc casu non est quærendum de persona offendentis,sed de ipso effectu, quòd impunitus factus est vi statuti,iuxta not.in l. cunctos populos.C.de sum.Tri.& fide Cathol. de quo actu impunito non magis est puniendus bannitus,quàm si diceret statutum,Offensio bāniti sit impunita.& hæc est veritas,

8 An†banniti à lege possunt impunè offendi. vide Ang.consil.14.columna pen.in prin. & an absolutè banniti possint impunè offendi de iure communi cessantibus statutis? Vide Cœpol.cons.8.colum.3.in princip.Nel.in 1. par.2.temporis,quæst. 4. & quando quis est diffidatus,iuxta c.1.de homic.in 6.vide Bar. in l.ex facto,§.ex facto,ff.ad Treb. & Bal. 2. uol.consil.61.col.fi.& qualis cōdemnatio requiratur, quando nemo pōt impunè offendi,nisi sit bannitus ex maleficio propter qđ capite,atq; bonis mulctari debeat, vide Signor.consil.171.Et an idem sit, ut statutum ꝑmittat licitè offendi, vel impunè offendi, vide notabiliter Paul.de Castr.consilio 194. Et si potest impunè occidi, magis vulnerari. Alex.in 2.uol.consil.24.colum.fi.maximè

9 † uerò poterunt vestes, & bona auferri, eo scilicet uiuente,non post mortem.Felyn. in d.c.quę in ecclesiarum.colum.5.& per Paul.

de Castr.

de Cast.consil.33. colum. fi. Et quòd bannitum, qui potest impunè offendi, tam fiscus quàm quæuis priuata persona possit etiam deprædari, uide Bar.in l.1.in fi.C.de hæred. instituen.& ibi Iason.& Alexan.& Cur.ubi est uidendus in consilio 59. incipien. Dux Philippus Maria.& dicam infra uersiculo, dixi an liceat bannito testari. Et quando statutum permittit licitè offendi, an etiam permittat licitè occidi, vide Bald.3.volum. consil.441.in secundo dubio. Cœpoll.plenè consil.5.colum.2.& sequ. Nell.in 2. parte 2. temporis, quæstio.7.Fel.in d.cap. quæ in ecclesiarum.col.5.Alex. in l.in suis,ff.de liber. & posthum.col.1.& 2.Ang.consi. 287.circa finem.Bart.consil.188.circa princip. Bald.3. vol.consi.44.in 2.dubio. & Corn.not.1.uol. consil. 57. Et adde, quod valet statutum, vt bannitis non fiat iustitia. Bald.in 1.colum.3.C.si non a competent.iud.quod videtur reprehendere Alexan. in l.cum mulier, colum.2.ff.soluto matrim.Tamen potest defendi Bal.quia denegatur iustitia durãte tantummodo tempore banni, vt colligitur ex verbis Nell.in 3.parte 2.temporis, quæstio 1.. ante fin.Et de statuto, ꝙ possit impunè offendi bannitus,& an valeat, uide Nell. in 1 parte 2.temp.q.1.in 2.parte 2.tempor. quæstio.8.& sequent.Corn.1.uol. consil.17.col. 2.circa princip.& seq.circa fin. & uide ultra Fely. in d.c.quæ in ecclesiarum, etiam Marsil.in d.l.1.ff.de sicar.Dec.in l.2.colum.1.C. qui testam. facere non poss.& in c.quæ in ecclesiarum.de constitut. sæpe allegato. Et de statuto, quod ei non fiat iustitia, uide etiam Nellum in 1.parte 2.temporis, quæstio.2.& Angel.in l.si non speciali.in lectura antiqua. C.de testam.& Fel.in cap.dilecti filij, de excep.colum.6. in princip. & ualet statutum, quòd capiens bannitum sit eius dominus, Fel.in cap.cum omnes.col.2.de constit.Hæc
10 diximus, locum habere † quò ad offensionem personę, ac bonorum banni, modo videamus, quid iuris sit circa amissionem bonorum, uidelicet, quid amittat bannitus secuto banno, & dic ꝙ olim ex deportatione sequebatur tacitè publicatio bonorum.l.deportatorum, C.de pœn. Non sic ex relegatione, nisi hoc clarè contineretur in sententia, dicta l.deportatorum. similiter olim sequebatur tacitè publicatio bonorum. ubi adimebatur libertas, uel ciuitas, vel imponebatur pœna mortis naturalis, l.1.ff.de bon.damn. ubi gloss.Bartol.& Doct.Reseruatur tamen certa portio filiis, vt ibi in textu. & ideo Bartol.in fine.ibi quærit, quid de filiis quæsitis post publicationem. de quo ultimo dixi supra in materia criminis læsę maiestatis. Et bonorum publicatio, quæ tacitè sequebatur, cessat hodie per Auth.bona damnatorum.C.de bonis damn.quæ militat superstitibus personis, de quibus ibi, secus autem illis cessantibus, vide d.Authen. Vbi vero tacitè non fiebat confiscatio, sed per sententiam expresse confiscantem bona, non militat d.Authent.sed iura remanent in correcta. Hæc est communis opinio in d.l. 1.ff.de bon.damn. vt attestatur Bar.ibi,& in l.eius qui.§.is cui,ff.de testa.ubi Imol.& Aret.ita attestatur,& Ange.Aret.in gl.& eius bona publicamus.cum apost.ad eundem. Et ex his idem videtur inferendum esse ad bannitos, quia ex forma statutorum, licèt iure cõmuni absentes non possint damnari, l.absentem, ff.de pœnis. possunt condemnari etiam ad mortem, & sic uidentur redacti instar dãnatorum de iure communi. Doctores tamē tenent contrarium, ut Nell.in tractat. suo in 1.parte 2.temporis. q. 11. ubi vide omnino Alex.in l.2.C.qui testamen.facere non poss.
c & Are. c in d.§.si cui.colum.antepen.vers. quęrendum est nunquid bannitus, vbi omnino uide. Limitat tamen Are.hanc opinionem vbi adesset statutum, quòd bãnitus possit impunè offendi, quę opinio videtur contra mentem Doctorum.s. Bald. in l.1. C.de hæred.instituendis.char.ult col.1.& 2. & in l.Gallus, §.& quid si tantum.ff.de liberis, & posthum. colu. 4. quem sequuntur alij, cum Bald.loquatur, quando bannitus amittit ciuitatem, & consequenter quando impunè potest offendi, ut declarat Bart.in §.qui deficiunt, in l.amissione, ff.de capitis diminutione.& alibi sæpe, unde vide diligenter Barto. in l.tutelas, §.fin.ff.de capit. diminutione.& in d.§.qui deficiunt.eod.titul. Et sine dubio nihil obstat, quia tex.in d.l.2.ff.de capit. dimin.& in d.§.si.in l.tutelas. loquitur in deportato, nos in bannito, qui etsi amittat ciuitatem in casu, quo potest impunè offendi, tamen non amittit bona. quia sententia lata extra ordinem per fictiones,& præsumptiones,& sic nõ debet vltra extendi quàm verba velint, nisi statutum disponeret aliter, & nominatim quidem, ut ponderant Doctores in dict.l.1.post Bald.ibi.C.qui testament.facere non poss.nec Bart. in eodem §.fina. dum loquitur de ademptione bonorum,

rum,& circa Authé.bona damnatorum.intelligit de bannito,sed iuxta textum,de deportato,& dum postea loquitur de bannito aliter dicit.& hæc est veritas.Et facit ꝙ bannum non se extendat vltra uerba l. eius qui delatorem.in prin.& ibi Bartol.ff. de iur. fis. & quod dicit in l.cũ filius.in prin.ff. de ver-
11 borũ obligat.Et quid† si præsentes damnati fuerint ad mortem, non iure cõmuni, quia tunc res est clara,iuxta ea, q̃ dixi in principio huius quæstionis, sed ex forma statutorum condemnãtium aliquem ad mortem naturalem, vel ciuilem, in casibus, in quibus aliter est dispositum de iure communi,an sequatur tacitè publicatio bonorum iuxta dicta supra,& ita habeat locum d.Auth. bona damnatorum.vt fiscus succedat absolutè, secundum iura antiqua.& secundùm d.Auth. saltem cessantibus illis,de quibus ibi in textu. Dic quod quidquid teneat Alexand. in dicta l.2.Moder.Ferrar.& Dec.ibidem, ta-
d men opinio cõtra fiscũ est cõmunior, *d* si bene ponderas autoritates pro hac opinione,de quibus in apostillis ad Angelum Are. in verbo,& eius bona publicamus, & in dicta l.2.sic attestatus etiam Corn. in dicta l. 2.columna prima,& ideo recedat etiã ab aula opinio Aret.in d.§.si cui, colum. antepen. vers. sed relinquitur.ex cuius dictis etiã apparet eius opinionem esse contra cõmunẽ, & procedit hæc communis,dato quod statutum alteraret pęnam in crimine publico, sic vides Bal.& Doctores sequentes hãc opinionem cõmunem. Et ideo etiam taceat Aret. in d.§.si cui.& ad hanc opinionem communem vide Afflic.in tit. de pace tenen.in §.si quis hominem.in 11.notabili, colu.1.& 2.
12 Et † qñ bannitus *e* seruus pœnæ dicatur,
e vide in locis ubi supra,maximè Aret. in d.§. si cui.in penult. colum.ibi. Sed relinquitur pulchra dubitatio,& ibi dicit, quod cõmunior est opinio,vt sit seruus pœnæ, quando in potestatem venit,contra Imol. ibi, & ita etiam per Corn.in cons.55.uolum.2.colum. antepenultima, versic.quęrendum est,& no. omnino,quod licèt bannitus nõ amittat bona,quæ secundum communem Doctorum opinionem non amittit, etiam vere dãnatus,vt dixi,tñ nõ est opinio,quod postquam est captus & sic effectus seruus pœnę efficitur intestabilis,ut per Corn.vbi supra.Item no. ad declarationem prædictorum,ꝙ quando statutum dicit,vt banniti in contumaciã perdant bona, tunc dubium non est, quin perdant,& cessat quęstio prædicta. Sic Nel. in dict. quæstio. 11. & Doctores in dicta l. 2. maximè Cornel. vbi dicit quod quando specialiter statutum disponit circa hoc,tũc illud est seruandum, aliter succedit quęstio non repugnãtibus tamen statutis, & Auth. bona damnatorum. Et dum dixi,ꝙ bannitus postquam est captus, efficitur intestabi-
13 lis.Adde quod ante capturam potuit facere testametum secundùm tamen ius commune,nõ secũdum ius ciuitatis,& statuta eius. Ita Corn.vbi supra.Bar.in d.§ si cui,& in l. amissioue,§.deficiunt,ff.de capitis.Nel.in 1. par.2.temp.q.52.& ibi dicit,quòd communiter ita tenetur,& benè quidẽ, vt apparet ex dictis Ale.in l.ex facto.§.ex fact. ff. ad Treb. columna penultima, & fin. & ibi in genere loquẽdo de omni iure testandi,atque alio,tenet bannitos amittere tantum iura suæ ciuitatis,non autem iura communia, etiam respectu suæ ciuitatis,id est,bonorum existentium in ciuitate, & territorio eius, & licet Imol.& Paul. de Castr. relati ibi velint in hoc vltimo contrarium,tamen opinio Alexan.videť cõmunis, ut apparet ex his, quę ibi dicit,& cõmunẽ esse attestatur.Nel.in 1. par.2.temp.q.5 Corn.consil.55.volumin.2. vbi omnino vide.& ideo non est curandum de alia opinione,quam tamen sequitur Ias. in l.prima.C.de hęr.instit.& Alex.consil. 75. uolumin.1.Dixi an liceat bannito testari, &
14 quando, Nunc quæro † an bannitus possit succedere? dic communem opinionem Doctorum esse,ut possit de iure communi etiã respectu territorij ciuitatis, à qua bannitus est,non obstante statuto, quòd bannitus possit impunè offendi.Ita Alexand. dicit in.l.1. C.de hære d.inst.& consilio 26.uoln.1.Nel. in 1.par.2.temp.q.5.& 20.& Alexand.in eo cons.dicit,quod ab hac opinione non est recedendum in iudicando.Ita etiam latius tenet idem Alex.in l. ex facto,§.ex facto,ff.ad Trebel.& ibi dicit,quòd non obstante allegato statuto est capax iuris cõmunis in territorio, non autem si statutum aliquid amplius vellet dicere, Sint extra protectionem communis. Sic etiam Alexand. præcisè in d.l.1.& Nellus, vbi supra dicit etiam quod hęc est communis opinio,& hæc communis procedit clare quo ad iura cõmunia respectu ciuitatis,puta si is, cui succeditur, mortuus esset in ciuitate banni.Et ita loquitur Imol.in.l.ex facto,§.ex facto.ff. ad Treb. & in l.Gallus,§.ille casus,ff.de libe.& posth.
&

& Ale.& Nel.ubi supra. Sed si loquamur, de bonis territorij etiam dicta cōi stante quo ad ius ipsius ciuitatis, adhuc videtur aliud esse dicendum, & quod bannitus sit exclusus ab illis bonis etiā de iure cōi, & ita Ale. consi.76.in 5.colum.uol.1.& Ias.in d.l.1. C. de hæred.instit.& Alex.cons.23.vol.1.colu. penu. Tamen teneo communem, etiam quo ad bona f quia fundamentum cōis est, vt statutum possit quidem tollere ius cōe, sed non tollat disponendo, ut possit bannitus impunè offendi, licet propter illud quilibet possit eum deprædari. Quod fundamentum ēt militat, quando bona sunt in territorio, vt de se patet, & ideò Iason in d.l.1.qui tenet, ꝙ sit incapax, quando bona sunt in territorio, pro sua opinione allegat tam eos, qui loquuntur de ipso iure succedendi tantum, quàm etiam eos, qui loquuntur respectu bonorum, & ita, si bene consideras fundamenta vnius articuli, militant in alio. Et cōis, si est cōis, loquitur, quando hæreditas defertur in ea ciuitate, & bona etiam sunt in ea, vel eius territorio. Sed si essent extra territorium, fortè etiam statutum non posset illa afficere, quamuis uellet, iuxta notata, in l. 1.C.de summa Trinit. & fide catholi.& ita Ale. in d.l.1.colum.pen.versic.& ideo tenetur. Et vt reddaris certus hanc opinionem ita generaliter loqui, vide Alexand.d.cons. 75.vbi dum vult, quòd respectu bonorum perdatur ius cōe, non potest illam opinionem sustinere, nisi stante statuto, de quo ibi, quod bannitus esset exclusus ab omni actu legitimo, & ita loquitur Paul.de Cast.consi. 212.volum.2.consulendo quod respectu, bonorum territorij bannitus sit incapax, quia loquitur stantibus statutis, per quæ bannitus non poterat petere in effectu. Et licet Paul.de Cast.in dicta l.prima, loquatur magis generaliter, tamen ita debet intelligi, quia dicit ita se sæpius consuluisse, ideo cū consilia ita loquantur, sic intellige. Si igitur statutum diceret, tantummodo possint offendi, liceret eis petere, licet postea possent spoliari. Et quidquid sit, non est curandum de opinione Paul. de Cast.in dicta l.1. quia habet contra se communem, ut dicit Corn. consil.55.volumine 2.loquitur igitur communis, ut dixi, quando tantum adest statutum, ut possint impune offendi, vt uides, & per Dec.in l.ut uim, ff.de iusti.& iure.columna antepenultima, vbi citat plures idem tenentes.& Corn. consil.29. volumine 2.ubi dicit quòd decidendo ab ea opinione uti cōmuni non est recedendum. Sed quid si statutum dicat, ut non admittantur ad petitionem sui iuris, an dicantur extra protectionem, ita ut sint hoc casu exclusi à iure communi, sicut in statuto, quod sint exclusi ab omni actu legitimo, iuxta consil. Alexand.75.& sicut in statuto, quod sint positi extra protectionem communis, iuxta dicta Alex.in dicta l.prima, & in d.§.ex facto.post Bald. per eum allegatum. Secundum quæ statuta etiam ius commune amittunt, & certe non dicuntur exclusi ab omni actu legitimo, quia saltem possunt sed defendere excipiendo. Bar.in l.libertus, & ibi Ias. & alij.ff. de in ius uocan. Item non sunt extra protectionem communis, quia possunt saltem se protegere excipiendo: tamen videntur exclusi ab omni facultate sibi quomodocunque spectante, vel iure communi, vel aliter, & sic statutum hoc videtur factum ad hoc, vt tollatur omnis præsens dubitatio, quę est, an saltem iure communi possint uti, quia decidit, vt non admittantur ad petitionem sui iuris, sentiens quòd possint habere ius, sed non vult vt illud petere possint, nec aliter scirem exemplum ponere, nisi iuxta casum, quem habeo in facto. Nam de iure cōmuni aperta fuit hęreditas bannito, sed huius iuris per dictum statutum est incapax, tamen aduerte, quando dicitur, Sint extra protectionem communis, quia tunc bannitus non potest agere, nec se defendere, utro enim casu esset extra protectionem. Sic etiam quando statutum diceret, quod sint exclusi ab omni actu legitimo. Nam etiam tunc se defendere non posset, sed si dicatur, Non possit petere ius suum, vbi esset in possessione, posset se tueri excipiendo. Ad effugiendas autem has difficultates, captio
15 est, † vt bannitus ius suum cedat alteri, quia tunc non petet ipse, nec alius ad sui vtilitatem, ne ipse protegetur, nec ob hoc consequetur aliquod ius legitimum, & exceptio, quæ obstabat cedenti, non obstabit cessionario, si erit ex causa onerosa cessionarius, secundum communem opinionem, ut attestatur Alexan.in l.si cum dotē.§.si patri, ff.sol. matr. & ita Nell.post discussas omnium opiniones in suo trac.in 1.par.2.tēp. q.74.ad fin. Poterunt igitur filij D.Ioan.Clementis Stangę cessionarij partis banniti agere ad fideicommissum cessum ipsis ꝑ patrē, postquam apertum fuerit, & contra tertios

possessores rei uendicatione, si rei uendicatio competebat patri prout competebat etiam sine restitutione fideicommissi, in casibus. l. penult. §. cum autem. & ibi not. C. ad Trebel. Si tamen fuit cessa ex instrumento cessionis, & hoc non obstante, quòd text. dicat fideicommissum cedi nō posse. l. mulier. §. ex asse. ff. de iure do. quia ille tex. procedat
16 in ipso iure fideicōmissi. Sed † hoc usu cessum est dominium iam quęsitum per alienationem, iuxta gl. ff. in dicto §. cum autem. in prin. & ita declarat Fulgos. in eo. §. ex asse. Item petere poterunt contra ipsos hęredes in bonis nondum alienatis ex iure cesso, sicut potuisset petere bannitus, si non fuisset bannitus, quia exceptio, obstat cedenti, &c. & hoc etiam non obstante, quod fideicōmissum cedi non possit, quia etsi hoc casu simus in iure fideicōmissi, & sic cesset responsio Fulg ad dictum § ex asse. tamen habemus aliam limitationem, & declarationem, quam ponunt in terminis Angel. Imol. & Alexan. in l. apud Iul. §. utrum. ff. ad Treb. quæ est, quòd cessionarius, quando petit uti procurator in rem suam fieri restitutionem cedēti ad utilitatem suam, rectè petit. Si enim peteret uti simplex procurator non admitteretur, & exceptio, quę obstabat cedenti, obstaret huic. Paul. de Cast. in l. qui stipendia, C. de procur. & ibi sequuntur Mod. Sed si petat uti procurator in rē suam ad utilitatē cessionarij, hoc casu tollitur difficultas. Pau. de Cast. in d. l. qui stipendia. & Doctores ibi. Sed dic in hoc casu non tolli difficultatem, quia etsi declaratio sit uera, tamen in cessionario banniti stante dicto statuto, ut bannitus non admittatur ad petitionem sui iuris, cessionarius non potest agere, quia aut uult intentare directas nomine cedentis, & non potest, quia militat difficultas Pau. de Cast. quod exceptio, quę obstat cedenti, obstat huic, aut uult intentare utiles, & adhuc non potest, nisi intentet, ut cedēti restituat, licet ad utilitatē suam, quo casu resultat eadē difficultas in effectu, quia nec ipse bannitus admittitur ad petitionem sui iuris, ergo nec alter pro eo, & vide Ias. in d. l. qui stipendia. Nec obstat communis opinio d. §. si patri quod exceptio, quę obstat bannito cedenti, ut non audiatur, non obstet cessionario ex causa onerosa, quia loquitur, dum uult intentare utiles, ut res sibi restituatur, secus si ut restituatur cedenti, uel per utiles, uel per directas, per ea quę dicuntur in d. l. qui stipendia. Et si hæredes dicant, Bona, quę habemus, retinere uolumus, quia licuit, & licet bannitum deprædari non solum à fisco, sed etiam à quolibet priuato, iuxta not. per Bartol. in dict. l. 1. in fin. C. de hæred. instit. & Alexan. & Iaso. ibi, ergo magis liceat retinere. Dic quod fundamentum procederet, ubi D. Ioan. Clemens agnouisset fideicommissum, quia tunc fuissent bona banniti, iuxta cons. Dec. 442. & Nell. in indiuiduo in 1. par. 2. tempo. quæst. 30. Sed antequam recepisset, bona non dicebantur sua, ut in dictis locis. Verum ubi recepit, in eo actu cessit filiis suis, qui etiam possidebant ea bona iur. fideicommissi, & ita non agitur de bonis banniti, nec de bonis, quæ unquam fuerunt banniti, nec agitur de damno banniti, unde tollitur dictū Bartol. in dict. l. 2. Est tamen aduertendum, quod immo bannitus, etiam si non recipiat fideicommissariam hæreditatem, videtur effectus dominus, ex dictis Bartol. & aliorum in leg. cum filio. ff. de leg. 1. in illo articulo, an fideicommissum non receptum transmittatur ad hæredes, & ibi concludit transmitti. Item est aduertendum, an recepisset fideicommissum ante cessionem, quia tunc, vt etiam demonstraui res esset clara, quod banniti fuissent effecta bona, & consequenter possent hæredes retinere. Et de bannitis a Papa, & Cæsare, an perdant iura communia, & statutorum, & patriam potestatem, & quid in bannitis nostri temporis, & an perdāt iura communia suæ ciuitatis, uide omnino Rip. in leg. ex facto. ad Trebell.
17 Et † mortuo bannito habente bona, quorū est capax iure gentium in acquirendo, an fiscus sibi succedat? videtur posse succedere, per textum in terminis in l. deportati. quę est l. 2. de bon. proscr. Credo iure communi sibi posse succedi, & ita determinaui in materia publicationis bonorum, in versi. & an
18 maritus habeat hæredem. Dixi sup a. † quod banniti ut capiūtur, fiunt serui pœnę, allegādo Aret. in l. eius qui §. is cui. ff. de testam. colum. penult. & Cor. consilio 55. colum. ante penultimum 2. Et ratio est, quia tunc tandem sunt afficiendi ultimo supplicio, iuxta l. qui ultimo. ff. de pœn. Et ideo operæpretium est scire, An statim absque alio processu sint capite puniendi, quid fiendum, in hoc vide Bal. in l. diuus. ff. de cust. & exhib. reor. qui clare, & aperte uult, ut si bannitus capiatur, stante statuto, quod contumax habeatur

tûr pro confessio, non sit opus alio processu sed sola executione, vbi appareat captum illum et esse, qui in banno reperitur, & ideo dicit, vt iudex faciat captum confiteri, quod ille est, de quo in banno, & tunc exequatur. Sic etiam in effectu vult Bar. in l. 1. in princ. ff. de req. reis. Non tamen videtur necesse quod præsupponit Bartol. in dicta l. diuus. vt etiam confiteatur se illum esse, de quo in bãno, sed satis videtur, vt non appareat alium esse eiusdem nominis, quo describitur in bãno. Sic Alexand. in dicta l. diuus, & Felyn. in capitul. cum Ioann. columna 2. de fide instrumen. aliter tenet Felyn. in cap. auditis. columna 10. de præscript. & Nell. in 2. parte 2. temp. quæstio. 34. & idem quod Bart. tenet idem Bart. in l. inter stipulantem. §. stichum. ff. de uerb. obli. & in l. demostratio falsa. ff. de cond. & demonſ. Et breuiter veritas est, quòd debet fateri se illum esse, qui maleficij arguitur. & tunc fit executio, vbi tamen appareat fuisse citatum personaliter, vel ad domum habitationis ipsius banniti, aliter bannum esset nullum. ita Alexan. in dicto §. Stichum. & clarius Iaſ. ibi in vltimis verbis. & Nell. vbi supra, & in 3. parte primi tẽporis, quæstio. vlt. quia tamen dicit solere rectores ex communi obseruantia facere, vt banniti confiteantur se delictum commisisse. Quæ res licet omnem difficultatem tollat tamen est de indubitabili, & etiam plena pericu-
g lo g quia ex tortura sequitur purgatio omnium, & quarumcunque probationum, iuxta dictum Alberi. in l. edictum diui August. ff. de quæstio. & est contra communem opinionem Doctorum. Est uerum, quod Nel. solus hoc non dicit, quia habet Ang. Areti. tenentem, vt quamuis constet illum eũdem esse, de quo in banno, tamen ex quo propter contumaciam damnatus est, iudices debent eum ponere ad torturam, ut fateatur etiam delictum. Sic Angel. in gloſ. Caium Sempronij, columna 1. sic etiam Marian. d. capitul. qualiter, & quando. de accuſ. in 11. artic. princ. q. 21. Et hæc opinio seruatur à Senatu nostro, qui oculatissimus est, vbi ex inspectione indiciorum non iudicat eum omnino deliquisse. Cæterum ubi videt, vel sua prorsus sibi conscientia satisfacit, bannitum omnino deliquisse, iubet eum puniri, sententiãque ipsam (quamuis lata sit in contumaciã)
19 executioni demandari, quia contumacia ꝓbat delictum vigore statuti saltem contra ipsum, quicquid sit contra alium iuxta not. latissime per Fely. in c. cum Bertholdus. char. 2. colum. 4. de re iudic. & alibi sępe, & ita apparet responsum ad fundamentum Angel. Areti. in d. glo. & Mar. Soc. in d. cap. qualiter. Et aduerte, dum concludo, quòd nõ sit alius processus capto bannito, sed sola executio,
20 quia ex hoc sequitur necessario, ꝙ † si vellet probare innocentiam suam, captus non esset audiendus. & ita clarè Bar. in dict. l. prima, in princip. ff de req. reis. & iure quidem, stante statuto, vel decreto, vt sententia criminalis non possit amplius videri per aliquod remedium appellationis, nullitatis, uel aliter, vt in effectu nos Mediolani habemus. Et ideo quando banniti præsupponunt iniquitatem banni, vel nullitatem, recurrunt ad clementiam principis sub fundamento tamen iustitię, & impetrant vt iterum cognoscatur, iuxta l. diui fratres. ff. de pœn. & leg. 1. §. si quis vltro. ff. de quæstio. & dicam infra de dicta concessione ad nouas defensiones aduersus has sententias criminales, & ita intelligas, quæ late disputantur in leg. 2. C. qui testam. fac. non poſſ. An bannitus captus volens ostendere innocentiam suam audiatur. Nam post sententiam. quæ transiuit in rem iudicatam, est ridiculũ dicere, quod quæstio loquatur, loquitur ergo ante sententiam, uel etiam post, secundũ ius commune pendente appellatione, & uide ad dictam quæstionem ibi Angel. Iason. & Dec. & Marsil. in d. l. 1. §. si quis ultro. columna pen. & vlt. & singulari suo 27. Vidimus supra qualiter banniti puniantur, & quid amittant, superest modo vt videamus
21 † in quàm pęnã incidant eorum receptatores, de quo late dixi supra in tit. de rapin. Et quia si abest scientia, non puniuntur, ibi etiã demõstraui, quomodo probetur scientia. Et quoniam propter tolerantiam excusantur, vide quæ supra dixi circa tolerantiã, & quomodo probetur hoc eodem ti. nu. 2. 3. Non igitur super his vlterius insistam. Sed ad supradicta loca te reijcio, ibi uide.

ADDITIONES.

a Tacita remissio. Idẽ Nell. conſ. 47. in dubio, quo quæritur, inter diuer. crim. nu. 15. lib. 2.

b Pacem habitam. Hæc est clausula ordinaria in similibus remissionibus, ut etiã infra titu. de remed. ex sola Cleme. prin. nu. 23. & seq. & latè per Io. Bapt. Plot. conſ. 73. in causa. num. 55. ac post num. 57. & num. 58. inter consi. crimi. diuer. lib. 2.

c Et Aret. Per hunc infra titu. de bono. publica. post nu. 1. Dec. consi. 257. nu. 9. Cęp. consi. crimi. 7. in 3. dub.
d Est communior. Idem Iul. Cla. senten. lib. 5. §. fi. q. 78. uers. sed pone quòd fuerit aliquis.
e Bannitus. Nico. Boe. dec. 278. num. 12. Iul. Cla. senten. lib. 5. §. fi. quęst. 71. uer. Vlterius quæro utrum bannitus.
f Quo ad bona Vide Iul. Clar. alios referente senten. lib. 3. §. testamentum. q. 20. ac lib. 5. §. fi. q. 71. uers. Dixi autem supra.
g Periculo. Iul. Cla. sent. lib. 5. §. fi. q. 96. uers. Quæro nunquid si bannitus.

Titul. de Remedijs contra bannum.

SVMMAE.

1 *Bannum patitur omnes illas exceptiones, quas patitur sententia.*
2 *Sententia corpus affligens, an transeat in iudicatum.*
3 *Restitutio in integrum est duplex, scilicet de iure communi, & ex mera gratia principis.*
4 *Sententia proueniens ex ficta confessione propter contumaciam, nunquam transit in iudicatum.*

1 Vęro quomodo banniti euadent, si capti vltimo supplicio affici possunt sine processu? Dic quod de iure omnia remedia, quæ competunt contra sententiam, pos-
2 sunt etiã opponi contra bannum. *a* Ancha. consi. 7. col. pen. circa fin. & quibus remedijs agi possit contra sententiam, vide breuiter Host. in summa de senten. & re iud. uer. quo remedio. & in specie compluribus remedijs agi põt aduersus bannum, videlicet appellationis, nullitatis, restitutionis in integrum, & uia supplicationis, recurrendo ad principem vel Senatum. Nel. in tract. suo. 4. parte 1. temp. à 1. q. usq; ad septimã. Et qa tres primi modi, q funt ordinarij, reijciuntur ab ordinrbus, & consuetudine huius dominij, ideo, nè innocens damnetur, recurri solet ad principẽ vel Senatũ, vt ẽt dixi supra, & aliqñ narratur, ꝙ inique ille condemnatus fuit, aliqñ nulliter, nõnũquã vtroque mõ petendo licẽtiã, vt possit se defendere. Et Senatus ipse dat literas iudicibus, vt non obstãte banno, & sententia supplicantẽ audiant, & admittant ad demostrandam innocẽtiã suam, quas literas nos appellamus, literas ad nouas defensiones, & ita demostrata innocentia absoluuntur, aliàs executioni mittitur bannum, & de dictis remedijs ordinarijs appellationum, nullitatum, & restitutionum in integrum, dicam loco suo, postquã de sententijs verba fecero. De remedio autẽ extraordinario cũ ad principẽ, vel Senatũ confugimus, sicut dixi, vide Afflic. in titu. quæ sint regal. in princ. nu. 17. qui dicit, quòd etiam cessante remedio ordinario, & sic postquam transiuerit in rem iudicatam, princeps apponit manum ad sententias criminales. Qui-
2 nimo dubitatur, an sententiam corpus affligens possit transire in rem iudicatam, quia nemo est dominus membrorum suorum. l. liber homo. ff. ad leg. Aquil. vt per Felyn. qui tamen ostendit transire in rem iudicatam, in ca. de his. de accus. & in capi. consanguinei. de re iudic. vbi est videndum. Dicit tamen Felyn. ꝙ quamuis possit transire in rem iudicatam, & transeat, non interposita appellatione in termino decem dierum, tamẽ iudex vbi appareat de innocentia condemnati, non debeat sententiam exequi, sed consulere principem, qui postea prouidet, iuxta dicta leg. prima. §. fina. ff. de quæstio. in l. diui fratres. ff. de pę. sicut & prouidere potest, vt dixi post Afflict. vbi supra. Absolutoria vero quin possit transire in rem iudicatam, & transeat, non est dubium, vt apparet à cessante ratione, dicta leg. liber homo. Et scias
3 ad declarationem prædictorum duplex esse remedium restitutionis in integrum, alterum, quod competit ordinariè ratione minoris ętatis, vel ex clausula generali, Si qua mihi iusta causa videbitur. Et hoc potest impetrari (de iure loquendo) à iudice. Alterum vero, quando illud non competit, sed requiritur mera gratia, vt stante statuto vel ordine, quòd sententia criminalis statim mittatur executioni, sublato omni remedio iuris, vt quando non appellatum fuit in termino decem dierum à die sententiæ, & tunc recurritur ad principem, qui illud concedit, d. §. si quis ultro. & d. l. diui fratres, & in cap. 2. de purg. vulg. & ita Bart. & Alber. in d. §. si quis vltro, vbi vide. Et concessio hæc non tantum est mera gratia, sed gratia iustitiæ, dum princeps eam cõcedat, vbi constet de innocentia, ut per Angel. & Sal. in l. fi. C. de sen. pass. Et quia presupposui, ꝙ de iure lapsis decem diebus non possit per

sit per iudicem apponi manus ad sententiã criminalem. Dic esse casus, in quibus etiam iudices possunt manum apponere, quos ponit Felyn. in d.c. consanguinei, & inter cęteros ille est, qñ quis damnatus esset vigore statuti, quod contumax habeatur pro confesso, tanquam sit condemnatus ex probatio
4 ne priuilegiata, † quo casu sententia nunquam transit in rem iudicatam, vide etiam alios casus per Iason. in repeti. l. admonendi. ff. de iureiur. chart. 3. col. 1. versic. confirmo, vbi ponit vnum, alios ibidem char. 5. colum. 3. & per Dec. in regu. & si nihil. de regul. iur. Tamen casus ille, quando quis damnatus est uigore statuti, ꝙ contumax habeatur pro confesso, non uidetur verus, ut apparet ex dictis Nell. in 4. par. 1. temp. q. 2. & ibi dicit, ꝙ immo si statutum vlterius procedere uelit, ut habeatur pro confesso, & conuicto, etiam nõ poterit appellare. & ita præsupponit Bal. in l. ita demum. C. de proc. in ult. quæstio. & Doct. qui circa dictam quæst. loquuntur. & latè ita sentit Are. in gl. pręsente Caio, & appellante, col. 3. & sic opinio Fely. quæ etiam fuit Are. in d.c. de his. redditur periculosa secundùm ordines nostros. Clara res est, quòd neque in hoc casu, neque in alijs possunt iudices apponere manum.

ADDITIO.

a Bannum. Quod quidem nuncupatur sententia interlocutoria. ut not. gl. in l. 1. ff. de uen. insp. & l. 3. in princ. ff. de suspe. tuto.

Tit. de Literis principis bannitum admittentibus ad nouas defensiones.

SVMMAE.

1 *Literæ ad nouas defensiones nihil operantur quo ad interesse tertij.*

2 *Literæ gratiæ & iustitiæ operantur, vt quod iniustitia abstulit, restituat iustitia.*

3 *Literæ ad nouas defensiones debẽt concedi per principes.*

4 *Iudices debent sponte suã defendere innocentiam accusati.*

5 *Bannito cui concessa est noua defensio, vel quando pendet appellatio à sententia banni, an incumbat onus probandi, an vero fisco.*

E literis bannitum admittentibus ad nouas defensiones, quas uides esse admodum necessarias in hoc dominio, ex quo cessant remedia iuris ordinaria, breuiter tractaturus, pauca scire te velim, & primo, ꝙ si impetrantur post annum cõdemnationis dantur quo ad personam tñ, non quo ad bona, ante vero quo ad vtrunque: ita obseruatur, & etiã cauetur ordinib. huius dñij, & habet etiam fundamentum ex l. 1. ff. de requi. reis. Secun-
1 do † scias, ꝙ hę literæ non habent locũ quo ad interesse partis, exemplum. Iudex furem suspendi iussit, siue fustigari, condemnauitque etiam ad restitutionem rerum ablatarũ, iuxta l. interdũ. §. qui furem, ff. de furt. si fur iste iure admittatur ad nouas defensiones, & doceat innocentiã suam, non tollitur condẽnatio rerũ, quod vr̃ procedere eo, quia princeps sine causa non potest tollere ius quæsitum tertio per rem iudicatam, materia est. c. quæ in ecclesiarum. de constit. & l. fi. C. si cõtra ius, vel utilitatem publicã. & in dubio minus uidetur. ita velle facere iuxta l. 2. §. merito. ff. ne quid in loco publico, & not. in l. fi. ff. de constitut. princ. & ad hoc uide gl. & ibi Bal. & Docto. in l. venia. C. de in ius uoc. In contrariũ tñ facit, ꝙ princeps modo quo diximus, nõ remittit simpliciter quidquam, nec pœnam, nec interesse partis, prout lo-
2 quuntur allegata, sed concedit gratiam † ex iustitia, vt si est innocens non damnetur nõ obstante sententia, & banno, & talis gratię natura est, vt quidquid abstulit iniustitia, restituat iustitia, Saly. & Angel. in dicta l. final. C. de sentent. pass. ergo videtur, ꝙ etiam hæ literę quo ad interesse partis debeant operari etiam ex mẽte principis, qui potest cũ causa tollere ius tertij, ut per Alex. & Ias. in l. venia. & per Felyn. in dicto c. quæ in ecclesiarum. & in c. ad audientiam, el secondo colum. 4. de rescr. & ibi dicitur, quando princeps possit tollere ius positiuum, nec refert etiam ꝙ non dicat princeps, Non obstante sententia, quę transiuit in rem iudicatam, iuxta consil. Alex. 95. volu. 2. quia notorium est bannum esse rem iudicatam. Et si iuris dispositionem attendamus hæc opin. videtur verior, tamen seruatur cõtrariũm, & forte ui alterius ordinis huius dominij, quòd princeps nunquam intelligitur voluisse derogare iuri tertij, nisi in specie esset derogatum illi ordini seruatur etiam ꝙ tales literę

non

non conceduntur in pœnis pecuniarijs, qđ iniquũ est, quia gratię, ut dixi, sunt iustitiæ, vnde tempore Gallorum quamuis etiam hæ literę non concederentur quo ad bona post annum, tamen quando postea de innocẽtia clarè apparebat etiam re ipsa fiebat restitutio bonorum, vel uia donationis, uel modica pecuniarum quantitate titulo trãsactionis habita, quod ét clarius mox apparebit, postea autem in nouis constitutionibus dispositum est, ut etiam condemnatus pęna pecuniaria possit admitti ad nouas defensiones. Senatus tamen hoc casu maiore cum difficultate concedit, quàm in condemna-
3 nationibus corporalibus. Tertio scias † ꝙ
a princeps *a* tenetur concedere has litteras nouę defensionis, quia aliàs sæpe contingeret vt innocens moreretur, cum multi in exilium mittantur iniuria iudicum, & odio inimicorum eos persequentium, multi etiam pecunias non habentes propter egestatem sistere non audent in iudicio, ne in carceribus marcescant, ꝙ autem princeps teneatur, vide Bartol in l.penul.§.ad crimen, ff. de publ. iud. col.3. vers. sed primo quęro, vbi decidit quod iudex quando potest condemnare absentem, debet quærere defensionem suã, allegat l.& si non defendatur. ff. de pœn. & l.prima.§.fin.ff.de quęstio. quę lex loquitur post sententiam quę transiuit in rem iudicatam, & in maioribus terminis, quia nos de principe agimus, ibi de iudice, qui minus potest. Ad idem vide Bartol. in l.fin.ff. de fer.colum.3.vers.reintro gloss. dum alleg.d. §.fin.& Bart.in cons.100.a D.Cino, colum. 3.in prin.ubi circa dictas leges loquitur per verbum, debet, & Aret.consil.147.columm. 3.uersic.illud autem est indubitatum, & facit quod exceptio defensionis nunquam intelligitur exclusa a statuto. Bald.in l.ędita.in repet.Paduana in penul. colum.C.de æden. Decan reg.& si nihil.de regul.iur. & ibi dicit quod quamuis statutum uelit, vt contumax damnetur, tamen si sit innocens non debet damnari, & ad demonstrandum exclusam non intelligi defensionem, non obstante banno, quod transiuit in rem iudicatam, iudex vbi uidet innocentiam debet scribere principi, qui habet potestatem contra rem iudicatam, o.§.fin.& d.l.diui fratres, & princeps tenetur concedere, vt possit ostendere innocentiam suam, ubi de ea non appareat. Est uerum, quòd si calumniosè petentur hæ litteræ denegabuntur, an autem calumniosè petantur apparet ex inspectione processus, & qualitate rei, & personarum.
4 Addo † quod præses Martianus, uir prudentissimus, & doctissimus concedebat tales li-
b terras etiam non petentibus eis, *b* quando cognoscebat ab eis non peti pp inopiam, & egestatẽ, iuxta d.l.& si non defendantur, & Bar.ubi supra, maximè in d.l.fin.ff.de ferijs, colum.3 ubi etiam loquitur parte non petente, ad quam l.& si non defendantur, vide Cępol. cautel.108. quod admittatur in criminalibus, & caute.331. quod in causa criminali. Bar. cons.7. Comens. consilio.134. columna 3. Cœpol. consil.29. colum.6. Bart. in l.absentem, ff.de pœn. column 4. Paul.de Castr.consi.23. super primo.in secunda colum.& consi.207. super primo, in 3.colum. Cœpol.cons.41. licet inuitus, colum.3. circa princip. & ex his quę dicuntur a prędictis Doctorib.dict.l.& si non defenduntur, eius omnem materiam optimè percipies. Quar-
5 to est † quęrendum an talibus litteris concessis, siue (loquendo de iure communi) pendente appellatione sententia banni incumbat onus probandi innocentiam bannito, an fisco? est quæstio necessarijssima trita tamẽ, quamuis non bene intellecta. Bald. in d.l.ita demum.C. de procura. dicit bannito onus probandi incumbere, & fiscum habere intentionem fundatam. sequitur Cœpol. consilio. 64.in artic. Paul.de Castr. consilio 34. super primo quęsito, uidetur facere dubium columna 1.aliter tamen tenet idem Paul.de Cast. consilio.141.uisa quadam inquisitione.colum.prima.in prima parte, & Nell. in 4.parte primi temporis, quęst.2.quem uide, quia benè casum pertractat more suo, & in effectu vult, si appellatum fuit a diffinitiua tali appellatione quę etiam suspendat interlocutoriam super contumacia, resolutum esse omne id quod pronunciatum est, similque etiam confessionem ipsam, & incumbere onus probandi fisco, sed si non est suspensa interlocutoria per appellationem a diffinitiua, quia cũ posset appellari, non fuit appellatum, tunc uult fiscum habere intentionem fundatam, & onus incumbere inquisito, & bannito, nisi ostenderet iustã sibi fuisse causam non comparendi, obtenta restitutione in integrum aduersus dictam interlocutorium, allegatur etiam in hoc articu. Anchar. consi.273. Sed nihil facit pariterque Fely ad hoc allegatur in cap.ex litteris, col. 9.de constitut. qui tamen nihil decidit cum

Bald.in d.l.ita demùm.tenet Paul. de Castr. in l.2.§.quod si actor.C. de iuram. calumn. Sed aliter tenet idem Bald.in dicta l. omnes populi.ff.de iust.& iur. Arbitror ego ueritatem esse, ꝙ fiscus non habeat fundatã intentionem quando bannitus appellauit ea appellatione quę etiam suspendat pronunciatum super contumacia, sicut considerauit Nell. ubi supra, quia fateor quod appellatio non tollat probationem, iuxta rationem Bald. in dicta l.ita demum. Sed quando probatio oritur ex contumacia, quę nullius momenti est, nisi super ea pronunciaretur, & ab ea in effectu possit appellari, & sit appellatũ: Tunc sumus in regula, quod res in eo statu est in quo erat ante, iuxta reg. dict. l. ita demum, & ita teneo, & Nel. & Paul.de Cast.in dicto consil.141.etiam dicunt ita uidisse consultũ, nec facio in hoc articulo fundamentum super autoritate Bald. & Pau. de Castr quia fuerunt contrarij, unde cum in hoc dominio non appelletur a sententia criminali, nec diffinitiua, nec interlocutoria, stat uirtus confessionis, quæ aliud non expostulat, nisi ipsam executionem, iuxta dicta Bartol. in l.diuus, ff.de custod.& exhib.reor.& quæ supra dixi circa illa. Est uerum, quòd Senatus admittit ut dixi, bannitum ad nouas defensiones, ut possit se defendere, non obstante sententia, & banno, sed si uerba hæc considerentur cessat difficultas, quia per ea non tollit Senatus confessionem, sed solum permittit, ut posfit se defendere, & ita seruatur, & semper dicimus hoc casu impetrata restitutione, ut possit se defendere, fiscũ habere fundatam intentionem. Est uerum, ꝙ iudices referunt Senatui statum causę, & Senatus ipse exequitur cõfessionem, si ex qualitate indiciorum tutam habet conscientiã suam, quod bannitus deliquerit, & non exequitur, si aliter uidet, & aliquando etiam, & ut plurimum iubet torqueri ad ueritatem eruẽdam, ut etiam aliàs dixi, tit.de requ.reis & absen.dam.nu.1. quod in dubio fieri bonum est, quia negari non potest, quin damnatus sit ex contumacia, non autem ex delicto, ut dixi supra tit. de inquisi. nume. 14. & de bannitis, nu. 2. hæ literæ admittentes ad nouas defensiones qua rationes fuerint adinuentę, & quibus iuris fundamentis nitantur, uide quę dicã infra, in tit. de remed. iuris contra senten. in tertio modo de supplic.aduers.senten. & melius in tit. de quærel.contra senten.ubi omnino uide.

ADDITIONES.

a Quod princeps. Qui solus has literas concedit & concedere debet, uel senatus cui princeps hanc facultatẽ dedit ut ẽt Do. Iodoc. in sua praxi docet. Iul.Clar.sent.lib.5. §. fi. q.94.uer.Est etiam alius modus.

b Reis. Idem Clar.dicta q.94.ad fi.

Titul. de Banni nullitate.

SVMMAE.

Duertendum est, ꝙ procedere uult respectu rei non accusatoris lite contestata. Dicit tamen non admitti procuratorem si relegatio fiat ad certum locũ.char.7.col. 2. uers. sit ergo conclusio. ubi communem hanc esse opin.asserit, idem si imponatur pęna per-
1 petui carceris.d.char.ver.12. Quinta† est cõclusio ꝙ non interueniret procurator propter qualitatem pęnæ, ut supra, quamuis simus in casibus in quibus absens possit damnari, ut in crimine læsæ maiest. iuxta extrauag. Henrici, quõ in crimine læsæ maiest. ꝓced. Item in crimine hæresis, iuxta c. cum contumacia. de hæret. in 6 in alijs casibus de quibus in d. §. ad crimẽ. & per Marian. char.7.col.fi.& seq.non tñ poterit interuenire

nire procurator. hęc est opin. Bart. in dicto §. ad crimen. & in l. seruum quoque. §. publicè. ff. de procur. & in extrauag. Henrici praedicta in uerbo, neglexerit. Est uerum ꝙ vr̃ obstare tex. in dicto §. publice, sed loquitur non de procuratore, sed de quolibet, alioqui pōt ad iudicium uenire, & ostendere innocentiam uocati non uenientis, quemadmodum etiam iudex ipse quaerit, & quaerere debet à semetipso de innocentia rei, et licet ipse se non defendat. l. & si nō defendantur. ff. de poe. ita respondet Bar. in dictis locis, &
2 dubium non est quin † possit quilibet instruere iudicem de innocentia accusati etiā absentis, ut late Corn. cons. 204. circa princip. ubi uide, & Coepol. cons. 41. colum. 2. & 3. & ibi dicit ꝙ non solum iudex potest eum qui velit demonstrare de innocentia admittere, imo debet ita ut non possit eum repellere, etiam sub fundamento ꝙ potius sit habiturus veritatem à vocato, iuxta l. fina. C. de procur. & quae dixi supra in 2. conclus. & dicta Bar. in d. §. publicè. circa fin. quia secūdum Cępoll. considerate loquentem illud procedat in casu in quo procurator interuenit, interuenire potest, non in tali defensore. Eandem principalem conclusionem facit Coepol. consi. 46. colum. 3. & in plerisque alijs consilijs in quibus etiam tenet, ꝙ procurator admittitur, nedum defensor, quando absens damnari potest, ut in eo consil. 46. & consil. 73. col. 3. & ad hanc opin. Et quia fundamentum istius fictę cōfessionis oritur
3 ā statuto, † quod contumax habeatur pro confessio, & conuicto. Ideo de eo statuto vide Iason. post Bald. in dicta l. 2. §. fina. de iuramen. calum. & valet tale statutum. Nell. in eo. tract. in 1. fol. colum. 3. Aretin. cons. 147. in princ. vbi dicit esse contra ius commune, & idem etiam Felyn. in cap. nullus. in fin. de praescrip. vbi propterea infert esse strictè interpretandum, & non habet locum dictum statutum ad beneficium dolosi accusatoris. Anchar. consilio 409. colum. 1. Et confessio
4 † ficta quae oritur ex contumacia pp tale statutum facta etiā intelligitur respectu qualitatum. Are. in eo cons. col. 1. Anch. in d. cōsil. col. pen. in fi. & Ang. cons. 146. col. fin. in princip. dicta confessio ficta non egreditur personam condemnati, Bar. & scrib. in l. cū filius. in princip. ff. de verb. obl. & contra veram confessionem non potest probari contrarium, nisi reuocetur, contra fictam secus. Aretinus consil. 147. vbi vide. Nullitas
5 † etiam banni potest ostendi, quando demonstratur ꝙ si affuisset non tenebatur suscipere iudicium, ita Bartol. in l. 3. ff. de iudic. & loquitur etiam in banno quod est sententia diffinitiua, iuxta dicta supra, in prin. huius materiae, vt etiam explicat Matil. in singul. 72. Est tamen verum, quòd in hoc dominio, non admitteretur nisi ex concessione principis, vel Senatus, ut dixi supra, & dictum Bart. sequitur August. ad Angel. Aretinus. in glo. Caium Sempronij, versiculo, tu autem. in hac materia. Bald. in leg. generaliter. columna. 2. versiculo per hoc soluitur quęstio. C. de episco. & cleric. & de hoc vide Nell. secunda parte primi temporis. uersiculo, sed quaero secundo. est materia l. si quis ex aliena. ff. de iudic. de qua per Dec. in capitul. si duobus. de appellat. columna 2. & Iason. in l. 2. ff. si quis in ius vocan. non ier. colum. 2. & Felyn. in ca. cum ordinem. columna 5. de rescript. Nullitas
6 † etiam ostenditur demonstrando quòd locus non erat tutus, vbi citabatur, iuxta clement. pastoralis. de re iudic. & consilio Cuman. 146. Simon Elias. & ibi etiam idem dicit quando ostenditur, ꝙ non habitabat vbi fuit citatus, & semper aduerte, an fuerit spreta comparitio alicuius excusatoris qui ad iudicium uenisset allegando aliquod impedimentum infirmitatis, absentiae, vel aliud, quia etiam hoc casu vel bannum nullum est, vel ope restitutionis in integrum annullatur, iuxta l. quaesitum. ff. de re iudi. & quod dicit Bar. ibi, & not. Nel. vbi supra, quaest. 5. & Aretin. consil. 137. colum. 3. circa fin. Dicam tit. sequen. & uide quando quis tenetur comparere. Bald. 5. uolum. consil. 245. est etiam aduertendum, ꝙ interdum non potest procedi contra aliquem propter lapsum temporis, iuxt. l. quaerelam. C. de fals. vel quia constat, ꝙ uocatus non deliquit, vel quia statutum pręsumit eum non deliquisse, & tunc si nihilominus procedat, & vocatus non ueniat, an sit bannum nullum, uide Bar. not. in l. absentem. ff. de poen. versi. 4. & ibi dicit ꝙ si constat non deliquisse, bannum est nullum, aliàs ficta confessio operatur, ut ueniat puniendus non obstan-
7 te praesumptione, & pręscriptione. Et quando quis patitur se poni in banno, qui habebat praesumptionem pro se, quòd valeat bannum, vide Roman. consil. 15. Fely. in capitu. quoniam contra. colum. 15. de proba. versic. amplia. & in cap. quanto. colum. 2. de praesumpt.

præsumpt.& in cap.consanguinei,de re iud. Item quando constat iudici uocatum non deliquisse,quòd tunc nihil ualeat, poni etiã Cœpol.cons. 41.colum.penult. & Ias.in d.l. 2.§.fin.C.de iuram.calum. & Cœpoll.cons. 64.colum.3. Areti.in c.de his.colum.2. in 2. & 3.limitat.de accusa. & in omnibus cõclusionibus Bar.in d.l.absentem.conuenit idem Bart.cons.100.& Nell.in 6.quæst. vbi supra.

b Et an requiratur accusatio cõtumaciæ, *b* ad hoc, vt sit contumax, qui non uenit ad iudicium.Conclusio est non requiri,& ita seruatur, licèt tamen cautius sit ea accusare, vt per Nell.ibi in 10.quæstio. de quo Anchara. cons.96.& Paul.de Castro consilio 33. colu. 3. Nell. etiam vbi supra quærit,an requiratur declaratoria.& uult requiri,ad quod vide Paul.in dicto consilio, ubi plenè, & nota.

8 Non † omitto etiam circa hanc materiam nullitatis banni,quæstionem quam Nell.ponit ultimo loco, ubi supra si iudex format inquisitionem contra Petrum Ioan.de populo S.Laurentij,& in illo populo non erat Petrus Ioan.sed Petrus Martini, vel erant duo Petri Ioan.& sic fecit citationes, & bannũ dedit,an dari potuerit, & an ualeat bannũ. Bar.dicit valere si constat de corpore, quem Bar.ibi Nel.refert. in duobus locis. De qua quæstione ultra Nell.vide Mar.Soc.in trac. citatio.in 20.art.prin.q.9.Fely.in c.auditis. col.15.de præscrip.ver.induco Bart.& Aret. in uerbo, Caium Sempronij,colum.1. & dixi supra in tit.quid admittant banniti,uersi. dixi supra,quod banniti.

9 Quęro etiam † in hac materia nullitatis banni, an bannitus possit iterum banniri, & videtur non posse, quia citatur ad locum non tutum, iuxta dicta supra,& l.2.§.penul.in fi.ff.si quis cautio. & not.in l.de ætate.ff.ad Treb.& consequẽter deficit contumacia, uide Nell. in tracta. bannit in 1.par.1.temp.q.3.vbi dicit, ꝙ cõmuniter *c* Doct.determinant contrariũ, vt bannitus possit iterum banniri, & ad rationem supra dictam respõdet,quòd sua ipsius culpa locus non est sibi tutus,& ideo de hoc non habetur ratio,respondet etiam ad multa alia,quæ faciunt in oppositum. Mihi tñ magis placet contraria opinio,vt sine securitate non teneatur comparere,quã tenet post longam disputationem Marian.Soc.in tract. citatio.5.art.princ.in 26 q & ita Ang. in disputatione,quæ incipit quæsito Bononiensis. sentit Bar.in l.is qui reus.ff.de publ. iud.col. penultima & fi. Fel.in c.cum R.canonicus. col.2.de offic.deleg.& in cap.accedens.2.vt lit.non contest.col.9.uersi.9.conclusio. dum in effectu se reiicit ad Ioan.And. qui ita tenet,ut latè per Nell.& Marian.ubi supra,vide etiam in hac materia Cœpol. cons.39.columna prima.& 3. & Felyn.in cap. ita quorundam. colum.fin.uer.& ex istis Iudæis, & Bart.& Docto.in l.de pupillo.§. si plurib. ff.de oper.noui nunc.a. Et ita tenui supra in

10 tracta. citatio. & ibi etiam dixi † ꝙ à iudice non potest concedi ista securitas cum fiat damnato, ꝙ ad solum principem pertinet, l.relegari,ff.de pœn. Secus si petatur ab inquisito pro alio delicto iudici incognito. Senatus tamen noster concedit has securitaees etiam pro alijs delictis, pro quibus adhuc damnatus non est, & Cremonæ prætor ipse concedit. Aduertendum tamen est quòd hæc securitas non semper excusat: nam si haberet inimicos potentes in eo loco, certè non sufficeret securitas, ut per Marian. Socin. in 18. articul. principali. in 5.quęstion.ad finem.loquor vbi postea citatur pro alio delicto, sed pro eodem res est clara, quod de eodem delicto sępius quæri non debet,l.licet,§.pen.ff.de nau.caup.stab.

11 nisi simus in diuersis dominijs,quia † tunc si bannitur pro homicidio in loco delicti,ét poterit banniri in loco originis uel domicilij pro eodem homicidio,ita Nell. ubi supra versi.aduertendum.& Bartol.in l.sepulchri. versic.circa secundum,ff.de sepulc.viol. ubi dicit se sępius iudicasse, & consuluisse.Et ratio huius sententię illa est, quia dicit propterea non potest fuisse punitum bis, nec debet contumacia sua sibi prodesse, vt per Fel.in cap. cum sit,col.2.in prin.de appella. & in cap.cum M.de consti. colum.14.versi. extra glos. materia est pulchra, maximè si quęratur, an possint denuo banniri, quando primum bannum esset iam executioni mandatum, vel contineret minorem pœnam quàm imponi posset in alio loco, vel quando gratia remissum esset, sed omnem hanc materiã consulto prætermittam,quia latè ea dixi supra in tit.de foro compet.vbi etiam quæsiui, an iudex loquendo tam in diuersis dominijs, quàm in eodem, possit exequi sententiam alterius,sine eius requisitione. Et quid fieri debet quando iudex qui tulit sententiam non requirit iudicem qui cœpit bannitum, ad eum igitur locum te reijcio.

ADDI-

ADDITIONES.

a Banni. Sequitur Ioan. Bapt. de Plot. conf. 62. incipien. Ioan. Bapt. Torniel. post num. 35. inter crimi. diuer. lib. 2.

b Contumaciæ. Imol. in l. inter accusatorem. num. 3. ff. de publi. iud. Iul. Clar. sententiarũ lib. 5. §. fin. quæst. 44. vers. Dictum est.

c Communiter. Iul. Clar. sent. lib. 5. §. fi. q. 16. vers. sed nunquid bannitus.

Tit. An in criminalibus iudicijs, quis poßit pro absente interuenire.

SVMMAE.

1 *Procurator siue excusationem proponens in causa criminali, an sic admittendus, tam ex parte rei quam accusatoris.*

2 *Procurator poteſt aliquando repelli per iudicẽ vbi uidet principalem esse magis aptum ad habendam ueritatem causæ.*

3 *Citari nemo debet regulariter, ut personaliter ueniat.*

4 *Procurator an semper sit admittendus, ubi pro delicto imponitur pœna pecuniaria.*

5 *Procurator an sit admittendus, ubi pœna eſt mixta, partim corporalis, partim pecuniaria, & quid si dubium sit quæ pœna sit imponenda, & quid in pœna relegationis uel banni.*

6 *Procurator an sit admittendus in casibus quibus absens poteſt damnari.*

7 *Instructor causæ pro innocentia accusati, an sic quilibet admittendus*

8 *Instructor causæ an poßit repelli per iudicem, & an instructor poßit dare capitula, uel alia facere, quæ facere procurator, & quando instructor interuenit, an tamen reus censeatur contumax.*

9 *Procurator an poßit interuenire pro ijs, qui in carceribus detinentur.*

10 *Excusationem proponens an sit admittendus allegando impedimentum citari.*

11 *Excusans an sit admittendus si opponat de incompetentia iudicis uel accusatoris.*

12 *Procurator an admittatur allegando uocatum non poße venire propter inimicitias.*

13 *Procurator an admittatur opponendo exceptionem mixtam, scilicet quæ respicit merita causæ, & processum.*

14 *Statutum nunquam censetur tollere exceptionẽ notoriam, & quilibet admittitur ad opponendum de ineptitudine inquisitionis.*

15 *Iudex non debet condemnare contumacem, quẽ videt non eße culpabilem.*

16 *Procurator an admittatur in criminalibus allegando exceptionem merè dilatoriam.*

17 *Procurator datus a lege, an poßit interuenire in causa criminali, puta, dominus pro seruo, pater pro filio, uxor pro uiro, princeps pro subdito, episcopus pro clericis, ciuitas pro ciue.*

Iso quid sequatur tam de iure communi, quàm secundum statuta cõiter, ubi reus ad iudicem non ueniat, & successiue de banno, & bannitis, incidimus in aliam difficilem ma-
1 teriam, An † procurator *a* poßit in iudi-
a cio interuenire pro tali absente, siue saltem excusationem allegans: de quibus ambobus loquitur tex. in l. penul. §. ad crimen. ff. de publi. iud. Est materia quam latè ponit Bart. ibi, & Marian. latissimè in c. veniens. de accusat. Fely. in cap. meminimus. col. 4. de accus. & Aret. in d. capit. veniens. repetit etiam dicto. §. ad crimen D. Bened. de Plombino. Item habemus tract. de excusatore: magis tamen ordinatè, atque melius q̃ cæteri locutus est in hac materia Marian. vbi supra: sed tot verbis vtitur vt stomachũ moueat, ideo ad cognitionem præsentis materiæ nihil mihi magis expedire videtur quàm eleuare conclusiones eius, aliqua vbi opus sit addendo. Prima igitur est conclusio, ut quãuis tex. in dicto. §. ad crimen. loquitur in crimine publico, prohibendo nè procurator interueniat tam ex parte accusatoris, quã rei: tamen secundum communem opinio. idem
b sit in crimine priuato, *b* vt vult glo. in d. §. ad crimen. ita atteſtatur Mariã. in eo c. char. 2. colum. fin. & char. sequen. colum. 1. & 2. & ibi refert Ang. & Ant. de But. dicentes in iudicando, & consulendo non esse recedendũ ab hac opin. Est verum quòd consideretur qualitas pœnæ, quia si est pecuniaria admittitur, secus autẽ si est corporalis, vt ibi per eum. Nec fit distinctio an pœna pecuniaria imponatur iure communi, an secundum
c statutum *c* alterato ipso iure communi, secundum quod imponeretur pœna corporalis, quia non attenditur origo delicti, sed pœna ipsa. Marian. ibi char. 3. col. 2. & 3. vbi dicit hanc esse communem, & hoc ultimum est planũ ex parte rei, sed ex parte accusato-

ris

ris distinguit in hoc casu quādo statutū mutauit pœnā corporis afflictiuam in pecuniariam, vt per eum, cha. 3. colum. fin. uers. sed aduertendum. & colum. sequent. uersiculo sed concludendo. Secunda est conclusio,
2 † ut etiam in casibus in quibus admittitur procurator, Iudex tamen possit eum non admittere vocando personam principalis tā quam legaliorem, nisi probaretur dominum impeditum esse, vel probaretur ꝙ esset non legalior, ita in l. fin. C. de procur. & Marian. char. 3. colum. fin. versic. 2. fallit. idem nul. text. in cap. 1. de iud. in 6. vide Iaf. in d. l. fin. post alios. & Marian. in trac. citat. 15. quæst. in 20. artic. princ. vbi ponit regulam, & octo fallentias, & postremo ꝙ vbi quis legitimè citatur vt veniat personaliter, & est impeditus, nō sufficit si mittat procuratorem, sed debent mittere vnicum qui excusationes proponat, & adde quod ex quo regulari
d ter quis nō debet citari, vt personaliter *d* ve
3 niat ꝑ d. l. & d. cap. 1. in † citatione debet exprimi causa, sicut dicimus in quolibet alio actu contra ius, vt per Iaf. latè in d. l. fin. & Dec. in cap. consuluit. el primo. colum. 2. de appel. & Iaf. dicit, quod etiam procedit d. l. fina. in causa ciuili, licèt tamē differat quo ad quendam effectum a causa criminali, vt ibi, & vide omnino ad cognitionem huius secundæ conclusionis quæ dicam in 5. conclusio. in hac materia. Et an quando pro delicto apposita est pœna pecuniaria iudex semper teneatur admittere procuratorem, vide notabiliter Anchar. cons. 273. & Signorol. cōs. 2.
4 colum. 3. Tertia est conclusio, † quòd adeo verum est, regulariter loquendo, procuratorē quando agitur de pœna pecuniaria posse interuenire, vt hoc ēt locum habeat, tametsi imponeretur pœna priuationis omnium bonorum, imo etiam si vltra hanc pœnam imponeretur pœna infamiæ. Marian. char. 4. col. 1. versic. sed quæro iuxta. Quarta est con
5 clusio insequendo prędicta, † quòd si pœna non est simpliciter pecuniaria, nec quæ simpliciter corpus affligat, sed mixta, non admittitur procurator, vt ibi, char. 4. col. 3. distinguendo tamen in colum. fin. & sequen. tres casus. Primus est quando pœna corporalis est in obligatione, & pecuniaria in solutione, puta pro delicto amputetur pes, si nō soluerit decem infra sex dies. Secundus quādo pœna pecuniaria est in obligatione, vt soluat decem quis pro tali delicto, & si &c. Tertius, quando simul imponitur pęna pecuniaria, & quę corpus affligat, vel alternatiuè, soluat centum, aut plectatur tribus ictibus funis, vti & ordo quem nos habemus contra prohibentes executiones, vide ibi, quia ostendit etiam modum quo procurator interuenire poterit, non obstante ꝙ fieri possit, vt de pœna corporali agatur, iuxta nota. per Bar. in l. j. ff. de custod. reor. & dixi supra sub rub. de carcerato sub fideiu. dimit. & in effectu remedium est nō depositū, nec fide iussio, quia tempore condemnationis fide iussor posset esse non soluendo, & depositum amissum, sed solutio fieri debet fisco sub conditione, iuxta not. per Barto. vbi supra. Et hoc remedium in primis casibus procedit, sed in tertio qñ pœna est alternatiua, tunc distinguit Marian. an sit electio iudicis, uel partis, vt ibi not. char. 5. col. 2. vers. 6. quæro, & alia satis vtilia ponit char. seq. & inter cætera dicit, ꝙ procurator admittitur quāuis imponenda sit pœna relegationis, uide char. 6. colum. 1. ubi de communi attestatur, quod procedere uult respectu rei non accusatoris lite contestata. Dicit tamen non admitti procuratorem si relegatio fiat ad certum locum. char. 7. colum. 2. uersic. sit ergo conclusio. ubi communem hanc esse opin. asserit, idem si imponatur pęna perpetui carceris.
6 d. char. uers. 12. Quinta est conclusio ꝙ non interueniret procurator propter qualitatē pœnæ, ut supra, quamuis simus in casibus in quibus absens possit damnari, ut in crimine læsę maiest. iuxta extraua. Henrici quomodo in crimine læsæ maiest. proced. Item in crimine hæresis, iuxta c. cum contumacia. de hęre. in 6. & in alijs casibus de quib. in d. § ad crimen. & per Marian. char. 7. colu. fi. & seq. non tamen poterit interuenire procurator. hæc est opin. Barto. in dicto §. ad crimen. & in l. seruum quoque. §. publice. ff. de procur. & in extrauag. Henrici, prędicta. in uerbo, neglexerit. Est uerum ꝙ uidetur obstare text. in dicto §. publice, sed loquitur non de procuratore, sed de quolibet, qui potest ad iudicium uenire, & ostēdere innocentiam uocati non uenientis, quemadmodum etiā iudex ipse quærit, & quærere debet à semetipso de innocentia rei, ēt licet ipse se non defendat. l. & si non defendantur. ff. de pœ. ita respondet Barr. in dictis locis, &
7 dubium non est quin possit quilibet instrue
e re iudicem pro innocentia *e* accusati etiā absentis, ut late Corn. cons. 194. uolum. 1. colu. 2. & eod. uolum. cons. 204. circa prin. ubi uide,

vbi vide,& Cœpol.consil.41.colum.2 & 3. & ibi dicit quòd non solum iudex pōt eum qui velit demonstrare de innocentia admittere,imo debet, ita vt non possit eum repellere, etiam sub fundamento quòd potius sit habiturus veritatem à vocato, iuxta l. fin. C.de procur.& quę dixi supra in 2.conclus. per dict. Bart.in d.§.publicè.circa fi. quia secundum Cœpol. consideratè loquentem,illud procedat in casu in quo procurator interuenit, & interuenire potest, non in tali defensore. Eandem principalem conclusionē facit Cœpol. cons.46.col.3.& in plerisq; alijs consilijs in quibus etiam tenet, quòd procurator admittitur, nedum defensor, qñ absens damnari potest,ut in eo cons.46. & cons.73.col.3 & ad hanc opin.& ad dicta
8 Cœpol.in d.consil.41.ꝙ † iudex etiam non possit repellere instructorem sub fundamento ꝙ melius habiturus sit veritatem à reo, vide Corn.vol.3.cons.17.col. 2. versic. dato tamen,& col.fi. versi.nec iam dictis refragatur,& ibi etiam col.3.vers.nec prædictis obstat. notabiliter declarat, quomodo intelligatur hæc conclusio, ꝙ quilibet possit instruere,& ostendere de innocentia. Nam in consil.194.& 204. supra allegatis uidebatur voluisse, vt etiam talis posset dare capitula, & facere examinari testes super eis,quod uidebatur contra mentem Bar.& seq.eum,qui solùm loquebātur de instructione, sed Cor. in d.vers.nec prędictis obstat,dicit quòd nō potest producere capitula, nec facere examinari testes, quia posset hoc modo nocere reo,quę ratio facit, vt procurator non admittatur,secundùm Doctor.qui tenent eum nō posse admitti,sed debet testes nominare iudici, & requirere vt ad cognoscendam innocentiam vocati,debeat eos examinare: & profectò benè dicit, & secundum mentem Bar.& Doct. & si casus mihi contingeret, audirem talem ita loquentem,non obstantibus quibuscunqne ordinibus,statutis,& obseruationibus huius dominij. Nā statuta vt quis personaliter debeat cōparere,& nō admitti per procuratorem, & obseruantia de hoc,nihil obstant,loquuntur enim quādo vocatus vult comparere per alium, sed tertius de quo loquimur uenit ad iudicium à seipso ad instruendum tantum,& ideo quemadmodum iudex ipse per se ēt debet de innocentia quęrere,& testes quos scit non ignaros ueritatis examinare, ita nunc debet audire,nisi tñ legitimè suspicaretur ꝙ ad eum uenisset fraudulenter collusione facta, cum citato,uel eius affinibus,ad hoc vt examinarētur testes suspecti,& malè de negocio edocti. Et hanc conclusionem in genere firmat Dec.in reg.in eo.§.nemo.ff de reg.iur. & alleg.Corn.ēt in 3.uol.cons.274.& alia de quibus ibi, & ita vult etiam Dec. cons.429.col. 1.& 2.qui tamen aliter tenet in casu statuti Florentiæ quo expresse cauetur, vt inquisitus debeat personaliter se constituere, & non audiri aliquis pro eo, siue mandatum habeat, siue non. In practica tamen Mediolani hęc opinio videretur dura quo ad instructorem,igitur res est sine difficultate intelligendo,vt dixi, sed an procurator in talibus casibus admittatur? Imol.in dicto §.ad crimen,tenet admittendum esse contra Bartol. & dicit quod est communis opin. quā opin. tenet Corn.vbi supra,& Cœpol.in dictis cōsil.& alijs,quæ opinio saltem procedit cum moderatione Mariani de qua in d.cap.char. 8.colum.3.4.uersicul.& ex prædictis.Et aduerte dum Corn.etiam in dictis consilijs dicit,quòd licet instructor veniat ad iudiciū, nihilominus reus est contumax, sed probatio innocentię tollit illam cōtumaciam, qa Aret.in consilio 147.ponit hanc conclusionem, vt quamuis contra ueram confessionem nemo audiatur nisi illam reuocauerit, in ficta tamen satis sit contrarium ostende-
9 re.Sexta est conclusio † quòd pro eo qui in carceribus f detinetur potest interuenire procurator ad omnes actus cum mādato specifico,præterquam ad sentētiam,ita Bartol. in dicto §.ad crimen & est communis,vt ꝑ Marian.in quęstio. 18. licet tamen prudentius secundum eum faciat iudex si compellat positum in carceribus litem contestari, & respondere,quod iudices obseruant, quia non permittunt procuratorem litem contestari,nec facere alios actus, maximè tendentes ad ueritatem indagandam,& de iure nō solum pro carcerato potest interuenire, sicut dixi, uerùm etiam si non sit carceratus quando est præsens, & ponitur in uinculis, vt aliquando contingit saltem de facto, ita Marian.in præcedente quæstio. scilicet 18. est uerum quod usu receptum est sicut dixi,quando positus in carceribus, & vide ad prędicta Anan.consilio 1.colum.1. Alexan. consi.116.volum.2.& Felyn.in d.c. memini mus.in 7.consilio.de accus. & quidquid dicat Alex.veritas est,vt dixi. Septima est cō
10 clusio† quod si proponens excusationem alleget

leget impedimentum necessarium, vt infirmitatis, vel quia uocatus in carceribus deti neatur, vel longissime absit, ita vt nullam citationis habere possit notitiam, & offerat se probaturum impedimentum, & iudex surdas aures præbeat procedendo ad ulteriora, & non uenientem banniendo, ulterior processus, & bannum erit nullum, vel rescindetur remedio restitutionis in integrum, ita Marian.char.10.col.fin.versi.item quæro, & vers.& iuxta prædicta, & eadem char. col.2. versi.& aduerte.vide quæ dicam in seq.con-
11 clusio. Octaua est conclusio quod si uocatus excusatur, quia iudex sit excommunicatus vel non competens, vel accusator infamis, aut excommunicatus, vel aliter illegitimus excusans auditur cum mandato, vt per Marian.d.char.10.columnn.2.& 3. quiquid ipse distinguat, ut ibi habes, quod etiam sine mãdator auditur, quando talis exceptio pateret ex actis, & circa præcedentem conclusionem quando allegatur impedimentum necessarium, vide omnino Bart.in l.quæsitum. ff. de re iud.& ibi Doctor.& in extrauag.Hẽrici ĩ verbo, neglexerit.& in d.§.publicè, & in d.§.ad crimen.versi.quæro, & intro.ubi latius quàm alibi distinguendo excusationes facti, de quibus in præcedenti cõclusione, ab excusationibus iuris, de quibus in hac. Et cõclusio est accusationibus factis, quod excusans debet offerre se probaturum impedimẽtum, & iudex debet sibi statuere terminum ad illud probandum, aliàs processus est nullus, probato impedimento in causa nullitatis, & si non offert se probaturum ualet sententia, tamen in causa appellationis, vel restitutionis in integrum, quæ impetratur propter iustã absentiam reuocatur. ita Bart.vbi supra, Nell.in 3.parte.1.temporis, q.5.Mari. in tract.citatio.in 5.art.fol.9.vers.18. generaliter quæro.& in d.cap.veniens.vbi supra. Et talis qui excusat in materia criminali nõ tenetur, sicut dixi, satisdare, vt latè concludit Dec.in reg.in eodem §. nemo.ff. de reg. iur. Quò uerò ad excusationes iuris, conclusio est sicut dixi, & fuit Bartol.in dicto.§.ad
12 crimen. Nona est conclusio † quod procurator admittitur ad allegandum, quod citatus
h habet capitales inimicitias *h* in loco ad quẽ fuit citatus, & est communis opin. ut ibi in d.10.char.col.1.versi.circa primum. ubi etiã habes an sine mandato admittatur, & securitas tollat excusationem timoris. Decima
13 † est conclusio, quod si ad processum impediẽdum opponatur exceptio tangens crimẽ quę mixta appellatur, quia potest opponi ad crimen, & etiam ad processum, ut per omnes in d.§.ad crimen.maximè Imol. & Maria.in d.ca.ut est exceptio præscriptionis cõtra crimen, iuxta l.quærelam.C.de fals.quæ potest opponi etiam ad processum secundũ omnes in capitul.pastoralis, de exceptio, vel exceptio, ꝙ occisus potuit impunè offendi stante lege uel statuto id permittente, ut declarat Bar.in l.si seruus. C. de his qui ad eccles.confug.& Alex.in l.2.C.vt nem. priua. vel exceptio litis finitæ, quia semel fuisset absolutus, uel condemnatus, uel punitus pro eo crimine, vt per Marian.ch.11.col.3.& per Bart.in l.fi.ff.pro suo.& in l. cum quæritur, ff.iud.solui.& per Maria.in c.1.de lit.contest. tunc si talis exceptio notoria est, potest allegari per procuratorem, quia etiam iudex à se ipso debeat repellere accusatorem, hęc est opi.Bar.in d.§.ad crimen.vers. quęro procurator. & est communis, vt dicit Are.in d.ca. veniens.colu.4. Nell.in 2. parte.2.temporis, q.14.& ita Alex.tenet, in d.l.2.col.2.Imol.in d.§.char.5.colu.3.& sequen. & in 3. colum. vers.6.fallit.& per Ias.in l.vbi pactum.C. de transact.& procedit hęc opin. tametsi statutum extaret, vt suspectus criminis non admitteretur ad allegandum aliquam exceptionem nisi personaliter ad iudicium veniret:
14 † imo etiam si statutum tolleret defensionẽ, loquendo quãdo notoria est exceptio, vt per Aret.in d.cap.col.8. versic. consequenter, & dixi latè sub rubr. de carcerato fideiussor. dimit.num.16. Et vide in tracta. de verbis Gem.in pen. versic. Et notoriè dicitur constare quãdo ex actis apparet, ut dicunt Imo. in d.3.char.d.uersicu.6. fallit. & Docto. vbi supra, & loquuntur non solùm in maleficio non punibili, uerùm etiam quando ex actis constat de innocẽtia, puta, ex ipsamet inquisitione, vt per Imol.vbi supra. Ad quod uide Barto.in l.si adulterium cum incestu, §.idem Pollioni.ff.de adulter. & Rot.in 3. decis. incip.de libelli oblatione. in fin. & nota. per Dec.in l.cum quid mutuum, colum. penul. ff.si cert.pet. Et melius facit quod dicitur per Bald.2.uolum.cons.238 colum.2.& 3.uolu. consi.325.colum. 1. post med. Quod quilibet põt disputare super ineptitudine inquisitionis, *i* & procurator, & alius, ut per eũ,
i facit etiam quod in fortioribus terminis dicit Barto.in l.absentem, ff. de pœn. uersic. 4. ibi, quãdoque liquet iudici quem non com-

15 misisse delictum, vbi† ait contumacem etiã non debere damnari, si iudici constet nõ esse culpabilem. Idem Cœpol. consil. 41. colu. penult. Ias. in l. 2. C. de iur. calum. Cępol. cõsil. 64. colum. 3. & Aret. in capit. de his. in 2. colu. in 2. & 3. limit. de accus. ex quo uidetur inferendum absolutè quòd nõ solum in exceptione mixta opposita ad processum hæc conclusio procedat, verum etiam in merè ꝑemptoria, puta, si dicatur illum non commisisse crimen, quod etiã explicitè uoluit Imo la in d. §. in 5. char. colu. 3. versic. 2. casu. Est verum ꝙ videtur contra intentionem Bart. & aliorum in d. §. & ex prædictis apparet cessare hanc conclusionem quãdo exceptio mixta non est notoria, vt late declaraui sub dicta rubr. de carcerato fideiuss. dimit. Item
16 † apparet procuratorem, tunc admitti, qñ esset exceptio merè dilatoria, l. 1. §. usus. de proc. puta, ꝙ non tenetur uenire ad iudicium, quia iudex est excommunicatus, ut c. ad probandum. de re iud. uel quia accusator non potest accusare, ut l. qui iudicio. & l. qui accusare, ff. de accusat. uel quia iurauit non accusare, vel renunciauit accusationi eo casu quo potest, ut l. si maritus, §. si negauerit, ff. de adulte. non enim hæ exceptiones tangunt crimen, sed tunc repellitur procurator qñ tãgunt crimen. d. §. ad crimen. & ita omnes, vbi supra. Est uerum quòd exceptio tangens crimen quæ possit opponi ad processum, & ei opponatur, si sit notoria admittitur, si uero est dubia, dixi non admitti, sed quando hæc exceptio dubia seorsum examinaretur a crimine, puta, a iudice coram quo aliud non disputaretur fortè ex ordine principis, vel Senatus, tunc videretur procuratorem posse admitti, per l. primã, & l. ꝑses. C. ad legem Flauiam, de plag. tñ veritas est in contrarium, vt adhuc procurator nõ admittatur, quia licèt quęstio separatim examinetur a crimiue, tamen tendit ad excludẽdũ crimen siue ad decisionem criminis, sed q̃d dixi in oppositum procedit quando examineretur ad aliud, quam ad decisionem criminis, ita Bart. in d. §. in colu. penultima, uers. quæro quid si ista exceptio dubia. Vndeci-
17 ma est conclusio, † ꝙ dominus pro seruo, pater pro filio, vxor ꝓ viro. & pariter Abb. pro monacho, episcopus ꝓ clerico, princeps pro suo subdito, ciuitas pro ciue, & similes possunt pro interesse proprio (nõ dico defensorio nomine uocatorum, quia tunc supra scripta attenduntur) ad iudicium venire, & defendere, & hęc est communis omniũ opinio, vt per Marian. char. 12. colu. 3. & 4. vbi vide, & ibi ponit etiam quid in consorte, sic Cœp. cons. 46. col. 2. & si iudex. tales non admittit, facit litem suam. Cœpol. cons. 55. colu. 3. & cons. 48. in princ. & cons. 56. & idem in alijs consilijs. & admittuntur ad plenam defensionem, vt Cœpol. in d. cons. 46. colu. 2. Ad idem Fel. in c. illa præpositorum, colu. 3. de accusat. & non solum tales, imo quilibet tertius potest ad iudicium uenire, vt dixi in 5. conclus. In hoc tamen dominio nõ seruaretur hæc opinio, verum vbi seruaretur, succederet alia notabilis quæstio, An possint tales interpretari, & reuocare confessionem reorum, de qua uide Marian. chart. 12. col. 3. Vltimo pro 12. concl. scias Marian. in fi. vbi supra, ponere regulam negatiuam, ꝙ procurator repellitur in criminalibus, cum 12. fallentijs. ad quas semper recurre.

ADDITIONES.

a An procurator. In causis criminalibus vbi pœna corporis afflictiua imponenda venit iuxta magis communem opinio. ac obseruantiam iudiciorum, non admittitur procurator, aliàs iudicium redderetur elusorium. prout latissime, per Iul. Clar. alios referẽtem senten. lib. 5. §. fin. quæstio. 32. versic. hæc autem conclusio. ac quæstio. 33 vers. quinimo ut dixi supra. vbi etiam aduertit, quòd iudices utuntur huc cautela ad excludendum procuratorem, seu excusatorem, quòd necessaria supponatur principalis ꝓsentia tanquam melius informati. Ampliant etiam si pro absente comparens sit procurator, & cõiunctus. Cœpol. consi. 20. num. 14. loquens in uxore, & in filijs. Ias. in l. cum rem. in 3. not. C. de procurat. sequitur Pet. Gerard. singul. 63. Amplio etiam si pœna de iure communi sit pecuniaria, ex statuto autem sit corporis afflictiua. Imol. in allega. hic l penulti. §. ad crimen. colum. 10. versic. si ergo. ff. de publi. iudi. ac Felyn. in allega. hic cap. meminimus. colum. ultima. versic. item adde, de accusatio. Amplio, item si arbitrarium sit iudici imponere pœnam arbitrariam, uel corporis afflictiuam. Bartol. in dicto §. ad crimen. colum. 3. Angel. versus fin. Imol. col. 12. ver. quid autem si pœna. ac Signorol. de Homod. cons. 169. nu. 52.

b In crimine priuato. Idem voluerunt Ange. in l. seruum quoque. §. publice. colum ultim. vers.

vers.& est ratio.ff.de procurator.Salyce.in l. reos.in 7.quæstio.C.de accusa.Anchar.consil.272. Et hanc opin. alios recensens communem affirmat. Clar.sen tent. lib.5.§.final. quæstio.32.vers.& hæc conclusio.

c An secundum statutum. Supra in 1. addi.in 3.amplia. idem firmaui si pœna ex statuto sit effecta criminalis. quid verò econtra, si de iure criminalis erat,ac a statuto pecuniaria effecta fuerit:procurator,an admitti debeat? Hoc casu affirmatiue responderem, prout tenuerunt Bartol. in allegat.§.ad crimen. colum 5.vers.quæro extra glos. Ioan. Andr. in additio. ad Specu.in titu.de procu. §.igitur. versic.& quia causa est criminalis. hanc communem affirmãs. & hanc communem testantur Bald. in l.reos.colum.4.versi. item quæro,an crim.ac Salyc. colum.penul. in 8 quæst.C.de accusat. Anton.de Butr. in c.veniens. colum.5.vers. ex hoc infertur. & Maria.Soc.colum.11. extra eodem,de accu. Signorol.de Homod. consil.2.nume.15.ac Thom. Gramma.cons.37.col.1.& Iul.Clar. sent.lib.5.§.fi.q.32.vers. dictum est.

d Vt personaliter. L.fin. C.de procurat.Rot. decis.271.in nou.

e Pro innocentia. Instructor innocentiæ, quod interuenire possit etiam in causa capitali cõmuniter tenetur, & præter ea,quæ considerat hic Aegid.videatur per Bartol. & alleg. toties.l.penult.§.ad crimen.colum 3.versic. ista eorum opin.& in quæstio.1.ff.de public. iudi.Ruin.cons. 5.colum.penult.& consil 9. colum.1. & sequent.volum.5. Cœpolla verò cautel 66.ac 109.dixit,quòd defensor excludi debeat,licet iudex ex officio probationes innocentiæ recipere debeat.

f In carceribus. Procurator,quod pro constituto in carceribus admittatur est communis opi. & ita in iudicijs seruatur, & præter hic citatos idem voluerunt Bald. in l.reos. colum. penult. versicul. ulterius. quæro ubi hanc communem affirmat.C.de accusatio. Barto. in l.non tantum.ff.de appellat.Angel.in allegat.§.ad crimen.colum.3. in 2. fallentia. & in 3.Imol.ut 12. in 2. fallent. Rot.in nouis. 201.Phil.Faanc.in cap.1.colum.ult. uersicu. quando autem.de iudic.lib.6.ac Soc. regul. 322.num.12. fallent.

g Excusationem. Excusator ad allegandum causas absentis in facto,siue in iure admittitur,ac etiam carceratione apud iudicem maiorem, vel in alio regno, iuxta tex.in allega. §.ad crimen.& ibi gloss. 2.specie in titul. de procura.§.2.versicu.10. Abb. in cap. meminimus.in 5.not.ac Fel.in 5.conclus.de accus. Anan.cõem affirmans in c.veniens.extra eo. Gram.cons.37.col.vlt.ac cons.95.col. penul. Cagno.in l.nemo alienæ rei.ff. de reg.iur.

h Inimicitias. Idem Iul.Clar. sent.lib.5.§.fi. q.32.vers. idemq; si talis.

i Ineptitudine inquisitionis. Super qua, & inquisitionis calumnia,quilibet disputare põt. Cy.in l.reos.C.de accus. quem sequitur Bal. in l.2.C.ut nemo priua.Hipp. de Mars.cons. 43.nu.40.ver.alia etiam ratione.ac cons.49. nu.60.idem in prax.crimi.§.sequitur.nu.29.

Titul. de Pœnis.

SVMMAE.

1 *Pœna unius delinquentis an liberet alios, quid respectu intereße partis læsæ?*

2 *Delinquentes plures circa unum, & eundem actum,puta depopulationem castri, quomodo teneantur, etiam si inæqualiter deliquerunt.*

3 *Delinquentes plures si comitentur aliquem cõductorem,seu ducem,quomodo teneantur.*

4 *Consilium dantes, vt fiat delictum, tenentur quilibet eorum insolidum.*

5 *Delicta plura si quis committat unico ictu, an plures pœnas mereatur? & num. 7.in fi.*

6 *Pœnæ quæ pro eodem delicto imponuntur per diuersas leges an se inuicem impediant?*

7 *Delictum an sit vnum, vel multa,quomodo cognoscatur?*

8 *Pœna,an poßit minui per iudicem maximè propter excellentiam artificis,vel professoris? Et an poßit mutari post latam sententiam, numero 9.*

9 *Statutum non admittens in collegium doctorem forensem, non includit doctorem eminentis scientiæ.*

10 *Capitaneus iustitiæ,uel prætor Mediolani, an poßint pœnam mutare,& quid de alijs indicibus,maximè propter magnam probitatem hominis qui incidit in delictum?*

11 *Iudex si exprimat in sententia maiorem pœnã quam deberet,an sententia prorsus uitietur.*

12 *Statuta pœnalia an censeantur fauorabiliora, & per consequens extendenda?*

13 *Dispositio pœnalis, quomodo interpretatur,uel extendatur ex significatione verborum, vel ex eadem ratione.*

14 *Mandans fieri delictum,an cõprehendatur sub statuto puniente eũ,qui fecerit, & nu.15.*

15 *Mandans fieri delictum, censetur plus delinquere*

quere quam mandatarius.

16 *Pœna capitalis an comprehendat mortem, maximè in atrocissimis delictis.*

17 *Pœnæ electio an pertineat ad iudicem, vel ad reum, siue sit pœna pecuniaria, siue corporalis, & num. 24.*

18 *Delinquens extra territorium, an puniendus sit secundũ statuta loci delicti, vel originis, vel domicilij, vel secundum ius cõe, & num. 19.*

19 *Iudex originis, an poßit punire subditum delinquentem extra territorium suum?*

20 *Delictum punibile ex iure communi, & delictũ punibile ex statuto quod uiget ferè in omni loco æquiparantur.*

21 *Delictum si habuit principium in uno territorio, & finem in alio per quem iudicem puniatur, & quomodo dicatur præuenire.*

22 *Pœna cui debeatur si commissum sit delictum vltimo die mei semestris, & postea alio die fiat condemnatio.*

23 *Pœnam a iure non determinatam, censeri commissam arbitrio iudicis, quomodo procedat, & an a tali arbitrio poßit appellari, & numero. 24.*

24 *Iudex non potest arbitrari pœnam usq; ad mortem inclusiuè, quando delictum non fuit consummatũ, et an arbitrium iudicis extendatur ad publicationem bonorum?*

25 *Pœna publicationis bonorũ, & aliæ pœnæ, vel mistæ, an applicentur feudatario, uel supremo domino, & titulo de bonorum publicatione, num. 63.*

26 *Feudatarius an poßit statuere contra ius cõe.*

27 *Princeps an poßit aliquid statuere in terris feudatarij.*

28 *Bonorum publicatio facta ob crimen læsæ maiestatis commissum contra supremum dominũ an sit feudatarijs.*

29 *Vasalius si committat crimen læsæ maiestatis, cui bona applicentur.*

30 *Pœna regulariter applicatur fisco, et non parti, & quid in pœna apposita in contractu.*

31 *Pœna publicationis bonorum, uel alia similis, an pertineat ad tyrannum, vel ad aliũ principem, qui saltem sit in bona fide.*

32 *Pœnæ dicuntur fructus iurisdictionis.*

33 *Feudum uacans propter generationem finitam, an censetur esse ex fructib. iurisdictionis, adeo vt applicetur principi poßidenti bona fide.*

34 *Pœna delictorum an transeat contra hæredes & an contra tertios possessores.*

35 *Pœna quæ imponitur ipso iure, an licitè poßit retineri in foro conscientiæ.*

36 *Pœna mortis quibus casibus imponatur.*

37 *Pœna an sit imponenda secundum tempus delicti, vel secundum tempus sententiæ.*

38 *Clericus factus post commissum delictum an poßit puniri a iudice sæculari saltem in bonis, & generaliter quando sæcularis poßit punire clericum.*

39 *Statutum vt quis puniatur in ære, & persona, quomodo intelligatur.*

40 *Pœna quomodo dicatur capitalis, uel corporalis, ita vt quis cõmittẽdus nõ sit fideiussorib.*

41 *Litigiosi vitium quomodo putatur, & quomodo committatur, & an pendente lite super feudo poßit princeps inuestire.*

42 *Litigiosi vitiũ nihil operatur quo ad extraneos & an ecclesia incurrat vitium litigiosi.*

43 *Pœna alienantis rẽ immobilem in non subditũ est maxima secundum ord. dominij Mediol. et qui ferè adsunt ubique ideo de eis latè.*

44 *Statuti materia, ut nullus puniatur pœna corporali, nisi lege municipali cauaetur, per quos tractetur.*

45 *Delictũ reperitur p quo nulla pœna imponitur.*

46 *Pœnæ an pace tollantur.*

47 *Princeps nõ potest præcipere vasallis suis sub pœna priuationis feudi, nisi in re feudum concernente.*

48 *Pœnas, & mulctas si plures sint domini, an quilibet poßit imponere ad sui libitum.*

49 *Statuere an poßint plures domini, licet non sit maior pars.*

50 *Iudex habet latiores habenas in pœnis quæ parti non applicantur.*

51 *Pœna indignationis principis quæ sit.*

52 *Pœna seditiosi quæ sit.*

Vperest, postea quam quomodo procedendum sit cognouimus, & materiam ipsorum criminum, & quam pœnam mereantur, vt tandem deueniamus ad sentẽtiam, & eius materię cognitionẽ: verum cũ de pœnis ipsis aliqua respicientia nõ solum delicta, de quibus diximus, sed omnia alia quæ infinita sunt ad dicendum supersint, & ea quidẽ necessaria sint in proferenda ipsa sententia, ideo non ab re uidetur aliqua etiam de pęnis hoc loco dicere.

1 Qñ plures furantur, vel rapiunt aliquam rẽ, vel aliter delinquunt, omnes tenentur in so
a lidũ *a* quò ad pœnam criminalẽ, ita ut pœna vnius non liberet alios. tex. est in l. si quis id ꝙ. in fin. & seq. ff. de iurisdict. omnium iudicũ, & Doct. in cap. sicut dignum. maximè Annan. qui explicate loquitur, extra, de homic. ad quod faciunt, quæ dicam infra nume. 5.

me.5. Quando ex unico facto oriuntur duo delicta, quod quantum sit ad uindictam publicam omnes tenentur re ipsa insolidum, ut per Barto. in l. prima, ff. vi bonorum raptor. & l. prima, §. vnde quæritur. dum loquitur de tertia regula, ff. de publ. & hęc conclusio procedit etiam quò ad pęnam debitam parti, quia adhuc omnes tenentur insolidum, & pęna nnius non liberat alios. tex. est in l. prima, vbi omnes, C. de cond. furt. Fallit tamen quando plures tenerentur ex quasi delicto, vt in uilla quę nõ cępisset maleficum, & quæ ideo esset obligata uigore statuti ad dãdum decem, quia etsi omnes sint obligati in solidum ad ea decem, tamen solutio unius ex dictis decem liberat alios, ita Doctor. in dictis locis maximè Felyn. in dicto capitulo, sicut dignum. Item fallit in pluribus officialibus, vt per Bartol. in l. fin. ff. de sicar. columna secunda, & Doctor. in dicta l. si quis id quod. idem fallit, vt per Florian, in l. item Mella. §. si plures, ff. ad leg. Aquil. & Albe. in dicta l. si quis id quod. ubi omnino uide, quia melius loquitur, & latius quàm alius legum doctor ibi, vel alibi, quem viderim. Quò verò ad rem ipsam, & damnum quamuis omnes teneantur in solidum, tamen solutio vnius liberat alios d. l. 1. & ideo si pœna dupli, vel quadrupli contineat simplũ, & sic interesse partis, & fiat per unum restitutio, alij liberantur quò ad interesse partis, non quò ad pęnam. tex. est in d. l. item Mella. §. 2. ibi cum sit pęna, & longissima glo. ibi, quę vult. & Doct. eam sequuntur, & Gand. in titul. de pœn. colu. 9. ex qua declaratione habes quid sit dicendum in actione furti, quæ simplum non continet, & in actione vi bon. rapt. quæ simplum continet, §. ex maleficijs. Instit. de actiõ. Hoc tamen, quòd solutio vnius liberet alios quo ad interesse patris, non habet locum quando incipit ab æstimatione, quia adhuc agit ad rem in qua est dominium, vt per Flor. vbi supra. Salic. & Doct. in d. l. 1.

2 C. de cond. furt. Sed quid † si plures currant tumultuario modo ad dirripiẽdum castrum, vel domum, an omnes teneantur insolidum, & quõ, & an pœna, vel restitutio vnius liberet alios, & dic, quod si æquè principaliter currant, ita ut unus non sit auxilio alteri, sed omnes festinent propter suum interesse, tũc quilibet tenetur de eo, quod ipse fecit, non autem de eo quod fecerunt alij, & ad hoc adduco tex. in l. fi. ff. de sicar. dum dicit, ictus vniuscuiusque contemplari debemus, & qđ ibi dicit Bartol. column. 2. in hoc art. quando plures delinquunt, an omnes teneantur insolidum, dum dicit quod quando inæqualiter delinquunt quilibet tenetur de eo, ꝙ fecit, allegat etiam l. itẽ Mella. §. si plures, ff. ad l. Aquil. Fateor ꝙ unusquisque tenẽ ad pęnam secundum dispositionem statutĩ superinde disponentis, vel iuris communis. iuxta tit. ui bon. rapto. & titu. ad l. Iul. de vĩ pub. vel priu. quò ad portionem suam, sed dico ꝙ nõ tenetur respectu sociorum, nec quò ad pœnam, nec quò ad interesse partis, omnes igitur in effectu capitali supplicio efficientur, si erunt comprehensi in tali pęna a statuto puniente rapinam, cõsiderata rapina singulorum, sed quò ad restitutionem, etiam idem est, quia quilibet tenetur de facto suo, nisi tamen damnum unius discerni non posset a damno alterius, vt quasi semper euenit, ita Innoc. & communiter Doct. in d. c. sicut dignum. vbi est materia, & Alexa. cons. 103. vol. 1. colu. 5. & loquũtur Doc. etiam quando nullus dux aderat. Sed si non currant tu-

3 multuatio modo, sed comitentur aliquem tunc quo ad ducem res est clara, quod te-

b netur *b* de omni pœna, crimine, & damno aliorum. l. qm̃ multa facinora, C. ad l. Iul. de vi publ. & l. 2. §. si quis non homines. ff. vi bonor. rapt. & utrobique Bar. alij uero non tenentur nisi de damno quod quisque dedit, ita Bart. in dictis locis, & Innoc. & Doctor. ubi supra, intelligendo tamen vt superius dixi, quod tenentur criminaliter, & ciuiliter

c pro factis eorum solum, *c* & Bar. vbi supra sequitur Alexan. in dicto consilio. Et sine difficultate, hoc casu, & multo magis quando dux non adest, quilibet tenetur insolidum si non potest discerni damnum vnius a damno alterius. Est verum quòd solutio unius liberat alium quo ad interesse, non autẽ quo ad pęnam, iuxta d. l. item Mella. §. 1. & glo. ibi, & dixi in pręcedenti quæst. Et tamen aduertendum quando raptim omnes currerent, quod si tantum unus esset dolosè auxilio alteri tenetur non solum de eo quod ipse surripuisset, sed etiam de auxilio alteri pręstito. iuxta l. is qui opem. & l. in actione. §. ope. ff. de fur. & not. in d. l. fin. per Bar. & alios, & quę dixi in hac materia, supra in tit. de homic. Quando in rixa quis a pluribus occiditur. Nec obstat quod Bar. in d. §. si quis non homines. & sequentes eum, vbi supra. clare sentiant, & dicant non teneri tales, nisi de eo qued ipsi fecerunt, licet dede-

rint auxilium aliis, quia loquitur quando non ad eum finem auxilium dederint, sed casu, iuxta dicta ubi supra in tit. de homic. Itẽ est aduertendum quando associaré ducẽ, ut essent illi auxilio ad cuius, opis gratia ibat, quamuis non teneãtur ꝑ delictis sociorum, nisi ut modo dixi, an tamen teneãtur uti auxiliatores ducis ꝑ delictis per eũ commissis. Et in hoc dicerẽ, quod respectu rapinæ commissę per ducem tenetur, iuxta d.l. is qui opem. & §. ope. secus autẽ respectu aliorum delictorum commissorum per eũ quia nõ iuerunt, ut essent auxilio ad alia delicta pertractanda. l. non solũ. ff. de inur. & l. in furti. §. ope. ff. de furt. & Sali. in d.l. quoniam multa facinora. colum. 6. uersic. quęro extra. C. ad l. Iul. de vi publ. & multo minus tenerentur de auxilio, quo ad scocios alia delicta committentes, præter propositum principalis ducis. Sed succedit quæstio, aliquis pluribus comitatus uadit ad popopulandum castrum, clarum est, illum teneri de omni depopulatione etiam facta per socios. dicta l. quoniam multa. Socij uero an similiter teneantur non solum de rapina facta per eorum ducem, sed etiam per alios socios? modo dixi non teneri pro aliis delictis, ratione quorum non intendebant auxiliari, sed respectu rapinę intendebant auxiliari. Est verum, quod illi nõ fecerũt, & ideo etiam cessat auxilium, quod venit in consequentiam, et quod non potest consistere sine principali, l. is qui rem, §. si tu Titium, ff. de furt. cum ibi not. vnde non immerito dicitur per Doct. ꝙ tenetur pro eo solum quod peruenit in eos. In hoc dominio secundum ordines nostros tales puniremus de unione, iuxta rubr. supra de vnionibus, et quia commisissent vim publicã, iuxta dicta sub rubr. de vi pub. & prin. & ita Bart. in d.l. qm̃ multa. in uerbo. alii autẽ homines, si essemus in homicidio, ad qđ omnes proposito illud committẽdi iuissent omnes tenerentur, iuxta tit. ff. & C. de sicar. & not. per Bar. in l. fin. ff. de sicar. Vides igi-
4 tur † ꝙ isti simul coadunati tenentur solum in effectu de eo, ꝙ ipsi fecerunt, & quatenus auxilium dolosè per eos alicui præstitum esset, ad certum delictum, sed cur diuersum in his qui consilium dederunt, ut iretur ad depopulandum castrum, nam tenentur in totum pro omni rapina, ut not. Innocen. & Docto. in d.c. sicut dignum. dic rationem esse, quia consilium euagatur ad omnia damna, auxilium non, ita Innoc. Anan. & cæteri communiter in d.c. Cætera maximè circa dictum auxilium, uide per Inno. & Doc. in d.c. sicut dignum. vbi facit differentiam, an auxilium sit ad ipsam rapinã, an ad adiuuandum ducem eorum, dissuadendo tamen rapinam, & vt ibi, qui etiam latissimè loquitur quid in foro conscientiæ, & uide etiam in materia Alex. in d. §. si quis non homines. & Ang. in verbo, Andream auxiliatorem, versi. quęro an Caio. vbi latissimè tam per eum, quàm per Ang. de Arim. Et de cõsultore qũo puniatur, vide Fel. etiam in c. 1. de offic. deleg. & in dicto ca. sicut dignum. Dixi quando plures delinquunt quomodo
5 teneantur. Nunc † quęro quando unico ictu
d committit unus plura delicta, *d* vel delictũ solũ, qđ punitur pluribus legibus diuersimodè. An pluribus pœnis puniatur? quo ad primum, vide tex. in leg. 1. ff. vi bon. rapt. de cõmittente rapinam, qui etiam dicitur cõmittere furtum, & dicit iureconsultus, ꝙ si punitur pro furto, etiam potest puniri pro rapina in eo in quo pęna excedit, & ideo Barto. no. ex illo tex. ꝙ quando duo delicta ex eodem facto descendentia, se habent, ut genus & species, pœnæ tolluntur inuicem quatenus concurrunt, & non ultra. Est uerum, ꝙ vult dictam. l. & reg. procedere tantùm, quãdo actiones persequuntur rem familiarem, secus si vtraque tendat ad vindictam publicam, quia tunc una absolutè tollit aliam, sic ẽt in l. 1. §. unde quęritur. in vers. tertia regula. ff. de publ. sequitur Alex. cons. 103. in 4. volu. 1. Item non procedit regula d.l. vt dixi, quando se habent vt genus, & species, secus si, ut diuersa, & vt excedẽtia, & excessa, ita Bart. in d.l. 1. §. vnde quæritur, & uide latius in hoc artic. quando plura delicta sequũtur ex eodem facto, Azo. in ti. de obl. quæ ex quasi delict. nasc. col. 2. & Bart. in l. 1. & 2. ff. de tigno iniuncto. & remissioues Felyn. datas in c. quod olim. in uerbo, gl. 2. de Iudeis. & Fel. in cap. sicut dignum. col. pen. de homicid. & dixi supra sub rubr. arb. furt. cæsar. ubi
6 vide. Quò ad secundum, quando † committitur unico actu delictum vnicum quod punitur pluribus legibus diuersimode, ut in crimine quod uulgus barattariam uocat, iuxta ea quæ dixi supra in titu. de officialibus corrup. pec. & c. vers. qua pœna puniatur. An puniatur omnibus legibus, an una sola sufficiat, vnica tm̃ imponi possit. uide Bart. in l. Senatus, ff. de accus. qui in effectu redigit rẽ ad hoc,

ad hoc, an sit vnicum delictum. & eo casu vult vt vna lex nō tollat aliā, secus si oriantur diuersa, de quo dixi supra in titul. de offic. corrupt. pec. &c. in versic. non quiescit tn̄ animus. & addo Alciat. in tract. pręsūpt. reg. 2. pręsump. 28. numer. 9. In quo art. tamen quando quis punitur pluribus legibus an vna lex deroget alteri, & maximè in statuto, an derogare intelligatur iuri communi, vide Bar. in l. 1. ff. vi bon. rapt. Fel. in c. qđ olim. de Iudæis. Marian. in c. ueniens. de accus. char. 193. secundum totum uol. & absolutè admodum. & uerè per Dec. in c. de causis. de offi. deleg. col. antepe. uersi. in fi. gl. ubi ostendit ueram esse opin. vt in dubio statutum tollat pœnā iuris communis. Et an punitus vna legè possit alia lege puniri, & sic militent oēs pœnæ, loquendo qn̄ una lex nō tollit aliā, vide Fel. in d. c. quod olim. vbi ponit reg. & fallen. & Dec. in d. ca. de causis, col. pen. versic. subsequenter Abb. quærit, & concludit puniri non posse, si tendunt ad vindictam publicam, secus si respiciunt commodum priuatū, & ibi etiam ponit an punitus per iudicem ecclesiasticum possit etiam puniri per laicum, & hęc quando vnico actu plura committuntur delicta, vel incidit quis in plures leges,
e sed quando facta sunt plura, & plures tit. criminis & plura crimina, tunc non est dubiū quòd vna electa alia non tollitur, leg. nunquam plura, ff. de princip. delict. ubi Bartol. & Bar. in leg. 1. §. unde quæritur, ff. de publi. unde operæprecium est
7 videre, quando † plura dicantur delicta, siue unicum. Et quomodo cognoscatur an sit vna iniuria, uel plures. Est materia Bar. in d. l. nunquam plura. & etiam uide Bart. consil. 108. & Bal. 4. vol. consi. 36. & Salic. in l. si nō côuitij, colum. 2. in fi. C. de iniur. in his locis etiam habes quomodo delicta confundātur, & si quis cognouit sæpius mulierem an sit vnum delictum, vel plura, ratione statuti punientis adulterium in certa summa, uide Barto. consilio 222. Et si statutum mandat, vt præstans auxilium malefico puniatur cre ta pœna, & si quis præstet auxilium quatuor hominibus aliquam occidentibus, an puniatur pro uno auxilio, uel pluribus, vide Bart. consi. 233. Ang. Aret. in gloss. Andr. auxiliatorem. uersiculo, quæro an Caio, colum. 3. Adde quòd continuatio delicti non inducit diuersa delicta, sed unum continuatum, & quid de eo, qui plura intulit vulnera eodem contextu in eundem, uide plenè Feder. consi. 7. col. pen. in fi. seque. Quid si popolum quis concitet ad seditionem, & simul homicidiū committat, an confundantur, vel de utroq; puniatur, Vide Bal. 2. volu. cons. 459. Quid de cōmittente homicidium, & rapinam cō tra eum, cum quo fecerat pacem, an incurrat duas pœnas. vide Bald. 4. uol. consil. 337. Quomodo etiam dicantur plura furta, uide notabiliter Bald. 5. uol. consil. 247. & consil. 348. & Soc. consil. 23. volu. 4. vbi dicit, quòd plura furta nō dicuntur, sed unum tantum, quando facta sunt continoato tempore, & vide Cępol. consi. 77. post prin. & qui producit plures falsos testes, uel falsa instrumenta, ad eundum finem, an committat unum delictum, uel plura, uide Cęp. consi. 78. col. fin. Et an insultus cōfundatur cum vulnere, ponit Bart. in d. l. nunquam plura, col. 4. uersic. iuxta hoc quæro. & Aret. consil. 10. col. pen. vbi dicit, quòd quando insultus, & vulnus facta sunt in diuersis territorijs, tunc nunquā confunduntur. Et quid si quis percutiatur in utroque oculo, uel in manu, & brachio, an dicatur unum uulnus, uel plura, uel unum delictum, uel plura, uide Angel. consil. 190. col. 1. & 2. & Bald. 3. uolu. consi. 484. Et quid si fiant tres percussiones uno ictu, an puniantur pro una, uel pluribus, maximè stante statuto, &c. vide Bald. 2. uol. consil. 351. & qn̄ quis infert plura uulnera contra vnum, ex quibus sequitur homicidium, An una pœna imponatur tantum. Bart. in lege nunquā plura. vult vnum tantum imponi debere, declarando ut ibi, & per Soc. omnino videndum cons. 62. colu. 2. & seq. Et quid si est formata inquisitio de vulnere mortifero, an secuta morte possit sequi condēnatio, uide Bal. 4. vol. consi. 43. Et ad prædicta uide Bal. in l. si filiusfamilias, ff. de iurisdic. om. iud. Ang. de malefic. in uerbo, fecit insultum, colu. 2.
8 Est † in arbitrio iudicis grauiori pœna, quam leges velint, vel leuiori, reum ex causa condemnare, l. quid ergo, §. pœna grauior. ubi glo. Bar. & alii, ff. de his, qui no. infa. & l. etsi sæuerior, C. ex quib. cau. infa. irrog. & quæ sunt qualitates considerandæ, ut augeri possint, siue diminui pœnæ, docet text. in l. aut facta. vsque ad fi. ff. de pœn. & ponit causas septem sine consideratione dicti text. Felyn. vbi latissimè de hac materia in c. qualiter, §. ad corrigendum, col. 6. & seq. de accus. & vide Alex. etiam in d. l. etsi sæuerior. & ætas, siue quis sit iuuenis valde, siue admodum senex, est iusta causa minuendi pœnam, ut

per Dec.in l.ferè in omnibus,ff.de regu. iur. Maxima etiam peritia in aliquo artifice, vel professore literarum,est iusta causa.l. ad bestias,ff.de poen.Et facit .l.sed, & reprobari. in verbo, ualde tamen disciplinatos. de excus.tuto.& ideo Host.in cap.de causis.de of. delega.dixit, quòd vbi veniret abscindenda lingua,vel manus,ex aliqua lege,vel statuto, propter aliquod delictum. Si egregius orator,vel poeta, vel pictor tale delictum commisisset, non deberet pictori abscindi manus,neque poetæ,vel oratori lingua,ad quod conferunt dicta Barb.in rubr.de reb. eccles. non alien. colum.3. vbi loquitur de statuto,
9 † quod forensis non possit ingredi collegiũ, vt nõ habeat de locum in aliquo eminentis scientiæ, & ibi habes eminentia scientiæ. Adde, ꝙ hęc conclusio procedit in sententia ipsa,non post,quia tunc requiritur remissio principis.Dec.in §.1.in columna 1.in c. at si clerici.de iud.& Felyn.post Inn.in d.§. ad corrigendos.Idem sine dubio procedit in principe,in quo omnis pœna est arbitraria, secundum Bald.in l.1.in 8.col. ver. opponitur ultim.C.de sum.Tri.& fide cath.& Fely. ubi supra,uer.circa quartum.& Afflic.in tit. quæ sint regalia,in princip.nu.65.& adeo est arbitraria,ut etiam possit animum suum ad puniendum, & absoluendum informare, & iudicare ex his,quę vidit,& audiuit dum esset minori statu constitutus, ut dixi sub rubric.de par.suppo. in fin. procedit etiam sine dubio in iudicibus maioribus,qui, secũdum Paul. de Castro. in Auth.hodie.C.de iud.ij sunt in hoc casu, qui sunt perpetui,ut epi,
10 marchiones,& similes. Et † sic etiam capitaneus iustitiæ in hoc dominio, qui erat perpetuus, & habet amplam autoritatem, sed dubium est quò ad inferiores, vt prætores. Ias.in d.auct.dubitat, & allegat pro,& contra,& non bene se explicat Ias.in l.cum seruus,colum.fin. Ijdem facis.Iaso.etiã in §.ex maleficijs,colum.2.Insti.de actio.& ibi videtur tenere,ut non procedat in prætoribus terrarum, nec alijs inferioribus,prout etiã hoc idem potius quàm aliter sentit in locis vbi supra. Reperio Dec.in c.de causis, columna penultima,& fi.de offi.delega. tangentem articulum,& dicentem,ac ostendentem, quod communis opinio est, ut solum, procedat in maioribus magistratibus, & inferentem, ꝙ etsi in delegato inferioris non procedit regula, tamen locũ habet in delegato principis, uide ibi,& ita intellige dicta Fel.in dicto c. qualiter.§.ad corrigendos. dum de delegato in hoc casu loquitur. Aduerte tamen, quia uult Ias.in d.l.cum seruus.quod hæc conclusio .ut possit pœna mutari, procedat solum in causis arduis statutum reipublicæ concernentibus.& idem Ias.in d.§.ex maleficijs.ẽt allegat Roman.ad hoc,ꝙ nemo potest facere hanc uariationem,nisi consulto principe. Sed hoc ultimũ non puto uerum,& est contra cõmunẽ,& d.§. pœna grauior. & d.l.etsi seuerior. Primum etiam falsum est,ut patet, si cõsideres causas,de quibus per Fel.& Docto.ubi supra,per quas potest pœna mutari. Est verũm,quod in hoc dominio nõ permitteret princeps, vel senatus,ut fieret talis mutatio,nisi eo cõsulto. Sed supra locutus sum de iure, & scias hanc mutationem non solũ contra leges fieri,verum etiam contra statuta,secundum communem opin. ut per Dec. vbi supra,colum.fin. & vide etiam ad prædictam materiam Ias.in l.non solum.§.morte, ff.de oper. nou.nunc.columm.21.ver. quinta conclusio.& Fel. in ca.1.de const.col.12.ver. fallit septimo. Et addo,quod ꝑꝑ magnam probitatem hominis receditur à regulis iuris,ut per Fel.in c.super his,col.fin.de accus. et per Ias.in l.iubemus.C.de iud.colum 2.& sep.Est tamen videndus Dec.in c.postremo. in fi.de appel.Idem propter dignitatem, & nobilitatem,ut per Fel.in cap. pastoralis. de
11 offic.deleg. Non omitto etiam, quod interdum iudex cogitur minuere pęnam, ut puta, quando fieret propter ętatem, uel quia cessaret dolus,uel etiam interueniret interesse publicum.Interdum etiam potest, sed nõ cogitur iudex,puta,quando uult punire conatum solum sine effectu. Ita Dec.ut paucis agam,in l.si fugitiuus.colum.4.C.de ser.fug. post Alex.in d.l.etsi sæuerior,colu.fi. Saly.in l.is qui cum telo,colum.pen.C.de sic.Bal.& Are.in d.l.si fugitiui.et de materia d.§.pœna grauior.et d.l.etsi sæuerior.uide omnino per Dec.in dicta l.si fugitiui,colum.5. Addo,ꝙ etsi homicida prouocatus puniatur pœna ordinaria, tamen ẽt iudex potest imponere minorem ordinaria.ut dixi sub rub.de hom. Addo etiam,quòd si iudex excederet in pœna,quia condemnaret in decem, quem debuisset in quinque condemnare, tamen ualet condemnatio in quinque,secus si excederet in mulcta,ut per Are.in gl.dictam, Sempronium in trecentum libris, &c. colum.4. ver.& aduertas.& in additionibus ibi.Statu-
12 ta pœnalia † an sint fauorabilia,& consequenter

ter extendenda, an uero restringenda, uide Barto. in l. quemadmodum. C. de agr. & censib. lib. 11. vbi dicit, quod licet lex pœnalis, & odiosa non extendatur extra significatum suum proprium. l. cum quidam. ff. de libe. & post. & c. odia. de reg. iur. in 6. Tñ vbi extẽsio tendit ad fauorem reipub. ita debemus eam extendere, sicut legem fauorabilem, & ideo cum pertineat ad fauorem reip. punire malesicia, ad hoc ut prouincia purgetur malis hominibus, l. cõgruit. ff. de offi. præs. pœna statuti punientis facientẽ maleficium, tenebitur fieri faciens, & ita debet extendi statutum. l. si quis id quod. cum sim. ff. de iur. omn. iudi. Ex quibus uerbis in primis colligo unã conclusionem adeo ueram, ut disputatione non
13 egeat, quod si lex pęnalis ex proprietate uerborum contineat rem minoris odij, & maioris, quo casu uidebatur dicendum, ut deberet solum comprehendere ex benigna interpretatione materiæ rem minoris odij, iuxta reg. l. si præses, ff. de pę. & reg. in pœ. de re. iur. in 6. tamen cõprehendit utrumq; ex quo proprietas uerborũ hoc significat, l. non aliter. de leg. 3. cum ibi no. Et ad hoc est tex. & ibi folius Aret. not. in l. cũ lege. ff. de testa. ubi uide, & Dec. ubi supra. Secundo colligo aliam conclusionem, quod regulariter dispositio pœnalis non extenditur tanquam odiosa extra propium significatum, ex eadem ratione, nisi quando continet fauorem reip. in puniendis maleficijs. Et hanc conclusionem sequitur Do. Roch. Cur. in tract. con suet. char. 17. colum. fin. post alios per eum relatos. & ibi etiam ponit alios casus, in quibus sit extensio. Sic etiam Dec. ubi omnino est uidendus, in regul. factum suum. §. in pœnalibus. ff. de reg. iur. ubi facit regulã negatiuam, quod non sit extensio, cum septem limita. & in 4. sequitur hanc. Et in quæstio.
14 Bartol. in d. l. quemadmodum. An † statutum puniens facientem delictum, compre-
f hendat fieri facientem, *f* vide Alex. in l. 1. in prin. col. 4. ff. de verborum obligation. ubi dicit communem esse, ut non comprehendatur fieri faciens, quando statutum loquitur in personam, quia fictè dicitur facere, quod sit communis, dicit Iaso. in l. si is, qui pro emptore. ff. de usu cap. char. 21. colum. 3. versicu. prædicta inducit Barto. ubi latissimè de hac quæst. quòd sit uera opinio, ostendit paucis Dec. in reg. is damnum dat. de regulis iuris Est tamen limitanda primò, ut non procedat, quando sic redderetur statutum elusorium, quia deficeret pœna iuris communis, secundum Alexand. in dicta l. 1. Item in ciuitate hac Mediolani sine dubio non haberet locum, quia ultra, quod statutum loquatur in personam, adest aliud statutum disponẽs, ut nullus puniatur pęna corporali, nisi lege municipali caueatur, ut per Iaso. in dict. l. si is, qui pro emptore. ver. limita istam quæst. & similiter in alijs locis, ubi similia adessent statuta. Adestque aliud statutum, quod prorsus tollit difficultatem, disponens, quod homicida intelligatur, qui proprijs manibus
15 fecerit homicidiũ. Et aduertendum, † quod etiã ex maiori ratione non licet extendere statutum in hac materia. Nam magis delinquit mandans quàm mandatarius, ut per Iaso. & Dec. ubi supra, tamen non sit extensio extra proprium significatum. Et ideo D. Roc. ubi supra aliter sentiens nõ bene dicit, & consequenter statutum loquens in furto, nõ debet habere locum in rapina, vel crimine expilatę hereditatis, quæ sunt maiora, de quibus dixi supra in tit. de fur. ver. & an statutũ, & in tit. de sacrileg. ac in tit. de lege Iul. pec. Attamen teneo contrarium in raptore, quia in rapina inest propriè furtũ, iuxta dictã l. cum lege. apparet ex tex. Instit. ui bonorum raptor. in princi. Item in sacrilego, qui furetur res sacras, iuxta not. per me supra in tit. de sacrileg. In crimine uero expilatæ hæreditatis sentio cum Cœpol. cons. 72. col. 2. & 3. qui contrarium tenet, quia non cõmittitur furtũ propriè, & uide de hac materia Ang. & additionem ibi in gloss. uestem cœlestem. columna. final. Marf. in l. si quis viduam. columna penultima, & ultima columna de consti. Ias. in §. ex maleficijs. Insti. de actio. char. 3. columna. prima, & in §. tripli columna tertia, eodem tit. Et an statutum minuens pœnam iuris communis, puta, imponens pro adulterio pœnam pecuniariam, etiam comprehendat adulterium cum incestu, uide Corn. consilio 19 uolum. 4. Et quia dixi, quod quando uerba ex proprio significatu sunt apta ad comprehendendum non solum hunc casum, sed etiam alium, utrunque comprehendunt: aduertendum est, quod si ex duobus, quę possunt comprehendi, alterum sit eligendum, ita ut utrunque non possit eligi, tunc quod mitius est eligetur, Aret. in dicta l. cum lege, & ideo si fiat mentio de ui, intelligetur de priuata, & non de publica, ut sit mitior pœna, l. pręses. ff. de pœn. Dec. in reg. hoc iure. ff. de reg. iur. Item si lex,

16 si lex, uel statutum † imponat pœnam capitalem, non intelligitur de pœna capitis naturalis, sed exilij, d.l.præses. & l.interpretatione, ff.eodem ita Cano. in c.5. super glo.1.de iureiur. & Ias. vt paucis agam, in l. diuortio. in prin.col.3.ff.sol. mat.& in l.transigere, C. de transact. ponit in hoc Felyn. regulam, & fallentias, in c.qualiter, & quando §.ad corrigendos. de accus.& doctius ibi per Aretin. quem vide. Non procedit tamen hæc conclusio in atrocissimis delictis, quia fit interpretatio in deteriorem partem, per dictum Abb.in c.at si clerici.in vltim. verbis principij, de iud. Et facit ad hoc, quando eo in casu recedimus a regulis iuris, per d. Innoc. in c.1.de const. vbi Fely.col.12.& dixi supra in art.princ. præcedente, & generaliter mitior pœna semper est eligenda, gl. in c. de causis. in uerbo, certa.de offi.deleg. vbi Dec.in cap. cœteras, col.penul.versi.10. & ita restrictio. de rescrip.& ibi etiam ex hoc refert, quod
17 † in dubio reus, & non iudex, debet eligere pœnam alternatiuè positam, in pœnis pecuniarijs tamen non corporalib. ut per Dec. ibi colum.4.vers.subsequenter.ad fin. & per Dec.latè in l.si fugitiui. C. de ser. fug. & ad prędicta omnino vide Alciat. in tract. præsump.in reg.3.præsump.45. quæ est ultima.
18 Quando quis delinquit extra territorium, an puniatur secundum statuta loci, vbi delinquit, an secundum statuta patrię, an iure communi, vide Bartol.in l.cunctos populos, C.de sum. Trin.versic.2.quæro, quid de delictis. distinguentem, quod si est delictum de iure communi, punitur secundum statuta loci, vbi deliquit, aliàs non, nisi fuerit sciens, declarando etiam qualiter præsumatur sciens. Iason.ibi, in 1.lectu. tangit charta 3.columna 3. versiculo 2. quæstio princip. est, quid in delictis.& concludit, quando est delictum de iure communi, sicut dicit Bartol. si tamen fuerit sciens aliter punitur secundum ius commune, dicens, quod est opinio melior, quàm illa, quod passim attendantur statuta loci delicti, quam ponderat fuisse Bart.ibi, & ostendit quod etiam est communior, & subdit quod in iudicando non est recedendum ab hac opinion. Ias. etiam tangit in secunda lectura. in versiculo secunda principalis quæst. Barto. vbi in effectu idem concludit. Vide etiam Fel. in cap. licet, columna 6.versic. dum dicitur.de foro competenti, vbi dicit communem opinionem illam esse quam tenet Abb.ibi, & Abb. ibi tenet, quod pōt iudex delicti eum punire secundū statuta sua, nisi fuisset ignorans. Est igitur dicendum, ꝙ data ignorantia cessant statuta loci delicti, sed non cessante iuxta modos traditos per Barto.& Doctor.in l.cunctos populos. potest iudex delicti tale punire secundum statuta sua, potest etiam eum punire secundum statuta loci domicilij, nisi secundum Fely.in utroque loco imponeretur pœna a statuto ipso iure, quia tūc attenduntur statuta loci delicti præcisè, & eandem opinionem tenet Marian. Soc.in c. postulati.char.3.columna 3. uersiculo, quo ad quartum principalem.art. de foro competenti. ubi loquitur similiter sicut Abb. per verbum, potest, sentiens clarè, ꝙ etiam potest puniri secundum statuta domicilij, nisi in casu, de quo supra.& Marian.ibi latius, & consideratius loquitur quàm alius, complectendo diuersos casus. uide etiam in hoc arti. ponendo casum in iudice originis, an de-
19 beat punire subditum delinquentem extra territorium secundum statuta sua, vel statuta loci delicti. Alex.in cons.suo 111.volu. 2.colum.3.vbi dicit communem esse, quòd statutum non comprehendat suum subditū delinquentem extra territorium, & ita quod iudex domicilii debet eum punire iure communi, si non apparet de pœna statuti illius loci, Concludo igitur ex prędictis secundum mentem communiter Doctorum, ꝙ regulariter attenduntur statuta loci delicti, quando non poterat reus ea ignorare, & quia possit iudex loci delicti punire secundum statuta sua, res non habet difficultatē, Sed an etiam sit facultatis suæ punire secundum statuta ciuitatis delinquentis? In hoc Alexand. discrepat a Felyn. & Marian.& articulus pendet, an statutum pęnale comprehendat subditos delinquentes extra territorium, de quo statuto tam in hoc casu, quàm in aliis, an extendat uires suas extra territorium, uide Barto. in dicta lege cunctos populos, versiculo, octauo circa statuta punitiua, & vltra Alexand. in dicto cōsilio.111. quem vide omnino, uide etiam Signorol. consilio 89. columna secunda, & Cornel. 1. volumine consilio 152. columna secunda ad finem.& Roch. in cap.fin. dicto consuet.& uide etiam de hac materia Fely. in d.cap.2. constitut.columna 2. uersiculo, tertia conclusio.& Caccialup. ac alios in d.
20 l.cunctos populos. Non omitto † quòd Doctores ubi supra distinguentes, an sit deli-

ctum de iure communi, vel non, volũt tñ vt licèt sit delictum solum ex dispositione statuti, nihilominus si communiter adsit tale statutum in omni loco (ponendo exemplum
g in statuto, vel Decreto prohibēte frumēta g extrahi extra dominium) idem sit, ac si illud esset prohibitum iure communi. Hoc autem decretum, ut frumenta non conducantur extra dominiũ, ualde terribile est in hoc dominio, quia imponit pęnam ultimi supplicij, & publicationis bonorum, & quamuis uideatur cōtinere utilitatem publicam, vt scilicet annona detrimentum non patiatur, & ne sequatur charitas frumentorum. Tamen si practicam attendamũs, continet auaritiam, quia finis est, ut pro quolibet sacco frumentorum soluatur uecti. omni enim tempore conceduntur licentiæ, ut frumenta extra dominium conducantur cum solutione allegati uectigalis. Quæ res, & penuriã auget, & nobiles dimittit inanes, ego quotidie clamo contra hoc. Quando deli-
21 ctum habuit principium in uno territorio, & sortitur finem in alio, quis iudex possit punire, vide Marian. in cap. proposuisti. de foro competenti. & quę dixi supra in titul. de foro competenti, ubi etiam habes quomodo iudex dicatur pręuenire alium iudicē, ita ut solus præueniens possit punire, & quãdo quis est punitus, uel soluit pœnam in vno territorio, an adhuc possit puniri in alio, & an iudex possit exequi sententiam alterius, & infinita alia ibi dixi de competentia, & incompetentia iudicis in hac materia, quæ omnia tendunt ad demonstrandum, quis iudex punire possit, & sic ad materiam nostrã
22 pœnarum. Si uero † sit commissum delictum ultimo die mei semestris, & in alio semestri fiat cōdēnatio, cui pœna debeatur; Est materia, quæ ponitur per Alexand. in l. diuortio, §. si uir. columna fina. ff. solut. matrim. ubi dicit, quòd in simplicibus emptoribus fructuum communis est opinio, ut ad primum emptorem pertineant, quam opinionem, etsi acriter mordeat, tamen etiam admittit, ubi tempore primi emptoris saltem formata esset inquisitio, & deinde distinguendo concludit, quòd si loquamur de his, quibus data esset administratio iurisdictionis, tunc secundo inquirenti datur pœna, quæ ex industria acquiritur, quæ opinio ex diuino iudicio tanti uiri proueniens superioribus diebus habita fuit in consideratione à Senatu, eleuata difficultate, an pœna delictorum commissorum ante emptas iurisdictiones in hoc dominio, in quo multę sub Cæsare emptæ fuerunt, ipsorum emptorum essent, an fisci. Nam ordinauit Senatus, ut si erat sub Cæsare formata saltem inquisitio, fisci Cæsarei essent, aliàs emptorum. Pę-
23 na ubi non determinatur a iure, committitur arbitrio iudicis, l. 1. expilatores, ff. de effract. Dec. in l. si fugitiui, columna. 5. circa fin. C. de seru. fug. & Dec. latè in cap. de causis, colu. 2. de offi. deleg. & ibi ponit quomodo debeat iudex arbitrari, dicens, quòd consuetudo attenditur, uel illa cessante a simili ad similia procedit, & quòd etiam arbi-
h trium extenditur usque ad mortem, h per gl. in §. in summa. Instit. de iniur. de quo vltimo vide Dec. in c. ex litteris. de consti. post Fel. ibi, qui facit regulam secundum gl. in d. §. in summa, & postea limitat pluribus modis. Ias. in l. etsi legibus. C. si contra ius, vel vtil. pub. & Dec. consil. 100. column. pen. in fi. & seq. Vult tamen Dec. in d. cap. de causis col. 2. ꝙ hoc arbitrium non debeat declarari in principio officij, sed tempore pœnæ imponendæ, ut per eum. Hæc tamen disputatio cessat in principe, in quo omnis pœna est arbitraria, ut dixi supra in uersi. est in arbitrio, & quando pœna est commissa arbitrio iudicis, & iudex arbitratur, an possit appellari. vide Fel. in c. inter ceteras. de rescr. col. pen. & Alexa. in l. 1. ff. de reg. 2. ad fin. & dum dixi, ꝙ arbitratur iudex a simili pœna, cessante consuetudine. Adde quòd si statutum, vel lex dicat, vt imponatur pœna certa, vel alia in genere, non imponetur maior pœna expressa, sed similis, glo. in l. si fugitiui, C. de ser. fug. Bartol. in l. quidam relegatus, in princip. ff. de reb. dub. & Fel. in capit.
24 sedes, col. fin. de rescrip. Addo etiam, ꝙ qñ delictum non fuit perfectum, non potest iudex arbitrari usque ad mortem. Floren. in l. item si obstetrix. circa fin. ff. ad leg. Aquil. & Dec. in d. l. si fugitiui, colum. 4. Et quando pœna est alternatiua, An, & quando electio competat iudici, uel reo, uide præter alios Dec. qui hanc materiam latè ponit in ca. inter cæteras. de rescrip. & in d. l. si fugitiui. Et an habens arbitrium iuxta d. §. effractores, siue l. etsi sæuerior, C. de infam. & l. quid ergo, §. pœna grauior, ff. de infam. & quæ dixi supra uers. est in arbitrio. possit etiam cōfiscare bona? Dic id posse magistratus, qui in summa potestate sunt, aliàs non, ut per Dec. in l. vni, C. ne sine iussu princi. & Ang. Aret. in glos.

in glos.& eius bona publicamus. colum. 7. versicul. quæro quis iudicium, & per Ias. in l.2.C. qui testam. face. non poss. colum. fin. & in l. etsi legibus, vbi doct. §. expilatores. C. si contra ius uel util. public. & Felyn. in d. ca. ex literis. de constit. & qui sint tales iudices. vide ibi, & per Bartol. in leg. 1. in princip. ff. quod quisque iur. Quæ disputatio cessat in hoc dominio, in quo nemo, quantumcunque latam habeat facultatem procedendi, & determinandi, potest bona publicare, in consulto Senatu. An † publicatio bonorum, & aliæ pœnę, & mulctæ applicentur feudatario, an supremo domino? In effectu dic hæc pendere à priuilegijs, an clarè loquantur, uel sint translata omnia regalia, iux. text. quæ sunt regalia, quem vide, vel etiam sit translatum merum, & mixtum imperium, quia tunc etiam confiscationes eorum sunt, nedum alię pœnæ, & mulctę, & quę ex sola concessione iurisdictionis ad eos pertinent. Lucas de Pen. in l. 1. colum. 8. versic. secundò quæritur, an concesso mero, & mixto imp[er]io, C. de priu. sch. lib. 12. Mart. Laud. in cap. 1. columm. fin. versi. ex qua doctrina. ubi etiam Prępos. col. fin. qual. vasal. iur. debeat fidel. vbi volunt, ꝙ confiscatio sit maioris domini, quando sibi reseruauit ius maioris dominij, ergo à contrario, & c. Guid. Pap. cōsilio 76. in terra alicuius. Hoc est etiam ex mente Aluar. in capitul. 1. §. si quis aliquem. de pace tenen. colum. 3. & ibi Præpos. & Iser. qui dicunt, quòd pœnæ, & mulctæ sunt feudatarij, sed bona applicantur supremo domino. intelligendo tamen, secundum prædicta, nisi ex cōcessione aliter appareret, vt etiam per Bal. in consilio 306. & seq. uolu. 4. Alex. cons. 31. uol. 1. colum. 3. & Bart. in l. cunctos populos, colum. penul. versicul. illæ ergo ciuitates. & dum Aluar. dicit, nisi etiam appareat contrarium ex iurisdictione, intelligit, sicut dixi modò, ꝙ etiam venit publicatio bonorum, quando merum, & mixtum imperium est tranlatum. & hoc vult Bar. in l. imperium, ff. de iurisd. omnium iud. colum. 4. vers. quęro extra cum duabus præcedentibus. Alexand. cons. 13. uolum. 6. Anch. cons. 161. de quo uide Ias. l. imperiū, colum. 4. vers. circa quartam partē. & col. sequen. ver. ex hoc vltra, & vide Iacob. de S. Georg. in sua inuestit. in gloss. cum mero, & mixto imperio, colum. 2. uers. sed an pęnę. & vers. sed an. Hæc intelligo sine dubio, quando ex ordine principis, vel lege ante infeudationem imponebatur publicatio bonorū, vel alia pœna, quia per infeudationem ponit vasallus in locū principis, in his quæ dixi, & per ea verba, de quibus dixi. Sed si postquam vasallus inuestitus est, princeps faceret proclama, vel decretum puniens uti delictum, quòd antea licebat, vel maiorem pęnam addens, an eo in casu, vbi committeretur delictum illud per subditum feudatario, de quo ipse cognosceret ex priuilegijs suis, non vetante aliquo ordine principis, prout vetat in hoc domino ordo maioris magistratus, posset iudex feudatarij cognoscere, & sibi applicare pęnam. Crederē posse eodē modo ex quo in feudatario est iurisdictio, merū, & mixtum imperiū, à quo nascūtur in illo loco pœnæ, quæ sunt fructus iurisdictionis, meri, & mixti imp[er]ij, iuxta not. in l. final. ff. soluto matrimonio, & si princeps uoluit suam nouam legem publicari eo in loco, nec in eo habere locum, sumus extra difficultatē, quia lege non militante, etiam non militat pęna. Sed si voluit, ut illi locus esset, prout vult semper, ut quietè uiuatur in toto dominio, quod maximè patet, quia cùm referuntur causæ criminales feudatariorum in senatu, mandat Senatus prætoribus eorum, vt delinquentes, & cōtrauenięetes dictis nouis ordinibus, puniant pœna ipsorum ordinum. Non video quare etiam pœna sicut cognitio non debeat esse feudatarij. Et facit, quod quidquid plantatur & seritur cedit solo, §. & ex diuerso. Inst. de rer. diuis. per Alex. & Ias. in l. 1. §. nunc videamus, ff. de oper. noui nunc. & ideo etiā quòd seminat princeps (ut ita dixerim) in mero imperio, & iurisdictione alterius, est domini iurisdictionis, & ubi princeps non curaret, ut publicaretur sua noua lex, uel non haberet locum in eo loco, posset feudatarius idem statuere ibidē etiam quod dictum statutum esset contra ius commune, iuxta not. per Ias. in l. omnes populi, in fin. ff. de iust. & iure. Et ad prędictam meam opi. quòd pœnę sint feudatarij etiam si oriantur ex lege superueniente, induco Doctores, qui generaliter uolunt, ut si quis sit inuestitus cum mero, & mixto imperio, eius sint emolumenta, & pœnæ, ut Bald. in l. 1. ff. de rer. diuis. quæst. 44. & Præpos. in c. 1. in fin. de cōtrouer. inter uas. & epis. Bru. cons. 23. in fi. & Docto. supra. Et dum allego

26 quòd feudatarius potest statuere contra ius commune. Ias. in d. l. omnes populi. dic quod melius declarat Fel. in cap. 1. colu. 1. 2. de rescr.

de rescr. vbi concludit, ꝙ inferior à principe ecclesiastico non potest statuere contra ius, secus autem inferior a principe sæculari, & ita loquitur Ias. in d. l. omnes populi. Et ꝙ
27 supremus princeps non possit statuere in terris feudatariorum, patet, quia in eis nullam habet iurisdictionem, iuxta no. per Bar. in d. l. omnes populi. in 1. quæst. princ. & ita Do. Franc. Cur. in consilio 2. columna secū
28 da versic. minus. An vero publicatio bonorum pro crimine læsæ maiest. in supremum dominum sit feudatarij? videtur non esse, q̄a princeps videtur sibi reseruasse vltionē suę iniuriæ, per cap. 1. §. pen. quæ sit pri. cau. ben. amit. & ita videtur determinare Iacob. in gl. & castro, colum. 3. §. pone princeps. & vide Bal. per eum allegatum. Et ultra ea facit tex. in capit. quæ sint regalia. vbi post generalem mentionem bonorum proscriptorum, inter
29 regalia† etiam connumerat bona committentium crimen læsæ maie. Et ita video seruari, vt quando uasallus committit crimen læsæ maiest. an bona pertineant primo domino, an alteri, uide Ang. consi. 15. in prin. extra
30 hanc materiam regula est, vt† pœnæ intelli
i gantur applicatæ fisco, *i* & non parti. Et hoc quando princeps statuit certo modo, de quo per Bartol. in l. agratia, ff. de ter. moto. & per Aret. in cap. cum in tua. in 1. not. de accus. & late per Ang. Aret. & Aug. de Arim. in glos. dictum Sempronium in centum libris condemnamus, columna quarta. Quando tamē in contractu est apposita pœna, fiscus ad illam agere non potest, nisi notarius fuerit eam stipulatus nomine fisci. Bartol. in l. 1. in fin. ff. de iure fisci, & in l. arbiter si intra certum diem. ff. de arb. & Alexan. consil. 32. ad fi. uolum. 1. Et quo ad omnem pœnā, cur applicetur, uide Ias. in l. si quis maior. C. de
31 transact. col. 1. Publicatio † bonorum, vel aliæ pęnę, an efficiantur tyranni, quando contingunt tempore suo, ita ut si alienet, ualeat eorum alienatio tempore iusti domini. In hoc dominio uidi milles seruari, ut qualiscunque fuerit dominus, faciat pœnam, & fructus iurisdictionales suos, & de eis alienatio facta teneat, etiam si de uero domino appareat, per cons. Cum. 153. Et fundamentum est propter eorum bonam fidem, iuxta l. Barbar. Philippus, ff. de off. præt. quam allegat Cuman. Sed neminem uidi in hoc dominio appellari omnino tyrannum, vel qui non haberet titulum, vel aliter demonstrare bonam fidem ex aliqua causa, super qua erant fundata consilia maximorum Doctorum ꝑ eis facta, quæ pariūt bonam fidem, iuxta gl. in l. Titio, ff. de condit. & demon. Felyn. in c. cum contingat. col. 3. de resc. & in c. de quarta. de præscr. in 3. char. col. 3. & in c. si diligen
32 ti, col. 2. de pręscript. Sunt† enim pœnæ fru
k ctus iurisdictionis, *k* & hos facit suos bonę fidei possessor, Bar. & omnes in l. fi. ff. sol. matrim. & in l. diuortio, §. si fundū, ff. eod. tit. vbi Alex. in vlt. colum. Alexan. consi. 7. col. final. col. 3. Soc. cons. 10. & ita intellige. l. decernimus, C. de sacros. eccles. Et ad opinionem prædictam vide Cald. in d. l. Barbarius. in 1. lect. in 7. colum. uersicul. 12. & Abb. in capit. nihil, colum. pen. de elect. & in cap. consultationib. de iure patr. Et memor sum Ias. consuluisse, quod Rex Gallię in hoc dominio erat bonæ fidei possessor, quare postea fuit priuatus Basignana à duce Maximiliano Sfortia, sic etiam pro eodem Rege Dec. consuluit cons. 191. in causa, quę agitatur. Conclusio est quò ad propositum principale, ꝙ quisquis tyrannum succedit; qui se uerū dominum existimet, seruat, ut dixi. Sed in specie quo ad Regē Christianissimum, & Sfortiadas, dum oritur dubium, an omnes, uel alter esset in bona fide, de hoc sit consciētię ipsorum, & considerationis eorū, qui ingenij lumine latius penetrāt, unum dixisse liceat, ꝙ ego mallē habere possessionē prouincię, q̄ titulum solum, quia cū inquirere de proprietate sit admodum difficile, lex & canon exercitia concedunt possessoribus, & secun-
33 dum Bal. in rubr. C. de fru. & lit. exp. An inter hos fructus iurisdictionis ad sit feudū, qñ aperitur domino propter generationem finitam, & consequenter si aperiatur tempore tyranni, ita possit disponere de eo feudo, sicut verus dominus, & duret alienatio sub iusto domino, id est, eo qui postea præsupponat se iustum, vide Alb. in rub. C. de fruct. & lit. expen. qui per infinita fundamenta tenet, nō esse ex fructibus iurisdictionis. Et idē Imol. per verbum, forte, in d. l. fin. ff. solut. matr. Faciunt dicta per Cuma. in consil. 65 dum vult, ꝙ vtile sit pars directi, & ita non valebit alienatio, d. l. decernimus. & ꝑ Dec.
34 in d. consi. 191. Pœnæ delictorum non tran-
l seunt cōtra hæredes, *l* l. 1. ff. de pri. deli. l. pupillum, §. in hęredes, ff. de reg. iur. & §. non omnes. Instit. de perp. & temp. act. vbi est omnino videndum, & ibi in §. pœnales. dicitur, ꝙ lite contest. transeunt, sicut & in l. vnica, C. ne ex del. def. transeunt tamen etiam lite

non

non contest. quatenus ex delicto defuncti in hæredem peruenisset, d. l. vnica. l. sicut pœna. ff. de regul. iur. & dicto §. non omnes, & vide Dec. tam in dicta leg. sicut pęna. quàm in dict. §. in hæredes. in quo, §. in hæredes. redigit materiam ad reg. & fallentias. Et communis est conclusio, ꝙ hæres delinquentis tenetur solum lite non contest. quatenus ad eum peruenit, dato, quòd inuentarium non fecerit. Idem quòd bona delinquentis sint tacitè hypothecata, non solum quando sunt pœnes hæredem, verum etiam si essent pœnes quemlibet tertium. Ita Fan. in tract. de pig. in 4. memb. 2. partis, versic. nonus casus. ubi vide. Et inter cęteros casus qui ponuntur pro limitatione ad dictam regulam, ꝙ pœnę delictorum non transeunt in hæredes, ille est, quando ipso iure imponitur pœna, quia tunc talis pęna afficit hæredem, & est opinio certissima, vt ostendit Ias. in l. 3. §. quod autem, ff. quod quisq; iur. Est verum, ꝙ secundum Iason. ibi, ante mortem requiritur declaratio, aliter non transit. Sic etiam ibi videtur velle Dec. ut sit necessaria declaratio ante mortem, & ita in confiscatione bonorum, in terminis decreti nostri, quòd a die delicti commissi intelligantur ipso iure confiscata bona, Consuluit Curt. Sen. consilio 60. dux Philippus. ubi refert Dominos Ambrosium Opizonem, & Petrum Grassum aliter conclusisse, ex eo ꝙ decreta dicebant, quòd a die commissi criminis ipso iure essent publicata. Sed ponderat Curt. quòd etsi decreta ita velint, tamen etiam volunt, vt debeant, qui criminis arguuntur, de eo prius condemnari, & sine hac qualitate non procedat confiscatio bonorum, & consilium illud fuit æditum ab Opizone, & Grasso in gratiam ducis Ludouici, volentis sustinere sententiam latam per Nicolaum Malatestam, qui publicauerat bona cuiusdam mortui, transmissa inquisitione ad sepulchrum. De qua re, & alijs similibus infinitis erubescens dux ipse ad clamores populi aliud decretum ædidit. vt contra mortuum non posset procedi, nisi in crimine læsæ maiestatis. & alijs permissis a iure communi, quo decreto stante, cessat alia iuris cõclusio, quòd ubi reus confessus moritur, possunt postmodum confiscari, iuxta no. per Bald. in d. l. vnica, C. ne ex deli. defun. & videtur communis opinio, vt per Cur. in dic. consilio 60. qui tamen aliter dicit in confessione ficta. Nam per allegatum decretum mortuo eo quandocunque ante sententiam amplius non fit verbum, & vbi etiam stante eo decreto esset difficultas, adhuc idem obtinetur ex fundamentis Curt. in d. consilio, quòd nisi sit lata sententia, morte extinguitur crimen, & ita obtinui ego, dum ageretur de bonis Dom. Baptistæ Sabadini. Extra decreta, an pęna ademptionis bonorum transeat in hęredes. Dic absolute, ꝙ si imponitur ipso iure transit, sed ubi non imponitur ipso iure, fit distinctio in publicis delictis, an vno tempore, uel alio moriatur. Nam si ante sententiam decedat, res est clara, quod non transit. leg. ex iudiciorum, ff. de accusat. si post pendente appellatione, uel intra tempus ad appellandum, uide Ange. in l. unica, C. ne ex del. def. columna 2. Aretin. in gloss. qui iudex uidens, quòd inquisiti nõ comparent, & in eis locis habes etiam quid in priuatis delictis. Et not. omnino, ꝙ etsi mors tollat pęnam, tñ potest hæres, defuncti pro fama, & honore eius instare, vt declaretur super eo crimine. Roman. in singul. in 17. charta in 4. columna. Item not. illud, quòd si constat confessione, vel testibus, de delicto, & esse in causa conclusum, pęna transit in hæredes, tamen in hoc dominio non seruatur, ratione, quam dixi, & vide etiam quando pęna transeat in hæredes, Anton. de But. consilio 58. vide etiam omnino in hac materia Abb. in capit. fin. de sepul. Et dum dixi, ꝙ requiritur declaratio ante mortem, secundum Iaso. & Dec. dic communem esse in contrarium, vt dicam infra in tit. de sent. in vers. sententiæ materiam
35 sequendo. Vides ergo quis sit effectus, quòd pœna imponatur ipso iure: Alius etiã ex hoc sequitur, quod tunc non licitè retinetur talis pęna in foro conscientiæ. Ita Fely. in d. c. 1. de constit. col. 2. & 3. ibi facit regulam in contrarium, & eam primo ita limitat, & late Dec. in reg. quod a quoque, ff. de reg. iur. vbi in fi. dicit, quod tamen hæc conclusio pẽdet ab eo, an lex imponens talem pœnam ipso iure sit iusta, de quo articulo sunt uidenda dicta in d. capit. 1. de constit. Si uis scire quæ pœna imponantur de iure canonico, vide Abb. in c. cum non ab homine. in 6. col. de iudic. & inter alias iudex potest imponere pœnam seruitutis. cap. ita quorundam. de iud. & Cęp. consilio 73. column. 1. vbi loquitur de multiplici specie pęnarum tam iuris canonici, quam ciuilis, & Abb. in capit. 1. de pęn. Vide etiam de pęnis iuris ciuilis, & canonici.

nonici, Ioan. de Lignano in tract. de cens. eccl.in 1.col.& quot sint genera pęnarũ de iure ciuili, & quot de iure canonico, uide Fel.in d.cap.qualiter,§.ad corrigendos. de accus.& uide omnino Alber.in dictionario suo in uerb.pœna.ubi percurrit singulas pœnas singulorum delictorum. Et casus in qui
36 qus† imponitur pœna mortis,vide per Bal. in l. data opera. C.qui accus. non poss. columna 4.vbi etiam quot modis committa
37 tur delictum. Et an† attendatur tempus cõmissi delicti in imponenda pœna,an sententię,uide l.1.ff.de pœn.quę dicit, quod attẽditur tempus delicti, & ibi Bartol. Saly.notabiliter in l.leges, & constitutiones,C.de leg.& Felin.in cap.fin.in primo not.de senten.excom.ubi infert, quòd minor delinquens maior factus,punitur ut minor, & late Iason.in l. penul. ff.si ex nox.cau.aga. Aretin. in glos. dictum Sempronium in centum libris,colum.3.& adde ibi.Et quia regula est, quod attenditur tempus delicti,
38 quæritur per Bart.in d.l.1.an † factus clericus post delictum puniatur a iudice sæcula-
m ri *m* uel ecclesiastico? Et uidet̃ puniẽdũ esse a iudice sęculari,attendendo tempus delicti.Tamen Bartol. post Dyn. uult contrarium, nisi in fraudem esset factus clericus. Est uerum, quod tunc determinat uideri factum in fraudem, quando iam erat accusatus,uel suspectus criminis,ut ibi, uel,ut per Marsil.in l.statuliber, ff.de quæstio.quando factus fuit clericus incontinenti delicto patrato.Addit Bart.in d l.1.modum qualiter iudex sæcularis poterit punire clericũ,uidelicet per degradationem factam ab episcopo suo, de qua degradatione, quando fiat, ponit Abb.in ca.at si clerici. in prin.colum. 14.uers.ad secundũ. de iud.de qua uide tex. in ca.2.de pœn.in 6.Item addit Bar.in d.l.1. quod post inchoatum processum,uel latam sententiam,si laicus efficiatur clericus,licèt non prosit sibi clericatus quo ad executionem faciendã in rebus, prodest tamen quo ad personam, quia non poterit capi,& detineri in carceribus,uel capite puniri; cũ persona clerici, omnino sit exẽpta e manu iudicis sæcularis, & hæc est communis opinio,in ca.1.extra,de obliga.ad rat.& de hac materia uide Ias.in l.cum quædam puella, colu.3.ff.de iur.omn.iud.& Dec. ibi ad fin. Fely.in cap.ecclesia S.Mariæ.colum.44.uersiculo 15.quęro. de constitut.Cæpol.consi. 11.colum.4 Alexand.consi.89 in 3.uolum. col.pen.Cœpol. consi.40.col.10.& consilio 68.& alibi sæpe per Doctores.& uide omnino D.Ant.de Butr.in d.ca.1.& ideo his diebus proximè pręteritis, dum quidam criminis argueretur, pro quo erat imponenda pęna pecuniaria, & factus esset monachus in fraudem, nihilominus fuit condemnatus a iudice sæculari,& facta executio in bonis, & dixi supra in tit.de foro competenti.in articulo,an iudex sæcularis possit punire clericũ. Et quo ad eius patrimonium,uide Bar. in dicta l.1. colum.penul.ibi Domin. Ioan. Andr.&Oldr.consilio 17.columna 9.& cõsilio 13.& 83.columna 1.& Felyn. in dicto cap.ecclesia sanctę Marię.in quarta columna, et ibi dicit, quòd gaudet in re patrimoniali priuilegio clericali in casib. à iure expressis,aliàs non, et Oldr.consilio 133. an
39 episcopus. Quęro † quando statutum dicit, ut puniatur in ęre, & ꝑsona, quomodo intelligitur.vide Ang.cõsi.219 colum.1.circa fin.& Bald.uolum.2.cons.262.col.1.in fi.& seq. vbi etiam ponit, si statutum addat arbitrio principis,qualiter arbitrari debeat Bal. consi.130 col.2.uol 4.Signo.cõs.170.col.6. circa fi.& seq.& prædicta pœna,æris & ꝑsonæ.uide in c.2.de ma.& obed.Bald.& Ang. in l.1.in fin.C.ne l.sine iud.se uind.& Alex. in l.lex Corne.ff.de uulg.& pup. Et quando
40 † pœna dicatur capitalis,uel corporalis,ita ut quis non sit dimittendus fideiussoribus uide per Felyn.in capit.qualiter, il secondo §.ad corrigendos,columna 3 de accusat.& in apostil.ad Abb.in capit.afferte.in apostill. magna,de præsumpt.per Dec.in l.magistratibus,ff.de iur.omn.iud.ubi habes,quod pęna corporalis pluribus modis dicitur.& dixi supra sub rubr.de carcer.fid.commit. & amplissimè inuenies hanc materiam positam per Marian.in cap.veniens.de accusat. Nam ibi cadit pariter,ut intelligatur,an magis in una causa, quàm in alia quis admittendus sit per procuratorem. Et an,& quando pęna pecuniaria cõuertatur in corporalẽ,data soluendi impotentia, uide Marian. vbi supra.& Abb.in capitul. Odoardus. colum.1. de solut. Et quæ pœna imponatur rumpenti confinia,uide text.& Barto.in l.aut damnum,§.quisque,ff.de pœn.& Laud.in tract. de principe,consil.527.Pœna corporalis est maior qualiber pecuniaria, l. in seruorum. §.in personis, ff.de pœn. quod limita ut ibi per Alexand.& Bar.in l.prima,§.fi.ff.eodem & uide D. Præposi.in cap. denique. columna secunda,

secunda, distinctio. 4. & in simili aliquid per Felyn. in cap. 1. de testibus, & uide omnino Soc. cōs. 153. col. pen. An grauiori pœna puniatur homo uilis, quā positus in dignitate, uide l. quædā. & ibi Bar. ff. de pęna. Cur. inter cons. Federicorū, col. 25. Felin. latè in cap. cum quidam. de iureiur. col. 2. & seq. & in c. pastoralis. in princip. de off. deleg. et Cępoll. notabiliter cōsilio 40. col. 5. Pœna an euitetur propter multitudinem delinquētium, uide text. in l. aut facta. §. fin. ff. de pœn. Fel. in cap. dilectus. col. 2. uers. in glo. 3. de simon. Pœna subleuatur ob antiquitatem delicti. l. si diutino, ff. de pęn. dixi supra sub rubric. quomodo procedatur per actionem. circa materiam. l. quęrelam, C. de falsis: Aliquando tamen etiam antiquitas delicti aggrauat, uide Bart. in d. l. si diutino. An pœna sit illa, quę reddat magis graue vnū delictum, quàm aliud, vide Dec. col. 65. col. 2. & ibi, an sit maior pęna furcarum, quàm capitis, quæ pro homicidio imponitur. An pęna egrediatur suos autores, vide Dec. cō-
41 silio 64. in princip. Pœna vitij † litigiosi est
n quòd alienatio nulla *n* redditur, & ambo cōtrahētes, puta, venditor, & emptor puniūtur pœna pecuniaria dāda fisco, quia preciū amittit emptor, & venditor tantundem, & datur ab utroque fisco. Quò uero ad rem proceditur in lite sicut prius, & hæc locū habent, quando scienter contraxerūt, aliàs distinguit, ut per Abb. latè, & docte, capitu. ecclesia, el primo, ut lite pend. colum. 5. vbi dicit, quod hæc pęna interdum etiā dupli est, & alios effectus operāt crimen litigiosi & ibi etiam, colum. præcedenti ostēdit quomodo cōmittatur uitium litigosi. Hæc etiā remissiuè habes per Dec. in c. 1. de cōfirma. util. uel inutil. colum. 3. & ibi etiam ponit, quando est quæstio tantū super possessorio an contrahatur hoc uitium, & in effectu tenet contrahi, quo ad ipsam possessionem, non quo ad proprietatem, quæ nihil commune habet cum possessione, & adeo nulla est alienatio rei litigiosæ, vt etiam eius confirmatio sit nulla: & quia dixi, quod durāte lite cōtractus est nullus, ex hoc infert Bald. in capi. quæ in ecclesiarum. de const. col. 7. versi. an in priuatione feudi. quod pendente quæst. feudi inter ducem, & tertium, nō potest dux ipse inuestire aliū, donec sit decisa lis. Et hæc quæstio nunc contigit hoc tempore in facto quo ad feudum Luini, de quo dux Franciscus inuestiuit equitē Pusterlam, unde allegatur, quod talis inuestitura fuit nulla ratione allegata. Tamen respondetur in hoc casu fundamentum nō militare, cum penderet quæstio, quia fiscus prætendebat ad se feudum deuolutum esse ob finitam generationem, quod dubio procul apparuit, atque ita uidetur quod non nocuerit alienationi pendentia litis, per ea, quæ dicit Imol. post Compostell. in cap. cum M. Ferrariensis. de constitut. charta 5. columna 2. versiculo, & per prædicta etiam dixi. Compostel. ubi latissimè de uitio litigiosi, & ibi uult quòd si uerè vacat beneficium, supèr quo erat quæstio inter episcopum, & alium, collatio per eum facta, etiam ante decisionem litis ualida dicitur. Et ratio ad fauorē equitis potest esse, quia in tali casu feudum ipso iure dicitur reuersum, & acquisitum principi, iuxta not. per Præpos. in titul. quib. modis feud. amit. in princip. colum. 1. & 2. vbi enumerat casus, in quibus requiritur sentētia, in quibus ipso iure reuertitur feudum, & inter cęteros enumerat duos ad propositum nostrum, unus est, quando quis priuatur, quia inhabilis sit persona. Secundus, quando ob finitam generationem, & ideo declaratio postea secuta trahit effectum usque à principio, iuxta not. per Felin. in cap. Rodulphus. in uerbo, declaratoria. maximè dum loquitur de fructibus medij temporis, de rescriptis. & nos sumus hoc casu in materia iuris superuenientis, an conualidet iam facta ab initio inualida, iuxta not. per Bart. in l. cum uir. colum. fin. ff. de usucap. Bart. in l. non potest. ff. de iudi. & in l. duobus, colum. penult. ff. de excep. re. iudic. & Abb. in cap. fina. colu. penul. ut lite pend. Item dici potest ad fauorem equitis, quòd in communi domino non cadit hoc uitium litigiosi, quando cōcedit priuilegium lite pendente, si postea apparet, quòd reuerea bene concessit. Abb. in d. capitul. fin. colum. 2. uersic. quò ad secundū. ubi omnino uide. Et de materia uitij litigiosi uide ultra prædicta Bal 5. vol. cōs. 505. circa fi. text. in cle. 2. ur lit. pend. & ibi Card. in 5. oppos. & Imol. ibid. col. 1. ac Ancha. col. 1. & 2. ubi uide. & etiam uide Bald. 3. uolum.
42 consi. 332. in fi. Et nota omnino, q † hoc vitium operatur quo ad litigantes, non quo ad
o extraneos. *o* Angel. in Authen. de litig. circa princ. & Cęp. cons. 60. vbi vide, & alias limitationes etiā uide per Cœpoll. caut. 272. incip. res litigiosa. & dum dixi, quòd peremp-
p pta instātia *p* non durat. Add. Ale. in l. 2. C.

de

de ædem.col.9.& Fely.in capi.causam quæ. de testib.col. fi. An ubi intentatur officium iudicis res efficiatur litigiosa, uide Bal.1.uolum.cons.40.col.1. & 2.& Bart.in d.l.1.ubi omnino, & in primis uide in hac materia, ff. de litig. Addo, quòd etiam uitium litigiosi incurrit ecclesia. Abb.2.uol.cons.3.colu.17. Abb.in d.ca.ecclesia, el primo, ut lite péd.& Gem.in c.2.ut lite pend.col.2.& seq.quid in alienatione facta contra iuramētū, an detur eadē actio contra acquirentem, vide Imol. in cap.cum contingat, de iureiuran. colu.8. & in iudicijs diuisorijs uniuersalibus res efficitur litigiosa, Taur.cau.59.incipit, scias. & quò ad pęnam uitij litigiosi, propter quā expedit hic loqui de hac materia, uide text. in l.fina.C.de litig.quem melius q̃ alibi declarat Abb. in dicto capitulo ecclesia, vbi

43 omnino uide. Pęna alienantis † rem immobilem in non subditum, secundùm ordines huius dominij est amissionis rei, uel precij eiusdem, quæ in fiscū perueniunt, & nullus reddit contractus, ut plenius in eo ordine, de quo dicam infra in titu.de principe uers. principes etiam nostri ordinauerunt. qui ordo ualet quò ad laicos. Sic Bartol.& communiter Doctor.in l.filiusfamilias, §. diui, ff.de le.1.Nō quò ad ecclesiasticas personas, secundum Barto. & communiter Doctores ibidem. Quod clarè procedit, quando ordo exprimit ecclesiasticas personas, per cap.ecclesia sanctę Marię.quod in fortioribus terminis loquitur, de constit. Sed si simpliciter disponeret, ut facit noster ordo, quod in non subditum, &c. communis est, sicut dixi, ut adhuc non comprehendat ecclesiasticas personas, sicut nec illas expressè potest comprehendere. Hęc est mens Barto.clare in dict. §.diui.qui ita loquitur, & non quando expresse. Sic etiam Doctores ibi sequentes eū, clarius Fel.in d.c.ecclesia Sanctæ Mariæ.versicul.nonò quæro, mouens quæstionem, an statutū simpliciter prohibens in non subditum, &c.comprehendat clericum. In hac tamen ciuitate, & dominio Mediolani seruatur, ut quando clericus vult acquirere, impetret a Senatu licentiam. Nunquam uidi tamen acquisitionem aliquam absque concessione factam infringi. Et aduerte, quia ordo uidetur concernere personā, ibi, collegijs, uniuersitatibus, & omnibus, &c. interdictum est: nō autem rem prout concerneret si diceret, res in territorio existentes, &c. Et differentia est, quia primo casu quando loquitur in personam, non uidetur comprehendere forensem habentē bona in territorio, per l.1.in fin.ff. de tut. & cur. da. ab his, & not.per Bartol. in l. cunctos populos. col.9.uers.sed circa dubitat.C. de sum. Tri. ubi facit regulam, ꝙ statuta nō possunt circa personam non subditam aliquid disponere, nec legitimando eā, nec eā inhabilitando. Quam regulā ibi colligit Ias. in 1. lect. num.41.& in 2.nu.86.alia etiam allegans. Tamen puto contrarium, ut imo etiam comprehendat forensem, quia loquitur ordo respectu rerū in territorio existentiū, & ideo rebus consideratis, super quibus fuit intentio statuentium disponendi, super eis potuerunt disponere etiam contra non subditos, l.rescripto.§ fi.ff.de muneribus, & honor. Alex.consi.44.in 5.uolum.& ita Fel.in d.c. ecclesia S.Mariæ.uersic.quintus, & ultimus casus. Sic. etiam ordo ut non possit res alienari, afficit rem, vbicunque fiat etiam extra territorium Bar.in d.l.cunctos.colu.12.uer. aut statutum est prohibitium, & Soc. consilio 176.colu.4. Sed quid si non subditus ex concessione principis rem acquisiuerit, an postea poterit eā alienare, uetante ordine, an uero requiratur noua concessio, dubium facit, quia res effecta alienabilis perpetuò remanet alienabilis, l.pater filium.§.quindecim.ff.de lega.3. Attamen dicitur subiectus ordini, ex quo loquitur ratione rerū in territorio existentiū, & habita ratione ad res, sicut dixi superius, quo casu ordo dicitur in rem, & non in personam, & ita nō procedit dict. §. quindecim.ita Bart.ibi, & clarius in l.peto, §.fratre, ff.de leg.3.uersicul. uenio ad quartā. Itē §.quindecim.loquitur, quādo fit alienatio in casu permisso, non ex concessione principis in casu prohibito, procedit etiā ille, §.ubi prohibitio est facta limitatè, ut ꝙ nō alienet partem suam, quia tunc partem socij acquisitam poterit alienare, secus si absolute res prohibeatur alienari, ut in ordine nostro, quia tunc etiam persistit prohibitio. Dec.cons.88.in fine. Et pro confirmatione prædictorum scias tunc dici factā esse in rē prohibitionem, & non in personam, quādo adest causa, ut res conseruetur in aliqua familia, uel in subditis. Ita Barto. in dicta l.peto.§.fratre, uersicu.uenio ad quartam.cuiusmodi est in nostro ordine, ut colligitur ex antiquo decreto, instar cuius superioribus annis fuit ęditus præmissus ordo. Et circa dictū ordinem, uel statutum, ut bona non

possint alienari in nõ subditum, uide quę la te dixi infra in titulo de principe. Nõ omit to tñ, dum ordo dicit, ut in non subditũ nõ possit fieri alienatio, quòd dubitatio potest oriri, an dicatur non subditus, qui solum ratione originis est subditus, & alibi domicilium habet, nã res esset clara, si loqueretur de subdito, quia intelligeretur ex propria significatione de subiecto rõne domicilij habitationis, secundum Alex. in l. cũ quędam puella. colum. 3. ff. de iurisd. omnium iudic. Abb. in cap. proposuisti. in 1. & ult. no. de foro competen. & Dec. in c. char. 8. column. 6. de iud. Sed cum loquatur de non subdito, uidetur ut verba uelint, ꝙ aliqua ratione nõ sit subditus, & consequenter nec ratione originis, cuius ratione potest dici subditus, l. prima, & ꝑ totũ. C. de orig. lib. 12. & Abb. in 1. no. in d. c. cũ proposuisti. Et ad hoc adduco, personę ecclesiasticæ, licet non sint subditæ sœculari, tñ ex quo aliqua ratione sustinẽt cum laicis onera, nõ possunt numerari inter ꝑsonas nõ subiectas iurisdictioni Ancharan. consil. 60. Ista quæstio est parum dubia, & eadẽ ratione dicit Paul. de Castro non esse numerandos inter forenses cõsilio 296. ad primum. columna prima. Nam sustinẽt onera spiritualia in loco. & Deus ob eorum orationes & diuina ministeria conseruat ciuitates, & loca. Et ex his, atq; alijs, dũ de statuto Mediolani loquitur, ut qui non obediunt statutis Mediolani, ab eis sint extorres. Dec. consuluit consilio 114. illud statutũ nõ cõmprehendere clericos, nec personas ecclesiasticas, quod autem originarij sustineant onera temporalia cum alijs, ꝙ plus est, ac ẽt possint conueniri, saltẽ ubi reperiãtur, patet in dicta l. prima, C. de orig. & alibi sæpe. & ꝑ Bar. in l. assumptio. §. filius. col. 2. ad fi. ff. ad munici. Pondero etiam ad idem, quod ordo in fine dicit tales non subditos nõ posse succedere, & tñ succederent originarij solũ, ut not. in l. si arrogator. maxime per Bald. & Ias. ff. de odopt. & not. in l. cunctos populos. C. de sum. Trin. & licet Bal. in l. de quibus. versiculo sexto quæritur. ff. de legat, dicat appellatione nõ subditorũ uenire clericos, tamen hoc nihil obstat, ex quo ipsi quamuis sustineant onera spiritualia non tamen sustinent onera temporalia, nec possunt conueniri, sicut originarij, prout dixi, nec mens principis unquam fuit, uelle suos originarius declarare non subditos, qui etiam secũdum dicta supra etsi propriè subditi non sint, tamen non sunt numerandi inter non subditos. Et ad hęc etiam vide, qnæ dixi infra in ti. de principe, declarando quis propriè sit municeps, & ciuis: & qa dixi supra proximè differentiam esse, an dicat lex, vel ordo, subditus, affirmatiuè, vel negatiuè, non subditus, quia hoc secundo casu vt̃ sensus esse, ut nulla ratione sit subditus, ad hoc adduco regulam, ꝙ negatiua ꝓposita verbo, põt, q inducit necessitatẽ præcisam, & tollit oẽm potentiam. glo. in d. c. 1 de reg. iur. in 6. & Ias. vt paucis agã, in l. Gallus, in prin. nu. 16. & 17. ff. de libe. & post. In contrarium tñ facit, ꝙ in materia pœnali, & quæ restringẽda est, subditus propriè accipitur. Abb. sup. & in clem. 1. de for. comp. & ita seruat Senatus, vt in solum originarium nõ possit fieri alienatio. Si tñ originarius eẽt officialis extra dominiũ, ut Simoneta, qui erat Romæ inter auditores Rot. posteaq; ob excellẽtes perspectasq; virtutes factus est Cardinalis, & Biragus, qui in præsentiarum est officialis Taurini, non diceretur mutasse domiciliũ, & ita non esset in casu decreti. Quapropter prædictis hac ratione Senatus indulsit, siue ut melius loquar declarauit ipsos posse emere. Qm̃ † adest statutum in hac ciuitate, & fere vbiq;, ut pœna corporali nullus puniatur, nisi lege municipali caueatur. de hoc statuto, vide Ale. cons. 75. col. 1. in 3. vol. & conf. 135. in ult. col. in 1. & Bald. in 5. uol. conf. 384. Adest † delictum pro quo ẽt nulla pœna imponitur. l. 1. §. diuus tamen, & ibi Ang. not. ff. de sepul. uiol. Pœnales leges ẽt habent locum in rebus ecclesiasticis, c. ecclesia, el j. vbi Abb. not. ut lite pend. & c. 1. & 2. de ope. noui nunc. ubi etiam per Doctor. Pœnæ † an pace tollantur, vide l. transigere. & ibi not. C. de transac. & stante statuto, ꝙ pax tollat delictum, uti in hac ciuitate adest in furtis, & insultibus, & aliis, emergunt infinitæ quæstiones, de quib. per Nel. in 5. parte. 11. temp. ubi ponit 23. q. Mar. Soc. in c. qualiter, & quando, in 15. art. prin. q. 62. ver. quid autem, ubi plene, & dicam sub rub. de grat. sine remissionibus delictorum, ad quas boni princeps non deueniunt, nisi habita pace ab offensis. Ideo ad eũ locum te reijcio. Adde † quod dñs non põt præcipere uasallis suis subditis, sub pœna priuationis feudi, ꝙ ab eo tenent, nisi occasione rei cõcernentis feudũ, ut si pręcipiat, ut se recognoscant, uel præstent fidelitatem. Iacob. de S. Georg. in l. unica, §. hoc autem iudicium, col. fi. ff. si quis ius dicen.

Margin numbers (right column): q; 44 (at "posse emere"); 45 (at "uol. conf. 384"); 46 (at "Pœnæ † an pace"); 47 (at "† quod dñs").

48 dic.non obt. An domini habentes merũ, & mixtum imp. possint singuli ad sui libitum imponere mulctas, & pœnas ad eorum utilitatem, an uero simul iudicare debeãt, uide Bar.in l.si uni ex pluribus, col.2.ff.de re iud. & per Canonistas, maxime Abb. & Dec..n
49 c.prudentiã, de offi.deleg. Et ex plurib. dñis aliquis possint statuere, quãuis non sit maior pars, uide Soc.cons.277.colum.2.& sequen.
50 Iudex † habet latiores habenas in pœnis, quę parti non applicantur, ut per Iacob. de S.Georg.in l.fina.ff.si ex nox.cau.agatur.nu-
51 me.2. Pœna † indignationis r principis, q̃
r sit uide Bart.in extrauag.qui sint rebelles, in antepen.glos.Iaso.in l.1.col.2.ff.si quis ius dicen.non obtemperan.& Iacobin.omnino in sua inuestitura.in chart.5.colum.2. nu.9.
52 speciali principis. Pœna eius, qui in ciuitate turbulenter, & seditiosè se gerit, illa est q̃d a quolibet iudice expelli debet e ciuitate.l.capitalium, §.solet.ff. de pœn. l. si quis aliquid, §.auctores, eod.tit.l.1.§.fin.ff.de offi.pręsid.& Bar.in tract.tyranni, chart.3.colum.1.in princip. Alia ad pœnas pertinentia uide per Gand.in suo opere, titu.de pœn.& Affl.in tit.quæ sint regalia, uerbo, pęnarum. ubi fere facit tractatum de hoc, et in tit.de pace iuram. firm.§. iniuria punitur. Modo superest, ut de pœna publicationis bonorum aliqua etiam dicamus.

ADDITIONES.

a Insolidum. Iuxta text. in l.si plures.ff.de iniur.Iul.Clar.post Natt. cons.79.numer.10. sent.lib.5.§.fi.q.84 uers.ult,

b Tenetur.L.3.§ hominis.ff.vi bonorum raptorum.Anch.cons.217.nos Barth.Ale.col.vlt. lib.1.Hypp.de Mars.in l.1.nu.90.ff.de sicar. & in rub.C.de proba.nu.418.& cons.90.nu. 61.& sequen.

c Eorum solum. L.si in rixa, quæ est ult.ff.ad leg.Corn. & ibi Docto.Angel. & Salyc.in l. quoniam multa facinora. C.ad leg. Iul. de ui public.

d Plura delicta. Quæ si ad vnum finem tendant, pro uno habentur, prout in rasura, ac combustione scripturæ, quæ ad vnum finẽ tantum tendunt videlicet, vt veritas occultetur, exemplum ponit per tex.in l.quicunq; C.de seru.fug.post Dy.in l. nunquam plura. ff.de priua.deli.Bal.consi.20.primo notandũ. num.13.inter consil.crim.diuer.lib.1.pro quibus, & alijs huc spectãtibus videantur Nic. Boe.Dec.82.nu.10. Couarru.resolu.lib.2.c 10.nu.8.Placa delicto.lib.1.c.1.nu.18.ac Iul. Clar.senten.lib.5.§.fi.q.84.uers.scias etiam. & uers.seq. ubi materiam hic tractatam reassumit & distinguit.

e In plures leges. Quo casu si noua lex, uel statutum superueniens maiorem iuxta solitum imponat, pœnam non ambę pœnæ venient contra text.in l. senatus.ff.de accusat. sed illa vltima maior, minorem includens exigi debebit. Alberi. de Rosat. in l.2.ff.de libe.homi. exhiben. & in tractat. statuliber. 1.quæst. 8. Afflict. in constitu.Regni siquis aliquem. num. 13.Prosp.Carauit.cons.117. Quod pœna.nu.11.& seq.inter cons.crimi. diuers.lib.2.

f Fieri facientem. Idem Placa lib.1. delicto. c.1.nu.8.ac c.15.nu.22. & Iul.Clar.sent.lib. 5.§.fin.quæstio.89.uers.sed quæro nunquid statutum.

g Prohibentem frumenta. Vide Iul.Clar.senten.lib.5.§ fin.quæstio.82.in uer.statutum. 7.contra blada.uers.statutum, quod blada.

h Vsq; ad mortem. Opin.affirmatiuam cõem asserit Barbat.cons.11.post nu.6. lib.1. q̃ fuit glo.hic citatæ in §.in summa.Insti. de iniur. in uer.extraordinarię.quam gl.communiter teneri dixit Alcia.cons.47.in fi. & iuxta illã opin. iudicatum fuisse in parlamento Parisiens. attestatur Papo lib. 24. Are. titul.10. Partẽ uerò negatiuam ꝙ imo iudex non possit arbitrari pœnã mortis, D.meus Dec. hic pro opin.affirmatiua citatus sibi contrarius in l.qui iurisdictioni.post nu.7.ff.de iuris.om. iud.illam gl.in §.in summa cõiter reprobari inquit, quod etiam affirmat Afflict.decis. 276. post nu.6.Gram. cons.48.post num.2. Prosp.Carauit.super 41. ritu Magnæ Curiæ post nu.15.& hanc tenendam tanquam tutiorem, & mitiorem suadet Clar.sent. lib.5. §.fi.q.83.vers. sed quæro quando pœna declarans.in fi.quomodo procedat prima opin. si illam teneamus in arbitrandis pœnis tam contra laicos, quàm clericos dum illæ a iure statutę non sunt, discretus iudex, quæ considerare debeat, optimè docet Ioan. Bernard. Diaz Hispan.in praxi. crim. cano.c.138. in uer. arbitrariis puniri.

i Applicatæ fisco. Iuxta text. in allega. hic l. agraria. ibi quinquaginta aurei in publicũ dari iubentur.& in l.mulctãrum.C.de modo mulcta.glo.in l.iubemus.§ his qui, iudicib. C.de sacros.eccles. Aret.super rubr.de iudic. num.11.& seq.

Mm 2 Pœnæ

k Pœnæ fructus iurisdictionis. Et etiã mulctę & quæ domino accedunt ratione bannorũ, dicuntur fructus iurisdictionis. Bald. in l.1. nu.16.& de fruct. & lit. expen.

l Contra hæredes. Couarru.resolu.lib.3.c.3. post num.7.Ruin.consil. 20.num.1. & circa fin.uolum.4.Iul.Clar.sent.lib.5.§.fin. q.51. ver.vlterius quæro nunquid, ac vers.scias tamen quòd hæres.

m A iudice sæculari. Si in fraudem punitur a seculari.Hanc communem dixit Imol.cons. 119.in prin.ac Didac.Couarru.pract.quæst. 32.post numer.4.in 2.conclusi.Placa delicto lib.1.cap.35.nume.1.qualiter autem puniri possit a iudice seculari vide Iul. Clar. sentent.lib.5.§.fin.quæstio.36.uers. Sępenumero. contingit

n Alienatio nulla.Vt in rub.& toto titu.ff.C. & in Authen. de litigio. adeo quòd nec in genere, nec in specie,res, & actio litigiosa in alium transferri possit. Mil.in suo repert. in uer. litigiosa res. Guid. Papæ decis. 337. pro declaratio. num.4. Alexand.cons.45.visa.nume.5.lib.3.Do.meus Dec.cons. 492.testatus.nu.8.Paris.cons.108.de bono.nu.4.li. 1. Nec per pręcarium in cõtractu rei litigiosæ appositum possessio transfertur. Afflict. decis.331.quædam Diana.nu.2.& talis alienatio lite penden.dolo facta supponitur.Paris.cons.138. duo. num.28.vol.4.Aug.Bero. cons.120.concludo.nu.33.lib.1.

o Non quo ad extraneos. Quin possint super rę illa contrahere,vt post Bar.in l.1.ff.de litigio.& Ang.hic citatũ voluit Curt.sen.cons. 72.Magnifice.nu.9.ac Osasc.dec.Pedemon. 144.ex actis.nu.7.Paris.cons.104.in præsenti.num.155.lib.1.

p Perẽpta instantia. Pro opin. Boss.ꝙ perẽpta instantia uitium litigiosi non duret,ac consequenter, ꝙ alienatio fieri possit concludunt Sal.in l.properandum.§.et siquidem.nu.15. C.de iudi.D.meus Dec. post Alex.hic citatũ in l.2.C.de eden.nu.59.ac Rip.nu.28.qđ & sentire vr̃ Iaso.ibid.nu.19.in 2.lim.& est decis.Pedemõ.144.incipiens,Ex actis.nu 9. altera fuit opi.ꝙ uitium litigiosi perẽpta instantia duret.Lis enim,quæ per citationem, ac lit.contesta.inducitur per tex. in c.ex par 2.de ver.sign.in l.placuit.C.de peda.iudi. & ad ea,quæ adduco in 11.q.Regu.cancell.de subrogan.nu.3.causat vitium litigiosi, vnde effectus iste a citatione, & litis contestatio. proueniens cum iam sit in esse deductis, & consummatus,etiã quòd lis, & instãtia, quæ erant ipsius causa cessauerint per instantiæ peremptionem, effectus tamen consumati non cessant,ut laté per And.Tiraq.in tracta. cessan.causa.in 12.limit.in prin. idem etiam voluit Bar.in l.litigator.nu.3.C.de fruct. & lit. expens.vbi ꝙ vitium litigiosi inductum per litis contesta. durat etiam perempta instantia. sequitur Purpurat. in alle.l.2.C.de eden.alias etiam rationes afferens.nu.9.Bal. ibid.& in tit.de pace Constan.in ver.litigiosa.ac Gozad.in d.nu.29.& ibid. Io. de Vico merc.nu.53.cõem affirmans, effectus nõ respicientis instantiã durare. etiam in alio iudicio.Idem etiam sensisse uidetur Sarnen.super regu.de Anna.quæst.44.colum.vlt.versi. sed ut prædictorum,vbi loquens de lite finita per sententiam,inquit,ꝙ licet lis per sententiam finiatur,effectus tamen litis, quòd quis sit in mala fide, quòd res sit litigiosa, & quod sit interrupta præscriptio durat per annos triginta, donec sententia executioni demandari potest: opinionem Boss.hic quo ad effectum ualiditatis alienationis ueriorẽ puto,etiam ex mente Do.mei Dec.in d.l.2. nu.59.C.de edend.

q Verbo potest. Hanc cõem affirmat Paris. cons.68.nu.40.& post nu.43.uol.4.

r Pœna indignationis.Quæ indignatio ualde ab omnib. timeri debet Bal.in c.1.§.porrò. nu.6.ubi ẽt add.And.Barb.quę fue.pri.caus. benef.amit.& Mart.Laud.de priuil. & rescr. quęst. 106.

Tit.de Bonorum publicatione.

SVMMAE.

1 *Publicatio bonorum quando imponatur de iure communi,& quando de iure municipali.*

2 *Legitima quomodo cõputetur inter multos fratres,vel sorores, quorum aliqui sint incapaces. Et hic late traditur an dos succedat loco legitimæ, vel sit ut æs alienum.*

3 *Statutum Mediolani excludent fœminas dotatas, an operetur, ut tales filiæ non faciant partem cæteris in legitima?*

4 *Legitima an possit peti in pecunia, uel in corporibus hæreditarijs,& quomodo.*

5 *Feudum,& emphyteusis,an imputantur, in legitima?*

6 *Legitima consideratur secundum tempus mortis,etiam si sit mors ciuilis.*

7 *Legitima potest peti unà cum fructibus perceptis.*

8 *Legitima*

1 POena † publicationis bonorum de iure communi, hoc etiam tempore imponitur sicut

sicut olim fiebat cessantibus personis, de quibus Auth.bona damnatorum.C. de bonis damnat. & fere semper secundùm statuta,& ordines locorum ad quæ recurrédum est,ut dicit Bar.in l.1.ff.de bon.damnat.imo secundum consuetudinem bona damnatorum publicantur,ut per Old. consi.17.col. 2.in prin.& quamuis Ang. penè faciat tractatum in hac materia in uerbo, & eius bona publicamus, ubi per sex colum. ut dicit Felyn. in cap.cum nobis, colum. penult. ad fi.de præscri.& pariter Afflict.in tit.quæ sint regalia.in uerbo, condemnatorum.& Dom. Franciscus de Parma, qui fuit in quæstorib. nostris reddituum extraordinarium in tracta.suo,in tit.de priuile.fisci. in 2.par.in versiculo superest igitur. ubi enumerat 49. casus,in quibus bona publicantur.Tamen non ab re mihi uidetur aliqua etiam dicere non tacta in dictis locis,vel non apprimè discussa. Et primo scias, quòd Authentic. bona damnatorum, solum corrigit casus publicationis bonorum,quando tacitè venit secuta condemnatione personæ, non quando principaliter, quos omnes casus simul enumerat dictus Parmensis,ubi supra, & est com-
a munis opi.ut attestatur Aret. *a* in l.is cui. col.2 ff.de testament. quæ tamen opinio est periculosa,secundum eum, tamen ex dispositione ordinum nostrorum,& communiter aliorum ac consuetudinis,ut dixi,reducitur hęc materia bonorum confiscandorum ad ius primæuum quo bona confiscabantur,& ideo etiam sicut antiquę leges reseruabant filijs certam portionem,iuxta dictã l.1.ff.de bon.damna.ita ordines reseruant legitimã. Item sicut fiscus tenebatur ad debita confiscati,l.2.C.ad l. Iul. de ui publ. cum similibus, ita etiam hoc tempore ex dispositione dictorum ordinum,& dum reseruat legitimam, habes unum quòd non transit in fiscum,non transeunt,ut ius conditionale,ius adeundi hęreditatem,feudum,emphyteusis ecclesiastica,peculia filiorum,& alia de qui-
b bus infra dicam. Et circa legitimam occurrunt multa dicenda,& in primis uideamus de quæstione quæ quotidie contingit, Pater habet quinque filios, inter quos est filia
b exclusa à statuto, *b* vel filius exclusus,quia est exhæredatus,uel professus. Nunquid tamen dicta filia,uel filius comprehenduntur in numero filiorum, vt pater censeatur habere quinque filios, & legitima sit dimidia hæreditatis. An uerò tantum censeantur quatuor,& sic legitima sit triens, iuxta Authent.nouissima.C.de inoffic. testament. & quando talis filius est prorsus incapax,puta, quia sit ordinis fratrum minorem. Communis est conclusio,ut non faciat partem, & sic legitima est tantum triens, & filij inutiles non cõprehenduntur in numero, ita attestatur Iason in l.planè.§.si duabus.ff.de lega.1. & in l.huiusmodi.§.si Titio.Sic etiam qñ pater haberet duos filios,& unũ iusta de causa exhæredasset,& alium in re singulari instituisset, extraneo hęrede generaliter instituto,talis filius non faceret partem.& sic legitima integra esset alterius in re singulari instituti,& consequenter esset locus iuri accrescendi,& ita in hoc casu etiam Iason.ubi supra attestatur esse communẽ,uerum quando ex forma statuti filia dotata excluditur,quia non est penitus exclusa,aliud uidetur,ut per Socin.in consilio suo posito post titu. de exceptio.ff.& Angel.consilio 29. punctus talis est.Bald.in l.unica. in sexta quæstio. in fine. C.quando non pet.part.Bald. Angel.& Modern. in dicto §. si duobus. Paul. de Castro. consilio 253.super quo puncto,& plene con sil.seq.columm. penult.uers. prædicta in successione matris.Soc.cons.150. char.3.col.3. videatur tamen Cor.cons.5.Nam statutum in fauorem filiorum factum est,ideo operari debet in eorũ fauorem.s. ut masculi habeāt dimidiam hęreditatis, & illud supplementum legitimæ ipsarum fœminarum, cuius partem habuerunt, ratione dotis accrescere debet ipsis masculis,ut uolũt Doct. in locis allegatis,& Florian.in l.planè.§. si duobus. de leg. 1.& ita in magna hæreditate allegabat doctissimus uir Dominus Ioan.Andreas Alciatus. Tamen magis considerate, dic, ut per Aret.in d.§.si duobus.ubi concludit, quòd hæc materia pendet ab articulo,utrum dos
c succedat loco legitimæ, *c* an sit ut æs alienum: primo casu uerũ est quod mulier succedit,& sic facit partem,& comprehédatur in numero,ad hoc ut sit dimidia qñ sunt quinque,& sit minus tertia,quando non excedũt quatuor, & uere dicit quòd res pendet ab hac difficultate,quare Soc.in d.consilio post tit.de except.in 2.& 3.opin.uult quando est tertia,quòd tota tertia sit filiorum, & hoc quia loquitur in casu, quo statutũ excludit filiam a successione,& præcedit,ut dotetur. Nam quia filia hoc casu non succedit, imò dotem habet uti legatum, uel ęs alienum, concludit quod persona sua nihil plus ha-

betur in consideratione, quàm si esset mortua, & Doctor. ibi allegati per Soc. in prima opinione loquuntur in casu quòd dos succedit loco legitimæ, quia tunc si sit tertia, est diminuta, perinde ac si ipsa filia haberet suā integram partem, & ideo Ias. in locis ubi supra, dum dicit, quòd secundum communem filia non facit partem, & quod tota tertia est masculorum, & item non est dimidia quando sunt quinque, loquitur in omnimoda exclusione, sed quando est exclusa a statuto nō dico simpliciter, quia idem esset, sed vbi dotetur, tunc quia dos succedit loco legitimæ, & non est penitus exclusa, est alius casus, & uidetur quādo sunt tres filij, & vna filia, quia legitima est triens, ꝙ portio masculorum sit tantò minor, quantò si filia habuisset suam integram partem, secundū Imol. & Bald. vbi ita præcise loquitur, & secundum alios allegatos per Socin. vbi supra, in prima opinione. Item videtur quod si sunt quatuor filij, & vna fœmina, quod sit semis, & hoc non habet difficultatem, ut per Aretin. ubi supra, & Curt. in d. consil. 5. in prima opinione, imo amplius uidetur, quod etiam semis non sit integer, & portio fœminæ non accrescat masculis, ita ostendit esse communem Curt. in d. consil. in prima opinio. quando in terminis statuti Papiæ, quo filia nō sit prorsus exclusa nisi dotetur, & vbi non dotetur vult statutum, quod interim habeat usumfructum, & dicit Cur. in fin. quod hæc est pura ueritas. Contrarium tamen quòd imò accrescat masculis, & quòd non tantum sit semis, sed etiam augeatur legitima masculorum ex portione legitimæ deficiente ipsi filiæ, atque ita quod habeat locum ius accrescendi, tenent Bald. Ang. & Aret. in l. vnica. in ultimis verbis. C. quando non pet. part. & dicit Bald. in consilio 377. in 3. volum. quod Bartol. ita in uoce tenebat in l. pater filium. ff. de inoff. testa. Paul. de Castr. consilio 250. quod est 286. in primo. vbi, id expresè asserit, & in l. huiusmodi. §. si Titio. ff. de leg. 1. Bal. Paul. & Cor. in l. si defunctus. C. de suis, & legit. Fab. in d. Authe. nouissima in 5. colum. q. 20. ubi dicit ita consuluisse Ant. de Rosellis, Nel. Ioa. de Eugubio. Philip. de Cor. & alios, vt ibi. & ita Angel. in l. vnica. §. 1. C. de cad. tolle. vbi dicit se ita sępius consuluisse. eandem sententiam per octo fundamenta tenet Roman. in d. l. vnica char. vltima. C. quando non petē. part. & dicit se ita consuluisse, & plures Doctores subscripsisse. Idem Comen. in leg. re coniuncti. ff. de lega. 3. colum. ulti. ubi dicit Fulg. ita disputando conclusisse, & ibi vult quod quando dos debetur iure successionis facit pinguiorem partem masculorum, & respondet ad regulam, quòd in coniunctis in dispositione legali non habet locum ius accrescendi. leg. & Proculo. ff. de vsufruct dicit enim quod masculi non habent iure accrescendi, sed iure non decrescendi, quia a principio uocantur, unà cum fœminis ad totum, ita ut quanto minus habeant fœminæ accipiatur ab ipsis, licet etiam aliter respondeat Roma. in d. l. vnica. Eandem sententiam videtur tenuisse Alexan. cons. 30. ad fin. l. 4. vbi dicit se non ponere pro constanti illam tertiam opinionem, vnde vr̄ inclinasse in secundam. & Corn. cons. 197. vol. 4. & adsunt ad hoc plura consilia Corn. quæ perquire in repertorio, in uerbo legitima. unde dicebant aliqui, quod opinio prima Cur. in d. cons. 5. est penitus reprobata, & ꝙ Doct. allegati per eum tenent cōtrarium, scilicet Bal. & Aretin. in d. l. vnica. quando non pet. par. Paul. de Cast. in d. consi. 251. Comen. in cōs. 35. stante statuto Vicentiæ, & Sal. in d. §. in princ. & dicebant, & benè, quod illi Doctores, qui loquuntur de filia exhæredata, vel penitus exclusa non faciunt ad propositum, vt etiam declarat Paul. in d. cons. unde hoc modo si filia non habet iure successionis, nō facit partem, & veluti mortua est, sed si iure successionis facit partem, ad utilitatem masculorum, quia portio deficiens accrescit masculis. Et est cōmunis opinio, ut in legitima habeat locum ius accrescendi. Ias. in d. l. re cōiuncti. de leg. 3. char. 193. col. 1. & plurib. sequentibus. uide etiam Socinum in hac materia, consil. 75. in tertio volu. Decisum fuit in terminis statuti Papiæ, quòd sit semis, tū quia dos succedit loco legitimæ, & quia dictum statutum Papiæ expresse dicit, vt mulieres in capillis existentes faciant partē. Itē decisum fuit quod haberet locum ius accrescendi, & sic ꝙ legitima esset pinguior effecta ex portione legitimę deficientis filiæ, vel filiarū, & hoc potissimè, quia hæc portio aufertur filiab. a statuto fauore filiorum, igitur illis debet accrescere per l. si defunctus. C. de suis, & legiti, per quod fundamentum apparet responsio ad § si Titio. in l. huiusmodi. & ad mille similia iura in quibus ꝓbatur, qui facit partem, illam non facit ad vtilitatem socij, & hāc opinionem existimarunt

rant esse ueritatem ipsam, & secundum cōmunem sententiam clarissimi Doctores domini Franciscus Lāpugnanus, Hercules Vicecomes, Marcus Barbauaria, & Iacobus Lāgus gubernantes redditus extraordinarios huius dominij, & propterea ita fuit iudicatum, & fuit quæstio hæc in filijs Do. Ioan. Stephani Ricij. Et quia expedit scire, an, & quando dos succedat loco legitimæ, cōmunis opinio est, vt non succedat, quando statutum priuat, & mandat dotari, secus si uelit eas esse exclusas si dotentur, ut per Dec. in cons. 15. columna prima, & secunda, & alibi
3 sæpe. Circa uerò † statutum Mediolani excludens fœminas dotatas, quidquid sit in iure, obseruatur quòd fœminæ non faciant partē nec comprehenduntur in numero, & deducunt in primis dotem, vt æs alienum, & ex residuo legitima debetur filio vel filijs masculis integrè, ac si fœminæ non essent in rerum natura, & fuit opin. Angel. in l. Papinianus. §. vnde si quis. per glos. secundā ibi, & etiam Bal. ibi. ff. de inoff. testam. & cons. 299. punctus talis est, statuto ciuitatis Cortonæ, & in l. Papinianus. §. quoniam autem quarta ad fina. ff. de inoffic. testamen. Commen. & Paul. de Castrum, vt per Ias. in l. huiusmodi. §. si Titio. & Mæuio. ff. de leg. primo, & li-
4 cet iste articulus sit disputabilis, † Tamen Soci. in dicto suo consilio post titulum. ff. de excep. relatis infinitis opinionibus tenentibus istam partem, Dicit quòd si iudicandum sibi esset de iure, teneret hanc opinionem pluribus autoritatibus munitam, & ita etiā fuit obseruatum in præfato magistratu.

Et circa materiam legitimę, nota etiā quòd filius si sit institutus pro legitima in certa
d quantitate, *d* poterit dicere, Nolo quantitatem, sed in corporibus hęreditarijs. l. sancimus. §. repletionem. & ibi Doctores. C. de inoffic. testamen. Imol. post Bart. & alios in l. suus quoque. ad fin. princip. C. de inoff. testamen. Et not. magis ad propositum, quod filius non poterit dicere fisco, Volo
e legitimam in qualibet re, *e* sed debebit habere in una, vel duabus, prout conuenit cum hęrede, siue fisco, & si concordię locus esse non poterit, debebit habere in una re, uel duabus arbitrio iudicis. ita Imol. ubi supra. quem uide, & est communis opinio, ut ostendit Iason in l. filium quem habentem. C. familię erciscun. versicu. tangit etiam Bal. hic, & Dec. in consilio octuagesimo primo, colūna fina. & ibi limitat non procedere, quādo res in specie alicui legata fuisset, relictis in hęreditate tot bonis, ut legitima solui posset, & ita Iason ubi supra, & in dicto §. repletionem. ubi alio modo limitat. Aliud
5 etiam nota, † quòd in hac legitima non imputantur bona feudalia, & emphyteutica non hęreditaria. Nam ea euincuntur emanibus fisci per personas nominatas in inuestituris, iuxta not. per Bartol. & Alexan. post
f alios in l. si finita. §. si de uectigabilib. *f* ff. de dam. infect. & dicam loco suo infra, & licet filius sit qui euincat, tamen adhuc habet legitimam integram, non computatis istis bonis in ea, ita glos. & Angel. quem uide in l. si patroni. ff. ad Trebel. & Ias. in l. quoniā nouella, colum. 2. C. de inoff. testam. & allegat duo consilia Alex. pro hac opinione, dicens ꝙ Alexa. in dicta l. si patroni, videtur dissentire ab hac opin. sed quòd eam consulendo tenet, & uere dicit quòd Alexand. in dicta l. aliter tenet in colum. 4. versicul. & hæc opinio videtur vera, & dicta Alex. sequitur Iacob. de S. Georg. in suo tract. feud. in gl. & cū pacto quòd de ipso feudo possint ipsi uasalli inuestiti disponere. columna antepen. vers. formo uobis pulchram quæstionem, tenendo tamen opin. Alex. in lec. limita eam ut per ipsummet Alex. & dictum Iacob. est materia l. in quartam. ff. ad leg. Fal. vbi vide Picū
6 repetentem. Nota ēt † quod in legitima consideratur tempus mortis, & secundum facultates quę eo tempore reperiuntur, debet legitima. leg. cum quęritur. C. de inoff. testa.
g Authen. nouissima. *g* C. eodē tit. Et quando quis damnatur, & bona publicantur, considератur tempus mortis ciuilis, quæ hoc casu idem operatur quod naturalis, & sic ęquiparatur ipsi morti naturali, secundum conclesionem Bartol. in l. 1. C. de his qui ven. ætat. imp. & in l. cum pater. §. hęreditatem. ff. de leg. 2. & in lege Statius. §. Cornelio felici. ff. de iure fisci. & per Doctores lege Gallus. §. & quid si tantum. ff. de liber. & posthum. vbi Ias. columna secunda. & Felin. in capitu. licet undique. columna prima. de offic. delegat. & alibi sępe, & quod etiam hoc casu cōsideretur tempus damnationis, est textus in lege pri. ff. de bon. damnat. cum alijs in glos. ibi allegatis, quatenus uolunt, quòd facta damnatione portio reseruatur filijs, sed tamen secundum decretum nostrum non ita est, quia licet bona ipso iure sint publicata a die commissi criminis, ut eo decreto. Tñ nō dicitur persona damnata, nisi damnetur

per

per sententiam, vt dixi supra titul. præceden ti. Cum dictum decretũ tantũ loquatur de bonis, & tunc quando ipso iure bona intelliguntur publicata reseruatur legitima, atque ita inspicitur illud tempus non autẽ tẽpus sententiæ, reseruatur enim legitima qñ ipso iure bona publicantur, & sic qualitas adiecta verbo intelligitur secundum tẽpus verbi. l. in delictis. §. si extraneus. ff. de noxal. & ita Alexand. in simili in l. lex Cornelia, columna prima, ad fi. & sequen. ff. de vulga. & pupil. licet igitur postea augerentur facultates, nihilominus, quò ad eas attendere
7 debemus illud tps. Item † nota, ꝙ legitima debetur sine dilatione. l. quoniam in prioribus. cum similibus. C. de inoffic. testamen. atque ita debetur vna cũ fructibus perceptis, l. Papinianus. §. vnde si quis. ff. de inoffi. test. ibi, cum debitã portionem, & eius fructus habere possit, & in fin. ibi, eum facile possit debitam portionem, eiusque fructus colligere medio tempore, & ita latè per Corn. volumine quarto, consilio 265. columna secunda, & sicut percepti fructus restituuntur ijs, quibus debetur legitima, sic etiam ꝑcepti ab eis quibus debentur non imputantur in legitimã, secundum Bald. & alios in l. finus. in §. repletionem. C. de inoffic. testam. vbi ad hoc uide Iason. & late in l. in quartã. per repetentes. ff. ad leg. Falcid. ad quæ facit ꝙ filius debet habere legitimam suam, non solum in proprietate, sed etiam in usufructu per dicta l. quoniam in prioribus, & ibi glo. ad hoc super uerbo, grauamen, & ita Iason. in Authent. nouissima, char. penultima columna secunda, concludit. C. de inofficio. testamen. Alexand. consilio 57. uolumine tertio, & per repentes in §. Titia. colu. 60. &
8 seq. ff. de leg. 2. An legitima † in crimine læsę maiestat. reseruetur filijs, certum est non reseruari in primo capitul. huius criminis, iuxta l. quisquis. C. ad l. Iulian. maiestat. sed dubium est in alijs capitibus, & uidetur eam debere reseruari, quia in eo crimine iura remanent intacta circa bonorum publicationem. Authentic. bona damnatorũ. C. de bon. damn. & sic l. prima, & l. fin. de bon. damna. per quas filijs aliqua reseruatio fit de bonis patris damnatis, & quæ generaliter loquuntur remanere uidentur intactæ: hanc quæstio. posui supra sub rubric. de crimine læsę maiestat. circa fin. versic. dixi igitur. ubi conclusi, ꝙ non reseruatur in aliquo capite ibi etiam habes quid in alimentis, & quid in hoc dominio stantibus statutis, & decretis, quę videntur facere difficultatem, & quo
9 ad † filias non est dubitandum quin fiscus ad eas dotandas teneatur etiam in feudo reuerso ad dominum, & secuta publicatione ex proditione contra principem, ut per Afflict. quæ sit prima cau. benef. amit. §. pręterea si vasallus. in uersic. glo. 3. nu. 8. vbi vide, & quæ dixi sub rubr. de crimine læsę maie-
10 sta. vbi supra. Et aduerte, † ꝙ non tantum legitima est reseruata filijs, imo uniuersum patrimonium, quãdo damnatus reliquisset magnum numerum filiorum per text. notabilem in l. cum ratio. §. si plures. ff. de bon. dãnat. Redit enim hęc materia, vt dixi, bonorum publicandorum attentis ordinibus, & consuetudine locorum publicandi bona ad ius antiquum, quo bona publicantur, & ideo sicut ius antiquum recipiebat dictam interꝑtationem, ita etiã ordines nostri maxime q̃ sunt exorbitantes, vnde dict. §. si plures. q̃ videbatur factus inanis per Authent. bona damnatorum. posset afferre magnam utilitatem, est pulchra limitatio si posset sustineri, posset tamen inclinare saltem animum principis concedenda dicta bona filijs: alia circa legitimã. vide per Nell. in prima parte se-
11 cundi temp. q. 33. & seq. An fiscus teneatur
h satifacere creditorib. *h* dic de iure cõmuni bonis publicatis fiscum teneri per tex. in l. si marito. in princip. ff. soluto matrim. & ibi Alexan. not. ꝙ ad illum ad quem transeunt bona, transit onus æris alieni. Quod non semper est verum, imo si legatur pars bonorum intelligitur deducto ære alieno. l. si quis seruum. §. fi. cum l. seq. vbi Bart. & alij. ff. de leg. 2. Vnde bona dicuntur a beãdo, eo quòd nos beatos faciant. l. bonorum. ff. de uerbo. signific. Tamen in fisco res est clara, ꝙ tenetur, eo, quia bona in eum peruenerunt & onera hæreditaria, licet etiam non sit hęres, dicta l. si marito, & l. 2. C. ad l. Iul. de ui publ.
12 Sic etiam † si princeps concedit alicui bona alicuius, tenetur donatarius ad onera, casus est legis in l. princeps. ff. de uerb. significa. & ibi omnino uide Bart. in genere ponentem, an incommoda, & iura passiua sequantur eũ in quem peruenerunt bona, uel pars bonorum, & alibi per eum, & alios relatos per Alexand. in d. l. si marito, colum. 2. versic. itẽ no. & non solum in fiscum, imo in quemlibet alium in quem perueniunt omnia bona ex dispositione legis transeunt debita, & credita. Bart. in d. l. princeps. & in l. non intelligitur

13 gitur.§.cum ex causa.ff.de iur.fisc. Non † tamen fiscus est hæres propriè, sed habetur loco hæredis, d.§. cum ex causa. & ibi Bart.& d.l.2.quod etiam ostendit Soc.consil. 46.col. 5.in fin.& prin.seq.& Ias.in l.ex facto.§.Iulianus.in 2.notab.ff.de vulg. & pupil.Bal.1. uol.cons.284.col.2.& notabiliter Aret. in l. si quis mihi bona. in §. seruus municipum, col.4.ff.de acq.hęred.& ibi, col. fi. dicit, ꝙ licèt non sit propriè hæres, tamen est ꝓpriè successor, & vide omnino Ioan.de Plat. in l. 1.in princip.C.de bon.uacan.lib 10. vbi dicit, quod nō est hęres propriè, quia succedit potius bonis quā personæ quando bona confiscantur. Non tamen quò ad omnia habetur loco hæredis Barto. in l.inter eos. §. fin. ff.de fideiuss.& patet secundum eū in l.quo-
14 ties.ad fin.ff.de nouat. ubi obligatio passiua conditionalis non transit in fiscū, & est communis opinio, secundum Ias.in l.si quis arbitratu, in vlt.col.ff.de uerb.obl. sic etiam Soc.in d.l.si quis arbitratu, quamuis sit opinio quę non conueniat censui, quia hoc modo creditor sine facto suo deteriorē faciat conditionem suam. Item fiscus hoc modo non utitur iure priuati contra l.ius nostrū. ff.de reg. iur. & l. fiscus.cum similibus.ff.de iure fisci.propter quas rationes multi tenēt contrarium.Sed actiones actiuę conditionales transeunt quidem in fiscū, ut per dictos Moder.in d.l.si quis arbitratu. & Aret. consil.110.in tertio dubio.distinguendo tamen in hoc ultimo, quo ad obligationes actiuas conditionales. An in vltima uoluntate, an in contractibus, quia primo casu non trāseunt in fiscum sicut nec in extraneum hæredē, secundo casu secus, per gl.in l.nam ad ea.ff.de condit.& demonst.& ita tenent Doctor. vt Alex.in d.l.si marito, col.1.& 2. & in l.3.§.illud.ff.ꝙ quisque iur. vbi omnino. est uidendum in hac materia, & Fel.in c.ad liberandum, colu.1.de Iudæis.& in his locis appa-
15 ret conclusio uera, quod iura futura non ueniunt in fiscū.l.si tibi mādauero.§. is cuius. ff.mand.Bart.in d.l.1.ad fin.ff. de bon. dam. Alexan.in l.ex facto, §.Iulianus, colu.2.de vulg.& pupil.& in cons.15.ad fi.uolūm.sed ra futura quæ habent originem a præterito actiua in fiscum quidē transeunt, & quando fiscus, uel ratione delicti, vel alterius successionis dicatur hæres uerus, uide quæ dicam infra in tit.de bon. vacan.Vnde aliàs dubitabam, an si bona filij uasalli publicentur, intelligatur etiam ius illud consequendi feudū, ex forma inuestituræ, post mortem patris cunfiscatum, loquor ubi feudum ueniat in confiscatione, quia regulariter non uenit vt per Docto.maxime Alex.in l.si finita.§.si de uectigalibus.ff.de dam. infect. & infra dicam in specie, & uidetur ius illud confiscari posse, quia est cōditionale futurū actiuum, & probabile, sicut dicimus in spe fideicommissi secundum Bart.in l.is potest.ff. de acq. hæred.col.3.ver.sed si esset.quę dicta Barto. ibi sequitur Alex.cons.94.colum.pen.1. uolum.est enim ius probabile per stipulationē factam a patre, vel ascendente, siue concessionem principis, iuxta l. quod dicitur.ff.de verbo. oblig. & ideo etiam requiritur consensus illius cui est debita talis spes in alienatione, cap.1.de aliena.feud.pater. & patet in illo articulo, An vassallus possit disponere de re feudali in præiudicium agnatorū, & illorum in quos debet transire ex dispositione inuestituræ, uel prouidentia legali, iuxta.c.1.de success.feud. Sed dic quod ius fideicommissum nō transit in fiscum, licet sit probabile, quia uenit ex ultima uoluntate per dicta gl.in dicta.l.nam, & ea. ff. de condit. & demonstr. & conclusionem quę per eam fit a Doctoribus, ut per Alex. in d. l. si marito.ff.solu.mat.& in l.3.§.illud.ff. quod quisque iur.Item non transit in fiscum, quia decedēte fideicommissario ante cōditionis euentū, ius non trāsmittitur in hęredē.l. hæres meus.in prin.ff.de condi.& demonstr.& l.in causæ.§.Pomponius.cum gloss.ff. de minor. Alexand.in l.fin.in fin.C.de leg.& in cōsilio 36.colum.3. uers. confirmantur prædicta.volum.3.glo.ordinaria.in l.hæredis mei. §.cum ita.ff.ad Trebell.& loquitur Alexan. in dicto consilio in omni spe substitutionis
16 Si igitur non transit in hęredem, ergo nec in fiscum, imò ex hoc solum quod non posset transire in exrraneū hęredē, k non poterit transire in fiscum. glos. & ibi Bartol.& Bald.in l.1.C.de bon.liber.Alexan. cons.23. uol.1.& in d.l.si marito.§.miles.in l.si finita. §.si de uectigalibus.ff.de dam.infect.sic etiā in iure adeundi, hoc modo distinguitur, ꝙ aut potest transire in extraneum hęredem, aut non, primo casu transit in fiscū, secundo secus, ut per Alexand. Aretin. & Iason. in l. si quis mihi bona.§.si quis planè.ff.de acquir.hæred.quicquid dicat Nell.in prima part.2.temporis.quæstio.30.& Dec.in d.§.illud.qui non uidit Doct.in d.§.si quis planè,
17 & idem Dec.consilio 438. Et ideo † etiam

ius

ius deliberandi, iuxta l. cum antiquioribus, C.de iur.de lib.trãsit in fiscum. Bald.in d.§ si quis planè.& per illum, Parm. in d. tract. de priuil.fisc.char.2.colum.1.sic etiam filio exhęredato cum causa,quærela nõ præpara ta non transit in extraneum.l.scimus.§.fin. C.de inoff.testam.Igitur nec transit in fiscũ secundũ dictos terminos,& quid de iure di cendi nullum.Bald.in d. l. si qua pœna.ff.de his,qui sunt sui uel alien.iur.tenet nõ transi re in fiscum,sed loquitur ubi per mortẽ pa-tris nondũ erat radicatũ in filio,sed si mortuo patre, filius præteritus moreretur,esset alia consideratio habenda, & Bald.in d.l.si qua pœna.sequitur Fabian.in Authen.nouissima.colum.8.C.de inoff.testam. Aret.in d. §.si quis planè.in ultimis uerbis. Iason in l. filius qui patri. colum.3 uers.7.limita. ff. de liber.& posthum,sed loquitur, ut dixi, ubi filius bannitur uiuo patre,qui illũ præterijt, uide Bald.in l.filio pręterito.in fi.ff. de iniusto rupto.& Imol.in antepe.char.col.2. qui effectu, considerant terminos prædictos, & sic uolũt,quod ubi filius pręteritus est suus etiam transmittatur ad fiscum, quia transmittit ad quemlibet extraneũ,iuxta l.apud hostes.C.de suis,& legi.in l unica.C.de his qui ante aper.tab. & ita Bald.in l.si a primo. ff.de liber.& posthu.& ibi latè Iason.& quo ad bonorum possessionem contra tabulas est idem.l.1.C. de bon.libert.& ita Bald. & dicta duo remedia, uidelicet ius dicẽdi nullum, & bonorum possessio cõtra tabulas procedunt a par.l.1.in princ.& §.1.ff.de bo. possess.contra tab. Ias.in l.filiæ dotem, col. pen.C.de collat.est text.in l.3.§. acquirere. ff.de bon.possess.Soc.consilio 177. columna 3.& an ius dicendi nullum trãsmittatur,vide Iason.in l.si rogatus,colum.5.ff.de adop. & in l.si a primo, in primo notabili,ff.de liber.& posthum.& in l.si quis posthumos.§. fin.ff.de libe.& posthu.Picus in l.emancipata,ad fin.ff.de liber.& posthum.in quibus locis habes quod transmittitur, & quid in iure petendi supplementum legitimæ, iuxta l.omnino.C.de inoff.testa. Dic esse uidenda nota.in dicta l.scimus,§.final.C. de inoffic. testamen. An ille text.procedat in hoc iure dicta l.omnino. Et scias,quòd non expirat quinquennio hoc ius,sicut quærela, secundum communem opinio.in l.si quis filium, per Ias.col.2..de inofficio.testam. Sed durat triginta annis,ut ibi,& fundamenta de quibus in illo articulo etiam faciunt ad hanc

18 quæstionem. Redeundo ad fundamentum iuris succedendi ex substitutione,quòd non transit in fiscum ubi moriatur substitutus antequã eueniat casus,per tex.in l. ex facto. §.Iulianus,ff.de uulgar.& pupi.& ibi Imol. & Alex.& loquitur tex.in substitutione pupillari,sed idẽ est in fideicommissaria ratione,de qua supra.Ex his apparet decisa quæstio nostra de iure feudali,& spe competente agnato,siue filio,antequam sit ei apertum ius. Nã regulariter loquendo,ut dixi,in princ feudum radicatum post mortem vasalli transit,quia nõ potest transire in extraneos ut concludunt communiter Doctores, ut per Alexan. in d.§.si de uectigalibus, & dicã infra loco suo, & ideo minus debet tran-
19 sire spes,& ius nondum apertum,sed procedit dicta conclusio communis in feudo regulari,quod uenit ex facto,& prouidentia concedentis,nõ in feudo hæreditario, quod acquiritur hæredi,quia sit hæres iuxta terminos Andreę de Iser.in cap. primo, in princ. & in § hoc quoque, de succes.feud.& in c. primo,in titulo,qui succes. ten. & per Alex. consilio 10.ponderatis.in 4.colum.in 3.vol. & in consilio 55.perspectis,in 5.col. eodem uolumine, & quando est hæreditarium, quod ueniat in confiscatione bonorum,dicit Cur. in consilio 5.post tracta.feud.col.7.post Ro. Imol.& Alexan.in d.l.si finita,§.si de vectigalibns,ff.de dam.infect. non tamen loquuntur Doctores simpliciter in feudo hæreditario, quia esset error expressus, sed in feudo hæreditario,quod potest transire etiã in extraneos hæredes,iuxta c.feudum,si de feud. fuer.controuer.inter domi.& agnatos, & in capit.1.de feud.non hab.prop.nat.feu. Nam
20 †aliquando feudum etiam non potest transire,nisi in filios, & descendentes, si tamen sint hæredes,ut de se patet,& hoc casu non est simpliciter hęreditarium,nec posset transire in fiscum,quia non posset transire in extraneos hęredes,per gloss.in d.l.1.C.de bon. liber.& hos terminos habes plene per Cur. in tracta. suo feud. in prima parte,chart. 8. columna 2 3. & per Iason. in prælud. feud. Quare ad propositum si sumus in fallentia, quòd feudum sit omnino hæreditariũ, quia simpliciter quilibet extraneus sit capax,prout rarò contingit,quæstio nostra videtur habere parum dubitationis, quia non venit in confiscationem bonorum, ex quo de illa re iudicatur,ut de qualibet alia re hæreditaria, unde in bonis patris cum filius uiuo pat.e

non habeat spem probabilem, nec possit aliquid petere l. 1. §. igitur. ff. de collat. bon. Bar. in l. filius, la prima, ff. solut. matrim. Doct. in Authent. nouissima. C. de inoffic. testam. Ideo ius illud quod non habet, non potest etiam träsmittere in fiscum. Nam ita demũ in fiscum transmittitur ius, quando est ius, & probabile, vt per Alex. in dicto §. illud, & in dicta leg. si marito. Sed si est hæreditariũ non simpliciter, quia in extraneos non possit transire, nec iste casus habet dubitationem, quia non transit, per dict. gloss. in l. 1. C. de bono liber. Quando uerò est regulare feudũ ex mera prouidentia concedentis, tunc sine dubio non transit, quia in extraneo transire non potest, ut per Doctores in dicto §. si de vectigalibus. Et ex hac quæstione intelligis infinitos terminos, quos aliàs non intellexisses, & qui tibi poterunt centies succurrere. An tamen quando feudum potest transire in extraneos absolute, veniat tunc in bonorum confiscatione, an solum commoditas, vide quæ dicam infra in articulo principali, An bona feudalia veniant in confisca-
21 tione bonorum. Et quia dixi, † quod fiscus non est hæres propriè, postea etiam demonstrando hoc verum esse ex leg. quoties. in fi. ff. de nouat. ultra ea quæ supra dixi, Adde aliam rationem, quod hęres tenetur satisfacere passim omnibus creditoribus vbique, quia generaliter succedit ubique locorum. in Authentica. de iureiurand. a mor. præst. in princip. Fiscus verò, non, quia generaliter non succedit, vt per Bartol. in leg. cunctos populos, columna fina. C. de sum. Trinita & fide catholic. & dixi supra late de di-
22 ctis Bartol. ut ibi, & ideo † disputatur si in vno loco publicantur bona, ex forma statutorum, ita quod alibi ita non publicantur, & condemnatus habeat creditores tam in eo loco quam alibi, an ipse debitor teneatur
l ad solutionem debitorum, an ipse fiscus? l de quo latè Imol. consil. 37. column. 7. 9. &
23 seq. Addo † etiam aliam rationem ad demõstrandum fiscum non esse propriè hæredem, quia siue succedat alicui ex delicto, siue q a bona vacantia deferantur ad eum, non obli
m gatur vltra uires hęreditarias, m text. est in l. eiũs qui. §. si cui, ibi, aut si non uideantur lucrosa. ff. de testam. & ibi per Doctor. Ias. latè in l. fi. colum. 1. C. de iure delib. & dicam in-
24 fra in tit. de bon. vac. Addo † aliam rationẽ quòd in fiscum non transfertur instantia inchoata per delinquentem, sed perit, & fiscus habet suos proprios iudices, ita est tex. in l. si constante, §. fin. ff. sol. mat. ibi, in hæredem autem transiret, l. si eum hominem, ff. de fide iuss. cum similibus, & uide late Doctores in d. §. fin. de quo dicam infra in titu. de fisco
25 & priuilegiis eius. Addo etiam † aliam rationem, ꝙ bona acquiruntur fisco ex publicatione alicuius delicti, siue aditione hæreditatis, quando publicatio fit ipso iure, vel per sententiam, ita Bartol. in d. §. an bona, in l. 1. ff. de iure fisci. Cuman. consi. 31. circa fin. Sed tamen aditione secuta, ubi requiritur, si bona non sunt soluendo, non quæritur hæreditas, ut dixi, & per Bart. in dicto §. an bona. Et an dominium per sententiam iudicis regulariter transferatur in omni materia, vide tex. & ibi gl. & Doct. in §. fi. Insti. de offic. iud. & Pract. Papien. in forma libelli actiones realis in uersiculo, iure dominij. ad
26 finem. Sed † an possessio in ipsum fiscum transferatur, paribus terminis? credo non transferri per l. cum hęredes, in princ. ff. de acquir. hære. vbi licet hæres adita hæreditate dominium acquirat, non tamen acquirit possessionem, & ideo licet sępissime, dominium transferatur sine traditione. Tamen possessio non transfertur, glo. in l. cum duobus, §. idem respondit, ff. pro socio, & per Alex. in l. si mora, colu. 2. ff. solu. matri. & ibi allegat gloss. in l. commissa, ff. de publ. dicentem, quod licet ipso iure dominium transeat in fiscum, tamen non transit possessio sine apprehensione, & ita Lauden. in titul. de fisco, versiculo 63. & ad propositum ualde etiam facit alia gloss. quam allegat Alex. in l. fi. C. de sacrosan. eccl. & etiam dicit Alex. vbi supra, quod hæc regula, ut licet dominium transferatur, &c. fallit tamen in casu l. raptores. secundum Bar. ibi. C. de sacros. eccles. & vltra Alex. ad hæc vide Ias. in d. l. fin. colum. antepe. in fi. & prin. seq. C. de sacros. eccles. Sed per decretum nostrum est sublata hęc difficultas, quia non tantum disponit, ut ipso iure sint publicata bona, sed ẽt vt sint apprehensa ipso iure, licet aliter uere, & actu non fuerunt apprehensa, vel per ignorantiam, vel negligentiam, vel impotentia officialium, vel aliter, quæ possessio, quia facto legis, siue decreti acquiritur, dicitur ciuilissima, ut per Ias. in l. 1. in prin. ff. de acq. pos. col. 15. & in l. si is qui pro emptore, ff. de usucap. per quod decretum, disponens, ut possessio ipso iure acquisita sit, etiã tollitur alia difficultas, an decretum nostrũ ut pos-

vt possessio defuncti continuetur in hæredem, habet locum in fisco. Successiuè prosequendo materiam bonorum, quæ non trāseunt in fiscum

27 † quæro, Pater habet filium, qui eo uiuo bannitur, postea decedit pater, an bona patris acquirantur fisco, vel cui? & idem pōt quæri in alijs bannitis, adhuc non delata hæreditate fratris, vel alterius consanguinei? & breuiter dic, non acquiri, quia sunt bona, quæ obueniunt post publicationem, quæ non acquiruntur fisco, vt dixi supra, & per Ias. ubi uide in l. si stipulatus fuerim, §. cum stipulamur, colum. 3. ff. de verb. obli. & est decisio Bart. in specie, in l. si qua pœna, ff. de his qui sunt sui, vel alie. iur. Alex. consilio 75. in princ. Paul. de Cast. consilio 32. & Bald. consi. 24. in 2. & ibi habes, quod quantum sit ad fiscum res non habet dubium, & latè Curt. consil. 59. dux Philippus. maximè in 10. columna, versicu. venio ad secundum, & per Aretin. in dicta glo. & eius bona publicamus, columna 3. & ibi in apostillis, & si sit condemnatus uti rebellis, iuxta l. quisquis. C. ad l. Iul. maiestatis. ipse etiam non succedit, quia incapax, ut ibi, & per Bald. vbi supra, ad quod uide omnino Anchar. consil. 287. uersiculo, præterea aduertendum est, si uero sit condemnatus ex alio crimine, tunc an ipse succedat distinguitur iuxta milies allegata in l. 1. C. de hæred. Insti. Est verum, ꝙ ubi sit capax, tam fiscus, quàm quilibet priuatus potest auferre, iuxta dictum Bart. in d. l. 1. in fin. Cur. ubi supra. Ias. & Alex. in d. l. 1. Vides igitur, ꝙ officialis qui filiumfamilias condemnat uiuēte patre, non bene agit cām fisci, quia hoc modo portionis sibi postea obuenientis, vel parentū uel alterius, remanet fiscus priuatus.

28 Cautio † igitur est, vt differatur dicta cōdemnatio post mortē patris, vel alterius, & hoc modo ipso condemnato bona transibunt in fiscum adita hęreditate, & non adita ius succedendi transibit, vt dixi supra in vers. unde aliàs dubitabam. post Bal. & Doc. in l. si quis bona. §. si quis planè. ff. de acquiren. hęred. & Nel in prima parte secundi tēporis. q. 30. Sed tñ datur remedium per D.

29 Nel. vbi supra, in fin. Quod banniendus ante publicationem renunciet iuri adeundi cū consensu illius ad quem eo repudiante, deuoluitur, de quo fiscus conqueri non potest l. qui autem in princ. ff. de his, quæ in fraud. credito. ita dicit Nell. Addo, quòd iuri adeūdi potest renunciari toto titul. C. de repud. hęred. & ex hoc etiam apparet facultatem adeundi non dici ius quærendum, sed quæsitum, quia si esset ius quærendū non posset illi renunciari. l. si ita scriptum. §. si sub conditione. ff. de leg. 2. Et ex hoc sequi videtur, quòd ratio. Nell. non sit bona, quia fundata est super hoc quòd in iure quærendo non possit allegari fraus creditorum, nec fisci. Nam si ius quęsitum, potest allegari. Sed dicit quò imo tex. in d. l. qui autem loquitur in terminis in hęreditate nondum adita, quæ potest repudiari absque eo, quòd possit allegari fraus creditorum, uel fisci, ubi aliàs posset allegari, & est textus notabilis. Sunt enim diuersa, lucrū quærere, & damnū pati, ita colligitur in illo tex. & per Alexan. cons. 193. column. 2. vers. quinimo. volum. 2. & l. non amplius. in princip. ff. de leg. 1. & in l. Proculus. ff. de damn. infect. & Iason in l. quominus. ff. de fluminibus. chart. 3. columna vltim. & fin. & per Barba. in l. cum acutissimi. columna. 156. & sequ. de fideicom. & & in l. 1. § stipulanti. ff. de uerbor. oblig. colum. 4. Paul. de Cast. consil. 11. columna. 1. in fin. & seq. Barb. in 1. volumin. consilio 40 columna 6. Felin. in cap. quę in ecclesiarum. de constitutio. column. 19. Panorm. consilio 31. colum. 1. Alexan. in l. pręses. C. de transact. & Ancharan. quem omnino uide, cons. 100. col. penul. & fin. vbi distinguit, & cons. 170. col. pen. & fin. Socin. cons. 98. colu. 1. Corn. 1. volu. cons. 32. col. pen. & in fin. & seq. Hoc tamen pendet ab intellectu l. liberto octuaginta. ff. de bon. libert. de quo ponit Alexan. cons. 114. column. 3. & Bart. & ibi late Ias. in l. si mihi & tibi. in princ. ff. de legat. 1. & idem Ias. in §. si quis in fraudem. Institu. de actio. char. 30. colu. 2. & Card. consilio. 89. Roma. cons. 184. & Feder. consilio 9. Dom. Anton. cons. 8. Sed tamen vlterius indagando in specie vide tex. qui videtur factus ad hoc, in l. in fraudem, in princip. ff. de iure fisci. qui dicit, ꝙ etiam in quærendis fraus fit fisco, sed tamen contrarium uidetur velle alius tex. qui videtur conuenire cum regula l. qui autem. in l. cum quidam. ff. de iure fisci. Conclu de secundum Bar. in d. l. in fraudem, quod in debitore fisci procedit dicta l. in fraudem. & si iam est debitor, in fraudem non debeat non lucrari, & ideo in dicta l. cū quidā. aliud est, quia loquitur in reo forte accusato, non adhuc cōdēnato, & sic qui adhuc nō pōt dici debitor, ideo potest nō acquirere, & scias, ꝙ prędictā cautionē pro fisco in differenda con-

condẽnatione sępenumero habebat in ore uir ille tam excelsi ingenij tempestate nostra, Hieronymus Moronus, qui ex intellectu sibi a natura dato, magis sciebat leges, & earũ mẽtẽ sine studio, quã alius iurecon sultus licet doctissimus bene studendo. Sed
30 contra dictam † cautelam alia est uia, ut pater antequam moriatur exhæredet filium cum causa, iuxta Authen, non licet. C. de liber. præteri. & causa legitima esset si uenisset contra patriam, uel forte etiam si occidisset hominem, quia sunt causæ etiam maiores illis quatuordecim, de quibus in dicta Authen. non licet. & in Authent. ut cum de appellat. cognosca. Et aduerte, quia nos Mediolani habemus decretum ducis Ludouici impugnans exhæredationes filiorum quas faciũt patres casu quo cõtingat filios delictum committere, ex quo ueniat publicatio bonorum, sed dictum decretum loquitur, ut uides quando delictum est committendum, ut tollatur occasio delinquendi. Ego autem ubi iam commisisset, & hęc cõ sideratio habita fuit in iudicãdo a magistratu his diebus proxime præteritis in quadã causa nobilium de Brippio ciuium Mediolanensium. Et licet aliqui uelint, ut decretum tãtummodo habeat locum, si id pater fecit in fraudem, ut quia de proximo esset committendum delictum, tamen hoc mihi non uidetur rationabile, nec dici debet factum in fraudẽ a patre, si filius paruo interiecto spacio delictum committat, quia fateor ꝙ qui iam deliquit, uel cogitat delinquere non potest libere disponere de rebus suis, & ita loquitur lex, post contractum, & materia, ff. de donatio. Sed pater qui non deliquit, nec cogitauit delinquere, & qui habet liberam in rebus suis facultatem disponendi, l. sed, & si lege, §. consuluit, ff. de petit. hęre. l. non usque adeo. ff. si a paren. quis fuer. manumis. ibi, quia iniquum est ingenuis hominibus non esse liberam rerum suarum alienationem, & per Ias. in §. item si quis in fraudem. in 1. colum. & prin. seq. Inst. de actio. & in l. si arrogator. in 2. no tab. ff. de adoptio. quare (de iure loquendo) nõ debet disponere de rebus suis exhæredando cũ cã approbata a lege absq; eo, quod possit ei imputari qđ fecerit in fraudem, unde uidemus ꝙ etiam pater qui nõ cogitauit delinquere, põt prohibere ne bona trãseant in fiscũ Imperator, ff de fideicommis. liber. Alex. cons. 23. in 1. uolu. & sic est differentia an disponens sit ille qui deliquit, uel cogitauit delinquere, & tunc fraus est habenda in consideratione. An vero disponens habuerit rationem delicti quod per filios suos com-
31 mitti posset, & tunc secus. Vnde † etiam si dono tibi bona ubi contingat illa publicari non ualet in effectu. Bar. in d. l. post contractum. col. 3. uersiculo sextus, & ultimus. & hoc quia uideor cogitasse uelle committere aliquod delictum, & hoc est qđ uoluit dicere Bar. ibi dum allegat l. ult. cum ibi no. ff. de stipulat. seruor. quia gl. dicit quod ille filius familias, qui stipulatus est casu quo esset sui iuris, præsumitur dolosè fecisse, idem probat tex. in l. summa. etiam allegatus per Bar. in d. versiculo, & ibi vide Paul. de Castr. Sed si tibi donarẽ hac lege, ut si contingeret, qđ esses bannitus, & tua bona publicarẽtur, donatio nihil ualeret, imo bona ad me reuerterentur, vel in alium transirent, ualeret donatio, quia in disponente est mera facultas disponendi etiam vsque ad mortem, nec inhabilitas donatarij superueniens repugnare potest uoluntati, & facultati disponentis, & hęc sunt uera, si bene consideres: atque ita uides decisum casum quando iam esset commissum delictum, vt decretum nõ habeat locum, quod loquitur in delicto cõmittendo, minusque eo casu ius commune ob fraudem infringit dispositionem. Item uides decisum alium casum, quando delictum de proximo committitur per filium, ut etiam iure communi dispositio sustineatur, & longe magis quando post multum tempus committeretur, est uerum quod in his duobus ultimis casibus decretũ obstat, licèt ut dixi, aliqui uelint ut tantùm loquatur, vbi põt conijci fraus, & male ut demonstraui. Et pone exemplum in his duobus ultimis casibus, quando pater exhæredaret filiũ sub conditione, si committatur tale deli-
32 ctum. Est verum, † quod aliquando audiui contra hanc exhæredationem moueri difficultates. Prima est, quod exhæredatio est sub conditione contra l. 3. § purè, ff. de liber & posth. Secunda, ꝙ hęreditas non põt dari usque ad diem certum uel incertum. §. hęredes. Instit. de hæred. institut. & l. hæreditas. de hæred. institut. Sed facilis est responsio, quia loquor quando in testamento est institutus filius, & si contingat eum committere delictum, tũc hęreditas ad fratrem perueniat, uel alium, & sic cessat fundamentum præteritionis, super quo est fundatus,

§. purè

§.purè.ut ibi per Bartol. & Doctor.in dicto §.purè.& item cessat fundamentum, §.hæres,& l. hæreditas. quia post illud tempus, alius est substitutus, & non decedit pro parte testatus, & pro parte intestatus, ut in dictis iuribus, & in l.miles ita, in princ.cum ibi not. ff. de testam. milit. Quare potius est dicendum,quòd simus in materia. l.unicæ. C. de his, quæ pęn. nom. quàm in materia exhæredationis, quia exhæredatio fit absq; eo quod quis sit hæres aliquo tempore, & ita loquitur dict.§.purè, & §.aliud quoque capitulum. ut eum de appellat. cognosc.est materia exhæredationis.

Sed in casu nostro primo pater instituit simpliciter, postea dicit,si cōtingat,ꝙ filius meus institutus cōmittat delictum,uel cogitet, ex quo ueniat publicatio bonorū,sub stituo alium, uel in alium transferantur, & sic in pœnam hæredis,uult ut perueniant in alium, quæ est materia propriè dictæ legis, & hoc casu non desinit filius ipso iure esse hæres, quia fieri non potest, ut qui semel fuit hæres, desinat esse hæres, l.& si sine §. sed quod Papinianus, ff.de minoribus. glo. in l.in substitutione, ff. de vulg.& pupil.sed desinit esse in effectu,quia tenebitur iure fideicommissi restituere hæreditatem secundo: ita declarat Bar.in l. paterfamilias testamento, ff.de hęredib.instit. ubi uide Doct. & Bar.& Doctor.in l.uxorem,§.hæres,ff.de leg.3.& Iason.in d.l.vnica.de his,quæ pęnæ nomine.in versic.secundus modus.Cum igitur sit fideicommissum, & sic grauamen.l. cohęredi.§.cum filię, ff. de uulg. & pupilla. legitima confiscatur,quod non fieret, si esset uera exhæredatio,prout esset si delictum iam commissum fuisset tpe testamenti patris, & ob eam causam pater eum exhæredasset:Nam tunc cessat, quod qui semel est hęres,&c.& tunc alius est hæres directe, & a seipso, & si uis scire in casu præmisso, qñ hæreditas post tempus in alium trāsfertur, an iure fideicommissi, an directè transferatur, & quæ sit utilitas, uide Socin. omnino consi.14.colum.3. uerum,& col.seq.incipit

33 sequendo ordinem. Et † an incapax possit institui si efficiatur capax, uide text.in l.in tempus, ff.de hęred.insti. & ibi per Doctor. Firm.in uerbo,bānitus succedit in 3.§.Arc. consi. 143.colum.6.& Aret.in §.hæres, col. 1.Instit.de hæred.instit.& uide Doct. in l.si quis hęres instituatur, ff.de hęredibus instit.& Bar.in l.1.§.si filius,delegat.3.Alc. in l.apud Iulianum, §.fin.colum.2.ff. de legat. 1.& in his locis habes. An bannitus possit institui si eximatur a banno, uel spurius si legitimetur,& quia pēdet a regula d.l.in tēpus.uide latè Fel.in cap.cum dilectus, de accusat.& uide etiam regulam.l. quod ab initio,ff.de reg.iur.& ibi Dec.& breuiter Bald. in l.eam quam.C.de fideicommis.charta 4. versic.quæro nunquid. in eo quod relinquitur spurio tenet non ualere, quod relictum sit spurio ubi capax efficiatur. Sed Bartol. contrarium tenet in l.prima, §.si filius.ff.de legat.3.ibi fallit in l.tempus. & ita quod ualear,& legatum, & institutio vult Bal.Ang. & Imo.in l.si quis instituatur hęres,in princip.ff.de hæredib.insti.& Ange.in dicta l.in tempus.Alex.in l.apud Iulianum,§. fin. colum.2.ff. de legat.1.& licet sit materia brocarda,d. l.in tempus. Tamen hęc est opinio magis communis in hoc articulo. ut dicit Dec.in consilio 170.colum.5.& latè Alexa. in l.Gallus.§.instituens,col.1.ff. de liber. & posthum.ubi est locus ordinarius, & ibi uide.

34 Est ēt† alia uia per quam quilibet potest impedire,ne bona suo ullo modo, & tēpore possint in fiscum transire, prohibendo expressè alienationem bonorū suorum, cum causa tamē, quia aliter prohibitio nihil ualeret,l.filiusfamilias,§.diui.ff.de lega.1. unde quotidie uidemus exhiberi testamenta, in quibus testatores probuerunt bona sua alienari, ut conseruentur in agnatione, & familia.Nam talis prohibitio impedit ne dicta bona in fiscū transeant, n l.Impera. ff. de fideicommis.liber.& ibi Bar.not. & latè Ale.cons.33.in 1.uol.Ias.in l.fi.§.sed nostra. colum.1.in 1. notabili. C. communia delegat.Opiz.in d.§.si diui,colu.2. & uult aliud esse si factum ponatur ei in persona testatoris, quia iam commisisset delictum qui facit prohibitionem: ibi uide,quod ultimum dicit tex.ibi, et hæc ēt faciunt ad ea quę supra dixi, est materia Barto.in l.post contractum, col.3.uersi.ultimus casus. ff. de donatio.dum facit differentiam, An per disponentem esset commissum, vel commitendūm delictū,an per successores, sed ad tria aduertendum est,circa hāc prohibitionem. In primis, ꝙ si non esset expressa prohibitio, sed simplex fideicommissum, alienatio interim uia delicti in fiscum ualeret, sicut etiam ualeret interim uia contractus, l. fin. §.sin autem,C.commu.de leg. Alexan.in dicto consilio,et Iason.vbi supra,sed euenientе postea

te postea

te postea conditione fiscus tenetur restitue re fideicommissario hereditatem. Ita quod non uerificatur conditio fideicommissi per mortem ciuilem, scilicet per bannũ, sed per mortem naturalem. Casus est in l. statius. § Corn. ff. de iure fisci, & in l. ex facto, §. ex facto, ff. ad Trebell. Ad quorum intellectum uide etiam Bald. primo uolumine consilio 280. & consilio 248. columna secunda. Et
35 mors ciuilis † an æquipareretur naturali, uidistis non æquiparari in casu de quo modo dixi, & idem potest quæri in donatione causa mortis, ubi donans banniretur, quæ donatio morte ualida redditur sicut legatum, ut per Alexand. & Iason. in l. non omnis, ff. si certum petatur. idem in donatione inter virum, & uxorem, quę morte confirmatur, l. 3. & multis sequ. C. de donat. inter uir. & uxor. & l. 2. C. de dote cau. non nume. Et cõclusio est, quod quando militat eadem ratio in ciuili, prout in naturali, & repræsentatur idem effectus o in ciuili, sicut in naturali, æquiparantur, aliàs non. Felyn. in c. licet vndique. colum. prima. uers. gloss. magna. & colum. seq. de offic. deleg. quę conclusio procedit etiam in materia correctoria, & odiosa, ut ibi per eundem, ex qua conclusione statim dicitur euenire conditio, si decedat sine liberis, per ingressum religionis pœnitus incapacis, ut in specie. Alexand. in consilio 13. in 3. uolum. Socin. cons. 92. in primis col. & ita tene in hoc ultimo, quidquid dicat Fely. in d. cap. licet. colum. 2. qui certe in hoc errat, & dicit contra communem. Infero ét ex dicta conclusione, quod in damnato in metallum etiam uerificatur supradicta conclusio cum prorsus sit extinctus, ut per Alexand. in l. ex facto. §. ex facto. ff. ad Trebellia. & ibi etiam idem dicit de eo qui ingreditur religionem mendicantium, ut in exemplo de quo supra, donationis causa mortis, an morte ciuili confirmetur, uide l. si aliquis. ff. de dona. cau. mor. ubi dicit, quod non solũ non cõfirmatur, imo infirmatur, & ita non æquiparatur mors ciuilis naturali, & consequenter fiscus nihil petere potest. ad idem l. cum hic status. §. si maritus uxori. in fin. ff. de donation. inter virum & uxo. ubi condemnatio reuocatur. & ita Bar. in d. l. post contractum. colum. 4. versiculo, & prædicta uera. Angel. in l. res uxoris. C. de don. inter uir. & uxor. &
36 alibi sæpe in gloss. & Doctoribus. Non ita est donatione inter uirum, & uxorem. nam hæc remanet in pendenti, & maritus licet deportatus habet ius reuocandi, & expectatur naturalis mors quo tempore si perseuerauerit p ualet in effectu, aliter nõ, & est postea fisci, l. res quæ legata. C. de donation. inter. uirum & uxor. in fin. vbi distinguit notabiliter, quę tamen lex recipit limitationem quando sumus in casibus in quibus propter immanitaté criminis memoria hominis potest damnari, de quibus per gloss. in §. per contrarium. Instit. de hæred. quę ab intestat. defe. quia secuta damnatione istis casibus reuocatur, dicto §. si maritus uxori. Bartol. in dicta l. post contractum. columna quarta. Angel. ubi supra, & per Imol. in dict. l. post contractum. laté, ubi etiam ponit quid in donatione facta a patre filio in potestate. loquor ubi donatio coniugalis est inter uiuos, sed si est causa mortis, an cõfirmetur morte ciuili, & an ipse possit contra defendere bona, uide l. sed si mors. ff. de don. inter virũ, & uxor. ubi dicit, quod confirmatur deportatione, subdens: Ita tamen ut non admittatur licentia uiro eam reuocandi, quia, & mors eius est expectanda, sed corruptus est tex. & verbum illud, admittatur, uult dicere adimatur, & sic sensus est, ꝙ uir non obstante condemnatione habet ius reuocandi, usque ad mortem naturalem, & sequitur Bald. notabiliter in l. penultim. columna 8. uers. quæro quidam timens. de exec. rei iud. Iason in l. si stipulatus fuerim. §. cum stipulamur. colu. 3. ff. de uerbo. oblig. & loquitur ille text. secuta traditione, ut per Iason. ubi supra, ꝙ nota, ut scias euadere illam l. & sic conformis donationi coniugali inter viuos, in quo etiã tex. ĩ d. l. si res. uxoris. uult vt duret donatio, & vir retineat ius confirmãdi, & ita cõmuniter Doct. in d. l. post contractum. Sed duplex est confirmatio, una quæ operatur translationem dominij reuocabilem, alia quæ eam operatur absque facultate reuocandi, ita text. in d. l. sed si mors. ut ibi Bald. ponderat, & uide circa prædicta omnino Saly. in d. l. si post hac. colu. 3. & 4. C. de bon. proscript. & Opiz. in l. filiusfamilias. §. diui. in 1. columm. & sequen. ff. de leg. 1. & uidetur mirum, † ꝙ
37 ius reuocandi donationem causa mortis nõ transeat in fiscum, in quem transeunt omnia iura etiam conditionalia, ut per Alexan. in l. si marito. in prin. ff. sol. matr. & Ias. in l. si quis arbitratu. colum. fin. ff. de uerbor. oblig. Sed dic quod non transit in hæredem ius reuocandi, & pęnitendi. l. cũ hic status, §. ait oratio. & §. pœnitentiam. ff. de don. inter

ter vir.& uxor. Sic donatio propter ingratũ animum nõ reuocatur per hæredes donatoris.l.prima,in fi.C.de reuoc.dona. per Curt. in tract feu.char.52. colum. 1.2.& sequen. Similiter ius reuocandi abstensionem non transit ad hęredes. Alex.in l. qui se patris. C.unde lib.colu.16.& ibi Ias.& in l.quia poterat.ff.ad Trebellia. Hæc pendent à regula quod priuilegium personale non transit ad hæredes.l.1.vbi Doct. ff.de manda.princip. Dec.in reg. in omnibus casibus id obseruatur.ff.de regu.iur. ergo nec in fiscum,ut per Alex.in d. l. si marito,& consi.23.volum.1. est glo.in.l.1.C.de bon.lib.Item non transit in fiscum illud ius reuocandi,imo remanet in deportato, & bannito, quia posset iterũ donare, & contrahere, quia contractus est iurisgentum,l. si tibi mãdauero,§. is cuius. ff.manda.ergo poterit etiam reuocare.Ias. in Authen.si qua mulier, col.7.circa med. C.de sacros.eccl.in illo arti.An si quis ante ingressum monasterij testetur, postea ingrediatur, & profiteatur,an possit reuocare testamentum, & uidebatur posse, per d. l.sed si mors,& ita Bar.& cõmuniter Doct. in d.l.si res uxoris.Tamẽ Mediolanenses decidunt contrarium, vt ibi per Iason.qui respondet ad dict.l.sed si mors, tenendo contrarium,est tamẽ friuola solutio, quia fateor quod deinde post confiscationem, & condemnationem condemnatus potest contrahere, sed tamen in ipsa confiscatione venit omne ius competens ipsi confiscato, etiam quod sit de iure gentium,vt est dominium, igitur sibi amplius non debet competere. uides igitur in prædictis legibus loquendo de donatione causa mortis, & donatione coniugali, ꝙ mors ciuilis, & naturalis non æquiparantur, quia non est eadem ratio in vtraque morte quo ad effectum de quo agitur.& per d. l. sed si mors. etiam infertur,ꝙ si donator in casu,l.si unquam,C. de reuoc. don. moriatur ciuiliter, postea habeat filium,reuocatur donatio eodem modo,& consequenter ipse bannitus acquiret donationem non fiscus,per dict. l. si res uxoris, in fin.& d.l.sed si mors,& per regulam, d.§.is, cuius. tamen ratio Iason. supra adducta facit,quod imo non reuocetur, quia dicta reuocatio non descendit ab homine, sicut aliæ reuocationes, de quibus supra, ex qua ratione admittitur in eo bannito reuocatio,sed descendit a lege,ex d.l.si unquam. & sic ex dispositione ciuili. Non mirum si sibi bannito non competit,qui est priuatus omni iure ciuili.ut not.in d.l.ex facto, §.ex facto.per Ale.col.fi.post Bart.& alibi sæpe.ve-
38 ritas uidetur, † quod hæc donatio, quę est inter uiuos, & quæ ideo re ipsa valet statim, nisi esset facta fraudem, dicta l. post contractum.cum ibi not. non transeat in fiscum facta condemnatione donatoris, & hoc non habet difficultatem, quia non est in bonis condemnati, sed suscepto filio post condemnationem etiam concepto, adhuc dicta donatio videtur remanere valida,quia donator nouus homo est hoc casu,& sic non videtur verum, quòd superuenit donatori filius, suscepto vero filio ante condemnationem, uel saltem concepto ante condẽnationem, & postea nato, reuocatur donatio, quia non est hoc casu nouus homo, & uerum est, quòd donatori superuenit filius, iuxta d. l. si unquam. & sic fiscus habet ius in istis bonis. Ita text. in d. l. ex facto, §. ex facto. & res non habet difficultatem, qñ ante condemnationem natus erat, quia tunc iam erat reuocata,& sic in fiscum transiuit, sed si tantum erat in utero donatione adhuc existente in bonis donatarij, non uidetur,ꝙ transiuerit in fiscum, in quem tantum transeunt bona confiscata, & hæc sunt bona donatarij, tamen spes erat probabilis. Item existens in utero quo ad reuocationem habetur pro nato, quia licet tractetur de acquirendo fisco, tamen etiam acquiritur ipsi posthumo,cum certa portio reseruetur filijs,etiã cõdemnato patre, & aliqñ tota.l.1.cum ibi not.ff.de bon. dam.& l. fin. C.de bon.dam.& Bart.not.in d. §.ex facto. in uersic.oppono, qui est in utero, quæ ra-
39 tio non videtur procedere primo casu,†quãdo etiam sunt concepti post condemnationem, quia tunc nulla portio debetur filio, d.l.1.ff.de bon. dam. A contrario sensu,maxime procedit hęc opinio,quia l.si vnquam. est fundata super præsumpta voluntate donantis, qui non cogitauit habere filios, fauore ipsorum quos non intendebat priuare, vbi haberet.Ita d.l.si nunquam,Bart.in l. Titia,la seconda,§. Imperator, ff. de lega.2. Et ideo cum etiã tractetur de fauore eorũ in casu reuocationis,ut uides, non mirum si posthumus hr̃ pro nato, & rescindit donationem, & ideo dr̃ esse donatio in bonis donatoris statim, adeo ꝙ posset uindicari.Bartol. in §.Imperat.uersi.quærit.gl.an ista, & saltẽ remanebit in pendenti dñium,quod sic trã-

fiuit in fiscum, per no. in d.l. marito. in prin. Tamen aduerte, quia licet sint nati, & concepti post condemnationem, nihilominus si cōdemnatio est bannum, quod quotidie nō faciamus de dictis filijs, debet haberi ratio dictorum filiorum, & in casu d. § ex facto. faciunt deficere conditionem fideicommissi, quia non æquiparantur deportatis, ex quo amittunt tantum ea, quæ sunt suæ ciuitatis banniti, non ea quæ sunt iuris communis. Bar. not. in d. §. ex facto. in ult. quæst. ubi uide, & sequitur Alexan. ibi in ult. no. & latius col. pen. Sic euado tex. in d. §. ex facto. quia uerum est, ꝙ superuenit filius, & sumus in casu, l. si unquam. ꝙ rescinditur, & beneficium erit fisci, quia transibit in fiscum ex iure conditionali resultante ex tacita dispositione donantis, qui donauit, si non superuenirent filij, quod ius transiuit in fiscū, facta condemnatione. per notata in d. l. si marito. & ubi supra, & per Ale. in l. 3. §. illud quoq; ff. quod quisque iur. Laud. in tit. de crim. lęsæ maiest. no. 35. Alex. cons. 15. ad fin. & consilio 23. col. 2. vol. 1. Et si dicis, Hoc ius non trāsiuit in fiscū, quia dispositio. l. si unquam. procedit ex tacita dispositione donatoris ad beneficium filiorum, & hic nō tractatur de aliquo fauore filiorum, quia si sunt nati, & concepti post condēnationem, nihil hn̄t, d. l. 1. A contrario sensu respondeo, ut ibi respondet notabiliter. Bart. in d. l. 1. col. fina. in pen. q. in uerbo, quid de filijs quęsitis post publicationem, quòd imo filij etiam concepti post condemnationem hodie sunt legitimi, non obstante deportatione, & sic debent habere partem suam in bonis patris damnati, iuxta distinctionem. d. l. 1. cum ibi notatis. Et consequēter cum etiam militet fauor filiorum reuocatur donatio ad fauorem filiorum, & fisci, & quia secūdum decreta nostra filijs reseruatur legitima. Idem dico, quod donatio est fisci, unde omni casu, & quando natus est filius ante condemnationem, & quando ante tantummodo conceptus, & quando post natus, & cōceptus est, fisci est donatio, & uides responsum ad d. §. ex facto. saltem loquendo in bannitis, secundum id, quod dixi supra tenere Bart. ibi. & Alexand. & opinionem Bart. in d. q. fin. An bannitus æquiparetur deportato, tenet Bal. etiam in 2. uol. cons. 61. colum. fi. & est communis, secundum Angel. de Aret. in §. cum autem. Institu. quibus mod. ius patriæ potesta. sol. & per Doctores in l. 1. C. de hær. institu. Nec ingrediaris materiam dict. l. sed si mors. & l. si res uxoris. an sibi bannito competat illud ius, quia est acquisitio ciuilis, Quæ ratio tamen non ualet, cum, ut dixi, etiam sit capax eorum quæ ueniūt iure ciuili, & communi. Sed melior ratio est, qđ ineptum est ingredi materiam reg. l. si tibi mā dauero. §. is, cuius. ff. mand. cum non sit acquisitum ex causa postea proueniente, sed quæ præteritum respicit, & erat ius formatum saltem sub conditione, quod transiuit in fiscum, & intelligo, quod dum casus contigisset, ita fuit iudicatum a magistratu, assistente pro fisco domino Philippo Vicecomite Iureconsulto docto, & practico multum in rebus fisci, videlicet, quod fiscus in casu quæst. nostræ dict. l. si vnquam, habeat ius in dictis bonis donatis, & hęc opinio etiam nō caret autoritate, quia expresſè Bart. eam tenet in d. l. fin. col. fin. in quæst. quid de filiis quæsitis. ubi allegat d. l. si unquam. etiam quando filii nascuntur post condemnationem, & etiam concipiuntur, & uult, quod tales filii habeant partem suam in rebus damnati, & loquitur in terminis. d. l. sed si unquā. Non obstat dictę decisioni. d. l. sed si mors. & l. si res uxoris. ubi illud ius reuocandi non transit in fiscū, imo remanet in deportato: nam illud accidit, quia ius ipsum reuocādi, & pœnitendi est datum donatori, ita quod etiam non transit in hæredem, ut supra dixi. & ideo non transit in aliam personam, nec in fiscum. Item ibi secuta erat traditio. in casu nostro secus, quod non placet, quia imo in casu. d. l. si unquam. præsupponitur, quod
40 esset secuta. In cęteris, †an, & quando mors ciuilis operetur eosdem effectus, quos naturalis. vide Socin. post Imol. & alios in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de libe. & posthu. ubi materia principalis. Præpos. in c. 2. in 2. notab. de maio. & obe. & in c. licet. in 2. no. de offic. deleg. Fel. in cap. qualiter. el secundo. §. ad corrigendos. colum. fin. de accusat. Corn. 1. uol. cons. 249. col. 2. in fin. & colu. 4. circa fi. & seq. ubi etiam ponit, quod in statutis. Ale. in 1. uol. cons. 138. col. 1. & 2. circa fin. & sequentibus. & in l. si decesserit. col. 2. ff. qui satisd. cog. & an dicatur mors naturalis, si quis interficiatur, uide Bald. 4. volu. consil. 8. & ibi dicitur mortuus Dei iudicio interfectus, ut etiam per Fel. in c. fi. de homicid. Bal. in c. 1. in col. 2. quib. mod. feud. amit. & in tit. de pace Const. §. hoc qđ nos. col. 3. Et qualiter quis ꝓbeī mortuus, dixi sup. in

materiã delicti,& vide etiam plenè Corf.1. vol.conf. 10.& vide de prędictis Albe.in dictionario suo,in verbo,mors omnia,& in verbo,mortuus. Non omitto tamen ꝙ si quis banniretur tanquã rebellis, in primo capite rebellionis diceretur mortuus mundo quo ad omnes effectus,l.quisquis.C.ad l.Iul.maiest.Bald.consil.24.volum.2. secundum impressionem antiquam,& ita secuto tali banno post hanc mortem ciuilem statim filii ad petendum admitterentur, ꝙ possent petere post mortem naturalẽ, & ideo domino Vicecomite sic facto rebelle,rectè eius filiæ petierunt æquari in dote,iuxta statutum,quòd ascendens non possit deteriores facere stirpes,quin post mortẽ eius sint æquales, & licèt tali casu filiæ priuentur dote,tñ hoc procedit in dote constituenda,non constituta,vt in d.l.quisquis.gl.& Doctor. Sed redeũdo ad rem,videlicet ad ea, quæ dicebam, animaduertenda esse in quęstione,an & quando per prohibitionẽ alienandi impediantur bona in fiscum transire, de qua supra, versiculo est

41 etiam alia uia.Secundo aduerte,† ꝙ quando alienatio est prohibita fauore ipsius prohibiti,tunc non videtur prohibita,& sic quocunque casu bona videntur transire in fiscum. ita Bar.in l.si quis in tantam.columna antepenulti.vers. quæro an dominus.C.vnde vi. quæ dicta Bartol.sequitur Soc.sonf.261.col. 16.Aret.conf.14.Opiz.in d.§.diui.colum.3. in vers.ex prædictis.legitur quando fit prohibitio à patre usque ad certam ętatem filij, intra illud tempus non ualet alienatio, nec etiam ratione legitimæ, quia prohibitio est facta fauore prohibiti.Ita Ias.in l.filiusfamilias.§.diui,columna fin.in fi.ff de leg.1. Pic. in l.in quartam.colu.48.ff.ad leg.Fal. Opiz. ĩ d.§.diui. Et fuit uarietas in hoc inter Pau. de Cast.qui est huius opinionis,& Aret. qui contrarium tenet consl.19 Tamen communis est cum Paulo, ut nõ valet alienatio ẽt quò ad legitimam. Quare si quis delinqueret,& sequeretur bonorum cõfiscatio, quo casu dicitur alienare.d.l.Imperator. etiam legitima non ueniet in cõfiscatione. Tamen doctrina Bar.uidetur uelle contra in dicta l. si quis in tantam, ꝙ quando prohibito est tantum facta fauore prohibiti,delinquendo amittitur talis fauor, & transit etiam legitima,& omne aliud. Quam decisionem etiam sequitur Alex.in d.conf.23.col.3.uers.4. Sed dic quod Bar.loquitur in minore,qui est ꝓhibitus alienare de iure cõmuni fauore ipsius tantùm,& ideo delinquendo amittit talem fauorem.Sed aliud est in alio prohibito à testatore,etiã fauore minoris ætatis, quia Bartolusmet uult ut nihil ualet talis prohibitio,quando tantum concernit fauorẽ merum minoris,ita Bart.in d.§.diui. colum.2. uer.oppono extra glo.C.de usuc. pro empt. & ante,& post.& in l.Titio.in prin.ff.de condi.& demonstr. & licet ẽt in hoc essent opiniones,ut infra dicam, tamen Barto.in d.l.si quis tantam.aliter noluit loqui,quàm in minore prohibito a lege ob merum fauorem eius,quia si uellet loqui in casu, quẽ nunc disputamus,diceret contrarium eius quod ipse tenet in d.§.diui.& in d.l.si Titio.Nam sentit ipse,quòd prohibitio etiã in minore, ut supra nihil ualet; nisi adsit fauor alterius.Et iõ hoc casu Bart.uult in d.l. si qs in tantã.quod in muliere, cuius bona sunt cõfiscata,non confiscetur dos,quia tractatur de fauore alterius. Sic etiam in casu nostro, quando est facta prohibitio fauore minoris ætatis, ita ut ualeat, secundum eum, uult non transire in fiscum. Et sic uides quod Bar.in dicta l.si quis in tãtam. super quo fit principale fundamentum ad fauorem fisci, uult contrarium, cõiungendo quę ibi dicit cum dictis eiusdem alibi.& idem quod Bar. in dicta l.si quis in tantam.dicit Bart.in l.si finita.§.si de uectigalibus.ff.de damn. infec. colu.fi.qui etiam ita loquitur, & licèt commun. opin.est,ut ualeat fauore minoris ætatis, uel quia sit minus industrius, ut tenet Imol.in dicto §.diui.& Pau.conf.131.in 1, & in conf.77.in eodem,& Aretin.conf 19. in 2. dub.ad fin. & Doctores in §. si Titio. magis cõmuniter.& Ias.in dicto §.diui.col. 4 uers.capio gl.non tamen ualet, nisi sit persona, in quam res peruenire debeat si fiat contrauentio. Ita Paul.de Castr.in d.conf. 77.uisis, & consideratis,columna secunda, uers.nec obstat,l.prima,de his, quæ pęn.no. Sic igitur,vbi tãtum adest fauor ætatis, absque alio fauore, vel absq; alia ratione alterius personæ,in quam,&c.Sentio cum Bart. in d.l.si quis in tantam.quod in fiscum omnia perueniunt,quia non ualet prohibitio, sed ubi adest uel illa persona,in quam, &c. uel alius fauor,tũc secus,quia ualeret.etiam in præiudicium fisci.Et licèt Docto.vbi supra, velint quòd etiam legitima prohibita sit,quando fauore ętatis prohibentur: tamẽ loquitur, ubi principaliter sit in fauorem prohibit, addito tamen aliquo alio fauore,

& hoc

& hoc modo declarãdo, consideratio, & fundamentum Bar. in d. l. si quis in tantam, & in d. § si de vectigalibus, colum. fi. benè procedit, quia etiam non negatur quando ualeret prohibitio in minore solo fauore minoris, ꝙ bona publicarentur, & delinquendo perderetur talis fauor. Sed dicimus, quòd nisi testator etiam considerasset aliquo modo, saltem secundariò fauorem alterius, non ualeret talis prohibitio, & ita fuit iudicatum in magistratu, & habeas, quando occurrit talis casus, semper ante oculos, an testator considerauerit fauorem alterius, quia tunc semper erit verum, ꝙ potius Bar. ubi supra, vult bona non posse confiscari, & sine dubio procedit a legitima supra. Verùm respectu legitimæ aliter videtur dicendum, cum deducatur de ea omne grauamen, nisi sit appositum fauore prohibiti, tamen etiam ualet, quando principaliter fit fauore filij prohibiti. & ita Paul. de Cast. in consilio supra allegato. sup quod fit omne fundamentum legitimæ, qđ sequuntur magis communiter Doctor. ut p Iason. in d. §. diui. Pic. & Opiz. ubi supra, & ita fuit iudicatum etiam in eademmet causa.

42 Aduerte ad id, † quod dixi, prohibitioné alienandi impedire nè res transeat in fiscũ, quia hoc vr̃ in terminis illius quęstionis quę quotidie contingit, non esse uerum. Nam quotidie uidemus, quod bona sunt ꝓhibita alienari extra familiam, & sic prohibitio est respectu certi generis, & hoc casu dicendũ fiscum debere succedere, quia legitimus successor nõ prohibetur, licèt sit extraneus. Ita Bar. in l. peto, §. fratre, ff. de leg. 2. & in l. si ita quis, §. ea lege, ff. de verborum obli. ergo nec fiscus. Et hoc fundamentum aliquando sine alia autoritate fecit me dubitare, & non videbam rationem practicę, secundum quã quotidie fiscus repellitur, & semper allegatur consil. Alexand. 23. in 1. vol. & tex. & ibi Bartol. in l. Imperator, ff. de fideico. lib. Tamen reuoluendo chartas inueni Imol. ita tenentem in l. si finita. §. si de uectigalibus. columna 1. ff. de damn. inf. in quęst. de emphyteusi priuati, quæ licèt non possit transire in potentiorem, & sic in certum genus personarum, tamen transit in fiscum, qui est legitimus successor. Alexand. uerò ibi colũm. 19. tenet contrarium, quia est alienatio uoluntaria. & Bartol. in d. §. fratre. loquitur de alienatione necessaria per mortem, vt per eum. Verior tamen videtur opinio Imolæ. ut patet in emphyteusi ecclesiæ, quę est prohibita alienari in potentiorem, vel ecclesiam, & sic mõ quo supra, & tamen ingrediendo monasterium, illud succedit, quia iure legitimo. ita Bar. in dicto §. ea lege. circa fi. & illa opi. verior, ut ibi per Ias. reprobata ratione Ale. & ita etiam Alex. in apostillis ad Bar. in Authen. ingressi, C. de sacrosan. eccl. ex istis superplexus. Tamen in contrarium est consilium Alex. allegatum quod loquitur in prohibitionem respectu certi generis personarũ

q & illud sequuntur magis communiter ꝗ Doctores. Sed in puncto iuris alia opinio posset optimè sostineri. Est tamen casus sine dubitatione, quando non tantum esset prohibitio, ne bona alienentur extra familiã, sed etiã adessent alia uerba facientia fideicommissum simpliciter, puta, quia volo bona permanere in familia, uel alia uerba fideicõmissum simplex inducentia. Nam tunc non solum si contraueniatur, habet locum fideicommissum, sed etiam in casu legitimæ successionis, quia solum illi de agnatione succedunt. Alex. in l. qui Romę, §. cohæredes, ff. de uerborum obli. Dec. cons. 23. Soc. cons. 227. & 247. columna 10. vers. postremo est ampla materia, & omnino vide Soci. in d. §. cohæredes. ubi melius, quàm alibi, in hoc vltimo articulo.

43 Alia etiam uia est, † qua deportati, & similes fiscum decipiant. Cum enim acquirere possint post publicationem, secundum Bartol. in l. prima, columna fin. ff. de bon. dam. & supra late dixi, & tamen hæredem habere non possint, l. 2. C. de bon. proscrip. Ad hoc ut fiscus bona eorum non habeat post mortem, poterunt ea alienare ante obitum uia contractus. Ita Bald. in l. eius qui, §. si cui. ff. de testam. Sed uide ibi Aret. in 1. not. dicentem, quod non haberet effectũ, vbi posset conijci fraus puta, quia tempore contractus grauiter ægrotaret, ut ibi per eũ. Addo etiam uiam, quòd bona donentur amico ante delictum, uel uendantur simulatè, vt in l. post contractum. ff. de donat. & ibi plene de hac materia. Et scias, ꝙ ante delictum ualent cõtractus, & alienationes, quia etiam post illud ualent, loquor de iure cõmuni, & regulariter, quia aliqua sunt delicta, quibus commissis interdicitur administratio, uel ipso iure publicata sunt bona. hæc conclusio probatur in d. l. post contractum a fortiori tamen si fauorem fiunt in fururæ pœnæ metu, in effectu non ualent, & reuocantur, per Bar. ibi col. 1. & communiter scrib. Non est tamen sine dubio hæc conclusio,

clusio, ut quando ante delictum facta est alienatio, reuocetur, si in fraudem, quia iura loquuntur in reo, & sic post delictum, & tunc habet administrationem reus regulariter, l. aufertur. §. in reatu. ff. de iure fisci. Tamen si conijceretur fraus, reuocatur. & ita d. l. post contractum. cum similibus. Nos verò loquimur ante delictum, & tunc videtur iniquū, quod donatio reuocetur, uel alius contractus, cum nemo debeat decipi autoritate publica, l. vnica. C. de his qui veniam ætat. impe. Tamen communis opinio est hęc, vt per Moder. ibidē, scilicet Pic. char. 11. col. ult. & seq.
44 Sed aduerte ad aliqua, & primò, † quod cum habeamus decretum, ut à die delicti commissi intelligantur ipso iure publicata bona ? alienationes postea factæ reuocantur Bart. in d. l. post contractum, & annullantur secundum dictum decretum, de quo in specie aliqua dicam infra, tangendo multa de virtute illorum verborum, quod a die commissi criminis, &c. & spero, quod non multis abhinc diebus faciam reformari dictum decretum. Secundo aduerte, quod circa donationes nos Mediolani habemus decretum in specie ut non ualeat, quando delictum infra biennium sequitur, & seruatur. Tertiò aduerte, quod licet istæ alienationes de iure ualeant, tamē ubi conijcitur fraus, annullantur in effectu, l. in fraudem. in princip. ff. de iure fisci, & l. si aliquis. ff. de dona. causa mort. & Bart. in d. l. post contractum. colu. 1. & ex sex causis ibi explicatis per Bar. cōijcitur hæc fraus, de quibus etiam per Dec. consil. 236. colu. 1
45 & 2. Prima est coniectura, quando † donauit, uel uendidit omnia bona, quia præsumitur fraus, etiam si ex interuallo sequatur delictum, ita tamen quod adsit tempore alienationis causa, ex qua delictum postea secutum fuit. ita notabiliter Bart. colu. 2. & opinio Bart. communiter tenetur, ut ibi per Picum, char. 2. col. 2. uersi. quar. & char. sequen. colum. 1. versi. quint. debet tamen fiscus restituere precium emptori, quando reuocat, licet aliud sit in creditore, hæc est communis, vt etiam ibi per Picum, char. 3. col. 2. versicul. 3. Sed tamen potest oriri alia præsumptio in contrarium, ut licet sit omnium bonorum alienatio, tamen non sit facta in fraudem, ut quando alienans non occultaret preciū, imò illud daret mutuo, & precium esset honestum. Ita Imol. & Rom. ibi, & Pic. char. 3. col. 3. versic. limita. Item quando fieret pro causa necessaria, ut pro dotandis filiabus, vel similibus, ut ibidem in uersi. 2. limita.
46 Secunda est coniectura, † quando donat coniunctæ personæ, & licet Imol. & Romanus eam mordeant, tamen tenetur in practica, nec ipsi audent etiam à Bart. recedere, vt ibi per Picum, qui ita dicit, sequitur Bal. in l. si quis posthac. C. de bonis præscriptoū, & Mar. in tractatu de princip. in tit. de fisco. cōclusione 244. loquuntur tamen si coniuncta persona, cui imperari poterat, quod tamen non probatur in text. per eos allegato in l. data. C. de donat. nisi uoluerit loqui de tam coniunctis, vt uerisimile sit quod ab eis omnia pro arbitrio obtineantur, ut probat text. in d. l. ibi, inter necessarias coniunctissimasq; personas. & ibi, cum igitur, nec liberos quidē ac parentes, & eundem text. etiam allegat Bart. quem etiam sequitur Vital. in tractatu clausul. char. 61. in tit. de fraude. col. ulti. in fin. & seq. & Rom. consilio 488. hæc mater. tamen Cuman. consi. 155. col. 2. non existimat hanc præsumptionem sanguinis per se sufficere, sed illam adducit ad coadiuuandas alias, & vere ita videtur dicēdū, ut probatur in l. si gener. ff. de his quibus ut indig. cum glos. ubi habes, quod maritus non poterat relinquere uxori, quia non erat capax, sed instituto hęrede socero, propter hoc non inducitur suspicio taciti fideicommissi, & tamen aderat proximitas ualde magna, & causa. Hanc opinionem etiam sequitur Alexand. in dicta l. post contractum. post Imo. & Rom. qui contradicendo, & animi sententiam expresse non explicando, satis uidentur tenere contra Bart. Nec Roma. alterius opinionis est in dicto consilio 478. Et ad hæc facit. l. si quis posthac, in princi. & in §. si quid etiam. C. de bonis proscript. ubi donatio facta ante delictum uxori, & filio emancipato ualet, nisi dicas quod non suberat causa, sicut dicit Bart. in d. l. post contractum, in d. l. 2. præsump. Et hanc opinionem, ut hæc præsumptio non sufficiat, tenet Dec. in d. consil. 236. col. 2. Articulus non est planus, in quo etiam uide Paul. consil. 65. Ang. consi. 49. colum. 1. Bart. consil. 294. colum. 1. Bald. uolum. 1. consi. 70. col. 2. Est tamen magnum uerbum Pici, qui dicit, quod tenetur in practica dictum Bart. Fuit enim Picus uir solēnis, & pręceptor meus. Et quales causæ, & coniecturę debeant esse in casu d. l. ad hoc ut præsumatur tacitum fideicommissum, & sic applicetur fisco, iuxt. leg. non intelligitur. §. tacite, & § seq. & in princi. de iure fisci. &

alibi

alibi in d.l.habes per Sal.in l.etiam, col.pe. & ult.C.ad leg.Falcid. & unum modum po nit Bart.in d.l.si gener. quando postea restitueret.sequitur Rom.in d.cons.478. & Bar. in l.1.in princi.ff.de iure fisc.& per Ias. in l. ex facto,§.Iulianus,ff.de uulg.& pupil. qui tex.est pulcher in hac materia,& dicã infra in titulo de caus.quibus ob indign. bona
47 acq.fisc.ubi uide.Et † quod dictum est de do natione, dicitur etiam de uenditione alicu ius rei facta coniunctæ personæ, sed tamen requiritur,ut emptor sit particeps fraudis, quæ fraus in dubio præsumitur in coniunctis,& amicis.Ita Bar.in d.l.post contractũ, col.2.& ibi Pic.uersic.ult.dum Bar.unde uides, quod hæc coniunctio sanguinis nocet, & operatur, ut actus infringatur, quia aliàs nõ infringeretur. Aliquando operatur contrariũ,ut actus, qui alias esset suspectus, ualeat,& tollatur suspitio,& ideo existunt statuta, quod nõ ualeat contractatus mulierũ sine consensu suorum consanguineorũ, uel maritorum,ut per Ias. in l.1. C. unde uir & uxor.& in l.pactum quod dotali,col.ult. C. de coll.& alibi sępe, & alibi plenè habes de dictis statutis. Sed ratio diuersitatis est,quia in materia nostra tractatur de fauore sanguinis, & personę coniunctæ, sed in dictis statutis,& materia eorũ tractatur de fauore tertię personæ, & ita Bald.in d.l.si quis post hac,C.de bon. prosc. uide tamen limitationẽ,quã ponit Ang.in dicta lege, si quis post hac,colum.3.quando donatur,ex quadã necessitate,ut ex causa dotis, vel pro redẽptio ne personæ,& de aliis effectibus quos opera tur sanguis,uide per Felyn.in cap.cum quidam.col.pen.& ult.de iureiu. Tertia conie-
48 ctura fraudis,si † post donationem, vel uen ditionem, donator uel uenditor perseuerat
r in possessione, r quia talis donatio,siue vẽ ditio,etiam ante delictum facta censetur simulata non dico facta in fraudem,prout in aliis dnab. præsumptionib.Barto. in d.l.post contractum,colu.2.3.Et est magna differentia,an sit simulata uenditio,uel facta in frau dẽ,quia simulata nulla est, sed facta in fraudem valida,& requiruntur actiones,quæ eã reuocent,uide Bart.ibi.Vltra quam differen tiam est alia,quia si alienans absolueretur, posset ipsemet venire contra factum proprium,& allegare simulatione, secus si uellet dicere de fraud.Bar.ibid.colum.3.versic. sed an uenditor,& solus fiscus, vel alius, in cuius fraudem facta est alienatio,illã potest reuocare. Bartolus ibidem,cum quo cæteri transeunt. Ad quorum declarationem uide Ang.Aret.Inst.de excep. in princ.in 7.chat. col.2.fol.283.Alex.cons.57.colum.2.vers.2. præsuppono,volum.5 Ale.in l.transactione, col.2.ubi Ias.C. de transact.& in 3.vol. cõs. 3.col.1.2.Aret.cons.65.col.fi.ubi distinguit, & dicit non uideri dictum Bart. iuridicum. Tamen idem Aret. tenet cum Bar. cons.77. colum.3.in princ.Cœp.in tract. de simulatis contractibus,col.3. in fine, & col.3.per Benedict.cons.144.col.2.Corn.uolum.1.cons. 135.colum.4.circa fi.per Iaso. post Bar.in l. iusiurandum,quod ex conuentione,colum. pen.ff.de iureiur.& ut terminos intelligas, vide Bart.in cons.Petrus Nicolæ 65.& Dec. in l.imaginaria,ff.de reg.iur. Et quia in hac materia sępe cõtingit disputari apud procu-
49 ratores fisci, petentibus † mulieribus dotes in bonis uirorum suorũ publicatis,An sint simulatę continẽtes in effectu donationem, & factæ in fraudem legis prohibentis donationem inter uirum,& uxorem,ex quo non apparet de uera numeratione, sed sola con-
s fessione s nisi adsit insinuatio uel iuramentũ,Ideo uide in hoc Socin.in l1.ff.sol. mat. Campeg.in tractatu de dote,q.72.Bal. Nouel.in 10.parte,uers. cõstante matrimonio, per Ias.in §.fuerat.Institut.de act. & Fel. in c.si caut.de fide instru.& quidquid sit de iu re in ciuitate Mediolani seruatur, quod ualent tales dotes, de quarũ confessione solùm apparet. Contingit etiam & multo magis disputari,in augmẽtis dotium. Ideo uide Bal. Nouel.in d.tract.charta 76.uersic. 8. priuil. Campeg.vbi supra.q.61.64.75. Dec. consil. 96.& per Soc.cons.65.uersicu.10.probatur. Et conclusio videtur, quod requiritur vera traditio,& adhuc non pręiudicat futuris creditoribus,si adsit pręsumptio fraudis. In ciuitate tñ Mediolani idem seruatur quod dixi de dote per confessionem solam apparente,licèt augmenta hęc sint magis suspecta iuxta not.per Are. consilio 86. maximè col.3.& de iure loquendo in ipsa dote, non numerata, sed confessa, magis communis videtur illa, quod non ualet talis dos, tanquam sit donatio, nisi adsit insinuatio, uel iuramentum.Et intelligitur hęc coniectura tertia,qñ venditor remansit in possessione, vbi tẽpore venditionis militasset causa inimicitiarum sicut dicit Bart.in alijs pręsumptionibus,& ita clarè Bar.in uers.4.casus,ibi, &
t semper intellige.Nam dictio,semper, t signi

 ficat

ficat idem quod omni casu. Alber.in dictionario suo in uerbo,semper, & Roma. consil. 407. & ita uoluit Bartol. loqui circa omnes præsumptiones, quidquid dixerit, dubitatiuè tamé,Picus in d.l.in vers.4.limit.vbi ait, quod nemo alius aduertit ad hanc difficultatem. Sed cum bona venia,nemo dubitat, quomodo enim uis ut ex sola retentione possessionis pręsumatur simulatio, etiam secuta ex interuallo confiscatione,si tūc non militabat aliqua causa,ex qua debuerit timere confiscationem? Cum etiam de iure emptori sit succursum ad consequendam possessionem contra uenditorem infra triginta annos,ut per Aret.Institut. de except.in princ. in 7.charta.colum.2.& ita Alexand.in d.consilio 57.& Aretin.in cons. 75.columη. 4.& consil. 160.in 3.dubio,& ita tenetur in practica. Bartol. tamen in dicta l. post contractum. limitat prædictam conclusionem. Quando uenditor retinuit sibi vsumfructū quia præsumitur retinuisse possessionem. Nec possumus dicere, quod emptor iactet suum ex quo tantum emit proprietatem, ut per Bartol. ibi, & Pic. ibi quem omnino vide,quia declarat hoc procedere quando tantum interuenit preciū proprietatis, secus si vtriusque quia tunc emptor iactaret suum, ut per eum,& Bartol.sequitur Corne. consilio 135. columna 4.ad fin.uolum.1. Item limitat idem Bart.quando apparet alia coniectura in contrarium, quare non tradita fuisset possessio, ut quia incontinenti emptor fuisset mortuus,vel se absentem fecisset relicto hærede minore. Et etiam dicit Barto. ꝙ cōstitutum, & ficta traditio non tollit præsumptionem fraudis,ut per eum. Circa quæ omnia uide,si uis plenè instrui,Barba.consilio 53. col.12. volum. 2. & cons.28.colum. 7.volum.1. Panormit.in cons. 50.in fine. ubi limitat dicta Bar.Ang.consil 160.circa med. Cœpol.in d.tract.simulatio.Bartol.in l.Cels. in pen.col.ff.de usucap. Alex. consil.212. in princi.uolumine 2.Roman. cons.304.Imol.
50 cons.55.Et † de probanda simulatione contractus uide l. pacta nouissima. C.de pact. Rom.consil.246.clarissimè assessor,in 1.col. ubi omnino,uide Aretin. consil. 160. longa est consultatio.colum.6.in fi.Paul.cons.331. pręsuppositis his,de quibus supra Bald.cons. 438.an possessio longo tempore. volu.5. ubi benè loquitur.Soc.cons.264.uisis instrumento donationis, col.2. vbi vide de intellectu, §.superuacuum.uide Millium in reperto. in uerbo,simulatio.ubi limitat.d. §. & ibi vide omnino Rom.consil.5.uiso puncto. circa fi. Alexa.cons.28.uol. 5. in causa,& lite,colum. 4.uers.modo,& ibi uide, quia uult ut si allegetur fictio in fraudem facta, non sufficiat constitutum, secus si allegetur simulatio, & omnino uide Paul.de Castr.uolu.2. cons. 21.ad primum.& in his ultimis duobus locis ponitur etiam, quando statutum vult, ut si uenditor steterit in possessione certo tē pore post uenditioné,ut præsumatur venditio simulata, an habeat locum in venditione conditionali,uel in diem, vide ēt Ancharan. cons. 258.& Bald.cons.70.in 1. & ibi habes quanto tempore necessarium sit emptorem debere pati, &c. & quando est præsumptio fraudis ꝙ constitutum non operetur, vide Bartol.in l.nemo potest. de legat. 1.colum.3. Alexa.in l.emptor contra,de aqua pluu.arc. Rom.in d.cons.246.Soc.cons.65.colum.7.in fin.Bald.in l.emptione,circa fin.C. plus val. quod agitur,ubi etiam Sal.col.fi.Cum.cons. 155.col.2.Fulgo. cons. 42.post med.Et uide etiā in hac materia Bened.in cons.144.col.2.
51 Quarta est coniectura,quando† donatio fit clam,si tamen adsit causa, & idem in venditione si tamen emptor fuerit fraudis particeps.Bart.in dicta l.post contractum. Addo esse uidendum Roma.cons. 54.in 2.columη. Barb..cons.47.in 15.colum.in 1. & cons.45. in 8.col.in 1.uol.Quinta est coniectura,si in
u continenti *u* sequatur delictum, existente tamen causa,quę pręsumitur,ut per Bart. & Pic.vbi supra. Sed si clarè constet de inopinata cā superueniente post actum, aliud esset,vt per Bar.ibidé,ad quod vide Pic.q mul ta allegat in hac materia,vt quando actus in continenti sequitur, pręsumitur factus contemplatione præcedentis immediatè inimicitiæ,vel paulo antecedentis. Actus enim, qui sequitur, non multo post,declarat præcedentem.l.si uentri.§.fi.ff.priui.cred.l.sed Iulianus.§. sed si filius.ff.ad Maced.& c. officij.de elect.& Bart.in hac præsumptione sequitur Ang.cons.48.quidam Franciscus.circa quam vide Doc.in d.l.si quis post hac.maximè Sal.Iaso.in §. item si quis in fraudem. col.7.& seq.Instit.de actio.& per Cœpol.in tract.simulatio.in 26.præsumpt.col.2. Com munis est cum.Bart. Sexta est præsumptio, quando donat quis sub cōditione, si cōtingat bona sua confiscari, circa quam vide q̄ supra dixi in uers. & scias, quod prædictam cautelam pro fisco, & licèt Sal. reprobet alias

lias præsumptiones, Bar. tamen tenet istam. Sed credo, quod magis Bar. innitatur fundamento præsumptionis fraudis, ut dixi supra in dicto uers. & probant iura Bar. quam regula, ꝙ res conferatur in tempus illicitũ, l. quod sponsæ. C. de donat. ante nupt. quidquid dicãt Bal. & Sal. in d. l. si quis posthac. quia dicta reg. habet multos modos, ut per Fel. in ca. cum dilectus. de accusat. & Ias. in rub. C. qui testa. fac. non pos. Tamen uide tex. fortem, qui probat contrarium, dum dicit donationem in causa deportationis ualere in l. sed si mors. in princ. in uers. & aliàs placet. ff. de don. inter uir. & uxor. cogita, & uide Bal. ibi omnino. Et circa hanc præsumptionem non inconueniẽs esset sequi de decreto nostro, ꝙ pater non possit exhęredare filium, ubi committat delictum, de quo dixi supra in d. uers. Sunt, & alię quinq; præsumptiones, ex quibus præsumitur fraus, ut per Pic. ibi. uers. ut igitur. col. 1. & sic sunt undecim, & de dictis pręsumptionibus Bar. uide Dec. cons. 525. & melius per eundem Dec. ut superius dixi, in cons. 236. col. 1. & 2. ubi omnino uide. Et pręd icta procedunt in cõ-
52 tractibus inter uiuos, sed † in donationibus causa mortis, uel inter uirum, & uxorẽ, quæ sapit eandem naturam, si sunt factæ concurrẽtibus suspitionibus, de quibus supra, idem dicendum est, sed illis cessantibus, adhuc reuocantur, & non reuocantur, secuto banno, sicut infra dicam. In his. n. donationibus huius naturæ leges rem aliter considerant. Nam donatio inter uirum, & uxorem secuta deportatione siue banno non reuocatur, imo potius confirmatur, l. res quæ. C. de do. int. uir. & uxor. qui tex. loquitur in simplici donatione. Idẽ est in donatione inter uirũ, & uxorem causa mortis. Casus est in l. sed etsi mors. in princip. ff. de don. per Iason. in l. si stipulatus fuerim. §. cũ stipulamur, colu. 4. ff. de uerb. oblig. Atque ita tu, qui uis impedire confiscationem bonorum tuorum, dones uxori tuæ, quia secuto banno, & bonorum confiscatione, non transit ius reuocandi in fiscum, imo donatio confirmatur, ut uides. Sic in bonis concessis filio in ptãte quæ possunt ad libitum reuocari, quia non publicãtur illa filijs in potentia, atq; ita confiscatis bonis patris, de eis nihil transit in fiscum, sic in donatione facta filio in potestate, ut habetur in l. si filius. C. de bo. proscr. Limitatur tñ hæc conclusio, qñ post mortem defuncti memoria damnaretur, quia tunc reuocatur, l. cum hic status, §. si maritus, ff. de dona. inter uir. & uxor. Barto. in d. l. post contractum. colum. 4. & in dicta l. res quæ. Rom. in d. l. post contractum uers. septimo adde. & Sal. in l. si quis posthac. colum. 3. C. de bon. proscr. & supra dixi. Et ideo infertur ad augmenta dotium, ꝙ si sunt donationes, iuxta nota. in l. si diuortio. ff. de uerb. oblig. & uiri possunt condemnari, ac post mortem condẽnantur, nihil ualeat, & licet Bar. & Doct. dicant ubi possit condemnari, tamen tex. in d. §. maritus. loquitur ubi moritur maritus, & condemnatur. cogita. Interim igitur uxor staret in possessione. Secundo limitatur hęc conclusio, ut dixi, quando adest aliqua suspitio fraudis, quia sicut aliæ reuocantur, ita istæ, ut per Barto. in dicta l. post contractum. colum. 4. uersic. prædicta. & licet Bar. loquatur, ubi iam præcessit delictum, tamen est idem in utroque casu. Est uerum, ꝙ maior ratio militat, quãdo post delictum fit donatio uxori, quia ꝓpter coniunctionem præsumitur fraus, & non solum militabat cã, ex qua sequitur delictum, scilicet inimicitiæ, imo iam erat secutum delictum. Tamen, ut dixi, idem est, si ante fiat concurrente causa, & una ex pręsumptionibus, de quibus uidistis supra, & sic passim reuocatur donatio post crimen facta uxori, uel filio in potestate, ubi alias fuisset ualida. Imol. in d. l. post contractum, & gl. in d. l. si quis posthac. quæ uidetur uelle contrarium, loquitur in donatione ualida, scilicet facta propter nuptias, uel existente confirmatione principis, ut per Pic. in dicta l. post contractũ. uer. ut igitur. colu. 15. in princ. In donatione uero causa mortis talis donatio secuto banno nunquam ualebit, siue fiat ante crimen, siue post, siue bona fide, siue non, l. si aliquis, ff. de do. cau. mor. Bar. in d. l. post contractũ, col. 4. uers. & prædicta. & Sal. in d. l. si quis posthac. & uide circa dict. l. res quæ. C. de dona. inter uir. & vxor. & l. sed etsi mors. & l. cũ hic status, §. si maritus. quę late supra dixi in art. An mors ciuilis æquiparetur naturali, in uers. est etiã alia d. Prosequendo materiam eorum, quę ueniũt uel nõ ueniũt in bonorũ confiscatio-
53 ne, quæro † an bonis uasalli publicatis bona feudalia comprehendãtur in publicatione bonorum? In quo sciendum est, quòd sunt multę causę, ex quibus uasallus priuatur feudo, ut in cap. 1. quę fuit pri. cau. benefi. amit. usque ad fin. & quando iniuria tangit dominum,

dominum, applicatur domino, aliter transit in agnatos.§. denique. in eo capitul. non loquor quando dominus. habet iurisdictionem in vasallum, sed quando est priuandus ex causis,quibus feudo priuatur.hanc materiam explicat Cur.in tract.feu.in quinta parte princip.in 1.2.& 3.q. & alijs usque ad fi. Sed si dominus, cui uasallus subiectus esset contra eum ferret sententiam capitalem, vnà cum confiscatione bonorum, ratione homicidij, vel alterius delicti, an hoc casu feudum publicetur,vel transferatur in agnatos? Conclusio est,ꝙ priuatur feudo,& illud vadit ad agnatos,non autem applicatur fisco,ut per Bart. & Alexand.in l. si finita.§.si de vectigalibus.ff.de damn.infect.char.3.uolum. ultim. & pluribus sequentibus. Quæ dicta;prosequitur Iacob. in tract.feud.in gl. dictique uasalli promiserunt non committere felloniam.colu.penul.& ult. unde si fiscus talia bona apprehendit, dicitur de facto occupare. Paul.de Castr.consilio 154. colum. 2.circa pręsentem casum,& ita commoditas etiam non transit in fiscum,donec uiuit uasallus, quemadmodum multi uoluerunt,nisi tamen in extraneũ hæredem,feudum transire posset. Alexand. in d.§. si de uectigalibus. in uersi.item adde hic. ubi refert Rom. & Imol.ita tenere, ut ibi latius per eum. Quæ dicta Alex.sequitur Cur. Iun.in cons. 4.colum.7.& 8.sentiés.tamen,quòd feudum perpetuo transeat in fiscum,quando est transitorium in extraneum hæredem. Et conclusio principalis,ꝙ feudum non ueniat in confiscatione bonorum, etiam quo ad commoditatem,fuit Bar.in d.§.si de uectigalibus, & respondet ad l.statius.§.Cornelio.ff.de iure fisci. cui innitebantur tenentes contrarium, & facit,quòd fructus feudi pertinent ad eum,ad quem pertinent prædia. Bald.in capitul. an agnatus, uel filius, in fin. colu. & in l.1.in 40.q.ff.de rer. diuisio. & opinionem Bart.tenet Aluar.in d.§.denique. conclusione 35.& 12.Alexan.cons.23.col.3.vol. 1.Dec.cons.252.colum.pen.& est communis,ut attestatur Alex.in d.§.si de uectigalibus, colum.12. vers.item addit hic.quam sequitur Dec.in dicto consilio colu.pen.& hoc etiam attestatur Rom. in d.§.si de uectigalibus, quod dicit multum esse tenendum menti. Aug.de Arim.in gl.in.uerbo, & eius bona publicamus.in 3.cha.in vers.fin. & ita etiam attestatur Iacob.de S. Georg. in dicta gl.col.pen.& consil.Alex.23.allegatum, est errore duplicatum in consilio 88. idem tenet Alex.consi.103.videtur prima considera tione.colum.fin.vol.1.& cons.89.utrum emphyteusis,colum.1.uersic.idem uidemus in feudo.uol.4.& sunt infiniti Doct.idẽ tenentes,sed non expedit eos referre,quia hæc est opinio communis,vt dixi,& ita seruatur in magistratu, commoditas igitur etiam non transit in fiscum. Contrarium tamen tenet Affli.in d.§.denique.culum.2. & in capit.1. columna.3. si uasal. feud. Alber. de Ros. in tertia parte statutorum,q. 6. item quæro si vasallus.Bal.in cap.1.in §.fin. in fin.per quos fiat inuest.Bald.in l.1.in 5.colum.uers.4.quęritur,ff.de rer. diuis. Sed communis est in cõtrarium in d.§.si de vectigalib. x & seruat.

x

54 Fallit,† quando secundum est transitorium in extraneos hæredes,ex his,quæ dixi, & de hoc potest exemplum poni in feudo emptitio, iuxta tradita per Zas.in prelu.feu.colu. 4.vel in feudo cum clausula,Et quibus dederit,iuxta c.1.de feudo nõ hab.prop.nat. feu. quæ feuda transeunt in extraneos hæredes, ut in d.c.1.& per Dec.consi.171. & Ias.ubi supra.Et ad hoc vt tali casu feudum uideatur transitorium in fiscum,adduco regulam l.1.C.de bon.lib.cum ibi;not.per Doct.maximè per Bal.quę est, ꝙ trãsitoria in extraneos hæredes, sunt transitoria in fiscum. Tamen aduertendũ est ad duo. Primo ad dicta Ale. de quibus in d.§.si de vectigalibus.dum post Imol.& Ro.dicit hoc procedere, donec durat vita delinquentis, & non ultra, & Alex. sequitur Iacob.ubi supra,qui bene intellexit iura feudalia,& Dec.in eo cons.252.Secũdo est aduertendum, an tale feudum transitorium ad extraneos hæredes haberet aliquã clausulam redigẽtem illud ad naturam suã, prout si postea additum esset, ita tamen qđ haberetur licentia a principe, vt consuluit Dec.in d. consil.171.colom.2. versicu.4. & Alexand. consil.228.in 5.ubi dicitur,ꝙ illa licentia requisita immutat naturam rei,& illam redigit ad suum primum statum, ad hoc vt non transeat nisi in eos, in quos ex sui natura transire debet.Et hũc casum nũc in facto habeo, quia feudum est emptitium, & habet clausulas amplissimas, ex quibus potius dicitur allodium, tamen adest clausula licentiæ petendę, ex qua uidetur, quod ullo modo non transeat in fiscum,nisi diceres,quod posita fuit fauore principis, & ineptum esset dicere,quod quo ad eum principem deberet requiri licentia, maximè quia in ge-

in generali sermone non uenit persona loquentis, l. inquisitio. C. de sol. cum simul. Ad confirmationem adduco, quod illa clausula. Et quibus dederit, etiam sine clausulis alternantibus non facit quin sit verum feudũ ante alienationem. d.c. 1. saltem in amittendo, ut ibi, & per Bart. in l. qui Romæ. §. duo fratres. in 8. q. ff. de uerbor. oblig. & ideo iste dicebatur habere uerum feudum, nisi dicas, ꝙ alienando, & delinquendo facit id ꝙ potest facere, & sic definit esse feudum d. ca. 1. & ista alienatio legalis etiã uenit sub hac clausula, ut per præfatum Cur. in d. consi. 4. colum. 2. 3. & seq. & ideo placet opinio, ut transeat in fiscum in casu præmisso. Et ad consi. Dec. 171. Alexan. 128. uolu. 5. respondeo, quod aliud est, ut dicatur affirmatiuè, quod possit alienari impetrata licẽtia. aliud quod non possit alienari, nisi cum licentia, quia primo casu nihil noui dicitur in fauorẽ agnatorũ, sed solùm in fauorẽ principis, & tenetur dare licentiam, ut latè Affl. in ca. 1. §. si feudum, eadem lege. si de feu. fuer. cõtr. ubi uide. Item in casu nostro tractatur de alienatione in eum principem, quod non est in illis consilijs. Item hoc dicendum est per l. fi. C. de iure emphy. ubi requiritur licẽtia, & tamen transit in fiscum. & Bar. & Doct. in d. §. si de uectigalibus. Sed quia Alex. in d. §. tenet, ut dixi, quod tanseat ita ut reuocari possit, donec durat uita delinquẽtis, hoc uidetur contra tex. in d. ca. 1. de feud. non hab. uer. nat. feu. ubi facta alienatione res non est amplius feudalis. Sed dic, quod fundamẽtũ Alex. est super decisione Bal. in d. §. feudum ea lege, dum uult quod illa clausula, Et quibus dederit. non operetur delinquendo, de quo uide ibi latè Affl. qua decisione stante, saltem commoditates delinquentis cõfiscãtur, & nisi Alexa. tum hac ratione loquatur male loquitur. & Bal. in eo §. non intellexit Cur. in d. consi. 4. ubi latè illum reprobat. Fallit, etiam quãdo offensa fit in personam domini, iuxta l. quisquis. C. ad leg. Iul. maiesta. Sal. in l. 2. C. de lib. & eor. lib. & Dec. late cõs. 606. col. pen. qui tamen limitat casu quo re-
55 pugnaret inuestitura. Et adde, † quod si delictum non est contra personam domini applicatur agnatis, secundum ueram naturam feudi, ut per Curt. ubi supra in d. tract. in 5. parte, in uersi. 3. principalis conclusio. exclusis filijs, iuxta latè dicta per eundem Curt. ibidem in uersi. sextus princip. articulus. ubi etiam in hoc fit distinctio, quando filij sint exclusi, & hoc si feudum sit antiquũ, si uero est nouum, tunc fit contra personam domini, siue non, priuãtur agnati, & descendẽtes, & applicatur domino, ut ibidem in uers. secũda sit principalis cõclusio. Sed si delictũ est contra personam domini, tũc siue sit nouum, siue antiquum applicatur domino, ut ibidem in 1. colum. illius quintæ partis, de quibus dictis Cur. & eorum ueritate aliqua dicam paulò infra. Aduerte tamen, quòd si in contumaciam uigore statutorum, ut contumaces habeantur pro confessis, & conuictis, feudatarius dãnaretur, nõ noceret hoc
56 filijs uel agnatis, cum † priuatio facta propter contumaciam nõ egrediatur personã contumacis, uulgata l. eius qui delatorem, ff. de iure fisc. ubi Bart. & Bart. in l. cũ filius. in princip. ff. de uerb. oblig. ubi omnino uide, nam dicit inter cætera, ꝙ sententia, quæ respicit fisci utilitatem, facit præiudicium etiam illi, contra quem in consequentiã res ipsa tenderet, etiam quod nõ fuerit citatus, per l. 1. C. ubi cau. fisc. & per Alexa. in cons. 30. col. ult. in 6. uolu. ubi loquitur de materia feudali, tamen non facit præiudiciũ, ubi lata sit in contumaciã, ut ibi per Bar. & cõmuniter alij sequũtur. Aduerte etiam, quia Ale. in d. §. si de uectigalibus. loquitur in bãnito, & tamen non solum dicit, quod uasallus delinquens punitur, sed etiã agnati, ubi in dominum fit iniuria, uel quãdo feudum est nouum, & sic cõtra prædicta. Sed respondeo altero de duobus modis, uel quod inaduertenter loquitur, uel quod uerius puto, loquitur in bannito ob delictum, quia põt quis banniri propter delictũ, licet ut plurimum banna fiant in contumaciam, hoc patet ex dictis Bald. in l. 1. C. de. hær. inst. & dixi supra in tit. de bannit. Aduerte etiã quod prædicta concludo, ut nõ fiat præiudicium agnatis, quando delinquens in contumaciã cõdemnatur, procedit etiam, ut in illo processu essent examinati testes, qui deponerent de ipso delicto, nã adhuc in contumaciam diceretur cõdemnatus, quia nõ citata parte sunt examinati. qui effectus etsi tollatur, quia citata parte repetantur, tñ est idẽ quia non lite contestata sunt examinari. Ita not. & egregie Socin. in d. l. cũ filius. in fin. de uerb. obl. Et ꝙ in criminalibus requiratur litis cõtestatio, dicit Bar. in l. is qui reus,
57 ff. de pu. ind. Dixi, † quod si fit offensio in dominũ, applicatur domino alijs remotis, sed quomodo intelligemus, quod in dominum fit facta

sit facta offensio? quia omni casu, quo sequi potest priuatio, dicitur offendi dominus, patet in tit. quę fuit pri. cau. ben. amit. & quib. mod. feud. amit. Sed dic offensionem fieri in dominum, iuxta d. §. denique. quando principaliter offenditur ipse dominus, secūdum Bal. ibi, & secundum Alua. ibidem, peccaretur in dominum, si vasallus eum verberaret, uel ut eius uerbis utar, cucurbitaret, iuxta §. porro. in d. tit. quæ fuit pri. cau. ben. amitt. & tex. in d. tit. qui. mod. feu. amit. §. 1. & paulo infra Aluar. in uersic. nota regulam. dicit, nota ex isto casu, ꝙ quando principaliter, offenditur dominus, &c. & sic prout Bald. & hæc est ueritas, per tex. in d. §. denique. qui dicit, quod etiam si occidatur frater, non dicitur in dominū, & c. & breuiter in hoc articulo uide late Alexand. in d. l. si finita §. si de vectigalibus, char. 3. colum. ultim. ff. de dam. inf. & ibi uult, ꝙ si frater occiditur principaliter in iniuriam domini, dicitur in dominum. & ex ratione Bartol. ibi per Alexand. allegata, dum citat leg. 1. §. fin. cum l. seq. ff. de iniur. habes, quòd idem est, si fiat offensio famulo in iniuriam principaliter domini, iuncto eo, quod dicit Bart. in d. §. fin. in l. 1 ff. de iniur. ubi quęrit de iniuria facta famulo principaliter in iniuriam domini. Aduerte tamen, quia sunt casus, in quibus iniuria non uidetur in dominum facta principaliter, & tamen priuantur descendentes, & agnati, & in dominum dicitur fieri, ut quando rem haberet quis cum uxore domini, secundum Aluar. ubi supra, & Bal. in c. 1. si uas. feu. pri. Nam talis facit principaliter, vt satisfaciat libidini suę. l. verum, ff. de furt. & non in iniuriam domini, & quando non peteret inuestituram infra annum, & quando in prælio dominum solum dimisisset, & non vellet comitari Imperatorem ad suscipiendum coronam, secundum Bald. in d. c. 1. §. si. vasall. feud. priu. colu. 2. Alex. cons. 30. volum. 1. col. 6. uersi. nec obstat, quod not. Bald. & ideo dicendum est in hac materia, quod tunc omnino ad dominum reuertitur exclusis omnibus alijs, quando in personam fit offensio, vt in d. §. deniq;. & in illis casib. de quib. supra, ob magnitudinē delicti, quomodocunque fiat, uel in personā, uel aliter. Et sic exempla proximè adducta nō dicemus cōprehendi sub tex. in d. §. deniq;. sed sub legib. quæ illa probant, & ut ualde enormia annectunt, nec propter hoc cadit reg. tex. in d. §. deniq;. quin cū casu, quo in dominū fit iniuria, habeat locum dispositio d. §. Secus, est quando fit aliēnatio sine consensu domini, iuxta d. §. denique. in fi. quia intelligitur deficientib. agnatis, secundum Doct. ibi Alex. vbi supra. Est alius casus, in quo sine dubio quilibet vasallus priuatur, quando non seruatur conditio apposita in inuestitura: patet, quia quādo in personam fit offensio, ideo omnes priuantur, quia videtur datum feudum sub illa cōditione, vt declarat Cur. in d. 5. parte, col. 2. & ideo Bart. in l. eum, qui. ff. de interd. & rele. ęquiparat, vel quod in dominum peccet, uel contra cōuenta. Ad prędicta aduerte dū dixi, quod in dominum facta dicitur offensio, iuxta d. §. denique. si in famulum fiat in iniuriam domini, quia verum est, ꝙ in dominum fit. Et ita loquuntur prædicta, veruntamen non dicitur esse ex causis, de quibus in eo §. qui loquitur de culpis proprijs per quas priuatur quis feudo, de quibus in illo tit. maximè in d. § porro. sed hæc in famulū non est expressa, nec est similis, ut apparet in 38. causa, per Curt. in 4. parte trac. vbi solum est homicidiū in fratrē uasalli. Videor
58 supra dicere, quod † etiam in crimine læsæ maiest. delictum debet esse factum in dominum per vasallum, ad hoc ut applicet fisco, sed tamen uidetur, quod passim in crimine lęsæ maiest. domino applicetur exclusis agnatis, & hoc primò videtur decisum per Socin. cons. 266. char. 5. col. 1. versicu. postremo non omitto. post quendam præclarum Doctorem, vt per eum. Et ad hoc satis militat ratio, quare vbi fit offensio in dominum, feudum reuertitur ad eum, quæ est, quoniam videtur tacite inesse conditio inuestiturę usq; a principio, quod si hoc contingat, cesset omnibus talis inuestitura, ut per Curt. in d. 7. parte, col. 2. Nam etiam uidetur inesse conditio, quod erit fidelis domino, & non rebellis, quando enim non est subditus, tunc colorate fit differentia inter offensionem in dominum & aliter. Sed quando est subditus, non uidetur minus offendere dominum, quàm si non sit subditus, & committat in personam, & maximè quia crimen rebellionis non sequitur, nisi quando fit in iniuriam domini, sicut dixi supra late in tit. de crimi. lęsę maiest. & sic videtur in dominum offensio, quemadmodum loquitur §. deniq;. Nam non requiritur, ut delictum sit in personam domini, sed in dominum. In contrarium tamen uide Sal. in d. l. 2. C. de lib. & eor. li. ubi in crimine læsæ maiest. distinguit, an in personam,

sonam, vel dominium committatur. Tamen Affl. in tit. quæ sint regalia. in uerbo, & bona committentium crimen læsæ maiest. ubi in prima columna tenet absolute, quod pro crimine rebellionis priuantur filij, & etiam agnati saltem in uita delinquentis, non facta distinctione, an in personam, uel dñ. n. tu tamen tene cum Salyc. Et ad dicta proxime in contrarium responde ut paulò supra dixi de famulo. Et ad hanc opin. etiam faciunt ea, quæ dicit Dec. in dicto cons. 606. colum. penul. Adde etiam ad ea, quæ dixi supra nu. 55. quod feudum in filios transit, etiam quod esset nouum, quidquid dicat Cur. ubi supra, & hoc tenet Bart. in l. eum qui, ff. de interd. & releg. & Alexand. cons. 19. colum. 4 vol. 5. vbi dicit, quod hæc est communis opinio, & Iacob. in gl. dictiq; uasalli promiserunt nõ committere feloniam. char. fin. colum. 1. Sic etiam dum Cur. dicit, quod in antiquo, quando non est offensa in dominum transit ad agnatos, sentiens, quòd sint exclusi filij, intelligitur nisi sit pro se, & filijs. Alex. in d. §. si de uectigalibus. colum. 12. vers. adde etiam secundum Imol. Si igitur uis exclusos etiam filios esse, requiritur ut sit offensio in dominum, uel contra conuentionem inuestituræ. Et aduerte ad prædicta, quia in feudo nouo etiam contrahendo, uel testando, pater non præiudicat filijs, quando pro se, & filijs est feudum concessum. Et quia Curt. non loquitur expresse, quando feudum est pro se, & filijs, intelligi potest secundum hanc distinctionem, quia dum postea tractatur an delictum patris noceat filijs. Sequitur Aretin. & Doctores. in l. apud Iulianum. §. si quis alicui. ff. de leg. 1. Videtur tamen prædicta conclusio, ut pater delinquendo non præiudicet filiis, intelligenda nisi feudum esset precio habitum, ut per Aretin. in d. §. si quis alicui. ad fin. & hoc est secundum mentem Curt. in d. tract. quia in delictis sequitur dicta ibi. Sed non est uerum, quia quæstio ibi est, quando vult pater præiudicare etiam in præiudicium filiorum, non autem quando simpliciter renunciat, quia intelligitur, quo ad ipsum, non quo ad filios & ita etiam explicite Aretin. in d. §. in fin. sed delinquendo simpliciter alienat. l. Imperator. ff. de fid. lib. & non quo ad præiudicium filiorum. Quæ-
59 ro † an donationes principis, quæ ex ordinibus huius dominij Mediolanensis non possunt transire in extraneas personas, comprehendantur in bonorum publicationem? Dic non comprehendi, per d. reg. l. 1. C. de bon. lib. cum ibi not. per Doct. maximè per Bal. quæ est, ut si res non sit transitoria ad extraneos hæredes, etiam non transeat in fiscũ. Et ita referente summi iudicij viro magnifico D. Francisco Taberna tunc fiscali, & nũc supremo cancellario in hoc dominio ordinauit magistratus super publicatione domini Hectoris Vicecomitis. Et aduertendũ est quod dicti ordines prohibentes alienationes donationum principis in extraneas personas, non dicunt, ut secuta alienatione reuertatur ad fiscum, sed solum apponunt pœnam nullitatis, ergo sequitur prædicta conclusio, quia delinquẽdo vasallus dicitur alienare l. Imperator. ubi Bar. not. ff. de fide. lib. non ita ordinauit Imperator quò ad emphyteutam, & quia disponit propter alienationem emphyteusis, & feudum reuertatur ad dominum. l. fi. C. de iure emphyt. cap. 1. colu. 2. de proh. feu. alie. per Lot. & in capit. imperialem, de proh. alie. feud. per Fede. & non sunt multi dies, quod vidi propter tales alienationes nõ imponi aliam pœnam, quàm nullitatis contractus, & ita obseruatur. Et ad hoc, quod vbi solum imponitur pœna nullitatis fiscus nihil prætẽdere possit, secus si dicatur, quod reuertatur ad dominum, vide Aluar. in c. 1. §. si quis fecerit. colum. 2. vers. quæro ab ex-
60 tra. quo temp. mil. Quæro an † emphyteusis
y ecclesiastica y transeat in fiscum, uide tex. in §. si uero contigerit, in Auth. & de alie. & emp. qui dicit transire, sed posse reuocari infra bienni um, attamẽ quando potest transire in extraneos, arbitror quod etiam transeat in fiscum, nec amplius reuocari possit, quãdo autem transeat in extraneos hæredes, uide Alexand. in l. etiam, solu. matr. Dec. in c. in præsentia, de prob. & in cons. 171. col. 1. 2. & quando adest omnis solennitas, quæ requiritur in alienatione, tunc transit secundum ueram opin. ut per Alexan. & Dec. ubi supra. Si tamen appareat, quod hæc fuerit intentio contrahentium, prout est, quando postea adest clausula, quibus dederit. Dec. in d. cons. & Curt. Iun. in cons. 4. & quod hoc casu transeat in fiscum, ita ut reuocari non possit, tenet Cur. in dicto cons. columna 2. iuncta, col. 7. in fi. & seq. Nec Bart. in d. l. si finita. §. si de uectig. vult contrarium, dum distinguit inter emphyteusim priuati, & ecclesiæ, quia sentit reg. esse, ut emphyteusis ecclesiastica non possit transire in extraneum, nec est dicendum, quod alia fuerit mẽs Bar.

cum

cum vbique ipse teneat, quod nec possit agi expressè vt possit transire, vt refert Alexan. in d.l.etiam, & ita respondeo ad alios Doct. sequentes Bar.in dicto §.si de uectigalibus. nec Alexand.in dicto §.vult aliter in hoc articulo dum allegat Doct.in l.insulam, ff. sol. mat.sic distinguentes, quā distinctionem aliter non impugnat, licet ingrediatur aliam difficultatem, an dictus.§.si vero contigerit. loquatur in qualibet ecclesia, dicens communiter teneri, quod in qualibet procedet, & ita etiam quod transeat in fiscum, ita ut reuocari non possit, quando interuenit solennitas rei ecclesiasticę, tenet latè Soc.cons.266. colum.10.vbi uide, & etiam Barbat.consilio 63 columna 4.volumine 1.dum vult dici nō debere, vt perpetuo transeat in extraneos, quia hoc modo amplius non rediret in ecclesiam, & similiter si transiret in fiscum, vult ergo clarè, quod si quando transiret, ita transiret, ut reuocari non posset, & ita Bald. qui uidetur ponere gladium ad radicem, in Authen.ingressi. columna 6.C. de sacrosan. eccles.dicens, quod ideo ecclesia potest reuocare infra biennium in casu dicti.§. si vero contigerit, quia emphiteusis non transit nisi ad filios, & propterea non transit in ecclesiā, nec in fiscum, vt reuocari non possit, secus si aliter actum sit, scilicet vt transeant in extraneos, nec aliter potest dici, quia tempore dicti.§. si vero contigerit. nondum erat sancitum, ut posset emphyteusis ecclesiastica concedi, ita ut transiret in extraneos quod postea fuit dispositum in §.licentiam. eodem titulo. Nec ad hoc obstat textus in eodem titulo antedicto §.si uero contigerit, scilicet textus in §.emphyteusis. ibi alijs duobus deinceps heredibus. quia intelligitur de descendentibus, ut ibi per Bar.Ange. & alios, & ~~probatur in §.~~emphyteusis.in Authentica de non.alien.& Socin. expressè asserit in dicto consilio 266. Et si dicas, quòd text. in d.§. si vero contigerit. clare loquatur, ꝙ potuerit transire in fiscum, sed ꝙ non possit reuocari, Respondeo hoc esse, quia iam erat ordinatum in tit.de non alie. & in titu.ut de cęt.non fiant con.quod possit fieri commutatio in imperialem domum. Itē erat ordinatum, ut in aliam ecclesiam posset peruenire, vt in d.§. illud.in d.titul. vt de cęt. non fiant con. & ideo uidebatur, qđ etiam deberet imperialis domus, & alia ecclesia, & ciuitas habere hoc priuilegium, tamen disponitur ut in tex.& ita teneo quod emphyteusis ecclesiastica in hoc casu transeat in fiscum, ita vt reuocari non possit. Tamen me facit dubitare, quòd Alexand.in d.§.si de vectigal. non ita distinguit, qui tamen non ignorauit etiam transire in extraneos, quando cum solennitate. & similiter Imol. tenet simpliciter opin. Bart.in cap.ex parte, colum.13.de feud. & tamen ipse alibi tenet, quod quando solennitates interuenerunt, transit in extraneos, & c. potuit. extra, loc. ut per Alexand.in l.etiam, ff. solut.matr. similiter infiniti Doct. sequuntur Bart.relati per Cur.in consi.59.columna.4.& colum. vlt. in vers. est quoque verum. qui non faciunt hanc distinctionem, ex quo ualde dubito. Nec aliter tex.in d.§.si uero contigerit. videtur probare, cū loquatur proprie hoc casu, quando in extraneos potest transire, nec aliter saperet, nisi diceres, ut modo dixi.& ita potest intelligi Alex.qui simpliciter dicit, quòd emphyteusis ecclesiastica quando potest trāsire in extraneos, etiam transit in fiscum, in consil.87.in 4.volum. in uersic. verum emphyteusis ecclesiastica. Alexand. consilio 23. volum.1. colum.2.in fin. vt tamen infra biennium possit reuocari. Tn̄ iure verior videtur opin. Socin. Cur.Iun.& Bal. & ita fuit iudicatum contra monasterium monialium S.Redegundæ Mediolani. Pro opin.fisci ēt uide Soc.121.consi. 3.vol.4.colum. vers. & ideo propter hoc. Sed tamen aduerte, an adsit prohibitio alienandi in inuestitura, quia tunc non transiret in fiscum l.Imperator.ff.de fideic.lib.Alexan cons.23. uolum.1.Et scias, quod in causa sanctæ Redegundæ, in qua fuit iudicatum circa meliorementa, in specie aderat pactum, ut non possent legari, nec aliter alienari, nisi vt infra, & infra dabitur modus alienādi per venditionem facta denunciatione, non tamen in potentiorem, & uia permutationis, & sic videbatur, quod non potuisset transire in fiscum d.l.Imperator.maximè, quia exceptio firmat regulam, & c.& dictum pactum circa melioramenta erat positum, quia circa utile dominium erat prouisum per ius commune. Sed in melioramentis, aliud est, quia uendi pn̄t sine consensu domini, ut per Ias.in l.fi. in 2. not.C.de iure emphy.& hoc pactum alienādi est simplex nō respectu certi generis personarum, quia simpliciter dicitur, ut nō possit alienare, & licet aliquibus casibus possit alienari, & in tales non, & sic uidebatur, ꝙ in fiscum deberent posse transire, qui titulo uni-

vniuersali succedit, secundùm Bartol. l. si ita quis. §. ea lege, ff. de verb. oblig. & in l. peto. §. fratre. ff. de leg. 2. dum in contractu dicit, quòd si prohibitio est simpliciter concepta, transfertur titulo uniuersali. l. quædam. ff. de acquir. rer. dom. & l. 1. ff. de fun. dotali. quæ iura faciunt, licèt ratio Bar. non conueniat. & ita in casu nostro sine dubio videbatur dicendum, quia exceptio licèt firmet regulam, tamẽ illam adhuc declarat, ut habetur in locis suis. Igitur ita intelligitur regula, vnde titulo vniuersali aliud est, & ita, vt dixi fuit iudicatũ, & licèt esse t prohibitio respectu certi generis personarum, tamen etiam in fiscũ erant transitoria hæc melioramenta, quia non prohibetur hęres legitimus, ut per Bart. ubi supra, & in specie Imol. qui de fisco loquitur in dicto §. si de uectigalibus. colum na 1. licèt Alexand. ibi column. 16. reprobet. sed opin. Alexand. non est bona. patet in emphyteusi ecclesiastica, quæ transit per ingressum monasterij, in ipsum monasterium, ita vt amplius reuocari non possit, quia monasterium succedit iure legitimo. Ita Bartol. in dicto §. ea lege. circa fin. & ibi Iason. & tamen non adest necessitas, de qua per Alex. in d. §. si de uectigalibus. Item aduerte,
61 † quod sæpe in his inuestituris inuenies abbatem, vel abbatissam illas fecisse nomine suo, & uti syndicos conuentus, etiam addendo, de quo syndicatu rogatus fui, ego notarius, uel aliàs fui rogatus, & de syndicatu aliter non apparet, & similiter non inuenies fuisse adhibitas solennitates reqsitas in alienatione rei ecclesiasticæ in ipsa inuestitura, nec aliter, imo nec saltem in eis inuestituris enunciatas. Inuenies quoque, quod etsi talis emphyteusis sit concessa cũ clausula, Etiam quibus dederit, tñ etiam in eadẽ inuestitura erit pactũ, ut non possit alienari quouis modo in aliquem, nisi cum consensu dñi, quę singula turbare solent prędicta omnia, quia mandatum non præsumitur etiam cursu mille annorum, secundũ Bal. cõiter approbatum in l. 2. C. si ex fals. instr. quia etiam solennitas qñ non est enunciata non vr̃ præsumi, ex antiquitate tpis, iuxta cons. Dec. 36. colum. 3. & quia virtus clausulæ, & quibus dederit, videtur sublata ex dicto pacto, quod non possit alienari, ut supra, nisi cum consensu domini, & redacta res ad ius cõe, iuxta cons. Dec. 171. & Curt. iun. 130. Tamen ad hæc patet responsio, & quo ad mandatum, vide Dec. in dicto consil. 306. colum. 4. vbi multis fundamentis ostendit, quod quando mandatum enunciatur sicut dixi, & sumus in antiquis, cessat dictum Bal. in d. l. 2. Sed tamen eius fundamenta parum valent, eo excepto, dum dicit, quod ex coniecturis, etiam probatur mandatum, allegando Bald. in l. 1. C. de re. alien. & magis ad hoc deducendo, ꝙ præsumitur mandatum in casu, quo verisimile non esset quem accedere sine mandato, iuxta ea quæ dicit Fel. in c. sicut. de re iud. quod fundamentum militat in abbate, maximè religionis S. enedicti, in quo non potest capi coniectura, ut uoluerit se syndicum attestari, si non esset, iuxta ea quæ habentur in materia testiũ singularium in l. admonendi, ff. de iureiur. & idem Curt. Sen. consi. 76. colum. 1. 3. & 4. Et ultra illa fundamenta est aliud meo iudicio, quod conuinci non potest, qñ postea fuisset semper perseueratum per abbatem, & monasterium, & emphyteutas, soluentibus emphyteutis tanquam dominis ipsius utilis pensionem abbati, & monasterio uti dñis directi, per text. in l. si filius. C. de petit. hæredita. ubi si filius adeat hæreditatem, & non appareat de iussu patris, & eius mandato, lõginquitas tpis cũ possessione filij sciente patre, quæ actu correspondet, facit præsumi mandatum, & ita Dec. in d. cons. 36. col. 3. & maxime quia dicta lex loquitur de decem annis, nos etiã de centum. Quo ad solennitates non enunciatas, dic ꝙ quidquid dicat Dec. in dicto consil. 36. colum. 3. cõis est in contrarium, ꝙ præsumuntur. Dec. consil. 34. num. 13. & melius consi. 419. nu. 13. & melius etiam per Fely. in d. c. sicut, de re iud. char. pen. colu. 3. versic. 7. vbi est videndum, vide etiam Soc. cons. 17. Ad vlt. quod clausula, & quib. dederit, sit redacta ad ius cõe, dic, quod ex ea clausula omnis libertas alienandi, videtur data, & sic etiam sine licentia, & in extraneos, iuxta c. 1. de feu. non hab. prop. natu. feud. & Ias. in l. fi. C. de iure emphyt. & ideo licet sit restricta quo ad licentiam, non tamen videtur restricta, quominus possit in extraneos transire, quinimo illa clausula, Et quibus dederit, affirmatiuè prolata, includit etiam ut titulo uniuersali possit fieri alienatio. Bar. in d. l. si ita quis. §. Seia cauit, pactum postea negatiue prolatum non includit quominus titulo uniuersali possit fieri alienatio, iuxta dicta Barto. in d. §. Seia cauit. & licet ad sint uerba uniuersalia, ꝙ non possit alienari

sit alienari quouis modo, quo casu etiam ui detur inclusa hęredis institutio, secundum Aret. in l. ventre, colum. 12. ff. de acquiren. hęred. & Dec. cons. 23. Tamen hę decisiones procedunt, quando solum adest prohibitio alienandi, secus quando prępmittitur regula omnem concedens libertatem alienandi, quę nihil operaretur, si ēt contineret talem uniuersalem alienationem contra reg. c. si papa, de priui. in 6. & in l. si quando
61 in prin. ff. de leg. 1. Quęro † quando publicantur bona, an publicentur bona alterius territorij, uide Nell. in 1. parte 2. temporis,
2 q. 16. ꝗ Barto. in l. cunctos populos, colu. penultima, & fin. C. de summa Trinit. & fi de Catho. Aret. in dicta gloss. & eius bona publicamus. Parm. in tract. in loco, ubi supra. Imol. in l. ex facto, colum. penult. ff. de hęred. instit. & opi. Bart. in d. l. cunctos populos. est cōmunis, qđ si iurisdictiones sunt separatę, sed fiscus est unus, si publicatio fit iure cōi, extenditur ad alia loca, si uero iure proprio loci secus, etiam quod in illo alio loco adesset simile ius siue statutum, si uero sit secundum unum decretum a principe factum militans in utroque loco, tunc extenditur, sed quando fiscus etiam est separatus, tunc quia cessat id quod dixi, scilicet quòd una constitutio, uel decretum possit in omni loco militare, simpliciter est dicendum, quod si iure speciali fit confiscatio se non extendit, secus si iure communi, sed quid si in hac ciuitate fieret confiscatio, iuxta decretum quòd etiam militat Placētiæ, ubi tamen fiscus etiam est separatus, quia nunc est sub ditione summi Pontificis, notabilis est quæstio. & credo qđ non fiat extensio, quia decretum etsi obseruetur Placentiæ, non tamen obseruatur autoritate nostra, sed Pontificis, & sic decretū hic est ius speciale quò ad nos, & ius speciale quo ad Placentinos, & not. quod adest decretum in hoc dominio, quo disponitur, ut si subditus uasalli delinquat extra teritorium feudatarij bona eius non applicantur feudatario, sed duci, quo decreto stante fuit dubitatum heri, quid iuris sit quando homo uasalli delinquit in territorio feudatarij, & habet bona in territorio alterius feudatarij. De bonis quæ habet ubi delinquit, nō est difficultas quin sint illius feudatarij, sed dubiū est respectu bonorū existentium in territorio alterius feudatarij, quia quò ad illud delictum dicitur factū extra territoriū feudatarij, & consequenter ex ui dicti decreti bona sunt applicanda domino supremo. & lecto eo decreto in senatu dictum fuit, ꝙ etiā hic casus comprehenditur in eo, & quod bona sunt fisci supremi. Et quia uidebatur admodum decretū illud præiudicare feudatarijs, ideo fuit reformatum, & sancitum, quòd quando delictum committitur per subditū uasalli in territorio alterius feudatarij, uel extra dominium, modo non sit casus cuius cognitio spectet supremo domino ui alterius decreti de maiore magistratu uigentis in hoc dñio, & de quo supra in tit. de foro competenti, confiscatio fit feudatarij. Et an pœnæ, & confiscationes sint feudatarij, uel supremi dominij, dixi supra late sub tit. de pœnis. post Præpos. Iser. & alios in titu. de pace tenend. in princip. & D. Mart. Laud. in
63 tract. de prin. concl. 24. Et quid † si committatur rebellio per subditum feudatarij contra ipsum feudatarium, an poterit officialis feudatarij procedere, & sibi bona confiscare? Dic, ꝙ poterit, ut latè, & notabiliter per Alex. cons. 13. uol. 6. col. 3. vers. 6. & uers. ex prædictis, & hoc quamuis cōmittendo crimen lęsę maiest. contra feudatarium, etiam committatur contra Pontificem, vel Imperatorem, quibus esset reseruatū ius superioris. Anchar. cons. 160. uiso diligenter tenore. Est uerum quod in hoc dominio procederet iudex domini primi uigore allegati decreti de maiore magistratu, & consequenter confiscatio esset ex uigore alterius decreti, & consuetudinis. Successiue circa dicta Bar. in d. l. cunctos populos, an publicatio trahatur ad bona alterius territorij, uide Imol. cōs. 35. col. 7. & cum tribus seq. & ibi habes qñ alia bona alterius territorij non sunt publicata, an teneantur ipsa uel fiscus debitoribus, & per Aret. consi. 10. & Abb. cons. 86. Soc. consi. 101. D. Ant. cons. 58. 61. Bal. uol. 4. consi. 37. 341. vbi etiam de bonis mobilibus, & uide etiam in hac materia Veron. consilio 17. col. 10. & Oldr. consil. 17. ubi tenet,
64 quòd † clerico delinquente, bona paterna non ecclesiastica pertinent ad dominum laicū, in cuius territoria sita sunt, & ibi ēt quid si delinquit in una diœcesi, & in alia habet beneficium, cuius loci iudex procedet, & qs exequetur. est uidendus etiam Bald. in hac materia de pace tenen. col. 3. Alex. 4. uolum. consi. 109. uol. 1. cons. 16. Docto. in cap. cum secundum, de hęret. in 6. & in cap. postulasti. de foro competenti. maximè Butrig. & Soc.

in ult.

in ult.q.ubi tamen principaliter disputat an sententia super priuatione beneficij extendatur ad beneficia alibi sita,& Alex.late cō sil. 31.uol.1. & quid in condemnato ob contumaciam, an operetur talis condemnatio, quo ad bona alibi sita,vide Felin. in cap Rodulphus, columna 10 maximè in uers.7.limitantur,de rescript. & Marian.in d.ulti.q. Et aduerte,quādo publicatio ex natura sciētiæ nō sequitur in bonis alterius territorij,
65 † tamen in effectu fieri potest, ubi in illo alio territorio cōdemnatus sortitur forum, puta,ratione domicilij,quia poterit fieri nouus processus ibi, & noua condemnatio, quod forte posset contingere in præsentia malo facto magnæ mulieris quę sortitur forum in ciuitate Casalis Montisferrati ratione domicilii,& originis, & nunc detinetur in ciuitate Mediolani, & prædium habet septuaginta mille scutorum in eo dominio
66 Montisferrati. Item quæritur † an etiam in bonorum confiscatione, ueniant bona præsentia, & futura, & dic non uenire futura, vt per Bartol. in l.1. in fin.ff.de bonor. dam.gloss.in l.nam de ea.ff. de condit.& demonstr.Nell.in dicta prima parte 2. temporis,q.18.dixi supra, & omnino vide Ias.in l. si ita stipulatus,§.cum stipulamur,colum.3. ff. de verbo. olbig. Et an intelligatur de futuris in hoc dominio a tempore commissi delicti,iuxta decretum nostrum, quo cauet vt a die commissi delicti ipso iure sint bona confiscata, An à tpe sententiæ quæ fertur a iudice,dicam infra hoc eodem ti.vers. quęro iuxta decretum de notabili quęst.de iure cōi attenditur tempus sententiæ,text. est clarus sicut sol,in l.eius qui,§.is cui.ibi, tūc habuit,ff.de test.& ibi Aret.not.& ita clarè Bar.& alii supra allegat.sed difficultatem in hoc dominio facit allegatum decretum, & ubi non uenirent bona acquisita post delictum,captio est ad hoc,ne postea occupētur per fiscum uel alium,iuxta dictum Bar.in l. 1.in fin.C.de hæred.inst.quod transferantur
67 in alium.Et† an bannitus habeat hæredem in bonis,postea quæsitis? uidetur non habere per l.2.C.de bon.dam.& per not. ab Are. in l.is cui,in 1.colum. quæ omnino vide,ff. de testam.ubi docet cautelam, per quam in fiscum non transibunt. Credo contrarium si accipis rationem dicta.l.2. quam adducit Bal.in dicta l.is cui. & magis communem conclusionem Doctorum in l.1.C. de hęre. instit.ubi ponūt,quid perdat bannitus,& ita Bar.in dicta l. is cui.& alii ibidem, & Ang. .. iunctis his quæ dicit in dic.l.1.& conclusio est, quod potest habere hæredem de iure cōi non statutorum, secundum communem regulam traditam in d.l.1. & alibi sæ-
68 pe.An † bannito filiofam. & bonis publica-
a tis,cōprehēdatur in publicatione peculiū, a quod habet.Bar.in l.si finita.§.si de vectigalibus,ff.de dam.infect.tenet non uenire, siue sit profectitium, siue castrense, siue aduentitium, sed Nell. in 2. parte 2. temporis, q.25.tenet cum Bart.in peculio profectitio, & aduētitio,secus in castrensi,de quo uide Alex.in d.§.si de vectigalibus,vbi etiam habes, an publicatis bonis patris intelligatur publicatum peculium profectitium filii, dicam infra de omnibus. Et an publicatis bonis patris intelligatur publicatus vsusfructus,quem pater habet in peculio aduentitio, & similiter quādo publicantur bona alterius usufructuarij, uide Nell.in dicta prima parte secundi temporis. quæst.27. & in dicto §.si de vectigalibus, per Alexand. columna 23.& sequēt. Et in hac ultima quęst. te ipsum instruas,uide Bart.in l.1.C.de hę-
69 re.instit.& ibi Doct.in artic. An † bannitus nostri temporis æquiparetur deportato, & communis est, quod perdat ea, quę sunt suæ ciuitatis,non iura communia, quando potest impune offendi,& fuit opin.Bar. ubique, & quòd sit communis uide Moder. in dicta l.1.& Alex.in l.ex facto.§.ex facto,col. pen.& fin.ff.ad Treb. & ideo saltem patitur mediam capitis diminutionem, per quā tollitur ciuitas.Institu.de capit.dim.& sic usus fructus finitur.Ideo id quod non habet nō transmittit in fiscum,& ita usumfructum alterius quàm patris, & quod distinctio hęc fieri debet, dicit clare Bald. in l.corruptionē,columna final.C. de vsufru.uersicu.quæro hic nunquid per bannum. In patre uero tantū cōsideratur, an perdatur patria potestas,ut per Alexan. in dicto §.si de uectigalibus,post Sal.& sic per bannum quod fit secundum statuta ciuitatis non perditur, quia est de iure Romanorum,secundum communem opin.ut per Alex.in l. si cum dotē §.si patri.ff. sol. matr. & sic uenit in publicatione: sed quando perditur, consolidatur cum proprietate, & non publicatur, sed tamen perditur quo ad ea quę sunt in iurisdictione bannientis.Iasin dicta lege 1.colum.ultim. C.de hęred.inst.& licet Alex.in lect.teneat simpliciter communem, ut imò retineat iu-

ra communia etiam pro bonis in iurisdictione existentibus, tamen consulendo tenet hoc, ut per Ias. ibi, in dicto §. si patri. in l. si cum dote, ff. sol. matr. & alibi de banno Imperiali. Contrarium tamen consuluit Corn. cons. 55. uol. 2. ubi disputat plene, An bannitus etiã ad mortem, & qui potest impune
b offendi, amittat patriam potestatem, *b* & tenet non amittere, quia est de iure Romanorum, dicens, quod fuit opi. Bar. & communis, & idem Corn. in dicta l. 1. C. de hæred. instit. uidi tamen seruari opin. Alex. in cons. ut unò perdat quo ad bona in territorio, & hoc in bannito pro homicidio, uel alio delicto citra crimẽ rebellionis, sed si esset declaratus rebellis uidetur quod tunc sine dubio perderet iura Romanorum l. amissione. §. qui deficiunt ff. de capit. dimi. Barto. expresse in ext. agan. qui sunt rebelles. in uerbo, rebellando, columm. 2. dicens, quod rebellis perdit iura Romanorum, ut ibi, sed intellige si sit damnatus ab Imperatore, uel potestatem ab eo habente in uniuerso dominio Cæsaris, aliàs si dux, uel rex talem damnaret, iura tantum eorum dominij perderet, & similiter si uices gerens Imperatoris in uno dominio tantum condemnaret, idem esset, ita Bart. in d. §. qui deficiunt, ubi uide, & in quæst. sua, statuto ciuitatis Lucanę, & per Alex. in d. §. si patri, & in l. 1. C. de hære. Instit. & in d. §. ex facto. militat enim ratio Doctorum, quod etiam uices gerens nõ potest extendere uires, extra loca sua, quæ ratio etiam allegatur in officiali Imperatoris, s. officiali loci solius, ut in l. relegatorum, in princip. ff. de pœnis. & Barto. in d. q. colum. 4. uers. præterea deportatus. Non inficior aliud esse ubi ex potestate attributa aliud posset, l. 1. §. deportatos. ff. de legat. 3. ubi Bar. & de autoritate horũ qui uices alterius gerunt, uide Mart. in tract. feud. in cap. Imperialem. de prohib. feud. aliena. per Federic. in princip. columm. 2. & Iacob. de S. Georgio in uerbo, uicarius perpetuus. & Iason. in l. conuentionum. columm. 2. uers. 3. de pac. Angel. in tracta. malefic. in uerbo, fama, colum. 2. Si igitur, sit condemnatus etiam ab eo, qui uices gerit Imperatoris in solo dominio, non perdit iura communia, nec dicitur subiectus banno Imperiali, de quo loquuntur Doct. ut Bart. & alij, ubi supra, & hoc nisi condemnaretur secundum legem communem, iuxta text. qui tradit modum in extraua. ad reprimen. quomodo in crim. læsæ maiest. proced. Nam hoc casu etiam amitteret iura communia, & sic patriam potestatem, aliter non, & ita etiam Anch. cõs. 289. in uers. præterea. ubi loquitur in rebelle, sed tamen ita deberet esse condemnatio, ut diceretur rebellis, & sic uerificarentur uerba tex. in d. §. qui deficiunt. & in d. uerbo, rebellando. & uide in d. extra. quomodo
70 proce. in crim. læsæ maiest. Quare † si simpliciter esset citatus, ut ueniret sub pęna rebellionis, nõ aliter adhibita cognitione delicti rebellionis, & ita ex inobedientia mulctaretur pęna rebellionis, iuxta gl. in l. 1. C. de mulctam. & Bartol. in d. q. in 4. columm. uers. præterea fama, non posset dici rebellis. Bart. in l. cum filius. ad fi. ff. de uerb. obl. Fely. in c. cum Barth. colum. 7. ubi latissime. de re iudic. unde cautio est, ut assumantur aliquæ informationes de delicto, & procedatur iuxta formam in d. extrauag. traditam. Et licet in alio delicto non possit procedi contra contumacem nisi ex forma statutorum, l. absentem. ff. de pœn. Tamen in hoc est speciale, itaque procedendo seruata forma de qua ibi, perditur patria potestas, secus si seruata forma statutorum, & decretorum, uel consuetudinis loci per prædicta. Dixi quod condemnatus pœna rebellionis non est propterea rebellis, & bene dixi, quia opera rebellionis requiruntur, ut in extrauag. qui sint rebelles, & alibi sæpe, dixi supra latè in materia rebelionis. Et ideo tenui ꝙ talis non amittat iura communia, quia non potest dici rebellis. Item non potest dici hostis Imperij, iuxta §. qui deficiunt. sed hæc illatio non uidetur bona, quia licet non sit rebellis, tamen mulctatus est pœna rebellionis, quæ est uera, ut priuetur iure communi, ut dixi, igitur, &c. Et ad hoc facit quod Cor. in dicto cons. 55. uolumine 2. & in l. 1. C. de hæred. institu. sustinendo quòd etiam intra teritorium non amittat iura communia, dicit quod licet iudicetur hostis à statuto quod possit impune occidi, tamen expresse non tollit iura communia, & ciuilia, & ideo non plus bannum operatur, quàm uerba uelint. unde si expresse tolleret iura communia, uult etiam Corn. quod illi essent sublata respectu territorij, & in proposito cum clare sit imposita pœna rebellionis, licet non sit rebellis, tamen amittit iura communia intra ciuitatem, & ita intelligo pro absoluto haberi in magistratu extraordinario, est enim perinde ac si iudex

pro

pro uno delicto imponeret pœnam alterius delicti, qui tamen haberet de hoc potestatem, sed tamen adhuc credo quod talis nō perdat iura ciuilia, quia Bar. in extrauagan. in uerbo rebellando. loquitur de rebelle Imperij, & allegat text. in §. qui deficiunt. qui loquitur in eo qui iudicatus est hostis à Senatu Rom. scilicet Imperij, sed hostis ciuitatis, uel unius dominij non amittit iura Romanorū, ut dixi supra. Et ad alias quę-
71 stiones † de peculio c aduētitio, profecti-
c tio, & castrensi, an comprehendantur in publicatione filij. Dic de profectitio nullā esse difficultatem quod non comprehenditur in dicto §. si de uectigalibus, ēt quod filius habuisset a patre expressam ptātē in donandi, & dissipandi, ut per Alex. ibi, colum. 23. uers. item adde. De aduētitio difficultas est, quo ad proprietatem, quia, cum sit filij, uidetur ꝙ transeat in fiscum, tamen ēt Doct. concludunt contra fiscum, ut per Alex. in d. §. col. 18. vers. item in quantum, & colum. sequente. De castrensi etiam communis est, ut non transeat in fiscum, quidquid uelit Nell. ubi supra, & Angel. in l. si filius. ff. de dam. infect. & primo hæc opinio fuit glo. in l. 1. ff. de bon. dam. & Bar. ibi, & in d. §. si de uectigalibus. Alexan. etiam sequitur in eo, § colu. 23. in princ. ibi, cum quo etiam ego transeo, & communiter Docto. ut per eum, & hæ ēt conclusiones probantur ex allegatis per Aug. de Arim. ad gl. Ang. Et eius bona publicamus. ad quæst. Ang. quid si filiusfamilias damnatur, & magis ex decisione Tholos. 220. & in longa addit. illi impressa, ubi omnino uide. De usufructu bonorū aduentitiorū, an publicatis bonis patris publicętur, & quid de alio usufructu dixi, & an ueniat in cōfiscatione bonorum patris peculium profectitium? conclusio est secundum magis communem opi. in d. §. quod si ex dinatione pater nō perdit patriā potestatem, quam habet in filium, peculium non transit in fiscum, aliàs transit, ut per Alex. in d. § si de uectigalibus. colum. 19. uers. item ininquantum. ubi tamen pluribus modis limitat, & quando perdat patriam potestatem pater dixi supra proxime, & uidi seruari ꝑdictas conclusiones per procuratores fisci.
72 Sed quid in alimentis † an comprehēdātur in bonorū publicatione donec uiuit legatarius. nam morte illa extinguuntur. l. cum hi. § modus. ff. de transact. sed bannitus adhuc uiuit, & comedit, & sic fiscus debet interim gaudere. l. Statius. §. Corn. ff. de iur. fisci. Dic, non comprehendi. l. legatum. ff. de c. dim. Bal. in l. corruptio ·em. colum. ult. C. de usufru. & tex. in l. is cui. & ibi Barto. ff. de alimen. & cib leg. Nell. in p. una parte, secundi temporis, quæ. 10. 84. & quæstio. 36. & Salycet. in l. si ademptis. C. de senten. pass. & ita fuit iudicatum his diebus proxime præteritis. Est enim legatum conditionale, ideo non transit in fiscum, ut per Alex. in l. si marito. ff. sol. mat. & ideo cautus aduocatus debet bene animaduertere, an sit legatum ususfructus, vel alimentorum, siue an sit promissio ususfructus uel alimentorum, quia primo casu transit in fiscum, ut supra in præced. quæstio. secundo casu, non: in quo articulo an sit ususfructus, vel ius alimentorū, vide Barto. in l. fundi Trebati. ff. de usufr. leg. Aret. consi. 40. col. 2. & 3. Soc. consil. 131. col. 2. & 3. Bened. cons. 63. colum. fin. Corn. 1. vol. cons. 248. col. 2. Soc. cons. 10. colum. 2. Corn. cons. 223. 1. uol. pen. & omnino text. & ibi Bar. & scrib. in l. cum hi. § si in annos, ff. de transact. & Corn. 3. uol. cons. 22. col. 4. uersic. 6. Ang. & Doc. in d. l. cum hi. §. si uni.
73 ff. de transactio. Quęro an † emphyteusis ecclesiastica transeat in fiscum, uide text. in §. si uero cōtigerit, in Auth. de alie. & empt. qui dicit trāsire, sed posse reuocari infra biennium, attamen quando potest transire in extraneos, arbitror, quòd etiam transeat in fiscum, nec amplius reuocari possit, quando autem transeat in extraneos hęredes, vide Alexand. in l. etiam, soluto matr. Dec. in ca. in præsentia, de prob. & in cons. 171. col. 1. 2. & quando adest omnis solennitas, quę requiritur in alienatione, tunc transit secundum veram opin. ut per Alexan. & Dec. vbi supra. Si tamen appareat, quod hæc fuerit intentio contrahentium, prout est, quando postea adest clausula, quibus dederit. Dec. in d. cons. & Cur. Iun. in cons. 4. & quod hoc casu transeat in fiscum, ita ut reuocari non possit, tenet Curt. in d. cons. colum. 2. iuncta col. 9. in fin. & seq. Nec Bar. in l. si finita, §. si de uectig. vult contrarium, dum distinguit inter emphiteusim priuati, & ecclesiæ, quia sentit reg. esse, vt emphyteusis ecclesiastica non possit transire in extraneū,
74 nec est dicendū, † quòd alia fuerit mēs Bar. cum ubique ipsē teneat, quod nec possit agi expressè ut possit transire, ut refert Alexan. in d. l. etiam, & ita respondeo ad alios Doct. sequentes Bar. in dicto §. si de uectigalibus.

nec Alexan.in dicto §.uult aliter in hoc articulo dum allegat Doct.in l.insulam, ff. sol. mat. sic distinguentes, quam distinctionem aliter non impugnat,licet ingrediatur aliam difficultatem, an dicto §. si uero contigerit.
d supra dixi,quod uxor potest repetere dotē d a fisco viro bannito, & publicatis bonis,
75 Quęro†an hoc idem sit,quando ipsa similiter secuta est uirum bānitum, qui fortè iuit ad hostes.Dubium est, quia & ipsa rebellis uidetur iuxta l.3.& 4.ff.ad l.Iul.maiest. Difficultas residet in hoc art.An uxor possit sequi uirum,uel teneatur? in qua quęstio.uide Imol.in rub.ff.sol.ma.& in l. si cum dotem. §.si marito,ff.sol.matr.& ibi dicit non teneri,si ob culpam uir bannitus sit uel missus in exilium sequitur Alex.in l.Mæuia.§.fi.ff.de ann.leg.& Bal.in l.si cum dotem,§. si maritus,ff.sol.matr.& ibi etiam Angel. qui dicit, quod uxor non debet sequi uirum bannitū, uel exemplum per diuersos lares. Idem etiā Nell.in tract.bannit.in 1.parte 2.temporis, q.44.in fi.nisi moraretur in certo loco,& ibi ita commodè posset morari sicut in proprio, per l.sicut,in fi.ff.de oper.liber.cum alijs ibi alleg.facit l.Mæuia. in dicto §.final. & cum Imol.multum accuratè loquatur, & uideatur hæc opin.etiam magis communis, non uidetur recedendum ab ea,iuribus uulgaribus,tamen gloss.in cap.1.qui ma. accus.non poss.super qua se fundat Imol.turbat me,relata ad text.qui loquitur de eo q recessit ob homicidium commissum, & sic ob culpam suam timore mortis,tamen,& nihilominus uult, quod uxor teneatur eum sequi, nisi sit uagabundus,& eā gl.ibi Abb.& alij sequuntur,& communiter fateor quod gl.simpliciter loquendo, & non referendo eam ad text. uidetur uelle id quod dicit Imol. sed rectè eam intelligendo,est ibi conclusio in oppositum, satis etiam hanc conclusionem probat gl.1.in unaquæque.13.q. 2. dum dicit quod tenetur eum sequi ad carceres, arguendo ad id quod communiter cōtingit, ut nemo admittatur in carcerem nisi ex culpa sua,sic ēt optimè probat gl. quam omnino uide in ca. 1.de coniug.lepro. ubi uult, q uir tantum teneatur sequi uxorē recedentem ex causa iusta,sed econtra passim, & indistinctè uxor tenetur sequi uirum nisi sit uagabundus, & facit pro hac opin.q uxor debet sequi infortunium uiri l. si cum dotem.§. sin autem.ff. sol.matr.Addo quod statuta ciuitatis, & leges sæculares non possunt uim matrimonij soluere,cum sit iuris diuini.D.Fran.de Alb. de Are.in l.2.ff.de recept. & ideo uxor banniti, & excommunicati,commeabitur cum marito,licèt sit hostis ciuitatis, ut nota. per Nel.ubi omnino uide in 3.parte 2.temporis, q.22.non obstante statuto puniente pręstantes auxilium bannito,ut ibi. Sic etiam Alb. in l.1.C.de repud.ubi refert Nel. ubi supra, & Specu.in tit.de dot.post diuor.restit. vers. quid si uir est in bāno. Item uxor alere tenetur eum.l.mutus.§.manente,ff.de iur.do.Cępol.ubi supra,col.5.4.qui etiam satis uult q proximè dicebam,quia loquitur in bannito, & dicit,quod uxor tenetur eum sequi.& Anchar.in d.cap.1.ma. accus. poss.magis expressè,& facit etiam quod uiro excōmunicato uxor tenetur debitum reddere,c. quoniam multos 11.q.3.Item uxor cum viro excommunicato cohabitare tenetur,cap.inter alia de sent.excomm.Et de excommunicato ad bannitum ualet argumentum, capit.1.in pri.hic finit lex Corrad.& satis etiam hanc partem,ita defendit Spec.ubi supra,in tit.de dot.post diuor.restit.§.formatis, in versiculo quid si uxor est in banno. in 5. colum.ubi uide.Nascitur.n.hoc ex necessitate, quę sequitur ut uotum impleat,debitum reddat, & liberos habeat,cū sint socij diuinæ, & humanæ domus, & duo in carne una, iuxta l. aduersus.C.de crim.expil.hære.Et ita adhærendo iuri canonico, uidetur potius ita esse tenendū,tractatur.n.de ui matrimonij,circa quod leges sæculares non attenduntur, cap. ecclesia S.Marię,& ibi not.de constit.& per Ale.in l.ēt,col.2.ff.sol.matr.quodcunque sit unum est absque aliqua difficultatè, quòd omnis disputatio est,an teneatur uolente uiro,eum sequi, sed quin ipsa possit nemini est dubium absque eo quòd possit argui dedisse auxilium hosti,sicut etiam dicimus in uxore receptante uirum bannitum uoluntariè, quæ non tenetur, ut not. in l. C. de recept. & per Nell. ubi supra in d. 3. parte secundi temporis, quæstio. 22. ubi omnino uide,& ad hoc facit l.prima,ibi dolo malo,ff.ad leg. Iul. maiestatis, & regula, quod quælibet causa excusat a dolo l. si igitur, ff. de liber. caus.§. primo, & ita fuit conclusum aliquando in magistratu, & obtentum. Non omitto in hac materia publicationis bono-
76 rum,† quod ex ordine nostro antiquo, prout etiam supra pluries commemoraui, cauetur, ut bona quando publicantur pro aliquo delicto sint ipso iure publicata a die commissi

commissi criminis,ex quo sequitur,vt alienationes postea factæ, etiam ante condemnationem nihil valeant in effectu. Bartol. in l. post contractum,col.4.ff.de dona.gl.& Doc. in cap.cum secunddm,de hæret.in 6.& hoc licet etiam acquirens sit in bona fide,ut per Bar.& Docto.ubi supra:imò ex dicto ordine nulli redduntur oẽs contractus,distractus,& instrumenta super bonis delinquentis,& uide Pic.in dict.l.post contractum.versic. circa secundum tempus, qui dubitat, an decretũ valeat,& dicit credere quod non seruaretur loquendo de tempore regis,& quod Bregontius Botta, qui præerat extraordinariis redditibus tempore Ducis Ludouici voluit illo vti.Ampliat Pic.dict.conclusioné,vt non ualeant alienationes etiam bona fide,procedere in eo cui tantum esset interdicta administratio,ut in crim.lęsæ maiest. allegat Ange. de Arim.ut per eum,contrarium tenet post Iacob.de Are.consideratè multum Alber.in l.meminisse.C.ad leg.Iul.maiest.& ibi idem Ange.ibi etiam uide Bal. Requiritur tamen declaratio respectu bonorum d.c.cum secundum, & sententia contra personam etiam viuente delinquente stante etiam decreto nostro, ut dixi supra.titu. præcedent.de pœn.in uerbo pœnę delictorum. Secundo intellige nisi bona fides oriatur ex pacto publico,pura principis uel officialis,qui tulisset sententiam absoluentem,quia licet postea deretctũ crimen esset,& secuta condemnatio, tamen alienatio medio tempore facta deberet haberi rata, nemo enim debet decipi autoritate publicæ scripturę.l. Gracchus. cum similib. C.de adul.& maximè quia talis sententia in hac ciuitate transit in rem iudicatam, quia non potest appellari, nec de nullitate dici, & sic facit de albo nigrum.l.res iudicata.ff. de regul.iu.& ita fuit iudicatum in magistratu extraordinario ad fauorem nonnullorum qui contraxerant cum quibusdam Medetis iam antea absolutis,sed qui post ipsam absolutionem, & contractus fictos detecta ueritate criminis per litteras principis fue-
77 rant cõdemnati. Tertio intellige, quod potest fieri euictio de talibus bonis a quolibet possessore etiam bonæ fidei, nullo dato precio per quascunque manus transierint, nisi tamen precium,uel aliud loco precij esset in bonis illius cui publicata fuerunt, ita gl. in d.cap.cum secundum.in verbo, ipso iure.& ibi Gemin.Ioan.Andr.& Moder.& ita Bar. in l.si debitor.ff. de his quæ in fraud. cre. in fin.ubi uult quod quando quis non habuit potestatem alienandi, ut quando ipso iure publicata erant bona, vel erat interdicta administratio, si alienauit,potest res alienata reuocari nullo dato precio nisi esset conuersa in vtilitatem debitoris,siue confiscati,quia tunc debet restituere precium,nè habeat rẽ & precium, sed ubi habuit potestatem alienãdi,ut ante delictum.l. post contractum.ff. de dona.si tamen alienatio est facta in fraudẽ tunc ẽt fit reuocatio absque precio,si ipse emptor particeps fuit fraudis, aliàs secus vt ibi,qui tamen loquitur in creditore, nos autem in fisco qui tractat de lucro quærendo,quo casu uidetur ipsum debere restituere precium emptori, dato q̃d particeps fraudis fuerit,& ita Imol. in d.l.post contractũ col.1.& per Ias.in §.si quis in fraudé.ubi vide,Insti.de act. & aduerte nè te decipiat,quia dixi,fiscum euincere,vel cum precio, uel sine,ẽt si emptor non fuerit particeps fraudis, quia uolo expressè dicere,q̃d põt euinci, & tamen Bartol.in d.l.post contractum.col.2. vult contrarium,quando emptor est in bona fide per l. ait prætor.§. si quis particeps. ff.de his, quæ in fraud. cred. sed dic quod Bart.in d.l.si debitor. loquitur in casu l.1.§. si quis in fraudem.ff. si quis in frau. patro. Quarto intellige nisi alienatio esset necessaria,quando delinquens aliud non habet, & vult alienare pro alimentis necessariis,& ut aduocatos, & scripturas sibi paret ad causæ defensionem. ita Salice. in l.si posthac, colum.penuul.C.de bon.dam.C.licet Bar.sentiat contrarium, in d.l.post contractum. colum.penult.uersi.secundum tempus. iuncto uersicul.seq. Nihilominus Pic. sequitur opi. Salic.ibi uersicul.2.principaliter, & adducit bonum simile, intelligo tamen hanc necessitatem quando alienatio fit,ut dixi, pro uictu,& defensione causę, non pro dotanda filia, ut per Pic. ubi supra in uersiculo 3. principaliter. Considera tamen quando
78 casus euenit, † an possit contra fiscum allegari aliqua præscriptio. Et in hoc articulo pręscriptionis contra fiscum conclude, quòd aut bona confiscata, adhuc non sunt unita, & possidens cum titulo præscribit decem annis,sine titulo viginti,ita Bartol.in l. in omnibus fisci.ff.de diuer. & temp. pręscr. & est cõis opinio secundum Aretin.in consil.103.colom.7.& per Abb.in c. cum a nobis,colum.fin.de præscrip. & reprobatur distinctio Bar.in l.commissa.in fina.ff.de pub.

dum dicit, quod fiscus debet vindicare infra quinquennium, aliter nõ auditur, quãdo bona adhuc non erant unita, quam distinctionem refert Abb. vbi supra, sed tamen sequitur Bart. in d. l. in omnibus. & illa distinctio in d. l. commissa. quam etiam facit in l. 2. C. de aposta. loquitur secundum id quod etiam voluit Bart. in d. l. in omnibus, quando quid; commissum est, propter vectigal non solutum, & ita loquitur Ale. consil. 31. in fi uol. 5. vbi etiam refert, & sequitur Bar. in d. l. commissa. Sic igitur fit distinctio in bonis publicatis propter confiscationem, ex aliquo delicto an sint unita, & vt supra. sed Bartol. in d. l. in omnibus. loquitur in bonis publicatis non vnitis, & ita intelligit Abb. vbi supra, & Aretin. vbi supra, unde ante publicationem quinquennio tollitur hic effectus bonorum publicandorum, licet accusatio contra personam duret uiginti annis, iuxta l. quærelam. C. de fal. de hoc est tex. in l. in cognitione, ff. ad Syllania. & ibi Ang. & Aretin. in gloss. & eius bona publicamus. uers. quæro licet accusat. intelligendo tamen ut ibi, & per Fely. in d. cap. sicut nobis, colum. fin. vbi uide, quę consideratio est tamen sublata propter nostrum rigorosum decretum disponens, ut supra, quod a die commissi delicti bona ipso iure &c. & hæc de iure communi, sed nos Mediolani habemus decretum, ut contra Ducalem cameram non currat præscriptio, nisi quadraginta annorum, & loquitur in bonis cameræ etiam prouenientibus ex capite confiscationis, uel ex titu. quibus ut indign. uel aliter quouis modo, quod fuit editũ anno 1446.

79 Vidisti in princ. præsentis tituli, † quod Auth. bona damna. non corrigit omnia iura de publicatione loquentia, sed tantum quando tacite uenit publicatio bonorum, mutato statu, uel morte naturali, uel ciuili, iuxta l. 1. ff. de bon. damna. Quæro modo an decretum nostrum disponens, quòd ubi iure communi fit publicatio, fit ipso iure à die criminis facta, loquatur in omnibus casibus, non solum exceptis per D. Auth. in crimine rebellionis, & hæresis, sed etiam nõ exceptis, tñ non correctis, quia, ut dixi, multa iura de confiscatione loquentia remanserunt intacta. Arbitror loqui in omnibus, quia dicit decretũ, & generaliter in quibuscũq; casibus pro quibus iure cõi, &c. pòdero. n. illud uerbum, generaliter, quod nihil intactum dimittit secundũ Bal. 1. uolu. cons. 305. post prin. & dicit Bal. in 2. uol. cons. 195. colu. 6. ꝙ generalis sermo, qui uenit ad ampliandum, nullã recipit restrictionem, ponit Ias. in l. 1. col. 2. C. de sacro san. eccl. & non solum decretum utitur uerbo, generaliter, sed ẽt addit, in quibuscũq; casibus, quod uerbum est signum uniuersale l. 1. in princ. ff. de offi. eius, & per Alex. 5 uol. cons. 30. col. pen. & licet hæ dictiones etiam recipiant restrictiones, ut per Ias. vbi supra, tamen hęc geminatio ostendit aliter esse per regulã. l. bali sta. ff. ad Trebell. Nec decretum potest se referre ad limitationem. d. Auth. quia iam explicite connumerauerat illud, & ideo intelligitur omni casu, quo iure communi cautũ est, ut bona, uel omnia, uel pro dimidia parte debeant publicari, est dura opinio in confiscatione, quę non uenit in consequentiã, sed quidquid sit, non procedit ubi fit publicatio in extraordinarijs ex arbitrio iudicis, quia decretum loquitur, quando ius cõmune illam imponit. Prosequendo materiam dicti

80 decreti, † ꝙ ipso iure, & c. capio no. quęst. Tu scis, quòd in publicatione non ueniunt bona postea acquisita, ut sæpe dixi, quæro an intelligemus publicationem fieri secũdum decretum tempore commissi delicti, ut sic postea acquisita non ueniant, an tempore sententiæ, ut ueniant acquisita medio tempore? uidetur dicendũ confiscationem fieri, sicut dicit decretum, & postea acquisita etiã ante sñiam non uenire, quia uerum est, ꝙ tempore delicti fit ipso iure cõfiscatio, adeo ꝙ licet requiratur sñia, tamen declaratio dicitur quo ad bona, c. cum secundũ. de hęr. in 6. & ideo non dr̃ aliquid nouiter inducere, sed inductum ostendere, l. adeo, §. cum quis, ff. de acq. rer. dom. quare semper talis declaratio retrotrahitur secundum Io. And. & communiter Doct. in d. c. cum secũdum. & plenè Bar. in l. omnes populi, ff. de iust. & iure. in illa quæst. qualiter lex retrahatur, & propterea non uidetur dubium attendendam nõ esse sententiam iudicis, quæ non potest dici sententia faciens confiscationẽ, sed declarans iam factam, & consequenter bona acquisita inter confiscationem iuris, & sententiam, non uenire, & ita latè prę supponit Curt. in cons. 60. aliàs est cons. 59. dux Philippus, ibi, Benedictus cõmisso delicto ante bannum decessit, sed tamen ante pater eius decesserat, postea post mortem ipsius Benedicti fuit damnatus, & posito quòd ualuerit illa sententia post mortem lata, quæ-

ro an

ro an illa bona patris, acquisita post delictũ ante sententiam transiuerint in confiscationem? & concludit non transiuisse. char. 3. colum. 2. vers. & antequam, habens pro claro quod confiscatio fuerit facta tempore delicti, sicut disponit decretum, ideo sequitur
e illam regulam e communem, quam dixi, qđ bona postea quæsita non ueniunt in confiscatione. Et quia consuluerant contrarium ponderabant aliqua uerba decreti ad demõstrandum quod imo bona futura venirent in confiscatione. Ipse Curt. ad hęc latè respondet. charta vlt. colu. 1. vers. ad vltimum, & col. seq. In contrarium autem quod attẽ datur sententia iudicis, & non iuris, idest decreti quæ fit ipso iure tempore delicti, facit, quia decretum conditum est fauore fisci, igitur, & c. l. quod fauore. C. de leg. Fel. latè in c. dilectus filius. in 2. in 8. conclu. de rescr. & in cap. causam quæ. el secundo. & in capi. fina. de iud. & facit etiam, quod decretum hoc æditum est, propter alienationes, ut patet in eius procemio, iuxta l. fin. de hæred. insti. igitur quo ad eas uidetur tantùm operari, per regulam leg. age cum Gemin. C. de transact. Hęc opinio uidetur mihi verior stante hoc decreto maximè rigido, quod nõ tendit nisi ad implendum, & non ad euacuã dum, & maxime quia in vers. decernentes, quo ad modum procedendi contra delinquentes, vult vt publicentur res eorum, & sic etiam quæ erant, & reperiebantur in eorum dominio tempore sententiæ, & ex his apparet responsio ad fundamenta adducta pro alia parte, nec hæc discutit Curt. imo licèt videatur in narratione facti. colum. 3. vers. 3. præsuppono. præcisè tangere difficultatem, tamen postea char. 3. columm. 2. respondendo cõtrarium sentit, quòd iam fuerit ille filiusfamilias bannitus, quando bona partis ei obuenerunt, & sic disputat casum clarum de iure communi, quando post confiscationem, &c. ita absque controuersia seruatur, & ad id quod dixi supra, quod sententia dicitur declaratio, & ita trahitur retro, rñderi potest, non esse uerum, ut dixi sup. tit. de pœnis. in versiculo pœnæ delictorum non transeunt contra hæredes. Verum, quia decretum dicit ipso iure sint pu-
81 blicata bona, quæro an licèt de iure non ita sit. An tamen commisso delicto aliquod ius quæritur fisco? & uidetur quæri per glos. in leg. rescrip. in princ. ff. de pac. ubi dicit, quod pœna est quasi debita fisco, eo ipso quod cõ missum est delictũm, & not. Bart. in l. fin. ff. de iniur. & ibi dicit quòd quo ad pęnã quę infertur alicui ob delictum, quis dicitur largo modo obligatus per glo. in d. l. rescriptũ. non autem stricto, quia infertur officio iudicis, ut ibi, & per Iason. in leg. 1. colu. 5. circa med. ff. de iurisdic. omn. iudic. & ita Alexan. in l. diuortio. §. si fundum. colum. ultim. ff. solut. matr. in uersicul. aut commodum. Veritas est, & communis opinio, quòd in delictis fiscus non habet bona delinquentis obligata, siue hypothecata, quia si illa haberet obligata, posset hypothecaria auocare omnia bona alienata, quod non est verum nisi in casu decreti, uel in casibus de quibus
82 supra. Fateor quod † fiscus ex suo contractu hẽt tacitam hypothecam. l. aufertur. §. si fcus. ff. de iur. fisci. ubi glo. & Bartol. in l. 1. & 2. C. in quib. cau. pign. uel hypo. tac. contr. & eodem modo si incideret in cõtractum post delictũ, ut ibi, & per Pic. in d. l. post contractum. ff. de don. post Bart. tangentem hoc in colum. vlt. versicu. circa prædicta. & ibi uide Pic. in uer. in 1. q. ubi etiam dicit ꝙ in actione personali, fiscus non utitur priuilegio contra creditores, & etiam ꝙ lata sententia in delictis oritur tacita hypotheca, & uide etiã Bart. in l. 1. §. seruus. ff. ad Sylla. ubi ait, quod creditores præferuntur in pœnis fiscalibus. circa quod uide Veronen. cautel. 216. aliàs, 160. incip. nota cautelam, qui sequitur Bart. vbi supra cum limitatione. uide etiã Firm. in verbo, domus. colum. 4. versic. domus homicidæ. & ibi ponit quid iuris sit, si uxori bona sint pro dote hypothecata, & quid in pręiudicium vsufructuarij pro delicto proprietarij, ubi uide. Et an in pœnis fiscus habeat tacitam hypothecam, ut supra, uide Fan. in tract. pig. in 2. par. in 4. membro, numero 11. ubi latissimè. Et circa priuilegium tacitæ hypothecæ quod habet fiscus ex suo contractu, quæro an econtra priuatus secundus cõtrahens similiter illud habeat? si nõ habet, contractus claudicat, sicut facit contractus minoris sine autoritate curatoris. l. Iulianus. §. si a pupillo, & §. si quis a colludente. ff. de actio. empt. glo. not. in l. 1. ff. de rescind. vend. & sicut facit iudicium cum ipso minore. l. penul. ff. quę sentent. sine appell. rescin. & l. non eo minus. C. de proc. si etiam habet tacitam hypothecam non claudicat, & seruatur ęqualitas, prout seruari debet. l. petendæ. C. de temp. in integ. rest. pet. & ideo si actor impetrauit a iudice, ut reus ci

taretur personaliter, etiam ipse tenetur comparere personaliter, vt latè per Mattan. Soc. in tract. citat. In 20. art. in 15. q. in verbo, octauo fallit. in 2. columna, & est noua quæstio secundùm eum. Item licèt sit deserta appellatio, si non is contra quem appellatum est, impetrauit rescriptum, vt confirmaretur sententia, appellans potest prosequi appellationem ut per Dec. vbi vide in cap. personas in pen. col. ff. de appellat. Cogita.

ADDITIONES.

a Aret. Supra tit. Banni. quid amit. post nu. 10. Nic. Boe. decis. 264. nu. 15. Cagn. in l. ea sola deportationis. nu. 7. ff. de reg. iu. Rol. cōs. 97. nume. 2. lib. 2. & cons. 98. num. 5. eod. lib. Iul. Clar. sentent. lib. 5. §. fin. quæstio. 77. vers. nunc de pœnis.

b Filia exclusa a statuto. Quinque super hoc quæsito opin. reperiuntur. Vna est, quod persona filię exclusæ non consideretur, perinde ac si in rerum natura non esset, & legitima masculorum sit tantum habita ratione ipsorum masculorum, & non fœminæ exclusæ, deducta tñ ipsius dote tanq̃ ęre alieno, ut uoluerunt Bal. in l. Papinianus. §. vnde siquis. Ang. & Fulg. in ea. l. §. qm̃ autem. ff. de inof. testa. Ange. Imol. & Castr. in l. planè. §. duob. ff. de leg. 1. Ang. cons. 105. in fi. ac cons. 300. Cum. cons. 35. Corn. cōs. 199. lib. 3. Socin. cons. 84. col. vlt. lib. 1. Are. cōs. 19. col. 1. Paris. cōs. 25. col. 6. ac cōs. 36. nu. 28. lib. 1. magis cōe affirmans lib. 2. in cons. 55. col. 4. lib. 3. vbi pariter hanc magis cōem asserit. & Maria. Soci. iun. veriorem, & cōem dicens. cons. 25. num. 13. lib. 1. ac cons. 66. col. ult. lib. 2. D. meus Dec. cons. 299. colu. 1. Altera opi. est, quod connumerentur etiam filię exclusæ perinde ac si cum filijs masculis in successione concurrerent, vt dixerūt Bar. in l. 1. §. pen. in 4. q. ff. de bo. post. contra tab. Bald. in l. uni. §. in primo. col. 2. & seq. C. de caduc. tollen. & in l. huiusmodi. §. si Titio ff. de leg. 1. & ibi Imo. versus fi. Aret. in l. vni. in fi. C. quan. peten. par. Cur. sen. cōs. 5. Socin. cons. 75. colu. 3. lib. 3. Guid. Pap. dec. 295. ac decis. 599. & hæc magis communis videtur Do. meo Dec. cons. 607. colum. ult. & tenuit consilium Neapolitan. prout deci. 138. in nou. & dixit Dec. dicto cons. 607. quod hæc & præcedens opin. teneri potest. Tertia opin. est, quod filiæ exclusæ computentur in numero filiorum, & faciant partem, sed illud, quod eis deberetur ratione legitimæ vltra dotem accrescat filiis masculis. Castrens. cons. 286. lib. 1. Cuman. cons. 45. in fine. Cassen. cons. 53. column. ult. Alexand. cons. 199. uolum. 6. Boer. decis. 104. Quarta fuit opin. Socin. distinguentis. cons. 75. nume. 8. & seq. lib. 3. aut statutum simpliciter excludit, ac mandat dotari, &c. quod etiam uoluit Paris. cons. 53. nu. 75. & sequent. lib. 3. Quinta fuit opinio Ioann. Antonij Alexand. in cons. 122. distinguentis ut si fauorabile esset masculis filiam computans, & tunc computetur in numero filiorum cum masculis. Si verò hoc esset in commodum filiorum non debeat cōputari, sequitur Paris. dicto consil. 53. num. 75. lib. 3. vide infra uersicul. tamen magis considerare.

c Dos succedat loco legitimæ. Quod voluerunt Bar. in l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de cond. & demonst. Paul. Castren. in l. qm̃ in prioribus. C. de inofficio. testament. Dom. meus Dec. cons. 106. colum. 2. & pro ijs, quæ hic subijciuntur vide quæ latè dixi supra in uer. filia exclusa.

d In certa quantitate. Quòd legitima filio in pecunia non sit assignanda si eam pater in testamento reliquerit, uoluerunt Bart. in l. suus quoque. in fin. princip. ff. de hæredi. inst. Pau. Castrens. in l. scimus. §. receptionem. per illum text. C. de in officioso testamen. Corne. cons. 26. num. 8. lib. 3. communem affirmans. ac Paris. consi. 16. nu. 70. & cons. 45. nume. 6. lib. 2. Berttan. cons. 314. nu. 2. lib. 1. in primis. limitat Rip. in l. in quartam. n. 122. ff. ad leg. Falc. nisi illa pecunia esset hæreditaria. Secūdo limitat, nisi adesset statutum, vel cōsuetudo, ut legitima a filio in pecunia recipienda esset. ut uoluit Bertrand. d. consi. 314. ac Ripa vbi supra, ver. intellige uerum.

e In qualibet re. Legitimam non esse assignan in singulis rebus hæreditarijs, sed in una, uel duabus arbitrio boni uiri tenent Bart. in alle. l. suus quoq;. in fi. prin. ff. de hęre. insti. & in l. meminimus. col. 1. uers. ex ijs quæro. C. quibus quar. pars. lib. 10. & in l. in quartam. colum. 3. in 4. quæst. ibi, aut omnes vna indiuisibiles. ubi Alex. col. 9. uers. confirmo prædicta. ac Pau. Pic. communem affirmans ibidem. nu. 48. & seq. Rui. nu. 25. & Rip. cōmunem attestans. nu. 12. ff. ad leg. Falc. Alexand. in l. Marcellus. §. res quæ. num. 10. ac Iason colum. penul. ff. ad Trebell. Abb. in cap. Rainaldus. col. penult. uers. aut testator. de testa. D. meus Dec. cons. 236. nu. 9. & sequ. vbi communem hanc affirmat, prout etiam Bertrand.

trand.conf.173.nu.48.lib.3.in nou. ac Ioan. Anto.Alexand. conf.156.nu.10.

f §.si de uectigalibus. Vbi Roma.hanc cõem dicit. Ruin.conf.23.nu.32.uolu.5. Iul.Clar. sent.lib.4.§.feudum.q.84.

g Authen.nouissima.Et ibi Iaf.nu.4. & declarat Curt. sen. ac iun. ille consil.vlt.nume.3. hic conf.21.nu.4.

h Creditoribus. Hanc communem affirmant Aimo conf.268.nu.7. ac Iul.Clar.sent. lib.5. §.fi.q 78.versic.sed an teneatur fiscus.ubi distinguit.vide etiam infra num.22.& sequen. ac titu. proximo post princip.ibi quia si reus non solueret,& infra titu.de bon.vacan.nu. 11.ver.& vide an fisc.

i In fiscũ. Idẽ Calca.conf.66.post num.4.Iul. Cla.præall.q.78.ver.itẽ in fiscum transeunt.

k In extraneum hæredem. Regula est, quæ transeunt in extraneos hęredes,& in fiscum transeunt,& econuerso,iuxta communẽ, ac ueram opin. Alciat. conf.522.post nu.6.Iul. Clar.sent.li.5.§.6.præal.q.78.ver. nũc videamus,quæ veniant in confiscatione.

l Fiscus.Quòd fiscus unius territorij, cui bona delinquentis sunt confiscata conueniri non possit iuxta cõem senten.ut per Ang.& August.in praxi crimin. in ver. & eius bona nume.9.ac Iul.Clar.sentent.lib.5.§.fina.præ allegat.quæstio. 78. uersicul. quæro, an hoc casu creditores.

m Vltra vires hæreditarias. Idem Apostill. ad Abb.in cap.ult.in ver.hęreditarias. de solutio. ac Iul. Clar. præallega.q. 78. uer. vnum scias,quòd in omnem casum. idem etiam voluit idem Aegid.infra de fisco.nu 64.

n In fiscum transeant.In Rota Florentina(in qua Auditor extiti) causę graues ut plurimum sunt super fideicommissis, quę iam passim fiebant ad hoc ne bona confiscata in fiscum transirent propter prohibitionem ne alienentur,per hic adducta,& per tex. in l.si libertinum.ff.de bon.liber. & in l.statius. in fi.ff.de iu.fisci.Aretin.uers.14. viso.Ange. in tracta. malefi. in uers. Eius bona publicamus.D. meus Dec. conf. 442. In causa post nu.23.Soc.conf.121.pręmittendum.colu.4. uol.4.Cotta in suis Memorial. in uers. testamentum in quo pater.

o Idem effectus. Iuxta communem omnium sentẽtiam qñ in casu occurrẽte tantũ operatur mors ciuilis,quantum naturalis, idẽ iudicãdũ sit de morte ciuili quod de naturali: & mortis appellatione ueniet etiã mors ciuilis.l.Deo nobis,& ibi Cyn.& Bal.num.8.ac alii.C de epi.& cler.Bar.& alii in l.ex ea parte.§.insulam.ff.de uer.obli. Gemini.ac cœteri in c. susceptum. de rescri.lib.6. Abb.in c. cum sit colu.2. dum secundam, & tertiam opinio.prosequitur, & postea vers. mihi tamen placet de conuer. coniu. Videri etiam poterunt quę latè superius scripsi in 7.quęstio. Regu. Cance. de uerisimili.ubi ad partes discutio an regula illa de obitu loquens in obitu ciuili sibi locum uendicet. Vide ẽt infra num.40.uers.In cæteris.

p Si perseuerauerit.Paul.Castren.in l.post contractum.in fi.ff.de donatio.Iaf.in l.si stipulatus fuerim.§.cum stipulamur.col.pen.ff. de uerbo.obl.Cotta Memoria.in vers.Donatio causa mortis facta.

q Magis communiter.Iuxta opin.Alexand. in dicto conf.23. concludit etiam Io. Bap. de Plot.conf.130.in Mediolani.num.96. inter conf.crimi.diuer.lib.1. Adducunt differentiæ inter hunc casum quando prohibitio est expressa extra certum genus personarum,puta extra familiam,& quando est simplex prohibitio. Et dictus Io. Bap. ibidem declarat text.in l.statius. §.ult. ff. de iure fisci.& in l.cum pater. §. hæreditatem. ff.de lega.2.

r Perseuerat in possessione. Hoc solum, quod donans in possessione remanserit non reddit contractum simulatum iuxta cõmunem opin.& per Cur.Iun.conf.108.nu.11.pręter id quod communis est regula simulationem non præsumi.D.meus Dec.conf. 491.num. 4.Verum quia hic agitur de præiudicio aliorum quàm contrahentium, uidelicet fisci,præsumptio, seu coniectura sufficiens simulationis elicitur,quę sufficere debet.l.sicut.§.superuacuum.ff.qui.mo.pig. uel hipo. solui.Bar.in alle l.post contractum.num.4.in 3 pręsum.ff.de dona.Mil.in Reper.in uer.simulatio pręsumitur Cępol.in tracta.simulatio.in 24.præsumptio. Amplio ut procedat etiam stante constituto.D.meus Dec. conf. 687.in c.Coram magnis. colum.3.uersicul. secundo.

ſ Sed sola confessione. Doces uxorum,ac nuruum ex delicto mariti,ac soceri non confiscantur,sed sunt uxorum,ac nuruum.l. qui quis.§.uxores.C.ad leg.Iul.mai. & l.si quis post hæc.ubi etiam Doct.C.de bon. proscri. Soc.conf.121.pręmittendum.nume.6. uers. Quarto,& ultimo respondeo.uers.4. Verum dotes confessatæ per maritum, uel socerum & pariter augmẽtũ dotis, & don.inter vir.& vxorem

uxorem ac alia instrumenta non constito de manuali, uel actuali numeratione, seu traditione, non debent fisco obesse, per text. in alle. l. si quis posthac. uers. Dos etiam. C. de bon. proscrip. Rip in l. priuilegia. nume. 23. in 2. fallen. ff. de priuileg credi. Vide pro ijs præalle. cons. Io. Bap. de Plot. 130. nu. 51. inter con. diuer. crimi. lib. 1.

t Semper, pro omni casu. L. semper. ff. quod ui aut clam. Et pro omni tempore, & omni casu. Alberi. in dicti. in uers. semper pars. cons. 90. visis. num. 28. lib. 2. Et quot alijs modis capiatur posui in glo. facul. §. nos qui. in ver. semper.

u Incontinenti. Simulationē præsumi ex ijs, quæ incontinenti sequuntur affirmant Bal. in l. per diuersas. ad finem, in vigesima quæstio. C. mandat. Fulgos. cons. 198. columna prima, vers. ex vicinitate namque. Angel. in l. res, vers. nota, quòd donatio. C. de donation. inter virum, & vxorem. Bald. in cap. officij. in 1. notabil. de electione. Ruin. cons. 42. colum. vltim. vers. ad istud respondetur. lib. 1. Curt. sen. cons. 55. col. 3. vers. breuitatem. Rip. in l. si ventri. §. ult. col. 1. ver. facit. Bart. ff. de priui. cred.

x De vectigalibus. Et si non sint agnati bona feudalia in fiscum transibunt. Bartolus ibidem numero 3. versicul. quærit glos. per cap. 1. si uasall. feud. priua. fuer. & per cap. si vasallus culpam. si de feud. fuer. controuers. pro quo, & alijs præmissis videatur etiam Ioann. Baptist. de Plot. allegat. cons. 139. in Mediolani. num. 68. & sequ. inter cons. crim. diuer. lib. 1.

y Emphyteusis ecclesiastica. Vide infra numero 73. quæro an emphyteusis. Pro opin. negatiua, etiam respectu vtilis dominij, sed quòd reuertatur ad ecclesiam. Anton. de Butri. cons. 61. strictè non reputo. Alexand. cons. 87. vtrum. volum. 4. Nell. in tracta. Bannito. in 1. parte. 2. tempor. quæstio. 24. Bald. & Imol. in l. insulam. ff. solut. matrimon. Do. meus Dec. cons. 442. in causa. nume. 3. vers. & ad idem est text. Curt. sen. cons. 59. dux num. 18. & dicto cons. Io. Bap. de Plot. 130. in Mediolani. numer. 66. inter cons. crim. diuer. lib. 1.

z Quæst. 16. num. 18. Cœpha. cons. 79. nu. 15. lib. 1. Carauit. ritu Magnę Cur. 138. nu. 3. & seq. Iul. Clar. sentent. lib. 5. §. ult. uer. sed hic quæro nunquid sententia.

a Peculium. Quòd iuxta magis cōem si pater propter delictum filij non perdit patriam potestatē non transit in fiscum, ut per hunc infra post nu. 71. idē uoluit Paris. cons. 157. nu. 36. uol. 4. Iul. Clar. sent. lib. 5. §. fin. q. 78. vers. quæro etiam quid in pecul. castrens. ubi alios citat, ac Io. Bap. de Plo. d. cōs. 130. nu. 19. & seq. inter crim. diuer. lib. 1.

b Potestatem. Iul. Clar. sent. lib. 5. §. fi. q. 71. vers. successiuè quæro.

c De peculio. Vide supra nu. 68. & pro peculio, Iul. Clar. sente. lib. 5. §. fi. q. 68. uer. quæro nunquid econtra.

d Dotem. Anto Gomez. super l. Tauri. 78. numero 1. Iul. Clar. sentent. lib. 5. §. fin. quæst. 78. uers. quæro si bona mulieris. fiscus bonis mariti confiscatis tanquam mariti successor ad dotem restituendam, ac ad alia onera tenetur, quod totus mundus tenet, teste Io. de Amic. de Venafr. cons. 68. numero 2. idem in repertor. inquisito. in uer. fiscus. uers. item fiscus tenetur restituere.

e Regulam. Idem Iul. Clar. sent. lib. 5. §. fin. q. 78. uer. vlterius quæro nunquid.

Titul. Debitores an delinquenti soluere possint in preiudicium fisci, maximè si numeratio non interueniat?

SVMMAE.

1 *Solutiones an fieri possint delinquentibus per suos debitores, maximè causa alimentorum.*

2 *Solutio an possit rectè fieri illi, qui paulo post solutionem committit delictum.*

3 *Solutiones quæ n fiunt uero creditori, sed fisco, uel alicui tyranno, an liberent debitores, & quomodo probetur metu, vel coacte id factum esse, & quid si debitor fuerit prius in mora.*

4 *Debitores alicuius banniti soluentes ipsi bannito, quando reuertitur ad patriam occupando prouinciam, an liberentur.*

5 *Exactores constituti per tyrannos, an tenentur pecunijs exactis.*

6 *Debitores soluentes ante diem, an possint molestari a successore & num. 8.*

7 *Fructus quomodo sint diuidendi moriente usufructuario, vel extincto feudo, & quid in fructibus beneficij, & num. 9.*

8 *Debitor puta colonus, vel conductor soluēs ante tempus, an possit molestari à successore in feudo, uel usufructu, uel prabenda? & supra num. 6.*

9 Colonus

9 *Colonus rei feudalis soluens ante tēpus, an possit molestari per fiscum, quando feudum comprehenditur in confiscatione, & nu. 7.*
10 *Confessiones quæ reperiũtur factæ inter delinquentes, et eorum massarios, an præiudicent fisco, & ibi ponitur quomodo cognoscantur confeßiones factæ in fraudem, & nu. 6.*

Ictum est, ꝙ alienationes, & contractus facti a die delicti commissi citra, nihil valent, stante decreto nostro, vt a die cõmissi delicti ipso iure sint publicata bona, vel etiam sine decreto, quando de iure sunt ipso iure publicata bona, vel interdicta est administratio. Nunc quęro † an istis delinquentibus possit debitum solui, & an ipsi alijs possint soluere, uide ad hoc text. in l.fin.C.ad leg. Iul.maiest.ubi dicit, quòd delinquenti in crimine læsæ maiestatis, non recte per debitorē soluitur, & hoc nisi fieret solutio occasione alimentorum suorũ, uel scripturarum, causa defensionis suæ, secundum Imol. in dicta l. post contractũ. regulariter contra, videlicet quando non est interdicta administratio, vel ipso iure bona non sunt publicata.l.reo.ff.de sol.& ibi gloss. allegat alios tex.idē dicētes, aliamque fallentiā, sed ipsi delinquentes ēt, ꝙ sit interdicta administratio, vel ipso iure sint publicata bona, possunt soluere ueris creditoribus quia si reus non solueret, fiscus *a* ad quem bona cum onere transeunt tenetur ipse satisfacere.l. debitori. cum glos.ff. de fideiuss. vnde etiam datio in solutum, valet in his casibus, & omnibus alijs in quibus donatio ob præsumptionem fraudis, non valeret, nisi tamen rem multo maioris precij, ꝓ paruo debito dederit, quia usque ad debitum valet, abinde supra nõ, & reuocatur. ita Bar. in d.l.post contractum, col.ult. uers.quæro in casibus. oportet tamen secundum Barto. ibi ꝙ de debito constet aliter quàm per confessionem, aliàs si per confessionem tantum debitor fateretur, secus esset. l.1.§ quod si in lite.ff.de his, quæ in frau. patro.& ad hoc vltimũ, adde tex.notab.in l.si posthac.in prin. in versic.dos ēt.C. de bono. proscript.ubi est tex.expressus, quod si de debito tantum constet per confessionem, non nocet fisco dicta confessio, sed est necesse, vt constet de numeratione, & ideo uide ibi not. ꝑ Ang.si igitur fiscus succedit alicui delinquenti, non tenetur fiscus habere rationem confessionum, in quibus non apparet de uera numeratione, & ita ibi Ang.qui tamen declarat, & bene, ubi paulò ante delictũ factæ fuerint, aliàs si omnis fraus cessaret ualerent, & ita intelligit illum text. Dixi, quòd quando ipso iure bona sunt publicata, non recte debitor soluit tali delinquenti.per l.fin.C.ad l.Iul.maiest. quæ lex probat a fortiori quia loquitur ubi tantum interdicta est bonorum administratio, nisi ratione alimentorum, & scripturarum, & defensionis causæ, ut per Barto.in d.l.post contractum, col. penul. uers. quædam sunt. delicta.& Imol.ibi. Adde not. ꝙ † si quis adhuc non commisit crimen, tñ proximè commissurus est, non est idem, ac si iam esset cõmissum, *b* & soluens ei liberatur, quia adhuc bona non sunt publicata, nec est interdicta administratio, unde etiam coloni qui soluerunt Bentiuolis, quo tempore uexabantur, & proxime erant repellendi a ciuitate Bononię, prout postea euenit non fuerunt in culpa. ita Anch.cons.287.tria principaliter, & hoc obseruauit magistratus, quando tempore solutionis, iam dies uenerat, & idem si nõdum uenerat, ubi non potuit conijci fraus. Quero etiam † an hæ solutiones ualeant, qñ non sunt factę uero creditori, sed aut fisco, qui succesit in locum locatoris, uel alterius creditoris, aut tyranno, vult omni via comparare pecunias, & an tales debitores sint liberati uenientib. postea creditorib. in hoc breuiter dic secundum distinctionē. Bartol. in l. creditor, ff. de solut. quod quando bona sunt publicata, recte fisco succedēti loco illius soluitur, loquitur tñ Barto. vbi publicatio est iusta, si vero bona non sunt publicata, tamen tyrannus exigit meum creditum, adhuc idem, si in iniuriam meam, & nõ debitoris id fecit, ubi tamen coactè solutio facta est non enim debitor repente soluere debuit ita Bartol.in d.l.creditor, & ad ostendendum quod coactè soluerit, sufficit vt factum fuerit pręceptum speciale uel generale ab illo tyranno, qui potuit inferre uim & metum. *c* ita Bart.ibi & in his omnibus est cõmunis opin.cum Bar.ut per Dec. vbi omnino vide, ut paucis agamus in consilio suo 25.col.1.2.3. Et quia Bart. vult debitorem liberari, quando publicatio est iusta, & fisco soluit, hoc extende etiam quòd fuisset in mora debitor, quia hęredi succedit, uerum quando ponderatur mora ad damnum debitoris illud est in casu secundo, quando cõfiscatio est iniusta, & fit exactio in odium creditoris

vt dicam

ut dicam infra versiculo aduerte, & uide ad probādum dictum meum Fely.in.c.fin. in fin.extra.de re iudi.Iason in §.quadrupli. instit.de act.colum.11.Fely.in cap.1.colu.8. de spon. & in cap. cum M. colum. 12. ver. ad idem. de constitut.in cap. dilectus,el secondo.in ult.notab.de simo.& alibi sæpe per Doct.maxime consulen.& cōmunis est opinio quā dixi, ut solum mandatum sufficiat, tamen bonum est, ut etiam expectetur alia comminatio, uel detrusio in carceribus, ut omnino tollatur omnis suspitio, & qa dixi Bart.loqui in confiscatione iusta,etiā si aliàs fuisset falsa in præiudicium creditorū,ut notabiliter per Dec. in d. cons. 25. columna secunda.ubi uide. Aduerte tamen,dum dixi debitorem liberari quando fit exactio in iniuriam creditoris, quod hoc non procedit si debitor fuit in mora soluēdi, quia tunc illa mora præponderat,ita Angel.in dicta l. creditor,ff.de sol. Subdens tamen uerba infrascripta. Argumentum tamen est cōtra quia non fuit mora ordinata ad illum casum. l. si utenda.§.idem iuris,ff.ad l.Rod. tamen dic moram esse præponderandam, ut etiam te-

d net Imol. *d* in d.l.si debitor, & Barb. eum sequitur in consilio 27. col. 3. in 3.parte, & ita obseruatum fuit.Item debitor liberatur si potest imputari aliqua culpa creditori, aliàs non.Nam Bartol. & Doctor.allegant. §.culpę, & ille.§. ita intelligitur, ut ibi in in gloss. & ideo quando creditor bannitus fuisset absque sua scientia, quia esset absens, & nulla notitia ad ipsum deuenire potuisset, soluens non esset liberatus, ita Nel. in trac.in 1.par. 3.temp. quęst.22.colum.2. est materia.l.2.§.item si in facto.ff.de uerb. obl. quando quis soluit facto alterius,an damnū sit soluentis tantum,an etiam illud possit repetere,nam quando præcedit aliquod factū tertij ex cuius facto soluit,iuxta l.nā & Seruius.ff. de neg. gest.licèt hoc casu damnum regulariter non sit soluentis, ut per Doctor. in d.§.maxime Alex.& Soc. tamen si ostenditur diligentia illius tertij, non tenetur tertius,sed damnū est soluentis, & multò magis hoc procedit,quando nullum factū interuenit,& appareat de deligentia tertij, ut plenè habes in d.§.maximè per Soc.in secundo casu.In casu autem Bart.in d.l.si creditor.interuenit factum tertij,quia recessit, & ideo aliter non probata diligentia damnum est ipsius tertij,uerum in casu Domi.Renati Triultii a quo Dux in ciuitate Laudis Pōpeę pecunias exegit,quas debeat D. Catharinæ de Roma habitatrici Mediolani,quia non recessera: ipsa ex ea ciuitate,damnum est Do. Renati ,quia hic non interuenit factum, cū solū steterit,& perseuerauerit ubi erat. Nec ipsa sciuit quod uoluntas Ducis esset, ut recederet, & utcunque sit,fecit quidquid potuit ut recederet,& ideo omnino est damnū Do.Renati.l.si per imprudentiam.ff.de euic. Item aduerte,quod prędicta non procedūt si exigatur debitum ab aliquo priuato etiā in iniuriam creditoris,quia tunc debitor nō liberaretur per rationē l.secundæ. in fi. cum l.sequen.ff.si quis cautio. ita Bartol. in dicta

4 l.si debitor.quod facit ad quæstionem, †quādo extorres, siue banniti reuertuntur ad patriam, occupata per eos prouincia, & exigunt pecunias a suis fictualibus, postea recedunt,& fiscus iterum uult cogere dictos fictabiles,quia uidetur quod hoc possit, cum a priuato,& nō tyranno siue Republica exactæ pecuniæ fuerint, sed hic contrarium, quod imo liberati sunt,nō obstat l.secunda, § fin.ff.si quis caut.quis ratio illius tex.cessat,quæ est quòd debitor habet actionē contra priuatum,ut ibi,& per Cuman.con.185. columna tertia,& maximè procedit hęc cōclusio,quia secum contraxit qui soluit,quo casu liberatur,etiam si locator fuisset prædo. l.si urbana.ff.de cond indeb. Barto.in tract. de tyran.columna quinta,in princ.imo non potest dici priuatus,sicut loquitur Bartol.& Doctor.& tex.in dicta l.secunda,§. fin. quia isti extorres erant potentes,ut autoritate iudicis cogerunt eum ad soluendum,maxime quia in tali casu non desunt, qui occupatorum partes sequantur,& eis faueant quo ad omne auxilium & executionem,& ad hanc cōsiderationē uide Cuman.ubi supra, colūna tertia,& Bar.in dicto tract. de tyran. ibi, si autem potest ei metum, &c.Nec facio differentiam an habeat ipse iurisdictionem,vel opera iustitiæ,ex contractu inito cum fictabile possit facere,& faciat,ut dicit Cuman. qui ita loquitur,& maximè,procedit hęc cōclusio,quia quando occupator iterum acquirit prouinciam in integrum restituit omnes extorres qui secum exulabant,ad omnia sua bona,& iura,quo casu fictabiles ipsi omnino tunc tenebantur soluere ei, nec credo quod requiratur coactio, ut dicitur de tyranno, qui exigit præcedente ordinatione, & quia hic soluitur ministerio iustitię, & illi cum quo contraxit, nec esset conueniens dicere,ꝙ

tere, quòd non debuerit soluere ei, sub fundamento, quod regnans esset tyrannus, quia loco responsionis sine dubio mortem accepisset, sed quando ante tempus soluunt, & postea eueniente tempore promissionis, alter dominus reperitur quid iuris sit, dicam infra, & vide omnino per Bartolum in dicto tractatu de tyrann. columna quarta, & quinta. & nota omnino, quod ibi dicit
5 versicul. ex prędictis. exactores, & † alios constitutos ab istis tyrannis, qui pecunias exigunt, & postea expendunt eas ad mandatum tyranni, vel ipsi tyranno tradunt, esse liberatos, & memini me vidisse gratiam regis Francorum per quam liberabat eos, qui nomine Ducis Maximiliani, exegerant pecunias, ita ut nihil remansisset pœnes eos, quod ut uides, etiam erat de iure, & ad prædicta adde, quod licet non fiat remissio mercedis in rebus separatis à solo. l. damnum. C. loca. Tametsi fuerũt ablatæ per tales extorres uti dominos rerũ suarum, & locatores prædij dictorũ fructuum, fiscus seruauit, ut esset habenda ratio, & benè, & ad hęc faciunt, quæ dicit Dec. in dict. consilio 25. columna secunda, quando debitor soluit reipublic. sub prætextu, ꝙ esset domina uera ratione confiscationis, nam licet confiscatio esset falsa, tamen non fuit in culpa qui soluit. & uide Paul. de Cast. quem ipse allegat, & alia, ut per eũ, & ad prædicta uide omnino in dicta l. si urbana, & primo Bart. postea multas illationes ibi relatas per Iaſ. col. 2. 3. & 4. & ibi habes quid de soluẽte iniusto domino cum quo non contraxit, sed bona fide, credens eum uerum dominũ, & quid de soluente iniusto cum quo cõtraxit, & mala fide, sciens eum breui tempore esse deponendum, & quid de soluente in iusto, qui tantum erat in possessione illius rei pro qua soluebatur, & ut ibi per eum, ad quod ultimum iuuat scire, an princeps amittat possessionem prouinciæ propter rebellionem, de quo uide Bald. in l. male agitur. C. de præscript. 30. ann. & Alexand. in l. decernimus. C. de sacrosan. eccl. Quæro etiam
6 in hac materia solutionum, † utrum coloni, & debitores, qui tenentur in diem, si soluendo ante diem, & existente altero dominio, dies ueniat, sint liberati, loquor ubi interuenit uera numeratio, quia si tantum facta est confessio, est alius artic. super quo dubitari potest quamuis ante tempus non soluatur, & dic liberatos esse, quia tempus est datum gratia debitoris. l. quod in diem. ff. de solut. 1. in princ. ff. de cond. & demon. cum simil. & ibi. not. & in l. qui Romæ in princip. ff. de uerbor. obligat. & per Alexand. in l. diuortio. ff. solut. matrim. columna 6. versiculo, iuxta hoc quæro, & sicut alius hæres uel uniuersalis successor non posset infringere dictam solutionem, ita nec fiscus qui in ius priuati succedit. l. non intelligitur. §. si posteriori. ff. de iur. fisc. & l. fiscus. eodem titu. cum simil. habetur in leg. si constante. §. fin. maxime per Rom. ff. solut. matrim. sic etiam quando dignitas transfertur per successionem, ut in regibus, marchionibus, & similibus, successor tenetur stare his quæ fecit ille cui sucessit: Non ita quando ius electione transfertur, ut in Imperio, Pontificia dignitate, ut per Iason. in l. 1. columna 3. ff. de constitut. princip. Aduerte tamen an hę confessiones, & solutiones sint factæ tempore multum suspecto, quando creditores iam positis calcaribus de fuga cogitabant, quia tunc res est periculosa, per not. in l. post contractum. ff. de dona. imo super hoc extat ordinatio illius tam excellẽtis ingenij, Hieronymi Moroni, qui pro arbitrio tempore Ducis Francisci II. omnia administrabat, quæ licet generaliter loquatur, tamen ita fuit obseruata, quod si uidebantur factę in fraudem earum nulla habebatur ratio, si etiam non poterat coniici fraus, admittebantar, sed tamen iterum cogebatur ille ad soluendum, datis sibi tot ex bonis domini in solutum. Non obstat quòd dixi supra in versiculo, adde not. quòd si quis numero 2. loquendo de Bentiuolis post Anchar. consilio 287. incip. tria principaliter, quia loquitur Anchar. in creditis quorum iam dies solutionis uenerat. Nos in aliis quæ in diem sunt, tamen arbitror necesse esse, ut etiam colonus particeps fraudis fuerit, quia non agit causam lucratiuam iuxta text. in leg. ait prætor. §. si quis particeps. ff. de his quę in fraud. cred. & not. per Bartol. in dicta leg. post contractum. columna 2. & in §. item si quis in fraudem. Institut. de actio. & ideo cum in dubio non prę sumatur
e fraus maxime in colono *e* qui ignorat cõsilium domini, non videtur ut possit rescindi solutio, erat enim debitor licet in diem leg. 1. in fin. ff. quando dies usu. legat. ced. & potuit renunciare fauori suo, leg. si quis in conscribendo. C. de pact. & dixi supra, in princip. quæstio. inuigilant enim creditores

ad suum

ad suum consequendum, & ideo si debitor vni creditori soluat, & non alij, valet solutio leg. in summa. in princip. ff de pecu. & videmus etiam quotidie ipsummet fiscum cogere colonos ad solutionem ante tempus. Tamen ad hoc ultimum patet responsio, quia princeps ex causa potest ante diem exigere, leg. 1. C. de cond. ex leg. sed ad propositum opinionis meæ etiam videmus quod intruso potest fieri solutio, ita tamen qđ ab ignorante fiat, vt dixi supra per l. si vrbana. cum ibi not. ff. de cond. indeb. & maximè tollitur suspitio in colono quando apparet de uera numeratione. facit ad prædicta tex. in leg. aufertur. §. in reatu. ff. de iur. fis. qui dicit quod etiam ei qui iu reatu est constitutus rectè soluitur bona fidę soluendo, ergo multo magis ante delictum etiam paulo ante, ad id facit l. reo. ff. de solut. Sed loquuntur dict. leges ubi credita sunt pura, & ad prędictā distinctionem, & declarationem ut non habeatur ratio, quando coniicitur fraus coloni, benè, & eleganter facit, quod prospectus futurorum quamuis pertineat ad sapientem virum, tamen non afficit damno non cogitantem, nisi ex præsenti statu debuerit cogitare, uerba sunt Bal. in leg. ædē, colum 4. vers. quæro de quib usibus. C. locati. allegat l. si quis domum, §. 1. ff. loca. quā uide, & l. sed & si quis, ff. si quis caut. & si dicas si re vera datę fuerunt pecuniæ, etiam paulò ante delictum, cur non debet haberi ratio? cum videamus confessionem, tunc demum non nocere fisco, quando paulo ante delictum facta est, si numeratio non interuenit dicta l. si posthac. in uerbo dotalium, & ibi Ang. C. de bon. proscrip. & si uera numeratio interuenisset noceret, ut ibi in tex. iuncta Ang. declaratione, & dicam in seq. q. & prima facie hoc fundamentum fecit me valde dubitare, sed dic quod loquitur de cōfessione pecuniarum receptarum ad obligandum, nos de confessione rerum receptarum ad liberandū debitorē in diem, quod non poterat exigi ante, nolēte debitore, ideo maior præsumptio insurgit cum appareat, ꝙ fuerit solutum ante a colono, qui uerisimiliter sciebat statutum, & cōditionem domini. Do tñ consilium, ut si omnino appareat de solutione, licèt nō habeatur rata, & iterum pecuniæ exigantur tamen, fiscus faciat ut colonus non sit in damno, uel det ei tot ex bonis domini insolutum, uel aliter ei satisfaciendo super alijs pecunijs quarum dies solutionis nondum uenerit: nec ad hoc somnians moueor, nam Bar. in dicta l. post contractū. col. 2. dicit, ꝙ uenditio uti in fraudē facta rescinditur, si etiam emptor particeps fuit fraudis, sed tamen communis est, ut fiscus etsi rescindat, tamen soluto precio postquam de lucro tractat, non ita in creditore reuocante alienata in fraudem, ita ibi communiter Doct. quidquid dixerit Bar. in l. debitor. ff. de his, quę in fraud. cred. & quidquid dicatur in § item si quis. Inst. de actio. ut supra dixi. Et hæc procedunt in fisco qui successit propter publicationem, & qui succedit in ius priuati, & tenetur seruare, quo fecit ipse priuatus, cui successit, secus † si res
7 tenetur ad eum morte usufructuarii, ut quia vsufructus esset alterius, proprietas fuisset principis, siue fisci, vel alijs modis quibus usufructus finitur, §. finitur. Insti. de usufructu. uel etiam quia princeps fuerit dominus directi, & utile esset consolidatum cum directo propter confiscationem vel aliter. Et de vsufructuario quando moritur, sine dubio fructus anni secundi sunt proprietarii, & nō hæredum vsufructuarii. Item primi anni, secundum distinctionem l. defuncta, ff. de usufruct. que loquitur in republica usufructuaria, & dicit quòd fructus primi anni collecti tempore vitæ sunt sui, licèt dies pensionis nondum venerit, & secundū d. l. potes determinare casum, de quo uide Fed. cons. 120. columna. 2. & Cum. consilio 170. columna. 2. circa fin. Sic etiam in feudatario, quando feudum aperitur domino directi, fructus anni sequentis, scilicet secundi anni, sine dubio nō sunt sui, nec potuisset feudatarius facere præiudicium quò ad secundum annum, nec alius domino directi, quòd ad primum annū diuiduntur fructus secundum consuetudinem, quæ est in capitul. 1. §. his consequenter, in tit. hic fin. lex Corr. ubi si aperiatur ante Calendas Martias feudum, omnes fructus sunt dñi, aliàs si post usque ad Augustū sunt hæredis feudatarii, & per Alexand. in l. diuortio. colum. 2. ff. sol. matr. ubi dicit, qđ communis est opinio ut seruetur distinctio prædicta, & ibi Ias. in princip. column. 3. ubi ponit etiam quando deberetur pensio loco fructuum, quem Ias. etiam ibi uide colu. 4. uers. pro clara intelligentia. Et idem est dicendum in fructibus beneficiorum, nam clericus facit illos fructus suos instar fructuarii. ut per glos. in cap. præsenti. de offi. ord. in 6. & per Alexa. in d. l. diuortio. colum. 2. vbi ponit

ponit cōem esse in hoc vlt. casu, secundum distinct.d.glo.Et aduerte in causis prędictis,
8 † quando conductor soluit ante tempus, & aperitur postea feudum, vel ususfructus, vel pręebenda, transit in alium, quòd si feudatarius, vel vsufructuarius est soluendo, restituit quæ habuit, ubi fructus non sunt feudatarij, vel vsufructuarij, vel alterius presbyteri, si vero non est soluēdo, tenetur cōductor, cui imputandum est, ꝙ soluerit, per l.si quis domū.§.1.ff.loc.ita Arch.12.q.2.cap.alienares.circa fi.& Ang.in notabili.cons.245.col.7.ver.dicit tamen Gofredus,& facit glo.in c.fi.ne præl.vic.suas. Aduerte tamen, quod di-
9 xi de feudo, clarè procederet, quando †aperitur feudum aliter quàm ob publicationem, sed si aperiretur uia publicationis, quia potuisset in ea comprehendi, iuxta consilium Curt.4.post tract.feud. referendo me tamen ad ea, quæ dixi in specie circa hoc supra tit. præced. tunc credo idem dicendum, quod in alijs rebus hæreditarijs. Nam hoc casu nō potest fiscus dicere colono, Tu non debebas soluere, nam succedit fiscus in ius priuati, & ut supra dixi, in alijs bonis, in quibus fiscus successit. Sic etiam quando feudum sui natura non uenit in confiscatione, tamen acquiritur domino, quia uenit contra eum vasallus, iuxta c.j.§.deniq;.quę sit cau.ben.amit. posito, ꝙ confiscentur bona ipsius feudatarij, & fiscus velit ei succedere. Nam licet iura feudalia non transeant iure confiscationis, quia non transeunt in extraneum, sed veniant in dominum ex tacita conditione, quam videtur fecisse ipse dominus tempore concessionis, nè in eum delinqueret, vt not. in d.§.denique.& per Alexan.in l. finita.§.si de vectigalibus.colum.10.ff.de dam. inf. tñ postquam in reliquis bonis uoluit esse uniuersalis successor, non debet posse contrauenire, vt per Rom.cons.35.& Imol.in ca. potuit, extra loc.& Ias.in l.2.de iure emph. in pe.& vlt.char.Cogita, quia nō reperio Doct. in d.§.his consequenter.tangentes hunc art.
10 Quæro etiā †an confessiones, quæ quotidie deferuntur pfectis redituum factę p eos quorum bona confiscata fuerunt, colonis suis, uel alijs in quibus non apparet de vera numeratione, ꝑiudicēt fisco, qui postea successit tali confitenti? Iste articulus pendet à materia Authent.sed iam necesse.C. de do. an.nup.vbi Bart.vult, ꝙ non præiudicēt creditoribus etiam futuris, vbi adsit aliqua suspicio fraudis, ergo nec fisco, quia ęquiparantur vt plurimū, ut in l.1.C.de iure fis.li.10. cum ibi not.& per Barto.in d.l. post contractum.col.2.& ita Bar.in d.Auth.sed iam necesse.& Bald.in l.si quis posthac. iuxta text. ibi in vers. corporaliter, C. de bon. dam. & ille text.hoc clarè probat, data tamen suspitione, ut quia paulo ante delictū factæ fuerint, declarat ibi Ang.post gl.& ita intellige Paul.de Cast.cons.82. uisis his, quæ superius allegantur.col. 1. & 2. secundū antiquā impressionem,& Rom.cons.445. circa fi.Et signa fraudis ponit Alex.cōs.142.col.2. uol. 5.& Ias.in §.item si quis in fraudem.Instit. de act.Sed tamen prædicta procedunt, uidelicet tex.in d.l.si quis posthac.& in d.Auth. Doct. supra allegati, in confessione ad obligandum. Nos loquimur in confessione colonorum, & debitorum ad liberandum, in qua apparet de causa, quare soluitur, & quidem uera, & quòd sit diuersa ratio, patet in l.in contractibus.§.super cæteris.C. de non num.pec. Item quando confessio per se non est efficax tunc efficitur, quando aliquę coniecturæ ꝓ ea militāt.Bal.in l.1.C.de pri.dot. Bal.Nouel.in 4. lim.in 10.par.& Fel. in c.si caut.de fide instr.in uers.fallit tertio. Item qñ pręcedit promissio, & sequitur confessio, ꝑsumitur uera.d.l.in contractibus. §. sed qm̄.Fel.ubi supra, char.pe.uers. fallit quarto. & Bal.Nouel.in 2. par.in uersic. septimo fallit.Item confessio tutoris, & similis personę nocet successori, quando ad liberandum tendit, non quando ad obligandū, ut ꝑ Ias. in l.2.§.creditum.ff.si cer.pet.col. 4. In quo articulo, etiam uide Fel.in c.fi.col.pen. uers. generaliter autem.& col.seq.extra, de præscrip.Breuiter teneo in casu nostro quòd præiudicet, quia Doct.supra allegat in hoc art. ita dicunt, & si pręiudicant quo ad obligādum, multo magis quo ad liberandum, nisi adsint signa fraudis, & ad hoc uide Dec. in cons.184.col fi.in fi.& ibi habes, ꝙ contra talem confessionem hæres non pōt uenire, iuxta l.cum a matre.C. de rei uend. non ita in cōfessione tutoris, & procuratoris.nisi tñ posset fraus conijci, quia tunc posset contra eam uenire uniuersalis successor, ut ꝑ Cur. cons. 1.in ult.col.& per not in d.l. post contractum, & in d.§.si quis in fraudem.Est uerum, ꝙ difficilius potest fraus conijci, quando confessio tendit ad liberandum ex causa præambula, nam una pręsumptio tollit aliam.l.diuus.ff.de in int.rest.& ideo deberet fortior præsumptio adesse hoc casu, quā

si tenderet

si tenderet ad obligādum, aliàs est standum ipsi confessioni, & ita tene.

ADDITIONES.

Fiscus. Iuxta tex. in l. si marito. & ibi Alexan. ff. soluto matrimon. & per hunc supra titul. praeced. num. 11. uer. an fiscus teneatur. & est communis opin. ut per Alberic. in l. actione. §. publicari. ff. pro socio. per Aymo. Crauet. consi. 268. num. 7.

b Esset commissum. Alibi videmus donationē bonorum ante delictum prȩsumptionē, ac malum animum ostendere. ut per Io. Andr. in addit. ad Specu. in tit. de praesumptio. vers. sed pone. Bartol. in l. 3. §. eorum. ff. de priui. credi. & in l. post contractum. & ibi Alexan. in addit. ad ipsum. ff. de dam. inf. & dixit Cur. iun. cons. 108. num. 34. iuxta communem sententiam donationem factam ante confiscationem aliis coniecturis concurrentibus simulatam censeri. Vide infra post nu. 6. ver. Non obstat, quod dixi supra.

c Vim, & metum. Et sic limitant, ac declarant idem Bartol. in tract. de Tyranno in 7. quȩs. Luc. de Pen. in l. 1. C. vt nullus ex uicar. pro alie. lib. 11. Afflic. decis. Neapol. 150. nu. 14. ac Rui. cons. 150. col. 2. lib. 1.

d Tenet Imol. Et in c. ex literis. col. vlt. de pig. ac Affl. ct. in alleg. dec. 150. col. 4.

e In colono. Quod non liberetur colonus nō facta intimatione domino de uiolentia sibi illata, voluit Rui. cons. 147. nu. 16. lib. 1.

f De vera numeratione. In hac materia valde ponderatur, an supponamus veram solutionem, an tantum confessionem, prout notant Paul. Castrens. cons. 286. in 3. dub. iuxta antiquam impressionem. & Afflict. decis. Neapol. 150. col. pen.

Titul. de Proclamate, quod fit bonis publicatis.

SVMMAE.

1 *Publicatio an comprehendat bona, quorum sola detentio erat apud delinquentem.*

2 *Descriptio bonorum eius, qui criminis arguitur, quomodo fieri debeat. & num. 8.*

3 *Cridae an praeiudicent quò ad res quae non erāt delinquentis, & tamen fuerunt descriptae tā quam suae.*

4 *Cridae an praeiudicent quò ad ea quae non erant delinquentis, si non fuerunt descripta, & maximè stante decreto Mediolani, ut non apprehensum habeatur pro apprehenso.*

5 *Cridae an praeiudicent ignorantibus.*

6 *Bona fides requiritur etiā in praescriptione statuaria.*

7 *Cridae an comprehendant haereditatem tertij, in qua tamen delinquens gerebat se pro haerede, sed non apprehenderat possessionem corporum haereditariorum.*

8 *Descriptio bonorum fit aliquando per fiscum ad hoc solùm, ne bona transeant in sinistrum, & quomodo, & quando hoc fiat.*

9 *Cridae seu proclamationes quo tempore fieri debeant per fiscum.*

10 *Publicatio comprehendit etiam ius recuperandi possessionem, si quod erat apud delinquentem.*

11 *Cridae an praeiudicent fideicōmissarijs, & caeteris habentibus ius conditionale si non cōtradicant, & an praeiudicent ijs, qui postea nascuntur, & an praeiudicent emptori in casu euictionis.*

12 *Cridae an praeiudicent haereditati iacenti, & mulieribus in dote, & pupillis, & alijs absentibus.*

13 *Cridae factae, non bene seruata forma, sunt ipso iure nullae.*

14 *Probatio an admittatur post terminū, cum tendit solùm ad confirmationem eorum, quae pducta sunt in termino.*

15 *Bannitus, vel alius condemnatus, & priuatus bonis, & deinde restitutus, an teneatur creditoribus, si ipsi nō contradixerunt cridis, & num. 16.*

16 *Praescriptio an penitus tollat actionem, an vero solùm reddat inefficacem.*

17 *Cridae an praeiudicent illis, qui non contradixerunt, sed tamen uenerunt statim ab initio, cum bona fuerunt per fiscum apprehensa.*

18 *Cridae an lapso termino excludant omne genus probationum, & etiam iuramentum.*

19 *Cridarū terminus respicit id solum ꝙ petitur, non autem qualitates exteriores, puta si quis uellet probare absentiam.*

20 *Cridae an praeiudicent creditoribus, qui nō contradixerunt eo, quia condemantio erat nulla, vt si facta sit a iudice laico contra delinquentem clericum.*

21 *Cridis an sit legitimus cōtradictor pater ꝓ filijs.*

22 *Cridis an possit contradicere mater pro filijs, uel ēt pro sua dote, si nō habeat tutelam uel curā.*

23 *Cridae praeiudicant etiam creditori clerico, si nō contradixit.*

Ad

D intelligentiam eorum, quæ hoc loco dicenda sunt, scias in hoc dominio extare decretũ vt non solũ bona rei sint ipso iure confiscata, uerum ẽt habeantur pro apprehẽsis ubi apprehensio per officiales esset omissa, vult tñ uere fieri debere descriptionem, & apprehensionẽ bonorum ipsius rei, sed ut dixi, quod omissum apprehendi habeatur pro apprehenso. Decretum ẽt disponit, ut secuta per sententiam condemnatione aduersus reum, bona publicata proclamentur in hũc modum, quod quilibet qui prætendit se creditorem, vel ius aliquod habere in bonis relictis per condemnatum, & apprehensis uere aut per fictionem ipsius decreti, teneat infra certos menses comparere, & contradicere, quibus elapsis, & contradictione non facta, fingantur omnes nullum ius habere in bonis talis condemnati. Ad cuius decreti

1 intelligentiam primo scias, quòd † etsi dictũ decretum uelle uideatur, ut in confiscatione non veniant nisi bona propria condemnati, quod idem etiam uidetur uelle text. in l. 1. ff. de bon. eor. & alibi. Tamen absolutè est dicendum, ꝙ si etiam sola detentatio esset in condẽnato, tñ ius detentationis transit in fiscũ, & multo magis hoc idẽ dicendũ est de possessione, in quibus possessione, &

2 detentatione *a* est ẽt quoddam dominum, secundum Bar. & Doct. in l. si quis ui. §. differentia ff. de acquir. possess. Qua ratione. l. fin. C. de edicto diui Adr. toll. uolens ut hæres mittatur in possessionem earum rerum, quæ fuerant defuncti, procedit etiam in sola possessione, & in detentione, ut ibi in gloss. in uerb. fuerunt. & Barto. eam expresse sequitur, & absolutè est dicendum, quod fiscus succedit in omni iure eius, cui bona confiscata fuerunt, quia est instar hæredis. text. est in l. 2. C. ad l. Iul. de ui publ. & per Alex. in l. si marito, in prin. ff. so. ma. & quomodo possit esse ius in aliquibus rebus apud condemnatum, licet nõ esset dominus, docet text. in l. rem quę nobis, ff. de acq. rer. do. & gl. notabilis ibi, & l. bonorum, §. in bonis. ff. de uerb. sig. & melius quam alibi text. in §. si. quem omnino uide, Instit. ui bon. rap.

2 Ex his instruitur ille, qui † a procuratoribus fisci, & alijs iudicibus mittitur, ut faciat descriptionem bonorum eius, qui criminis arguitur, ita ut errare non possit in modo descriptionis, quam facere velit, quia debet describere res, & iura, prout erant penes suspectum, idest, si solum erat detentator, puta, conductor, vel depositarius, iuxta l. licet §. 1. ff. depositi, & l. rei. ff. commod. debet describere rem pro conducta vel deposita, & non tanquam eius sit pleno iure: si solum ẽt habebat vtile dominium, vel directum, debet describere rem, prout se habet, & sic de similibus, & facit l. forma, ff. de censi. in prin. & melius l. fin. C. de bon. vac. lib. 10. & effectus est, quia si postea bona illius ponunt ad proclama iuxta dictũ decretũ, & quæ ponit Odof. de proclamationibus bon. vacan. quæ fieri debent per fiscum in d. l. fi. & in l. prohibitum, C. de iure fisci. eod. lib. 10. per non contradictionem non firmabitur res pleno iure apud fiscum, sed ꝙ posita fuit ad proclama. Nam si solum vtile fuit descriptum, & sic positum ad proclama, firmabitur utile, si solum directum, idem in directo, si sola detẽtatio fuerit descripta, firmabitur

3 ius detinendi. Admitto, † ꝙ si describẽs rẽ, in qua is, cuius bona confiscata fuerunt, habuisset detẽtionem solam, descripsisset eam pro re propria illius, ignorans ꝙ esset res cõducta, eo casu cridæ, quæ pleno iure rem ꝓclamassent, præiudicarent locatori, & de hoc extat ordo nouus in hoc dñio. Quare, ut dixi est aduertendũ, ut descriptio fiat secundum qualitates rerum, & iurium. Sed

4 oritur dubitatio, an si talis res conducta nõ describeretur, sed ꝑtermitteretur, an ꝑiudicarent locatori, & dño? Et videntur præiudicare, quia decretum, ut dixi, fingit ꝙ non apprehensum habeatur pro apprehenso. Sed dic contrarium, quia etsi pro apprehensa habeatur res conducta, iuxta dispositionẽ dicti decreti, tñ habetur pro apprehensa sicut est, & non amplius, sicque detentatio habetur pro apprehensa, & non ultra. Esset .n. nimis absurdum, si diceremus decretum, dum fingit contra ius cõe. leg. cum hæredes. in prin. ff. de acq. poss. esse veram conclusionem factam per Alex. in l. si mora, col. 2. ff. sol. mat. ut possessio non transferatur, nisi per apprehensionem, uel alium actum, iuxta l. quod meo. in prin. ff. de acq. poss. pariter etiã fingere, ut una res esset alia, & quod non solum asinus deberet haberi pro apprehenso, verum etiam deberet haberi, ac si equus apprehensus fuisset, quod minus est dicendum, quia lex non fingit, ubi oritur iniquitas ita fingendo. l. nec utilem, ff. ex quibus causis maior. & notatur maximè

per Aret.in d. l. cum hæredes,§.1.ff.de acq. possess. Vsucapio enim, & præscriptio, quæ postea oritur ita fingendo ex dispositione cridarum est impium,& iniquissimum præsidium, ut per Ias. in l. is qui pro emptore. char.7.colu.1.uers. secundum rationem, ff. de usucapio. Et hæc clara existimo in termi nis,sicut dixi.Sed pone,quod suspectus criminis rem possidebat, & bona fide,putans esse suam,iuxta totum tit.ff.de publ.& nulla fiat descriptio talis rei, an cridæ hoc casu prędiudicent dño. Arbitror prędiudicare, quia hr̃ pro apprehensa,sicut erat apud illũ, cuius bona confiscata fuerunt, & cõsequenter cridæ prędiudicant dño,non minus, quã si esset facta descriptio dictæ rei, describendo eam inter res illius, contra quem secuta est confiscatio,ex præsumptione,quæ maxime oritur ex possessione, per quã prę sumitur dominiũ.l.2.C. de proba. & notatur per Bar.in l.2.diuo Pio,§.si super rebus. colu.2. ff.de re iud.& not.per Doctor.maximè per Cyn.in l.ob maritorum,C.ne uxor pro marito.Sed difficultas est,quando qui criminis arguitur,est in mala fide,iuxta l. bonę fidei emptor,ff.de verbo.sig.& quæ ibi not.,maxime per Alciat.An hoc casu,si nõ fiat descriptio talis rei, cridæ præiudicent domino. Et secundum prædicta uidetur dicendum nõ præiudicare,quia licet decretum dicat, ut res non apprehensa, habeatur pro apprehensa, tamen non uidetur comprehendere talia bona,quę iniquè, & contra ius per illum tenebantur. Ad hoc accommoda hoc fundamentum, quod in confiscatione non transeunt,nisi bona illius, cuius confiscantur,& hoc non dicebatur esse in eius bonis, tex.est in d.l.bonorum,§ in bonis.ff.de ver. sign.ubi dicit,ꝙ quæ possidemus iniustè, & cum mala fide non sunt in bonis nostris. Cridę étiuxta dispositionem dicti decreti non uocant, nisi illos, qui prætendunt hr̃e ius in bonis confiscatis, ergo non comprehenditur hic casus. Fateor ꝙ si ignoranter essent apprehensa hæc bona, tãquam essent in bonis,& dominio illius,cui confiscata fuerunt,cridæ prędiudicarent dño, uel saltem ita obseruaretur de facto. Sed non facta apprehensione,quemadmodum ille, qui tenebat per centum annos, non prę scripsisset, iuxta, cap. fi.de pręsc.ita nec fiscus,tametsi quo ad eum haberentur pro apprehensis, nam per fictam apprehensionem non posset dici eum aliquid habere nisi quod reperiebatur apud eum,cuius bona publicata fuerũt,& quemadmodum ab eo possidebãtur, & unico uerbo uolo dicere, ꝙ fictio decreti non fingit hoc casu, quo bona non dicuntur in bonis eius,cui confiscata fuerunt,sed tantum fingit,qñ bona sunt in bonis confiscatis,& hoc verum esse ostendit decretum ipsum,dum vult vt bona rei confiscentur,& deinde ꝙ illa habeantur pro apprehensis, non ergo habeantur pro confiscatis ea, quæ non sunt in bonis eius, non dico in dominio,sed in bonis,prout declaraui supra,& si aliter diceremus,esset fingere contra ęquitatem,ut sic sequeretur prę scriptio, quæ aliàs sequi non deberet, iuxta dicta Odof.in l.fi. col.antep. & prin.seq.C.de bo.uac.li.10.vbi

5 vult,ꝙ†non facta apprehensione cridæ non prędiudicent ignoranti, imo etiã esset cõtra ipsummet decretum,ergo hæc fictio tãtum introducitur in bonis eius, cui confiscata fuerunt, non in aliis,& cui dubium, quod magistratus sustulisset è descriptione bona talia,ubi sciuisset,ergo nec debet pari,ut id, ꝙ non fecisset, siue non tolerasset, debeat hr̃i pro facto. Et ex his apparet,quod etiam est pessima practica,ut propter cridas, res, quę illius non sunt, qui criminis arguitur, sed ab eo tamen bona fide possidentur, non descriptę habeantur pro descriptis, sumpta ab eo rigido decreto. Sed uelle etiam cõtra decretum,ut locum habeat in non bonis,esset uelle contra omnem sensum, & contra reg.quod fictio plus non operatur, quã veritas.l.si triennio.ff.de sta. lib.cum simi. Et ad

6 prędicta facit†quod etiam bona fides requiritur in prę scriptione statutaria. Abb.2.uol. consil.77.colum.5.& per Doct.in cap. fi. de prę scr.& in cap.si diligenti,eodem titu.Sed

7 pono q. quam habui in facto, Titius † frater defuncti gerebat se pro hęrede alienando,& exigendo credita, confiscantur bona eius propria, & duntaxat apprehenduntur à fisco, omissis (qua ratione nescitur) bonis hæreditarijs,bona Titij ponuntur ad proclama,uerus hęres testamẽtarius non contradicit. Quæro an cridæ excludant eũ à iuribus hæreditatis? Et uidentur excludere,quia saltẽ habuit hoc ius, quod putabat se hęredẽ, gerendo se,ut dixi,ergo illud transiuit in fiscũ, quapropter debuit contradicere.Credo indubitanter contrariũ, quia in Titio non erat dominum,qđ erat in uero hærede, qui adiuerat hęreditatem,iuxta l cum hęredes. in princ.ff.de acq.pos.&in leg. Aut facta. in

prin.

princ.ff.ad Treb. nec possessio corporũ, quia nulla interuenit apprehensio. iuxta leg. 1. in princ.ff.de acq.poss.& in d.l.cum hæredes. & per venditiones dictorum bonorum, quãuis intelligeretur hæreditatem adiuisse, iuxta not.in l.gerit.ff.de acq.hære.non tñ diceretur apprehendisse possessionem, ut patet lippis, & tonsoribus. Nec etiam ita se gerendo, ut supra dicitur acquisiuisse quasi possessionẽ iuris hæreditarij, ut dicit gl.& ibi Bar. & omnes, in l.1.C.de vsu.pro hær.& maxime, quia in quasi possessione rerum incorporalium requireretur scientia, & patientia veri hæredis, & domini.l.quoties.C. de ser. & aqua.& not.in l.3.in princ.ff.de acq. poss. ergo ille suus error, dum putaret se hæredẽ, nulla in re sibi proderat, nec prodesse poterat.glo.est in c.consultationibus.de iure pa. in gloss.fin.& tex.ibi.ita uult, & Abb.ibi, & Abb.in c.nihil.de elec.vbi est videndum. & dato quòd etiam fuisset in hac quasi posses. tamen si erat in mala fide, nihil sibi prodesse poterat, & nihil dicebatur habere in bonis.Abb.in dictis locis, & ita non potuit trãsire in fiscum, quod non erat pœnes illum, & res magis est clara, quia fiscus nihil apprehẽdit, atque ita cedunt prædicta, & quod nihil dicatur habere in bonis, qui sic credendo est in mala fide, prædicatur ab omnibus in l.decernimus.C.de sacrosf.eccl.& in l.Barbarius Philip.ff.de offi.prætor. Item quod non habeatur in aliqua consideratione titulus putatiuus, ubi quis non est in quasi possessione illius iuris, & quod sit indubitatus casus, dicunt Abb.Imol.Bart.& cæteri in d.c.nihil, & uolunt quòd etiam eo in casu non solum alienationes non ualeant, sed nec debitores potuerint soluere, & ideo cum ratione hæreditatis nõ possit dici in possessione nec quasi, vt dixi, per gloss. in dict.l.1.ff.pro hæred. quam ibi Bart.not.& expresse approbat, & not.ibi per Paul.de Cast.quem vide, & ubi posset dici, cũ hoc cesset deficiente scientia, & patientia domini, ut dixi, & ponũt omnes in hac materia, in d.c.nihil.& Bart. in l.3.§. hoc interdicto.ff.de itin.actuq; priua.merito non ualent, quæ per eum gesta fuerunt, quia omne ius deficit in eo. Et in specie si uis scire quando quis possideat pro hærede, vide tex.in l.regulariter, ff.de pet.hære.& glo.ibi, & in effectu tex.uult quòd possidere pro hærede non consistat in actibus, quibus adiretur hæreditas, sed in his, quibus apprehenditur possessio rerum, & iurium hæreditatis.

Conclude igitur, quod si volumus in hac possessione, vel quasi, considerare gesta circa hæreditatem, prout gestum fuit absque apprehensione corporum hæreditariorum, tunc non datur possessio, nec dari põt. Si etiam uolumus considerare possessionem corporũ, hæc non fuit facta, ergo omni casu nullum ius erat penes eum, propterea nihil transiuit in fiscum, & de hoc titulo putatiuo pro hærede uide Ias.in l.1.C.de inoffi.test.col. 4. Et scias ad cõfirmationem prędictorum, quod titulus iste non dicitur titulus, casus est in l. hæreditatem. C.in quibus causis cess. longi temp.pręscr.& in d.l.regulariter.est glos.clara. Nec habetur in aliqua consideratione, nisi quatenus possidet aliquam rem hæreditariã, ut apparet in prædictis. Vnde cũ etiã decretum uelit, ut non apprehẽsum habeatur pro apprehenso, non militat, quia non entis nullæ sunt qualitates, l.decem.ff.de uer. obl. Sed aduerte diligentius, & uerius, quamuis quis gerendo se pro hærede in actib.quibus uerus hęres adiret hæreditatẽ, & non apprehenderet, non possideret corpora hæreditaria, nec etiam hæreditatem, quæ non potest possideri, sicut dixi, tamen esset in quasi possessione se gerendi pro hęrede, iuxta ea quæ ponit tex.in l.pro hęrede, ff.de acq.hę.& ideo tunc põt dici aliquod ius in eo hr̃e iuxta notata in c. nihil.& in ca.consultationibus. Est uerũ, quod requiritur in hoc scientia, & patientia domini, iuxta terminos uulgares, & propterea perseuero, quod nihil transit in fiscum, quia quod non est, &c. Et in effectu in terminis quæstionis nostræ, de eo, qui se gerit pro hærede absque apprehensione corporum hæreditariorum, quòd non possit dici esse penes eum, apparet ex l.hęreditatẽ.C. in quib.cau.ces.longi temp.præscrip.& glos. ibi. Nam ille titulus pro hærede non est titulus, ita tex. ibi, qui aliàs non concederet petitionem hęreditatis dari contra illum, sicut concedit, ut per Ias.ubi sup. Tamen ubi possidet corpora hæreditaria ex iusta causa, aliud est ut in gl. Item debitores hæreditarij non recte soluũt tali, nisi sit quieta possessio bonorum. Paul.de Castr.in l.si debitor.ff.de pet.hæ. & satis patet hoc meum assumptum ex d.glo.Bar.& Paul.de Castr.in d.l.1.ff. pro hęr. Fateor, quod si gerere se pro tali consisteret in eo iure, quod esset possessor uel quasi, tunc sufficeret illa quasi possessio, per d. glo. in dict.c. consultationibus. Sed cum in hac quæstione consistat solum in corporibus

bonorum possessio debet esse in bonis ipsis. & ita me audito in Senatu, & quidem sępius super hoc, quia tuleram sententiam contra fiscum, quam aliqui doctissimi uiri impugnare nitebantur, Senatus declarauit decernendo meā sententiam esse executioni mittendā
8 nemine contradicente. Secundò scias, † quòd quando pro delicto bona publicantur, & adest suspitio contra aliquem, quod deliquerit, statim fit descriptio per officiales ad id electos omnium bonorum delinquentis, modo cuiusdam inuētarij, nè bona transeant in sinistrum, b non autem ut turbetur suspectus in possessione sua. De qua descriptione vide text. in l. fin. ff de requir. reis. & ibi omnino Bart. & d. l. fin. C. de bo. vacan. & Bart. ibi, & Bar. in leg. defensionis facultas. C. de iure fisci. Et sequestratio talium rerum, quę describuntur lite pendente est prohibita, ut in dictis iuribus. Decretum tamen nostrum, de quo supra, illam permittit, & uult ut fiat penes communia, quinimo quòd habeatur pro facta, Vult tamen ut per dictam sequestrationem non fiat praeiudicium domino, & possessori. Alia est descriptio, & apprehen-
9 sio possessionis, † quę fit post cognitionem, & sententiam, de qua Bart. in d. l. defensionis facultas. & in dict. l. fi. & secundum dictum decretum nostrum lata sententia fiunt allegatę proclamationes, secundum uero ius commune uidetur quod fieri debeant, facta prima descriptione, ad hoc vt si quispiam velit se opponere confiscationi, vel aliter, &c. ita Odofred. ubi supra, sed non est ita de iure. Nam primo inquiruntur bona, & describuntur, & tunc proclamantur, si uacantia praesumuntur, ut si quis hęres compareat, & ostendat, & nemine comparente verum est, quod ille decessit sine hęrede, & fit locus fisco, iuxta leg. 1. et 3. C. de bon. vacan. & ita uoluit loqui Odofred. & clarius Plat. in d. l. fi. & est decisio Bar. in l. si sancimus. §. cū autem. C. ad Treb. et sequitur Afflict. in tit. quę sint regalia. in uerbo, bona vacantia, colu. 2. & tunc nemine comparente fiscus bona apprehendit. Sed tamen sciendum est, quòd quamuis sit lata sententia, non tamen statim à fisco capiuntur, nisi ex nouo iussu principis, d. l. prohibitum. & Plat. ibi. & in d. l. fina. colu. 3. Secundum verò decretum nostrum commisso delicto non solum bona habentur pro confiscatis, sed etiam pro descriptis, ut dixi, ac etiā pro vnitis fisco, & de effectu unionis dixi supra in tit. de bonor. pub. dum tetigi de pręscriptione bonorum confiscatorum, & apparet in dictis iuribus. Cum primum igitur est factus locus fisco, & in effectu bona sunt ei adiudicata, & apprehensa. tunc ad hoc ut liquidentur dicta bona, fiunt proclamationes, ut si quis praetendat ius habere, agat in termino, ut supra, & hoc in executione ordinis decreti, qui ordo sumptus est ex l. diffamari. C. de ing. & manumis. per quā l. diffamari. in effectu actor cogitur, & ex practica, quae ex ea sumitur, iuxta d. Bald. ibi colum. fi. dum loquitur de scholari, ꝙ uolens recedere a publico gymnasio, potest fieri facere proclama, ut si quispiam praetendat habere credita contra ipsum, compareat in termino, &c. & not. per d. l. diffamari. Ange. Aret. instit. de except. in rubr. col. 22. verficu. 2. fallit. Abb. in capitul. si quis. contra clericum. de foro compe. Felyn. in cap. venerabil. colum. 3. de except. & Nat. in repet. clem. sępe, de uerb. signifi. colum. 33. & duab. seq. & ibi omnino uide circa d. l. diffamari. Et haec dicta sint, dum ordo cogit ad agendum in certo termino, dum uero excludit quemlibet non contradicentem in eo termino, sumitur illud ex l. si eo tempore. C. de re. pignor. & ex eo, quod not. Bartol. ibi, & de hoc etiam per doct. ubi supra circa d. l. diffamari. & de hac proclamatione, loquitur Odofred. in d. l. fi. col. antep. in fi. & princ. sequen. ubi, uult quod cridae non pręiudicent creditori ignoranti, quando nondum facta erat apprehensio, & quod dixi de bonis vacantibus, idem est, quando ex delicto bona transeunt in fiscum, qnia primo fit descriptio, iuxta d. l. fi. ff de requi. reis. deinde quaeritur an deliquerit, & declarato eum deliquisse, bona apprehenduntur, & haec patent in tex. & glos. principali ibi, quae incipit pendente, in d. l. defensionis facultas. C. de iure fisci. Ad-
10 uertendum, tamē est, quod etsi dominium uel possessio impediant publicationem, siue unio. ut per Alexand. in d. l. si marito. in prin. ff. sol. mat. Ius tamen recuperandi possessionem, si quod erat in delinquente, quemadmodum omne aliud ius, ut dixi supra, transit in fiscum. l. 2. C. ad leg. Iul. de ui publ. Nā actio ipsa dicitur esse in bonis condemnati, ut de se patet. Item tametsi impediatur confiscatio, siue unio rei ipsius, attamen factis proclamationibus debet fieri contradictio per habentes ius secundum supradicta. Item est aduertendum, ꝙ nisi decretum, de quo supra, fingeret apprehensionē possessionis, non

procederet

procederet præscriptio cridarũ, nõ quia sine possessione non procedat præscriptio. l. sine possessione, ff. de usuc. Cum secundum allegatum ordinem satis sit habere dominium & ius, ad hoc ut fiat præiudicium habenti aliquod ius in eo, sed quia cridę tanquam rigidæ habent hanc interpretationem, vt nisi fiat apprehensio, non præiudicent, saltẽ ignoranti, vt dixi supra velle Odofred. in d. l. fin. col. antepe. in fi. & prin. seq. & ideo decretũ animaduertens ad hoc ordinat, ut etiam nõ apprehensa habeãtur pro apprehensis. Et adde ꝙ cridæ in effectu uia quadã pręscriptionis auferunt dñiũ à domino, secundũ Bart. in l. rem quæ nobis. in fi. ff. de acquir. poss. Et
11 † an teneatur cõtradicere talibus proclamationibus habens ius fideicommissi, cuius dies nondum uenerit, uel aliud ius conditionale? Decretum in effectu vult, vt teneatur cõtradicere, in uerbis, de quibus supra, ibi, q. libet prætendens ius aliquod. & ita Ias. post Cuman. & alios in l. si stipulatus fuerim, §. stipulamur, ff. de uerb. oblig. Et facit, quòd ius fideicommissi dicitur ius aliquod, & recipit æstimationem. Barto. in l. is potest, col. 3. ff. de acq. hæred. Alexand. consil. 94. colu. pe. uol. 1. & consil. 5. col. 2. in 7. & uide Alexan. in d. l. is potest. respondentem ad Bar. qui alibi uidetur aliter loqui. Nec obstant notata per Bart. in l. cum Titio, ff. ad leg. Falc. ut per Alexan. in l. Falcid. nõ habetur. ff. ad leg. Falcid. & licèt sint aliqua uerba decreti nostri, quæ videantur refragari, tamen etiam patet responsio si illa benè uides, & ita obseruat. Sed aduerte, quia licèt fiat præiudicium proximioribus natis, tamen si post nascantur alij a testatore uocati, illi petere possunt, quia qui nondum erant nati, non comprehendũtur in cridis. Si uerba cridarũ uides, nec culpa uiuentium præiudicat sequentibus regulariter. Bart. in l. eum, qui, ff. de interd. & releg. & ita fuit iudicatũ a magistratu, nec expectatur mors naturalis non contradicẽtis, ideo statim aperitur uia, ita ꝙ fiscus medio tempore nihil habet. Alexa. in d. l. eum, qui. in apostil. non transeun. Bald. cons. 284. uolum. 1. & est text. in l. adoptiuum. in fi. C. de in ius voc. Sic etiam Barto. in d. l. eum qui. vult ut statim aperiatur uia non expectata morte patris, nec dicit quod fiscus teneat, donec uiuit, & ita obtinui. Et quod dixi de iure fideicõmiss. idem in credito cõditionali ex contractu, quia etiã dicitur ius aliqđ, iuxta gl. in cle. prima, de foro competenti, & Iaso. in d. §. cum stipulamur. Et creditor, cui sub conditione debetur, est creditor, l. is cui, ff. de act. & oblig. Et si spes fideicommissi, ut supra, dicitur ius aliquod, multò magis spes crediti conditionalis, & quia militat ratio petendæ cautionis, quod solum ponderat Bar. in d. l. is potest, & ex quo vult, quod sit alicuius æstimationis, & quia etiam fit transmissio, & quia ratione Falcidiæ debitum deducitur, ut per gl. in d. l. is cui. & ita seruatur non obstantibus quibusdam considerationibus nonnullorum uerborum decreti, quę aliquando fuerunt factæ in oppositum, & nihil ualent. Sed quid in iure, quod habet emptor contra uenditorem, casu quo euincatur res empta? Dic practicam esse, ꝙ tenetur cõtradicere cridis, de quibus supra, quæ fiunt iuxta formam dicti decreti. Et facit, quia uenditor tenetur emptori etiam ex natura contractus, de euictione, si illa sequatur, l. ex empt. in princ. ff. de act. empt. & sic emptor in præsens, facto contractu habet ius saltem aliquod, licèt si conditionale. Et
12 † per quæ uerba comprehendantur iura cõditionalia, uide Bart. in l. qui Romæ, § duo fratres, in 6. quæst. ff. de uerb. oblig. & Aret. cons. 6. colum. 4. Et an tempus cridarum, de quibus supra siue proclamationum currat hæreditati iacenti, uide Cuma. in l. 1. §. ult. ff. de acq. poss. Ias. in l. si is qui pro emptore. in ult. notab. ff. de usuc. Et quando quis non se opponit cridis, an possit postea propria autoritate ingredi prout potuisset quando non essent factæ, uide Alex. in l. quemadmodum in 1. col. ff. de acqu. poss. & in libro memoralium. char. 162. Item uide Bald. consilio 16. siue 162. in 1. parte, ubi ponit an pręiudicent mulieri in dote, & in præfato lib. memorialium eadem char. & secundum dictũ decretum pręiudicant mulieribus in dote, pupillis, & alijs ẽt absentibus, etiam denegato beneficio restitutionis in integrũ, non tamen tollitur beneficium nullitatis, ut statim dicam, & uide etiam ad similes ordines cridarum Rom. cons. 53. visis themate. Est tamen semper aduertendũ per creditores,
13 quibus obijcitur lapsus cridarum, † an fuerit benè seruata forma ipsarum cridarum, quia aliter cridę essent nullæ, iuxta latè no. per Alex. in l. 1. ff. de lib. & posth. & maximè circa citationes, earumq; relationes. Nam si fieri deberent proclamationes in loco bonorum, ac etiam in loco habitationis, ut hic Mediolani fit, una omissa cridę essent nul-

læ.Alexan.in d.l.1.colu. pen. & nullitas non est sublata per dictum decretum. c Sequẽdo materiam cridarum ad declarationem al legati decreti quo cauetur, ut lapso termino cridarum nulla admittatur probatio, Quæ-
14 ro,† quidam producit confessionem in termino suspectam, quia paulò ante delictum facta erat, iuxta l. & si posthac. in princip. C. de bonor. proscript. & nihil opponitur per fiscum in termino, verum uisis scripturis fiscus dicit, quod est suspecta, An actor poterit probare, non esse suspectam post terminum? Videtur non posse ex allegato decreto, maximè quia est exceptio ex facto resultans ex ipsa confessione, quę debuit considerari per actorem. Dic contrarium, quòd etiam si reus alleget exceptionem, quæ oriatur ex iuris præsumptione, adhuc actor potest probare post terminum. Ita Aret.in l.sed etsi ad sua. colum.4.versic. potest, ff. de acq. hęr.& fiscus saltem debuit opponere, & allegare ante.l.si adulterium cum incestu, §.ijdẽ rescripserunt, ff.de adult. Et ideo si ante non opposuit actor, nihil debuit ostendere. Dico etiam, quòd post terminum potest ad cõsummationẽ inualidi adduci aliquid, quod aliàs non posset. Felyn. in cap.licèt causam. char. 4. versicu. limita decimo. dicit, quod post terminũ etiam ad declarationem potest aliquid probari, malè tamen in practica potest sustineri, nisi ex concessione Senatus, nec tamen omni casu loquor, sed ubi est probandum per testes, quia ad probandum per instrumenta passim omnis admittitur saltem concedente principe, uel Senatu. Etiam scias quòd licet quis sit exclusus, quia non contradixerit cridis, tamen fiscus hic seruat, quòd si àlia bona extant post confiscationem quæsita, quæ in confiscatione non ueniunt, vt scis, satisfacit creditoribus condemnati in illis bonis, quæ ad cridas posita non fuerunt. Aduerte tamen, quia fiscus quando bona publicantur, solus tenetur liberato debitore. l.si tutore. C.de sen.pas. Ange.in l.si debitor.ad fi.1.col.C.eo. liberat igitur debitor, & fiscus subintrat, qui eo iure tenetur, quo tenebatur priuatus, & ideo licet bona postea quærantur, tamen non quęruntur per obligatum priuato, qui iam est exemptus, imo quæruntur per hominẽ nouum, qui nihil amplius negocij habet cum creditoribus suis, nisi restitueretur ad bona, quia tunc etiam restitueretur ad obligationes, passiuas.d.l.si tutor.& vbi supra.& consequenter nec ipse acquirens debet posse cogi, nec fiscus, quia non fuit contradictũ. Sed dico quòd cridę tunc erant tantummodo respectu illorum bonorum ut dixi, igitur operantur tantum effectum, quo ad illa, per regulã, ut dixi dict.l.age cum Gem. & ideo remanet fiscus obligatus non respectu bonorum positorum ad proclama, sed respectu aliorum postea quæsitorum, ubi etiam postea illa transiuerunt in fiscum ex alio delicto, & ita fuit obseruatum in causa filiorum. Petri de Foppa Mediolanensis. Sed hic orit
15 dubitatio, an bonis† positis ad cridas, & nõ facta per creditorem contradictione, si sequatur postea recuperatio bonorum, adhuc teneatur debitoribus suis, vide Angel.in l.si debitore. qui dicit, quod quando quis restituitur, etiam tenetur primis creditoribus, quia actio non fuit extincta, imo erat uiua, sed pœnes fiscũ. Igitur restitutis bonis, et actio passiua restituitur. Et ideo infero in casu nostro, quod ex quo actio extincta fuit, quia non fuit contradictum, amplius non tenetur fiscus, nec debitor, cui bona iam liberata restituuntur. Addo pro confirmatione oĩno Bal.in l.1. C.qui non pos. ad li. petue. in prin.uers.pone damnato ad perpetua uincula. ubi in damnato restituto quo ad recuperationem amissorũ cõsiderat, an essẽt fundi tus amissa uel non, per reg.l.qui res, § arcam, ff.de sol. Itẽ addo postliminium, qđ æquiparatur restõni, & econtra, vt est tex. in l.si quis filiorum quatenus, ff.de iniust.rup. non tamẽ integrare quod prorsus extinctũ fuit, videlicet usucapionem, quæ erat fundata in possessione, quę quidem possessio amissa fuit funditus per capturam, ut est tex.in l.is, qui pro emptore, ff.de usuc.& ibi Ias.in euidentialib.ff.de usuc. & in l. in bello. §.facta. de cap. Imo hoc fundamentũ est à fortiori, quia postliminium est potentius ad præterita, quam restitutio in integrum, ut per Doctores in d. §. quatenus maximè Imol. His tamen non obstantibus teneo contrarium, quia restitutio hoc modo restitueret ad cõmoda, & non ad incommoda, contra eius naturam.l.1.C.de repu quę fiunt in integr. restitu.facit l.fin.C.de cõd. & regula, secundũ naturam.de reg. iuris.& est text.expressus in dicta l.si debitor.vbi facta restitutione banniti tenetur prioribus creditoribus. Non
16 obstat,† quòd ex dispositione cridarum postea actio sit prorsus extincta, quia primo hoc negatur per conclusionem communem,

nem, quę habet, quòd ex pręscriptione inefficax redditur actio, non tamen omnino extinguitur, & ideo ope exceptionis debet excludi, secundum Bar. & Bald. in l. fin. C. ex quibus caus. maior. & Felyn. qui aggregat quasi omnia, in cap. ad aures. colum. 1. de pręscrip. Tamen in hoc aduertendum est ad decretum cridarum, in quo dicitur, quod tales personę, quę non contradixerunt, finguntur nullum ius habere, quia per hæc verba omnis actio funditus videtur extincta. Nā licet in pręscriptione legali p̄dicta procedant, vt non extinguatur prorsus actio, ut dixi, tamen in proscriptione statutorum videtur aliud, quādo statutum, vel decretū disponit, vt quis debeat petere, vel comparere certo termino, vel aliter fingatur nullum ius habere. Ita Bald. & Ang. in l. bene a Zenone. C. de quadriennij pręscrip. & Fel. in d. c. ad aures, colum. 2. vers. limita etiam, & Barto. in l. omnes populi, colum. 8. versic. ecce alia, ff. de iustitia & iure. & ibi Bar. facit differentiam, an statutum inducens præscriptionem dicat simpliciter, Qui non petierit, cadat à iure suo, an dicat, Fingatur nullum ius habere, vel fingatur contractus simulatus, & hoc secundo casu valet statutum inducens talem præscriptionem. Tamen reuera, nec Bar. dicit verum, quòd valeat, nec dictum Bart. verum existimatur, quia hoc modo cum apparatu verborum posset statutum inducere præscriptionem cum mala fide, & tollere etiam naturalem obligationem, qđ reprobatur, ut per Fel. in c. fin. de præscr. col. 3. uers. sed tene oppositum: est uerum, quod col. seq. uers. 6. defendit Bar. in casu, de quo in decreto nostro, quando præcederet monitio, dicens, qđ omnes creditores certo termino compareāt, aliter, &c. & dicit, ꝙ tunc ualet statutum, & tollitur omnis obligatio, sed reprobatur postea, quia reuera naturalis obligatio non potest tolli vt per eum, & benè dicit, ut apparet in decisionibus ibi allegatis. col. præced. ubi supra in d. uers. sed tene. Vnde vides optimè responsum ad oppositionem, & conclusum, quòd nec in terminis decreti funditus est extincta actio, & consequenter tenetur bannitus liberatus primis creditoribus, iuxta d. l. si debitor, & leg. princeps, ff. de uerb. signific. & gl. ibi, & Nel. in tract. bannit. in 1. parte. 3. tēporis, q. 20. quęritur 1. & not. per Alex. in l. si marito, in prin. col. 2. ad si. ff. sol. matr. Pro confirmatione in casu, quem nunc habeo in facto, adduco, ꝙ quia bannitus fuit restitutus restitutione plenissima, omnes effectus secuti ex banno, censentur sublati, & ideo re-

d cuperat etiam bona alienata. *d* Ita Car. in c. quia diligenter, de elec. & Fely. in c. quæ in ecclesiarum, de const. col. 8. uers. per istā, & latius in c. inter quatuor. col. ult. ubi vide, & in c. super, eod. de off. del. col. 2. & in c. 4. de testibus. col. 2. & Ale. & Ias. in l. Gallus. §. & quid si tantum, ff. de lib. & posth. Et aduerte, quia fauore pacis facta fuit dicta restitutio generalis, igitur debet latissimè interpretari, per Bal. notabiliter. in tit. de pace Const. §. hoc quod nos, col. 2. 3. vbi amplius uoluit Bal. qđ imò sola pax secuta habeat vim huius plenè restitutionis, & sic recuperationis bonorum, dicēs etiam, quod sublato bello tollitur omnis eius effectus secutus propter bellū, quæ verba ponunt gladium ad radicem, & maximè in casu nostro, ubi non solum est secuta pax, imo plenissima restitutio, & ex hac cā pacis pōt princeps ius alterius tollere, ut per Fel. in c. quæ in ecclesiarum. de constitut. & Ias. in l. venia. C. de in ius voca. & in d. §. & quid si tantum. Et ex his sentio, quòd teneatur bānitus primis creditoribus, etiam quòd omnis actio esse funditus sublata. Et facit ad pręDicta, quod qñ tollitur statutum, intelligitur etiam sublatus omnis effectus inde secutus, quando id plenissimè fiat, ut per Abb. in d. c. quæ in ecclesiarum, in 4. notab. de consti. & per Fely. in c. fi. eodem tit. col. 3. Et certè si aliter diceremus, esset summa iniquitas, & talis bannitus ex suo delicto consequeretur utilitatem, contra. l. itaque fullo. in princ. ff. Modern. in l. 1. §. cum quis latrones, ff. de q.

17 colu. 1. & sequ. Pone etiam, †quod bonis per fiscum apprehensis, & nōdum positis ad cridas, veniat creditor, & petat, & iuret seruando formam decreti, deinde bonis positis ad cridas, eis vlterius non contradicat, & labantur tempora, an sit exclusus? Est notabilis quęstio, & memor sum, ꝙ super hoc fuit petita dispensatio a Senatu per quasdam mulieres de Ronchadelis Cremonenses, & fuit obtenta, & aliqui Senatores erant opinionis, vt non esset necessaria dispensatio, & quòd de iure istæ mulieres non essent uocatæ, cum iam essent in iudicio pręsentes, quia iam comparuerunt, allegabant Bald. in Authentic. si omnes. C. si minor se ab hæred. abstin. columna 1. & 2. est text. in l. 2. de in ius vocan. & Ias. in l. 1. eo. tit. qui facit regulam, & fallentias. Ego qui tunc erā in Senatu, dicebam oppositum pro fisco, quia decre-

tum ponit certam formam, ut citentur cre-
ditores, & qui in termino debent compare
re, & iura producere, &c. & ad hoc est vna
falentia Ias. vbi supra, in 2. limitat. Sed tamē
contra videtur, ꝙ non requiratur citatio ta
lis personæ, ita probat decretum fol. 368. in
lib. meo, uersi. ꝙ quilibet ibi compareret. er
go non loquitur de pręsente, & eo, qui iam
comparuit. Sed aduerte, quia l. 2. & Bald. &
materia loquitur, quando quis est præsens
iudicio, ita ꝙ nō sufficit, si habet litem cum
fisco, & sit absens, à pręsentia iudicis. Nec
Doct. allegati per Ias. in d. l. 1. uolunt, ut si ha
beat litem cum fisco, & sit extra locum iudi
cij, etiam si sit in ciuitate, dicatur pręsens, &
hæc est ueritas, atque ita etiam consideratio
uerborum decreti nihil facit, & ideo requiri
tur dispensatio. Sed ex alio capite uidetur
de iure ita esse dicēdum, quia decretum fun
datum est super negligentia. Et iste fuit di-
ligentissimus, qui etiam pręuenit. Item
18 quæro, † si contradicens intendit aliquid pro
bare per iuramentum, ut interesse, stante sta
tuto nostro, ꝙ probetur interesse per iura-
mentum usque ad certam quantitatem, uel
etiam, quando in supplementum probatio
nis iuratur, iuxta l. admonendi. ff. de iureiur.
an in termino debeat iurare, aliàs sit exclu-
sus, vide Ias. in l. non erit §. dato. ff. de iure-
iur. & ibi habens, quòd si sit pręclusa uia om
ni probationi, non potest postea deferri iu-
ramentum, licèt non sit species probatio-
nis, ut ibi, & per Ias. in l. si quando. C. unde
ui. col. 1. & intelligo, ꝙ ita obseruatur, & be-
nè, quia decretum dicit, Nulla admittatur
probatio, & requiritur iuramentū in specie,
ita ut non sufficeret iuramētum calumniæ,
quod opponitur in omni cōtradictione, nec
aliud iuramentum implicitum, per id quod
dicit Bald. in c. quæ in ecclesiarum. de cōst.
refert ibi Bald. in char. 25. versic. & intelli-
19 gas. ita etiam feci seruari. Volo etiā, † vt nō
ignores terminum cridarum dari respectu
eius, ꝙ quis petit, secus si uellet probare se
absentem fuisse, uel aliam qualitatem, per
quam concederetur longius tempus ad con
tradicendum. In argumētum adduco decis.
Spec. in titu. de procur. §. 1. versicu. sed quid
si receptum erat. Refert & sequitur Alex. in
cons. 78. colum. 2. vol. 5. & ita obseruatur, &
fuit obseruatum in causa dominæ Luciæ de
Bontomeis uxoris quondam Comitis Lan-
zaloti. Dicunt enim cridæ, ꝙ absens possit
contradicere in termino sex mensium, & p-
bare in eo termino, igitur satis est, ꝙ quan-
docunque ostendam, ꝙ essem absens, dum-
modo contradicam, & probem tempore sex
mensium ius meum. Et ita hodie in Senatu
declaratum fuit decretum pro domino Io-
seph Cribello. Vide tamen nouum decre-
20 tum, ubi de hoc est dispositū. Est † alia quę-
stio, quam in facto habui, Clericus a laico
est condemnatus, ut quotidie accidit hoc
tempore, quo omnia peruertuntur, & bona
clerici sunt posita ad proclama, creditores
non contradicunt, quid iuris? Magistratus
dicit se esse merum executorem, & non esse
uidendum ab eo de validitate condemnatio-
nis, sed tantummodo procedendum super
contradictione, & ꝙ licèt condemnatio sit
nulla, tamen cridæ sunt ualidæ: sed sunt me-
ræ nugæ, quia decretum de bonis condem-
natorū loquitur, & sic de ualidè, & iustè con
demnatis, l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudi.
& decretum etiam dat modum procedendi
contra personam, & deueniendi ad condem
nationē, & sic loquitur de laicis subditis, q̃a
clericos nec tacitè nec expresè comprehen
dere potest. c. ecclesia S. Mariæ. de const. Po-
stea declarato modo procedendi respectu
personæ, etiam ponit quomodo liquidanda
sint bona, & sic semper successiuè loquitur
de illis, qui condemnari potuerunt. Et ideo
si cridæ non comprehendunt hunc casum,
cur necessaria est contradictio? Est verum,
ꝙ apud dominos quæstores procuratores
Cęsaris, uel Ducis, nō tractatur de persona,
sed tantum de bonis, l. 1. C. ubi causæ fiscal.
& ideo recurrendum est ad principium pro
noua cognitione talis sententiæ, quia sen-
tentię criminales in hoc dominio non re-
tractātur aliquo remedio ordinario, nisi ex
autoritate Senatus uel principis. Et decla-
rato talem sententiam nullam mereri exe
cutionem, magistratus poterit declarare cri-
21 das non ualere, nec tenere. Quæro † an
pater nomine filiorum sit legitimus contra-
dictor? Dic esse, quando est legitimus ad-
ministrator. l. 1. C. de bonis mater. ubi text.
dicit, quòd ita agunt, ita conueniuntur,
atque ita reputantur, ac si perfectè domini
essent, & dicitur legitimus administrator,
e e quando habet usumfructum in illis bonis,
aliàs non, vt per Socin. consi. 33. column. 1.
& consil. 34. columna fin. & Alexand. ubi ui
de in l. neque, ff. de in ius uoc. glo. & Angel.
in Authen. excipitur. C. de bon. quæ liber.
quare fisci patronus, quando pater, contra-
dicit

dicit uti legitimus administrator, dbligenter videat, an sit casus, in quo ipse habet vsumfructum, uel non, iuxta authent. excipitur. cum duabus sequentibus. C. de bon. quæ liberis. Aretinum consil. 72. columna tertia. Bald. quinto uolumi. consilio 168. & quinto consilio. 324. in l. fin. § fina. C. de bonis quæ liberis. & per Baldum tertio uolum. consilio quinquagesimo quinto. Cuman. consil. 82. Corne. primo uolumin. consilio 146. colum. primo, & terzo. & per Bald. Nouell. in tractatu de dote, in sexta parte. in octauo priuileg. & in 6. in trigesi. tert. speciali. Quæro,
22 † mater nomine suo contradicit pro dote, & nomine filiorum uti mater, & coniuncta persona, occasione legitimę, opponitur per fiscum, quod non habebat tutelam, vel curam, An filij sint priuati legitima? & reuera semper contradicitur occasione legitimæ. Dubium tamen facit, quia decretum vult bona publicari excepta legitima, & sic non uidetur necessaria cōtradictio. Sed hoc modo etiam creditor non teneretur contradicere, quia decretum etiam excipit ius suũ, vnde est contradicendum. Tamen in casu præmisso Senatus deberet dispensare, attento ꝙ saltē cōtradictũ est in tempore per cōiunctam personam, & dum hodie disputatus esset hic casus, fuit stabilitum dispensationem fieri debere, facto tamē prius uerbo cum illustrissimo duce, & concesso a duce, ita dispensatum fuit. Adde, quod mater, & auia non sunt legitimę administratrices filiorum. Ale. in 3. uol. consi. 77. in princ. Ad-
23 uerte etiã, † quod ubi creditor sit clericus, tenetur contradicere, quia clerici non citantur, sed simpliciter vocantur, si prætendant aliquod ius habere, ut per Bald. in l. consulta diualia, C. de testament. & Felyn. in cap. cum inter. columna septima. de re iudicata. & per Marian. Socin. vbi ponit regulam, & fallentias, in capitulo primo, de foro competent.

ADDITIONES.

a Possessione, & detentatione. Quæ tamen inter se diuersæ sunt iuxta text. in l. stipulatio. §. hæc quoque. ff. de uerborum obligation. & in l. 1. §. adipiscimur. ff. de acquirenda possessio. nonnunquam autem detentatio, idem quod possessio operatur, ut in regula de Annali concludo quæstion. 28. numero secundo. & per reuocationem attentatorum obtinēda idē operatur detentatio quod possessio. Innoc. in c. dilecti. de maio. & obe. Rota. 50. nota. quòd ubi aliquis. in anti. ac 348. nota, quòd si constat. in fin. ac Bellame. 101. si constat.

b Ne bona transeant in sinistrum. Scilicet ne occupentur, cōmutentur, deteriorentur. quo casu inquisitione, vel accusatione etiam pendente res uenduntur, parumq; pretium ponitur, uel sequestratio admittit, nulliq; prę iudicium propterea infertur. ad text. in l. 1. ff. de ven. in poss. mitten. in l. ult. ff. de bo. aucto. iudic. poss. in l. Imperatoris. ff. de appellatio. Archidiaco. in cap. quia. versicul. 11. quęstio. prima. Vitali. in tractatu clausul. in clausul. nil nou. accusa. pendent. numero 2. Clar. sentent. lib. 5. §. fin. quęst. 44 uersic. seq. hodie. ibi, etsi periculum.

c Per dictum decretum. Citationis nullitas de qua hic, ēt si hoc decretum, vel statutũ tolleret omnes nullitates, vel exceptiones sublata non esset. Ang. consi. 177. Anch. consi. 210. Calderin. consilio 8. titul. de sententia, & re iudicat. Abb. consilio 197. column. secunda. lib. 1. Felyn. in cap. cum olim. colum. ulti. de re iud. Alexan. consi. 61. col. 1. in fin. uolum. 7. D. meus Dec. consi. 38. col. penul. Hyppo. de Marsil. singul. 75.

d Etiam bona alienata. De hoc late tractat infra titul. de remed. ex sola clemen. princip. ac Iul. Clar. sentent. lib. 5. §. fin. quæstio. 59. versicu. quęro, sed nunquid si princeps dicit. ac uers. seq.

e Legitimus administrator. Adeo, vt bona filij absq; decreto alienare possit. Bal. in l. pręses. C. de transactio. Roman. in l. singularia. numero decimoquinto. ac Iaso. numero decimoquarto. ff. si certum peta. & communem dicit Anton. Gomez. tomo secundo. capitul. decimoquarto. de restitut. minor. numero decimotertio. & quòd pater habeat tantum administrationem bonorum filij, quando habet usumfructum communem affirmat Paris. consi. 157. num. 15.

Titul. de Alimentis præstandis vxori, atq; filijs ex bonis publicatis.

SVMMAE.

1 *Alimenta, & expensæ litis debent præstari uxori, & filijs, qui contradicunt cridis pendente dilatione*

dilatione ad proferendam sententiam.
2 *Expensæ litis, & victus an debeant præstari auctori inopi, si reus est diues?*
3 *Fiscus tenetur ad alimenta, ad quæ tenebatur maritus, & pater erga uxorem, & filios.*
4 *Alendi onus transit in hæredes.*
5 *Legitima reseruatur filijs secuta publicatione, quod an, & quomodo procedat in tenuibus facultatibus in quibus legitima non præberet per tres dies alimenta, & num. 6.*
6 *Alimenta intelliguntur multo magis reseruata per decretum reseruans legitimam.*
7 *Alimenta nullo modo possunt tolli per statutũ quidquid sit in legitima.*
8 *Iudex pronus esse non debet ad transmittendas in fiscum leues pœnas, & publicationes, sed ex illis potest cubile aptare.*
9 *Iustus nimis esse noli.*
10 *Sanguinem elicit, qui nimis emungit.*
11 *Alimentorum iuri non potest renunciari etiã cum iuramento.*
12 *Alimentorum ratione potest legari, tametsi generaliter nihil poßit legari.*
13 *Alimentorum priuilegia.*
14 *Alimenta quæ poßit petere filius.*
15 *Alimenta quando debentur a uiro uxori.*
16 *Legatum alimentorum factum uxori, uel famulo, donec morabitur in domo, quid sibi velit.*

Equendo declarationem allegati decreti, dum dicitur in eo, quod elapsis sex mensib. datis ad contradicendum, infra alios duos menses, magistratus debet iudicare. Dic, ꝙ
1 ex hac dilatione, filijs contradicentibus ratione legitimæ, uel uxoribus pro earum dotibus prouidendum est interim, & donec fuerit iudicatum de alimentis, per l. qui filium, ff. ubi pupil. educ. deb. ubi etiam uide Bald. & per Alexand. in l. alimenta, in ultim. quæst. C. de nego. gestis, & Bald. in l. qui sine, column. 2. C. de bo. quæ lib. facit l. si in-stituta. §. de inofficioso, ff. de inoffic. testam. ubi tex. dicit, quòd filius pupillus litigans super hæreditate patris, interim debet habere alimenta, & l. 2. C. de Carbon. edict. cum glos. fin. ubi similiter filius impubes, cui mouetur quęstio status, & hæreditatis patris, habet alimenta, donec permanet in pupillari ætate, ad idem tex. in l. 1. C. de alim. pup. præst. cum ijs, quos ad idẽ allegat glos. facit etiã tex. qui quotidie allegatur in l. fi. C. de ord. cogn. ubi ẽt aduersario dantur ultra alimenta, expensæ litis, ex quo glo. ibi dicit, ꝙ
a si subditus agat contra prælatum, *a* interim debet ali, & allegat multa iura similia. Sic
b qñ vxor *b* litigat cum uiro, quia interim habebit expensas, ut per. Fel. in c. ex parte, de accus. ad si. Sic etiam qñ litigatur inter patrem, & filium super alimentis, filius interim debet ali. l. si neget, & ibi Bar. ff. de lib. agnos. & in casu contradictionum, de quib. agitur, non est dubitandum, quin facta cõtradictione, & cognito, legitimam, vel dotẽ ei debitã esse, interim donec fiat liquidatio, debeantur alimenta, & ita loquuntur d. l. qui filium, & not. ibi per Bart. & Bal. & dicta ꝑ Alex. in d. l. alimenta, & per Bal. in l. q; sine. Sed ubi adhuc esset dubitatio etiã post terminum, ꝙ posset fieri liquidatio, donec causa sit decisa, loquuntur d. §. de inofficioso. in l. si instituta. ff. de inoff. test. & l. 2. C. de ord. cogn. & l. 2. C. de Carb. edict. cũ alijs supra allegatis, & in glos. in d. l. fin. & uide tex. in leg. Imperatores, ff. de tut. & rat. distr. ab his. qui probat clare, quod si ago contra debitorẽ, vel possessorẽ, quãuis sim pauper, & reus diues, non tamen propterea mihi debentur expensæ litis, & ita Bal. illum tex. no. & Bar. ibi post gl. opponit d. l. si instit. & soluit dicens illam legem procedere fauore alimentorum, & ratione proximitatis, quia filius, vel nepos agebat, & rõne pręsumptionis, quam habebat dictus agens ex sentẽtia iam obtenta in sui fauorem. Opponit etiam ibi Bar. in l. fin. C. de ordin. cog. post glos. & ibi primo soluit, ꝙ quęstio erat de bonis, ex quibus agens uincere debebat, & uicerat in causa principali. Secundo, ꝙ erat quęstio status, & bonorum omnium, nec habebat unde se posset alere. Tertio respondet, ꝙ ibi erat præsumptio pro agẽte ratione possessionis, vel quasi libertatis, ex quibus solutionibus potes facere regulam negatiuam,
2 ꝙ reus etiam diues non debet agenti inopi præbere alimenta, nec expensas litis. Quę regula probatur optimè in d. l. Imperatores. fallit ratione alimentorum, concurrentibus illis, de quibus modo dixi circa d. l. si instituta. Fallit etiam circa utrunque, tam alimenta, quàm litis expensas, in tribus alijs casib. de quibus in dictis tribus solutionibus. Sed tñ secunda fallentia non procedit, nisi adsit præsumptio pro agente, & probatur in l. qui de inoffi. ff. de inof. testam. & ita Aret. in c. si qui testium, extra, de testibus. colum. pen. ubi omnino uide. Sic etiam intelligo qđ supra

supra dixi, de viro, & uxore: & præsumptio est pro agente, si iam habuit sñiam, ut per Aret. ubi supra. Item si iam ex testibus appa ret ita esse, licet adhuc iudicatum non sit, ut per Are. & Fel. in c. significauerunt, super glo. in uerb. liqueat. de testibus, & uide omnino d.l. fi. C. de ord. cog. ubi iam lata erat sententia, & seruus erat in quasi possessione libertatis, cui præstabantur alimenta, & expensæ litis. & sic Aret. loquitur bene, & optimè. Dixi supra, filijs petentibus legitimã, & uxore dotem, interim esse danda alimẽta, sed si uxor nullam habet dotem, quo casu ali debet a uiro, & uiri hæredib. iuxta

3 dispositionem statuti Mediolani, quare † etiã fiscus id facere non debet, qui tenetur ad onera, ad quæ tenebatur is, cuius bona confiscata fuerunt. l. 2. C. ad l. Iul. de ui publ. & princ. & per Ale. in l. si marito, in prin. ff. sol. matr. & idem de alijs qui ab eo alendi erãt,

4 onus † quorum transit in hæredes, iuxta l. si quis a liberis. §. item rescriptũ, ff. de lib. agn.

5 Et quia † donec iudices declarent legitimã filijs deberi, iuxta dispositionem decreti eã publicatis bonis reseruantem, interim pstãt alimenta. Quæro, quid si bona publicata sint modici momenti, ita ut ẽt non sufficiãt ad medietatem alimẽtorum, an eo casu cõcedentur filiis omnia bona, uel solum quid minimũ pro legitima, relictis filijs in summa egestate? Dic magistratũ, qui manus hẽt ligatas, nõ debet ita crudeliter se gerere, ut sępe tã filios, quã filias perdat, & fame miseri intereant. Et interdum audiui senatum dicentẽ esse honestum, ut fieret ordo in contrarium siue declaratio, ut decretum dum solũ reseruat legitimam, intelligatur in illis casibus, in quibus legitima est sufficiens ad alendum, aliter omnia erogentur, & credo

6 ꝙ ita fiet. Credo † quoque decretum reseruans legitimam multo magis reseruare ali-

7 menta, quæ magis debita sunt, & † quæ nullo modo possunt tolli per statutũ, quidquid sit in legitima, ut per Cy. in l. sancimus. C. de nupt. & Bal. in l. cũ leg. C. de episc. & cle. in l. fi. §. ipsum autem. C. de bon. quę liber. facit ẽt optimè, l. diuus. maximè in fin. ff. de bonis dam. quæ lex uult, ut pannicularia, i. leuia quędam, de quibus ibi, non ueniãt in publicatione, & licèt etiam aliqua ueniant,

8 tamen in leuibus condemnationibus † non debet iudex esse pronus ad illas transmittẽdas in fiscum, modo in suum non cõuertat usum, alioquin illos appellat iudices nimiæ iustitiæ. & ideo Barto. ibi colligit, ꝙ ex talibus leuibus publicationibus etiam iudex potest aptare cubile, & satisfacere nuncijs euntibus pro maleficio inueniendo. Alber. etiam ibi dicit, quod nimia diligentia in iudice repræhenditur, loquendo, in terminis

9 nostris, unde dicitur, Noli † esse nimis iustus. c. porrò. §. Salomon. de pœn. d. 1. & qui

10 † nimis emungit, elicit sanguinem, capitu.

11 denique. 4. distinct. Non omitto etiã † iuri alimentorum non posse renunciari etiam cum iuramento. Bald. in l. pactum. in quæst.

12 fin. C. de coll. Et si etiam † generaliter nihil potest legari, tamẽ potest legari ratione alimẽtorum, l. seruos. ff. de ali. & cib. leg. Cum. cons. 30. Abb. cons. 27. colum. fina. 5. uolum. Barb. cons. 12. colum. 7. ad fi. uolum. 1. Alexand. in l. 1. colum. 8. ff. de leg. 1. & ibidem Are. colum. 8. uers. extra glo. & Card. consil.

13 66. colum. 2. Et † de priuilegijs alimentorũ vide Cre. cons. 30. colu. 1. & 2. & per Fran. Tigri. in l. de alimentis. C. de transac. Et quę

14 † alimenta possit petere filius, uide tex. in l. si qs a liberis. §. sed si filius. ff. de liber. agno. qui dicit, Iudices pro modo facultatum iubebunt illum ali, ita ut non habeat aliunde unde se alat. In quo uide Bar. in l. si libertis. §. manumissis. ff. de ali. & cib. leg. Alex. cons. 72. colum. 4. & sequen. uolum. 5. Anan. cons. 54. Alexand. & Iaso. in l. de alimentis, C. de transact. ubi etiam ponit quando debentur ex testamento iure actionis, de quo etiã uide Bald. 2. uolum. cons. 235. & 4 uolu. cons.

15 481. Et in uxore, quando † ei debeantur a viro, uide in decis. Neap. 152. uu. 5. Et quando ab hęredibus mariti, uide Dec. in d. l. de alimentis, & an sit considerandum an operata fuerit uiro, uel nõ, uide Alex. in l. diuor

16 tio, in prin. col. 9. ff. solu. mat. Et † quid contineat legatum alimentorum factum uxori, vel famulo, donec morabitur in domo, uide Alexan. uolum. 3. cons. 4. colu. 1. & Bart. in l. Titio. §. Titio. in fi. ff. de cond. & demonstra. Alexan. consi. 100. colum. 1. uolum. 1. & Benedi. cons. 128. circa fin. Scias autem heri ordinatum fuisse per Senatum, prout supra fieri debere censebam.

ADDITIONES.

a Contra prelatum. Hinc uidemus monacho litigante cum abbate alimenta pro uictu, & litis expensas decerni iuxta tex. in c. ex parte. de accusatio. qui inimicus uxori litiganti

ęquiparatur

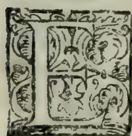
æquipratur Rot.Bellame.88. uers.1. quia.

b Vxor. Dos, & bona dotalia pro oneribus matrimonii inseruire debent. l. dotis fructus ff.de iure dot.l.ult.C.eo.D. meus Dec.cons. 67.num.2.Si maritus non subeat onera matrimonij, dos ipsa onera hmõiu sppotare debet.Et quod maritus uxorem alere teneatur est glo.ult.in fi.in l.sicut patronus.ff.de ope. liber. & ita firmat Bar.in l. si cum dotem.§. si maritus.ff.solu.mat.idē But.in tract.de Alimen.num.48.vers.quæro an maritus.ubi distinguit, An habeat dotem, & teneatur. An non, & tunc si operatur pro marito Alexan. cons.26.vol.6.Et eo ipso quod maritus cum uxore litigat, quod alimenta, & expensæ litis præstari debeant concludunt Specul.titu.de Inquisi.§.ult.num.3. uers.quid si matrimonium. Fe de.de sen.cons.236.ac Aegid.Bellame præalleg. Dec.88. Abbas qui soler.post medium.

Tit. de Donationibus insolutū, quæ fiunt creditoribus fisci ex bonis publicatis.

S V M M AE.

1 *Datio insolutum creditoribus ex bonis publicatis uitiatur, si res sit maioris precij quàm sit debitum.*

ET quia lata sententia per dominos quæstores dantur tot bona in solutum creditorib. dic quod uitiatur† datio in solutum
1 si reperiatur rem plus ualere q̃ sit debitum, etiā quo ad minimum quadrantem. Bart. & Docto. communiter in l.si non sortem.§.si centum.ff.de cond.indebi.si uero in hoc non sit error, sed tantum in æstimatione quæ sit excessiua, ualet usque ad quantitatem concurrentem, abinde supra repetitur, ut ibi, maximè per Ias. habet tamen creditor facultatem retinendi soluendo supra plus, iuxta l.fi. columm.2. C. de iur.dom.impe.ad quā Alex.Paul.de Cast. in d.§.si centum, se reiiciunt. Considera tñ quod decretum uelle uidetur, ut imò postquā est facta talis datio in solutum, debeat prorsus in effectu ualere, puidendo, prout prouidet tali errori, & concedendo, ut fiscus possit reuocare, & redimere alia bona infra biennium, ex quo etiam dici potest, quod minus ualebant, sicut dicimus de pacto retrouendendi *a* in c.ad nostram.per Abb. de empt.
a & uend.& alibi sępe.

ADDITIO.

a In pacto retrouendendi. Cum quo concurrere etiam debet modicitas præcij, quæ duo sufficiunt pro reuocanda uenditione tanquam simulata, seu fœneratitia iuxta magis communem opin.ac obseruantiam.Rui.cōs. 16.num.3.uol.4. D.meus Dec.cons. 308.nu. 5.Afflic.Dec.Neap.40.nu.17.& seq.Cassad. Dec.1.& 2.de vsur.

Titul. Quomodo succurratur fisco, quando quis contra eum falsis siue simulatis artibus sententiam obtinet.

S V M M AE.

1 *Sententia absoluens delinquentem lata ob dolum, quomodo rescindatur.*

QVia tamen in sæpe allegato decreto circa modum liquidandi bona publicata, dr̄, quod si quocunque tempore per fiscum detegatur sententiam fuisse obtentam ex falsis, uel simulatis contractibus, nulla habeatur rō
1 dictę sententiæ. Est aduertendum, quod † hoc ēt non deuiat a iure, quia quando dolus interuenit, & sic esset regulare remedium restitutionis in integr. fisco.l.unica. C. de sent. aduer.fisc.lat. & l.Imperatores, ff.de re iudi. Tamen non cessat hoc casu etiam perpetuo remedium rescindendi eam, per gl.fi.d.l. Imperatorēs.ubi Ias.& glo.& Doct.in d.l.unica in uerbo, fraus. Veruntamen si a procuratoribus fisci ferretur sententia in fauorem alicuius mulieris pro eius dote, quæ in effectu uideretur simulata, quia facta esset immediatè ante delictum, iuxta not. in l.post contractum, ff. de dona. & esset solum conscripta
a non numerata, *a* iuxta tex.in l.si post hac.in prin.& ibi Ang.C.de bonis proscr.tunc si dictæ qualitates fuissent oppositæ per fiscum, & nihilominus declaratum fuisset ad fauorē mulieris, cessante pręuaricatione, & dolo iudicis, & fisci patroni, non posset retractari

ctari dicta sententia, nisi aliter superueniret detectio simulationis, ita loquitur decretum, si bene uides. sic etiam uult dispositio iuris communis, ut patet ex his quæ infra di cam sub titul. si ex falso instrumen. vel testibus iudicatum erit, circa princ. & hoc probat tex. in l. 1. in fin. C. si ex falsis instr. Decreueram hoc in loco attingere de causis quib. ob dignitatem bona fisco obueniunt, & successiue et qn fisco non deferuntur, sed succedunt alij, qui aliàs successissent, & similiter de bonis uacantibus quæ transeunt in fiscum, quando alius non reperitur hæres, l. 1. & 3. C. de bon. uacan. lib. 10. de quib. omnibus, & alijs modis quærendi bona fisco, ponit tex. in l. 1. in princ. ff. de iur. fisci. uerū satius existimaui ea nunc prætermittere, qa tametsi in his casibus tractetur de bonis in fiscum perueniendis, & sic uideatur satis cō gruere continuatio ad materiam confiscationis bonorum ex delicto, de qua proximè dixi. Tamen principale propositum fuit in præsentia tractare de pœn. ob delicta imponendis. Ad hoc nè iudices errent in proferendis criminalibus sententijs, ut dixi supra, in primis uerbis huius materiæ pęnarum, sed si agatur per fiscum contra hæredes indignos ad recuperationem hæreditatis propter indignitatem agitur ciuiliter petitione hæreditatis secundum Bar. in dicta l. 1. in princ. ff. de iure fisci. & nota in l. prima. C. de his q bus ut indign. & similiter si agatur ad recuperationem bonorum uacantium agitur ciuiliter, licèt per inquisitionem speciali fauore fisci, l. fin. & ibi Ioan. de Plat. in 3. notab. C. de bonor. uacan. Dicam tamen de his loco suo in materia regalium.

ADDITIO.

a Non numerata. Rip. in l. priuilegia. num. 23. in 2. Fallen. ff. de priui. cred. per hūnc supra titu. de Bon. publica. nu. 49.

Titul. de Sententia.

SVMMAE.

1 *Defensiones ex commnni obseruantia dantur reis confessis, vel conuictis antequam damnentur.*

2 *Citatio unica non sufficit, quando fit ut deueniatur ad sententiam diffinitiuam, uel interlocutoriam alicuius mométi, sed trina requiritur, secus si fiat ad uidendum iurare testes, uel publicari processum, vel similia.*

3 *Citatio trina requiritur ex regula in citatione iudiciali, in extraiudiciali uero seu monitione, unica sufficit.*

4 *Citatio ubi trina requiritur, sufficit ut iudex unam faciat pro tribus cum terminis omnium trium tam in criminalibus quàm in ciuilibus.*

5 *Citatio ubi trina requiritur, sufficit, ut iudex semel partem moneat, uel nuncius in præsentia iudicis.*

6 *Citatio prima in criminalibus debet continere triginta dies.*

7 *Processus in criminalibus fit, sicut fit in ciuilibus.*

8 *Citatio in criminalibus cum termino triginta dierum datur ad componendos mœstos penates.*

9 *Citatio quæ fit ad respondendum inquisitionibus, debet continere triginta dies, quia fit ut deueniatur ad annotationem bonorum, & ad condemnationem.*

10 *Citationes omnes in criminalibus licet de iure secundum communem opinionem debeant habere triginta dies, tamen seruantur statuta, & maxime Mediolani, quæ aliter disponunt.*

11 *Peremptorij forma qualis sit.*

12 *Peremptorium speciale non requiritur in criminalibus quando reus est præsens, et iudex fecit sibi dari licentiam procedendi eo citato, & non citato, sed sufficit citatio generalis, ut compareat singulis diebus, & horis.*

13 *Citatio generalis rescinditur per appellationē ab ea interpositam, quando iudex non fecit sibi dari licentiam procedendi citato, & non citato reo.*

14 *Citatio, peremptoria requiritur in criminalibus, quando reus est absens, & sufficit una pro omnibus.*

15 *Sententia in criminalibus ferenda est per iudicem in præsentia rei, quando reus est præsens.*

16 *Peremptorium in criminibus, quando non requiratur, & per quæ uerba intelligatur sublata citatio.*

17 *Citari debet non solum accusator, & reus in criminalibus, sed etiam fiscus, & syndicus eius & aduocatus, aliàs sententia eis non præiudicat.*

18 *Sententia in criminalibus nulla est, nisi aduocatus fisci præsens sit, & tit. si aduersus rem ind. & c. nu. 6. & tit. de fisco, nu. 23.*

19 Citari

19 Citari an debeat procurator fisci in causa appellationis qui fuit iudex.
20 Citari debet offensus etiam quando iudex procesit per inquisitionē ex puro officio, & vult absoluere, aliàs ei non fieret præiudicium.
21 Vicarius uel assessor prætoris, uel alterius habentis merum, & mixtum imperium, non habet ius iudicandi, sed tantum cognoscendi in criminalibus, nec etiam prætore absente, quo ad ultimum supplicium, & membri debilitationem
22 Vices gerens prætoris a principe illi suffectus omnia potest, quæ ipso prætor.
23 Vices gerēs prætoris à principe illi substitutus maiorem autoritatem habet, quàm substitutus a prætore etiam habente autoritatem in principio officij substituendi talium.
24 Assessor, seu uicarius prætoris non potest iudicare in causa pecuniaria, nisi ex delegatione causarum, in criminali uero nullo modo quādo prætor præsens est, quando vero absens, uel mortuus est, usque ad ultimum suppliciū, uel mēbri debilitationē exclusiue potest.
25 Prætor non potest iudicare in criminalibus sine consensu, & deliberatione iudicis sui, uel iudicium, ut res maturius procedat.
26 Prætor non debet cogere iudices ad sibi consentiendum quo ad condemnationem, uel absolutionem.
27 Iudices maleficiorum debent resistere pretori, & protestari contra eum, quando uidēt fieri iniustitiam, aliàs ex taciturnitate tenentur in syndicatu.
28 Notarij vel præfecti uigilum non tenentur cōtradicere prætori.
29 Assessores non accipiuntur ut iudicent, sed ut instruant prætores.
30 Assessor non potest esse, qui non potest esse consiliarius, & de assessoribus multa.
31 Assessor non potest esse iudex, & statutum loquens de assessore non habet locum in iudice.
32 Præfecti vigilum, & executores, licet non teneantur contradicere prætori, nec protestari, debent tamen abstinere ab executione iniusta.
33 Iudex maleficiorum qui tenetur ex taciturnitate, quando prætor iniuste facit, non tenetur tamen appellare.
34 Sententia debet ferri non solum a prætore, sed etiā a iudice cum eo, vbi iudex potest iudicare, & si inquisitio formata est sub examinattione iudicis.
35 Sententia an ferri debeat ad solitum tribunal iuris.
36 Causæ expressio non requiritur in sententia regulariter, & vbi requiritur, non tamen sētentia est nulla si non exprimatur.
37 Summæ coacernatæ ex uarijs condemnationibus delictorum non faciunt, ut quis comprehendatur in statuto pœnali loquente de summa integra.
38 Sententia an posit in se continere clausulam soluentem, vel corrigentem condemnationem vel absolutionem factam.
39 Sententia quæ transiuit in iudicatum nō potest ex parte, nec ex toto retractari a iudice, & an posit iudex sibi in sentētia reseruare facultatem mutandi?
40 Sententia in qua pars pœnæ applicari debet accusatori, uel delatori, pars fisco, ita concipi debet, ut omnia applicentur fisco, a quo postea accusator, vel delator partem accipit.
41 Iudex solus non potest dare præmium accusatori, nisi cum participatione principis, & Mediolani Senatus.
42 Soluens priuato pœnam illi applicatam in præmium accusationis, liberatur non obstante contradictione fisci.
43 Sententia si condemnat duabus pœnis, & secunda sit in subdium primæ, an sit nulla, & an secunda dicatur pœna delicti, uel contumaciæ?
44 Sententia in qua secunda pœna in subsidium primæ est corporalis, an dicatur corporalis.
45 Iudex condemnans reū pœna pecuniaria, quam si non soluerit infra decem dies luat in corpus, potest lapsis decem diebus adhuc executi facere in bonis damnati.
46 Sententia aliquando fertur ab homine, aliquādo a lege, & quibus casibus.
47 Hæres sicut tenetur ex sententia ab homine lata contra defunctum, ita etiam quando pœna ipso iure infligitur delinquenti a iure, etiam si secuta non esset declaratio ante mortem delinquentis.
48 Publicatio bonorum non fit ipso iure in crimine læsæ maiestatis.
49 Hæres rebellis defuncti nō molestatur in bonis, nisi prius contra defunctam lata fuisset sententia ante eius mortem.
50 Declaratio an requiratur quando princeps dixerit in rescripto aliquem priuatum esse?
51 Verbum, careat, uel cadat, an intelligatur ipso iure?
52 Declaratio an sequatur procedendo vlterius.
53 Citatio an requiratur in declaratione.
54 Declaratio quid differat a sententia.
55 Declaratio an requiratur in decreto Mediolani disponente,

disponente, ut commisso delicto bona sint applicata fisco.

56 Sententia, & notorium æquiparantur, quo ad probandum, non quo ad disponendum, & puniendum.

57 Notorium debet probari in actis parte citata.

58 Notoria inexcusabilia non requirunt citationem, nec declarationem, secus in notorijs excusabilibus.

59 Decretum Mediolani ut famosis, & publicis delinquentibus, qui morti traduntur sine sententia, etiam sint confiscata bona, quando sit rationabile.

60 Dimissus è carceribus non censetur tacitè absolutus, sed dimißus tanquã innocens, & ideo non est iterum detrudendus in carceres, nisi superuenientibus alijs indicijs.

61 Dimitti statim debet qui criminis arguitur saltem præstita fideiussione, ubi apparet de innocentia, non autem retineri usque ad sententiam.

62 Custodiendus ita diligẽter non est, qui est in casu absolutionis, sicut qui condemnandus est.

63 Dimitti debet accusator positus in carceribus, vbi apparet de eius innocentia.

64 Absolutus, vel condemnatus ex sententia, non debet amplius molestari occasione eiusdem delicti.

65 Absolutus rebus stantibus, prout stant, quod quotidie fit Mediolani, nisi clare constet de innocentia potest molestari superuenientibus indicijs.

66 Absolutio facta rebus stantibus, prout stant, an sit diffinitiua, uel interlocutoria sententia.

67 Accusatus, accusatore non probante, diffinitiuè est absoluendus.

68 Abolitio dari debet quando contra reum erant vehementia indicia, & tortus noluit fateri, non autem absoluendus est.

69 Tortus qui noluit fateri, absoluendus tunc est non excedendam metam.

70 Conuictus si torqueatur, & neget, an sit absoluendus, & de protestatione, quam faciunt officiales conuictum torquentes, & quando pecuniaria pæna conuictus possit condemnari.

71 Officialis torquens conuictum si propter incuriam uel ignorantiam omittat protestationẽ absoluendus est reus stantibus rebus, prout stant.

72 Absolutio rebus stantibus, prout stant, fit semper, quando non apparet clare de innocentia rei.

73 Absolutio diffinitiuè non fit, quando accusatus habet præsumptionem iuris contra se.

74 Dilatio dari debet a iudice actori, siue accusatori ad probandum, aliter non potest uerè dici, quod non probauerit, & quod ideo reus sit absoluendus.

75 Iuramentum purgationis, quando a reo præstãdum sit actore non probante, quod Mediolani non est in usu.

76 Asolutus diffinitiue in causa criminali criminaliter mota, quia non probatum sit delictum non potest iterum de eodem crimine accusari.

77 Absolutus, quia non probatum fuerit crimen in causa ciuiliter mota, uel quia non commissum sit crimen, an habeat exceptionem rei iudicatæ, & quid quando ciuiliter actum sit ad uindictam publicam?

78 Sententia an uideatur in dubio lata, quia non probatur.

79 Sæpius de eodem delicto quæri non debet, quãdo semel ad publicam uindictam actum est, & iam si imposita sit minor pæna, quàm sit pæna loci delicti.

80 Officialis a syndicatu semel absolutus, quia nemo uenit ad quærelandum, an possit iterum accusari ad instantiam damnum passi.

81 Absolutus ex officio citato eo, cui facta est iniuria ad contradicendum, non poterit iterum ab eodem accusari per inquisitionem.

82 Absolutus formata contra eum inquisitione poterit iterum inquiri.

83 Probationes factæ in causa ciuili, an prosint criminali, uel econuerso.

84 Sententia maiorem pænam continens, quàm esse deberet, ualet licet ab ea appellari possit.

85 Sententia quando poßit differri etiam respectu uenientium, propter contumaces non uenientes, & quando non.

86 Sententia lata contra principalem, an præiudicet danti auxilium, & in multis casibus quãdo lata contra unum alteri præiudicet.

87 Acta nocentilli, cui præiudicat sententia.

88 Sententiæ capitalis forma qualis.

89 Condemnatus pæna capitali quid amittat, & quando efficitur infamis infamia iuris, & facti.

90 Infamia facti. quos effectus producat.

91 Infamia an nascatur, cognoscitur considerata causa ex qua agitur, non ad quẽ finem, nec ad quam pænam, nec utrum ciuiliter, uel criminaliter agatur.

92 Infamia iuris quæ sit, & quæ facti.

93 Testamentum facere non potest condemnatus ad

ad mortem, vel in amißionem ciuitatis, vel libertatis, & factum irritatur, secus si sententia solam famam lædat, & de multis alijs casibus.

94 *Condemnatus ad mortem, an possit ad pias causas testari, vel pro restitutione male ablatorum.*

95 *Condemnatus ad perpetuos carceres, an possit testari, & quid de damnato iniustè.*

96 *Condemnatus pœna pecuniaria, ita ut ea non soluta corporali puniatur, an possit testari.*

97 *Bannitus, & seruus pœnæ an sit instabilis.*

98 *Condemnatus pœna capitis non consueta, an fiat intestabilis.*

99 *Sententia an possit ferri per iudicem maleficiorum ultimo mense sui regiminis, quãdo adest statutum, ut non possit eo mense absoluere, vel condemnare.*

100 *Occidens Perusinum extra territoriũ Perusii, an debeat pœna ordinaria puniri, uel alia quã do statutum extat Perusii, ut occidens forensem puniatur in certis libris.*

101 *Sententia imponens simpliciter pœnam capitalẽ, an intelligatur de pœna capitis naturalis vel exilij.*

102 *Sententia damnans clericum pœna capitis intelligitur ut prius fiat degradatio, & postea morti tradatur.*

103 *Sententia contra defunctum lata est nulla, sed contra memoriam defuncti ualet.*

104 *Sententia contra seruum lata est nulla.*

105 *Morte delictum extinguitur, ita ut nec sententia contra mortuum lata ualet, nec contra uiuum lata mitti possit executioni cõtra mortuum.*

106 *Sententia ex instantia contra uiuum cepta contra hæredem lata ualet, & etiam executio sententiæ.*

107 *Sentẽtia contra procuratorem ex litis cõtestatione dominum litis effectum, mortuo domino ferri potest, licet Mediolani prius discutiẽdũ sit quis sit hæres, & ad illum transmittendum sit peremptorium propter statutum disponens, ut citatio peremptoria ad principalem transmittatur.*

108 *Instantia in causa criminali est biennalis, in ciuili triẽnalis. & Mediolani sunt ordines qui tamen non seruantur.*

109 *Cognosci de delicto potest usq; ad uiginti annos.*

110 *Statutum ut iudex non poßit de delicto cõmisso cognoscere post sex menses, non habet locũ quando postea de eo constaret per confesßionẽ & an tempus sex mensium sit a die scientiæ, vel continuum.*

111 *Damnatus pœna pecuniaria pro crimine non habet quadrimestre.*

112 *Damnatus corporali pœna nullam habet dilationem nisi in quibusdam casibus.*

113 *Capi an poßit condemnatus pendente dilatione quatuor mensium, ut det fideiußorem, & quid in damnato pœna pecuniaria ad tẽpus.*

114 *Sententia in loco delicti lata an mittatur executioni in loco domicilij & quod unus iudex poßit implorare auxilium alterius pro executione sententiæ suæ.*

115 *Executor sententiæ cuius processus factus est sub iudice incompetente non tenetur stare illi sententiæ, nec processui, & si a competẽti factus est, & quando requirantur literæ subdiales, & quando non.*

Nihil omisi quod sciam eorum quæ iudices cognoscere debent, ne in sententijs ferendis errare possunt. Nec mireris, quod hunc titulum immediate non præcedat titulus de defensionibus dandis reis confessis, vel conuictis, antequam damnentur, quæ
1 † defensiones *a* ex cõi obseruãtia, ac de iure etiã dantur. l. vnius. §. cogniturum. ff. de qõ. & de quibus latè Marian. Soc. in c. qualiter, & quando, in 1. principaliter, quæst. 92. de accus. quia dixi latè supra de confessis, colu. 1. & 2. ubi uide, & Marian. vbi supra. Et licet etiam sub titulo speciali supra tractauerim de citationibus, non tamen quæ ad peremptoriam citationem attinent bene explicaui, quare pro intelligentia scire debes, quod
2 † sunt infinitæ leges, quę dicunt non sufficere unicam citationem, sed requiri tres, ut in leg. consentaneum. Auth. qui semel, & l. tres denunciationes, C. quomodo, & quando iud. l. de vnoquoque, §. 1. ff. de re iudica. l. contumacia, ff. eod. titulo. l. ad peremptorium. cum multis legibus sequentibus. ff. de iud. & cap. ex literis. de const. Videmus tamen quod unica sufficit, ut in citatione, quę transmittitur ad respondendum inquisitioni, vel quando quis citaretur ad uidẽdũ iurare testes, vel ad publicationem processus, vt patet in l. si quando. C. de testibus, & secundum cõmunem obseruantiam summa hæc est, quòd si sit citatio, ut deueniatur ad sententiam diffinitiuam, vel etiam interlocutoriam alicuius momenti, ut quia erat proferenda absolutio ab obseruatione iudicii,

vel

vel quis mittẽdus in possessionem ex secundo, vel etiam ex primo decreto, & similibus, tũc requirũtur tres, iuxta iura supra allegata, sed si fit citatio ad uidendũ iurare testes, vel publicari processum, uel similem actum fieri, tunc sufficit unica, ita declarat Innoc. in c. ad petitionem, extra de accus. Ange. in l. ad peremptorium, ff. de iud. Bartol. in d. l. consentaneum, col. 3. in prin. & in l. si finita, §. Iulian. col. 4. de dam. infec. & Ale. in d. l. de unoquoque, §. 1. ubi omnino uide. Et re-
3 gula est † in citatione iudiciali, non loquendo magis in peremptoria ad audiendum sententiam, quàm in alia, quòd citatio debet esse trina. ita Fel. in d. cap. ex literis, de cõst. colum. 4. uers. in gl. 1. In citatione uerò extraiudiciali, siue monitione, regula est in cõtrarium, ꝙ sufficit unica, ut Fel. in eo cap. ex literis, ubi supra, qui ad hoc ultimum ponit ampliationes, & limitationes. Disputant au-
4 tem Doct. an ubi requiritur trina, sufficiat vna pro omnibus cũ termino oĩum trium, & cõclusio est sufficere, modo exprimatur, quod fit una pro tribus, ut per Fel. in capit. consuluit, de officio deleg. colu. 4. uersicu. in eadem glo. & Fely. ibi vult in uersicul. 4. fallit, quòd etiam hęc regula procedat in criminalibus, secundum magis cõem opin.
b quidquid dixerit Cy. in l. 1. C. de req. reis. *b* Fallit tamen in diuersis casibus, vt habetur in d. c. consuluit, & per Ale. in d. l. contuma-
5 cia. Et scias, quòd secundum magis communem conclusionem, si requiritur trina, sufficit tamen, ut iudex moneat semel partem, quia habet uim dictarum trium, siue peremptorij, qđ idem est. d. l. ad peremptorium. imo sufficit ꝙ nũtius in pręsentia iudicis moneat, vt per Dec. in d. c. cõsuluit, col. 7. vers. 2. principaliter ex gl. Scias etiam, ꝙ
6 † prima citatio, quæ requiritur in criminali-
7 bus, (Nam prout videmus, ita † requirũtur tres in criminalibus, sicut in ciuilibus, & proceditur in criminalibus, sicut in ciuilibus, vt dixi titu. de citatio. in prin. declarando tamen, prout supra proximè declaraui, an citatio fiat pro actu grauis præiudicij, uel leuis) debet continere dies 30. l. 2. C. de exhi. reis, & dixi in dicto tit. de citatio. col. 1. & 2. & hoc nullo habito respectu ad quem fi-
8 nẽ, & prout dixi, nisi quod datur ad componendos mœstos pœnates, ita declaro quæ dixi in dicto tit. & dum supra dixi, ꝙ sufficere videtur vnica, quando fit ad respondendum inquisitioni, non est verum, quia illa
9 tanquam prima debet continere trigin. dies, & maxime, quia fit ad hoc ut deueniatur tã quàm contra contumacem ad annotationẽ bonorum, iuxta ius commune, quo in casu requiritur trina siue peremptorium, secundum Innocen. Ange. & Doct. ubi supra, siue ad bannũ etiam ultimum, & sic ad condemnationem, iuxta terminos declaratos supra
10 in tit. de bannitis. An autem cæteræ etiam debeant pariter continere singulæ alios 30. dies. Dixi in eo. tit. de citati. & ultra ibi dicta uide latissimè de hoc Marian. in d. tract. cita
c tio. in 27. art. *c* princ. in 8. quæst. & ibi dicit ꝙ opinio, ut singulæ habeant 30. dies est cõmunis, tendunt enim ad annotationem, siue condemnationem, quo in casu omnes concludunt requiri trinam, ut proximè dixi. In hoc tamen est seruanda forma statutorũ, & practicę, quæ in hoc dominio aliter se ha-
11 bet. De forma autem talis peremptorij vide latissimè eundem Marian. in d. art. 27. q. 7. & tandem redigit rem ad statuta, & obseruantiam. Non omitto, ꝙ in his causis cri-
12 minalibus, quando reus est pręsens, iudex
d facit sibi dari licentiam, *d* procedendi citato, & non citato ipso reo, & tunc eum monet comparitur um singulis diebus, & horis, etiã usque ad sententiam inclusiuè, per quę cessat postea dictum peremptorium speciale, & modo quo supra. Ita not. Marian. in 11. articul. princ. in cap. qualiter. in 90. quęstio. ubi omnino vide, de accus. & in eo artic. quæstio. 97. & Ang. in glo. qui iudex commisit preconi quod banniat. & in glo. qui iudex monuit eos singulis diebus, & horis, & sine dicta licentia præambula non ualet talis monitio
13 in effectu, quia per appellationẽ rescinditur secundum magis communem opinio. ut per Marian. in art. 20. princip. in quæst. 16. in tracta. cit. materia huius citationis generalis ponitur per Doct. in l. qui ante Calendas, ff. de
14 uerbo. oblig. Et quando est absens, an requiratur peremptorium, dixi in d. tit. citatio. & non est dubium quin requiratur, ẽt trina citatio, uel una pro omnibus ad sententiam, ut
15 dixi supra, & ideo est necessarium peremptorium, ut etiam quando est ferenda sententia, & reus præsens est, iudex illam ferre debeat ad eius præsentiam, sic Ange. in l. pen. §. ad crimen. ff. de public. iudic. & Bald. in l. reos. C. de accus. qui etiam attestatur ita seruare uniuersum orbem, & refert, & sequitur Ang. in d. gl. qui iudex commisit preconi. ad fin. & dixi supra in eo. titu. de citatio.

16 Sunt tamen casus in criminalibus † in quibus non requiritur peremptorium, vt per Marian.in dicto artic. 11. quæstio.12.ad fin. ꝙ procedit ex ui commissionis. de quo tamen, id est per quæ verba intelligatur sublata citatio, uide Soc.cons.264. column. antepenul.& dixi supra in tit.de banni nullitate. Et ne ignores qui sint citandi in his casibus
17 criminalibus. Scias ꝙ citantur *e* tã accusa
e tor, quàm reus, sicut in ciuilib. actor, & reus citari debẽt.l.si accusatorib.C.de accusa.ubi glos. & Docto.& in l.inter accusatorem.ubi Bartol.& alij, ff.de public.iudic.& hoc nisi data sit licentia.& facta dicta monitio, ut supra.Bald.in dicta.l.si accusatoribus. Et an fiscus sit citandus vbi tractatur de eius pœna, uel de uindicta publica. Dic breuiter hãc esse communem conclusionum in iure, vt
f omnes *f* qui sunt in causa, & cum quib. est lis contestata citandi sint, aliàs sententia est nulla, quo autem ad alios sententia non est nulla, sed non præiudicat ijs, de quorum interesse principaliter tractatur hæc est communis conclusio in l. de vnoquoque.in princip.ff.de re iudi. & Marian.Socin. in tractat. citatio.in 5.art.princ.uers. igitur. column.1.
18 imo † non tantum fiscus est citandus, sed syndicus eius, siue aduocatus, iuxta consuetudinẽ huius dominij, verum etiam requiritur ut aduocatus sit præsens. aliter sententia est nulla.l.fi.C. de aduoc.fisc.l.3.§.diuus.&.l.si fiscus alicui.ff.de iur. fisc. & per Ioan. de Plato.in l.unica.C.de sentent.aduer. fisc.
19 lat. & in specie, ꝙ tam fiscus, quàm offensus sit citandus dicit Bald. per illum tex.in l. fi.C.de bon.vacan.lib.10 & ibi Ange.Et an in causa appellationis procurator fisci, qui fuit iudex sit citandus, uide Bar. in l.1.§.fin.
20 ff ad Turpil.Et † si procedit iudex per inquisitionem ex puro officio, & uelit absoluere, debet absoluendus primo curare, ut citetur offensus ad hoc ut ei postea fiat pręiudiciũ quod alias non fieret.Ang.in gl. & ibi caput a spatulis separetur. col.1. His sic præmissis descendam nunc ad materiam ipsius senten
21 tiæ. Quæro † an vicarius prætoris, vel alterius habentis merum, & mixtum imperium posśit ferre sententias, an prætor ipse teneatur illam ferre, uide Ang.in gl.hęc est quędã sententia, qui in effectu vult, vt vicarius, siue assessor nullam habeat iurisdictionem in iudicando, sed tantum in cognoscendo, l.1. C.de assessor. sed mortuo, uel absente prætore, uultut posśit etiam iudicare quo ad omnia præterquam quo ad vltimum supplicium, & membri debilitationem, per glos. in l.2.C.de offi.eius quam ita intelligit. Limi-
22 tat tamen quando esset suffectus a superiore loco mortui, uel absentis, quia eo casu põt etiam in dictis casibus iudicare, & dicit in effectu ꝙ assessor dum iudicat, prout uidemus ab eo fieri quotidie, hoc euenit ex delegatione sibi facta per iudicem in principio officij, loquor in causis, quę delegari possunt iuxta l.1.ff.de offic. eius. D. August. de Ari. ibi exclamat contra Angel. & Modern. in d.l.1.quod errarunt, & non viderunt multa peregrina in hac quęstio. & quòd communis est opinio cum dicta glo.in d.l.2. quę loquitur in suffectis a superiore, & consequenter, ꝙ tales omnia possunt *g* pręterquã punire ultimo supplicio, & mutilatione membri. Breuiter hęc opinio mihi videtur absurda, ut si superior in locum mortui, vel absentis alium constituat, ille nõ possit ita exercere omne imperium sicut poterat prætor ipse uiuens, uel præsens, & si aliud non haberemus quàm hanc rationem naturalem, sufficere deberet iuncto eo, ꝙ etiã videmus quotidie ita fieri, & obseruari, iuxta l.cum ratio. in prin.ff.de bon.dam.in hac tamen opin.est pręcise Bar.quem. ibi sequuntur Doct.in d. l.prima, de offic.eius.in princ.colum.2. uers. oppono.& videtur etiam ad literam hoc dicere, sic intelligens d. l.2.& concludens, ꝙ his casibus non sumus in materia vicarij, vel vices gerentis ipsius prætoris, sed ꝙ est iudex ordinarius sicut erat prætor ipse, allegat glo. hoc expresse dicentem in l.ne quidquam.§.vbi decretum.in fi.gl.magnæ.de offi.proconf.& hoc casu cessat illa disputatio, de qua per Alex.in rubr. de offic. eius. An vicarius dicatur habere iurisdictionem ordinariam, quia loquitur, quando est constitutus ab ipso pretore, quamuis tamen si ipse prętor constituat, non dicatur ordinarius, vt ibi in sua distinctione, sequitur Alb.in l. placet. C.de ped.iud.& Cyn.per eum relatus.idem Catald.in tract.synd.c.182.allegãt Bal.ut per eum, & hunc in fi. allegat Augustinusmet, ita ut seipsum inuoluat, & ita quamuis communiter Doct. intelligant dictã gl. in d.l.2. in suffectis à superiore; & approbent illam gl quæ est prima, & quæ facit regulam affirmatiuam, quemadmodum ipse facio, non tñ approbant limitationes. de quibus in ultima gl.vnde apparet responsum ad exclamationes per Ang.factas, hanc opi-

opinionem sentit etiam Dec. in dict. l. 1. in princ. char. penult. colum. 1. dum loquêdo de uices gerêtibus loquitur de iis qui facti sunt a prætoribus, vel principalibus ipsius, qui causas imperij delegare non possunt, & hæc opinio eo magis mihi satisfacit, quia Mar. Soci. in dicto art. 11. in cap. qualiter, in quæstio. 98. tangit articulum per me propositum, & concludit in versic. aduerte tamen, quòd ij locum tenentes, uel uices gerentes creati a principe, uel superiore omnia, possunt in quibuscunque casibus, quæ possunt ipsi principales, & dicit hoc sentire glo. & ita tenere Bartol. in dicta l. 1. & scias quod ultra prædictos hanc quæst. tangit Put. de synd. char. 78. colum. 2. loquitur tamen quan do talis substitutus esset factus ab ipso prætore, qui a principio habuit facultatem sustituêdi, vnde nô mirum si tandem tenet aliam opinio. quia
23 † est differentia, an ipse princeps illum loco alterius ponat, an det etiam facultatem prætori in principio officij, quia intelligitur, prout etiam Put. dicit ciuili modo, & prout ius intelligit, ut per eum. Côcessionis etiam verba hanc difficultatem tollêt. Hęc autem locum habent, quo ad vices gerentes, sed
24 de vicarijs, & assessoribus prætorum † breuiter uide Marian. vbi supra distinguentem, quòd in sententia pecuniaria non possunt etiam iudicare nisi ex delegatione causarû, sicut dixi. In sententia uero corporali si pręor est præsens vult vt nullo modo ei liceat, si absens omnia possit quæ pręor, nisi in dictis duobus, casibus, & hoc côtra reum pręsentem, sed contra contumacem tunc potest etiam condemnare verbo tamen pœna ultimi supplicij, & sic etiam in hoc conuenit cû Ang. Are. de quo etiam per Ang. in d. l. 2. C. de pę. & per Augu. vbi supra. Sic igitur uidistis quam iurisdictionê habeant vicarij pręorum, successiuê quia in prætorum senten-
25 tijs † dicitur, De consensu, & deliberatione iudicis, uel iudicum. quęrit Aret. in vers. de consensu, quare hęc practica fuerit inducta? & breuiter dicit quod ratio est, ut maturius res procedat pręsertim cum de hominis ui-
26 ta tractetur. Addens † ꝙ tamen pręores nô debent cogere eos iudices ad consentiendû condemnationi vel absolutioni indebitę, quod si secus faciant grauiter tenêtur. Sub-
27 dens etiam † ꝙ ubi iudices uident fieri iniustitiam debent resistere quantum possunt, & protestari contra pręores, quia etiam ex sola taciturnitate tenêtur in syndicatu, ut per eum. Nam prætores ipsi, vt diximus in præcedenti quæstione, possunt sententias ferre, verumtamen debent id facere prædicta ratione cum consilio iudicum suorum, vt per Ang. & Marian. in d. 98. quæstio. colum. 2. vbi ad eam pręsertim rationem ornatam ꝙ agatur de uita hominis multa adducit. Itê sequitur omnia alia quæ per Ang. dicentur aliquibus additis, vltimo dicendo etiam cû
28 ipso Ang. quod tamen † notarij, & pręfecti vigilum non tenentur ipsi côtradicere, sicut tenentur vicarij, & iudices. Breuiter igitur si uis bene gustare prædictas conclusiones, & maiori cum ratione, uide Dec. in rub. ff.
29 de offi. assess. vbi dicit, quòd † assessores accipiuntur non ut iudicent, sed ut instruât prętores, qui interdum imperiti sunt, & ꝙ propriè officium assessoris est consilium dare,
30 vnde qui † non potest esse consiliarius etiam non potest assessor, & assessor tenetur de iniustitia p̄toris nisi protestetur, ut supra, allegat ad hoc ultimum sicut prædicti Bartol. in tract. repræsal. in 6. quæst. princ. Præterea Veronen. caute. 214. si potestates terrarum. & Put. in tract. synd. in 23. char. in uerbo, potestas, qui uult sententiam. Alia etiam dicit de assessoribus quæ uide. Et de syndicatu quo ad prætorem, & assessorem, dixi supra sub rub. de offic. corrup. pec. iniustique iudic. materia. l. 2. quod quisq; iur. vbi Ias. & Dec.
31 Addo prędictis † ꝙ assessor non potest esse iudex, & largo modo dicuntur iudices assessores, & statutum de assessore non habet locum in iudice, ut per Dec. in l. 1. ff. de offi. assesso. Sunt tñ omnino vidêda verba Marian. vbi supra, dum de præfectis vigilum, & exe
32 cutoribus loquitur, quia † consilium dat ut quamuis non teneantur resistere, nec protestari, tamen abstineat ab iniustitia exequen-
33 da. Item loquendo de iudicibus † qui tenentur tacendo, dicit ꝙ tamen non tenentur appellare, & subdunt tam Ang. quâ Marian.
34 ꝙ † non solum pręor, debet esse ille qui ferat sententiam, sed etiam iudex cum eo, vbi inquisitio esset formata sub examine iudicis, intelligendo tamen vbi posset etiam ipse sententiam ferre secundum prædicta. De alijs quęstionibus circa sententias, scilicet,
35 † an ferendæ sint semper in loco maiorum suorum ad solitum iuris tribunal, & an causa sit exprimenda in sententiis, uide Ang. & Marian. ubi supra, quorum dictis nihil addendum puto, quia de prima quæstione habes Ias. paucis se explicantem in l. ius pluribus,

36 bus, in 1. col. ff. de iust. & iur. De secũda autem an causa sit exprimenda in sententia ui de Alex. in l. properandum. §. illo. C. de iud. ubi facit regulam, ut non requiratur expressio causæ, deinde concludit ꝙ ubi requiritur non tamen ita requiritur, ut sententia reddatur nulla, illa nõ expressa, sed nõ producũtur aliqui effectus, qui aliàs nascerentur, & sic disputatio huius quę. non redditur multum necessaria. Si quis condemnatus est in pluribus pecuniarium quantitatibus ex diuersis
37 delictis, quæ omnes summam faciant librarũ centũ, & statuto caueatur, ut condẽnatus in libris centum, possit impune offendi, an talis poterit impunè offendi. Dic non posse, ut per Bart. in l. ubi fideiussor. ff. de solu. & Ias. in l. si idẽ cũ eodem, in princip. colum. 1.
38 ff. de iurisdict. omnium iudic. Et † quãdo iudex in sententia possit apponere clausulã resoluentem, uel corrigentem condẽnationes, vel absolutiones iam factas, non tango, quia est materia Bar. ubi Alexan. plenè in l. iudex posteaquam. ff. de re iud. & ponit Abb. in consil. 73. col. 2. & fin. & Cardi. consi. 29. colum. 2. in fi. Et an possit in sententia sibi reseruare facultatem mutandi, uide Anch. consil. 209. colum. 9. in fin. & sequen. & hoc unũ verum
39 est, quòd † rem iudicatã *h* nõ potest iudex
h prorsus, uel ex parte suam sententiam retractare siue in ciuili, siue in criminali. Abb. consilio 92. colum. 2. circa fin. est materia, ut dixi. d. l. iudex posteaquam, & uide etiam ultra Aret. in gloss. saluo semper, & reseruato. Marian. in cap. qualiter, el primo de accusat. ubi per 7. colum. & in ea. qualiter, el secondo, in
40 11. art. ubi loquitur de sententia. Si sit † pęna pecuniaria danda fisco pro parte, & pro parte accusatori, uel delatori, debet in sententia dici, Condemno in decem applicanda fisco, quia pars postea suã partem capit a fisco. l. 1. C. de uend. red. fisc. cum priua. lib. 10. & Bart. ibi, & Barto. in l. dicitur. §. Senatus. ff. de iure fisci. & ita Ang. in glo. dandis, & soluendis generali camerario, & sequitur Matthæ. no. 71. secundum Augu. de Arim. ad Ange. ubi supra, & in dicto §. Senatus. Bart. etiã vult notabiliter secundum Areti. ubi supra,
41 quod iudex † solus absque autoritate superioris possit dare præmium accusatori a cõdemnatione facienda, causa inueniendi maleficium, uel delinquẽtem occultum. Quod uidetur magnum Senatui nostro, qui uult vt ferè omnia in criminalibus maximè talia cum eo participentur, sed neque etiã Barto. aliquid de hoc dicit in d. §. ut etiam animaduertit Aug. de Arim. Breuiter in hoc ultimo dic secundum Ang. Are. in verbo, fama pub. in materia capturæ, in 13. q. quòd nõ potest iudex facere sine consensu superioris, & ita concludit Deci. in l. 1. in princ. ad literã. 17. ff. quod quisque iur. qui tamen limitat ubi esset modica impensa, ultra quem intellige, & declara hanc materiam, ut latè distinguit Ang. ubi omnino uide in d. l. 1. in princ. col. 2. cuius uerba sunt hæc, Vidi de facto Perusij infinitis uicib. in habentib. potestatẽ condemnatum legum contra rebelles, an possint constituere salaria officialibus, & famulis eorum, sed redeundo ad principalem articulum, cum pœna partim danda est fisco, partim accusatori, uel delatori, aliud in præsentia nõ occurrit addendum, nisi quod hoc expedit priuato, ut facilius consequatur pecunias opa fisci, qui habet promptiorem viam
42 ad exigendum, posset † tamen, & ipsi priuato solui & soluens liberaretur non obstante contradictione fisci, hęc Barto. in d. l. 1. C. de uend. rei. fis. vbi vide. Tangunt etiam Doct.
43 in hac materia sententię, & quando † iudex condemnat duabus pœnis, & secunda est in subsidium primæ, puta, Condemno in decẽ, quę si non soluerit infra mensem soluat uiginti, siue quæ si non soluerit luat in corpus, uel sit bannitus ad tempus, uel perpetuò, an ualeat hæc sententia, & an secunda pœna dicatur pęna delicti, an contumaciæ propter nota. in l. 1. ff. de in lit. iur. de fideiussore, qui non tenetur nisi ad pœnam delicti, nõ ad pęnam contumacię, nisi obstaret magna uis uerborum fideiussionis. Et an talis sententia
44 † pœna quando in subsidium est corporalis dicatur corporalis, ita ut damnatus non possit dimitti fideiussoribus, an uero pecuniaria, uide Ang. in gl. quas si non soluerit infra decẽ dies soluat cum quarto pluri, & Aug. de Arim. ibi. In qua materia uide, Bar. in l. 2. ff. de pub. iud. col. 2. & 3. Cępol. cõsil. 16. & Mar. Soc. ĩ c. veniẽs, de accus. in 5. char.
45 col. 2. & se. Et an possit iudex nõ facta solutione infra dictum mẽsem adhuc omissa pœna corporali exequi in bonis dãnati. Bartol. vult. eum posse. in l. cũ duobus, §. idẽ respon. socius. ff. pro socio. de quo uide Fel. ca. inter cęteras. col. 2. de rescr. uersic. dictas. Alex. in l. ita stipulatus. col. ult. ff. de uerb. obl. Cremẽ. singu. 100. Abb. cons. 6. in 5. in 2. dubio. in 2. volum. Cœpol. in d. cons. 16. facit quod vult Alex. in l. insulam. §. fi. ff. solu. matr. & Docto. vbi supra,

ubi supra, & uide etiam ad prędicta, & alia similia Aret. in d. gl. & in gl. quas si non soluerit infra decem diem amputetur sibi manus dextera. Sententiæ materiam prosequendo,
46 scias † ꝙ sententia aliquando fertur ab homine, & de hac dixi hactenus, aliquando fertur a lege disponente, ut quis ipso iure incurrat pęnã, & de hoc habes multos casus in c. cum secundum. de hære. in 5. ibi enim vult principaliter, ut bona hæretici sint ipso iure publicata, & refert multos alios casus in quibus lex ita disponit inferendo ex eis multo magis ad causam hæresis, & de alijs casibus inuenies in locis infra allegãdis. Et sciẽ
47 dũ est † ꝙ sicut lata sententia ab homine tenetur hæres, quemadmodum etiam tenetur ex contractu defuncti, quia repræsentant personam defuncti, l. cum a matre, C. de rei vend. & in Auth. de iureiur. a mort. pręst. in princ. ita quando pęna imponitur a iure, ut per Bart. in l. 4. §. quod autem, ff. quod quisque iuris, & ita omnes ibi sentiunt, licet Ias. teneat contrarium, ex quo requiritur declaratio, iuxta d. cap. cum secundum, & consequenter non secuta declaratione contra ipsum defunctum hæres non tenetur, per tex. & ibi Bart. in uersic. 2. not. in l. eius qui delatorem, in princip. ff. de iure fisc. & licet Dec. in d. § quod autem. non satis uideatur dissentire a Iasone contra morem suum. Attamen arbitror Ias. errare, quia præter id quod dicat contra alios omnes, ut etiam aduertit Parpal. in repet. l. si quis maior, C. de transac. versic. 5. quæritur, ubi uide, non etiam bene ponderat textum in d. leg. eius, qui delatorem, qui nõ loquitur in proposito: non enim procedit eo casu, quo quis ipso iure condemnatur, uti nos loquimur, sed quando quis habetur pro confesso, & conuicto. Et ideo Bar. in d. uers. 2. dum notat quòd hæc uerba, habeatur pro confesso, non intelliguntur ipso iure, sed requiritur sententia, uult clare quod si ipso iure intelligerentur non requireretur alia declaratio, & ꝓ hac opinione vide Im. in l. qui a latronibus, §. 1. colum. 3. ff. de test. vbi vult quod quando bona confiscantur ipso facto, vel ipso iure, non tamen fit actu executio, nisi præcedat declaratio, per d. c. cum secundum, nec vult vt fiat ante mortem, sed quando quis habetur pro confesso, & cõuicto, & hoc casu uult ut requiratur declaratio ante mortem, & ita intelligit d. l. eius qui delatorem. Hæc opinio ẽt est ex mente Dec. in reg. pupillum, §. in hæredes. ff. de reg. iur. ubi facta regula quod morte delictum, & pęna extinguntur l. defuncto, ff de publ. iud. & l. fi. C. si reus uel accusator mor. fuer. ponit. 5. lim. secunda est absolute, quando pęna est ipso iure, & facto imposita, quia tunc transit ad hæredem, & allegat Bar. ubi supra & in l. 1. ff. de priuil. deb. ꝑ l. Caius. ff. ad Syl. & alios ut per eum, est ẽt ex mente Fel. in c. Rodulphus, in uerbo, declaratoria, de rescr. & in c. præterea, col. 1. & 2. de spons. & in ca. cum non ab homine, col. 4. seq. de iud. dum exclamat requiri declarationem, qñ pęna imponitur ipso iure, quo ad executionem facti, quia nunquam dicit, ꝙ ante mortem requiratur declaratio, ꝙ uerbum ubi fuisset necessarium, profectò summa incuria, & nimis indiligenter omisisset. Hoc idem uult Bald. in d. l. unica, C. ne ex del. defunc. colu. 2. & 4. in princ. in uers. sed dubitatur, ubi uult qđ ideo pœna in d. l. eius qui delatorem, nõ trãseat in hæredes, quia non erat secuta condẽnatio iudicis, nec legis, & ideo uult ut si lex ipso iure damnet, tunc transeat, & dum in d. 2. colum. allegat c. 1. de homic. in 6. & Authen. de incest. nup. in princip. uult idẽ, & qđ sufficiat hęc sententia legis, ponit Bart. in l. ex iud. vers. quæro pone. ff. de accusat. & quo magis ubique perquiruntur Docto. eo magis ita reperitur, ut dixi. Et in crimine læsę maiest. cõis est opinio, ut bona non publi-
48 cẽtur ipso iure, quidquid dicant gl. & Doc. in d. c. cum ſm, per l. pe. §. fi. C. ad l. Iul. maiest. & l. fi. & l. donationes in cõcubinam, in fi. ff. de donatio, & Bar. expresse in l. post contractum. col. pen. ubi Imol. & Ro. ff. de dona. & dixi supra sub titul. de crim. læsę maiesta.
49 Nec unquam audiui dari aliquam molestiã bonis rebellium mortuorum, nisi lata sententia ante mortẽ, uel postea damnata memoria defuncti in casibus a iure permissis, in homicidijs uero, & alijs delictis, in quibus iure nostrorum decretorum, & statutorum fit confiscatio ipso iure, etiam hæredes non molestantur, ex quo decreta met clare præsupponunt, ut prius debeat sequi condemnatio in personam, ordo etiam quidam Ducis Ludouici obstat, ut supra dixi, in titulo de pœnis, versiculo pœnæ delictorum, dum commemoraui D. Ambrosium Opizonum, & quendam alium Doctor. in gratiam Ducis Lodouici aliter consuluisse. Et prædictis addens
50 quęro in casibus in quibus requiritur sentẽtia, si tamen princeps in rescripto dicat, quẽ priuatum, utrum intelligatur quo ad pote-

ſtatem priuandi, an etiam ut nulla alia requiratur ſententia, de hoc uide notabiliter Fely.cap.cauſam quæ,columna 6.de reſcrip.
51 & † quid de uerbis, Careat, uel Cadat. An intelligatur ipſo iure,vide Fel. in cap.ex tenore colum.antepen.extra,de reſcrip.& plenissime Fel.in d.cap.Rodulphus,vbi ſupra, & in c.præterea,col.2.verſ.2.not.& col.ſeq. de ſponſ.Abb.2.vol.conſ.18.colum.2. Paul. de Caſt.conſ.33.col.3.& Ang.omnino colu.
52 255.colu.fin. Et † an ſequatur dicta declaratio procedendo ulterius,uide Moder.in l.
53 ſi quis nec quæſt.col.1.ff.de quæſt.Et† an in tali declaratione requiratur citatio, uide ultra Fel.in d.cap.Rodulphus, & ubi ſupra,& cap.cum non ab homine,colum.5.de iudic. Mar.Soc.in 7.art.prin.tract.citatio,in 31.caſu.Vide etiam de hac materia late per Ang. & in apoſtil.ibi,in gloſſ.qui iudex uidens,ꝙ
54 inquiſiti non comparent. Et quid differat i
i hæc declaratio a ſententia,uide in cap.1. ad conſtit.char.3.colum.fin.uerbo, non obſtat etiam, & uide etiam circa decretum noſtrũ
55 uel ſimilia, ut bona commiſſo delicto ſint applicata fiſco, An eo caſu requiratur decla
56 ratio.Cur.conſilio 30. Sententia, & notorium æquiparantur.l.emptorem,in prin. de actione emptione. & c.final.de coniug.cler. quod eſt uerum,quo ad probandum, non quo ad diſponendũ.Ange.in l. libertas. §.1. ff.de ſtatulib. Baldus in l.ictus fuſtium.ff.de infam.& Baldus in l.1.columu.1. ff. de cur. furioſ.& ideo licet prẹlatus notorie ſit notatus crimine,non tamen depoſitus intelligitur niſi ſecuta ſententia,Bald.in l. cum fratrem.colu.3.C. de his quibus ut indig. atq; ita æquirantur quo ad manifeſtandum, & declarandum,non quo ad diſponendum, & puniendum,& hoc clare patet, nam confeſſio facit notorium,d.c.fin.de coniug.cle. & tamen qui crimen confeſſus eſt debet damnari.l.ſi confeſſus. ff. de cuſto. reor. & uide omnino Iaſ.in l.ſi uero. §. qui pro ei quali-
57 tate ff.qui ſatiſd.cogan. vbi dicit quod notorium debet probari in actis parte citata.
58 Item nota quod ex notorijs aliqua ſunt excuſabilia,aliqua non,ut not.per Aretin.in conſ.antep.col.9.uerſ.uenio ad ſecũdum,& quando ſunt inexcuſabilia,& nulla tergiuerſatione celari poſſunt, tunc nec requiritur citatio,nec declaratio per ſententiã, & ideo ubi quis publice eſſet factus rebellis Cæſaris aperte pugnando contra eum, uel caſtrũ cuius cuſtodia ſibi credita fuiſſet palã retinẽdo nomine inimici ipſius Cẹſaris,ut aliquãdo contingit,tũc perinde eſſet,ac ſi lata fuiſſe ſententia ante eius obitum, & eius bona poſſunt quandocunque retineri oſtenſo tali notorio,ſine aliqua ſententia, ita decidit in ſpecie Iſer.in tit.quo temp.mil.§.ſancimus, el ſecundo,& ſatis apparet ex prẹdictis, & ex dicto conſilio Aretin.ſi bene uides, & ex autoritatibus ad hoc allegatis ſupra in tit. quomodo procedatur in crimine notorio ad ſi.& Dec.hoc aperte tenet in c.peruenit, de appel.vbi dicit quod ita limitatur c.cum ſecundum,de hær.in 6.& ꝙ in notorijs clare non requiratur ſententia, ſed ſola executio tenet gl.& Bar.in d.l.ictus fuſtium.ff. de infam.& late Brun.conſ.19.colum.2. & ſeq. ubi uide. Et ex hac ratione ordinatũ eſt in
59 hoc dominio,ut illis qui uti famoſi, & publici delinquẽtes morti traduntur ſine ſententia,etiam ſint confiſcata bona,in caſibus tamen ubi alias ſecuta ſentẽtia ueniſſet, publicatio bonorum,de quo ordine aliquãdo dubitaui,imo adhuc dubito, uerum ſi intelligatur ſecundũ notorium inexcuſabile ſa-
60 tis recte procedit.Sententię uim an habeat ſimplex relaxatio, ita ut amplius non ſit ex eadem cauſa moleſtandus, iuxta regulã, ꝙ ſẹpius de eodem delicto quẹri non debet.l. licet.§.fin.ff.naut.caup.ſtab.& l.ſi cui. §. ijſdem.ff.de accuſat.Anan.in conſ.17. colu.ſi. verſic. præterea ſubdit hẹc uerba. quod ex quo ſemel fuit inquiſitus,& dimiſſus, & ſic quodam modo tacito abſolutus, æquum videtur,ut iterum inquiri non poſſit,per regulam d.§.fin.& Bar.in d.§.ijſdem.Alex.uero magis conſiderate locutus eſt in cõſ.179. col.pen.uol.2.inc. In cauſa Angelorum Hebræorum, dum dicit quòd dicta relaxatio ſimplex facta cauſa cognita, arguit abſque
61 ſententia,quia quoties apparet de innocẽtia eius,qui criminis arguitur,nõ debet retineri in carceribus uſque ad ſententiam,imo incontinenti dimittendus eſt, poſtea fertur ſentẽtia,allegat tex.in l.2.C.de exhib.reor. & Bal.ibi.Addo Rom.ſing.504.accuſatus, & aduertendum eſt quod etiam text. non requirit fideiuſſionem,tamen tutius eſt illã habere,& ita ſeruari uidemus,quod præſta-
k tur fideiuſſio. k Ale.igitur,& ẽt in effectu Anan.ſi bene conſideras,& Rom. uolunt ut non cenſeatur tacite abſolutus,ſed dimiſſus tanquam innocens.iuxta terminos d.l.2. & conſequenter oritur hic effectus,quod non eſt iterũ in carceribus conijciẽdus, niſi ſuperuenientibus

ueniĕtib. alijs indicijs, & ita seruatur. Addo
62 † prędictis ꝙ nō ita est custodiĕdus, qui est in casu absolutionis, sicut qui est condemnā dus. gl. in l. si pecuniam. §. fin. in verbo, carere, ff. de cond. ob caus. vbi vide Docto. Addo
63 † quod quę dicta sunt de accusato, ut sit dimittendus quando apparet de innocentia, etiam procedunt in accusatore posito in carceribus. Ange. in d. l. 2. & Ang. Aret. in tract. malefic. char. 9. col. 3. ad fin. & idem quod per Alexan. dicitur in d. consil. ponit etiam Alexan. in l. 1. ff. de custod. & exhib. reor. in apostilla quę incipit, debeat solui. Absolutus
64 † igitur ex sententia, vt dixi, non debet amplius molestari pro eodem delicto, hoc idē, & multo magis patet in cō lemnato, ut per Aret. consil. 58. circa secundum dubium, vbi ponit regu. & fallen. & per Fel. in c. de his, extra, de accus. ubi omnino uide, & unam declarationem habes ex materia immediate p̄cedenti, quando simpliciter est dimissus ex carceribus, quia adhuc superuenientibus indicijs potest molestari, quod multo magis
65 procedit quando † iudex expresse interloquitur eum dimittendo, rebus stantibus, prout stant, prout hic Mediolani, & in uniuerso dominio fieri semper consueuit, nisi quādo clare constat de innocentia rei, quia tunc absol
66 uitur diffinitiue. Et † an talis sententia sit diffinitiua, uel interlocutoria, uide omnino Bart. in l. Titia. ff. de accusat. & Fely. in rubr.
67 de re iudicata, extra. De iure tamen accusatus accusatore non probante debet absolui diffinitiue, text. est in lege, qui accusare, C. de edendo. & Doctor. ibi not. Fel. in capitulo aduersario, columna 2. de except. Si tamē iudex habet indicia contra reū vehemētia,
68 licet † tortus noluerit fateri, non debet eum absoluere, sed debet dari abolitio, hoc est circūduci processus, uel absolui in prima instantia, ita Salyc. in l. ea quidem, C. de accus. & in l. si qui adulteri, C. de adulter. & in l. quisquis. C. ad l. Iul. maiest. & refert, & sequitur Alexand. in l. unius, §. reus, in verb. nec confiteretur, ff. de quæstio. Per quod dictum ita declara regul. dictę l. qui accusare, & quę dicit Bartolus in l. fin. in 1. colum. ff. de quęst.
69 vt scilicet † tortus sit absoluendus si indicia non excedebant metam, & ita loquitur Bartolus ibi, sed si erant uehementia, procedant
70 dicta Alexand. Et † quando conuictus torqueretur adhuc uidetur quod multo minus sit absoluendus, secundū prædicta, & ita Paris. in tract. synd. char. 93. colum. 3. in princ. Paul. de Cast. in l. si quis in hoc genus, C. de episc. & cler. Alberi. in rubr. C. de quęst. col. 2. vers. est etiam notandum, sic etiam Rom. in l. 1. §. hoc rescriptum. colum. ultim. ff. de quæst. Reperio solum Cæpol. tenere contrarium in consilio 32. columna 8. qui sequitur Alber. in l. edictum diui Aug. de quæst. & ideo dicitur ꝙ solent iudices protestari, ut per eum, & ꝙ hæc est communis obseruantia,
l tia, *l* uult tamen Cępol. ut tormēta debeāt esse in tanta quantitate, ut sit sublata omnis probatio, alias posset iudex eum non absoluere, sed pecuniaria pœna damnare, uideo seruari in tali casu ꝙ fit protestatio secundū modum Cœpol. & deinde ratione probationum concludentium super quibus etiam nō interrogatur, & sic cessant omnes difficulta-
71 tes. Et † si ex iniuria officialis, vel ignorantis super his de quibus conuictus est sine protestatione torqueretur, & uehementer, fieret postea absolutio processus, idest absoluere-
72 tur † rebus stantibus, prout stant, sicut dixi & eodem modo uideo obseruari omni casu, quo clare nō apparet de innocentia, & uide etiā de hac materia Moder. in l. repeti. ff. de quæst. colum. pen. & uide etiam ad prędictam obseruantiam, quæ ponit Ias. in d. l. qui accusare, dum dicit, quod fallit illa regula,
73 † quādo contra reum est præsumptio iuris. Vide etiam circa dictā regul. l. qui accusare. omnino Perusi. in cap. dilecto, de appel. col. 361. uers. aliquando & tertio, qui dicit, qđ
74 † debet tamen dari dilatio actori ad probādum, aliter uere dici non potest, quod iudici liqueat de causa, nec quod actor, siue accusator probauerit, & uide etiam de dicta regula Moder. in l. reus, §. in ea. ff. de quæst. Et
75 an & quando reus actore non probante debeat se purgare antequam absoluatur, scilicet per iuramentum, uide Ang. Aretin. in gl. in uerbo, falsario, colu. penult. circa fin. & in additionib. ibi, & Anan. in c. ad falsorum, de crim. fal. col. 4. ad fin. & seq. De quo iuramēto purgationis in criminalibus, uide Ias. in l. ait prætor. la prima, in princ. columna 4. ff.
m de iureiur. non insisto, quia non seruatur *m*
76 apud nos. Quęro, quis est absolutus, quia nō fuit probatum, quo casu etiam erit sentētia diffinitiua, ut per Bar. in l. admonendi, ff. de iureiur. in 1. q. An tunc ēt procedet regu. ut sępius quæri non debeat, atque ita non possit iterum accusari, uel inquiri? & videtur procedere, quia non minus tunc obstat exceptio rei iudicatę, quàm si est lata sententia

circa ius. Ita Iaſ. in d.l. admonendi. in repet.
in 9. char. in vlt. colu. reprobato Rom. ibi. Et
Fel. not. in d.c. aduerſario, col. 3. de except. in
verſ. ſed in dubio, loquor ubi fertur ſentẽtia
77 † accuſatum abſoluens in cauſa criminali
mota criminaliter, vbi vero fertur in cauſa
ciuiliter mota ſuper crimine, tunc an pariat
exceptionem rei iudicatæ contra eundem,
vel alium, ponit no. Bar. in l.2.ff. ui bo. rapt.
ubi vide, quia in hoc caſu fit differentia, an
quis ſit abſolutus, quia non probatum, an
quia non ſit commiſſum crimen, nam ſecun
do caſu obſtat exceptio ſecundum commu
n nem opi. n vt per Soc. in l. qui agnitis, col.
2.ff. de excep. & idem etiã vult Bar. ibi quã-
do agebatur ad uindictam publicam, quod
poteſt fieri etiam ciuiliter agendo, ut decla
rat Bart. in l. prætor edixit, §.1. ff. de iniur.
& ibi Ang. & Cœp. cautela 65. & dixi ſupra
in tit. quomodo proced. per act. in delic. in
78 fin. an in dubio uideatur lata ſententia,
quia nõ probatum, uide Are. in l. ex duobus
col. 6. ff. de duobus reis, & omnino per Fely.
79 in d.c. aduerſario, col. 2. Et adde quod regu-
la, ut de eodem delicto ſæpius quæri non
debeat, procedit etiam ſi impoſita eſſet mi-
nor pęna loci delicti, quia tamen adhuc nõ
poterit iterum inquiri, vel accuſari. Are. cõſ.
58. circa ſecundum dubium, ita tamẽ quod
in primo iudicio ageretur ad uindictam pu
blicam, vt ibi, & per Fel. in d.c. de his, de ac-
cuſ. ad quam ampliationem uide quæ dixi
ſupra in tit. de foro cõpetenti, quia aliter nõ
bene intelligeres. Quæro circa prædicta, ſi
80 officialis à ſyndicatu abſoluitur, quia in
termino proclamatis nemo uenerit ad quæ-
relandum, an poſtea ad inſtantiam eius qui
damnum paſſus eſt, poterit iterum accuſari,
dixi ſupra in tit. de officialibus corrupt. pe-
81 cunia. &c. Adde etiam modum per quem
abſolutio proderit abſoluto, tametſi facta
ex officio per inquiſitionem etiam ſuperue-
niente eo cui facta eſt iniur. cui regulariter
l. ſi cui. §. ijſdem, de accuſ. & ibi Bart. & per
Fel. in d.c. de his, videlicet ſi citatur iniuria-
tus ad contradicendũ, &c. Are. in glo. & ibi
caputa ſpatulis amputetur, col. 1. quod ſem-
o per ſeruatur hic. o Non omitto etiã, quod
82 ſemel abſolutus via inquiſitionis ſecundum
multos poteſt iterum inquiri, vt nota. d. cap.
de his, & per Aret. in cap. cum clamor, co-
83 lum. 2. de teſtibus cog. Et an probationes
factę in vna cauſarum ciuilis, vel criminalis
faciat fidem in alia, vide Bar. in d.l. 2. ff. ui bo
no. rap. Dec. in l.2. vbi eſt materia. C. de ędẽ.
col. pen. & Iaſ. etiam ibidem, & Fel. in cauſa
quæ, col. 2. de prob. verſ. declara 3. Sententia
84 valet etiam ſi maiorem pœnam contineat
quam deberet, videlicet in eo in quo debuit
ferri, & ideo opus eſt appellare. Dixi ſupra
in tit. de pę. verſ. eſt in arbitrio iudicis, &c.
85 ad ſi. Sententiã nõ differri p pp abſentes,
quando vnus ex inquiſitis venit ad iudiciũ,
& maximè ſi quando eſt opus conſtitutio-
ne, ſe conſtituit ne marceſcat in carceribus.
Bar. in l. non idcirco, ff. de iud. vbi idem te-
net Ang. & Ange. in l.1. C. ſi aduer. rem iud.
colum. 2. qui tamen volunt, vt nec differri
debeat, quin terminetur contra contuma-
ces propter præſentes, quia ſumma eſt, vt
propter vnũ non debeat alter differri, & ita
etiam Angelus in gl. d Sempr. in trecentum
lib. & c. col. 4. & in apoſt. ibi, & faciunt no. in
cap. cum inter vos. de re iudic. & per Abb.
in cap. 1. de ſequeſtr. poſſeſſione, & fruct. &
tangunt Bartolus etiam, & plerique alij in
l. de vnoquoque, de re iudicata. ex quibus vi
des quod practica noſtra, vt donec fuerint
damnati contumaces, res præſentium finem
non accipiat, non videtur iuridica, ſed aduer
te, nam aut confeſſus, vel damnatus, nõ pu
nitur, ſed executio retardatur donec uiſum
fuerit an cõtumaces venire voluerint ad iu
dicium, expectando ſententiam, & bannum
contra eos, & tunc practica eſt inhoneſta, &
contra Doctores, de quibus ſupra, & ita lo-
quitur preciſe Ang. vbi ſupra, & maxime ui
detur honeſta, quia ratio practicæ eſt, vt vi-
deatur, an ex depoſitione confeſſi cũ poſtea
comparentibus, & negantibus inuicẽ facta,
poſſit erui veritas, & tamen tali experimen
to, rarò aut nunquã negans trahitur in ſen-
tentiam affirmantis, ſed quilibet perſeuerat
in ſuo dicto, & ſæpe ex hac dilatione aliud
maximum inconueniens ſequitur, quòd cõ-
feſſus, vel cõuictus, etiam de grauiſſimo deli
cto euadit, vel fuga corruptis cuſtodibus,
vel aliter, quandoque ẽt ope aliqua illicita
ſuperiorum, ad quod faciunt ea, quę dicam
infra ſub tit. de executione ſententiæ. Aut
vero qui in carcere detinet̃ eſt abſoluẽdus,
ſed differtur abſolutio propter cõtumaces,
nè illos poſtea ſuborner, & ut ueritas poſtea
magis eluceſcat omnibus præſentibus, &
tunc aut eſt abſoluendus, quia plenè oſtẽdit
innocentiam ſuam, & procedit dicta com-
munis opin. Doct. aut quia non probatũ eſt
& tunc cenſerem iudicem benę facere diffe-
rendo

rendo aliquantulum absolutionem, & hoc etiam est intentionis Doct. de quibus supra, non enim tenetur iudex, iuxta dictas leges, sed potest, & sensus est, vt debeat, ubi constet de crimine, uel de innocentia, aliter ex iusta causa potest supersedere. Dānato prin-
86 cipali † an intelligatur damnatus, qui auxilium pręstitit, & quid si damnetur mandatarius, an intelligatur damnatus mandans, & quid etiam quando damnatur producēs falsos testes, an ipsi testes intelligantur damnati, & quid si notarius qui confecit instrumentum falsum damnetur, an fiant pręiudicium illi, in cuius beneficium est factū. Hæc omnia ponit Aret. in glo. & ibi caput à spatulis amputet, col. 4. & seq. & uide omnino Bar. in hac materia in l. Lucius, ff. de infam. & Alex. in l. sæpe, ff. de re iud. colu. 11. & ibi habes, an sententia condemnans, uel absoluens vnum, noceat, uel prosit alteri, ubi amplissimè. Item an acta contra instrumentum de falso suspectum, præiudicent testibus in instrumento descriptis postea conuentis su-
87 per falsitate. Et an acta † super falsitate testium præiudicent producenti, ponit Felyn. in cap. cum Ioannes. de fide instrumen. char. pen. colum. 2. & adde quòd si nocet sententia, etiam nocent acta, & econtra, ut per Ias. in l. si is qui temporali, §. si cum de hęredita-
88 te. ff. de iureiur. nume. 3. Sententię † capitalis formam, quando damnandus est pręsens, & quando est absens, & nō compareret, ponit idem Ang. in d. gl. colum. 6. uersi. & quod hic
89 dicitur. Dāmnati pœna capitali quid amittant, longum esset omnia differere. Quò ad bona dixi supra sub tit. de pub. bon. & supra sub tit. bāniti quid amittant, & damnati ēt efficiuntur infames. l. 1. ff. de his qui notan. infam. Non tamen omnes damnati, sed pro criminibus de quibus ibi, an eadem l. qui tamen si sunt damnati ex contumacia, vel inquisitione, an pari modo reddantur infames, vide Aret. in glo. d. Sempr. in trecentū libr. condemnauit, col. 2. & seq. & hoc quo ad infamiam iuris, sed quo ad infamiā facti sufficit etiam accusat. cap. omnipotens. de accus.
90 quæ infamia facti quos effectus producat, uide Aretin. in l. qui à latronibus. colum. 1. & sequen. ff de testa. & consideratur, ut dixi, ex quo crimine agatur, iuxta d. l. 1. ad cogno-
91 scēdum si sequitē infamia, non † autē ad quem finē agatur, an ad pœnam, uel rem, nec utrū ciuiliter, uel criminaliter agatur, l. infamē. de pub. iud. & ibi Barto. ex quo Iaso. nesciuit quid diceret in l. certi condictio, colu. 8. ff. si cert. peta. & quod consideretur causa, & non pęna, uide l. ictus fustium, ff. de inf. & Rom. singu. 159. incip. in prin. huius quinterni. Et
92 quòd sit consideranda causa quę infamiam irroget, & quæ sit infamia iuris, & facti ponit Aret. in §. ex quibusdam in 3. col. Institu. de pœn. temere litig. ponunt omnes in l. cūctos populos. C. de sum. Trinita. & fide cath. & uide Iaso. ubi supra de aliquibus, an infament, uel non. Dixi de materia, & effectibus bonæ, & malæ famæ in tit. de inquisit. dum tractaui, quæ sint indicia ad inquirendū. Et
93 † an damnati ad mortem possint facere te-
q stamentum q & an factū etiā ante inquisitionē irritetur, uide rex. in l. eius. §. si cui, ff. de test. ubi dicit, quod damnatio impedit fieri, & iam factum rumpit, si uitam, uel ciuitatem, uel libertatem tollat, secus si solam famam lædat. & ibi uide Bart. & Docto. ponit Bal. 1. uol. cons. 382. 408. col. 1. ubi habes, q d si appellatione pendente fuerit capitali sup-
94 plicio affectus, & an † ad pias causas possit testari, uide Ale. 5. uol. consi. 182. Bald. 1. uol. cons. 448. colu. 1. circa med. & de omnibus. Bal. 3. vol. cons. 244. ubi etiam ponit an te-
95 stari possit pro restitutione ablatorum, † an dānatus an perpetuos carceres possit testari, uide Bald. 1. uol. cons. 445. Quid in damnato iniustè, & nulliter, uide Bal. 2. uolu. consil.
96 433. Quid in damnato pœna pecuniaria, qua non soluta in termino, possit corporali pœna puniri, uide Signorol. cons. 184. & la-
97 te de hac materia. Et quid in bannitis, an eodem modo sint intestabiles, & serui pœnæ, uide Are. in gl. & ibi, caput a spatulis separetur. col. 6 uers. & bene not. & in apostillis latissimè, & dixi supra in titu. banniti, quid a-
98 amittant. Et † quando imponitur pœna capitis inconsueta, puta, ut proijciatur ab una fenestra, an efficiatur ille intestabilis, uide Are. in d. glo. col. 10. vers. & bene aduertas tu iudex. ubi etiam in apostilis. Sententia aliqua,
99 an possit per iudicem maleficiorum ferri vltimo mense sui regiminis, stante statuto, ut tunc non possit absoluere, uel condemnare, uide eundem Aret. in d. glo. col. 9. versicu.
100 quæro quid si statuto. Et si sit statutum, q occidens Perusij forensem puniatur in certis libris, prout intelligo esse in castro Goffredi dn̄orum Gonzagharum. Si Perusinus alibi occidatur, an debeat occidens puniri eadem pœna, & non ordinaria, uide Barto. in l. prima, in princ. ff. quod quisque iur. & Angel. in

gel. in dicta gl. colu. 20. uersicu. quero Perusij. ubi etiam in apostil. & Dec. in dicta l. 1.
101 colum. pen & fin. Sententia si † imponat pœnam capitalem simpliciter, an intelligatur de pœna capitis naturalis, uel exilij, uide Aret. in dicta gl. col. 11. uers. quid si statutũ.
r Dixi late supra sub titul. de pœn. r ubi te reijcio, & ponit Ang ubi supra, etiam circa
102 hoc, † quod si clericus esset damnatus pœna capitis, intelligendo de naturali, nihilominus intelligeretur primo, quod deberet degradari, & successiuè morti tradi, & ingreditur materiam degradationis, de qua ẽt dixi sussu-
103 pra in tit. de foro compet. Sententia † lata contra mortuum est ipso iure nulla. l. pen. ff. quæ sen. sine app. rescri. Cępol. consi. 17. colu. 3. & cons. 23. column. 2. Et ideo etiam si uelles condemnare memoriam defuncti casib. in quibus potest fieri, condemnes ipsam memoriam, non defunctum, & ad hoc est consiliũ Cępol. 17. quod uide. Hinc est, quod cum seruus habeatur pro mortuo, l. quod atti-
104 net, ff. de reg. iur. Sententia contra eũ † lata est nulla. l. seruus. C. de iud. & Ias. ibi de-
105 clarat. Addo quod etiam morte extinguitur delictum, & pœna eius. l. defuncto. ff. de pub. iud. l. in Senatus, §. si propter mortem. ff. de Turp. & l. fi. C. si re. vel accus. mor. fue. & ideo ẽt cessat accusatio contra mortuum, ut per Dec. in l. pupillum, §. in hæredes, col. 1. ff. de reg. iu. imo sententia contra ipsum postea, non mittitur executioni contra mortuum. Dec. ibi. Sed tamen aduertendum est, quia ratio ut sententia non ualeat contra mortuum, non est, quia morte extinguatur crimen, nam hoc modo in multis casibus ualeret, & tamen nunquam ualet. d. l. pen. Sed est, quoniam ita placuit legislatori
106 bus. Item est aduertendum, quod etsi contra mortuum non ualeat sententia, ualet tamen contra hæredem, ex eadem instantia prosequendo illam contra eum. quia censetur eadem persona cum defuncto. l. si eum. ff. de fideiuss. l. seruus. ff. de his qui not. infa. & l. si infra. C. de restitu. in integr. facta tñ liquidatione prius, quòd esset hæres, & prosequendo, & diffiniendo contra eum, non contra mortuum, quia aliter nihil ualeret talis prosecutio nec snia. Paul. de Castr. in d. l. si eum. uers. aduerte tñ. & Dec. in ca. quia Cu. de iud. col. pen. vers. secundus casus. loquor ubi possit agi contra hæredes, iuxta dictam regulam. l. pupillum. §. in hæredes, & quæ ibi notantur per Dec. Est ẽt aduertendum,
107 quòd fertur sententia mortuo domino, quando procurator in lite iam erat effectus dominus litis, tex. est in l. nulla. C. de procurator. & ibi Iason. in fin. Sic intelligit d. l. pen. ff. quæ sent. sine appel. rescin. Est uerũ, quod in hac ciuitate, in qua peremptoriũ esset transmittendum domino, ita ut non sufficeret illud transmittere procuratori, ita dispo nente lege municipali, esset necesse liquidare prius quis esset hęres, & illi deinde transmittere peremptorium, postea causam finire contra procuratorem, iuxta d. l. nulla. & quod ibi declarat Iaso. & uide etiam Alex. l. in
108 summa. col. 2. uers. ult. ff. de re iud. Snia in criminalibus habet instantiam biennalem, in ciuilibus triennalẽ. l. properandũ. in princ. C. de iud. & l. fi. C. ut infra certũ temp. cau. crim. terminentur. Super hoc tñ nos habemus quosdam ordines, qui tamen non seruantur. Hoc quo ad tempus instantiæ. Quo
109 uero ad tempus cognoscendi, dic ex regula, de delicto posse cognosci infra uiginti annos l. quærelam. C. de falso. de quo latè dixi
110 sup. rub. accusat. nu. 30. Et stante statuto, ut iudex non possit cognoscere iam commisso delicto, post sex menses, poterit tamen cognoscere, ubi de eo constet per confessionem partis. Alex. in l. fin. column. fi. C. de dolo. & ibi etiam ponit, An hoc statutum intelligatur a die scientiæ, an uero tempus sit cõtinuũ, & maximè quando puniretur iudex,
111 si non procederet. Damnatus etiam pęna pecuniaria pro crimine in termino soluendi non habet quadrimestre, quod datur alijs, damnatis miserationis gratia, iuxta gl. fi. in l.
s si debitori. ff. de iudiciis, & est communis s opinio, secundum Iaso. in l. debitoribus. col. pen. & fin. ff. de re iud. sed potius tempus est arbitrarium, ut per eum post Alexand. Sic
112 etiam † in condemnatione corporali nulla datur dilatio, nisi in certis casibus, de quibus per Ias. in ead. l. colu. penult. & Felyn. in
113 cap. quærenti. de offic. de leg. Et pendente dilatione dictorum quatuor mensium, An possit condemnatus capi, ad hoc ut præstet fideiussiones? Dic posse, ita Bar. in d. l. si debitori, Sed an idem sit in damnato pro crimine ad dandam pecuniam certo tempore? Videtur etiam idem esse, quando illud tempus datur a iudice miserationis gratia, ut possit pecunias perquirere, sic arbitrando tempus solutionis, iuxta dicta proxime, secus si daretur ex natura obligationis per ea quæ ponit Felyn. in cap. quo ad consultationem

tionem.colum. 6. de re iudic. Et hæc etiam adde his,quæ posui in ti.de captura,in quæstio. An inquisitus citatus ad respondendum, inquisitionis termino trium dierum, illo tempore pendente possit capir. Non tamen capitur, si esset manifestè diues, vt per Iaf.in d.l.debitoribus,num. 14. nisi bona essent extra territorium. Barr.in leg.1. C. de princip.agen.in reb.lib.12.Ang.in l.exigere. ff.de iud.& uide de prędictis etiam Felyn.in dicto cap.quærenti,columna 2.Aretin.consilio 132.colum.fin.Alexan.in dicta l.debitoribus.& Barb.in cap.quærenti,colum.2.Sen
114 tétia†lata in loco delicti an mittatur executioni in loco domicilij ad petitionẽ eius, qui sententiam protulit. Et an etiam quando per vnum iudicẽ imploratur auxilium alterius, sit parendum maximè absque alia causæ cognitione. Primo dic, quod vnus iudex potest implorare auxilium alterius, & ille tenetur parere. l.a diuio Pio.§.sententiã Romæ,& ibi omnes.ff.de re iudicata,cap.1. de offi.ord.l.properandum.§.si.autem reus, C.de iudi.ubi Iaf.facit regulam,quod debet fieri petitio,alias non tenetur parere,cũ ampliationibus,& limitationibus, ut per eum, & aliquando etiam potest is, a quo perita fuit sententiæ executio,ex integro cognoscere.l magistratibus,ff.de iurisdict.omn. iudic. & magis per Dec.ibidem ad fin. Et quando delictum est mere ecclesiasticum, debet exequi alio non quæsito, ut ibi per omnes, & latissimè dixi, tam in ciuilibus,quàm in criminalibus, supra in tit. de foro competenti, ponit Ang.Aret.in gloss. & ibi, caput à spatulis separetur. versiculo,quæro an sententia corporalis. & ibi habes,an etiam sine literis fiat executio,& quia materia est inuoluta, ut potes colligere ex his, quæ per me dicta latè fuerunt,ubi supra. Ideo conclude ex omnium dictis, quod unus casus cla-
115 rus est,quando † processus est factus à iudice incompetente,quia alter, à quo petitur executio,non tenetur stare illi processui,nec sententiæ.l.diuus.ff.de custo.& exhib.reorũ, & cap.at si clerici.in princip.de iud. Si vero factus est a iudice competente, tunc an requirantur literæ subsidiales,an autem possit fieri executio sine literis,vide Angel.in dicta glos.& Iaso.in d.§.si autem reus. & ubi potest fieri sine his literis,vel non potest nisi cum interuentu literarum,& interueniũt, tunc si sententia est lata secundum statuta ciuitatis illius, qui sententiam protulit, & non militant in loco,vbi est reus,nunquam potest ille exequi, iuxta l.fin.ff.de iur.omn. iudic. & ita Iaso. in d.§.si autem reus. vbi omnino vide. loquor, quando statuta respiciunt pœnam,non ordinem iudicis,iuxta latè in hac materia tradita per Cuma. consil. 140.ubi omnino vide. Sed si est lata conformis dispositioni statutorum loci ubi est reus, vel iuris cõmunis,tunc adhuc fit executio, secundum Dec. in l. magistratibus. in fin. ff. de iur.omn.iud.nisi quando minus esset punitus,ut per eum,& secundum Imol.in cap. 1.de offic.ordin. & alios communiter in d.l. magistratibus. fit nouus processus a iudice, qui potest cognoscere.per §. si verò crimen. in Authen.de sanct.epis. Sed sentio cũ Dec. qui declarat hanc communem, & ad hoc d. §.si uerò crimẽ,quem vide,qui ita loquitur secundum Dec.quidquid dixerim,vbi supra. Est tamen tenendum,quod quamuis sit exequenda sententia, tamen sit prius adhibenda aliqua cognitio circa executionem, & ut dixi vbi supra circa materiam in causa ciuili. Et ita concludo, & quia lata senentia quæritur eius rescissio, ideo quibus modis hoc fiat infra subijciam.

ADDITIONES.

a Defensiones. Marian. Socin. in cap. qualiter, & quando.post num. 132.de accusat. Gram. cons. 16.per hunc supra in titu.de confessio. nume. 10. Iul. Clar. sentent.lib.5.§.fi.q.29. uers. est igitur.

b Reis. Contra Cyn.est communis sententia, ac obseruantia.Alex.in l.contumacia.nu.14. ff.de re iud.Iul.Clar. senten.lib.5.§.fi.quæstio.3.versicul.quæro modo nunquid uideatur. per hunc supra de citatio.nu.1.vbi plura addo in ver.una pro omnibus.

c In 27.art. Ac Iul.Clar. sentent.lib.5.§.fin. quæstio.18. versicu.hoc facto.

d Licentiam. Idem Clar.sentent.lib.5.§. fina. quæstio.45. versicu.facta autem repetitione. post medium.

e Citantur. Vide Iul. Clar. sentent.lib.5.§.fi. quæstio.9.uersic.quæro nunquid in notorio. & q.31.vers.ulterius quæro.

f Omnes. Carauit. super Ritu 202. ac Clar. senten.lib.5 §.fin. quæst.31. versicul.vlterius quæro nunquid cir.medium.

g Omnia possunt. Post glos.colum.2.in l.2.C. de offic.eius. qui vic.alter.uer. Iul.Clar.sentent.lib.5 §.fin.quæstio.40.versicu. sed nunquid

quid poterit talis vicarius.

h Rem iudicatam. Sublata autem re iudicata, an iudex suam sententiam immutare possit, an declarare, tracto post alios in c. in literis. de offic. deleg. ac in 72. q. post num. 20. in tracta. inhibition.

i Quid differat. Declaratoria est interlocutoria, ut per Bartol. in l. eius qui delatorem. nume. 3. ibi an debet esse quędam interlocutoria. ff. de iure fisci. Doctor. in l. quod iussit. ff. de re iudica. Felyn. in capit. Rodulphus versicul. sed declaratoria sententia, usque ad fin. dicti. c. de rescript.

k Fideiussio. Carauit. Ritu 40. & seq. nume. 5. Iul. Clar. sentent. lib. 5. §. fin. quęst. 46. vers. pariter etiam.

l Communis obseruantia. Idem Gomez. Delictorum. cap. 13. post numerum 20. ac Iul. Clar. sentent. lib. 5. §. fina. quęstio. 64. versic. veritas est.

m Non seruatur. In Ducatu Mediolani non seruari inquit Iul. Clar. senten. lib. 5. §. fi. uer. Licet autem. post medium.

n Communem opin. Idem Clar. senten. lib. 5. §. fin. quęst. 57. ver. & hæc quidem.

o Obseruatur hic. Sequitur Clar. senten. lib. 5. quæst. 11. vers. sed quid econuerso. in fin. & quæstio. 51. versicul. ulterius quæro nunquid in causa.

p Non differri. Supra de delicto. nume 46. in dominio Mediolani aliud seruari affirmat Iul. Clar. senten. lib. 5. quæstio. 49. vers. sed pone, quòd plures.

q Facere testamentum. Pro negatiua concludunt Bald. in l. vlt. nu. 15. C. si a non compe. iudi. & apostill. ad Angel. de malefic. in ver. & ibi caput. numer. 201. Et hanc dicit communem Iul. Clar. sentent. lib. 3. §. testamentum. quęstio. 21. colum. 1. & si prius testamentum condidisset illud irritum fieret. Subdit tamen idem Clar. quòd quicquid sit de iure, hodie ferè vbique contrarium obseruatur, quia etiam illi, qui sunt decapitandi, plerunque in carcerē faciunt testamenta, & instituunt hæredes, quando eorum bona non confiscantur.

r Sub titu. de pœn. Videlicet nu. 16. vers. Itē si lex, vel statutum pœnam capitis imponēs, an intelligatur, de pœna exilij, quę pœna exilij, vel relegationis lato sumpto uocabulo de iure communi dicitur pœna capitalis. l. cognitionem. §. æstimationem. vers. sicuti cū relegatus. ff de uar. & extraor. cogn. Alexan. inter cons. crimin. diuer. consil. 90. animaduersis. num. 65. lib. 1. Fallit in delictis atrocissimis, quo casu interpretatio fit de morte naturali, ut subdit Boss. post dictum numer. 16. per dictum Abb. in c. at si clerici. de iudi. in fi. princ.

s Est communis. Idem Iul. Clar. sent. lib. 5. §. fin. q. 95. post princ.

Tit. Si ex falsis instrumentis, uel testibus iudicatum erit.

SVMMAE.

1 *Sententia ex falsis attestationibus, vel instrumentis lata, quæ transiuit in iudicatum, retractari potest vsque uiginti annos.*

2 *Sententia ex falsis instrumentis lata si cognitum fuit de falsitate in eo iudicio, retractari non potest in alio, secus si non fuisset cognitum.*

3 *Falsi agi non potest ex sola aspectione testium, vel instrumentorū, propter quæ lata fuerit sententia, sed ex alijs probationibus coadiuuantibus.*

4 *Sententia capitalis fundata super falsis testibus licet forte sit nulla, tamen retractatur uia restitutionis in integrum.*

5 *Condemnatus ex sententia lata prætextu falsorum testium, uel instrumentorum potest iudicium criminale intentare contra producentem falsos testes, & in consequentiam petere rescindi sententiam intra quadriennium.*

6 *Falsi agi potest in aliquibus casibus usque ad centum annos.*

7 *Falsi agi potest ciuiliter ad interesse, actione in factum usque ad triginta annos.*

8 *Condemnatus potest excipere contra petentem executionem sententiæ, habita tamē prius restit. in integ. usque ad quadriennium.*

9 *Restitutio in integrum, quæ petitur ab excipiēte contra sententiam, competit de iure scripto, non ex gratia principis.*

10 *Restitutio cōpetens de iure scripto differt a restitutione, quæ conceditur ex gratia a principe.*

11 *Litteras petens a principe, ut admittatur ad nouas defensiones, debet maximè in precibus apponere se uelle probare testes fuiße falsos, si tamen id uerum sit.*

12 *Condemnatus, qui uult probare falsitatem testiū. potest directè id facere, si velit probare eos corruptos fuiße, tametsi testes sint publicati,*

publicati, si uero falsitatem tantam probare intendat, tantummodo indirectè id potest.

1 Contra † sententiam agitur, & illa retractatur, quamuis trãsiuerit in rem iudicatam, si lata sit ex falsis attestationibus, vel instrumentis per quęrelam fasi infra uiginti annos iuxta l. quærela.C. de fals.ita disponit totus in titul.C.si ex fals.instr. Non obstat tex.in l. fi.in fi.C.de fi.instr.ubi in iudicio ciuili fuerat productum instrumentum, & cõtra illud oppositum, ꝙ esset rasum, vel aliter de falso suspectum, iuxta l.iubemus.C.de proba.cũ ibi no. per Pau.de Cast.post Inno. in c.1.de fi.instru.& ita petitum, ut nulla ei fides daretur, & deinde super eo vti fidem faciente lata fuerat sententia. Et ibi in fi. dicitur, amplius audiendum non esse opponentem iterum falsitatẽ illius instrumenti, ut tandẽ causæ finẽ suũ habeant. Nam loquitur ille text.
2 vbi in primo iudicio fuit cognitum, tunc de crimine, sed si non fuit cognitum, tunc de eo potest agi principaliter, & ita sententia retractari, ut per Bar.in l.1.C. si ex fals. instr. requiritur tamen ut sit cognitum in primo iudicio, ad eundem finem, aliàs nihil esset. Sic Bart. ibi, & est regula generalis, quod si excipio ad vnum finem, & succumbo, possum postea principaliter agere ad alium finem. Bar.in l.qui Romæ.§.duo fratres.colu. 3.vers.5.oppono.ad fi.ff.de verb.obl. Aret.in §.item si in iudicio.columm.antepenulti. de excep.vers.secundus articulus ad fina. Dec. consil.96.colum.1.Soc.cons.274.colum.penult.& ita in quæstione nostra Gand.in titu. quan.per excep.cog.columm.1.uers. sed pone. Est tamen aduertendum loquendo ad
3 terminos nostros, quòd ex sola aspectione primorũ testium, uel instrumentorum, nõ potest etiam principaliter agi de crimine, sed ex aliis probationibus coadiuuantib.ita Bal. Sal.& Paul.de Cast.in d.l.fin.C.de fide inst. Et hæc est alia solutio ad dictam legem, quę mihi placet, ratione, de qua in illo tex. ut tãdem causæ habeant finem suum. Et hanc rationem his diebus proxime pręteritis allegaui contra fiscales, qui uolebant subuertere sententiam à me latam ciuiliter sub prætextu, ꝙ testamentum quoddam super quo erat fundata sententia, falsum esset, non adducentes aliam suspitionem falsitatis, quam quod illud testamentum in sui aspectione, videretur suspectum, & de qua suspitione ꝑ me fuerat cognitum: dicebam ego, Si haberent alias ꝓbationes, extrinsecus, audiendos esse, aliàs non. Contra quod tamen facit, ꝙ fiscus non interuenerat in iudicio ciuili, per ea quæ dixi supra sub tit.quomodo procedatur per excep.ad fi. Non tamen in causis criminalibus sæpe continget, ut huic cõclusioni locus sit, quia iudices maleficiorũ ubi uidẽt testes in principali causa suspectos, sunt proni ad quærendum, & inquirendum, an verum vel falsum dixerint, & æque principaliter: ita ut postea cesset cõclusio supra facta, quia cognitum fuerit ad eundem finẽ, sicut supra dixi, & sicut probat tex.in dicta l.1.in fin. Si tamen casus contingeret, fieret retractatio, imo fortè nulla esset sententia, secundum Bal.in addition. Specul.in tit. de exec. rei iudic.colum.4.ubi dicit, quod sententia
4 † capitalis fundata super falsis testibus est fortè nulla, per l.si quis obrepserit.in uerbo, nihil agitur.ff.de fals.tamen secundum eum potest dici, ut tũc etiam sit necessaria retractatio uia restitutionis in integrum, argumẽto.l.1.§.quis ultro.ff.de quæst. Et pro decla-
5 ratione huius materiæ, scias † quod quando casus contingit, potest oppressus sibi consulere diuersis remedijs, & primo põt intentare, ut dixi, iudicium criminale contra producentem falsos testes, quod ut dixi, facere potest infra uiginti annos.iuxta dict. l.que-
6 rela.† & in nonnullis casibus usque ad centum annos, vt not.Specul. de senten. prola. §.fin.Canonistę in c.licet causam.de probat. & Alexand.in l.diuus.ff.de re iudic. calũna. penultim.in fin.& quod possit intentare iudicium criminale, est tex.in d.l.diuus, & ibi Barto.in fin.not.& cæteri etiam, & in consequentiam potest etiam petere rescindi sẽtentiam, non principaliter, argumẽto l.interdum.§.qui furem.ff.de furtis, ita Alex.in dicta l.diuus.in 2.colum.uersic.ultim.nota. & idẽ ibi Ias.& Fely.in dicto cap.licet causam. colum.21.vbi latè, quod tamen intellige, ut locum habeat infra quadriennium, non post. ita Alexand.in d.uersic.quod nota. Secundo
7 potest intentare iudicium ciuile, idest, agere ciuiliter ꝑ crimine falsi ad interesse actione in factum perpetuò, hoc est, usque ad triginta annos. Tertio, potest petere restitutionem in integrum aduersus sentẽtiam, d.l.di-
a uus, & hoc infra quadriennium. a per l.fi. C.de tẽporibus in integ.restitut.pet. Quar-
8 to, † potest excipere contra petentẽ executionem

ctionem sententiæ, vel agentem iudicati.l.iudicati.C.si ex fals.instr. Hęc Barto.in dicta l. diuus,column.fin.Sed difficultas est,an hæc exceptio competat etiam sine aliqua restitutione in integrũ,& sic perpetuo,iuxta reg. l.pure.§.fin.ff.de doli excep.an solum prius habita in integrum restitutione, & sic infra quadriennium. Et in hoc dic communem opinionem Doctorum esse, ut solum competet habita prius restitutione in integrum infra quadriennium, vt attestatur Ias.in d.l. diuus,column.penult.circa fin.Et scias etiã,
9 vt quæ dico intelligas,quod restitutio in integrum, de qua loquimur, non est restitutio in integrum ex gratia principis, iuxta l. diui fratres,ff.de pęnis,& l.1.§.si quis ultro. ff.de quæstionibus, sed ex iure scripto ex clausula generali,Si qua mihi iusta causa ui debatur, iuxta l.1.in fin.ff. ex quibus causis maiores, ita communiter Doctores in dicta
10 leg.diuus.Et quę sit differentia inter hanc, & illam, patet ex dicto.§.si quis ultro.iuncta glos.& dictis per Bart.Alber.& alios ibi. Nam hęc conceditur ab ipsomet præside, q. tulit sententiam. Alia uerò ex gratia a principe,ut ibi. Et si haberemus ordines siue cõsuetudinem,prout hic habemus, ut ad sententiam criminalem nullo modo possit per eũ,qui iudicauit, apponi manus,ita opus es-
11 set recurrere ad principem, quemadmodũ quotidie fit dum impetrantur litteræ ad nouas defensiones pro dãnatis,& princeps esset difficilis in concedendo, sicuti semper est, quando uidet per testes bene fundatam sententiam, tunc caute agendo, dicendum esset in precib. (si tamen ita uerum sit) testes sunt falsi, & probare intendimus falsitatẽ testiũ, qa facile eo casu impetratur noua causę cognitio per prędicta,dum dixi, quod licet transiuerit in rem iudicatam, non excluden tur hæc remedia etiam iure ordinario. Non
12 omitto tamen, quod uictus, qui uult probare,falsitatem testiũ, hoc potest facere directe,si etiam uelit probare corruptos fuisse, aliàs solum per indirectum, & hoc post publicationem testium.Ita declarat Alexan.in dicta l.diuus.colum.1. uersi.item fallit ubicunque.& Doctores communiter in d.capitul.licet causam,& dixi supra sub tit.de public.testium.ubi oĩno uide, quia res est ualde utilis,& per me satis uisa. In reliquis in hac materia uide Felyn.in dicto capitu.licet cãm.maximè in 21.col.& per Doct. in ca.cũ venerabilis.de exceptio.ac in d.l.diuus.

ADDITIO.

a Infra quadriennium.Idem voluit Bal.in l.fal sam.post numer.3 ibi si quadriennium.C.si ex fals.instru. sequitur Per.Folle.cons.75.In causa, nu.3.lib.2. inter cons. crimin. diuer. lib.2.

Tit. Si aduersus rem iudicatam restitutio postuletur.

SVMMAE.

1 *Sententia ex restitutione in integrum rescindi potest,*

2 *Restitutio in integrum aduersus sententiam, quibus competat.*

3 *Restitutio in integrum aduersus sententiam, & restitutio aduersus lapsum temporis ad appellandum quomodo differant.*

4 *Restitutionem petens aduersus sententiã, debet summariè ostendere de læsione, aliàs non conceditur ei restitutio, & postea debet plenè ostendere læsionem.*

5 *Restitutio aduersus sententiam conceditur, etiam fisco.*

6 *Sententia contra fiscum lata, quando dicatur nulla, & quando ualeat, sed retractetur.*

7 *Restitutio aduersus sententiam, etiam in causa criminali, datur fisco, non solũ propter instrumenta de nouo reperta, sed etiam propter testes nouiter repertos, licet in priuato sit secus.*

8 *Restitutio aduersus sententiam propter iura nouiter reperta, datur priuato ex gratia principis, non solum in sententia corpus affligente, sed quæ etiam honore priuet.*

9 *Restitutio aduersus sententiã absoluentem quæ datur fisco ob iura nouiter reperta, competit ex gratia principis, non aũt a iudice dari põt.*

10 *Sententia per iudicem rescindi potest, quando lata fuit interueniente præuaricatione,*

11 *Absolutus propter collusionem, uel præuaricationem potest iterum accusari.*

12 *Collusio, vel præuaricatio ex quibus signis essẽ datur.*

13 *Fraus, uel dolus, si interuenit in sentẽtia, perpetuo succurritur condemnato.*

14 *Fiscales causæ non dicuntur, ubi tractatur principaliter de crimine, & persona delinquentis, sed ubi tractatur principaliter de bonis delinquentis.*

15 *Princeps ex absoluta potestate potest iubere, ut iterũ cognoscatur de sentẽtia absolutoria ab aliquo crimine, non autem ex ordinaria potestate,*

state, ita potest.

16 *Rescriptum principis concedens nouam cognitionem aduersus sententiam, non ualet, nisi derogetur sententiæ, & dicatur, Etiam si transiuerit in iudicatum.*

17 *Restitutio aduersus sententiã, etiam in causa ciuili, non competit fisco, quia potuit appellare*

18 *Restitutio aduersus contractum solemniter celebratum non competit fisco.*

19 *Restitutio aduersus, contractus non competit principi quando ipsemet contraxit.*

20 *Restitutio aduersus contractum competit ciuitati, vel uniuersitati, quando regitur per administratores, secus si seipsam regat.*

21 *Iudicium criminale non ualet aduersus minorem sine tutoris; uel curatoris autoritate.*

22 *Minor an restituatur aduersus delictum.*

23 *Restitutio competit minori aduersus confeßionem suam.*

24 *Restitutio in integrum non tollitur per uerba generalia, & multum ampla.*

25 *Restitutio in integrum duplex est, quædam a duce conceditur, quædam a principe, a quo partim fit ex gratia, partim ex iustitia.*

26 *Restitutio in integrum ita datur reipublicæ sicut fisco, quia in hoc non differunt.*

27 *Restitutio aduersus sentẽtiam peti potest quoties insurgit æquitas, ne quis locupletetur aliena iactura.*

28 *Sententia criminalis postquam transiuit in iudicatũ, quibus casibus retractari posit ab ipsomet iudice, absq; eo, qđ princeps cõsulatur.*

1 Ontra sententia agitur etiam remedio restitutionis in integrum, l. cum & minores, & per totum titulum. C. si aduer. rem iud. c. sciscitata, de in integ. resti. & in cap. 1. de in integrum resti. in 6 & hoc etiam contra sententiam principis locum habet, non tamen ex omni causa. l. minor autem magistratus. in princ. ubi Bartol. ff. de minoribus, & capitu. cum ex literis, de in integrum re-
2 stitu. vbi Abbas, & alij, & competit minoribus, & ecclesiæ, ut in dictis iuribus, ac etiam maioribus ex aliqua iusta causa, l. 1. in fin. ff ex quibus causis maiores in integrum rest. Bar. & Doct. in l. cum filius, §. in hac ff. de verb. obl. Bar. in l. qui duos. colum. 2. ff de rebus dub. Aretin. consil. 15. in fin. &
3 alibi sępe. Et est differentia, an quis restituatur aduersus sententiam, an aduersus tempus lapsum ad appellandum. Nã primo casu perinde est, ac si sententia lata nõ esset, & ita nullo tempore accipit fomentum, & robur. Secũdo casu debet appellare in termi-
a no decem dierũ, & prosequi tempore anni *a*
b uel biennij *b* aliàs cõfirmaretur. Itẽ primo casu sufficit ostendere læsionem, secundo requiritur ut ostendatur iniquitas. ita Imol. in ca. fin. col. fin. de restit. in integr. Et quando
4 quis petit restitutionem aduersus senten-
c tiã, *c* debet summariè ostendere læsionem, ad hoc ut audiatur in ipsa causa restitutionis petitæ, & ita auditur, aliàs repellitur, & qñ auditur, debet postea plene ostendere læsionem, & ita consequitur restitutionem in integrum. Ita Imol. in d. c. cum ex literis. col. pen. de restitu. in integ. Et est communis opinio in l. nam postea. §. si minor, ff. de iureiur.
5 ut ibi per Alexan. & Ias. Competit etiam restitutio in integrum fisco aduersus sentẽtiã. l. vnica, C. de sent. aduer. fisc. latis retrac. Ad-
6 uertendum tamen quòd aliquando sententia contra fiscum lata est nulla ipso iure, utputa si aduocatus fisci erat absens, iuxta ea, quæ dixi supra in ti. de sent. uel si precio lata fuit iuxta l. uenales. C. quando prouoca. nõ est necess. Aliquando autem est valida, sed tamen deficit in hoc, quod gratia uel ambitione lata est, vel omissum fuit aliquod instrumentum. iuxta, l. Imperatores. ff. de re iudic. quando est nulla, cessat retractatio, quando vero est ualida, sed adest uitium, sicut dixi, tunc fiscus restituitur infra quadriennium, iuxta l. fi. C. de tempo. in integ. rest. pet. Hæc est communis opinio in d. l. vnica, & in d. l. Imperatores. Et quod dico fiscum restitui aduersus sententiam per instrumenta nouiter
7 reperta, procedit etiam si testes postea inueniantur, per ea quæ dicit Ias. in d. l. Imperatores. col. pen. versi. 5. ultra Bart. Quò ad priuatum autem aliud est, quia nõ restituitur per nouas probationes, d. l. Imperatores, quod procedit etiam in sententia criminali, in qua
8 tamen damnato succurritur per aliam restitutionem in integrum, quæ procedit ex gratia principis, text. est in l. diui fratres. ff. pœn. quæ lex habet locum etiam in sententia quę honore priuet, uel alia super crimine, secundum Abb. in capi. consanguinei, ad fi. de re iud. & Iason. in d. l. Imperatores. col. 1. Videntur tamen esse exponenda illa uerba, uel alia super crimine, scilicet corpus affligente, q. in pœna pecuniaria uidetũ aliud, ibi non fuerit appellatum, l. 3. C. de re iudic.

& ita videtur

& ita videtur loqui Abba.in dicto cap. consanguinei, licet aliquantulum obscure loquatur. Et hanc expositionem colligo tum ex dicta, l.3 tum ex allegatis per Fely.in dicto c.vbi loquitur unà cum alijs Doctoribus per eum allegatis de sententia corporali retractanda solo beneficio principis. Sed obstat decisio Bart.in d.§.fi.in l.1.ff.de quęstionibus.ibi, item nota ad aliud, vbi dicit idem in sententia pecuniaria applicata communi,

9 Sed quæro, † sicut damnatus non restituitur, nisi ex mera gratia principis, iuxta l.diui.ff de pœn. & l. fina §.si quis ultro. ff. de quęstio.& quod dicit Barto.vtrobique. An ita etiam fiscus lata sententia absoluente in causa criminali non restituatur, nisi ex mera gratia principis, & non à iudicemet, qui eam tulit, iuxta dicta Barto.in d.§. fina. vbi uide, & certè uidetur restituendum esse, per d.l.unicam.C.de senten.aduer.fiscum latis, dũ absolutè dicit, quod fiscus in causis suis restituitur, loquendo in plurali per verbum, causas. In contrarium videtur tex.in d.l.diui.dũ absolutè dicit, quod iudex non potest mutare suas sententias latas in causis criminalibus, nisi quando reus damnatur, per restitutionem tamen in integrum à sola clementia principis, ex quibus verbis etiam in casu absolutionis denegatur restitutio, quæ fit à principe, & ponderandum est, quod tempore dictæ legis sequebatur confiscatio bonorũ, iuxta l.1.& quæ ibi dicũtur per Bar.ff.de bon.dã.& sic tractabatur de interesse fisci, & tamen absolute dicitur quòd iudex in tali casu nõ potest apponere manum, & huius ego sum sententiæ, maxime quia de hoc est decisio in terminis Odofre.in d.l.vnica. super verbo, causas, in 1.col. Et licet uideretur contrarium, quia etiam dicitur causa fisci, quando non tantum agitur causa pecuniaria solum, vel bonorum, sed etiam pęna capitalis, & in consequentiam confiscationis bonorum, l.1.in princip.ff. de iure fisci. cum glo.fi.ibi. Tamen l. diui.prob. hãc opi.& per illam etiam Alex.& Ias.in d.l.Imperatores, dicunt, quod illa lex procedit etiam in criminalibus, sicut dixi, habes etiam decisionẽ Odofre.lex etiam fauet decisioni, l. fauorabiliores, ff.de reg.iu. Quare merito tenenda hęc est opinio, loquor tamẽ, sicut allegatur d.l.diui.per Doct.in d.l. Imperatores.quando petitur restitutio in integrum per instrumenta noua, uel, ut melius loquar, per te-

10 stes postea repertos. Sed si alia ratione fieret, puta præuaricationis, vel fraudis, iuxta d.l.vnicam.in 2.parte. Dico ꝙ procedit d.l. vnica.& quod ibi dicitur, vt scilicet tali casu succurratur læso, hoc enim non est immutatum, igitur manere debet l. præcipimus, in fi.C.de appel. Et quando interuenit præuaricatio, vide textum in l.1.C.de aduo

11 catis diuersorum iud.vbi dicit, ꝙ etiam iudex potest rescindere suam sententiam latã interueniente pręuaricatione. Ad idem glo. ne.& Doct.ibi in l.1.C.senten.rescind. non posse.& Fel.in c.de his in 8.limit.de accus. ubi firmat conclusionem, ꝙ absolutus pp collusionem, vel præuaricationem iterum

12 põt accusari, & ibi etiam ponit signa ostendentia collusionem, siue præuaricationem,

13 & quando interuenerit fraus uel dolus, ꝙ perpetuo succurratur, est glo.fi.in d.l.Imperatores.ff.de re iud.& ibi Ias.col.fi. & Doct. in d.l.unica.in uerbo, fraus. Conclusionem, quam supra feci, ut cessante præuaricatione, uel dolo, non competat remedium fisco restitutionis in integrum ob omissas probationes, satis ostendit d.l.unica. dum dicit causas, in quibus contra fiscum iudicatum est, intelligendo ꝙ voluerit loqui de causis

14 fiscalibus, quæ non sunt, vbi tractetur principaliter de crimine, & persona delinquẽtis, etiam si tractatur de interesse fisci, sed sunt, ubi principaliter tractatur de bon.l.1. C. vbi causæ fiscal. Et ideo non immerito dixit Odofr.vbi supra, in d.l. ꝙ loquitur de ciuilibus. Accedant dicta Bar.in l.1.§.fi.ff.ad Turpil.dum concludit, quòd etsi in sentẽtia criminali applicata sit pœna fisco, tamen causa appellationis debet terminari inter accusatorem, & accusatum, non aliter citato syndico fisci, qui syndicus postea est citandus, cum causa agitur principaliter ipsorum bonorum inter fiscum, & priuatum, iuxta, d.l. 1. C. vbi causæ fisc. Et licet posset opponi, ꝙ publicæ interest, vt delicta puniantur. l. ita vulneratus.ff.ad leg.Aquil.& consequenter, ꝙ ex hoc capite debet competere restitutio in integrum.d.l.Imperatores.in fin. & l.respubl.C.de in integr.restitut. Tamen solutio patet ex d.l.diui.vbi absolutè sententia in causa criminali non potest immutari à iudice, qui eam tulit, propter probationes postea repertas, nisi in damnato autore tã principe, & ꝙ hæc opinio sit uera patet ex no.per Docto.in illo artic. An semel absolutus possit iterum accusari, de quo in l.si cui §.hisdem.ff.de accusationibus, & per Fel.in

d.cap.

d.cap. de his, de accusatio. in quibus locis Doctores nolunt ut succurratur, quando postea aliæ inueniuntur probationes, & si aliter diceremus, fere omnes sententię absoluētes infringerentur. Ex quibus omnibus nescio quomodo posset sustineri noua cognitio sententiæ absolutoriæ latæ in fauorem Medetarum, qui occidisse patruum arguebantur, ex qua postmodum secuta fuit sententia condemnatoria, & bona eorũ fuerũt donata diuersis personis. Illa enim noua causæ cognitio fuit admissa propter literas principis, sub prætextu, ꝙ competeret fisco restitutio in integrum, quod est falsum, ut vides, ad quæ etiam uide quæ dixi supra in tit.de sententijs, in versicu. Et quando iudex
15 in sententia. Est † uerum ꝙ ubi princeps ex sua absoluta potestate rescriberet, ut iterum uideretur sententia absolutoria alicuius delicti, maximè talis, prout fuit homicidiũ commissum, ut præsupponitur per eos Medetas in personam eorum patrui in lecto proprio, noctis tempore, sub fundaméto ne tãtum facinus remaneret impunitum contra ius publicum, d.l.ita vulneratus, fortè ualerent dictæ literę, per notata in l.fi.C.si contra ius, uel util.publ.& in c.quæ in ecclesiarum, de constitut. cum præsertim princeps habeat magnam potestatē in criminalibus vt dixi supra, in tit.de pœn.versi.est in arbitrio, & apparet ex d.l.1.§.si quis ultro. cum pluribus legibus ibi in glo.allegatis.ff.de q̃stio.& magis ex l.relegati, in fi.ff.de pœn. & ex his, quæ dixit Afflict.in tit. quæ sint rega. in princ. colum.2.uersicul.5.solus princeps, sed ex ordinaria potestate hoc facere non pōt, ut habetur in l.fi.C.sententiam rescindi non posse. & apparet ex notatis per Iason. in l.causas uel lites.C. de transaction. in quęstione, de qua ibi per eum, in uersicu-
16 lo iuxta prędicta. Et † ideo rescriptum non ualet concedens, ut iterum causa cognoscatur, nisi derogetur ipsi sententię, & dicatur etiam, quæ transit in rem iudicatam, vt ibi per eundem Ias.in 1.colum.& alibi sæpe. Vide tamen, quæ dicam titulo sequenti, in tertio modo retractandi sententiã, ubi intendo ulterius considerare, quod dixi de suprema autoritate principis in sententijs criminalibus absolutorijs. Quapropter bene animaduertendo ad omnia, fiscus, quando casus contingit, nō est sine remedio, siue interueniant pręuaricatio, vel fraus, siue non, vel ex potestate suprema principis, si verum est quod dixi, de iure priuati, probando aliquod impedimentum, propter quod non potuit testes repertos inuenire, vel examinari facere, iuxta notata in dict.l. Imperatores. Non sunt tamen omittenda duo ad prædicta. Primum,
17 quod † etiam in causa ciuili fiscus non semper habet remedium restitutionis in integrũ aduersus sententiam, quinimo sufficit, vt poterit appellare, vel legitime & rectè omnia processerunt. Ita Bartol.& omnes in d.l.vni. unica. per textum in l.illud.ff.de appella. Ad
18 quam conclusionem addo, quod † etiam fisco non datur restitutio in integrum aduersus contractum, qui fuerit solenniter celebratus, pręcedentibus debitis subhastationibus, & iusto pretio, si ex noua causa superueniente oriatur læsio, secundum Alberi.de Rosa. in l.etsi sine.§.quęsitum.ff. de minor. & Afflict.decis. Neap 340.vbi vide omnino. Se-
19 cundum illud est, † quod tunc demum conceditur restitutio in integrum fisco, quando per administratores agitatur iudicium, vel contractus, & ideo si ipsemet princeps causam ageret siue contraheret, cessaret restitutio in integum, secundum Nico.de Neap.in d.l.vnica.C. de sent.aduers.fiscum lat. Et ad
20 hoc uidet† quę dicuntur in quæstione uillę, vel castri, an eis competat restitutio in integrum, nam ciuitati Romæ competit.l.respub.C.quibus ex causis maior. Idem in alijs ciuitatibus, secundum communem opinionem, ut per Dec.cons.42.colum.fin. Disputant autem Bart.& alij, quid in castro, uel villa, & communis est cum Bart.in d.l.resp. quod si regitur per administratores, concedēda sit, aliàs secus, super si ipsam. Socin.consil. 190.col.2.Ro.cons.423.col.2.& Calcan.cō
21 sil.53.colum.2. Non † esset etiam hoc loco omittenda materia.l.clarum.C. de autorita. præstan.quę lex dicit, quòd in criminalibus non ualet iudicium contra minorem sine tu-
22 toris aut contractoris autoritate. Et † an minor restituatur aduersus confessionem, suam & an restituatur aduersus delictum. Sed uide de his Hipp.in prin.uers. octauo requiritur, ff. de quęstion. & melius in l.de minore.in prin.col.pen.& fi.ff.eodem tit. Et communis est conclusio, ut in his, quæ fiunt ad ordinem iudicij procedat d.l.clarum; & dicēdum sit, sicut etiam dicimus in ciuilibus, iuxta l.si curatorem habemus, C.de in integrum restitution. In his uero, quæ pertinēt ad inquisitionem ueritatis, ualeat sine cura
e tore e iudicium, & ita non requiratur pre-

ſentia tutoris uel curatoris, quando minor
23 torquetur. Reſtituitur † tamẽ aduerſus cõ ſeſſionem ſuam etiam aliter non oſtenſo errore, quando reperitur confeſſus, & non apparet aliter probatum crimen, ut per Iaſ. in l.nam, & poſtea.§.ſi.minor.col.ſecunda, ff. de iureiurando. Quod uero aduerſus delictum non reſtituatur, habes totum titulum Cod.ne aduer.delic. eſt textus in l.auxilium. ff.de mino.& omnino Alex. conſ. 103. col. ſexta.uolum.1. ubi uidendus eſt, diſtinguit enim inter dolum merum, & præſumptum. Eſt etiam in hac materia reſtitutionis in in-
24 tegrum ſciendum, per quæ † uerba tolli intelligatur remedium reſtitutionis in integrum, de quo uide gl.in l.poſtquam liti. C. de pac. quæ uult ut uerba generalia non includant illud, quam Aretinus in conſ. 161. columna 4. ſequitur, etiã quod uerba eſſent multum ampla, ut ibi. Ad id Perus.in cap. dilecto, de appel. colum.365. uerſ. de appellationibus. Et loquitur quando ſtatutum dicit, ut ſuccurri non poſſit, quod tñ non tollatur reſtitutio in integrum, ad quæ ẽt uide Baldum conſil. 236. ſtatuto ciuitatis, in 1. uolumine. Bartolum in l.2.C.de temp.appellat. & omnino Soci.in conſ.299. & Dec. in d.l.poſtquam liti.ubi ponit an ſublata nullitate intelligatur ſublata reſtitutio in inte-
25 grum. eſt ſciendum, quod duplex eſt † reſtitutio in integrum. Prima, quæ conceditur a lege ſcripta minoribus, maioribus ex cauſa, fiſco, & reip. & ut ſupra, & conceditur ab eo iudice, qui iudicauit.l.in cauſæ.§.ſi.ff.de minoribus, Nec dicitur ſuſpectus ex ratione, q̃ allegat nota. tex. in l.perfecti, ubi uide, ff.de minoribus. Secunda eſt, quæ conceditur a ſolo principe, iuxta d. l.1.§.ſi.ff.de quæſtio. & l.diui fratres, ff. de pœn. & conceditur ex gratia principis, ut in dictis iuribus. & Bar. in d.§.ſi.& hæc ſecunda aliquando conceditur ex mera gratia, vti loquitur totus titul. C.de ſent.paſſ. & l.1.§. deinde adiecit.ff.de poſtul.& Fel.in c.cum te.de re iud. Aliquando etiam conceditur ex iuſtitia, nè iniuſtè quis moriatur, & ita loquitur d.§.fin. & d.l. diui.& dicam infra in titu. de remedijs iuſtitiæ contra ſentẽtiam ex conceſſione principis, & in tit.ſeq. de remedijs ex ſola clemen. principis contra ſentẽtiam. Nec eſt omitten
26 dum ad declarationem præmiſſorum † q̃ non ſit differentia in hac materia inter rẽp. & fiſcum, ita ut gloſſ.Paul.de Caſt. & alij in d.l.Imperatores, quę vult ut reip. competat reſtitutio in integrum, illam indicant, vt declarent per l.1.C.de ſenten.aduer.fiſc. latis, & licet ſit differentia, vt per te ipſum cõſiderare potes, & eſt text.in l.in fraudem, §.neq; ff.de iure fiſc.tamen æquiparãtur in hoc per omnes in dict.l.Imperatores, & in d.l.vnica. dum allegant tex.in l.1.ff.de appella. & non omitto, cum ſimus in materia retractionis
27 ſententiæ via reſtitutionis in integrum, † q̃ ubi poſt latam ſententiam inſurgit æquitas, nè quis locupletetur cũ aliena iactura, poteſt contraueniri ſententię. Angel.in l.fullo. ff.de cod. ſine cauſ.reſtitutione in integrum petita.ſecundum Bar.in d.l.vnica.C.de ſent.
28 aduerſ.fiſcum latis. Poſtremò ſcias † tres eſſe caſus, in quibus ſententia criminalis poſtquam tranſiuit in rem iudicatam, poteſt retractari ab ipſomet iudice, abſque eo quod princeps conſulatur, quos refert Areti. in capit.de his, de accuſatio.& Fel.in cap. conſanguinei, de re iudicat.ad finem. Alios vide per Iaſon.in l.admonendi.ff.de iureiuran. in repetitione.char.3.colum.1. verſic. confirmo, ubi unum ponit, quando condemnatus de facto fuit admiſſus ad nouas defenſiones parte non opponẽte. Alios multos ponit in ea repetitione, char. 5.colum.2. Et inter cæteros quando abſolutus poſtea fateretur ſe delictum commiſiſſe. Et vide etiam ad prædicta Dec.in regula, & ſi nihil.ff.de reg.iu.& vide etiam in hac materia Ange.in d.l.C.ſent. reſci.nõ poſſe.& l. ſub ſpecie.C. de re iud. & Bart.in l.ſub prętextu. C.de tranſactionibus, & ibi gloſſ.

ADDITIONES.

a Anni. Authen.ei qui.C.de temp.app.c.ult.in prin.2.q 6.cap.cum ſit Romana.& c.ex ratione.de appel.

b Biennij. Doct.in dicto cap. ex ratione. Et ſi aliquid factum ſit in iudicio in primo anno dicitur ex cauſa. Rota. Faſto. 37. incipien. eadem die. a contrario ſenſu. & in ſpecie Caſſado.dec.7.de appell.

c Aduerſus ſententiam. Quod præcedere debeat aliqua probatio ſaltem præſumptiua de iniuſtitia ſententiæ. Bellamer. deciſ.418. ad obtinendum autem in integrum reſtitutionem debet omnino probari læſio, & hoc eſt vnum ex neceſſarijs extremis ad obtinendũ reſtitutionem in integrum. Aug.Bero.conſ. 121.motiuis.num.12.lib.3. Gozad.conſ.44. Non eſt. numero 8.Cœphal. conſil. 3.num. 137.lib.1.

137.lib.1.Osasch.decis.Pedemonta.157.numero 8.vbi loquitur de restitutione ad appellandum. & quòd leuis probatio, vel presumptio non sufficiat pro restitutione in integrum aduersus rem iudicatam, magis communem opinio. testatur esse Petr. Beninten. decis. Rotæ Bononien.85.dubitare. num.9. videatur dec. Caput aquen.22. fuit impetrata. & dec. sequen.lib.2.

d Per instrumenta noua. Restitutio in integr. ex clausula generali, si qua mihi &c. an concedatur aduersus rem iudicatam prætextu instrumentorum de nouo repertorum, ualde controuertitur: vera conclusio est, quòd si sint instrumenta, quorum is, qui rem iudicatam contra se habet, probabilem habuit ignorantiam, vel aliàs illis vti non potuit debita facta diligentia, affirmatiuè respondendum sit. gloss. in l. fideiussor. §. in omnibus. in uer. cessat. & in uers. item potest dare. ff. mandat. Innocent. in cap. ultra tertiam. colum. 1. in versic. nequiuerint. de testibus. Bartol. in l. 1. colum. 1. uersicul. item illud. C. de sentent. aduers. fiscum retract. lib. 10. Angel. Imol. Paul. castrens. Alexand. & Ias. in l. Imperatores. ff. de re iudica. Imol. cons. 37. colum. 1. uersicul. circa primum. Iason in repetition. l. admonendi. colum. 6. versic. nam concludunt, communem affirmans. ff. de iureiurand. & communem dicit Marian. Socin. iunior consil. 128. numero 158. lib. 1. hanc etiam opinio. tenuit Nic. Boer. decisio. 307.

e Curatore. Supra titul. de confes. numer. 69. Roland. consil. 31. numer. 1. lib. 1. Iul. Clar. sentent. lib. 5. § fin. q. 50. in prin.

f Inter rempub. Supra probatum est quòd fiscus restituitur, quòd autem respubl. Romana restituatur, sicut minor, & ecclesia est text. in l. respublic. minorum iure vti solet, ideoque auxilium restitutionis implorare potest. C. qui. ex caus. maio. ut per antonomasiam de republi. Romana intelligendum sit argum. text. in §. sed ius quidem. Insti. de iure natural. gent. in l. 1. iuncta gloss. in ver. in vrbe. ff. de colleg. illi gloss. & Doctor. in allega. l. respubl. & quòd respubl. propriè dicatur Romanorum est text. in l. bona ciuitatis abusiuè publica dicta sunt. & in l. sequen. eum, qui uectigal. populi Romani. ff. de ver. significatio. Sic etiam dicimus solam Rempublic. Romanam habere fiscum iuxta text. in l. properandum. circa princip. & ibi gloss. C. de iudic. per Bart. in l. si quis. circa princ. ff. de iure fisci. De alijs igitur rebuspubli. dubitari posse videtur. Verum quòd de omnibus idem dicendum sit, concludendum est, vt in integrum restitui debeant, quippe quæ etiam minoribus æquiparantur. l. rempubli. ut pupillam extra ordinem iuuari moris est & ibi gloss. C. de iure Reipubli. lib. 11. & & omnes Respubl. per suos administratores, ut minores reguntur. ut per gloss. in alleg. l. Respubli. C. quib. ex caus. maior. & in illi continentur etiam pupilli, viduæ, ac miserabiles personæ, vt ponderant Doctor. ubi supra. & quòd terminus Respubli. conueniat etiam alijs ciuitatibus probat text. in l. sed & si. ibi Respubli. cuiusdam municipij. ff. de publ. & in l. ciuitates. ff. quod cuiusque uniuers. nomi. & militant eadem ratio.

Titul. de Supplicationibus aduersus rem iudicatam.

SVMMAE.

1 *Sententia, a quo non potest appellari propter supremam dignitatem eius, qui iudicauit, potest retractari uia supplicationis, secus si causa ipsa sit apppellabilis, quia tunc supplicans incidit in pœnam.*

2 *Sententiæ, quæ in iudicatum transiuit, noua cognitio non debet, nisi ex magna causa concedi.*

3 *Literæ ad nouas defensiones, & vt sententia denuo cognoscatur, quæ quotidie Mediolani conceduntur, quando, & quomodo concedantur.*

4 *Supplicare contra sententiam non licet, nisi postea appareat de innocentia apud eundemmet iudicem, vel nisi inuentæ essent probationes, quæ prius inuentæ non fuissent, & literæ concedi non debent, nisi cum clausula, non obstante sententia.*

5 *Causa magna, & iusta cōcedendi literas ad nouas defensiones est illa, quando ex actis constat de innocentia damnati, & quid de causa, quia damnatus sit in contumaciam, vel quia ex ordinibus Mediolani sublata sit appellatio a sententijs criminalibus.*

6 *Annotatus infra annum auditur, licet damnatus non possit aliquo remedio agere contra sententiam criminalem.*

7 *Princeps licet habeat potestatem retractandi sententiam, tamen hoc est verum, quo ad tollendam, vel mutandam pœnam, non quo ad*

damnandum iam absolutum.

8 *Causa iusta retractandi sententiam etiam ex absoluta potestate illa non est, quod reipublicæ intersit delicta punire.*

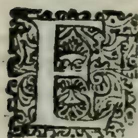
9 *Delicti magnitudo est causa sufficiens, ut concedantur literæ ad retractandam sententiam absolutoriam.*

10 *Supplicatio intra decem dies a die latæ sententiæ criminalis, admittitur, non ex gratia sed de iure, nisi statutum, uel decretum obstet, prout Mediolani obstat, licet post decem dies indistinctè non admittatur, nisi ex gratia.*

11 *Supplicatio ex regula non intelligitur sublata licet ex statuto sit sublata appellatio.*

12 *Literæ committentes, ut de sententia iterum cognoscatur, quæ in iudicatum trãsiuerit, interdum dicuntur literæ iustitiæ, sed ex clementia obtentæ.*

13 *Sententiæ nouæ cognitio obtenta intra decem dies, ex quo lata fuit, dicitur remedium extraordinarium, & ex gratia impetratum Mediolani propter decretum.*

1 Tiam quis auditur † contra sententiam uia supplicationis, l. si quis aduersus. & Authent. quæ supplicatio. C. de precibus Imperator. offeren. & est gloss. in dict. l. 1. C. sent. rescindi non posse. Quod tamen intellige, vbi cessat remedium appellationis propter supremam dignitatem eius, qui iudicauit, secus ubi causa non est appellabilis, vel quando sumus in casibus, in quibus cessat appellatio, ut per Innocent. & Canonistas, in c. ex litteris, de in integrum restitutione. & Ias. in d. Auth. in 5. notabili. Et ideo cum in causa criminali non possit appellari ex ordinibus nostris, etiam non licet supplicare sententia lata, pariter etiam non licet, quando sententia transiuit in rem iudic. & si fiat, supplicans incidit in pœnam, l. fi. C. vt lite pend. & l. fi. C. de errore aduoc. & uide Ias. in d. l. fin. in 5. notabili, vt lit. pendente, qui allegat Bal. dicentem, quòd postquam sententia transiuit in rem iudicatam, impossibile est postea supplicare, nisi princeps, rescriberet cum clausula, Non obstante. Et subdit post Innocen. & Baldum quod in uanum dicitur impetratum, quidquid dicitur contra sententiam, quæ transiuit in rem iudicatam, refertque Paul. de Castr. dicentem hoc facere contra illos, qui post latam sententiam Venetias proficiscuntur,
2 & supplicant, vt iterum causa uideatur, non obstante, quod lapsum sit tempus ad appellandum. Nam non debet hoc concedi,
3 nisi ex magna causa. Ex his videtur demonstrari ratio, quare concedantur litteræ ad nouas defensiones bannitis nostris. Supplicant. n. se iniustè damnatos, & petunt, vt sententia denuo videatur. Nam de iure non licet etiam supplicare, vt vides, & ubi supplicatur, nihil debet cõcedi, nisi ex magna causa, & magna causa vr, qñ quis supplicat, dicens se non deliquisse, & paratus est hoc ostẽdere in carceribus. Et propterea litteræ conceduntur, ut ipso constituto coram illomet iudice, qui eum damnauit, eius defensiones admittantur non obstante sententia, & banno.
4 Et quod dico non licere etiam supplicare procedit, nisi postea appareat de innocentia sua apud iudicem, qui tulit sententiã, quia mentitus esset contra seipsum, uel nisi repertæ essent probationes prius non inuentæ, hoc habes ex l. 1. §. fin. ff. de quæst. & in l. diui fratres, in princ. ff. de pœn. Extra vero dictos casus remanet firma regula, ut, non liceat supplicare, & si supplicetur, non debeat aliquid concedi, nisi magna ex causa, & cum clausula, Non obstante, &c. & ita
5 concedi solent sub hac forma. Non esset tamen magna causa, nec iusta concedendi, vt res iterum videretur, nisi adijceretur cum damnatum esse pp contumaciam, Quo in casu etiam fuit opinio Doctorũ vt solum bannitus possit torqueri, vt not. supra sub tit. banniti quid amittant, & hoc patet in d. §. fi. & in d. l. diui fratres, & dixi supra, istis iunctis vr oriri magna causa admittendæ nouæ defensionis, cum præsertim etiam per ordines nostros sublata sit appellatio, & omne aliud remedium contra sententias criminales, vt plurimum, tamen hæ literæ fundãtur in dictis casibus, quando apparet postea de innocentia, & ut supra, & ita nihil refert ut sit propter contumaciam bannitus. Extra tamen hos casus, iuxta dictum, §. fi. & l. diui fratres, adhuc cõceduntur hæ literę ex causa innocentiæ, quæ allegatur, iunctis prę missis. Et omnino aduertendum est, quod d. §. fi. & d. l. diui loquuntur, quando postea apparet de innocentia, ut dicam infra in tit. de remedijs iustitiæ contra sententiã ex cõcessione principis, circa fi. vbi vide. Et si iniustè damnatus est, & constat ex actis, tunc multo magis conceduntur dictę literæ, cum

nec

nec deficiat remediũ ordinarium, iuxta ea, quę dicam ubi supra, & licet deficiet, tamen ex obseruantia saltem nõ deficit, quin recurratur ad principem, ut ibi dicam. Et paucis agendo, scias quod vera ratio generaliter loquendo literarum ad nouas defensiones, quę quotidie a Senatu impetrantur contra sententias in contumaciam latas in caulis criminalibus, est illa, quam posui infra in titul. de querela cõtra sententiam. Nec ad prędictarum literarum concessionem aliquid facit. l. 1. ff. de req. reis, quia illa lex loquitur
6 in annotatis, non in damnatis. Primi † audiuntur dispositione illius, l. infra annum. Secundi non, lata sententia, postquam ex ordinibus est præclusa omnis appellatio, & omne aliud remedium, & cum lata sentẽtia absolutoria cesset ratio de qua supra, ut amplius de ea cognoscatur, non uideo quare princeps non debeat accusatores, uel fiscum quærentes, ut iterum causa cognoscatur, repellere. Et ad hoc facit d. l. diui. si bene vides, quę tantum admittit remedium principis gratia damnatis. Et licet princeps habeat potestatem in criminalibus, ut dixi in præce
7 denti tit. maximè allegando Affl. Tamẽ† hoc procedit quo ad tollendum, vel mutandum pœnam, non quò ad damnandum iam absolutum, perquire leges, quæ verba faciũt de remedio principis, & comperies eas ita loqui. Nam in l. relegati. in fin. ff. de pœn. quam allegat Affl. ita loquitur, pariter etiam d. §. in fi. & d. l. diui. & sic etiam loquitur, l. moris, §. illę feræ, & l. aut damnum, §. fin. ff. de pœn. & l. 1. §. deinde adiecit, uers. de qua, ff. de postul. Et ubi causa hæc, quod interfit rei-
8 publicę, ut delicta puniantur, magna esset, ita ut princeps deberet cõcedere nouam rei cognitionem ex sua absoluta potestate, semper concederetur, & omnes sententię absolutoriæ retractarentur. Magna tamen causa pos
9 set † esse commissi facinoris magnitudo, & prout considerauit iureconf. in alio proposito in l. si quis filio exhęrede, § hi autem omnes. ff. de iniust. rup. Et si aliter diceremus, iã perempta esset reg. ut eodem delicto sæpius quæri non debeat, & ideo qui regulam ipsã declarant, ut Fel. & Aret. in cap. de his. de accus. nihil dicunt de hoc remedio, & satis cõprobant dicta per me supra in pręcedenti ti. ad fi. & secundum prædicta intellige quę dicunt Doctor. dum nolunt, ut princeps possit committere, quod res iudicata iterum cognoscatur, quia ius quęsitum fit iure ciuili, ut Dec. in regul. res iudicata, ff. de reg.
10 iur. Dixi † quod non licet etiam supplicare, quando sententia transiuit in rem iudicatã prout dicitur transire ex forma statutorum disponentium, ut non possit appellari. Sed id intelligo elapsis decem diebus, & sic tempore ad appellandum, nam eo casu non licet supplicare, nisi ex gratia, & ita procedunt prædicta. Sed si sumus in termino decem
11 dierum, † quamuis sit sublata ex statuto appellatio, non tamen intelligitur sublata supplicatio. Ita Bald. in l. si. ad fin. C. de temp. ad appell. & ibid. Sal. & dicam late in sexto modo de querela contra senten. ad finem, & eo casu dicatur remedium iuris, & ex gratia, nisi quatenus repugnet decretum, prout nostrum repugnat, ut dicam ibid. Et conclusio est quod si iure communi sententia transiuit in rem iudicatam, noua cognitio dicitur obtineri ex gratia, iuxta d. § si uero quis vltiò. Sed si propter statutum tollens appel-
12 lationem, tunc † quia non intelligitur sublata supplicatio, ut dixi, si sumus intra decem dies, non dicitur impetrari ex gratia, nisi ordo repugnaret, si extra illos decem dies iuxta Auth. quę supplicatio. C. de precib. Imper. offeren. dicitur impetrari ex clementia. Sunt tamen literæ impetratę ex cle-
13 mentia, sed remedium† hoc etiam intra decem dies dicitur extraordinarium: & secundum decretum nostrum dicitur semper ex gratia concedi, ut dicam ibi supra.

ADDITIO.

a Infra annum. Vt probo inter casus Annales. post nu. 141. Et ibidem post Angel. in l. 1. C. de requi. reis. declaro in illis causis criminalibus annotationem illam procedere in quibus fit bonorum publicatio, non in alijs ubi non uenit publicatio imponenda.

Tit. de Appellationibus.

SVMMAE.

1 *Appellari potest a sentẽtia lata in causa criminali, etiam in crimine læsæ maiest. sicut a sententia in ciuili lata.*

2 *Appellari a sententia in crimine læsæ maiestatis lata non potest, quando quis fuißet dux alicuius factionis.*

3 *Appellare a sententia in causa criminali lata, quibus casibus non liceat.*

4 *Executioni mitti non debet sententia condemnatoria contra delinquentem, nisi post decem dies, intra quos etiã tertius potest appellare.*

5 *Sententia criminalis condemnatoria transit in iudicatum post decem dies.*

6 *Sententia criminalis quando nunquam trãseat in iudicatum.*

7 *Appellatio a sententia criminali ferè in omnibus locis prohibetur per statuta.*

8 *Appellari potest a sententia partim criminali partim ciuili, etiam stante statuto, ut a sententia criminali non appelletur.*

9 *Criminalis causa tota dicitur, quãdo pœna principaliter applicatur fisco, & in consequentiã venit interesse partis, sicut econtra.*

10 *Appellatio a principali prohibita censetur etiã prohibita ab accessorijs.*

11 *Appellatio prohibita in delictis nõ intelligitur prohibita ab incidenti, & emergenti.*

12 *Appellatio prohibita a sententia criminali per statuta non prohibetur ubi appareat de euidẽti iniquitate.*

13 *Appellatio prohibita per statuta in certis criminibus, an intelligatur prohibita in alijs?*

14 *Appellatio prohibita fauore causæ, an possit interponi, si in oppositum pronuncietur?*

15 *Appellatio simpliciter interposita a sentẽtia, an intelligatur, non solum interposita a causa diffinitiua, sed etiam ab interlocutoria.*

16 *Appellatio uidetur reiecta quando statutũ mãdat procedi sine lite, & statim, & ex officio.*

17 *Appellari, an possit stante statuto ut condemnatus pro percussione non appellet, si ex eo, quod non sit plenè paritum primæ condemnationi subsequatur alia?*

18 *Appellatio an intelligatur prohibita, quãdo statutum negat audientiam, & defensionem?*

19 *Appellatio, & restitutio in integrum dicuntur sublata, quando statutum dicit, Neque sub prætextu quodam altero.*

20 *Statuta, quæ tollũt appellationem, sunt strictè interpretanda.*

21 *Appellatio non excluditur, ubi casus clarè non deciditur in statuto.*

22 *Appellatio in dubio est permißa, ubi regulariter esse prmissa, aliàs secus.*

23 *Dies decem non sunt expectandi, ubi causa nõ est appellabilis.*

24 *Executio sententiæ fieri non debet, etiam ubi iudici non uidetur admittenda esse appellatio, sed scribendum est superiori, nisi periculum eßet in mora.*

25 *Executio non debet concedi ex magnitudine delicti, ubi causa est appellabilis, nisi concurrãt alia extrinsecus, quæ inducant periculum.*

26 *Iudex differrens executionem sententiæ in causa inapellabili, non præiudicat sibi, quominus poßit postea exequi sententiam.*

27 *Appellare non potest confessus, & conuictus simul de crimine, tam de iure canonico, quam ciuili, nisi alleget causam probabilem.*

28 *Appellare an poßit hæres contra quem agitur ea confeßione destricti?*

29 *Executio sententiæ retardari non debet, ubi iudex uidet tertium appellare solũ, ut differat.*

1 a Escinditur sentẽtia a ope appellationis, de qua in toto titu. ff. de C. de appel. & de sententia criminali, quod ab ea, sicut à ciuili appelletur, habes tex. in l. litigatoribus. C. de appella. l. non tantum, ff. eod. & l. additos, C. de episco. audi. & in cap. cum sit Roman. de appella. & ibi Dec. 101. & procedit hæc regula etiam in crimine læsæ maiestatis, ut ibi per Deci. secundum gloss. quam ibi defendit Areti. ubi omnino uide in l. Pantonius, §. rei perduellionis, de acqui. hæred. Hanc eandem opinionem late tenet Aug. de Arim. ad Angel. qui erat in alia opinione in glo. in uerbo, præsente Caio, & appellante, colum. 4. Et hæc opinio est uerior, quia

2 non reperitur, quod lex dicat in crimine læsæ maiestatis non posse appellari, nisi vno casu, quando quis alicuius factionis dux fuisset, id est proditionis, l. constitutiones, ff. de appell. quæ lex etiam non dicit illud in sola proditione aduersum principem, iuxta l. quisquis. C. ad l. Iulia. maiesta. sed in omni proditione. Ita Bartol. & communiter scrib. in dicta l. constitutione, & qui aliter dixerunt, ut Alex. in Aosti l. ad Bar. in l. si quis filio exhæredato, §. hi autem omnes, ff. de in iust. rup. Ang. Aret. in dicta gl. & in d. l. constitutiones. Rom. in §. rei perduellionis. Ioa. Andr. & Archid. in capit. felicis, columm. 4. de pœn. in 6. incautè locuti sicut, quod apparet ex dicto fundamẽto, & responsis Aug. de Arim. ad ea, quæ dixit Aret. ubi supra. Et

3 qui sint casus, in quibus non licet appellare in criminalibus, uide omnino Alexan. in dicto §. hi autem omnes. & d. l. constitut. Pract. Papien. in forma appellationis à sentẽtia diffinitiua, col. 4. versi. fallit hęc regula, & per Hippol. in l. unica. cha. 9. C. de rapt. uirg. & Ange. Aret. in l. non tantum, colum. pen. versic. 2. habes, & plene in d. glo. Et ex predi

ctis,

4 ctis, vides, ꝙ statim ex regula loquendo, sententia condemnatoria contra delinquētem mitti non debet executioni, sed expectandi sunt decē dies, qui dantur ad appellādū, quo tpe potest tam ipse, q̃ quilibet tertius appellare pro eo, l. non tātum. & ibi Bar. ff. de app. Bar. omnino videndus in l. qui vlt. ad fi. ff. de pœn. & latè Fel. in c. quęrenti. col. 2. de offi. deleg. in verbo, in eadem gl. ibi, in criminalibus. ubi dicit, ꝙ est communis opinio, ponit tamen duodecim fallentias, in quibus, uel differtur, uel etiam aufertur executio, uide ibi omnino. & idem quod Fel. in d. cap. quo ad principale ponit etiam Fel. in c. 2. col. 1. & 2 de re iud. Item ex prædictis habes, ꝙ
5 transit in rem iudicatam per lapsum decē dierum sententia criminalis condemnatoria, sicut ciuilis, uidebatur tamen dicendum contrarium, per regulam, l. liber homo. ff. ad l. Aqu. Sed sic est, ut per Fel. in c. de his. col. 1. in prin. de accus. & in c. consanguinei. de re
6 iud. Sunt tamen casus in quibus nunquam transit in rem iudicatam ut per Fel. in d. cap. consanguinei. Dixi supra in secundo modo, quo agitur aduersus sententiam, petita
7 in integrum restitutione, ad fin. Statuta tamen cauent ferè in omnibus locis, ut à sententia criminali non possit appellari, Quæ statuta an ualeant, uide Fel. in d. c. quærenti. col. 2. Cœp. consi. 4. Ang. consi. 187. & Aret. in d. gl. & stante eorum firmitudine, Quæ-
8 ro quando sententia continet criminalē, & ciuilem pœnam, quia partim pertinet ad fiscum, & partim ad priuatum. An hoc casu possit appellari? Et uidetur posse, quia ca-
c sus est mixtus, c & non simplex, & in materia exorbitanti, & odiosa, uti nunc sumus, statutum loquens in casu simplici, non comprehendit mixtum. Doctor. in l. 2. ff. de uerbo. oblig. & ita Alex. in rubr. C. de iud. Ang. consi. 256. in cōtrarium ꝙ imo tota dicatur criminalis, ex quo magis potens trahit ac se minus potens, iuxta l. cum quæritur. ff de stat. ho. & consequenter ꝙ non possit appellari, tenet Pap. in for. lib. quo agit de recu. poss. col. 2. & Alex. sibi contrarius in cōs. 82. vol. 1. ad fi. & ꝙ tota sit criminalis, tenet Are. in c. cum in tua. in 1. not. de testib. Ego primam opin. sequor, ut possit appellari non obstante allegato statuto, propter dictum fundamentum, ut in materia exorbitanti, & odiosa, &c. Secus si solum esset exorbitans, sed fauorabilis. Sic concluditur communiter in d. l. 2. & ita concordatur Alex. si bene uides eum. Nec etiam uerum est ꝙ tota censeatur criminalis, ut per eundem Are. in c. testimonium, in 2. not. de testi. & uide Ias. in d. rubr. qui dicit, ꝙ hęc est communis opin. & hanc opi. etiam tenet Alex. in l. 3 ff. de sep. uiol. Si
9 tamen fisco uenit aliquid applicandum in consequentiam, aliud uidetur, quia tunc tota uidetur ciuilis. Hanc considerationem habuit Bal. in 3. uol. consi. 226. secundum impressionem Mediolani, ubi omnino uide, sicut etiam tota uidetur criminalis, quando in consequentiam uenit interesse partis. l. mixtum. §. qui furtum. ff. de fur. ubi Bar. iuncto tex. in l. solemus. §. latrunculatores. ff de furt. de quo vltimo vide Corn. 1. uol. consil.
10 91. col. 12. & facit, ꝙ ubi prohibetur appellatio à principali, etiam intelligitur prohibita ab accessoriis, & impensis. Alex. in l. patris, & filii. ff. de uulg. & pup. colum. 2. post Imo. Item facit dictum Bar. in l. solent, ff. de
11 alim. & cibar. leg. Scias tamen ꝙ ubi prohibetur appellatio in delictis, non intelligitur prohibita ab incidenti, & emergenti. Bart. in l. arbitrio. in primis uerbis. ff. qui satisd. cog.
12 in rub. ff. de re iud. & circa statuta, ut non possit appellari à sententia criminali, uide Cur. cons. 59. dux Phil. ubi loquendo de decreto Mediolani, dicit ꝙ taemn potest appellari ubi appareat de euidenti iniquitate. Item uide Bar. in l. 2. C. quor. appel. nō recip.
13 ubi ponit, quando lex uel statutum prohibet appellationem in certis criminibus, q̃d iuris sit in alijs. Ad quod uide Dec. in cons. 49. præstantissimus doctor. Bar. cons. 165. in cip. in q. Ang. cōs. 107. Iacob. & Lucas. Aug. de Arim. ad Angel. in dict. glo. in additione
14 quæ incipit, Caius. Et quid vbi gratia causę prohibetē appellatio, si in oppositum pronuncietur, an possit appellari, uide Fel. in c. dilectus filius, el secōdo. de rescrip. col. 4. uersus finem. Marian. in tract. de alim. col. pen. Et an
15 intelligatur non solum de cā diffinitiua, sed etiam interlocutoria, uide in rubr. ff. de re iudic. & Ang. Aret. in l. creditor. §. iussus. ff. de appel. Fel. c. causam, col. pe. de rescr. Dec.
16 l. si qs in cōscribēdo, col. fi. C. de pac. Et qn̄ statutum mandat procedi sine lite, & statim, & ex officio, ꝙ uideatur reiecta appellatio. tenet Bald. uol. 1. cons. 330. circa fi. Et stante
17 statuto ut condemnatus pro percussione non appellet, si ex eo ꝙ non sit plenè paritū primæ condemnationi subsequatur alia, an possit appellari, uide plene Bar. cons. 101. Si
18 statutum negat audientiā ad defensionem,

an intelligatur prohibere appellatione ui-
19 de Veron.cons.4.col.2. Quando dicunt,neque suo prætextu quodam altero,dicitur sublatum omne remedium etiam restitutionis in integrum,ut per Bar.in l.nemo,C.de tép. appell.& Soc.consi.199.uide Dec.in l.si quis in conscribendo, colum.fin. C.de pact. qui
20 dicit quod † talia statuta sunt strictè interpretanda, ad quod vltimum allegat etiam se ipsum cons.49.uide etiam in materia appellationis multa per Parid.de Put.in suo trac. ch.14.in uerbo,appellatio. & ubi casus clarè
21 non deciditur in statuto,dic quod † non excluditur appellatio,quia hęc est regula,quod si non reperitur prohibita, intelligitur permissa.glo.fin.in fin.in l. qui restituere, ff. de
22 rei védic.& in dubio† est permissa,ubi regulariter est permissa,aliàs secus,Dec.cons. 28.
23 in fi. Et nota in hac materia ꝙ qñ causa nõ est appellabilis, tunc non sunt expectandi decem dies,iuxta ea quæ dixi supra,quãdo ve
24 rò est appellabilis† & iudici non videtur appellationem esse admittendam,debet scribere superiori,& expectare responsum,& non prosilire ad executioné, aliàs punitur eadé pœna,si tamen periculum esset in mora vbi differetur posset exequi,deinde scribere, vt per tex.in d.§.hi aũt omnes. vbi vide Paul. de Castro & ponit de hoc vltimo quãdo periculum est in mora.Fely.in cap.2.de re iud. col.2.& licet loquatur tex.in d.§. hi autem omnes.in manifesto latrone, & in seditioso, non tamen loquitur in casibus in d.l.constitutiones,& sic in casibus in quibus nõ licet appellare,quia illa loquitur in insignibus latronibus,& in principe seditionis. Et scien-
25 dum est,† quod ex magnitudine delicti non conceditur talis executio in casibus in quibus appellari potest, sed vbi cõcurrit extrinsecus alia causa quæ inducat periculũ si differatur, vt tumultus populi qui iuuat quo ad hoc,non quo ad sententiã,vt per Fel. in d.c.2.& Are.qui ita declarat in l.Pantonius, §.rei per duellionis,colum.1.ff.de acquiren. hæred.Dixi quando iudex non detulit appellationi in casu permisso quid facere debeat,& conclusi cauendum sibi esse nè exe-
26 quatur sententiam. Nunc Quæro † quid in casu prohibito, vt in crimine hæresis,capitu.vt inquisitionis,de hæret.in 6.& in alijs de quibus supra.Si ei deferat an sibi ita liget manus, vt non possit postea exequi sententiam,& uidetur non posse per cap. cum appellationibus friuolis,de appellat.in 6. Veritas tamen est in contrarium, quia tali facto suo nõ potuit præiudicare reipublicæ,cuius interest, vt delicta tã atrocia, prout sunt ea, in quibus prohibetur appellatio, cito puniãtur,& facit l.cum reis. C.de pœn. Hęc est opinio Angel.Imol.& Aretin. in d.l. constitutiones, ff. de appel. Inter cęteros casus in quibus non potest appellari,est vnus, qui se
27 accommodat omnibus criminibus,quando reus est confessus,& conuictus simul.l.2.C. quorum appellat.nõ recip.ita Dec.ibi communiter.& Ang.Aret.in d.l.non tantum.columna penultima.circa fi.De iure canonico solum confessus non appellat. in capit. cum sit Romana,§.fine autem post sententiam, de appel.in 6. vt per Angel.Aret.in l.creditor.§.iussus,col.5.6.& seq ff.de appel. Si tamen videtur iudici à quo appellantem confessum,& cõuictum, habere iustam causam appellandi,deberet supersedere ab executione & possunt considerari plures iustę causę, vt per Ang.Are.in d.§.iussus.vbi supra,sed
d magis tamen communis *d* opinio illa est in c.speciali.§.porrò.de appel. vt ibi per Abb. Dec.quod non sit differentia inter ius ciuile,& canonicum, & si solum confessus non alleget in appellatione causam probabilem contra confessionem, nullo iure audiatur, tanquam ueniat contra notorium, aliàs secus.Et quod etiam confessus, & conuictus audiatur allegando causam, uide late Dec. ibidem in 1.notab.& colu 2.vers.in fi.gl.&
28 Dec.etiam ibi quærit,& soluit,an hęres appellare possit si contra cũ agatur ex confessione defuncti Cætera,& circa d.l.non tantum,& circa l.si quis filio exhæredato.§.hi autem omnes,& circa alia uide per Aret. in d.gl.vide etiam in hac materia Mar.Soc.in capit.qualiter.el secondo.in art.11.quęstio. 99.de accus.vbi per quatuor colũm. non omitto tamen circa d.l.non tantum, quod si
29 iudex præsumet tertium appellare, solum vt differat executionem ob hoc nõ deberet illam retardare. Abb. in cap. super eod. ad fin.de offic.delega.faciunt quæ ponit Fel. in capit.de cætero,colum.3.de re iud. & in ca. licet causam,colum.3.de prob.& ibidem in 6.notabili.

ADDITIONES.

a Rescinditur sententia. Idest rescindi vel reuocari potest si rescindenda uenit: iudex enim ad quem,seu iudex, appellationis confirmar,

firmat, uel infirmat, reformat, addit, vel minuit prout negocium exigit. l. vlt. ff. de iur. patro. l. quædam mulier. ff fami. ercisc. c. Rainutius. & c. Rainaldus, de testa. Abb. super rub. de appel. nu. 8. Vel dicimus rescinditur sententia ope appellationis, idest extinguitur. Appellatio enim a diffinitiua de iure ciuili extinguit iudicatum, & operatur ac si iudicatum non esset. l. 2. vers. cęterum si pro uocet nondum condemnatus videtur. ff. de pęn. De iure vero canonico suspendit inspecto futuro euentu uires sententię c. veniens de offi. dele. & ad alia quæ adduco, in 74. q. de Inhibitio. nu. 5. & 6.

b C. de appella. Ac l. maioribus. C. eo. & c. de appellationibus. extra eo. Bart. in l. 1. colum. 2. vers. Quæro an ab impositione ff. si quis ius dicen. non obtempe. A mulcta etiam appellari potest. l. & in mulctis. C. de appel. l. si qua pœna. ff. de ver. sign.

c Mixtus. Iason super rub. C. de iud. Iul. Clar. senten. lib. 5. §. fi. q. 1. in 3. casu ibi. Et tale iudicium, & postea ibi, sed ex alia.

d Magis tamen cõmunis. Idem Ant. Gomez. Delicto. c. 13. nu. 31. ac dec. Tholosan. 176. & Iul. Clar. sent. lib. 5. §. fi. q 94. col. 2.

Titul. de Nullitate aduersus sententiam.

SVMMAE.

1 *Sententia impugnatur etiam uia nullitatis.*

2 *Appellatione simpliciter interposita etiam deuoluitur causa nullitatis.*

3 *Sententia nulla à qua appellatur non confirmatur lapsu fatalium.*

4 *Executio sententiæ criminalis, quæ continet pœnam irretractabilem, non fit pendente iudicio nullitatis, etiam si nullitas requireret altiorem indaginem, nisi euidenter appareat de calumnia.*

5 *Executio sententiæ quando impeditur, impeditur etiam ne bannitus poßit occidi.*

6 *Nullitas sententiæ criminalis, ex quibus causis posit apparere.*

7 *Nullitates sententiæ per quem ponantur.*

8 *Statutum prohibens nullitatem, non tamen omnes nullitates excludit.*

9 *Nullitas maximè euidens non prohibetur, ubi prohibetur appellatio.*

10 *Nullitatis exceptio poteſt opponi etiam contra tres sententias, vbi pœna mortis, uel alia corporalis imponitur.*

1 Vre etiam† contra sententiam agitur via nullitatis, vt no. in l. 1. C. sent. resc. non pos. & per Pract. Papiẽsem, in forma sententię diffinitiuæ, col. 2. & hoc largo modo, quia quod nullũ est impugnari non põt. c. ad dissoluendũ, de despon. impub. & l. nam, & si sub conditione, §. post defectum, ff. de iniust. rupt. Hinc est quod ẽt appellatur a sententia nulla. l. si
2 expressim, ff. de appel. † imo appellatione interposita simpliciter ẽt deuoluitur nullitas, ut not. in d. l. si expressim. & in c. dilecto. de
3 appel. non tñ si appelletur a sententia nulla cõfirmatur lapsu fataliũ. d. l. si expressim. Et
a pendẽte nullitate *a* à sentẽtia criminali nõ
4 fit eius executio, quæ cõtineat pœnã irretractabilem, ẽt si requireret cognitio nullitatis altiorẽ indaginẽ, ut est opinio communis quemadmodum attestatur Ias. ibi, in l. 3. §. si seruus, ff. de acq. pos. aliàs distinguitur, an requirat altiorem indaginem, uel non, ut hr̃ in l. 4. §. condemnatum, ff. de re iud. Si tamẽ euidenter appareret de calumnia fieret executio, ut in d. §. si seruus, per Doc. & p Aug. de Arim. ad glo. præsente Caio, & appellan-
5 te, uers. sin autem non appellauit, & sicut nõ fit executio à iudice, ita etiam bannitus non
b posset interim occidi, ut communiter *b* cõ cluditur in d. §. si seruus, quia in hoc fungi-
6 tur officio iudicis, ut ibi. Et nullitas sententiæ criminalis potest apparere ex plurib. causis, & primo quando non constito de delicto fuisset captus inquisitus, iuxta d. Gand. quod non constito de delicto, quidquid superædificatur est nullum, in tit. de pręsump. vers. vnum tamen nota, secundò quando inquisitio esset inepta, quòd pluribus modis cõtingere potest, ut supra latè dixi in tit. de inquisit. Tertio, quando vitium esset in iurisdictione inquirentis, vt dixi supra tit. de for. compet. Quarto, quando deficeret citatio vt dixi supra sub titul. de citatio. Quintò, quando sententia esset lata non data defensione, vt per Hipp. in l. vnius §. cognitum, colu. 9. vers. nunc reuertor, ff. de quæstione. Item quando apparet ex actis de notoria iniquitate c. inter cæteras, cum ibi not. de re
7 iudicata. & si vis plura scire, vide supra in titul. de banni nullitate, ubi latè. Item uide Pract. Papien. in forma sententię diffinitiuę, colum. 2. vbi ponit per septem colum. infinitas nullitates, uide etiam quando sententia sit nulla Spec. plenè in tit. de senten. §. iu

sta per

sta per totum.& in tit. de appel.§.2. ver. 18. & in l. prolatam, C. de senten. quæ vero pertineant ad remediũ nullitatis, vide per doct. in d.l. si exp̃ssim. in d. capit. dilecto. maximè
8 per Perusi. ubi dicit, † quòd statutum prohibens nullitatem, non tamẽ excludit omnes nullitates, ut in quæst. l. 1. & pluribus quæstionib. seq. ponit alias q̃stionis circa dictum
9 statutum. Et vbi p ohibetur appellatio, nõ prohibetur nullitas maxime euidens, ut per Cur. cons. 59. dux Philippus, colum. 8. & per Hipp. in l. unica, C. de rap. virg. char. 10. colu. 1. & Dec. in l. fi. colu. penul. C. de edic. diui Adriani tollen. vbi vide. Et adde quod
10 vbi pœna mortis imponitur, vel alia corporalis, semper potest opponi exceptio nullitatis, etiam contra tres sententias, ut per Ange. Aret. in § appellantur. Inst. de excep. col. 12. vers. ultimo.

ADDITIONES.

a Nullitate. Idem Blan. in praxi crimi. in ea parte, in qua tractat an notitia excuset a delicto fol. 101. nu. 120. & seq. Claud. Seisel. in alle. hic §. si seruus, Clar. senten. lib. 5. §. fi. quæst. 94. uer. scias etiam quod pendente appellatione.

b Communiter. Idem Clar. ubi supra uers. premisso, ibi, Et consequenter non põt interea.

Titul. de Querela contra sententiam.

SVMMAE.

1 *Querela potest intentari contra sententiam, & peti eius reuocatio coram eodem iudice, quã do non competit remedium nullitatis.*
2 *Querela remedium est extraordinarium, nullitatis ordinarium.*
3 *Querela non potest intentari contra sententiã quando appellatio ab ea prohibetur, ratione excellentiæ personæ.*
4 *Appellatio remouetur a sententijs per Senatum Mediolani latis.*
5 *Appellari ubi non potest mixta consideratione personæ, & causæ potest tamen supplicari.*
6 *Missio in possessionem hæredis facta per iudicem non citata parte reuocatur ab eodem iudice, si pars postea contradicat, & quotidie Mediolani seruatur,*
7 *Appellatione per statutum prohibita, non intelligitur prohibita supplicatio, & quin recurri possit ad superiorem, quo casu non deductum potest deduci, & non probatum probari.*
8 *Querelandi remedium ubi, & per quos tractetur.*
9 *Appellatione prohibita, non censetur prohibita querela.*
10 *Appellatio, & querela sunt diuersa.*
11 *Querelare prohibitus, non est prohibitus dicere de nullitate.*
12 *Querela per statutum prohibita, an intelligatur prohibita appellatio, et ius dicendi de nullitate?*
13 *Querella nomen est generale, & latius, quàm verbum appellare, & comprehendit etiam accusationem.*

1 Contra sententiam iure agi potest alia querela, iuxta dictũ Paul. de Cast. in l. fina. C. de edi diui Adr. tolli numer. 16. dum not. gloss. ibi uelle, quod ubi non potest appellari, potest tamen que-
a rela *a* porrigi coram eodem iudice, & peti reuocatio sententiæ, & loquitur Pau. de Cas.
2 quando sententia non est nulla, quia competere tunc remedium nullitatis ordinarium, quod faceret cessare hoc querelæ extraordinarium, ut ibi est declarat Dec. & defendit ab Alexand. vide Dec. ibi in uersi. & pro defensio. Paul. de Cast. colu. penul. Subdens tamen Dec. quòd secundum Doct. communi
3 ter non procedit dictũ Pau. de Cast. qñ prohibetur appellatio ratione causę, secus si pro
4 pter excellentiam personæ, ut in Senatu nostro a quo ob uirorum, & ordinis amplitudinem non appellatur, iuxta Authen. quæ supplicatio. & l. præceden. C. de precibus Impe. offer. non facientes differentiam inter supplicationem, & quærelam, & licet postea conetur adhunc Deci. defendere Paul. de Castr. ut regulariter qñ est prohibita appellatio ratione causæ, non tamen si prohibita querela, siue appellatio ad eundem iudicem. Tamen communis est in contrarium. Et ita apparet ex his, quæ supra dixi in materia supplicationis, ad quæ prędicta adde, & maximè quòd ponit Deci. ubi supra dum dicit,
5 quòd etiam, ubi non potest appellari mixta considerationem personæ, & causæ tñ potest supplicari, quod no. allegat Imol. cõsilio 142. Non omitto tamen in casu l. fina. C. de edict. diui Adri. tol. & eius quod dicit Paul. de Cast. quod quotidie in hac ciuitate Mediolani seruatur dictum Pau. de Cast. q.a iudices

6 iudices absque citatione partis ponunt in possessione hęredem, postea apparente qui contradicat non citato, & petente reuocationem fit reuocatio ab eodem iudice. Est verum quòd non est hoc remedium extra ordinarium quærelæ differens ab alijs, sed remedium nullitatis, quod deduci potest coram eodem iudice, si est ordinarius. quia potest cognoscere de sua nullitate. l. absente C. de accusat. l. si ut proponis, & l. si præses quasi desertam. cum ibi not. C. quomodo, & quando iud. & quo remedio competente cessat omne aliud remedium extraordinarium, iuxta declarationem Alexan. in dicta l. fina. Non omitto etiam quòd quidquid sit
7 de iure communi, quo prohibita supplicatio quando prohibetur ratione causæ, iure statutorum, est aliud, quia si prohibetur appellatio per statutum non prohibetur quin reccurri possit ad superiorem, ita Bald. in l. fi. ad fi. C. de temp. app. & ibi Sal. & Sali. in l. fi. circa vlt. col. C. de senten. & interlocu. omnium iud. Alexand. conf. 88. uol. 4. Imol. conf. 145. uisis ac diligenter, col. 2. & 5. consil. seq. quod incip. in causa Nauis. & ibi in col. 6. in uersic. & ideo cum similib. dicit hoc amplius, quòd in ea causa si recurritur ad superiorem poterit illud quod non fuit probatum probari, & non deductum deduci, & in casu statuti prohibentis appellationē, q non intelligatur prohibitum quin recurri possit ad superiorem habet pro absoluto, Dec. in d. l. fi. col. pen. uers. ulterius. quinimo ibi tentat idem sustinere prohibita appellatione iure communi, quod nō placet, & hoc etiam Imol. non uult in l. ex consensus. §. fi. de appel. & super hac conclusione fundatur etiam practica nostra literarum ad nouas defensiones, quæ impetrantur post sententias criminales a Senatu, quia licèt sit prohibita appellatio, & omne aliud remedium, nō tñ intelligitur prohibitum, quin ad superiorē liceat recurrere, prout etiam magis apertè dicitur per Hipp. in d. l. unica, chart. 10. col. 2. C. de rap. virg. uersi. nolo etiam. quinimo decretum nouissimū in specie hoc reseruat. Est verum quòd si supplicaretur intra tēpus ad appellandum remedium diceretur merę iustitiæ, circumscripto tamē decreto nostro, quo stante adhuc non simpliciter princeps tenetur concedere, ut causa iterum cognoscatur, & hoc per text. in d. Aut. quæ supplicatio. C. de precib. imper. offe. sed post tps ad appellandum dicitur ex gratia concedi, iux-
8 ta §. si quis ultro. in l. 1. ff. de quæst. & quod no. ibi Bar. In reliquis de remedio quęrelādi uide Abb. in c. querelam. de procur. & Alex. in d. l. fin. C. de edic. diui Adrian. tollend. Et circa prędictam conclusionem, quod prohibita appellatione, non sit prohibita suppli-
9 catio. Adde quod nec etiam est prohibita querela, ut latè ostendit Fel. ubi est uidendū in cap. pastor. colum. pen. uersi. considerat tertio. de offic. ord. & in cap. querelam, column.
10 4. de iureiur. & ibi dicit, quod sunt diuersa appellatio, & querela, & uno prohibito alterum non censentur prohibitum. Item pro-
11 hibitus querelare, non est prohibitus dicere de nullitate, ut per Bal. 2. uol. consil. 187.
12 circa fin. & quod statutum prohibens omnem quęrelam intelligatur prohibere appellationem, & ius dicendi de nullitate, tenet Bald. 5. uol. consi. 272. uol. 2. circa princ.
13 nomen querela est nomen generale comprehendens omne genus quęrelandi. Bald. 2. uol. conf. 335. colu. 2. Signor. consi. 220. ad fin. & consi. 252. column. 1. Cuman. conf. 42. & est magis latum uerbum quærelare, quā appellare. Are. consi. 75. col. 8. & comprehendit etiam accusationem. Cępol. consi. 65. columna 2.

ADDITIO.

a Querela. Quæ largo modo accepta comprehendit omne remedium, per quod quis ad superiorem recurrit per uiam grauaminis, iuxta tex. cum gl. in uer. quærelam. C. qūo & qñ iu. & per Abb. in c. querelam. col. 2. supra glo. 1. de procur. ac Fel. in c. querelam. colu. pen. de iureiur. strictè autem, & proprie sumpta ab appellatione, differt ut declarant Ab. & Fel. vbi supra, ac latius Rober. Maran. Iudicio. par. 6. prin. in 2. actu prin. uer. querela est octauus actus suspensiuus. num. 102. & seq. vbi alia etiam ponit huc spectantia.

Tit. de uia facti, & denunciationis euangelicæ contra sententiam.

SVMMAE.

1 *Executio sententiæ iniustæ impediri potest uia facti, quando iudex uult illam exequi, & dānum irrogandum est irreparabile.*

2 *Sententia, quæ in iudicatum transiuit, potest impe-*

impetiri

impediri uia denunciationis euangelicæ, quã do est iniusta, & victor scit iniustam esse, sequè esse in peccato.

1 COntra † sententiam quis etiã se tuetur uia facti, qñ est iniusta, & iudex vult eam exequi damnumque irrogãdum est irreparabile. Abb. in c. si quãdo. de off. deleg. & Dec. ibi latè, & Dec. in l. ut uim, ff. de iust. & iur. Simili
2 ter contra sententiam † quæ etiam transiuit in rem iudicatam utimur uia denunciatio-
a nis euangelicæ, *a* qñ est iniusta, & scit uictor iniustã esse, seq; in peccato esse, ita Ab. in c. nouit. de iud. contra Bar. in extrauag. ad reprimendum. in uerbo, denunciationẽ. opi. tamẽ Bar. uidetur communis, ut dicit Dec. ibi, col. 5. quem tamen uide. Hæc sunt omnia remedia iuris, quibus contra sententiam uti possumus, sed quoniam ex gratia principis, etiam rescinditur, ideo operæ precium existimaui, de hoc etiam aliqua subijcere.

ADDITIO.

a Denunciationis euangelicæ. Iuxta illud Matthe. 18. ac Lucæ. 17. quod si te non audierit dic Ecclesię. c. si peccauerit 11. quæst. 1. & per omnes in alle. hic c. nouit. Specu. in titul. de Denuncia. §. 1. uers. Item opponitur. & vers. quod autem. Maran. in suo specu. par. 6. prin. in 4. modo, dum de Denunciatione tractat num. 4. & sequen. Et hoc remedio is utitur contra illum, qui tenet aliquam rem indebite, & cum peccato, Iudicem ecclesiasticum pro illius consecutione adiens.

Tit. de Remedijs iustitiæ contra sententiam ex concessione principis.

SVMMAE.

1 Sententia quæ in iudicatum transiuit non potest retractari regulariter ab ipso iudice, in augenda, uel minuenda pœna, nisi cum autoritate principis, ubi constaret de innocentia condemnati.

2 Sententia quæ in iudicatum transiuerit, quibus casibus retractari possit ab ipsomet iudice, quando ordines loci non obstant.

3 Restitutio, a principe concessa uia iustitiæ plenius prouidet quàm restitutio minori competens fauore ætatis.

4 Restitutio a principe ex iustitia facta dicitur remedium extraordinarium, siue speciale.

5 Donatarius a quo bona euincerentur uia restitutionis ex iustitia non posset de euictione agere, ubi aliàs posset.

6 Emptor a quo euincerentur bona uia restitutionis ex iustitia, an posset agere de euictione.

7 Restitutio ex iustitia dicitur fieri quando præcessit sententia iuste lata & seruatis seruandis, postea uero appareat de innocentia, secus si ex processu de innocentia appareret, & appareret sententiam tyrannicè latam fuisse, vel nullam, aut euidenter iniquam esse.

8 Sententia tyrannicè lata non meretur nomen sententiæ.

9 Appellari potest a sententia criminali etiã stãte decreto Mediolani, quando tempore sentẽtiæ ex actis apparebat de aperta iniustitia.

10 Statutũ, uel decretum tollens appellationem, & nullitatem, non intelligitur tollere, quando sententia dolose lata est.

11 Ordinario remedio nullitatis dicitur prouisum quando Senatus ordinat, ut non habeatur ratio sententiæ criminalis, ex uitio citationis nullæ & etiam si causam nullitatis committat iudici qui tulit sententiam.

12 Supplicationis, & querelæ remedium dicitur extraordinarium quando deficit appellatio.

13 Supplicatio ex consuetudine Mediolani habet uim appellationis.

14 Appellare dicitur qui arripit iter ad pricipem.

15 Literis ad nouas defensiones bannito concessis, quando hæres possit uti.

DIxi de remedijs iuris contra sententiam, uidendum modò est an illis cessãtib. super sit aliud remedium, saltem autoritate principis, quod tamen non pendeat ab eius clementia, sed a iustitia? & breuiter dic adesse, qñ constat post sententiam innocentẽ condemnatũ fuisse, nam postquam illa transiuit in rem iudicatam, uel per lapsum temporis ad appellandum, uel ex dispositione statutorũ, quæ uelint ut non possit appellari, licet amplius ad causa manus apponi non pos
1 sit, ut notatum est. Iudexq; sententiæ, ea lata non possit amplius se intromittere, in minuenda, uel augenda pęna l. acta §. de ampliãda. ff. de re iudicata. nihilominus ex autoritate

toritate principis constito expresse de innocentia, potest iudex ipse qui sententiam tulit prouidere, de hoc est tex. in l. 1. §. si quis vltro, ff. de quæst. & ibi glo. Bar. & Doct. &
2 in l. diui. ff. de pęn. In aliquibus† tamen casibus etiam solus iudex hoc potest nisi uetarent statuta locorum, ut per Fel. in c. consan guinei, col. fin. extra, de re iudi. & dixi supra in titulo, si aduersus rem iudicatam restitu-
a tio postuletur, circa fi. *a* & faciunt, ad hęc quæ dicit Dec. in c. at si clerici. §. 1. col. 2. in principio. extra, de iudic. cum uult quòd iudex in sententia possit augere, uel minuere pœnam ex causa non post sententiam, sed episcopus superior hoc possit dispensando. Aduertendum tamen est, an id faciat superior uia iustitiæ, an ex mera gratia, iuxta l. fi. imo totum titulum. C. de senten. pass. Et
3 † scias ꝙ plenius prouidet restitutio principis, quæ fit uia iustitiæ, quã restitutio quæ fit gratia minoris ætatis. ita Iaso. in l. Gallus. §. & quid si tantum, num. 73 de liber. & posthumis. & ibi ponit de restitutione hac principis, quæ fit ex iustitia, post Nell. per eum allegatum, & ultra eum uide Angel. in d. l. fi. C. de senten. passis, & Salic. ibidem ad
4 finem. Scias etiam quòd hæc restitutio quę fit ratione iustitię dicitur remedium extraordinarium, siue speciale, sicut etiam remedium restitutionis in integrũ, quæ competit minori, vt not. in l. minor 25. annis. ff. de euict. & est tex. in l. in causa, la seconconda, in princip. ff. de minoribus. Quo fit,
5 ut donatarius cui hoc modo euincerentur bona, iuxta dicta per Iason. ubi supra, non posset agere de euictione, loquor ubi aliàs posset agere, iuxta not. per Bartol. in l. Arist. §. Labeo. ff. de donatio. & per Iaf. in l. Iulian. §. 1. ff. de uerb. obl. & hoc per tex. secundum unum intellectum in l. qui res. ff. diuersum. ff. de solutio. Aliud in emptore cui hoc remedio euincerentur bona empta, dicta lege, minor, uigintiquinque annis. ff. de euictio, & gloss. ibi, & Salyc. clarè hoc ostendunt
6 in ratione posita, quare emptor possit his casibus agere de euictione, & quando ex mæra gratia sequeretur talis euictio, rés nõ haberet difficultatem, quod non posset agi l. Lucius. ff. de euictionibus. Est tamen aduertendum ne erretur in terminis, ꝙ tunc
7 dicitur restitutio ex iustitia, quando sententia fit iuridice, puta præcedentibus indicijs quis torquetur, & tortus fatetur, & ita seruatis seruandis damnatur. Nam hoc casu si postea apparet de innocentia fit restitutio propter iustitiam, & uere est restitutio siue gratia, sed tamen ex iustitia d. §. fin. in l. 1. & d. l. diui. sed si sententia esset tyrannicè lata, & ex processu per quod appareret eum esset innocentem, condemnarumque animo doloso, ut bonis proprijs spoliaretur, eo casu non essemus in d. §. fina. imo talis tanquam spoliatus esset, uia ordinaria qñcumq; posset intentare remedium reintegrandi se ad possessionem bonorum suorũ, iuxta no. in cap. conquerenti. da rest. spol. & per Doct. in l. iuste possidet. ff. de acquiren. possessio. & Soci. consil. 12. column. 3. & recurre in hoc ad l. decernimus. C. de sacrosa. eccles. & trac. tyranni. Bartol. & idem cẽserem generaliter quando sententia esset nulla, uel euidenter iniqua, & quando est nulla, quia ꝓcessus fuit nullus, & inordinatus, quod eo casu competat tale remedium, dicunt Abb. & Socinus, ubi supra, & idem dicit Socinus ibi quando etiam est nulla defectu iurisdictionis, quando uero esset iniqua euidẽti iniquitate quæ ex actis appareret, tunc idem esset, ut probatur ex prędictis, iuncto cap. inter cæteras, cum ibi not. maxime per Fel. in 3. conclusio. de re iud. & quod ubi tyrannicè lata est, nõ regina uirtutum, sed iniustitia dominante, ut fuit illa quam Henricus Imperator tulit
8 contra regem Robertũ, de qua in clem. pastoralis, de re iud. Talis sententia non habeatur quo quomodo in cõsideratione, ita ẽt vt non mereatur nomen sententię, est tex. in d. clem. pastor. & si dicas hæc procedere iure cõi, sed stante decreto nostro quòd a sententia criminali non liceat appellare, uel reclamare, sed solum sit recurrendum ad principem, tunc omne id quod obtinet dici posset obtentum per remedium extraordinarium. Respondeo, quod ubi de innocentia apparet post sñiam, tunc procedit d. § fin. & d. l. diui. & ita ponderat Fel. in c. consanguinei de re iud. col. 1. & magis column. 2. Sed
9 quando constabat tempore sententiæ ex actis de iniustitia aperta eo, casu decretum non obstat quin possit appellari, ita latè in terminis Cur. Sen. consi. 59. dux Philippus col. 7. versic. licet, & quamuis aliter obserue tur, quia recurritur ad principem, uel Senatum, non propterea immutatur substantia rei, sed solũ forma, quia hoc mõ iustitia declaratur, uel dic, quod etsi princeps, uel Senatus uelint ut ad eos recurratur in hoc, tamen nõ fit contra naturã remediorũ, quia

appellatur

appellatur a iudicibus nostris rerum criminalium ad Senatum, quia alius ordo non est intermedius, l. Imperatores. ff. de appel. Et si Senatus remittat causam cognoscendam eidem iudici, hoc quidem vr̄ extraordinarium contra l. iudex posteaquam. ff. de re iud. Si uero retinet, & cognoscit, fungitur
10 in hoc officio iudicis appellationis. Et decretum tollens appellationem, & nullitatē, non tollit, quando dolosè sententia lata est, quia perpetuo succurritur, iuxta gl. in l. Imperatores, & ibi Ias. in fi. ff. de re iud. & ut supra, & per Cur. vbi supra in d. consi. 59. dux Philippus, col. 8. & 9. & per Perus. vbi omnino est uidendum in cap. delicto. in 52. colu.
11 extra, de appel. Quare † postquam ad Senatum quis confugit querelans in sententia criminali adesse vitium citationis, si Senatus ipse cognoscit, declaratq; nullam habendā esset rōnem dictę sententiæ, dicitur id facere remedio ordinario nullitatis, & non fundando me in uerbis, sed in rebus, ulterius dico, quamuis Senatus cām nullitatis non sublatam a decreto declarando, ut dixi, cōmittat alteri, etiam iudici qui iudicauit, tñ si declaretur super nullitate dicitur declarati remedio ordinario, ex quo ut dictū est decretum non tollit, iuxta latè not. supra, ma-
12 ximè per Perus. in dicto conclusio 52. Et de remedijs supplicationis, & querelæ, quod sint extraordinaria ponit Dec. in lege fina. C. de edic. diui Adr. toll. char. fin. column. 1. versicul. non tamen gloss. sed intelligo quando deficit appellatio, iuxta Authen. quæ supplicatio. C. de precib. imper. offer. & si dicatur, appellatio fit coram iudice, qui tulit sententiam. l. 1. ff. quis, & a quo appel. & cle. 3. de appell. ergo si pars condemnata omisso iudice, qui tulit sententiam coram principe conqueratur, dicitur uenire uia extraordinaria. Respondeo hoc nihil esse attenta con-
13 suetudine, quæ est Mediolani, † ut supplicatio habeat vim appellationis, & ita semper concedit Senatus, si in tempore appellandi
14 supplicatur, & de iure, an † iter arripere ad principem sit appelare, vide Iason. in l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori, colum. fin. ff. de oper. no. nuntiatio. & Imo. consi. 146. colum. 2. & hęc opin. maximè procedit, quando ipse princeps, vel Senatus retinet causam, & iudicat, omissa consuetudine committendi eam iudici qui iudicauit, ut patet ex prædictis, & certè uideretur mirum, quod condemnatus ex sententia dolosè lata, ad hoc ut priuaretur, & spoliaretur bonis suis, non habere beneficium remediorum restituentium possessionem, sicut habet qui est spoliatus, Non loco caderet materia literarum ad nouas defensiones contra banna quę quotidie conceduntur a Senatu bannitis, & quę fundantur in d. l. 1. & in d. l. diui fratres, sed quia latè dixi supra in titul. banniti quid amittant, & in titul. de remed. contra bannum, ubi specialiter superius loquor, & etiā supra in ti. supplicatio. aduer. senten. colu. 1. & 8. & ideo ibi uide, unum tantummodo
15 addidisse sufficiat, si concessis dictis literis & nondum pręsentatis, tñ nondum elapso tempore pręsentandi illas, moriatur bannitus. Vtrum hęres pro suo interesse, forte pp confiscationem, possit eas pręsentare, & innocentiam docere, nam mortuo bannito non conceduntur secundum consuetudinem. Dic quod siue uelimus tales literas esse rescriptum, siue priuilegium, tanquam cōtra decreta tollentia appellationē, hæres uniuersalis poterit eis pro suo interesse, vti, ita Ab. communiter Doc. in rescriptis. in c. significauit, de rescrip. & in c. quia. de iud. & loquitur re integra, & ante præsentationem. & in principio: idem, quia literę hę sunt quędam in integrū restitutio, quæ tametsi sint priuilegium, tamen transit in hæredem. l. nō solum, ff. de in integ. restitut. Item priuilegium quod est priuilegium, quia contra ius speciale, ut est hoc transit in hæredes, capit. olim tibi, & ibi Abb. in 3. notab. uerborum signific. & Dec. in reg. in omnibus casibus id obseruatur, column. 1. & 3. de reg. iuris, non tamen morte tollitur crimen, etiam respectu confiscationis, quæ tacite uenit, iuxta l. 2. & 3. C. si pen. appell. reus mor. fue. quia ille leges loquuntur de appellatione, quæ prorsus suspendit pronunciatum. Nos de his literis quę non elidunt quoquomodo condemnationem, sed tantum permittunt, ut possit contrarium probari, ut declaraui in tit. de remedijs contra bannum, dum loquor de literis istis. Contigit hodie hic casus in Senatu, & uidebatur mihi concludendum sicut dixi tum de iure, tum ex
b ęquitate, & conscientia. *b* Cum princeps salua conscientia non possit talia bona retinere contra hęredem, qui paratus sit ostendere innocentiam defuncti, tamen rigore iuris conditio illa literarum, ipse se constituente, & c. non potest in hærede conuenire, & sic reliquum nihil est propter defe-

ctum

ctum conditionis. Quapropter si præsentatum fuisset rescriptum, & facta constitutio, purificata esset conditio, & reliquum quod potuisset defunctus probare contra bānum, militaret etiam quo ad hæredem, qui est eadem persona, siue censetur, & tunc utcunque sit litteræ perpetuassent iuxta notata in d.c. significauerit.

ADDITIONES.

a Circa fi. videlicet num. 28. Regulariter autem sententia, etiam quæ in rem iudicatam non transiuit, per iudicem, qui eam tulit immutari non potest, sed bene nonnunquam declarari, vel interpretari, vt probo in 72. quæst. de inhibitio. post num. 20.

b Conscientia. Sequitur Iul. Clar. senten. lib. 5. §. fi. quæst. 44. vers. Dixi, quòd de iure communi. versus fi.

Titul. de Remedijs ex sola clementia principis contra sententiam.

SVMMAE.

1 *Gratia concessa per verbum, Gratia, uel uerbū, Indulgeo, trahitur ad personam tantum, non autem ad bona, nisi ante concessionem de innocentia condemnati constitisset.*

2 *Gratiam concedere, & rebannire est restituere.*

3 *Restitutio uia iustitiæ trahitur etiam ad bona alienata, tametsi per uerbum, indulgeo, concessa sit.*

4 *Priuilegia fisco damnosa debent ad minus præiudicium fisci restringi.*

5 *Gratiæ uerba dubia interpretanda sunt large ut restitutionis uim habeant.*

6 *Restitutio bannitorum latissimam recipit interpretationem.*

7 *Gratia facta a principe Mediolani intelligitur solum facta quo ad personam, quia consuetudo est, ut ita fiat.*

8 *Interpretatio a solitis fit in qualibet dispositione.*

9 *Verbum indulgeo, & verbum, restituo, quid significent.*

10 *Restituo, tantum restituit, quantum ablatum fuit.*

11 *Restitutio a principe ex gratia facta nō trahitur ad iam alienata, nec ad fructus per acquirentem perceptos, nec per fiscum.*

12 *Restitutio a principe facta trahitur etiam ad alienata quando princeps id uoluit, scilicet quando fauore pacis restituit rebelles, & extores sui dominij.*

13 *Restitutio facta a principe ex gratia non trahitur ad non acquisita, nec ad condemnationes feudatarijs acquisitas.*

14 *Restitutio rebellibus facta non trahitur, nisi ad rebelles uiuos.*

15 *Testamentum a rebelle factum, non reconuale scit concessa restitutione, post mortem, secus si eo uiuo, vel facta restitutione bonorum, post mortem.*

16 *Restitutus a principe, an intelligatur quo ad feudalia vel ad emphyteusim restitutus?*

17 *Retractatio actus, a principe facta, non trahitur ad præiudicium tertij, nec declaratio actus nulli ab eo facta.*

18 *Restitutus post damnationem de falso, an possit iterum in testem admitti.*

19 *Cancellatus è banno, vel restitutus, an intelligatur restitutus quo ad famam.*

20 *Recipere ad plenitudinem gratiæ quid sit.*

21 *Restitutio principis, idem operatur, quod fictio postliminij, vt omnia in primo statu sint.*

22 *Restitutus tenetur nihilominus creditoribus satisfacere, etiam si bona tempore publicationis posita fuissent ad cridas per procuratorē fisci, & nullus contradixisset.*

23 *Princeps potest omnem pœnam tam corporalē, quam pecuniariam remittere, pariterque bona absque consensu, & remissione partis, tam coniunctorum offensi, quàm etiam ipsiusmet offensi.*

24 *Gratia Mediolani non conceditur, nec approbatur a Senatu, nisi adsit remissio partis, & hoc ex laudabili consuetudine ipsius dominij.*

25 *Princeps potest commutare pœnam ex corporali in pecuniariam, uel ex una in aliā, licet Mediolani id non fiat, nisi adsit pax, præterquā in pecuniarijs condemnationibus, in quibus quotidie fiunt compositiones.*

26 *Pax siue remissio requiritur, non solum in delictis factis ad offensionem personæ, sed etiam in rebus.*

27 *Furtum est offensio absolutè licet nō sit offensio in personam.*

28 *Remissionē non dicitur consecutus fur qui vult satisfacere, nisi passus furtum expresse, vel tacitè remittat.*

29 *Gratiam petens non dicitur fateri delictū, nec iudex potest dicere uolenti uti gratia impetrata quod fateatur delictum, aliàs non utetur ea ex ordinibus tamen Mediolani gratiā impetrans*

impetrans tenetur fateri delictum cum qualitatibus suisante sententiam.

30 Transigens reus an uideatur fateri delictum?

31 Generalis abolitio, seu remissio delictorum ad quae trahatur, & an ad eos qui sunt in carceribus.

32 Detegenti complices, seu socios criminis, quando parcatur.

33 Gratiam petens debet exprimere delictum cum omnibus qualitatibus, licet non teneatur exprimere delicta separata.

34 Gratiam petens tenetur ea exprimere, quae si non exprimantur, de iure apparet, quod princeps gratiam, uel non concessisset, uel difficilius.

35 Gratiam petens non modo non tenetur exprimere delicta separata, sed nec similia, quae paterent nisi de eis iam gratiam habuisset.

36 Gratia a Senatu Mediolani approbata, non potest in dubium refricari etiam praetextu subreptionis, nisi in approbatione interuenisset dolus, aut praeuaricatio in aduocato fisci, uel sententia venalis fuisset, uel ordo in approbatione datus non seruatus, uel praetextu falsae pacis, aut instrumentorum facta esset.

37 Occidis impune potest, qui gratiam nullam impetrauit.

38 Gratia concessa ei, qui damnatus de rebellione prius fuerat, quam condemnationem, & princeps, & Senatus ignorabat, est nulla.

39 Princeps debet esse mitis erga subditos suos non versus rebelles.

40 Secundum priuilegium tollit oēm subreptionē.

41 Gratia non est indistinctè a principe concedenda, sed tantum matura cognitione.

42 Gratia si Mediolani a principe concederetur sine pace esset res monstruosa, & Senatus non approbaret, sed dimitteret è carceribus impetrantem, uel iterum examinaret, uel torqueret &c.

43 Gratiam Mediolani impetrans, quare debeat se constituere, dum petitur appellatio.

44 Senatus Mediolani potest absoluere, mitigare poenas, mandare, ut non procedatur, uol econtra, prout illi conueniens uisum fuerit quoties, uel aequitas scripta, uel etiam non scripta id suadet.

45 Melius est regi a iusto rege, quàm lege scripta.

46 Senatus Mediolani non facit gratias, sed cauet uia iustitiae, & gratiae reseruantur principi.

47 Gratia licet habita pace soleat a principe concedi, tamen impetrans in approbatione gratiae iubetur a Senatu exulare per annū à die cōmissi homicidij, si gratia id non continet, & licet quandoque senatus remittat tale exiliū, quando homicidium fuit sine dolo, tamen id non facit in scriptis, sed tolerando eum.

48 Gratia licèt non soleat per principem Mediolani concedi de homicidio facto animo meditato, & praeparato, tamen id quandoque facit ex causa rempublicam concernente habita tamen pace ab offensis.

49 Gratia a principibus Mediolani solet concedi pro uulneribus praeparato animo illatis, habita tamen pace, licèt Senatus in approbatione soleat addere aliquam poenam, ubi videt apertè delictum meditatum, & praeparatum fuisse.

50 Gratia pro homicidio cogitato interdum concessa est ad sedandum unum populum.

51 Gratia non potest concedi per feudatarios dominij Mediolanense suis subditis, nisi quo ad bona, & poenam quae ipsis applicaretur, nisi uerba inuestiturae essent adeo ampla, ut illis omnis gratia permitteretur.

52 Multitudo delinquentium facit, ut princeps facilius remittat.

53 Gratia super publicatione bonorum unius dominij facta non trahitur ad bona in alieno dominio sita.

54 Gratia ad hoc vt valeat non requirit scripturam, sed ad probationem tantum.

55 Gratia a principe facta nemo in effectu petitur, nisi illam ostendat scriptam, & absolutam.

56 Gratia tanquam de homicidio in rixa facto impetrato ante sententiam non facit quominus perfici debeat processus, & stantibus probationibus, & in dubio praesumetur minus delictum.

57 Impunitas promissa reo, si fateretur, an per iudicem sit seruanda?

58 Securitas potest indistinctè concedi per principem, & per iudicem pro ueritate habenda quando quis non est bannitus, secus si sit bannitus.

59 Securitas an possit per principem concedi usque ad centum annos, quando non potest concedi gratia.

60 Securitas indistinctè conceditur per Senatum inquisitis de aliquo delicto, uel uocatis, secus quando non uocantur, sed sponte se offerunt.

61 Necessario facienti actum magis succurritur, quàm facienti ex uoluntate.

62 Securitatis materia per quem tractetur.

63 Securitatem

63 *Securitatem habens, donec durant induciæ, censetur habere etiam securitatem donec poßit ruptis inducijs recedere à loco non tuto.*
64 *Contrabanni tempus quod dicatur.*
65 *Carcer non debet aliquem excusare ex suo delicto.*
66 *Securitas simpliciter concessa an intelligatur data respectu maleficiorum, an respectu ciuilium debitorum tantum?*
67 *Securitas conceßa Titio cum equis decem, & totidem personis, & rebus suis, an intelligatur concessa uxori, si uxor eat cum rebus, & non Titius.*
68 *Securitas data non obstantibus delictis respicientibus statum, & bonorum principis, & non obstante aliquo banno, vel condemnatione, an trahatur ad crimina, de quibus non erat cognitum.*
69 *Securitas data per principem debet seruari, etiam si verba possent variè interpretari.*
70 *Securitas data pro maioribus delictis extenditur etiam ad minora, & copulatiua accipitur pro disiuncta.*
71 *Renunciatio facta securitati tam impetratæ, quàm impetrandæ an ualeat?*

1 SI † princeps concedit gratiam damnato, sub hoc verbo, Gratia, trahitur ad personam personæ, non ad bona, sicut si
2 per verbum, Indulgeo, *a* gratiam faceret, iuxta. l. 2. & alijs multis, C. de senten. pass. nisi tamen constito prius de iustitia. iuxta l. 1. §. si quis ultro, ff. de quęstio. gratiam faceret, quia tunc cum innocens nullam debeat pati, pœnam, causa innocentiæ adiecta, effectum debet habere restitutionis, quæ restitutio trahitur ad bona. l. 1. & multis alijs. C. de senten. pass. vt per Salyce. ubi est uidendum in l. fin. circa fin. C. de sent. pass. & licet Bartol. uelit absolutè, ut hæc concessio gratiæ sit in effectu restitutio, in d. l. fin. ad fin. & in dicto §. siquis ultro. in l. 1 ff. de quæst. ex hoc inferens,
2 quod etiam rebannire sit in effectu restituere, & sic etiam ad bona, tamen opinio Saly. est multum iuridica, quia fundamentum Bartol. est super d. §. si quis ultro. ad quem text. Sal. responder, quòd imò illud procedit, quia gratiam concedebatur ratione innocétiæ, & ideo id restituendum est, quod abstulit iniustitia, secundum Ang. in d. l. fin. col. 4. versic.
3 & prædicta. Hinc est quod quamuis restitutio etiam non trahatur ad bona iam alienata ut dicam infra, si tamen sit uia iustitiæ, trahitur etiam ad illa. Cuma. in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de lib. & posthum. Nel. in tract. ban. in 1. parte 3. temp. q. 11. in fi. & sequitur Ias. in d. §. & quid si tm̃. nu. 73. ubi addit, ꝙ restitutio quæ fit ex iustitia pinguius prouidet per l. si quis minor, §. Scæuola. ff. de minor. & ideo quamuis etiam gratia fieret per verbum, Indulgeo, quod solam pœnam personę continet, ut dixi: Attamen ratione causę innocentię deberet ab ea regi, & bona comprehendere, per reg. l. si olei. cum uulga C. loca. adducit etiam Salyce. fundaméta suã opin. plurimum comprobantia, maximè, ꝙ
4 priuilegia fisco dãnosa, restringunt ad minus fisci prętudiciũ, ut est tex. ultra eũ, & ibi Ias. in l. nec dãnosa. C. de precibus imper. offer. & secũdũ hanc opin. regulariter, facere gratiã, & rebannire, est solum indulgere: quam opinionem etiam tenet Cyn. in d. l. fin. & Bald. in l. si ademptis. C. de senten. pass. Cõmunis tamen est, cum Bart. in d. l. fi. in fi. & in d. §. si
5 quis vltro, quòd hæc verba, & alia dubia interpretẽtur late, & habeat restitutionis uim, ut per Ias. in l. fi. col. 4. de mãd. princi. & hãc opin. etiã tenet Nel. in trac. ban. in 1. parte 3. tẽporis. in q. 4. uide tamẽ in apostil. longa ad Bal. in ti. de pace Cõstan. col. 2. ad literã B. & ibi etiã ponit de uerbo, gratia, quo ad alia, in beneficijs loquor, nõ ĩ priuilegijs, uel rescriptis, ex quo tolluntur fundamenta Saly. & fundatur intentio Bar. & communis iũcta d. l. fi. ff. de constitu. princ. & dicit Bart. expresse in d. l. fi. col. pen. & sequitur Ias. in d. l. fi. colu. 4.
6 vers. perpetuò nota. quòd in restitutione bannitorũ debet fieri latissima interpretatio. Est
7 tamen aduertendũ, quòd ubi princeps nõ soleret facere gratiã nisi ratione personę, prout in principe nostro uidemus, cessare difficultaté, quia intelligeretur princeps secũdũ
8 usũ suum fecisse, ꝗa omnis dispositio capit interpretationẽ à solito. Innoc. in c. olim. in princ. de uerb. signific. Iaso. latè. l. certi cõditio. §. si nummos. col. 3. & seq. ff. si cer. pet. & vide omnino ꝗd significet verbũ, indulgeo
9 & quid verbum restituto, & alia de quibus supra. Sal. in d. l. fin. colum. pen. & in fin. Nel. d. quæst. 4. & alibi sæpe, & nota ꝙ semper re-
10 stitutio tantum restituit quantum id abstulit aduersus quod restitutio petitur, ita Bart.
11 in d. l. fin. col. 3. C. de senten. pass. & ideo nõ dicitur quis restitutus nisi consecutus fuerit plenam restitutionem, ut latè Deci. in reg. in condemnatione. §. cum verbum, restituas, ff. de regu.

de regu.iur.non tamen in præiudicium tertij trahitur.ca.quamuis,de rescrip.in 6. glos. in l.Galius,§.quid si tātū,ff.de lib. & posth. & ideo non trahitur ad iam alienata per fiscum,secundùm Bar.& communiter Doct. in d.§.& quid si tantum,& Fel.in cap. inter quatuor.col.pen.& fi.de maior. & obed. nisi ut dixi,fieret uia iustitiæ,& in pluribus aliis casibus,de quibus ibi per Alex.Iaso. & alios Mod.Item restitutio etiam non trahitur ad
c fructus c perceptos per fiscum, de reb. adhuc non alienatis,& minus de alienandis,ut est cōmunis conclusio in d.§.& quid si tantum.licet non possit sustineri per tex.in d.§. cum uerbum, & l.videamus.l.2.§.infam.ff. de usu.& aduertit Dec.in d.§.cum verbum, & Nel.etiam ibi per eum allegatus,& Ias.in d.l.fin col.4.& Ias.in d.§.& quid si tantum. num 64.quem uide,& quem ipse sequor,& dicit Nel.ita uidisse iudicari. Et inter alios casus in quibus trahitur restitutio etiam ad
12 alienata, unus est quando princeps gratia pacis restituit rebelles,et extorres sui dominii,uti factum fuit in fædere Bononiensi inito inter Cæsarem,& ducem Francisc. Sfortiam anno 1529.in ciuitate Bononiæ, cuius fęderis cognitor, & executor ego sum,quia etiam in eius capitulis stabiliendis interueni. sic Alexand. & Iaso.in d.§.& quid si tantum. intelligendo tamē, quòd clare noluerit princeps derogare tertio,aliàs non procedit hæc limitatio, ut aduertit Nell. in tractat. bann. in 1.parte 3.temp.q. 11.& Ias. in d. §. & qd si tantū,nu.83. Dixi latè supra sub tit. quomodo procedatur per actio. in delictis, circa fin. & ibi dedi alias declarationes ad hāc fallentiā, & cōclusi etiā non comprehen
13 di clericos. Et nota † quòd quemadmodum non trahit regulariter ad iam alienata missa per eum, ita, immò multo minus trahitur ad non acquisita:exemplum si hęreditas, q̄ non capaci obuenisset, fuisset acquisita ab alio ueniente ab intestato, iuxta not. in l. 1. de hæred. insti.ita Bar.in d.l.fi.colum.4.vbi clarè dicit,ꝙ restitutio non trahitur aduersus non quęsita,allegat glo.in d § & quid si tantum,in fi.maxime secundum eum, quia restitutio nō fingitur retro,& hęc est cōmu
d nis d opin.Bar.& scrib.in d.§.& quid si tantum.in quæstio. de legitimato post mortem patris,dum concluditur quòd non aufert acquisitam hæreditatem venienti ab intestato, quæ sibi ob incapacitatem quęsita non fuit. Item ex eo, quod non trahitur ad præiudicium tertij etiam infero ꝙ non trahitur ad condēnationes feudatariis acquisitas. & ita Ancha.consi.160.in dubio. Afflict.in tit. quę sint regalia, in verbo,& bona committentium crimen læsæ maiestatis, versicul. item iuxta hoc,nu.127. Non etiam videtur
14 trahi † restitutio facta rebellibus, nisi ad viuos, ita vt ij, qui hæredes eorum fuissent non restituantur ad bona,& hoc quia dū dicunt capitula rebelles,vel extorres, non cōprehendunt iam mortuos, qui non sunt tales,ex quo mors omnia soluit.§.deinceps. in Autben.de nup.& non entis nullæ sunt qualitates.l.decem.ff.de uerb.obliga. cum simil. Hinc est ꝙ verba restitutionis de qua in d. cōs.160.in 2.dub.expresse comprehendebāt mortuos. Seruaui tamen contrarium circa capitula fœderis Bononiensis de quibus supra, etiam permitente Senatu ex mente tn̄ potius, quàm ex verbis eorum,per quos facta fuerant,ponderando rationem, ut dicam infra,dum in specie loquar de capitulis, quæ
15 fiunt finito bello inter principes. Nec etiā testamentum tum reconualescit.Ita Ancha. in d.conf. in 2.dubio,nisi restitutio esset facta uiuo, quia conualesceret eius testamentum,ut ibi.Item secus si bona talium rebellium post mortem etiam fuissent restituta, vt per Bal. in consilio 243. uolu.1.& in consil.408.cætera uide in d.§ & quid si tantū, & in d.l.fi.Præterea uide Afflict.in tit. hic finit lex Fede. in principio. in 6.notab. per 5. col.Nel.in tract. bannit.in 1.parte 3.temporis,ubi de multis q.in l.venia.C.de in ius uocan.Fel.in c.fi.colu.4.de constit.& in c. quę in ecclesiarum,de constit.col. 10.circa princ. & in c.super eodem,de off.delega.col. 2. Et
16 an intelligatur restitutus etiā ad feudalia, uide Bal.in d.c.1.col.fi.& ibi Affl.Flor. in l. loci.§.si cui.ff.si serui.uend. & quid de emphyteusi,vide Abb.2.volu.consi.94. col.4. in fi.& seq.Iser.in c.1.colu.2.de vasal. &c. ubi no.loquitur, uide etiam an trahatur quo ad tertium,Fel.in c.at si clerici.§.1.de iud.col. 7.circa fi.& seq.Bal.uolu.4.cons.32. colu.3.
17 Soc.consi.32.col.penul. Adde ꝙ retractatio alicuius actus facta per principem, etiam ꝙ declaret eum nullum, non tamen operatur in pręiudicium tertij,vt per Soc.in cōs.266. colum.antepe.& uide de hac materia restitutionis,Ang.omnino cons.187.Bal. uol. 2. consi.145.col.2.Signorol.cons.132. colu.2. Laud.in titu.de pace.col. 6.uide etiam omnino Alex.ad d.l.fi.in addit.quæ incipit,pro declaratione.

declaratione. maxime in fin. An autem ille
18 †qui fuit de falso damnatus ob falsum testimonium, & deinde restitutus possit iterum admitti in testem, uide Alex. uolum. 2. cons. 34. col. 4. in fi. & Fel. in cap. ex literis. col. 4.
19 de constit. & †an restitutus, uel cancellatus è banno simpliciter intelligatur restitutus ad
e famam, *e* uide Alex. in 2. vol. consi. 111. Et
20 quid sit aliquem recipere ad plenitudinem gratiæ, uide Bal. in titu. de pace Constan. col.
21 2. Adde † ꝙ restitutio idem operatur, quod fictio postlimin. in l. si quis filio, §. penul. ff. de iniusto rupto & ius postlimin. facit quòd oĩa sunt in primo statu. l. postliminij. in prin. ff. de capt. & renasci facit illud qđ extinctũ fuit penitus, dicta. l. si quis filio. §. sed si pater. Pau. de Cast. in d. §. & quid si tantũ. col.
22 pe. Ex hoc inferro † ꝙ si bona post sententiam sunt posita à procuratore Cæsaris ad proclama, & nemo contradixit creditorum, facta restitutione, nihilominus tenetur restitutus creditoribus iuxta l. si debitor, C. de sent. pass. dixi supra in tit. de bon. publi. uide tñ omnino pro decisione huius quæstionis, quæ dicit Ang. in d. l. si debitor, dum facit differentiam, an pœnitus sit ius extinctum, vel non. Ex prędictis, maxime ex multis legibus de quibus in titul. C. de sent. pass. quæ uolunt sine distinctione, quod si princeps indulget alicui remittat ei omnem pœnam corporalem, & si restituit omnia remittat, colligo,
23 quod est in manu principis omnis pœna, quia potest, prout vult, remittere non solum bona, & pœnam pecuniariam, sed etiam corporalem absque consensu, & pace offensæ partis, & ad hoc facit. l. relegati, ff de pœ. in fi. cum gl. & ita late Andr. de Isern. in ti. quæ sint regalia. in verbo, bona committentium crimen læsę maiest. in 1. colum. & sequen. & Affli. ibid. versi. quærit hic Andr. numer. 122. concludentes in effectu etiam in foro conscientiæ, & ex autoritate S. Thomę, ꝙ quan-
f tum ad interesse partis *f* pecuniariũ hoc nõ licet, nisi ex causa publicæ utilitatis, iuxta not. in l. venia. C. de in ius uoc. & quæ dixi supra, sed quo ad interesse publicum potest, & loquuntur in coniuncto offensi, sed in ipso offenso aliter, puta, in eo qui non occisus fuisset, sed vulneratus, quia tunc non videtur posse stante contradictione ipsius. Nihilominus adhuc dicunt, ꝙ si princeps hoc casu remittit, ualet remissio absque partis consensu, quin arbitrandum est illud euenisse permissione Dei, cũ ꝑꝑ peccata Deus permittat fieri contra ius, ut patet Oseę cap. 8. & Prouerb. 8. c. ut per eos. Addo prædicti, ꝙ si ualet remissio quo ad bona, quę etiam fuerunt ablata in pœnam homicidij, eodem modo debet ualere, quo ad pœnam corporalem, quia, illa regula, quòd publicè interest delicta puniri, non magis loquitur de una pœna, quàm alia. Item addo, ꝙ nunquam in d. l. fi. C. de sen. pass. & in d. §. & quid si tantum, fit difficultas vtrum ualeant ne gratiæ, nisi quando tractatur de præiudicio tertij, & semper exemplum ponunt huius præiudicij in bonis alienatis in tertium, siue in pęna acquisita parti, & sic in interesse pecuniario, & his meis considerationibus, quæ ponunt gladium ad radicem, non utuntur Iser. & Affl. & idem ꝙ princeps sit liber in remittendo, quo ad pęnam corporalem nedum pecuniariam ad se spectanté tenet Ias. in d. l. uenia, C. de in ius vocan. vbi expresse, & probat tex. etiam in l. rescripta, in fi. & ibi Bald. C. de precib. imp. offerend. Ex laudabi-
24 li tñ consuetudine † in hoc excelso dominio Mediolani, ubi maximè iustitia viget, ꝑpter integritatem Senatus non concedit gratia alicui. nisi adsit pax offensæ partis, & idẽ attestatur Paris de Put. in suo tract. synd. fieri per leges ibi char. 30. in uerbo compositio. colum. 1. & si concederetur, Senatus non approbaret, prout est eius in potestate omnes approbare, uel improbare, ita permittentibus principibus nostris. Hinc post pręsentem titulum subijciam rubricam de pace, & eius materiam tractabo. Addit Iser. vbi supra, &
25 pariter Affl. num. 158. quod † multo magis princeps potest commutare pœnam in aliã, & corporalem in pecuniariam, sed neq; hoc permittitur in hoc dominio sine pace, nisi in pœnis pecuniarijs, in quibus uia compositionis sine pace pœna redigitur ad minorem summam, de quibus compositionibus, & remissionibus, quæ fiunt per principes, & iudices, uide Parid. de Put. in tract. synd. char. 3. in uers. compositio. ibi per plures col.
26 Et non solum stante allegata consuetudine, ut requiratur pax, necessaria est in delictis factis in offensam personæ, ut in homicidijs, & in similibus, sed etiam in delictis q̃
g fiunt in rebus *g* ut in furto, & rapinis: hęc est practica semper obseruata in hoc dominio,
27 & licet furtum nõ sit offensio in personam, est tamen offensio absolutè, Bart. l. licitatio, §. quod illicite, ff. de publi. in duobus locis, & ita requiritur pax si dicat statutum, uel

consuetudo, vt non remittatur delictũ, siue
28 offensio sine pace. Nec sufficit, vt fur velit satisfacere, quia hoc non est consequi remissionē, nisi expresse, vel tacitè furtum passus remittat. Differunt enim inter se remittere iniuriam, & consequi satisfactionem, vt per Ias. in l. 1. ff. de pact. colum 3. & in l. si ibi, §. quædam, ff. eo. tit. Hinc est ꝙ statuta dicunt & vt furta tollantur pace, non autem satis-
29 factione. Et an qui petit gratiam uideatur fateri crimen? Dic non videri. Alexand. in l. 1. in princip. columna 3. ff. de oper. no. nunc. Alexan. & Ias. in l. decem, ff. de verbo oblig. Fel. in c. literas, colum. 4. de præscrip. & vide Alex. cons. 40. col. 4. versi. nec etiam obstat. vbi vult, qđ ille qui se submittit misericordiæ iudicis, non videtur fateri saltē, vt possit damnari, & quod iudex nisi ei concedat gratiam, debet eum reponere in statu priore. Idem Affl. in tit. si de feud. fuer. controu. inter. dom. & agna. in §. naturales in 4. notabil. & ibi etiam dicit, quod impetrata indulgentia, non pōt iudex dicere ei, qui illa uult vti, Fatearis prius delictum, aliàs nō uteris, vide ibi omnino, & eundem in titu. quæ sint regalia. in verbo; & bona committentium crim. læs. maiest. vers. an autem delinquens num. 146. In ordinibus tamen nostris, caue tur, vt impetrans gratiam, debeat fateri crimen, & cum qualitatibus suis, & hoc ante sententiam, ad hoc, ut confiscari possunt bona illius ex ea confessione, vult tamen ordo, vt si non obtineat gratiam, super ea non possit fieri fundamentum, sicut proximè dixi post Alex. cōs. 70. in 1. vol. Et memor sum quod tempore conditi ordinis contra dixi quantum potui nè fieret, quia adhuc nimis est confiscare bona per sententiam, & tempore regis quando gratia concedebatur, trahebatur solum ad bona expresse confi-
30 scata. An autem transigendo videatur reus fateri delictum, uide Ias. in l. transigere, col. 1. C. transa. & in fi. Et vt hoc euitetur solent fieri paces notario stipulanti, vt ibi not. Ad
31 quæ delicta non trahatur generalis absolutio, siue remissio delictorum, vide Bald. in 3. C. de epis. audien. Ang. in rub. C. de generali aboli. Augu. ad Ange. in uerbo, necnon ad querelam, in materia abolitionis, & Bal. 1. vol. cons. 305. & ibi etiam an trahatur ad eos qui sunt in carceribus, col. 1. in fi. uide ēt
32 tex & ibi Barto. in l. Lucius, ff. ad Turp. An delinquenti prodenti alios qui in eadē causa sint, parcatur, vide tex. in l. 1. §. cum quis latrones, ff. de q. qui uult ut impunitatem non consequatur, sed Barto. dicit aliter, quando sponte compareret confitendo delictum, & prodendo alios plures, quæ non concurrebant in casu illius text. & si vis videre casus, in quibus parcitur delinquentibus prodent. socios, vide tex. in l. 1. in verbo, qua lege damnatos, ff. ad l. Iul. de ambit. & gl. ibi, & Doct. Itē vide Alb. in l. quisquis, C. ad l.
33 Iul. ma. Qui petit gratiā, licet nō teneat de iure fateri se delinquentem, tamē debet exprimere non solum delictum pro quo illam petit, sed omnes qualitates eius, aliter vti subreptitia nihil valet. Ias. in l. nec dānosa. C. de prec. imp. offer. ubi allegat cons. Alex. & alia. Adde aliud cons. Alex. 114. in 1. vol. & omnino Rom. cons. 449. & Anchar. cons. 160. col. 4. & ibi dicit quod debet exprimi quis fuerit autor criminis, non tamen est necesse exprimere alia delicta separata. Fely. in c. postulasti. col. 3. verbo, declarat etiam notabiliter, extra, de rescrip. vbi dicit post Ae-
34 gidium Bellameram, quòd non omnia tacita quorũ expressio potuisset mouere principem ad negandum gratiam, vitiant eam, sed ea solum de quibus reperitur iure cautum, quod eis expressis gratiam non concessisset, & ideo si dixissent in supplicatione se crimine notatũ, uerisimile esset quod Papa fuisset difficilior in concedendo, & tamen tacere hoc non nocet, quia ualet gratia facta criminibus notatis, & ibi per eum, est mirabilis declaratio ad illum tex. & ponit ēt Soc. cōs. 13. præsens cōsultatio, col. 2. vers. 2. prin. colu. 8. vers. nunc vero superest, ubi uide, & id qđ dixi post Ias. in d. l. nec damnosa, uide ēt latè Fel. in d. c. postul. col. 4. imo nō tantũ
35 non est necesse exprimere alia delicta separata, sed nec etiam similia, nisi habuisset gratiam de eis, per d. Guliel. de Cun. in l. 3. C. de episcop. audien. quod non ualet secunda gratia secundi homicidij tacita prima, sentiēs clarè quod si prima gratia nō adfuisset, valuisset secunda, & qui sequuntur magnificant illud dictũ, ut Ias. in d. l. nec dānosa, & Fel. in d. c. postulasti, colu. 4. qui hoc expresse uolunt, & hęc clara sunt, qñ solæ adsunt suspitiones, sed ego loquor etiam ubi crimina patent, quæ dixisse uolui, quia multa sæpenumero dicuntur quæ tandē falsa reperiuntur, & cōmemorat Plinius, quòd Cato fuit quater, & quadragies accusatus de diuersis delictis capitalibus, & tamen semper fuit reper-
36 tus innocens. Quæro iuxta hæc si approbata gra-

ta gratia per Senatum, postea apparet de sub reptione, an liceat recedere ab ea, si postea iterũ quæreret an fuerit subreptit ia in alijs sententijs Senatus. non licet. Nec fiscus etiã potest petere restitutionem in integrum, l. 1. si quis ultro, ff. de quæs. & l. diui fratres, ff. de pœn. & ita declaratur, l. vnica, C. de sentẽtia ad vers. fisc. lat. lib. 10. & per Odof. Et qđ nõ liceat appellare, imo nec petere ut res amplius cognoscatur, adest ordo in erectione Senatus, & de iure quod non liceat appellare, est tex. in l. 1. ff. qui. appel. non lice. & ideo non uideo quare hoc idem non sit dicẽdum in his ordinibus quæ continent gratiam esse approbandam, maxime quia fiunt considera te eo qui gratiam obtinuit, constituto, & da ta gratia fisco, ac vni Senatori, quia omnia videnda uident, & demum in pleno senatu

h referunt, & tunc Senatus *h* debita inuestigatione habita, datisque suffragijs iudicat, & cum approbatio ad alium finem non fiat nisi ut uideatur, an sit subreptitia, & an casus sit remissibilis, & cum semper hoc a Senatu facta fuerit ordinatio, ulterius non põt quæri l. res iudicata. ff. de reg. iur. Est verum, quod si in approbatione interuenisset dolus, perpetuo posset fiscus petere sibi succurri, sicut & quilibet alius priuatus, gl. in l. diuus, & ibi Alex. & Ias. in fi. ff. de re iud. Itẽ si interuenisset præuaricatio in aduocato, posset ẽt fiscus infra quatuor annos petere remedium uia restitutionis in integrum, ut habetur in d. l. diuus, & in d. l. unica. in gl. & per Bar. & omnes C. de sen. aduer. fisc. latis lib. 10. Si etiam sententia fuisset uenalis, qđ non est præsumendum, tunc fuisset nulla, leg. venales. C. quando prouoc. non est necess. & similiter si ordo datus per Senatum, in approbatione non fuisset seruatus, l. prolatam. C. de sent. & interloc. omn. iud. posset quoque fiscus insurgere, si fuisset approbata prætextu falsę pacis uel instrumentorum, siue testium falsorum, iuxta tit. C. si ex fals. instrum. Cessantibus istis, & his quibus regulariter potest esse succursum aduersus rem iudicatam superest remedium. Ante

37 uero approbationem ubi etiam non fuisset necessaria, subreptio reddit gratiam nullam, & hoc adeo, ut is qui habuit gratiam, possit impune occidi. Alex. consilio 114. uol. 1. & dixi supra in materia bannitorum, sed post approbationem procedunt prædicta. Et hic casus semel contigit in comite Frãcisco Maria Taurello, qui occiderat patruũ, & re periebatur defectus citationis, illius qui fecerat pacem, & extabat ordo Regis eo tempore, vt citandus esset, qui pacem dicebatur fecisse, nunquam tamen fuit res decisa, quod sciam, nisi dicamus quod Deus Opt. Maxi. eam terminauerit, ex quo ipse etiam occisus fuit, iuxta illud. Homicida quod fecit expe-

38 ctet. Non omitto tamen, † ꝙ si gratia concessa fuisset rebelli, & de rebellione dãnato, principe hoc ignorante, & pariter fuisset approbata a Senatu, qui & ipse ignoraret hoc impedimentum, tunc non deberet haberi rõ gratiæ, etiam superueniente gratia generali rebellibus, quia tempore cõcessionis fuisset collatio nulla, iuxta dicta per Barto. circa pœnas rebellium in uerbo, rebellando, in ex trauag. qui sint rebell. & ad hoc uide Fel. in d. cap. postulasti, de rescrip. col. 3. in vers. ubi supra. Et quod dico de hac qualitate, dico de omni alia, quæ debuisset exprimi extra ipsum delictum, puta, quòd obtinuerit gratiã alterius delicti Nã qualitates delicti debẽt exprimi, & in hoc versatur cognitio Senatus extra illud nõ, & ideo quoties reperitur subreptitia extra delictum, pro quo gratia impetratur, de illa subreptione fieri debet fundamentum, atque ita declaro hanc notabilem quæstionem, quæ nunc detinet Senatum in maxima ambiguitate. Et ad qualitatem rebellionis non expressam addo, quod si fuisset expressa, princeps non concessisset,

39 quia debet esse mitis erga subditos fideles, non rebelles, & hostes. Bald. in titul. de pace

40 Const. in 1. col. Adde ẽt prædictis quod secundum priuilegium tollit omnem subreptionem. Ias. in l. dãnosa. C. de prec. Imp. offe. vsquequo autem possit opponi subreptio, vide per Abb. in c. ad audien. colum. fin. de rescript. Dixi supra, quod secundum laudabilem morem huius dominij nõ conceditur

41 gratia sine pace. Addo, qđ nec ẽt cum pace debet indistinctè concedi omnibus, sed adhibita cognitione, puta, qñ quis commisit homicidium, an sit solitus occidere, & an in rixa, vel ex proposito illud fecerit, nec omnibus eadem gratia indifferenter est concedenda, cap. per venerabilem, & ibi Abb. not. in 3. colum. qui fil. sint leg. Alioquin ubi unum homicidium committitur, decẽ fierent. Si enim parcitur malo, fit nocumentũ bono, §. homicida. in Aut. de man. prin. & regulariter non debent crimina indulgentia subleuari. l. si apparitor. C. de cohor. lib. 12. Fateor quidem quod possunt, ut dixi, sed tamẽ

42 non conuenit,& in hoc dominio† est monstruosum videre gratiam concessam homicidæ animo deliberato,& testibus falsis ad offensa in causa capitali. Eadem ratione etsi princeps concederet,Senatus non approbarat.Est verum,quod nec exequeretur sententiam,sed illum dimitteret extra carcerē, & restitueret pristinæ libertati, quia nemo debet decipi autoritate publicæ scripturæ,l.1. C de his,qui veniā ætatis imp. & si ex processu potius appareret homicidium animo deliberato factum fuisse,quam aliter,non tamen clare constaret, & impetrans narrasset se non animo deliberato illud fecisse,posset torqueri ad ueritatem inueniendam sine ipsius iniuria, nisi per alias probationes uellet ostēdere,quæ narrasset uera esse.Et ad hunc
43 finem ordo vult,†ut impetrans gratiam se constituat,vt si quandoque reperietur subreptitia, posset sententia executioni demandari,& ita vidi sæpe fieri, & Senatus noster non concedit gratias,sed princeps ipse,licet ante sententiam Senatus ex ordinibus possit tam pro iustitia, quàm pro æquitate, &
44 decore principis prouidere. Et ideo si† cognoscit,dum sibi causæ ipsæ criminales referuntur,prout fit ante sententiam, ꝙ quamuis subtilitate iuris quis mereatur condemnari,vel absolui, nihilominus æquitas non etiam scripta exigat contrarium, absoluit, mitigat,mandat,non procedit, vel econtra, sicuti sibi magis conuenire videtur. Et hæc clara sunt,quando militat æquitas scripta], secundum quam etiam iudices inferiores possunt opponere manū,iuxta tex.in l.quid ergo,§ pœna grauior,ff.de infam.& not.per Fely.in cap.qualiter,el secundo,§. ad corrigendum,de accus.& per late d.supra in titu. de senten.& dicta per Dec.in reg.ferè. ff. de reg. iur. Sed loquor etiam militante æquitate non scripta, secundum quam Senatus quotidie iudicat tam in ciuilibus, quàm in criminalibus, & bene, quia aliter non esset differentia inter iudices inferiores, & Senatum,& ideo iuxta sententiam Theologo-
45 rum † melius est regi a iusto Rege,quàm lege scripta, quia rex iustus in singulis causis iudicat secundum æquitatem, quæ sibi videtur,de qua Barto.in l.præsenti,in prin.C. de his qui ad eccl.cōfug.Hinc Plato formauit rempublicam absq; lege scripta,sed quę
46 regeretur a viris prudentibus. Facere † tamen debet Senatus supradicta magis uia iustitię,quem gratiæ. Hinc ordo ipse dicit,ꝙ possit quocunque in casu prouidere, & gratias reseruat soli principi. Non omitto ta-
47 men quòd etsi habita pace regulariter concedatur gratia a principibus nostris,tamen gratiam impetrantes pro homicidio iubentur in approbatione gratiæ a senatu exulare per annum a die homicidij patrati,non dico sententiæ,si id non contineatur in gratia,& hoc in aliquam pœnā homicidij,& quia esset res admodū turpis,vt homicida sanguine adhuc calescēte deberet ambulare in populo,maximè ante conspectum offensorum facit,l.cum supra uirentes,C. de re mil.libr. 12.Vidi tamen indulgeri in probatione gratiæ per Senatum, quando annus est quasi in fin.ex causa tamen, quando homicidium fuit absque magno,non tamen patenti scriptura, sed tolerando. Item non omitto,
48 quòd etsi princeps noster non soleat concedere gratias homicidij cogitati, tamen ex causa temp.concernente vidi concedi, facit l.si hominē.ff.man.Nam anno 1521. exercitu ducis existēte ultra amnē est Abduę pro recuperatione huius dominij, cum transire non aduerteret Gallis resistētibus,& in hoc tota uictoria consisteret,fuere aliqui,qui omni timore abiecto transfretarunt, & inde uniuersus exercitus secutus est,illis Dux cōcessit gratiam etiā pro talibus homicidijs, habita tamen pace,& hoc etiam eadem ratione fecit obsessis in castro Porte Iouis cū
49 ipso Duce. Licet tamen non soleat princeps concedere gratias pro homicidio cogitato, tamen pro vulneribus præparato animo illatis facere solet,cum pace tamen semper. Est verum, quod vbi in approbatione uidetur apertus animus deliberatus, Senatus etsi approbat,id tamē facit addita aliqua pœna vel exilij ad tempus, vel pecuniaria.
50 Vidi etiam gratias concessas ad sedandum unum populum, licet homicidia mediata,
51 & præparata fuissent. An feudatarij huius dominij Mediolani possint gratiam cōcedere suis subditis? Dic non posse, nisi quo ad bona,& pœnam,quæ eis applicantur, Bald. in l.relegatis,ff.de pœ.per illum tex.Sal.in l. cū indulgētia,C.de sen.pas.Iac.de S.Geo.in tract.feu.in 17.specialitate pri.in 5.ch.& in gl.cū mero,& mixto imperio,& omnimoda iurisd.col.2.Bald.in l.seruos,C. ad l.Iul.de ui
i publ.vbi dicit, quod tn̄ Barones i seruant contrarium, & ita ēt cauetur in ordinibus huius dominij,& tēpore Regis, quo adhuc ordines non erant æditi, vidi suspendi quendam

dam subditum feudatarij cam gratia collo annexa, & uide in hoc articulo ad idem omnino Bar. in l. acta. §. amplianda, & ibi alios,
52 ff. de re iud. Posset tamen tanta uis esse inuestituræ, vt etiã permitteretur feudatarijs omnis gratia, & forte dicam infra in titu. de regal. Scias etiam quod propter multitudinem delinquentium princeps facilius remittit, Mart. in tract. de princ. in tit. de prin. con
53 clusione 112. An si in publicatione in hoc dominio comprehendantur bona alterius territorij, iuxta no. per Bar. in l. cunctos populos, ad fin. C. de sum. Trin. possit princeps huius dominij concedere gratiã quo ad bona alterius dominij? Credo non posse, quia debet remittere suas pęnas non alienas, per prædicta. Et satis decidit hoc Anch. consil.
54 260. Ad hoc ut ualeat gratia, nõ requiritur scriptura, sed tantum vt probetur. Bal. in l. si qua per calumnia, in fi. C. de epis. & cler. & in l. humanum. C. de legi. gl. & Gem. in cap. per. de rescr. in 6. Ad idem Bal. in l. fi. C. sen.
k rescin. non pos. in gratia tamen principis, k
55 qua in effectu nemo potitur, nisi illam ostendere possit scriptam, & absolutam omni ex parte, uidetur quod etiã requiratur scriptura, quia videtur fieri illo actu, ut inde cõficiatur scriptura, secundum Bald. in c. 1. in 2. colu. per quos fiat inuest. Gem. in proœ. Sexti. & Affl. in decis. suis. 243. circa fin. ubi etiam allegat Fel. in rub. de const. Quando
56 quis ante sententiam nondum facto processu impetrat gratiam homicidij, tanquam fuerit in rixa, licet præsumatur minus delictũ, & sic nõ animo deliberato factũ. l. merito, ff. de pro soc. & dixi supra in tit. de homicid. tamen non est talis gratia approbanda, nisi prius ad instantiam fisci examinentur examinandi super homicidio, & eius qualitate, & tunc in dubio est præsumẽdum, ut dixi, minus delictum, aliàs stamus certo. l. continuus, in prin. ff. de uerborum obligatio. Est uerum, quod cum fisco incumbat hoc onus regulariter. d. l. merito. illi prodest, vt vi
57 des, & ita feci sæpe seruari. An autem iudex teneatur seruare impunitatẽ datã reo, si fateretur, dixi supra in materia torturæ, in 6. quæst. princip. titul. de confes. per tort. De
58 securitatibus an possint concedi per iudicem, quia de principe non est difficultas, ꝙ ab ipso possunt concedi, l. relegati, ff. de pęn. uide Sal. in l. cum indulgentia. C. de senten. pass. vbi distinguit, quod si est bannitus, non potest iudex, aliàs potest pro ueritate habenda, & dixi supra in tit. de citat. circa fi. & in
59 tit. de captura. Et an possit concedi per principem vsque ad cẽtum annos securitas in casu, in quo non posset fieri gratia, vide Nel. in 3. par. 2. tempor. quæst. 19. Et scias,
60 quod Senatus passim concedit inquisitis pro aliquo delicto, vel aliter vocatis occasione alicuius delicti, securitatem pro alijs delictis, non autem quando uocati non sunt, sed sponte se offerunt, vt quando volunt se constituere, pro aliqua gratia approbanda, iuxta dicta supra, vel constituere volunt admissi ad nouas defensiones, iuxta l. 1. ff. de requir. reis, ad quam distinctionem facit re-
61 gu. ꝙ magis succurritur facienti actum ex necessitate, quàm ex voluntate. l. rem lega-
62 tam. ff. de adi. leg. Adde etiam circa materiam securitatis Claud. in tractat. clausul. in clausula, nihil nouari securitate pendente, vbi latissimè Signorol. cõs. 102. & 103. Bal. consi. 400. in Ias. in l. 1. colum. 3. prope fi. qui satisda. cog. Et in materia securitatis nunc
63 pendet notabilis quęstio, Factæ sunt induciæ usque ad annos decem inter Cæsarem, & Galliarum regem, per quas subditi Cęsaris etiam de rebellione damnati possunt secure in patria commorari: franguntur hæ induciæ, & rebelles recedunt, vnus autẽ repertus est, antequam frangerentur, in carceribus Mediolani pro delicto, quod durantibus inducijs domi commiserat, ita ut non potuerit recedere, quæritur an possit puniri, & an exequẽda sit sententia, quę de rebellione fuerat ante inducias contra eũ pronunciata? Et pro intelligentia decisionis est sciẽdum, ꝙ qui habet securitatem, donec aliquid duret, etiam illam habet eo amplius non durante per tantum temporis spatiũ, quo secure possit recedere, & nisi ita esset, non diceretur hr̃e securitatem, durante re
64 illa, & appellatur hoc vulgo tempus contra banni: Ita Bartolus in lege, utimur, ff. de sepul. uiolat. & in lege finali, C. de dign. lib. 12. & probatur in c. fin. de treug. & pace, & ibi latè ponit Fel. in prin. & in cap. ego enim. de iureiu. col. 4. in fi. & seq. & Bart. in l. 1. C. de nauicul. lib. 11. & ideo videtur hunc de quo agimus, nõ esse molestãdum, donec ipso in libertate posito non labatur tantum tempus, ut possit recedere. In cõtrarium facit quod videtur iustè positus in carceribus
65 ex suo delicto, & ideo carcer non debet eũ excusare, iuxta tex. cum gl. in l. 3. §. fi. si quis cautio. Et propterea ego sentio, ꝙ si appa-

rebit (quia adhuc non est absolutus processus) eum non deliquisse, dimittendus sit, ut dixi, aliàs non, nam quò ad hoc dicetur iniustè detentus, si non deliquit, quamuis pręcedentibus legitimus, indicijs captus esset, vt per Alber. in dicto. §. fi.
66 Et an securitas data simpliciter intelligatur etiam data respectu maleficiorum, an solum respectu ciuilium debitorum, uide Bartol. consil. 169. Iason in l. quoties. C. de precibus Imperator. offer. & Bald. in dicto
67 cons. 100. Si fuit concessa securitas Titio cũ equis decem, & totidem personis, & rebus suis, si mittatur uxor cum rebus, an securitas ei prosit, quãuis ipse nõ sit cũ uxore vel rebus? Bal. tenet prodesse volu. 1. cons. 409.
68 Securitas data non obstantibus delictis respicientibus statutum, & honorem principis, & non obstante aliquo banno, vel condemnatione, an trahat ad crimina, de quibus non erat cognitum uide Bal. in d. cons. 409.
69 vbi notabiliter. Securitas data per principẽ debet seruari, etiam si uerba possent uario
70 modo interpretari, vt per Bald. in d. cons. 400. Securitas data pro maioribus criminalibus etiam extenditur ad minora, & uerba copulatiuè prolata capiuntur etiam pro
71 disiunctis in hac materia Bald. ibid. Et si quis renunciet securitati tam impetratæ, quàm impetrandæ, an ualeat renunciatio, uide Cor. cons. 45. in 1. vol.

ADDITIONES.

a Indulgeo, & gratiã facio. Quo ad id de quo hic idem operatur ut etiam in text. in l. ult. C. de gene. aboli. & ibi gl. fi. Quæ autẽ clausulæ apponendæ, ac obtinendę sint in rescripto principis adhoc ut ueniat etiam restitutio bonorum, etiam alienatorum posui super, signa. Gratię titu. de Absolut. & rehabili. uers. in absolutionibus, & rehabi. cum ijs, quę sequuntur.

b Tertij. Nata cons. 471. nu. 1. Iul. Clar. senten. lib. 5. §. fi. quæst. 59. uersic. Item quæro nunquid circa medium.

c Fructus. Infra titu. de Resti. quæ fit a princ. nume. 17. Iul. Clar. ubi supra uersic. Quæro etiam nunquid.

d Communis. Idem Iul. Clar. ubi supra. uersi. sed quæro pone nunquid tempore.

e Ad famam. Necessaria, uel saltem utilis est clausula illa ĩ rescripto gratiæ huiusce resurreptionis ad famam, patriã &c. quam posui super signat gratiæ. titul. de Absolu. & rehabilita. Ad famã patriã, &c. ad tex. in l. ult. C. de gene. abol. vbi ait, Indulgẽtia patres conscripti quos liberat, notat, nec infamiam criminis tollit, sed pœnæ gratiam facit. & ibi glos. ult. l. 1. §. penul. iun. gloss. in uersicu. eximi. ff. de postul. l. generalis. C. de senten. pas. capit. ult. ad fin. 3. quæst. 2. capit. cum te. de re iudic.

f Partis. Latè Io. Bap. Plot. cons. 73. In causa. nũ. 55. inter cons. crimi. lib. 2. & post nu. 57. ac nu. 58. Et infra nu. 24.

g Rebus. Idem infra tit. proximo. de pace. post num. 1. & Iul. Clar. senten. lib. 5. §. fi. uersicu. Adde quòd pro bono.

h Senatus. Idem seruari affirmat in Flandria Iodoc. in sua praxi crimi. cap. 147. num. 13. Et de huiusmodi discussione gratiæ, in senatu Mediolanen. illiusque comprobatione tractat Iul. Clar. senten. lib. 5. §. fi. quæst. 59. uers. Et quia plerunque contingit.

i Barones. Iul. Clar. senten. lib. 5. §. fi. pręalle. q. 59. uers. Et hæc quidem.

k Principis. Quod imo idem dicendum sit in gratia principis, remota particulari dispositione. probo super prima ac 8. q. Reg. Can. 8. vtrobique nu. 3.

Titul. de Pace.

SVMMAE.

1 *Gratia non minus dicitur subreptitia, si facta sit sine pace, quæ requiritur ex cõsuetudine, quàm de iure requireretur.*
2 *Pax est finis siue sedatio discordiæ.*
3 *Concordia non venit appellatione pacis, & quare.*
4 *Pax interdum induciæ appellantur.*
5 *Induciæ sunt securitas personis, & rebus ad tempus præstita discordia nondum finita.*
6 *Subditus Cæsaris tractans de præstando auxilio hosti durantibus inducijs, incidit in l. primam, ad leg. Iul. maiest.*
7 *Pax, quid sit, & quotuplex, & qui sint eius effectus, & multa de pace.*
8 *Pax ita haberi debet a fœmina sicut a mare.*
9 *Pax interueniens non impedit, quominus possit agi ad uindictam, & pro interesse fisci.*
10 *Pacem faciens, item iniuriam remittens non intelligeretur remittere damna.*
11 *Confessio peccatorum non facit ut intelligatur facta remissio iniuriæ.*

12 *Pax*

12 *Pax facta de uulnere, si sequatur mors, an prosit?*
13 *Pax facta ab offenso, qui postea moritur, non ualet.*
14 *Iniuriæ remißio a tutore pupilli, vel curatore facta ualet, & quotidie dantur curatores ad tales actus.*
15 *Pax quando ab hæredibus requiritur, & defunctus non habet hæredem quid fiat.*
16 *Iniuria facta filio potest per patrem remitti etiam filio inuito?*
17 *Iniuriæ remissio factæ ciui, clerico, uel famulo an spectet ecclesiæ ciuitati, uel domino, an vero sibi?*
18 *Iniuria facta monacho debet remitti per monasterium, non per proximiores monachi.*
19 *Iniuriam factam monacho, an possit prælatus remittere sine capitulo?*
20 *Pax & iniuriæ remissio non potest fieri absenti, nisi interueniat nuncius, epistola, uel notarius, uel persona publica, quæ stipuletur nomine absentis, & quod quando facta est sacerdoti tantum.*
21 *Pax habita a proprijs filijs quando pater occidit uxorem, an prosit, licet non habeatur pax a filijs occisæ natis ex priore matrimonio.*
22 *Pax habita a maiori parte hæredũ sufficit, & si sint extranei excludãt sanguine coniunctos?*
23 *Pax inducit indicium ad torturam contra reũ.*
24 *Pax debet fieri a monasterio quando filius occisi post mortem patris ingressus est monasterium capax successionis.*
25 *Iniuria facta monacho, uidetur facta monasterio.*
26 *Pax habenda à Papa quando rapta fuit monialis.*
27 *Pax facta ab aliquibus offensi, cum promissione rati pro alijs, & præsentata in termino statuto à decreto Mediolani, quod tollit delicta si certo termino præsẽtetur, si sequatur ratificatio post terminũ nõ ꝓdest, & quo casu ꝓsit.*
28 *Absolutio in foro pœnitentiali facta pro blasphemia an operatur pacem, ut sibi remittatur.*
29 *Pacis materia ubi tractetur.*
30 *Iudex non debet inuigilare, ut ciues concordes reddat, quando facta fuit rixa, sed debet eos punire.*
31 *Mulier tutrix sine consensu propinquorum, an possit pacem facere pro pupillo?*

Ixi ꝙ secundum consuetudinem huius patriæ, & obseruantiam, in gratia requiritur pax, & ideo
1 non† minus sine ea dicitur obreptitia, quam si à iure requireretur, quãdo gratiam concederet simpliciter non existente
a pace. *a* Bal. in l. quod fauore. col. 2. C. de legibus. Felyn. in cap. 2. in uersic. stylus curiæ. extra, de rescript. Propterea non ausus fuerim de pace aliqua pertractare, neque solum propter prædicta, sed etiam propter gratias, & remissiones delictorum quas faciunt sæpe statuta, ut hic Mediolani in furtis, & insultibus etiam cum uulnere. Et primo scias,† ꝙ pax est discordiæ finis. Hostien. in
2 sum. de treuga, & pace. in princip. siue sedatio discordiæ, ut per Alex. in l. de fide commisso. C. de transact. vbi tamen vult, ꝙ† con-
3 cordia, quę simili modo est sedatio discordię non ueniat appellatione pacis, quia pax denotat perpetuam remissionem, concordia etiam potest esse ad tempus, & propterea statutum de pace non habet locum in cõcordia, ut per eum, & ita uides, quòd Hostien. locutus est optimè. dum dixit, quod est finis discordiæ. Addit tamen, quòd pax
4 etiam interdum induciæ appellantur. Et aduerte dum ponit, quid sint induciæ, dicens esse securitatem personis, & rebus ad tem-
5 pus pręstitam discordia nondum finita, quia infertur ad quæstionem, quæ nunc viget. Nam arguuntur subditi Cæsaris, quòd de-
6 buerint tractasse, nescio quid contra Cæsarem, cum rege Francorum, cum quo bello acerrimo existente securæ erant inducæ, quę durabant tempore tractatus, & per eos dicitur, quòd facinus consistebat in eundo ad seruitia Regis, cum quo erat concordia, & cessabat bellum, & ita non sumus in casu l. 1. & 2. ff. ad leg. Iul. ma. ꝙ dederimus uel tractauerimus dare auxilium hosti. Infertur enim ex ea diffinitione indiciarum, quòd imo rex erat hostis, & quidem propriè, licèt esset suspensa offensio. Et licèt durantibus indicijs non potuissent lædere Cæsarem, potuissent ipsis finitis. Vnde quærant aliud fundamentum, & multa pulchra de pace, & concordia, uide per Rom. consil. ultim. col. 6. post med. & duabus sequentibus, & Alber. in dictionario in uerbo, pax. Firm. & Brixien. in uersiculo pax. Addo. de materia inter pacem, & concordiam Bald. Ang. & communiter Doctores in l. 1. ff. de pact.
7 Et † quid sit pax, & quotuplex, & qui sint eius effectus, uide Bald. in dicta l. 1. in fin. & plenius in tit. de pace Cõstã. in fi. & plenius
8 Rom. in dicto consil. vltim. Scias enim † ꝙ à fęmina ita debet haberi pax, sicut à mare, secundum ueram opinionem, in l. 4. §. Cato. ff.

10.ff.de verborum obliga.per Fel. in ca.cum
9 oporteat,colum. 5.de accus.Pace † interue-
niente de iure pôt nihilominus agi ad uin-
dictam publicam,& pro interesse fisci.Bart.
in l.1.§.usque adeo. ff.de iniur.Fely.in cap.
nulli.colum.2.uersicu item inquantum. de
accus.& not.in l.transigere.C.de transactio
10 nibus. Quia etiam pax fit tacitè, idest re-
missio iniuriæ, si uis uidere modos. vide
Ias.in d.l.1.colu.3.ff.de pact.& ibi habes, ꝙ
tamen nõ intelligatur remitttere damna re
11 mittens iniuriam. Et an per confessionem
peccatorum intelligitur facta iniurię remis
sio,vide Bart.& Iaso. in l. si tibi.§.quædam.
ff.de pact.Et qui recipit satisfactionem, an
uideatur remittere, dixi supra in tit.de par-
12 tu supposito in fin.Quando fit pax pro uul-
nere, si postea sequatur mors,an prosit, vi-
de Bar.in l.damni.§.Sabini ff.de dam.infec.
13 & ibi etiam Bar. dicit pacē factam ab offen
b so, b qui postea moritur,non ualere,& ita
seruat Senatus noster, & Roma.in dicto.§.
Cato.dicit, ꝙ opinio Bartol. est communis,
contrarium tenet Nel.in tract. bannit.in 3.
par.2.temp.q.41.uide Crot.& Mod.in d. §.
14 Cato.an possit tutor c vel curator remitte
c re iniuriam factum patri pupilli, vel ipsi pu-
pillo? Doct.in l.pactũ curatoris.C.de pac.
tenēt,posse,nisi in casu ut ibi per Ias. & ita
quotidie obseruatur, imò dantur curatores
speciales ad hunc actum,& ualent paces. &
uide ēt Bal.omnino in l.1.C.de in integ.rest.
min.ubi ponit quid in pupillo cũ autoritate
iudicis,& quid in adulto,& ibi habes, ꝙ ēt
pupillus,quando hēt tutorem,dēt interueni
15 re. Quid quando requiritur pax hęredis,
& non habet hæredem? Vide Nel.in tract.
16 bannitor.ubi supra.q.40.An pater possit re
d mittere iniuriam filij, d eo inuito?Dic pos-
se,sed fallit in certis casibus, Ias. in l.quędã
17 in prin.ff.de pact.quã legit cũ l.præcedenti.
Si fiat iniuria clerico,ciui,uel famulo,an sibi
spectet remissio,an ecclesię,ciuitati, uel do-
mino? distinguitur,an fiat in iniuriam domi
ni,uel ciuitatis,uel ecclesiæ, an uerò ipsius
ut per Bar.in l.1.§.idem, ait ff. de iniu.uide
Mar.in trac.de prin.in 1.rub.concl.364.Fel.
in c.licet causam,de prob.colu.8. in vlt.not.
18 Are.in cap.illa presbyterorum,colum.2.de
accus.Et si fiat monacho, utrũ sibi an mona
sterio spectet uel proximioribus.Dic specta
re monasterio.gl.in c.parochianos.de sen.ex-
com.quæ dicit secus in ecclesia seculari, &
19 sequitur ibi Abb. Et an solus pręlatus sine
capitulo possit,vide gl.& Doc.in c. cõtingit
interdũ.de sen.excõ.& Aret.cons.138.circa
fin.Feder.cons.119.& cons.120.& Aegid.
Bellamera decis. 401. & ibi habes quid de
20 monacho facto priore.pax non est adeo fa-
uorabilis,ut possit fieri absenti.ff.de don.&
l.qui absenti.ff.de acquirẽ.poss.imò debet in
teruenire nuncius,uel epistola,uel notarius,
vel alia persona publica,quæ stipuletur no-
mine absentis.Ant.de Bu.in c.fi.in 7.col.de
confes.per Alex.in l.non solũ.§. iniuriarum
actio.ff.de iniur.Tñ in contrarium uidetur
esse alia conclusio,quæ habet,ꝙ remissio fa
cta sacerdoti,ualet quò ad remissionem in-
iuriæ, & actionis iniuriam, nedum quò ad
animi offensionem,quãdo apparet ita uoluis
se remittētem,ut per Ias.in d.l.si tibi.§.quę
dam.ff.de pact.& ita uidetur uelle Bar. etiã
ꝙ in testamento absque alijs verbis testator
remittat iniuriam,in d.§.iniuriam.ut ualeat
etiam sine pręsentia partis, difficultas pen-
det a gl.in d.§.fin. Insti.de iniur. ubi primo
vult,quod non requiratur pręsentia partis.
postea in uers.item econtra, dicit ꝙ requiti-
tur partis præsentia, nec potest habere aliũ
intellectum, nisi ꝙ loquatur in foro pœni-
nitentiali, in primo casu,in secundo autem
in foro iudiciali. Et est rationi consentanea
distinctio, quam tenet Aret.ubi omnino ui-
de, in l.pro hęre.§.fi.ff.de acq.hęred.ubi ta
men distinguit, nisi esset facta sacerdoti in
foro pęnitentiæ, quia dr̃ persona publica,
sicut si esset notarius,& ita teneo, & est ex
mente magis communiter Doct. intelligen
do qñ apparet ex uerbis, ꝙ etiam remittit
iniuriã nedũ animi offensionem.Et no. hæc,
quia sæpe uideo in testamentis fieri remis-
sionē,nã non ualent, nisi cũ præsentia partis
uel notario stipulante nomine absentis, etiã
circumscripta opinione Barto.in l.damni.§.
Sabini,ff.de dam.infec.ꝙ remissio offensi po
e stea mortui non ualet. Quando vxor e oc-
ciditur a uiro, quæ habet filios ex eo, & ex
alio matrimonio, tñ plures sunt filij ex ho-
micida, qui omnes fecerunt pacem,an suffi
ciat? Videtur sufficere, quia satis est habere
pacem a maiori parte hæredum. Bar. & cõi
ter Doc.in l.4.§.Cato.ff.de uerb.obl.& ma-
ximè hoc procedere uidetur,si ex primo ma
trimonio extat fęmina, ex secundo autem
mare,iuxta no.per Are.post Ang.in d. l.pro
hęrede,§.fi.& per Barb.in apostillis ad Bal.
in c.1.§. hoc aũt notandum. quem legit cũ
§.& quia uidemus, qui feu.da.poss. in gl.in
verbo,

verbo, pertinent. Dubito de hac decisione. Et est aduertendum tam in hoc casu, quam si etiam solum superessent filij ex vtroque, an pacem viderentur fecisse timore, ob debitam reuerentiam orto, iuxta l. 1. §. quæ onerandæ, ff. quarum rer. actio non datur, & not. Felyn. in cap. nonne, columna fina. de presumptio. Et nunc in Senatu est hæc quæstio de facto, & Senatus reddit se multum diffi i em in admittenda tali pace habita a filijs proprijs. Cessaret tamen omnis diffi-
f cultas, *f* si propinquiores matri occisæ consensissent remissioni dictorum filiorum. Di
22 xi, quòd sunt † plures hæredes, & maior pars sufficit, de quo uide Bart. & Docto. in d. §. Cato. & in dict. l. pro hærede. §. fin. vbi etiam habes, an si sint extranei, excludant
23 sanguine coniunctos. Ex pace † oritur indicium ad torturam contra reum. Bald. in titul. de pace iuram. firmand. §. iniuria. colu. 6. versicul. item quæsijt. de quo dixi supra in materia torturæ in titu. de indic. & conside-
24 ra. &c. Quero † si filius occisi ingreditur religionem ad succedendum capacem, iuxta Authent. ingressi. & Auth. si qua mulier. C. de sacrosanct. eccles. an dicatur succedere in iure vindictæ patris, ita ut ad monesterium spectet facere pacem? videtur non pertinere, quia pax non est quid hæreditarium, sed quid separatum, secundum Bartol. in d. l. damni. §. Sabini. ff. de damn. infect. & in l. filius qui patri. circa fi. ff. de vulga. & pupil. & in l. pro hærede. §. fin. vbi omnes. ff. de acquirend. hęred. Idem hoc ius non pertinet nisi ad vindictam sanguinis, quę non videtur honesta monasterio, gloss. in cap. fraternitas 12. quæstio. 2. Præterea facit, quòd monasterium non habetur loco hęredis nec filij, nisi in casibus à iure expressis vt habetur in cap. in præsentia, de probation. vt ibi per Dec. charta 36. colum. 1. Fateor quòd † si fiat
25 monacho, postquam ingressus fuerit religionem, tunc videtur aliter dicendum, quia iniuria videtur fieri monasterio, iuxta gloss. in cap. parochianos, de sentent. excommunica. & per d. supra in uersic. & fiat monacho, maximè quando non adest filius monachi iuxta notata latè per Dec. vbi supra, char. allegata, colu. 4. ubi uide, quo in casu res patet, ut ibi. Sed si iniuria illata sit, antequā efficeretur monachus, nec iniuria facta dicitur monesterio, ut uide, nec transit cum hæreditate, quia non est quid hæreditariū, nec ēt in eo monacho remanet, qui est mundo mortuus. l. Deo nobis. C. de episco & cler. Sed aduerte, quia non concurente filio offensi, ēt quādo iniuria facta est ante, uidetur monasterium succedere, quia tunc non fit difficultas, in d. §. fina. in d. l. pro hæred, quin pertineat pax hæredibus extraneis, uide ibi Doctores, maximè Are. col. 1. Non obstat, quòd non habeatur loco hęredis, nisi in casibus expressis, quia satis est expressum, dum lex vult, ut succedat in omnibus bonis, & pluribus. Nec obstat, quòd non sit honestum sicuti dixi, per ea quæ nota. in cap. sententia sanguinis, nè cleric. vel monach. & in dicto cap. fraternitas. Est tamen aduertendum,
26 † an monasterium succedat quo ad omnes,
27 an verò quo ad partem. Addo etiam, † quod si fieret raptus monialis, pax esset contrahenda cum Papa, quia principaliter Deus est offensus. Ita not. Bald. per illum text. in l. vni ca. in 2. notab. C. de rap. vir. Si habetur pax ab aliquibus ex offensis, & non ab omnibus, tamen adsit promissio rati quò ad alios, & præsentetur in termino statuto à decreto disponente ut pax tollat delicta, dummodo in certo termino præsentetur, deinde sequatur ratificatio post terminum, an dicta pax prosit, & an simus in casu decreti. Bald. dicit, ꝙ sumus in cap. cum inter. el primo. de elect. & in l. proficisci. §. potest. ff. de off. procō. & le. Senatus tamen noster non admisit tales ratificationes in gratia generali concessa ob aduentum Ducissæ, & fortè non immeritò, quia contrarium tenet idem Bal. in l. nec ei. §. satisdat. circa fin. versicul. 6. quæro. de adop. & sequitur Dec. in l. contractus. de regul. iur. colum. 5. & facit. l. bon. ff. rem rat. haber. & quod determinat Bart. in l. si uxor. §. si qnis uxorem. ff. de adulte. dicens, quod si erat facta pax etiam nomine aliorum, apposita pœna contrauenienti, deinde unus offendatur ante factam per eum ratificationem, licet postea sequatur, non tamen habet locū pœna. d. l. bonorum. Sequitur Alexan. in l. ꝙ meo. in prin. colum. 2. de acq. poss. & ita feci seruari in causa cuiusdam Iudęi. Adde quo-
28 que, † quòd absolutio facta in foro pœniten-
g tiali *g* ratione blasphemię operatur pacem, ut pęna sibi remittatur, quia offenditur Deus dumtaxat. Dec. cons. 137. colum. 2. uol.
29 1. Alia † in materia pacis vide per Nell. in tracta. bann. in 3. parte. 2. tempor. ubi format circa pacem. 23. siue 24. quæstion. & per Angel. Aretin. in gloss. comparent dicti inquisiti in termino defensionis. ubi latissimè.

30 tissimè. Non omitto, quòd iudex non habet elaborare, facta rixa inter ciues, ut eos concordes reddat, sed debet eos castigare, nisi adsit timor, ne ex rixa perturbatio reipublicę sequatur, ut latissimè per Fel. in rubr. extra, de treu. & pace. Dixi, quòd tutor potest remittere
31 iniuriam pupilli. Modo quæro, si fœmina sit tutrix, an stante statuto, quòd mulier non possit se obligare sine consensu propinquorum requiratur etiam talis consensus? Dic requiri, quia ipsa non se oblig. Ale. in l. quęsitum. ff. de in ius uoc. Et ideo aliud esset, ubi ageretur ad præiudicium mulieris, ut ibi per Alex. nisi in hoc ultimo in ipsa datione tutelę interuenisset. & ita intelligo obseruari in hac ciuitate. Est verum, quòd in hoc esset recurrendum ad dist. Iason. in l. j. §. item acquirimus. ff. de acq. poss. col. 2.

ADDITIONES.

a Pace. Idem Ioan. Bapt. Plot. consil. 73. in causa, nu. 59. inter criminalib. 2. post Gram. consil. 34. col. 1. & 2.

b Ab offenso. Alciat. cons. 477. nu. 2. ac Iul. Clar. sent. lib. 5. §. fi. q. 58. ver. quæro pone.

c Tutor. Abb. communẽ affirmans cons. 108. nu. 3. lib. 2. Carauit. Ritu. 275. Magnæ Curiæ. nnm. 19. Iul. Clar. sent. lib. 5. §. fin. q. 58. uers. quęro an tutor. alios ad idem referens communem affirmantes.

d Iniuriam filij Paul. Castren. cons. 48. num. 8. inter crimin. diuer. tomo. 1. per iura, quæ ibi adducit. incipit consili. uiso processu, & inquisitione. & hanc communem affirmant Boer. decis. 120. num. 1. & 2. Placa delicto. lib. 1. num. cap. 6. post numerum 21. ac Clar. dicta quæstion. 58. uersicul. quęro nunquid pater.

e Vxor. Idem Clar. vbi supra versicul. contingit etiam.

f Propinquiores. Boer. dec. 121. post nu. 3. Alc. cons. 477. nu. 2. Iul. Clar. sent. lib. 5. § fin. d. q. 58. uers. frequenter solet.

g In foro pœnit. An autem remissio iniuriæ seu offensæ in foro conscientiæ tollet ius accusandi, negatiuam opin. communiter teneri affirmant, ut testatur Alex. in l. si tibi decem. §. quędam. num. 1. ff. de pact. sequuntur Couarruu. resolutio. lib. 2. cap. 10. post numerum 6. ac Iul. Clar. pręallegat. quæstio. 58. versic. sed in proposito.

Titul. de Restitutionibus, quæ fiunt a principibus finito bello ob pacem, & inter ipsos factam.

SVMMAE.

1 *Restitutiones, quæ fiunt per princeps finito bello, dum bannitos vtrinque restituunt ad bona, famam & honores, ita concipiendæ sunt, vt cõtineant omnia, quæ sunt ex voluntate principum.*

2 *Restitutiones, quæ fiunt à principibus finito bello, in dubio prosunt non tantum rebellibus viuis, verum etiam defunctis, quo ad hoc, ut eorum testamenta valeant, & filij restituantur ad bona, licet melius sit verba restitutionis clara ponere.*

3 *Hæres rebellis mortui post capitula restitutionis per principem bello finito facta restitui debet.*

4 *Restitutio rebellis, ut trahatur etiam ad rescissionem gestorum per filios medio tempore, quo modo concipi debeant uerba.*

5 *Pax omnia restituit, quæ abstulit bellum.*

6 *Bona rebellium tempore rebellionis alijs concessa, facta pace sunt restituẽda primis dominis.*

7 *Sententiæ contra rebellem occasione rebellionis latæ facta pace rescinduntur.*

8 *Bona rebellis etiam, quæ Imperio spectarent, & tẽpore belli acquisita fuerint, per priuilegiũ, vel contractum à principe, restituuntur secuta pace, si ita dicent capitula, aliàs in dubio secus.*

9 *Rebellium bona donata à principe alicui facta pace semper restituta fuerunt rebelli.*

10 *Sententia rebellionis, & etiam aliæ eo tempore latæ occasione mutui, uel depositi, uel ubi bona fuerunt pœnes fiscum stantibus ipsis damnatis de rebellione, quomodo rescindantur facta pace.*

11 *Capitula facta Bononiæ inter Cæsarem, & Ducem Mediolani rescindebant sententias, & processus secutos occasione rebellionis.*

12 *Sententia inter extorres, & existentes domi ex compromisso inter eos facto lata quãdo valeant.*

13 *Fictio postliminij restituit quæcunque captiuitas abstulit.*

14 *Restitutio facta per illa verba, restituantur ad bona sua, intelligetur etiam quo ad detentionem, an natura rei.*

15 *Restitutio ad bona, quæ quis amiserat, vel quibus*

bus fuerat spoliatus, non trahitur ad bona nō acquisita, eo quia incapax esset uirtute condemnationis.

16 *Deiectus cum armis quando quis dicatur.*

17 *Fructus percepti ante capitula pacis non solum ex bonis alienatis, sed etiam ex non alienatis non restituuntur extorribus restitutis.*

18 *Fructus a die capitulorum citra percepti restituendi sunt extorribus restitutis si capitula dicant, Ipso iure sint restituta, secus si dirigātur iudicibus, vt restituant, quando fit restitutio ex gratia, licet Senatus Mediolani aliter iusserit seruari ex mente principum.*

19 *Fructus post litem contestatam percepti, etiam quando uerba, capitulorum diriguntur iudicibus sunt restituendi.*

20 *Pacis priuilegia, & conuentiones principum & fœdera per quos tractentur.*

Ecursis in hac materia pacis his, quę pertinent ad restitutiones siue gratias, quas in specie principes faciūt bannito, uel condemnato, & in genere quandoq; omnibus bannitis, vel condemnatis, Reuertor ad materiam a-
1 liqua dicēdo de restitutionibus, quas faciunt sæpe principes finito bello, quia restituunt vtrinq; bannitos, & extorres ad eorum bona, famam, & honores, & dum moui plures difficultates supra, ex eis facile potes intelligere quomodo verba concipienda sint, ita vt ea omnia contineant, quæ sint è uoluntate
2 ipsorum principum. Et si vis † vt non tantum restitutiones uiuis prosint, sed & rebellibus iam defunctis, ita ut etiam eorum testamenta sortiantur effectum, clarifices adeo verba, ut illud dicant. Est uerum, quod sola ratio tranquillitatis reip. super qua fundātur forte capitula, posset esse sufficiēs ad hoc ut ēt ad mortuos se extenderent, tametsi uerba hoc non disponerent, iuxta tex. & ibi Barto. in l. pater filium, §. fundum, ff. de leg. 2. & per Abb. in capitu. porro. de priuil. Nam si legitimis hæredibus, & maxime filijs essent sublata bona patris. Cui dubium, ꝙ animus eorū remaneret perturbatus? Et hac rōne seruaui, ut fœdus Bononiense, quod loquebatur de extorribus, & rebellibus, etiam locū haberet in hæredibus. Quò uerò ad hæredes
3 rebellium post capitula mortuorum, res est sine difficultate, quia remedium restituens etiam interdictum vnde vi, transit in hæredes, ut per Soc. in l. rem, quæ nobis. ad fi. 2.
4 char. ff. de acq. poss. Et si uelis ut restituantur omnia, etiam quo ad rescissionem gestorum per filios medio tempore, quod simplici restitutione non fit. l. fi. C. de sent. pass. & d. capit. 1. in princi. hic finit lex Cor. & ibi Affli. in 6. notab. col. 3. clarum reddas rem ipsam, & in effectu facias quò ad hæc & alia, ut rebellio nullius unquam fuerit momenti, & perinde sit, ac si orta non fuisset. Et aduerte,
5 † quia uideantur superflua talia capitula finito bello, ex quo pax omne illud restituit, ꝙ abstulit bellum. Et hac ratione dicit Bald. in tit. de pace Constan. §. hoc quod. not. quòd
6 † si bona rebellium tempore rebellionis alijs sint concessa, facta postmodum pace sunt red-
a denda primis dominis, *a* ita dicit per illū tex. ibi, hoc idem asserit ponderando illum tex. in §. sententiæ quoque. ubi etiam uult,
7 quod sententia lata contra rebellem occasione rebellionis pace facta rescindatur, non alię, vide etiam Bald. ibidem in uers. posses-
8 siones, dum dicit, ꝙ possessionis, quę possidebantur ante tempus belli, debent restitui possessoribus, nisi tamen spectarent Imperio. Quod verbum seruaui, nolens restituere rebelles ad castra, & bona, quæ erāt ipsiusmet principis, & qui acquisiuerunt a principe, qui dicebātur intrusis, & hoc seruaui ex mēte ipsorummet principem. Sed respondeo supradictis, quòd imo simpliciter secuta pace non restituuntur bona acquisita alijs, nisi essent acquisita ex sententia ipsa. Ita declarat Affl. in d. 6. notab. col. pen. ubi uide omnino. Attamen Affl. nesciuit quid diceret, quin Bal. clarè uult, quod fauore pacis, etiam per priuilegium, uel contractum quæsita alijs reuocentur, non tantum per sententiā ipsam, & hæc est mera ueritas, ut apparet ex dictis doctoribus maximè Ias. in l. Gallus, §. & qd si tantum, ff. de lib. & posth. in 4. limitatione. declarando tamen quando apparet ita velle capitula, aliàs non in dubio, ut per eundem Ias. in d. uer. Aduerte tamen diligenter, & di-
9 xi supra, & ita ego semper uidi seruari, ꝙ finito bello bona rebellium donata a principe suis fuerunt restituta expresse restitutis rebellibus. Affl. tamen in se dicit ueritatem, ꝙ bona, quæ quæruntur tertio immediatè per sententiam facta restitutione etiam particulari, restituuntur ipsis restitutis, ut per Ias. in d. §. & quid si tantum, in 3. limitatione. Et dum dixi Bal. uelle in titul. de pace Const. in
10 verbo, sententiæ quoque, ꝙ sententiæ latę contra rebelles occasione rebellionis nihil ualent.

valent. Adde tamen in hoc, ut plene, & cōsiderate multum dicit Bal. ibidem, quod non tantum sententiæ rebellionis sunt rescindendæ facta pace, uerum etiam aliæ occasione mutui, uel depositi, uel simil. ubi nullus uti procurator ausus fuisset comparere, iuxta clem. pastoralis. de re iud. uel ubi bona eorum fuissent penes fiscum ipsis damnatis de rebellione, quia instantia non transit in fiscum, l. si
11 constante, §. fi. ff. sol. matr. imò capitula facta inter Cæsarem, & Ducem nostrum Bononiæ etiam rescindebant sententias, & processus secutos occasione rebellionis, puta, obtentas a creditoribus, non contra eos, sed fiscum, iuxta d. §. fi. in l. si constante, dicunt enim capitula, quod restituantur ad patriā, famam, honorem, & eorum bona quibuscūque sententijs, & processibus propterea factis, id est factis occasione dictæ rebellionis non attentis, & ita interpretatus fui, & secu
12 tus est Senatus. Si autem lata esset sñia inter extorres, & existētes domi ex cōpromisso facto inter eos, uide Bald. in d. §. sententię
13 quoq;. Adde pdictis, quod quęcunq; aufert captiuitas, restituit fictio postliminij. l. fi. C. de capt. & l. si quis forte, quæ est l. pe. C. eodem, & d. l. pen. dicit Ang. hoc esse utile pro extorribus, qui tpe pacis reuertuntur cum pactis, ut eis restituant quæcunq; tenebant tpe suæ exactionis quia recuperabunt mobilia & immobilia, quorum habebant dominiū & possessionem, & etiam mæram detē
14 tionem asininā. Et ita licet prędicta dicār, Restituantur ad bona sua, intelligetur etiā quo ad ea, quę solum detinentur ex natura rei. Sic probant gl. Ang. & communiter Doctores in d. l. pen. iuncto tex. ibi, qui dicit, quod qui reuertuntur ab hostibus, recuperant res proprias, & idem probatur in l. fin. C. de edi. diui Adr. tol. iuncta glos. quę extēdit tex. etiam in his, quę solum tenentur. Et facit, quòd etiam ratione iuris possessionis, & detentionis dicor habere dominium. Bar. in l. si quis ui. §. differentia, ff. de acquir. poss.
15 Item adde, quòd si dicunt capitula, Restituantur ad bona, quæ amiserunt, uel quib. spoliati fuerunt, non recuperant bona nō acquisita, eo quia incapaces essent propter cōdemnationē, iuxta l. 1. C. de hæred. instit, & quæ dixi supra post Bartol. in l. finali. C. de senten. pass. & in l. Gallus, §. & quid si tātū in quęst. de legitimato, ff. de lib. & posthu. Ad hoc igitur ut comprehendatur hic casus debent ita concipi, ut etiam recuperentur non quęsita, Et ad declarationem uerborū, Quę amiserunt, vide text. in c. reintegranda, 3. q. 1. ibi, & per quascunque iniustas causas res ecclesię perdidisse noscuntur. cum ibi
16 no. Et ad declarationem uerbi, Cum armis deiectus. uide l. 3. §. armis deiectum, ff. de ui
17 & ut arm. An stantibus dictis capitulis pacis extorres restituantur ad fructus, nedum ad bona? Dic non restitui, secundum cōem opin. non solū ex bonis alienatis, sed nec ēt ex nō alienatis. Ita Ang. loquendo in his capitulis pacis, in d. §. & quid si tantum. Curt. consi 49. col. antep. recolendę memoriæ dux Philippus, & licèt contradicant fortibus iuribus Dec. Nel. & Ias. ut supra dixi, hęc tñ est communis, ut supra dixi circa principiū materię, & hoc post cōfecta capitula retro,
18 circa. quod est aduertendum, an dicant, Ipso iure sint restituti, & tunc ueniunt fructus ēt ante declarationem. Si uero uerba in capitulis directa sint iudicib. uelintq; ut ipsi restituant. Tunc quia inuito bannito non fit restitutio, ita demum ueniunt fructus, si petitur restitutio, ut per Bal. in l. non solum. in fi. ff de in integrum rest. & latè per Fel. in cap. Rodulphus. char. 7. colum. fi. de rescr. & per Cur. in d. cons. circa decretum disponens, quod iure bona sint publicata a die delicti cōmissi. & Pic. in l. post contractum, de dona. circa idem. Et in casu capitulorum Bononię factorum, & de quibus supra, quia nō dicitur ipso iure, non uenirent fructus a die, quo facta fuerunt. Attamē in senatu ex mēte principū interpretata sunt dicta capitula, ut ueniant a die, quo facta reperiūtur, & ita semper executus sum, loquor in casu restitutionis ex gratia, non pp iustitiam, ut per Cur. in d. cons. col. pen. Et faciunt quę supra dixi, loquendo in bonis iam alienatis, dum uolo ad ea trahi restitutionem, quæ fit ope iusti-
19 tię. Difficultas tamen proxime mota in verbis directis iudici, ut restituat, non dicendo. sint restituti ipso iure, procedit tantum vsque ad litis contestationem per quam postea quilibet dicitur in mala fide. leg. 2. vbi Bal. no. C. de fru. & lit. expen. Non omitto ta
20 men, quod Mar. Laud. fecit tract. de confœd. pace, & conuen. prin. ubi ponit, 63. cap. ibi uide omnino, & vide Cors. in tracta. suo, de pōten. ex excellen. regia, dum ponit priuilegia pacis. Alia mihi non occurrunt in pręsentia circa hunc modum impugnandi sententiam uirtute gratiæ. Quare cessante omni remedio impugnante eam siue iuris,

siue

sive gratię, reliquum est, ut de executione ipsius sententię aliqua dicamus.

ADDITIO.

a Reddenda primis dominis. Quod uoluerũt Aretin. in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de libe. & posthum. Soci. cons. 58. super num. 2. lib. 3. ac Ioan. Bapt. de Plot. cons. 130. in Mediolani dominio. nume. 70. inter cons. diuers. crimin. lib. 1.

Titul. de Executione sententiæ.

SVMMAE.

1 *Executioni sententia mitti non debet, nisi post decẽ dies, quando admittitur appellatio, aliàs secus.*

2 *Exequi iudex sententiam non debet, sed scribere principi quando causa est appellabilis, & tamen ipsi uidetur supersedendum, & debet expectare responsũ, nisi periculũ esset in mora.*

3 *Appellationem iudex facilius debet admittere, quam exequi sententiam, ne teneatur in syndicatu.*

4 *Iudex teneatur lege Corne. de sicar. ubi sententia est iniusta, & ultimi supplicij, & posset illi de facto resisti.*

5 *Exequi potest iudex sententiã quando causa est inappellabilis, & tamen ipse detulit appellationi.*

6 *Sententia post decem dies, & non ante mittitur executioni contra reum, nisi aliud statutum disponeret.*

7 *Sententia lata contra reum præsentem Mediolani statim mittitur executioni, & morti traditur, nec de ea amplius cognoscitur, secus in sententia contra absentem lata.*

8 *Executio sententiæ in criminalibus, quibus casibus differtur, vel prorsus aufertur.*

9 *Executioni per quem mandetur sententia, per alium iudicem confirmata, an per iudicem a quo, an ad quem?*

10 *Executio quando differatur, quia condemnatus esset obligatus reddere rationem, vel esset artifex eximius.*

11 *Executio sententiæ criminalis, an fiat per iudicem loci originis, an delicti?*

12 *Remissio in delictis an requiratur?*

13 *Exequi sententiam alterius iudicis an teneatur iudex requisitus sine literis?*

14 *Punitus pœna statuti loci delicti, quæ minor sit, an possit puniri pœna statuta domicilij in quo captus fuerit si maior sit?*

15 *Bannitus captus an possit absque alio processu damnari, uel debeat prius patere delictum, & ipsum esse bannitum.*

16 *Reus damnatus ducitur per loca publica, & consueta, & interdum ad locum in quo fecit delictum, quando fit executio cõdemnationis.*

17 *Solutio facta ab uno ex condemnatis an pariat cancellationem sententiæ, quando pœna est pecuniaria?*

18 *Cadauer suspendi non debet, quando mortuus est damnatus pendente appellatione, vel ante executionem, nisi damnanda esset memoria, licet aliquando id fiat.*

19 *Executionis sententiæ multa, ubi dicantur.*

20 *Condemnatio an fingatur iustè lata, quando aliquis mortifere uulneratur, & uulnerans morti traditur, deinde uulnerati mors sequitur.*

21 *Iudex debet esse solicitus de anima rei condemnati, & qua diligentia vti debeat.*

22 *Damnatus in metallũ aut ad triremes, potest reuocari per iudicem post decem annos, si fiat infirmis, uel debilis, & unus ex consanguineis, uel seruus loco eius subrogetur.*

23 *Damnato ad metallum, uel ad triremes, duplicatur tempus si fugiat.*

24 *Damnatus ad triremes simpliciter, uel ad tempus non expresso tamen certo tempore, an in perpetuum, uel ad decennium censeatur damnatus.*

25 *Damnato ad triremes si submersis triremibus liberetur, uel furcis scindatur dum suspenditur, uel securis ferire non possit debet facilis princeps esse in concedenda gratia.*

N hac materia executionis sententiæ criminalis, de qua dixi supra in quarto modo rescindẽdi sententiam uia appellationis, sub titul. de appellationibus, uidelicet, quòd
1 sentẽtia † condemnatoria non statim debet mitti executioni, sed sunt expectandi decem dies, ad appellandũ, iuxta ti. nil noui penden appel. in casu tñ, in quo admittitur appellatio, aliàs secus, & ꝙ ubi sñia est appellabilis,
2 sed iudici uidetur supersedẽdum, adhuc † nõ debet exequi, sed scribere principi, & expectare responsum, nisi periculum esset in mora, per tex. in l. si quis filio exhęredato. §. hi qui. ff. de iniusto rupt. Quibus addo quæ dicit Marian. Soc. in c. qualiter. el secondo. in 11. arti. pri. in materia appellationis. in vers. & aduer-

& aduertat iudex. de accus. ubi dicit iudicē
3 debere aduertere,† ut sit facilis in admittēda appellatione potius, quā in facienda execu-
4 tione, ne teneatur in syndicatu, &† ꝙ si sentē tia esset iniusta, & ultimi simplicij, ten. e.l. Cornel. de sicar.& posset tali iudici de facto resisti,& prosequendo ēt qñ appellatio esset manifestè friuola, ꝙ aliud esset ut ibi per eū.
5 Dixi ēt in loco, ubi supra,† ꝙ si casus sit inappellabilis, licet iudex deferat appellationi, nihilominus pōt snīa mitti executioni, uide ibi totum illum titul. Sed breuiter in hac
6 materia dic, †quod statim lata sententia reus non ducitur ad supplicium, sed post decem dies, nisi statutum diceret aliter, uel tolleret appellationē, ut dixi supra in materia appellationis, & ponit clare Felyn. in capit. quærenti, colum. 2. de off.deleg. & melius in cap.2. de re iud. ubi dat eandem regulā, limitando eam, quando reus esset confessus,& conuictus, uel crimen notorium, uel quando cum confesione adessent indicia ita ualida, ut negari non posset, maximè si maleficium esset ualde atrox. Item quando crimen desideraret subitam ultionem, dicendo quod licet ad sedandum populum non possit imponi pœna corporalis, iuxta l. decurionum. C. de pœn. si est imposita per sententiam, potest executio accelerari ex dicta causa, ut ibi late per eum, & uide etiam Marian. in dicto capit. qualiter. in dicto artic. 11. quæst. 100. ubi latissimè.
7 & per quatuor colum. Et † Mediolani lata sententia in prǽsentem, statim condemnatus mortui traditur, nec mirum, quia ex ordinibus cessat omne remedium, quo iterum cognosci possit, & non solum ordinarium, uerumetiam extraordinarium, per litteras Senatus ad nouas defensiones, ut sæpe dictum fuit. Nam sententia fertur re prius relata in Senatu, & ideo amplius retractationi locus esse, non potest, non ita est in damna
8 to absente, ut sæpe dixi. Sunt † tamen aliqui casus, in quibus uel differtur executio in criminalibus, vel prorsus aufertur. Primus est quando princeps scribit, Suspēdas illum,. iuxta l.si vindicari.C.de pen.& c.cum apud 11.q.3.de quo sup.in materia homicidij dixi. Alius quando pater offert filium, uti aliquādo facere cogitur, nimium prouocatus a pessimis moribus ipsius filij, vel qñ ductus ad mortē obuiam habet Card. uel propter excellentem artem damnati,& alijs multis modis, de quibus per Cœp.in caut.suis in princ. cautelarum, & Fel.in d.c.quærēti.& Maria. Soc. ubi supra. Et an differatur ut accusatio prius instituta perficiatur, uide Sal.in l.1.C. qui accusa.non poss. & in l.cum reis, C. de pœn. Quærit etiam Marian.Soc.vbi supra, quando iudex ad quem, confirmat senten-
9 tiam, † quis mandabit eam executioni, an ipse, an iudex a quo, & qñ petitur, vt diffe-
10 ratur executio, quia † sit obligatus reddere rationem alicui, vel quia sit artifex eximus, idem Ang.Are.in gl.& ibi caput a spatulis separetur, uersic. quæro aliquis est da-
11 mnatus,& ibi per Ang.de Ari. Et †per quos fieri debeat executio sententiæ criminalis, an per iudicem loci originis, vel delicti, &
12 an requiratur remissio in delictis, & quando possit unus iudex exequi sentētiam alterius
13 sine literis requirentibus. Et † quando requirantur literæ, vide Ang.Aret.in d.glos.& ibi caput à spatulis, uer. quæro an sententia corporalis. cum apostilla longa Aug.de Arimi.
14 & dixi supra in tit.de for.com. Et si punitur secundùm statuta loci delicti minori pœna, an possit puniri, si capiatur in loco domicilij secundum statuta ibi imponentia maiorem pœnam in eo, in quo non est punitus, vide Alb.in l.sepulchri.ff.de sepulc.vio.& dixi ubi supra,& in tit.dè nullitate banni.& omnino uide, an unus iudex possit exequi sententiam alterius, maximè si requisitus fuerit, quę dixi supra definitè in ult.ver.in titu.
15 de sententijs. Et an bannitus captus non secus acsi pñs fuisset condemnatus, possit sine alio processu damnari, vel debeat prius fateri delictum,& se illū esse, uide per Ang. in d.glo. Caium Sempro. & quæ dixi supra in ti. banniti quid amittant. ubi latè,& con
16 cludenter. Et quando fit executio, ducitur reus per loca publica,& consueta, ut per Angel.Aret. in glos.Caium, quod duci debeat, & ibi laqueo suspenditur, interdum etiam ante ædes illius, quē interfecit, vel ubi graue facinus perpetrauit ad terrorem aliorum
a vt uidi *a* fieri sæpe, maximè tempore regis Galliæ. Et ponit Are.in gl.usque ad locum
17 iustitiæ consuetum. Et quando pœna est pecuniaria, & plures sunt condemnati, an vno soluente debeat cancellari sententia, uide Ang.in gl.dante, & soluente. Mortuo
18 † damnato pendente appellatione, vel ante executionem, non debet suspendi cadauer, Dec. in regula, l.pupillum.§.in hæredes,ff. de regul. iur. nisi memoria hominis eo casu esset damnanda, ut per Aret.in glo. prǽsente

Caio

Caio & appellante. uersi.quod reus moriatur.video tamen aliquando in vilibus, & pu
b blicis latronibus *b* seruari contrarium. Alia
19 † ét circa executionem sentētię pñt colligi tam ex dictis per me in materia appellationis q̃ ex dictis per Ang. in d.gl. maximè,pręsente Caio,& appellante. Quando † aliquis
20 uulneratūr mortifere, & uulnerans traditur morti,deinde sequitur mors,an fingatur condemnatio iustè lata, vide Put.chart. 25. col.3.vers.condemnatio.& ibi c.seq.quod incipit,iudex.q. multa dicit pulchra circa exe-
21 cutionem sententiæ. uidelicet, quod iudex ante mortem damnati debet esse solicitus pro salute eius animæ,& facere vt confiteatur peccata sua: Accedere etiam debet noctu ad eum, & orari ad patientiam,& tenere cum eo aliquem religiosum tota nocte,ne tentetur à Diabolo,ponens de quodam, cui ea nocte quæ diem supplicij præcedebat,apparuit dæmon sibi persuadens, ut seipsum
22 necaret. Et tandem,quod si † quis damnatur ad opus metalli, potest reuocari per ipsum iudicem post decem annos, si superueniat infirmitas, dummodo vnus ex consanguineis subrogetur,qui seruiat pro eo.leg.in
23 metallum.ff. de pœn. quod † facit ut damnati ad triremes possint liberari, si efficiantur infirmi,uel debiles,dando unum seruum, & si tales ad metallum damnati fugiunt,duplicatur tempus. & eodem modo de damnatis ad triremes, per l.aut damnum.§. quis-
24 quis.ubi uide tex.ff.de pœn.Et† si quis simpliciter damnatur, vel ad tempus, tempore non expresso,an intelligatur ad decennium, vel perpetuo,vide l.fine pręfinito,ff.de pœn.
25 Et not.omnino, † quod si damnatus ad triremes, & super triremibus existens, liberetur tempestate maris, triremibus submersis, uel ruptis,princeps debet esse facilis hoc casu in cōcedēda illi gratia (qui Dei nutu deliberatus est) per dictum Luc.de Pœn.de quo meminit Dec.in l.fauorabiliores.ff.de pœ. in fi.quando rumpitur funiculus *c* suspendēdi per gulam,dū deijcitur,& idem, quando securis qua caput est obtruncandum, non pōt caput tangere,uel ferire, quia princeps tunc debet illi concedere gratiam, sicut concessit hac ratione annis proxime præteritis, Marchio Vastri cuidam,cui hoc contigit, ut ét latius supra dixi. Et ita cum laude atque auxilio Dei Opt. max. remanet absolutum opus rerum crim. Sed quia multis annis in munere fisci patroni in hoc excelso dominio Mediolani totis uiribus elaboraui, & collegas in eo habui clarissimos, & celeberrimos iureconsultos Simonem Bossium, ac Io.Bapt.Specianum ob eius ingenij acumen in Senatus ordinem delectum, mox capitaneum iustitiæ in uniuerso Mediolanēsi dñio creatum,& à secretis principis consiliarium: Et talium ac tantorum uirorum docta, & assidua conuersatione usus, ultra criminalia multa uidi,& didici,ad principem,& pręcipue ad fiscum pertinentia, ideo in ea materia nonnulla breuiter attingam.

ADDITIONES.

a Vt vidi. Adde tex.in l.capitaliū.§.famosos. ff.de pœnis,& per Bal.in l.1.C.de Nil.aggeri.non erumpen.in princip. ac Iul.Clar. qui hunc citat, sentent.lib.5.§.fi.quæst.99.uersi. item quæro in quo loco.

b Latronibus. Idem supra titu.de accusa.ante num.34.ac Iul.Clar.sent.lib.5.§.fin.uers.sed hic incidenter. ibi, ita etiam quandoque. quæstio. 51.

c Rumpitur funiculus. De iure hęc attendi non deberent, tanto magis stantibus verbis in sentētiis apponi solitis,videlicet, ita quod anima separetur à corpore,seu moriat,ut per Fulgos. in l. præsenti. C.de his,qui ad statu. confu.& per Iacob.de Beluis.in pract. crimi. in titu.de defen. crimin.post num.8.verum idem Aegid.Boss. supra titul.de fauori. defensio.moto dubio de quo hic,pręmittit, q cogitandum sit hæc miraculosè euenire, & propterea sequi debeat liberatio.Ego autem supersedēdum fore existimo, & principi rescribendum fore, qui iuxta terminorum diuersitatem prouidere debebit, & casus hic, & alibi relati inter se satis differunt,& uarie prouisum fuisse intellexi,& vidi iuxta diuersas facti species, ac varias sententias. & cauēdum esset a fraudibus,ac pręstigiis, & maleficis artibus ut aduertit etiam Bal. in loco supra citato. Videantur etiam,quæ considerat Iul.Clar.sent.lib.5.§.fi.q.98.vers.vltimo quæro quid si.

Titul. de Principe, & priuilegijs eius.

SVMMAE.

1 *Princeps exponitur, idest, Imperator, & quòd dicatur princeps, quilibet, qui habet baro-*

nam dicitur princeps.
2 Edro dicitur ille, qui habet aliquam dominationem, & est idem quod capitaneus.
3 Capitaneus est ille, qui inuestitus est de aliqua plebe, vel parte plebis.
4 Barones vulgo dicuntur, qui habent aliqua regalia.
5 Baro quis dicatur.
6 Dux, uel Marchio quis dicatur.
7 Principatus accipitur pro nobili dominatu merito comparando dignitati regiæ.
8 Principis nomen non verificatur in tyranno, sed in iusto domino, & inuestituram habente a Cæsare, & iusta præcipiente.
9 Principi quæ conueniant, & quid deceat.
10 Romanos tria fecerunt dominari.
11 Pactum nudum habet executionem paratam, ubi causa agitur coram principe,
12 Principis contractus sunt omnes bonæ fidei.
13 Princeps potest reuocare suum priuilegium, etiam sine causa.
14 Feudum, quod sine culpa reuocari non potest per principem, tamen tunc potest reuocari quando per priuilegium est concessum.
15 Priuilegium non subdito concessum ex regula reuocari non potest, sed quibus casibus possit.
16 Principis uoluntas debet apparere, quòd uoluerit tollere priuilegium, ut per clausulam, Nō obstante.
17 Variare licet etiam interdum priuato.
18 Inconstantia reprobatur a principe.
19 Princeps debet habere unum calamum, & vnam linguam.
20 Princeps quando reuocat quod fecit etiam motu proprio, fingitur circumuentus, nec contrarium probari potest.
21 Principis concessio quando per eum reuocari non possit.
22 Princeps ex potestate ordinaria, non potest uiuente patre, uel agnato, auferre eius filijs quæsitū ex inuestitura, licèt ius illud sit in spe.
23 Pater non potest filio præiudicare in feudo delinquendo, nec aliter.
24 Princeps legitimando spurium potest agnatos excludere.
25 Princeps de plenitudine potestatis potest præiudicare cuicunque.
26 Citari an debeat is, cui fit præiudicium, quando princeps concedit priuilegium.
27 Reuocare an possit princeps priuilegium.
28 Princeps reuocare non potest priuilegium, quādo esset donatio remuneratoria, uel feudū emptum, uel destitit esse priuilegium.
29 Princeps nouus an teneatur seruare contractus suis prædecessoris.
30 Princeps non tenetur ad debita vasalli, quando feudum ad eum reuertitur ob finitam generationem, & quando non teneatur.
31 Expensas, & sumptus factos in re feudali, an dominus, ad quem feudum reuertitur, soluere teneatur.
32 Principi conuenit rigor iustitiæ.
33 Principis proprium est facere iudicium, & iustitiam dulcedine temperatam.
34 Iustitia sine misericordia vertit uerum principem in tyrannum.
35 Officium principis est deprimere malos, et scelera cohibere, & impios perdere, & exaltare bonos.
36 Principis virtus, & dignitas qualis esse dēat.
37 Princeps licèt sit dominus legum, nō tamen est merus dominus.
38 Tyrannidis materia per quos tractetur.
39 Tyranni priuilegia, & concessiones cancellantur ueniente iusto domino.
40 Priuilegia, & concessiones continentes bona publicata tempore tyranni, an sustineantur sub iusto domino.
41 Fructus iurisdictionis an sit feudum, quod deuoluitur ad dominum ob finitam generationem tempore tyranni.
42 Feudatarius dominij Mediolanensis existens in possessione exercendi imperiū contra ciues, & nobiles bona fide, sed contra decretū facit publicationes suas, nec reuocari possunt, licèt per dominum declaretur in petitorio, quòd tales sint comprehensi in decreto.
43 Tyranni tēpore gesta circa iustitiā, an valeāt.
44 Tyrannus non potest concedere licentiam feudatario alienandi feudum, sed reuocantur alienata postea per iustum dominū, quando alienans decessit sine prole.
45 Tyrānus si consentiat feudatario alienanti, cuius non deficit linea, in eo, in quo consensisset verus dominus, non reuocatur alienatio per succedentem uerum dominum, nisi acquirens veniret ad recognoscēdam uerum dominum, vel talis esset, qui ab eo non deberet recognosci.
46 Excommunicatus, vel bannitus dominus interim debet ab alienatione abstinere.
47 Fructus percepti ab aliquo ex re donata per tyrannum notorium, restituendi sunt sub uero domino, sicut res restituenda est.
48 Error iuris, vel facti facit cessare malam fidem & sufficit ad acquisitionem fructuū, nisi res notoria sit, quia tunc probāda est ignorātia.

49 Con-

49 Conductor tyranni expulso tyranno tenetur, soluere nouo domino.
50 Solutio per colonum tyranno facta an noceat uero domino?
51 Contumax non est, qui non uenit coram tyranno.
52 Leges tyranni, & decreta, an teneatur uerus dominus seruare?
53 Gesta ratione publici officij semper valent, & tolerantur, etiam si ab inhabili, & indigno ministrentur.
54 Confirmatio tyranni in dominio per priuilegia Cæsaris uel Pontificis uáleant.
55 Tyrannicè se exercens Comes, vel Marchio contra subditos suos, & præcedente monitione non desistens ab iniustitia deponendus, & priuandus est feudo ultra alias pœnas.
56 Subditi possunt expellere dominum suum se tyrannicè exercentem.
57 Feudatarius se tyrannicè exercens contra subditos, potest cogi ad uendendum alteri feudum.
58 Feudatarius tyrannicè tractant subditos potest criminaliter accusari ad pœnam capitis, & in cōsequētiā perdet iurisditionē, & dignitates.
59 Monitio præcedere debet, ut feudatarius priuetur feudo etiam in actu momentaneo tyrannicè facto.
60 Feudatarius, ut feudo priuari possit, non sufficit quæuis angaria in subditos.
61 Feudatarius in consequentiam priuatur dignitatibus, si principaliter actum sit de sola ui publica, & priuata, ad deportationem, & relegationem.
62 Pontifex potest deponere principes, si grauant, subditos suos.
63 Principum excessus per quem latè tractentur.
64 Consiliarij mali non sunt memores dicti Bald.
65 Officialis ditatus durante officio præsumitur ditatus ex bonis fisci, uel principis.
66 Tyrannicum regimen quando sit, & quod peius sit a tyranno, an a tyrannis regi?
67 Princeps contractibus suis utitur iure communi, nisi appareat aliud uelle, in priuilegijs uero transfert dominum sine traditione.
68 Dominium quibus casibus transferatur, sine traditione.
69 Princeps potest egredi uires libelli in iudicādo ubi uelit, & coram eo ineptitulo libelli non nocet.
70 Princeps quidquid facit, facit vt Deus.
71 Solennitas omnis est clausa in principe.
72 Princeps præsumitur velle vti iure communi potius quàm speciali.
73 Principis præsentia supplet omnem defectum solennitatis.
74 Princeps si corā eo vna causa est intentata, & alia probatur, tamen potest iudicare, quia solam veritatem attendit.
75 Principis in causis ita ordo seruandus est, sicut in causis priuatorum.
76 Capitalis causa non potest agitari per pretorē coram principe, ex potestate ordinaria.
77 Princeps potest iudicare secundum suam conscientiam, etiam si tunc solùm informatus esset quando in minoribus erat.
78 Principis verbis narratiuis creditur quando in eis se fundat.
79 Principi attestanti de fama, vel infamia alicuius quando credatur.
80 Principis literis attestantibus aliquem esse bānitum super quibus postea se fundet donādo bona illius non creditur.
81 Decretum Mediolani incipiens prouidere, uolens quòd credatur literis principis, &c. non valebat uti tyrannicum, & propterea sublatum fuit.
82 Pœna omnis in principe est arbitraria, per iudicem verò mutatur plus, & minus, ex causa tantùm.
83 Princeps est solutus legibus, tam per eū, quàm ab antecessoribus conditis, & an statutis subiaceat etiam ex honestate?
84 Cōtractus facti à principe vel ciuitate, quæ possit condere legem habent uim legis.
85 Principis rescriptum directū vniuersitati, uel epistola inserta inter alia decreta habēt uim legis, quando apparet de uoluntate principis.
86 Empta res à principe non potest ab aliquo euinci, sed datur actio contra principem infra quadriennium, licèt Mediolani semper intelligatur reseruatum ius tertij, non solùm in concessionibus gratuitis, sed etiam onerosis, & coram quocuuque iudice.
87 Vices gerentes principum babent eandem potestatem quam principes.
88 Imperator per quæ verba committendo causas, vel regimen alicuius prouinciæ, videatur eo transferre, quæ sibi soli sunt reseruata, & quid tribuat committendo vices suas, constituendo quem vicarium Imperialem.
89 Clausula, Dantes vobis vices nostras, apposita in rescriptis per Cæsarem vel principem nihil tribuit.
90 Principis delegatus fungitur in dubio vice principis.
91 Principis delegatus præfertur ordinario etiam maiori in ea causa, & honoratur tanquā princeps, nō tamē quò ad prīcipē, sed quo ad alios.

uel feuda non poßint in extraneos, uel fœminã alienari, nec trãsire in extraneas psonas quo uis ti.æditũ fuit a duce Ludouico in odiũ Vermensium, & seruatur Mediolani.

205 Impossibilia cẽsentur quæ pẽdent a uoluntate principis, nisi consueuerint concedi.

206 Princeps debet eligere consiliarios sapientes, & Deo deditos, prout dicitur fecisse quẽdam ducem Mediolanensem.

207 Franciscus Sfortia secundus uiros in Senatu suo elegit tã sapientes, q̃ doctos, et celebres.

208 Senatorũ multorũ ex senatu Mediol. laudes.

209 Prælati eliguntur de consilijs principũ, quia sæpe contingit, ut tractentur res ecclesiasticæ nec propterea sunt irregulares, quia consentiant his ex quib. mors indirectè sequatur.

210 Senatus non potest cognoscere de proprietate & iure rei spiritualis, & ecclesiasticæ, principaliter nec incidenter.

211 Possessionis causa iuris spiritualis si agatur inter clericos, est per iudicem ecclesiasticũ cognoscẽda, nisi pararentur arma ad uim inferendam contra possessorem beneficij, quia tunc etiam sæcularis iudex cognoscere.

212 Via facti ut tollatur, et ne sequantur publicæ perturbationes non attenduntur ferè ullæ iuris regulæ.

213 Rescripta, quæ quotidie emanant inter ecclesiasticos, cum alter alterum spoliat, & dicũt. Prouideas uia facti, & tamen super spolio de legatus admittit capitula, & testes, non possent aliquo colore iustificari.

214 Laicus iudex quibus causis poßit cognoscere inter clericum.

215 Pontifex non potest remittere laico, ut iudicet clericum.

216 Remedium capituli, reintegranda, dicitur quasi spirituale.

217 Senatus Mediolanensis autoritas maxima est quæ a principibus illi concesso est.

218 Princeps non potest facere ordinationem, ut nemo accedat ad curiã Rom. ad impetranda priuilegia, uel pœnam imponere ei qui sine ipsius placito se intromittat in possessione beneficiorum, & nõ ualet statutum superinde factum, prout Mediolani, licet seruetur, & incurritur in excõmunicationem, quia sunt contra libertatem ecclesiasticam.

219 Princeps sæcularis non potest bannire episcopum è suo episcopatu, sicut nec facere, ut causa cognoscenda ab ecclesiastico non cognoscatur, sed à seculari.

220 Contra libertatem ecclesiæ quæ dicantur esse.

221 Senatus non est excõicatus eo, quia permiserit colonos monasteriorũ dominij Mediolanẽsis qui habent priuilegia immunitatum uexari tẽpore belli, & cogi ad solutionem onerũ.

222 Princeps potest tollere suum priuilegium concessum ecclesiæ, & clericis in dominio suo existentibus secus si non essent in dominio.

223 Collationes beneficiorum a Pontifice factæ, ut non habeant effectum in præiudicium electorum a parochianis, & hominibus terrarum, licèt sit contra libertatem ecclesiasticam, tamẽ ordo est Mediolani æditus, & seruatur.

224 Excõicatione illaqueatus est qui fauet ordinibus contra libertatem ecclesiast. factis.

225 Beneficia ecclesiastica an poßint conferri per regem, vel Cæs. in suo imperio, & caueri, ut electio prælati, non fiat sine placito suo.

226 Senatus debet habere etiam milites, & quales esse debeant.

227 Princeps solus concedit gratiam bannitis deportatis, & aliter damnatis.

228 Princeps non potest concedere directum dominium quod habet in re concessa in feudũ, sine consensu uasalli.

229 Vasalli uidentur translati, aliquo duce, uel marchione creato.

230 Vasalli transferuntur cũ uniuersitate sine eorum consensu non in generali conceßione.

231 Dominus directus potest alienare suum directum dom. etiam sine curia maiori, uel æquali incuria Mediolani.

232 Princeps uel rex creatus quòd statim uidetur iura in uasallos adeptus.

233 Princeps habet fundatam intentionem in dominio suo, vt quodlibet castrum, & loca sint sua quo ad iurisdictionem.

234 Spoliatus a principe castro existẽte in territorio principis non potest obtinere, nisi iustificato titulo.

235 Titulus debet ostẽdi a publicano qui ad fraudẽ agit, alia non obtinet, nec prodest quasi posseßio exigendi, & quibus casibus necesse sit ostendere titulum.

136 Spoliatus a principe feudatarius alia re, quã iurisdictione, non tenetur ostẽdere titulum, sed debet princeps probare rem esse feudalẽ.

237 Feudalis res quomodo præsumatur.

238 Castrum præsumitur quo ad muros liberum, & allodiale.

239 Feudalis præsumitur esse res illa, quæ probata est p parte esse feudalis quando est unica.

240 Feudalia præsumũtur omnia bona in territorio sita quãdo maior pars eorum est feudalis.

241 Feudalia an præsumantur omnia bona quãdo quis præstitit seruitia vti uasallus.

primatur.

285 Primæ causæ cognitio impeditur in terris feudatariorum in dominio Mediolani, propter ordinem qui decernit, ut ubi petatur consilium sapientis committatur in ciuitate uni de collegio.

286 Feudatariorum iurisdictio impeditur propter decretum maioris magistratus Mediolani.

287 Feudatarius de castro, vel ciuitate cum mero, & mixto imperio, & iurisdictione inuestitus potest condere leges, & statuta etiam pœnalia, sed an possit aliquid statuere contra ius cōmune, vel rescribere officiali, uel statuere summarie, &c. quādo causa est ordinaria.

288 Spoliator feudi non potest incontinenti spoliari, nec agi contra eum rei uendicatione per dominum directum, ubi uellet se recognoscere, sicut erat spoliatum, secus si nollet se recognoscere, quia tunc competit domino etiam remedium recuperandæ propria autoritate.

289 Spoliatus princeps possessione dominij sui potest etiam ex interuallo, & propria autoritate recuperare, & idem in quolibet alio, quādo res perdita est difficilis recuperationis, & requireretur impēsa maxima, & habuerit semper animum recuperandi, & fecerit debita præparamenta.

290 Princeps non potest alienare subditos ipsis inuitis & quid de cōsuetudine Mediolanēsium.

291 Imperator ex plenitudine potestatis potest alienare suos subditos.

292 Priuilegium principis requirit scripturam ad probationem tantum, non ad hoc, ut ualeat, licet quo ad effectum requiratur, ut extendatur in scriptis.

293 Priuilegium a principe concessum, sed in scriptis non redactum, mortuo illo principe non est extinctum, sed tamen necesse est, ut successor faciat priuilegium in scriptis, facta mentione de illo ad hoc ut prosit.

294 Princeps potest propria autoritate, ingredi possessionem rei feudalis, vt donata mortuo feudatario finita generatione, uel eo cui donodata est, stante decreto dominij Mediolanensis non transeat in extraneos ubi poßeßio uacat, uel extranei hæredes sint in possessione, secus si tertius possessor, quia citandus esset.

295 Possessio etiam iniusta non debet de facto alicui auferri, & si auferatur debet restitui.

296 Feudum per dominum potest recuperari propria autoritate, ubi vasallus illud alienauerit irrequisito domino, uel nō p̄stat obsequiū.

297 Possessio defuncti, licet ex decreto Mediolani continuetur in hæredem, tamē tertius possessor citandus est, ubi res in controuersia deducitur.

298 Dominus directi non potest expellere emphyteutam propria autoritate qui possessionem interuertisset, & suo nomine possidere cœpißet.

299 Comitissa Caiatia, quæ erat in possessione castri Biandratæ uigore alimentorum, donec peteret dotem, & hoc durante uita filij, potuit mortuo filio sine descendentibus, priuari possessione illius a fisco, & quibus rationibus.

300 Mulier post mortem mariti potest dicere se uelle stare in possessione uigore iurium dotaliū, quid illi prosit.

301 Propria autoritate non potest priuari feudatarius a domino, quādo feudū est reuersū ad dominū, ob culpam etiā si culpa notoria esset.

302 Sequestrum fieri potest possessionis feudi per fiscum, quando decedit vasallus etiam cum filio legitimato, si dominus declarauerit ita uelle donec cōstiterit de ualida legitimatione.

303 Renunciare potest feudatarius feudum in manibus domini in præiudicium filiorum, quando feudum est hæreditarium.

304 Feudum quomodo dicatur hæreditarium.

305 Feudū an possit peti in petitione hæreditatis.

306 Hæreditarium feudum non dicitur quando est concessum pro se, & hæredibus masculis quo ad ipsos filios, secus quo ad agnatos.

307 Hæreditarium feudum, an sit quando dictum est pro se filijs, & descendentibus, & postea in alijs clausulis facta est mentio hæredum.

308 Feudum an sit hæreditarium quando dictum est in priuilegio pro te, & eo, quem nominaueris ex tuis hæredibus, & secuta postea fuerit nominatio post testamentum in quo illum instituerat.

309 Feudum dicitur hæreditarium, quia conceditur simpliciter alicui non expressa persona filiorum nec aliorum.

310 Feudū si est hæreditarium, potest pater filijs in eo præiudicare, sicut in alia re hæreditaria.

311 Pater an possit filijs præiudicare in feudo, quādo nō est hæreditarium, ut quando est pro se, & filijs descendentibus: & quid quando pecunia redemptum eßet, uel quando gratis concessum.

312 Præiudicare non potest pater filijs in feudo, quando adest clausula iure feudi paterni antiqui, & auiti, & nu. 338.

313 Dux Mediolani præcedere debet ducem Sabaudiæ in sedendo, & eundo.

314 Præferri debet qui dignitatem habet antiquiorem, licet nouiter illi acquisita esset.

315 Priuilegium

315 Priuilegium secundum quando deroga: primo, uel generale speciali, uel si utrunque est generale, uel utrunque est speciale, uel utrunque clausum est in corpore iuris, uel alterum tantum.
316 Princeps præsumitur habere iura, tam particularia, quam communia, & generalia clausa in scrinio pectoris, pariterque decisiones particulares in iure insertas.
317 Priuilegium ad tempus concessum expirat ipso iure elapso tempore.
318 Priuilegium ex certa causa, siue tacita, siue expreßa, ceßat ceßante prorsus causa.
319 Priuilegium consistens in facto concessum, non solum priuato, sed etiam ciuitati tollitur decem annis, non faciendo, nisi sit concessum in liberam uoluntatem alicuius, quia est perpetuum, & quando dicatur in liberam uoluntatem concessum.
320 Priuilegium in non faciendo tollitur unico actu cōtraueniendo, nisi fieret protestatio in contrarium, uel per indirectum contraueniret, ut si priuilegio generali in una re contraueniatur, uel in priuilegio habente tractum successiuum.
321 Priuilegium siue consistat in faciendo, siue non, nunquam perditur quando potest capi alia coniectura.
322 Decretum Mediolani, ut concessiones gratuitæ, & donationes principū non transeant in extraneos, quo ad donationes est contrarium iuri cōmuni, quo ad feuda cum eo conuenit.
323 Onerosa concessio dicitur, quando precio æquali, uel ob factum quod habet instar perpetuum rei conceßæ data res est, & tunc non potest per principem reuocari, secus si ob benemerita etiam expressa, & grandia fiat.
324 Feudum dicitur potius gratia quàm titu. onerosus, licet uasallus ad seruitia teneatur.
325 Lucratiuus titulus seu quasi, dicitur quando res magni precij paruo emitur.
326 Oneroso tit. dicitur feudum concessum, quando princeps conuenit cum ductore exercitus non subdito, ut sibi inseruiat pro duce exercitus ad recuperandum dominium, uel agendum cum tot copijs militum, & quod ipse cum infeudabit de aliquibus castris, & post secuta sit infeudatio.
327 Onerosa causa dicitur quando datur immunitas forensi, ut ueniat habitatum in ciuitate.
328 Priuilegium ob merita præterita, licet grandia concessum, differt a priuilegio concesso ob futura merita.
329 Continuandus an sit hæres extremus in re a principe data quando finita est generatio do natarij stante decreto Mediolani, quando agnati contradicunt, asserentes se incontinenti ostendere velle feudum esse, & an etiam fœminæ impediant.
330 Tituli defectus impedit remedia posseßoria.
331 Fiscus finita generatione potest absque citatione partis ingredi poßessionem rei feudalis quando res patet.
332 Legitimatus filius admissus est ad successionē feudi etiam stante decreto Mediolani, ut feuda non transeant ad extraneos, nec ad legitimatos, propter uerba inuestituræ, quæ admittebant legitimatos, & quia iam nepos legitimatus fuerat admissus.
333 Dubium iuris æquiparatur dubio facti, & etiam si sit mixtum dubium iuris, & facti magis habetur pro dubio facti.
334 Alienatio rei donatæ a principe facta in extraneum ab eo, cui data dono est, nulla redditur propter decretum Mediolani, non autem res transit in fiscum, & ibi quid in feudo.
335 Transactio inter uasallos de feudo facta bona fide, & sincere, ualet etiam sine consensu principis, & etiam si acquirens feudum nullum ius aliàs in eo haberet.
336 Consensus principis tacitus sufficit in qualibet alienatione feudi, ut si uasallus uerus postea sine prole decedat, fiscus dicatur exclusus.
337 Bona fide quando dicatur fieri alienatio per uasallum.
338 Feudum licet sit nouum, si tamen adsit clausula, quod conceditur iure antiqui feudi, esset antiquum, & ueniunt agnati, & transuersales, licet quo ad decretum Mediolani hoc cesset, & supra num. 312.
339 Alienatio rei immobilis propter decreta Mediolani, non potest fieri in non subditum, nec personam ecclesiasticam sine concessione Senatus, & an sit a iure approbatum tale decretum, & ibidem etiam quando posſit peti restitutio in integrum ex capite ignorantiæ aduersus hoc decretum.
340 Decretum Mediolani, quod prohibet alienationem in non subditum, non habet locum in succesſione ob intestato, nisi decretum diceret quod non posſit acquirere.
341 Mandatarius priuatus an sit excusatus si princeps illi mandet, ut aliquem occidat, & ille exequatur.
342 Priuilegium quid propriè.
Rescriptum propriè quid.
Beneficium proprie quid.

343 Pri-

1 PRinceps a † dicitur Imperator. a ff. de const. princip. per totum, ut per Albe. in dictionario suo, in uerbo, princeps ubi etiam multis aliis modis sumi ostendit, sed latius quis princeps dicatur ponit Iacob. in sua inuesti-

inuestitura in verbo, princeps Pedemontiū, & dum dicit in principio, quod large sumitur pro quolibet habēte dominium, siue dñatione aliquā, sic comprehendit habentē aliq̄
2 baroniam, declarat ꝙ omnis ille † dr̄ baro, q̄ habet aliquam dominationem, & ita ipse aliqñ iudicaui infringendo quandam legitimationem factam à comite Palatino, cuius priuilegio excipiebantur filij principum, comitum, baronum. Est enim baro idem, quod capitaneus. Bald. in cap. primo. §. marchio. columna vltima. qui feud. dar. pos. text. gloss. & Geminia. in cap. fundamenta. de electionibus in sexto. latè Corset. in repetitio. ca. grandi. columna prima, & secunda. de supplenda negligent. prælator. in sexto. Paul. de Castr. in secundo uolum. consil. 107. & in antiquis consi. 231. quantum ad primum dubium. in 1. & 2. col. Præpos. in c. venerabil.
3 in antep. char. qui fil. sint leg. Et capitaneus est ille qui est inuestitus de plebe aliqua, vel parte plebis. c. 1. §. 1. quis dicatur dux, & c. Et quia Corse. & Pau. de Cast. dicunt, ꝙ in hoc
4 statur communi usui loquendi, vide Bald. in ca. innotuit. col. vlti. de elect. & dicit ꝙ vulgus, siue cōmunis usus appellat illos qui habent aliqua regalia barones, & uide de hoc consi. Curt. iun. quod non erat impressum, in quo consuluit baronem, dici eum qui dicitur capitaneus, & sic qui est inuestitus, ut supra, & idem consuluit dominus Carolus vi-
5 cecomes doctor excellens nostri venerandi collegij. Et quis † dicatur baro uide clarè Aluarot. in tit. de capitaneo, qui curiam vendi, in princi. col. 2. Præpos. in c. 1. in princ. qui feud. dar. poss. colum. 2. Ias. ibid. col. 8. uers. in tex. ibi. per Cur. iun. in suo tract. feu. char. 6. col. fin. vers. sed quia glo. Ex prædictis habes declarationē verbi appositi in ea clausula baronum, habes ēt ex dictis per Iacob. declarationem quis sit princeps. & Alb. ubi supra: pariter declarationem verbi, principum, in ea clausula, & uide omnino de dignitatibus nostri temporis, Alcia. in tract. de singul. certā. siue de duello. ca. 32. & ibi etiam habes, quis
6 dicatur baro, nec recedit à mea opinione, nisi ratione consuetudinis. Et qui sint duces, & marchiones, uide Iacob. in eo. tract. in 1. col. tracta. in uerbo, ibi dux. & 2. char. in verbo, marchio. Non tamen credas, ꝙ accipiatur nomen princeps, prout principatus est, quędam dignitas regalis, ut principatus Achaiæ & Pedemontium, & prout est principatus Salernitanus, & Bisignani, & aliorum in regno Neapol. quia esset nimia restrictio, sed
7 accipitur pro nobili dominatu merito com-
8 parando dignitati regiæ. Nec tamen verificatur in tyrannis, quib. in Italia nunc sydera fauent, sed in iustis dominis habentib. inuestitu am à Cæsare, & iusta pręcipientib. hæc in tex. & gl. nunq̄ tradendo obliuioni in clem. 1. de baptismo. in verbo, regum, & in ea glo. etiam fit conclusio ēt quā supra feci de baro
9 ne. Et quæ requirantur in principe, & ei conueniāt, ponit Iacob. ubi sup. in d. verbo, princeps. col. 1. ibi, dicamus nunc aliqua de principe, & inter cætera dicit, quod non decet principem priuilegium suum reuocare. c. decet. de regu. iur. in 6 habetur in c. quod dilecto. de consan. & affin. Ad hoc addo, ꝙ nihil
b magis decet principem *b* quam recta fides. epistola, inter claras, de fide catho. & in ore principis firmior debet esse ueritas, quia est Deus, & lex animata in terris. Curt. Sen. cōs. 66. col. 6. & ideo crimen periurij, licet sit graue in omni persona, tñ principibus est grauissimum. Inn. in c. ad apostolicę. de re iudi. Et
10 tri fecerunt Romanos dominari, sanū consiliū in republica, paupertas priuata, & dictis suis pertinaciter inhærere, non frangendo fidem, ut refert Mart. in titu. de principe conclus. 258. & in tit. de consiliarijs principis. in concl. 2. imò si agatur causa coram principe,
11 pactū nudum executionem habet paratam. Alex. in l. iurisgenti. §. sed cum nuda. prope si. ff. de pac. & quia in principe debet exube-
12 rare bona fides, omnes contractus qui siūt cum eo sint bonæ fidei. Ias. in l. cum fundus. col. 2. ff. si cert. petat. & alibi sæpe. An tamen
1 possit reuocare princeps suum priuilegiū.
3 Hic est alius casus. Dixi quid decet principē nunc quid possit, in primis ad perfectā declarationem sunt uidenda quæ dicam infra in vers. princeps solus potest auferre dominium rei meę, ubi latè super generalibus, An, & quando princeps possit præiudicare tertio, deinde ad rem ipsam uide glo. in d. c. licet. in gl. fi. quæ vult quòd possit moderari, & prorsus tollere priuilegium suum, & ita probat ille tex. dum dicit, decet, & sic clarè determinat Bal. in l. qui se patris. col. antep. ubi omnino est videndus. C. unde liberi. vbi dicit esse speciale in principe, ut possit reuocare suum priuilegium, etiā sine causa. Et ideo vult
14 ꝙ etsi feudum non possit reuocari sine culpa. c. 1. de feud. sine culpa nō amit. i rub. & ni

gro

gro. in usibus feud. Tamen secus fit, ubi feudum sit concessum per priuilegium, & quod possit princeps reuocare suum priuilegium, tenet Alex. cons. 216. vol. 2. col. 4. uers. 2. nam & Fel. in ca. quæ in ecclesiarum. de const. in vers. quinta declaratio. ibi, secundo confirmatur. ubi dicit quòd speciale est in principe,
c ut possit reuocare suum priuilegium c etiã sine causa. Dec. etiam in d. c. quæ in ecclesiarum, de constit. vers. sic præterea. ad fin. pro hac opin. allegat aliud cons. Alex. & gl. & sequitur eandem opin. hanc etiam opin. tenet Dec. ubi uide in c. nouit. de iud. in . . chart. vers. 2. conclusio, prius præmissa alia conclu
15 sione, Quod † scilicet priuilegium non sub
d dito concessum d non potest reuocari cum quinque limitationibus, de quibus ibi. Est ue
16 rum † quòd debet constare de uoluntate principis, quòd uoluerit priuilegium tollere & clausula, non obstante, hoc operatur. Bar. in l. fi. C. de loc. pręd. ciui. libr. 12. & per Dec. consi. 191. column. 1. 2. & Est etiam verum
17 quod quamuis in alijs quàm in principibus interdum liceat uariare, & facere contrariũ eius quod iam factum est, & promissum, iuxta illud, Sano utitur consilio, qui reuocat, illud quod male fecit. ca. cum cessante. de ap-
18 pel. & ibi Dec. Tamen in principe inconstãtia reprobatur, quia in principe tanquã in fonte iustitia debet esse constans uoluntas, & principibus cõuenit illud uerbum. Semel locutus est Deus, & quod scripsi scripsi, &
19 ideo princeps debet habere unum calamũ, & unam linguam, & non plures, quia scriptum est, Quæ processerunt de labijs meis non faciam irrita, unde debet esse immobilis sicut lapis angularis, & sicut polus in cęlo. ita Bal. consi. 179. pridie enim. vol. 3. &
20 ideo quando princeps reuocat, quod fecit etiã motu proprio fingitur circumuentus, adeo
21 ut contrarium probari non possit. Et hęc & alia de reuocatione concessionis principis, an ualeant, ponit Dec. in reg. nemo põt mutare. ff. de reg. iur. ponit etiam Dec. in consil. 191. col. 1. & 2. quæ tamen intellige secundum prædicta. Et quod dixi principem posse re
22 uocare priuilegium suum ẽt sine causa, procedit sicut etiam retuli in feudo. ita Bald. in d. l. qui se patris. & Alex. in d. cons. 116. uol. 2. col. 3. uersi. tertio confirmatur. & Brun. in consi. 3. maxime col. 3. circa fi. & seq. & colu. 6. & cons. 28. & 10. Et quando dominium est translatum in vasallum res est magis dubia, quia eo casu quamuis sit translatum ex actu principis, & quodam iure ciuili, tñ dominium est iurisgentium, & consequenter princeps non potest illud auferre sine causa, ut dicam infra in d. vers. princeps sollus potest aufetre, & hoc nisi princeps uteretur potestate absoluta, iuxta dicta ibi, sed qñ non est translatum dominium, ut in filijs, vel agnatis adhuc uiuo patre, vel uasallo in quo sit possessio, & dominium feudi, magis procedunt p̃dicta, quia licet ius sit ipsis quęsitum ex prouidentia concedentis, & dicatur diuersa concessio in persona eorum, vt per Bart. in l. 1. ff. de inter. & releg. & in l. ut iusiur. §. si liber. ff. de oper. lib. & in l. quod dr̃. ff. de verb. obl. & in l. si mihi. & Titio. ff. eod. & per Aluar. in c. 1. de eo qui sibi, & hære. suis. circa fi. & per Do. in l. apud Iul. §. si quis ali cui, ff. de le. 1. & Iser. in c. 1. de succes. feu. in princ. & §. 1. & ita non possit pr̃ eis præiudicare delinquendo, nec aliter, ut in dictis lo-
23 cis. Tñ vr̃, quod princeps possit eis præiudicare ex quo dominiũ adhuc non est quæsitũ eis. & ius est in spe, per ea quę dicam in d. vers. post Doctor. in l. Gall. §. & quid si tantum, ff. de lib. & post. & in c. quę in ecclesiarũ, de cõsti. & ad hoc Brun. in cons. 3. & in cons. 1. & alijs positis in princ. cons. Est tñ aduertẽ
24 dũ, quod dum legitimatur spurius ad exclusionẽ agnatorũ, & habilitatur filia ad similem exclusionẽ, res magis de plano procedit, quod sit præiudiciũ agnatis, quia non est priuare inuestitura, sed habilitare, & tollere obstacula, ita procedunt quæ dixit Brun. in d. cons. & Dec. cons. 360. col. 5. & 6. Sed qñ princeps vult priuare inuestitura de p̃tãte ordinaria, non vr̃ quod possit, sicut nec in primo uasallo, ex eo, quod ius est quæsitũ ei sicut dixi, & hoc est intentionis Doct. super regula, quod dñs nõ potest sine culpa priuare inuestitura vasallum, ẽt cum tota sua maiestate, ut per Bald. & Aluar. in c. 1. § fin. qui feu. dar. pos. & alibi sępe, qui loquuntur quo ad oẽs inuestitos,
25 non dico qñ princeps uult uti plenitudine potestatis, quia tunc contra stimulum non possumus calcitrare, vel qñ dixisset, potẽtia nostra regia. Are. consi. 15. col. antep. sed lo-
26 quor qñ sumus in dubio, & de potestate ordinaria. Et an, & quando princeps debeat in concessione priuilegij citare eum, cui sit p̃iudicium, uide oĩno Soc. cons. 156. col. 2. & ibi oĩno uide circa articulũ reuocationis pri
27 uilegij, An possit princeps illud reuocare, & Soc. cõs. 164. col. 7. vide ẽt Bar. & Doct. in d. l. Gal. §. & quid si tm̃, in illo art. an princeps dum

dum legitimat post mortem patris debeat citare agnatos? & Cur.iun. in consilio 1. & 28 alibi sæpe, & si donatio esset remuneratoria, e uel feudum emptũ, uel aliter priuilegiũ dedisset esse priuilegiũ, quia transiuisset in contractum, cessaret hæc facultas ordinaria principis, reuocandi priuilegium. Bal.in d.l.qui se patris, ubi supra, & quando attendantur merita habetur per Ias.in l.ex hoc iure.de iust.& iur.& dicam infra, in uers.prin-
29 cipis in manibus. Sed † an nouus princeps teneatur seruare contractus sui prædecessoris? Dic ut p Iac.in d.uers.princeps.col.3. & latè per Ias.in l.1. col.3.ff.de const.princi.
30 Addo q † princeps non tenetur ad debita uasalli, quando feudum ad eũ reuertitur, generatione finita, uel aliter. Iser. Aluar. & alij in c.1.§.quid ergo, in tit.de inuest.de re aliena facta, & Iacob.in gl.quidam inuestiti præstiterunt iuramentũ fidelitatis. ch. 28. col.3.uer.sed an qñ, nisi pecunia esset cõuersa in utilitatẽ domini, & nisi debitum fuisset cõtractũ circa onus feudi, vt per Iser. &
31 alios ubi supra. Est aduertendũ an † ad dominũ qui uenerint fructus pertinẽtes ad hæredes uasalli, uel sumptus facti per uasallũ, iuxta, § his consequenter.& §.item si uasallus, hic finit lex Corradi. Tenetur.n.ptinceps hoc casu, uel pati, ut hęres auferat illos, uel ipse soluere.per tex. in d.§.si uasallus, ad cuius tex.declarationem, scias loquendo secundum terminos communes, q qñ dominus aliàs erat facturus sumptus, q eo casu debet reddere impensam, si vult rem, ita tñ vt si minus impenderit quàm sit pretiũ rei, per eũ factæ, reddatur impensa, si magis pretium ipsius rei.ita tex.in l.in fundo. ibi usq; eo,& c.ff.de rei vend.& gl.clara in uerb. plus pretio,& ita Fel.in c.cum cã.col.pe.de re iu. & Bal.in d.l.in fundo, ubi uide, sed nec etiam cõsideratur æstimatio, tametsi conueniat cũ sumptibus, ut erat tẽpore impensę, sed ut cũ tẽpore restitutionis. Ias.in l.domos exustas. ff.de l.1.in 3.notab.& procedit hęc conclusio siue impensa sit utilis, siue etiam uoluntaria, vt declarat Bart.in d.l.in fundo, quia satis dicitur utilis in tali casu. De necessaria nõ cadit dubitatio. Scias etiam, q qñ dominus est pauper, & pauper ualde, sicut loquitur d.l.in fundo,& ibi Bar.in fin.ita ut non posset soluere talẽ, impensam, nisi venderet etiã domum, hoc casu non tenetur reddere impensam, sed permittitur possessori qui sumptus facit tollere: eos permittitur tamen domino soluere eorum precium, ut hominum malitijs obuietur,& procedit hæc conclusio in impensis utilibus secundum Bartol.in d.l. in fundo, col. 2.versic.si uero erat pauperior. & in uoluntarijs secundum Bart. ibi, col. 2. vers.sequitur uidere. De impensa necessaria non conuenit dubitare, quia passim deducitur, ut Bartol.in d.l.in fundo, col.2.ver. quero primo, de bonæfid. poss.& sic in dubio loquitur in domino, aliàs non facturo, quia in paupere loquitur. Item scias a cõtrario sensu eorũ quæ proximè dixi, q si sumus in utilibus,& diuite domino, qui etiam non esset aliàs facturus, reddit impensam, ita etiam glo.in d.l.in fundo.in verbo, plus precio.& Bart.ibi, col.2.vers. tunc aut dominus erat diues.& Alb.ibidem in summario. Nota etiam ex d.l.in fundo.in fi.ver.funge eam quod etiam possessor deducit impensam, si dominus sit rem distracturus, & tanti pluris uendere potuit, sic notant omnes, ibi, maximè Albe.& intelligitur tã in utilibus, quàm in uoluntarijs secundum primam conclusionem, ita Bar.ibi. colum.3. vers. sequitur videre de uoluntarijs. Ex omnibus istis fit regula, q emptor (nam de eo loquitur text.d.l.in fundo.) regulariter deducit sumptus factos in re empta. & loquitur hęc regula in utilibus,& multo magis in necessarijs, quia nunc etiam malæfidei possessor passim deducit.ut dixi,& qñ erat distracturus, vt dixi,& omnino aduerte, q loquitur hæc regula diuite dño. Pauper vero dominis nõ tenetur, sed lex concedit possessori, ut tollat declarãdo, ut supra. Item loquitur hæc regula, ut dixi emptore, & sic in bonæ fidei possessore, quia malęfidei possessor non deducit, etiam diuite domino, impensam vtilem, sed sibi solum conceditur facultas tollendi.l.domũ, C.de rei ven.& Bartol.in d.l.in fundo uersi. uenio ad malęfidei possessorem, & uidetur habere locum hęc regula, siue in ędificando, siue in plantandis arboribus fiat impensa, tex.est in d.l.in fundo, in princ.in ver.conseruisti.iuncta glo.super eo verbo, ita ut omnia prędicta etiam procedãt in plantatione, sed Bar.ibi tenet contrarium. colum.1.in 1. opposit.& col.2.in fine, vers. quandoque per tales,& hoc per textus, in l.si fundi, ff. de rei vend.gloss.tamen sequitur Alb.ibi, colum.2. vers. item oppo. quod indistinctè ueritas est quam ponit Bar.ut non procedat.d.l.in fundo, nec prędicta, sed quod ipse dicit, quòd tñ quomodo intelligatur, uide Pau.de Castro.

in 2.uol.

in 2.uol.conf.270.col.2.& seq.sine dubio tamen non habet locum hæc regula in impensa facta gratia quærendorum fructuum, quia illa tanquam necessaria semper deducitur etiam a malæfidei possessore.Bar.in d.l.col. 2.vers.primo ergo circa expensas,& alii omnes.& Pau.de Cast.in eo.cons. Nam malæfidei possessor,ut dixi supra, deducit impensam necessariam.d.l.domum,& Areti. cons. 17.col.12.disputatur tñ quid de impensa facta gratia custodiæ arcis,ut per Bar.in l.cum quæritur.§.prędiis.ff.de leg.2.& ibi Alexan. Are.in l.fructus.ff.sol.ma.col.2. & in l.diuortio.§.impendia,ff.eo.ti,ubi etiam Ale. Aduerte tamen,quia malæfidei possessor si faceret in reædificium, de nouo, videretur illud donare.d.l.domũ,& Barto.in d.l.in fundo.vers. venio ad malæfidei possessorem.Et si uis scire,quæ sint impẽsæ necessariæ,quæ vtiles, & quæ voluntariæ vide text. in l.impensę.ff.de verb.signifi.& ibi Alciat.& omnino Paul.de Cast.in l.ex duobus,ff.de ne.ge.ubi uult, ut si fiat domus ampla, quam non fecisset dominus,licèt melior reddatur,tamen impensa dicitur merè uoluntaria,nisi haberet eam uenalem. Qui dixit possessorem in utilibus posse consequi impensam,præcisè loquendo in bonæ fidei possessore, nam in malæ fidei possessore est in electione domini, &c.l. domum.Scias procedere in re non feudali, cũ in re feudali,tametsi impensa fuerit utilis in electione sit,&c.Casus est in d.§.si uasallus. Et quid de emphyteuta uide Iaso. in l.2.C. de iur.emph.num.28.& seq.& d. §. si uasallus,loquitur in uoluntarijs, & utilibus secũdũ Pau.de Cast.in d.cons.270.col.fi.uolu.2. & Bal.in d.§.si uasallus. & quò ad uoluntarias non mirum est, quia ius cõe etiam ita vult,ut dixi, & talis hęres uasalli consequitur impensam ędificij non ruderum, quidquid dixerit Ias.ubi supra,& ita Bal.in d.§. si uasallus & in auth.excipitur. C. de bon. quę lib.& Pau.de Cast.ubi supra,col. fin. & d. §.& ponit aliam differentiam inter feudum,& alia,quia in non feudalibus non est alternatiuè positũ obligatione, ut dominus soluat,uel permittat tolli, uti in feudo dicit d.§.sed in obligatione.solum ponitur possessori permittatur auferre,licet domino etiam detur facultas soluendorum ruderum,text. est in d.l.in fundo.si bene uides,& in d.l.domum.in fi.& sequitur hoc,ut in casu §.si uasallus. præcisè teneatur dominus soluere, uel pati,& c.etiam si res fieret deterior, sed quando solum tenetur pati,possessor potest tollere, nisi deterior res fiat quàm a principio esset,casus est in d.l. domum. in fi.& in d.l.in fundo,& probatur in tex.in c.1.§. econtrario.de inuesti.de re alie.fac. cum his, quę ibi dicit Cardi. Ale.ad fi.& ita quasi intelligis d.§.si uasallus. circa quem ut perfecte eum intelligas, scito in primis eum loqui in bonęfidei possessore, & ideo si fuisset malęfidei, haberet locum d.l.domũ. & materia d.l.in fundo. Secundò aduerte, quia procedit quando quęstio est cum domino, secus si esset cum uasallo mota à tertio,qua propter,licet dux Mediolani inuestituerit Spinulam de Castro Sarauallis, in quo sumptus facti sunt ab Axaretis qui in eo ius prętendebant, & consequenter uideretur esse quæstio cum domino, tamen dicitur esse cum Spinula,qui a duce illud non habuit ex feudo nouo,sed uirture antiquarum inuestiturarum, consequenter nunquam onus soluendi spectauit duci,sed ipsis Spinulis,& ideo non sumus in eo.§. sed in d.l. domum. & in l.in fundo.quando.n. sumus in necessarijs semper deducuntur etiam a malęfidei possessore.d.l.domum, quando uero sumus in utilibus & sumus extra feuda, & in bonęfidei possessore,habes tex.in d.l.in fundo. sed in feudalibus in bonęfidi possessore habes tex.in d.§.si uasallus. Si autem sumus in malæfidei possessore extra feuda,in utilibus licet possessori auferre.d.l.domum.& in rebus feudalibus idem credo,quia ille §.solum loquitur in bonęfidei possessore, sed si sumus in uoluntarijs, & in bonę fidei possessore extra res feudales,uide d.l.in fundo. & in effectu licitum est auferre. In feudalib. uero est in electione domini, & si sumus in malefidei possessore de iure communi non fit deductio.d.l.domum,& idem credo in re feudali,quia text. in d. §. non habet locum nisi in bonæ fidei possessore, & secundum prędicta apparet sententiam, qua declaratũ est Spinulam teneri soluere,uel pati,&c. fuisse iniquam, nam non sumus in eo §. quia quęstio non est cum domino,sed in materia d.l.in fundo.& d.l.domum.& ita in utilibus non bene dixit,siue fuerunt Axareti bonę fidei possessores,siue non,& maxime,quia impensa partim etiam erat necessaria & partim uoluntaria,non tantum utilis, & scias circa hãc materiam ꝙ si habeo domum hypothecatam, etiam habeo hypothecam in sumptibus factis à bonę fidei possessore, in

que peruenit domus, tamen aduocatur possessio domus, nisi ipsis sumptib. solutis, quatenus preciosior facta est domus. l. Paul. §. domus. ff. de pigno. & practica erit, ꝙ iudex debet scire cuius precij domus esset antequã sumptus fierent, & deinde cuius hoc tẽpore, & si ob impensam decem antiquo precio ac creuerunt declaret creditorem esse ponendũ in possessione domus, solutis prius decem, in quib. facta est preciosior, quæ decem cedunt utilitati possessoris, sed precium domus ante quam sumptus fierent cedit vtilitati creditoris. Ad materiã etiã scias, ꝙ si faciens sumptus etiam damnum intulit, ut puta capto castro vi bellicorum tormentorum, muros restituit multis sumptibus, eo casu damni etiam est habenda ratio, & cum sumptibus, ad ratam compensari debet, tex. est, & ibi Bar. in d. l. si negotia. ff. de neg. gest. & ibi apparet debere probari domũ .. si debet fieri cõsideratio sũptuũ, & per quod probetur sumptus, & quo vide Aret. cons. 83. inc. quia multa fuerunt. in antepen. col. & quando teneatur possessor compensare fructus rei, in qua sumptus facti sunt cum ipsis sumptibus, ponit Fel. in d. cap. cum causam. col. pe. de re iu. cętera in materia, uide per Fanum in suo tra. de pign. in 4. membro 5. partis colu. 3. ver. 10. fallit. ibi in hac materia quæ est vtilis ualde, cum quotidie contingat, facit duodecim cõclusiones, & illas prosequitur, & nota omnino vndecimã quę hẽt in effectu, ut quamuis regula sit, ꝙ possessor ita demum retinet rem hypothecatam, si soluit debitum, l. quamdiu. C. de distrac. pign. tamen si fecit sumptus, sufficit ut soluat rei æstimationem. allegat Bart. in l. 1. C. de præd. & omn. re nauic. lib. 10. & alia, ut ibi per eum. Quæ conclusio est plena vtilitate, & admiranda, & eam etiam tenet Soc. cons. 224. eleganter. col. 1. & 2. Et quando possessor est dominus res vr sine difficultate, per text. in d. l. 2. qui loquitur in domino. Sed difficultas est in solo possessore, & videtur idem quia quilibet possessor habet ius offerẽdi, l. Pau. § j. ff. qui pot. in pig. hab. tamẽ quãdo sumptus fecit, videtur vt solum sufficiat dare æstimationem, & ita sentit Fanus, ubi supra: tex. tamen ille loquitur in domino, & ideo cum sit singularis, secundum omnes, non trahitur ad consequentias, l. ꝙ vero contra, ff. de leg. cum vulga. Et aduertendum est probari per illum text. ꝙ si is, qui obligauit nõ fuit ille idem, qui sumptus fecit, sed alius in quem translata res est, licet hypotheca durет in re, non tamen in sumptibus ipsis, & propterea illas non potest vendicare, sed retinere soluendo æstimationem, secus si fuisset ille idem, qui hypothecam contraxisset, & ita Ias. explicat in l. creditor, ff. si cer. peta. Item aduerte, quia non loquitur d. l. 1. in quibuslibet minimus sumptibus, sed in his quæ rem ipsam vendidissent ualde pulchrã: Et ideo allegatur, ꝙ ex magnitudine ædificiorum præsumitur quis magnanimus, uide aliqua ad hoc per Cors. in c. grande, de supr. neg. præl. Reuertendo ad ea, quæ conueniunt

32 principi, dic † ꝙ rigor iustitiæ, si est, vt esse debet, non aũt tartarus, *f* l. prohibitũ, C. de iure fisci. lib. 10. Sic Iacob. vbi supra. Ad-

33 do ꝙ † proprium principis est facere iudicium, & iustitiam cap. rex. & cap. regum. 22. quęst. 5. Tamen hæc iustitia debet esse dulcedine misericordię temperata, cap. discipli-

34 nam 45. dist. quia iustitia † sine misericordia uertit uerum principem in tyrannum. Et alias qualitates requisitas in principe late ponit Cors. in tract. de pot. reg. uersic. quæro 30. vbi omnino uide. & in eo tracta. quæ-

35 stio. 32. ponit, ꝙ officium eius est deprimere malos, & exaltare bonos, c. regum, 22. q. 5. ac furta, & scelera cohibere, & impios de

36 terra perdere, ut ibi per eum. Et de uirtute principis. & qualis esse debeat, & eius dignitate, uide Brun. consi. 12. colu. ij. cum seq. &

37 ibi, col. 6. dicit ꝙ licet sit dñs legum, non est dñs morũ. Loquendo de principe, & consequenter de uero, & iusto dño, iux. glo. in cle. 1. de bapt. cuius cõtrarium est, ꝙ sit iniustus & tyrannus, ideo hic esset attingẽda mate-

38 ria tyrannidis. Sed quia Bar. fecit amplũ, & ordinatũ tractatũ, temerarius existimarer, si vlterius me putarẽ posse aliqd boni dicere, ibi igitur vide, q's ꝓpriè sit tyrãnus, & an ualeãt gesta eius, & qua pœna puniatur, & amplissimè per Barb. in rub. de test. extra. chart.

39 4. col. fi. & pluribus seq. Scias tamen, quod quidquid sit in factis uia iustitiæ, in priuilegijs, & concessionibus factis a tyranno, illa cancellantur veniente iusto do. d. l. decerni-

40 mus. Dec. consi. 191. Et an sustineantur sub iusto dño, qñ continent bona publicata tpe tyranni, tanquam sint fructus iurisdictionis

41 suæ. Et an feudum, quod deuoluitur tpe suo ob finitam generationem, sit ex fructibus iurisdictionis, uide quæ dixi supra in tit. de pœn. in ver. confiscatio. Et tyrannus, si tamen sit in bona fide, facit confiscationes

42 suas, vt ibi infero, quia † si feudatarius huius do-

ius dominij est in possessione exercendi imperium contra ciues, & nobiles, non obstante decreto de maiore magistratu, & sit in bonæ fidei, quod publicationes talium sunt suæ, nec reuocantur postea a principe, nec reuocari possunt, licet, per eum apertis oculis declaretur in petitorio, ꝙ iurisdictio spectat sibi, & ꝙ sunt comprehensi in dicto de-
43 creto. Et † an ualeāt alia circa iustitiam præsertim, uide ultra Bar. in eo tract. & Doct. in d. l. decernimus. Abb. in c. consultationibus, de iure patro. & Anch. consi. 289. iste 6. uer-
44 sic. ulterius. An tyranni possint concedere licentiam feudatario uolēti alienare feudū, & debeat seruari sub iusto domino? Videtur non debere, quando in effectu est alienatio, quia alienans postea decessit, sine prole, iuxta ea, quę ponit Dec. in reg. aliud est alienare, in princ. ff. de regu. iur. iunctis allegatis per Dec. in d. consi. 191. colum. 3. Sed si non deficit linea uidetur ꝙ debeat ualere,
45 quia tyrannus faciebat ex iure quodam publico, iuxta no. per Abb. in d. c. consultationibus, col. fi. & quo ad uerum dominum nō vr̃ resultare interesse probabile, iuxta glo. & Bar. in l. indebiti. §. sed si nummi, in fi. ff. de cond. indeb. & latè tradita per Soc. in l. 2. ff. de excep. rei iud. & Ias. in d. §. sed si nummi. Tamen responderi potest ex not. in d. l. decernimus. & per Dec. in d. cons. Nec obstat, ꝙ autoritate iuris publici, &c. quia imo vr̃ autoritate priuata, sicut dicimus in quolibet priuato consentiente tali alienationi, qui autoritate priuata facere uidetur. Non obstat, ꝙ non esset alius, qui consentiret,
46 quia hoc nihil est, sicut dicimus, quando dn̄s est excōicatus, uel bannitus, quia interim debet abstinere ab alienatione. gloss. est approbata in cap. 1. in princ. hic finit lex, & hoc maximè procederet, qn̄ consensisset tyrannus in eo, in quo uerus dominus non consensisset, iuxta no. per Bar. in tract. tyran. in 7. quęst. Ad fundamentum ꝙ nō interest domini directi, dic interesse posse considerari, uel quia ille non uult se recognoscere, iuxta d. Soc. in d. §. sed etsi nummi. in fi. uel non comparet ad recognoscendum, & est talis, quem non solum princeps non recognosceret, uerum ēt eijceret è dominio suo, iuxta no. in c. 1. & in c. cum terra, de ele. & quę tradita per me fuerunt in tit. ban. quid pos. dū locutus sum de clerico seditioso, an possit per principem sęcularem eijci. Quod sine dubio procederet, ubi non comparerent aliqui ex generatione eius. Teneo tn̄ primā opi. præterquam si essemus in his ultimis casibus, & ita fuit seruatum. Si tyrannus do-
47 net rem alicuius extorris, an quemadmodū a dn̄o reuocatur donatio, ita donatarius teneatur ad quoscunque fructus? Videtur eum teneri per text. in d. l. decernimus. ubi lex uult, ꝙ uniuersa restituantur antiquatis funditus gestis per tyrannum, & consequēter fieri debeat plenaria restitutio & respectu fructuū iuxta c. grauis, de rest. spol. & dicta per me supra in materia uiolentiarū circa remediū interdicti, unde ui, & c. reintegrandę. loquor qn̄ quis est tyrannus notoriè, uti erat dn̄ium Venetum, qn̄ possidebat Cremonā, & loquor in casu, qui tunc contingit in facto, quia donauit dn̄ium Venetū vectigal notariorum quod erat Marchisini Stangæ cōitati Cremonæ. Nec dicatur, fuit cōitas in bona fide, iuxta no. per Fel. in
48 c. 4. de præscr. ubi † error iuris, vel facti fecit cessare malam fidē, ꝙ sufficit ad acquisitionē fructuū, ut ibi, quia pp̄ rem notoriam pręsumitur mala fides, nisi probetur ignorantia. c. ordinationes, cum gloss. ibi. 9. q. 1. & ita Bar. in trac. de tyr. col. 3. ver. sicut, in uer. qūo āt. all. d. c. ordinatio. Pro hac opi. pondera, ꝙ verba, quib. cancellātur gesta per tyrānū designāt canonem latæ sententiæ, ibi antiquitatis, & infirmatis, quæ sunt prętериti tpis, iuxta gl. in l. criminali. C. de iuris. om. iud. & hic a principio rei gestę, per illud verbum, fuditus, ut dixi, & declarat Sal. ī d. l. decernimus. ergo ēt fructus ueniunt, iux. ca. quæ dixi, circa declarationem capitulorum, quæ fiunt finito bello circa restitutionem rebellium, & extorrum. Ponderandum est etiam, ꝙ hæc restitutio fit via iustitię, per d. l. decernimus & alia allegata per Dec. in d. cons. 191. quo casu plenaria debet fieri restitutio, iuxta ea, quæ dixi sup. in materia harum restitutionū, de quibus in l. Gallus. §. & quid si tantū. ff. de lib. & post. Et ita in casu concessionis factæ, vt supra, de d. uectig. fuit iudicatum per excellentissimum virum D. Iacobum Philippum Saccum nunc præsidem Senatus. An
49 conductor tyranni, expulso tyranno, teneatur ei soluere, an domino uero? Dic nouo domino teneri, Flor. in l. si operas. ff. de vsufr. Firm. in tract. gabel. in 2. parte. quæst. 27. est materia l. si urbana. ff. de condict. indebi. An
50 etiam solutio facta per colonum in tyranno noceat uero domino, uide Bar. in l. creditor. ff. de solu. & dixi supra in materia publi-

cationis bonorū, in tit. debitores an delin-
51 quenti, &c. Et circa hanc materiam tyrannidis, vide ét Angel. in conf. 379. optime, & vere, vbi dicit, ꝙ non dicitur se absentem facere a loco, qui tépore tyrannidis inde recessit, nec est contumax, qui non uenit corā ty
52 ranno. Et an verus dn̄s teneatur seruare leges, & decreta tyranni, uide Alb. in l. 2. §. exactis. ff. de orig. iur. Mar. Laud. in tract. de principe. in q. 64. & Fel. in c. translato. col. 1. de constit. Et in hoc dominio plura decreta seruantur condita ab his, qui tyranni nunc habentur, tanquam fundata super bona rōne. Et ad prædicta vide Anch. conf. 289. nu. 6. quod etiam allegaui supra. vbi dicit, quod
53 illa, quę geruntur ratione publici officij, sēper valent, & tolerantur propter bonum publicum, etiam si ab inhabili, & indigno ministrentur, allegat l. Barbarius, ff. de offic. præt. & l. 1. C. de test. de qua etiam supra allegaui Abb. in d. c. consultationibus, de iure pat. Et
54 an priuilegia Cęsaris, uel Pontificis confirmantia tyrannum in dominio valeant, uide Barb. in d. rub. de testa. ch. 5. col. fi. & seq. est materia l. autoritatem. C. vnde vi, quæ dicit, ꝙ per rescriptum principis violenta possessio non confirmatur, per quem text. ibi Bar. vult, ꝙ talis cōfirmatio nō prosit, quin spoliatus sit restituendus. & ibidem Ale. in 4. uol. conf. 111. col. pe. & in fi. Barb. in c. quę in ecclesiarū, de const. in 1. gl. in ult. ch. in fi. antepe. de rescr. Alex. 5. uol. conf. 3. col. antepe. Mar. Laud. in tract. de principe. tit. 1. conclus. 2. Bal. 1. volum. consilio 382. circa fin. & in cap. in fi. pr. de nat. feu. Bal. 3. uol. consi. 233. Et quia Barto. in tract. tyran. ponit qua pœna puniatur tyrannus, maxime in uersi. 7. & Barb. ubi supra, char. 5. colum. 3. Quęro
55 quando Dux, Comes, Marchio, qui habent titulum, & sic manifeste non sunt tyranni, iuxta dicta per Bar. in eo tract. exercitio tamen sunt tyranni, quia subditos suos cruciant & affligunt, imponendo noua onera, & magis fauēdo uni parti, quam aliæ, & nō habendo rationem iustitiæ, an sint deponendi, & priuandi feudo, vltra alias pęnas, quibus puniuntur, iuxta dicta ubi supra? & dic priuandos esse, secundum Bart. in dicta 9. q. Iacob. de S. Georg. in tract. de roydis, & oper. ult. ch. col. 2. & prin. seq. & ibi etiā dicit, ꝙ monitione non præcedente possent priuari, latè etiam idem tenet Ias. præcedente tamē trina monitione, in auth. qui rem. col. 2. C. de sacrosan. eccl. & in prę l. feu. colu. 25. ubi tamen generaliter loquitur, & præcedente monitione, & quod requiratur monitio. probat tex. in c. 1. circa fin. de pace. & quod possint priuari, quando denegant iustitiam subditis suis, probatur in cap. ad apostolicæ. de re iud. in 6. in §. sed. vbi Gem. & alij not. Ad quod facit, quod ponitur in tract. Cors. de excel. reg. in 1. char. in 3. q. quod etiā sub-
56 diti possunt expellere suū dominum, se tyrannice exercentem. Quod aūt requiratur monitio, Bal. de pa. ten. §. quicūq; dicit procedere, si culpa fuit in omittendo, secus si in faciendo, sic etiam Pręposs. ibi, multi alij, maximè Iason. vbi supra absolutè tenent, ꝙ requiratur monitio. Et hęc secunda opinio est ipsa veritas, patet in d. §. quicunque, si illum bene vides, & in d. cap. ad apostolicæ. §. sed, & fuit opi. Alex. & Are. si bene vides in l. diuortio. §. si fundum. ff. solut. matr. ex quorum dictis constat hanc esse ueram, & communem opinionem, non obstante d. Innoc. in c. extirpante. §. quia vero, nam ita uolunt iura hęc particularia feudorū, & consequenter cessant termini iuris cōis de quibus per Alex. in l. ita stipulatus, la grande. ff. de verb. obl. col. 3. & amplius dico, ꝙ illa distinctio, aut omittendo, aut faciendo, non loquitur in actu momētaneo, puta, si fecerit furtum, tunc esset ridiculū dicere, ꝙ debuerit præcedere monitio, sed nos loquimur in actu successiuo, sicut est negligentia, quemadmodū est male subditos tractare, ꝙ non solū verificatur in uno actu, sed in multiplicatis, & in Senatu hæc opinio apud multos fuit in cā In trinēsium habita verior, quia ille Comes de quo tractabatur, nō fuit priuatus, sed dūtaxat condemnatus ut restitueret male acquisita, & monitus ne in futurum perseueraret, iuxta opi. Bal. in auth. statuimus, C. de epis. & cl. Fuit tamen inhibitum ipsi Comiti ad offensiones euitandas, ne accederet per quinquennium ad locum, de quo quærebatur, prętorq; eius loci poneretur per eum, sed eligeretur, & nominaretur a principe.
57 Posset etiā cogi ob tales causas feudatarius ad vendendum feudum alteri. Rom. in l. 2. ff. sol. mat. & Bal. in l. 2. §. dominorum, per illum tex. ff. de his, qui sunt sui vel alie. iuris. Ego tn̄ vt effugerem has difficultates, si ca-
58 sus euenerit, putarem optimum esse, quod procederetur criminaliter ad pęnam capitis, & iuxta titu. de vi pub. & pri. & alia iura s̄m qualitatem commissorum inhærendo doc. Bar. in d. 9. q. quia in eo casu, ex consequētia per.

tia perderet iurisdictionē, & dignitates, ut ibidem, & opinio eorum, de quibus sup. vo-
59 lentium non requiri monitionē in actu momentaneo, nō est iuridica, qñ agitur pp male gesta ad priuationem feudi, & est contra cōem, quæ absolute uult requiri monitionē in locis, vbi supra. Est tamen aduertendum,
60 ꝙ ét ut agitur ad solam priuationem iurisdictionis non sufficit omnis angaria in subditos, vt ostendit Affl. vbi omnino uide in hac materia. in c. licet. si de feu. fuer. contr. int. do. & ag. col. 2 & 3. & ita in effectu uolui loqui in tit. ad l. Iul. de vi pu. & pri. sup.
61 vbi in hoc uide. Et in materia domini male tractantis subditos suos, si tamen ageretur de sola vi pub. & priuata, ad pęnam deportationis, & relegationis, & infamiæ iuxta d. Bar. in d. 9. q. sequeretur in consequentiam priuatio dignitatum, vt in ea 9 q. Sic ét, licet pro uiolentijs, & extorsionibus non priuetur dñs iur. iux. d. Affl vbi sup. post Luc. de Pen. tñ illud hēt locū, si principaliter ad id agit aliàs procedit in consequentia, ꝙ dixi. Ad-
62 do prędictis, ꝙ summus Pont. pōt deponeres oēs principes, si grauant subditos suos.
h *h* Mar. in tract. de principe, col. 1. cōcl. 7. Aliud mihi non occurrit in pñtia notatu dignū in
63 hac materia tyrannidis, eo excepto, ꝙ si uelis scire quot, & quibus modis excedant tyrānidē exercēdo Imperatores, & reges, principes, barones, & consiliarij principum, ac ét aduocati, & milites, uideas Put. in tract. syn. in prin. vbi pulcherrime hęc pertractat, maxime dum de malis consiliarijs uerba fa-
64 cit, cui addo ꝙ tales, si essent memores eius, quod dixit Bal. in l. 1. col. 2. C. de hęr. uel ac. uen. in uer. item ut officiales officio non
65 fungerentur, ait. n. Bald. ꝙ officialis ditatus durante officio præsumitur id fecisse ex bonis fisci, uel principe, ut no. in l. facultas, C. de iure fisci, & ꝙ hoc custodiunt tyranni, quia raro officiales recedunt ab eis cum pecunijs. Quod quomodo intelligatur, dicam
66 infra in tit. de fisco. Et si uis scire, qñ regimen fit tyrannice, & an peius sit regi a tyrāno quam tyrannis. uide Bar. in tract. de regim. ciuitatis. Dixi quæ conueniant principi, & sic de bono, & iusto principe, & quia eius contrarium est, ꝙ sit iniustus, & tyrannus. Aliqua non utilia, ut mihi uidetur, attigi de tyranno. & tyrannide: reuertor nūc ad materiam ipsius principis, & subijciam aliqua notanda singularia in principe. Et in pri
67 mis scias, ꝙ princeps ex suo titulo transfert possessionem sine traditione, ut per Ias. in l. traditionibus, C. de pac. & in l. quoties. C. de rei uēd. & in l. fi. col. antep. in fi. & seq. C. de sacr. ecc. Quod intellige in priuilegio, sed in contractu cēsetur uti iure communi, & sic quod non transferat, si traditio nō interuenit, iuxta d. l. traditionibus, trāsfert tñ ét ex cōtractu, si ita apparet eū uelle. Ita Iacob. in sua inuest. in uer. princeps, col. 2. & 3. & clarius, & cōsideratius p eundē, ch 6. col. 2. uer. 52. specialitas, ad fi. illius specialis. Et eandem opi. quod princeps uideatur uti iure cōi in suo contractu feudorum, & alijs contractibus, tenet Dec. in d. l. traditioni. col. 2. Secus autem in priuilegijs, ut ibi per
68 eum. Et qui sint casus, in quibus sine traditione transferatur dominiū. uide in gl. in l. si
69 ager. ff. de rei uen. Aliud no. quod principi licet egredi uires libelli, quamuis ex regula cōtrariū sit iuxta c. licet Hel. de sim. ita Ant. de Buc. & ibi Abb. in c. cum super, colum. 3. uersicu. ad hoc, quod not. extra, de confess. ubi dicit, quod si in causa beneficiali reus fateatur nullū ius habere, & actor nihil probet de iure suo, inferior a Papa non poterit procedere super illa instantia, contra reum confitentem, quia nihil potest ultra libellū d. c. licet Heli. Sed inchoando postea nouam instantiā via inquisitionis, poterit confessum priuare ex sua confessione, per no. in c. inquisitionē, de elect. & refert, & sequitur Iacob. in loco, vbi supra, char. 5. col. 1. uer. 5. specialitas, vbi etiam allegat Bal. in l. Aemylius, circa 18. col. ff. de mino. qui dicit, quòd princeps de plenitudine potestatis pōt supplere circa libellū, ex causis sibi notis, quia coram principe non attenditur ineptitudo libelli, & potius attenditur causa, quàm conclusio, sed corā delegato a principe attenditur conclusio. Et dicit Ang. in l. omnium. in quibusdam lect. C. de test. quod licet requiratur conclusio in libello, tñ in principe sufficit narratio, & in summa Fel. hoc idem tenet in d. c. licet Heli. in 12. limit. ad regulam illius tex. & rō huius specialis est, quia principes non arctantur ad obseruantiam solennitatis, imo, in ipsis omnis solennitas cessat,
70 nam quidquid facit princeps, facit ut Deus in auth. de hęre. & Fal. in pri. ergo sola facti ueritate attenta debet iudicare, cum Deus sit ipsa ueritas, ut no. in c. cum oēs, de testa. quæ non fallit, nec fallitur. Et ideo ubi princeps scit ueritatem non debet ire per ambages, & per consequens omnis solennitas iu-

diciaria uidetur ab eo excludi. Et hanc rationem ad prædictũ singulare assignat D. Geor. Nata in repet.cle.sæpe.de uerb.sig. in uersic. non sit tamen.col.4.uers.nono fallit. Nã ibi ponit regulam iuxta d.c.licet Heli.de simon. & fallentias, sicut etiã ponit Fel.in d. c.licet
71 Heli. Et latius ꝙ in principe sit exclusa omnis solennitas, prout idem Nata in d.clem.in verbo, & quia, super glo.in uerbo, peremptorie, in illo articulo, an ualeat sententia principis sine citatione, uidetur tamen ex mẽte Doctorum, ꝙ hoc procedat, ubi appareat principem uelle solam ueritatem sequi omisso ordine, & solennitatibus iudicarijs,
72 quia † aliàs in dubio princeps præsumitur uelle uti iure cõi, per ea etiam, quę dixi in præc. speciali. Et ita in specie declarat Dec. in leg.uinum.ff.si cer.pet.col.pen.ubi primo assignat rationem, quam dixit, postea dicit procedere de plenitudine potestatis, & quod ideo debet constare uoluisse uti plenitudine potestatis, quia in dubio non præsumitur, ut per eum. Et est declaratio in effectu Bart. in d.l.Aemilius, col.2.ad fin.ubi uide. Et facit ad prædicta, quod adeo princeps eximi
73 tur a necessitate seruãdi solẽnitates, vt eius præsentia suppleat omnem defectum solennitatum, d.l.omnium.& ibi not.C.de testa.
74 Et facit etiam, quòd quamuis non probetur causa intentata, sed alia, tamen põt per principem iudicari, licet regulariter secus sit, ut per Soc.conf.146.col.7.ꝙ Alex.in l.si ita stipulatus.§.Chrysogonus. col.6.ff.de uerbor. obl. quod ideo euenit, quia princeps iudicat uti Deus, & sola ueritate attenta. Et hac eadem rõne sufficiunt non ita exactę probationes, ut per Dec. qui ponit utrunque in c. dilecti filij. col.2.de iud. extra. Quamuis tñ coram principe conseruetur ordo iuris, tamẽ
75 in causis principis ita seruari debet, sicut in causis priuatorũ.l.1.C.de conduc.& proc. præd.fis.lib.11.& ibi Bar.& in l.pen.C. de la. libr.10.Ias.in præl.feu.nu.50. Ad prædicta,
76 quòd ex ordinaria potestate coram principe nõ põt agitari causa capitalis per procuratorem, Ange.in l.seruum.§.publice.ff.de proc. & Mart.in tract.de principe, concl.228. Prin
77 ceps potest iudicare secundum suam conscientiam. Bar.in l.1.in fi.colu.C.ut quæ desunt aduoc.part. etiam ꝙ sua conscientia esset formata, dum in minoribus esset. Dec. consi.463.ad fi.& dixi supra in tit. de partu supposito, ad fin. ubi infero ad terribilem casum, qui contingit his proximis diebus in ciuitate Romæ contra magnum uirum. Caueant tñ principes, ne sua conscientia sit male informata. cap.1.de iud.in 6.Mar.in tract.
78 de principe, concl.41. Creditur uerbis narratiuis principis quando in eis princeps se fundat, cle.1.de probat. Regulariter cõtra, ꝙ non creditur verbis narratiuis legis, uel principis, gl.ordinaria.in l.unica.C. quando nõ pet.part.ubi late uide Ias.ch.3.col.3. & seq.
79 Et si attestetur de fama, uel infamia alicuius asserendo, creditur, secus si narrando. Abb. cap. cum oporteat, de accusat. Iacob. leg.testium fides.§.eiusdem quoque, de te-
80 stibus. Sed † an credatur litteris principis attestantibus aliquem esse bannitum, uel rebellem, super quibus postea se fundet donando bona sua. Decretum habebamus disponens vt crederetur, quod incipiebat, Prouidere uolentes, sed fuit abolitum, uti tyrannicum, in compilatione nouorum decretorũ facta a clariss. viro D. Francisco Lampugnano Senatore, & me, ex autoritate Senatus, & quod in tali casu non credatur de iure, patet, quia d.clement.non procedit in his, q̃ sunt magni præiudicij, p ea, quæ dicit Abb. ibi circa fin.& Paul.de Cast.cons.158. uiso, & examinato, col.fi.Butr.in c. post cessionẽ, col.8.uers.8.casus, de probat.& Aret.in c.cũ a nobis, de rest.Dec.consi.198.colum.fin. & Fel.in c.quæ in ecclesiarum, de constit.colu. 18. uersiculo secundo limita. aliàs esset uia aperta principi faciẽdi per indirectum, quod aliàs non posset, contra regulam, cum quid, de reg.iu.in 6.& hęc est potissima ratio Do-
81 ctorum allegatorum: & in specie, quod allegatum decretum nõ ualeret, consuluit Cur. Sen.consil.49.memoriæ recolendæ dux Philippus, præcipuè in antepen. char.& consil. seq.char.pen. sic etiam tempore dicti decreti obseruabatur. Et pro conclusione negatiua etiam uide Iser. relatum per Iacob. in sua inuest.in gl.& dicti uasalli pro dictis rebus feudalib.colu.antep.uersi. sed circa præmissa, & ver.inquantum, uide etiam in terminis decreti nostri, & qõnis propositæ, Decium consi.410.col.3. uide tamen in contrarium Soc.consi.28.col.fi.in fin. uolum. 3. & consi.227.col.12.& consi.87.col.10.uolu. 3. Sed ueritas, & cõis opinio est præcedens, & in materia dictæ clem.uide Alex.conf.15. in 6.uol.& conf.70. col. 5. uer.præterea fortificantur, uol.1.Fely.in d.c.cum a nobis, & in c.cum in iure.de off.del.& in ca. nonnulli, §.de rescr.col.4.Are.conf.antepen.col. 3. &

seq.&

ſeq. & Hieronymus Tortus poſt conſ. Anto. de Butr. char. 5. col. fin. & ſeq. & Fel. in capit. ad audientiam, colum. 3. & ſeq. de præſc. ubi notabiliter, & an credatur ſummo Pontifici in his, quæ facta ſunt ante ſuſceptam Pontificiam dignitatem, uide Peruſ. in c. ad apoſtolicę. in prin. col. 2. de appell. Pœna omnis
82 † in principe eſt arbitraria, in iudice vero mutatur plus, & minus ex cauſa, iuxta leg. quid ergo, §. pęna grauior, ff. de infa. ita Iaco. vbi ſupra, in 7. ſpeciali, & dixi latè ſupra in ti. de pœn. in uer. eſt in arbitrario iudicis. Vbi habes quod etiam poſt ſententiam princeps indulgendo tollit pœnã, ad quod facit totus tit. C. de sẽ. paſ. & l. ſcriptura, C. de prec. Imp. offe. & ſupra latè dixi in tit. de reme. & ſola
83 cle. contra ſeu. Princeps † eſt ſolutus legibus, le. princeps. ff. de leg. quæ lex poteſt intelligi duobus modis. aut de legibus conditis ꝑ eũ, aut à prædeceſſoribus ſuis. Primo caſu res eſt clara, niſi de honeſtate. Et idẽ dico in Papa. Doct. in cap. 1. de conſ. Sed an ſubiaceat ſtatutis ciuitatis, dic non ſubiacere etiam de honeſtate. Card. conſ. 2. Fel. in d c. 1. uolu. 9. Quæ concluſio fortè non procederet, quãdo eſſent per eum confirmata, quia omnia noſtra facimus, &c. & per ea, quæ tradit Abb. in c. cum acceſſiſſent, in pe. not. eodem titul. de conſt. Secundo caſu quo ad leges prædeceſſoris, dic etiam non ſubijci, ca. innotuit. de eccle. & l. ille à quo, §. tempeſtiuum, ff. ad Trebell. Tamen in contrarium facit gl. fin. in ca. pęnitentiam. 15. q. 9. quę dicit, quod Papa peccat reuocando ea, quæ bene fuerunt ſtatuta, & idem Abb. in c. quæ in eccleſiarum, de conſti. Aliqui dicunt, quod illa gl. procedit de honeſtate, & non bene, quia contrauueniens legi honeſtatis leuiter etiam nõ peccat. Abb. in d. c. 1. & ideo illa glo. loquitur in principe reuocante legem fundatã ſuper rõne naturali, ut diuina, quia tunc peccat. Abb. in repet. c. per tuas, col. 1. de arbit. Fel. in d. c. 1. col. 7. & in cap. ad audientiam. 2. colum. 4. de reſcript. & ideo aliud eſſet, quando eſſet
84 fundata ſuper ratione ciuili. Omnes † contractus facti à principe, uel ciuitate, quę poteſt legem cõcedere, habent uim legis, & ita poſſunt allegari in ſimilibus caſibus, ſicut leges, Bart. & Iaſ. poſt alios in l. ciuitas, ff. ſi cert. pet. & idem dicit ibi Iaſ. in epiſtola, ut ꝑ
85 eum, col. 4. Addo idẽ eſſe in reſcripto, ut no. Dom. poſt Ancha. 38. diſtinc. in c. ignorantia, per tex. in c. licet. 16. q. 3. & 2. q. 1. c. multi. & loquuntur non ſolum quo ad comprehenſos, ſed etiam quo ad alios. Sed intelligẽda ſunt hæc omnia, quando apparet mẽtem principis eſſe, ut hæc habeantur pro legibus, puta, ut quando dirigeretur reſcriptum uniuerſitati, uel epiſtola, uel qñ infererentur inter alia decreta, loquor ẽt de contra. ut nota. Alex. in d. l. ciuitas, col. fi. Et ſequitur hãc opinionem Dec. in rub. extra, de reſcri. colu. 1.
86 ubi uide, & in d. l. ciuitas. Princeps † ſi uendit rem emptor ſtatim eſt ſecurus, nec poteſt per dominum euinci, ſed habet actionẽ contra principem infra quadriennium. leg. bene à Zenone. & l. omnes. C. de quadr en præſcr. Iacob. ubi ſupra, in ca. char. 5. in uerſi. 40. ſpecialitas. ponit ſex limitationes. In hac tamen ciuitate Mediolani, & eius dominio, nõ ſeruãtur dictæ leges. Et hoc ꝓcedit propter decretum diſponens, ut nunquam intelligatur ſublatum ius tertij, in conceſſionibus, & geſtis per principem, & ita fuit ſeruatum in donatione facta illis de Manfredo bonorum Cuſaghi referente magnifico domino Frãciſco Taberna tunc fiſcali, & tũc ſupremo Cãcellario, & non ſolum ſeruatur in conceſſionibus gratuitis, ſed etiam oneroſis, & non ſolum in Senatu, ſed coram omni magiſtratu, fueruntq; editæ dictę leges ad conſeruãdum honorem principis, ceſſantibus contentionibus ſuper contractu ipſius inter priuatos, de quibus legib. ultra Iacob. uide Fel. in ca. quæ in eccleſiarum. ad conſtit. 11. Iaſ. in Auth. quas actiones. col. 2. de ſacroſan. eccl. & in l. 1. in 3. not. ff. ſol. mat. Bald. 1. uolu. conſi. 363. circa fi. ubi loquitur de duce Mediolani, & alibi in c. cõſi. & per Barb. in c. cæterum. col. pen. de iud. & quando princeps poſſit aliena re communem rem, uide Dec. conſi. 235. in cauſa magnifici domini. colum. 2. Principũ
87 † uices gerentes i habẽt eandem poteſtatẽ
i quam principes ipſi, Iaſ. in l. conuentionum, col. 2. verſi. limita tertio. ff. de pact. per Matt. in tract. feu. in c. imperialem. in prin. col. 2. de prohi. feu. alien. per Fed. & Iacob. de S. Geor. in ſua inueſt. in gl. in uerb uicarius ꝑpetuus. ubi uide omnino. Et de regentibus ciuitatem uide Ang. Are. in trac. .. in uer fama pub. col. 2. Quęro autem, ſi Comes, vel Marchio. ſuſpendatur ab adminiſtratione, ſubditi porrigant preces Cæſari, petantque, ut ex quo caput non habent, uelit aliquem eligere, qui poſſit omnia, quæ poterat Comes, vel Marchio, & Cæſar reſcribat Senatui, ut in his, q̃ accident in eo dominio, faciat quæ conueniunt iuſtitiæ, & æquitati, an Senatus pote-

rit non solum exercere iustitiam, uerum ét facere gratias delinquentibus, & remittere condẽnationes? videretur id posse, si absolute uoluisset, ut ipsius uices gereret, q.a tunc posset omnia, quæ princeps, secundum Barr. in l.1. §. si quibus. ff. de lega. 3. & in l.2. C. de his, qui ui. alie. gest. post glo. ibi, Sed non ita fecit Cæsar, imò, se restrinxit ad ea quæ concernunt iustitiam, & æquitatem. nec etiam in generali concessione ueniunt reseruata principi. & quando ueniant, & per quæ verba, uide Fel. in c. quæ in ecclesiarum. de constit. char. 3. col. 3. ver. 4. declaratio. & ibi dicit quòd nec uicarius imperialis habet talem potestatem, nec rex, Marchio, Dux, & Comes, nisi aliter uis verborum velit, ut ibi not. per eum, & ideo quod dicit Bar. in d. l. 1. de lega. 3. & ubi supra, & Ias. in l. conuentionũ. col. 2. ff. de pac. restringitur ad exercitium imperii, non supra: & est ex mente Doct. qui in istis uicarijs, & vices gerentibus disputant, an possint deportare, uel causas sanguinis decidere, nã dum distinguunt, utrum superior alios creet, an ipse officialis, uolentes ut primo casu ea possint, sine dubio inferunt, ꝙ licet possint omnia etiã imperij exercere, tñ non possunt quo ad reseruata principi autoritatẽ habere. Et est aduertendum ad qõnem propositã, ꝙ dubitatio Doct. an transferantur reseruata principi non cadit, qñ aliquis constituitur officialis ad tempus, quia tũc non est hæsitãdum, an consequatur reseruata principi, sed cadit, qñ quis creatur dñs perpetuus, ut est Rex, Dux, Comes, uel Marchio, & ideo cum Senatus non creetur Marchio, sed duntaxat durante suspensione detur aliqua autoritas, cessat omnis dubitatio, & sumus in difficultate, de qua p Alex. in rub. ff. de off. eius. an sit ille, cui committuntur uices alterius, ordinarius, uel delegatus, sentiens Alex. neutro casu, quamuis possit circa iustitiã, tñ supra eam nihil posse. Est etiam aduertendum,

88 quod Fel. ubi supra, uult, ut† quamuis Cęsar constituat Ducem, vel Marchionem, & dicat ꝙ possit, quæ ipse Cæsar potest, tamẽ debeat addere, quæ potest Cæsar etiam ex plenitudine potestatis, atque ideo non sufficit constituere vices gerentem, quinimò sentit ut requiratur dignitas regni, ducatus, vel comitatus, ꝙ tamen non affirmo, quãdo uerba priuilegij essent ampla, prout dicit Fely. ubi supra. Contra prædicta tamen facit decisio Bal. in c. 2. de off. del. de qua per Ias. in l. pen. ff. de iustitia, & iu. ut si petatur rem iudicatã retractari, & princeps rescribat, ꝙ fiat iustitia, sine alia clausula, uidetur rescribere, ut ét retractetur, quamuis non dixerit expresse, uel non adsit clausula, Non obstante re iudicata, iuxt. l. fi. C. sent. rescin. non poss. & sequitur Sicu. ut ibi per Ias. qui etsi opinionẽ eorum impugnet, tñ dicit, ꝙ durum esset ab ea recedere, ad quam Deci. respondet, ꝙ principale fundm̃ est Bal. quia aliàs datio delegati nihil operaretur, ꝙ fundm̃ coruit in casu isto, ut vides. Secundum etiam fundamentum Bald. ꝙ delegatus tenet uices delegantis, non obstat, quia non procedit in reseruatis principi, nisi simpliciter illa concessa sint, vel modis, de quibus per Fel. ubi sup. & electio sit perpetuo duratura, non ad tẽpus, ut in præsenti quęstione. Et propterea non intelligetur Senatus habere ius, nisi quo ad ea, quæ cõcernunt iustitiam, ut supra dixi. Dum tamen hæc dubitatio fuisset proposita in Senatu, nullo pręcedente studio, uniuersus Senatus me excepto cõtrarium asserebat, quod fuit in causa, ut deinde prædicta considerauerim, quæ magis, atq; magis confirmarunt me in meam sententiam, ut in pręcedenti q̃stione tollitur omnis dubitatio, quia Cæsar se restrinxit ad iustitiam, & æquitatẽ, iuxt. l. placuit, C. de iud. & dict. l. pen. cum ibi not. ff. de iust. & iure. Ex prædictis habes declaratum id, de quo quotidie in Senatu dubitatur quando Cęsar committit causam Senatui

89 sub illis etiam uerbis:† Dantes uobis in prædictis uices nostras. Nam hoc uerbum nihil designat, quia exprimit illud, quod tacitè in

90 est, cum † delegatus principis fungatur uice principis, c. sane, el 2. de off. deleg. sicque possit omnia, quę potest princeps in re commis

91 sa, & ideo etiam præfertur in ea re ordina-

k rio k ét maiori, ut in d. c. sane, & honoratur tanquam princeps in re commissa, non tamẽ quo ad principem, sed quo ad alios, ut declarat Dec. in d. c. sane, qui infert ex hoc Regẽ benefacere dum uult, ut Dux Sabaudiæ legatus suus, pręferatur legatis Venetorũ, & dicitur ordinarius uel delegatus, secundum distinctionem, de qua supra, ut per Dec. in rub. de off. deleg. nec est differentia, an dicatur uices gerens, an locum tenens. ca. fin. 93. dist. ibi, tunc. c. sicut locum tenens honorabitur, loquẽdo de delegato, & d. c. sane. an vero dicatur uicarius, quia uicarius dr̃ uices gerens. §. interdũ. in Auth. de mand. pri. & in alijs locis, de quibus supra. Et nõ vr̃ dubitandum prosequendo significatũ illorum

uerborum,

uerborum, Dantes uobis in prædictis uices nostras, quin possit procedere sola facti ueritate inspecta, & eo modo, quo posset ipse Cæsar, sed quod uideatur data facultas exercendi ea quæ sibi sunt reseruata nullus amplius hoc dicat, ne sibi obijciatur, le. Domitius La
92 beo, ff. de testa. Et in terminis † quando Papa committit uices suas quo ad tales ecclesias, uel in talibus locis, quòd tamen non intelligatur transtulisse ea, quę sibi soli erant reseruata, est gl. expressa in cap. mandata. de præsump. quæ non tantum in his, procedit uerum etiam in non reseruatis, quæ ardua sint, & ideo non posset talis committere causam simpliciter de plano, &c. ut ibi declarat notabiliter Abb. quem omnino uide. & in capi. fin. de confirm. utili, uel inuiti. Quod ultimum etiam obstare uidetur his, quæ dixi, quia is non gereret quò ad omnia uices domini, si non posset procedere sola facti &c. siue summarie, &c. nisi dicas, quæ supra dixi, locum habere in ipso delegato, ut ipse possit ita procedere. Abb. uī uelle, ut delegatus, uel talis uices gerens, non possit alteri committere cum dictis clausulis. Et in hoc casu forte est etiam differentia inter inferiorē Papa, & inferiorem Cæsare, ut not. in l. omnes populi, ff. de iust. & iure. & dixi, ꝙ inferior Papa non potest ita committere, inferior uero principe sæculari potest. Et uide etiā ad prędicta Iacob. in sua inuestit. in uerbo, uicarius, & quando reseruata principi transferantur,
93 dicam infra in tit. de regalijs. Reges † an habeant uim Imperatoris in suis regnis, uide Fely. in cum non liceat. col. 5. & seq. de resc. Corn. 1. uol. consi. 100. col. 1. & 2. Et quid in ducibus, & alijs principibus, uide Fel. in ca. cum nobis, col. 3. de pręsc. Ale. 5. vol. cons. 15. colum. 2. circa fi. Abb. 2. uolu. cons. 20. col. 2. & cons. 33. col. pen. Corn. in d. consi. Quid in vicarijs ecclesiæ, uide Ancha. consi. 109. col. 2. in pri. Quid in uicarijs imperialibus, uide Cuma. consi. 153. & consi. 158. col. 2. & consil. 162. col. 3. ubi etiam de uicarijs Papæ loquitur. Et de Duce Mediolani dixi supra, in ti. de crimine læsæ maiesta. de quo per Curt. in tract. feud. char. 17. col. 1. 2. & per Ias. in l. ex hoc iure, col. 4. ff. de iustitia, & iure. & Soc. in ult. uolu. consi. uol. 36. versi. postremo. Qui
94 libet † è domo regia succedit Regi, non habita ratione in quo gradu sit, ꝙ adeo uerum est, ut etiam non excludatur, si esset in centesimo gradu. Iacob. in sua inuestit. in uersi. Dux, colum. 3. alijs uero non succeditur, nisi usque ad decimum gradum, iuxta, §. fin. in-
95 stitut. de gradibus. Collectam solus princeps *l* imponere potest, l. vnica, C. de super in d. lib. 10. & hoc quādo est imponenda pro vtilitate fisci, secus si occurreret aliqua neces
96 sitas ciuitati, uel municipio, quia ciuitas, & municipia hoc casu non solum imponere possuut, uerum etiam cogunt, si pecunia non sit in communi, ut per Bar. & Doct. in l. 4. §. actor, ff. de re iud. non tamen absolutè potest princeps collectam imponere, sed certis casibus, ut latè prosequitur Parpal. in l. placet, C. de sacr. eccl. in 3. ch. col. 2. ver. itē addatis vltra aliud notabile, & Iac. in trac. de homag. char. 4. col. 3. uersiculo, nunc quę-
97 ro, nunquid princeps. Quando castrum habet bona catastrata, sicut vicus, & aliqua ex eis bona uendantur ciui, uel nobili ciuitatis. Quęro an emptor teneatur soluere pro illis bonis positis in illo catastro cum castro, uel uilla. Hāc quæst. videtur determinare Iacob. ubi supra, in tract. de homag. ch. 4. colu. 2. uersi. sed pone quędam. ubi ponendo exemplum de ipsomet dn̄o terræ, cui debetur collecta emente ex bonis catastratis, dicit tanti minoris ei soluendum esse, uel etiam ipsum teneri contribuere, ut ibi latè per eum.
98 Sed tamen aduertendum est, ꝙ aut quis describitur pro bonis suis in catastro, & tūc tenetur, tametsi recedat, & efficiatur incola, & ciuis ciuitatis, uel etiam iam esset ciuis, vel incola ciuitatis, sed tamen passus esset se describi in catastro, quia tunc licèt sit forensis, & non subditus, uel ex territorio illius loci, tamen ex quadam promissione oriente eo quia passus est se describi, tenetur gl. & Bar. in l. incola iam muneribus, ff. ad municip. Bald. in l. 1. §. ꝙ si nemo, col. 3. vers. super tertio puncto, ff. quod cuiusq; vniuers. & in leg. etiam, C. de execut. rei iud. & ideo
99 etiam ecclesia hoc casu teneretur. Salyc. in authen. sed periculum, C. sine cens. uel reliq. & Barto. in repet. l. placet. colum. 6. C. de sacrosan. eccle. quemadmodum teneretur ex pacto expresso, ut per Ias. in d. l. placet, in ul. col. in utraq; lectura. Et ad hanc opin. uide Corn. omnino cons. 217. dol. 2. col. fi. & etiā
100 prima. Aut uero non describitur ipse, sed emit ab eo, qui erat descriptus, & tunc uidetur pari modo, quod propter potentiam catastri, per quam res in effectu dicuntur effici tributariæ, teneatur possessor, iuxta not. per Bar. in l. rescripta, §. sciendum, ff. de muner. & honor. dum postquam dixit collectam non

posse imponi forensi, dat remedia, quibus efficiantur res tributariæ, quia sic transeũt cũ onere. Et ad hoc benè facit Bald. cons. 427. vol. 1. secundũ antiquas impressiones. Tamen ueritas est in contrarium, quod teneatur qui est descriptus, & nõ emptor, quia attẽditur extimum, & quo modo loquatur, sed sic est, & quod loquitur in persona venditoris, ergo, &c. Ita Dec. cons. 285. col. 2. uers. 4. iũcta col. 1. Nec obstant d. Bart. in d. §. sciendum. quia procedunt, quando sit statutum, ut bona oĩa sint tributaria, & ideo in hoc dñio ad tollẽdum hoc quod iniquitatem continere videtur, adest ordo, ut si ciuis, vel exẽptus emat bona ruri catastrata, soluat onera imponenda per principem. Et ita ego sententiam tuli secundùm hoc decretum contra quosdam ciues Placentinos qui emerant bona in loco Casellarũ ibi allibrata. Quo uero ad collectas, quæ imponuntur per ipsam uillã decretũ nihil dicit, & ideo sumus in terminis iuris. Aequum tamen videtur, vt ad illa onera, quæ etiam concernunt utilitatẽ, & conseruationem bonorum ipsorum ciuium, teneantur pro rata parte, saltẽ ex tit. ff. & C. de neg. gest. ad alia non. Quo autem ad onera, quæ personis imponuntur, ut in salario prætoris, & onere salis, quod sui natura datur capiti, & buccis, In hoc dominio res non habet difficultatem, quod non tenẽtur cum ruralibus propter defectum iurisdictionis, & quia in hoc non attenditur exti-
101 mum, ut uides. aduertendum est, quod attenditur natura oneris quomodocunq; per oneratos distribuatur, ut per Bar. in l. 4. §. actor ff. de re iud. & Bal. in leg. etiam, ad finem. C. de executio. rei iud. & quotidie obseruatur, & ideo si sal distribuatur per rusticos super extimo, tamen hoc non est attendendum, quo minus remaneat uera natura oneris, & non subditus non teneatur, & sic de simili-
102 bus. Est etiam aduertendum ad aliud, quod semper emptor, siue possessor rei, quæ fuit in catastro alterius, tenetur hypotecaria pro onere, ad quod lex obligauit ex eo catastro bona catastrata, quia sunt bona pro collectis tacitè obligata. Ita Doct. in l. apud Iulianum. §. hæres. ff. de leg. 1. vt ibi per Iason. quem uide. Et sunt obligata non solum pro collectis fisci, sed etiam communitatum, ut ibi, & per Fanum in tract. de pignor. in 4. mẽbro secundæ partis, in toto casu. Aduertendo tamen ad ea, quæ dicit Dec. de excussione, quæ primo fieri debet, in dicto consilio,
103 & respectu communitatis, an adsit catastrum, quia in fisco oritur tacita hypoteca, eo quia res est tributaria etiam sine catastro, l. 1. C. in quibus causis pignus taci. contrahitur, & ad ea, quæ scribit Bar. cons. 180. vbi vide omnino, & ad ea, quæ ponit Bal. in tit. de pace Constan. col. 5. quem sequuntur Dec. in dicto cons. 285. & Socin. consil. 243. col. 2. & cons. 119. vers. 10. dum loquitur, quñ extimum est certum, & perpetuum: secus si mutabile. Non tamen loquitur Bal. habito respectu ad extimum, idest quod mutetur de quinquennio in quinquennium, ut fit in hoc dominio, seu fieri deberent, sed habito respectu ad modum extimi, quia uult, quod si imponitur per æs, & libram, & habeat semper hanc formam, quod in eo casu succedat hy-
104 potheca. Est etiam aduertendũ, quod respectu fisci non solum ille ager tributarius, pro quo est cessatum hypothecatus est, sed uniuersa bona illius. d. l. 1. C. in quibus causis pignus tacitè contrah. & ibi Bal. clarè, & in l. 1. C. si propter publ. pensitat. sed respectu communitatis solum, bona catastrata, & non alia ibi sita, sunt hypotecata pro cessatione onerum bonorum catastratorum, & hoc ex defectu potestatis facientis catastrum. Et ita præsupponitur per omnes supra allegatos, qui nunquam loquũtur nisi de bonis catastratis, & rõ est, quam dixi, & hanc quæstionem nunc habeo in facto. Et quia dixi post Dec. in con
105 sil. 285. uersi. tamen ueritas, quòd emptor non est conueniendus, sed descriptus uenditor pro collectis, scias ita clarè sentire Bal. & Salic. & post eos Alexa. in l. si negocium. C. de neg. gestis. dum formant quæstionem, quando ego uendo rem positam ad catastrum meũ, & iterum donec res ponitur ad extimum emptoris, ego soluo, ut ibi, sentiens me esse obligatum ad soluendum propter extimum, donec mutetur. Sed dic, quòd clarè non decidunt, quòd descriptus obligatur, imo magis contrarium, quia uolunt, ut si soluat fortè fatuè, ex quo onus spectat emptori, ab eo possit repetere actione negociorum gestorum. Est verum, quòd Bal. Salic. & Alex. apertè uidentur determinare contra Dec. quod nõ attendatur extimum, sed possessor sit conueniendus in effectu, & distingue secundum Dec. quod aut collecta imponitur secundum extimum, & tunc attenditur extimum, aliter non est inconueniẽs, quia cũ in ponitur collecta, semper uidetur imponi secundum extimum, ut nolunt omnes.

omnes. Et in istis terminis etiam loquuntur Doctores in d.l. si negocium. Nec obstat decisio Bart.in l.1.C.de tract.trib.libro 10. quia non loquitur habito respectu ad possessorem, sed solum ad non descriptum. Non obstat Bal.in l.1.§.si nemo,versi.super tertio,ff.quod cuiusque uniuer.quia non dicit hoc.etiam Ang.in l.fin.C.sine cen.uel reliq.non dicit, ꝙ possessor non debeat soluere,sed ꝙ non est soluendum habita ratione ad quantitatem possessorum, sed ad quantitatem extimi.& ita consuluit Anto. de But. cons.60 & ibi licèt statutum redderet clarũ casum suum, tamen idem vult de iure.Con
106 clusio ergo est,† ꝙ tenetur ciuis, uel nobilis emens, vt supra,& ita Ant.de But.in dicto consi.60. vbi vide Adestque decretum in hoc dominio conforme, ꝙ ciuis imo exẽptus soluat onera omnia imposita, & imponenda per principem usquequo reformetur extimum. quod ultimum dixit decretum:
107 quia † iure collectæ imponuntur ciui in ciuitate, uel incolæ alterius loci pro bonis etiam alibi sitis, ut dicit gloss. fina. in fin. & Barto.in l.unica. C. de mul. & in quo lo. lib.10.sentiens degrauari debere in uilla, & omnia iuxta ordinem suum in ciuitate redigi postea debere in catastro. Et aduerten-
108 dum est,ꝙ quando ciuis emit bona catastrata ruri,quo casu,ut dixi,debet ibi soluere,etiam non potest se excusare cum rusticis uillæ, ꝙ soluat pro omnibus bonis in ciuitate, & ꝙ in duobus locis quis grauari non debeat pro eadem re,iuxta dicta gl. in dicta l.vnica.quæ est communiter approbata ibi, & quem sequitur Feder. de Senis cons.151. Soc.consi.302.& Iason.in d.l.placet,sed debet se excusare cum ciuitate, & recurrere ad superiores,& dicere, Sum allibratus pro tali re ruri,prouideatis ut non soluam in ciuitate, & in hoc audiendus,per d. gloss.Sed quod non teneatur soluere ruri, hoc nec gloss. dicit,nec quispiam alius,nisi dicat animo calumniandi.Ideo uolunt Doctor.dum formãt quæstionem,quando vna res in vno loco allibratur, uel iudicatur,quòd alibi nõ debeat allibrari,ciues igitur ibi consulant contra ciuitatem,& non contra uillam,quę liberas ędes habet quo ad ciues, uide diligenter dic.glo. & Soc.dicto cons.2.& Fed. ubi supra.quia sic comperies,& ita larę sunt infinitæ sententiæ magnorum uirorum. Est etiam aduertendum circa d.gl.fi. ad difficul
109 tatem,vt quis † non debeat allibrari ꝓ eadem re in duobus locis, ꝙ hæc difficultas cessaret vbi in uno loco imponeretur idem onus super extimo,& in alio loco, puta, in ciuitate in casu,de quo supra, imponeretur buccis & capitibus, ꝙ contingit nunc in onere mensualis,quod soluitur in illis super extimo,& in ciuitate super carne,pane,farina, & alijs edibus. Nam hoc casu cessat quæstio,ꝙ earum res non extimatur in duobus locis. Item cessat dubitatio, quia cũ nõ soluatur in ciuitate super extimo,sed ut supra,non necessario soluitur,potest enim recedere,& rur.habitare, & etiam in ciuitate cũ eo numero personarum, quem uoluerit, consequenter non soluit in duobus locis nisi ex uoluntate sua.Hic superioribus diebus habita consideratione ad hoc,Senatus inter ciuem Mediolanensem,& Candiensem,ordinauit,ut pro eo tempore, quo in ciuitate Mediolani onera fuerunt imposita super extimo generali facto de anno 1524 pro omnib. bonis Mediolanensibus ubiq; sitis, ad eadẽ onera non teneretur ruri,pro bonis, q̃ prius ibi erant allibrata. Verum postquam eadem onera imposita super extimo rurali fuerunt imposita, prout, & nunc imponunt in ciuitate Mediolani Buccis,ut supra,ordinauit ut soluerẽt ruri, non habita considera tione solutionis eiusdem oneris in ciuitate, quia cessat q.& gl.& inconueniẽs ad cõclusionẽ supra factã,quod etsi quis debeat soluere in loco,ubi est subditus,tñ si res sit alibi extimata,debet soluere ubi est extimum. Et quod ita seruet cõsuetudo, cõsuluit Bal. in cons.427.vol.1.secundum impressionem antiquam, & ibi dicit, quod statuta communiter disponunt hoc modo prout prealegatum decretum nostrum disponit. Et q̄a dixi supra, ꝙ dominus emit a priuatis bona catastrata,tanto minus ei est soluendum,
110 & sic quod in effectu bona etiam in principem transeunt cum onere suo.De hoc,qñ princeps succedit propter publicationẽ,uel aliter in talibus bonis,uide text.in l. 1. & 2. C.de priuil.do.Aug.li.11.quæ leges uolunt, ut q. sit exẽptus ab extraordinarijs,ut ordinaria verò teneatur,l.fi.C de col.fun.fisc.q est titulus immediate præcedens.Et fuit factum prædictum decretum non tantum ad tollendum dubitationem, de sua supra, inter me, & Dec.Sed ad dilucidãdum,quod licet quis ciuis sit uel nobilis, & habitator ciuitatis, tñ tenetur soluere cum rusticis, non obstantibus ijs,quę poterant allegare nobiles, &

ciues

ciues tum ex dispositione aliorum decretorum volentium, vt quis debeat soluere vbi habitat, tum ex iuris dispositione iuxta ea. quę scribit Iacob.in d.tract.de homag. cha. fin.colu.2.vers.sed pone,dum in primis op-
111 ponitur ad partem negatiuam. Et † quando collectę iam impositę fuerunt,antequam bona venderentur, An possessor teneatur solus an etiam uenditor, vide Aretin. cons. 105. ubi loquitur,& in tributo,& in collecta,& Roman.cons.128. Et quò ad onera prateria est differentia inter ementem a priuato, quia tenetur,& a fisco, quia tunc non tenetur pro præteritis,l.fin.in fi. C.de fide instr. iuncta l. Imperatorū, ff.de public. Collecta
112 † non imponitur ratione iurisdictionis,sed cuiusdam potestatis, quæ habetur in bonis territorijs.Bar.in l.omnes populi.col.1.& 2. ff.de iustitia,& iure. & ideo ēt inuncipium, vt supra dixi potest imponere collectas. Lo-
113 cus originis collectam imponit originario
m suo etiam alibi habitanti pro bonis sitis *m* in territorio originis, non locus incolatus Bart.in l.assumptio.§.filius,ff.ad municipales.& hoc, quando loca ipsa uolunt imponere collectas sicut etiam locutus sum,secus si edicto principis utriusque loci imponeretur.nam tunc attēditur locus incolatus etiā pro bonis originis.Socinus consilio 129.co-
114 lumna.1.& 2.& uide qui locus attendatur in subeundis muneribus, vel oneribus, an domicilium, an origo propria, vel paterna.Alex.2.vol.3.cons.155.col.5, Bal.1.uol. cōs.207.vol.3.cōs.139.vol.5.cons.415.Ale. cons.16.col.4.in 4.volu. & Soc.ubi supra.Et
115 quando allibrata sunt bona in loco incolatus nō debent allibrari in loco originis,nec econtra,quia non est soluendum in duobus locis,gloss.in l.unica,C.de muneribus,& in quo loco,lib.10.Feder.consi.131.Soc.consi. 302.& per Ias.in d.l.placet,in 1.colum.in 1. lect.& in 2.colu.in 2.lect.& ibidem etiā per Parpal.quod quomodo intelligatur,dixi su-
116 pra. Villa tenetur de iure contribuere cū castro vel ciuitate,cui subijcitur, tanquam sit pars eius iuxta,l.qui ex vico.ff.ad munic. ita Alex.in leg.si se non obtulit, col.3.uersi. & iuxta hoc quærit.Ang.ibi,sed Imola hic dicit,de re iud.& ita Barto.in l.sed,& reprobari,§.fi.ff.de excus.tuto.Ang.in d.l.1.C.de muner.& in quo loco.circa finem. Ex quo sequitur, quod solus exactor fiet in ciuitate tanquam in capite, qui etiam exiget in villis.Quod facit Lacuanos comi.& comitatū Laude. In contrarium est textus in leg. uerum,C.de incol.li.10.circa quem uide Bar. ibi,quia effectu redigit rem quo ad habitateres uicorum ad l. unicam,C. ne rustic.ad ullum obsq. deuoc. lib. 11. & sic quod teneantur ad collectas,quæ solū capitibus imponuntur,non ad alias, ut ponit Bart.in l.1. col.2.vers.respondeo,ff.ad municipal.est uerum,quod glo.in d.l.unica, dicit quod male hæc seruant ciuitates. Tamen Moderni ibi dicūt, quod iudices debent cogere ciues ad ita seruandum.Et hęc opinio est ęqua, quia nec ciuitas contribuit cum ruralibus. Hęc procedunt,iudicio meo, in collectis ciuitatum,secus ubi princeps collectam imponit in toto dominio, vel in ciuitate cum comitatu.Nam tunc cessat omnis difficultas, & ideo seruatur, quod hoc casu uillæ separatim soluant a ciuitate.Item hæc procedunt quando uicus est unitus immunitate, secus si esset separatus ex priuilegio principis. Ad
117 quod tamen est aduertendum, an separatio sit ampla etiam respectu bonorum, uide tamen Affli. circa prędictam difficultatem in tit.quę sin.reg.super uerbo.palustrorum, col.3.uersicul.sed iuxta hoc,& ibi multa de collectis, maximè his quę imponuntur per focos, & unus an teneatur pro alio,& an inhabiles & miserabiles personæ teneātur, & dicam etiam infra sub titulo.de reg. Quę
118 sint onera ordinaria, & quæ extraordinaria,uide Ias.in d.l.placet,col.1.& 2.in 1.lect. & Aret.consil.133.colu.2. & seq.omnino recurrendū est ad Sal.in l.fin.C.sine censu uel reliq. super qua decisione fundaui sententiam latam superioribus diebus in ciuitate
119 Vigleuani. Princeps sicut noua vectigalia imponere non potest, ita nec collectam nouam.Corn.cons.199.colu.2.in fin.& seq.&
120 col.pe.uol.1. Quæro an conductor sit exēptus a collectis,& teneatur locator? uide Iason.in l.1.cha.2.col.3.uers.adde etiam.in 6. differentia,num.30.C.de iure emph.ubi loquendo de hac materia in emphyteuta priuati,& ecclesiæ,etiam ponit de colono simplici,concludendo,ꝙ si soluit pecunias,ipse tenetur, nisi adsit consuetudo in contrariū. Et ꝓpea solent tales sibi in instrīs consulere paciscendo aliter,sed si soluit fructus, secus est,& ita Soc.conf.117.uers.6. uide etiā cons.27.uers.6.uide etiā Parp.in repetitione sua l.placet,C.de sacros.eccl.char.6.colu.3. vers.item dicatis ꝙ colonus.Vbi uult,ꝙ nec possit colonis, simplicibus pro rebus, quas

colunt,

colunt, imponi collecta, allegat. l. litib. §. fi. C. de agri. & cens. lib. 11. quam etiam alleg. Alber. & Ias. supra, & addit Ale. cons. 35. uiso processu. in 4. vol. ꝙ nec statutum potest fieri, ut tenerentur, vt per Bart. in leg. si penes, C. de agr. & cens. & in l. colonos, eod. ti. & dicit, ꝙ hanc conclusionem uult Bart. & Ale. in l. 1. C. de anno. & trib. lib. 10. uidelicet quod tales coloni ẽt soluentes in pecunia, non teneantur ad collectas, nec cogi possint, dicens generaliter, quod non solũ hęc conclusio procedit in parciario, siue in colono, qui soluit de fructibus, sed etiam si percipiat omnes fructus, & soluat mercedem, Ias. vero, vbi supra, dicit contrarium, & allegat ipsummet Bar. in d. l. 1. qui Bart. reuera potius id dicit, ad quod Ias. eũ allegat, quia in tributo uult ut teneatur colonus, quando in pecunia soluit. In collectis uero non passim vult, ut teneatur colonus, sed quod sit considerãdum, an sit subiectus uel ne, ut primo casu teneatur, aliter non. Nec aliã differentiam uoluit Bar. constituere inter unum casum, & alium, nisi an colonus esset subiectus, uel non. Nec de hac conclusione est mirandum, etiam habito respectu ad nostra tempora, in quibus non uidemus colonos arctari, sed dominos, nec uidemus in ęstimis apponi cõductoribus prædia conducta, sed locatoribus, quia coloni fere omnes, aut sũt partiarij, aut soluunt de fructibus pro fisco. Sint igitur cauti, qui conducunt nũmis, ut si consuetudo non sit pro eis, quę, vt dixi est obseruanda ſm Bar. & Docto. ubi supra, sibi prouideant pacto. opinio tamen Parpal. videtur ęquior, ut dñs teneatur, & non conductor, ẽt ꝙ in pecunia soluat. Et fateor, ꝙ rõne fructuum soluitur collecta, l. si pendẽtes, §. si quid locari. ubi tex. ff. de usuf. super quo se fundat Ias. in d. l. 1. de qua ratione ponit Alex. in l. si negocium, C. de neg. gest. Tamen intelligo deductis oneribus, s. pensione, quæ præstatur domino locatori per ea, quæ ponit Dec. cons. 156. col. 1. & 2. Et ideo reperio Alex. in cons. 4. in 5. uol. col. 2. apertè uele, vt conductor etiam, qui in pecunia soluit, non teneatur ad collectas, secus ad tributa, sic declarãdo Bar. in d. l. 1. C. de anno. & trib. & allegat Bal. ita declarantem in ea leg. & bene dicit, quia Bal. hoc vult. Bar. profectò non habuit hunc sensum. Tamẽ quia opinio est æqua, & magis placet hominib. ideo illam sequor, & eam tenet Io. de Pla. in
121 d. l. 1. C. de agri. & cens. De colonis ecclesiæ uide Parpal. in d. l. Placet, ch. 7. col. 1. ver. & ponatis quartam ampliationem, vbi allegat Bar. in d. l. si pęnes, C. de agr. & cens. qui vult non teneri, imò Bar. dicit, ꝙ nec ẽt põt fieri statutũ super hoc, vt dixi supra, tamen in parte coloni vr̃ aliter dicendum, quia dominis, quia sunt ecclesiastici, non potest imponi grauamen, ergo ipsis saltem debet posse imponi. Quæ ratio cum nõ militet in dominis priuatorum, ideo ipsis non potest imponi, & allegat Feder. in cons. vt per eum, & pro veritate Bar. loquitur quo ad portionẽ locatoris, non pro portione coloni. Vnde monasteria nostra obtinuerunt a ducibus huius dominij per omnia tempora priuilegia & pro fictabilibus, & massarijs, vt pro bonis ecclesiæ sint exempti, & liberi in conducendis fructibus natis in dictis bonis vbique per dominium, quia aliter, vt vides, sua exemptio non se extenderet ad massarios,
122 sed an extendat ad famulos? Azo dicit se extendere, in l. ædita, C. de edend. & ita in Senatu fuit hoc habitum pro absoluto in causa illorum de Siccis: remitto tamen me determinationi sanctæ matris ecclesiæ. De
123 emphiteuta priuati Ias. post Bald. in d. l. 1. tangit, & vult eum teneri, & quid in uasallo priuati ponit idẽ Ias. in usibus feudo. ch. 3. col. 4. vers. item pro profecta, ubi idem tenet, & sequitur in utroq; capite in hanc opinionem Alex. in d. cons. 4. vol. 5. per totum, & Dec. post alios in cons. 285. col. 2. Et si dicas, quod in emphyteuta, qui soluit canonẽ non solum respondentem fructibus, sed etiã excedentem, est valde inhonestum. Dic imputandum esse tali emphyteutæ qui sibi nõ prospexit per pactum. De quo vltimo tamen an pacto hoc potuerit fieri, uide tex. & Docto. ibi in l. fin. C. sine cen. uel reli. in d. l. si penes, de agr. & cens. Sed tamen aperias oculos, quia loquamur secundum męros terminos iuris, an possessor, & qui fructus percipit, debet soluere onera. Verũ est, si cõsidere
124 mus quòd principes, qui onera imponunt, habent rationem ad facultates, cessant prædictæ amaritudines, quia tempore, quo fiet æstimum, æstimabitur utile dominium, & hoc assignabitur emphyteutæ, æstimabiturq; dñium directum, & hoc assignabitur domino directi, vnde cessat inconueniens, quod colonus, qui soluit in pecunia, debeat sustinere onera, quia hoc modo nec sustinet, nec sustinere debet de iure, cum non dicatur esse inter facultates coloni præmium

condu-

conductum ad quas facultates solum uult imponens respicere, & facit, quia si collecta est imponenda per æs, & libram, i. iuxta facultatem patrimonij, secundum Bar. distinguentem, & Docto. in d.l.4.§. actor. ff. de re iudic. Cur aliud est considerandum, præter quam an talis habeat tantum in patrimonio? Et cui dubium, quod quis tanto minus habet, quanti refert onus, vt per Dec. in d. consi. 156. col. 1. & 2. & de se patet. Tu igitur, qui secundum hanc uoluntatem principis facis æstimum, debes considerare æstimationem rerum, ad quam considerandam est habenda ratio onerum, quæ præstantur super illa re, & unicuique dandum quod suum est. Est verum, quod in æstimationem etiam est animaduertendum, ut scias bene æstimare ad utilitatem, & perceptionem fructuū, & ita intellige Imolam in l. apud Iulianum §. hæres. ff. de lega. 1. & Alexand. in l. rescripto, §. fina. ff. de muner. & bon. qui uolunt
124 ut collecta † potius imponatur habita ratione ad fructus, quàm æstimationē rerum. Et ideo si domus sit præciosa, ex qua tamen nihil, aut parum percipiatur, etiam non multum sit habenda in consideratione, quia dicitur sterilis, ut notat Bal. per illum textum in l. fi. §. fin autem legata. C. de bonis, quæ liber. & uide omnino Bal. in d.l. 1. C. de an-
126 non. & tributis, qui dicit, quod collecta imponitur locatori, quia est dominus rei, allegat l. neq;. ff. de impensis in rebus dotal. factis. Et
127 ideo dicit, quòd vsufructuarius quantum
n ad hoc *n* hr̄ loco domini vt per eum, quē sequitur Alex. in d. consi. 4. in 5. uol. colu. 2. de quo etiam infra. De emphyteuta eccle-
128 siæ, utrum princeps noster possit ab eo collectam exigere pro bonis ecclesiasticis, uide Iaso. in d.l. 1. char. 2. colum. 3. & ibi tenet non posse, post Bart. per eum allegatum in l. priuatæ. C. de excus. muner. lib. 10. & uide Parpal. in l. placet, char. 7. colum. 1. uersi. moueo quæstionem, qui idem tenet. Et ad hanc opinionem pro ratione, quam adducit Bar. allegat etiam glo. ut per eum. Hanc quęstionem uide latè, & subtiliter disputatam per D. Petr. de Vbal. in tractatu suo collectarum, in ult. char. colum. 3. uersicu. quæritur in dubium, usque ad finem, & tandem tenet hanc partē negatiuā, ut non possit, illo principali fundamento, quia dominus in spiritualibus potest emphyteutę ecclesiastico collectam imponere, igitur non debet posse id fieri a domino temporali, Ne quis dupli-
ci onere grauetur, & quia bona ecclesiastica a domino temporali onere collectæ grauari nō possunt, ut latè per eum, hęc uia est
129 tutior. An † onus soluendi collectas pertineat ad hęredem, uel legatarium? cōclusio est hæc, quod imponitur legatario, & non hæredi etiam ante traditionem. l. apud Iulianum. § hæres. ff. de lega. 1. vbi uide Bald. &
130 Alex. Quid † in usufructuario, uide text. in l. quæro. ff. de vsufr. legato, qui dicit quod tenetur, & ibi vide Bar. & Socin. in consilio 236. columna 1. in fi. & consilio 243. & consilio 247. Roman. consilio 230. & singu. 22. & singul 26. sub titu. de testamen. Aret. in §. si rem suam, columna 2. Institut. de leg. Alexand. 2. uolum. consi. 206. colum. 1. in istis locis habes, ad quæ teneatur usufructuarius,
o & etiam supra dixi. *o*
131 Quotidie † contingit ob non solutas collectas quòd exactores castri, uel villæ vendunt bona non soluentium sub hasta, & uili pretio, & deinde comparent qui fuerunt domini, & debitores collectarum, uolentes bona recuperare, & collectas soluere, an audiantur, & quibus fundamentis, uide text. an l. 1. C. si prop. pub. pens. uend. qui uult, ut si sit uenditio solenniter facta non audiantur amplius, & Bal. ibi, col. 2. ver. item possunt, ostendit practicam seruandam per dictos exactores in uenditione talium bonorum, & nulli dubium quòd si non interuenit solennitas subhastationis, rescinditur talis uenditio. l. 1. ibi, neque ordine peracto. C. de fide instr. lib. 10. & de solennitate subhastationis, uide Bar. in l. licitatio. in princip. ff. de pub. & Fab. in tract. empt. & uend. in 5. parte princip. in antepen. char. uers. sequitur de solennitate subhastationis, sed difficultas est quando solennitas interuenit, sed allegatur uilitas in pretio, & uidetur text. de hoc expressus, quòd rescindatur. l. si quos. C. de rescin. uend. & ibi no. Pau. de Cast. quē omnino uide redigentem rem ipsam ad l. 2. C. de rescind. uenditio. & ita Alexand. in l. si quis cum aliter. ff. de uerborum obligatio. in articulo, an dicta lex secunda habeat locū in subhastatione, imò si interuenerit fraus, & dolus, etiam uilitas precij circa dimidiā sufficeret, lege secunda, C. de fide instr. & l. edicto. C. si aduersus fiscum. gloss. expressa, & Bar. in l. si minori. C. de iure fisci. & licet d.l. 1. C. si propter publ. pensita. loquatur in tributo, tamen idem est in collectis, ut per Fanum. in tracta. pigno. in quarto membro,

secundæ

secundæ partis.nu.125.

132 Principes † tempore belli in hoc dominio Mediolani volunt annatam a feudatarijs, & donatarijs, id est fructus, siue reditus vnius anni bonorum donatorum, & ita quādo illam uolunt id ordinant uia decreti. Sicque tempore multorum Principum factum fuit, & verba decreti sunt hæc, qui habuerunt donationes a Cęsare, necnon a retro actis principalibus teneantur, &c. & post ultimum decretum sub Cęsare facta est declaratio, ut soluant ipsi donatarij, ac eorum hęredes, non autem bonorum possessores, in quos translata essent bona titulo oneroso, secus si titulo lucratio, & quia fiscus inuenit bonorum possessores, & non omnes donatarios saltem habiles, vellet vexare bonorum possessores absolute, quæritur an possit? dico non posse stante dicta declaratione quæ clarè obligat donatarios, & eorū hæredes, & possessores absoluit sicut dixi. Nec mirum est, ꝙ grauentur donatarij, qui alienauerunt, & bona non possident liberatis possessoribus, quia ipsi guadent precio, & sic re ipsa gaudent liberalitate principis, Bona vero tpe decreti obligantia donatarios non fuerunt tacitè hypothecata, ex quo non erant in dñio, nec bonis debitoris, l. rē alienam, ff. de contrah. empt. cum glos. & l. quæ prædium, C. si aliena res pignori data sit, & in l. qui filios, C. quæ res pign. obligari possunt. l. 3. per totum, C. de priuile. fisci, & totum titulum ex quibus causis pign. taci. contrah. & ponit Bart. in l. rem alienam, ff. de pign. actio. columna 2. ubi ponit practicam obtinendi in hypothecaria, quæ est ut in speciali hypotheca probetur quod res erat in bonis debitoris tempore obligationis, in generali, vero, quod fuit aliquando etiam post contractam obligationē, nec est differentia in hoc, inter expressam, & tacitam hypothecam, ut in dictis legib. de priuil. fisci, & ex quibus causis pigno. taci. contrah. per totum, nec unquam Doct. disputant de tacita hypotheca respectu tertij, nisi qñ in eum deuenit a debitore principali, vt per Are in cōs. 105. & Fran. in suo tra. de quo infra, similiter ēt bona non erant ante decretum annexa huic oneri, quia in hoc onere deficit ius cōe, & quia, ut dictum est, talia decreta fiunt, quando placet principibus, nec est aliquod decretum quo decernatur, ut omnia bona donata sint annexa tali oneri, nec ut soluant hoc onus quandocunque tempore belli, vel alterius necessitatis, sicut adsunt leges de tributis, per quas nemo possessor rei tributariæ dr̄ immunis, ēt pro præteritis, l. Imperatores, ff. de publica. & l. cum possessor. §. fin. ff. de censi. & late Aret. in dicto consi. 105. & vbi ageretur de solutione annatæ impositæ ante alienationē non dubitarem, quin bona essent tacite hypothecata, ut per Aret. in d. consi. sicut dicimus, quòd oritur tacita hypotheca fauore collectarum, tributorum, & decimarum, ut per Fan. in tract. suo pign. in 4. membro secundæ partis, numer. 125. 126. & 127. & eo casu posset sine dubio contra possessores bonorum agi, & vbi hoc onus esset mere reale, sicut tributum, solum in subsidio posset agi contra principalem, sed si esset mixtum personę impositum ratione bonorum, etiam æquè principaliter posset agi contra donatarium, imo si ageretur contra possessorem posset ipse dicere, Cōuenias primo principalem, Bald. in l. moscis, in pri. ff. de iure fisci, & Aret. ubi supra, loquor super generalibus quando essemus in terminis tributi, & collectæ. In casu tamen præsenti, cum onus sit impositum fructibus ipsis perceptis per donatariū, deinde alienatis bonis fortè posset agi principaliter tam contra unum, quā contra alium, sicut dicimus in onere decimæ, & pensionis, iuxta consi. Fede. de Sen. 81. laicus de prędio. & Card. in clem. de cēsibus quæstio. 11. Et possessor qui ignorauit onus uenditore non admonente, fortè posset agere quanti minoris fuisset empturus rem, dicta l. Imperatores, & per Aretin. in eo. consi. Addo circa declarationem supradictam, ut donatarij teneantur & non eorum emptores, ꝙ etsi princeps ita uoluerit per legem suam, tamen precium iure non succedit loco feudi. Aret. in consi. 14. col. 2. circa finem. Ias. in l. si cum seruum, colum. pen. ff. si certum petatur. ubi uide. Idē tamen decreto suo declarauit dux Philippus, uolens ipse dux, ut si donatarius feudatarij non sit soluendo in subsidium, teneatur feudatarius. Et hęc in pręsentia sufficiant quo ad materiam collectarum, Modo

133 aliqua dicamus † de immunitate ab oneribus quam concedit princeps non ciuitas, uel locus, ut per Bar. in l. hi qui. ff. de iur. immunitatis. Ciuitas p tñ interdum, siue lo

134 cus potest cōcedere, ut quando concessio fieret ei, qui posset prodesse reip. & uenienti de nouo ad habitandum, ut per Parpal. in l. placet,

l.placet,colum.pen.C.de sacrosf.eccl.& circa hoc an ciuitas possit immunitatem concedere,uide Ale.5.vol. consf.30. colum.3.Bartol. consf.59.col.2.& notabiliter.Bal.2. uol.consf. 483.& omnino 4. uolum. consil 240. & nos Mediolani habemus decretum prohibẽs ne
135 fiat.Princeps † aũt concedat (vt dixi) & concedere potest omnibus , etiam patrimonialibus,ita tamen ut adsit clausula, quo ad patrimonialia , non obstante.l.euacuatis, & alijs in contra iũ facientib. aliter non ualeret.Bar.in d.l.hi qui.uers. quæro qualiter, Alex.consf.101.in 1.uol.& Parpal.vbi supra.
136 Sunt † enim priuilegia immunitatis regulariter a iure prohibita. Anchar.consil.261. colum.2.& consil.304.colum.prima,& consi.390.col.3.& ostendit optimè hoc Albe.in rubri.de immunitate, ubi facit tractatum in materia onerum, & latius, & ordinatius loquitur quàm alius,ibi uide eum,char.5.col.
137 2.vers.nunc transeamus . Concesso † immunitatis,an extendatur ad futura, quando conceditur propter infirmitatem , vel aliud impedimentum, & si cesset impedimentum an expiret. Et quando conceditur ob numerum liberorum,an duret eis mortuis , & qñ est concessa euntibus ad mercatum, an habeat locum dum redeũt, & an sit excusatus immunis factus ab his , quæ breui tempore expediuntur , & a debilibus, & leuibus, & an extendatur ad hæredes, & descendentes, & an comprehendatur sub illo verbo , posteris , & an extendatur immunitas ad tempus belli docet Parpal.in d.l.placet,& ibi ha
138 bes † qualiter uerborum conceptio esset apta ad tollendas omnes difficultates.Adde circa modum concipiendi verba ultra Cœp. et per eũ allegatum,Mart.in trac. de principe.in tit.de priuil.concl.76.& 78.& tit.de fisco.concl.17.& Alex.in d.consf.30. colum.2. volu.5.& Soc.consil.172.colu.5.Et dum di
139 cit Parpal.quod † immunitas non se extendit ad tempus belli,iuxta notata per Alex.in l.si ex toto.ff.de leg.1. Dic,quod in hoc sem
140 per allegatur Dyn. in dict.l. si ex toto, † ꝙ immunitas concessa ab oneribus non trahitur ad onera,quæ postea imponũtur propter
q bellum superueniens, q & hæc est opinio Dyni,licet Alexan.ibi eum corruptè referat: contrarium tenet Rayn. ut ibi per Alexand. quem sequuntur Imol.& Paul.de Cast.Alex. tandem tenet opinionem Dyni , vt ibi, columna.3.saltem quando necessitas superueniens est , ualde insolita , opinionem etiam Dyni simpliciter sequitur Iaso. in l.principalibus,columna 3.ff.si certum petatur,& Fel. in ca.causam quæ, de rescriptis,columna 11. versiculo,quinta declaratio, & in cap. nonnulli,in 22.columna, eodem tit.de rescript. & ibi dicit etiam , quod hæc est communis opinio,& uide omnino Alex. in dicto consilio 30. colum. secunda , versiculo,nec etiam obstat,& columna 4. versicul. circa sextam, & ibi uidetur sequi opinionem Rayn.contra Dyn.tamen libentius eam sequitur, quia in casu suo verba erant ampla,ita ut res non ha
141 beret difficultatem. Adde † ꝙ immunitas realis transit ad hęredes.Bal 2. volum. consf. 283.colum.2.Alex.in dicta l.hi qui.Nam re
142 gula est quod † immunitas concessa alicui, non se extendit ad hæredes.l.1.ff.de iur. immunitatis,in fi.si tamen est realis transit secundum Bald.ubi supra, intellige etiam d.l. 1.in fin.si ex priuilegio sit concessa, secus si ex contractu,uel donatione,uel simus in beneficijs,ut ner Iaso.in leg.si sic. post penult. q.Bar.ff.de verborum obliga.Alex.consf.160. volum.2.Firm.in uerbo,descendentes.in repertorio.Dec.consi.468.col. penul. & etiam
143 consf.498.Adde etiam † quod priuilegium immunitatis concessum posteris,non se extendit ad fœminas,nec natos ex fœminis,dicta l.prima,in fi.& Iason remissiuè in l.1.in ult.colum.ff. de constitu.princip.& ibi ad finem ponit de illo notabili dicto Bartol.in l. quoties . C.de priuileg. scholar. lib. 12. An
144 † priuilegium concessum etiam fœminis extendatur tantum ad fœminas virgines,an
145 etiam ad nuptias.Et ubi a fœmina † concederetur immunitas tibi,& posteris , intelligeretur etiam de posteris natis ex fœminis, ut per Ias.in l.stipulatio ista.habere licere,§. hi qui sũt,columna secunda, versicul.4.de uerbo.obliga.ubi allegat consilium Anchar.
146 quod tamen reprobat.Et nota,† ꝙ pendente quæstione super immunitate , interim qui se prætendit immunem, debet cogi ad soluendum.Bald.1.uolum.consf.138.colu.2.
147 Item nota,† quod conuentio facta pro certis oneribus excludit alia onera , Bart.con-
148 silio 59.colum.1.& 2. Nota etiam,† quod qui est in possessione soluendi,debet soluere donec sit decisum in petitorio, c.querelam. de electionibus.Iacob. in tractat.de homag. char.3.col fin.& seq.& per Abb.in c.perue-
149 nit. de censib. & differentia est, an † quis per priuilegium acquirat sibi immunitatem, an liber per pactum reseruet sibi libertatem.

Bald.

Bald.not.2.uol.consi.302.& 3.uolum. con-
150 si.260.Scias etiam,quod immunitas, quãuis ampla non se extendit ad uectigalia.Bal. 5.uolum.consil.407.colum.ij. Alexand. in d. l. hi qui.in 1.apostilla.& Bald.in l. omnium, C.de vectigalibus.Tamẽ ualet si apparet,|ita principẽ uoluisse, quia in effectu potest hoc facere,ita Bald.in d.consil. 407. & in effectu dic,vt dixi supra,ꝙ ualet si apparet eum, sic velle, cum clausula non obstante.ita Bart.in l.euacuatis,& ibi Doctores cõiter.C. de decur.lib.10.& seruatur in hoc dominio,ut ualeat a quibuscunque oneribus,& non solum extraordinarijs, sed etiam ordinarijs datijs, & gabellis, ita tamen quod appareat principem,ita uoluisse, est verum quod postea coguntur ad soluendum exempti, & non exempti hoc tempore, quo turbatum est domi-
151 nium,& quomodo intelligatur hoc, ꝙ exẽpti,& non exempti soluant,uide Alex. in d. consi.30.volum.5.col.1.& sequen.& sine dubio non intelligeretur, quando exemptio esset ex causa onerosa, quia etiam in specie non posset illam reuocare, iuxta nota. per Bal.in l.qui se patris, C.unde liberi. & dicta per me supra,circa principium huius tituli, de Principe.Et quia saltem non est verisimile,vt velit,apponere manum ad tales exemptiones, iuxta notata per Alex. in d. consil. colum.2.in fi.& princ. seq. dum loquitur de quadam immunitate concessa in contractu feudi,& sic quæ erat pars contractus, & ita seruatur in hoc dominio. Sed difficultas est,
152 †quomodo dicatur onerosa,& in hoc dic, ꝙ si princeps concedit ex liberalitate,quamuis propter benemerita, quia tamen non poterat cogi,dicatur causa lucratiua,& ita nulla donatio remunerans dicitur onerosa, sed si concedit ex necessitate, vel titulo oneroso,dicitur onerosa, sic probat glo.cõiter approbata in leg.sed & si leg. §. consuluit. in verbo, obligauerunt, ff. de petitione hæred. Bar.in l.Męuius,§.duobus,colum. 8. versic. secundo quæro,ff.de leg. 2. & ita sic,dicente me in Senatu, super interpretatione decreti, quod concessio gratuita non transeat in fęminas,nec extraneos,in causa D.Vermensium contra communitatem Bobij, Senatus
153 iudicauit. Est tamen aduertendum, †an precium respondeat, iuxta notata per Alexan.in l.Gallus,§. instituens.in fine. ff. de li-
154 beris,& posthum.& circa illud an se extendat immunitas ad futura,& quid si essent permutata, & subrogentur loco priorum, uide Bal.1.uolum.consil.122. colum. 1. circa finem.Alexan.in l.fin. ff. de iureiurando, & de immunitate propter sexdecim,uel duodecim liberos,uide Alexand. in l.sciendum, §.final. ff. qui satisdare cogantur. & Parpal. in d.l.placet, chart.5.colum.3.versicul.ultimum casum, & practicabilem, Ias.in d.l. sciendum, §. fina. & nos Mediolani habemus decretum super hoc, super quo consuluit Bald.consi. 117.uolum. 1. & licet inter-
155 dum facta sit dubitatio. An etiam se extenderet ad filiam nuptam, tamen postea declaratum est ad eam se extendere, & quod etiam habeat locum, uiuo patre, tametsi filij omnes tollerentur è medio, iuxta etiam ius commune,ut per Dec.in regula,in omnibus causis id obseruatur. ff. de regulis iuris. in fine. Non ita si unus solus moreretur defuncto patre. Nec mirum quod mortuo patre res ita strictè procedat,quia iure communi cessat hæc exemptio mortuo patre.Soc.cõsi.84.col.1.vol.1.& dum dicit quod in communione uiuant, intelligitur, idest expensis communibus patris, iuxta notata per Barto. in leg.Quintus,ff.de annuis legatis.& consequenter etiam quod pater habeat in duodena filium,dicitur in communione uiuere, & ita obseruatur, etiam seruatur quod in utero existens habeatur pro nato,dummodo sit
156 propè natiuitatem.Et quando tẽpore quis
r acquirat præscriptione immunitatem r nõ soluendo,uide Parpal.in d.l.placet.ch.5.col. 3.uersi.& si uultis uidere, est mateira Bart. in l.licitatio,§.earum.ff. de publ. ponit Alexan.in d.consi.30.col.4.uolu. 5. & ibi etiam
157 dicit, quod licèt concessio immunitatis non ualeat,ut quando à communitate recognoscente superiorem facta esset, uel etiam à principe non recognoscente, sed sine clausula,non obstante,supra dixi,iuxta doctrinã Bartol. in dicta lege. euacatis. nihilominus hæc concessio operatur, ut illud quod pręscribi non poterat,puta tributum, iuxta dicta Bar.in d.§.earum. præscribatur quadraginta annis.quod nota.uide etiam Ale. consil.16.colum.8. versiculo, ex his ergo apparet. uolum.5.& Bartol. consilio 59. versicul.
158 præterea hoc certum est.Et quid in censu vide latè Felyn.in cap.ad audientiam, col.6. in fin.cum sequen.de pręscriptio. ubi distinguit, & nos Mediolani habemus ordinem,
159 quod inter priuatos non solutio uectigalis quod exigitur ex frumento in horrea,& uino in cellas deportato per triginta annos

parit

parit libertatem amplius non soluendi.
160 Quo vero ad † fiscum nemo est immunis non soluendo per aliquam præscriptionem. nisi sit lapsum tantum tempus cuius initij memoria non existat in contrariū, qua præscriptione etiam, quæ ad iurisdictionem atti nent acquirūtur, & hoc regulariter. Tamen
161 † in taxis equorum requiritur priuilegium in specie de exemptione, vel ꝙ priuilegium sit ita interpretatum tamdiu, ut non sit memoria hominis in contrarium, sic in ordinibus nouis huius dominij. Aduerte tamen
162 quod etsi indulgentia domini in non exigendo prosit, ut per Bartol. in d. §. earum. & Doctores ubi supra, Tamen indulgentia publicani non prodest, & consequenter non nocet domino, d. §. earum prodest tamen, ut quis non soluens non incidat in pœnam, ut per Bar. in d. §. earum, & Firm. ubi uide, in 9. parte principali. tract. gabell. col. 2. uersic. secundo quæro. Bal. 2. volum. conf. 79. plenius in 3. uol. consil. 311. & uolum. 4. conf. 250. & Bal. 5. uolum. conf. 34 & Cuman. consil. 9. Et
163 adde id quod † indulgentia publicani non nocet, dominio, ꝙ hoc est regulare in quolibet conductore, qui non potest interuertere possessionem domini sui, leg. cum nemo. C. locati. leg. quamuis. § 1. ff. de acquir. poss.
164 & leg. 3. §. si rem: & §. seq. col. 3. An si princeps concedit immunitatē alicui, alij debeāt grauari pro eius portione? An uero ipse prin ceps debeat exonerare communitatem, uide Bar. in leg. ab omnibus. ff. de lega. 1. & Ias. in leg. auus neptis. ff. de pact. Fel. in c. accedentes, col. 6. de pręscrip. & ex his, quæ ibi dicun tur, præsupponitur ꝙ princeps hoc etiā possit in præiudicium tertij. Tamen si supplicetur per grauatos tenetur princeps reuocare, uel minus grauare, per cap. suggestum. de decim. & per ea, quæ dicit Barbat. consil. 13. in 2. uolum. & uide Alexand. an possit, in dicto consi. 30. volum. 5. Et quo tempore essem fiscalis semper opponebam contra talia priuilegia, cum eorum peteretur approbatio a Senatu, iuxta ordines laudabiles principum nostrorū, ut quo ad onera principis non fieret approbatio, nisi prius facta grauaminis diminutione, quò uerò ad imponenda per communitates in necessitatibus suis non ap probarentur, & ita centiens feci seruari. Et in
165 hac materia immunitatum scias quod reuocant priuilegia si postea incipiant esse iniqua, d. c. suggestum. Dec. in conf. 335. & in cap. nouit. de iud. in illo articulo. An priuilegium concessum non subdito possit reuocari si incipiat esse iniquum in char. 44. col. 1. uersicul. secundo limita. supra dixi, ꝙ acqui ritur immunitas non soluendo, iuxta dicta Bar. in d. l. licitatio. § eadem. ff. de qubli. Hic
166 igitur est querendū † qunmodo perdatur priuilegium exemptionis, & dic quod quando scio me descriptum in libro eorū qui tenentur, & non appello, amitto immunitatem, l. 1. §. si quis tuto. ff quando appella. sit & ibi Ange. expresse, quem sequuntur Imo. & Aret. ibi, & est communis opinio in d. §. & apparet ex consil. Alex. 101. vol. 1. colum. penul. & dictis Ias. in leg. falso. C. de diuer. rescript. & in lege, fina. ad fin. ff. de consti. princip. quidquid teneat Ias. maxime. in d. l. fin.
167 Et si soluo † sine protestatione conseruationis iuris meis, an perdam immunitatem, uide Alexand. consilio 33. uol. 5. & consil. 193. colum. penul. in 4. dubio. 2. uolumin. Ias. in d. l. fi. & conf. 25. in 3. uolum. Ias. in l. non solum. §. morte. colum. fin. de ope. no. nun. & Alexand. conf. 190. colum. fina. in 2.
168 Et intellige id, ꝙ † si scio me descriptum, & non appello, priuilegium amitto, prout tex. dicit in d. §. si quis tutor. quādo quis uocatur ad munus, & quando citatur quòd sol uat, & ita exemplum ponit Angel. in d. §. quem alij communiter sequuntur, atque ita sufficeret sola descriptio in catastro, ut tunc aliqui dicunt in quęstione quam habeo in facto, & malè, & licet postea uideantur Ang. & Doctores requirere citationem ad osten dendam scientiam quod sit descriptus. & ita sufficere uideatur quod sciam me esse descriptum, tamen in descriptione catastri, quod dixi, existimo esse uerissimum, quia
169 † catastrum non describit exempto, ut absolute soluam, sed ut cessante exemptione soluam, uel bonis exemptis transeūtibus in alios. Et quia etiam interdum exempti coguntur soluere, ut tempore belli, iuxta dicta supra, & ideo seruatur quod in catastro ponuntur ecclesiæ, & loca pia, unde Doctores non ponunt exemplum de catastro, sed de libro eorum qui soluere debent, & sic quando omnes distribuntur, ut soluant, & uide Dec. ad prædicta in c. cum accessissent
170 in 5. quæst. de constitutio. An † rei immunitas transeat ad emptorem, uide Bart. in l. licitatio. §. mercatores. ff. de publica. Dec. consi. 48. & maturè. & diligenter. & consil. 51. col. 2. & Abb. in c. ex parte, el primo. de decimis. Alex. consi. 301. uolu. 1. colum. 4. in fi. &

fi.& 2.volum.consi.191.in primo dubio. &
171 4.uolum.consil.35. col.7. Et † an priuilegia in genere loquendo extinguantur cum persona uel transeant in hęredes, & singulares successores, dicam infra latè, versicul. si
172 etiam uis scire. An per generalem derogationem intelligitur reuocatum priuilegium exemptionis in specie alicui concessum, & an vnum priuilegium tollat aliud, est materia Abb.& Doctor. in c. 1. de rescriptis. vbi vide Fel.& Dec.& dicam infra, cir-
173 ca fi. huius tit. de principe. Et quanto tempore priuilegium exemptionis, uel quodlibet aliud priuilegium tollatur etiā infra di-
174 cam. Quæro etiam an clerici teneantur ad vectigalia? in qua quæstione dic q non tenentur. cap. quanquam. de censibus. in 6. & Bartol. in l. 1. in fin. C. de mul.& in quo loco, lib. 10. Tenētur tamen eorum coloni partiarij pro fructib. eorū colonorū, id est, pro parte eorum, ita Federi. de Sen. cons. 111. vbi vide, & refert, & sequitur Francus in d. capitu. quanquam istam opinio. etiam tenet Parp. in leg. placet. C. de sacrosanct. eccle. in 7. limit.& in effectu Abb. in cap. ex parte, el primo, de decim. Quando priuilegium est datum personæ, secus si esset datum rebus, & sequitur Soc. consi. 297. colum. 3. & de opin. Feder. & de materia uide latè Firm. in tractat. de gabell. in 7. parte. & ideo in ciuitate Mediolani vidi multa priuilegia impetrata à religiosis personis concedentia immunitatem ab omnibus nō solum ipsis religiosis, & eorum prædijs, ac bonis, uerum etiam eorum colonis, & partiarijs, & fictualib. sed
175 quæritur, An princeps ipse possit ordinare ex causa (vt tempore belli) quòd ipsi coloni, & partiarij de quibus supra, soluere teneantur, non obstante priuilegio sicut fit in alijs laicis exemptis, per no. per Dyn.& Ale. in l. si ex toto, ff. de leg. 1. Crederem eum posse per not. ibi per D. Ale. cuius opin. videtur cōmunis, vt dixi supra, nisi tamen uerba immunitatis essent ita ampla, ut excluderent casum belli, iuxta no. per Alex. in consi. 30. in 2. colum. in 5. uolum. ubi est uidendum, & ita continetur in capitulis vectigalium nostrorum a quibusdam annis citra, propter malā qualitatem temporum, & bella maxima quæ viguerunt, & adhuc uigent, quia disponitur expresse, ut fictabiles qui pecuniā soluunt, & massarij, qui habent immunitatem a ducibus, teneantur soluere vectigalia pro fructibus suis, donec aliud ordinabitur, est verum q non uidetur hoc potuisse fieri, ex quo prius concessum non fuit colonis, sed ecclesiæ pro colonis, & consequenter concedens non potest reuocare contra non subditum, nam licet princeps sæcularis possit tollere beneficium suū clericis, ut not. Abb. in c. ecclesia S. Marię. de const. col. pen. & Dec. in d. c. ch. 33. col. 1. & Alex. in l. ab administratione in fin. C. de leg. Tamē non pōt tollere qn̄ iam acquisitum fuit priuilegium. Dec. ubi supra, ch. 34. colu. 1. versic. non obstat. circa fi. tamen solutio patet ex his quæ tradunt Ale.& Ias. in l. nō amplius, §. 1. ff. de leg. 1. ubi ostendunt cōmunem esse cōclusio-
176 nem ut † priuilegium concessum ecclesiæ possit per eundem tolli, etiam ex interuallo iam facta inquisitione, cuius contrarium uolebat Bartol. in l. priuilegia, C. de sacrosanctis ecclesi. & ita in effectu Dec. in dicto cap. ecclesia San. Marię, char. 34. columna 1. versiculo, & prædicta procedunt. in vltima linea. dum dicit, Paul. tamen de Castr. & melius per Felyn. ibidem, char. 10. colum. fin. versicul. duodecimo quęro. quę opinio eo magis bona est, quia non tollit prorsus priuilegium, sed suspendit, & ratione belli. Sic que etiam talis casus non comprehenditur, iuxta dictum Alexan. in d. l. si ex toto. & licet aliqua uerba priuilegij sint ambigua super hoc, an etiam tempus belli compre-
177 hendatur, tamen princeps † potest interpretari suum priuilegium, cap. cum uenissent. de iud. & hęc conclusio quò ad colonos locum habet. Quo uerò ad principales
178 personas ecclesiasticas nemini dubium † q sunt immunes hoc modo videlicet, si habent bona, & ipsi illa colunt, uel per alios diuidendo fructus, tunc omnes fructus sui gaudere debent immunitate d. cap. quamquam. de censi. in 6.& cap. non minus. extra, de immunita. eccles. ubi latissime per Abb.& alibi sæpe, si uero bona non hābent, sunt immunes in rebus ad usum eorum. ita Firm. in tract. de gab. in d. 7. parte, colum. 4. uersi. item uerum etiam pro rebus, seu fructibus. & ideo cum in hoc utrum sint ad usum eorum, an non, adeatur iudex laicus, ut per Firm. ubi supra, d. col. 4. uersic. statur autem iuramento, non mirum si etiam in dictis capitulis publicanorum datur modus, & limitatio in rebus pertinentibus ad usum dictorum religiosorum, & si consequerentur q nimis parcè res procederent, domini Quęstores prouiderent, & ad eos hoc onus specta-

ret, ut dixi, & in eis capitulis dicitur expresse ꝙ pro fructibus dictorum religiosorum, passim, & absolutè datur immunitas, paritérq; ꝙ sint immunes pro rebus ad usum eorum, unde cum dicta capitula fuerint uisa in Senatu, & mihi demandata esset prouincia illa referendi, una cum dubitationibus adiacentibus circa obseruationem eorum, semper fuit ordinatum ꝙ domini Quæstores illa obseruarent. Veruntamen cum aliqui ex Senatoribus ecclesiasticis dixissent ꝙ malè obseruabantur, fuit dictum hoc dominis Quæstoribus, & iniunctum ꝙ illa fa-
179 cerent obseruari. Reliqua † in hac materia immunitatum, & excusationum numerum, & quæ sit excusatio à muneribus, iuxta titu. ff. de uacat. & excus. muner. & quis possit cõcedere immunitatem, & quibus personis sit concedenda, & ex quibus causis, quia, ut dixi regulariter, sunt prohibitæ immunitates, & de effectu immunitatum, & excusationum uide per Alb. in d. rubri. ff. de muner. & hono. char. 5. colum. 2. versic. nunc transeamus, ubi per 12. colu. prosequitur hanc materiam, & per Vbald. & Parm. in tractatibus de collectis. & Ias. in d. l. placet. & uide l. unicam. C. de his, qui à princip. uac. accep. lib.
180 10. & titu. sequen. † Princeps solus legitimat illegitimè natos restituendo natalib. l. qui in prouincia. ff. de ritu nuptiar. & toto
181 tit. ff. de natal. rest. Imperator † in terris imperij quo ad prophana, & summus Põtifex in terris ecclesiæ quo ad ea quę sacra, & prophana sunt, extra uero terras ecclesię, tantummodo in sacris, ita in effectu Bart. in authen. ex cõplexu. C. de incestis nuptijs. & materia hęc, an Cæsar in terris ecclesiæ possit legitimare, & Papa in terris Imperij, quæ traditur in c. per uenerabilem. qui fil. sint legit.
182 iuxta tex. ibi, qui uult, ut Papa non possit in temporalibus in terris Imperij legitimare nisi subsit cã maximè ardua, in quo articulo dic communem esse, ꝙ ad hoc ut ua-
183 leat requiratur personam, & bona esse ex territorio legitimantis. Corn. consi 1. colum. 6. uersi. nec obstat ꝙ ultimo. in 3. uol. & consi. 9. col. pen. in fi. & sequen. uolumine 4. Anchar. in c. 1. de sponsal. & consilio 320. primum dubium. Abb. in dicto capit. per uenerabilem. colum. 6. Rota decisio. 200. inferior à principe. Bal. in l. eam quam. C. de iure aureor. annullor. & in consi. 306. in 2. uolum. impresso Mediolani, ubi tamen interueniret consensus domini territorij, ualeret, per ea, quæ dicam paulo infra in uersic. est tamẽ. & aliter non, quia requiritur derogatio legum quibus non potest derogari in alieno territorio secundum præfatos Docto. & ita etiam Ioan. Fab. insti. de nup. ad finem. Fulgos. consil. 33. col. 2. Cuman. consi. 158. col. 3. Capra consil. 3. colum. 4. Alexand. consil. 67. columna fin. uolum. 1. ubi dicit, ꝙ ita se habet communis opinio. Curt. Sen. consilio 74. columna. 23. est uerum, ꝙ Cæsar in terris ubi habet directum, legitimat, quia persona non est omnino non subdita, nec bona, ut per Doct. ubi supra, & infra in dicto uersicul. Est tamen sciendum. retinuitq;. Cæsar quando infeudauit sibi reseruata in signum supremi principis, iuxta nota. per Fely. in c. quę in ecclesiarum, de cõstitutionibus. dum tractat quãdo princeps uideatur transtulisse ea, quæ sunt sibi reseruata, & per quę uerba. Et hęc est causa propter quam in hoc do-
184 minio duces fecerunt decretum ut nemo posset impetrare priuilegium à Papa, vel Imperatore sub pœna grauissima, & qđ comites Palatini etiam habito priuilegio cum licentia non possint illo vti sine licentia, de quibus decretis, an valeant tanquam sint contra legem superioris, uide Do. Franciscum Curt. Iun. in consil. 157. & Barbat. consil. 58. char. 2. colum. ult. uolum. 2. & primum, quòd non possint impetrari ptiuilegia in hoc dominio, est sublatum, quia unitum est utile cum directo, & Cæsar est dominus pleno iure. Secundum vero, ꝙ impetretur licentia, durat etiam approbante Cęsare, & hoc ad finem, ne Comites Palatini illo malè vtãtur, quæ ratio etiam facit illud valere sicut consuluit Barba. vbi supra. Est
185 † tamen quòd quamuis Cæsar in terris imperij etiam infeudatis possit legitimare, tamen hoc non põt quo ad feuda sine licentia ducum, & feudatariorum quibus acquirunt feuda ob finitas generationes, hęc est communis opinio doctorum, ut apparet con sil. allegato Curt. Iun. 157. licèt ipse teneat contrariũ, allegat Saly. Alex. & alios, & ad. Cur. Sen. consi. 74. char. antepe. versi. quinto principaliter, & idem tenet Cur. Senior. consi. 16. & Mart. Lauden. in tracta. de principe in uersi. 59. incipiente, consentiẽte domino feudi, & ad rationes Cur. Iun. apparet facilis responsio: & si uellẽ loqui vlterius in materia legitimationis exirem materiam principis, quantum tamen attinet ad potestatem Cæsaris, & Papæ, uide Martin. Lauden. in d. tract.

tract.legitima.in 1.uolu. & seq. & per alios tractatus, materia est trita, & quę etiam latissimè tractatur in d. c. per uenerabilem. & pendet quæstio de qua supra in alia quæstio
186 nę, videlicet an Imperator possit à se abdicare supremum dominium donando, vel infeudando ciuitatem, uel prouinciam, de qua per Caccialup. in leg. cunctos populos, C. de Sum. Trini. & fide Cath. col. 7. uersi. prædictis adde. & quo ad terras ecclesiæ, quas ei donauit Constantinus, clarum est ꝙ nihil retinet ut ibi, & consequēter verificatur prædicta conclusio, ꝙ non possit legitimare in terris ecclesiæ, & uidetur sentire cōtra hanc communem opinio. Brun. consil. 2. colum. 10. uers. considerari. & uer. seq. & cōs. 11. col. 8. & dum uult, ꝙ princeps concurrat cū feudatario, & ꝙ ideo possit alterare statum feudatarij. ut ibi per eum, tamen fundamentum Bal. in leg. qui se patris, C. unde liber. quod pro se allegat, non facit in proposito, quia loquitur quo ad iurisdictiones datas officialibus. ut declarabo infra titu. de regalis.
187 Princeps t † solus potest auferre dominiū
t rei meæ, ut Papa, uel Imperator qui superiorem non recognoscunt, alij uero recognoscentes superiorem hoc non possint, ut sunt duces, comites, & barones. Albe. in l. quoties. C. de precib. impe. offer. refert & sequitur ibi Pau. de Cast. in 1. col. & dicit Pau. ibi se ita consuluisse Bergomi. & idem Bal. in l. itē si uerberatū, §. 1. ff. de rei uend. in quo articulo breuiter dic, ꝙ cum causa princeps hoc potest soluto tamen precio, ita Iaso. in l. fi. in 1. col. versiculo, ultra, C. si contra ius, vel util. publ. Dec. in cap. quę in ecclesiarum. de const. ch. 3. col. fin. versiculo, & ex ista. & Dec. in reg. id quod nostrum est. colu. 1. ff. de regu. iur. & licet Ias. in d. l. fin. dicat causam hanc debere concernere publicam utilitatem, & in l. quominus, ff. de flum. dicat circa principium ꝙ hæc est sola causa, tamen ge-
188 neralis, videretur tenendum ꝙ omnis ratio naturalis mouens principem ad ita faciendum sit sufficiens, ita notabiliter dicit Abb. in ca. fin. de consuetud. col. 2. & facit ꝙ ratio naturalis multum ualet qñ tractatur de potestate, uel actu principis, Bal. in proœm. C. & Mart. in tracta. de principe conclu. 85. & hoc idem tenet Aret. ꝙ non requiratur causa publica in l. Gallus, §. & quid. colum.
189 penult. ff. de liber. & posthu. Et † causa non præsumitur in principe quando tractatur de auferenda (ut dixi) re mea, ut per Dec. in d. cap. quæ in ecclesiarum. post Felyn. chart. 4. col. 3. versic. tertia conclusio. & colum. sequen. & efficax ratio est, quia hoc modo destrueretur allegata conclusio, quòd princeps non potest sine causa auferre rem alterius, quæ procedit tam directè, quàm per indirectum, ut nota. Are. in l. 1. in prin. colum. 3. de acquiren. poss. & licèt in oppositum sit Abb. & Alexan. tamē etiam pro hac opinione nō deficit autoritas ultra hos solennes viros, Felyn. & Dec. vt ibi per Dec. Item non potest responderi ad rationem allegatam, & ad hanc opin. latè uide Iason. in l. si testamenta, C. de testa. ubi facit regulam, quòd causa præsumitur in principe secundum communem opinionem, postea eam limitat, quando princeps facit contra ius gentium, & hāc limitationem comprobat ualidis fundamentis, ut amplius non sit dubitandum, & dicit Soci. in l. Gallus, §. & quid si tantum, columna antepenul. uersicul. circa tertium, quòd hæc est communis opinio. & Mart. in tractat. de principe. conclusio. 87. ubi allegat Raynu. & Bartol. de plenitudine uero po-
190 testatis † uidetur, ꝙ princeps possit hoc facere sine causa. ita Iason. in d. l. finali. C. si contra ius. in 6. limitatio. & Dec. in d. cap. quæ ecclesiarum, char. 4. columm. 1. uersic. resoluendo. qui tamen loquitur soluto precio per principem, sed communis est contraria, quam tenet Abb. in capitul. 2. de uoto Barb. cons. 24. clementia in 2. colum. & consi. 55. utrum, & quando, in 4 uolu. & ꝙ hęc sit communis attestatur Soc. cons. 264. colu.
191 4. & sequen. & quando † dominium acquiritur actu iuris ciuilis: quia tamen dominium ipsum est de iure gentium, tunc etiam requiritur causa ut dicit Soc. in d. §. & quid si tantū. ubi supra, & ita Ias. in d. l. fi. in 7. limita
192 tio. Et † scias circa hanc plenitudinem potestatis, ꝙ princeps qui ea vtitur sine cā peccat. Inn. in c. innotuit. de electio. & Paris de Puteo in tract. syndic. in tit. de regūm, principum, & ducum excellentia, col. 2. circa fi-
193 nem. Item scias ꝙ in dubio princeps u ea
u non videtur uti, ita not. in d. cap. innotuit. præterquam si actus aliter non valeret, ut per Dec. in l. si donatione. C. de collatio. nu. 12. & Dec. in regula, in contrahenda. ff. de regu. iu. num. 7. intellige tamen hoc ultimū ubi expresse potest ea uti per prędicta, & in dubio princeps videtur uti iure communi per ea quæ dixi supra hac eadem rubrica, circa traditionem dominij in priuilegijs.

 principis,

principis, & quando contractus principis
194 habeatur pro lege. Scias ēt ꝙ quãuis prin ceps cum causa possit tollere rem meam, ta men non præsumitur in dubio id uelle face re. Propterea procedit hoc quando clare ap paret eum ita uoluisse facere, ut no. plenissi me maxime per Ias. in leg. fi. ff. de constitut.
195 princip. Scias etiam ꝙ clausula. Ex cer
x ta scientia: x idem operatur ꝙ ex pleni tudine potestatis, ut per Dec. conf. 191. co-
196 lum. 2. Scias quoque ꝙ etsi princeps ali quid concedat ex plenitudine potestatis, nõ tamen ille, cui conceditur habet plenitu dinem potestatis. Mar. in tractatu principe.
197 conclus. 107. Et dum dixi quòd princeps non uidetur tollere ius tertij, Adde ꝙ hoc procedit etiam ꝙ illud ius solum esset in spe, ut per Felyn. in cap. cum olim. colum. 2. de re iudic. & dato ꝙ de modico præiudi cio agatur, ut per Dec. in d. capitu. collat. 9.
198 Princeps † tamen etiam sine causa potest derogare iuri in spe, ut per Soc. Alexand. & alios in d. §. & quid si tantum, & Dec. conf. 390. colum. 5. ubi uide. qui tamen loquun tur in iure quęrẽdi de iure ciuili, sed si aliud ius quis haberet, ut fideicõmissarius uoca tus, si hęres decedat sine liberis, qui dicitur habere ius in spe probabili. Barto. in l. is po test. ff. de acquiren. hęred. & qui non dicitur uenire a lege ciuili, quia ex testamẽto uenit iuxta notata per Ias. in l. unica. quando non pet. par. circa l. lege obuenire. ff. de uerbo. sig. Aliud arbitrarer: si etiã ius in spe esset quęsi tum ex contractu tertij, minus difficultatis remaneret. Et circa prædicta etiam nõ igno
199 res, ꝙ clausula, † Ex certa scientia, non o peratur in his quæ sunt facti, & quæ prin ceps ignorat. Bald. in l. impetrata. C. senten. rescin. non poss. & Abb. in cap. pastoralis. §. præterea. de officio delega. sicut neque aliæ clausulæ accessoriæ quidquam operantur. Alexand. consi. 52. & consi. 225. uol. 7. Curt.
200 consil. 50. colum. 51. Et de prædictis, & e tiam quid operetur clausula, Non obstante, &, Ex certa scientia, Et de plenitudine po testatis, uide Cur. Iun. consi. 157. quod fecit pro comite Francischino Ruscha, & Socin. omnino conf. 256. Dec. consilio 161. colu. 1. Brun. in consilio 1. & pluribus sequentibus. & alibi sæpe, & quando princeps censeatur præiudicare tertio per clausulas, motu pro prio, & ex certa scientia. Et an, & quando uo luit præiudicare tertio, & late de iure tertij uide Alciat. in tracta. de præsumptioni. 1.
201 regu. tertia. Princeps an† via legis genera lis possit priuare tertium re sua, dixi eum posse, etiam non restituto precio, ad diffe rentiam quando particulatim aufertur iux ta proxime dicta, ita Alexand. in lege Bar barius. ff. de offic. prætor. & Dec. in dicto c. quæ in ecclesiarum. de constitut. charta 3. columna finali. uersiculo, secundo hoc. & ita tene quidquid dicat Iason in l. Barba rius. columna. 8. uersicul. inuenio. est uerum quòd requiritur causa, iuxta etiam proxime dicta, & per Doctores ubi supra, & dicit Innocen. in cap. quæ in ecclesiarum, quòd
202 † constitutio principis, contra ius natu rale, uel gentium, sine causa, nihil ualet, quem refert, & sequitur Marti. in tracta. de principe, conclu sio. 286. Sed tamen non re stituitur precium, & ita uideo seruari, & sicut potest prorsus tollere ius meum uia le
203 gis (ut dixi), ita, & † multo magis pos set imponere seruitutem, & onus in re. Baldus. in l. nuptæ. ff. de senat. in princ. Nic. de Matar. in l. qui agros. C. de omni agro deserto, lib. 11. Ancha. conf. 142. & Bal. in l. qui se patris, col. pen. C. unde liber. & ideo
204 in † donationibus principum nostrorum titulo donationis, uel feudi, ut memoria be neficiorum collatorum per principem non amittatur per alienationem in extraneum, uel fœminam, apposita est seruitus uia de creti generalis quod obseruatur sicut Euan gelium, ut non possint transire in extraneas personas, nec titulo particulari, nec uniuer sali, nec alio quouis modo. Quinimo quod solum filij legitimi, & naturales, & eorum descendentes succedere possint, quod tñ de cretum fuit editum a Duce Ludouico Sfor tia in odium Vermensium, ut eos priuaret bonis feudalibus, quæ habebant, ut intelle xi a nonnullis, qui de hac re docti erant, & deinde cognoui in causa mihi commissa in ter eos, & Bobienses. Quæ pendent a princi
205 pis uoluntate censentur impossibilia nisi sint consueta concedi, Dec. in regul. ea quæ. ff. de reg. iur. in fine. & in l. quæcunque, ff. de
206 off. eius. Princeps debet eligere consilia rios sapientes secundum Bar. in tract. de re gim. ciui. quod Mar. in tract. de principe, conclus. 154. dicit fecisse ducem Mediolani tẽpore suo, qui in consilio suo prudentes Do ctores, & uiros peritissimos, & Deo deditos
207 elegerat. Et hoc idem nostra tempestate summo iudicio, & accurata consideratione obseruauit dux noster Frãciscus Sfortia se cundus,

cundus, qui Senatum constituens in eum ordinem delegit clarissimos, ac eloquentissimos Iureconsultos, & ex aliis florentissimis
8 ordinibus ipsa lumina inter quos num-
20 quam satis laudati sunt, Franciscus Taberna nunc supremus cancellarius, Franciscus Sfrondatus, qui non ita pridem ciuitatis Senatus gubernacula tenebat, munere sibi a Carolo Quinto Imperatore demandato, postea autem in amplissimum Cardinaliũ collegium cooptatus est. Nec non, & Ioannes Baptista Specianus, cui tam acre ingenium inest, ut etiam in secretis consiliis principis omni tempore versatus fuerit, & sine quo nihil satis consulto uidetur agi posse. Præterea Petrus Paulus Arrigonus summa prudentia, ac uirtute præditus, & in optima ratione constans, ac fortis ad omnia summa natus, omitto cęteros ingenio, doctrina, & recta animi voluntate præstantes, qui oẽs, si de me ipso dixerim huic celeberrimo Senatus ordini magnum ẽt splendorem afferunt, eumque mirum in modum exornãt, ꝙ non minus a prudentissimo principe in deligẽdis prælatis factum uidemus, inter quos erat Ioannes Moronus episcopus Mutinensis his annis proxime præteritis ob eximias animi uirtutes Cardinalis creatus, equites præterea, notabilitate, ingenio, multisque virtutibus insignes elegit, sed præter eos, ut ipsiusmet principis utar uerbis, quo munus Senatoriæ dignitatis firmo semper subsisteret clauo, nec ventis aut fluctibus labefactaretur, elegit præsidem, & moderatorem ipsius ordinis, defuncto alio præside Francisco Marliano viro celeberrimo, Iacobũ Philippum Saccum virum grauitate, rerum vsu, ac ingenii velocitate nemini secundum, in quo munere iam per quatuordecim annos, ita laudabiliter se gessit, & Senatus autoritatem, ac dignitatem adeo auxit, ut nõ solum boni, qui iustitiam colunt, uerum etiam mali, & peruersi homines cogantur hominem hunc venerari, & constanter affirmare, donec conseruabitur hoc ipso pręside autoritas Senatus, secure in utranque autem dormiendum esse. Non possum tacitus silentio præterire quod Cardinalis Tornonius Gallus vir præter excellentiam dignitatis, summæ etiam apud Christianissimum Galliarum regem existimationis, palam in ciuitate Alexandriæ dixit, dum in Galliam ab vrbe Romana reuerteretur, regem suum nullam rem huic dominio Mediolani inuidere, nisi talem ac tantum Senatum, ostendens eius famam non solum urbes, ac uicos regnorum suorum penetrasse, verum etiam
209 cor ipsius regis. Et † quia prælatos dux elegit, quoniam sæpe contingit ecclesiastica tractari, iuxta dicta Bald. in Authen. habita. C. ne fil. pro patre, & Martin. Lauden. in tracta. suo, in titu. de consil. princip. conclusio. 30. & qui etiam vt eis locis habes non sunt irregulares, dato quod consentiant iis ex quibus deinde indirecte sequatur mors.
210 Ideo quæro, an Senatus possit cognoscere de re spirituali, & ecclesiastica, & quo ad ius, & proprietatem, res est sine difficultate, quod non potest, nec principaliter, nec incidenter. cap. tuam, de ordin. cogni. & in c. lator, qui fil. sint legit. Abb. in capitu. literas, de iuramen. calum. col. 3. uersi. mere
211 spiritualis. Quò uerò ad possessionem rei spiritualis & ecclesiasticę. glo. in d. c. literas. ibi, & nota. vult ut causa possessoria iuris spiritualis dicatur laicalis. Anto. de But. dicit ibidem, ꝙ si agitur de possessione beneficii dicitur tamen beneficialis, & idem si agĩt causa matrimonij, sic etiam Abb. & alii communiter ibi inferentes absolutè, ꝙ ideo est tractãda coram ecclesiastico, & quęstio hęc inter clericos de beneficio disputare, est sine difficultate, nec est aliquis, qui dubitet, nec dubitare possit, quia hoc ꝙ solũ agatur de facto, & non de iure, procedit si agatur inter laicos, ut de matrimonio, & decima, secus si inter clericos, quia tunc de quacũque re agatur cognoscit ecclesiasticus, cap. cum non ab homine, de iudi. & dixi supra in tit. de foro. comp. Nec in hoc potest cadere dif
212 ficultas, eo excepto, quòd si pararentur arma ad uim inferendum contra possessores beneficii, posset etiam secularis animaduertere, ut tollatur uia facti, & non sequantur publicę perturbationes, quę ut euitentur cessant fere omnes iuris regulæ, ut per Fely. in c. 2. de præscr. & faciunt notata in l. ęquissimũ, ff. de vsufr. & per Alex. in l. si pacto quo pœnam, C. de pact. Vnde nescio quomodo,
213 rescripta quę quotidie uideo inter ecclesiasticos, uno spoliante alium, disponentia, ut quis procedat quò ad uiam facti, uirtute quorum postea delegatus procedit sup spolio, admittendo capitula, & testes examinando, & diffiniendo causam, possint etiam aliquo colore iustificari, sed quæstio cadere
214 posset in his quę beneficii sunt, quãdo agitur inter clericum agentem, & laicum reũ,

qui forte turbauit in possessione rectorem, vel ei furatus est calicē, quia agitur de mero facto, & persona non est priuilegiata, & vt latè per Abb. in d. c. literas. in ver. mere temporalis est, sed ubi agitur inter clericos, est ridiculum dubitare, & ideo ille Sylua. qui tractatum fecit de beneficio, & qui dubitat in ch. 31. col. 1. & seq. loquitur somniando. Potest illa quęstio inepta esse, quo ad clemen. dispendiosam, etiam inter clericos, uidelicet, an causa sit tractanda summarie iuxta illū tex. & prout in his terminis disputat Oria. in d. clem. col. 1. sed quo ad indagādū, an laicus possit cognoscere, contra clericū, est facta dubitatio. potest etiā aliter quęstio hæc dubitandi cum ratione procedere, iuxta tradita in d. c. literas, sed non ut dixi, quo ad hoc, ut cognoscat laicus. Hinc non immerito dixit Guido Papæ, decis. 3. quod parlamenta cognoscunt in possessorijs beneficiorum autoritate Papæ, de quo tamen ēt dubito, per ea quæ dixi, ubi supra d. ti. de fo.
215 competenti, ubi solui, ꝙ etiam Papa non possit committere laico, ut iudicet clericū, & quo ad terminos clement. dispendiosam. quorum respectu quæstio est probabilis, ad-
216 uertendum est, quòd ubi agitur remedio c. reintegranda. 3. quæstio. 1. nō uidetur causam esse spiritualem. nec quasi, quia non est necesse afferre etiam colorem ad titulum, ut docet Soc. l. rem, quæ nobis, in 7. quæstio. de acquiren. poss. ita limitando communem, de qua in c. literis. de restitu. spol. sed ad hoc repugnat ꝙ dicitur quasi spiritualis duabus rōnibus. Prima est, quia aliqualiter cognoscetur de titulo. Alia, quia continentia causæ facit in effectu indemnitatem, ita Docto. in d. clem. dispendiosam, ut refert Abb. in d. cap. litteras, colum. 2. & Anto. de Butr. in d. cap. literas, ubi omnino uide, & ideo succedit regula ꝙ una cessante, & remanente alia, non cessat dispositio, §. affinitatis. inst. de
217 nupt. Et de autoritate Senatus non est recurrendum ad l. & gl. in l. non ambigitur, ff. legibus. & no. per Ias. in l. quominus. in 2. no tab. ff. de flum. sed ad autoritatem sibi à præfato principe attributam, & deinde confirmatam à Cęsare in nouis constitutionibus. ubi præter ea quæ cōcedit cætera denegat, maxima tamen ei concessa est autoritas, ut
y uidere licet. Princeps y † an potuerit face-
218 re ordinationem, prout fecit in hoc dominio, ut nemo accedat ad curiam Romanam ad impetranda priuilegia, & an potuerit condere statutum, puniens eos qui absque placito ipsius principis, se intromittunt in possessione beneficiorū, & aliud eos puniens qui citant aliquem ad curiam Romanam, propter quod uideo quotidie uexari, & in carceres trudi deferentes tales citationes, notarios. scriptores relationum, ac etiā ipsosmet sacerdotes, ad quorum instantiam fiunt citationes, & loquitur hic ultimus ordo, uel saltem obseruetur etiam quò ad personas ecclesiasticas, in causis etiam beneficialibus, & sine dubio concludendum est, non potuisse fieri hæc, & tam eos qui condiderunt, quā qui ea seruauerūt, & seruant incidisse, & incidere in c. nouerit, & c. graue. de sent. excom. cū simul. Et quo ad statutum ut nemo possit se intromittere in possessione beneficiorum sine licentia principis, quāuis Ang. consuluerit statutum ualere consi. 23. nulla persona, quia sine eo statuto Florentiæ, vbi viget, quotidie imminebant perturbationes, & pericula etiā reipublicæ statum tangentia, propter potentes agnationes quæ sunt in ea ciuitate, & propter inordinata desideria, & ambitiosos appetitus cupientium promoueri ad beneficia, & quamuis etiam ultra Ang. in hoc dominio nonnulli uelint se excusare dicentes id fieri, quia aliq. seditiosi, & turbatores status pacis possent se intromittere, quo casu etiam liceret eos bannire, tametsi essent pacifici possessores, iuxta not. per Abba. in cap. 1. & in capit. cum terra. colum. 2. de electio. Tamen ueritas est in contrarium, & est cōtra libertatē ecclesiasticam, & incidimus in euidentem excommunicationem seruādo tale statutū, & hoc ex defectu potestatis, ita (ut breuiter agam) Fely. in cap. ecclesia sanctæ Mariæ, cap. 10. col. fi. uersicul. 11. de const. & ad nota. per Abb. in d. cap. cum terra. & cap. 1. Responde (ut dixi) notabiliter supra in tit. bānīri qui possint, statutum ne quis impetret literas, uel priuilegia apostolica, ꝙ & ipsum sit contra libertatem ecclesiasticam, habes
z Lap. allegatione 82. z colum. 2. & ibi idem dicit de statuto usurpante iurisdictionē, non solum Papæ, uerum etiam aliorum inferiorū, prout est, quod nemo citetur ad curiam
219 Romanam. Et idem † si princeps secularis banniret episcopum à suo episcopatu. ꝙ facit ad ea, quæ dixi vbi supra in articulo, An clericus a principe seculari possit banniri qn̄ est seditiosus, & uide Mar. in tract. de principe. concl. 492. qui allegat. & sequitur

Lap.

Lap.dum tenet esse contra libertatem ecclesiasticam, si disponatur ut non possit litigari in curia Romana, & quod literæ non impetrentur in ea.curia. Est etiam contra libertatem ecclesiasticam, quando causa cognoscenda est ab ecclesiastico, ut ratione iuramẽti, uel vsurę, vel alijs rationibus, iuxta notata per Fely.in cap.cum sit, de foro compe. facere ut cognoscatur à seculari, quia hoc modo vsurpatur iurisdictio ecclesiastica, iuxta allegationẽ Lap.ubi supra, & quæ modò dicam. Et ut generaliter scias quæ sint contra libertatem ecclesiasticam ultra Lap. vbi
220 supra, quem omnino uide. Scias † quòd illa dicuntur contra libertatem ecclesiasticam quæ sunt contra priuilegia concessa ecclesiæ, & clericis non solum à Papa, sed ẽt, ab Imperatore, & principibus sæcularibus. ita Bartol.& communiter scrib. in authent. cassa.C.de sacrosan. eccles. Item ea propter quæ clerici redduntur timidiores. Bartol.& communiter scribentes in d. authen. Item quando statuitur contra concessa clericis, tam de iure ciuili quàm canonico. Decisi. in cap.ecclesia sanctæ Mariæ, colum. 1. & 2. de constitutionibus. potest tamen statutum esse præiudiciale ecclesiæ, & tamen non erit contra libertatem ecclesiæ secundum Ant. in c.quę ecclesiarum, de constitutionibus, in 5.notab.& Bald.in rubrica, de constitutionibus.in princ.quod not.ad aperiendos ocu-
221 los tenebris inuolutos. Sed quæro an Senatus, qui apposuit manum ratione belli ad immunitatem colonorum monasteriorum huius dominij sibi concessam à Cæsare, disponendo vt soluerent, non obstante immunitate, donec duraret bellum, sit excõicatus uti ille qui fecit contra priuilegia sua siue ducum retroactorum? credo non esse, quia etsi regulariter ita facere sit contra libertatem ecclesiasticam, vt dixi, tamen cum hic casus nõ sit clare decisus in priuilegijs ipsis, an tempore belli debeant esse immunes, uidetur quod cesset priuilegium ex notatis per Alex.in leg. si ex toto.ff.de leg. 1. Item ad principem concedentem in dubio pertinet interpretatio sui priuilegij.cap.cum uenissent, de iudic. Item communis est opi-
222 nio ut possit princeps tollere suum priuilegium concessum ecclesiæ, & clericis, licet tollat post iam factam acquisitionem. Et licet Bar.fuerit in alia opinione in leg. 1. C. de sacrosan.eccl.tamen communis uidetur esse contra Bartol. ut ostendit Felyn, in cap. ecclesia sanctæ Mariæ, char. 10. column. fin. versicul. 12. quęro. de constit. Alexan.& Ias. in l.non amplius.§.1.ff. de legat. 1. & Dec. etiam in d.capitu.ecclesia.in 34. char. colu. 1.in fin.post Paulum de Cast.& Sal. quæ opinio in casu nostro omnino obseruaretur quia adhuc non est expresse dispositum contrarium uel priuilegio, sicut dixi. Itẽ priuilegium quamuis factum sit intuitu ecclesiæ, tamen laicis, & non ecclesiæ est concessum. Item non est tollere priuilegium, sed moderari. Item quod fecit Senatus est cum causa, atq; ita licet Ias.in dicto §.1.dicat super generalibus, quod opinio Barto.esset tenenda in iudicando, & consulendo, quia in dubijs opinionibus debemus fauere animæ. Tamen hoc casu ex præmissis omnino cessat illud suum dictum, etiam ex mente ipsiusmet, q̃-uis etiam sit contra communem. Est tamen aduertendum nè laboretur in ęquiuoco, qđ Doctores qui sũt opinionis, ut princeps possit statuere contra priuilegia sua, & quę iam semel concessit, loquuntur quando hęc data essent à statuto, uel lege, uel cõsuetudine, quia non præsumitur eum qui dedit uoluisse à se abdicare autoritatem reuocandi, sicut est ex natura legis, quia fit, & reuocatur ad libitum, sed ubi agatur de concessione in forma, uia priuilegij, tũc si sit facta non subdito, non potest absolutè reuocari per dictum Innocen.in dicto cap.nouit, & ita si absque causa tractaretur in casu, de quo supra, de reuocando priuilegio clarè concesso ecclesiæ, essem alterius opinionis, verum postquã fuit concessum laicis, & non apparet clarè quod etiam uoluit cõcedere tempore belli, & non tractatur de reuocatione, sed suspensione ad tempus, & ex causa. Non uideo quare non potuerit fieri, per ea quę dicit Ias. in d. §.1.ad fin. Et ex prædictis, nulli dubium, ꝙ alius ordo factus a principe his diebus proximè præteritis, quem Senatus obseruat, ut
223 † non habeant effectum collationes beneficiorum curatorũ a Pontifice factæ in præiudicium electorum a parochis, & hominib. terrarũ, est cõtra libertatem ecclesiasticam. Nam quamuis bona ratione editus sit, & fauore animarum, tamen deficit potestas, iuxta ea quæ dicit Fel. in d.c.ecclesia, charta. 10.colu.fi.uersi. 11. Et ideo concludendum
224 est, quod † nemo fauens dictis ordinibus est securus, imo laqueatus excommunicatione, iuxta dictum capi.nouerit, & capitul. graue, cum similibus. Nec quis se defendat

propter inconuenientia quæ sequuntur, quia (ut dixi) cessat potestas, & donec reuocata non fuerit ab habente potestatem permanere debent. l. præcipimus, in fin. C. de appella-
225 tio. Et vlterius si uis scire, an † & quando Rex, uel Cæsar, possit cōferre in suo imperio beneficia ecclesiastica, & cauere ne electio prælati fiat absque suo placito. Et an ualeat consuetudo ita faciēdi, uide Corset. in tract.
226 de potestate regia. in 11. q. Eligit † etiā princeps in Senatu suo milites quibus si contigisset tractari de re militari esset standum, ut dixit Mart. in tit. de consil. princip. conclus. 13. in eodem titul. omnino uide de consiliarijs, siue senatoribus principis, & maximè ꝙ debent esse graues, & liberi in dicendo ut cō clus. 11. & qui abiecta priuata utilitate ad publicam respiciant, ut ibi, conclus. 20. Et dicit conclusio. 31. quando tempore quo ipsi sedēt debent silere mmgistratus, quemadmodum fit in hac ciuitate Mediol.
227 Princeps solus concedit gratiam deportatis, bannitis, & aliter damnatis. l. relegati. ff. de pœnis, & dixi supra in materia gratiæ, sub tit. de remedijs ex sola clementia principis, in uer. an feudatarii.
228 Princeps non potest directum dominiū quòd habet in re concessa in feudum transferre in alium sine consensu uasalli, c. 1. de prohib. feud. alien. per Fed. in §. præterea ducatus, & ideo uidetur, filiū summi Pōtificis, qui non pridem fuit inuestitus de ciui. Nouariæ, non posse dicere multis nobilibus habētibus feuda in agro Nouariensi, Iuretis mihi fidelitatem, quia estis mei uasalli, & amplius non estis uasalli Cæsa. Est pulcher articulus,
229 an & quando uideantur translati uasalli, creato aliquo duce, uel marchione in hoc dominio: nunquam uidi fieri super hoc difficultatē, quominus dux habuerit omne ius in uasallos, & omnes se cognouerint, & idem in dominio Sabaudiæ, ꝙ qua ratione proueniat patebit ex infrascriptis. Nam conclusio
230 uidetur esse hæc, quod cum uniuersitate transferantur uasalli sine eorum cōsensu, nō in generali concessione, & minus si in specie id fiat. Dec. consi. 56. colum. 2. & Alexan. in leg. in princ. colum. fi. uers. & ex prædictis. ff. solut. matrim. ubi limitat, dicens quod iura uariè loquuntur ante dict. §. præterea ducatus, sed quod dictus §. tollit difficultatem ob eius claritatem, & uide Alex. consi. 25. colum. penult. uolumine 5. uersic. tamen, qui concludit ꝙ si dominus uult transferre ius quod habet unà cum territorio uel curia, potest non attenta uoluntate uasalli, uel subditi, per c. 1. §. ex eadem lege. de leg. Corrad. & uide Fel. in c. dilect. in uerbo, hominibus. colum. 2. de maioritate, & obedientia. Nota tamen, quod in curia Mediolani domi-
231 nus potest maiori, uel æquali alienare suum directum, etiam sine curia, sed cum curia cuilibet, dicto §. ex eadem lege. de qua consuetudine Mediolani vide latissimè Ardizonum in summa quam allegat Aluarot. in dicto §. præterea ducatus. Nota etiam ꝙ
232 eo ipso ꝙ quis creatur rex, uel princeps, iura in uasallos videntur translata, vt dicam infra titulo, de regal. in princ.
233 Princeps habet fundatam intentionem in suo dominio ꝙ quodlibet castrum, & quilibet locus a sint sua quo ad iurisdictionē. Hostiens. Ioann. Andr. Imol. & Abb. in c. nimis. de iureiurando, & Abb. consilio 82. uolumine primo.
234 Et ideo spoliatus à principe tali castro, etiam debet iustificare titulum. cap. ad decimas. de restitu. spoliatorum. in 6. ita Anchar. consi. 311. colum. 1. & fin. & per totum. Alex. in l. naturaliter. §. nihil commune. versic. sexto fallit, ff. de acquiren. posses. ibi, vnde similiter. Bal. in l. unica. columna 3. C. si de mo-
235 ment. pos. fuer. appell. Sic publicanus, quia si fraudem agit, non obtinet propter quasi possessionem exigēdi, nisi titulo ostenso. Florian. in leg. sicut. §. si quæratur. ff. si serui. uendi. Firmian. in tract. de gabell. in 4. par. q. 17. Sic qui dicit se esse exemptum, debet ostendere titulum, & sola quasi possessio non prodest. cap. cum personæ de priuileg. in 6. Cyn. & Bal. in l. solennibus. C. de fide instrument. Faciunt, quæ ponit Iaso. in l. Barbarius. ff. de offic. præfec. in quęstio. de notario putatiuo, & in eandem quæstione per Felyn. in c. 1. de fide instrument. & ita præsupponunt omnes in dicto c. ad decimas, maximè Francus in secunda columna circa finem. Non tamen quod dico procedit respectu tertij, sed tantum quo ad principem. Ita glos. Doctores in c. ad decimas, de quo tamen uide Perusi. limitarem ibi.
236 Est uerum, ꝙ feudatarius est restituendus, si est spoliatus à principe alia ratione quàm iurisdictionis, absque eo, quod ostendat titulum. Ita loquitur Præpos. in cap. 1. in tit. de controuer. inter uasal. & episc. quia princeps, qui uult dicere rem esse feudalem, debet probare, ut per Dec. consil. 61. colum. 1. & 2.

1. & 2. quia in dubio res præsumitur libera gl. in c. quanquam. de censi. in 6. cap. 1. de l. Corn. §. si fuerit, & c. uasallus si feudum, si
237 de feud. fuer. controuers. & satis † probaretur quod esset feudalis, si ostenderetur priuilegium principis, qui concessisset castrum cum territorio, & possessionibus, dicens quibus omnibus cohæret a mane sero, & cæt. respectu possessionum, quæ ostenderentur, possideri intra illas cohærentias, dato ꝙ intra illas cohærentias ex aduerso ostenderetur, ꝙ aliquæ res essent priuatorum, allodiales. Et ita not. Barb. cons. 57. colum. 6. uersic. nec obstat, cum allegat dictum Hostien. uol. 4. Nam respectu habentis titulum est præsumptio, ꝙ possideat ex illo titulo, iuxta gloss. in l. quædam mulier, ff. de rei uend. & text. in l. nimis, & ibi Barto. C. de acquiren. poss. nisi quatenus ostenderetur contrarium, & respectu non habentium titulum, præsumitur (vt dixi) res allodialis. Et an omne id quod est intra confines concessionis, dicatur concessum, uide Alexand. consilio 54. colum. 1. uolum. 3. & Soc. consilio 127. colum. 2. Et procedit, quod proxime dixi, quando in specie nominantur cohærentiæ, & bona sunt intra illas, & ita loquitur Barbat. & idem etiam uidetur, quando simpliciter concessum est territorium cum possessionibus, ex ratione allegata, quidquid dicat Brun. in consilio 1. uolumine 1. Et aliter de modo probandi, quod bona sint feudalia, uide in repertorio consilio Bruni, in uerbo, allodiale, & Alcia. in tractatu præsumptio. reg. 2. præsumptio. tertia.

Aduerte tamen, quia Barb. in suo consil. 57. non loquitur, quando cohærentiæ datæ sunt tam possessionibus, siue bonis, quàm castro, sed quando solùm castro datæ fuerunt, sed in concessione dicebatur, Castrum cum possessionibus, ita apparet in prima columna, in qua referuntur uerba inuestituræ. Et loquitur etiam Barb. in casu quo agebatur inter dominum, & emphyteutam, quorum neuter erga alterum potest referre quæstionem dominij, iuxta l. si quis conductionis, C. loc. Et facit illud, ꝙ quando nõ apparet quæ bona sint emphiteutica, omnia emphyteutica præsumitur. Ias. l. 2. C. de iure emphyteu. numer. 137. Et castrum ipsum
238 † nedum alia res quo ad muros, præsumitur liberum, & allodiale. Iaco. de sancto Georgio in gl. de castro Rubei montis. colum.
239 4. uersic. item quæro † an castrum, & per Alciat. & alios, ubi supra. Si tamen esset vnica res, & constaret de parte, quod esset feudalis, tot præsumeretur feudalis. Præpos. in tit. si de feud. fuer. controuer. inter dom. & agna. cap. uasallus. el primo. col. 2. Et si ageret
240 de probando an omnia † bona in tali territorio sita sint feudalia, si apparet de maiori parte, residuum præsumitur feudale, & e-contra, si maior pars est allodialis, reliquum præsumeretur allodiale, nisi aliud obstaret in oppositum. Isern. in capitu. de controuer. inter masc. & fœm. de benefic. & Præpos. in
241 eo. c. Et quando quis præstitit seruitia uti uasallus, an omnia bona sua præsumantur feudalia, uide Iser. ubi supra, & Præpositum in d. c. uasallus, uide etiam Soc. ad hęc cons. 86. col. 2. uer. tertia conclusio. Ale. cons. 129. col. 1. vol. 1. & Cur. Iuniorem, in tract. feu. char. 19. colum. 2. uersiculo 6. Scias autem,
242 ꝙ licèt fundus sit intra territoriũ meum, tamen non præsumetur feudalis, etiam si ego nesciã ostendere, unde habuerim. Alexa. cons. 55. in pen. dub. uolum. 4. & ex communi doctrina Doctor. maximè Imolæ in c. nimis, extra, de iureiuran. ubi uolunt illud,
243 quod est intra fines, præsumi quo ad iurisdictionem dñi finium, nõ quo ad dñm, aliàs in dubio pręsumerentur omnia esse principis, quo ad dominium, cõtra regulam, quòd res pręsumitur allodialis. nec Soci. qui solet allegari in contrarium cõs. 87. col. 2. vers. tertia conclusio. obstat huic sententię, quæ loquitur de duabus cõitatibus contendentibus super pascuis, quia non erant in dominio aliquorum particularium, sed una uel altera communitas erat domina, si tamen fines essent dati, & territorio, & possessionibus in priuilegio concessis aliud esset, ut di
b xi. *b* Et si uendo ius, quod habeo in aliquo
244 castro, nihil operatur uenditio nisi ostendatur per alias probationes quod ius habeã. Bartol. in l. sic. §. 1. ff. de legat. 1. Et idem est
245 si sit dictum, Concedo castrum cum eius
c pertinentijs, *c* nisi ostendatũ aliter quę sint pertinentiæ Bar. ubi supra, & Brun. consi. 1.
246 colum. 1. Si tamen sit dictum, Cum regalijs, omnia uectigalia dicũtur data, per tex. quæ sint regalię, etiam si non sint à iure inuenta, sed a consuetudine, ut ibi per uerbũ riparica, & per Andr. Iser. & Affl. super eo uerbo. & ita Soc. cons. 7. col. 1. uolum. 3. Qui
247 petit fundum feudalem permixtum cum allodiali fortè ex amotione terminorum, succumbit, nisi sciat clarum reddere feuda-

lem ab allodiali, propter incertitudinem, Iac.in rub.ff.de rei uendic.num. 23.versicu.
248 item quæro. Qui † etiam petit fundum sil uosum qui erat cultus, nisi sciat clarè demō strare, quod sit ille, idem succumbit Soc.con si.89.colu.4.in fin.& seq.volu.1. Ostenditur
249 † etiam rem esse feudalem per inuestituram, & successionem.c.1.§.fi.de cog.feu. Itē si quis eam teneat per triginta annos uti feudalē prestando seruitium, c. si quis p 30. annos, si feu.fuer.contro. Itē per famam in antiquis, ut per Alex.consi.136.col.3. & per
250 totū vol.1.& cōsi.25.vol.5. & ibi ponit, an credatur uerbis narratiuis principis quod res sit feudalis, & per Alex.d. cons.55.dub. pen.& Brun.cons.1.col.1. Si tamen ostenderet uasallus, q̄ erat ipsius, licet ignorans se recognouerit a dn̄o tanquam de re ipsius domini aliud esset, iuxta doctr.Bar.in l.si ali quam rem.vers.ulterius quęro.ff.de acq pos. & dicta Alex.ibi, & in cons.29.col.ult.in 5.
251 vol. præsumitur † tamen res feudalis, donec probet vasallus contrarium, per l. cum falsa.C.de iur.& facti igno.& Alex.in d.cōs. & uide omniū in materia Cur. Iun. in trac. feu. cha.19.colu.2.uers.6.maxime in fin. Et qn̄ quis tenet pro feudali rem, & illam pro feudali possidet, an onus probandi cōtrariū incumbat aduersario? Est materia l.si prius, ff. de super.no. nu.vbi uide Ias.num.44.ver sic.1.reg.negatiua est, & ponit in hac materia reg.& fallētias in d.l.si prius, nu.40.ver.
252 quarta, & vlti. Si † ædifico castrum in re feudali, an erit feudale, & quid de sumptib. factis in domo feudali, uide Iac.in q. feud. nu.13. In ciuitate Mediolani adest statutū,
253 ut per testes † non possit probari rē esse feu dalē, & tale statutum ualet, limitatur tn̄ plu rib.modis, & inter cæteros qn̄ p quinq; testes ꝓbaretur, per l.testiū, C.de testib. & qn̄ simul instrumentis, & testibus fieret probatio, quia est casus mixtus, qui non cōprehēditur in statuto, ut per Dec.ut paucis agam, de prædictis omnibus in c.sicut consuetudo in vers.postremo.in 2.& 6.limi. & usq; ad fi.de prob.& primam limitationem ex l. testium.ponit pro singulari Hipp.Marsi.157. Intelligitur tamen quando testes essent idonei, & integræ opinionis, secundum d.l. testium. Tamen dum comes Camillus Somalia in causa contra Comites Triuultios tempore Gallornm uoluisset talem probationē facere, & in primis probare optimam qualitatem testium, fuit reiectus, & ita etiam in effectu succedente tempore Cęsareo perseueratum fuit, & quomodo intelligatur limi tatio casus mixti, uide Bar.& Doct.in l.cer ti condictio, §.quoniam.ff.si cer.peta.& De. omnino in cons.11.col.3. & ibi etiam habes valere dictum statutum Mediolani, & alia circa illud. Scias autem q̄ a mense citra me referente in Senatu ordinatū est multa bona esse allodialia, & non feudalia agnato dicente bona esse feudalia, & fęmina, oppositū contēdente, atque ita iudicauit nulla habita ratione, q̄ testes agnati de auditu, & fama publica deponerēt bona esse feudalia & concessa primo inuestito, & in antiquis loquerentur, & hoc quia non reddebant rationem concludentem, cur essent feudalia, & illi concessa, prout tenentur reddere etiam non interrogati, quando deponunt bona esse feudalia, & etiam absolute, quando deponunt de fama, & auditu. Ita Ale.in cōs.136. uol.1. ubi uide, nam ibi etiam ponit omnes modos, quibus probatur rem esse feudalē, & uult, ut testes debeant adducere aliquā ex eis rationibus, & loquitur in antiquis, & ita iudicauit consiliū Neapolitanū, ut in decis.Neap.277. vbi uide. Et ita intellige Ale. cōs.15.vol.1.& Ias.in l.si prius ff.de ope.no. nun.dum uolunt, ut fama probetur res feu dalis. Et nulla ēt fuit habita ratio in dicta sententia, q̄ inuestitura diceret in genere post concessionē castri cū bonis iuxta cons. Brun.1.in 1.col.aliter non ostenso, q̄ essent feudalia, fuit quidem habita de hoc ratio in diuersis vectigalibus, licet in genere priuilegiū diceret etiam cum regalijs, attendo qd̄ ex sui natura sunt principis, & inter regalia. c.1.q̄ sint regalia. quod non est in alijs bonis & possessionibus. Et licet fœmina, uel parentes eius, quorū erat hæres, fassi essent bona esse feudalia, & ita præsumerētur per l.Pub. §.fi.ff.depos. & l.generaliter, C.de non nu. pec.& Alex.conf.29.col.fi.vol.5.tn̄ quia aliter ostēdebatur ea prouenisse a priuatis, fuit iudicatum esse allodialia, p l.cū falsa.C. de iuris, & facti ignor. Et hoc idem factū fuit in regalibus, ostenso clare quòd a priuato
254 prouenerant. Et † an teneatur spoliatus a principe ostendere uerum titulum, an uero sufficiat coloratus. Credo sufficere coloratum, arguēdo uti facit Bald.in d.l.unica.C. si de momen.posse.fue. appel.de rebus ecclesiasticis ad eas, quę ad iurisdictiones attinēt iuxta, ea quæ scribit Abb.in c.literis, de rest. spol.vbi & de modo adumbrandi titulum, uidelicet

uidelicet per offensionem tituli non habentis apparentem modum, uel per possessionē habitam a superiore, uel per longam possessionem acquisitam sciente superiore, & non longam, interueniente tamē aliquo facto superioris, ut per eum, & Perus. in d. cap. decimas. Abb. in c. cum ecclesia Sutrina. de causa pos. & propr. & allegatos per Alexan. in §. nihil cõe, in 8. fallentia. & Fel. in c. in nostra in
255 37. priuileg. de rescrip. in prin. Et sicut requiritur demonstratio tituli in interdicto, unde ui, ita uidetur in remedio reintegrandæ. quidquid dixerit Soc. l. rem quę nobis. ff. de acq. pos. uers. circa septimam quęst. & hoc propter fundamenta Socin. allegata pro sua opinione, si bene uides, & Ale. loquitur pas-
256 sim. in d. uersic 8. fallit, de quæstione, † an princeps habeat fundatam intentionem in
257 suo dominio contra feudatarium. Et † an feudatarius contra dñm teneatur ostendere titulum, uide latissimè Afflict. in tit. de prohib. feudi alien. per Fed. §. illud quoque, col. 1. uersic. subsequenter, cum pluribus sequentibus. ubi omnino uide, & ego prius eum nõ
258 uideram. Princeps † tempore susceptionis belli potest cogere uasallũ, ut sibi tradat castrum, siue arcem, uel ciuitatem pro conseruatione directi sui, ad eam custodiendam, simul cum uasallo, & non aliquo malo ingenio. Ita Bal. per illum tex. in c. 1. § quid ergo, de inuest. de re. alie. fac. Ang. in l. fi. C. de liti. & latè Pręp. in eo. §. quid ergo, col. 2. ubi in-
259 ter cętera ēt dicit, ꝙ ꝑ hoc non liberatˉ ipse uasallus a custodia, eo ꝙ uasallus, ubi uidet periculum imminens, debet illud denunciare domino, aliàs posset priuari suo utili. Et
260 ideo ubi oriretur lis inter eum, & alium principem, qui se prætenderet dominũ, & lis esset super iurisdictione, uel dependeret ab ea, deberet nominare dñm suum in iudicio, & illum monere, ne ex ea lite sequeretur sententia cõtra ipsum uasallum, & deinde executio, ꝑ quam incurreret dñs periculũ priuationis, saltem possessionis, iuxta tex. cũ ibi nota. per Abb. in c. cum super, de re iudic. & Ale. in l. sæpe, col. 29. & tribus seq. ff. de re iudi. ubi dicit cõem esse, ꝙ dñs priuaretur possessione post sententiam. Non tamen cre-
261 das, ꝙ † sit in facultate duorum uasallorum principis litigare de re feudali principis coram alio principe, vti fecerunt Comites Taurelli litigantes super feudo Guastallæ, quod est Cęsaris, coram Papa, & si litigant, non valet prorogatio, nec processus. Bar. in l. 1. §. & post operis, ff. de oper. no. nun. vbi vide Ias. & Doct. in cap. cęterum. de iudic. Et hoc ne ex collusione, quam facere possunt, priuarent suum principem possessione sua, ita Doct. ubi supra. Et potest dominus, quāprimum scit, ꝙ litigant coram alio principe, præcipere eis sub pœna priuationis feudi, ut desistant, secundum Bald. & Docto. in c. 1. §. prætetea, el secundo, colum. 1. de prohib. feud. alien. per Fede. & Doct. in d. §. post ope. & in d. c. cæterum. Et dum contigisset casus, vt supra habita scientia post rem iudicatam, Dux noster volens euitare periculum perditionis possessionis, iuxta notat. in d. c. cum super, & per Ale. vbi supra, auditis D. Sfrondato, & me, misit officialem suum in eum Castrum Guastallæ, ad custodiendum ne fie-
262 ret executio. Princeps sępe † eget modo probandi iurisdictionem in tali loco, & quasi possessionem iurisdictionis. Ideo in his vide Soc. cõsi. 187. vbi per duas col. ponit quomodo probetur iurisdictio, & per duas aliàs, qũo probetur quasi possessio eius, & per Fely. in c. auditis, de præscr. col. 5. ver. cęterũ. Ias. in l. 3. in prin. col. pen. de acq. poss. in lec. noua. Pau. de Leaz. in c. in literis, de restitut.
263 spol. colu. 5. Et quando quis se submittit protectioni alicuius, vti fecerunt multi iuxta Varisium cũ domo Vicecomitũ, & aliis, hac de causa omni anno se obligantes ad donandum saccum unum auenæ, vel quid simile, an propter hoc efficiatur eius subditus, vide Soci. cons. 84. col. 4. vers. præterea,
264 ubi dicit non effici. Et quando † quis præstat iuramentum fidelitatis, vel fatetur se esse ex eius subditis, vel hominib. vide Bald. in l. 1. char. 3. col. vlt. C. de seruitut. & aqua. in duobus locis. & Alex. cons. 44. vol. 1. de ce-
265 lerrima. & Brun. consi 97. ad finem. Et qñ quis acquirit possessionem ciuitatis, quòd intelligatur etiam acquirere possessionem locorum subiectorum, dicit Soc. conf. 74. colu. 2. uersi. 3. probatur. Et idem consil. 311. col. fin. & Ias. in d. l. 3. in prin. ff de acq. poss.
266 Et si uis uidere, quæ dici possunt in probanda iurisdictione, & eius quasi possessione. uide Marian. in cap. cum contingat, de foro competenti. Et inter cæteros modos vnus est, si sumus in antiquis, quando ostendentur instrumenta antiqua, quę loquuntur de re sita in territorio talis castri, quia per illa probatur rem esse in territorio illius castri, textus est in capitu. cum causam, extra de probatio. qui etiam uult, vt hoc casu testes

sii testes de auditu probent. Et hanc conclusionem latè ponit Ias. in l. cum aliquis, C. de iure deliberan. & Alexan. ibidem, quam conclusionem sciunt dicere omnes. Sed aduer-
267 te, quia † non sufficit vnum instrumentum, sed debent esse plura, in arbitrio tamen iudicis, an debeant esse plura duobus, nec etiã hoc sufficit, sed debent esse enunciata illa verba, in tali territorio, a diuersis notarijs, vel, si sunt verba partis, a diuersis partibus, aliàs non probarent, loquor respectu eiusdem rei, quia aliter dicerentur singularia, & tunc, ut dixi, requiruntur plures attestationes. Item non sufficeret, quod instrumenta loquerentur de tempore proximiori, quàm attendatur probari, allegando, quod ex his præsumitur idem fuisse tempore retro, sed oportet ut sint eiusdemmet temporis, de quo contenditur. Hoc ultimum habes per Alex. consi. 16. uolum. 5. colum. 1. & 4. Et ideo eadem ratione si loquerentur de tempore anteriori, non probarent. Cætera habes egregie, & melius quàm alibi per Aret. in d. capitu. cum causam, ubi omnino uide. & per Soci. 194. columna penultima, & ultima. & Socin. consilio 266. col. 5. Item
268 † si reus possideret iustè, non sufficeret hæc probatio, sed requireretur uera, & propria secundum communem opinionem, ut dicit Socin. in dicto consil. 194. colum. fin. & Aret. in dicto. c. cum causam. licet ipse Aret. ibi impugnet.

269 Et aduertas tu, † qui uis hæc probare per testes, ut articules de confinibus, prout erant tempore antiquo, non ut sunt in præsentia, quia succumberes, ut patet ex prædictis, & per Dec. in d. c. cum causam, colu. 1. & nunc habeo in facto hanc materiam in causa, quæ uertitur inter Ducem nostrum, & Ducem Sabaudiæ, in qua è latere Ducis electus sum iudex, & commissarius. & ideo cum tractetur in dicta causa per Sabaudienses de probandis cõfinibus, qui erant tpe cũ iusdam donationis factæ ann. 1427. nihil probant instrumenta per eos adducta 80. annis ante confecta, nec alijs temporibus post, quia, ut dixi ex pręsenti non præsumitur in præteritum, nec ex futuro in præsens, uel a-
270 liud tempus; nisi diceres, † quod ubi concurrerent instrumenta ante, & post, & nihil esset in contrarium, probaretur medium iuxta d. Sal. in l. ex persona. in fi. C. de prob. & Socin.
271 consi. 89. col. fi. Et † omnino vide de modo probandi confines in antiquis dictum text. in cap. cum causam. vbi vult, quòd per quælibet signa, & adminicula probentur. & Socin. in d. cons. 287. ponderando ad hæc priuilegia exemptionis ab oneribus, exactionis gabellarum priuilegia in his, quæ pertinent ad dominos, statuta antiqua, in quibus
272 apparebat de electione capitanei. Et † an illa bona, de quibus contendebatur, essent registrata, & soluerent censum, quod ultimum etiam signum est, quòd sunt ex territorio illius loci, ubi soluunt, secundum gl. & Bal. in l. 3. C. de natural. liber. & glo. in § si quis igitur. in Auth. quibus modis natur. effi. sui, &
273 præter eum uide de hoc ultimo, & alijs ad probandum talia bona esse in territorio alicuius loci, Bal. in l. data opera. col. 6. vers. super situ. C. qui accusare non poss. Alexand. consi. 23. colum. 2. in princ. uolum. 5. Fel. in c. Rodulphus. columna. 10. de rescript. ubi latè habes quid sit territorium, & quid distri-
274 ctus, & diœcesis. & si uis scire, † quomodo verè probẽtur fines, & quòd tales res sint intra eos fines, uide Bartol. in l. 1. C. si unus ex pluribus appellauerit. ubi dicit, quod si sunt mutati fines, prout sæpe mutantur, capitulandum est, quòd quidquid est intra fines pręsentes, est illud quod erat intra fines primos, & ita Dec. cons. 109. col. 2. & de d. Bar. ponit. Fely. in c. auditis. de præscr. colum. 18. post med. & in cap. cum Ioanni. de fide instrum. columna. 3. & duabus sequen. & Alex. 5. uolum. consilio 159. column. 3. & melius, si uis scire quomodo probentur situs, & confines, uide Bald. in d. l. data opera. colum. 9. &
275 seq. & ibi inter cætera dicit, quod debent testes assignare rationem, etiam non interrogati, & sufficit quod in genere loquantur, quando probatur iurisdictio in genere, & infinita alia, & uide omnino Bal. in l. 2. C. de seruitu. & aqua. de modo probandi possessionem iurisdictionis, & illam amittendi. ubi etiã latè tractat de quasi possessione aliorũ incorpora-
276 lium. Et scias, quod si ageretur de probanda iurisdictione, procederent prædicta sine dubio, quod requiritur vera probatio in recentioribus, sed in antiquis sufficiunt adminicula. Sed si ageretur de probandis confinibus, tunc etiam quòd essemus in recentioribus, uidetur quòd sufficiant probationes per pręsumptiones, & argumenta. Ita notatur in l. fin. ff. finium regundor. & gl. in cap. si Papa. de priuileg. in sexto. in verbo, probata. & sufficiunt semiplenæ probationes. Cardinal. in clementi. prima. in tertia oppositio. extra,

tio.extra, de probat. & latè hæc ponit Decius consilio 42.columna.7. versiculo,his tamen non resistentibus, & consilio 109.columna 2.quæ uera non arbitror, nisi in probandis antiquis finibus, ut clarè apparet ex eodem Dec. in dicto cap. cum causam, co-
277 lumna 1.Scias etiam, quòd † ubi flumen esset datum pro confinibus, quia dictum esset, ut in casu, quem nunc habeo in facto, quòd citra Sicidam esset ducis Mediolani, vltra autem ducis Sabaudiæ, & flumen Sici
d dæ mutasset alueum, *d* prout a subditis ipsius ducis Mediolani mutasse dicitur, ita ut vltra Sicidam dimiserit pagos atque prędia, quæ tempore datorum confinium erant citra ipsam, & ita uerum esse appareret ex inspectione loci, vel testibus, uel omnibus etiam iunctis, tunc viderentur attendendi fines, qui erant tempore datorum confinium, atque ita iurisdictio in illis pagis, & prædijs esset nostra, per regulam leg si ita, ff.de auro, & argent.legar.quæ procedit in omni materia, ut per Iason.in l.3.§.illud.ff. quod quisque iur.In contrarium facit,quòd quando dispositio profertur ab homine sine tempore, siue etiam per verba præsentis tẽporis, si fiat uariatio circa eandem rem, attenditur futurum.l.quod in rerum.§.si quis post,& l.si ex toto. in princ.ff. de lega.1.& l. fin.§.fin.ff.de leg.& in l.Mela.§.sed si aliméta.ff.de alim.& cib. leg. & per Bartol.in sua distinctione, in d.l.si ita.ff.de auro, & argen. leg. Attamen contra hanc opinionem est consilium domini Alexand.25.in 1. 2. & 3. colum.:vol.7.vbi respondet ad oppositiones, est materia Bar.ubi supra, & Felyn.in cap.si. de constit.& Alex.facit differentiam,an mutatio facta sit per alluuionem, an uero ali-
278 ter puta,per saltũ. Scias etiam,ꝙ † in his, quæ antiquitus facta fuerunt,melior est pro-
e batio per instrumenta,quàm per testes, *e* & sic cæteris paribus præferentur instruméta, gl. magna in cap. tertio loco. de probatio.& Bald. in l. optimam. C. de contrah.& committit.stipul.Alex.in 6.uol. consi.177.col.4. & Socin.consi.187.versic.non omitto. Scias
279† etiam in hac materia iurisdictionis esse multum aduertendum quando per vnum actum iurisdictionis acquiratur possessio in cæteris. Quam materiam per regulam, & fallentias ponit Ias. in lectura nouissima in d.l.3.in prin.ff.de aquir.possess.& ibi habes, quòd unicus actus consentiente aduersario sufficit ad acquisitioné possessionis, in uniuerso castri,uel ciuitatis, sicut etiam vnicus actus sufficit ad retinendum, & conseruandum ius, & possessionem in uniuerso. Bart. in l.1.§.si quis in hoc interdicto.ff. de itinere actuque priuato, in primis uerbis,& Rip. in c.cum ecclesia Sutrina.in fin.de cau.poss. & propriet. Et quia in uersiculo, scias
280 etiam, ꝙ † ubi flumen. attigi de mutatione aluei fluminis dati pro confine, an consideretur, vt nunc reperitur, an autem ꝓut erat tempore datorum confinium, quo ad iurisdictionem,& territorium. Adde in terminis Bald. in rub.ff.de rerum diuisione.columna 5.versicu. sed ulterius quæritur. ubi format quæstionem, an immutet quo ad iurisdictionem, & dicit non immutare, quia non immutat iura publica.allegat l.maritus ff.de acquirendo rerum domin. & dicit ita tenere Bart. & ita tenet in tract. Tyberia.in verbo, acquiritur. in uersi.quæro sit territorium. Et si hoc procedit in alluuione, sine dubio etiam procedit in saltu aquæ, quæ etiam nihil antiquis dominis detrahit.l.3. §.si aquam.ff. de aqua quotidia. & æstiua.l. ergo.§.allumio.ff.de acquirendo rerum dominio.§. pręterea. Institut. de rerum diuisio.& l.adeo §.præterea.ff. de acquirendo rerum dominio.& l.1.& ibi notatur.C. de alluuionibus, & multo magis hoc procedet, qñ fines essent constituti ut in casu, quem nunc habeo in facto a principe, per leg. in agris limitatis.ff. de acquirendo rerum dominio, & per rationem Bar.in d.uersic.quæro si territorium. quæ est super d.l. in agris limitatis.in argumentum, & ita latè, & notabiliter per Cor.consi.187. uolumin.3. vbi omnino uide, si uis perfectè intelligere terminos materiæ,quos non declarat Alexa. in d.consil.25. sed tantummodo tangit articulum in genere, an attenditur. locus tẽporis, quo dati fuerint confines,an mutationis factæ, loquendo in terminis tantum quæstionis nostrę,& est consilium Bal.& in terminis proprijs,quod incipit,Factum tale est,Inter duo territoria est flumen,qđ diuidit territoria,& confines ponit,accidit, ꝙ flumen mutauit alueum antiquum, & constituit nouum, & abstulit de iure unius territorij, occupando terras sitas in alio territorio,modo quæritur an augeatur territorium, uel immutetur,uel sint mutata confinia, & decidit non esse,& ꝙ attenditur locus contractus per leg. Rutilia Polla.ff. de contrahenda emptio. & l.in leg.ff.eodem titu. & l.in agris

agris ff. de acquirendo rerum dominio. &
l.item si fundi.§.sed si insulā.ff. de vsufruct.
& ita refert Corn. in suo cons. colu.4.& sic
uides, quod Baldus amplexus est suo excellenti
ingenio allegatis legibus,quidquid dixerunt
Alexand.in dicto cons. 25. ac alij Doctores
relati per Corn. & ipse Corn. Aduerte ta-
men tu, qui desideras nihil omittere, ubi
casus occurrat, An communitas, cui flu-
men abstulit,saltem per uiginti annos, ste-
terit in possessione sui territorij,quia adhuc
præscripsisset saltem ius seruitutis, loquor
ubi abstulisset iuridice.Ita Corn. in eo con-
silio, columna 4. versicul.ultimo. Vide ta-
men omnino circa mutationem fluminis,
an mutetur iurisdictio, Curtium Seniorem
in consi.57.ubi late ponit, quòd mutatur iu
risdictio per alluuionē, sua tamen opinio est
contra communem, ut in eo etiam dicitur,
maximè in casu de quo supra, in quo prin-
ceps cōstituerat primo territorio diuisorio
281 flumen Sicidæ. Princeps cognoscit de se
cundis causis in terris suorum feudatariorū,
at feudatarij de primis.Bal.in l.2. concl.43.
ff.de rerum diuisione. Ioan. Fab.institu. de
Attiliano tuto.§. fin. & Cur. Iun. consi.2.in
1.& 2.col.ubi ex hoc infert, quod si ab ali-
282 quo ex litigantibus in loco infeudato re-
cusatur iudex feudatarij ut suspectus, non
pōt princeps dare rescriptū, ut procedatur
cum adiuncto,uel consultore,quia hoc mo
do manum apponeret ad primas causas sibi
non spectantes, & turbaret in sua iurisdictio
ne feudatarium, ut latè per eum. In secun-
283 dis verò causis ipse feudatarius non potest
se intromittere. Et ad hoc uide Iaco. in
sua inuestitura,& in gl.cum mero mixto im
perio, &c. colum.3.versicul.sed an ille, qui
284 dicit, quod cognitio causarum appella-
tionum non comprehenditur in concessio-
ne meri,& mixti imperij, & omnimodæ iu
risdictionis, nisi nominatim exprimatur in in-
uestitura.Et ad hoc uide latè Brun. in con-
sil.102.colu.1.& 2.ubi limitat, & declarat.
Et quia cognoscit de primis causis feudata-
285 rius, sequitur † quod ordo disponens in
hoc dominio, ut si altera pars etiam in ter-
ris feudatarij,petat in prima instantia consi-
lium sapientis, causa committatur in ciui-
tate uni de collegio,ex contra ius. Sed dic
quod ille ordo factus est ante infeudatio-
nes, ab his, qui poterant facere, & ita non
obstat iuxta tradita per Curt. in dicto con-
sil.2.column.penult. Vide tamen Curtium
Iuniorem opponentem contra hoc, quod
imo debeat uasallus cognoscere de secun-
dis causis, in ultima parte tractat feudor.
quæst.11.Sed nihil obstat, quia in ipsum ua-
sallum non transfertur ius circa appellatio
nem, quemadmodum residet in principe,
286 qui uicarium constituit. Est † etiam alius
ordo in hoc dominio imminuēs iurisdictio
nem feudatariorum etiam in primis causis,
& non solum ciuilibus,sed etiam in crimina
libus,qui appellatur ordo siue decretum de
maiore magistratu,disponens ut inter ciues
siue nobiles, & rusticos loci infeudati non
possit procedere feudatarius,sed prætor ciui
tatis,de quo latissimè dixi supra in titulo,de
foro competenti,& ibi habes an potuerit fie
ri.de quo ultimo uide quæ supra dixi in ti-
tulo,de pœnis,in uersic.an confiscatio bono-
287 rum.in fine.Domini† infeudati de castro,
vel ciuitate possunt condere leges, & statu-
ta etiā pœnalia,quando fuerunt inuestiti nō
solum de iurisdictione,sed de mero, & mix
to imperio.Iacob.de sancto Georgio in glos
sa, cum mero, & mixto imperio. columna
secunda.est materia Bartol.in leg.1.in princ.
ff.quod quisque iuris.& in leg.omnes popu-
li.in 4.quæstione primæ quæstionis principa
lis.ff.de iust.& iu.non tamen uidetur, quod
possint statuera cōtra ius commune, quia
esset statuere, contra legem superioris, capi.
quod super his,& c. cum inferior.de maior.
& obedientia.Dec.in d.l.1.in princ.ubi uide,
& Iason in d.l.oēs populi.col.pen.& fin.ubi
tamen limitat,nisi ex causa euidenti, & ne-
cessaria hoc statuerent, per leg.si hominem.
ff.mandati.hęc tamen pendent a priuilegio.
Et in dictis locis etiam habes quid in alijs
magistratibus, & si contra ius non possunt
statuere, etiam non possunt rescribere præ-
toribus, & officialibus eorum, ut procedāt
summarie,&c. in causis ordinarijs, vt p eū
dem Iasonem in d.l. omnes populi.in fine.
& sic de similibus literis concedentibus ali
quid contra ius commune,& propterea quo
ties Senatus intelligit talia fieri a feudata-
rijs excandescit,& in eos animaduertit. Pu-
to tn̄,quòd feudatarij possint statuere con-
tra ius,ut dixi,re bene considerata, supra in
ti.de pęn.versi.an publicatio bonorum,ad fi-
288 nem. Princeps † ubi uidet feudatarium
spoliatum possessione utili, non potest spo-
liare incontinenti spoliatorem, iuxta regu-
las communes, nec agere rei uendicatione
contra illum,quia sua non interest, ubi ue-
lit

lit eum recognoscere spoliator, sicut fecerat alius. gloss. Bar. & Doctores in l. indebiti. §. sed si nummi. ff. de condict. indeb. Soc. in l. 2. ff. de excep. rei iudic. & Iason in dicto §. sed si nummi. & posui supra hoc eodem tit. ubi de tyranno loquor, & non sine ratione dixi, ubi uellet eum recognoscere, quia secus esset, ubi nollet hoc facere, etiã negans uerum principem dominum esse directi, & existimans tyrannum, qui se prouinciæ dominum assereret uere dominum esse. Nam tunc ut maxime interesset iusti principis illud spolium secutum non fuisse, quia tendit ad priuationem sui directi, & ipse turbatur in sua ciuili, iuxta late tradita per Bar. in l. 1. §. quod ait prætor. ff. uti possidet. & in l. clam possidere, §. qui ad nundinas, ff. de acq. pos. competit ei omne remediũ, imo remedium etiam recuperandi propria autoritate, iuxta notata in d. §. qui ad nundinas, & ita habetur in d. §. sed si nummi, & per Soc. in d. l. 2. in fin. & hoc habui in facto, & ita determinaui in ardua caus. & dixi supra, ubi omnino uide in ti. de plurib. uiolen. uersi. excusatione. circa finem illius uersiculi.

289 Princeps † spoliatus possessione sui dominij potest etiam ex interuallo illam recuperare propria autoritate, quod regulariter non conceditur, iuxta dictam l. 3. §. cum igitur, ff. de ui, & ui arma. ut per Ias. in d. §. qui ad nundinas, col. 8. & Soc. ibi, colum. 2. & dixi supra in ti. de pluribus uiolentijs, uersiculo excusationes. Est uerum, ꝙ hoc non est speciale in principe, quia quilibet alius etiam potest hoc facere, ubi militat eadem ratio, quæ in principe, in domino priuato, uidelicet, quod res perdita sit difficilis recuperationis, & requiritur impensa maxima, quia negari non potest, quin dicatur in con-

f tinenti, *f* quamprimũ detur opportunitas recuperandi. ita in Doctoribus allegatis per præfatos. & ita non offenditur regula, d. §. cum igitur. ueruntamen intelligitur, si semper habuit animum recuperandi. & fecit debita præparamenta, aliàs diceretur perdidisse ciuile, cuius respectu posset recuperare naturalem, iuxta notata per Alex. in l. si de eo. §. si forte. ff. de acquiren. possessio. & hoc est secundum mentem Doctorum, ubi supra.

290 Princeps † non potest alienare subdi-

g tos ipsis inuitis, *g* gl. in l. inuiti. ff. de fideic. libert. quæ est communiter approbata, ut patet in locis allegatis per Iason. in l. si non sortem, §. libertus. columm. 11. ff. de condict. indeb. & per Brun. latissimè, & melius quã alibi, cons. 11. Et ideo Bernabos uicecomes qui habuit Vatisium in feudum, non potuit obtinere reluctantibus ipsis, & in feudo est textus in cap. 1. §. præterea ducatus, de prohibita feudi alienat. per Federi. & in capi. 1. §. ex eadem lege, de lege Corrad. ubi tamen dicit, quod Mediolani potest feudum alienari maiori, uel æquali, non inferiori, ut ibi in illo tex. non tamen claro, sed eum declarat Aluarotus ibi satis bene, & melius Fely. in cap. dilecti, colum. 1. 2. de maioritate, & obedien. & ibi intelliges illud, quod cũ uniuersitate potest fieri alienatio, & quid in hoc uelit consuetudo Mediolanensiũ, & ubi infeudari solitum esset inferiori, posset alienari in alium inferiorem, argumento capit. 2. extra de feu. & textus in d. cap. 1. §. ex eadem arguendo a consuetudine, de qua ibi, & ab eo, quod dicit Felyn. in d. cap. dilecti, colu. 2. Et quomodo inducatur talis consuetudo, uide in d. cap. 2. de feu. Et uide in hac materia etiam Fel. in cap. 1. de probat. col. 4.

291 uersicul. secundo declara. Potest † tamen Cesar de plenitudine potestatis alienare suos subditos. Bald. cons. 333. colum. fi. uol. 1. quod tamen ultimum pendet a notatis in capit. quæ in ecclesiarum, de constitutio.

292 Princeps † videtur habere priuilegium, ꝙ qui uult allegare ab eo sibi concessum fuisse priuilegium, debeat hoc scriptura ostendere, & ideo canonici ecclesiæ Sanctæ Mariæ a scala, huius ciuitatis, qui mortuo Duce allegant, quod Dux ipsis dono dederat multos reditus, & hoc testibus conantur ostendere, non uidentur exaudiendi, de quo priuilegio est gl. in cap. 1. de censi. in sexto, quæ dum enumerat casus, in quibus requiritur scriptura, ponit inter cæteros de hoc priuilegio principis, quam glo. sæpe allegant Doctores, & ita Baldus in l. gesta. C. de re iudicata. & in l. si qua per calumniam. C. de episco. & cleri. Hunc articulum examinant Doctores in procemio sexti, maxime Gemi. & Ioan. Andr. Et ueritas est secundum determinationem Bald. in l. humanum, C.

293 de legibus. Et priuilegiũ, siue gratia principis, etiam uiua uoce concessa, & antequã sit confecta scriptura, ualet, tamen non potest ostendi, nisi per scripturam, & ideo mortuo illo principe non est extinctum priuilegium, ueruntamen non habet effectum, nisi successor de illo facta mentione faciat priuilegium in scriptis. & ita Fely. in rubri. extra de con-

de constitutio.colum.3.versicu. & conclusio est, & ita quod non sit necessaria scriptura, ut ualeat priuilegium, & pro absoluto tenet ibi Dec. & allegat glos.in clementi.1.§. nos,de sepult. & ideo cautè idem Baldus,in l.1.C.de constitut. princip.dicit,ꝙ in priuilegijs, & officijs à principe concessis requiritur scriptura ad probationem eorum, sentiens,ꝙ ad hoc vt valeat,non requiritur, ꝙ infert Bal.ibi, quãdo princeps creat aliquem notarium,vel doctorem,quòd requiritur scriptura ad probationem tamen. Et vide de hac materia Doct.in l. pactum, quod bona fide.maximè Riminaldum. C.de pactis. vbi de d.gl.in d.c.1.de censi. & de priuilegijs,& officijs,& licèt loquatur satis obscurè,tamẽ uoluit loqui secundum prædictam distin-
h ctionem.Et hęc adde ad ea,quę dixi supra *h* in materia gratiæ principum, an possit pro-
294 bari per testes. Princeps,†an possit propria autoritate ingredi possessionem rem feudalẽ, mortuo feudatario finita generatione, uel mortuo eo,cui donata res est, iuxta decreta huius dominij disponentia, ut non possint etiã donata a principe transire in extraneos, sed tantum in filios, & descendentes legitimos? uidetur non posse,per textum in cap.licèt episcopus.de præbendis.in 6.vbi licèt uacet beneficium ipso iure, tamen possessio eius non debet auferri a possessore non citato, quia aliquod ius forsan posset sibi competere. Et hæc est regula iuris ꝙ posses-
295 sio†etiam iniusta non debet de facto alicui auferri, & si auferatur, debet de facto restitui,l.si pacto quo pœnam.& ibi Ias.in 5.notabili.C.de pactis.Et aduerte,quia textus in d.c.licèt loquitur etiam,ꝙ uia iudiciaria fieret,& tamen uult,vt requiratur citatio,contrarium tenet Bal.in c.quæ in ecclesiarum. de constitu.colum.5.ver.sed ecce.ubi in terminis hoc decidit,& pariter, ꝙ possit auferri possessio propria autoritate,& in aliũ feudum transferri non citato possessore. Quod vltimum est verissimum,vt per Rom.consil. 212.& Ias.in l.2.C.de iure emphyteut.col. 29.versi.item quinto adde.Sed primum non caret difficultate, & de eo dubito, scilicet, an possit priuari possessione sua, non transmissa citatione. Verum hanc opinionem cõprobo per glossam in l.2.C.de iure emphyteut.quæ vult in uerbo expellere, quod dominus possit propria autoritate expellere emphyteutam, qui triennio cesset. In quo articulo licèt sint sex opiniones, ut ibi per Ias. col.52.& multis sequentibus. Attamen hanc opinionem dicit sustineri posse, & esse magis ueram, & illam defendit ab omnibus oppositionibus,quam sequitur Imola,etiam ꝙ emphyteuta resistere vellet,& Aret.tã in lect. quàm in consilio, ut ibi per eum. Sic
296 † etiam si uasallus alienauit feudum irrequisito domino, potest illud recuperare propria autoritate.Ita Bald. in capit. cæterum, columna 2.versiculo, pone etiam vasallus. extra, de iudicijs. Et idem si non præstat obsequium domino, secundum Bald. in l.1. in 21.quæst.ff.de rerum diuisione, quę duo loca refert,& sequitur Dec.in consilio. 191. colum.penult.Et multo magis hanc opinio. tenet Bald.in consil.301.in 1.uolum.in 1.& 2. colum. ubi consuluit, ꝙ quando feudum reuertitur ad dominum,non ex culpa commissa, sed ex solo cursu temporis, loquendo in eo, qui infra annum non petiit inuestituram, tunc sine sententia potest dominus ingredi possessionem, & de feudo disponere. Et inter alia adducit gloss. in d.l.2.C. de iure emphyteut.respondens his,quæ contra opponuntur,ꝙ scilicet loquantur, quando ob culpam priuatur feudatarius, & dicit ita seruari. Breuiter in hoc articulo dicerem, ꝙ respectu ipsius uasalli,uel hęredum suorum extraneorum procederet hæc opinio Bald.in dict.capi. quæ in ecclesiarum,& in dicto consilio. Sed respectu extranei possessoris aliud esse. Ad hoc allego Andr. de Isern.summum Feudistam in titulo, quo temporè miles inuestitur. petere debeat. in capit.final.columna penul.ubi post Hostien. expresse dicit, quòd feudatario mortuo sine hærede, intelligendo secundum naturam feudorum, ubi adhuc alius non apprehenderit possessionem, potest dominus, &c. Sed illa appræhensa per tertium, agere debet rei vendicatione. Et ita in terminis declar.Bald. Præpos.in titul.de feudo sine culpa non amittendo. ad fin.in effectu dicens, ꝙ si uacat, procedit dictum Baldi, si alius possideat, requiritur rei vendicatio. Et satis intelligo uacare, quando est finitum tempus in persona uasalli adhuc uiuentis, vel mortui sine hærede, licèt hæredes sui extranei uti hæredes essent in possessione, tanquam omnis uirtus possessionis existentis apud uasallum,uel talis hæredes, esset consumpta ex apertione feudi. Nec obstat text. in dicto capitul. licèt episcopus, ꝙ etiam, posset uia dispensationis hæc possessio esse

non

non vitiosa apud vasallum: uel tales hæredes, quia hoc non debet haberi in consideratione, l.4.ff.de fideicommissariis libertatibus.& Rom.in côs.499.col.2.vbi vide. Ad-
297 duco autem in proposito duo. Primũ. † ꝙ etsi possessio continuetur in hęredem uigore decreti nostri contra leg.cum hæredes.in principio.ff.de acqu.possessio. tamen tertius possessor est citandus.Ita Alex.cons.82. col. 2.& plenius in cons.83.volum. 2. & ita seruatur, ubi res ponitur in controuersia, in hac ciuitate Mediolani. Secũdo adduco ad
298 propositũ ualde, iudicio meo, † ꝙ etsi dominus posset propria autoritate expellere emphyteutam, vt dixi, tamen si ipse emphyteuta iam interuertisset possessionem, puta, quia non possideret amplius uti emphyteuta, sed nomine suo vti quilibet tertius, & dominus, eo casu non posset expelli; de hoc est gl.in d.l.2. C. de iure emphyteut.in dicto, uerbo, expellere.& Ias.col.60.dicit, ꝙ benè dicit, & ꝙ omnes eam ita tenẽt, declarando tamen vt ibi per eum. Et sic remanet hæc opinio quo ad tertium possessorem be-
299 ne defensa. Ex his sequi videtur, ꝙ Comitissa Gaiatia, quæ erat in possessione tempore uitæ filij sui feudatarij castri Blandratæ, uigore alimentorum sibi debitorum, donec peteret dotem suam, & quæ etiam in ea possessione reperiebatur tẽpore obitus filij mortui sine descendentibus, potuerit priuari possessione à fisco. Licet.n.mater succedat filio per Tertullianum, tñ clarũ est nõ esse capacẽ huius successionis in materia feudali, tũ de iure communi, tum ex forma decretorum nostrorum, ideo videtur, ꝙ potuerit priuari propria autoritate secũdum prędictam distinctionem. Est uerum, ꝙ cum ipsa nõ veniat iure successionis, sed uigore iurium suorum dotalium, & ita dicat, & semper dixerat, allegando potuisset hypotecari, & alienati vigore literarum Ducum Mediolani, iõ videbatur citanda, & non ita de facto priuanda. Sed aduerte, ꝙ imo id fieri potuit de facto, quia ipsamet in iudicio reintegrandæ aduersus fiscum, produxit scripturã authenticam demonstrantẽ qualiter ipsa erat in possessione, in omnibus, & quo ad omnia loco filij, ad hoc vt perciperet alimenta donec peteret dotem, & ideo saltem post priuationem possessionis apparuit ꝙ ipsa non erat in possessione uigore dotis, imo contra dotem, donec peteret eam, & ꝙ erat loco filij. Si igitur erat, ut ipsamet dicit in possessione loco filij, ut inde haberet alimenta, donec peteret dotem, apparet clare de nullo iure ipsius post mortem filij, quia literæ Ducum ad hanc casum se non extendunt. Dñt enim, Occasione dotis, & consequenter apparet in hoc iudicio reintegrandæ clarè de nullo iure Comitissæ, & ꝙ plus iuris nequaquam habebat tempore, quo ablata fuit possessio, quàm haberet filius uiuens. Ideo potuit propria autoritate spoliari, secundum terminos supradictos. si tamen instaret, dicens, ꝙ imo iure tertij possidens nõ potuit. &c. secundum distinctionem supra factam. posset responderi duobus modis. Primo, ꝙ fuit priuata tanquam esset hæres filij, sed incapax, & constitit in iudicio, quod erat in possessione vti quilibet tertius, pariter etiã constitit de nullo eius iure, & utcunque sit, potest secundo dici fiscum petere posse se confirmari in possessione etiam aduersus remedium integrandę. Ita Dec.in cons. 191. in fine.ubi allegat Paul.de Castr. & Aretin. consil.21.in fi. Corroboratur hæc opinio fisci, quia antea Dux noster tempore vitæ filij ob culpam notoriam eum priuauerat possessione, postea dignis rationibus eum reposuerat, & sic in effectu ad beneplacitũ. Igitur potuit quandocunque reuocare dictam possessionem, & iure appellatur, Concessio precaria.l.prima. in principio, & per totum. ff.& C.de preca. Fateor, ꝙ si tempore mortis filij, ipsa, quæ iam erat in possessione eo modo, quo dixi, declarasset animum suum,
300 quòd † ex inde uellet stare, & perseuerare in possessione, vigore iurium dotalium, id facere potuisset, iuxta dictum Bald. in l.penulti.C. de pignor.actione. & quæ notabiliter ponit Socin. consil.131. column. 3. & per totum. Sed hoc non fecit, igitur dicebatur eam esse in possessione, sicut ante erat, ut per Soci.in dicta columna tertia. Tamen adhuc hæc opinio est scrupulosa, ꝙ dictum Bald. in dicta lege penultima possit se accommodare ad hunc casum, ex quo iam erat in possessione, ita ut non peteret dotem. Ex his infero, quòd etiam respectu alterius oppidi, scilicet, Pontis Curoni, sicut ipsa dicebatur, uiuo filio esse in possessione iure familiaritatis, l. qui iure familiaritatis. ff.de acquirend. possess. ita etiam post mortem, ex quo non apparet aliter de mutatione uoluntatis, iuxta d.Soc.in dicto consi.co-
301 lu.3. Et quando ob culpam reuersum est feudum ipso iure ad dominum, an tunc possit pro-

sit propria autoritate illud accipere, uide late Iacob.de S.Georgio in tract.feud.in d. gl. dictiq; vasalli promiserunt iuramentũ fidelitatis,char.23.col.2.& 5.& ibi tenet non posse,etiam quod notoria esset culpa, loquendo etiam in terminis Bal.in d. l. 1.ff.de rerũ, diuisione,& terminis Bald.in d.consi. quãdo infra annum non petitur, uide late Iacob. in gl.qui quidem inuestiri præstiterunt iuramẽtum fidelitatis.char.4.colum.1.& tenet cum Baldo,licet de eo mentionem non faciat. si
302 tamen dominus declarauerit ita uelle,† & quando decedit vasallus etiam cum filio legitimato, donec clare constiterit, utrum sit legitimatus ad feuda, & an ualide sit ad ea legitimatus, potest de possessione feudi per fiscum fieri sequestrum.Ita Affl.in ti.de prohib.feud.alie.per Feder. in §. illud quoque,
303 col.10.ver.deinde quæro. Principis † in manibus non potest feudatarius in prẹiudicium filiorum suorum renunciare feudum, si esset hæreditarium, quia tunc non posset illud habere,nisi esset hæres,& hæres nõ potest uenire contra factum defuncti. &
304 †quomodo sit hæreditarium ponit Bartol. in l.ut iusiurandi.§.si liberi.col.1.ff. de operis libertorum.& in l.si tibi.§. si pactus. ff.de pactis: cum gl.in leg.quod dicitur.in pen.colum.ff.de verb.oblig.& in l.non sortem.§.libertus.ff.de condict.indeb.Ias. ibi colum. penult.& vltima: habetur in l.Gallus.§.etiam & §.quidam recte.ff.de liberis, & posthum. per Curt.in tract.feudor.chart. 8. colum. 4. vers.quarto,& Ias.in prælud.feud.char.156.
305 versiculo,an†autem feudum peti possit in petitione hæreditatis,& per Bartol.& alios in l.si patroni. ff. ad Treb. Et unus casus est
306 dubitabilis,an sit † hæreditarium,quando est concessum pro se,& hæredibus masculis, quia intelligitur de filijs. cap.1.§. & si cliẽtulus,de alienat.feudi.Sed dubium est, an etiã requirantur, quòd sint hæredes. & Decius uoluit non requiri. consil.185.col.2. Tamen Brun.consil.24.colum.2. contrarium tenet, & Alex.consil.13.perspectis.col.2.in fine.& 3.in 5.uol.& Præpos.Mediol.in cap.1.col. 4. & 5.an agn.vel.fil.& D.Ioan.Andr.Alexandrinus in dicta l.Gallus.§.quidem recte. fol. 28.colum.4.ff.de liberis,& posthu. ubi uide. Sed quando simpliciter est dictum,Pro se,&
i hæredibus, *i* casus non uidetur dubius,quia hoc casu etiam requiratur, ut sint hẹredes, ut per Alex.in consi.19.colum.4.in 5.uol. & dicit esse communem opi.Alexan. consil.10. colum.1.uersic.item responde ad dictam inuestituram.col.3.in 3.uol.Brun.in dicto consil.34.Dec.consilio 208.colum.2.& 5.Curt. Sen.consi.82.col.4.uersicu.sed quid opus est tot suffragijs. Et res est clara quo ad agnatos, sed quò ad filios, ubi simpliciter est dictum, Pro se,& hæredibus, uidetur intelligi de filijs,ita ut si nõ sint hæredes.Ita Ias.in l. si non sortem. §.si libertus.colu.fi.ff. de condict. indebit.& alibi, quod mirabiliter facit pro Dec.in dicto consil.185. qui uult, quod quando dicitur,Pro hæredibus masculis.intelligatur pro filijs,ita ut si non sint hẹredes. quia si quando non adest dictio, masculis hoc procedit,ergo multo magis cum dictione, masculis. Alius est casus dubitabilis,
307 quando principalis dispositio, dicit, Pro se, & filijs, & descendentibus, & postea in
k alijs clausulis etiam executionis *k* dicitur, Hæredibus,vide in hoc Curt.Iunior.cons.3. Et magnum casum nunc habeo in facto, in
308 quo Imperator dixit in priuilegio. Pro te, & eo quem nominaueris ex tuis hæredibus, secuta postea nominatione statim post testamentum,in quo illum instituerat, & dicitur, quod est hæreditarium per communia, de quibus per Ias.in d.§.libertus, & ubi supra.Tamen uidetur non esse hæreditariũ ex quo uerba Cæsaris in sola nominatione consistunt,& uerificantur, & consequenter viuo testatore, & ita non est hæreditarium cum uiuus non habeat hẹredem.Ita Bar. in l.Gallus.§.etiã.de libe.& posth. & per Ang. consi.306.& mens Cẹsaris etiam ex alijs cõprehenditur,ꝙ non sit hæreditarium.Sed nõ decido causam,ex quo pendet quæstio. Adde tamen daclarando, quòd eo ipso quòd sit nominatio, statim quæritur ius nominato, quod non potest esse,quòd sit hæres,cum hẹres non possit esse uiuentis. leg.1.ubi gloss.ꝙ Doctor.ff. de hæredi.uel actione uendit. & maximè sic est interpretandum, quia dixit Cæsar in eo priuilegio,quòd solum infra annum posset nominare, ex quo clarè colligitur, quod non de hærede dixit, sed de successore sanguinis. Alioquin Cæsar saltem restrinxisset facultatem testandi, quod non est dicendum,quia fuisset turpe.l. pactum.ꝙ dotali,C.de pactis.Et certè etiã Cæsar, qui omni uia quærebat satisfacere illi, cui concessit feudum, ob seruitia ei mirum in modum collata, ut ipsemet Cæsar attestatur,fecisset contrarium,quia ubi hẹreditas tempore mortis suæ fuisset damnosa,vt in ea se

non

non inuolueret, feudo fuisset priuatus, & ita non satisfecisset. Est ergo præsumendum, qđ voluerit ei dare feudum, licet non hæredi. Et cum his, & alijs coniecturis etiã Dec cō sil.38.colu.45. concludit in quadam clausula, de qua ibi, de hærede in hæredem, quod intelligeretur de descendentibus, licet non sint hæredes ex coniecturata mente, quæ in omnibus attenditur, & præfertur uerbis, sicut anima præfertur corpori, iuxta gl. in c. intelligentia, de verborum signific. & Hippol. in l. si quis viduam. column. 45. ff. de quęstio. Barto. in l. non dubium. colu. 2. C. de legibus, & Dec. in l. semper in stipulationib. ff. de regulis iuris. Et quia etiam dixi supra, quod clausulę executiuę declarant principalem dispositionem, vt etiam intelligatur, quod filij sunt hæredes, vide in contrarium Dec. in
309 cons. 38. col. 5. Et † scias in materia, quod licet feudum non sit quid hæreditarium, & ideo non veniat in petitione hęreditatis, ut per Dec. cons. 78. & est text. de successione feudi. in prin. tamen quando conceditur sim
l pliciter alicui nō expressa alia persona, *l* nec filiorum nec aliorũ, tunc tale feudum est hęreditarium. Ita Curt. Ion. in d. cons. 3. col. 2.
310 ubi uide. Et si sit hęreditariũ, † an possit pa
m ter filiis præiudicare, *m* sicut in alia re hęreditaria, uide per Ale. in l. apud Iulia. §. si qs alicui. ff. de lega. 1. & in cons. 13. col. 3. uol. 5. & per Ias. in l. 2. col. fin. C. de iure emphyte. & Iacob. de S. Georgio. in tract. feud. in glos. & unus ex dictis vasallis refutauit feudum. colum. 4. Nec hoc casu opus est ingredi illam difficultatem, An confectio iñuentarij prosit filiis, quia si est hæreditarium, censetur idem de eo, quod de re hęreditaria, & ideo est extra omne propositum hoc casu inuentarium, quod facit, vt hæres, non sit in damno, nec lucro. l. fina. §. licentia. C. de iure delib. ita vt sit perinde, ac si non esset hæres, & habeatur hęreditas vti iacens, secundum Bald. in d. l. fina. §. computatione. in 1. oppositione, & in l. debitori. circa principio. C. de pactis. & Iason. in dicto §. in computatione.
311 Et quando est hæreditarium, puta, quando est pro se, & filijs descendentibus, ut sunt ferè omnia, quod tunc non possit fieri talis renunciatio, patet, quia dicuntur duæ concessiones, vna in personam patris, alia in personam filiorum, & consequenter factum patris non debet nocere filijs. Ita Dyn. Bald. Angel. & Paul. de Cast. in dicto §. si quis alicui. ubi Alexand. post infinitas autoritates, ita tenendo dicit, quod in feudo magis communis videtur inclinare, vt pater non possit pręiudicare. Sic etiam Iacob. de S. Georg. in tracta. feud. chart. 3. & 4. & Alexand. consil. 206. colum. vlt. uolum. 3. & cons. seq. & consil. 22. colum. 4. circa fin. uolum. 5. Hæc tamen conclusio est multum dubia, primo, quia habemus Bald. in l. quoties. C. de suis, & legit. qui dicit vasallum in præiudicium agnationis posse in manibus domini renunciare feudo. Secundo, quia principale fundamentum Doct. in d. §. si quis alicui. illud est, quod videtur ius eis acquisitum, non autem soli patri. quod fundamentum est communiter reprobatum secundum Aret. in dicto §. si quis alicui. Tertiò, quia hæc quæstio pendet ex his, utrum quando facto meo tertius aliquid acquirit, illud possim reuocare, de quo uide regulam, & fallentias per Iason. in l. qui Romæ. §. Flauius. ff. de verb. obli. & in l. fi. ff. de pactis. Et ꝙ hæc quæstio ex hoc fundamento pendeat dicit Imo. in d. §. si quis alicui. Quarto, quia de hoc uidetur text. quod licet non possit fieri præiudicium agnatis, filio tamen potest. cap. 1. §. hoc quoque. vbi Bald. in 1. q de successione feudi. Quinto, quia filij videntur habere ex donatione paterna, ut latè per Alex. cons. 28. col. 2. volu. 5. Et ideo si erant in potestate, non valuit, merito potuit illam reuocare. Ita hoc argumentum deducit Areti. in dicto §. si quis alicui. Et has oppositiones in effectu facit Aret. in eodem §. Attamen ipsemet in verbo, feudum habetur gratis, idem tenet, videlicet, quod pater non possit præiudicare filijs, quia hoc casu ueniunt filij ex mortis causa capione, ex dispositione non patris, sed concedentis, ut declarat Bart. in l. si mihi & Titio. ff. de uerbo. oblig. & l. mortis causa capitur. ff. de donat. cau. mort. Sed in alio feudo non gratis concesso, uidelicet quando pater pecunia sua comparasset feudum in filio in potestate, aliter dicit. Concludendo, ꝙ potest pręiudicare, quia filij habent ex quadã donatione patris, quæ potest reuocari, quando sunt in potestate. Et idem dicit Aret. ibi in fi. Quando ex forma concessionis appareret, ꝙ contemplatione patris dicta donatio facta fuisset a principe, puta, quãdo ob benemerita donasset, uel id aliter legitimè ostenderetur, ita ibi egregiè per eũ. Sed tñ circa hoc ultimum est considerandum, an merita essent nominata in genere, uel in specie, quia primo casu dicitur esse simplex donatio. Se-

secundo remuneratoria, ut per Alex. & Doct. in l. si donatione. C. de collatio. & Socin. in cons. 295. col. antepen. & sequen. & loquitur Aret. in feudo nouo, sed in antiquo sentit, quod etiam in tali feudo non posset pater praeiudicare filijs. Et ideo etiam Ias. facit hanc differentiam in d. l. 2. C. de iure emphyt. colu. 95. vbi uide. Item in filio si non est in potestate, se redigit ad not. in d. §. Flauius. quando possit quis iuri alteri acquisito praeiudicare, si est quaesitum ex facto suo, in quo seipsum reijcit ad concilium suum, quod est cons. 53. Et quidquid sit tandem post Bald. in l. qui se patris, col. 8. C. unde lib. dicit, quod si renunciatio patris, loquitur tantum de patre, non nocet filijs, secus si loquatur etiam de filiis, quia tunc si non est haeres, non fit praeiudicium in feudo, si est haeres, & facit inuentarium, non fit sibi praeiudicium, si non facit praeiudicat, ut per eum. Est tamen aduertendum ad tex. in capit. 1. an fil. uel agnat. poss. reci. feud. repud. haere. ubi est textus, quod uasallus non potest repudiare haereditatem patris & habere feudum, tamen non loquitur, quando feudum est concessnm pro se, & filiis, ut ibi per Bal. & Doctores, maixme Praepos. qui ponit hanc fallentiam, & alias infinitas, de quo tamen uide Curt. Iuni. consil. 138. & cons. 155. Quare Aret. etiam re ipsa parum discrepat ab opinione aliorum in d. §. si quis alicui. In reliquis uide Anchar. consil. 75. col. 2. Bal. uol. 5. cons. 377. Alexan. in l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de uerbo. obl. colu. 3. in fi. Feder. cons. 228. in fi. Alex. in d. §. Flauius. col. 11. & uol. 5. cons. 124. col. 3. & seq. Anchar. consi. 142. colu. 1. & 2. Roma. cons. 36. Bald. 2. uolu. cons. 70. in princ. & circa finem. Soci. cons. 25. colu. 3. & seq. Ias. in d. l. 2. C. de iure emphyt. ubi latissime Fulg. cons. 132. colu. 2. circa fin. & Paul. de Cast. 1. uol. cons. 374. uisis omnibus. columun. 2. & Dec.
312 cons. 208. colu. 3. Et aduerte, quia quaestio non habet dubium in feudo paterno, & auito, quod tunc non possit fieri praeiudicium filiis, & ideo si in nouo feudo adesset clausula, iure feudi paterni antiqui, & auiti, cessaret haec dubitatio, quia clausula talis operatur, ut censeatur antiquum secundum cōem opinionem, ut attestatur Cur. Inno. in trac. feud. char. 7. col. 3. Est uerum quod tantum non
t operaretur, ut transiret tale feudum in transuersales, sic disponentibus ordinibus huius dominii, uerum praeter hoc retinet omne effectum, quia limitata causa limitatum producit effectum l. age cum Gemin. C. de transa.
313 Dux Mediolani † an praeferatur duci Sabaudiae in sedendo, & eundo, videtur ducē Sabaudiae, praeferendū esse, quia primò fuit factus dux, quàm noster, qui non habet inuestituram a Caesare de hoc dominio nisi a paucis annis citra, & hoc per l. 1. C. de consulibus, lib. 12. & ibi omnes, maximè per Plateā. praefertur enim qui primo adeptus est dignitatem parem, ut ibi. & ita latè Dec. post alios in l. cum quid. ff. si certum petatur, & in consi. 161. veritas uidetur in contrarium, quia non consideratur persona horum ducum, & dignitas in eis respectu acquisitionis, per ipsosmet factae, sed consideratur dignitas antiquior, unde cum primo fuerit prouincia Mediolanēsis in ducatum erecta tēpore ducis Ioan. Galeatii Vicecomitis, quàm prouincia Sabaudiae ut historiae ostendunt, praefertur dux Mediolani. Haec conclusio est ex mente Doc. allegata per Dec. & alios, vbi supra, & per Fel. in rubri. de maior. & obed. & videtur mihi decisio in terminis Abb. in cap. nimis, de excessibus praelatorum. ubi fratres praedicatores praeferunt minoribus, quia eorum regula fuit primo approbata. Sic igi-
314 tur consideratur antiquitas ipsius dignitatis, non acquisitionis in persona eorum qui disputant. Haec quaestio nunc pendet in facto, & scito quod non consideratur sanguis, nec diuitiae, ubi contenditur de pari dignitate, nisi essent concessae eodem tpe, vt per Dec.
315 vbi supra. Princeps qn̄ concedit secundū priuilegium, an videatur derogare primo. Et an vnum priuilegium deroget alteri? Dic quod si unum est speciale, & aliud generale, speciale derogat generali, si generale contineat ius ad rem, secus si contineret ius in re, ut per Abb. in c. 1. colu. 3. de rescri. Nec refert an genus praecedat, vel sequatur, c. abbatem, de rescr. & no. in regula, generi. de reg. iur. in 6. Si uero utrunque est generale, vel utrunque speciale, tunc secundum Ab. si utrunque est
n clausum in corpore iuris, n s̄m tollit primum. Ratio est secundum eum, quia ita iudicamus de priuilegio in iure clauso, quod de iure. gl. in c. vt circa, §. 1. in uerbo, corporali. ibi, item priuilegium, de electionib. in 6. Fel. in d. c. 1. in 8. col. circa prin. & clarū est, quod ius secundum non faciens mentionem de iure praecedenti tenet ca. 1. de constitu. in 6. & ex hac decis. Abb. quae probat̄ ab omnib.
316 Pondera, quod non solum princeps praesumitur habere iura communia, & generalia in scrinio

scrinio pectoris, sed etiam iura particularia, & decisiones particulares, insertas tamen in iure, quod est bene notandum ad dictum. c. 1. sed si primum tantum est clausum in corpore, & secundum non, tenet secundum, dūmodo fiat mentio de primo clauso, quia secundum Abb. ex quo primum est usum dicitur esse ius, & sic secundum priuilegium contra illud ius debet facere mentionem de illo iure, iuxta gl. in c. 1. de cōstit. in 6. in verbo nascatur. facit l. rescr. C. de prec. Imp. off. Breuiter in hoc. Abb. non bene dicit, & cōmunis est contra eum quod secundum clausum tollit primum, licet de eo non faciat mētionem, & ratio est, quia postquam princeps vult secundum esse priuilegium, quia ipsum appellat priuilegium, uel ipsum obsignat sigillo priuilegiorum, & cum dicatur priuilegium, quia priuat legem, certè apparet, ꝙ vult tollere legem contrariam, & sic illud aliud priuilegium contrarium, de quo hr̄ mentio, quia est insertum, ita declarat Bal. in l. item lapilli. col. 2. ff. de rer. diuis. & cæteri cōiter sequuntur, & difficultas Abb. non obstat, ut per Fel. in d. capitu. 1. colum. 8. qui dicit, vt etiam modo dicebam, quod quando priuilegium est insertum, censetur ius, & ideo aliud priuilegium debet ualere, etiam non facta de eo mentione, quia hæc est conclusio communis, ꝙ priuilegium ualet, licet non faciat mentionem de iure contra quod emanat, vt est gl. in d. c. 1. in verbo noscatur, ad fin. & late Fel. in c. nonnulli. 2. fall. 2. regulæ, de rescr. & sic limitatur lex, rescripta, ut procedat in rescripto proprio, uti loquitur. Hæc tn̄ conclusio communis cōtra Abb. vr̄ confundi per glo. in Auth. si qua in prouincia. C. vbi de crim. agi opor. sed responde, ut subtiliter & bene per Fel. in d. c. 1. in 8. colu. in fi. ultra quem dic, quod nos loquimur, qn̄ contra primum priuilegium insertum emanat aliud priuilegium. conclusio glo. in dict. Auth. non loquitur in alia concessione priuilegij, sed in dispositione derogatoria tantum & hæc est propria diuersitas, quæ est inter has duas conclusiones. Ratio diuersitatis est, quia si secunda concessio est priuilegium & sic priuatiuum legis, certe potius debet tollere primum, quia etiam est concessum ad hoc, sed dispositio derogatoria non est concessa, ut tollat ius, immo ut redigat nos ad ius commune, quare non mirum si non tollit illud priuilegium insertum, nisi de eo faciat mentionem in specie. Sic ergo dispositio derogatoria tantum, non tollit priuilegium in corpore clausum, nisi de eo faciat mentionem, & ita omnes tenent, ut per Docto. in d. c. 1. & alibi sæpe, & ideo apparet, ꝙ si primum priuilegium non esset clausum, dispositio derogatoria tolleret illud, licet de eo non faceret mentionem, & ita omnes Doct. & ideo pessimè dixit Alex. in cons. ul. in 4. uol. in fi. qui tenet oppositum, dicens, quod generalis abolitio primi priuilegij, ꝙ non erat insertum, non tollit illud nisi de eo faciat specialem mentionem, allegando l. 3. C. de silentiariis, & decurionibus eorum, libro. 12. cum glo. & alias decisiones, & idem Alex. consi. 203. in 1. uol. ubi similiter loquitur de quodam priuilegio non inserto, & dicit, quod illud non potuit tolli per derogationem generalem, quia non fuit facta in specie mentio de eo, allegat eadem fundamenta, sed errat. Nec obstat tex. cum glos. in d. l. 3. quia loquitur de priuilegio clauso. l. 2. non obstat regulæ generalis, quod dispositio generalis nunquam trahitur ad casum specialem, ut plenè per Ias. in l. 1. col. 5. ff. solut. matr. quia procedit, quando ille casus specialis est clausus in corpore iuris, aliàs non. Et aduerte, ꝙ etiam contra communem, vt secundum priuilegium non tollat primum clausum, uidetur facere, quia licet princeps, qui hēt notitiam primi, uideatur illud tollere, tamen sic de facili uidetur tollere ius tertij, quod quidem resultat ex primo priuilegio. l. nec auus. C. de emancipationibus liberor. Sed dic illud procedere in dubio. Nos autem sumus in casu claro, quia princeps scit illud priuilegium, & consequenter scit etiam, ꝙ ex eo acquisitum est ius priuilegiato, & ideo si per secundum priuilegium tollit primum, tollit etiam ex intentione sua ius resultans ex priuilegio. Et dū Bal. in d. l. item si lapilli. in 2. colu. dicit quod ubi fit secundum priuilegium, tollitur primum. Dic etiam uerum esse, ut tollitur ius tertij, quod est notandum. Vltimo in hoc articulo Abb. in d. ca. 1. uult quod ubi sunt duo priuilegia contraria non clausa, siue ambo sint specialia, siue generalia, unum non tollit aliud, imo attenditur primum, per c. ueniens, qđ intellige etiam si impetrarentur hæc duo priuilegia ab eodem, nedum a diuersis, quia hoc casu etiam secundum non tolleret primum, nisi esset de eo mentio facta. Ita propriè loquitur textus in d. c. ueniens. de rescr. Item intellige, quod unum priuilegium,

l.secundum non tollit primum, ēt si primū sit generale,& contineat ius. Ad rem text. est notabilis in l 2 ff.de in integ.rest. In reliquis uide Felinum,& Dec.in d.c.1.Principis
317 †priuilegium an tempore tollatur? Fac inscriptas conclusiones. Prima erit,quod priuilegium concessum ad tēpus,cessat elapso tēpore, ita est text. in l.quoties.C.de precibus Imperator.offeren. quæ lex loquitur de securitate concessa debitori, ut non possit conueniri infra certū tēpus,& sentit clare, quod cesset elapso tēpore, quia alias illa securitas non concederetur,vt in d.l.quoties.in secundo casu.Et hanc conclusionem facit Abb. in c.cum accessissent.in pœn.col.de consti. ubi traditur hæc materia, & expirat ipso iure absq; alia declaratione.ca.de causis. de offic. deleg.& ibi Bal.ad hoc notat illum textum, & ideo relegatus ad tēpus potest finito tempore redire domum sine licentia principis secundum Bal.in c.ex literis de constitu. & multa ad hoc ultimum ponit Franciscus de Cremona,in singulari 47. consuluimus he-
318 ri.Secunda† conclusio, quod priuilegium concessum de certa causa expressa,uel tacita
o cessat cessante causa, o ita est textus notabilis in c.suggestum.de decimis. ubi priuilegium decimandi cōcessum monachis certi ordinis, fuit retractatum, quia postea multum creuerūt monasteria illius ordinis, & Papa cōcesserat à principio, quia erat paruum præiudiciū illis contra quos decimabatur,p p caritatem monasteriorum, ad idem est textus in l.generaliter.C.de episcopis & clericis.& ita Panor.in d.c. cū accessissent. cum quo alij transeunt. In contrarium tñ obstat tex.in l.2.§.1.ff.de excus.tut. Sed dic ꝙ ibi non cessat prorsus causa,& sic nō aduersatur directo actui,ut infra dicā:ad idem in oppositū est tex.in l.fi.ff. de decurionibus qui multū obstat,nam loquitur ēt qñ causa penitus cessat,sed dic ꝙ est ꝓpter reliquias prioris dignitatis quę multum operatur, ut per Fel.latè in c.quæ in ecclesiarum. nume. 81.de const.& uide etiam ad solutionem harum difficultatum,Ioan.And. in regula,decet.de reg.iur.in 6.& Ias.in l.sciendum.§.fi. ff.qui satisdare cogantur,& Bal.in d.l.generaliter.& Moder.in c. cum cessante. de app.
319 Tertia conclusio est,ꝙ priuilegium consistens in facto tollitur non faciendo decem
p annis p textus est singularis in l.1.de nund. & non solum procedit in priuilegio concesso priuato,ut in eo textu in uerbo,qui,quod denotat ueram personam,ut per Baldum in leg.omnes populi.ff.de iust. & iure. Verum etiam si concessum sit ciuitati,ita Bar.in d.l. 1.& communiter Doct.in l.fi.ff.de constitutio principum & in d.c.cum accessissent. In ecclesia tamen est secus,ut dicit Panorm. in d.cap. cum accessissent, & si dicatur quòd ecclesia,& ciuitas æquiparātur.l.fi.de sacrosan.eccl. respondeo ꝙ æquiparantur in casibus de quibus in d.l.fi.In aliis est magna diuersitas,ut ibi per Ias.sed contra hanc conclusionem obstat lex, si falso. C. de diuersis rescr.ubi dicitur, ꝙ rescripta sunt perpetua ergo similiter priuilegia. Sed dic, ut per Dec.in d.c. cū accessissent. quod priuilegia tolluntur citius quàm rescripta, quia facilius tollitur ius priuilegiorum quàm commune.l.& militis.§.milita missus.ff.de re milita.& hæc est uera solutio reiectis aliis, & sic firma remanet cōclusio, quod priuilegiū non faciendo decem annis tollitur, quæ tamen conclusio non procedit quando priuilegium est concessum in liberam uoluntatē alicuius, quia hoc casu est perpetuum,& sic sit dr̄ia utrum sit concessum alicui simpliciter,an uero per illa uerba ad libitum uoluntatis tuæ,ita Docto.in locis supra allegatis, sed quia in hoc est uarietas inter Doct.Ideo nè ueritatē ignores,scias quod aut hęc libera uoluntas respicit tempus,aut ipsum priuilegium,si respicit tempus, procedit limitatio,aliàs secus,& ideo si dicatur, Concedimus tibi tale priuilegium quando uolueris, uel quandocunque tibi libebit, non est dubium,quin priuilegium sit perpetuum,quia ita ostendunt uerba,& hoc est ex mēte principis,sed si dicatur si uolueris,priuilegiū pp hoc non erit perpetuum, quia solum exprimitur quod tacitè inest, & hoc nihil operatur.l.3.ff.de legatis 1. & idem est si dicatur ad libitum uoluntatis tuæ, quia non secus est,ac si dicatur si uolueris, nec tale uerbum respicit tempus,sed ipsum priuilegiū, & ita arbitror, licet dominus meus Rochus de Curte diceret tale uerbum, denotare tempus,sed malè,ut apparet.Quarta, & ultima
320 conclusio est, quod priuilegium in non faciendo tollitur unico actu contraueniendo. leg.commissoriè.C.de pactis, inter emptorem & uenditorem,& d.c.cum accessissent. in fi.Nam contrauenïens etiam unico actu censetur renunciare priuilegio.Hæc conclusio primò non procedit ubi fieret protestatio in contrarium,secūdum Bar.in l.1.C. de

his qui sponte munera publica susceperunt. & ita tenent Doc. Secundo, intelligitur, quã do quis cõtrauenirer directo, alias secus. ita Panor. in d.c.cum accessissent. & dicitur con trauenire directo, quando est concessum vnũ priuilegium tantum, & quis uenit contra illud, faciendo actum cõtrarium priuilegio, ut in d.c.cum accessissent. sed si esset concessum priuilegium generale alicui, ut esset exemptus ab omnibus oneribus, uel etiã a tribus vel quatuor tantum, certè his casibus contraueniendo quo ad unum, non diceretur quis cõtrauenire directo, & ideo pp hoc nõ amitteret alia sua priuilegia, vt est casus in l.uoluntariæ.C. de excusa.tuto. qui tex.ẽt probat, ꝙ nec præiudicat sibi in illo actu cui contrauenit, & hoc ultimum ẽt tenet Pano. in d.c.cũ accessissent, & viditur ẽt cõis opi. tamen in hoc ultimo considera diligenter quid velint Doctor. Tertio intelligitur hæc conclusio, vt procedat in priuilegio habente tractũ momentaneũ, ut in d.c.cũ accessissent. sed in priuilegio habente tractũ successiuum non procedit, puta, si habeo priuilegium non soluendi collectas, uel alias exactiones, quod ut uides habet tractum successiuum, semel soluendo etiam sine protestatione non fit mihi præiudicium, ut est doctrina Bar. in d.l.fi. in fi. de consti. principum. & sequitur Ale. consil. 193. ex themate. uol. 2. col. 3. & consi. 109. visis. in fin. in 3. uolu. & plenius. 33. ponderatis, in 1. uol. cætera vide per Doct. in locis præalleg. Est verum, ꝙ con tra hanc cõem obstat. l. 1. §. si quis tutor, qñ appellandum sit. & ꝙ ibi not. Angel. sed dic notabiliter, ꝙ ibi non interuenit unica contrauentio tantum, sed generalis omnibus futuris actibus quotquot erant, quia in lib. scriptum fuerat, Titius debitor centum omni anno, vel quid simile, & nota hanc declarationem, quia est noua. Nota etiã aliam de-

321 clarationem generalem † ꝙ siue priuilegiũ consistat in faciẽdo, siue non, nunquam perditur qñ potest capi alia coniectura quam renuntiationis priuilegij secundum glo. in c. pro illorum, de prębendis. & Docto. in locis supra allega. Principes nostri Mediolanensis dominij ne memoria beneficiorum collatorum per eos perderetur, decretis sanxerunt,

322 Quod † concessiones gratuitæ factę a principibus retroactis, & quę fierent quibusuis clausulis munitæ essent, ad extraneas personas non transirent, sed solum ad filios, & descendentes legitimos, & de legitimo matrimonio natos, & nascituros, ita ut etiam non transirent ad legitimatos, nisi per subsequens matrimoniũ, ubi tamen donationes iã sortitæ non essent effectum per ademptionẽ etiam possessionis. Hæc decreta in donationib. sunt cõtra ius, vt per Dec. cons. 108. col. 3. & l. unica. C. si libera imper. li. 10. in feudis vero satis conformia sunt iuri cõi. toto titu. de successione fratrum, in vsibus feudorum. & per Aluarot. in capit. 1. de fratribus, &c. in principio. colum. fi. Sed est aduertendum

323 † quod loquuutur in concessionibus gratuitis. quare si fiant titulo oneroso non procedunt, & dicitur onerosa concessio, quando fit causa precij, uel facti, qđ habet instar perpetuum rei concessio. ita Bald. notabiliter ualde in l. qui se patris. C. vnde lib. col. an tep. & sequitur Alex. cons. 216. col. 25. uolu. 2. & propriè loquuntur in concessionibus, & priuilegijs principis, & ad effectũ. An possit postea ea reuocare? & uolunt non posse,

q quando titulo oneroso, *q* & hęc est ratio, quia etiam princeps quando condidit decreta, quę in effectu continent diminutionem donationum, & priuilegiorum, noluit loqui nisi de gratuitis, & uult decretum, vt etiam quod sint factę donationes, & concessa priuilegia ob benemerita, tamen sint gratuitæ, & superioribus diebus dum Comes Vitalianus vicecomes peteret approbationem priuilegij plebis Brebiæ concessi a Carolo Impera. dominio nostro pro se, & quibus dederit cõ tra dicta decreta, & peteret sub eo fundamẽ to, quod sibi concessum fuisset ob benemerita paterna, & domus suæ, & expressa (ni fallor in priuilegio, tamen Senatus noluit approbare, nam etiam legata, quę fiunt propter merita. l. nec adiecit. ff. pro socio. sunt ex titu lo lucratiuo. secundum Bar. in l. Męuius. §. duobus. colum. 8. versic. 2. quęro. ff. de legat. 2. Et fundamentum est, quia ille qui dat, & qui solum est obligatus ex naturali obligatione, qua benefacientibus benefacere debemus, ut nos loquimur, dicitur dare ex causa gratiosa, & lucratiua, non autem onerosa, ut est decisio Barto. in d. §. duobus, in dict. uers. quæro. 2. & est cum ratione, quia non potuisset cogi, arg. legis, Titius. ff. de obsequiis a libertis & libertis parentibus, & patronis prę standis. Et ideo ad cognoscendum, an sit titulus gratiosus, siue lucratiuus, non est recur rendum ad materiam donationum pro remuneratione, de quibus in l. Aquilius. ff. de donationib. & in l. ex hoc iure. ff. de iustitia,

 & iure.

& iure.& ubi supra. Sed ad hoc, an dato q sint factæ causa remunerationis, & merita sint grandia,& æquiualentia. An tamen dicantur factę titulo oneroso, vel lucratiuo. de quo articulo habes decisionem Bart. ubi supra,& gloss.communiter approbatam, in l.sed & si lege §.consuluit, in uerbo,obligauit:unt.ff.de petitio.hereditatis,& verba clara decreti.Est igitur necesse ad hoc,ut simus in casu,quòd præcium æquiualens numeretur,uel fiat tale quid quod habeat instar rei cõcessę,vt dixi,& ideo in feudo,licèt illo cõ
324 cesso teneatur uasallus ad seruitium.† Tamen non est onus illud cum lucro conferendum,& ideo dicitur potius gratia Ale.nota. in l.Gallus.§. instituens.in fin.ff.de liberis, & posthumis.ubi uide,& alibi gl. dicit quã-
325 do † res digna magno precio emitur paruo,quod non est titulus onerosus, sed quasi lucratiuus.l.apud Celsum.§.si quis aurẽ versicu.cęterum.in verbo,causam.ff.de doli exceptione.& Bart. in dicto §. duobus, colu. 8.versic.pręterea.in quo ultimo vidẽdi sunt Doct.in leg.si quis, nec causam.ff.si certum petatur,circa regulam text.quod attenditur id quod principaliter agitur, maximè Moderni Senenses,& quæ dicuntur circa l.cum quæritur. ff. de statu hominum. secundum quam regulam est, & non est donatio, vel uenditio,secundum id,quod agitur, & si sumus in dubio, tunc seruabimus, quæ dicit Alexan.in §.instituens.unde in quodam priuilegio habito a duce Francesco secundo,pręcedente numeratione duorum millium aureorum nummorum, quia noluit dux ut in eo fieret mentio precii, sed q esset merum beneficium,& gratia,attenduntur uerba,& secundum sonum eorum accipietur dictum priuilegium, & consequenter habebitur męra gratia,sicut loquitur. Sed pone alium ca-
326 sum,† Dux conuenit cum maximo ductore exercitus, & non subdito suo,ut sibi operam suam præstaret ad recuperandum prouinciam suam, & eam augendam, & cum tot militibus,sub promissione, quod in feudum dedisset pro se,& descendẽtibus in ampla forma nonnulla castra, & prout ex tunc dedit in feudũ,& promissa Imperatori exercitus,sibi,& prouinciæ suæ, vt supra inseruire,& postea non ultimo post,promissa ad impleta fuerunt ab utraque parte, an feudum dicatur gratiosum, ita ut sit subiectũ dictis decretis? & uidetur eũ esse onerosum,sicut quando conceditur priuilegium non subdito,quia dicitur transire in contractum, & tenet ut contractus.Card.consi.147. colum.fi. Rom.consi.351.& Fely.in c.nou.de iudi.sed hoc nihil est, quia etiam cum non subdito potest fieri contractus lucratiuus, ut de se patet,unde melius dic, q cũ hic contractus factus fuerit ex causa onerosa,q etiam dicitur habitus titulo oneroso, sicut dicimus
327 quando datur immunitas forensi,ut † ueniat habitatum in ciuitate, iuxta dicta Bar. in leg.omnes populi.ff.de iust.& iure. in 4. q.princip.uersicul.& circa prædicta.& est in col.10.Alex.in consil.15.uolu.2.& Dec.in c. nouit.de iudicijs.colum.10.in uersic. quarto fallit.& per Alex.consil.216.uol.2.col.2.incip.nec arguendi sumus, & princeps etiam quod cessemus in dubio,non uideretur sensisse de tali immunitate. Alexand.in dict.cons.
328 217. uers. 9. Et † aliud est quod donet ob merita præterita r quantumcunq; grandia etiam iuxta l.si pater.§. 1.ff.de don.Aliud ob futura ut seruiat donatarius, & ita ex his,& alijs iudicauit Senatus, me referente iuxta notata per Ias.in prælud.feud. char.197.ubi est uidendum. Item est aduertendum circa
329 dicta decreta † dum uolunt, ut donata nõ transeant in extraneos,nè finita generatione,hæredes extranei sint cõtinuandi in possessione,iuxta aliud decretum,quo possessio defuncti continuantur in hæreditate, & deinde in hęredem,uel sint inducendi in possessionem,iuxta l.fi. C.de edicto diui Adri.tollen. an non, contradicentibus uocatis in donatione? & breuiter uidetur quod hæc dubitatio cõformis sit quæstioni,qñ in feudo defecit generatio masculorum, & fœmina hæres instituta, & feudi incapax petit se poni in possessionem, an audiatur,etiam contradicentibus agnatis uocatis in priuilegio feudali.In qua quæstio. Alex.in l.fi.C. de edicto diui Adr.tollend.dicit,quòd fœmina mittitur in possessionem, & quod agnati masculi non sunt legitimi cõtradictores, & sequitur Curt.iunior in tract.feud.in 25.chart.col.1. versicul.21.est uerum, quod procedit in dubio,uerum si pateret, feudum esse, & ipsam incapacem feudi, totum contrarium esset, & ita loquitur textus in c.2.si de feud.fuer. controuer.inter domi.& agna.& ita Iser.ibidem,& alij communiter.ita pariter dicendũ
330 est in quæstione nostra, ad quod facit, † q notorius defectus tituli impedit dicta remedia possessoria. Imol. consil. 16. & idem in exceptione, quæ potest incontinenti probari,ut

ri, vt no. in l. 2. C. de edicto diui Adr. tollen. & facit etiam conf. Bal. 161. vol. 3. in fi. Acce
331 dat, † quod fiscus qn̄ res patet pro eo, pôt absque citatione partis finita generatione ingredi possessionem rei feudalis Bald. in c. quæ in ecclesiarum, de constitutionibus. col. 5. uersi. sed ecce. & Præposit. in c. 1. de feudo sine culpa nō amitte. & sicut dixi supra, ita uidi seruari, tam in feudo, quàm in donatione, & in feudo in causa Crotorum heri fuit ita decisum in Senatu. Et notabilem casum
332 † quando est dubium habuit Senatus in facto his diebus proximè præteritis, dominus Angelus Simoneta senior inuestitus fuit tempore Ducis Francisci I. de quodam castro pro se, & filijs, & descendētibus tā legitimis, quàm legitimatis, & moriens reliquit castrum nepoti suo legitimato ēt nato ex filio suo naturali contra formam dictorum decretorum, quæ tantum uocant descē dentes legitimos, & excludunt extraneos, fœminas, & legitimatos filios, ut supra dictū est, sed tamē fuit licitum ita facere domino Angelo vigore suæ inuestituræ, & eo nepote existente in possessione dicti castri facta fuerunt ea decreta, quæ tamen non procedunt in casu quo iā res traslata in personas prohibitas habuisset effectū sicut diximus. Verum quia postea decessit dictus nepos, relicto alio filio legitimato, est dubium an sit exclusus uigore decretorum, & uidetur eū exclusum esse, quia licet dispositio in personam prohibitam iam habuisset effectum ēt contra regulam notoriam feudi, attamen remanet feudum in reliquis, ex quo uocati erant ex forma inuestituræ, secus si ex facultate alienandi in extraneum deuenisset, ut notabiliter decidit Matth. de Aff. in c. 1. §. si feudum. ea leg. in fine. si de feud. fuerit cōtrouersia inter dominum, & agnatos, & sic uidetur comprehēdi in regula decretorum prohibentium legitimatos succedere. augetur difficultas, quia decreta quo ad feudalia non discrepant a iure communi, iuribus vulgaribus, non ita est in donationibus quæ in omnes transeunt, ut dixi in principio. Et consequenter debent intelligi, ut respectu eorum, qui reperiebantur in possessione tantum, haberet effectum alienatio, non ultra. In contrarium urgent uerba decreti præsupponentia alienationes, quæ semel habuissent effectum, perpetuo debere esse firmas, & illabatas. Additur, quòd hæc decreta sunt fundata super ratione, ne perdatur memoria beneficiorum per alienationes in extraneas personas, quæ rō cessat in hoc filio legitimato, ex quo, & ipse uocatus est ad feudum, & venit vigore inuestituræ, ut dixi, & durat feudū, ut per Affl. vbi supra. Senatus iudicauit ẜm hanc opin. in fauorem dicti legitimati, quoniam posuit in possessione ouilarum amoto domino Hieronymo Petrobono, contra quem agebatur remedio reintegrandæ, & vbi fuissemus in remedijs decreti continuandi hęredem, vel mittēdi eū in possessionem, iux. d. l. fi. ratione dubij secū dum opi. de qua supra fuisset iste continuandus, nisi dicas ꝙ hic solum vertitur dubium de iure, iuxta l. ornamentorū, ff. de auro, & arg. leg. & l. nam & postea, in princ. ff. de iure
333 iuran. Est † verum ꝙ magnum dubium iuris æquiparatur dubio facti, ut not. in l. cum prolatis, ff. de re iud. Item est aduertendum
334 † quando donatarij alienant in extraneos contra dispositionem decretorum, an deuoluantur alienata ad fiscum, credo non deuolui, quia ponunt solam pœnam annullationis contractus, sicut facit textus in emphytheuta uendente sine consensu domini, in l. fi. C. de iure emphy. & tex. de feudo loquēs in cap. 1. in 1. & 3. col. de prohib. feu. alie. per Lotharium. & in cap. Imper. de prohib. feu. alien. per Feder. in § calidis, distinguitur tamen inter feudum nouum, & antiquum. Nam primo casu reuertitur ad dominum, secundo aperitur agnatis, vt est communis opin. in c. 1. §. fi. quæ sit pri. cau. benefi. amit. ita Cur. Iun. in tract. feud. in 5. parte. princi. colum. 5. vers. 4. princ. & Aluaro. in d. §. fi. in 19. & seq. conclusione, sed in decreto non dicitur quod transeat in alium, sed simpliciter sequitur annullatio contractus, & ponderandum est, quod uerba quæ nullam reddunt alienationem sunt ita pinguia, vt nec etiam ualeat alienatio in præiudicium alienantis, & in effectu iste videtur etiam sensus decreti, scilicet simpliciter annullare, quia decretum æditum fuit ob hanc solam rationem, ne propter alienationem in extraneas personas pdatur memoria beneficij, & ideo satis est, quod alienatio habeatur pro non facta, & res remaneat alienanti, tamen obstat, ꝙ ipse non videtur posse uenire contra factum proprium, & reuocare quod a se semel abdicant, leg. cum confitearis, C. reuoc. don. & videtur distinguendum, ꝙ aut ignoranter alienauit, & illud sibi restituendū est, alias nō, & ita Aluar. & alij in c. si de feu. fuer. contr.

§. si va-

§.si vasallus alienauerit feudum ignorans, col.1.ver.oppo.quod imo,per nouas tn constitutiones est clare decisum, quod non reuertatur amplius in alienantem, quod et me monitore,& autore fuit sancitum, & ulterius scio obseruari solere, vt decretum non tollat,l.1.C. si soc.liber. imperial. lib.10. & ita factum fuit in feudo salarium in nobilibus de Bottis,& bene, quia hoc modo seruatur rõ decreti,de qua supra.Item decretum recipit interpretationem a iure cõi.l.2.C.de noxal.& ponit Fel.in c.1.de prescr.col.2.Item
335 scias,quod vbi fieret inter uasallos de feudo contendentes transactio ualeret,non obstante hoc decreto, & non obstante regula tradita in l.nulli,C.de transac. si tn fieret bona fide,& ualeret et hoc casu sine principis cõsensu,si dimitteretur feudum illi parti, quæ aliàs nullũ ius hret,nec postea,decedente vero vasallo sine prole reuerteretur ad dnm, sed perseueraret penes eum.tex.est in c.si uasallus de suo feudo.in ti.si de feud.fuer.controuer. inter dom.& agn.& ibi And.de Iser. colu. fin. & si non dimitteretur, ut supra, sed transferretur possessio in aliũ etiam ualet, modo tn interueniret consensus dñi,& hoc tametsi fortè verus vasallus fuisset senex, & capularis,ita ut nulla, vel parua superesset spes plis suscipiendę,nõ obstãte,quod diceretur consensum illum tacita hac qualitate fuisse subreptitiũ, quia uerè non fuisset subreptitium,nam imputandum esset dño, quod ante consensum non curasset bene intelligere rem,ita Iser.ubi supra, quem cęteri se
336 quuntur,quod adeo est uerum,ut tacitus consensus et sufficiat.ita Bald.in d.§.si uasallus de suo feudo.qui inducitur ex sciẽtia, & taciturnitate,per no.a Bar.in l.quo.n.§.1.ff. rẽ ra.habe.& hæc conclusio,quod sufficiat tacitus consensus in qualibet feudi alienatione expresse fit in cap.Imper.in princip.de prohi. feudi aliena.per Feder. & ita si postea uerus vasallus decedat sine prole fiscus est exclusus,& ultra Iser.ubi supra,habetur per Cur. Iun.in d.tract.char.42.columm.1.uersicu.3. principaliter. & per Iaco.in suo tract.in gl. de non alienando,& in dictis locis hẽs etiã quãdo dicatur fieri bona fide,uerum tamen Iser.magis aperte prędicta declarat,& in casu comitis Frãchini contra fiscum hæc a Se
337 natu habita fuerũt uera,quia quãuis eques Pusterla possessor feudi transtulerit transactionis titulo fundum in comitem Franchinum, quem aliàs debile ius dicebatur habere,& eques postea decesserit sine prole, tamen fuit declaratum transactionem ualere, & nullũ ius esse in fisco,& esse aduertendũ,
338 quod licet feudũ non sit antiquum,sed sit nouum,tñ si adsit clausula cõcedens iure feudi antiq. perinde est, ac si esset antiquum, & ueniunt agnati,ac transuersales.ita Curt. in d.trac.ch.7.col.3.uers.Sed hic cadit pulchra & quotidiana dubitatio.& Dec. cons.53.& dixi supra, sed nihilominus per decretũ cessat,& ita seruatur.De hoc tamen an,& quãdo nouũ efficiatur antiquũ,quando princeps ita vult,uel appellat antiquum, uide Alcia.in tra.præsumptionũ,reg.3.præsum.28.Princi-
339 pes et nostri ordinauerunt, ut non possit fieri alienatio in non subditum, & seruatur quòd etiam non fit in ecclesiasticam personam,nisi ex concessione Senatus,de quo decreto,siue rõne laicorum non subditorum, siue ecclesiasticarum personarũ, uide Bar.in l.filiusfamilias. §.diui,ff.de leg.1.col.1.uers. quæro an per statutum ciuitatis. Andr.Sicu. cons.14.vol.3.Bal.cons.147.in 3.uol.& cõsil.308.vol.3.& cons.163.uolu.1. & consil. 421.uol.5.& cons.31. uol.3.Alex. cons.102. col.3.in 2.uol.Felyn.in c.uenerabili. colu.2. de offi.deleg.Barb.in c.Raynaldus.char.58. de testa.colu.2. Alex.cons.93.col.2.& latissimè Fel.in c. ecclesia sanctę Mariæ. de constitutionib.in 38.col.ubi distinguit.versic.9. quæro aliquid.in ca.in pręsentia,colu.17.de probationibus.Card. cons.102.col.2.& consil.144.& Barb.cons.43.col.13.& colum.17. vol.1.& in repet.rubricæ,de rebus eccl. non alienand.col.4.& omnino uide Doct.in d.§. diui.& communis opinio est respectu forensium,ut ualeat statutũ,& respectu ecclesiasticarũ personarum communis est, ut si expresse loquatur de ecclesiasticis personis sit nullum,si generaliter etiam per uerba quantumq; generalia non comprehendantur, ut per Ias.in d.§.diui.nu.71.& plurib.numeris seq. & licèt forensis possit petere restõnem in integrum aduersus statutum tanquam illud ignorauerit.Alex.cons.37.colu.5.uerbo, suadetur.uolu.2.Dec.cons.11.col.3.uers.sed tamen his non obstantibus.& Ias.in l.quam diu.ad fin.C.qui amitt.Tamen ex quo hoc decretum est expresse conditum contra forẽses,non datur restitutio in integrum.ita Ale. cons.165.in 1.col.uers.superest.uidere.in 6. uol.& quandoque audiui dubitari,an liceat in locis finitimis dominij,in quibus non reperitur publicatio de eo,iuxta tex.in Auth. ut

ut fac. no. constit. & uidetur, quod etiam in singulis uillis esset publicandum, ut per Alexan. consi. 181. uol. 6. & consi. 73. uol. 6. Tamen hęc dubitatio fuit leuis existimata a Senatu quia ex antiquitate præsumitur, iuxta not. in cap. sicut. de re iudica. & in l. sciendū ff. de verb. oblig. maximè quia in Metropolitana reperitur facta publicatio, non est tamen necessaria in uillis, sed in unaquaque ciuitate, vt est tex. in d. Auth. & ibi Bar. expresse, nec autoritate. Alexans. illud dicunt, & maximè quia contingit casus in maiori parte dominij, etiam in locis finitimis, & semper fuit seruatum decretum. Audiui etiam dubitari, an casum dotis comprehenderet decretum. in hoc vide Iasi. in d. §. diui. & alibi sæpe. & quicquid sit de iure recipit hanc interpretationem, ut etiam haberet locum in casu dotis, & ideo in nouis constitutionibus hoc clare postea decisum fuit, & quod etiam sit iuris, apparet ex his quę dicam infra in tit. de fisco. ad finem circa l. non puto. ff. de iure fisci. aduerte, quia etsi ignorans non sit restituendus, ut supra, tametsi aliqualiter esset obtenebratum ius decreti sub colore consuetudinis in contrarium, posset saltem recuperare forensis precium suum. Imo. in clem. 1. col. 3. de rebus ecclesiæ non alienandis. Felyn. in cap. cum causa. nume. 6. de re iudic. & Alber. in 2. parte statut. quęst. col. 2. in prin.

340 Et † an operetur decretum, ut non subditus proximior non possit succedere ab intestato, uidetur eum posse succedere, quia prohibitio est respectu certi generis personarum. Bar. in l. si ita quis. §. ea leg. ff. de uerb. obl. Ale. consi. 56. pōderatis verbis test. vol. 1. Si tñ diceret decretum, quod forensis posset acquirere, tunc esset prohibita hæc successio Bar. in l. uentre. in tertio casu. glos. ff. de acq. hęre. & Pau. de Cast. in d. §. ea lege. Anchar. in cap. canonum statuta. de const. uersi. quæro vlterius statutum perusii, & sequitur Barb. vbi supra, in rubr. faciens ibi reg. & 17. fallētias, d. decisi. refert char. 1. colum. ultim. uersi. 4. lim. Paul. de Cast. in d. l. uentre. Ias. in d. §. diui. in 2. lect. char. pen. uersi. limita. istam notab. reg. D. Fer. Loazes in repet. ibi colum. 24. uersi. 2. singulariter limita Aret. tamen, & Imol. in d. l. uentre. aliter tenent. Sed in uno casu saltem ueritas est sine dubio, ut etiā prohibitus sit proximior, ut supra, quando uerba decreti sunt admodum ampla, iuxta ea, quæ ponit Are. in d. l. uentre, & in d. l. Pantonius. §. 1. ff. de acqui. hę. & Iasi. in d. §. ea l. ad fin. ex nouis aūt constitutionibus etiam talis proximior expresse prohibetur succedere, & uide quæ dixi supra, circa hunc ordinē in ti. de pęn. ad fi. Princeps si iubet †

341 priuato vt aliquem occidat, an sit excusatus mandatarius ubi pareat, & an iudex qui etiā iubetur à principe, ut statim, faciat aliquem suspendi, sit excusatus, si statim exequatur, uide latè, quæ dixi circa utrunque, supra in ti. de homic. in versi. licèt etiam occidere. esset hoc loco tractāda materia priuilegiorū, beneficiorum, & rescriptorum principis, nec non consiliariorū, legatorum, officialium, atcium præfectorum, militum, & confœderationum principis, sed quia de omnib. Mart. Laud. separatim tractauit in suo tractat. de principe. Ideo ad eum te reijcio ibi uide. ultra ea quæ dixi supra. ut tamē terminos non ignores, & cito inuenias principaliora in materia saltem priuilegiorum, beneficiorū, & confirmationum eorum, si uis intellige-

342 re, quid sit propriè rescriptum, quid priuilegium, & quid beneficiū, uide Abb. in rubr. de rescr. & Alex. in l. quia tale. in 1. col. ff. sol.

343 matr. Si uis ēt scire, an † priuilegia extinguātur cū persona, uel transeant in hęredes, & singulares successores, & an in dubio pręsumantur personalia, uel realia, uide Bart. in d. l. quia tale, & ibi Alex. & omnino Dec. in reg. in omnibus causis id obseruatur. ff. de reg. iur. ubi per quatuor col. Et quia clara est conclusio, ꝙ qñ priuilegium conceditur cōtemplatione personę, ita ut persona sit cā immediata priuilegij, quod tunc extinguitur extincta persona, ut in dictis locis. Ideo am-

344 plius non ignores, quod † edictum Apostol. Leonis Pontificis concessum Christianiss. regi Francorum duci Mediolani, ex eo solum ꝙ esset tex. Franciæ, pro subditis dominij Mediolani non trahendis ad curiam Rom. & ut plenius in eo, non militauit illo expulso sub duce Fran. Sfortia, nec militat sub Cęsare dño nostro, quia concessum fuit uti in proœmio indulti dicitur solum, quia ipse Franciscus esset rex Galliarum, & licet forte maior ratio militet in Cæsare, tñ nihil

345 refert quia † non sit extensio in priuilegijs unius personę ad aliam ex eadem ratione secundum D. Ant. de Butr. in c. lanè. de priuilegijs, per illum text. & Dec. ubi supra, col. 2. uersi. & sicut, & quod plus est, indultum met, circa finem clarè uult, ut duret tpe quo existet ipse Franciscus rex Francię, & dux Mediolani, & sic tpe quo permanebit ipse rex dux, vide

dux,uide edictũ,q͞a ita se declarat, & multa
346 etiam circa hoc,an† concessio dicat͂ perso-
nalis,vel realis, ponit Dec.in conf. 262. ubi
vide,& uide ẽt in hac materia Soc.cons. 58.
347 Et an† transmittatur priuilegium ad sin-
gularem successorem uide Bar.in l. post do-
tem.col.pe.& fi.ff.solut. matr. & faciunt no.
per Bar.in l.licitatio.§.mercatores.ff. de pu-
blic.quãdo fisc.priuil. de quo uenerit alteri,
an & ipse sit priuilegiatus dixi supra, & po-
348 nit Dec.in d.reg.col.1.Quę† autẽ sit diffe-
rentia inter priuilegia, & eorũ confirmatio-
nes satis patet si ipsa uerba considerent,quia
priuilegia de nouo tribuunt,secus autem cõ
firmationes quę solum corroborãt ius prius
quęsitum,nõ dico,qđ extendant,quia,& tũc
darent de nouo,sed dico, ꝙ addunt. s. con-
firmationes, & ideo dicit Bald.in l.nomina-
tionis.C.de appel.ver.illud.certum est.quod
confirmatio non extenditur ultra actũ con-
firmationis,& ita latè Dec. in rubr.extra de
confirm.vtili,vel inut.uers. 2. pro introdu-
349 ctione.Addo etiam† quod ratificatio non
extendit actum ut plus contineat.Soc. cons.
249.col.pen.circa fin.& seq. nec extenditur
nisi ad principalem dispositionem,& non ad
omnia enunciata. Fel.in c. cum uenerabilis.
col. 5.extra.de exceptio.loquor in dubio, q͞a
in claris nõ est opus coniecturis,l.cõtinuus .
§.cum ita.ff.de uerb.oblig.& quo ad differen
tiã inter priuilegia,& cõfirmationes . Dic ẽt
350 † quod ille confirmationes quas quotidie
facit Senatus insſtrorum , dum ea confirmat
si valida sint,intelligunt͂ si valida sint,& vali
da esse reperiantur,& magis hoc volunt quã
do clarè dicitur,quatenus ualida sint , & es-
se reperiuntur , sicut ut plurimum dicunt.
351 Priuilegia† dicentia , Sicut faciebat ta-
lis,uel,sicut continetur in tali scriptura,non
habent aliquam conditionem,quia cũ priui-
legium lex sit priuata , certum debet ibi po-
ni,ut aliquid cõcedat,aliàs esset inutile, ita
gl.fi.in c.examinata.de confir.uti. uel inuti-
li.& cum illa gl.transeunt Docto.ibi,nõ tñ
docentes ut sit differentia inter priuilegia ,
& alias dispositiones ,quę sui natura ordi-
nantur ad aliquid de nouo disponendũ,quia
352 † semper dictio,Sicut,causam designat, &
ponitur pro quia, ut per Fel.in c.2.de rescri-
ptis,& Dec.supra dicta glo. & uide omnino
Dec.in l. ædita.C. de edendo. super gloss. in
353 uerbo,prout.Et si dicis quid operatur con
firmatio quando fit conditionaliter, sicut, si
ue , quatenus ualidum sit, uel quando esset
circa possessionem , quatenus,siue,sicut iu-
stè possidet . Dic eam operari tñ multos ef-
fectus,ut not.latè per Dec.in c. de confirma-
tionibus.de confirm.utili,uel inutili.colu. 4.
Sed talis confirmatio in hoc differt a confir-
matione non conditionali, & qui absolutè
cõfirmat actum , quia prima dicitur confir-
u matio in forma cõ̃, *u* alia uero non ita dici-
tur, & ubi actus fuisset nullus, qui confirmat
354 tribueret ius,est uerũ† quod dicitur in for
ma communi,tametsi etiam simpliciter di-
catur,confirmamus , quando sine causæ co-
gnitione facta fuit, secus si cum causę cogni
tione,& certa scientia,ut per Dec.in rubrica
de confi.utili,vel inutili.col.2.uer.3. & col.
seq.ibi, uera resolutio , & per eundem in d.
c.de confirmationibus.colum.4.uersic.3. Et
355 † quando confirmatio est ex certa sciẽtia
non potest apponi manus ad illum actum,
præterquam à principe confirmante,secus si
est in forma communi Abb.in d.cap.de con-
firmationibus in glo.fi.in in qno tamen uide
356 Dec.ibi,columna.4.Dico igitur quod cõ-
firmatio simpliciter facta sine conditione , &
dictione,sicut,uel,quatenus,sine tamen cau-
sæ cognitione, etiam dicitur in forma com-
muni,& ita in effectu nullum ius tribuit qua
tenus confirmatum esset inualidum , & est
conclusio communis , licet Dec. non dicat,
ꝙ ubi confirmatum sit nullum , confirma-
tio non valeat,ita not. Fel.per illum text. in
ca. inter dilectos,de fide instrum.colu. 5.uer.
in textu, ibi cum igitur, & allegat alia iura:
& dicit quod ita consuluit Anch.consil.382.
uisis diligenter,& hæc uera nisi utatur con-
firmans uerbis ius nouum conferentibus,pu
ta, talia , & talia tibi concedimus , & con-
confirmamus,& siue tenuerit priuilegium ,
siue non tenuerit,de nouo damus , ut ibi la-
te per eum post alios Doct. Addit tamen
357 post Abb.ꝙ† vbi priuilegium esset nullũ
x uitio falsitatis , *x* confirmatio quibuslibet
clausulis munita,etiã ex certa sciẽtia nõ pro
358 det.uide ibi. Sed pone quod† dicat Cæsar
cònfirmamus , & quatenus expediat de no-
uo damus,& priuilegium sit nullum, an ip-
sa clausula tollet uitium nullitatis , & vide-
tur eã tollere, per ea quæ dicit Fel. post alios
supra,sed dico ꝙ loquuntur Doctor. scilicet
Innoc.Io.And.Card.Butr.& Abb.in c.inter
dilectos.quãdo princeps dixit,si tenuerit, si-
ue non tenuerit,sed ubi solũ confirmat cum
clausula,& quatenus expediat de nouo da-
mus,non uolũt Doctores,ut eo casu cesset ui
tium

tium subreptionis, sed sentiunt intelligendū esse, quatenus fuerit ualidum priuilegium. Nam cā quare Cæsar confirmauit, fuit ipsum priuilegiū, et ideo corruente causa confirmationis, corruit ipsa confirmatio. leg. adigete, §.quāuis.ff.de iure potrona. & patet hoc ex dictis per Doct. circa subreptionem, quæ ita annullat priuilegia, & beneficia sicut alia, de quibus p Soc.cons.273.col. fi.uersi. postremo.in 1.col.et cons.120.uolumine 1.et si uides diligenter Abb.ubi supra, ita uult ibi, Si autem in primo originali priuilegio non apparuisset falsitas, uel illi non inniteretur, &c. quia uult ut licet apparuisset falsitas si tñ illi cōcessioni non innitetur Princeps, ualeat concessio, dando in effectu exemplum quęstionis, in qua sumus, ut si dicat, Talia tibi concedimus, et confirmamus: qđ est perinde, ac si dixisset, confirmamus, & concedimus, siue confirmamus, & quatenus expediat de nouo concedimus, limitat postea dictū illud Abb. ut non procedat si falsitatis facta mentio non esset, ergo ibi est decisio p hac opinione, uerū quando princeps dicit, siue tenuerit, siue non, &c. ualet non obstante subreptione, quamuis hoc ēt casu, ꝙ subreptio tollat cōcessionē, colligendo id ex dictis Abb. uoluit. Ias. in l. more.ff. de iurisdictio.omnium iudicum.col.6. uers. ultra Bartol.& Docto.& dicta Ias. asscripsit sibi quidam apostillator ad Abb uel ecōtra, sed iudicio meo uterq; decipitur. Est uerum
359 † ꝙ clausulæ, supplentes, y &c. & ex cer
y ta scientia, non tollunt uitium subreptionis secundum Abb.ut ibi dixi, & Io. Andr. in c. inter dilectos. allegatus per Abb. etiam non ponit limitationem ratione subreptionis, qñ dicitur, siue tenuerit, siue non, sed solum qñ
360 dixit, Donamus, & concedimus. Et † an quando confirmatio facit mentionem priuilegij teneatur producens confirmationem, etiam parte petente producere priuilegium uide Abb.in d.c.inter dilectos, & ibi Fel.col. 5.uers.& iuxta hęc.Ias.in Authen. si quis in aliquo.col.penult.& fin.C. de edend.& in d. l.more.& est notabilis quæst. & in qua Iaso. in dicta Auth.dicit, quòd eum multi sæpius consuluerunt, uerum aduerte, quod in termi nis Ias.quæstio non uidetur habere difficultatem, quia si princeps concedat mihi ex priuilegio aliquid, sicut prædecessor suus cōcesserat, confirmando, & ille fecerat, adhuc ualet hoc priuilegium, non ostenso alio priuilegio.c.Abb.& ibi gl.de uerb.sign.glo.in c.priuileg.3.distinct.& alibi sæpe, & Rom. consil. 336.circa medium. imò nō solum hoc procedit in priuilegio, sed etiam in qualibet dispositione, ubi disponens intēdit disponere, ut per Fel.in eap.2.col.5.de rescriptis, & fuit declaratio Barrol. in extrauag.ad reprimendum, in uerbo prout, & ponit Ias.in l.si testamentum.C.de testamentis. Si ergo ubi confirmatur priuilegiū, uel allud, dicatur, sicut prout, & similia, non est necesse ostendere rē relatā, multò minus necesse erit in casu formatæ quæstionis, ubi simpliciter confirmatur late priuilegium, & res pęnes me clara est. sed debet intelligi secundum Ias.latè ibi quando in confirmatione inseritur tenor primi priuilegij, aliàs secus. pro hac opinione, adde gl.1.quæ multum facit in c. uenerabilis.de confirmatione utili, uel inutili. ubi uide omnino, & Abb.ibi, pro hac opinione: adduco etiam quòd licet adsint prædictę dictiones, tamen si text. non est incertus ualet confirmatio, etiam alio non constit. dato ꝙ res confirmata fuisset nulla, & idē est quando ex certa scientia fit cōfirmatio, ut no.per Abb.in c.examinata.circa finem, de confirmat.utili uel inutili.& Alex.cons.1.in 5.uol.
361 col.9. Princeps† concedit priuilegiū ciuilitatis in ciuitatibus dominij sui forensi, & habitanti extra dominium, sed habenti bona in ipsis ciuitatibus, & uult ut possit acquirere, succedere, & omnia facere in ipsis ciuitatibus ac si esset ciuis originarius, & antiquus ipsarum ciuitatū, in omnibus, & quoad omnia, facitq; eum ex iurisdictione ipsarum ciuitatum, & cum clausula non obstantibus quibuscunque statutis, & decretis, maximè statuto, vt qui non sunt subditi, non gaudeant statutis ciuitatum, quod etiam est iuris cōis.l.fi.C.de summa Trin.& fide Catholic. & decreto, ut immobilia non possint alienari etiam per ultimam uoluntatem in non subditos in ampla forma. Quæritur an iste erit subiectus ipsis ciuitatibus, & gaudere poterit beneficijs, & statutis, quibus geudent ueri ciues, & sic factus subiectus: patet dum clarè eum facit ex iurisdictione ciuitatum, quod sufficit ad hoc, ut sit subditus, ut per Dec. consi.273.col.6. patet etiam dum facit eum ciuem, & non secus, ac si esset originarius, &c. l.1.C.de munic. & orig. lib.10.& in l.ciues.cum ibi nota.C.de incol. cum similib. & hoc pro absoluto habet Ale. in l.si Ruffinus. col.2.versic.& ideo si postea efficiatur subditus.C.de test.milit. An autē gaudere

gaudere possit beneficijs, & statutis, vide Iason.in l.adoptionem.§. patronum.ff.de in ius vocan.vbi tenet gaudere posse qñ est factus ciuis in omnib.& per omnia,vel disposi tũ,ut habeatur ꝑ ciue,& sit ciuis.idẽ Bart.in l. si maritus.§.1.ff. de adulterijs. ubi tamen restrinxit hoc, qñ ciuilitas esset concessa a cõitate ad beneficia cõitatis, non principis, & sequit Imo. in l. si is qui empt.ff.de usuc. Tamen non loquuntur ubi uere esset factus ciuis, quia eo casu ueniunt in consequentiã quælibet priuilegia, etiã principis: sic est ex mente Bartol.Imol.& non est dubium in ca su supra posito,quin ille forensis ita priuile giatus, uti narraui,gaudeat omnibus statutis,& ordinibus fauorabilibus,quia expreßè priuilegium illud dicit, Doct.uero loquunt in dubio.Et an teneatur talis ciuis ad onera, & ligetur statutis odiosis,vide Alexand.latè disputantem hoc in d.l.si Ruffinus.qui concludit, ꝙ etiam si ex priuilegio sit concessa forensi ciuilitas,tamen efficitur(vt dixi,sub ditus,& cõsequter tenetur ad vectigalia,& onera ciuitatis,quia non est odiũ, sed ex natura rei concessæ.i. ciuilitatis, cui est annexum hoc onus,allegat Bal.in l.quod fauore. C.de leg.in 7.oppositione, & Paul.de Castr. in l.si duo.ff.de acq. hær.& ibi post Paul. de Cast.dicit,ꝙ qui acceptat ciuilitatem in lo co,censetur se obligare oneribus loci, etiam si illa ignoret,& hoc posito, ꝙ sit sibi conces sa ex gratia speciali, & ob eius mœrum fauorem,& hanc partem sustinet, licèt, aliqui tenerent aliter,quando ex priuilegio esset cõ cessa ciuilitas, quia dicebant debere intelligi quo ad fauores, & non quo ad odia. Est aduertendum,non esse differentiam,an crea tio ciuilitatis dicat, habeatut pro ciue,siue tractetur ut ciuis,an uero sit ciuis,quia utro que casu dicitur uerè ciuis. Bart.in l.si is qui pro emptore.ff.de usucapionibus. in 3. quæ stio.prin.ad finem,& Alex.in d.l.si Ruffinus, col.fin. vbi omnino vide.Alex.tamen ibi, in ea col.fi. facit differentiam quo ad hoc, an creatio ciuilitatis dicat,sit ciuis simpliciter, uel habeatur pro ciue, an dicat habeatur ꝑ ciue, siue sit ciuis in omnibus,& per omnia, allegat Ang.vt per eum. Addo ad confirma tionem,quæ dicit Ias.in d.§.patronum, circa beneficia. est tamẽ aduertendum,ꝙ quã do princeps concedit priuilegium forensi, sicut dixi in casus positione, quem clare scit princeps non esse habitaturum in ciuitatibus suis, & concedit ad eum honore afficiẽ dum, & non onerandum, tunc etsi non soluit onera personalia,de quibus oneribus infra dicam, tñ non desinit esse ille de quo in eo priuilegio,& quin eo possit uti,iuxta dicẽ

362 da infra, qñ talis ciuis non soluit onera, an desinat habere effectum ciuilitatis,& rõ est,quia non sit ciuis absolutè, sed ſm quid. id est quo ad cõmoda,fit.n.ciuis,& de iurisdictionibus ciuitatum non absolutè,sed quo ad effectum acquirendi,succedendi,statutisque circa acquisitionem vtendi, & ideo non sequitur,ut idem sit, etiam quo ad soluenda onera,quæ sunt ex natura ciuilitatis,cum ci uilitas ipsa,ut dictum est, non sit data absolutè,sed quo ad quid,quo casu nõ dicitur ꝓ priè ciuilitas secundũ Bar.in d.l.is qui ꝑ em ptore.Bene sequitur quidẽ in eo ꝙ sit ciuis, & ex iurisdõne, quo ad succedendum,& ac quirendum, & statutis utendum,ut circa ea seruetur natura rei concessæ.i. masculus suc cedat non existente fœmina, ipsa sola existẽ te succedat ipsa,prout statutum uult, & sic de similibus,per regu.l.si duo.ff. de acq. hæred.ubi Bald.per illum textum dicit,quod q facit actum,dicitur se astringere legi loquẽ ti de illo actu,& ideo Pau.de Cast.ibi dicit, quod q acceptat ciuilitatẽ, uidetur se astrin gere oneribus illius ciuitatis,& hęc sequitur Alex.consi. 103.in col.3.uol.2. & Fel.in c.cũ inter.col.7.de exceptionib.Est tamen aduertendum circa prędicta ad uerba Bart. in d.l. si is qui pro emptore. ff. de usucap. dum facit differentiam quando ciuitas, iuxta statutum suum,creat quem ciuẽ, vult.n.Bart. quod si ciuitas obseruat statutum, & dicit quod sit ciuis per omnia, tunc uere sit ciuis aliàs secus,sicque confirmat prædictas opiniones,& declarat. Et quia dixi supra quod tenetur ciuis factus ex natura ciuilitatis ad onera,dic eum teneri ad personalia,& etiam mixta, quæ imponuntur ratione subiectionis personæ, non ad mœre patrimonialia, l. 1.C.de mulier. in quo loco munera sexui congruentia,uel honores agnoscant.lib. 10. l.cũ neque.C.de in col. cum ibi not. eodẽ li. & l.rescripto.§.fi.ff.de muneribus,& honoribus, & quia dixi teneri ad onera etiam in cognita,Adde ad hoc Alex. in d. consi.103. in 2.uol.circa 4.col.Fel.in c. quoniam.colu. fin.de offi.ord.& Alex.2.uol.consi.157.colu. 4.& ibi dicit etiam quod habitatio non est necessaria,& ad hoc quod quis subire teneat onera in loco etiam personalia, per dictam l.1.& alia ut per eum. Et an qui onera non

sustinet

sustinet factus ciuis,& priuilegio,& uere ciuis factus iuxta pdicta,gaudeat priuilegijs, & statutis ciuitatis: credo non gaudere, qn statutum dat formam,ut emat sibi domum, uel possesionem, quia hoc ut dicitur absque dubio,ad hoc ut onera sustineat,& absolute etiam quando simpliciter est à communitate in ciuem acceptatus, & aggregatus,opinio communis est,ut nõ gaudeat,ita Ale.attestatur in rubrica.ff.sol.matr.& licet
363 apponat hoc procedere in municipe † qui non dicitur propriè talis, nisi subeat onera, l.1.in principio ff. ad municipales, & nõ in ciue, qui ēt dicitur ciuis proprie quãuis nõ sustineat.d.l.1.& ibi Bar.expresè. Tñ ueritas est in contrarium, quia ciuis proprie nõ dicitur si onera non sustineret,ut per Soc.in d.rub.col.3.Est tamen videndus Bald. in l.si non speciali,col.pen.C.de testamentis, quē refert,& sequitur Ias.in hac materia in d.l. si is qui pro emptore,ubi uult contrariũ, qn esset factus ciuis in omnibus, & per omnia. Tñ sequor communē quę est in cõtrarium. Quãdo ciuis ex priuilegio habeatur pro vero ciue,uide Alex.in d.l.si is qui pro empto
364 re.in apostil.Et quomodo contrahatur ciuilitas,uide Alex.cons.20.col.fin.in 2.uolu. & eodem uol.cõs.præal.157.col.6.Fel.in c. Rodulphus.col.7.de resc.Bar.in d.l.si is qui
365 pro emptore.ubi uide.Et quando ciuis teneatur etiam ad detrimēta.Ias.in d.l.si Ruffinus,ubi facit regulam, & 6. fallentias, &
366 semper aduerte quod ciuilitas concessa patri,& filijs,siue descendētibus, debet esse acceptata per filios,& descendentes, alioquin non ligat eos. Anchar.cons.168.col.2.& dixi supra,sub tit.de foro competen. in materia decreti Mediolani de maiore magistratu,ubi plura habes de ciue, ad ꝙ uide Paul. de Cast.in l.1.C. de patribus qui filios suos distraxerũt,& quando dicitur,ꝙ debent tractari in omnibus,& per omnia uti uices,uide Soc.cons.1.colu.2.de materia etiam uide Socin.cons.111.Bar.consil.62.Anan.consil. 82.circa fi.plene Bal.3.uolu.cons.491. & 5. uolu. cons.409.Cuman.cons.178.colum.2. circa fin.& Soc.cons.289.col.5. & quia dixi supra quod oportet sustinere onera ad hoc, ut ciuis ex priuilegio gaudeat priuilegijs ciuium,uide Bru.in tract.quod extantibus masculis,& c.in 6.art.quæst.1.col.2.uide etiam ad prædicta Barb.in l.2.in pri.colu.
367 25.ff.de uerb.obl.uide etiam†an concedere ciuilitatem sit ex reseruatis principi. Et
368 † an communitas possit eam concedere, Alex.in l.neq; stipēdium.ff.de imp. in rebu. dot.fac.& ibi ēt aliqua tractat ex prædictis.
369 Addo † etiam quod in dubio quis præsumitur ciuis illius loci in quo est. Fely. in d. c.quoniam.colum.2.in princ.de offi.ord.Et
370 † de pluri specie ciuium,uide Bal.1.uolu. cons.460.colu.2.& quis dicatur proprie ciuis uide Soc.cons.129.colu.3.& seq.& quæ allegaui supra,in ti.de foro compe.num.26.
371 Et † an differat,ciuis Mediolanensis, siue Patauinus,& Mediolanēsis, siue Patauinus, absque eo quod dicatur ciuis Patauinus, uide Bar.in l.prouinciales.ff.de verb.sign. ubi vult vt cũ dico Berusinum intelligatur origine vel domicilio,& uide omnino Bald. in l.sed reprobari,in pri.ff.de excusat.tut. Bar. & Doct.in dicta rub.ff.sol.matr. & in l.1.ff. ad municip.& cum dico de Perusio, siue de Mediolano, intelligo secundum communē usum loquendi,ratione originis,nõ domicilij,sic Bartol.in d.l. prouincialis. in fi. Idem Alex.in 2.uol.cons.149.circa prin.Bar. tamē aliter tenet in tractat.repræsal. in 1. quæst.
372 princ.Princeps † si contendit cum alio de iurisdictione castri,an interim possit exercere iurisdictionem in illo castro, uide Bar. in l.si post litem.vers.sed quæro.ff.de exce. qui decidit non posse, nisi quo ad ea quæ sunt tempore peritura, ubi tamen bona fide iudicium motum sit, & idem si contra rectorē Ecclesiæ agatur, quia interim rector non potest exigere fructus,secundum Ange. ibi, Contrarium tamen quo ad rectorem tenet Bal.in l.emptorem,colum.2.vers. pone,quidam tãquam prælatus.C.locati. & sequitur Ias.§.præiudiciales.col.2.de actionib. & ita uideo seruari quando rector est in possessione muneris illius exercendi. est materia.l. si urbana.ff.de cõd.indeb. Quo ad iurisdictionem quando dominus esset in possessione iurisdictionis,videretur mihi mirũ quod deberet supersedere ab exercitio pendente
z qõne ꝝ super iurisdictione,satis,& hoc apparet ex illa qõne, An quando seruus ex seruitute, & quasi possesione seruitutis in qua est petit se liberum pronunciari, interim posit cogi ad præstanda debita seruitia,& gl.vult posse in l.lite.C.de liberali causa. Nam tunc interim habetur pro seruo, secus quando ex libertate Dominus vellet eum in seruitutem uendicare, & ita intelligit d.l. lite. uide l.ordinaria.in princip.ff.de liberali causa.& not.in §.præiudiciales. Institut.

ftit.de actionibus.Bart. tamen in d.l. si post litem,loquitur in possessore, & non reperio contradicentes Bartolo,& satis Ias.eum sequitur in d.§.praeiudiciales.colum.2.& in q. serui de statu litigantis, ipse etiam habetur pro libero, quando ex possessione seruitutis petit se declarari libertum esse,ita vt cessare debeant interim obsequia debita,& intentari particulares lites. leg. seruum quoque. §. eum quoque. ff. de procurato.& d.l. ordinaria.in gloss. quae alleg.d.l. seruum quoque,& quia in effectu Bart.in d.l.post litem
373 redigit rem ad materiam, An † iudicium sit super uniuersalli, tunc cessent quaestiones particulares, & an vero super particulari, & secus sit.Ideo si uis scire quid sit uniuersale,siue inter uniuersalia, uide Barto.in rubr.ff.sol.matr.circa fi.& idem quod Barto. in d.l.si post litem.dicit idem Bar.in l. si quis libertatem.ad fi.ff.de petitio. hereditatis, &
374 facit ad opin.Bartol.† quod si est contentio inter duas ciuitates de mero imperio, non licet alteri earum lite pendente erigere furcas.Ita Bal.in l.1.C.ut nem. liceat sine iudicis autoritate,& sequitur Iacob.in tract. suo feudor.in glo. cum mero, & mixto Imperio, col.2.Bar.etiam in d.l.si post litem, expressè sequitur Ang.ubi uide in d.l.si quis libertatē. §.quoties,col.fi.Imol.& Paul.de Cast.in d.l. si post litem.Est tamen aduertendum, quod loquitur Bartol.quando est quaestio, quis sit dominus in iudicio uniuersali, secus si dominus haberetur, sed tamen priuatus propter aliquam culpam,ut quia seruus diceret dominum esse nimis seuerum, iuxta l. si dominus,in prin.ff.de his qui sunt sui, vel alieni iuris.uel feudatarius diceret sibi denegatam inuestituram,iuxta tex.de forma fidelit. ca.1.in fin.& qualiter dominus proprietate priuetur,& Bald.in ca.1.quibus modis feud. amit.colum.4. Nec obstat gl. in §. praeiudiciales. Instit. de actio.dum ad ostendendum quare dicantur preiudiciales, allegat rationem Ioan. nec etiam notata per Ang.in d. l. si quis libertatem.§.quoties.col.fi.ibi, in omnibus,quia non negatur,licet omnes aliae lites cessent, quin quaestio loquatur, sicut dixi.Item donec pendet haec quaestio, remanet dominus, sicut, & notarius, qui falsi arguitur, interim tamē perseuerat in quasi possessione rogandi instrumenta. Bart. & Doctor. in l.Barbarius.ff.de officio praesid. & sententia fertur priuata,loquor quando dicitur, quod est priuandus. Verum dubium magis posset esse, quando esset quaestio, in qua ipso iure esset priuatus,& sententia deberet esse declaratoria.Item est aduertendum, quod differentia Bart.qui loquitur in castro, cui cohae-
375 ret iurisdictio,uerum principaliter † disputetur super dominio, an super iurisdictione, uidetur erronea.Quia licet principaliter disputetur super dominio, tamen quando iurisdictio cohaeret castro, si feratur sententia super dominio,etiam venit iurisdictio. Nam etiam uēdito castro, cui cohaeret iurisdictio, venit ipsa iurisdictio,ut per Iacob.in glos.cū mero,& mixto imperio,& habetur in l.imperium. ff. de iurisdictione omnium iudicū, & in l.3. in prin.ff.de acquirēd.poss.Princeps
376 si fratrem uel alium appellat pariter principem in eodē dominio, in quo ipse est princeps, sibi preiudicat quo ad dominium, & possessionem respectu illius.Card.in cap.fin. §.1.de sent.excomm.& ibi Imol.in fi.& idē Card.in cap.per tuas. de probatio. Princeps
377 † solus rescribit, appellatione remota. in l.
a 1.in fin.ff.à quibus appella nō licet. a & ubi ita rescribit,intelligitur de friuola,capit. pastor.in princ.cap.ut debitus. de appell. capit. super eo.de off.dele.& c.licet .de off.ordina. Sicut etiam intelligitur clausula,Recusatione remota,ut per Ias.in l.apertissimi, col. 4. C.de iudic.& non solum friuolas tollat haec clausula, sed etiam omnes alias ex legitima causa interpositas, quando tamen causa non reperitur in specie expressa in iure,& hoc ut aliquid operetur, & ideo solum illae non uidentur sublatae, quae à iure expresse sunt approbatae,puta,quia reperiatur expresse cautū, vt ex illa causa liceat appellare, d. c.pastoralis. in princ.nisi tamen diceretur, Omni appellatione remota, quia absolute tunc omnis uidetur reiecta,cū princeps possit tollere appellationem, d. l.1.in fin.Abb. & Dec. in rubr.extra de appell.& per Felyn.in capit. quae in ecclesiarum.de constitut.in 19. colu. versicul.sed haec declaro duobus modis. Sed aduerte, quia secundum Host. & Doct. relatos per Perus. in d. cap. pastor.ad fi.princ.in ver.9.& ultim.queritur. causa dicitur a iure hoc casu approbata, quando in iure reperitur eo casu in specie permissa, posito quod ius aliter non loquatur, quando appellatio esset prohibita.Nam ex quo iura permittunt appellationem,ex illa causa grauamen uidetur notorium, & sic nihil operatur clausula, Appellatione remota, imo nec clausula,Omni appellatione remota,quia grauatur

notoriè, pôt appellare, licet esset ĩ rescriptio omnis appellatio remota. gl. notabilis iuncto tex. 1. c. ex cõquestione de test. spol. Abb. in c. past. in princ. col. pen. Dec. tamen ibi colu. 4. tenet contra communem. Tollit tamen hæc clausula omnem appellationem quando esset apposita ex cõuentione partium. Perus. in d. c. pastor. in princ. col. 4. ver. & hoc idem. Fel. in c. pastoralis. §. fin. colum. 1. de offi. de leg. Et quia appellatio operatur effectũ, qui suspendit, & deuoluit, ut per Abb. in d. rub. extra. de appella. quando prohibet princeps appellationẽ, loqui uidetur quo ad utrumq; effectum, ut per Dec. in d. rub. col. 4. uersic. 2. principaliter iudex à quo non tenetur deferre appellationi. uerum tamẽ est, quod uia querelæ poterit adiri superior, qui poterit reuocare grauamẽ illatum uia querelæ. Ita intelligo tex. in d. ca. pastoralis, in prin. in uersi. sed si appellans, et ita Dec. in eo. capitul. colum. 4. uersic. in 3. quæst. Et dum dico principem solum posse rescribere cum hac clausula, intelligo de Cæsare, vel Pontifice, alii uero inferiores, q cognoscunt superiorẽ, non possunt ita describere, uel statuere, vt per Dec. in d. rubr. & in d. c. pastoralis. columm. 1. & 2. Et quid de inferioribus à principe, qui habent perpetuam iurisdictionẽ, ut sunt Marchiones, & Duces, uide text. in d. l. 1. in fine, qui vult satis clare, ut nõ possint. Bal. & Paul. de Castr. volunt oppositum relati per Felyn. in cap. 1. de rescript. colu. 2. & Dec. in d. capitul. pastoralis, columna 2. videtur esse in hac opinione. Tamen Dec. in d. c. 1. tenet cõtra hos per illum textum, & ita ego teneo, quod inferior à principe, qui recognoscit superiorem, non possit ita rescribere. Et fundamentum est in conclusione communi, quæ habet, ut inferior à principe non possit tollere ius tertii etiam cum causa, ut per Docto. in d. c. ecclesia S. Mariæ, de constitutionibus. Alexan. consi. 2. uolum. 5. Et hanc rationem assignat glo. in capitu. fi. de hæret. in 6. Et de inferiore à Papa, res non habet dubium, quod non potest, per dictam gloss. Secus autem uidetur in inferiore à seculari. Et quod dicitur non posse rescribere inferiores à principe cũ hac clausula, Appellatione remota, idem dicitur de aliis clausulis tollentibus legem superioris
b ut est clausula, Summariè, *b* facti sola ueritate, & similes, ut dixi supra sub hoc titul. in versicu. domini infeudati, & de omni effectu clausulę, appellatione remota, uide per Perus. ubi supra in dict. cap. pastoralis, & ibidem per Dec. Aduerte tamen, quòd etsi inferior non possit rescribere cum clausula, appellatione remota, tamen potest, quando partes consentirent tali commissioni, quod probo, quia possent partes solæ renunciare appellationi. l. fi. C. de tempor. appella. ergo magis iudices. Et faciunt, quę supra proximè dixi, quando ex conuentione apponitur clausula hæc.

378 Princeps † si fert sententiam, ab ea non appellatur, d. l. 1. in prin. ff. ad quibus appella. non licet. & 9. q. 3. cuncta per mundum, & quid de sententia cõsilij Regis Francorum, & aliorum non recognoscentium superiorem, uide Perus. in rub. extra, de appella. Et quid de habentibus perpetuam iurisdictionem, dato ꝙ recognoscunt superiorem, ut sunt Comites, Duces, & Marchiones, uidetẽ licitam non esse appellationem, quia omne illud, quod statuunt, habet uim cuiusdam legis. Bal. in proœmio Digest. in 2. col. in l. 1. ff. de off. pręfecti pętorio. in fi. Pau. de Cast. cons. 227. super dubio. in fi. Abb. tamen uidetur tenere contrarium. cons. 61. in 1. uolu. Sed Fel. cõponit eos in c. quæ in ecclesiarũ, in col. 12. uers. 49. de consti. & ita Alex. cons.

379 1. col. 2. uol. 5. Princeps † an possit viuo vasallo disponere de feudo, ita vt postea mortuo ipso uasallo, sine prole, ualeat inuestitura, vel conualidetur. Et dic non ualere vllo tempore vti ambitiosam, nisi ille reperiretur in possessione mortuo vasallo, vel nisi inuestitura esset facta in casu mortis vasalli, vel ꝙ decederet sine filiis, & descendentibus. Hæc & alia plenè habes per Dec. consil. 144. col. 1. 2. & decis. Neap. 292. ubi vide, & est tex. de hac quæst. in titul. quo tempore miles. §. si quis fecerit inuestitura.

380 Reliqua † in materia principis uide per Martin. Laud. in tracta. de principe, seu de eius consiliarijs, senatoribus, officialibus, & militibus, ac de priuilegijs principis, & per Corset. in tractat. de quo supra, de potestate regia, & uide breuibus de potestate principis, & de reseruatis ipsi principi. Et deinde in specie de reseruatis, & potestate Papæ, Bald. in l. rescripta, colum. 2. uersicul. not. ergo hic aliqua. C. de precibus Imperatori offerend. & ibi habes nouemdecim capita, in quibus princeps solus habet potestatem, & infinita, in quibus Papa solus, uide etiam Bald. in l. 1. C. de iure aureorum annul. ubi ponit multa, quæ permissa sunt so-

li principi pp excellentiã,& ample per Affl. in ti. quæ sint regalia.in prin.in usib.feu. ubi ponit 126. casus reseruatos soli principi. Ponūt et Bal.& alij in l.imperium, ff.de iurisd. om.iud.Fel.in c.cū nobis, colu. 3. de præscr.
381 ubi et† dat signa ad cognoscendum, quæ sint reseruata soli principi,& latius Fel. in c. quæ in eccles.de constit.& ibi habes de potestate principis,& Papæ, tā de iure diuino quàm gentiū, & de domino rerum nostrarū & de reseruatis principi soli, & quando ueniant in concessione generali,dicam infra in titu.de regalijs.ubi uide. Omittenda tn̄ non esset dubitatio in hac materia principis, an
382 possit princeps alienare iurisdictiones, & regalia, de quo uide Affl.in titul. quæ sint regalia, in rub.in 5.q.Et conclusio est, ꝙ nō possit qn̄ alienatio tendit in magnam dimi-
c nutionem c dn̄i sui.Bar.in l.prohibere,§.plane,ff.ꝙ ui aut clam.Dec.cons. 191.col.1.Alex. omnino cons.1.col.5.uol.5.Et dicam latè in d.ti.de regalijs.In præsentia tamen scias, ꝙ quæstio hæc minus dubium habet in donane, per quam transfertur omne dominum, q̄ in feudo per quod solum utile transfertur
383 iuxta latè notata in articulo,† quō cognoscatur feudum à donatione, de quo per Iacob.in sub inuestitura,ch.8.col.1.& 2. & Ias. in præludijs feudo.col.6.& seq. Per donationem etiam transit in fœminam, quod non est in feudo regulariter. Dec.con. 207.colu.
384 2.in prin.Et† an alienatio regalium, licet non tendat in magnam diminutionem, saltem quo ad successorem non valeat, iuxta d.Bal.in c.1.§.amplius.de pace Constan. qui ita uult.& eum sequitur Fel.in c.1.de prob. vers.4.& Brun.cons.3.col. 9. uers. considerati.& cōs.11.col.8.& Affl.in d.rub. de reg. in d.5.quæst.dicam, & concludam in ea materia regalium,ubi omnino uide.

ADDITIONES.

a Princeps. Quis veniat appellatione principis, & quot modis sumatur tracto super signa.Gratiæ, titu. Indult. percipien. fructus in absen.versicul.Ego.tempore,cum ijs quę sequuntur.

b Principem. Qui immobilis esse debet sicut polu arcticus,& antarcticus.Bald.consi. 327.pridie.nume.4.lib.1. And. de Isern. de capita.qui cur.vendi.col.8.Io. Igne. in Repeti.l.donationes, quas. colum.3.C.de dona.inter vi.& vxo.D.meus Dec.consil.197. In casu inquisitionis.in fin. & Boss. infra nume.19.

c Priuilegium.Intellige subdito concessum, quod etiam absque causa princeps reuocare potest,quod etiam uoluerunt Anch.cons.2. ac cons.336.Pau.Castr. cons.46.col.ult.lib. 2.Idem in l.si quis curialis.in fi.C. de episc. & cler.Anto.de Butr. in cap.1. colum.1. de constitu.Io.Cror.in c.1.col.8.eo.lib.6. Rui. consi.196.col.1.lib.1.& cons.130. colum.3. uol.5.Bertran.cons.181.col.7. & seq. lib.3. Et hęc est communis opin.

d Priuilegium non subdito concessum.Quod sit irreuocabile,Innoc.in cap.nouit.loquens de priuilegio concesso ecclesię. de iudic. Archid.in cap.quicunque 1.quæst.1. Cardi. in cap.perpendimus.col.6.vers.si autem fuit ab eo acceptatū.de sent.excom.Alex. cons. vlt.col.6.vers.Et ideo dixit Inno.vol. 4. Io. Fabri.in l.iussio.C. de iude.Bertran. consil. 162.col.1.lib.1.

e Remuneratoria.Concludunt principem nō posse reuocare priuilegium remuneratoriū, nisi ex causa.Bal.in l.si cum mihi.ff.de dolo. Alex.cons.117.colu.1.vers. Et primo.lib. 2. Soc.con.58.col.penult. vers. postremò considerandum.

f Tartarus. Qui leges nostras diuinas, & humanas nō seruat, vel lege sit tyrannus,ut ex infrascriptis colligi potest, ꝙ ita legendum sit. Et ꝙ princeps iustitiæ rigorem seruare debeat, licet solutus sit legibus,probatur ex tex.in l.digna uox.& ibi Bal.Pau.Cas.& alii C.de legibus.princeps tyrannus describitur Prouerbio.c. 28. Leo rugiens, & ursus esuriens princeps impius super populum paupe rem.Sophonię.3. princeps eius, in medio eius quasi leo rugiens. Esaiæ. 1. principes sui infideles, socij furum.verba gręca Demosten.in 2. oratio. in. Philip. apud nos sic sonant, Rex, & tyrannus omnis est inimicus libertati, & legibus contrarius princeps.

g Vero domino.Pro negatiua si loquamur de eo,qui metū inferre non potuit, aliàs secus. Bart.in tract.tyrann.q.7.Luc.de Pen.in l.1. C.ut nul.ex uica.pro ali.lib.11. Rui. consil. 150 colum.2.lib.1.ac Dec. Neapo. Afflict. 150.num.14.

h Subditos suos.Exemplo Dauidis, qui refugium erat omnibus, qui ab immanissimo Saule Rege opprimebantur, aliisque in angustijs positis succurrebat. 1. Reg. 22. sicut summus Pontifex refugium erit omnium oppressorum,uel ab Imperatore,vel a Regibus,

bus, uel ab alijs dominis, seu principibus tẽporalibus, ac curabit, ne innocentium iustitia lædatur, debilioresque iniustè, uel impiè vexentur, seu suffocẽtur, ut dicit text. in c. ad Romanã 2.2.q.6. Quod ad sedem Romanam recurrere debent oppressi tanquam ad matrem, quæ filium suum obliuisci non potest.

i Vices gerẽtes. Adde tex. in l.j.§.sed & si post. uers. A præfecto verò prætorio, vel eo, qui uice præfecti est. ff. de lega.2. & in l.uni. ibi Ad vicem Magistri equitum. ff. de offic. præfe. præto. Pro ijs videri poterunt quæ scripsi super gloss. Facul.§. Ac etiam. in versicul. Vice gerentem. & in versi. Ab eo.

k Ordinario. Delegatus principis in causa delegata cuicunque ordinario præfertur. cap. pastoralis. de offi. ord. ac c. studuisti. de offic. lega. Docto. super rub. ff. de offi. eius. Specu. in titu. de offic. deleg. Innoc. in c. si quando. eo. Et hæc opin. est verior, & magis communis, quam sequutus fui super rubr. de offic. eius. num. 6. & seq.

l Solus princeps. Et sic non inferior licet habeat merum imperium. Et hanc communem affirmat; Paris. consil. 25. ante numer. 3. lib. 1. Et idem concludit infra Boss. titu. de Angar. num. 2.

m Pro bonis sitis. Collectã ubi quis habet bona, ibi soluit, & collectas etiam imponi forẽsibus generalem esse consuetudinẽ, & in specie in Italia affirmat D. meus Dec. con. 285. colu. 1. 358. nu. 2. ac 694. colu. pen. Et communem, & veram ex consuetudine inquit Cur. Iun. cons. 60. nu. 1. Idem uoluit Alex. cons. 52. circa fi. uol. 5.

n Quantum ad hoc. Videlicet vt ipse vsufructuarius teneatur ad soluendam collectam ut infra nu. 130. uer. Quod in vsufructuario.

o Supra dixi. Videlicet nu. 127. vbi quod usufructuarius quo ad solutionem collectæ hr̃ loco domini. Alia etiam ratio adduci põt, ꝙ ex quo vsufructuarius percipit fructus, & sic habeat utilitatẽ, quæ ex re, uel propter rem prouenit, & propterea communiter cõcludunt eidem deberi laudemium, non autem proprietario, vt post Mar. Soc. Iun. con. 74. nu. 31. lib. 3. uoluit. Iul. Clar. sent. lib. 4. §. Emphiteusis quæst. 23. vers. Sed pone quòd dominus. Ita etiam eundem usufructuarium sequi debent incommoda paruula, per regulam secundum naturam. ff. de regu. iur.

p Ciuitas. Ac & quando communitas immunitatem concedere possit, uide per Hiero. Grat. Respon. 61. ante nume. 58. ac post. nu. 68. par. 1. quid communiter Docto. teneant explicantem.

q Bellum superueniens. Pro hac, & alijs quæstio. super remissionibus mercedum, seu pẽsionum latè tractabo infra in ult. mea additio. super titu. vlt. de Remissio. mercedis publica. in uers. sed quid si publicanus.

r Præscriptione immunitatum. Ex cursu temporis præsumi immunitatem solenniter cõcessam voluerunt Roma. consi. 252. uers. circa tertium. Barbat. conf. 26. colu. 4. lib. 2. & Cassen. con. 11. colum. 27.

s Tempus cuius initij. Contra Fiscum papę sustineri posset, ꝙ nec etiam ista immemorabilis sufficeret, prout nec etiam contra ipsius papę summam potestatem, prout uoluerunt Abb. in c. q. ad translationẽ. in 2. no. de off. de le. Aret. in l. more. num. 4. ff. de acqui. hęred. Ias. in l. imperium. col. 8. vers. Limita illam opin. ff. de iurisd. om. iud. Paris. in cap. cum nobis. nu. 3. de præscrip. Balb. in tract. præscrip. in 2. par. 5. par. princip. q. 2. uersi. Et maxime limitatur.

t Princeps. Qui bona particularia auferre potest propter vtilitatem publicam. Et hanc communem affirmat Io. de Amic. de Venaf. cons. 12. nu. 6. Vide infra num. 194. uers. Scias etiam ꝙ quamuis.

u In dubio princeps. Hæc regula, eiusque limitatio comprobatur etiam per Innocen. in alle. hic cap. innotuit. num. 6. per Bald. in l. si testamentum. post princ. C. de testamen. per Ange. in l. bene a Zenone. colu. 1. C. de quadri. pręscr. per Pau. Castren. in l. ex imperfecto, num. 2. C. de testa. per Anch. cons. 110. Tres domine. col. 4. per Curt. Senio. cons. 65. super pręmissa. num. 12. Alex. in l. quanquam C. de mili. testa. ac per Fely. in c. 1. nume. 27. uers. Et hæc est. de constitu.

x Ex certa scientia. Quid operetur hęc clausula, uideatur per eundem Dec. in l. in totũ. ff. de reg. iur. De qua clausula, ac illa, Motu proprio, rursus & altera, de plenitudine potestatis, latè tracto super 16. Regu. Cancel. q. 5. cum nonnullis sequen.

y Princeps. Pro hac opi. faciunt Alle. Lapi 92. & quæ ad ipsum addo in versic. Immunitatem ecclesiæ, & Iul. Clar. senten. lib. 5. §. fin. quæst. 77. vers. Facientes seruari, & pro ijs & similibus habemus extra. seu Bullam in cęna domini.

z Allegat. 82. Ditu 92. quæ incipit, inspeximus, & uidere poteris quæ addidi super

uersi.princeps.

a Quilibet locus. Quicquid enim intra fines dominij est in dominio continetur.l.æde sa cr.§.1.ff.de contra.empt.Bal.super rub. C. eo.q.22.Ang.in l.si fures.C.de euictio.Paul. Castr.& uterq; Soc.in l.1.ff.de acqui.possess. Roma. cons.5.paris.cons.4.uol.4.Et præfati etiam concludunt,concessione facta uenire omnia, quæ sunt intra fines, prout etiam Aegid.infra post nu.237.uers.Et an omnia.

b Vt dixi.Supra hoc titu.num.233.& 237.Et q castri appellatione non ueniant proprietates bonorũ,firmant Oldr.cõs.121.& 176. Ias.cõs.102.Videretur cir.prin.lib.1.ac Fel. in c.Rodulphus.in uer.territorium.de resc.

c Cum eius pertinentijs.Castrum non habere pertinentias limitatas, & propterea cõcesso castro cum pertinentijs,illas probandas esse concludunt Abb.in c.cum ad sedem.de rest.spol.& hinc communem esse affirmat Cur.Iun.cons.108.ante nu.16.ac cons.140. nu.11.Vide infra tit.de Regal.num. 40.

d Mutasset alueum. Aluei fluminis mutatio non mutat fines, seu iurisdictionem principis, quam habebat durante alueo ueteri. prout etiam hoc titu.infra nu. 280. & infra ti.de aquis,& flumini.n.11.uer.Nõ omitto.

e Quam per testes. Regulariter autem probatio per testes, & per scripturam, parem uim habent, ac æquiparantur. l. pactum quod bona fide,C. de pact. l. in exercendis. C.de fi.instru.glos.in ver.tabularum.in cap. forus.de uer.signi.D.meus Dec.consil.169. col.1.ad fi.ac col.2.

f In continenti. Alias exponimus infra biduum,uel triduum.l. vlt.C.de erro. aduoca.l.3.§.eum qui.iun.glo. ff. de ui, & ui arma.Ad materiam,de qua hic uide supra tit. de pluri.uiolen.nu.7.& quæ ibi addo in uer. in continenti.

g Ipsis inuitis.Idem uoluerunt Cyn.in l.1.C. de nouatio.Io.Andre.in addi. suo Specu. in 4.quoniam.uersicul.30. de Feud. De ijs latè tracto in cap. 1. numer.13. & sequen. de probatio.

h Quæ dixi supra.titu.de Remed. ex sola clemen.princ.num.54.& sequen.& ibi addo in uer.In gratia.

i Pro se,& hæredibus. Hoc est proprie feudum hæreditarium.And.de Isern. in c. 1.§. quoq; de succes.feud.Et hæc est communis sententia prout per Alex.cons.10.col.4. lib. 3.& cons.55.nu.9.uol.4.Ruin.con.1.nu.12. lib.2.ac consil.208.num.5.lib.2. Grat. Respon.4.num.42.lib.1.Loffre.consi.14. num. 38.D.meus Dec.consi.185.colum.2.194.& colum.2.390.nu.5.ac cons.445.nu.8. Brun. consi.xj.num.3.& seq.ac consi.24.in princ. Paris.cons.4.num.27.lib. 1.Curt.Iun.consi. 183.nu.6.& in tracta.Feud.in ult.par.3.par. prin.q.2.Iul.Cla.sent.lib.4.§. Feudum. q.9.

k Etiam executiuis. Ratio est, quia verba in executoria non augent, neque immutant gratiam,seu principalem dispositionem,iuxta communem intellectum ad cle.j.in fi. de prob.per Lap.Alle.15. Idẽ est dicer.n.5. Et ad ea,quæ ibi addo in uersi.executoria.

l Non expressa alia persona. Puta si dicatur concedimus tale castrum, in feudum Titio. Et hanc opi.communem affirmat Ias.in alle.hic l.apud Iulianum.§.si quis alicui.ff. de lega.1.Rui.cons.17.nu.3.& cons.38. nu. 19. lib.1.ac Paris.con.2.nu.18.& con.5.num.8. lib.1.Vide etiam Iul.Clar.sent.lib.4.§ Feudum quæst.9.uers.Sed quid dicendum est.

m Pater filijs præiudicare.Qñ feudum,uel emphyteusis conceditur pro Titio,& filijs hęredibus,põt Titius pater uni ex filijs pręlegãdo,seu aliter disponendo alijs præiudicare, ut præter hic citatos,videmus tenuisse Bart. in l.iusiurãdi.§.si liberi.col.1.vers.prædicta. ff.de ope.libert.quem sequitur Bal. in l. Itẽ uidendum §. nunc videamus. ff. de petitio. hæredi.& in l.quoniam nouella.col.ult.uer. tertio quæritur.C.de inof.testa.Anch.cons. 25.col.pen.Loffred.con. 1.nu.167.Crot. in l.qui Romæ.§.Duo fratres.nu.68.in 2.casu ff.de verb.obli.Curt.in tract.Feud.in 4. par. versi.alia ergo.Amplio vt si feudum sit hæreditarium,si pater ob delictum vel ob conditionem non seruatam priuetur, filijs præiudicetur,prout tenent Cyn.Pet.& Sal.in l. j.C.de liber.& eor.libe.Sal.in l.2.in 22.q.C. de iu.emphy.Bal.in l.lex.C.de legi.hæred.

n Clausum in corpore iuris. Priuilegio autem in corpore iuris clauso non derogari per secundam legem de eo mentione non facta: gloss.communiter approbata in l. decurionibus.C.de silentia. lib.11.Alexand.in l.ult. C.si contius vel vti.publi.in apostil.ad Bart. Ias.in l.postquam liti.col.vlt.C.de pact.Gomes.in cap.1.ante nume. 94. de const.lib.6. Fely.sibi contrarius in c.nonnulli.colum.2. de rescrip.

o Cessante causa. Est text. in l.Titio Seia. vbi ita summat Bar.ff.de lega.2.& in l.filius a patre.§.filiusfam. ibi, & militare desijstet, ubi uterque Imol. ac Aretin. & Iason latius in

2.not.

2.not.num.3 ff.de liber. & posthu. & voluit Alex.in l.centurio.num. 12.ver. quinto quæro.ff.de uulga.& hanc communem affirmat Roma.consi 180.nu.7.

p Decem annis. Idem Bar.in l.licitatio.§.ea'ũ. ff.de publ. Fel.cons. 1.communẽ affirmans.

q Non posse,quando titulo oneroso. Idem Anchar.in c.1.nu.8.uer.ex qua infero.de const. lib.6. Abb.in c.nouit.nu.25.ibi.quia illud trãsiuit in quasi contractũ,quo et princeps obligatur.de iudi. Rom.cons.251.pro decis.nu. 3. Iafre. decis. 225. priuilegium a principe concessum.ac decis. 321. princeps tenetur. Fel.in c.q̃ in ecclesiarũ.nu.51.uers. secundo cõfirmatur.de consti.D.meus Dec.cõs.286. in causa cõitatis.nu.6.Paris.cons.82. aduertendum.nu.48.& seq. & nu.51. hanc cõem affirmat.lib.1.ratio est,quia princeps in contractib.cẽsetur vti iure priuati.Pau.Cast.in l. digna uox.C.de legib.Rom.436. quod consultum.nu.17.& seq.Ias.post alios in l.traditionib.C.de pact.amplio, quòd princeps ex contractu etiam subditis, & fidelib. teneatur de iure gen.& ciuil.Cy.in alleg.l.digna uox.ac Bal.in l.princeps.in 1.lec.C de legib.

r Ob merita præterita. Quo casu donatio remuneratoria est irreuocabilis.Bald.in l.quæ ex relationibus.in 3.nota.C.de legibus.Cur. iun.cons 274.in causa num.25. & per alios, quos refero.in 8. quæstion. 13. regul. cancell.num.10.

s Iure feudi antiqui. Feudum concessum tanquam antiquũ haberi pro antiquo, licet non sint quatuor gradus,& hanc communem dicit Paris.consil.5 nume.11. lib.1.& feudum nouum pro antiquo haberi apposita clausula, in feudum paternum,& antiquum concedimus. D.meus Dec.communẽ affirmans. cons.194.nu.2.col.2 ad fi.non desunt,qui cõtrariam opin.tenuerunt, & tenendam esse asseruerint, hæc tamen magis communis, & verior amplectẽda est,prout concludit alios referens Iul.Clar.senten.lib.4.§. feudum.q. 8.uer.sed hic occurrit.

t Princeps si iubet. Supra de homic.nu.98.vide Iul.Clar.sent.lib.5.§.fin.q.60.versicu.solet dubitari.

u Confirmatio in forma communi, De qua,& altera ex certa scientia, & de confirmationibus diuersis,quæ a sede Apostolica impetrãtur, & sub quibus Clausulis latè tracto super signa. Grat.hoc titu.de confirmatio.

x Vitio falsitatis. Idem dixit supra titul. de falsi.nu.73.& tit.de defens.reor.nu.79.

y Supplentes. Hæc clausula supplentes omnes defectus non tollit defectus substantiales Host.& alij inceden.transactio.Specu.in tit. §.nunc ostendendum.uer.18. per omnes. in c.1 de confirmat.util.uel inutil. Paris. co.5. num.116. uolum.4.nec tollit defectus naturales,uel ex causa naturali descendentes,sed tollit defectus iuris positiui. Specula tit. de legat.§.nunc ostendendum.nu.4.Abb.in all. c.1.de transactio.Cardi.in cle.2.§.cęterum. in 3.nota.de re iudi. quod tollat nullitates: Fel.in c.qualiter,& quando.colum.9. de accus.& in c.1.col.3.de sponsa.

z Pendente quæstione. Lite enim pendente non debet quis commodo possessionis, seu quasi priuari. capitul. 1. & ibi Franc. in 2. nota.nume.2.& in cap.cum teneamur. in 1. nota. de appella. Rot.615.aliàs 24.de dolo, & contum.in antiq. Cassad.decis.9.num.14. de causa possession. & proprieta. Guid. Papę decisio. 366. possidens. ubi hanc ueram, & obseruari dicit. Ruyn. consil.o 75.quantum. nume. secundo, uolum. quinto.uerum quia hoc dubium in specie discussi, quæstio. 120. in tractat.de inhibitio. ad ibi cicta lectorem reiicio.

a ff.a qui. appella. non licet. Et hęc est communis opin. teste Sigismund. Loffred.consi. 20.in causa mota. nume. 11. ampliatur hæc conclusio, ut etiam legatus a latere cum hac clausula, appellatione remota,rescribere non possit. ut per Specul. in titul. de legat.§.nunc ostendendum. uersicu. 14.gloss. magna, in fine. in cap. quoad translationem de officio delegat.Bald. in l.nequicquam.§. ultim. in princip.ff. de officio procons. & q̃ inferior a principe non possit rescribere appellatione remota,est tex.cum ubi tradi. per Doctor.in l.ult.C.de sent.& interloc.

b Clausula summariè. Quæ,& similes per aliũ à principe concedi non possunt vt per Doctor.in l.nequicquam.§ de plano.ff. de offic. procons. capit. indemnitatibus, de election. lib.6. clemen.dispendiosam.de iudic.clemen. sæpè.de verborum significatio.& vbique per Doctor.vide pro iis, ac similibus clausulis, quæ latè scripsi super 3. formula commission. vbi etiam probo Magnum Aetruriæ Ducem, ex quo habet iura Imperij, nec superiorẽ recognoscit,cum iis clausulis rescribere posse.

c In magnam diminutionem. Idem voluerunt And.de Isern.in c.1.§. præterea ducatus.nu.10.& seq.de prohi.feud.alien.prædi.

fisca.colu.2.Bal in prælud.Feud.colu.7.vers. Expedita. Bal.& Abb.in c.intellecto.de iureiur.Soc.cons.7.num.5. & seq.lib.3.Card. Alexa.in c.1.col.6.uers.Sed posito.qui feud. da.pos.Fel.in c.ad audientiam.colu.1.& seq. de præscriptio. Anto.Corset.de pote.regi.q. 4.Cur.Iun.in c.ult.col.171.communem affirmans,de consuet.Bertr.cons.42.col.1.libr. 2.in primis.Rip.respon.1.col.18.lib.1.Mari. Soc.Iun.cons.7.col.13.& seq.lib.1.

Titul. de Fisco, & priuilegijs eius.

SVMMAE.

1 *Fiscus quid sit.*
2 *Respublica, & fiscus an sint idem.*
3 *Camera fiscalis, & camera, siue patrimoniũ principis sunt idem.*
4 *Priuilegia eadem habet princeps, Augusta, eo fiscus.*
5 *Fisci priuilegia ubi tractentur.*
6 *Fisci etymologia.*
7 *Ciuitas non habet fiscum, & non quærit sicut fiscus, nisi haberet ex priuilegijs, uel præscriptione, cuius initij memoria non exiaret, & quid de feudatarijs.*
8 *Ecclesia uniuersalis habet fiscum non particularis, ut episcopi.*
9 *Iura loquentia de sacerdotibus, & rebus sacris, satis habent locum in fiscalibus, & republica ciuitatis.*
10 *Camera fiscalis, & principis sicut sunt diuersa, ita diuersos habent iudices.*
11 *Reus tenetur ædere fisco ad fundandam illius intentionem in ciuilibus, non in capitalibus, nec in criminalibus.*
12 *Subtraxisse præsumitur fisco instrumenta ad fiscum pertinentia, qui illa non exhibet.*
13 *Bona fisco spectãtia, ut inueniantur, proceditur per inquisitionem.*
14 *Bona quot modis ad fiscum pertineant.*
15 *Delatorum officium.*
16 *Delatio fieri potest usque ad uiginti annos, sed ex ordinibus Mediolani restrictum est tempus & quod tempus, & quare.*
17 *Defert, quis interdũ alium, interdum seipsum. & quæ differentia sit inter tales delationes.*
18 *Proceditur de facto, & ad capturã debitorum in exactionibus pro fisco.*
19 *Literæ in forma cameræ quid prosint.*
20 *Feriato tempore proceditur in causa fiscali.*
21 *Fiscus restituitur aduersus omissas probationes, allegationes, appellationes, contractus, quòd possit probare, licet dicta sint testificata.*
22 *Fiscus semper uidetur apponere pactũ addictionis in diem, tam in locationibus, quàm in vẽditionibus.*
23 *Sententia cõtra fiscum lata sine præsentia aduocati ipsius fisci, est ipso iure nulla, & nouissimè Mediol. ordinatũ est, ut non sufficiat citatio, secus si contra priuatũ lata sit. Et supra titu. de sent. nu. 18. & tit. si aduersus rem iudi. rest. in integr. postuletur, nu. 6.*
24 *Fiscus secundus creditor præfertur primo in bonis, quæsitis post contractum: in bonis vero quæsitis ante præfertur primus, siue habuerit specialem, siue generalem hypothecam.*
25 *Fiscus an præferatur in hypotheca tacita, vel expressa, an uero mulier, maximè quando instrumenta eodem die facta sunt, & non apparet, quod præcesserit?*
26 *Hypothecata tacitè sunt bona omnia eorum, qui censentur fisco, & communitati, etiam pro collectis.*
27 *Bona catastrata possunt uendi pro collectis non solutis, & pœnis impositis.*
28 *Venditio si legitimè facta sit per subhastationẽ non potest res uendita recuperari a domino soluente collectas.*
29 *Hypothecam tacitam licet fiscus, uel communitas habeat, non tamen sic habet soluens fisco.*
30 *Statuta communitatum ut plurimum cauent, ut omnia bona intelligantur tacitè hypotecata pro oneribus, & an talia statuta præiudicent ecclesiæ?*
31 *Hypothecata fiscus habet tacite bona eius cum quo contrahit, etiam si exprese sibi non caueat.*
32 *Fiscus habet hypothecata bona suorum administratorum.*
33 *Fiscus potest exigere debita sua etiã ante diẽ.*
34 *Fiscus primus creditor cum hypothecca repetit solutum posteriori creditori, & an priuatus creditor idem possit?*
35 *Fiscus conuenitur, nisi in subsidium a creditoribus hæreditarijs, uendita per eum hæreditate, licet in priuato sit secus.*
36 *Fiscus non tenetur de euictione ultra simplum.*
37 *Fiscus non potest uendere habita fide de precio, sed solum soluto precio.*
38 *Fiscus non potest alienare, nisi cum subhastatione legitime facta.*
39 *Fiscus ratione partis totum alienat, etiam si minimam partem habeat.*

40 Fisci

40 Fisci contractus habent uim legis.
41 Emens à fisco tenetur stare colono.
42 Donatarius, uel emens a fisco statim est securus & solum a domino potest agi contra fiscum infra quatuor annos.
43 Fiscus habet suos iudices, licet sit actor, nõ habita ratione fori rei, & idem inter priuatos si causa pendit a fisco.
44 Instantia non transit in fiscum.
45 Instantia an transeat in fiscum in causa appellationis.
46 Fiscus quãdo succedit aliter quàm ex publicatione an utatur iure priuati quo ad instantiam, ita uti non transferat in eum?
47 Appellare debitor fisci condemnatus non potest si sit manifeste conuictus, & idem in debitore priuati patrimonij principis.
48 Appellari potest a sententia lata, super publicatione bonorum hæreditatis vacantis, & quæ pertinet ad bona, quæ indignis auferuntur.
49 Fiscus potest vendicare ab officiali empta per eum pecunijs domini.
50 Officialis emẽs prædium durante officio, nõ præsumitur emisse ex pecunijs domini, nisi quãdo debuit statim restituere pecunias, & non restituit, sed mercatus est, vel debuit certo termino dare, & non dedit.
51 Fiscus lapso quadriennio, non potest poßessorem molestare, quando hæreditas denunciata est illi spectare ut uacuans, vel indignitate, & quid in bonis veniendis ob vectigal non solutum.
52 Publicatio tollitur quinquennio ante deuolutionem ad fiscum, & publicationem.
53 Decretum Mediolani vult, ut bona statim sint publicata, & unita fisco a die cõmissi delicti.
54 Vectigalia & angariæ tolluntur consuetudine non soluendi, & præscriptione quadraginta annorum contra fiscum, non contra priuatũ, nisi soluerẽtur in recognitionem uniuersalis dominij, quia tunc non præscribitur vllo tempore.
55 Præscriptio centum annorum nunquam intelligitur esse exclusa.
56 Subiectionis signa non præscribuntur.
57 Præscribi possint taxæ equorum census salis, dogana, & similia, quia inuenta sunt ad protegendos subditos, non in signum subiectionis.
58 Census præstatio non arguit subiectionem hodie.
59 Præscribi licet non posit aliqua res, si tamẽ qui est in possesione turbatur, potest agere, & expellere turbatorem.
60 Quasi possesio plurimũ prodest, quando sumus in materia præscribendarum libertatum, vel exactionum.
61 Præscriptio contra fiscum quanto tempore indicatur, & quæ scribi possint, ubi & per quos tractetur.
62 Præscriptio tanti temporis, cuius initij memoria non extat in contrarium inducit veritatem, & quibus casibus non habeat locum.
63 Onera extraordinaria non tenentur subire fiscales possesiones, licet secus sit in prædijs, quæ ex publicatione, vel aliter transeunt in fiscum, quia transeunt cum onere suo.
64 Fiscus non tenetur ultra uires hæreditarias.
65 Fiscus tenetur soluere summariè, coram iudice suo sine bello, vel sententia, creditoribus producentibus instrumenta creditorum contra bona delinquentis, quæ fiscus occupauerit.
66 Fiscus non potest agere ad pœnam in contractu appositam, nisi notarius stipulatus sit nomine fisci.
67 Fisco an quærantur bona sine aditione.
68 Fiscus habetur loco hæredis, & in eum transeunt debita, & credita.
69 Fiscus Cæsaris in dominio Mediolani est idem cum fisco Ducis Francisci, licet Cæsar non sit illius hæres, nec teneatur ad eius debita, & potest consequi & retinere omnia iura, quæ potuisset fiscus Ducis.
70 Fructus iurisdictionis nondum percepti per fiscum Ducis Francisci Mediolani, spectant fisco Cæsaris, qui in illius locum succesit.
71 Fiscus an teneatur ad debita illius, cuius bona publicata fuerunt, quando bona in uno loco publicantur, & sita in alio non censentur publicata & ille habet creditores in utroq; loco.
72 Dominium an quæratur fisco ipso iure secuto delicto?
73 Declaratio an requiratur, & citatio partis, quãdo bona ipso iure publicantur.
74 In dubio non errat, qui contra fiscum iudicat, siue sit dubium in iure, siue in facto, & quid si fiscus prætendat causam lucratiuam, uel onerosam.
75 Fiscus, & dos comprehenduntur in statuto generali, nisi reperiatur facta exceptio per speciale priuilegium.
76 Fiscus non est priuilegiatus, nisi in specie reperiatur.
77 Fiscus, & dos ubi concurrunt, præfertur dos.
78 Priuilegia fisci ubi, & per quos tractentur.
79 Fisci in fauorem statutum disponens, ut bona per eum alienata posint redimi, quomodo intelligatur, & quando in dominio Mediolani posint redimi.

1 Icturus in præsentia nonnulla de fisco, in primis † quærendum est, quid sit fiscus, de quo dic, quod primo erat crumena, & diuitijs crescentib. transiuit in saccum, & illis adhuc magis crescentibus transiuit in domũ, quæ ærarium, interdum et camera nũcupatur, vt per Sal. in rub. C. de priui. fisc. & doctè more suo per Alcia. in l. inter publ. super verb. fisc. ff. de verb. sign. & quid sit, & contineat siue crumena sit, siue camera, vide Bal. in l. 1. C. de hær. vel act. uend. Alb. in rubr. ff. de iure fisci. in princ. gl. & Doct. in rub. C. de
2 iu. fisc. An † resp. & fiscus sint idem. Dic, ut per Io. de Plat. in rub. C. de iure fis. col. 1. &
3 2. An † camera fiscalis, & camera, *a* siue pa
a trimoniũ principis sint idem. Dic nõ esse, vt per Bal. in d. l. 1. col. vbi vide, & Alb. vbi sup.
4 & Io. de Plat. in d. rub. col. 2. Hnt † tñ princeps Augusta, & fiscus eadem priuil. l. fiscus cum in priuati. §. fi. ff. de iur. fi. Sal. in l. fi. col. pen. C. de priuil. fisci. glos. in d. rub. C. de iure fisci. & vide omnino Io. de Plat. ibi, col. 2. Et
5 † ideo in priuilegijs fisci etiam recurras ad priuilegia principis, de quibus per Iacob. de S. Georgio in sua inuestitura, in uerbo, princeps Pedemontium, colu. 3. & seq. & de quibus dixi satis sub titu. præcedent. de princip.
6 & † de etymologia huius verbi, fiscus, vide
7 Ioann. de Plat. ubi supra. An † ciuitates habeant fiscum, & sic an quemadmodum fiscus multis modis quęrit, iuxt. l. 1. in princ. ff. de iure fisc. ita, & ciuitas. Dic non habere, nisi priuilegio, vel præscriptione tanti temporis, cuius initij, & cæt. quæsiuisset. Ioann. de Plat. ubi supra, colum. 3. ubi omnino vide Fan. in tracta. de pigno. in 4. membro 2. partis, versicu. item intellige, char. 43. colum. 1. & Mart. in tract. de princip. in titul. de fisco, conclusio. 4. & Bartol. in l. 2. ff. de iure fisci, & in l. 1. C. de bonis vacantibus. Mart. in d. tit. de principe, conclusio. 63. ubi vide Alexan. in consil. 14. colum. 4. uolũ. 8. & ita similiter
8 est dicendum de feudatarijs. Quid † in ecclesia, an habeat fiscum, vide Alber. in diction. in uerbo, fiscus. Ioan. de Plat. ubi supra, col. 3. Et conclusio est eam habere, loquendo de uniuersali ecclesia, sed aliud in episcopo, & ibi, et per Sal. in rubr. C. eod. in fin. & Mart. ubi supra, in titul. de fisco, conclusio. 95. &
9 subdit Ioan. de Pla. ubi supra, quod † iura loquentia de sacerdotibus, & rebus sacris, habent locum in fiscalibus, & republica ciuitatis, ut per eum. Dixi, quod camera fisca-
10 lis, & principis sunt diuersa. Dic, quòd quemadmodũ sunt diuersa, ita etiam diuersos habent iudices, ut per Cyn. & alios. in l. procurator, C. de eden. & quæ sit differentia inter tit. de iure fisci, & tit. de priuil. fisc. Dic vt gl. in d. rubr. C. de iur. fisc. & ibi per Plat. Sed descendendo ad priuilegia fisci, maximũ
11 est ipsius priuilegium. Quòd licet actor debeat esse instructus, l. si quando. C. de dilationibus, & proprias probationes a seipso adducere, l. nimis graue. C. de testibus, & c. 1 de appellat. in 6. Et hac ratione reus non teneatur ædere actori ad fundandam eius intentionem, l. 1. & ibi Doct. C. de eden. Bar. & Docto. in l. fin. C. eodem, tamen reus tenetur
b edere fisco *b* actori, l. 2. §. diuus, el 1. ff. de de iure fisc. in versic. itẽ diui fratres. loquor in
c ciuilibus, non autem in criminalibus, *c* in quibus fisco accusatus nihil tenetur edere. Bar. in d. §. diuus. Ale. cons. 123. uisa facti narratione. colum. fin. 1. uolu. & ita sentiunt Doctores generaliter loquendo, veruntamẽ tex. in d. §. diuus, solum uidetur loqui de causa capitali. Et ita in hac opinione residet Dec. in c. 1. de probat. char. 2. colum. 3. versic. prædicta, eo præsertim fundamento, quia aliàs sequeretur, vt in causa criminali decem assium non æderetur fisco. & secus esset in ciuili causa maximi momẽti. Sed certe gl. in l. diuus. absolute uult, ut in caus. crim. nõ ædatur fisco, & clarius Barto. dum loquendo de causa capitali, & criminali, uult generaliter, vt in causa criminali nõ ædatur, vide in ver. reassumo, & ita comperies. Sic etiam est mentis omnium, & bene, quia absolutè non sunt in criminalibus sumendæ probationes è domo rei, l. de minore. §. tormenta. ff. de quæstionibus, quem textum etiam principaliter allegat Ale. ubi supra, qui enixè sustinet hanc opin. Et ad inconueniens, quod adducit Dec. respondetur per regulam. d. §. tormẽta, & hoc propter infamiam, quæ oritur ex crimine, pro quo damnatur etiam pecuniaria pœna, iuxta l. 1. & l. athletas. §. final. ff. de furtis, imo etiam si agatur condictione furtiua, tamen grauatur opinio furis, ut notatur in l. cessat, ff. de actionibus, & obligationibus. Cætera circa hoc speciale fisci, uide per Dec. in d. capitulo 1. de probat. maximè dum ponit duas limitationes in chart. 3. versicul. 2. 3. Et hæc adde his, quæ dixi latè supra sub rubr. de exam. reorum, dum quæro, an semper possit reus interrogari. Et addo, quod

12 † quod qui non exhibet instrumenta fisco cum potest, si probetur ea pertinere ad causam fisci, præsumitur subtraxisse furto,& ꝙ illud cōtineāt, quod ipsi nociturnū erat. d.l. 1.§.diuus,el primo, de quo vide Bartol.ibi. vers.sed dubitatur.& Fel. in cap. sicut,col.4. ver.4. de re iudicata.& hoc est aliud specia-
13 le in fisco, & non leue. Proceditur per inquisitionē ad inueniendū bona fisco spectantia,l.si vacantia. ubi Barto.& Ang. notabiliter,C.de bonis uacantib. lib. 10.& fit acerrima indagatio ad illa inuenienda ēt per torturam.l.1.C.de naturalibus liber.& Bald.in l.1.C.de hæred.uel act.uend.Sal.in l. fi. col. fi.C.de priuil.fisci.& ita aliquando uidi fieri
14 a procuratoribus Cæsaris. Et quot uiis bona fisco pertinere dicantur, ponit text. in l. 2.in prin.ff.de iure fisci. & patebit infra in declaratione singularum regalium,iuxta ti-
15 tulū, quæ sint regalia.in usibus feud. Et ad inuenienda talia bona etiam leges introduxerunt officium delatorum, quibus datur præmium ex delatione,l.edicto, §. extat, ff. de iure,fisci.l.1. C. de his,qui se deferunt.li. 10.& gl.in rub.C.de delatoribus,li.10. in fi-
16 ne. Si tamen probant, ut ibi, & delatio fit vsque ad viginti annos.gl.& Doct. in l. 1.§. diuus,ff.de iure fisci. & leg. in omnibus, ff. de diuersis, & temporalibus prescriptionib. quod magis expedit utilitati fisci, quàm ut minori tempore fiat,prout disponitur ex nouis ordinibus huius dominij, quibus delatoribus,ad hoc vt præmium consequantur,prę figitur quoddam breue tempus, tamen ipse consulerem delatori, si casus contingeret, ut ante delationem uellet conuenire cum fisco. Et secundum leges non fit differentia,an statim deferatur quòd res ad fiscum peruenerit, an non; Tamen dicti noui ordines in his, quæ posuerunt ex bonorum publicatione,maturius rem ipsam considerarunt,quia uolunt, ut prius inquiratur a iudice, & describatur, deinde ponantur ad proclama, denuncientur certo, & determinato tempore, per eos qui illa detinent, & postea delatores præmium consequan-
17 tur. Et aduertendum est, quòd aliquando quis defert alium, ut loquitur totus titulus, C. de delatoribus. & maior pars legum, in tit. ff. de iure fisci, loquentium de delatoribus. Aliquando quis seipsum defert,& tunc loquitur lex 1.C.de his, qui se deferuut,& lex 1.in princ. & multæ aliæ, ff.
d de iure fis.& differentia inter hos *d* patet ex lectura dictarum legum.Et quia dixi, quod in rebus fiscalibus inneniendis proceditur ꝑ inquisitionem, & torturam. Addo, quod
18 etiam in exactionibus proceditur de facto, & etiam debitores detinentur,& ita Bald.in d.l.1.C.de hæred.uel act. uend.Et hæc est ra
19 tio, propter quam quotidie creditores quęrunt literas a Senatu disponentes, ut possint debitores suos in forma camerę conuenire, & idem,quod Bald.tenet etiam Salyce. in l. fin.colum.fin.C.de priuil. fisci. Si tamen est dubium,an sint debitores, non proceditur ita summariè,l.hi,qui cum fisco.C.de conueniendis fisci dealtoribus.lib. decimo. & pro-
20 ceditur in causa fiscali etiam tempore feriato,ob necessitates hominum,ut clementina,sępe.in uebro,etiam tempore feriarum. de uerborum significatio.& l. pub.C. de fe-
21 rijs. Fiscus an quemadmodum restituitur aduersus sententiam,l.unica,C.de sententiis aduersus fiscum latis.lib.10. ita etam aduer
e sus alia restituatur, *e* puta, aduersus omissas probationes,allegationes, appellationes, qui possit probare licèt didicita sint testificata, & aduersus contractus.Cyn.in l.reipubli. C.ex quibus causis maiores. latè disputando uult non restitui. & refert Petr.ita tenere, dicens,ꝙ in causa Regis Franciæ, & regni, Petr.consilio suo id approbauit.Idem etiam tenet Paul.de Castr.& Alber.ibi.sed Are.dicit indubitanter fiscum restitui, in cons.20. colum.fi.& not.Alb.sibi contrarium loquendo in contractu,& distinguendo in leg. & si fine.§.quęsitum,ff.de minoribus, & refert, & sequitur Affl. decis. 340. ubi omnino uide,& ibi habes, quod tamen non restituitur, quando omnia bene acta sunt ex superuenienti læsione. Item ꝙ licet res fisci locetur pacto insolito, quo casu regulariter rescinditur locatio.l.1.C.de pasc.publ. lib.10. Tamen si uerisimiliter princeps sciuisset nō rescinditur, uide ibi omnino etiā circa hoc. Sed redeundo ad principale propositum,teneant Albericus, Cynus, Petrus, & Paulus de Cast. quidquid uelint in d.l.resp.ego sum in opin.Are.fundamento incōuincibili, quia nō fit differentia in hac materia inter remp. cui competit restitutio integrum,d.l.resp.& fiscum,& gl.& omnes,in l. Imperatores, ff. de re iud.& glo.& omnes.in l. unica.C. de sententijs aduer.fiscum latis, maximè dum allegant l.illud.ff. de appellatio. & propterea non immerito dixit Aret.in d.c.consi.fiscum indubitanter restitui. Et ad hoc etiam uide Bald.

Bald.in l.fin.quorum appellationes non recipiuntur, & declarationes, ac limitationes ad hanc cōclusionem perquire per Alexan. in l.1.§.nunciatio,ff.de noui operis nunciatione,per Bar.& Doc.in l. nam & postea.§. si minor.ff.de iureiurando.per Felyn. in cap. fraternitatis,colum.4.5.& fin. de testibus,& & per Marian.ibidem.Circa prędicta tamen
22 habeas ante oculos,† quod fiscus semper uidetur apponere pactum additionis in diem in suis uenditionibus.l. Lucius.§.idem respondet.lo ultimo. & ibi Bart. notabiliter,ff. de iure fisc., quod uidetur contra prædicta, sed intellige, & declaratam in uenditionibus,quàm in locationibus,ut in l.etsi instrumen.per Docto.maximè Plate.C.de fide in-
23 strumentorum. Sententia † lata contra fiscum,sine præsentia aduocati ipsius fisci, est ipso iure nulla,l.fi.C.de aduocatis fisc.secus contra priuatum,l.uelamento.C. de postul. dixi supra in tit.de sentent.& in tit.si aduersus rem iudicatam restitutio in integrum postul. Hęc tamen conclusio non seruatur Mediolani, quia dummodo sit citatus, habetur pro ualida sententia, etiam si non interfuerit. Addo quod in pręsentia ordinatum est ut nihil fiat in causa fiscali, sine interuentu fiscalis, ita vt citatio non sufficeret non solum in sententia diffinitiua prout etiam lex disponit,sed nec in qualibet interlocutoria.Et sciendum est, quod d.l.fin. & l, velamento. non loquuntur in sententijs in causis criminalibus, quia etsi tractetur de interesse fisci, in eis tamen non sunt causæ fiscales, de quibus dictę leges loquantur, & titu.C.ubi causæ fiscales, ut dixi supra in materia sententiæ,sub titul. si aduersus rem iudicatam restitutio in integrum postul.Pro fisco tamen etiam citato. Iason.lege furioso. col.1.ff.de re iud.
24 Fiscus secundus creditor pręfertur primo in bonis quæsitis post contractū cum fisco.l.si is,qui.ff.de iure fisci. In bonis vero quæsitis ante,præfertur primus, siue habuerit generalem, siue specialem hypothecam, gl.& Bar.ibidē,Ale.conf.59.in 6.uol.intellige tñ,ut per Fan.in tracta.de pigno.in 5.par. in 2.memb.nu.42.illa col.& seq. & ibi ēt ponit quia debeat probare bona empta fuisse
25 post, vel ante. Fiscus vtrum præferatur in hypotheca tacita, vel expressa, an mulier, maxime quando eodem die facta sunt,& nō apparet, quæ præcesserit, vide per Fant. de pign.in 2.par.in 4.membr.nu.108. & dicam
26 fra sub hoc ti.ver.in dubio. Speciale est fisco,vt vniuersa bona eorum, qui censentur, fiat ei tacitè hypothecata.l.1.C.in quib.cau. pig.vel hypothe.tacitè contrah.quę lex etiā procedit in collectis respectu bonorum catastratorum,quæ sunt tacitè hypothecata pro collectis fisco,& non solum fisco, sed etiam communitati.ita nor. in l.apud Iulianum.§. hæredes.ff de leg.1 ut per Ias.ubi post alios, & per Fan.ut breuibus agàm,in 2.part.in 4. membro,versi.decimus casus,& ibi dicit, ꝙ
27 talia bona catastrata pro collectis non solutis,& pœnis impositis nō soluenti,possunt
28 vendi, & ꝙ si venditio facta sit per subhastationem,& legitimè, uti fieri debet,dominus non potest recuperare soluendo debitas
29 collectas.Et de hac tacita hypotheca propter collectas etiam ponit Dec.cons.285.Et licet fiscus ipse habeat,vel cōitas ipsa, hanc tacitam hypothecam,non sic est in soluente fisco, vel communitati.l.si cum pecunia.C. de priuil.fisci.& Rom.cons.111.Item licet, ut dixi,etiam communitates habeant hanc tacitam hypothecam in bonis catastratis,ta
30 men generalius solent statuta ciuitatum cauere,vt.s.omnia bona intelligantur tacitè hypothecata pro oneribus, per quæ statuta hoc potest induci,ut per Socinum cons.240. colum.1.Ancha.cons.304. & Cremonæ adest simile statutum,quod tamen an præiudicet ecclesijs, uide Bartol. in l.sciendum.§.rescripto.ff.de muner.& honoribus,& Iaso.&
31 Parpal.in l.placet.C.de sacrosf.eccle. Fiscus dum contrahit, quamuis non obligentur sibi bona ab eo,qui secum contrahit,tamen tacitè videntur sibi obligata ex dispositione legis.l.2.C.in quibus cau.pig.uel hypot.tacitè contrah.Quod qūo intelligatur,& an idem sit ratione pœnarum sibi debitarum ex delicto,uide Fan.in trac.de pign.in 2.parte,in 4. membro,uersi.quintus casus.num.33.Ha-
32 betque, etiam fiscus tacitam hypothecam in bonis suorum administratorū etiam futuris.l.si quis post.iunct.glo.in uerb.habuit. &
33 ibi Saly.de bon.proscr.Fiscus potest agere, & exigere debita sua etiā ante diē.l.1.C.de cōd.ex leg. Ale.Dec.& Ias.in l.pecunia quā.
34 ff.si cer.pe.Fiscus primus creditor cū hypotheca reperit hypothecaria solutū posteriori creditori.l.pecunia.C.de priu.fis.Et ita qñ mercator,qui decoxit conuenit cum posterioribus creditoribus,& soluit,solutum a fisco potest repeti,si est anterior,non ita vt in creditore priuato anteriore, arg.l.pupillus,

ff.quæ

ff.quæ in frau.cred.& ibi Bar.gl.tamen in d. l.pecunia.dicit idē in priuato, & sequuntur Sal.& Ang.ibi,uide ibi,& Affl.decis.190.cōcludentem in priuato non posse anteriorem creditorē auocare pecuniam talē,si bona fide consumpta fuit,de quo articulo omnino uide Bar.in d.l.pupillus.Feder.cons.55.Bal. 1.vol.cons.249.col.4.& cons.432.Ang.consil.58.in fi.& cons.208.col.2.& seq.& Ana.
35 cōs.34.col.1.Vendita hæreditate a fisco hęrede,creditores hęreditarij conueniunt emptorē non fiscum,nisi in subsidium, quod si uendantur a priuato, conueniunt ipsum uenditorem.l.1.& ibi glo.Doct. C. de hær. vel acti.vend.iuncta l.post vend.C.de pact. vbi Doct.& est speciale hoc in fisco nō par ui pōderis, quod † primum speciale in suis
36 venditionibus. Secundum rei, ꝙ fiscus ex contractu suo nō tenetur de euictione vltra simplum, etiam si duplum sit promissum,l. si procurator.in prin.ff.de iure fisc.Tertium,
37 ꝙ non pōt alienare habita fide de prætio, sed solum soluto precio.d.l.si procurator,§.
38 fi.Quartū,ꝙ non potest alienare, nisi cum subhastationibus,l.1.C.de fi.inst.& iure hastæ fis.lib.10.In quo aduertendum est, an legitimè sit facta,& cōueniēti loco,& tpe, & non datur postea restitutio in integrum aduersus ipsam alienationem,ēt ꝙ postea appareat causa læsionis. Si uero minus legitimè facta sit,nihil ualet,nec est opus remedio restitutionis in integrum.ut per Alb.in l. & si fine.§.quęsitū. ff. de mino. & dixi supra in uers. fiscus an quemadmodum restituitur, & formā ponit subhastationis Bar.in l.licitatio.in prin.l.ff.de publ.& in l.si tpa.C.de in-
39 stitu. lib.10. † Quintum, ꝙ fiscus ratione partis totum alienat.l.2.C. com. re. alie. & procedit ēt si habeat fiscus minimā partem rei,ut no.Fel.in c.quæ in ecclesiarū.de cōst. col.19.circa fi.ubi etiam dicit æquum esse, ut princeps prius requirat consortem,quàm aliū extraneum. Et procedit hoc speciale, ēt per alium cōtractum,puta pignoris.Sal.in d.l.2.in fi.& ibidem etiam per alios.Ioan.de Plat.in l.1.C.de uend.rerum fisc.cum priuatis comm.lib.10.& Bal.5.uolu.cons.336.in prin.ubi etiam loquitur de locatione. Fā.iu. tract.suo pign.in 2.parte,3.membro.nu. 36. & seq.& uide de hac materia Dec.cōs. 235. in cau.magnifici domini,col.4.& Bal.consi. 171.condemnatus fuit quidam.uolum. 1.& qua ratione totum alienat propter communionem,quā habet in re ea eadē, licet sit posterior creditor in re, poterit alienare pignus,& ex pręcio anterioribus creditorib. satisfacere,residuū ipse retinere.l.res.§. 1. ff.
40 de iure fisci. Sextum est priuilegiū, vt eius contractus non tantum obtineat uim contractus,sed etiam uim legis.l.Cęsar.ff.de publ.Dec.post alios in l.ciuitas,ff.si cer.pet. & in rub.extra,de rescr.& dixi supra in ti.de principe, ubi declaraui quomodo intelligatur,ꝙ si tempore contractus non erat dominus, sed postea factus est, propter hoc non pōt uenire contra factum proprium, quia honestas, & æquitas non patitur, ut rem, quam uendidit, euincat, l.1.& 2.C. ne fiscus rē,quam uendidit,euincat.lib.10.Septi
41 mum est priuilegiū, ut emptor fisci teneatur stare colono,l.fi.ff.de iure fisci, quod nō est in priuato,l.emptorem.C.loc.& ibi not. quod speciale intellige.& declarata, ut per Ale.in l.si filio.§.fi.col.antepen. uersic. item fallit.ff.sol.matr.ubi omnino uide. Octaunm
42 est priuilegium contra fiscum, ut donatarius,uel emptor eius, sit statim securus, & solū a domino potest agi contra fiscum infra quatuor annos,l.2.C. de quadrien. præscr.& idē est in eximēte a principe.l.omnes, & l.bene à Zenone.C.de quadrien.pręscrip. quod priuilegium tamen non est contra fiscū,imo pro eo,& ad honorem eius,ut contractus sit pro lege inconcussè seruatus, ut dixit Saly.in l.1.colum.fina. ubi aperit oculos circa prædicta.C.de hære.uel act.uen.de quibus legibus dixi supra in ti.pręced.ponit Fel.in c.quę in ecclesi.colu.11. de const. Iason in Auth.quas actiones, C. de sacros. eccles.Iaco.de S.Georgio, in opere de feud.in gl. princeps Pedemontium.in uerbo, sed an princeps obligatur,colum.4.& Ias.in l.final. C.si aduersus fiscum.& Mediolani,ut etiam dixi supra, non seruantur hæ leges, ratione,quam ibi dixi,uide omnino de dictis leg. Bal.in tract.præscr.in 2.parte 5.partis princ.
43 in 8.q. quæ est ult. Fiscus habet suos iudices, licet sit actor non habita ratione fori rei.l.2.& per totum,ubi causa fis.& l.2. C.si aduersus fiscum.& pariter inter priuatos cognoscunt iudices fisci, si causa pependit a fisco.l.cum eorum.& ibi Bartol. secundum 1. lectu.C.de sententijs, & interlocutionibus omnium iud.& l.cum vendente.C.ubi causa fisc.& per Soc.declarantem quomodo intelligatur,consil.244. colum.1.& 2. Et ideo solebant in hac ciuitate procuratores fisci cognoscere inter priuatos de bonis,quæ ali-

quando

quando fuissent publicata, quia spectauerāt fisco, sed decretis nouis ordinatum est contrarium, & uide etiam Paul. de Cast. in l. ę dicto. col. 1. circa medium. C. si aduersus fiscū. & Bal. in d. l. cum uendente. tex. gl. & Bart. in l. 1. C. de uend. rerum fisc. lib. 11. Albe. in Authen. statuimus, C. de episc. & cle. tex. & ibi Ange. in l. 1. C. de fide instr. lib. 10. & uide ét Ang. in l. cū quædam puella, ff. de iurisdict. om. iud. ubi vult, ꝙ præuentio iurisditionis non habeat locum in fisco succedente. In fi

44 scum non transit instantia, quia litigantibus duobus priuatis coram iudice ordinario, si alterius bona confiscentur instantia perit, & iudicium fit per iudices fisci, licet realiter sit contrarium, l. si constante. § . fi. ff. sol. matr. & ibi Ale. Fel. in c. quia G. post alios, de iud. Et hoc etiam procedit, quando in contractu dictum est, quod stetur arbitrio amicorum cōium, vel talis, quia si unus eorū moriatur, fiscus nō tenet stare tali contractui, imo habet ét eo casu suos iudices. Bart. in l. si quis arbitratu. col. ult. q. pe. ff. de verb. obl.

45 & ibi Ias. post alios. Et an in causa appellationis instantia transeat in fiscum, uide Sal. in l. 1. C. si pendente appel. mors interuen. & Doct. in d. cap. quia G. & vbi supra. Et dum dixi perire īnstantiam, si bona alterius ex litigantib. publicentur, scias me loqui in fisco

46 succedente propter publicationem, sed si est hære / transit, & fiscus utitur iure priuati. Dec. in d. c. quia G. col. fi. ex quo sequitur, ut quia in hæreditate uacante est hæres. l. vacātia. & ibi Bar. expresse. C. de bo. uac. li. 10. eo casu non perire. Contrariū tamen, ꝙ fiscus non sit hæres, uult Bar. in rub. ff. de acq. hær. & ibi idem Alex. col. fi. & in l. fina. ff. de sol. post Ang. in quæst. sua Asten. & patet in l. 1. C. de bon. uacan. lib. 10. in uerbo, uendicandus. per quem textum mouetur Alex. in d. rubr. & consequenter hoc casu non transit instantia in fiscum, & ita teneo, & opin. Bar. in d. §. fi. ut sit speciale in fisco, ut in eum nō transeat, etiam si esset hęres. Quam opinionem tenet Abb. etiam in d. c. quia G. est cōmuniter damnata, ut per Imo. in d. §. fin. vltra Dec. ubi supra. Et licet Ioan. de Plat. in d. l. 1. col. 1. 2. velit ut hoc casu transeat, quia personæ, & bonis succeditur, tamen fundamētum eius est damnatum, in d. §. fi. ut ibi, maximè per Imo. per d. §. fi. Senatus tamen qn̄ casu iam est instructa, ad parcendum laboribus, & impensis solet ordinare, ut fiscus remaneat corā primo iudice, & permitit, ut bona ponantur ad proclama iuxta ordines, & apprehendantur a fisco, & facta contradictione per eum, qui litigabat, nihilominus ordinat, ut primò iudex sententiam ferat, &

47 ita uidi seruari ter una hebdomada. Si damnetur debitor fisci, non potest appellare, si sit manifeste conuictus. lege, quoniam nonnulli. & ibi gl. Sal. & cōmuniter Doct. C. de appellat. in l. abstinendum. & in l. fi. C. quorum appellationes non recipiuntur. Si verò esset debitor priuati, requireretꝰ ꝙ esset conuictus, & confessus, ad ut hoc prohiberetur appellare. lege, obseruare. C. quorum appellationes non recipiuntur. & ita uides in quo consistat priuilegium fisci, & ita expressè Bald. in d. l. fi. Et loquor non solum in debitore fisci, sed etiam priuati patrimonij ipsius principis. ut d. l. abstinendum. & d. l. fin.

48 Sed si feratur sententia super publicatione bonorum hæreditatis uacantis, & super bonis, quę indignis auferuntur, appellari potest absolute, l. lata. C. de appela. & notatur in d. l. abstinendum. Ex ordinibus nostris in hoc dominio absolutè a sententia lata inter fiscum, & priuatum, non solum non potest appellari, verū nec supplicari, quærelari aut in integrum restitutio peti, per quod datur facultas procuratoribus Cęsaris faciēdi oīa mala, cum nec princeps ipse sæpe uelit, ut ad eum recurratur, contra Authen. quæ supplicatio. C. de precibus Imperatori offerendis, si iniustitia tamen esset notoria, non arbitrarer procedere tales ordines, iuxta ea quę su

49 pra dixi sub tit. de appell. Si officialis aliqd emat pro seipso ex pecuniis domini, poterit fiscus illud omne uendicare, iuxta legem, vt proponis. cū ibi notatis. C. de rei vendic. vt per Bald. in l. si cum seruum . col. 3. ff si cer-

50 tum petatur. Et pręsumitur emisse pecunia domini, quando prędium illud non habebat ante officium, ita Bal. in d. l. 1. C. de hęre. uel act. uen. per gl. in l. facultas. C. de iure fisc. li. 10. qui subdit a tyrannis solere hoc custodiri, quia rarò permittant officiales recedere cum pecuniis, & idem quod Bald. ratione pręsumptionis, tenet Sal. in l. fi. C. de priuil. fisc. Et si uera esset hęc conclusio, actum esset de omni substantia quam plurimorum, fiscusq; nullo negocio non mediocriter locupletaretur, sed falsissimam esse manifeste probatur in l. si defunctis. C. arbitrium tutelæ. Vbi tutor non præsumitur quæsiuisse, quæ comparauit post administrationem ex redditibus pupilli, sed ex industria, & ita Bar-

&

& communiter Doct. in d. l. facultas, & Dec. consil. 175. col. fin. & dicit Bartol. in d. l. facultas. non præsumi pecuniis fisci quæsitum nisi liquidum constet, & sequuntur alii cõmuniter, ut dixi, Si tamen lucraretur ex pecuniis fisci, idest, ex mercatura, quã exercuisset cum pecuniis fisci, tunc uidetur illud lucrum spectare fisco, ut notat Bartol. in l. 1. C. de auri publici persecutoribus. lib. 10. & in l. diu minime, per illũ tex. C. de susceptoribus, præpositis, & arcariis. libro 10. in l. 1. C. de his, qui ex publicationibus mutuam pecuniam accep. lib. 104. Sed hoc quoque falsum est. nisi qñ statim debuisset restituere pecunias & non restituit, sed mercatus est cum illis, uel qñ debuit tenere pecunias semper paratas ad usum publicum, & quando debuit certo domino dare pecunias, & interim lucratus est, tunc lucrum non est fisci, quod adhuc est notabile. Ita breuiter agam. Dec. cons. 6. vbi omnino uide. Sit igitur cautus thesaurarius, vel alius administrator redituũ principis, ut bene reddat rationem receptorum, & tunc cessabit omnis amaritudo. Dec. in d. cons. 6. Præterquam tamen vt dixi quando mercatus esset cũ pecunijs fisci quia aliter adhuc essemus in cõmuni, de qua supra, vt excludatur turpis presumptio, & eo in casu sufficeret reddere bonã rõnem receptorum. Et de alijs officialibus nõ administrantibus pecunias cessat dubitatio, de quibus per Io. de Plat. in d. l. facultas. vbi uide col. fi. De præscriptionib. in rebus fiscalibus dixi supra proximè in uers. 8. est priuilegiũ,
51 ꝙ contra fiscum uendentem rem alienam sublato omni remedio contra emptorem solum datur actio, infra quatuor annos, sequẽdo alias præscriptiones quadriennales. Sed præterea uide tex. in l. 1. C. de quadrien. prescri. per quem Bar. ibi dicit, ꝙ in omni casu, quo denunciatur fisco, puta, hæreditaté alicuius esse uacanté, vel ei spectare ex indignitate, & iuxta tex. in l. 1. in princ. ff. de iure fisci. solum habet locum præscriptio quatuor annorum, quia fiscus lapso quadriennio non potest molestari, quod procedit facta tamen denunciatione, quia ante põt fieri denunciatio, & dari molestia infra viginti annos, uel decem, secundum quod declarat Barto. in l. omnibus. ff. de diuersis, & temporalibus præscriptionibus, & acce. posse. ubi omnino uide de præscriptionibus currentibus contra fiscum, quia textus ibi dicit, ꝙ uiginti annis currunt, quam l. Bar. ibi assumit pro regula, & limitat, quando bona iam essent unita cũ fisco, nisi in casu l. fi. C. de sacros. eccle. & in l. cum. C. de fundis rei priuatę, & saltibus diuinæ domus, & de fundis patrimonalibus, l. fi. & l. penult. Item limitat in rebus ueniẽdis oẽ vectigal non solutũ, delatis tamen, quia currit pręscriptio contra fiscum lapso quinquennio. l. 2. C. de uectig. non sol. & ob aliam causam delatis, quia tunc sufficit quadriennium. Sed si non sunt denunciata fisco, tunc procedit ille textus qui de uiginti annis loquitur, nisi possideret quis cũ titu. quo casu sufficiunt decem, uel uiginti anni, iuxta l. quamuis. C. de usucapi. uide ibi omnino, & eius opinio est communis, ut per Aret. consi. 103. col. 7. & per Abb. in ca. cum a nobis. colum. fi. de pręscriptionibus. qui in effectu sequitur distinct. Bar. ibi reprobata opin. Bart. in l. commissa. in fi. ff. de publi, dum dicit. ꝙ fiscus debet uendicare infra quadriennium, aliàs excluditur, quando bona adhuc non erant unita. Et quæ dicit Bar. in l. commissa, & in l. 2. C. de apostatis. procedunt secundũ distinct. eiusdemmet Bar. in d. l. in omnibus. quando quid commissum est propter uectigal non solutum, & ita loquitur Alex. consil. 131. in fi. 5. volu. Aduerte tamen, quia loquitur Bar. in d. l. in omnibus. in bonis fisco deuolutis, & ideo distinguit, an sint unita,
52 vel ne. Sed si sumus in casu, quo nõdum deuoluta, & publicata sint, tunc quinquennio tollitur publicatio. l. in cognitione. ad senatusconsultum Syllania. & ibi. Ang. & Are. in gl. & eius bona publicamus. cha. pen. col. 1. vers. quæro, licet accusatio, intelligendo ut ibi, & per Fel. in d ca. cum a nobis. col. fi.
53 ubi fi. uide. Per. decretum † tamen nostrum cessant hæc, quia ex eo a die commissi delicti ipso iure sunt publicata bona, & qđ plus est unita, & pro unitis habẽtur, ita ut omnis alienatio rescindatur, quod tamen ultimum in ordinibus nostris nouis fuit moderatum.
54 Prædictis adde, † ꝙ vectigalia, & gratię tolluntur ex consuetudine non soluendi, & præscriptione. l. licitatio. §. earum. ff. de pub. & tolluntur. 40. annis, quando debentur fisco, secus si priuato. l. omnes. C. de pręscrip. 30. annorũ. & Bar. in d. §. earũ. in vers. quęro quinto. nisi tamẽ soluerentur in recognitionẽ uniuersalis dominij, quia tũc nunquã oritur pręscriptio. l. compecit. C. de pręscrip. 30. annoum. & Bar. in d. §. earum. in uersic. oppono, ꝙ uectigalis, limitando ut per Alexand. cons. 30. col. 4. vol. 5. & Ias. in l. imperium.

rium.ff.de iurisdict.omnium iud.col.9. versicul.limita istã communem. Bald. & communiter Doct.in d.l.competit.uidelicet,nisi immunitas fuerit concessa per rescriptum principis. & inuiolata permanserit per annos 40.etiam ꝙ non fuisset valide concessa, & ideo dicit Abb. in cap. ad audientiam.de præscript. ꝙ omnis solutio census præscribi potest, excepta illa, quæ fit in signũ subiectionis,iuxta ca.cum non liceat,de præscriptio. de quo ultimo uide Fel.in d.capi. cum non liceat.colum.6. Est tamen aduertendũ,
55 † quod præscriptio centum annorum nunquam intelligitur exclusa, quia tunc non dicitur præscriptio, sed priuilegium, iuxta gloss.& Doctor.in cap. super quibusdam.§. propterea, de verborum significatio.Et ideo quamuis decretum diceret, uel statutum, vt nulla admittatur præscriptio,tamen hæc non dicitur exclusa,& hoc latè per Fely. in rubr. de præscriptionibus,columna.fin.unde decretum nostrum nouissimũ dicit expressè ꝙ non admittatur præscriptio contra fiscũ, nisi sit tanti temporis, cuius initij memoria nõ existat in contrarium,licet in taxis equorum dicat in specie,vt nemo possit allegare exemptionem, nisi habeat priuilegium speciale,uel priuilegium fuerit ita interpretatũ vsu tanti temporis,ut non sit memoria hominis in contrarium. Et de decreto, quod nulla admittatur præscriptio,uide ẽt Areti. in d.cõs.103.col.7.Non tamen credo, ꝙ in casu leg.competit,ẽt vt sufficiat præscriptio temporis,cuius initij memoria non existat
56 in contrarium,quia ratio illius legis est,qđ tributum soluitur in signũ uniuersalis dominij, & sic obedientiæ,& ideo Saly. ibi dicit signa subiectionis non præscribi, sic etiam Cyn.& alij in effectu.& Bar.in d §.earum, & consequenter dicitur præscribi non posse cap. cum liceat.eod.tit.& sic etiã tollitur ꝑscriptio centum annorum. Fel.in d.rubr.& hoc satis uult Ias.in l.imperiũ,ff.de iurisd. omnium iudi. col.9.vers. limita. Et licet sit dubitatio in his,q̃ princeps sibi reseruauit in signum supremæ potestatis, ut ibi, tamen non est difficultas in his, quæ statuta sunt in signum uniuersalis subiectionis,ut est,qđ ōis anima soluat tributum, ut est text. expræssus in cap.omnis anima,extra,de censi.
57 Ex his sequitur,† ꝙ si taxæ equorum,cẽsus, taleę dona,& similia essent inuenta a principe in signum subiectionis uniuersalis ꝑscribi non possent, ita vt etiam non sufficit tp̃s 100.annorum, uerum potius fuerint instituta ad protegandum subditos,cessat prædicta
58 consideratio. Et † quod præstatio census quidquid fuerit tpe Cæsaris Aug. in tributo non arguat subiectionem, uide Abb. in d.c.omnis anima. Feli.in c.cum Berth. col. 14.in fi.& seq.de re iud. & Abb. consil.102. col.4.in princ.uol.1. Tamen magis in specie de ratione uectigaliũ q̃ a principe exigũtur vide Afflict. in rub. quæ sint uectigalia,in quæstio.& ibi dicit,ꝙ in effectu præstantur, ut iustitia ministretur inter subditos suos, ex qua ratione etiam cessat consideratio, de qua supra. Sed tamen non est ignorandum,
59 ꝙ licet aliqua res præscribi non possit, si tamen qui est in possessione turbať, potest agere contra turbantem,& expellere turbatatorem. Ang.cons.219.thema tale inter cetera c.pacis,col.2.& seq. Ias.in l.quominus, ff.de flu.char.3. col.1.uersi.5.vide tñ Card. cons.38.col. 1.& 2. Itẽ non est ignorandum
60 in materia pręscribendarum libertatum ab exactionib. bonũ esse inniti quasi possessioni.q.ꝛ debet possessor manuteneri in sua quasi possessione g donec sit decisum in petitorio.c.quærela, & ibi Abb. no.de elec. & per Iac.in trac.de homag.char.3.col.fi.& seq.& Abb.in c.peruenit.de censib. Et si uis latius
61 scire,quanto tpe præscribatur contra fiscũ vide Bald.in tracta. præscrip.in 2.par.5. partis princi. ibi habes quanto tpe pręscribatur contra fiscum.An reseruata principi in signum iuris superioris,& an ipsum ius superiori possit præscribi, ita ut quis non subsit Cæsari,& an ea quæ iurisd.attinent,possint præscribi, & qũo, & de alijs circa hoc,an.s. uectigalia,& pedagia,& alia q̃ reseruat in signum priuilegij, possint præscribi, ut etiam facultas legitimandi filios, & tabelliones creandi,an libertas non soluendi uectigalia, vel collectas,& an potestas imponẽdi collectas acquiratur pręscriptione, & quanto tẽpore, & vltimo quanto tpe præscribať res aliena, uendita uel donata per fiscum, & sic de l.bene à Zenone.C.de quad.præscrip. de qua dixi supra, & de his supra dixi, & etiã infra,ubi locus sese offeret aliqua attingam. Et quia in quęrẽdis reseruatis principi, mero,& mixto imperio,vectigalibus, & similibus; requiritur tm̃ tp̃s, cuius initij memoria non existat in contrarium, ut per Bald. ubi supra, & quæ ego dixi.Ideo si uis uidere quid operetur tm̃ tempus, & qñ habeat locum talis præscriptio,& quomodo probeť

uide

uide eundem Bald. in 2. par. 3. tẽporis princ. versic. sextò quæro, & quõ probetur, uide Roch. in tract. consuet. ch. 30. col. fi. vers. tertio aduerte. Et de effectu tanti temporis uide etiam Dec. consil. 85. colu 2. & ibi habes,
62 † quod inducit ueritatem ipsam. Cessat tamen, si apparet de mala fide. Et ubi ille se fundat in tali acquisitione, q̃ est incapax iuris illius, ut esset laicus ratione beneficij ecclesiastici, ut per Bal. ubi supra. Item cessat, ubi statutum clarè disponeret, ut etiam non admitteretur præscriptio tanti tẽporis, cuius initij, &c. Aliàs si simpliciter diceret, nulla præscriptio admittatur, nõ intelligeretur de tali præscriptione, ut per Bald. in 2. parte. 3. temporis princip. & dixi supra. Fiscalia
63 bona † non tenentur ad extraordinaria onera. l. 1. 2. C. de priuilegijs domus Augustæ, uel rei priuatæ, & quarum collationum excusationem habent. lib. 11. quod est sine dubio verum in bonis principis, vel fisci proprijs, prout loquuntur dictæ leges, sed in his quæ subiecta sunt oneribus & confiscationi, uel alio titulo particulari per fiscum quæruntur, quid iuris sit, hic est alius articulus? vñ hæc quęstio in terminis trutinata per Iaco. de S. Georgio, in tract. de homagiis. chart. 4. col. 2. uersic. sed pone quędam, ubi concludit in effectu transire cum onere suo, quia cõitas quæ principi soluebat quotannis super extimo certum quid, postea debet soluere tanto minus, dicens uidisse super hoc consilia famosissimorum Doctorum maximè Papien. inter quos erat D. Cato Saccus, subdens plura alia, maximè quod si adest consuetudo in contrarium illi statur, sed latius, & maiorib. nixus fundamentis iuris, de hoc arti. dixi in tit. de principe. in uersic. quando castrum. ponens latissimè qñ bona catastrata rectè transeunt in ciues, uel exemptos. Fiscus
64 non tenentur ultra uires hæreditarias, *h* &
h ideo non est necesse, ut conficiat inuentarium. l. 1. an bona. & ibi Bart. ff. de iure fisci, & dicam infra tit. de bon. uacan. uersic. dixi
65 post Ioan. Fiscus si occupat bona delinquentis, & veniant creditores producentes instrumenta crediti quod habent, debet eis debitã pecuniam soluere summarie interueniente iudice fisci, i. procuratore Cæsaris, absq; eo quod cogantur dare libellum, & expectare sententiam. Bart. in l. res autem. in princip. ff. de iure fisc. & Alex. in l. si mariro. in princ. ff.
66 sol. mat. Fiscus non potest agere ad pœnam appositam in contractu, nisi notarius fuerit illam stipulatus nomine fisci. Bart. in l. 1. princ. ff. de iure fisci, & in l. arbiter. ff. de arbitris. Alexan. consil. 33. ad fin. uolu. 1. Fisco
67 an quærantur sine aditione, uide in l. 1. § an bona. ff. de iure fisci. Cuma. consil. 32. circa fin. & dicam infra sub rubr. de bon. uac.
68 Fiscus ad quem perueniunt omnia bona habetur loco hæredis. & in eum transeunt debita, & credita. l. 2. §. cum ex causa. ff. de iure fisci. Alex. omnino in l. 1. §. illud. ff. quod quisq; iuris. Aret. consil. 110. in 3. dubio. ubi limitat, & plenè Alex. in l. si marito. in 1. & 2. colum. ff. solut. matri. dicam infra sub rub. de bonis uacantib. & supra dixi in ti. de bon. publ. & ibi habes an fiscus in omnib. æqui-
69 paretur hęred. Quæro an præsens fiscus Cęsareus in hoc dominio Mediolani quòd ob finitã generationem Sfortiadum reuersum est ad Cæsarem dominum directi, sit ille idẽ qui erat ipsorum ducum, ita, ut possit consequi, & prosequi iura fiscalia spectantia fisco ducum, sicut potuissent ipsi Duces? Dubium facit, quod Cęsar non est successor, nec hæres ducis ultimi, & ideo non tenetur ad debita sua, ut supra dixi, in titulo, de principe. Sed tamen uidetur ut possit, non secus, q̃ ducis fiscus prosequi, consequi, & retinere, omnia iura fiscalia, quemadmodum potuisset ipse fiscus ducalis, quia fiscus cohæret dominio, cuius qui dominus est hẽt fiscum, & licet potuerit dux uel tyrannus disponere de confiscationibus uti fructibus iurisdictionis suæ, iuxta dicta supra sub ti. principe. dũ loquor de tyranno, Tamen si lęsus fuit fiscus uidetur fiscum dominij subsequẽtis intentare posse remedia restitutionis in integrũ, & alia quæ competebant fisco præcedenti, quia est semper idem fiscus. Nec propterea dicitur Cæsar successor vel hæres, sed dominus prouinciæ, & consequenter habet fiscum, quem habebat dux ante, & quod sit idem fiscus, & non mutetur mutatione dominij est cons. Bal. 363. col. 2. uersic. nec obstat si dicatur. uol. 1. & patebit ex his, quæ dicam infra in ti. de regalijs, in princ. versic. & eo ipso, hęc tamen intelligo procedere ubi Cæsar esset creditor ducis, & ut sibi satisfaceret, quia alias non posset agere ad recuperationem fructuum iam perceptorum per ducem, ex quo hæredes sunt ducis, & creditorũ suorũ in effectu, ita tex. & ibi not. in cap. 1. §. consequenter his. hic finit lex Corrad. & not. per Alex. in l. diuortio. in princ. col. 2 ff.
70 sol. matri. † & de fructib. & perceptis res est sine

sine difficultate d.§.consequenter is, fructū uero solum seminati (ut ita dixerim) loquēdo in fructibus iurisdictio.ut quia solum cō missum esset delictum,uidetur ut ad sequentem fiscum pertineat,per deci.Bart.& Doc. in l.fi.ff.sol.matr.loquentium de uxore quæ dedit in dotem castrum, quia uolunt ut confiscationes pœnæ secuto tempore uti sint ipsius, reliquæ uxoris, ad idem.d.§. consequenter is, qui uult ut de fructib.,separatis à solo non possit feudatarius disponere, & ita no.ibi Afflin 1.notab.uidenda tamē sūt dicta Ale.in d.l.diuortio.§ si fundum,colum. fin. ver. postremo, de quibus etiam aliquid per eundem consil 7. uolu.3.Sed si precedēs fiscus qui fuisset in aliqua sñia uel cōtractu læsus fuisset tyrannus, & fecisset ob bonam fidem suam fructus suos, dico idem :si in aliter, sine dubio essent fisci ueri succedentis in dñio,qui posset prosequi, & capere tanquam ex bonis hostis,iuxta no.per Bartol.in l.1.in fi.C.de hæredib.insti.& in verbo, rebellando,in extrauaganti, qui sint rebelles.

71 Si in uno loco publicantur bona ex forma statutorum,ita ut alibi sita non publicentur, & condemnatus habebat creditores, tam in eo loco, quàm alibi, quis teneatur ad debita,an ipse debitor an ille fiscus,uide Imola.

72 consi.37. col. 7.9. & seq.Fisco an quæratur dñium ipso iure secuto delicto, dic ut per Bar.in l.Imperator, ff. de iure fisci.& consil. 81.col.2.in fi.& seq.cons.157.col.4.& Ias.in 2.lect.in l.fi.C.de sacros.eccl.colu.3.in fi. &

73 an quādo bona publicantur iure requiratur declaratio,& ad illā citatio partis, uide Fely. plene in c.preterea,col.1. & 2. de spons. dixi supra in tit.de bon.public.In dubio non er-

74 rat qui iudicat contra fiscum, lege, non puto,ff.de iure fisci,& dicit Mart.Lau.in tracta.de princip.in tit.de fisco.concl.14.Quod in magnis dubiis est iudicandum contra fiscum,per d.l non puto.& licet Bar.ibi uelit, vt procedat illa lex,nō solum quādo esset dubium circa interpretationem legis, sed etiā qn̄ esset dubium in facto, num instrumentum esset arterius altero facto ambobus eodem die, & Mathesilanus etiam notabili. 71. nota unam regulam.uelit ut procedat in quolibet dubio, tamen in exemplum facti duorum instrumentorum, quādo concurrit priuatus, & fiscus, est secundum veriorem opinionem distinguendum, an pretendat fiscus causam lucratiuam, iuxta naturam ti. de iure fisci.maximè l. 1. in princ. ff. eod. & tunc procedat, quod dicit Bartol.an onerosam,& preferatur fiscus, ita Ias.in l.1.col.9. ff.solu.mat.& illam opin. ostendit ueriorem Fran.in tract.de pign.in 2.parte, in 4. membro,nu.117.& ibi habes, quod siue dubium sit in iure, siue in facto,procedit hæc distinctio,& declaratio ad d.l.non puto, quia non potest assignari ratio diuersitatis, an oriatur dubium circa ius uel circa factum, & ita absolutè dicamus,ꝙ lex, non puto, procedit in omni dubio,sicut dixit Bar. & latius Mathes.sed ꝙ loquatur,sicut dixi, iuxta naturā illius ti.ita in effectu dicit Dec.in reg. in ambiguis,ff.de reg.iur.qui etiam dicit.l.non puto.posse procedere, qn̄ agitur de aliquo priuilegio fisci contra priuatum, quia in dubio debet iudicari fiscum non esse priuilegiatū, cum seruetur ius cōe, ubi fiscus non habet speciale priuilegium,l.quod placuit.in fin.ff.

75 de iur.fisc. Hinc ēt est dicendum ꝙ in gene

k rali statuto etiā venit causa fisci, & dotis k nisi reperiatur speciale priuilegium, per ꝙ eximatur,ut etiam vult Dec.in volu.5.consi. 301.& in .2.C. unde liberi. quidquid teneat Ias.in d.l.1.ff.sol.mat.col.3. & male. Hęc tñ declaratio ad d.l.non puto. licet in se sit verissima,tamen non congruit dictę leg. non

76 puto.quę loquitur (ut dixi) qn̄ † dubium uertitur in iure, vel in facto, non autem an fiscus sit priuilegiatus, quia non est dubium eum non esse, nisi in specie reperiatur, ut dixi,& est gl.in l.1.C.de petit. hæred.& in l. item ueniunt.§. in priuatorum,ff. de petit. hęr.in l.1.col.5.C.de ęden.& alibi sæpe, qn̄

77 vero concurrent † dos, & fiscus, præfertur dos secundum magis cōem opin.in d.l.1.& ita etiam attestatur Fran.ubi supra, numer. 108.]de quo etiam uide Dec. in d.l.in ambiguis. maximè quando in vno appareret de hora,& circa d.l.non puto.uide etiam Fely. in c.fin.col.3.de re iud. in capit. pastoral.in princ.de excr.Soc. cons.107. col.3. Fulgos. cons.78.col.fi. & consi.215.colu.2.circa fin. Bald.nouellum in tract.dotis in primo priui uilegio nonæ partis. Abb. cons.69. circa fin. vide etiam ad prædictam l. non puto. Alci. in tract.de præsumptionib.& reg.3. præsum

78 ptione 41.ubi latè. Cętera priuilegia fisci, & pertinentia ad materiam fiscalem, ultra Mar.Laud.ubi supra,maximè in tit.de fisco, & Franciscū Parm.qui etiam facit tracta.in hac materia,uide supra, tam in titu. de public.bon.quàm in ti.seq.de sententijs, & earum impugnationibus, & successiuè sub tit.

de

de principe,& infra in titu.qui sequitur, de regalijs,de quibus loquar non solum in genere,sed etiam particulatim iuxta enumerata in d.titu.quæ sint regalia,ac etiam in ult. ti.infra de remissione mercedis cōductorū, possessio.p.in.ac vectigalium eiusdem.Omis-
79 sa iuris cōis dispositione, scias quod in hoc dño Mediol.cum dabantur bona in solutū creditoribus eorum quorum bona confiscata fuerant,fiscus ex decreto habebat priuilegium, vt posset redimere ea bona infra biēnium,& generaliter per aliud decretum conditum anno 1326. cauebatur,vt bona & iura quæ in futurum contingeret per camerā vendi,uel alienari quandocunque,intelligerentur alienata,& vendita cum facultate redimendi,& pro principe,& camera ea retinendi, & ponderandum est, quod dictum decretum non dicit, vt quandocunq; possit fieri redemptio, sed ut quandocunque fiat & alienatio,& ideo decennio currebat pręs. Anch.cons.331.col.1.secus si uerbū,qñcunque positum fuisset ad uerbū redimere,quia tūc triginta annis completum fuisset,ut per Ias.in l.petēs.col.4.C.de pactis.hæ declarationes tamen tollebantur per aliud decretū cōditum anno 1415.quo cauebatur,ut nulla præscriptio curreret contra fiscum, propter cuius decreti vires, non obstantibus Ancha.& dictis Ias. castrum Landriani fuit redemptum,& licet tempore regis collegiū nostrum Mediolanense à Senatu consultum responderit allegatum decretum non esse in usu,tamen ita factum fuit, ex quo non creditur doctori,nec doctoribus de consuetudine attestantibus, ut notatur in l. de quibus. ff.de leg.Senatusque consult. & longa consuetudine.Est uerum,ꝙ in constitutionibus nouis huius dominij non est mentio de allegatis decretis dantibus facultatem redimendi, consequenter remanent antiquata, & abolita ex decreto Cæs.in eis cōstitutionibus inserto,& ubi etiam non essent antiquata,facta est constitutio, ut contra fiscum possit allegari præscriptio tanti temporis, cuius initij memoria non sit in contrariū & dicta decreta loquuntur ad beneficium: cameręnon alterius,quod nota omnino.

ADDITIONES.

a Et camera.Ad quam spectat thesaurum,seu publicos redditus colligere, exigere, distribuere, custodire, quæ suos ad hæc officiarios constituere consueuit, prout de camera Paduæ loquitur, ac declarat Aluarot.de Feud. cogni.§.sciendum. colum. 1. de camera Ducis Mediolani Rui.consi.84. Quoniam abundè nu.1.& ante nu.4.lib. 1. de camera Ducis Ferrariæ Alexand. consi. 84.In causa quæ uertitur.lib.3. de cameræ Imperij,quæ est in ipso Principe Bald.super rub.C.de iu.Fisci.nume.2. & sequen.lib.10. ubi etiam Angel.de camera Apostolica est tex.in cap.ad audientiam.de præscript.& in clemen.2. versicul.eo tamen prouiso, & ibi Cardi.quęst.7.de electio.De qua etiam loquuntur Pau.Castren.consil.116. circa quæ colum.1.in nouis.& D.meus Dec.cons.404. uiso.colum.1.

b Aedere fisco.Idem Ias.in dicta l.1. ante nu. 7.C.de æden.uers.primus ex priuilegio. & ibidem Cur.Iun.nu.27.Abb.in c.1.num.18. de probatio.

c In criminalibus.Idem uoluerunt Abb. in c. 1.de probatio.nu.18.ac Fely.post nu.9.in 2. fallen.Alex.cons.132.uisa facti.num.5.uers. sed in causis criminalibus non tenetur reus ædere fisco.lib.1.

d Differentia inter hos.Deferre pluribus contingit modis.Et quot modis dicātur,& qui sint delatores tracto in glo.Facul.§.considerantes.in uer.deferuntur.

e Aduersus alia restituatur.An in pœnis restituatur, puta si supponatur iudicē imposuisse pœnam minorē quàm debuisset: licet qō hæc sit disputabilis,uerior uidetur opi.negatiua,cum de iure cautū nō sit ꝙ restituatur. Et ꝙ in terminis nostris illi non detur restitutio uoluerunt Bal.in addi.ad Spec.titu.de accusa.super rub. And. de Isern. & Matth. de Afflict.super const. Regni.titu. de in integ.resti.mul.Idem Isern.super constitu. incipien.Obscuritatem. colum.4. Angel. in l. ult.ff.si quis testa.lib. esse ius. fue. Felyn. in capitu.uigilanti.column.2.in quarta limita. de præscr.

f Sed si est hęres transit. Instantia enim cum toto iure defuncti in hęredem transit.l. hæres absens. & l.petitor.ff. de iudi.l. cum hominem.ff.de fideiuss.l.si rem.2.ff. de rei uendi.Vide per hunc infra titu. de bon. uacan. post num.11.uers.Et circa instantiam.

g Manuteneri in sua quasi possessione. Possessor in sua possessione manutenendus est, & non possessori ne illum molestet inhibendū erit.§.Retinendę. cum ibi nota.Institut. de interdi.Paul.Castrens.consil.3. in causa.lib.

2. Neguza.conſ.8.Benedictus nu.7. ſic & in quaſi poſſeſſione exiſtens manuteri debet in ſua quaſi poſſeſſione, quæ in incorporalibus conſiſtit, vt hic, & in l. ait prætor.§. Item ei.ff.qui.cau.maio.l.3.§.fina. ff. de ui, & ui arma.l.ſi quis diuturno.ff.ſi ſerui.uindi', gloſſ. in capitul. ſi diligenti. in verſicul. quaſi de præſcript. Et tantum valet in incorporalibus quaſi poſſeſſio, quantum in corporalibus vera poſſeſſio. l. quoties. ff. de ſeruitu.Io. Fab.in §.Aeque.nu.12.ver.Item oppono contra.Inſt.de actio.

h Vltra vires hæreditarias. Hæc eſt communis opin. vt per Iaſ. in l. ſcimus. in princip. C.de iu.delibe. per Iul. Clar. ſentent. lib.5. § fi.quæſt.78 verſicu.Vnum ſcias. Et idem voluit hic ſupra titu. de bono. public. numer.23.

i De bono.publi.videlicet nu. 11. Et hæc eſt communis opin.vt per Aymo.Crauet.conſi. 265.nu.7 & per Iul.Clar.ſenten.lib.5.§.fi.q. 78.uer.ſed an teneatur fiſcus.

k Dotis. Lex, ſtatutum, vel alia diſpoſitio generaliter loquens, an extendatur ad caſum dotis, etiam in eius præiudicium, plenè tracto ſuper 3.q.Regu.Cancel.12.

Titul. de Regalijs.

SVMMAE.

1 *Regalia quæ ſint.*

2 *Regalia dicuntur, quia ad ſolum regem pertinent in regno ſuo.*

3 *Regalia quæruntur eo ipſo quod quis creatur rex, quaſi ſpecialiter ea conceſſa.*

4 *Ius in vaſallos transfertur ei ipſo quis creatus eſt rex, ſiue princeps, & debet ei præſtari fidelitas, non iure ſucceſſionis.*

5 *Regalia, & etiã omnia quæ ſpecialiter ſoli principi, & imperatori ſunt reſeruata, videntur in eum translata qui dux creatus eſt, & poteſt legitimare naturales, & ſpurios.*

6 *Regalia ſunt etiam ea, quæ rex percipit ex priuilegio Romanorum Pontificum vacante eccleſia.*

7 *Regales dignitates, quæ dicantur.*

8 *Regalem dignitatem, vel ſimpliciter dignitatẽ conceſſiſſe dicitur Cæſar, vel rex, vel dux, aut magnus Valuaſſor, etiam ſi conceßerit feudũ ſimplex cum iuriſdictione cum cognitione in aliqua villa vel caſtro.*

9 *Torqueri poſſunt ſimplices feudatarij in dominio Mediolani ex conſuetudine, nec curatur de eorum dignitate.*

10 *Dignitatem an quis habeat, attendimus quemadmodum in ciuitate habeatur.*

11 *Dignitates non ſolum à Cæſare uti fonte proprio, ſed etiã ab alijs inferioribus deſcendunt, & dicuntur ducales, uel marchionales.*

12 *Torquentur in dominio Mediolani feudatarij licet deliquerint extra dominium, ubi tamen in loco delicti eſſet talis conſuetudo.*

13 *Regalia transferuntur in regem non recognoſcentem ſuperiorem de iure, uel de facto, uel etiam creatum à Papa, & ipſi ſubditum.*

14 *Regalia fiſci non competunt non habenti fiſcum.*

15 *Fiſcum non habet habens mærum, & mixtum imperium, & omnimodam iuriſdictionem, niſi ex priuilegio, uel præſcriptione haberet.*

16 *Iuriſdictione conceſſa non cenſetur conceſſum ius collectandi, & uectigalia imponendi contra ſubditos ſuos.*

17 *Leges, condere poteſt qui habet iuriſdictionem ac merum & mixtum imperium.*

18 *Regalium conceſſio non includit iuriſdictionẽ, nec ea quæ reſeruata ſunt ſoli principi.*

19 *Mærum & mixtum imperium habens non poteſt ſtatuere contra ius, niſi hoc ſit ei conceſſum in priuilegio, vel niſi quis eſſet in poſſeſſione ita ſtatuendi patientibus ſubditis.*

20 *Vicarij prouiſionis Mediolani, qui præfectus urbis eſt officium circa carnes, & frumenta, non cenſetur conceſſum illi, cui conceſſum eſt caſtrum in feudum.*

21 *Regalia præſcribuntur tanto ſpatio temporis cuius initij non extat memoria in contrarium.*

22 *Probatio contra præſcriptionem tanti temporis cuius initij memoria non extat in contrarium non admittitur, niſi quo ad demonſtrãdum non eſſe lapſum tempus.*

23 *Regalia cenſentur conceſſa quando princeps inueſtiuit aliquem de caſtro cum mæro, & mixto imperio, & omnibus regalijs.*

24 *Regalia omnia cenſentur cõceſſa quando in priuilegio aliqua in ſpecie ſunt conceßa, & ſubijcitur, cum alijs iuribus quibuſcunque.*

25 *Regalia non cenſentur conceſſa, quando ſimpliciter conceſſum eſt caſtrum cum omni iure principis.*

26 *Regalia cenſentur conceſſa in ſupraſcriptis caſibus quando perſona eſt virtutibus prædita, & talis in qua poſſit conquieſcere princeps.*

27 Regalia

1 Væ † sint regalia uide textu. quę sint regalia. in vsibus feud. & Doctor. ibi maximè Bald. in princ. & omnino in ti. episc. vel Abb. in prĩ. col. 2.
2 Et regalia dicuntur, quia ad solum regem pertinent, ut ibi in text. & competunt non solum imperatori, de quo non est dubium, quia text. in d. cap. quæ sint regalia. fuit aditus a Federico Imp. ut per Afflic. in rub. dicti titul. in 1. q. sed cuilibet regi in regno suo, ut per Affl. in ea rub. q. 2. & Corset. in tract. de potestate regia. q. 49. & pluribus seq. Bald.
3 & Doct. in d. c. 1. Et eo ipso quod quis creatur rex, regalia quæruntur ei quasi in specie concessa. Bald. in d. cap. 1. uersi. ultim. nota. & sequuntur alij communiter in d. capit.
4 1. Corset. in dicta quæst. 49. Item eo ipso quod quis creatur rex, in eum, quia sit rex, siue princeps, & iure successionis trãsfertur ius in uasallos, & ita uasalli illius regni tenẽtur ei præstare fidelitatem. Bald. in titul. de pace Constan. in §. hoc quod nos. colum. 5. super uerbo, inuestituram recip. quod nota ad ea quæ dixi supra latè. in tit. de principe, uersicul. princeps non potest directum, ubi tango, an translata ciuitate, & eius terri
5 torio ius in uasallos videatur † translatum? Et quando quis creatur etiam dux, nedum res non solum regalia de quibus in d. titulo, videntur translata, uerum etiam omnia quæ sunt reseruata in specie soli principi & imperatori propter excellentiam, de quibus dixi supra in titul. de princip. & de quibus per Bald. in l. rescripta, columna 2. C. de precibus imperatori offerendis, & ita etiam potest legitimare in suo dominio, & quo ad suum dominium naturales, & spurios. Iacob. in sua inuestitura, columna 1. uersicul. dubitatur, & columna sequen. & Felyn. in capitul. cum nobis, columna tertia, versicul. tertia declaratio. de præscr.
6 Et † aduerte, quia non solum sunt bona regalia, de quibus in d. text. quæ sint regalia, sed etiam ea quæ rex percipit ecclesia uacante ex priuilegio Rom. Pontificum, vt in ca. generali, de electionibus. in 6. Et de his regalijs loquitur gl. 2. in c. 1. in ti. qui feudum dare possunt, quæ tamen communiter non
7 probatur. † Item adsunt dignitates regales, ut ducatus, marchionatus, comitatus, & similes, quæ soli regi spectant, ut per Socin. consf. 165. colum. 1. uers. 2. & plene per Cors.
8 in tractat. ut supra in quæstio. 51. Et † si rex locum Cæsaris in regno suo tenens, vel ipse Cęsar conferat feudum nõ regale alicui, sed simplex feudum, ita ut non sit dux, comes, uel marchio, sed simpliciter feudatarius, an dicatur ei concessisse dignitatem regalem, uel saltem generaliter dignitatem? effectus est ultra alios quod torqueri non posset, l. omnes iudices, C. de decur. lib. 10. & l. milites, C. de quæst. & dixi supra latissime in ma

teria torturæ, tex. de feud. march. in princ. in vsibus feudorum. videtur velle, vt non intelligatur cõcessa regalis dignitas, imò hoc clarè vult, quia loquitur de regalibus dignitatibus, exemplum ponẽdo in ducatu, marchionatu, & comitatu, non tamen negatur quin acquirat dignitatem. Marti. Laud. in c. 1. qui feudum dare possunt, in princ. clarè præsupponit eum nullam dignitatem acquirere, & ita etiam Iacob. de S. Georg. in tract. feudorum. in gl. in feudum, colum. 1. Sed verior est altera opinio, vt acquirat dignitatem in genere, licet non regalem, pro qua, vide Aluar. omnino in tit. quis dicatur dux, & c. col. 2. versi. præmitte. iuncto vers. intelligas. aduertendũ tamen quod feudum sit iurisdictionis, ita vt feudatarius habeat cognitionem in aliqua uilla, vel castro, nec in hoc secundum Aluar. & eos quos allegat, fit differentia, an sit Cæsar, uel rex, qui feudum concedat, dummodo sint duces, marchiones, comites, & magni ualuassores, & vt bene intelligas hæc, vide aliam diuisionem feudi cum dicitur, quod aliud est nobile, aliud ignobile in prælu. feud. & per Iacob. ubi supra, col. 3. in eis locis habes quod etiam est nobile, qñ ab inferiorib. a principe conceditur, licet non tantum. Est
9 verum ꝙ in simplicibus feudatarijs non seruatur in hoc dominio, vt torqueri non possint tanquam sint in dignitate. imo de dignitate eorũ non curamus, nec arbritramus esse in dignitate, vnde succedit quod in effectu non sunt, qa ad cognoscendum, an quis sit in dignitate attẽdimus id quod existimatur in ciuitate. Bart. in l. vnica, col. 2. ver. dico ergo, C. de mulierib. in quo loco munera sexui congruentia, vel honores agnoscant. Itẽ an quis sit nobilis idem attendimus. Bar. in l. 1. col. fi. C. de dignitatibus. lib. 12. & per Paul. de Cast. conf. 230. dubitatur primo an comes Palatinus, colu. 4. & consequenter tollitur alia conclusio iuris quę habet, vt existẽs in dignitate torqueatur, nõ posse induci cõsuetudine, de qua supra in materia torturæ, quia non inducitur hoc, sed quod non sit in dignitate, & quod non habeat dignitatem simplex feudatarius satis clare vult Ias. in ꝓludijs feudorum in § 8. q. in 1. diuisione feudi, si bene uides, conueniendo cum Laud. & Iacob. Tamẽ perseuero in alia opi. per tex. in d. c. 1. de feu. march. in prin. & in c. 1. quis dicatur dux. vers. qui vero a principe. & §. cęteri, & reperio ita tenere Soc. in d. conf. 165. col.
11 2. & ex his apparet eos, qui dicunt omnes

b dignitates *b* uti a fonte profluere a Cęsare, ut d. cap. 1. de feudo marchionatus, & per hoc Cur. Iun. conf. 57. nu. 10. nõ bene dicere, quòd ẽt ab aliis inferioribus descendunt, & quemadmodum de præcedentibus dixi, ꝙ sunt regales, hæ erũt ducales marchionales, sic de similibus. Et quia dixi, ꝙ consuetudine torquentur in hoc dñio feudatarij. Scias
12 hoc mane Senatum, ita attestatum fuisse, & scias etiam, ꝙ hic torquentur, licet deliquerunt extra dominium, ubi tamẽ consuetudo ibi esset simpliciter, quia tortura fit ad inueniendum, & est ex genere probationis, datur .n. in subsidium aliarũ probationũ. l. 1. C. de iur. cal. & probatur in toto tit. ff. & C. de q. & consequenter est ex decisiuis. iuxta d. Fel. in c. quod clericis, in fi. de foro comp. & ita attenditur locus delicti, ut not. in d. c. quod cle
13 ricis. Et dum dixi in regem transferri omnia regalia, eo ipso quod est creatus, intellige vt procedat in rege non recognoscente superiorem de iure, vel de facto, vel etiam creato a Papa, & ipsi Papæ subdito, vt per Corf.
14 in d. tract. q. 49. Et adsunt ex regaliis, de quibus in d. tex. quæ sint regalia, aliqua regalia fisci, id est, competentia fisco, consequenter non competentia illi, qui non habet fiscum, vt ciuitati recognoscenti superiorem vel nõ habenti fiscũ priuilegio, vel præscriptione, vt satis cõsiderate põderat Corset. in trac. vbi supra, quæst. 50. vbi vide ad terminorũ declarationẽ, & Bal. in l. j. C. de hęr.
15 decur. Ad cuius declarationem quæro, † an habens męrũ, & mixtum imp. & omnimodam iurisdictionem etiam habeat fiscũ, ita vt publicationes quas facit, & pœnę sibi cõpetant? & videtur non habere, nisi ex priuilegio habeat, vel pręscriptione. ita Iaco. in sua inuesti. in gl. cum męro & mixto imp. col. antep. ver. sed an iste nobilis, & ita Ale cõs. 13. vol. 6. col. 4. iunctis his, quæ dicit, col. præce. & satis probatur in d. cap. 1. quę sint regalia. vbi inter regalia sola creatio magistratuum numeratur, & vbi etiam nõ numeretur, illud solum videtur concessum, & non alia per d. tex. & consequenter ille cui concederetur, solum haberet exercitium iurisdictionis, vt habent officiales, iuxta latè not. per Iaco. super d. glo. col. 1. & 2. In contrarium videtur ueritas, quia inuestito de castro cum męro, & mixto impe. etiam habet has pœnas, iux. latè dicta supra in ti. de pœn. in uer. an cõfiscatio bonorum, & patet ratio diuersitatis inter vasallum, qui proprio iure vtitur, & officialem

cialem qui gerit alieno nomine,ut etiam optimè in hoc proposito ostendit Comens.cōsil.162.maximè in fin.Tamen aduertendum est,ꝙ pro altera opinione videtur decis.Bar. communiter approbata in l. cunctos populos.C.de sum.Trin.& fide Cath.col.pe.vers. mihi in ista q.q. clarè uidetur uelle ad hoc, vt quis publicare possit,& sibi abscribere cōfiscationem bonorum, necessarium esse, vt habeat imperium,item regalia ex priuilegio & cōsuetudine,aliter non pōt sibi ascribere. & Bald.in l.1.in fin.C.de hæred.vel actione vend.& in effectu Bart.in l.1.C de bon.vacāt.in fi.& absque dubio clare Ale.ita interpretatur has decis.in d.cons. quia in colu.3. vult vt illi nobiles habeant ius publicandi, eò ꝙ haberent mœrum, & mixtum Imperium,postea in colum.4.dicit,vt publicationes sint eorum, non quia essent inuestiti cū mæro,& mixto imperio,sed quia regalia acquisiuerāt, nihil tamen videtur magis in terminis,q̄ decisio Iaco.ubi supra,nisi dicas, ꝙ illa decisio loquitur quò ad succedēdum in bonis vacantibus, quod non prouenit a iurisdictione,nec imperio, non mirū si succedit,quamuis habet mœrum,& mixtum imperium,& omnimodam iurisdictionem nobilē, nisi habeat fiscale ius in genere,sed qñ ex iurisdictione, & imperio oritur publicatio,& pęna,tunc videtur, ꝙ enim hæc concessa fuerit,& dicere solum exercitium censeri concessum, esset ridiculū, quia ex dicta inuestitura facta,ut supra fiunt procuratores in rem suam,& dicuntur facti,iuxta not.per Bart.in d.l.1.C.de sum.Trin.& fi.cath.& d. cons.Cum.162.col.fin.Et ad hoc, vt sint, & intelligantur fructus iurisdictionales concessi,vide quæ dixi supra in d.vers.an pub.bon. sub eod.titul.de pœn.& ad Barto.in d.l.1.& Bal. in d.l.1..C.de hæred. vel actione venditа.satis patet responsio, eò ꝙ non explicitè loquuntur, & defendi possunt, & in effectu Iaco.satis tenet hanc opin.in d.gl. col.2.versic. sed an pœnæ pecuniarię, & vers. sed an inuestitus. Conclusio est igitur, ꝙ fiscalia, quę sunt fructus iurisdictionis sua sunt, alia verò fiscalia,vt bona uacantia,& similia, & alia regalia non fiscalia,sed ipsius regis,iuxta terminos de quibus supra non censentur concessi,ex eo quòd omnis iurisdictio cōcessa censeat alicui,quia ex separatis non infertur.l.naturaliter.§. nihil commune.ff.de acquir. possess. & ideo non immerito Iaco. in d.glo. clarè decidit, ut non veniat sub tali

16 concessione iurisdictionis, ius collectandi, & noua vectigalia imponendi contra subditos suos.Hinc sequitur, ut etiam possit cui
17 concessum est,ut supra statuere, & leges cōcedere,quia pendet ab habente iurisdictionē ut per Iac.in d.glo.cum mæro, & mixto imperio.colum.2.versic.an autem. Et quid
18 econtra, an concessio regalium includat concessionem iurisdictionis mæri, & mixti imperij, quæ etiam Doct.in mille locis appellant regalia, licet non includantur in illo textu,est materia l.imperiū.ff. de iurisdictio. omnium iudicum.vbi ponitur per quæ verba transferantur, & ego habeo concessionē in loco Aziati omnium fructuum iurisdict. mæri,& mixti imperij,& omnium regaliū, non tamen habeo ipsam iurisdictionē, nec eius exercitium, vnde patet ea esse diuersa. Præterea videtur,ꝙ non includat concessionē iurisdictionis,per tex.in d.c.1.quæ sint regalia, vbi hoc non numeratur inter regalia, & non ualet consequentia, Iurisdictiones sunt regis,& principis,ergo ueniunt appellatione regaliū,ut illo tex.imò, licèt reseruata soli principi,de quib.infra.sint principis, & soli principi cōpetant, & ita possint appellari regalia,nihilominus non ueniunt appellatione regaliū,d.c.1.uide tñ Bald.in d.cap.1. fin.qui vult per illū textum,ut iurisdict.sint principis,& ideo decidit non posse alienare, ut ibi. Itē omnes doctores, maximè in art. An regalia possint alienari, etiam ponunt iurisdict.inter regalia,est uerum ꝙ tamen concessio regalium non includit nisi contenta expressè in d.c.1.& non ea quæ innuuntur, ut quod iurisdictio sit principis,quod fit nō propter d.tex.sed quia pendent ab Imperio, & ad prędicta,An qui habet mętum,& mixtum imperium,habeat fiscum,& uectigalia possit instituere, vide Fir.in tract.de gabel. in 1.par.col.3. & 4.versicu.3.quæro.& uersi. 4.quæro. Et quia dixi, quòd potest cui est concessum mærum, & mixtum imperium
19 statuere. Quęro, † an possit statuere contra ius, de quo vide Iason. in l.omnes populi. in fin.ff.de iustit.& iur.ex dixi supra in tit.de pœnis. uers. an public.bono. in quo ulti. tñ est aduertendum, an etiam hoc sit concessum in priuilegio, iuxta tradita per Fel.in c. quæ in ecclesiarum,colum. 11.uersi. sed cogitabam.de constitut.& c.porro.de priuileg. Item est aduertendum, an talis dominus sit in possessione statuendi etiam contra ius patientibus subditis, & magis, an tanto tē-

pore sit in possessione. ut præscripserit, iuxta not.in l.1.2. C.de seruitutibus, et aqua. et Iac. in suo tract. feud. in glo.et cum uenationibus. col.2. versicul. cautela.& not.per Bald.in l.lapilli.in 4.quæstio.ff.de rerum diuisione, & per eundem Iacob.in d.tract.in gl.& cum piscationibus ad finem. An cōcessio
20 † castro in hoc dominio Mediolani in feudum transferatur illud ius, quod habet præfectus urbis, quem vicarium prouisionis appellamus, circa carnes, pisces, & frumenta, iuxta l.1.§.cura carnis.ff.de offi. præfect.urbis.si constitueretur præfectus, de quo loquimur a principe, crederem quod illud etiam cōcessum censeretur, quia fit in effectu princeps ipse in illis terris, maximè si concessio esset ampla, iuxta dicta Fel. ubi supra, sed cū creetur a ciuitate, & talis iurisd.fit in ciuita.credo contrarium, quia nemo dat quod
21 nō hēt. Dixi, † ꝙ regalia quæruntur præscriptione, sed talis esse debet, ut nō sit memoria hominis in contrarium. Iaco. in d.gl.col. pen.versi.sed utrū ipse nobilis. Bart. & Doc. in d.l.1.C.de sum.Trin.& fide catho. ubi supra.& in d.l.1.C.de bon.uacan.& per Alex. in d.cōs.13.col. 4.est tex.in c.super qbusdā. §.præterea.de uerb. signi. & Affl. in d.c.1.in 2.q.ad fi.& est in col.3. qui etiam in seq. q. ult. in uersicu. restat ergo, ut nec requiratur scientia Imperatoris, est materia Bart.in l.si publicanus. §.in uectigalibus.ff.de publ.ubi concludit idem, eo excepto ꝙ uult requiri sciētiam saltem iudicis Imperatoris, & opinionem Afflict.in omnib.tenet Alex.cons.6. in 1.uol.& in fi.subdit ea, quæ dicit in pedagio, habere locum in quibuscunque gabellis mulctis, & bonorum confiscationibus, & dicit Alex.ibi cōem opin. Doct.esse, ut non requiratur scientia iudicis loquendo in præscriptione tanti temporis cuius initij, &c. & idem Ias.in l.Imperium.ff. de iurisd. omniū iud.col.8.uersi.sed huic fundamento. idem Felyn.te.c.cum nobis. col.2.uersi.sed aduerte.de præscrip. & uide de hac materia Alex. in l.1. circa fin.ff. de iurisdi.omn. iudic.& 3. uol. cons.16.col.8.Soci.consi.187.colum.8. Firm.in tracta.de gabell.in 1.parte, in 10.q. & Alex.in 3.uol.cons. 87.circa fi.Fel.in c.1. de præscript. col.3. in fi. & in c.cum non liceat.in eo.tit.col.9.in fi.& seq.& dicit Bald. uol.2. cons.11. quod cum generaliter seruetur in Italia, ut soluantur prædagia præsumitur scientia, & idem uol.2.cons.112.circa fin. & uide omnino Bald.uolu. 3.consil.340.
22 † contra præsumptionem quæ oritur cursu tanti temporis, & c.non admittitur probatio in contrarium, sed solùm non esse tantum tempus. Felyn.in d.c.cum nobis.col.3. Barb.cons 41.col.11. vol.1.Alex.cōs.125.in 1.col. uolu.2.& d.cons.6.col.1.& consil. 82. col.2.eod.uol. Feli. in c.de quarta, & de præscrip.col.fi.& uide Aret.consi.30. colum.4. eundem consi.154.col.pen.& fin. & possem allegare usque ad duas horas authoritates
23 Doct. Qn̄ † princeps inuestituit aliquem de castro cum mero, & mixto imperio, & omnibus regaliis, an ita loquēdo in genere ueniant oīa regalia, de quib. in d.c.1. An uerò requiratur ut in specie transferantur, supra uidistis quādo creatur aliquis rex.uel dux, ꝙ eo ipso sunt in eum translata omnia regalia, hic quæro qn̄ nobilis inuestitur, uel infeudatur cum translatione omnium regalium, an sufficiant hæc uerba generalia ad illa trāsferendā. Dic sufficere secundum decisionem in terminis Bar.in l.1.C.de bon. vacan.lib. 10.quam ibi sequunt̄ Io.de Plat. & communiter alij, est uerum ꝙ princeps debet uti saltem uocabulo in genere regaliū, quia alioquin non esset comprehensa, a-
24 deo vt dumittērur, † concessis aliquibus regalijs in specie, si subijciatur eum alijs iuribus quibuscunque, an uideantur cætera concessa, deciditur tn̄, ut hoc etiam casu uideātur reliqua concessa, pp potentiam expressorum in specie cum d. clausula generalissima, ut per Roman.cons.271.& Affl. in ti.de
25 ca.qui curiam ven.in 1.nu 33.& † quod simplex concessio castri cū omni iure principis non sufficiat, est decis.Alb.in l.fi.in fin.C. de iurisd.omn.iudi.& sequitur Laud.in titu.de principe, concl.118.hanc opinionem, ut sufficiat in genere translatio regalium, etiam tenet Isern.in d.c.quę sint regalia. & sequitur Affl.ibi in 6.q.cum bono tn̄ temperamento in versi.sed hanc conclusionem. ut scilicet il
26 le cui concessa sunt regalia sit virtute prędi tus, & in quo possit princeps conquiescere, loquendo tamen hoc casu etiam, quòd in specie essent concessa. Item loquendo eo casu quo ualet concessio, ut qn̄ non exit uitam uasali, ut per eum, & quando ēt ualeat concessio regalium, uide eundem in q. præced.
27 quæ est 5. qui dicit has concessiones regalium facilè a principe reuocari, quia regalia ministrare est maiestatem regis minuere, secundum Cic.2.Rhet. & hæc est communis intentio Doct.in d.c.1.vt sufficiat generalis

con-

conceſſio generaliũ. & vide omnino in hac materia Cum.conſi.162.qui non ſolum hoc tenet,ſed plura declarat circa hanc dubitationem,eſt verum ꝙ Imo.conſ.121.poſt me diũ,vult ꝙ per verba quantũcũq; generalia,
28 non veniat facultas imponendi nouũ onus vectigalis,ad idem Cuman.in d.conſi. ad fi. vide tamen Bal.conſ.243.in 5.vol.qui videtur velle vt non veniat pedagiũ ſub verbis quantumcunque latis, etiam loquendo de pedagio iam formato, ſed non explicat an etiam loquatur de verbis magis generalib. quam ſit verbũ,regalia,& ideo non obſtat, ſed concordat,& de hoc, & an ẽt veniat ius cudendi monetam,vide infra in ti. de monetis.& in ti.de vectigal.Non eſt omittendnm
29 ꝙ licèt ſub nomine generali cũ regalijs omnibus veniant regalia ſicut tñ dixi,nihilominus non veniunt ſub verbis generalibus, alia reſeruata principi,de quibus per Bal.in l. reſcripta.C.de pręcibus imperatori offerendis.& in l.imperium.in 1.lect.col.3.ff. de iuriſd.om.iu. & vt ſupra maximè per Affl. in prin.d.tex.c.1.quæ ſint regalia. vbi per plures columnas,hæc habentur in d.l.imperiũ. & vr̃ text.in c.quod translationem. de offic. deleg. Bal.in l.2.C.de ſeruitutibus,& aqua, & in leg.a procuratore. C. mandati. & per Pręposit.in d.c.1.quæ ſint regal.colum.2.& Fel.in c.cũ nobis.col.3.verſ.3.declaratio.de præſcr.& latius Fel.vbi omnino vide,quia aliter non intelliges. in c.quæ in eccleſiarum. de conſtitu. vbi de poteſtate principis ſecularis,& Papę,circa ius diuinũ, & gentium, & ciuile, ibi habes ẽt de his reſeruatis ſoli principi, & deniq; de hoc ꝙ in generali conceſſione principis nõ veniũt hęc ſoli principi reſeruata cũ certis declarationibus, quas non poſuit in d.c.cũ nobis, & ideo Senatus
30 noſter non patitur,vt feudatarij huius dominij in reſcriptis ponant clauſulas,appellatione remota, & ꝙ procedatur ſimpliciter, & de plano &c. & ſolum vult vt litteræ eorum ſint ſecundum iuſtitiam, & qui ab ea vult recedere recurrat ad Senatum,vel principem.An tñ hę clauſulę ad ſolum principẽ ſpectent,dixi ſupra ſub titul.de principe. Et
31 an valeat alienatio regalium dixi ſub.tit.de principe ad finem.In quo articulo nũquam mentem tuam exeat, ꝙ ſi ſit facta alienatio a principe,de regalibus,de quibus in d.c.1. quæ ſint regalia. Princeps ipſe,vel ſaltẽ ſuc-
c ceſſor, c poteſt illam reuocare.ita Fel. poſt Bal.in c.1.de probat.in verſ.quarto declara.

Et aduertendum eſt,ꝙ quamuis in conceſ-
32 ſione iuriſdictionis fiat diſtinctio, An † ſequatur ex tali conceſſione magna diminutio dominij,vel nõ,vt dixi vbi ſupra,& vult Dec.in d.c.1.in ver.ſimiliter.& Fel.ibidem, verſ.tertio declara,Tamen in cõceſſione horum regalium abſque diſtinctione, ita concluditur,maximè per Fel.vbi ſupra. Credo tamen non eſſe rationem diuerſitatis inter conceſſionem regalium,de quibus in d.c.1. & cõceſſionem iuriſdictionis,& ꝙ cadat eadem diſtinctio,an concernat diminutionem magnam dominii,&c.& ꝙ ſit verum etiam Bal.in l.qui ſe patris.C.vnde liberi,col.pen. verſi.item non conceſſit. vult vt priuilegiũ cõcedens iuriſdictionem etiam poſſit reuocari,vbi aliàs non poſſet reuocari, & ſequit̃ Dec.vbi uide in c.nouit.de iudicijs.in verſ. ſupraſcripta concluſio limitatur.& tamẽ in hoc ſit eadẽ diſtinctio,quam dixi: & vtráq; autoritatẽ allegat Brun.ad idẽ conſ.2. colu. 10.& conſil.11.col.8. Ex his videtur ſequi,
33 † ꝙ princeps habet non modicam autoritatem etiam in his quæ data ſunt in feudum, ſaltem via legis, & hæc eſt ratio noſtri decreti de maioratu ędit ad moderãdam iuriſdictionem feudatariorum, ſicut dixi circa dictũ decretũ,ſupra ſub ti.de fo.comp.Quo tamen ad q.quando donantur iura regalia, & iuriſdictionis, compono omnia. Nam illa diſtinctio,an tendat in magnum præiudicium dominij, vel ne, procedere videtur quo ad hoc ut valeat alienatio ab initio,q̃a
34 † ipſemet princeps qui alienauit, poteſt ipſam alienationem non ſeruare ſecundum diſtinctionem, ſed quo ad ſucceſſorem videt̃ ꝙ abſolutè poſſit reuocare ſine dicta diſt.ita loquitur Bal.in c.1.§.amplius.de pace Cõſtantię.& Fel.in d.c.1. qui proprie loquitur quo ad ſucceſſorem,& in hac opi.reſidet tãdẽ Affl.in rub.in 4.q.in fi.dum dicit,ſed ſucceſſor non tenetur confirmare. & dum allegaui Bal.in l.qui ſe patris.col.pe.verſic.item in conceſſis.ad hoc ꝙ princeps conceſſam iuriſdictionem reuocare poteſt etiam vbi aliam rem non poſſet, ſcias nè erres,eum loqui in officiali, cui concedit non merum, nec mixtum imperiũ, ſed exercitium horũ, vt ſit in quolibet officiali, & ideo nõ mirũ ſi habet ptãtem reuocãdi ad libitum, & eſt textus in l.2.C.de agric.& cenſit. lib. 11. & ita ẽt intelligit Dec.in d.c.nouit.in verſ.illa tñ limitatio iuſtificari põt, & eſt veriſſima concluſio,ꝙ põt ad libitum etiã ſine cauſa

princeps amouere officialem suum, nisi tamen cũ causa expressa in specie fuisset constitutus, ut latè per Affl.in d.ti.quæ sint regalia.super uerbo,potestas. col.2. Ad declarationem tamen præcedentis quæstionis,an regalia,et iurisdictiones possint alienari,tam in præiudicium successorum, quàm cõcedē
35 tiũ subijcio quæst. An dux Mediolani possit uectigal aliquod alicui cõcedere,& uidetur dicendum non posse sine licentia Imperatoris, nam habet illud ab Imperatore, & illũ recognoscit,igitur sine eius licentia non debet posse illud concedere, ita Bal.in ti.de pace Constantiæ, in uerbo, successorum. & Bald.in c.unico. quę sint regalia.& Bart.in l. in diem. in fine. ff.de aqua pluuia arcenda. Bertha. in tractatu,de gabellis. in 2.parte.q. 14. ubi omnino uide, sed tamen dic, ꝙ aut duci ex priuilegio hoc datum est, & tunc potest.c.quod translationem. extra,de offic. deleg.Ang. consilio 214.in causa accusationis Paul.de Castro,in cõs.235.& Moder.in d.c.1.quę sint regalia, & ad hoc omnino uide Fel.in c.quæ in ecclesiarum.nu.33. de cõstitut.ubi declarat dicta cons.Paul.& Ang. loquẽtia de duce Mediolani,& Cur.in tract. feud.ch.17.col. 1. versic. secundo principaliter. Aut hoc habet dux ex consuetudine tanti temporis cuius initij memoria non existat in contrarium,& idem.ca.super quibusdam.§.prçterea. de verborum significatio.Cessantibus priuilegio, & consuetudine non potest hoc facere sine consensu Imperatoris, ubi tamẽ apparet eum uelle uendere ipsum ius, secus si uelit commoditatem vendere, uel simus in dubio, quia etiam in dubio ipsa commoditas uidetur uendita, ut actus potius ualeat, quàm non,ita Imol. in dicta l.in diem.de aqua pluuia arcenda. & Bartol.in l.cotem ferro.§.qui maximos.in q. 3.ff.de public. & in quæst.publicanus. colu. 4.& ideo etiam princeps ipse posset reuocare ubi ius uenditum esset. Nec Bald.in ti. de pace Constantię. dum dicit non ualere alienationem in præiudicium successorum, vult vt tempore ipsius valeat, sed id dicit de successore, quia ubi ipse uellet de facto non infringere, saltem successor posset, & ita etiam intelligit Fely.qui allegat decisio.Bald. in capitu. ad audientiam. colum. 2. de præscrip.& Ias.in l. 1.colum.3.ff. de constitutio. principũ, & ita clarè in indiuiduo sentit Socin.in suo consilio solenni, in hac materia septima, in 3. uolumine,uidelicet non ualere etiam in præiudiciũ concedentis, & simpliciter reuocari contractum, non ita quando commoditas uenditur,uel censetur uẽdita, quia tunc tenet quo ad eum,& successorem, nisi tamen dñium resolueretur ex necessitate,iuxta terminos.d.l.in diem.& ibi per Bar. Pau.de Cast.& alios,quia tunc tantum valeret durante dominio concedentis, & ultra Soc.qui uult nõ ualere in præiudiciũ ipsius concedentis,est decisio Mar. Laud. in c.1.in prin.col.3.qui feud.dare possunt,nisi in concessione adsit clausula motus proprii,vel certæ scientię,& refert,& sequitur Ias.in prçludiis feud.char.167.in illo art.An Imperator uel rex possit alienare castra aliqua imperij, & loquuntur Mar.& Ias.etiam in non recognoscente superiorem, & ideo in recognoscente arbitror,ut non possit directè, nec aliter,cum aliqua clausula. Sed tñ hę disputa-
36 tiones cessant in ducibus† Mediolani, d qui
d eandem potestatem habẽt quam imperator vt in dictis consilijs Paul.de Cast.& Ang.& priuilegia eorum sunt latissima, & ex consuetudine etiam faciunt duces isti alienationes dando castra,& uillas in feudum, & sortiuntur effectum etiam quo ad successores, quando non tendunt in magnam diminutionem dominii,& multo magis sortiuntur effectum alienationis vectigalium. Et tempore Ducis Ludouici Sfortiæ multæ factæ sunt ex causa,& inter eas vna genitori meo, quæ semper habuit effectum, etiam tempore regis Francorum, & aliorum ducum, & inuictissimi Cæsaris Caroli V. & uide omnino in hac materia Dec.in consil.191.col.1.Ale. in cons.1.uol.5.col.5.& seq.Card. cons.137. col.pen.Bar.cons.196.col,1.2.& de duce Mediolani vide Anan.consil.81. de quo duce etiam Dec.& Alex.vbi supra, Corn. 1.volu. consil.247.colu.1. & Ias. in dictis præludijs
37 feudorum. Et an regalia possint pignorari,vide Firm.in dicta 1.parte, in 16.q.& Fel. in dicto cap. ad audientiam, columna 2. An
38 † concessis regalijs,veniat castrum, ut si mihi concedatur oppidum in quo adsit castrũ, siue ars,nulla de eis facta mentione, sed dicto cum regalijs,vtrum veniet castrum? Dic venire si ibi solebat habitare princeps, vel ius ibi solitum esset exerceri, aliàs non. ita text.tit.q̃ sint regalia.in uerb.palatio,& ideo in dubio castrum censetur allodiale, vt per Iacob.in gl.de castro, col.4.in sua inuestitura.Dec.consi.269.in prin.& consi.252.colu. 2.ver.2.prin. loquitur tamen tex.in ciuitatibus

bus,sed uidetur extendendus sicut lex ex ea
dem ratione, quia consuetudines feudales,
quæ non sunt contra ius ex eadem ratione
extenduntur ad casus similes. Alex. in l. di-
uortio.§.si feudum.col.2 ff.sol.matr.& cons.
106.viso themate.in pe.col.volu.4. & Ro-
ch.Cur.in tract.consue.fo.16. versic. ex prę-
missa,& infinitas.q.de Castro uide p Iacob.
ubi supra,& de palatijs, & ædificijs per Affl.
in uerbo, palatia . & ſm grammaticos pala-
tium dr domus superba,& ampla, a Pallan-
te gigante,qui primum palatium ob sui ma-
gnitudinem fecisse dicitur, nec facio drãm
an sit castrum,siue palatium, si vsus erat ca
stro sicut dixi iuxta duas expositiones Iser.
& Bal.ibi.& hoc satis Gem.si benè uides in
c.si ciuitas.col.2.de sen.excõ.in 6. castrum ,
casa alta dicitur munita muris, siue fossis.
Bart.in extrauagan.qui sint rebelles, in uer-
bo,Lombardiæ.Ias.in l.si hæres.§.uicis.in fi.
39 ff.de leg.1.quid de fouea castri?crederem ꝙ
tanquam pars castri, idē esse de ea iudicãdũ
quod de castro,ut de balneis, & horto dicit
tex.in l.prædijs.§.balneis,& §.qui domũ.de
leg.3.cũ his quæ latè Ale.cons.pe.uol.2. ubi
idē dicit de stabulo contiguo domui,& cõs.
26.consideratis circa 1.uol.4. repetito cons.
33.uol.7.& Ias.in l.si.ff.de constitut.princi-
pum.col.4.& idem in qualibet re connexa,
ut per Are.relatũ per Alex.in d.cons.pe. col.
1.& facit quòd hortus dr paratus causa do
mus, qñ est pedisequus domus, ut consulit
Bal.per Fel.relatus in c.Rodulphus.col.16.
uersicu.hortus.de rescr.& ꝙ fouea compre-
hendatur in uenditione castri,imo cuiusli-
bet loci cui adhæret,uult Bar.in tract.Tibe
ria.col.4. uers.quomodo dicatur adijci. &
circa dubitationem principalem, an castrũ
sit ex regalibus,in qua sentio esse,ubi desti-
natum esset &c.Aduerte non mirum esse si
tex.quæ sint regalia,dixit de palatijs,& non
de castris,quia palatia sunt amplę domus ,
in quibus multa esse pñt,quæ ut plurimum
sint principis,quia ad ea fabricãda opus est
impẽsa regia sicut habemus ti.de palatijs,&
domibus dominicis.in C.lib.11. ubi in rub.
uide Plato.Castrum uero,idest,arx potest es
se non destinata ad habitationem principis,
nec iustitiæ ministrandæ , sed ad solam de-
fensionem loci,ita ut esset principis, tamen
non de reg.Si uero etiam ibi habitaret prin
ceps uel esset locus exercendæ iustitię quã-
uis non soleat esse amplum, imo paruum,ut
minori impensa custodiatur secũdum Doct.
ubi supra, non uideo rationem diuersita-
tis,quare non comprehenderetur inter re-
galia, maximè si in ciuitate esset,per prædi-
40 cta.Et qñ donatur, uel uenditur alicui ca-
strum cum pertinentijs, & deinde princeps
dicit aliquid esse de pertinentijs,an ei creda
tur . Dic ei non credi,sed opus esse, ut illud
probet.Inno.in c.cum ad sedem.de rest.spo.
Doct.maximè Præpos.in c.1.de eo qui cur.
uend.col.4.ad fi.Iacob.in gl.de castro.col.1.
Alex.consi.43.in prin.& consi.23.in 5.colu.
2.Are.consi 149.col.1.& 2.& ibi etiam ha-
bes qñ uendita re principali, intelligantur
uẽditæ pertinẽtiæ,& qualiter probetur quæ
sint pertinentiæ,& quæ non sint,uide Bal.1.
uol. cõs.420.& cons.438.uol.3.cons.245.&
consi.470.uol.5.& consi.445.Card. in con-
sil.47.circa fin.Bal.in c.1.in fi.2.col.de c.qui
cur.uend.Bal.2.uol.consi.477.col.1.circa fi.
Cal.de don.consi.6.in pluribus locis, & de
uer.sig.consi.6.Soc.consi.47.col.3. & in pri-
mis uide Inn.in c.cũ ad sedem.de rest.spol.
Ang.in l.cum propria.C.si quis alteri,uel si-
bi,nec postponas Ias.in col.2.ff.de const.pri.
ubi post Imo.& Alex.in l.3.in pri.ff.de acq.
pos.dicit,ꝙ licet quis habeat possessiones in
territorio sui castri : Tamen concesso castro
cum pertinentijs non ueniunt possessiones ,
quia pertinentiæ sunt circa iurisdictionem.
Et quid si princeps donat castrũ , an videat
donare iurisd.vide Ale.& Ias.in l.1.ad fi.ff.
de iuri.om.iu.Fel.in c.Rodulphus.de rescr.
in verbo,territoriũ.Iacob. vbi supra. Doct.
maximè Pręposi.vbi supra , & determinatur
donatam esse, quia priuilegia principis sunt
latissimè interpretanda,& hæc quęstio pro-
cedit,siue iurisdictio esset a principe attribu
ta castro,siue in eo princeps resideret, sed si
quis se recognoscat ab alio de castro,an etiã
uideatur se recognoscere rõne iurisditionis?
hæc quęst.diff.nõ habet,ubi iurisdictio esset
attributa castro per principem, uel pręscri-
ptionem,& ita intelligitur Prępo.vbi supra.
colu. 5. in prin.& determinat non uideri se
recognoscere,de qua etiam per Fel.in d.cap.
Rodulphus.ubi supra.Et an uendito castro,
uideatur uendita iurisdictio. Doct. supra in
donatione loquentes sentiunt non uideri
uenditam, quia cessat ratio latissimę inter-
pretationis,ubi sup.Ias.in l.1.ff.de iuris.om.
iu.in art. an pręscripto castro intelligatur
pręscripta iuris.Are.con.149.col.1.& Doc.
supra.Et quid sit ciuitas,castrum,uilla,mu-
nicipiũ,& similia,uide Gem.in c.ciuitas. de
senten.

senter. excom. in 6. col. 1. & 2. & ibi etaim ponit differentiam quo ad extensionem faciendam de priuilegijs, & beneficijs respectu pertinentiarum. Item ibi dicit castrum non habere pertinentias, & de materia castri, vide ét Fel. in c. licet causam. col. 1. de prob. & in c. Rodulphus. de rescr. An concesso castro veniant munitiones eius, uide Ias. in l. fin. ff. de mand. prin. Castro concesso non veniunt iura alteri data in feudū, ut est decisio Neap. 334. & 361. De castro limitropho qn̄ possit princeps disponere, & illud destruere, uide Brun. cons. 12. col. 11. & multa de concessione castri ponit Ias. in d. l. fi. de const. princip.
41 col. 1. & seq. Quæro etiam an dominus loci habens furnum, vel molendinum, habeat ét ius prohibendi alijs nè furnum, vel molendinum ædificent in eo loco, atque ita cogantur accedere ad suum furnum, uel molendinū, hocq; possit numerare inter regalia sua, quamuis enim dn̄s habeat vectigal ex consuetudine, quod non sit comprehensum, in tit. quæ sint regalia, tamen dicit inter regalia vt ibi in tex. in uers. rapatica, iunctis dictis Doc. ibi, maximè Iser. & Affl. & ita Soc. cōs. 7. col. 1. uol. 3. Dic non habere tale ius prohibendi, & quēlibet in suo posse ædificare furnū, & molēdinū, quod adeo uerū est, ut licèt aliquis iuerit longissimo tp̄e ad furnum, vel molendinum dn̄i, tamē dn̄s nō dicatur acquisiuisse tale ius contra eum, ex quo dr̄ iuisse iure facultatis, si tn̄ dn̄s prohibuisset, & deinde longissimo tp̄e perseuerasset prohibitus in coquendo, vel molendo in furno, & molendino dn̄i, aliud esset, ut per Iaso. in l. quominus. ff. de fluminibus, & nequid in flumine pub. ch. 2. col. 2. uers. 3. principaliter, & col. seq. & per Iaco. de S. Georg. in tract. suo, in uerbo, cum molendinis. uersicul. ulterius quæro, & multis sequentibus quæst. & qui dicit, ꝙ tamē dominus, quando furnus, uel molendinū fisci essent, & eorum redditus deseruiret poblicis necessitatibus, prohibere posset, ne quis accederet ad alia, vel ne alia molendina, aut furnos ædificaret, quod uidi. malo nostro fato, non ita pridem fieri in hac ipsa ciuitate Mediolani, & quia Docto dicunt dominum non pręscribere lōgissimo tempore, nisi post prohibitionē, An hoc idem locum habebit in tempore cuius initij memoria non existit in contrarium. Iason vult ut tantum tempus habeat cum cōstitutionis, iuxta late dicta per eum circa 2. q. Bart. ibi, ubi vult ut quod aliàs præscribi non potest tanto tempore præscribatur, & in l. is putat. nu. 11. ff. de acq. hęred. Tamen videtur error si ita voluit eijcere cum deficiat possessio, sine qua non oritur aliqua pręscriptio legis sine possessione eundi per certam uiam ad ecclesiam, cum etiam potuerūt ire per aliā, tametsi mille annis interim per eam, quia meræ meæ facultatis fuit semper etiam per aliam ire, est uerū quod per prohibitionem constituo me in tali possessione, & ideo incipit currere pręscriptio, propterea in casu nostro acquirendi certū uectigal ex molendino, uel furno, requireretur etiā post talē prohibitionem tantum tempus, cuius initij memoria, &c. ca. super quibusdam. §. præterea. extra, de uerbo. signi. & ita fortè voluit loqui Iason. & uide Bald. in tracta. præscriptionum, & iuxta prædicta succedit alia quæstio circa uenationem.

42 An feudatarius possit facere proclama, ut nemo capiat lepores, perdices, & huiusce modis, non loquor de Cæsare, uel alio principe, qui facit iure, uel facto, ut sibi pareatur, sed de feudatarijs huius dominij, qui obediūt suo principi duci Mediolani, & etiā Senatui? & concluditur non posse, quia ita faciendo dr̄ subditis facere violentiā. Sic Host. in cap.
e non est. de deci. *e* & per Iaco. in suo tracta, in uers. & cum uenationibus, & nonnunquā uidi feudatarium talia proclamata facere, sed Senatus non tolerauit, ubi tamen non appellaretur post prohibitionem sequeretur præscriptio, iuxta dicta supra, & per Iac. ubi supra, & nota omnino id quod ibi in fi. dicit, ꝙ si priuilegium dicat cum uenationibus, & dominus ita possideat sine contradictione, acquirit utile dominium sibi, & domino directum, & de hac materia uide Affl. in §. nemo. de pace tenenda. & in d. l. 1. C. de uenatione ferarum. lib. 11.

43 Et† an uenari liceat, communiter concluditur, recreationis causa licere, etiā in agris alienis, canibus & auib. non retibus, laqueis, foueis, & huiusmodi artibus fraudulentis, præterquam in capiendis, & occidendis bestiis nociuis, ꝓut sunt apri, lupi, vrsi, leones, & similes, sic in d. §. nemo retia. maxime per Affl. & Præpo. Succeditque alia quæstio, & quidem similis circa piscationem.

44 An † feudatarius loci, in cuius territorio adsit lacus, vel flumen, possit illam prohibere, de qua dicam infra in tit. de aquis, & fluminibus. ubi uide.

ADDI-

ADDITIONES.

a Col.2. Et eundem Bald. in l.3. ff. de offi. lega. latius per Matth. de Afflict. in rubr. & nigro dicto titul. quæ sint regal. ius regaliorum, seu regalium, maximum fuisse, ac quod magnopere fiscum adiuuare posset, hodie autem non tam instar esse antiqui, quàm vestigium quasi quoddam monumentum. Hæc Bud. in annotatio. in Pandect. titulo de offic. præfecti prætor. dum quæ sint regalia declarat. de regalijs in iure canonico habemus text. in capitul. præterea. 2. de iure patronat. ac in cap. generali. de electio. libro sexto. & vtrobique per glo. & Docto. de ijs, & de regalibus insigniis locorum, dixi gl. facul. §. actum. in ver. regalia.

b Dignitates. Principis est propriè, & immediatè, ac regulariter dare dignitates. Bald. in cap. primo. quis dica. Duxi, vel Marchi. post principium. latè Andre. Barba. in tracta. de præstan. Cardina. num. 40. D. meus Dec. cons. 573. in casu. in princ.

c Vel saltem successor. In eo enim, qui concessit, quòd reuocare possit, licet. D. meus Dec. in c. 1. de probatio. id tenuerit. nu. 32. melior mihi videtur opin. Fel. ibi, & in c. ad audientiam. nu. 5. ver. dixit etiam Bal. de præscr. vbi Fel. illam conclusionem, principem non posse concedere regalia, intelligit in præiudicium successorum. & quòd successor non teneatur seruare contractum super regalib. voluit Ruin. consil. 90. uisa locatione, nu. 14. & consi. seq. col. pen. vers. & ideo non potuit Alexander alenare hoc, quod est de regalibus in præiudicium successoris. lib. 1. & hoc tenuerunt etiam alij, quos refero in dicto. c. 1. nu. 21. de probatio.

d In Ducibus Mediolani. Idem dico in republic. Florentina, seu Magno Duce Aetruriæ, Imperatorem, aut Regem aliquem non recognoscente, ut post Bartol. in l. hostes. col. vltima. ff. de capti. & postlimi. reuers. probo in cap. 1. nu. 31. de proba. quo casu princeps, seu dux in suo dominio superiorem non recognoscens dici potest Imperator, & monarcha in suo dominio. Oldrad. cons. 69. & 291. Abb. super rubr. de app. Curt. Sen. consil. 30. numero. 10.

e In c. non est. de decim. Et ibidem Anton. de But. vide Præposit. in cap. 1. columna penultima, quæ sint regal. & quæ scripsi super 61. quæstio. præsertim numero 8. in tract. inhibitio.

Titul. de Aquis, & fluminibus.

SVMMAE.

1 *Flumina nauigabilia sunt regalia.*

2 *Aqua non potest extrahi, è flumine regali sine licentia Regis uel principis, quatenus è publico tantum, & non regali, possit, nisi princeps vetet, vel extractio sit contra usum publicum, nauigando autem, & piscando potest quis aqua uti.*

3 *Regalia dicuntur publica.*

4 *Princeps potest usum fluminum publicorum interdicere, & prohibere.*

5 *Fluminis publici tantum usum impediens princeps malè facit, nisi ex præscriptione id quæsiuisset.*

6 *Flumina principis priuata eiusdem iuris censentur, cuius quælibet res, ita ut de eis possit princeps disponere.*

7 *Nauigium magnum Mediolani, & Martesana dicuntur priuata flumina.*

8 *Decretum Ducis Philippi admodum tyranni, cum quo omnem vsum aquarum, nauigiorũ, & fluminum prohibeat, & temperamentum, exindè secutum propter rumorem aduersus eum excitatum.*

9 *Flumina præscribuntur solum tanto tempore vt non sit hominis memoria in contrarium.*

10 *Procuratores Cæsaris sint Iudices, ubi oritur quæstio, tam de publicis, quàm de priuatis aquis, & etiam super depẽdentibus ab aquis, ut si de alueo ageretur ex forma decreti Mediolani.*

11 *Alueus fluminis licet mutetur, non tamen mutatur iurisdictio principis, quam habebat durante alueo ueteri, & in titu. de principe, numero 278. & 280.*

12 *Flumina ueniunt in generali concessione regalium.*

13 *Flumina non sunt in dominio principis, qui in loco habet imperium, nisi etiam habeat regalia.*

14 *Flumina quo ad dominiũ non censentur acquiri ab eo qui acquirit castrum, & eius territorium, licet quo ad iurisdictionem acquirentur.*

15 *Flumen censetur esse commune, quando est in confinibus duarum ciuitatum, & iurisdictio cuilibet competit vsque ad medietatem.*

16 *Flumen præsumitur possideri ab eo, qui habet imperium.*

17 *Fluminis proprietas, per quos sit probanda.*

18 *Piscari*

18 *Piscari in flumine, & mari, quando quis non possit.*
19 *Piscari prohibere, & vectigal imponere piscantibus, licet possit princeps, tamen non possunt feudatarij, & barones, & in titu. de regalijs, num.44.*
20 *Vicarius prouisor Mediolani, licèt non possit prohibere piscationem, tamen potest statuere ut certo modo piscetur, & alio non, & ut quis non utatur certis retibus.*
21 *Piscatoria materia per quem tractetur.*
22 *Piscari, sicut licet in mari, & fluminibus, ita potest etiam in lacus, nisi esset Perusinus.*
23 *Molèdina an ueniant in concessione generali?*
24 *Scientia, & patientia aquæductus qui quæritur longo tempore quomodo probetur.*
25 *Longi temporis præscriptio requiritur ubi aqua est priuata ubi uero est publica requiritur tantum tempus cuius initij memoria non sit in contrarium.*
26 *Seruitus non habens causam continuam acquiritur tanto tpe, cuius initij memoria nō extet.*
27 *Securitates habentes causam continuam, an præscribantur longo tempore?*
28 *Consuetudo antiqua seruatur in aqua.*
29 *Scientia & patientia aduersarij non requiritur in interdictis prohibentibus ducere aquas, sed sufficit solus usus non ui, nec precario, sed iure seruitutis ex aliqua causa apparente qua putaretur sibi deberi.*
30 *Bona fides requiritur in interdicto de aqua.*
31 *Refectio riuis pōt fieri adhoc ut currat aqua, quæ iure seruitutis ex riuo deducitur, & alter non potest cogere alterum ad refectionis riui communi.*
32 *Publica dicitur fossa in quam deducitur flumē publicum, & est perennis, sed si in eam pars fluminis deriuaret, & non esset perennis, esset priuata, nisi aliud appareret.*
33 *Flumen nauigabile uel decurrens in aliud nauigabile est proprium principis, nec priuatus, nec populus potest in eo aliquid facere.*
34 *Populus potest facere, uel immittere in flumen nauigabile, si in eo habet regalia ex priullegio, vel consuetudine aliàs nullam in eo autoritatem habes.*
35 *Aqua duci potest ex flumine nauigabili, quando flumen propterea non efficeretur minus nauigabile.*
36 *Veneti quare possint uectigalia imponere nauigantibus per sinum suum Adriaticum.*
37 *Vectigalia possunt imponi per non recognoscentem superiorem, tam super publicis fluminibus, quam in terra.*
38 *Fluminis commoditas aurum ducentis, an sit feudatarij, an dominus superiori?*

1 Lumina † nauigabilia sunt inter regalia, d.capitu.1.quæ sint regalia, & in hac materia aquarum, & fluminum
2 scias † è flumine regali non licet extrahere aquam sine licentia regis, vel principis, quia sua est, ut in titulo quę sint regalia, sed è flumine publico tantum, & non regali licere, nisi uetet rex, vel princeps, uel illa extractio sit contra usum publicum, text. est in l. quominus, ff. de fluminibus. a principio usq; ad finem. licet tamen regali aqua uti in nauigando pi-
3 scando, & similibus. Et hac ratione talia regalia etiam dicuntur publica, id est destinata usibus priuatorum, l. 2. §. 1. ff. ne quid in loco publi. & in l. unica, ff. vt flumine publico nauigare liceat, & ita Cœpol. in ti. de fluminibus. colum. 2. versic. usus autem. ubi loquitur etiam de regalijs, & tamen uult, ut
4 usus sit utentium, est uerum, quod talem vsum potest princeps interdicere. Bartol. in rub. ff. ut in flumine publico nauigare liceat. qui tametsi generaliter loquitur non solum in regalibus, sed etiam in alijs tantum publicis, tamen ita est intelligendus, quia allegat tit. quæ sint regalia. Sic loquitur Cardi. consil. 38. ubi uide. Sic etiam Angel. cons. 299. Et
5 ideo, qui simpliciter in publicis *a* hęc exer-
a cent, male faciūt, nisi ex præscriptione aliud esset, & ita etiam est intelligēdus Alexan. in l. 3. §. Nerua filius. ff de acqui. pos. Propterea si principis potest impedire, ne tali uia ea-
b tur, *b* ut per Cępol. in ti. de seruit. viæ. vers. quæro octauo, post Bal. & Aluar. hoc procedit, quia uia est ex regalibus, ut in titul. quæ
6 sint regalia. & hæc in flumine publico, & regali, ac publico tantum, in flumine uero priuato, ꝙ non sit publicum, sed principis tm̄ & sic priuatum quo ad eum tantum, ut est nauigium magnum Mediolani, & nauigium Martesanæ eiusdem ciuitatis Mediolani, quæ duo nauigia facta fuere a ducibus nostris, videlicet a Turrianis nauigium magnum, anno Domini 1257. sic attestante Corio in historia sua, & à Duce Francisco Sfortia primo nauigium Martesanæ, qui dux creatus est anno 1401. & ambo extracta fuerunt è fluminibus regalibus ipsorum ducum. Res non habet dubium, ꝙ de eis est quo ad omnia dicendum, uti diceremus de qualibet re

cuiuslibet

cuiuslibet, priuati, & ideo non haberet locum alluuio in eis. ita Cœpol. in tit. de flumi ne priuato. in ver. item potest dici, & in titul.
7 de lacu. Sicq; etiam dicerentur priuata, quãuis essent perennia, nesciuit igitur quid diceret Præpositus in c. 1. §. si quis de mensorib. si de inuestitura fuerit controuer. colum. 6. dum dixit nauigium magnũ Mediolani esse publicum, nisi dicas ꝙ dicitur publicũ, non secundum terminos istius materiæ, sed quia in eo consistit bonum publicum, iuxta ea, quę dicit notabiliter Bar. in l. quominus. in 2. opposi. in vers. posses, & de istis nauigijs, & an, & qñ flumen dicatur publicum, uel priuatũ, & an princeps, vel dñs inferior, ut Baro, siue feudatarius possit interdicere nauigationem, & piscationem, dicam latius infra. Et quia dixi supra, ꝙ ex flumine publico tm̃ potest extrahi aqua, non uetante princi-
8 pe, d. l. quominus. Ideo Philippus dux Mediolani, qui omnia ad proprium commodũ gerebat, ut patet in suis admirandis decretis tantopere æquitati, & iuri communi aduersantibus, fecit decretum de anno 1446. quo prohibuit omnem usum aquarum, nauigiorum, & fluminum, tam nauigabilium, quàm non, siue essent aquę regales, siue tantum publicę, uel aquæ decurrentes ad beneplacita ipsius principis. In quo ultimo decretum inconueniens non erat: infregitque omnem concessionem aquarum, uel acquisitionem, etiam ex tali præscriptione possessionis, cuius initij memoria non existeret in contrarium, etiam ꝙ ultra dictam præscriptionem allegatam esset titulus uetus, permittendo tamen concessionem in specie signatam quodam annulo suo. Verum cum postea maximus rumor aduersus eum insurrexit, rubore confusus, illud declarauit habere locum in fluminibus regalibus, & his, quæ fecerat ipse fieri, & prædecessores sui, ut in dictis nauigijs, temperando etiam crudelitatem subuertendi iura priuatorum, tam ex concessionibus, qum ex præscriptionibus,
9 præscribũtur enim flumina tempore, ut non sit memoria hominis in contrarium, ꝙ ille non possederit, l. fi. ubi omnes. ff. de usucap. Bart. in d. l. quominus, in 15. quæstio, & ibidem Bar. 2. quæst. & uide omnino Ias. in d. l. in 8. char. col. 1. ver. quarto, & ubi occurrit quæstio de his aquis, si sunt priuatæ principis ut dicta duo nauigia, iudices sunt procuratores Cæsaris, ut dicimus in quibuslibet alijs rebus fiscalibus, iuxta totum tit. C. vbi causa fiscalis, vel diui. domus, hominũq; eius agantur, & est tex. in l. 2. §. hoc interdictum, secundo. ff. ne quid in loco, uel itinere publico fiat. Et decretum super hoc tollens omnem difficultatem, et respectu aquarum publicatum tantum. Et vult decretũ, vt etiam procuratores Cæsaris sint iudices in his, quę pendent ab istis aquis, & sic etiã vbi ageretur de alueo, in calibus, septis, aggeribus, & similibus, & ita pridie me referente ordinauit Senatus ita intelligendo decre-
11 tum. Non omitto, † quòd etsi mutatur alueus fluminis, non tñ mutatur iurisdictio, & sic princeps ille, qui ibi habebat iurisdictionem pariter illam habet, tametsi alueus relinquatur in eo loco, ubi antea alius dominus erat vsque ad flumen, ita latè dixi supra sub tit. de principe. in versicul. princeps sępe eget. ibi. scias etiã, e & ibi, & quia. ex hoc sequitur, ꝙ si oriatur contentio respectu dominij, vel possessionis in illo alueo antiquo inter subditos utriusque principis, cognitor est, qui retinet iurisdictionem, etiam si subditi sui essent actores, & hoc ratione rei sitæ iuxta l. fi. C. ubi in rem actio exerceri debet. Et ita hodie dixi in Senatu, & probatum
12 fuit. Et an † in generali concessione regalium ueniant flumina? Videtur non venire, sed in concessione iurisdictionis in tali loco, & territorio, venit etiam iurisdictio in flumine, vt dicit in effectu Iaco. in suo tract. in glo. & cum piscationibus. colu. 2. vers. ulterius quæro. iuncto versic. unum etiam notatis. Et ideo in priuilegio Ludouici Imperatoris concesso ciuitati Cremonæ de regalijs, adest specialis concessio fluminis Olei ab vtraque ripa, super quo tamen est magna controuersia inter Cremonenses, & ducem Mediolani ex una, & ciuitatem Brixiæ siue dominium Venetum ex alia, in qua ego è latere ducis, & Cremonensium electus sum. Afl. tangit quæst. in uerbo, flumina. in ti. ubi supra, quæ sint regal. & bona ratione tenet non uenire, non loquitur tamen, quando regalia sunt concessa, sed castrum cum pertinentijs. Bal. uerò, quem allegat Iac. in c. 1. §. si quis de mensoribus, col. pen. de cõtrouer. inuest. videtur loqui de concessione regalium. Sed tamen non ita est, quia loquitur de feudo regali. Breuiter hæc quæstio vr̃ decidi per Bar. in d. rub. ff. ut in flumine publico nauigare liceat, qui vult, ut cursus aquarũ, flumina, & lacus pertineant ad eũ cuius sunt regalia. Ex quibus uerbis clara fit conclusio,

clusio, q̄ concessis regaliis, ueniunt etiam flumina, & idem etiam tenet Cardi.ubi supra,cons.38.col.2.Et plus etiam dixit Bart. in tract. de alueo super uerbo, publicis, q̄
13 sunt in dominio principis,qui ibi habet imperium. Sed non credo uerum, quia etiam requiritur, ut habeat regalia, & ita Cępol. in tract.de seruit.in tit.de fluminibus, col.1. & 2. Et satis declaratur hoc ex quęstione, quā supra tetigi.tit.præced.vers. & ad cuius. vbi cōclusi translationem meri,& mixti imperii non inferre ad translationē cœterorum regalium, sed solum eorum, quæ descendunt ex mœro, & mixto Imperio. Cœpol. tamen in eod.ti.col.3.uers. sed aduerte, vbi
14 omnino uide, dicit,eo ipso, † quod acquiro castrum, & eius territorium, etiam acquiro alia siluestria, & flumina. Quam tamen decisionem intelligo quo ad iurisdictionem, quæ etiā exercetur in fluminibus, & mari. Ang.in l.insulę pars.ff.de iudicis.& Bart.in l.1.C.de classicis. lib.11. & Canonistæ in c. vbi periculum.extra, de election. libr.6.qđ sit uerum uide Bald.per Cœpol. allegatum in c.1.§.si quis de mensoribus.in pen.col. de controuers. inuest. qui in effectu vult hoc idem, nisi in eo dictum etiam sit in inuestitura, ut territorium sit a tali flumine usque ad tale flumen,ut per eum.& sequitur Bald in d.§.si quis de mensoribus.Iacob. in tract. suo super glo.& cum piscationib.col.2. vers. ulterius.& idem Cæpol.ubi supra,col.fi.Aduertendo tamen omnino quod loquitur Bal. in concessione feudi regalis,vide etiam Affl. qui format q.vbi supra, quando conceditur castrum cum pertinentiis,& iurib.suis an veniant flumina? Et tenet non uenire,quia sunt publica respectu usus. Quod fundamentum apud me nihil facit,quia in eū,cui conceditur nihil pōt trāsire, nisi id,quod erat penes concedentem,& sicut erat, maxime ex uerbis generalib. & ambiguis. Perquire igitur alia fundamēta,de quibus supra,& satis eris clarus,ubi casus contingat. Nec tamen sis immemor Affl. ubi supra, dicere omni in casu etiam uenire flumen,quando ex consuetu
d dine esset, *d* ut in concessione castri ueniret
15 flumen ipsum,quando flumen est in confinibus duarum ciuitatem,præsumitur esse cōmune, ēt iurisdictio cuilibet competit usq; ad medietatem. Cœpol.ubi supra,colum.fi. Soc.consi.79.columna.1.uolum.3.& Iacob. ubi supra,limitando tamen, ut ibi per eum, & declarat quando quis dicatur possidere
16 flumen, dicens q̄ præsumitur possideri ab
17 eo,qui habet imperium ibi. Et per quos testes sit probanda proprietas fluminis, & an sit in tali territorio,uide Cæp.ubi supra,columna.1.Et quia dixi supra quod licet cuili
18 bet piscari in flumine,& mari, Adde quod tamen hoc multis non modis limitatur, ut Iaco.in d.glos.& cum piscationib.ad fin. ubi
19 ponit quinque limitationes.Et† adde quod etsi princeps possit prohibere ius piscandi, imponere uectigal piscantibus, iuxta dicta supra,tamen feudatarij,& barones hoc non possunt,ut per eundem Iacob.in d.gloss. colum.2.vbi uide,& quia arguit de pręsidibus
20 ad barones, Adde † quod quemadmodum pōt præfectus urbis, quē in hac ciuitate appellamus uicarium prouisionis, ordinare circa carnes, & pisces,iuxta l.1.§.cura carnis. ff.de officio præfecti urb.ita poterit statuere, ut piscetur certo modo, & altero non, ad hoc ut ciuitas piscibus abūdet,poteritque ordinare, ut non capiantur pisciculi,cum certis retibus magnis, quæ uulgo appellantur, Rationi,nec cum calcina, & aliis similibus modis, & ita seruari uidi per eundem prouisionis uicarium super lacu maiori, & aliis lacubus. & uidi etiam sententiam latam ad instantiam Catellani Galiati iurisdictionis meę contra quosdam piscatores, qui piscabantur cum talibus perniciosis retibus sup lacu Gauiratæ meo etiam in parte,quatenus adhæret territorio dicti loci Galiati,& aliorum meæ iurisdictio. iuxta dicta supra: non tamen posset dictus uicarius prouisionis statuere,ut in eo lacu non piscaretur,sed tantū modo utiliorem ciuitati legē tradere quo ad
21 modum piscandi. Alia† etiam multa in hac materia piscandi,siue piscinarum, uide per Cœpol.in ti.de seruit.sub rub.de piscatione. ubi per duas col.Et quia dixi licere piscari in
22 mari,& fluminibus,† hoc etiam habet locū in lacu, nisi esset lacus Perus. ut per Cœ-
23 pol.sub rub.de lacu. De molendinis† an ueniant in concessione generali,uide per Iaco. in suo tract.in uerbo,& cum molendinis, in fin.in d.gl.multa habes de hac materia, & reliqua uide per Bartol.in l.quominus.& ibi
24 Iason.ff.de fluminibus. Et quia aquæductus quęritur longo tempore,cū scientia,& patiētia domini.l.si aquā. C. de ser.& aqua. quomodo probetur scientia, & patientia, uide Papiensem in libel.de confess. versicul. serui tus aquæductus.col.6.uersic.circa 5.& Bald. in rubr.de controuer. inuest.uers.adde si testis.

stis. & Alex.consil.108. in causa, & lite uertente.uersic.tertius testis non probat. & vide limitationes ad hoc, quòd requiratur sciẽtia, & patientia, per eũ.pract. Papien. vbi supra, col.5. uersicul.nunc restat quęrere, quæ sint. Et aliam limitationem etiam ponit Cępol.in titul.de seruit.cap.20. col.4. & Taurinen.in tract.præscriptio.in 2. parte. 4. partis. & ibi ponit de dictis Bart. in d.l. si aquã.
25 de seruitu. & aqua. Et quando aqua est priuata procedit acquisitio longo tempore, ut dixi, si est publica, requiritur tantum tempus, cuius initij memoria, &c. Cœpol. in tit. de seruitu.aquæductus.colum.11.versicu.4.
26 principaliter. Item † quando seruitus non habet causam continuam, requiritur tantum tempus, cuius initij &c. Bart.in d.l.si aquam. sed limitat, ut per Taurin. vbi supra, versi.1. igitur quæro, columnn.1.& sequen.& Cœpol.in titul.de seruit.cap.19.col.3.& seq.
27 versi.sed si est seruitus. Et circa seruitutes habentes causam continuam, an pręscribantur longo tempore, vide Firm.in opere de gabell.in 1.parte.col.9. versic. illud etiam est. Veron.in tit.de seruit.c.20.colu.7.vers.4. ꝙ requiritur. & c.19.col.3. ver.his itaque. Taurin.vbi supra, uer.2.principaliter.colum.1.2. Et quia text.in d.l.si aquam. vult ut ductus aquæ præscribatur longo tempore, & contrarium videtur velle tex.in l.hoc iure.§.ductus aquæ.ff.de aqua quotid.& æsti.uide Bart.circa hoc contrarium in d.l.si aquam. & Alex.
28 consil.69.vol.5.colu.2. Et nota, quod antiqua consuetudo in aqua est seruãda.l.si manifestè.C.de seruitu.& aqua.& ideo si diuertitur à suo solito cursu potest agi, vt in integrum restituatur.l.2.in fi.C.de l.Aqui.Item
29 nota, ꝙ etsi ad obtinendum in præscriptione seruitutis aquæductus, requiratur scientia, & patiẽtia aduersarij, vt dixi, & simpliciter quo ad obtinendum in alijs remedijs possessoriis. Tamen in interdictis, quæ sunt inuentã contra prohibentes ducere aquas, ut est interdictũ de aqua quotidiana, interdictum de aqua ęstiua, interdictũ de aqua ex castello ducenda, & interdictum de riuis, solus vsus sufficit, sic probat tex.in l. 1.in prin. ff.de aqua quotidiana, & æstiua. & in l. 1. in princ.ff.de riuis. & in tit.de fonte.in prin.& effectu competunt sicut priore æstate, siue priore anno quis vsus fuit; & ita latè Cœp. in tit.de ser.aquæduct.char.18.colum.2.uer. quæritur.11.cum multis seq.& per Spec. in tit.de causa possessio.& propr.in interdictis priuatis.vbi latè, & explicitè. Sic etiam in interdicto de itinere actuque priuato, tenet Barto.in l.1.§.hoc interdicto, colum. penul. versic.ulterius.ff.de itinere actuque priu. Est verum ad hoc, vt quis obtineat in his interdictis, necessarium esse, ut probet se usum fuisse non ui, nec clam, nec precario, sed iure seruitutis sibi debitæ, & quia ex aliqua causa apparenti putabat talẽ seruitutem ita sibi competere, l. 1.in princip.& § quod si iure.ubi Bar. & Ang.ff.de aqua quotidiana, & æsti.Alex.consil.ult.uol.1.uolum.2. & Paul. de Castro, consilio 161.uidetur, quod non, in antiquis, & quia quælibet res præsumitur libera in iis præsumitur mala fides. Aret.consilio 30.columnn. 2. Ideo requiritur, ut appareat aliqua causa ex quã putauerit, uel puta-
30 re potuerit id sibi competere, & quod requiratur bona fides in hoc interdicto etiam tenet Alex.consi.69.circa principium.uol.5. Sed intellige prout declarat Bartol. in d.l.1. §.1.ff.de itin.actuq; priuat.uers.uenio ad sequentem, & in uers. ulterius quæro, vbi ponit practicã, sine cuius dictis, secundũ dictas decis.Alex.& Paul.de Cast.facile posses errare. Et ad declarationẽ de interdictis de riuis,
31 nota quod si debetur mihi seruitus aquę, puta ex riuo tuo, possum reficere riuũ ad hoc, ut currat aqua, nec potes me prohibere, & si prohibes ex eo interdicto rem tutor.l.1. in prin.ff.de riuis, & competit etiam si non doceam de seruitute, sufficit enim, ut dixi, vsus.§.hoc interdictum.d.l.1.& ubi supra, & non solum possum reficere, ego cui debetur seruitus, uerum ẽt teneor, ut per Cœp.in tract.de seruiturib.rustic.præd.q.8.in fi.allegat tex.clarum.l.nam si forte.§. etiam, versi. nam.ff.quemadmodum seruitutes amittantur. & si sumus plures socij riui, uel habentes riuum cõmunem, alter non potest alterũ cogere ad refectionem, tamen si solus reficit habet plura remedia contra alios. Bartol.in l.quominus. q.17.ff.de flum. & ibi Ias.Ang. in l.quidam Iberus.ff.de seruit. rusticorum, & urb.præd.Cœpol.in tract.de seruitutibus urban.præd.in tit.de refectione.versic. quartò quæritur. & refectio itineris cui competat uide. l. inde.§. ait prætor. ff. de itinere actuque priua. Dixi super in princ.ꝙ nauigia nostra Mediolani sunt priuata ipsius principis. Sed ad materiæ declarationem, scias
32 quod licet fossa manu facta sit per quam flumen publicum fuit, tñ est publica, & ideo si totum Ticinum uel totum Padum uellem

diuer-

diuertere per aliam fossam quam facerem, & ita diuerterem, fossa illa efficeretur publica, & ita loquitur tex. in l. 1. ff. de flumin. in §. si fossa, sed si partem Ticini uel Padi traherem extra eum prout fit de nauigijs Mediolani, quorum magnum extra Ticinum, alterum uero Marthesanæ extra Abduā cōducitur Mediolanum, diceretur fossa illa priuata, ita probat tex. à contrario sensu in l. j. §. si fossa. quæ res non paruam affert utilitatem, ut apparet ex dictis Bartol. in l. quominus. in 12 q. ff. de flum. in his. n. locis priuatis, nemo inuito dño potest aliquid facere. Sicut nec in aliqua alia re, nec molendina, nec pontes, nec alia. § hoc interdictum, in l. 1. ff. de fluminib. sed in publicis secus, & ex hoc dicuntur publica. ita Bart. in d. l. quominus. in 2. q. nisi tamen fieret cum alterius iniuria, ut ibi, & nisi impediretur usus publicus. d. l. quominus. in 1. parte. & d. l. j §. non autem. in uers. sed Labeo. ff. de fluminib. & Bart. in d. l. quominus. in 2. oppositione. in versic. posses alio modo legere, & uide latè Alex. cons. 195. uol. 2 col. 1. & 2. At Præpositus, in c. 1. §. si quis de mensorib. in 6. col. de contr. inue. ubi clarè sentit publicū locū esse, loquendo in nauigio Mediolani, & publicū esse. Bart. uero in d. l. 1. ff. de flum. se reijcit ad dicta sua in d. l. quominus. in q. 12. & ibi illud concludit, quod est verum, ut si per talem locum aqua non semper cadat, uel uadat, dicatur locus priuatus, sicut etiam glos. in d. l. 1. ff. de fluminib. uoluit in fine, & ita Doc. ibi omnes sequuntur, & text. ibi in glo. allegatus sic procedat, & idem Cœpoll. in tit. de fluminibus. in prin. & in tit. seq. de flumine priuato, & hæc opinio est vera in dubio, sed ubi clarè appareret cuius esset, uti in nauigiis prædictis currentibus ad ciuitatem Mediolani, quæ sine dubio sint principis. Tunc non dicerentur publica, sed illius principis tantū, etiam si perennia essent, hoc patet, & ita etiam per Cœpol. in d. tit. de flumine priuato, uersic. item potest dici, & licèt quò ad aliquid diceretur publicū usu, quia est principis, vt in 2. oppositione. Barto. in d. l. quominus. in d. uersi. posses. non tamen diceretur publicum secundum terminos dicti tit. ff. de fluminib. & materiæ, & ideo non habet locum alluuio secundum Cœpol. ubi supra, & in ti. de lacu. sunt etiam principis alia rōne d. nauigia, & sunt nauigabilia, ut in dic. l. quominus. in 2. parte, & in tit. quæ sint regalia, posset et cuiuslibet esse nauigiū perpetuo currens, & etiam nauigabile, si à principe emerem ius extrahendi aquam, ad hoc ut fieret unum nauigium ex aliquo flumine, nec quisquam eo casu per illud posset nauigare nisi me consentiente. Termini igitur præcedentes quod aut est perenne, aut non, loquuntur in dubio, sed ibi qñ sumus clari, & ita intellige Præpositū de nauigio Mediolani loquētē, qđ est publicū eo respectu, quia prin-
33 cipis est. Si † flumen est nauigabile, uel in aliud flumen nauigabile fluit, non dico mare iuxta dic. Bartol. in d. l. quominus. in 3. oppositione, dicitur principis, ut in d. l. quominus. in 2. parte, ff. de fluminibus, ne quid in flumine publico, & ibi Alber. Bar. in 2. q. & alij, & Cœpol. in ti. de fluminib. colu. 1. & sic priuatus non potest in illud aliquid immittere, uel facere, nec etiam populus ubi currat, ita Bal. in rubr. ff. de rerū diuisione, colu. 3. uersi. sed nunquid populus. Ias. in d. l. quo-
34 minus, in 6. notabili. ubi uide. Fateor, † quòd populus ubi flumen potest facere, vel immittere in illud, si hēt regalia prout habeant ciuitates Lombardię ex pace Constantiæ, ut per Bar. & omnes in dicta quęst. in d. l. quominus. Sed hoc sublato, ac etiam ubi non habeat consuetudinem, uel priuilegiū iuxta dicta Bartol. in dicta quęst. 2. populus nullam autoritatem habet. Non obstant dicta Bald. in l. pluens. C. de conditio. infert. col. 4. dum vult talia flumina, si uniuersa accipiantur, esse in dominio Cæsaris, & si singula populorum, quem Bald. sequitur Alexan. in dicto consilio 193. uol. 2. & Prępoſit. in titu. de cō tro. inuest. in §. si quis de mansoribus. colu. 6. & Ias. in d. l. quominus. super ea q. 2. q a hoc dictum Bald. intelligendum est, pro concesso, habendo flumen esse populorum ex dicta pace, uel pręscriptione, uel priuilegio, & tunc de eo est dicendum, ut de qualibet alia re nostra, quę tamen, nisi res uniuersas consideremus, Cęsaris est, omnium domini, iuxta l. deprecatio. ff. ad l. Rhodiam de iact. & Bar. in l. hostes. ff. de capit. Nec obstat consi. Signorol. 70. colu. 3. dum dicit esse in dominio principis quo ad iurisdictionem tātū, l. littora. ubi gl. ff. ne quid in loco, uel itinere publico fiat. quem ad hoc allegat Præpositus, quia loquendo in flumine nauigabili malè loquitur, & contra omnes, & d. l. littora. ubi loquitur in littore maris. ut declarat Cœpol. in titu. de littore maris: in prin-
35 ci. Ex flumine nauigabili, & pariter ex eo, qđ fluit in aliud nauigabile flumen non du-

citur aqua, nec in eis aliquid fieri potest nisi consentiente principe, ut omnes dicunt in d.l.quominus. Bar.ibi in 2.q.& alij. Fallit tamen, quando non efficeretur flumen minus nauigabile:tex.est in d.l.1 §.non autem ff.de flumini.& ita Iaso. in d.l.quominus, in 6.not.& licet in oppositum alleget text.qui vult prohibitũ esse, ne aliquid fiat in aliquo loco publico sine licentia principis: tamen ita tex.ille intelligitur, & ita Doct.volunt.& ideo infertur, ꝙ si aqua reuertatur in flumen nauigabile, quando ducitur ex flumine publico non nauigabili, ualebit ædificium ibi factum, non secus ac si fieret in ipso flumine, nauigabili, quando non nocet nauigationi. Tamen re vera ille text.obstat, ꝙ in via publ. etiam si non noceat, fieri aliquid non possit sine licentia principis, sic etiam per illũ text. tenet Are.in cons. 30. ubi allegat etiam alia duo iura, quę tamen non loquuntur, qñ sine incommodo id fieret, prout textus allegatus per Ias.& 1.Aret.qui est in l.seruitutes § pe. ff.de seruit.Sed ad hunc.§ pe.responde secũdum Ias.ꝙ debet subaudiri, maximè sicut facit gl.ibi.Vel dic, quod in via hoc reperitur, vt non liceat etiam sine incommodo, & ita Cœpoll.in ti. de seruit.uiæ.uers.quæro 13.in fluminibus uero locum habent, quæ supra dixi. Ex hoc autem, ꝙ flumen sit principis, sequitur, ꝙ in eo põt imponi uectigal transeuntibus. Ita Alber.in dicta l. quominus. Et

36 † ideo Veneti in suo sinu licitè ex hoc imponunt vectigal nauigantibus, alias non liceret, quia mare est omnium. Ita Bal. in l.3. in 3. col. in fin.C.de naut.fœnore, & ibidem per Saly.& Cœpol. in tracta. seruit.in tit.de mari.in 5.col.post Bald. in rubr.ff.de rerum diui.in 2.col.& Firm.in tracta.suo gabell. in 1. parte, q.6. in contrarium uidetur textus in l.unica, cum rubric.ff.vt in flum.publ.nauig. lic. ubi dicit licitum esse nauigare in flumine publico, & neminem posse contradicere.

37 Sed rnde, vt supra dixi, quod † licet domino fluminis prohibere, & imponere vectigalia, vt latè per Ang.in dict.cons.299.maximè colum.2.vbi omnino vide, & col.6.Bart. in d.rubric.ut in flum.public nauig.liceat, & Card.in dicto consil.37.ubi vide, in quibus locis concluditur, quod licet loca sint publica, tamen non licet prohibente dño illis vti, scilicet nauigare, piscare, & similia facere, sic etiam Alex.in l.3.§.Nerua filius.ff.de acqui. posses.& hoc locum habet non solum in flumine nauigabili, verũ ẽt in eo, ꝙ simpliciter publicũ sit, nam q̃uis liceat nauigare, ut sup. tamẽ dominus illius loci põt prohibere, per d.l.quominus.ibi, nisi imperator, &c. & loquitur in flumine non nauig. Et ꝙ ita pedagia, & uectigalia imponanntur super flumẽ, sicut in terra *e* est tex.in uer.ripatica, quæ sint regalia, & ibi Aluar.& alij, & per Cæsarẽ possunt imponi, uel alium non recognoscentẽ superiorem, & hæc est regula, nõ per alium, ut per Innoc.& Abb.in c.nouimus, extra de censibus. Tamen à concessione hoc pendet. c.porro, de priuil.& usucapione, quã faciunt omnes domini, ut per Ang.in d.cõs.299.col. 6. Et non obliuiscaris eorum, quæ supra dixi de inferioribus, ꝙ non possunt prohibere, ne piscetur, allegando Iacob. in sua inuestit. Et ex prędictis habes, quod licet ius piscãdi sit ex regalibus, *f* tamen in inteligitur in flumine publico ipsius principis, nõ in aqua priua. & hoc Aluar.in d.c.1.col.4.& Iacob.in sua inuest.in gl.& cum piscationibus. Fluminis

38 commoditas aureus ducentis utrum spectet primo domino, an feudatario, uide Paul. de Castr.cons.353.vol.1.per totum.

ADDITIONES.

a Simpliciter in publicis. Flumine ex publico nõ nauigabili posse aquam educi, & disponi ad libitum, communem affirmat D. meus Dec.cons.244.nu.4.& col.3.in prin.& quod flumina etiam publica desiccata efficiantur vicinorum verissimam opin.affirmat Ioann. de Amic.de Venaf.cons.1.nu.28.

b Ne tali via eatur. Iudex etiam ex causa inhibere potest ne quis transeat per talem viam puta ad vitanda scandala. Iason in l. ultima.num.8.& sequent.ff.de offic. procur. Cæsar. regulariter autem per itinera publica quilibet ire potest.l.1.§.summa.ff.de his, qui deiec. vel effud.l.2 §. ait prætor. iunct. §. idem labeo scribit.ff. ne quid in loco publico. Afflict.in constit.defensas.rub.15.lib. 1.titu.de defen.impo.

c Scias etiam. Videlicet, nu.277.& eo.tit.nu. 280.uers.& quia.

d Ex consuetudine esset. Sic & in concessione in qua dubitatur an veniant regalia, venient inquam si solitum sit illa venire, aliàs si solitum non sit non venient. Bartol. in l. fideicommissa §. si seruo.ff.de legatis tertio. Abb. in capitul. cum M. de constitution. Alexand. consil.89. lib.3. Andre. Barbat. in cap.quod translationem.de offi.lega. Afflict.

ſuper conſtitutio.Regni,rubr. Quod nullus præla.nu.16.

e Sicut in terra. Et tantæ fiunt extorſiones tam in flumine,quàm in terra prætextu pedagiorum,uectigalium, gabellarum, & id genus, ut illud dici poſſit, non eſt qui faciat bonum, non eſt uſque ad unum: conquerantur, ac reclament qui tranſeunt & a quibus pecuniæ extorquentur, litigabunt ne an nouæ gabellę, noua pedagia, noua & intolerabilia grauamina a ſuperiorem recognoſcentibus imponi poſſunt, ac eis uis publica fiat prout per hunc ſupra titul. de ui publi.& priua.nu.4 Et hæc procedant contra communem ſententiam, de qua per Cur.Iun.conſ 90 num.5.Imo etiam contra extra ſeu Bullam in cœna Domini.

f Ex regalibus.Sus piſcandi inter regalia cõnumeratur in c.1.ibi piſcationum. titu. Quæ ſint rega.Addo text.in l.inter publica.ff.de uerbo.ſignif. ubi Alciat. inquit quod huiuſmodi dicitur eſſe monopolium principis, & nulli competit ius niſi ijs, quia principe habuerunt, prout etiam reſpondit D. meus Dec.in facto vertente in Hiſpaniis conſ.271.num.10.Et declarat Afflict.in alle.c.1.in dicto uer.piſcationum.

Titul. de Moneta.

S V M M A E.

1 *Monetam cudere non poteſt inferior a principe, niſi hoc habeat ex priuilegio uel præſcriptione, nec venit in conceſſione regalium tale ius.*

2 *Moneta una poteſt ſolui pro alia, & quomodo hoc intelligatur,& an poſſit reſtitui alterius notæ ſeu formæ non mutata bonitate interiori,& quid ſi deficiat talis bonitas.*

3 *Moneta aurea quando datur non ſub nomine Philippeorum ſeu librarum,ſiue florenorum quid tunc poſſit reſtitui, & nu. 10.*

4 *Libris vel florenis promiſſis,etiam ex antiqua cõſuetudine Mediolani poteſt ſolui ex qualibet pecunia,quæ expendatur.*

5 *Moneta, quæ expeditur, ſi acceptata ſit ſolutio per triginta annos a creditore, præſcribitur contra eum.*

6 *Præſcriptio an currat,licet creditor proteſtetur quando recipit monetam.*

7 *Monetarum materia, & præſertim circa eius mutationem per quos tractetur, numero 15. ad finem.*

8 *Solutio ſalarij an fiat inſpecto tempore inchoati officij,an ſolutionis.*

9 *Stipendium,quod dari debet pluribus annis peditibus,an debeat dari ſecundum tempus pactorum,an ſingulorum annorum.*

10 *Solutio librarum ſi fieri debeat, poteſt dari pecunia aurea,& ſupra nu. 3.*

11 *Monetæ periculum ad quem ſpectet,ſi imminuatur,& ſupra nume.2. & ſeq.*

12 *Florenorum aureorum ſi fiat mentio,de quibus intelligatur.*

13 *Conſuetudo cuius loci ſit attendenda in moneta.*

14 *Iurans ſoluere in tot aureis,an teneatur præciſe ad talem ſolutionem?*

15 *Aureis nummis promiſſis, de quibus intelligatur.*

N hac materia monetarum uide Affl.copioſè loquentem in d.ti.quæ ſint regalia.in verbo,monetę,& dum 1.col.dicit † inferiorem à principe
1
non poſſe cudere monetam, niſi hoc habeat ex priuilegio, uel præſcriptione clare apparet facultatem hanc nõ tranſire ſub generali conceſſione regaliũ.Et ideo non mirũ,ſi feudatarij noſtri,q habent regalia,nõ cudunt monetam. Et hæc adde ad ea, q̃ dixi ſupra generaliter in hac materia, dum concluſi ſub generali conceſſione r&c nõ ueni
2 re regalia.Nõ põt ſolui una moneta pro alia, hęc eſt regula, niſi ceſſet damnum creditoris.l.Paul.ff. de ſolutionibus, q̃ regula intelligitur in moneta alterius materiæ. ſecus in eadẽ materia, q.a ẽt ſi habeat aliã notam ſeu formam,ubi ceſſet damnũ creditoris, poteſt ſolui inuito creditore. Nã cũ poſſit conuerti in monetam debitã,cenſetur eadem, & non alia, & conſequenter uerũ eſt non ſolui unã pro alia.Ita Bart. in d.l.Paul.colu.1.& 2. Et ideo ſi debetur aurea abſolute, non poteſt dari argentea, nec econtra, etiam ſi non ſit creditoris,quia eſt alia materia.& non poteſt conuerti. Sic ẽt ſi debetur argentea alterius bonitatis,& in caſu, quo redditur in eadem materia,bonitate, licet in alia nota ſeu forma,damnum creditoris conſideratur ſecundum Ang.& Imo.in d.l.Paulus,quando creditor erat profecturus, uel nauigaturus in alias partes, ubi moneta danda non ita bene cognoſcebatur, ſiue non ita facile à quolibet accipiebatur,ſicut debita, uel quia debitor tenebatur pecuniam, nota, ſeu forma

mutata

mutata sub pœna alteri dare, ut per eos. Dicunt tamen Doctores, quod a prędictis receditur secundum consuetudinem locorum, per gloss. in l. si quis argentum§. C. de donationibus. Sed aduerte, quia si mutuas mihi centum Philippeos, possum restituere totidem alterius notæ seu formæ, si tñ sint eiusdem bonitatis, qñ non interest creditoris, iuxta supradictos casus: tamen cõtrarium dixit Bar. in l. cũ quid. in si. ff. si certũ petatur. ubi dixit, ꝙ mutata nota, seu forma, erat soluenda antiqua, uel eius æstimatio, & consequenter non poterat solui alterius notæ, & ideo ex dictis Doct. in l. Paulus, Dec. ea. l. cum quid. damnat Barto. ibi, & bene. ut uides. Sed an possim restituere Philippeos eiusdem uel alterius notæ mutatos in materia, id est, non eiusdem bonitatis interioris? & clarũ est non posse ex prædictis, & ita Bar. in d. l. cum quid, & communiter Doct. Nam fit ibi distinctio hæc, ꝙ aut mutatur moneta in bonitate interiori, & debet reddi, sicut mutuata, uel promissa fuit, uel eius æstimatio, si reperiri non potest, & tũc dicitur mutari in bonitate interiori, quãdo est peioris metalli, uel minoris ponderis, ut ibi, & in d. l. Paulus. aut uerò mutatur precium solum, & debitor dummodo non fuerit in mora poterit soluere eodẽ numero creditori inuito, intellige tamen quod dixi, mutata materia, tunc non posse solui totidem Philippeos, ut procedat, si deteriores facti sint, non si meliores. & ita Imol. in d. l. Paulus. colu. 1. Dixi, quòd si debetur aurea moneta, non potest solui argentea, nec econtra, sed q̃d si mutuo acceperim Philippeos,
3 non tñ uti nummos aureos, sed tanq̃ libras, quæ precij sint uiginti assium, quibus æstimatis Philippeis ad tot libras, dictũ fuerit, Mutuo tibi mille libras, uel ęstimatis Philippeis ad tot florenos precij trigintaduorum assium, dictum fuerit, Mutuo tibi florenos mille? hoc casu satis est soluere tot libras, uel tot florenos, ex moneta, quæ expenditur in ciuitate, cuius ratione dicit assis & libra. Ita Bar. in d. l. Paulus. in 1. q. & ita seruatur, & in effectu Philippei dicuntur estimati tot florenis, uel tot libris, & ideo non est curandum de eis, sed de florenis, & libris, & satis est restituere florenos, & libras, sicut expenduntur monetæ tempore solutionis, & omne damnum, & lucrum cõtingens in Philippeis est eius, qui acccepit, scilicet debitoris. Ita Bar. in d. l. Paulus, uers. sed quęro, quod si ego mutuaui. & hoc plene procedit, ubi (ut dixi) apparet ęstimationẽ aurorũ ex cõuētione redactam esse ad libras, quia qui promittit libras, intelligitur, ut supra, iuxta 1. q. Sed si res est dubia, ut quando dicitur per campsorem, Mutuo tibi cẽtum libras in tot Philippeis, uel depono apud te cẽtum libras in tot Philippeis, sicut loquitur Barto. in dicto uersicu. sed quæro, quid si ego mutuaui. uel quemadmodũ est casus, quẽ nunc habeo in facto, q̃a debitor promisit nummos aureos, qui reddunt florenos tot ad rationẽ trigintaduorum assium pro quolibet floreno, an tunc sit idem, ita ut debitor ad aliud non teneatur, nisi ad tot libras, uel florenos, nulla habita ratione, ꝙ nũmi aurei dati fuerint, & uidetur idem per dicta Bar. in d. l. Paulus. in d. q. quæ incipit, Sed quęro, quid si. Et fundamentum est, quia nummi aurei uidẽtur ęstimati, & ideo non amplius de eis, sed æstimatione habenda est ratio. l. cum dotem. C. de iure dotium. & dicit ibi Bar. ꝙ illa uerba aliquid nõ operantur, uidelicet, ꝙ fuerit dictum, Do tibi centum libras in tot nummis aureis, satis enim erat dicere, Do tibi cẽtum libras. Sed dic Bar. uideri uelle cõtrarium, quia in effectu paria sunt, uel quod mutuauerim illi decẽ libras in florenis, uel ꝙ dederim mutuo floren. æstimationis decẽ librarum, quo casu, ex tacita uoluntate partium inducitur, ut florenorum uideatur celebrata uenditio, & ipsa ęstimatio librarum uideatur mutuo concessa, per d. l. cum dotẽ. & l. quoties. C. eo. tit. & ita ut solę libræ uideãtur concessę mututo. & consequẽter oẽ damnũ, & augmẽtum in floreno sit debitoris, & ideo in q. de qua supra, quando debitor promittit tot nummos aureos, qui constant tot florenis, ut supra, uel tot libris, nũmi aurei nõ uidentur æstimati, quinimo floreni uidẽtur æstimati, tot nummis aureis, & ita nummi aurei solum remanere deberent in obligatione, & nulla consideratio habenda esset mentionis florenorum, quod tamen non credo, & dictum Bart. procedit in terminis suæ quæst. quando decẽ promittuntur in melle, uel tot libræ in tot nummis aureis iuxta terminos leg. si stipulatus fuero decẽ in melle. & dict. lege, cum dotem, & l. quoties. Verum in casu nostro promittũtur tot nummi aurei, qui constãt florenis tot ad rõnem tot assium, quæ uerba sunt multum remota quæst. Bart. & magis accedit ad promissionem tot aureorum nummorum, illo

acto, ut redderentur, uel reddi possent in tot florenis precij assium triginta duorum, de qua promissione Bart. ubi supra in fine, ibi, sed si non esset dictum. loquitur, & cōcludit, ꝙ eo casu reddit florenos secundum æstimationem communem, sicut est tempore solutionis, d. l. si stipulatus fuero decem in melle. & d. l. cum dotē. & clare Abb. sequitur Bart. in c. quanto, col. fin. de iureiur. ubi uide omnino. Et Bart. in quęst. præced. uersic. sed quæro, quod si ego. sicut dixi declarat Aret. in cō si. 84. col. fin. ubi uide. & Abb. in d. c. quanto, col. fin. Vel dic, ꝙ in quæst. nostra clare æstimantur nummi, aurei in tot florenis assium trigintaduorum, ex quo parum refert utrum dicatur æstimationis florenorum tot, siue ꝙ ualent tot floreni, siue qui constant tot florenis, ut patet unicuique uel exigui iudicij, & ideo nummi aurei non sunt habendi in consideratione amplius, sed ipsi floreni, per d. l. cum dotem, & l. quoties. & ita Bar. ratio decidit hanc q. non ipsa decisio quæstio. quæ ad rem non facit, & licèt relatiuum iunctum uerbo presentis temporis non facit conditionem, sed demonstret, l. Stichum qui meus erit, cum moriar. ff. de leg. & fideicom. 1. Tamen illa demonstratio adiecta est ad ęstimandum. Et nota prędicta, quia sæpe eueniunt, sed difficultas est, quādo debitor tenetur ad solutionem librarū, an teneatur dare ex moneta, quæ erat tempore contractus, uel ęstimationis, an vero ex moneta tempore solutionis, hoc non declarat Bar. ibi, nec Abb. qui tamen aliàs optimè in prædictis breuibus loquitur in c. quanto, col. fin. de iureiur. In hoc est recurrendum ad quæstio. quando mutatur pecunia, an attendatur in solutione tēpus contractus, an solutionis. In qua q. distinguitur, ut supra, quod aut mutatio extrinsecus fit in bonitate, & non habetur in consideratione, quia potest debitor soluere ex ea, quæ facta est deterior nisi fuerit in mora, quia tunc inspicitur tempus moræ, aut mutatio fit in bonitate interiori, & tunc attenditur tempus contractus. & ita est in qō. nostra, quia licèt in effectu res redacta sit ad tot libras, uel florenos, tamen ex moneta antiqua est soluendum, uel est soluenda eius
a ęstimatio, si fuit mutata a in bonitate interiori. Et ita in terminis Soc. cons. 289. col. fin. Et certe hæc sunt ex mēte Bar. & Doct. in d. l. Paulus. Nam Bar. primò quærit, quādo sūt promissę tot libræ, quid soluendum sit postea, Sequitur quæstio, quando mutatur moneta, & sic loquitur non solum quando mutatur pecunia aurea, uel argentea, sed etiam quando mutuantur tot librę, uel tot floreni ad ęstimationem assium trigintaduorum pro singulo. & ita Brun. in suo tract. char. 27. colum. fi. Est tamen aduertēdum circa primum caput quando solum mutatur precium, quia Bartol. vult, ut a tempore moræ attendatur imminutio quo ad damnum creditoris, non autem quo ad lucrum. Sic in d. l. Paulus, quia in hoc est uidendus Dec. in d. l. cum quid, & dum vult, vt tamen mora non noceat moratori, qui debebat minimam pecuniam, si maior mutetur, cum qua non fit ęstimatio, est videndus Imol. in d. l. Paulus. qui tenet contrarium, & Abb. in d. c. quanto, qui simpliciter reprobat eum, cum quibus est etiam communis opinio. Est etiam aduertendum ad secundum caput, quando mutatur bonitas interior, ꝙ aut mutatur in omni pecunia: & tunc conclusio communis planè procedit, aut in aliquibus monetis tantum, ut si nummi aurei sint eiusdem bonitatis, sicut erant prius, licet precium creuerit: & tunc videretur dicendum posse solui libras, & florenos in tot nummis aureis, qua non est mutata bonitas interior, sed precium: & si nunc precii sunt unius libræ cum dimida, & ultra, augmentum illud cedit commodo debitoris. Ita Bartol. in d. q. sed quæro, quid si ibi, & damnum, & lucrum florenis contingens sit debitoris. & clarius Aretin. consil. 84. colum. fina. uersic. uenio igitur ad secundum: Ego tamen non recedo ab opinio. Brun. in suo tract. char. 28. versicul. sed ulterius quæro. qui tenet contrarium, dicens, ita sæpius obtinuisse, & cōsuluisse; quia in effectu mutatio est in bonitate interiori, id est propter mutationem monetæ paruæ mutatæ in bonitate interiori. Et ulterius est aduertendum quo ad secundum caput, & communem conclusionem, quę uult ut immutatio in bonitate interiori cedat damno debitoris, quod si
4 debitor tenetur ad tot libras, uel tot florenos, in hoc dominio Mediolani, potest ad sui libitum soluere ex quamuis moneta, quæ expendatur, nulla habita ratione bonitatis, quæ esset tempore cōtractus, & ita seruatur in emphyteuticis pensionibus etiā antiquissimis, & eo tpe confectis, quo monetæ longe excedebant precium monetarum nostri tpis in bonitate interiori, quia accipiuntur solutiones absque controuersia a creditorib. ex monetis, quę expenduntur, considerato tempore

tpe solutionis,& non contractus,& satis est ex eis soluere tot libras, siue tot florenos, sicut in contractu dicitur. Et intelligo adesse de hoc ordinationé factam a consilio secretiori in fauoré equitis Caualioni contra ecclesiam maioré huius ciuitatis, siue canonicos, cessante hac consuetudine, est aduertendum, an moneta illa, ex qua soluitur, siue aurea, si argentea, mutata sit extrinsecus in bonitate tantum, quia eo casu ex illa potest solui ad damnum creditoris, ita vt si nũmus aureus sit precij librarũ octo, extinguat debitum librarũ octo, sicut dictũ est. Et quid-
5 quid sit, aduertendum est, an per 30. annos, creditor reperit solutionem pecuniæ, quæ expenditur, quia eo casu etiam tenetur semper in futurum recipere, per c. olim causam. de censi. vbi Abb. in fi. dicit ita communiter teneri, requiritur tñ bona fides in debitore. Aret. consi. 112. col. 2. post Host. in d. c. olim causam. Et ad sustinendũ bonã fidẽ vide omnino Corne. consi. 171. vol. 2. char. pen. & ult. & etiam Bru. in tra. suo de mone. vers. tertio fallit. ubi etiam melius, quam alibi de ea præscriptione loquitur, & Signoro. consi. 74. col. penul. ubi etiam ponit, qualiter succurratur
6 plus debito ignoranter soluenti, nec protestatio recipientis offendit præscriptionem,
7 secundum Brun. ubi supra. In reliquis, maxime circa quæstioné de mutatione monetæ uide Abb. in d. c. 5. de iureiu. plene Rom. cõs. 123. Ana. in c. 2. de maled. in pe. & ult. char. not. Abb. in 2. vol. consi. 57. Bald. 1. uol. consi. pen. & consi. fin. Signor. in d. consi. & Soc. con
1 sil. 6. Et qualiter soluantur salaria officialiũ facta mutatione monetæ, vide Bal. 2. uolum.
9 consi. 269. Et quando † quis promisit tot pedites instructos triennio retinere eo stipendio, quod datur a tali ciuitate, an inspiciatur tempus pactorum, an solutionis singulorum annorum, vide Bald. 5. uolum. consil. 407. Quando vero mutantur Philippei, siue floreni aurei æstimando illos ad libras iuxta dicta supra, & promittat debitor restituere tot libras in tot florenis ad eam æstimationem, ita fieri debet restitutio, secundum
10 Bart. in d. q. Sed † quæro quid si. & ibidem, & alibi Docto. communiter hoc tenent. Et licet pro pecunia argentea non possit dari aurea, nec econtra, sicut dixi, tamé ad solutionem librarum potest dari etiam aurea, cuius ratione dicitur assis, & libra. & ita etiam uoluit Bar. in d. l. Paulus. in 2. q. & cum Barto. in d. l. Paulus. in fi. quando simpliciter mutuantur tot libræ in tot nummis aureis, tenet Ana. in c. 2. de maledic. col. antepenu. & pen. Are. in d. consi. 84. col. fin. vers. supradicto. & Abb. in d. c. quanto. in vlt. colu. ad quæ uide Bar. in l. cũ certũ. ff. de auro, & argento lega. in l. si quis argẽtum. in princ. colum. 2. C. de donationibus. Paul. de Castr. in d. l. Paulus Are. consi. 112. Abb. in 2. uol. consi. 50. & Bal. 5. volu. consi. 130. & 213. & Socin. vbi supra,
11 consi. 268. column. fina. Et quando mutatur nummus aureus simpliciter siue intendatur siue imminuatur, ut potest colligi ex prędictis, satis est restituere nummum aureum, ita ꝙ imminutio erit damno creditoris, & augmentum lucro, & ita expresse Aret. in d.
b consi. 84 colu. 1. nisi debitor esset in mora, b quia tũc debitor tenetur soluere quanti plurimi fuit preciũ aurei nummi a tempore morę, ut per eundem Aret. in d. consi. in ea column. Et dum dixi, si sint mutuatæ librę in tot Philippeis, uideri Philippeos uenditos ꝓ tot libris, & sic satis esse soluere libras. Dic etiam aliquando ex mente contrahentium adhuc uideri actum, ut talis ęstimatio non facit emptioné, sed Phileppei sunt, restituendi, ut per Aret. in d. consil. 84. colu. 2. & 3. Et
12 quia antiquitus aurei appellabantur floreni, si fiat mentio de florenis aureis, quomodo intelligatur, uide not. Ang. in lecta. colu. 4. ff. si cert. pet. vbi etiam Bar. & Fulgos. etsi fiat mentio de florenis largis, auri, quomodo intelligatur, & cuius loci consuetudo attendatur, uide Socin. 247. colu. 3. & sequen. &
13 cuius loci consuetudo attendatur, an locus in quo sita est res, pro qua soluitur, an celebrati contractus, vel ubi conceditur gratia, vel priuilegium, vide Alex. in 2. uol. consi. 21. est materia l. semper in stipulationibus. ff. de reg. iur. ubi Dec.
14 Et † quando debitor promittit soluere in tot aureis nummis cum iuramento, an pręcisè teneatur ad talem solutioné, uide Alex. in 2. vol. consi. 37. colu. 8. & Bart. in l. a Diuo Pio. §. in vendit. in fi. pen. colu. ff. de re iud. Et quid si quis promittit tot florenos, uel soluere tot florenos in bonis suis, uide Soc. con
15 sil. 204. col. 1. An promissis nummis aureis intelligatur de his, qui maioris sint, uel minoris precij? Dic secũdũ Soc. in d. consi. 247. col. 2. & 3. est materia, l. nummus. ff. de leg. & fideic. 3. quam commentatur Iaso. in l. si ita ff. de leg. & fideicom. 8. & inter cętera dicit, ꝙ fallit in dote, de quo Bald. Nouel. facit speciale in tract. de dote, cha. 60. uers. 73. est verum,

rum, ꝙ loquitur tex. in uiro dotem petente. Sed dic multò magis procedere in uxore repetente dotem, quia ob mulierem fauor dotis principaliter est inuentus l.1. ff. sol. matr. dicit tamen Cur. in tract. de monet. in 10.q. consuetudinem Mediolani obseruare, ut in-
c telligatur de minimis, c & loquitur in vxore repetente dotem, uide etiam circa prædicta, & alia in dictis tracta. per Brunũ, Curtium, & Martin. Laud. & Affl. in tit. de falsa moneta. Brunus tamen latius, & magis considerate locutus est quàm alius.

ADDITIONES.

a Si sit mutata. Moneta antiqua currens tempore contractus soluenda est si reperiatur, aliàs debetur eius extimatio. Et hæc est cõmunis sententia ut affirmat Curt. Iun. cons. 24. nu. 4. & seq.

b In mora. Monetæ diminutio stante mora ꝙ cedat damno debitoris, & quomodo hoc intelligatur, uideatur Ant. de Bu. ac Abb. in c. quanto. de iureiu. ille, col. 4. uers. Vltimus casus. hic colu. 5. uers. Item scias procedere. Imo. in cle. ult. col. pen. uer. si uerò mutatio. de decim. Calcan. cons. 15. num. 13. uers. est etiam alia. Barbat. cons. 19. colum. 5. & seq. uers. nec obstat l. uinum. uolu. 4. & uers. & si quispiam opponat. Afflict. Dec. Neapo. 194. col. 2. uers. nec obstat.

c In minimis. Vide quę scripsi super 25. Reg. Cancel. de Mone. q. 3. nu. 4.

Titul. de Vectigalibus.

SVMMAE.

1 *Vectigal propriè dicitur, quod datur propter id, quod vehitur, licèt etiam pro re existenti in ciuitate, vel oppido detur, & appelletur vectigal.*
2 *Vectigal & gabella, & datium, maximè Mediolani æquiuoca sunt.*
3 *Vectigal appellatur etiam lucrum, quod percipit fiscus ex sale.*
4 *Vectigal dicitur omne, quod penditur fisco.*
5 *Vectigal, tributum, causus, pensitatio, annua præstatio, reliquum, & capitatio, quomodo differant.*
6 *Censualis contractus in quo differat a contractu emphyteutico.*
7 *Collecta quid differat a tributo.*
8 *Collecta quando duplicatur, quod sit onus ordinarium.*
9 *Gabella quid significet in ciuitate Mediolani.*
10 *Vectigalia sunt odiosa, & interpretatio debet fieri contra exigentem.*
11 *Vectigalium statuta non trahuntur de similibus ad similia.*
12 *Libellus non offertur in causis vectigalium.*
13 *Vectigalium libri an, & quando probant.*
14 *Publicani dicuntur, qui conducunt uectigalia publica.*
15 *Publicani qui proprie dicantur.*

1 PRimo uideamus quid sit uectigal, † & propriè dicitur, id quod datur pro re quæ uehitur, licet enim edictum de vectigalibus eadem ratione locum habeat pro re, quæ non uehitur, sed sit intra ciuitatem, uel oppidũ, ut per Saly. in l. uectigalia. C. ut no. vectig. in 1. col. Fir. in suo tract. de gabel. in proę. col. 2. & magis per Cuma. cõs. 162. circa pri. & gl. in l. 1. §. hic ti. in uerbo, pendant, ff. de publi. & Fel. in c. ad audientiam. colu. 9. de præscr.
2 & † ęquiuoce utuntur Doct. & statuta his duobus uocabulis, Vectigal, & Gabella, ut dicit Firm. ubi supra. Addo, ꝙ idẽ fit de uerbo, Datium, in hoc dominio, in quo publicanos appellamus datiarios. Et hoc etiam clare uult Sal. in d. l. uectigalia. in 1. col.
3 Lucrum † etiam, & quod percipit fiscus ex sale, vectigal appellatur. Quod satis uult Salyc. in l. si quis. C. de uectigal. & commiss. & uidetur tex. de hoc expressus in l. inter publica. §. 1. ff. de uerbor. significat. ubi inter publica uectigalia numerat uectigal salinarum, & idem tex. in l. 1. ff. ꝙ cuiusq; uniuer. nomine. in prin. & Cuman. clarè in d. consil & uidetur d. glo. in d. c. super quibusdam. §. 1. in uerbo, pedagia. de uer. sig. & nõ curro, quòd princeps ex sale acquirat concedẽdo, ut quis emat sal, uel ut uendat, iuxta d. l. si quis. & dicta Abb. in d. c. super quibusdam. §. 1. de uer. sig. uel ẽt cogendo ut quis emat sal, etiam cariori precio, quemadmodum in hoc dominio fieri nonnunquam uidimus, quia absolutè dico uectigal fisci esse per dictã gl. & probat tex. in d. l. inter publica. §. 1. ubi licet fiscus capiat, non quia uehatur res sed ut quis possit piscari in tali loco, est uectigal, similiter ut quis possit fodere metalla ut in dicto textu, & consequenter dicitur datium, quia, ut dixi, sunt synonyma.
4 Et omne id, quod fisco penditur, uectigal est, ut

est,ut per Corn.in d.consil.loquendo in salinis difficultatem faciebat mihi, quia non dicitur penderi aliquid fisco extra rem ipsam, prout fit, quando soluitur vectigal pro tali re,siue vehatur,siue sit infra ciuitatem,ut su pra dixi,sed videtur precium rei,& salis, qui emitur,quãuis cariori precio. Attamen hoc nihil est,quia re ipsa in idem cadit,nã prohibitus est mihi usus salis,nisi emam in salinis, & ibi si emo, ergo multo plus, q̃ fecissem, vbilibet fuissem in emendo,& illud plus hoc modo re ipsa propter usum salis pendo fisco. ergo est vectigal,& comprehenditur sub omni uocabulo vectigalis, gabellæ, & darij. Attenderem tamen in hoc,si casus contingeret, prout contigit, communem usum loquendi principis, & eius magistratus, qui

5 colligetur ex lectura decretorum, & ordinum super his æditorum. Et quæ sit † differentia inter uectigal,& tributũ,uide per Fir. ubi supra. & ibi inter cætera dicit, ꝙ synonima sunt tributum, census, pensitatio, & annua præstatio,quãdo tamen debẽtur fisco. Ad quæ addo Fel.in d.c.audientiã,col.9.ubi de verbis, Annona,Tributum,Vectigal, reliquum,capitatio,& cẽsus,de censu, siue con-

6 tractu censualis,&† in quo differat a contra-

a ctu emphyteut. *a* uide Soc.cons.167.non inutilis,col.1.in fi.& Ale.cons.14.col.3. vol.2.& Firm.ubi supra,col.2.& uide de ui prædictorum verborum in primis omnino glo.in d.l. 1.§.hic tit.in verbo,penda. ff. de public.

7 Et quomodo † differant tributum,& collecta,uide Fir.ubi supr.col.3.& 4.qui declarat quomodo collecta possit esse munus ordinarium, licèt ex regula sit extraordinarium.

8 Et† ꝙ ubi est munus ordinarium,si duplicetur, etiam dicatur ordinarium. Quæ nota ad intelligentiam oneris tã grauis, quod patitur miserandum hoc dominum appellatũque mensuale, quod sæpe etiam augetur.

9 Et † licet, ut dictum est,gabella pro vectigali accipiatur,& eandem uim habeat.Tamen in hac ciuitate significat locum, ubi reponitur sal, quemadmodum dicimus de salinis. iuxta nota.per Abb. in d.capi.super quibusdam.§.1.

10 Et notat ꝙ vectigalia sunt odiosa,& fieri debet interpretatio contra exigentem.Corn. in consil.199.colum.4. uolum.1. Statuta de vectigalibus debent restringi, ut minus derogent iuri cõi, Socin.cons.302.colum.2.& 3.circa medium,& 4.circa fi.

11 Statuta † vectigalium, quia carent ratione, non trahuntur de similibus ad similia.

12 Aret.cons. 92. col.2.In casus † uectigalium non offertur libellus, sed pro libello publicani offerunt capturam, & carceres, & rerũ retentionem.Bal.1.uol.consil.238.in pri. Li-

13 bri† vectigalium an probent,& quando, uide Soc.cons.208.colu.2.habetur in l.admonendi per repetentes, ff. de iureiuran. ꝙ per Fir.in tract. vbi supra,in 4.parte,& ibi etiam

14 an ædantur.Publicani† dicuntur,qui conducunt publica vectigalia,l.quantæ.§.fin.ff. de pub.& in l.1.§.hic titulus,ff.e.ti.& talis fuit S.Matthæus,secundum gl.in d.§.hic titul.& in l.inter publica. §.1.ff.de verbo. sig.& qui

15 ꝓprie dicãtur publicani,† an nõ solum qui habent vectigal conductum, verum etiã qui habuerunt, & an participes, & fideiussores eorum,vide Fir.in eo.trac.in 2. parte, q. 17. quę scire expedit propter statuta de eis mentionem facientia, & licet ut plurimum Doctores,gabellę verbo, & gabellarij, utantur, tamen idem dicendum est ꝙ de publicanis, & uectigalibus,ut supra uidimus.Et ad prædicta vide Alcia.in d.l. inter publica, §.1.ff. de uerb.sign.

ADDITIO.

a A contractu emphyteutico. Dic iux.gl.not. in c.constitutus.de religio.domi.& per citatos ab Aegid.Boss.in sua praxi crimin.titul. de vectigal.nume.6.per illum omne ius, & possessionem transferri,per hunc utile dominium,& possessionem. Iuxta illum quis non cadit a iure suo non soluens infra biennium, vel triennium,vel per longum tempus, nec in eo sibi locum uendicat tex.in c.potuit. loca.secus in hoc. & aliàs uide quæ scribo in c.1.nu.40.de in inreg.resti.

Titul. Vectigalia qui possint imponere.

SUMMAE.

1 *Vectigalia noua possunt imponere,qui non recognoscunt superiorem.*

2 *Vectigalia sunt ex reseruatis.*

3 *Vectigalium impositio quæritur tanto tempore cuius initij memoria non extet, nec requiritur scientia principis,bona fides, nec titulus.*

4 *Vectigalis institutio est ex maximo imperio.*

5 *Ius exigẽdi uectigal an quæratur præscriptione.*

 6 Vectiga-

6 *Vectigal nouum an possit imponi per habentem iura imperialia in suo territorio in præiudicium eius, cum quo habet conuentionem, ut ei nihil innouet.*

7 *Vectigalia noua an possint imponi subditis, & qualiter eius succurratur.*

8 *Vectigalia noua an possit imponere feudatarius subditis, vel cōcedere, vt inter se imponant, & tit. de ang. nu. 3.*

9 *Vectigalis noui exigendi ius non comprehenditur in uerbis amplis generalibus.*

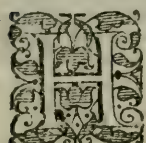
10 *Vectigal nouum imponere potest habens iura principis.*

11 *Vectigal nouum si debet imponi requiritur licentia principis.*

12 *Vectigal nouum ex qua causa iusta possit imponi.*

13 *Collecta noua non potest imponi sicut nec nouum uectigal.*

14 *Titulus iustus, uel possessio exigendi uectigali, quæ dicatur.*

1 His breuiter uisis ad declarationem terminorum quæro †qui possunt imponere noua vectigalia, uide Fir. ubi supra, in prima parte, ubi latè loquitur de Imperatore, Rege superiorem non recognoscente, qui absq; dubio possunt, deinde de baronibus, feudatarijs, ciuitatibus, uillis, & castellis, atque alijs quæ uideri possunt, quibus addendo aliqua. Scias, †quod uectigalia sunt ex re seruatis principi toto titul. C. noua uectig. institui non posse. d. c. super quibusdam, §. 1. de uerb. signif. Et † eorum impositio quæritur tanto tempore cuius initij memoria nō existat in contrarium, nec requiritur sciētia principis, nec alterius, nec bona fides, nec titulus. Alex. cons. 6. in 1. uol. circa quæ uide Bal. 5. vol. cons. 340. & in 3. cōl. 370. Bal. vol. 3. cons. 468. uol. 5. cons. 445. est materia Bar. in l. si publicanus §. fi. ff. de public. ponit Ias. in l. imperium, ff. de iurisd. om. iu. Sal. in l. uectigalia. C. noua uectigalia institui non posse, & dixi supra, in tit. de princcipe. in materia collectarum, & Sal. in dicta l. uectigalia, ponit colu. 1. quæ dicantur noua uectigalia, & † quod institutio uectigalis est inter ea, quæ sunt ex maximo imperio, quia non competit alij, quàm principi, ita ut etiam non competat ciuitati, dicta l. vectigalia, per D. Mar. in tractatu de principe. in tit. de fisco concl. 33. 68. & 56. Abb. consilio 20. Et an † quæratur ius exigendi uectigal præscriptione, uide Bal. 1. uolu. cons. 257. & eodem uol. cons. 242. An † habens iura imperialia in territorio suo possit imponere nouum uectigal in præiudicium eius cum quo habet conuentionem, ut ei nihil innouet, uide Ange. consi. 289. columna penultim. An subditis possint imponi noua uectigalia, & qualiter eis succurratur, uide Bald. in § penul. in titul. de pace tenenda, & in c. pen. de cap. cor. per Iacob. in tract. de homag. & Papa l. in l. placet. C. de sacros. ecclesijs. An feudatarius possit imponere noua uectigalia *a* subditis suis, uide Bal. 5. uol. cons. 436. & Parpal. [ubi supra]. & an feudatarius possit concedere subditis suis, ut inter se imponant nouum uectigal. uide Bald. 5. uolum. cons. 507. Per uerba generalia, & ampla non intelligitur cōcessum ius exigendi nouum uectigal, nisi expresse concedatur. Imo. cons. 121. post medium, & dixi supra dum in genere locutus sum de regalijs. Habens iura principis in suo territorio potest nouum uectigal imponere, ut p Abb. cons. 20. col. 1. ubi loquitur de Senensibus, uide omnino Cuman. cons. 162. circa finem. Ad imponendum nouum uectigal requiritur licentia principis, quam facile cōcedit quando patria est tenuis, Bal. 5. uolu. consil. 340. Quæ sit iusta causa principi imponendi nouum uectigal, uide Signorol. cons. 108. col. 3. Iacob. in d. tract. de homagijs. & Parpal. in d. l. placet. & sicut non potest imponi nouum uectigal, ita nec noua collecta, ut per Cor. in consilio 199. uolu. 1. col. 2. in fi. & seq. & colum. pe. & dixi supra. Quomodo dicatur quis esse in iusto titulo, uel iusta possessione exigendi uectigal ita ut excusetur à pena, uide Bald. notabiliter. 4. uol. cons. 289.

(Margin numbers: 2, 3, 4, 5 in the left column; 6, 7, 8, *a*, 9, 10, 11, 12, 13, 14 in the right column.)

ADDITIO.

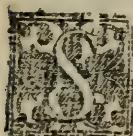
a Noua uectigalia. Pro negatiua, quia recognoscit superiorē est cōmunis opi. ut per Curt. Iu. consi. 90. nu. 5. Imo etiā committitur uis publica prout uoluit idem Aeg. Boss. alios ad id citās supra ti. de ui publ. & priua. nu. 4.

Tit. de Vectigalium conductione.

SVMMAE.

1 *Vectigal si alienetur ad certum tempus utrum dicatur uenditio an locatio, & in quo consistat*

sistat utilitas.
2 *Licitationis materia.*
3 *Licitator primus an possit eligi a fisco quando secundus non est soluendo.*
4 *Perfectus quando dicatur contractus in licitationibus.*
5 *Magistratus ad quem pertinet cura uectigaliũ non potest illa conducere, ex decreto Mediolani, ut nullus officialis nec eius filius, pater frater, &c. possit conducere uectigal.*
6 *Præsumptio iuris, & ex iure non admittit probationem in contrarium.*
7 *Præsumptio iuris, & ex iure indirectam, admittit contra se probationem.*

Vccessiue plura uidenda essent circa materiam conductionis uectigalium, de quibus latè ponit Firm. in suo tract. in 2. parte, ad quẽ nè eadem repetam te reiicio, unũ tantummodo te admonisse uelim, ut circa
1 1. q. qñ uectigal alienatur ad certum tẽpus, vtrum dicatur locatio, uel uenditio, ex quorum terminorũ declaratione infertur, an, & quando fiat remissio mercedis, & successiuè de remissione ipsa uideas, quæ dixi latissime in parte seq. quæ est ultima totius operis ad hoc facta, ut ex eius inscriptione ui-
a deri potest, *a* & circa materiam licitatio-
2 nis, uide omnino Bart. in l. licitatio. in princ. ff. de pub. & in l. si tempora. C. de fide instru.
3 lib. 10. Et in q. quando † unus uectigal licitatur, promittit emere, uel conducere post alium qui pariter promisit, & secundus non est soluendo, an possit eligi primus, in quo Bar. in d. l. licitatio. uult posse, & tenet primum non liberari per secundum offerentẽ, uide plene Bal. 2. uol. cons. 327. eundem omnino, uolum. 3. cons. 191. Firm. ubi supra, & omnino Cur. cons. 4. siue 40.
4 Et † quando dicatur perfectus contractus in his licitationibus, uide ultra Bar. in d. l. licit. Bal. 4. uolu. cons. 393. & Firm. ubi supra, q. 10. Credo esse materiam d. l. si tempora, C. de fide instru. ubi est uidendus Ioan. de
5 Plat. Scias etiam in materia uectigalium æditam esse constitutionẽ Mediolani, ut nullus familiaris principis, nullus uel officialis, & qui stipendia meret à principe se intromittat in uectigalibus principis conducendis, pariterq, etiam prohibet, filios, fratres, filios fratris, ascendentes, & alias personas sub pœna publicationis bonorum, & alia arbitrio principis, qui ordo est factus ad hoc ut præfecti redditibus principis ad quos spectat onus eorum, & iurisdictionis exercendę in causa uectigaliũ, & cõseruandi ipsos redditus, ipsimet uel per suos non cõducãt uectigalia, nec in eis partem habẽt, quia deinde essent iudices in clausa propria, & malè se haberent fisci, & pariter est facta respectu aliorum officialiũ, quia absolutè omnibus loquitur, nè eorum fauore sequatur detrimentũ fisco, respectu vero attinentiũ, est ædita ex quadã præsumpta opinione societatis initę cum officialibus, siue nè officiales ipsi conduci faciant ab eis uectigalia,
6 & † quia lex disponit, & super pręsumptione se fundat, vñ præsumptio iuris, & ex iure, cõtra quam non admittitur probatio in con-
b triũ, † vt no. in l. a diuo Pio. §. si pignora. ubi gl. ff. de re iud. & per Doc. in l. siue possidetis. C. de prob. per Inn. & Doct. in c. quia ue
7 risimile. de pręsumptio. tñ indirecta uia admittitur probatio in contrarium, uidelicet nõ esse casum, ex quo resultet talis præsumptio iuris, & ex iure, glo. est notabilis in cle. unica. in uerb. fecisse narramus. de prob. no. Inn. Ant. de Butr. & Doct. in c. ad id, de spõsal. ut puta probando fratrem, siue attinentem non esse talem, in quo possit cadere ea præsumptio, uel ob inimicitiam inter ipsos existentem, uel alia ex causa, & ubi casus cõtingeret in attinente maximè alterius officialis, quã ex eis redditib. quib. præsunt, uel ex alijs magnis officialibus, qui omnib. quibus uolunt fauoribus pollent, impium esset, ut punirentur, nisi a latere fisci probaretur malitia, siue fraus, & ante d. const. aderat decretum comitis uirtutum, quo solum prohibebantur attinentes quæstorum qui redditibus præsunt, & Referendariorum curiæ, quod etiã non fuit usu receptum, ut patet in decreto exinde secuto post 14. uel 17. annos, quo solum absolutè prohibeantur officiales, & iure communi non etiam absolutè officiales ipsi prohibentur cõducere uectigalia, sed duntaxat ij, quorũ interuẽtus requiritur in eorũ locationibus, & magis qñ sunt iudices inter fiscum, & publicanos, maximè in remissionibus quæ ob bellum, uel alium casum fortuitum petuntur, secũdũ Ang. in Auth. de alienatione, & emphiteusi. §. ęconomus. & Firm. in tracta. de gabel. in 3. parte, col. 3. versic. 5. & ibi ponit colum. 1. quod regulariter omnes possunt conducere uectigalia, & quilibet censetur

habilis

habilis postea condescendens ad personas prohibitas.

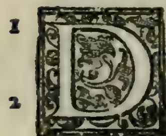
ADDITIONES.

a Videri potest. sub tit. infra de Remiss. merced. publica. nu. 5. vers. tertia est conclusio.
b Probatio in contrarium. L. ult. C. urbi. tute. l. antiq; iuncta gl. in ver. esse credendum. C. ad Velleia. l. ulti. ff. quod met. cau. c. is, qui fidem c. tua, & c. ueniens. de sponsa. glo. in l. si duo, ff. de acqui. hæred.

Titul. de Vectigali, quod soluitur ex contractu.

SVMMAE.

1 *Vectigali soluto ex contractu an debeat solui ex distractu.*
2 *Vectigali soluto ex contractu an debeat solui iterum quando transfunditur in alium, uel quando reficitur combusto protocollo.*
3 *Vectigal quando sit soluendum ex contractu conditionali, & in quo loco, & temp. sit soluen. vectigal, nu. 8.*
4 *vectigal an debeat solui si fiat conuentio de contrahendo, uel contractus precio declarando tur tertium nominatum.*
5 *Vectigal non debet solui quando accessoriè fit uẽditio ad contractum locationis, uel dotis, ubi pro locatione, vel dote non debeat solui.*
6 *Statutũ loquens de solutione, uectigalis pro frumento, ꝙ extrahitur, quomodo intelligatur.*
7 *Vectigal non soluitur quando adest statutum vt pro instrumento, soluatur vectigal, & fiat contractus sine instrumento.*

1 DVm Firm. in 5. parte quærit si est soluendum vectigal pro contractu, an ẽt solui debeat
2 pro distractu. Et quid si unus contractus transfundatur in alium, vel si reficiatur combusto protocollo. Adde Paul. de Cast. cons. 328. col. 5. & seq. Alex. cons. 37. columna. 3. uolumi. 3. & Bal. uol. 5. cons. 164. & dum tan-
3 git. An & quando sit soluendum uectigal ꝑ contractu conditionali, Adde Aret. cons. 11. colu. 1. circa fin. & col. 4. post medium. Quid
4 si fiat contratus, uel cõuentio cõtrahendi *a*
a precio declarando per talem an debeatur uectigal pro eo contractu, si non sequatur declaratio, & an fauore vectigalis debeat ille cogi ad declarandum uide Bald. 4. uolu.
5 cons. 444. Si uectigal debet solui pro uenditione, non autem locatione, uel dote, & fiat uenditio accessoriè ad principalem contractum location is, uel dotis pro tali contractu uenditionis accessoriæ non debet solui uectigal, ut per Anch. cons. 71. Quo modo intelli
6 gatur statutum loquens de solutione vectigalis frumenti quod extrahitur, uide Firm. ubi supra, in dict. 5. parte, column. fi. uer. 18. quęro. Feder. cons. 127. ubi etiam ponit si
7 statutum loquatur de frumento quod ducitur per eum qui transeat quomodo intelligatur. Si statutum uelit ut pro instrumento soluatur uectigal; & fiat contractus sine instrumento ut soluitur. Imol. cons. 17. Firm. in 6. parte tractat. & uide etiam de hac materia, infra, pro quibus rebus solua. vectig. uers. si loquatur statutum.

ADDITIO.

a Conuentio contrahendi. Hinc dicimus aliud esse uendere, aliud promittere uendere. Pau. castren. post glo. in l. in bonæ fidei. in princ. ff. de eo quod cer. loco. Et emphyteuta uendere promittens non uendit a iure suo c. Dec. Neap. 155. Notarius. nu. 6. & seq.

Tit. Vectigal quo loco, & tempore sit soluendum.

SVMMAE.

1 *Vectigal solui debet in loco solito adeo ut si alibi exigatur priuatur iure suo qui illud habet.*
2 *Vectigal quod solet exigi a transeuntibus per aquam, nõ potest exigi ab ijs qui per terram iter faciunt, nec econtra.*
3 *Statutum disponens ut uectigal soluatur a transeuntibus per territorium non habet locum, quò ad transeuntes per uiam communem.*
4 *Vectigal si debet solui ad portam, etiam si quis sit in suburbijs.*
5 *Statutum puniens eum qui extraxerit, an comprehendat uolentem extrahere.*
6 *Vectigal debetur ei ad quem spectat ius primo mensis, quando uno mense spectat uni, & alio spectat alteri, & si quis cœpit primo mense extrahere, sed uon potuit impeditus tempestate, & alio mense extraxit.*
7 *Vectigal quo loco sit soluendum quando contra-*

ctus

ctus est conditionalis, & cõditio non alibi purificatur quàm in loco contractus.

8 *Vectigal debet solui tempore celebrati contractus conditionalis, non tempore euenientis conditionis, & tit. de vectig. quòd sol. ex contr. num. 3.*

6 *Vectigal soluendum est in loco contractus, licet res alibi sit.*

10 *Statutum de soluendo uectigali obligat forenses in territorio constituentiũ contrahentes.*

11 *Vectigal pro dote an debeat solui in loco contracti, an in loco consummati matrimonij.*

12 *Statutum ut ex contractu extra territorium celebrato solui debeat uectigal in loco domicilij qualiter intelligi debeat.*

ET circa materiam in quo loco sit soluendum vectigal, de qua Firm. in d. tract. in 6.
1 parte. Adde † q̃ vectigal debet solui in loco solito, & non alibi, Firm. ibi, col. final. versicul. sed pone. & si alibi habens vectigal exigat priuatur iure suo. Anan. in c. 2. de iudæis, col. 1. in fi. vers. per illum tex. post But.
2 Card. ibi, Et ideo si est solitum exigi a transeuntibus per aquam, non potest exigi ab iis qui per terram transeant, nec econtra. Bald.
3 uol. 5. consi. 140. uersus finem, imò statutum disponens, ut soluatur vectigal a transeuntibus per territorium, non comprehendit transeuntes per uiam communem. Soc. cõs. 302. colum. 4. Socin. consi. 217. colum. penult. post
4 post medium. Si † uectigal debeat solui ad portam ciuitatis, non prius contracta erit obligatio, quàm sit peruentum ad portam, licet quis sit in suburbiis. Bal. uol. 1. cons. 272.
5 col. 2. circa fi. & col. fin. Si † statutum pnit eũ, qui extraxerit, an comprehendat volentem
a extrahere, *a* vide Ang. in l. arboribus. §. idẽ
6 tractat. circa fi. ff. de usufr. Si † vectigal primi mensis spectet uni, & secundi mensis alteri, & quis in primo mense cœperit uelle extrahere, sed nõ potuerit tempestate impeditus, & exinde secundo mense extraxerit, vectigal spectabit publicano primi mensis. Alex.
7 uol. 3. cons. 7. In quo loco sit soluendum uectigal contractus conditionalis celebrati Venetijs cuius conditio eueniat alibi, vide Fir. vbi supra, in 1. quæstio. & Alex. in d. 3. uol. consil. 7. Vectigal debet solui tempore cele-
8 brati contractus conditionalis, non tempore euenientis conditionis. Firm. ubi supra, colum. 2. & Alexan. in 4. uol. consi. 36. col. 2.
9 & sequ. Si † hic uendatur res existens alibi, vectigal hic soluendum erit, ut per Firm. ubi supra, col. 3. & Alex. uolu. 3. cons. 51. col. 1. & uol. 5. consi. 49. col. 2. in fi. & sequent. & Socin. cons. 302. col. 1. 2. & 4. circa fin. & seq.
10 statutum † disponens ut uectigal soluatur, ligat forenses in territorio statuti contrahen-
11 tes. Corn. 1. uol. cons. 199. circa prin. An † vectigal pro dote solui debeat in loco cõtracti, vel consummati matrimonij, uide Soc. cõsi.
12 302. col. 2. Statuto † disponente, ut pro contractu extra territorium celebrato solui debeat uectigal in loco, in quo quis incola est qualiter intelligi debeat, uide Socin. consil. 302. col. 2. & seq. & col. 6. & seq.

ADDITIO.

a Volentem extrahere. Hic cadit discussio qñ conatus puniatur, ac si effectus esset secutus. & regula est, q̃ nemo incurrit pœnam nisi delictum fuerit consummatũ, prout per Ias. & alios, regulam, & limitationes ponentes in l. 1. §. ult. ff. quod quis. iur. & per Fel. in tracta. quan. cona. puni.

Titul. Vectigal soluere qui teneantur, & qui ab eo excusentur.

SVMMAE.

1 *Vectigal soluere, quis teneatur ex multis personis enumeratis.*

2 *Vectigal soluere tenetur emptor non uenditor.*

3 *Vectigal an teneatur soluere clerici pro rebus?*

4 *Vectigal an teneantur soluere commune, uel fiscus emptori, quando quis illud emit a communi, vel fisco?*

5 *Vectigal an teneatur soluere emens ab ecclesia, vel fisco?*

6 *Pedagij exemptionem, an intelligatur habere qui habet priuilegium eundi, & nauigandi sine molestia.*

7 *Vectigal an teneatur soluere hæres, uel legatarius?*

8 *Vectigal non potest imponi forensibus conducentibus necessaria ad locũ, qui sit exemptus a uectigalibus ex conuentione.*

9 *Scholaris priuilegium, ut non teneatur ad uectigalia, an gaudebit qui desiit esse scholaris.*

Et circa

1 ET circa materiam eorum† qui soluere debent uectigal, & qui ad ipsum non tenentur, uide multa, quæ posita sunt per Firm. in d. tract. in 2. part.
2 Quibus † aliqua addendo, dũ dicit emptorẽ mercis teneri, non aũt uenditorem, uide Alexan. qui idem uult, in 3. uol. consi. 50. col. 2. & uide etiam Soc. consil. 147. in tribus primis. col. 2. & ibi etiã ponit utrum creditor, uel debitor teneatur
3 soluere uect. Et an clerici *a* teneantur pro
a rebus, ultra Firm. uide omnino quæ dixi supra in titúl. de priu. in mat. collectarum, & ibi etiam plene tetigi de eorum colonis,
4 & massarijs. Et quando quis emit a communi, vel fisco uectigal, an teneatur commune, uel fiscus sicut alius priuatus soluere emptori. uide Bar. in l. licitatio. §. fiscus. ff. de publica. Iaso. in l. ne quidquam. ff. de eden. ubi etiam Alex. & Alex. conf. 149. col. 2. uolu. 2. Bart. conf 226. Cauetur statuto, alias est con
5 sil. 119. Soc. plenè consil. 226. An ementes ab
b ecclesia, uel fisco teneantur ad uectigal, *b* vide Bar. in d. l. licet. § mercatores. ff. de publ. dixi supra in tit. de principe. in materia immunitatum, & pendet a quæstione, an non priuilegiatus succedens priuilegiato utatur priuilegio eius, cui successit, de qua in Auth. quas actiones, col. penul. C. de sacros. eccle. ponit de hac quęstio. quando non immunis succedit immuni Dec. consil. 48. ubi limitat Bart. in d. §. mercatores. & Dec. consil. 51. &
6 pro tenui facultate, col. 2. An habens priuilegium eundi, & nauigandi, sine molestia, intelligatur habere exemptione pedagii, dic eum habere, ut per Signorol. conf. 70. colu. 3.
7 Et an hęres, uel legatarius teneatur ad solutionem uectigalis, uide ultra Firm. ubi supra, in q. 16. Soci. conf. 246. in tribus. 1. col. Quid
8 si locus ex conuentione sit exemptus a uectigali, an possit imponi uectigal forensibus conducentibus ad eum locum necessaria?
9 Abb. tenet nõ posse, conf. 30. col. 2. Et si statutum dicit scholarem nõ teneri, an habeat locũ in eo qui desijt esse scholaris, uide Fir. ibi. q. 30. & Bar. consil. 134.

ADDITIONES.

a An clerici. Quòd non teneantur soluere gabellas, ad quas ciues tenentur, communẽ affirmat Io. de Amic. de Venaf. conf. 18. nu. 1.
b Ad vectigal. Pro negatiua, sicut enim ecclesia immunis est a solutione gabellæ, put per D. meũ Dec. communem affirmantem. conf. 49. nu. 3. & seq. sic etiam emens. Fely. in prohem. Decretal. in ver. Gregor. volum. 2. vers. similiter dicit glos. & in c. 1. colum. 1. vers. in quartum verò. de simon. Ias. consil. 112. col. 2. uers. hinc notat Ioannes. lib. 1. Dom. meus Dec. in l. 1. col. 2. versicul. primus est. C. de in ius uocan. Hippolyt. de Marsil. in l. si quis viduam, colum. 5. vers. & adduci etiam potest ff. de quęstio.

Titul. Vectigal pro quibus rebus soluatur.

SVMMAE.

1 *Vectigal quibus ex rebus soluatur, remissiuè.*
2 *Vectigal an debeat solui quando statutum mandat, ut tantum soluatur pro libra, & res minoris precij sit, quam libra.*
3 *Vectigal non debet soluere deferens in exercitum mandato principis.*
4 *Vectigal an soluatur pro refectione instrumenti?*
5 *Vectigal solui non debet pro datione in solutum, quæ propter appellationem sit suspensa, vel reuocata, uel quando debitor bona recuperauit.*
6 *Statutum loquens de mutuo, in solutione vectigalis, an habeat locum si numeratio non interuenit.*
7 *Statutum disponens ut pro quolibet contractu alienationis soluatur vectigal an comprehendat permutationem.*
8 *Statutum loquens de contractu, an habeat locum in donatione?*
9 *Statutum loquens de venditione, an habeat locum in pacto vendendi.*
10 *Statutum loquens de contractu, an habeat locum in contractum nullo.*
11 *Exceptio nullitatis contractus ab una parte facta propter non solutum vectigal, an possit excipere per replicationem paris culpæ.*
12 *Statutum annullans contractum propter uectigal non solutum, an habeat locum in testamento?*
13 *Vectigal an habeat solui quando statutum uult, vt soluatur pro uenditione, & hæres cogitur ex dispositione testatoris uendere?*
14 *Vectigal si sit solutum in alia parte iudicij, non pro petitione facta, an iudicium sit nullum, quando statutũ vult, ut soluatur pro litibus sub*

sub pœna nullitatis

15 *Vectigal qualiter soluatur pro quantitate petita ad rationē duorum denariorum pro qualibet libra, cum quis petijt triginta, & obtinuit decem.*

16 *Vectigal an debeat solui pro eo, quod superest deductis expensis.*

17 *Vectigal qualiter soluatur quando statutum vult illud solui pro hæreditate, & quis sit institutus donec uiuat, & sub conditione.*

18 *Vectigal qualiter soluatur pro annuo legato quando statutum vult, ut pro quolibet legato soluatur.*

19 *Vectigal an debeat solui quando hæreditas patris est delata filio, & statutum vult, vt soluatur pro qualibet hæreditate.*

1 Vlta † pro quibus soluitur, aut non soluitur vectigal connumerat Firm. in eo tractatu, de gabel. in octaua parte, in secūda parte illius octauæ. & dum loquitur de re inestimabili, uide Alexand. in l. quarta, §. prætor, ff. de dam. infect. Alexand. consi. 24. colum. 5. circa fin. in 2. uolu. & consi. 57. col.
2 2. eod. vol. Si statutum mandat tantum solui pro libra, & res ualeat minus libra, an debeat fieri solutio, uide Firm. ubi supra in q. 3. & omnino Roma. consi. 434 circa mediū.
3 Et de rebus, quę ad exercitū deferunt̄ ultra Firm. q. 7. vide Bald. 2. uol. consi. 496. ubi dicit pro eis nihil deberi si deferantur mandato principis, secus si sua sponte quis ad exer-
4 citū ferat. Et an soluatur uectigal ꝑ instrumenti refectione uide Fel. in c. cum accessissent. col. pen. de const. & col. fin. Bar. consi. 67.
5 & si est soluendum pro datione insolutum, quæ fuit suspensa per appellationem, uel reuocata, uel quia debitor bona recuperauit, an sit nihilominus soluendum, uide Abb. q. dicit soluendum non esse, consi. 69. idem tenet Soc. cons. 76. colum. 2. & seq. Si statutum
6 loquatur de mutuo, an habet lucum si numeratio non interuenit, uide Ange. cons. 49.
7 Si loquitur statutum de quolibet contractu alienationis an comprehendat permutatio-
a nem, *a* vide Firm. ibi. q. & Rom. consi. 189.
8 circa fin. Et quando statutum loquitur de contractu an habeat locū in donatione, uide Corn. consi. 78. colu. fi. circa fin. & ponit
9. Bar. in l. 1. colu. 1. ff. de donat. & si loquatur de venditione an habeat locum in pacto vēdendi, vide Ang. in l. 1. C. de pact. pignor.
10 Alex. in 4. uolū. consil. 103. & quid iuris sit vbi contractus sit nullus, uide Ale. con. 104. col. 3. & fin. in 1. vol. & in 4. vol. cons. 36. col. 3. in prin. Fel. in c. ex tenore. col. 3. & seq. de rescri. Rom. cons. 78. Et de his, & similibus quæstionibus, vide Firm. in 3. parte, dictę
11 octauæ partis. Et quia in q. 16. quærit qn̄ statutum uult, ut pro contractu soluatur uectigal, aliàs sit nullus, & una partiū excipit de nullitate contractus propter non solutū uectigal, utrum possit altera pars replicare de pari culpa. s. ipsum excipientem non soluisse uide in hac quęst. Alex. in l. fi. §. pen. colum. 2. ff. de eo per quem factum erit. & l. cū mulier. col. 8. & seq. ff. sol. mat. Aret. consi. 101. in
12 fin. & consil. seq. col. 2. Et circa statutum annulans contractum propter uectigal nō solutū an habeat locum in testamento, de quo per Firm. q. 19. Adde Bald. 1. uol. consil. 458.
13 col. 1. & 1. in prin. Et si statutum uelit solui uectigal pro uenditione, & hæres cogat̄ uendere ex dispositione testatoris, an soluere debeat uectigal, uide Bal. 5. uolu. consi. 440. circa fi. stante statuto ut pro litibus solui de-
14 beat uectigal sub pœna nullitatis, & uectigal non sit solutum pro petitione in iudicio facta, an iudicium reddatur nullum ubi soluatur in alia parte iudicij, uide Fir. in 4. parte, octauæ partis. uers. quinto quæro, & idem quod Firm. dicit Alex. 1. uolu. cons. 125. co-
15 lum. fin. Qualiter soluatur uectigal per eum qui petit triginta, & obtinet decem, stāte statuto, ut soluatur uectigal pro quantitate petita, ad rationem duorum denariorum pro qualibet libra ultra Firm. vbi supra, in uersi. sextō quæro, uide Ias. in l. cū quædam puella. § quoties, ff. de iurisdict. omnium iud. An
16 uectigal debeat solui tantum pro eo quod superest deductis expēsis, ultra Fir. in 5. par. 8. quæst. col. 1. vide Fel. in cap. ad nostrā, col. 2. de iureiur. & Ias. in d. l. cum quædam, §. 1.
17 ff. de iurisd. omnium iudi. Si statutum uelit solui debere uectigal pro hęreditate, & quis sit institutus donec uiuat, & sub cōditione, an soluere debeat, & quid pro uectigali, uide
18 Bal. 4 uolu. cons. 159. Et quomodo debeat solui uectigal pro annuo legato stāte statuto, ut pro quolibet legato soluatur uectigal, ultra Fir. in d. 5. parte. 9. q. uers. 4. uide Socin.
19 consi. 76. colu. pen. Si statutū uelit, ut pro qualibet hęreditate soluatur uectigal, an habeat locum in hæreditate patris delata filio, ultra Fir. ubi supra, q. 16. uide Ale. plene in l. in suis, ff. de li. & post. col. 2. & seq. & circa ma-

ea materim cõtractuum, in hac materia uide quæ dixi supra, in ti. de vectigal. quod soluitur ex contractu.

ADDITIO.

a Permutationem. Pro opin. negatiua adduci potest, illam diuersam naturam habere ab alijs cõtractibus ac prouisionibus. c. uni. de re. permu. lib. 6. clem. uni. eo. & utrobiq; per omnes. Et per eam res aliqua nõ acquiritur, sed una loco alterius subrogatur, ut concludũt Fede. de Sen. cons. 6. col. 2. uers. Illud autẽ. & vers. quod autem dixi. ac cons. 73. & in tract. permuta. quæst. 18. sequuntur Cardi. in cap. quæsitum. 19. q. num. 15. de re. permu. Gasp. de Perus. in tracta. reserua. dum quærit quis sit effectus reseruationis. nu. 4. fol. 6. ac Nic. Mil. in suo Reper. in uers. gratiam beneficij, impetrans ex causa permutationis. & uoluit Rot. 5. Nota quod ex quo. sub tit. de re. permu. aliàs. 340. in anti. & in trac. 1. eo. titu. Habemus item, ꝙ statutum loquens de emptionibus, & uenditionibus, permutationem nõ comprehendunt, præsertim in odiosis prout sunt hæc onera. specu. in titu. de emptio. & uendi. §. nunc dicendum. vers. sed pone statutum. Bal. in l. vlt. nu. 4. uers. extra hoc. ff. de cond. ob cau. & in l. 1. nu. 7. vers. unde scias ꝙ nomine permutationis. C. de re. permu. sequitur Alex. cons. 76. visis dubitationibus. colu. 2. uers. statutum etiam de quo. & vers. Pro hoc bonus tex. uol. 5.

Titul. de Fraudantibus vectigalia.

SVMMAE.

1 *Fraudare vectigalia an sit licitum in foro conscientiæ.*

2 *Licentia abutens in fraudem uectigalis amittis beneficium licentiæ.*

3 *Licentia non extenditur ad empta post licentiã de quibus non cogitauit licentiam dans.*

4 *Statutum prohibens ne quid extra territorium uel extrahatur, uel conducatur in territorijs, num habeat locum in eo qui aliunde ducit in territorium ut inde extrahatur, & alio ducitur.*

5 *Vectigal si promisit soluere vector, & dominus posuit capsulam inclusam in re vehenda, & fuit capta a publicanis, cuius sit periculum.*

6 *Vectigal si non soluatur per conductorem, vel nautam cuius periculum sit.*

7 *Ignorans vectigal an incidat in pœnam vectigalis non soluti.*

8 *Publicanus nõ debet dicere transeũtibus, solue.*

9 *Equitans non tenetur nisi præcesserit culpa quando statutum dicit, ut equus non moueatur per plateam sub pœna, &c. & equus uiolenter currat.*

10 *Vectigal licet non debeat solui, tamen res debet consignari, aliàs incidit in commissum.*

11 *Publicani remissio an excuset quem a pœna?*

12 *Professus falso publicano, uel costodi, uel non professus, an possit se corrigere, & in fin. quantum tempus.*

13 *Professus cum non conu eniret cum publicano ratione uectigalis, si absque licentia recessit, & cum cæpisset recedere illico reuersus est, an res in commissum ceciderint.*

14 *In commissum an omnia incidant, quando quis portat merces licitas, & illicitas.*

15 *Vectigalia fraudantiũ materia ubi tractetur.*

16 *Vectigal non soluens, quomodo dicatur in dolo ita ut incurrat pœnam statuti.*

17 *Pœna apposita fraudãti vectigalia an habeat locum si fraudentur, postquam alijs locata, vel uendita sit.*

18 *Immunis non debet sub prætextu aliquem excusare.*

19 *Vectigal quando liceat fraudare.*

20 *Minor quando excusatur ob non solutum uectigal.*

21 *Spoliatus iure exigendi vectigal quõ agat.*

Ltimo circa fraudantes uectigalia, uide Firm. in 9. parte
tract. sui. Et quia primo quæ-
1 rit † an in foro conscientiæ
sit licitum fraudare uectigalia. Dic ut per Felyn. in capi.
2 1. de const. colu. 13. & adde etiam † quod qui
a abutitur licentia in fraudem *a* uectigalis amittit etiam beneficium licentię, ut per Cast. in l. cum ita legatum, in prin. ff. de leg.
3 2. & † licentia non extenditur ad empta post licentiam, de quibus non cogitauit dans licentiam, ut dicit Castr. ibi. Statu-
4 tum † prohibens, nè quid extra territtorium trahatur, vel in idipsum conducatur, non habet locũ in eo qui aliquid aliũde ducit in dictum territoriũ, ut inde extrahatur, & aliò ducatur. Alex. in 4. uol. consi. 87. Soc. consil. 74. colu. fi. ubi etiam habes, an ille teneatur, qui extrahit ut iterum reportet ad locum a qua

5 qua extraxerat. Si † uector promisit soluere, & dominus posuit capsulam inclusam in re uehenda quæ fuit capta, cuius erit periculum, uide Bald. consil. 417. uol. 1. Et si cō-
6 ductor, uel nauta non soluit uectigal, cuius periculo cadat, uide Cuman. cons. 52. & cōs.
7 5. Et quia est quæstio, an quis incidat in pœnam uectigalis non soluti, licet illud ignorauerit, l. interdum. §. licèt. ff. de pub. ꝙ facit dubium in prædictis quæst. q̄uo hoc intelligatur, uide Bart. in d. §. licet Fel. in c. 1. col. 2. de re iudic. & Alex. omnino in 4. uol. consil.
8 84. col. pe. in fi. Et scias ꝙ publicanus nō debet dicere transeunti solue, d. l. interdum. §. diui. ubi Bar. no. Sed pro limitatione d. §. uide Firm. in d. 9. par. uers. 2. quęro, & uer. quis
9 dicatur. Et si statutum dicat ut equus non moueatur per plateam sub pœna, & uiolēter currat, non tenetur equitans nisi præcesserit culpa, d. l. interdum. § si pp. ubi Bar. not. Fel. in c. agnoscentes, col. fi. circa fi. de const. Abb. 2. uol. cons. 62. col. 6. circa fi. & cons. 88. colu.
10 2. licet de re solui non debeat uectigal, tamē debet cōsignari, aliàs incidit in commissum, tex. est & doctr. Bart. ubi uide in d. l. interdū, §. diuus. Bal. 2. uol. col. 79. col. 2. Anch. in cle. præsenti. de censib. in 1. col. uer. sed hic ultra
11 quęro. ubi uide. Et an remissio publicani excuset quem a pœna, uide in d. l. interdum. §. fin. Firm. in d. 9. parte, col. 2. Bal. 2. uolu. cons. 79. plenius. 3. uolu. cons. 311. & 4 uolu. cons. 256. & uide Bal. 5. uol. cons. 34. Cuman. cōs.
12 5. si quis non est professus, uel sit falsò pro-
13 fessus publicano, uel custodi, an possit se corrigere, & infra quantum tempus? uide plene Bal. 5. uol. in d. cons. 34. Si quis est professus, & cū nō cōuenit et cum publicano de uectigali, non habita licentia recessit, & dū cępisset ab ire uocatus illico reuersus est, an merces ciderint in commissum, licet sint alte-
14 rius, quā nautæ, uide Cum. in d. cōs. 5. Quid si aliquis portet merces licitas, & illicitas an omnia incidant in commissum uide Bartol. in l. cotem. §. dn̄s. ff. de publ. & Alex. in l. cum proponas. C. de nautico fęnore, & in leg. si seruus communis, ff. de vulgar. & pupill. Et
15 de fraudantibus uectigal, uide Petr. de Anchar. in reg. possessor, in 30. colu. de reg. iur. in 6. Bal. in l. leges sacratissimæ, C. de leg. in fi. & plenè Bald. in d. l. cum proponas. Et q̄uo
16 non soluens uectigal dicatur in dolo, ita ut incurrat pœnam statuti, vide Abb. consil.
17 68. & seq. An autem pœna apposita fraudanti vectigalia, habeat locum si fraudentur postquam alij sunt locata, uel uendita, uide Anch. qui notabiliter uult non habere locū
18 cons. 109. Et † immunis non debet eo suo prætextu alium excusare. Soc. cons. 209. col.
19 1. Et † quando liceat fraudare uectigal, uide Soc. in fall. 164. incip. gabellas fraudare. Mi-
20 nor an & quando excusetur, si non soluat uectigal, uide Bar. in l. imperatores, §. 1. ff. de
21 publ. Ale. 5. uol. cons. 31. Et quomodo agat spoliatus iure exigendi uectigal. uide Firm. in 2. par. & Signorol. cons. 224. & seq.

ADDITIO.

a In fraudem. Et generale est quem ob fraudem commissam omni iure, ac fauore catere debere. c. super literis. ibi in suæ peruersitatis pœna m. ac c. ex tenore. & ibi D. meus Dec. in ultim. not. de rescrip. capitul. in nostra. post medium. ibi, Et dolo, uel fraude &c. de sepult. capitu. auaritiæ. ibi exquisitis fraudibus usurpare conantur. de electio. lib. sexto. capitul. secundo de renuntiat. eod. lib.

Titul. de Angarijs, & extraordinarijs exactionibus.

SVMMAE.

1 *Grauamina quæ sunt propria principis quomodo imponantur.*

2 *Merum, & mixtum imperium habens, non potest grauamina imponere.*

3 *Princeps an possit passim grauare subditos, & collectas imponere, & an hoc idem feudatarijs, liceat, & tit. qui poß. vect. impo. nu. 8.*

4 *Argumentum de vectigalibus, & gabellis ad collectas ualet.*

1 DE † his grauaminibus quæ sūt ꝑpria principis, ut dicit tex. in d. c. 1. quæ sunt regalia, & ēt sine tex. nemo est qui ignoret suo malo fato, uide in l. placet, C. de sacros. eccl. maximè Ias. & Parp. ibi etiam habes, ꝙ interdum imponuntur personæ tantum, interdum personæ pro facultatibus, & interdum rebus tantum, aliquando dicuntur ordinariæ, aliquando extraordinariæ, & omnino, ac in primis uide Bar. in l. 1. C. de mulierib. in quo loco munera sexui congruentia uel honores agnoscant. Abb. in cap. non minus. de immunitate ecclesia.

a clesia. Et quia ad solum principem a spectat
2 imponere hæc grauamina. Ideo licet quis habeat merum, & mixtum imperium non potest hoc facere, vt per Bal. in l. cum multa in fi. C. de bon. quę liber. 8. Iacob. in sua inuestit. ita gl. cum mero & mixto imper. chart. antep. & in tract. de homagijs, char. 3. col. 1.
3 An tamen passim liceat principi, grauare populum suum, & eis collectis imponere, uide ibidē. char. eadem, col. 1. vers. nunc quæro. B. ud. consi. 103. col. 1. & supra in tit. qui possint impon. vect. num. 8. & Affl. in d. c. 1. quæ sint regalia, in verbo, extraordinaria, & ibi ponit etiam an hoc liceat feudatarijs & si possessio descripta trāseat in ecclesiā, vide ēt Parpal. & Ias. in d. l. placet. & de collectis vltra ea quę dicūtur vt per Affl. vbi supra, & in verbo, plaustrorū, ac super vectigalia, & per Fran. Parmē. in trac. de priuil. fis. vbi p quatuor char. uide quæ per me dicta fuerūt
4 supra, in tit. de principe. Et quia bonum est argumentum de gabellis, & vectigalibus ad collectas, ut sæpe dixi post Bar. 1. uolu. cons. 199. col. 4 in fi. & seq. ideo uide quæ dixi in titul. præcedenti, ubi de vectigalibus locutus sum. De publicationibus bonorum, pœnis, & multis quæ ēt sunt inter regalia. d. c. 1. quę sint regalia. latissimè dixi supra sub ti. particularibus, & propterea ne sæpius eadē repetam ad eos te reijcio.

ADDITIO.

a Ad solum principem. Idem conclusit supra titu. de princi. & priui. eius. nu. 95. uers. Collectam solus princeps. Et hanc communem affirmat Paris. cons. 25. ante nu. 3. lib. 1.

Tit. de His quibus vt indignis bona à fisco auferuntur.

S V M M AE.

1 *Fisco bona quæruntur multis modis.*

2 *Hæreditas aufertur, vt ab indigno, & ad fiscū pertinet quando pactio facta est super hæreditate viuentis.*

3 *Hæreditas aufertur vti ab indigno, & restituuntur fructus percepti ante moram quando defunctus est ab extraneo occisus, & hæres non vindicat necem.*

4 *Hæreditas aufertur ab indigno, quando dominus a familia occisus est, & hæres non uindicauerit necem defuncti antequam adiret hæreditatem.*

5 *Senatusconsultum Syllanianum habet locum quando dominus occisus est, vel a familia, vel ab extraneo.*

6 *Serui torquentur ad ueritatem habēdam, inquiruntur, & capite puniuntur, quando potuerūt præstare aliquod auxilium domino cum occideretur, & non præstiterunt.*

7 *Senatusconsulto Pisoniano cauebatur, vt domino occiso tota familia periret, & fuit seruatum Romæ.*

8 *Hæres non tenetur vindicare mortem defuncti, quando testator ante mortem remisit.*

9 *Remissio a testatore facta valet, & facit, vt nō possit hæres non vindicans mortem defuncti priuari hæreditate.*

10 *Iniuriam remittere erat verecundia tempore digestorum.*

11 *Hæreditas aufertur uti ab indigno quando quis accommodauerit tacitè fidem testatori de restituenda hæreditate, vel legato incapaci, utroque tempore & testamenti, & mortis.*

12 *Coniunctio sanguinis non inducit probationē, seu præsumptionem, ut quis accommodauerit fidem testatoris de restituendo incapaci, & quæ coniecturæ sufficiant.*

13 *Accommodans tacitè fidem testatori de restituendo incapaci, an teneatur in foro conscientiæ?*

14 *Hæreditas aufertur, vt ab indigno, quando quis prohibet aliquem testari.*

15 *Hæreditas aufertur, vt ab indigno, & ad fiscū pertinet, quando hæres accuset testamētum falsum, vel etiam tutor pro pupillo, vt ipse solus ab intestato succedat si tamen succumbit in accusatione alias secus.*

16 *Hæreditas aufertur, vt ab indigno, & ad fiscū pertinet, quando filius occidit patrem vel hæres scriptus testatorem, etiam si adessent alij pares in gradu, & ad quos ab intestato obueniret hæreditas, quia potiora sunt fisci iura.*

17 *Hæres a quo aufertur hæreditas, vt ab indigno est interim hæres, donec ablata sit hæreditas.*

18 *Hæreditas non aufertur vt ab indigno, sed succedit veniens ab intestato, vel substitutus, quando mortuus est hæres ante aditam hæreditatem, uel ante negligentiam in uindicanda morte defuncti, secus si post, quia præsumitur in fraudem repudiata.*

19 *Fiscus qui aufert uti ab indigno tenetur solum ad onera, ad quæ tenebatur defunctus non ad illa quæ tenetur is cui aufertur.*

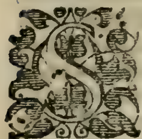
20 Condi-

20 *Conditio obligationis non potest purificari post obligationem contra fiscum.*

21 *Legatum aufertur, ut ab indigno, & ad fiscum pertinet, quando legatarius occidit testatorē, non autem censetur reuocatum, & apud hæredem manere.*

22 *Occidens uxorem, non lucratur dotem ex pacto, vel ex statuto.*

23 *Hæreditas aufertur vt ab indigno, quando hæres non adhibuit medicum defuncto.*

Equendo materiam regalium, sciendum est vt etiam aliquā do dixi, † q multi sunt modi,
1 ex quibus bona fisco acquirū tur, de quibus in l. 1. in princ. vbi omnino est uidendum. ff. de iure fisci, & per Odofred. in l. fi. in prin. C. de bon. uacan. & incorporatione. Inter quos primus & principalior erat iure antiquo, & nunc secundum consuetudinem, & decreta, & ordines locorū, quādo propter delictū bona publicātur: alius uerò modus est quando aliquid aufertur alicui uti ab indigno, q a ad fiscum pertinet, ut est regula quæ colligitur melius, quàm alibi, secundum gl. ibi, in l. Papinianus. §. meminisse, ff. de inofficioso testam. eam ēt facit Azo in summa sua in rubr. de his quibus ut indignis. in pri. quem Azonem fontem legum, & uas electionis appellat Bal. in l. contractus. C. de fide instrum. & inter causas ex quibus aufertur hæreditas uti ab indigno, quæ multæ sunt, secundum Azonē, ubi supra, & de quib. in ti. ff. & C. de his quibus ut indignis, & in tit. de iure fisci.
2 Vna est † quando fit pactio inter aliquos super
a hęreditate uiuentis, *a* quæ licet non ualeat ad utilitatē paciscentium ualet tamen ad beneficiū fisci, qui ab eis aufert hęreditatē uti ab indignis. l. 2. §. fi. ff. de his quib. ut indign. l. quidam. §. 1. ff. de donationibus. & in gl. in l. fi. C. de pactis, & ideo Pau. de Cast. ibi, in 2. colum. dicit ut caueant filij qui uiuente patre diuidunt bona conferendo talem diuisionem post mortē patris, quia fiscus post obitum patris potest auferre ab eis bona, & sequitur Ias. ibi colum. tertia. Alia est causa,
3 † quando hæres non uindicat *b* necē defun
b cti, quia ab eo aufertur hæreditas, uti ab indigno. l. prima. C. eodem in tit. & ibi dicitur etiam teneri restituere fructus præceptos ante motam litem, & ubi occiditur quis simpliciter a quolibet extraneo locum habet illa
4 lex, ubi uide Doctor. maximè Ias. Si vero occideretur dñs a familia sua, tunc ex Senatusscon. Syllan. hæres non debet adire hæreditatem donec fecerit uindictam necis, aliter aufertur hæreditas, uti ab indigno. l. 3. C. eo. quæ lex loquitur ex dispositione Senatuscō. Syllan. in hoc casu. Hinc est, q sub rubr. C. de his quib. ut indig. etiam additur, & de Senatusconsulto Sylla. & de hac causa latè ponitur in d. l. 1. & per Azo. in summa sua. ubi supra, & latè per Afflict. in titul. quæ sint regalia. column. 2. uersicul. quæ autem sunt
5 causæ. & duabus sequen. & quia incidit sermo Senatusconsulti Syllania. quod habet locum cum dño deciso, siue a familia, siue a quolibet extraneo, qua ex causa etiam Azo vbi supra declarat ti. ad Syllanianum, ideo breuibus dic, occiso domino a domesticis suis, idest a familia, uel sint serui, uel liberi, iuxta l. detestatio. §. familiæ. & l. pronunciatio. §. familiæ. ff. de uerbor. signifi. siue ab extra-
6 neis, seruos domini torqueri ad ueritatem habendam, & inquiri, & etiam capite puniri, ubi potuerūt pręstare aliquod auxilium, & non fecerint, quia uoluit lex salutem domini ponere sub custodia seruorum suorum, ut in l. 1. in princ. ff. ad Senatuscon. Syllania.
7 Ante aderat Senatusconsultum Pison. de quo in l. Senatusconsulto Pison. ff. de eod. tit. quo cauebatur, ut domino occiso, tota familia periret, & ita in septuaginta uiris fuit obseruatum Romæ, cū Præfectus urbis fuisset occisus a seruo, eo quia haberet iuuenem in delitiis, nam 17. ex familia sua fuerunt necati. Hæc apud Corn. Tacitum. emanauit postea Senatusconsultum Syllanianū, quod illi moderamen attulit, ut uides. Sed modò
8 quæro, an si testator ante mortem remittat, hæres teneatur uindicare necē defuncti, videtur non teneri, quia iniuria est remissa, & ita Bal. in l. Athletæ. §. dat remissiones,
9 ff. de excusat. tut. Est tamen aduertendum, an remissio ualet, iuxta d. Bart. in l. damni, §. Sabini. ff. de damn. infec. dum loquitur de uulnerato remittente, qui postea moriatur.
10 Item est sciendum, q tpe digestorum erat uerecundia pacem facere, & iniuriam remittere. l. miles. §. socer, ff. de adulte. & Ias. in l. si tibi. §. 1. ff. de pact. in fin. Sed propter hoc non cessat decis. Bald. etiam de iure digestorum, nedum alio iure maxime diuino, iuxta illud, Mihi uindictam, & ego retribuam. Doct. tamen in dictis locis nihil tangunt. Et ego dum super hoc essem interrogatus a duce Frācisco II. scilicet an pax tolleret, ut hæ

res non possit priuari hæreditate, pp eius indignitatem, Respondi suæ eccellentiæ, arbitrari me pacem hoc tollere propter dictã
11 decisio. Bal. Alia est causa† si accommodauerit quis tacitè fidem testatori de restituẽda hæreditate, vel legato incapaci, tempore testamenti, & etiam tempore mortis. l. non intelligitur. §. si quis palam. & ibi in gl. ff. de iure fisci. de qua causa uide Azonem, ubi supra, & ibi habes quando videatur accommodata fides.

12 Scias tamen, † ꝙ sola coniunctio sanguinis non inducit hanc probationem, seu præsumptionem, per quam dicatur accommodata fides. l. fi. ff. de his quib. ut indig. Rom. cons. 468. Bar. cons. 179. col. 1. Et quales cõniecturæ requiratur, uide no. per Sal. in l. ẽt. col. pen. & vlt. C. ad l. Falcid. Et unam ponit Bar. in d. l. fi. 1. col. quando restitueret, & refert, & sequitur Rom. ubi supra. Alium modum vide per textum in dicta l. non intelligitur, in princip. ibi, sed domestica cautione, & p Azo. vbi supra, sed vide in hoc Sal. vbi supra, & alia in materia huius taciti fideicommissi, vide per Barto. in d. l. fin. maxi-
13 mè, an in foro conscientiæ, teneatur, † qui sic accomodauit fidem, & dum Bald. in d. l. etiam. in penul. quæst. dicit, ꝙ si quis accommodaret fidem de restituendo vno nũmo, priuatur hæreditate, malè dicit, & contra iura clara, vt ibi in apostil. & per Ias. in l. ex facto. §. Iulianus. ibi est casus cõtra Bal. ff. de uulgari, & pupillari. & dixi supra, in tit. de bon. publ. dum loquor circa l. post contractum, ff. de donationibus. in uers. secunda est coniectura.

14 Aliæ etiam sunt causæ, † ut quando quis prohibet aliquem testari, ut per Azonem, in summa, si quis aliquẽ testari prohibuerit, uel coegerit, & dixi supra sub tit. si quis aliquẽ testari prohibuerit, vbi de hoc feci mentionem specialem.

15 Alia est causa, †quãdo hęres falsum dicit testamentum pluribus institutis, ut ipse solus ab intestato succedat, quia hęreditas peruenit in fiscum, tamen si succũbet in accusatione, aliàs secus l. alia. C. de his quibus vt indig. & locum habet ẽt si per tutorem instituta esset accusatio, quia pupillus priuatur licèt habeat regressum cõtra tutorẽ. l. Polla. C. eo. in qua materia uide Doct. in dictis locis. & Azo. in summa in uers. est secunda cã.
16 & ibi parcitur ætati. Alia est cã, qñ filius occidit patrẽ, quia ab eo aufertur hæreditas, & ad fiscũ pertinet. l. cũ ratio. §. fi. ff. de bon. dam. & idem in hærede scripto, & in alio legitimo, ut in d. §. fi. ut per Cor. in d. l. hæreditas. in fi. quæ conclusio secundum Bart. in d. §. præterea. locum habet, nisi sit alius, qui in eodẽ gradu sit cũ interfectore, puta qñ frater meus interficeret patruum communem, prout contigit in quibusdam fratribus de Medea, qui crudeliter occiderũt in lecto una nocte patruum suum existentibus alijs fratribus, q. nihil sciebant de eo homicidio, sed communis est opinio pro fisco, ut etiam hoc casu succedat, ita Bald. in d. l. hæreditas. circa fi. & Sal. ibi. vbi etiam Alexan. Cor. & Pau. de Cast. & Bal. in l. eam quam. col. 4. C. de fideicomm. & Bar. in l. si sequẽs. ff. ad Senatuscon. Syllan. Fundamentum est in l. his consequenter §. 1. ff. de famil. erciscun. ubi cohæres, vel frater non põt opponere in iudicio diuisorio de hac indignitate, quia sua non interest, sed tantum fiscus. Nec obstat tex. in d. §. p̃terea. super quo se fundat Bart. ibi, qui tex. dicit factum fratris non præiudicare fratri, quia intelligitur quo ad portionem fratris non delinquentis, non autẽ quo ad suã ipsius, & ita fuit iudicatum in prædi-
17 cta causa pro fisco. Scias tamen, ꝙ † dictus occidens, uel aliter indignus, interim est hæres, & potest adire hæreditatem, & interim exercere actiones hęrepitarias, ut est tex. in d. §. 1. quem omnino uide, & ita Bal. & Doc. in d. l. hæreditas. colu. 3. vers. extra quæro. & tex. in l. ex facto. §. Iulianus. ff. de uulg. & pupilla. & ibi uide Ias. dicentem, ꝙ est hæres interim in effectu, & succedit, tamen fiscus
18 aufert. Item scias postea auferri hæreditatem una cum fructibus perceptis, quia male fidei possessor est. l. 1. C. eod. & dixi supra, scias etiam quod non solum est hæres, & potest hæreditatem adire immo vt fiscus audiatur debet esse adita, aliter tanquam ipso iure deficiat persona hæredis, accrescit alteri venienti ab intestato, uide Alex. in d. l. hęreditas. col. 2. ibi, q̃rit si hęres indignus nõ adiret, seu repudiaret, vtrum fiscus succedere, an accresceret alijs, & concludit post Pa. de Cast. & Bal. non requiri additionem, immo repudiationem præsumi factam in fraudem fisci, & sic nõ deficere prorsus hãc portionem, & consequenter non habet locum ius accrescendi iuxta gl. in l. si duo. in princ. & ff. de iureiur. & hoc clare procedit vbi repudiasset, quia p̃sumeretur factum in fraudem, ex quo hæreditas erat locuples. vt ibi per

per Alex. post Bal. sed quando nō adiuit est alius articulus. Pone enim, q indignus moriatur ante aditam hęreditatem, vel aliter efficiatur incapax, quia in exilium mittatur, an hoc casu succedat fiscus? videtur non succedere, quia deficit portio ipso iure, & radicitus per mortem, & sic accrescit alteri, non ita quando in fraudem repudiat. Paul. de Cast. in d. l. hæreditas. vbi omnino vide, refert & sequitur Alex, ibi. Tamen aduerte, quia si hæres indignus repudiat ante negligentiam adeundi, clarum est accrescere alteri, si etiam non adeat ante tempus negligentię, nec fiscus potest aliquid prętēdere, quia ad hoc ille non est indignus, sed si iam est factus negligens, & sic iam est indignus, tunc repudiando uidetur in fraudem fisci facere, idem quando non adit iam negligens, & indignus, & his casibus substitutus non succederet, sed si repudiat antequam casus euenerit, uel moriatur ante aditionem nondum factus negligens, uidetur substitutum succedere, ita Bar. in l. sequens. ff. ad Senatuscons. Syllan. quem uide bene, & uide Soci. in l. 1. ff. de uulg. & pupill. in 4. q. prin. & ita loquitur Pa. de Ca. & Alex. in d. l. hęreditas. quando mortuus est ante indignitatem, idest an-
19 te negligentiam. Sed † an fiscus qui aufert vti ab indigno, teneatur ad ea omnia ad quę tenetur ipse hæres, prout si ipsi hęredi indigno succederet, an tantum ad ea ad quę tenebatur mortuus vltra dicta supra, vide tex. in l. cum fisco. ff. ad Senatuscon. Sylla. Paul. de Cast. in l. recusare. §. si fisco. ff. ad Senatusconsul. Trebell. post glo. & Bar. ibi, Docto. in l. eam quam. C. de fideicomm. maxime Ias. col. 6. vide etiā l. D. Marc. §. fi. ff. ad Senatusconsultum Treb. in his locis habes, quid iuris sit quo ad onera defuncti, sed quo ad onera ipsius indigni, vide solum Bar. & Doct. in d. §. si fisco, quia non tenetur, alias esset in facultate indigni obligare fiscum, & reddere inutilem hęreditatem.

20 Facit † quòd conditio obligationis, qua aliquis tenetur, non potest post publicationem purificari contra fiscum. Alex. in l. marito, ff. sol. mal. Bal. in l. fi. col. fi, C. de contrahenda emptione, & Ias. in l. si arbitratu. ff. de verborum obli. col. fi. & dixi supra, ergo multo minus potest noua contrahi, faciunt notata in l. post contractum. ff. de verbo. obl. Legata-
21 rius † si occidat testatorem, vtrum ab eo auferatur legatum a fisco, an dicatur reuoca-
c tū; c ita vt maneat apud hæredem, est diffi-
22 cilis articulus, Si † vir occidit vxorem non lucratur dotem quam debet lucrari pacto, vel statuto. l. si ab hostibus, §. 1. sol. matr. vbi Doct. sed dici potest hoc a principio videri actum tēpore dotis constitutę, sm Alex. ibi, post alios magis cōiter, & ita tandem Caccialup. in tract. de dote, in 5. parte, in 2. qō. vbi vide, & ideo in instituto qui testatorem occideret, aliud est, quia fiscus aufert. l. cum ratio. in fi. ff. de bo. dān. l. 1. ff. si quis aliquem testari prohibuerit, vel coegerit, & l. Lucius. ff. de iure fisci. est verum q Imo. facit drīam inter hęreditatem, & legatum, in d. §. 1. sed repręhenditur ab Are. & Alexan. quos vide. Caccialup. vbi supra, qui Caccialup. expresse dicit lucrum legati tali casu applicari fisco, per l. 1. & per totum tit. ff. si quis aliquē testari prohibuerit, vel coegerit. Pro hac oopin. facit ratio, quam adducit Barto. in l. 1. in prin. ff. de his quibus, vt indignis. dum cōtra illum tex. opponit. l. 3. §. fi. ff. de alimētis, & cibarijs legatis, quia si occiditur, non pōt reuocare vere, ergo nec tacite. Et ad hoc vide Bar. ad quem in primis est recurrendum in l. fi. col. fi. ff. de his quibus vt indig. versic. tertium tempus, & in versic. quartum tempus, vbi facit differentiam quando committitur aliquid ante mortem, & qñ in morte, quia occidatur testator, & licet dicat ibi, q quando ex dispositione hominis ad eū pertinebat, tunc remanet apud eos a quibus relictum est, per dictam l. ab hostibus, §. 1. tamen in dicto §. 1. tenet hanc opinionem reprobato seipso, & loquitur Bartol. in dictis versiculis, tam in legato, quàm in hęreditate, & ita tene, quidqeid his diebus proxime pręteritis iudicatū fuerit per amicū meum
23 aduocatum fiscalem. Alia est causa † quando hæres non adhibuit medicum defuncto ut per gl. in l. indignum, ff. de his quibus vt indignis, & Mart. in trac. de principe, in titulo de fisco, vers. 42.

ADDITIONES.

a Quod valde abhominabile est, & ab omne iure prohibitum. Nam uidemus a iure diuino prohiberi desiderium erga vxorem viui. Ad Roma. cap. 7. in princ. Et Actuum 1. in fin. videmus de episcopatus Scariotis nulli prouisum eo viuo. Et a iure canonico prohibetur beneficior. viuentium dispositio. cap. Nouatianus episcopus. 7. quæst. 1. c. imprimis. 2. q. 1. & faciunt alia per me addu

cta in 1.q.regul.de impe.bene viuen.

b Hæres non uindicat. Dic tu uia iuris, vel iustitia.& ad text.in l.hæredem, & in l.portione.ff.eo.ff.de ijs,quibus ut indign. in l.1. ff.de iu.fisci.pro quibus, & q hęc pœna recesserit ab aula uide,quæ scripsi in meo tractatu, Ingratitudinis hæredis in testato.capitul. 114.

c An dicatur reuocatum. Quòd reuocatū dicatur per quācunq; ingratitudinem legatarii, uoluit Afflic.in c.1.§.item si quis.num. 107.versicul. & legatarius. quib. mod.feud. amitt.per tex. in l.Papinianus.§.meminisse. ff.de inoffi. testa.

Tit.de His quibus,ut indignis bona auferuntur, & ad fiscum non pertinent.

SVMMAE.

1 *Hæreditas vel legatum multis casibus aufertur,vt ab indigno, & tamen ad fiscum non pertinet.*

2 *Hæreditas vel legatum aufertur,vt ab indigno, & acquiritur venienti ab intestato,quando relictum est spurio palam,secus si clam.*

3 *Hæreditas non acquiritur fisco,sed venientibus ab intestato,quando hæres est indignus, vel omnino incapax ex delicto.*

4 *Hæreditas fisco non acquiritur, quando quis est indignus solum, quia fecit contra bonos mores.*

5 *Hæreditas non acquiritur fisco, quando quis ex suo delicto ipso iure priuatur.*

6 *Hæreditas quando non acquiratur fisco, non potest dari certa doctrina.*

7 *Hæreditas quando acquiratur fisco, vel legatum per quos tractetur.*

8 *Concubinæ illicitæ,vel cognitæ per damnatum coitum,si res donetur,an pertineat ad fiscum, an uero ad hæredes defuncti.*

Ide Afflict.in eo.tit. quæ sint regalia.versicul. & quæ. ubi

1 † connumerat duodecim casus, quibus res aufertur, ut ab indignis,nec in fiscū peruenit,sed tñ est dist. Bart. in hoc artic.in d.l.fi.col.pen.& ulti.& in l.hæreditas, C. de his quibus ut indignis, potes tibi formare multo plures casus,imo veritatem eorū omnium,qui contingere possunt: est materia ampla,vt per Bar.ubi supra,& in l.non intelligitur.in princ.ff.de iure fisci, &

2 alibi sępe.& unus casus † ponitur in spurio, cui aliquid relictum sit,quod tamen intelligitur,si palā relinquatur, sed si clā ab hærede,priuatur hęres,& fiscus acquirit, *a* ut p. Bar.in d.l.non intelligitur.in prin.& ubi su

3 pra.Et si quis † est indignus uel incapax omnino,ét si ex delicto ueluti deportatus,tamē succedunt uenientes ab intestato, tanquam nihil sit scriptū.l.1.C.de hę. inst. & hæc est communis opinio Bar.& aliorum ibi, quia si est penitus incapax,fiscus nihil aufert.l. 1. C.de secundis nupt. cum fiscus auferat ab eo,qui accipit,licet non cum effectu.l.ex facto.§ si.ff.de uulg.& pupill.& not. reg. per Barto.& alios in d.l.hęreditas, q fiscus non aufert,quod relictū est penitus incapaci, q̄ præter alios tradit Corne. in d.l.hęreditas, col.3.in versic.in ea.ibi,si quis incest.ubi uide alia circa hoc,& tradit nouissime Dec.in l.1.C.de secundis nuptijs,colu.3.circa fi. &

4 prin.seq.ubi uide omnino.Excluditur etiam fiscus, si solū quis est indignus,quia fecerit contra bonos mores,secūdum communem opinionem,ut per Dec.in d.l.1.col.4.Ipse tamen tenet contrariū fortissimo fundamento,& respondet ad illum textum super quo

5 est fundata communis.Quando etiam quis ipso iure priuaret ex delicto suo, adhuc non pertineret ad fiscum, ex allegata ratione,q̄ fiscus nō aufert,ubi ille sit prorsus incapax & ponitur in l.si ab hostibus.§.si uir.ff. solu. ma.& uide omnino Ale. & Ias.in d.§.si uir. quia reprobat distinct.in d.l.fin.An lucrū ueniat a le ge uel ab homine.Item nota, quod

6 Alex.in d.§.si uir.in fi.dicit, in hac materia non posse tradi certam doct. ideo seruanda esse in casu suo iura omnia. Et ex his uerbis etiam non est reprehendendus Affl. qui col-

7 ligit duodecim casus particulares, in quib. fisco nihil acqritur.Et vbi velles plures colligere, & plura scire in hac materia uide So. cons.84.col.4.& cons.22. col.pen.Bar.cons. 116. aliquid per Bar.cons.27.col.10.uolu.1. cons.46.eo.vol.Doct.in l.si pater. C. hęred. inst.& in l.ex facto,§.Iul.ff.de uulg. & pup. & omnino in d.l.hære.& per Veron.cautela

8 183.Et quando quis donat concubinę illicitę, uel cum qua ex domnato coitu rem habuerit, utrum illud pertineat ad fiscū, an ad hęredes defuncti,uide omnino Corn.in d.l hære.colu.3.uersi.circa hoc.Ias.in l.4.§. sed quod meretrici.colum.1.ff.de condictio.ob turpem

turpem causa.& Caccialup.in l.si quæ illustris, colu.antepenult.circa medium, C. ad Orfic.

ADDITIO.

a Fiscus acquirit. vt etiam uoluit Bologni. cons.24.sequitur Iul.Clar.senten. lib. 5.§.fi. quæstio.79.vers.quando hæres tacite accomodat,

Titul. de Bonis uacantibus.

SVMMAE.

1 *Bona vacantia an pertinent ad fiscum.*
2 *Bona vacantia dicuntur, quando nullus consanguineus, vel legitimus hæres relinquitur, vel relictus repudiat.*
3 *Iudex quis sit in administratione bonorum uacantium etiam quando hæreditas est damnosa.*
4 *Hæredem nullum esse per proclama uerificatur.*
5 *Succedetes ante fiscum in bonis vacantibus, qui sint.*
6 *Bona uacantia an quærantur fisco ipso iure, quo ad dominium & possessionem?*
7 *Differentiæ inter fiscum, & priuatum super hæreditate*
8 *Bona vacantia quanto tempore præscribantur.*
9 *Bona vacantia quot modis dicantur.*
10 *Fiscus non est hæres proprie quando bona vacantia ad eum deferuntur, sicut quando est inuestitutus, quia primo casu non tenetur ultra uires hæreditarias, secundo autem tenetur.*
11 *Fiscus quando dicatur uere hæres.*
12 *Bona uacantia apprehendi debent per fiscum facta prius inquisitione, ubi sunt bona, & postea descriptione, mox proclamate, ut si quis sit hæres, veniat, & nullo ueniente, tūc apprehenduntur, & fit eorum unio cum bonis fisci non autem ut fit hoc tempore, & malè.*
13 *Fructus iurisdictionis non est acquisitio bonorū vacantium, & ideo illam non habet, qui mari, & mixti imperij concessionem habet.*

1 Bona † vacantia pertinent ad fiscum, l.1. & per totum, C. de bo.vac.lib 10.l.1. in princ. ff.de iure fisci, & in titu. quæ sint regalia, in usib. feud. &
2 dicuntur uacantia quando nullum habent successorem, vel nullus esse speratur. Ange.consi.193.col. pen.& consi. præced.in princi.Bartol.in l.fi.ff.de fidei. & vr̄ dicendū hęredes tunc deficere qn̄ uere deficiunt, quia nō reperiūtur in re:ū natura tpe mortis, non qn̄ existunt, sed repudiant, per gl.in l.sancimus.§. cum aūt.ad Treb.Tn̄ non est uerum, quia satis est, ut repudient hęred. Alex.in rub ff.de acq.hæred. col.fin. versi.aut fiscus. Ad gl.responde, quòd in terminis illius textus locū hēc qd ibi dr̄, quia tex.loquitur, qn̄ quis sine hęrede decedit, & illud intelligitur ibi ita vt nullus existat, ut tuntamen an tunc solù n sint bona uacantia, nec gl.nec Bart.aperit, & scientia, quod nullus adsit, uel nullus esse speretur, pendet a proclamate, qn̄ nullus comparet, ut infra dicam circa fi. Et hos terminos non ignorare expedit nō solum quoad utilitatem rōne
3 bonorum, uerum etiam ut sciamus, qui iudex sit cōpetens, quia in administratione bono. uac. est iudex procurator Cęsaris, alio quin si quis spareur hæres, est iudex ordinarius. Ang.in d.cons.& ubi de nullo interesse fisci tractaretur, quia hęreditas (si hęreditas dici potest) danosa esset, male facerent iudices fisci, si, ut morem gererent aliquibus creditoribus, bonorum iudicium ad se traherent, & maximè in hoc dn̄io Mediolani in quo a sententia inter fiscum, & priuatum nō potest appellari. Et nunc dr̄ fraudem hinc contigisse in bonis cuiusdam, ad quæ cū animum adiecissent quidam amicissimi nō nullorum ex procuratoribus Cæsaris, quamuis essent damnosissima, factum est, quod fiscus se uti in bonis uacantibus intromisit, & ad fauorem illorum sententiam tulit, & ut color rei adderetur, uenit tertius, qui fisco ob-
4 tulit parum pecuniarum, & fortè dedit. Et ad prædicta maximè, qd̄ requiratur proclama ad hoc ut nullus possit dici hæres uide Pau.de Cast.in d.l. sancimus §.cum autem.
5 & qui succedant ante fiscum ponit gl.in d. l.1.C.de bon.uac.ubi habes, quod ultra uxorem, quæ ult.loco admittitur, etiā succedit collegium, socius liberalitatis imperialis, & alij de quibus ibi, & latius per Ioan.de Plat. ibi colu.3 uersic. nunc quæ sunt personæ.& Affl.in d.titulo, quę sint regalia, in uerbo, bo-
6 na uacantia. Et an quærantur fisco sine aditione ipso iure quo ad dn̄iu n, q 1 possessionem certū non est quęri, uide Bart.in l.1 §. an bona, ff.de iure fisc.qui clare sentit etiam dn̄iū non quæri, quia dicit, si deferatur hæreditas, requiri aditionē, sed si ob delictum

veniant in fiscũ, tunc ipso iure quæri. Quod ultimum etiam tenet Comensis consil. 33. circa finem, & cum Bar. qñ defertur hæreditas, ēt sentit Io. de Pla. in d.l.1. col. pen. & ibi hēs quid iuris sit, quo ad relicta ad pias causas. Et Bar. ubi sup. absq; dubio loquitur, quã do defertur hęredtias fisco ex institutione, quia etiam ita loquitur glo. ibi. Sed qñ defertur, quia bona sint vacantia, gl. sentit non requiri aditionẽ, quia bona fiscus acqrit nõ uti hæres, d.l.1. C. de bon. uac. Bart. & Alex. in rubr. ff. de acq. hære. Et hanc opin. tenet Affl. ubi supra, & quia dixi possessionẽ non quæri sine apprehẽsione, scias ita probari in specie, per leges sub eod. titu. de bon. vac. s. l.3. & l. si uacantia, & per l. defensionis facultas. C. de iure fisci, & per reg. quæ vult, ut licet aliquãdo quæratur dominium sine traditione, nun
a quam tamen in possessione *a* hoc eueniat, ut est gl. in l. si cum duob. §. idem respondit. ff. pro soc. in uno casu, ût per Ale. in l. si mora. ff. sol. mat. col. 2. non tñ hoc locum habet secundum decretum nostrum, quia in confiscationibus ipso iure fit apprehensio, & vnio.
7 Et †quo ad hæreditatẽ inter fiscũ, & priuatũ magna est differentia. Nã fiscus adit per procuratorem, priuatus non, fiscus aditam repudiat, priuatus non, fiscus non aditam transmittit, secus autem priuatus, sed conueniũt in multis, ut per Ioan. de Pla. in d.l.1. col. 2. in fi. & princi. seq. & ibi etiam ponit. col. fin. quanto tempore præscribantur bona vacan.
8 & col. 3. quot modis dicantur bona vacan-
9 tia, & ad quem perueniat, qũo differat hæreditars uacans a iacente. ponit Ioan. de Plat.
10 d.l.1. col.1. & Affl. ubi supra. Et qñ ex delicto bona ad fiscũ perueniunt tunc fiscus succedit in bonis, qñ verò bona sunt vacantia, & quando instituitur, tũc succedit personę, & bonis, & ideo tunc in eum transit instantia, sed priore casu non, ut declarat Ioan. de Plat. in d.l.1. col.1. sentiens hoc casu fiscum esse hæredẽ propriè, sicut quando esset institutus, ꝙ nõ est uerũ, qa hęreditas est successio in uniuersũ ius. Sed fiscus ēt sine inuẽtario non teneret ultra uires hæreditarias, ut ꝑ Alex. post alios cõiter in rubr. ff. de acq. hęred. col. fi. uersi. ult. dicit Im. ubi uide, & Bar. ēt expresse id tenet l. 1. §. an bona. de iure fisci. ex quo sequitur, ꝙ hoc casu fiscus non succedit uti hæres, & probat text. in d.l.1. C. de bonis uacantibus. Verum quando esset institutus, tunc tenetur ultra uires hæreditarias, si non conficeret inuentarium, ita ibi apparet esse communem, licet contrarium probet tex. in d. §. an bona, iuncta gloss. ibi, quæ illum textum declarat, continuando ad principium illius legis, est verum, quod Alberi. ibi intelligit solum in bonis vacantibos. Et
11 vide, an fiscus, dicatur hæres uerè, quæ dixi supra in tit. de bon. publ. versicu. an fiscus te-
b neatur satisfacere creditoribus *b* hęreditariis. Et adde ibi dictis in hoc vlt. Ias. in l. ex facto, Iulianus. nu. 3. ff. de vulgari, & pupillari, & circa instantiam an transeat in fiscum hæreditate, vacante, vide quæ dixi supra in tit. de fisco. vers. in fiscum non transit instantia, vbi teneo non transire, sed perire, sicut etiã quando ob delictum bona fisco quæruntur, reprobato Ioan. de Platea, & eius ratione.
12 Quæro tamen, qui sit modus in practica apprehendendi bona uacantia, quia video non multis ab hinc diebus inductam fuisse practicam in magistratu extraordinario, quæ mihi maxime displicet. Nam ut nunciatur fisco aliquem decessisse sine hęrede, statim fit apprehensio bonorum illius, & ponuntur ad proclama, cum ingenti molestia eorum, ad quos postea appareat hæreditatem pertinere, maximè in soluendis salarijs ipsi magistratui, super ea discussione, quę fieri debebat ante molestiam. Practica igitur iuridica hęc est, cum defertur fisco aliquem decessisse ab intestato sine hærede legitimo, in primis fit inquisitio, ubinam sint bona, & describuntur simpliciter absque aliqua molestia possessoris, deinde ponũtur ad proclama, ut statuto termino nõ cõparente vero, tunc dici põt illũ decessisse sine hærede, & ita apprehẽduntur postea bona descripta, fit unio & ponuntur ad proclama, ꝓpter creditores prætendẽtes, ut latè, & clarè docui supra sub titulo, de proclamatẽ quod fit bonis pub. in ver. 2. scias. ubi omnino vide, quia nõ solum eris clarus in hoc casu, sed etiam quando bona confiscantur ex delicto, & non mirum, si fieri debet absque molestia possessoris, uel hæredis, qui postea apparet uerus hæres, allegata inquisitio. videlicet, si sit aliquis hæres, &c. quia potest excludi fiscus non solum à coniunctis, sed etiam ab infinitis aliis scilicet collegio, & alijs, ut dixi supra. Quę-
13 ro etiã an †acquisitio, quam facit fiscus bon. uac. sit ex fructib. iurisd. siue inter fructus iurisdictionales, ita vt qui habet merũ, & mixtum imperium & omnem iurisdict. acquirat bona uacantia, videtur non esse per decis. Alber. in l.1. C. de vsufr. ubi latè tenet bona

quæ

quæ reuertuntur in fiscum ob finitam generationem non esse fructus iurisdictionis, & propius ad hanc rem accedendo, imo in specie concludendo, quod non uidebis supra in tit. quæ sint regalia. ubi generaliter de regaliis tractatur, & ibi habes, quod cui concessum est merum, & mixtum imperium, non potest hæc bona acq. Et uide quæ dixi supra sub titu. de pœn. in ulti. uersicu. & per Affl. ubi supra.

ADDITIONES.

a Nunquam tamen in possessione. Quæ possessio defuncti non transit in hæredem, nisi per eum naturaliter apprehensa fuerit. iuxta text. in l. cum hæredes. in princip. & ibi Barto. & alios. & in l. Pomponius. §. quęsitū, & in l. qui vniuersas. §. quod per colonū, & ibi Bar. ff. de acq. pos. per Bar. Sal. Castrens. & alios in l. sorore. C. de iu. del. Ampliat Bal. in ecclesia hærede instituta. in l. ulrima. colum. 2. versicul. iuxta prædicta quæro. C. de sacrosanct. eccles.

b Satisfacere creditoribus. Videlicet, nu. 11. & post ea, nu. 21. uers. & quia dixi, quòd fiscus non est hæres proprie.

Titul. de Metallis, & argenti fodinis.

SVMMAE.

1 *Metallarius a publico electus cum licentia principis potest feudum cuiuslibet fodere eo inuito, ad perquirendum metallum sine læsione superficiei, nisi dominus ipse uellet perquirere, quia tunc potest prohibere.*

2 *Argenti fodinæ dicuntur esse ex regalibus.*

3 *Metallarij tenentur dare decimam principi metalli effossi.*

4 *Venæ auri, uel argenti sunt dominorū fundi, & ipsi possunt fodere, & locare sine priuilegio principis.*

5 *Princeps non potest aliquid facere quo ad venas auri vel argenti quādo dominus inuenit, uel alius, & ipse uult fodere, secus si nollet, quia tunc princeps potest mittere qui fodiant.*

6 *Metalli fodiendi priuilegium concessum sine mentione hæredis, non transit ad successorem quando dominus contradiceret.*

7 *Consuetudo ut etiam in fundis priuatis nullus, nec etiam dominus possit aliquid facere præter principem, ita ut princeps disponens, nec quo ad restitutionem precij teneretur, seruaretur etiam in argenti fodinis.*

8 *Metalli fodiendi ius vt sit publicum uindicarunt ciuitates Imperij secundam Isern. & an sit illi credendum?*

9 *Metalli fodiendi consuetudo 300. annis est præscripta.*

10 *Metalli venæ inuentæ in territorio infeudato, an sint uasalli, pendet ex forma priuilegij.*

11 *Venæ auri, vel argenti repertæ in re infeudata sunt vasalli, non autem principis, licèt decima spectet Princip. nisi aliud vellent verba inuestituræ.*

12 *Metalli venæ inuentæ in locis priuatis sunt priuatorum, in publicis principis, maximè quando castrum esset concessum, cum pertinentijs, & argenti fodinis.*

13 *Ius quærendi in fundis priuatorum metalla, & ius decimæ censetur translatum quandò sunt translata regalia. Secus si tantum dictum esset de argenti fodinis.*

14 *Metalla fodiendi, & decimarum ius uidetur translatum, concesso castro cum pertinentijs, in feudum, quando metalli fodinæ sunt in locis publicis in communi vsu, secus si sint in fundo principis.*

15 *Decimæ materia in metalli venis ubi tractetur.*

1 Væro aliquis † vult perquirere in meo monte metallum, an possit me inuito? Pau. de Cast. in l. diuortio. §. si vir. ff. sol. matr. tenet eum posse, sine lęsione tamen superficiei ob publicam vtilitatem, allegat tex. cum gl. in l. quosdam. & in l. cuncti. C. de metallariis, & metall. & procuratoribus eorum. lib. 11. & respondet ad l. venditor. §. si cōstat. ff. cōmunia prædio. quæ uult domino inuito non licere eius fundum ingredi in perquirendis lapidicinis, nisi consuetudo sit in contrarium, nā dicit Castrē. textum illum loqui in lapidicina, quæ reperitur in superficie fundi, & quæ non pōt fodi sine eius læsione. Aliud verò esse in metallis auri, & argenti, quorum venę reperiuntur sub terra, & sine læsione superficiei fundi illius possunt fodi, & in lapidibus, qui pari modo reperiuntur, prout sunt cotes, quibus ferrum acuitur. de quibus ipse Pau. de Castr. principaliter, format quæstionem. Hanc opinionem etiam in effectu sequitur Alex. in l. 1. in apostillis,

ad Bart. C. de metallarijs, & metallis, & procuratoribus eorum, d. lib. 11. dum dicit notabiliter licitum esse cuilibet perquirere in quolibet fundo, certo modo, & forma, de quibus ibi in eadem l. 1. & ita etiam Paul. de Cast. in cons. 76. ubi vult licere mihi, qui fodio in meo i. e in prædium vicini, sequendo uenam auri, & argenti, vel alterius metalli, dicens contrarium in lapidicinis, & idem Cep. in tit. de seruitute, & in ti. de mõte, qui facit differentiã inter metalla pretiosa, quæ non reperiuntur nisi in raris locis, & raro, & lapidicinas, quæ ubique fere inueniuntur, quia pro istis non licet fodere alienũ agrũ, pro alijs secus, fauore publicæ vtilitatis. Et hanc partem sequitur Imo. in cons. 87. & in alio consil. 124. colum. 2. versiculo, circa secundum. cum hac tamen declaratione, vt dominus posit prohibere, vbi uelit ipse fodere, aliter non, ut ibi nota. per eum, & licet primo soluat contraria, faciendo differẽtiam inter marmora, & alias lapidicinas, ut de marmoribus loquantur. l. cuncti. & l. quosdam, quæ probant quem posse ingredi fundum alterius ad inuenienda metalla. Tamen postea se redigit ad secundam solutionem, quę est, ut etiam in alijs lapidicinis, & consequẽter multò magis in uenis auri, & argenti, & aliorum metallorum procedat opin. Paul. de Cast. & uidetur hæc esse communis opin. in d. l. cuncti, & in tit. quæ sint regalia. in verbo, argentariæ. ubi est materia, intelligendo tamen, prout sensit Alex. in d. l. 1. modo & forma, de quibus in eadem l. 1. s. soluendo pro introitu officij metallarij tertiam partem illius metalli, quod uult fodere, & ita principi, sibi acquirendo priuilegium quærendi, prout fecit, sufficiens, qui a Duce Francisco II. Sforția obtinuit priuilegium ad perquirẽda metalla, hoc habetur clarè in d. l. 1. & ibi gl. & clarius Bar. & Io. de Plat. & Plat. in d. l. cuncti. ubi dicit metallarios publicè ad id electos posse ingredi fundos alienos, & perquirere metalla inuitis dominis. unde dum plures Doct. in hac materia formãt q. An liceat vnicuique ita facere, & aliqui concludunt non licere, ut Iac. de S. Geor. in sua inuestitura, super uerbo, cum argẽti fodinis, & salinis. & And. de Iser. in d. tract. quę sint reg. & Docto. supra allega. & non explicant an loquantur de persona priuata, an etiam de metallarijs a publico electis, uel incautè loquuntur, vel malè, quia intelligi debẽt de electis a publico, aliàs res esset clara iudicio meo, q nõ liceret: potest igitur metallarius, nec tamen licet passim domino uetare, nisi etiam velit ipse exercere illud officium propter bonum publicum, & hoc ultimum, q præferatur domin[n]s, dicit Pau. de Cast. in d. l. uenditor. §. si constat. ff. commu. prædio. & sequitur Affl. in eo. tit. in verbo, argentariæ, dicens hoc videri satis rationabile secundum naturalem rationem insitam naturę. Ex prędictis appa-

2 ret ẽt † fiscum habere ius in fundis priuatorum, in istis uenis, videlicet, dando facultã inueniendi, & quo ad hoc hę argẽtarię dñr esse de regalibus, & ita põt uerificari, text. in eo. ti. quæ sint regalia, in eo verbo, argentariæ, & hoc expresse Aluaro. & Prępolit. ibi

3 Habet ẽt aliud ius, quia † decima illius metalli sibi debetur, d. l. cuncti. & hoc ius est inter redditus principis, & inter sua vectigalia. l. inter publ. in fi. & ibi glo. ff. de uerb. signif. Et hoc non habet difficultatem, & ita ẽt in priuilegio præfati, Sufficientes, hoc est expressum, ut de quolibet metallo inuento teneatur dare decimam partem ipsi Duci. Et etiã potest uerificari allegatus tex. in uerb. argentariæ, quia quo ad hoc emolumentum dicũtur argẽti fodinę ex regalibus. Et vide latius quo ad has vtilitates fisci. Io. de Plat. in d. l. 2. C. de metallar. & metalli, & procuratorib. metallorum. Residuum verò est dicti metallarij. d. l. cunct. & per Doctor. supra. Apparet

4 igitur ex prædictis † has venas eorum esse, quorum sunt fundi, & ipsos sine difficultate posse fodere sine priuilegio principis, donare & disponere de eis, & ita expresse Io. de Pla. in d. l. cuncti, quæ conclusio non solum procedit a principio fundi acquisiti, sed etiam si postea inuenirentur, quia adhuc sunt domini, sicut quælibet alia pars. l. fin. ff. de fundo dota. l. item si fundum. §. 1. ff. de usufru. & d. §. si uir. & Imol. in d. cons. 87. col. 1. Apparet

5 etiam ex prædictis, q † aut dominus inuenit venã, & vult fodere, & quærere, & tunc princeps non potest se negocio interponere, vel non uult fodere, vel alius tertius illam inuenit, & non uult cum possit (prout supra declaraui) perseuerare in opere, & eo casu potest princeps mittere metallarios expertos ad opus perficiendum, tum pp publicã utilitatem, quæ consistit, vt inueniatur aurum, tum etiam pro interesse suę decimæ. Et ita intellige, quę dicit Affl. in d. verbo, argentariæ. in 2. col. versic. sed quęro, an princeps, qui ita voluit loqui, aliàs ineptissime loqueretur & contradiceret omnibus, quæ superius dixi. Ad-

xi. Aduerte et dū Affl. col. 1. in fi. dicit in inuentore durare illud ius, donec uiuat, quod locū hēt, si velit laborare, alias nō, per prædicta, alleg. l. apud Iul. §. si cui. ff. de l. & fideicom. 1. vbi est textus, quod priuilegium concessum mihi nō facta mētione hęredis mei, vt possim fodere lapides in tali fundo, nō se extendit extra personam meam, & nota. in l. sordidorū. C. de excus. mune. lib. 10. vbi glo. ponit, quando priuilegium concessum personæ transeat in hærede, est materia. l. quia tale. ff. sol. ma. vbi Bar. tradit solennem distinctio. quam sequitur Ale. ibi. & ideo secūdū
6 dist. Bar. videtur hoc priuilegium a lege cōcessum fodiēdi in fundo priuato, parare mihi in vita exceptionem peremptoriā, & transire ad hæredes. Ita Bar. ibi, & Ale. sequitur, nisi dicas in cōtrariū esse tex. in indiuiduo in d. §. si cui. Et, quod plus est, Barto. non faceret ad rem, quia loquitur, quando concessum est in priuilegio, vt nemo possit agere cōtra me, & sic vt possim repellere exceptione peremptoria. No. quando ex priuilegio possum fodere, & consequenter sumus in alio membro Bart. dum dicit, aut continet concessionem. & tunc non durat, & ad hoc est tex. in d. §. si cui. vnde & Bar. obstat. & §. si cui, & decisio Affl. Et disputaretur inter hęredem metallarii, & dominū fundi, super continuatione possessionis, iuxta decretum, quòd possessio defuncti continuetur in hęredes, & hoc ab hęrede allegaretur, cōtrariū dicente domino fundi, ex quo deficit ius clare, iuxta cons. Imo. 6. dicerem hæredem nō esse continuandum, tum ob d. consil. Imol. tum per tex. in c. 2. si de feudo fuerit contro uer. inter dom. & agnatos. ubi quādo est dubium, an sit feudum, filia ponitur in possessione, secus si est clarum, & ita communiter Docto. ibi, & hæc opinio est æqua, quia satis est, vt inuito domino in vita inuentoris perseueret ius. Non tamen est omittēdum,
7 † ꝙ omnia prædicta cessant vbi aliter se ha-
a ret consuetudo, *a* demus enim consuetudinem esse, vt etiam in fundis priuatis nullus, nec etiam dominus possit aliquid facere in his argentifodinis præter principem, uel eum, quem ipse ad hoc elegerit, certè hæc consuetudo attenderetur, & obseruaretur, & tunc uerbum illud, argentariæ ꝯ in titu. quæ sint regalia, uerificaretur, & ita omnes super eo textu. per d. §. si constat. facta tamē satisfactione domino fundi eius, quando sibi aufertur, quod erat suum, sicuti pro cōcesso habuimus esse has venas, iuxta d. l. item si fundum, §. 1. & d. §. si uir. & d. l. fi. & l. æquissimum, §. 1. eo. tit. de vsufru. & l. 3. cum seq. ff. de reb. eorum, qui sub tut. & ita Affl. in d. colum. 2. versic. sed quæro, an primo, & hoc nisi etiā consuetudo se extenderet ad non solutionē precij, in quo tamen non recedendum arbitror à c. fi. de consue. & not. in c. quę in ecclesiarum. de consti. & in l. Barbarius Philippus, ff. de officio præto.
8 Nec† est obliuioni tradendum uerbū Isern. in eo uerbo, Argentariæ. dicētis ciuitates Imperij uendicare sibi hoc ius, ut sit publicum, nisi habeatur priuilegiū. Cui tamen autoritati nō crederetur, nisi aliter ostēsa hac consuetudine, & quādo hoc sibi uendicarēt, iuxta ea, quæ ponit Iaso. in l. de quibus, colum. penul. & ultim. ff. de leg. dum cōtra Bar. ibi, tenet non esse credendum illustri Doctori
9 de consuetu. attest. Dicit tamen Affl. ꝙ cōsuetudo hæc debet esse pręscripta 30. annis, quod verbum est summe notandum, posset tamē cōtrarium allegati hic Mediolani statutum, vt nulla consuetudo admittatur contra iura scripta, nisi velis dicere nō posse allegari contra fiscum, ꝙ tamen nihil obest, nisi aliud statutum habeas hoc disponens, quia fiscus non est priuilegiatus, nisi vbi expresse appareat eum esse priuilegiatū, vt dixi supra in priuilegijs fisci. Scies etiā ex pre
10 dictis decidere quęst. quando vasallus inuenit venam argenti uel ab alio inuenitur, vel quęritur in suo territorio, an sit sua, & an ius quęrendi sit suum, vel principis, q. illum infeudauit, quia aut loquimur, quando inuenitur in territorio sibi infeudato, & nō in re sibi infeudata. & tunc res pendet à forma priuilegij, iuxta c. porro. de priuilegijs, & eatenus sit ius, ꝙ habebat princeps feud. iuxt. d. & declara, ut supra, quatenus reperiatur in eo priuilegio concessum, & ita si reperiuntur aurifodinæ in loco publico. Ita ueniunt, si omnia regalia sunt concessa, ut dicā statim, si in loco priuato, venit ius inueniēdi, iuxta d. l. 1. C. de metallarijs, & metallis, & procurator metal. & ius decimę, iuxta dicta l. cuncti. eo. tit. etiā ꝗ expresse, & in indiuiduo de regalibus non sit facta mētio, sed in genere. iuxta no. per gl. & Bart. in l. prima C. de bon. vacan. lib. 11. & d. And. de Iser. & Affl. in loco, de quo supra, colum. 2. in prin.
11 Aut loquimur† quando inuenitur in re sibi infeudata, & tunc sumus in quæst. de uasallo, emphyteuta, & usufructuario, qui inueniunt

niunt tales venas, an ad eos pertineant? Et dic in feudatario esse ipsiusmet, & non principis. Ita Alb. in l. item si fundi. in pi in. ff. de usufru. & iud. est de his argentifodinis, sicut diximus de ijs, quæ reperiuntur in quolibet alio fundo, pleno iure alterius, quia utile præualet directo. gl. in Auth. nisi triennales, C. de bo. uac. lib. 11. & sic etiam decima spectabit principi, & ita Afflict. & Iser. ubi supra, nisi tñ verba ampla inuestituræ aliter vellent, iuxta d. c. porro. Dixi in prædictis de
12 auri fodinis, quæ inueniuntur in locis priuatorum, quia de alijs inuētis in locis publicis res non habet difficultatem, quod sunt principis, & ita And. de Iser. & alij vbi supra quæ sint regalia, & ideo si princeps cōcedit in feudum castrum cū pertinentijs, & in ipsis pertinentijs sint loca publica, ubi adsint aliquæ ex his uenis, etiam ipsæ ueniunt. fm prædicta, & magis quando explicatur cum argentifodinis, sed si reperiuntur in fundis priuatorum, non ueniunt, quia sunt priuatorum, & ita expresse Iacob. ubi supra, in fine, vbi omnino uide. Sed an ueniat saltem ius quęrendi. iuxta d. l. 1. C. de metallarijs, & metallis, & procuratoribus metal. lib. 11. & de
13 cima, iuxta. d. l. cuncti, loquor ubi reperiunt in fundis priuatorum, dic uenire, quia utrūque est regale (ut dixi) loquor tamen vbi regalia sint translata, non si solum sit dictum, cum argētifodinis. Sicut loquitur Iac. quia tunc si loquimur de argentifodinis, sunt priuatarum personarum, & si loquimur de istis regalibus, non sunt translata, & ita intelligis longè magis Iac. quàm ipse exprimat.
14 Aduerte tamen, † dum dixi, quando in locis publicis adsunt, tunc transire in feudatariū quia hoc idem uideor dixisse supra in versi. aut loquimur, post Alber. in d. l. itē si fundi, in princip. & sic superfluè. Sed dic, quod ibi locutus sum de feudo principis, qui cēsetur priuatus ipsius principis, sed postea locutus sum de locis publicis, quæ sunt in usu communi. Et hos terminos declarat textus in l. §. publici, & §. sequen. ff. nè quid in loco, vel itinere publico fiat, vbi uide. Et primo casu decima non transfertur, ut dixi, nisi tñ aliter vellet concessio, secundo casu totum videtur translatum, quia lex. cuncti loquitur in fundis priuatorum, & modo intelliges hanc materiam, quæ prius fuit malè enu
15 cleata. De hac materia, † maximè decimę, de qua supra, uide omnino in deci. Neapol. 321. & an possim inuito domino ingredi fundum ad metallum inueniendum, uide Albe. in dictionario in uerbo: alchimista. Oldra. cons. 74. & consi. 87. & an liceat facere alchimidiam, uide Albe. ubi supra, & Old: in d. cons. 74. & Bald. quæ sint regalia, colu. 3. circa finem.

ADDITIO.

2 Consuetudo. Quæ in iis, quæ spectant ad interpretationem concessionis castri cum pertinentijs, & in ijs, quæ concernunt regalia omnino attendi debet ut voluit Alex. cons. 80. lib. 3. & idem Boss. supra titut. de Aquis, & fluminibus, & alij, quos ibi cito in mea Addi. in vers. Ex consuetudine.

Titu. de via publica.

SVMMAE.

1 *Via publica numeratur inter regalia.*
2 *Princeps an possit prohibere iter extero per uiā publicam?*
3 *Viæ publicæ materia ubi, & per quem latißimè tractetur.*
4 *Publico in loco non licet aliquid facere, nisi consentiente principe, etiam si nihil noceat loco publico.*
5 *Publico in loco non licet aliquid noui facere, per quod fiat præiudicium priuato.*
6 *Aedificare supra muros ciuitatis, uel castri, an quis possit?*
7 *Vectigalia an poßint imponi transeuntibus per uiam publicam?*
8 *Via publica an poßit claudi?*
9 *Via publica an possit præscribi?*
10 *Via ex quibus præsumatur, uel probetur esse iuris alicuius.*
11 *Via intermedia cuius iurisdictionis, uel iuris esse præsumatur.*

1 Nulli † dubium est, quin via publica connumeretur inter regalia, & sic quin sit principis, contra quod obst. l. 2. §. hoc interdictum ad ea, ff. ne quid in loco, uel itinere publ. fiat. qui textus iuncto rubro vult ut via publica non sit in patrimonio fisci, & ita totus tit. & rubrum, ff. de locis, & itiner. publi. Solutio est, q̄ ipsum solum uiæ est principis,

cipis, sed uia est publica, ita Affl. super ver-
2 bo uiæ publicæ, vnde infert, an † princeps possit prohibere iter per uiam publicam extero, formatq; multas alias quęstio. in hac materia uiæ publicæ, sed tu recurras ad Cę
3 pol. qui pulcherrimum trac. & doctissimum fecit in tracta. de seruitutibus, super hac materia uiæ, & in titu. de seruitute uiæ. ubi per decem chartas omnia pertractat. & in 7. q. vbi loquitur de via regali, & publica, ostendit Affl. nescire, quid dicat, & idē ēt in 3. q. dum concludit, ꝙ princeps pōt prohibere, & suis, & exteris, ne vadant per viam, & latissime in 10. q. ponit, cuius sit uia publica, quia, ut dixi, regalis est, & sic principis, & fisci, & tñ in d. §. hoc interdictum ad ea. clare probatur contrariũ, tandem resoluens se in sex conclusionibus, & in 5. cōclusione, dicit, ꝙ si concurrit ciuitas cum superiore, in disponendo de uia præfertur princeps, per c. 1. quæ sint regalia, & in 6. ait, ꝙ princeps potest tollere ciuitari potestatem statuendi super uia publica, & alijs rebus publicis, & omnino est uidendus Cęp. in d. 10. qō. in 2. col. dum allegat Bar. in l. 1. §. 1. ff. ne quid in loco publ. concordantem contraria. & dicētē. ꝙ quælibet uia publica principaliter spectat ad ciuitatem Roma. & sic in effectu ad principem, pro quo est text. secundum cū, in d. c. 1. quæ sint regalia. Sed quælibet ciuitas habet ius in uia publica ex permissione ciuitatis Rom. & sic principis. Subijcit dein de q. An loca publica possint alienari, & per quem, & qūo & cōcludit secundum dictas sex conclusiones, imo addit aliam septimā. Successiue in q. 11. quærit, an per uiam publicam sit licitum priuato ducere aquam simpliciter, vel per conductū ligneum, uel lapideum, de quo in hoc dñio habemus ordines. Et successiuè quærit, An supra uiam publicā sit licitū facere pontē, & an uia publica aliquo modo possit per priuatū occupari, & an via publica possit claudi, & de munitione, & refectione uiæ amplissime dicit, & qñ quis vult ædificare in uia publica, uel aliquid immittere, & qūo formetur libellus, tam in interdicto, Ne quid in loco publico, quā in interdicto de via publica, & itinere publico reficiendo. Et nota ultra prædi-
4 cta, ꝙ in loco publico non licet aliquid facere, ēt si nihil noceat loco publico, nisi cōsētiē-
5 te principe. Are. cons. 30. col. 3. Non † potest etiam aliquid noui fieri in loco publico, per quod fiat præiudicium priuato. Paul. de Ca
6 str. cons. 160. col. 4. Et † an possit ædificari supra muros ciuitatis uel castri, uide Soc.
7 cōsi. 220. col. 2. circa fi. Et adde circa vectigalia imponenda transeuntibus per uiā publicā quæ dicit Cęp. in d. tit. in vers. quæro. 8. post Bal. & Aluar. in usibus feud. & quę di
a xi supra in materia fluminis. *a* Et circa clau
8 dendam uiam pub. uide Ang. consi. 18. Bal.
9 1. uolum. consi. 296. & ibi etiam, an possit præscribi, de quo etiam per Cęp. vbi supra.
10 Et † ex quibus probetur, vel præsumatur uiam esse iuris alicuius, uide Cœpol. consil.
11 30. colum. 2. & seq. Et † cuius iurisdict. & territorij præsumatur esse via intermedia, uide Pet. de Vbaldis in tract. de societate. 11. parte, quæst. 22.

ADDITIO.

a In materia fluminis. Videlicet supra in tit. de Aquis, & fluminibus. nu. 36. & seq.

Titul. de Remissione mercedis conductorum.

SVMMAE.

1 *Remissionis circa pensionem rei locatæ, in qua propter bellum, vel aliter damnum datum sit materia per quos late tractetur.*

2 *Remissio pensionis fit, quando secundum vulgi opinionem est sterilitas.*

3 *Remissio ad ratam fieri debet, quando deductis impensis non est perceptum dimidium eius, quod est solitum percipi, & ita capitulandum est de impensis factis, de solita perceptione & de sterilitate, quæ venerit.*

4 *Remissio fit quando deductis impensis, non superest dimidium pensionis soluendæ.*

5 *Remissio non fit, quando perceptum tantum sit vt valeat dimidium pensionis, deductis impensis, & qualiter quando capitulandum sit de precio.*

6 *Remissio non fit, quando fructus percepti sunt vltra dimidiam solitæ perceptionis, licet ita vilis precij sunt, vt non ascendat ad dimidiam pensionis.*

7 *Remissio fieri debet habita ratione, ad quotam partem perceptam, non autem ad eius precium quando in inuestiiura dicitur, quod fiat remissio ad ratam.*

8 *Remissio fit, quando damnum est vltra dimidiam*

dium, etiam si quo ad nummum tantum excederet, secus si dimidium tantum esset.

9 Aestimatio fructuum in remissione quae fieri debet attenditur secundum tempus collectionis.

10 Sterilitas secundum uulgi opinionem quomodo consideretur.

11 Remissio non fit, quando laesio est in tertia parte perceptionis.

12 Remissio ut sit arbitraria iudicijs, non esset absurdum tenere, & quare.

13 Arbitrio iudicis qui casus sint relicti.

14 Arbitrium iudicis circa quae versari debeat in remissione.

15 Remissio propter quale damnum peti possit.

16 Remissio quare in locatione fiat, & non in uenditione.

17 Remissio an in alijs casibus fieri debeat, quando al qui sunt reseruati in conductione.

18 Fiscus quas rationes consideret in remissione; & maximè quod bellum sit contra principem, uel eius culpa motum.

19 Precium fructuum licet nō sit probatum, tamē index potest a semetipso inuestigare.

20 Locatio an sit una uel plures quo ad remissionem, quae sit utilitas.

21 Locatio dicitur una, quando vnicum est precium licet plures sint fundi.

22 Conductor generalis quando cogatur facere remissionem sub conductione particulari, & tamen sibi non fiat.

23 Locatio interdum, unica dicitur, quando pro certo tempore facta est conductio, & tamen solutio fit saepius, quamuis quo ad remissionem, dicantur plures.

24 Fertilitas unius anni supplet sterilitatem alterius, quando de duobus annis tantum agitur vno fertili, & altero sterili, & uno minus dimidio sit perceptum, altero illud plus quod in sterili fuerat perditum, & sic integra pensio soluitur pro ambobus.

25 Vbertas vnius quae non sit tanta ultra solitam perceptionem, quanta fuit sterilitas alterius anni, an suppleat sterilitatem, remanet in arbitrio iudicis & uulgi opinione.

26 Remissio ut fiat, si sit intollerabile damnum cōsiderata uniuersali locatione, aliàs non, est erroneum non iuridicum.

27 Vbertas non debet excedere duplum eius, quod solitum est percipi, ad hoc ut fiat remissio.

28 Remissio integra fit in anno sterili, quando conductor alio anno supra solitum percipit, non tertiam plus solito, sed minus. secus si tertiam percipit, quia fiet tunc compensatio.

29 Fertilitas non semper compensatur cum sterilitate.

30 Vbertas quod tunc dicatur quando percipitur ultra dimidiam eius, quod solitum est percipi non est a iure approbatum.

31 Vbertas & lucrum differunt, sicut damnum, & sterilitas in materia remissionis.

32 Vbertas an compensetur cum anno, uel annis sterilibus, quando in locatione plures anni sunt, quàm duo si aliqui termini sunt non steriles, sed damnosi tantum.

33 Lucrum intelligitur circa vbertatem, & damnum circa sterilitatem.

34 Sterilitas ita debet dici, quādo tertia minus est perceptum quàm solitum sit percipi, ubi agitur, vt suppleatur a fertilitate, secus quando tractatur de remissione.

35 Fertilitas compensatur cum sterilitate, etiam si sterilitas non sit vltra dimidiam, sed sit tantum in tertia, vel circa tertiam.

36 Annus solus est in consideratione, licet diuisio solutionum fiat in menses.

37 Remissio ex quot causis fiat.

38 Remissio peti potest, quoties, vis ingruit, cui non potest resisti.

39 Remissio non fit, quoties fundus uitio rei, sine culpa conductoris non potuisset pati nimiam pluuiam, uel nimiam siccitatem.

40 Remissio fit quādo quis conduxit domum, ut contubernio scholares exciperet, uel aduenas. & pestis, uel bellum superuenerit, & ipse domū inhabitauit, scholares autem, vel aduenae non uenerint, secus si conduxerit, ut ipse tantum habitaret.

41 Remissio fit pro tempore quo durat pestis, quando quis domum conduxit gratia solius habitationis & eam tēpore pestis non habitauerit, pro reliquo uero tempore usque ad finitam locationem.

42 Conductor potest recedere a re conducta, quando ex bello uel peste amittitur facies rei, quā nolit, uel non possit conductor in pristinū restituere, & res destruatur, uel usus ultra dimidiam.

43 Argumentum de uenditione ad locationē ualet.

44 Agricolae sunt instrumenta fundi, & si moriantur propter pestem, uel bellum, licitū est conductori recedere a conductione.

45 Remissio fit pro omnibus annis, quando damnū contingit in primo anno, quod affert ruinam, etiam pro sequentibus.

46 Conductor ita demum potest recedere a conductione propter pestem, si consignauerit locatori claues.

47 Conductor,

47 *Conductor, qui potest recedere a locatione, pōt petere remißionem, et persistere in locatione.*

48 *Conductor quando possit recedere a locatione, vbi tractetur.*

49 *Locator non potest dicere conductori, ut diuidat fructus, & fit partiarius quando conductor patitur damnum intollerabile, & propterea petit remißionem.*

50 *Conductor potest recedere a locatione, quando locator non obseruat ei pacta, & quomodo possit agere contra talem locatorem, & eum qui non patitur uti sui.*

51 *Conductor debet denunciare domino quando vult recedere aliàs tenetur ad id, qđ interest locatoris, & facta denunciatione nō tenetur.*

52 *Remissio mercedis non debet fieri conductori, qui non potuit inhabitare quando recessit nō facta denanciatione, nisi denunciatio facta nihil omnino profuisset.*

53 *Denunciare an teneatur conductor locatori, quando vult recedere finita locatione.*

54 *Remissio pensionis fieri non debet conductori, eo quia incommodum suscipiat propter hospitationem militum, nec etiam propter alimenta illis præstita.*

55 *Conductor quæ onera teneatur subire, & qua emphyteuta, non autem locator.*

56 *Remissio mercedis ex regula fit conductori, quā do damnum intollerabile contingit, nisi aliter sit actum.*

57 *Conductor non tenetur ex casu fortuito, licet susceperit in se omne periculum, vel promiserit soluere omni exceptione remota, uel conduxerit, suo periculo cum suis risisghis, & spinellis, uel susceperit periculum cuiuslibet casus aduersi.*

58 *Remissio mercedis fieri debet quando conductor non potuit uti re locata casu fortuito; & pactum adest quod locator non uult teneri pro ea re, nisi tamen pactum factum esset tē pore belli, quia locator non teneretur.*

59 *Remissio fieri debet quando locator tempore belli locauit decem uncias aquæ pacto, ut rem teneat, si eas decem uncias habere non licebit, & flumen prorsus exsiccatum sit, cum tamen per multos annos ante bellum uiguisset, & nunquam ita siccatum fuisset, nisi dictū esset, ut teneretur, siue in parte, siue prorsus aqua defecisset.*

60 *Promittens pro se, & hærede suo tantum, & nō alijs, tenetur tamen ad precij restitutionem pro facto tertij.*

61 *Conductor non tenetur, si deficit substantia rei, licet susceperit in se casum fortuitum.*

62 *Conductor dicitur suscepisse omnem casum fortuitum similem expresso, quando unū in specie suscepit, deinde adiecit clausulam generalem, & omne periculum.*

63 *Periculi appellatione non uenit casus fortuitus etiam si conductor teneatur de leuissima culpa, uel susceperit in se omne periculum cum iuramento, secus autem si susceperit in se periculum, & fortunam.*

64 *Conductor tenetur pro casu fortuito etiam si culpa aduersarij in non faciendo præcedat casum, quando conductor tenetur pro casu fortuito, & suscepit in se periculum.*

65 *Conductor suscipiens casum fortuitum, non tamen pro eo tenetur, quāndo casus euenit culpa locatoris, ex facto locatoris, siue iusto, siue iniusto.*

66 *Conductor suscipiens in se casum fortuitum, nō tenetur quando casus est insolitus.*

67 *Casus insolitus de qno non præsumitur cogitatum quando dicatur.*

68 *Casum fortuitū suscipiens nō tenetur de insolito etiā si susceperit se in omnem casum fortuitum tam præuisum, & cogitatum, quàm non.*

69 *Casum fortuitum suscipiens tempore belli in custodiendis mercibus, si in eum factum sit impetu quid iuris.*

70 *Casum unius periculi suscipiens, an uideatur suscepisse casum alterius habentis maiorem rationem.*

71 *Suscipiens in se casum fortuitum, quod nauis ueniet in portum quatenus teneatur.*

72 *Casus fortuitus, & improuisus qui sit.*

73 *Casus fortuitus qualiter probetur.*

74 *Violentia, & incendium, & pluuia insolita numerantur inter casus fortuitos.*

75 *Furtum maximè si fiat a domesticis, an connumeretur inter casus fortuitos.*

76 *Casus fortuitus censetur factum superioris, & quid de facto iudicis.*

75 *Casui fortuito, ut quis uideatur se obligare, quid exprimendum sit.*

78 *Casus certos excipiens, an uideatur ad alios se obligare.*

79 *Remissionem petere non potest conductor quando sterilitas culpa ipsius contingeret.*

80 *Remissio peti non potest quando damnum ex incendio sequitur.*

81 *Remißionem petere non potest conductor ubi culpa casum fortuitum præcedit.*

82 *Remissio non fit, quando conductor sine iusta causa receßit.*

83 *Casus an semper excuset, quando culpa præceßit.*

84 *Remißio*

84 Remißio non fit quando conductio facta est tẽpore belli, vel pestis, vel quando timor belli, aut pestis subest.

85 Remißio fit etiam si tempore belli facta sit conductio, quãdo rei substantia prorsus tollitur.

86 Remißio non fit quando culpa familiarium conductoris præcessit.

87 Remißio non fit quando conductor non soluit decimas, & sterilis euenit.

88 Remissio non fit si pestis in inquilini domum solummodo uenerit, & inquilinus sit sceleratus, ut usurarius, blasphemus, vel sodoma.

89 Remißio non fit conductori in Lombardia propter grandines, nisi grando esset omnino insolita, uel ultra dimidium abstulisset.

90 Remißio fit cõductori etiam quando damnum intolerabile uenit postquam fructus sunt a solo separati nondum tamen excussi, seu reconditi.

91 Remißio fit quando damnum intolerabile uenit postquam fœnum reconditum est in fœnili, & ex neceßitate pasti ibi a bestijs comeditur.

92 Conductor an teneatur ad mercedem, quando damnũ datur facto locatoris propter eius inimicitiam postquam fructus sunt separati a solo, & an habenda sit ratio dicti damni.

93 Remißio mercedis fieri debet conductori, quando bellum iustè mouetur contra locatorem.

94 Locater non tenetur quãdo bellum inuiste mouetur contra eum, & ipse omnem diligentiã adhibuit ne moreretur, & admonuit conductorem de periculo rerum suarum.

95 Locator tenetur pro damno illato conductori, etiam quando iniustè bellum ei infertur si tamen præceßit factum ipsius, quod damno causam dederit.

96 Locator tenetur tametsi fructus sunt separati a solo, & bellum iniustè sit contra eum motum, si non procurauit, ut non moueretur, & non dedit aliquam notitiam conductori, ut præcaueret.

97 Locator non tenetur habere rationem damni conductori illati, quando conductor distulit collectionem fructuum in fraudem, secus si sine fraude.

98 Clauis traditio licet tranferat custodiam, tamen non habet locum ubi horreum conducitur in domo locatoris, uel ubi alius retinet claues totius domus.

99 Remissio cessat quando ubertas unius anni potest compensari cum sterilitate alterius anni, siue proxime præcedat, siue alij intermedij sint, & quando sumus in una locatione.

100 Remissio non fit quando inspecta vniuersali locatione damnum intolerabile non resultat, & quando fiat tametsi tolerabile damnum euenit.

101 Remissio quomodo fieri, & considerari debeat quando annus fertilis non præcessit, sed posset subsequi.

102 Remissio non fit quando dicatur fundum vendidisse habita fide de precio, & conuenit ut dominiũ pœnes se remaneret, donec pecunia omnis persolueretur, & interim emptor solueret quotannis certam mercedem.

103 Remissio fit pro parte quando res pro parte deperdita est, ut quia casmate, uel terræmotu perierit.

104 Remissio fit ad ratam quando res ab hostib. occupatur, uel aqua inundat ita ut non posit coli, & intolerabile damnum sequitur.

105 Remissio quando consideratur magna est differentia, an fundus simpliciter coli non posit timore belli, an uerò sit occupatus ab hostib. ita ut deperditum sit dominium.

106 Emphyteuta liberatur quando res emphyteutica propter bellum, uel inundationẽ non potest coli.

107 Remissio fit quando conductor non potest uti frui casu fortuito, & damnum est intolerabile, uel quando pars aufertur, uel euincitur a conductore, quia pro illa parte fit remissio.

108 Conductor potest agere ad interesse quando culpa, uel facto locatoris damnum passus est uel non potuit frui, uel quando facto tertij, cui locator potuit resistere.

109 Conductor quando poßit agere contra locatorem ratione lucri cessantis.

110 Lucri cessantis ratio quando haberi debeat.

111 Lucri cessantis ratio quando habeatur in magistratu ordinario Mediolani ad fauorem pupillorum.

112 Literæ siue ordo qui de minori lucro non ... patur, quæ sint Mediolani.

113 Locatoris factum an sit iustum, uel iniustũ in materia remissionis consideratur.

114 Remissio mercedis non habet locum Mediolani in contractu emphyteutico quando pensio præstatur habita consideratione ad fructus qui percipiuntur, licet bona propter bellum non potuerint coli.

115 Remissio non fit destructa domo, pro qua fiscus, uel ecclesia alimenta præstat.

116 Remißio fit pro fundis a ciuitate, uel fisco locatis, siue uectigales sint siue non sicut in prædijs priuatorum.

117 Vecti-

Equendo quę ad fiscum attinent aliqua dicam de Remissione mercedis in materia locationis, & cóductionis, quando fieri debet ex causa præsertim belli, ꝙ iam multis ab hinc annis almum Mediolanense dominiũ, aliàs fęlicissimũ torquet, quæ etsi sit cõmunis materia extra vectigalia, attamen semper fere contingit in omni locatione. Quæro
1 igitur in primis qualiter † damno dato in re locata propter bellum, vel aliter ex alio casu fortuito fieri debeat remissio, & breuiter, vide Bartol. in l. si merces. §. uis maior. ff. loc. Bar. & Doct. in l. licet. C. eodẽ loca. Paul. de Cast. in l. ex conducto. §. 1. ff. loc. Anto. de But. & Imo. in c. propter sterilitatẽ. extra loca. Alex. in cons. 3. in 1. uol. incip. tamen non
2 p̃termitto, & in cons. 108. in 3. vol. *a* & Are. cons. 52. & recitantur multæ opiniones, tamen tres communiter approbantur. Prima,
2 † quando secundum uulgi opinionem est sterilitas. Secunda, si hoc non liquet iudici quando deductis impensis non superest dimidum pensionis. Tertia, quando nõ est, perceptum dimidiũ eius, quod est solitum percipi, ut per Ale. ubi supra. Et circa tertiã opi.
3 quando † non est perceptum dimidium eius, ꝙ est solitum percipi, Dic quod hoc casu nõ deducantur impensę, secundum Bald. in d. l. licet. C. locati. Sed conductor iudicatur, sicut partiarius, & diuidit illos fructus inter se, & patronum non habita aliqua ratione impensarũ, ita Bal. ibi nota. & intelligo, ꝙ in aliquibus locis hæc opinio seruatur, tñ cõiter Docto. intelligunt, ut imò conductor existimetur sicuti est, & sibi fiat remissio, pro rata, quia si tantum tertiam partem percepit, fit remissio quo ad duas, & sic de singulis, ut declarat no. Imo. in d. c. propter sterilitatem. versic. iuxta præmissa potest quæri, ibi unde pôt dici. ubi omnino vide, quia ponit exempla huius opinionis expresè & clarè, sed hæc opin. uidetur confundere aliã præcedentẽ, quia opinio procedens concludit, ut si fructus percepti deductis impensis non ascendant ad dimidium pẽsionis, fiat remissio pro rata, & si non excedant p̃cium impensarum in totũ fiat remissio, quia fructus non dicũtur aliqui, nisi deductis impensis. l. fructus cũ simul. ff. sol. matr. Sed hæc 3. opi. uult, ut si 3. pars sit collecta, uel quarta, uel quinta, ẽt quarta, uel quinta pensionis sit soluenda, & sic dato ꝙ illa quinta pars non excederet summam impensatum, adhuc pro illa parte esset soluendum, unde intelligo hanc 3. opin. qñ deductis impensis superest quarta tm̃, quod tunc pro quarta parte est soluendũ, & sic tantum quinta superesset, esset soluendũ pro quinta parte, & ita reuera voluit declarare Imo. qui multũ cōsiderare loquitur in d. c. p̄p sterilitatem. dum. 1. dicit loquendo in hac tertia opinione, quod quando nihil superest deductis impensis, in totum debet fieri remissio, argumẽto. l. illud. §. minus. ff. de tribu. si autem aliquid est perceptum, tunc aut ascendit ad dimidiũ, & ultra, & nulla remissio debet fieri, si minus dimidia, tũc fit pro rata, & ut ibi plenus per eum. & hæc est veritas, & secundum hanc opin. est probandum communiter deductis impensis percipi tot, & non fuisse perceptam tertiam, vel quartam partem, deductis impensis, vel est probandum requiri talẽ impensam, & cum tali impensa communiter percipi solere tot saccos, & hanc impensam factam fuisse hoc anno, & nihilominus non fuisse perceptos nisi tot saccos, aliter probatio non concluderet, tenetur. n. quilibet probare id, quod est fundamentum suæ intentionis, l. ei qui dicit, & l. in exceptionibus. ff. de probationib. & l. qui accusare. C. de edend. & locator habet fundatam suam intẽtionem ex locatione, vt
4 no. in l. 2. C. de iure emphy. Potest ẽt concludere secundum pręcedentem opi. Bar. in d. l. licet. qñ deductis impensis non superest dimidiũ pẽsionis, q̃ est cõior, ſm Are. in d. cõs. 52. ubi vide, q̃ ẽt in effectu non discrepat ab hac, a qua ẽt non recedunt cõmuniter Doc. hoc modo, expendi tot, non percepi nisi tot, precij tot, hoc modo in ea recte concluditur, ex alio etiam videtur vt vna opinio confundat aliam, quia secundum tertiam, & ultimam satis est, vt sit perceptum minus dimidia, & sic dato, ꝙ valeat etiam plus, quã sit pensio, vel supra dimidium pensionis, tamen fit remissio, cuius contrarium vult alia præcedens opinio, vnde intellige hanc opinio-
5 nem, qñ † fructus percepti circa dimidiũ solitę perceptionis deductis impẽsis non ascẽdunt ultra dimidium, & ita Corn. consi. 128.

colum.

colum.pen.uolum.2.ubi uide omnino, non si ascendunt ad quantitatem pensionis, uel supra dimidiã pensionis, quia tũc nõ fit remissio, ea probata, est enim hic contractus locationis bonæfidei § actionum. Instit. de actio. in quo plurimum exuberat bona fides, ut ibi not. & bona fides non patitur ut si fructus licèt circa dimidiam ascendant ad pensionẽ, fieri debeat remissio, & hoc modo in probationibus huius 2. opinio. quando uolo probare me solitum esse percipere tot, & hoc anno ultra impensam, non percepisse nisi tot, debeo etiam addere fructus perceptos non ualuisse nisi tot, quod ultimum non credo necessarium, quia ubi sint fructus in maiori præcio, quàm sint soliti, est onus locatoris, qui uult super hoc se fundare, illud deducere, & probare, habet enim conductor regulam, & solitum pro eo, & si locator uult dicere, & allegare exceptionem, & aliud præcium, illud debet probare, & ultra iura proximè allegata est glossa in clementina fina. ad finem, de rescriptis. nota. Ias. in l. post dotem. circa 1. q. Bartol. ff. sol. matri. & not. in l. ex quacunque. ff. si quis in ius uocatus non ierit. & ita uides unam opin. non discrepare ab alia, & si aliter intelligeres, una discreparet ab alia, & uide omnino Corne. ubi supra, quia, & ipse ita conciliat has opiniones, sed tamen in modo probandi, & deducendi rem ad practicam, est hęc differentia, quia secundum hanc ultimam opinionẽ satis est probare solitum perceptionis, & hoc anno non fuisse perceptum nisi tantum deductis impensis, quia locator qui uult probare id quod fuit perceptum ascendere ad summam supra dimidiam, habet onus probandi, sed secundum aliam præcedentem opin. requiritur probatio extimationis fructuum collectorum, quia super illa se fundat prout deduxi supra. Si tamen econtra fructus
6 sunt ultra dimidiam solitæ perceptionis, & sint uiles, & in vili precio, ita ut non ascẽdãt ad dimidiam pensionis, ꝓp hoc non fit remissio, quia duo requiruntur, primum ut fructus sint in tenui quantitate, secundũ ut sint in vili precio, & sequatur intollerabile damnum, ita loquuntur iura allegata in hac materia vt per Corn. ubi supra. No. tamen Bald. in cons. 329. vol. 1. secundum impressionem
7 magis nouam, qui dicit, quod stante inuestitura dicente vt ad ratam fiat remissio, debet fieri habita ratione ad quotam partem perceptam, non autem ad eius precium, quia sit perceptio minus solitò, quo ad tertiam tãtum, fit remissio pro tertia parte, si quo ad dimidiam tantũ, pro dimidia, non autem fit iuxta precium rei perceptę, ut si hæc portio sit precij ipsius pensionis, ob hoc non fiat remissio. quia imò fit, licet sit dimidia, quę opi. est contraria Cor. sed intellige stante pacto de quo ibi. Iux. dictas opinio. quæ
8 ro primo an satis sit, ut damnum sit in dimidia, an etiam requiratur ut ultra dimidiam in aliquo iuxta not. in l. 2. C. de rescindenda vend. maximè per Bal. Dic requiri, ut sit damnum ultra dimidiam tenendo opin. Bar. in d. l. licet. C. locati, approbatã in alia opin. qñ minus dimidia percepit solitæ pceptionis, quia Bar. in d. l. licet, hoc dicit expresse, & ita dicunt iura per eũ allegata in l. 2. & in l. si uoluntate. C. de rescindenda uenditione, sic etiam loquitur Bald. in d. l. licet, & expresse Are. in d. cõs. 52. sic etiam Imo. in d. c. propter sterilitatem. in ult. opin. quando minus solito est perceptum, quia uult ut debeat esse citra dimidiam, uide ibi, colum. 2. ubi late, & ch 3. col. 3. & seq. sic etiã Corn. & alii ubi supra, & cũ fundamẽtũ sit in d. l. 2. & in l. si uoluntate. C. de rescindenda uend. dic unũ solidum imo unum nummum ultra dimidiam sufficere. Sal. in d. l. 2. i prin. & Bal. ibi col. 22. uers. nunquid, & uide l. res bona, & ibi gl. in verbo nõ debet, & ibi Flor. ff. de cõtrah. emp.
9 Secundo, quæro an æstimatio fructuum fiat tempore contractus locationis, an etiam alio tẽpore, & quo? Hęc quæstio est maximi momenti, uide Bar. in d. §. uis maior. colum. 2. vers. dico tñ, qui dicit fieri non secundum id quod est tẽpore quo colliguntur, sed attento tẽpore celebrati contractus, per d. l. si uolũtate, & infra etiam idem dicit eadem colu. Sed hr̃ opi. Barto. ut procedat secundum opi. quã ibi tenet, quod censetur à principio uenditi fructus nasciturí, quia tunc attenditur tẽpus contractus. d. l. si uoluntate, & l. quod si pẽdẽte. alias est l. necessario. §. quod si pendente. ff. de peric. & cõm. rei uẽd. Et ideo licet fructus sint, & sint deterioris cõditionis tẽpore quo colliguntur, hoc non consideratur. d. l. quod si pendente. sed illa opi. ubique reꝓbatur, imo tenetur considerandum esse secudũ bonam fidem, an sequatur intolerabile damnum, an non, & ita Barto. in d. l. licet, & ideo non inspiciemus tempus contractus, sed tempus collectionis fructuum, & ita in specie Imo. in d. c. si ꝓp sterilitatem. col. 3. circa fi. & seq. ubi omnino uide, & Fulg. in §. uis maior.

& ibi

& ibi uide omnino. Et si uis scire quo dedu
10 catur in practica opinio, quę est, quando s̃m
b vulgi opin. est sterilitas, *b* vide Imo. in d. c. propter sterilitatem. col. 1. & prin. seq. & ibi apparet hoc esse, qñ inter colonus dr̃, Optimas segetes habemus, adeo q̃ non sufficimus ad colligendas, & hoc anno omnia uasa erunt plena tunc annus dicitur fertilis, sed si dicant, Nihil valent redditus, operas nostras amisimus, uix semina colligemus, Annus dicetur sterilis, non tñ hæc opin. Imol. placet, vide eum, & licet satis approbetur ab aliis, cõiter tamen in practica de ea non habere ratio, imò nunquã res haberet finem si iremus per hunc modum, quia si reperiret colonus, siue conductor decem testes pro se totidem reperiret locator in contrariũ, quia sterilitas, & ubertas non est eadẽ in diuersis agris, prout dicebat Petrus relatus per Imola. colum. 2. Et dicere prout dicit Imol. hanc opi. loqui de agro sterili in specie, & non in genere de omni agro, est falsum, quia cum lo quatur de vulgi opinione, loquitur in genere de omni agro, alioquin non posset esse cõmmuniter uera opinio in eo, sed tamen si eã uolueris tenere, intelligas eam, ut concludatur, iuxta secundam, & tertiam opinio. quando nihil est perceptum deductis impensis. uel nisi tantum, quod remanet damnum vltra dimidiam iusti pretij, nè inter se sint contrariæ opiniones, sed in hoc erit speciale in hac opinione, quòd vulgi opinio hoc intolerabile damnum probabit. Regulariter contra, vt per Bart. in l. de minore. §. plurimum. ff. de quæstionib. circa finem. dum quærit de effectu famæ, & alibi sæpe. Et etiam alia
11 opinio, † ut sufficiat in tertia parte læsionem esse, puta, soluit quindecim, & percepit decem, atque ita duas partes tantum, quia fiet remissio, pro una tertia, quapropter si soluit tres nummos aureos, soluet tantum duos, & hæc fuit opin. Ioan. And. relata per Abb. in d. c. propter sterilitem. quæ satis placet Abb. ibi, & Aret. in d. consi. 52 Tamen reprobatur, ut per Doct. ubi supra, & maximè Imo. in d. c. propter sterilitatem. colum. 2. & char. 3. colum. 4. Sed unde est, vt tot opiniones recitentur à Doctoribus, dic ideo es-
12 se, quia iura non apertè declarant quando dicatur intollerabile damnum ut c. propter sterilitatem, extra, locati. l. licet. & l. excepto. C. eodem. & l. ex conducto §. 1. & l. si uno. §. item cum quidam, & l. si merces. §. vis maior. ff. eod. & ideo non esset absurdum tenere hoc omne esse arbitrarium iudici, ut uoluit Butrigarius relatus per Fulgos. in d. §. uis maior. quia quando aliquid non est determinatum lege, quæ indeterminatè loquitur, in dubio ostenditur illud esse in iudicis potestate, & arbitrio. l. 1. in fin. ff. de iure deliberand. & multa notabilia circa hoc ponit Barb. in c. sedes. de rescriptis. & in consil. 70. illud referam in remedium, in 2. uolu. Et si
13 uis scire, qui sint casus relicti arbitrio iudicis, uide Hippolyt. in l. quæst. modum, col. 1. & tribus sequentibus. ff. de quæstionibus. & ita arbitrarium esse iudici, quando dicatur intolerabile damnum, tenet Barbat. in consil. 52. uolum. 2. allegato in apostill. ad Abb. vbi supra, & Sal. ubi omnino vide in l. si uno.
14 in princip. ff. locati. ubi dicit iudicem multa debere conside a e, uidelicet qualitatem fundi, & quomodo bene fuerit aratus, & cultus illo anno, & si sit uinea, an fuerit bene putata, & c. & quantum fundus bene cultus consueuerit reddere, & idem de vinea, quibus necessarijs interuenientibus, si ultra semen nihil colligitur, dicitur sterilitas, idem si modicum ultra semen, atque ita in iudicis arbitrio hæc omnia relinquit, qui etiam secundum eum, uulgi opinionem potest explorare, & subdit etiam non esse explorandum in genere, an ille annus fuerit sterilis, sed solum quo ad illud prædium de quo quæritur. Nõ recedas tamen a duabus illis opinionibus sic declaris, prout supra declaraui. Sed tamen hæc prędicta Sal. multum facit ad cõmunes conclusiones intelligendas, sed præ-
15 ter loca tibi supra allegata, propter † quale damnum possit peti remissio, vide Angel. nota. in cons. 311. & Alexand. cons. 112. uol. 1. & cons. 114. & in 1. & 2. colum. in 1. uolu. Bald. not. cons. 182. in 1. vol. & Cœp. ubi limit. in cau. 88. & 188. plenè per Petrum Iac. in libellis suis, in tit. de actio. ex cond. vbi ponit rationem, & intellectum ad text. in d. §.
16 vis maior. cur in locatione fiat remissio, & in venditione non, & eam refert Bar. in q. publicanus. col. 1. in uer. contra. ubi ponit alias rationes, & uide qualiter fiat in practica, & concluditur in hac materia. Barto. cons. 183. col. 1. & limitat Veron. cau. 122. in c. q. vult
17 vendere. & quid iuris sit quando in conductione reseruantur certi casus, & contingũt alij, uide Imol. cons. 7. & ibi ponit qñ aderat timor belli, de quo per Lauden. in tracta. de principe. in tit. de bello. in fi. & alibi sæpe. & quãdo uigebat tempore conductionis bellũ

vel pestis, uide Soc.cons.156.col.3.in fine, & seq.1.fiscus si cōsiderasset ad has subtilitates,
18 an bene esset conclusum, vel male, & an bene esset probatum, quòd vltra dimidiam, vel non, & ut supra in dictis opinionibus, raro fecisset remissiones conductoribus. nam etsi testes tantum dixerint ex tali fundo, & tali, nō est percepta, nisi tanta quantitas, tamen fiscus etiam extrinsecus a semet cognoscens magnum damnum illatum vniuerso prędio, habuit rationem remissionis, & aliquando etiam tametsi non vltra dimidiam fuerit illatum damnum, fecit aliquam remissionem, & hoc sub eo fundamento, quod etiā est dubium, imo quasi clarum, vt infra dicā, ꝙ qñ bellum infertur a locatore, uel contra eum locator tenetur ad omne interesse per tex.cū ibi no.in l.si merces.§.culpæ.ff.loca.ubi Bar. & Barto.in l.cotem.§.fi.ff.publi.col.3. & in quæst.sua, publicanus, & in l.si vno.§.item cum quidam.col.1.ad fi.princ.ff.ff.loca.& ex hoc vlt.fundamento aliqñ magistratum induxi ad dictam remissionem, atque ita hæc materia in præfato magistratu facta fuit arbitraria. sicuti etiam multi Doct.ita esse dixerunt, quos supra retuli, & licet etiā de precio fructuum perceptorum non fuisset pro-
19 batum, tñ † fiscus a semetipso vestigabat capiendo hanc practicam a text.in l.si quod ex Pamphila.ff.de leg.2.ubi Bar.not.ꝙ licet in iudicio non sit probatum precium rei, iudex tamen ex officio suo debet æstimate. Idem Aret.consi.83.colu.6.& Ang.Aret.de actio.§.omnium.col.x.uersi. & prędicta non procedunt.ubi dicit vidisse cōiter seruari d. Bar.Anch.cons.334.Soc.cons.136.colum.2. uol.1.& Ale.in l.precia rerum.in princ. col. 7.ff.ad l.Falcid.Quæro iuxta prædicta duo. Primum est, quando dicantur plures locationes, uel una tantū censeatur. Secundum ex quibus casibus fiat remissio. Vtilitas.1.q.
20 est maxima, nam † si conductor plurium possessionum simul, qui vulgo appellatur, fictabilis generalis, sit unus tm̄ possessionis conductor, licet ipse locator sit obligatus interdum facere remissionem uni suo conductori, tñ non sp̄ conductor a suo locatore consequetur, puta, qñ consideratis alijs possessionibus, ipse non remaneret læsus ultra dimidiā. Dic igitur unam esse locationem, si
21 est unicum † precium sicut si plures fundi emunť uno precio, quia est una tm̄ emptio. l.si duos. ff.de contrah.emp.& Bar.in l.scire debemus, in prin.col.1.ad fin.& pri.seq.ff.de uerb.obl.Sed si emerem plures res pro precio centum, s.decem pro tali, & pro tali decem, & sic de singulis, ita ut esset habita rō, ad precia singularū rerum, plures essent emptiones. l.ædilis. aūt in fi.& ibi gl. q̄ incipit unico, ff.de ædil.edict.& ita no. Bar.loquendo in locatione, & ita arguendo in q.publicanus, col.fi.ubi omnino uide, & ideo con-
22 ductor gñalis hoc modo † cogetur interdū facere remissionem uni suo subconductori particulari alicuius possessionis, & si sibi nō erit facta, considerata perceptione aliarum possessionū, sed non solum respectu rerum multarum cadit hæc cōsideratio, an sit una
23 locatio pp̄ unicū preciū, licet † multæ res cōductæ essent, sed ēt respectu tp̄is.Pone.n. quod conduxerim pedagium pro mille usque ad decem annos, soluendo ad ratam cuiuslibet anni, uidelicet centum pro singulo anno, & uno anno tm̄ egerim, uel preceperim, si est unica locatio pro toto tempore nō fit remissio, q̄a ex decem percipio unū minus, & requiritur ut imo in dimidia, & ultra dimidia sit damnū, sed si tot sunt locationes quot sunt anni, siue quot sunt termini, soluēdi, fiet, quia si in una locatione unius anni, uel trium mensiū nihil exigo, quis dubitat quin debeat mihi fieri remissio. Et dic uideri plures, sicut plures termini soluendi sunt, & cēsentur, quot sunt anni, siue quot sunt tempora in quibus debet fieri solutio, & ita Bar.ubi supr. in d.q.publicanus, in col. 3.& col.fi.& per totam.Ale.cons.3.vol.1.vbi expresè: sed contra, ꝙ imo una locatio est, ita Bar.in l.si seruus cōis Meuij.§.fi. in fi.ff. de stipu.seruor.& in l.si ex toto.§.fi.ubi Imola.ff.de leg.1.ubi fit distinctio, & secundū illam est vnica in casu nostro, & patet, quia si essent diuersæ locationes, & plures, non suppleret vnus annus alium.Bal.& Sal.in l.licet, C.locati.in fi.Imo.in c. propter sterilitatem. char.3.col.2.loca.& Ale.in d.cons.3. hoc dicit sicut supra retuli.sed allegat Bart.qui nihil dicit, & ideo non mirum si unus annus supplet alium, sicut dicunt Doct. ubi supra, plures esse.Non obstant not.in d.l.licet, quia loquuntur in diuersis locationibus penitus separatis, non in una locatione facta eodem tempore, quæ contineat plures locationes, veritas est unicam esse locationem, per ea quæ dixi.tamen singulo anno fit remissio, qñ singulo anno soluitur. Item singulo mense fit remissio si singulo mense soluitur, & sic quo ad effectum remissionis faciendę, dicuntur

tur plures locationes non aliter,& ita uoluit dicere Ale.in d.conf.3.uolu.1.ubi supra, & alleg.Bar.in d.q.qui hoc uult etiã quolibet mense,ut fiat remissio, non ut sint plures locationes,& ita Anch.consi.403.circa fi.ubi omnino uide, & Corn.expresse consi.12. uolum.4.col.1.et ibi dicit,quod ita uoluit Bar. in d.q.Ancharan.ubi supra, & alij per eum allegati,& ideo possumus dicere, quod cum communis sit cum dictis Bartol.in d.quest. (quidquid uelit Imol.in capi.propter sterilitatem, columna penultima,extra locat. & in l.cotem,§.qui maximos.ff.de public.) secundum Socin.cons.88. & 166.columnn.1.& Alexand.consilio 108.uolumine.3. & alibi sæpe,hoc ẽt casu est cõis,& pp ea fiet remissio singulo mense, prout facit magistratus, tñ qũo unus annus,uel unus mẽsis suppleat, in hoc sunt cõsiderãdi duo articuli, primus qñ agitur tantum de duobus annis,uel mensibus, & unus est sterilis,alter fertilis.Secũdus, qñ agit̃ de plurib.annis,uel mẽsibus, puta quatuor, sex uel pluribus, & unus est sterilis, alius damnosus nõ sterilis,alius fertilis, & alius sacrosus,non tamen fertilis. In

24 1.ar.res est clara, † quod fertilitas supplet sterilitatem.c d.l.licet.C.loc.l.si uno.in prin. ff.loca.& c.pp sterilitatem.extra loca.& sic si minus dimidia sit in uno termino perceptũ, & in uno alio anno sit perceptum ultra,nedũ usque ad supplementum, & etiam tantum quantum est iactura alterius,fit cõpensatio. & integra pẽsio pro ambobus annis soluit̃,& hoc nõ habet difficultatẽ.Sed

25 si † vbertas non sit tanta,vt per eã resarciatur damnũ alterius,an tũc dicatur illa vbertas de qua in dictis iurib.an uerò nullo modo habeatur in cõsideratione, ita ut fiat remissio cõductori, pro anno sterili a pceptis supra si aliquid percepit, & in totũ si nihil percepit,in hoc est uidendus Sal.in l.licet.C. loca.in uers.quæro 2.quæ dicatur esse vbertas.& ibi tenet,ꝙ ubi ultra id, quod percipi consuetum est, aliquid sit perceptum, talis annus dicitur uber, & illa ubertas supplet sterilem annum: dicit tamen,ꝙ ex quo illud amplius perceptum, non est a lege determinatum,relinquitur arbitrio iudicis, & in vulgi opinione. quam opinionem magis lucide ponit ipse Sal.in d.l.si uno.in princ.vers. nunc quæro. concludendo vbertatem esse, quando ultra consuetum, non modicũ, sed multum percepit,relinquendo tñ hoc in iudicis arbitrio, & uulgi opinione, sic igitur, ubi uidetur iudici non multum esse perceptum,illud erit lucro conductoris,& nõ dicetur uber,sed lucrosus,& sic non erit ubertas quæ debeat annũ sterilem facere minus sterilem. Hãc opin.etiam in effectu latè tenet,& defendit Imo.in d.c.pp sterilitatem. uer.unde iuxta prædicta.col.circa fi.dum tenet primam opin.Ant.de But.ponendo exẽplum, quando sunt solita percipi triginta, & decem plus sunt percepta, ꝙ illa dicitur ubertas, & contribuuntur illa decem cum sterilitate,& colu.3.incip.ab ea,vbi ponit dictum exemplum,in versic.aliud est quando. ubi uult ut sufficiat aliquid vltra solitum esse perceptum, declarando tñ illud aliquid ẽt si non sit vltra dimidiã eius, quod percipi solitum est, sed solum dimidia, vel minus, quæ verba omnino hñt huuc sensum, ut non quolibet modo sufficiat, ut dicit Salyc. sed debeat esse multum,licet minus dimidia vt puta secundum exemplum,de quo proximè,ut saltem sit tertia pars plus solito,& hęc vt dixi, fuit etiam opin. D.Anto.de But.Cy. etiam in d.l.licet.in effectu tenet hanc opin. dum dicit standum esse opin.uulgi. Alia fuit

26 opin.Bal.in d.l.licet.ꝙ † considerata uniuersali locatione si resultat intolerabile damnũ, fit remissio,aliàs secus,quæ opinio fuit glos. in d.l.si uno.& in d.l.licet. & quamuis Aret. in cons.52.ad fi.dicat esse de iure probabiliorem,& eam sequatur, tamen est reprobata a Sal.in d.l.licet.quia nimis fauet locatori, & eam etiam reprobat Imo.ubi supra. Alia fuit opin.gl.in d.l.si uno.& in d.l.licet. ꝙ ubertas

27 debet excedere duplum eius, quod est consuetum percipi,quæ opinio est etiam reprobata a prædictis Sal.& Imol.quia nimium fauet conductori,& propterea non ur̃ recedendum ab opin.Imol.quę uidetur communis, & non dicta simpliciter, imò cum maximo studio,ut potest uideri,& præsertim,quia ipse Imo.post tamen D.Ant.de But. non uult, ut illa tertia pars quę compensatur cum sterilitate,faciat illum annum non esse sterilẽ, sed vult adhuc ut fiat remissio conductori a summa percepta illo anno,& lucro anni fertilis supra,ita vt si desit aliquid, computatis omnibus fiat remissio abunde supra,licet tamen annus sterilis non posset dici sterilis,cõsiderando lucrũ adiunctum. Cũ qua opinione etiam põt conuenire opi.Io.And. in d.c. propter sterilitatem.ubi primo dicit,ꝙ secũdum communem opin.loquendo tam in sterilitate, quàm in vbertate, statur communi

Ddd 2 opinio-

opinioni uulgi, pręterea se declarando, & descendẽdo ad exẽpla, uult ut tertia pars supra id, quod est solitũ percipi dicatur ubertas. Non facio tamen fundamen. super hac autoritate, quia ita dicit tenendo etiam aliam opinionem reprobatam communiter ut dicatur sterilitas in tertia parte. Sic igitur uidimus quando duo sunt anni tantum, de quibus contenditur, alterum fertilem esse, alterum sterilem, eo casu fertilitatem in effectu tollere sterilitatem, nec tamẽ omne lucrum impensatur cum sterilitate, sed id de quo supra, & si percipiat conductor minus tertia supra solitum, de eo non hr̃ ratio, &
28 fit integra remissio in anno sterili, & hoc est quod dicit tex. in l. si merces. §. uis maior. ff. loca. ꝙ colonus damnum modicum æquo animo ferre debet, cum ei ẽt non adimatur paruum lucrum, hoc ẽt est, quod dicunt omnia iura dicentia, ut fertilitas compensetur cũ sterilitate. Nam si debet fieri cõpẽsatio, debet esse fertilitas, & nõ simpliciter lucrũ, quia lucrum quod non transit in fertilitatẽ debet esse lucro męro conductori. Non
29 tamen semper fertilitas compensatur cum sterilitate, ut in casu Ange. in cons. 381. col. pe. & ult. ubi uide notabilem casum. Alia ẽt fuit opin. Pau. de Cast. in l. ex conducto. §. 1.
30 ad fi. ff. loc. ut ubertas dicatur quando percipitur ultra dimidiam eius quod percipi solitum est, puta, solitus est percipere uiginti, & percipit trigintaunum, & illa opinio est singulars, & contra communem. Hæc autẽ locum habent circa 1. art. circa uero 2. quando interueniunt plures duobus. s. anni, uel
31 menses, & ut supra. An tũc lucrum debeat compẽsari cum damno, ut quemadmodum de damno non hr̃ ratio, idem sit de lucro, & cum dico lucrum, non dico ubertatem, & cum dico damnum nõ dico sterilitatem, & in hoc articulo nullam facio difficultatẽ, & ꝑ d. §. uis maior, & prædicta, & ita in terminis Pau. de Cast. in l. ex conducto. §. si uis tempestatis. ad fi. ff. loc. & dicit Pau. de Cast. ibi, ꝙ hoc modo seruatur æqualitas, & sic unum compensatur cum alio. s. lucrum cum damno, non autem compensatur lucrum cum sterilitate, ut dixi ante pręcedentem ar
32 ticulum. Sed an ubertas compensetur cum anno, uel annis sterilibus, & sic cum mensibus sterilibus existentibus alijs terminis in damno, sicut supra dictum est, quando nulli existunt nisi steriles. Aliqui dicunt hoc casu fieri compensationem cum damnosis, & nõ cum terminis sterilibus, & doctores tantum loqui, quando unus est uber, alter est sterilis. Non hoc casu qñ dantur alij non uberes, nec steriles; sed malè dicunt iudicio meo, quia leges loquentes de hoc, ꝙ ubertas cõpensatur cum sterilitate loquuntur generaliter, & sic ẽt in casu nostro, ita ẽt Docto. & dñt ꝙ fertilitas cõpẽsatur cũ sterilitate, non autem dicũt cum exiguitate, imo habemus l. dicẽtem, nec de exiguo damno, nec exiguo lucro habendã esse considerationem. d. §. uis
33 maior. uerum quidem est, ꝙ lucrum compensatur cum damno, quia ut dixi, cũ dicimus lucrum, intelligimus citra ubertatem, & cum dicimus damnum, dicimus citra sterilitatem, & ubertas cum sterilitate, & hoc modo omnia æqua lance transeunt, nõ quiescit tamen animus, quia sicut dicimus ubertatem, licèt non sit dimidia, uel plus, iuxta
34 opi. Pa. de Ca. sed tantum sit tertia, ita dicendũ esset in sterilitate, ut diceretur sterilitas in sola tertia, sunt enim contraria, & cõtrariorum eadem est disciplina iuribus uulgaribus, & ita fertilitas compensaretur ẽt cum damnosis, licet non sterilibus, & consequenter pinguius consuleretur conductori, & ita tenendo, non obstat ꝙ secundum communem, de qua supra, sterilitas dicatur quando ultra dimidiam, &c. quia fateor illam dici sterilitatem quo ad remissionem faciendã, sed quo ad effectum, ut suppleatur a fertilitate dicitur sterilitas, sicut dicitur de fertilitate in sola tertia. Nec est inconueniens, nã secundum ipsummet Imo. in d. c. ꝑꝑ sterilitatem. in fi. ar. & fertilitas quo ad effectũ ut augeatur pensio, debet excedere dimidiam, sed quo ad effectum, ut diminuat remissionem pensionis, sufficit ut sit in minore quantitate, sic etiã supra dixi, ꝙ licet locatio duret pluribus annis, tamen dr̃ una locatio dũtaxat, uerum quo ad effectum inducendę remissionis dicuntur tot, ꝙ sunt terminis. Nõ ob. tex. in d. §. uis maior, quia fateor de damno non magno non haberi consideratiõẽ, quin teneatur ad omnem solutionẽ pensionis, quia ẽt de lucro nõ magno nõ habetur consideratio, & hoc ubi tm̃ tractatur de anno lucroso, uel damnoso, uel etiam ubi concurrunt absque ubere, sed ubi etiã uber concurrit, nõ uideo si fertilitas in tertia supplet quare non suppleat annum damnosum ubi saltem in tertia parte adsit damnum, & sic in omnibus seruatur æqualitas, & lucrũ cũ damno compensatur, & fertilitas cum sterilitate,

tate, facit ꝙ sumus in contractu bonæ fidei, in quo solo attendi debet bona fides. l. 3. in fi. cum si. ff. pro soc. Est uerum quod nullus, quem viderim, hoc dicit. & verum est etiã quod Imo. & communiter Doct. declarãdo sterilitatem dicunt, ꝙ dicitur sterilitas, qñ ultra dimidiam, & sic sentiunt contrarium, uellem tamen uidere rationem diuersitatis, quare si fortilitas in tertia parte sufficit, non pensetur cum sterilitate, quæ ẽt sit in tertia parte, & profecto si bene consideras rem ipsa, & ibi ponas ante oculos mensem uberem, mensem lucrosum, sterilem, & damnosum, uidetur iniquum esse, & crudele, ut uelis ubertatem, etiam in tertia sola cum sterilitate tantum compensare, accipiendo sterilitatem qñ ultra dimidium, & de damnosis non uelis habere rationem, pone. n. ꝙ soluãtur viginti in uno mense, & tantum percipiantur decem, certe damnum est maximũ: tñ quia non excedit dimidiam non fit remissio, & ideo si uelis ut nullo mõ hic annus resarciatur a fertilitate accipiendo fertilitatẽ ẽt in sola tertia, uel ẽt in minori quantitate secundum opi. Imo. quia de tertia tm̃ dicit gratia exempli, resultat ut conductor non possit lucrati illam tertiã, uel illud plus, quod facit fertilitatem, & tamen patietur damnum maximum, ut igitur omnia recto mõ, secundum æquitatem pertranseant di-
35 cas hoc modo in casu nostro, ꝙ fertilitas compensetur cum sterilitate, ẽt si sterilitas non sit ultra dimidiam, sed sit secundũ opi. Imo dũ de ubertate loquitur in tertia, uel circa tertiam, & ita in iudicando tandem tenui, & si Imo. considerasset hunc casum,
36 ita sine dubio dixisset, uidetur tamen si difformes sint solutiones per menses, quia plus in uno soluatur, quàm in alio rõne cõmoditatis solutionis, tunc solum annum esse considerandum, & non ipsos menses, est uerum quod Bar. in q. publicamus, & Cor. uol. 4. cõ si. 12. col. 1. Alex. cons. 3. uolu. 1. Anch. cons. 403. col. pen. & ul. quos sup. adduxi ad hoc, ut quia quilibet mensis consideretur quando per menses fieri dẽt solutio, non faciũt hanc dif. imo simpliciter dicunt, ꝙ est diuisa solutio per menses. tunc quolib. mense fit remissio, imo fortius Bar. in d. q. quẽ prędicti, & alii cõiter sequũtur, vult, ut si in principio anni sit cõuentum de unica solutione, quę tamen postea per menses sit distributa, adhuc idem sit, attamẽ difficultas vr̃ obstare, nisi dicas, ꝙ licet malè distributa, ut etiã primo illis mensibus, quib. quasi nihil percipitur adhuc soluatur tm̃ quantũ soluitur ꝓ bonis, tamen idem sit dicendum non habendo rationẽ ad id quod soluitur, sed ad id ꝙ solui debuit, considerata solita perceptione in quolibet mense. Non enim id quod fit, sed id quod fieri debet, est attendendum. l. ꝙ te. ff. si cert. pet. ita adiectio ad id quod fieri debebat non sit in consideratione, arg. l. vnicæ. in princ. C. de rei uxo. actio. & experti in uectigalibus, puta rõcinatores cameræ ordinariæ ueterani scirent debitam solutionẽ pensionis attribuere cuilibet mensi, sciũt enim an primus mensis sit bonus, uel malus, & sic de ultimo, & alijs cõiter accidentib. & solet dici, ꝙ primi termini licitationis sunt debiles, quia ut uulgo dr̃, ꝑcedẽtes ut publicani in fine laxant habenas, permittẽtes ut uiliori precio merces introducãtur in ciuitate, nè in aliud tempus non suũ diffe-
37 ratur, & ita primi semper sunt debiles. Ad secundã q. ex quot causis fiat remissio, uide tex. in l. ex conducto. §. 1. ff. locati. & primo ponit casum qñ tẽpestas calamitosè contin-
d git. *d* Secundo, ponit casum fluminũ, tertio graculorũ, & sturnorũ, quarto, incursiones hostiũ, quinto, qñ labes, q̃ oẽm fructum aufert, est aũt labes ruina perueniens cęli uitio ut est labes tẽpestatis, pruinæ, uel aliquorũ uermiũ prouenientium ex intẽperie aeris, sicut sunt locustæ edaces, & filij uermiculis, & niues immoderatæ, ut optimè ꝓbat̃ in l. licet. C. eodẽ. locati. & ibi gl. in uerbo. lue, & ẽt in d. §. 1. ibi, sed & uredo, & ibi gl. q̃ exponit. i. uẽtus urẽs fructus, & in l. exẽpto. C. locati. & Bal. in d. §. 1. in Sexto ponit tex. in d. §. 1. aliũ casũ qñ solis feruore nõ assueto, id acciderit, ꝙ satis cõprehẽdit̃ sub uerbo, labes, q̃a est uitiũ cęli, d. l. licet. Septimo ponit aliũ, qñ terręmotu ager corrueret, qui casus est fortior cęteris, q̃a ẽt si in una parte agri hoc contingeret, fieret remissio ꝓ illa parte indistinctè, vt per Bart. in l. si merces. §. uis maior, ff. locati. Nam locator nõ põt in illa parte præstare patientiã, vt ẽt dicit tex. in d. §. 1. ad fi. & in l. si uno. §. cuicũq; ff. eod. & in d. l. ex conducto. in princi. Octauo ponitur alius casus in d. l. ex conducto. §. fin. quãdo allegatur incendium fundi, sed hæc exẽpla sunt: uerũ, quia plures casus possunt occurrere, iuxta. §. porro. in cap. 1. quę fuit pri. cau. benef. amit. Melius est ad recognoscendum oẽs casus, ex quib. petatur remissio, vt tradatur regula generalis, & ideo dic, ꝙ ois uis

38 † cui non potest resisti, parit remedium petendi remissioné colono. tex. est in d. §. 1. nõ allego alia, quia satis est unica lex, quę ad rẽ optimè faciat, ut dicit Bolog. in §. Cato. in l. 2. ff. de uer. ob. & sic tam ex d. reg. q̃ ex exẽplis hẽs, ꝙ si uitio rei conductę cui potuisset occurri, eueniret sterilitas non procederet hęc materia, & ita habes in d. §. 1. & per Bar. in d. §. uis maior. & omnes ibi. & in d. l. licet. quod intellige cum culpa cõductoris.
39 Verũ si abesset eius culpa, quia fundus ille nõ potuisset pati nimiam pluuiã, uel nimiã siccitatem, & sic uitio rei sine culpa id cõtigisset, nõ fieret remissio. tex. est, et ibi gl. in c. pp sterilitaté. in uerbo, uitio, extra loca. Sed
e quid in peste, e † an ista labes inducat re-
40 missionem? Pone. n. ꝙ inquilinus conducat domum pro tenendis scholaribus in contubernio, uel pro aduenis hospitandis, & contingat pestis, pp quã scholares recesserint, & hospites non aduenerint, ipse tñ cõtinuo domũ inhabitauerit, an hoc casu ulla sit ei facienda remissio pẽsionis, credo fieri debere, quia sterilitas ex ui cui resisti nõ põt superuenit, cessãte eo cuius gratia dicta domus cõducta fuit, secus si principaliter fuisset cõducta domus gratia habitationis, nec tamé pestis inquilinum expulisset, & ita Bart. in l. cum in plures. in pri. ff. loc. & ibi habes quomodo cognoscatur ad quem finem domus fuerit cõducta, & licèt Bar. loquatur in bello, tamen idem est in peste, ut etiam dictam decisioné in peste allegat Fir. in trac. de gab. in 2. par. ch. 3. colu. vlt. ver. scias tñ, & Rip. in tract. suo, qué de peste fecit, fol. 6. uers. sed pone, circa quam quæst. uide ultra eum Aret. cons. 52. & Imo. cons. 79. & Rom. cons. 188. & quia non omnes habent dictom tract. uide Alex. alleg. per eum cons. 107. in pen. col. uol. 2. & cons. 106. uol. 3. in antepen. colu. &
41 Rom. cons. 178. Verùm quia in pręcedentibus q. admitto, ꝙ tamen inquilinus inhabitauerit in domo, scias me hoc ideo facere, quia etiam si domum gratia solius habitationis conducat, tamen si ob pestem non habitet nõ tenebitur pro tpe quo durat pestis ad pensionem. l. habitatores. §. 1. ff. loc. & ita Cald. cons. 5. sub rub. de loca. & Soc. con. 44. in pręsenti consultatione, & Are. cons. 139. quia consultatio. pro alio uero tpe quo durat locatio, licet non duret pestis, arbitror, quamuis licite recesserit, tamen teneri, quia durat contractus, & Ro. cõs. 432. quo ad primum, & idem And. Sic. in c. pp sterilitatem. col. 3. & Rip. in tract. de peste. col. 5. & ita tene, quidquid dicat Abb. in d. c. pp sterilitaté. qui tamen dicit, ꝙ uix sua opinio obseruaretur in practica, & ad contraria responde, ut in d. tract. uide Firm. in tract. de gab. in 2. par. q. 24. qui tñ nihil tangit, an pro residuo tépore teneatur quo pestis non durat, & omnino uide Alb. in l. 1. §. si pensio. ff. de migr. ubi distinguit qñ conductor possit recedere an ex uoluntate propria id faciat, & tũc nõ possit nisi soluta mercede pro toto tempore, an ex necessitate rei, q̃a corruat, uel mineẽ ruinam res cõducta, & possit. l. habitatores. in fi. ff. loc. an uero ex necessitate conductoris, puta, quia cogatur exulare, & possit, sicut etiam locator põt ex necessitate sua. l. ędem. C. loca. qui tñ Alb. ẽt non declarat quando postea cessauit pestis, an teneaẽ p eo tpe, & vbi contractus cessaret, res esset clara, ꝙ pro aliquo tpe nõ teneretur, in cõtrariũ est tex. in l. si merces. §. si uicino. ff. loca. ubi si uicino ædificante obscurentur lumina cænaculi, uel hostia, & fenestras nimium corruptas, locator non restituat, licet colono, uel inquilino relinquere cõductio nem, & pondera, ꝙ dicit conductioné, non domum. & sic pbat contrarium eius ꝙ supra tenui. ꝙ imò licitũ est recedere a contractu, regulariter contra l. sicut. C. de act. & obli. cum uulg. Sed dic, ꝙ ille tex. loquitur de impedimento eueniente facto tertij, cui non põt prouideri, & sic de impedimẽto habente causam succesiuã, & ita in primo exẽplo, in secundo simpliciter, quia ipse locator noluit prouidere, & sic sp
42 durat donec non uult, & ideo qñ conduciẽ possesio quę & ex bello, & peste amittit faciẽ rei, ubi conductor non uelit, aut non possit restituere in pristinũ, põt conductor deserere possessionem, & recedere a locatione, & hoc per d. l. & l. domum. ff. de contrah. emp. arguendo de uéditione ad locationem, ut facit in hoc art. Rom. ubi supra, requiritur tamen ut res destruatur, uel usus ultra dimidiam per d. l. domum, & secũdum mentem Rom. in d. cons. Adde, arguendo, ut dixi, de
43 uenditione ad locationem, quod sicut ex defectu instrumenti emptor põt recedere ab emptione. l. ędiles, la ij. in prin. & §. vẽdendi. ff. de ædilitio ædicto. ita conductor cui etiã locator tenetur ad traditionem instru. l. sed addes. §. illud. ff. locati, & Bald. in l. 2. in fi. C.
44 de uerbo. sign. & non uidetur mihi defectus paruus defectus agricolarum nummorum, propter bellum, & pestem, qui agricolæ sunt instru-

instrumenta fundi.l.quæsitum.§.1. cum pluribus seq.ff.de fundo instructo,vel instrumẽto legato.qui defectus an sit sufficiens ad recedendum a locatione,cogita,& uidetur satis esse per argumentum proxime factum, quando alij ex maximo bello in eo loco, & occidione non inueniuntur, deficit. n. hoc modo usus ultra dimidiam,imò prorsus, & pro toto tempore, quo adhuc debet durare locatio,& põt poni exemplum in casu Bart. in l.si uno.§.item cum quidam.in 1.colu.ff.
45 locati.quando contingit damnum in primo anno, quod affert ruinam ẽt pro annis sequentibus,dicit enim ibi Bar.debere fieri remißionem, non solum pro damno primi anni,sed etiam pro alijs annis,& ita Soc.ubi uide in cons.88.col.fi.ubi est uidendum, nã hoc exemplo non solũ fit remisßio,imò contractus dissoluitur si mortuorum ingens numerus in omni tempore locationis abstulit substantiam rei, siue impediuit usum ultra dimidiũ,puta in locatione salis,qñ ex personis existentibus in ciuitate, quę comedunt sal mortuę essent duę partes ex tribus,tamẽ esset considerandum in dicto casu,quod dãnum reparatur, quia dñi mortuis famulis, quærunt alios,& sic de agricolis.Tenendo opinio.Abb.de qua supra in d.c, pp sterilita-
46 tem,ut propter pestem inquilinus posßit recedere a conductione,& a contractu, intellige,si tñ consignentur claues per eum locatori,ut notabiliter declarat Caccialup. qui etiam sequitur opi.Abb.in l. diem functo.ff.
47 de off.asse.1.quæst.Sed pone quod simus in casu quo conductor posßit recedere, & nolit,quia dicat, Volo remisßionem quam mihi dat lex,nolo recedere a contractu,An locator posßit dicere,& ego nolo ut recedas, vr̃ posse, quia sunt correlatiua per iura, & decisiones uulg. quas congerunt Moder. in l.si quis uiduam.ff.de q. & ita in hac materia arguit Alb.in d.l.1.ff.de migrando,ut supra retuli.Sed dic contrarium,quia ex mœ-to fauore cõductorum in casibus de quibus supra,licitum est eis recedere,cui possunt renũciare,l.si quis in cõscribẽdo.C.de pactis. Itẽ ꝙ fauore alicuius introductũ est. &c. l. qđ fauore.C.de leg.Nõ obstat consideratio Alb.in d.l.1.quia illa necesßitas,quę faciebat ut conductor recedere posset à contractu,erat necesßitas quę cõtingebat in ꝑsona eius, & illa necesßitas quę hoc idẽ ꝑmittebat locatori,erat necesßitas ipsiusmet locatoris.Et
48 ad materiam qñ posßit recedi à locatione, uide Io.And.Host.& Imo.in d.c.pp sterilitatẽ.extra,locati,& Cors.in reper. in uerbo, locatio.& gl.concilij Basiliensis in §. locũ, in ti. de autoritate generaliũ conciliorum, & uide l.ædium. C. de ædilitijs actionibus.
49 Et aduerte ad prædicta,qñ conductor patitur damnum intolerabile,& petit remisßionem,an locator posßit recedere a cõtractu, & dicere,Sis partiarius,Bal.uult posse in l.licet.C.locati. Sed eius opinio cõiter reprobata,ut dixi,in prima opin.quando dicatur damnũ intolerabile, & ita teneo, quidquid insipidè teneat Cal.in cons.23. in fin. & ita intelligo Cal.in d.cõs.5.& quod contractus duret nisi ut supra, probatur in l.si fundus. ff.locati.ubi repetitio datur pro rata tpis,nõ pro toto tẽpore, super quo se fundat Rom.
50 ubi supra.Est etiam alius casus in quo licet conductori recedere a contractu, quando locator non uult obseruare pacta ei.Bart.in l. 2.in fi.C.& agric.& cens.li.11. tamen uide tex. quem allegat,& Bar.ibi vr̃ aliter uelle, & bene,per tex.in l.ex cõducto.in prin.ad fi. ff.loc.nisi esset pactũ,cuius contẽplatione factus fuisset contractus, iuxta l.cum te.C.de pactis inter empt.& uẽ.& l.ea cõditione. C. de rei uend.est materia,l.fi.ff.de cõd.ob causam,& l.petens.C.de pactis, & l.lecta. ff. si cer.peta.& qũo conductor abeundo geret, contra locatorẽ obseruantem pacta, & non patientem eum utifrui.uide Bar. in l. si quis domum in pri.ff.loc.& Alb.in l.1.col.3.ff.de actionib.emp.& Sal.in l.si de fundo, colu.2.
51 C.locati.Aduerte tñ,quia cõductor si uult recedere dẽt denunciare dño,& alias nõ vr̃ sibi succursum,l.itẽ quæritur, §. exercitu,ff. loc.& ille tex.uult duo.Primo ꝙ si nõ denũciauit conductor,tenetur ex locato.Secũdo, si non restituit cum potuit,similiter tenetur ex locato.& intellige in id quod interest locatoris,ita intelligit Bar.in l.si uno.§.cũ q.dam.col.1.vers.3.casu.ff.locati.& Fulg.in d. §.exercitu, & sic tenetur ad restitutionem, & fenestrarum,& omnium aliorum damnorum illatorum per milites. Et propterea cũ tpe exercitus Hispanorum in hac misera ciuitate multi deseruerint domos habentes in eis milites hospitatos, & ab hoc infinitæ domus fuerũt dirutę ob eis militibus in eis hospitatis,etiam usq; ad fundamenta,uidetur locatorem posse agere ad damna contra conductorem,si conductor non denunciauit, & sic non restituit quantum potuit, cum distinctione tamen,ut infra. Cęterum

si denunciauit non tenetur, tex. est ibi, & licet factæ fuerint, ut nemo posset recedere tñ cū essent iniustæ, & impossibiles in multis qui non habebant modum præbendi amenta militib. non ob hoc desinunt esse excusati, lex. n. debet esse honesta, & possibilis, &c. can. erit autem lex. 4. dist. est uerum qđ saltem debuit fieri dicta protestatio, siue denunciatio ad finem, ut locator posset indemnitati suæ consulere, & uidi plures locatores qui euacuatis domibus alebant milites, ut domos eorum non euerterent, &
52 ita eas conseruabant. Sed an locator teneatur ad remissionem mercedis, si non potuit inhabitare, & recessit non facta denunciatione quo die, allegatur in d. §. exercitu. ut non teneatur, quia non denunciauit, sed loquitur ad quid teneatur conductor secuto damno in re locata, non quid teneatur locator secuto damno conductori, eo, quia non potuit uti frui, & ideo Rip. in d. tract. in 5. ch. in 2. col. tenet ut adhuc possit petere remissionem mercedis, argumento. l. quod si domus. §. idem iuris. ff. locati, & sic quod cō petat locatori actio ad interesse, & conductori ad remissionem, ut per eum, & credo bene dicat, & ideo Caccialup. in repertorio. d. l. diem functo. q. 40. in fi. dicit, Consulo, ut in dicto casu eueniente notifices domino recessum, & offeras claues, quę si a domino recipiantur, bene est, sin autem deponas. Nam id quod est ex consilio non est ex obligatione. 3. dist. hoc si legib. & can. quod pręcipitur 14. q. 1. & no. in c. nā concupiscentiā. de const. arbitror tñ in hoc esse ponderādum, an dicta denunciatio profuisset locatori, uel nō, ut primo casu loquatur ad remittēdū. Secundo casu non, quia posset dici ꝙ culpa conductoris id euenisset, ex quo locator de alio conductore nō prouidisset, iuxta no. in l. 2. §. itē si in facto. ff. de uer. obl. exemplū qñ nō est magna pestis in ciuitate, & contigit casus pestis in re conducta, secus si sit tā ingens, ut ēt alteri uerisimiliter non potuisset locari, sic ēt qñ quis recedit ꝑꝑ milites, & locator esset uir potens. & uerisimiliter re intellecta prouidisset, ita ut milites recessissér, sed regulariter secus, & regulariter sūt opiniones ut nō requiratur alia denūciatio ex necessitate, nisi oñdatur per locatorem ꝙ sua intererat, & ad hoc induco quod noluit Imol. in c. fin. de empt. & uend. qñ uéditor dicit nō teneri de euictione, quia nō fuit sibi facta denūciatio, quia si nihil rōni cōsentaneū alleget contra ius illius qui euicit, nō auditur tanq̃ sua nō intersit & refert, & se sequitur Ale. in d. l. de pupillo. §. morte. col. pe. ff. de ope. no. nun. & ita ēt limito text. in d. §. exercitu. ex parte cōductoris, ut, licet ipse nō denunciauerit, si tñ de hoc nulla uerisimiliter potuisset fieri prouisio à locatore nō teneatur ad damna, & interesse: idē si nō potuit denuntiare, casus est ibi, ut qñ milites improuisi domum inuadunt. De denuncia-
53 tione † uero conductoris quando uult recedere ob finitam locationem, an sit necessaria, uide Ias. post Bar. in l. si quis nec cām. §. res pignori. in fi. ff. si certum petatur, & Ale. cons. 17. col. pe. & ul. uol. 4. est materia l. itē quæritur. §. qui impleto. ff. locati. loquor de iure, quia habemus statuta super hoc. Et secundum hanc considerationem etiam intelligo quæ supra dixi de militib. Hispanis, ut conductor si recessit ēt non facta denunciatione, & ob hoc milites diruerunt domū nō teneatur, si locator erat talis qui minimè potuisset prouidere, ut quia fuisset absens, uel in magna paupertate constitutus. Quæ-
54 ro an inquilinus siue conductor possit petere remissionē mercedis, eo quia milites fuerint hospitati in domo conducta, & incommodo eū affecerint per satis notabile spaciū. Luc. de Pen. Gallus tenet petere posse in l. oēs. C. de metallarijs, & metallis, & procuratoribus metallorum. lib. 12. est q. quæ, iam sunt multi anni, quotidie contingit. In contrarium uidetur textus. in l. 2. uersicu. ergasteria uero. ibi, solis dominis cōductoribusq́. C. de metallarijs, & metallis, & ꝓcuratorib. metallorum. ubi optime probat hoc onus hospitandi pertinere ad conductorem sicuti ad dominum domus, & est lex notabilis. d. l. 2. diuidens domos inter milites, & dominos earum, & aduerte, quia si attulissent modicum. incommodum, res esset sine scrupulo, quia non fieret remissio. l. habitatores. in pri. ff. locati. facit tex. in l. si merces. §. uis maior. locati. ubi colonus modicum damnum æquo animo ferre debet, & melius facit tex. in l. quod etiam si domus. in pri. ff. locati, ubi est tex. ꝙ etiam si domus minetur ruinā: si tamē domo non recessit æquè tenetur ad pensionem integram, sed tamen uř posse peti remissionem; quia tñ facto tertij etiam iusto, conductor non potest uti frui, locator tenetur pro rata. l. si quis domum, in pri. & l. si fundus. ff. locati, & ita Bar. in sua dist. in l. si uno. §. item cū quidam. ff. locati. in 1. col.

col.uerf.3.casu.Non obstat tex.in d.l. 2. C. de metallarijs,& metallis, & procuratorib. metallorum,quia simul conuenit ut onus sit conductoris, & tamen petere possit remissionem super mercede.l.ædiles. ff. de uia publica.& ibi Bar.not.quod conductores cogũtur ad uiam purgandam,tamen expẽsis pensionis, & eo maximè hæc opinio procedit, quia tẽporibus nostris conductores non possunt recedere à domo stantibus prohibitionibus fundatis super fauore militum alendorũ,quo casu nõ sumus in terminis.d.l.quod si domus.ubi ascribendũ est cõductori,quare non recesserit à domo ruinosa, & ideo in eo casu non potest peti remissio,& aduerte, quia ẽt si facto locatoris milites hospitarentur,quia locator esset ipse princeps,idẽ esset ubi facto iusto necessitate belli id ueniret, iuxta d.tit.de metallarijs,& metallis,& ꝓcuratoribus metallorum,per no.per Bart.in d.§.item cum quidam.col.1.Item aduerte, quia hæc opinio procederet ubi tempore lo
f cationis *f* uigerent dictæ hospitationes per ea,quę dicit Bal.in hac materia remissionis mercedis.in l.ex conducto.§. 1. ff. locati.& in l.si ea l.C.de usu.& Soc.cons.156. col.4. est.n.imputandum conductori qui sciuit statum,& conditionem rei, ut in dictis locis. Breuiter hic est art. notabil. & aduertatur, hoc onus esse onus patrimoniale ipsi rei cohærens.Bart.in l.rescripto.§.sciendum.ff.de muneribus & honoribus, per text. in l.3.§. munus.ff.de muneribus, & honoribus, & Bar.in l.unica.C. de mulieribus, & in quo loco.munera sexui cõgruentia,uel honores agnoscant.& no.in l.1.C.de episcop.& cler. Item est aduertendum hoc onus considerari dupliciter,uno modo, quo ad incommodum hospitandi de quo nos loqumur. Alio quo ad incommodum alendi. Primus modus est permissus,imo lex iubet vt hospitemur in d.ti.de metallarijs, & metallis, & procuratoribus metallorum. Secundus modus est illicitus, ita ut nec a uolente domino domus accipiantur cibaria. l. deuotũ. C. de metallarijs,& metallis, & procuratorib. metallorũ.in fi.Tñ principes nostri uolũt, ut subditi sui soluant,& alãt, ad quod ẽt uide no. maxime per Bal.in l.neminem.C. de sacrosf.ecc.Primum onus datur ipsi rei,ut dixi ẽt sine alio sumptu, sicut onus datur personę pro rebus,per l.si pendentes.§.si quid cloacarij.ff.de usufr.& ita sentit quidam Parm. in suo trac.de priuil.fisci.in ti.de collect.& ita obseruatur.Cum igitur a lege sit ordinatum ut hoc onus hospitandi detur rei. merito conductor debet pati hoc onus, & ad hoc est textus expressus in dict. l. 2. C. de metallarijs, & metallis, & procuratoribus metallorum, & ita obseruatur ut conductori detur,nec unquã uidi aliquã remissionẽ ei fieri ob hoc.Nõ obstant no.per Bar. in d.§. itẽ cũ quidam,quia licet facto tertij locatoris iusto conductor possit petere remissionẽ,tamẽ illud est, quia nõ erat onus annexũ ipsi rei à lege,prout est hoc.Non obstat d.l. ędiles, quia quo ad incommodum faciendi ante domum construi,tenet̃, cũ sit onus domus,sed quo ad expẽsas nõ tenet̃ cõductor quo ad alimẽta de quib.supra rõne domus, sed rõne patrimonij sui descripti, itẽ cũ illę expensę concernãt perpetuã utilitatem, nõ tenet̃ cõductor iuxta no.per Bar.in l.impensæ.ff.de impensis in rebus dotalibus factis, & in l.prædia.§. antepe.ff. de fundo instructo.Non obstat etiam te. in l.cum in plures. in prin.ff. locati. qui uult ut si superueniat impedimentum in re locata,ita ut nõ possit sublocari,fiat remissio,& hoc idem dicit ibi Bar.in fi.principij. quia rñdeo quod loquitur de impedimẽto fracturę domus uel alio impedimento non inuento, & iusso a lege, sicut est onus hospitandi quod natura sua datur ipsi rei.Et ex prædictis hæc determinatio redditur parum dubia, quando parũ incommodi accipit ex hospitatione, iuxta d.l.habitatores.in prin.& §.uis maior. & ẽt qñ tempore conductionis militabant hospitationes iuxta notata per Bald.in d. l. ex conducto.§.1.& in l.si ea l.C. loca. & ẽt qñ fuit facultas conductoris recedere a domo per d.l.quod si domus.in pri.ff.loca.& ẽt qñ fuit alteri sublocata, non obstante hospitatione, sed tñ non recedas indifferenter ab opi. supradicta,q.d.q.d dixerit Luc.de Pen.q.
55 etiam loquitur sine fundamento. Et quæ onera pertineant ad conductorem, & non ad locatorem,& quę ad emphyteutam, uide per Ias.in l.1.ch.2.col.3.4.& 5.C.de iure emphyteuti,dixi supra in materia colle-
56 ctarũ in ti.de principe. Vides igitur ex regula fieri remissionem mercedis qñ contingit damnũ intolerabile, sed fallit primò secundum Bar.in d.§.uis maior.colu.2.si aliter sit actum,l.si quis fundum.in principio.ff.locati ubi textus ad literam, ꝙ conductor teneatur ipse de casu fortuito,si ita actum est, & ibi gl.ꝙ similiter ex latere locatoris potest conueniri,

cõueniri, hæc est pulcra materia, tñ quia in tractatu de peste supra relato, Rip. plenè, & lucidè traditur, ad eum locum te reijcio.
57 Nam ibi concludit ꝙ licet conductor susci piat in se periculum, non tñ ob hoc tenetur de casu fortuito, & idē si suscipiat in se oē periculũ, ꝙ adhuc non intelligitur suscepisse periculũ casus fortuiti, & idem si promittat conductor pensionem omni exceptione remota: & idē si conduxit uectigalia, vel fundum suo risigo, & periculo, & idem si cõduxit cum raschis, & spinelis, ut ipsius uerbis utar, est materia. l. sed, & si quis. §. quæsitum. ff. si quis cautionibus in iudicio sistendi causa factis, non obtemperauerit. unde requiritur ut expressè conductor suscipiat in se casum fortuitum in specie, d. l. si quis fundum. vel etiam in genere periculum cuiuslibet casus aduersi. hæc est communis opin.
58 in d. §. quæsitum. ut dicit dictus Rip. Sed quid si adsit pactũ ꝙ ob hoc locator nõ uult teneri pro re locata, & casu fortuito nõ possit uti, crederē tñ remissionem mercedis fieri debere, sed operabitur quo ad damna, & interesse, iuxt. l. ex conducto. in pri. ff. locati. & ad hoc adduco textum, in materia emptionis, & uendtionis in l. emptorem. §. cum autē. ff. de actionibus emp. & Doct. in l. non dubitauit. C. de euictionib. & quod tale pactum uim non habeat, ut conductor in se suscipiat casum fortuitum, est decis. Bald. in consl. 125. volu. 4. & in eo. uol. consl. 100. ubi Bald. loquitur de pacto, qñ conductor promittit seruare tale repagulũ super dumen, ꝙ tñ non tenetur illud seruare, ubi rumperetur casu fortuito, & idē in his terminis loquendo in uerbo, manutenere, tenet Fulg. in consl. 193. factum super quo, col. 1. versic. 3. confirmatur, & col. fi. ver. ad tertium. Non .n. quis obligat, ad casum fortuitũ nisi in spe
g cie se obliget *g* & nominat secũdum cõem sñiam in d. §. quęsitum, ut proximè dixi, & in hoc consistit totum fundamentũ, tamē si
h tpe belli *h* fieret hoc pactum, intelligetur comprehendere ēt casum fortuitum belli, quia ēt sine pacto conductor teneretur in tali casu, ẜm Cyn. & Bal. in l. ex conducto. in prin. ff. locati, & Bal. in ti. de pace Cõstan. §. si vasallus. el 2. & Ale. in l. interdum. §. qđ ex naufragio. in fi. ff. ad acq. pos. & dicā infra, in secunda fallentia latè. Et si dicas, Quid igitur operabitur pactum? Resp. Operabit ēt si casus esset insolitus, qui suscipit casum fortuitum in se, non tamen tenetur de insolito secundũ Bar. in d. §. q̃situ. in fi. & Ias. ibi & est cõis licet Doct. uarient, ut dicam paulo infra. Vt igitur operetur dicendum est, ꝙ ēt comprehendat casum insolitum, sicut dicimus in conductore, qui tenetur de leuissima culpa, sed si suscipiat in se periculũ intelligitur hoc casu ēt suscipere casum fortuitũ vt statim dicā. sic ēt qui suscipit in se periculũ non tenetur de casu fortuito, ẜm Do. §. quæsitũ, quia pōt operari in leuissima culpa, ad quā non teneatur. ẜm Bar. & Doc. in d. §. quęsitũ, & est notabilis opinio, si est vera, pōt ēt dictũ pactum intelligi, ut operetur aliud, videlicet, ut non teneatur ad dāna, & interesse, ubi locator non faceret, ꝙ conductor posset uti frui, iuxta l. ex conducto. ff. lo ca. & l. si quis domũ. in pri. & ibi Barto. ff. eo & Soc. consl. 15. col. 5. ubi omnino uide, & alibi sępe & ideo potius sic est intelligendũ q̃ ut conductor teneatur ad mercedē siue precium, ēt quod fructus nõ percipiat, quia hoc vr̃ magis durum. l. emptorem. §. cum aũt. ff. de act. empt. facit. l. curabit. C. de act. empt. est enim contractus bonæfidei. §. actionum. Inst. de act. cui multũ repugnat hęc interp̃tacio, nisi dicas, ꝙ cum hic contractus sit factus tpe belli, tale pactũ non fuit appositum nisi ut tolleret dubitationem belli, quia promissio vr̃ intelligenda secundum terminũ, & statum tpis, ꝙ tpe promissionis urget, ad qđ ad propositum ualde adduco Io. And. in add. Spec. in tit. de loca in rub. ubi concludit ꝙ si tpe belli miles recipit custodiam, ur̃ ēt diligentiam promittere aduersus uim, & refert, & sequitur Soci. consl. 123. in 4. colu.
59 2. versi. pro his. Sed aduerte ad casum, quē nunc habeo in facto, locator tpe belli, locauit decē vncias aquæ cum pacto prædicto, ut locator non teneatur si non habebit dictas decem uncias aquæ, & bellum uigebat per multos annos ante, & nunquam contigerat ruina, tam magna, ut prorsus flumen ex quo dicta aqua proueniebat factum fuerit siccum, licèt (ut dixi) multis annis ante esset bellum, unde dicendum est, sine pacto res non habeat dubitationem, licèt tempore belli facta sit locatio, quia tametsi re ipsa conductor se obligauerit ad casum belli, iuxta ea, quæ dixi supra proximè, tamen non
i ad casum belli tam rarum, & insolitum *i* secundum cõmunē quām dixi esse, & stāte ēt pacto adhuc idem in censeo. Primo quia pactũ in specie non cõprehendit casum fortuitum ẜm communem opinio. Secundo, quia

adsunt

adsunt decisiones in terminis. Tertio, non conuenit locator nolle teneri si non habebit aquã, sed dictas decem uncias, & sic nõ in quantitate decẽ vnciarum, quia aliquãdo plus, aliquando minus defluit, & ideo si prorsus deficiat non conuenit promissio, & ita vult relatiuum, dictas, iuxta not. per Alex. in l. si seruus. §. si a filio. ff. de leg. 1. & Bart. omnino in l. 1. ff. de condit. & demõ. in materia relatiuorũ. in verbo, hoc præmisso, & sic sensus est, ꝙ si deficiat aliqua pars, tamẽ teneatur conductor, secus si totum, & certè uidetur ridiculũ, vt cõductor voluerit suscipere in se talẽ casum, quando nihil prorsus ꝑcipit, immo qui promittit habere licere ꝑ se,
60 & hæredes suos tantum, & non alios, tamen respectu tertii pro quo cõuenit nolle teneri ad precium reddendum, tenebitur. d. §. cum aũt, in l. emptorem. ff. de act. emp. & vend. & gl. & Doc. in l. non dubitatur. C. de euictionibus, & latè Ias. in l. stipulatio ista hr̃e licere,
61 in prin. col. antep. ff. de uerb. obl. imo etiam si quis suscipiat in se casum fortuitum, & deficiat substantia rei, non dico usus rei, conductor nõ tenetur. Bal. in l. licet, in 1. col. in uer. 2. quæro, C. locati. ubi si quis tẽpore periculi imminentis cõducit molendinũ, nõ tenetur si deficit substantia rei, licèt uideatur suscepisse casum fortuitũ. debuit igitur locator clarius facere pactũ, & dicere ut non teneat̃, nec rõne belli præsentis, nec futuri, siue in parte, siue penitus deficiat aqua, & cum hęc opinio sit ęqua, & sancta, illam sequar in iudicando in casu pręsenti, quia arbiter electus
62 sum. Sed quid si suscipiat in se conductor vnum casum foruitũ in specie, postea sit adiecta clausula generalis, & omne periculum. Dic, cõem esse, ut oĩs casus fortuitus, tamen casui expresso similis, comprehendatur, ut ꝑ Rip. d. tract. nu. 77. & ibi declarat quãdo dicatur casus similis, uel maior, uel minor. Eo-
63 dem modo licet appellatione periculi, ut dictũ est, non ueniat casus non fortuitus, tamẽ si aliàs cõductor tenetur pro leuissima culpa, tunc ẽt teneretur de casu fortuito, quia aliter pactum nihil oparetur, ut per Rip. ibi, nu. 80. similiter suscipiat in se omne periculum cum iurõ, adhuc tenebitur de casu fortuito, sed dicit Rip. ubi supra, cõem esse in contrarium, sic ẽt qñ quis suscipit in se periculũ, & fortunã, tenetur pro casu fortuito ut ibi num.
64 86. Sed pulcher est articulus. Qñ † conductor tenetur pro casu fortuito, & suscipit in se periculum, ad quid teneatur? dicit ibi pręfatus Rip. eum teneri ẽt si culpa aduersarij præcedat casum, culpa tamen in non faciendo, non in faciendo, quia satis est, ut aliquid operetur, tamen minus debet operari, quàm
65 fieri possit, uide ibi. Sed tamen † non semper suscipiens casum fortuitum in se, de illo tenetur. imo limitatur. Primo secũdum pręfatum Rip. qñ culpa locatoris uenit casus, & dicit̃ ex culpa, siue facto iniusto aduersarij, siue iusto id obuenerit, puta quando iustè infert ipse locator bellum alteri, uel iniustè ei infertur, ut per eum, alleg. Barrol. in leg. si merces. §. culpæ, & ibi gloss. ff. loca. qui loquitur in emptore, qui tenetur de omni periculo secundum naturam emptionis, & tamen de hoc non tenetur, & idem Bart. in l. cotem ferro. §. qui maximos. ff. de publ. column. 2. & in q. publicanus, & alibi sæpe, allegat etiã Corn. col. 12. licet diffuse, colu. 3. uol. 4. & cons. 23. uidetur. uol. 2. & cons. 38. quamuis. col. pen. uol. 2. adde Alex. cons. 84. uol. 6. & dicam latius infra in fall. leg. damnum. C. loc. & ideo ẽt si locator nihil faciat, sed tamen cũ potuit interpellatus resistere, non restitit, tenetur. Cor. in d. cons. 12. Secũdo
66 limitatur, † ut suscipiens in se casum fortuitũ non teneatur, quando casus est insolitus, cõis opi. in d. §. quæsitum. per l. fistulas. §. frumenta. ff. de contrah. empt. Non enim præsumitur cogitatum de tali casu. Multi contra-
k rium tenent, k sed hæc est cõis, ut ibi in d.
67 trac. nu. 97. ubi hẽs notabiliter quãdo dicat̃ casus insolitus, de quo nõ præsumitur cogitatũ, in quo uide Dec. cons. 7. col. pe. & Ale. 108. uol. 3. & Cor. in d. cõs. 12. & 182. in hac cõsultatione. col. 4. uol. 4. & cons. 23. col. pe. uol. 2. & Soc. cons. 123. uolum. 4. & omnino d. Rip. in d. tract. Adde ad confirmationem cõmunis opi. ut non teneatur de casu insolito. Bal. cons. 145. col. 2. uol. 3. & cons. 147. in fin. ubi notabiliter loquitur. Ang. cons. 176. col. 1. Anan. cons. 76. col. 1. Bal. uolu. 1. cons. 119. uolu. 7. cons. 79. uol. 5. cons. 236. & 186. col. 2.
68 & adeo est uera. d. conclusio, quòd suscipiens in se casum fortuitum, non tenetur de insolito, ut procedat etiam si quis susceperit in se omnem casum fortuitum, tam præuisum, & cogitatum, quàm nõ præuisum, & cogitatũ, quando occurrit casus, de quo nullus etiam prudentissimus cogitasset, ita Corn. cõs. 23. uol. 2. uide tamen d. Rip. in eo tract. quia hoc constanter non affirmauerim. Adde ad præ-
69 dictam materiam eorum qui suscipiunt casum fortuitum, Anan. cons. 120. ubi ponit de eo

eo qui tempore belli suscipit in se casum fortuitum in custodiendis mercibus, & milites in eum impetum faciunt. Item adde de eo
70 qui suscipit in se periculum unius casus, an uideatur suscepisse alterius habentis maiorem rationem. Anchar. cons. 150. Et quid in
71 eo qui suscipit in se casum fortuitum quo nauis ueniet in portum, uide Parid. de Put.
72 in trac. de ludo, col. 8. item adde qui sit casus fortuitus, & improuisus. Cœpol. consi. 33. colu. 3. & Alex. in d. §. quæsitum. circa finem. & dicuntur casus fortuiti, insidiæ latronumq́, & proditio subditorum. Roman. consi. 395. col. final. eodem modo illud quod fit per fracturam lartronum. Ang. cons. 102. colum. 1. circa fin. ubi etiam ponit de eo qui dimittit bestiam in pascuis, cum alii etiam id faciant,
73 an sit aut dicatur culpa, uel casus, & ibi etiã habes qualiter probetur casus fortuitus, de quo vltimo uide Bart. & scrib. in l. si quis ex argentariis. §. sin vero hæred. ff. de eden. & uiolentia dicitur casus fortuitus. Barto. consi
74 lio 236. circa fin. item incendum connumeratur inter casus fortuitos. Anan. consil. 71. colum. 2. & quid sit casus fortuitus, uide Bald. uolu. 2. consil. 458. circa fin. & nimia, & insolita pluuia enumerat̃ inter casus fortuitos. Bald. 4. uolumi. consil. 173. & quid de uiolentia, & rapina uide Bald. uolumi. 5.
75 consilio 219. an furtum connumeretur inter casus fortuitos, maximè si sint a domesticis, uide Roman. consil. 413. columna 3.
76 uersi. fina. & sequen. adde quod factum† su
k perioris censetur casus fortuitus. k Ale. uolum. 1. consil. 57. colum. penult. uide omnino Bal. uol. 2. consil. 399. post principium, & colum. 2. post medium. & Alexan. uolu. 3. consil. 97. col. 2. vbi dicit, quod si Princeps non seruat cõuẽta dicitur casus insolitus, & Barto. in l. cotem ferro. §. qui maximos. in princip. ff. de publi. & de facto iudicis siue iusto, siue iniusto, an censeatur casus fortuitus. uide Ang. consil. 219. col. 3. in princi. & ibi ponit qualiter quis intelligatur se obligare ad
77 casus fortuitos per totum: Et quid exprimendum sit, ut quis uideatur se obligare ad casus fortuitos, uide Fulgosi. consil. 193. co-
78 lumn. 2. Et quid si excipiat quis certos casus an uideatur se obligare ad alios, uide Bald. uolum. 2. consi. 459 & Imol. cons. 7. Aexand. uolu. 1. consil. 28. col. 8. & Fulg. consil. prædicto 193. column. 1. & 3. & Cœpol. consi. 70.
79 columna tertia. Secunda fallentia ad regulam supra positam est, quod conductor non potest petere remissionem mercedis, ubi culpa sua contingeret sterilitas, per §. conductor. in l. si merces. ff. locati. ubi conductor ante omnia curare debet, ut opera rustica suo tempore faciat, ne tempestiua cultura deteriorem faciat, pręterea uillarum curam habere debet ut eas incorruptas habeat, ut ibi, & ampliatur hæc conclusio etiam si propter inimicitias conductoris hæc contingerent. §. culpę. in ea lege, item ampliatur in glo. ibi et quando talis inimicita esset sine culpa conductoris, quod ultimum sequitur Bart. ibi, & alibi sępe. Doct. relati su-
80 pra per Ripa. cha. præced. vers. sed tamen. & ex hac conclusione primo infero, ꝙ si incendio sequatur damnum iuxta l. ex conducto. §. fi. ff. loca. non potest peti remissio, quia incendium præsumitur fieri culpa inhabitantium. l. si uendita. ff. de peri. & com. rei uend. cum simil. & ideo d. §. fin. loquitur ubi allegatur, & probatur incendium sine culpa cõductoris. & ita Albe. in l. licet. col. 1. in prin. C. loca. sed tamẽ culpa hęc quę præsumitur non vr̃ sufficiens contra conductorem, uel inquilinum, quia præsumitur leuissima. glo. in § præterea. Institu. quib. mod. re contrahitur obli. de quo articulo vide plenè Ias. in l. domus. ff. de leg. 1. & in l. sed, & si quis. §. quæsitum. col. pen. ff. si quis caut. Cœpol. cons. 70. col. 1. Ang. cons. 197. Anan. cons. 71. Bald. 2. uol. cons. 148. & seq. ubi no. & 4. uol. consi. 134. & cons. 187. & cons. 491. Corn. 1. uol. cons. 136. col. 2. & 1. uolu. cons. 242. & Alex. in l. si quis ex argentariis. §. prętor ait. ff. de æden. col. 3. & seq. & Bal. consi. 442. uol. 3. & in his locis plenè habes quãdo cõductor teneatur de incendio, & quæ culpa pręsuma-
81 tur contra eum. item † infero, ꝙ licèt ex casu fortuito conductor petere possit remissionẽ, tamẽ non poterit ubi culpa præcedat casum. l. si ut certo. §. sed interdum. ff. commo. & leg. si nulla culpa. C. de pign. actio. & exemplũ est quãdo contingit magna pluuia, & insolita, cui tamẽ colonus potuit occurrere faciendo sulcos, quibus non factis suffocantur segetes, ut Imo. in cap. propter sterilitatem. col. 11. uersic. in glos. 2. extra, loc. item potest poni exemplum in casu furni locati, quãdo conductor nõ potuit uti sui ægrotus peste. l. sed ędes. §. cum quidam. ff. loc. per quem ita Firm. in tract. de Gab. in 2. parte q. 25. uersic. conductor. immo generaliter, Bar. in d. §. cum quidam. not. ꝙ casus fortuitus contingens in persona conductoris non excusat

excusat eum quin teneatur ad integrā mercedem,& ita Bar.in l.si uno.§. item cū quidam.col.2.ibi,aut contingit ex parte conductoris.ff.loca.alleg.gl.in l.colonus.§. nautem. ff. loca. & in l. si vehenda in princip.ff.ad l.
82 l.Rod.de iact. Et similiter conductori impedito uti facto proprio, ut quia sine causa recessit, non fit remissio, imò tenetur statim ad integram mercedem ut l. si in l.§. si domus.l.si dñs horreorum.§.fin.ff.loc.& qñ
83 culpa præcedit casum, an tunc casus, semper excuset, vide Bart. in l. non exigimus.§. sed & si, & in §. simili mod.ff.si quis caut. & Bar.in d.§.sed interdū.& Soc.cons.156. col.fi.& Felin.in cap.cum inter priorem. de excep.col.12.& in c.ex transmissa.col.penu. de præscr. & Alex.in l.recusare.in §.si quis
84 alio.ff.ad Treb.colum.2.& alibi sæpe,itē infero ad id quod culpa tollit excusationem, q̄ si tpe belli fiat conductio,uel tempore pestis,conductor non pōt petere remissionem Bald.in l. ex conducto.§.8.ff.loca.post Cin. Soc.cons.156.col.4.& Alex.in l.interdium.§. quod ex naufragio.ff.de acq.poss.& dixi sum pra *m* & idē si ad erat timor belli. Alex.in l. diuortio. in pri.col.3.ff.sol. mat. ubi allegat Anchar.& ideo ēt præfectus arcis qui suscipit eius custodiam tpe belli,tenetur etiam si vi extrahatur.Io.And.in add. Spec.in tit. in loca. super rubr. sic etiam conductor agrorum in confinibus Florentiæ non potest petere remissionem propter depredationē militium Florentiorum, quia soliti sunt singulo anno milites ipsorum Florentinorum tales rapinas facere.Soc. cons.123.quidam Iacob. volumin.4.& Rip. in tract. de quo supra char.8.& vbi etiam allegat Alexand.cōsil.6.videretur.ad fin.col.2.Adde Aret.con-
85 sil.140.& adde † q̄ licèt tpe belli fiat conductio,tamen si substantia rei prorsus tollitur, sit remissio,& non soluitur pensio, quia nulla debetur pensio rei non subsistentis,licèt tempore belli contractus sit celebratus. ita egregiè Bald.in l.licet C.loca.column.1. vers.2.quæro conduxi molendinum.vbi omnino uide, & loquitur Bal.quando a principio aderat res locata, postea perit ex casu qui etiam tempore contractus imminebat, item prædicta intellige, quando in re conducta erat bellum, ita Aretin. in dicto consilio, & in d.tract. Rip. etiam habes, quod
86 non solum in hac materia ad denegandam remissionem culpa conductoris, considera-tur ipsius conductoris culpa, uerum etiam familiarium suorum.l.qui insulam. §. fin.ff. locat. etiam si esset pactum in contrarium videlicet ut non teneretur de incendio,quia adhuc teneretur de incendio ex culpa tali commisso,& ita Ias.in l.sed q̄ si quis.§.quæ. sitū ff.si quis caut.addo Bal 2.vol.cons.295. col.1.post.med. & colu.2.post med.& cons. 458.col.1.in fi.& tex.quem uide in l.uideamus,in prin.ff.loca.& an dñs teneatur de delicto familię,uide Fel.in c.Petrus.de homic.
87 Non omitto dictū Rip.in d.Tract.nu.34.ponere aliam limitationem ac remissionē mercedis non faciendę pręcedente culpa conductoris, quando talis conductor nō solueret
n decimas, *n* q̄a præsumitur sterilitatē obuenisse ob iram Dei.ca. reuertimini.16.q.1.sequuntur glos.Peru.Gem.in c.1.de dec.in 6.
88 & ideo si inquilinus in cuius domo tantū pestis irrepsit,est vir scęleratus puta, vsurarius, vel blasphemus, vel sodomita,sibi esset neganda remissio ut ibi per eum, ultra quē uide Imol. qui idē tenet in c.propter sterilitatem.col.12.extra loca.& ibi dicit aliud esse quando ex consuetudine non soluerentur decimæ:sed dic exemplum de peste non esse bonum,quia ēt sine culpa sua non posset petere remissionem ut dixi supra, in 2. fall. in quæst.exercentis furnariam, ipse tñ Rip. in d.tract.num.34.& seq.vers.sed pone q̄ conductor hospitij, tenet fieri debere remissionem:tamen non uidit Bart.per me allegatū supra,in d.2.fall. in q.de qua supra. Tertia
89 est fall.in Lombardia propter grandines,q̄a non fit remissio ex quo sępe accidunt,ita Alberic.in l.licet.C.loca.& in §. uis maior. in l.si merces, ff. loca. ponderando text. in l.ex conducto.§.1.ff.loca. ibi feruore solis non assueto, & ibi,si uerò nihil extra consuetudinem,quod satis est not.dignum secundum eum,& quando casus talis contingit in ciuitate Mediolani, ut plurimum res componitur, licet seruetur dictū Alber. ubi finiatur uia iuris,sicuti dixerunt mihi Dom.Bernardinus Bust.& Ioan.Naua Docto.optimi, & ex antiquioribus nostri collegij venerandi, sed aduerte,quia si contingeret grando omnino insolita, & nunquam considerata, res non haberet difficultatem, quin deberet fieri remissio,per ea quæ dixi supra in uersiculo, sed tamen non semper. per l. fistulas.§. frumenta.ff.contrah.empt.si etiam contingeret grando quę damnum afferret vltra dimidiam adhuc idem crederem de iure,quia licet sępe grandines cadant:tamen raro cō-

tingit

tingit ut destruant vltra dimidiam ut uidemus, & ita iudicarem. nec tamē præfati Doctō. mihi dixerunt habere in memoria aliquā causam in specie ita decisam, quinimo aliqui alij dixerunt mihi contrariū. Quarta
90 est fallentia, quòd non fit remissio, quando fructus sunt separati a solo l. damnum. C. loc. & ratio est, quia quando sunt separati à solo sunt conductoris l. si apes, § 1. ff. de fur. & l. si seruus. §. locaui. eod. tit. de fur. & l. an tepen. ff. de rei uendic. ubi ad literam tex. dicit, quòd fructus fit colligentis, eo ipso ꝙ est amotus a solo, licet nondū pressus, & in specie Alber. tenet ꝙ licet fructus non sint recō diti in horreo sunt coloni, qui anuua pecuniarum quantitate rem conduxit, quamuis quædam glos. videatur uelle contrarium, & est tex. in d. §. 1. in l. si apes, & ideo admittū-tur damno eius. l. pignus. C. de pig. actio. qn̄ verò sint pendentes non sunt coloni. l. fructus. ff. de rei vendic. & hæc est ratio doctorum in d. l. damnum, & in c. propter sterilitatem, ut ibi per Imol. col. 3. extra loca. & ideo sequitur, ut etiam si non sint segetes exportatæ a fundo, sed tantum sectæ, damnum sit conductoris, & ita Ang. in specie in d. l. damnum, & sic de fæno secto, & nondū collecto, & conducto sub tecto, & ita etiam, si benè uides Soc. in cons. 100. in causa Baptistæ. col. 1. ibi, & certè si essemus in fructibus naturalibus. vbi uult vt si essemus in naturalibus non fieret remissio, si etiam solum vuæ essent excisæ, licet non pressæ, sed contrarium tenet Pau. de Castr. in l. ex conducto. §. 1. ff. locati, ubi dicit etiam fieri remissioné in fructibus separatis nondū exportatis, ponderando tex. ibi, si exercitus pręteriens per lasciuiā abstulerit, sed quicquid dixit Paul. de Castr. vt ille tex. loquatur de fructib. sectus adhuc ibi existentibus cōtrarium ē᷑t, & in fortioribus terminis tenet Fulg. in d. l. ex conducto § fi. vbi uult vt l. damnum. procedat tātum, quando fructus secti sunt perfectè, idest excusi, & in horrea recōditi. Ita ut si exportant̄ dum excutiuntur non procedat, & habeat locum remissio, & fundamentum est, puta, verum est dicere, quod non licet colono uti frui fundo, quo casu fit remissio. l. ex conducto. §. 1. & quod non licet, patet, quia frui intelligitur ita ut fructus mundos habeat, iam facta omni impensa, quia aliter fructus non sunt, l. si a domino. §. fructus. ff. loc. ita solemniter Fulg. ibi, & quod. ubi segetes sunt in paleis, ita ut non sit excusum frumentum ꝙ fiat remissio, vult Bal. in l. ex cōducto. §. 1. in lect. 1. ibi, secus est in separatis, & factis coloni puta in esse frumenti, est not. articulus: in practica esset arduum obtinere opin. Paul. & eorum qui cum eo sentiunt. quia cō muniter Do. sequuntur dictum rōnem, esse coloni fructus, ideo eo ipso quod est separatus a solo ut Bald. in d. l. ex conducto § 1. in lect. antiqua, & Bar. in l. dānum. C. loc. Imo. supra in d. c. Bar. in d. §. vis maior, colu. 2. in fi. & pri. seq. & doctor. in d. l. licet, & ubi supra. imo plus uolunt Doct. communiter ubi supra, ut contractus eo ipso quod sunt separati fructus dicitur impletus ex parte locatoris, tamen mihi placeat alia opinio, quia con uenit contractui bonæ fidei in quo plurimū exuberat bona fides. l. 4. ff. pro soc. & not. in §. actionum. Instit. de actio, quę bona fides est contraria tantæ subtilitati per id quod no. Bar. in l. si fideiussor §. quædā. ff. mādati, & etiā fundamentum Fulg. uidetur nō contemnendum, quia donec fructus est imperfectus, & nondum redactus ad finem, ut possit dici fructus, nō dicor frui, & sic locator nō dr̄ impleuisse contractū ex parte sui, iuxta l. si quis domum. in pri. & ibi Barto. ff. loca. & per Ioan. Cal. in tit. loca. consi. 5. per qđ fundamentum apparet respōsio ad rationem. l. pignus. C. de pign. act. quia fateor, quod fructus fiunt conductoris, quādo sunt separati, tamē locator nō liberat̄ quin præstet patientiā donec fruāt̄, quam cum nō possit præstare, tenetur ad dānum intolerabile. d. §. 1. & ideo ēt Soc. in d. consi. 100. consuluit no. casu illius qui conduxerat omnes fructus, & prouentus cuiusdam iurisdic. & qui passus est multa damna in condemnationibus iam factis, licet non exactis, ꝙ habeat locum remissio, quia non dicuntur plene fructus collecti, licet factæ essent condénationes, & parata nomina debitorum, & ita fiscus ducis
91 sepissimè seruauit. Sed quid iuris in fœno recondito in fęnili, quod comeditur ibi a bestijs ex necessitate pasti, uidetur sine dubio dicendū, ut nulla fieri debeat remissio, quia fœnum est coloni per leges supra allegatas, & quia locator omnino impleuit ex parte sua, cum fœnum etiam reconditum fuerit sub fœnili, tamē considerandum, ꝙ fœnum ibi tenebatur, ut comederetur, & fieret de eo pinguedo, ꝓ pingue faciēdo, & colēdo agro & ideo si casu fortuito sit consumptum dictum fœnum a militibus, & ex hoc non potuerit ager pinguefieri, & coli, in effectu dicitu

tur damnum in re locata: quo casu fit remisſio, ut declarat Bar. in d.l. ex conducto. §. 1. & in d.l. damnum, & Docto. vbi supra, itē ager ita prestari debet colono ut frui illo possit. d.l. ex conducto. §. 1. ex qua rōne oritur fundamentū remissionis ut ibi in tex. sed hęc ratio nō ualet, quia lex uult ut damnū sit datū in re locata. l. ex cōducto. §. 1. & l. si merces. §. uis maior. & l. licet. C. locati. & c. propter sterilitatem. extra, locati, non in rebus coloni, alioquin sequeretur, ut si ablati boues essent, & plaustrum coloni, dominus teneṙ, q̄a ex illorū defectu possessio nō potuisset coli, quod esset ridiculum, & destrueret d.l. dānū. saluo nisi adesset aliquod pactum, vt locator teneretur resarcire damnū datū propter bellum, per id quod no. tenet Ang. in consi. 311. colu. 2. in vers. nunc videmus, & eodem modo remissio fieri non debet quando ex cōsuetudine fęnum comeditur, quia licet conductor uideatur conduxisse cum illa obligatione consuetudinis, l. quod si nolit. §. quia assidua. & ibi Bar. ff. de ædilitio edicto. & c. certificari. de sepul. ubi Abb. & Ias. in l. certi condictio. §. si nummos, colum. 3. & seq. ff. si certum petatur. tamen fœnum, ut dixi, est coloni, & dicitur ipso recondito in fœnili locator impleuisse quod per eum fieri debebat, sed tamē prima facie videtur utroq; casu, & quando adest pactum, & quando ex consuetudine comeditur locatorem teneri ad remissionmercedis, quia facto locatoréis, iusto tamen petitur hoc damnum, & sic ut demus ut simus in distinct. Bartol. in l. si uno. §. item cū quidam. colum. 1. ff. locati. dum allegat, l. ęadem. C. loca. sed dic quod Barto. loquitur in damno dato in rebus coloni. Item Bartol. loquitur in damno dato à locatore ad hoc ut daretur illud damnum, nos secus, quia non fuit appositum pactum nisi ut fieret pinguendo, qua possessio & ager pinguefieret. iuxta no. per Bar. in l. non exigimus. §. sed & si, & §. simili modo. ff. si quis caut. quæ supra allegaui in uersicul. & quando culpa pręcedit casum. quid dicendum ꝰarbitror fieri debere remissionem, quia reg. l. pignus. C. de pig. act. quę uult ut res pereat periculo eius cuius est, non procedit quando transfertur dominiū alicuius rei in aliquem ad utilitatē trāsferentis principaliter, l. Titius, ff. de pręsid. verb. & ibi Paul. de Cast. & clarius Ias. ibi. & Ias. in l. quod te. ff. si cer. pet. col. 7. & in l. non omnis, §. 1. ff. si cer. pet. est enim conueniens ut quemadmodum emolumentū principaliter spectat ad locatorem, pariter etiam ipsius sit periculum, l. secundum naturā. ff. de reg. iur. & si dicas hoc modo omnis iactura ēt citra dimidiā erit periculo cōductoris cōtra cōem opi. Respō. ꝙ hoc postea ꝑcedit ex natura contractus locationis, iuxta d. §. vis maior. in l. si merces. & in d.l. licet. & alibi sæpe, & eo maximè hęc opinio est tenenda, q̄a est æqua, & honesta, nam si non fuisset conductor ad id obligatus, potuisset sibi imputari quare non disposuisset de d. fęno, sed cū sit ad id astrictus, quis poterit ei dicere, Alio debuisti illud conducere, & ita semper seruatū fuit a Magistratu extraordinario, & circa d.l. dānū. uide ēt Imol. in d.c. ꝑpter sterilitatem, col. 4. ch. 3. in uers. sed Host. extra loca. ubi limitat d.l. damnum. q̄n fructus separati corrumpuntur uitio territorii, & refert, & sequitur Soc. in d. cons. 100. ad fi. Vltimò cir-
92 ca d.l. damnum, quæro † de not. quæst. damnum datur in fructibus separatis a solo facto locatoris ꝑpter eius inimicitas, quia bellum mouetur locatori, uel ipse alii mouet, an conductor nihilominus teneatur ad mercedem, an vero sit habenda ratio horum fructum amissorum in damnum locatoris? hęc quæstio tota ad fiscum pertinet, non naturaliter, sed per accidens, quia quotidie disputatur in præfato Magistratu extraordinario: uidetur habendum esse rationē, quia conductor facto locatoris patitur hoc damnum per communem opi. de qua in l. 2. §. item in facto, ff. de uerb. obl. secundū Ias. ibi quę est, ꝙ is a quo exactum aliquid est facto tertii pōt repetere omne id quod soluitur etiam cum damnis ab eo tertio, cuius occasione id factum contingit, est verum quod d. opi. procedit secundū Ias. ubi supra, q̄n iustè id factum interuenit, puta, q̄n iusto, & debito modo repræsalię de quibus ibi loquitur concessę fuerunt, secus si iniuste, i. sine dolo, culpa, aut debito dicti tertii, & est uera opinio ut ibi, sed tn̄ in casu nostro locator uṙ omnino teneri, quia siue iustè bellum locatori moueatur, siue non, siue ipse moueat iustè, siue iniustè, semper vṙ esse in culpa, ita gl. in l. si merces, §. culpæ. ff. loca. & ꝑpterea Bar. ubiq; dū facit mentionē de gl. in §. culpę. uult ut locator teneatur siue ipse moueat bellum iustè, siue non, & siue ei moueatur iniustè siue non ut in l. cotem ferro. §. qui maximos, ff. de publ. & in q. publicanus, & in tract. de repręsallis, & in §. culpę, & in l. si uno. §. item cum quidam, col. 1. in pri. ff. loc. & fundamentum est in

tum est in gl.in d.§.ex qua sumit hanc præsumptionem Bar. quod locator in dubio uideatur in culpa, quod licet nō dicat expressè tamē ita uoluit dicere ex quo allegat d.gl.debuit. n.saltem locator denunciare conductori tale quid propter quod fuisset ei consultum, uel debuit aliquod aliud remediū fecisse, quod facere potuisset, aliter uidet̄ esse in culpa, & ideo tenetur, sic declaro Bar.non gl.quia ipsa met se declarat, & ideo si in casu repræsalia cū de quo in d.§.itē si in facto, omnino cessaret culpa è latere asserti debitoris, contra eū, non posset haberi regressus, ut ibi per Ias.& not.per Aret.ibidem, quem uide omnino, & ubi omnino non cessaret, licet iniustæ repræsaliæ essent concessæ, nihilominus teneretur, puta, quādo non denūciasset, cum denūciare potuisset, uel non curasset nè concederetur, & ita Imol. in d.§.item si in facto, & Imol. & Rom.in l. pen. ff.sol. mat. quod ultimum licet mordeatur ab Alex.in d.§.item si in facto.tamen hæc est cōis, & uera opinio, & eā defendit Soc.in d.§.item si in facto. Sic igit̄ uidet̄ locatorem teneri data aliqua culpa in eo, quæ in dubio præsumitur nisi è latere ipsius probetur omnis diligentia per d. glos. in §. culpæ, ad quam omnis anfractus tandem deuoluitur, & in contractu locationis, & conductionis, & in fructibus non separatis a solo, res est sine difficultate, quia natura talis contractus est, ut locator teneatur præstare diligentiam uel custodiam, l. si ut certo.§.nunc uidendum, ff. commodati, & l.item quæritur. §. exercitu. ff. locati, & super hac ratione est fundata glo.in d.§. culpæ.& ideo ita etiam tenet Bartol.ubique, & Corn. in 2.uol.conf.38.colum.penult.& ult. & in 4.uol.conf.12.& 2.uolum.conf.23.col. 3.Fulg.conf.129.colum. ult. Anchar. consil. 120.& Alexan.6.uol.consil.84. Aret. consil. 140.& Soc.consi.156.in fin.Roman. consilio 172.in princ.Bald.consi.496.col.ult.uolu.4. Bald.cōsi.61.colum.ult.uol.2.& ibi attendit considerationem iam ante dictam, an fuerit in culpa, uel non, ut supra ipse feci post Are. in d.§.item in facto, & alios ibi, & supra relatos, & eandem considerationem habuit Anchara.in d.consil.120.& loquuntur prædicti Doctores cōiter non solum in contractu locationis, & conductionis, sed etiā in contractu uenditionis, quando tamen damnum datur in prouentibus nondum perceptis ex latere uenditionis, & ideo aliud est habendum in consideratione quando sumus, in contractu locationis, uel & uenditionis, in fructibus, uel prouentibus separatis a solo, nam in his cessat fundamentum quod locator debuit esse diligens, & cautus, & sic cessat glo. in § culpæ. & ideo Salyce.& Bald.in d.l.damnum.C. loc. mouentes quæstionem nostram tenuerunt, sed per verbum, fortè, quod hoc casu non procedat. d. §. culpæ. aliter autem vult Alber.ibi, cui parum in hoc credo, quia difficultatem non mouet, sed tamen ueritas vr̄ pendere a ueritate dictorum per doc. in d.§.item si in facto.in.q. de repræsaliis.in qua plures casus considerantur. Primus,
93 † quando iuste repræsaliæ fuerunt concessæ quia erat uere debitor ille cuius ratione concessæ fuerunt, & cōcurrebant ea propter quæ repræsaliæ conceduntur, hoc casu tenetur sine dubitatione ut ibi per Bar.Rom.& communiter alios, sic etiam in casu nostro si iustè bellum moueatur contra locatorem sine dubio tenetur. Secūdus casus est, quando
94 iniustè repræsaliæ fuerunt concessæ, & ille cuius facto concessæ fuerunt, procurauit sua diligentia ne concederentur, & hoc fecit notum, ut quilibet sibi præcauere posset, & & tunc nullo modo tenetur, & cessat repetitio, per text.cū gl. in d.§.culpæ, & text.in l. pe.a contrario sensu.ff sol.matr. cum aliis allegatis per Soc. in d.§. item si in facto. ita in casu nr̄o, si iuste bellum moueatur locatori, & fecit locator omnem diligentiā ne moueretur, & utcūque si admonuit conductorem de periculo rerum suarum non tenebitur lo
95 cator. Tertius est casus † etiam quando iniustè conceduntur, tamen præcedente facto illius, cuius causa conceduntur, & tunc etiam tenetur per l.nam, & seruius.ff.de negotijs gest.Paul.de Cast.in d.§.itē si in facto, & ibidem per Soc.& alios, & ideo si locator ipse bellū inferat etiā iuste tenetur, similiter si ei inferatur, tenetur eodem modo si præcedat aliquod factum, quod damno causam dederit, ut uidi contingere tempore Admirati ducis exercitus Christianissimi Regis Francorum anno 1523. quando uenit Ticinum ut transiret, nam exercitus Cæsareus iuit illi obuiam, hoc modo per aliquod interuallum tēporis nō trāsiuit, tamē postea traiecit cedēte præfato exercitu Cæsareo, & tunc durāte dicto tp̄e infinita mala secuta fuerunt ad q̄ tenetur dn̄s, q̄a facto suo ea secuta fuerunt.
96 Quartus est casus, quādo iniustè ex negligētia nō ex facto tertii cōceduntur, nec fuit ꝓcuratum ne concederentur, nec data aliqua

notitia,

notitia,& tunc competit adhuc repetitio secundum Imol.Cuman.Pau.Castren.Aretin. & Soc.in d.§.item si in facto.sic etiam in casu nostro locator tenetur si ei iniuste bellum sit motum, nec procurauit vt non moueretur,uel non dedit aliquam notitiã, o & tũc tenetur etiã quo ad fructus a solo separatos. Alexan.in d.§. item si in facto, hoc non admittit, quia non præcedit contractus, &c. iuxta considerationem Bal. & Salyc.& in d. l.damnum,sed communis est contra Alex.& rationi Ale. etiam respondet Soc. & ut ibi, & ad prętentem casum, & penultimum, & primum in quibus locator tenetur, & facit quod dicit Soc. consilio 100.in fi.propriè loquendo in fructibus separatis a solo, locatorem teneri,quando ex facto domini illud dãnum contingit,iuxta not.per Guliel. de Cu. & Bar.in l.si ut certo. §.nunc uidendum.ff. commod. & quãdo uiolẽtia infertur de facto cui potuit dominus occurrere per ea quæ in simili consuluit Anch.cons.78.in Christi nomine, commissio primo dubio, & bene facit text.in d.l.damnum.ibi,quam nullius cri-
97 minis ream,&c. Sic igitur uides latè declaratam hanc materiam.l.damnum.C.loca.qñ damnum datur in fructibus separatis a solo,sed quid si conductor differat collectionẽ, quam si fecisset damnum fuisset in fructibus separatis illatum,& sic suum. d.l.dãnum, & quia non fecit collectionem damnum fuit illatũ in fructib.pẽdẽtib.quo casu periculũ est locatoris secundũ terminos huius materiæ, an huius dãni erit habẽda ratio contra locatorẽ?Dic si fecit in fraudem cõductor,dãnũ esset ipsius conductoris perinde,ac si fructus fuissent a solo separati,quia nemo ex sua fraude, & malitia debet consequi commodũ. l. ita quæ fullo.in pri. ff.de fur.& Hippol.in l. 1.§.cum qs latrones.col.1.usq; ad fi.ff.de q. Si uero non distulit in fraudem, qa fecit id, ꝙ quilibet diligens fecisset, & faciebat,quo casu cessat omnis suspicio,iuxta not.in l.contractus.ff.de reg.iur.& in l.quæ fortuitis. C. de pig.act.& in l.si quis ex argentariis.§.pręţor ait.ff.de æden.tũc non tenetur,& ita his diebus proximè præteritis respondi magno doctori me interroganti de hac quęstoine.
98 Aduerte tamen,quia lex,damnũ,dicit damnum esse cõductoris datum in rebus ipsius, nisi locator sit in aliqua culpa, & ideo licèt clauis traditio transferat custodiam secũdũ gl.in l.dñs horreorum.ff.loc.& Salyc.in l.1. C.loc.tamẽ nõ transfert ubi horreum cõducitur in domo habitationis locatoris. Nam tunc adhuc locator debet esse diligens.Alb. in d.l.1.C.loc.ad fi.Bar.in d.l. dominus horreorum.ibi,vel alio retinente clauem totalis dom⁹.Bal.5.uol.cons.152.& Pau.de Cast.in d.l. dominus. & ideo si tales res conductoris exportentur ui, & casu fortuito, absque culpa locatoris expresse, non tenetur, si uero non appareat de uiolentia, sed tantum de amissione est pręsumptio contra locatorem, qui res suas saluas habet,& aliàs non, d.l.1. C.loca.& d.l.dominus horreorũ,& ꝑ Doct.
99 ubi supra.Secunda est fallentia secundũ quã cessat remissio qñ vbertas unius anni potest cõpensari cũ sterilitate alterius anni.l.si uno. in pri.ff.loca.& l.licet.C.eodem,& c. ꝑꝑ sterilitatem .. extra, loc.& procedit non solum in fertilitate anni proximè præcedentis, uel proximè sequentis, sed eius etiam quem alii sequuntur,uel præcedunt, ut per Imol. post Hostien.in d.cap. propter sterilitatem. char. 2.colum.1.& 2. & procedit hæc fallentia in una locatione non in diuersis,licèt inter eas-
100 dem personas, ut ibidem per Imol. Et quando dicaẽ ubertas, q̃ suppleat uide Bald. in d.l.licet.qui dicit,ꝙ inspicitur uniuersalis locatio,& si ea inspecta intolerabile damnũ non resultat, non fit remissio, immo hoc casu, unus supplet prorsus alium, & vide vt cito te expediam,Imol. in d.c.ꝑꝑ sterilitatem.chart.3.colu. & seq. ubi recitat opin. Doctorum,& tandem tenet,ut etiã si emergat damnum, aliàs tolerabile, adhuc fiat remissio in ea parte, quę deficit,ita tamen ut annus sterilis sit ex se sterilis,exemplum quãdo in anno præcedenti percepta sunt. 40. cũ tñ 30.essent solita percipi,& In sequenti anno tãtum decem percepta sunt,nam decem, primi anni, percepta vltra solitum supplent in sequenti anno, ut sic videantur percepta in anno sterili 20. fit tamen remissio in alia tertia parte, quæ opinio satis est fauorabilis & locatori,& cõductori,& iõ eam sequor, aliæ uero opiniones ibi relatæ sunt nimium rigidę, quia nimium sint dãnosæ cõductori,
101 aut locatori.Et quando annus præcedẽs est fertilis,locator a quo petitur remissio potest de plano uidere in quo fieri debeat remissio, sed quãdo hic annus fertilis nondum uenit, quid faciẽdum. Domini quæstores ordinarii discernunt supersedẽdum esse quo ad aliquã partẽ remissionis petitæ sine p̃iudicio iuriũ suorum,donec finita locatione possit cognosci, an aliqua ubertas possit supplere ali-

qua ex parte sterilitatē, & hoc est, qđ uoluit dicere Bal.in d.l. licet. in 10. q.dū dicit pcedēs annus est suppletiuus, sequēs suspēsiuus donec uenerit. sic ēt Sal. ibidē ad finem, qui dicit, ꝙ locator debet habere illud, ꝙ est cōgruū, non totū affictū absq; preiudicio iurium suorū, & expedit, vt fiat protestatio à locatore, uel fiat ordinatio p dominos Quæstores, ut supersedeātur, sed tñ ēt si simpliciter fiat remisso, adhuc non esse sublatū beneficium. d.l. si uno. in prin. cū si ſm Bald. in d.l. licet. & de hac materia uide Ang. 1. consi. 311. col. pe. & fi. & Ro. cons. 422. & Docto.
102 in d.l. si vno. & in d.l. licet. Sexta est † fallētia quando uenderem tibi fundum habita fide de precio, & cōuenirem, ut penes me dominiū remaneret, donec pecunia omnis psolueretur, & interim certā mercedem quotānis mihi numerares, qui cōtractus est, contractus locationis in alio cōtractu venditionis appositus, nam hoc casu damnum contingens in fructibus est emptoris, eiusdemque cōductoris. casus est legis in lege, sicut emptio. § fi. cum l. sequent. & prin. sequen. & ibi gl. & Docto. locati, & Alexand. consil. 321. in 5. vol. & si aliud hodie nō disceres, tu studiosè, satis esset hoc didicisse, imo fortius uult ille tex. cum gl. per Doct. approbata, ut etiam periculum interim ipsius rei spectare debeat conductori, & emptori, quia dicitur vēditio perfecta, quod est maximi momenti, & uidetur repugnare. d. Paul. de Cast. & Ang. in l. 2. C. de periculo. & commod. rei uend. ubi uolunt, vt licet non sit facta mensura, tamen traditio rei operetur trāslationē dominij, & consequenter periculum, sed hic reseruatum est dominium, igitur periculum non deberet esse emptoris, quos sequitur latè Dec. consi. 179. Sed dic illam gl. posse intelligi in casu, in quo non requiritur translatio dominij ad hoc, ut trāseat periculum, vt in §. cum autem. Inst. de contrah. empt. quando venditio est pura, & non ad mensuram, quia solo consensu perficitur. d. §. cum autē. Tamē adhuc uidetur mirabilis decisio. d. gl. quia si conuenio, ut donec soluatur precium in effectu sit locatio, non ur aliqua perfectio oriri, ideo not. omnino d. text. & gl. quando illum vidi planè obstupui, & dixissem cōtrarium nisi uidissem eum, & ratio quare nō attenditur damnum, & non fit remissio, est, quia ille affictus non soluitur ratione rei, nec fructui, sed ratione precij, quod adhuc est penes eum, ut ibi per Doct. & ultra Ale. habes Dec. in cons. 312. col. 2. vers. tertio idē comprobatur. Et predicta procedunt quan-
103 do allegatur sterilitas in fructibus, tūc fit, & non fit remissio, secundum ea, quæ dicta sunt, sed si allegetur ruina, uel remissio alicuius partis rei conductæ, an tunc petetur remisso eisdem regulis, & iuribus, considerādo, an sit intolerabile damnū, vel non, & an ultra dimidiā, vel citra, in hoc uide tex. in d. l. ex conducto. §. 1. ff. loc. ibi, sed, & si ager. vbi dicit tex. ꝙ si ager terræmotu, ita corruerit, vt nusquā sit, est damno domini, oportet. n. agrum præstari conductori, ut frui possit, & ita Bar. & Doc. in d.l. si merces. §. uis maior. ff. locati, & in d.l. licet, & in d.c. propter sterilitatem, & hoc clare quando terræmotu, uel casmate periit, quod idem est, ut declarat Abb. in c. potuit, loca. col. pen. & Imol. ibi, in
104 glos. in ver. Cald. Sed † quid si ager sit occupatus ab hostib. ita ut non possit coli, uel aqua inundatus p quid iuris ; uidetur idē, ut ad ratam fieri debeat remissio non considerando, an emergat intolerabile damnum per d. §. 1. per eandem rationem, quia uerum est, quod non potest uti frui conductor, & locator non potest præstare patientiam. d.l. ex conducto, in prin. & d. §. 1. & per Bar. in d.l. si uno. §. item cum quidam. ff. locati, & in l. si quis domum. in prin. ff. locati. Itē illa res dr̄ periisse, cuius facultas hr̄i non potest. l. is, qui rem. §. is, qui. ff. de furt. & l. si constante. ff. solut. mat. §. si uxor. Item ꝙ a flumine occupatum est, dr̄ esse in deperdito. l. qui uniuersas. §. item ꝙ a Martiano. ff. de acqui. poss. & in l. interdum. §. quod ex naufragio. ff. de acquir. poss. Igitur etiam dicitur esse in deperdito res, quæ non pōt coli, propter milites, quia æquiparantur. l. cum unus. §. fina. ubi etiam Bar. ff. de bon. aut. ind. poss. & ideo Bart. in l. 1. ad fin. C. de iure emphyt. dicit, quod sicut quando perit tota res emphyteutica, liberatur emphyteuta, ita quādo est in loco in quo non potest coli propter bellum, & ita etiam in §. quod ex naufragio, & hoc quia dicitur esse in perdito. Quæ igitur est differentia, uel ꝙ res casmate perierit, uel propter hostes nō potuerit, nec possit coli, aut aqua sit inūdata, sed considero aliter uelle doctores, & primū Bald. uult loquendo in occupatione hostium, ita ut non potuerit res coli, ꝙ adhuc sit cōsideranda materia iuxta terminos d. §. uis maior, & in cons. 329. uolu. 2. secundum impressionem Mediolani, item Soci. in cons. 83. loquendo in conductore, qui non

potuit

potuit uti facto superioris cui locator non poterat prouidere, concludit in colum ult. quod aut est damnum ultra dimidiā, aut nō iuxta terminos, d.§ uis maior, sic etiam Bald. in l. si ea lege. C. de usur. ubi loquendo in bello uult, ut si non potuit quis uti propter bellum quia homines nō potuerunt transire, fit remissio per tex. in d. §. 1. in l. ex conducto. qui secundum oēs loquitur secundum materiā l. si merces §. uis maior. & simi. sic etiam expresse Bald. post Cyn. in l. ex conducto. §. 1. ubi omnino uide, super uerbo incursus hostium, loquendo quando coloni non potuerunt colere possessionem propter bellum: est difficilis articulus apud me, & quando casus occurrit in magistratu extraordinario fuit facta remissio ad ratam non consideran do, an damnum esset intolerabile uel non. tamen excellentiss. ingenii uir Dominus Hieronymus Moronus tenebat contrarium, & dicebat, quòd Doctores erāt in alia opinione, ut imo consideraretur materia, §. uis maior, & propter hoc cœpi diligentius rem ipsam intueri. Ale. in l. interdum. in §. quod ex naufragio, ff de acq. poss. disputando articulum nostrum de bello, quod impedit culturam in contractu emphyteutico, format quæst. an ita fieri debeat remissio in eo contractu sicut fieret in contractu locationis, iuxta l. ex conducto, in princ. & in l. si merces. §. uis maior, & ita sentit clare, ut in contractu locationis fiat, & secundum dict. §. uis maior, sed tamē secundum opi. Bar. ibi, & alibi, quę est ut non fiat remissio in contractu emphyteutico, quia res uidetur perijsse, & quia locator non potuit pręstare patientiā, uidetur uerum esse ut fiat remissio, sed ad ratam, etiā si non sit intolerabile damnum, quæ opi. Bar. est magis cōmunis, & uera secundum Imol. ibi relatum per Alex. colu. 3. in qua materia etiam uide latissimè Ias. in l. 1. colu. antepen. C. de iuram. cal. breuiter credo in casu belli fieri debere remissionem iuxta terminos. §. uis maior. pro hoc adduco text. in d. § 1. in l. ex conducto. dum loquitur etiam de ui fluminum, & sic quando a flumine occupatur. Secundo adduco quod ille tex. dū loquitur de incursu hostium intelligitur etiam si conductor non possit utifrui, ita Bart. in l. si uno. §. item cum quidem. columπ. 1. ad fi. ff. loca. item intelligitur quando non potest coli res conducta, ita Cyn. & Bal. ibi, & ubi supra. tamen omnes illi casus, de quibus in d. §. j. intelliguntur dato intolerabili damno. glos. est in uerbo, aliquid modicum, ut d. §. 1. quā sequūtur cōiter Doct. ibidem, & ita ut dixi tenent Cyn. Bal. & Soc. ubi supra, non obst. tex. in d. §. 1. de re perdita casinate, quia loquitur quando substantia rei periit, ut ibi, cum tex. dicit, ita corruerit, ut nusquam sit, uide etiam quando impetus fluminis rem prorsus destrueret, ita ut prorsus perijsset substantia rei, & uerificarentur dicta uerba. ita ut nusquā sit, idē esset, & ita intelligo Ale. consi. 112. uol. 1. col. 1. & 2. eodem uide, si ēt inundatio aquarum rem penitus non perdiderit, quia toto anno res submersa non permaneret prout cōiter euenit, & pariter etiā in casu consil. 2. Soc. si facto superioris quod existimatur casus fortuitus, ut supra dixi circa 1. fall. in materia casuum fortuitorū, conductor non potuit utifrui, habet locum remissio, si est intolerabile damnum, aliàs non. Et hoc quia res non desinit esse, nec huic opinioni repugnat d. Bar. in d. §. item cum quidam, dum vult, vt quando usus impeditur facto tertii, uel casu fortuito fiat remissio ad ratam, quasi sentiat, ut etiam. si sit citra dimidia damnum, fiat remissio. quia ad hoc patet responsio per tex. in §. seq. in §. ubicunque. vbi text. loquendo de remissione iux. §. uis maior. dicit tamen, & bene, quia quando est intolerabile damnum fit ad ratā, & ideo in casu, l. si fundus. ff. loca. ubi conductor, qui non potest utifrui fundo locato propter publicationem fundi agere potest ad ratam tēporis quo fundo uti non potest, sine consideratione. §. uis maior. quia in effectu prorsus definit esse res, ex quo dominium, & possessio, transfertur in fiscum, sic etiam in casu, l. si quis domum. in prin ff. loca. ubi fundus locatus fuit euictus, item in casu dictarum legum nō contingit casus fortuitus prout requirit. d. l. ex conducto. §. 1. & l. si merces. §. vis maior. & prout in casu, l. si quis domum, § fin. proximè allegatæ, ubi domus exusta fuit conductor non tenetur nisi ad ratā temporis quo vsus fuit, etiam si non sit intolerabile damnum, si tamen sine culpa conductoris id euenerit, ut aliquādo dixi supra. sic ēt text. in l. qui insulam. §. 1. ff. loca. ubi balnea conducta post tres menses combusta fuerūt, & quod ī casu, l. habitatores. § fi. ff. loca. quādo inquilinus recedit propter pestem, si sentiamus contractum cessare, ut dicit Abb. in cap. propter sterilitatem, extra loca. res est clara quòd fit remissio simpliciter ad ratam tēporis, si etiam sentiamus durare vt est tenen-

 dum

dum sicuti ipse supra tenui, dicerem esse cō siderandum damnum intolerabile. & hoc vltra supra allegata probat tex. in d.l. habitatores. in prin. ubi parua incommoditas non habetur in consideratione arguendo de re ad tempus. l. miles ita. in prin. ff. de testa. mil. & uide circa hoc Calder. consil. 5. sub rubr. de loca. & Soc. consil. 44. in precedenti consultatione, & Are. consilio 139. quia consultatio, & aduerte etiam in articul. princip.

105 † quando propter bellum res non potest coli differentiam esse, an simpliciter non possit coli timore belli, an etiam ipse fundus sit occupatus ab hostibus, ita, ut sit deperditum dñium, & possessio, hoc casu etiā esset dicendū remissionem fieri debere quo ad illam occupationem, & fuit consideratio Raph. Cum. in d.l. interdū. §. qđ ex naufra. ff. de acq. poss. & ita intelligas hanc materiā aliter fortè quàm unquam intellexeris, &

106 in re emphyteutica quæ propter bellum, uel inundationem aquarum non pōt coli, ultra Ale. in d.l. interdū. §. quod ex naufragio, vide latissimè Ias. in l. 1. C. de iur. emph. ch. antep. col. 1. cum sex sequen. qui tandem tenet opinionē Bar. vt emphyteuta liberetur

b *b* quia conductor non potuit vtifrui, & quia res dr̃ esse in deperdito, sed intelligitur vt dicebat Cum. in d. §. quod ex naufragio, & intelligo materiam nostrā. Sic igitur

107 † quando casu fortuito conductor nō potest vtifrui petit remissionē mercedis, si damnum est intolerabile, aliàs non, nisi casus fortuitus extinguat prorsus rem conductā, vel partem etiam minimam, quia pro illa parte remissio fit, nisi etiam præter casum fortuitū, conductori euincatur aliqua res, vel aliter prorsus a conductore auferatur. Vi

108 des igitur quando petatur remissio, & qñ non, nunc est videndum an vltra etiam aliquid possit peti, quid enim si cōductor passus sit aliquod damnum, vt patitur saltem expensis factis, an locator aliquo casu teneatur, & similiter si passus est interesse rōne lucri cessātis in aliquo casu an teneatur locator? in hoc vide tex. qui declarat hāc materiam, vt d.l. si vno. §. vbicunque. ff. loc. & ibi Bar. not. ex illo tex. quod propter casum fortuitum conductor non potest agere ad interesse, sed ad exonerationem mercedis, secus ex facto vel culpa locatoris, ad idem text. q. habetur principalis in materia in l. si fundus. ff. loca. qui oīno est videndus, & in l. ex cōducto. in prin. & in l. hæc distinctio, & in l. si in l. §. colonus. & in l. si merces, & in l. si quis domum. §. pe. & in l. si merces. §. culpæ, & ibi gl. ff. loca. in istis iuribus probatur clarè, ꝙ si facto locatoris conductor non potuit utifrui, uel etiā facto tertij, cui locator potuit resistere, vel ob inimicitias locatoris, tunc conductor tenetur ad omne interesse, circa quas leges vide Imol. conf. 83. colum. ult. Roman. singulari. 430. & omnino Socin.

109 consi. 156. col. 2. & ibi dicit † ꝙ etiam habetur ratio lucri cessantis, & Alb. in l. j. in prin. in fin. 3. col. ff. de actio. emp. & Sal. in l. si fundo. C. loca. col. 2. & Anch. conf. 415. & Bald. conf. 465. vol. 2. vbi etiam de lucro cessante loquitur. Bald. in l. 1. colu. ult. C. de sen. quæ eo quod inter est, vers. septimo opponitur. Imo. in l. si filius. §. fi. ff. so. ma. Ias. in §. actio-

110 num. col. 23. Inst. de act. Et quando in genere interesse etiam lucri cessantis possit peti, uide Ias. in l. 3. §. fi. ff. de eo. quod certo loco. & Soc. ubi supra, & Fel. in c. cum venerabilis. col. 2. de excep. & ibi ponit regulam, & fal. & Dec. conf. 111. col. 1. & conf. 116. col. fin. in quibus locis etiam habes de interesse extra rem. de quo etiam per Soci. conf. 174. columna 3. videas etiam Dec. in d.l. 1. C. de sentent. quę pro eo, quod interest. Sed scias

111 unum † ꝙ licèt de iure habeatur in conductore ratio lucri cessantis, tamen hic Mediolani magistratu ordinario publicani non audiuntur sub prętextu quarundam literarum aliàs scriptarum per vnum ex ducibus

112 Mediolani super hoc ipsis Quęstoribus, & uulgo tales litteræ appellantur ordo de minore lucro, & hoc nisi in specie sit in illis literis, siue illi ordini derogatum, sed tamen illę literę non ita simpliciter loquuntur, & ideo pro intelligentia scias, & hoc sit pro limitatione prædictę conclusionis, ꝙ habetur ratio etiam totius interesse, quando facto locatoris conductor fuit impeditus, si tñ illud factum fuit iniustum, secus si iustum, ita Bar. no. in l. si uno. §. item cum quidam. col. 1. ff. loc. dum allegat. l. ędem. C. loca. & sic loquitur ille ordo, quia interuenerat factum Principis ex causa iusta, quo facto cōductor impediebatur, quapropter Princeps scripsit literas de quibus supra ipsis Quęstoribus, ꝙ male fecerant habendo in eo casu rationem talis interesse, & posteaquā hęc declaraui in eo magistratu aperti fuerunt oculi Dominorum Quæstorum, & habita fuit ratio interesse in aliqua parte, ubi iure cōmuni haberi debuit, non obstantibus dictis literis, tamē

multi,

multi, vt tutius agant, faciũt derogare ordini de minori lucro. Et circa dictam distinc.
113 † an factum locatoris sit iustum uel non, uide quæ dicit Bart. in d. §. item cum quidã. colum. 1. & 2. vide Anan. cons. 78. Anchara. cons. 15. Roma. 178. Alex. in l. diem functo. ff. de offi. asses. Soc. cons. 156. pro fundamento decision. in princ. Rom. cons. 243. Veron. cau. 122. qui uult uendere, col. 1. Firm. omnino in trac. de gabel. in 2. parte q. 22. & multis seq. & uide omnino circa dictam dist. Bartol. in d. §. item cum quidam. Soc. cons. 88. vbi melius quàm alibi, & hoc modo finis fit materię remissionum mercedũ, quo ad magistratum extraordinariũ, licet tamen proximè præcedens materia quotidie uersetur quò ad reditus ordinarios. Non omitto ẽt
114 non esse leuem difficultatem † an in contractu emphyteutico r habeat locum remissio mercedis sicut in contractu locationis, quando pensio præstatur habita conside ratione ad fructus, qui percipiuntur, nã Barto. in l. 1. in 3. opposi. C. de iure emphy. sentit expresè ut habeat locum hoc casu remissio mercedis, sequitur Ias. ibi col. 4. qui dicit alios etiam ita tenere, excepto solo Sal. & ita etiam Alex. cons. 112. volum. 1. ibidem Barb. cons. 14. colum. penul. volu. 2. & Aret. cons. 55. & ideo etiam in locatione ad non modicum tempus, habet locum remissio licet transferatur utile dominium, quia pensio correspondet fructibus. Are. ubi supra, & Ias. in d. l. 1. colum. 4. & in Auth. qui rem. colum. 2. in pri. C. de sacrosanct. eccl. & credo hanc opinionem ueram esse, & communem, sed tamen Mediolani non seruatur, & adest ordo Principis ad consilium venerandi collegij nostri, ut nõ fiat remissio, si tamen illud consideretur, potius factum videtur ad tollendam difficultatem, quando propter bellũ bona coli non potuerunt, quæ est materia profundissima, ut per Ias. in l. 1. cha. ante pen. colum. 2. vsque ad fin. quàm super casu nostro, quando pensio correspondet fructibus, & ideo procedat quando pensio est modica, & non correspondit fructib. quia tũc non habebit locum remissio, licet bona propter bellum non potuerunt coli, & hoc disputando dixisse uelim, tamen, vt dixi seruatur aliter, & ratio pro hac opinione potest esse, quia in contractibus nostris emphyteuticarijs, licet emphyteuta non gaudeat re, tamen gaudet precio, non sic in his de quib. loquitur Doct. quia communiter fiunt data re a domino emphyteutæ, quã cum non possit vti, videtur honestum vt non soluat, nos verò facimus re tenta ab emphyteuta, ut pcio accepto a domino, & ad hoc quod ex quo in effectu soluitur pro precio, & nõ pro re, nec fructibus, ideo non fit remissio, est casus valde not. & ibi Bart. Docto. declarant in l. sicut emptio. cum l. seq. in princip. & seq. ff. loca.
115 Et † quid in domibus assignatis fisco, vel ecclesię hac lege, ut dentur alimenta domino, an destructa domo adhuc debeantur alimenta. vide Ias. in l. 1. C. de iu. empy. col. 3. & seq. ubi apparet ueram esse, & communem opinionem doctorum, ut nihilominus teneatur fiscus, vel ecclesia.
116 Et † quid in prędijs ciuitatis, uel fisci siue Principis locatis, an fiat remissio, sicut in prædijs priuatorũ, dic fieri debere. tex. est in l. si uno. in prin. ff. loc. dũ loquitur de prædio vectigalia, & tex. in l. forma. §. 1. ff. de censibus quæ iura probant a fortiori, q̃a si in talibus prædijs in quibus conductor, & emphyteuta pari passu ambulãt. l. 1. ff. si ag. uec. vel emphyt. pe. fit remissio, multo magis in conductorib. simplicibus, possessionum fisci, &
117 † quando conductor fisci dicatur habere fundum vectigalem, & quando nõ, uide textum. in d. l. 1. est enim uectigalis ager quando accipitur ita, ut nuuquã posit auferri a conductore donec soluat uectigal, sed non est uectigalis, q̃n simpliciter ad tempus accipitur, uti accipitur a quolibet priuato, ut ibi in tex. & utroque casu, ut dixi, fit remissio, si ẽt ad longũ tempus simpliciter a fisco cõducitur fit remissio, ut ẽt probatur in d. l. unus a fortiori eo modo quo dixi, quẽ text. ẽt intelligit ita Alex. in cons. 112. vol. 1. col. pen. anter uersi. 5. & Sal. quem omnino uide circa hoc vltimũ, & alios casus. in l. 1. C. de
118 iur. emphy. col. pen. & ibi dicit † q͛ si ager a fisco in emphyteusim acciperetur, etiã non fieret remissio, & sic quo ad omnia procedit materia sterilitatis in fisco sicut in priuato, & quòd in prædio censuali, idem est dicẽdũ per tex. in dicta l. forma. §. 1. & hoc sentit clare Bart. in d. §. qui maximos. in l. coté ferro. in 1. quæst. ff. de publ. & uide Rom. consilio
119 417. col. 2. quando perijt res, & † quid in pdio tributario text. in l. 2. C. de alu. & palu. & gloss. in leg. 1. C. de iure emphyteut. & ibi docto. glo. & Doctor. in cap. propter sterilitatẽ, extra, loc. & ad prædicta, uide Mar. Laud. in tract. de princip. in tit. de fisco, uersic.

ſec.51.ubi dicit eſſe ſpeciale in fiſco ut eius emphyteuta poſſit remiſſionem petere, ſed tene ut dixi.

ADDITIONES.

a In 3.uol.Videlicet poſt princ.ac poſt nu.10. & nu.16.Aimo Crauet.conſ.95.nume.3.& Pariſ.conſ.38.lib.1.

b Sterilitas.Iuxta verò magis communem opin.ſterilis annus dicitur cum non colligitur medietas fructuum ſolitorum. Ioan.de Amic.de Venaſ.conſ.142.num.4. Corn.qui alios refert conſ.128 uideatur primo. nume. 26.lib.2.uideatur Menoch. de Arbitrar.lib. 1.centu.2.caſu 76.& ſeq.

c Fertilitas ſupplet ſterilitatem. Videri poterunt quæ ſcripſi in tractat.caſuum Annalium,num.4.

d Tempeſtas calamitosè contingit. Huc ſpectant uerba Plinij lib. 18.cap.28. de ſterilitatū cauſis,ante omnia autem(inquit) duo genera cęleſtis iniurię meminiſſe debemus, unū quod tempeſtates uocamus, in quibus procellæ,cęteraq; ſimilia intelliguntur, quę quando acciderunt uis maior appellatur, Hæc ab horrendo ſyderibus exeunt, ueluti Arcturo,Orione,Hedis.De ui,ſeu uiolentia uentorum loquitur text. in l.fluminum,§. ſeruius quoq; putat.ff.de dam.infe. Vis aūt omnis eſt, quæ periculo aut diſcedere nos aliūde cogit,aut prohibet accedere. ut apud Cicero.pro Au.Cecinna.

e In peſte. Quòd fiat remiſſio propter peſtē. Bar.in l.1.nu.12.C. de iu.emph.Ale.præall. conſ.107.lib.3.

f Vbi tèmpore locationis. Et faciunt adducta per hunc infra hoc titul. poſt nume.58. uerſicul. Et in hoc conſiſtit totum fundamentum, & quæ ibi addo in uerſicul.tempore belli.

g Niſi in ſpecie ſe obliget. Et ſic requiritur ſpecialis conuentio ut quis teneatur ad caſus fortuitos, & hanc affirmat communem opin.D.meus Dec.conſ.7.nu.2.

h Si tempore belli.Siue ēt imminente bello facta conductione nō poteſt peti remiſſio.Bal. in l.ſi ea lege.C.de uſur.D.meus Dec. conſi. 311.Licet tractemus.uerſus ſi.Et facit ratio per hunc ſupra hoc tit.adducta poſt nu. 54. uerſ.Item aduerte. ubi quòd imputandum eſt conductori qui ſciuit dicta,uel ſcire debuit conditionem rei,ad ea, quæ uoluit Bal. in hac materia remiſſionis.in l.ex cōducto. §.1.ff.loca. Amplio ut idem dicendum ſit qn̄ adeſt timor belli.Alexan.in l.diuortio,in prin.col.3.ff.ſolu.ma.citat Ancha. qui idem dicit licet ad aliud propoſitum.conſ.88. pręmiſſa in facto.poſt nume.2.argum.text. in l. pedius.in princ.ff.de incend.ruin.naufrag.& ad nota.in l.1.§.ſi ſuſpitio.ff.eo.

i Tam rarum, & inſolitum. Fortuitos caſus in ſe ſuſcipiens, inſolitos ſuſcepiſſe non cenſetur, tanquam de illis cogitatum non præſumatur. ad leg. ſedet ſi quis §. quæſitum.ff.ſi quis cautio. Bald. in l. falſus. colum.ult.C.de furt.Angel. conſil. 73. Anto.de Butr.in capitu.1.de commo.Alexand. conſil.28.lib.1.& conſil.33.lib.2.Grat. communem affirmans, & ab ea non recedendū conſ.94.nu.7.lib.2. Aimo conſ.95.lib.2.Pariſ.conſ.68.nu.24.lib.1.Bar.in l.Seio §. medico.poſt gl.ibi.ff.de ann.lega.ubi dat exemplum de caſu inuſitato,ſeu inſolito,ut dicatur ille,qui ueniret in mille annis una uice. per illum text.& per text.in l.fiſtulas.in fin. ff.de contrahend.emptio.Et licet Bartol. loquatur de mille annis,loquitur exempli cauſa,& propterea hoc exemplum non reſtringit,ut conſiderat Alexan.conſil. 108. lib. 3. concludens inſolitum caſum dici, qui non ſolet communiter contingere,& de illo non præſumitur cogitatum.Corn.autem conſil. 12.licet diffusè.uolum.4. caſum inſolitum dicit,qui euenit præter omnem ueriſimilitudinem, & cogitationem prudentis.uerſic. licet fortè à prudentiſſimo, & diligentiſſimo præuideri, & imaginari potuiſſet ut in caſu ſuo; de quo etiam per Aegi.in trac.1.

k Multi contrarium tenent. Videlicet ut ueniant etiam caſus inſoliti, ut Angel.Fulgo. Pau.Caſtren.et Alexan.in alle.§.quæſitum. qui num.15.hanc ueriorem opi.dicit.Idem Alexan. in l.prætia rerum. in fin.ff. ad leg. Falcid.ac conſi.97.colum.ult.lib. 3. & alter Imol.in c.1.de commod.Iaſ. hanc communem affirmans,& dicens ab ea non eſſe recedendum in iudicando,conſ.107.col.pen.lib. 1.Altera tamen eſt magis communis ut ſupra oſtendi,cum qua hic reſidet.

l Cenſetur caſus fortuitus.Hinc dicimus euictioni non eſſe locum facto principis ſuperueniente.eſt tex. in l. lucius Titius. ff. de euictio.

m Et dixi ſupra.Videlicet poſt nu.57.uerſ. Tamen ſi tempore belli.& ibi addo.

n Non ſoluerent decimas. Quæ ſunt de iure diuino, & quæ denegari non debent, imò

nec

nec retardari. Exod. 22. Decimas, & primitias non tardabitis offerre. Leuit. 27. Nume. 18. Tobiæ 1. Machię. 3. capitu. decimas. cum sequen. 26. quęst. 1. ac consil. Tridentin. Sessio. 25. cap. 12. Non sunt ferendi. Quod etiam est contra libertatem ecclesiasticam Lap. Alle. 92. colu. 1. uers. Item illud de decimis, & primitijs.

o Non dedit aliquam notitiam. Sic contra, etiam conductor denunciare tenetur exercitu adueniente, alioqui ei imputaretur, & si posset etiam resistere deberet. l. item quæritur. §. exercitu ueniente ff. loca. l. habitatores. §. iterum interrogatus. & l. qui fundum ad se. ff. eo.

p Aqua inundatus. Quę & quarum inundatio semper consideratur, & excusat. capitu. ad audientiam 1. de eccle. ædifi. Lap. Alleg. 66. Quoddam monasterium. columna secunda uersicul. Sed quæro nunquid prędictę causæ.

q Emphyteuta liberetur. Hanc communem legistarum affirmat Abb. in c. potuit. nume. 18. de loca. ac ibidem Imol. num. 42. & seq. Corn. cons. 181. nu. 15. lib. 2. Ias. cõs. 54. post nu. 2. lib. 1. Claud. Seysel. in alle. hic §. quod ex naufragio. nu. 3. ac Iul. Cla. senten. lib. 4. §. emphyteusis, quæst. 8. ubi plene tractat, ac distinguit.

r In contractu emphyteutico. Videantur Grat. cons. 128. lib. 2. Bellon. cons. 21. num. 5. Natt. cons. 49. nu. 12. ubi testantur de communi in utroque iure, ac Iul. Clar. in pręalle. § emphyteusis. quęst. 8. uersic. sed quid si emphyteuta. ac uers. Sed nunquid propter sterilitatem.

Titul. de Remissione mercedis publicanorum.

S V M M AE.

1 *Remissio propter sterilitatem fit conductori uectigalium, siue publicano, etiam si locatum sit uectigal dummodo sit locato.*

2 *Remissio fit conductori uectigalium, quando uera est locatio, licet in instrumento sit uerbum uenditionis, & subiecta materia magis attenditur.*

3 *Verba quando poßunt conuenire duobus contractibus, qui sit attendendus.*

4 *Verba contractus debent ampliari, & restringit, prout magis conueniunt iuri communi.*

5 *Locatio iudicanda est, quando precium a publicano soluendum est, uel annuatim, uel in singulos menses, siue etiam unicum sit precium distribuendum in singulos menses, dummodo solutio diuisa pro tempore, sit uniformis in tempore.*

6 *Remißio non fit quando uendita est spes percipiendi fructus uectigalis, secus si talis spes sit locata, & si plura precia facta sint.*

7 *Remissio fit quando locata est spes percipiendi fructus uectigalis, maxime si non sit facta mentio uenditionis, uel si utrbum locationis, & uenditionis promiscuè sit appositnm, uel etiam si quo ad effectum esset uenditio.*

8 *Locatio non dicitur, sed potius uenditio, quando unicum est precium pro pluribus annis, etiã si expresse dictũ sit, ut sit locatio, secus quando unicum precium est pro uno anno tantum, quia tunc esset locatio, tametsi in principio anni soluendum eßet precium.*

9 *Remissio fit quatenus non sit perceptum, quando uenditi sunt fructus, uel prouentus ipsi, secus si ematur uectigal, quia uidetur emi spes, & alea.*

10 *Alea, & commoditas uidetur uendita, seu futurus euentus in dubio, quando uenditur pedagium, & sic non fit remissio.*

11 *Vendito pedagio uidetur ueuditum ipsum corpus, quod percipitur ex uectigali, quando emptor debet ipse percipere.*

12 *Vectigal quando posßit uendi sine licentia principis qui concessit.*

13 *Vendito iure exigendi, quid teneatur præstare uenditor.*

14 *Remissio non fit quando uenduntur fructus talis fundi uel prouentus uectigalis, puta ad decem annos pro centum, & percipiendi sunt ab emptore, uel dictum esset, quod uenduntur fructus, qui percipiuntur, uel percipi potuerunt.*

15 *Remissio fit quando uenduntur fructus nascituri in tali prædio, & uno anno non percipiũtur, & a uenditore percipiendi sunt, secus si dictum sit fructus si qui nascentur.*

16 *Fructus, uel prouentus percipiendi sunt a uenditore, quando pars tantum est uendita, secus quando omnes fructus sunt uenditi, quia tunc ab emptore percipiendi sunt.*

17 *Remissio non fit, & alea cẽsetur uendita, quando fructus, uel prouentus ita uenduntur, si qui nascentur, siue ab emptore, siue a uenditore sint percipiendi.*

18 *Remissio non fit quando uenditi sunt omnes fructus uel prouentus talis fundi, & uidetur actum, ut sint percipiendi ab emptore.*

Postquam supra tractauimus de remissione mercedis conductorum, reliquũ est, vt aliqua etiã de remissione mercedis publicanorum hoc loco uideamus, an ipsis sicut, & alijs propter sterilitatem fiat remissio? de quo uide Bart. in l. cõẽ ferro. §. q maximos. ff. de pub. & in q. sua inc. publicanus, & breuiter procedendo, dic, Primam conclusioné
1 esse, † ꝙ fit remissio quando vsi sunt contrahentes uerbo locationis, & conductionis, & verè est locatio, & conductio, ita ut aliquo modo non possit refricari in dubium per regulam gñalem, ꝙ in locatione, & conductione pp sterilitatem fit remissio mercedis, & ita Bar. in specie in d. §. qui maximos. col. 1. in 1. q. allegat tex. in l. si vno. in princ. ff. loca. & in l. forma. §. 1. ff. de cens. sic ẽt Bar. in d. q. pub. vbi conatur extendere in casu, de quo ibi

ibi agebatur contractum fuisse locationis ad hoc ut fieret remissio,sic ēt facit Ale.in cōs. 28.uol.3.col.ul.& alibi sępe,tā ipse,q̄ alij ēt inf.proximè allegādi,& procedit hęc conclusio ēt si sit vectigal locatū,licet uideatur tūc locata alea.d.l.si uno.in prin. & dicā infra.in
2 3.concl.in fi.Secunda est conclusio † ꝙ licet appareat prima facie venditio, & nō locatio, quia in instro sit dictum,uendidit,&c. Tñ si uerè est locatio idē dicendum est, quia non attendūtur verba,sed veritas.l.si vno.in prin. ff.loca. & l.si olei.C.loc.facit tex. in l.fi.ff.de proba. ibi veritati locum super fore,& de veritate amplectanda dicit Cald.in conf.1.col. 1.& Dec.in c.qm̄ cōtra.col.3.in prin.de proba.& ꝙ non attendantur verba, sed veritas
a & subiecta materia. *a* vide Narb.in cl.sæpe. de verb.sig.in princ.in 3.col.aliquid ēt ponit Barb.conf.33.in 5 uol.col.1.Præpos.in c.ius generale.in vl.col.1.dist.Rom.conf.88. consi. 21.conf.95.& conf.100.in 8.dubio. & conf. 13.col.vlt.& conf.141.Soc.in consi.166.col. 3.circa fin.ui de etiam Abb.in c.nam concupiscentiam.de const.& in apost.impressis ibi. latè Dec.in c.2. de rescrip.col.4.Ias. in l.stipulatio ista.§.hi,qui.col.5.ff.de ver.obl.Ale. in l.etiā.in vlt.col.ff.sol.mat.& in conf.139. in 1.col.in 5.attenditur igitur subiecta materia recedendo a verbis,sed econtra ēt recedimus aliquando a subiecta materia,vt verba habeant effectum.l.iurisgentium.§.ꝙ fere.ff.de pac.& ibi Ias.not.1.not. Et † quando
3 verba possunt conuenire contractib.quid capiendum,uide Rom.conf.409.col.2.circa fi.
4 & addo,ꝙ † verba cōtractus debent restringi, & ampliari prout magis conueniunt iuri communi.Anch.conf.6.col.pen.& in terminis in proposito nostro,ꝙ de verbo, vendidit, non sit habenda ratio, si verè sit locatio,habes Bart.in d.q.publicanus, & in d.§. maximos,& Soc.consi.88.col.2. & in multis locis allegandis in proxima sequent.quæstio.
5 Tertia est conclusio, † ꝙ quando precium à publicano soluendum est annuatim, licet dicatur,vendidit:tamen est locatio iudicanda, & sic sit remissio,iuxta ea,quæ dixi in 1.cōclus.secus si esset emptio, quia videtur periculum esse emptoris.l.necessario.ff.de peric. & com.rei uend.& l.1.C.eo.de peric.& cōmod.rei uend.Hanc 3.concl.latè tenet Bart. in d.quæst.& in d.§.qui maximos, & in l.1. C.de iur.emphy.& fundamentum est in gl. in d.l.1.C.de iur. emphyte. in verbo alienationis.quam ibi sequitur Saly.& hęc est magis communis omnium Docto. sententia,vt in dubio iudicetur locatio,quando precium annuatim soluitur.& ita ostendit,& attestatur Soc.in d.conf.88.incip.cōsiderata.col.2. & in consi.156.col,1. & ideo etiā contractus emphyteuticus iudicabitur contra sonū uerborum,ubi ita uelint pacta, & subiecta materia.Soc.consil.261. colu.2.& latè supra in præcedenti conclusione.hanc 3.concl.etiam latè tenet Corn. consil.12.vol.4.col.1.& Alexand.conf.3.volum. 1.col.1. qui dicit etiam se consulendo secutū esse opin. Bar.licèt in casu, de quo ibi agebatur, teneat remissionem non debere fieri ex pactis de quibus in c.& latissimè melius quàm alibi, Alex.conf. 108.uolum.3.ubi disputat latè, & defendit opin.Bar. & dicit esse communem opinio. a qua in iudicando non est recedendum, & vide alias remissiones in tract.Rip.de peste.in fol.10.uersic.circa 3.nu.56.uide etiam Aret. conf.52.col.2.& consi.55.colum. 2. & plenè Ang.conf.15.& Bal.plenè.4.volu.conf.393. col.3.& consi.261.col.2.& per Alex.5.volu. conf.39.col.3.Fir.in tract.de gab.in 3.parte, in prin.& procedit hęc conclusio non solum quando preciū in singulos annos distribuitur, sed etiā in singulos menses, vel in duos quoq; menses,& sic de similibus,item etiam procedit quamuis vnicum precium esset soluendum, distribuendum tamen in singulos annos,uel menses, ita Bar.t.in d. q. publicanus.& in d.§.qui maximos,& Socin.& Cor. & Alex.vbi supra,& hoc vbi solutio diuisa, & distributa per tempora sit uniformis in tēpore,aliàs non,vt in d.tract.char.12.vers.sed hic alia.ad fi.nu.64.& Cor.in d.conf.12. uol. 4.in 1.colum.& Doct.ubi supra. Secundo,
6 procedit hęc conclusio† quando fructus vectigalis sunt uenditi pro annuo pretio, secus si esset vendita ipsa spes percipiēdi ipsos fructus,quia licet esset locatio iudicāda ex pluribus preciis,tamen omne periculum, uidetur spectare conductori,quia emptor spei,sola spe contentus esse debet.l.nec emptio.ff. de contrah.empti.& in l.si iactum.ff.de act. emp.& ita in d.tract.ponitur, pro absoluto. in 10.char.in ver.circa secūdum.nu.55.& in 11.ver.sed pone,nu.61.sed Pau.de Cast.in l. cotem ferro.§.qui maximos.clarè uult contrarium, quia dum loquitur de locatione ꝓ absoluto habet, quod sit remissio ex natura locationis,dū vero loquitur de emptione,cōsiderat qñ dicantur venditi fructus quando ipsa spes,ut per eum,sic ēt Alexā.in d.conf.3.

in 1.

in 1.volu.in 1.col.& Corn.& Soc.ubi supra, sic etiam Alex.expresse consi.180.colu.3.& 4.uolum in.4. vbi omnino vide, & est express sa Barto.in d.q.publicanus, & in d.§.qui maximos, & ita pro cõstanti teneo, non obstat ratio Bald.in l.licet.in 3.q.loca. dum dicit illum, qui conducit vectigal uideri conducere casum, & aduersam fortunã, & consequẽter sibi non debet fieri remissionem. sicque loquitur in locatione spei, & vult ut remissio fieri non debeat, quia respondeo ut respondet Ale.in d.cons.108.in 3.vol.quod loquitũ secundum ea quæ allegat, nam allegat Bar. in d.§.qui maximos.& in quęstione, publicanus, qui facit differentiam an sapiat contractum locationis, an uenditionis, & sic an sit constitutum unicum precium, an plura, & hæc est męra ueritas, & ita etiam Aret.in cõsil.52.col.1.& 2.& ultra prędicta allegat legem.si uno.§.1.ff. loca. quæ probat. Et hæc
7 conclusio tertia† multo magis procedit ubi non dicitur, vẽdidit, sed simpliciter non nominando contractum, Princeps concessit publicano vectigal, quia si est locatio etiam cõtra naturã verbi, multò magis est locatio, si aliquod verbum non repugnat, & ita omnes concordant, & ita fiunt auctiones nostri temporis, item etiam procedit hæc.3.cõclusio, tametsi cõtrahentes ambobus uerbis vsi sint promiscuè.s.locauit, & vendidit, secũdũ Imol.in d.§.qui maximos.& Ale.in consilio 108.in 3.vol.item procedit hæc 4.concl. ut sit locatio etiam si esset uenditio quò ad effectum, quia licet sit uenditio, tamen habet locum remissio, & regtur eisdem regulis sicut locatio.ita Bar.in d.q.& in §.qui maximos, & Soc.Corn.& Ale. vbi supra. Quarta
8 conclusio,† quòd etiamsi sit unicum preciũ pro pluribus annis, uel pro uno anno, tamen est locatio, si ita expresse dictũ est, ꝙ sit locatio, ita Pau.de Cast.in d.§.qui maximos, & l.2.§.adeo.ff.loc.& in d.tract.in d.10.cha.in ver.circa secundum.nu.55.ubi dicit Bal. tenere, & malè contrarium, in l.si ea leg.C.de vsur.credo ego cõtrarium, ut imo sit potius venditio, nam sicut iudicatur locatio ex pluribus precijs, etiã si contrahentes usi sint verbo vendidit, sic etiam iudicabitur uenditio quamuis adsit verbum, locauit, sicut natura rei illud expostulat, ita latissimè ostendunt, quæ dixi in 2.concl.sic etiam vult Alex.in d. consi.107.uolu.3.dum respondet ad decisionem Bal.in d.l.licet.in 3.q.sic etiã uult Bar. in d.q.ubi latè ostendit non esse curandum de uerbo locauit uel uendidit, sed de ipsa, natura rei, & res hæc habet difficultatem minorẽ quando pro pluribus annis unũ precium constitutum est, quia tunc est uenditio.licet uerbo, locauit, contrahentes usi fuerint, sed maius est dubium quando pro uno anno tantum unicum precium constitutum est, & tunc acquiescerem decisioni Paul. de Cast.vt esset iudicanda locatio, quia, & uerba, & res ipsa conueniunt, maximè quando precium in fine anni soluitur, sed idem iudicarẽ qñ in principio, quia etiam locationibus sæpe precia constituuntur in principio anni soluẽda.& ita Bar.in d.§.qui maximos
9 in 5.q.ubi uide. Quinta conclusio, ꝙ ubi est emptio, & nõ locatio, si uenditi sunt fructus ipsi, uel prouentus, sit remissio quatenus non percepti, non ex natura locationis, sed ex natura uenditionis, quia videtur facta uenditio de corporibus qui nascentur, & ideo non cõtrahitur in his qui nõ percipiuntur. d.l.nec emptio.in prin.ff.de contrah.empt.sed si intelligatur uendita spes quædam, non fit aliqua remissio, quia censetur empta alea, & fortuna.d.l.si iactum retis.& l.nec emptio.in vltim.casu.ita Bar.in d.q.&.in d.§.qui maximos, & ideo determinat, ut si ematur uectigal, ita ut sit emptio, ꝙ ex quo videtur emi ipsa perceptio siue commoditas percipiendi ipsum ius, & consequenter uidetur emi ipsa alea siue futurus euentus, ut in d.l.nec emptio, & in d.l.iactun retis.aliqua remissio nõ debet fieri, & ita cõiter tenetur in d.§. qui maximos, & bene ꝓbatur in l.si usufructus in fi.ff.de iur.do.& in l necessario, ff. de act.
10 empt. Sed difficultas est uidere quando dicatur uendita alea, siue dicatur uenditũ ius aut cõmoditas, ut sic nõ fiat remissio, in hoc uide d.Bar.in d.§.qui maximos, & primò, in q.3.de pedagio, dum quærit quando uenditur pedagium quid uideatur uenditu, & dubitat an uideatur vẽditũ illud quod ex eo ꝑcipitur, & sic ipsum corpus, an ius percipiendi, uel commoditas ipsa percipiendi, & concludit uideri uenditam ipsam perceptionem siue ipsam commoditatem percipiendi, non ipsum ius, nam disputat an ius ipsius uectigalis exigendi posit in alium transferri, & loquitur in ciuitate habente a Principe pedagiũ, vel uectigal, uel alia, & dicit uideri non posse, per l.fi.C. de vect.& con.ubi tm̃ locatio permittitur, & utcunq; non potest sine consensu. Principis.arg.l.in diem.in fi.ff.de aq.plu.arc. Item ad tẽpus sine dubio

non

non poteſt transferri.l.4.de ſeruit. vnde vult Bar.ut ipſa commoditas uideatur uẽdita.argum.l.neceſſario.§. fin.cum glo.ff.de periculo, & commodo rei uenditæ. quia nec aliter pōt eſſe,& ubi etiam ipſum ius poſſet transferri,adhuc uult ut in dubio ipſa commoditas uideatur translata, & non ipſum ius.l.penult. cum gloſſ.ff.de dote legata. & ſequitur Socin. conſilio 7. in 3. uolumine. Si igitur
11 † ipſa commoditas uidetur uendita, ſequitur ut uideatur empta ipſa alea, ſiue futurus euentus.dicta l. nec emptio. & dicta l. ſi iactum, nec uult Bartol. ut uideatur uenditum ipſum corpus, quod percipitur ex uectigali,quando emptor ipſe debet percipere, quia uerum eſſet,uenditum fuiſſe illud, ꝙ nunquam in uenditore fuiſſet, quod eſt abſurdum,ut ibi per eũ.Et ſic habes vnũ caſũ, qñ uideatur uendita alea, & ſpes, ita ut non fiat aliqua ex parte remiſſio, & ad prædicta
12 an,& quãdo vectigal poſſit uẽdi ſine licẽtia principis qui conceſſit,uide Soc.conſ.7.in 3. uol.Aliũ caſum habes per Bar.in d. diſpu.pu
13 blicanus,col.antep.quãdo etiã ipſum ius exigendi eſſet uenditum.ita Bar.ibi in uerſ.item ſi diceremus,& fundamenta ponit Bar. in 1. col.illius diſputationis,in uerſi. 2. probatur, dum dicit quando ius aliquod venditur,ſufficere uenditori præſtare,ꝙ illud ius ſit, nec curãdum quid ex illo iure percipiatur, ut in eo qui emit nomen debitoris, vel hęreditatem,ut in iuribus ibi alleg.per Bart.& ꝑ Bal. in l.ſi ea lege.colu.2.de vſur.Sufficit.n. ut illud nomen ſit in rerum natura,uel illa hæreditas,licet ex eis nihil acquiratur,ut ĩ iurib. alleg per Bar.& Bal.& Tertiũ caſum habes,
14 in quo vr̃ uendita alea adhoc ſaltem, ut remiſſio non fiat, qñ uenditor dicit,Vẽdo fructus iſtius fundi uſque ad decem annos, pro centum, & fructus ſunt percipiendi ab emptore, & ſimiliter qñ venduntur prouentus talis vectigalis ad decem annos pro centum, & ſunt percipiendi ab emptore,nam hoc caſu dr̃ emptum ius uſuſfructus,& periculum eſt emptoris, ſicut dicimus de emptore proprietatis.l.neceſſario.§. fin. ff.de periculo, & commodo rei venditæ.cum ſimil.ita Bar.col. pe.& in col.1.& in d.§.qui maximos,col.3. in 4.q.& ibi dicit ẽt hoc procedere, licet dictũ eſſet,fructus,uel prouentus qui percipiẽtur,uel percipi potuerunt, quia non ob hoc vr̃ ipſum corpus uenditum,ut ibi per eũ quẽ
15 uide.Qui tamẽ quãdo ſunt percipiẽdi a uẽditore, & hoc apparet expreſsè, diſtinguit ꝙ aut dicitur,Vendo fructus naſcituros,uel fructus qui naſcentur in tali prædio, & fructibus uno anno non perceptis,non dr̃ facta uenditio de illis,& ſic fit remiſſio pro illo anno,d.l.nec emptio.in prin.aut dicitur,Si qui fructus naſcentur illos tibi uendo,& tũc ui-
16 detur uẽdita alea,& ſpes, & † nulla remiſſio fit,& quando non apparet a quo ſint percipiendi,an a uenditore, uel ab emptore, quia ſimpliciter ſunt venditi fructus, uel prouentus,dicit,ꝙ aut pars eſt uendita,& iudicatur percipiendos eſſe ab ipſo uenditore,& ſic habet locum,d.l.nec emptio.in pri. aut omnes fructus ſunt uenditi,& iudicatur ab ipſo emptore percipi debere, & ſic uenditũ eſſe ius uſusfructus,& conſequenter periculum erit
17 emptoris. Quartum caſum hẽs ex his quæ proximè dixi,quãdo uenduntur fructus, uel prouentus hoc modo, Si qui fructus naſcentur ſint tibi uenditi,uel, Vendo tibi fructus ſi quos percipi contigerit, uel per ſimilia uerba,& loquitur Bar.in caſu claro,quãdo apparet eſſe percipiendos a uenditore,ut ẽt uidea
b tur uendita alea. *b* Pau.de Caſt.no.ibid.in fi. in verſ.tertius eſt caſus.loquitur in hoc caſu qñ non apparet, credo procedere utroque caſu,quia fundamentum pronominis, ſi qui, ſuper quo ſe fundat Bar.militat utroque caſu, ꝑ regulam,l.illud.ff.ad l. Aquil. Quintus
18 & ultimus caſus eſt, quando ſumus in dubio, quia non apparet, a quo ſint percipiẽdi, nam quamuis abſque illo pronomine ſint uẽditi fructus,uel prouentus,ſi tamẽ ſint uenditi oẽs fructus, uel prouentus talis fundi, uel pedagii, actum uideatur ut ſint percipiendi ab ipſo emptore, & conſequenter ius uſuſfructus ſit uenditum,& remiſſio aliqua non fiat per ſupradicta,ita Bartol.ibi, & Paul.de Caſtr.& alii ibi cõiter, & multo magis hoc
19 procedit,quando dicitur, Vendo pedagium & fructus,& prouentus eius,ut patet ex pręDictis,& ita Bart.in d.§.qui maximos.in 3.q. ad fi.in uer.ſed ſi admitterẽtur.Vltimo Bar. in d.q.& pen.in d.§.qui maximos.tangit notabilem difficultatem, quia ſupradictum eſt
20 poſt eum, ꝙ ubi ius uſusfructus eſt uenditum, periculum eſt emptoris ex natura uenditionis,an ſi conſiſtat in molendinis, & ędificiis,& aliqua ex parte ſint diruta,onus hoc reficiendi ſpectet uſufructuario an domino, nam ſi uſufructuario, uerum eſt in effectu, ꝙ eſt dictũ,omne periculum eſſe ſuum, ſi ãt ſpectat dño,ubi nõ fiat refectio, uſufructuarius poterit agere ad intereſſe,uide ibi eũ,

& Ber.

& Ber.in tract.de gab.in 2.par.col.16. uerſi.
ult.not.& Iaſ.in l. quominus.in 23. col.ff.de
21 flum. Non omitto † etiam, ꝙ licet ex ſupra
dictis habeas pro abſoluto,ſi uendatur uecti
gal, & ſit unica præſtatio, ſic uenditio, ali-
quam remisſioné non fieri,& ita Bart. tenet,
& communiter Doct. in d.§. qui maximos.
Tamen Raph.Cuma.ibi tenet cõtrarium, &
uult ut imo fiat remiſſio,& latè eũ ſequitur,
& defendit Alex.in conſ.108.col.pe.uolu.3.
22 tamen nõ recedas a com.Non omitto ét,†ꝙ
ſi eſt uẽditio, adhuc ſit remiſſio, licèt aliàs
non fieret,ſi culpa uẽditoris fructus percipi
non potuerunt,ita Bar.in d.§.qui maximos.
& in d.q.& alibi ſæpe ponẽdo exẽplũ,quãdo
princeps infert bellum alii,uel alius ſibi ſiue
iuſte,ſiue iniuſtè,& nõ ſolum dicit Bart. fieri
remiſſioné,ſed ét teneri ad dãna, & itereſſe,
& ita ſequunt cõiter Doct.ſupra relati in ar
ticulo de dãno fructuum ſeparatorum a ſo-
c lo deperditorũ ex bello c locatoris, & ponit
Cor.conſ.38.col.pen.& vl.uol.2.& conſ.12.
col.4.& alibi ſępe, & Ale.in 6.uo.cõſ.84. &
multo magis procedit hoc qñ eſt locatio, ut
23 patet lippis, & tonſorib.Et nõ ſolum qñ ex
hoc facto locatoris fructus non percipiun-
tur ſit remiſſio ét ad omne intereſſe,ſed etiã
qñ ex alio facto locatoris id euenit, uel alte-
rius cui locator poterat reſiſtere.ita Bart. in
d.l.ſi uno.§.item cũ quidã,ff.loc. q tñ diſtin
guit an facto iuſto,uel non id accidat,quia ſi
facto iuſto,nõ tenetur ad oẽ intereſſe,ſed ad
præſtãdum eum indemnem, & circa hoc ui-
de Per.de Anch.conſil.403.ubi ponit quid
24 iuris ſit,quãdo opinio erat principẽ debere ĩ
eo loco cõmorari,& tamẽ receſſit,ita ut lon
ge minus ex vectigali perceptũ ſit, & quãdo
cauſa ſuperioris minus perceptũ eſt, uide Si-
gno.cõſ.287.col.3.& ſeq.& cõſ.189. & cõſi.
261.col.2.& Soc.cõſ.88.col.2.& conſ. 100.
25 in fin. Et quid ſi princeps, uel communitas
promittat, ꝙ non capietur ſal, niſi ex ſuo,
& aliquod oppidum ſe ſubtrahit, & capit
26 ex alio ſale,vide Anch.conſ.415.Et de im-
pedimento ſuperioris uide Bal.5.uolu. conſ.
27 360. Et qñ facto tertii, uel ſuperioris iu-
ſto,vel iniuſto damnũ patitur publicanus. vi
de Ana.conſ.78.& uide Are.conſ.74.col.pe.
in fi.& Bal.conſ.465.uol.2.col.1.in fi.& ſeq.
28 & col.fi.ubi ponit quid iuris ſit ubi condu-
ctor, cui fuit pręſtitum impedimentum ex
parte locatoris tacitè acquieuit, an tunc ſi-
bi præiudicet,& uide quæ dixi ſupra ti.præ-
ced.in ar.qñ conductor poſſit petere intereſ-
ſe,Vbi locutus ſum de decreto de minori lu
cro, qđ ſẽper dñi Quæſtores ordinarij hẽnt
in ore.Itẽ quod ét ſupra in materia remiſſio
nũ mercedũ quæ dixi circa articulũ,an ſit v-
29 na,uel plures locationes,quia concluſi tot eſ
ſe locationes quot menſes, ubi in menſes ſin
gulos eſt diſtributũ precium, & ſic remiſſio
fieri debet ſingulo menſe, conſiderata ſterili
tate in quolibet eorum. Verum, quia alio
menſe poteſt contingere ubertas, iuxta l. ſi
uno.in pri.ff. loca. cum ſimili.non ſit deter-
minata remiſſio, ſed aliqua pars ſuperſede-
tur,iuxta not.per Bal.& Sal.in l.licet.in fi.C.
loca.& dixi ſupra tit.præced.circa articulũ,
quando ubertas ſuppleat,& quia dixi proxi-
mè remiſſionem fieri conſiderata ſterilitate.
30 Dic clarius, ꝙ ſiue in conductione bono-
rum immobilium conſideratur damnum ſi
ſit intolerabile,aliter non ſit remiſſio, iuxta
§. uis maior. idem eſt in his conductionibus
uectigalium.ita Pau.de Caſt.in d.§.qui ma-
ximos.& Alex.in d. conſi.3.in 1.uolu.& So-
cin.conſil.88.ad fin.in ult.addit.Aret.conſil.
52.& Imol.conſil.7.& alibi ſępe, & optimè,
de hoc caſus in d.l.ſi uno. in princip.in uer-
bo,ſterilitatem.iuncto uerſic.idem, & in do-
mino uectigalis. Sed tamen non habetur in
magiſtratu hæc conſideratio, quãdo propter
bellũ ſit remisſio,quod ideo eſt,qa aut bel-
lũ infertur a locatore, aut ei infertur, & ſic
etiam deberet de iure haberi cõſideratio in
tereſſe,de quo tamen rarò habetur ex qua-
dã ordine prohibente, lucrũ ceſſans in hac
materia,de quo ſupra mentionem feci,& qa
ordo nihil obſtat,ut ibi dixi,qđ no.cõtra eos
qui dicũtur,Magiſtratus eſt ſolitus pręſerua-
res indẽnes publicanos. Nõ enim hoc ſit ca-
ſu,verum ut plurimũ contingit, ꝙ ſit remiſ
ſio ꝓpter bellum,uel illatum a locatore, vel
ei ab aliis,& eo caſu ſecuta eſt dicta cõſuetu
do,etiam ex diſpoſitione iuris, in aliis uero
caſibus,in quibus nulla culpa poteſt impingi
duci,cur non debet ſeruare diſpoſitio. iuris?
aliter eſſet mercatura abſque periculo, &
uniuerſi homines illa facerent, & ita defen-
do magiſtratum, & ſi aliter ſentiunt domini
Quæſtores,pesſimè ſentiunt.Et uide ét ad ꝑ
31 dicta, quando fiat remisſio publicanis, Fir.
in d.2.parte.colum.4.uerſicul.4.quæro,& in
verſic.23.quæro.& Calder.in tit.de locatio.
conſil.5.& Socin.conſil.44.& Imol.conſil. 7.
& ibi habes quid iuris ſit quando ſunt reſer
uati aliqui caſus, & ſuccedũt alii,in quo ul-
timo quando cõductor ſuſcepit in ſe caſum
fortuitum,

fortuitũ, vel casus fortuitos omnes, vel aliquos, uide quæ latissimè dixi supra titulo præcedenti, in materia remissionis merce-
32 dis, Et de eo† quod publicanus grauatur ad conducendum pro eodem precio sequenti anno vectigal, uide Mar. in tract. de princi-
33 pe. in ti. de fisc. concl. 65. Et quando quis cõ duxit pro se, & socijs suis, an possit iterum
34 locare, vide Imo. cons. 76. Et adde † ꝙ tales uenditores fructuum, redituum, & prouentuum molendinorum, & possessionum possunt petere cautionem de utendo arbitrio boni uiri secundũ Ang. in l. vsufr. C. de vsuf. & circa hoc vide Bar. in d. §. qui maximos. in
35 3. q. col. 2. & in d. q. publicanus. Item adde multas fallentias quas dedi supra, titulo pce denti, ad regulã, ꝙ cõductor põt ordinariè petere remissionem, quæ etiam accõmodantur hic, ideo habeantur pro reperitis.

36 Sed quid si publicanus paciscatur velle locatorem teneri de casu belli, & pestis, ut semper fieri uideo, quia dicitur, ꝙ in casu belli, & pestis fiet debita remissio, an pręter hos duos casus fieri etiam debeat, vr̃ non debere fieri, quia excepti sunt hi duo casus tantũ, igitur in cęteris firma manet regula, ut non fiat remissio. l. quæsitum. §. denique Neratius. cum concord. ibi in gloss. allegatis. ff. de fundo instructo, & instrumento leg. c. dominus 32. quęst. 6. & ibi in gloss. & not. in l. in his. ff. de leg. Item de iure non solum pro his duobus casibus fieri debet remissio verum etiam pro omnibus alijs fortuitis casibus. l. ex conducto. §. 1. ff. loc. & dixi supra, in prin. huius materię, titũ. pręceden. Si igitur cautũ est ut fiat remissio pro his duobus casibus ad hoc, ut aliquid operetur pactum, intelliguntur excepti omnes alii casus per regulam l. si qñ. in prin. ff. de l. 1. Item qui unum dicit aliud uidetur excludere. l. cum prætor. in princ. ff. de iudic. & in l. maritus. C. de procurator. & in cap. nonne extra, de præsumpt. Item ex conuentione hominis videtur recessum a dispositione legis. l. fin. C. de pac. conuen. & l. 1. §. fin. conueniatur, ff. depositi. econtra uidetur dicendum adhuc locatorem teneri ex alijs casibus fortuitis per regulam generalem, quod conductori ex omni casu fortuito fit remissio. d. §. 1. Non obstat primum fundamentum, ꝙ exceptio firmat regulam, &c. quia exceptio siue casus exceptus a regula extenditur ad casum similem, secundum Abb. in capitul. cum dilecta. de confir. vtili, uel inutili, per illum text. etiam si exceptio esset cum dictione taxatiua, ut per Abb. ibi, & Alexan. & Moder. in l. 1. C. de bono. poss. contra tab. & in l. si constante. in 2. ch. ff. sol. mat. & in cõs. 130. in causa. col. 3. vol. 7. & ideo licet in cõ ductione caueat̃ expresse, vel ex tacita verborum significatione cautum sit, ꝙ conductor vult soluere integram mercedem, præterquam in casu belli, & pestis, & sic tantum hi duo casus sint excepti, tamen idem videtur dicendum in alijs casib. fortuitis similibus. Non obstat secundũ, quod ita dicendo verba reddantur superflua, quia respondeo ita potius esse dicendum, q̃ ut quis indebitè damnum patiatur, secundum Bar. & alios in l. fi. §. in computatione. C. de iure delib. Ias. in l. ait prætor. la prima. in pri. in 1. col. ff. de iureiur. & ideo Fel. dicebat, in c. causam quę in uersic. ad illud brocardicum, in 6. col. extra de rescrip. Regulam, ꝙ actus ita debet intelligi, ne sit elusorius, limitari, ut non procedat quando iuris ratio ita dictat, sed quæ est ratio cur conductor vbi patiatur intolerabile damnum, & sic locator non potuerit è latere suo pręstare id ad quod tenebatur, iuxta l. ex conduct. in princ. ff. loca. & per Bar. in l. si merces. §. uis maior. col. 2. & pri. seq. ff. loca. non possit petere aliquam remissionem. Tota enim hæc materia fundata est super ęquo, & bono, vt dicunt Docto. in d. §. uis maior. & supra declaraui in pri. huius materiæ remissionum. Si igitur diceremus in alijs casibus similibus non fieri remissionem, esset contra bonum, & æquum. Non obstant alia fundamenta, scilicet regula. l. cum prætor. ff. de iud. ꝙ l. final. C. de pac. conuen. quia in proposito Cæpol. in consil.
37 70. col. pen. respondet, Conuentionem† hominis quãdo est secundum ius cõmune non tollere aliam dispositionem, siue alias dispositiones, quæ similiter sunt ex iure communi. l. 3. §. si ex conuentione. ff. de re iud. tollit quidem eas, quæ sunt ex iure speciali, uel extraordinario. d. l. fi. C. de pac. conuen. quia facilius tollitur priuilegium, quam ius cõe. l. eius militis. §. militia missus. ff de testa. mili. vt nota, Cyn. in l. 2. in 6. q. C. de iure emph. Bar. Doct. in l. si cum dotem. ff. solu. matr. in pri. & Bal. & Doct. in d. l. fi. & in l. maritus. C. de proc. & ita ego teneo, quia (ut dixi supra) casus exceptus ẽt per dictionẽ taxatiuã non excludit alium casum similem, & ideo ẽt dicimus, ꝙ quando statutũ, uel pactũ disponit illud idem quod ius cõe, tunc ẽt procedit

cedit in casib.exceptis a iure cõi,ita Bal.in l. 2.C.de appell.& sequitur Aret.in cons.106. pe.& hoc solum decisio presentis dubitatio nis. Addo aliud fundamentum pro códucto re, quia illud pactum appositum est in eius fauorem,igitur non debet contra eum retor queri,l.quod fauore.C.de l.& l.legata inuti liter.ff.de leg.1.fuerunt.n.hi duo casus ex-pressi vt magis frequentes, igitur non tol-lunt minus frequentes qui habent eundem iuris effectũ,l.unica.C.de raptu virg. & tan to magis ita est dicendum,quia dũ in licita tione,dr̃,ꝙ fiat debita remissio in casu bel-li,& pestis,apparet eos uoluisse iuri cômu-ni inhærere,& in eo se fundare,& sic cõclu sio est, vt non intelligantur exclusi alij ca-sus fortuiti in quib.eadẽ rõ remittendi mili

38 tat.Sed si pactum diceret,ꝙ conductor su scipit in se omnem casum fortuitum, excepto casu belli, & pestis, aliud esset,& tunc omnes alij casus qui tñ cõprehenduntur in regula intelligũtur firmati sub ea regula, & remissio non fit, nisi in dictis duobus casibus, ita Alex.consi.28.col.pe.& vlt.vol 1.& Ful.cons.193.col.fi.Nam ualet renunciatio casuum fortuitorum, ut leg.sed & si quis, §.quesitum, & ibi not.ff.si quis caut.etiam si aliqui tñ sint expressi,postea adiecta clau sula generali de omnibus alijs,ut ibi,sed tñ non continebuntur sub ea promissione, ut dixi, casus non comprehensi in regula, ut casus valde insoliti, iuxta text. in l. fistu-las.§.fi.ff.de contrahend. empt.ita Ale.in d.

39 cons.28.col.pe. & fi.Item cum casu excepto pariter etiam comprehenduntur casus illi ad quos ex eo casu excepto arguitur,tam ex eodem iure,& ratione,quam ex connexitate facti,exemplum qñ excipitur casus bel li,& postea timore belli cõtigit damnum in tolerabile. Nam de uno ad aliud arguitur, ex eadem ratione,ut aliqñ dixi supra, & ex connexitate, facti, igitur hic casus ẽt vr̃ exceptus,& ita intelligo Imo.in cons.7.ubi om

40 no vide:est enim differentia inter similitudi nẽ,& cõnexitatem,quia similitudo refertur ad æquiparationem iuris, connexitas vero ad similitudinem facti, ita subtiliter colligĩ ex dictis Abb.in ca.translatio.in 1.notabili, de const.& probatur in d.c. cum dilecta. de confirmat.util.vel inutili.Cũ igitur utraque similitudo cõcurrat,& iuris,& facti, fit extensio, ẽt si aliàs regula contineat illam ex-

41 ceptionem in se. Et † de materia exceptionis qñ extendatur ad alium casum, uide om nino Dec.in d.c.cum dilecta.ubi melius est tractat, quàm quiuis alius doctor. Vides

42 igitur,ꝙ conductor potest in se suscipere casum,& est tex.in l.si quis fundum. in princ.

d ff.loc. d & dixi supra titulo præcedenti,in prima fallen.ad regulam ꝙ fit remissio mer cedis in hoc contractu locationis.Itẽ uides quando conductor vult teneri de omni casu excepto tali,& tali,quomodo intelligatur

43 regula,& fallentiæ.Sed si conductor dicat, Volo teneri casu, an etiam intelligatur ut velit teneri omni alio, habente maiorẽ rõnẽ,vel similẽ,vide Anch.cons.150.qui dicit

44 non teneri,& si uis latius uidere de hac materia, qñ quis suscipit casus fortuitos, uide in d.§.quæsitum,& q̃ dixi supra,in dicta pri

45 ma fallentia.Vltimo † in hac materia scias, ꝙ licet in locatione horum vectigalium cõ sideretur intolerabile damnũ, sicut in alijs locationibus,ut dictum est,tñ uideo obseruari, ꝙ domini Quæstores quærunt seruare indemnes publicanos,etiam si damnum leuius sit, & hoc iustificatur omnino in casu in quo fit damnum, propter bellum principis,uel quod ipse infert, vel quo lacessitur, iuxta ea q̃ dixi supra,in uers.non omitto,per not.à Bar.in d.§. qui maximos,& in q.publi canus,& alibi sæpe,aliter non uideo qũo recte id agant,nec eos excusat pactum,ut fiat debitum restaurum,quod solet esse in omni auctione, quia illud verbum, Restaurum, quamuis uideatur significare eum conserua ri debere indemnem,tamen vulgari sermo ne quando volumus loqui de remissione,lo quimur per hoc verbum, restaurum,& ideo est idem,ac si esset dictum, vt fiat debita remissio mercedis,l.Labeo,ver.sed ex commu ni vsu.ff.de suppel.leg.Ias.in rub.ff. de operis noui nunciatione,& alibi sæpe de cõi vsu loquendi legitur,& ad sciendum quantũ sit perceptum,ueritas haberi põt ex libris ipso rũ publicanorũ,qđ q̃a uisum fuit fisco periculosum, electi fuerunt contra scriptores a magistratu.i.à procuratorib.principis, ad no tãdũ,& scribẽdũ oẽm pceptionẽ,uerũ ẽt q̃a hi aliquando non sunt fideles,ueritas colligitur ex coniecturis,idest ex eo quod factũ est in annis antecedentibus, & ita per hanc verisimilitudinem deuenitur in cognitionẽ. Non tamen est hæc concludens probatio re ditus præsentis anni, vt not.Iac.de Aret. in l.si fundum.C.de rei vend.& Bal.in l.1.colu. fi.C.de fruc.& lit.expens. Tamen est aliqua coniectura, quod etiam non negant præfa-

ti Doc.

ti Doctor.& accipitur id, quod poteſt haberi in rebus difficilis probationis. Bart. in l. in illa. in fi. ff de uerb. obl. & in l. ſi quis ex argentariis, §. prętor ait, ff de edend. & utrobique Iaſ. & Iaſ. in l. de pupillo. §. ſi quis ipſi prætori. ff. de ope. no. nunc. & per Fel. in c. ueniens, il ſecondo, col 8. de teſtibus, uerſic. in gl. ſi. & alibi ſæpe, & uide omnino Bal. ubi ſupra,
46 quomodo probetur fructuum perceptio, & etiam quomodo probentur fructus percipiendi, eſſet tamen hæc probatio inhoneſta, & rationi repugnaret quando anni prę cedentes fuiſſent quieti, & abſque bello, & annus de quo quæreretur, fuiſſet bello attritus. quia de ſimilibus ad ſimilia eſt arguendum, l. non poſſunt, ff. de legibus. cum uulg.
47 Nota tamen circa pactum, ut fiat in caſu belli, & peſtis debita remisſio, quia uidetur per contrahentes diſpoſitum, ut etiam fiat remisſio quamuis damnum non ſit intolerabile non quando modicum eſt damnum, ſed quando eſt exiguitas, iuxta tex. in l. ſi uno, §. ubicunque, ff. locati, & ita Salyc. in l. licet, in fi. C. locat. uidentur etiam recesſiſſe a diſpoſitione legis, uidelicet, §. uis maior. per
e hanc conuentionem ab ipſis hominibus e factam, l. fi. C. de pact. conuent. unde Bald. in l. nulla circa fi. C. de iur. dot. dicit, ꝙ pacti diſpoſitio non reſtringitur per legalem diſpoſitionem, & uide optimè Ange. in conſ. 311. quod incipit, prout patet, col. fi. ubi uult, ut quandò ſuper remisſione mercedis cautum reperitur per pactum, dictum pactum non regatur ſecundum naturam contractus, iuxta diſpoſitionem legis, eſt materia d. l. fin. C. de pac. conuen. an per conuentionem hominis, & c. In qua uide gl. in l. 2. & ibi Doct. maxime Iaſ. col. 72. C. de iure emphyt. & ponit Bal. in conſi. 329. uolum. 1. col. fi. ubi aliter, ſed concludendo dic uerbum debitum tolere omnem difficultatem, nam ſi dixiſſet ſimpliciter (remisſionem) eſſet dubium, & dubium faceret, quod uerba deberent aliquid operari, l. ſiquando, ff. de legat. 1. Sed cum dicat, debitum, clarè ſe refert ad ius cõmune, nec Sal. contradicit in d. l. licet. in fi. quia loquitur ubi locator in ſe ſuſcepit caſum tempeſtatis, ſed ſi dixiſſet caſum tempeſtatis debitum, aliud fuiſſet, & uide quæ ſupra dixi, hoc eodem titulo, uerſ. ſed quid ſi publicanus.

ADDITIONES.

a Subiecta materia. L. cõditioni pręteritum. ff. de uer. ob. l. inſulam. & ibi Bar. & Pau. Caſt. notant. ff. de præſcr. uerb. c. rogo. cum glo. 1 r. q. 3. cle. 1. iun. gl. in uer. exhortamur. de teſtibus. & declarat Imol. in uer. ad audientiam. col. 1. de reb. eccle. non alien.

b Védita alea. Ad tex. in l. nec emptio. ff. de cõtra. emp. & in l. ſi iactum. ff. de act. emp. Hinc dixerunt Bal. in l. licet 2. C. loca. ac Alexan. conſ. 84. nu. 4 uol. 6. uendito pedagio ſeu locato ſi homines non tranſeunt, quia homines tranſire, uel non, pendet a caſu, remiſſionem non fieri.

c Ex bello. Ad text. in l ſi merces. §. culpæ. ff loca. Bar. in l. ſi uno. § item cum quidam. nu 3. ff. eo. publicani conductores dohanarum cameræ Apoſtolicæ ex ijs, ac alijs iuribus, quæ adducebant remisſionem penſionis tẽpore fe. recor. Pauli iiij. a dicta Reuer. Camẽra Apoſtolica ac officiariis quos participes, ſeu participantes uocant, petebant, eo prætextu, ꝙ propter odium erga locatorem bellum emanauerit, & propter bellum damna ſubſecuta fuerint per alle. iura, ego Reuer. Cameræ Apoſtolicæ, ac officiariorum aduocatus negabam contra meos clientes odium cadere poſſe. Affirmabamque in ſummo Põtifice cauſam belli iuſtam præſumi debere, ponderabamque tempore locationis huiuſmodi iam bellum eſſe præparatum, aduerſarioſque publicanos expertes, ac uafros prę uidere hęc, & alia debuiſſe, ad ea, quę latè adducit Calcan. conſ. 24. nu. 11. & alias rationes adducebam prout in meo conſ. 89. incipien. R. D. Auinionen.

d ff. locati. Vbi conductor tenetur de caſu fortuito, ſi ita actum eſt, & ibi gl. l. 1. & 2. C. de iur. emphyt. l. 1. §. ſi conuenerit. ff. depoſit. & ad tex. in c. contractus. de reg. iur. lib. 6.

e Conuentionem ab ipſis hominibus. Quę legis prouiſionem tollit. ut l. ult. C. de pact. conuen. hic citata & ibi Sal. colum. 1. in fi. ac Cy. in l. certi iuris, q. 6. C. de. lega. & Sal. q. 5. & Rui. conſ. 74. num. 8. & nume. 18. lib. 1. & Mar. Soc. Iun. conſ. 128. nu. 200. lib. 1. Dum autem Cyn. poſt Iaco. de Are. in d. l. ult. & ibidem gl. in uer. contentam, diſcrepant, cõcordari poſſunt ut per Saly. in ea. l. ult. in §. ſiquidem. diſtinguentem, aut prouiſio hominis fuit generalis, & tunc per eam non tollatur legis prouiſio, & procedat opin. glo. Aut prouiſio hominis, quę ex poſt facto interuenit eſt ſpecialis, & tunc tollit prouiſionem legis, & procedat opin. Cyn. Et concluſio Aeg. Boſs. hic uera reddetur.

FINIS.

